Universidad de Sevilla
Biblioteca

JUAN
CRISOSTOMO
OPERA
II

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

TOMVS SECVNDVS OPERVM DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONstantinopolitani, ea complectens, quæ faciunt ad elucidationem Matthæi, Marci, & Lucæ, quatenus haberi potuerunt.

Horum inuenies catalogum proxima pagina.

24453
BIBLIOTECA UNIVERSITARIA BILBAO

PARISIIS,
Apud Carolam Guillard viduam Claudij Cheuallonij, & Gulielmum Desboys, sub Sole aureo, in via diui Iacobi.

1556.

de la Libreria del Colº de la Compª de Hyª de Soria Duplicado

Universidad de Deusto
Biblioteca

CATALOGVS OPERVM
secundi tomi.

Commentariorum Chrysostomi in euangelium Matthæi, Homiliæ. LXXXIX. fo.1.A.
Commentariorum in Euangelium Matthæi, Incerto authore. Homiliæ. LIIII. fo.631.A.

FRAGMENTORVM EX EVANGELIO Matthæi Homiliæ. XXVII. hoc ordine digestæ.

Ex cap. II. Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iudææ In Epiphania domini. 995.A.
Ex eodem cap. super illud, Angelus domini apparuit in somnis Ioseph &c. In festo Innocētiū. fo.998.A C.
Ex eodem, de natali sanctorum Innocentium. 999.D.
Ex eodem cap. In illud, defuncto Herode, ecce apparuit angelus &c. In vigilia Epiphaniæ, 1001.B.
Ex cap. IIII. Ductus est Iesus in desertum &c, In dominica prima quadragesimæ. 1002.C.
Ex cap. V. Cum vidisset Iesus turbas ascendit in montem. fo.1006.A.B.
Ex eodē cap. Qui fecerit & sic docuerit, maximus vocabitur in regno cœlorum, 1011.C.
Ex eodem, audistis quia dictū est antiquis, Diliges proximum tuum &c. In festo sanctorum Ioannis & Pauli. 1012.D.
Ex cap. VI. super oratione dominica, Pater noster qui &c. fo.1015.A.
Ex eodem cap. Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ. In feria quarta cinerum. 1017.D.
Ex eodem cap super eodem. 1019.D.
Ex cap. VII. In illud, cauete à pseudoprophetis. folio 1022.A.
Ex cap. IX. Ascendens Iesus in nauiculam transfretauit &c. Dominica. XVIII. Post Pentecostes. 1023.D.
Ex eodem super illud, Transiens inde Iesus, vidit hominem sedentē. &c. De cōuersione Matthæi. 1024.D.
Ex cap. XIIII. Herodes apprehensum Ioannem posuit in carcere. In decollatione Sancti Ioannis Baptistæ. fol.1026.C.
De eodem. fo.1031.C.
Ex cap. XV. Egressus Iesus secessit in partes Tyri & Sidonis &c. De muliere Chananæa. fo.1033.C.
Ex cap. XVIII. Væ mundo ab scandalis, necesse enim est vt veniant. fo.1040.B.
Ex eodem, super illud, Domine si peccauerit in me frater meus, quoties dimittam ei. fo.1042.B.
De eodem dicto euangelico. 1043.
Ex cap. XIX. Si licet homini dimittere Vxorem suam quacunq; ex causa, In Inuentione sanctæ crucis. fo. 1049.
Ex eodem cap. In illud, ecce nos reliquimus omnia &c. In commemoratione sancti Pauli. fo.1053.D.
Ex cap. XXI. Cum oppropinquasset Hierosolymā &c. Dominica prima aduentus domini. fo.1057.D.
Ex eodem cap. De arbore ficus à domino arefacta. fol. 1062.D.
Ex cap. XXII. Abeuntes pharisæi, consiliū inierunt &c. Dominica, XXII. post Pentecost. fo.1065.C.
Ex eodem cap. Accesserunt ad Iesum Pharisæi & interrogauit eum vnus &c. Dominica. XVIII. post Pentecostes. 1066.C.
Ex cap. XXV. Quandiu fecistis vni ex minimis meis &c. De diuite & paupere & de Eleemosyna facienda. fo.1070.D.

MARCVS
In Euangelium Marci, Homiliæ. XIIII. fo.1073.A.B.

EX EVANGELIO LVCAE
fragmenta.

De natiuitate sancti Ioannis Baptistæ, Sermo. Ex cap. I. fo.1107.A.B.
Ex cap. II. Et reclinauit eum in præsepio &c. De natiuitate domini Homilia. 1114.A.
Ex cap. X. De eo qui incidit in latrones. Sermo. 1117.A.
Ex cap. XV. De patre & duobus filiis, Homil. 1119.B.
Ex cap. XVI. De diuite, Homilia. 1124.A.
Ex eodem cap. De lazaro & diuite, Homiliæ. IIII. 1129.B.
Ex cap. XIX. De Zacchæo. 1172.C.

ANIANI IN EXPOSITIONEM DIVI Ioannis Chrysostomi, episcopi Constantinopolitani, super Euangelium beati Matthæi, Prologus.

DOmino verè sancto,& beatissimo Horontio episcopo, Anianus. Piissimi patris affectum, & sapientissimi artem magistri in me pariter exerces, quem inter has quas pro fidei vobiscum amore perpetimur tẽtationum procellas, & à mœrore,simul & à torpore subducis,animúmque anxietate marcentem ad studium scripturarum remittis. Iubes enim beatissime, vt commentarium sancti Ioannis Cõstantinopolitani episcopi,quem in Matthæo euangelista nonaginta & vno libro explicuit, in Latinam linguã, quo possim sermone,transfundam. Quod vtinam tam à nobis commode fieri possit,quàm à te & opportune,& vtiliter imperatur. Quid enim vel ad prudentiam eruditius, vel ad exercitationem ignitius, vel ad dogma purgatius nostrorum auribus offeratur, quàm præclara hæc tam insignis animi,ingeniiq; monumẽta? Et hoc maxime tempore,quo per occasionem quarundam nimis difficilium quæstionum ædificationi morum, atque ecclesiasticæ disciplinæ satis insolenter obstrepitur. Pro qua certe Beatus Ioannes cum in aliis operibus, tum in hoc quoque tantus fere vbique, támque alacer assurgit, vt euangelistæ dicta interpretando, pro euangelica perfectione nobiscum pugnare videatur. Quid enim ille magis hominibus inculcat, quàm(venturam suam * nobilitatem, quæ aduersus Manichæi rabiem omnium recta sapientium consensu,concentúque laudatur? Laudatur autem vel in admirabilis gloriam conditoris,vel ob concitanda studia virtutis, vel ad castiganda vicia voluptatis. Quid inquam pressius ille commendat, quàm ingenitæ nobis à deo libertatis decus, cuius confessio præcipuum inter nos gentilésque discrimen est? Qui hominem ad imaginem dei conditum, tam infœliciter fati violentia, & peccandi putant necessitate deuinctum, vt his * etiam pecoribus inuidere cogatur. Quid ille aduersus eosdem magistros potius insinuat, quàm dei esse possibilia mandata, & hominem totius vel quæ iubetur, vel suadetur à deo capacẽ esse virtutis? Quo quidem solo, & iniquitas ab imperante propellitur, & præuaricanti reatus affigitur. Iam verò iste erudítorum decus, cùm de dei gratia differit, quanta illam vbertate, quanta etiam cautione cõcelebret. Non enim est in alterutro aut incautus, aut nimius,sed in vtroque moderatus. Sic liberas ostendit hominum voluntates, vt ad dei tamen mandata facienda diuinæ gratiæ necessarium vbique fateatur auxilium: sic continuum diuinæ gratiæ auxilium commẽdat, vt nec studia voluntatis interimat. Cùm autem in cunctis ferè doctrinæ partibus,tum præcipuè in exhortatione morali,atque in omnibus ecclesiasticæ regulis disciplinæ:ita nostrorum concinit per vniuersa sententiis, vt eos penè quos nunquam vidit, omnino ad omnem scripturarum intelligentiam informasse credatur. Quanto enim exhortandi, id est emendandi, vel etiam exornandi homines amore teneatur, hoc præcipuè opere declarat. In quo cùm susceperit commẽtatoris officium, certam vniuscuiusque libri partem expositione complens, reliqua amica sibi, & quàm perfectissima potest exhortatione, producit:in ipsis quoque expositionum locis, quæ quidem plena sunt acuminis,ponderis,consequentiæ,eruditionis,medullæ,nihil magis intẽdit aliud, quàm ne vel exigua moralitatis puncta prætereat, quasi qui omnino penè solus consilium diuinæ legis inspexerit. Quæ cùm innumeris sit intexta causis,ad vnum tamen finem omnia reducit, vt scilicet homines, quibus data est, ad amorem dei studiúmque virtutis accendat. Quòd verò istud non ad ostentationem quandam faciat, & fœtentem illam gloriæ vanitatem, cùm tota & doctrinæ illius, & morum,qui etiam in scriptis eius relucent, continentia, tum etiam vitæ finis ipse testatur. Nempe omni ille sermone non solúmodo emendat, sed etiam armat auditoris animum. Nempe tota eius & principalis intentio est, non tam priuatam istam,& inter prosperorum opaca latitantem honestatem docere, quàm illam quotidie tanquam in acie dimicantem,& quæ absque vllo dispendio sui tribulationum & cædatur imbribus, & vratur ardoribus,instituere virtutem. Hanc ipsam ita ille insignis ecclesiæ magister, & verus Christi discipulus impleuit, vt illa omnia quæ de asserenda etiam per mortem virtute differuit, nõ tam aliis, quàm sibi omnino soli inculcasse videatur. Denique vitam illam omni ab adolescentia sanctitate fulgentem, & in sacerdotio mille insignibus perfectionis ornatam,etiam passionibus pro iusticiæ amore decorauit. Quod certè alicui eccle-

*natura sua.

*vt in his.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſuis in pace degentibus prouenire, ingentis animi, proculq; ab omni hominum gloria remotæ mentis, raræq; omnino virtutis eſt. Quod autē in ſeptimo iſtius libro operis indicatur, adhuc Antiochiæ presbyter hæc, quibus illam tunc eccleſiam ædificabat, ſcripta compoſuit. Ex quo magis magisq; perſpicitur, illum non temeritate quadam, aut diſſonante à ſuis moribus libertate, in regali poſtea vrbe pontificatum tenentem, nota illa & maxima aduerſum ſe commouiſſe certamina: ſed ita ſe inſtituiſſe ſemper, tamq; conſtanter atque firmiter contra omnes iniquorum cateruas, pro veritatis ac iuſticiæ parte iuraſſe, vt quamlibet aduerſus eum vel ſacerdotum nomina, vel regum arma concurrerent, depellere quidem illum ſacerdotali poſſent throno, nunquā tamen depellere poſſent veritate. Optimam itaque meditationem in occaſione rebus exequens, maluit pontificis honorem confeſſoris dignitate cumulare, quàm adulatoris fœditate corrumpere. Iam verò illud, quaſi peculiare quoddam cuſtodit, ac proprium, vnde à te præcipuè pro ſimilitudine ſtudii poſsit adamari, quòd ſcilicet ſemper ſolicitus, ſemper vigilans, ſemper noxiæ ſecuritatis, vel potius mortiferi ſtuporis inimicus, vbique vtilitatem compunctionis compunctus ipſe commendat. Quocirca forſitan eius oratio nuſquam ferè in pompam eleuatur dicentis, ſed tota ad vtilitatem aptatur audientis. Eſt enim ſtylus ipſe, quod quidem in ſuo opere magis animaduerti poteſt, eccleſiæ auribus accommodatiſsimus, priſcum illud, ſed eruditum dicēdi genus exprimens: medius, æqualis, maturus, pudicus, alienus omni ab incuriæ culpa, pompaq; luxuriæ. Nō ſqualidus quidem, nec tamen floridus: non impolitus, ſed neque nimia ſubtilitate limatus: non aſperitate horridus, nec tamen amœnitate laſciuus: maximam vbique copiam, admirabilémque indicans facultatem, nuſquam tamen ambitionem loquendi: eò fit, vt illum magis ſimplex lector intelligat, & laudet diſertus. Certè quod ab aliis quoque plurimis audire potuiſti, omnes iā eccleſiaſticæ Græcorum bibliothecæ poſt tā varias veterum ſcriptorū, ſplendidaſq; diuitias, poſt tot inſignium magiſtrorum tam clara lumina: huius præcipuè volu minibus ornantur. Denique & ſancti Baſilii admirabilem illam curam loquendi, & Antiochi plauſibilem pompam, & ſublimem illum Gregorii cothurnum, facilè intelligas hac Ioannis medietate ſuperata. Ita enim ſtylum ſuum inuiolata, vt diximus, facultate regnantem, ſcripturarum vbique & ſapore imbuit, & tingit colore: vt illi quidem de apparatu eloquii remittere, iſte verò de maieſtate ſcripturarum coruſcare videatur. Solæ ab eo forſitan adoleſcentulorum minus blandè mulceantur aures, quibus in ludo poſitis literarum, non tam placent ſolida, quàm picta, quique pulchra potius, quàm vtilia ſectantur, nec tam agentia diligunt, quàm ſonantia: magisq; gaudent florum amœnitate conſpergi, quàm frugum vbertate nutriri. Hunc igitur ſi ſatis minorem ſe in Latino apparere feci, non tam mihi domine venerabilis, quàm tibi imputare debes: qui me ad eum trāsferendum tanto & authoritatis imperio, & blandimento charitatis hortatus es, vt illi aliquid, imò verò plurimum de honore duntaxat ſtyli auferre mallem, quàm crimē in te diutius recuſando committere. Sanè pro qualicūque hac mea opera ampliſsimum orationum tuarum munus repoſco, quo ſcilicet nos, vt exemplo, ita etiam precibus tuis iuues, vt aliquid de illius viri virtute poſsimus imitari. Memor noſtri eſto ſemper in Chriſto domine meritò beatiſsime.

Diui

DIVI IOANNIS

CHRYSOSTOMI EPISCOPI

Constantinopolitani super Matthæum commentarij, homilia prima, Aniano interprete.

OPortuerat quidem nihil nos indigere auxilio literarũ, sed tam mundam exhibere vitam, vt librorum vice gratia spiritus sancti vteremur: & sicut atramento illi, ita corda nostra inscriberentur à spiritu. Quia verò hãc à nobis excussimus gratiã, agè vel ad secundã nauigationẽ animum adiiciamus. Equidem cp primũ illud fuerit profectò sublimius, & ex verbis suis deus, & ex operibus ostẽdit. Nam & Noë & Abrahę, eiusq; posteris, & Iob & Mosi, nõ per literas, sed per semetipsum locutus est, quia scilicet munda eorum corda repererat. Postquã verò omnis populus Iudęorũ in vitiorum ima delapsus est, necessariò iam inde literæ dãtur, ac tabulę, & ea quæ per has administratur admonitio. Et hoc non tantũ veteris testamenti sanctis, sed etiã noui accidisse perspicimus. Siquidem nec Apostolis scriptũ aliquid tradidit Christus, sed pro literis, sancti spiritꝰ se illis daturũ gratiam repromisit: Ille, inquit, suggeret vobis omnia. Atque vt discas, quia hoc multo sit illo melius, audi dominũ per prophetã loquẽtem: Et disponã, inquit, vobis testamentũ nouũ. Dabo leges meas in mente eorũ, & in corda eorũ perscribã eas, & erũt omnes docibiles dei. Paulus quoq; hãc eminentiam designãdo, dicebat se accepisse legẽ, nõ in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibꝰ. Quia verò progrediente iam tẽpore, alij quidẽ propter dogmata, alij verò propter vitã & mores grauiter impegerũt, ea rursus quę cõstat literis, admonitione fuit opus. Iam ergo cõsidera quàm sit extremæ omnino dementiæ, vt qui tanta deberemus vitæ perfectione pollere, vt nihil prorsus literis egeremus, sed scribenda spiritui sancto corda pro paginis præberemus: quale inquã est, si, posteaquã primam illã perdidimus dignitatẽ, atq; eò redacti simus, vt scriptis indigeamus, ne secundo quidẽ remedio ad nostrã vtamur salutẽ. Si enim literis egere, & nõ gratia spiritꝰ sancti splẽdere culpabile est, vide quãti sit criminis, nec per istud auxiliũ velle proficere, sed quasi frustra, ac vanè posita cœlestia scripta despicere, & maiꝰ absq; dubio subire supplicii. Quod ne accidat, diligẽter hæc, quę scripta sunt, põderemus, & discamus quẽadmodũ vetus lex promulgata sit, quẽadmodum etiam nouũ cõditum sit testamentũ. Quòniã igitur tunc modo illa lex data est, & vbi, & quãdo? Post Aegyptiotum profectò perniciem, in eremo, in mõte Sina, & fumo & igne ascẽdente de mõte, & tuba terribiliter insonãte, & tonitruo crebrius cõminãte, & coruscãte fulgure, & Mose in ipsam caliginẽ nubis intrãte. In nouo verò nõ ita. Non enim neq; in eremo, neq; in monte, non cũ fumo & caligine, nõ cum tenebris & procellis: sed sumẽte initiũ die, in domo sedẽtibus cũctis, multa cum mãsuetudine, vniuersa fiebãt. Siquidẽ adhuc illis ferocioribus, & effręniorib⁹ humano quodã terrore opus erat, vt solitudine, mõte, igni, fumo, tubarũ sono & cæteris talibus: sublimiores verò, ac perfectiora doceri faciles, & qui iam corporalium intellectum vsu virtutis excellerãt, horũ quę diximus, nõ egebãt. Quòd si & superActo. 2. a. per Apostolos factus esse sonus refertur, nõ propter ipsos tantũ, sed ob præsentiam factus est Iudæorũ: propter quos & diuisus ille in specie linguarũ ignis apparuit. Si enim post hæc etiã mirabilia dixerũt, cp pleni essent musto Apostoli: quãto magis ista dixissent si nihil tale vidissent? Et in veteri quidẽ testamento cum Moses ascendisset in monte, descendit deus. In nouo verò cum nostra in cœlũ, imo in ipsum regalẽ thronũ esset eleuata natura, spiritus sanctus descẽdit de cœlo. Qui si esset minor, [vt etiã blasphemat impietas] nunquã illa quæ aduẽtu eius facta sunt, maiora essent, magisq; mirãda. Nam & tabulæ istæ sunt absq; dubio meliores, & virtutum merita clariora. Nõ enim descẽderũt Apostoli de mõte, tabulas lapideas afferẽtes in manibꝰ sicut Moyses: sed sanctũ spiritũ mente portãtes, & thesaurũ quendã dogmatũ, donorumq; gestãtes, cunctorũq; fontẽ ex se effundẽtes bonorũ, omnia circuibant, viui quidã libri, viuæq; leges effecti per gratiæ largitatẽ. Sic tria milia, Acto. 2. g sic etiã quinq; milia hominũ, sic innumerabiles populos toto terrarũ orbe attraxerũt, deo per illorũ linguã cũctis accedẽtibus differente, à quo etiã Matthæus repletus spiritu ista cõscripsit: Matthæus ille publicanus. nõ enim ab arte sua illum erubuerim nuncupare, nec illum omnino, nec reliquos. Hoc est enim quod maximè ostendit spiritus sancti gratiam, eorumq; virtutem. Euãgelium verò, non abs re quidem, scriptionem suam vocauit. Siquidem pœnarum sublationem, veniam peccatorum, sanctificationem, atq; iusticiam, redemptionẽ, adoptionem etiã filiorum, & cœlorum hæreditatem, & cum dei filio fraternitatẽ, omnibus tum inimicis, tũ improbis & in tenebris sedentibus nunciauit. Nũquid possit esse æquale his tã bonis nũciis? Deus in terris, homo in cœlo: facta est omnũ vna permixtio, angeli cũ hominibus iungebant choros, homines choris addebãtur angelicis, atque cœlestibus aliis, supernisq; virtutibus. Erat cernere antiquum repentè prælium dissolutum, deum hominibus reconciliatum, diabolum verò confusum: dæmones cum tremore fugientes, mortem [peremptam] paradisum apertum, maledictionem remotam, peccatũ de medio sublatum, exagitatum errorem, veritatem reuersam, pietatis sermonem vbique seminatum, vbique crescentem, cœlestem conuersationem in terræ regione plantatam, virtutes supernas familiariter nobiscum loquẽtes, & ad terras sæpe angelos vẽtitãtes, exq; his spem firmam futurorum. Propterea igitur euangelium ista vocatur historia, quasi scilicet omnia alia verba inania doceantur, ac vacua, quibus solent præsentia ista promitti: vt copia diuitiarum, vt potentiæ magnitudo, vt principatus & gloriæ, vel honores, & quæcunque alia bona esse homines arbitrantur. Quę verò piscatorum sunt annunciata verbis, propriè ac verè euangelia nominantur, non tantùm quia firma sunt, ac penitus immobilia, supráque nostram eminentia dignitatem: sed quia cum omni etiam facilitate nobis donata sunt. Non enim laboribus nostris, atque sudoribus, non doloribus & ærumnis: sed per dei in nos tantummodo charitatem, tam grandia hęc promissa suscepimus. Sed principiò requirendum est, quænam illa causa sit, quòd quum tam multi sint discipuli, duo tãtùm ex Apostolis scribant, & duo eorum qui Apostolos sunt secuti: vnus enim Petri, alter Pauli discipulus, præter Ioannem atque Matthæum euangelia condiderunt. Quia scilicet nihil ambitione moti faciebant, sed omnia ad vtilitatem referebant. Quid igitur? Non sufficiebat vnus euangelista cuncta memorare:

Ioan. 14. d.

Hiere. 31. f. & Io. 6. t.

2. Cor. 3. a.

Quare op⁹ sũt Matth. euangelistã vocauerit.

τελευμένον, id est, peremptam aut dissolutam, alii legunt διαλελυμένον, id est vinctã.

Universidad de Deusto
Biblioteca

morare? Sufficiebat quidem, sed cùm quatuor sint, qui A euangelia conscribant, nec eisdem certè temporibus, aut in eisdē locis, neque pariter congregati, neque mutuò colloquentes, & tamen quasi vno ore omnia pronunciant: fit hoc, sine dubio, veritatis grande documē tum. Verum e contrario, inquis, ista res accidit: in multis enim diuersi inter se inueniuntur, ac dissoni. Imò hoc ipsum maximū est testimoniū veritatis. Si enim ex toto, & in omnibus cōsonarēt, & cum nimia diligētia, atq; cura atq; ad tēpora, ac loca omnia, vsq; ad singula æqualiter verba cōcurrerent, nemo inimicus crediderit vnquam, quin illi cōmuni ad decipiendū cōsilio cōgregati, quasi ex humana quadam cōspiratione euāgeliū condidissent. Non enim simplicitatis fuisse tā solicitā cōsonantiā iudicarent. Nunc verò quæ videtur in rebus exiguis dissonantia, ab omni illos suspicione defendit, & satis clarè scribentiū existimationē tuetur. Si verò aliquid de tēporibus ac locis variè dixerunt, ni B hil quidē dictorū præiudicat veritati. Sed tamen prout donauerit deus progredientes, etiam ista declarare tētabimus: illud post hæc quæ diximus postulantes, vt diligenter notetis: ꝙ in illis principalibus causis, in quibus & vita nostra & prædicationis summa consistit, nusquam aliquis illorum vel in minimo discrepare cōtuincitur. Quæ verò ista sunt? Nempe ꝙ deus homo factus sit, ꝙ mirabilia operatus, ꝙ crucifixus, ꝙ sepultus, quòd resurrexit, quòd ascēdit in cœlum, ꝙ iudicaturus est, ꝙ salutaria præcepta constituit, ꝙ non contrariam legē intulit priori, ꝙ filius dei est, ꝙ vnigenitus, ꝙ germanus & verus, ꝙ eiusdem cum patre substantiæ, & quæcunque sunt talia. In his quippe omnibus maximā illorum inueniemus esse concordiam. Si verò in miraculis non omnes omnia dixerunt: sed hic quidem illa, alter verò alia narrauit, nihil te omnino conturbet. Nam si vnus vniuersa dixisset, superfluus iam fuis- C set numerus cæterorum: sin varia omnes inter se scripsissent, ac noua omnia, nullum potuisset conuenientiæ apparere documētum. Propterea & communiter multa dixerunt, & nihilominus quisque proprium aliquid, ac speciale conscripsit, vt neque superfluus esse videretur & temere adiectus, ac simul veritatis dictorum exactum præberet nobis indicem. Lucas igitur etiam causam ponit, propter quam venerit ad scribēdum: Vt habeas, inquit, eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem: id est, vt sæpe commonitus certus sis, ac in certitudine permaneas. Ioannes verò, ipse quidem causam scriptionis tacet: vt autem habet maiorum sermo, & à patribus ad nos delatus, nec ipse ad scribendum absque certa ratione descēdit. Sed quia illa iam trium fuerat intentio, vt in suscepti morarentur hominis sacramento, & de ipsa deitate dogma periclitabatur taceri, ad scribendum Christo inspirante motus acces- D sit: quod ex ipsa historia', & de Euangelij declaratur exordio. Neque enim ab inferioribus cœpit, vt cæteri: sed ad superiora continuò, ad quæ vrgebatur, ascendit, propter quæ librum ipsum profecto composuit. Neque enim solum in principiis, sed per totius ferè euangelij textum grandior cæteris ingreditur, atque sublimior. Matthæus accedentibus his, qui ex Iudæis Christo crediderant, & rogantibus, vt quæ verbis docuisset, hæc eis in literis seruanda dimitteret, Hebræo dicitur euangelium scripsisse sermone. Marcus quoque in Aegypto idipsum rogantibus traditur fecisse discipulis. Et idcirco Matthæus quidem, vtpote Iudæis scribens, nihil amplius studuit ostendere, quàm ꝙ

In proœmio B. Lucæ.

ex Abrahæ & Dauid Christus stirpe descenderat. Lucas verò, quippe qui omnibus in commune loqueretur, sermonem superius extendit, ad ipsum vsque Adam generationes retrorsum numerando perueniens. Et ille quidem statim ab ipsa generatione Christi sumit exordium. Nihil enim magis delectare Iudæum poterat, quàm si Christum Abrahæ, & Dauidis, nepotē esse diceret: hic verò diuersè. Nam prius multa cōmemorat, & tunc demum generationum catalogum texit. Horum igitur omnium consonantiam, orbe quoque ipso teste monstramus: quia ea quæ sunt dicta susceperit, testibus quoque ipsis veritatis inimicis. Siquidē multæ post illos hæreses pullularūt, contraria his quæ scripta sunt, opinantes. Et earum quidem aliæ, omnia quæ euangelistæ scripserant, receperunt: aliæ verò quibusdam sententiis à reliquo opere amputatis, sic apud se scriptas conseruant. Quòd si pugna aliqua esset in dictis, neque istæ quæ ex aduerso loquuntur hæreses, omnia recepissent: sed tantummodo illam partem, quam sibi cernerent conuenire: neque istæ quæ partem aliquam receperūt, †de eadem aduersus alias disputassent:] Quippe quum nec ipsæ clausulæ lateant, sed palam præ se ferāt eam quæ est cum toto orationis corpore cognationē. Vt enim si partem aliquam sumas ex latere, & in exigua portione cuncta inuenies, ex quibus totum constat animal: id est, & carnem, & ossa, & neruos, & venas, arterias, & sanguinem, & totius, vt ita dixerim, massæ vim atque naturam ex ipsius parte cognoscas: sic etiam in scripturis, in vnaquaque particula dictorum, totius potes cernere affinitatem. Si verò inter se euangelistarum sententiæ dissonarent, nequaquam hoc receptum fuisset, & olim iam ipsum dogma fuisset destructum: omne enim regnum, inquit, diuisum aduersus sese desolatur. Nunc verò vel hoc ipso sancti spiritus clarius maiestas refulget, suadens hominibus, vt erga principalia illa, magisq; necessaria vacantes, nihil ab his minutis lædantur. Vbi autem eorum vnusquisque degens scripserit, non valde est cur contendamus: quòd verò aduersus se non scripserint, ex toto operis contextu docere tentabimus. Tu verò tale est quod facis semper huiusmodi dissonantia accusando, quale esset, si illos iuberes per omnia eisdem vti elocutionum modis, eadémque verba semper proferre. Taceo quòd hi ipsi, qui ad omnem pompam de rhetorica, & philosophia gloriantur, multos, & plurimos, & de eisdem causis scribentes libros, non modò simpliciter discreparunt, sed etiam sibi contraria pleraque dixerunt. Et certè aliud est diuerso modo quid dicere, aliud aduerso. Nihil inquam horum loquor. Procul à me absit, de illorum insipientia pro euangelistis satisfactionem parare. Neque enim volo de mendacio adstruere veritatem. Illud sanè libenter rogarim, quo nam modo authoritatem dissona meruissent: quo nam pacto obtinere potuissent? vnde admirationi essent pugnantia inter se, atque aduersa dicendo? Credebatur inaudita loquentibus, toto orbe laudabātur docentes. Cùmque multi testes eorum prędicationis existerent, tum etiam inimici, hostésque plurimi: non enim in vno aliquo scribentes ángulo, ea quæ scripserant, occultauerunt: sed terras, mariáque lustrantes, in conspectu & auribus omnium volumina sacra replicabant: quæ sicut etiam nunc fieri videmus, ipsis quoque præsentibus legebantur inimicis: nec quicquam tamen ex his quæ dicta sunt, quēquam offendit: nec immeritò. Erat enim diuina virtus quæ aderat vbique, & apud omnes cun-

† Ex eadē parte conuicti fuissent.] Diuersa hic est lectio. alii enim διεμασσὰς, alii vero διαλέγχθησαν, hoc est, confutati fuissent.

Luc. 11. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cta peragebat. Cæterùm si non istud fuisset, vnde publicanus, vnde piscator, vnde illiteratus quiuisset vnquam tam sublimiter philosophari? Quæ enim sapientes seculi, ne per somnum quidem aliquãdo imaginari potuerunt, hæc isti cum asseueratione manifesta annũciant, atque persuadent, idq; faciunt non tantum in viuis agentes, sed etiam vbi fato functi sunt: & non duobus, non viginti hominibus, non centum aut mille, aut decem milibus: sed vrbibus, & gentibus, & populis, & terræ prorsus ac mari, Græciæ simul ac Barbariæ, & habitabilibus partibus orbis, ipsiq; deserto. Et certè ea persuadebant, quæ naturam nostram longe probantur excedere. Siquidem relinquentes omnino terram, de cœlestibus disserebant, docentes nobis aliam superesse vitam victúmque alium, & diuitias & paupertatem & libertatem & seruitutem aliam, sed & vitam aliamq; mortem, alterum mundum, & conuersationem nouã, omniaq; mutata. Non sicut Plato qui ridiculam illam condidit rempublicam, aut Zeno, vel si quis alius de republica cõscripsit, legesq; composuit. Siquidem hæc ipsa sunt, quibus facilè monstratur, quoniam malignus spiritus, & dæmon quidem ferus, hostisq; naturæ nostræ, & impugnator castitatis, totiusq; honestatis inimicus, omnia sursum, deorsumq; permiscens, eorum mentibus inspirauit. Cùm enim communes omnibus faciant coniuges, nudasq; ad palæstram virgines ducant, ad spectaculum hominum [& libidinis irritamentum] cùm occultas concilient nuptias, omnia simul miscentes & conturbantes, ac peruertentes leges, finesq; naturæ: quid de his aliud pronunciari potest? Nam quòd omnia illa inuenta sint dæmonum, & contra naturam probentur esse quæ dicunt, poterit nobis esse testis, ipsa natura, quæ talia audire non patitur: cùm ista non sub persecutionum metu, non cũ periculis & prælijs, sed cum omni securitate docentium, licentiaq; dicantur, multa insuper cura, ambituq; magno sermonis ornata. Hæc verò quæ à piscatoribus prædicata sunt, exagitatis vndique, sæpius verberatis, inter pericula iugiter constitutis: absque vllo loquentibus cultu & arte verborum, & imperiti & eruditi, & serui & liberi, & reges & milites, & Græci & Barbari, omni cũ reuerentia susceperunt. Neque verò dicere poteris, parua hæc esse, nimisq; humilia, & ideo facilè à cunctis susceptа: cùm vtique multò hæc sint illorum dogmatibus celsiora. Virginitatis enim illi nec in somno imaginati sunt dignitatem, nec cõtemptum habendi atque ieiunia, nec quicquam aliud de sublimiore doctrina. Nostri autẽ magistri non solùm opus turpe condemnant, neque tantummodo concupiscentiam prohibere contenti sunt: sed & aspectum impudicum, & inhonesta verba, risumq; lasciuum, sed & habitum inordinatum, incessum inconditum, atque clamorem, & omnino vsque ad humilia præcepta deducunt diligentiam disciplinę. Itaque vniuersum prorsus orbem virginitatis plantatione complerunt, & de deo, rebusq; cœlestibus ea philosophari docent, quæ illorum nullus aliquãdo potuit vel mente concipere. Vnde enim sapere hæc illi possent, qui monstrorum atque serpentium, aliorum etiam viliorum imagines, deitatis nomine consecrarunt? At tamẽ tam sublimia illa nostrorum dogmata & susceptа, & credita sunt, & florent quotidie, atque succrescũt: eorũ verò exagitata sũt, passimq; disperdita, & aranearum telis facilius dissoluta. Idq; merito: siquidẽ dæmones illa prædicabant. Propter quod ibi, præter lasciuiã morum, multa etiam dictorum obscuritas & caligo est,

Philosophię gentiliũ & apostolorũ differentia.

& ad intelligẽdũ grãdis afflictio. Quid enim irrisione magis dignũ, q̃ illa est disciplina*, in qua, vt cętera omittã, cũ innumeris versib⁹ philosoph⁹ disputauerit, multa & obscura oratione suã cumulat prolixitatẽ dicẽdi, vt quid sit iustũ, possit ostẽdere? Ita etiã vt si vtile quid haberẽt: tãtæ tamẽ obscuritatis titulo, valdæ id vitę hominũ esset incõmodũ. Si enim vel agricola, vel ærari⁹, si faber aliquis, vel nauta, aut quispiã cæterorũ qui manuũ suarũ opere pascũtur, velit quidẽ ab arte propria, iustoq; labore discedere, vt consumptis tot annis studeat scire quid iustũ sit, & fortè antequã discat interimatur fame: peregrinabit profecto propter hoc iustũ, neq; aliquid aliud vtile addiscẽs, & vitã violẽta morte dissoluens. At non etiã nostra sunt talia, sed iustũ, honestũ, vtile, omnẽq; omnino virtutẽ in paucis syllabis, in breuibus verbis, atque manifestis nos Christus edocuit: tũ dicẽdo, quoniã in duobus mãdatis tota lex pendet & prophetæ: id est, in dei & proximi charitate: tum iubendo, Quæcũq; vultis, vt faciãt vobis homines, hæc & vos facite illis. Hæc est enim lex & prophetæ. Quæ certè & seruo & rustico, & viduæ, & puero, & ei qui valde imprudens videatur esse, facilia ad intelligendum sunt, & prorsus exposita. Tales quippe sunt sententiæ veritatis: idq; exitus rerum ipse testatur. Siquidẽ omnes ferè quæ sunt agenda didicerũt, nec didicerũt modò, verũetiã quæ didicerãt, efficere curarunt: & non in vrbibus solũ atq; medio foro, sed in ipsis quoq; verticibus mõtiũ. Etenim ibi maximè euãgelicã videas florere philosophiã, & angelorũ choros in humano corpore refulgere, cõuersationẽq; omnino cœlestẽ in terris micare. Nobis siquidẽ piscatores disciplinam scripsere viuẽdi, non ex pueris eligi aliquos ad discẽdũ iubentes, vt philosophis moris est, neq; certũ numerũ annorũ pręfiniẽtes ad consummanda studia virtutũ: sed cũctis generaliter ætatibus differentes. Illud enim puerorũ ludus est, hoc veritas rerũ. Locũ quoq; disciplinę huic certũ dederũt, cœlũ profectò: & informatorẽ eius deũ proculdubio esse docuerũt. Qui etiã leges, quibus vtimur, dedit, quales & oportuit. Præmia verò virtutũ, in hac disciplina, non ramus oleæ, nec corona oleastri foliis immixta, nec publicè in prytaneo apparata conuiuia, nec æreæ statuæ, [nec imagines coloribus adũbratæ, &] friuola ista atq; vanissima: sed vita nullo vnquã fine claudẽda, & filiorũ dei collata nobilitas, cũq; angelorũ choris iungẽda lætitia, & ante regalẽ thronũ secura pręsentia, & perpetuum esse cũ Christo. Doctores verò istius disciplinę ac principes publicani sunt, & piscatores, pelliũq; sutores: nõ qui exigua ætate vixerit, sed qui adhuc viuãt, in ęternũq; permaneãt. Et idcirco defuncti quoque multũ valẽt prodesse discipulis. Huic itaque disciplinæ nõ cũ hominibus bellũ est, sed aduersus sæuissimos dæmones, contraq; incorporeas illas potestates. Propter quod & dux talis exercitus nullus est hominũ, nullus est angelorum, sed ipse proculdubio deus. Arma quoq; istorũ militũ, naturã ipsius belli consequẽter imitantur. Non enim ex ferro parantur ac pellibus, sed ex veritate, fide atq; iustitia, cæterisq; virtutibus. Quoniã igitur de huiusmodi disciplina etiã hic liber est cõscriptus, & nobis de ipsa disputare propositum est, diligentius audiamus Matthæũ perspicuè super eadẽ disserẽtẽ. Non enim sunt eius dicta, sed Christi, qui ipsius informator est disciplinæ. Hanc ergo solicitè cõsideremus, vt in illa etiam mereamur adscribi, & in eorum fulgere numero, qui prius eã seruando nituerunt, & immarcescibiles illas acceperunt coronas. Et multi quidẽ hũc

**πολιτείαν*

Matt. 22. d.

Ibi. 7. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

librum satis apertum esse opinantur, ac planum, solos A
Prophetas intellectu putãtes esse difficiles. Sed hoc quo-
que eorum est, qui altitudinẽ sensuũ sibi penitus recõdi
torũ prorsus ignorant. Propter quod obsecro, vt mul-
to cum studio sequamini nos, vt ipsum euangelij pela-
gus intremus, Christo nobis præbente in hoc itinere
principatũ. Vt autẽ sit facilior iste ad intelligendum li-
ber, rogamus ac hortamur (quod in aliis quoque scrip-
turis facere consueuimus) vt præueniatis animo, atque
voluatis cũ qui à nobis elucidandus est locus, vt intel-
Acto. 8. c. lectui lectio viã parãs, quod etiã in Eunucho illo factũ
est, multam nobis conferat facultatẽ docendi. Etenim
plurima sunt quæ inquiruntur, ac varia. Considera igi-
tur quanta in ipso euangelij principio quæstionũ sylua
nascatur. Primò quidẽ, cuius rei gratia per Ioseph gene
rationum ordo decurrat, de quo non nascitur Chri- B
stus. Secundò, vnde manifestũ sit, q; à Dauid originem
ducat, cùm parentes Mariæ, ex qua certè natus est, ha-
beantur incogniti: neque enim generationes ex virgi-
nis parte numerantur. Tertiò, quàm ob causam Ioseph
quidẽ generatio, qui certe nihil ad generationẽ contu
lit Christi, tã diligenter asseritur: virgo autẽ, quæ etiam
mater eius effecta est, non ostenditur ex quibus paren-
tibus, auis, proauisq; nascatur. Post hæc etiam illud in-
quirendũ esse videtur, qua de causa generationes per
viros nominãs, meminerit etiam fœminarum. Et quia
semel id fieri placuit, cur nõ omnes fœminas nomina-
rit. Nã meliores quasq; transcurrens, vt Saram & Re-
beccã, earũq; similes: eas tantũmodo quæ de aliquo vi-
cio celebratę sunt, eduxit in mediũ: id est, si qua adulte-
ra, vel meretrix: si qua etiã ex nuptiis nõ legitimè copu
lata, siqua alienigena aut barbara fuit. Siquidẽ nõ mo-
dò Vriæ vxorẽ, sed etiã Thamar & Ruth euãgelista cõ C
memorat: quarum alia quidẽ erat alienigena, alia verò
scortũ, quæ cũ affine rẽ habuit, nõ tantũ nõ lege illi cõ-
iunctа coniugii, sed furata concubitũ, & intra habitum
meretricis abscõdita. Vriæ quoque vxorẽ nullus igno-
rat, propter factũ illud insignis audaciæ. Et tamẽ om-
nes alias euãgelista præteriens, tãtũmodo istas genera-
tionũ catalogo cõprehendit. Quòd si meminisse opor
tuit fœminarũ, cũctæ debuerant nominari: si verò non
omnes erãt, sed aliquę proferẽdæ, eas magis poni de-
cuit, quæ nõ de peccatis, sed de virtute celebrantur. Vi-
disti nẽpe quãta nobis attẽtione opus sit, etiã inter ipsa
principia. Et certè supra cætera esse manifestũ illud vi-
debat exordiũ, fortè autẽ aliquibus etiã superfluũ, quia
solũ ibi numerũ putabant nominũ cõtineri. Supra hæc
etiam illud inquisitione dignũ est, quæ causa cõpulerit,
vt tres reges in enumerandis generationibus præteri-
ret. Si enim quasi nimis impiorũ nomina reticere ma- D
luit, nec aliorũ quidẽ similium meminisse debuerat. His
additur etiã illa quæstio, q; generatiões quatuordecim
quũ dixisset, in tertia parte numerũ nõ seruauit. Dein-
de quę nã illa ratio persuaserit, vt Lucas quidẽ aliorum
faceret nominũ mentionẽ, & nõ modò nõ eorundem
omniũ, sed multò etiã pluriũ. Matthæus verò non pau-
corũ modò, verũetiã diuersorũ, cũ vtiq; aduso; genera
tionẽ Ioseph numerũ etiã ipse perducat, in quo finẽ
fecit & Lucas. Iam ergo perspicite quãta nobis opus sit
vigilantia, non solum ad exponendũ euangeliũ, verũ-
etiã ad discernendum quæ nã illa sint, quæ expositione
indigeant. Nec parũ est enim posse inuenire ea quæ in
dubio sunt, & de quibus controuersia est. Illud quoque
inter dubia numeratur, quo modo Elizabeth de Leuti-
ca existens tribu, Mariæ cognata dicatur. Verũ ne mul-

ta pariter colligentes, memoriam vestram subitò quæ-
stionum oneremus aggestu, hîc sermoni nostro termi-
num statuamus. Sufficit enim nobis, & valde sufficit ad
audiendi interim studium susscitandum, vt quæ in quę-
stionem solent venire, discantur. Si verò etiam solu-
tionem ipsam desideratis addiscere, & hęc †nobis dicẽ- †ante ver-
tibus] in vestra est potestate. Si enim vos intellexero ba nostra.]
susscitatos, & audire cupientes, etiam solutionem affer-
re tentabo. Si verò oscitantes videro, & ab intentione
laxatos: abscondam non solutionem solum, verum-
etiam quæstiones, diuina lege commonitus: Nolite, in- Mat. 7. c.
quit, sanctum dare canibus, neque proiiciatis margari-
tas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedi-
bus suis. Quis est modo, inquis, qui ista conculcet? Ille
vtiq;, qui non ea precioſa credit esse, atque præclara. Et
quis est, inquis, ita infœlix, qui non hęc preciosiora esse
omnibus, & clariora fateatur? Ille sine dubio, qui non
vel tanto studio eis vacat, quãto in diabolicis illis thea
tris meretricibus occupatur. Ibi enim plurimi totos
etiam dies peragunt, propterq; illam occupationem va
nissimam multa etiam domi detrimenta patiuntur. Et
tamen cum omni diligentia, quod audierint, memorię
commendant, eaq; ad animæ suę perniciem penitus in-
fixa custodiunt. Hîc verò, vbi loquitur deus, ne exi-
guum quidem patienter tempus expectant. Cur hoc?
quia nihil cõmune habemus cum cœlo, sed omnis no-
stra religio verbo tenus peragitur. Et certè propter hoc
deus gehennam minatur, nõ vt eam nobis inferat, sed
vt fugere persuadeat illam grauissimam † consuetudi- † συνή-
nem.] Nos verò ecõtrario cuncta agimus, & quotidie θειαν, co-
in illam viam quæ illuc ducit, irruimus. Nam præcipiẽ- dex regius
te nobis deo, non modò vt audiamus quæ dicuntur, ve vero habet
rum vt cum omni etiam deuotione faciamus, nos nec τὴ φαυλ-
audire curamus. Quando igitur ea quæ dicuntur, im- ακ. i. gran
plebimus? Respondẽ, quęso, quando incipiemus opera- nidem.]
ri, cùm nec sermonem quidem super his patienter au-
diam°, sed indignemur offendamurq; hac * exercitatio- *διαγεί-
ne tametsi breuissima. Deinde nos quidẽ de friuolis sæ βη. i. exer-
pe rebus loquentes, nisi eos qui nobiscum sedent, vide- citatione
rimus attentos, incuriam illorum nostram arbitramur vel mora.
esse iniuriam. Deum verò non putamus offendi, quan-
do eo de tantis rebus loquẽte ea quę dicuntur contẽni-
mus, facileq; ducimur ad alia omnino, atq; cõuertimur?
Et sæpe quidẽ aliquis è senib° qui multas circuierit ter-
ras, marisq; regiones, non solũ stadiorũ numerũ, sed &
vrbiũ situs, & formas, & portus, ac forũ diligẽter nobis
enarrat: nos verò nec q̃ procul simus à cœlesti vrbe co-
gnouimus. Nã profectò ad iter hoc superandũ prope-
rassemus, si nota essẽt distantia. Nõ enim tantũ à nobis
illa ciuitas abest, quantũ inter cœlum, terrãq; diserimẽ
est: sed multo etiam longius distat, si vtiq; negligamus:
vt econtrario, si studium commodemus, etiam in exi-
guo tempore ad ipsas eius ianuas peruenire poterimus.
Nõ enim locorũ longinquitate, sed instituto morum
hæc spacia metienda sunt. Sed tu præsentis quidẽ gesta
vitæ diligenter tenes, nosti & noua & vetera, ac etiam
prorsus antiqua potes enumerare, nõ solum principes
sub quibus anteactis temporibus militasti, sed etiã om-
nes militiæ duces: sed etiam editores munerum, & eos
qui in spectaculis certauerunt, quiq; vicerunt, nihil vti-
que ad te pertinẽtia, nihilq; tuis vtilitatibus profutura.
Quis verò in hac, de qua loquimur, sit ciuitate prięceps,
quis apud eum primus, aut secũdus, aut tertius: vel quã-
to quisque tempore, vel quid sit virtutis operatus, nun-
quam vel per somnium cogitasti. Quæ verò leges in

hac

Universidad de Deusto
Biblioteca

in hac vrbe sunt positę,nec aliis quidē dicentibus sustines audire & attēdere. Qua ergo fiducia, dic mihi,illis te aliquādo speras promissis bonis potiturū, ad quorū magnitudinē nec quando promittuntur,intendis? Sed & iratè nunquā,saltē nunc id facere curemus.Etenim si concedatur à deo,auream ingrediemur vrbem, imò facilè omni auro preciosiorē. Nūc ergo discamus fundamenta eius,& portas ex sapphiro margaritisq; compositas:habemus quippe optimū ducem,Matthæū protectō. Per ipsius nāque portam nunc ingredimur,multoq; nobis studio est opus.Siquidē enim aliquē non intentum viderit,cōtinuo eum à ciuitate propellit.Est siquidē vrbs ipsa maximè regia, & tota prorsus illustris, & non sicut videmus apud nos,in palatia,domos, plateasq; distincta: sed quicquid est illius vrbis, aula regia est. Pandamus igitur portas animi, aperiamus auditū, cumq; tremore plurimo primas ętern̄ę vrbis ianuas intraturi,regē qui in ea est,suppliciter adoremus. Etenim primus ipse cōgressus potest cernentibus terrorem incutere. Modò quidem nobis portæ istæ occlusæ sunt: cum vero eas reseratas viderimus (hoc enim est solutio quæstionum) tunc plurimum omnino poterimus in-
πνεύματος, genitiui casus. tuitus fulgorē aspicere. Etenim *spiritus te oculis ducens, omnia tibi publicanus iste promittit:ꝙ videlicet ostendat vbi rex ipse sedeat, quorumq; illi militum assistant cohortes,vbi angeli, vbi vero habeātur archangeli, & quis nouis ciuibus in hac vrbe sit deputat° locus,& quò nam illuc itinere pergatur: & quanto honore donandi sint hi,qui primi illius ciuitatis ius fuerint consecuti: quanto quoq; hi, qui illos secundo sequūtur loco: quāto etiā hi qui tertio, & quot sint illorum ordines ciuiū, quamq; diuersi in illo gradus distinguātur senatu, & q̄ variæ ibi splendeant differentiæ dignitatum.Non igitur cum tumultu ingrediamur,nō cum turbatione,neque cum strepitu: sed cum silentio atque reuerētia, quæ tantis est exhibenda mysteriis. Si enim in theatro,cum multum silentium ante præcesserit, tum demum literæ regis legūtur: multo magis in hac vrbe omnes cohiberi oportet, & cōprimi, & erectis auribus, atque animis adstare solicitis. Non enim terreni regis,sed angelorū domini scripta recitanda sunt. Si enim ita nos voluerimus aptare, ipsa nos spiritus sancti gratia cum omni diligentia ad penetralia interiora perducet, atque ad ipsum regis perueniemus thronum, ac bonis omnibus perfruemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui gloria & imperiū, cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia secunda ex capite.i.

Liber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham. Igitur meministis admonitionis eius qua ad vos superiori die sumus vsi,cū hortaremur vt summo cū silentio & quiete, tantis congruente mysteriis omnibus euāgelij verbis cōmodaretis auditū. Siquidē iam incepimus cœlestes adire ianuas,propter quod vos preteritę denunciationis admonui.Etenim si Iudæi accessuri ad mōtem ardentē,& ignem,& caliginē,& tenebras,ac procellas,immo non accessuri ad illa,sed ea & audituri eminus, & visuri triduum antè se continere iubebantur à fœminis, ac vestes abluere:& tamen in timore erant maximo,tremo-
†& ipsi & vnà cū ipsis Moses quoque] req;, †cum certè illos plurimum Mosi presentia confoueret Jmultò magis nos,qui talia incipimus audire verba, & non procul à monte fumante cōsistere, sed in ipsum omnino introire cœlum, maiorem philosophiam debemus ostendere, non indumenta corporis abluentes,sed stolas animæ candidantes, nosq; ab omni seculi huius cōmixtione purgantes. Non enim caliginem hic,non fumum videbitis, non procellam, sed regē sedentem super thronum illius ineffabilis gloriæ, & angelos ei,atq; archangelos pariter assistentes, & sanctorum populos innumeris illis angelorū cohortibus copulatos. Talis quippe est ciuitas dei, habens ecclesiam primitiuorum,& spiritus iustorum, & frequētias angelorum,& sanguinem aspersionis,per quem reconciliata sunt omnia. Nam & cœlum ea quæ in terra sunt accepit,& terra ea quæ in cœlo: & deliderata olim angelis atque sanctis pax aliquando donata est. In hac vrbe trophæum cōstitit crucis,clarum scilicet atque conspicuum. In hac item spolia sunt Christo parta, humanæ scilicet naturæ exuuiæ, regis nostri præda: quæ omnia diligenter euāgelij lectione discetis. Et si cum silentio & moderata sequaris quiete, circūducere te per cuncta poterimus, ac diligenter ostendere, vbi quidem mors iaceat crucifixa, vbi peccatum suspensum, vbi plurima illa atque præclara ex hoc bello fulgeant monumenta victoriæ. Videbitis & hic tyrannū reuinctum, & multitudinem captiuorū sequentem, & arcem, ex qua sceleratus ille dæmon omni retro tempore in perniciem hominum procurrebat, repentè subuersam. Videbitis etiam reuulsas latronis spelūcas,attrąq; patefactas:nam ibi quoq; præsentia regis affulsit.Sed nihil est dilectissime,quod horū fatigeris auditu. Neq; enim si quis istius temporis bellū tibi & victorias, trophæaq; recensereț, vlla vnquā caperēre satietate, sed neq; cibum, neq; potum illi narrationi aliquādo præponeres. Quòd si illa iucunda est narratio,multo magis hæc:Cōsidera enim quàm sit audire magnificum, quo modo deus surgens de sede regali, ē cœlo venit ad terras, & ad ipsum descendit infernum: & in acie dimicans stetit. Quemadmodum autē illi diabolus repugnauit: immo non deo nudo, sed deo in natura hominis abscondito. Quòdque mirabile est,videbis mortem morte peremptam,& maledictum esse maledicto extinctum:& per quæ diabolus iam antè maximè valebat, per ea ipsa tyrannidē illius esse destructam. Exurgamus igitur, & somnum animi longius repellamus. Ecce enim video portarum nobis claustra reserata: sed tamen cum omni moderatione & tremore mentis ipsas cōtinuo ianuas intremus. Quæ vero sunt istæ ianuæ. *Liber generationis*, inquit, *Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham*. Quid ais? Dunigenito dei filio dicturum te esse promiseras,& Dauid mentionem facis, eiusq; illum filium esse commemoras hominis, qui post mille generationes natus traditur,ipsumq; esse & patrem Christi dicis,& proauum? Verùm cohibe te paulisper, & comprime, nec velis repentè omnia, simulq; discere, sed sensim atque paulatim. siquidem adhuc in vestibulis constituisti, ante ipsa prorsus initia portarum. Quid igitur ad penetranda interiora festinas:Necdum bene omnia,quę foris sunt, considerasti. Neque enim nunc tibi ipsam generationem domini conor exponere, immo vero nec †cùm *†illam quæ* ista narrauero: J est enim inexplicabilis tota, neque vlli *postea euenit* J prorsus effabilis: & hoc tibi ante me Esaias propheta denunciat. Siquidem ipsius prædicans passionem, & plurimam pro toto orbe terrarum piissimamq; curam, atque admiratus quis quum esset, quid factus sit, quòve descenderit,maximo sono vocis exclamauit,& dixit: Generationem eius quis enarrabit? Verùm nobis non de diuina generatione nunc sermo est,sed de hac inferiore, quæ in terra facta est, quæq; testibus celebratur innu- *Esaie 53.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur innumeris. Sed ſuper iſta quoque prout accipientes ſancti ſpiritus gratiam, potuerimus effari, ita profectò narrabimus. Neque hanc enim perſpicuè ſatis explicari poſſibile eſt, quippe cùm ſit etiam ipſa maximè ſtupeſcenda. Nõ igitur exigua te aliqua opineris audire, cùm hanc generationem audis ediſſeri: ſed totam in te mentem prorſus exuſcita: & continuò totus horreſce, cùm deum veniſſe audis ſuper terras. Vſqueadeo enim iſtud mirabile erat, & nulli antè prorſus auditum, vt etiam angeli in chorũ earum rerũ gratia collecti, totius orbis nomine propter iſta gloriam cõcinerent, fauſtamq; attollerent acclamationem, & prophetæ porrò antè cum
Barmch.3.d admiratione prædicerent: Quoniã ſuper terram viſus eſt, & cum hominibus cõuerſatus eſt. Valde etenim audire mirabile eſt, q ineffabilis deus, & qui nec ſermonibus explicari poteſt, nec cogitationibus cõprehendi, patriq; per omnia coæqualis, per virginis ad nos venit vterum, & fieri ex muliere dignatus eſt, & habere progenitores Dauid & Abraham. Et quid dico, Dauid & Abraham? etiam illas, quod horribilius eſt, fœminas, quas paulò antè memorauí. Hæc igitur audiens, mente conſurge: verùm nihil humile ſuſpiceris, ſed potius propter hæc ipſa maximè mirare, quia cùm germanus & verus filius ſempiterni eſſet dei, etiã filius Dauid eſſe dignatus eſt, vt te filium faceret dei: ſeruũ patrem habere dignatus eſt, vt tibi ſeruo patrẽ faceret dominũ. Vides arbitror ab ipſo ſtatim principio, quàm lęta ſint hæc nũcia. Quòd ſi ambigis de his, quæ ad tuũ ſpectant honorem, de illius humilitate diſce credere etiã quæ ſuper tuã dignitatem dicuntur. Quantũ enim ad cogitationes hominũ pertinet, multò eſt difficilius deum homine fieri, quàm hominẽ dei filium cõſecrari. Cùm ergo audieris q filius dei, filius ſit & Dauid, & Abrahæ: dubitare iam deſine, q & tu qui filius es Adæ, futurus ſis filius dei. Nõ enim fruſtra, nec vanè ad tantam humilitatem ipſe deſcẽdit, ſed vt nos ex humili ſublimaret. Natus eſt enim ſecundũ carnẽ, vt tu naſcerére ſpiritu: natus eſt ex muliere, vt tu deſineres filius eſſe mulieris. Propterea duplex facta generatio eſt, hæc ſcilicet noſtræ ſimilis, illa noſtrã eminenter excedens. Quòd enim natus ex fœmina eſt, & nobis cõpetit: q verò non ex ſanguine, neque ex voluntate carnis aut viri, ſed ex ſpiritu ſancto, aliam nobis ſublimiorẽ, futuramq; & ſpiritu cõſequendam generationẽ promittit. Sed alia quoque omnia ex ſimili diuerſitate cõſtabant. Nam & baptiſma profectò tale ſuſcepit, quod haberet quidẽ aliquid veteris, haberet & aliquid noui. Quòd enim baptizat⁹ eſt à prophe-
ta, expreſſit vetus: q autem deſcendit ſpiritus, adũbrauit nouum. Ac proinde vt ſi quiſpiã in arena cõſiſtens, duos aliquos inuicẽ diſſidentes, extenta manu vtraque vtrinque prendẽs coniungat: ita fecit & Chriſtus veteri nouũ, diuinam naturã humanæ, ſuis noſtra iungẽdo. Vides nũc puto fulgorem vrbis procul coruſcantis, vides quãto inter ipſa principia ſplẽdore lucet, quo modo tibi regẽ ipſum humana ſpecie, ſic mortalibus, velut exercitui admixtũ oſtendit. Neque enim in bello ſemper propriã habere rex cernitur dignitatẽ, ſed purpura & diademate relictis, militis habitũ frequenter induitur. Sed illic, ne cognitus hoſtes in ſe cõuertat: hic contrà, vt ne agnitus ante cõgreſſum in fugã vertat hoſtẽ, ſuosq; maieſtatis fulgur cõturbet: ſaluare enim nõ terrere ſtuduit. Et idcirco illũ hac appellatione continuo nominauit, Ieſum vtique nũcupando. Ieſus enim nõ eſt Greci ſermonis vocabulũ, ſed Hebraica lingua Ieſus dicitur, quod eſt in noſtro ſermone, ſaluator: *ſaluator

*Ieſus. *σωτὴρ ἀπὸ τῆς σωζω.*

autem ab eo, q ſalutem populo ſuo pręſtaturus aduenerit. Iámne igitur intelligis, quemadmodũ euãgeliſta auditorem in excelſa ſubuexerit: & ea certè quæ in vſu eſſe viderentur locutus, per quę tamen ipſa lõgè nos maiora, quàm omnes ſperare poteramus, edocuit. Vtriuſq; igitur iſtius nominis apud Iudæos erat celebrata notícia. Quia enim incredibilia erant, quę promittebantur, futura: etiam nominum præceſſerunt figuræ, vt porrò antè omnis ex inuidia nouitatis tumultus oriturus extingueretur. Ieſus nãque etiã ille dicitur, qui poſt Moyſem populũ in terram repromiſſionis induxit. Vides figuram, perſpice veritatẽ. Ille in terram repromiſſionis, hic vero introduxit in cœlum, & ea quæ ſunt in cœlis bona. Ille poſtquã Moyſes mortuus eſt, iſte poſtquam lex per Moyſem lata ceſſauit. Ille ducis dignitate pollens, iſte verò regis maieſtate præfulgens. Sed ne Ieſum audiens, de ſocietate nominũ patereris errorem, continuo ſubiunxit & Chriſtum. *Ieſu Chriſti*, inquit, *filij Dauid*. Ille enim nõ erat ex Dauid, ſed ex alia tribu. Cuius vero rei gratia librum ipſum generationis Chriſti vocat, vbi non ſola vtique generatio, ſed tota prorſus ipſius myſterij diſpenſatio cõtinetur? Quia totius ſcilicet diſpenſationis caput & radix, atque principiũ omnium nobis in hoc cõſiſtit bonorum. Vt enim Moyſes *Gene.1.a* librum cœli appellauit, ac terræ, cùm certè non de cœlo ſolum, terraq; loqueretur, ſed de cunctis quæ inter ipſa ſubſiſtunt: ita etiã euangeliſta ab ipſo omniũ fonte & capite bonorum librum vocauit. Omni ſiquidẽ admiratione pleniſſimũ eſt, & ſuper ſpem expectationẽq; mortalium, quòd deus homo factus eſt. Hoc autem impleto, illa omnia quæ ſequũtur: iuxta ordinẽ & rationẽ conſequuntur. Quia vero de cauſa non eum antè filium Abrahæ, & poſtea filium Dauid nuncupauit? Non, ſicut opinantur aliqui, ab inferioribus volens ad ſuperiora conſcendere: alioqui feciſſet quod fecit & Lucas, nunc autem ecõtrario facit: cur ergo cõmemorauit priorem Dauid? Quia ipſe proculdubio in omnium verſabatur ore, ob inſigne honoris & gloriæ, ob ipſius quoque temporis ſpacia iunctiora. Non enim olim defunctus fuerat: ſicut Abraham. Etſi enim vtrique promiſerat deus, ſed tamen illud quaſi antiquum reticebatur, hoc vero quaſi nouum, & recens ab omnibus celebrabatur. Ipſi nãque Iudæi dicunt. Nónne ex ſemine Dauid, & Bethlehem caſtello, vbi erat Dauid, venit Chriſtus? Nemo *Ioan.7.f* igitur illum filium Abrahæ, ſed omnes filiũ Dauid nominabãt. Etenim propter tempus, vt dixi, propterq; regnum hic magis in hominum memoria vigebat. Simili etiam ratione honorabiliores quoſq; de ſanctitate reges, qui poſt Dauid fuiſſe referuntur, ab illo omnes vocabant. Nec ipſi ſolùm, verùm etiam deus. Nam & Ezechiel, & alij prophetæ dicunt Dauid ſurrecturum eſſe eis, atque venturũ: non de illo vtique mortuo iam loquentes, ſed de his qui illius virtutem erant imitaturi. Et Ezechiæ quidem dicit: Protegam ciuitatem iſtam *4.Re.19.g* propter me, & propter Dauid puerum meum. Salomoni vero dicebat: Quoniam propter Dauid regnũ eius *& 20.b* ipſo viuente non dirumperet. Multa enim illius viri & *3.Reg.11.f* coram deo erat, & coram hominibus gloria. Propterea igitur à notiore interim, & celebratiore perſona ſumit exordium: & tum demum ad antiquiorem recurrit parentem, ſuperfluum, quantùm ad Iudęos ſpectat, eſſe iudicans, ſermonem ſuperius ordiri. Iſti enim erant præcipuè maximeq; mirabiles: ille quidem quòd eſſet rex & propheta, hic vero, quòd propheta & patriarcha. Et vnde, inquis, manifeſtũ eſt ex Dauid eſſe Chriſtum? Si

enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim non ex viro,sed tantummodo est natus ex virgine,de cuius certè generatione reticetur,quo modo scire poterimus illum ex Dauid stirpe descendere? Duo sunt enim,quæ pariunt quæstionem. Vnum, quæ causa sit, vt in generationũ catalogo virgo sileatur: alterum vero,qua ratione Ioseph memoretur ab eis,cui certè nihil cũ Christi generatione est cõmune. Videtur enim & vnũ abundare,& alterũ deesse. Quid ergo dicemus? Quòd vtiq; primũ illud necesse fuerit memorari, quẽadmodũ ex Dauid virgo descenderit. Vnde hoc itaq; discemus? Audi ad Gabriel loquentem dominum: Vade ad virginem desponsatam viro,cui nomen Ioseph, ex domo & familia Dauid. Quid igitur vis audire manifestius, quum ex domo & familia Dauid illam virginem esse cognoscas? Vnde patet ꝙ inde vtiq; erat etiã Ioseph. Fuerat quippe in lege præceptũ, ex diuersis tribubus nõ licere vsurpari cõiugiũ. Sed & patriarcha Iacob de Iudæ stirpe illum venturũ esse prædixit: Nõ deficiet, inquit, princeps de Iuda, nec dux de femoribus eius, donec veniat cui paratũ est: & ipse erit expectatio gentiũ. Hæc ergo prophetia ex tribu quidẽ Iuda illum fuisse declarat, non tamen ꝙ ex Dauid genere descendat. Putásne igitur ex tribu Iuda,vnius familię tantùm, id est solius Dauid,propagatum genus ac non aliorum etiam multorum? Imo vsuuenire videmus,vt quis sit ex tribu Iuda,qui tamen à Dauid genus nõ trahat. Sed ne istud hîc diceres,præueniens euãgelista prorsus exclusit suspicionẽ tuam, nõ solum ex domo, verũetiã ex familia Dauid illũ esse cõfirmans. Si vero nũc aliunde quoque vis istud addiscere, nec altera probatione deferimur. Nõ solũ enim de alia tribu, sed ne de familia quidem hoc est cognatione altera fas erat coniugia copulari. Ita istud quod dicitur,ex domo esse & familia Dauid,siue virgini copuletur, cõstabit dictum: siue ipsi Ioseph potius aptetur,illud idem cõficitur. Si enim ex domo Dauid atq; familia erat, nõ aliunde accepit coniugem,nisi ex ea tribu,de qua etiã ipse descenderat. Quid vero,inquis,si legẽ ille trãsgressus est? Sed idcirco euangelista præueniens, Ioseph iustũ esse testatus est,ne tu ei temerè crimen impingeres: sed vt virtutem eius potius agnoscens, suspicionẽ transgressionis abiiceres. Ille siquidem tam modestus, & praua cupiditate liber, vt ne suspiciene cogente vellet in virginis inquirere supplicium: quomodo propter libidinẽ præcepta legis violasset? Qui enim supra legẽ sapiebat: dimittere enim,& occultè dimittere, sine dubio erat supra legẽ profecti: quo modo cõtra legem aliquid admitteret? & hoc nullius causæ necessitate cogente. Sed quoniam ꝙ ex genere Dauid fuerit hæc virgo,ex his quę dicta sunt,manifestum est: necessarium est dicere, cuius rei gratia Ioseph in generationibus euãgelista memorarit,cùm virginem prorsus omiserit. Quænam igitur hæc causa est? Non erat mos apud Hebræos generationũ catalogum per fœminas texere. Vt ergo & morẽ custodiret, nèue in ipso statim principio videretur antiqua destruere,& nobis virginẽ certius indicaret, parentes eius reticens atque maiores, de Ioseph generatione non tacuit. Siue enim hæc feciſſet in virgine, nouitatis nõ effugisset inuidiã: siue Ioseph reticuisset,non agnouissemus [ex qua tribu virgo subsisteret.] Vt ergo & nos discerneremus, quæ esset Maria,vel vnde,& cõsuetudo legis permaneret immobilis, generationũ catalogum vsque ad sponsum eius perduxit, ac de domo illum Dauid esse monstrauit. Hoc enim declarato,illud quoque pariter ostendit, quòd scilicet inde esset & virgo: quia vtiq; nequa-

Luc.1.c

Deut.7.a

Genc.49.b

†virginis progenitores]

A quam iustus iste pateretur vxorem sibi aliunde, quàm vnde lex præcipiebat eligere. Possumus vero aliã quoque,& altiorem quidẽ proferre rationem, ob quam parentes virginis prætermissi sunt: quã nũc exponere minus opportunũ videtur, eò ꝙ multa iam dicta sunt. Et idcirco hic iam sermonẽ de quęstionibus terminantes, teneamus interim diligenter ea quę nobis absoluta patuerunt: quã ob causam Dauid nominauerit priorem, deinde qua ratione librum ipsum,librum generationis vocarit, vel etiam cur dixerit, Iesu Christi: deinde quo modo generatio eius & cõmunis sit,& non sit per cuncta cõmunis: tum, vnde Maria ad Dauid pertinere mõstretur: ad extremum, quam ob rem Ioseph quidẽ generationũ catalogo collocetur, Mariæ autẽ parentes omnino sileãtur. Si enim custodieritis ista, prõptiores nos facietis ad reliqua: sin vero hæc respueritis & expuleritis è mentibus, pigriores erimus in cæteris. Neque enim
B tetræ quæ semina priora corruperit, curã adhibere delectabit agricolã: propter quod obsecro, vt hæc quæ seminata sunt, versetis. De tali enim studio, taliq; cura ingẽs quoddã animabus bonũ, ac salutare cõquiritur. Nã & deo placere possumus ista curando, & ab iniuriosis obscœnisq; sermonibus & à cõuiciis mũda ora seruabimus, dũ spiritualibus exercemur eloquiis: & dęmonibus terrori esse poterimus, linguã nostram taliũ armis muniendo verborũ, & tũc maiorem dei gratiã valebimus promereri. Hinc enim mentis vestræ & acumen augetur, & lumen. Nam & oculos,& os,& auditum propter ea posuit in nobis deus, vt omnia ipsi membra seruirẽt: vt quæ ipsius sunt audiamus: quæ ipsius, loquamur: quæ ipsius, semper operemur: eiq; laudes canamus assiduas, & gratias per cuncta referamus, perq; hæc omnia conscientiæ nostræ secreta mundemus. Sicut enim corpus,
C quod aëris puritate perfruitur, sanius fit: sic profectò etiam anima fit sapientior, tali meditatione innutrita. Nónne vides etiam corporis oculos, cùm in fumo forte remorantur, lachrymas semper effundere: si vero potiantur aëre purgato,& florentibus pratis, & hortis virentibus,& fontibus inter amœna fluentibus, & saniores esse, multoq; maiore aciei fulgore rutilare? Talis profectò est & mentis oculus. Si enim in pratis spiritualis pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus ac lucidus, & acutius cũcta perlustrans: si vero in fumũ secularium negociorũ fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lachrymabitur, ac flebit,& in hoc quidẽ seculo, sed multò amarius in futuro. Fumo enim sunt humana negocia comparanda. Propterea & ille ait: Defecerunt sicut fumus dies mei. Sed ille quidem de breuitate hoc,& fuga quadam huius dixit ætatis. Ego vero non ad hoc so-
D lùm, verumetiam ad turbulentiam rerum præsentium dici posse istud accipio. Nihil enim ita oculos animæ contristat ac turbat, vt secularium turba curarum, & quasi obuolitantia quędam multiplicis cupiditatis examina. Hæc enim sunt istius funi ligna. Nam sicut ignis iste communis vbi humidam corripit conspersamque materiam, plurimum sine dubio fumum suscitat: sic etiam concupiscentia vehemens illa prorsus, ac flammea, quando humentem alicuius ac [†]paluſtrem succendit] animam, multum in ea fumum gignit, ac nutrit. Propter hoc etiã rore opus est sancti spiritus,& potentis illius auræ flatu, vt huiusmodi extinguat ignem, fumumq; dispergat,& cogitationem nostram expeditam reddat, ac voluerẽ. Non potest enim quis omnino, nõ potest tantis prægrauatus, atq; in terram defixus malis, ad cœlorum euolare fastigium. Et ideo studendum nobis est,

Vtilitas sacrarum literarum

Psal.101.c

†dissolutã corripuerit]

Universidad de Deusto
Biblioteca

bis est, vt parati semper, & accincti iter hoc conficere A possimus: imò nec sic quidem possibile est, nisi alis spiritus subuehamur. Si igitur mente leui & expedita, & spirituali opus est gratia, vt excelsum illud valeam° ascendere: quum nihil horum, sed & omnia quotidie aduersa contrahamus, & diabolico nos pondere opprimimus, quonã quæso pacto sursum volare poterimus, tam importabili onere depressi? Etenim si quis in quibusdam iustis stateris nostros velit cogitatus sistere, inter mille secularium sermonũ talenta vix centũ denarios spiritualiũ poterit inuenire verborũ, imò nec decẽ quidẽ obolos. An vero non turpe maximeq; ridiculum sit, res necessarias certasq; magna plerunq; parte, seruis quos habemus demãdare: ori vero quod propriũ nostrumq; possidemus, viliora quàm mãcipiis, nẽpe inutilia quæ dã & superuacua cõmittere: vtinã vero superuacua tantũ, non etiam dãnosa & noxia, nihilq; profutura: Nam si nobis vtilia essent quæ loquimur, etiam deo proculdubio verba nostri oris placerẽt. Nũc vero quascunq; hostis antiquus suggerit, locutiones loquimur, tũ quidẽ ridentes ipsi, tum vero in aliorũ risum faceta aliqua & vrbana dicentes: & nunc quidẽ maledicta iaculantes, & cõtumelias: nunc vero mẽtientes, iurantes, peierãtes: & nunc quidẽ nolentes loqui, nũc verò multiloqua vanitate deliros omnes deliraseq; superãtes, ea quæ ad nos omnino nõ pertinent, absq; vlla in mediũ ratione proferimus. Quis enim vestrũ, respõdete, quæso, qui assistitis, vnũ, si exigatur, psalmũ potest memoriter edisscere, aut scripturarũ sacrarũ vllã aliã portionẽ? Nullus omnino est: nec tamẽ solum istud est malũ, sed quoniã ad spiritualia desides ac remissi, ad diabolica prõpti, ignẽ ipsum ardore superatis. Etenim si quis vos C
†diabolicis de † theatralib° aliquid voluit interrogare canticis, & meretricios illos, fractosq; modulos audire: multos qui illa etiã diligentissimè didicerint, poterit inuenire, & qui ea cũ maxima etiã pronuncient voluptate. Sed est ne horũ criminũ tandẽ aliqua defensio? Non sum, inquit, ego monachus, vxorẽ habeo, & filios, & curã domus gero. Hoc enim est, quod omnia quasi vna quadã peste corrumpit, quoniã lectionẽ diuinarum scripturarum ad solos putatis monachos pertinere, cùm multò magis vobis quàm illis sit necessaria. Qui enim versantur in medio, & vulnera quotidie accipiunt, magis indigent medicamine. Itaq; multo est grauius atque deterius, rem superfluã esse legẽ dei putare, quàm illam omnino nõ legere. Hæc enim verba sunt, quæ de diabolica prorsus meditatione promuntur. Nõ audis Paulum
Rom.15.a loquẽtem: Quoniam ad correptionem nostrã hæc om D nia scripta sunt? Tu vero euangelium etiamsi illotis, vt aiunt, manibus cõtrectare daretur, ne attingere quidẽ cupias: tãtùm abest, vt penitus penetrare iudices operæ precium: itaq; fit vt sursum hodie deorsum omnia ferantur. Quòd si discere cupis quãtus ex scripturis diuinis nascatur profectus, temetipsum diligẽter examina: qualis quidẽ efficiaris, cùm psalmos audis, qualis item cum diabolicã cantilenam: & quemadmodũ quidẽ affici soleas, cũ in ecclesia steteris, quemadmodũ vero si sederis in theatro, & videbis quã sit grãde istius animę, illiusq; discrimen licèt vna semper in te anima sit: Id-
1.Cor.15.d circo enim Apostolus ait: Corrũpunt mores bonos colloquia mala. Itaq; assiduè potentib° spiritus dei carminibus egemus. Etenim istud est quo irrationalibus præstamus animãtibus, cùm certè inferiores simus in cæteris. Hoc est enim nutrimẽtum animæ, hoc ornamentũ, hoc securitas: vt è regione, dei nõ audire verbũ, fames atq; internecies. Dabo, inquit, eis, non famẽ panis, neq; Amos.8.d sitim aquæ, sed famem audiendi verbum dei. Quid igitur infœlicius esse possit, quàm vt quod deus in pœnã minatur, hoc tu iam spõte in caput tuũ attrahens corroges malũ, inferens animæ tuæ sæuissimã famẽ, atque pestiferam, per quã miseriorem illã cũctis omnino rebus efficias? Verbis enim nunc sanari illa solet, nunc corrumpi. Nam & sæpe in iram sermone succenditur, & ab ipso incẽdio alio rursus sermone restinguitur: & ad cõcupiscentiam sermo illam obscœnus inflãmat, & ad pudicitiam verbum honestatis reducit. Si autem hoc facit sermo iste cõmunis, responde, quare tu scripturarum eloquia contemnas? Nam si admonitio sola tantum valet, quantò magis si etiam per spiritus sancti gratiam ipsa admonitio proferatur? Ex scripturis nanq; diuinis sermo prolatus, ipso igne vehementius animã B †audientis accendit, atque in omnium illam præparat †indurata vsum bonorum. Sic etiã Paulus Corinthios, quos in- emollit. flatos esse cognouerat, ac tumentes, castigatione sermonis reddidit mitiores. De quibus enim erubescere, seq; occultare potius debuerant, ob ea ipsa superbum quiddam sublimeq; sapiebant: sed postquam Pauli epistolam susceperunt, audi quanta illorum sit facta mutatio, de qua ipse certè illis testimonium reddit magister: Hoc ipsum, inquit, secundum deũ contristari vos, 2.Cor.7.c quantam in vobis effecit solicitudinem, imò defensionem, imò indignationem [imò timorem, imò desiderium,] imò æmulationem, imò vindictam. Ita ergo & seruos, & filios, & coniuges moderemur, & amicos: ita & de inimicis quoque amicos facere curemus. Sic etiã illi magni viri deoq; chari, facti sunt profecto meliores. Nam & Dauid post peccatum, quoniam sermo- 2.Reg.12.d nem audiuit dei, ad salutarẽ illam pœnitentiam conuolauit. Et apostoli eodem pacto facti sunt tales, quales eos fuisse miramur: eodẽ pacto vniuersum illi mundum attraxerunt. Et quid, ais, lucri est, quando quis audit, & non accedit ad implenda, quæ dicta sunt? non paruus est etiam ex ipso profectus auditu. Nam qui audit, & semetipsum reprehendet, sæpe & altius ingemiscet, & eo quãdoque perueniet, vt studeat etiam implere quod didicit. Qui vero nec q̃ peccauit intelligit, quãdo à peccatis recedet? quãdo seipse culpabit? quando etiã emendare conabitur? Non igitur contẽnamus scripturas audire diuinas. Hæc enim diabolicæ inspirationis sunt, non sustinentis nos aspicere thesaurum, ne diuitias acquiramus. Propterea ille suadet, nihil omnino esse cõmodi diuinas audire leges, ne quandò ex auditu sequi etiam videat actionem. Deprehendẽtes itaque hanc illius artem malignam, vndique nos muro scientiæ muniamus, vt spiritualibus circũstipati armis, & ipsi permaneamus intacti, & caput deiiciamus inimici: hicq; victoriæ insignibus adornati, futurorũ gaudio potiamur bonorum, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria cum patre, & sancto spiritu, in secula seculorum, Amen.

Homilia tertia ex cap. i.

LIber generationis Iesu Christi filij Dauid, filij Abraham, &c. Ecce iam tertia disputatio vertitur, & necdum à nobis sunt euangelij absolutæ principia. Non frustra ergo prędiximus, quoniam huiusmodi intellectuũ natura multa cõtinet profunda. Agè vero hodie sequentia differamus. Quid ergo nunc in quæstione versatur? Cuius videlicet rei gratia Ioseph in generationum catalogo ponatur, quũ ad natiuitatem nihil conferat: & vnam quidẽ causam iam recensuimus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

recensuimus, necesse vero & alteram magis arcanã illa priore magisq; abditam, edocere. Sed quæ ea est? Nolunt euangelistæ recenti adhuc tempore noui illius admirandiq; partus Iudæis esse manifestũ, quòd Christus natus fuisset ex virgine. Sed nemo quasi de inusitata expositione turbetur. Neq; enim pprius noster hic sermo est, sed à nobis de patrũ, atque insigniũ virorũ traditione susceptus. Si enim ipse dominus multa in primis obũbrauit atque operuit, filium se hominis vocãs: nec illam quam cum patre possidet æqualitatẽ, vbique nobis ad liquidũ reuelauit: quid miraris si hoc quoq; interim texit, magnũ quiddam atque mirabile dispensando? Et quid nam hoc est mirabile, inquies? Vt scilicet & saluaretur virgo, & maligna suspicio pelleretur. Si enĩ ab initio Iudæi ista audissent, lapidassent virginem indignè propter eam famã tractantes, & adulterij illam crimine condẽnassent. Qui enim etiam illis operibus, quorũ sæpe in veteri testamento exempla præcesserant, manifesta impudentia repugnabant, nunc dæmonia eiicientem, dæmoniũ habere dicentes: nunc in sabbato [signa facientem] quasi dei aduersariũ iudicantes: cùm certe liquidò cõstaret sabbatum sine crimine frequenter solutũ: quid illi hoc audito dicere, [quid facere aliquãdo] dubitassent, [cùm vtique omni occasione, quãquam nullam ille præbuisset, ad huius calumniam abuterentur?] Si enim etiam post tot signa adhuc illum Ioseph filium nuncupabant, quo modo ante signa natum ex virgine credidissent? propterea igitur Ioseph in generationibus ponitur, virginemq; ducit. Nã si iste quoque, vir certe admirandus & iustus, multis rebus indicauit, vt quod factũ erat, verum esse suspiceret, admonitus ab angelo, admonitus reuelationibus somniorũ, & prophetico testimonio confirmatus: quando illi praui animo, & corrupti, tamq; hostiliter Christo repugnantes, hanc opinionem probassent? Valde enim ipsos perturbasset res insoles & noua, & ꝙ nunquã tale quicquã vel fando accepissent temporibus maiorũ suorum accidisse. Nam ille quidem qui eum dei filium semel credidisset, nihil de hoc possit ambigere: qui verò seductorem illum, deoq; putaret esse cõtrarium, quo modo non ex hoc scandalizaretur magis, atque ad suspicionẽ illam turpissimã duceretur? Propterea & apostoli inter initia euangelij prædicandi, non cõtinuò istud annunciant, sed fidẽ resurrectionis præcipue inculcant, cuius iam in prioribus præcesserant exempla temporibus, etsi non per omnia fuisse doceantur æqualia: ꝙ vero natus sit ex virgine, parumper occultant, sed nec ipsa quidem hoc mater temere est ausa proferre. Itaque considera quid etiam ad ipsum loquatur: Ecce, inquit, ego & pater tuus quærebamus te. Cæterùm si hæc passim fuisset opinio vulgata, nequaquã illum Dauid filium credidissent: ꝙ si non putaretur, mala etiam hinc plurima nascerentur. Idcirco istud ne angeli quidẽ, nisi ipsi Ioseph tantùmodo loquũtur & Mariæ: euangelizãtes vero pastoribus, cùm dominũ esse natum palàm nuncient, quo tamen sit natus modo, prorsus occultãt. Cuius vero rei gratia cùm meminisset Abrahæ, atque dixisset, quia genuerit Isaac, & Isaac Iacob, nec fratris eius mentionem facere curasset, ad Iacob veniens, nõ solùm Iudam, sed etiam fratres eius annumerat? Quidã sanè propter malignitatẽ morum Esaü & aliorum priorũ id factum esse voluerũt: ego vero istud omnino nõ dixerim. Si enim hoc obseruandũ putauit, qua ratione paulò pòst taliũ meminit fœminarũ? Hic enim à contrario refulget dignitas Christi: non quia magnos progenitores habeat, ac potentes, sed quia potius exiguos, ac viles. Sublimiũ quippe illa maxima gloria est, humiliari sponte submissius. Qua ergo de causa non meminit cæterorum? quia scilicet nihil habebant cum Israëlitarũ genere cõmune, Saraceni & Hismaëlitæ, & Arabes, & quotquot sunt ex illorum patribus procreati. Propterea igitur illos quidem reticuit: festinat vero ad eos, ex quibus nascitur Christus, & vnde ppagatur populus Iudæorũ. Propter quod ait: *Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius.* Hîc iam Iudæorũ designatur genus. *Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.* Quid agis ô homo? quid nobis talis recordationẽ infers historiæ, qua adulterium turpe cõtinetur? quid hoc vero rei est? quia si nudi tantũmodo hominis describeretur genus, meritò hæc reticuisset. Quia vero de incarnati mysterio scribimus dei, nõ modò nõ tacere ista, verùm ostẽtare debemus: ita subiiciẽtes oculis tam curã quam pro nobis gerit, quàm potentiam. Venit enim non vt nostra fugeret opprobria, sed vt ea potius extingueret. Sicut enim admirabilis magis iudicatur, nõ quia mortuus tãtùm, verũetiam quia crucifixus est: quanquã est certè res ista per se exprobratione plenissima: sed quantò magis exprobrabile istud est, tantò magis illum ostẽdit de misericordia glorioſum: Sic etiam in generatione illius dici potest, quòd nõ solùm, quia suscepit carnem, & homo factus est, admiratione sit dignus: sed quia etiam tales progenitores habere dignatus est, nihil ob nostra mala erubescens. Idq; ex ipsis nascendi primordiis ostendit, quàm nil hũc pudeat omnino eorum quæ nostra sunt: per ista proculdubio docens, vt nos quoque nunquam erubescamus de viciis parentum: sed vnum quæramus illud, nempe virtutem: nam qui illam fuerit consecutus, etiam si alienigenam habeat matrem, etiam si fornicatione pollutam, vel quolibet eiusmodi dedecore sordidatã, nihil tamen de eius aut vilitate fuscabitur, aut crimine polluetur. Quòd si fornicatorẽ ipsum ad meliora conuersum, nequaquã prior vita commaculat: multò magis è meretrice natus, & adultera, si propria virtute decoretur, parentũ suorum non decoloratur opprobriis. Neq; vero, vt tantũmodo nos doceret hoc fecit, sed etiã vt reprimeret Iudæorum tumorem. Quia enim illius nobilitatis, quæ ad animã pertinet, insignia negligebant, nimiumq; insolenter de Abrahæ stirpe gloriabantur, virtutem parentũ defensionem suorum rati esse viciorum: idcirco in ipso euangelij principio docet, nõ alienis, sed propriis esse gloriandũ virtutibus. Simul etiam illud agit, vt ostendat omnes, ipsos quoq; progenitores eorum subditos esse peccatis. Siquidẽ patriarcha eorũ ipse ille, à quo nomen accipiunt, non exiguum aliquod legitur admisisse delictum. Vrget enim Thamar fornicationem eius accusans. Dauid quoq; Salomonẽ ex muliere, quæ illi fuerat adulterio iuncta, suscepit. Quòd si à magnis illis custodita lex non est, multò potius à minoribus. Si ergo nõ est impleta lex, omnes vtiq; peccauerunt, & necessaria facta est Christi præsentia. Propterea igitur & duodecim patriarcharum intulit mentionem, vt hinc quoque humiliaret immodicã de progenitorum nobilitate iactantiã. Multi enim eorum ex ancillis matribus nati sunt, nec tamen differentia parentum fecit differentiã filiorum. Siquidem illi omnes similiter & patriarchæ, & tribuũ principes extiterunt: priuilegium enim ecclesiæ ista iam designabat æqualitas. Hæc quippe nostræ nobilitatis est prærogatiua, cuius olim figura præcesserat, vt siue seruus sit aliquis, siue nobilis, nihil huic plus minusve accedat. Sola enim hic re-

Ioan. 8. f
Matt. 12. a
& Ioã. 7. c
Sanãtem
quũ vtiq; præteritum omne tẽpus ipsis suffragaretur, in quo nihil tale vnquã audiũ fuisset
Hic infrà. c
Luc. 2. g

Universidad de Deusto
Biblioteca

hîc requiritur volũtas,mentisq; generositas.Supra hæc vero quæ diximus,etiã aliud quiddã est, propter quod ipsam cõmemorauit historiam. Siquidem non ociosè ad Phares addidit,& Zaram. Erat enim abundans,atque omnino superfluum,cõmemorato Phares, per quẽ Christi erat decursura generatio, Zaræ quoque facere mentionem.Qua igitur illũ ratione memorauit?Paritura istos cùm esset Thamar, iamq; partuum dolores adessent, prior Zara emisit manum ex vtero. tunc obstetrix hoc vidẽs,quò primogenitus notus esset, cocco eius alligauit manum, quam ille vinctam retraxit. quo toto iam intra aluum recepto, processit Phares,& tum demum Zara. Quos cùm obstetrix natos videret, di-
Gene.38.g. xit ad Phares: Quare propter te incisa est sepes? Vidistine signatissimam mysteriorum figuram? Non enim incassum hæc tanto antè scripta sunt, sed neque sacra dignum fuisset historia dicere, quid obstetrix fuisset locuta: nec huiusmodi narrationem decebat notam facere,quòd manum ille protulerit, qui secundò egressus est. Quid igitur hoc ænigmate designatur? Prius de ipso pueri vocabulo quod latet in quæstione, discimus.
Phares. Phares enim cõcisio est, atque diuisio. Secundò autem ex ipsa nouitate facti.Neque enim erat cõsequentiæ naturalis, vt is qui emisisset manum, eandem postquã esset vincta, reuocaret.Neque enim consueti motus hoc fuit,ordinisve naturæ.Nam præmissa quidẽ huius manu, alterum egredi, naturale fortasse sit: retrahi vero istam, & transitum alteri cedere, non iam fit lege nascentium, sed profectò ex dei gratia, quæ tunc pueris aderat,ista dispensans,& nobis quãdam imaginem futurorũ in eorũ natiuitate depingens.quid igitur?aiunt quidam, diligenter ista penticulati, duorũ populorum typum esse hos puerulos, eòque pertinere,vt intelligas, posterioris populi rẽpublicã præluxisse ortui prioris. Manum prætentã habens, haud vniuersum spectandũ se præbet puerulus,sed & eam corripit rursus.Mox fratre toto effuso, apparet ipse quoque totus: quod ipsum in vtroque contigit populo.Nam republica illa †spirituali quæ tẽporibus Abrahæ fuit, illucescente,& deinde medio cursu subitò reuocata, Iudæorũ populus venit & legalis respublica: †rursus post legem, nouus ille totus iam prodit populus vnà cũ suis legibus,ob quod etiã obstetrix exclamat, Cur rupta ꝓpter te sepes est: qꝫ illius reipublicæ libertatem subingressa legis sepes, intercluſit dissecuitq;. Sepem enim scriptura vocare legẽ solet,sicut & ꝓpheta inquit: Sustulit sepem eius,& vindemiant, quotquot hac faciunt iter: Item, sepem circũposui ei.& Paulus,interstitium maceriæ soluens. Alij vero totum hoc,cur rupta propter te sepes est,de nouo legemq; sequuto populo intelligunt:veniens enim ille, legem sustulit. Vides qꝫ non ob exigua quædã & vilia, eam quę de Iuda est,cõmemorauit historiã.Nam Ruth & Raab non frustra intulit mentionem,quarum vnam alienigenam, aliam etiã meretricem fuisse constat: sed vt discereres idcirco venisse Christũ, vt nostra mala deleret omnia. Non enim quasi iudex, sed quasi medicus aduenit.Sicut igitur illi cõiuges accepere meretrices:sic etiam deus fornicatricem hominũ naturam sibi copulauit.Quod prophetæ quoq; olim in synagoga dixerũt factum esse:sed illa quidẽ cohabitatori suo fuit ingrata semper: ecclesia vero semel à malis patriis liberata, in spõsi amore permansit. Itaq; considera etiam ea quæ in Ruth facta sunt,nostri figurã fuisse.Hęc enim erat alienigena,& in extremam delapsa pauperiem: sed videns eam Booz,nec ob ipsius paupertatẽ despexit,nec ob im-

†ecclesiastica]

†& tũc nouus ille totus]

Psal.79.b. Matt.21.d. Ephes.2.c. Cõfusa hæc esse videntur, quæ Theophylact. clarius explicat.

pietatem gentis exhorruit: sicut etiã & Christus ecclesiam suscipiens,& alienigenam,& magnorũ laborãtem egestate bonorũ,suo cõsortio copulauit. Sed quemadmodum Ruth illa ex alienigenis mulier, nisi prius reliquisset parentes,nisi domũ contempsisset, & gentem & patriam,atq; cognatos, nunquã profectò tali fuisset nobilitata cõnubio: ita ecclesia etiã non antè amabilis efficitur spõso, quàm priorem cõuersationem relinquat. Quod ꝓpheta quoq; ad ipsam loquens,ait: Obliuiscere *Psal.44.c.* populũ tuum, & domũ patris tui, & cõcupiscet rex decorem tuum. Hoc Ruth etiam fecisse legitur,& idcirco in ecclesiæ similitudinẽ mater regum effecta est. Ipsius enim ex stirpe, Dauid,aliiq; reges fuerũt, qui de eadem familia germinarũt.His igitur omnibus eos pudore suffundens,ac suadens nõ altum sapere: & generationum catalogum texuit, & mulieres istas produxit in mediũ. Nam Dauid regẽ certè illum magnum, alienigena ista per suos posteros genuit:neq; tamen ille ignobilitatem eiusmodi matris erubuit. Non est enim omnino,nõ est nec de virtute, nec de vicio parẽtum, aut laude aliquis dignus,aut culpa: nemo inde verè aut obscurus,aut clarus est: immo vt quod incredibile videtur, dicamus, nescio quo modo magis ille resplendet,qui ex parentibus à virtute prorsus alienis,ipse tamen fuerit de virtute mirabilis. Nullus igitur in superbiã de gloria parentum eleuetur,sed cõsiderans progenitores omnium,omnem reprimat mentis tumorẽ,& de solis virtutibus glorietur, immo nec de ipsis quidem. Sic enim etiã Pharisæus publicano deterior effectus est.Si autẽ vis sublime *Luc.18.c.* ostẽdere virtutis,noli sapere sublimè:& tũc illud quod egeris, esse mõstrabis excelsius. Noli te putare quicquã fecisse cùm feceris,sic absolutissimum erit opus.Si enim etiam cùm peccatores simus, hoc nos arbitrando esse quod sumus,iustificamur,sicut etiã publicanus: quantò magis si cùm iusti fuerimus, esse nos peccatores putemus? Siquidem ex peccatoribus quoq; iustos humilitas facit: cùm tamen nõ sit illud humilitas, sed vera cõfessio.Si igitur tantùm valet in peccatore cõfessio, considera quantũ humilitas possit in iusto. Noli itaque ipse tuorum corrũpere fructus laborũ, noli sudores tuos in vacuũ effundere,noli cursum in inane dirigere,ne post mille circuitus mercedem laboris amittas. Nouit enim dominus tuus,& quidẽ longè te melius, tuarum merita *Matt.10.d* virtutum,etiam si calicẽ aquæ frigidæ dederis, nec hoc quidẽ irremuneratum relinquet. Nũmum quoq; si dones vnum, vel si etiã cùm nihil omnino donare poteris, ingemiscas: omnia cum ingenti benignitate suscipiet, ac mercedẽ pro his largam parabit. Cuius autẽ rei gratia tua diiudicas,nobisq; ea studes frequenter ingerere? An ignoras qꝫ si te ipse laudaueris, nequaquã laudaberis à deo? ita è regione, si te ipse quasi miserũ lugeas, nunquã te ille prædicare apud omnes cessabit.Nõ vult enim laborum tuorũ fructus perire, quinimmo omnia in tuum cõmodum facit, tibiq; rem augere festinat, vt etiam pro exiguis te coronet, vndiq; occasiones requirens, per quas te de gehennæ possit liberare supplicio. Et idcirco etiãsi vndecima diei opereris hora, integrã tamen tibi est mercedẽ daturus. Et si nulla, inquit, fie- *Ezech.36.e* rit tibi salutis occasio, propter meipsum faciam,ne nomen meũ vtique polluatur. Et si ingemueris solum,atq; lachrymaueris, rapit ista cõfestim in tuæ occasionẽ salutis. Non igitur in superbiã intumescamus, sed dicamus nosmetipsos inutiles, vt in partẽ vtiliũ trãseamus. Si enim te laudãdum esse dixeris, reprobus effectus es, etiãsi fueras antè laudabilis. Si verò inutilem te esse fatearis:

Universidad de Deusto
Biblioteca

tearis:factus es vtilis,etiãsi fueras antè culpabilis: propter quod necessaria nobis est præteritarũ obliuio virtutum.Et quo modo,inquis,possumus ignorare quod nouimus:Quid ais tu,cũ quotidie offendas dominũ,nihilominꝰ deliciaris ac rides,[& inter magna peccata]nec te peccasse nosti,obliuioni cuncta tradẽdo:solam verò nõ potes rectè factorũ abiicere memoriã? Et certè cùm multo sit fortior pars timoris,nos ecõtrariò quotidie offendẽtes dominũ, nec reuocamus quidẽ ad memoriam peccata quæ fecimus. Si verò paruã aliquã inopi porrigamus stipẽ,sursum id,deorsumq; iactamus:quod extremæ omnino demẽtiæ est, & grãde illius, qui spiritualia debet colligere, detrimẽtũ. Satis certus enĩ rectè factorũ est thesaurus, ipsa rectè factorũ obliuio. Quia sicut aurũ,vestẽq; precios am cũ in publico ponimꝰ,plurimos ad insidias prouocamꝰ:si verò ea recõdamus atq; occulamꝰ domi, in tuto cũcta seruabimꝰ: sic sunt etiã diuitiæ virtutũ, si eas in memoria quasi venales assidue portemus,irritamus dominũ,armamus hostem, & inuitamus ad furtũ.Sin verò nemo alter id scierit, nisi quem nulla occulta latere possunt,tutissimo in loco preciosa consistent.Nequaquã igitur huiusmodi bona frequẽter euentiles,ne quis ea fortè diripiat.Quod etiã Pharisæus passus est,in lingua illa circũferens:vnde ea & diabolus rapuit: quanquã certè illa cum quadam*gratiarũ actione memorabat,atque ad dominũ cuncta referebat.Sed ne hoc quidẽ profectò suffecit ei.Non enim gratiarũ actio est aliis exprobrare delicta,sibi à plurimis gloriam quẽrere, & super eos qui peccauerunt iactanter insurgere. Quòd si gratias agis deo,sufficiat tibi ipse solus,nec velis eas in hominũ proferre noticiam, neq; proximũ iudicare.Non est nãque istud actio gratiarum.Vis autem quemadmodũ veræ deo gratiæ referantur, agnoscere? Audi tres pueros in medio ignis loquẽtes: peccauimus, iniquè gessimus,iustus es domine in omnibus quæ fecisti nobis, quoniã in vero iudicio omnia induxisti super nos. Hoc est enim referre gratias deo, peccata ei ꝓpria cõfiteri,vt cùm mille se aliquis reum fateatur malorum, nulla tamen pro his magna satis se arbitretur ferre supplicia.Caueamus igitur de nobismetipsis dicere gloriosa:hoc enim nos & hominibus inuisos,& deo abominabiles facit.Et idcirco quãto maiora fecerimus bona,tãto de nobis minora dicamus.Hoc enim modo maximã & corã deo & coram hominibus gloriã consequemur: nec solum gloriã quæ à deo est, verũetiam mercedem, retributionemq; plenissimam.Noli ergo mercedem reposcere,vt merearis accipere.Tu saluari te dei gratia cõfitere, vt se ille tibi debitorem fateatur, nec modo pro operibus tuis, verũetiã pro hac gratia, humiliq; sententia. Quando enim aliqua rectè fecerimus, habemus eũ ꝓculdubio debitorẽ ob res bene gestas tãtũ: quãdo verò nihil arbitramur nos rectè operatos,amplius etiã de tali meremur affectu,quàm propter opera ipsa quę fecimus. Minimũ itaq; de se sensisse, tam magnũ est, quàm maximas res fecisse:quod si nõ adfit,nec illę poterũt esse laudabiles. Nam nos quoq; famulos habentes, tunc eos maximè cõprobamus,quando cum bona gratia in omnibus obsecuti nihil se grande arbitrãtur egisse. Itaq; si bona tua magna vis facere,noli ea magna putare:aliter enim magna esse nõ possunt. Sic enim Centurio dixit: Non sum dignus,vt intres sub tectũ meum: & propterea dignus effectus est, supraq; omnes Iudæos iure mirabilis.Sic etiam Paulus ait:Non sum dignus vocari apostolus:ideo omniũ primus [inuentus est.] Sic & Ioãnes: Non sum, inquit, idoneus soluere corrigiã calceamenti eius: & idcirco amicus factus est sponsi. Et manum quam indignam calceamẽtis esse dicebat,eam Christus ad caput suum subleuauit. Sic etiam Petrus ait:Exi à me domine, quia homo peccator sum: & propterea factus est ecclesiæ fundamentum. Nihil enim sic est amicum deo, quàm si quis se minimis annumeret: hoc est enim caput totius philosophiæ atque fastigium.Qui enim humiliatur corde, atque conteritur, non efferetur inani gloria:non inuidiæ liuore, non iracundiæ furore vexabitur:non vllis aliis viciis subiacebit. Nãque vt contritam manũ etiam si millies in altum leuare velimus,non possumus: ita etiam si animam conteramus, quamlibet innumeræ illam inflando eleuare voluerint passiones, ne tantulum quidem poterit extolli. Si enim qui externarum luget damna rerum,omnes à se fugat animæ languores: multo magis qui hoc pro peccato facit, plena philosophiæ sanitate potietur. Et quis, inquis, ita conterere cor suum potest? Audi Dauidem, qui per hoc præcipuè refulsit, & vide quàm eius anima contrita sit. Nam post virtutes innumeras, cùm domo excidisset & patria, & vitam ipsam postremò periclitaretur amittere, cum tempore ipso discriminis sui militem vilem, & prorsus abiectum,insultantem sibi & maledicentem videret,non modo ipse non retulit maledictionis vicem, sed etiam quendam ducum suorum volentem eum interimere, non siuit, dicens: Dimitte vt maledicat,quoniam dominus mandauit ei: forsitan respiciet deus humilitatem meam.Et rursus,cùm sacerdotes rogarent vt cum illo circumferretur arca,non passus est:sed Stet,inquit,in templo: & si liberauerit me deus de instantibus malis,videbo pulchritudinem eius:si verò dixerit mihi, Nolo te:ecce ego,faciat mihi quod placet in conspectu eius. Illud verò erga Saulem semel iterumq; & multoties factum, nónne cumulũ philosophiæ ingentis ostẽdit? Veterẽ quippe superauerat legem,& propè ad apostolica præcepta peruenerat. Idcirco quæ dei erant, per omnia diligebat: non ipse se de his quæ fecerat laudans,sed vnum & solum studet sequi ab ipso positas leges, eisq; in omnibus obedire. Et post tot certè illa merita virtutum, cùm illum tyrannum,fratricidam,patricidam, iniurioſum atque furioſum pro se regnãtem videret,nec sic quidem scandalum mente concepit:sed si, inquit,hoc visum fuerit deo,me quidem exagitari & errare semper ac [fugere] illum verò regnare, amplector atque suscipio: & habeo pro innumeris,quæ à deo mihi inferũtur,tribulationibus gratiã.Longè aliter quàm plurimi impudentes pariter & arrogantes, qui cùm ne minimam quidem partem de illius virtute possideant, si quos videant prospere agentes, se verò paruam sufferre mœsticiam, mille animas suas non metuunt vulnerare blasphemiis. At non etiã Dauid talis fuit, sed inter maximas tribulationũ procellas, omnem modestiã ac patientiam mentis ostendit: propter quod dixit deus: Inueni Dauid,filium Iesse,virum secundũ cor meum. Talem igitur etiam nos possideamus animam: & quicquid patimur, facilè feremus, ac fortiter: atque ante regnum futurum, hîc quoque fructum de humilitate capiemus. Discite (inquit dominus) à me, quia mitis sum,& humilis corde,& inuenietis requiem animabus vestris.Vt ergo hîc & ibi optata requie multa cum gloria perfruamur, humilitatem (matrem bonorum) nostris penitus mentibus inseramus. Sic enim & istius vitæ pelagus absque vllo tumore fluctuum transire poterimus, & ad tranquillissimũ illum portum enauigare, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui est gloria & imperium,

*μετὰ χάριτος ἐν τῷ scriptũ erat, sed μετ' ὀλίγα εἰσὶν ἐκ legendũ videtur.

Luc.18.c.

Agere gratias.

Daniel.3.

Matth.8.b. 1.Cor.15.b. Matth.3.c. & Ioã.1.d.

[factus est]

Lucæ 5.b.

2.Reg.16.b.

2.Reg.15.f.

1.Reg.24. & 26.

[exulare]

Psal.88.d.

Matth.11.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

imperium,cum patre & ſancto ſpiritu,in ſempiterna ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia quarta ex cap. primo.

OMnes igitur generationes ab Abraham vſque ad Dauid, generationes quatuordecim: & à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à traſmigratione Babylonis vſque ad Chriſtum, generationes quatuordecim. Omnem ab Abraham vſque ad Chriſtum generationum ſeriem tres in partes Euangeliſta diuiſit: oſtendens quòd nec commutatis quidem diſciplinæ modis, ille vnquam populus ſit melior effectus: ſed ſiue ariſtocratiæ, ſiue regno, ſiue oligarchiæ pareret, in eadē tamen morū prauitate permanſerit: & neque cùm ducum, neq; cùm regum, neq; cùm ſacerdotū poteſtate regeretur, ad ſtudium virtutis acceſſerit. Quānam igitur ratione ſuadente, tres pariter reges in media generationum parte præterit: in vltima verò cùm duodecim ſolūmodo poſuiſſet generationes, quatuordecim eas eſſe memorat? Prius quidē illud vobis potius inquirendum relinquo: neq; enim omnia expoſita atq; abſoluta debetis accipere, ne vobis ex noſtro naſcatur labore deſidia. Alterum verò ipſi expedire tentabimus. Mihi enim videtur hoc loco etiam captiuitatis tempus in generationum ordine collocare: ſed & ipſe Chriſtus vnius numerum generationis implere, vt quem ex omni parte nobis coniungit. Bene autem etiam captiuitatis Babylonicæ recordatur, vt ſcilicet doceat, populum Iudæorum ne illa quidem caſtigatione correctum, modiſque omnibus neceſſariam fuiſſe Chriſti præſentiam. Marcus verò alium ſcribendi ordinē tenuit: nec enim generationes quibus Chriſtum annumeret, explicuit: quinetiam reliqua narrando, maximo perſtrinxit cuncta compendio. Ego igitur exiſtimo, primum omnium Matthæum Euangelium edidiſſe: propter quod etiam generationum catalogum diligenter enumerat, & plenè cuncta atque inſtanter exequitur. Marcus autem cōpendioſa poſt illum cucurrit via, vtpote qui iam ab alio dicta & manifeſtata replicaret. Lucas ſanè non modo texit generationum catalogum, verumetiam pluribus eum texit extendendo nominibus: quippe qui Matthæi ſcriptione præuentus, amplius aliquid docere nos ſtudeat. Suum enim quiſque probè eſt imitatus magiſtrum. Marcus quidem Petrum, verborū parcitate gaudentem: Lucas verò Paulum, fluminum copiam vbertate loquendi ſuperantem. Cur verò Matthæus in ipſo ſermonis exordio non dixit quod prophetæ ſolebant, Viſio quam vidi: vel, ſermo qui ad me factus eſt? Quia illis ſcribebat profectò, qui cum bona omnia voluntate ſuſciperent, quique plurimùm ab illius authoritate penderent: quinetiam facta per ipſum ſæpe miracula teſtimonium dictis ferebāt: & hi quibus Euangeliū condebatur erant in fidei ratione firmiſſimi. Sub prophetis autem, nec tanta erat multitudo ſignorum, per quam eorum merita lucerent, & maxima tunc pſeudoprophetarum increbuerat turba, quibus etiam promptius Iudæorum populus obedire conſueuerat. Propter quod neceſſaria tunc erat prophetis formula iſta principij. Si verò aliquando etiam ſigna facta eſſe referuntur, occaſione facta ſunt gentium Barbararum, vt multi ex eis proſelytorum numero iungerentur, & vt opportuno in tempore diuinæ maieſtatis inſigne clareſceret, ne ſcilicet dei populum aduerſarij ſubingantes, potentia deorum ſuorum viciſſe ſe crederent. Ideirco enim & in Aegypto ſigna facta ſunt, vnde cum Iſraëlitico exercitu magna illius populi profecta eſt multitudo: & poſtea in Babylone, & in fornacis ignibus, & interpretationibus ſomniorum maxima effulſere miracula. Copioſius verò ſigna micuerunt, cùm eſſent in eremo à cunctis gentibus omnino ſeparati. Verùm his non vtique rariora etiam tempore noſtræ vocationis oſtenſa ſunt. Nā tum quoque cùm primùm Euangelio coruſcante, vel Iudæi vel gentes ad veritatem ab errore tranſirent, plurima eos & maxima mirabilia prouocabant, quæ certè non ante ceſſarunt, quàm annunciata in Chriſtum fides toto diffuſa orbe regnaret. Quod ſi etiam poſt eremum facta ſunt, pauca illa fuerunt, & rara: vt cùm ſol à ſuo curſu deſtitit, vel cùm etiam retrorſum cucurrit: nec noſtra quidem, ſi recordemur, ætate mirabilia defuerunt. Siquidem ſub principe Iuliano, qui omnes impietate ſuperauit, ſigna frequenter oſtenſa ſunt. Iudæis enim templum Hieroſolymis reædificare cupientibus, de fundamentis ignis exiliens, à cœpta illos ædificatione deterruit. Et cum idem prophanus ſacrata deo vaſa temerando, ebrietatem ſuæ mentis oſtendit, quęſtor regalis ærarij per mediū repentè diruptus eſt. Tunc etiam eiuſdem regis auunculus, nomnis quoque illi communione coniunctus, vermibus exeſus interiit: quando fontes quoq; [largorum prius fluminū more manantes] pollutis per ſacrificia regionibus aruerunt. Tunc etiam intolerabilis fames toto prorſus orbe cum impio rege dominata eſt. Quis neget ſigna hæc fuiſſe manifeſta? Mos ſiquidem dei eſt iſte, vt cum mala ad cumulum ſuum venerint, cúmque viderit grauiter & ſuos affligi, & aduerſarios tyrannide quadam contra ſe impietatis extolli, vel potius mentis ebrietate bacchari, tūc diuinitatis ſuæ potentiam per ſigna declaret. Quod etiam propter Iudęos in [Babylone] legitur impleſſe. Quòd verò non fruſtra, nec abſq; certa ratione omnino tres in partes progenitores Chriſti Euāgeliſta diuiſerit, ex his quæ dicta ſunt, perſpicuum eſt. Diligenter itaq; perpende, & vnde ipſe generationū numerus incipiat, & vbi finiat: ab Abrahā nimirum vſq; ad Dauid, & à Dauid vſq; ad trāſmigrationem Babylonis, ab hac verò vſq; ad ipſum peruenit Chriſtum. Nam in ipſo exordio duos coniunctè poſuit, Dauid ſcilicet & Abraham. Ac rurſus [per ordinem digerendo, ſuo nihilominus loco vtrunque memorauit. Siquidem, vt antè iam diximus, ad ipſos ſpecialiter fuerāt factæ promiſſiones. Cur autē ſicut Babyloniæ captiuitatis meminit, non etiā deſcenſus in Aegyptū? Quia hos non timebant, Babylonios verò audire ſine timore non poterant: & quòd illud quidem eſſet antiquū, hoc verò recens, atque oculis ſemper occurrens: & illuc quidem non propter peccata abducti fuerant, huc verò ob ſcelera tranſlati. Quòd ſi quis nominū interpretationē diſcutere conetur, maximas in his quoque diuitias ſenſuum latere mirabitur, & non parum ad intelligentiam noui proficere teſtamenti, vt in ipſo Abraham, vt in Iacob, vt in Salomone, vt in Zorobabel. Nō enim ociosè, nec vacuè, hæc illis nomina reperimus impoſita. Sed ne longius protrahendo ſermonem, moleſtiam vobis inferre videamur, relinquentes iſta, ad magis neceſſaria tranſeamus. Cùm igitur progenitores nominaſſet omnes, & vſque ad Ioſeph enumerationem veniſſet, non tamen in eo fuit ſtare contentus: ſed addidit, virum Mariæ: proculdubio declarans, propter illū iſtum quoque generationum catalogo comprehenſum. Deinde ne cùm audires, virum Mariæ, communi putares lege naturæ natum eſſe: conſidera quemadmodum id quod ſecus poterat intelligi, ſequenti ſtatim narratione correxerit. Audiſti virum, inquit, audiſti matrem, audiſti

Perſide.

in recapitulatione.

Gene.22.d. 2.Reg.7.c. 3.Reg.2.f. 1.Par.17.b Pſal.17.g. Gene.46. 4.Reg.24. & 25. & 2.Par.vlti.

Universidad de Deusto
Biblioteca

disti quoque puero nomen impositũ: audi itaque nunc etiam generationis modum. *Iesu Christi autem generatio sic erat.* Respondeq; quæso, super qua generatione nunc disseras: quanquam iam id ipsum ex parte indicasse videaris, progenitores superius nominando. Sed volo, inquit, modũ ipsum generationis exponere. Vides certè quemadmodũ auditoris animũ susciterit, nam tanquam nouum quiddã dicturus esset, promittit se modũ quoque explicaturum. Sed considera, quæso, dictorum admirabilem consequentiam. Neque enim continuò ad ostendendam generationẽ eius accessit, sed in primis quotus ab Abraham, quotus à Dauid, quotq; generationum gradibus à transmigratione Babylonis distaret edocuit: per quod studiosum auditorem ad temporum supputationem remisit: ostendens quòd ille sit Christus, qui à prophetis est prædicatus. Cùm enim generationum numerum percurreris, & didiceris à tempore ipsum esse qui porrò antè promissus est, facilè suscipies & miraculum quod in generatione eius impletum est. Quia enim magnũ quid locuturus erat, atque mirabile, quòd scilicet natus esset ex virgine: priusquã tempus notet, obumbrat mysterium, virum Mariæ nominando: quin & generationis seriẽ interfecat, & præterea annos enumerat, admonẽs auditorem, quòd hic
Gene.49.b ille sit quẽ patriarcha Iacob promisit, deficientibus ex
Dan.9.f.g Iuda principibus affuturum, quem etiam Daniel propheta post multas illas annorum hebdomadas venturum esse prædixit. Quòd si aliquis illos hebdomadis annos, qui Danieli ab angelo numerati, atque prædicti sunt, ab instauratione Hierusalem voluerit supputare, & ad ipsum vsq; Christum numerando descendere: videbit hos annos illis, qui à Daniele signati sunt, cõuenire. Quo modo igitur natus est? *Cùm esset*, inquit, *desponsata mater eius Maria.* Non dixit, virgo: sed simpliciter, mater: vt sermo nihil in primis noui afferens, absq; difficultate caperetur. Propter quod prius præparans auditorẽ, quasi ad aliquid eorum quę ex more veniunt, audiendum, & hac eum interim sibi expectatione deuinciens, tunc demũ infert, quòd iure omnes queant & de nouitate rei, & de maiestate mirari, dicens, *Priusquã conuenirent inuenta est in vtero habens de spiritu sancto.* Non dixit, priusquam in sponsi adduceretur domum: intus enim iam erat. Hunc quippe morem plerũque tenebat antiquitas, vt sponsæ in sponsorum domibus haberentur: Quod nunc quoque fieri interdũ videmus. Sed &
Gen.19.c.d generi Loth apud socerũ leguntur habitasse, cum sponsis nondum sibi copulatis lege coniugij: sic habitabat etiam Maria cum sponso. Et cuius tandẽ rei gratia non antequam sponderetur, virgo concepit? vt videlicet, quod inter ipsa quoque initia significauimus, mysteriũ interim quasi obumbratũ lateret, & vt virgo omnem prorsus occasionẽ malignæ suspicionis effugeret. Quãdo enim ille qui præcipuo zelo posset ardere, cernitur non solum non abiicere sponsam, nec eam ignominia notare, sed etiam recipere in consortium, & inseruire post conceptionem: profectò manifestũ est, quod nisi apertè nosset ex operatione sancti spiritus illum extitisse conceptum, nunquam vel apud se illam retinuisset, vel ei in omnibus quorum indiguit ministrasset. Satis autem propriè posuit, *Inuenta est in vtero habens.* Inuenta est, inquit: quo sermone res quæ contra consuetudinem, & præter omnem spem expectationemq; proueniunt, notare consueuimus. Nequaquam igitur euageris vlterius, nec supra ea quę dicta sunt, hinc quicquam requiras, neque dicas: At quo modo spiritus ex virgine istud operatus est? Si enim, etiam cum solenni homines formantur more naturę, impossibile est tamen modum formationis edicere: quo nam istud pacto, spiritu sancto inusitatè atque ineffabiliter operante, eloqui aliquando poterimus? Ne enim tu Euangelistam importuna sæpius inquisitione pulsares, nève illi molestiam parares sæpius sciscitando, dixit quis mirabile istud effecerit, seq; à cunctis pariter quæstionibus compendiò liberauit. Nihil enim, inquit, noui amplius, quàm à sancto spiritu factum esse quod natum est. Erubescant hoc loco, & confundantur omnes qui superiorem illam generationem temeraria curiositate rimantur. Si enim istam quæ mille celebrata testibus, & ex multis est prædicata temporibus, quæ oculis inspecta, manibusq; contrectata est, interpretari tamen nullus potest: quem cumulum non excedunt furoris, qui ineffabilem illam generationẽ dei humanis vel cogitationibus inuestigari putant, vel vocibus indicari? Non enim Gabriel archangelus, non Euangelista Matthæus amplius quippiam significare potuerunt, nisi tantũmodo quòd esset ex spiritu. Qualiter verò ex spiritu, & quo nam modo, horum certè nullus exposuit: neque enim erat omnino possibile: neq; enim existimes, cùm ex spiritu conceptum audiueris, continuò etiam omnia te didicisse. Etenim adhuc multa nescimus, & etiamsi illud perceperimus. Cuius generis est, in vtero qui sit, qui est infinitus: quemadmodum qui cuncta continet, à muliere gestetur: quemadmodũ pariat virgo, & maneat virgo, quemadmodũ templum illud dic mihi, formauerit spiritus, quemadmodũ non totam carnem ex †matre] susceperit, sed partem huius, eámque auxerit & figurauerit. Nã quòd ex virginis carne processerit, demonstrauit ille qui dixit: quod enim in ea natũ est. Et
Galat.4.d beatus Paulus: Factum, inquit, ex muliere, factũ sub lege: os quodam modo obstruens impiorum, qui dicunt quòd tanquã per quendam canalem, Christus transierit per Mariam. Si enim ita res se haberet, quid ei opus fuisset vtero virginis? si ita est, nihil ei nobisq; commune est. Alia igitur illa caro est, non †ex nostræ communione naturæ.] Quem ad modum ergo de radice Iesse processit? quem ad modum virga, quem ad modũ flos, quem ad modum filius hominis? quem ad modum mater est Maria? quem ad modum ex Dauid factus est semine? quem ad modum formam serui dominus accepit, quem ad modum verbum caro factum est? quem ad
Rom.9.a. modum ad Romanos Apostolus ait: Ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia deus? Quoniam igitur ex nobis, id est, ex nostra sit omnino natura, & ex vtero virginali: & per ista quæ diximus, & per alia plura monstratur: at quo modo, non item. Noli igitur tu quicquã vlterius inquirere, sed suscipe quod reuelatum est, & noli curiosè indagare quod tacitũ est. *Ioseph autem cùm esset iustus, & nollet eam traducere* (inquit) *cogitauit eã occultè dimittere eam.* Postquã dixit, quòd esset ex spiritu sancto, & absque vlla mixtione sexuum: sermonem suum etiam aliunde cõfirmat. Ne enim aliquis diceret: & vnde hoc potest esse manifestum? quis vidit? quis audiuit aliquando tale aliquid contigisse? neque putares discipulum, quasi gratificatum magistro, ista confingere: introducit Ioseph ex his quæ passus est, fidem dictis per cuncta facientem, vt plane hinc dicere Euangelista videatur: Si non credis mihi, & testimonium tibi meum forte suspectũ est: crede igitur vel marito. Ioseph enim vir eius, inquit, cùm esset iustus. Iustũ hîc, in omni virtute dicit esse perfectum. Est enim iu-

†matrice] †nostræ massæ]

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſticia ſpecialis quædam,& ex parte iuſticia,auariciæ vicio non teneri: eſt verò iuſticia altera generalis, quæ ex cunctis omnino perficitur:iuxta quem præcipuè modum ſcriptura ſolet appellare iuſticiam: vt cum dicit, *Luc.1.6.* homo iuſtus, verax. & rurſus: Erant iuſti ambo in conſpectu dei. Cum igitur eſſet iuſtus: hoc eſt, frugi bonúsque vir: voluit occultè dimittere eam. Propterea verò Euangeliſta dixit, quid iuſto illi acciderit ante noticiam, vt nequaquam de his quæ poſt noticiam rei ſunt facta, dubitares. Et certè ſi Maria talis fuiſſet,qualem illam ſuſpicio fingebat, non modo publicari meruerat, verumetiam ex legis authoritate, puniri: ſed Ioſeph non ſolum maius,verùm id quoque quod erat minus,pariter indulſit,nẽpe pudorem. Non enim tantum eam damnare noluit, ſed ne publicare quidem. Vidiſti nempe virum ſublimiter philoſophantem, & tyrannicæ illius affectionis immunem. Noſtis enim, profectò B noſtis, quàm impotens res ſit zelotypia. Propter quod *Prouer.6.d* ille bene huius rei non ignarus, aiebat: Plenus eſt enim zelo furor viri eius:non parcet in die vindictæ. Et rur- *Cantic.8.* ſus idem: Durus, inquit, eſt ſicut infernus zelus. Et nos quidem pleroſque nouimus velle animam potius amittere, quàm in tormentũ zeli, atq; huiuſmodi ſuſpicionis incidere. Quanquã hîc quæ tandẽ diceretur eſſe ſuſpicio,vbi ipſe vteri tumor videbatur factũ arguere:ſed tamẽ ita erat ille vir ab huiuſmodi paſſione mũdus ac liber, vt ne in minimis quidem virgini vellet inferre mœſticiam. Quia ergo & apud ſe illam retinere iniquum putabat, publicare verò, atque in iudicium trahere, nihil eſſe aliud quàm in mortem trahere videbat: neutrum horum facit, ſed[adhuc ſub lege viuens,] ſupra legem philoſophatur. Si quidem aduentante iam gratia, multa ſublimioris diſciplinæ documenta C fulgere oportebat. Vt enim ſol nondum radiis oſtenſis, eminus tamen ſplendore ſuo maximam partem orbis illuminat: ita & Chriſtus ex vtero virginis iam iámque progreſſurus, vniuerſo orbi, etiam priuſquam oriretur, illuxit. Denique ante illum quoque virginis beatæ partum, & prophetæ in ſpiritu tripudiabant, & mulieres in ſpiritu prædicebant futura,& Ioannes non- †*in ipſa matrice ſaliebat*] dum clauſtra egreſſus vteri, †gaudia ſua tradebat & matri.] Propterea igitur & Ioſeph tantã philoſophiam mentis oſtendit. Neque enim aut in iudicium tradidit ſponſam, aut ipſe ſaltem ei manifeſtum vteri exprobrauit tumorem, ſed tantummodo à ſe illam ſeparare conatus eſt. Cùm in his ergo omne negocium verteretur, atque in ſumma res difficultate conſiſteret, aduenit repentè angelus, qui omnia ſimul mœſta & aduerſa diſſolueret. Inquiſitione verò dignum videtur, D cur non priuſquam vir tale conſilium ceperit, ſed vbi hoc animo ille verſauit,tunc iſte id quod acciderat,indicauerit. *Hæc,*inquit,*eo cogitante,ecce angelus domini venit.* Et certè virgini ante conceptum denunciat quod futurum eſt: quod quidem ipſum non effugit quæſtionem.Nam & ſi angelus nõ dixit viro,qua tamen ratione id virgo celauit? quæ enim & ab angelo audierat,& virum turbatum videbat, cur eam difficultatẽ ſermone non abſtulit?Quanam ergo ratione non antequam turbaretur, hæc ei angelus reuelauit? Oportet enim vt quæ prius propoſita ſunt,priora ſoluantur.Cur hoc,inquam, angelus antè non dixit? ne ſcilicet Ioſeph de rei nouitate dubitaret,& tale quid forſitan pateretur, qua- *Lucæ 1.c.* le Zachariam legimus pertuliſſe. Facilè quippe eſt credere verum eſſe quod dicitur, quando iam res ipſa oculis offertur: antequam verò incipiat fieri quod promiſſum eſt, laborioſè prorſus dicta, & præſertim inuſitata creduntur. Propterea iſtud nec angelus indicauit, & virgo id quod & audierat & ſentiebat, abſcondit. Neque enim ſibi vllo modo à ſponſo credendum putauit, ſi ad eum rem nimis nouam, ſuſpectámque deferret, quinimmo magis eum in iram credidit concitandum, ſi quaſi crimen admiſſum hoc videretur obumbrare figmento. Si enim etiam ipſa virgo, cui tanta erat gratia cõferenda, aliquid tamen patitur humanum, & dicit: Quo modo iſtud erit, quoniam virum non cognoſco? Quanto magis ille dubitaſſet, maximè cum id audiret ab vxore ſuſpecta.Idcirco ei de hac re virgo quidem ipſa nil loquitur, angelus verò tempore aduenit congruente. Et cuius inquies, rei gratia non idipſum cuſtodiuit in virgine, vt ad illam quoque poſt conceptum veniret? Ne ſcilicet ſtupentis ac verecundantis animum anxietas, mœſticiáque conſumeret. Valde enim fieri potuit, vt tanti ignara ſecreti,aliquid de ſe crudele decerneret: & quantum honeſtatis amans, tantum famæ turpis intolerans,vel ad laqueum ſubitò, vel ad gladium conuolaret. Erat enim illa virgo per cuncta mirabilis, cuius virtutem Euangeliſta Lucas declarans, refert: quòd cùm ab angelo verba ſatis honorificæ ſalutationis audiſſet, nõ ſemetipſam continuò,vt fit,in gaudium relaxauit,nec nimis credula noua dicta ſuſcepit: ſed honeſta ac decenti trepidatione permota, cuiuſmodi eſſet ſalutatio illa quæſiuit. Virgo igitur tanti & pudoris & ponderis, vel exanimari mœrore potuiſſet, ſi tam grande ſibi imminere cogitaſſet opprobrium: cùm præſertim neminem ſibi quamlibet multa dicenti crediturũ putaret, quòd ille conceptus, qui de coniugio non erat,non de adulterio contigiſſet. Ne igitur iſta ſequerentur, venit angelus ante conceptum. Oportebat quippe imperturbatum illum eſſe vterum, quem hominum ingreſſurus erat creator. Decebat illam profectò animam ab omni eſſe immunem cogitationum tumultu, quæ tanti electa eſt miniſtra myſterij. Propterea virgini quidem ante conceptum, viro autem ipſo iam inſtantis partus tempore nunciatur. Quod plerique parum intelligentes, ad Euangeliſtarum diſcrepantiam retulerunt, quaſi ſcilicet Lucas Mariæ, Matthæus verò Ioſeph aſſerat nunciatum:ignorantes profectò vtrunque id eſſe conſequenter effectum, quod per omnem hanc hiſtoriam obſeruare nos cõuenit,vt vna hac regula multa,in quibus videntur Euangeliſtæ diſſonare, ſocientur. Venit itaque angelus ad Ioſeph ſatis anxium, ſatiſque turbatum.Nam & propter illa quæ diximus,& vt magis iuſti viri philoſophia clareſceret, dilata eſt præſentia nunciantis. Aduenit autem cùm res ipſa iam eſſet implenda. *Hæc autem eo cogitante, ecce angelus domini in ſomnis apparuit ei.* Conſideras certè modeſtiam, ac maturitatem viri: non modo non puniuit aliunde grauidam, ſed nec cuiquã mœroris ſui cauſam retexit, ne illi quidem ipſi de qua eum ſuſpicio mordebat: ſed ſecum ipſe cogitationum ſuarum fluctibus æſtuando, ab ipſa etiam virgine ſtuduit abſcõdere tanti cauſam doloris. Neque enim dixit expellere eam de domo voluit, ſed à ſe tacitè dimittere. Tam manſuetus ille vir erat,támque moderatus. *Hæc ergo eo cogitante, in ſomnis apparuit ei angelus.* Cur in ſomnis,& non potius apertè,ſicut & paſtoribus,& Zachariæ apparuerat,& Virgini? Quia ſcilicet erat vir prorſus fidelis,& manifeſtiori reuelatione nõ indigens.Nam virgo quidẽ,quippe cui tam & noua nunciarẽtur,& magna, multoq; maiora,quàm Zachariæ fue-

riæ fuerant nunciata, & ante rem ipſam doceri debuit, & per tapertiſſimam reuelationem doceri. Paſtores quoque tanto debuerunt inſtrui manifeſtius, quãto magis ab eiuſmodi eruditione per agreſtẽ erant vitam remoti. Hic verò poſt vteri indubitatum tumorem, cùm iam mœrore animi, & maligna ſuſpicione tabeſceret, & ad expectationem iam iámque meliorem aliqua optaret ratione transferri: hoc iam erat in animo, vt ſi fortè appareret quiſpiam, qui merentem in viam ſpei lætioris induceret, & facilè reuelationem ſuſciperet, & libenter. Et idcirco poſtquam ſuſpicione cruciatus eſt, viſione recreatur: vt hoc ipſum quod poſt ſuſpicionem docetur, ea quæ dicuntur vera eſſe demonſtret. Cum enim quod nulli fuerat ipſe confeſſus, ſed incluſum tantummodo mente voluebat, id etiam loquente ſibi angelo recognoſcit, certiſſimũ & abſque vlla ambiguitate prorſus documentũ eſt, quòd à deo ad illum miſſus aduenerit. Ipſius enim eſt ſolummodo, cordis arcana proſpicere. Conſidera igitur quanta in hac dilatione compleantur. Nam & admiranda viri philoſophia monſtratur, & expectata opportunitas temporis ad fidei proficit firmitatem, & hiſtoriæ veritas inſuſpecta ſeruatur: quæ oſtendit iuſtum virum ea eſſe perpeſſum, quæ illum pati conſequentia rerum ipſa cogebat. Quemadmodũm igitur angelus ei fidem ſuggerit ambigenti, audi, atque mirare quanta in hoc philoſophia ſermone reſplendeat. Cùm enim veniſſet, dixit ad eum: *Ioſeph, fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam.* Principio ſatis neceſſario Dauid intulit mẽtionem, vnde vtique Ioſeph Chriſtum didicerat naſciturum: deinde tum non ſinit eum conturbatione vexari, dum nomine progenitoris ingeſto, illius eum promiſſionis admonet, quæ ad omne facta eſt genus Iudæorum. Cæterùm cuius rei gratia Dauid eum filium nuncuparet oſtendens: Noli, inquit, timere. Et certè alicubi deus non idem facit, ſed rege quodam de muliere ſecus quàm oportuerat cogitante, caſtigatorio ſermone vtitur, & comminationis pleniſſimo, cùm tamen ibi quoque ignorantia excuſaret admiſſum. Neque enim ſciens ille Saram alij copulatã in vſum vxoris acceperat, & tamen acrius eum increpauit: hîc verò multo mitius agitur, ac lenius: quippe vbi & maximarum rerum diſpenſatio continetur, & ingens inter virum vtrunque diſcrimen eſt. Propter quod nequaquam huiuſmodi cogitatio correptionis indiguit. Dicendo enim, noli timere: proculdubio eum demonſtrat timuiſſe, ne ſcilicet offendat dominum ſi adulteræ copuletur. Per quod oſtenditur, quia niſi hic interceſſiſſet metus, nec ille de eius dimiſſione aliquid cogitaſſet. Ex his igitur omnibus illud profectò declarat, quòd dei ad Ioſeph venerit miſſus imperio, cuncta quæ cogitauit, quęq; perpeſſus eſt in animo in medium proferendo. Nec verò nomen virginis memoraſſe cõtentus, addidit coniugem, haud ita vocaturus ſi corrupta fuiſſet. Coniugis autem nomine ſponſam intellexit, ſicut eos quoque qui adhuc ſponſi ſunt, generos appellare ſcriptura conſueuit. Quid autem eſt, accipere? Domi profectò retinere. Iam enim illam mente dimiſerat: ſed dimiſſam, inquit, retineas, quam deus tibi copulat, non parentes: copulat verò nõ in fœdus ſolenne coniugij, ſed in conſortium communis habitaculi, & copulat per meæ vocis officium. Sicut enim illam poſtea cõmendat Chriſtus ipſe diſcipulo, ita etiam nunc angelus ſponſo, ſolatium tantummodo eius habituram abſque fœdere nuptiarum. Deinde etiam rem ipſam

Gene.12.d. & 20.a.

Ioan.19.c

timopinatã viſionem

A inuolucro verborũ tegens, de maligna quidem ſuſpicione tacuit: honeſtius autem, multòque dignius cauſa partus expoſita, ſuſpicionem quoque prorſus reſtinxit: oſtendens quòd propter quod ſolum ſponſam, & ſecum habere metuebat, & à ſe dimittere cogitabat, ob hoc ipſum magis illam accipere debeat, ſecúmque retinere, ſi in cœpta velit permanere iuſticia, per quod affatim trepidationem eius mœſticiámque diſſoluit. Non modo, inquit, illicito non eſt violata complexu, verũetiam ſupra naturã morêmque fœcunda eſt. Noli igitur de tam fœlici partu ſponſæ attrahere mœrorem, immo verò in maiorẽ prorumpe leticiam. *Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt.* Nouum dictum
B atque mirabile, & humanis cogitationibus ſupereminens, ſupra leges vadens omnino naturæ. Quo nam igitur modo hæc ille vir crederet, qui nihil prius tale ſermone conceperat? Ex eorum quæ iam peracta erant reuelatione. Idcirco enim omnia quę cælabãtur in eius animo, angelus reuelauit: memorando certè quæ patiebatur, quæ verebatur, quæq; etiam meditábatur efficere: vt cùm cognouiſſet iſta, etiã illa ſuſciperet. Neque verò de præcedentibus ſolũ ad fidem ducit ambiguum, verumetiam de futuris. *Pariet enim*, inquit, *filium, & vocabis nomen eius Ieſum.* Non enim quia ex ſpiritu ſancto eſt, idcirco te à miniſterio tantæ exiſtimes diſpenſationis extraneum. Nam etſi nihil habeas in hac generatione commune (virgo quippe permanſit intacta) tamen quod eſt proprium patris, quôdque nihil infuſcat virginis dignitatem, hoc tibi facilè concedo, vt ſcilicet nato nomen imponas: tu enim illum primùm vocabis. Quanquam enim non ſit filius tuus iſte qui
C naſcitur, tu tamen curam erga illum, & ſolicitudinem oſtndes parentis: & propterea te illi ab ipſa ſtatim nominis impoſitione coniungo. Deinde ne quis illum ex hoc patrẽ eſſe ſuſpicaretur, audi quàm cautè, quámque ſolicitè ea quæ ſequuntur, addiderit. *Pariet*, inquit, *filium.* Non dixit, pariet tibi: ſed póſuit illud indefinitum & ſuſpenſum. Non enim illi, ſed vniuerſo prorſus orbi peperit Chriſtum. Propterea & nomen eius de cœlo angelum detuliſſe Euangeliſta memorauit, vt hinc quoque oſtenderet illum mirabilem eſſe partum, †quo eius nomen ad Ioſeph, & per angelum, & à deo miſſum doceret. Nam & ipſum vocabulum non inaniter poſitum eſt, quod certé mille continet theſauros bonorum. Propter quod illud etiam
D angelus interpretatur, bonis merentem ſpebus animando, & hoc quoque illum modo ad credendum quod loquitur, inuitat. Facilè nanque ſolicitamur ad proſpera, & promptius fidem accommodamus ſecundis. Cùm igitur ex omnibus conſtruxiſſet fidem, à præcedentibus, à præſentibus, à futuris, ab honore eius quem promiſerat naſciturum, introduxit opportunè etiam prophetam his omnibus calculum ſuum addentem. Priuſquam verò eius teſtimonium citet, ſingularia per ipſum bona vniuerſo orbi conferenda prænunciat. Quænam igitur iſta ſunt? Remiſſio ſcilicet, interitúsque peccati. *Ipſe enim*, inquit, *ſaluum faciet populum ſuum à peccatis eorum.* Hîc quoque beneficij nouitas indicatur. Non enim à bello viſibili, neque à gladio barbarorum: ſed quod his longè maius eſt, à peccato ſuo populũ ſuum nunciat liberandum: quod præſtare nulli fuit hominum aliquando poſſibile. Et cuius, inquies, rei gratia quaſi ſignatè populum ſuum dixit, & non etiã omnes gentes pariter nominauit? Ne ſcilicet de inuſitato nuncio ſcrupulũ pateretur auditor, quãn-

† *eo q̃ deus cælitus demiſerit per angelum eius nomen, & per Ioſeph.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam rectè hæc percepturo etiam gentes designantur. Populus enim Christi non tantum natio Iudæorũ est, sed omnes quoque qui ad eum veniunt, eiusq; donantur agnitione. Considera verò quemadmodum nobis ipsam etiam Christi patefecerit dignitatem, populum eius appellans, quem per ipsum à peccatis dicit esse saluandum. Nihil enim hoc aliud est, quàm ostendere dei filium esse qui nascitur, nec se de aliquo homine rege hunc proferre sermonem. Neque enim potest peccata dimittere, nisi solummodo diuina natura. Tanta igitur cœlestis muneris liberalitate donati, cuncta omnino faciamus, ne tam grãdibus beneficiis irrogemus iniuriã. Si enim etiam antequam hæc caperemus dona, merebamur tamen propter peccata puniri, quanto magis postquam tam ineffabilia sumus beneficia consecuti? Et hoc non frustra, nec absque certa nunc ratione commemoro: sed quòd video plerosque desidiosius post acceptum baptismatis viuere sacramentum, quàm eos qui nondum sunt illo mysterio consecrati. In plurimis enim nulla omnino signa Christianæ inuenio disciplinæ. Ideoq; non in publicis locis atque communibus, non in ipsius ecclesiæ conciliabulis facilè reperias, per quod inter fidelem infidelemque distinguas. Solo enim hoc celebrandi mysterij tempore dignosci potest, cum videlicet alios excludi videris, alios verò intus teneri. Oportebat autem vniuscuiusque fidem non locis, sed moribus indicari. Nam secularium quidem decora dignitatum, consequenter ab extrinsecus positis cernuntur insignibus: nostra verò intelligi oportet ex mentibus. Fidelis enim non modo à communione mysterij, verumetiam de nouitate vitæ debet agnosci. Fidelem enim sal esse cõuenit, & luminare mundi. Sin verò ne tibi quidem ipse luceas, & ne propriam quidem putredinem fœtoremque detergas, quibus te indiciis ego fidelem potero agnoscere? An quia sacrati aquas fontis ingressus es? At hoc ipsum quod datum tibi fuerat ad salutem, fit tibi grauioris causa supplicij. Honoris siquidẽ magnitudo his qui non dignè viuunt honore, cumulus incipit esse pœnarum. Igitur fidelem non ab his tantum quæ accepit à deo, verumetiam ab his quæ obtulerit ipse deo, conuenit refulgere, & vndique esse notum atque manifestum, & ab incessu, & ab aspectu, & à veste, & à voce. Et hæc dixerim, non vt nosmetipsos ad ostentationem nostri, sed ad ædificationem inspicientium nos vtique aptemus. Nunc verò vndecũque voluero te dignoscere, inuenio te à cõtrariis publicari. Si te ex loco scire curauero, proculdubiò in circo te theatroq; prospiciam, totos prorsus dies in vanissimis illis cœtibus exigentem, vel in foro corruptis hominibus pestiferisque coniunctum. Sin verò ex ipsis motibus corporis noticiam tui habere quæsiuero, videbo te horrẽtibus cachinnis, & fœdissima iucunditate resolutum, vt fluxam quandã perditámque meretricem. Sin autem te à veste considerem, nihil te à scenico habitu distare cognoscam. Iam si te voluero à comitibus addiscere, inueniam te adulatoribus stipatum, atque parasitis. Si à sermone, nihil te audiam omnino sanum, nihil serium, quódque ad disciplinam nostram spectet, loquentem. Si à cibo, maior hinc profectò materia accusationis orietur. Vnde igitur, respõde mihi, fidelem te esse potero cognoscere, cùm omnia ista quæ diximus, contrariam de te ferant sententiam, téque apertissimè infidelem esse cõuincant? Et quid dicam, vtrum fidelis? nec si homo verè sis, possum euidẽter agnoscere. Quando enim vt asinus calcitras, vt taurus exultas: libidine incensus sic hinnis vt equus: quando in epulis vrsorum imitaris voratum, & pinguedine corpus mulorũ more distendis: cùm exercenda simultate camelum, lupum imiteris rapina: cùm iracaris vt serpens, & atrocitate scorpionum percutias: cùm subdolè insidieris vt vulpes, cúmque veneno malignitatis armeris vt coluber & vipera: cùm quasi diabolus ipse aduersus fratres crudelia bella suscipias: quo nam vnquam modo, qua ratione in hominũ te possum numero collocare, nulla in te cernẽs humanæ signa naturæ? O rem plenam doloris atque lachrymarum: fidelis & catechumeni distinctionẽ reperire cupiebam, sed nec inter homines & feras quod sit discrimen inuenio. Quid enim te appellare debeo? feram? Sed illẽ vno aliquo horum vicio tenentur, tu verò simul in te omnia colligendo longè ferarum irrationale stultumq; transgrederis. An diabolum te potius appellem? sed ille nec pecunias cõcupiscit, nec tyrannidi ventris obsequitur. Cùm igitur plura in te vicia sint, quàm in bestiis atque dæmonibus, responde obsecro, vnde te possum iure hominem nuncupare? Si verò te hominem appellare nequeo, quo tandẽ modo potero fidelem vocare? Verùm hoc est multo deterrimum, quòd tamen cùm omnium viciorũ squalore turpemur, nec intelligimus quidem nostræ animæ fœditatem, nec eius prorsus deforme cognoscimus. Nam tu quidẽ apud tonsorem residens & cæsariẽ detondens, adhibito etiã speculo, multo cum studio, summáque cura æqualitatem cõsideras, & nitorem capilli: nec tamen in imagine tui temetipse inspexisse contentus, tum ipsum artificem, tum alios adstantes solicitè homo iam senex non vereris iuuenili stulticia insanus, interrogare, an alicubi incomptius manus properantis operata sit, an satis deceat frontem leniter attonsa cæsaries: Animæ verò nostræ, quæ non solum deformis est, verumetiam ferarum omnino cõformis, & quæ Scylla aliqua, vel Chimæra (vt fabula celebrat) effecta est, nulla nos cura, nulla solicitudo vnquam remordet: cùm certè hîc quoque speculum sit paratum, proculdubio spiritale, & longè illo vtilius speculo, lõgeque lucidius. Non enim ostendit tantummodo suam vnicuique fœditatem, sed eam in maximũ quoque, si volumus, conuertit decorem. Hoc est enim virorum memoria sanctorum, ac beatæ illorum conuersationis historia, & generaliter diuinarum lectio scripturarum, positæq; à deo legis agnitio. Si volueris saltem fixè, intentéque cordis oculo fulgentes illas sanctorum imagines intueri, totum continuò mentis tuæ deforme conspicies. Cúmque istud agnoueris, nullius profectò rei indigebis alterius, per quam ab huiusmodi turpitudine libereris, tam nobis vtile istud est speculum, tamq; nos facili transformatione conuertit. Nemo igitur diutius in ferarum effigie persoueret. Si enim seruus nequaquam domum patris ingreditur: cùm bestia etiam fueris effectus, quando poteris ipsum saltem introire vestibulum? Et quid dico bestia, quando vnusquisque viciosus omni bestia comprobetur immanior? Illæ quippe, quanquam naturaliter sæuiant, si humana tamen arte palpentur, plerũque mansuescunt: tu autem qui illarum profectò naturalem feritatem, in eam quæ contra naturam est mansuetudinem sæpe cõmutas, quam habebis excusationem: tuam mansuetudinem naturalem in feritatem, quæ naturæ tuæ est inimica, cõuertẽs: cumq; naturaliter feram ad mãsuetudinem trahis, te naturaliter mansuetũ in ferarum rabiem natura repugnante perducis. Et leonem quidẽ mitigas, reddisq;

A bestiis vicia mutate camelum, lupum imiteris rapina: cùm iracaris vt tuata.

Amplificat locum eundem cõparatione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

reddisque tractabilem: furorem verò animi tui omni prorsus efficis leone sæuiorem. Et certè cùm ibi sint duo impedimenta vel maxima, quòd fera ipsa & ratione priuatur, & longè omnium alterius generis animalium excedit furorem: tu tamẽ de copia donatæ tibi à deo sapiẽtiæ, ipsam superas arte naturam. Qui igitur naturã vincis in bestiis, cur in temetipso vnà cum natura etiam volũtatis bonum prodidisti? Itaque si te, vt alium hominem mansuefaceres, iuberem, nihil hîc quidem impossibile videres imponere: quanquam excusare posses, non te esse dominum voluntatis alienæ, neque cuncta in tua potestate consistere. Nunc verò tua hæc propriè fera est, & cui certissimo iure domineris. Quam igitur habes apologiam, quémve reperies honestum excusationis colorem, qui cùm solerti studio hominem quodam modo facias de leone, tu tamen negligens leo efficiaris ex homine? Nam illi quidem donas supra suam aliquid habere naturã, tibi verò nec naturales quidẽ affectus reseruas. Et qui bestias feras ad mansuetudinis prouehis dignitatem, temetipsum de throno deiiciens & honore regali, ad irrationaliũ cogis furorem. Ponamus enim, si placet, iram quoque bestiam esse quandam: quantum igitur ab aliis erga mitigandum leonem studium commodatur, tantam tu erga iracundiam impende curam, & effice huiusmodi cogitationem mitem atque mansuetam. Siquidẽ hæc fera & vnguibus sæuissimis armatur, & dentibus: & nisi illam solicitè mansuefeceris, cuncta simul disperdet, atque lacerabit. Nullus enim leo, nulla sic vipera viscera queunt laniare, vt hominis iracundia ferreis quibusdam vnguibus vniuersa confodiens. Neque enim solummodo corpori nocet, sed ipsius etiam corrumpit animæ sanitatem: cunctas siquidem eius omnino vires discerpit ac deuorat, eámque ad omnia inutilem facit. Si enim ij qui vermes in interioribus corporis nutriuntur, ne respirare quidem sinuntur, vexatis profectò adesisq; visceribus: quo modo nos venenatam hanc in nobis alentes viperam, iram dico, quæ omnia interiora hominis depascitur: quid vnquam sanũ, aut forte poterimus cogitare aut parere? Quo nam igitur modo ab hac tam noxia peste fugiemus? si illam vtique potionem bibamus, quæ omnes intra nos vermes serpentesq; mortificet. Et quod nam, inquies, istud est poculum quod eam vim habeat? Preciosus scilicet Christi sanguis, si cum fiducia vtique sumatur. Omnis enim hoc remedio morbus extinguitur: post hoc sanctarum quoque scripturarum diligens & deuotus auditus, & misericordia auditui copulata. Per hæc enim omnes mortificari illæ possunt, quę animam nostram tabefaciunt passiones. Et tunc verè vita ac sanitate potiemur, qui certè nunc nihil ferè à mortuis discrepamus. Neque enim possibile est nos verè viuere, nisi in nobis vicia omnino moriantur. Hæc necessariò nos periment in futuro, si nos viuere hîc illa patiamur: quinimmo etiam ante illam mortem hîc exigunt à nobis horrenda supplicia. Siquidem vniuersa hæc vicia & crudelitatis plena sunt, & auiditatis, nósque quotidie deuorare non desinunt. Itaque & dentes eorum non immeritò esse dixerim dentes leonum, immo etiã sæuiores. Nam leo quidem simul vt fuerit expletus, semesum continuò cadauer relinquit: hęc verò vicia nec satiantur aliquando, nec ab anima nostra vsquam recedunt, captúmque à se hominem diabolo simillimum faciunt. Quorum certè tanta vis est, vt seruitium quod Christo Paulus inferum superúmque tutus securúsque

exhibuit, idipsum à suis exigant captiuis etiam. Nam si vel amore corporum, vel cupiditate pecuniarum, vel gloriæ aliquis delectatione capiatur, superos inferos continuò contemnit, dummodo viciis obsequatur. Nequaquam igitur dicenti Paulo fidem adhibere dubitemus, quòd tanto Christi amore flagrauerit. Quando enim inueniuntur aliqui ita desideriis suis ac viciis seruientes, cur ità Paulum seruisse Christo incredibile iudicetur? Idcirco enim nos imbecilliorem in Christum habemus affectum, quia omnis nostra vis in viciorum amore consumitur. Nam & auariciæ deseruimus, & aliena diripimus, & inani gloriæ libenter obsequimur: qua seruitute quid vnquam vilius aut contemptius esse possit? Etsi enim millies clarus habearis atque conspicuus, nihil hinc tamen inglorio aliquo melior existis: immo hoc ipso multo inhonoratior, multóque despectior. Quando enim illi iidem tui amici, qui te glorificare certatim student, clarúmque monstrare, propter hoc teipsum rursus irrident quòd gloriam ab ipsis requiras: quo modo non tibi in contrarium huiusmodi studia vertuntur? Vsqueadeò autem viciũ istud notatur, vt sicut laudamus omnes eum qui non fornicationem, non adulterium concupiscit: ita etiam prædicemus istum, magísque miremur, qui amorem refugit gloriandi: cùm è regione accusare potius quàm laudare soleamus eos, qui hominum laudes requirunt. Quid igitur istam magnopere sectaris rem, cuius vice contraria eius tibi semper occurrit? Si enim glorificari cupis, gloriã despice, & eris omnibus glorioſior. Nunc verò idipsum pateris omnino quod Nabuchodonosor legimus pertulisse. Nam ille statuã quondam erexit, à ligno & mortua corporis imagine magnam scilicet famam aucupaturus, ac viuus à re nõ viua claritatem mutuaturus. O ingentem insaniam, quo se honorare est visus, deridendum præbuit. Nam qui re mortua nixus, magis quàm seipso & mentis suæ viribus, lignum supra se dignatur, quî non sit ille (obsecro) risu maximè dignus, non à moribus, sed à tabulis & asseribus cõmendari volens? Vt si aliquis de magnitudine ac pulchritudine domus, de scalis potius gradibusq; marmoreis se esse honorabiliorẽ putet, quàm q homo genitus, & rationis nobilitate donatus est. Hunc itaq; plurimi etiam nunc inueniuntur imitari. Vt enim ille tunc de imagine aurea, sic modo alij de veste preciosa, de equis alij vel curribus, de amplitudine columnarum, quę sunt in ædibus, & picturis parietũ, opinãtur se esse meliores. Quia enim quod erant homines, perdiderunt, solicitè huc illucq; circumeunt, aliunde sibi gloriam colligẽtes, omni sanè irrisione digniſſimã. At non etiam illi fortes dei & laudabiles famuli, huiuscemodi rebus: sed illis, quibus oportebat maximè, refulserunt. Siquidẽ cùm adhuc adolescẽtes essent, & peregrini, immo etiã serui atq; captiui, ac necessariarũ rerum penitus indigentes, multo his clariores fuerũt, quos omnis copia rerum, simul ac pompa comitatur. Et illi quidem Babylonio regi, non illa ingens & auro fulgens imago, non præfecti regionum, ducesq; militiæ, nõ innumerabilis ac bellator exercitus, non auri argentíque stupenda cõgestio, nõ aliud quicquã quod excogitare potuit, eius ambitioni, & ad magnũ illum efficiendum aliquid prodesse potuerũt: his verò cunctorum talium possessione nudis, sola philosophia suffecit. Et hæc nimirum fuit quæ illos omnibus, nõ diuitibus solum, verumetiã diademate purpuraq; fulgẽtibus tãto reddidit clariores, quanto amplius teterrimo aliquo cœno solis

Ad. Cor. 11. f. & Ro. 8. g.

Daniel. 3. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

flamma reſplendet. Ducebantur enim ad totius penè orbis ſpectaculum adoleſcentes, ſerui, iidemq; captiui. *Vſtatũ ignis ex oculis regis emicat]* Qui cum ante regem intrepidi conſtitiſſent, †in conſpectu eorum ignem continuò iuſſit accendi] & duces militum,& ſatrapæ,prefectiq; regionum,& omne illud diaboli circumſtabat theatrum, & vox vndique fiſtularum,& tibiarum cantus, & clangor tubarum,totiusq; muſicę artis ſonus ferebatur in cœlum,ſanctorumq; auribus obſtrepebat,& fornax in immenſam altitudinem fuerat accenſa,ipſasq; iam nubes flamma tangebat,omniaq; metu & ſtupore erat plena. Verùm illos nihil horum omnino deterruit: ſed quaſi pueriles quoſdam friuolosq; conatus ridendo deſpicerent, ita ſecurè fortitudinem animi modeſtiamq; mõſtrabant: & emittentes vocem omnibus illis buccinis clariorem, tota cum *Daniel.3.c* libertate dicebant: Notum tibi ſit rex, quoniã diis tuis non ſeruimus, & imaginem auream quam ſtatuiſti non adoramus. Et conſidera in ipſo tanti feruore certaminis modeſtiã relucentem,Notum tibi ſit rex.Non enim verbis quoq; deſpicere regẽ atque inhonorare voluerunt: ſed ſuam tantũmodo erga deum monſtrare pietatem, propter quod nec in longum extendẽre ſermonem, ſed paucis cuncta declarant. Eſt, inquit, deus in cœlo, qui poteſt liberare nos de fornace ignis ardẽtis, & de manibus tuis rex eripere nos. Quid nobis igitur oſtendis diffuſas militũ copias? quid fornacẽ inuſitatis flammarum ardentem globis? quid micantes gladios? quid terribiles haſtatorũ cateruas? His nanque omnibus longè ſublimior eſt deus noſter,ac fortior. Deinde intelligentes fieri poſſe, vt eos deus permittat interim paſſioni ſubiici: ne ſi id accideret,videantur illi temerè dei omnipotentiã prædicaſſe: conſequenter adiungunt, Quòd & ſi iſtud non fiat,notum tibi ſit rex q; diis tuis nõ ſeruimus. Si enim dixiſſent, propter noſtra peccata non liberat,etiamſi non liberaueritillis vtique creditũ non fuiſſet: [exiſtimaſſent quippe impij nõ potuiſſe deũ magis, q̃ noluiſſe defendere.] Propterea hîc interim iſtud tacent, quod certè in fornace ſæpe cõgeminant, peccata ſurſum ac deorſum humiliter cõfitentes. Apud verò regem nihil tale prorſus cõmemorant, ſed q; etiam ſi donentur incendio, nequaquã tamen à pietate diſcedant. Non enim hîc pro retributione atq; mercede, ſed pro ſola totum dei charitate faciebant. Nam & ſeruitutis premebantur iugo,& ęrumnas captiuitatis gemebant,& nulla rerum proſperitate fruebantur. Siquidem & patria, & libertate,& omnibus quibus antè potiebantur, exciderant. Non enim mihi illas in regali aula commemores dignitates: ſancti illi quippe cum eſſent atq; iuſti, millies in regione propria ſtipem petere maluiſſent, modo vt conſecrati deo templi iu- *Pſal.83.c.* cunditate gauderent. Elegi,inquit, abiectus eſſe in domo dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis pec- *Ibidem.* catorum.&,Melior eſt dies vna in atriis tuis, ſuper milia. Multo igitur magis elegiſſent abiecti eſſe in ciuitate dei,quàm in Babylonia regnare:idq; præcipuè ex vocibus illis approbatur, quas inter flammas frequenter emittunt,habitatione illius regionis grauati. Etſi enim ipſi ante hanc tentationis procellam plurimo apud illos honore fruerentur, cernentes tamen varia ciuium ſuorum & magna diſcrimina, vehementi nimirũ mordebantur dolore.Quod vtique proprium ſolet eſſe ſanctorum, non ſcilicet gloriam propriam, non honorẽ, non quicquam aliud omnino anteferre proximorũ ſaluti. Conſidera igitur quàm diuerſus ab illis ſit noſter affectus. Illi enim in mediis quoque ignibus conſtituti, A pro vniuerſo populo dei ſupplicant:nos verò ne in ſecuritate quidem maxima meminimus proximorũ. Sed & ad interpretandum regis ſomnium requiſiti,nõ propria aliqua commoda propoſita habebant,ſed quod ad cunctorum vtilitatem ciuium pertineret:mortem verò quàm facilè contemnerent, clariſſimi experimẽti probatione docuerunt. Vbique autem ſe piè pro cunctis, atque humiliter opponunt, deum per omnia placare cupientes. Deinde quoniam ſemetipſos ad impetrandam populo veniã ſufficere non credunt,ad patrũ merita confugiunt: ipſi verò nihil ſe amplius profitentur afferre, quàm humiliatum ſpiritum, ac dolore contritum. Horum igitur virtutẽ nos quoque debemus imitari. Siquidem etiam nunc aurea imago propoſita eſt, †pecunia ſcilicet, in qua tyrannica quædam mammo- *†nępe Mã-* næ formatur effigies,& ad ſeruiendum ſibi cupidorum *monæ tyrã-* corda ſolicitat.] Sed nequaquam nos aut ſonitus tu- *nis]* B barum, aut tibiarum, citharæq; concentus, aut reliqua diuitiarum incentiua commoueant,vt imaginem adoremus auariciæ: ſed etiamſi ardentem fornacem intratrare cogamur, paupertatẽ dico, eam tamen præoptemus potius quàm illam auariciæ imaginem adoremus: tunc enim nos in medio flammarum blanda circundabit roris aſperſio. Ne igitur pauperiei fornacẽ horreſcamus. Nam tum quoque in ignem coniecti,per ipſum oſtenſi clariores ſunt: qui verò imaginem adorauerunt auream, ſubitò ignis perierunt voratu.Sed tunc quidem omnia pariter impleta ſunt: nunc autem alia quidem in hoc ſeculo, alia verò & hic & in futuro ſunt implenda iudicio.Hi quippe qui ne mammonam adorent,eligunt ſentire pauperiem: & hîc quidem magna, ſed multo maiori in futuro claritate fulgebũt. Qui ve- C rò hîc imaginem adorantes auream, de iniquitate ditantur, tunc profectò extrema ſupplicia perſoluent.De huiuſmodi enim fornace Lazarus non minus quàm illi *Luc.16.c.* tres viri, clarus egreſſus eſt: at contrà ille diues purpuratus, ac ſplendidus, qui in parte adorantium imaginem iure numeratur, gehennæ eſt deputatus incendio. Quæ igitur ſuperius dicta ſunt, figuram manifeſtè exprimunt futurorum. Sicut enim ibi in ignem miſſi, nihil aduerſi omnino ſenſerunt: qui verò foris ſteterunt, ſubito ac vehementi incendio concremati ſunt: ſic etiam tunc futurum eſt. Nam & ſancti etiam ſi flumen igneum tranſeant,nihil prorſus triſte patientur,ſed apparebũt abſque dubio clariores: adoratores verò imaginis videbunt ignem omni in ſe fera ſæuius irruentem, ſeque ad pœnarum interiora rapientem. Si quis ergo non credit gehennam, ad fornacis illius flammam D mente reſpiciat, & ex contemplatione præſentium credat futura, nec paupertatis, ſed iniquitatis fornacẽ expaueſcat. Hîc enim & ignis & dolor eſt: ibi verò & ros ſentitur, ac requies. Et in illa quidem flamma diabolus medius aſſiſtit, in hac verò angeli incendia repellentes.Audiant igitur iſta diuites qui fornacem †ini- *†paupertatis]* quitatis] accẽdunt, & qui pauperibus nihil nocent, diuina illis virtute rorante:ſe verò in illius horribilis flãmæ prædam ſponte præcipitant, quam propriis certè manibus accendũt. Tunc itaque angelus deſcendit ad pueros, nunc vero nos deſcendamus ad eos qui in egeſtatis fornace torrentur, eisq; refrigeria de miſericordiæ rore præſtemus: vt ab illis flammam inopiæ repellentes, poſſimus coronarum quoque eorum eſſe participes.Atque ita flammam gehennæ Chriſti à nobis vox illa depellat,quæ dicit: Eſurientem me vidiſtis,& pauiſtis:ſitientem, & potum mihi dediſtis. Hæc enim tum *Matt.25.c.*

nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis vox, roris loco (fratres) erit, per mediam ad nos flammam relata. Descendamus, inquam, cum misericordia in fornacem inopiæ: intueamur illos qui securi per huiusmodi gradiuntur ignem, eiusq; fidentes †vertici calcant. Consideremus nouum quiddam atque mirabile, hominẽ in fornace gratias suppliciter agentem, hominem in fornace dulci modulatione cantantem, hominem in extrema inopia colligatum, & plurimam tamen deo gloriam, laudesq; referentem. Illis siquidem pueris inueniuntur æquales, quotquot paupertatem cum gratiarum actione patiuntur. Est enim terribilior pauperies igne, & amplius vrere consueuit. Verùm vt illos nõ aduſſit ignis, sed quoniam gratias domino retulerunt, etiam vincula eorum continuò dissoluta sunt: sic etiam tibi, si paupertatem cum gratiarum actione sustinueris, vincula resoluuntur, & ignis extinguitur: si verò non extinguatur, multo maiore miraculo fontis naturam ignis imitabitur, quod in his certè conspici potest qui iuxta Euangelium philosophantur, quiq; libentius in paupertate, quàm in suis opibus diuites gloriantur. Nam & tunc illi qui in ardenti fornace constiterant, purissimo rore fruebantur: & licet nõ fuerit ignis extinctus, in medio sui tamen stantes, omnino non attigit. Nequaquam igitur extra fornacem desideamus, necessitates pauperũ immisericorditer negligendo, ne patiamur quod illi tunc regis pertulere ministri. Si enim in fornacem pauperum sponte descendas, cum tribus illis pueris profectò consistes, nihilque in te aduersi ignis operabitur. Sin verò in egestatis ardore positos, quasi de confessu superiore despicias, continuò te flamma vorax consumet. Descende igitur in ignem, ne te horribilior ignis inuoluat: neque extra ignem sederis, ne te subitus flammæ voratus arripiat. Si enim te cum pauperibus viderit, à læsione tui prorsus absistet: sin verò à pauperibus separatum, aduolabit repentè, tèque rapiet ad pœnam. Noli ergo ab eis eò conjectis vsquam omnino discedere, sed cùm diabolus imperauerit eos in fornacem inopiæ contrudi, qui aurum contempserint adorare: noli tu ex illorum parte effici, qui cõiiciunt: sed potius ex eorum, qui in tale cõiiciuntur incendiũ: vt efficiaris quoque ex his qui saluantur, non ex his qui comburuntur. Etenim ros magnus est, nequaquam amore diuitiarum ab inopum miseratione reuocari: suntq; omnibus ditiores, qui diuitiis contemptis virtute claruerunt. Nam & illi tunc contemnendo regem, rege ipso effecti sunt clariores. Et tu itaque si mundi opes fideli mente despicias, toto eris mundo preciosior: sicut etiam illi sancti, quibus dignus nõ erat mundus. Vt igitur dignus cœlestibus efficiaris bonis, deride præsentia. Hoc siquidem modò & hîc claritate virtutum, & in futuro præmiorum honore fulgebis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum patre & sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Hebr. 11. g.

Homilia quinta ex cap. i.

Esaiæ 7. c.

HOC *autem totum factum est vt adimpleretur quod dictum est à domino per prophetam, dicentem: Ecce virgo in vtero concipiet, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel.* Multos audio qui dicũt, quòd præsentes quidem & Euangelicæ veritatis eloquiis perfruentes, dignum tantis rebus cõmodent auditum, animoq; contrahãtur: egressi verò ecclesiam, cum loco & animum repentè mutent, extinguentes prorsus totum illum deuotionis ignem, quem sermo in eis prædicationis accenderat. Quidnam igitur adhiberi congruit,

A ne istud eueniat? Si scilicet consideremus in primis vnde contingat. Vnde itaq; vobis accidit tanta mutatio? De cõuersatione nimirũ parum attenta, & viciosorum hominũ assiduo pestiferoq; colloquio. Non enim oportebat omnino à cœtu ecclesiæ recedẽtes, cõtrariis huic studio negociis implicari: sed domũ cõtinuò reuertentes, sacros replicare libros, & coniugẽ pariter liberosq; ad eorum quæ dicta sunt collationem vocare, hisq; altius animo ac penitus insertis, tum demum ad ea quæ huic vitæ sunt necessaria curanda procedere. Si enim balneum egressus, publica cõuenticula euitas, ne beneficiũ balnei fomento partũ negocia molestiora corrũpant: quãto magis cùm ab ecclesiæ congregatione re-
B grederis, hoc te oportet efficere? Nunc verò contraria agentes, cuncta disperdimus: nondum quippe vtilitate sermonis firmiter in mente defixa, plurimus irruens secularium impetus actionũ, omnia pariter euellit. Quod ne accidat, quoties à sancta congregatione discedetis, nihil magis necessariũ iudicate, quàm ea quæ audiendo didicistis, conseruare meditãdo. Nimia enim omnino indeuotio, & prorsus extrema est, vt quinque & sex dies quidẽ in rebus carnalibus consumentes, vnum spiritalibus diem, imò exiguam diei partẽ nolitis impendere. Nõnne quotidie cernitis filios vestros, ea quæ discenda suscipiunt, totius ferè diei continuatione meditari? quãto id magis nos in spiritalibus studiis præstare debemus, alioqui nihil huc nos proderit conuenire, haurientes vase vndiq; hiante rimis, atque vndique perfluente: & ne tantum quidẽ studij in horum quæ diximus conseruatione ponentes, quantum, erga aurum, argentúmque solemus adhibere. Paucos enim
C plerunque nummos cùm aliquis accipit, & solicitè reponit in sacculo, & diligẽter obsignat sigillo: nos verò postquam longè auro, gemmísque preciosiora suscepimus eloquia, & inæstimabiles spiritalium opes bonorum, nequaquã ea in thesauro animæ recõdimus cõtinenda, sed passim atque negligẽter mentes nostras effluere permittimus. Quis nam igitur nostri aliquando miserebitur, cùm ipsi nobis tam apertè inueniamur inimici, atq; in tantam nos pauperiẽ sponte cogamus? Ne igitur ista contingant, legẽ hanc nobis scribamus immobilem, nec nobis modo, sed coniugibus etiam liberisq; nostris, vt vnum hũc totius hebdomadis diẽ, quo ad audiendũ concurritur, totum in eorum quæ dicuntur meditatione ponam°. Sic enim & multo magis do-
D ciles vos ad ea quæ sunt dicenda venietis, & ipsi minus experiemur laboris. Sed etiam scientiæ vobis lucrum profectò maius eueniet, quando memoriter prius audita retinentes, paratius atque instructius ad recentia conuolatis. Non enim parum ad eorum quæ dicuntur proficit intellectũ, diligenter nosse sensuũ consequentiam, quæ à nobis iuncto lectionis tenore contexitur. Quia igitur impossibile est vno die cuncta transcurrere, idcirco multis ea vobis cõmendamus diebus, contextu memoriæ interrupta iungentes, & longam seriem rerum, quasi catenam quandam nostræ circumligantes animæ, vt integrum scripturarum corpus appareat. Recordantes igitur diligẽter quæ à nobis paulò antè memorata sunt, perganus ad reliqua. Quæ nam verò illa sunt, de quibus hodie differendum est?

Hoc autem, inquit, *totum factum est, vt adimpleretur quod dictum est à domino per prophetam, dicentem*. Digna prorsus voce tantum signauit miraculum, dicendo: Hoc autem totum factum est. Quia enim quoddam pelagus immensum, & inæstimabile misericordiæ dei vidit

Universidad de Deusto
Biblioteca

profundum,atque in rem ſubitò prodiiſſe quod antè in ſpe non fuerat, ac repentè naturæ leges ſolutas, reconciliationē dei,hominumq; factam, ſuperiorem cunctis ad inferiorē cunctis deſcendiſſe ſubſtantiam,& deſtructum maceriæ interſtitium, & impedimenta ſubmota, multóque his plura eſſe completa, vno ferè verbo magnitudinē exprimendo miraculi,ait:Hoc autem totum factum eſt, vt adimpleretur quod dictū eſt à domino. Ne, inquit, æſtimes quòd iſtud modo primum decretum ſit: olim hoc ordinatum à deo, atque diſpoſitum eſt. Quod & Paulus vbique ſtuduit oſtendere. Iam verò ipſum Ioſeph ad Eſaiam remittit, vt ſi à ſomno experrectus verborū illius eſſet oblitus, tanquam quæ recèns dicta eſſent, propheticorū verborum, in quorum meditatione nutritus fuerat,cōmonefactus, ea etiā quæ ab ipſo dicta eſſent,mente cōtineat.Et virgini quidem nihil tale eſt prorſus locutus, nimirū quæ adhuc puella cùm eſſet,horū noticiam nō haberet:viro autē,ac præſertim iuſto,& prophetica aſſiduè ſcripta meditāti,conſequenter hinc diſſerit.Et ſuperius quidē ait,Mariā cōiugē tuam: hîc verò poſtquā prophetā adduxit in medium, tum demū ei credidit nomen virginitatis. Neq; enim antè imperturbato quietoq; animo & virginē illam audiſſet & matrē eſſe: à ppheta verò nihil erat auditurus noui, ſed certè id quod longi erat tēporis meditatione detritū.Ideoq; vt hoc quod dicitur facilè credatur,in mediū angelus adducit prophetā. Sed nec teſte quidē tam claro cōtentus,ipſum ſermonē ad dei authoritatē reducit. Non enim Eſaiæ, ſed dei omniū gubernatoris illud dictū eſſe confirmat. Idcirco non ait, quod dictū eſt ab Eſaia: ſed, quod dictū eſt à domino. Os quippe fuerat Eſaiæ,per quod ſermo ipſe erat egreſſus:reſpōſum verò diuinū.Quid ergo hoc oraculo prę-
Eſaiæ 7.c. dictū eſt? *Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel.* Et cur, inquies, non eſt hoc nomine,id eſt, Emmanuel: ſed Ieſus Chriſtus vocatus? Quia ſcilicet nō dixit,vocabis: ſed,vocabunt:populi ſine dubio, & ipſe exitus rerum. Hic enim ab effectu nomen imponitur.Eſt enim mos ſcripturę,euentus rerum ponere nominū loco.Quid enim eſt aliud,vocabūt nomen eius Emmanuel:niſi,videbūt oculi mortaliū deum inter homines verſantem:qui etſi antè cum hominibus fuit,nō tamē tam apertè,tamq; manifeſtè? Quòd ſi hoc loco Iudæi impudēter repugnent,rogabimus eos, quādo igitur puer vocatus eſt,velociter ſpolia detrahe, citò prędare?nequaquā enim hic habent quod reſpōdere
Ibidē 8.a. poſſint.Cur igitur propheta dicebat,voca nomen eius, velociter ſpolia detrahe, citò prædare? Quoniam illo vtiq; nato, detractio ſpoliorū facta eſt, atq; populatio. Meritò igitur res quæ ſub eo tam clara cōtigit,ipſi tanquā nomen impoſuit. Et ciuitas,inquit,vocabitur ciuitas iuſticiæ,mater ciuitatū fidelis Sion. Nec tamē inuenimus q̄ aliquando ciuitas iuſticiæ nominata ſit,ſed in Hieruſalem ſemper appellatione permānſit. Verùm quia iſtud euenit in melius populi moribus conuerſis,ciuitatem ita prędixit vocandā.Cùm enim tale aliquid acciderit, vt is per quē id effectū ſit, aut qui eius fructū perceperit, ex facto q̄ ex nomine clarius indicetur,nomen eius appellat ipſam rei,quæ facta eſt,veritatem. Si vero hinc cōfutati,atq; cōuicti aliā mouerint quęſtionē, atq; aliter appellationē virginis intelligere conētur,aliosq;
Septuaginta interpretum auctoritas. nobis interpretes proferentes, atq; dicentes: non dixerunt,virginē: ſed,puellam.Primò quidē dicemus illud, quoniam ad faciendā veræ tranſlationis fidem, omnibus aliis iure Septuaginta interpretes ſint digniores.

A Siquidem alij poſt aduentū domini interpretati ſunt, Iudæi ſiquidē permanētes,meritoq; ſuſpecti: quippe qui inimicè & ſubdolè multa corruperint, & data prorſus opera à ꝓphetis myſteria prædicta cælauerint. Septuaginta verò ante centum, & aliquando amplius dominici aduentus annos ad interpretandum tot ac pariter accedentes, ab omni ſuſpicione huiuſmodi vindicantur.Atque ob ipſum tēporis interuallum,& illorum numerum, ac cōſenſum, magis fide digni vtique fuerint. Sin autem illorū qui poſtea interpretati ſunt, teſtimonium proferre maluerint,ſic quoque à noſtra perueniet parte victoria. Siquidem ſcriptura adoleſcentulæ, vel puellæ nomine, virginē appellare conſueuit. Idq; non in fœminis ſolum, verumetiam in viris ſæpe ſignatum eſt. Iuuenes, inquit, & virgines, ſenes cum iunioribus. *Pſal.148.b*
Ac rurſus de puella loquens, quæ virginitatem corpo-
B ris violenter oppreſſa perdiderit: Si,inquit, proclama- *Deu.22.c d*
uerit aduleſcentula:id eſt,virgo. Et ea quidē quæ ſuperius dicta ſunt,hunc ſenſum facilè confirmant. Non enim ſimpliciter poſuit,Ecce virgo in vtero habebit:ſed cùm ante dixiſſet, ipſe dominus dabit vobis ſignum: continuo ſubiecit,Ecce virgo in vtero habebit. Et certe niſi virgo maneret quæ in vtero eſſet habitura, ſed hoc communi fieret lege connubij, quod tandem id quod fiebat, ſignū fuiſſet? Signum quippe omnē prorſus conſequentiam, & ordinē rerum debet excedere,& nouū debet eſſe in omnibus,atque à ſolēni more diuerſum:aliter vero ſignū eſſe non poterit. *Surgens autem Ioſeph à ſomno, fecit ſicut præcepit ei angelus domini.* Vidiſti certe obedientiam, vidiſti animum facile ſacris fidem ſermonibus accōmodantem,vidiſti mentem omnino vigilantem,ac nulla prorſus corruptione violatā. Neque
C enim ſaltem ipſo ſuſpicionis ſuę tēpore triſte aliquid & abſurdū eſt molitus in virginē: & nunc quoq; cùm eadem illa ſuſpicione releuatus eſt,non modo illam non conatur expellere, ſed & ſecum retinet, & totius diſpēſationis miniſter efficitur. *Et accepit Mariam coniugem ſuam.* Nempe conſideras quàm frequenter Euangeliſta hoc virgini nomen imponat, nolens interim mirabile illud reuelare myſteriū,ſed tamen iam extinguēs ſuſpicionem malignā. *Cùm autē accepiſſet, non cognouit eam, donec peperit filium ſuum primogenitum.* Donec,hîc poſuit, nō vt ſuſpiceris quòd vel poſtea aliquādo cognouerit:ſed vt diſcas quòd etiā ante partum omnino intacta permanſerit. Cuius igitur, inquies, rei gratia, donec, hîc poſitum eſt? Sæpe ſcriptura diuina hac vti elocutione conſueuit: vt dicendo, donec,non definitum aliquod tēpus includat. Nam & cum à Noë coruus ex arca eſ- *Genc.8.a.*
ſet emiſſus: non eſt, inquit, reuerſus donec ſiccaretur terra.Et certe nec poſtea inuenitur rediſſe.De ipſo etiā loquens deo: A ſeculo, inquit, & vſque in ſeculū tu es. *Pſal.89.a.*
Sed nullum hîc profectò terminū poſuit. Rurſus altitudinē pacis annuncians: Orietur, inquit,iuſticia eius, *Pſal.71.a*
& abundantia pacis, donec auferatur luna:non tamen finem pulchro huic ſtatuit elemento. Ita etiam hoc loco, donec, poſuit, vt à ſuſpicione illud quod ante partum tempus fuit, abſolueret. Poſtea vero quod ſequitur, tibi iam æſtimandum reliquit. Quod enim ab eo tibi diſcendum erat, hoc ipſe dixit, quòd intacta fuit vſque ad partum virgo: quod vero ex præcedentibus conſequens erat atque manifeſtum, tuo intellectui dereliquit: vt eſt certe iſtud. Quoniam nec poſtea quidem eam quæ tali modo mater effecta eſt, & nouo illuſtrata partu, nouóque puerperio, ille iuſtus aliquando fuerit auſus attingere. Si enim cognouiſſet

Universidad de Deusto
Biblioteca

uisset eam,& loco habuisset vxoris, quo modo illã dominus quasi absque solatio, & neminem penitus habentem, discipulo commendare curasset,iubens ei vt eam reciperet in suã? Vnde igitur,inquies,†fratres eius dicũtur Iacobus & Ioãnes?] Non aliter omnino,quàm quo ipse Ioseph Mariæ putabatur maritus. Multa quippe sunt ad opacandum illius partus mysterium obducta velamina,propter quod ita etiam eos Ioannes vocabat dicens:Neque enim fratres eius credebant in eum.Sed tamen hi ipsi qui parum ante crediderant, clari postea in fide,ac mirabiles extiterunt.Quando enim Hierosolymam Paulus ascendit, vt cum cæteris Apostolis de dogmatum varietate conferret, continuò intrauit ad Iacobum.Tam enim fuit ille mirabilis,vt episcopatum primus acciperet. Aiunt autem genua eius obduruisse callo, tantamq; in eo fuisse carnis incuriam, vt adhuc viuentis omnia ferè membra morerentur: atque assiduitate orationis, ingiq; ad pauimentum prostratione corporis,frontem quoque eius callo similiter obductã, vt nihil ferè à cameli genibus si duriciem spectes discreparet.Hic etiam Paulum,cùm postea iterum Hierosolymam venisset, maturitatis suę sermone moderatus est,dicens: Vides frater quot milia sunt credentiũ ex Iudæis,&c. Tantus illius erat pro ædificatione ecclesiæ zelus,tantaq; prudentia, immo dei in illo gratia de Christi virtute resplendẽs.Qui enim obtrectabant domino in carne constituto, adhuc in carne passibili,ita eum & admirati sunt, & coluere post mortem, vt cum multa pro illo cupiditate morerentur: quæ certè maxime effectum resurrectionis ostendunt. Propterea quippe ad vltimum clariora seruauit,vt absq; vllo esset ambiguo virtutis tam grande documentum. Si enim nos eos quoque,quos admiramur viuos, tamẽ obliuiscimur mortuos:quo modo illi quem audebant irridere viuentem,deum esse post mortem putarẽt, si eum nihil aliud esse quàm hominem credidissent? Quo modo autem pro illo elegissent mortem etiam subire, nisi manifestũ in ipso cognouissent resurrectionis exemplum? Hæc verò dicimus,non vt audiatis solummodo, verumetiã vt quę auditis imitemini,fortitudinem scilicet, cõstantiam, omnemq; iusticiam: vt nemo de se desperet, etiã si antea desidiæ torpore languebat, vt vnusquisque nostrum nulla in re alia spem suam, nisi post dei misericordiam in morum sanctitate constituat. Nam si istis omnino nihil profuit vel patria, vel domo,vel propinquitate Christo fuisse coniunctos, antequam de propria fulgerent virtute:qua nos dignos venia putamus, qui de iustis propinquis,ac fratribus gloriamur,nisi eos ipsos fuerimus imitati? Nam & propheta idipsum significans,ait:Frater non redimit,redimet homo? etiam si Moses fuerit, etiam si Samuël, etiam si Hieremias,audi tamen quid ad illum loquatur deus: Noli, inquit,orare pro populo isto:quoniam non exaudiam te.Quid igitur miraris,*si non exaudiat supplicantem?]Etiam si ipse,inquit,Moses adesset,atque Samuël, me tamen eorum pro talibus deprecantium nó placaret oratio. Sed Ezechiel saltem si supplicet,audietur. Verùm ipsi quoq; dicit dominus,quoniã si assistat Noë,& Iob,& Daniël, filios suos & filias non liberabunt.Etiã si Abraham patriarcha pro his supplicet, qui in suis viciis permanendo immedicabiliter ægrotant, abibit deus relinquens rogantem, ne vocem pro talibus interuenientis exaudiat. Et si Samuël rursum exorans pro aliquo indigno deprecetur, continuò ad ipsum clamabit deus: Vsquequo tu luges Saul? Etiam si pro sorore quispiam incompetenter orauerit,audiet quod Moses:Si cõspuens cõspuisset pater eius in faciem ipsius, nonne esset immunda? Non igitur quasi oscitantes & desides,ex aliorum meritis pendeamus. Habent enim vim pro nobis, & quidem maximam, orationes supplicationesq; sanctorum:sed tũc profectò cùm nos quoq;† idipsum per pœnitentiam postulamus,] & ad studia meliora confugimus.Alioquin etiam Moses ipse,qui & fratrem suum,& sexcenta illa milia armatorum ab imminenti dei liberauit ira,sororem tamen suam nequiuit eruere.Et certè non erat æquale peccatum.Illã iniuriosius de Mose fuerat quiddam locuta:at verò omnis illa multitudo, quã diximus, rectam in dominum impietatem cõmiserat. Sed hanc tamẽ vobis quæstionem potius relinquo,ipse verò id quod multò est difficilius, conabor absoluere. Quid enim iam de sorore dicamus, quando tanti ille dux populi sufficere sibiipsi quoque deprecando nó valuit, sed post mille ærumnas laborum,& quadraginta annorum commẽdatum sibi à domino principatum, prohibitus est à domino terrã repromissionis intrare, quam toties ei diuinus fuerat sermo pollicitus? Quid igitur in causa est? Nequaquam vtilis in illam terram sancti Mosi fuisset ingressus, sed cum magno damno coniunctus,& qui omnino plurimos Iudæorum in maximam erroris ruinam supplantare potuisset. Si enim quia per illum fuerant de sola Aegypto liberati,relicto deo,tantummodo Mosen requirebant,ipsius esse prorsus cuncta illa beneficia credentes:hunc si introductorem quoque in terram repromissionis habuissent, in quæ non illi impietatis prærupta cecidissent? Vt igitur omnis huiusmodi amputaretur occasio, ipsum quoque eius est occultatum sepulchrũ. Et Samuël quidẽ Saũlẽ ab ira dei liberare nõ potuit, Israëliticum verò sæpe populum saluauit. Hieremias quoque Iudæos non eripuit vltioni,alium tamen quendã saluasse memoratur. Daniel etiam† sapientes Babyloniæ] ab interitu liberauit, nec tamen Iudæos iugo captiuitatis absoluit. In Euangelio verò cernimus,non in aliis,atque diuersis: sed in eisdem ipsis fieri vtrũque personis, & vnum eundemq; hominem,nunc quidem sufficientem ad liberationem sui,nunc verò ipsum propriæ salutis effici proditorem. Nam ille quidem mille talẽtorum debitor, multis precibus supplicando semetipsum periculo liberauit,postea verò idipsum impetrare non valuit: alter verò ecõtrariò, cùm prius perditioni semetipsum totum dedisset,postea tamen sibi plurimum profuit. Quis verò iste est?qui scilicet bona patris absumpserat.Ex quibus profectò redolet,quòd si negligentes fuerimus ac desides, nec per aliorum quidẽ possumus merita saluari. Si verò mente vigilemus, etiam per nosmetipsos istud valeamus efficere,& multo magis nostro,q̃ alieno tuti esse suffragio.Nam & deus salutem nostram,non tã aliis rogantibus pro nobis vult donare,quàm nobis:vt hoc ipso quo iram in nos eius placare cupimus, ad studia meliora migremus,& fiduciam bonæ conscientiæ colligamus.Sic enim Chananæam illam aliquando miseratus est: sic etiam meretrici donauit salutem, sic latronem à cruce in paradisum transtulit, nullius patroni, nullius precibus mediatoris inflexus. Et hæc dicimus, nó vt supplicãdũ esse sanctis negemus, sed ne nosmetipsos in ocium,ac desidiam resoluamus, & dormientes ipsi aliis tantummodo nostra curanda mandemus. Nã cũ dixisset,facite vobis amicos:nõ hic restitit,sed adiecit,ex iniquo mãmona:vt †scilicet]tuũ id esset ac propriũ. Nihil quippe hic aliud quàm misericordię opera signauit:

Ioan.19.c. *Luc.8.c.* †*Fratres] dicitur Iacobus?]*

Ioan 7.a. *Gala.2.a.*

Iacobus.

Actor.21.d

Psal.48.b *Hiere.11.c*

†*si te nõ audiõ]*

Ezec.14.d.

1.Reg.16.a

B C D

Num.12.c.d *Orationes sanctorum quãdo prosint.* †*Pœnitẽtiã agimus.]* *Exo.32.g.* *Num.14.d.*

Deu.34.d. *1.Reg.16.d* *In Exodo & Nume.*

†*barbaros quidem.]* *Da.2.b.c.*

Mat.18.d.

Luc.15.c.

Mat.15.b. *Luc.7.a* *Ibi.23.f*

Luc.16.b.

†*rursus.]*

Universidad de Deusto
Biblioteca

signauit:quodq; mirandum est,non exactã nobiscũ rationem subducit, dummodo ab iniquitate desistamus. Quod enim dicit, huiusmodi est: acquiesti antea male, impende iam bene: collegisti hactenus iniquè,dispergè nunc iustè. Atqui quæ tandem ista virtus est donare de talibus? Sed tamen amans hominem deus, eousque descendit, vt si ista faciamus,bona nobis magna promittat. Verùm nos in tantum stulticiæ amentiæq; processimus, vt nec ex iniqua aliquid possessione tribuamus: sed & cùm rapinis mille ditati vel minimam partem fortè dederimus, omnia nos iam implesse credimus. An non fortè audisti Apostolũ pronunciantẽ, quoniam qui parce seminat, parcè & metet? Qua,quæso,enim ratione parcis ac retines? Non est istud impendere, sed augere: neque fructus ac negociatio impensa dicenda est.† Vbi enim semẽ est, ibi etiam multiplicatio fructuum consequitur]. Tu verò si terram quidem pinguem ac fertilem coleres,& quę plurimum esset opportuna seminibus, non tantum illam propria horrea seminando vacuares,verũetiam mutuaueris aliunde quod sereres.Maximum namque detrimentum putares,in re tali diligere parcitatem: cœlũ verò cum cultutus sis, vbi nulla aëris inæqualitas, corruptio nulla ventorum est: sed plurimo vbique cum fœnore semina iacta proueniunt, cunctaris atque dissimulas, nec intelligis quia possimus & parcendo perdere, & spargendo colligere. Sparge ergo, ne perdas:noli retinere, vt magis congreges, sed fructuosissimo eroganda genere vt lucreris impende. Et si seruare illa oportet, noli ea tu seruare (hoc enim modo vniuersa dispereũt) sed deo potius cuncta committe,& nemo quicquã poterit inde diripere .Noli igitur tu hic velle negociari: neque enim nosti lucra colligere: sed eum potius fœnerare, qui longè maiorem fœnore reddit vsuram: ibi (inquã) potius fœnerare,vbi nulla inuidia prorsus,nullus timor, nulla accusatio, nullę versantur insidiæ: fœnerare nullius rei penitus indigentem, sed propter te tamen tanquã necessaria postulantem. Da pascẽti omnes,& propter te esurienti,ne ipse egestate moriaris.Da ei qui idcirco pauper effectus est, vt te diuitem faceret: fœnerare vnde possis non mortem fructificare,sed vitam.Istę nãque vsuræ regnum,illæ autem acquirunt gehennã:illæ enim auariciæ sunt: istæ verò philosophiæ: & illę quidem crudelitatis,istæ verò pietatis.Quã ergo satisfactionem parare poterimus, qui cum & amplius, & tutius, & opportunius possimus accipere, & cum libertate omni,& absque formidine,absque obtrectationibus ac periculis possidere, à talium lucrorum studio recedentes, vilia ista sectamur,ac turpia, continuò peritura, ac maximum nobis paritura supplicium? Nihil enim præsenti vsura turpius,nihilq; crudelius. Siquidẽ huiusmodi fœnerator negociatur aliena discrimina, & vberiores (vt putat) quæstus de alterius infœlicitate consequitur, atq; insuper quasi pietatis mercedẽ reposcit, velut metuẽs ne immisericors fortè videatur: cùm profectò prætextu miserendi, atque opem ferendi,maiorem misero foueam crudelitatis effoderit, specie iuuandi atterens inopem, ac manum porrigendo deiiciens: & quasi in portum ex tempestate suscipiens, sed improuiso turbine in multo magis crudele naufragiũ, velut inter scopulos ac latentia saxa demergens.Quid igitur,inquis,hic præcipis:vt scilicet pecuniam congregatam,mihiq; vtilem in vsus alterius commodem, nec vllam inde prorsus mercedem reposcam? Absit. Non ego istud dico ,sed satis cupio etiã te pro illa accipere A mercedem: non hanc sanè vilem, & prorsus exiguam, sed longè vtique maiorem. Vsuram enim tuam,nõ aurum volo esse , sed cœlum . Cur ergo in paupertate teipsum concludis ? Cur terræ totus affigeris, nimiũq; in ea sordidè volutaris,&repetis exigua pro magnis?Hoc enim illorũ est,qui ditari prorsus ignorant.Cùm enim deus pro paruula quadam pecunia , bona tibi cœlestia & æterna promittat : tu verò dicas, cœlum mihi non det,sed pro cœlo largiatur aurũ,quod profectò perituru est:hoc est velle in pauperie remanere.Qui autẽ veras opes ac diuitias concupiscunt,ea quæ mansura sunt potius eligunt,q̃ illa quæ pereunt:perennes opes potius ac inexhaustas q̃ eas quæ cõsumũtur:huiusmodi enim pręponunt magna paruis,& temporalibus sempiterna, fiuntq; digni qui vtraque percipiant.Qui enim cœlum terrę amore contemnit, etiam istã profectò perdet:qui verò huic illud præponit , vtrisque potietur : & multo certè tutius, multoq; iucundius . Quod vt etiam nobis fiat,despicientes cũcta omnino præsentia bona,potius eligamus futura.Ita enim & illis,& istis fruemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui gloria cum patre & sancto spiritu in secula seculorum, Amẽ.

Homilia vj. ex cap. ij.

CVm autem natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ,in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorũ? vidimus enim stellam eius in Oriente . & reliqua . Multa nobis opus est vigilantia, multis precibus , vt præsentis difficultatem loci possimus absoluere: & discere qui nã isti sint Magi,& vnde venerint:& quónam modo,quóve suadente: quænam etiam illa fuerit stella , quæ magos ad Christum vsque perduxerit.Quinimmo ĩ placet,ea primum proferamus in medium,quæ de hoc loco disputant veritatis inimici . Siquidem tantum amentiæ illis diabolus inspirat, vt hinc quoque se contra virtutis rationem opinentur armari . Quidnam ergo proponunt? Ecce, inquiũt,etiam Iesu nato sydus apparuit: quod certè grande documentum est,certissimã astronomiæ esse rationem. Porrò id apertè falsum conuincitur. Si enim secũdum legem est natus astrorum: quo modo†astronomiã]soluit,fatũq; destruxit,& dęmonũ os obturauit, ac totũ omnino exclusit errorẽ , omnẽq; vanissimam artis huius obruit officinam? Quonã etiã pacto Magi ex stella illa Iudæorum regẽ illum esse dicerunt,cum certè non istius regni ille rex esset, sicut etiam Pilato ipse respondit:Regnum,inquit,meũ non est de hoc mundo?Nihil quippe tale monstrauit,quale mundi huius reges habere conspicimus. Neque enim hastatas ille atque clypeatas ostedit militum cateruas, non equos regalibus phaleris insignes, non currus auro ostroq; fulgentes. Non enim istum,nec aliũ quempiam similem circa se habuit ornatũ : sed vilem hanc prorsus vitã egit, ac pauperem: duodecim tantũmodo homines , eosq; despicabiles secũ circunducẽdo . Sed & si regem illum esse Magi nouerant , cuius rei tamen gratia ad eum venirent? Neq; enim istud ad astrologię spectat artem, vt eos qui nascuntur , cognoscat stellis: sed vt ex hora punctóve nascentum , ea quæ illis sunt euẽtura,prædicat,vt aiunt. Isti verò neq; parienti adsti terãt matri,neq; tẽpus quo rex noster natus esset agnouerant, vt hinc videantur præcinendi futura sumpsisse principiũ:sed ẽ cõtrario, cũ multũ antè tẽpus in regione sua stellã apparere vidissent, venerũt ad eũ qui erat natus, videndũ.Quod quidem ipsum,quantum ad rationem spectat humanam,multo esse inconsequentius

† *Vbi enim fructus sunt proponus est,ibi abũdãtia : vbi semen, ibi & messis.]*

2. Cor. 9. b

† *astrologiam]*

Ioan. 18. g.

com-

Universidad de Deusto
Biblioteca

comprobatur, q̃ id quod pauloãte præmissum est. Quæ nam enim Magos ratio commouit? Quænã etiam spes impulit præmiorũ, vt ad regem adorandum venirent, tam valto præsertim à se terrarum spacio separatum? Quod & si super ipsos regnaturus fuisset, nec sic quidẽ haberet peregrinatio tam longa rationem. Nam si in regali fuisset aula natus, ac patre regnante: consequenter fortè quis diceret istos in honorem patris puerum adorare voluisse, & hoc sibi ad cõciliandum regis animum suffragium comparasse: nunc verò cùm illũ nec suum regem sperent futurũ, sed gentis alienæ, magnoq; spacio ab illorum regione diuisæ, † neq; patrem eius regẽ esse videant: Jqua ratione tanti iter laboris arripiũt, & adorãt paruulum in matris gremio pauperis collocatum, & offerunt munera, maximo certè cum periculo ista omnia facturi? *Audiens enim hæc ab eis Herodes, paritérq; populus, turbatus est.* Verũ hæc, iquis, minimè isti præsciebant. At omni prorsus ratione nuda hæc probatur obiectio. Nã etsi valde insipientes fuissent, istud tamen nequaquam ignorare potuissent, q̃ ingressi vrbem in qua rex alter habitaret, talia prædicando, aliumq; illius populi regem esse mõstrando, non mille contra se gladios commouerent. Cur ergo etiam adorarunt pannis adhuc infantiæ colligatum? Nam si virilis iam fuisset ætatis, dicere quis fortè potuisset, q̃ aliquod ab eo auxilium præstolantes, in apertum se periculum tradidissent. Quod tamen ipsum extremæ omnino fuisset dementiæ, vt Perses aliquis ac Barbarus, nullumq; habens cum Iudæorũ gente consortium, vellet à domo sua patriaq; discedere, relinquere etiã famulos, amicos, propinquos, regnoq; se alterius subiugare. Si verò id stultũ fuisset, multoq; id quod sequitur, esse stultius comprobatur. Quid verò istud est? quòd scilicet tam longi spacia itineris emensi, cùm adorassent puerum, multósque aduersum se excitassent tumultus, continuò sunt reuersi. Quæ verò etiam regni vidisse feruntur insignia? Humile profectò tuguriũ, squalidumq; præsepiũ, & paruulum pannis vilibus inuolutum, & matrem pauperculã. Cur verò ipsa obtulere munera? quáve de causa? Putás ne lex erat, aut mos aliquis, vt vbicũq; terrarũ regibus natis huius tribueretur deuotionis obsequiũ: & isti totũ prorsus circũeuntes orbem, eos quos scirent ex vilibus, atq; pauperibus reges futuros, suppliciter adorarent, & hoc anteq̃ illi solũ regale cõscenderent? Sed omnino nullus id dixerit. Cuius ergo illũ adorauerunt rationis intuitu? Sed & si de præsentibus aliquid beneficiis cogitabant, quid tandẽ remunerationis à paruulo & matre inopi sperare potuerunt? An vero vt in posterũ sibi apud regem gratiam collocarent? & vnde scire illi poterant q̃ ille non obliuisceretur tam properatę adorationis iam maturus in regno, qui in ipsis adhuc fuisset incunabulis adoratus? Quòd si illum crederent à matre admonendũ, illi tamen supplicio essent q̃ præmio digniores, qui eum in tam apertum periculum, nõ tam adorando, q̃ prodendo tradiderant. Hinc siquidẽ Herodes profectò turbatus, omni puerum cura quærebat, omniq; eũ interimere cupiditate properabat. Ita enim se res habet, vt vbi quispiam regnãte alio alterũ regem dixerit futurũ, eũq; adhuc puerum & priuatum notum fecerit, mille eũ periculis exponat, atq; in apertũ tradat interitum. Vidésne quanta hic absurda nascãtur, si iuxta humanã consequentiã, moréq; communem hæc esse intelligenda credamus? Nec tamen ista solũ, sed plura etiã alia proferre possumus, maiorem habẽtia quæstionẽ, q̃ ista quæ diximus. Sed ne obscuris obscura nectẽtes, fastidiũ vobis, laboréq; faciamus: agè iã ad ea quæ proposita sunt explananda veniamus, ab ipsa sumentes stella absolutionis exordium. Cùm enim didicerimus quæ nam sit illa stella, vel qualis: & vtrum vna de multis, an prorsus noua, & ab aliis discreta syderibus, & vtrum naturaliter stella sit, an tantum stellæ speciem præ se ferat: cùm (inquam) didicerimus ista, facilè sciemus & reliqua. Vnde ergo manifestius poterunt ista cognosci? De ipsa profectò Euangelicę lectionis historia. Quòd enim non vna fuerit hæc stella de pluribus, imò (vt ego arbitror) nec stella omnino, sed quędam inuisibilis virtus in specie syderis figurata, ab ipso primùm itinere monstratur. Non est enim stella, omnino non est, quę per hanc cœli plagam cursum tenere doceatur: sed siue dixeris solem, siue dixeris lunam, astraq; cætera ab Oriente ferri omnia in Occidentem videmus. Hæc verò à Septẽtrione ĩ Meridiẽ stella veniebat. Sic enim secundum locorum situm Palæstina spectabat ad Persi dẽ. Secundò verò etiam de tempore istud probari possibile est. Neq; enim in nocte cernitur, sed lucẽte prorsus die, ac sole fulgente. Quam lucendi vim nõ modo stella nulla, sed nec ipsa quidem luna sortita est: quæ licèt multo clarius omnibus coruscet astris, continuò tamen ortu solis absconditur: & quæ prius illustrabat omnia, sub multo clariore sydere vix ipsa cõspicitur. Hæc verò stella ipsos etiã solis radios proprio quodã, pręcipuoq; fulgore superabat, clarius illis profectò apparẽs, atque in tanto eorum lumine magis ipsa resplendens. Tertiò autem ab ipsa interpolatione lucendi, stellę huius nouitas indicatur. Nunc enim occultabatur omnino, nunc toto prorsus fulgore radiabat. Nam vsque ad Palæstinam venientibus Magis, quasi dux itineris semper apparuit: cùm verò Hierosolymam introissent, sese rursus abscondit. Deinde cùm Herodi causam itineris indicassent, eoq; relicto ad puerum pergerent adorandum, iterum se illis eadem stella monstrauit. Hoc autẽ non agit motus syderis, sed virtus quædã plena rationis. Neque enim proprium quempiam illa tunc stella cursum tenebat, sed cum eos oporteret pergere, etiam ipsa pergebat: cùm verò standum esset, stabat, opportunè ac decenter cũcta dispensans: sicut etiam illa quondam in eremo nubis columna pro opportunitate rerũ nunc stabat loco, ibi castra figenda declarans, nunc progrediens mouebat exercitum. Quarto etiam ab ipso demonstrationis modo, facilè istud lucideq; perspicitur. Non enim in excelso constituta cœli, eum qui inquirebatur à Magis ostẽdit locum, neque enim hic discere illi aliquando potuissent: sed descendens, & inferiorem aëris partem tenens, istud effecit. Nostis enim, q̃ tam exiguum & humilem locum, ac breue tugurium, quod (vt ita dixerim) corpusculum illud paruuli continebat, nequiuerit de cœlo stella monstrare. Neq; enim tantam illius breuitatem loci, tam inæstimabilis altitudo iis qui videre cupiebant, veluti certa nota designare potuisset, quod certè perfacilè à lunari potest orbe cognosci. Luna enim cùm syderibus tantum pręcellat, in tam grandis latitudinem diffusa terræ, cunctis mundi habitatoribus creditur esse vicina. Quemadmodũ igitur stella tam exiguum locum, tugurij scilicet atque præsepis, ostendit: nisi sublime illud relinquens ad inferiora venisset, superq; ipsum ferè caput pueri constitisset? quod etiam Euangelista significans: *Ecce, inquit, stella quam viderãt in Oriente præcedebat eos vsque dum veniens staret suprà, vbi erat puer.* Nempe consideras quantis ex rebus Euangelista doceat, quòd non sit hæc stella vna de cæteris

† neque dũ in virum adoleuisse quum videant.

Exod. 13. d. & Nu. 9. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

† *externæ generationis seipsam ostendat.*]

teris,neque secũdum consequentiam † astrologiæ puerum ostendat astrologis.] Cur igitur apparuit? Vt videlicet infidelitatem Iudæorum magis magisq; cõuinceret, & ingratis omnem prorsus aditum excusationis obstrueret. Quia enim Christus aduenies veteri testamento erat finem daturus, vniuersum verò mundũ ad se vocaturus adorandum: qui vtique mari, terráque esset colendus, ab ipsis statim initiis natiuitatis ostium gẽtibus reserat, & sic quoque domesticos cultores suos erudit,dum inuitat alienos. Quia enim audientes prophetas,qui aduentum eius sæpe promiserant,parum attentè eorum verba pensabant, à lõginquis regionibus venire fecit & Barbaros,qui apud illos natum inquirerent regem,vt Persico primùm sermone discerent,quę prophetis nunciantibus discere noluerunt: vt si bonæ fuerint voluntatis,maxima iuuentur occasione credendi:si verò contra manifesta contenderint, omni prorsus excusatione priuentur. Etenim nõ suscipiẽtes Christum post tantorum de illo testimonia prophetarum: quo tandem impietatem suam obducere colore potuissent,quãdo vidissent Magos vnius apparitione stellæ, & inquisisse Christum,& inuentum suppliciter adorasse? Quod igitur de Niniuitis fecit deus, mittens ad eos Ionam:quod in Samaritana,atque Chananęa,hoc etiã fecit in Magis,& idcirco dicebat: Viri Niniuitę,surgẽt & condemnabunt,& regina Austri surget,& condemnabit generationem istam: quoniam illi quidem minoribus crediderunt, isti verò nec maximis. Et qua,inquis,ratione Magos per stellam ducit ad Christum? At quõnã modo oportuit? prophetásne mitti potius? Sed nequaquã Magi credidissent prophetis. An voce aliqua desuper insonare? Nec hanc quidem curassent. An angelum mittere? verùm hunc quoque forsitan præterissent. Propterea igitur omnia huiusmodi derelinquẽs deus,per ea illos vocat,quæ familiaria eis cõsuetudo faciebat, mira quidem dispensatione pietatis ad hominũ condescendens salutem. Ingens itaque Magis, & clarum ostendit astrum, quódque plurimum ab his quæ spectamus syderibus discreparet, vt eis de magnitudine,& de pulchritudine syderis, necnon etiã de ipsa nouitate cursus admirationem moueret. Hęc itaq; Paulus imitando, ab ara occasione sumpta cum gentibus disserit, ex domesticis in mediũ proferens testimonia poëtis: Iudæis aliquãdiu Christum absque interdicto circũcisionis annunciat, & adhuc sub lege viuẽtibus à sacrificiis sumit initia doctrinæ. Quia enim vnusquisq; consuetudinis suæ amicicia ligatur, & deus,& missi ab ipso ad totius orbis salutem homines, de ipso cuiusq; more gentis materias sibi assumunt dicendi. Ne igitur opineris eo indignum,quòd Magi per stellam vocãtur. Hoc enim modo, omnes Iudęorum ceremonias, omnésque ritus, & sacrificia, atq; purificationes, & neomenias, & arcam,templũq; ipsum reprobabis. Siquidẽ hæc omnia originem à gentium ruditate traxerunt. Sed deus obceptorũ salutem, per ea ipsa se coli passus est,per quæ illi dæmones antè coluerant†,aliquãdiu] illa in melius inflectens,vt eos paulatim,& à consuetudine sua reduceret, & ad philosophiam perduceret altiorem. Hunc igitur ipsum dispensationis suæ morem seruauit in Magis, quos per stellę apparitionem vocauit, vt eos inde efficeret celsiores. Postquam igitur adduxerat, & veluti manu ad præsepe ipsum stella præeunte deduxerat, eis non iam per stellam, sed per angelum loquitur,ita eos gradatim ad meliora perducit. Hoc etiã Ascalonitis, hoc legitur fecisse Gazensibus,horũq; finitimis. Etenim

Ionæ. 3.b
Matt.12.d.
Luc.11.d.

† *aliquantulum.*]

1. Regũ. 5. per totum.

A istæ quinque tunc vrbes postquam letali plaga, arca ad se veniente,percussæ sunt,nullamq; ex tantis malis liberationem poterant inuenire, vocatis vatibus, & populi multitudine congregata, quemadmodum illa dei placari posset ira,quærebant. Tunc eorum respondere vates,vt iuuẽcas indomitas adhuc & primiparas ad plaustrum iungerent,quo arca veheretur, nulloq; eas regente,quò vellent iure permitterent: sic appariturum esse dicentes,vtrum à deo plaga illa veniisset, an communi quodam casu,atq; ægritudine deperissent. Si inquiunt, iugum† superba ceruice] contriuerint, atque mugientes ad vitulos recurrerint, casu id factum esse manifestum est: si verò directo itinere contẽderint, & neque ad mu
B gitum tentauerint redire vitulorum, neque in aliã regionem ignotæ vię errore detorserint, liquido patebit dei manu has vrbes fuisse percussas. Quoniã igitur vatibus ista dicentibus, illarum tunc regionũ populi crediderunt,eorúmque impleuere præceptum, deus quoq; condescensione solita, vatum sententiam comprobauit: nec maiestate sua putauit indignum,in effectũ operis prophanorum dicta perducere, idq; agere vt illi fideliter viderentur ista suasisse. Ad maiorem siquidem dei gloriam pertinebat, si virtus eius etiam inimicorũ testimonio panderetur,& si ipsi quoque gentilitatis magistri consonam ferrent de veri dei potestate sententiam. Multaq; præterea horum similia deum dispensare inuenimus. Nam in pythonissa quoque hũc tenuit dispensationis tenorem: quod vos iam ipsi iuxta prædictã regulam potestis absoluere. Occasione igitur stellæ hęc à nobis dicta esse sufficiat, de qua vos dicere iam plura poteritis. Da enim,inquit,sapienti occasionẽ,& sapientior erit. Tempus verò est,vt ad principium eorum quæ sunt lecta redeamus. *Cùm autem natus esset Iesus in Bethlehẽ Iudæ,in diebus Herodis regis.* Et Magi quidem stellam præ
C lucentem secuti sunt: Iudæi autem nec prophetis quidé insonantibus crediderunt. Quanta verò ratione & locum designat, & tempus: dicendo,in Bethlehem, & in diebus Herodis regis? Qua verò de causa addidit dignitatem? Quam certè ideirco signauit, quoniam erat & alius Herodes qui interfecit Ioannem: sed ille tetrarchæ honorem habuit,hic regis. Et locum ponit & tempus, vt nobis in memoriam reuocet antiquas prophetias: quarum vnam Micheas aliquando prædixit. Et tu, inquit, Bethlehem terra Iuda, nequaquã minima es in principibus Iuda. Alterã verò patriarcha Iacob,qui nobis olim tempus ipsum diligenter expresit, & aduẽtus Christi signum euidens posuit,dicẽdo: Nõ deficiet princeps ex Iuda, nec dux de femoribus eius, donec veniat cui reposita sunt: & ipse erit expectatio gentium. Sed & illud quoque inquisitione dignum puto: vnde ad hunc
D illi potuerũt intellectum venire, & quis eos in hoc suscitasse credatur. Non enim mihi solius hoc esse stellæ videtur,verumetiam dei,per quem illorum ad hoc anima commota est. Qui tale etiam aliquid in Cyro legitur rege fecisse, præparans eum vt Iudæorum populum à iugo captiuitatis absolueret: non tamen sic istud operatus est, vt liberi arbitrij iura perfringeret. Siquidem etiam cùm Paulum vocauit è cœlo,non suam tantummodo gratiam,sed etiam illius fecit obedientiam reluc ere. Et cur, inquies, non hoc magis omnibus reuelauit? Quia scilicet non omnes fuerant crediturí. Erant quippe isti cũctis qui in illa versabantur arte, ad fidem pariores. Nam & cùm plurimæ aliæ gentes perirent, ad solos tamen Niniuitas propheta directus est: & duo latrones iuxta dominum pependerunt, sed vnus tantum

† *præimperitia.*]

1.Reg. 6.d & seq.

Prou.9.b.

1.Reg.18.b & seq.

Matt.14.d.

Mich.5.a

Gen.49.b.

2.Para. 36. d.& 1. Esdræ.1.b.& 3.Esdræ.2. 4. & seq. Actor. 9.

Ionæ.1.& 3 Luc. 11.f.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum electus est in salutem. Considera igitur horum & admirare virtutem,non modo quia tam longi itineris subiere laborem , sed etiam quia tam simpliciter ac libere agere cum rege. Etenim ne subdolè missi ab aliquo putarentur, & ducem sui itineris produnt, & longinquitatem regionis fatentur, & fiduciã mentis ostendunt. *Venimus*, inquit, *adorare eum*. Et neque tumultum populi atque clamorem, neque potestatem reformidãt tyrãni: vnde mihi videntur isti etiam in regione propria facti esse postea ciuium suorũ magistri. Qui enim hic nequaquam ista dicere timuerũnt, multò hæc ipsa liberius patriæ suæ hominibus prædicarũt:quippe præter stellę indicium, habebant & angeli responsum, & prophetæ testimonium. *Audiens*, inquit, *Herodes rex, turbatus est,& omnis Hier. solyma cum illo*.Herodes quippe consequenter,vtpote rex,& sibi pariter & liberis formidãs, Hierosolyma verò,quam tandem habuit causam timoris,cùm certè illum audierit esse,quem saluatorem eius, atque beneficum , & liberatorem prophetæ porrò antè prædixerant:Quanã igitur ratione Iudæi turbati sunt? De ipsa nimirum,prauitate sententiæ,qua prius auersabantur dominum beneficia conferentem: & tam gloriosæ quam consecuti fuerant ab eo libertati , præferebant miserabilem illam,†quã in Aegypto sustinuerant, seruitutem.‡Tu verò diligentiam considera prophetalem. Nam hoc quoque ipsum olim propheta prædixerat:& cupiẽt si nati sint,esse igne combusti : Quoniam puer natus est nobis,& filius datus est nobis. Quanquã enim turbati , nequaquam tamen studeñt videre quod factũ est,neque ad adorandum euntes Magos sequuntur:neque in tanta re,tamq; mirabili: aliquid curiositatis ostenduntiita erant contentiosi pariter ac desides, præ cæteris omnibus . Oportuerat nanque eos cõtinuò sentire,quantum sibi esset additum dignitatis, de tanti scilicet natiuitate regis, qui Persarum ad se regionem ortu suo triumphante traxisset,& sub quo omnes populos possent legibus subiugare , vtpote rebus in prosperiora surgentibus , & regno tam claré ab ipso regis sui fulgente principio . Qui tamen nec sic quidem in meliora mutãtur,cùm paulò antè captiuitate fuissent Persica liberati.Erat enim omnino consequens eos animo voluere, vt si nihil de occultioribus altioribusq; didicissent,fœlicitatem tamen suam ex ipsa præsentium notitate perdiscerent,meritoq; dicerent: Si iam regẽ nostrum Persæ natum adeò contremiscunt , quanto eum magis poterunt timere firmatum , eiusq; imperiis obedire:Erunt ergo profectò nostra omnium regnis gentium clariora: sed nihil prorsus huiusmodi detides animos suscitauit . Tantus siquidem illos torpor obsederat,eiq; coniuncta par inuidia : quod vtrunque vicium procul à nobis debemus arcere.Oportet enim eum qui aduersus ista depugnat,ipso igne potiorem in se feruorem mentis accendere.Vnde etiam dominus ait: Ignẽ veni mittere in terram: & quid volo,†nisi vt accendatur?] Propterea & sanctus spiritus in specie ignis apparuit . Verum nos cinere frigidiores, & mortuis insensibiliores facti sumus: & quidẽ cùm ipsum Paulum beatũ super cœlum , adeoq; cœlum cœli volitare videamus, iploq; igni ardentius transcendentem cuncta , & cuncta superantem,inferna scilicet ac superna,& tam præsentia quàm futura , tam ea quę sunt quàm ea quæ non sunt . Quòd si supra te est illud exemplum , quanquam iam hic sermo torporis est (quid enim te amplius habuit Paulus, quia tibi illum impossibile credis imitari?) tamen ne aliquid contentiosius afferre videamur,præ-

† *Aegyptiacarũ carnificũ comestionem.*]

Esaiæ.9. b.

Ibidem. a.

Luc.12.f.

† *si iam accensus esset*]

Actor. 4.

tereuntes Paulum,eos saltem qui primi in Christũ crediderunt,consideremus.Qui certè & pecunias, & possessiones pariter & curas,atque occupationes vitæ huius reliquerunt,seq; totos tradiderũt deo, cunctis prorsus diebus,ac noctibus ipsius adhærendo sermoni. Hęc est enim spiritalis natura flammæ,vt nullam secum carnalium voluptatum ardere patiatur,sed in alium nos amorem semper traducat. Et idcirco talium rerum cupidus, etiam si cuncta quæ possidet cogatur impendere,si deridere gloriam,si exhorrere delicias,si ipsam postremò exponere vitam , cum ingenti omnia facilitate perficiet . Etenim præcipuus quidem illius ignis ardor cùm alicuius mentem fuerit ingressus, totum inde torporem, ignauiamq; depellit:& eum cuius semel pectus inuaserit,omni prorsus alite præstat esse leuiorem. Iãq; iste talis ea quæ videntur cuncta despiciens , in compunctione continua perseuerat, largo assiduè fluens fonte lachrymarum , multamq; hinc capiens voluptatem.Nihil quippe ita conglutinat atque vnit deo, vt illæ lachrymæ quas & peccati dolor & amor virtutum effundit.Qui enim talis vitæ conseruat tenorem,etiam si in medio vrbis videatur habitare , quasi in eremi tamen vastitate requiescit , & inter solitudines montiũ, & secreta conuallium.Nullo enim tumultu rerum,stre pituq; concutitur: nihil de præsentium auocatione cõspiciens , neque vllam satietatem de huiusmodi luctu lachrymisq; percipiens,siue propria peccata, siue etiam lamentetur aliena . Et idcirco Christus hos præ cæteris pronunciauit beatos . Beati , inquiens , qui lugent . Et quemadmodum (inquies) Paulus ait : gaudete in domino semper? Dixit hoc quidem ille,cõfiteor: sed eam proculdubio quæ ex his nascitur lachrymis significans voluptatem. Sicut enim mundi gaudium tristiciæ consortio copulatur , ita etiam secundum dominũ lachrymæ iugem pariunt certamq; læticiam. Sic etiam illa in Euangelio meretrix, virgines quoq; ipsas honestate superauit, & incredibilis in Christũ amoris igne succensa,& à maximis sordibus peccatorũ largissimo lachrymarum fonte purgata . Quia enim perfectè incaluerat pœnitẽdo,bacchari(vt ita dixerim)cœpit,desiderio exagitata Christi.Siquidem cõtinuò & crines resoluit, & sanctos pedes vberius diluens lachrymis, ac propriis extergens capillis , precioso rigauit vnguento. Et hæc quidem extrinsecus cuncta faciebat: ea verò quæ in secreto mentis agitabat, multo his erant ignitiora, multoq; maiora, quæ tantummodo deus ipse cernebat . Et idcirco omnis hoc audiens congaudet illi, ac de eius virtute lætatur,ab omniq; illam crimine decernit alienam.Si igitur nos maligni hanc de illius ferimus conuersione sententiam , intellige quanta iam benigni dei liberalitate potiatur, quãtorumq; etiam ante illum diem remunerationis ex ipsa pœnitentia fructum sibi congregarit bonorum . Sicut enim post vehementes imbres mundus aër,ac purus efficitur:ita etiam lachrymarum pluuias serenitas mentis sequitur , atque tranquillitas , omnisq; illa de peccatorum tenebris offusa caligo dissoluitur . Et sicut ex aqua & spiritu, sic rursus ex lachrymis & confessione purgamur , modo ne ad ostentationem istud & laudem faciamus. Illa siquidem quę huiusmodi defiet intuitu, magis etiam culpa digna est,quàm quę corporalis studio pulchritudinis coloratur fucis,stibioq; depingitur.Illas(inquam) ego requiro lachrymas,quæ non ostentationi proficiunt, sed compunctioni:quę funduntur occultè, quęq; ex illo dolore profluunt , quæ intra conscientiæ thesaurum,& pectoris

Luc. 7. f.

2.Cor.13.d.

Philipp. 3.

& 4. 4

Mat.5. a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris arcana celantur,quæ per afflictas genas nullo homi
num teſte voluuntur, quæ ſummo in ſilentio & quiete
deſiliunt,quæ ex intimo cordis ebulliunt,quæ ex tribu-
latione & dolore naſcuntur, quæq; ſolius dei oculis
offeruntur.Quales certè illę erant Annæ aliquando la-
1.Reg.1.b. chrymæ,de qua dicitur:Labia eius mouebantur,vox au
tẽ eius non audiebatur. At hæ lachrymæ vel ſolę emit-
tebãt ad dominum vocem omni buccina clariorem:
& idcirco ſterilitatem eius in fœcunditatem deus mu-
tauit, & quaſi è duro quodam ſaxo agrum fertilem red
didit. Si ergo tu quoque eiuſmodi lachrymas fundas,
etiam domini tui efficieris imitator. Nam ipſe fleuit,&
Io.11.e.f cùm Lazarum ſuſcitauit,& cùm ad expugnandã reſpi-
Luc.19.f. ceret ciuitatem.Sed etiam de Iudæ proditione ſimul ac
perditione turbatus eſt. Itaque flentem quidem illum
frequenter inuenias,nunquam verò ridentem,ſed nec B
leuiter ſaltem ſubridendo gaudentem. Nullus certè
Actu.20.f. hoc Euangeliſta memorauit. Nam quòd & Paulus fle-
uerit quidem, & per triennium noctibus id fecerit ac
diebus, & alij de illo, & ipſe de ſeipſo teſtatur. Quòd
verò riſerit,neque ipſe vſquam, neque de eo quiſpiam
alius oſtendit. Sed nec vllus ſanctorum, vel de ſeipſo
vel de alio quopiam, tale quid aliquando ſignificaſſe
Genc.17.c. narratur. De ſola ſanè Sara legimus hoc dictũ,ſed illi-
& 18.b. co dei voce correpta eſt.Et de filio Noë, ſed propter il
Gen.9.c.d. lum riſum ſeruus factus eſt ex libero. Et hæc dico non
vt riſum prorſus abſcindam, ſed vt diſſolutionem pe-
nitus extinguam. Cuius etenim rei gratia in cachinnũ
ſolueris, & defluis, qui tantorum tibi ſponte factus es
cauſa mœrorũ? ante tribunal Chriſti illud ſtaturus ter-
ribile, & ſumma cum examinatione rationem pro cun
ctis actibus redditurus, cùm vtique non de his ſolum
iudicandi ſimus, quæ voluntate, atque propoſito,ſed C
Mat.10.d. etiam quæ coacti aliquando committimus. Qui enim,
Luc.12.a. inquit,negauerit me coram hominibus,negabo & ego
eum coram patre meo. Et certè plerumque contingit
vt extorqueatur alicui negatio dei, ſed tamen non ef-
fugit iſta ſupplicium.Nam pro hac quoque pœnas lue-
mus.Nec de his tantummodo puniendi ſumus, quæ ſci
1.Cor.4.a. mus,verumetiam quæ neſcimus. Nihil,inquit Apoſto-
lus,mihi conſcius ſum,ſed non in hoc iuſtificatus ſum.
Quin & pro iis quæ per ignorantiam & ſcientiam ad-
Roma.10.a mittimus.Teſtimoniũ,inquit, illis perhibeo,quia æmu-
lationem dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam. Ve-
rũtamen hoc eis ad purgationem omnino non ſuffi-
2.Cor.11.a. cit.Sed & Corinthiis ſcribens: Timeo, inquit,ne ſicut
ſerpens Euam ſeduxit aſtutia ſua, ita corrumpãtur ſen-
ſus veſtri,& excidant à ſimplicitate quæ eſt in Chriſto
Ieſu.Pro tantis igitur peccatis pœnas daturus, ſecurus
tui ſedes, miſerabili riſu, lugendisq; facetiis te ſimul a-
liosq; diſperdens,& de ſola deliciarum voluptate ſoli- D
citus,bona æterna contemnis. Si ergo, inquis,iſta non
fecero, ſed ad luctum fuero lachrymasq; conuerſus,
quem tandem fructum capeſſam?Profectò maximum,
& omnino tantum, quantum ſermo explicare nõ ſuf-
ficit. In ſecularibus enim iudiciis, quantumlibet poſt
acceptam ſententiam lamenteris & lugeas,non tamen
effugies flendo ſupplicium:hic verò ſi toto corde inge
mueris ad deum,ſoluiſti repentè ſententiam,veniamq;
conſecutus es. Idcirco multa nobis de luctu loquitur
Luc.6.e Chriſtus, & beatificando lugentes,& miſeros pronun-
ciando ridentes. Nõ enim theatrum, hoc eſt, vbi riſus
moueatur:neque in vnũ propterea ſępius conuenimus,
vt indecẽtibus cachinnis reſoluamur:ſed vt gemamus
potius, & regnũ ex hoc gemitu hæreditemus futurum.

A Nam tu quidem ſi conſpectui terreni regis aſsiſtas, nec
ſubridere prorſus audebis: ipſum verò angelorum do-
minum habẽs vbique [præſentem,] non ei cum tremo- [tiquilium]
re aſsiſtis, maximaq; reuerentia: ſed etiam illo & iraſ-
cente tu rides,nec vides quòd amplius hinc eum com-
moueas, quàm peccãdo commoueras. Neque enim ita
peccãtes auerſatur deus, quàm eos qui poſt peccata ſe-
curi ſunt.Et tamen inueniuntur quidam tam inſenſibi-
les prorſus, ac ferrei, vt poſt hæc verba etiam dicant:
mihi verò vtinam haud vnquam flere contingat, ſed
præſtetur mihi potius à deo ludere omni tempore, &
ridere. Quidnam, obſecro, tali inueniatur mente pue-
rilius? Non enim deus dat ludere, ſed diabolus. Audi
igitur quid paſsi fuerint aliquando ludentes. Sedit, in- Exo.32.d
quit, populus manducare & bibere, & ſurrexerunt lu-
dere. Tales erant quondam in Sodomis,tales etiam tẽ-
pore fuere diluuij. Nam & de illis dominus ait: Quo- Eze.16.f
niam ſuperbia,& ſaturitate panum,& diuitiis affluebãt.
Illi quoque qui Noë tempore,cùm per tot annos fabri-
cari arcam viderent, fugiebant omnem compunctio-
nis dolorem,& malè blandę tantum lætitiæ ſeruiebãt,
nihil omnino erant prouidi futurorum: & propterea
ſubita omnes illos merſit pœna diluuij, factumq; eſt to
tius orbis cõmune naufragium. Noli igitur hæc à deo
poſcere, quę accipis à diabolo. Dei ſiquidem eſt humi-
liatam dare animam,trementem,preſſam,pudicam,pœ
nitentem,atque compunctam. Hæc enim ſunt dei mu-
nera:quia & nos talibus potiſsimum indigemus.Immi-
net nanque nobis grande certamen, & aduerſus inui- Ephe.6.c
ſibiles lucta virtutes, aduerſus ſpiritualia nequiciæ, &
contra huius mundi principatus & poteſtates pugnan-
dum eſt: beneq; nobiſcum agitur, ſi ſtrenuam operam
nauantes, & ſobriè viuẽtes,& vigilantes poſſumus ferũ
ipſorũ agmẽ ſuſtinere. Quòd ſi verò rideamus atque lu
damus, iugẽ deſidiam confouentes,facillimè ante pug-
nã quoq; proprio torpore vincemur.Non eſt noſtrũ er
go aſſiduè ridere,reſolui cachinnis,molliri deliciis:ſed
eorum potius,& earum quæ ſpectantur in theatris,quæ
in lupanaribus inquinantur, eorum qui ad hoc ſunt fa-
cti paraſitorum & adulatorum. Non eſt, inquam, hoc
eorum qui ad æternum regnum vocati ſunt, quiq; in
cœleſti illa ciuitate conſcripti,non eſt ſpiritualia arma
geſtantium:quod certè proprium eſt diabolo militan-
tium.Ille enim eſt ille,qui etiam in artem iocos, ludos-
que digeſsit, vt per hæc [ad ſe traheret] milites Chriſti, [† diſſolue-
virtutiſq; eorum neruos faceret molliores. Propterea ret ἐκλύσῃ
in vrbibus etiam theatra conſtruxit, & illos riſuum ac legiſſe vi-
turpium voluptatum incẽtores parauit, & per illorum detur ἐλκύ
luem in vniuerſam vrbem talem excitat peſtem. Quæ σῃ.]
nos fugere beatus præcipit Paulus, ſuadens vt & ſtulti- Ephe.5.a
ciam, & ſcurrilitatem à nobis longius repellamus: ex
quibus riſus multo pernicioſior eſt, multoq; deterior.
Quando enim mimi illi atque ridiculi, blaſphemum
ac turpe quid dixerint, tunc potiſsimum quique ſtòli-
diores ſoluuntur in riſum: inde applaudentes magis,
vnde etiam illos lapidibus exagitare debuerant, qui
fornacem ignis horribilis ex huiuſmodi voluptate in
ſuum ipſorum caput ſuccẽdunt. Qui enim laudant iſta
dicentes,ipſi eis hęc exercere perſuadent,& idcirco ipſi
potius propter hæc merentur ſubire quod ob iſta ſan-
citum eſt ſupplicium. Si enim nullus eſſet talium ſpe-
ctator ac fautor, nec eſſent quidem qui aut dicere illa,
aut agere curarent.Quando verò vos cernunt,& artes
proprias, & ipſa exercendi quotidiani operis loca, &
illum quem ex his paratis quæſtum, & prorſus omnia
ſimul

Universidad de Deusto
Biblioteca

simul vanissimi illius spectaculi amore deserere: auditori & illi ad hæc intentione rapiuntur, studiumq; his maius impendunt. Et hæc dico non vt illos à crimine videar vindicare, sed vt vos discatis initium & caput iniquitatis huius vos esse potissimum, qui totam prorsum diem in tam ridicula, tamque etiam pernicioſa voluptate consumitis, & honestum coniugij nomen, ac reuerendum in illud negocium publicatis. Non enim tam ille delinquit, qui illa simulat, quàm tu præ illo qui hoc fieri iubes. Nec solum iubes, sed etiam exultatione, risu, plausu adiuuas quæ geruntur, omnibúsque prorsus modis hanc diabolicam confoues officinam. Quibus iam igitur oculis domi coniugem cernes, quam ibi in persona alterius tantæ vidisti iniuriæ subiacere? Quo modo autem nō rubore suffunderis, quoties vxoris recordaris, quando eundem sexum tam fœdè ibi videris publicatum? Neq; verò istud mihi opponas, ꝙ iā quicquid ibi fit, simulatio & fictum argumentū sit, non etiā veritas rerum. Etenim simulatio ista plurimos adulteros fecit, & multas domos subuertit. Propterea q; maximè gemo, quòd tam grande malum hoc, malum esse nō creditur: sed quod est multo deterrimum, & fauor, & clamor, & plausus adhibetur & risus, cùm in cōmunem perniciem adulterium tam turpe committitur. Quid ergo ais, simulatio est illa, non crimen? Et propterea mille illi mortibus digni sunt: quoniam quæ fugere cunctæ prorsus imperant leges, ea isti non verentur imitari. Si enim adulterium malum est, malum est sine dubio eius imitatio. Et nondū dico quantos adulteros faciant, qui huiusmodi adulteria histrionica simulatione repręsentant, quemadmodum etiam impudentes horum spectatores efficiāt. Nihil quippe obscœnius illo oculo, nihilq; lasciuius, qui spectare talia patienter potest: ne dicam libenter. Deinde quale illud est, vt cùm in platea nudam fœminam nolis aspicere, imò neque domi quidem, sed etiam si id fortè contingat, in iniuriam tui factum putes: quum verò ascendis theatrum, vt violes vtriusque sexus pudorem, obtutusq; proprios pariter incestes, nihil tibi inhonestum credas accidere? Nō enim istud dicas, meretrix est quę nudata est: sed quia natura ipsa est, idemq; corpus & meretricis, & liberę. Si enim nihil in tali re esse opinaris obscœnum, qua gratia cùm idipsum in platea videris, à cœpto resilis incessu, & inuerecundiam seuerius exagitas: nisi fortè credis, eandem rem non similiter esse turpem, cùm separati simus, & quum congregati omnes vnà sedeamus. Verùm istud risus est prorsus, ac dedecus, & extremæ omnino verba dementiæ: potiusq; est luto atque cœno omnem suam turpare faciem, quàm tantæ spectaculo fœditatis. Non enim ita cœnum oculis noxium est, vt impudicus ille vultus, & nudatæ meretricis aspectus. Audi igitur quid iam à principio generi hominum nuditatem induxerit, & vel hoc pacto turpitudinem illam metue. Quid igitur nudos fecit homines? inobedientia & diaboli consilium, tam hoc illi iam à principio semperq; studio fuit. Verùm illos quidem cùm nudi essent, puduit tamen: vos eam rem laudi ducitis, iuxta illud Apostoli, gloriam in turpitudine ponentes. Quonam igitur te pacto deinceps aspiciet vxor à tali contumelia redeuntem? quemadmodū suscipiet, & alloquetur tam indignè naturæ muliebris conditionem sexumq; fœdantem, atque à tali spectaculo captiuum seruumq; redeuntem mulieris fornicantis? Si igitur hæc audientes doletis, maximas gratias vobis agere me, & debere cōfiteor. Quis est enim qui me lætificat, nisi qui contristatur ex me? Ne igitur desinatis super huiusmodi licentia gemere, ac sæpius remorderi. Hic enim dolor fiet vobis conuersionis ad meliora principium. Propterea & ego sermonem vehementius presi, vt altiore quadam incisione ab eorum vos, per quos inebriamini putredine liberarem, atque ad puram reuocarem animi sanctitatem: qua quidem, & præmiis verę pietati propositis, omnes nos potiri cōtingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria cum patre & sancto spiritu, in secula seculorum, Amen.

Rom.1.e
Ephe.5.a

Homilia vij. *ex cap.* ij.

ET congregans omnes principes, & scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur. At illi dixerūt ei, In Bethlehem Iudææ. Vidisti certè, vt sermo superior ostendit, cuncta omnino quæ facta sunt, ad redargutionem proficere Iudæorū: qui prius quàm Christum viderent, ac veneno inficerentur inuidiæ, simpliciter de illo testimonia prædicta recitabant: vbi verò aspexerunt gloriam eius de miraculis coruscantem, liuore corrupti, supprimunt veritatem. Sed illa per hæc potius cuncta crescebat, & ab ipsis quoque iuuabatur inimicis. Considera verò hoc loco etiam q̄ improuisa quamq; miranda proueniant: quandoquidem & vicissim docent, & mutuò à se aliquid addiscunt, Iudæi scilicet, & Persæ. Nam Iudæi quidem à Magis audiunt, ꝙ stella eum in regione Persidis prædicarit: Magi verò à Iudæis discunt, quòd ipsum Iesum quem stella monstrauerat, etiam prophetæ antè prædixerant. Quæ certè interrogationis occasio, fit diligentioris & manifestioris demonstratio doctrinæ. Ipsi quidem veritatis inimici, pro veritate coguntur legere literas: & prophetiam de Christo nescientibus interpretari: licèt nō eam omnino totam voluerint publicare. Cùm enim dixerint, quòd ex Bethlehem processurus esset qui regeret Israël: nequaquam tamen id quod sequitur, addiderunt, in adulationem profectò regis: [vt ad humanę gratię lucrum, veritatis damna proficerent.] Quid verò istud erat? Et egressus, inquit, eius à diebus æternitatis ab initio. Et cuius, inquies, rei gratia, si inde erat (vt prædictum est) aduenturus, aliquanto tempore in Nazareth moratus est, per quod etiam obscurauit prophetiæ ipsius veritatem? Quinimmo non obscurauit, sed magis etiam, si consideres, reuelauit. Hoc enim ipsum quòd in Nazareth semper mater habitarat, quæ illum in Bethlehem genuit, ratione & prouidentia rem ostēdit impletam. Et idcircò non continuò vt natus est, in ciuitatem suam venit, sed in Bethlehem quadraginta est remoratus diebus: vt his qui diligentius vellent de ipso cuncta rimari, occasionē inquisitionis ingereret. Etenim multa erant quæ manifestum efficerent quod latebāt, si modo illi inuestigare voluissent. Siquidem venientibus propter illum ab extremo Oriente Magis, totus omnino populus in admirationem suspensus est: sed etiam rex ipse cum populo, & propheta in medium quasi testis adductus est, factaq; est magna cuiusdam pōpa iudicij. Sed & alia quoque plura tunc gesta sunt, quæ Lucas diligenter cuncta contexuit, proferens & Annæ viduæ, & Simeonis iusti, & Zachariæ sacerdotis, & angelorum psallentium, & pastorum exultantium consonas de pueri maiestate sententias: quæ omnia satis erant idonea intendentibus animum præstandi occasionem, vt quod factum fuerat disceretur. Si enim Magi à Perside venientes, non ignorauerunt eum in quo est ortus locum: quanto magis qui ibidem cōuersabantur

Mich. 5. a.
Luc. 2. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

sabantur,discere vniuersa potuerũt? Ostendit se igitur ab initio ortus sui multorum mirabilium testimonio. Quia verò illi videre tam lucentia noluerunt, per aliquantum se quidem tempus occultauit: sed rursus alio semetipsum demonstrauit modo,& quidem multo clarioris testimonio potestatis. Non enim iam illum Magi, non stella, non angeli: sed pater ipse cœlitus prædicauit. Nam cùm ad Iordanis fluenta consisteret, superuenit & spiritus sanctus, vocem illam patris super baptizati caput deferens, & Ioannes omni cum libertate sermonis multitudinem ad se venientium cohortando, totam omnino Iudæam, habitabilia loca atque deserta, lumine huius prædicationis implebat. Testimonium quoque erat magnum signorum: nam & terra,& mare, cunctaq; omnino creatura, clarissima pro Christo voce resonabat. Ipso quoque virginalis partus tempore ea sunt facta miracula, quæ † abundè]possent manifestatem demonstrare nascentis. Ne enim dicerent, ignorauimus, quando & in qua regione sit natus: & illa de Magis impleta sunt, & alia (vt diximus) plurima, vt nullus prorsus excusationis relinqueretur color, qui id quod impletum fuerat inquirere noluissent. Porrò consideram ipsam prophetæ diligentiam. Non enim dixit, quòd in Bethlehem permansurus esset: sed ex Bethlehẽ procedet, inquit: vt signanter prophetasse videatur, illum ibi tantummodo nasciturum. Quidam autem impudenter audaces aiunt, de Zorobabel hæc fuisse prædicta. Sed qua tandem istud ratione defenditur? Non enim huic competit, vt egressus eius à principio ex diebus eternitatis esse dicatur. Quo modo autem saltem illud quod antè dictum est, Ex te exiet dux: de Zorobabel poterit conuenire, qui non in Iudæa, sed in Babylone ortus docetur? Vnde etiam ipsum nomẽ accepit, quia scilicet ibi sit in sobolem seminatus? Quicunq; habent Syri sermonis peritiam, intelligũt profectò quod loquimur. Supra hæc verò quæ diximus, etiam exitus ipse rerum, prædicti de Christo testimonij asserit veritatem. Quid enim dicit? *Nequaquam minima es in principibus Iuda.* Causam quoque quæ illam magnam, atque illustrem faceret, adiungens: *Egredietur*, inquit, *ex te dux.* Nemo enim alius omnino, præter Christum, claram illam fecit, nobilémque regionem. Post illum siquidem inusitatum admirandúmque partum, ab extremis vsque finibus mundi veniunt ad visendum illum tugurij ac præsepij locum. Quod certè olim propheticus sermo signauit, dicens: Nequaquam minima es in principibus Iuda. Id est inter tribuum principes. Hoc verò dicens, Hierusalem quoq; pariter comprehendit. Sed nec sic quidem Iudæi intendere voluerunt, & certè cũ maxima ad illos deferretur vtilitas. Idcirco enim inter initia non tã de dignitate illius loqui prophetæ inducuntur, quàm de beneficio, quod in eos maximum cõferebat. Nam & cùm virginis partus instaret: Vocabis, inquit, nomen eius Iesum: & intulit, dicens: ipse enim saluum faciet populũ suum à peccatis eorum. Et Magi quidẽ, non vbi est qui natus est filius dei: sed, natus est, inquiunt, rex Iudęorum: hic quoq; propheta non dixit, ex te procedet filius dei: sed dux, inquit, qui reget populũ meum Israël. Oportebat siquidem condescensorio & humiliore interim sermonis ingressu institui prædicationis exordia, ne tanti adhuc mysterij animos rudes, subitò patefacta veritas in scãdalum concitaret. Et idcirco ea magis quæ ad salutem ipsorum pertinent prædicantur, vt ad suscipiendum interim regem beneficio sibi blandiente concurrant. Quæcunq; igitur prima testimonia proferuntur, & quorum statim post natiuitatem tempus erat, nihil de illo præcipuum dicũt, nihilq; sublime, nihil simile testimoniis post signorum demõstrationem exhibitis. Illa quippe de potestate eius & certius loquuntur,& clarius. Cùm enim post mirabilia quæ fecit innumera, hymnos in illum pueri canerent, audi quid dicat propheta: Ex ore infantium,& lactentium perfeciſti laudem: & rursus: Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum: quod quidem opificem eum vniuersorum esse ostendit. Illud etiam testimonium: † quo eius in cœlum signatur assumptio]æqualitatem cum patre ostendit. Dixit, inquit, dominus domino meo, sede à dextris meis. Esaias verò ait, Qui consurgit vt princeps sit gentium, in eum gentes sperabunt. Quo modo autem dixit, Bethlehem non esse minimam in principibus Iuda? quia profectò non in omni Palęstina tantum, sed in vniuerso prorsus orbe factus est ille vicus illustris. Sed ad Iudæos videtur interim sermo aspicere,& idcirco subiunxit, *Qui reget populum meum Israel.* Cùm certè totius sit orbis rector effectus: sed, vt dixi, nolens interim offendere Iudęos, sermonẽ de gentilium vocatione celauit. Et quẽadmodum, inquis, non rexit populum Iudæorũ? Et istud quidem propriè factum est: sed hic tamẽ Israël illos appellat omnes, qui ei ex Iudæorum [& gentilium] populo crediderunt. Et hoc interpretans apostolus, aiebat: Nõ enim omnes qui ex Israël, hi sunt Israëlitæ: sed quicũq; per fidem repromissionis nati sunt. Si verò nõ omnes rexit: vocatorum crimen est, non vocantis. Cùm oporteret enim illos adorare cum Magis,& glorificare deũ, quia tale iam tempus instat in quo illorum omnia peccata soluantur: nihil nanque in hoc loco audiunt de terrore iudicij, nihil de comminatione supplicij, sed de mansueto tantum mitique rectore: ex aduerso conturbantur, atq; conturbant, & mille post hęc moliũtur insidias. *Tunc Herodes*, inquit, *clàm vocatis magis, diligenter didicit ab eis tempus stellę, quæ apparuit eis.* Puerum proculdubio interficere cupiens: quod non furoris tantũ, sed extremæ etiam stulticiæ fuit indicium. Nam & illa quæ facta sunt, & illa quæ dicta, satis idonea erant quę ab omni illum possent deterrere tali conatu. Non enim ex hominibus erant illa quæ natum esse regem docebant. Siquidem & ꝙ stella Magos cœlitus vocauit,& ꝙ homines Barbari longinquę subierunt peregrinationis labo rem, vt adorarent in pannis atq; in pręsepio collocatũ: ꝙ olim propheta omnia ista prædixit, aliaq; eiusmodi longè maiora erãt q̃ vt secundum hominum potestatem fieri crederentur: sed illum tamen nihil horũ omnino compescuit. Tale quippe est vicium malignitatis, vt à nullo impulsa plerunq; sese ipsa præcipitet, & quæ sæpe absq; effectu operis, ærumnosa & impossibilia gestit efficere. Considera ergo vecordiam singularem. Si enim prophetiæ ipsi crediderat, eãq; inuictam putabat, clarum erat illũ aduersus impossibilia conari. Si verò minimè credebat prouentura esse, quæ tanto antè prædicta sunt, nec sibi timere debuit, nec puero insidiari. Ex vtroq; igitur frustra susceptus dolus iste cõuincitur. Sed & ꝙ sperauit Magorum labefactari posse scientiã, ad eandem mentis spectat insaniã. Erat enim extremæ omnino vecordiæ, vt se crederet à Magis pluris æstimandum, q̃ illum in cuius vix dũ nati honorẽ tot regionum itinera confecerant. Si enim prius etiam q̃ viderant ita sunt in desideriũ eius effusi, iã cùm vidissent, & prophetæ essent prædictione firmati: quànã illos ratione futuros credebat pueri proditores? Et tamẽ cùm tam

Matt. 3. d. & Luc. 3. e Ioan. 1. d

Matt. 8. & Mar. 4. d.

Mich. 5. a.

1. Esdr. 3. c. Zorobabel.

Psalm. 8. d. Ibidem.

† Quod post eius assũptionẽ addu ctum est.] Psal. 109. a

Esaiæ. 11. c.

Rom. 9. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tã multa sint, quæ illum possent à noxia intentione deducere, conatur nihilominus cupita complere. Siquidẽ clàm vocatis Magis sciscitabatur ab eis. Existimabat enim Iudæos pro pueri salute solicitos, nec in tantum illos furoris erumpere, vt protectorem & saluatorem suum, & ad liberationem illius gentis ortum, vellẽt tradere manibus persequentis. Idcirco secretè Magos vocat, ac solicitè tempus inquirit: non pueri, sed stellæ: & crudelissimę venationis auidus, multo cum ambitu tẽdit insidias. Consequenti verò ratione colligitur, stellam ipsam ante multum apparuisse tempus. Quia enim Magi plurimum erant itineris longinquitate remorandi, vt possent mox nato puero assistere, (quẽ, vt mirabilius rei dignitas eluceret, pannis adhuc infantiæ colligatum oportebat adorari, ante multum tempus stella se demonstrat. Si enim quando puer natus est in Palæstina, tunc illis della apparuisset in Perside: plurimum in itinere tempus terentes, nequaquam illum adhuc in pannis inuenire potuissent. Quòd si à biennio, & infrà, Herodes pueros interfecit, non mireris. Siquidem conueniens in eundem tyrannum pauor & furor, pro abũdantia cautionis, & licentia persecutionis, maius etiam tempus includit: ne quis profectò eius ætatis, & fortè is potissimum propter quem alij interimuntur effugiat. *Cũ igitur eos vocasset: euntes*, inquit, *interrogate diligenter de puero, & cũ inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorẽ eum.* Nempe cõsideratis stulticiæ mixtum dolum tyranni. Si enim hęc verè dicis, qua tandem ratione ductus latenter interrogas? sin autem vt fraudem specie consilij tegas: Qui, cedo, istuc non intelligis, ꝙ Magis dolus ex ista occulta sciscitatione subolere posit? Verũ, vt paulò antè præmisimus, anima semel malignitate capta, stultior cunctis efficitur. Non autem dixit, Euntes discite *de rege*: sed, de puero, inquit: ita ei etiam nomen potestatis *inuiderat. Sed Magi prę multa pietate nihil* mali penitus suspicantur. Non enim opinabãtur, quòd in tantum malignitatis ille prorumperet, vt tam admirabili dispensatione nato moliri auderet insidias. Proficiscuntur itaque nihil horum penitus suspicantes, sed ex propriæ simplicitate mentis etiam cęteros æstimantes. *Et ecce stella quam viderant in Oriente, præcedebat eos.* Propterea enim aliquandiu fuerat abscõdita, vt amittentes itineris sui ducem, interrogare Iudæos de puero cogerentur, remq; in noticiam omnium publicarent. Postquam vero interrogauerunt, & ipsos pueri inimicos ad cognoscendam dignitatem eius habuerunt magistros, stella eius rursus apparuit. Sed considera mirabilem prorsus ordinem rerum: [à Perside illos vsq; Hierosolymam stella deducit,] post stellam suscipit eos populus Iudæorum, & rex Herodes, & prophetam adducunt, id quod illis apparuerat prædicantem. Post prophetam vero rursus excipiuntur ab angelo, ac de omnibus instruuntur: antea verò, à Hierosolymis in Bethleem ipsa duce perueniunt. Stella enim rursus illinc ipsos fuerat comitata: vt vel hinc discas ꝙ non vnum erat hoc sydus è cæteris. Nulla quippe hanc habet stella naturam. Neque enim ibat propter Magos tantummodo, sed præibat quodam modo apprehensa manu trahens eos, viamq; demonstrans, lucente prorsus die, ac sole rutilante. Et quidnam opus erat, inquis, hoc sydere, cùm certè iam vicus ille fuisset repertus? Absq; dubio vt videretur & puer. Neq; enim erat præterea quicquam quod illum posset ostendere, cùm nec esset ipsa domus conspicua, nec mater quasi clara quædam celebraretur, ac nobilis. Opus igitur fuit stella, quę super ipsum prorsus tugurij culmen insisteret, propter quod & ab Hierosolymis proficiscentibus rursus apparuit, nec prius à cursu suo destitit, quàm ad ipsum præsepiũ peruenirent. Duoq; simul mirabilia iunguntur. Fuit enim vtrunq; mirandum, & ꝙ Magi adorarent puerum, & ꝙ eos ad adorandum stella perduceret: quæ certè talia sunt, vt etiam lapideas mentes ad lumen dei omnino attrahere queant. Si enim magi dixissent à prophetis se hoc accepisse, aut ꝙ angeli peculiariter ipsis collocuti essent, vtique fides illis non fuisset habita. Nunc verò cũ iubar stellæ supernè rutilet, etiam impudẽtissimis os obturatur. Deinde postq̃ immineret puero, iterũ stella sistit cursum suum: quod ipsum maioris erat virtutis q̃ stellæ natura insit, nunc videlicet oculi, nunc verò apparere, & vbi apparuit, sistere cursum. Hic proculdubio Magi quoque incremẽta fidei ceperunt. Propterea etiã gratulati sunt, quoniam quæsitum desideratumq; repererãt, quoniam effecti fuerant nuncij veritatis, & quia non frustra tam longæ viæ spacia confecerant: tam ardenti quippe erga Christum cupiditate flagrabant. Et enim ad locum stella perueniens, super ipsum pueri stetit caput, ostẽdẽs profectò dei filium esse qui natus est. Cũq; ibi subsistisset, ad adorandũ adducit, non simpliciter Barbaros, sed eos qui inter illos longè vtique sapientiæ dignitate præstabãt. Vidẽsne igitur q̃ hæc stella apparuerit meritò? Siquidẽ & post prophetæ testimoniũ, & post sacerdotũ, scribarũq; interpretationẽ, illa nihilominus vtebantur magistra. Erubescat Marcion, erubescat & Samosatenus illè Paulus, qui nolũt videre quod Magi viderunt ecclesię progenitores. Nequaquã sic erubuerim nuncupare eos. Confundatur, inquã, vidẽs dominũ Marcion in assumptione carnis adorari: cõfundatur & Paulus, vidẽs nõ sicut hominẽ adorari, quem tantummodo hominem suspicatur. Nã ꝙ in carne vera sit, ostẽdũt pãni atque præsepe. Quòd verò nõ nudũ, id est, non solũ adorent hominem, profectò declarat, quia adhuc æui rudẽ his muneribus honorent, quæ offerri deo solent. Confundatur cũ ipsis etiã natio Iudæorũ, cernens ad credendũ in Christum Magos ac Barbaros pręuenire, ne post illos quidẽ venire sustinẽs. Etenim quæ tunc facta sunt, futurorum expressere figurã. Ab ipso siquidẽ dominici aduentus principio declaratũ est, quoniã populũ illũ fides gentiliũ præueniret. Et quo modo nõ ab initio, dices, sed in fine ipso: Eũtes docete, inquit, omnes gẽtes? Quia scilicet, vt paulò antè memorauimus, figura erat id quod tunc accidit, & quædã prædicatio futurorũ. Erat quippe consequẽs, primos ad fidẽ Iudęos potius accedere. Quoniã verò spõtè oblatũ sibi beneficiũ respuerũt, in cõtrariũ versa res est. Cæterũ nec ad paruulũ adorandũ Magi priusquam Iudæi accedere debuerant. Nimię siquidẽ coarguũt tarditatis, quos iuxta ipsum omnino dominici ortus sedẽtes locũ, post tot regionũ spacia emensa præueniunt: & hi qui nihil prorsus de Christo audierant, præcurrunt eos quos ad eũ suspiciendũ tot prophetarum vaticinia concitabant. Quia igitur domestica illa præclaraq; bona sua ignorarunt, mirũ non est à Persis ea esse prępta. Quod certè dicit & Paulus: Vobis quidẽ oportebat primũ annunciari verbũ dei, sed quoniã vos indignos iudicastis, ecce cõuertimur ad gentes. Etsi igitur antea permanebant increduli, tamẽ postquã idipsum à Magis audierunt, cõfestim ad Christũ debuerũt aduolare. Sed vtiq; noluerunt, & propterea iſtis dormiẽtibus illi prævcurrunt. Imitemur igitur nos saltẽ deuotionẽ Magorũ, veroq; amore philosophię barbarã consuetudinẽ subiuge-

Mat. 28. d.

Actor. 13. g.

Universidad de Deusto
Biblioteca

subiugemus. Longo itinere curramus, vt Christum vi- A dere mereamur. Nam & illi, nisi procul regionem propriam reliquissent, nequaquam vtique Christum videre potuissent. Recedamus igitur à terrenis negociis, atque curis. Etenim Magi illi cùm adhuc morarentur in Perside, stellam videre tantummodo: quia verò à Perside receſſerunt, solem ipsum aspexere iusticię: qui certè nec stellam quidem ipsam tandiu videre meruissent, nisi citò à Perside fuissent profecti. Surgamus ergo etiã nos, & licet omnes turbẽtur, nos tamẽ alacres, & prõpti ad pueri accurramus domum. Et si rex, & si populus, & si tyrannus huius velint cursum itineris impedire, nequaquam tamen accẽsi desiderij extinguamus ardorẽ. Sic enim omnia aduersa calcabimus: quoniam & illi nisi vidissent puerum, nec periculum quod intentabatur à rege, vitassent. Prius enim q̃ puerum cernerẽt, vndiq; illis opponebantur timores, conturbationes atque B discrimina, postquam vero adorarunt, securitas & trãquillitas subsequuta est. Nec iam stella eos, sed angelus suscipit: quia scilicet adorando facti fuerant sacerdotes, cum supplicatione etiam muneribus oblatis. Et tu itaque Iudaicum populum repugnãtem, vrbem turbatam, cædis appetentem tyrannum, & fallacem istius seculi vmbram relinquens, in Bethlehem festinus accurre, ac domum spiritalis panis ingredere. Et si enim pastor fueris, eóq; adueneris, in diuersorio puerũ videbis. Et si rex fueris, nec tamẽ deuotus adueneris, nihil omnino proderit purpuræ fulgore circundari. Et si Magus fortè iis, nihil te ad hunc regẽ introire prohibebit, modo vt adoraturus, atque honoraturus dei filium, & nõ quasi conculcaturus aduenias: modo vt honorẽ ipsum cũ gaudio ac tremore offeras: possunt enim vtraq; hæc pariter conuenire. Sed caue ne Herodi efficiaris similis, & dicas vt & ego veniẽs adorem eum: cúmq; veneris, interimere coneris. Huius etenim similes sunt, qui
1. Cor. 11. f indignè abutuntur communione mysterij. Reus est enim, inquit, iste corporis & sanguinis domini. Qui enim eiusmodi sunt, habent in se tyrannum, & regno Christi iugiter inuidẽtem, longe sanè Herode illo nequiorem, mammonam scilicet. Hic enim in homines tenere imperium gestit, suosq; cultores simulat, & mittit ad Christum, vt specie quidem adorare videantur: quantum vero in ipsis est, interimunt eum, quem adorare se simulant. Timeamus igitur, ne quando speciem supplicum atq; adorãtium geramus, opere vero existamus inimici. Igitur adoraturi Christũ, cuncta proiiciamus e manibus. Si habuerimus aurum, offeramus ipsi, non terrę defodiamus. Si enim illi tunc Barbari in honorem tantũmodo domini obtulerunt libẽter aurum: qualis tu eris, si ei non tribuas indigenti? Illi tam longo itinere cucurrerunt, vt natũ viderent: tu vero qua tãdẽ satisfactione poteris absolui, qui ne breuis quidem plateæ spaciũ trãsis, vt visites ægritudine afflictum, & vinctum catenis? Et certè solemus ægrotantium, atq; vinctorum, etiam si inimici sint, misereri: tu vero ne erga dominum quidem tuum, & eum qui tantorum tibi est author bonorum, hoc permoueris affectu? Et illos quidem aurum legimus obtulisse, tu vero panem ipsum vix tribuis. Illi viderunt stellam, atque lætati sunt: tu autem ipsum aspiciens Christum peregrinum nudumq;, non fiecteris. Quis enim vestrum, qui innumeris estis Christi beneficiis obligati, tam longinquę propter eum arripuit expeditionis laborem, quàm illi barbari, imò sapientiores profectò sapientibus? Verum quid ego de spacio loquor itineris longioris, cùm plurimæ fœminarum tanta iam animi mollitudine resoluantur, vt nisi aduectæ mulis, quãlibet exiguo spacio à domibus suis venire nequeant ad videndum dominum in præsepio spiritali? Sed ex his quoq; qui certè ambulãdi laborem ferunt, alij secularium negociorum tumultus, alij theatrales turbas sanctis cœtibus anteponunt. Et barbari quidem illi priusquam Christũ viderent, tam longam propter ipsum exuperauerunt viam: tu vero nec posteaquam videris illos probaris imitari. Nam & cùm eũ videris, ita eum relinquis, vt post illum curras ad theatra, ac mimum potius & videre, & audire desideres. Atque vt eadem rursus attingam quæ antea sum insectatus, Christum quidem in spiritali situm præsepio derelinquis, properas vero iacentẽ in scena spectare meretricem. Hoc autem quibus tandẽ putamus dignum esse suppliciis? Respondẽ obsecro, si se quispiam introduce- B re te polliceretur ad regẽ, & ostenderet tibi illũ vndiq; coruscantem, atq; inter varios põpæ suæ ornatus sedentem, putásne theatrale spectaculum aulicæ præponeres dignitati, cùm certè ne hunc quidem tibi aliquod commodum quæreretur? At vero ex hac mẽsa spiritualium fons emanat bonorum, & hanc tu statim relinquens curris ad theatrum, vt natantes fœminas, & sexum illũ publicis oculis intuearis expositum: vt (inquam) istud aspicias, sedentem iuxta donorum cœlestium fontem Christum relinquis. Nam & modo super fontem sedet, non vnam Samaritanam, sed vniuersam alloquens ci- *Ioan. 4. a. b*
uitatem. Forsan vero etiam nunc Samaritanę tantum loquitur. Nam & nunc nullus ei assistit: nisi q̃ alij quidem solis assunt corporibus, alij verò nec ipsis quidẽ profecto corporibus. Attamen ipse nõ recedit, sed manet, & à nobis postulat potum, non aquam, sed sancti- C moniam. Sanctis enim Christus sancta distribuit. Non enim aquam de hoc nobis fonte largitur, sed sanguinem viuum, qui quanquam ad mortis dominicæ testimonium sumitur, nobis tamen causa fit vitæ. Tu verò relinquis huius sanguinis fontem, calicẽmque reuerendum, & ad diabolicum illum fontem festinus accurris, vt scilicet spectes meretricem natantem, & naufragiũ animæ patiaris. Aqua quippe illa pelagus quoddam est immane luxuriæ, quo non corpora submerguntur, sed naufragium infertur animabus. Nam illa quidem in mediis aquis nuda ludit natatu, tu verò de sublimi spectans gradu, in libidinis profunda demergeris. Huiusmodi enim diaboli retia, non tam in illam descẽdentes aquam, ibiq; se volutantes capiunt, quàm sursum sedentes. Multo quippe hi sæuius suffocantur, *Exo. 14. b. c*
quàm Pharao ille quondam cum curribus suis, equiti- D búsque submersus est. Iam si aliquo fieri posset modo, vt vobis illis supernatantes vndis animas ostenderem, haud profectò aliter apparerent, quàm Aegyptiorum illa in fluctibus corpora voluebantur. Sed illud est multo vtique periculosius, quòd tantam illam pernicię nominant voluptatem, & immane illud perditionis pelagus, Euripum delectationis appellant: cùm certè facilius aliquis ac tutius Aegeum mare trãseat, atque Tyrrhenum, quàm illius spectaculi horrenda discrimina. Nam primo quidem per totam noctem omni expectatione nimis anxia, talium diabolus corda solicitat: deinde id quod tam cupidè fuerat expectatum ostendit, quo continuò eos ligat, ducitq; captiuos. Neque enim si mixtus meretrici non es, immunẽ te putes esse peccati, cùm totum illud voluntate commiseris. Nam si ab huiusmodi concupiscentia possideris, maiori flamma profectò succenderis. Sin verò hęc aspiciendo nil pateris,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ris, culpæ nihilominus teneris obnoxius, factus ſcilicet A ſcandalum cæterorũ,& taliũ adhortatione voluptatũ, tuamq; faciem ipſe confundis, animamq; cũ facie. Verùm ne ſola tãtùm agere increpatione videamur, iam correctionis remedia ſuggeramus. Quiſnam ergo hic eſt emendationis modus: veſtris vos trado erudiendos coniugibus, cùm certè oporteret, ſecundũ Apoſtolum, 1.Cor.11.a. vos potius eſſe vxorum magiſtros. Quia vero per peccatum ordo conuerſus eſt, & corpus quidem ſuperius, caput vero inferius effectum, hac ſaltem via ad honeſta redire non pigeat. Quòd ſi magiſterũ mulieris erubeſcis: peccatum fuge, & citò poteris in thronum doctoris aſcendere, qui tibi ordinatus eſt à deo. Quandiu vero peccaueris, non te ad mulierem tãtum, ſed etiam ad irrationales animãtes, & viliſsimas ſcriptura tranſmittit. Neque enim erubeſcit animal rationis honore B donatũ, [apis atq;] formicæ diſcipulũ facere: nec tamen ſcripturæ culpa eſt, ſed eorum qui nobilitatem propriã perdiderunt. Hoc ergo & nos facere curabimus. Et nũc quidem te mulieri aſsignamus docendum: ſin verò illius monita contempſeris, etiam ad irrationalium te magiſterium relegabimus. Oſtendemus enim quot te alites, ac piſces, q̃ multa etiam pecorum genera, atque reptiliũ, honeſtate & caſtitate præcedant. Quòd ſi eiuſmodi animalibus te comparari pudeat, regredere ad propriq; nobilitatis inſigne, & immenſum illud gehennæ pelagus, flumenq; igneũ memoria repetens, fuge peſtiferã illã piſcinã theatri. Hæc eſt enim, quæ ſpectatores ſuos in flammeũ illud pelagus mergit, quæq; profundum illius ignis accendit. Si enim ille qui abſque his quoque irritamẽtis videt fœminã, interdum tamen ad concupiſcendum trahitur, & tantummodo concupiſcendo mœchatur: qui non ſolum videt, ſed etiam totã C omnino nudam ac laſciuientem videt, qui non millies libidinis captiuus efficit? Haud ita illud, quod ſub Noë leginus diluuium fuiſſe, hominum extinxit genus, vt natatrices iſtę omnes prorſus ſpectatores ſuos multo cum dedecore ſuffocant. Siquidem ille tunc imber etiã ſi mortem intulit corporum, vicia tamen ſimul deleuit animarum. Hæc verò aqua diuerſum, manentibus in vita corporibus, animarum operatur interitum. Vos autem ſiquidem aliquod de honore certamen oriatur, omni ambitione cõtenditis, vt vel vniuerſo præſideatis orbi: illo ſcilicet vobis priuilegio blandientes, quòd hæc prima ciuitas fidelibus Chriſtianorum nomen impoſuit: cùm verò de honeſtate & caſtitate certandum Antiochię primũ dicti Chriſtiani. Act.11.d. eſt, ne à viliſsimis quidem viculis non pudet ſuperari? Certè, inquis. Quid ergo nos facere iubes? abire in montes remotos, & monachos fieri? Et quid ego aliud ingemiſco, q̃ ꝙ illis vos ſolis putatis honeſtã vitam ornatamq; congruere? Et certè Chriſtus communia omni- Matt.5.d. bus præcepta cõſtituit. Nã vbi dicit, Si quis viderit mulierem ad concupiſcendũ eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo: nõ ſolum monacho dicitur, verumetiam marito. Siquidem ille tunc mons, in quo hæc Chriſtus docebat, cunctis ferè talibus implebatur. Conſidera ergo theatrũ illud, ac diabolicos iſtos refuge conuentus, & noli quaſi oneroſiorẽ culpare ſermonẽ. Non enim interdico cõiugia, nec impedio liberã voluptatẽ: ſed cũ honeſtate id fieri volo, nõ cum obſcœnitate, vel crimine. Nõ ego te in mõtes, ac ſolitudines ire præcipio: ſed benignũ eſſe, & honeſtum iugiter ac modeſtum, vel in medio ſi placet vrbis habitantem. Omnia ſiquidẽ mandata legis, nobis ſunt monachisq; communia, abſq; ſola profectò pactione connubij: quanquã hic quoq; beatis Paulus admonet, per cuncta monachis æquare nos cupiens. Tẽpus, inquit, breue eſt: reliquum eſt, vt & qui 1.Cor.7.c habent vxores, tanquã non habẽtes ſint: præterit enim figura huius mundi. Ac ſi diceret: Nõ iubeo vos in mõtium habitare verticibus, quanquã etiam id quidẽ vellem, eò ꝙ vrbes imitãtur ea quę in Sodomis perpetrata ſunt: veruntamen ad iſtud nequaquam impello. Permane habens domum, coniugem, liberos, modo noli † cõtumelia aſſicere vxorẽ ac liberos traducere.] eos ſpectatores voluptatum efficere inceſtarum] noli introducere in domum tuam peſtem theatri. Non audis Paulum dicentem: Vir ſui corporis non habet poteſtatem, ſed mulier? Itaque communia huic quoque præcepta conſtituit. Tu verò ſiquidem eccleſiam vxor Ibidem.a frequentat, grauiſsimus illius accuſator efficeris: ipſe autem totum in theatris diem exigens, dignum te accuſatione non credis: ſed cum ſis erga vxoris pudicitiam ita diligens, vt etiam ſuperfluum te atque immoderatum eſſe nõ pudeat, quippe qui à neceſſariis proceſsionibus ſæpe contineas illam, tibi tamen cuncta prorſus arbitraris licere. Sed minimè hoc tibi permiſerit Paulus, qui eandem etiam mulieri tribuit poteſtatem: Vxori, inquit, vir †debitum] reddat. Quonã igitur modo à †debitam benenolẽtiã te honoratur vxor, quæ tã indigna ſuggillatur iniuria; Ibid.a. cùm tu corpus quod in illius poteſtate eſt, meretricibus copulas? Tuum quippe corpus vxoris eſt. Quem, inquã, illi tribuis honorẽ, cùm tumultus ac lites in domũ introducas tuam, cùm talia deſignas in foro, quæ dum domi narras, dedecoras quidem vxorem quæ audit, ac præſentem filiã rubore ſuffundis, ac præ cæteris temetipſum? Multo enim erat tacere cõſultius, quàm tam obſcœna loqui, quæ etiam ſeruos loquentes iuſtum eſt verberari. Quam tu ergo ſatisfactionem parabis, reſponde quęſo, qui ea quę nominare fas non eſt, ſpectas ſummo ſtudio: quęq; etiam memorare turpe eſt, ea cunctis honeſtis artibus ſanctisq; præponis? Ne igitur videar oneroſior, hic iam terminabo ſermonem. Si vero in eiſdem perſeueraueritis, acutiore ferro & altiore inciſione diſcindam: nec vnquam prorſus quieſcam, quoadusque diabolicum illud diſpergam theatrum, vt mũdus eccleſiæ cœtus purusq; reddatur. Ita enim & à præſenti turpitudine liberabimur, & vitam acquiremus futuram, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium cum patre & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia octaua ex capite ſecundo.

ET cùm intraſſent domum, † inuenerunt] puerum cum Maria matre eius: & procidentes adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Quemadmodum igitur Lucas ait, quòd in præſepio poſitus eſſet? quia ſcilicet cùm fuiſſet enixa, ibi eum continuò reclinauit. Erat enim valde difficillimum vacantem reperire alicubi domium, propter concurſum ac frequẽtiam Iudæorum, quos in vnum eadẽ tunc deſcriptionis cauſa collegerat: quod certè Lucas euidenter expreſsit, dicens: Et reclinauit eum in præſe- Luc.2.a pio, quia nõ erat ei locus in diuerſorio. Poſtea verò eũ ſuſtulit, & in ſuo gremio collocauit. Siquidem vt Bethlehẽ ingreſſa eſt, partũ celeriter abſoluit: vt hinc quoque totam diſpenſationem agnoſceres, quia ſcilicet nõ fortuitu iſta, nec ſimpliciter acciderunt: ſed ſecundum prouidentiam dei, & prophetiæ conſequentiam vniuerſa completa ſunt. Verum quid illud eſt quod Magis puerum adorare perſuaſerit? Nam neque virgo ipſa † viderunt]

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat nobilis, nec domus in qua habitabat illustris, nec quicquam ex his omnibus quæ videbãtur, eiusmodi erat quod Magis admirationem faceret, eosq; ad puerũ alliceret adorandum. At vero illi non modo adorant, sed etiam apertis thesauris suis offerunt munera, & munera certè deo quàm homine digniora. Thus siquidẽ & myrrha ipsi potissimum cõgruebant. Quidnam igitur illud est quod eis & domo & patria relicta, tanti itineris spacia transire persuaserit? Quod proculdubio fecit & stella quam viderant, & à deo donata lux, quæ illorum mentibus quasi aliud quoddam sydus effulserat, eosq; paulatim ad perfectiorem scientiam prouehebat. Cùm enim essent cuncta alia vilia, nisi istud eorũ animos incitasset, nunquam profectò tantum illi honoris paruulo detulisset. Idcirco nihil ibi de sensibilibus istis grande conspicitur, sed angustum tuguriũ, ac vile præsepium, & inops mater, vt melius nuda Magorum philosophia claresceret: & vt discas quia non tanq̃ homini tãtũ, sed etiã tãquã deo authori omniũ supplicarint bonorũ, propterea nullo eorũ quæ extrinsecus videbãtur offenti sunt, sed & puerum fideliter adorabãt, & munera suppliciter offerebant, quæ tamen plurimum & à Iudæorum ruditate distarent, & ecclesiasticæ philosophiæ conuenirent. Siquidem scientiam isti & obedientiam & charitatem figuraliter offerebant: non oues nõ vitulos. *Responso autem accepto*, inquit, *in somnis, ne rediret ad Herodem: per aliam viam reuersi sunt in regionem suã*. Considera igitur etiam hoc loco admirabilem Magorũ fidem, qui in nullũ hinc scandalũ commouentur: sed ad cuncta obedientes permanẽt, atq; flexibiles, nihilq; omnino turbantur, neq; ipsi secum disputant, dicentes: Si magnũ quiddã esset hic puer, & potentiæ aliquid obtineret, nobis adoratoribus eius quid opus esset fuga, occultúsque discessus? Cur enim nos qui palã ac liberè venim⁹, nec tanti populi fragorem, nec tyranni furorem pauentes, quasi exules quosdam atq; fugitiuos angelus ciuitate propellit? Verũ nihil omnino tale vel ore proferũt, vel mẽte concipiũt. Hoc est enim fidei insigne, vt absq; controuersia vlla obediãt imperanti, nec vllã rationẽ exposcant imperij. *Qui cũ discessissent, ecce angelus d. mini apparuit in somnis Ioseph, dicẽs: Surge & accipe puerũ, & matrẽ eius, & fuge in Aegyptum*. Dignum esse hoc loco iudico trepidationem quãdam mentis fateri, & dubitare de Magis, pariter ac puero. Etsi enim illi turbati non sunt, sed fideliter omnia susceperunt: nos tamen scrutari dignum est, cur non & Magi præsentes saluentur: & puer: sed illi quidem in Persidem reuertãtur, hic autem cum matre in Aegyptum transfugiat: cùm multo potius fuisse videatur in manus eum Herodis incidere: nec tamẽ cũ incidisset interfici, sed claro prorsus diuinitatis auxilio vindicari. Verùm hoc modo rebus impletis, creditum non fuisset verè illum suscepisse carnem, tantiq; hodie mysterij sacramenta nutarent. Si enim etiã cum ista facta sint, & plurima iuxta humanæ naturæ dispensata rationem: aliqui tamen ausi sunt dicere, ꝙ fabula quædam fuerit carnis assumptio: in quæ non illi impietatis prærupta recidisset, si omnia iuxta quod deo dignum est, & iuxta propriæ virtutis potentiã egisset? Magos vero celeriter emittit, simul & Persarũ regioni mittens magistros, & inefficacem reddens furore tyranni: vt discat se imposibilia moliri, & conceptã extinguat iram, seq; ab studio vani laboris abducat. Est autem diuinitatis virtute dignum, non modo apertè conterere inimicos, verũetiam cum omni illos facilitate decipere. Sic enim & Aegyptios populi sui vtilitate seduxit, cumq; palàm in Iudæorum manus illorum posset trãsferre diuitias, occultè hoc magis fieri, ac decipiẽdo præcepit: quod certè illum apud inimicos nõ minus fecit, quàm alia signa, terribilẽ. Deniq; Ascalonitæ, omnesq; per circuitum alienigenę, quando arcam dei ceperunt, percussiq; plaga, suaserunt ciuibus suis, ne aduersus dei repugnarent manum: cũ ceteris mirabilibus hoc quoq; in medium protulerunt, dicentes: Quare grauatis corda vestra, sicut grauauit Aegyptus & Pharao cor suum? Nónne postquam *illusit eis, †dimiserunt populũ suum, & abiit?] Hæc vero dicebant, cùm ad documentũ virtutis dei signis manifestius factis, nequaquam istud esse inferius iudicarent. Id igitur etiam in præsenti causa factũ est, quod certe facilè posset tyranno incutere terrorem. Itaq; considera quænam Herodem pati probabile fuerit: qui certè suffocari etiam præ indignationis magnitudine potuit, cùm se ita illusum atque irrisum doleret. Quòd si non est hinc melior effectus, non deus qui ista dispensauit, in culpa est, sed nimia lmentis insania: qui ne his quidem cessit, quę vtique consolari, & à tanta eum abducere malignitate potuerunt. Sed alio rursus aditu ac malignitate in vlteriora processit, vt multo grauiorem stulticiæ suæ reciperet vltionem. Et cuius tandem inquies rei gratia in Aegyptum paruulus mittitur? Prima quidem illa causa est, quam Euangelista signauit, vt impleretur, inquit, quod scriptum est: *Ex Aegypto vocaui filium meum*. Simul etiam toti orbi denunciantur optimæ spei in posterum proœmia. Quia enim Babylon atque Aegyptus præ omnibus terris flãma impietatis ardebant, & ab ipsis statim principiis ostendit, quòd vtramq; emendaturus esset, & igne potius fidei succensurus, ex his vtique persuadens etiam de aliis mundi partibus speranda esse meliora. Nã Persidi quidem Magos remittit, ipse vero cum matre in Aegyptum descendit. Supra vero ista quę diximus, etiã hinc aliquid aliud addiscitur, quod certè non parum ad philosophiam pertinere doceatur. Quid vero istud est? quòd ab ipsis videlicet vitæ initiis, ad tentationes debeamus atque insidias præparari. Cerne igitur ab ipsis omnino incunabulis Christi, istud effectum. Nã statim vt ortus est, contra eum tyrannus furit, & ipse in Aegyptum fugit, & extra solum natale deportatur, & mater innoxia in regionem Barbarorum fugatur: vt tu videlicet hæc audiens, cùm dignus fueris spiritualis alicuius negocij minister effici, & videris te tribulationes varias, & mille sustinere discrimina, nihil omnino turberis, neque tecum ratiocineris, ac dicas: Quidnã istud est, quod mihi infertur immeritò? Cui certè laus potius, & corona congruit: quíque esse deberem clarus ac nobilis, vtpote dominica præcepta perficiens. Sed vt isto munitus exẽplo viriliter cuncta sustineas, sciens tribulationes maximas & inseparabiles quasdam comites esse virtutum. Perspice igitur istud non tantum in matre pueri, verumetiam in illis Barbaris fuisse completũ. Nam & illi exulum more clàm fugiunt: & ista quæ nunquam domum suam fuerat egressa, tam ærumnosum conficere iter iubetur, propter partum illum mirabilẽ, ac spiritales parturigines. Sed considerarem prorsus nouam, atque mirificam. Palæstina insidiatur, Aegyptus recipit ac seruat eũ cui tenduntur insidiæ. Non solum quippe in filiis patriarchę, verumetiam in ipso domino præcesserunt secutorum figuræ. Siquidem multa etiam quæ in ipso tunc facta sunt, præcinebant ea quæ postea erant futura. Quod in anna quoque & pullo eius impletum est. Apparuit igitur non angelus

1. Reg. 6. h.

** illusit sic est apud Sep. interpretes, quos hic sequit.*

† tũc dimisit populum suum, & abierunt?]

Osee. 11. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

lus Mariæ,ſed Ioſeph loquens:& quid ait? *Surge & accipe puerum & matrem eius*. Hic iam non dicit, coniugem tuam: ſed, matrem eius: quia abſoluto partu, etiam exploſa ſuſpicio eſt,& abſque vlla ambiguitate vir credidit,liberè iam & apertè angelus diſſerit, neque filium neque coniugem eius appellans:ſed puerum,inquit,accipe,& matrē eius,& fuge in Aegyptum. Cauſam quoque iungit fugæ,*Futurum eſt enim*, inquit, *vt Herodes quærat animam pueri*. Quę cùm audiſſet Ioſeph,nequaquā paſſus eſt ſcandalum: neque dixit,Incerta iſta res eſt, ac prorſus ambigua:tu pauloante dicebas,quia ſaluabit populum ſuum,& nunc ſeipſum quidem non poteſt de periculis liberare. Sed fuga nobis neceſſaria,& peregrinatio ac tranſmigratio lōginqua: cōtraria omnino ſunt facta promiſsis.Sed horum nihil prorſus opponit. Vir enim erat fidelis, neque curioſè reuerſionis tempus inquirit, quod vtique ab angelo non ſignatè fuerat expreſſum. *Sed eſto ibi*, inquit, *vſquequo dicam tibi*. Verùm ille nec per iſta quidem factus eſt ſegnior, ſed obediuit libenter, & credidit, omnes prorſus tribulationes cum gaudio ſuſtinēdo.Enimuero miſericors deus mœſtis rebus quædam etiam iucunda permiſcuit. Quod certè in ſanctis omnibus facit, quos neque tribulationes,neque iucūditates ſinit habere continuas: ſed tum de aduerſis, tum ex proſperis iuſtorum vitam,quaſi admirabili varietate cōtexuit, quod hic quoq; eum feciſſe conſidera. Videndo quippe ſanctus Ioſeph grauidam ſponſam,in conturbationem incidit maximam, atque in horribilem quendam cogitationis tumultum. Iugis enim illum de puella adulterij ſuſpicio mordebat: ſed aſſuit repentè angelus ſuſpicionem ſoluens malignam, & timorem hunc prorſus extinguens: deinde videns puerum natum, maxima exultatione repletus eſt: ſed rurſus huic etiam gaudio periculum grande ſucceſſit,cùm tota vtique ciuitas turbaretur, ipſe rex fureret, & ad necem puerum quęreret:ſed & hunc tumultū alia rurſus lætitia ſubſecuta eſt,apparitio videlicet ſtellæ,& adoratio Magorum. Poſt hanc quoq; iucunditatē iterum periculum,iterumq; formido. Quærit,inquit,Herodes animam pueri:& fugere neceſſe eſt, & in longinqua trāſire hominis inſtar. Nondum quippe opportunum erat, vt ſignorum miracula coruſcarent. Si enim à prima prorſus infantia mirabilia monſtraſſet, homo proculdubio creditus non fuiſſet.Ideirco nāq; nō ſimpliciter templū formatur, ſed & tumor vteri cernitur, & nouem menſium tempus voluitur, & ipſe partus abſoluitur,& nato nutrimentum lactis adhibetur: pérque aliquot annos ſilentio res tanta celatur, & virilis expectatur ætas,vt per hæc omnia credibile efficiat ſuſcepti hominis ſacramētum. Qua igitur ex cauſa hæc edita ſunt ſigna,inquis,ſtatim ab initio:propter matrē, propter Ioſeph, propter Simeonem iā iāq; moriturū, propter paſtores, propter Magos, propter ipſos quoque Iudæos. Si quidem voluiſſent ea quæ fiebant diligenter expendere,non paruum inde ad illa quæ ſecutura erāt, habuiſſent profectum. Quòd ſi nihil prophetę de Magis loquuntur,nequaquam omnino turberis:nam neq; omnia prædixerunt prophetæ, nec cuncta ſiluerunt. Quemadmodum enim ſi vidiſſent homines facta quæ nunquam audiſſent futura, & conturbationis plurimū & ſtuporis habuiſſent:ita rurſus ſi cuncta omnino antè didiciſſent, auditores inde negligentes ac ſecuri facti fuiſſent, nec quicquam nouum Euangeliſtis fuiſſet relictum. Si vero de prophetia Iudæi ambigerent, dicentes:*Ex Aegypto vocaui filium meum*.de ſe dictū potius,quàm

de Chriſto eſſe prædictum: Reſpondebimus profectò eſſe hunc quoque prophetiæ morem, vt multa ſæpe de aliis dicantur quidem, ſed in aliis impleantur:vt illud quod de Simeone & Leui dicitur: Diuidam eos in Iacob,& diſpergam eos in Iſraël. Hoc enim non in ipſis, ſed in eis etiam factum eſt, qui de illorum ſtirpe proceſſerūt.Et quod in Chanaan à Noë dictum eſt,in Gabaonitis poſteris eius impletur.De Iacob quoque ſimiliter intelligitur accidiſſe: ſiquidem benedictio illa quę dicit, Eſto dominus fratrum tuorum, & adorent te filij patris tui:non in ipſo habuit effectum.Quemadmodum enim id poſsit intelligi,cùm ecōtrario iſte timuerit fratrem, atque tremuerit, cúmque millies adorarit? ſed vtique in eis qui ex eius ſtirpe deſcenderunt. Hoc igitur etiam in preſenti poteſt quæſtione defendi.Quis enim magis ac propriè dei filius eſſe dicitur? Illéne populus qui adorabat vitulū, qui Beelphegor initiabatur, quiq; filios ſuos dæmoniis immolabat: an verò dominus Ieſus Chriſtus,qui natura filius dei eſt,& toto patrē honore veneratur? Itaq; niſi aduenisſet iſte, nequaquā prophetia dignum finem habere potuiſſet. Conſidera igitur quemadmodum iſtud ipſe euangeliſta deſignet, dicendo:*Vt impleretur*. Oſtendit enim quoniam niſi veniſſet iſte,non vtique fuiſſet impletum. Quod quidem ipſum beatam Virginem non mediocriter claram facit ac nobilem:quę id habuit quod toti illi erat populo glorioſum, qui ſuperbius ſe atque inſolentius efferebant,quòd deducēte deo de Aegypto fuiſſent reuerſi, idq; ad gloriam ſuam ſæpe iactabant. Hoc enim etiam propheta denotans ait: Nónne alienigenas adduxi de Cappadocia, & Syros ex fouea? Fecit etiā virginis hūc eſſe primatum. Quinimmo & populus & patriarcha cum deſcenderent in Aegyptum, & inde rurſus aſcenderent,iſtius reuerſionis ſignabant figuram. Nam & illi fugiendo mortem,quam comminabatur fames,deſcenderunt in Aegyptum:& hic mortem fugit, quæ per inſidias imminebat.Sed illi quidē à fame quæ tunc acciderat, liberati ſunt: hic vero etiam deſcēdens in Aegyptum, omnem illam regionem ſuo ſanctificauit ingreſſu. Diligenter vero perpende, quemadmodum cū humanitatis humilibus, diuinitatis excelſa clareſcant. Nam cùm dixit angelus, *fuge in Aegyptum*: nequaquam ſe ſocium itineris futurum eſſe pollicitus eſt, neque illuc ſcilicet euntibus, neque redeuntibus: proculdubio deſignans maximo ipſius propter quem fugiebant paruuli, eſſe munitos comitatu, qui vbi certè primum apparuit, in melius cuncta conuertit, effecitq; vt hoſtes multū huic œconomiæ inſeruirēt. Nā & Magi illi, & Barbari ſuperſticionem patriam relinquētes,ad verum dominum veniunt adorandum:& Auguſtus ipſe futuro in Bethlehem partui per deſcriptionis ſeruit imperium, & Aegyptus ſuſcipit ac tuetur inſidias fugientem tyranni†.Nāq; tactu ipſo domini guſtum quendā ſanctificationis adipiſcitur: Jvt cùm illum audierit ab apoſtolis prædicari, huius quaſi priuilegij honore decoretur, quòd dominū prima ſuſceperit.Et certè ſolus hic Palæſtinæ videbatur eſſe primatus: ſed facta eſt poſtea iſta feruentior. Denique ſi quis nūc ad Aegypti veniat ſolitudines,paradiſo quouis omnem illam videbit eremū digniorem,& innumerabiles angelorum cœtus in corporibus fulgere mortalibus, & populos martyrū, & choros virginū:& omnem quidem tyrannidē diaboli diſſolutam, Chriſti autem regnum coruſcans:& illam poëtarum & Magorum quōdam ac philoſophorū parentem, & cuiuſq; generis impoſturarum repertricem,

Gene.49.d

Gene.9.d
Ioſue.9.a & ſeq.
Gene.27.d. Ibi.9. & Gene.28.d & 33.d.

Exo.32.a & ſeq.
Pſal.105.ſi

Amos.9.d

Gene.46.d & ſeq.

† & *anſam aliquam nanciſcitur inchoandæ cū eo familiaritatis.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæq; etiam cæteris propria inuẽta tradiderat, videbit A modo piscatorum magisterio gloriantem, & cõtemptis omnibus iam illis repudiatisq;, publicanum vbique ac sutorem pellium circũferentem, atque ad maximam fidei suæ gloriam crucem domini præferentem. Et hæc omnia bona non in vrbibus solum, sed etiam in desertis magis florent locis quàm in ipsis vrbibus. Est enim cernere tota illa regione diffusum exercitum Christi, & admirabilem illum regium gregem, virtutumq; cœlestium conuersationem in terris micantem. Atq; hæc non in viris solùm, verumetiam in fœminis splendere conspicias. Nam illę quoque non minori, quàm viri virtute decorantur: non clypeo arrepto in equum insilire callentes, vt honestissimi illi, ac sapientissimi gentilium iubent magistri: sed multò certè vehementius bellum gerentes. Communis enim illis ac viris aduersus diabolum pugna est, contraq; huius mũdi potestates, nec vspiam teneritudo sexus his congressibus impares facit. Non enim natura corporis, sed voluntate animi exercentur ista certamina. Propterea sæpe in huiusmodi acie fortius viris fœminæ decertarunt, ac trophæis insignibus claruerunt. Non ita variis astrorum choris cœlũ refulget, vt Aegypti eremus innumeris monachorum ac virginum distinguitur atq; illustratur habitaculis. Si quis illam Aegyptum veterem nouit rebel- †illam fidẽ
lẽ deo, ac magnitudine superstitionum furentem, †ado- fœnam.]
rantem irrationales animantes, porros etiam cepasq; pauitantem: hic optime Christi potest nosse virtutem, per quem facta est tam admiranda mutatio. Nec sanè antiquis testibus indigemus: adhuc enim stultissimæ illius gentis reliquiæ manent in testimonium prioris amentię. Sed tamen isti qui olim cuncti ad tantam insaniam præcipites ferebantur, de cœlo, & his quæ in cœ- C lo sunt philosophantur, & patrits moribus obloquũtur, & progenitores suos sæpe miserantur, & philosophos nihili pendunt. Ipsis enim rerum vocibus eruditi sunt, ꝙ illorum inuenta verba sint anilium fabularum: verã autem, cœloq; dignam hanc solam esse philosophiam, quæ illis à piscatoribus prędicata est. Propterea cũ hac dogmatum veritate, plurimo etiam studio virtutis ornantur: cunctis quippe præsentibus rebus exuti, mundoq; crucifixi, nihilominus ad perfectionis vlteriora contenduntꝫ proprij siquidẽ opera corporis ad indigẽtium vtuntur alimoniã. Neque enim quia ieiunant, aut vigilant, ideirco ocium sibi indulgẽt diurnum: sed noctes quidẽ sacris hymnis, aç vigiliis: dies vero orationibus, manuũq; operibus exercẽt, apostolicæ cursum virtutis imitantes. Si enim ille, inquiunt, toto penè ad ipsum respiciente mundo, vt inopes pasceret, & opificem D professus est, & vsum pristinæ artis exercuit, idq; faciẽs ne nocturno quidẽ sopori indulsit: quanto nos magis qui secreto eremi fruimur ac nihil cũ strepitu vrbis habemus commune, vacatione quietis huius ad spiritualẽ vti decet operam: Erubescant hoc loco locupletes om- †atque etiã
nes, †sed in ipsis diuitiis pauperes: quando illi quidem pauperes.]
nihil præter corpus propriũ possidentes, vim quãdam manibus suis afferunt, adnitentes omnino atq; certantes fructus hinc egentibus inuenire. Nos verò cũ plurimum opũ occultemus interius, ad misericordiæ opera nec de superfluis aliquid attingimus. Quam igitur (responde quæso excusationẽ poterimus inuenire? quã veniã? Et certe considera, ꝙ isti aliquando pecuniæ fuerint amatores, quinetiam cũ cæteris viciis ventris im- Exo. 16. a.
perio seruientes: ibi enim erant ollæ carnium, quarũ lu dæi in eremo recordantur: ibi multa tyrannis ventris, & gutturis: sed tamen quia voluerunt, in contrariũ repentè mutati sunt, & Christi susceipientes ignem, in cœlũ subitò subuolarunt. Quiq; prius ad iracundiã arden tiores omnibus fuerant, & ad libidinem corporis proniores, nunc incorporeas potestates temperantia, cæterisq; speciebus virtutum imitantur. Quisquis regionis illius gnarus est, ista quæ dicimus recognoscit. Si vero habitacula illa nondum nouit, consideret virum per cunctorum vsque hodie ora volitantem, quem apostolis proximum Aegyptus protulit, beatum dico & magnum illum, de quo sæpe audistis, Antoniũ: & respiciat, ꝙ hic quoque illius fuerit regionis indigena, cuius etiã Pharao, sed nihil sit inde viciatus. Nam & visione dei dignus est habitus, & talem vitam prorsus ostẽdit, qualem leges Christi requirunt. Hoc autem facilè cognouerit, quisquis eum legerit librum, qui vitæ eius texit hi B storiam, in quo etiam prophetiam lucẽtem videbit. De his enim quos Arriana pestis iuasit, manifestissimè prophetauit: quantàque ecclesiis labes ab illis immineret, edocuit: deo vtique reuelãte hæc, & cuncta ante oculos eius figura pingente. Quod certè vel prꝛcipuum catholicæ fidei documentum est, nullum videlicet hæreticorum talem posse monstrari. Sed ne à me hæc audire videamini, ipsum potius librum legentes, diligentius cuncta discetis, vt maxima inde philosophiæ incitamenta capiatis. Obsecro autẽ, vt nõ solum meditemur scripta illa, sed ea quoque, quæ exprimuntur, imitemur: neque vel locum, vel educationem, vel maiorum nostrorum vicia prætexamus. Si enim nosipsos diligentius voluerimus excolere, nihil nos horum prorsus impediet. Siquidem & sanctus Abraham habuit patrem impium, neq; tamen illius hæres impietatis effectus est. Et Ezechias prophanissimi Achaz filius fuit, sed dei amicus esse promeruit. Et Ioseph in media tum seruiuit Aegypto, sed glorioſam ſibi texuit caſtitatis coronam. *In medio quoq; Babyloniæ tres pueri, in media quoq; Chaldæorũ domo inter inter illos deliciarũ varios apparatus, in summa tamẽ arce philosophię cõstiterũt.* Et Moses in Aegypto, & Paulus in toto orbe terrarum: nec tamẽ his omnibus quicquam horum impedimento fuit, quo minus cursum virtutis implerent. Et nos igitur cũcta hæc exempla cernentes, superflua quidem figmẽta, & varias peccãdi occasiones penitus amputemus, eũq; quo virtus paratur, amplectamur laborem. Sic enim & deum ad maiorem in nos benecuolentiam prouocabimus, & merebimur vt nobis in spirituali certamine cooperetur, atque ita bonis potiemur æternis: quæ omnes nos percipere contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperiũ cum patre, & sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Homilia nona ex capite secundo, Georgio Trapezontio Interprete.

TVnc Herodes videns quoniam illusus esset à Magis, iratus est valde: & mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infrà, secũdũ tẽpus quod exquisierat à Magis.

Et certè non eum oportuerat irasci, sed comprimi potius, ac timere, atque intelligere quòd rem stultam conaretur: sed coërceri omnino nequit animus praua semel volũtate viciatus, iamq; immedicabiliter ægrotãs, neq; cedit magnis quamlibet à deo remẽdiis indultis. Cõsidera igitur istũ prioribus malis addere posteriora certantẽ, & homicidia homicidiis iungentẽ, perq; omnia velut furibundũ in præcipitia labẽtem: quasi enim ab aliquo dæmonum, ira, iracundia, inuidiaq; vexatus,

nulla

Universidad de Deusto
Biblioteca

nulla prorsus ratione frenatur: sed contra ipsam omnino furit naturam: & iram qua aduersus Magorum illusionē fremebat, in paruulos vertit innocuos: tale quiddam in Palestina facere aggressus, quale Pharao in Aegypto perpetrarat. *Mittens enim*, inquit, *interfecit omnes pueros in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu, & infrà, secundum tempus quod exquisierat à Magis.* Hic iam vos diligenter attendite, etenim multi multa super huiusmodi infantibus nugantur, iniuriam facti criminantes: & alij modestius quidem scisciatari malunt: alij verò confidentius certāt, immo furiosius. Vt igitur hos quidem ab insania, illos autem ab imperitia liberemus, patimini nos de hac causa vel breuiter disputare. Si enim illud criminari volunt, quoniam despecti sunt à deo paruuli, cùm iussu occideretur tyranni: criminentur etiam illorum militum necem, qui traditum sibi Petrum aliquando custodiebant. Sicut enim hic fugiente puero Iesu, alij paruuli pro illo, qui solus quærebatur, intereunt: sic etiam tūc Petrum de catenis & carcere ab angelo liberatum, tyrānus quidē, huic (de quo loquimur) & opere similis & nomine, cùm requisisset, nec tamen inuenire potuisset, pro illo eos à quibus custodiebatur, milites interemit. Et quid hoc, inquies, spectat ad causam: hæc enim non est solutio, sed geminatio quæstionis. Et ego id quidem noui, propterea que omnia eiusmodi profero, vt vno absoluam cuncta compendio. Quó nam ergo modo ista soluenda sunt, quámve poterimus probabilem proferre rationem? quoniā nō quidem Christi fuga paruulis causa mortis extitit, sed crudelitas regis. Sicut etiam illis militibus non Petri liberatio causa interitus fuit, sed Herodis profectò vecordia: qui si vidisset parietem carceris temerè perfossum, ferasue violenter reuulsas, habuisset colorem, quo vel dolum, vel desidiam custodientibus apostolum militibus imputaret. Cùm verò integra, atq; ita vt fuerāt omnia permanerent, cùm clausa ostia cernerentur, cùm & custodum manus eadem catena constringeret (erāt quippe ipsi Petro colligati) potuit ex his facilè coniicere, si iustè id quod accideret iudicasset, quia neq; virtute, neque calliditate hominum id fuisset effectū, sed diuina procul dubio potentia, atq; mirifica: ex quo illud quoq; fuisset secutum, vt nō iniquè vindicaret in milites, sed deū q id egerat, suppliciter adoraret. Sic enim fecit cūcta quæ fecit; vt non modo custodes in periculū nō induceret: verumetiam per illos regem ipsum in viā veritatis adduceret. Si vero ille sapientissimo animarum medico, & ad commodum hominum cuncta facienti esse voluit ingratus: inobedientia languentis in culpa est, non peritia curantis. Quod in puerorum quoq; causa dici consequentissimè potest. Quo enim Herodes sæuissime colore rationis iratus es, cùm te à Magis illusum videres? Nō cognoueras ortum illum esse diuinū? Non tu principes conuocaueras sacerdotum? non ipse congregaueras scribas? Non etiam illi qui à te fuerant conuocati, prophetam secum in iudicium illius conciij protulerunt, qui olim ista prędixerat? Non intellexisti noua veteribus consonare? Non audisti quoniā Magos stella deduxerit? Cur non erubuisti tam laudabile studium Barbarorum? Cur non libertatem illorū, fiduciāq; miratus es? Cur non es reueritus prophetæ veritatē? Cur non ex precedentibus etiā extrema pensitasti? Cur nō ex his omnibus collegisti, nequaquam Magorum illusioni deputandum esse quod factum est: sed diuinæ vtique virtuti, promide omnia atque vtiliter ordinanti? Quòd si esses etiam Magorum fraude deceptus, quid hoc præiudicaret innocuis? His, inquit, assentior. Bene enim Herodem omni excusatione nudasti, & ostendisti scelestissimum prorsus homicidam, nondum tamen soluisti de iniquitate ipsius facti quæstionē. Etsi enim ille egit iniustè, cur tamen deus agi ista permisit? Quid igitur ad huiusmodi obiecta respondeam? Illud profectò, quod sēper & in ecclesia, & in domo, & in publico, & omnino vbiq; inculcare nō desino, quodq; à vobis summa cum diligentia cupio seruari. Stat enim certa illa, fixáque regula, & vna contra omnes huiusce modi aptissima ac validissima quæstiones. Quænā igitur hęc regula est? quæve ratio? †Quòd videlicet qui lædere velint, multi sint: qui vero ab alio lædatur, omnino nullus.] Et ne in longum vos sententiæ huius cōturbet ambiguū, rem celeriter absoluam. Quicquid illud à quolibet hominum passi fuerimus iniustè: aut remissione peccatorum deus, aut amplioris mercedis retributione compensat. Atque vt lucidius incipiat esse quod dixi, orationem iuuemus exemplis. Ponamus enim aliquē seruum multarum pecuniarum proprio esse domino debitorem, vim quoque perpeti ab iniquis hominibus hunc seruū, & quædam eorum quę habebat amittere: si igitur dominus valens coërcere raptorem, atque violentum, nō quidem seruo restituat erepta, sed tamē cuncta quæ perdidit, sibi illa cōputaret reddidisse: putasne lætus est seruus? Nequaquā. Quid vero si receperit plura quàm perdiderit, nónne etiā lucra damni occasione collegit? Quod certè ab omnibus absque vllo probatur ambiguo. Hoc igitur & in nobis cùm iniustè aliquid patimur, cogitemus: q̄ scilicet pro illatis nobis afflictionibus, aut remissionem accipiamus omniū peccatorum: aut si tanta in nobis delicta non fuerint, clarioribus honoremur coronis. Audi enim Paulū loquētem super eo qui fuerat fornicatus: †Tradidi inquit, huiusmodi hominem satanæ, in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die domini Iesu. Quorsum, inquies, dicuntur ista? Nobis enim de illis sermo est lætis, qui ab aliquibus lædūtur inimicis, non qui à doctoribus corriguntur. Nullo siquidē, si diligenter inspicias, hæc medio separantur. Etenim in quæstionem vertitur, si patiquippiam mali noxium dicatur esse patienti. Sed vt de eo quod ad id quod quęritur, propius accedit, sermonem faciamus, recordare beati Dauid, qui cū videret, Semei illum amarissimè instantem, eiusque calamitatibus insultantem, ac mille eum opprobriis obruentem: duces vero militię ardere in conuiciatoris interitum: prohibuit, & dixit: Dimitte illū vt maledicat, vt videat dominus humilitatem meam, & reddat mihi bonū pro maledicto hoc in isto die. In psalmis quoque canendo dicebat: Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, & odio iniquo oderunt me: & dimitte omnia peccata mea. Lazarus quoque propterea intrauit in requiē, quia patienter innumera huius vitæ aduersa sustinuit. Non igit lædūtur, qui lædi nobis videtur: si modo viriliter illata patiātur. Quinetiam hinc cumulatiora percipiunt, siue corripiantur à deo, siue à diabolo verberētur. Et quod, inquis, peccatum habebant paruuli, vt illis opus fuerit ignosci? De his quidem qui fuerunt ætate legitima, ac in multis deliquerunt, rectè hoc dicitur. Qui vero tā immaturū sustinuere fine, quęnā peccata iis malis quæ perpessi sunt, deleuerūt? Nō me audisti paulōante dicentem: q̄ si ea quæ soluantur peccata non fuerint, erit tamen illic retributio mercedis his qui iniustè aduersa hic aliqua patiūtur. Quid igit obfuit in tali causa paruulis intereptis, & ad tranquillissimū, tutissimumq; portum

Exo. 1. b. *Matt. 2. a.* *Act. 12. a. b* *1. Cor. 5. b.* † *Tradite.* *2. Reg. 16. b.* *Psal. 24. d* *Luc. 16. c*

† *Quòd videlicet multi sint qui iniuriam inferant: at qui iniuriā patiatur, nemo vnus quidem est.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

portum celeriter euectis? Quoniam si vixissent, inquis, multis potuerant florere virtutibus. Sed idcirco non exigua est præstanda merces, quoniam in tali causa interitum pertulerunt. Possumus vero illud referre, quòd scilicet non eos permisisset deus tam celeriter hinc rapi, si eos præclari cuiusdam meriti futuros esse præscisset. Si enim etiã illos qui in summa malignitate victuri sunt, tanta tamen cum patientia sustinet: quanto magis hos non ita suuisset auferri, si eos magnos quosdam præuidisset futuros. Et hi quidem sunt nostri super hac quæstione sermones, imò ne ipsi quidem nostri omnes: sed sunt alij multo his abstrusiores, quos diligenter nouit ille qui cuncta dispensat. Huic igitur comprehensione huius rei certiore commissa, ad sequentia prouehamur, & ex afflictionibus cæterorum fortiter omnia ferenda discamus. Etenim non parua tunc Bethlehem luctus tragœdia comprehendit, cùm passim paruuli ab ipsis matrum raperentur vberibus, & ad crudelem illam mactationem ducerentur. Quòd si adhuc animo paruus es, & infra perfectionem probatæ in aduersis philosophiæ iaces, disce illius qui ista præceperat, finem tyranni, & in hac aliquantulum consolatione respira. Satis enim ille tunc celerem ob tale facinus pœnam recepit, tantoq; congruentia sceleri supplicia persoluit. Siquidem vitam istam morte teterrima, & multo hac quam insontibus intulerat, miserabiliore finiuit: malaq; alia mille sustinuit, quæ facilè nostis, quotquot Iosephi super his legistis historiam. Quam ego, ne in longum verba producerem, neve continuum textum expositionis inciderem, superfluum duxi præsenti inferre sermoni. *Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem: Vox in Rhama audita est, ploratus & vlulatus multus. Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.* Admirabilis consequentia: quia vero auditorem magnitudine horroris impleuerat, cùm vtique violentam illam iniquam atque crudelem descripsisset mactationem: rursus eum consolatur, & dicit quòd non idcirco illa facta sint, quia ea deus prohibere nequiuerit, aut futura non viderit: sed quæ certè & præscierit, & per prophetam longè antè prædixerit. Nequaquam igitur turberis, & concidas, ad ineffabilem prouidẽtiã eius prospiciens: quam & per illa quæ operatur ipse, & per ista qua ab aliis fieri sinit, perspicuè possum° intueri. Quod igitur dominus discipulis loquens ait, hic etiam coaptandum est. Quibus quoniam condemnationes, captiuitates, & totius orbis oppugnationes, interneciuaq; prælia præcinebat, releuans eos & consolans, ait: Nónne duo passeres asse veneunt, & vnus ex illis non cadet in terram sine patre vestro qui in cœlis est? Hęc vero dixit, ostendens quia nihil fieret eo nesciente, sed spectante quidem cuncta: nõ tamen cuncta faciente, ac si diceret: Nihil omnino turbemini, neue paueatis: ille enim qui & præuidet ista omnia, quæ & sustinetis, & potest profectò prohibere, vobis vtique prospiciens, curamq; vestri gerens, nõ prohibet: quod in nostris quoque tentationibus cogitare oportet: & satis hinc idoneam consolationem poterimus accipere. Et quid, inquis, etiam Racheli cum Bethlehem commune dicit? *Rachel*, inquit, *plorans filios suos.* Quid autem Rhama pertinet ad Rachel? Rachel mater fuit Beniamin, quam defunctam sepelierunt in Hippodromo, qui est iuxta Bethlehem. Quia igitur & sepulchrum vicinum erat, & campus ipse in Beniamin sorte contigerat, Rhama quoque ad eandem pertinebat tribum, & à principe tribus, & ab ipso sepulchri loco consequenter eos qui occisi sunt, filios eius vocauit. Deinde ostendens vulnus illud infixum incurabile esse & acerbum, ait: *Et noluit consolari, quia nõ sunt.* Rursus etiam hinc discimus, quod paulò antè dicebam, nunquam nos debere omnino turbari, cum accidunt aliqua quæ promissionibus dei aduersari videantur. Ecce enim aduenìente ipso domino ad illius populi, imo totius orbis salutem, qualia fuerunt exordia? mater fugit, intolerabilibus patria calamitatibus occupatur, cędes innumeræ, omnibusq; amariores mortibus perpetrantur, ploratus & luctus ingens & eiulatus vbique. Neque est cur conturberis: nam solet per contraria ferè ordinem suæ œconomię implere ingẽs virtutis suæ hinc nobis exhibens argumẽtũ: sic apostolos suos induxit atque instruxit, vt res pręclaras agerent, contraria contrariis moderans, quò maiori cum admiratione fiant. Cæsi igitur eiectiq; & mille tormenta passi apostoli, victores tandẽ persecutorũ suorũ euadũt. *Defuncto autẽ Herode, ecce angelus domini apparuit in somnis Ioseph in Aegypto, dicens: Surge & accipe puerum, & matrem eius, & vade in terram Israel.* Non iam dicit, fuge: sed, vade. Vidẽsne rursum tribulationi requiem succedentem, deinde periculum imminere post requiem? Rediens enim externam illam regionem reliquit, & in propriam rursus habitationem reuertitur, & crudelem illum paruulorũ interfectorem vidit extinctũ. Deinde vbi primum verè patriũ solum attigit, iterum priorum discriminum reliquias offendit, filium scilicet tyranni viuentem, atque regnãtem. Quónam autem modo in Iudæa regnabat Archelaüs, cùm ipsi prouinciæ Pilatus Pontius pręsideret? recens adhuc erat Herodis interitus, & necdum regnum illud fuit in multa diuisum: itaq; nuper illo defuncto, filius interim pro Herode patre suo tenebat imperium. Nam frater quoque Herodis eodem erat nomine, propter quod euangelista signanter addidit, *Pro Herode patre suo.* Quòd si in Iudæam propter Archelaum, inquies, venire metuebat: debuit etiam Galilæam propter Herodem timere. † Sed mutandæ regionis causa iam nulla remanebat, cum iã res profectò essent quietæ.]Omnis quippe impetus persequentis in Bethlehem eiusq; finibus desæuierat: qua vtique cęde completa, opinabatur Archelaus filius omnia iam peracta, atque in illa multitudine paruulorum, eum quoque qui solus quærebatur extinctum. Alioqui si scisset mortuo patre, non occisum eum quem regem timebat futurum, solicitior ipse fuisset in reliquum, atque in persequendo paternæ crudelitatis imitator. Venit igitur Ioseph in Nazareth, simul & periculum fugiens, & amori patriæ concedens: quod vt faceret securius, angeli super ea respõsum accepit: quanquam Lucas non dicat eum illuc ex responsi authoritate venisse, sed quòd more purificationis impleto reuersi sint in Nazareth. Quid nam igitur dicendum est? quòd scilicet Lucas illud tempus profectò describens, quod fuit priusquam in Aegyptũ fugarentur, hæc dixerit. Neque enim ante emundationem illuc eos deus ire iussisset, ne vtique cõtra legem aliquid videretur admissum: † sed ritum quidem illos purificationis implere, non tamen Nazareth redire præcepit,] ac tum demum in Aegyptum fugere. Deinde cũ illinc redissent, iubet eos Nazareth proficisci: ante hoc verò oraculo admoniti non fuerant, vt illuc proficiscerentur, sed illi regionem patriæ diligentes, istud vltrò fecerunt. Qui enim in Bethlehem non nisi ob causam descriptionis ascenderant, cùm propè ne standi quidẽ ibi haberent locum, ea re propter quam illuc ventum fuerat

Antiquitatum li. 17 c. 8. 9. & 10

Hiere. 31. c.

Mat. 10. c.

Gene. 48. b

† *Imo si solũ vertisset, res in posterum caligine & tenebris obducta fuisset.*

† *sed dissulit donec purificaretur & veniret in Nazareth.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fuerat impleta, reuersi sunt Nazareth. Propterea quippe & angelus cum ipsorum faciens voluntate, in propriam illos domum remittit. Verùm ne istud quidem ociosè factum putemus, quod certè porrò antè prædictum est. *Vt impleretur*, inquit, *quod dictum est per prophetas, quoniã Nazaræus vocabitur.* Quis igitur hoc asseruit prophetarum? Nequaquam scruteris ista, neque in huiusmodi fueris curiosus. Multa enim ex propheticis periere monimentis, quod de historia Paralipomenon probare possibile est. Desides enim cùm essent Iudæi: nec desides modo, sed & impij: alia quidem perdiderunt negligenter, alia vero tum incenderunt, tum concide-
4.Reg.22. runt. Et de prophanitate quidem tali Hieremias refert,
h.& seq. de negligentia vero in quarto Regum libro legimus: quoniam post multum temporis vix Deuteronomij sit volumen repertum, defossum quodam in loco, ac penè deletum. Si autem absque vlla incensione templi, absque vllo impugnante ciuitatis tumultu, sacri tamen libri varie deperiebant: quis iam istud inter illas depopulationes, vastationesq; hostium, inter illa templi ac totius vrbis incendia cõtigisse miretur? Cæterùm quia prophetæ prædixerant, idcirco etiam apostoli Nazarenum eum frequenter appellant. Hoc ergo est, inquis, quod prophetiam de Bethlehem fecit obscuram? Nequaquam, immo hoc ipsum illos potius mouebat, & ad perscrutandũ ea quæ de illo dicta sunt, concitabat. Sic
Ioan.7.g. etiam Nathanaël ad eum inquirendum venit, dicens:
Nazareth A Nazareth potest aliquid boni esse? Erat enim vicu-
viculus. lus ipse vilissimus: immo non ille tantũmodo, sed cuncta prorsus regio Galilææ: propter hoc dicebant Pha-
Ioan.7.g. risæi: Interroga, & vide, quoniã propheta à Galilæa nõ surgit. Verùm ille tamen: ne inde quidẽ erubescens vocari, ostendit quòd nullius, quę secundũ hominem magna videntur, indiget. Nam & discipulos de Galilææ regione elegit, vbique occasiones amputans desidia ac torpore languentibus: ac docens quòd nullius rei indigeamus externæ, si voluerimus studere virtuti. Propterea ne domũ quidem vspiam possedit. Filius, inquit, ho-
Luc.9.g. minis non habet vbi caput reclinet. Et Herodis insi-
Luc.2.b. dias fugit, & natus in præsepio collocatur, & in diuer-
& 11.f. sorio manet, & matrem elegit pauperem: nos videlicet
Ibid.2.a c. erudiens, ne quid horum esse erubescendum putemus. Itaq; ab ipsis omnino principiis vniuersam mũdi pompam, omnem superbiam atque arrogantiã calcans, solius nos sectatores præcipit esse virtutis. Cur enim tu de nobilitate patrię tumescas, cùm te ego totius mundi iubeam esse peregrinum? Cumq; talem esse te liceat, vt ad comparationem tui totus hic orbis iudicetur indignus. Vsque adeò enim Christianus ista debet despicere, quæ ne ab ipsis quidem gentilium philosophis alicuius precij iudicantur: sed longè extra bona hominis D constituta, & extremi cuiusdã status sortita regionem.
Rom.11.d. Et cur, inquis, Paulus tale quid amplectitur? Secundum electionem autẽ charissimi, inquit, propter patres. Sed require, quando, & de quibus, & ad quos loquens hoc Apostolus dixerit. Ad eos nempe hic sermo est, qui ex gentilibus Christiani, de fidei priuilegio magnũ quiddam tumebant, contraq; Iudæos sese insolentius iactabant, atq; hoc ipso eos à societate fidei repellebant. Reprimens igitur illorũ tumorem, ad fidem istos trahit, atque ad eundẽ zelum credulitatis accendit. Cæterùm quando de magnis loquitur viris, atque in omni virtu-
Hebr.11.d. te fortissimis, quemadmodũ loquatur attende. Qui autem, inquit, hæc dicunt, significant se patriam inquirere: & si quidem illius meminissent, de qua exierant, habebant vtique tempus reuertendi: nunc autem alteram meliorem appetunt. Et rursus: secundum fidem mortui *Ibidem f.*
sunt omnes isti, non reportantes promissiones, sed de longè eas aspicientes, & salutantes. Et Ioannes quidem ad se venientibus inclamabat: Ne velitis dicere, quia *Luc.3.b.*
patrem habemus Abraham. & iterum Paulus: Nõ enim *Rom.9.b.*
omnes qui ex Israël, hi sunt Israëlitæ: neque qui filij carnis, hi filij dei. Quid enim filios Samuëlis necessitudo *1.Reg.8.d.*
iuuit parentis, cuius non fuerunt virtutis hęredes? Quid autem etiam Mosi liberis paternæ profuit cura iusticiæ, cuius eis non successit imitatio? Itaq; neque ad illos patris imperiũ quasi ex successione defertur, qui illum vocabulo tantum signabant parentem: sed ad eum reipublicæ administratio migrat, qui illius erat filius virtute, nõ genere. E regione verò quid Timotheo nocuisse *Act.16.d.*
creditur, quòd fuit de patre gentili? Quid autem è diB uerso, Noë filius, de patris virtute lucratus est, qui ex ingenuo factus est seruus? Vidisti certè quàm non sufficerit ad præfecturam liberis, paterna nobilitas. Vicia siquidem voluntatis vicerunt priuilegia naturæ: & peccantem non modo de nobilitate patris, verùm de ipsa libertate etiam pepulerunt. Esaü quoque nónne sancti *Gene.25.c.*
Isaac erat filius, magno etiã patris fauore munitus, qui scilicet studebat atq; cupiebat primatus ei benedictionem donare, propter quod etiam ille omnia patris iussa faciebat: sed tamen quia prauus moribus erat, nihil ex his omnibus adiutus prorsus est: sed & iuxta naturæ ordinem prior, & de patris voluntate securior, quia tamen displicebat deo, omnia quæ iam tenere videbatur amisit. Et quid ego de hominibus loquor? Iudæi quondam filiorum dei honore gaudebant, sed decoloratos viciis nihil iuuit tanta nobilitas. Si igitur dei quis filius factus, nisi huic generis splendori meritũ virtutis addiC derit, etiam maius subitò profectò habebit supplicium: quid mihi iam auorũ, atque proauorũ memoras dignitates? Hoc autem nõ in veteri solum, sed in nouo etiam testamento contigisse certum est. Quotquot, inquit, re- *Ioan.1.b.*
ceperunt eum, dedit eis potestatem filios dei fieri. Sed plurimis tamen ex huiusmodi filiis nihil patrem Paulus profuisse denunciat. Si circuncidamini, inquit, Chri- *Galat.5.d.*
stus vobis nihil proderit. Quòd si Christ° nihil proderit iis qui sibi ipsis nõ attendunt, quo modo homo aliquid cõferet? Nequaquã ergo vel ob claritatem generis, vel ob diuitias erigamus cristas, cum hæc ita se habeant: neque ob paupertatem deiiciamur: sed illam potius expetamus opulentiam, quæ consistit in splendore virtutum. Illam verò paupertatẽ refugiamus, quæ nos *Luc.16.f.*
cõstituit in squalore viciorum, per quam ille diues versus in pauperem est, qui ne vnius quidẽ erat guttæ dominus, quam certè multis precibus ambiebat: nec est D omnino inter nos quispiã qui tanta egestate teneatur. Quamlibet enim aliqui nimia tabescant fame, aquę tamen non gutta solum, sed & copia æqualiter perfruuntur: nec ea solum, sed multo etiam maiore solatio. at nõ etiam ille diues, qui vsque ad guttæ quoq; inopiam singulari egestate deuenerat, quodq; erat multo acerbius, nullum omnino aliud paupertatis solamen poterat inuenire. Quid igitur tota mente diuitiis inhiamus, quãdoquidem nos istæ in cœlum euehere nõ possunt? Respõde, quæso, si terrenus fortè rex diceret, non posse diutum quenquam in ipsius fulgere regno, aut aliquo honore decorari: an non certatim omnes abiicerent inhonoratas repulsasq; diuitias? Si igitur apud terrenum regem honorem nobis auferrent opes, cõtinuò despicabiles fierent: rege verò cœlorum cotidie inclamante nobis,

Matt.19.c. Mar.10.b. nobis,ac dicente, quòd difficile sit nos cum diuitiis dimus omnia? An non libentissimè carebimus vniuersis, modo vt cœlorum regnũ liberè ingredi valeamus? Et qua tandẽ digni venia sumus, qui his nos omni ambitione circundamus,quę nobis viam eò ducentem intercludunt? At verò nos thesaurum nostrum nõ solum in arcis recõdimus,verũetiam terræ defodimus, quum liceat illum cœlorum custodię cõcredere? Quod faciendo tale quiddam facis, quale si aliquis agricola accipiens frumentum in terra fertili seminãdum, vberem quidem agrum relinquat, [in lacum verò frumentum omne demergat,] vt eo nec ipse potiatur, & frumentum sui corruptione depereat.Sed illa videlicet abeis mira, & prorsus electa ratio proferatur. Quoties enim nos ista culpamus, dicere solent, non parum sibi consolationis afferri, quòd ea videant cum diligentia sibi intus cuncta seruari. Quinimmo non videre sibi ista reposita esse, grande solatium est,& mira securitas. Nam etiam si tu famem non metuas, necessario tamen propter reconditas tibi opes non solum solicitudinis anxietate cruciaris, sed etiam mala cætera, multoq; his grauiora perpeteris,formidando mortes,pugnas & insidias,tum ne publica sęuiat fames,& populus vacui vẽtris impulsu armata manu feratur in tuas ędes:cùm certè ipse tu potius dum hæc facis, & famem in vrbem, & quod est fame grauius,hoc ipsum domui tuę discrimen importes.Neque enim facilè videas aliquos inopiæ necessitate deficere. Possunt quippe multa variis modis ad huiusce miseriæ solatium prouideri: propter pecunias verò, atque diuitias, cæterasq; huiusmodi causas, plurimos tum occultè, tum publicè interemptos esse monstrauerim. Et multis quidem talium exemplis malorum, viæ, agri, fora, omniaq; iudiciorum loca plena sunt. Quinimmo si respicias mare ipsum,humano sanguine videas cruentari. Nõ enim in terra tantummodo tyrannis ista dominatur, sed in pelago quoque multa cum insolentia, temulentiaq; bacchata est. Nam hic quidem congregandi auri cupidus nauigat, alter verò propter ipsum necatur aurum, & vna atque eadem tyrannis alium mercatorẽ,alium fecit homicidam. Quid igitur potest ærumnosius amore pecuniæ, vel etiã perniciosius inueniri,quando propter eam plurimi & peregrinantur,& periclitantur,& ĩpe etiam trucidantur? Ecclesiastici 12.c. Et quis,inquit, miserebitur incantatoris à serpente percussi? Oportebat enim,vt scientes hanc crudelissimam tyrannidem,procul eius refugerent seruitutem,atque à tam inutili, & imperioso amore requiescerent. Et quánam, inquis,hoc ratione possibile est? Si scilicet alium, id est cœlestis regni amorem intra tuum pectus inclusseris. Qui enim concupiscit illius regni gloriam, facilè irridebit anariciam. Qui semel Christi seruus effectus est, non erit mammonæ famulus: cuius certè è regione fit dominus. Illa enim vt fugientem sequi,ita fugere consuetit sequentem. Nullum sic honorat, vt contemptorem sui: nec ita irridet aliquem, vt eos qui illam nimiè concupiscunt: nec irridet modo,verumetiam vinculis eos mille circunligat.Itaque soluamus aliquando hos pessimos, arctissimosq; nodos. Quid rationalem animam in famulatum adducimus, irrationalis materiæ omniumq; malorum parentis? Sed ô grande ridiculum. Nos enim illam verbis incessimus, at verò illa nos rebus impugnat, sicut seruos quospiam per orbem nos iugiter inhonorãs, & quasi venales per cuncta circunferens. Quo quid turpius possit, quidve indignius inueniri? Si enim insensibiles materias non vincimus, quemadmodum incorporeas possumus superare virtutes? Si vilissimam terram & abiectos lapides minimè despicimus,principatus quoque quo modo nobis potestatesq; subdemus? Quemadmodum verò ipsum illud poterimus decus castitatis tenere? Si enim aspectu subito splendor auri etiam nos sui cupiditate succendit, quonam modo possumus pulchram faciem pudico animo ac oculo præterire? Etenim tanto quidam in hanc tyrannidem amore cõcurrunt,vt eos ipse quoque aspectus auri sæpe perturbet. Qui etiam facetum se loqui aliquid arbitrantur, cùm quasi ludendo dicunt, iuuari quoque oculos quoties aureus nummus aspicitur. Sed periculosè,ô homo,in talibus ludis:nihil enim perinde & animæ oculis, & corporis, vt huiusmodi cupiditatis morbus incommodat. Hic quippe est amor ille teterrimus,qui lampades stultarum virginum extinxit, easq; à sponsi exclusit thalamo.Hæc enim vt dicis,species oculis accommoda,non siuit ludam domini vocem exaudire: quinetiam vt cæcum duxit in laqueum,mediumq; dirupit, postq; illa omnia ad gehennæ supplicia transmisit. Quid est hac igitur peste iniquius, quidve pernicioſius: non dico de materia pecuniarum, sed importuna ista cupiditate hominum atque furiosa? Nam crebrò & pugnas ciet, & multo sanguine mortalium madet, omniq; fera prorsus immanior incidentes sibi rabido ore dilaniat:quodq; his multo est grauius,ne ipsos quidem facit sentire laniatus. Oportebat enim eos qui tam dirã patiuntur,& ad prætergradientes quosq; tendere supplices manus, & impensè in auxilium cõuocare, qui è diuerso etiam delectantur & gratificantur his morsibus.Quo quid vnquam potest infœlicius,quidve furiosius iudicari? Hæc igitur omnia intelligentes, fugiamus morbum hunc omnino letalem, & venatissimos auariciæ morsus remedio congruente curemus,& *ab hac procul peste fugiamus,vt & hîc tutam vitam habeamus* atque tranquillam, & thesauros consequamur futuros,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui honor & gloria in secula seculorum, Amen.

Matt.25.a. Matt.27.a Acto.1.c.

Homilia decima ex cap.iij.

IN *diebus illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum.* De quibus hoc vult intelligi diebus? Neque illud hîc videtur tempus notare,quo adhuc Iesus puer Nazareth venisse legitur: nã post triginta ferè annos aduenit Ioannes, sicut Lucas euangelista significat.Quemadmodum ait igitur,in illis diebus? Mos est scripturarum,& vtiq; celeberrimus, hoc vti locutionis modo, non solum cùm ad præteritam narrationem aliud continuò tempus adiungitur: verumetiam cùm illa narrat, quæ post multorum annorum spacia contingunt. Sic deniq; & dominus cùm in Olieti monte resideret, & accedentes ad eum solicitè discipuli de captiuitate Hierusalem, deq; ipsius scitarentur aduentu:& certè nostis quàm grandi vtrũque hoc tempus medio diuidatur, cum de vrbis subuersione dixisset, sermonemq; de his disputans terminasset, iamq; ad dicendum de mundi fine transiret: tunc, inquit,ista etiam erunt. Dicendo autem,tunc,non vtique tempora quæ plurimum à se erant discreta, cõiunxit:sed illud tantummodo quo hæc euentura erãt,tempus notauit,quod etiam nũc facit,dicens: *In diebus illis.* Non enim quasi continuò hæc secutura monstraret, id posuit: sed in illis inquit,diebus,in quibus certè ista cõtingerent, ad quæ narranda progreditur. Et cuius, inquies,

Matt.24.a & Marci 13.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ques, rei gratia post triginta annos Iesus venit ad baptisma: Legē erat soluturus post istud baptisma. Propterea vsque in hanc ætatem, quæ omnia potest capere peccata, in legis obseruatione permansit, ne quis diceret, ideo eum soluisse legem, quia eam non valuisset implere. Neque enim omnis prorsus ætas cunctis viciis opportuna est. Nam primos adhuc annos imprudentia, & imbecillitas animi simul obsidet: adolescentiæ verò tempus feruentior impugnat libido: reliquam verò ætatem habendi maximè solicitat cupido. Propterea igitur omnem hanc Christus expectauit ętatem, perq; omne tempus iusticiam legis impleuit: ac tum demum venit ad baptisma, quasi cumulum illud cunctis obseruationibus legis imponens. Quòd enim hoc postremum fuerit ei ex operibus legalibus, audi quid loquatur: Sic, inquit, decet nos implere omnem iusticiam. Quod dicit, huiusmodi est: Omnia iam legitima compleuimus, nec vllum transgressi sumus aliquando mandatum: vnum adhuc deest solummodo, oportet etiam istud adiungi, sicq; à nobis iusticia omnis implebitur. Iusticiam verò hic complementum cunctorum nominat mandatorum. Christum igitur propter eam, quam diximus causam, ad baptisma venisse ex hoc manifestum est. Sed inquirendum videtur, vnde ipsum baptisma, & quamobrem fuerit institutum: quòd enim non à semetipso Ioānes, sed deo illum mittente ad mysterium istud accesserit, etiam Lucas euidenter ostendit, dicens: Verbum domini factum est ad Ioannem filium Zachariæ: id est, præceptum dei. Et ipse ait: Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris spiritum descendentē & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Qua verò de causa ad baptizandi est missus officium? Et hoc nobis idem Baptista declarat, dicens: Ego non noueram ipsum, sed vt manifestaretur Israēli, in hoc veni in aqua baptizās: & si hæc sola erat causa, *quo modo inquit Lucas, ꝙ venerit in regionem finitimam Iordani prædicans baptisma* pœnitentiæ, in remissionē peccatorum: quanquam remissionem hoc baptisma non habebat, sed hoc munus illius baptismatis erat, quod postea Christus instituit. In hoc enim vnà sepulti sumus, & vetus homo noster, tunc simul crucifixus est, & ante crucem nusquam prorsus remissio extitit peccatorum. Siquidem vbique ipsius hoc sanguini deputatur, idem enim istud Paulus affirmans: Sed emundati, inquit, estis: sed sanctificati estis, non per baptisma Ioannis, sed in nomine domini nostri Iesu Christi, & spiritu dei nostri. Et alibi ipse dicit: Ioannes quidem prædicauit baptismum pœnitentiæ: & nō ait, remissionis: sed vt crederent in aduenientem post eum. Cùm enim nondum pro peccatis mundi hostia fuisset oblata, cùm necdū spiritus sanctus descendisset, nec peccatum esset solutum, nec inter dominum atq; homines inimicicia sublata, nec maledictio expuncta: quo modo remissio peccatorum facta dicitur? Quid igitur est quod ait, in remissionem peccatorum? Erant omnino Iudæi peruersæ mentis, nec peccatorum suorum mordebantur reatu: sed cùm maximis sceleribus tenerentur obnoxij, audebant sibi tamen arrogare iusticiam. Quod certè præcipuè eos perdidit, & à fidei illos veritate decussit. Hoc enim etiam Paulus accusans, ait: Quoniā ignorantes dei iusticiam, & suam quærentes statuere, iusticiæ dei nō sunt subiecti. Et rursus: Quid ergo dicemus? quòd gentes quæ non sectabantur iusticiam, apprehenderunt iusticiam? Israël autem sectando legem iusticiæ, in legem iusticiæ nō pe-

Luce 3.a.
Ioan.1.c.
Ioan.3.d.
1.Cor.6.c.
Actor.1.a.
Luce 3.a.
Rom.10.c.
Rom.9.g.

A uenit. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Hæc igitur causa malorum cùm esset, venit Ioānes, nihil aliud faciens quàm vt illos ad peccatorum suorum cognitionē trahat. Hoc illius etiam habitus ipse ostendit, qui vtique compunctioni ac pœnitentiæ congruebat. Hoc ipsa quoque prædicationis verba eius declarant. Nihil enim aliud aiebat, quàm, Facite fructus dignos pœnitentiæ. Quia igitur propriorum obliuio peccatorum, sicut etiam Paulus ostēdit, insolentes eos aduersus Christi dona faciebat: è regione verò delictorū memoria requirendi liberatoris, & consequendæ veniæ desiderium suscitabat: ad hoc Ioannes præparaturus aduenit, suadens eis refugium pœnitentiæ: non vt castigarentur, sed vt humiliores pœnitendo facti, & peccatorum suorum causa sese condemnantes, ad dona remissionis accurrant. Vide igitur, quàm hæc di- *Luce 3.b.*
B figenter expresserit: cū enim dixisset, quia venerit prædicare baptisma pœnitentiæ in deserto Iudææ: intulit, in remissionem peccatorum: quasi diceret, ego illis cōfiteri peccata sua, & pœnitentiam agere persuasi, non vt castigarentur omnino, sed vt facilius postea remissionis dona susciperent: nisi enim seipsos antè dānassent neque sanè gratiam requisissent. Non quærentes verò gratiam, neque remissionem profectò assecuti fuissent: ita istud baptisma, alterius, id est Christi baptismatis præparatio est: & idcirco dicebat vt crederent in aduenientem post eum. Prętęr illam quam diximus, aliam quoque causam baptismatis ponens. Neque enim dignum erat vt beatus Ioannes singulas adiret domos, &
C quasi apprehensa manu circunduceret Christum, atque in ipsum credendum esse clamaret, ac presentibus cunctis atque cernentibus beatam illam vocem emitteret, cæteraq; cuncta compleret. Propterea igitur venit ad baptisma. Nam & baptizantis fama, & causæ dignitas omnes trahebat, atque ad Iordanem vocabat, & *frequentissimum quoddam colligebat theatrum: propterea & aduenientium ad se tumorem reprimit*, eisq; suadet, ne de seipsis magnifice sentiant, ostēdens illos extremorum esse reos malorum, atque maximum illis imminere supplicium, nisi agant pœnitentiam, & parentibus derelictis, eaq; quam de illis habebant iactantia contempta, toto aduenientem Christum corde suscipiant. Quo adhuc tempore in occulto erat non modo dignitas, verumetiam præsentia ipsa Christi, ita vt à plurimis & mortuus crederetur, recordantibus videlicet eam cædē, quæ paruulos in Bethleē depopulata est. Etsi enim duodecimo ostendit se ætatis suæ anno, rursus tamen se celauit, ac texit. Propterea igitur ad manifestandam cognitionem sui, clariore opus habebat &
D celsiore principio. Et idcirco tūc primùm incepit beatus Ioānes ea quæ Iudæi nusquam vel à prophetis, vel à quibuscunq; aliis audierant, voce clarissima prædicare. Nihil verò iam de terrenis promissionibus loquens, regnum profectò annuncians instare cœlorum, regnum hic autem aduentum, absque dubio Christi & priorem significat, & secundum. Et quid, dicet aliquis, ad Iudæos? Neque enim quid dicas, intelligūt. Sed propterea, inquit, tectius loquor, vt ipsa permoti obscuritate dictorum, ad inquirendum illum veniant, quem audiunt prædicari: in tantum venientes ad se spebus melioribus erigebat, vt & publicani plurimi, & milites quid eos facere oporteret, inquirerent, ac solicitè interrogarent, quemadmodum vitam suam instituere deberent. Quod certè signum euidens erat, eos præsentiū rerum curis leuatos, ad celsiora suspicere: iamq; fideliter imaginari

Universidad de Deusto
Biblioteca

ginari tum supplicia, tum præmia futurorum. Cuncta quippe quæ audiebant, quæq; cernebant, ad altiorem eos sapientiam subleuabant. Considera enim quale tũc fuerit, videre hominem post triginta annorum spacia ab eremi vastitate venientem, filium certè pontificis, nullius prorsus ex rebus necessariis indigentem, mirabilem profectò omnibus, & per cuncta reuerendum, quem Esaias quoque testimonij sui authoritate decorabat. Nam & ipse aderat prædicans eum, ac dicens: Hic est quem olim venturum promisi clamantem in eremo voce clarissima, ac prædicantem. Tanta enim gratiæ largitate omnia hæc futura ꝓpheticus sermo prædixerat, vt nõ solum ipsum dominum, sed etiam ipsum ministrum eius multo antè præcineret: nec illum solũmodo prænunciaret, verumetiam locum in quo erat habitaturus, sed & modũ prædicationis eius doceret, quantaq; per illum morum emendatio esset futura exprimeret. Considera igitur quemadmodum in easdem sententias, etsi non eadem omnino verba, cõueniant baptista, scilicet & prophera. Quid enim de Ioanne Esaias
Esa.40.d. ait? Cùm (inquit) aduenerit, clamabit: Parate vias domini, rectas facite semitas eius. Ipse verò cum aduenisset, aiebat: Facite fructus dignos pœnitẽtiæ. Quod vti-
Hic, & Luce 3.b. que tale est, quale si diceret, parate vias domini. Vides igitur & per illa quæ propheta prædixerat, & per ista quæ ipse prædicabat Ioannes, vnum idemq; monstrari, scilicet & quòd præcursor, & viam domini paraturus aduenerit: non vt gratiam largiretur, hoc est, non vt remissionem peccatorum daret, sed vt eorum præpararet animas, qui omnium deum erant recepturi. Lucas verò etiam amplius aliquid adiecit. Neq; enim initium solummodo indicasse contentus, omnem de ipso
Esa.40.d. propheticæ ordinẽ narrationis inseruit. Omnis, inquit, vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & asperę in vias planas: & videbit omnis caro salutare dei. Vidisti certè quemadmodum antè veniens propheta cuncta prædixerit: videlicet, & quantus etiam ad Christum populi concursus, & quanta per Christum in melius rerum esset futu-
†& prædicationis facilitas & successus] ra mutatio, †quamq; affluens bonorum cœlestium largitas,] quæve horum omniũ causa esset bonorũ: quanquam hæc ipsa per allegoricam significauerit figuram, quod certè genus loquendi maximè prophetas decet. Cùm enim dicit: Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & asperæ in vias planas: ostendit & humiles sublimandos, & è diuerso sublimes humiliãdos: ac difficultatem legis, fidei facilitate mutandam. Non iam, inquit, ad iustificationem merendam sudores peccatoribus immi- D nentes & labores: sed gratia omnibus occurrit, ac venia delictorum facillimam viam ad salutem exhibens. Deinde causam quoque ipsam quæ id faceret ostendens: Quoniam, inquit, videbit omnis caro salutare dei. Nõ Iudæi iam solummodo, atque proselyti, sed omnes terræ prorsus, ac maria, atque vniuersum humanũ genus. Siquidem appellatione prauorum, omnem corruptam vitam viciosamq; signauit: publicanos scilicet, atq; meretrices, latrones, magos q; significans, qui de priori cõuersatione prauissimi, rectis in reliquum gressibus occurrerunt. Quod certe etiã dominus ipse dicebat: Pu-
Matth.21.c blicani & meretrices præcedent vos in regno dei, quo-
Esa.65.d. niam crediderũt. Idipsum etiam alio sermone propheta prædixit, ita loquens: Tunc lupi & agni pascentur simul. Sicut enim ibi vallium appellatione, vel collium, inæqualitatem morum vna dixit philosophiæ æqualitate miscendam: ita hic quoq; per irrationalium differentiam, ostendit vitam hominum cultibus moribusq; diuersam, in eandem religionis coituram esse concordiam: hic quoq; causam ipsius societatis adiungens. Ea verò est: Erit enim, inquit, qui consurgit vt princeps sit *Esa.11.c.* gentium, & in eum gentes sperabunt. Quod ibi vtique alio sermone signauerat dicendo: Quoniam videbit *Esa.52.d.* omnis caro salutare dei. Illud sursum deorsumq; significans, quòd scientia Euangelij huius, ac singularis potentia toto diffundenda esset orbe terrarum, quæ humanum genus à feris moribus, & lapideis cordibus, ad plurimam mansuetudinẽ ac teneritudinem mentis repentè conuerteret. *Ipse autem Ioannes habebat vestimentum suum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos.*

Animaduertistis nempe quemadmodũ ipsi prophetæ aliqua prædixerint, aliqua verò euangelistis dicenda seruauerint. Et idcirço Matthæus & prophetiã posuit, & propria subiunxit: non vtique quasi superfluum esset, atque ociosum putans, si de sancti habitu quoq; dixisset. Erat enim omnino mirabile humano in corpore tantam videre tolerantiam. Quod certè Iudæos magis ad credendum trahebat, cùm in Ioanne magnũ illum Heliam cernerent, atque in illius beati recordationem, per istius virtutem redirent: immo multo etiam maiore admiratione caperentur. Siquidem ille in vrbibus ac domibus pascebatur, hic verò ab ipsis incunabulis in eremo semper inhabitauit. Oportebat enim præcursorem illius qui omnia vetera dissoluturus erat, id est maledictionem, mœrorem, dolorem, laborem atque sudorem, aliqua & ipsum muneris huius symbola gestare, & superiorem illa condemnatione esse. Itaque non aratro curuus incubuit, non in sulcos campum scidit, non in
C sudore faciei suæ panem comedit: sed erat illi impræparata mensa, & tali mensa facilior amictus, & habitatio facilior amictu. Neque enim *vel tecto indiguit ille vel lecto, non mensam vel aliqua huiusmodi* requisiuit, sed angelica quadam vita mortali in carne resplenduit. Propterea etiam vestimentũ de pilis camelorum habuit, vt habitu quoque ipso mundi contemptum doceret: suadens cæteris nihil cum terra habere commune, sed ad priorem nobilitatem reuerti, quam certè habuerat Adam priusquam de victu, vestituq; curaret. Ita ille tunc habitus pœnitentiæ, pariter & regni indicia præferebat. Neque verò dixeris, & vnde illi cilicinum vestimentum, vnde etiam ipsa zona, qui certè in eremo ipse versabatur? Si enim hinc moueas quæstionem, alia quoque horum similia plura reperies. Quemadmodum in solitudine hyemes æstusque sustinuit, & hoc tenero adhuc corpore, atque ætate puerili. Quemadmodũ valuit rudis adhuc natura carnis, tantas inæqualitates aërum cum illa ciborum nouitate, qui à consuetis plurimum differebãt, tolerare, vt de reliqua eremi afflictione taceamus. Vbi nunc illi sunt Græcorum philosophi, qui nimis illam inanem, atque vanam Cynicorum impudentiam pro virtute sectantur? Quæ enim †philo- *†vtilitas]*
sophia,] aliquandiu quidem inclusum dolio coartari: post hæc verò ingenti luxu, intemperantiaq; dissolui: fulgere annulis, prolui phialis, puerorum atque puellarum ministeriis abundare, multáque alia pompæ vanitate circundari, & sub professione philosophię vtraque immoderatione delinquere. At non etiam Ioannes talis apparuit, sed eremũ ita ille habitauit: vt cœlum: omnisq; veræ philosophiæ virtute decoratus est, & quasi angelus aliquis e cœlo, ita in ciuitates à solitudinis vastitate descendit. Ingens quidem athleta pietatis, ac velut toto

lus toto ſpectante mũdo, dei iudicio coronatus,& cæleſtis cuiuſdam philoſophiæ dignitate reſplendens. Et hoc nondum deſtructo vtique peccato,necdũ lege ceſſante,aut morte deuicta, nec cõfractis certè æneis portis: ſed vetere adhuc †morte] regnante. Tantum enim valet fortis animus, ac virtutis ſemper amore flammatus: & vbique obuia ſibi impedimenta tranſiliens:ſicut etiam Paulus in noui iam teſtamenti obſeruatione faciebat. Et cur,inquis,etiam zona vſus refertur?Mos iſte apud antiquos vigebat,priuſquam in mollem iſtum ac fluidum habitũ laberentur. ſic itaque & Petrus cinctus inuenitur & Paulus. Virum, inquit, cuius hæc zona eſt. Helias quoque ſic fuit indutus,& quotquot fuerunt ſancti homines:quòd ſcilicet in iugi opere verſabantur,ſiue iter agerent,ſiue aliud quid neceſſarij ac properandi laboris arriperent. Nec propter iſta tantummodo, ſed vt omnem quoque ſuperbiendi rationẽ conculcarent, ſeq; ad omnem laborem ipſo quoque habitu præpararent. Quod quidem ipſe Chriſtus pro maxima prædicat laude virtutis.Quid inquit,exiſtis videre in deſertum hominem mollibus veſtimẽtis indutum? Ecce qui mollibus veſtiũtur,in domibus regum ſunt. Si verò ille in omni vitę ratione munditſimus,cœloq; ipſo clarior, & prophetis celſior, quo *nullus* hominum maior fuit, quiq; tanta apud deum familiaritate gaudebat, ad omnem tamen patientiam durabat laborum, ſatis altè deliciarum fluxa deſpiciens, atque ad omnem ſe vitæ rigorem coartans: quam nos ſatisfactionem afferre poterimus,qui poſt tot Chriſti beneficia, poſtq; mille noſtrorum onera peccatorum,ne minimam quidem partem illius caſtigationis imitamur: ſed comeſſationibus & potationibus dediti,ac peregrino odore fragrantes, nihilq; à theatralibus fœminis diſcrepantes,ac noſmetipſos eneruantes vndique,ac vndique relaxãtes,in prędam diaboli præparamur? *Tunc exibat ad eum omnis Iudæa,& Hieroſolyma, & omnis regio Iordanis:& baptizabãtur ab eo,confitentes peccata ſua.* Videsne quantum præſentia valebat prophetæ? Quemadmodum ad ſe fecit vndique populos conuolare, quemadmodum illos ad peccatorum ſuorum cognitionẽ reduxit. Erat ſiquidem admiratione digniſſimum,tantam in hominis habitu fulgere virtutem,tantamq; in illo ſplendere †conſtantię dignitatem:] quem vtique tam ingentẽ videbant, & aduerſus omnem illam multitudinem, quaſi cõtra pueros inſurgentem, plurimaq; vultus gratia coruſcantẽ: cùm id quoque ad cumulum admirationis accederet, quòd multo poſt tẽpore apparuiſſet propheta. Siquidem diu illis iam gratia iſta defecerat,poſtq; longum tempus ad eos fuerat reuerſa: ipſum quoque prædicationis genus nouum erat,atque diuerſum.Nihil quippe vſitatum annunciabat ac ſolitũ,nulla prælia,nulla certamina, nullas de terreno hoſte victorias: non peſtes ac fames,non expugnationes Babylonicas ac Perſicas, nõ vrbis captiuitatem, neque eorum omnino quicquam quæ prius audire conſueuerant: ſed cœlum annunciabat,& illud quod ibi promittitur regnum,atque gehennę é diuerſo ſupplicium. Propterea,quanquã haud multo antè,omnes qui per ſolitudines oberrabant rebelles,trucidarentur, tanquã qui Iudæ & Theudæ complices eſſent, nihilo ſegniores tamen illi ad hunc concurrebant. Neq; enim Ioannes ad tale aliquid illos conuocabat, vt eis tyrãnidem diſſenſionemq; ſuaderet, aut huiuſmodi temerarium aliquod & inconſideratũ facinus: ſed vt auditores ad cœlorum regnum vocaret ſcilicet. Ideo neque ſecum illos retinet, nec per eremum circũducit ſequentes:ſed baptizãs eos, & ad cœleſtem erudiens philoſophiam,continuò domum remittit:per omnia illos docens cuncta etiam terrena deſpicere, atque ad præmia regni futurorum bonorum, & in eorum quotidie deſiderio concitari. Hunc igitur etiam nos ſtudeamus imitari, & omnem luxuriam ac temulentiã relinquentes, ad frugalem & moderatã vitam nos vndiq; coartemus.Tempus quidẽ confeſſionis æquè & lotis baptiſmate, & illotis prophanisq; incumbit: illis quidem, vt poſt patẽtia criminũ vulnera pœnitẽtia interueniente curẽtur,& ad ſacra myſteria redire mereantur:his verò vt ablutis in baptiſmo maculis, ad dominicã menſam munda iam conſcientia accedãt. Abſiſtamus igitur ab hac fluida diſſolutaq; vita.Nequeũt enim omnino, nequeunt aliquando in vnum & confeſſionis lachrymæ, & corporis cõnenire voluptas. Et hæc vos doceat beatus Ioannes & cibo ſuo, & habitu,& habitaculo. Quid igitur, inquies? Ad huius tu vitæ arduum nos imperas coartari? Non impero planè,ſed ſuadeo & hortor: ſin verò iſtud vobis impoſſibile iudicatis, ſaltem in vrbibus conſtituti pœnitentiæ opera monſtremus. Etenim iam iudicium aſſiſtit in ianuis: quod ſi adhuc eſſet procul,nec ſic quidem oportebat agere ſecurius: ſiquidem generalem illum mundi finem vniuſcuiuſque noſtrum vitæ finis imitatur. Quòd verò prope ſit,atq; in ianuis, audi Paulum monentem:Nox †præceſſit,] dies autẽ appropinquauit. Et rurſus:Adhuc enim modicũ aliquantulumq;: qui venturus eſt veniet, & non tardabit. Et ſigna quidem iam conſtat impleta,quæ illum diem quodam modo videtur vocare.Et prędicabitur inquit,hoc Euangelium regni in vniuerſo mũdo, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio. Diligenter conſiderate quæ dicta ſunt.Non dixit,cùm creditum fuerit à cunctis: ſed, quũ omnibus (inquit) fuerit prædicatum:& propterea ſubiunxit, in teſtimoniũ omnibus gentibus: oſtendens non ſe expectaturum vt omnes *prius credant*, & ita ipſe qui prædixit adueniat. Quod enim ait, *in teſtimoniũ omnibus gentibus*: hoc eſt dicere, in accuſationem & redargutionem & condemnationem eorum qui Euãgelio credere noluerũt. Veruntamen nos audientes iſta, imò cernentes, altiſſimo temporis ſopore deprimimur, & illudentia nobis phantaſmata ſomniamus,quaſi nocte omnino profundiſſima ſoporati. Nihil ſiquidẽ à ſomnij vanitate præſentium differt rerum figura, ſiue illæ triſtes, ſiue ſint proſperæ. Exurgite ergo iam,deprecor:à ſomno teterrimæ iſtius noctis exurgite, vt poſſitis ſolem videre iuſticiæ. Nemo enim ſolem dormiens intuetur, nec radiorum eius decore oculos illuminat:ſed cuncta quę ſe opinatur videre,figmẽta ſunt ſomnij. Propterea & maximè indigemus cõpunctione pœnitentiæ,multarumq; lachrymarum: & ob hoc ipſum, quia cùm peccamus, nullo dolore compungimur:& quia magna peccamus, atque omnino talia quæ modum indulgentiæ videantur excedere: atque hoc non eſſe falſum,teſtes ſunt plures qui audiunt. Agamus tamen pœnitentiam etiam ſi indulgentiæ modum excedere videantur, & non modo venia peccatorum, verumetiam præmiorum gloria perfruemur. Pœnitentiam verò dico, non ſolum vt à malis prioribus deſiſtamus, verumetiam vt bonorum operum fructibus impleamur. Facite,inquit,fructus dignos pœnitentiæ.Quo autem modo fructificare poterimus? Si vtique peccatis aduerſa faciamus: verbi gratia. Aliena rapuiſti,& incipe donare iam propria.Longo es tẽpore fornicatus: à legitimo quoque vſu ſuſpendere

†λιτὰς, vincendi ratione aut inſtituto ſiue obſeruatione]

Ioan.2.1.c. Act.12.b. Act.21.b

Luc.7.d.

Matth.11.b

†libertatẽ dicendi]

Ioſeph. antiquitat. libro 18. cap. 1. & 2. & lib.20.ca.5 Idẽ lib.20. antiquitat. ca.4.

Confeſſio euchariſtiæ ſumptionẽ præcedat.

†proceſſit]

Rom.13.d. Heb.2.a. Heb.10.g.

Matt.24.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

dere coniugij,ac perpetuam continentiam sæpius pau- A corum dierum castitate meditare. Iniuriam vel opere cuiquam, vel sermone feciſti: refer benedictionis verba conuiciis: & percutientes te nunc officiis,nũc etiam beneficiis placare cõtende. Neque enim vulnerato ſufficit ad ſalutem tantummodo ſpicula de corpore euellere, ſed etiam remedia adhibere vulneribus. Deliciis antè & temulentia diffluebas: ieiunio & aquæ potu v-
†detrimentũ quod inde accepiſti auferas] trunque compenſa, vt †famem ſuperes imminentem.] Vidiſti impudicis alienum decorem oculis: fœminam iam omnino non videas, maiore tactus cautione poſt vulnera. Declina, inquit,à malo, & fac bonum. & rurPſal.36.c. ſus: Prohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loIbid.33.c. quantur dolum. Sed doce me etiam bonum facere, qui B malum vitare docuiſti. Inquire,inquit,pacem,& perſe-
Ibidem. quere eam.Non tantum hanc dico pacem,quæ cum hominibus, verumetiam quæ cum deo eſt copulanda. Et bene ait,perſequere,exagitata eſt enim vndiq;, & prorſus exploſa, ac terram relinquens in cœlum profecta. Sed tamen poſſumus eam rurſus reuocare ſi volumus,ſi vtique iracundiam, ſuperbiam atque iactantiam, omniaq; abiicientes impedimenta pacis, modeſtam hanc vitam, puramq; ſectemur. Nihil eſt enim ira ac temeritate deterius. Hęc nãque eſt quæ nunc in tyrannicam quãdam ſuperbiam animos extollit, nunc eoſdẽ prorſus ſeruili deiectione commutat: & hinc quidem ridiculos, inde verò reddit odioſos: contrariaq; in vnum vicia coniungit, adulationem arrogantiæ copulando. Quòd ſi nimietatem circuncidamus iræ:& modeſtè humiles,& tutè ſublimes eſſe poterimus. Nam & corporibus noſtris intemperãtia à ſuperfluitate oritur. Cumq; fines proprios, certamq; menſuram ipſa elementa ex- C ceſſerint nec temperiẽ ſeruarint,tunc mille morbi,tunc funera acerba conſurgunt: quod & in anima quoq; inuenimus accidere. Circuncidamus igitur à nobis intemperantiam,& temperantię ſalutare pharmacum bibentes,in corporis atq; animæ ſanitate maneamus. Sic enim etiam orationi dignè ac perſeuerãter poterimus incumbere.Nam & ſi non cõtinuò accipimus quod rogamus,nihilominus permaneamus petentes, vt mereamur accipere. Neque enim vult deus ſua dona differre: ſed tardius dando quod petimus, inſtãtiam nobis orationis indicit.Propterea & aliquandiu & annuere precantibus differt, & tribulationes irruere permittit, vt ad ipſum & frequentius confugiamus, & expreſſius,nec ab eo diſcedamus aliquãdo. Tale aliquid faciũt amantiores filiorum parentes, cùm paruulos ſuos viderint à ſe quidem ſæpe diſcedere, æquæuorum autem ſuorũ luſibus detineri: præcipiunt famulis terribilia multa ſimulare, vt exagitati etiam metu paruuli, ad maternum ſinum confugere feſtinent. Ita etiam deus ſæpenumero intentat minas, non vt eas in nos inducat, ſed vt nos ad ſe potius adducat. Siquidẽ cùm ad ipſum fuerimus reuerti,continuò diſſoluit timorem. Quòd ſi quales in tribulatione ſumus, tales etiã eſſemus in requie,nequaquam egeremus afflictionibus erudiri. Et quid ego de nobis loquor? illis quoque,quos legimus,ſanctis plurimũ eruditionis de tribulatione veniebat,propter quod
Pſal.118.c. propheta dicit: Bonum mihi quia humiliaſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas.Ipſe quoque dominus dicebat
Ioan.16.g. Apoſtolis: In mundo tribulationes habebitis. Idipſum
2.Cor.12.b. ſignificabat & Paulus, cùm diceret: Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ,angelus ſatanę qui me colaphizet:& idcirco ter dominum deprecatus eſt, vt ab eo illa tentatio diſcederet: ſed impetrare non potuit,quia ſcilicet maxima per illam commoda colligebat.Quòd ſi etiam ſancti Dauid vitam velimus inſpicere, inuenimus eum profectò inter pericula clariorem: nec illum tantũmodo, verumetiam cæteros ſanctos. Nam beatus Iob maximè cùm tribularetur,effulſit,& Ioſeph deo in tribulatione plus placuit.Iacob quoque,& eius pater atq; auus, quiq; vnquam iuſtorum fuerunt, clariores de tribulationibus & tentationibus texuerũt coronas, victoresq; proclamati ſunt. Quæ quidem omnia conſiderantes, *Eccleſiaſtici 2.a.* iuxta ſermonem ſapientiæ, non deficiamus, non feſtinemus in die tentationis: ſed ad illud præcipuum eruditmur vnum, vt viriliter cuncta toleremus, nec de his quæ nobis accidunt, quæſtionẽ curioſe moueamus. Noſſe enim quando tribulationes auferri oporteat, illius eſt qui eas permiſit inferri. Illatas verò cum omni gratiarum actione tolerare noſtræ opus eſt æquanimitatis: quod ſi fiat,bona proculdubio etiam omnia conſequemur. Vt igitur hæc cuncta proueniant,ſcilicet vt & hic probatiores,& illic clariores eſſe mereamur,ſuſcipiamus æquo animo quicquid fuerit illatum: gratias agentes ei qui multo amplius,quàm ipſi nos, quid nobis expediat, agnoſcit: quiq; in amore noſtri facilè parentum vincit affectum: & ad ſingula quæque diſcrimina vtraque hæc nobiſmetipſis iugiter incantantes, triſticiam cõprimamus. Glorificemus verò in omnibus dominũ pro nobis cuncta facientem, nobisq; omnia prouidentem. Sic enim facilè & eas,quæ virtuti opponuntur, repellemus inſidias, & immarceſſibiles conſequemur coronas,gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium cum patre, & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia vndecima ex cap.iij.

Videns autem multos Phariſæorũ, & Sadducæorum venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Genimina viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ. Et ne velitis dicere intra vos: patrem habemus Abraham. Dico enim vobis: quoniam potens eſt deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. Iam enim ſecuris ad radicem arborum poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum,excidetur, & in ignem mittetur. Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare.

Quemadmodum igitur Chriſtus ait, quòd non crediderint Ioanni? quia ſcilicet non erat aliud, non credere Ioanni: niſi,quem ille prædicabat,nolle ſuſcipere. D Nam & prophetas, & legiſlatorem videbantur audire: ſed tamen obedire eos illis negauit, quoniam prophetatum ab illis dominum ſuſcipere noluerunt. Si enim, inquit,crederetis Moſi,crederetis vtiq; & mihi. Et cùm *Ioan.5.g.* interrogarentur à Chriſto, baptiſma Ioannis vnde eſſet: dixerunt,Si dixerimus,de terra:timemus populum: *Matth.21.c* ſi verò dixerimus,de cœlo:dicet nobis,quo modo ergo *Mar.11.d.* non credidiſtis ei? Et ex his omnibus illud liquidò cõ- *Lucæ 20.a* probatur,quòd aduenerint quidẽ,& baptizati ſint,non †*in fide* tamen †ad fidem quoq; quæ prædicabatur acceſſerint.] *quæ prædicabatur* Nam Ioannes euãgeliſta quoque malignitatem eorum *miſerint*] euidenter oſtendit, ex eo ſcilicet, quòd ad Baptiſtã miſerãt ſciſcitandũ,ſi tu es Helias,ſi tu es Chriſtus?propter *Ioan.1.c.* quod intulit: Qui autem miſſi fuerant, erant ex Phariſæis. Quid igitur populi? nónne idipſum quidem putabant? Sed illi ſimplici illud ſuſpicabantur animo, nul- *Lucæ 2.a.* la prorſus ratione fucato. Phariſæi verò occaſionẽ qua *2.Reg.7.c* aliquid reprehenderent, quærebant. Quia enim mani- *1.Paralip.* feſtum erat ex vico regis Dauid Chriſtum eſſe ventu- *17.b* rum, hic verò de Leuitica veniebat tribu, inſidias ei in *Pſal.17.g.* interrogatione *Lucæ 1.a.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

interrogatione posuerunt: vt si hic aliquid loqueretur, illi ad accusandum repentè consurgerent. Hoc igitur etiam per ea quæ sequũtur, exponit: Ioanne quippe nihil horum quæ illi expectauerant confitente, tamen reprehendere non morantur, dicentes: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Atque vt discas, quoniam alia quidem Pharisæi, alia verò populi ad eum voluntate veniebant: audi quemadmodũ Euangelista istud quoque declaret: de populo quidem dicens, quia aduenirent vt baptizarentur ab eo, confitentes peccata sua: de Pharisæis verò haud similiter. Quoniam videns multos Pharisæorum & Saducæorum venientes ad baptisma, dixit: genimina viperarum. O admirabilem animi magnitudinem, stupendamq; constãtiam, quàm liberè illis omnibus loquitur, qui propheticũ semper sitiebant cruorem, quique in nullo erant serpentibus mitiores. Quanta & ipsos, & ipsorum parentes libertate castigat. Sed dicat hic aliquis: libertatem quidem illam fuisse præcipuam: cæterum illud esse quærendum, vtrum rationem aliquam habuerit ipsa libertas. Neq; enim peccantes viderat, sed post peccata cõuersos: propter quod nec increpare debuerat, sed è regione laudare atque suscipere: quia scilicet vrbibus ac domibus derelictis, ad eremum cucurrissent, vt veritatem prædicationis audirent. Quid ergo dicemus? eum scilicet non quæ in præsentia agerentur respexisse, sed recondita cordis ipsorũ nouerat, deo id ei reuelante. Quia ergo eos superbum sapere de parentum nobilitate cognouerat: & hanc illis perditionis esse causam, atque hinc in vltimam eos sciebat præcipitatos esse desidiam, satis necessariè radicem arrogantiæ huius incidit. Propterea illos Esaias Sodomorum principes, & Gomorrhæorum plebem vocat. Et alter propheta dicit: Num sicut filij Aethiopum vos estis mihi? Et prorsus omnes ab hac eos persuasione deducũt, *reprimentes illorum tumorem, qui eis innumerabiliũ causas pariebat etiam malorum. Sed* prophetæ, inquies, consequenter, siquidem illos peccantes videbãt: hic verò qua de causa, quáve ratione idipsum facit, cùm eos certe videat ad obediendũ paratos? Proculdubio vt illam duriciẽ molliret. Nam si sermonem ipsius diligenter intendas, increpationi temperamentum laudis admiscet. Hæc quippe dixit admirans, quòd ea quæ illis penè impossibilia videbantur, vel serò implere potuerunt. Huiusmodi igitur increpatio inuitantis est potius, atque ad vigorem animi coartantis. Cùm enim illos resipuisse miratur, & pessimam prius eorum conuersationem fuisse, nunc laudabilem esse conuersationem declarat. Quid, inquit, factũ est, quòd cum illorum essent filij, tamq; nequiter educati, susceperunt subitò pœnitentiam, [& eam nobis, nõ suis parentibus offerentes?] Vnde hæc facta est repentè tanta cõuersio? Quis volũtates eorum asperas mitigauit? Quis vulnera immedicabilia curauit? Et considera quemadmodũ illos ab ipsis omnino principiis attonitos reddiderit, de gehenna scilicet inferendo sermonem. Non enim aliquid vsitatũ locutus est: neque dixit, Quis vobis demonstrauit bella vitare, & irruentes fugere impetus barbarorum, captiuitates, pestilentias ac fames? Sed aliud quoddam supplicium cõminatur, quod nunquã certè illis fuerat ante manifestum. *Quis*, inquit, *demonstrauit vobis fugere à uentura ira?* Bene autem illos etiam genimina viperarum vocauit. Siquidem id serpentium genus ita in parentis festinat exitium, vt aluo qua portatur exesa, in vitã prodeat morte gignentis: quod isti quoque faciebant, patrũ sanguine ac matrum madentes, & sceleratis manibus eos à quibus ad veritatis lumen ducebantur, interficientes magistros. Nec sola tamen increpatione contentus, adiungit etiam verba cõsilij. *Facite*, inquit, *dignos fructus pœnitentiæ.* Non inquit, sufficit à malignitate fugisse, nisi ad virtutis studia trãseatis. Non hic vsitata illa opus est etiã mobilitate, vt ad tempus quoddam per compunctionem repressi, rursus ad maliciæ vestræ familiare redeatis. Non enim tali cõditione venimus, quali etiam priores prophetæ: multo sublimiorem in partem rerum est facta mutatio. Siquidem adest ipse iudex & dominus regni, ad celsiorẽ hominem philosophiam ducens, atque in cœlum vocans, & ad eam quę ibi fulget cõuersationẽ trahens: propterea occultatũ etiam de gehenna pando sermonem. Nã & bona, & mala quæ annunciantur, æterna sunt. Nolite ergo in eisdem viciis permanere, nec solito prætextu velare culpas vestras, Abraham, Isaac & Iacob superba voce resonantes, ac de sanctorum vobis parentum nobilitate plaudentes. Hęc verò dicit, non quò prohibeat eos sese ex illis genitos confiteri: sed quò proculdubio moneat, ne præclaræ illi iusticiæ confidant parentum, cùm tanta illi squaleant viciositatis incuria. Simul & conscientiarum secreta prodit, & futura prędicit. Nam postea inueniũtur hęc ita dixisse. Nos, inquiunt, patrem habemus Abraham, & nulli seruiuimus vnquam. Quia igitur hoc erat quod in superbiam eos maximè erexerat atque perdiderat, id etiam ipse reprimit in primis. Considera verò quemadmodũ patriarchæ honore seruato, istos ad studium correctionis hortetur. Dicendo enim, ne velitis dicere, quoniã patrem habemus Abraham: nõ ait, nihil vobis prodesse potest patriarcha: sed mitius quodam modo id loquutus, ac lenius, *Potest*, inquit, *deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* Nonnulli quidem opinantur, hoc illum dixisse de vocatione gentilium, *quos metaphoricôs lapides nominauerit.* Ego tamen aliam quoque huius dicti intelligentiã esse prospicio. Quæ verò est ista? Ne, inquit, putetis, quoniam si pereatis ipsi, absque filiis orbumq; patriarchã deus esse patiatur. Non erit istud, omnino non erit. Deo enim possibile est filios ei etiam de lapidibus suscitare, atque ad nobilitatẽ propinquitatis eius adducere. Siquidem & antè sic factum est: homines quidẽ ex lapidibus fieri, tale est quale fuit puerum de sterili matre procedere. Quod etiam propheta significans: Aspicite (inquit) in solidam petram, de qua excisi estis: & in foueam lacus, de quo effossi estis. Aspicite in Abraham patrem vestrum, & in Saram quæ genuit vos. Huius igitur illos prophetiæ admonens: & ostendens quoniã prius quoque tam admirabili modo eum fecisset parentem, vt quodam modo ex lapidibus ei filium dedisse videatur, nunc quoq; istud dicit esse possibile. Et cõsidera quemadmodum terreat quidem, nec tamen prorsus abscindat. Non enim dixit, iam suscitauit: ne semetipsos desperare cogantur: sed potest, inquit, suscitare. Nec verò ait, potest homines ex lapidibus facere: sed, quod multo erat preciosius, filios inquit Abrahæ. Nempe considera quemadmodum illos à iactatione etiam carnali, & refugio istius propinquitatis abduxerit, vt potius in pœnitentia propria, & conuersatione sancta spem salutis locarent. Vidisti quemadmodum cognationem carnis excludens, hanc (quæ per fidem constat) induxerit. Perpende igitur quemadmodum iam inde quoque augeat hunc timorem, & solicitudinem mentis intendat. Cùm enim dixisset, potest deus ex lapidibus istis suscitare filios Abrahæ: intulit, *Ecce securis ad radicem arboris*

Hie. & Mat.3.23.d & Luc.3.b

Esa.1.c.

Amos.9.b.

Ioan.8.d.

Esa.51.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

boris posita est. vt sermonem faceret per cuncta terribilem. Etenim tum Ioannes vtebatur libertate & seueritate verborum vitæ rigori conuenienti: opus quippe erat talium auditorũ magistro castigationis plena doctrina, per quam commoueret atque excitaret animos multo iam tẽpore in terrenis operibus volutatos. Quid enim dico, inquit, ꝙ à patriarchæ sitis cognatione remouendi, quòd visuri alios ex lapidibus in vestrã succedere dignitatem? Non enim hucusq; tantum supplicia vestra peruenĩut, verũetiam in vlteriora procedũt. *Ecce iam*, inquit, *securis ad radicem arboris posita est*. Nihil terribilius hac ipsa exhortatione sermonis. Non enim adhuc illis falcem volantem, non destructionem sepis, non conculcationem vineæ comminatur: sed securim secantem, quodq; multo est terribilius, imminentem, & iam iamq; cædentem. Quia enim prophetarum verbis *Esa.5.e.* increduli sæpe dicebant, Vbi est dies domini? & veniat consilium sancti Israël, vt sciamus, eo ꝙ post multa annorum spacia quæ dicebantur, euenirent: necessariè ab *†hoc quoq; illos solatio abducens]* †hac illos desidia retrahens,]mala ipsorum vicina constituit. Id enim egit dicendo, iam & radicibus securim admotam esse monstrando. Nihil, inquit, est medium, sed ipsi iam radici imminet prorsus absciso. Neq; enim aut ramis minatur, aut fructibus, sed ipsi vtique radici: ostendens illos, si fortè neglexerint, immedicabiliter esse feriendos, & ne spem quidem curationis esse habituros. Non enim qui aduenit, seruus, vt priores: sed profectò omniũ dominus, grauissimam certè cõemptoribus suis, ac potentissimam inferens vltionem. Attamen cum etiam maximè terruisset, non eos sinit desperatione cõcidere: sed vt paulò superius, non dixit, quoniam susciauit deus: verum, quia potest suscitare filios Abrahæ: cõsolationem quandã admiscendo terrori. Ita hic quoque non ait, quòd radicem iam ipsam ictus securis attingat: sed ꝙ apposita sit, & radici prorsus admota. Nec quicquam iam esse dilationis ostẽdit. Cumq; eam iuxtà, inquit, admouerit, vos tamen ipsius facit incisionis authores: si velitis quippe conuerti, & esse meliores, securis ista remouebitur, nihil prorsus operata. Si verò in eisdem studiis permaneatis, radicitus arborem desecabit. Propterea nec à radice remouetur, nec tamẽ aduersus radicem mouetur, & cædit: quorum vnum agit, ne vosmetipsos in ocium resoluatis: aliud verò, vt discatis posse vos etiam breuissimi temporis conuersione saluari. Et idcirco vndiq; auget timorem, excitans eos ad pœnitentiam, & penè cõpellens. Nam & à stemmate abduci parentum, & in filiorum locum alios induci, & pœnam iam in ianuis assistere, & intolerabilia esse patienda quæ vtraq; (quæ per radicẽ, securimq; mõstrauit) idonea erant, etiam nimis iacentes oppressasq; torpore animas suscitare, & ad studium virtutis attollere. Hoc *Esa.10.& Rom.9.f.* igitur etiam Paulus ostendens, ait: Quoniam dominus breuiatum faciet verbum super vniuersum orbem. Sed nihil timeas, quinimmo vel maximè time, modo ne in desperationem venias per timorem. Adhuc quippe habes spem cõuersionis incolumem: non enim processit immutabilis illa iamq; ad puniendum definita sententia, neq; vt cæderet, venit securis: alioqui quid illam ferire prohiberet iam radicibus imminentem? sed vt te terrore faceret meliorem, & expectatum fructum afferre cõpelleret: propter quod intulit, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur*. Cum verò dicit, Omnis, vniuersum honorem carnalis nobilitatis excludit: etiam si ipsius, inquit, Abrahæ fueris nepos, & mille à quibus ducis genus patriarchas enumeres, duplicem pœnam subibis, si bonorum fructuum inanis extiteris. Horum itaque seueritate verborum, & publicanos terruit, & militum corda tremere fecit, non in desperationem illos vtique mittendo, sed ab omni prorsus desidia liberando. In ipso siquidem timore plurimum erat consolationis inclusum: dicendo enim, *Quæ non facit fructum bonum*. ostendit quòd quæ facit fructum bonum, ab omni proculdubio supplicio vindicetur. Et quo modo, inquiunt, fructum facere possumus, ictu iam securis instante, & breuitate temporis coartante, atque inducarum fœdera resoluente? Potestis, inquit, Non enim talis est iste fructus, qualis est arborum, longum nimirum tempus expectans, & horarum necessitatibus seruiens, nec absque magna difficultate proueniens: sed velle sufficit, statimq; arbor erumpet in germina. Neque enim tantũmodo radicis natura, verumetiam ars agricolæ arborem istam colentis plurimum ad ferendum fructum opitulatur. Ne igitur dicerent, nimia nos festinatione conturbas, vrges prorsus atque angis, superponendo vtiq; securim, & excisionem celerem comminando, tum etiam exigendo fructus tempore instãtis supplicij: intulit, quo ostenderet afferendi fructus facilitatem. *Ego*, inquit, *vos baptizo in aqua: qui autem post me venit, fortior est me, cuius non sum dignus *corrigiam soluere calciamenti. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto, & in igne.* Per hæc profectò demonstrat, quia sola opus sit voluntate ac fide, non laboribus ac sudoribus: quamq; est facile baptizari, tam sit etiam facile mutari fieriq; meliorem. Postquã verò mentes eorum concussit terrore iudicij, & expectatione supplicij, & nomine securis, & ipsorum à maioribus repulsione, & aliorũ introitu filiorũ, & geminatione pœnæ, absciſionis scilicet & combustionis: cumq; vndique eorum duriciam molliuisset, atque ex tot malorum timore ad liberationis desiderium suscitasset, tum demum de Christo intulit mentionem: neque verò simpliciter, sed multo cum cumulo eminentiaq; sermonis. Deinde cùm ostẽdisset grande illud medium, quod inter se Christumq; distingueret, ne ad gratiam idipsum dicere videretur, à comparatione rerum earum quas vterque daturus erat, pulchrè astruit. Neque enim continuò dixit, Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius: sed postquam baptismatis sui professus est simplicitatem: nec quicquã illud amplius habere monstrauit, quàm vt eos ad pœnitentiam duceret: nõ enim dixit, in aqua remissionis: sed, pœnitentiæ: tum demum ponit etiam Christi baptisma ineffabilium donorum liberalitate cumulatum: ac si diceret, Neque quia post me illum audistis venire, quasi posteriorem despiciendum putetis: donorũ eius audite virtutẽ, & liquido cognoscetis quia nihil grande, nihilq; dignum illius honore protulerim, dicendo: Non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius. Cumq; audieritis quòd me ille sit etiam fortior, nequaquam putetis me istud comparationis more dixisse, qui ne inter seruos quidẽ eius sum dignus collocari, etiam seruos extremos, neque vilissimam partem in ipsius mihi ministerio vendicare. Propterea enim non posuit calciamenta simpliciter: sed, corrigiam: quæ certe omnium videtur extrema. Deinde ne humilitatis potius quàm veritatis putetur esse quod dicitur, ex ipsis documentum rebus assumit. *Ipse*, inquit, *baptizabit vos in spiritu sancto, & in igne*. Videsne quãta sit Baptistæ, quanq; admiranda sapientia? Quando enim ipse prædicat, affert omnia plena terroris, & quæ animos auditorum maxima prorsus comminatione concutiant. Quando verò

**Ἱμάντα hoc loco & in sequentibus scriptum est, sed istud habetur Ioannis primo cap.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

verò illos ad Christum remittit, iucunda ponit ac prospera, & quæ facilè possint recreare metuentes. Non enim cõminantem securim, non excidendam & cõburendam proponit arborem, nõ iram futuram adducit in medium: sed indulgentiam peccatorum, interitumq; pœnarum, iustificationem, sanctificationem, liberationem, filiorum adoptionem, fraternitatem, cohæreditatem, communionemq; Christi, & sancti spiritus dona largissima. Hæc etenim vniuersa pariter cõplexus est, dicendo: Ipse vos baptizabit in spiritu sancto: ipsa quoque trãslatione sermonis exprimens gratiæ largitatem. Non enim dixit, dabit vobis spiritũ sanctum: sed, baptizabit vos in spiritu sancto. Iam verò commemoratione ignis adiuncta, rursus ipsius gratiæ vehemens atque incõprehensibile signauit. Perpende igitur quales tunc fieri cõsequens fuerit auditores, cùm certè cernerent posse se subitò effici similes prophetarum, illiorum vtique magnorum. Propterea quippe etiam ignis intulit mentionẽ, vt eos ad illorum recordationem vocaret, †quibus ignis specie apparuerãt visiones.] Sic enim beato Mosi in rubo locutus est deus, sic omni populo de mõte Sina, sic Ezechieli quoq; de Cherubin. Considera verò quemadmodum etiam suscitet auditorem, primum vtique illud ponens, quod post omnia esset futurum. Oportebat quippe prius & agnum occidi, & interim peccatum, & inimicicias solui, & fieri sepulturã, & resurrectionem sequi, & tum demum aduenire spiritum sanctum. Veruntamen interim nihil horum dicit, sed primo illud ponit extremum, propter quod certè facta sunt omnia: quodq; tale est, vt huius dignitatem deprædicet: vt cùm didicerit auditor quòd spiritum accipiat dei, ipse iam secum retractet quonam id fieri possit modo, tam latè regnante peccato: vt illum rursus excipiens solicitudine attonitum, atque ad discendum paratum, consequenter inferat etiam de passione sermonem, nullo vtique iam hinc scandalo subsistente, ob expectationẽ immensi illius muneris: propter quod clamat rursus, & dicit, Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi: non enim qui remittit, sed quod profectò maioris pietatis est, qui tollit, inquit. Non enim idem est, peccatum indulgere simpliciter, & suscipere. Illud enim absque periculo fieri potest, hoc verò per mortem. Rursus verò dicebat, quia filius dei est. Sed ne hoc quidem apertam illius ostendebat audientibus dignitatem. Neque enim iam nouerant illum esse dei filium naturalem, sed de tanto spiritus sancti munere etiam illud profectò firmatur. Propterea etiam pater mittens Ioãnem, hoc dignitatis Christi documentum dedit: Super quem videris, inquit, spiritum descendentem, & manentem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto. Vnde etiam ipse pronunciat: Et ego vidi, & testimonium perhibui, quia ipse est filius dei: vt videlicet ostenderet, ex illo etiam istud liquidò claruisse. Denique quia prospera nunciãdo recreauerat auditorem, atque aliquantulum à timore laxauerat, sequenti eum rursus sermone restrinxit, ne ad desidiam à securitate transiret. Talis nanque erat natio Iudæorum, vt si amplius fuissent in lætitiam per iucunda laxati, facilè in deterius verterentur: propter quod terribilia rursus inducens ait: *Cuius ventilabrum in manu sua.* Superius tantummodo supplicium memorauerat, hic verò ostendit & iudicem. Iamq; signatè pœnam ipsam esse dicit æternam, dum inquit: *Paleas autem comburet igne inextinguibili.* Videsne eum & dominum esse rerum, & eundem rursus agricolam pariter ac patrem? De quo

†nã quotquot ferè illis visiones reuelatæ sunt, per ignem reuelatæ sũt]

Exod.3.a. Exod.19.c. Eze.1.d.g.

Ioan.1.c.

alibi: Pater meus, inquit, agricola est. Quia enim dixerat, securis ad radicẽ arboris posita est: ne necessarium huic operi laborem putares, vixq; inter abscindendum vnumquemque, & reseruandũ haberi posse iudicium, †ex alio opere] inducit etiam facilitatem: ostendens ipsius vniuersum esse mundum, neque enim puniret alienos: nunc verò cuncta permixta sunt. Etsi enim appareat frumentum refulgens, sed tamen inter paleas quasi in area sparsum est, non quasi in horreo congregatum, in futuro erit multa discretio. Vbi nunc illi sunt qui gehennam esse non credunt? Duo quippe pariter hic posuit, quia scilicet & credentes baptizet spiritu sancto, & comburat incredulos. Si igitur illud verum est, proculdubio & istud est verum. Propterea enim simul vtrunque prædixit, vt ex hoc quod iam factum est, etiam illud quod adhuc differtur, credamus futurũ. Nam ipse quoque Christus dominus hoc solet, sæpe in eisdem rebus, sæpe etiam in contrariis duas prophetias pariter collocando: quarum vnam hic impleat, alteram spondeat in futuro: vt ab his qui de promissionibus eius pertinacius dubitant, ex hac quæ iam facta est, etiam illa quę impleta nondũ est, credatur implenda. Siquidem & illis qui propter ipsum mũdi huius cuncta contemnerent, centuplum in præsenti tẽpore, in futuro autem vitam promisit æternam: ex his vtiq; quæ in præsenti sæculo præstat, vera esse etiã futura declarans. Quod etiã Ioannes hoc fecit loco, simul vtrũque ponendo: quoniã scilicet & baptizet in spiritu sancto, & comburat igne inextinguibili. Si igitur nõ & Apostolos baptizasset in spiritu, & quotidie omnes volẽtes, posses de eo quoq; quod simul posuit fortasse dubitare. Si verò quod difficilius vidĕbatur, & grandius, ac supra omnẽ prorsus esse rationem, factum tamen est, fitq; quotidie: quo modo illud quod & facilè, & iuxta rationẽ fit, non verum esse contendis? Quia verò dixerat, baptizabit vos in spiritu sancto, & igni: magnaq; hinc repromittebat bona: ne cuncta quę erãt dicta despiciens, in turpe te ocium relaxares, intulit ventilabrũ, perq; hoc iudiciũ designatũ. Nolite, inquit, putare sufficere baptisma, si post illud praui esse perstitis. Opus enim vobis est multa philosophia, multaq; virtute. Propterea illos per cõminationem securis, ad gratiã & lauacrum cohortatur: post gratiã verò lauacri, de ventilabro, igniq; inextinguibili deterret: atq; illorum, qui nec dũ baptizati sunt, nullã prorsus discretionem facit, sed generaliter: Omnis, inquit, arbor quæ non facit fructum bonum, exciditur, & in ignem mittitur: per quod cunctos profectò infideles significat puniendos. Inter baptizatos verò distinguit, quia proculdubio sic sciebat futurum, vt plurimi ex his etiam qui credidissent, indignum fide fructum suæ cõuersationis ostẽderent. Nemo igitur sit palea, nemo fide fluctuãs, nemo cogitationibus prauis obnoxius, vbilibet ab illis iactandus. Si enim in frumenti soliditate permanseris, etiamsi tribulatio irruat, nihil dabit incõmodi. Siquidẽ in area iacens frumentum, rapidæ etiam curruũ rotæ, nihil cõminuunt prorsus. Si verò in infirmitatem decideris palearum: & hic intoleranda patieris, à cunctis omnino cõcisus, & ibi immortale supplicium sustinebis. Siquidẽ omnes huiusmodi, etiam ante illius fornacis incendium, pabulum hic efficiuntur irrationalium passionũ, sicut & paleæ ab irrationalibus vorantur animalibus: & ibi rursus esca erũt ignium, atque materia. Neq; verò istud loquendi genus ociosum esse aliquis existimet. Nam recta edicere, ꝙ ipse de vniuscuiusque actibus iudicabit, nõ tanta sinit suscipi facilitate

Mat.19.d. Mar.10.d.

Luc.a 3.b. & 6.f.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sermonem. Quòd verò eundem sensum comparatione A permisceat, atque per eam astruit rem totam, efficacius suasit, & maiore consolatione auditorũ animos affecit: propter quod plurima eis dominus quoque ipse loquitur sic. Nam & agrum, & aream, & messem, & vineam, & torcular, & sagenam, & piscium capturam, cæteraq; huiusmodi, in quorum quotidie versabatur vsu, verbis suis sæpe miscebat. Quod etiam baptista hoc fecit loco, eorum quæ prædicta sunt præbens grande documentum, sancti scilicet spiritus donum: acsi diceret, Qui tantum potest vt etiam peccata dimittat, & sanctũ spiritum largiatur: quãto magis poterit ista perficere? Vidisti nempe quàm aptè resurrectionis iudiciiq; verbũ antè præmiserit. Et qua, inquit, ex causa noluit ea signa & prodigia memorare, quæ ab ipso continuò erant futura? quia scilicet hoc quod ait, maius omnibus erat, propter quoque istud cuncta illa facta sunt miracula. B Itaque caput ipsum ponens bonorum, simul omnia cõprehendit, destructionem profectò peccatorum, mortis interitum, maledictionẽ remotam, longa prelia dissoluta: in paradisum introitum, in cœlos ascensum, conuersationem cum angelis copulatam, futurorum communionem bonorum: pro his quippe omnibus sancti spiritus pignus accipitur? quem scilicet Euãgelista memorando, simul & resurrectionẽ corporum nominauit, & miracula illa signorum, & in cœlorum regno cõ
1.Cor.2.c. sortium. Et illa vtique bona, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, & in cor hominis non ascenderunt. Per illud nãque donum hæc nobis cuncta præstantur. Erat ergo superfluum mentionẽ facere signorum, quę paulò pòst essent futura, & certissima oculorum probanda iudicio. Magisq; oportuit disputari de his quæ in dubio erant, nempe ꝙ filius esset dei, ꝙ Ioannẽ absq; collatione præcederet, ꝙ peccatũ tolleret mundi, ꝙ de cunctis operibus exigeret profectò rationem, ꝙ spes nostrę vltra mensurã præsentis seculi tenderentur: atq; in futuro digna vnusquisque aut præmia susciperet, aut supplicia sustineret. Ista enim oculis interim inferri nõ poterant. Hæc igitur scientes omnia, maximo virtutis studio ferueamus, dũ adhuc certè in area sumus. Licet enim quãdiu hic degimus, de palea in frumentũ mutari, sicut cõtra multi ex tritico in paleam degenerarũt. Nequaquã ergo iaceamus, neq; ad omnẽ ventũ huc illucq; rapiamur: neq; scindamur à fratribus nostris, etiamsi exigui nobis videãtur & viles. Nam & frumentũ paleis mensura quidem minus est, sed natura precioſius. Ne igitur præteruolãs seculi huius vmbras atq; imagines concupiscas, quæ vtiq; ignibus præparãtur: sed amplectere humilitatem deo placitam, firmã scilicet ac dissolui omnino nesciã, quã nullus gladius incidere, nullus queat ignis exurere. Propter huiusce modi enim & paleas patienter expectat, vt fiãt ex illorum cõiunctione meliores. Propterea nondũ iudicij examen agitatur, vt omnes pariter coronemur, vt multi ad virtutem à viciis transeãt. Inhorrescamus igitur audiẽtes huius parabolæ sermonẽ. Siquidẽ ignis ille nescit extingui, & quo modo, inquis, inextinguibilis perseuerat? Nonne cernis solem istũ semper ardentem, & nunquã prorsus extinctũ?
Exod.3.a. Non legisti incensum rubum, nec tamen ipso incendio cõcrematum? Si ergo tu quoq; effugere vis flammã, misericordiæ operibus abunde circũdare, atq; hoc modo ne experimẽtum quidẽ illius ignis accipies. Si enim his quæ dicũtur, absq; vlla ambiguitate credideris, nec videbis quidẽ illud incendiũ. Si verò incredulus perseueres, ibi ipso satis experimento disces, quando iam non valebis effugere. Ineuitabile quippe suppliciũ est his, qui rectam vitam habere neglexerint. Neq; enim sola cuiquam fides sufficit ad salutẽ: nam & dæmones credunt, Iacobi.2.c. imò etiam cõtremiscunt: nihilominus tamen cruciatu suppliciisq; torquentur. Sed maximo etiam prorsus morum quoque indigemus ornatu. Propterea quippe & in ecclesia vos sæpius cõgregamus: non vt huc tantũmodo introisse videamini, sed vt aliquem fructum ex ipsa cõgregatione referatis. Si verò semper assitis, absq; vllo autẽ hinc discedatis profectu, nihil vobis ingressus iste, nihil hæc poterit prodesse sedulitas. Si enim pueros tradẽtes magistris, cùm nihil eos proficere viderimus, acerrimi cõtinuò accusatores efficimur magistrorum, abductosq; ab eis discipulos, ad alium doctorem sæpe transferimus: qua possumus satisfactione defendi, qui ne tantũ quidem studiũ virtuti tribuimus, quantũ terrenis istis exiguisq; rebus solemus impẽdere? sed vacuas semper domũ tabulas reportamus, cùm certè plures hic sint ac multo potiores magistri. Nam & prophetas, & Apostolos, & patriarchas, omnesque iustos per singulas quasq; ecclesias vobis adhibemus magistros: & nec sic quidẽ aliquid profectus acquiritur. Sed si duos aut tres psalmos ex more sonantes, & solennes orationes negligenter, & omnino prout casus quidem attulerit effundentes abeatis, abundè sufficere vobis creditis ad salutem: an nõ audistis prophetam loquentẽ, quin dominũ potius per prophetam: Populus iste labiis me ho- Esa.29.d.
norat, cor autẽ eorum longe est à me? Ne igitur & nobis istud pueniat, dele literas, vel potius sculpturas, quas in tua mente diabolus insculpsit, atq; affer mihi cor liberum à secularium curarũ tumultu, vt ibi quæ voluero omni cum licentia diligentiaq; conferibam. Nũc enim C nihil ibi potest aliud agnosci, quàm pessimi magistri teterrimæ illæ literæ: auaricia scilicet, rapina, dolus, zelus, inuidia. Et idcirco tabulas vestras quum accipio, eas nec legere quidẽ possum. Nõ enim illas inuenio ibi literas, quas vobis relinquimus cunctis certè dominicis diebus inscriptas: sed pro illis alias quasdã detortas scilicet, atque confusas: quas cùm deleuerimus, aliasq; denuò quę sunt de sancto spiritu, scripserimus, vos nihilominus abeũtes, ac diaboli magisterio vestra corda præbentes, offertis illi, vt suas ibi literas rursus inscribat. Quisnam igitur horum finis speratur malorum, etiamsi ipse nõ dicam, vniuscuiusq; vestrum conscientia recognoscit: Ego tamen opus meum implere non desinam, rectas vobis literas scribens. Sin autem vos studia vestra cassetis, nobis quidem merces manebit immobilis: vobis autẽ: sed nihil volo tristius dicere. Obsecro itaq; D rursus, ac deprecor, saltem studium imitemur erga ista paruorum puerorum. Illi enim primò quidem solas discunt in scholis literarum figuras, deinde illas nonnihil detortas dignoscere assuescunt, perq; ista paulatim ad certam viam perueniunt lectionis quę eisdẽ nihilominus literis cõtinetur. Hoc igitur nos etiam faciamus, virtutem in suas diducentes species discamus. Et primò quidem nõ iurare, ac non peierare nec maledicere meditemur. Inde quasi ad alia elementa venientes, discamus nõ liuore mentis, non amore corrumpi: non cura ventris, non ebrietate, non crudelitate delinquere, omnemq; prorsus animi superare torporem: post hæc verò ad spiritualia trãseuntes, meditemur cõtinentiam, ventrisq; neglectũ, iusticiam, castitatẽ. Deinde vt inanem quoq; gloriam respuamus: & sic modesti, ac mente cõpuncti, atq; hæc simul omnia copulantes, nostris inscribamus animabus: atq; ista domi, apud amicos, cum cõiugibus

Universidad de Deusto
Biblioteca

iugibus & liberis exerceamus omnia. Sed à primis interim ac facilioribus inchoemus, à nõ iurando videlicet: quod quasi primum disciplinæ elementũ sæpe meditemur, & præcipuè domi. Ibi enim plurimi sunt qui hanc bonam meditationẽ frequẽter impediant. Nunc enim aut negligens famulus, aut nequã, mentem à sui quiete deturbat. Nunc etiam cõtristat vxor, & ad indignationem iramq; cõuertit: nunc indocilis, atq; indisciplinatus filius, ad minas ac iuramentum excitat. Quòd si in domo sæpius ab his irritatus, nihilomin⁹ cœperis obtinere ne facilè ad iuramentũ traharis: poteris facilè victor etiã in publico permanere: atque ita neque in vxorem, neque in seruũ, neque in alium quenquã contumelioſus existere. Nam & vxor, vel laudãdo alterũ quempiam, vel semetipsam sæpe miserando, virum in maledictionis verba succendit: tu tamen ne cogaris vituperare laudatum, sed cuncta viriliter sustineto: & cùm à tuis seruis dominos videris laudari alienos, nihil omnino turberis, sed fer cuncta patienter. Sit tibi prorsus domus tua quasi quidam certaminis locus, & palæstra virtutis: vt ibi viriliter exercitatus, & omni cautione vallatus, his qui foris sunt absq; periculo miscearis. Hæc etiam in vana gloria cõtemnenda facere te cõuenit. Si enim inanem gloriam apud vxorem, seruosq; calcaueris: apud nullum prorsus alium hac facilè peste capieris. Vbique enim morbus iste tyrannicus & immanis, maximè tamen vxoris præsentia conualescit. Si igitur ibi eius violentiam destruamus, facile illam apud alios superabimus. Idipsum verò aduersus alia quoque vicia seruemus: domi contra illa exercentes animũ, & quotidiana meditatione firmantes, hac spiritali assidue vtentes palæstra. Vt autẽ faciliores huiusmodi exercitationes nobis esse possint, & castigationũ nobis aliquid inferamus, cùm de propositi quippiã lege transgredimur: sit verò castigatio ipsa nõ damnum aliquod inferens, sed mercedẽ, ac lucrum maximũ referens: id autem est, vt scilicet nosipsos condemnemus longiore ieiunio, & humi cubemus, atq; huiusmodi tolerantiã indicamus laborũ: sic enim vndiq; multa nobis lucra prouenient. Nam & hic dulcẽ vitam virtutũ ipsarum delectatione ducemus, & futurorũ dono potiemur bonorum, deiq; insolubiles amicicias sortiemur. Veruntamen cauendum est ne eadẽ rursus proueniant, cùm hic vtilia fueritis dicta mirati, hinc digressi negligenter, & vt solet, proiicientes mentis vestræ tabulas, diabolo eas †scribendas rursus offeratis. Quid ergo faciendũ est? Cùm hinc vnusquisq; discedit, vocet coniugem suam, cui omnia ista memoriter replicet, eamq; sibi in hoc opus copulet adiutricem, atq; ab hodierna iam die bonam istam frequentet palæstram, quasi oleo quodã, vsus sancti spiritus auxilio. Sed & si semel, & si iterum, & si sæpe ceciderit hæc exercens, nihil omnino desperes: sed sta rursus rursusq; cõgredere, nec antè prorsus absistas, quàm claram victo diabolo tibi texas coronam, & thesauro tutissimo opes virtutũ recondas. Si enim in vsum semel bonæ istius philosophiæ transeas, etiamsi postea aliquis ibi torpor obrepat, nõ tamen facilè poteris horũ quippiam quæ præcepta sunt, transgredi, bona scilicet consuetudine firmitatẽ iam imitante naturæ. Quàm enim facile est dormire, comedere, bibere, respirare: tam nobis facilia erunt etiam opera virtutis: ex qua etiam capiemus honestissimam voluptatem, quietissimo in portu sedentes, & tranquillitate continua perfruentes. Sic enim nauim nostram variis opibus onustam ad illam appellemus vrbem in die illa, & coronas perpetuas cõ-

sequemur: quas omnibus nobis eueniat promereri, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium, cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia duodecima ex cap. iij.

TVnc venit Iesus à Galilæa in Iordanem, vt baptizaretur ab eo. Ioannes autem prohibebat eum dicens, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me? Cum famulis dominus, cum reis iudex baptizandus venit: verùm nihil tibi hinc conturbationis oriatur, in his quippe humilibus illius sublime resplendet. Qui enim dignatus est tanto tempore gestari vtero virginali, cumq; nostra illinc procedere natura alapis cædi, atque crucifigi, cunctaq; perpeti quæ passus est: quid miraris etiam si baptizari suscipiat, cumq; aliis ad seruum venire nõ respuat? Illud est quippe admirationis omnimodo plenum, q⁹ scilicet ille qui erat deus, homo fieri voluit. Iam verò alia iuxta rationis ordinẽ consequuntur. Propterea enim & Ioãnes præoccupans dicit, quoniam non sit dignus soluere corrigiam calciamẽti eius, cunctaq; alia: ex quibus illud est, q⁹ sit omnium iudex, & secundum meritũ vnicuiq; retribuat, quodq; sanctũ spiritum omnibus liberaliter largiatur: vt cùm eum videris ad baptisma venientem, nihil prorsus humile suspiceris. Idcirco enim Ioannes præsentẽ quoq; illum prohibet dicens: *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Quia enim illud erat baptismũ pœnitentiæ, & in accusationem peccatorũ inducebat, ne quis putaret, quoniã & ipse tali proposito ad Iordanem veniret: præmuniit hoc, agnum certè illum ac redemptorem vocãdo, omnium quæ in orbe erant peccatorum. Qui enim cuncta humani generis poterat peccata delere, multo magis absq; omni erat ipse delicto. Propterea ergo non dixit, Ecce qui est immunis à peccato: sed (quod vtiq; multo erat amplius) qui tollit, inquit, peccatum mundi: vt post *ipsum illud quoq;* cũ omni iã facilitate suscipias, cumq; susceperis, animaduertas quòd alia quędam dispensans veniat ad baptismum, propter quod & venienti clamat Ioãnes, *Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Et nõ dixit, tu baptizaris à me? Nã & illud metuit dicere. Quid ergo? Et tu venis ad me? Quid igitur Christus? quod postea fecit in Petro, hoc prius in Ioãne seruauit. Nam & ille pedes sibi eum lauare prohibebat: sed cùm audisset, quod facio ego, nescis modo, scies autem postea: &, nõ habebis partem mecum: celeriter ab intentione sua destitit, atque in diuersam trãsiuit repentè sententiam. Et iste similiter cùm audisset, *Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam*: parêre non distulit. Non enim erant pertinaciter contentiosi, sed dilectionem suam atq; obedientiã ostendebant, per quæ omnia domino meditabantur esse subiecti. Cõsidera verò quemadmodum illum per hæc ipsa à cunctatione deducat, per quę præcipuè id quod fiebat, videbatur esse suspectius. Neq; enim ait, ita iustum est: sed, sic (inquit) decet. Quia enim maxime ipso esse ducebat indignũ vt baptizaretur à famulo, aduersus indecentiã contrariũ eius opposuit: ac si diceret, Nõne istud vt quoddã indecens refugis, & idcirco me prohibes? Propterea ergo dimitte, quia est vtique decentissimũ. Nec verò ait simpliciter, sine: sed addidit, modo. Non enim (inquit) erũt ista perpetuò, citò me in his quę cõcupiscis videbis: nũc verò sine istud impleri. Deinde quemadmodũ deceat, ostẽdit. Vnde igitur illud decere mõstrauit? Quia, inquit †omnẽ iustitiã implebimus. Hoc quippe signauit, dicendo: *Sic enim decet nos implere omnem iustitiam.* Iustitia siquidẽ est, omnium

Mat. 3. & Luc. 3. d

Ioan. 13. d

†oblitteranda]

†totam legem]

Universidad de Deusto
Biblioteca

mandatorum plena custodia. Quia vtique iam,inquit, cuncta alia mandata perfecimus:hoc autē solummodo erat reliquum,id quoque ipsum oportet adiungi. Venit enim soluere maledictum, quod erat ob præuaricationem legis impositum. Prius igitur me,inquit,illā oportet implere, vosq; à maledictione eius eruere: ac tū demum ei cessationem dare. Decet itaque omnem me implere legem, quia vtiq; decet etiam maledictū soluere, quod ob præuaricationem legis illatum est: propterea quippe & carnem assumpsi, & veni. *Tunc dimisit eum. Et baptizatus Iesus, confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cœli, & vidit spiritum dei descendentem sicut columbam, & venientem super ipsum.* Quia enim multo maiorem illo esse Ioannem putabant, eo ꝙ omni tempore in eremo versaretur,esletq; summi filius sacerdotis, stola tali indut⁹:

†& ꝙ omnes ad baptismum vocaret,&]

†quodq; maximè admirationē mouebat] desterili matre progenitus: Iesum verò ꝓpterea ꝙ de obscura natus esset puella: (nam plurimis adhuc virginitatis erat partus incognitus) & ꝙ nutritus esset in domo, & in omnium medio versatus,& cōmuni hac veste tectus,facilè illo inferiorem putabāt,nondū eorum scientes aliquid quæ adhuc habebātur abscōdita. Accessit autē vt etiam baptisma ipsum à Ioāne susciperet: quod certè maximè abundat ad confirmandum istius suspicionis errorem, etiamsi illa quæ prius posuimus defuissent. Arbitrabantur enim,ꝙ hic vnus esset quidam è vulgo:nec putabāt quòd si ille singulare ac magnum aliquid obtineret,ad baptisma inter cæteros venire potuisset. Propter quod videbatur Ioannes multo illo admirabilior, multòque præstantior. Ne igitur apud plurimos opinio ista firmaretur, baptizato illo & cœli aperiuntur, & spiritus sanctus continuò descendit, & cum spiritu sancto vox patris vnigeniti sui prædicat dignitatem. Quia enim vox illa quæ dixit, *Hic est filius meus dilectus*, credebatur à multis Ioanni potius conuenire: nec enim adiecit, vt diceret, iste qui baptizatus est: sed, iste, simpliciter:& vnusquisq; id quod auditū est,de baptizante magis quàm de baptizato dictum putabat, tum ob ipsam baptizātis dignitatem, tum propter omnia illa quæ diximus: venit spiritus sanctus in specie columbæ, & vocem traxit ad filiū, cunctisq; fecit esse perspicuum, quia istud quod ait, *Hic est filius meus dilectus* non de Ioanne baptizante, sed de filio baptizato deberet intelligi. Et cur,inquis,non crediderūt quum talia fierent?quia etiā sub Mose,quādo & si nō talia, plurima tamē sunt facta miracula:nihilominus post illa omnia,post voces,post tubas,post tonitrua,post fulgura,& vitulū fabricauerūt, & Beelphegor initiati sunt: ita & hi ipsi qui tunc aderant,cum vidissent Lazarum suscitatum,tam longè tamen à credendo ei qui hoc ipsum operatus fuerat refugerunt,vt ipsum quoque interficere sæpe conati sint. Si igitur resurrectionem à mortuis ante oculos habentes, ita tamē erant maligni:quid miraris si delatam cœlitus vocem minimè receperūt? Quādo enim anima ingrata fuerit ac praua,morboq; inuidię oppressa,nullo omnino horū superatur: vt è regione voluntas bona vnà cum fide omnia suscipit,nec admodū indiget signis iuuari. Ne igitur quæras,quo modo non crediderunt:sed illud require, si non omnia facta sint propter quæ illos oportuerat credere. Siquidē per prophetā deus pro illis omnibus quæ facere cōsueuit,hūc satisfactionis modum instituit. Quia enim erāt Iudæi profectò perituri, extremoq; supplicio deputandi, ne quis de illorū malignitate ꝓuidentiā culparet dei, ait: Quid est quod debui facere vineæ meæ, quod ei adhuc nō fecerim? Idipsum itaq; etiam hoc est cōsiderandū loco, quid scilicet oportuerit fieri,quod à deo factū esse possit negari: & si quādo de dei prouidentia aliquis sermo moueatur,hoc vtaris satisfactionis modo, aduersus eos qui illi de multorū malicia obtrectare conātur. Cōsidera igitur quāta hic faciat opera mirāda,& initia futurorum. Non enim paradisus,sed cœlum aperitur ipsum:illa verò cōtra Iudæos oratio in aliud tēpus differatur. Nūc verò,domino iuuante,ad institutum sermonē reuertamur. *Et baptizatus Iesus, ascendit protinus ex aqua, & aperti sunt cœli.* Cuius igitur rei gratia cœli patuerunt? Vt discas etiam tu cùm baptizaris, hoc fieri, deo te iam ad patriam cœlestem vocāte,nihilq; cōmune cum terra habere suadēte. Quod & si nō vides,tamen nō idcirco discredas. Semper enim inter initia spiritaliū, ac mirabilium dispēsationum apparent sensibiles visiones: taliaq; signa stupidioribus,claraq; visione egentibus,neq; vllam incorpoream naturā cōprehendere cogitatione valētibus præstantur, †vt ea cùm vel semel,vel postea fuerint prædicata, statim fidei ardore suscipias.] Nam & super Apostolos sonus factus est spiritus vehementis,& ignearum vtiq; linguarū species apparuerūt,sed non propter apostolos,verū ꝓpter tūc adstantes Iudęos. Nūc verò etiāsi euidentia signa non fiant,ea tamē quæ per illa demonstrata sunt suscipimus. Nam & colūba tunc ideo apparuit, vt extenti quodā modo digiti vice dei filium Ioāni mōstraret:atq; vt etiā disceres,quoniā super te quoq; cùm sacro fonte dilueris,sanct⁹ spiritus veniat:iam verò nō visibili specie, qua vtique nō egemus, cùm nobis pro cūctis sola fides sufficiat. Nam signa nō credētibus sed incredulis dātur. Cur autē in specie venit columbę? Mansuetū hoc animal, ac mūdum est. Quia igitur ipse spiritus,māsuetudinis est spiritus, propterea in eius specie apparuit. Simul etiā veteris nos videtur admonere historiæ. Nā cùm vniuersum aliquando orbem naufragium cōmune mersisset, & omne prorsus hominum genus periclitaretur, istud interim certè animal apparuit, finemq; illius tēpestatis ostendit, atq; ore ramū portans oliuæ, pacem mūdo redditam nunciauit. Quæ omnia erant futurorū figura. Tūc enim multo erat hominum vita deterior, multoq; maiori digna supplicio. Ne igitur ipse desperes, illius te historiæ cōfirmat admonitu. Nam tum quoq; desperatis iam omnino rebus, liberatio facta est atq; correctio:sed tūc vtique per pœnā,modo verò per gratiā,atque ineffabilem indulgentiam redemptoris. Propterea & colūba cernitur nequaquā oliuæ ramū ferens, sed omniū malorum liberatorē nobis euidenter ostendēs,spemq; suggerens prosperorū. Non enim ex arca vnū educit hominē:sed postquā apparuit, vniuersum prorsus orbē attollit in cœlū, quæ certè pro oleæ ramo, omni generi hominū adoptionem detulit filiorum. Cōsiderans igitur tanti amplitudinē muneris, nequaquā illius inferiorē existimes dignitatē quia se in huiusmodi specie demōstrauit, Audio quippe dicentes aliquos, quantū inter hominē columbamq; discrimen est,tantā Christi & sancti spirit⁹ esse distantiā: quia ille quidē in nostra vtique natura, hic verò in specie sit visus colūbæ. Quid igitur ad talia respōderi potest?nisi ꝙ filius quidē dei, naturā hominis ꝓfectò susceperit, spiritus verò sanctus nō assumpserit naturā columbæ: idcirco Euāgelista,nō in natura, sed in specie colūbæ dixit: nec vnquā omnino postea, sed tunc certè solum in hac visus est figura. Si verò propterea minoris illū esse autumas dignitatis,inuenientur iuxta ratiocinationem tuā Cherubin quoq; multo esse potiora: & tāto vtique, quanto

†vt etiamsi ista postea non fiāt,ea tamen quæ ex ipsis sūt manifestata, semel atq; ab initio fide suscipias]

Act.2.a

Gene.8.b

Exo.19.& 32.

Ioan.11. & 12.

Esa.5.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ezec.11.d. & 17.a. Deut.7.a. Gene.18.& 19.a.& 32.a.f. Iosue 5.d.

quanto colũbæ aquila præcellit, siquidem istius quoque illa susceperè figuram. Et rursus præstãtiores angeli esse credentur: sæpe enim in figura hominũ ostẽsi sunt. Sed non est istud, omnino nõ est. Aliud nãque est ipsius rei veritas, aliud verò temporalis visionis submissio. Noli igitur erga bene merentẽ ingratus existere, noli ei vicẽ referre cõtrariam, qui tantorũ rigauit te fonte donorũ. Vbi enim adoptio filiorũ est, ibi etiã omnium malorũ prorsus interitus, & cũctorũ collatio fit bonorũ. Propterea Iudaicum quidẽ baptisma aboletur, ac definit, nõ strũ verò sumit exordiũ. Quódque in paschæ mutatione factũ est, idipsum efficitur innouatione baptismatis. Nam & pascha cùm vtrũque dominus celebrauerit, illi quidẽ terminũ posuit, huic verò principiũ. Hic verò Iudaicũ postquã impleuit baptisma, cõtinuò etiam ianuas illi quo ecclesia vtitur, reserauit. Sicut ergo in vna tunc mensa, ita in vno nũc flumine & approbauit vmbrã, & addidit veritatẽ. Sancti enim spiritus gratia, in Christi baptismate est. Ioannis verò baptisma, hac donatione priuatur. Propterea igitur cùm quidẽ alij baptizarẽtur, nihil tale factũ est omnino. In isto verò solo qui illud erat traditurus, impletur: vt cũ his quæ dicta sunt etiam illud addiscas, q̃ scilicet nõ †erat meritũ baptizãtis ſsed baptizati virtus operata est. Tunc enim & cœli aperti sunt, & spiritus sanctus superuenit. A veteri quippe nos in nouũ transferens testamentũ, & portas nobis supernas reclusit, & sanctũ inde spiritũ misit, qui ad illa nos patriã cum dignitate maxima cõuocaret. Nõ enim angelos nos, neque archãgelos faciens: sed dei filios, atq; dilectos ad gloriã ducit æternam. Hæc igitur vniuersa cõsiderans, videlicet & charitatẽ vocantis, & illius ad quam vocaris patriæ claritatem, & honorẽ quo vtique donatus es, vitam exhibẽs muneribus cõgruentem, cruciñge te mũdo, tibiq; mundũ, cùmque omni diligentia cœlestis in te decus cõuersationis exorna. Nec quia corpus tuũ translatũ adhuc in cœlum non est, ideo iam putes cum terra aliquid te habere commune, cùm caput iam certè tuũ regnet in cœlo. Et idcirco quum huc dominus prius aduenisset, atq; angelos adduxisset: tunc te assumpto illuc abiit, vt tu quoq; priusquã illuc ascẽdas, discas fieri posse, vt tu in terra tanq̃ in cœlo cõuersetis. Permaneamus igitur custodiẽtes eam quã initio suscepimus dignitatem, & futura quotidie regna queramus, omniaq; præsentia vmbras esse prorsus ac somnia iudicemus. Neq; enim si rex terrenus aliquis assumẽs te pauperem ac mendicũ, repentè sibi adoptaret in filium, tu iam ad tugurium & tugurij tui respiceres vtilitatem: & certè nõ grandi hęc discrimine separãtur: ita nunc igitur nihil præsentiũ putes esse precio sum. Longè quippe maiora sunt ad quæ vocatus es capessenda. Qui enim vocat, dominus angelorũ est: ea verò quæ conferentur bona, & explicatione sermonis, & cogitationẽ mentis excedunt. Non enim te à terra transponit in terram, vt terrenus iste rex: sed à terra extollit in cœlum, & à mortali ad immortalẽ profectò naturam, atq; ineffabilem gloriam: quæ tunc solummodo bene cernenda à nobis erit, quãdo etiam possidenda. Tantorũ igitur particeps futurus bonorũ, noli auri argentiq; curis onerare mentem, cæterisq; huiusmodi vmbris atq; imaginibus illudere. An forte nõ putas omnia ista quæ cernimus, comparatione cœlestis regni mendicorũ panniculis esse viliora? Et quẽadmodũ illo eris honore dignus, quamve satisfactionem parabis, imò quę nõ supplicia persolues, post tam grãde donũ ad vomitum priorẽ transcurrẽs? Non tam enim quasi homo simpliciter, sed vt dei filius peccans, seuerius punieris: & ipsa excellentia dignitatis, maioris tibi fiet causa supplicij. Nam nos quoq; haud similiter famulos peccantes castigamus & filios, etiã si ex æquo deliquerint: & maximè quãdo magna à nobis aliqua fuerint beneficia cõsequuti. Si enim ille qui paradisi fuerat sortitus habitaculũ, propter vnum vtiq; delictũ tanta post honorem pertulit mala: nos postquã cœlum accepimus, & cohæredes vnigeniti facti sumus, quã veniam sperare poterimus, si ad serpentem curramus post columbam? Non est hic enim, terra es, & in terram ibis: *Gene.3.d.* & operaberis terram: nõ illa (inquam) audiemus priora: sed quod est multo his amarius, tristiusq;, exteriores tenebras, insolubilia vincula, vermem perpetua venena fundentem, & stridorẽ dentium flebiliter insonantem. Et sanè meritò: qui enim nec inter tanta beneficia melior effectus es, iustissimè extrema illa atque sæuissima tormenta patieris. Cœlum aliquãdo Helias aperuit, & *3.Reg.17.* clausit: sed vt pluuiã aut emitteret, aut teneret: tibi autem nõ idcircò apertum est cœlum, sed vt illuc pfectò cõscenderes: quodq; est amplius, non vt ascenderes tantum, verùm vt alios quoque si velles, simul leuares, tantam tibi in suis omnibus potestatem fiduciamq; donauit. Quia igitur ibi est domus nostra, ibi etiã omnia recondamus, nihil hic penitus relinquentes ne illud perdamus. Quicquid enim hic dimiserim⁹, amittimus. Hic siquidem & si ostiis thesauros tuos, & si clauibus, serisq; cõmunias, si apponas famulorũ mille custodias: & si superes omnes insidias malignorum, & si oculos effugias inuidentiũ, & si nulla per tineas dãna patiaris, etiamsi nullum omnino rebus inferat detrimentum vetustas (quod vtique inter impossibilia numerãdum est) mortem tamen nunquam valebis effugere, sed vno tibi momento tẽporis omnia illa rapientur: nec rapientur modo, sed in manus etiã inimicorum plerũque tradentur. Si verò in supernam illam domũ opes tuas transferas, omnia procul dubio ista superabis. Non enim ostium, non seras & repagula superponi erit necesse. Tanta est securitas illius ciuitatis, tam indespoliabilis regio, & quæ omnino inuia corruptioni, malitiæq; permaneat: quod certè cõstat esse verissimum. Nónne igitur extremæ vecordiæ est, hic quidẽ vbi reposita corrumpuntur ac pereunt, omnia congregare: ibi verò vbi quæcũque recondimus, intacta permaneant, augeanturq;, ne minimam quidẽ reponere partẽ, & hoc cùm ibi sumus sine fine victuri? Propterea nec gentiles fidem his quæ à nobis dicuntur, accõmodant. De actibus enim, non de sermonibus nostris futurorum volunt habere documẽtum. Nunc verò cùm videant ædificari à nobis splendidas domos, agros, balnea atque hortorũ amœnitates parari, nolunt credere q̃ ad alterius nos vrbis pfectionem paremus. Si enim, inquiũt, verum esset istud, vendentes prorsus cũcta quę hic possidẽt, illuc pfectò præmitterẽt. Idq; ex his quę hic fieri solent, cõiectãt. Videmus quippe locupletiores quosq;, domos atq; agros illis maximè in vrbibus cõparare, in quibus habitationẽ firmare statuerũt. Sed nos è cõtrario facimus, & terram quidem quã paulò pòst relicturi sumus, multo cum studio nobis parãtes, pro paucis certè iugeribus, & exiguis habitaculis non modo aurum, sed proprium quoq; sanguinem frequenter impendimus, Vt verò cœlum nobis emamus ipsum, ne hæc quidem quæ nostris vsibus superant, erogamus. Et hoc cùm & exiguo illud precio emere possimus, & in perpetuũ possidere, si semel emerimus. Propterea extremas meritò pœnas luemus, nudi illuc euntes, ac pauperes. Quinimmo non pro nostra

†baptismi puritas]

Luce.2.b. Actu.1.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

paupertate tantum, verũetiam pro eorum quos noſtri A
ſimiles facimus, intolerabilia etiam ſupplicia perferemus. Cum enim videant gentiles eos quoque erga iſta ſtudium omne figentes, qui cœleſtibus myſteriis perfruuntur, multo iam ipſi magis præſentia contuentur, plurimum ſanè ſuper noſtrũ caput ignium hinc quoq; cõgregantes. Quãdo enim nos qui eos deberemus docere cuncta hæc contemnere quæ videntur, ipſi ex omnibus maximè illos in iſtorum deſiderium cõcitamus: quemadmodum ipſi ſalui eſſe poterimus, qui certè pœ-
Matth.5.b nas pro aliorũ quoq; perditione ſoluemus? Nõnne audis Chriſtum loquentem, quoniam pro ſalibus nos eſſe in hoc mũdo velit, atque lampadibus, vt & diffluentes deliciis reſtringamus, & pecuniæ ſolicitudine obtenebratos illuminemus? Quando igitur ipſos potius pellimus in tenebras, mollioreśq; ac magis laxos reddimus: quæ tandem nobis ſupererit ſpes ſalutis? Nulla eſt, om- B
nino nulla: ſed mugientes prorſus, preſſiśq; dentibus infrementes, manibus ſimul ac pedibus colligatis, in gehennæ trudemur incendium. Et hoc poſtquã nos abundè diuitiarum cura cõfecerit. Hæc igitur omnia conſiderantes, vincula tanti abrumpamus erroris, vt nec in illa incidamus, quæ nos inextinguibili igni tradant, & præſenti hac catena ſolicitudinũ liberemur. Qui enim pecuniæ ſeruit, & præſentibus cõpedibus ſtringitur, & futuris paratur: qui verò iſtius cupiditatis immunis eſt, vtraque libertate potietur: quam vt ipſi etiam conſequamur, grauiſſimum auariciæ conterentes iugum, ad cœli faſtigia ſubleuemur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & honor cum patre, & ſpiritu ſancto in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia decimatertia ex cap. iiij.

VNc ductus eſt Ieſus à ſpiritu in deſertum, vt tentaretur à diabolo. Et cum ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Qui
Deut.8.a. *reſpondens dixit: ſcriptum eſt, Non in ſolo pane viuit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc aſſumpſit eum diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius dei es, mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim, Quia*
Pſal.90.c. *angelis ſuis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Ieſus rurſum.* Tunc iſtud, ad quodnam tempus aptandum eſt? Proculdubio ad illud quo deſcenderat ſpiritus ſanctus: poſtquã deſuper delata vox dixiſſet, Hic eſt filius meus. Mirum eſt verò quòd dixit à ſpiritu, nimirum ſancto: ab hoc enim illum in deſertum ductum eſſe ſignificat. Quia enim omnia ad nos erudiendos, & facienda ſibi & patienda ſuſceperat, in eremum quoque ſe patitur abduci, & cum diabolo inire certamen: vt vnuſquiſque cùm fuerit baptizatus, ſi poſt baptiſma maioribus tentationibus vrgeatur: non vtique turbetur, quaſi inſperatum ſibi aliquid obuiauerit: ſed permaneat cuncta viriliter ſuſtinendo, vtpote quæ ſibi conſequenter contigerint. Idcirco enim accepiſti arma, non vt ocieris, ſed vt pugnes. Propterea deus in te tribulationes irruere permittit. Primò quidem, vt diſcas quoniam Chriſti baptiſma multo te fecerit fortiorem. Deinde, vt in egregia illa animi mediocritate permaneas, neque donorum magnitudine eueharis, dum te ſcilicet tentationes cohibent & refrænant. Ad hæc verò, vt malignus ille dæmon, cùm de tua à ſe diſceſſione dubitat, ex ipſa tribulationum tolerantia diſcat, q̃ perfecta ab illo abrenunciatione diſceſſeris. Quartò, vt fortior, & ipſo prorſus ferro valentior, tentationũ exercitatione redaris. Quintò, vt capias grande documentum theſaurorum tibi à domino creditorum. Neque enim ſuperueniret tibi, neque aduerſus te diabolus irrueret, niſi in maiore te poſitum honore conſpiceret. Hinc enim aduerſus Adam inſurrexit ab initio, quia multa illum dignitate vidit cõſpicuum. Propterea & contra ſanctum Iob nequiciæ ſuæ arma commouit, quia vtique videbat illum ab omnium deo miris laudibus coronatum. Quo
modo igitur dominus dicit, Orate ne intretis in tenta- *Matt.26.d*
tionem? propterea non eum vltrò iſſe in eremum, ſed à ſancto ſpiritu ductum eſſe Ieſum cõmemorat, iuxta diſpenſationis profectò rationem: vt nos videlicet apertiſſimè ſignatum eſſe videamus, quia nõ ſponte noſipſos in tentationes oporteat inſilire: ſed ſi cõtracti fuerimus, viriliter repugnare. Et conſidera quónam illum aſſumens ſpiritus duxerit, nõ in vrbem, neq; in forum, ſed in eremum. Quia enim diabolum volebat allicere, non de eſurie ſolum, verumetiam de loco occaſionem illi tentationis ingeſſit. Tunc quippe maximè aliquos diabolus aggreditur, cùm ſolos viderit, atq; ab aliis ſegregatos. Sic deniq; mulierem ab initio aggreſſus eſt, *Gene.3.*
ſolam illam excipiens, atq; à viro inueniens ſeparatam. Quando enim viderit aliquos copulatos, haud ſimiliter audet accedere. Vnde maximè oportet etiam ob hanc cauſam frequenter nos aliis aggregari, vt non facilè in diaboli captionẽ paremur. Inuenit ergo illum in inuio ſolitudinis. Quòd enim talis eſſet eremus, Marcus diligenter notauit de domino, dicens: Et erat cum *Mar.1.b.*
beſtiis. Cõſidera verò cum quãta ad eum arte malignitatis accedat, quòdve præcipuè tempus obſeruet: non enim ieiunantẽ tentat, ſed eſurientem, vt ſcilicet diſcas quàm ſit bonũ grande ieiunium: & quia hæc aduerſus
C diabolum arma ſint maxima, quodq; poſt baptiſma nõ deliciis atq; temulentiæ, non menſæ epulis onuſtæ, ſed ieiunio animũ debemus intendere. Propterea enim & dominus ieiunauit, non quia hoc indigeret ipſe, ſed vt nos vtiq; doceret, quibus peccata ante baptiſma dominatio ventris intulerat. Vt enim ſi aliquis ægrotũ quem ad ſanitatẽ reduxit, iubeat illa nõ facere ex quibus morbus ille cõtigerat: ita etiam poſt baptiſma ieiunium cõtra vicium edacitatis induxit. Nam & Adam de paradiſo intemperantia ventris eiecit, & diluuium ſub Noë iſta commeruit, & fulmina in Sodomitas ipſa deduxit. Et ſi enim fornicationis quoque ibi crimen horrebat, ſed hinc tamẽ vtriuſq; radix ſupplicij pullulauit. Quod
Ezechiel quoque notando dicebat: Veruntamen hoc *Ezech.16.f.*
erat peccatũ Sodomorum, quoniã in ſuperbia, & in ſaturitate panum, & in abundantiis effluebãt ac laſciuie-
D bant. Et ſic etiam Iudæi maxima prorſus mala frequenter operati ſunt, & ad iniquitatem deliciis, atque ebrietate præcipites acti: propterea & ipſe quadraginta dies ieiunat, nobiśq; oſtendens remedia ſalutis. Nec tamen vltrà progreditur, ne ſcilicet rei admirandæ exceſſus incredibilẽ faceret ſuſcepti hominis veritatem. Nunc verò nequaquã fit iſtud, quia prius Moſes & Helias dei potentia ſuſtentati, in hanc ieiunij longitudinem peruenire potuerunt. Si verò vlterius progreſſus fuiſſet, plurimis etiam incredibilis fuiſſet carnis aſſumptio. *Cum igitur quadraginta dies ac noctes ieiunaſſet, poſtea eſuriit.* Occaſionẽ diabolo tentandi præbens, vt prius ipſe cõgreſſus quo modo etiã ab aliis vinci poſſit, oſtenderet. Sic enim faciunt athletæ, qui cùm diſcipulos ſuos vincere docent, data opera in palæſtris cum aliis certamen exercent, vt in luctantium corporibus faciant artem ſpectare vincendi: quod in hac quoq; colluctatione cõſtat

eſſe

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse effectum. Quia enim diabolum ad certandum voluit attrahere, esuriem suam ei fecit manifestam, & non repulit accedentem. Sed cùm eum suscepisset ad luctam: & semel, & iterum, & tertiò cum facilitate quę eum maxime decebat, elisit. Sed ne ipsas victorias trāscurrēdo vtilitatibus vestris aliquid detrahamus, à primo inchoantes cōflictu, vnumquodq; certamen diligētius indagemus. Postquam enim esuriit, inquit: *Accedens tentator dixit ei: si filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Cùm enim audisset venientem de cœlo vocem, atq; dicentem: Hic est filius meus dilectus: audisset etiam Ioannē testimonium illi tam insigne perhibentem, ac deinde ipsum esurientem videret, magno teneri cœpit ambiguo. Nam neque hominē illum esse nudum credere poterat, propter ea quę diuina vox de eo protulerat: nec rursus istud recipere quòd filius esset dei, quem esurientem videbat. Itaque maxima rerum conclusus angustia, voces emittit ancipites. Et sicut in rerum primordiis accedens ad Adam, finxit illa quæ non erant, vt quę erant disceret: ita hic quoque nescius manifestè susceptī hominis ineffabile sacramentum, & quisnam esset hic præsens: alia retia iācere molitur, per quæ se absconditū istud atque secretum opinatur addiscere. *Si filius, inquit, dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Non dixit, quandoquidem esurias: sed, si filius dei es: videlicet existimans posse se illi aliquid per laudum blandimenta suffurari. Idcirco non cōmemorauit esuriem, ne hoc ei quasi exprobrare atq; obiicere videretur. Magnitudinem quippe tantæ dispensationis ignorans, istud ei erubescendum putabat: propter quod dolosa illum adulatione palpando, solius mentionem facit dignitatis. Quid igitur Christus? Insolentiā eius fastumq; deiiciens, & ostendēs id quod acciderat nec confusione dignum, nec indignū sua esse sapientia: id quod ille in eius adulatione absconderat, in medium profert, palamq; constituit. *Non in solo, inquit, pane viuet homo.* Ita nihil erubuit à necessitate ventris incipere. Tu verò maligni dæmonis perpende nequiciam, & vnde faciat initia luctandi, & quemadmodum propriæ non obliuiscatur artis. Per quæ enim & primum expulit hominem, & alios certè plurimos malis mille circundedit: per hoc etiam nunc texit dolos, prouocans scilicet ad ventris intemperiem. Multos igitur stultorum nunc etiam audire possumus, qui dicant mala propter ventrem innumera committi: sed Christus ostendit, quòd amatorē virtutis nihil tyrannis ista indecens facere compellat. Denique & esuriit, & non obedit imperanti: nos profectò erudiens ne vnquam diabolo credamus. Quia enim primus homo hinc offendit deum, legemq; transgressus est: ex abundanti te docet, quòd & si nō tibi præuaricationē ille præcipiat, nec sic quoque esse credendum. Et quid dico præuaricationem? etiamsi aliquid vtile dæmones loquantur, nec sic quidem illos debes audire. Sic enim etiam illos dæmones loqui vetuit, qui eum dei filium prædicabāt: & Paulus rursum idipsum inclamantes increpauit: & certè erat vtile quod dicebant: sed magis eos magisq; deprimens, eorumq; insidias destruens, exagitabat salutaria quoq; dogmata prędicantes, vndiq; eorū ora claudens, & tacere præcipiens. Idcirco ne hic quidē dictis eius annuit Christus: sed quid ait? *Non in solo pane viuet homo.* Quòd verò dicit, hoc est, potest esurientem deus etiam verbo pascere. De veteri autē testimonium protulit testamēto, nos docens vt siue famem, siue aliud patiamur aliquid, nunquā tamen dominū relinquamus. Si verò quis dixerit, & quidem debuit hoc quod petebatur ostendere: respōdebo, Cuius rei gratia? quāve id exigente ratione? Non enim vt crederet hæc ille dicebat, sed (quantū opinabatur) vt ipsum de infidelitate cō uinceret. Siquidem etiam primos homines hac arte decepit, eosq; parū deo credidisse cōuicit. Contraria enim dei dictis dixit ille ꝓmittens, eosq; inanibus spebus inflauit: quū persuasione fecisset incredulos, etiam ab illis bonis, quibus fruebātur, excluſit. Sed Christus ostēdit se neq; tunc diabolo, neq; postea Iudæis, iuxta diabolū sapientibus, signumq; postulātibus, annuisse: vbiq; nos docens, vt etiamsi aliquid eiusmodi facere possimus, nihil tamē vel absq; ratione, vel cū aliqua vanitate faciam⁹: nec diabolo vnquā credamus, etiāsi magna quædā necessitas vrgere videatur. Quid igitur sceleratus ille, atq; deuictus? Postquā ꝓceptum suū illi persuadere nō potuit, & hoc cum tanta vrgeret esuries: ad aliud ꝓcedit, & dicit: *Si filius dei es, mitte te deorsum: scriptum est enim, Quoniam angelis suis mandabit de te, & in manibus tollent te.* Cur autē ad singula tentamenta istud ꝓponit, ac dicit, Si filius dei es? Idipsum etiā nunc facit, quod fecit in maioribus nostris. Sicut enim tūc de deo detrahens ait, Scit enim deus, ꝙ in quacunq; die māducaueritis, aperiētur oculi vestri: per hęc ostendere volens illos circūuentos esse à deo atq; deceptos, nullumq; ab eo beneficium cōsecutos. Ita hic quoq; idipsum profectò significat quodam modo, dicens: Frustra te filiū suū nominauit, taliq; donatione decepit. Aut si certè aliud est, documentum nobis aliquod tantę ostēde virtutis. Deinde quoniā ille fuerat de scripturis locutus, etiā dominus testimoniū illi ꝓtulit de propheta. Quemadmodū igitur Christus verba eius audiuit? nihil vtiq; indignatus est, nihilq; cō motus: sed cum multa modestia scripturarum ei rursus voce respōdet: *Non tentabis dominū deum tuum.* Nos vtique docens, ꝙ diabolum per patientiā ita oporteat, atque tolerantiam, nō per signa, superari: nihilq; ad ostētationē nostri, atq; amorem facere gloriandi. Cōsidera verò diaboli insipiētiā, de testimonio quoq; ipso quod protulit. Nam ea quidē quæ à domino prolata sunt, satis aptè vtiq; prolata: quæ verò ab illo vsurpata, ineptè nimium ac prorsus incongruè, nec ad rem de qua agebatur, aptè accōmodari possunt. Neq; enim quod scriptum est, Angelis suis mandabit de te: suadet vt se ipse iaciat, atque præcipitet: præterea verò neq; de domino istud dictum est, quanquā hoc quidem tum nō refellit. Et certè cum ille iniurioso sermone abusus fuisset, valdeq; cōtrariè: nemo enim à dei filio istud exposcit. Dæmonum quippe est seipsos iācere deorsum, dei verò homines erigere iacētes. Nam si potentiā oporteret ostēdi, non semetipsum temere proiiciendo ac præcipitando ostenderet, sed alios ꝓfectò saluādo. Cæterùm seipsum in præcipitia ac prærupta proiicere, diabolicæ est cateruæ. Quoties enim istud aliqui faciunt, consilio nimirum seductoris agitantur: at Christus etiam cùm ista dicta sint, nondum se tamen reuelat, sed quasi homo ei interim loquitur. Dicere enim, quia non in solo pane viuet homo: &, Non tentabis dominū deum tuum: non valde seipsum manifestantis erat, sed vnum se ostēdentis è cæteris. Neq; verò mireris, si diabolus Christo loquens, sæpe huc illucq; vertatur. Nam vt præliantes solent, cùm acceperint letales plagas, multo vtique sanguine perfluentes, tenebrasq; patientes, moribunda circunferre mēbra: ita hic quoq; prima statim ac secunda sauciatus plaga & vertigine correptus, in alia atq; alia verba deuoluitur: & tamē hic quoq; tertium certamen ingreditur, & ducens illum in mōtem excelsum valde, ostendit

Luce 4.f. *Actu.16.* *Deut.8.a.* *Matt.12.c.ē* *Mar.8.b.* *Luce 11.d.* *Pſal.90.* *Gene.3.a.* *Deut.6.c.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostendit ei omnia regna mundi,& dixit: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me: tũc dicit ei,* **Vade satana, scriptum est enim, Dominum deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* Quia enim iam in patrẽ ipsum nequissimus ille peccauerat, omnia quæ illius sunt sua esse dicẽdo, ac planè se deũ studeret profiteri, quasi cunctorũ esset creator: tũc eum iam vtique corripit:& nẽ tunc quidem vehementius, sed omnino simpliciter atque mediocriter. *Vade,* inquit, *satana.* quod præceptum magis quàm increpatio fuit.Postquã verò ei dixit, Vade,cõtinuò illum vertit in fugam. Neque enim aliis præterea tentationibus appetiit.Et quo modo,inquies,Lucas ait,quòd omnem tentationem consummauerit? Mihi quidem videtur is qui præcipua capita tentationum enumerauit, omnia dixisse, vt ea quoque omnia pariter intelligas quæ sub istis quasi principalibus cõtinentur.Hęc enim sunt quæ in se mala innumera cõprehendunt.Seruire ventri,inanis appetitu gloriæ quippiam facere, ac furioso pecuniarũ amore superari. Quod vtiq; etiam sceleratus iste cognoscens,quasi omnibus viciis fortiorẽ pecuniarum cupiditatem postremo loco posuit, antè iam quidem, & prorsus ab initio certaminis idipsum meditatione parturiens: extremum verò illud reseruans, quasi quod omnibus valentius esse iudicaret. Hic quippe mos deceptionis eius est, vt quæ magis ad supplantandũ idonea esse credit,hæc adhibeat extrema.Quod certè etiã in sancti Iob tẽtatione seruauit, propter quod hic quoque cùm ab illis quæ videbantur faciliora atque infirmiora cœpisset,ad fortius transiit. Quemadmodũ igitur istud superari oportet? ita proculdubio vt ipse Christus edocuit: vt scilicet refugiamus ad dominum, & ne fame quidẽ ipsa deiiciamur,credentes ei,quòd vel solo possit alere sermone: & ne in illis quidem quæ accepimus bonis,tentemus datorem, atque vt cœlestis tantũmodo gloriæ claritate contenti, terrena ista pro nihilo iudicemus: & semper sciamus esse *contemnendum,* quicquid mensurã necessarij vsus excesserit. Nihil enim sic diabolo subiici hominẽ facit,vt inhiare opibus, atq; habendi amore superari. Idq; ex his quæ nunc fiunt,facilè doceri potest. Nam modo quoque non desunt qui dicant: Hæc tibi omnia dabimus, si procidens adoraueris.Qui quidem homines sunt natura,sed per voluntatem suam diaboli facti sunt instrumẽta. Vnde & tũc non per seipsummet tantummodo,sed per alios quoq; accedebat ad Christum.Quod etiã Lucas significando dicebat, Discessit ab eo vsque ad tempus: ostendens q̃ postea per sua aduersus illum instrumenta pugnauerit. *Et ecce accesserunt angeli, & ministrabant ei.* Quandiu enim fuit in conflictu positus nequaquã eos apparere permisit: ne scilicet ante victoriam superandũ fugaret. Postquam verò illum per cuncta deuicit, & victum fugere præcepit, tunc angeli consequenter apparent: vt tu discas q̃ te quoque post cõfectam de diabolo victoriam, angeli repente suscipiant, plaudẽtes tibi, teq; stipatorũ vbiq; more comitãtes. Sic igitur & Lazarum post fornacem paupertatis ac famis, totiúsque angustiæ susceptientes angeli,ad requiẽ pertulerũt. Quod enim paulò antè memorauí,multa nunc eorum Christus ostendit, quibus nos postea perfruemur. Quia igitur hæc omnia propter te facta sunt,æmulare hanc atq; imitare victoriam.Et si ad te ex cultoribus dæmonis,ac de illa sapiẽtibus aliquis accedat, tibiq; exprobret, ac dicat: Si magnus quidem es atque mirabilis, transfer hunc mõtem: nihil omnino turberis, nec ad iracundiam velut quadam feritate rapiaris, sed commoda ratione respondens illud quod dominum certè tuum audisti paulò ante dicentem: Non tentabis dominũ deum tuum. Et si ille gloriam potentiamq; proponens, & infinitam pecuniæ multitudinem,adorare te iubeat, sta perseueranter prorsus, ac fortiter. Non solum enim in cõmunem nostrum omnium dominũ hoc diabolus fecit,sed quotidie prorsus quoscunq; famulos eius huiuscemodi machinis fretus oppugnat,haud in montibus solum, & in eremo atque deserto: nec per semetipsum tantummodo,sed in vrbibus,& in foris,& iudiciorum locis,& per homines naturæ nobis societate cõiunctos. Quid igitur facere nos conuenit? Ex toto videlicet illi non credere, atque obstruere prorsus auditum, & odisse etiam blandientem. Tuncq; illum auersari maximè,cùm maiora promittit: quia & Euam quando maximè spebus extulit,tunc vtique deiecit,magisq; illi inuexit incõmoda. Nam & hostis est ferox,& bellum infert nõ denunciatum. Nec tantum nos pro salute nostra, quantũ ille pro perditione decertat. Aduersemur huic igitur non sermonibus tantum,sed & operibus:nõ cogitationibus solum, sed & actibus: nihilq; ex his quæ illi solent placere faciamus. *Sic* enim omnia quę deo placitura sunt, faciemus.Nam *ille* quidem multa sæpissimè pollicetur, non vt det,sed vt potius accipiat:promittit plurima de rapinis,vt auferat regnũ atque iusticiam,& quasi quosdam laqueos tendens atque decipulas, thesauros pollicetur in terra,vt etiã nos & istis thesauris, & cœlestibus spoliet. Vult nos in hoc seculo ditari, ne diuites simus in futuro.Et si nõ potuerit per diuitias ab illa nos excludere beatitudine prẹmiorum,alia ad nos via,id est paupertatis, accedit: quod sanctum quoq; Iob impugnando faciebat.Quia enim vidit nihil ei nocuisse diuitias, retia ex paupertate contexuit,inde saltem credens eum posse laqueari:quo quid aliquãdo queat esse vecordius? Nam qui potuit modestè ferre diuitias, multo magis poterat etiam fortiter ferre pauperiẽ. Et qui præsentes opes absq; cupiditate possederat, facilè non requirebat absentes. Itaque beatus ille nõ opulentia, sed inopia factus est illustrior. Siquidem diuitias malignus spiritus auferre potuit, charitatem verò qua erga deum ille feruebat,non modo auferre nõ potuit, sed fecit etiam feruentiorem:& quẽ cunctorũ possessione nudauerat,maioribus postea fecit vestiri atq; ornari bonis. Et idcirco in magna rerum versabatur angustia,cùm quanto plures, quantoq; maiores admouit plagas, tanto eum potentiorem videret effectum. Itaq; cùm omnia peregisset,maximoq; tentationũ strepitu, explorasset, nihil tamen explicare potuisset, ad antiqua illa arma cucurrit, ad fœminam,& personam sibi induit, quasi piè aliquid prouidentis,per quam calamitatum eius tragœdiã miserabiliter inculcat: & simulat se ad ipsius ex tantis liberationem malis noxium illud afferre consilium: verùm nec sic quidem valuit obtinere. Vidit enim dolosam eius escam vir ille mirabilis, & loquentem ex diabolo cõiugem,maxima repentè prudentia in silentium coarctauit: quod nos quoque facere cõuenit. Nam etsi fratris,etsi amici charissimi, etsi cõiugis, etsi necessariorum,cuiuslibet alterius personã indutus,aliquid eorum quæ non decent loquatur: †non illum per quem loquitur, sed illum qui loquitur,‡ auersari atque horrere debemus. Nam modo quoque plurima simulia horum facit, ac personam cõsolantis & cõpatientis sibi sumens, multa dicit,quæ specie quidem cõmoda esse videntur, re verò letifera sunt: siquidem venenosis omnibus nocentiora verba nouit infundere.Blandiri enim vt noceat,

Deut.6.c. **abi post me Satana:* *ὑπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, vt habet vterq; codex regio. Erasmus tamen secus legisse videtur.*

Lucæ 4.b.

Lucæ 4.d.

Luc.16.e.f.

Iob 2.c.

†non à persona quæ il la profert, consiliũ recipere, sed à consilio pernicioso talia proferentem‡

Universidad de Deusto
Biblioteca

ceat, diaboli est: corripere verò vt prosit, dei. Nequaquam igitur aliter quàm se res habet intelligere conemur, neque per omnem modum vitæ huius tranquilla sectemur. Quem enim diligit dominus, corripit. Quãdo ergo prosperitate fruimur, & in malignitate viuimus, tunc magis nobis est ac magis dolendum. Nam semper quidem nos oportet metuere peccantes, maximè autem cùm nihil triste perpetimur. Quando enim per partes ab vno quoque nostrum deus pœnas exigit, leuiorem nobis ipsam animaduersionem facit: quãdo verò patientius nostra videtur dissimulare delicta, ad maximam nos in talibus permanentes pœnam reseruat: quando enim iustis non defit tribulatio, quanto magis illa expectanda est peccatoribus. Perpende igitur quanta Pharao dei patientia quondam potitus, extremam pro cunctis postea pertulit vltionem. Nabuchodonosor quoque postquam plurima & magna peccauit, grauius in fine punitus est. Et purpuratus ille dives, quo magis nihil triste sustinuit, hoc ipso infœlicior fuit. De præsenti enim vita deliciatus abscessit, dignam pro his omnibus vindictã daturus, vbi certè nec consolationem inuenire posset malorum. Et tamẽ sunt quidam ita frigidi prorsus ac stolidi, vt præsentia magis eligant, & ridicula illa verba depromant. Interim fruar præsentibus, & tunc de incertis videro. Indulgebo ventri, seruiam voluptati, abutar istius vitæ iucunditate: da mihi quod præsens est, accipe quod futurum est. Et in quo tandem ab hircis & porcis differunt tam irrationabilia proferentes? Equi, inquit, insanientes in fœminas facti sunt: vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. non concedit propheta, vt eos qui tales fuerint, homines nuncupemus. Quis ergo culpare nos poterit, quum hircos & porcos atq; asinis stultiores putamus eos, qui ea quæ clariora sunt quàm quæ cernuntur oculis, esse adhuc putãt obscura & ignota? Si enim nulli alij credis, audi dæmones saltem, quum dei potẽtia verberantur, qui certè ad nobis nocendum, omnia & facere meditantur, & dicere. Neque enim negare poteris quòd omnia illa agant ad nostram desidiam nutriendam, & gehennæ resoluendum timorem, atque vt nullum credatur futurum esse iudicium. Sed tamen hi qui ista cupiunt persuadere, clamantes nihilominus atque vlulantes, frequenter prædicant ibi exercenda supplicia. Vnde igitur hæc dicunt, & contra quàm volunt loquuntur? nequaquam aliundè, nisi quia ad istud cruciatus sui nimietate coguntur. Neque enim sponte vel hoc illi voluissent fateri, vel quòd à mortuis hominibus sæpe torquentur, vel quòd omnino aliquid triste patiuntur. Cur igitur hæc discimus? quia scilicet gehennam, etiam dæmones esse fateantur, qui à nobis gehennam credi omnino nolunt. Tu vero cùm tanto honore potiaris, & ineffabilium mysteriorum sis certè particeps, ne illos quidem inueniaris imitari: sed ipsis quoque deterior effectus es. Et quis, inquis, venit ab inferis, & talia nunciauit? Sed & de cœlo quis venit, & dixit quia deus sit qui cuncta condiderit? Animam quoque vnde nos habere manifestum est? Si enim solà illa creditum es quæ videntur, & de deo, & angelis, & de anima, ac mẽte dubitabis: sic tibi omnia prorsus veritatis dogmata deperibunt. Et certè si manifesta vis credere, inuisibilibus magis te oportet fidem quàm visibilibus commodare. Quanquam enim admirabile satis sit, magnumq; quod dixi, tamen verum est, & habentibus intellectum absque vllo ambiguo confitendũ. Oculi enim carnis sæpe falluntur, nõ vtique in illis quæ inuisibilia esse constat, illa quippe ex toto nesciunt, sed etiam in his ipsis quæ videntur aspicere. Falluntur autẽ & spacij longitudine, & aëris qualitate, & mente aliò intenta, & ira, & solicitudine, & mille aliis, quibus eorum perspicuitas impeditur. At vero mẽtis oculus si diuinarum scripturarum lumen recipiat, multò certius, atque ab omni prorsus errore alienum, harũ quæ sunt incipiet habere rerum iudicium. Nequaquam ergo nobis illudamus ipsi, neque præter desidiam vitæ, quæ de talibus est orta dogmatibus, etiam propter ipsa dogmata maius nobis conflemus incendium. Si enim iudicium non est futurum, neque pro malis actibus supplicia soluemus: sequitur, vt neque pro sanctis laboribus præmia capessamus. Perpendite igitur, quousque vestra blasphemia prouehatur, qui dicitis iustum, mitem, ac misericordem deum tantos suorum labores, sudoresque despicere. Et qua tandem istud poterit ratione defendi. Itaque etiam si aliundè omnino nequeas, exemplo tamen propriæ domus ista considera, & tunc manifestam hanc stulticiam deprehendes. Nam & si millies ipse sis immisericors atque crudelis, & vltra omnes feras rationis extraneus, nequaquam tamen pateris vt amantem tui seruulum moriẽs inhonoratum relinquas, quem certè & libertate donas, & pecunia, cæterisq; muneribus: & quia ipse nihil ei iam poteris præstare post mortem, eum patrimonij tui hæredibus solicitè commendas, rogans pro illo ac deprecans, facisq; prorsus omnia ne illum irremuneratum relinquas. Tu igitur tam malignus, erga seruulum tamen tã benignus, ac misericors inueniris: Deus vero infinita illa bonitas, ineffabilis misericordia, inæstimabilis pietas, famulos suos Paulum, Petrum, Iacobum, Ioannem, cæterósque horum similes, propter ipsum confectos fame, afflictos vinculis, verberibus cæsos, fluctibus mersos, bestiis traditos, quotidiéque morientes, perpessos *quanta nec numerari quidem possunt*, incoronatos, *inhonoratósque despiciet?* Et ille quidem ludi præfectus & moderator, eũ qui in Olympico certamine victor extiterit, prędicat & coronat. Et dominus seruũ, & rex militem, cuncti generaliter bene de se meritos, quibus possunt remunerant bonis: deus vero solus post tam largos sudores, póstque tam multos labores, nec amplum, nec exiguum prorsus bonum propriis cultoribus recompensabit? Sed sancti illi atque iusti, cunctisque prorsus virtutibus dediti, illic demum iacebũt vbi adulteri, homicidę, ac parricidę, vbi violatores etiã sepulchrorum. & quam tandem habent ista rationem, si nihil est post illum, quo hinc auferimur, absceſſum: sed res nostræ huius vitę limitibus circunscriptæ sunt? In eodem verò statu sunt etiam qui studia habuere diuersa, immo ne in eodem quidem per omnia. Nam & si post obitum eadem sunt forte iuxta rationem tuam, at in terris agentes in relaxatione & ocio mali, in ærũnis & pœnis pij totum æuum traduxerunt. Quis tãdem vnquam tyrannus, quis ita crudelis, ita truculentus ac barbarus, tam durè de cultoribus suis ac subditis iudicabit? Vides certè stulticiæ magnitudinem, consideraſti vbinam huiusmodi ratiocinatio terminetur? Age igitur, & si nulla alia, his saltem rationibus eruditus, ab hac maligniſsima suspicione desiſte, ac fuge longius vicia, & laborem qui est pro virtute complectere: & tunc cognoſces quòd non tantum vsque ad præsentiũ possessionem bona nostra perueniunt. Quòd & si aliquis dixerit, quis inde veniens, ea quæ ibi sunt, indicauit? respondè, Homo equidem nullus, nam illi forsitan credendum

Universidad de Deusto
Biblioteca

dendum non fuisset, vtpote pompam magnam omnino facienti rebus, easq; elatius proferenti: at verò angelorum dominus cuncta illa nobis maxima cum veritatis reuerentia reuelauit. Quid igitur homine nobis opus est indice, cum idem ille qui exacturus est ista supplicia, clamet quotidie, quòd & gehennam parauit, & regnum: atque horum præbuit nobis clara documenta? Si enim nequaquam ibi iudicaturus esset, ne hic quidem vnquam vltionem irrogasset. Nam hoc quoque quam putamus habere rationem, quòd malorum quidam non puniuntur, cum alij puniantur: nisi fortè dominum personarum acceptorem quis dixerit? Itaq; vanum etiam istud est, si credantur alij quidem pœnas soluere, alij verò hinc impunè trâsire. Hoc enim priore illo est errore deformius. Sed si bono me animo volueris audire, hanc quoque quęstionem breuiter absoluam. Quęnam igitur hæc absolutio est? Neque ab omnibus hic deus exigit vltionem, ne resurrectionem vtique desperando, iudicium quoque desperes futurum, quasi omnium iam hic suppliciis persolutis: Nec tamẽ omnes sinit impune transire, ne cuncta prorsus absque vlla esse prouidentia suspiceris. Sed & non punit, & punit: per ea quidem quæ punit, ostendens ibi ab eis qui hic immunes supplicij fuerint, exacturum se esse rationem: per ea verò quę non punit, sperare nos faciens esse terribile prorsus post ista iudicium. Si verò in vniuersum nullam rationem habuisset priorũ, nec vllum hic aliquãdo punisset, nullũ beneficiis honorasset. Nũc autem vides propter te & cœlum extendisse, & accendisse solem, & fundasse terram, & maria fudisse, & aëra pandisse, & lunæ disposuisse cursus, & immutabiles anni leges hominibus ordinasse, aliaq; omnia cernis nutu eius cursum suum absque cessatione perficere. Omnis quippe nostra, irrationaliumq; natura, reptilium, serpentium, atque gradientium, volantium quoque, ac natantium in fretis, in stagnis, in fluminibus, in fontibus: tum eorum quæ in montibus vagantur ac vallibus, tum quæ in aëre, in domibus, in campis: tum semina vniuersa, tum germina, arbores quoque & syluestres & mites, tum steriles, tum feraces, cæteraq; omnino cũcta ab illa nihil laborante prorsus manu tum creata, tũ mota in nostram dispensantur salutem. Nec solum ad necessarium nobis vsum, verum etiam ad exercenda liberalitatis officia, & communicandi ministeria præstantur. Tantum igitur cernẽs ordinem rerum, & certè ne exigua quidem à nobis numerata pars est, audes dicere quòd ille qui tanta est propter te operatus ac talia, in extremis te obliuioni tradat, cumq; asinis ac porcis mortuum iacere patiatur: & cum tanto te munere suæ pietatis honorauerit, qua te angelis quoque fecit æqualem, post labores innumeros sudoresq; despiciet? Et quanam hæc poterunt rationis similitudine colorari? Hæc enim etiam si nos forte taceamus, lapides proclamabunt, tam certa & clara sunt, atque ipso lucidius sole fulgentia. Hæc igitur considerantes omnia, persuadeamus animæ nostræ, quòd postquam hinc fuerimus profecti, & ante terribile illud adstaturi sumus tribunal, & omnium quæ hic egimus rationem reddituri. Nam & supplicia perferemus, si in peccatis perseuerauerimus: & potiemur coronis, bonisq; ineffabilibus perfruemur, si parùo hoc tempore nos voluerimus excolere, eorumq; qui his contradicere ausi sunt, ora claudamus: ipsi vero gratissimam eligamus virtutis viam, vt digna cum fiducia ad iudicium illud abeuntes, promissa nobis præmia consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria cum patre & spiritu sancto, in secula seculorum, Amen.

Homilia xiiij. ex cap. iiij.

AVdiens autem Iesus, quoniam traditus esset Ioannes, secessit in Galilæam. Et relicta ciuitate Nazareth, venit & habitauit in ciuitate Capernaum maritima, in finibus Zabulon & Neptalim: vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam: Terra Zabulon, & terra Neptalim, via maris trans Iordanẽ Galilęa gentium: populus qui* ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: & sedentibus in regione vmbræ mortis, lux orta est eis. Exinde cœpit Iesus prædicare & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Ambulans autem Iesus iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare: erant enim piscatores. Et ait illis, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuò relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua, & vocauit eos. Illi autem statim relictis retibus & patre, secuti sunt eum. Et circumibat Iesus totam Galilæam, docens in synagogis eorũ, & prædicans euangelium regni, & sanans omnem languorem, & omnem infirmitatẽ in populo.*

* *Reliqua ista portio textus in Græco codice nõ habetur hoc quidem loco, quæ ab interprete aut ab impressore adiecta videri possit, vt & plerisq; aliis in locis, initio præsertim homiliæ, & assumpta à textu vulgari, qui cum Chrysostomo vbique non consentiat vbi habet, Populus qui ãbulabat in tenebris, Chrysostomꝰ, qui sedebat, legisse videt.*

Qua tandem ratione secedit? Iterum nos docens, non vltrò in tribulationes irruere, sed secedere potius atq; discedere. Neque enim crimen est non semetipsum in pericula sponte proiicere, sed non fortiter cùm incideris permanere. Hoc igitur nunc docẽs, & materiam subtrahens inuidiæ ludæorum, secedit in Capernaum: tum prophetiam quæ de ipso concinuerat adimplens, tum etiam capere festinans orbis magistros. Ibi quippe illi exercendę tunc artis suę studio morabantur. Tu vero considera quemadmodum eundi ad gentiles occasionem à ludæis semper accipiat. Nam hic quoque cùm præcursori eius insidias tetendissent, & in carcerẽ coniecissent, ipsum in Galilæam gentium ire compellunt. Vt autem intelligas, quòd neque ex parte de ludæorum hic gente dicatur, neque omnes significentur tribus, cõsidera quemadmodum regionem illam propheta secernat hisce verbis: *Terra Zabulon, & terra Neptalim via maris trans Iordanẽ Galilæa gentium: populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam*. Tenebras hic nõ istas profectò sensibiles, sed errores atque impietates vocauit: propter quod & intulit, *Sedentibus in regione & in vmbra mortis, lux orta est eis*. Vt enim disceres, quia neque lumen, neque tenebras has sensibiles nominaret: cùm de lumine loqueretur, non simpliciter lumen posuit, sed lumen magnum, quod alibi appellat & verum: & tenebras exponens, vmbram mortis vocauit. Deinde monstrans quia non ipsi inquirentes inuenerint: sed vltrò illos deus desuper illustrauit: Ipsum, inquit, eis lumen exortum est, ac refulsit: non quòd illi prius ad lumen accesserint. Ante aduentum quippe Christi in extremis nimirum malis vita erat hominum constituta. Neque enim ambulabant in tenebris, sed sedebãt in tenebris: quod vtique signum erat, ne spem quidem illos liberationis habuisse: sed sedebant à tenebris comprehensi, quasi ignorantes prorsus quònam promoueri deberẽt. Sedebant in tenebris, vt qui omnino nec stare iam possent. *Exinde cœpit Iesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum*. Exinde, quando significat? Ex quo scilicet tempore Ioannes in carcere inclusus est. Cur autem non ab initio statim eis prędicauit? Quid autem opus erat Ioanne, cùm Christum satis ipsa operum suorum testimonia prædicarent? vt videlicet hinc quoque illius dignitatem disceres, quòd

sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut pater, ita etiam filius haberet prophetas. Sic enim
Luc.1.d Zacharias ipse dicit in spiritu: Et tu puer propheta altissimi vocaberis. Deinde vt ne impudentibus quidem
ludæis defensionis pars vlla remaneret: quod quidem
Matt.11.c etiam ipse posuit, dicens: Venit Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: dæmonium habet. Venit
Luc.7.c filius hominis manducans & bibens, & dicunt: Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus: & iustificata est sapiētia à filiis suis. Tum etiam fuit omnino necessarium, vt ea quæ de illo erant dicenda, non ab ipso prius quàm ab aliis dicerentur. Si enim post tot ac tanta illa testimonia, atque documenta clamabant: Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum: si nihil prius Ioanne dicēte, processisset in medium, ac pro se testimonium ipse dixisset, quid nō illi fuissent locuti? Propterea nec prędicat anteaquam Ioannes, nec mirabilia operatus
B est, quo adusque ille incideret in vincula: ne hac existente causa, magna pars populi scinderetur. Idcirco nec aliquod signum fecit Ioannes: vt ex hoc quoque multitudinem traderet Christo, quæ ad eum signorum admiratione conflueret. Si enim tot rebus rite peractis, & ante carcerem Ioannis, & post carcerem, discipuli eius
Ioan.1.c. tam pertinaci aduersum Christum æmulatione ferebant, ac plerique non ipsum, sed Ioannem Christum esse suspicarentur: si horum nihil fuisset, quid tandem non accidisset? Propterea etiam Matthæus signauit, q exinde cœpit prædicare. Cumq; cœpisset, illud prædicauit in primis, quòd certè docuerat & Ioānes. Et necdum interim de se aliquid memorat, sed prędicationem quam prædicauerat ille confirmat: hæc enim erat quæ facilius posset audiri, quia scilicet nullam adhuc de illo dignam opinionem gerebant. Idcirco inci-
C *piens*, nihil dicit aduersum aut molestū, vt ille qui imminentem securim, arborem radicitus excidendam, aream purgandam, & *ignem inextinguibilem* memorabat, sed à bonis orditur ac prosperis, cœlum scilicet, & illud quod ibi est regnum futurum audientibus nunciando. *Et ambulans iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres Simonem qui dicitur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores) & dicit eis: Venite post me, & faciam vos piscatores hominum. Hi autem relictis retibus, secuti sunt eum.* Atqui Ioannes aliter dixit eos vocatos: vnde manifestum est secundam hanc vocationem fuisse, idq; mul-
Ioan.1.f. tis ex rebus ostenditur. Nam ibi quidem dicit quòd ad Christum, antequam Ioannes in carcerem duceretur, accesserint: hic vero postquam ille inciderit in vincula. Et ibi quidem quod Andreas Petrum: hic vero quòd Iesus ambos vocet. Et Ioannes quidem ait, quòd Iesus
D *Ibidem.* venientem ad se Petrum videns, dicit: Tu es Simon filius Ioanna, tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. Matthæus vero asserit, quòd isto iam nomine vocaretur. Videns, inquit, Simonem qui dicitur Petrus. Sed à loco etiam ex quo vocati sunt, aliisq; multis id scire possibile est, & ab eo quòd facilè obedierunt vocanti, suaq; omnia reliquerunt. Erant quippe sufficienter iam antè prædocti, & ibi quidem Andreas in domum veniens, multaq; à Christo audiens inuenitur: hic vero vnum audientes, nudumq; verbum, confestim sequuntur. Videtur quippe fuisse consequens, q quum ab initio eum fuissent secuti, postea reliquerint: & quū vidissent Ioānem in carcerem abductum, & Christum secedere, ad artem propriam reuertisse. Sic denique piscantes eos rursus inuenit. Ipse autem neque prius eos cum vellent abire prohibuit, neque quia discesserant in
A finem reliquit: sed concedens eis, cùm resilire voluerūt, ad eosdem iterum capiendos venit: qui certè est optimus piscationis modus. Perpende vero & fidem, & obedientiam vocatorum, siquidem in medio ipsius operis constituti, (scitis autem quàm auida res sit piscatio,) cùm illum audissent iubentem, nihil distulerunt, nihil omnino cunctati sunt: non dixerunt, reuertemur domum, loquemur propinquis: sed cuncta illico relinquentes, fecerunt quod Heliæus quoque sub Helia legitur *3.Reg.19.d.* impleſſe. Talem quippe à nobis obedientiam Christus efflagitat, vt neque punctum temporis differamus, etiā si nos aliquid necessarium vrgere videatur. Propter *Matt.8.c.* quod & alium quendam accedentem ad se, & rogan- *& Lu.9.g.* tem, vt ad sepeliendum patrem rediret: ne id quidem facere permisit, ostendens quia Christus cunctis sit etiā necessitudinibus præferendus. Sed dicas forsitan, maxima fuisse promissa: & hoc est propter quod illos maximè admiror: quia cùm nondum signum aliquod factum fuisse vidissent, tam firmiter promissionis magnitudini crediderunt, vt etiam Christum sequi rebus omnibus anteferrent. Ex illis quippe ipsis quibus capti sunt verbis, facilè crediderunt alios quoque per eadem à se capiendos. Istis igitur hoc promisit. Iacobo vero & Ioanni nihil tale pollicitus est. Siquidem obedientia præcedentium his quoque ad credendum iter parauit. Sed & multa iam de illo antè audierant prędicari. Vide autem quàm etiam diligenter inopiam eorum Euāgelista signauerit. Inuenit, inquit, eos reficientes retia sua. Tanta erat egestatis magnitudo, vt vetera contexerent: quia emere noua nequibant. Nec sanè parua hæc sunt documenta virtutis, facilè omnem tolerare pauperiem, de iustis laboribus viuere, mutua sibi charitate connecti, secum habere inopem patrem, atque in eius obsequio laborare. Quia istos ergo iam ceperat, tunc incipit eisdem præsentibus mirabilia monstrare, *quæ vtique faciendo Ioannis de se dicta firmabat.* Synagogas vero sæpius introibat, hinc quoque Iudæos docens, quòd non esset aduersarius quidem dei, ac seductor animarum, sed quòd patri consentiens aduenisset: ingressus vero synagogas, non modò prædicabat, verumetiam signa edebat. Quando enim nouum fit aliquid & inopinatum, ac politiæ cuiusdam introductio, signa deus facere consueuit, præstans quædam pignora suæ potētiæ his, qui legem eius accepturi sunt. Sic igitur cùm hominem facturus esset, prius mundum creauit vniuersum, ac tum demum facto homini legē in paradiso dedit. Et cùm sancto etiam Noë legem po- *Gene.1.c.* siturus esset, magna vtique mirabilia monstrauit, per *& 2.c.* quę instaurauit omnino creaturam, ac terribile illud *Gen.7.& 8* pelagus per annum certè integrum toto fecit orbi diffundi, iustumq; illum in tanta totius mundi tempestate seruauit. Abrahæ quoque multa signa legitur præsti- *Gene.14.* tisse, vt claram illam de regum bello victoriam, vt in- *Gene.12.d.* signem quoque aduersus Pharaonem plagam, vt cùm de variis illum periculis liberauit. Sed & Iudæis qui- *Deute.4.&* dem cùm legem esset daturus, prius mirabilia illa, & *Exod.5.& 6.d.* prodigia magna ostendit, ac tum demum eis præcepta legis imposuit. Ita hic quoque cùm sublimē quandam viuendi introducturus esset disciplinam, & quæ nunquam ab illis fuissent audita, authoritatem mandatis suis præstruxit claritate signorum. Quia enim æternum regnum quod prędicabat, non apparebat, ex his quæ videntur, etiam illud quod nondum apparebat, facit manifestum. Considera verò quàm nihil Euangelista superfluis immoretur, quemadmodum non singulos

nobis

Universidad de Deusto
Biblioteca

nobis eorum, qui curabãtur enumeret:sed nubes quasdam ignorum grandi verborum parcitate trãscurrat. *Obtulerunt*,inquit,*ei omnes malè habentes, variis languoribus, & tormentis comprehensos,& dæmonia habentes,& lunaticos, & paralyticos,& curauit eos.* Verùm illud inquiritur,cur à nullo eorum fidem popoſcerit. Neque enim dixit quod aliis poſtea dixiſſe narratur. Creditis quoniam poſſum hoc facere? quòd certè hic ideo non dixit, quia nondum potentiæ ſuæ documẽta præſtiterat. Deinde hoc ipſum,quòd eum ſimpliciter adibant,& certatim infirmos ei ac debiles offerebant: nõ mediocrem profectò eorum fidem docebat. Nam è longinquo eos vtique portabant,nõ portaturi proculdubio,niſi prius de illo magna ſibi perſuaſiſſent. Sequamur etiam illum igitur nos, varios ſiquidem languores habemus animarum: & hi ſunt quibus principaliter vult mederi. Propterea enim etiam illas ægritudines ſanat, vt iſtas ſcilicet de B noſtris animabus expellat. Accedamus ergo ad eum, nec ab illo quicquam de preſentis vitę proſperitatibus expetamus, ſed indulgentiam peccatorum precemur. Nam etiam nunc dabit ille, ſi nos non negligimus poMat. 4.d. ſtulare. Tunc enim in Syriam ſolummodo fama eius
& Lu. 4.f. exierat,nunc vero totum terrarum orbem peruaſit. Et illi quidem cùm audiſſent eum dæmonia fugaſſe, vndique confluebant: tu vero cùm longè plura,longéque maiora virtutis eius experimenta iam ceperis, nequaquam tamen exurgis & curris. Nam illi quidem & patrias reliquerunt, & parentes, & amicos atque cognatos: tu vero ne domo quidem abſcedis, vt accedas, & multò maiora conſequaris quàm relinquis. Immo ne iſtud quidem à te poſcimus, ſed cõſuetudinem ſolummodo malignam relinque, & domi tuæ atque cũ tuis manendo poteris facilè ſaluari. Nunc vero ſiquidem C habuerimus aliquam corporis paſsionem, omnia facimus, cuncta mercamur, vt in reliquum ęgritudine liberemur: anima vero noſtra tam malè ſe habente diſſimulamus,ſemper differimus. Propterea ne corporeis quidem languoribus liberamur,quoniam quæ maximè neceſſaria ſunt, ſuperflua eſſe ducimus: quę vero penè diſsimulãda,hæc omnino neceſſaria iudicamus: & fontem ipſum malorum incuratum relinquentes, riuulos purgare conamur. Quòd autem earum quę ſunt in corpore paſsionum,maligna ſæpe anima cauſa eſt, & tri-
Ioan.5.a. gintaocto annorum paralyticus, & ille qui per tectum
Luc.5.d legitur fuiſſe demiſſus,& ante iſtos Cain ipſe monſtra-
Gene.4. & uit,multisq; aliis exemplis idipſum poterit comproba-
1.Ioan.3. ri. Exiccemus igitur fontem malorum, & cuncta continuò languorum fluenta ſiccabuntur, nõ modò enim paralyſi diſſolui, verum etiam peccare languor eſt, & D longè illo languore deterior, ac tantò vtique,quantò eſt corpore anima præſtantior. Accedamus igitur ad eum,etiam modo,ac precemur vt ſtringat animam noſtram vndiq; diſſolutam, omniaq; hæc temporalia relinquentes,pro ſpiritalibus ſupplicemus:ſi vero horum ſolicitudinem geris,poſt illa etiã iſta curato. Nec quia non doles ipſe cùm peccas,veluti ſecurus negligentior euadas.Immo potius ob hoc ipſum gemas magis, quia ne ſentis quidem de peccato dolorem. Hoc enim fit, non quia peccata non mordeant, ſed quia inſenſibilis eſt anima quæ peccat.Denique ex illis iſtud quod dico perpende,qui propria peccata iam ſentiunt:nónne huiuſmodi his quoque qui ſecantur vel vruntur, amarius videntur vlulare? Quanta faciunt, quanta patiuntur, quantum lugent,quantum etiam lamentantur,vt à mala conſcientia liberentur? Quod certè non facerent, A niſi ſecundum animam vehementer dolerent. Eſt igitur primum bonum, nihil omnino peccare: ſecundum vero, poſt peccatum ſentire quod commiſeris, atque †lugere.] Si vero ne iſtud quidem habemus:quemad- †corrigere]
modum precabimur deum, & peccatorum remiſsionẽ petemus,de quibus nihil omnino curamus? Cum enim ipſe ille qui deliquit, ne hoc quidem ipſum quod peccauit,ſtudeat agnoſcere: pro quibus deum delictis rogabit,quæ adhuc commiſiſſe ſe neſcit? Hæc vero ignorans,quónam modo noſſe poterit diuini beneficij largitatem? Solicitè igitur propria delicta conſidera, vt diſcas quorum remiſsione doneris,atque ipſi beneficio gratus exiſtas. Nam tu quidem cùm hominem in te fortem commoueris, & amicos,& vicinos,& ianitores rogas, & pecunias erogas, & plurimos dies patienter impendis, humiliter adſtando, ac ſæpius ſupplicando. Sed & ſi ſemel,& ſi iterum,& ſi millies te repellat, qui à te ſemel fuerat offenſus,tu nihilominus non quieſcis: ſed ſolicitudine maiori concuſſus, ſupplicationẽ quoque adhibes longiorem. Nobis vero cùm indignetur omnium deus oſcitamus,atque oſcitando recubamus, deliciamur, inebriamur, & cuncta quæ ſunt malę conſuetudinis frequentamus. Et quando illum poſſumus facere placatum? quónam modo autem non illum aduerſum nos amplius commouemus? Non dolere enim quia peccaueris,magis indignari atque iraſci facit deũ, quàm illud ipſum quod antè peccaueras. Propter quod in ipſam iam dignum erat demergi terram,& ne Solem quidem iſtum videre, nec reſpirare prorſus. Quia cùm tam reconciliabilem nobis habeamus deum, eum tamen & ad iracundiam prouocamus, nec vbi prouocauerimus,ad pœnitentiam aliquando confugimus. Et C certè ille ne tum quidem quũ iraſcitur,nõ odio noſtri, aut alienatus à nobis, hoc facit, ſed vt ſic ſaltem ad ſe attrahat, quos non vult perire. Alioqui ſi etiam iniuriis laceſsitus iugiter beneficia præſtaret, amplius profectò contemneres. Ne igitur iſtud eueniat, aduerſatur ad tempus, vt te ſecum habeat in æternum. Confidamus ergo ipſius miſericordiæ, & ſolicitiſsimè pœnitentiæ opera monſtremus, priuſquam ille illuceſcat dies, qui nobis minimè iam iſtud prodeſſe permittat. Nunc enim ferè] totum conſiſtit in nobis: tũc vero ſolus profectò iudex habebit in te ſententiæ poteſtatem. Præoc- Pſal. 94.a.
cupemus igitur faciem eius in confeſsione,fleamus atq; etiam lugeamus. Si enim poterimus ante certam illam horam,definitamq; ſententiam rogare iudicem,vt nobis peccata dimittat, iam nec introitu opus erit ad iudiciũ dei: vt è diuerſo niſi id faciamus,publicè ac toto D mundo teſte nos audiet, nec ſpes vlla veniæ reſtabit. Nullus quippe illuc vadẽs eorum valebit peccatorum effugere tormenta, à quibus hic non fuerit abſolutus. Sed ſicut illi qui è carceribus educuntur,vnà cum ipſis catenis ad iudicium protrahuntur: ſic omnes animæ quum hinc emigrauerint, variis peccatorum catenis implicitę, ad terribile illud ducentur tribunal. Nihil enim præſens vita differre videtur à carcere. Sed ſicut cum triſte illud introimus habitaculum, circundatos videmus, ac vinctos catenis: ita etiam nunc ſi extra omnia nos phantaſmata collocantes, vniuſcuiuſque ingrediamur vitam,eiusq; animam contemplemur, vi debimus eam durioribus ferro vinculis colligatam, & maximè ſi in diuitum intremus animas,qui quantò copioſius ſuis opibus ambiuntur, tantò oneroſius vinciũtur. Sicut enim cùm aliquem videris vinctum,& ceruice, manibus, pedibusq; ferratum:propterea illum maxi-

xime miseraris. sic etiam cùm videris diuitem infinitis rebus circundatum, noli eum propter illa putare locupletem, propter quæ debes infœlicem vocare. Præter illa quidem vincula habet custodem carceris fœtorem, prauum illum scilicet amorem pecuniarum, qui semel à se vinctum nequaquam de hoc carcere exire permittit. Sed mille illi imponit catenas, & ostia & seras, atque custodias, & in interiorem illum coniiciẽs carcerem, etiam delectari his vinculis facit, vt ab illis quibus oneratur malis, ne spem quidem vllam liberationis inueniat. Quòd si intenta mentis acie animũ eius inspexeris, non modo illum ligatum, verumetiam squalentem, atque sordentem, ac vermibus plenum videbis. Neque enim illis meliores deliciarum iudicandæ sunt voluptates, immo etiam horribiliores: ac magis corpus, animamq; corrumpunt, & vtrique infinitas inducunt morborum plagas. Propter hęc ergo omnia liberatorem animarum nostrarum deprecemur, vt & vincula ista dirumpat, & sæuum hunc à nobis custodem repellat, grauissimoq; illo nos liberans onere catenarum, omni alite perniciorem intellectum nostræ mentis efficiat. Sic autem illum precemur, vt etiam nostram iungamus voluntatem videlicet, ac studium, atque in bonis operibus exequendis congruum alacritatis vigorem. Ita enim etiam breui tempore poterimus à malis quæ nos obsident liberari, & tunc saltem vbinã fuerimus addiscere, ac digna perfrui libertate: quam nos consequi omnes, eueniat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cũ patre, & spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Homilia XV. ex capite quinto.

VIdens autem Iesus turbas, ascendit in montem. Et cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius: & aperiens os suum docebat eos, dicens: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Consideremus fratres contemptum honoris & gloriæ. Neq; enim secum circunducebat ipsos, sed quando quidem petebat ratio curandi, ipse omnia circumibat visitãs vrbes, atque regiones. Quando vero plurima ad eum multitudo collecta est, vno in loco residet: & non in vrbis, foriq; medio, sed in monte, atque deserto: nos videlicet erudiens, nihil ad ostentationem nostri facere, sed à cunctis potius tumultibus liberari, & præcipuè cùm philosophandum est, ac de rebus seriis disserendum. Cùm ascẽdisset atque sedisset, continuò ad eum accessere discipuli. Vidisti ipsorum virtutis augmentum, & quemadmodum sint facti repentè meliores. Nam signorum quidem spectatores erant plurimi: isti vero etiam audire magnum aliquid ac sublime cupiebant. Quod certè illum & ad docendum prouocauit, & ab his fecit inchoare sermonibus. Non enim corpora sola curabat, sed etiam animas medicabatur, à quarum cura rursus ad corporum remedia transibat: ipsas quippe vtilitatum vices sæpe variabat, & doctrinæ verborum suorum, salutarium operum dona miscebat. Simul etiam impudentissima hæreticorum ora claudebat, vtriusque curam gerendo substantiæ, seq; integri animalis esse creatorem docendo. Propter quod p'arima vtrique naturæ sua prouidentia conferebat, nunc illam, nũc istam medendo. Quod hoc etiam facit loco. *Aperiens*, inquit, *os suum docebat eos.* Et cuius rei gratia videtur adiunctum, aperiẽs os suum? vt proculdubio disceres, quòd non cùm loqueretur modò, verumetiam A cùm taceret, docebat. Nunc quidem os aperiens, nunc vero ipsis vocem operibus emittens. Cùm vero audis, docebat eos, ne opineris solis eum locutum esse discipulis, sed per illos & cæteris. Quia enim erat adhuc multitudo illa vulgaris, totáque terrena, constituens ante se discipulorum chorum, ad ipsos verba facit, isto sermone quo eos docet, etiam aliis qui multum abhorrebant ab iis quæ dicebantur, sensum philosophię doctrinam insinuans & commendans. Quod igitur & Lucas *Luc. 6. d.* significando dicebat, quòd sermonem ad eos verterit, idipsum etiam Matthæus manifestans ait: Quoniam accesserint ad eum discipuli, & docuerit eos. Ita enim & alij promptius auscultaturi erant, quàm si ad omnes direxisset sermonem. Vnde igitur incipit? Quæ fundamenta nouæ nobis collocat disciplinæ? Audiamus itaque diligenter quæ dicuntur. Dictum est namque præ- B sentibus, scriptum vero his omnibus qui postea essent futuri. Propterea docẽs quidem ad discipulos respicit, verùm nequaquam in eis sua dicta determinat, sed infinitè, & incircunscriptè cunctas beatitudines in commune proponit. Non enim dicit, beati estis vos, si pauperes fueritis: sed, beati pauperes. Et certè etiamsi ad illos hoc directè signateq; dixisset, futura nihilominus fuissent omnibus doctrina communis. Nam & cùm dicit, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad *Matt. 28. d.* consummationem seculi: non ad eos tantummodo loquitur, sed per eos ad vniuersum prorsus orbem. Et quando eos beatificat, persecutionem ferentes, exagitatos vndiq;, & intolerabilia illa patientes, non eis solùm, sed & cunctis eadem implentibus texit coronam. Veruntamen vt istud magis magisq; lucescat, & discas ea quæ dicuntur à Christo: tibi quoque & cunctis generaliter hominibus, si attendere velint, esse cõmunia: C audi quod nam his mirabilibus verbis ponat exordiũ: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Qui sunt pauperes spiritu? Humiles scilicet mẽte, atque contriti spiritu. Spiritum hic enim posuit pro anima, & voluntate. Quia enim sunt humiles plurimi non sua sponte ducti, sed necessitate rerum coacti, relinquens huiusmodi: neque enim hoc inter laudanda numerandum est: eos qui se humiliant & comprimunt voluntate, primos beatos appellat. Et quam ob causam non humiles voluit appellare, sed pauperes? Quia hoc illo vtique præstantius est, siquidem illos hic humiles memorat, qui dei præcepta metuunt, atque etiam contremiscunt. Quod per Esaiam prophetam deus amanter *Esaiæ. 66. a* excipiens dicebat: Ad quem respiciam nisi ad humilem & quietum, & trementem sermones meos? Multi quippe sunt humilitatis modi: & hic quidem est humilis mediocriter, alter verò cumulatè. Hanc igitur humilitatem etiam propheta collaudat, non vtcunque compressam designando mentem, sed omnino contritam, vbi ait, Sacrificium deo spiritus contribulatus: cor con- *Psal. 50. d.* tritum & humiliatum deus non despiciet. Sed etiam *Danie. 3. d* tres pueri pro magno sacrificio hanc offerunt deo dicentes: sed in anima contrita, & spiritu humiliato suscipiamur. Hanc ergo nunc etiam Christus beatam vocauit. Quia enim profectò mala maxima, & quę toti ferè orbi intulere perniciem, de superbia mentis exorta sunt: quandoquidem ille qui talis certè antè non fuerat, per hoc diabolus effectus est: quod etiã Paulus significando dicebat: Nè in superbiam elatus, in iudicium *1. Tim. 3. b* incidat diaboli. Et primus ille homo his à diabolo spebus inflatus, postquam se arroganter extulerat, præcipitatus est, & morti obnoxius factus est. Deum enim se credens

Universidad de Deusto
Biblioteca

credēs futurum,etiam quod habebat amiſit. Hoc enim ei & dominus exprobrans,ac ſtulticiæ eius inſultās,ait: Eccę Adā factus eſt ſicut vnus ex nobis. Cæteriq; poſtea hinc ad impietatis prȩcipitia deuiarunt,ęqualitatem dei cogitationum ſibi phantaſmate mentiendo. Quia, inquam,hanc eſſe conſtat arcem malorum,& radicem fontemq; peccati, contrarium ægritudini remedium docendo conficiens, quaſi fundamentum quoddam forte, atque munitum,hanc primùm ſententiam collocauit. Siquidem vnuſquiſque,humilitate ſuppoſita, tutiſsimè cuncta alia ſuperponit ędificans:hac vero ſubducta, etiamſi ad ipſum vſque cœlum conuerſationis ſublimitate peruenias, ſimul omnia ſubtrahuntur, atq; in finem peſsimum relabuntur. Nam ſiue orationem, ſiue ieiunium, ſiue miſericordiam, ſiue pudiciciam, ſiue aliud quid bonorum abſque humilitate congreges: ſtatim cuncta defluunt, cunctaq; depereunt. Quod etiam Phariſæo legimus accidiſſe, qui cum ad ipſum virtutis cacumen aſcendiſſet, amittens ſimul vniuerſa deſcendit, quia ſcilicet non habuit matrem bonorum. Sicut enim ſuperbia omniū fons malorum eſt, ita humilitas cunctarum origo virtutum. Iure igitur hinc incipit,vt arrogantiam radicitus de auditorum pectoribus euellat. Et cur hoc ad diſcipulos ait,qui humiles ſemper extiterant: quippe qui ne occaſionem quidem habuerant inſolētiæ,cùm eſſent vtique piſcatores ac pauperes,nec minus de imperitia, q̄ de ignobilitate deſpecti? Et ſi ergo non hoc propter diſcipulos diceret,dicebat tamen propter cæteros,qui vel tunc aderant, vel poſtea erant futuri, ac diſciplinam ipſam per Apoſtolos recepturi, ne illos per ſuperbiam fortè contemnerent, immo etiā propter ipſos profectò diſcipulos. Et ſi enim tunc forſitan minimè, ſed poſtea tamen hac indigebant maxime cautione: poſt tot certe illa mirabilia, poſt ſigna, poſt honorem ab vniuerſo ſibi pene orbe delatū, poſt illam poſtremò fiduciam, quam ſe apud deum habere gaudebant. Non enim diuitiæ,non potentia,non ipſum omnino regnum ita quenquam poterant efferre, vt ea quæ Apoſtolis ſuppetebant. Quinimmo etiam antequam facultatem acciperent ſigna faciendi, abunde extolli quibant, cùm viderent magiſtrum theatro illo vndique admirante circundari,per quod certe pati poterant aliquid humanum. Idcirco in primis mentes eorum humiliat,& comprimit,doctrinam ſuam nō ſub ſpecie mandatorum, atque exhortationis inducit: ſed ſub præmiis beatitudinum, vt ſcilicet ſermonem ipſum faciat gratiorem: & ſtadium doctrinæ ſuæ cunctis recludebat. Non enim dixit,ille & ille,ſed quicunque iſta fecerint, omnes beati:ſiue ignobilis atque pauper, ſiue plebeius, ſiue peregrinus, nihil te fieri beatum vetat,ſi iſtius virtutis æmulator extiteris. Hinc igitur vnde maxime oportebat, exorſus progreditur ad mandatum aliud, quod videtur contra totius mundi pugnare ſententiam. Cùm enim omnes putent gaudentes beatos eſſe ac felices, eos vero qui i mœrore, pauperie, luctuq; verſantur, miſeros exiſtiment: hos ipſos pro illis appellat beatos,dicens:*Beati qui lugent.*& certe iſti infœlices ab hominibus iudicantur:ſed idcirco ante doctrinam ſigna præmiſit, vt facillime crederent talia decreta ferenti. Verùm hic quoque non ſimpliciter lugentes poſuit, ſed propter peccata lugentes. Quippe cum illud aliud etiam vehementer vetetur, de ſeculariū ſcilicet rerum diſpendiis: quod ſignificabat & Paulus dicendo,Quoniam ſeculi quidem triſticia mortem operatur: quæ autem ſecundum deum eſt triſticia, pœnitētiam in ſalutem ſtabilem operatur. Iſtos hic igitur beatos vocat, qui talem voluerunt habere triſticiā. Et non ſimpliciter poſuit triſtes, ſed omnino cum cumulo: ideoque non dixit,qui mœrent, ſed qui lugent. Siquidem præceptum iſtud totius philoſophiæ magiſterium eſt. Si enim illi qui vel filios mortuos lugent, vel coniuges, vel alium quempiam proximorum:toto illo doloris ſui tempore,nō pecuniarum,non corporū amore tenentur:non gloriam concupiſcunt, non conſumuntur inuidia,non iniuriis permouentur, non aliis viciis obſidentur, vtpote ſolis luctibus mancipati:multo magis qui propria peccata lugent, ſicut ea lugere dignum eſt, celſiorem hac philoſophiam mentis oſtendunt. Deinde præmium illis aptiſsimum ponens: *Quoniam ipſi*,inquit,*conſolabuntur*. Vbi vero, dic mihi,conſolabuntur? Et hic profectò, & quod eſt amplius,in futuro. Quia enim prȩceptum ipſum valde videbatur oneroſum, ac vehementer moleſtum, hoc ſe promiſit daturum, quod illud quàm maxime leue poſsit efficere: itaque ſi velis conſolari,luge. Neque putes ænigma eſſe quod dixi. Quando enim conſolatur deus,etiamſi milia mœrorum irruāt,cunctis ſuperior exiſtis. Siquidem ipſis doloribus præmia deus ampliora conſtituit:quod certe hoc ipſo quoque deſignat loco,beatitudinem lugentibus deputando, non ſecundum dignitatem operum, ſed iuxta ſuum erga genus humanum amorem: quod quidem non peruenit ex operis noſtri dignitate, ſed ex ipſius benignitate. Nōnne lugentes iſti ob peccata lugent? at vero his ſufficit, ſi deum ſatisfactione placauerint, & ab eo veniam conſequantur. Sed quia ipſe magno homines amore miſeratur, neque in ſummotione pœnarum, neque in remiſsione culparum retributionem ſuam terminat, ſed eos qui ob peccata lugent & beatificat, & multa conſolatione donat: non autem de propriis tantum, verumetiam de alienis iubet *lugere delictis*. Quales etiam ſanctorū †orationes fuerunt,vt Moſi,vt Samuēlis,vt Pauli: iſti quippe omnes aliena peccata lugebant. *Beati mites,quoniam ipſi poſſidebunt terram*.Dic quæſo,quam terram? terram quidam intelligibilem dicunt:verùm iſtud non eſt dicendum, nec in ſcripturis vſpiam reperimus intelligibilem terram. Quidnam hoc ergo eſt, quod dicitur? *Senſibile hic primum ſtatuit,ſicut & †prius: Honora,inquit, patrem tuum,& matrem tuam,ſic enim eris longæuus ſuper terram:& rurſus dominus ipſe latroni: Hodie mecum eris in paradiſo. Neque enim de futuris ſolummodo bonis, verumetiam de præſentibus cohortatur, propter tardiores ſcilicet auditores, & antequam futura veniant præſentia requirentes. Propterea igitur in proceſſu euangelij dicit, Eſto conſentiens aduerſario tuo citò. Deinde iſtiuſmodi philoſophiæ ponens præmium, ait:Ne tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro. Videsne vnde terruerit,à præſentibus ſcilicet,& quæ è veſtigio eueniunt? Et rurſus: Quicunque dixerit fratri ſuo racha, obnoxius erit concilio. Paulus quoque creberrimè & præmia ſenſibilia proponit,& de præſentibus adhortatur, vt cùm de virginitatis bono differit:nihil enim ibi ſuper cœleſti honore commemorat, ſed de præſenti vtilitate rem commendat,dicens:Propter inſtantem neceſsitatem. Et rurſus: Ego autem vobis parco.& iterum: Volo autem vos ſine ſolicitudine eſſe. Sic igitur Chriſtus ſpiritalibus ſenſibilia miſcebat. Quia ergo mitis quiſque propria putatur amittere, contrarium pollicetur,dicens:quòd ipſe ſit qui tutiſsimè cuncta poſsideat, nō audax ſcilicet,

ac

Luca.18.b

2.Cor.7.c

† *animę.*] *Exod.17.c & 32.g. 1.Reg.15.c. Ro.9.a.& Eph.3.c.& Philip.1.b. & 2.Theſſ. 1.d.*

* *vide quid ad finem beatitudinum dicat ſenſibile.*

†*Paul⁹.*]*ad Ephe.5.a. Deute.5.b. Matt.5.d.*

1.Corin.7. per totum.

1.Cor.7.e Ibidem Ibidem.f.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac proteruus. Qui autẽ talis fuerit, ſæpe & paternis bonis exigitur, & animæ iacturam facit. Aliter vero quia in veteri teſtamento ſæpe propheta cecinerat, Manſueti autem hæreditabunt terram: à familiaribus iam illi populo, notisq; verbis ſermonem texuit, vt non in omnibus inuſitatè loqueretur. Hęc vero dicit, non tantum ad præſens vſque tempus ſua promiſſa perducens, ſed cum futuris etiam iſta promittens. Nam cùm & ſpiritalia pollicetur, hęc certè quæ ſunt in præſenti vita non eripit. Et rurſus cùm præſentia repromittit, non tamen magnitudo promiſsionum ſolummodo vſque ad
Matt. 6. d iſta pertingit. Quærite, inquit, primum regnum dei, &
Matt. 19. d. hæc omnia adiicientur vobis. Et rurſus: Quicunque di-
Mar. 10. d. miſerit domum aut fratres, centuplum accipiet in ſeculo iſto, & in futuro habebit vitam æternam. *Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſticiam*. Quam vero iuſticiam? an in genere virtutem ipſam, an ſpeciem illam iuſticiæ quæ ex
B aduerſo auariciæ collocatur? Quia enim commendaturus erat miſericordiam, oſtendens quo modo miſereri oporteat: id eſt, non ex auaricia nec rapina, opportunè beatificat iuſticiam acquirentes. Et conſidera quanta idipſum exaggeratione cumulauerit. Nõ enim dixit, Beati qui iuſticiam ſeruant: ſed, beati qui eſuriũt, & ſitiunt iuſticiam: vt non vtique mediocriter, ſed cũ omni illam cupiditate teneamus. Quia enim hoc eſt auariciæ proprium, neque ſic cibum deſideramus ac potum, vt poſsidere latius, induiq; precioſius: concupiſcentiam iſtam quę habendi amore flagrat, iubet in meliora conuerti: deinde rurſus ſenſibile præmiũ ſtatuẽs, ait: *Quoniam ipſi ſaturabuntur*. Quia enim plurimos diuites facere putatur auaricia, dicit hoc eſſe contrarium, magisq; id pręſtare iuſticiam. Noli igitur iuſticiam exercens formidare pauperiem, neque famẽ timere, cùm
C certè illi magis omnibus bonis excidant, qui aliena diripiunt: vt ex aduerſo ille qui iuſticiam diligit, tutiſsimè omnia bona poſsidet. *Si verò qui aliena non inuadunt*, tanta rerum vbertate potiuntur: quantò magis qui propria fideliter largiuntur? *Beati miſericordes*. Hic non pecuniarum ſolum modo erogatores deſignare mihi miſericordes videtur, ſed etiam qui alia exhibent officia. Varij ſunt enim miſerationis modi, latum quoque hoc omnino mandatum eſt. Quod igitur huius virtutis eſt præmium? *Quoniam ipſi miſericordiam conſequentur*. Et videtur æqualis quidem eſſe retributio, ſed eſt tamen longè ipſa virtute præſtantior. Iſti enim quaſi homines profectò miſerentur, cum ab omnium deo miſericordiam conſequantur. Par autem non eſt humana miſeratio, atque diuina: ſed quantum benęuolentię, maliciæq; diſcrimen eſt, tantum ab illa iſta diſcernitur.
D *Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt*. Ecce rurſus præmium ſpiritale. Mundos vero hic appellat, aut vniuerſalem virtutem tenentes, & nullius ſibi mali conſcios, aut continentia cõſpicuos. Nihil enim nobis eſt ita opus ad videndum deum, vt iſtius puritate virtutis:
Heb. 12. d propter quod Paulus ait: Pacem ſectamini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit deum. Videre autem dixit, quemadmodum hominibus videre poſsibile eſt. Quia enim ſunt plurimi qui miſerentur quidem, ac ſe à rapina auariciaq; contineant, fornicentur tamen, atque luxurientur: oſtendens, quia primum illud minimè ſufficiat, etiam iſtud adiecit. Sicut & Paulus ad Corinthios ſcribẽs: Macedonibus teſtimonium
2. Cor. 8. a reddidit, quia non ſolum miſericordia eſſent diuites, verùm aliis quoque virtutibus abundarent. Cùm enim illorum in paupères pecuniarum liberalitatem diſſere-
A ret, intulit: quoniam ſeipſos dederũt primũ deo, deinde nobis. *Beati pacifici*. Hic nõ modò diſſentire illos prohibet, atq; aduerſũ ſe mutuo dimicare: ſed aliud quiddam maius inquirit, ſcilicet vt etiam alios diſsidentes in ſacram ſtudeant reuocare concordiam, ac rurſus premium ſpiritale ſubiungit. Quod vero iſtud eſt? *Quoniam ipſi filii dei vocabuntur*. Siquidem vnigeniti hoc præcipuum opus fuit, diſtantia copulare, conciliare pugnantia. Deinde ne opineris bonam eſſe vbique pacem, addidit: *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiam*, id eſt, pro virtute atque pietate, pro defenſione cæterorũ. Solet quippe iuſticiam omnem prorſus animi appellare virtutẽ. *Beati eſtis cum exprobrauerint vobis homines, & perſecuti fuerint, & dixerint omne malum verbum aduerſum vos, mẽtientes propter me, gaudete & exultate*. Siue enim ſeductores, ſiue maleficos, ſiue peſtiferos, ſiue aliud vos tale quippiam vocent, eritis, inquit, beati. Quidnam poſsit his
B præceptis inuſitatius inueniri, per quæ illa nobis deſideranda dicit, quæ alij putant eſſe fugienda? Egere dico, atque lugere, perſecutionem pati, audire maledicta: nihilominus non modò id dixit, verumetiam facilè perſuaſit, nec duobus aut decem, non viginti aut centum hominibus, aut mille, ſed vniuerſo iam penè mundo. Cũq; dicerentur illa quæ videntur oneroſa & grauia, contraq; multorum conſuetudinem venientia, nihilominus admirabatur venerans omnia illa audientium multitudo: tanta quippe erat virtus docentis. Attamen ne putares, q̃ quolibet modo audire maledicta præſtaret beatos, duos tãtum ſeparauit modos, cùm ſcilicet vel propter ipſum audiuntur, vel falſa iactantur. Si vero iſta non fuerint, non modo non eſt beatus hæc audiens, verũetiam miſerrimus. Deinde reſpice rurſus
C in præmium: *Quoniam merces veſtra multa eſt in cœlis*. Tu vero etiamſi non per ſingulas beatitudines regnum audias repromitti, nequaquam tamen mœrore turberis. Et ſi enim retributiones ipſas differenter appellat: tamẽ profectò cunctas ad vnum cœlorum regnum adducit. Quando enim dicit: & lugentes conſolabuntur, & miſericordes miſericordiam conſequentur, & mũdi corde deum videbunt, & pacifici filij dei vocabuntur: nihil omnino aliud niſi cœleſte regnum per hæc cuncta deſignat. Qui enim horum dicuntur potiri, illud ſine dubio conſequentur. Ne igitur tantummodo pauperũ ſpiritu hoc eſſe præmium ſuſpiceris, ſed & eſurientium iuſticiam, & mitium, & prorſus omnium quos idẽ beatitudinum textus includit. Propterea enim in cunctis virtutibus, & promiſsionibus beatitudinem poſuit, vt ne quid ſenſibile ſperandum putares. Neq; enim eſſet
D beatum talibus coronari, quæ in præſenti vita cõtinuò ſoluuntur, ac defluunt, & fugacius quàm vmbra prętereuolãt. Cùm vero dixiſſet, quoniam merces veſtra multa eſt in cœlis, aliam quoq; cõſolationẽ intulit, dicens: *Sic enim perſecuti ſunt & prophetas qui fuerunt ante vos*. Quia enim regnum cœlorum adhuc erat in ſpe, atque expectatione, hinc conſolationem illis de eorum ſocietate præſtat, qui ante illos afflictiones varias pertulerũt. Ne inquit, putetis quod mala aliqua docentes, & noxia ſanctes, iſta patiamini, vel ab eis quaſi prauorum magiſtri dogmatum ſitis perſequendi. Non enim de prauitate [doctorum] ſed de malignitate auditorũ pericula iſta inſidiæq; contingent. Non ergo vobis obtrectabitur, qui talia patiemini: ſed illis profectò qui inferent paſsionem: in teſtimonium vero vobis eſt tempus paratum. Neque in prophetis iniquitatem aliquam, deoq; aduerſam culpando doctrinam, alios quidem eiiciebant,

[dogmatum.]

Universidad de Deusto
Biblioteca

Heb.11.g. bant,alios vero lapidabant, alios malis innumeris obruebant:neque hoc vos ergo perturbet. De eadē quippe sententia nunc quoque cuncta perficient. Vidisti quemadmodum eorum sensus erexerit,iuxta Mosem illos, atque Heliam omnino cōstituēs? Sicut etiam Paulus ad Thessalonicenses scribens, ait: Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum dei, quæ sunt in Iudæa in Christo: quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris,sicut & illi à Iudæis,qui occiderunt dominum Iesum, & proprios prophetas, & nos persecuti sunt,& deo non placent,& omnibus hominibus aduersantur. quod hic quoque Christus impleuit. Et in aliis quidē beatitudinibus, Beati,inquit,pauperes, beati misericordes, hic vero non infinitè posuit, sed ad ipsos prorsus dirigendo sermonem,dicens:*Beati estis cum exprobrauerint vobis, & dixerint omne malum verbum aduersum vos.* Videlicet ostendens ipsorum hoc esse prę cipuum, & super alios omnes,istud doctorum esse proprium. Simul etiam suam hic prodidit dignitatem & honorem,quæ æqualiter cum patre cōmunicat.Sicut enim illi,inquit, propter patrem, sic etiam vos propter me ista patiemini. Quando enim dicit, persecuti sunt prophetas,qui fuerunt ante vos:istos quoque iam prophetas factos esse declarat. Deinde ostendens, quia hoc eos maximè iuuet, ac faciat clariores: non dixit, maledicent vobis quidem, vosq; etiam persequentur: sed ego tamen fieri istud vetabo. Neq; enim discipulos suos non audiēdo maledicta, sed audiendo,ac fortiter sustinendo,& persecutores suos ipsis operibus arguendo, vult esse munitos.Hoc autem multò est illo vtique præstātius, quemadmodum longè potius est percuti:nec tamen malum aliquod pati,quàm omnino non percuti. Hic igitur dicit, *Luc.5.d.* Quia merces vestra multa est in cœlis.Lucas vero etiam cum additamento, cumq; maiori consolationis cumulo hoc eum dixisse commemorat. Non solum enim illos qui propter deum *maledictis* expositi sunt, beatos dicit à Christo vocari, sed etiam eos quibus à cunctis benedicitur infœlices. Væ, inquit, vobis cùm benedixerint vobis omnes homines. Et certè etiā apostolis benedicebant homines, sed profectò nō omnes. Ed idcirco non ait:væ cùm benedixerint vobis homines,sed cùm benedixerint omnes. Hoc enim impossibile est, cum virtute viuentibus cunctorum ore benedici.Et rursum ait, Cùm eiecerint nomen vestrum tanquam malum,gaudete & exultate.Non enim pro periculis solum quæ passi sunt, verumetiam pro maledictis retributionem maximam pollicetur.Propterea non dixit,cùm vos exagitauerint, atque interfecerint: sed, cū exprobrauerint vobis. Nescio quo enim modo omnibus penè rebus amarius solent mordere maledicta. In periculis quippe multa sunt quæ laborem ipsum faciūt leuiorem:vt multorum exhortatione succendi,vt habere plurimos applaudentes, dignisq; passionem ipsam præconiis coronantes.In maledictionibus vero etiam consolatio ipsa subducitur. Neque enim creduntur cūctis periculis sæuius mordere certantem, nec omnino magna esse quæpiam virtus putatur, fortiter sustinere maledictum, cùm certè multi etiam ad laqueum conuolarint famæ opprobria non ferentes.Et quid hoc miraris in cæteris, cùm proditorem illum impudentissimum,pariter & crudelissimum,atque contra omnia flagitia nequiciæ fronte duratū, hoc præcipuè ad laqueū *Mat. 27.a.* ire compulerit? Iob quoque ipse certè omni lapide atq; *Actu.1.c.* adamante tolerantior,cùm quidem patrimonū amitteret, malaq; innumera sustineret:cumq; subito numerosa sobole esset orbatus, cùm quasi fontem quendam vermium toto videret corpore bullientem,supraq; hęc vxorem sibi molestius imminentem, perfacilè cuncta superauit:vbi vero exprobrare sibi amicos,atq; insultare vidit,& malignam illam de se existimationem fouere,& dicere ꝙ talia propter peccata pateretur, ac maliciæ suæ solueret vltionem: tunc demum vtiq; turbatus est ille vir maximus, ille fortissimus. Dauid quoque omittens cuncta quę pertulit, pro maledicto patienter audito vicem à domino reposcebat:Dimitte, inquit,vt maledicat, quoniam dominus mandauit ei, vt videat afflictionem meam, & reddat mihi pro maledictione hac in die illa. Et Paulus non solum pericula sustinentes, nec tantūmodo propriis spoliatos bonis laudat & prædicat,verum etiam maledicta tolerantes.Rememoramini, inquit, dierum priorum, in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum: & in altero quidem opprobriis & tribulationibus spectaculum facti. Propterea & mercedem huic patientiæ plurimam proposuit Christus:ac ne quis diceret,hic ergo nō reddis maledicentibus vicem,neq; illorum ora consuis:cū mercedem promisisset futuram,cōmemorauit prophetas, ostendens quoniam nec propter illos in præsenti deus exegerit vltionem. Si vero tunc quoque cùm in promptu ac paratæ essent retributiones, tamen de futurorū illos promissione solatus est: quantò nunc magis, quando & hæc ipsa spes solidior effecta est, & philosophia profectò sublimior? Cōsidera vero etiā post quot mandata idipsum locarit. Non enim hoc absque certa ratione fecit,sed quia voluit ostendere ꝙ nisi quis illis, quas superius posuit, armatus fuerit ornatusq; virtutibus,ad hæc nequaquā possit prodire certamina. Propterea de priore semper etiam mandato sequentis viam struens, auream quandam nobis catenam texuit. Cum enim quis humilis fuerit,etiam sua omnino lugebit peccata:qui autem luget,idem & mitis erit, & iustus,& misericors:at misericors & iustus & compūctus, omnino etiā puro erit corde.Qui vero talis est, erit etiam profectò pacificus. Porrò qui ista perfecerit,erit absque dubio ad pericula præparatus, nec ad maledicta prorsus vlla terrebitur,etiāsi mala quoque mille patiatur. Postquam igitur, prout oportuit,ad virtutum studia cohortatus est,rursus eos laudū admixtione permulcet. Quia enim erant præcepta sublimia, multoq; quàm in veteri lege maiora:ne trepidarent,nēve turbarentur ac dicerent,& quemadmodum hæc implere poterimus?attende quid dixerit,*Vos estis sal terræ.*Per quod ostendit q̄ necessariè ista præcipiat.Non enim pro vestra,inquit, salute tantummodo, sed pro vniuerso prorsus orbe hæc vobis doctrina committitur. Non ad duas quippe vrbes,aut decem, aut viginti:neq; ad vnam vos mitto gētem, sicut mittebam prophetas:sed ad omnem terram prorsus, ac mare,totumq; mundum,& hunc variis criminibus oppressum.Dicēdo enim, *vos estis sal terræ*:ostendit omnium hominum infatuatam esse naturam, & putrefactam à peccatis,& idcirco illas ab eis maximè virtutes requirit,quæ cunctis necessariæ atq; vtiles sunt futuræ. Cùm enim mansuetus aliquis, ac modestus, cùm misericors fuerit & iustus: non in semetipso tantūmodo hęc rectè facta concludet,verùm in aliorum quoq; vtilitatē bonos hos faciet emanare fontes.Sed qui mūdo corde est,atq; pacificus, & qui persecutionē pro veritate perpetitur, nihilominus in commune commodū vitam suam constituit.Ne igitur opinemini ad mediocria vos ducendos esse certamina, neque pro exiguis rebus:

Iob.11. & 19.& 22. & ferè per totum.

2.Reg.16.b.

Heb.10.f

Universidad de Deusto
Biblioteca

rebus vobis hunc inſonare ſermonem, vos eſtis ſal terræ. Quid igitur? Ipſine putrefacta medicati ſũt? Nequaquam: nec enim poſsibile eſt, vt ea quæ corrupta ſunt ſalis perfricatione reparentur. Non hoc fecerũt ergo, ſed ante renouata, ſibiq; tradita, atq; ab illa iam putredine liberata, perfricabãt ſale, inq; hac nouitate ſeruabant quam à domino vtique ſuſceperãt. Liberare quippe à putredine peccatorũ, Chriſti profectò virtutis eſt: vt autem non ad illa iterum reuertantur, apoſtolorum curæ eſt ac laboris. Vides quẽadmodum paulatim etiã prophetis eos meliores eſſe patefecerit? Non enim illos Paleſtinæ doctores eſſe dicit, ſed totius terræ: nec ſimpliciter doctores, ſed ſeueros quoſdam atq; terribiles. Hoc eſt enim omnino mirabile: quia non adulantes, neq; palpãtes: ſed è diuerſo ſalis inſtar vrentes, ferè omnibus ſe tam deſiderabiles reddiderunt. Nolite ergo (inquit) mirari, ſi alios omittẽs vos potiſsimum doceo, atq; ad pericula tanta ſuccingo. Conſiderate quippe quantis vrbibus, quantisq; populis vos ſim miſſurus magiſtros. Propterea non vos tantummodo volo eſſe ſapientes, ſed vt tales faciatis & cęteros. Huiuſmodi autẽ magiſtros, in quibus certè tantorum periclitatur ſalus, maxima decet pollere prudentia, tantasq; illis virtutũ adeſſe diuitias, vt aliis quoq; vtilitatem ædificationis impertiant. Niſi, inquit, fueritis omnino tales: ne vobis quidem ipſis ſufficere profectò poteritis. Nolite igitur de difficultate conqueri, quaſi qui doctrinam meã moleſtam eſſe dicatis. Infatuatis enim populis, per vos ad ſapientiam redire poſsibile eſt. Si vero id etiam patiamini vos ipſi, vobiſcũ perdetis & reliquos. Itaq; quanto etiam maiorum vobis rerum cura cõmittitur, tanto potiore indigetis & ſtudio. Propter quod intulit, *Si autẽ ſal euanuerit, in quo ſalietur? Ad nihilum valet vltrà, niſi vt mittatur foras, & cõculcetur ab hominibus.* Alij enim etiã ſi ſæpe delinquãt, poſſunt tamẽ ad veniã peruenire: ſi vero hoc magiſter ipſe patiatur, omni excuſatione priuabitur, & ſupplicia extrema perſoluet. Ne enim audientes, cùm exprobrauerint vobis, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos, in medium prodire formidẽt, dicit: quoniam niſi ad iſta fueritis parati, fruſtra electi eſtis. Non enim vos oportet maledicta hominũ timere, ſed potius timẽdum ne ſimulatores eſſe videamini. tunc enim infatuati eritis & conculcati. Si verò perſeueraueritis ipſos conſtringendo & coërcendo, & deinde male audieritis, gaudete. Hoc enim eſt opus ſalis, laxa quæq; vrere atq; reſtringere. Itaq; iã neceſſaria ſubſequitur maledictio, nihil vobis prorſus incõmodans, immo etiã teſtimoniũ veſtræ perhibens firmitatis. Si vero illa timentes, fortitudinẽ vobis vtilẽ deſeratis, multo ſæuiora patiemini, & malè ſcilicet audientes, & contẽpti à cunctis atq; deſpecti: hoc nanq; eſt ab omnibus cõculcari. Deinde ad aliud eos ſublimius ducit exemplum. *Vos eſtis lux mundi.* Iterum mũdi, nõ vnius profectò gentis, nec viginti vrbium, ſed totius orbis lumen tunc perhibentur: & lumen intelligibile, ipſoq; ſole fulgentius, ſicut etiam ſal hoc loco intelligitur ſpirtale. Prius autem ſal poſuit, deinde lumẽ, vt diſcas quãtum ſit verborũ aſtringentium ac mordentiũ lucrum, quantũq; commodũ honeſtæ rectæq; doctrinę. Hæc ſiquidẽ ſtringit animos, nec quoquã diffluere permittit, facitq; attentius ad lumen virtutis aſpicere, ad quam velut apprehenſa manu pertrahit audientes. *Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita: neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio.* Rurſus eos per iſta ad bene viuendi diligentiam cohortatur, oſtendens vt ſtudeant

A eſſe ſolliciti, quaſi ante omnium ſcilicet oculos conſtituti, & in medio orbis terrarum certantes theatro. Nolite, inquit, aſpicere, quia in iſto nunc reſidemus loco, & in exigua ſumus parte anguli. Sic enim eritis manifeſti cunctis, quemadmodum ciuitas in montis vertice collocata, vel ſicut lucerna in domo ſuper candelabrum relucens. Vbi nunc ſunt Chriſti virtuti incredulí? Audiant iſta, & prophetiæ potẽtiam poſt experimenta mirantes, maieſtatem domini adorando venerentur. Perpende enim qualia polliceatur eis, qui in ſuã quoque regione habebantur incogniti, quòd videlicet terra omni, mariq; celebrandi ſint, & ad terminos vſq; mundi fama ducente venturi: immo non fama, ſed manifeſto beneficiorum, atque admirandæ operationis effectu. Non enim illos fama portans fecit vbique notiſsimos, ſed ipſa vtique operum exhibitio. Sicut enim quidam volucres effecti, ipſo etiam ſole pernicius omnem perluſtrauere terram, ſpargentes vbique lumina pietatis. Hic autem videtur mihi illos ad conſtantiam
B cohortari: dicendo enim, Non poteſt ciuitas abſcondi ſuper montem poſita, ſuam declarat profectò virtutẽ. Sicut impoſsibile, inquit, eſt ſuper montẽ poſitã abſcondere ciuitatem: ita etiam prædicationem latere, atque reticeri. Quia enim prædixerat perſecutiones, & maledicta, & inſidias, periculáve: ne putarent quòd hęc eos poſsint in ſilentium coarctare, cõfirmans eos, ait: Quia non modo non latebit eorum prædicatio, ſed etiã vniuerſum prorſus illuſtrabit orbem, & ob hoc quoq; clari efficientur, ac nobiles. Et hic quidem propriæ oſtendit inſigne virtutis, in conſequentibus verò ab illis cõſtantiam & loquendi libertatem flagitat dicens: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum,*
C *vt luceat omnibus qui in domo ſunt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, vt videãt opera veſtra bona, & glorificent patrẽ veſtrũ qui in cælis eſt.* Ego quidẽ, inquit, lumen accẽdi: vt verò perſeueret ardens, veſtri profectò ſit ſtudij, nõ propter vos ipſos modò, verumetiam propter illos qui eadẽ luce potientur, vobisq; ducentibus viã veritatis inuenient. Nõ enim poterunt maledictiones veſtrum obumbrare fulgorem, ſi tamen vos omni cum diligentia vixeritis, atque ita prorſus quaſi qui vniuerſum orbem veſtri faciatis imitatione conuerti. Dignam igitur tanta gratia exhibete vitã, vt ſicut illa cunctis mox regionibus prædicanda eſt, ita illi etiam conuerſatio veſtra cõueniat. Deinde aliud quoque lucrũ cum hominum ſalute ſubiungit. Sanè quòd ſit prorſus idoneum illos pręſtare ſolicitos, atque ad omne virtutis bonum concitare. Non
D ſolum, inquit, corrigetis orbem rectè ſanctęq; viuẽdo, verumetiam glorificari deum ex veſtra conuerſatione facietis: quemadmodum ſi contraria geſſeritis, & homines perdetis profectò, & dei nomen blaſphemiis offendi facietis. Et quo modo, iquies, per nos glorificabitur deus, ſi nos homines maledictorum fuerint contumeliis proſecuti? Sed vtique non omnes. Nam illi quoque ipſi qui hoc publicè faciunt inuidentes, apud conſcientiam tamen ſuam admirabuntur vos, atque ſuſpicient: ſicut è regione vicioſos quoſque palàm quidem adulatorio ſermone demulcent, ſed eoſdem in ſecreto mentis accuſant. Quid igitur ad oſtẽtationem nos viuere, atq; ad glorię amorẽ iubes? Abſit, non dico iſtud omnino: neque enim dixi, vt rectè facta veſtra in medium ſtudeatis afferre, nec vt illa monſtretis admonui: ſed dixi, luceat lux veſtra, hoc eſt, plurima in vobis ſit virtus, ac maximè ingens illius accendatur ignis, & ineffabile omnino lumen effulgeat. Quando autem tam magna

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtus fuerit & clara, latere non poterit, etiamsi mille il lam contegere velit modis ille qui possidet. Irreprehē- †robissipsis] sibilem igitur †etiam hominibus] præstate vitā, vt nullum in vobis verum colorem accusationis inueniant. Sequetur illud, vt etiamsi innumeri accusare cupiant, nullus vnquam infuscare vos possit. Bene autem ait, lumen. Nihil est quod sic hominem faciat insignem, atq; conspicuū, etiamsi magno ambitu optet latere, vt splendor iste virtutis. Sicut enim ipso sole circundatus, ita vtique clarus refulget, nec in terram solummodo lucis radios emittit, sed supra ipsum etiam cœlum proprio fulgore radiabit. Hinc itaque illos vberius consolatur. Et si, inquit, maledicta in vos audientes doletis: habebitis tamen plurimos quos ad amorem atque admirationem dei, vestro adducatis exemplo. Vtrinque verò paratur vobis merces, & deo per vos celebrato, & vobis propter deum calumniis affectis. Ne autem operam demus, vt malè audiamus adducti spe præmij propositi, diligenter cauet, discrimina duo statim adiūgens, remq; diffiniens suis limitibus, ait, quum falsa ac ficta dixerint, idq; propter deum. Ac demonstrat quòd non modò maledicta huiusmodi patienter ferre, verum etiā prędicari atque laudari plurimum adferat lucri, ad deū gloria recurrente: perq; hoc ipsum melioribus spebus eos attollit. Non enim, inquit, tātum valebit obtrectatio malignorum, vt alios quoque tenebris obducat, quò minus vestrum queant lumen aspicere. Nam cùm sal infatuatur, cùm lumen extinguitur, tunc vos tantūmodo meritoq; calcabunt: non cū recta facientes subiacetis opprobriis. Tunc enim multi erunt omnino mirantes: non vtique vos tantum, sed per vos etiam patrē vestrum. Nec dixit deum, sed patrem: conferendæ illis nobilitatis prærogatiuam hoc iam nomine largiendo. Deinde declarans honoris æqualitatem, supra quidem dicebat, Ne contristemini quum male audieritis: sufficit enim vobis quòd propter me ista audiatis. hoc loco autem ipsum patrem ponit, vbiq; æqualitatem manifestans. Quū igitur sciamus quid lucri reportetur ex ista diligentia & studio, & quod ex socordia periculum in promptu sit (nostra enim pernicie multo grauius ac peius est, ęp dominus noster blasphemia dira laceretur nostra causa) sine offensione simus & Iudæis, & gentibus, & ecclesiæ dei, vitam nostram clariorem sole præstantes. Et si maledicere quis velit, non propter ipsum malè audire doleamus, sed si meritò istud audiamus. Si enim vicijs sordeamus, etiamsi nobis nullus obtrectet, erimus omnibus miseriores. Si verò virtutibus splendere curemus, vel si totus mūdus contra nos maledictis voluerit personare, erimus omnium beatissimi, atque ad nos trahemus omnes qui venire elegerint ad salutem: & qui non contumelias malignorum, sed vitæ nostrę voluerint considerare virtutem. Omni quidem tuba documenta sunt operum clariora, vitaq; munda ipsa est luce fulgentior. Nec obscurari poterit, etiamsi innumeri fuerint obloquētes. Si enim habuerimus illa omnia quæ pauloante præmissa sunt, nec solummodo mansueti, ac misericordes & humiles, mundoq; corde fuerimus, atq; pacifici: sed si etiam cùm maledicimur, non referamus iniuriam, quinimmo etiam gaudeamus: non inferius omnino, quàm per ipsa signa spectatores nostros ad veritatem trahemus, venientq; ad nos omnes libenter, etiamsi ferus, etiamsi dæmon sit aliquis, aut quicunque tandem. Si verò nōnulli virtutis tuæ conscij, nihilominus te contumelijs insequantur, nequaquam inde turberis, nec consideres, quòd pu

Matt.5.a. *1.Cor.10.g.*

A blicè in te iaculentur iniurias: sed ipsam illorum interroga conscientiam, & videbis applaudentes tibi, teque mirantes, ac virtutum tuarum laudes numerantes. Consydera igitur quemadmodum rex aliquando Babylonius tres illos in fornace pueros prędicaret, & certè hostis erat, atque apertus inimicus: sed quia viriliter eos stare perspexit, prędicat & coronat. Propter aliud certè omnino nihil, nisi quia illo vtique contempto, dei legibus seruiebant. Diabolus enim cùm nihil se viderit effecisse, discedit, metuens iam profectò ne maiorum nobis fiat occasio coronarum. Cùm verò ille discesserit, quanuis sceleatus sit aliquis, ac tota prorsus mente corruptus, incipiet tamen introspicere virtutem, illa iam qua offendebatur nube submota. Quod & si homines bona tua videre dissimulent, ac in contrariam partem interpretentur, maiorem certè apud deum admi- B rationem, laudemq; reperies. Noli igitur dolere, atque concidere. Nam & apostoli ipsi aliis quidem erāt odor mortis, aliis autem odor vitæ. Si enim te nullam tui culpandi occasionem ministres, omni prorsus crimine liberaris, immo magis ac magis beatus efficeris. Resplende igitur fulgore vitæ, & maledicos omnino contemne. Non potest enim accidere, omnino non potest, vt qui virtutem diligenter exequitur, nunquam plurimos acquirat inimicos. Sed nihil hoc ad eū qui virtute præditus est, quādoquidem clarius illorum occasione resplendeat. Hæc igitur scientes, illud curemus vnum diligenter, accurata scilicet ratione nostram dispensare vitam. Sic enim etiam illos qui nunc in vmbra mortis sedent, ad vitam perducemus futuram. Tanta quippe istius luminis virtus est, vt non solùm hic fulgeat, verū- ètiam illuc possit ducere, modo sequantur. Cùm enim C viderint præsentia nos cuncta contemnere, & ad futura esse prędmia prępparatos, supra omnino nostrum omnem sermonem ipsis erunt operibus credituri. Quis enim tantæ vecordię est, qui videns hominem pauloante diuitiis ac deliciis irretitum: repentè verò his se omnibus exuere, & volucrem atque alacrem esse, & ad famem ac paupĕriem, & omnem prorsus laborem, ad pericula etiam pugnasque ac sanguinem, atque interfectionem sui, postremò ad omnia quæ videntur metuenda succinctum, non manifestum documentum accipiet futurorum? Si verò nosmetipsos præsentibus implicemus, atque interius impellamus, quo modo credere poterunt nos ad perfectionem alterius mansionis vrgeri? Qua verò etiam poterimus satisfactione purgari, cùm non tantum apud nos valuerit dei reuerētia, quantum apud sapientes gentilium humana gloria? Si- D quidem eorum se aliqui & pecuniis exuere, & audacter ad contemptum mortis pararunt, vt se hominibus ostĕtarent, propter quod eorum spes inanes fuerunt: quęnā ergo nos ratio liberabit, si tanto nobis præmiorum honore proposito, tantàque aperta nobis ad philosophandum via, ne illis quidem similia fecerimus, sed nos pariter perdiderimus, & cæteros? Non enim ita incommodat Ethnicus iniquitatem faciens, quemadmodum cùm illam Christianus operatur: & satis vtique consequenter. Illorum enim gloria corruptibilis, ac fluxa est: nostra verò, per dei gratiam, etiam apud impios venerabilis esse & illustris agnoscitur. Idcirco quādo etiam nobis maximè exprobrare voluerint, suaq; in nos maledicta augere, istud adiūgūt, O Christiane: quod profectò non dicerent, nisi magnam de ipso dogmate existimationem tenerent. Non audisti quanta præceperit Christus, & qualia? Quando igitur vnum ex illis mandatis

Dan.3.d.

2.Cor.2.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

datis poteris implere, cùm relinquens omnia, vsuras colligendo circumeas, & fœnori fœnus adiungas? Et nũc quidem negociationes instituens, emas seruorum cateruas, diuersorum animalium greges, argentea vasa conficias, nunc agros merceris ac domos, supellectilem variam: atque vtinam id solum. Cùm verò vanissimis huiusmodi studiis iniquitatem sociam iungas, cũ finitimorum terras tuis copules, inuadas domos, pauperes conteras, augeas famem: †quo modo potes ipsum saltem ecclesiæ introire vestibulum? ‡ Sed nonnunquã forte pauperum misereris. Noui hoc quidem. Sed ibi quoque etiam multa est peruersitas & corruptela: aut enim cum fastu id superbiæ facis, aut ad gloriæ vanitatem vel lucrum, vt ne de bonis quidẽ operibus mercedem consequaris. Quo quid infœlicius credatur esse, cùm in portus tranquillitate naufragium pateris etiam? Ne igitur istud eueniat, cùm boni quippiam feceris, noli à me gratiam flagitare, vt deum certè habeas debitorem, qui ait, Mutuum date iis à quibus non speratis vos accepturos. Habes igitur locupletissimum debitorem: cur illum relinquens, me exigis hominem pauperem prorsus ac tenuem? Nunquid enim indignatur hic debitor cùm fœnus exigitur? ‡ Nũ aut verax in soluendo non est, aut soluere sponte dissimulat? Non cernis eius nullo explicabiles sermone thesauros? Non liberalitatem illam enarrabilem donatoris? Ipsum igitur tene, ipsumq; exige: hac enim exactione delectatur. Nam si ab alio exigi viderit quæ ipse debet, suam reputabit iniuriam. Nec tibi vltrà iam reddet, quinimmo te tibi vltionis faciet debitorem. Vnde me iudicas, inquit, ingratum? cuius verò mihi es cõscius paupertatis? Quia scilicet me prætermisso, ad alium importunus accedis: alteri fœneratus es, & alterius exactor efficeris. Nam etsi homo accepit quod dedisti, deus tamẽ vt tribueres, imperauit. Se igitur principalem debitorem tuum, seq; vult esse vadem, *præbens tibi occasiones innumeras exigendi. Noli igitur tantas relinquendo diuitias, tamque expositam & promptam liberalitatem amittendo, à me vt accipias postulare, qui nihil omnino possideo.* Cuius enim rei gratia mihi te ostendis, cum misericordiam pauperibus impendis? Num ego tibi vt tribueres imperaui? Nũquid à me vt retribuerem audisti? vt à me consequenter mercedem videaris exigere. Ipse dixit: Qui miseretur pauperi, fœneratur deo. Deo igitur fœneratus es, ipsum reposce: sed non tibi in præsenti cuncta restituet. Verùm hoc quoque tuo commodo facit. Est quippe talis hic debitor, non qui (vt alij) festinet ipsum tantummodo mutuo datum exoluere: sed agit omnia vt quod datum est, maneat in tuto. Propterea hic quidem reddit ex parte, maximum autẽ tibi in futuro thesaurum reseruat. Hæc igitur scientes, misericordiæ operibus liberaliter affluamus, plurimũq; amorem ostendamus in pauperes, eosq; non pecunus solum, verumetiam cæteris operibus adiuuemus. Et si viderimus publicè (vt fit) cædi aliquem, aut iniuriam sustinere, etiam si pecunia pro eo est danda, præstemus: & si rem verbis possimus terminare, ne pigeat. Est enim pro sermonibus merces, immo pro ipsis quoque gemitibus condolentis. Et ideo beatus Iob: Flebam ego, inquit, super omnem infirmum: & ingemui cum viderem homines in necessitatibus. Si verò certa merces est etiã gemituum atque lachrymarum: quando & verbum, & studium, aliaq; plurima concurrerint, considera quanta sit retributio conferenda? Nam ipsi quoque cum inimici essemus dei, vnigenitus nos ei reconciliauit, irato medium se inferens & opponens, qui & plagas pro nobis suscepit, & mortem. Studeamus igitur nos etiã eos qui affliguntur, de malis innumeris liberare. Non quẽadmodum nunc certè facimus, qui cùm videmus in se aliquos concurrisse, alternisq; iniuriis cædi atque discindi, quasi data opera subsistimus, confusione aliorum ac dolore gaudentes, & colligimus diabolicum quoddam theatrum: quo quid crudelius possit ostendi? Vides mutuis se contumeliis denotantes, atque vulneribus dilaniantes, scindẽtes vestes, ora fœdãtes, & quietũ adstare te pateris? Num leo est qui pugnat, num alia fera aliqua, num coluber? Certè homo est, tibi per cuncta communicans: frater est, membrum est: noli spectare, sed dissolue pugnantes. Noli ex eis voluptatem capere, sed eorum corrige voluntatem: nec instiga ad turpitudinem alios, sed eos etiam qui inter se conflictantur, arce ac dirime. Impudentum enim, & ociosorum est in talium rerum gaudere discrimine: hominum piacularium & nefariorum hoc (inquam) est, atque irrationalium prorsus animorum. Cernis homines fœdè ac turpiter agere, & non hanc esse tuam turpitudinem ducis, & non medius inilis, nec diabolicam illam dispergis cateruam, atque hominum pericula dissoluis? Et iubes tu, inquit, vt me huiusmodi manibus inferam, plagisq; ipse conficiar? Primò quidem non patieris istud: & si acciderit, incipiet tibi hoc opus pars quædam esse martyrij, siquidem propter deum ista perpeteris. Si verò plagas accipere cũctaris, considera quoniã dominus tuus propter te nec crucem quidem sustinere cunctatus est. Nam illi quidem velut ebrij tenebras de tyrannide patiuntur furoris, quo solo illi tunc vtuntur duce: indiget autem sano aliquo cuius adiuuentur auxilio, & ille qui facit iniuriam, & iste qui patitur. Hic quidem, vt liberetur afflictus: ille autẽ, vt cesset affligere: accede igitur, & manum porrige sobrius temulento. Est enim furoris *ebrietas, & multo illa quę cõtigit ex vini ebrietate detetrior. Non vides sæpe nautas, cùm aliquod cernunt incidere naufragiũ, continuò vela tendentes, maxima intentione properare, vt eiusdẽ artis homines de periculo tẽpestatis eripiant? Si verò artis socij tantum opitulandi studiũ sui similibus ostendunt, quãto magis ‡ eiusdem fidei ‡ participes hęc omnia implere cõuenit? Nã hic quoq; naufragiũ est, illoq;, quod diximus, perniciosius profectò naufragio. Aut enim vim patiens blasphemauit, & cunctis quæ habebat bonis repentè vacuatus est: aut peierauit tyrannide furoris oppressus, & iterum incidit in gehennã: aut plagam inferens commisit homicidiũ, perq; id ipsum, rursus naufragiũ vitæ ipse sustinuit. Perge igitur, malũq; cõpesce, mersos extrahe, inq; ipsos maris fluctus fida mente descende. Cũq; theatrũ illud dissiparis diabolicũ, singulos admone separatim: restingue flammam, fluctusq; cõprime & compone. Si verò maior ignis, & fornax fuerit ardentior, ne tunc quidem timeas: habes enim multos iuuantes, manumq; tibi continuò porrigentes, si modo initium rei ipse præstiteris, habes supra omnia opitulãtem tibi pacis deum, fiãmãq; illam primùm vbi concusseris, multi etiam alij subsequentur, & illorum quoque rectè factorum merces ad te profectò peruenit. Audi quid aliquando ludæis præceperit deus: Iudęis, inquam, adhuc rudibus, humiq; reptantibus. Si videris, inquit, iumentum inimici tui cecidisse in via: ne pertranseas, sed accurre, & iumentum quod cecidit subleua cum eo. † Multo, inquã, hoc facilius est rixantes homines separare, atque eos in pacẽ rursus adducere. ‡ Si verò inimicorũ asinũ, quan-

† quãdo poteris hæc ingredi limina? ‡

Luc. 6. c

† nunquid inops est? ‡

Prou. 19. c.

Iob. 30. d

† eiusdem naturæ. ‡

† Aqui iumentũ lapsum erigere multo leuius est, quàm homines rixantes separare & reconciliare. ‡

Universidad de Deusto
Biblioteca

to magis amicorum animas oportet erigere? Præcipuè A cùm ista multo sit ruina deterior, per quam scilicet nō in foueam, sed in gehennę collabuntur incendium, nequaquam irarum suarum onera sustinētes. Tu verò videns fratrem tanto furoris fasce depressum, & diabolum propè adstātem, ignemq; protinus accendentem, transcurris immisericorditer atq; omnino crudeliter: quod absque periculo nec in bruto animante committitur. Samaritanus quidem ille cùm vulneratum videret ignotum, nihilq; ad eum penitus pertinētem: & adstitit, & iumento proprio superposuit, & adduxit ad diuersorium, medicumq; conduxit: & argentum aliud quidem continuò dedit, aliud verò promisit: Tu verò cùm fratrem non in latronem videas incidisse, sed in ipsas dæmonum turmas, in obsidionem furoris, non in solitudine, sed in medio ciuitatis: nec pecuniam impē- B surus, nec conducturus iumentum, nec proximum longo itinere ducturus: sola etiam proferre verba dissimulas & cunctaris, & absque vlla omnino misericordia, immo etiam cum crudelitate præcipua contemnis, ac præteris? Quo modo speras, inuocans deum te habiturum esse placatum? Iam verò ad vosipsos meus sermo conuertitur, qui publicè quoque ista indecore committitis. Ad te, inquam, qui vim affers, & iniquitatem facis: dic mihi, plagas tu incutis, & calcibus cædis, & mordes: susne sylueſter effectus es, & asinus agrestis, & canis rabidus? Non pudet, non erubescis in feram ex homine conuerti, & propriam nobilitatem prodere? Etsi enim pauper sis, sed certè liber: etsi opifex, sed nihilominus Christianus. Propter hoc ipsum ergo quòd pauper es, magis necessariam habes quietem. Diuitum est enim litigare, non pauperum: eorum vtique hoc opus est, quos varię aduersum se materiæ incitant iurgiorum. Tu verò cùm diuitiarum non habeas voluptatē, mala tamen diuitiarum requiris, congregans tibimetipsi inimicicias atq; certamina. Angis fratrem, atq; suffocas, & publicè spectantibus cunctis elidis ac saucias, nec existimas maiore teipsum confusione fœdari, qui ferarum impetus furibundus imitaris. Quinimmo etiam ipsis deterior effectus es. Illis quidem sunt cuncta communia. Nam & pariter congregantur, & iter vnà carpunt, & societate sua gaudent: nobis verò omnino nihil cōmune est, sed sursum ac deorsum rixa atque contentio, maledicta, inimicicię, & iniuriæ. Itaque nec cœlum quidem reuereamur ipsum, ad quod certè communiter omnes vocamur: nec terram, quæ nobis itidem in commune donata est: neque ipsam postremo naturam. Ita prorsus omnia simul fœdera charitatis, iracundiæ furor, & amor pecuniæ dissipauit. Non vidisti illum qui mille erat debitor talētorum, quia eorum remissionem consecutus, conseruum proprium ob centum denarios etiam suffocabat, in mala certe vltima decidisse, atque immortali traditū esse supplicio? Num reuereris exemplum, non metuis ne talia ipse patiaris? Etenim nos quoque & plurima domino debemus, & maxima, sed tamen magnanimiter expectat: neque imminet exigēdo, sicut nos conseruis: neque stringit, neque suffocat: & certè si vel minimam eorum partem à nobis in presenti vellet exigere, olim sine dubio periissemus. Hæc igitur perpendentes dilectissimi, humiliemur, & debitoribus nostris etiam gratias agamus. Fiūt enim, si philosophari volumus, maximæ, non solum indulgentiæ, verumetiam mercedis occasio: pauca siquidem damus, plurima recepturi. Quid ergo exigis violenter à paupere? oportebat enim etiam si ille vellet exoluere, te tamen potius remittere non habenti, vt à deo non modo totum, sed etiam multiplicatum illud acciperes. Nunc verò cuncta facis, & per violentiam efficis, ac contendis ne quid ex tuis tibi debitis remittatur: & proximum quidē videris opprimere, cùm temetipsum proprio mucrone transfodias, & gehennæ tibi augeas ipse supplicia. Quòd si hic paululum philosopheris, cautam tibi tuā redderes leuiorem. Nam & deus nos vult propterea à virtute liberalitatis incipere, vt occasionē inueniat per quam nobis plura restituat. Quantoscunque habeas igitur debitores pecuniarum, atque culparum, cunctos liberos abire permittens, à deo istius magnanimitatis reposce mercedem. Quandiu enim illos exigere perseueras, non habebis dominum debitorem: si verò illos dimiseris, tunc debitorem habere poteris deum, atque ab eo huius philosophiæ vicem cum cumulo maximæ liberalitatis exigere. Si enim homo fortè preteriens, & abs te debitorem cōstricta gula teneri videns, rogánsque vt illum quidem dimittas, abs se verò debitum reposcas: haud sustineat esse ingratus tibi, cū quod tu dimiseris, ille in se receperit vniuersum: quid deum credimus, non multipliciter, non infinities redditurum, si quid amore & præcepto huius obnoxiis nobis condonemus, nil neque paruum neque magnum ab illis reposcentes, liberos abire sinamus. Ne igitur temporalem hāc aspicias voluptatem, quam de exactione capimus debitorum: sed damnum illud quod isthinc sustinebimus in futuro, in illis certè nosmetipsos quæ sunt æterna lædentes. Cuncta igitur auariciæ, atq; maliciæ impedimenta superantes, & pecunias debitoribus nostris, & peccata donemus: vt causam nobis nostram equiorem paremus: quòdque negleximus per aliam explicare virtutem, hoc ex condonatione admisse in nos malicię consequentes, ęternorum gaudio potiamur bonorum, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula secula seculorum, Amen. C

Luc. 10. f

Matt. 18. d.

D

Homilia xvj. *ex capite quinto.*

Nolite putare quòd venerim soluere legem, aut prophetas. Quis enim id fuerat suspicatus? quisve omnino istud obiecerat, vt contra necessario videatur occurrere? Neque enim ex dictis eius istiusmodi suspicio nascebatur. Nam iubens esse mites, modestos ac misericordes, & corde mundo, & pro iustitia decertare, nihil vtique tale monstrabat: sed totum huiusmodi quod huic potius suspicioni esset aduersum. Cur igitur hoc dixit? Non ociosè omnino, nec vacuè: sed quia veteribus præceptis multo erat maiora positurus, dicēs: Audisti quia dictum est antiquis, non occides: ego autem dico vobis, etiam ab iracundia temperare, & diuina quadam conuersatione atque cœlesti iter secare viuendi. Quia ergo ista erat dicturus, ne ipsa nouitas audientium corda turbaret, atque aduersus domini præcepta, quasi quandam cogitationum seditionem moueret, hac vtitur præmunitione. Etsi enim legem illi non implerent, quippe quam quotidiana præuaricatione dissoluerent: ipsas tamen literas immobili volebant authoritate permanere, nihilque aliud illis adiungi: immò principes suos ad antiqua præcepta aliquid addentes æquo animo sustinebant. Verùm non cum in melius, sed cum in deterius eorum additamenta proficerent. Siquidem honorem parentibus debitum præcepta addendo soluerunt, aliaq; ex lege plurima importunis his additionum suarum redūdantiis *Matt. 15. a.*

subrue-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſubuerũt. Quia igitur Chriſtus, nec de ſacerdotali ve- A de ſeipſo memorauit: quando plurima quæ rebus oſten
niebat tribu: & quæ erat dicturus, cumulus erat quidam dit, verbis tamen non ad liquidum voluerit indicare?
non imminuens, ſed augens profectò virtutem: ſciens Quòd enim hominem ipſe fecerit, docuit in cæco, cui *Ioan. 9. a.*
quòd eos poſſent hæc vtraque turbare: priuſquam ad- oculos quos nunquam habuerat creauit. Quãdo verò *Mat. 19. a.*
mirabiles illas leges diſcipulis inſcribat, hoc quod eo- de prima illa hominis formatione differuit, non dixit, *Mar. 10. a.*
rum mentibus obrepere poterat, excludit. Quid verò ego feci: ſed qui fecit, inquit, maſculum & fœminam fe- *Mat. 6. &*
iſtud erat obrepens, ac ſermoni reſultans docentis? O- cit eos. Rurſus q̃ mundum, & quæ in eo ſunt ipſe for- *Lucæ. 9.*
pinabantur illum iſta dicendo, legitima antiqua diſ- mauerit, & ex piſcibus, & ex vino, & ex panibus, & ex *Ioan. 2. b.*
ſoluere. Contra hanc ergo nunc illis ſuſpicionem me- tranquillitate mari reddita, & ex ſole quem crucifixus *Mar. 4. &*
detur, & non hic tantummodo iſtud, ſed alibi quoque tenebris obduxit, perq; alia multa mõſtrauit, verbis ta- *Luc. 8. d.*
rurſus inculcat. Quia enim illũ quaſi ob non obſeruatũ men nunquam manifeſtè iſtud expreſsit. Diſcipuli ve-
ſabbatum, aduerſarium dei eſſe credebant, ſuſpiciones rò & id ſæpe memorauerunt, & Ioannes videlicet & Pe
eorum curans, illic quoque ſatisfactiones adhibet: alibi trus, & Paulus. Si enim illi certè nocte ac die illum &
Ioan. 5. c alias quidem, ſed omnino ſe dignas: vt cùm dicit: Pa- audientes loquentem, & videntes ſigna facientem, &
Mat. 12. & ter meus vſque modo operatur, & ego operor. Alias quibus ſeorſum inquirentibus de quæſtionibus multa
Luc. 13. a. verò multa condeſcenſione plenas: vt cùm ouis ſabba- ſoluebat: ſi illi, inquam, quibus tantã vtiq; virtutem de-
to perditæ adducit exemplum, & oſtendit propter mu- B dit, vt etiam mortuos ſuſcitarent: quosq; ad tantũ per-
tæ animantis ſalutem ſabbatum eſſe violatum. Circũ- fectionis culmen euexit, vt propter eum cuncta contẽ-
ciſionis quoq; ſimiliter meminit, idipſum profectò fa- nerent, poſt inſignem illam philoſophiam, ac virtutem
cientis, propter quod etiã humilioribus vtitur ſæpe ver omnia tamen portare non poterãt, antequam illos ad
bis, vt ſuſpicionem qua contrarius deo putatur, tollat. audiendum ſpiritus ſanctus præpararet: quẽadmodum
Propterea qui innumeros ſermone ſolo mortuos ſuſci- Iudaicus populus exors omnino ſapientiæ, tantęq; vir-
Ioan 15. f tauit, cùm de ſepulchro Lazarũ vocaturus eſſet, oratio- tutis extraneus, & vel ad audiendũ Chriſti verbum, vel
nem antè præmiit. Deinde ne hoc illum minorem pa- opera cernenda caſu quodam aliquando deductus, nõ
tre monſtraret, vt hanc quoque ſuſpicionem curaret, eum alienum eſſe ab omniũ deo credidiſſet, niſi tantã
adiecit: Sed hæc propter turbã quæ circunſtat, dixi, vt ille condeſcenſionẽ per cuncta ſeruaſſet? Idcirco enim
Ibidem. credãt quia tu me miſiſti. Itaq; nec omnia ſic facit qua- etiam cùm ſabbatum ſolueret, nõ † principalem legem †*in primis*
ſi ipſe habeat poteſtatem, vt infirmitates ſcilicet eorum q̃ illud ſolueret, ſinduxit: ſed excuſationes quoq; pluri- *talem legis*
hac moderatione medeatur: nec cũcta rurſus operatur mas, variasq; compoſuit. Si verò vnum mandatum re- *condendæ*
orando, ne aliquibus in poſterum malignę ſuſpicionis ſoluens, tanta vtitur diſpenſatione verborum, ne vtiq; *poteſtatẽ.* ‡
argumentum relinquat. Non igitur quaſi infirmus agit vulneret audientes: quanto magis cùm legi integrę in-
aliquid, aut quaſi quæ ipſe non poſsit: ſed excelſa humi- tegrã adderet legem, grandi ſatisfactionis opus habuit
libus, & rurſus excelſis humilia permiſceet. Verùm ne C præparatu, grandiq; cura, ne auditorum animos vulne-
hoc quidem abſq; ratione aliqua facit, ſed cũ ſibi pror- raret? Propterea igitur non vbiq; manifeſtè de ſua in-
ſus congruente ſapientia. Cùm enim maiora iure pro- uenitur docere deitate. Si enim hoc, quòd legi aliquid
priæ poteſtatis operetur, *in minoribus tamẽ ad cœlum* adiecit, ita eorum corda turbauit: multo magis ſi ſe deũ
reſpicit. Nam peccata dimittens, & occulta animorum dixiſſet. Idcirco ergo & alibi plurima infra propriam
reuelans, & paradiſum reſerans, & dæmones fugans, & loquitur dignitatem, & hic progrediens ad legis aug-
leproſos expurgans, & † pelagus ‡ frenans, & plurimos menta, diligenti præoccupatione eſt vſus. Non enim
†*mortem.*‡ etiam mortuos ſuſcitans, ſolo vtebatur imperio: quan- ſemel dixit, quia non ſolueret legem: ſed etiam ſecun-
Mat. 14. b. do verò, id quod his erat min°, panes multos ſcaturire da idipſum ſatisfactione repetiuit, maiũsque aliud rur-
15. d. faciebat ex paucis, tunc reſpexit ad cœlum, oſtendens ſus adiecit. Cùm enim dixiſſet, Nolite putare quoniam
Ioan. 6. a. non ſe hoc de infirmitate feciſſe. Qui enim maiora fe- veni ſoluere legem aut prophetas, intulit: *Non veni ſol-*
cerat ex mera poteſtate, quemadmodum oratione in *uere legem, ſed implere.* Hoc enim non ſolum Iudæo-
minoribus indigeret? Sed vt paulò antè præmiſi, fa- rum impudentiſsima illa, ſed etiam hæreticorum va-
cit iſtud vt ora obſtruat impudentium. Id igitur etiam let ora frenare, qui veterem legem ex diabolo eſſe con-
in dictis eius quoties eum humilia loqui audieris, in- fingunt. Si enim ad diſſoluendam tyrannidem illius
tellige. Nam & verborum eius, & operum talium va- Chriſtus aduenit, cur legem eius adeò non ſoluit vt &
riæ cauſæ reperiuntur & plurimæ: vt illud, ne à deo pu- D impleat? Neque enim contentus dixiſſe, non ſoluo:
tetur eſſe alienus, quòd omnes docet & ſanat, quòd hu- quod vel ſolum certè ſufficeret: addit, impleo. Hoc au-
militatem docet, quòd carne amictus eſt, quòd Iudæi tem dicere, nõ modo non eſt aduerſarij legis, verum-
nõ poſsint omnia ſimul audire ac capere, quòd docet etiam conſeruatoris eius, atque fautoris. Et qui eam nõ
ne magna de ſeipſis iactẽt. Propter hoc cũ multa de ſe diſſoluit, inquis? Quo modo etiam impleſſe, vel legem
humilia ipſe dixerit, excelſa alijs magis dicẽda dimiſit. dicitur, vel prophetas? Prophetas quidem, quia ea quæ
Nam ipſe quidem cùm ad Iudæos loqueretur, aiebat: de ipſo dixerant, operibus cuncta firmauit. Propter
Ioan. 8. b. Antequam Abraham fieret, ego ſum: verùm diſcipulus quod per ſingula Euangeliſta dicebat, vt impleretur
Ioan. 1. eius haud ita, In principio, inquit, erat verbum, & ver- quod dictum eſt per prophetam. Et quando natus eſt
bum erat apud deum, & deus erat verbum. Rurſum q̃ dominus, & quando in eum paruuli admirabilem il-
cœlum, & terram, & mare, & viſibilia omnia, atque in- lum hymnum canebant: & cùm ſuper aſinam ſedit: &
uiſibilia ipſe condiderit, nuſquam omnino patefecit. in aliis omnino multis ea quę de illo prophetę aliquan
Diſcipulus verò cum libertate maxima, nihilq; ſubtra- do prędixerant, euidenter impleuit: quę omnia niſi ve-
hens, & ſemel & ſecundò, & frequenter hoc loquitur, niſſet ipſe, impleta proculdubio non fuiſſent. Legem
ſcribens: Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ verò non vno tantum, ſed altero, & tertio impleuit
Ibidem. a. eſt nihil. &, In mundo erat, & mundus per ipſum factus modo. Vno quidem, quia nihil ex legitimis ipſe tranſ-
eſt. Et quid miraris, ſi alij de illo plura dixerint, quàm greſſus eſt. Nam de omni à ſe lege completa, audi quid

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixerit Ioanni. Sic enim decet nos implere omnem iu-
Ioan. 8. f sticiam. Iudæis quoque dicebat, Quis ex vobis arguet
Ioan. 14. d. me de peccato? Rursus verò discipulis: Venit, inquit, princeps mundi huius, & in me inuenit nihil. Olim autem etiam prædixerat propheta: quia peccatum non fe-
Esaie. 53. c. cit. Vno igitur isto legem impleuit modo. Alio verò, quia per nos quoque id ipsum facit. Hoc est quippe mirabile, quia non solum legem impleuit ipse, sed idem istud nobis quoque facere donauit: quod Paulus signi-
Rom. 10. a. ficando dicebat: Quoniam finis legis Christus ad iu-
Rom. 8. a. sticiam omni credenti. Et peccatum illum damnasse dixit in carne: vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus. Et rursus: Le-
Rom. 3. d. gem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus. Quia enim studebat lex hominem facere iustũ, atque ad hoc inueniebatur infirma: veniens Christus, & per fidem certissimum modum iustificationis indu- B cens, voluntatem legis impleuit. Quod enim illa per literam non potuit, hoc per fidem ipse confecit: propterea quoque dixit, Non veni soluere legem, sed adimplere. Si vero aliquis diligenter examinet, alium quoque tertium modum impletę ab eo legis inueniet. Quẽ verò istum? Per ipsa vtique prȩcepta, quæ erat daturus. Non enim interitus priorum, sed augmentum potius, & complementum erant ea quę dicebantur à Christo: illius quippe sententiæ qua dicitur, Non occides: non interemptio, sed adimpletio magis atque munitio est, dicere, non irascaris: omniumq; similiter cæterorum. Propter quod cùm iam semina quædam tum citra suspicionem præmisisset, nunc cùm palàm ex veterum no uorúmque præceptorum collatione, tãquam aduersans legi suspectus futurus videretur, præmuniente occupatione vtitur. Tectius equidem iam antè viam præmuniuit per ea quæ dixit. Siquidem dicere, Beati pauperes spiritu: tale est, quale etiam dicere, nolite irasci. Et, beati mundo corde: simile huic est, quod ait, ad concupiscendum mulierem non videndam. Et, nolite thesaurizare thesauros super terram: & hoc concinit quod ait, Beati misericordes. Et lugere, & persecutiones pati, & opprobria sustinere, profectò tale est, quale etiam per angustã viam perseueranter incedere. Et esurire ac sitire iusti-
Mat. 7. b. ciam, nihil aliud est, quàm quod etiam post in consequentibus loquitur: Quęcunque vultis vt faciant vobis homines, hæc etiam vos facite illis. Et cùm pacificum appellaret beatum, illud penè dicebat, vt relinqueret ante altare munus, & ad reconciliationem læsi à se fra-
Ibidem. 5. c tris accurreret, atque aduersario celeriter consentiret. Sed ibi quidem præmia his, qui virtutem perficerent, ordinauit: hic verò non facientibus supplicia comminatur. Propter quod ibi quidem dixit, quia mansueti hæreditabunt terram, hic verò, ꝙ qui fratrem fatuum vocet, reus efficitur gehennę ignis. Et ibi quidem, quoniam mundo corde videbunt deum: hic verò, ꝙ verus adulter sit qui fœminam aspiciat intemperatè. Et ibi pacificos filios appellauit dei, hic verò discordes aliunde deterret: ne fortè tradat te, inquit, aduersarius iudici. Sic & lugentes & persecutionem ferentes, superius vocat beatos: in consequentibus verò his qui non ea ingrediuntur via, perditionem minatur. In qua vtique illi sunt qui latam viam spacioſamq; frequentant. Sed &
Mat. 6. d quod dicitur, Non potestis deo seruire & mammonæ: huic videtur æquale, quod ait: Beati misericordes: &, qui esuriunt & sitiunt iusticiã. Verùm quod paulo antè memorauí, quia hæc ipsa lucidius erat profectò dicturus, nec lucidius modò, verumetiam cumulatius, pluri- A ma scilicet alia illis quæ dixerat, additurus. Non iam enim vsitatum misericordem requirit, sed etiam tunica te exui iubet ad tegendam alterius nuditatem. Neque simpliciter mitem, sed illum qui alteram quoque maxillam præbeat ferire cupiẽti, illam quæ esse videbatur repugnantiam & cõtrarietatem prius tollit. Ideoq; quod antè admonui, non hoc semel, sed iterum iterumq; cõgeminat. Cũ enim dixisset, nolite putare quoniã veni soluere legem, aut prophetas, intulit: *Non veni soluere legẽ, sed implere. Amẽ amẽ dico vobis, donec transeat cœlum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Quod vero dicit, eiusmodi est: Impossibile est legis decreta non perfici. Nam minimum quoque eius oportet impleri: quod certè ipse fecit, omni illam diligentia curaq; seruando. Hic iam illud nobis profectò significat, quoniam totius mundi figura mutanda sit. Nec verò idipsum simpliciter posuit, sed vt auditorem excitaret, B atque ostenderet perfectiorem se introducere disciplinam. Siquidem transfiguranda cuncta omnino creatura, & hominum genus ad alteram patriam sit vocandum, atq; ad sublimioris vitæ gloriam præparandum. *Quicunque soluerit vnum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cælorũ.* Postquã enim suspicione se vindicauit maligna, & volentium contradicere ora clausit: tunc iam consequenter & terret, atque in honorem constituendæ à se legis pœnã præuaricantibus maximam comminatur. Quòd enim non de veteri hoc lege dictum est, sed de illa quam ipse erat positurus, ex his discе quæ continuo subsequuntur. *Dico enim vobis, nisi abundauerit iustitia vestra plusquam scribarum & phariseorum, non intrabitis in regnum cælorũ.* Si verò de veteri hoc lege dixisset, quemadmodum diceret, nisi abũ-
C dauerit? Ea enim facere quæ phariseí scribęq; faciebant nondum rationem abundantis iusticiæ habebat. Sed quod erat hoc abundans? scilicet nec irasci, nec intueri fœminam lasciuè. Qua igitur gratia vocauit minima mandata, cùm tam magna certè sint, atque sublimia? Quia enim conditurus erat ipse legem: sicut semetipsum humiliat, interdum & mediocria de seipso loquitur: ita nunc etiam de præceptis suis: nos scilicet per hæc quoque docens mediocritatem vbique seruare, & inuidiam nouæ legis attenuans, humili orationis genere tantisper vsus est. Cùm verò audis minimum in regno cœlorum, nihil aliud intelligas, quàm gehennam atque supplicium. Solet enim cœlorum appellare regnum, non solum ipsa gaudia præmiorum, sed etiam resurrectionis tempus, &*præsentiam illam terribilem. Cæterùm quænam esset hæc ratio, vt ille qui-
D dem qui fratrem fatuum vocasset, vnumq; mandatum soluisset, iret in gehennam: hic verò qui† & mandatum] solueret, & non solueret solum, sed ad id alios etiam induceret, esset tamen in regno? Non igitur hoc dixit, sed quia resurrectionis tempore huiusmodi præuaricator erit minimus, abiectus, vltimus. At verò vltimus omnium tunc incidet in gehennam. Deinde quasi verè deus futuram multorum desidiam præuidebat, quòd videlicet opinaturi erant exaggerationis tantum illa esse præcepta, & aduersus Euangelium ratiocinaturi, atque dicturi: Ergóne qui fratrem tantummodo fatuum vocauerit, punietur: & qui incautè fœminam viderit, inter adulteros deputandus erit? Igitur contemptum legis antea tollens, vtriſque pœnam est maximam comminatus, & præuaricatoribus scilicet, & his qui ad præuaricationem alios cohortantur. Scientes igitur comminationis istius magnitudinem, neque

† παρόσιαν. i. præsentiam vel aduentum. †totã legẽ.]

transſ-

trãſgrediamur ipſi legẽ, neq; eos qui illã ſeruare cupiũt remoremur. *Qui autẽ fecerit*, inquit, *& ſic docuerit, hic magnus vocabitur in regno cœlorum.* Non enim ſibiipſi tãtum vnuſquiſque vtilis eſſe debet, ſed etiam cęteris. Neque enim æqua merces eſt eius qui ſolummodo ſeipſum regit, & illius qui etiam alios acquirit. Sicut enim docere abſq; Roma.2.c. operibus condemnat docentem: Qui, inquit, doces alium, teipſum non doces: ita facere quidem, nec tamen aliis facienda ſuggerere, non parum de illa plena mercede decerpit. oportet igitur in vtroq; eſſe perfectum. Cumq; primùm ſe aliquis ipſe correxerit, tunc eundem etiam erga cæteros congruit fieri diligentem. Idcirco enim etiam ipſe prius poſuit facere quàm docere, oſtendens quòd ſic aliquis bene accedere valeat ad docendum: aliter autem nequaquam. Audiet enim, Medice cura teipſum. Qui enim cùm ſeipſum docere nequiuerit, alios emendare conatur, irriſioni eſt expoſitus plurimorum: immo ne docere quidem talis valebit, cùm ſcilicet verbis eius clariores hominum voces reclamẽt. Si verò fuerit ex vtroque perfectus, magnus vocabitur in regno cœlorum. *Dico enim vobis, niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam ſcribarum & phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum.* Hic iuſtitiam, vniuerſam dicit profectò virtutem. Sicut etiam de ſancto Iob loquẽs, ait: Erat homo iuſtus irreprehenſibilis. Iuxta hunc modum etiam Paulus ſignanter iuſtum vocabat, cui nec legem poſitã eſſe dicebat. Iuſto, inquit, lex non eſt poſita. Sæpiſsimè quidem in ſcripturis pro generali virtute poſitum hoc nomen inuenies. Tu verò attentius gratiæ augmenta conſidera, quemadmodum ſcilicet rudes adhuc diſcipulos veteris legis doctoribus velit eſſe meliores. Scribas hic enim, atque phariſæos non iniquos, vt putatur, appellat: ſed eos qui legis præcepta cuſtodiunt. Neque enim illos qui non cuſtodirent, diceret habere iuſtitiã: neque ei quæ non eſſet, eam quæ eſſet iuſtitiam compararet. *Perſpice autem etiam quemadmodum hoc loco legem conſtituat antiquam, dum eam confert nouæ.* Cuius ſanè illam eſſe quaſi cognatam docet, & omnino germanam. Plus enim ac minus eiuſdem eſſe generis manifeſtum eſt. Non igitur legi obtrectat antiquæ, ſed profectò intendere vult. Quæ ſi ſtatuta fuiſſet à malo, nunquam eius incrementa quæſiiſſet, nec impleſſet illam, ſed penitus exploſiſſet. Et qui inquies, ſi talis eſt, nunc non inducit in regnum? Sed modo vtique non introducit, iam poſt Chriſti aduentum perfectiori deditos diſcipline, vtpote qui maiori gratię ipſius virtute potiantur, perq; hæc maiora debeant inire certamina. Cæterùm electos illa ſui temporis alumnos in regnum Matt.8.b. omnes prorſus induxit. Etenim multi ab Oriente, & Occidente venient, inquit, & recumbent cum Abrahã, & Iſaac, & Iacob in regno dei. Et Abraham igitur, & Iſaac, & Iacob & Lazarus qui magnis certè præmiis Luc.16.c fruitur, atque in Abrahæ ſinibus inuenitur epulari, & omnes qui perfectè in lege veteri de virtute fuiſſere, per ipſam profectò fuiſſerunt. Deinde ſi illa lex mala, ſi fuiſſet aliena, nequaquam totã illam veniens ipſe Chriſtus impleſſet. Si enim iſtud tantummodo attrahendi ad ſe Iudęos ſtudio feciſſet, nõ autẽ vt oſtenderet cognatam eſſe illam legi nouæ, eiq; per omnia congruentem, quãnam quæſo ratione non etiam gentilium ritus, & legitima ſeruaut, vt per hoc quoque gẽtes poſsit attrahere? Per quæ manifeſtiſsimè vndique reluceſcit, nõ ideo veterem legem deſiiſſe in regnum inducere, quia mala ſit, ſed quia perfectiorum vtique mandatorũ tempus aduenerit. Si verò ad comparationem legis nouæ,

A vetus imperfectior monſtratur, ne hoc quidem illam malam eſſe conuincit. Siquidem ſecundum hunc modum, idem iſtud etiam noua ipſa patietur. Nam & huius ſcientia ſi futuræ ſcientiæ comparetur, perexigua & imperfecta quędam particula eſt, quę cùm illa venerit, euacuetur. Cùm autem inquit venerit quod perfectum 1.Cor.13.c. eſt, euacuabitur quod ex parte eſt, quod certè vetus à noua lege perpeſſa eſt. Nec tamen continuò aduerſus nouæ legis loquimur dignitatem, licet nobis cœlorum regno potientibus, illam quoque ceſſaturam eſſe dicamus: tunc, inquit, euacuabitur quod ex parte eſt. Sed quamuis maiora ſuccedant, hanc tamen eſſe magnam nihilominus confitemur. Quia igitur & ampliora ſunt præmia, & eminentior ſancti ſpiritus gratia, conſequẽter requiruntur etiam maiora certamina.] Non enim †charisiam lacte, ac melle manans terra promittitur, non ſe- mata.] B nectus vberior, nec numeroſitas filiorum, non frumenti viniq; copia, non ouium atque armentorum greges: ſed cœlum, & ea quę ſunt in cœlo bona, & filiorũ adoptio, & cum vnigenito iuncta fraternitas, & ſocietas hæreditatis, & glorificari, & conregnare, & præmia illa quæ promittuntur innumera. †Quod enim etiã ma- †Quod autem etiam maius natiore in regno honore potiemur,] audi Paulum loquen- Iob.1. tem: Nihil igitur iam damnationis eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu, qui non ſecundum carnem ambulant, ſed ſecundum ſpiritum. Lex enim ſpiritus vitę in Chriſto 1.Tim.1.b Ieſu liberauit me à lege peccati & mortis. Cùm igitur fuiſſet prævaricantibus comminatus ſupplicia, ac præmia obedientibus ampla poſuiſſet: cumq; oſtendiſſet, quia meritò à nobis ſupra prioris iuſticiæ menſuras requirat, incipit recentis legis ordinare præcepta, non ſimpliciter, ſed per comparationem legis antiquæ, duo iſta volens oſtendere, quòd & præcedentibus non repugnans, ſed valde etiam per cuncta conſentiens iſta præcipiat: & quòd conſequeter, atque opportunè prioribus ſecunda apponat, Quod vt poſsit eſſe lucidius, *ipſius cõditoris legis* verba diligẽtius audiamus. Quid igitur ipſe pronunciat? *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Nõ occides.* Et certè idem eſt, qui etiam illa præceperat: ſed Exod.20. abſque vllius interim hoc poſuit commemoratione perſonæ. Siue enim dixiſſet, audiſtis quia dixi antiquis: fuiſſet nihilominus ſermo receptu difficilis, cunctisq; audientibus ingratus: ſiue dixiſſet, quia dictum eſt antiquis à patre meo, deinde intuliſſet, Ego autem dico vobis: maioris hoc profectò eſſe inſolentiæ iudicaſsẽt. Propter quod medię illud poſuit atque ſuſpẽſe, vnum illud præcipuè conficiens, vt oſtenderet opportuniſſimo euenisse tempore iſta dicendo. Cùm enim poſuit, dictum eſt antiquis, plurimum iam eſſe tẽpus aſſeruit, D ex quo iſtud accepêre mandatum. Hoc verò fecit vt auditorem ad ſublimiora progredi præcepta cunctantem acrius incitaret, vt ſi quiſpiam doctor dicat puero negligenti, Neſcis iam quantum temporis in ſyllabarum meditatione conſumpſeris? Tale igitur aliquid etiam ſignificãs antiquorum commemoratione facta, ad doctrinam illos euocat celſiorem, ac ſi diceret: Habuiſtis ſufficiens omnino tempus iſta meditanti, iamq; oportet vos ad ſublimiora ſuccendi. Bene autem quòd nec ipſum præceptorum confundit ordinem, ſed ab eo primum cœpit, à quo in parte moralium etiam lex fuerat exorſa. Nam id quoque eſt in omnibus commẽmentiam legis oſtendere vtriuſque. *Ego autem dico vobis, quoniam qui irascitur fratri ſuo temere, reus erit iudicio.* Vidiſti perfectam vtique poteſtatem, vidiſti dignitatem, quæ latorem certè legis deceret. Quis enim prophetarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

ita vnquam locutus est? quis iustorum? quis patriarcharum? Nullus omnino. Nam illi per singula sæpius inferebant, Hęc dicit dominus: sed non ita loquitur & filius. Illi enim domini verba, hic verò patris annũciat. *Ioan.17.b.* Cùm autem dico patris, sua vtique dico. Mea enim, inquit, tua sunt, & tua mea. Et illi conseruis suis loquebantur, hic seruis. Interrogemus igitur eos qui veterem legem penitus explodunt. Non irasci, cõtrarium ne est eius præcepto quo prohibemur occidere, an potius absolutio & supplementum, per quod illud quoque ipsum custodiri queat? haud dubium quin hoc illius sit supplementum, propterea{q}; perfectius. Qui enim in iracundiam non effertur, quanto longius ab homicidio abstinebit? Et qui animi indignationem refrenat, quanto magis manus suas innoxias continebit? Radix quippe homicidij, iracundia est. Qui igitur radicem abscindit ipsam, multo facilius ramos eius poterit amputare, immò ne germinare quidem illos omnino patietur. Nõ igitur in legis interitum, sed ad maiorem eius profectò custodiam ista præcepta sunt. Quid enim lex volebat efficere, cùm ista mandaret? Nonne vt ne quis occideret proximum? Igitur impugnatorem legis homicidia oportuerat imperare. Occidere enim, & non occidere, duo sunt absque ambiguitate contraria. Sin verò ne irasci quidem iubet: hoc vtique statuit, & perfectius statuit, quod etiam lex volebat. Non enim similiter auersatur homicidium, qui tantum modo non occidere meditatur, & qui iram quoq; ipsam prorsus interemit: iste enim longius ab huiusmodi recessit audacia. Vt autem illos etiam aliunde capiamus, cuncta quę *Matt. 5.g.* solent dicere proferamus in medium. Quęnam ergo sunt illa quæ dicunt? Deus, inquiunt, qui fecit hunc mũdum, qui solem suum facit oriri super bonos & malos, & qui pluit super iustos & iniustos, malus quispiam est. Qui verò ex illis quasi modestiores videntur, istud quidem repudiant: iustum verò illum esse dicentes, boni tamen appellatione defraudant. Alterum verò quẽdam, qui certè omnino non est, nec eorum quæ sunt quicquam creauit, patrem attribuunt Christo: & illum quidem non bonum in suis manere dicunt, suaq; seruare: bonũ verò in aliena irruere, eorũq; quorum non sit creator subitò velle fieri saluatorem. Vidisti diaboli certe filios, quemadmodũ de fonte ipso patris loquantur, alienãtes à deo creaturas eius: cùm beatus Ioannes *Ioan.1.b.* è regione clamet, In propria venit: &, mundus per ipsum factus est. Deinde legem discutiẽtes priorem, quæ *Exod. 21.c* oculum pro oculo, & dentem pro dente eiici iubet, in- *Deute.19.d* siliunt continuò dicentes: Et quemadmodum esse bonus potest, qui tã dira præcepit? Quid igitur ad ista referemus? Quòd scilicet maximã misericordię speciem hæc præcepta contineant: non enim vt nobis vicissim erueremus oculos sanxit hanc legem, sed vt metu quo ab alio istud timeamus pati, ipsi quoque tale quippiam in alios caueremus admittere. Sicut enim Niniuitis e- *Ionæ.1.3.* uersionẽ minatus est, non vt eos interficeret (si enim voluisset istud, nihil potiùs oportuerat quàm tacere) sed vt eos faceret timore meliores, iramq; compesceret: sic etiam temerè in alienos insilientibus oculis, pœnã statuit, vt & si ipso voluntatis bono nollent à crudelitate desinere, saltem metu cogerentur oculis parcere proximorum. Si verò illud crudele dicitur, & homicidam & adulterum arcere crudele dicatur: sed insipiẽtium omnino ista verba sunt, & extremo furore demẽtium. Ego enim adeo metuo dicere hæc esse crudelia, vt his contraria etiam iniqua perdoceam: quòd certè communis quoque ratio deprehendit. Tu enim dicis, quia oculum pro oculo iussit auferri, idcirco crudelis: ego autem refero, quia nisi præcepisset istud, tunc verè apud plurimos talis fuisset, qualem tu eum falsò conquereris. Denique sermone fingamus, omnem legem esse resolutã, nec quempiam pro huiuscemodi factis formidare supplicium: sed cunctis prorsus malignis licere sine metu vti moribus suis, & adulteris, & homicidis, & furibus, & periuriis, & parricidis: nõne sursum ac deorsum omnia miscerentur? Nonne mille sceleribus & cædibus vrbes, fora, domus, terræ, maria, totusq; omnino mundus fuisset impletus? Omnino istud manifestum. Nam si legibus certè dominantibus, & vigente comminatione, atque terrore, vix tamen voluntates cohibentur malignæ: si etiam hoc præsidium defuisset, quanam posset malicia ratione frenari, aut quæ non in vitam hominũ pestis irrueret? Nec tamen solum istud crudele est, permittere scilicet malis agere quæ velint: sed aliud quoque isto certè nihilominus, id est lęsum & immeritò afflictum negligere, atque despicere. Dic enim mihi, si quis feros homines, ac semper malignos in vnum colligens gladiis armaret, totamq; circumire ciuitatem iuberet, atque obuios sibi quosque confodere: quid tandem hoc esset immanius? At si alius eos quidem qui ab illo armati essent ligaret, violenterq; constringeret: eos verò qui interimendi erant, ab iniquis illis manibus liberaret, quid è regione isto inueniretur humanius? Hæc igitur etiam ad legem transfer exempla. Qui enim oculum pro oculo effodi præcepit, timorẽ, quasi firmissimum quoddam vinculum, malorũ pectoribus immittens, illius similis inuenitur qui illos, quos dixi, cohibuit gladiis armatos. Qui verò nullam omnino pœnã decreuit illis, tantum non armat impunitate, eúmque imitatur, qui sceleratos illos gladiis instruxit, inque totius ciuitatis misit exitium? Vidésne quemadmodum non solum nullius crudelitatis, verumetiam maximæ pietatis sint illa præcepta? Si verò propter ista importabilem legislatorem vocas, ac prorsus onerosum: quid est, dic mihi, laboriosius, non occidere, an ne irasci quidem? Quis seuerior atque districtior, qui de homicidio, an qui etiam de ira exigit vltionem? qui adulterum post commissum opus pœnæ subiicit, an qui etiam pro sola concupiscentia iubet subire supplicium, & quidem sempiternum? Perspicite igitur etiam in contrarium illorum conuersum esse sermonem. Nam veteris quidem legis deus, quem dicũt illi esse crudelem, inuenitur esse mansuetus, ac mitis: nouæ autem quem bonum fatentur, onerosus ac durus, secundum stulticię illorum duntaxat errorem. Nos vero vnum atq; eundem vtriusque testamenti asserimus conditorem, qui ad varias hominum vtilitates omnia dispensarit, & diuersitati temporum diuersitatem vtriusque legis aptauerit. Igitur nec illa præcepta crudelia, nec ista onerosa sunt atque molesta: sed vnius, eiusdemque omnia prouidentiæ. Quòd enim etiam veterem ipse condiderit, audi prophetam loquentem, immo ipsum magis *Esa.55.b* deum per prophetam: Disponam vobis testamentum, non secundũ fœdus quod pepigi cum patribus vestris. Si verò ista non suscipit qui Manichęorum tabe infectus ægrotat, audiat Paulum eadem rursus ista dicentem: Abraham enim duos filios habuit, vnum de ancilla, alium de libera. Hæc autẽ duo sunt testamenta: sicut *Gal.4.c* ergo diuersæ ibi sunt quidem fœminæ, sed vir vnus vtriusq;: sic etiam hic duo testamenta, vnus verò vtriusq; *Exo.21.c* legis est conditor. Atque vt discas vnam eandemque

in

Universidad de Deusto
Biblioteca

in vtroque manſuetudinem contineri: ibi quidem dicit, oculum pro oculo: hic verò, ſi quis te, inquit, percuſſerit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. Sicut enim ibi timore ſupplicij ad modeſtiam ducit nocentem, ita hic quoq; dum cõmendat læſo patientiam, lædentem multo maiore vltione deterret. Et quemadmodum, inquies, ille terrebitur, cùm hîc alteram præbere iubeatur? Et quid tandẽ huiuſmodi conficere geſtit obiectio? Non enim ideo hoc præcepit, vt reſolueret percuſſoris timorem: ſed vt hunc quem præbere iuſſerat, ad omnem tolerantiã præpararet. Nec dixit, quòd impunè ille inferret iniuriam: ſed, tu ne referas: duo pariter efficiens, & percuſſorem ſcilicet ſupplicio maiore terrendo, & eum qui percutitur, de ipſa quoque patientiæ virtute ſolando. Sed hæc velut in tranſitu de mandatis omnibus quaſi generaliter dixerimus. Neceſſariũ verò eſt ad inceptum reuerti, & conſequentiam eorum quæ prius ſunt dicta, contexere. *Qui iraſcitur*, inquit, *fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio*. Nõ enim omnino iſtum extinxit affectum. Primò quidem, quia impoſſibile eſt hominem paſſionibus liberari. Nam vt regere illas poſſumus, ita abſque illis per omnia eſſe nõ poſſumus. Deinde quia etiam multis vtilis eſt affectus iſte, ſi illo videlicet opportunè ac ſcienter vtamur. Itaque cõſidera quàm ampla quondam bona operata ſit ira Pauli: hanc enim ille aduerſus Corinthios exercendo, à maxima illos peſte liberauit. Per hanc etiam Galatarum gentem, quæ ferè à Chriſto iam exciderat, reformauit, aliósque his plures illius iræ cenſura correxit. Quodnam igitur opportunum eſt tempus iræ? quando non ſcilicet noſmetipſos vlciſcimur, ſed cùm reprimim⁹ erga alios inſolẽtes, cumq; deſides increpatione cõuertimus. Quod verò importunum eſt tempus iræ? cùm ſcilicet vt noſmetipſos vindicem⁹, iraſcimur: quod Paulus quoq; prohibendo dicebat, Non voſmetipſos vindicantes chariſſimi, ſed date locum iræ. Quando etiam de pecuniis litigamus. Nam hoc eſt quod idem magiſter omnino deſtruxit, dicendo: Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sicut enim hinc iraſci, ſuperfluum & inutile eſt: ita ira illa & neceſſaria eſt, & commodiſſima. Sed plurimi è contrario faciunt: efferuntur quidem, cùm ipſi aliquid patiũtur iniuriæ, reſoluũtur verò & omnino molleſcũt, cùm alios vel maximam afflictionẽ viderint ſuſtinere: quod certè vtrunq; Euangelij verbis repugnat. Non ergo ipſum iraſci malum eſt, ſed importunè iraſci. Propterea etiam propheta dicebat: Iraſcimini, & nolite peccare. *Qui autem dixerit fratri ſuo racha, reus erit concilio*. Conciliũ hîc, iudicium Hebræorum vocauit: quod ideo nunc poſuit, ne noua vbique videretur docere, atque peregrina. Racha verò non grandis alicuius eſt verbum conuicij, ſed magis de contemptu veniens, impatientiaq; dicentis, vt ipſi nonnunquã vel ſeruulis vel inferioribus quibuſque aliquid imperantes dicimus: Vade tu, dic tu illi. Sic etiam qui lingua vtuntur Syrorum, racha pro eo quod eſt tu, dicere ſolent. Sed miſericors dominus, cum maioribus etiam minima quæq; delicta pariter euellit, præcipiens vt mutuo nobiſmetipſis & honorabilius vtamur, & cautius, vt per hæc maiora quoq; peccata auferantur. *Qui autẽ dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis*. Multi hoc graue atque oneroſum putant eſſe mandatum, vt ſcilicet pro vno nudóque ſermone tanta nobis pœna ſubeunda ſit. Vnde quidam iſtud exaggeratione magis ſiue per hyperbolem dictum eſſe voluerunt. Sed vereor ne noſmetipſos hîc verbis omnino friuolis, vel potius

Rom.12.d.

1.Cor.6.a.

Pſal.4.a.

Racha.

A

B

C

D

irfidelibus ſeducentes, ibi rebus ipſis ſupplicia extrema ſoluamus. Sed cur, quæſo, mandatũ iſtud videtur oneroſum? An fortè neſcis, quia plurima pars culparum, atque pœnarum ex verbis ſumat exordium? Nam & blaſphemia per verba, & dei negatio per verba, inde & maledicta & iniuriæ, atque periuria, & falſa teſtimonia, & ipſa frequẽter homicidia. Noli igitur aſpicere ꝙ vnum hic verbum ſit: ſed quantum periculi habeat, expende. An ignoras inimiciciarum tempore incãdeſcente ira, animoq; prorſus ardente, etiam minimum aliquid magnum videri? Tunc quippe, & quod non valde iniurioſum eſt, nimis tamen putatur oneroſum. Nam hæc ipſa paruula & homicidia ſæpe pepererũt, & vrbes crebrò integras ſubruerũt. Sicut enim manente amicicia, etiam quæ moleſta ſunt leuia ducuntur: ſic inimicicijs obortis, leuia quæque pro grauiſſimis audiuntur. Nam etſi ſimpliciter aliqua dicantur, de malo tamen animo prolata creduntur: atq; vt in igne cùm ſcintilla exigua eſt, etiam ſi plurimum lignorum admoueas, non ea facilè cõprehendit: ſi verò ſatis in excelſum flamma conſurgat, non iam ligna ſolum, ſed & ſaxa, & omnẽ prorſus incidentem materiam ſibi vendicat: & per quæ extingui ſolet, per ea ipſa potius accenditur. Quidã quippe aiunt, quòd huiuſmodi flammam nõ ligna tantum, & ſtuppa, aliaq; ignis alimenta, ſed aqua etiam maiori impetu iactata, magis magisq; ſuccendat: ita accidere etiam in ira ſolet. Quicquid aliquis dixerit, cõtinuò pabulum peſſimi huius efficietur incendij. Quæ omnia Chriſtus antè iam cõprimens, eum quidẽ qui ſine cauſa iraſcitur, iudicio condemnat: & ideirco dixit: *Qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio*. Eum verò qui dixerit, racha, reum pronunciat eſſe concilio. Sed adhuc iſta nõ magna ſunt: huius enim ſeculi ſunt pœnæ. Quocirca eum qui fratri fatue dixiſſet, gehennæ ignibus deputat: modo certè primum nomen gehennæ commemorans. Cùm enim prius de regno multa dixiſſet, tunc *iſtius intulit mentionem*: oſtendens quoniã illud quidem *illius volũtatis ſit* atque propenſionis erga homines, hæc verò noſtræ profectò deſidiæ. Vide autem quemadmodum gradatim faciat augmenta pœnarum, quodã modo excuſans ſe tibi, atque demonſtrans quoniam ipſe quidem nihil velit tale minari, nos verò illum ad huiuſmodi denunciationes pertrahamus. Idipſum itaque diligenter expende: Dixi, inquit, noli iraſci ſine cauſa: quoniam reus eris iudicio. Cõtempſiſti prius illud. Vide quid peperit iracundia, ad contumeliam te continuò prouocauit. Racha enim fratrem vocaſti, cui rurſus culpæ pœnam concilij conſtitui. Quòd ſi iſtam quoque deſpiciens, ad maius volueris promoueri conuicium, non iam vltrà his in te mediocribus vindicabo, ſed immortali illo gehennę ſupplicio, ne iam etiam ad homicidiũ fortè profilias. Non eſt omnino, non eſt intolerabilius aliquid iniuriis, quodq; poſſit magis hominis animam mordere. Quòd ſi ſermo ipſe contumelioſus paulò fuerit auſterior, duplex cõflatur incendiũ. Ne igitur leue aliquid exiſtimes, fatuum fratrem vocare. Quãdo enim iſto, quo ab irrationalibus ſeparamur, & quo maximè homines ſumus, intellectu ſcilicet atq; prudentia, fratrem ſpolias, omni illum nobilitate priuaſti. Non ergo verborum tantũmodo ſonum ſimpliciter audiamus, ſed in res ingredientes ipſas, & vim illam conuicij ponderantes, conſideremus quantum ſermo iſte operatur dolorem, atque ad quantũ malum ſæpe perueniat. Propterea igitur & Paulus non adulteros ſolum, & maſculorum concubitores, verumetiam maledicos

1.Cor.5.b. 6.d.

1.Pet.4.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ledicos à regno dei excludit: & meritò. Conuiciator quippe bonum charitatis omnino corrumpit, & mille proximum inuoluit incommodis, ac iuges inimicicias frequenter operatur, & Christi membra discerpit, ac desiderabilem deo pacem singulis quibusq; diebus exagitat, amplissimam diabolo viam per conuicia parans, eumq; efficiens fortiorẽ. Propterea etiam Christus neruos potentiæ eius exscindens, induxit hanc legem. Est quippe illi cura maxima charitatis. Omnium enim mater bonorum, & certum an discipulus Christi sis experimentum, & ea quæ in nobis sunt bona, cuncta cõplectens, hæc est omnium maxime. Iure igitur radices inimiciciarum, ipsosq; fontes per quos charitas necari solet, multa cum vehementia Christus intercipit. Ne igitur hæc dicta cuiusdam exaggerationis existimes, sed intelligens ea quæ ex his præclarè efficiuntur, legũ statutarum mãsuetudinẽ dem irare. Nihil enim ita studet deus, vt nos mutuis charitatis nexibus colligare. Propterea & per semetipsum, & per discipulos suos, tam in nouo, quàm in veteri testamento plurimo hoc mãdatum sermone cõmendat. Et vehemens animaduersor atq; punitor est eorum, qui præceptum tale cõtemnunt. Nihil quippe est quod ita omnem maliciam & pariat, & firmet, vt interemptio charitatis. Nam & dominus idcirco dicebat: Quando abundauerit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Sic etiam Cain est fratricida factus: sic Esau & patri obstat, & fratri minatur interitum. Sic etiam contra Ioseph sanctum fremuit male coniurata germanitas. Sic mille alia pullulauere mala, hac virtute subtracta. Propterea & Christus omnia incommodantia charitati, diligenter interimit. Neque enim hæc tantummodo quæ posuimus dixisse contentus, alia quoque plura subiungit, per quæ quantam charitatis curam habeat, ostendit. Cõminatus enim per cõcilium atque iudicium, comminatus etiam per gehennam: intulit rursus & cætera quæ prioribus consonarent, dicens: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersus te, relinque munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum*. O admirabilem benignitatem, atque ineffabilem erga homines amorem dei. Honorem suum despicit, dum in proximo charitatem requirit: ostendens quoniam nec priora quæ etiam comminatus est, odio aliquo hominum, vel de cupiditate inferendi supplicij cõminatur, sed amore præcipuo. Quid enim his verbis mitius esse possit? quid lenius? interrumpatur, inquit, cultus meus, vt tua charitas integretur. Sacrificium mihi est fratrum recõciliatio. Propterea quippe nõ dixit, postquam obtuleris: aut, priusquam offeras: sed munere ipso iam posito, & inchoante sacrificio, recõciliandum mittit ad fratrem: & neque proposita etiam munera auferri iubet, neque priusquã offerantur id memorat: sed proposito palàm sacrificio, illuc currere imperat offerentem. Quam igitur ob causam istud fieri iubet? Duo sunt, vt certè ego arbitror, quæ per ista & designat & conficit. Vnum quidem, quod vtiq; iam dixi, ostendere scilicet volens quòd honoret maximè charitatem, & hanc acceptissimum esse sacrificium ducat: absq; ista verò nec illud profectò suscipiat. Aliud verò, quò irrefutabilem quandã necessitatem reconciliationis imponat. Qui enim iussus est, non prius munus offerre quàm reconcilietur offensio: etiamsi non ob proximi charitatem, saltem ne sacrificiũ maneat imperfectũ, currere ad contristatũ iubet, inimiciciasq; dissoluere. Propterea & diserte cuncta memorauit, terrês illum videlicet ac suscitãs. Cùm enim dicitur, relinque munus tuum: nõ ibi restitit: sed intulit, ante altare, rursus ab ipso etiam loco horrorem iniiciens: & vade: nec tantum dicit, vade: sed adiunxit, prius: & tunc veniens offer munus tuum: per omnia ista significans, quia per aliquas inter se inimicicias dissidentes, nequaquã mensa illa suscipiat. Audiant hi qui sacris certè mysteriis initiati, cum inimiciciis ad cõmunionem altaris accedũt. Audiant etiam illi qui nondũ initiati sunt. Nam ad ipsos quoq; habet aliquid sermo iste commune. Offerunt nãque & ipsi munus & hostiam, orationẽ dico, & eleemosynam. Quia enim & hæc sacrificij instar obtineãt, audi prophetã loquentem: Sacrificium laudis honorificabit me. Et rursum: Immola deo sacrificiũ laudis: &, Eleuatio manuum mearũ sacrificium vespertinum. Itaque etiam si orationem cum tali offeras voluntate, melius est orationẽ relinquere, & ad reconciliationẽ fratris excurrere, & tunc orationem consequenter offerre. Propter hoc enim facta sunt omnia. Idcirco & deus homo factus est, atque omnia illa gessit, vt nos in vnũ sine dubio congregaret. Et hic quidem eum qui læsit, mittit ad læsum: in oratione verò læsum ad eum qui læsit, adducit, ac reconciliat. Nam ibi quidem dixit, Dimittite hominibus debita eorum: hîc verò iussit, Si frater tuus habet aliquid aduersus te, vade ad eum prius: imò hîc quoq; mihi videtur læsum remittere: & idcirco non dixit, reconcilia †tibi fratrem tuum:] sed recõciliare fratri tuo: Et videtur quidem super eo qui contristauerit esse sermo: totum vero de contristato potius dicitur. Si enim illi, inquit, reconciliatus fueris, per illam quam in eum ostenderis charitatem: me quoque incipies habere placabilem: cumq; multa fiducia poteris munus offerre. Si verò adhuc indignaris ac tumes, respice quòd & ego libenter mea iubeo contemni, vt amicicia vestra renouetur: atque hæc sint tibi iræ mulcimenta. Neque vero dixit, quum magnopere læsus fueris, tum reconciliare: sed etiam si leue quid habuerit contra te. Neq; addit, siue iure, siue iniuria, sed simpliciter, si habuerit aliquid aduersus te. Nam etiam si iure succenseas, non tamen cõuenit odium diutius fouere & extendere. Nã & Christus iustissimè nobis poterat irasci, sed tamen semetipsum pro nobis dedit immolandũ, tanta certè illa peccata non imputans. Propterea igitur & Paulus alio modo de recõciliatione dicebat: Sol nõ óccidat super iracundiam vestram. Sicut enim hîc dominus à sacrificio, ita ibi à die ipso ad pacem Paulus impellit. Secretum enim noctis veretur ne fortè solum excipiens sauciatum, maius profectò vulnus efficiat. In die nanque multi sunt aduocantes, atque retrahentes: in nocte verò quia solus relinquitur, intraq; semetipsum cogitationum æstibus huc illucq; iactatur, in immensum verticẽ minarum fluctus tumescunt, fitq; maior omnino sæuiorq; tempestas. Idcirco præueniens Paulus vult iam reconciliatum nocti tradere, ne vllam occasionem desolitudine diabolus inueniat, per quam iracundiæ fornacem possit accendere, eamq; efficere fæuiorem. Sic etiam Christus non cõcedit ne paululum quidem omnino differre, ne huiusmodi anima impleto absque reconciliatione sacrificio, desidia maiore capiatur, quotidie dissimulet in pacem reuerti. Nouit enim talem esse huiusmodi passionẽ, quæ satis velocis curationis indigeat. Et sicut sapiens medicus non modo imminentes morbos præuenientibus remediis excludit, verum etiam iam tenentes alio medendi genere iam repellit: ita etiam Christus facit. Nam fatuum quidem vocare prohibendo,

Matt.24.b *Gen.4.a b.* *Gene.27.f. g.& seq.* *Gene.37.a. & sequen.* *Psal.49.d.* *Ibidem c.* *Psal.140.a* *Matt.6.b. & Luc.6.f* †*teipsum fratre tuo*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

prohibendo, aduersus inimicicias auditorũ corda præ- A
munit. Reconciliationem verò post inimicicias imperando, vim morbi iam obtinentis è medio tollit. Et cõsidera quàm vehementer, vereq; ponatur. Ibi enim gehennam est comminatus, hîc verò munus nisi præcedente reconciliatione nõ susc̃ipit. Maximam sanè per hæc omnia indicans iracundiæ pertinaciam, atque idcirco & radicem eius interimit, & fructum. Et primò quidem: Nolite, inquit, irasci: postea verò ait, nolite maledicere. Siquidem vtrũque istud ex alterutro augeri solet, ex inimicicijs scilicet maledictio, & ex maledictione rursum inimicicię. Et ideo nunc quidem radicem, nunc verò fructum curat, dum malum hoc primo quidem nasci vetat, deinde si importunissimè pullularit, & noxium germen attulerit, vndiq; illud exurit. Ideoq; cùm & iudicium & concilium antè memorasset, cumq; etiam de gehenna, suóque sacrificio disputasset, etiam B
alia subiunxit dicens: *Esto cõsentiens aduersario tuo citò, dum es cum illo in via.* Ne enim diceres, quid si iniuriam patiar, ac fraudem? Quid si mea mihi aliquis eripiat, perq; hoc me ad iudicium ire compellat? hanc quoque occasionem vel excusationem remouit. Iubet enim ne sic quidem te inimicicias aliquando susc̃ipere. Deinde videns magnum hoc præceptum, de præsentiũ illud vtilitate commendat, quæ certè crassiores quasque mentes magis permouent quàm futura. Quid ais, inquit, si potentior sit ille qui nocet? Amplius igitur nocebit, si te non liberaueris, sed ad iudicium venire coactus fueris. tum etenim pecuniis si cesseris, corpus saltem liberum possidebis: cùm verò sub iudicis cœperis stare sententia, etiam vincula sustinebis, & supplicia extrema persolues. Si verò illud iurgium fugeris, duo bona pariter
acquires: dum & nihil triste ipse perpeteris, & absolutio C
negocij non de illius potentia, sed de tua virtute præstatur. *Si autem huic nolueris cõsentire præcepto: non tantum certè illi, quantum tibimetipsi profectò nociturus es.* Cerne igitur hîc quoque quemadmodũ illum ad pacem studeat adducere. Cùm enim dixisset, *esto cõsentiens aduersario tuo*, intulit, *citò*, nec tamen hoc addidisse contentus, aliud quæsiuit augmentum dicens, *dum es cum illo in via.* Per hæc illum prorsus vrgens, ac satis vehementer impellens. Nihil quippe est quod ita vitam nostram valeat euertere, vt operum actionẽ bonorum dissimulare, semperq; differre. Sæpe enim istud omnibus nos bonis fecit excidere. Sicut ergo præcepit & Paulus, priusquam sol ôccidat inimiciciarum vincula dissoluere: & vt superius ipse dominus imperauit, antequam sacrificium celebretur, reconciliari fratri: ita hîc quoq; citò, inquit dominus, dum es cum illo in via: D
antè scilicet quàm ad iudicis accedas fores, priusquam ante illius sistaris tribunal, iamq; in iudicantis transeas potestatem. Prius enim quàm illuc introëas, tu es totius negocij dominus: cùm verò vestibulum illud ingressus fueris, ea quæ ad te attinent, prout volueris ordinare, sub ditione iam constitutus alterius, non poteris, quanuis percupias. Quid est igitur consentire? aut hoc est quod dicit, elige rerum magis subire dispendium: aut certè sic negociũ quod agitur, apud te ipse diiudica, vt personã diuersæ partis assumas: ne ex amore tui ipsum ius peruertas & corrumpas. Imò rem alienam non minus quàm propriam studeas promouere: tunc enim demum iustam poteris ferre sententiam. Si verò grande quidem istud videtur, nihil omnino mireris. Idcirco enim omnes illas beatitudines posuit, vt præparans atq; præmolliens auditoris animum, opportuniorem illum ad susceptionem totius huius legis efficeret. Et nõnulli quidem aduersarij nomine diabolum ipsum significari putant, ac iuberi ne quid illius prorsus habeatur: idq; esse ei consentire, vt à quo nõ liceat post huius vitæ emigrationem nos expedire ac liberare, quum videlicet inexcitabile nos exceperit tormentum. Mihi autem de his qui in præsenti sunt videtur dixisse iudicibus, ac de illa via quæ ad iudicium ducit, superq; isto vsitato carcere disputasse. Postquam enim à sublimioribus adhortatus est & futuris, etiam ab his quæ in præsenti accidunt, terret: quod certè facit frequenter & Paulus, nunc de futuris, nunc etiam de præsentibus animum auditoris instituens: vt quum à vicijs abducens, male operanti iudicem ostendit armatum, dicens: Quòd si malefeceris, ti- *Rom. 13. a.*
me: non enim sine causa gladium portat, dei enim minister est. Et rursus potestatibus subditos esse præcipiẽs, non solum timorem ponit dei, sed humanæ quoque potestatis minas, atque etiã illius curam & solicitudinem. Necesse est enim esse subiectos, nõ solum propter iram, *Ibidem.*
sed & propter conscientiam. Siquidem insipientiores quosque, vt antè paulò præmisi, magis solent ista corrigere quæ videntur, quæq; præsto sunt. Propter quod etiam Christus non solum gehennam, sed iudicium, & traditionem, & carcerem, & omnem quæ ibi est cõmemorauit ærumnam, per cuncta hæc radicem homicidij penitus excidens. Qui enim nec maledicit, neq; litigat, neque dilatione pacis inimicicias extendit, quonam est modo futurus homicida? Ex hoc quoque liquidò apparet, quia in proximi commodo, nostrum quoque cõmodum collocetur. Qui enim aduersario consentit ac fauet, multo magis semetipsum iuuabit, à iudiciis se videlicet ac vinculis omnibusq; quæ ibi sunt miseriis, abstrahendo. Consentiamus ergo his quæ dicta sunt, nec vltrà inobedientiam contentione foueamus, maximè cùm ante prẽmia, & voluptatem in se, & vtilitatem habeant ipsa præcepta. Quæ si molesta pleriq;, & ingentis *cuiusdam videntur laboris, intellige* propter Christum te illa susc̃episse facienda: & quod videtur esse triste, iucundissimum iudicabis. Quòd si sermonẽ hunc absque intermissione teneamus, nihil experiemur onerosum, sed è diuerso plurimam capiemus vndiq; voluptatem. Siquidem labor ipse nõ iam apparebit labor, sed quanto magis fuerit extentus, tãto pleniori suauitate, ac delectatione mutabitur. Quando igitur quasi quodam te infundens veneno cupiditas pecuniarum, aliorúmque obsederit consuetudo viciorum, illa ex aduerso te cogitatione armato, quæ dicit, Nequaquã nos vmbra hęc fugitiua seducat, largissimam profectò mercedem pro contempta tẽporali voluptate capiemus: atque ipse ad tuam animam loquere, Tristaris, quia te corporis voluptate defraudo, sed lætare potius, quia cœlorũ tibi regna prouideo. Non enim propter hominẽ, sed propter deum certè istud operaris: paululum igitur expecta, & videbis quàm sit commodum grande patientiæ. Disce præsentis vitæ incommoda magnanimiter sustinere, & ineffabili apud deum fiducia, ac libertate gaudebis. Si enim ista semper nostræ inculcemus animæ, nec ad sola respiciamus onera virtutum, sed eas quoque quæ ex illis proueniant cõsideremus coronas, celeriter ab omnibus illam viciis subtrahemus. Nam si diabolus ostendens iucunditatẽ equidem temporalem, dolorem verò perpetuum, tamen innalescit & superat, nobis scilicet in contrarium ista vertentibus, qui & dolorem illum quasi breuem negligimus, & voluptatem hanc quasi sit æterna complectimur: quanam poterimus ratione defendi,

Universidad de Deusto
Biblioteca

†salutia] fendi,qui virtutẽ nec post tanta †promissa] perficimus? cùm certè causa laboris ipsa pro omni nobis retributione sufficiat, qui certissimè credimus, propter deum nos hæc omnia sustinere. Si enim mortalem hûc certè regem habens quispiã debitorem, grande se omni suæ vitæ tẽpore credit inuenisse præsidium: quãtus sit futurus ille perpẽde, qui misericordem deum, semperq; viuentem,bonorũ operum, paruorum simul atq; magnorũ sibi fecerit debitorẽ?Noli ergo mihi labores obiicere,atq; sudores. Neq; enim spe solum ac fiducia futurorum, sed alio etiã modo facilẽ deus fecit esse virtutem, videlicet cooperãdo nobis,nosq; semper in bonis actibus adiuuando:& si volueris vel tantillã animi prõptitudinem afferre, reliqua omnia celeriter subsequentur. Propterea enim vult & te aliquid laborare,vt tua quoque possit esse victoria. Et quemadmodum rex aliquis vult quidẽ filium suum in acie versari,in hostem iacula torquere,exercitui esse cõspicuum,†vt illũ profectò habeat cõsortem triumphi] totum verò ipse bellũ gubernat ac peragit: ita etiam deus in hoc prælio facit, quod aduersus diabolũ geritur. Vnum enim illud à te solum requirit, vt aduersus hostem veras inimicicias pro honore regis,& tua salute suscipias.Itaq; si ei istud obtuleris,omne iam bellum ipse conficiet. Et si vel iracundiæ passione,vel pecuniæ cupiditate flammaris, vel ab aliis quibuspiã viciis,quasi immanissimis hostibus obsideris: aderit profectò velociter, si modo te expeditum, sibiq; viderit pręparatum,& facilia tibi esse cuncta pręstabit, teq; totius flammæ faciet esse victorem. Sicut etiã pueros illos in Babylonia fornace tutatus est, qui certè nihil ei aliud prorsus obtulerant præter voluntatẽ. Vt ergo nos quoq; superantes hîc omnem fornacem illicitæ voluntatis,ibi gehennæ effugiamus incendia:hæc quotidie & cogitemus, & curemus, agamus volũtate semel bonis operibus destinata, & orationũ frequentia beneuolentiam nobis reconciliantes dei.Ita enim etiam illa quæ importabilia nũc putamus,facilia prorsus,ac leuia, amabiliaq; ducemus. Quãdiu enim in viciis permanemus, asperam atq; difficilem, & omnino arduã opinamur esse virtutem, ipsa verò vicia desiderabilia prorsus,ac dulcia:si autẽ vicia vel breui tẽpore deseramus, tunc ea horribilia & turpia esse conspicientur,& virtus delectabilis apparebit & facilis. Hæc autẽ ex illis abũdè valemus addiscere, qui vitam suam facta in melius cõuertione mutarunt. Audi igitur quemadmodũ Paulus eos asserat de viciis erubescere, qui iam ab eis fuerãt liberati. Quem,inquit,fructum habebatis tunc in illis,in quibus nunc erubescitis? Quemadmodum verò virtutem leuem esse dicat,etiam post laborem momentaneã ac leuem tribulationem appellans,atque in passionibus suis gaudens, & in afflictionibus exultans,plurimumq; gloriæ sibi vendicans de stigmatibus pro Christi nomine susceptis. Vt igitur nos quoq; in tam sanctã,tamque vtili permanentes consuetudine roboremur, quotidie nos his quæ dicta sunt accõmodantes: & præteritorum quidem obliti, ad ea verò quæ priora sunt semper extenti, supernæ brabium vocationis sequamur: ad quod omnes peruenire contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Roma.6.d. *2.Cor.4.d.* *Galat.6.d.* *Philip.3.c.*

†vt illi imputetur trophæum]

Homilia decimaseptima ex cap.v.

Vditis quia dictum est antiquis,Non mœchaberis: ego autem dico vobis,quia omnis qui viderit mulierem ad cõcupiscendũ eam, iam mœchatus est eam in corde suo.

Postquam plenissimè quid primum mandatum cõtineret edocuit,quod certè vsque ad supremum philosophiæ cacumen extendit: certa iam via, institutóque pergens ordine prouehitur ad secundũ,hîc quoque legi profectò consentiens. Atqui, inquies, non secundũ hoc est præceptum,sed tertium.Neque enim totius decalogi primum mandatũ est, Non occîdes: sed, Dominus deus tuus, †deus] vnus est: propter quod inquisitione dignum videtur, cuius rei gratia non inde fuerit exorsus. Quam igitur ob causam? Quia inde scilicet inchoantem, & mandatũ illud oportebat augere, & semetipsum noticiæ hominum pariter inferre: nondum verò erat tempus tale de se aliquid prædicandi. Aliter verò moralem interim exercebat sermonem, vt tum ex doctrina, tum etiã ex mirabilibus, dei se filium audientibus esse suaderet. Si igitur priusquam & faceret aliquid & doceret,dixisset: Audistis quia dictum est antiquis, Ego dominus deus tuus, & præter me non est alius: ego autem dico vobis,vt me quoq; adoretis sicut & patrem: fecisset profectò vt omnes illum furere iudicarent. Si enim post doctrinam quoq; tantáque miracula,nondum istud manifestè loquentem, ipsum dæmonium habere clamabãt: si ante hæc omnia tale quid dicere voluisset, quid iam illi vel cogitare aduersus eũ, vel pronunciare dubitassent? At verò super hac re doctrinam opportuno tempori reseruasse, hoc fuit facilitatem suscipiendi huius dogmatis præstitisse. Propter quod nunc quidem consultò illud commemorare prẽteriit,signis verò id vbiq; postquam astruxisset,atq; doctrina optima, postea demum etiã verbis idipsum detexit. Nam modò claritate signorum,adeoq; ipso modo doctrinæ sensim atque paulatim id demonstrat. Siquidem cum potestate talia sanciendo,legemq; supplẽdo ac perficiendo, eum qui attenderet, altius euexit: & ex dogmatis ratione ac modo se conspicuũ fecit.obstupebant enim, ait. Nam non vt scribæ eorum docebat. A communibus quippe viciis exorsus,ab iracundia scilicet,& cõcupiscentia: hæc enim sunt quæ tyrannidem quandam in hominũ pectoribus exercent, ita vt ea ex omnibus magis naturalia esse videantur: cum ingenti illa, & quæ prorsus latorem legis decebat, authoritate correxit,omnesq; hos affectus doctrinæ perfectione cõposuit. Neque enim illum hîc dixit adulterum puniendum, qui opere adulterium perpetrasset: sed quod fecit in homicida, hoc etiam in isto facit: & non actum solummodo, sed impudicũ quoque coërcet aspectum: vt discas vbi consistat illud ꝙ supra scribarũ & pharisæorum nostra præcipitur abundare iusticia:propter quod ait. *Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* hoc est dicere,Qui dat operam in venusta corpora curiosius intueri, & decoras aucupari facies, taliq; animam spectaculo pascere, & obscœnos pulchris etiam vultibus oculos affigere. Non enim idcirco dominus aduenisse contentus est,vt solummodo corpus à malis actibus,sed vt prius animam quoque ab huiusmodi cogitationibus auerteret.Quia enim sancti spiritus gratiam mente suscepimus, meritò ipsam purificat primam. Et quemadmodũ,inquis,possumus à concupiscentia liberari? Maximè quidem,si velimus,etiam ipsam mortificare possibile est,atq; ne in opus erumpat continere. Tum vero hic non generaliter cõcupiscentiam interimit, sed illam quæ ex formæ decore cõcipitur. Qui enim studet elegãtes facies inspicere,ipse præcipuè fornacem sibi istius passionis accendit, & captiuam faciens animam, ad opus quoq; celeriter abducit. Propterea non dixit,qui concupiuit ad adulterandum: sed,

Deut.6.a. †dominus] κύριος habet vterque codex græcus, atque ita legendum videtur, vt habetur Deuteron.6.secũdũ Sept.

Ioan.7.c. 8.f.10.d. *Matt.7.d.* *Mar.1.c.* *Matt.5.c.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed, qui viderit ad cõcupiscendum. Et cùm quidem de ira loqueretur, certè quadam peccatũ ipsum definitione signauit: dicendo, sine causa. Hîc verò non ita, sed ex integro eiusmodi cõcupiscentiam penitus amputauit. Et certè vtraq; hæc ingenita, vtraque vtiliter instituta sunt, & ira videlicet, & concupiscentia: illa quidem, vt coerceamus malos, atque incõpositos ordinemus: hæc verò, vt propagetur soboles, & genus successione seruetur. Quanam ergo ratione non etiam hîc rem ipsam propriè definiuit? Maximam quidem, si volueris intendere, hîc quoque positam definitionem videbis. Non enim simpliciter dixit, qui concupiuerit. Potest nanque etiam aliquis inter secreta montium residens concupiscere: sed qui, inquit, viderit mulierem ad concupiscendum: id est, qui cõcupiscentiam videndi curiositate sibi ipsi collegerit, quiq; nullo omnino cogente, quiescẽti animæ feram subitò immiserit. Hoc enim non iam naturæ est, sed propriæ omnino desidiæ: quod certè olim etiam veteri lege prohibetur. *Prou.6.c.* Noli, inquit, addiscere pulchritudinẽ alienã. Deinde ne quis diceret: Quid autem, & si inspiciam, nec tamen capiar? Cohibuit aspectum, ne huiusmodi licentia fidens, etiam in peccatum quãdoq; corrueres. Quid autem, inquis, si video & concupisco quidem, sed tamen turpe nil ago? Et sic quidem iam in adulterorũ parte numeraris. Pronunciauit enim lator legis, nec amplius aliquid oportet scrupulosius inquirere. Nam semel quidem & secundo, & tertio sic videns, possis fortasse animum cõtinere. Si verò frequenter id feceris, fornacemq; istam sponte succendas, profectò capieris. Neq; enim extra naturam aleamq; humanam cõsistis. Sicut enim nos cùm gladiũ teneri videamus à puero, etiamsi nondũ eum vulneratum inde esse cernamus, verberamus tamen, ac sæpe minãtes denunciamus ne quando illum rursus attingat: ita etiam deus inuerecundum coërcet aspectum, eumq; ante opus tollit, ne quandoq; in ipsam quoque incidat actionẽ. Qui enim in se flammã cupiditatis accenderit, etiam absente muliere quã vidit, iugiter apud semetipsum turpium rerum simulacra depingit. Et necesse est huiusmodi nõnunquam ad flagitium ipsum etiam opere peruenire. Propterea illos quoque qui in solo fiunt corde complexus, Christus interimit. Quid ergo hîc iam respondebunt, qui aiũt se temere cohabitare virginibus? Huius enim sanctione legis mille sunt adulteriorum rei, quotidie illas ad concupiscendum videntes. Propterea *Iob 31.a.* etiam beatus Iob hanc sibi ab initio legem ipse decreuerat, periculosum hoc spectaculum vndiq; à suis oculis repellendo. Siquidem post huiusmodi aspectũ multo iam difficilius certamen efficitur, cùm & viderit aliquis, & tamen ea quam viderit, nõ fruatur: nec tantam de contemplatione ipsa capimus voluptatem, quantum patimur de augmento istius cupiditatis dolorem, fortiorem contra nos facientes hostem, & ampliorem locũ diabolo dantes: vt nequaquã illum vlterius propulsare valeamus, posteaquam semel in intima cordis admiserimus, eiq; temere mẽtis nostræ claustra reseruerimus. Idcirco præcipit, ne forniceris oculis, ne per hoc scilicet animo forniceris. Est enim possibile & aliter aspicere, vt certe aspiciunt & pudici: & ideo nõ simpliciter aspectum, sed concupiscentiæ iunctum interimit aspectum. Nisi enim id voluisset efficere, vtiq; dixisset: Qui viderit mulierem, profectò mœchatus est eam in corde suo. Nunc verò id omnino nõ dixit: sed, qui viderit mulierem ad cõcupiscendum eam: qui scilicet ad hoc aspicit, vt oblectet aspectũ. Neq; propterea tibi deus oculos effinxit, vt per illos ad animum adulteria transmittas, sed vt creaturas eius aspiciens, mireris authorem. Sicut ergo est temerè irasci, ita etiam temere videre, si id ad libidinem facias. Si enim vis videre, atque ex visu capere voluptatem, aspice propriã coniugem, & illius vsque amore perfruere. Hoc enim nulla lex prohibet omnino. Si verò erga alienum curiosius fis decorem, tuam despicis: & ipsam profectò lædis, à qua in aliam oculos auertis, & istam etiam quam illicitè cõtingis. etsi enim nequaquam illam attrectasti manu, sed oculis tamen, ac volũtate palpasti: propterea etiam hoc proculdubio adulterium esse reputatur, & antè futura illa tormenta non leue iam in præsenti inuenitur afferre supplicium. Nam perturbationibus, ac tumultu intrinsecus cuncta complentur: & multus quidem æstus, plurimus etiam sentitur dolor. Nec omnino huiusmodi homo melius affectus est, quàm qui affliguntur vel captiuitate, vel vinculis. Et illa quidem quæ letalẽ hanc eiecit sagittam, ea emissa sæpe auolat, at ictus remanet: imò verò nõ illa spiculum torsit, sed tu tibiipsi plagam illam mortiferam intemperanter spectans inflixisti. Et hoc dicens, pudicas quidem ab omni accusatione submoueo. Si qua verò ideo ornatur & comitur vt in se oculos omnium irritet, etiamsi nullum pulchritudine sua potuerit vulnerare, dabit tamen extrema supplicia. Paratit quippe virus, temperauit venenum, †porrexit poculum, †etiamsi nullus qui biberet inuentus est. Quid igitur? Num etiam ad ipsas, inquis, loquitur dominus? Quoniam communes ponit vbique leges, etiamsi ad solos interdũ viros videatur dirigere, absq; vllo ambiguo, cum capiti loquitur, toti profectò corpori admonitio ipsa cõmunis est. Mulierem nãque & virum, vnũ esse nouit animal: & ideirco nuptiali †lege diuidit, quod genere coniunxit. † Si verò etiã specialiter prolatam in feminas increpationẽ audire mauis, audi Esaiam plurima in illas inuectione clamantem, earumq; habitum, & aspectum, & incessum notantem, & vestes in humum defluas, lasciuientes pedes, & luxuriosis motibus colla fracta sublimiaque. Audi cum eo etiam beatũ Paulum, multa illis præcepta ponentẽ, tum de auri ac vestis ornatu, tum de intortis arte crinibus, tum de ipsis quoque delicijs, aliisq; huiusmodi eas vehementius increpantem. Ipse etiam Christus in consequentibus tectè quidem, idipsum tamẽ propriè signauit, cùm ea quæ etiam nos scandalizant erui, abscindiq; præcepit: per quod certè ira, qua in eiusmodi fœminas vti debemus, ostenditur. Et ideirco subiunxit: *Si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proiice abs te.* Ne enim diceres, quid igitur si propinqua sit, si aliqua mihi necessitudine copulata? propterea ista mandauit, cùm vtiq; non de mẽbrorum disturbanda compage differat: absit. Nusquam enim carnis crimen id esse enunciat, sed vbiq; malum arguit voluntatis. Non enim oculi, sed per oculos animus intuetur. Deniq; nobis interdum ad alia mente cõuersis, oculi ante se posita non cernunt: non igitur totum ad illorum spectat effectum. Quòd si de membris ista loqueretur, nequaquã vel de vno, vel de dextro id oculo, sed indifferenter de vtroque. Qui enim dextrò scandalizatur oculo, haud dubium quin ipsum patietur etiam de sinistro. Quam igitur ob causam dextrum posuit, & manum adiecit? vt scilicet disceres, nõ de membris esse sermonem, sed de his potius qui nobis familiaritate iunguntur. Et si igitur tantum aliquem diligas, vt eo dextri oculi vtaris vice: aut ita tibi quempiã esse vtilem putes, vt eum dextræ manus ducas loco, & hi tamẽ

†etsi paculũ nõ admonuit

†genus diuidit

Esa.3.c.

1.Tim.2.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

animæ tuæ fortassis incommodent: etiam istos à te, inquit, abscinde. Et diligentius vim ipsam sermonis examina. Non enim dixit, à talium societate discede: sed maximam separationē indicans, erue inquit, ac proiice abs te. Deinde quia satis seuerè præceperat, lucrum ex vtroque ostendit, eandem similitudinem, tam in bonorum, quàm etiam in malorum parte seruando. *Expedit enim tibi*, inquit, *vt pereat vnum membrorum tuorum, ac non totum corpus tuum mittatur in gehennam.* Cùm enim nec sepsum certè saluet qui tibi fuerit adiunctus, & te perditionis suæ socium faciat: quæ tandem illa humanitas sit, vtrūque demergi, cùm liceat vel vnum separatione
Roma.9.a. seruare? Cur enim Paulus optabat anathema fieri? Non vtique vt nihil inde lucri caperet, sed vt alios acquireret in salutem. Hic verò vterq; damno afficitur: & idcirco non ait tantūmodo, erue: sed, proiice, inquit, abs te: vt eum nunquā recipias vlterius, si qualis fuerat perseuerat. Hoc enim modo & illum maiori crimine liberabis, & te à perditione saluabis. Vt autem manifestius commodū istius legis aspicias, si placet etiam in corpore exempli gratia id quod dictum est, requiramus. Si enim daretur electio, vnumq; esset necessarium de duobus, videlicet aut cum ambobus oculis in foueam ruere, atque ibidē deperire, aut etiam absq; vno oculo reliquum saluare corpus: putàsne è duobus suscipere non malles secundum? At istud omnibus absque ambiguitate perspicuum est: non enim hoc esset odientis oculum, sed corpus reliquum diligentis. Hoc etiam in viris cōsideretur & fœminis. Si qua enim tibi noceat amando, incurabilisq; permaneat: & te omni peste, dum sic abscinditur, liberabit, & ipsa à maioribus est erepta peccatis, non iam vltrà cum suis malis etiam crimen tuę perditionis admiscens. Vidisti quanta lenitate Christi lex plena sit & solicitudine, & quę à pluribus nimiæ seueritatis putatur, quantum erga homines pietatis ostendat? Audiant ista qui sæpius ad theatrum festinant, seq; ibi penè quotidie adulterij obscœnitate commaculant. Si enim etiam familiaritate deuinctum, sed scandalizantem tamen abscindi atque abiici lex iubet: qua tandem poterunt satisfactione defendi, qui nondū tibi cognitos, per conuersationē & moram quā ibi trahunt, quotidie cōparant, ac mille sibi occasiones perditionis ministrant? Neq; enim iam solum impudicè nō concedit aspicere: sed postea quàm noxam de societate patefecit, progrediens etiam præceptum ipsum legis extendit, iubens scilicet vel eruere nos eiusmodi, vel abscindere, longeq; proiicere. Et hoc qui innumera de seruāda charitate mādauerat, sancit, vt & ex vtroq; illius curam ac prouidentiam disceres, & quemadmodū vbique tuam vtilitatem requirat. *Dictum est autem, Quicunque dimiserit vxorem suam, det illi libellum repudij: ego autem dico vobis, Quicunque dimiserit vxorem suam, excepta causa fornicationis, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.* Nequaquā ad ea quæ sunt vlteriora progreditur, nisi bene priora mundauerit. Ecce enim nobis etiā aliam speciem adulterij demonstrat. Quæ verò ista est? Erat hoc veteri in lege mandatum, vt qui propriam, quacunque de causa, odisset vxorem, non eam prohiberetur eiicere, inq; illius locum alteram ducere: quod certe non simpliciter fieri lex iusserat: sed vt quicūque dimitteret, librum repudij coniugi daret, ne ius haberet ad illam iterum revertendi: sed nihilominus hæc nuptiarum saltem figura remaneret. Nisi enim præcepisset istud, & sine repudij libro hanc quidē expellere, aliam verò ei liceret accipere, deinde reducere priorem, plurima fuisset secutura confusio: omnibus videlicet maritis alternis vicibus electas sæpe, receptásque ducentibus, essetq; adulterium omnino manifestum: propter quod non paruam consolationem, repudij librum reperit. Quod quidem factum est propter aliam quoq; maliciam, multoq; maiorem. Si enim retineri etiam exosam præcepisset vxorem, facilè profectò illam qui oderat, occidisset: talis quippe erat natio Iudæorū. Qui enim ne filiis quidem propriis parcere, & prophetas solebant frequenter occidere: vt aquam, ita humanum effundentes cruorem: multo illi minus odiosis cōiugibus pepercissent. Propterea igitur concessit minus, vt quod longè erat maius, incideret: quòd enim hæc lex nō principalis fuerit, audi quid dicat: Moses, inquit, ad duriciam cordis vestri hæc scripsit: ne clàm mactaretis, sed eiiceretis. Quia verò ipse omne sustulit iram, nō solum certe homicidiū, sed etiam irrationabilem indignationem vetādo, istius quoque præcepti cōmode intulit mentionem. Idcirco etiam priorum semper verborum memoriam refricat, vt ostendat nō se dicere illis aduersa, sed consona. Cumulat nāque illa, non destruit: & extollit præcepta aliqua, non soluit: contidera verò illum semper viro loquentem. *Qui enim dimiserit, vxorem suam, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.* Ille enim etsi alteram nō duxerit, hoc ipso se constituit criminis reum, quòd adulteram fecit ex coniuge: hic verò accipiendo alienam adulter effectus est. Nequaquam enim mihi referas, quia illam alter eiecit. Nam expulsa quoque vxor, esse eius qui eam expulit perseuerat. Deinde ne totum in eicientem referens, magis superbā faceret vxorem, ipsi, ne alius postea eam suscipiat, ianuam claudit dicendo: qui autē dimissam duxerit, adulterat. Per quod certè mulierem facit nolentē pudicam, ad omnes illi aditum claudens, neque permittens vt aliqua viro impatientiæ occatio ministretur. Cum enim didicerit mulier, quòd omnimodo necesse sit aut eum habere quem ab initio sortita sit, aut illius semel electam domo nullum se iam aliud inuenturam esse suffugium, etiam nolens coniugem suum [amare] cogetur. Si verò nihil ipsi [tolerare] de hoc propriè loquitur, minime mireris: est enim muliebris sexus infirmior, propterea illam relinquēs, dum deterret virum, vicium quoque vxoris emendat: vt si aliquis lasciuum habens filium, illum quidē relinquat: eos verò corripiat per quos ille talis efficitur, eosq; ab illius comitatu discedere, nec ei prorsus appropiare præcipiat. Quòd si hoc videtur onerosius, priorum recordare dictorum, quibus beatificat audientes, & valde istud possibile esse videbis ac facile. Mansuetus quippe, atque etiā pacificus, & humilis ac misericors, quemadmodū eiiciet vxorem? Qui alios quoq; in pacem reducit, quo pacto ipse discordabit à sua coniuge? Neque verò hoc solum, sed alio etiā modo leuem hanc legem fecit, ac facilem. Siquidem reliquit viro vnum expulsionis modum dicendo, excepta causa fornicationis: alioquin in eandē rursus turpitudinem cuncta remearent. Si enim iuberet etiam pluribus mixtam, retineri tamen à viro coniugem, rursus in adulterij licentiam negocium omne cōuerteret: cernis nempe quemadmodum præcedentibus ista cōueniant. Qui enim non videt alienam coniugem oculis impudicis, nequaquam vtique fornicabitur: qui autē non fornicatur, nec præbebit occasionem viro quò propriam eiiciat vxorem. Propterea igitur deinceps libere constringit, ac timore veluti muro cingit, magnū viro periculū, si eiiciat, intentans: ipsum quippe de vxoris adulterio facit reum.

Infrà 19.a. Marc.10.

Ne enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ne enim cùm audisset, eiice oculum, putaret istud de A uxore mandari: opportunissime correctionē huius ambiguitatis induxit, dum uno tantum, nec ullo præterea modo cōiugem permisit expelli. *Iterum audistis, quia dictum est antiquis, non periurabis: reddes autem domino iuramenta tua, Ego autem dico vobis, non iurare omnino.* Quanam quæso ratione non continuò uenit ad furtum, sed ad †periurium,] illudq; mandatum omnino præteriit? Quia uidelicet, qui non furatur, interdum tamen iurat: qui uerò neque iurare, neque mentiri solet, multo magis furtum facere uitabit. Itaque per istud etiam illud destruxit profectò peccatum: nam præcipuè mendacij causa de furto est. Quid verò est, reddes autem domino iuramenta tua? hoc est, iurans uerum loqueris. *Ego autem dico vobis, non iurare omnino.* Deinde auditores procul amouens ne per deum iurent, ait: *neque per cœlum, quia thronus dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum illius: neque* B *per Hierosolymam, quia ciuitas dei est magni regis.* uetens scilicet sermonibus prophetarum, & ostendēs nequaquam se ueteri us esse contrarium: etenim consuetudinē habebant per ista iurandi. Nam & erga Euangelij finem morem istum fuisse declarat. Tu verò considera unde dominus extollat elementa: non utiq; ob naturam illis datam, sed ob ipsius dei ad elementa rationem, ex ordine & subiectione dictam: quia enim magna idololatriæ tyrannis erat, ne ex sese honoranda elementa uiderentur, hanc subiunxit causam quam diximus, ad manifestatem dei statim reuersus. Non enim dixit, quia pulchrum est magnumq; cœlum, nec quia utilis terra: sed quia illud quidem thronus dei est, hæc autem scabellum, per quæ omnia ad dei illos cōpellit timorem. *Neque per caput tuum,* inquit, *iurauerit, quia non potes unum capillum album facere, aut nigrum.* rursus non hominem, uelut C rem magnam admirans, per caput iurare uetauit. Nam & ipse adoratus est, sed gloriam ad deum referens, & ostendens quia *nec tui profectò sis dominus: ergo nec* ullius prorsus quod per caput exigitur iuramenti. *Si enim filium alteri nemo dat propriū, multo magis deus opus suum ipse non permittit tibi.* Nam etsi tuum caput est, sed alterius profectò †creatura:] tamque longè abest, ut capitis tui ipse sis dominus, ut ne minimū quidem quod in eo est, possis conficere. Neque enim dixit, non potes producere capillum, sed nec ipsam coloris eius cōuertere qualitatem. Quid igitur, si aliquis exigat iuramentum, & necessitatem iurationis imponat? Sit tibi timor dei omni necessitate uiolentior. Si enim uelis huiusmodi occasiones semper obiicere, nihil de his quæ sunt imperata custodies. Nam & de uxore dicturus es: Quid si litigiosa? quid si fuerit sumptuosa? Et de D oculo dextro: Quid si eum †diligo, & amore eius inflā-mor?] Et de impudico aspectu: quid si non aspicere non possum? Et de conuicio in fratrem prohibito, quid si præceps fuero, linguámque frænare non potero? Et ita prorsus omnia quæ sunt præcepta calcabis. Atqui in legibus, quas homines condiderunt, nihil ausus es tale proferre, ac dicere: Quid si illud uel istud? sed uolens prorsus ac nolens suscipis cūcta quę scripta sunt. Quòd si legem uolueris custodire Christi, necessitatē quidem nullam, quæ te ab obseruatione eius impediat, aliquando patieris. Qui enim superius dictas beatitudines audiuit, & talem se præbuit, qualem præcipit Christus, nullam prorsus necessitatē per aliquem sustinebit, cùm certe sit apud omnes uenerandus & admirabilis, atque reuerendus. *†Sit autem sermo uester,] est est, non non: porro quod ultra hæc adiungitur, ex malo profiscitur.* Quid igitur ultra est, & non, esse dicemus? haud dubiè iuramentum, non periurium: hoc siquidē omnino manifestū est, & quod à malo est, doceri nullus indigeat, & non tam superfluum, quàm omnino cōtrarium. Superfluum verò est, quod superuacuè atque abundātèr adiectum est: quod certè iuramentum est. Quid igitur à malo hoc esse dicetur? & si ex malo erat, quo modo iubebatur in lege? Id igitur etiam ipsum de uxore dicturus es. Quemadmodum nunc esse adulterium iudicatur, quod fuerat aliquando concessum? quid igitur ad ista dicemus? Nisi quia pleraq; quę tunc dicta sunt, accipientiū legem infirmitas exigebat. Nam & nidore uictimarū coli, ualde indignum deo est, sicut etiam philosopho balbutire & blaterare non congruit: Adulterium ergo nunc dicitur tale repudium, & ex malo profectum iuramentū, quando ad perfectum sui uenerunt incrementa uirtutum. Si verò hæc ab initio diaboli leges fuissent, nunquā in tantum utiq; profecissent. Nisi enim illa præiissent, nō tam facile ista fuissent recepta. Noli igitur eorum desiderare uirtutem, quorum usus iam præteriit: tunc enim profectò ualuerunt, cùm tempus petebat, imò si uis etiam nunc. Nam modo quoq; eorum uirtus ostenditur †hoc ipso quoq; quo maximè accusatur à nobis.] Talia quippe nunc apparere illa, ipsorum est grande præconium. Nisi enim nos bene atque utiliter enutrissent, & ad susceptionem profectò maiorū opportunos esse fecissent, nequaquam modo esse nobis uiderentur talia. Sicut enim mammilla nutricis, cum omne suum impleuerit officium, & puerum ad mensuram firmioris ætatis adduxerit, inutilis iam uidetur: & parentes qui prius necessariam esse filio suo iudicabant māmillam, mille illam postea irrisionibus prosequuntur. Pleriq; autem eam nō solum uerbis horribilem faciunt, sed etiam amaris quibusdam herbarū succis obliniunt, ut cùm sermone nequiuerint importunum iam circa illam desiderium pueri cōpescere, ipsis saltem illud rebus extinguant. Sic etiam Christus à malo illam esse dixit: non ut ostenderet à diabolo ueterem esse legem, sed ut etiam uehementius ab antiqua eos uilitate reuocaret: & ad discipulos quidem hæc dicit: cæterū ad stupidos ludæos, & in eadem impietate perstantes, uelut quadam amaritudine, ita captiuitatis timore eorum circumliniens ciuitatem, inaccessam fecit. Quia verò ne hoc quidem illos ab ea pōterat arcere, sed rursus illam uidere cupiebant, sicut ad mammillam pueri recurrentes, perfectè illam occuluit ipsam destruendo, & plurimos eorum in longinqua dispergendo: sicut pleriq; abductos à matribus uitulos includunt, ut eis tempore ipso persuadeant à solito nutrimento lactis arceri. Si verò diaboli esset testamentū uetus, nequaquam coli simulacra uetuisset, ex aduerso autem eiusmodi cultum etiam præcepisset, & introduxisset: hoc enim diabolus fieri uolebat. Nunc verò è contrario legem ipsam uidemus egisse, ob idq; ipsum iurandi ratio quondam est lege permissa, ne homines aut simulacra colerent, aut per simulacra iurarent. Iurate, inquit, per deum uerum. Non igitur paruum aliquid *Hiere. 4. a* hominibus bonum, sed omnino magnum lex ipsa contulit, si ad solidū eos cibum studuit adducere. Quid igitur mali, inquit, habet iurare? & plurimū sine dubio mali: sed nūc tamen post tanta scilicet augmenta uirtutis, tunc verò nequaquā. Et quonam modo, inquis, fieri potest ut idem nunc quidem bonum sit, nunc verò non bonum? Ego verò econtrariò affero. Quonam enim modo non est & bonum aliquid, idemq; non bonum: cùm id esse clamet quicquid in rebus est, & educationes

videlicet,

Exod. 20. b Deut. 5. b.

†falsum testimonium]

Mat. 23. b c

†perfidie]

†adimam & comburam]

Sit autē uobis]

Universidad de Deusto
Biblioteca

videlicet,& artes,& fructus, & cætera omnia? Primùm itaque in noſtra iſtud perpende natura. Portari enim in humeris hominum,in prima ætate bonũ eſt, poſtea miſerrimum: præmaniſis vti cibis,inter principia vitæ bonum eſt, poſtea verò abominationis horroriſq; pleniſſimum. Lacte nutriri,atq; ad mammillarũ alimenta cõfugere,in initio quidem vtile ac ſalutare eſt: poſtea verò perniciоſum prorſus,ac noxium. Vides quemadmodum eædem ipſæ res ſecundum tempora nunc bonæ, nunc verò cõtrarij eſſe generis appareant. Nam & veſtem puerilem geſtare paruulo quidẽ honeſtum eſt, viro autem pudendum. Viſne etiam è diuerſo diſcere, quemadmodũ puero apta non ſint ea quę viro ſunt? Da puero veſtem virilem, & plurimus omnino riſus ſequitur, mauſq; erit incedentis periculum, ſæpe huc illucq; nutantis. Da illi negocia curare ciuilia, & vel mercari, vel ſerere,ac metere,& erit rurſus grande ridiculum. Et quid ego iſta cõmemoro,quando homicidium quoque ipſum, quod à diabolo inuentum eſſe manifeſtũ eſt, opportune aliquãdo factum, eum qui id operatus eſt, Phinees ſcilicet maximè fecit ſacerdotij honore decorari? Quòd autem homicidiũ diaboli opus ſit, audi in euangelio docentem Chriſtum: Vos opus patris veſtri vultis facere: ille homicida erat à principio. Sed tamen occîdit Phinees hominem,& reputatũ eſt ei ad iuſticiam. Abraham verò non homicida ſolum,verũetiam parricida, quod certè eſt graui° effectus, magis deo,magisq; complacuit. Sed & Petrus geminum fecit homicidium, fuit tamen opus ſpiritale quod factum eſt. Non ſola igitur reſpiciamus opera,ſed tempus & cauſam,& voluntatem,& perſonarum differentiam:& quantacunq; alia ipſis operibus acciderint, diligentiſſimè requiramus: non enim poſſumus ad veritatem aliter peruenire. Studeamus igitur ſi cœlorũ regnum conſequi volumus,ſupra vetera facere præcepta, quaſi vtique aliter illud nequeamus accipere. Nã ſi ad mẽſuram tantũmodo veterum peruenimus, inueniemur extra illius domicilij ſtare veſtibulũ. *Niſi enim abũdauerit,* inquit, *iuſticia veſtra pluſquam ſcribarum & Phariſæorum,non intrabitis in regnũ cœlorum.* Cumq; nobis cõminatio ſit tanta propoſita: ſunt tamẽ aliqui,qui non modo non ſupergrediantur illam iuſticiam,ſed longè poſt illam relinquuntur etiam. Non ſolum enim iurare non fugiunt, verumetiam peierare nõ metuunt: Non modo impudicũ aſpectum minimè deuitant,verũetiam in turpiſſimam illam incidunt actionem: omniaq; alia quæ vetantur, audent abſque cunctatione cõmittere, vnum hoc expectantes,illum diem profectò pœnarum, & quando pro delictis ſuis ſupplicia extrema perſoluãtur:quod eſt eorũ certè proprium, qui vitam iſtam in viciis terminarunt:illos enim prorſus deſperare iam conuenit,nihilq; in reliquũ expectare niſi pœnam. Qui verò in iſta adhuc luce verſantur: & pugnare poſſunt & vincere, atq; ad coronã facilè peruenire. Noli ergo ô homo in ocium reclinari, nec diſſoluas bonam animi voluntatem:neq; enim quæ imperantur onerоſa ſunt. Qui tandè (quæſo te) labor eſt, fugere iuramentũ? Nunquid pecuniarũ opus eſt impenſa? Nunquid ærumnis ac ſudore perficitur: tantummodo velle ſufficit,& totum quod iubetur impletũ eſt. Quòd ſi mihi conſuetudinẽ tuam opponis vt legem, per hanc ipſam te admoneo, quàm ſit facilis iſta correctio. Si enim in aliam cõſuetudinem ex alia te conuerteris, hoc quod tibi difficile videtur effeceris. Conſidera igitur quemadmodum gentilium blæſi aliqui quarundã ſyllabarum non bene exprimentes ſonum, offendentem ſæpe linguam longa meditatione limauerint: alij verò qui humerum indecenter mouentes, gladio continuè oppoſito conſuetudinem timore vicerunt. Qui enim ſcripturis ſacris non acquieſcitis, ſecularium vos admonere cogor exemplis: quod etiam deus Iudæis fecit. Abite, inquit,in inſulas Cethim, & in Cedar mittite,& conſiderate ſi mutauit gens deos ſuos: & certe ipſi non ſunt dij. Ad irrationalia quoque animalia homines ſæpe tranſmittit, ac dicit: Vade ad formicam ô piger, & æmulare vias eius: & vade ad apem, & diſce quàm operatrix ſit. Tale igitur aliquid & ego nunc vobis loquor: ſaltem philoſophos conſiderate gentilium, & tunc profectò diſcetis quanto ſimus digni ſupplicio, qui diuinæ legis præcepta contemnimus: quandoquidem inueniuntur illi propter humanam hanc honeſtatem innumera feciſſe: vos verò nec propter cœlorum quidem regnum tale ſtudium adhibetis. Quòd ſi etiam poſt iſta dixeris magnam vim eſſe conſuetudinis, & quæ nos poſſit multum etiam attentos fallere: & ipſe conſentio. Sed cum hoc nihilominus etiam illud adiungo: quòd ſicut ad fallendum plurimum valet, ita fit potens ad corrigendum. Si enim multos tibi volueris domi præficere cuſtodes, vt ſeruos & vxorem, & amicos, compulſus atque vexatus à cunctis, à vicioſa illa conſuetudine facile diſcedes. Et ſi decem ſaltem diebus hac te meditatione firmaueris, nequaquam ad ſimilem laborem alterius vltrà temporis indigebis: ſed tutiſſimè repoſitum in te manebit quod ſtudendo quæſiueris: & quidem multa optimæ iſtius conſuetudinis firmitate fundatum. Cùm igitur iſtud corrigere tentaueris, & ſi ſemel, & ſi iterum legem conſuetudine fueris fallente tranſgreſſus: ſed & ſi tertiò, & ſi vicies,ne tunc quidem omnino deſperes, ſed rurſum reſurge, atq; idipſum ſtudium ſolicitus apprehende,& abſq; vlla prorſus ambiguitate ſuperabis. Non enim leue quippiam malum putes eſſe periurium. Nam ſi iurare à malo eſt, iam peierare ipſum quantum feret ſupplicium? Nempe omnia dicta laudaſtis:ſed nequaquam ego plauſum requiro, nec fauentium ſonos,& vocum tumultus. Vnum eſt omnino quod cupio, vt omni cum diſciplina ſcilicet & quiete audiatis quæ dicimus, eadémque faciatis: hic eſt mihi maximus plauſus, iſta pergrata præconia: ſin verò dicta laudes, nec ſtudeas facere quæ laudas, & tibi maius acquiritur ſine ambiguitate ſupplicium, maior accuſatio, & mihi confuſio,ac manifeſta prorſus irriſio. Neque enim theatrum eſt iſte conuentus, nec ad ſpectandum hîc tragœdum ſedetis,vt tantũmodo verba laudetis. Magiſterium hîc eſt abſque dubio ſpiritale, propter quod illud vnum ſtudendum eſt, vt quæ dicuntur opere compleatis, & obedientia teſte monſtretis: tunc enim accepiſſe me omnia confitebor,quæ nũc etiam deſperare compellor. Nam cùm & priuatim plurimos veſtrum admonere non ceſſem, & rurſus vobis in commune diſſerere, nihil tamen cerno plus fieri,ſed prima vos adhuc elementa meditari: quod certè maximam poteſt docenti inferre deſidiam. Vide igitur & Paulum propterea ſuccenſentem, quia auditores eius plurimùm immorabantur prioribus diſciplinis. Nam cum deberetis, inquit, magiſtri eſſe propter tempus, rurſus indigetis vt vos doceam, quæ ſunt elementa exordij ſermonis dei. Propterea nos quoque lamentamur, & plangimus: & ſi viderimus vos in eiſdem manentes,etiã interdicemus omnino vobis ſacri iſtius ingreſſionem veſtibuli, & cœleſtis participationem myſterij,ſicut etiam fornicatoribus, & adulteris, & his qui de homi-

Numer.25. Pſal.105 c. *Ioan.8 f.* *Gene.22.b.* *Act.5.a b* *Hiere.2.a* *Prouer.6.a & 30.d.* *Hebr.5.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

de homicidiis arguuntur. Melius nanque est cum duobus ac tribus, diuinæ legis præcepta seruantibus orationes deo offerre solitas: quàm iniquè agentium, cæterosq; perdentium multitudinẽ congregare. Nullus adeò in me hoc loco potens, nullus diues infletur, nec superbum attrahat supercilium: cuncta enim apud me ista vel fabula videntur, vel vmbra, vel somnium. Nemo quippe mihi ex his qui locupletes habentur, ibi cùm accusatus fuero, patrocinabitur: cùm mihi pro crimine fuerit, dei à me lex non cum omni vehementia, cõstantiaq; defensa. Hoc enim, hoc inquam, etiam illum quondam admirabilem perdidit sacerdotem, Heli dico: cuius cùm vita esset irreprehensibilis, tamen quia filios calcantes dei legem non cum seueritate corripuit, cum illis etiam iure punitus est, & graue subiuit supplicium. Si verò cui certè necessitudinis vinculum, tyrannisq; repugnabat tanta naturæ, cùm nõ esset seueritate debita in liberos vsus, seueriss imã exactus est vltionem: quam nos veniam habere poterimus, qui cùm simus tyrannide illa liberi, omnia tamẽ adulatione corrumpimus? Ne igitur vosq; ac nos vnà perire faciatis, obedite (obsecro) commonenti: & mille vobis constituentes redargutores & iudices, cõsuetudinem fugite iurandi: vt cœpto itinere pergentes, post hanc aliam quoq; perficiatis omni cum facilitate virtutem, & ita bonis potiamini futuris: quę omnes nos contingat adipisci, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

1. Reg. 2. & 4.

Homilia decimaoctaua, ex cap. V.

AVdistis quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed †*si quis*] *te percusserit in dextram maxillam tuam, præbe ei & alteram. Et volenti tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Vides nempe non cum de oculo priora dixisse, cùm nos scãdalizantem oculũ iubet eiicere, sed cum proculdubio qui nobis per familiaritatẽ noceret, nosq; in barathrũ perditionis impelleret. Qui enim ad tantũ hîc cacumen beneuolentiæ prouocauerat, vt nec eius quidẽ oculum eiici sineret, qui effodisset alterius: quo nam pacto aliquem propriũ sibi oculum iuberet eruere? Si verò veterem legem aliquis accusat, quòd talem videlicet exigi præceperit vltionem: valde mihi videtur huiusmodi ab illius consideratione sapientiæ, quæ latorem legis decet, deficere: & vim temporum, & vtilitatẽ ignoscendi ignorare. Si enim satis diligenter inspexerit, qui nam illi legis fuerint auditores, & quo modo affecti, & quando hæc præcepta susceperint: facilè intelliget, maximèque approbabit legislatoris sapientiam: certissimèque perspiciet quòd vnus atq; idem sit, qui & illa tunc, & postea ista præceperit, & vtrãque vtilissimè scripserit, atque ad diuersum tẽpus aptissimè. Etenim si inter ipsa principia doctrinæ, sublimia hæc atq; eminentia præcepta posuisset, neque ista, neque illa etiã forsitan recepissent: nunc verò opportuno in tempore duo hęc diuersa disponens, totum prorsus orbem ex vtroque correxit. Aliter verò præcepit istud, nõ vt mutuo nobis oculos eruamus, sed vt potius nostras manus contineamus. Siquidem cõminatione tali impetum frænauit iniuriæ, sicq; paulatim maximam philosophiam seminauit, dum interim iubet læsum æquali supplicio vindicari: cùm certẽ maiori pœna ille dignus sit, à quo hæc iniquitas cœpit exordiũ. Hoc enim ratio æqualitatis efflagitat. Sed quia miserationem quoque voluit admiscere iusticiæ, eum qui magis profectò deliquit, minori punit supplicio quàm meretur: docens videlicet, vt patientiæ virtutem etiam per membrorum damna seruemus. Cùm igitur de priore iam lege dixisset, †omniáque ferè eius præcepta numerasset,] rursus ostendit nequaquã illum esse fratrem, qui ea operatus est, sed malignũ: & idcirco intulit, *Ego autem dico vobis, non resistere malo.* Non dixit, non resistere fratri: sed ait, malo: ostendens quòd illo vtique instigante talia perpetrentur. Per quod certè plurimum de ira læsi erga eum qui læsit relaxat, & imminuit indignationem dolentis, dum quasi in alium transfert causam doloris. Quid igitur, non oportet nos resistere malo? oportet quidem: sed non hoc tamen modo, verùm eo quo ipse præcepit: vt scilicet ad patiendas nos iniurias præbeamus: sic enim illum profectò superabimus. Nec enim aliquando ignis igne, sed aqua vtique ignis extinguitur. Vt autem discas quòd etiã in veteri lege patiendo quisque superaret, & ꝙ iste dignus esset corona: idipsum diligenter expende, & videbis multo istum virtutis honore conspicuum. Nam ille qui prior noxias manus intulit, ipse vtrunque, & fratris videlicet, & suum effodit oculum: propter quod iure omnibus odiosus est, & mille impetitur accusationibus. At verò læsus etiã cùm se talione vltus est, nihil tamen fecit immaniter: & idcirco iste plurimos inuenit condolentes, vtpote mũdus ab hoc delicto, etiam cùm exegerit vltionem. Nam calamitas quidem in vtroque existit æqualis, sed dispar est gloria, & apud deum profectò, & apud homines: & ideo iam nec ipsa calamitas æqualis est. In præcedentibus quidem dixerat, qui irascitur fratri suo sine causa: &, qui fatuum vocat, reus erit gehennæ ignis. Hîc verò etiam maiorem exigit philosophiam, non modo quiescere percussum iubens, sed è contrario etiã honorare cædentem, aliamq; illi maxillam præbere. Hoc autem dicit non ad hanc vnam tantummodo iniuriam imperans patientiam, sed in omnibus quoque aliis ad malorum tolerantiam nos eruditens. Sicut enim cùm dicit, qui fratrem suum fatuum vocat, reus erit gehennæ: non de sola istud pronunciat illius sermonis iniuria, sed de omni profectò maledicto: ita hîc quoque non vt tantũmodo palmis cæsi fortiter feramus iubet, sed vt quicquid nobis fuerit illatum, absque vlla conturbatione patiamur. Propterea ibi extremam elegit iniuriam, & hîc faciei verberationem locauit: quod certè maximè exprobrabile, & præcipuè esse iniuriosum solet. Cùm autem de illo qui percutitur, disserat, ponit etiam pro percutiente præceptum. Nam & ille qui patitur iniuriam, nihil se graue existimabit sustinere, sic ad philosophandum paratus. Nam ne sensum quidem ipsum experietur iniuriæ, vt qui se certare potius quàm vapulare arbitretur: tum etiam percussor pudore suffundetur: nec iam ictũ inferet secundum, etiamsi omni prorsus fera existat immanior, immo plurimum se etiam de priore culpabit. Nihil enim ita lædentes coërcet, vt patientia, modestiaq; læsorum: nec secuturum modo coërcet impetum, sed de præcedente exigit pœnitentiam, cogítque cædentes vt à percusso cum modestiæ illius admiratione discedant. Quinimmo & familiares facit, nec solum amicos de inimicis, sed sæpe etiam famulos. Sicut è contrario vltionis exactio vtrũque confundit, ac deteriorẽ facit, & iram ad maius inflammat incendium: ad mortem quoque ipsam peruenit malũ, in vlteriora progrediens. Propterea eum qui palmis cæditur, non modo prohibuit irasci, sed etiam percutientis cupiditatem exatiare præcepit, vt ne primam quidem iniuriam sustinuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

videretur inuitus. Hoc enim, inquit, modo etiam impudentissimum plaga certiore percuties, quàm si eum ferires manu: atque ipsius impudentiam in modestiã conuertes. *Et qui vult*, inquit, *tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium*. Neq; enim tantummodo in plagis, verũetiam in pecuniis talem nos vult præstare patientiam, etiam idcirco rursus similem hyperbolen posuit. Sicut enim cæsum iubet patiendo superare, ita eum qui spoliatur, præcipit etiam plura dimittere, quàm raptor petebat: & tamen non simpliciter idipsum, sed cum additamento posuit. Neque enim dixit, da petenti vestimentum, sed ei qui vult tecum iudicio cõtendere: id est, si te ad iudicium propter tunicam trahat, ac negociũ tibi exhibeat. Quemadmodum autem primò quidem fatuum fratrem vocare, ac sine causa te prohibuit irasci: progrediens vero plus aliquid exegit, quando iussit etiam dexteram te maxillam parare: ita hîc quoque cùm dixisset, esto consentiens aduersario tuo: rursus intendit imperium. Non solum enim illa quæ auferre vult, dari præcepit, sed maiorem etiam liberalitatem ostendere iubet. Quid igitur nudum circumire me iubes? Nunquã essemus omnino nudi, si his præceptis diligenter & per omnia obtemperaremus: sed multo pluribus quàm alij omnes essemus circundati: primo quidem nemo tali animo præditos inuaderet: deinde etiam si esset aliquis tam ferox tamque immitis, vt eousque immanitate procederet: multo tamen plures reperirentur qui ita philosophantem, non vestibus solum, sed (si fieri posset) ipsis quoque corporibus tegere certarent. Quòd si necesse esset ob talem philosophiam nudum incedere, nec sic quidem esset pudendũ. Quia & Adam nudus erat in paradiso, nec erubescebat tamen. Et Esaias nudus & discalciatus, sed omnibus ludæis longe honestior incedebat, & clarior. Et Ioseph quãdo nudatus est, tunc magis nituit. Non enim hoc modo nudari malum est: sed ita, vt nos indui scilicet pretiosis vestibus: hoc vero turpe, hoc omnino ridiculum est: propterea illos quidem laudauit deus, hos vero & per prophetas, & per apostolos sæpe culpauit. Ne igitur impossibilia putemus esse præcepta, quæ certè & vtilia nobis sunt, & valde facilia, si tota vtique mente vigilemus: tantumq; in se lucri continent, vt nõ solum nobis, sed ipsis quoque lædentibus maxime prosint. Et hoc est in his eximium, quòd hoc ipso quo nos iubent patienter iniurias sustinere, eos quoque qui faciunt docent philosophari. Cum enim ille quidem rapere aliena magnum censet, tu vero ei ostendas quòd tibi leue sit, etiam quę nõ postulat dare: illius quoq; pauperiem copia tuæ liberalitatis exatias: perpende quanta doctrinę vbertate potiatur, qui ad malicię contemptũ, studiumq; virtutis, non iam vtique sermonibus, sed factis animatur. Nõ enim nobis ipsis tantummodo vtiles nos esse vult deus, verumetiam proximis omnibus. Si igitur dederis, & forense certamen effugeris, tuum tantummodo cõmodum requisisti: si vero aliud addideris, illum quoq; meliorem per te factum remittes. Tale est quippe sal, quod certè domin⁹ vult esse discipulos, quod vtique & seipsum seruat, & ea quibus cõseruandis fuerit admotum: talis est †oculus, nam & sibi lucet & exteris membris.] Quia igitur horum te voluit vicem tenere, sedentẽ in tenebris illumina: docens ne illud quidem quod prius cõcupierat, rapuisse violenter: persuade illi, quia te omnino nihil læserit. Hoc enim modo eris apud eum ipse reuerendus, si scilicet donasse te, nõ amisisse mõstraueris. Modestię igitur virtute pollens, fac de

Gene.2.d. & 3.b.

Esaiæ 20.a

Gene.39.c

Suprà b.

†lux, nam & sibi & aliis lucet]

A cupiditate illius liberalitatem tuam. Si vero esse hoc magnũ putas, paulisper expecta, & liquidò cognosces nõdum te ad perfectionem venisse mandati. Neque enim qui patientiæ leges posuit, hîc stetisse contentus est: sed procedit, ac dicit: *Si quis te cõgerit mille passus, vade cum illo alia duo.* Vides nempe cumulũ sapientiæ, post cõcessam tunicam, palliumq; dimissum, etiãsi nudo, inquit, corpore tuo ad iniurias, ac labores vti inimicus velit, ne sic quidem illum oportet vetare. Vult enim omnia nos possidere cõmuniter, & pecunias videlicet, & corpora: non cum indigentibus solum, verũetiam cum iniuriam faciẽtibus. Vnum enim misericordiæ est, alterũ vero patientiæ: & idcirco dixit, Si quis te angariauerit mille passus, vade cum eo alia duo: ad priorem vtique adducens te virtutem, eandemq; liberalitatem seruare præcipiens. Nam si ea quæ inter initia præcepit, cùm
B multo certè sint minora, tantas tamẽ beatitudines habent: perpende quę nam illos expectat sors, qui ista perfecerint, quales etiam efficiãtur ante illam gloriã præmiorum, qui in humano, & eo quidẽ passionibus obnoxio corpore, velut saxa rigidi immobilesq; durarunt. Quando enim neq; iniuriis, neq; plagis, neq; rerum direptione mordentur, neq; alij cuiquã molestiæ cedunt: verùm è cõtrario & ad tolerandũ fortiores fiunt, & ad dandum paratiores, cõsidera quanta illorũ animus cumuletur virtute. Propterea quod in plagis, quodq; in pecuniis iubet, idipsum quoq; fieri præcepit & in laboribus. Quid, inquit, iniurias ac pecunias loquor? Etiã si ipso corpore tuo ad laborem atq; ad opera vti quis velit, & hoc iniquè tamen, rursus extupera, & illius iniustitiam virtute trãscende. Cogere verò est, iniquè aliquẽ trahere, & absq; vlla omnino ratione, opprimẽdo sci-
C licet atq; lædẽdo: sed tamẽ ad hoc quoq; ita esse debes paratus, vt amplius pati velis q̃ ille optat inferre. *Petenti te da, & volenti à te mutuari, ne auerseris.* Hæc superius dictis minora sunt, sed nihil omnino mireris. Hoc enim semper fere facere cõsueuit, vt maioribus minora permisceat. Si vero hæc illorum cõparatione inueniuntur exigua, audiant illi qui aliena diripiunt, vel qui propria meretricibus largiũtur, duplicẽ sibi accendentes ignem, & de iniquis certe lucris, & de pernicios sumptibus puniendi. Hic vero mutuũ non vsurarum illud fœnus appellat, sed simplex beneficium cõmodandi. Alibi vero idipsum intendit, illis dicens esse tribuendum à quibus nihil nos recepturos putemus. *Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, & orate pro calumniantibus & persequentibus vos, bene precemini detestantibus vos: bene-*
D *facite his qui vos odio prosequuntur, vt sitis †filij] patris vestri qui in cœlis est, quia solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.* Perspice, obsecro, quemadmodum vltimam posuit coronidem bonorum. Propterea quidem docet non modo cæsum palmis ferre patienter, aliamq; etiam maxillam parare: & auferenti tunicam, etiam palliũ concedere: sed & ei qui ad miliariũ vnum cogit, per duo quoq; alia præbere comitatum: vt quod his maius erat, cum omni facilitate susciperes. Et quidnam, inquit, his maius est? Videlicet ista facientẽ nõ hostem existimare, sed potius etiã aliquid aliud quod hoc maius est. Non enim dixit, non oderitis: sed, diligite, inquit: nec ait, nolite nocere: sed, benefacite: quod si aliquis diligenter examinet, horum quoq; ipsorum aliud, & multo his maius additamentum videbit. Neq; enim vtcunq; inimicos amari docuit, sed pro inimicis etiam supplicari. Vidisti nempe quãtis ad perfectionem gradibus

Leui.19.d Matt.5.d

†similes]

etiã positu legit Chrysost⁹, qui similitudinis mentionẽ facit.

dibus ascenderit, & quemadmodum nos ad ipsum virtutis cacumen coniuxerit. Cõsidera verò ab exordio eos recensens. Primus est gradus, ne prior iniuriã ordiare. †vtillã vlciscens, aequali supplicio sis cõtentus.] Secundus, vbi est iniuria cœpta, †ne tu illam eodem pacto propellas.] Tertius, ne par pari referas, sed quiescas. Quartus, vt etiã præbeat seipsum ad iniuriam sustinendam. Quintus, vt etiã ad maiora se præbeat, quàm vult ille qui fecit. Sextus, non odisse à quo ista perpetitur. Septimus, etiam diligere lædentem. Octauus, beneficiis quoq; eum afficere. Nonus, etiam deum pro aduersario deprecari. Perspexisti celsitudinem philosophiæ, & idcirco tam claro est digna præmio, quia tam magno est subiecta præcepto: quodq; ingentem semper animam, & studium omnino multũ requirat: nam & præmium illi tale proponit, quale priorum omnino nulli. Neque enim terræ hîc meminit, sicut in mitibus: nec cõsolationis ac miserationis, sicut in lugentibus atq; miserẽtibus. Neque regnum cœlorum memorat, sicut in pauperibus spiritu, persecutionemq; patientibus: sed quod his erat longè sublimius, vt scilicet fierent similes dei, prout tamen hominibus id esset possibile. Vt sitis, inquit, similes patris vestri, qui in cœlis est. Tu vero diligenter nota quemadmodum neq; hîc, neque in superioribus patrem suum vocet. Nam ibi quidem, vbi de iuramentis agit, dum appellat, magnumq; regem: hîc vero eorũ patrem vocauit: id autẽ facit, vt sermonem de hoc opportunius in tempus reseruet. Deinde ipsam quoq; similitudinem proferens: Qui, inquit, solem suũ oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Nam & ipse quoque non modo nõ odit (inquit) contemptores suos, verũetiam beneficiis munerat. Et certè nequaquam est æquale peccatũ, non modo propter cumulum beneficij, verũetiam propter eminentiã dignitatis. Tu enim à cõ seruo sperneris, ille vero à seruo, & quidem mille beneficiis affecto. Et tu quidem verba donas, pro illo videdelicet supplicãdo: deus vero res ipsas satis magnas, satisq; mirificas, quotidie solem exuscitans, & opportunas per totum annum pluuias subministrans. Sed tamen cõcedo ita esse te illi æqualem, vt hominem esse possibile est. Noli igitur odisse malum tibi hîc aliquod inferentem, sed magis ama, quasi multorum tibi cõciliatorem bonorum, teq; ad amplissimum honorem lędendo ducentẽ. Ne execreris vim inferentẽ tibi. Quãdoquidem nihil adipisceris quàm vt perpessi mali præmio simul careas: ac vt damnũ quidem feras, præmium verò amittas. Quod certè extremæ omnino dementiæ est, vt aliqui cum maiora perpessi sint, nequaquam minora sustineant. Et quemadmodũ, inquies, fieri ista possibile est? Vidisti deum hominẽ fieri, & eousq; pro tua descẽdentem salute, tantaq; propter te esse perpessum, & adhuc inquiris, & dubitas quemadmodũ possibile sit iniurias donare cõseruis? Non audisti eum in patibulo dicentem: Pater dimitte eis, non enim sciunt quid faciunt? Non audisti Paulũ dicentem: †Christus Iesus qui mortuus est, qui & resurrexit, qui & sedet ad dexterã dei, qui etiam interpellat pro nobis?] Nõ vides quia & post crucem, & post resurrectionem ludęis interfectoribus suos apostolos miserit, bona illis innumera portantes, idq; quum ab eis innumera mala passuri essent? At tu plurimum omnino læsus es? Verùm quid tandẽ tale perpessus es, quale tuus, immo omniũ dominus? vinctus loris, verberatus flagellis, palmis ora temeratus, consputus à seruis, mortem sustinens, & morte omnium turpissimã & infensissimam, & hoc postquã beneficia eis mille cõtulerat. Sin autẽ omnino nimis læsus es, idcirco nihilominus beneficium refer nocenti, vt & tibi facias maiorem coronam, & fratrem periculo grauissimi languoris absoluas. Nam & medici quãdo iniuriis & calcibus cæduntur furentum, tunc illorum magis magisq; miserentur, tum maximè ad reddendam illis sanitatem parantur, scientes q̃ excellentiã morbi significat ea iniuria. Et tu igitur de inimicis eandem teneto sententiam, sicq; tractes iniurios. Illi nanque sunt maximè ægroti, omnemq; violentiã sustinentes. Libera eum à graui isto dolore, & da operam vt iram remittat. Libera eum à sęuissimo dæmone, propriæ scilicet mentis furore. Nam & cùm aliquos à dæmone actos videmus, sæpe lachrymamur: non autem agimus vt ipsi quoq; eadem illa patiamur. Hoc igitur etiam in ira percitis seruemus: illorum enim sunt similes iracundi, immo illis longè miseriores, qui vtique sensibus adhuc integris insaniunt. Propter quod veniam non meretur istorum dementia. Noli igitur insultare iacenti, quinimmo miserere. Etenim si videamus aliquẽ horribiliter à bile vexatum, & vertiginis suæ tenebris obtectum, quiq; etiam malignũ illum humorẽ vrgeatur euomere, porrigimus manum, & supportamus huc illucq; iactatum. Etsi vestimenta ille nostra polluat, nõ auersamur, neque abiicimus ægrotum: sed illud tantũmodo vnum requirimus, quemadmodum à tam grãdi hac eum angustia liberemus. Hoc igitur etiam erga istos faciamus, vt & supportemus vomentes, & cõfoueamus ęgros: nec eos vspiam relinquamus, priusquam totam prorsus amaritudinẽ ponant: & tunc tibi gratiã, qui talis fuerit, exoluet maximã. Quando enim eiusmodi æger à passione requieuerit, tunc liquidò cognoscet, à quanta illum cõturbatione sanaueris. & quid dico ab illo tibi gratiã referendam? Deus tè ilico coronabit, & innumeris remunerabit bonis, quia fratrem tuum grauissima ægritudine liberasti: sed etiam ille te honorabit, vt dominum, modestiam tuam per cuncta miratus. Nõnne vides parientes fœminas, quẽadmodum assistentes sibi sępe commordeant, & tamen illæ minimè dolent? immo dolent quidem, sed ipsum dolorem fortiter ferunt, ac dolentibus, & partus vexatione consciis, maximè condolent. Has ergo etiam tu æmuleris, & noli esse fœminis mollior. Cùm enim pepererint mulieres istæ, nam reuera mulieribus magis sunt pusillanimes: tunc te virum esse cognoscent. Sin autẽ videntur grauia præcepta, cõsidera quia ideo aduenerit Christus, vt hæc in nostris mẽtibus sereret: & vtilia non amicis modò, verũetiã inimicis efficeret. Propterea vtrorũque istorum habere etiã curam iubet, & fratrum videlicet, quãdo dicit: Cùm autem offers munus tuum ad altare. & inimicorũ cùm tibi eos diligere imperat, & orare pro ipsis deum. Et non solum dei ad hoc hortatur exemplo, verumetiam vilium personarum. Si enim dilexeritis, inquit, diligentes vos, quã mercedem habebitis? nõnne & publicani †hoc] faciunt? Tale quid †idem] dicit & Paulus: Nondũ vsque ad sanguinem restitistis aduersus peccatum repugnantes. Si igitur hæc feceris, cum domino vtique perstitisti, si vero neglexeris, in publicanorum parte numeraberis. Considerastine quemadmodum non tanta sit præceptorũ magnitudo, quanta differentia personarum? Non modò igitur rem cogitemus ipsam, quòd sit videlicet difficile præceptum, sed respiciamus & præmium: & consideremus cuius efficiamur similes, implendo præcepta, quibus etiam comparemur peccata faciendo. Fratri igitur nos reconciliari iubet, nec antè prorsus absistere, quàm inimicicias extinguamus. Quãdo vero de omnibus disputat,

†vtillã vlciscens, aequali supplicio sis cõtentus.] Diuersa hic erat lectio. nam in altero Græco codice negatio μὴ deerat, cuius sententiam margini ad scripsimus: quæ cõsentire cum his quæ scripsit in eum locum, oculum pro oculo.

Luc. 23. c. Rom. 8. g. †qui ascendit ad cœlos, & sedet ad dexterã, pro nobis intercedit]

Hebr. 12. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tat,non iam huic nos neceſſitati ſubiicit: ſed ea tantum quæ à nobis debentur efflagitat, hoc quoque ipſo efficiens facilia præcepta. Quia enim dixerat,ita perſecuti ſunt & prophetas,qui fuerunt ante vos:ne propter hæc ipſa eis infenſi eſſent, iubet nō modò vt ſuſtineant iſta facientes,verūetiam diligant. Perſpicísne igitur quemadmodum radicitus prorſus euellat, & iracundiam & concupiſcentiam: tum illam quæ erga corpus eſt, tum iſtam quæ erga pecunias, vel erga gloriam, vitámque præſentem? Hoc autem quanquam & antè iam fecerit, multò tamen nunc amplius facit. Quando enim pauper aliquis fuerit, ac mitis & lugens, iram prorſus excludit.Quando iuſtus & miſericors,habendi cupiditatem repellit: ſed & cùm mundo corde quis fuerit, obſcœna profectò cōcupiſcentia liberatur.Qui vero perſecutiones patitur, & tolerat iniurias, & æquanimiter diuerſorum obtrectatione laceratur: præſentia etiam iam cuncta deſpicit, atque ab omni faſtu,ab omni gloriæ vanitate ſeiungitur. Cùm igitur abſoluiſſet his vinculis auditorem,atque ad varia eum certamina præparaſſet:aliter quoque,& maiori diligentia hæc vicia rurſus euellit. Cùm enim ab ira fuiſſet exorſus, & vndique neruos iſtius paſſionis excidiſſet docendo, atque dixiſſet: Qui iraſcitur fratri ſuo, & qui racha dixerit, & qui fatuum vocauerit,puniatur: & qui offert munus, ne ad altare accedat, priuſquam inimiciciarum nodos exoluat: & qui habet aduerſarium, antequā ingrediatur ad iudicium, ex inimico faciat amicum. rurſus ad concupiſcentiam regreditur, & dicit: Qui viderit oculis impudicis,ſicut adulter puniatur.Qui ſcandalizatur à muliere turpi, vel à viro,vel à quolibet qui ei per vſum familiaritatis incommodat, omnes hos penitus abſcindat. Qui mulieri iunctus eſt lege connubij, nunquam eam expellat, & alteram ducat. Per hæc enim pudendæ concupiſcentiæ radices prorſus euellit. Iam vero hinc pecuniarū amorem coërcens, præcipit nunquam omnino iurare, nunquam omnino mentiri: nec tunicam,qua quis induitur,aliquando ſibi vendicare,quinimmo etiam pallium indulgere rapienti,ipſamq; quum exigitur, corporis ſui operam ſponte geminare: abunde ſtudium pecuniarum per hæc eximens. Poſt horum igitur variam præceptorum coronam inducit conſequenter, & dicit: *Orate pro calumniantibus, & perſequentibus vos.* per quod ſcilicet auditorem ad ſupernum philoſophiæ cacumen eduxit: ſicut enim maius eſt cædi palmis,quàm eſſe mitem:vt perfectius eſt rapienti tunicam,etiam pallium ſuum cedere, quàm eſſe miſericordem: vt conſtantius eſt pro iuſticia paſſum aliquid ferre patienter,quàm ipſam exercere iuſticiā:atq; vt grandius eſt vel ad operam cōprehenſum & coactum, libēter ſequi: vel maxillam alteram præbere ferienti, quàm eſſe pacificum:ita celſius eſt perſequentibus benedicere, quàm ipſam perſequentiū moleſtiā ſuſtinere. Vides certe vt paulatim auditores ſuos ad faſtigia prorſus euehat ipſa cœlorum. Quonam igitur digni ſupplicio ſimus, qui cùm ad ſimilitudinem dei vitam noſtram informare iubeamur, forſitan ne †gentilibus] quidem inueniamur æquales?Si enim diligere diligentes te,publicanorum eſt & peccatorū atque gentilium:quādo ne id quidem faciamus? Non enim id facimus cùm iuſtis fratrum laudibus inuidemus.Quę nō tormenta patiemur, qui cum iubeamur iuſticia ſupraire Phariſæos, gentilibus quoque inferiores iacemus? Quemadmodum igitur, reſpōde quæſo, videbimus regnū futurum? Quemadmodum ſacrum illud merebimur adire veſtibulum,

†publicanis]

qui nec publicanis quidem ipſis inuenimur meliores?Id enim ſignauit dicendo, Nónne & publicani hoc faciunt? Quòd vero vel præcipuè doctrinam eius admirabilem facit, vbiq; cum multo etiam cumulo præmia ponit bonorum: vt eſt deum videre, regnum accipere cœlorum,& in dei filios adoptari,& deo ſimiles fieri,& miſericordiā conſequi,& conſolationē mereri,& mercedem recipere copioſam.Sicubi vero opus eſt etiā triſtium mentione,ſtrictius iſtud attingit & parcius.Nam gehennæ quidē nomen ſemel in tantis ſermonibus poſuit,& in aliis quibuſdam ſimili breuitate perſtrictis:ſæpe autem cohortatorio magis quàm cōminatorio ſermone vtens,corrigit auditorē dicendo, Nónne & publicani hoc faciunt? Et,ſi ſal infatuatum fuerit:&,minimus vocabitur in regno cœlorum.Eſt vero vbi etiā ponit peccata pro pœnis, vt ſupplicij pōdus potius per ſemetipſum auditor intelligat: vt cùm dicit, mœchatus eſt eam in corde ſuo,& qui dimiſerit, facit eam mœchari:& quod his abūdātius eſt,à malo eſt. Intellectu quippe potientibus ad emendationē ſine pœnę nomine cōmemorata peccati ſufficit magnitudo. Propter quod hîc etiā publicanos, atque gentiles producit in mediū, vt tales diſcipulis cōparando perſonas, ad virtutem illos etiam pudore ſucendat. Quod etiā Paulus fecit dicendo: Nolite cōtriſtari ſicut & cæteri qui ſpem nō habent: &,ſicut gētes quæ ignorant deum.Oſtendēs quoniam nihil ab eis petat eximiū & immodicum, ſed paulo amplius ſolito. Nónne & Ethnici,inquit,hoc faciūt? Sed nō hîc tamen ſermonē terminat,quē certè opportunius finit in prēmiis,ſpebuſq; melioribus,dicēs: *Eſtote ergo perfecti, ſicut & pater veſter cœleſtis perfectus eſt.* Sæpiſſimè cœlorū nomen ac ferè vbiq; diſſeminat,ab ipſo etiā præmiorū loco eorum animos ſuſcitando: adhuc enim infirmius quiddam, craſſiusq; ſapiebant. Omnia igitur quæ dicta ſunt iugiter mente voluentes,plurimā etiam inimicis ſtudeamus impendere charitatem, & ridiculā illam cōſuetudinem omnino pellamus: quam rationis inopes plurimiq; patiuntur, expectantes vt prius ſalutentur ab obuiis: qui videlicet illud quod plurimā certè beatitudinem cōtinet negligentes,hoc quod eſt plenum irriſionis adamarūt. Cuius enim rei gratia eum ſalutatione nō prævenis?quia hoc,inquis,expectat.Propterea ergo præcipuè ad hoc oportet accurrere,vt tu potius accipias coronam. Non,inquis, quādoquidem idipſum ille quæſiuit.Et quid hac demētia deterius? Quia, inquis,ille mihi factus eſt mercedis occaſio, nolo hanc accipere occaſionem. Si enim ille te ſalutet prior, nihil tibi proficiet etiamſi tum ſalutaueris. Si vero tu prius ad ſalutandum properes, lucrum de illius tumore cepiſti, & largiſſimum quendam fructum de illius ſuperbia etiam meſſuiſti. Quemadmodum igitur non extremæ omnino dementiæ eſt, vt qui nudis etiam verbis tantum capere fructum poſſumus, eum tamen ſponte perdamus: & ſuper quo culpamus alterum, in idipſum nihilominus incidamus. Si enim culpas, quoniam prius ab alio ſalutationis expectet officium: cur, obſecro, quod reprehendis imitaris? Quódque ipſe malum eſſe conquereris, cur & hoc quaſi bonum imitari ſtudes? Vides certè quàm nihil ſit omnino vecordius homine inter vicia viuente: propter quod, obſecro, fugiamus hunc morem malignum pariter atque ridiculum. Mille quippe hic animorum morbus amicicias diſſipauit, multāsque operatus eſt ſimultates,& idcirco huius quoque homines nos præueniamus officio. Qui enim & cædi palmis,& cogi,atque nudari ab inimicis iubemur, & tamen

Præuenien di fratres ſalutandi.

& tamen ferre patienter: qua tandem digni venia ſumus, qui in ſalutatione nuda tam grande vicium contentionis oſtendimus? Deſpiciemur, inquis, & conſputabimur prorſus, cùm ei hoc donauerimus. Et ne contemnaris homo, offendis deum? Ne contemnat te cõſeruus furens, dominũ ipſe contemnis, & eum certè qui tantis beneficiis te honorauit? Si enim indignum eſt, vt te is qui eiuſdẽ ſtatus & cõditionis eſt, deſpiciat: quantò indignius eſt à te contemni deum, qui tuus eſt creator & dominus? Poſt hæc vero etiam illud expende, quoniam quando te ille contempſerit: tunc tibi maioris fiet mercedis occaſio. Propter deum enim iſta perpeteris, quia ſcilicet legem eius audiſti. Hoc enim quo tandem digno honore penſandum eſt? quibus diadematibus? Mihi vero magis proueniat inimicicias ſuſtinere propter deum, atque contemni, quàm vel à cunctis regibus honorari. Nihil enim prorſus, nihil huic poteſt gloriæ comparari. Hanc igitur inſequamur, ſicut ipſe præcepit, & omnino nihil eſſe omnia humana ducamus. Sed certam oſtendentes philoſophiam, vitam noſtram in cunctis prorſus officiis ordinemus. Hinc enim merebimus frui & poſſeſſione cœlorum, & gloria eorum quæ ibi ſunt præmiorum: quaſi angeli quidam †angelorũ] cum hominibus ambulantes, tanquam virtutes †cœlorum] in terrarum regione degentes, & extra omnem conturbationem poſiti, omnemq; mœrorem, etiam bona ineffabilia conſequemur: quibus nos omnes contingat potiri, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

Homilia decimanona ex cap. VI.

Attendite autem ne faciatis eleemoſynam veſtram coram hominibus, vt videamini ab eis. Impotẽtiſſimam hîc hominũ eliminat paſſionem, rabiẽ quandam ſcilicet, ac furorem, quem ab aliis vicijs emendati, de inanis gloriæ amore patiuntur. Nam inter principia quidem ipſa doctrinæ nihil ſuper hac paſſione diſſeruit. Erat quippe ſuperfluum, ſi priuſquam aliquid ſanctorum operum facere ſuaderet, quomodo ea facerent, & quemadmodum ſingula quæq; exequerentur doceret: poſtquam vero in ſtudium illos philoſophiæ induxit, tunc iam peſtem illis iſtam, quæ illis importunè aſſiſtere conſueuit, interimit. Neque enim vtcunque gignitur hæc ægritudo, ſed cum plurima ex his quæ præcepta ſunt, fecerimus. Oportuit ergo prius inſerere virtutem, & tum demum noxium affectũ tollere, qui fructum eius viciat & corrumpit. Et cõſidera vnde ipſum ſumat exordium, ab eleemoſyna ſcilicet, oratione atq; ieiunio. In his enim maximè ſolet gloria cohabitare virtutibus. Nam Phariſæus quoq; ille hinc fuerat *Lucæ 18.b.* inflatus, atq; dicebat: Ieiuno bis in ſeptimana, decimas do omnium quæ poſſideo: ſed & in ea ipſa precatione captabat vanã gloriam, oſtentãdi gratia ea vſus. Quia enim nullus tũc illi adſtiterat alius, publicano ſe oſtendo dicebat: Nõ ſum qualis publicanus iſte, vel cæteri *Philip.3.a* hominum. Conſidera vnde ſaluator noſter fuerit exorſus, qui quaſi de inſidioſiſſimo aliquo ſerpente loquere- *†& omnia ſine ſtrepitu eſſlat, & abſque vllo ſenſu perdẽs cũcta quæ intus erãt exportat]* tur, potẽtiſſimoq; ad fraudandũ eum, qui nõ tota prorſus mente vigilaſſet. *Attẽdite*, inquit, *ne eleemoſynã veſtram faciatis coram hominibus*. Sic etiam Paulus Philippenſes monens: Videte, inquit, canes, videte malos operarios. Clàm quippe ingreditur beſtia, leuncta aq; bene orientia intus maxima cum quiete, & abſque vllo ſenſu perdentis exportat.] Quia igitur plurimum fecit de eleemoſyna ſermonem, deinque adduxit in medium, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos: atque auditorem ad liberalitatem vndique cohortatus, etiam gaudere perſuaſit largitate donandi, cõſequentiſſimè cuncta prorſus, quæ pulcherrimam, & feraciſſimam hanc oleam necare nituntur, euellit: propter quod ait, Attendite ne eleemoſynam veſtram faciatis coram hominibus. Illa vero quæ ſuperius dicta eſt, dei eſt propria miſericordia. Cùm vero dixiſſet, ne faciatis coram hominibus: adiecit, vt videamini ab eis. Et videtur quidem idipſum etiam antè dixiſſe. Sed ſi aliquis diligenter expendat, non hoc vnum atque idem eſt, ſed aliud quidem illud, aliud vero eſſe iſtud inueniet. Multam enim præceptum hoc continet cautionem, & ineffabilem quandam dei erga homines curam: id vtique prouidentis, ne cuius hi mercedem operis amittant. Poteſt enim aliquis etiam coram hominibus eleemoſynam facere, nec tamen hoc ideo facere, vt eam oculis hominum oſtentet: & aliquis non coram hominibus faciens, eo tamen animo facere, vt ſe id facientem optet videri. Propter quod non omnino indiſcretè factum ipſum, ſed voluntatem aut coronat, aut punit: niſi enim hæc diligentia fuiſſet adiuncta, feciſſet plurimos ad miſericordiam ſegniores: quia ſcilicet non omnes vbique poſſent per cuncta id facere latenter. Propterea ab huius te vinculo neceſſitatis abſoluens, non fini operis, ſed voluntati operantis mercedem, damnúmve decernit. Ne enim diceres, cur ego ſuſtineo detrimentum, ſi quod etiam facio, alter aſpexerit? Non hoc, inquit, requiro: ſed tuam profectò mentem, modúmque miſerendi. Curare quippe vult animam, atque omni ægritudine liberare. Poſtquam igitur edixit ne quid ad oſtentationem fiat, quantumq; id damnũ inferret, edocuit: nempe vanè iſtud, fruſtraq; feciſſe, animos eorum rurſus exuſcitat, dum & patrẽ memorat, & cœlum, ne ſcilicet ſolo eos damno mercedis exterreat, verũetiam illius à quo ſunt geniti memoria coërceat. *Non habebitis*, inquit, *mercedem apud patrem veſtrũ, qui in cœlis eſt*. Verùm ne hîc quidem ſtare cõtentus eſt, ſed ad vlteriora progreditur, aliisque rurſus modis plurimum eos ab inani gloria dehortatur. Sicut enim ſuperius Publicanos poſuit atq; Ethnicos, vt imitatores malorum de perſonarum etiam qualitate confunderet: ita hîc quoque commemorauit hypocritas. *Cùm*, inquit, *facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt*. Non quia vero illi ſtipem ad ſignum erogant tubarum, ſed maximã in eis volens notare oſtentationis inſaniam, opportuniſſimè tranſlatione verborum vicij eorum redũdantiã publicauit. Et bene hos nominauit hypocritas. Erat quippe facies quidem ipſa miſerantum: mens vero inhumanorum, atque crudelium. Nõ enim vt proximorum miſererentur dabãt, ſed vt ipſi delectatione glorię paſcerentur: quod certè erat crudelitatis extremæ, alio quidem fame pereunte, honorẽ & gloriam captare, ac non potius conſulere eius inopiæ. Non ergo tantummodo dediſſe eleemoſynam, ſed quemadmodũ oportet dediſſe, & propter hoc dediſſe, virtutis eſt. Poſtquã illos ſufficienter igitur notauit ac tetigit, maximã certè audientibus incutiens verecundiam: iam hîc tam grauiter ægrotantem corrigit voluntatem. Cumq; oſtendiſſet quo modo non fieri deberet eleemoſyna, quemadmodum debeat fieri rurſus oſtendit. Quonam igitur modo fieri debet? *Neſciat*, inquit, *ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua*. Hîc quoq; non manus voluit intelligi, ſed exaggeratũ poſuit hunc ſenſum. Si, inquit, poſſibile eſt teipſum quoq; ignorare quod facis: ſit tibi hoc prorſus in ſtudio, & ſi fieri queat, nec manus quib⁹ id peragitur, conſciæ *Suprà 5.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

conſcię ſint,non(vt opinantur quidam)ab iniuſtis tantum hominibus miſericordiæ opus voluit abſcondi: cunctos enim iuſſit omnino celari.Deinde animaduerte merces ipſa quanta ſit. Quia enim dixerat inde prouenies ſuppliciũ, hinc iam oſtendit & præmiũ, vt eos ad viam rectam ex vtroq; cõpellat, atque ad doctrinæ excelſa perducat. Docet quippe vt ſciant deum vtique eſſe præſentem: & q̃ non vſq; ad hanc tantũmodo vitam vel bona vel mala noſtra perueniant: ſed q̃ terribile nos excipiet poſt iſta iudiciũ, & ſua vnicuiq; actuũ retributio reſeruatur,ac pro diuerſitate operum vel pœna,vel gloria: & q̃ nec magnum, nec exiguum alicuius opus latebit, etiam ſi ad præſens omnes prorſus homines celare videatur. Hæc nãque cuncta innuit dicẽdo, *Pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi in manifeſto.* Ingens ac auguſtũ ei theatrum collocando, & quod cupiebat potiſſimũ, hoc cum magna illi copia largiendo. Quid deſideras,inquit? nõnne eſſe aliquos operum ſpectatores tuorum? Ecce igitur habes non angelos atque archangelos tantum,ſed etiam omnium deum:quòd ſi habere etiã homines ſpectatores cõcupiſcis,ne hac quidem quam prę̃cipuè cupis,mercede priuaberis:ſed cùm opportunum tamen tempus aduenerit: quando certè cum maximo tibi hoc cumulo præſtabitur quod requiris. Nam modò quidẽ ſi te oſtentaueris, decem vel viginti, aut centum tantũmodo hominibus oſtentare te poteris: ſi vero nunc latere curaueris, tunc ipſe te prædicabit deus toto prorſus orbe præſente. Itaq; ſi opera tua maximè ab hominib⁹ videri cupis, nũc illa occulta diligenter, vt eadem tunc omnes ad maiorẽ tuum ſpectent honorem,deo ſcilicet ea faciente manifeſta,& ea referente prorſus,coramq; omnibus prædicante.Nunc enim cuncti te culpabunt videntes, quaſi gloriæ inanis auidum: ſi vero te viderint à deo coronatũ,non modò non culpabunt,verũetiam admirabuntur omnes atque laudabunt. Cùm igitur maximã queas accipere mercedem,magisq; admirationi eſſe cunctis, ſi modò exiguũ tempus expectes:perpende quantæ ſit omnino dementiæ, vtrũque id pariter amittere, & eum qui à deo mercedem operis efflagitet, deo etiã vidente ad ſpectandũ ipſum opus homines aduocare. Si enim oſtentare nos volumus, patri ante omnia nos ſtudeamus oſtendere, qui & coronãdi nos tenet poteſtatem, & mulctãdi. Et certè etiamſi futuri præmij dãna non eſſent,tamen gloriæ cupidos non decebat diuinũ ſpectaculũ relinquentes, malle oculis placere mortalium. Cuius enim ſtoliditatis eſt, vt ad ſpectãdas virtutes eius rege properante, illum quidem relinquat,ac negligat: ab egenis vero atq; mendicis ſpectari velit, ab eisq; potius laudem requirat? Idcirco igitur non ſolum nos ab oſtentatione noſtri etiam vetat,verumetiam nobis ſtudiũ indicit latendi. Non enim eſt hoc prorſus æquale,ſiquidẽ minus agit qui apparere non ſtudet, quàm qui ſtuduit & latere. *Et cum oratis,* inquit, *nolite fieri ſicut hypocritæ,* †*qui*]*amant in ſynagogis,& in angulis platearum ſtantes orare, vt videãtur ab hominibus. Amen dico vobis,receperũt mercedem ſuam. Tu autem cùm orat, intra in cubiculum tuum,& clauſo oſtio,ora patrem tuum in abſcondito.* Rurſus etiam iſtos hypocritas vocat, & omnino conuenienter ac proprię, qui deum ſcilicet ſe orare ſimulantes, mortaliũ oculis ingeruntur:non iam orantum, ſed ridiculorum prorſus hominum gerendo perſonam. Qui enim ad ſupplicandum paratur:omnibus relictis, illum intuetur vnum qui habet donandi, quod petitur,poteſtatem. Si vero iſtum relinquens,per diuerſa errabundus vageris, & vbiq; oculos,mentemq; circũferas,poſt longiſſimas preces vacuis profectò manibus abſcedes,hoc quippe ipſe voluiſti: propterea non dixit,tales non recipient mercedem ſuam: ſed, receperunt,inquit,ab his tamẽ duntaxat, à quibus etiã concupiſcunt. Neq; enim hoc voluit deus, qui certè eam quæ ab ipſo eſt, vult tribuere mercedem: illi vero eam quæ eſt ab hominibus requirẽtes, nequaquã iam ab illo merentur accipere, propter quẽ nihil omnino fecerũt. Tu vero miſericordiã dei cum admiratione conſidera,qui pro his quoq; quæ à nobis rogatur, bonis mercedem ſe pollicetur daturum. Vituperans igitur illos, qui nõ ita, vt oportet,officio orationis vtuntur:&vituperans tum à loco,tum ab affectu:quumq; oſtendiſſet nimis eos eſſe ridiculos,optimũ illum modũ orationis inducit, †iuxta quem certè]mercedem tribuit orãtibus,dicens:Intra in cubiculũ tuum.quid ergo?In eccleſia inquis,non oportet orare? Et valde quidem,ſed cum hac vtique,qua diximus,voluntate. Vbique enim deus quo aliquid facias ſpectat intuitu: alioquin etiamſi cubiculum ipſum fueris ingreſſus,idq; cum oſtentatione tui,vt ſcilicet intelligaris ſecrete oraturus,occluſeris:nihil tibi clauſa oſtia proderunt. Vide igitur hîc quoq; quàm diligenti rem diſtinctione ſignaueris, dicendo,vt videãtur ab hominibus: etiamſi oſtia cubiculi tui obſeres, hoc vult ante occluſionẽ ianuæ rectè caueri, vt etiam mentis tuæ ianuas claudas.Nam cùm vbiq; opportunum ſit ab inani gloria liberum habere pectus,ac vacuum: tamẽ in oratione prę̃cipuè.Qui enim abſq; hoc etiã vicio frequenter erramus, & auocati per diuerſa diſtrahimur: ſi cum hac quoq; ægritudine ingrediamur ad orandũ, ne ipſi quidem preces noſtras audire poterimus:ſi vero eas nõ audimus ipſi qui petimus, quemadmodum vt à deo audiantur, rogamus? Et tamen ſunt quidam qui poſt tot tantasq; denunciationes dei,tam ſint in orationib⁹ impudentes,vt etiam latentes corpore,omnibus ſe faciant voce manifeſtos,tumultuoſè omnino clamantes,ſeſeq; *ridiculos habitu ac voce facientes*. Nõnne cernis q̃ in foro quoq; ſi quis ita agens accederet,magna voce ſupplicans, eum cui ſupplicaret, à ſe ſummoueret? quòd ſi idem iſte quietè idipſum etiam faciat, ac modeſtè: tũc potius inflectet eum qui poteſt tribuere quod rogatur. Non igitur geſtibus corporis,neque clamoribus vocis, ſed intentione optimæ voluntatis orationũ vota reddamus: non cũ ſonitu oris,ac ſtrepitu:non ad tam importunam oſtentationẽ noſtri, atq; iactantiam proximos nobis clamore expellamus: ſed cum omni modeſtia,& cõtritione mentis, lachrymisq; ſecretis. Sed doles animo, & omnino nõ potes à clamoribus tẽperare: immo vero maximè dolentiũ eſt,illo vtiq; modo orare & obſecrare quo dixi.Nam & Moſes dolebat,cumq; tacens oraret, audiebatur, & propterea ad illum dixit deus: Quid clamas ad me? Anna quoq; cùm vocẽ nullam prorſus emitteret,omnia tamen quæ voluit,impetrauit: quia ſcilicet ſola, & tota mente clamabat. Abel vero non modò tacens,ſed etiam defunctus orabat: & tamen ſanguis eius emittebat vocẽ omni prorſus buccina clariorem.Clama igitur & tu ſicut ille ſanctus,nequaquã omnino prohibeo. Dirumpe,vt propheta præcipit,cor tuum,& nõ veſtimenta tua: de profundis clama ad dominũ. Nam de profundis,inquit,clamaui ad te domine. De imo prorſus corde vocem deprome, & proprij pectoris cõtentus arcano, orationem tuam fac eſſe myſterium. Non cõſideras,vt corã regibus quoque omnis coërceatur tumultus, & maximũ vndiq; ſilentiũ cõmendetur? Et tu igitur tanquã regalem ingreſſus aulam,

Exod.14.d *1.Reg.1.b* *Gen.4.ab* *& Hebr.11.4* *Iohel.2.c* *Pſal.129*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iam, non eam quæ in terra est, sed illam quæ multò est terribilior, videlicet in cœlo, plurimũ reuerentiæ atque ordinationis ostende. Vnus enim es ex angelorũ choro, atque archangelorũ socius effectus, cùm Cherubin quoq; atque Seraphin canis. Omnes nanque isti cœlorũ populi maximũ ordinem per cuncta cõseruant, cum timore ac tremore multo, regi omniũ deo cœleste illud carmen, & sacros semper hymnos canendo. Istis igitur tẽpore orationis te admisce, & mysteriorũ eorum imitator efficere. Non enim homines oras, sed deum certè vbiq; præsentem, & antequã vox tua insonet audientẽ, omniaq; cordis arcana cernentẽ. Si ergo sic oras, plurimã accipies profectò mercedem. *Pater*, inquit, *tuus qui videt in abscõdito, reddet tibi in propatulo.* Non ait, donabit tibi: sed, reddet, inquit. Debitorem tibi se quippe cõstituit, teq; magno pro hoc etiã honore donauit. Quia enim ipse inuisibilis est, vult orationẽ quoq; tuam à nullo omnino sentiri. Deinde ipsa etiam orationis verba cõmemorat. *Orantes enim*, ait: **nolite multũ loqui, sicut Ethnici faciunt.* Cùm superius de eleemosyna certa ratione etiam differeret, tantũmodo pestem illam quę de vanæ gloriæ nasci solet amore cõpescuit, nihilq; aliud adiecit: neq; enim dixit, vnde oporteret eleemosynam facere: de laboribus profectò iustis, non de auaricia, nec rapina. Hæc siquidẽ res nulli erat prorsus ambigua, quanquam ipsam satis iam superius commendasse videatur, cùm esurientes sitientesq; iusticiã appellauit beatos. In oratione vero quiddã etiam aliud iunxit, multiloquiũ vtiq; coërcẽdo: & sicut ibi hypocritas, ita hìc Ethnicos notauit, vt vtrobiq; auditorẽ personarum vilitate suffunderet. Quia enim vt alia multa, ita hoc quoque vel maximè animũ tangit, ac mordet, cùm scilicet aliquis desperatis hominibus comparatur: hinc eos præcipuè à vanissimis ostentationib⁹ subducit. Battologiam vero hìc loquacitatẽ vocauit, qua tũc vtiq; vtimur, cùm non vtilia *nobis à deo poscimus: vt potentias* scilicet adipiscamur, & glorias, & vt superem⁹ *inimicos*, atq; vt multis opibus affluamus, & omnino ea quæ nobis sunt nihil profutura: scit enim, inquit, quid opus sit vobis. Super hæc vero videtur mihi lõgas orationes vetare: longas vero dico, non tẽpore, sed multitudine & prolixitate verborũ: persẽuerare quippe oportet †quæ sunt vtilia poscentes.] Oratione, inquit, instate. Quin & ipse dominus, per viduæ illius exemplũ, quæ immisericordẽ & crudelem iudicẽ orationis instantia flexit, atq; amici etiam illius quem intẽpesta nocte venisse dicit ad amicum, eumq; dormientẽ de lectulo suscitasse, illumq; hoc non tam familiaritate, quàm sedulitate meruisse: nihil aliud omnino, quàm vt ipse frequenter à quibusuis interpellaretur, admonuit. Non tamen iussit, vt orationẽ versibus mille cõpositam deferrent ad eum, ipsiq; recitarent. Hoc enim omnino innuit dicendo: *Putant enim quòd in multiloquio suo exaudiantur. Scit enim*, inquit, *pater vester quid vobis opus sit.* Et si, inquis, ille nouit, cuius tãdem rei gratia nos oportet orare? Vt scilicet deum non doceas, sed inflectas, vt familiaris efficiaris interpellationis frequentia: vt humilieris orando, vtq; peccatorum tuorum sæpe recorderis. *Vos autem cùm oratis, sic orate:*

Supra 6.
**μὴ βαττολογήσητε. i. ne fis multiloqui, sine battologi.*

†*tanẽ poscendo*]

Colos. 4. d.
Luc. 18. a.

Luc. 11. d.

**Latinissima le hic alterius homiliæ faciunt principiũ, cum apud Græcos eiusdem sit cõtinuatio.*

Homilia vigesima de oratione dominica, ex cap. vj.

Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum. Vides nempe quemadmodum cõtinuò animum auditoris erexit, ac cuiuslibet beneficij inter principia ista cõmonuit: qui enim patrem deũ appellauit, & veniam peccatorum, & pœnarũ interitum, & iustificationem, & sanctificationẽ, & liberationem, & filiorum adoptionem, & hæreditatem dei, & fraternitatem cum vnigenito copulatã, & sancti spiritus dona largissima, vno sermone cõfessus est. Impossibile est enim deum patrẽ vocari ab eo, qui nõ omnia hæc bona fuerit consecutus. Duplici igitur modo eorum animos accendit, ex eius scilicet quem patrem nominant diuinitate, & magnitudine beneficiorũ, quibus ipso donante potiũtur. Cùm verò deum esse dicit in cœlis, nõ ibi eum hoc dicendo cõcludit, sed à terris abducit orãtem, eumq; supernis habitaculis, ac regionibus affigit excelsis. Similiter etiam docet generalem orationẽ facere pro fratribus. Non enim dicit, pater meus qui es in cœlis: sed, pater noster qui es in cœlis: prò cõmuni scilicet corpore precem fundens, & vbiq; non tam propria cõmoda, quàm proximorũ petens. Quo quidem ipse & inimicicias interimit, & superbiam reprimit, & explodit inuidiam, & introducit matrẽ bonorũ omniũ charitatem, & humanarum rerum inæqualitatẽ prorsus expellit, & miram regis cum paupere æqualitatẽ honoris ostendit, si tamen in maximis, & ad æternam gloriam necessariis communione omnes sociemur. Quid enim noxæ de terrena †ignobilitate] metuendũ est, quando cœlesti omnes nobilitate cõiungimur? cumq; null⁹ alio amplius de illo honore possideat, neq; locuples paupere, neq; dominus seruo, neq; princeps subdito, neq; rex milite, neq; philosophus barbaro, nec sapiens imperito. Cunctis enim vnam atque eandem nobilitatẽ donauit deus, cùm dignatus est omniũ pater vocari. Postquam igitur istius eos nobilitatis admonuit, ac doni cœlitus accepti: postquã illis æqualitatem inter fratres honoris ostendit, & vtilitatẽ charitatis inseruit: postquã eos & abduxit à terra, & cœlo prorsus affixit: consideremus quid nam eos postulare præcepit: quanquam hoc loco sermo ipse facilè possit totius disciplinã virtutis inserere. Nam qui patrẽ nominat ipsum deũ, & patrem communem, iure talem vitæ tenorem exhibebit, ne tanta nobilitate indignus appareat: sed qui potius par gratiæ præstet & studium. Verum contentus hoc solo non fuit, siquidem addit & cætera. *Sanctificetur nomen tuum.* Digna prorsus eo qui eum patrem appellauit oratio, nihil omnino prius quàm pro illius gloria supplicare, omnia vero reliqua secundo loco ducere, infraq; laudes eius numerare. Sanctificetur quippe, est glorificetur. Qui quidem gloriam propriam maiestatis suæ plenam semper obtinet, & æqualem iugiter permanẽtem. Rogare autem orantem iubet, vt & per vitam nostram glorificetur: quod etiam superius profectò cõmemorauit, dicendo: Luceat lux vestra coram hominibus, vt videãt opera vestra bona, & glorificent patrẽ vestrum, qui in cœlis est. Nam & Seraphin glorificantia deum, hac voce resonant: Sanctus, Sanctus, Sanctus. Sanctificetur igitur, hoc est dicere, glorificetur. Dignare, inquit, vitam sic munda cõuersatione seruare, vt per nos cuncti te omnino glorificẽt. Quod rursus philosophiæ perfectæ est, tam irreprehensibilẽ omnibus exhibere vitam, vt eam singuli quiq; mirantes, dominum de seruorum sanctitate collaudent. *Adueniat regnum tuum.* Hoc quoque gratissimi omnino filij est, neq; inhærere præsentibus, neque magnum aliquid ea quę videntur putare: sed ad patrem semper vrgeri, semperq; futura expetere: quod certè de optima oritur cõscientia, & mente terrenis omnino rebus exuta. Hoc igitur & Paulus per singulos desiderabat dies, propterea q; dicebat: Et ipsi primitias spiritus habentes intra nos gemimus, adoptionem

†*cognatione*]

Supra 5. b.

Esaiæ 6. b.

Rom. 8. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tionem filiorum expectantes, redemptionem corporis A noſtri. Qui enim iſto amore ſuccenditur, neq; vitæ huius cõmodis inflatur, neq; humiliatur aduerſis: ſed tanquam in ipſo iam cœlo habitans, vtriuſq; huius inęqualitatis immunis eſt. *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.* Vidésne optimam conſequentiam? Nam cùm deſiderium imperauerit futurorum, atque ad profectionem illam nos iuſſerit ſemper contendere: quandiu tamen illuc non pergimus, etiam hîc degentes iubet conuerſationem cum cœli habitatoribus habere communem. Nam deſiderare quidem conuenit cœlos, & ea quæ habentur in cœlis: tamen & antequã ſuperna illa præſtetur habitatio, cœlum quodam modo fieri iuſſit è terra, vt ſcilicet tales ſint etiam dum in ea degunt, ita & omnia faciant & loquantur, quaſi qui prorſus conuerſentur in cœlo. Denique pro hoc etiam eſſe dominum B deprecandum. Nihil eſt enim quod propter terrenarum, rerum habitaculum ad ſupernarum virtutũ perfectiones homines prohibeat peruenire: eſt quippe poſſibile, vt in terrarũ adhuc regione degentes, quaſi iam in cœlis habitent, ita cũcta perficiant. Quod igitur dicit, omnino etiam tale eſt: Sicut ibi fiunt omnia liberè, & non alia quidẽ audiunt angeli: alia vero etiam cõtemnunt, ſed voluntati cedunt diuinæ, & in omnibus obſequuntur: potentes, inquit, virtute, facientes verbum eius. Sic *Pſal.102.d* etiam nos homines effice dignos, qui non ex diuidio, ſed prorſus ex integro ea quæ in tua ſunt voluntate, faciamus. Vidiſti nempe quemadmodum & humilitatem docuerit, oſtendens q̃ perficere virtutem nõ noſtri ſit ſtudij tantummodo, verumetiam gratiæ dei. Et rurſus communem omnium curam vnumquẽque orantium ſuſcipere præcepit. Non enim dixit, fiat in me, vel in nobis voluntas tua, ſed prorſus vbique terrarum: vt ſcilicet eradicetur error, & veritas inſeratur, atque vndiq; C viciis exploſis, virtus reuertatur, inq; illius cultu nihil prorſus terra diſtet à cœlo. Si enim hoc, inquit, fuerit: nihil ſuperna ab inferioribus diſcrepabunt, & ſi ſit habitantiũ natura diſſimilis, cùm ſcilicet alios nobis angelos terra demonſtret. *Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie.* Quid eſt, Panem noſtrum ἐπιούσιον. i. cotidianum. Quoniam enim dixerat, fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra: id autem loquebatur hominibus carnis fragilitate circũdatis, ac neceſſitati naturæ interim ſubiectis, nec eandem habentibus impaſſibilitatem qua angeli perfruuntur: præcepta quidẽ hîc dei à nobis fieri iubet, vt etiam ab illis dicit impleri: condeſcendit vero etiam naturæ fragilitati. ac ſi diceret: Conuerſationis quidem diligentiam eandem à vobis efflagito, non tamen impaſſibilitatẽ requiro. Neque enim cõcedit iſtud fragilitas ipſa naturæ, quę neceſſario certè cibo indiget ſuſtentari. Tu vero conſidera quemadmodum etiam carnalibus rebus plurimum ſpiritale ſocietur. Nõ enim D propter diuitias atque delicias, non ob precioſæ veſtis ornatum, neque pro alio quopiam huiuſmodi, ſed pro pane duntaxat iuſſit orationem fundere: & pro pane quidem quotidiano, vt ne pro craſtina die ſimus ſoliciti: & idcirco ſubiunxit, Panem noſtrũ quotidianum. Neque hoc tamen fuit verbo cõtentus, ſed adhuc aliud addidit dicens: *Da nobis hodie.* vt nequaquam illos vlterioris diei cura contereret. Cuius enim diei ſpacium viſurum eſſe te neſcis, quam ob cauſam illius ſolicitudine torquearis? Hoc etiam in conſequentibus prolixius *Infrà.c.* imperauit, dicens: Nolite ſoliciti eſſe, inquit, in craſtinum: volens etiam nos vndique accinctos eſſe, & quibuſdam velut pennis fidei inſtructos, ſemper ad cœleſtia ſubuolare, nec amplius indulgere naturæ, quàm à nobis ipſe neceſſitatis vſus expoſcit. Deinde quia contingit, vt etiam poſt regenerationis lauacrũ delinquatur, plurimùm hîc quoq; miſerationis oſtendens, etiam pro peccatis, miſericordem deum interpellare nos præcipit, ac ſic dicere: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vidiſti certè cumulum miſericordiæ, poſt tantorum quippe abolitionẽ malorum, & ineffabilem gratiæ largitatem, iterum peccãtibus dignatur ignoſcere. Quòd enim fidelibus oratio iſta cõ- *Nota cõtra* ueniat, & eccleſiæ regula ipſa teſtatur, & ipſius orationis *Nouatianos.* exordium. Nondũ quippe initiatus baptiſmatis ſacramento, non poteſt deum patrem vocare. Si igitur fidelibus hæc aptatur oratio: orant autem miniſterio conſecrati, vt eis peccata donentur: manifeſtũ eſt, quia neque poſt baptiſma remediũ pœnitentiæ denegetur: niſi enim hoc docere voluiſſet, nunquã ſic præcepiſſet orare. Qui verò cõmonefacit peccatorũ, ac iubet poſtulare veniam, docetq; quo modo veniam cõſequamur, pronamq; hanc viam nobis præſtat ac facilẽ, & noſſe profectò ſe, & docere declarat, poſſe etiam poſt baptiſmũ commiſſa peccata deleri: idcirco enim hunc modũ ſupplicationis induxit: de peccatis vero nos propriis admonendo, bonum humilitatis inſinuat. Vt vero remittamus aliis imperando, ab omni nos liberat recordatione nequiciæ: dum vero nobis indulgentiam pollicetur, bonis nos prorſus ſpebus attollit, & exemplo inefabilis miſericordiæ dei, nos etiam ad dandam peccantibus in nos veniam cohortatur. Quod enim maximè animaduerti conuenit, iſtud profectò eſt: quoniam ſingulis quibuſque ſententiis perfectionem virtutis includens, etiam in præcedentibus iniuriæ nos prohibuerit recordari. Nam & ſanctificari per nos nomen dei, perfecta eſt conuerſationis integritas. Et voluntatem eius fieri, idipſum rurſus amplectitur: & poſſe deum patrem vocare, immaculatę cõuerſationis indicium eſt. In quibus prorſus omnibus cõprehenſum eſt, vt his qui in nos peccauerint, deſinamus iraſci. Nec tamẽ hæc dixiſſe cõtentus eſt, ſed abundantius oſtendere volens, quãtam huius rei curam gerat, idipſum etiã ſpecialiter inculcauit: poſtque impletam orationis formulã, nullius prorſus mandati meminit, niſi iſtius certè, quod ad dãdam nos veniã concitauit: ait quippe, *Si enim dimiſeritis hominibus peccata eorũ, dimittet & vobis pater veſter cœleſtis peccata veſtra.* Itaq; à nobis tota hæc res ſumit exordiũ, futurumq; de nobis, in noſtra eſt poteſtate iudicium. Ne enim vel irrationabilis quiſpiam, aut in magno aliquo, aut in exiguo delicto de iudicio dei conqueri poſſet, ipſum te reum, dominũ illius fecit eſſe ſententiæ. Quemadmodum, inquit, tu †tibi ipſe] iudicaueris, ita etiam tibi iu- †ipſi] dicabo. Si enim dimiſeris conſeruo tuo, à me quoque eandem gratiam cõſequeris: & certè nequaquam iſtud æquale eſt. Tu enim remittis, cùm certè quoque ipſe remiſſione indigeas: deus verò cùm nullius vnquam indigeat, ignoſcit: tu conſeruo remittis, deus ſeruo. Et tu quidem mille peccatorum reus, deus vero ab omni peccato prorſus extraneus: & tamẽ ſic quoq; abundantiam propriæ miſerationis oſtendit. Nam cùm certè poſſit abſq; hoc quoq; tibi omnia peccata dimittere, vult tamen beneficium etiam per iſta conferre, mille tibi occaſiones manſuetudinis ac pietatis miniſtrans, & hoc quod in te eſt belluinum, depellens, & iram qua flagras extinguens, teq; vndiq; tuis membris cõpingens & cõglutinãs. Quid enim queſo, dicturus es, an q̃ à proximo aliquid paſſus fueris iniuſtè: tunc quippe peccatum eſt:

ſi vero

Universidad de Deusto
Biblioteca

si verò iustè, ne peccatum quidem est. Fac ergo te iniustè aliqua perpessum: talia proculdubio sunt quæ etiam tibi à deo poscis remitti, multoq; maiora. Sed ante ipsam quoque veniam non exigua donatus est gratia, eruditus scilicet humanam habere mentem, & omnem mansuetudinem eruditus. Suprà hæc verò etiam merces tibi in futuro ampla tribuetur: dum nullius à te exigetur ratio peccati. Quo non igitur digni supplicio sumus, cùm tali nobis à deo potestate donata, ipsi salutis nostræ efficimur proditores? Quemadmodum verò in aliis causis, vt audiamur, rogamus, qui nobis ea ipsa quorum domini sumus non impendimus? *Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Quoniam tuum est regnũ, & potentia, & gloria in secula, Amen.* Hic iã nostræ nos profectò humilitatis admonuit, vt scilicet reprimeret indomitę mentis tumorẽ. Docet enim non quidẽ nos recusare certamina, nec tamẽ in ea audacius insilire: hoc enim modo & nostra incipiet clarior esse victoria, & diaboli infœlicior pugna ridebitur. Nam protractos siquidem, in medium viriliter stare oportet ac fortiter: non prouocatos verò quiescere, & tempus expectare certaminis, vt nos & vacuos ostendamus amore gloriç, & plenos virtute constantię. Malum vero hic diabolum vocat: docens nos cum eo habere prælium, nullo vnquam fœdere dirimendum, & ostendens quòd non sit talis ille natura. Cùm enim omnis malicia de motu voluntatis oriatur, ostenditur bonæ absque dubio esse naturę, etiam qui malus vocatur: per excellentiam autem ille sic vocatur, propter excessum maliciæ. Et quia cùm nihil sit læsus à nobis, inconciliabili aduersum nos certamine prælietur: & idcireco non dixit, libera nos à malis, sed à malo: nos videlicet erudiens, nusquam aduersus proximos amarius commoueri propter ea quæ ab illis patimur mala: sed ab istis in illum transferre inimicicias, quasi in cunctorum scilicet caput, & causam malorum. Postquam igitur inimici nos commemoratione ad certamen permouit, desidiamq; à nobis omnem prorsus exclusit: rursus mẽtem nostram confirmat, ac suscitat, illius nos regis cui fideliter subdimur, commonendo, eumq; omnibus potentiorem esse monstrando. *Tuum enim est*, inquit, *regnum, & potentia, & gloria.* Si igitur ipsius est regnum, nihil oportet timere, vtpote existente nullo qui ei repugnare possit, sibiq; imperium vendicare. Quando enim dixit, tuũ est regnum: ostendit illum quoque impugnatorem nostrum, ipsi tamen esse subiectum, etiamsi repugnare videatur, sinente interim hoc deo. Nam & ille vnus de numero seruorum est, licet reorum iam, atque reproborum. Nec audebit aliquando super vllum irruere cõ seruum, nisi prius ab omnium domino acceperit potestatem. Et quid ego de conseruis loquor? ne aduersus porcos ille quidem sumpsit audaciam, priusquam permitteretur à domino. Neque in boum, neque in ouium greges, nisi potestatẽ super ea re accepisset. Si igitur mille adhuc esses gradibus inferior, deberes tamen iure cõfidere talem habens regem, qui facilè omnia etiam per te possit efficere. Et gloria in secula, Amen. Non enim tantummodo de instantibus te malis seruat, verumetiã te clarum potest facere, & in omnibus glorioſum. Sicut enim potẽtia eius est maxima, ita etiam ineffabilis gloria, & hæc cuncta perpetua, nec vllo vnquam fine soluenda. Vides quẽadmodum vndique spiritalem athletam perunxerit, atque ad cõfidentiam præparârit? Deinde quod pauloante memorauí, volens dominus ostendere, quòd super omnia memoriam maliciæ detestatur, eáque apud illum prorsus exosa sit: & è regione cunctarum omnino præcipuam aduersantem huic vicio virtutem diligat: post orationem ipsius nos rursus virtutis admonuit, & de constituta nimirum pœna, & de proposita gloria auditorem ad obedientiam mandati huius inducens. Si, inquit, dimiseritis hominibus, & pater vester cœlestis dimittet vobis: si vero non dimiseritis, neque ipse dimittet vobis peccata vestra. Idcirco & cœlos rursus commemorauit, & patrẽ: vt hinc quoque auditorem pudore suffunderet, si cum tãto sit patre generosus, ad malicią feritate rapiatur: atque ad cœlum vocatus, terrena & carnali prorsus mẽte vilescat. Nõ solum quippe gratia dei esse filios, verumetiam oportet operibus. Nihil autem est quod sic dei similes faciat, vt malignis atq; lędentibus esse placabilem, sicut etiam pauloante præmonuit cum diceret: Deus solem suum oriri facit super bonos & malos. Propterea & per singula quoque verba nos communes facere preces iubet dicendo, Pater noster: &, fiat voluntas tua sicut in cœlo in terra: &, panem nostrum quotidianum da nobis hodie: &, dimitte nobis debita nostra: &, ne nos inducas in tentationem: &, libera nos à malo. Plurali vbique numero nos vti docens, vt proximis per cuncta placati, ne vestigium quidem in nobis iracundiæ relinquamus. Quanto iam ergo inuenimur digni esse supplicio, post hęc omnia nõ modò non remittentes, verumetiam de inimicis à deo vindictam rogantes, & velut ex diametro hanc legem transgredientes? Et hoc cùm ille cuncta & faciat, & dicat, ne ipsi mutuis aduersum nos seditionibus infremamus. Quia enim charitas omnium mater bonorum, ea quæ illi incommodant tollens, vndique nos in vnum congregat copulando. Non est enim aliquis, omnino non est, non pater aliquis, non mater, non amicus, non alius quispiam, qui ita nos aliquando dilexerit, quemadmodum ipse qui fecit nos deus. Et hoc de ipsis quę præcipit & beneficiis quæ cotidie confert, potest maximè relucere. Si vero mœrores mihi obieceris ac dolores, cæteráque vitæ presentis incommoda: considera in quantis illũ quotidie offendas, & vlterius mirari desines, etiamsi plura his mala videris irrogari: sed cũ bono aliquo perfrueris, tunc potius stupebis, atque miraberis. Nunc verò ad incumbentes quidem clades, & commota sæpius bella respicimus: peccata verò quibus deum quotidie offendimus, non perpendimus, ideoque mœremus & angimur. Quòd si vnius saltem diei nostra vellemus accuratè peccata numerare, tũc optimè discerneremus quantorum rei essemus malorum. Itaque etiamsi alia vniuscuiusque vestrum peccata præteriens, ea quæ hodie fecistis ostẽdero, & certè ignoro quid vestrum vnusquisque commiserit: sed tamen tãta est copia delictorum, vt ille quoque qui non diligenter cuncta etiam cognoscit, multa tamen ex eis possit intelligere. Quis igitur nostrum non habuit in oratione desidiam? Quis non superbiæ est inflatus tumore? Quis non inanis gloriæ aurula ventilatus est? Quis non de fratre detraxit? Quis non concupiscentiam admisit malignam, vel impudicis oculis aspexit? Quis nõ inimici cum passione animi recordatus est, & cor suum intumescere fecit? [Quis non æmuli sui aut cruciatus est prosperis, aut delectatus aduersis?] Sin autem & in ecclesia constituti, & breui in tempore tantorum efficimur malorũ rei: quales tandem nos futuros putamus, cùm hinc fuerimus egressi? Si tantos fluctus patimur in portu: cũ exierimus in Euripum illum malorum, forum dico, & vrbana

nos deprecari certamina, non autem.

Mat. 8. d & Luc. 8. c Iob. 1. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

bana negocia,& domesticas curas:putamúsne nos saltem ipsos poterimus agnoscere? Veruntamen tot, ac talium peccatorũ compendiosam nobis ac facilẽ deus viam liberationis dedit,totiusq; laboris alienam. Quis enim labor est fratri indulgere conturbanti? labor quidem in remittendo nullus, in retinendo verò inimicicias maximus. Siquidem iracundia liberari,magnam menti reddit quietem, & valde hoc est facile volenti. Neque enim necesse est maria transfretare, nec longi itineris peregrinationem subire, nec montium excelsa conscendere,nec pecuniam impendere,nec corpus intendere:sed sufficit velle tantummodo, & omnia continuò peccata deleta sunt. Si verò non solum ipse non ignoscas,verumetiam contra illum interpelles deum: quam iam,quæso,spem habebis salutis, qui etiam in eo ipso tempore,quo deo supplicas, eumq; tibi propiciari cupis, maiores illi irascendi causas ministras? habitu quidem circundatus supplicantis,voces verò insonans bestiales, & contra temetipsum mali illius verborum
1.Tim.2.b. iacula illa contorquens. Idcirco igitur & Paulus cùm de oratione loqueretur, nihil magis quàm istius mandati custodiam flagitauit. Leuantes, inquit, puras manus sine ira & disceptatione. Si enim ne tunc quidem iram remittis,cùm misericordiam postulas, sed & valde illius recordaris, & hoc sciens quòd aduersus teipsum gladium dirigas:quando iam effici misericors poteris, pessimum quoq; istud venenum malignitatis expuere? Quòd si nec dum istius vicij magnitudinem deprehendisti: considera cùm idipsum in homines admittitur, & tunc saltem cumulum deo à te illatæ videbis iniuriæ. Si tibi qui homo es, quispiam supplicaret, aut vt eius misereris exposceret,deinde cùm humi stratus iaceret: subitò videret inimicum, tibiq; iam supplicare desineret,in illius verò cædẽ totus irrueret:nonne ad maiorem te iracundiã concitaret? Hoc igitur etiam deo accidere similiter opinare. Nam tu quoque deo supplicans,interea supplicationem relinquis,& sermonibus cædis inimicum: ac dei leges prorsus inhonoras, qui omnem aduersus eos qui contristarunt, iracũdiam præcepit remitti,inuocans eum ac rogans, vt preceptis suis faciat ipse contraria. Nec tibi ad supplicium satis est, ep dei legem ipse transgrederis, sed deum quoq; vt hoc faciat, deprecaris. Nunquid etiam ipse eorum quæ imperauit oblitus est? Nunquid homo est qui illa præcepit? Deus profectò est qui cuncta cognoscit,quiq; cũ omni diligentia sua vult mandata seruari, tãtumq; abest,vt faciat illa quæ postulas,vt te,qui hæc dicis, tantũ quia dicis auersetur, oderitq;,pœnamq; abs te reposcat extremam. Quî igitur obtinere tu ab illo quæris, quæ summo cum studio vitãda esse præcepit? Sed sunt quidam qui in tantam deuenere vecordiam, vt non modò aduersus inimicos orent,sed etiam filiis illorũ mala sepius imprecẽtur, atque ipsorum si daretur, carnes degustare cupientes, quinimmò gustantes. Neque enim dixeris, quòd dentes corpori non infixeris eius qui læsit:quantum enim ad votũ spectat animi,id quod multo est sæuius, profectò feciſti,rogans desuper aduersus illum iram venire, eumq; æterno supplicio mancipari, omnemq; illius domum pariter euerti. Cùm igitur hæc facias,nónne cunctis morsibus ista sunt sæuiora? nónne telis omnibus amariora? Non ista te docuit Christus,non ita os tuum præcipit cruentari: quandoquidẽ oribus humanarum pastu carnium cruentatis linguæ sunt huiusmodi sæuores. Quî igitur fratrem salutas? quemadmodum dominicum sanguinem gustas? quî tu

A sacra mysteria attingis,tam dirum mente gerens venenum? Cùm enim dicas deo, dirumpe viscera eius,domumq; subuerte: omniaq; illius repentè disperde,cùm mille illi impreceris interitus, nihil prorsus ab homicida differs,immo in nullo distas à fera quæ vesci hominibus consueuit. Quiescamus igitur ab hac ęgritudine, vel furore:& beneuolentiam quam erga contristantes fratres imperat,ostendamus: vt patri nostro,qui est in cœlis,efficiamur similes. Quiescemus autem, si propriarum voluerimus meminisse culparum, si cum diligentia cuncta in nobis studuerimus peccata disquirere, quæ & domi facimus,& publicè:quæ in foro,quę in ecclesia: & si non ob aliud prorsus, propter eam tamen
B quam hic ostendimus negligentiam, extremas luere pœnas merebimur. Nam prophetis certè psallentibus, & prædicantibus Apostolis, & deo nobis loquente erramus foris, inq; animum nostrum secularium inducimus negociorum tumultus. Ac ne tantum quidem adhibemus dei legibus silentium, quantum regiis edictis spectatores adhibent in theatris. Ibi quippe cùm leguntur hæ literæ,& prefecti,& consules,& senatus,& populus,erecti stantes cuncti, maxima cum quiete audiunt quæ leguntur. Et si quis inter alta illa silentia repentè prosiliens vociferetur, tanquam qui regis dignitatem violauerit,supplicia extrema persoluet. Hic verò cùm literæ cœlestes legantur, vndique resultant tumultus. Et certè ille qui misit ista prȩcepta,longe est rege sublimior, & theatrum illud honoratius. Non enim tantummodo homines,sed angeli spectant,& victorię ipsius prȩmia, quæ literis his nunciantur multò sunt
C triumphis præsentibus magis stupenda & admiranda: propter quod non homines solum, sed & angeli,& archangeli, & populi cælorum, cunctiq; prorsus qui habitamus in terris, communem omnium laudare regem iubemur. Benedicite, inquit, domino omnia opera ei- *Psal.102.d*
ius. Haud quippe sunt exigua quæ fecit,sed cuncta & sermonem,& intellectum,& mentem supergrediuntur humanam:& hæc quotidie prophetæ variis modis prędicant, & vnusquisque eorum eximie clarum hoc canit trophæum. Nam hic quidem dicit: Ascendens in altum,captiuam† duxit captiuitatem, dedit dona homi *Psal.67.d.*
nibus.] Et, dominus fortis & potens, [dominus fortis] *Ephe.4.b*
in prælio. Hic verò,& fortium, inquit, diuidet spolia. *Psal.23.b.*
Venit enim vt prædicaret captiuis remissionem,& cæcis visum restitueret. Alter verò maximam canens de
D morte victoriam,ait: Vbi est,inquit,mors victoria tua? vbi est inferne stimulus tuus? Alius verò profundum pacis annuncians: Confringent,inquit, gladios in aratra, & lanceas suas in falces. Alter verò ad Hierusalem loquitur: Exulta vehementer filia Sion, prædica filia Hierusalem,quia rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam,& pullum nouellum. Hic verò eius secundum prædicit aduentum,dicens: Veniet dominus quẽ vos quæritis,& quis sustinebit diem aduentus eius? Exultate sicut vituli à vinculis absoluti. Et rursus alter cũ admiratione pronunciat: Hic est deus noster, & nemo illi conferetur. Verùm cùm hæc, & alia plura dicuntur,quæ certè cum tanto nos oportebat mentis tremore venerari,vt nos in terra esse minimè sentiremus: tamen quasi in medio stantes tumultuamur foro, & confuso strepitu cuncta miscemus: ac de his quę ad nos nihil attinent colloquentes,omne cõgregationis tempus impendimus. Cùm igitur & in exiguis, & in magnis,& auditu,& actu,& publicè, & domi, & in ecclesia ipsa tã desides simus,postq; hæc omnia etiam aduersus inimi-

† *duxisti captiuitatẽ, & accepisti dona in hominibus.*
Esa.50.d
Ose.13.d
1.Cor.15.g.
Ioel.3.c
Zach.9.c
Mat.21.d.
Malac.3.a.

cos,

cos impiè oremus: vnde, queso, habebimus spem salutis, qui tot, tantisq; peccatis etiam aliud additamentum sauum, & quod prioribus istis est par, iniquam hanc precationem adiungimus? Adhuc ergo mirari dignum est, cùm aliquid nobis ex improuiso contingat aduersi? An potius mirari nos conuenit, cùm non aliquid mali contigerit? Illud enim consequetia est omnino rerum, hoc verò extra spem, & omnem profectò rationem, vt scilicet inimici dei, eumq; continuè ad iracundiã prouocantes, Sole, ac pluuiis, aliisq; ipsius beneficiis perfruamur homines, qui feras ipsas immanitate superantes, aduersum nos mutuò dimicamus, & assiduis morsibus proximorum membra lacerantes, fraterno linguam sanguine cruentamus, post spiritualem certè mẽsam, postq; tanta beneficia, ac mille promissa. Hæc igitur diligentius cuncta pensantes, euouamus malignitatis venenum, dissoluamus inimiciciarum nodos, & orationes nobis cõgruas deo offeramus: proq; feritate dæmonum, angelorum mansuetudinem colligamus. Et quantiscunque iniurijs affecti simus, nostra ipsorum delicta considerantes, atque mercedem pro hoc mandato repositam, sedemus iram, & tumentes animi fluctus, pacis tranquillitate reprimamus: vt & presentem vitam absque conturbatione aliqua trãseamus: & illuc profecti, talem experiamur deum, quales ipsi erga conseruos existimus. Si verò graue istud atque terribile, leue illud atque desiderabile ignoscendo faciamus, & iamiam fiducię quæ ad deum est, nobis ianuas recludamus. Quod quia non obtinuimus abstinendo à peccatis, hoc consequemur his qui in nos peccauerint remittendo: nequaquam enim istud onerosum est nec graue. Itaque etiam inimicis nostris beneficia præstantes, plurimam nobis ibi misericordiam præparemus: sic enim & secundum præsentem vitam cunctorum dilectione potiemur, & præ cæteris ipse omnium deus & amabit *nos*, & coronabit, & futurorum bonorum possessione dignabitur. *Quę omnibus nobis contingat* assequi, gratia & misericordia *domini nostri Iesu Christi*, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia xxj. *ex capite sexto.*

CVm autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritę tristes. Exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Gemere prorsus hoc loco, & amarũ quiddam immugire nos conuenit. Non solum enim hypocritas imitamur, sed illos quoque simulatione ipsa superauimus. Noui enim, pluresq; noui non ieiunantes modò, idq; ipsum omnibus ostentantes: sed non ieiunantes quoque, & personam sibi ieiunantium nihilominus induentes, ac peccato ipso grauiorem sibi excusationem parantes. Ne, inquit, scandalizem multos, id facio. Quid agis? Diuina lex est ista præcipiẽs, & tu scandali mentionem facis? & custodiens quidem præceptũ dei, scandalizare te putas, transgrediens verò scandalis liberari? Et quid hac vecordia possit esse deterius? An non desines peior esse ipsis hypocritis, & duplici hypocrisi vti, & in isto tam fœdo vicio primas tenere? an non vereberis dictionis huius emphasim? Non enim tantummodo simulãt, dixit, sed amplius huiuscemodi volens castigare figmenta: exterminant, inquit, facies suas, hoc est corrumpunt, atque disperdunt. Si verò faciei corruptio est propter inanem gloriam pallidum apparere quenquam: quid nam dicendum est de fucis, atque picturis corrumpentibus facies fœminarum in perditionem iuuenum lasciuorũ? Nam hi quidem qui ostentant pallorem ieiunij, semetipsos tantummodo: hæ verò & seipsas, & eos à quibus videntur, interimũt: propter quod vtranque pestem multo cum studio nos oportet effugere. Neque enim nos non ostentari solummodo, sed etiam dare operam vt lateamus præcipit: quod fecit & suprà. Nã de eleemosyna quidem loquens, non simpliciter hæc posuit: sed cùm dixisset, Attendite ne faciatis coram hominibus, addidit: vt videamini ab eis. In oratione verò atque ieiunio nihil tale signauit. quare istud? Quia eleemosynam quidem impossibile est omnino latere: orationem verò atque ieiunium, secretum esse possibile est: sicut enim cùm dixisset, Nesciat sinistra tua, quid faciat dextra tua: non de manibus id dixit: sed studium, quo omnes celari oportet, expressit. Dumque cubiculum ingredi iussit, nõ omnino, nec principaliter tantummodo iussit istic orari, sed idipsum rursus innuit: ita hic quoque cum vngi iusserit, non vt vngamur omnino præcepit: siquidem inueniremur omnes hanc præuaricari legem, & illiipsi qui certè præ omnibus illam custodire decertãt, populi profectò monachorum, qui in secreta mõtium recesserunt. Non hoc itaque præcepit, sed quia mos iste apud veteres fuit, vt læticiæ suæ tempore sæpius vngerentur, quod facilè & sancti Dauid, & Danielis, docetur exemplo: præcepit vngi, non vt hoc omnino faciamus, sed vt semper omni cum diligentia bonum hunc thesaurum studeamus occultare: atque vt hoc ita se habere cognoscas, ipse id quod sermone præcepit opere complent. Et cum per quadraginta dies ieiunasset latenter, nec faciem suam lauasse, nec caput legitur vnxisse: sed tamen cùm ista non fecerit, supra omnes absque vlla gloriæ vanitate cuncta perfecit: quod certè etiam nobis præcipit, hypocritas in medium proferendo, nosq; ab hoc vicio, duplici edicto abstrahendo. Nam & aliud quiddã hypocritarum appellatione notauit: non solũ enim rem ipsam esse ridiculam, damnosamq; : verumetiam impostu ram non diuturnam esse monstrando, auditorem à maligna hac concupiscentia prorsus abducit. Tandiu enim hypocrita clarus apparet, quandiu assistit spectantium multitudo, immo nec tunc quidem, coram omnibus clarus est. Norunt enim videntium plurimi, quis quum sit, quem esse se simulet. Veruntamen theatro illo subitò dissoluto, qualis sit manifestissimè omnibus reuelatur. hoc igitur glorię cupidos pati prorsus necesse est. Nam & hic plerisq; liquet quòd non hoc sint quod videntur, sed tantummodo sub hac studeant latere persona: multò autem magis deprehendẽdi sunt in futuro, cùm nuda omnia apparuerint, atq; perspicua. Sed aliunde quoque eos ab hypocritis prorsus abducit, dum videlicet ostendit facile hoc esse præceptum. Neque enim extendens dierũ continuatione ieiunium, longius illud fieri iubet, sed admonet, ne ipsius ieiunij corona depereat: itaq; quod solum videtur onerosum, hypocritis nobisq; commune est. Nam & illi vtiq; ieiunant: quod verò est leuissimum, ne scilicet laborantes mercede priuemur, hoc nobis dominus imperauit, laboribus quidem nostris addens nihil, mercedem verò nobis cum omni congregans cautione: neque incoronatos, sicut hypocritas abire permittens, atque illorum nos esse imitatores volẽs, qui in Olympio agone decertant: qui tanto certè populo considente, tantisq; principibus vni placere festinãt, victoriam scilicet eorum brauiis splendentibus honoranti: licet longè ille sit inferior. Tu vero quum duas habeas

1. Regũ. 16. c. & 2. Re. 12. c. & 5. c.

Matt. 4. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

habeas causas ostentandi illi victoriam, quia scilicet & solus ipse est, qui possit brauio honorare victorem, & absque collatione vlla spectantes omnes dignitate præcellit, te aliis ostentas, non modò te nihil iuuantibus, sed etiam multum profectò lædentibus: attamen ne hoc quidem, inquit, veto. Nam etsi etiam hominibus vis placere, expecta paululum, & ego istud tibi maiore copia, & cum maxima quidem mercede præstabo. Nunc etenim ab ea te istud quę ex me est laude diuellit, vt contrà humanæ gloriæ neglectus despectusq; cõiungit, per quod in futuro quidem plurima cum licentia laude omnium perfrueris: sed non mediocre tamẽ etiam hic commodum capessurus, vbi & humanam hanc, præsentemq; gloriam virtute proculcas, & à pessimo hominum seruitio liberaris, & idoneus operarius virtutis efficeris: nunc verò è regione si humanam gloriam concupiscis, etiamsi in deserto fueris, omni virtute eris destitutus, ac destitutus, non habens spectatores. quod certè maximam est iniuriam ipsi facere virtuti, si scilicet eam non propter ipsam, sed propter ærarios, funarios, & reliquum platearũ vulgus sequaris. Vt enim te mirentur mali, & à virtute procul remoti, ad ostentationem, atque ad spectaculum tu ipsos quoque aduocas virtutis inimicos: quod certè tale est, quale si esse quispiam vtique velit pudicus, non vt pudiciciæ bonũ impleat, sed vt placeat impudicis. Et tu igitur nequaquam elegisses vtique virtutem, nisi aduersariis eius placere voluisses, quã profectò hinc esse admirationi decet, quia à propriis quoque laudatur inimicis. Admirari ergo debemus eam, vt dignum est, non propter alios vtique, sed propter ipsam omnino virtutem: quia & nos quãdo non propter nosmetipsos, sed propter alios amamur: huiusmodi dilectionem arbitramur iniuriã. Hoc igitur etiam in virtutis ratione considera, vt eam neque propter alios appetas, neque propter homines obedias deo, sed propter deum potius hominibus. Alioqui si virtutem etiam videaris sequi, nihilominus similis non sequenti, deum in iracundiã concitasti. Sicut enim ille non faciendo inobediens fuit, ita tu non ritè faciendo. *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra*. Quia enim inanis glorię morbum fugarat, facilè iam contemptum habendi, & mundi consequenter inducit. Nihil quippe ita ad amorem diuitiarum, vt glorię cupiditas inflammat. Propter hanc nanque homines, & seruorum greges, & eunuchorum cateruas, & equos aureis phaleris insignes, & argenteas mensas, & alia magna ridenda conquirunt, non vt expleãt necessitatem, non vt capiant voluptatem, sed vt sese possint ostentare quamplurimis. Superius igitur tãtummodo, quòd misericordem fieri oporteat: hic verò & quantum misereri oporteat, ostendit dicendo: Nolite thesaurizare. Quia enim importunum erat inter ipsa initia dicendi de contemptu rerum subitò inferre sermonem, propter quandam scilicet auaricię tyrannidem: paulatim id vicium resecat, ab eoq; liberat ægrotantes, ac sensim animum auditoris ingreditur, vt & facilius recipi possit, & gratius. Propterea enim primò quidem ait, Beati misericordes: post hoc verò, Esto consentiens aduersario tuo: postq; illud, Si quis, ait, voluerit tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, da ei & pallium: hic verò multo illis omnibus maiora commemorat. Nam ibi quidem dixit, quoniam si litem tibi videris imminentem, etiam illa quæ habes indulge: melius est enim iurgio liberari, quàm retinere materiam iurgiorum. Hic autem neque aduersarium, neque iudicio certantem, neque alium quenquam omnino commemorans, docet ipsum per sese pecuniarum contemptum: ostendens, quòd non tam propter eos, in quos fit ipsa misericordia, quàm propter istos quos facere cohortatur ista præcipiat, vt etiam si nemo fuerit lædens, atque in iudicium trahens, nihilominus præsentia contemnamus, eaque indigentibus ministremus. Et ne hic quidem totum posuit, sed hic quoque gradatim incedit, ac sensum, & certè cùm magnum ostendisset in eremo super hac virtute certamen, attamen non ponit istud, neque adducit in medium. Nondum enim reuelandi ea tempus aduenerat: sed interim cogitationes cordis examinat, consultatoris magis, quàm latoris legis vicem hoc sermone custodiens. Dicendo enim: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra*, adiunxit, *vbi ærugo, & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur*: modo ostendit & terrenum hunc thesaurum noxæ facilè patentem, & cœlestem illum ab omni labe serenum, & tutissimum, vel de loco scilicet, vel de ipsa eminentia præmiorum. Nec tamen vsque ad ista tantum proceditur, sed alteram quoque rationem inducit: & in primis vnde plurimum metuunt, inde illos potissimum cohortatur. Ecquid, inquit, times, ne decoquatur pecunia, si eleemosynam largiaris? Da igitur eleemosynam, & tunc pecunia non consumetur, quodq; est amplius, non modò non consumetur ipsa, verumetiam maiora incrementa suscipiet. Nam illa quoque quæ in cœlo sunt habenda commemorat, quod licèt modò reticere videatur, postea tamen diligenter inculcat: nunc verò interim adducit in medium, quod eos maximè etiam poterat cohortari, quòd scilicet thesaurus eorum maneat inexpensus, & vtrinque eos ad studium miserationis inuitat. Nõ enim tantummodo ait, si thesaurum tuum in eleemosynam erogaueris, conseruasti, verumetiam è contrario comminando: nisi, inquit, erogaueris perdidisti. Et considera ineffabilem sapientiam: nõ enim dixit aliis illa dimittes, nam hoc quoque dulce nonnunquam homines extimant: sed eos potius aliunde deterret, videlicet ostendens, quoniam neque istud assequantur. Et si enim homines, inquit, nequaquam isti thesauro possent nocere: sunt tamen alia profectò quæ noceant, tinea scilicet, & ærugo: quanquam enim capi facilè pernicies illa posse videatur, inexpugnabilis tamen est, nec cohiberi vnquam potest. Et quantalibet contra eiusmodi noxam requiras, nunquam illam valebis arcere. Quid igitur? aurum tinea corrumpitur? Nequaquam profectò, sed quod à tineis nõ consumitur, asportatur à furibus. Quid ergo? Omnẽsne spoliatos putamus? Et si nõ omnes, sed certè quamplurimos: propterea quippe & aliam, vt paulò antè dixi, rationẽ inferens, ait: *Vbi fuerit thesaurus* †*tuus, ibi & cor tuum.*] Etiãsi nihil, inquit, tale contingeret, non tamen exiguum patereris incommodum, terrenis rebus affixus, & seruus factus ex libero, & cœlestibus bonis excidens, nunquam de sublimibus cogitans: sed pecunias iugiter, & vsuras, & fœnus semper, ac lucra, & reditus tabernarum illiberales. Quo quid tandem queat infelicius inueniri? huiusmodi quippe deterius quàm quilibet seruus afficitur, tyrannidi huic sæuissimę subiugatus: quæq; omnibus potiora sunt, pariter abiiciens, propriæ scilicet libertatis, ac nobilitatis insignia. Quantacunque enim tibi aliquis voluerit de veritate differere, mente pecuniis affixa, nihil ex vtilibus poteris audire: sed quasi quidam canis ad sepulchrum reuinctus: & tyrannide pecuniarum omni catena tenacius illigatus, adeuntes te atque

† *hominis, ibi & cor ipsius.*]

poscen-

poſcentes latratibus tuis perſonas, vnum atque idem
inge opus exequens, vt aliis repoſita cõſerues: quo quid
vnquam poſsit miſerius iudicari? Sed tamen quia hoc
cellius erat, quàm vt ad illud auditorum mens poſsit
aſcendere, & neque cuſtoditi theſauri damnum, neque
contempti lucrum facilè poterat intelligi: ſed opus e-
rat ſapientiore, ac perfectiore ſententia, quę id vtrun-
† poſsit quidē iſtud poſt illa manifeſtiora, dicens: Vbi theſaurus hominis, illic & cor ipſius.] que perpenderet: † ſic quidem illa pręmiſit, vt tamen
poſtea manifeſtiora ſubiungeret, Vbi enim fuerit the-
ſaurus tuus, ibi erit cor tuum.] Facit verò illud etiam
alio ſermone lucidius: à rebus quæ intellectu percipiũ-
tur, ad res ſenſibus ſubiectas ſermonem traducens, hiſ-
ce verbis: *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus*, ac ſi diceret, Ne
defoderis aurum tuum in terra, nec quicquam aliud
eiuſmodi: ſiquidē tineæ illa, & ęrugini, ac furibus con-
gregabis: ſi verò has aliquo modo peſtes effugeris: tuũ
tamen cor ſeruitio ſubiugare, terræq; affigere non om-
nino effugies. Vbi enim fuerit theſaurus tuus, ibi erit &
cor tuum. Igitur ſi theſaurum tuum cõdideris in cœlo,
non illum tantum fructum capies, quòd præmia illis
repoſita conſequeris, ſed magnam hic mercedem ca-
peſsis, quòd illuc mente tranſgrederis, & ea quæ ibi
ſunt cogitas, deq; illorum es poſſeſsione ſolicitus. Vbi
enim theſaurum tuum reponis, illuc tranſponis & men
tem. Cæterum ſi id facias in terra, in ipſa proculdubio
totus hærebis. Sed ſi obſcurum putas eſſe quod dictum
eſt, audi etiam cætera quæ ſequuntur: *Lucerna corporis, eſt
oculus. Si igitur fuerit oculus tuus ſimplex, totũ corpus tuum lucidũ
erit. Quòd ſi fuerit oculus tuus nequam, totum corpus tuum tene-
broſum erit. Si ergo lumen quod in te eſt, tenebræ ſunt, ipſæ tenebræ
quantæ?* Ad ea quæ ſenſibilia ſunt, ſermonem rurſus ad-
ducit. Quia enim de animo iam dixerat in ſeruitutem,
iam & in captiuitatem, redacto: hoc autem non à mul-
tis poterat intelligi, ad ea quæ extrinſecus ſunt, oculisq;
propoſita doctrinam ſuam transfert, vt ex iſtis etiam
quæ de interioribus dicuntur intelligant. Si enim ig-
noras, inquit, quanta per hoc inferatur noxa menti, à
corporalibus iſtud addiſce. *Quod enim oculus corpo-
ri, hoc intellectus eſt animę.* Vt enim nequaquam op-
tes auro ornari, veſte ſerica conſpici, ſi ſit oculis tibi ca
rendum, ſed horum proculdubio ſanitatem deſidera-
biliorem rebus omnibus iudicares: quæ ſi tibi certè de-
pereat, nihil te iam reliqua vita delectat: [quantò hoc
magis pro oculis debes mentis efficere?] Sicut enim
poſtquam corporalium oculorum lumen extinctum
eſt, pleraque iam membra ſuo vſu ac officio carent, lu-
mine ipſis extincto, ita etiam mente cæcata, innumeris
prorſus malis vita tua cumulatur. Quẽadmodũ igitur
in corpore hoc maximè prouidemus, vt oculos habea-
mus incolumes: ſic etiam in anima intellectus conſer-
uemus ſalutem. Si verò cæcamus iſtum, quo alius quo-
que debemus lumen inferre: vnde iam ipſi poterimus
aſpicere? Sicut enim qui caput ipſum fontis obſtruxit,
totum ſimul exicauit & fluuium: ſic etiam qui oculum
mentis tenebris obduxit, omnes quoque vitæ iſtius a-
ctus vna confuſione cęcauit. Propter quod ait: Si lu-
men quod in te eſt, tenebræ ſunt: ipſę tenebræ quantæ
erunt? Quando enim lucerna extinguitur, quando gu-
bernator mergitur, quando dux ipſe capitur: quę tan-
dem ſubditis ſupererit ſpes ſalutis? Propterea nunc qui-
dem omiſit dicere eas, quæ diuitiis tenduntur inſi-
dias, lites, pugnas: quanquam ſuperius memorauit,
etiam iſta dicendo, ne forte aduerſarius tradat te iudi-
ci & hic miniſtro, & in carcerem mittaris: ſed ponens
his omnibus ſæuiora, & quę abſque dubio ſemper acci-
dunt, à maligna concupiſcentia liberat audientes. Et-
enim multò horribilius eſt mentem huic ægritudini
mancipare, quàm carceris ſqualore macerari. Et alterũ
quidem non ſemper accidit, alterum verò indiuiſibile
habet cum pecunię cupiditate conſortium. Et idcirco
poſt illud iſtud locauit, vtpote peſsimum, & quod om-
nibus ſoleat accidere. Dedit enim nobis intellectum
deus, vt ignorantiam fugemus è mentibus, vt rectum
teneamus iuſtumq; rerum iudicium, atque ad alia hu-
iuſmodi dirigamur: & cõtra diuerſarum impugnatio-
num varios incurſus, hoc quaſi quodam ſcuto vſi ac
lumine maneamus innocui atque muniti. Nos verò
tantum hoc dei donum temere prodimus, propter ſu-
perflua ac vana prorſus. Quid enim prodeſt auratis ar-
mis milites refulgere, cùm ducitur rex ipſe captiuus?
Quod lucrum eſt ornatæ depictæq; nauis, cùm ipſius
mergitur gubernator? Quænam illa eſt bene compoſi-
ti corporis pulchritudo, cũ facies oculos amiſit? Quẽ-
admodum igitur ſi medicum, cuius ad aliorum ægri-
tudines depellendas ſanitas neceſſaria eſt, ipſum in
ægritudinem mittas, & in deaurato cubiculo, lectuloq;
argenteo iacere pręcipias, nihil proficiet omnino lan-
guentibus: ita etiam ſi mentis principale corrumpens,
quo ſcilicet ingruentibus potes vicis repugnare, the-
ſauro feceris aſsidere, non modo nihil omnino profe-
ceris, ſed totum prorſus animum lęſeris. Conſideraſti
ne, quemadmodum propter quæ homines maliciæ ma
ximè cupiditate capiuntur, per hæc ipſa præcipuè ab ea
eos abducit, inque viam virtutis reducit? Cuius, inquit,
rei gratia pecunias concupiſcis? nonne vt voluptate,
ac deliciis perfruaris? Hoc quidem hic penitus non ha-
bebis, immò è contrario hinc tibi erit afflictio maior.
Si enim oculis effoſsis nulla ferè inecũditate mulcemur,
propter miſeriam quam de illorum priuatione ſenti-
mus: multo id magis in ſubuerſione mentis, & cæcitate
perpetimur. Quam igitur ob cauſam theſaurum tuum
terræ defodis? Vt diligentius, inquit, cuſtodiatur ac tu-
tius. Sed hic quoque contrarium tibi rurſus occurrit.
Sicut enim ad vanam gloriam & ieiunantem, & lar-
gientem, & orantem, per ea ipſa ab inani gloria retra-
xit, per quæ illi ipſius cupiditate etiam flagrabant, ac ſi
diceret, quam ob cauſam ita ieiunas, oras, ac miſere-
ris: nempe quia gloriam hominum diligis. Noli igitur
ita orare, & tunc eam in futuro maximam conſequeris.
Sic etiam pecuniæ cupidum, per quæ illam maximè di-
ligebat, per ea ipſa ab eo ſtudio dehortatur. Quid, in-
quit, cupis? nempe vt & tua pecunia conſeruetur, & ip-
ſe delectationibus perfruaris. Hæc tibi equidem multo
cum cumulo vtraque præſtabo, ſi modò ibi repoſueris
theſaurum, vbi ipſe pręcipio. Apertius quidem in con-
ſequentibus læſionem mentis, quæ ex diuitiarum acci-
dit amore patefecit, quando ſcilicet ſpinarum lacera-
tioni eas comparauit. Veruntamen hic quoque non
obiter idipſum notauit: oſtendens eum qui illis fuerit
deditus, tenebris eſſe circundatum. Vt enim in tene-
bris ambulantes, nihil manifeſtè, verèque conſpiciunt.
Si enim finem viderint, ſerpentem putant: ſi inter mõ-
tes ac prærupta deuenerint, emoriuntur pauore: ſic etiã
iſti quæ non ſunt metuenda viſu præditis, ea ſuſpecta
habent. Nam pauperiem contremiſcunt, immo non
pauperiem tantum, ſed etiam quantulumcunque diſ-
pendium. Nam ſi exiguum aliquid ſaltem amiſerint,
magis etiam quàm hi qui neceſſario victu indigent, la-
mentantur ac deflent. Multi igitur ex diuitibus iſtis
etiam ad laqueum concurrerunt, nequam ſcilicet tan-
tum

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum mœrorem ferentes. Sed & iniuriam pati, ac detrimenti aliquid incurrere, ita illis intolerãdum videtur, vt ob hoc quoque plurimi ab hac vita abrupti fuerint. Siquidem molles eos, & ad omnia prorsus infirmos diuitiæ reddiderunt, nisi quòd fortes in solo earum seruitio perseuerant: quando enim illæ sibi eos seruire compellunt, nec verbera, nec opprobria reformidant, non ignominiam prorsus vllam, non periculum capitis perhorrescunt: quod certè infelicitatis est extremæ: ad hęc quidem, in quibus philosophari decet, esse omnibus molliores: ad ea verò in quibus pudore opus est ac timore, impudentiores omnibus fieri, atq; omnibus sęuiores. Tale enim aliquid his accidit, quale est quod ille perpetitur qui pecuniam suam omnem in ea quæ nõ oportuerat impendit. Hic enim tempore necessarij sumptus imminente, non habens quod possit expendere, intolerabilia mala sustinet, malè iam omnibus quæ habuerat expensis. Et quemadmodum illi in theatro artium malarum periti, in ipsis quidem plurima & admiranda faciunt, & periculosa patiuntur: in aliis verò vtilibus necessariisque rebus imperitiores omnino cunctis, & irrisione sunt omnibus digniores. (nam qui supra funem per sublime tensum cum securitate gradientes, tantam fortitudinem mentis ostendunt, cùm aliqua necessaria certè causa audaciam & fortitudinẽ flagitat, nihil prorsus virile non modò facere possunt, verumetiam cogitare:) sic sunt profectò etiam isti locupletes, qui cùm omnia pro diuitiis audeant, pro philosophia non grande aliquid, non exiguum se sustinere patiuntur. Ac sicut illi periculosum opus exequuntur & vanum, & omnino infructuosum: ita hi quoque pericula ac præcipitia sustinent multa, quæ omnia inutili fine clauduntur, & duplici caligine teguntur: hinc quidem mentis confusione cæcati, inde verò inanium curarum caligine obducti, propter quod nec facilè possunt ea quæ sunt discenda percipere. Qui enim noctis tenebris impeditur, statim vt radij solis affulserint, à tenebris liberatur. At verò captus oculis, etiam sole vbique rutilante, noctem suam patitur: quod hi quoque profectò patiũtur qui ne sole quidem ipso iusticiæ tam splendido coruscante, eisq; maximam ostendente lucem, ab animi sui tenebris liberantur, ita eorum oculos clausere diuitię. Propter quod & duplicem sustinent cæcitatem: vnam quidem, quam patiuntur ex opibus, alteram verò, quàm perferunt dum obedire tali nolũt magistro. Obediamus igitur ei, & obediamus attẽtius, vt tandem aliquando visum recuperemus. Et quemadmodum te ad visum redire possibile est: si prius didiceris quo modo cæcatus sis? Quo modo ergo cæcatus es? De mala vtique concupiscentia: amor siquidem diuitiarum, pupillam mentis tuæ quasi quidam malignus humor influxit, densamq; iam nebulam prorsus operatus est. Sed & dirumpi, atque dispergi hanc nebulam facile est, si scilicet radium doctrinæ Christi volueris exhortantẽ admittere, si illum audieris exhortantem, atque dicentem: *Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra.* Et quid mihi, inquis, prodest huiusmodi audire vocem, quando concupiscentiæ vinculis teneor adstrictus? Sed & ipsam certè concupiscentiam dissoluere poterit maximè assiduus auditus. Quòd si illius nodis permanes obligatus, intellige quia non est concupiscentia amplius ea res. Quę enim concupiscentia est seruire durissimæ seruituti, tyrannidi impotentissimę subiugari, vinciri vndique angorum catenis, ac teterrimis animi tenebris obsideri, & turbationibus semper im-

A pleri, & infructuosis doloribus semper cruciari, atque aliis patrimonium reseruare, & frequenter inimicis? Qua ergo hęc tandem concupiscentia digna sunt, immò qua non fuga, quibus non cursibus relinquenda? Quæ tandem concupiscentia est, thesaurum inter fures recondere? Si enim omnino diuitias concupiscis, illas eò transfer, vbi & tutissimè permaneant, nec vlli violentiæ pateant. Quod verò nunc facis, non est diuitias amantis, sed seruitutis damna, doloresq; continuos expetentis. Tu verò si aliquis tibi hominum tutũ à fraude atque violentia demonstret locum, etiam si te in desertum educat pollicens securitatem ad recondẽdas pecunias, non cunctaris neque differs, sed cõmittis
B ac coniicis eò pecunias. Cùm vero id tibi non homo, sed ipse certè polliceatur deus: & nõ eremum tibi proponat vtique, sed cœlum, contraria magis recipis: sed etiamsi innumeris munitionibus in terra diuitiæ recondantur, nunquam tamen earum dominus, vel potius seruus, curarum poterit morsibus liberari. Nam etiamsi nunquam eas fortasse perdat, nunquam tamen carebit timore perdendi. Ibi verò nihil prorsus tale patieris: & (quod est amplius) non modo defodis aurum, sed & seminas. Idem enim & thesaurus & semẽ est, immò velò longè hoc vtroque pręstantius: semen quippe non semper manet, hoc autem iugiter perseuerat. Hic thesaurus omnino nõ germinat, ille verò immortales tibi affert fructus. Si verò de ipso tempore, & redditionis dilatione conquereris, possum tibi & ego demõstrare & dicere: Quanta etiam recipies in pręsenti. Sed tamẽ his omissis, etiam ex his quotidianis, atque ad vitã necessariis te docere tentabo, vanas tibi excusationum
C materias requirentem. Multa quippe etiam in præsenti vita paras, quibus non es fruiturus: quæ si tibi aliquis opponat, filios tu illico proferens ac nepotes, idoneam te habere credis & rationem, & consolationem laborum superuacaneorum. Cùm enim in extrema iam positus senectute, amplas ædifices & claras domus, quæ antequam perficiantur, sæpe tu emigras: cùm frequenter & arbores seras, post longum certè tempus fructum daturas: cùm nouellis campum plantariis impleas, nunc est præsens quidem labor, sed post multos annorum circulos fructus futurus: sed & cũ patrimonia coëmis, & hæreditates, quibus dominari post grande tempus expectas: cùm alia quoque istiusmodi plurima paras, de quibus cùm laborem maximum sentias, nullum fructũ
D interim capessis: putásne propter temetipsum ista, an propter alios facis, qui post te vtiq; etiam victuri sunt? Quemadmodum igitur non extremæ vecordiæ est, hic quidem propter dilationem temporis nihil cunctari, nec animum despondere, & hoc certè cùm multos per annos expectantes, laborum nostrorum fructibus excidamus: ibi verò propter dilationem istam laxari, atque marcessere: cùm certè maius tibi absque dubio lucrum conferat ipsa dilatio, nec ad alios bona à te expectata transmittat, sed tibi omnia certè tradenda custodiat. Pręter hæc autem nec longa est ipsa dilatio. Est quippe res ista in foribus, & omnino nescimus an etiam nostra ætate hæc omnia finiãtur, & dies ille metuendus adueniat, qui horribile illud & seuerum nobis ostendat tribunal. Nam & signa multa prorsus impleta sunt, & Euangelium toto iam ferè orbe personuit: & prælia, & terrarum tremores, & fames, vt prædictum fuerat, acciderunt, nec grande iam interuallum est: sed nõ vides signa? At hoc ipsum quidẽ signũ est maximũ. Neque enim sub Noë quondam vlla totius mundi generalis

Universidad de Deusto
Biblioteca

neralis interitus indicia viderunt: sed inter epulãdum A
Gen.7.c.d. atque ludendum, inter ædificationes domorum,& læ-
Mat.24.d. titias nuptiarum,interq; opera ista solita subitò depre-
Luc.17.f hensi sunt, ab illa vltione terribili. Similiter in Sodo-
Gene.19.c mis cum deliciis soluerentur, cùm criminibus pollue-
rentur, nihilq; eorum quæ sunt facta prospicerent, di-
lapsis cœlo fulminibus exusti sunt. Quę omnia consi-
derantes, ad eam nos qua hinc abscessuri sumus profe-
ctionem paremus. Nam licet communis illius consum
mationis nondum instet dies, peculiaris tamen vnius-
cuiusque nostrum finis in proximo est. Et si enim senex
sit aliquis, & si adolescens, morti tamen in qualibet æ-
tate vicinus est. Nec licet postquam hinc migrauerimus, neque oleum emere amplius, neque impetrare ve-
niam: etsi Abraham pro nobis roget, etsi Noë, etsi Iob,
etsi Daniel. Dum igitur est tempus in manibus, plurimã
nobis apud deum fiduciam præparemus, misericordiã B
nobis largissimã congregemus, nostraq; omnia trans-
feramus in cœlum: vt opportuno tempore, quando eis
maxime indigemus, omnibus perfruamur, gratia & mi
sericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & im-
perium in secula seculorum, Amen.

Homilia xxij. *ex cap.* vj.

NEmo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Vides vt paulatim à præsenti-
bus auditorem rebus abducat, perque multa sermonem
de contemptu habendi inferens, tyrannidem cupidi-
tatis extinguat. Neque enim ea quæ superius ait, dixisse
contentus est, & certè cum multa & magna sint: sed a-
lia quoque plura & terribiliora subiungit. Quid enim C
his quæ nunc dicta sunt, terribilius est, quàm si propter
pecunias, Christi etiam seruitio dicamur excidere: vel
desiderabilius, quàm si despectu pecuniarum tota illi
possimus mente, & *dilectione coniungi*? Quod enim
dicere semper soleo, id nunc rursus admoneo, quòd
scilicet auditorem ad eorum quæ dicit obedientiam
etiam per aduersa compellat, non solum scilicet per
ista quæ prosunt, verumetiam per illa quæ lędunt: sicut
optimus quispiam medicus, qui & ex negligentia ægri-
tudinem ostendat esse secuturam, & ex obedientia sos-
piratem. Considera igitur quantum hic lucrum rursus
ostendat, & quemadmodum vtilitatem de aduersario-
rum liberatione & deuitatione conficiat. Non, inquit,
hoc solo vobis diuitię nocent modo, quo contra vos
latrocinantium armant manus: nec quia magno cum
cumulo intellectum vestræ mentis obtenebrant, verũ- D
etiam quòd vos à seruitute dei diuellunt, & rei mor-
tuæ, pecuniarum scilicet captiuos efficiunt, satis pro-
culdubio ex vtroque lædentes, dum & earum vos ser-
uitio subiugant, in quas oportuerat exercere domina-
tum, & à dei vos obsequio excludunt, cui supra omnes
profecto seruire, & necessarium est etiam vobis, pariter
& commodum. Sicut enim duplex damnum esse per-
docuit, hic quidem recondere vbi ærugo & tinea de-
molitur: ibi verò non reponere, vbi incorruptibilis the
saurus manebit: Ita hic quoque geminum in auaricia
posuit detrimentum, & hoc scilicet, per quod à deo re-
trahit, & illud per quod sub iugo mammonę premit.
Nec tamen statim aperte illud posuit, ac nude, sed pri-
mò de communium illud sensuum assertione construxit: ait quippe, *Nemo potest duobus dominis seruire*. Duos hic esse dicens contraria imperantes, quod nisi intelligas, ne duo quidem sint. Nam & illius, quæ in Christũ cre- *Actor.4.g.*
diderat multitudinis erat cor vnum, & anima vna. Et
certè cum in corpora illi essent multa diuisi, sed cõcor-
dia tamen vnum fecit ex plurimis. Deinde vt quod di-
cit cumulet, non solum, inquit, non seruiet, sed & odio
habebit & auersabitur. *Aut enim*, inquit, *vnum odio habe-
bit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet.*
Et videtur quidem idipsum esse repetitum, sed nequa-
quam aut ociose, aut redundanter hoc posuit: verum-
tamen vt ostenderet, quia facilis est ad meliora muta-
tio. Ne enim diceres, semel iam sum seruitio subiuga-
tus, & tyrannide pecuniarum grauiter oppressus, osten
dit non impossibile esse conuerti: & quemadmodum
inde huc ventum est, ita hinc quoque illuc posse redi-
ri. Cũ hoc igitur sine vllius dixisset significatione per-
sonę, quò videlicet auditori facilius persuaderet, ęquũ
ad ea quę dicerentur afferre iudicium: & ex ipsa rerum
natura sententiam ferre: postquam illum ad sibi con-
sentiendum parauit, tum demum etiam se reuelat, intu-
lit quippe: *Non potestis deo seruire & mammonæ*. Hoc loco
& animo prorsus toto perhorrescamus & corpore, in-
telligẽtes istud quod Christum dixisse memorauimus,
ex aduerso scilicet deum aurumq; consistere & compo
ni. Si igitur istud sono quoque sermonis horribile est,
quantò est horribilius, cùm ipsis operibus tyrannis au-
ri dei timori præfertur? Quid ergo apud veteres? nónne hic ipse auri potentatus vigebat? Nequaquam! ait
enim, Quo modo Abraham, quo modo etiam Iacob *Gene. 13. d.*
placuerunt deo? At noli tu mihi contra hanc senten- *Gene. 35.*
tiam proferre diuites, sed diuitiis seruientes. Alioquin *Iob. 1. a. & vltimo.*
etiam Iob erat quidem diues, non tamen pecuniæ ser- †*Quomodo*
uiebat, sed habebat diuitias, eisque vt congruit, impe- *igitur, in-*
rabat: nec erat famulus earum profectò, sed dominus. *quis, Abra*
Sicut enim alieni patrimonij dispensator, ita illa om- *ham, quo*
nia possidebat, nõ modò aliena nõ rapiẽs, sed propria *modo etiã*
quoque indigẽtibus largiens, quodq; his maius est, nec *Iacob splen*
habere se illa gaudebat, quod hinc intelligitur. Si læta- *didi & ce-*
tus sum, inquit, quia mihi essent multæ diuitiæ. Vnde *lebres fue-*
etiã consequenter, quia gaudiũ de possessione non ha- *runt?*]
buit, dolorem de amissione non pertulit. At non tales *Iob. 31. c*
nostra sunt ætate locupletes, sed captiuis omnibus de-
terius affecti: & sicut cuidam tyranno tributa pendentes, non quiescunt à miseria seruitutis. Quasi enim ar-
cem quandam, ita eorum mentem amor auri insedit.
Vnde per dies singulos præcepta eis plena iniquitatis
imponit, nec est omnino aliquis qui non obediat im-
peranti. Noli igitur ex superfluo argumentari: semel si-
quidẽ pronũciauit deus impossibile esse dicens, vtrũq;
hoc simul esse seruitiũ. Ne ergo tu dixeris hoc esse pos-
sibile. Quando enim te vnus dominus propriis quoq;
exui iubet, alter verò etiam aliena diripere: quando ille
tibi imperat castitatem, iste luxuriam: quando hic tibi
castigationem ventris indicit, ille ebrietatẽ atq; delici-
as: quãdo te alter omnia ista iubet despicere, alter ve-
rò inhęrere, atque inhiare præsentibus. Cùm hic quidẽ
prędicit lecta marmora, parietes pictos, & laquearia
deaurata mirari: ille verò inhorrescere huiusmodi om
nia, & veræ philosophiæ pulchritudinẽ, ac morũ orna-
menta suspicere: quemadmodum possibile est, tam con
traria hæc pariter conuenire? Dominũ hic autem mã-
monam, id est, pecuniam nuncupauit, non ob propriã
ipsius vtiq; naturam, sed ob eorum miseriam, qui se ad
illius inclinauêre seruitium. Sic etiam ventrem Apo-
stolus appellat deum, non vtiq; à dignitate dominan-
tis, sed ab infœlicitate famulantiũ. Quod supplicio cer- *Philip. 3. d*
tè

Universidad de Deusto
Biblioteca

tè omni etiam maius est, satisq; idoneum, etiam ante pœnam punire captiuum. Quibus enim captiuis non infœliciores etiam putandi sunt, qui cùm dominum habeant deum, ab illo rege mitissimo recedentes, tyrãno se huic sæuissimo dederunt, & hoc cùm nobis etiam in præsenti ista res noceat? Nam & damna ea ex re ineffabilia contingunt, & lites frequenter & calumniç, atque certamina, & assidui labores, & cæcitas mentis: quodq; est grauius, etiam bonorum nobis cœlestium per hæc infertur amissio, †quæ solo certè possumus dei seruitio promereri.] Cùm igitur ex his omnibus ostendisset, q̃ esset vtilis despectus pecuniarum, etiam ad pecuniarũ custodiam, & ad animę voluptatem, & ad virtutem tenendam, & ad pietatis, quæ erga deum est munimentũ: conficit iam possibile esse quod præcepit. Hoc est quippe optimæ legis insigne, non vtilia tantummodo, verumetiam possibilia sancire: propter quod intulit, dicens: *Nolite cogitare animæ vestræ quid manducetis*. Ne ergo dicerent, quid ergo si abiiciamus omnia, quo modo poterimus vitam sustentare? idcirco huic contradictioni opportunè rursus occurrit. Sicut enim si inter principia ipsa dixisset, Nolite de cibo esse soliciti: sermo absq; dubio esset onerosus. Ita postquam ostendit miseriam, distentionemq; animi de pecuniæ amore nascentem, cohortationem suam reddidit facilioré: propter quod ne nunc quidem simpliciter ait, Nolite esse soliciti: sed prius adiecit & causam, sicq; illud vtiq; præcepit. Postquam enim dixit: *Non potestis deo seruire & mammonæ*, intulit, *propterea dico vobis: Nolite soliciti esse*. propterea, quare? propter ineffabile detrimentum. Non solam enim noxam in pecuniis, inquit, verumetiam plagam in rebus, & quidem principalibus sentietis, ac propriæ etiã subuersionem salutis. Siquidem vos excludunt à deo qui vos creauit, & tuetur, & diligit: propterea dico vobis, nolite soliciti esse. Quia enim inestimabilem esse noxã monstrauerat: consequentissimè præceptum quoq; ipsum, quo aduersus illam armemur, extendit. Neq; enim tantummodo ea quæ parta sunt abiici iubet, verùm ne super necessario quidem cibo esse solicitos dicens, Ne soliciti sitis animę vestræ quid manducetis: non quia anima indigeat cibo, cùm sit incorporea profectò, sed iuxta communem hoc est morem locutus. Et si enim alimentis ipsa non indiget, non tamen potest permanere in corpore, nisi vtique alimenta sumente. Cùm igitur de cibo eos curare vetuisset, nequaquam illud inexpletum reliquit: sed magis adhuc, ac magis animos cõmouet audientium: tum quidem his quæ in nobismetipsis gerimus, tum verò illis quę sunt exterius exemplis. Et de his quidem quæ in nobis sunt, ita differens: *Nonne anima plus est quam esca, & corpus plus quàm vestimentum?* Qui igitur hoc quod maius est tribuit, quo modo non etiam, quod minus est largietur? Qui formauit carnem alimentis egentẽ, quo modo non etiam alimenta præstabit? Propter quod non simpliciter ait, Nolite soliciti esse quid manducetis, aut quid induamini: sed omnino signanter animæ inquit, & corpori: quia ex ipsis erat vtique per comparationem probaturus superfluum esse de victu vestituq; curare. Et idcirco sermonem suum vtriusque substantiæ muniuit exemplo. Sed animam quidem qualem semel dedit, talis & permanet: corpus verò vsque ad sui mensuram quotidianis diebus augetur. Deinde propriũ indicans vtriusq; naturę, & vnius immortale asserens, alterius temporale: intulit dicens, *Quis ex vobis potest addere ad staturam suam cubitum vnum?* Nam de anima quidem conticuit, vtpote quæ incremẽ-

†*quod quidem est seruitus dei.*]

ta non caperet, de corpore autem solo disputauit. Ex quo etiam istud ostendit, quia corpus ipsum non tam alimonia sui crescat, q̃ prouidentia conditoris. Quod etiam per alia demonstrans Paulus, aiebat: Igitur neq; qui plãtat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Ab his igitur quæ in nobis sunt ita est cohortatus, ab aliis verò exemplis: *Aspicite*, inquit, *volatilia cæli*. Ne quis enim diceret, prodest nobis esse solicitos: & ex maioribus, & ex minoribus ipsos à solicitudine dehortatur. A maiorum quidem parte, cùm & animi eos & corporis admonuit: à minorum verò, cùm ad auium misit eos exemplum. Si enim etiam longè inferiorum tantam se ostendit deus habere curam: quẽadmodum, inquit, vobis necessaria ista non tribuet? Et ad istos quidem hoc modo: erat enim vulgus auditor: diabolo autem longè aliter omnino respõdit: Non in pane solo, inquit, viuet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Hic verò etiam volucrũ exemplũ, & maxima quidem cum increpatione proposuit: quod certè in cohortationis ratione validissimum est. Sed intantum quidam impiorum processere dementiæ, vt hoc ipsum reprehẽdere non vereantur exemplum. Est, inquiunt, prorsus incongruum, vt ille qui voluntatem in audientibus suscitabat & præparabat, naturalium ad hoc rerum exempla proferret, quibus quippe hoc inest natura. Quid igitur ad ista dicemus? quia videlicet & si illis hoc iuxta naturam inest, nobis tamẽ idipsum possibile est etiã adesse per studium voluntatis. Non enim dixit, respicite quia volant aues, quod nobis certè impossibile est prorsus imitari: sed quòd absque solicitudinis suæ præparatione pascantur, quod nos quoque, si volumus, facilè quimus implere. Et hoc illi ostenderũt profectò, qui istud operibus executi sunt: propter quod dignum est docentis sapiẽtiam magis magisq; mirari. Qui cum hominum proponere posset exempla, & Mosem, & Heliam, & Ioannem, cæterosq; proferre, qui eorum similes de victu non fuerunt soliciti: vt magis audientium conscientias verberaret, de irrationalium illos securitate commonuit. Si enim iustos illos memoraret voluisset, dicturi isti continuò fuissent, nec dum ad eorum virtutis cacumẽ ascendimus. Nũc verò istos quidem reticens, & cœli eis volatilia proponens, omnem prorsus occasionem huiusmodi contradictionis incidit. In hoc quoque legem imitatus antiquam. Nam vetus quoque lex & ad apem homines, & ad formicã remittit, sed & ad turturem aliquando & ad hirundinem. Verùm hoc quoque grande documentum est, ad honorem qui in libertate est hominis exprimendum: quandoquidem quod illa habent lege naturæ, hoc nos assequi possumus voluntate. Si igitur etiam illorũ quæ propter nos vtique creauit, tantam deus curam gerit: multo potius nostri si seruorum, multo magis domini. Ideo dixit, Respicite volatilia, & non ait, quæ non cauponum, ac negociatorum more viuũt: hęc enim desperatorum omnino professio est: sed quid? non seminãt, inquit, nec metunt. Quid igitur? Non oportet, inquies, seminare? Non dixit quòd seminare non debeas, sed q̃ solicitus hinc, atque anxius esse non debeas: nec ait, nõ oportet operari, sed quòd pusillanimum esse non oporteat, & curarum angore distendi. Nam & cibo refici vtique iussit, sed nequaquam de hac esse necessitate solicitos. Hinc & beatus Dauid sermonem porrò antè præmisit, sub quadam idipsum exprimens ænigmatis figura: Aperis tu, inquit, manum tuam, & imples omne animal benedictione. Et rursus: Qui dat iumentis escam

1. Cor. 3. b

Matt. 4. d.

Exo. 34. d. & Deu. 9. b

3. Reg. 19. b Matt. 3. b. & Mar. 1. a

Iudi. 14. b. & Pro. 6. a Eccli. 11. a. & 30. d. Psal. 83. c. Hiere. 8. b. Esa. 38. c

psal. 141. d

psal. 146. b

Universidad de Deusto
Biblioteca

escam ipsorum, & pullis coruorum inuocantibus eum. Et quis, inquit, aliquando istius curæ mansit immunis? Non audisti quot viros, & quanto iusticiæ nomine pollentes protulerim? Non vides in illis patriarcham Iacob iuicem ex patria profectum domo? Non audis o-
Gene.28.d. rantem illum, atque dicentem: Si dederit mihi deus panẽ ad manducandum, & vestem ad operiendum: quod certè non erat solicitudinem gerẽtis, sed à deo cuncta
Matt.19.d quærentis. Hoc etiam apostoli perfecerunt, omnia quæ habebant subitò relinquentes, & rerum simul, curarũq; onera ponentes. Hoc etiam quinque illa milia, & illa
Act.2.g. tria milia. Sin verò tot verba audiens, nihilominus retrahis assensum, ne his profectò molestissimis solicitudinũ vinculis libereris, intellige nihil tibi profuturã esse hãc ipsam, quam de curarũ nodis pateris ærumnã: & sic saltem solicitudinum tuarum vincula dissolue. *Quis enim*, inquit, *potest ex vobis solicitè cogitando adiicere ad staturam suam cubitum vnum?* Vidistine quemadmodum ex hoc quod apertum est, illud etiam quod occultũ erat, fecerit esse perspicuum? Sicut enim corpori, inquit, ne exiguum quidem augmentum sui potes adiicere curando, sed absque tua solicitudine illius incrementa consequeris: ita nec te oportet alimoniam congregare, etsi tamen vel sic eam putaueris congregandam. Ex quo profectò manifestum est, nequaquam nostra industria, sed prouidẽtia dei etiam ea perfici, in quibus ipsi videmur operari: quòd si ille nos deserat, non solicitudo vlla, non cura, non labor, nec quicquam horum aliud apparebit: sed cuncta prorsus infœliciter laborata, & effusa inaniter vanescent. Ne igitur opinemur impossibilia esse præcepta: plurimi quippe sunt, qui etiam nunc ista perficiant. Si verò istud ignoras, nihil omnino mi-
1.Reg.19.b randum est. Nam & Helias se esse iam solum putabat,
& Ro.11.a sed audiuit à domino: quoniam reliqui mihi septẽ milia virorum. Ex quo perspicuum est, quòd nunc quoque multi sunt apostolicam vitam tenentes, sicut quæ paulò antè dixi quinque milia, & tria milia credentium illa. Si verò tales modò esse non credimus, non quia desunt qui ista perficiãt, sed quia longè nos ab illorum virtute distamus. Sicut ergo ebrietatis cũ aliquis vicio obsessus est, difficilè omnino credit esse quempiam hominum, qui ne aquam quidem gustet, cùm certè plurimi id apud nos monachi fecerint. Et sicut ille qui cùm mille meretricibus voluptatur, virginem quenquam permanere posse desperat: & vt alienorum raptor, etiã propria quenquam facilè contemnere posse non annuit: ita & qui mille curarum languoribus quotidie cõ
D tabescunt, non facilè accipiunt hanc quæ à saluatore præcipitur in aliis esse virtutẽ. Nos verò, q̃ multi istud impleuerint, ipsorum quoq; qui etiam nostra ætate iuxta euangelium philosophantur, possumus exemplis docere. Sed vobis interim satis esse poterit, si non appetere discatis aliena, & misericordię opera complere, ac ex his quæ suppetunt, aliis erogare. Hęc enim si feceris dilectissime, citò etiam ad illa proficies. Nunc interim abundãtiam, atque omne quod superfluit, deponamus, simusq; maximè mediocritate contenti, atq; discamus omnia, quibus opus habemus de iustis operibus & labo
Luc.3.c ribus posidere. Quia & beatus Ioannes, quando his qui vectigalibus exigendis vacauerãt differebat, & his qui militiam exercebant, eos stipendiis suis esse contentos iubebat: volebat quidem etiam ad aliam eos celsiorem philosophiam prouocare. Verùm quia nõdum ad eam apti erant, saltem minora dicebat, ne vtique si eis eminentiora suasisset, nec illa fuissent secuti, & hæc forsitan
A perdidissent. Propterea igitur & ipsi in his nos adhuc inferioribus exercemus. Nouimus quippe supra nos esse interim amorem ex toto contẽnere possidendi. Quantum enim cœlum à terra, tantùm illa philosophia distat à nobis. Apprehẽdamus igitur saltem extrema hæc & minima præcepta, nec ipsa enim exigua consolatio est. Et certè Græcos quosdam istud scimus impleisse, quanquam nõ qua debuerant animi sententia propria respuerint. Verùm nos sufficere interim credimus, si misericordia à vobis larga pręstetur: citò enim etiam illuc peruenire poterimus, si ad hoc fuerimus antè progressi: sin autem ne hoc quidem fecerimus, quo tandem non digni iudicabimur esse supplicio? Qui cum veteris testamenti iustos superare iubeamur, inferiores etiam gẽtilium philosophis inuenimur. Quid ergo dicemus, qui cum angeli, ac dei esse filij debeamus, ne hoc quidẽ nobis, vt videamur homines esse seruamus? Rapere enim & inuadere violenter aliena, nõ humanæ mansuetudinis, sed immanitatis est beluarum: quinimmo ipsis
B quoque deteriores sumus, qui in aliena impetum facimus. Illis enim hoc naturaliter insitum est, nos verò qui ratione honorati sumus, & tamen in eam quę præter naturam est, excedimus vilitatem: qua tandem venia digni esse poterimus? Considerantes igitur propositæ nobis philosophiæ mensuras, vel ad media peruenire properemus, vt & à supplicio liberemur futuro, & virtutum iter continuò carpẽtes, ad fastigia bonorum ipsa veniamus: quibus omnes nos contingat potiri, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia xxiij. *ex cap.* vj.

C *Considerate lilia agri quo modo crescunt, non laborant neque nent. Dico autem vobis quoniam nec Salomon in omni gloria sua vestitus est, sicut vnum existis.* Postquam de necessario disputauit cibo, & ostendit q̃ nec super hoc quidem nos oporteat esse solicitos, transit ad leuius. Neque enim ita per omnia vestimentum necessarium est vt alimentum. Cuius igitur rei gratia, nõ hic quoque eodem est auium vsus exemplo? Cur non ex auibus pauum nobis proposuit, aut cygnum, vel ex pecoribus agnum? Multa quippe ex hoc animantiũ genere sumere exempla potuisset. Quia scilicet vtrinque cumulum voluit exaggerationis attollere, & ab herbarum scilicet vilitate, quæ tanto tamen adornãtur decore, & ab illius pulchritudinis dignitate, quæ splendet in
D floribus: [minus enim exquisitę vestis ambitũ depreciaret, si ei non ornata solũ, verumetiam animata præponeret:] & idcirco postquam ista cõfecit, non iam lilia, sed agri illa fœnum vocauit. Et ne hac quidem appellatione contentus, rursus aliam quoq; illis addit vilitatem. *Quod*, inquit, *hodie est*: & nõ dixit, cras verò nõ est: sed multò adhuc inferius ac vilius: *& cras*, inquit, *in clibanũ mittitur*. Nec dixit deus illa vestit, sed, *deus illa sic vestit*. Vides certè multos exaggerationum cumulos, magnaq; elationis augmẽta. Hoc autem facit, vt eos magis magisq; castiget, propter quod intulit, *Quantò magis vos*: multam quippe hic sermo vim continet: q̃ enim dixit, vos, nihil egit omnino aliud, q̃ vt ostenderet, quanto genus humanum deus honore cumulauerit, quantam etiam eorum curam gerat salutis: ac si diceret, Vos, quibus rationalem animam dedit, corpúsq; formauit, vos, propter quos fecit omnia quæ videntur, propter quos misit prophetas, legemq; constituit, propter quos bona

Universidad de Deusto
Biblioteca

operatus est innumera, propter quos etiam vnigenitũ filium suum dedit. Et quum manifestè ista monstrauisset, meritò eos postea corripit, dicens: *modicæ fidei?* Talis est qui præcipit, non suadet solũ, sed & increpat, vt magis excitet audientes ad eorum quę dicuntur assensum. Per hæc verò nõ modò docet, nequaquam debere esse solicitos, sed nec obstupescere & admirari vestimẽtorũ luxum & sumptum, quandoquidem pulchritudo florum, & decor varius herbarum, ipsumq; omnino fœnum amictu tali inuenitur preciosius. Cur igitur ex his in superbiam mentis erigeris, in quibus perfacilè detineris etiam herba victoriam? Et vide quemadmodũ ab initio leue ostendat esse præceptum, dum per aduersa rursus, perq; illa quæ maximè timent, eos ab his deducit. Cùm enim dixit, considerate lilia agri: intulit: Non laborant. Igitur volens nos à laboribus liberare, hæc ipsa præcepit. Non itaque de his rebus non curare labor est, sed labor est profectò curare. Et sicut dicendo non seminant, haud semina excluſit, sed curarum onera decussit: sic etiam cum dixisset, non laborant, neq; nent: non opus, sed solicitudinem sustulit. Si autẽ Salomon ipse florum decore superatus est, & nõ semel aut iterum, sed tota prorsus illa, qua regnauit ætate. Nõ enim potest quispiam dicere, q̃ nũc quidem pulchritudinem florum splendore vestis æquauit, nunc verò candore eorum, vel fulgore superatus est, sed ne vna quidem die tanto est splendore decoratus. Hoc enim omnino significauit, dicendo: In omni regno suo: nec, ab vno quidem flore victus, alium verò inuenitur imitatus, sed omnibus pariter cessit: propter quod ait, sicut vnum ex istis. Quantum enim distat à veritate mendacium, tantùm illorum amictus, & horum quoq; florum discrimen interiacet. Si ergo ille, inquam, victum se esse confessus est, qui cunctos certè qui vnquam fuere reges claritate superabat: quando tu poteris vincere, vel proximus huic tantę pulchritudini aliqua ex parte consistere? Hic etiam nos admonet, ne huiusmodi ambiamus decorem. Respice nanque finem eius: in ignẽ post victoriam mittitur. Si autem erga hæc vilia, nec vllo prorsus digna sermone, neq; magno vsui necessaria tãtam prouidentiam creator ostendit: quando te negligere poterit atq; despicere, animal longè omnibus, quæ propter te vtique creauit, honoratius? Cuius verò rei gratia, tanto etiam herbas decore vestiuit? vt suam scilicet sapientiam creator ostenderet, copiamq; virtutis:

Psal. 18. a. vt vndiq; illius gloriam disceremus. Nõ enim cœli tantummodo gloriam narrant dei, verumetiam terra. Nã

Psal. 148. hoc quoq; Dauid ipse dicit in Psalmo: Laudate dominũ, ligna fructifera, & omnes cedri. Alia quippe de fructu, alia de magnitudine, alia de decore laudem creatori videntur emittere. Id autem ipsum maximas profectò designat diuitias sapientiæ, quando etiam in hæc quę sunt vtique vilissima (quid enim vilius quàm hodie quid esse, cras verò desinere?) tantum decoris effudit. Si igitur fœno dedit quod nulli vsui esset futurũ (quid enim ad ignis alimoniam florum pulchritudo cõfert?) quemadmodũ tibi non dabit, quod vtiq; necesse est ad vsum, qui illud quod omnibus rebus est vilius, tam abũdanter ornauit? Et hoc non ad aliquem, vt dixi, vsum faciens, sed diuitias suæ liberalitatis ostendens: multò magis te omnibus certè honoratiorem in his, quæ ad vsum pertinent, honorabit. Cùm igitur ostendisset plurimam esse erga homines prouidẽtiam dei, cumq; iam oporteret virgam eis correctionis adhibere, parce etiã istud exequitur: non enim infidelitatem eis imputat, sed fidei paruitatem. *Si enim*, inquit, *fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, deus sic vestit: quanto magis vos modicæ fidei?* Atqui omnia ista ipse operat̃: Omnia enim per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil: & tamen nusquam aliquid de se adhuc commemorat. Sufficiebat quidem ad ostẽdendam interim authoritatem suam dicere per singula quæq; præcepta: Audistis quia dictum est antiquis, ego autem dico vobis. Nequaquã ergo mireris, cùm etiam post ista vel occulit semetipsum, vel aliquid de se humilius enunciat. Vnum enim interim illud studet, vt facilius illi possint capere sermonem, perq; cuncta ipse demonstret, non se esse aduersarium quendam dei, sed consentientẽ & cõuenientem patri per omnia: quod cum hic quoq; fecisse perspicimus. Cùm enim tam multa iam dixerit, ipsum tamen adhuc solum & persæpe memorauit, sapientiam, prouidentiamq; eius admirans: vtpote omnium rerum curã gerẽtis, magnarum scilicet atque minimarum. Nam & cùm per Hierusalem iurare prohiberet, ciuitatem illam magni regis vocauit: & quando per cœlum, dei illud appellauit thronum. Et cùm de mundi administratione loqueretur, ipsi omnia prorsus adscripsit, dicẽs: Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Et in oratione nos docuit confiteri, quoniam ipsius sit regnum, & potentia, & gloria. Hic quoq; cùm de eiusdem prouidentia disputaret, & ostenderet, quemadmodũ etiã in minimis optimũ impleret artificiũ: qui fœnum, inquit, sic vestit: nec adhuc vspiam suum illum, sed eorũ patrẽ vocauit, vt & honore percellat: nẽve quum suum patrem appellauerit, indigne ferant. Sin verò de vilibus, necessariisq; rebus nõ oportet esse solicitos: qua tandem digni venia iudicandi sunt, qui curam suam multo precio coëmptis, & superfluis omnino rebus impẽdunt? immo qua erunt venia digni, qui nec somnum quidem capiũt, dum aliena diripiant? *Nolite ergo*, inquit, *esse soliciti, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt.* Vidisti nempe quemadmodum eos rursus, & amplius increparit, & manifestius docuerit, q̃ nihil vel oneroſum præceperit, vel molestum. Sicut enim paulò antè cùm diceret: Si diligitis diligentes vos, nihil eximium facitis: nam & gentes hoc faciunt: commemoratione gentilium eos ad id quod erat perfectius incitauit: ita nũc quoque eosdem adducit in medium, corripiens & ostendens necessarium se à nobis debitum flagitare. Si enim amplius nos quàm etiam scribas, atque pharisæos oportet efficere: qua pœna videbimur esse digni, qui non solum illos non vincimus, sed in vilitate quoque gentium permanemus, eorumq; pusillanimitatem imitamur? Verùm non vsque ad correptionem tãtummodo sermone progressus est, sed cùm eos seuerius castigasset, perq; hoc etiã suscitasset, plurimũq; in eis succendisset pudorẽ, consequenter illos aliunde solatur. *Nouit enim pater vester cæleſtis, quòd his omnibus indigeatis.* Nõ dixit, nouit de°, sed nouit pater vester: vt eos profectò ad spem certiorem vocaret. Si ergo est pater vester, & talis pater, nequaquam profectò patietur despici à se filios, mala vltima sustinentes, quando nẽ homines quidem patres hoc aliquando patiuntur. Sed aliam quoque præter hanc intulit rationem, dicendo quòd his omnibus indigeatis. Quod verò dicit, eiusmodi est: Nunquid superflua ista sunt, vt ideo iure contemnere queat? Atqui herbas quoque ne in superfluo quidem despexit ornatu: nunc autem ista necessaria sunt. Quam ergo tu opinaris causam tibi esse curandi,

Matt. 5. c. d.

Matt. 5. f.

Matt. 5. c.

Ibi. g.

Supra. 5.

hanc

hanc ego idoneam esse dico, quæ te ab omni liberet intentione curarum. Si enim dixeris, propterea me oportet esse solicitum, quia sunt necessaria: ego è regione respondeo, propterea non oportet te esse solicitum, quia sunt vtique necessaria. Si enim essent superflua, nō ita deberes de eorum præstatione considere: nunc verò quia necessaria sunt, prorsus non oportet ambigere. Quis enim pater inuenitur aliquādo, qui liberis suis ne necessaria quidē se non prestare patiatur? Igitur ob hoc quoq; proculdubio deus ista prestabit, quia nature creator ipse est, & satis plenè, quorum illa indigeat, agnoscit. Nam ne hoc quidem poteris opponere, quod sit quidem pater, sint etiam necessaria quæ à filiis requirūtur: ignoret autem ille, quòd in eorum simus indigentia constituti. Est enim omnino clarum, quòd deus qui naturam ipsam nouit, & eius creator existit: quiq; illam talem creando formauit, indigentiam quoque eius magis profecto prospiciat, quàm tu certè ipse qui huiusmodi necessitatibus coartaris. Nam ipsi vtique sic placuit, vt hanc indigentiam natura pateretur. Nequaquam erit ergo contrarius sin his, quibus ei opus esse decreuit, nec ille qui in tanta illam indigentię necessitate constituit, necessariarum eam rerū perceptione fraudabit. Nihil horū itaque curemus: neque enim curando quicquam amplius consequemur, nisi quod nosmetipsos solicitudinum angore distendimus. Cùm enim nobis & curantibus & non curantibus præstat, immo tunc magis, quando nihil hinc omnino curamus: quid tibi amplius solicitudo prestabit, nisi quod superfluam à te exigit vltionem? Neque enim quispiam ad conuiuiū iturus opulentū, de ipsius diei cibo se curare patietur. Nec ad fontem aliquis accedens, solicitudinem de sitis necessitate perpetietur. Nequaquam ergo etiam nos, cùm habemus liberalitatem, & prouidentiā dei cunctis omnino fontibus & cōuiuiis instructissimis affluentiorē, inopes nos putemus, nēue pusillanimes simus. Nā post illa quæ dixi, rursus aliud quoque argumentum super eiusmodi rebus fiduciam suggerens imponit, ac dicit: *Quærite autem primum regnum dei, & iusticiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis*. Postquam enim animos audiētium onere curarum leuauit, tunc eos etiam de cœli regione commonuit. Venit quippe vetera soluturus, & ad meliorem, veranq; patriam vocaturus: idcirco igitur cuncta perficit, vt nos à superfluis liberet, atque à terrena eximat affectione. Propterea etiam Ethnicorum memini dicens, quoniam hęc omnia gentes inquirunt, quorum videlicet erga præsentem vitam studium omne consumitur, quibus nulla prorsus cura est futurorum, nec cogitatio alia de cœlo: nobis autem ista non sunt principaliter requirēda, sed alia profectò. Neque propterea creati sumus, vt ederemus atque biberemus, vestèque tegeremur, sed vt placeremus deo, & bonis potiremur futuris. Sicut ergo negligenter & perfunctorie his studendum, ita etiam in oratione transitoriè postulanda, vt quæ non sint pręcipua, sed accessoria. Ideoq; dixit, Quærite autem primum regnum dei, & iusticiam eius, & hæc omnia adiicientur vobis. Non dixit dabuntur, sed adiicientur: vt scilicet disceretis horum quæ in presenti dantur, nihil esse omnino magnum, si futurorum magnitudini comparentur. Et idcirco nec peti illa quidem iussit, sed alia quidem solicitè postulari, illa verò his adiicienda esse præsumi. Quære igitur futura, sic enim etiam optimè præsentia cōsequeris: noli quærere quæ videntur, & ea absque ambiguitate percipies. Est quippe prorsus te indignum, vt super eiusmodi rebus interpelles deum. Qui etiam omne studium, totāq; curam pro illis ineffabilibus gerere debes bonis, valde teipsum dedecoras atque confundis, qui erga cupiditatem rerum fluxarum temetipsum impendis. Quo modo igitur, dices, nonne panem petere præcepit? Sed addidit, quotidianum: atque huic signanter adiecit, hodie: sic etiam hoc fecit loco. Non enim dixit, nolite esse soliciti: sed, nolite (inquit) soliciti esse in crastinū. Per quod certè & nobis libertatem donauit petendi, & animam nostram magis necessariis rebus affixit. Nam & illa ideo peti præcepit, non quia deus nostrarum precū indigeret admonitu: sed vt absque dubio disceremus, q̄ cum illius auxilio faciamus bona cūcta quæ facimus, & vt ipsa assiduitate poscendi ei nos familiares reddamur. Considerasti certè quemadmodum etiam per ista suaserit, quòd præsentia quoque ab ipso absq; dubitatione percipiant. Qui enim maiora prestat, multò magis tribuit & minora. Non enim propterea (inquit) dixi, nolite soliciti esse ac deposcere, vt vel fame deficiatis, vel nuditate deformes sitis: sed vt abūdè vobis etiā necessaria ista suppeterent: quod certè omnium maximè idoneum erat, vt illos posit attrahere. Nā sicut in eleemosyna dehortās eos sese hominibus ostētare, hac illis præcipuè ratione suadebat, qua docebat multò eis maiorem gloriam esse tribuendam, si eam ipsi vltrà nō quęrerēt. Pater enim, inquit, tuus qui videt in occulto, in conspicuo reddet tibi: ità hic quoq; abstrahens eos ab inquisitione presentium, hoc eis maximè suadet modo, quo non requirentibus multò abundantius dādum esse promittit. Propterea, inquit, iubeo ista non quæri, non ne accipias, sed vt abundanter accipias. Cūq; ea quæ tibi cōpetit honestate, cūq; conueniente vtilitate etiā præsentia consequaris, ne solicitudinibus afflictus, & curarū morsibus sępe discerptus, non modò istis, verumetiam spiritalibus bonis te facias indignum, ne & superfluam patiaris ærūnā, & quod est amplius, propositam tibi amittas coronam. *Nolite ergo soliciti esse in crastinū: crastin⁹ enim dies solicitus erit sibiipsi: sufficit diei malicia sua.* id est, miseria ipsa, atque contritio. An fortè non sufficit tibi illa sententia: In sudore vultus tui manducabis panem tuum: cur alium quoque addis curarum laborē, qui certè etiam à prioribus es sudoribus liberandus. Maliciam verò hic non malignitatem vocat, absit hoc enim: sed miseriam vel laborem & calamitates. Sicut enim cùm alibi dicit, Si est malicia in ciuitate, quam dominus non fecit: non auariciā significat, ac rapinas, nec eorū quicquam aliud omnino: sed eas profectò plagas, quæ diuinitus inferuntur, de quibus rursus loquitur per prophetā: Ego sum qui facio pacē, & creo mala. Neque enim hic maliciā voluit intelligi, sed pestilētias profectò & famē, cæteraq; huiusmodi, quæ mala esse putātur à plurimis. Est quippe iste mos, vt multi hæc mala esse pronuncient: sic enim & quinq; illarum prouinciarum sacerdotes, atq; diuini, quando arcę subiunxerūt boues, & absq; vitulis ire permiserunt, illatas à deo plagas, & mœrorē illum ac dolorē, quem de earū afflictionibus sentiebant, maliciā nominabant. Ita hic quoq; maliciā pro afflictione posuit, dicens: Sufficit diei malicia sua. Nihil enim perinde animam, vt solicitudo & cura excruciat. Sic enim Paulus ad amorē virginitatis accendens, consilium subministrat, dicens: Volo autem vos sine solicitudine esse. Quòd verò ait, crastinus dies solicitus erit sibiipsi: nō ipsum prorsus diem aliquid curare dixit, sed quia etiam ad imperfectū vulgus ei sermo est, volens expressius esse quod protulit, personam quandā

† his quæ ipse voluit.

Ad quid homo creatus.

Gene. 3. d.

Amos. 3. b.

Esa. 45. b.

1. Reg. 6. b.

1. Cor. 7. f.

Universidad de Deusto
Biblioteca

adscripsit tempori, iuxta multorum profectò ad illos morem locutus. Idipsum autem hic suadet consilio, *Luc.9.f. & 10.d.* quòd ad altiora progressus sanxit imperio. Nolite, inquit, possidere aurum, neque argentum, neque peram in via. Postquam enim hæc ipsa operibus ostendit, tunc etiam verbis firmiora præcepta constituit: vnde etiam receptu facilis sermo eius effectus est, quia scilicet operibus eius fuerat antè firmatus. Vbi hoc ergo per opera *Luc.9.g* monstrauit? audi ipsum loquentem: Filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. Neque hoc tamen solùm dixisse contentus est, verùm in discipulis quoque virtutis huius præstat splendoris documẽtum. Nam & cùm ipsos ad huiusmodi inopiam coarctasset, nullo eos indigere permisit. Considera verò eius admirabilem erga suos prouidentiam, & quẽadmodum omnes prorsus patres pietate dilectionis exuperet. Hoc enim, inquit, iubeo ob nihil aliud omnino, nisi vt vos liberem ab inanium afflictione curarum. Si enim & hodie cures de crastino, & rursus crastino ipso cures die, nõne superfluo ac nimio temetipsum deprimes onere curarum? Cur ergo cogis diem plusquam ipse sortitus est afflictionis accipere, & supra proprios eius labores etiam sequentis ei diei pondus imponis: & hoc cum nil istius adiectione fascis, alterius diei leuiora sis onera facturus laborum, sed tantum aggeras labores nequicquam? vt igitur eos acrius increparet, ipsum penè tempus animauit, & velut afflictum ab omnibus introduxit, quasi quod contra illos de imposita sibi afflictione superflua clamaret. Et reuera accepisti diem, vt ea quibus in ipso opus est cogitares: quã igitur ob causam curas ei etiam alterius adiungis? Nunquid enim non habet sufficiens onus, solicitudinem sui? cur igitur maiore illum opprimis fasce curarum? Quando verò ipse hoc lator legis enunciet, & qui de nostris certè cõscientiis iudicabit, considera quàm bonas spes ipse nobis ministret: quando vtique ipse testatur, quoniam vita ista sit misera, atque ita ærumnis variis onusta, vt in afflictionem, contritionemq; nostri vnius quoque diei cura sufficiat. Et tamen cùm tanta nobis dicuntur ac talia, nos nihilominus horum solicitudinem gerimus: de cœlo autem nihil omnino curamus, sed rerum ordinẽ per cuncta peruertimus, contráque præcepta Christi vtrinque pugnamus. Itaque diligenter hæc ipsa considera. Nolite, ait, præsentia ista prorsus inquirere, nos hæc sola etiam absque intermissione sectamur. Quærite, inquit, & semper & sola cœlestia. Nos verò ne vnius quidem horæ spacio illa perseueramus inquirere: sed quantam in his quæ ad corpus necessaria sunt, curam ostendimus, tantam in spiritalibus habemus incuriam, immò longè etiam maiorem: sed nequaquam nobis semper prosperè ista prouenient, nec perpetuo impunita huiusmodi licentia relinquetur. Ecce enim contemnimus decem diebus, ecce triginta, ecce iam centum: nónne iam erit prorsus necesse in manus iudicis incidere? Sed habet consolãtionem quandam ipsa dilatio. Et quẽnam ista consolatio est, quotidianis prorsus diebus pœnam expectare & supplicium? Quòd si cupis cõsolationẽ aliquam de hac dilatione percipere, correptionem de pœnitentiæ dolore tuo magno commodo arripe. Si enim ex dilatiõe pœnę aliquod tibi putas esse solatium, multò magis lucrum est nũquam in illud supplicium deuenire. Quod igitur est longè præstantius, futuri hac dilatione iudicij ad totam imminentis pœnæ deletionem vtamur. Neque enim aut onerosum aliquid, aut molestum est imperatum: sed sic facilia cũcta prorsus ac leuia, vt si afferamus promptam solummodo voluntatem, omnia efficere possimus, etiamsi peccatis obnoxij fuerimus innumeris. Nam & Manasses sce- *4.Reg.21. & 2.Para. 33.per totũ.* lera multa commiserat, quippe qui etiam in sanctos manus suæ crudelitatis extendit, & abominanda in templo dei simulachra constituit, & ciuitatem homicidiis impleuit, multaq; alia perpetrauit, maiora prorsus q̃ vt videretur venia posse donari. Veruntamen post tot ille, tãtaq; flagitia ab omnibus est mũdatus, ac ablutus. Quo autem istud efficit modo? Pœnitẽtiæ profectò fletu, & studio volũtatis. Nõ est quippe, nõ est aliquod omnino peccatũ, quod nõ cedat pœnitentię virtuti, immo gratię dei: qui cum ad meliora conuertimur, continuò nobis cooperator efficitur. Si enim bon° esse malueris, qui prohibeat nullus omnino est: immo est quidẽ diabolus prohibens, sed profectò nil poterit te eligente meliora, magis autem hoc deo tibi in adiutorium copulante. Quod si tu certè nolueris, retroq; receſseris, quinam ille te tutabitur? Non enim necessitate ac violentia, sed cum tua te vult voluntate saluare. Si enim tu serum habens te odio habentem, ac semper horrentem, sæpe etiam recedentem à te, atque fugientem, nequaquam iam illum comprehendis ac retines, & certè cùm obsequio eius indigeas: multò magis deus, qui nõ propter suam aliquam necessitatem, sed omnia propter tuã facit salutem, non vult te violenter retinere: quemadmodum è regione si solam ad placendum ei ostenderis voluntatem, nunquam te ille destituet, quantalibet aduersus te diabolus moliatur. Nos ergo nosipsi causa nostrę perditionis existimus: non enim instanter ad eum accedimus, non interpellamus assiduè, non rogamus quemadmodum pro tanta est dignum causa rogare: sed & si eum adeamus, aliquando ita facimus hoc, quasi non desideremus accipere: neq; cum ea fide qua congruit deprecantes: sed oscitantes prorsus, ac tota mente torpẽtes, ea quæ videmur postulare negligimus. Et certè vult se à nobis exigi deus, & ob id gratias tibi magnas habet. Solus enim iste debitor gratiam habet cũ ab ipso exigitur: & quæ non mutuo dedimus, reddit. Et si vehementius quidẽ viderit instare exigentem, etiã illa quæ à nobis non accepit, largitur. Si verò languidius nos petamus, ipse quoque liberalitatem suam differt, nõ quia præstare nolit, sed quia nostra illum delectat vehemens exactio. Et propterea tibi aliud quoque posuit *Lucæ.11.a* exemplum: nunc illius amici, qui noctu instabat petendo panem: nunc iudicis neq; deum timentis, neq; hominem omnino reuerentis. Nec verò tantummodo vsq; ad exempla peruenit, sed ipsis quoque operibus ostẽdit, cùm scilicet Chananęam illam mulierem magno certè dono impletam remisit. In hac verò euidenter ostẽdit, quoniam deus etiam illa quæ nobis parata nõ sunt, dare possit, si vehementius postulentur. Non, inquit, est bonum tollere panem filiorum, & dare canibus: & tamen dedit, quia illa etiam vehementer exegit. Per Iudæos verò è regione monstrauit, quia desidiosis nec il- *Mat.15.* la quidem tribuat, quæ eis fuerant prępparata. Itaque illi acceperunt nihil, immo etiam propria perdiderunt. Et ideo isti quia minimè quæsierunt, ne sua acceperunt quidem: illa verò quia violenter incubuit, etiam aliena potuit vendicare, & rem filiorum accepit canis: tantũ quippe bonum est sedulitas assidua. Nam tametsi canis sis, si instes & vrgeas, anteponeris filio desidi & ignauo. Quæ enim amicicia non effecit, ea confecit importuna interpellatio. Noli ergo dicere quòd tibi sit inimicus deus, teq; omnino nolit audire. Citò tibi respondebit

pondebit.si assiduè illum,&(vt ita dixerim)molestè interpellare non desinas: & si non ob amicicium,at propter sedulitatem istud efficiet:& neque inimicicia neque importunitas,neque aliud quicquam impedit. Nec dicas,non sum dignus audiri,& idcirco non oro:nam & Chananæa illa etiam talis fuit, sed nihilominus impetrauit.Nec dicas,& multum peccaui,& non possum ad me iratum vocare:non enim meritum tuum deus, sed solam interim considerat volūtatem.Si enim iudicem non timentem deum, neque homines erubescentem vidua inflexit, multò magis bonum iudicem interpellatio assidua. Et si igitur non fueris amicus,& si non ea quæ tibi competere videntur, expostules, & si bona patris luxuriosus absumpseris, longumq; temporis à facie eius abfueris:& si degener, atq; omnium prorsus extremus,& indignantem illum iratumq; conuenias,incipe tantummodo orare,atque ad ipsum redire, & recipies profectò cuncta, & confestim omnem iram pœnamq; restingues.Sed ecce(inquis)oro,& nihil proficio. Non enim ita postulas, quemadmodum illos legimus postulasse. Chananæam dico, & amicum nocte pulsantem, & viduam iudici frequenter molestam,& filium qui patris cuncta decoxerat: si enim sic orasses,proculdubiò celeriter impetrasses.Nam etsi à te accepit iniuriam,tamen pater est:& si iratus est, tamen amantissimus filiorum est,& vnum est tantummodo quod requirit: non exigere de iniuriis vltionem, sed te videre ad meliora cōuersum,sibiq; iugiter supplicantem. Vtinam nos ita erga illum arderemus,vt illius viscera nostri charitate inflammentur. Sed tantummodo occasionem iste ignis requirit, & si modicam scintillam ipse præbueris, ingentem omnino flammam beneficiorum in te eius accendes. Non enim quia iniuriam accepit, irascitur: sed quia tu es author iniuriæ,per quam etiā velut ebrius despis.Si enim nos cùm simus maligni, iniuriam accipientes à filiis, tamen pro illis dolemus: multò magis deus qui nullam omnino sentit iniuriam, pro tuo tātū cōmodo qui illam facere ausus es, irascitur. Nā si nos, qui secundū naturam diligimus filios, satis tamen profectò eos diligimus: multò magis ille diligit,qui diligit vltra naturam.Sed etsi obliuiscatur, inquit, mulier infantem vteri sui, ego tamen non obliuiscar tui. Accedamus igitur ad eum, atq; dicamus: Etiam domine, nam & canes edūt de micis, quæ cadunt de mensa dominorum suorum.Accedamus, inquam, opportunè & importunè, immo vero nūquam contingit importunè accedere: importunum quippe est,si non assiduè eū adeamus. Eum enim qui cupit semper largiri,semper opportune oramus. Sicut enim respirare importune omnino nunquā est,ita etiam non quidem petere,sed non petere potius importunum est.Sicut enim respiratione hac iugiter indigemus, ita etiam eo quod à deo præstatur auxilio.Quod si voluerimus,facilè illum ad nos poterimus inflectere.Et hoc propheta declarans, atq; ostēdens deum promptum esse semper ad beneficia largiēda dicebat, sicut diluculum paratum inueniemus eum. Quotiescunque enim venire, & ad illum voluerimus accedere,expectatas ab illo esse preces nostras cōtinuò sentiemus. Si verò nihil de redundante illo fonte virtutis haurimus,nostra est omnis culpa,non fontis.Hoc etiam Indæis imputando dicebat:Misericordia mea vt nubes matutina,& sicut ros diluculo cadens.Quod verò dicit,huiusmodi est:Ego quidem,quæ à me petenda erant, cuncta largitus sum:vos vero quasi quidā ventus Jvrens exortus & nebulā & rorem dispellit & occu-

lit:ita prę nimia malignitate vestra facitis immensæ liberalitatis dei dona cohiberi,quod tamen ipsum dispēsatio prouidentiæ est. Cū enim nos viderit indignos beneficiis, beneficia sua continet, ne nos vtiq; desides faciat,non dignè inquirentibus largiendo.Si verò paululum in meliora mutemur, & vel tātulum quidem, vt nos saltē peccasse agnoscamus, supra q̄ omnes fontes subitò ebullit,copiosius q̄ omne prorsus pelagus effunditur.Quantoq; amplius acceperis, tantò ille plus gaudet,& hoc ipso ad dandum plura consurget:diuitias enim suas nostram esse ducit salutem,& ipsam dandi petentibus largitatem:quod certè dicebat Paulus, Qui dites est in omnes & super omnes, qui inuocant illū:nō enim, nisi quando non postulamus, irascitur:tunc etiā nos solum,quando nō poscimus, auersatur. Propterea enim & pauper factus est, vt nos diuites faceret: & illa omnia sustinuit,vt nos ad petendum plenius incitaret. Nequaquā igitur desperemus, sed habētes tot occasiones salutis,spesq; meliores,etiāsi quotidie peccemus,accedamus tamen rogantes,proq; delictis assiduè veniā deprecemur. Sic enim & ad peccandū efficientur absq; dubio tardiores, & diabolum repellemus,& dei in nos misericordiam prouocabimus, & bona consequemur futura,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Rom.10.b

Luc.15.c

Esa.49.d

Matt.15.c

Osee.6.b.

Ibidem.

Isol.

Homilia xxiiij. *ex capite* vij.

Nolite iudicare, ne iudicemini. Quid igitur, non debemus arguere peccantes? Nam & Paulus idem hoc dicit, immo ipse rursum Christus per Paulum: Tu quid iudicas fratrem tuum? Et tu quid spernis fratrem tuum? Et,tu quis es,qui iudicas alienum seruum?Et iterum: Nolite ante tempus iudicare,quoadusque veniat dominus.Quemadmodum igitur alibi dicit:Argue,obsecra,increpa?& Alibi: Peccantes coram omnibus argue? Et Christus quidem in euangelio præcipit:Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum:& si te audierit, lucratus es fratrem tuum: si verò non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum:quòd si non audierit, dic Ecclesiæ. Et certè tam multos constituit increpantes,& non increpantes modò, verumetiam punientes, cum eum qui nullum horum vellet audire,quasi Ethnicum & publicanum esse præcipit: quemadmodum verò illis etiam claues dedit? Si enim iudicaturi omnino non erunt, priuabuntur omnium potestate, & frustra illam acceperunt ad ligandum atque soluendum.Nam & aliter si hæc peccandi impunitas obtineret,cuncta pariter disperirent, & quæ in ecclesiis sunt, & quæ in vrbibus,& quæ in domibus singulorum. Nā & dominus seruum, & domina ancillam, & filium pater,& amicū amicus nisi iudicauerint, ad maximū omnino incrementum sui vicia cuncta peruenient. Et quid dico amicus amicum?Nisi ipsos quoque iudicemus inimicos, nunquam poterimus omnino inimicicias dissoluere,sed absque vllo prorsus ordine,ac distinctione meritorū permixta erunt omnia,atq; confusa. Quidnā hoc sit ergo quod dictū est, diligentius pōderemus, ne aliquis hęc remedia salutis,ac leges pacis,existimet subuertionis,ac confusionis esse leges. Et prudētibus quidē ex his quæ sequuntur lucidissimè virtutem istius legis ostendit,dicendo:*Quid vides festucam quæ est in oculo fratris tui,trabem autem quæ est in oculo tuo non vides?* Si verò plurimis tardorum istud videatur obscurum, plenius idipsum elucidare tentabimus. Hic enim (vt apparet) nō

Rom.14.b.
Ibidem.a.
1.Cor. 4. a.
2.Tim.4. d
1.Tim. 5.c
Matt. 18.b.
& Luc.17.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

generaliter peccata omnia prohibuit iudicari, nec prorsus omnibus istius rei abstulit potestatem: sed his profectò solis, qui cùm flagitiis abundent innumeris, alios de leuissimis quibusque delictis tota temeritate condemnant. Videtur autem mihi etiam hic Iudæos notare, qui de paruulis quoque omnino culpis accusatores amarissimi proximorū, ipsi nihilominus sua nec
Mat. 23. a. maxima quidem crimina cohibebant. Quod eis etiam in fine euangelij dominus exprobrat: Alligatis, inquit, onera grauia & importabilia: ipsi autem digito non vultis ea mouere. Et decimatis mentham, & cyminum, & anethum: & dereliquistis quę grauiora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. Ergo in istos quoque sermonem videtur extendere, vt scilicet ante eos compescat & comprimat, quia ausuri erāt accusare discipulos. Et si enim isti nihil tale peccauerant, sed tamen illis videbantur esse delicta: vt non obseruare sabbatū,
Matt. 23. c. vt vesci manibus illotis, ac publicanorum interesse cōuiuiis: quod alibi quoq; culicem ait, excolantes, camelū autem glutientes: hic verò de his constituit & legem, quæ in commune seruetur. Nam & beatus Paulus Co-
1. Cor. 4. a. rinthios non omnes iudicare prohibuit, sed eos qui audebant iudicare meliores, & in causa non manifesta. Non enim vetuit eos corripere peccantes, neq; citra discrimen omnes tunc increpauit: sed discipulos profectò, qui de doctoribus iudicabant, & cum ipsi mille essent malorum rei, insontibus detrahebant: quod hic quoq; Christus notauit, nec simpliciter notauit: sed eis plurimum etiam incussit timorem, ineuitabile supplicium comminando, atq; dicendo: *In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis.* Non enim illum condemnas, inquit, sed temetipsum profectò condemnas, & facis tibi terribilius esse iudicium, cogisq; aduersus te dili gentissimam fieri etiam de minimis vltionem. Sicut enim in venia peccatorum promerenda, à nobis principia sumuntur: sic etiam in ipso iudicio, à nobis condēnationis mensura procedit. Nec enim oportet exprobrare delictum, neque illum qui peccato aliquo sit præuentus insolenter obruere, sed clementer monere: nec persequi iurgio, sed iuuare consilio: nec cum insolentia in eum erigi, sed cum dilectione corrigere. Non enim illū, sed te profectò extremo adiicis ipse supplicio, non ei vtiq; parcendo, cùm oportebit de illius delictis ferre sententiam. Videsne quemadmodum duo ista mandata leuia sint, & obedientibus ingentium causa existant bonorum, sicut è regione inobedientibus ingentium malorum? Qui enim remisit proximo, se priusquā illum reatibus liberauit, nihil laborans, cum vtiq; parcens atq; ignoscēs de peccatis alterius iudicaret, magnum sibi indulgentię thesaurum tali sententia recondendo. Si igitur fornicatus fuerit, inquis: non ei dicam ꝙ malum sit fornicari, neque corrigam increpatione lasciuum? Corrige quidem, sed noli vt hostis, neque vt inimicus exigens vltionē, sed vt medicus remedia profutura conficiens. Non enim dixit, Noli cohibere peccantem: sed, noli vtiq; iudicare: hoc est, noli effici iudex amarus. Nam & aliter non de magnis, desperatisq; criminibus, quod paulò antè præmisi: sed de illis id dictū
†non videtur esse crimina]. est, quę † videntur crimina esse, cùm non sint;]propter quod ait, Quid autem vides festucam quæ est in oculo fratris tui, trabem autem quæ est in oculo tuo non vides? Quod certè nunc plurimi faciunt, qui si viderint monachum habere superfluum vestimentum, legem illam dominicam impudēter obiiciunt, cùm mullies ipsi aliena diripiant, & quotidie auaricię crimen exerceāt.

Et si eum cibo vti viderint largiori, accusatores existūt amari, ipsi quotidie crapulati atque temulenti: ignorātes, ꝙ cum propriis admissis hinc quoque sibi congregent maius incendium, omniq; semetipsos excusatione denudent. Vt enim diligentius peccata examinentur tua, legem primus ipse posuisti, sęuerius de his quę proximus peccauerat iudicādo. Ne igitur graue esse credideris, si talia sustineas etiam ipsi supplicia, *Hypocrita, eiice primum trabem de oculo tuo.* Hic iam iram vult monstrare plurimam, quam habet in eos qui ista cōmittunt, Quotiescunque enim voluerit ostendere aliquod magnum esse peccatum, magnamq; etiam propter illud & pœnam & iram, à conuicio facit correctionis exordium. Sicut ergo & aduersus illum qui à conseruo suo cētum denarios exigebat, cum indignatione dixit: Serue nequam, omne debitum dimisi tibi: ita hic quoque, ait, hypocrita. Non enim pietatis est tam rigida hæc aduersus delicta sententia, sed inhumanitatis. Et personam sibi quidem dilectionis imponit: opus autem maliciæ implet extremæ, dum falsa proximo opprobria affigit & crimina, & inuadit locum magistri, cùm non sit dignus tenere discipuli: propter quod illum etiā hypocritam nominauit. Qui enim tam acer, inquit, in alienis fuisti, vt etiam exigua denotares, quēadmodum in tuis tam negligens extitisti, vt etiam magna transcurreres? Eiice primū trabem de oculo tuo. Vides certè quia nō vetuerit iudicare, sed iusserit eiicere primum de oculo proprio trabem, & tunc aliorum errata corrigere: nam & sua vnusquisq; facilius cognoscit, q̄ vtiq; cæterorum: & maiora citius prospicit, q̄ minora: & seipsum magis amat profectò, q̄ proximum. Itaq; si alterius curam gerens id facis, temetipsum antè curato, in quo & manifestius inuenitur peccatum, & grandius. Sin autem temet ipsum contēnis, ac despicis: liquet omnino, quòd fratrem tuum ipse odio iudices, nō studio disciplinæ: nec emēdare illū cupias, sed notare. Quòd & si oportet huiusmodi aliquē iudicare, non tamen à te hoc fieri debet, verū ab eo qui nihil tale cōmisit. Quia enim magna philosophiæ dogmata & excelsa constituit, ne quis diceret, quoniā in talibus philosophari sermone prōptissimū est: volens monstrare fiduciam cōscientię, & ꝙ in nullo sit horum quæ dixit obnoxius, sed ꝙ cuncta omnino perfecerit, hanc comparationē consequenter inseruit: siquidē ipse quoque postea erat iudicaturus, dicendo: Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ: sed nō *Matt. 23.* erat eorū reus, de quibus alios iure culpabat: neq; enim aut festucā eximebat, aut trabē in oculis gerebat, sed ab his omnibus purus & mūdus, aliorū peccata correxit. Non enim debet aliquis condēnare alterū, cùm ipse sit reus. Et quid miraris, si dominus posuit hanc legē, quæ etiam à latrone seruata est, qui in cruce dicebat ad socium suum: Neque tu times deum, qui in eadē dānatione es? Protulit enim vocem Christi omnino sententiæ *Luc. 23.* consonantem. Tu verò quidem tuam trabem non modo non eiicis, sed ne sentis quidē: fratris verò non modò vides, sed & iudicas, & eiicere conaris. Velut si aliquis sæuissimo hydrope, vel quolibet immedicabili lāguore constrictus, hunc quidē etiam negligat, eū verò culpet, qui exiguum in aliqua corporis sui parte nō curet tumorem. Si verò malū est propria peccata nō cernere, duplex iam aut triplex malū est iudicare alios, & in suo oculo trabem absq; dolore gestare. Omne quippe est grauius trabe peccatum. Hoc est ergo quod per hæc, quæ sunt dicta, præcepit, ne scilicet ille qui mille est viciis obnoxius, acriorem se iudicem in aliorum ve

lit

Universidad de Deusto
Biblioteca

lit præbere delictis: & præcipuè si hæc esse inueniantur exigua, non scilicet arguere alterum prohibẽs atq; corrigere, sed dissimulare propria negligẽter,& insultare impudenter alienis. Siquidem ad magnam istud proficeret malignitatis augmentum, & duplex malum iniquitatis inferret. Nam quicunque studet sua quidem, etiam cùm sint magna, negligere: aliena verò amarius delicta discutere, etiã paruula videlicet, ac vilia, duplex sibi importat incommodum: tum quidem propria negligendo, tũ verò inimicicias in se, ac simultates omnium commouendo, atque ad extremam omnino feritatem, duriciãq; cordis semetipsum semper acuendo. Postquam igitur hæc cuncta sanctione saluberrimę huius legis exclusit, aliud quoque præceptũ intulit, dicens: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas [vestras]*
Matt. 10. c *ante porcos.* Atqui in consequentibus præcepit, Quod au B distis in aure, prędicate super tecta: sed ne hoc quidem mandatum aduersatur priori, nec indifferenter omnibus prædicari iussit, sed his quos doceri oporteret, præcepit cum fiducia prædicari. Canes autem hic significat homines in impietate viuẽtes immedicabili, spẽmque omnino conuersionis in melius non habẽtes. Porcos verò, in luto infrænis luxuriæ iugiter commorantes, quos sanè omnes huiusmodi doctrina pronunciauit indignos. Hoc ergo & Paulus adstruens, ait: Animalis autem homo non percipit ea quæ sunt spiritus
1.Cor. 2. d. 1.Cor. 8. a. dei, stultitia enim est illi. Alibi quoque corruptionem vitæ causam esse dixit, quo minus recipiantur dogmata perfectiora: propter quod iubet ne huiusmodi hominibus fores pandamus: fiunt quippe magis, postquam dicerint secreta, feroces. His enim qui benigno sunt animo atq; prudẽti, honestissima apparent, cum fuerint reuelata: imprudentes verò ac imperiti magis ea ignoC rata reuerentur. Quia verò discere illa naturali ratione non possunt, saltem præ ignorantia reuereantur. Neque enim porcus aliquando nouit, cuius sit precij margarita: & hic ergo, quia nescit, ideo nec videat, vt ne conculcet quæ non nouit. Nihil enim hinc affertur amplius his qui eiusmodi sunt, & tamen audiunt, nisi noxa cumulatior. Siquidem ab illis & sancta temerantur, nescientibus vtique cuius illa sunt meriti, & ipsi desperatius insolescunt, contraq; nos potius armantur. Hoc est enim quod ait: *Ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi dirumpant vos.* Sed adeo fortia esse debebant, inquis, vt etiam vbi semel edocta sint, inuicta maneant, nec præbeant contra nos aliis ansas. assentior. Sed illa non præbent, sed quòd ipsi sunt porci. Sicut etiam calcata brutorum pedibus margarita, non ideo quia vilis est conculcatur, sed quia in porcorum incidit vilitatem. Et bene ait, Conuersi dirumpant vos. Modestiam e- D nim simulant, vt secreta condiscant: cùm verò didicerint, repentè alij ex aliis effecti irrident, insultant, atque illudunt, quasi quadam à se arte deceptis: propterea & Paulus Timotheo dicebat: Quem & tu deuita,
2.Tim.4.c. valde enim restitit verbis nostris. Et rursus alibi: Et
Ibidem a hos deuita: & iterum, Hęreticum hominem post vnam
2.Tim.3.b. & secundam correptionem, deuita. Non enim ex his
Titum.3.c. armantur, sed eorum occasione superbius efferuntur, atque insolentia fœdiori complentur: & ideirco non exiguum lucrum est in sua illos ignorantia permanere: non enim adeo despiciunt. Si verò discant, geminum est omnino damnum, cùm certè & ipsi nihil inde fructificent, immo magis magisq; lædantur, & tibi negocia ac pericula mille commoueant. Audiant hoc loco illi qui impudenter omnibus, ac temerè copulan-

tur, despicabilia ea quæ sunt reuerenda, facientes. Nam & mysteria ideo clausis ianuis celebramus, & eos qui nondum initiati sunt, adesse prohibemus, non quia infirmitatem mysteriorum aliquam deprehendimus: sed quia ad participationem eorum illi adhuc quos arcemus, infirmi sunt. Propter quod etiam ipse multa ad *Mat. 13. b.* Iudæos in parabolis differebat, quoniam non videbãt *& Mar. 4 b* videntes: propterea iusit & Paulus scire nos quemad- *Coloss. 4. b.* modum debeat vnicuique responderi. *Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.* Quia enim magna mirandáque præcepit, & passionibus esse liberos iusserat, ad ipsum quoque cœlum omnino adduxerat docendo, vt studerent non angelis, neque archangelis, sed ipsi omnium domino, inquantum possibile est, esse consimiles. Discipulos verò non modò ipsos ista perficere, verumetiam alios emendare præceperat, & malos omnes, atque iustos iusserat discerni, qui canes, & qui non canes. Multum autem est in hominibus occultum: ne dicerent, quia importabilia sunt ista prorsus, ac dura. Nam & in consequentibus Petrus ait tale quidpiam: Quis potest saluus esse? Et rursus idẽ: *Ibidem. b.* Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nube- *Infra. 19. d.* re. Ne igitur hic quoque similia proferrent, quanquam etiam in præcedentibus ostenderit facilia esse præcepta, multas proferens omnino sententias, & sanè tales, quæ illis sufficerent suadere: hic tamen etiam ipsius facilitatis infert coronidem, non leue aliquod laboribus eorum genus consolationis inueniens, auxilium scilicet dei, quod orationum perseuerantia promeretur. Non solum, inquit, vos oportet studere virtutibus, sed ad tantum opus, diuinum quoque aduocare præsidiũ. Veniet enim prorsus, atque aderit, & vobiscum certa- C mina ipsa tractabit, ac facilia vobis cuncta perficiet. Propterea, & petere præcepit, eisq; se daturum spopondit: nec tamen obiter postulare iusit, sed cum sedulitate multa & magna intensione: hoc est enim quod ait, Quærite: siquidem ille qui quærit aliquid, cuncta profectò alia mente proiiciens, vnum intendit illud quod solum requirit, ac præsentium rerum nihil omnino cõsiderat. Norunt certè illud quotquot vel auro, vel seruis, vt plerunq; contingit, amissis, experti sunt hãc quã dico diligentiam requirendi. Ex eo quidem quod ait, Quærite, istud ostendit: ab eo verò, quod dixit, Pulsate: vehementer accendi, & ardere prorsus mente præcepit. Noli ergo homo sponte concidere, nève inferius studium impende virtuti, quàm cùm aurum requiris amissum: illud enim frequenter requirens, nequaquam forsitan reperis, veruntamen cum omnino nescires an inueniri posset quod fuerat amissum, omnes nihilominus perscrutandi excogitas modos. Hic vero etiã sponsionem Christi tenens, quod absque dubio si quæsieris, accipias, ne minimam quidem partem illius studij conaris ostendere: quod si non continuò acceperis, ne sic quidem desperare te conuenit. Propter hoc quippe ait, pulsate: vt ostenderet, quia & si non continuò aperuerit, te nihilominus oporteat ad ianuã permanere. Si verò, inquit, meæ non vis credere sponsioni, crede vel huic quod à me profertur exẽplo. *Quis, ait, ex vobis est pater, quẽ si filius suus petat panẽ, nunquid lapidem porriget ei?* Ab hominibus quidẽ cũ aliquid crebrò exposcis, & molestus omnino, & onerosus videris: deum verò quãdo id non facis, tunc amplius, vt tibi indignetur, accendis. Si verò permaneas postulando, etiã si non continuò accipias, accipies tamẽ: propterea quippe ostiũ clausum est, vt tu ad pulsãdũ iducaris: ideirco nõ celeriter annuit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt tu diutius inquiras. Permane igitur in quærẽdo atq; pulsando,& absque ambiguitate percipies. Ne enim dicerem, quid si petiero, neq; accepero? vt te securum redderet, parabolica locum ratione concluſit, de communibus certè rebus ſententias proferendo, & exẽplis hominum ad impetrandi te fiduciam nutriendo: perque iſta monſtrando, ꝙ non ſolum petere oporteat, verum etiam illa tantummodo, quę ſola ſunt poſcenda depoſcere. Quis enim eſt, inquit, ex vobis pater, quem ſi filius ſuus petat panem, nunquid lapidem porriget ei? Itaque & ſi non accipis, quia lapidem petis, idcirco non accipis. Nam & ſi filius ſis, non tamen tibi ſufficit ad omne quod poposceris impetrãdum, ſed hoc ipſum eſt quod obſtat quo minus accipias, ꝙ cùm ſis filius dei, ea quæ tibi non expediunt, deprecaris. Et tu igitur noli aliquando petere, ſeu quærere ſecularia, ſed ſpiritalia omnia, & prorſus accipies. Nam & Salomon quandoquidem po-
1.Reg.8.& 9.A. poſcit ea quę oportuit poſcere, vide q̃ celeriter acceperit. Duo igitur adeſſe oportet oranti, vt ſcilicet & vehementer petat, & illa quæ petẽda ſunt. Quia & vos, inquit, cùm patres ſitis, rogari tamen expectatis à filiis: & ſi inutile aliquid petierint, dona veſtra cohibetis. Si verò illi quod eſt petẽdum, & vtile poſtularint, annuitis atque præſtatis. Et tu igitur iſta conſiderans, nõ deſiſtas, donec accipias, donec inuenias, ne recedas: nec omnino abeas, quoadusque clauſa reſerentur. Si enim cum hoc ſtudio mentis acceſſeris, & dixeris, niſi accepero nõ recedam, prorſus accipies: modò ſi talia poſtulaueris, quæ & illum qui petitur dare deceat, & accipere tibi qui precaris, expediat. Quæ verò iſta ſunt? ſi ſcilicet ſpiritalia cuncta depoſcas. Et primò quidem his qui in te peccauerant, incunctanter remittas, ac tum demum accedas ad tibi quoq; veniam poſtulandã, atq; ſine ira & diſceptatione ſanctas ad deum manus eleues: ſi ergo ſic petierimus, accipiemus profectò. Quẽadmodũ verò nunc petimus, riſus quidem eſt noſtra petitio, & riſus non ſobriorũ hominum, ſed temulẽtia lauciorũ. Quid ergo, inquis, quãdo ſpiritualia petiero, nec tamẽ ea fuero conſecutus? Nõ ſtudioſè proculdubiò poſtulaſti, aut teipſum feciſti qui acciperes indignum, aut certè petere celeriter deſtitiſti. Et cuius, inquies, rei gratia nõ dixit quæ debeant poſtulari? Et quidẽ cũcta dixit in his quæ prius memorata ſunt, & oſtẽdit pro quib⁹ oporteret rogari. Noli ergo dicere, acceſsi ad petendum, nec tamen accepi. Nequaquam enim per deum ſtat quo minus acceperis, qui adeò diligit, vt etiam patres ſuperet: & quidem tantum ſuperet, quantum ipſa bonitas vicium ſuperat. *Si enim vos*, inquit, *cum ſitis mali, noſtis dona bona dare filiis veſtris: quanto magis pater veſter cœleſtis?* Hæc verò dixit, non vituperans humanam naturam, neque mortalium genus malum eſſe pronuncians, ſed ad exprimendum bonitatis inter deum atque homines pergrande diſcrimen, amorem patrum malignitatem vocat: tãta quippe eſt in illo excellentia charitatis. Vidiſti etiam argu-
†non repudiandũ.] mentum †occultum, quod potuit etiam nimia deſperatione deiectum, ad ſpes ſubleuare meliores. Nam hic quidem ſub exemplo patrum, redundantiam diuinæ
Supra. 6.A benignitatis oſtendit: in ſuperioribus verò à maioribus quę donauit, ab anima videlicet, & corpore, quib⁹ nos creator profectò compoſuit, & nuſquam adhuc caput ipſum bonorum, neque ſuam præſentiam adducit in medium. Qui enim filium ſuum pro nobis ad occidendum dedit, quemadmodum nobis non cuncta donabit? Nondũ enim erat ad vlteriora progreſſus ſed Pau-
Rom. 8. f. lus quidẽ hoc ita ponit, ac dicit: Qui proprio filio ſuo A non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum: quo modo non etiam cum illo omnia nobis donabit? Ipſe autem adhuc eis de humana vult conuerſatione diſſerere: deinde oſtendens, quoniam nec orationi ſolùm debeant fidere, ea quæ in ipſis ſunt negligentes, neque rurſus cùm virtuti ſtudent, ſuo ſolum confidere ſtudio & diligentia, ſed diuinum quoque adiutorium poſtulare, & ea quæ ipſorũ ſunt pariter inferre: * vtrũque iſtud frequenter inculcat. Nam & ſalubriter multa cum admoniſſet, eos orationi docuit inſiſtere: & cum orare docuiſſet, rurſus ad eorum quę agenda ſunt cohortationem reuertitur: à quo iterum rediit ad docendum, quòd oporteat frequenter orare, dicendo, Petite, quærite, atque pulſate: & ab illo rurſum ad id quod oporteat ipſos quoque eſſe virtutis ſtudioſos. *Omnia ergo,* B inquit, *quæcunque vultis vt faciant vobis homines,* * *hæc & vos facite illis.* Hoc autem dicit, in breui cuncta replicans, & oſtendẽs compendioſam rem eſſe virtutem, ac facilem omnibus atque manifeſtam. Neque ſimpliciter ait, quęcunque vultis: ſed, omnia ergo quæcunque vultis. Hic enim, ergo, iſtud non ocioſè poſuit, ſed ſignanter: ac ſi diceret, Si ergo cupitis audiri, præter illa quæ dixi, etiã iſta perficite. Quę verò iſta ſunt? Quæcunque vultis vt faciant vobis homines. Vidiſti certè, quemadmodum & hoc quoque oſtẽdat loco, quòd cum oratione opus ſit etiam diſciplina virtutum. Et non dixit, quæcunque vis tibi à deo fieri, hęc ipſe fac proximo, ne diceres: quo nam modo hoc effici poteſt, cùm ille ſit deus, ego verò homunculus? ſed quæ vis tibi fieri à conſeruo, ea tu erga proximum, inquit, oſtende. Quid vnquam hoc præcepto aut leuius inueniatur, aut iuſtius? Deinde declarans ſeruati iſtius prȩcepti ante prȩmia quoque grande præconium: *Hæc eſt,* inquit, *lex & prophetæ.* Vnde manifeſtum eſt ſecundum naturam nobis eſſe virtutem. Do-C meſtico ſiquidem magiſterio omnes quæ facere debeamus, agnoſcimus, & impoſsibile omnino nobis eſt, ad ignorantiæ præſidium aliquando confugere. *Intrate per anguſtam portam, quoniam lata eſt porta, & ſpacioſa via eſt, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt qui intrant per eam: & arcta porta & anguſta eſt via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt qui inueniunt eam.* Atqui poſtea dicit: Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue. In his quoque quæ paulò antè dixit, idipſum omnino ſignauit. Quo modo igitur hic arctam illam, anguſtamq; pronunciat? Quanquam ſi diligenter inſpicias, hic quoque illam leuem valde dicit, & facilem. Et quemadmodum, inquies, quæ arcta & anguſta eſt facilis iudicatur? Quia & via eſt videlicet, & porta: ſicut etiam illa ipſa lata & ſpacioſa via eſt, ſimiliter & porta: in vtroq; tamen nihil eſt omnino conſtans. Nam cuncta prætereunt, & aſpera vitæ huius, & proſpera. Haud verò ideo ſolum virtus eſt facilis, ſed ſine etiam ſuo rurſum facilior redditur. Nõ enim trãſire ſolum labores atque ſudores, ſed ad bonum quoq; properare finem, (ad vitam quippe contendit,) poteſt conſolationem afferre certantibus: ita & temporale ſudorum, & perpetuum coronarum: & quia prius ſunt laborioſa quę tranſeunt, poſtea glorioſa quæ permanẽt, maximum poteſt laborum eſſe ſolacium. Propter quod & Paulus tribulationem leuem vocauit, nõ vtique ad naturam tribulationum, ſed ad certantium volũtatem, & ſpem reſpiciens futurorũ. Quod enim, inquit, momen-
2.Cor.4.d. taneum, & leue eſt, tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contẽplantibus nobis quę videtur, ſed quę nõ videntur. Quòd ſi nautis minaces illi pelagi fluctus, ſi tempeſtates

Vtrunque & diuinũ auxilium, & noſtrum ſtudium ad virtutem requiritur.

* *pro hæc, alij legunt,* οὕτω, *id eſt ita. In vtroque codice Græco neutra dictio habetur, nec etiam in Theopy. Romæ impreſſo.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera cædesq; nullibus, si grauissimi illi ictus plagæq; pugilibus leues videntur, atque tolerabiles propter spem temporaliū, ac pereuntium cōmodorum: multò magis cùm cœlum proponatur in præmio,& ineffabilia illa bona,atq; perpetua, nihil ex præsentibus his aduersitatibus sentietur. Si verò aliqui etiam sic viam istam esse laboriosam putant, de sola eorum profectò desidia oritur ista suspicio. Vide igitur quemadmodum illam facilem etiam aliunde faciat, iubens eos non cōmiscerī canibus, porcisq; se prodere, & à pseudoprophetis cauere,& vndiq; illos docens debere esse solicitos. Sed hoc quoque ipsum quod illam arctam vocauit, maximè ad faciendā illam facilem profuit, per hoc siquidem, vt semper vi-
Ephe.6.b. gilarent admonuit. Nam sicut Paulus cùm ait: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: non idcirco dixit, vt deiiceret animos militū, sed vt potius erigeret: ita hic dominus velut à somno suscitans viatores, viam eorum asperam nuncupauit, Nec hoc tantum illos modo ad vigorē mentis hortatus est,sed illud etiam cōmonendo:quia multos habeat via ipsa ad supplantandum paratos, quiq;, quod est periculosius, non apertè se proferant,sed callidissimè tegant:talis quippe est falsorum natio prophetarū. Sed tu nequaquam, inquit istud aspicias,quòd hęc vel arcta,vel aspera est,sed vbi desinat:nec quòd lata & spacioſa est illa contraria: sed quónam perducat. Hæc verò cuncta cōmemorat, vt alacritatem in nobis voluntatis exuscitet,sicut & ali-
Matt.11.b. bi dicit:Regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud. Qui enim certamen ingreditur, si videat certaminis præfectū ardua ipsius congressionis, horridaq; mirantem, maiore profectò animi alacritate succenditur. Ne igitur angamur, cùm nobis multa in hoc itinere mœsta contigerint. Arcta est enim via,& porta prorsus angusta:sed non talis etiam illa est,ad quā tendimus ciuitas. Et idcirco neque hic oportet sperare requiem,neq; ibi triste aliquid iam timeri.Dicendo vero, *pauci sunt qui inueniunt eam.* segniciem plurimorum euidenter expressit:ac docuit auditores, vt non ad multorum prospera hæc ac læta respicerent, sed potius ad laborioſa paucorum. Nam plures,inquit,non modò per hanc non ingrediuntur viam, sed eam ne eligunt quidem:quod extremę est omnino desidiæ. Verùm nequaquam ad multitudinē oportet aspicere, neq; hac exemplorū densitate turbari: sed imitari paucos qui hoc nos itinere cautissimè incedere cohortantur. Nam cùm ipsa via arcta sit, tum etiam plurimi sunt iter facientium, qui ab eius nos excludere conantur ingressu, propter
†veniunt] quod intulit, *Attendite à falsis prophetis : †veniunt] enim ad vos in vestitu ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces.* Ecce cum canibus ac porcis, aliud quoque insidiarum genus multò illis profectò efficacius ad nocendum. Illi quippe professi sunt, & omnino manifesti: isti verò fraudulenter obtecti:& idcirco ab illis quidem imperat abstinere,istos verò etiam diligenter examinari,atq; discerni, quasi omnino difficile sit ad primum illos intelligere cōgressum,propter quod dixit,Attendite, vt nos ad eos excutiendos redderet acriores. Deinde ne cùm audissent, arctam atq; angustam viam: & quia illos multis aduersantibus per eam oporteret incedere, porcos quoque & canes esse cauendos: cumq; istis aliud quoq; malicioſius genus luporum:ne(inquam)tot tristium rerum aggestione conciderent, ac durum putarent, tam multis insidiantibus iter tale conficere, & de omnibus mandatis preterea esse solicitos,malorum quoque illos quæ sub patribus eorum sunt facta cōmonuit,huiusmodi homines falsos prophetas vocando:nam & ante talia contigerunt. Nolite, inquit, omnino terreri: nihil *Luc.11.c.* prorsus vobis nouum accidet,nihilq; peregrinum,semperq; diabolus ad oppugnationem veritatis subornat errorem. Per pseudoprophetas autem hic non mihi significare videtur hæreticos, sed eos qui cùm sint vitæ prauitate corrupti, speciem tamen virtutis induti sunt, qui vulgò impostores vocari solēt, propter quod intulit, dicens: *Exoperibus eorū cognoscetis eos.* Nam apud hæreticos quidem saltem vita honesta frequenter ostenditur,apud hos verò nec vita. Quid ergo,inquis,si etiā mores fingant honestos:sed facilè deprehendentur,atque capientur. Talis quippe est natura istius viæ, quam vos conficere præcepi, laborioſa prorsus ac dura: virtutis verò simulator recusat laborem, solamq; sui ostentationē requirit, propter quod etiā de simulatione conuincitur. Quia verò dixerat, *Pauci sunt qui inueniūt eam.* sanctam proculdubiò paucitatem ab eis secernit, qui cùm non inueniant iter illud angustum,tamen se inuenire simulant.Et cæteris præcepit,vt nō ad eos qui virtutis specie tegūtur aspiciāt, sed potius ad eos qui illam viam in veritate cōcelebrant. Et cuius,inquies,rei gratia nō eos facit esse manifestos, sed nobis potius curam huiusmodi examinationis imponit? Vt pfectò vigilemus,simus absq; intermissione soliciti, non ab apertis modò, sed ab occultis quoque inimicis cauendo, quos
Rom.16.c. significat & Paulus, dicens: Et per dulces sermones seducunt corda innocentium. Nequaquam ergo turbemur,cùm huiusmodi homines nostraq; ætate plurimos videmus. Nam hos quoq; Christus ab initio prædixit. Et considera lenitatem: non ait, punite tales, sed tantummodo ne ab eis lædamini præcauete, & ne incircumspecti,atque immuniti in eorum insidias incidatis. Deinde ne diceres impossibile esse huiusmodi homines deprehēdi, rursum similitudinem à cōmuni hominum ponit exemplo. *Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona bonos fructus facit,mala autē arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala bonos fructus facere.* Quòd verò dicit,huiusmodi est:nihil habent mite,vel dulce,qui oues vsque ad superficiem mentiuntur, propter quod omnino facilis discretio est. Et ne vel in exiguo quidē hęsites,naturalibus iam necessitatibus comparat ea quæ aliter fieri non possunt: quo more loquebatur & Paulus:Sapien *Rom.8.a* tia,inquit,carnis,mors est:legi enim dei non subiicitur, nec enim potest. Quod & idipsum ponit secundò,non est superflua repetitio verborum.Sed ne quispiam diceret, arbor mala affert quidem fructus malos, affert tamen etiam bonos, fitq; ex duplici fructuū qualitate discretio ipsa difficilis. Non est hoc, inquit, omnino: malos verò tantūmodo affert,bonos verò nequaquam poterit afferre. Sicut & arbor bona nō nisi iuxta suam naturam fructificare solet. Quid igitur? Nunquámne homo bonus in malum versus est, aut malus rursus in bonum? atqui multorum omnino in diuersa mutatio talia nobis abunde ministrat exempla. Christus autē non dixit impossibile esse malum ad meliora conuerti, nec bonum negat in deterius posse transire, sed quia quandiu maliciæ affixus est,bonum vtique fructum non possit afferre. Nam transire quidē ad virtutem, etiam cùm sit malus, potest: sed nunquam bonum affert fructum, quādiu in malicia perseuerat. Quid ergo? Dauid,nónne cùm bonus esset,malum attulit fructum? Immo non permanens bonus,sed vtiq; mutatus. Cæterùm si qualis erat

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat continuò perseueraſſet,nequaquam talem fructum tuliſſet, neque enim permanens in cœpto virtutis vſu feciſſet illa quæ fecit. Hæc autem idcirco præcipuè dicebat, vt eorum quoque qui temerè obloqui etiam innocentibus ſolent,linguas reprimeret,paſſimq; accuſantium ora frænaret. Quia enim plurimi bonos quoq; de malorum ingeniis æſtimant, vt omni eos excuſatione nudaret, hoc intulit: Non enim, inquit, potes dicere, Circumuentus ſum atque deceptus. Siquidem manifeſtam tibi diſcretionē ex operibus oſtendit, & vt etiam diſcuteres eorū opera, præcepit, ne ſcilicet temerè cuncta confunderes. Deinde quia eos puniri non iuſſerat, ſed tantum caueri,hos quidē conſolatur qui eorum patiebantur inſidias: illos vero deterrens, & ad meliora conuertens, pœnā ab ipſo infligendā eis ceu murū circūduxit,dicens: *Omnis arbor quæ non facit fructū bonum,excidituꝛ & in ignem mittitur*. Deinde vt ſermonē ipſum aliquantulū tēperaret,intulit: *Igitur ex fructibus eorū cognoſcetis eos*. Ne cōminationem tanquā ex propoſito & præcipuam videretur inducere, ſed eam quæ cōſilij vicem, atque admonitionis impleret, hac eorum animos interminatione,atque examinatione concuſſit.Quo quidem loco mihi etiam Iudæos videtur notare,huiuſmodi fructus ſæpe monſtrantes: Propterea etiam Ioannis verbis vti maluit,per eadem ſcilicet rerum vocabula illis ſupplicium depingens. Talia quippe etiam ille dicebat, cùm inſtantem ſecurim, & excidendā arborem, ignemq; inextinguibilē nominaret.Et videtur quidem vna tantūmodo pœna eſſe, nempe cōburi. Si vero aliquis diligenter expendat, duplex hoc inuenit eſſe ſupplicium. Qui enim in gehenna vritur, cœlorum etiam regnū prorſus amittit: quæ certè pœna maior eſt,quàm cruciatus ille flammarū.Noui autem quòd plurimi pertimeſcant tantum gehennam, ego tamen illius gloriæ amiſſionem multo amarius,quàm ipſius gehennæ dico eſſe ſupplicium. Si vero id non poſſum ſermone monſtrare,nihil eſt omnino mirandum. Neque enim nouimus illorum beatitudinē præmiorum,vt infœlicitatem quoque de eorum amiſſione perſpicuè ſcire poſſimus. Cęterùm Paulus qui iſta cognita habebat,certiſſimè nouit, quoniam excidere à dei gratia, omniū ſit profectò miſerrimum. Nos autē hoc tunc abſq; dubio diſcemus, cùm experimēto cœperimus doceri.Sed iſtud vt ne patiamur faxis ô vnigenite fili dei, neq; experiamur intolerabile iſtud, horrendumq; ſuppliciū quàm grande ſit: Nam quàm malum illorum bonorū portione priuari, aperte quidē exprimi non poteſt:tamen prout mihi poſſibile fuerit, conabor atq; contendā per exempla vobis illud facere vel ex parte manifeſtum. Ponamus igitur adoleſcentem aliquē eſſe mirabilem,eundemq; & cunctis florere virtutibus, & totius tenere orbis imperium, tamq; in omnibus eſſe perfectum, vt vniuerſos erga ſe homines patrio ardere faciat affectu. Quid non ergo iſtius patrem pati exiſtimatis libenti animo, ne talis filij priuetur conuerſatione: quod vero vel exiguum,vel grande malum non eſſe ſubiturum,modo vt illū etiam videat,atque illius præſentia perfruatur? Hoc igitur de futura quoq; gloria cogitemus. Neque enim ſic filius patri, etiamſi virtutibus mille decoretur, deſiderabilis eſt atque mirabilis, vt cœleſtiū fructus bonorum,ac reſolui,& eſſe cum Chriſto. Intolerabilis quidē res eſt etiam gehenna: quis neſciat, & ſuppliciū illud horribile. Tamen ſi mille aliquis ponat gehennas,nihil tale dicturus eſt, quale eſt à beatæ illius gloriæ honore repelli, exoſumq; eſſe Chriſto,& audire ab illo, Non noui vos:atq;

Matth.3.c.

argui quòd eſurienti, & ſitienti negauerimus cibum & potum. Eſt enim ſatius mille fulmina ſuſtinere, quàm vultum illum manſuetudinis pietatisq; plenum, nos tamen auerſantem videre, & illos placidiſſimos oculos, nequaquā nos aſpicere ſuſtinentes.Si enim ille me cùm ei inimicus exiſterem, eumq; odiſſem, atque auerſarer: ira eſt tamen ſecutus, vt ne ſibi quidem parceret, ſeſeq; ipſum in mortē traderet: quādo poſt illa omnia eſurientem illum ne pane quidē duco dignū, quibus iam illum potero oculis intueri? ſed hoc etiā loco illius conſidera lenitatem. Neque enim beneficia ſua imputando commemorat, nec quòd illi eum deſpiciant, quibus tanta præſtiterit:nec enim dicit,me deſpicis, qui cùm non eſſes,eſſe te præſtiti,& tibi inſpirauī animam:qui te ſupra ea quæ in terra ſunt cuncta conſtitui: qui propter te & cœlos,& aërem,& pelagus,& terram,& omnia quę exiſtunt,creaui: qui à te inhonoratus ſum, & diabolo ipſo vilior exiſtimatus: qui nec ſiquidem deſtiti, ſed innumera tibi beneficia etiam poſt iſta donaui: qui ob tuam ſalutem fieri ſeruus elegi: qui palmis ora temeratus, & faciem ſputaminibus aſperſus,& occiſus,& quidem turpiſſima morte: qui pro te etiam in cœlo interpello patrem,qui ſpiritumſanctum tibi dono,qui te ad regnum inuito cœlorum,qui tibi etiam tanta promiſi: qui & caput tuum eſſe volui,& ſponſus,& veſtis,& domus,& radix, & paſtus, & potus, & paſtor,& rex, & frater: qui te hæredem cohæredemq; delegi: qui de tenebris in lumen te duxi:cùm hæc enim,hisq; plura proferre poſſet, nihil horum omnino cōmemorat. Sed quid?ſolùm ipſum profectò peccatum, hîc quoque charitatem ac deſiderium quod erga te habet oſtendens.Neque enim dixit, Ite in ignem,paratum vobis: ſed,paratum diabolo. Et prius dicit,quæ nam illi peccauerint.Et ne tunc quidem cuncta, ſed pauca: & ante hos illos qui mandata eius impleuerint in regnū vocat,vt ex hoc quoq; oſtendat iuſtè ſe culpare quos damnat.Quonam ergo ſupplicio non ſunt verba eiuſmodi ſæuiora? Si enim hominē aliquis à quo beneficiis affectus eſt, eſurientem videns minimè deſpicit:ſed etſi fortaſſe deſpiciat, certè cum ei ille exprobrare beneficia ſua cœperit, eligit magis in terram omnino demergi, quàm corā duobus tribúsve amicis tale aliquid audire: quid nos patiemur, perpendite,qui toto iam teſte mūdo hæc quæ memorata ſunt, audiemus? quæ ne tunc quidem diceret, niſi & æquitatem propriæ vellet declarare ſententiæ. Quod enim haud exprobrans ea proferret, ſed quaſi ſatisfaciens, & oſtendens, quia nō eis fruſtra, nec abſque certa iuſticiæ ratione dicturus ſit,diſcedite à me: ipſa ſatis beneficiorum quæ eis antè contulerat liberalitate patefecit. Si enim exprobrare voluiſſet,omnia illa quæ dixi,adduceret in medium: nunc autē dicit ſola illa quæ paſſus eſt. Timeamus igitur dilectiſſimi, huiuſmodi tunc audire ſermones. Non eſt luſus hæc vita,immo eſt quidā præſens vita luſus, ſed nō eſt luſus etiam futura.Immo non tam luſus eſt vita noſtra, quàm aliquid fortè deterius. Non enim tendit ad riſum, ſed intolerabilem quoque portabit dolorem eis, qui mores ſuos non maturè, ac diligenter inſtituunt. Quo enim diſtamus à pueris ludendi gratia caſulas ædificantibus, nos qui ampla prætoria, & clara conſtruimus? Quæ autem diſſimilitudo eſt inter eorum prandiola ad ludum parata, & noſtra hæc ſplendidè ac delicatè apparata cōuiuia? Nulla planè, niſi quòd ea nos ad ſupplicium noſtrum ſæpe faciamus, quæ illi imitantur ad ludum. Quòd ſi necdū perſpicimus eorū quæ agimus vilitatem, non eſt profectò mirandum.

mirandum. Nondum enim venimus ad maturitatem virorum, quò cum venerimus, intelligemus hæc omnia esse puerilia. Nam & illa cùm ad virilem transimus ætatem, ridere cõsueuimus, quæ cùm pueri essemus, etiam studiosè credebamus esse facienda. Nam & testas & lutum rapius aggerentes, non minus gloriabamur, quàm hi qui certatim amplas porticus, & triclinia gaudent superba construere: sed tamen peribant illa, & continuò corruebant. Verùm ne stantia quidem vtilia nobis esse potuissent, sicut ne istæ quidem splendidæ domus, quæ certe iam cœli ciuem capere non possunt. Sed neq; iste in illis se habitare pateretur, qui patriam obtinet supernam. Verùm, vt nos pedibus ludicra illa ædificiola plerunq; destruimus, ita hæc sapienti ille mente subuertit: & sicut nos paruulos de illa flentes destructione ridemus: sic isti quoque nobis de hac subuersione mœrentibus, non modò rident, sed etiam flent. Siquidẽ & eorum viscera compassione plena sunt, & nobis ingentia hinc nascuntur incõmoda. Iam igitur in viros transeamus aliquãdo. Quãdiu humi serpim⁹, de lignis ac lapidibus gloriantes? Quousq; lusibus occupamur? atq; vtinam tantũmodo luderemus, nunc verò etiam salutem nostrã ipsi despicimus, ac prodimus. Nam vt pueri cum neglectis literis, ad huiusmodi nugas sua studia cõuerterint, durissimis verberibus subiacebũt: sic nos quoque qui in his rebus studium omne consumimus, cùm à nobis spiritalib̃ exigetur operum disciplina, nisi quæ reddenda erunt habuerimus parata, horrenda illa supplicia perferemus. Nec erit vllus omnino qui liberet, etiãsi pater, etiamsi frater, vel quilibet alius assistat. Sed hæc quidem, quibus nunc dediti sumus, cuncta pariter euanescent: quæ vero ex istis pœna colligitur, immortalis erit atq; perpetua. Quod quidem accidere consueuit in paruulis, quorum puerilis illa constructio à patre tota propter ipsorũ socordiam subruitur: ipsi etiam verberati post lusus conuertuntur ad lachrymas. Atq; vt hæc ita se habere discas, illud ipsum erga quod maximã studium videtur esse ponendum, id est, diuitias, in mediũ proferamus, & constituamus quãlibet è regione virtutem, & tunc præcipue illarum perspicies vilitatẽ. Duos igitur homines esse ponamus: nec de auaricię opibus sermo sit, sed de honestis adhuc, iustisque diuitiis. Duo ergo talium opum domini fingantur, quorũ vnus quidem ad pecunias congregandas maria nauiget, terras excolat, multaq; alia reperiat genera lucrandi: quanquam ingnoro si hæc faciens iustè patrimonium possit augere. Verùm concedatur istud, & constituatur interim lucra illum iusta conquirere. Iste igitur & agros coëmat, & seruos, & quantacũque sunt talia, nullaq; ad hæc iniquitate ducatur: alter vero æqualiter locuples vendat agros, vendat domos, vasa quoque argentea & aurea, atque horum omniũ precium indigentibus largiatur, pauperibus sumptus subministret, curet ægrotos, in necessitate positos absoluat, alios vinculis eximat, alios eripiat de metallis, alios egestatis impatientia ad laqueum conuolantes, in vitæ amorem reducat, liberet de seruitute ac morte captiuos: de cuius vos tandẽ esse parte malletis? Et certè nondum futura diximus, sed interim ista præsentia. Cuius, inquam, similes esse malletis? congregantis aurum, an plurimorum pericula submouentis? ementis agros, an hominibus diuersa calamitatum tẽpestate vexatis, sementipsum portum parantis? multo auro argentoq; circundati, an mille laudibus coronati? Nõne enim hic quidem videtur angeli alicuius similis, qui de cœlo ad cõsolationem hominum, A emendationẽmque descenderit? Alter vero nec homini conferendus, sed cuipiam paruulo vanè cuncta & inaniter congreganti. Sin autem pronunciatis huiusmodi hominem esse ridiculum, extremæq; vecordiæ, quando etiam inique opes quis congregat: quid eo potest infœlicius iudicari? Si enim tanta illius sola derisio est, cùm addita fuerit & gehẽna, & regni cœlestis amissio: quibus lachrymis, quibus tandem lamentationibus prosequendus est & viuus, & mortuus? Sed aliam quoque, si placet, virtutis partem, eiusq; contrarium ponderemus. Alium igitur rursus hominem proferamus, in summa potentia constitutum, omnibus imperantem, ingenti prorsus honore conspicuum, præclara præconis sui voce terrificum, habentem baltheum & lictores, ac longo præeuntium ordine gloriantem, multorum officiorum stipatum caterua: nõnne magnum hoc esse quiddam creditur, ac beatum? Age igitur, contra hunc B quoque alium è regione ponamus splendentem virtute patientiæ, humilitate, ac mansuetudine refulgentem, & hic tamen patiatur iniurias, atque etiam verberetur, cunctáque hæc facilè portet, ac fortiter, eosq; à quibus iniurias accepit, benedictionibus prosequatur: respondeo, quæso, vter magis horum tibi admirandus videtur? ille inflatus & tumidus: an iste pressus, ac placidus? Nõne rursus hic quidem cœlestibus est virtutibus comparandus, quæ maxima impassibilitate potiũtur: ille vero homini morbo hydropis, & plurimo prorsus tumore turgenti? & hic quidẽ medico spiritali, ille autẽ puero buccas inflanti & ridiculo? Quid tibi arrogas homo, quia sublimi curru veheris, quia te trahat mularũ iugũ? Et quale istud est? Nam & saxa ita plerunque, & ligna, gestantur. Sed speciosa veste circũdaris? Sed & respice pro cultu vestium, virtutum decore fulgentem, & videbis te quidem putrefacto iam fœno esse inuilimũ: illum vero arbori admirabiles fructus ferenti, maximã præbenti cernentibus voluptatem. Tu quippe circũfers pastum vermium, atque tinearum: quæ cùm tibi incubuerint, celeriter te huiusmodi ornatu nudum relinquent. Nam vestimentum & aurum, aliud quidem vermium cibus est, aliud vero terra, & cinis, & iterum terra & [fila sunt] præterea nihil: at vero ille qui virtutum decore circundatus est, talem profecto habet stolam, quam nõ modò tinea, sed ne mors quidem valeat ipsa corrumpere, idq; iure optimo. Siquidẽ istæ virtutes animi nequaquam à terra sortiuntur exordium: fructus quippe sunt spiritus, propterea neq; vermiũ dentibus obnoxiæ sunt. In cœlo nãque huiusmodi vestimenta texuntur, vbi non est tinea, non vermis, nec huiusmodi quicquã aliud omnino. Quid igitur est melius, respondeo, quæso, sublimari potentia: an potius inhonoratũ iacere? Splendere diuitiis, an squalere pauperie? abundare deliciis, an fame, atque egestate cruciari? Proculdubio melius, atq; optabilius in honore esse, & diuitiis atq; deliciis. Si ergo res ipsas & non nomina cupis, relinque terras, & quæ in ea sunt, & transgredere totus ad cœlum. Si quidem præsentia ista vmbræ sunt, & quædã vanitates imaginum: futura autem veritas rerum immobilis prorsus, ac solida, nec ab vllo tibi aliquando rapienda. Hæc nos igitur omni cum studio diligamus, vt ex horum quæ hic sunt liberemur tumultu, & ad portum illum tranquillissimum nauigantes, multa onusti merce veniamus, & ineffabilibus misericordiæ opibus redundemus: quibus nos omnes contingat potiri, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen. C D

Homilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homilia vigesimaquinta, ex cap. V 11.

NOn omnis qui dicit mihi, *Domine domine, intrabit in regnum cœlorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in cœlis est.* Cuius rei gratia non ait: sed qui facit voluntatẽ meam? Quia hoc interim poterant amabilius audire, quod dixit, citiusq; susc ipere: illud autẽ ad eorum infirmitatẽ nimis erat grande, quod tacuit. Aliter vero idipsum quod reticuisse visus est, istud dicendo signauit. Præterea hoc quoque possumus dicere, expressum hîc esse manifestè, quia non sit in patris, ac filij voluntate diuersitas. Mihi autem videtur Iudæorũ hîc propriæ conscientias verberare, omnem prorsus religionem in dogmatum ratione ponentium, de sancta vero conuersatione nihil omnino curantium: vnde ilRoma.2.c. los etiam Paulus coarguit, dicens: Ecce tu Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris in deo, & nosti volũtatẽ eius: verùm nihil tibi ex ea accedit quicquam, nisi eadem vitæ integritate & operibus declares. Ipse autem dominus non solum id dixisse cõtentus est, sed & maiora longè & terribiliora subiunxit: *Multi, inquit, dicent mihi in illa die, Domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus?* Non modo ille, inquit, qui habet fidem, conuersatione neglecta, regnum non poterit introire cœlorũ: sed & ille qui vnà cum fide multa etiam splenduit claritate signorum, nec tamen aliquid in vita boni operis exercuit, à cœlestibus similiter ianuis repelletur. Multi enim mihi dicent in illa die: Domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? Nempe consideras quemadmodum se quoq; introducat latenter: postquam enim totam absoluit concionem ad populum, meritò iam se iudicem esse demonstrat. Nam q̃ expectat pœna peccantes, in superioribus euidenter expressit. Quis vero sit puniens hîc reuelat, nec tamen apertè dixit, ego sum: sed multi, inquit, in illa die dicent mihi, domine domine: idipsum rursus hac moderatione conficiens. Si enim iudex ipse non esset, quo modo ad eos diceret, *Tunc confitebor eis, discedite à me, nunquam noui vos?* Non vtiq; futuri solummodo iudicij tempore, sed ne tunc quidem, inquit, quãdo vos faciebatis signa
Lucæ 10.d. mirabilia. Propterea etiam discipulos admonebat: Nolite gaudere, quia vobis dæmonia subiecta sunt, sed quia nomina vestra scripta sunt in cœlis. Et vbiq; prorsus ad plurimã eos curam conuersationis hortatur. Neque enim accidit, vt homo rectè honesteq; viuens, atq; ab omnibus viciis liberatus aliquãdo despiciatur à deo: sed etsi in aliquo errore teneatur, citò illum deus ad noticiam pertrahit veritatis. Verùm sunt quidam qui opinentur mentiri tunc illos ista dicendo, & propterea, inquiunt, nec merebuntur omnino saluari: quod si ita est, D ipse aduersus illum sensum agit, quem voluerat inducere. Voluit enim hoc loco asserere, quòd fides absque operum sanctitate nil etiam valeat: deinde idipsum vlterius extendens, adiecit & signa, vt videlicet ostenderet, quòd nõ modò fides, sed ne ipsa quidẽ cuipiam miraculorum operatio profutura sit, si ea operatus fuerit absque possessione virtutum. Sin autem illi nequaquam ista fecerint, quemadmodum hæc conficietur assertio? Aliter vero, neque auderent hi ipsi domino, iam vtique iudice præsente, mentiri: Quin & ipsa respõsio & quod per interrogationem dicunt, hæc eos fecisse demonstrat. Illi quippe, quia contrarium expectationis suæ finem videbunt, quia hic fuerint mirabilia faciendo conspicui, vbi se intelligent illic puniendos, quasi stupentes dicent, atque mirantes: Domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? Quemadmodum nos auer-

A saris modo? Quid sibi vult nouus iste finis, nec à nobis aliquando prouisus? Sed mirentur illi qui, cùm tot signa fecerint, punientur: tu vero nihil omnino hoc mireris. Omnis quippe gratia donum est solũmodo largientis. Illi autem nihil ei de proprio attulerunt, propter quod etiam meritò puniuntur, qui erga eum à quo ita honorati sunt, vt talia etiam indignis dona conferret, ingrati existere maluerunt, tantorumq; beneficiorũ prorsus immemores. Cur inquis, iniquitatis operarij mirabilia fecerunt? Sunt quidam qui dicant eos non eo tempore quo signa faciebant operibus iniquis vacasse, sed postea esse mutatos, & ad iniquitatis opera conuersos. Sed si id esset, alio rursus modo non consisteret illud quod dominus curauit adstruere. Quod enim studuit ostẽdere, istud profectò est, quoniam neque fides, neque mirabilia quicquam valeant si non assistat vita.
B Quod certè dicebat & Paulus: Si habuero omnem fi- 1.Cor.13.a.
dem, ita vt montes transferam, & nouero mysteria omnia, & si habuero omnem scientiam: charitatem autem non habeã, nihil sum. Qui igitur isti sunt, inquies? Multi profectò credentium acceperãt dona gratiæ, ex quibus erat ille, qui cũ in Christi nomine dæmonia eiceMar.9.f. ret, nõ tamen eum etiam sequebatur: qualis erat & ipse Iudas. Nam hic quoq; quanquam esset malus, gratiæ tamen munus acceperat. Quinetiã in veteri testamento idipsum qui quærit inuenit, videlicet in ipsis quoq; indignis, ad aliorum vtilitatem gratiam frequenter operatam. Quia enim non omnes in omnibus idonei sunt reperti: nam alij quidem vitæ erant honestate cõspicui, non tamen pari etiam ardore fidei feruebant: alij vero è contrario fidei bonum absque vitæ honestate seruabant. Et illos per istos exhortatur, vt fidem studerent
C habere maiorem: & hos per ineffabile istud donum, vt essent etiam in conuersatione meliores. Et idcirco eis ad liberalitatem maxima gratiæ dona præstabat: *virtutes, inquiunt, multas fecimus: sed confitebor illis, tunc nunquã noui nos.* Nunc quidem se esse amicos meos putant, tũc vero scient, quòd nõ vt amicis ista donauerim. Et quid omnino miraris si hominibus in ipsum quidẽ credentibus, vitam tamen ipsi fidei conuenientem nõ habentibus, gratiæ suæ dona largitus est, quando tale aliquid in his etiam qui vtroq; hoc nudabãtur bono inuenitur operatus? Balaam quippe à fide ac probitate vitæ erat Num.24.c
prorsus alienus, sed tamen operata est in illo dei gratia, in ædificationẽ proculdubio cæterorũ. Et etiã Pharao Gene.4.a
talis extiterat, verũtamen ipsi quoq; ostendit futura. Et Nabuchodonosor iniquissimus fuit, sed huic quoq; etiã Dan.2.b.
ea quæ in nouissimo seculo futura sunt, reuelauit: sed & ipsius filio qui facilè patrem impietate superauerat, futura patefecit, admiranda & maxima negocia dispensando. Quia igitur & tunc ipsa adhuc erant euangelicę prædicationis exordia, multaq; oportebat diuinæ potentiæ clarere documenta, plurimi quoq; indignorum accipiebant dona gratiæ: verũtamen nihil propter hæc illi signa lucrati sunt, sed magis etiam punientur, propter quod & terribilem minatur eis sermonem dicẽdo, nunquam noui vos. Multos quippe hic odit, atq; auersatur etiam ante iudicium. Timeamus igitur dilectissimi, maximamq; curam sanctæ conuersationis adamemus, nec putemus minus aliquid nos habere, quia nos modò signa nõ facimus. Nihil nãque tunc nobis propter illa amplius reddetur, sicut nec minus dabitur, quia signa non facimus, si vtiq; omnibus studuerimus abundare virtutibus. De mirabilibus siquidem nos absq; dubio debitores efficiemur dei: pro bene autem acta vita

deum

Universidad de Deusto
Biblioteca

deum habebimus debitorem. Quia igitur cuncta perfectè de virtute disseruit, & simulatores eius plurimos ac diuersos esse monstrauit, cùm eos qui ad ostentationem sui orant atq; ieiunant, tum etiam eos qui simplicitatem ouium tantummodo habitu profitentur, tum illos quoq; qui veritatem opprimunt & persequuntur, quos etiam porcos & canes vocauit: hinc iam præceptis suis consolationē rursus admiscens, ostendit quantum sit virtutis etiam in hoc seculo commodum, quantum etiam malignitatis incommodum. *Omnis*, ait, *qui audit verba mea, & facit ea, assimilabitur viro sapienti.* Quæ quidem passuri sunt, qui mandata non faciunt, quanuis faciant signa, audistis. Oportet ergo vos discere, quibus sint illi fruituri bonis, qui omnia quæ præcepta sunt, obedienter impleuerint: qui certè non in futuro tantū, verūetiam in isto seculo de obseruati euangelij vtilitate gaudebūt. *Omnis*, inquit, *qui audit verba mea hæc, & facit ea, assimilabitur viro prudenti.* Considera quàm admirabili varietate sermonem tractet, modò quidem dicens: Non omnis qui dicit mihi, domine domine, seq; ipsum reuelans: modò vero inferens, qui facit voluntatem patris mei. Et rursus iudicē se demonstrans, *Multi*, inquit, *dicent mihi in illa die: domine domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & dicam illis, nunquā noui vos.* Hîc quoq; rursus ostendit habere se omnium potestatem, propter quod ait, *Qui audit verba mea hæc.* Quia enim cuncta disputauerat de futuris, regnum commemorando cœlorum, & mercedem ineffabilem pollicendo, & consolationem dei, & quantacunque sint talia, vult eis etiam hinc tribuere fructus laborum, & ostendere quantū sit in præsenti quoq; vita robur virtutis. Quodnā est igitur ipsius robur? Tutum viuere, atque munitum, nulliq; aduersantiū rerum in prædam patere, quinimmo cunctis quæ obsistunt superiorem omnino consistere. Cui bono quid vnquam inueniatur æquale? Hoc enim ne *ille quidem ipse sibi præstare posset, qui diademate coronatur, sed qui virtute est præditus. Solus enim iste, & quidem multo cum cumulo bonorum suorum possidet* firmitatem, qui potentissima virtutum cohorte munitur, atq; inter hos tumentes seculi fluctus plurima tranquillitate perfruitur. Hoc est enim omnino mirabile, quia cum nulla serenitas sit, immo cùm sit valida tempestas & magna commotio, & crebræ tentationes, ipse ne tantulum quidem poterit commoueri. *Descendit*, inquit, *pluuia, venerunt flumina, flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit: fundata enim erat supra petram.* Hîc autem & pluuiam, & flumina, & ventos translatione verborum afflictiones, & ingruentia hominibus pericula nuncupauit, calumnias videlicet, insidias, luctus, interitus, aliorum impugnationes, defertiones suorum, cæteraq; omnia vitæ præsentis incommoda. Sed nulli, inquit, horum talis anima succumbit. causa vero istius firmitatis est, supra petram esse fundatā. Petram hîc autem doctrinæ suæ firmitatem & certitudinem vocauit. Siquidem omni petra illius sunt fortiora præcepta, & obedientem deo cunctis præstant tribulationū fluctibus celsiorem. Quicūque enim diligenter hæc custodit, ac fortiter, non modò hominibus nocere cupientibus, verumetiam ipsis dæmonibus sibi insidiātibus superior eminebit. Quod verò ista ad iactantiam nō dicantur, Iob certè testis est: qui vtique & omnes diaboli in se excepit ictus, & tamen permanebat immobilis. Idipsum testantur & apostoli, qui fluctibus totius orbis in se pariter irruentibus, tyrannorum scilicet, atq; populorum, Iudæorum atque gentilium, & suorum & alienorum, & diaboli prorsus & dæmonū, ad cunctas coniuratas aduersus se impugnationis machinas, pulsata fluctibus rupe firmius cōstiterunt: quodq; est adhuc amplius, omnia ista domuerunt. Quid igitur hac vita beatius possit inueniri? Hoc enim nō magnitudo diuitiarum, nō corporis fortitudo, non potentia vlla, nō gloria, nō quicquam horum simile poterit polliceri, sed possessio sola virtutis. Nō est enim, nō est omnino alteram inuenire vitam malis omnibus liberam, nisi hanc profectò solam. Et testes huius rei vos certè ipsi estis, qui aulicas nostis insidias, & illos strepitus ac tumultus, qui domos diuitum sæpe subuertunt, nostis. Sed in apostolis tale omnino nihil cōtigit. Quid igitur? Nihilne erga illos huiusmodi factum putamus? Nihilne illi ab aliquo triste perpessi sunt? Hoc est enim præcipuè, maximeq; mirabile, quia cùm plurimas quidem illi paterentur insidias, maximeq; in illos tempestatū turbines frequenter irruerent: nequaquam tamen eorum animos labefactare potuerunt, nec eis aliquem incutere mœrorem. Obtinuerunt vbique, vbiq; valuerunt, nudis omnino corporibus luctādo, cunctaq; aduersa vincendo. Et tu igitur si volueris cum diligenti omnia cautione perficere, cuncta hæc impugnationū genera ridebis. Si enim fueris harum adhortationum munitus armis, nulla tibi oppugnatio poterit inferre mœsticiam. Quid enim nocebit, qui diuersas cōtra te molitur insidias? pecunias fortè tibi diripiet? Sed etiā ante illius minas, iussus es istas despicere, & cū tāto perfectionis cumulo, vt ne ab ipso quidē domino tale aliquid postulares. Sed recludet in carcerem? sed & ante carcerē ita te viuere vtique præcepit, vt toti iam mundo omnino esses crucifixus. At malignitate obtrectationis macerabit? sed ab hoc quoque dolore te Christus eripuit, multam tibi citra laborem pro susceptis maledictionibus pollicendo mercedem: sicq; te esse mundum iubendo ab ea quæ inde oritur ira, atque tristicia, vt tibi pro inimico etiam orare præceperit. Sed exagitabit te vndique, & afflictionibus *mille circundabit, sed clariorem* tibi profectò texet coronam, sed afficiet te plagis, vel etiam interficiet: & idcirco rursus tibi maiora præstabit, suoq; te scelere, ad martyrij palmam prouehet, citiusq; ad tranquillissimū portum ire compellet, amplioris tibi procul dubio mercedis occasionem ministrans, teq; ab illius diei timore liberans, quo diuersorum actuum ratio in cōmuni reddenda est. Quod autem præcipuè mirandū est, non modò nihil omnino lædunt, qui talibus insidias machinātur: sed eos etiam faciunt oppugnatione clariores. Cui bono quid vnquam simile valeat inueniri, talem vitam videlicet elegisse, qualis hæc sola est? Quia enim dixerat arctam & angustam viam: rursus hinc afferens consolationem labori, quàm tuta sit via ipsa, quamq; etiam suauis ostendit: sicut etiam contrarij illius itineris & asperitatem plurimam, & maxima indicauit esse discrimina. Vt enim virtutis in præsenti beneficia monstrauit: ita etiam viciorum pandit incōmoda. Quod enim dicere semper soleo, id nunc quoq; inculcare non desino. Vbique ferè ex vtroq; auditorum operatur salutem, tum amorem virtutum, tum horrorem inserēdo viciorum. Quia enim futurum erat, vt ipsa quidem dicta aliqui mirarentur, nec tamen bonorum documenta operum præberent, præueniens eos terret, ac dicit: quia etsi bona sint quæ dicuntur, nequaquam tamen ad securitatem sufficit solus auditus, sed obedientia quoq; sit necessaria, quæ certè operibus ostenditur. Nam totū profectò in his præcipuè consistit. Itaque hîc iam interim

Iob 2.b.

sermoni

Universidad de Deusto
Biblioteca

sermoni suo terminum posuit, vbi maximè vigentẽ in eis timorem reliquit. Sicut enim ad studia virtutũ, non solum de futuris eos præmiis incitauit, promittendo regna cœlorum, & ineffabilem omnino mercedem, & cõ solationẽ futuram, ac bona prorsus innumera: sed etiã de præsentibus, dum scilicet petræ robur & incõcussam firmitatem ostendit. Sic etiam ab amore vicíorum non modò suppliciis deterret futuris, excidendam commemorando arborem, ignemq; inextinguibilem, & à cœlesti regno exclusionẽ minando & dicendo, Non noui vos: sed de præsenti quoque, dum translatione verborum, domus cõmemorauit ruinam. Hoc quippe ipso vehementiorẽ fecit profectò sermonẽ, quo illum etiam cõparatione vestiuit. Non enim tantum etiam sententia eius põdus habuisset, si simpliciter dixisset, ac nudè: Insuperabilis erit, qui virtute munitur, & facilè in prædã patebit vnusquisq; vicíosus: quantum certè nunc obtinet, cùm ad ipsum cumulatius exprimendum, & petra, & arena, & domus, & flumina, & venti, ac pluuiæ proferuntur. *Et omnis audiens*, inquit, *sermones hos meos, & non faciens, viro stulto, qui ædificauit domum suam super arenam.* Bene autẽ auditorẽ huiusmodi, stultũ vocauit. Quid enì possit stultius, quidve infelicius inueniri, super arenam ædificante domum, & laborem quidem necessariò sustinente, fructu vero ipsius laboris ac requie non fruente, perq; hoc etiam supplicia perferente? Quòd autem vicíis obnoxij laborent, omnino manifestum est: itaq; & raptor, & adulter, & calumniator multum laborant, & plurimũ afflictionis profectò sentiunt, vt vel maliciam, vel luxuriam suam ad effectum possint operis adducere: sed nõ modò nullum de huiusmodi laboribus fructum capiunt, verũetiam damnum grande patiuntur. Nam & Paulus hoc significando dicebat: Qui in carne sua seminat, de carne & metet corruptionem. Huius omnino sunt similes, qui ędificant in arenis, in fornicatione videlicet, atque luxuria, in iracundia, & cæteris talibus. Huiusmodi erat & Achab, sed non & Helias: etenim é regione ponentes & virtutes & vicia, perfectius quàm sint hæc inter se diuersa cognoscemus: nam hic quidem super petram ædificauit domum, ille vero super arenam. Et idcirco ille diademate coruscus ac purpura contremiscebat prophetam, sola certè pelle circundatum: tales etiam Iudæi, sed nõ & apostoli. Nam pauci hi cùm essent, atque etiam vincti, firmitatem petræ cõstantiæ virtute superabant. Illi vero qui plurimi armatiq; constiterant, arenarum imitabãtur instabilitatem, deniq; quasi trepidi cedentesq; dicebant: Quid faciemus hominibus istis? Vides nempe stupenda rerum angustia coartari, non comprehensos & vinctos, sed comprehendentes, atque etiam vincientes, quo quid magis nouum valeat inueniri? Tu alterum vinculis adstringis, & ipse potius coartaris: & meritò: siquidẽ cuncta ædificarant in arenis. propterea & imbecilliores omnibus erant, atque dicebãt: Quid facitis, volentes inducere super nos sanguinem hominis huius? Quid agis? Cædis, & metuis: alium persequeris, & ipse formidas? Tu iudicas, & tamen tremis: ita est quippe malicia infirma. At nõ similiter & apostoli: sed quonam modo? Non possumus, inquiũt, nos quæ vidimus & audiuimus nõ loqui. Considerasti certè grande inuictæ mentis excelsum. Vidisti petram vndarũ murmura deridentem. Vidisti domum contra ventorũ flatus prorsus immobilem. Quod enim multò est amplius admirandum, nõ modò deterriti per aduersa nõ sunt, verumetiam maiorem inde assumpsere cõstantiam, & perfecutores suos in trepidationem maximam cõpulerunt. Quicũque enim adamantem percutit, magis ipse percutitur. Et qui aduersus stimulum calcitrat, sine dubio ipse pungitur, suisq; propriis ictibus vulneratur: & qui impugnat virtutem tenentes, ipse profectò subruitur: & malicia tantò efficitur infirmior, quantò contra virtutem diutius præliatur. Et sicut qui ignem obligat in vestimento, illum quidẽ non extinguit, vestem vero comburit: ita etiam qui in virtute positos persequebantur, comprehendebant, ac sæpius colligabant, illos quidem reddebãt ex his omnibus clariores, se autem omnino perdebant. Etenim quantacũque ob iusticiam passus fueris aduersa, tantò ingentior efficeris, & firmior: quantoq; studuerimus cœlestẽ honorare philosophiã, tãto magis nullius prorsus alterius indigebimus. Quãtò autem nõ indiguerimus alterius, tantò fortiores erimus omnibus, atque omnibus celsiores: talis profectò erat Ioannes. Illum quidem contristare poterat omnino nullus, ipse autem Herodem mœrere faciebat. Nam ille quidem inops rerum, aduersus regem cõstanter insurgit: hîc vero diademate, ostroq; fulgẽs, & mille aliis vmbræ istius ornatus insignibus, tremit ac formidat pauperem prorsus ac nudum. Sed [nec absciſum eius caput] secure poterat ac libẽter aspicere, quia post mortem quoque Ioannis in illo terror vigebat: audi itaque quid dicat, Hic est Ioãnes quẽ ego interfeci. Hoc enim quod ait, interfeci, non est semetipsum superbius efferẽtis, sed timorem suum vteũque solantis, & conturbatæ menti solicite suadentis, vt recordetur ipsum esse qui à se fuerat occisus: tanta est vis quippe virtutis, vt post mortem quoq; sit viuentibus fortior. Nam & cùm adhuc viueret, multarum domini diuitiarũ veniebant ad eum, atq; dicebant: Magister, quid faciemus? tanta certè habetis, & à nihil habente cupitis viam vestræ fœlicitatis addiscere? ab inope locupletes? ab eo qui nec domũ possidet, militantes? Talis etiam Helias erat, propter quod eadem libertate & regẽ increpat & populũ: nam ille quidem dicebat, Vsquequo claudicatis vtroq; polite vestro? Iste vero, genimina viperarũ. Et ille quidẽ [imputabat aliquando regi, Tu perdis Israël, & domus patris tui] hic autem dicebat Herodi, Non licet tibi habere vxorẽ Philippi fratris tui. Vides certè petram, vide rursus & arenam quàm facilè, quàm citò cedit aduersis, quàm facilè per cuncta subruitur: adeò est imbecillis nequicia, etiamsi honore regis iuuetur, etiamsi præsidio multitudinis, atque vniuersa huiusmodi potentia fulciatur: omnes tamen quorum pectoribus ineſt, sensu priuat, & stupidos reddit. Et idcirco nec simpliciter ruit, sed cum magno etiam fragore collabitur. Et facta est, inquit, ruina eius magna. Neq; enim exiguarum, leuiumq; rerum periculum est, sed de animæ discrimine, de immortalibus suppliciis sustinẽdis, de cœlestis regni æternorumq; bonorũ amissione res agitur. Quinetiam ante ista tam grandia in præsenti quoque seculo nimis ærumnosæ vitæ, atque omnibus miseriori maliciæ sectator addictus est, cum timoribus assiduis, atque etiam formidinibus sub diuerso onere curarum & trepidationum angore viuendo. Quod certè ille sapiens significando dicebat: Fugit impius nemine persequente. Huiusmodi quippe homines etiam vmbras tremunt, etiam amicos suspectos habent, hostes, seruos, conscios, ignaros: atque ante supplicium illud futurum, hîc iam sibi tormenta etiam multiplicant. Et hæc omnia Christus manifestando signabat, cùm diceret, *Facta est ruina eius magna.* Ibi apto prorsus fine bona hæc præcepta cõcludens,

Galat.6.b.
3. Reg.17. & seq.
Actor.5.f.
Actor.5.c.
Ibidẽ 4.d.
[capite truncatum]
Luca 9.a.
Luca 3.b.
3. Reg.18.d
Matt.3.b. & Luc.3.b
3. Reg.18.c
Matt.6.c.
[dicebat, Inuenisti me inimicum] [sic quidem habẽt Græca, sed mutila videntur: magis enim ea ueniũt quæ mox addũntur, Inuenisti, quia venundatus es, &c. 3. Reg. 21.f.
Prou.28.a.

dens,eos qui non plenè credunt futura, de præsentibus vicia fugere cohortatus est.Etsi enim maius longè profectò doctrinæ pondus, est futuris vel prouocare præmiis, vel deterrere suppliciis, tamen crassiores quasque animas hîc magis sermo cohibet, atque à studio malignitatis abducit. Propter quod etiã tali fine sermo eius impletus est,vt magis in eorum mentibus tam vtilis sententia figeretur. Hæc igitur scientes omnia, & præsentia scilicet & futura, vicia cuncta fugiamus: amplectamur vero virtutem,ne vanè atque inaniter laboremus: sed & hîc certo munimine, & ibi cœlesti gloria perfruamur: Quam omnibus nobis contingat adipisci, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia XXVI. *ex cap.* VII. & VIII.

FACTVM est cùm consummasset Iesus sermones istos,mirabantur turbæ super doctrina eius. Certè videtur fuisse cõsequens, vt quasi de oneribus præceptorum dolerent,ac velut quodam torpore fatiscerent, cõsiderantes præceptorũ sublimitatem: nunc vero econtrario etiam admirantur, & laudant. Tanta quippe erat virtus docentis, vt plurimi audientium ea quæ dicebantur,reciperent, & in admirationem maximam cogerentur,deq; ipsa delectatione dictorum persuasionem cohortationis acciperent,nec cùm sermonẽ ipse finisset,vsquam omnino discederent.Neque enim, quia descendit è monte,idcirco auditorum est frequentia dissoluta, sed descendentẽ quoq; omne illud sequebatur theatrum: tantum quippe illis dictorum suorum infuderat amorem. Admirabantur vero eius inter multa alia præcipuè potestatem.Non enim quasi ex alterius persona præcepta ponebat,sicut Moses fecerat, ac prophetæ: sed ferè vbiq; se indicabat esse, qui imperãdi authoritatẽ teneret. Etenim cùm præcepta ipsa sanciret,

Matth.5.d & c. sæpe dicebat: Ego autem dico vobis: & terribilis illius iudicij faciens mentionem, se mõstrabat esse iudicem, per præmia & supplicia. Atque hinc quoque cõsequens erat illos etiam per ista turbari. Si enim pharisæi ipsis illum ostendentem operibus potestatem suam, nec exagitare timuerunt,& lapidare moliti sunt: quantò magis hi,cùm audirent sola verba,quę istud signãter ostẽderent, etiam consequenter poterant in scandalũ concitari:præsertim cùm hæc inter ipsa adhuc principia diceret, & priusquam ipse potentiæ suæ documenta præstaret. Sed tamen isti nihil tale patiuntur.Quãdo enim bona audientis & grata mens est, facilè assentitur sermonibus veritatis. Propterea enim illi quidem signis ipsis domini omnino potentiam prædicantibus, scandalum de potestate patiebãtur operantis: isti vero cùm solum audissent, nudumq; sermonem, ei tamen sedulò credebant,eiusq; vestigiis inhærebant:hoc nãque signi-

*Cap.*VIII. ficans euangelista dicebat, *Quoniam secutæ sunt eum turbæ multæ.* non aliqui scribarum videlicet ac principum, sed qui erant à malicia liberi incorruptæq; sententiæ,& per totum prorsum euangeliũ hos ei cernis affixos. Siquidem cùm doceret, audiebant silentes, nihil vtique perstrependo, nec alicuius quæstionis obiectu consequentiam interrumpendo doctrinæ,neq; pharisæorum more tentantes, & reprehensionem aliquam in illo reperire cupientes.Itaque etiam sermone finito permanebant,sequentes illum atque mirantes. Tu vero domini perpende sapientiam, quemadmodum dispensationes etiam suas pro vtilitate variat audientiũ, vt nunc quidem à signis ad verba transeat,nunc autem à doctrina migret ad signa. Nam & priusquam in montem præcepta daturus ascenderet, multos vtique curauit, vt his quæ dicenda erant,viam pararet.Et rursus prolixo hoc doctrinæ suæ sermone finito, ad facienda iterum signa regreditur,vt ex his profectò dicta confirmet. Quia enim quasi habens potestatẽ docebat, ne putaretur ostẽtatio esse quædam atq; præsumptio genus istud docendi, idipsum etiã operibus exercet.Curat enim quasi habens proculdubio potestatẽ, vt nihil iam omnino turbentur, ita eum audientes docentem, quemadmodum vident etiam signa facientem. Cùm enim de mõte descendisset,accessit ad eum leprosus,dicens. *Domine si vis, potes me mundare.* Magna est prudentia accedentis,& fides. Non enim quasi incõsideratus sermonem docentis incidit, nec illud auditorum theatrum importunus intercidit,sed expectauit tempus aptissimum,& vbi descendisset iam ei opportunissimè supplicauit. Nec sanè negligenter ac tepidè, sed cum ingenti mentis ardore. Nam sicut alter euangelista dicit,supplicauit fixis in *Mar.1.d.* terra genubus aduolutus,cumq; fide pura prorsus & vera, ac ipsa existimatione dignissima.Non enim dixit, si oraueris deum,sed si velis, potes me mundare: neq; ait, domine munda me:sed ipsi cuncta commisit,eumq; cõferendæ sanitatis dominum esse confessus est, atque in ipso cõstituit omnium potestatem. Quid vero, inquis, si praua erat opinio leprosi?Proculdubio illam quidem destrui, istũ vero corripi oportebat & corrigi. Putásne igitur hoc facit? Nequaquam, sed è regione totũ quod dixerat,& assensione prorsus,& operatione confirmat. Et idcirco non dixit, mundus esto, sed: volo, mundus esto:vt nõ iam vltra †illius opinionem,sed domini voluntatem sanitatis munus sequatur.‡At non ita & apostoli, sed quonam modo? cùm eos homines obstupuissent, quid miramini nos (inquiunt) quasi propria potestate, & virtute fecerimus hũc ambulare? Dominus autem cùm multa fuisset mediocri sermone locutus, sæpe etiam quæ infra gloriã eius iacerent, mòdò vt dogma veritatis insereret: hîc tamen plurimis de ipsius potestate mirãtibus, quid ait? *Volo, mundus esto.* Et certè tot signa,& talia operatus,nunquam hoc verbo vsus refertur. hîc vero vt de potestate sua opinionem & leprosi firmaret & populi,addidit, Volo:& nõ solum id quidẽ dixit verbo,& nõ impleuit effectu: verùm è regione cõtinuò opus sermonem secutum est. Si vero nõ bene ille dixisset,sed blasphemia fuisset vlla quod dixerat, cohibenda fuerat virtutis operatio.Nũc autem cessit extemplo iussui natura,cum tãta vtiq; celeritate, quãta deum conuenit operari, & profectò maiore quàm euãgelista memorauit.Nam confestim quoq; ipsum multò est tardius illius operis celeritate, quo leprosi est facta curatio, non autem ait,simpliciter: Volo, mundus esto: sed extendens manum,tetigit eum. Quod est certe inquisitione dignissimum. Cuius enim rei gratia,cùm eum voluntate ac sermone mundaret, manus suæ adiecit & tactum? Mihi prorsus videtur non ob aliam illud fecisse causam,quàm vt hinc quoque ostenderet,non se subditum legi esse,sed dominum, & quod cuiq; mundo nihil sit prorsus immundum.Propterea Helisæus quidem ne- *4.Reg.5.c.* que videt Naaman, sed & scandalizatum esse audiens, quia ad eum nõ esset egressus,nec tetigisset,rigorem legis obseruans,manet domi, eumq; ad Iordanis fluenta mittit lauandum.At vero Christus ostendit,quòd non vt famulus, sed vt dominus curet ac tangat.Non enim tangentis manus immũda est facta per lepram, sed per sanctam manum leprosi corpus omne mũdatum. Non solùm enim corpora curaturus, sed animas quoque ad

†*illius opinioni, sed domini voluntati sententia adscribatur*

veram

Universidad de Deusto
Biblioteca

veram philoſophiam inducturus aduenit. Sicut ergo veſci manibus illotis omnino non prohibet, optimã illam profectò legem de indifferẽtia inducens ciborum: ita hic quoq; oſtendens animam oportere curari, & externis purgationib⁹ omiſſis, illam purgare: ac ipſius lepram ſolummodo eſſe metuendam, quæ eſt peccatum. Nam leproſum eſſe corpore, nullum poteſt impedimẽtum afferre virtuti. Primus itaq; leproſum ipſe tangit, atq; ex tanto populo nullus accuſat. Non erant quippe ibi iudicia corrupta, neque ſpectatores liuore viciati. Propterea nõ modò non calumniati ſunt ſignum, verumetiam cum ſtupore venerati ſunt, & ſponte cõceſſerunt, ineuitabilem & inexpugnabilẽ eius potentiam tam ex dictis quàm ex factis adorantes. Cum igitur curaſſet corpus eius, ne cui id diceret imperauit: ſed vt oſtenderet ſe ſacerdoti, & munus offerret quod præcepit Moſes in teſtimoniũ illis. *Leuit.14.* Sunt quidã qui opinantur hoc eum propterea iuſſiſſe, ne cui diceret, ne callide ac verſute agerent circa diiudicationẽ mũdationis. quod qui putant, ſtultiſſimè atq; ineptiſſimè ſuſpicantur. Non enim ſic eum ille mundauerat, vt emundatio ipſa eſſet ambigua: ſed ne cui hoc diceret prohibuit, docẽs quàm eſſet alienus ab aura gloriæ, pompaq; iactantiæ. Et certe nouerat, quòd non eſſet ille taciturus, ſed paſſim tam grande beneficium prædicaturus: & tamen quantũ in ipſo eſt, fugit oſtentare quod fecerat. Et quemadmodũ, inquies, alibi publicari talia ipſe præcipit? non contra ſe veniens, neque ſecum diſſidens, ſed curatos à ſe gratos quoq; eſſe ipſe præcipiens. Non enim ſemetipſum prædicari iuſſit, ſed dari gloriã deo, vt & per leproſum iſtũ gloriæ atq; iactantiæ renunciandum doceret, per illum vero *quem à legione mũdauerat,] gratias nos deo referre commoneret, eiusq; beneficia confiteri, atque vt oſtenderet ſemper ex mirabilibus ſuis laudem non niſi deo eſſe referendam. Quia enim homines, quãdiu quidem grandi aliqua ęgritudine detinentur, dei ſępe meminerunt: morbo autem liberati, grauius obſidentur languore deſidiæ: idcirco præcipiens, vt & ægroti videlicet & ſani deum iugiter recordemur, ei quem curauerat, ait, Da gloriam deo. Qua vero de cauſa iuſſit, vt ſeipſum oſtenderet ſacerdoti, & munus offerret? Vt legem vtiq; rurſus impleret. Non enim vbiq; illam reſoluit, nec vbiq; ſeruauit, ſed nunc quidem illud, nũc iſtud effecit. Illud quidẽ futuræ viam philoſophiæ pręſtruendo, iſtud verò impudentiſſima ludæorum ora frænando, & infirmitati eorum neceſſaria cõdeſcenſione medicando. Et quid omnino miraris, ſi hoc in prędicationis ſuæ fecit exordio, quando & apoſtoli poſtquam eos ad gentes ire præcepit, & doctrinæ ianuas toti prorſus orbi iuſſit aperiri, & excludi legem, & inſtituta præceptorum nouari, omniaq; ferè vetera ceſſare, inueniuntur aliquando quidem cuſtodire legem, aliquando vero tranſcurrere? Et quid hoc, inquis, ad legis videtur ſpectare cuſtodiam, ſi dixit, oſtende te ſacerdoti? immo *Leui.14.a.* vel maximè. Erat quippe lex vetus, ne leproſus emundatus de emundatione ſua ipſe decerneret, ſed vt conſpectui ſacerdotis ſe offerret, & probationẽ ſuam oculis eius exponeret, atque ex illius ſententia in numerum mundorum rediret. Niſi enim dixiſſet ſacerdos leproſum eſſe mundatum, adhuc cum immundis erat extra caſtra manſurus. Propter quod ait: Oſtende teipſum ſacerdoti, & offer munus quod præcepit Moſes. Non dixit, quod ipſe præcipio: ſed eum interim ad legem remiſit, vndiq; ora obloquentium cõſuens. Ne enim eum dicerent rapuiſſe gloriam ſacerdotum, opus quidẽ impleuit ipſe, probationẽ vero permiſit illis, quibus etiam de ſignis ſuis iudicandi tribuit poteſtatem: ac ſi diceret, Tam procul ſum, vt vel Moſi videar, vel ſacerdotibus repugnare, vt eos quos ipſe curaui, ad parendũ illis inducam. Quid verò eſt quod ait, *In teſtimonium illis*? In redargutionem profectò, in accuſationem, atq; documentum, ſi peruerſæ voluerint eſſe ſentẽtiæ. Quia enim dicebant, vt ſeductorem ac deceptorem iure perſequimur tanquã deo contrarium, & præuaricatorem legis: tu, inquit, mihi in illo tempore in teſtimoniũ eris, quòd à præuaricatione ſim legis alienus: quippe cum te curauerim, ad legem remitto, atq; ad ſententiã ſacerdotum: quod certe erat honorãtis legem, & Moſi præcepta venerãtis, nec antiquis dogmatibus reſiſtentis. Si vero nihil iam commodi illis obſeruatio iſta præſtabat, hinc quoque maximè poſſumus quantus penes illum ſit honor legis agnoſcere: quia & præuidens, nullum iam eos fructum de obſeruatione eius habituros, tamen quæ ipſius erant, cuncta prorſus implebat. Nam & hoc totum vtique præſciebat, & prædicebat: neque enim dixit, ad ipſorum correctionem, neque ad doctrinam: ſed in teſtimoniũ illis, hoc eſt in accuſationẽ, atque in redargutionem eorum, qui me legis eſſe aduerſarium mentiuntur: atque adeò in teſtimoniũ quòd tibi à me omnia facta ſint. Nam & præſciens eos abſq; emendatione manſuros, ne ſic quidem quæ facere oportebat omiſi: illi verò in maliciæ ſuæ continuatione durauerunt. Tale eſt quod alibi dicit: Prædicabitur hoc euangelium in vniuerſo mundo, in teſtimoniũ omnibus gentibus, & tunc veniet cõſummatio. Quibus gentibus? non obedientibus ſcilicet, neq; euangelio cõſentientibus. ne enim aliquis diceret, cuius rei gratia omnibus prædicas, ſi omnes credituri nõ ſunt? Vt, inquit, clareat me ea quæ debui facere cuncta feciſſe, & poſt hæc nemo culpare me poſſit, quaſi qui non audierit prædicantem, ipſa enim aduerſus illum prædicatio teſtis inſurget. Nec poterit poſt hæc aliquis dicere, non audiui, cùm ad fines orbis terræ pietatis ſermo peruenerit. Hæc igitur etiam nos conſiderantes, noſtrum officium præſtemus erga proximos, & deo ſemper gratias agamus. Eſt enim prorſus abſurdum nos opere quidẽ ipſo beneficiis eius quotidie perfruentes, gratias ei nec ſermone perſoluere, & hoc cùm nobis rurſus proſit ipſa confeſſio. Neq; enim ille alicuius noſtri eget, ſed nos omnium quę illius ſunt, indigemus. Siquidem gratiarum actio, illi quidem nil omnino addit, nos autem magis illi familiares facit. Si enim nos hominum beneficia recordantes, vehementius eorum amore ſuccendimur: multò magis beneficiorum in nos dei memores, ſtudioſiores erimus ad ipſius mandata ſeruanda: idcirco apoſtolus dixit, Et grati eſtote. Optima quippe beneficiorũ cuſtos eſt ipſa memoria beneficiorum, & perpetua gratiarũ actio. Propterea & reuerenda, ac ſalutaria illa myſteria quę in omni certè eccleſiæ cõgregatione celebramus, euchariſtia (id eſt gratiarum actio) nuncupatur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputq; ipſum diuinæ erga nos charitatis oſtendunt, nosq; faciũt debitas deo gratias ſemper exoluere. Si enim dominum ex virgine eſſe natum grande miraculum eſt, & euangeliſta cum admiratione dicebat: Hoc autem totum factum eſt: in quo tandem beneficiorum ponemus loco, illum etiam mortuum eſſe pro nobis? Nam ſi illius tantummodo naſci, totum vocatur, iam crucifixum eſſe, & ſanguinem fudiſſe, & ſemetipſum nobis in cibum dare, & ſpiritales illas præbere epulas, quid vocãdum eſt? Agamus igitur

Matt.24.b

Pſal.18.a.

Coloſſ.3.c.

Euchariſtia.

Matth.26.d

Matt.21.d

**quem à legione] iſta non habẽtur in Græcis: ita vt poſsit etiã intelligi de leproſo, qui vnus è decẽ illis gratias deo egit. Lucæ 17.c.*

igitur ei nunc gratias, atque istud & verba & facta nostra præcedat, ac dirigat. Agamus vero gratias non de propriis tantum, verumetiam de alienis bonis. Ita enim & inuidiam poterimus extinguere, & alere charitatem, eamque in nobis efficere magis sinceram. Neque enim iam illis poteris inuidere, de quorum bonis gratias deo deferendo lætaris. Idcirco enim altari assistens sacerdos, pro vniuerso orbe terrarum, pro absentibus, atque præsentibus, pro his qui ante nos fuerunt, pro his qui postea futuri sunt, sacrificio illo proposito, deo nos gratias iubet offerre. Hoc quippe & à terra nos liberat, & transponit in cœlum, atque ex hominibus angelos facit. Nam & illi ordinantes choros, pro his quæ nobis collata sunt bonis, gratias agebant deo, atque dicebãt:
Luce 2. Gloria in excelsis deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Et quid ad nos, inquies, illud exemplum, quod non de habitatoribus terræ, neque de hominibus protulisti? Quinimmo ad nos maximè, qui ita docemur B diligere conseruos, vt illorũ bona nostra esse bona existimemus. Propter quod etiam Paulus in cunctis ferè epistolis suis pro totius penè orbis salute gratias agit ipsius salutis authori. Et nos igitur, tum de propriis, tum de alienis bonis, tum de magnis, tum de exiguis gratias ei referamus assiduas. Etsi enim paruum aliquid fuerit, quod datum est, sit magnũ tamen de honore donantis: immo nihil exiguum est, quod illo largiente con-
†sed pernaturam ipsam] fertur. Non solũ etiam, quia datur à deo †sed quia tale est quicquid ille cõfert, vt dici nõ mereatur exiguum.] Vt enim alia vniuersa præteream, quæ multitudine sua numerũ exuperant arenarum: quid nam poterit ei, quæ propter nos facta est dispensationi cõferri? Quod enim erat apud eum omnibus precios̃ius, vnigenitũ pro nobis filium dedit, & quidẽ cùm adhuc essemus ipsius inimici. Nec dedit solùm, sed & nostram illum fecit esse C mensam, omnia faciens ipse pro nobis, & donando videlicet, & gratiarũ actores ipsa donorũ suorum vbertate faciendo. Quia enim in multis homo deo exístit ingratus, ipse vbiq; suscipit vicem nostram, & ea quę ad nos pertinent, per diuitias suę dispensationis operatur. Nam quod pro Iudæorũ aliquando salute faciebat temporibus locisq; ac festiuitatibus variis, in memoriã illos suorum beneficiorum reducens, id nunc equidem magno cum cumulo est operatus in nobis ipso genere sacrificij, ad iugem nos pro beneficiis suis gratiarum incitans actionem. Nemo quippe ita studuit probos efficere aliquos ac magnos, semperq; gratos, vt nos deus ipse qui cõdidit. Propterea etiam nolentibus nobis sua interdum beneficia largitur, & iuuat sæpius nescientes. Sin autem mirum videtur quod dictum est, non in ob- D scura aliqua, viliq; persona, sed in ipso tibi Paulo istud accidisse monstrabo. Etenim beatus ille, multis periculis magnisq; tribulationibus aggrauatus, deum frequẽter rogabat, vt ab eo tentatio tanta discederet: verũtamen non ad petitionem eius, sed ad vtilitatem potius
2. Cor. 12. b. aspexit deus: idq; declarans ait, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus mea in infirmitate perficitur. Itaq; antequã ei causam panderet, beneficium præstabat inuito, ac penitus nescienti. Quid igitur magnum reposcit, qui pro tanta cura & solicitudine in nos sua, solũmodo gratos sibi esse nos præcipit? Obediamus igitur deo, atque hoc vbiq; seruemus. Nam & Iudæos nihil magis perditioni dedit, quàm q̃ ingrati deo esse voluerunt. Multas quippe illas, & vicissim sibi succedentes plagas, nihil in eos aliud quàm istud induxit: immo ante plagas quoq; ani-
Sapiẽ. 16. d mas eorũ hoc malũ corrupit ac perdidit. Ingrati enim

A spes, inquit, sicut hyemalis pruina: ita torpescere & emori cogit animã, vt illa corpora solet. Hoc autẽ vicium ex arrogãtia potissimũ gigni solet, cũ se aliquis dignũ esse beneficiis existimat. At cõtritus atq; humiliatus, nõ pro bonis tantum, verũetiam pro his quæ aduersa esse videntur, deo referet gratias: & quicquid tandẽ patiatur, nihil se indignũ putabit perpessum esse. Age igitur nos quoq;, quantũ in virtute proficimus, tantũ nosmetipsos amplius cõteramus: quoniã & hoc magnæ omnino virtutis est. Sicut enim quãtò acutius viderimus, tantò magis discimus, q̃ longè à cœli regione distamus: sic etiam quantò superius ad virtutis ascẽdimus excelsum, tantò amplius docemur, quàm sit inter nos & deũ grande discrimen. Nec sanè minima est pars ista philosophiæ, meritũ suum posse dignoscere. Ille est maximè sepsum sciẽs, qui se esse nihil existimat. Propterea quippe & Dauid & Abraham postquam ad summũ iam fastigium virtutis euaserant, tunc istud quod dico præcipue videntur impleſse. Nam vnus quidẽ se esse dixit terram *Gene. 18. d.* & cinerem, alter vero se vermem vocabat, & cũcti om- *Psal. 23. b.* nino sanctι horũ se more deiiciunt: è regione vero qui arrogãs esse mauult, ipse est qui se cũctis deterius ignorat. Propter quod more cõmuni solemus dicere de su- „
perbis: Nescit seipsum, seq; prorsus ignorat. Qui vero „
se nescit, quẽ nam poterit agnoscere? Nam sicut ille qui seipsum agnoscit, profectò nouit omnia: ita etiam qui se nescit, cõsequenter ignorabit, & cætera: talis erat qui dixit: Supra sydera cœli ponam thronum meum. Quia *Esa. 14. d.* enim ignorauit seipsum, alia quoq; simul cuncta nescit. Sed nõ sic etiam Paulus, Nam & abortiuũ se, & mi- *1. Cor. 15. a.* nimum sanctorum vocabat, & ne appellatione quidem apostoli dignum se esse dicebat, post tot certe illas, tantasq; virtutes. Hũc igitur æmulemur, atq; ardẽter imitemur. Imitabimur autẽ, si à terra, & eis quæ in terra sunt, negociis liberemur. Nihil enim perinde, quo teipsum ignores, facit, vt tẽporalibus his esse rebus affixũ: & rursus, nihil ita temporalibus rebus hominẽ affigit, vt ipsa sui ignoratio: siquidẽ vtrũque hoc pendet ex altero. Sicut enim qui gloriã mundi huius requirit, & magna credit esse præsentia, etiã si multũ omnino cõtendat, nunquã tamen ei semetipsum scire cõceditur: sic etiã si seipsum despicit, semetipsum facilè cognoscet. Cùm vero se didicerit, hoc ipso iam itinere ad alias quoque partes virtutis accedet. Vt igitur bonam hanc possimus percipere scientiam, cunctis tẽporalibus liberati, quæ plurimã in nobis flãmam cupiditatis accendũt, discentes *p*priam vilitatem, omnem ostendamus humilitatẽ, atque philosophiam: vt & præsentia bona, & futura cõsequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium in secula seculorum, Amen.

Homilia xxvij. *ex cap.* viij.

CVm autem ipse introisset in Capernaum, adnenit ei Centurio deprecans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Leprosus quidem, vt audistis, cùm à monte Iesus descendisset, ad eum accessit: Centurio autẽ hîc cùm iam in Capernaũ *Supra 8.* introisset, aduenit. Qua nam igitur de causa neque hic, neque ille ad montem cõscenderunt? non negligentia profectò, cùm vterque fide feruеret, sed ne prædicanti obstreperent: accessit itaq; verecundè Centurio, ac ait: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Excusando se, vt quidã aiunt, causam adiecit, qua de re puerum nõ adduxit. Quippe cum nõ fuerit facilè paralyticum, qui doloribus nõ paruis vexaretur, & vltimos iam spiritus traheret longius deportare.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd enim in vltimis esset, Lucas significauit, dicens:
Luc. 7. a. Et erat moriturus. Ego autē id ardentissimæ illius fidei signum dixerim. Multò enim profectò maiorem istius, quàm eorum qui per tectum immiserūt, fidem arbitror. Quia enim non dubitabat vel solo domini verbo iacentem excitari posse, idcirco minimè deportandū putauit. Cur igitur dominus quod nusquam antè fecerat, hîc peragit? Nam cùm vbiq; voluntati tantūmodo supplicantium obtemperaret, hîc etiā prosilit, & non curaturum se solum, sed domū quoq; Centurionis profecturum pollicetur. Certè id ita facit, vt quanta sit Centurionis fides perdiscamus: nisi enim ita feciſſet, sed illico puerū sanasset, syncera illius feruensq; fides ignota no-
Mar. 7. c. bis fuisset. Idipsum etiam in Phœnissa muliere, quanuis contrario quodā modo, perfecit. Hîc enim non vocatus, vltrò se domū pollicetur profecturū, vt tu eximiam Centurionis fidem, & præcipuè humilitatē perdiscas: at vero in Phœnissa negauit se facturum quod petebat, & illam cōstanter iterum atq; iterum petētem perplexam & dubiam facit. Cùm enim sapiens, prudensq; medicus sit, non ignorat cōtraria ex contrariis facilè elicere. Ita hîc vltro se iturū offerendo, Centurionis: ibi vero prorogando, & quasi renuendo, mulieris fidem cūctis ape-
Gene. 18. c. ruit: sic ad Abraham quoq; facit, dicens: Nō celabo puerum meū Abraham. vt nos summam eius charitatē percipiamus, & quanta vel erga Sodomitas vsus prouidentia fuerit: sic deniq; qui ad Loth missi erant, ingredi ad
Gene. 19. a. & Ro. 13. a ipsum nolebant, vt inaudita ipsius hospitalitas non lateret. Quid igitur ait Centurio? *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum.* Audiamus quicunque volumus Christum suscipere: possumus enim etiam nunc nos ipsum suscipere. Audiamus (inquam) Centurionē, & imitemur, & simili studio Iesum recipiamus. Cùm enim pauperem fame & nuditate confectum receperis, Christum profectò recipis, atque nutris. *Sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus.* Vides quòd Centurio veluti etiā leprosus veram de Christo habuit opinionem. Similiter enim quoque non dixit, ora, supplica, deprecare: sed solum, impera. Timens deinde ne per modestiam renueret, illud adiecit: *Nam & ego homo sum sub potestate cōstitutus, habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.* Sed quid hoc, inquies, si Centurio ita est suspicatus: Verùm non id quæritur, sed vtrum Christus opinionem eius de se acceperit ac confirmauerit. Probè valde abs te, atque prudenter obiectū est. Si altius ergo inspicimus, quod in leproso factum didicimus, idipsum etiam hîc perfectum inueniemus. Nam quemadmodū leprosus, si volueris, dixit: neque ab hac tantummodo voce de omnipotentia Christi testimonium est, verūetiam ab ipsius Christi responsione: qui non solùm quod de se leprosus credebat, non arguit, sed etiam mirum in modum confirmauit, quod abundans & eximium erat addendo, cùm dixit: Volo, mundus esto: ac sic verè illum opi-
Suprà 4. & Lucæ 5. c. nari docuit. Simile quiddam hîc quoq; diligentius cōsiderantes, contigisse inspeximus. Cùm enim Centurio talia dixisset, ac dei non hominis potestatem paucis ei verbis attribuisset, non modò non reprehendit: verùm etiam laudibus nō paruis eum prosecutus est. Nam euāgelista non refert quòd laudarit tantum eius dicta, verum etiam laudis incrementū declarans, quòd etiā admiratus sit, & ita admiratus, vt tanta hominum turba præsente atq; audiente imitandū ipsum cæteris proposuerit. Perpendis q̄ singuli qui diuinam ei potestatem attestati sint, non sine laudibus recipiūtur. Admirabantur turbæ super doctrina eius, quia sicut potestatem habens docebat. Nec eos non solum non reprobauit, sed vnà cum eis de monte descendit, sententiamq; de se illorum, mundatione leprosi comprobauit. Clamat ille: Si volueris, potes mundare me. nec reiecit eum, sed sic mūdauit, vt verbo illius vteretur, ac diceret: Volo, mūdare. Deinde Centurio hic dicebat: *Dic verbo solum, & sanabitur puer meus. Et admiratus eum dixit: Neque in Israël tantam inueni fidem.* Sed vt vndiq; muniaris, à contrario quoque idipsum docebimus. Nihil horum Martham, *Ioan. 11. c.* sed opposita dixisse inuenies. Scio enim, inquit, quod quæcunque à deo petes, dabit tibi deus: nec solùm quāuis ei familiaris esset, valdeq; ipsum diligeret, laudem consecuta non est, sed quasi non rectè de ipso sentiens, emendatur. Respōdit enim dominus: Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam dei? Sic apertè ipsam, quòd nondum crediderit, accusauit. Deinde quoniam illa, quæcūque à deo petis, dabuntur tibi, dicebat: volens eam ab huiusmodi remouere sententia, docereq; quòd non† aliunde habet] sed omnium bonorum fons est. Ego sum, inquit, resurrectio & vita: id est, non expecto, vt ab alio mihi potestas cōferatur, sed à meipso cuncta possum efficere: propterea ergo Centurionem coram omnibus laudat, & cæteris omnibus anteponit, & regnum cœlorum ei demum largitur, & reliquos ad imitationē eius inuitat. Quod si non potes tibi persuadere, ideo hæc à Christo sic dicta fuisse, vt cæteri omnes hinc ad similem fidem perducantur: perpende quàm diligenter id euangelista significauit. †*Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis] non inueni tantam fidem in Israël.* Ex his profectò intelligitur id maximè fidem feruentissimam, regnum cœlorum, cæteraq; bona nobis præbere, si magna de ipso, deoq; vero digna imaginari velimus: nec verbis solùm laudem illi attribuit, sed ægrotum quoque propter merita fidei sanum fecit, fulgentemq; ipsi coronam, ac magnis ornatam muneribus contexuit, cùm sic dicat: *Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent† cum Abraham & Isaac in regno cœlorum: filij autem regni eiicientur in tenebras exteriores.*] Liberius certè nūc postquam pluribus signis animos eorum attraxit, cum ipsis loquitur: verùm ne adulatione aliqua vsum fuisse Centurionem quisquam putet, vtq; omnes ex animo locutum intelligant, audi quod infertur: *Vade*, inquit, *& sicut credidisti, fiat tibi.* & continuò res ipsa cōsecuta, certissimum animi & voluntatis illius testimonium perhibuit. *Et sanatus est puer eius ab illa hora.* Idipsum etiam in Phœnissa pariter factum est: sic enim illi quoq; dixit, Magna est fides tua ô mulier, fiat tibi sicut vis: & sana facta est illico filia eius. Verùm quoniam idipsum in filium Centurionis signum Lucas exponens, alia quædā istis apponit, eaq; nobis dilucidāda sunt, ne discrepantiam facere videantur aut credantur. Lucas igitur scribit, eum presbyteros Iudęorum misisse ad ipsum, deprecantes vt veniret: Matthæus verò ipsum accessisse, ac dixisse, Non sum dignus. Non ignoro quosdam, quāuis in multis cōueniant, alium tamen hunc, alium illū opinatos fuisse. De illo enim dicitur, quia & synagogā nostram construxit, & gentem diligit: de hoc autem ipse Iesus adiecit, Nec in Israël tantam fidem inueni. Nec apud Lucā scribitur, multos venturos ab Oriente: vnde cōsequens esse videtur ex Iudæorū illum genere fuisse. Nos autē & si hoc modo facilius vitare discrepantiam fatemur, de eodem tamen & hîc, & ibi dici arbitramur. Quo modo igitur, inquies, Matthæus non esse dignum dixisse

† opus habet vt ab alio attipiat]

† Conuersus enim, inquit, Iesus, sequentibus se dixit]

† in sinibus Abrahæ Isaac & Iacob. filij autem regni eiicientur foras.] Et hoc modo legi se videre Chrysō. ni posset nos pro regni cœlorū fin Abrahæ Isaac & Iacob esse. Matthæ.

Luc. 7. a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dixisse scribit, sub cuius tectum dominus introiret, Lucas verò misisse, vt iret? Duo hîc nobis Lucas, vt mihi quidem videtur, ostendit: quanta sit Iudaïca adulatio, & quòd calamitate oppressi homines, modò hoc modò illud cõmunium anteponunt. Quare verisimile mihi videtur, cùm voluisset ad Iesum proficisci Cẽturio, detentum à Iudæis fuisse, qui ei assentarentur, atque dicerent: nos ibimus, & adducem⁹ ipsum: quod ita esse perspicies, si plenam assentationibus orationem eorum diligentius consideraris. Diligit enim, aiunt, gentem nostram, & synagogam ipse nobis cõstruxit. Neq; vident vnde Centurionẽ cõmendent. Nam cùm dicere oportuisset, voluisse quidem ipsum venire & rogare: sed nos casum eius, & calamitatis magnitudinem cõsiderantes, vt domi manere vellet suasimus: ne magnã illius esse fidem ostẽderent, atq; hinc celsitudo domini Centurionis iudicio, celsitudo dei esse videretur, virtutem eius, animũ & fidem in Iesum propter inuidiã celare maluerunt, nec ad finẽ perducere illud curarunt, cuius gratia venerãt. Magnas profectò ad cæcandas hominũ mentes inuidia possidet vires. Verùm is qui occulta cordiũ nouit, Cẽturionis fidem etiã inuitis illis patefecit: quod vt verũ esse credas, ipsum Lucam (quæso) rursus audias illud declarantem: ait enim, quia non longè distante eo misit, dicens: Domine non vexeris: nõ enim sum dignus, vt sub tectũ meum intres. Vnde patet illum quando à Iudæorũ molestia liber fuit, tunc misisse qui dicerent: non negligentia factum q̃ illico ipse nõ accesserit, sed potius quia indignũ se putauit, qui dominũ suæ domi reciperet. Quod si Matthæus nõ per alios, sed per seipsum istud dixisse asseuerat, nihil prorsus ad rem: nõ enim id quæritur, sed vtrũ euangelistarũ vterq;, quod iam apertum esse arbitror, magnam animi promptitudinem, & cõuenientẽ de Christo existimationẽ habuisse, Centurionẽ testetur. Non est absurdũ missos esse primò aliquos, qui illud dicerent: deinde quoq; ipsum accessisse, ac per se iterũ eadem dixisse. At verò, inquies, Lucas alterũ non scripsit: ego autẽ tibi alterum à Matthæo prætermissum esse respõdebo, idq; non esse eorum qui repugnantia dicunt, sed eorũ potius qui quęcunque ab alterutro prætermissa sunt, diligenter supplent. Tu verò etiam Centurionis fidem à Luca prædicatam esse intellige, quum diceret, quia moriturus erat puer. Nec enim id desperationem adduxit patri, nihiloq; minus superstitem fore sperauit. Quòd si Matthæus à Christo dictum ait, Nec in Israël tantam fidem inueni: & hinc non fuisse illum Israëlitam, ac Iudæum putas significari, Lucas autẽ synagogam cõditam esse ab illo, noli hæc pugnantia credere: poterat enim etiam cùm Iudæus non esset, Iudæorum & synagogam condidisse, & gentem vehementer amasse. Tu verò verba Centurionis diligentius perscrutare, & quòd præfectus erat nõ prætermitte, vt hinc facilè quanta virtus ipsius fuerit, possis perspicere. Tanta certè eorum superbia est, qui principatus, præfecturasq; gerunt, vt neque calamitatibus victi ad humiliora condescendant. Vnde ille de quo Ioannes scribit, trahens illum domum dicebat: [Propera atque] descende, moriturus est enim filius meus: at verò hic non ita, sed tam illo, quàm his qui per tectum demiserũt lectulum, multò præstãtior. Non enim præsentiã Christi quærit corporalem, neq; ipsum ægrotum duxit ad medicũ: sed summa de Christo imaginatus, ac deũ ipsum esse nõ dubitans, Dic verbo solo, inquit, nec id cõtinuò incipiens dixit, sed ęrũnam suam tantum exposuit. Ex nimia nãque humilitate factũ est,

Ibidem.

Ibidem.

Ioan. 4. g.

A vt putaret non tam facilè Christum ita obtemperaturum suæ voluntati, vt etiam domum eius petere vellet. Quapropter statim cùm audisset dicẽtem: *Ego veniam, & curabo ipsum: tunc exclamauit, Non sum dignus, sed dic verbo solum.* sic nec doloris magnitudo adeò animum eius confudit, vt tanta calamitate pressus non philosopharetur. Non enim salutem solum filij respiciebat, sed ne quid ipse minus decenter faceret, aut diceret, animaduertebat: & quanuis non ipse petierit vt iret, sed Christus se iturum obtulerit, veritus tamen etiam sic fuerat, ne videretur maiora quàm dignitas sua pateretur accipere, ac rem grandem prorsus, ac suis viribus imparem subire. Vides prudentiam hominis, vides excellentiam animi, vides singularem quoque Iudæorum dementiam? Dicunt enim dignum esse cui gratiam tribuat. B Nam cùm magis humanitatem, facilitatemq; Iesu admirari debuissent, ad dignitatem Centurionis confugiunt, dignũ esse dicentes, nec quare dignus esset prospicientes: sed nõ sic Centurio, sed valde se indignum esse asserebat, non salutari beneficio solùm, verũetiam vt domi Iesum reciperet. Idcirco cùm dixisset, iacet filius meus: non intulit, dic vt curetur: veritus ne tanto munere esset indignus, sed nudam calamitatem suam exposuit. Cumq; Christi liberalitatem percepit, nec sic ausus est oblata percipere, sed adhuc constanter pertinentem ad se modestiam conseruat. Dicit fortasse quispiam, & cuius rei gratia pariter cum Christus non honorauit? Respondebimus, Christum vicissim ipsum habuisse honoratum. Primùm, quia benignã & humilem mentem illius declarauit: quod inde maximè apparuit quòd domum ipsius non adiit, & filium curauit. Deinde, quia regni cœlorum participem ipsum constituit, C & generi Iudæorum omnium præposuit: ita qui se indignum recipiendi Christũ arbitrabatur, cœlo dignissimus factus, incorrupta bona quæ Abraham impetrauit, consecutus est à domino. Et qua de causa, inquies, *leprosus*, qui etiam istis maiora perfecit, non est laudatus à Christo? Nõ enim dixit, dic verbo, sed quod multo maius erat, velis tantummodo. Id verò est quod de patre ipso propheta protulit, dicens: Omnia quæcũque voluit, fecit. Ego autem leprosum etiam laudatũ existimo: cùm enim ipsi dictum sit, Offer donum quod iniunxit Moses in testimonium illis. nihil aliud dictũ est, nisi quòd tu accusabis, cõdemnabisq; Iudæos incredulos, quoniam credidisti, quanuis alioqui non sit æquale quod fecerunt: maius est enim alienigenam quàm Iudæum credidisse. Non fuisse autẽ Centurionem ex genere Iudæorũ, tum à nomine ipso, vocabuloq; Centurionis perspicuũ est: tum etiam quia dictum est, Nec in Israël tantam fidem fuisse inuẽtam. Et erat profectò arduum, hominem qui in Iudæorum numero non erat, tam magna de Christo cogitasse. Imaginatus enim mihi fuisse videtur cœlestem militiam, cuius Christum ducem, ac dominum esse credidit: cui etiam mortem ipsam, & morbos ipsos, cæteráque omnia sic esse subiecta non dubitauit, vt nõnulli milites sibi, immo etiam multò magis: propterea dicere non ambigebat, Ego enim homo sum sub potestate constitutus: hoc est, tu deus, ego homo: ego sub potestate, tu vero sub potestate non es: si ergo ipse qui homo sum, & sub potestate aliena, tot tantáque facilè possum efficere: quid est quod facere ipse non possis, qui & deus es, & sub aliena potestate non es? Non enim quasi simile quoddam affert, sed comparationis præstantia, quasi nimium Christus præcellat, hoc dicit: quòd si ego qui similis sum quibus

Psal. 113. b.

Supra 8. & Leui. 14. a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

impero,& ſub alterius poteſtate,tamen propter paruam excellentiam præfecturæ nemine repugnante fiunt quę iuſſero,quamuis diuerſa ſint. *Alij enim dico,vade, & vadit: & alij veni, & venit.* Quantò magis ipſe ad finem perducere poteris quæ iuſſeris? Quidam hunc locum ita legunt: Si enim ego qui homo ſum. vbi interuallo ſuſpendentes, poſtea inferunt: ſub poteſtate habens ſub me milites. Tu verò illud etiam mihi perpende, quo pacto demonſtrauerit,quòd etiam morti tanquã ſeruo dominari poſſit, & imperare vt dominus. Cùm enim dixerit, dico, veni, & venit: ac vade, & vadit: illud profectò ſignificare voluit quod minimè poterat in quenquam mors peruenire, ſi Ieſus ei abſcedere iuſſerit. Vides fidelẽ hominem? Nam quod omnibus poſtea futurum erat apertum atque clarum, quòd mortis ac vitę poteſtatem Chriſtus habeat,quòd ad inferi ianuas deducat, atque reducat, ipſe multò antè & animo credidit, & aliis prædicauit: nec de militibus tantum, ſed & de ſeruis dixit, quod maioris erat obedientiæ. & tamen in tam ſingulari, atque mirabili fide tanta humilitas reſplendebat, vt ſe indignum putaret: dominus autem vt digniſſimũ etiam oſtenderet, cuius domum intraret, multò maiora ei contulit, fidem eius cum admiratione prædicans,pluraq; ipſi concedens quàm flagitauerit: venit enim corporis ſalutem filio quærens, & regnum cœlorum etiam inuenit. Vides in hoc iam adimpletum illud fuiſſe quo dicitur: Petite primò regnum dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Nam quoniam & inauditã fidem, & eximiam humilitatem præ ſe ferebat, cœlos ei præbuit, & ſalutem ipſi adiecit. Neque hinc ſolùm magni ipſum fecerat, ſed inde multò magis, quod omnibus ſignificauit, poſt quorũ iectionem ipſe reciperetur: vt iam neminem fugere poſſit,his verbis declarari,non ex operibus legis, ſed ex fide ſalutem hominibus æternam præſtari. Idcirco non Iudæis tantùm,verumetiam gentibus hoc donum propoſitum eſt,& gentibus potius quàm Iudæis. Non enim Centurioni ſoli,ſed in toto terrarum orbe ſic futurum prædicit: hoc autem dicebat de gentibus vaticinans: & bona ſpe eorum animos excitabat, cùm multi à Galilæa gentium ciuitate ipſum ſequerentur. Hæc autem dicebat,& gentes non ſinens animũ deſpondere,& Iudæorum faſtum retundens. Ne autem offenderet his dictis auditores, nève occaſionem præberet vllam, non tanquam primarium caput ſeu ſcopum verborum ſermonem de gentibus introducit, ſed anſa accepta à Centurione: nec nomen gentium apertum inſerit. Non enim dixit, Multi gentium, ſed multi ab oriente & occidente, quo ſanè gentes voluit deſignare: non tamẽ audientes perinde offendit: inuolutum enim erat dictum. Neque hac ratione tantũmodo, nouum vt videbatur, atque inauditum hunc docendi modum lenit: verũetiam quia cœleſte regnũ non ſuo nomine, ſed ſinum Abrahæ appellauit,quæ appellatio,& ſi erat ignota illis,attamen non poterat nõ excitare, & quaſi mordere Abrahę nomine in medium allato: qua de cauſa etiam Ioannes non ſtatim de gehenna quicquam dixit, ſed illud propoſuit, quod Iudæos maximè contriſtabat, ne videamini dicere, quoniam filij ſumus Abrahæ: quamuis his verbis etiam efficiat, ne diſciplinæ ac religioni maiorum oppoſitus quidam eſſe videatur: nulla enim talis de ipſo poteſt haberi ſuſpicio: quia adeò patriarchas & Abraham admiratur ac laudat, vt ſinus eorum vltimũ bonorum omniũ finem arbitretur,ac prædicet. Nullus ergo putet vnicã illam eſſe cõminationẽ. Duplex enim

Matt.6.d.

Luc.3.b.

Lucæ 16.c.

& illis euenit pœna,& his lætitia & gaudiũ. Iudæis quidem non ſolum quòd exciderunt, ſed etiam quòd ſuis & propriis exciderunt, dolendum: gentibus vero, tum quæ bonorum cõpotes facti ſunt, tum quia quæ nõ ſperarunt conſecuti, certè gaudendum. His tertium quoq; adiici poſſet, quòd illi videant negligentia ſibi ea exciſſe,quæ iſti ſtudio rapuerunt. Regni autem filios illos vocauit, quibus regnum fuerat præparatum. Quæ res maiorẽ poterat ipſis inferre dolorẽ, quũ ſinus Abrahæ repromiſſione ſuos, quaſi à manibus eorũ extorqueat. Verùm quia ſententiæ cuiuſdam, ac iudicij pronunciatio ſermo is erat, fidem verborum ſigno confirmat: ſic & ſigna verè facta euentu prædictarum rerum creduntur. Quare ſi quis verbo ſaluatoris ſalutem tunc puero præſtitã dubitauerit, à prophetia Chriſti, quæ iam ſicut dixerat, in finem exiit: ad illud quoque credendũ animum inducat. Nam & prophetia ante euẽtum è ſigno, quod tum editum eſt,omnibus nota fiebat: idcirco antequam iacentem ſuſcitaret paralyticum, illa prædixit, vt à rebus præſentibus fidem orationi acquireret, ac minus à maiore confirmaret. Nam quòd ſtudioſi virtutis cultores fœlicem finem conſequantur, & his oppoſiti, finem quoque oppoſitum: nihil incõueniens,ſed rationi conſentaneum, & legum præſcriptis cõgruum eſt. Cæterũ membra fluxa ac reſoluta roborare,& mortuum excitare,maius quàm ſecundũ naturam erat,eiuſque vires excedens. Attamen ad magnum hoc & admirandum facinus nõ parum Centurio contulit. quod & Chriſtus declarãs dicebat, *Vade,& ſicut credidiſti, fiat tibi.* Vidésne quemadmodũ & domini omnipotentiam,& Centurionis fidem ſalus pueri patefecit, ac etiam prophetiam omnino fore confirmauit? imò verò hæc cuncta Chriſti omnipotentiam magna voce prędicabant, qui non ſolùm paralyticum pueri corpus confirmauit, ſed Centurionis quoq; animum in fidem magnitudine miraculorũ attraxit. Tu verò non tantùm fidem vnius, & ſalutem alterius, verumetiam celeritatem conſidera, quam ante oculos ponit euangeliſta, cùm dicat, *Et ſanatus eſt puer in illa hora.* Quòd ſimiliter in leproſo quoque ſignificauit,dicens: Et cõfeſtim mundatus eſt. Non enim curatio, ſed miraculoſa ac in momento temporis facta curatio, potentiam oſtendit. Ita ſignis pariter, ac doctrina,qua cœleſte regnũ aperiebatur, omnes homines ad ſeipſum trahere ſtudebat. Nam etiam quibus minabatur Iudæis eiecturũ ſe eos è regno, nõ vt eiiciat minabatur, ſed vt eiectionis timore ad ipſum conuerſi non eicerentur: quòd ſi etiam minis meliores ipſi facti non ſunt,ipſis crimen totum eſt imputandum,atque iis omnibus qui eodẽ morbo laborant. Non enim Iudæis ſolum id accidit,ſed multis quoq; fidelibus. Nam Iudas filius regni erat,audiuitq; vnà cum aliis diſcipulis illud, Super duodecim ſedes ſedebitis: factus eſt autẽ gehennæ filius. At verò Aethiops,quãuis Barbarus quidem eſſet homo, & vnus eorũ qui ab ortu atque occaſu erant, vnà cum Abraham, Iſaac, & Iacob æternis bonis fruetur. Idipſum in nobis quoque nunc fit: nam multi erunt,ait, primi vltimi, & vltimi primi. Vnde cauendũ, ne aut illi quaſi non poſſint redire, omnino negligant: aut iſti quaſi iam ſtabiles ſint, confidentia corrumpantur. Ita Ioannes quoq; antequam hæc fierent, clamans dicebat: Poteſt deus ex lapidib⁹ his erigere filios Abrahæ. Quandoquidẽ enim id euenturũ erat, ne rei nouitate quiſquã turbaretur, ſtatim ab ipſis euangelij incunabulis id prædicitur. Verùm Ioãnes quoniã primum prędicauit, quaſi poſſibile futurũ prędixit. Chriſt⁹ vero

Supra 8.

Matt.19.d.

Act.10.a.

Matt.20.d.

Matt.3.b.

Thomæ 1.

rat]

vel

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel operibus docuit, non aliter quàm prędixit futurum. Non ergo nimium confidant qui ſtant, ſed ſecum cre-
1.Cor.10.c. Pſal.40.b. & Hier. 8.b. brò illud reputent, Qui æſtimat ſe ſtare, videat ne cadat. Nec deſperent qui ecciderũt, ſed dicant ſecũ: Nunquid qui cadit, non reſurgit? Nouimus enim multos ad ipſius cœli fere verticẽ conſcendiſſe, omnes virtutes numero habuiſſe, deſerta deuiaq; loca à vita hominũ aliena coluiſſe, ac deniq; fœminã neq; in ſomnis quidẽ vidiſſe, & tamen negligẽtia lapſos ad viciorũ barathrum deueniſſe. Contraq; nõ ignoramus fuiſſe nõnullos, qui à viciorum barathro cõmoti, ad cœleſtem vitam aſcenderunt, & à ſcena atq; orcheſtra ad angelicã conuerſationẽ traducti ſunt: tantumq; virtute potuerunt, vt dæmones deiicerẽt, aliisq; multis ſignis prætulgerẽt. Quorum omnium ſic plenæ ſunt ſcripturæ, ſic plena eſt vita hominũ huiuſmodi exemplorũ, vt iam adulteri & molles Manichæorum ora queant comprimere, qui cõmiſſa ſemel delicta, quibus animus maculatus eſt, aliter amplius nõ poſſe affirmant, diabolo ſeruientes, ac hominũ animos ne virtuti poſſint intendere deiicientes, totamq; humanã vitam euertentes. Nam qui perſuadere conantur, vt abiici nõ poſſe prauitatem credamus, hi non ſolum vt futura perdamus efficiunt, ſed præſentia quoque, quantùm in ipſis eſt, omnino perturbant. Quo modo enim quiſpiam cùm male vixerit, relictis viciis virtuti ſe tradere ſtudebit, ſi nõ eſſe reditũ ad ipſam putabit, nec fieri poſſe vt quis ad meliora conuertatur? Nã ſi modò cùm ſint leges quibus pœnæ inferũtur, tum poſiti honores, quibus pleriq; ad bene viuendũ inuitantur, cùm gehennam malè agentes timeamus, cùm cœleſte regnum bonis promiſſum ſperemus: cùm denique improbi dedecore, probi laudibus afficiãtur, vix tamen pauci arduos virtutis labores, viciorũ ſpreta voluptate ſequuntur: his omnibus ſublatis, quid poterit homines detinere ne ruãt ac pereant? Non ignorantes igitur *quanta ſit fraus, & malicia diaboli*, aperteq; videtes ſecularium *legum latoribus, dei oraculis, rationi naturæ* duce nobis inſitæ, cõmuni *omnium hominũ ſententiæ*, Barbaris, Scythis, Thracibus, ac cũctis ſimul cæteris hominibus, tam Manichæos, quàm eos qui fato omnia, neceſſitateq; fieri arbitrãtur, oppoſitos atq; repugnantes: caueamus chariſſimi, ac per anguſtũ iter illis cõtemptis ita pergamus, vt cõfidere, & timere verè videamur. Timentes quoniã ex vtraq; itineris parte, varia præcipitia ſunt, confidentesq; quoniã Ieſus dux noſter eſt, maturè viam ſobrij atq; vigiles pergamus. Nam etiamſi vel paululũ dormitauerimus & cõnixerimus, cõfeſtim delapſi in immenſam præcipitij voraginẽ deferimur. Nõ enim
2.Reg.11.d ſumus perfectiores nos quàm Dauid, qui parua negligentia in profundũ peccati detruſus fuit: ſurrexit tamẽ velox, ſuſcepitq; ſeipſum admonitus. Non ergo delinquentem ſolùm inſpicias, ſed etiã multò magis delictorum maculas abluentẽ. Non enim idcirco hæc tam exquiſite hiſtoria ſcripta eſt, vt proſtratũ tu illum videas, ſed vt ſurgentẽ, recipientemq; ſe admireris: ſic profectò diſces, ſi quando decides, quo pacto tibi ſurgendum ſit. Nam quemadmodũ medici grauiſſimorũ morborum cauſas, atque curam diligentius in libris ſuis deſcribũt, vt in difficilioribus exercitati qui diſcũt, facilè quid ſibi in aliis faciendũ ſit intelligant: ſic diuinæ literæ maxima delicta in mediũ poſuerũt, vt inde minora etiam cõmittentes, facilius rationem curationis inueniant. Si enim illa remediũ habuerũt, multo magis etiã minora.
2.Reg.11. per totum. Conſideremus igitur quo pacto egrotauit, quomodoq; citò ſurrexit beatiſſimus ille vir. Quo igitur morbo de-

A tentus fuit? vxorem alienã ſeduxit, virum innocentem occidit. Non enim vereor magna hæc voce publicare. Nam cùm ſpiritus ſanctus nõ in dedecus, ſed in laudem vniuerſam hanc hiſtoriam per ſcripturam expoſuit: cur me ſubocculture oportebit? propterea non ſolùm facinus prædicare, ſed facinoris appendices adiicere cõſtitui. Qui enim occultant, mihi videntur obſcuriorẽ illius virtutem reddere: ac veluti qui certamen, quo Go- 1.Reg.17.g
liath illum obtrũcauit, tranſeunt, non parum de laudibus ipſius detrahũt: non aliter omnes qui hanc rem taciti prætereunt, de gloria eius detrahere videntur. Admirabile forſan videtur eſſe quod dico, ſed ſi æquo animo in audiendo perſtabitis, meritò nos ita ſentire cognoſcetis: ideo enim crimen magnũ eſſe fateor, & longo amplificans vtor ſermone, vt magnis quoq; ac mirabilibus ipſum curis, atq; remediis vſum nõ nequeam affirmare. Quæ igitur facinoris appendices? Virtus hominis, quæ intolerabile crimen faciebat. Non enim pariter commiſſa in omnibus accipienda. Potentes enim,
B ait, potenter tormenta patientur. Et, Qui nouit voluntatem domini ſui, & non facit, vapulabit plagis multis. Sapien.6.a Luce 12.ſi
Ita plurimarum rerum cognitio acerbiores peccatorũ efficit pœnas. Ideo ſacerdos ſi pariter cum ſubditis peccat non eadẽ, ſed multo acerbiora patietur. Sed forſan amplificatione criminis trepidatis de me, atq; timetis, quaſi ad inuia periculoſaq; loca delato. Ego autẽ tantũ iuſto illi tribuo, vt vlterius etiam audeam progredi. Non enim dubito, quin quantò magis delicti magnitudinem extulero, tantò maiores Dauidis laudes demonſtrare potero. At, inquies, quid cæde ac adulterio maius excogitari poteſt? poteſt profectò: nam ſicut Cain non Gene.4.b.
C cædem ſolum cõmiſit, ſed quod multis cædib⁹ erat deterius, cùm nõ alienum, ſed germanũ: non iniuriatum, ſed iniuriam perpeſſum occiderit: nec exẽplo aliorum cõcitatus, ſed primus inuentor ſceleris, aliis ſe ad exemplum propoſuit. Similiter quoq; & in hac, nõ cædes ſolùm cõmiſſa fuit, ſed multò maius quàm cædes: cùm nõ vnus de multis Dauid fuerit, ſed propheta eximius, nec iniuriantẽ interfecerit, ſed perpeſſum iniuriam. Non e- 2.Reg.11.
nim mediocris iniuria eſt ſtuprum vxoris, & tamẽ vxorem rapuit, & eũ cuius vxor erat, trucidari curauit. Perpenditis nullo me pacto illi iuſto peperciſſe, nec quicquam de delictis detraxiſſe: & tamen tantum illi attribuo, vt poſt exquiſitam omniũ criminum expoſitionẽ, Manichæos quoq; qui hæc maxime notant & taxant, & Marcionis morbo laborantes adeſſe optarem, vt hinc eorum ora ſummoperè obſtruerẽ: nec id iniuria. Nam
D cùm iſti adulterium, cædemque ſimplicem factam aſſerant, non modò minimè nos id negamus, verumetiam duplam hanc cædem fuiſſe affirmamus: idq; tum ab eo qui paſſus fuit iniuriam, tum à cõditione eius qui fecit, cõprobamus. Non enim pariter profectò delinquitur, ſi quis cùm ſpiritus ſancti gratiam ſit cõſecutus, cui multa magnaq; beneficia diuinitus collata ſint, qui tacitam authoritatem obtineat, qui deniq; ad ſenilem iam ſit ætatem prouectus, ea cõmiſerit, quæ alius horum omniũ expers perpetrauit. Sed tamen idcirco maximè tam prudentiam, quàm robur illius animi admiramur: quòd ad nequiciæ profundum delapſus, non decidit animo, non deſperauit, nõ tantis vulneribus letaliter à diabolo percuſſus, quaſi victus humi ſe reſupinũ proſtrauit: ſed velociter, imò certè cõtinuò magna cũ vehemẽtia maiora q̃ accepit intulit vulnera. Ita nõ aliter factũ eſt, quàm cũ à Barbaro quidã in acie fortis vir dimiſſo telo periculoſe percuſſus, neq; id ſemel, ſed iterum, atq; grauius

Universidad de Deusto
Biblioteca

perpessus, non cesserit, sed vndique sanguine perfusus, magno in hostem impetu ruerit: confestimq; trucida-
1.Reg.17.f. uerit: sic etiam Dauid, quantò magis saucium dices, tantò maioris illum animi ostendes: qui postquã ita miserè depressus fuit atq; deiectus, velociter surgere, ac ante primam aciem stare, percussoremq; ipsum humi sternere potuit: quod, quale, quantumq; sit: hi maximè non ignorant, qui in summas peccatorum ærumnas deciderunt. Non enim ita magni excelsiq; animi ego iudico, si cùm rectè vadas, iter tuum fœlici cursu perficias: habes enim dum curris spem optimam, quæ te hortatur,
†post mille coronas] incitat, roborat, vires addit: quemadmodũ si †prope victoriam & coronam,] atq; trophæa grauiter lapsus, ad eundem citò cursum te recipiens victoriam cõsequaris. At vt vobis apertius pateat quod dicitur, alia quoq; similitudo ante oculos ponatur. Finge igitur gubernatorem quendam per mille maria incolumem nauigasse, deinde posteaquam magnas tempestates, & procellas horribiles, & fluctus insanos arte sagaci euaserit, cùm in ipso portus ostio mergeretur, vix inde nudum effugisse. Quem animum ad mare, & nauigationes, huiusmodiq; labores iste habebit? putásne quòd vnquã voluerit, nisi animi sit inuicti, vel littus ipsum, aut nauem aliquam, aut portum aspicere? Non equidem arbitror, imò seipsum occultans iacebit diem in noctẽ vertens, atque spe omni ad nauigandum destitutus, mallet mendicus vitam agere, quàm ad primos labores, periculaq; redire: sed non fuit huic similis ille, verùm magno naufragio post multos labores penè submersus nõ desperauit: nec perpetuis se tenebris occuluit: sed naui rursum in pelagus deducta, dare vela ventis post naufragiũ ausus, & clauo rursum vsus, & plures perpessus labores, maiores
†Quòd si stare adeo sit laudabile, & cũ cecideris, perpetuò, nõ iacere:] iterum accumulauit pecunias. †Quòd si semper stare, ac nunquã cecidisse, diuinum est atq; mirabile:] quibus est laudibus dignus, qui se & à casu recipit, & multa maiora perficit intrepidus? Et certè non erant pauca, quæ in desperationẽ detrudere ipsum potuissent. Primùm, delictorum inusitata magnitudo. Secundũ, q̃ non in ipso ingressu vitæ, atq; iuuenta, quæ spem solent nutrire, sed in senectute iam cõstitutus labitur. Nec enim mercator qui nuper è portu soluẽs, ac mare ingressus, naufragium fecit: pariter dolet atq; ille qui post multas feliciter peractas negociationes domũ repetens, naui in scopulos deuecta, cuncta momento tẽporis perdidit. Tertium, quoniã partas magnis laboribus ingentes virtutum, ac
1.Reg.16.b meritorũ suorum, diuitias his delictis subuertit. Non enim paruus quidẽ, sed maximus, singularisq; diuitiarũ cumulus ipsi repositus erat: multa à prima ætate quando pascebat fuerũt congesta: multa quãdo gigãtem illum,
Ibidẽ 17.f. atq; horribilẽ Goliath, superauit, atq; deiecit. Multa cũ sæpius euãgelica magnanimitate, atq; philosophica erga Saũl vsus fuerit: nam cùm centies penè in manus ipsius incidisset inimicus, ignouit semper, maluitq; patriã
1.Reg 24. b c. ipse, ac libertatem, vitamq;, si esset opus amittere, quàm occidere inimicum iniuste ipsi insidiantem. Neque his minora regnũ adeptus fecit. Præter hæc autẽ populi de ipso existimatio, cui se nõ respondisse videbat, non parum poterat animum eius cõturbare, cùm intelligeret, non tantùm se purpura exornari, quantùm peccati macula deformaretur. Ad hæc omnia, nõ ignoratis profectò quanta magnitudine animi opus sit, vt cùm detegantur peccata, & in publicum quoque efferantur: vt
2.Reg 12.a multi iam carpere, ac testes turpitudinis esse queant, non turbetur tamen, rex præsertim, neque decidat, sed meliori spe præsumpta, seipsum recognoscat. His omnibus ex animo pulsis, adeò post illa vulnera Dauid refulsit, sic se à maculis abluit, ita mundũ effecit animum, vt vel mortuus peccantibus posteris suis succurrerit: & quod de Abraham, id quoque de Dauid deum dixisse scriptura testatur, imò verò multò magis de Dauid. De Exod.6.d. Abraham enim scriptũ est: Recordatus sum testamenti mei quod erat ad Abraham, hîc verò non dicit testa- 4.Reg.20.b menti, sed propter Dauid seruum meum protegam ciuitatem hanc. Salomonem etiam qui nepharia crimina commisit, charitate patris placatus deus à fastigio regni non deiecit, sed tanta de illo apud Iudæos merito semper fuit opinio, vt apostolus Petrus post multos annos sic in cõcione Iudęis dixerit: Licet dicere ad vos Act.2.c. liberè de patriarcha Dauid, quoniam & obiit, & sepultus est: sed Christus quoq; Iudæis loquens tanta ipsum post hæc peccata spiritus sancti gratia fulsisse ostendit, vt rursus de diuinitate sua, vt propheta, potuerit prędidere. per prophetiam enim eius Iudæorum cõprimens ora, Christus dicebat: Cur igitur Dauid in spiritu do- Matt.22.d. minũ eum vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, Luc.20.g. sede à dextris meis? Scimus etiam quemadmodum vel Psal.109.a nolenti Mosi dedit pœnas Maria, quando cõtumelio- Num.12.a sa in fratrem fuit: sic huic quoque nolenti sceleratus filius dedit pœnas. Quę quidem præcipuam dei beneuolentiam in illos viros magis, quàm cętera omnia declarant. Nam cùm dei sententiam habeas, quid te amplius oportet inquirere? Quòd si velitis particularius philosophiam illius perdiscere, facilè poteritis, si quę post peccatum gesserit ab historia collegeritis: quãta ei loquendi ad deum libertas cõcessa sit, qua erga deum charitate arserit, quo modo ad virtutũ indies accesserit incrementa, quàm exactè ac exquisitè ad vltimũ vsque spiritum vixerit: hæc omnia facilè inquam ex historia cognoscetis. Cùm igitur his exemplis moniti simus, inuigilandum nobis, prouidendumq; est, primùm ne cadamus: deinde si fortè ceciderimus, ne diutius iaceamus. Nõ enim vt negligentiores vos faciam, Dauid delicta præ oculis posui: sed vt timore cadendi, maiore vos cura muniam. Nam si tantus vir, quia parum neglexit, tot, tantisq; telis cõfectus penè fuit: quid de nobis erit, si rectè viuendi normam omnino contempserimus? Quare non quod ceciderit solùm cõsidera, ne fortè pigrior inde fias: sed & diligenter cogita, quid post casum fecerit, quem fletum susceperit, qua pœnitentia die ac nocte confectus fuerit, & quo cilicio indutus, lachrymis lectum suum rigauerit. Quòd si ille tanta cordis compunctione indiguit, quo nos pacto salutẽ acquiremus, nullo post peccata dolore cõpuncti? præsertim quoniã qui multa meruit prius, poterit forsan hinc peccata occultare: qui autẽ nudus omnino est, ad quancũque corporis partem telum peruenerit, mortale vulnus ingeritur. quod ne accidat, virtutibus nosipsos armemus: & si quid maculæ nos deformauerit, cõfestim lachrymis & gemitu abluamus, vt ad dei gloriam hac vita peracta, bonis perfruamur futuris. Quibus omnibus vtinam potiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria & imperium cum patre, & sancto spiritu in secula seculorum, Amen.

Homilia xxviij. *ex capite* viij.

ET cùm venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem, & febricitantem: & tetigit manum eius: & dimisit eam febris. Et surrexit, & ministrabat illis. Marc.1.c. *καὶ θεὶς ἰ. χεῖρα, εἶτα ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός.* Luc.4.f.

At Marcus quoniam tempus significare voluit, *Statim etiam adiecit: hic verò signum nobis tantum exposuit, tempore omnino neglecto: & alij quidem addunt,

quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam & rogabat eum *quæ iacebat: hic vero etiam A
id prætermisit: quòd certè non est discrepantium, sed
alterum brevitatis, alterum narrationis exquisitæ. Sed
cum rei gratia domũ Petri dominus petiit? Mihi qui-
dem videtur, vt cibum assumeret, quod euangelista
quoque significauit, cùm dixit: Surrexit, & minis-
trabat illis. Nam apud discipulos solebat diuertere, sicut
& apud Matthæum, quando eum vocauit: quod facie-
bat, vt hoc ab eo affecti honore diligentiores ad om-
nia fierent. Tu autem etiam hîc summã Petri in Chri-
stum reuerentiam considera: nam cùm socrus sua do-
mi iaceret, calorèque febris arderet, non traxit eum in
domum: sed expectauit quousque prædicationẽ absol-
ueret, cæterósque omnes qui tunc ad eum confugerant
curasset, & tunc demum cùm intrasset, ipsum rogauit:
sic enim statim ab ipsis initiis, aliorum commoda suis B
vt præponeret, institutus erat. Petiit autẽ domum eius
non ab eo vocatus, sed sponte atque à seipso, vt qui à
Centurione audierant, Domine nõ sum dignus vt in-
tres sub tectum meum: hinc declarans quantum grati-
ficaretur discipulo. Et quanquam cogitatione assequi-
mur, quales quoque piscatorum domus fuerint: vide-
mus tamen ipsum humiles sponte casas petere, vt his
omnibus despiciendam esse humanã magnificentiam
doceat: & aliàs quidem verbis solis affert curationem,
nunc verò manus porrectione febricitantem sanauit.
Nonnunquam autem vtrisque vtitur, vt multis modis
præ oculis curatio adducatur. Nam cùm adhuc deita-
tis suæ mysterium latere multos commodius fuerit, ac
præcipuè discipulos, ne præ gaudio exclamassent, ideo
nolebat semper humanæ curationis modum excedere:
quod inde patet: quoniam cùm à monte descenderet,
præcepit ne cui dicerent quę viderũt. Tetigit ergo ma- C
manum eius, nec febrium tantum ardores extinxit, aut
certa incolumitatis signa reduxit: verũetiam pristinas
corporum vires recuperare illico fecit, vt quando faci-
lis curatu ægrotatio videbatur, curandi modo virtus
curantis ostenderetur. Nam id certè medendi artifi-
cium facere non potest. Nemo quippe ignorat, quàm
longo tempore, posteaquam febres cessauerunt, opus sit
ad pristinum robur recuperandum. Cuncta igitur tunc
simul facta sunt: quod & in mari pariter euenisse per-
pendere possumus. Nam & ibi non ventos solùm, ac
tempestates sedauit, sed quod inauditum omnino erat,
fluctus etiam vndásque statim composuit. Nam & si vis
ventorum cessauerit, permanent tamen fluctus vnda-
rum diutius: sed non ita hîc. Non enim natura duce,
aut arte fiunt, quæ à Christo fiunt: sed simul omnia fi-
nem suum assequuntur: quod subostendit euangelista
dicens: Surrexit, & ministrabat illis. Id certè tam vir- D
tutem Christi supra hominem significabat, quàm vo-
luntatem mulieris, atque affectum erga Christum a-
periebat. Illud quoque hinc discimus, quòd nonnun-
quam aliorum fide alios dominus curat: pariter enim
hîc, & in Centurionis filio, alij quoque modo crede-
bant, alij curabantur. Nam etsi nó curetur nisi credens,
tamen si aut morbus, aut ætas tenera, aut ignorantia im
pedimento erat, ne magna quædam posset de Christo
quispiam cogitare, aliorum hortatu ac fide adductus
curabat. *Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia
habentes, & eiiciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes cu-
rauit: vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam di-
centem: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras
portauit.* Vides iam multitudinis fidem adauctam, cer-
tè neque tempore ita cogente decedere poterant, nec
importunos se putabant esse, si etiam vespere iam facto
ægrotos ad eum adducerent: tu autem mihi perpen-
das quantam multitudinem hominum curatam fuisse
percurrant Euangelistæ, non per singulos minutim e-
narrantes, sed vnico verbo miraculorum pelagus ex-
ponentes. Deinde ne magnitudo rerum mirabiliũ in-
credulitatem cuipiam faciat, cùm tantum populum ex
tam variis, diuersisq; morbis vno momento temporis
ab eo liberatum fidem excedere videatur, propheta in-
ducitur, qui iam diu his rebus testimonium perhibuit,
vbi & clarè ostendit, magnæ auctoritatis esse probatio-
nem è scripturis petitam & depromptam, signisq; pro-
fectò non minorem: idcirco dicitur ab Esaia prædictũ
fuisse: Quoniam infirmitates nostras accepit, & ægri- *Esa.53.b.*
tudines nostras portauit: non dixit, dissoluit aut cura-
uit: sed accepit atq; portauit: quod de peccatis mihi di-
ctum à propheta videtur, vt cum Ioanne conueniat di-
cente: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccatum mundi. *Ioan.1.d.*
Cur ergo, inquies, de morbis aut ægrotationibus id di-
ctum euãgelista in hoc loco scripsit? Certè aut histo-
ricè testimoniũ prophetę accepit, aut subaperire voluit plu-
rimas ægrotationes ab animi peccatis originem trahe-
re. Nam si mors quæ morborum omnium fons caputq;
est, à radicibus peccati pullulauit: quid mirum est, si æ-
grotationes quoque multæ inde nascantur, vnde vel
ipsa ægrotandi potestas egressa est? *Videns autẽ Iesus tur-
bas multas circum se ipsum, iussit vt abirent in vlteriorem ripam.*
Videsne iterum, quanto studio fugiat ostentationem? *Mar.1.c.&*
Nam cæteri quidẽ dicunt dæmonibus eum præcepisse, *Luc.4.f.*
ne dicerent quòd ipse esset. Matthæus autẽ dicit, quòd
turbas remouebat: quòd faciebat partim nos doces hu-
miliánsque, partim ne Iudæi pestiferæ veneno inuidiæ
tabescerent, monens nihil prorsus ad ostentationem à
nobis esse faciendum. Etenim non corporum incolu-
mitas curæ tibi tantummodo erat, sed multò magis ani
marum saluti prouidebat: ita vtrinque supra hominem
se esse ostendebat, & quòd morbos verbo aut tactu cu-
raret, & quòd humanam gloriam non quæreret. Repel
lebat igitur turbam, quoniam erant ei affixi non pauci
amantes, admirantésque ipsum, videréq; ipsum semper
cupientes. Et certè quis ab authore talium signorum
non inuitus recederet? aut quis vel faciem solam aspi-
cere, osq; ipsum, ex quo diuina præceptorum instituta
profluebant, ingenti desiderio non arderet? Nam vt in
faciẽdis signis erat mirabilis, sic visu gratiosissimus tra-
ditur fuisse: idq; ipse propheta significans, multò antè
clamauerat, Speciosus pulchritudine super filios homi- *Psal.44.a*
num. Quod autem dicit Esaias: Non habebat speciem, *Esa.53.a.*
neque pulchritudinem: aut quoniam ad deitatis suæ
ineffabilem gloriam, aut quoniam passionis cruentam
deformationem, & liuidos tumores respexit, id ita di-
xit: vel etiam quia tenui cum & victu & vestitu vsurum
significare voluit. Non autẽ prius iussit in vlteriorẽ ri-
pam abire, quàm morbos curauit. Non enim æquo ani-
mo abire potuissent: & cui in monte non concionanti
solùm, sed & silenti adhærebant, eodem nunc modo
etiã post miracula permanent, ex solo aspectu non par-
uam vtilitatẽ assequentes. Nam si Mosi facies resplen-
debat, & Stephani vultus angelicus videbatur: quid de
ipsius domini facie debemus æstimare? Sed forte nunc
his verbis adeò nonnulli incensi sunt, vt desiderent ef-
figiem eius videre: sed dum modò velimus, multò illa
venustiorẽ, si bene hîc vixerimus, tunc aspiciemus, cùm
immortalitatem adepti, obuiam in aëra ipsi immortali *1.Thes.4.d*
incorruptibiliq; corpore rapiemur. Tu verò illud etiam

Sit etiam habent codices Græci apud Lucã verè & Marcũ non ipsa decũbẽs, sed discipuli pro decumbẽte Christũ interpellant.

Mat.17.& Marc.9.b. & Luc.9.d

Hîc & Mar.4.d. & Luc.8.d

Hîc & Mar.15.d.

Esa.35.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

considera, quòd non ducitur repulisse turbas, ne contemni viderentur: nec iussisse, vt omnino recederent, sed vt abirent in vlteriora: vt spe allecti, quòd illò traiecturus esset, facilius obtemperarent. Et turbæ quidem non parua charitate deuincti, & magno animi affectu sequebãtur. Quidam autem pecuniæ auidus, nimiumq; inflatus accedens ait: *Magister, sequar te, quocunque abieris.* Perpendis quantus fastus? Nam dedignans se turbæ cõnumerari, sed ostentans se tanquam plebeis multo excellentiorem, sic accedit. Huiusmodi certè mores Iudæorum sunt, quos aliena temporibus libertate sæpius vti non ignoramus: sic enim alius quidam, cùm cæteri omnes decenti taciturnitate adstarent, ipse quasi insul-
Matt.22.d tans ait: Magister, quod est præceptum primum? nec tamen molestè tulit dominus, nec importunam libertatem corripuit, vt & nos ferendos esse huiusmodi homines perdiscamus: & quãuis non arguit apertè tam peruersa cupientes, tamen ita voluntati eorum respondet accommodat, vt & ipsi se iustè reprehensos cognoscãt, duplicem eis præparans vtilitatem, & quia ipsis adaperuit, quòd secreta cordiũ sciret: & quia ostentationem ipsorum ineptam nõ protraxit in medium, vt si vellẽt, facilè seipsos possent emendare: quòd hic factum liquidò videmus. Nã quæstui seruiens ille, cùm propter multitudinem signorum multos vndiq; affluere videret, putauit dominum ex talibus miraculis ditari, ac ideo sequi cupiebat. Sed vnde id nobis patebit, inquies? à responsione Christi, quæ nõ ad sonum verborum, sed ad sensum interrogãtis accommodata est. Quid enim, ait, pecunias credis collecturum, si me sequaris? Nonne vides nec diuersorium mihi esse, nec tantum quidẽ quantum auibus? *Vulpes enim*, inquit, *foueas habent, & volucres cœli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.* Hęc sanè non erant repellentis, sed eius qui & prauam illius opinionem carperet, & potestatem daret, si cum spe huiusmodi sequi vellet. Tu verò etiam vide improbos hominis mores, intellige q̃ cùm hæc audisset, nihil ex cõmodissima, perutiliq; responsione seipso melior factus est, nec dixit paratum se esse Christo auscultare. Sed & aliàs sæpe hoc Christus fecisse apparet: aperte quidem non obiurgat: respõso tamen animos detegit accedentium. Nam & illi qui magistrum bonum appellabat, quique hac assentatiuncula verborum tracturum ad se dominum sperauit: ad mentem illius respõdens cur me bonum nominas, inquit, cùm nemo sit bonus præter
Matt.12.d. deum solum? & qui ei dicebant: Ecce mater tua, & fra-
& Marci tres tui te quærunt. Quoniam more hominum non vt
3.d. aliquid boni perciperent, eum adierunt, sed vt solum ostenderent, quantò ipsi essent cæteris cõiunctiores: & eo modo captarent vanam gloriam, confestim audie-
Lucæ 8.c. runt: Quænam est mater mea, vel qui sunt fratres mei? Ad fratres quoq; ipsos dicentes, Declara teipsum, quoniam hinc falsæ aliquod choragium gloriæ indagabãt,
Ioan.7.a. audi quo modo respondebat: Vestrum tempus semper est paratum, meum autem nondum adest. Sed per con-
Ioan.1.g. traria quoq; id facit, vt vbi de Nathanaële inquit: Ecce verè Israëlita, in quo dolus non est. Illud quoque ab his alienum non est, abeuntes annunciate Ioanni quæ au-
Lucæ 7.d. distis, & vidistis. Nam hîc quoque nõ ad verba, sed ad mentem eius qui misit respõsum esse videmus: & turbæ
Ibidem. autem mentis secreta tetigit, vbi dicit: Quid existis videre in desertum, calamum? Nam quoniã mutabilem, quasi Euripum esse credebant: ideo falsam eorum de Ioanne suspicionem arguens, ait: Quid existis in desertum videre, calamum à vento agitatum, aut hominem mollibus vestimentis circũamictum? vtraque re significans, neque à seipso esse instabilem, nec quoniam deliciis corrumpatur, posse mutari. Nõ mireris ergo etiam hîc ad interrogãtis mentem, non ad sonum verborum esse respõsum. Quod quàm moderatissimè protulit, inde patet, quoniam nõ dixit habere se quidem, sed despicere, sed nihil se prorsus habere. Vidisti quanta diligentia ad eius infirmitatem cõdescendat. Nam & cùm esset cum publicanis, aut biberet, aut contra quàm Ioannes aliquid facere videretur, propter Iudæorũ, imò potius totius orbis terrarum salutem faciebat. Sic enim & hæreticorum ora obstruxit, & illos qui tunc secum viuebant summoperè attraxit: sed alius quidam ei dixisse scribitur, *Domine, sine me prius abire, & sepelire patrem meum.* Considera quantum inter hos discrimen est: ille impudenter, sequar te, inquit, quocũque abieris: hic verò & si rem honestam peteret, nolebat tamen, nisi ei cõcederetur, abire: sed nõ permittitur ei. Dicit enim ei: *Dimitte mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere.* Ita vbiq; voluntatem hominum inspicit. Sed cur nam, quispiam dicet, noluit? Quoniam videlicet neque pater insepultus iacuisset, cùm sepeliendi munus etiam alius quàm filius subire posset, & filium à rebus melioribus abduci non oportebat. Cùm autem mortuos dixerit suos, ostendit profectò nõ fuisse suum hunc mortuum: vnde mea quidem sententia infidelium quendam illius patrem fuisse significatur. Si verò mirum tibi de adolescente videatur, quòd cùm rem tam honestam, fereq; necessariã intenderet, non sua sponte & per se abiit, sed Iesum cõsulere voluit: illud mihi solet videri mirabilius, q̃ cùm sibi negatum esset quod petebat, non grauiter tulit, sed æquo animo cum Iesu veluti iubebatur, permansit. Sed putàsne, aliquis dicet, nõ ingens ingratitudinis crimen illum incurrisse, qui in sepeliẽdo parente nõ affuit? Ego verò ingratissimum hominem eum iudicarem, si negligentia id fecisset. Si autem ne rem maioris momẽti impediret, tum abire, potius extremæ fuisset insciticæ. Dominus enim ipse, non quia despiciendi sunt parentes, abire vetuit: sed quia discere nos hinc voluit, nihil esse vtilius, magisq; neeessariũ nobis doctrina cœlesti, quæ tanto studio obeunda est, vt & si magna sint quæ abire vrgeant, incumbere tamen omni diligentia, atque inuigilare debeamus. Quid enim maius videtur, quàm dum sepeliãtur parentes, adesse? Quid enim facilius, aut quid breuiori tempore peragi potest? quòd si nunc tam breue tempus propter sepeliendos parentes abesse à spiritalibus vetitũ est: perpende quo supplicio digni sunt, qui semper à doctrina Christi absunt, qui vilia nimium atque abiecta secularium rerum negocia necessariis anteponunt nullo vrgente. Ego autem doctrinæ illius efficaciam, vehemẽter admiror: nam cùm adolescentem sibi perpetuò affixerit, à mille malis veluti ab immoderato fletu ac dolore, aliorúmque, quæ hinc oriri solent, eripuit. Erat enim verisimile post parentis sepulturam, ad testamenti legatorisq; cõsiderationem deuenturum: & hæreditatis diuisionem, deinde in aliud ex alio quasi vndarum fluctibus distractus procul à portu salutis iactaretur: quæ ne illi acciderent, secum esse ipsum iubet, eumq; sibi volentem affigit ac cõiungit. Si verò tu adhuc miraris, nec æquo animo ferendum putas, quòd nõ permitteretur adolescens adesse extremo in parentum officio: illud tecum versa, sæpenumero à prudentibus viris, si quis molestius parẽtis aut filij aut propinqui cuiuscũque mortem, quàm oporteat laturus videatur, nõ subitò, neque in sepeliendi tempore, sed multò pòst opportunitate

Universidad de Deusto
Biblioteca

portunitate data charissimorum interitum fuisse nunciatum: nec vllus vnquam illos carpsit, neque quasi inhumanos reprehendit: iure id quidem. Econtra autem crudeles ac inhumani essent, si quos imbecilles animo cognoscerent, illos ad rem asperam, atque turbulentam protraherent. Quòd si propinquos ita lugere, vt dejectus mentem esse videaris, non laudatur: quàm magnũ esse malum putandum est, à spiritali doctrina huius vitę curis abduci: idcirco alibi etiam ait, neminem qui aratro manu imposita, ad posteriora reuersus est, idoneum esse ad regnum cœlorum. Etenim multo melius, regnum promulgare, & alios à morte retrahere, quàm mortuum qui nulli vsui est, sepelire: maximè quũ sint qui isthæc omnia munia obeant. Quid igitur hinc præcipuè discimus? quid aliud, nisi quòd nullo momento temporis caduca hæc, etiamsi necessaria videantur, spiritalibus anteferenda sunt, & quòd aliud longè vita est, aliud verò mors q̃ vulgò æstimentur? Quippe cùm multi viuere credantur, qui nihil à mortuis differant, quoniam in peccatis miseram vitam agẽtes, nil à mortuis differunt, immò verò maximè differunt, cùm sint illis multò deteriores. Nam qui mortuus est, inquit, iustificatus est à peccato: hic autem seruit peccato. Nec enim mihi dices, non clausisse hunc oculos, nec sepulchro iacere, nec institis ligatum detineri, nec postremò vermibus esse proiectum, cùm multò peioribus hic quàm qui obierunt vexetur. Non deuorant vermes, sed perturbationes animi omni feroci bestia truculentius exagitant atque lacerant. Quòd si aperti sint oculi, id multo deterius est q̃ si clausi essent. Clausi enim mortuorum oculi nihil mali vident: hic verò mille sibi mortuos oculis cernendo quotidie contrahit. Ille iacet in monumento ad peccandum iam immobilis, hic in sepulchro malo à seipso intrusus, ingenti peccatorum mole obruitur: sed corpus, dicet quispiam, huius pingue ac floridum, non tabe corruptum videmus. Magna verò res, si corpore integro iampridem anima corrupta atque deperdita est, ac multa putredine oppleta: & ille post mortem per decem dies malè olet, hic verò per totam vitam os habens vel ipsis cloacis spurcius, intolerabilem expirat fœtorem. Quare tanto ille discrimine hoc melior est, quãto naturali solum corruptioni subiectus, corruptionem ille patitur: hic verò antequam ad illã perueniat, peccatorum vndique fœdissimã sibi putredinem colligit, mille indies corruptionis vias excogitans. Sed phalerato, inquit, equo fertur magnificè. Ego verò, inquam, meliorem illũ esse, qui in vrna quasi in lectulo quiescit: quodq; decentius est, illum quidem nemo putrescẽtem cernit, sed tegitur vrna dissolutũm corpus: hic autem fœtentem animam in corpore, quasi in sepulchro circũagit. Certè si posses animã hominis deliciis ac scelerib⁹ dediti oculis cernere, nõ dubitares multò melius esse in sepulchro iacere, quàm delictis irretitum detineri: & lapide potius, quàm grauí †peccatorum pondere]premi. Quapropter maxime conuenit vt istorum mortuorum propinqui, quandoquidem ipsi sua mala non sentiunt, Iesum pro ipsis adeant, quemadmodum tunc Maria pro Lazaro fecit. Quòd si male oleat, etiam si quatriduanus sit, nõ desperes tamen, sed adeas, & lapidem inde primum remoueas: tunc enim statim, vt in sepulchro iacentem & institis ligatum inspicies. Sed producamus in medium insignem quempiam atque potentem, vt in eo quæ diximus, apertius conspiciantur: nec vereamini. Nomino enim neminẽ: quãuis etiam si nominarem, nihil omnino timendum esset: quis etenim vnquam mortuum metuit? vtcunque enim faciat, manet mortuus: mortuus cùm sit, nocere nullo pacto potest. Age igitur videamus caput ipsorũ vinctum. Etenim cũ crebrò ebrij sint, perinde vt mortui multis velaminibus & institis ligantur, ita istis omnia sensuum organa occluduntur & vinciuntur. Deinde si lubet etiam manus inspicite, videteq; ventri annexas, sicut mortuorũ, non quidem institis constrictas, verùm (quod turpius est) durissimis auariciæ vinculis, quæ vinctas non sinit ad liberalitatem porrigi, sed insensibiles ad huiusmodi officia reddit, sed mortuis inutiliores efficit. Vultis & pedes similiter irretitos videre? Videte variis eos curis alligatos, ac idcirco nõ posse dei ecclesiam adire. Vidistis mortuum, nunc & pollinctorem videte. Quis igitur pollinctor ibi est? nempe nullus alius, nisi diabolus, qui eos diligenter ita stringit, & polit, vt non homines, sed ligna arida esse videantur. Nam vbi non oculi, non manus, non pedes, non alia membra suis officiis funguntur: quo modo hunc hominem putabis, præsertim cùm anima etiam eius peccatorum fœditate obruta, idolum magis quàm anima esse videatur? Quoniam ipsi quasi mortui nihil sentiunt, adeamus Iesum, p. ɔ ipsis oremus, vt ipsos excitet: lapidem tollamus, institas dissoluamus: nam si lapidem auferre poteris, insensibilitatem eorum scilicet, qua premuntur, velociter profectò ipsos à monumento educes: & cùm eduxeris, citius atque facilius nexus eorum dissolues: tunc eos Christus cognoscet, cum excitati fuerint, cùm soluti, tunc ad cœnamq; suam vocabit. Quicunque igitur Christi estis amici, quotquot discipuli, quicunque mortuum diligitis, accurrite ad Iesum, atque orate. Nam quantò peius olent huiusmodi mortui, tantò magis debemus, si eos amamus, pro eis intercedere: & sicuti sorores Lazari tunc fecisse videmus, non prius à precibus ac orationibus abscedere, quàm viuum recipiamus. Non enim dubito, quin si nostras res & proximorum sic diligenter gubernemus, futuræ vitæ beatitudinem consequamur, ad quam omnes perueniamus, gratia & misericordia Iesu Christi, Amen.

Luc.9.g. *Rom.6.b* *†insensibilitatis operculo.] Iean.11.f.*

Hemilia xxix. *ex capite* viij.

ET ascendente eo in naniculam, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt naniculæ operiretur à fluctibus: ipse verò dormiebat. Lucas quidem ne quis ab eo temporum ordinẽ quærat: Et factum est, inquit, vno dierum, & ipse ascendit in nauigium, & discipuli eius. Marcus quoque similiter. Hic verò consequentiam quandam temporũ obseruat. Hęc à me prędicta sunt, ne quis, quoniam non eodem modo scribunt omnes, discrepare ipsos arbitretur, si quis quid prætereat. Turbas igitur præmisisse, ac discipulos tantummodo secum retinuisse, illi etiã dicunt. Assumpsit autem non frustra, neq; casu, verũ vt futuri signi eos faceret spectatores. Nã vt Palæstræ magister optimus ad vtrũq; eos exercebat, ne aut terrore vincerẽtur in periculis, aut honoribus efferrẽtur: ita ne magnũ quid sibi arrogent, quoniam aliis omissis ipsos tantum secum retinuit, vt in tempestatem incidant permittit, & simul in ferendis aduersis fecit meliores. Nam certè priora quoque signa, quæ iam ab eo gesta erant, magna fuere: verùm hoc non parum eos etiam exercebat, & antiquissimo illi simillimum erat. Idcirco igitur solos discipulos secum duxit, quoniam vbi signa tantummodo demonstrabantur, turbas quoque admittebat: vbi verò timor ac tremor imminebat, eos solos recipiebat

Luc.8.d Mar.4.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

recipiebat, quos ad prædicationẽ, & pericula erat miſ-
ſurus. Et Matthæus quidem dicit, quòd dormiebat, Lu-
† vide nũ cas verò ꝙ in ceruicali ſimpliciter, vt & humilitatem
legendum, eius patefaceret, & præſtantis philoſophiæ præceptis
Marcus. nos inſtrueret. Cùm ego fluctus vehementius inſurge-
rent, ac mare procellis inſaniret: tunc excitant ipſum,
dicentes: *Domine ſalua nos, perimus.* Ipſe autem eos priuſ-
quam mare ſedaret, reprehendit: ſicut enim diximus
ad exercitationem eorum hæc fieri permittebantur, e-
ratq; figura tentationum, ad quas eſſent peruenturi.
Maioribus enim eos certè rerum tempeſtatibus poſtea
2. Cor. 1. b. permiſit vexari: vnde Paulus quoque dicebat, Nolo au-
tem vos ignorare fratres, quòd valde grauati ſupra vi-
res ſumus, vt de vita etiam deſperauerimus, ac rurſum B
poſtea, qui ex tantis mortibus nos eripuit. Vt hinc igi-
tur eos doceret, quantum in eo confidere oporteret,
cùm inſani fluctus inſurgant: diſcerentq; ꝙ ad melius
cuncta diſpenſat, primùm ipſos increpat: nec enim in-
caſſum ad extremum vſq; terrorem eos deuenire per-
miſit, verùm vt ſignum eis ingens videretur, & perpe-
tua miraculi memoria reſideret. Nã quoniam poſt rem
factam obliuio ſolet ex negligentia homines occupa-
re: propterea priuſquam ſigna fiant, multa præſtruun-
Exo. 4. a. tur, quæ diuturniorem memoriam faciant. Sic & Mo-
ſes ſerpentem primò perhorruit, neque id leuiter: dein-
de rem illam mirandam, haud tamen citra ſolicitudi-
nem contemplatur: & nunc diſcipuli cùm iam ſalutem
ferè deſperaſſent, tunc ſaluantur. Vt ex periculorũ con
feſſione, magnitudinem ſigni perdiſcant, hac de cauſa
etiam dormiuit. Nam ſi vigilantem viderent, aut non
adeò pertimuiſſent, aut petere ab eo ſalutem, qui pericu
la eorum videret, neglexiſſent, aut non poſſe ipſum flu C
ctus ſedare putaſſent: idcirco dormit, vt & timoris cau
ſa ipſis maior præberetur, & ſenſus eorum apertior ad
videnda miracula redderetur. Nam cùm non pariter
aliquis ſentiat quæ in alienis fiunt corporibus, & quæ
in ſeipſo, oportebat diſcipulos ei°, qui plurimos indies
liberari videbant, nec tale quid ipſi experirentur, & ne-
gligentiores erant, vt magis obligarẽtur, in ſeipſis om-
nipotentiam eius inſpicere: cumq; nec claudi eſſent ip-
ſi, nec cęci, nec alia ęgrotatione laborarent, tempeſtatẽ
fieri permittit, vt liberati ab ea, manifeſtiorem benefi-
ciorum eius in ſe ſenſum habeant. Propterea nec præ-
ſentibus turbis id facit, ſed ſolos ipſos corripit, ne mo-
dicæ fidei à multitudine dãnarentur, & antequam vn-
das aquarum deprimeret, nimios animorum fluctus ſe- D
dauit. Corripuit enim eos, ac dixit: *Quid timidi eſtis modi-
cæ fidei?* Ad hęc cauſam reddidit, non à tentationibus,
ſed ab infirmitate mentis timorem proficiſci. Quòd ſi
quis obiiciat, non fuiſſe formidinis, nec paruæ fidei, ꝙ
eum excitauerint. Reſpondebimus, Quinimmo, illud
profectò non conuenientem ſe de ipſo habere opi-
nionem declarabat, quod vigilantem poſſe tempeſta-
ti reſiſtere nõ diffidebant, dormientem verò minimè.
Nec mirum ſi parum adhuc credunt, qui vel poſt mul-
ta etiã alia ſigna imperfectiores fuiſſe videantur. Quo-
circa & increpantur ſæpius, vt cùm ad eos dicit: Adhuc
Mar. 4 d & vos inſipiẽtes eſtis. Quod ſi diſcipuli adhuc deficie-
Ioan. 14. b. bant, quid mirum eſt, ſi turbę nihil magni, nec vltra ho
&c. minem de ipſo cogitabant? Admirabantur enim dicen
tes, *Qualis eſt hic homo, quoniam & mare & venti obediunt ei?*
Chriſtus autẽ nõ arguebat eos nudũ hominẽ ipſum vo
cãtes, ſed ſuſtinebat, ſignisq; inducebat, vt viderent ſe
nõ rectè opinari de ipſo: hominem verò ipſum partim
viſu, partim quoniã dormiret etiã ac biberet, tũ etiam
quia nauigiis vtebatur, exiſtimabant: propterea etiam A
obſtupeſcebant dicentes, Qualis eſt hic? ſomnus enim
& ſtatura qua videtur, hominem ipſum declarat. at ve-
rò maris tanta per eum ſubitò facta tranquillitas, deũ
declarabat: quanquam enim & Moſes tale quid olim Exo. 14. d.
fecerat, etiam inde patet excellentia: ille enim quaſi ſer
uus, hic verò quaſi dominus mira operatur. Non enim
virgam vt ille tetendit, non manus in cœlum ſuſtulit,
non precibus indiguit: verùm vt dominus ancillæ im-
perans, & conditor ſuæ creaturæ, ſic fluctus maris de-
preſsit, frenauitq; verbo ſolùm atque præcepto. Omnis
enim confeſtim ſoluta eſt tempeſtas, nec veſtigium fuit
vllum turbationis relictum: quod euangeliſta oſten-
dens, inquit: *Et facta eſt trãquillitas magna.* Et quod de pa- B
tre quaſi res grandis dictum eſt, & ipſum Chriſtus effe-
cit. Scriptum eſt enim de patre: Dixit, & ſtetit ſpiritus Pſal. 106. c.
tempeſtatis: & de Chriſto hic ſcriptum eſt, quòd verbo
ſolo facta eſt tranquillitas magna: propterea etiam mi-
rabantur ipſum turbæ, quæ certè non adeò mirate fuiſ-
ſent, ſi feciſſet vt Moſes. Verùm poſteaquam à naui deſ-
cendit, mirabilius quoddam ſignum ſubſequitur: dæ-
monibus enim quidam repleti, quaſi improbi ſerui fu-
gitiui, cum dominum viderent, clamabãt: *Quid nobis
ac tibi Ieſu fili dei? veniſti huc ante tempus torquere nos?* Nã quo-
niam Ieſum turbæ hominem appellabant, acceſſerunt
dæmones, deitatem eius prædicantes: ita qui mare
nec fluctuans, nec tranquillum audierunt, audiebant
dæmones eadem ipſa clamantes, quæ mare tranquilli-
tate ſubita prædicabat: verùm ne aſſentatiuncula hæc
dicere videantur, rebus ipſis probant, dicentes: Veniſti
huc ante tempus torquere nos? Ideo ſe hoſtes antè pro-
fitentur, ne ſuſpecta eorum ſupplicatio videatur. Nam C
nemine vidente flagellabantur, multoq; magis quàm
mare paulo antè, perpuncti præſentia Chriſti atque in-
cenſi vexabantur, atque fæuiſsime torquebantur. Ac-
ceſsit enim Chriſtus ipſe ad eos, quoniam nemo illos
dæmonibus terribiles adducere ad Chriſtum audebat.
Et Matthæus quidem ſcripſit illos dixiſſe, Veniſti huc
ante tempus torquere nos? cęteri verò illud etiam adii-
ciunt, quòd deprecabantur eum, & adiurabant ne ve-
lit in abyſſum eos immittere: putarunt enim ſupplicij
iam tempus inſtare, ac ideo formidine commoti ſunt,
tanquam iam iam demergendi ad tormenta pœnarũ.
Quòd ſi Lucas vnum fuiſſe ſcribit, hic autem duos, ne- Luc. 4. f.
que ſic diſſonantiam aliquam eſſe dicimus. Nam ſi v-
num Lucas ſolum fuiſſe affirmaſſet, diſcreparet certè à
Matthæo: nunc verò cùm alter de vno, alter de duo-
bus verba faciat, non dicunt certè pugnantia, ſed aliter
atque aliter rem eandem exponunt. Mihi videtur qui-
dem duriori dæmone vexatum Lucæ ſuffeciſſe: quo-
circa & tragico quaſi genere calamitatem enarrat, ꝙ
nulla vincula, nullæ catenæ ipſum detinerent, ſed om-
nibus diſruptis miſer erraret per deſertum. Marcus au- Mat. 5. d
tem lapidibus ſeipſum cædere ſolitum adiecit, ſed ver-
ba quoque eorum ad ponendam præ oculis crudelita-
tem ac impudentiam ipſorum ſufficiunt. *Veniſti enim,*
aiunt, *huc ante tempus torquere nos?* Nam cùm non poſſent
excuſare ſe quòd non peccaſſent, ne ante tempus pœ-
nas darent, precantur. Quoniam enim iam ſe deprehẽ-
ſos in perniciosis atque iniquis factis arbitrabantur,
quibus omni quo poterant modo creaturas Chriſti ex-
agitabant: propter ea putarunt non expectaturum ip-
ſum punitionis tempus, ſed acerbitate & magni-
tudine peccatorum commotum, tunc ipſos puniturum: ideo deprecabantur, rogabant, obteſtabantur. Ita

qui

Universidad de Deusto
Biblioteca

qui ferreis teneri non poterant vinculis, vincti nunc A
veniunt: qui montes ferocitate arripiebant, ad campos
nunc humiles exeunt: qui aliorum itinera occupantes
neminem trāsire finebant, cùm eum vidissent qui vias
illorum facilè obstruit, constiterunt. Sed cur nam in
sepulchris versantur? Quia videlicet pernicioſam opi-
nionem ingerere hominibus conantur, quòd hominū
qui abierunt, animæ demones fiant, quod etiam à co-
gitatione nostra vtinam absit. Sed quid respondebis,
obiiciet quispiam, cùm multi incantatores pueros na-
cti eos iugulent, vt habeant animam sibi postea subser-
uientem, & ipsos iuuantem? Sed vnde hoc patet? Quòd
quidem iugulent, multi asserunt: quòd verò immola-
torum puerorum animæ ipsis cooperentur, vnde mihi
persuadebitur? an quia ipsos dæmoniacos clamare nō-
nunquā audisti, anima talis ego sum? Verùm hęc quoq;
oratio à fraude atque deceptione diabolica est. Non B
enim anima defuncti est quę ista dicit, sed dæmon qui
hæc vt audientes decipiat, defingit. Nam si possibile es-
set animam hominis in dęmonis substantiam transire,
multò facilius posset in corpus suum redire. Præterea
quę ratio inducet nos, vt credamus animam cui illata
iniuria est, illipsi patrocinari, qui sibi iniuriam intulit:
aut hominem posse facere, vt incorporea virtus in aliā
substātiam transmutetur? Nam si est de corporibus im-
possibile, vt vnquam hominis corpus in asini corpus
transmutetur: quanto minus inuisibilem animam in
substantiam dæmonis transformare possibile erit?
Quare vetularum hæc verba, immo desipientium du-
cenda sunt, & puerorum ludibria, Nec enim potest ani
Sap. 3. a ma è corpore separata in his regionibus errare. Iustorū
animæ enim in manu dei sunt. Si autem iustorum, in-
fantium quoque similiter, non enim peccarunt. Pecca- C
torum verò post hunc exitum continuò abducuntur,
quod à Lazaro & diuite planū efficitur: sed alibi quo-
Luc. 12. c. que dominus ait, Hodie animam tuam abs te repetent.
Animæ Non igitur potest anima cùm à corpore abscesserit, a-
post mortem pud nos hic errare: nec id iniuria. Nam si qui iter faciūt
nunquam in terra assueta & nota & corpore amicti, cùm in igno
huc redeūt. tas regiones inciderint, nesciunt quò ituri sint, nisi du-
cem habeant: quantò magis anima relicto corpore, cū
nouam omnino sibi vitam & viam ingrediatur, quò
itura sit ignorabit, nisi ducem consequatur? Multis è lo
cis scripturæ comprobari potest, non errare hic post
Act. 7. g. mortem iustorum hominum animas. Nam & Stepha-
Philip. 1. c. nus ait: Suscipe spiritum meum. Et Paulus resolui, ac es-
Gene. 25. a. se cum Christo desiderabat. De patriarcha quoq; scrip-
aut 49. d. tura dicit: Et appositus est ad patres suos: adultus in se-
nectute bona. Quòd vero nec peccatorum animæ hic D
Luc. 16. f. commorari possunt, diuitem audias quid dicat, perpen
dasq; quid petit, & non impetrat. Quòd si possent ani-
mę hominum hic conuersari, venisset ipse vt cupiebat,
& suos de tormentis inferni fecisset certiores: quo ex
loco scripturę illud etiam apertè patet, quòd post exi-
tum à corpore in locum quendam certum animæ de-
ducuntur, vnde redire sponte sua non possunt, sed ter-
ribilem illum iudicij diem ibi expectant. Quòd si quis
dicet, & cuius rei gratia dæmones petierunt, vt scilicet
ad gregem porcorum possent proficisci, idq; ipsis Chri
stus permisit? Certè non illorum gratia id fecit, verùm
vt multa hinc dispensando doceret. Primùm enim qui
liberati à dæmonibus erant, facilè hac ex re intellexe-
rūt, quantum nocere cuperent qui ipsis insidiabantur.
Deinde & omnes hinc discamus, ne in porcos quidem
impetum facere dæmones audere, nisi ipse permittat.
Tertiò docemur, nisi vel in ipsa calamitate dæmoniaci
diuina prouidentia iuuarentur, multa peiora sibi à dæ-
monibus fierent, quàm tunc in porcos illata sunt. Nam
quòd maiori homines odio habeant, quàm expertes
rationis animantes, nullus vnquam dubitauit. Quare
qui porcis non pepercerunt, sed confestim cùm sibi cō-
cessum est, in præcipitia compulerunt: multò magis in
homines illa patrassent quos occupabant huc & illuc
in deserto agitantes: nisi in ipsa etiam tyrannide ipsos
magna dei cura refrenaret & cohiberet ne vlterius eo-
rum impetus ferretur. Vnde manifestum est neminem
esse, qui absque diuina prouidentia viuat. Quòd si non
eodem modo cuncti eam percipiamus, hoc ipsum cer-
tè prouidentiæ quædam species est non minima, cùm
ad id quod vnicuique confert ratio prouidentiæ accō-
modetur. Ad hæc etiam illud discimus, non commu-
niter solùm omnibus deum prouidere, verùm etiam
vnicuique separatim: quod & ii discipulis etiam adape-
ruit, cùm dicit, pilos quoque capitis ipsorum enumera-
tos esse: tamen & ab his dæmoniacis planè id perspici-
tur, de quibus iam omnino actum fuisset, nisi diuina cu
ra conseruati essent. His igitur de causis cōcessit in por
corum gregem abire, vt simul omnes qui regionem il-
lam habitabant, quanta esset virtus eius non ignorarēt.
Nam vbi magna fama de ipso erat, ibi non valde se o-
stendebat: vbi verò minus cognoscebatur, nec quicquā
de eo ferebatur: ibi miraculis ideo magis effulgebat, vt
eos ad cognoscendū deitatem eius attraheret. Ipsi verò
qui ciuitatem illam incolebant, adeo insulsi fuerunt,
sicut euētus rerum docuit, vt cùm admirari, adorareq;
virtutem ipsius deberent, repellerent potius, hortaren-
turq; à finibus eorum recedere. Sed quare à dęmonibus
porci interempti sunt? Semper in deiectionem animos C
hominum intrudere dęmones studuerunt, semperque
gaudent cæde ac vastitate, quod & diabolus aduersus
Iob. 2. b Iob fecit, cum ipsi deus petenti concesserit, non ipsius
gratia, verùm vt seruum suum faceret clariorem, & dę-
moni omnem impudentiæ prætextum auferret, ac in
caput ipsius cuncta, quæ aduersus iustum excogitarat,
conuerteret. Nam & hic oppositum certe factum est,
quàm dæmones optauissent, cùm & Christi virtus pre-
clarè prędicaretur, & malicia dæmonum (à qua eos li-
berauit qui ab ipsis occupabantur) manifestius appare-
ret: ita vt nec in porcos habere potestatem videantur,
nisi creator omnium deus concesserit. Hæc si quis etiā
anagogicè velit accipere, nō prohibemus, dum rerum
veritatem ita secundum historiam habuisse se credat,
vt euangelista præscripsit. Scire tamen licet, multos ho
mines, qui porcorum more non hominum viuant, fa- D
cilè à dęmonibus inuadi solere: qui quousque aliquid
hominis sapiunt, forsan effugere poterint: Si vero por-
ci omnino fient, non à dæmonibus solùm exagitabun-
tur, verumetiam per præcipitia deferentur. Sed ne fictā
fabulam hoc esse putes, sed firmiter credas expulsos ab
hominibus dęmones fuisse: porcorum interitus efficit.
Tu verò non omnipotentiam eius solùm, sed etiam
clementiam cōsidera. Nam cùm à regione sua, qui hæc
bona perceperant, eum ingrati abigerent, non repug-
nauit, sed recessit: ac ipsos, qui se ipsius doctrina indig-
nos faciebant, reliquit. Illos tamen qui à dæmonibus li
berati erant, eis doctores dedit qui porcos pascebant,
vt ab eis quæ facta erant omnia, percipere possent: ipse
autem etsi recesserit, timorem tamen ab eis non abstulit.
Magnitudo enim damni atque iactura porcorum sig-
ni famam augebat, & res quæ acciderat, animum ipso-
rum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum perculit: & vndique miraculi nouitas prædicabatur,ab his qui liberati erant, à porcorum dominis, ac etiam à pastoribus ipsis.Hæc si altius consideras, etiam nunc fieri videbis,multosq; inuenies in sepulchris dæmoniacos, quos ab insania sua non ferrum,non catenæ, non multitudo hominum, non exhortatio, non terror,non minæ, non aliud quid huiusmodi abducere potest.Quid enim luxuria corruptus atque petulans, qui ad omnem corporis formam hiscit, à dæmoniaco differt? non videtur nudus ambulare, sed corporeis quidem vestibus amictus est, veris autem vestimentis priuatus,ea quæ ipsum decet gloria nudatus est:non lapidibus seipsum cædit,sed sceleribus,quæ lapidibus duriora asperioraq; sunt.Quis igitur hunc hominẽ ligare poterit? quis eum à petulantia remouebit? quis ei persuadebit,vt lasciuiam aspernetur?Quo fit,vt nunquam sit in seipso, sed semper in sepulchris versẽt. Sepulchra enim profectò sunt meretricum diuersoria, multo fœtore,multa putredine, multa immundicia repleta. Ac auarus,nónne talis est?Quis enim ipsum ligare poterit? Certè non timor, non quotidianæ minæ,non exhortationes,non cõsilia:omnia enim hæc vincula disrumpit, adiuratq; omnes qui eum à cupiditate auri remouere volunt ne faciant, supplicium putãs esse maximũ non viuere in supplicio. Quid enim miserius auaro? Nam dęmoniacus etsi homines contempserit, verbo tamen Christi abactis dæmonibus liberatus est] pecuniæ autem seruus Christo non auscultat:nam & si quotidie Christum audit prædicantem, Non potestis deo seruire ac mammonę:& si gehennæ terror incutitur, ac inferni pœnæ imminere dicuntur, non credit tamen, nec Christi verbo credit, non quia robustior ipso sit, sed quia nolentes nos ad virtutem Christus non addu cit:idcirco quanuis celebres habitent vrbes, tales tanquam in solitudine degunt. Quis enim mẽtis compos, cum huiusmodi hominibus conuersabitur? Nam mea quidem sententia,cum mille dæmoniacis habitandum potius esset, quàm cum vno qui hoc morbo laboraret: quę quidem sententia mea ab his quæ vtrique patiuntur,probari facilè potest. Nam æris quidem auidi etiã innocuos nisi vtiles sibi sint,inimicos ducunt:& liberũ hominem,si possent, libenter in seruitutem suam redigerent, eumq; mille implicant malis: dæmoniaci verò nihil huiusmodi faciunt, sed ipsi soli suo malo laborãt. Et illi quidem multas domos euertunt, nomenq; dei propter ipsas blasphemare faciunt.communis ærumna ciuitatum, atque orbis totius sunt: dęmonibus autem exagitati lachrymas nobis ita mouent,vt eorum facilè misereamur: & isti non sentiunt plerũque quod agunt, illi præmeditati omnia faciunt in mediis vrbibus bacchantes, ac nouam insanientes insaniam. Quando enim omnes simul dæmoniaci tantum facinoris committent,quantum Iudas solùm commisit? Qui ad extremam iniquitatem turpi pecuniarum ardore deuectus est,pariterq; omnes qui auariciam illius imitãtur, quasi † feræ bestiæ à † catenis] solutæ,cunctos homines nullo resistente perturbant ac lacerant: & vincula quidem etiam his vndiq; coniecta sunt, iudicij timor,legũ terror,multorum odia,cæteraq; huiusmodi:sed his ruptis, omnia perturbant: quòd si quis hos nexus omnino ab eis auferret,tũc videres peiore hos dæmone,quàm dæmoniacos,ac fortiore vexari. Verùm quoniam id facere non possumus,saltem oratione ita fingamus,vt cùm omnes catenas ab eo mẽte abstulerimus, clarè insaniã eius perspiciamus.Sed nolite atrocitatẽ bestię cum aperta fuerit formidare: nam hæc non veritate rerum facimus, sed sola oratione confingimus. Fingite ergo videre tetrum quendam hominem, qui ab oculis ignẽ emittat,cui ex vtroque humero dracones pro manibus dependeant, cuius os cauernæ instar magnitudine sit, in quo prodẽtibus acuti enses stent, ex lingua venenosus fons scaturiat. Venter omni fornace sit voracior, cuncta quæ immittuntur subitò consumens, pedes alati, quauis etiam flamma vehementiores, facies, canis ac lupi simul faciem ostendat: nec hominis vocem emittat, sed insuaue quiddam atque terribile mugiat,is ad hæc omnia faces ardentes in manibus teneat. Horrenda hæc forsan vobis videntur, sed nondum dignè ipsum descripsimus, sequi etiam debent horum instrumentorum effectus: itaque imaginemur eum obuiam factos iugulare,carnes eorũ lacerare ac deuorare. Sed quid facio?Nam & hoc descripto, multò truculentior est auarus, in omnes vt mors insiliens,omnes vt infernus deglutiens, communis generis hominum hostis: quippe qui vellet nullum hominem esse, vt omnia possideret. neque hic tamen sistit gradum, sed quum omnes perdiderit cupiditate sua, etiam terræ substantiam cupit abolere, ac ipsam aurum factam iuuaret aspicere: nec solam terram, sed & montes & valles & fontes, & breuiter quicquid in rerum natura extat. Verùm, vt videatis nondum nos insaniam illius oratione assecutos, fingamus à nemine ipsum accusari, nullum ipsi terrorem imminere: non à iudiciis, non à consuetudine hominũ, non à legibus,& tunc videbis ipsum arrepto ense omnes interimere, nulli parcere, non amico, non cognato,non fratri,non ipsis parentibus:sed quid plura? interrogate auarum si hæc secum quotidie versat,si omnes cogitatione inuadat amicos, cognatos,parentes. At nec interrogare quidem ipsum opus est.Scitis enim omnes, quòd qui hoc morbo premuntur,& vitam parentum senum grauiter ferunt, & dulce illud & natura suauissimum liberorum donum graue ac molestum esse censent: vnde factum est, vt multi † sterilitatem vxorum herbis] excogitarint,] naturam orbam effecerint,qui & si filios natos non interfecerint, attamen ne omnino nascerentur effecerunt. Quare nolite admirari, si sic auaros descripsimus, cùm videatis non potuisse nos prauitatem eorum oratione assequi: sed considerate quo modo poterunt ab hoc acerbissimo dæmone liberari. Quo pacto igitur liberabuntur? Si persuaderi eis certè poterit impedimento auariciam esse maximo ad conquirendam grandem pecuniam. Quæstus enim cupidi, parui spe lucri magnas plerunque faciunt iacturas. Quod ipsum prouerbio iactatur.Nam multi cùm magnis locare pecuniam studeant vsuris,cupiditate lucri minus diligenter conditionem eorum examinauerunt,quibus pecuniam crediderunt, atque ita cum vsuris sortis quoque ipsius iacturam fecerunt. Multi cùm in magna pericula deuenissent, quia parua se pecunia redimere noluerunt,vitã vnà cum opibus amiserunt: multi cùm aut dignitates, aut huiusmodi aliquid adipisci pecunia potuisset, propter auariciam omnia perdiderũt: nec mirum, nam qui seminare negligunt, ac semper ad messem se præparãt, ipsius etiam messis expertes plerunque remanserunt. Nemo est quippe qui semper metere, aut semper emolumenta consequi possit:ita cùm velint impensas fugere,nec lucrari sciunt, quod vna in re facilè perspicere potestis. Nam si vxorem ducere volunt,aut decepti inopem pro opulenta eligunt, aut propter diuitem ductã

Sepulchra.

Auarorũ detestatio.

† Nã dæmõ ille etiamsi homines cõtempserit, imperio tamen Christi cesßit, & protinus à corpore exiliit.]

Matth.6.c. Luc.6.c.

† caueis.]

† temerint.]

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ multis viciis abundet, maiora damna suscipiunt. Non enim vxorum opes, sed virtus diuitias præparat. Nam quæ vtilitas maximę dotis est, cum inepta, prodiga vxor sit, cùm vt ventus omnia dissipet? Quid porrò lasciuæ, petulansq; sit, quam mille consequantur amantes? Quod si etiam ebriosa, nonne citius in summam maritum depellet paupertatem? Non solum in matrimonio id vsuenit, sed & emunt cum periculo & damno prę nimia auaricia non frugi mancipia, sed vilia inquirentes. Hæc omnia vobiscum, oro, sæpius versate. Nam à rebus futuris siue gehenna, siue regno cœlorum non possum vobis prodesse. Si enim auari estis, non rectè sermonem de illis rebus accipietis: si ergo damna & iacturas, quas sæpe cupiditate quęstus feciſtis, vel in mutuo dando, vel in emendo, vel in vxorẽ ducẽdo, vel in tutelis, ac aliis huiuscemodi prę oculis semper habebitis, facilè pecuniam non amãdo, auariciam contemnetis, & sic & præsentem vitam tutius agetis, & cum paulum adulti fueritis, etiam philosophiæ sermones audire poteritis: ac paulum visu penetrantes in ipsum iusticiæ solẽ intueri, & potiri his quæ ab ipso promissa sunt. Ad quę omnes perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia XXX. *ex cap.* IX.

ET ascendens Iesus in naviculam transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

Propriam hic ciuitatem eius Capernaum appellauit. Bethlehem enim ipsum tulit, Nazareth educauit, sed Capernaum perpetuum ipsius erat habitaculum. Paralyticus certè hic non est ille, de quo Ioannes fecit mentionem. Nam ille apud piscinam Hierosoymis iacebat, *Ioan. 5. a*
hic in Capernaum: & ille triginta & octo annis laborauit, de hoc verò nihil tale adscriptum est: præterea nullos ille habuit ministros, hunc afferri ad Iesum ministris videmus. Ad hęc, *Confide fili, dixit huic, remittuntur tibi peccata tua.* Illũ verò interrogauit, an vellet sanus fieri: accedit quòd in sabbato illum curauit, hunc verò non in sabbato. Nihil enim tale hic accusare Iudæi videntur. Postremò post hoc signum tacuerunt Iudæi, post illud importuni persequebantur. Hæc non ociosè dixi, sed ne quis vnum eundemq; putans esse, dissonantiam esse credat. Tu verò quàm clemens, quãque humilis sit dominus considera. Nam & antea tur- *Supra. 8. d.*
bas miti animo remouit, & à Gadarenis pulsus non restitit, sed recessit, non procul tamen: rursusq; cum etiã *Ibidem. c.*
posset pedes transire, nauigio conscenso traiecit. Non enim semper signa facere volebat, ne humanitatis suæ *Mar. 2. a.*
mysterio derogaret. Matthæus igitur, Attulerunt eum, *Luc. 5. d.*
inquit: alij autem per tectum demissum fuisse describunt, ac ita Christo propositum, vt nihil à ministris, qui fide adducti rem totam ei crediderunt, diceretur. Nam in principio quidem prædicationis & ipse circuibat, & non tantam ab adeuntibus fidem postulabat: hic vero & accesserunt, & fides ab eis est requisita. Videns enim, inquit, fidem eorum qui demiserunt: non enim vbique à laborantibus solum postulat fidem, velut cum desipiunt, vel alio modo vi morbi animo nõ constant. Vel potius morbo etiam laborantis hic erat fides. Nam nisi paralyticus ipse credidisset, demitti profectò non voluisset, quoniam ergo tanta illi fide aduenerunt, propterea dominus quoque virtutem suã magis ostendit, summa cum potestate à delictorũ vinculis ipsum dissoluens, vt ex omnibus his patri se demõstraret æqualẽ: quę quidẽ altius mihi repetenda esse videtur. Manifestam igitur fecit per doctrinã potestatẽ suã, cũ docuit eos tanquã potestatẽ habens, cùm ad leprosum dixit, Mundus esto: cũ Centurionẽ, dic verbo *Supra. 8. d.*
solùm, & sanabitur puer meus, dicentem magnis laudi- *Ibidem.*
bus extulit. Cùm mari frænum verbis imposuerit, cùm *Ibidem. e*
dæmones qui iudicij potestatem eum habere confite- *Supra. c.*
bantur, quasi dominus eiecerit: nunc rursus alio quodam, multoq; maiori modo inimicos suos cogit: equalem se patri verbis suis confiteri: nam ipse omnem ambitionem fugiens, quoniam magna erat multitudo circunfusa, adeò vt omni obstruso introitu à tecto paralyticum demiserint, noluit statim corpus palam propositum curare, verùm vt ab inimicis sibi occasio traderetur, latentem atque abditam curam animæ contulit, cùm peccata dimisit. Quod quidem & paralytico salutare erat, & ipsi nimium glorioſum non erat: hæc Iudæi à prauitate animi vexati reprehenderunt, & impedire volentes, maiora videri inuiti omnia perfecerũt. Sapientia enim eius factum est, vt ex inuidia eorũ multò magis signum appareret. Videamus igitur posteaquam illi turbati dixerunt: *Hic blasphemat.* quis potest peccata dimittere nisi solus deus? Videamus, inquam, quid ipse ait: vtrum opinionem eorum improbauerit, an potius comprobauerit: nisi enim æqualis esset patri, dixisset: Quid mihi tribuitis non competentem opinionem? procul ego absum à tanta potestate: nunc verò nihil horum dixit, sed contra illorum verbo ac signo affirmauit. Ita quoniam solet esse audientibus molestum, vt aliquis de seipso apertius dicat, aliorum verbis & signo deum se, patriq; æqualem esse ostendit: & quod mirabilius est non per amicos solùm: verum- *Ibidem. f*
etiam per inimicos hoc peragit, vt & virtutis & sapien- *& Luc. 5. e*
tiæ suæ pelagus pateat. Per amicos quidem quando dixit, Volo, Mundus esto: &, Quoniam neque in Israël tantam fidem inueni. Per inimicos verò nunc: cùm enim illi dixissent, neminem posse peccata dimittere, *Supra. 8. b.*
nisi solummodo deum, intulit: *Vt autem sciatis quòd potestatem habet filius hominis dimittere peccata in terra, tunc dixit paralytico: Surgens tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam.*

Nõ autem hic solum id facit, sed alibi etiam cùm inimici eius dicerent. Non de bono opere, sed de blasphemia lapidamus te, & quoniam cùm sis homo, deum teipsum facis. Non refutauit opinionem illorum, sed approbauit dicens: Si non facio opera patris mei, nolite *Ioan. 10. g*
credere mihi: sin autem facio, si mihi non creditis, saltem operibus credite. Verùm hic aliud signum deitatis suæ, & quòd patri æqualis esset, non paruum ostendit. Illi enim murmurantes, secum dicebant: Peccatorum dimissionem esse solius dei. Ipse verò non solùm peccata dimisit, sed occulta etiam cordium, quæ nosse solius dei est, manifestauit. Non enim apertè, sed secum, hic blasphemat, dixerũt. *Ecce enim, inquit, quidam de scribis dixerunt intra se, hic blasphemat.* Iesus autem cogitationes eorum non ignorans: *Cur, inquit, mala cogitatis in cordibus vestris?* Quòd verò dei soli° sit secreta cordiũ nosse, audi prophetam dicentem: Tu nosci cor da solus: *3. Reg. 8. d.*
& rursus, Scrutans corda & renes deus: & Hieremias, *& 2. Para.*
Profundum cor est super omnia, & homo est, & quis *6. f.*
noscet eum? &, Homo videbit in faciem, deus autem *Psal. 7. c.*
videbit in cor: multis quoque aliis percipere possumus *Hier. 17. b.*
solius esse dei mentem ac animos hominum cognos- *1. Reg. 16. b*
cere. Quare æqualem patri se ostendit, qui quæ inimici sui secum cogitabant, nec audebant multitudinem timentes

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentes proferre,hęc reuelauit.Magnam hic quoque animi leuitatem oſtendit: ait enim, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?Quod ſi indignari quempiam oportebat,ægrotum magis oportebat,qui quaſi deceptus potuiſſet exclamare: Ego ad curandum corpus veni,hic verò ad curandum animam refugit: vnde nanque manifeſtum eſt,dimiſſa mihi eſſe peccata mea?Nũc verò ille nihil huiuſcemodi dicit, ſed ſeipſum curantis poteſtati ſyncerè atque integrè tradit. Scribæ autem peruerſitate atque inuidia beneficiis aliorum inſidiantur, idcirco etiam clementiſsimè ipſos increpat,re potius quàm verbis,vt dicere videatur: Si nõ creditis poſſe me peccata dimittere, & tumoris quodam afflatu id me arripere putatis, quod non habeam: ecce ad illud hoc quoque adiicio, quod ſecreta veſtræ mentis reuelaui,& ad hęc tertium rurſum addo, paralytici corpus, firmum illico,atque robuſtum conſtituens. Illud verò non prætermittendum, quòd quando peccata paralytici dimiſit, non apertè poteſtatem ſuam manifeſtauit. Non enim dixit,dimitto tibi peccata tua:ſed, dimittuntur tibi peccata tua. Inimicis autem vrgentibus manifeſtius ſuam poteſtatem oſtendit. Ait enim, vt ſciatis quia poteſtatem habet filius hominis in terra peccata dimittere: perpendisne quàm longè abeſt, vt nolit æqualis putari patri? Non enim dixit quòd indigeat altero filius hominis, aut quòd dedit ſibi deus poteſtatẽ, ſed quòd poteſtatem habet filius hominis: nec ad gloriam dico,ait, ſed vt vobis perſuadeam quia non blaſphemo,cùm meipſum patri æqualem faciam. Sed & alibi,certa firmaq; ſignorum vult argumenta præbere:veluti quando dixit, Vade & oſtende teipſum ſacerdoti: *Supra. 8.a.* *Ibidem.b* quando ſocrum Petri ad miniſtrationem vſq; confir- *Ibidem.d* mauit:quando denique in præcipitia porcos abire permiſit: ſic in hoc loco quòd peccata verè dimiſſa eſſẽt, ſubita curatione corporis, quaſi certo quodam argumento eueſtigio confirmauit. Quòd verò corpus curatum erat:quoniam grabbatum tulit,ac abiit,dubitari non poterat. Hæc itaque facta ſunt,ne quis putaret ficta phantaſmata videre, nec tamen prius eum curauit, quàm ipſos interrogauerit. *Quid ſit facilius dicere,dimittũtur tibi peccata,an tolle grabbatum tuũ, & vade in domum tuam?* Hoc vero huiuſmodi eſt,vtrum vobis facilius videtur, diſſolutum corpus confirmare, an animæ peccata dimittere? Nec eſt dubium quin confirmatio imbecillis corporis facilius ſit. Nam quanto anima corpore præſtantior, tanto curatio eius curatione corporis maior ac difficilior:verùm quoniã alterum latet, alterum patet,quod quidem minus eſt, ſed tamen manifeſtius adiicio,vt illud maius ac inuiſibile confirmatius,certiusq; per hoc reddatur: ſic opere ipſo iã illud ſubaperiebat, *Ioan.1.d.* quod Ioannes dixit: Ipſe tollit peccata mundi. Mittit autem eum cùm ſanaſſet in domum ſuam, partim vt humilitatem oſtenderet,quòd eum non retinuerit: partim ne multi non ſignum verum,ſed phãtaſmate factũ dicere auderent:qui enim morbi teſtes erant,hos & ſanitatis teſtes eſſe volebat:vt dicere videatur, Ego quidem optaſſem præſentes omnes,qui cùm corpore ſani ſint, anima tamen vehementius ægrotant, per tuum morbum ad ſanam mentem reduci potuiſſe: ſed quoniam nolunt,vade in domum tuam,vt ſaltem tuorum mentes ab ægrotatione reuoces. Videsne quemadmodum tam corporum, quàm animarum conditorem ſe eſſe oſtendat?Nam vtriuſque ſubſtantię morbum curauit,& occultum ex eo quod manifeſtum erat, patefecit. Sed nihilominus etiam humi turbę adhuc iacent: miratæ nanque fuerant, cùm hoc vidiſſent, & glorificauerunt deum,qui tantam dedit hominibus poteſtatem: impedimento enim erat ipſis caro. Ipſe tamen eos non increpauit: ſed mentes eorum aſsiduis operibus excitabat,& ad ſublimius ſapiendum adducebat. Non enim paruum tunc videbatur, quòd cæteris hominibus maiorem, & à deo ipſum veniſſe arbitrarentur: quæ ſi firmo animo tenuiſſent, hac via à minoribus ad maiora procedentes, cognouiſſent profecto dei filium fuiſſe: ſed non ſeruauerunt hæc tenaciter, propterea ad excellentiora progredi non potuerunt, ſed mutato animo rurſus dicebant:Hic homo non eſt à deo.Et quo modo ipſe à deo eſt?Quę aſsiduè contorquebant, ſuis morbis ſeu affectibus tales prętextus obtendentes.Quod etiam nunc multi faciunt,qui cum ſe deum vlciſci videri volunt,ſuis ipſi indulgẽt affectibus: quum oporteret omnia cum manſuetudine peragere. Nam ipſe omnium deus cùm poſſet in blaſphemantes fulmina iacere, So- *Mat. 5.g.* lem tamen ſuum oriri ſuper omnes facit,imbres demittit, cæteraq; omnia clementiſsimè præſtat. Ipſum igitur imitemur,vt oportet, exhortemur cæteros ad virtutem, cũ mãſuetudine admoneamus,nulla ira,nulla ferocitate moueamur. Nec enim ex blaſphemia nocumentum aliquod in deum peruenit, vt tu incandeſcas, atque ita commouearis:ſed qui blaſphemauit, ipſe vulnus accepit.Itaq; ingemiſce,lachryma: lachrymis enim dignus eſt qui peccat. Prętera nullum manſuetudine melius remedium eſt ad hęc peccatorum vulnera: mãſuetudo enim quàm quæuis violentia plus efficere poteſt. Et conſidera quo modo ipſe deus nobis tam in veteri,quàm nouo teſtamento tunc loquitur, cùm videa- C tur contumeliis fuiſſe affectus. In veteri enim ſcribitur: *Mich.6.a* Populę meus quid feci tibi? In nouo verò: Saule Saule, *Acto.9.a* quid me perſequeris? Paulus etiam cum omni manſue- *2.Tim.2.d.* tudine iubet aduerſarios corripere: ſed & ipſe Chriſtus cùm acceſsiſſent diſcipuli,poſtulantes vt ignis de cœlo deſcenderet, vehementer ipſos increpauit dicens: *Luc.9.c* Neſcitis cuius ſpiritus eſtis vos. Hic quoque non dixit, quid cogitatis ô vos ſceleſti, inuidi, & ſalutis humanæ hoſtes:ſed, *cur mala in cordibus veſtris cogitatis?* Oportet ergo clementer ægritudines animi remouere: nam qui humano timore melior factus eſt, ad prauitatem rurſus citò redit: propterea zizania iuſsit dimitti, vt pœ- *Matt.13.d.* nitentię tempus præberetur.Multi certè tanta pœnitentia compuncti ſunt, vt cùm antea peruerſi eſſent, ele- D ctiſſimi poſtea inuenirentur: vt Paulus,vt publicanus, vt latro, qui cùm prius zizania eſſent,in optimum triticum mutati ſunt: quæ quidem mutatio in ſeminibus impoſsibilis eſt, at in voluntate facilis, atque procliua. Non enim naturę terminis ad bonum aut ad malum *Liberum* volũtas alligatur,ſed libero honoratur arbitrio. Qua- *arbitrium* re cùm inimicum veritatis aliquem videris, omni ſtudio atque cura conare ad virtutem reducere, primùm viuendi exemplis, deinde orationis grauitate, ac poſtremum patrocinij & auxilij copia.Non graueris omnia emendationis genera percurrere. Imitandi ſunt enim boni medici,qui non vno curationis modo vtuntur: ſed cùm viderint primis remediis non eſſe depreſſum morbum, alia atque alia rurſus excogitant:& aliquando quidem ligantes membra, doloribus dolores excutiunt,aliquando verò incidunt,ita multis variisq; medendi generibus tandem corpus ad ſanitatem re- †*tuæ ſalu-* ducunt.Quare pariter etiam tu animarum medicus fa- *tis, & vi-* ctus, omni curationis modo ſecundum leges Chriſti *tatis aliu-* vtaris,vt & † operum tuorum,& aliorum ſalutis† mer- *rum.†*

cedem

Universidad de Deusto
Biblioteca

cedem accipias in gloriam dei omnia faciens. Nam qui hæc in gloriam dei facit, ipse quoque gloriam consequetur. Glorificantes enim me, inquit, glorificabo: & qui contemnūt me, contemnentur. Quare omnia ad gloriam dei agamus, vt æternam requiē adipiscamur. Ad quam omnes vtinam perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, simul atque spiritu sancto gloria, imperium, honor nūc & semper: & in secula seculorum, Amen.

1. Reg. 2.

Homilia xxxj. *ex capite* ix.

ET cùm transisset inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio: Matthæum nomine, & ait illi: Sequere me, &c.

Cùm ingens signum mirabili curatione paralytici fecisset, nullam ibi moram contraxit, ne scribæ maiori, videntes ipsum, arderent inuidia: sed recessit, vt turbationem eorum mitigaret: quod nobis quoque faciendum est. Non enim debemus cominus in aduersarios insurgere, sed vlceribus eorum mederi cedentes, vt dolor eorum mitigetur. Sed cuius rei gratia non cum Petro, simul ac Ioanne, & aliis discipulis ipsum vocauit? Certè quemadmodum tunc ad illos accessit, vocauitq; quando obtēperaturos sciebat, sic Matthæum quoque nunc vocauit, quando miraculorum fama perdomitum, minimè reluctaturū videbat. Qua de causa etiam Paulum post resurrectionem piscatus est. Nam qui corda scrutatur, & occulta mentium perspicit, is etiam quando vnusquisque ad obediendum paratus erat, non ignorauit: propterea non continuò incipiens quando durior fuit, sed post mille miracula, & insignem atque prouulgatam famam, aptiorem iam ad obtemperandum vocauit. Sed non est ab re grandē euangelistę philosophiam admirari, qui anteactam vitam suam non celauit, & nomen suum adscripsit: quod alij mutata appellatione occultauerāt. Sed cur dixit, in teloneo sedisse? Virtutem vocantis voluit ostendere, qui non *impositio adhuc fine prauæ publicanorum con*uersationi, è medio malorum pelago ipsum abstraxit, sicut beatum Paulum quoque furentem, ac omni rabie ardentem, & ignem ecclesię inferentem, transmutauit: quam vocantis virtutem, ad Galatas scribens expressit, cùm dicat: Audistis fratres aliquando conuersationem meam in Iudaismo, quia supra modum persequebar ecclesiam dei, & expugnabam ipsam. Piscatores quoque à mediis operibus suis vocauit. Sed piscatura quoddam artificium est, quod quanuis rudiorum hominum sit, & simplicium, nihilominus nō vituperatur: publicanorū autem studia & exercitatio, impudentiæ ac crudelitatis plena sunt, quæstus nota illiberalis, turpis quædam mercatura, immo rapina lege seculari concessa: quæ omnia non erubuit dominus. Nec mirum si publicanū non erubuerit, quando nec meretricem erubuit, quam non à fornicatione solùm eripuit, verumetiam pedes osculari permisit. Venit enim non vt corpora solùm curaret, verumetiam multò magis vt ægrotis animis incolumitatem prestaret: quod planum in paralytico fecit, cuius cùm peccata dimiserit, tunc ad Matthæum accessit, ne turbarentur si publicanum viderent in discipulorum corsortio collocatum. Nam qui potest delictorum dissoluere vincula, cur mirum est si peccatorem, apostolum fecit? Vidisti virtutem vocantis, discere nunc vocati obedientiam. Non enim repugnauit, nec ambigendo secum dixit: putásne publicanum, peccatoremq; me rectè absque fraude vocauerit? Non est enim huiusce modi intempestiua humilitas laudabilis: sed confestim ita obtemperauit, vt nec domum quidē ad communicādum rem cum suis profectus sit, verùm sicut piscatores prius retibus vnà cum nauigio, atque patre relictis: sic iste publico officio & quęstu relicto, sequebatur, sic præparatum animum atque præmeditatum ostendens, sic ab omni seculari negocio seipsum abrumpens, mirabili hac obedientia testimonium vocanti perhibuit, quòd opportunè ipsum vocauerit. Sed cur iam, inquies, non de omnibus scripsit quo modo vocati sunt, sed de Petro, Iacobo, Ioanne, atque Philippo solùm, de cæteris verò nihil? Quia isti maximè in humili artificio, atque infami versabantur. Quid enim publicano peius, aut piscatura humilius? Philippum etiā non fuisse insignem, à patria eius planum fieri potest, idcirco de his atque eorum artificiis maxime scribunt, declarantes quòd quum præclara & splendida narrēt, ipsis fidem habere oporteat. Qui enim nihil eorū quæ vicio dari possunt prætermittunt, sed præ aliis summa diligentia eiusmodi si qua sunt commemorant, tam in magistro quàm in discipulis. quo modo cùm laudabilia narrant, suspectos habebis? præsertim cum multa signa & miracula breuiter transcurrant, crucis vero patibulum, quod opprobrij plenum esse videbatur, exactissimè prosecuti sunt, discipulorumq; studia, artificia, quæstus, contemptum, & ipsius magistri progenitores qui turpitudine aliqua detinebantur, magna voce in medium proferunt. Patet ergo quanta sibi esset cura veritatis, cùm nihil ad gratiam, nihil ad ostentationem ambitiosè conscripserint. Verùm Matthæus vocatus, honorem quoque non minimum consecutus est. Mensa enim domini continuò dignatus, poterat facilè maiora quoque sperare, qui videbat iam se liberè cum domino conuersari: non enim longo temporis interuallo, sed repente à vicio fuerat sanatus: quanuis Iesus non cum illo solùm ad mensam accubuerit, sed aliis quoque cum multis, quod sibi crimini à nobilioribus dabatur, qui peccatores depellendos esse censebāt: sed nec hoc ipsum celarunt euangelistæ, † quod ab improbis atque inuidis ad infamiam dicebatur.] Concurrunt autem quasi ad consortem artificij multi publicani, quos Matthæus lætitia non parua propter accessum Christi inuitauit, domino ita disponente, qui omne genus curationis animorum exhibuit, nec differendo solùm, aut ęgrotos curando, aut inimicos redarguendo: verumetiam comedendo atque bibendo, multos à viciis ad virtutem reduxit, vt nos doctiores his omnibus efficeret. Non esse tempus, nec opus ex quo non possimus vtilitatem percipere. Et quanuis quæ tunc apposita erant, iniustè atque rapaciter fuerunt acquisita, non repulit tamen ea dominus, sed assumpsit ex illis. Magnum enim lucrum inde oriebatur, quinimmo eodem tecto, eademq; mensa cum peccatoribus vtitur. Hæc certè bonum medicum decent, qui nisi laborantium putredinem ferat, non potest eos doloribus liberare: sed dominus malam multorum de se existimationem, ad quam deuenerunt, quoniam cum publicanis in domo publicani comederet, non timuit. Illi autem exprobrabant dicentes: Ecce homo edax, & vini potator, publicanorum amicus, & peccatorum. Audiant hæc qui magnam sibi per ieiunium gloriam adipisci student, discantque dominum edacem, vinique potatorem appellatum, non erubuisse. Omnia enim hæc despiciebat, vt ad finem optatum perueniret, sicut & factum est. Nā & conuertit omnino, & multò meliorem publicanum effecit. Et vt discas quantum aliis quoque profuit, quando in domo Matthæi cum publicanis accubuit: audi quid

Piscatura non vituperatur.

Luc. 7. f.

Ibidem. a.

Act. 9. a

Roma. 8. c.

Gal. 1. c

† *vtpote qui res ab eo gestas verè ac religiosè narrare constituerint.*

Matt. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

quid Zacchæus dicit, alius item publicanus, qui cum A
Luc.19.a. Christi verba percepissēt dicentis, Hodie in domo tua
oportet me manere: summa iucunditate perfusus, me-
dietatem substantiæ pauperibus tribuo, inquit, & si cui-
quam aliquid calumnioſe abstuli, reddo quadruplum.
Ibidem b Ad quem Iesus, Hodie salus huic domui facta est. Rectè
enim diximus, omni ex re meliores homines posse fie-
1.Cor.5.c ri. Sed quo modo (inquies) Paulus præcipit, si quis cùm
frater nominetur, sit fornicator vel rapax, cum eo non
comedere? Primum quidem non patet, an magistris
etiam hæc à Paulo præcepta sunt, an fratribus solum:
deinde nondum erāt omnino facti fratres, quos vitan
dos dixit. Ad hęc, ad consortium fratrum iam ascitos,
tunc vitare iubet cùm in malis perseuerent. Publicani
autē illi ab illicitis conuersi, iam meliora prosequeban-
tur: verùm nihil horum Pharisæos meliores fecit, sed
discipulos aggrediuntur, dicentes: *Cur cum publicanis &* B
peccatoribus magister comedit vester? Ita quādo discipuli de-
Infra.12.a. liquisse in aliquo videbantur, Christum alloquun-
tur. Ecce, inquiunt, discipuli tui faciunt quod non licet
in sabbato facere. Hic verò ad ipsos discipulos Christo
detrahunt: quæ omnia malicioſe agebant, volentes à
magistro discipulorum multitudinē subducere. Quid
autem immensa sapientia domini ad hæc? *Nō indigent,*
inquit, *valentes medico, sed qui malè habent.* Perpendis quo
modo in contrariū verba eorum conuertit. Illi culpæ
dabant, quoniam cum huiusmodi hominibus conuer-
sabatur: ipse verò contra indignum se suaq; in homi-
nes beneuolentia, si horum commercia & conuersatio-
nem fugiat. Quare non procul à culpa tantum hæc es-
se ostendebat, sed principale propositum suum, & lau-
de maxima dignum. Sed ne videatur turpitudinem
vocatorum annectere, cùm dicat, malè agentes medi- C
co indigere: illud mitigando adiecit increpans ipsos
Osee.6.c. ac dicens, *Euntes discite quid est, misericordiā volo, & non sa-*
crificium. quod dicebat, vt paruam eos scripturarum ha
bere ostenderet peritiam: quapropter acriori quoque
oratione vsus est, non commotus ipse, nequaquam,
[ut illi animam deponderent.] sed vt illos commoneret. & quanuis potuisset dicere,
Non vidistis me paralytici membra firmasse, peccato-
rum nexus dissoluisse? nihil tamen horum, sed commu-
nibus, & probabilibus primò vtitur. Denique scriptu-
ras in medium adducit: cùm enim dixerit, non eis qui
rectè valent, medico opus esse: sed eis qui malè valent,
& hinc occultè seipsum esse medicum declarauerit:
Supra 4. tunc adiecit: Euntes discite quid est, misericordiam vo
lo, & non sacrificium: hoc & Paulus facit. Nam à com-
munibus primùm, & probabilibus re confirmata, &
postquam dixerit: Quis pascit gregem, ac ex lacte eius D
1.Cor.9.a. non comedit? tunc scripturarum testimonium addu-
Deute.25.a xit. In lege nanq; Moſi scriptum est, inquit: Non frænа-
1.Cor.9.b. bis bouem triturantem: & rursum: sic dominus euange-
Matt.16.b lium annunciaturis concessit ex euangelio viuere: at
& Mar.8.b. verò ad discipulos aliter dicit: in signorum enim me-
moriam reduxit, dicens, Obliti estis quinque panum, &
hominum quinque milium, & corbium quot tulistis?
Non hic autem ad istos nunc ait, sed communis imbe-
cillitatis meminisse facit, vt ex ipsorum numero eos
etiam esse ostendat: quippe qui nec scripturarum peri-
tiam habebant, & omnem virtutem negligentes, plurimum in sacrificiis confidebant: id enim occultius sig-
nificans breuiter tetigit, quod passim ab omnibus di-
Osee.6.c. citur prophetis, cùm dicat, Discite quid est, misericor-
diam volo, & non sacrificium: quibus verbis probat illos esse qui iniquiter agant, non se: quasi dicat, cuius rei gratia incusatis me, qui peccatores ad virtutē reduco? aut cur patrem propter idipsum non incusatis? Quem-admodum igitur alibi simili argumēto vtens, dicebat: Pater meus vsque modo operatur, & ego operor: sic in *Ioan.5.c.* hoc loco, Eūtes, inquit, discite quid est, misericordiam volo, & non sacrificium: vt enim ille hoc vult, inquit, sic & ego. Vides illa quidem superflua, hāc verò necessariam. Neque enim misericordiam volo, inquit, & sacrificium, sed misericordiam volo & non sacrificium. Alterum enim comprobauit, alterum reprobauit, ostenditq; non modò non esse prohibitum quod illi vituperabant, sed etiam lege sancitum, adeoq; magis q̄ sacrificia: & veterem legem adducit his consona dicentē ac decernentem. Cū igitur & à communibus, ac probabilib⁹ sentētiis, & à scripturis ipsos cōpressisset, adiecit, *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* quæ ironicè dicere videtur, sicut illud: Ecce Adā factus est quasi vnus ex nobis. Et iterum: Si esuriero, non tibi dicam. *Gene.3.d.* *Psal.49.b.* Nam neminem in terris iustum fuisse aperuit Paulus, vbi dicit: Omnes enim peccauerūt, & egent gratia dei. *Roma.3.c.* Verùm quod hoc hic dicitur, ad vocatorum consolationem dictum est: adeò enim procul abest, ne peccatores abominetur, vt eorum causa solum se aduenisse testetur: & ne his verbis resupinos, ac desides faceret, quia peccatores appellauit, non tacuit, sed adiecit, ad pœnitetiam. Non enim vt in peccato permaneremus aduenit, sed vt commutati, meliora eligeremus: verùm cùm vndiq; ora eorum partim à scripturis, partim à rerum probabilitate obstructa fuerint, cūq; ipti rei iam viderentur, ac peccato subiecti, & legibus & scripturis cōtrarij: omiserunt ipsum, ac ad discipulos iterum crimē transtulerunt. Et Lucas quidem Pharisæos, hic verò Ioannis discipulos fecisse dicit. Verisimile autem est ab *Luc.5.f.g* vtrisq; simul factum fuisse. Pharisæi enim confusionem suam intelligentes, Ioannis discipulos, mea quidem sententia, veluti in Herodianis postea fecerunt, secum acceperunt. Inuidebant enim semper Ioannis discipuli Christo, & contra eum disputabant, tunc solū ad humilitatem redacti, cùm Ioannes in carcerē fuit adductus. Modestius enim tunc accesserunt ad Iesum, ipsiq; nunciauerunt, quanuis postea ad primum inuidiæ vicium fuerint reuersi. Quid igitur dicunt: propter quid nos & Pharisæi ieiunamus crebro, discipuli autem tui non ieiunāt? Et ecce hæc illa est ægritudo, quam Christus iāpridem depellebat, dicens: Quando ieiunas, vnge caput tuū, & faciem tuā laua: prouidebat enim quot, quā- *Matt.6.c.* taq; vicia hinc oriantur. Christus verò nō increpat eos acriter, tanquam inanē quærētes gloriam, & incassum sese ostentātes: sed maxima cū clemētia respōdet dicēs, *Non possunt filij sponsi ieiunare, donec cum ipsis est sponsus.* Quā-do enim pro aliis loquebatur, nempe publicanis, vt animos eorūvulneratos mitigaret, acrius in exprobratores insurrexit. Nūc verò cùm ipsum atque discipulos suos carperent, humillimè occurrit: quod autem dixerunt, huiusmodi est: Concedatur tibi quasi medico ad curationem ægritudinum cum ægrotis comedere, discipuli autem tui cur ieiunio spreto, comessationibus inhiāt? & vt crimen in maius efferatur, primū se, deinde Pharisæos posuerunt, comparatione peccatum amplificare studentes. Nos enim, inquiunt, & Pharisęi frequenter ieiunamus. Ieiunabant enim: quod alteri à Ioanne didicerunt, alteri à lege, veluti & Pharisæus ille dicebat: Ie- *Luc.18.b* iuno bis in hebdomada. Quid igitur Iesus ad hæc? Nū possunt filij sponsi ieiunare, donec cum eis sponsus est? Se prius quidem medicum, nunc verò sponsum appellauit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

lauit,ineffabilia quędã mysteria his nominibus adaperiens: & quãquã cũ acrimonia potuisset sic in eos inuehi,Vnde potestis vos huiuscemodi ieiunãdi legẽ cõdere, aut quã vtilitatẽ vobis ieiunia afferũt, cũ mẽs vestra scelcribus repleta sit, cũ alios accusetis, cũ iudicetis, nõ paruas, nisi trabes gerentes in oculis, cùm ad aucupandam hominũ gloriã omnia faciatis? potius inanis gloria esset eiicienda,& omnes virtutes adhibendę, fratrũ dilectio,charitas, mansuetudo:nihil tamen horũ dicit, sed humillimè,ac animo æquissimo, Non possunt, inquit, filij sponsi ieiunare, donec cũ ipsis sponsus est. In memoriã illorũ Ioannis verba reducens, quibus ille di
Ioan.3.d cebat:Qui habet sponsam spõsus est,amicus autẽ spõsi, qui stat, & audit eũ, gaudio gaudet propter vocẽ spõsi. Id verò huiusmodi est: gaudij atq; lætitiæ præsens est tempus,nolite igitur adhibere mœsta:mœstũ autẽ quid ieiuniũ est, nõ natura sui, sed cõparatiõe illorũ qui adhuc infirmiores sunt. Nã prouectioribus qui ad sublimioris philosophiæ fastigiũ peruenire volunt,iucunda quædã res est, & valde amabilis: & quẽadmodũ ex bona corporis habitudine lætitia cõsequit, sic multò maior est animi voluptas, quando virtuti deditus est:sed ad mentẽ eorum, suspicionesq; respondit. Sic & Esaias de ieiunio verba faciens, humilitatẽ animi ieiuniũ ap-
Esa.58.a.b pellat. Moses quoque pariter. Dominus autẽ non ex his
Num.30.c. quæ dicta sunt, tantummodo ipsos retudit,verumetiã ex aliis,dicens: *Veniẽt dies quando auferetur ab eis sponsus,& tunc ieiunabunt.* Vnde patefacit non ventris causa discipulos non ieiunasse, sed quadã eius dispensatione mirabili:& simul cum his passionis mentionem in respõdendo aduersariis fecit, vt assuescant discipuli grauiora hæc audire:nam ad eos ipsos de passione apertius dicere, arduum nimium adhuc erat, quippe quod multò pòst ad exercitatiores dictum,ipsos conturbauit. Ad alios igitur dicitur,vt mitius videatur,& quadã præmeditatione *discipulos cõfirmet*: verum quoniã passione Ioannis *superbum quiddam,meo iudicio,sapere,atque* sublime videbantur, *hunc quoque tumorẽ ipsorũ depri*mit: de resurrectione tamen nõdum fecit mentionem, nec erat adhuc opportunum de tanto mysterio dicere. Nã secundum naturã fit, vt qui putatur homo esse moriatur,illud omnino supra naturã est. Deinde quod in superioribus faciebat,id etiã cõficit hic. Nã sicut cũ inuidi conarentur nefanda in eum coniicere crimina, quoniã cum peccatoribus comederet:cõtrà ipse persuasit,nõ modo crimẽ id non esse, sed laude quoq; dignissimum: sic in hoc loco cum ipsi vellent ostendere nescire ipsum vti discipulis, facilè probat eos potius qui hæc dicũt,ignorare sectatoribus vti,& frustra sine causa cæteros culpare. *Nullus enim immittit*,ait,*commissurã pãni rudis in vestimentum vetus.* Vide quo modo à probabilibus confirmat orationẽ. Tale nãq; est quod dicit, nõdum discipuli mei ad maiora conscenderunt,nondum spiritu renouati sunt, propterea huiusmodi indulgẽtia adhuc egent, vt maiora sibi pondera præceptorum ita affectis imponenda non sint: hoc autẽ dicebat, leges iã discipulis atq; regulas prębens,vt cũ etiam ipsi à quacũque orbis parte discipulos asciscant,mites erga eos & suaues sint. *Neque immittunt vinũ*,ait,*nouum in vtres veteres.*
Hie.13.a b. Perpendis hæc exẽpla similia esse priscis, vestimentum scilicet, atque vtres. Nã & Hieremias cingulum populum dixit, & tã de vtribus, quàm de vino mentionem fecit:à quibus nunc exẽpla accepit, quoniam & de men
Luc.5.g. sa,& de ventrisvicio sermo erat.Lucas autẽ addit,quo-
* σχίζε- niam & nouum* scinditur,si veteri illud immiseris: ita

A non solum nullum commodum sequitur, verumetiam dãnum consequetur.Sic eisdem verbis & præsentia narrat,& futura prædicit, nempe ꝙ noui postmodũ futuri sint, quæ antequam fiant, non oportere,inquit,austerũ quicquã aut asperũ discipulis præcipere.Nã qui oppor-
tunitate non expectata, altiora hominibus dogmata proponit,is nec cũ occasio fuerit, aptos ad audiendum inueniet,cũ iã semel ineptos fecerit. Quod nec susceptibilis rei causa,nec suscipientium culpa contingit, sed propter imponentium, atque docentium festinationẽ importunam. Hinc etiam causam docemur, quare humilioribus verbis ad ipsos sępe differuit,cùm intelligamus propter infirmitatem audientium multa fuisse ab ipso humilius,q̃ dignitas sua pateretur,de seipso dispu-*Ioan.16.d.*
tata:quod & apud Ioannem apertius exprimitur. Multa vobis habeo dicere,inquit,sed nõ potestis ferre modò. Nam ne putarent illa solũ esse quæ dixit, sed multa maiora restare crederẽt,infirmitatem eorum in mediũ protulit,quasi promittens tunc illa etiam ipsos audituros cũ robustiores fuerint:quod pariter hic quoq; facit.

Veniẽt enim dies,inqt,*cũ spõsus ab eis auferẽ, & tũc ieiunabũt.*

Quas ob res nõ debemus cuncta à quibusuis in principio rerum exposcere, sed ea solũ quæ possibilia sunt, atque illorum viribus conueniunt, & tum cito ad alia etiam perueniemus: quòd si curris atque festinas, velociusq; rem agere cupis,ideo noli festinare, quia quantò velocius perficere festinas, tantò tardius perages: ideo ergo noli festinare,quia festinas. Sed ne tibi obscuritate sermonis ænigma dicere videamur,ipsam rerum naturam considera, & non latebit te nostræ orationis sententia, nec te quisque eorum qui te importunè criminantur, cõturbet. Nã & tunc Pharisęi erant qui criminabantur,& discipuli qui opprobriis vrgebãtur: sed nihil horum fecit vt Christus immutaret sententiam, nec concessit dedecus esse, non ieiunare hos, cùm illi ieiunarent. Verũ vt gubernator optimus non cõmotis fluctibus,sed arti suę intẽtus est:sic Iesus fecit. Dedecus *quippe nõ erat, quòd illi non* ieiunabant,sed quoniam propter ieiunium magis fastus vlceribus exacerbati disrumpebantur. Quæ nos intelligentes his institutis nostros gubernemus. Vxorem habes ornatum corporis nimium adamãtem, quæ fuco perfusa,quotidie lasciuia, deliciis, loquacitate diffunditur. Nam etsi hæc omnia in mulierem vnam concidere nequeunt,fingamus tamen oratione omnia concurrisse. Sed cur, inques,de fœminis potius quàm de viris dicere voluisti? Sunt certè viri tali muliere corruptiores. Verùm quoniam maribus gubernatio natura conceditur, idcirco mulierem nunc descripsimus,non quia plura in mulieribus,quàm in viris vicia reperiãtur. Multa enim apud viros sæpe inuenies, quæ apud mulieres nunquam, aut certè rarius reperientur:vt cędem,vt sepulchrorũ euersionẽ, vt inutilem aduersus feroces bestias pugnã,cæteraq; huiusmodi. Nolite ergo putare sexus cõtemptu nos ista facere(hoc procul à me absit) sed quia commodius nunc est ad hunc modum imaginem depingere. Sit ergo talis mulier quam descripsimus,eamq; velit vir eius omni cura & studio ad meliorẽ mentẽ reducere. Quõ nã igitur modo id peraget? Si non vniuersa scilicet simul imperabit, sed faciliora, eãq; prius, quibus illa minus studere videatur. Nã si cuncta ab initio in melius vertere volueris,nihil facies. Nõ ergo statim aureis ornamentis ipsam priuabis: habeat interim, atq; vtatur. Nã id minus esse malũ videt, q̃ depicta fucatáq; facies. Picturam ergò prius auferas, idq; nõ terrore,nec minis

Universidad de Deusto
Biblioteca

†*aliorũ accusatiõe*].*i. ꝙ alii ista reprehẽdãt.*

Facies fucata notatur.

facias, sed mitti iucundaq; suasione, partim† alias accusando, partim tuo iudicio atq; authoritate improbando: fac vt à te sæpe audiat nõ placere tibi fucatas facies mulierum, abominationẽ atq; fastidium inde tibi tantum innasci solere, vt ferre non possis: cui tuę sententiæ, aliorũ quoq; opinionem accommoda, atque dicito ꝙ etiam venustas ea res solita sit deturpare, vt ita viciũ hoc eximas. Interea nihil adhuc de gehenna dixeris, nihil de regno cœlorum, necquicquam enim hoc dices: sed persuade ipsi magna te affici voluptate, cùm talem eius faciem videas, qualis à deo creata est: faciem verò corruptam & alienam à natura sua rubrica vel ceruſa plenam, apud homines bonos vulgò improbari. Prius igitur his tritis rationibus, & communi sententia, morbum ab anima eius extermina. Et postquam his verbis permulseris, de inferno etiã ac cœlo dicito, nec semel, sed iterum atq; iterum hæc differere non graueris: non odio aut ira, sed cum amore & lepore, nunc adulando, nunc quasi ex fastidio oculos auertendo, nunc colẽdo: nónne vides pictores modò hos, modò illos colores prioribus abrasis imponere, cùm formosam faciem pingunt? Noli tu pictoribus indoctior fieri. Illi corporis effigiem tabulis pingentes, tanto studio atq; cura vtuntur: nos cùm meliores animas facere volumus, an non ęquum est omnem mouere machinam? Nam sic cũ faciẽ vxoris tuę probæ formaueris, non videbis corporis sui faciẽ figmentis deformatam, non labia cruore polluta, non os vrsæ ori cruentato simillimum, non atra supercilia quasi ad ollam attriuerit, nõ albario illitas genas, ceu sepulchri parietes: quæ omnia, cũ fuligo, cinis & calx sint, summam deformitatem efficiunt. Sed quonam modo ad hæc verba dilapsus sum, vt qui alios moneam cum mansuetudine docere, ipse ad iram videar deuolutus? Redeamus igitur ad mitiorem admonitionem, feramus (inquam) ita mulierum delicta, vt interea indulgendo emendemus. An non vides fieri ab omnibus infantium matribus, cũ vehementius plorent quando ablactentur? Non vides omnia nos æquo animo pati, dummodo facimus ne priorẽ mensam reposcant? similiter in corrigendo quoque agamus. Sufferamus interim cætera, vt vnum solũ cõsequamur: quod cùm habebimus, ad aliud hac via progrediemur, ac ita pariter, similiq; modo de aureis ornamentis disputabis: si paulatim sic animum vxoris tuæ formaueris, pictor eris optimus, seruus fidelis, probus agricola. Cùm his simul illustrium quoq; mulierũ, quæ aut forma præstiterunt, aut minus formosæ fuerunt, mentionem crebro facito,

Genes.17.& Tob.10.11. & 1.Pe.3.a

Saræ videlicet, Rebeccæ, atque similiũ, quas omnes cõstat huiusmodi vanitatem contempsisse: quod inde patet, quoniam Lya patriarchæ Iacob vxor, & si formosa non erat, nec admodũ adamata à marito, nihil tamen

Gene.24. & 25. & Gen.29.d.

huiusmodi excogitauit, nec faciẽ à natura sua traduxit: sed permanebat integra naturę conseruans lineamẽta: nec ei offuit à Gentibus educatam fuisse. Tu verò cuius caput Christus est, quę fidelis es, inuentiones satanæ cõprobabis: nec recordaberis aquæ illius quæ faciei tuæ circunfusa est: nec sacramenti quod labia tua ornauit, nec sanguinis qui linguam tuam coccineã effecit? quæ omnia si memoria teneres, etiam si valde ornatũ amares, non auderes tamen, nec ferre posses puluerem, aut cinerem aliquem super faciem tuam imponere. Memẽto Christo te adaptatam fuisse, & hanc deformitatem abominaberis. Non enim gaudet his coloribus, sed sublimiorẽ pulchritudinẽ flagitat, animæ scilicet, quam etiã valde diligit, quam & propheta non parui facien-

A dam ducit, vbi ait: Et concupiscet rex pulchritudinem tuam. *Psal.44.* Non ergo inane quid, atq; superfluũ nobis imponamus. Nulli enim ex operibus dei aliquid deest, nec quicquam est quod emendatione tua indigeat, nemo imagini quæ ad similitudinẽ regis alicuius facta est, apponere quicquã audet: & si audebit, non faciet impune. Hominũ igitur operi nihil addis, quod verò deus operatus est, id emendare conaris: nec gehennę ignis tibi venit in mentem, nec animæ destitutionem pertimescis, quæ tunc omnino neglecta iacet, cũ totam mẽtem, curam, studiũq; tuũ ad corpus contulisti. Cur dico animã negligi, cùm ipsi corpori cõtraria contingant, q̃ tu optaris: quod inde patet, quoniã cũ hac re formosa videri studeas, hac certè difformis appares: hac re marito placere credis, hac nõ paruus ipsi dolor adducitur: nec ipse solùm, verumetiam alieni te culpant: vis adolescẽtula videri, at ea res seniũ accelerat: hac re quasi formosam gloriari te posse putas, hac tibi non paruum dedecus affertur. Non solum ęquales, atque amicas, sed cõscias ancillas, & scientes seruos cùm vides erubescis, & multò plus cùm te in speculo videas. Sed cur hæc tam multa cõnecto, maiora illa prẽteriens: quòd deum offendis, †modestiam fustodis, zelotypię flammã incendis, prostituta scorta imitaris: quæ omnia cogitantes, contemnite diabolicos hos ornatus, & inutiles artes, ac formositate hac, immo deformitate omissa, illam pulchritudinem in animis comparate, quam angeli concupiscunt, quam deus diligit, quæ maritis iucunda est: vt honorificè vita hic peracta, futuram quoque gloriã cõsequamur. Ad quam vtinam perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen. †*ꝛ̃ perũ.*

B

C

Homilia xxxij. ex capite ix.

Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum dicens: Domine, filia mea modò defuncta est, sed veni impone manum tuam super eam, & viuet, &c. Opus iam sermonibus adiungitur, & Pharisæi magis confunduntur: nam & qui accessit, synagogæ princeps erat, & luctu magno premebat. Vnica enim puella erat, & duodecimũ annũ, ipsum fermè florem ætatis attigerat. Quam ob rem maximè confestim eã voluit suscitari. ꝙ si Lucas scribit venisse quosdam qui dixerant, Noli vexare magistrũ, mortua enim puella est: dicemus quod illud, modò defuncta est, à tẽpore itineris coniicientis erat, modò mortuam esse, aut forsan calamitatem amplificantis. Nam * qui re aliqua indigent, solent verbis ærũnas suas augere, & maiores facere, vt exorent. Sed vide ruditatem principis ipsius. D Duo quædam à Christo postulat: vt veniat, & vt manũ imponat, quod signũ erat spirare adhuc puellã, quãdo ab ea pater decesserat. Id Syrus quoq; Naamã à prophe ta postulabat, cùm diceret: Exibit, & manum suam imponet. Visu enim & rebus sensui subiectis indigent, qui rudiores sunt. Et Marcus quidem, & Lucas tres eum accepisse discipulos dicunt, hic vero simpliciter discipulos scripsit. Sed cuius rei gratia Matthæum, qui modò accesserat, non accepit? partim vt maiori desiderio arderet, partim quoniam adhuc imperfectior erat. Hac enim de causa illos honorat, vt alij ad sublimiora imitatione illorum conscendere conentur. Matthæo autẽ satis erat, quòd sanguinis fluxu laborantem sanari viderat: quòd eadem mensa dignatus fuisset, ac salis communione. Euntem vero cum sequebantur multi, tum vt magnum viderent miraculum, tum propter dignitatem personæ, cuius filia laborabat. Et ad hæc quoniam

Luc.8.g

**ꝙ dicitur vo', qui indigent, vel qui supplicant.*

4.Reg.4.2 Mar.5.d. & Luc.8.

niam cùm rudiores plurimi essent, non ita integritatē animæ, vt corporis curationē quærebant, eapropter cō fluebāt: alij suis morbis compulsi, alij nouas inauditasq; res desiderantes videre: doctrinę autē, prædicationisq; gratia pauci adhuc ad ipsum concurrebāt, & nihilominus no dimittit eos domum intrare, sed nec discipulos quidem omnes: eruditiores nos faciēs, paratioresq; ad omnem ostentationem depellendam. *Et ecce mulier quę sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius, dicebat enim intra sē: Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero.* Quam ob rem non liberè atque apertè ad Iesum accessit? Propter ægrotationis genus immundam se putabat, ac ideo erubescebat. Nā si menstruorum tempore immundæ putabantur, multò magis quæ non natura, sed præter naturam fluxum sanguinis patiebatur, immundam se non immeritò æstimabat: propterea ergo abdit se atq; occultat, quia ægritudo hæc, magna immundicies secundū legē iudicabatur. Nondū enim etiam ipsa rectè de Christo sentiebat: alioqui nequaquam speràsset se posse latere. Prima verò hæc mulier publicè accedere ausa est, quoniā fœminas quoq; ipsum curare iam audiuit: & quoniam ad filiolam archisynagogi mortuam proficisci conspiciebat: & ad domum quidem suam, quanuis opulenta esset, nihilominus non est ausa vocare: nec apertè accessit, sed occultè cum fide vestem ipsius tetigit. Cum fide, dixi: quoniam non hæsitauit, nec dixit: liberabór ne ab hac ægritudine, si vestem eius tetigero, an non? sed non dubitans sanitatem se ab huiusmodi tactu cōsecuturam, accessit. *Dicebat enim*, inquit, *in semetipsa: Si solum tetigero vestimentum eius, saluabor.* Perspexit antea vnde Christus exiuit, è domo videlicet Publicani, & quales essent, qui eum sectabantur, nempe peccatores & publicani, à quibus omnibus firmam, non dubiam spem capiebat. Quid autem Christus? Non passus est eam latere, sed produxit in medium, & omnibus rem multis de causis fecit manifestam: quanuis nōnulli stolidi ambitione ipsum commotum id fecisse autument. Cur enim, aiunt, non passus est eam latere? Quid ais tu omni scelere scelestior homo, qui imperat tacere, qui mille signa transcurrit, ambitione laborat? Sed cur, ais, in medium duxit? Primùm vt ab omni formidine fœminam liberaret, ne conscientiæ stimulis quasi furata sanitatem mœrore exagitaretur. Deinde vt fidem ipsius corrigeret quę se putauit latere potuisse: denique vt fidem eius manifestam faceret, vt alij possent eam imitari. Præterea non est minus signum secreta cordium scire, quàm flumina sanguinis coërcere. Postremò principem synagogæ voluit confirmare, ne incredulitate omnia corrumperet. Venerant enim qui dicerent, Noli molestus esse magistro, mortua iam puella est: & qui erant in domo, deridebant ipsum dicentem, Quoniam dormit. & ne pater simile quid pateretur, ipsius imbecillitatem fulciens, mulierculam in medium producit. Nā quòd ex crassioribus fuerit, inde liquet, quoniam dixit ad eum: Noli timere, crede solùm, & saluabitur. Data enim opera commorabatur, vt post mortē puellæ veniret, & hinc resurrectionis mysterium patefaceret, idcirco tardius incedit, & mulierem pluribus alloquitur, & vt puella moriatur, vt diximus, & peruenirent qui dicerent, Noli negocium facessere magistro: quod & Lucas apertè ostendēs, signāter dixit: Adhuc ipso loquēte, venerūt aliqui de domo dicentes: Mortua est filia tua, noli exhibere negocium magistro. Mortem ergo eius vulgari voluit, ne resurrectio foret suspecta, quod in

Luc. 8. g

omnibus facit. Nam ad Lazarum nō post primam aut alteram, sed post tertiam diem accessit. His igitur de causis in mediū adduxit, & ait: *Cōfide fili.* Sicut & paralytico dicebat, Cōfide fili. Perterrita enim erat mulier, idcirco & confide dixit, & filiam appellauit, & certe fides eius filiam eam Christi effecit. Deinde ipsam etiam laudauit, dicens, *Fides tua saluam te fecit.* Lucas autem multò plura de muliere nobis narrauit. Scribit enim posteaquā accesserit, & curata fuerit, non prius à Christo vocatam fuisse, quam quæsitum sic fuerit: Quis est qui tetigit me? Petrus autem & alij respondebāt: Præceptor, turbæ te constringunt, & comprimunt: & tu dicis, quis est qui tetigit me? Id non paruum erat signum, & veram ipsum carnem indutum esse, & omnē superbiam conculcare. Non enim porro sequebantur, sed vndique ipsum comprimebant: perseuerabat autem dicens, Tetigit me aliquis: cognoui enim virtutem à me exisse. Quod responsum ruditati audientium accommodatum, facile fecit, vt mulier quoque ad confessionem animum induceret. Ideo ipsam non statim redarguit, vt cùm ostendisset omnia se scire, sponte accederet ipsa, & factum prædicaret: ac ne, si ipse dixisset, suspectus videretur. Vides mulierem longè archisynagogo prestantiorem? non apprehendit, non quicquam detinuit, summis digitis solum tetigit, & ideo cùm posterior venisset, prior curata recessit: & ille quidem medicum ipsum ducebat ad domum, huic vero solus tactus sufficit. Nam etsi ægritudine tardabatur, fidei tamē voluntate volabat. Perpende autem quo modo ipsam cō solatur, dicens: *Fides tua saluam te fecit.* Atqui si ipsam ambitionis ostentationisq; gratia in medium produxisset, vt insani dicunt, nequaquam id adiecisset. Sed ista dixit, tum vt archisynagogi fidem confirmaret, tū vt mulierem commēdaret, eiq; voluptatem ac vtilitatem pręberet corporis curatione non minorem. Quòd autem ad mulieris honorem atq; gloriam, emendationem quoq; aliorū, non ad ambitionem ista fecerit: inde patet, q abſque hoc ſigno nō minus ipſe mirabilis esset futurus, cùm niuales imbres miraculorū multitudo superaret, & multò maiora, hoc & fecerit, & factur⁹ erat. Mulier vero nisi Christus factum suum manifestasset, tam magnis laudibus caruisset: ideo eam in medium produxit, factum illius prædicauit, metū eiecit (tremens enim accessit) confidere iussit, & ad reparationem sanitatis alia quoque prębuit quietis viatica, dicens: *Vade in pace.* Veniens autem in domum principis, & videns tibicines, ac turbam tumultuantem, dixit: *Discedite, non est enim mortua puella, sed dormit.* Præclara sanè archisynagogo indicia, tibiæ nanq; cæteraq; instrumenta huiusmodi, quoniam mortua erat puella, ad concitandum fletum adhibita fuerunt. Quid autem Christus? Cęteros quidem omnes eiecit, parentes autem puellæ introduxit, vt testimonium pręberent, à Christo non ab alio suscitatam fuisse: quanuis antequam surrexisset, verbo illam sanasset, dicēdo: Non est mortua puella, sed dormit. Et multis quoq; aliis in locis idem facit, veluti antequam fluctus maris sedasset, discipulos ipsos increpauit, pariter quoq; in hoc loco turbationem mentis eorum qui aderant eiecit, ostendens etiam quasi à somno facile sibi esse mortuos excitare. Id in Lazaro quoque fecit, dicens: Lazarus amicus noster dormit. His etiam docet non esse timendam mortem, cùm ad conditionem somni iam redacta sit. Deinde quoniam ipse quoque moriturus erat, aliorum morte, ac resurrectione faciebat, vt discipuli confiderent, ac æquissimo animo

Ioan. 11. b

Matt. 6. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

morte ipsam ferrent,cuius aduentu mors in somni cō-
ditionem deuenisset. Deridebāt autem ipsum: ipse ve-
ro etsi viderat, nullam eos verbis suis fidem facere,ni-
hilominus non molestè ferebat,nec increpauit deridē-
tes,vt tam ipsi q̄ tibiæ ac cymbala ac reliqua omnia cla
ra mortis essent testimonia. Nam quoniam solent ho-
mines facta, præteritáq; signa non credere, suis ipsorū
verbis & risu eos præoccupat: quod & in Lazaro & in
Exo.4.a. Mose similiter factum est. Dixit enim Mosi: Quid est
quod in manu tua est?vt cum vidisset serpētem ex vir-
ga factum,nulla obliuione teneretur virgā prius fuisse,
sed vocis propriæ memoriam habens,vehementer mi-
raretur. In Lazaro quoq; interrogauit vbi eum posue-
Ioan.11.e. runt:vt qui dixerunt,Veni & vide:& ꝙ fœtet,quoniam
quatriduanus est: nullo pacto negare possent mortuū,
ab eo excitatum fuisse.Cùm ergo instrumenta fletus, &
turbas vidisset, eiecit omnes, & in præsentia parentum
signum operatus est,non aliam in corpus introducen-
do animam, sed eandem ipsam animā quæ à corpore
exierat, ita facilè reducēdo, vt quasi à somno excitasse
videretur:manu autē ipsam accepit,vt visu ipso certio-
res fierent,qui cernebant à morte ipsam,quasi à somno
excitatā: & pater quidē dicebat,manum impone. Ipse
vero maius quid fecit.Nō enim imponit manū, sed ap-
prehendit & suscitat,neq; orat,sed omnia sibi parere o-
stendens,non suscitauit solū,sed ne phantasma suscita-
tio videretur,cibū iubet dare puellæ:nec dedit ipse, sed
alij:sic etiam in Lazaro fecit.Soluite(dixit)eū, & dimit-
tite abire.Deinde mensæ suæ participem accepit: vtrū-
que certè simul comprobare solebat,mortem atq; resur
rectionē verā fuisse exquisitissimè vndiq; confirmans.
Tu vero non resurrectionem solum puellæ mirari ve-
lis, verūetiam quia parētibus præcepit nulli dicere. qua
ex re discere potes,ac firmiter credere, nihil vnquā ab
illo ambitiosè, aut cupiditate gloriæ factū fuisse.Simul
etiam considera,flētes atque plorantes,quasi tam mag-
na videre miracula indignos,omnes eiectos fuisse: nec
velis tu cum lugentibus exire, sed cum Petro,Ioanne &
Iacobo vnà remaneas.Nam si tunc eos qui flebant eie-
cit,quādo non erat ita planum, quasi in somnum iam
mortem esse redactā:quid nunc faciet,cū id luce ipsa iā
clarius sit?Sed non suscitauit filiam tuā nunc: sed susci-
tabit omnino lōgè maiori cum gloria. Puella nāq; illa
resuscitata, rursus mortua est:tua vero posteaquā resur-
rexerit, nunquā in posterū mortē videbit. Nemo ergo
defunctos deinceps ploret,nemo lugeat, nemo mortē
Christi qua mors superata est,calūnietur. Quid frustra
† *conquere-* fles,si mortē in somnum redactam esse credis?Quid† te
ris] cædis]& luges? Gentes id faciunt, quia non credunt: si
autē fidelis pariter atque infidelis hac in re peccat,quid
respondebit?quo modo veniam petere audebit,præser-
tim longis temporibus postea, cùm iā nemo Christia-
nus de resurrectione ambigat? Tu verò sedulò studes
delictū hoc quasi amplificare,& incitatrices fletus mu-
lieres conuocas,quarum flebili cantu incendatur,atque
2.Cor.6.e. inflammetur vehementius ægritudo tua.nec Paulo di-
centi auscultas, quæ consonantia est Christo ad Belial,
vel quæ pars fideli cū infideli?Cumq; gentiles qui nihil
de resurrectione acceperūt,cōsolādi rationes inueniāt,
fer magno animo dicētes:nec enī vt quod factū est,in-
fectū sit,facere poteris:nec lugēdo charissima pignora
excitabis:tu,qui sublimioris philosophiæ præcepta quo-
tidie audis, nō erubescis grauius illis in tuo casu exagi-
tari?Non enim dicitur tibi,fortiter feras: non potes fa-
cta infecta facere,sed æquo animo feras, haud dubie e-

A nim resurget.Dormit enim puella tua,non est mortua:
quiescit,non est perdita:resurrectio,ac eterna in poste-
rū atque immortalis vita illā excipiet,& quies angelica.
Nō audis prophetā dicētē:Cōuertere anima mea in re- *Psal.114.*
quiē tuā, quoniā dominus benefecit tibi?Beneficiū de⁹
hanc rē vocat,& tu ploras. Et quid nā faceres,si hostis,
si inuidus,si inimicus esses defuncti?Nā si quēpiam flere
oportet,atque lugere,diabolū certè oportet. Ille igitur
pectus pugnis cædat,ille grauiter ferat,quoniam ad im
mortalitatē mortui tendūt: illius malicià hi clamores
& fletus decent, non te qui ad requiē & coronas profi-
ciscēris: & certè harū turbationum omnium tranquil-
lus quidam portus in morte est. Examina quot quātaq;
mala sunt in hac vita, tecum ipse recense quoties præ-
sentibus rebus maledixisti, cùm semper in peius & vi-
B deris,& videas omnia ruere:quāuis & ab initio nō par-
ua pœna huic vitæ sit attributa. In doloribus,inquit,pa *Gene.3.c.*
ries filios: &,in sudore vultus tui comedes panem tuū: *Ibidem d.*
&,in mundo tribulationē habebis. Nihil autē huiusmo *Ioan.16.c.*
di de futuris rebus scribitur, quinimmo totū oppositū. *Esa.35.d*
Effugit,inquit,dolor,tristicia,gemitus.& rursum:AbO- *Mat.8.b*
riente atque Occidente venient,& recūbent in sinu A- *Ezech.40.*
brahæ, Isaac,& Iacob.& alibi, thalamus sunt, quæ illic
sunt,spiritalis,inextinguibiles fulgidæq; lucernæ,cœle-
stis vita. Cur ergo defunctū exagitas? Cur cōmittis, vt
timeāt mortē alij,atque formidēt? Cur causam præbes,
vt nōnulli deum incusare audeant,ꝙ mala nobis tanta
inuexerit? Immo vero cur post mortem tuorū paupe-
res conuocas? Cur presbyteros, vt pro eo velint orare,
obsecras? Nō ignoro te respōsurū, vt defunctus requiē
adipiscatur, vt propicium iudicē inueniat:his ergo de
rebus flēdum, atque vlulādum arbitraris? nónne vides
C q̄ maximè tibiipse repugnas?Nā cùm illū abisse in pra-
ta florētia putes, ingētes tamē aduersus teipsum fluctus
suscitas tēpestatis.Sed quid faciā,inquies? talis quædam
res natura parētum est. Nō est naturæ ista culpa,nō est
rei ipsius: sed nos qui omnia huc atq; illuc impellimus,
molles nimium atque deiectos nostros animos effici-
mus,& diuinā nostrā perdimus nobilitatē, & simul infi
deles facimus deteriores. Quo modo enim de immor-
talitate animæ cū ipsis disputabimus?qua ratione resur-
recturos nos illis persuadebimus, cùm longè magis q̄
illi mortē formidemus?Multi enim apud gentiles cùm
nihil de immortalitate animæ crederent, nihilominus
mortuis filiis, vt inanem quandam gloriam conseque-
rentur,corona ornati,& candidā induti vestem, in pu
D blicum prodierunt:oro vt futura illa quidē,& vera glo
ria moueat,vt effœminatos hos, eneruosq; mores con-
temnere velis. Sed hæredem non habeo,inquies, nec
quem rerum mearum successorem constituam.Ego ve-
ro te libēter interrogarem,tuarúmne rerum, an cœlo-
rum malis filios tuos esse hæredes? & vtrum magis de-
sideres caduca hæc, & corruptibilia possideri ab illis,
quæ tamen post omnino essent relicturi,an stabilia illa
& æterna? Nō habes hæredes filios,sed habet ipsos pro
te deus: non hæredes facti fratrū suorum,sed facti sunt
Christi cohæredes.Sed cui preciosas,inquies, vestes no
stras, cui magnificas ædes,cui seruos,cui agros relin-
quemus? Illis ipsis profecto, & multò tutius q̄ si viue-
rent:nihil enim prohibet. Nam si multæ barbaræ gen-
tes vnà cum defunctis res eorum cremare solent, quan
tò æquius defuncto tu filio †tua tradere potes:]nō vt in *†sua trade-*
cinerem redigantur, sed vt glorioſum magis illū red- *re debes.]*
dāt.Putas eū maculis inquinatū abisse, da ipsi sua, vt illis
se à maculis detergat:putas in iusticia ipsum decessisse,

prębe

præbe ipsi tua ad mercedis & retributionis adiectionẽ. Sed videre, inquies, ipsum cupio. Igitur eandem quam ille vitam transige, & statim sacra illa visione frueris. Illud etiam tecum versa, quoniam si hac oratione nequaquam tibi persuadebimus, natura ipsa temporis tibi persuadebit. Nam multitudine dierum absque aliqua mercede consolaberis: ꝙ si statim in tuorum morte philosophari volueris, duas res maximas consequeris. Nam & interea tranquilliori animo vives, & à diuina retributione fulgentissimam habebis coronã. Eleemosynam enim & cæteras virtutes excelsum animi robur, quo calamitates & ærũnas æquo animo ferimus, meo quidem iudicio superat. Tu autem tecũ ipse continuè cogita, filium dei ipsum quoq; obiisse: sed ille quidẽ propter te, tu vero tuipsius causa. & illũ dixisse quidem scribitur. Transeat à me calix iste: & tristicia, agoniaq; affectus, noluit tamen mortẽ non admittere, sed pluribus maioribusq; doloribus corporis vexatus, ꝙ tra- Mat. 26. d. & Luc. 22. e
B gœdi omnes scribere possent, expirauit. Nõ enim tumpliciter mortuus est, sed turpissimum atq; acerbissimũ genus mortis sustinuit: & antequã moreretur, flagellis atq; contumeliis cæsus, propter te omnia perpessus est, vt ad generose ferenda omnia suo exemplo te institueret: quin & mortuus corpus reliquit, ac rursus ipsum cũ maiori gloria suscepit, vt & tu certã resurrectiõis spem retineas. Si hæc igitur non putas fabulam esse, noli plorare: si hæc vera credis, noli flere: sin verò ploras & fles, qua ratione infideli persuadebis, quòd hæc credas? Sed intolerabilis tibi casus tuus videtur. Propterea ergo defuncti gratia plorãdum non est, quoniam à multis huiusmodi casibus liberatus est. Noli ergo facere vt inuidere videaris: nam qui mortem tibi optat, quoniã ante tempus aliquis suorum ereptus est, ploratq; propter illum quia non viuit, vt multa huiusmodi subeat,
C inuidere magis quàm amare illum videtur. Noli ergo cogitare quòd non redibit vnquam domum tuam filius, sed quia & tu paulò pòst ad ipsum gradieris: noli cogitare illum huc postea minimè reuersurũ, sed quia hęc quæ videmus, omnia cùm sint caduca & instabilia, nunquam eadem permanent: omnia enim transfigurabuntur & cœlum, & terra, & maria, & tunc suscipies filios tuos maiori cum gloria. Quòd si in peccato mortui sunt, finem tamen peccandi habuerunt. Nam si pœnitentiam fuissent acturi, deus cui omnia patent, non antequam eã egissent, ipsos rapuisset: sin vero iusti decesserunt, euaserunt iã à periculis, & tuti supremã beatitudinẽ possident. His rebus omnibus planum factum est, non esse amoris has lachrymas, sed turbationis, & animi parum sapientis. Nã si defunctum diligeres, gau-
D deres profectò, exultaresq; quia fluctus præsentis vitæ pernauigauit. Quid enim mirabile aut nouum, atq; inauditum factum est: an non eadem ipsa quotidie reuolui videmus? diem nox, noctem dies: hyemẽ æstas, æstatẽ hyẽs modò præcedit, modò sequitur, nec plus quicquam est: & hæc quidem eadem semper: mala verò alia atq; alia in dies quę filium tuum haurire quotidie, & tecum esse velles omni morbo subiectũ. omni luctui, cũ sua formidine ac horrore vitam misere agere, & alia quidẽ mala iam subeuntem, alia vero timentẽ ne subeat. Non enim poteris vnquam dicere ꝙ potuisset longum istius vitæ pelagus abiq; dolore, mœrticia, cura, naufragare: ad hæc etiã illius tibi rationis memoria veniat, non immortalẽ te genuisse: sed si nunc die suum non obiisset, paulò post certè ad hoc ipsum peruenisset. Sed non saturasti te amore illius. Sed ibi omnino perfrue-

A ris. At vellem, inquies, hic quoq; ipsum videre. Et quid prohibet? licet tibi eum certè hic quoq; videre, si sapis. Certa enim spes futurorum & iucũdior visu, & clarior est. Tu vero ti ad imperandum, regnãdumq; hoc caduco, mortaliq; regno filius tuus abiisset, nolles eum inde redire vt ipsum videres: nunc vero cũ ad meliora, maioraq; regna processerit, parui temporis absentiam ferre non poteris? præsertim cùm loco illius coniugem habeas. Sed non est mihi coniunx, inquies. Habes patrem orphanorum, & viduarum iudicem in consolatorem. Audi Paulum talem viduitatem extollentem, atque dicentem: Quę autem verè vidua est ac solitaria, speravit 1. Tim. 5. d
in domino: præstantior enim hæc videbitur, cùm maiori patientia fulgeat. Noli ergo plorare, aut dolere eadere, qua tibi corona præparatur, pro qua tibi merces debetur: reddidisti enim depositum, quod tibi creditũ erat: non iis ergo solicita, si vides in inuiolabili ærario thesaurum tuum esse depositum. Quòd si etiam tã præsentis vitæ, quàm futuræ conditionem intellexeris: & hanc quidem aranearum esse telam atq; vmbram, illã verò immobilem, ac æternam esse firmiter credideris, non indigebis vlla alia ratione. Nunc enim filius tuus ab omni mutatione rerum ereptus est: si verò hic esset, probũsne, an reprobus futurus esset, in ambiguo versaretur. Nónne vides quotidie multos à parentibus abdicari, multos tamẽ, licet abdicatis lõge peiores sint, necessario à parentibus domi detineri? Hæc igitur nobiscũ cogitãtes, sublimiori vtamur philosophia. Nam hoc modo & defunctis gratiores erimus, & in hac vita non paruas laudes consequemur, & à deo ipso magna patientiæ prẽmia, magnasq; retributiones suscipiemus, futurorum scilicet bonorum firmam stabilemq; possessionem, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xxxiij. ex cap. ix.

IT transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci, clamantes & dicentes: Miserere nostri fili Dauid. Et cùm venisset in domum, accesserunt ad eum cęci, & dixit eis Iesus: Creditis quia hoc possum facere? Dicunt ei, Vtique domine. Tunc tetigit oculos eorum dicens: Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum. Quam ob rem ipsos clamantes protrahit? docet rursus ambitionem esse fugiẽdam, & inanem hanc gloriam non conquirendam. Nam cùm prope domum esset, eos illuc ducit, vt occultius ibi curaret, ac ideo nulli etiam hac de rẽ quicquam dicere prȩcepit: non paruo autem dedecori cęci ludæis sunt, quoniam erutis oculis nihil videntes, auditu solum crediderunt, cùm illi signa oculis cernentes, & optimum visus secum habentes testimonium, contrà ꝙ cæci & dicant & faciant. Ego vero animi eorum ardorem & à clamore, & à verbis intelligo. Non enim simpliciter accesserũt, sed cum magno clamore: nec aliud quicquam petebãt, quàm misericordiam: filium autem Dauid appellabant, quoniam id nomen magni erat honoris: vnde prophetæ quoque sæpius reges quos honorare, & magnos ostendere volebant, sic appellabant. Cùm vero in domũ ipsos adduxisset, ideo rursum in- Exc. 34. f & Zacha. 11. c. & e.
terrogauit, quoniam sæpius, ne quis ambitione ad miraculorum actionem sponte ipsum accurrere putaret, rogatus curare malebat, præterea vt ostenderet ꝙ illi ea curatione erant digni: ac ne quis obiicere queat, si misericordia sola saluos faciebat, cur omnes saluos non fecit? Habet enim profectò ipsa misericordia quandã rationem: quoniã in eorũ fide qui saluantur, radices agere solet: nec his de causis tantummodo fidem ab eis pe-

Universidad de Deusto
Biblioteca

tit, verumetiam quoniam filium Dauid eũ appellabãt, ad altius atq; ſublimius reducere volens, vt dignam de ipſo exiſtimationem, rectumq; iudicium faceret, interrogauit: *Creditis quia poſſum hæc facere?* Non dixit certè, creditis quòd poſsim precibus id à patre meo impetrare, ſed quòd ipſe poſsim hoc facere. Quid autem illi? *Vtique domine.* Non filium iam Dauid appellant, ſed ad ſublimiora volantes, dominum ipſum tam magnæ poteſtatis attributione profitentur. Et tunc demum manum impoſuit, dicens: *Secundum fidem veſtram fiat vobis.* quod fecit, vt & fidem eorum firmiorem redderet, ac ſimul oſtenderet, nonnullam ad ſalutem ſuam ipſos quoque partem contuliſſe, & teſtaretur non adulationis verba iſta fuiſſe, neque enim dixit, aperiantur oculi veſtri: ſed, ſecundum fidem veſtram fiat vobis. Id ſemper penè faciebat, cùm antequam corpora curaret, animæ fidem manifeſtare ſtuderet. Qua ex re non ſolùm ipſos qui ſalutem acceperant, præſtantiores reddebat, verumetiam cęteros eorum exemplo præſtantiores faciebat, ſic antequam paralytici corpus diſſolutum conſolidaſſet, animum eius excitauit, dicens: Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua. Puellam vero cum à mor te excitaſſet, per cibum quem ei afferri iuſsit, à quo eſſet ſuſcitata, inſtruxit, eodemq; modo Cęturionis fidei tutum attribuit. nec diſcipulos à furore maris antè liberauit, quàm † de parua eorum fide queſtus fuiſſet, pariter etiam hic, quãquam vel antequam ipſe quicquam proferret, mentes eorum non ignorauit, nihilominus tamen vt etiam alios ad æmulandum adduceret, & aliis eos manifeſtaret, per finem ſanationis, latentem ipſorũ fidem prædicat: deinde poſtquam curauit, nulli eos dicere iuſsit, nec ſimpliciter, ſed magna cũ vehementia iuſſit: acriter enim ipſis interminatus eſt dicens: *Cauete ne quis reſciat. Illi autem euntes, diffamauerunt eũ in tota terra illa.* Non potuerunt tamen illi ſeſe continere, ſed tantæ rei prædicatores ac euangeliſtæ facti, quod celare iubebantur, magna voce reclamabant: nec repugnat hoc illi quod alibi dictum eſſe non ſumus neſcij: Vade, & enarra gloriam dei: quinimmo inter ſe, mea quidem ſententia, ſummopere cõueniunt. His enim nos monet, vt quæ nobis laudi ſunt, non modo ipſi taceamus, verumetiam aliis prędicare non permittamus. Quæ vero ad gloriam dei pertinent, ea nec ipſi prętereamus ſilentio, ſed & alios vt efferãt exhortemur. *Ipſis autem egreſſis, ecce attulerunt ei hominem mutum dæmonium habentem.* Non enim naturali curſu ęgrotatio, ſed dæmonis inſidiis illi accidit. Quapropter ipſe aliis qui ipſum adducerent opus habuit. Neq; enim per ſe venire, orareq; leſum potuit, ligataq; lingua ſibi vna cum anima vi dęmonis ab aliis affertur, quas ob res nec fidem ab eo efflagitauit, ſed illico laborantem curauit. *Eiecto enim dæmone,* ait, *locutus eſt mutus, turbæ autem admiratę ſunt dicentes: Nunquam apparuit ſic in Iſrael.* Qua ex re maximum dolorem Phariſęi cõtrahebant, q̃ cunctis ſimul non præſentibus ſolum ac viuis, verumetiam defunctis ac priſcis ipſum anteponebant: anteponebãt autem non quia curabat, ſed quia quamprimum volebat, innumeros atque arte hominũ incurabiles facillimè curabat. Et vulgus quidem ita dicebat, Phariſæi vero contrà, non modo calumniis obfuſcare fulgorem ſignorum conantur, ſed ſibi ipſis contraria dicere non erubeſcunt, ita perniciosum malum, ac ſibiipſi contrarium, atq; repugnans, inuidia. Quid enim dicunt? *In principe dæmoniorum eiicit dæmones!* Quid demẽtius hoc dici, aut excogitari poſſet? Nam vt progrediens aſſerit, impoſsibile eſt à dæmone dæmonia eiici. Solẽt enim dæmones iuuare, cõfirmãreq; ſuos, nõ debilitare aut deſtruere. Præterea ipſe non dæmonia eiecit tantũ, verũetiã leproſos mũdauit, mortuosq; dormiẽtes excitauit, mariſq; fluctus fræno compeſcuit, peccata hominum poteſtate propria dimiſit, æternam immortalitatis beatitudinem prædicauit, ac deniq; ad patrẽ cõuerſos adduxit: quæ omnia nec vellent, nec poſſent dęmones facere. Ad idola enim dęmones hominẽ adducunt, à deo abducunt, nullam fuiſſe futuram vitam, omnibus perſuadere conantur: præterea dęmones ſi contumeliaueris, quam ab ipſis ſperabis veniam, qui vel cultoribus ſuis exitio ſunt? Chriſtum autem videmus his, aliiſq; contumeliis & iniuriis affectum, non modò vltũ non fuiſſe, ſed nec cõmotum quidem, quippe qui etiam poſt hæc maledicta, vrbes & vicos Iudææ circũiret, vt ſcribitur, prędicans in ſynagogis illorum euangelium regni, & curãs omnem morbum, omnẽq; languorem: Et non ſolum eos non puniuit inſipientes, ſed ne leuiter quidem obiurgauit, ſimul & manſuetudinem oſtendens. & hac ratione illorum maledicentiam redarguens, ſimulq; perſequentia ſigna volens exhibere euidentiorem demõſtrationem, deinde rationibus quoq; ipſos redarguere. Circũibat ergo vrbes, & Iudæę regionem, docens in ſynagogis: vt nos diſcamus non maledictis maledicta, ſed beneficiis atq; meritis eſſe referenda: & certè qui nõ gratia hominum, ſed propter deũ bene de conſeruis ſuis mereri ſtudet, etſi maleficia pro beneficiis referantur, minimè tamen ſolitã benignitatem omittet: non enim latet eum, maiorẽ ſibi propter hoc mercedem eſſe repoſitam. Qui vero maledictis atque iniuriis laceſsitus, benefaciẽdi ſtudium neglexerit, is nõ propter deum, ſed vt ab hominibus laudetur, beneficus fuit in proximum: quapropter Chriſtus, vt luce clarius videremus, ſola ipſum benignitate atque miſericordia illa omnia feciſſe, non ſolum non expectabat ægrotos afferri, ſed ipſe quoq; ad laborantes, ac ſua ope indigentes, vltrò profectus eſt, duo eis maxima beneficia conferens. Primum æterni regni euangelium, deinde omnis morbi atq; languoris repulſionem. Nullam ergo ciuitatẽ prætereibat, nullum vicũ negligebat, ſed ad omnia loca libenter accedebat: nec id ſibi ſuffecit, ſed alio quoque modo prouidere voluit. Nam cùm vidiſſet turbas, miſertus eſt, quia erant vexati, & iacẽtes ſicut oues non habentes paſtorem: tunc dicit diſcipulis ſuis, *Meßis quidem multa, operarii autem pauci: rogate ergo dominum meßis, vt mittat operarios in meſſem ſuam.* Vide rurſus q̃ fugiat inanem hominum gloriam, quantũq; oſtentationem contemnat: nã ne omnes ad ipſum confluant, diſcipulos emiſit, nec iſta ſolum de cauſa id fecit: ſed etiam, vt quaſi in paleſtra quadam, in Iudæa exercitati, totius orbis terrarum curam ſubire poſſent. Idcirco ingentes, ſi paruas vires eorum conſideras, laboris atque operis cauſas proponit, & quaſi teneras è nido auiculas protrahit ad volandum, vt facilius poſtea maiora capeſſant certamina: & in præſenti quidem corporum ſolummodo, poſtea vero animarum curationis, quæ prima eſt ac præcipua, poteſtatem ipſis elargitus eſt. Tu autem conſidera qualiter & facilem, & neceſſariam ſimul rem oſtendit. Quid enim dicit? Meſsis quidẽ multa, operarij autem pauci. Non mitto, inquit, vos ad arãdi ſeminãdiq; laborem, ſed ad ſegetis iam præparatam meſſem. Idipſum Ioannes quoq; aliis verbis ſcripſit: Alij nanq;, inquit, laborauerunt, & vos in laborem eorũ introiſtis: his dictis ſimul ipſos in modeſtia continebat, ne ſibiipſis attribuerent, atque arrogarent quę faciebãt, & cum

Supra. a. Mar. 5. b. & Lu. 8. f.
Matt. 8. b & Lu. 7. b.
† *ab imbecilliore fide eos liberaſſet.*
Luc. 8. f.
Matt. 11. g. & Lu. 4. d.
Ioan. 4. c

& cùm magnos labores iã præcessisse ostenderet, próptiores eos reddebat. Illud etiam perspice, quemadmodum à misericordia quadam & benignitate, & non à cõpensatione ac retributione exorsus est: viscera enim expandit misericordiæ, quoniam vexatos & deiectos, quasi oues quæ pastorem non habeant, turbas videbat. Quod quidem dictum, principum atque pontificũ accusationem habet, qui cùm essent pastores, luporũ officio fungebantur: quoniam non modò non studebant reducere multitudinem ad virtutem, verumetiam progressum ipsius ad meliora impediebant. Nam vulgus quidem admirabatur, & clamabat: *Nunquam sic apparuit in Israel.* Illi verò contrà: *In principe dæmoniorum dæmonia eiicit.* Sed quosnã hic operarios vocat? duodecim certè discipulos. Quid igitur cum dixisset, *Operarii autem pauci*, numerõne discipulorum alios adiecit? Minime: sed eos ipsos emisit. Cuius igit rei gratia dicebat, *Orate dominum messis, vt mittat operarios in messem suam*: cùm neminem eis adiecerit? Quia videlicet & si numero personarum non addiderit, virtutem tamen ac gratiam cõtulit. Orate autem, inquit, dominum messis. hic signanter magnitudinem doni ostendit, & occultius se esse messis & prophetarum, qui semina messis iecerunt, dominum. Nam si ad metendum operarios mittebat, clarum est q̃ nõ vt aliena meterent ipse mitteret, sed quæ per prophetas seminauerat. Neq; hac tantum ratione ipsos animauit, q̃ eorum ministerium in metendo veretur, sed multò magis, quoniam mirabilem eis metendi potestatem præstitit. *Vocans enim*, ait, *duodecim apostolos suos, dedit eis potestatem immundorum spirituum, vt eos eiicerent, & curarent omnem infirmitatem, & omnem langorem.* Atqui nondum spiritus erat datus: nondum enim, inquit, spiritus erat datus, quoniam Iesus nondum erat glorificatus. Quo modo igitur spiritus eiiciebant? Imperio certè ipsius, atque potestate. Tu vero diligenter perpende, quàm opportuno congruoq; tempore ipsos miserit, & q̃ non confestim incipiens: sed posteaquam non omnino paruo temporis spacio ipsum secuti, defunctum viderunt resuscitasse, mare sibi paruisse, dæmones extrusos, paralytici membra consolidata, peccatorum nexus solutos, & leprosum mũdatum: cùm sufficienter omnipotẽtiam ipsius & verbis & operibus percepissent, tunc eos mittit, non ad periculorum negocia plena, cum adhuc nullum his immineret in Iudæa periculum, nisi quod ad verba, maledictaq; pertineret: & tamen quoq; eis futura prædicit pericula, vt ab initio ipsos statim confirmet, & maioris animi faciat, assidue illis ista prædicendo: denique quoniam binas apostolorum coniugationes, Petri atque Ioannis nomine vocatas euangelista iã exposuit, & cum illis Matthei quoque vocationem adiunxit, nullamq; ahuc aliorum fecit mentionem, necessario hic catalogum, & numerum ipsorum atq; nomina manifestauit: dicit enim, *Duodecim autem apostolorum nomina sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus.* Erat enim alter etiam Simon, qui Cananæus dicebatur: similiter Iudas alter Iscariotes, alter Iacobi. Iacobus etiam eodem modo, alter Alphæi, alter Zebedæi. Et Marcus quidem ex dignitate ipsos ordine collocauit.

Cap. x.

Ioan. 7. f.

Mar. 6. a

Mar. 3. b

A Post duos enim qui apicem apostolatus tenuerunt, Andream posuit: hic vero haud ita, sed indifferẽter. Immo vero etiã Thomam, se quidem multò inferiorẽ, priore loco & ante se numerauit. Sed inspiciamus à principio apostolorũ catalogum. *Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius.* Non paruã laudẽ his attribuit, cũ* alterũ à virtute, alterũ à nobilitate morum appellauerit. *Deinde*, inquit, *Iacobus Zebedæi, & Ioannes frater eius.* Vides nõ ex dignitate ipsos numerari: nam mea quidem sententia, Ioannes non solũ illis qui post illũ numerantur, verũetiam fratre maior erat. Deinde cũ recẽsuisset Philippũ atq; Bartholomæũ, postea intulit, Thomas, atque Matthæus publicanus. Lucas vero non sic, sed Thomæ istum anteponit. Iacobus deinde (inquit) Alphæi, quoniam erat (vt iã dixi) Iacobus Zebedæi. Lebbæum postea B nominat, qui Thaddæus vocatus est, & Simonẽ Zelotem, quẽ & Cananæũ nuncupat. Ad proditorẽ vltimò venit, non vt inimicus atq; hostis, sed vt historiã conscribens, ita locutus est: nec dixit scelestus ille Iudas, sed à patria ipsum appellauit Iscariotẽ. Erat enim alter Iudas Lebbæus, quem Thaddæum vocauerunt, quem Iacobi esse Lucas dicit: ab hoc igitur illũ diuidens, Iudas, inquit, Iscariotes qui & prodidit ipsum: nec pudebat ipsum ita scribere dicendo, qui & prodidit ipsum, cũ nihil vnquã nec eorũ quidẽ quæ vituperari posse videbãtur occultarit: sed apostolorũ omniũ primus & quasi vertex, indoctus ille erat, ac rudis. Animaduertamus autẽ quò, & quos misit. Istos, inquit, duodecim misit Iesus. quos istos dicit? Piscatores scilicet, & publicanos. Quatuor enim erant piscatores, duo publicani, Matthæus & Iacobus, vnus etiã proditor. Quid igitur ipsis præcepit? *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis: sed potius ite ad oues quæ perierunt domus* C *Israel.* Ita ipsis apertè dicere videtur, non putetis odio mihi hos esse: nec animũ meũ ab ipsis auersum esse, quia contumelias mihi ingerunt, & dæmoniacum appellant. Videtis enim tantam me curam horum habere, vt non ad alios, sed ad istos ĩ primis vos mittã, vt & doctores, & medici eis sitis: nec prius his, q̃ cæteris prædicare denuncio solũ, sed ne viã quidem attingere, quæ ad illos ducat permitto, nec in ciuitatẽ Samaritanorũ intrare, quoniã nõ bono in Iudæos animo erãt Samaritani: & quãquam faciliores ad credẽdum essent Samaritani, ad difficiliores tamen Iudæos mittit, vt quantam illorum curam gereret, ipse demonstraret: & sic ora ipsorũ obstrueret, & ad doctrinã apostolorũ præpararet, ne rursus criminari audeant, ad præpuciũ habẽtes Christi abiisse discipulos: ac ideo iure viderentur ipsos odisse, atq; abominari. Oues autẽ quę periere ipsos appellat, D non quæ fugam sponte ceperunt: vt vndiq; paratã eis veniam esse ostendendo, mentes eorum permulceret. *Euntes autem*, ait, *prædicate, dicentes: appropinquauit regnum cælorum.* Vides ministerij magnitudinem, vides sublimẽ apostolorum dignitatem, nihil quod ad corpus, nihil quod ad hos sensus pertineat: nec similia Mosi & prophetarum doctrinæ, sed noua quædam atque inaudita, qualia priores non docuerunt, quia terrena hæc bona promittebant: sed cælorum regnum, & totam illam beatitudinem prædicare iubentur, nec tamen hac ratione solum maiores isti, atq; præstantiores sunt, verũetiã quia confestim obtẽperarunt. Non enim recusant, neq; cunctantur, quemadmodum nõnulli veteres: sed pericula quoq; ipsa, & bella, cęteraq; intolerabiles afflictiones audiẽdo, singulari obedientia iussa capessunt, gaudentes quòd regni cælorum facti essent prędicatores.

* *Andreas à virtute. nã ἀνδρεία virtus & fortitudo dicitur, & Simon obedientẽ significat, Petrus, saxũ. Luc. 6. b. c.*

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

res. Sed cur miraris, quispiam obiiciat, si non ad durum A atque arduum aliquid, sed ad prędicandum missi, conti nuò paruerũt? Quid dicis, non ad ardua missos ipsos fuisse? Non audis carceres, non vincula, non intestina bella, non odia omnium hominum, quæ omnia paulò pòst subituros esse prædixit? Nam aliis quidem prædicatores, & mille bonorum conciliatores constituit: ipsis autem afflictiones multitudine ferè infinitas, magnitudine intolerabiles prænunciauit. Deinde vt fide dignos prędicatores regni efficeret, *Infirmos curate*, ait, *mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eiicite: gratis accepistis, gratis date*. Considera qualiter nõ minorem curam habet, vt mores eorum in melius reducat, quàm vt signorum præbeat potestatem. Nam vt ostendat absque nobilitate morum nihil signa valere, vtque in nullũ fastum animi, atque tumorem inciderent, gratis accepi- B stis, inquit: deinde ne cupiditate pecuniarum moueren tur: intulit, gratis date. Nam ne quasi sua ipsorum potestate miracula facientes inde superbirent: gratis, dixit, accepistis: nihil largimini his qui vos recipiunt. non enim tãquam mercedem vestris laboribus debitam ista accepistis: mea enim est gratia. Sic igitur aliis quoque hæc beneficia, quorum nullum potest condignum precium inueniri, gratis date. Post hæc cùm radicem malorum omnium voluerit euellere, viciorum fundamentum diruere: *Non possideatis aurum, neque argentum*, dixit, *neque pecunias in zonis vestris, non peram in via, nec duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam*. Non dixit, nõ accipiatis vobiscum, sed non possideatis: vt si & aliunde sumere possent, recusarent tamen, ac pernicioſam hanc ægritudinem fugerent. Quo quidem præcepto, multa profectò complectitur commoda. Primum, vt nulla de discipulis possit esse suspicio, deinde ab omni seculari cu- C ra sic ipsos liberos reddit, vt prædicationi solum vacare possint: ad hæc immensam suam potentiam ipsis patefacit, quod & postea commemorauit, dicens: Nunquid vobis tunc aliquid defuit, quando vos nudos, & absque calceis misi? Illud etiam cõsideratione dignum est, quod non incipiens statim dixit, Non possideatis aurum neque argentum: sed cùm prius mundandi leprosos, eiiciendi dæmonia potestatem eis dederit, tunc intulit: Nihil possideatis: gratis accepistis gratis date. Sic rebus ipsis docuit vtilia se & honesta, & facilia facto eis præcipere. Sed, inquies, cętera quidem non absq; ratione certa dicta esse. Quid autem vt peram non habeant in viam, nec duas tunicas, nec virgam, nec calceos? quãnam de causa eis iniunxit? Exactissime certè sublimioris vitæ fundamenta voluit iacere: sic & in superioribus nullam de crastino die curam ipsos habere hortatur. Nam cùm ad vniuersi terrarum orbis magi- D sterium ipsos missurus esset, non iniuria ad angelicam, vt ita dixerim, disciplinam ex humana vita traducit, ab omni cura rerum secularium liberos reddens, vt vni rei, prędicationi videlicet euangelij, solummodo vacarent: immo vero etiam ab ea solicitudine atque cura *Infra.c.* eos liberauit, cum dixerit: Ne soliciti sitis qualiter vel quid loquamini: ita quod videbatur horroris, laborisque plenum, facilè ipsis atque procliue fecit. Nulla enim res tranquillitatem animi magis, gaudiumq; solet efficere, quàm si omnem curam & solicitudinem deposueris, præsertim cum liceat ipsis huiusmodi solicitudine liberis nihil detrimenti accipere, deo videlicet præsente, atque abunde ipsis omnia suppeditante. Deinde ne dicant, Vnde igitur quæ ad vitam necessaria sunt, consequemur? non adduxit in medium quod aliàs eis dixerat, Inspicite volucres cœli. Nondum enim poterant re ipsa hoc præceptum præstare, sed quod multò est minus adiecit, dicens: *Dignus est enim operarius cibo suo*. Vnde perspicuum fit, à discipulis ipsos esse alendos, ne aut ipsi aduersus eos quos docebant, quasi omnia præbentes, & nihil vicissim accipientes, insurgerent, aut illi qui audirent, quasi neglecti atque spreti decederent, ac ne eos pudeat, qui quasi mendicando viuere ipsos volebat, operarios vocauit: & quod eis dabatur, mercedẽ appellauit, vt rem debitam dari sibi ostenderet. Nam etsi verbis solum operari videbantur, res tamen erat non parui laboris, & beneficia collata nõ parua. Quare quod apostolis dabatur, non gratis offerebatur: sed ad retributionem beneficiorum reddebatur. Dignus est enim operarius cibo suo: non quia tanti solummodo labores illi apostolici fuerunt, absit: nequaquã enim hoc cogitandum est, sed propterea istud ita ordinauit, ne apostoli plus aliquid quærant: & qui ipsis necessaria ministrabant, nulla iactatione liberalitatis tumerent, si debitum persoluebant. *In quancunque autem ciuitatem, vel castellum introieritis, exquirite quis dignus in ipsa est: & illic manete donec exieritis*. Hic quoniam dignos esse dixit operarios cibo suo: ne opinarentur omnium domos hoc verbo sibi patere, sed magnam quoque in hoc moderationem scirent esse habendam: hoc adiecit, quod & laudi esse poterat, & ad necessariorum præparationem conferebat: nam si dignum inuenirent, daret certè ille cibaria non inuitus, præsertim cum nihil vltra necessaria peterent. Non autem solum dignos quærendos iubet, verumetiam ne de domo in domum transeant, vt neq; qui susceperit, turbaretur, nec ipsi aut leues, aut ventri diditi viderentur: quod signanter expressit cum dicat, C *Ibi manete donec exieritis*. Quod clarius ab aliis euange- *Mar.6.b.* listis discere possumus. Perspicis qualiter iam ipsos gra- *& Luc.10.* uiores maturioresq; reddidit: & eos qui susceperat *a.b.* diligentiores, cùm ostenderit magnam hinc illos potius vtilitatem, magnãq; gloriam consecuturos. Deinde idipsum rursus confirmare volens, dixit: *Intrantes autem in domum: salutate eam, [dicentes: pax huic domui.] Et si- Hæc in quidem domus fuerit digna, veniat pax vestra super ipsam: si au- Græcis Co tem non fuerit digna, pax vestra ad vos reuertatur*. Vides quòd *dicibus* vsque ad minima non recusat descendere, nec iniuria: *gis non h* athletas eos pietatis, & prædicatores veritatis ad vni- *bentur.* uersum orbem erat missurus, ac ideo etiam vt moderatiores, simul & magis expetendos eos faceret, adiecit:

Quicũque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes domum vel ciuitatem illam, excutite pulverem de pedibus vestris: Amen dico vobis, tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæ in die iudicij, quàm ciuitati illi. Nolite, inquit, cogitare quoniam doctores estis, idcirco expectandum vobis esse, donec illic salutatio ab illis vobis afferatur, sed præuenite vos honore, primiq; salutate. Volens autem ostendere non esse salutationẽ hãc nudã, atq; inanem, sed benedictionis vires retinere. Si erit, inquit, digna domus, veniet super ipsam: sin vero superba atq; contumeliosa, prima quidẽ pœna erit ꝙ pace vestra nõ perfruetur, deinde non minori supplicio punietur, q̃ Sodoma. Sed quid ad nos, inquient, supplicia eorum? domos dignorũ habebitis. Quid autẽ sibi vult, cũ dicit: Excutite puluerẽ pedum vestrorum? certè vt ostendant nihil penitus ab illis habuisse, vel vt testimoniũ perhibeant longi itineris, quo ad eos peruenerũt. Tu vero cõsidera nondum ipsis omnia esse donata, non enim præscientiam ipsis adhuc largitus est, vt prospicere possent quis dignus, quisq; indignus sit, sed inuestigãdi cura & periculo

Universidad de Deusto
Biblioteca

culo rerum id intelligendum cõmisit: ita ipse apud pu-
Matt.9.a. blicanum mansit, quoniã dignum se per pœnitentiam
præbuit publicanus. Sed illud non prætermittendum,
quod cùm omnibus eos priuasse videatur, cuncta con-
cessit. Permisit enim vt ipsi nihil habentes, in eorum
domos intrarent, qui disciplinam suam susciperent, &
ibi diutius manerent: hoc pacto & ab omni apostolos
cura liberabat, & cæteris persuadebat, propter salutem
eorum ad se missos apostolos fuisse. Persuadebat autem
facile, vel quoniam nihil importarent, vel quoniã ni-
hil plus, quàm necessaria doctores & medici petebant:
vel quoniam non ad omnes simpliciter, & sine inqui-
sitione introibant: ita non signis solùm, sed multò ma-
gis propria illorum virtute fieri claros apostolos vole-
bat. Nam nihil ita sublimitatem philosophiæ ostendit,
quemadmodum si nihil superfluum possideas, & quoad
licet nulla re indigeas, quam etiam illi qui falsò appel-
lati apostoli fuerant, non ignorãt: idcirco Paulus quo-
que dicebat, vt in eo quo gloriantur, inueniantur sicut
& nos. Quòd si alienas regiones petẽtibus, & ad igno-
tos proficiscentibus nihil plus quærendũ sit, quàm quo-
tidianus cibus: quantò minora quærenda sunt ab his,
qui domi suæ morantur? Hæc (quæso) non audiamus
solum, sed diligenter etiam imitemur. Non enim solis
Apostolis dicta sunt, sed omnibus qui cum sanctis con
numerari volunt. Faciamus ergo nos dignos à quibus
apostoli susciptiantur. Ex animo enim & bona susci-
pientium voluntate pax ista in domum venit, & ex ma-
la rursus euolat: non enim docentium præsentia solùm,
sed dignitate susciptientium id fieri scimus. Nolite ergo
paruam putare iacturam, si quis hanc pacem amiserit,
quam propheta quoque multò antè pronunciabat, di-
Naũ.1.d. & Rom. 10.c. cens: Quàm pulchri sunt pedes euangelizantiũ pacem,
cuius pacis dignitatẽ atque præstantiam explicans, in-
tulit: Euangelizantium bona: cuius etiam Christus ma-
gnitudinem atque sublimitatem ostendens, dicit: Pa-
Ioan.14.d. cem dimitto vobis, pacem meam do vobis. Quare om-
nia nobis facienda sunt, vt ea pace & domi & in eccle-
sia potiamur. Nam & in ecclesia præsul pacẽ præstat, &
hoc illius figura est, & oportet omni studio ipsum ante
mensam libenter recipere. Nam si turpe est mensæ com
munionem nõ offerre, quantò turpius hic faciet, qui pa
cem offerentẽ depellet? Causa tui presbyter sedet, cau-
sa tui rectus stat doctor, laboribus & afflictione affe-
ctus. Qua igitur te excusabis ratione, si ne ad audiendũ
quidem paratum animum ei præbueris? Cõmunis certè
domus ecclesia omniũ est, quam vos priores, nos poste-
riores intramus illorum formam & exemplũ obseruan-
tes: atque ideo cõmuniter omnibus confestim cùm in-
trauerimus, pacem secundũ illam legem offerimus. Ne-
mo ergo desidia veniendi studio supersedeat, nemo se-
cularibus suspensum animum rebus habeat, cùm iam ad
prædicandum sacerdotes intrauerint: non enim parua
imminet punitio. Vnde ipse optarim millies domi ali-
cuius vestrum contemptus esse, quàm in hoc loco præ-
dicans, semel tantũmodo non auditus: tantò certè mi-
hi hoc quàm illud molestius esse videtur, quantò hæc
domus quàm vestra excellentior est. Nam hîc mag-
næ nobis sunt possessiones, hîc omnis spes nostra sita
est, omnia quæ hîc sunt, sublimia certè sunt atque ful-
gentia: hęc mensa preciosior multò est atque iucũdior,
quàm tua: & lucerna quàm tua lucerna: Et nouerunt
quotquot cum fide tẽpestiue oleo vncti à morbis libe-
rati sunt. Arca etiam hæc melior quàm tua est, magisq;
necessaria: non enim preciosas vestes, sed misericordiã

A inclusam cõtinet, †qua qui priuantur, culpa sua priuan-
tur.] Hîc & lectulus est valde tuo præstantior: diuina-
rum enim scripturarũ lectio omni magnifico lecto sua-
uior est: & certè bene nobiscum ageretur, si nullã aliam
domum præter hanc possideremus: quod dictũ ne gra-
ue vobis videatur, rectè dictum tria milia hominum &
quinque milia illi testãtur, qui domum vnam, & men-
sam vnam, & animam vnam habuerunt. Totius enim *Actu.4.f*
multitudinis credentium, inquit, vnum cor erat, & ani-
ma vna. Verùm quoniam nimium longè à virtute il-
lorum absumus, & dissipati per proprias domus sumus,
saltem quando huc conueniemus, omni studio istud fa
ciamus. Nam & si in aliis rebus pauperes & inopes nos
sumus, nihilomin° cùm huc ad vos intramus, cum cha-
ritate nos oro, susciptiatis: cumq; pax vobis dicimus: &
vos dixeritis, & spiritui tuo, non voce solùm, sed ani-
B mo quoq; respondeatis, non ore magis, quàm mente id
proferentes. Quòd si hic quidem respõdeas, pax etiam
spiritui tuo: cùm vero exieris, impugnas, despicis, ma-
ledicis, mille opprobriis clàm laceras, qualis nam hæc
pax est? Sed ego quidẽ etiamsi centies mihi coràm ma-
ledixeris, toto studio tibi mente syncera, & animo in-
tegro pacem præbeo, nihil vnquã de te maledicens aut
cogitãs: habeo enim viscera paterna, & si aliquãdo in-
crepauero, cura tui permotus id facio. Tu autẽ occultè
mordes, & cùm me in hac dominica domo mente nõ
recipis, vehementer timeo ne rursus maiorẽ mihi mœ-
rorem inferas: non quia cõtumeliatus, nec quia ex ani-
mo me eieciſti, sed quoniã ita pacem repulisti, vt acer-
rima illa tibi attraxeris supplicia. Nam & si ipse pulue-
rem aduersus te nõ excutiam, etiamsi non auertam ani-
mum meum abs te, permanent tamen immota quæ tibi
Christus minatus est: ita ego quidem crebrò pax vobis °
C dicam, neque vnquam id dicens finem faciam. Si vero
vos contemptui & contumeliæ me habebitis, neque sic
pulueremin vos excutiam: non quia nolim auscultare,
obtemperareq; domino, sed quia charitate vestri vehe-
mentius ardeo. Nam nihil prorsus vestri effeci causa,
neque longam peregrinationem accepi, nec in illo ha-
bitu ita veni, vt nihil prorsus haberem. Quapropter
nosipsos prius accusemus, nec sine calceis, nec absq; se-
cunda tunica veni, ac ideo forsan vos quoq; negligen-
tiores facti estis. Verũtamen non est id satis ad vestram
excusationem: sed quãuis iudiciũ nobis maius ipsi præ-
parauimus, nulla tamen hinc vobis venia concederur.
Domus priscis temporibus ecclesiæ erant, nunc ipsa
etiam ecclesia in domũ redacta est. Nihil autem in pri-
uata domo carnale loquebantur, nihil nunc in ecclesia
spiritale memoratur: sed huc etiam fori & iudicij nego-
cia introducitis. Cumq; deus loquatur, nõ modò ipsum
silentio nõ auditis, verumetiam cõtraria inferentes in-
culcatis: atq; vtinam ad hanc vitam saltem vtilia, & ad
vosipsos pertinentia, & non illa quæ nihil ad vos per-
tineant & diceretis & audiretis, quas ob res acerbè fleo,
& nunquam flendi finem faciam. Nunquam enim pos-
sum ab hac domo in aliã proficisci, sed necesse est mi-
hi donec à præsenti vita in aliam traducar, hîc habita-
re. Suscipite igitur nos sicut Paulus quoq; iussit. Nec e- *Rom.15.b.*
nim hæc de mensa dixit, sed de animo, atq; mente: hoc *& ad Phi-*
ipsum ergo nos etiam à vobis quęrimus, charitatem sci- *le.b.*
licet, dilectionemq; feruentem illam & sincerã. Quòd
si hoc etiam recusatis, saltem omni languore animi de-
posito, vosipsos diligite, hoc nobis satis est ad consola-
tionem, si viderimus vos feliciter agentes, & ad melio-
ra progredientes. Qua ratione maiorem etiam ipse po-

D

† etiam si pauci sint qui eã pos-sideant]

tero

Universidad de Deusto
Biblioteca

terò ostendere charitatem, si abundantius vos amans minus à vobis diligar. Multa enim nos coniungunt ac copulāt, vna mensa omnibus nobis proposita est, vnus nos omnes genuit pater, eosdem omnes dolores partus intulimus parēti, idem potus omnibus: quid dico, idem ac vnus potus, cùm etiā ex vno & eodem calice detur? Pater enim noster magno charitatis vinculo studens nos vnire, vt etiam ex vno calice biberemus effecit: quæ res maxima nos charitate copulat. Sed longè, inquies, à dignitate apostolorum tu abes. Fateor, nec vnquā negabo non solùm nō illis, sed ne vmbra quidem eorum me dignum esse: sed tamen si vestrum officium vos cōseruabitis, nullam iacturam hinc facietis, immo magnā etiam vtilitatem consequimini. Nam cùm vel erga indignos magna sitis affecti charitate, cùm singularem præstetis eis obedientiam, maiora tunc præmia, maiorq; vobis debetur retributio. Non enim nostra prædicamus, quoniā nullus est †nobis] doctor in terra: sed quæ recepimus, ea tradimus, & tradentes ea, nihil aliud à vobis flagitamus, quàm vt diligamur. Quòd si etiam diligi sumus indigni, sed nos ex dilectione ac charitate vestra dignos citò facietis: quāuis mandatum sit nō amicos solùm, verūetiam inimicos diligere. Quis ergo sic durus atq; agrestis est, vt cùm huiusmodi mandata sibi tradita sint, nihilominus amantes auersetur, atq; oderit, etiam si mille viciis mentem irretitam atq; oppressam habeat? Communicamus eadem mensa spiritali, cō municemus & spiritali charitate. Nam si latrones cùm alteri alteris sale communicauerint, latrocinandi ferocitatem deponant: quibus nos rationibus excusabimus, domini corpore communicantes, & latronum consuetudinem atrocitate superantes? præsertim cum multis gentilibus, non quoniā vna mensa vterentur, sed quoniam vnius essent ciuitatis, satis ad amicicià fuerit: nos autem qui eiusdē sumus ciuitatis, vna nobis domus est, eadem mensa, eadem via, ianua, radix, vita, quib° idem caput est, idem pastor, idem rex, vnus & idem magister, iudex, conditor, pater: atque omnia nobis æquali quadam insunt communitate, qua erimus venia digni, si mente diuisi alter alterum non diligimus? Sed signa forsan quæritis, quæ Apostoli faciebant: velletis videre mundari leprosos, dæmoniacos curari, defunctos è sepulchris exilire. Sed maximū vobiscum & ardentis illud charitatis signū est, si absq; pignoribus firmiter deo credatis. Qua de causa iam cessasse crediderim, quāuis etiam aliam cessationis causam habeam. Nam si cessantibus signis qui doctrina aut virtute aliqua præstant, seipsos extollunt, paruiq; cæteros facientes, disseparant se ab illis atq; seiungunt: quot quantasq; diuisiones ac schismata esse putaretis, si miraculo signorū aliqui præfulgerent? Hæc non coniectura mihi inani dicta sunt, 1.Cor.1.c.d sed attestantur mihi Corinthij, qui multa perpessi dissidia sunt, quoniam valde signis attendebant. Non ergo signa, sed animi incolumitatē quæras: noli defunctum aliquem ex mortuis suscitari deliderare, cùm didiceris vniuersos homines resurrecturos. Non queras cæci curationem, qui omnes nunc videas acutissimè aspicientes sublimiori atque vtiliori aspectu. Quare discas tu quoq; continentissimè aspicere, vt incolumitatē oculorum possideas. Nam certè si talis vita nostra esset, qualem scripturæ instituūt: multò magis de nobis quàm de signa facientibus gentiles admirarētur. Signa enim nō verè, sed phantasticè nonnūquam apparuisse homines suspicati sunt, & à dæmonibus plerunque fieri credita, quanuis nostra semper verissima fuerint: vita vero integra nullam vnquā patitur suspicionem, sed omnium hominum qui detrahūt ora facilè obstruit virtutis possessio. Virtutis igitur, quæso, cura & studio exardescamus: ingentes in ea opes depositæ sunt, omnes eam admirantur: hæc homines vel dum seruiunt liberos esse ostendit, non seruitutem depellendo, sed liberis multò præstātiores seruos faciendo: quę res ipsa libertate multò excellentior est. Hæc non facit quidē ex paupere diuitem, verùm vt paucioribus pauper, quàm diues egeat facilè facit. Quòd si velis etiam signa videre, exterminа abs te omne delictum, & vidisti quod cupiebas. Magnus enim dæmon peccatū est, quod si abs te abieceris, maior tu eris, mihi crede, quàm qui dæmonia eiiciunt. Audi Paulum dicentem, & miraculis longè virtutē anteponentem: Aemulamini, ait, charismata meliora, & 1.Cor.12.d. adhuc excellentiorem vobis viam ostendo: quam viam deinceps exponens, nullam facit mentionem de mortuorum resurrectione, nihil dixit de leprosorum mundatione: nihil, inquam, omnino harū rerum, sed charitatē in medio posuit. Audi Christū etiam ipsum dicentem: Non lætamini quoniā dæmonia vobis obediunt: sed quoniā nomina vestra scripta in cœlis sunt. Et iterum: Multi dicent in illa die, domine domine, nónne Matt.7.d. in nomine tuo prophetauimus, & dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus? tunc respondebo eis, quoniam non noui vos. Ad crucem etiam iturus vocauit discipulos, & dixit eis: In hoc cognoscent omnes, quoIoan.13.d. niam mei discipuli estis: non si dæmonia eiiciatis, sed si charitatē habeatis inter vos. Et alibi: In hoc cognoscēt Ioan.17.d. omnes quoniā tu me misisti, non si mortuos hi suscitauerint, sed si vnū fuerint. Nam signa sæpe profectò vtilitati aliis fuerunt: eum vero qui fecit, cùm in tumorem inanemq; gloriam impulerunt, plurimum nocuerunt. Virtutis autem opus, tum aliis, tum vel maximè eis qui operantur, profuerit. Virtutis igitur, virtutis inquam, curam oro habeatis. *Si ex auaricia in liberalitatē transieris, siccam & mancam manū recuperasti. Si theatralibus ludis spretis, atque relictis, ecclesiam petieris, claudicanti pedi incolumitatem restituisti. Si oculos tuos ab aliena forma, & à meretricio aspectu reuocaueris, cæcum te illuminasti. Si diabolicos cantus despexeris, & eorum loco spiritales psalmos didiceris, iam loqueris, cùm antea mutus esses. Hæc maxima miracula sunt, hæc signa eximia, hæc si faciemus, nosipsi præclari erimus, atque illustres, & multos à fœditate viciorū in virtutis fulgorem reuocabimus, & vitam demum æternæ beatitudinis consequemur. Ad quam vtinam peruenia*mus, gratia & misericordia, &c.

Homilia xxxiiij. *ex cap.* x.

Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Cauete autē ab hominibus: tradent enim, &c. Cùm magno animo esse, & de necessariis ad vitam cōfidere fecerit, omnium hominū domos patefaciendo, & honestissimam ipsi ingressui formam addiderit, non enim vt errones quosdā & mendicos, sed vt ipsis etiam susciptiētibus excellentiores adire alios iusserit, quod ostēdit dicendo: Dignus est operarius †cibo suo] Et quo- †mercede niā præcepit dignos esse quærendos & manendū apud *sua]* vt habetur Luca eos, & susciptientes esse salutandos, & quoniam intole- 10. rabilia nō susciptiētibus imminere supplicia dixit. Cùm igitur his omnibus omnē solicitam curam ab ipsis eo- *Suprà b.* rum cordibus eiecerit, & signorum armauerit miracu- *Ibidem.* lis, omniq; seculari negocio & cura liberos, ferreos quasi atque adamātinos fecerit: tunc euentura sibi aduersa prædicit,

prædicit,non ea solum quę paulò pòst futura erant,ve-
rumetiam illa quæ post longa temporum spacia, vt ab
initio & antequā duri labores acciderent,aduersus dia-
boli bellum ipsos instrueret. Multa enim ex hac prædi-
ctione futurarum rerum in melius redigūtur. Primùm
vt immanā eius virtutem atq; potentiam, qua etiam fu-
tura nouerat, non ignorarent. Deinde vt nemo posset
suspicari de imbecillitate ipsius qui misit,in tantas ipsos
afflictiones incidisse. Præterea ne si repente atrocitate
malorum premerentur, quia præter spem,& cōtra opi-
nionem aliquid accidisset,turbarentur. Deniq; ne pas-
sionis tempore ista audientes stuperent nimium, & vl-
trà quàm oporteret mouerentur:quod certè dominicæ
tempore passionis ipsis accidit: vnde & increpabat ip-
Ioan.16.b. sos, dicens: Quoniam hæc locutus sum vobis, tristicia
impleuit cor vestrū, & nullus ex vobis interrogat me,
quò vadis? Nondum tamen de se quicquā dicit, quòd
scilicet vinciretur, flagellis cæderetur, & demum cru-
deliter & iniquè interficeretur. Magis enim hęc mentes
eorum profectò exagitassent, quàm quæ sibiipsis futura
prædicabantur. Deinde vt videant nouum quendā at-
que inauditum bellandi modum imminere,ac mirabi-
lem hanc aciem militum futuram, qui nudi vna induti
tunica,sine calceis atque virga, sine cingulo, absq; pro-
prio cibo in prælia descendebant. Non fecit hic dicen-
di finem, sed inexpugnabilē virtutem suam ostendens,
quanuis aduersus lupos essent ituri: nec simpliciter ad-
uersus lupos,sed in mediū luporum,omnē tamen man-
suetudinem eos habere iubet: nec ouium tantum man-
suetudinem, sed columbæ quoque simplicitatem: sic e-
nim virtus eius maximè patere potest, si lupi superabū-
tur ab ouibus, quæ cùm in medio luporum sint, & hinc
atque illinc morsibus luporum lacerarentur, non mo-
dò non deficerent, sed lupus in naturam ouium trans-
mutaretur. Maius certè atq; admirabilius est mentem
atque animum aduersariorū commutare,quàm gladio
ipsos superare:præsertim cùm duodecim numero ibi es
sent, qui aduersus cæteros omnes homines qui lupos
atrocitate vincebant mitterentur. Erubescāt igitur qui
contrà facientes,quasi lupi aduersarios suos persequun-
tur,cùm videant innumeros lupos ab ouibus vinci pau
cissimis. Et certè quousq; sumus oues, facilè hostes vin-
cimus: cùm verò in naturam luporum transimus, tunc
superamur: tunc enim nullum nobis à pastore patroci-
nium adest,qui nō lupos,sed oues pascit: atq; ideo cùm
in lupum te conuerteris,abit confestim, & relinquit te,
qui nō permittis virtutem ipsius in te claresce re. Quan-
do enim iniuria vexatus,æquo mitiq; animo cuncta pa
teris,ipsi soli trophæum attribuis. Si verò exieris aduer-
sus hostes atque pugnaueris, victoriam illius obfuscas.
Tu autem etiam diligenter considera,qui sunt qui hæc
ardua & laboriosa audiunt, formidolosi videlicet, &
indocti,illiterati,rudes,obscuri quidā homines & igno
ti, qui nunquam philosophorum perceperunt instituta,
vixq; vnquam in forum descenderunt,piscatores & pu
blicani,multis repleti rebus, quæ iure animos eorū pos-
sent deiicere. Nā si magnos & claros viros tanta diffi-
cultas rerum potuisset cōmouere,quo modo nō potuis-
set imperitos homines,quibus nullius rei magni aliquid
venit in mentem? Sed non deiecit neque turbauit: Nec
id iniuria, fortasse dicet aliquis, dedit enim ipsis pote-
statem qua leprosos mūdarent,dęmonas eiicerent. Ego
autem dicere non dubitarim, quòd videlicet idipsum
iure debebat ipsos conturbare:quoniam qui tantam po
testatem haberent, vt defunctos etiam à morte possent
excitare,hi tanta pericula essent subituri, tanta bella ge
sturi, ad iudices vincti deducendi, cōmunis deniq; to-
tius orbis abominatio futuri. Quæ igitur in omnib⁹ his
erat consolatio? Sola mittentis virtus. Quocirca ita si-
gnanter incepit: Ecce ego mitto vos. Sufficiat hoc vo-
bis ad omnem consolationem,satis sit ad cōfidendum,
nec quenquā metuendum eorū qui in ipsos irruat. Vi-
des quāta eius est authoritas, intelligis quoniam maxi-
ma sit potestas? percipis inexpugnabilem eius esse vir-
tutem? sic enim dicere videtur, nolite turbari, si quasi
oues in medio luporum vos versari,& columbas esse iu
beo. Nam & si possum cōtrarium quoq; præstare,vt ni-
hil laboris atque doloris ad vos perueniat,neq; vt tan-
quam oues lupos timeatis,sed quasi leones terrorem in-
feratis omnibus, tamen cōfert ita fieri quemadmodum
iubeo:id enim illustriores vos facit,id meam facilè de-
clarabit virtutem. Sic enim postea dixit Paulo: Sufficit *2.Cor.12.b.*
tibi gratia mea,nam virtus mea in infirmitatibus perfi-
citur. Ipse igitur Apostolos oues mansuetudine fecit. Id
enim significatur, cùm dicitur: Ego mitto vos sicut o-
ues in medio luporum. Nolite igitur animo esse deie-
cto, mittenti mihi credite hac re præcipuè inuictos vos
esse futuros. Deinde vt etiam aliquid à seipsis cōferant,
nec omnia videantur esse à gratia, nec frustra & aliena
solum virtute coronari æstimentur, adiecit: *Efficiami-
mini ergo prudentes vt serpentes, & simplices sicut columbæ.* Sed
quid poterit nostra prudentia in tot tantisq; periculis
efficere? Aut qualiter poterimus tantis agitati fluctibus
prudenter quippiā prouidere? Quid enim sibi prodesse
poterit ouis, etiamsi omnem ouium sensum accumula-
uerit, cùm in medio tam multorum conuersetur lupo-
rum? Aut quid emolumenti colūba consequetur, etiā si
fuerit simplicissima,cùm eam vndiq; truculentissimi ac-
cipitres inuadant? In his quidē quæ carent ratione, ni-
hil: in vobis vero,plurimum. sed inspiciamus quā pru-
dentiam querit,serpentis certè prudentiam imitari co-
hortatur. Nam quemadmodum serpens totum seipsum *Serpentis*
tradit, nec admodum curat,si corpus incidatur, donec *astutia.*
caput suum integrum seruet: Eodem tu quoque modo,
præter fidem cætera perdere non cures:profundas vni-
uersam tuam pecuniam,tradas corpus:vitæ ipsi, si opus
est, minimè parcas, dummodo fidem serues quæ caput
& radix est: qua seruata, etiamsi omnia perdas, omnia
tamen rursus maiore cum magnificentia recuperabis:
idcirco nec simplices solum iussit esse,nec prudentes so
lum,sed ambo hęc in vnum cōmiscuit,vt in præcipuam
virtutem simul vertantur. Et prudentiam quidem ser-
pentis adhibere te iubet, ne velis vulneribus atq; peri-
culis principalissima membra obiicere. Simplicitatem
verò columbæ, ne iniuriatus vlciscaris, aut ad punitio-
nem insidiātes abducas:nihil enim tibi prudentia pro-
derit, nisi hæc simplicitas adiiciatur. Quid ergo magis
arduum atq; difficilius his,inquies, poterit vnquam in-
ueniri præceptis? Non sufficit quòd malè vexer,verum-
etiam omnem animi molestiam eiiciendā imperas. Id
enim per simplicitatem columbæ significas, quod simi-
le est,ac si quis arundinem in ignem imponens,nō cre-
mari ab igne illam velit, sed contrà ignem ab arūdine
extingui. Sed nihil vobis, quæso, conturbationis oria-
tur: hæc enim quæ impossibilia videntur, exitum suum
iam & finem cōsecuta sunt, & re ipsa atque opere, non
mutata natura,sed in eadem qua nos sumus humanita-
tis natura persistentes, serpentis prudentiam, & simpli-
citatem columbæ habuerūt Apostoli. Nemo igitur im-
possibilia quædam data putet mandata. Scit enim ipse
naturam

Universidad de Deusto
Biblioteca

naturam rerum præ aliis omnibus, scit non audaciã audacia, neque temeritatem temeritate, sed mãsuetudine extingui solere. Quòd si rebus ipsis id ita fieri videre desideras, Actus Apostolorũ diligenter lectitato: perspicies profectò cum sæpe Iudæorum populus in Apostolos insurrexerit, ac dentes in eos acuerit, columbæ simplicitatem nunquã ipsos perdidisse: sed mansuetudine ac moderatione respõdendi iram ipsorũ superasse, furorem incitatum extinxisse, impetum retardasse. Nam cùm illi dicerent, Nónne etiam atq; etiam præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto, quãuis innumera possent edere miracula, nihil tamen asperum, nihil acre neq; dixerunt, neque fecerũt, sed mansuetè respondentes dicebãt: Si iustũ est vos audire magis quàm deum, iudicate. Perspexisti simplicitatẽ columbæ, vide nunc serpentis prudentiam. Non enim possumus, inquiunt, nos quæ vidimus & audiuimus non loqui. Perpende qualiter exactè nos admonet, quia perfectos vndique esse oportet, vt neq; periculis animus deiiciatur, neque ab ira efferatur: idcirco dicebat: *Cauete ab hominibus, tradent enim vos in concilia, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides & reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus.* Ita vbiq; ad vigilãdum eos animo præparat, afflictiones quidem ipsis tribuendo, affligere autem posse cæteris permittendo, vt tu ex hoc discas in afflictionibus esse victoriã, & præclara hinc statui trophæa. Non enim dixit, luctamini cum illis & concertate, & cõtra insidiantes insurgite: sed, ad vltimas afflictiones atq; pericula venietis: ô admirabilem dicentis virtutem, ô sublimem audientium philosophiam: valde nanq; mirandum est, quo modo nõ statim hęc audientes, fugam ceperunt formidolosi homines atq; imperiti, qui nihil vltra stagnum illud, in quo piscabantur, nouerant. Quo modo autem non cogitarunt, neq; hęc secum dixerunt: quò igitur fugiemus, si omnia iudicia hominum in nos præparantur, si reges aduersus nos futuri sunt, si Iudęorũ synagogæ, si duces, si populi gentium, si principes denique, & subditi? Non enim in Iudæa solùm hæc futura prædixit, sed in toto terrarum orbe. Ad reges enim, inquit, & ad præsides ducemini: vt ostenderet ad gentes quoq; ipsas suo iussu illos præcones destinari. Omnem orbem in nos cõcitasti, omnes terrarum habitatores aduersus nos armasti, populos, duces, reges. Sed longè horribilius est quod sequitur, cùm & fratricidas & patricidas propter nostram doctrinam homines futuros pronuncies. *Tradet enim frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient.* Quo modo igitur cęteri credent, qui propter nos viderint filios interimi à parentibus, fratres à fratribus, cùm sceleribus cuncta repleri senserint? Nónne vt seductores dæmones, nónne vt scelestos latrones, & totius orbis corruptores vndiq; nos expellent, cùm viderint cognatorum atq; affinium sanguine omnia repleri? Hánene igitur pacem ita optabilem quę tot tantasq; cædes illis inferat, domi suscipientibus retribuemus? Quòd si non duodecim, sed mille milia essemus: si non rudes atque indocti, sed sagaces & peritissimi ad dicendum oratores: si non inopes atq; mendici, sed reges magnos exercitus, magnas opes possidentes, non possemus adhuc profectò terrarum orbi persuadere, cùm ad intestina, ciuiliaque bella, immo ciuilibus multò peiora inflammare videmur. Nam & si parum, vt præcipis, de salute nostra curabimus, quis tamen nobis mentem adhibebit? Nihil certè horum cogitauerunt, nihil dixerunt, nec præceptorũ temeraria curiositate rationes quæsierunt, sed cedebant libenter imperanti, atque obsequebantur: quod non ipsorum solũmodo virtutis erat, sed etiam præcipientis immensæ sapientiæ. Examinemus enim diligentius qualiter vnicuiq; afflictioni cõsolationem adiunxit. De non suscipientibus enim dixit: Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæ in die iudicij, quàm ciuitati illi: & hic rursus quia dixit, ad præsides & reges ducemini: statim intulit, propter me in testimonium ipsis & gentibus. Non est profectò parua hæc consolatio, vt propter Christum patiaris, & in redargutionem illorum qui tibi molesti erant. Nam deus etiam si nullus attendat, vbique tamen quæ sua sunt, ineffabili virtute operatur. Hæc ipsos non ideo consolabantur, quoniã punitionis aduersariorũ cupidi essent, sed partim quia confidere poterant se vbiq; ipsum habituros præsentem, qui hæc prouideret: partim quia nõ quasi pernicioſi & perditi homines, sed altioris dispensatione mysterij hæc paterentur. Quibus etiã aliam addidit præcipuam, meo iudicio, afflictionis mitigationẽ, dicit enim: *Cùm autem tradiderint vos, nolite cogitare quo modo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.* Ne dicere possent, qualiter, cùm tam crudeliter atque acerbè in nos inuehantur, persuadere ipsis poterimus? summopere iubet & super defensione confidere. Et alibi quidem ait, Ego vobis os & sapientiam dabo: in hoc autem loco, Spiritus patris vestri est, qui loquitur in vobis. Sic ad dignitatẽ prophetarum qui spiritu loquebãtur eos adducit. Ac ideo cùm virtutẽ eis datam exposuerit, tunc etiam cõsecutura mala coniunxit, cædes scilicet atque interitus. *Tradet enim frater fratrem ad mortem*, ait, *& pater filium, & insurgent in parentes filij, & morte afficient eos.* Nec finem hic fecit, sed aliud quoq; multò horribilius addidit, vel quod lapidea corda posset exagitare atq; concutere. *Et eritis odio omnibus.* & confestim consolationem adiunxit, cùm dicit, *propter nomen meum ista patiemini.* cui alteram copulauit. *Qui autem perseuerauerit vsque in finem*, dicens, *hic saluus erit.* Hæc etiam alioquin animos eorum erigere possent, atque confirmare: quoniam tantam prædicationis suæ virtutẽ audiebant futuram, vt omnis sanguinis coniunctio virtute illius contẽneretur, omnis affinitas sperneretur, omnia illi cederent aduersa, omnis potestas vndique pelleretur. Nam si nulla naturæ vis aduersus sermonem vestrum potest reluctari, sed vniuersa deprimitur atq; resoluitur, quidnam aliud vincere vos poterit? Nec tamen quoniam tanta potestas vobis data est, idcirco in securitate vitam agetis, sed omnes cõmuniter homines qui terrarum orbem habitant, hostili odio vos aggredientur. Vbi nunc Plato, vbi nunc Pythagoras, vbi Stoicorum turba? Plato certè, quanquam magnam gloriam fuerit consecutus, sic tamen à nõnullis contemptus fuit, vt etiam venderetur, & vt videtur, nihil earum rerum quas optauerat in finem perduxit, neque vni solũmodo principi persuadere potuit, sed perditis auditoribus non parua cum miseria naturæ concessit. Cynicorũ autem durissima vita quasi vmbra atque somnium ab omnibus iamdiu contempta est: atqui nullos in labores, nulla in odia hominum inciderunt, sed contra clari atq; illustres propter seculares has literas, & inanem mundi philosophiam videbantur, adeò vt Athenienses [Dionis epistolas, quas ille Platoni scripserat,]publicè proposuisse ferantur. Et tamen solutã vitam semper viuebant, & opibus non paruis affluebant. Vnde Aristippus quidem magni precij scorta cõduxit.

Platonis interitus.

Cynici.

Dion.

†Platonis epistolæ à Dione missæ]

Aristippus

Alius

Alius verò testamenta cõdidit, non cõtemnendam pecuniam hæredibus relinquens: alius cùm discipuli seipsos subtrauissent, desuper ambulauit. Sinopensem autẽ Diogenem scribũt in foro turpitudinem publicè peregisse. Talia certè omnia preclara illorum sunt: nihil verò hic huiusmodi cernimus. Sed omnia cum exquisita modestia, & honestate suprema, & bellum etiam aduersus terrarum orbem pro veritate & pietate susceptum: quo fiebat, vt quotidie cęsi, & neci traditi, fulgentissima tamen postea trophæa erigerent. Sed fuerunt apud gentiles etiam, obiicies, illustrissimi duces, qualis Themistocles ille, qualis Pericles fuerat. Veruntamen puerorũ ludos & ineptorũ studia, res gestas iudicabis, si cum his quæ piscatores gesserunt, conferre volueris. Quid enim magni de Themistocle dices, an quoniã persuasit Athenięnsibus naues cõscendere, cùm ingenti exercitu Græciam Xerxes aggrederetur? Sed hic nõ Xerxes inuadit Græciam, sed diabolus cum vniuerso terrarum orbe, innumeris dæmonibus, aduersus duodecim homines nõ breui tempore, sed per totam eorum vitam insurrexit. Superarunt tamen atq; vicerũt duodecim illi homunculi: quodq; mirabilius est, non fuderunt aduersarios, nec trucidarunt, sed mentes atque animos ipsorum in melius reduxerunt. Illud verò obseruandũ vbique est, quòd nõ fugarunt atq; interfecerũt insidiãtes sibi Apostoli hostes: sed cùm fœdiores atq; immaniores dæmonibus inuenissent, ad angelicam vitam traduxerũt. Sic humanę naturę libertate donata, ne pernicioso simulachrorum cultui seruirent, seductores illos & corruptores hominum dæmones, non solùm à domibus ac ciuitatibus, verumetiam ab eremo exterminarunt. Testantur id chori, & multitudo monachorum, quibus vbiq; plantatis habitata simul loca & deserta omni ab inquinatione mundata perlucent: & quod nemo vnquã cogitasset, nulla hæc legione, nullis armis, sed passionibus solùm Apostolorum perfecta sunt. Habebant in medio sui *ciuitates, synagogæ, reges ac principes, duodecim homines: vinculis, flagellis, carceribus, quibuscũque poterant*, vt silerent comminabantur, nec potuerunt ora eorum obstruere: sed veluti nemo solares radios vincire potest, sic nullus linguam eorum potuit cõpescere. Quę res ea de causa sic fiebat, quoniã non homines, sed spiritus sancti virtus loquebatur: qua etiã Paulus Agrippam & Agrippę ministros, Neronem quoq; omniũ hominum pernicioßissimũ facilè superauit. Domin° enim mihi adstitit, ait, & confortauit, & eruit me ab ore leonis. Tu verò de ipsis etiam Apostolis mecum admirare, qui cùm audierint, ne soliciti sitis: & crediderũt, & obsecuti sunt, & nihil ex terribilibus horrorem potuit illis inferre. Si verò quispiam obiiciet, satis illos inde corroboratos fuisse, quoniã audiuerint: Spiritus patris vestri loquetur. Ego certè etiam propter hoc stupeo, quòd nulla ambiguitate detenti fuerũt, nullam liberationem ab his malis quæsierunt, præsertim cùm nõ per duos vel tres annos, sed per totam vitã hoc impendere sibi perciperent. Hoc enim ipsum signãter expressit, cùm dixit: Qui autem in finem perseuerauerit, hic saluus erit. Vult quippe nõ solum gratia sui ipsos esse munitos, sedà seipsis etiam nõnihil ad præclara opera conferre. Quod ita esse videbis, si altius cõsideraueris, alia omnino ad eum, alia etiam ad discipulos posse referri. Nam q̃ signa facere queant, Christi est: quòd autem nihil possideant, Apostolorum. Similiter q̃ domus alienæ ipsis paterent, gratia Christi faciebat: quòd verò nihil vltra necessaria peterent, ad perfectionem ipsorum pertinere videtur.

Diogenes Sinopensis.

Themistocles.

2.Tim.4.d

Luc. 12.b.

Matt.10.c.

Apostolos aliquid posse à seipsis.

A Dignus est enim operarius †cibo suo.] Præterea q̃ possent pacem susciptentibus donare, cœlestis liberalitate muneris præstabatur: quòd autẽ dignos quærerent, neque omnes indiscretè adirent, cõtinentiæ erat hoc suæ, atque maturitatis. Adhuc quòd pœnas daturi essent, qui non susceperint, omnipotentiæ Christi: quòd verò clementer abirent, nullam iniuriam, nullam reddentes cõtumeliam, ad mãsuetudinem illorum spectabat. Quòd etiam spiritus eis daretur, & ab omni solicitudine liberarentur, Christi erat mittentis spiritũ: quòd verò mites, vt oues fierent, & columbæ simplicitatẽ imitarentur, ac omnia magno animo ferrent, robur Apostolorum profectò, ac prudentiã respicit. Quòd etiam odio haberentur, neque tamen mentem atque animũ deiicerent, ipsorum erat: quòd verò perseuerantes saluarentur, mittentis spiritum proprium est: ideo dicebat, Qui B perseuerauerit in finem, hic saluus erit. Nam quoniam plerique cõsueuerunt magnam diligentiam incipientes adhibere, ac postea resolui & deiici: idcirco finem, ait, ego summopere considero. Nam quam vtilitatem pullulatio seminum potest habere, si cùm vsq; ad flores creuerint posteà exaruerint? Continuam ergo patientiam quærit. Nam ne quis nihil Apostolis, sed totum Christo attribuat: ne quis nihil mali pertulisse Apostolos putet, atque ideo de patientia ipsorum nõ admiretur, idcirco patiẽtia quoq; vestra opus est, ait. Nam & si primò vos à periculis eruam, grauiora tamen alia atq; alia deinde succedent, nec exitus vnquam illorum erit in hac vita. Istud enim significauit, dicens: *Qui autem perseuerauerit in finem, hic saluus erit.* Hac etiam de causa hic cum dixisset, Ne soliciti sitis quid loquamini, alibi ait: Parati sitis ad respondendum omni petenti vos rationem de spe vestra: ita quando certamen quoddam, & C luctatio ad amicos est, nobis quoq; nonnullam curam reliquit. Quando autem terribilis iudex sedet, & populus rabie furit, & horror vndiq; circunstat: sua ope facit vt confidamus, vt omni trepidatione ab animis pulsa non prodamus veritatem. Incredibile profectò est hominem in stagnis exercitatum, circa pelles & publicanorum officia educatũ, cum reges pro tribunali sedeãt, satrapæ & satellites cum euaginatis assistant ensibus, ac cæteri cum illis adstent, ipsum introductũ solum, vinctum catenis, oculos in terram demittentem, potuisse os aperire, & verbum aliquod proferre. Neque enim ipsorum excusationem aliquam audire sustinebant, sed dogmatis nouitate perculsi, ceu communes orbis pestiferos hostes ad cruciatũ atque tormenta rapiebãt. Qui enim orbem terrarum perturbant, hi sunt dicebant, & hic adsunt. Et rursus aduersus edicta Cæsaris isti prędicant, cùm Iesum Christum regem appellant. Iudices ergo vbique iam aduersus eos erant persuasi, & absque superiori auxilio nulla humana virtus vtrũque potuisset demonstrare, tum q̃ verum esset ipsorum dogma quod prædicabant, tum q̃ communi hominum legi non aduersarentur. Nam si de veritate dogmatis sui non perterriti exclamarent, mandata legum euertere videbantur: si verò perterriti communem disciplinam susciperе faterentur, veri dogmatis synceritatem confundebant: quæ tamen omnia tam à Petro & Paulo, quàm cæteris omnibus prudenter atq; decenter facta esse nõ ignoramus. Nam cum quasi factiosi, nouarumq; rerum cupidi accusarentur, non solùm hanc suspicionem tanquã falsam refutarunt, verumetiam cõtrariam de se animis hominum existimationem immiserunt: vt vbiq; quasi saluatores & præcipui benefactores, & quasi patres curam de omnibus

Mat.10.& Luc. 10.b. & 1.Tim. 5.c.

†*mercede sua*

Matt.13.b. 1.Pet.3.c.

Act.16.d

Ibidẽ 17.b

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

de omnibus gerentes,facilè prædicarentur,quæ omnia inaudita incredibiliq; patientia faciebant:quod Paulus
2.Cor.15.d ostendit, dicens: Quotidie morior: & tamen ad finem in periculis patienter perseuerabat. Qua igitur venia nos erimus digni, talia habentes exempla & in omni tranquillitate & securitate rerum molliter ac delectè viuentes? Nam cùm nemo nos hostiliter inuadat, trucidamur: cum nemo nos persequatur, fundimur atque dissipamur,nec in pace ipsa vt iubemur, salui possumus viuere. Et illi quidem cùm totus orbis arderet, cumq; in tota terra vnus quasi rogus flagraret,in medias flammas insilientes multos eripiebant. Tu verò nec tibi soli saluti esse potes. Quænam ergo libera nobis respõdendi potestas erit, quæ venia cõcedetur, quos non exagitant flagella, non vrgent carceres, quibus non principes,nõ synagogæ minãtur,nec aliquid huiusmodi malorum impendeat,immo verò omnia se in contrarium habeant?dominamur enim,& regna possidemus:quippe qui fideles reges habemus, vnde Christiani honoribus affluunt,prętecturas regionum adipiscuntur,honore, securitate, ac pace potiũtur, neque sic tamen vincimus. Et illi quidem cùm ad cruciatum quotidie ducerentur, & tam magistri quàm discipuli, mille tormentis atque flagellis cæderentur, maioribus tamen illi deliciis fruebantur,quàm qui in viridariis & hortis amœnis degunt. Nos verò qui nec in somnis quidem cruciatum aliquẽ sustinuimus,multò molliores quàm cera fumus. Sed illi, dices,miraculis atque signis fulgebant. An fortassis idcirco nõ cædebantur,an ideo vndiq; nõ pellebantur?immo verò etiam istud valde admirãdum ac suspiciendũ est,quòd cum ab his de quibus bene meriti fuerant,sæpenumero vexarentur,nec sic tamen conturbarentur, maleficia pro beneficiis recipiẽtes. Tu verò si cui non magnum beneficium cõtuleris, ac deinde ab eo pro gratia malum susceperis,pœnitet illico te beneficij, ac omni tribulatione, furoreq; plenus pati non potes. Quòd si acciderit,quod deus auertat,neque permittat vnquã venire, bellum ecclesiæ ac persecutio:cogita quãtus orietur risus, quàm magna erunt nostra opprobria. Meritò id quidem. Nam cùm nemo in arena seipsum exerceat, quo modo aliquis in certamine insignis erit, atque cõspicuus? Quis vnquam athleta,nõ ab ineũte adolescentia in palæstra corroboratus,potuit in Olympicis,excelso ac magno animo aduersariũ aggredi? An nõ oportet quotidie luctari atq; currere?Nonne videtis eos quos quinq; certaminũ athletas appellant, cùm nullum fortè reluctatorem repererint, ad saccum arena plenũ, vires suas excitare: his verò iuniores cum iunioribus quasi cum aduersariis pugnam ad exercitationem inire? Hos imitari stude, ac ipse tecum altiõris philosophiæ instituta meditare,ac re ipsa plerũque confirma. Sunt enim multi qui ad iræ nos rabiem incitant, multi qui cõcupiscentiæ flammam incendunt. Insurge igitur cõtra passiones, vincas animi labores, vt corporis quoque labores possis perferre. Nam & beatus Iob ille,nisi antea præmeditatus fuisset, non ita in certamine refulsisset, nisi certè crebrò cogitasset, qua ratione mœrorem omnem superaret: dixisset omnino aliquid
Iob 1.c. & sequen. mœstum, cùm repentè obiisse filios resciisset. Nunc verò ita præmeditatus, exercitatusq; fuerat, vt ad omnia ingenti animo perstiterit, ad totius substantiæ, & tam multarum rerum iacturam, ad filiorum amarissimum obitum,ad vxoris affectum, ad acerba corporis vlcera, ad iniusta amicorum opprobria,ad ancillarum cõuicia atque seruorũ. Quòd si eius mirabilia gesta cupis inspicere, ipsum audi,ac ab eo ipso discе qualiter vniuersam spernebat pecuniam. Si lætatus sum,inquit, multis mihi affluentibus vndique diuitiis, si putaui aurum robur meum, *si in lapide precioso fiduciam habui. Hæc ille. *Iob 31.c.* **robur meum. Propterea nec cum erepta quidem omnia subitò essent, turbatus est, quippè qui præsentibus non delectabatur. Tu vero etiã animaduerte quo modo filiorum rem gubernabat, & admiraberis ipsum nulla negligentia vnquam, quemadmodũ nos retardatum, sed exactissima cura quæ facienda essent illis proposuisse. Nam qui pro occultis filiorũ delictis sacrificabat, quãta eos solicitudine in manifestis debebat corripere? Quòd si continentiæ quoque certamina videre cupis, audi ipsum dicentem: Pepigi fœdus cum oculis meis, vt ne cogitarẽ quidem de virgine. Hac de causa non fregit animam eius vxor: diligebat enim profectò,sed nõ magis quàm debebat,sed sicut prudens vir atque fortis vxorem modestam. Quas omnes ob res mecum ipse plerunque admirari soleo,quare in mentem diabolo venit,exercitationes istius non ignoranti,tot tantosq; aduersus ipsum cogitasse labores.Cur igitur illi venit in mentem? Truculentissima certè est bestia,nec vnquam solet desperare victoriam,quod ad condemnationem nostram spectat: nam ille nunquam,vt dixi, nostram desperat perditionem, nos de salute nostra sæpius desperamus. Sed perpende etiam quo modo corporis morbũ & labem, antequam pateretur, cura & cogitatione ferebat. Nam quoniam nihil tale vnquam pertulit, sed in diuitiarum viuebat deliciis, & splendore alienas calamitates præ oculis indies sibi proponebat. Id enim significat, dicẽs: Timor quem formidabam, peruenit ad me, & quẽ trepidabam occurrit mihi. Et rursus: Ego verò super omni imbecillo ploraui, & ingemui in necessitate hominem videns. His igitur de causis nulla rerum acerbitas, nullus calamitatum impetus eum perturbauit. Nec solùm substantiæ iacturam cõsidera, nec immaturũ filiorum obitum, nec vlcera illa procul ab omni curatione remota, nec vxoris astutas insidias, verumetiam ea quæ his omnibus longè grauiora fuerunt. At quid grauius, obiicies,his passus vnquã Iob est? Nihil enim præter hęc ab historia cognoscimus. Rectè dicis:nam quoniam sedemus dormitãtes & oscitantes, non discimus: nam qui diligẽti cura,& solerti studio margaritas quęrit, multò plura inuenit. Grauiora quippe alia etiam erant, quæ turbare magis animã hominis poterant. Ac primùm,quoniam non ita clarè de regno cœlorum, & resurrectione nostra quicquã perceperat, vnde lugens quoque ipse dicebat: Non enim in æternum viuam, vt longanimus sim: deinde, quoniã multorum bonorum sibi cõscius erat. Tertiùm, quoniam nullius delicti cõscientia eum remordebat. Quartùm, quoniam à deo hæc sibi putabat illata:quòd si etiam à diabolo,idipsum satis erat ad perturbandum. Quintùm, quoniam audiebat amicos tanquam perditum hominẽ vituperantes. Non enim cõdigna,dicebant,neque vt peccata tua flagitant percussus es. Sextùm, quoniam iniquè viuentes in fœlicitate viuere cõspiciebat, qui etiã quod acerbius est,ipsi illudebant.Septimùm,quoniam non viderat quenquã qui talia passus esset, cuius exemplo posset consolari. Hæc quàm maxima sunt, facilè intelliges, si præsentia cõsiderabis, quòd quãuis firma spe cœlorum regnum ac resurrectio, & beatitudo illa suprema expectetur:quãuis multorum homines sibi ac atrocium peccatorum cõsci sunt:quanuis exemplа sublimis philosophiæ plena non desint, si tamen parum quid auri quispiam
Iob 3.d. *Ibid.3.c.* *Ibidẽ 7.d.* *Iob 2.c.* *Ibidem 4.*

piam amiserit, nec id forsan suum, sed quod aliunde vi raptum, nec molestia vxoris incumbente, nec liberis suis defunctis, nec amicis exprobrantibus, non insultantibus seruis, cùm multi verbis, multi rebus cõsolentur, vitam sibi acerbam putat. Quibus igitur ille laudibus digno non erit, qui videbat quæ iustis laboribus sibi ac liberis collegerat, repente absq; causa eripi: qui posteaquam omnia perdidit, quasi vim pluuiæ tentationum multitudinem pertulit, nec cõmotus vnquam fuit, sed gratias semper domino decentes peregit. Sed vt alia omittamus, nõne solus vxoris verba durissimos silices commouissent? Animaduerte quàm versute atque malicioſe ipsum inuadit. Nullam de diuitiis fecit mentionem, nullam de camelis, nullam de gregibus atque armentis. Sciebat enim quanta philosophia mariti animus in cõtemnendis rebus huiusmodi muniretur. Sed quod erat durius atque acerbius, liberorum obitum ante oculos ponit, hanc rem tragicis verbis amplificat, cui etiam vexationem suam adiunxit. Quòd si multi cùm fœlici etiam in statu essent, cùm nihil mali sibi accideret, vxoris tamen verbis delinniti peccarunt: quanti roboris illi animum fuisse credendum, qui tantam vxoris vim atque arma facile repulit, qui duas acerrimas passiones depressit, cupiditatem scilicet, atque misericordiam? Multi enim cupiditatis victores misericordia inflexi sunt. Nam glorioſus ille Ioseph ardentissimas quidem cupiditates, atque tyrannicas flammas extinxit, & barbaram mulierem, quæ mille indies machinas ad capiendum excogitabat, robore animi repulit, lachrymas verò idem continere non potuit: sed cùm vidisset fratres quorum iniuria venundatus fuit, flagrant affectu, & velamine abiecto rem totam patefecit. Quando autem vxor quæ possunt ad misericordiam commouere flebiliter dicit, cui etiam opportunitas temporis opitulatur, vlcera quoq; atque liuores, milleq; alij ærumnarũ fluctus: quònam modo adamantis etiam naturam superasse illum animum non dicemus, qui à magnæ tempestatis impetu, atque procellis commotus nõ est? date veniam hibere loquenti. Si nõ fuit maior Apostolis beatissimus ille Iob, certè nec minor, meo iudicio, fuit. Nã Apostolis nõ parua erat consolatio, cùm se scirent causa Christi tormentis vexari: quod remedium tanti erat, tantamq; vim ad subleuandos à passionibus quotidie Apostolos retinebat, vt vbique firmè id positum esse à domino videamus. Crebrò enim scriptum inuenies, propter me, & gratia mei. &, si me patrẽfamilias Beelzebub vocarunt. Ille autem tali cõsolatione omnino carebat, sed nec signorum miraculis inuabatur, nec gratiæ causa confirmabatur. Non enim gratia spiritus tanta vi temporibus illis fusa erat, & quod maius est, in diuitiarum educatus deliciis, non piscator, nec publicanus fuit, nec tenuiter vitam peregit: sed qui antea honorificentissimè vixit, multa postea indigne perpessus est. Quodq; in Apostolis grauius videtur, idipsum ille quoq; sustinuit, ab ancillis & seruis, ab inimicis, ab amicis, ab his ipsis de quibus bene meritus fuerat, acerbissimo vexatus odio: nec sacratissima illa mumiebatur ancora, nec tranquillissimo portu illo quiescebat, qui Apostolis erat donatus, propter me, scilicet, & propter nomen meum. Mirabiles etiam esse dico tres illos pueros, qui ardentem fornacem cõtempserunt: qui tyranno resistiterunt: sed audi quid dicunt, Deos tuos nõ colimus, & imaginem quam statuisti, non adoramus. Idipsum certè magnũ illis robur præbebat, quoniam non ignorabant propter deum se pati, quæcũque ipsi paterentur.

Iob nõ minor apostolis.

Gene. 39. b.

Ibidẽ 37. f.

Ibid. 45. a.

Dan. 3. b. c.

Iob autem nesciebat quôd certamen quoddam in his erat atque luctatio. Nam si resciuisset, nullo pene sensu percepisset dolorem. Vnde quando audiuit: alia me ratione putas tibi respondisse, quàm vt iustus prædiceris? animaduerte qualiter confestim hoc verbo respirauit, qualiter seipsum humiliorem fecit, qualiter nihil se passum statim æstimauit, dicens: Quid adhuc iudicor admonitus & correctus à domino, cùm hæc audiam qui nihili sum? Et rursus: Auditu quidem auris audiebam te *Iob. 42. a.* prius, nunc autem & oculus meus vidit te: quapropter nihil me facio, & liquefactus sum, ducoq; meipsum terram esse ac cinerem. Hanc igitur animi fortitudinem, hanc incredibilem mansuetudinem imitemur, qui post legem, qui post gratiam sumus. Illius exemplo viuamus, qui ante legem & gratiam vixit, vt in æterna tabernacula ad eum perueniamus. Quod vtinam omnibus nobis cõtingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui cum patre, simul ac spiritu sancto gloria imperium & honor, nunc, & in secula seculorum, Amen.

Homilia XXXV. *ex cap.* X.

Cùm autẽ persequentur vos in ciuitate hac, fugite in aliã. Amen dico vobis, non cõsummabitis ciuitates Israël, donec veniat filius hominis. Cùm illa terroris, atq; horroris plena absoluerit, quæ vel adamãtinos animos frangere potuissent: quæ post crucẽ & resurrectionem, & ascensionem domini eis erant euentura: ad leuiora rursus orationem deducit, vt milites videlicet illi respirare possent, atque aliqua tranquillitate prænunciatam duriciem rerum mitigare. Nõ enim iussit cominus aggredi persecutores, sed fugere. Nam quoniam adhuc in principiis atque in ipsa origine res erat, mitiori vtitur oratione. Non enim de his persecutionibus dicit quæ post crucem fuerũt, sed de his quas ante crucem & passionem habuerunt: quod significanter expressit, dicens: Non enim *obibitis ciuitates Israël, donec venerit filius hominis. Nam ne dicerent, si ab alia ciuitate in aliã fugerimus, quid faciendum nobis est, si illuc vsque persecutores peruenerint? ab hoc timore ipsos liberans, Non poteritis, inquit, Palæstinam prius circuire, quàm ego ad vos veniam. Tu verò perpende qualiter etiam in hoc loco non penitus imminentia mala repellit, sed adest in periculis atque leuat. Non enim dicit, eripiam vos à persecutoribus, ac persecutiones cunctas dissoluam: sed nequaquam explebitis ciuitates Israël, donec filius hominis venerit. Sufficiebat certè ad sedãdos labores ipsorum solus aspectus Christi. Tu verò hic considera non omnia eis per gratiam concedi, sed nõnihil etiam ipsos conferre iubet, quod significauit, dicens: Si timetis, fugite, nec antequã pellerentur fugere permittit ipsis, nec magna spacia locorum largitur, cùm Palæstinæ ciuitates solum circũeundas dicit. Deinde rursus ad aliam partẽ philosophiæ traducit. Nam primùm quidem à solicitudine ciborum liberauit, deinde periculorum terrorẽ expulit, nunc autem detractionis atq; infamiæ abiicit timorem. Primùm illis verbis docuit: †mercede Dignus est operarius †cibo suo]quibus significauit multos eorum doctrinam esse suscepturos. Alterum verò quod ad pericula attinet, cùm dicit, Non sitis soliciti, qualiter aut quid loquamini. Et, Qui perseuerauerit in finem, hic saluus erit. Verùm quoniam timere poterãt, ne infamiæ maculis laborarent, quod molestius multis plerũque solet videri: attẽde quo modo ipsos hac quoque in re consolatur à seipso, & ab aliis dictis suis consolatione diligenter contexta, quo quidem consolandi modo nihil melius, nihil ipsis gratius inueniri poterat.*

Hic & Luc 10. b. & 1. Tim. 5. b. Matt. 13. b.

Hic & infrà 24. b.

Sicut

**πλήθυνῶ, quod prius versit cõsummabitis, & pertinere significat, aut peruenire.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Hic, & Luca 21.d.

Sicut igitur prius dixit, Omnes vos odio habebunt: & statim adiecit, propter nomen meum: ita etiam in hoc loco, quanuis alteram quoque afferat consolationem, cum dicat: *Non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum: sufficit discipulo vt sit sicut magister eius, & seruo, sicut dominus eius. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?* Perpende quemadmodum deum, dominum, conditoremq; omnium seipsum esse ostendit. Quid igitur, inquies? Nequaquámne discipulus super magistrum, & seruus super dominum reperiri potest? Nempe quousque discipulus, aut seruus est, magistro & domino nunquã excellentior erit honore ac dignitate. Noli enim ea quæ rarissima sunt in medium producere, sed ab his quæ sæpe solent fieri, orationem considera. Non autem dicit, quantò magis seruos: sed, quantò magis domesticos eius, vt magna se illi charitate cõiunctos cognoscerent: sic etiam alibi. Vos amici mei estis, & non dico seruos vos. Nec generaliter solùm contumeliis, atque maledictis patremfamiliâs petitum dixit, verumetiam contumeliæ modum expressit, dicens: Beelzebub vocarunt. Tertiam quoq; ad hæc addidit cõsolationem, altera nõ minorem: & quoniam altiorem philosophiã adhuc nõ attigerant, altera etiam opus erat, quæ maximè ipsorum animos reficere posset, quam hic ponit. Et sermo quidem vniuersalem de omnibus annũciationem cõtinere videtur: non tamen ad omnia, sed ad proposita solũ pertinet. Quid enim ait? *Nihil est opertum, quod non reuelabitur: nec occultum, quod non cognoscetur.* Hoc autẽ huiusmodi est: sufficere vobis debet illa cõsolatio, quòd me quoq; magistrum & dominum similibus iniuriis, ac cõtumeliis lacerarũt. Si verò adhuc dolore vexamini, quoniã malè audituri propter me sitis: illud dolorem vestrum sedet, quod non multò postea ab omni suspicione liberabimini. Cuius enim rei gratia grauiter cõtumelias fertis? An grauis iniuria est, quia præstigiatores & seductores vos vocant? At sustinete paulisper, & nõ multò pòst saluatores vos, benefactoresq; totius orbis terrarũ prædicabũt. Tempus enim quod obũbrata omnia declarat, ac detegit, & illorum aduersus vos mentita verba redarguet, & virtutis vestræ splendorem patefaciet. Nam quando re ipsa benefactores esse cognoscemini, quãdo videbũt omnes veræ cultores virtutis vos esse, tunc aduersariorũ vestrorum sermonem contemnent, veritati rerum adhærentes. Sic illi sycophantæ mendaces, maledici, falsiq; aliorum accusatores videbuntur, vos autem vel Sole ipso clariores eritis, atque illustriores: longa enim spacia tẽporis omnem tubarum clangorem in prædicãdis meritis vestris superabũt, testesq; claritatis vestræ vniuersos simul habebitis homines. Nequaquã verò præsenti sermone animus vester deiiciatur, sed spes futurorũ bonorũ erigat: impossibile enim est abscondi res vestras. Deinde quoniam ab omni terrore & solicitudine ipsos eripuit, atque altiores omni calumnia effecit, opportunè nũc de libertate prædicationis differit. Quid enim ait? *Quod in tenebris vobis dico, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.* Quanquam enim nõ fuerint tenebræ, quando hæc illis cõmittebat, nec in aure clàm ipsis loquebatur, superlatione quadam tamen sermonis vtitur. Solis enim ipsis, & in paruo angulo Palæstinæ dicebat, idcirco quasi ad futurum vbique ingentem euangelij sonitũ hæc cõferendo ita dixit: nõ enim vni, aut duobus, aut tribus ciuitatibus, sed toti orbi terrarũ prædicabitis, maria, terras, loca habitata & inhabitata trãsituros ostendit. Nec pauperibus solùm, aut rudibus, sed regibus opulentis, potẽtibus populis, acutissimis philosophis, facundissimis oratoribus, aperto ac nudo capite liberè ac fidenter hæc dicturos prænunciat. Propterea dixit, super tecta & in lumine, ne aliquid subticendum, aut celãdum putent. Sed, nónne satis erat, forsan quispiam obiiciet, super tecta, atque in lumine dicere: sed adiecit, quod in tenebris vobis dico, & quod in aure auditis? Non erat certè satis maiores ipsorũ animos reddere volenti: nam veluti quando dicebat, Qui credit in me, opera quæ ego facio, ille quoque faciet, & maiora his faciet: sic etiam in hoc loco, vt ostendat totum, aut certè multò maiorem partem per illos quàm per se facturum, id posuit. Principia enim, ait, horum ego sum exorsus per me: quæ verò post principia sequuntur, per vos conficere statui. Hæc autem nõ imperando solummodo dicit, verũetiam multò antè futura prędicendo. His enim dictis, & omniũ illos victores fore prædixit, & occultè cõtumeliarum molestiam sedauit. Nam sicut hoc euãgelium interim latens omnia peruadet ac illustrabit, sic malicioſa Iudæorum, ac pernicioſa de Apostolis existimatio citò peribit. Verum cum extulisset animos eorum, atque sublimius euexisset, pericula rursus prænunciat, eorum mentem erigens, & sublimiores omnibus periculis reddens. Quid enim dicitur? *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & corpus & animam perdere in gehennam.* Vidêsne vt omnibus eos effecerit superiores? non solum curis, neq; cõuiciis, neq; periculis & insidiis, sed ipsa etiã morte, quæ omnium maxime videtur terrorem incutere: neq; verò simpliciter morte, sed ea etiã violenta. Et non dixit, interficiemini, sed cum quadam amplitudine cõueniente omnẽ rem explicat, Nolite timere eos, inquiens, qui corpus occidũt, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Crebrò id facit: sæpe enim ad oppositũ orationẽ detorquet. Nam quid pertimescitis, inquit? mortẽmne, aut eius terrore pulsi tardiores eritis ad prædicandum? At hac de causa potius vobis prædicandum est, quoniam mortem perhorrescitis. Nihil enim aliud à vera morte vos eripiet, quàm salutaris euãgelij prædicatio. Nam etsi interepturi vos sunt, meliorem tamẽ partem vestri nullo modo attingent, etiam si maxime cõtendant. Idcirco non dixit, qui animã non occidũt, sed, qui non possunt occidere. vt intelligamus nõ posse ipsos etiam si voluerint. Quare si vltima supplicia timetis, illa perhorrescite, quę multò grauiora sunt. Vides q̃ non promittit ipsis huius vitæ perpetuitatem, mori autem promittit, vt maiora sublimioraq; conferat, quàm si nunquã morti traderentur. Et certè multò melius est mortẽ omnino despicere, quàm eam effugere. Quocirca non in pericula eos coniicit, sed periculis superiores facit. Ita breui oratione duobus, vel tribus verbis absoluta, salutarem de immortalitate opinionẽ in animis eorũ fixit, atq; plantauit. & aliis rationibus eos cõsolatur: Ne enim putarent quasi se derelictos ab eo, ad cædem & violentũ peruenturos interitum, de prouidentia dei disputat, dicens: *Nónne duo passeres asse venduntur, & vnus ex ipsis non cadet* in* ἄς πτῶ- *laqueum sine patre vestro qui est in cœlis? Vestri autem & capilli ca- δα. Thapitis omnes numerati sunt.* Quid enim vilius passeribus? ait, *phylactum* sed tamen nunquã ignorante deo capientur. Nõ enim *cum aliud* cooperãte deo cadere ait, quod diuinæ maiestati indi- *git, illud* gnum est, sed nihil prorsus eorũ quæ gerũtur, deum la- *ylu, in ma-* tere ostendit. Quòd si nihil penitus eorũ quæ accidunt, *ram.* deus ignorat: vos autẽ vere ac sincere magis quàm pater amat,

Ioan.14.b.

Ioan.15.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amat,& ita amat,vt pilos capitis quoq; vestri nõ negligat: quid timendum vobis est? Hoc autẽ dicebat, non quia deus aliquo humano more numerat,sed quia perfectam cognitionẽ rerum omnium, & summã de omnibus dei prouidentiã ostendere voluit. Si ergo cuncta nouit quæ fiunt,si vult,potestq; simul seruare vos: nolite cum tribulationes vobis acciderint, derelictos vos esse à deo existimare. Non enim ab incõmodis corporis liberare vos vult, sed ad eam perfectionẽ adducere studet,vt incõmoda corporis contemnatis.Id enim est quod maximè à corporis liberat incõmodis. *Nullus ergo timor animos vestros perturbet, cùm multis passeribꝰ vos sitis præstantiores.* Vides quo modo timorem eorum depressit. Sciebat enim arcana mentis, ac ideo attulit: *Nolite ipsos timere.* Nam si vos vincent, inferiorem partem vestri, corpus videlicet, solũmodo vincent: quod etiam si ab istis trucidatũ non fuerit,natura tamen duce obruetur: B †nam nihil isti à se vobis facient, sed quod duce natura fit,id ferocitate compulsi. ¶Quòd si hos timetis,quantò magis ille timendus est,qui tam animã quàm corpus in gehennã perdere potest?Non expressit tamen aperte se illum esse, sed per ea quæ iam dicta sunt, neminem fugiet,quod de seipso dicit, cum iam ipsum iudicem fore significauerit. Nos verò contrarium omnino facimus: nam cum qui potest animã perdere, id est, æternis supplicijs punire,nequaquam timemus:eos autem qui corpus interimunt, perhorrescimus: atqui ille quidem vnà cum anima corpus quoq; ipsum supplicio afficit: hi verò quos nimiũ metuimus, non solũ animã, sed ne corpus quidẽ punire possunt. Nam quæ pœna hæc est, quæ quantò maior fuerit, tanto illustriorẽ reddit patientem? Percipis qualiter hæc certamina faciliora facit: valde nãque adhuc terribilis mors videbatur, nondum contempta ac spreta erat. Nec qui eam neglecturi erãt,spiritus sancti gratia potiebantur. Terrore igitur mortis, quo mouebantur, repulso: timore iterum timorẽ eiicit, & spe præmiorũ corroborat. *Magna igitur cõminatur* C *eis potestate, atq; licentia. Ita vtrinq; timore peiorũ, & certa spe meliorum, ad liberã veritatis prædicationem impellit, dicens: Quicunque igitur confitebitur in me coram hominibus, confitebor* †*eum* ¶ *& ego coram patre meo, qui est in cœlis. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego ipsum coram patre meo qui est in cœlis.* Ita non spe meliorum solùm, sed ab oppositis etiam hortatur, & in acerbiora tandem desinit. Tu autẽ diligenter scriptum cõsidera. Non enim dixit, qui confitebitur me, sed in me: vt tibi ostenderet nõ propria virtute, sed gratia superiore adiutum confiteri eum qui confitetur. Qua etiam de causa non similiter dixit de negante, qui in me negauerit, D sed qui me negauerit. Nam qui negat,superioris patrocinio gratiæ priuatus negat. Sed cuius rei gratia, inquies, si priuatus quis gratia, derelictusq; negat, quasi criminosè egisset,accusatur? quia videlicet qui derelinquitur, culpa sua derelinquitur. Sed quamobrem, quispiam obiiciet,non sufficit fides in animo & voluntate, verumetiam oris confessio flagitatur? Liberã certè petit confessionem,ad maioremq; charitatẽ nos adducit, & sublimes atque inuictos esse desiderat. Quapropter omnibus hæc præcipit: non enim ad personam solummodo spectant discipulorum, sed discipulorũ quoque discipulis robur adiiciunt. Nã qui hæc rectè intellexerit,ac crediderit: is non liberè solùm prædicabit,verũetiam cuncta pericula magno & æquo animo perferet. Id certè firma creditum fide multos fecit confluere ad Apostolos.Nam vt in malis maiora supplicia sequũtur:

Itaq; neq; istius quidem rei potestatem habẽt isti, sed à natura illud acceperunt]

†in eo]

sic in bonis maior erit retributio. Etenim quoniam qui confitetur in Christo, tempore primus est, & quia tarditate supplicij nonnihil se lucrari peccator putat: idcirco parem,immo verò multò maiorẽ tam mali quàm boni retributionem habent: videlicet prior tu,ait,tempore me hic confessus es,sed maiora tibi referã, & tantò maiora, vt omnem ad hæc quæ tu fecisti, comparationem effugiant, ibi enim te confitebor. Vides ibi nobis tam bona quàm mala reseruata esse? Cur ergo festinas? cur properas? cur in hac vita retributiones quæris, qui per spem seruatus es? His de causis si quid boni hic feceris,cuius retributionẽ hic non receperis, forti tranquilloq; animo sis: maiora enim præmia in futura vita tibi reseruata sunt. Quòd si quicquã perperam gesseris, neque pœnam vnquã propter id dederis, noli credere iam te effugisse,futura enim te ibi,æternaq; pœna expectat, nisi pœnitentia meliorẽ te feceris. Si verò parum mihi credis,saltem à præsentibus futura coniicias: Nam si in certaminis laborisq; tempore sic sunt illustres, qui confitentur: quales in coronæ retributionisq; tempore futuros credis? Si hostes hic superant te atq; deprimũt, qui te magis diligit, quàm parens tuus dilexit: admirabitur te ibi & laudabit, vbi tam bonorũ præmia quàm malorum supplicia reseruantur. Quare qui Christum negant, & nunc vexantur,& tunc in æternum punientur. Nunc quidem quoniam conscientiæ stimulis exagitantur,nec vitam negatione consecuti sunt, qui paulò pòst morituri sunt: tunc autem etiam ipsi non dubitant vltimos se cruciatus perpetuósque subituros. Qui verò Christum confitentur, magnos & in hac vita, & in illa quæstus, & magna lucra inuenient. Cumq; bene mortui sunt,& hic viuis clariores sunt, & ibi bonis ineffabilibus perfruentur.Non enim ad puniendum solum, verumetiam multò magis ad bona largiendũ paratus est deus. Sed cur nam,inquies,alterum semel,alterũ bis posuit? nouit pœnarum timore magis, quàm bonorum spe homines castigari:idcirco cùm dixisset, Timete magis eum, qui potest & animam & corpus in gehennam perdere: iterum intulit, Negabo & ego ipsum. Hac ratione Paulus quoq; assiduè pœnarum meminit. Verum omni ex parte audientes cõmuniuit: cœlos enim nobis aperuit,terribile iudicium monstrauit futurum,vbi angelici præconis tuba athletarum coronæ prædicantur, quibus magna incentiua nobis prębentur ad seruandã facilè pietatem ac fidem.Nam ne timiditate Apostolorum euangelũ retardari queat,ad armatas quoque,expeditasq; legiones paratos esse iubet: vt discamus infideles homines non solùm suæ perfidiæ, verũetiam insidiarum, quas aduersus fideles cogitant, acriores pœnas daturos. Cùm simus igitur certiores ad meliorem vitam nos morte traiecturos, antequã tempus moriendi aduenerit, mortem contemnamus. Sed dolendum est, quispiam dicet, quoniam corpus pòst mortem omnino corrumpitur.Ego verò ideo gaudendũ nobis magis censeo, quoniam corruptione corporis mors ipsa corrumpitur,mortalitas destruitur,non substantia corporis:nam vt quãdo æs funditur,vt inde statua confletur, nullam æris perditionem tunc esse dicimus, cùm ad meliorẽ vsum traducatur:similiter de corpore quoque tuo futurum est. Nullis ergo lachrymis,nullo mœrore,quoniam moriturus es,te lacera. Tunc enim flendum esset, quando in huiusce modi conditione, ac pœna perpetuò corpus tuum permansurum scires.Sed melius esset,inquies, si nulla putredine corpora tabescerẽt, si integritatẽ suam semper conseruarent.Ego verò non

Universidad de Deusto
Biblioteca

videó, quam hoc aut defunctis aut viuis vtilitatem afferre posset. Quousque hæc fœtida corpora diligetis? Quousq; terræ affixam mentẽ habebitis? Quousque huius vmbræ ardenti amore laborabitis? Non enim intelligo quid emoluméti si corpora integra permanerent, consequeremur, immo verò è contra magna pernicies nos inde inuaderet. Nam si corpora nullo fœtore inquinata conseruarentur, primùm pernicioſissimum superbiæ malũ magis vigeret. Nam si etiã cùm putredine tabescant, cùm vermibus post mortẽ scaturiant: multi tamen deorũ honoribus coli voluerunt: quid nõ fieret, nisi fœdissimo corporis fœtore, ab hac insania deterrerentur? Deinde nõ facilè aliqui sibi persuaderent terrena esse corpora nostra. Nam si cùm in terrã modò resoluuntur, nõnulli tamen an terrena sint ambigũt: quid non suspicarentur, nisi hoc ita fieret? Tertiùm, magis ab omnibus corpora diligerentur, & carnales magis, rudioresq; multi hominũ efficerentur. Nam si aliqui etiã fœtentibus sepulchris stulto suorũ amore coniungũtur: quid facerent si corpus integrum detinere possent? Quartùm, non valde homines futuræ vitæ statum desiderarent. Quintùm, qui perpetuũ esse mundũ opinantur, quasi certior conseruatione corporis esset sua opinio, esse conditorẽ mundi aliquẽ pernegarẽt. Sextùm, quanta sit virtus animi non facilè cognosceretur, nec quantũ ipsi corpori affert, cùm ei coniuncta sit. Septimùm, multi amore suorum cœtibus hominũ spretis, vt continuè suos viderent sepulchra mortuorũ habitare non erubescerent. Etenim si charissimorũ effigies pleriq; depingentes, quoniã defluens corpus secum detinere non possunt (id enim fieri non potest, sed illis etiã inuitis defluit & dissilit) tabulis affixi vitã peragũt: quid non auderent excogitare, syncerũ ac integrum corpus suspicientes? Facile mihi videtur ad condenda talibus corporibus templa multos cõspiraturos fuisse, & cultu dæmonũ ariolos, qui talibus rebus dediti sunt efficere, vt mortui sui quasi viui loquerentur, quando etiã nunc hi quos necromantas Græcè appellamus, multa huiuscemodi solent excogitare. Quãta verò idololatriæ cultus sequicia fureret, quis ignorat, cùm in puluerem, ac cinerem corporibus redactis nonnulli magnopere contendant idololatriæ cultum restituere? Ne igitur omnia hæc mala, cæteraq; huiuscemodi locum habeant, ac vt discamus non esse mentem in terrenis rebus retinendam, nostra ante oculos nostros corpora omnẽ fœtorem exhalantia tabescunt: sic qui nimium corporis formam admiratur, muliebri ardore perflagrans, si ratione deformitatẽ nostri corporis intelligere nollet, ipsis oculis cernere posset, cùm multę pares atq; æquales eius quã ardet, ditiores etiam plerũque, ac delicatiores morte præuentæ, post vnum vel alterum diem fœtida sanie fluentes, vermiũ materia factæ sunt. Qua ex re percipere debes, quali forma occupatus es, & quæ te peruertit cupiditas. Quòd si corruptionẽ corpora omnem effugerent, vnde id aliquis rectè perdisceret? Nónne quẽadmodũ ad sepulchra dæmones concurrere videntur, sic morbo cupidinis laborantes, sepulchris continuè affixi, dæmonũ suas animas efficerent habitacula, atq; in hoc sæuissimo insaniæ furore animã emitterent? Nunc verò ad hęc omnia id etiam animũ cupientis consolatur, quoniã cum nullibi verã desideratæ imaginem rei videre licet, in oblitionẽ facilè labitur: ego verò arbitror ꝙ nec sepulchra quidem essent, si corpora illęsa remanerent: vrbes quippe non statuis, sed mortuorũ corporibus plenas videres, cum singuli suos apud se retinerent. Qua ex re, magna quædã, & detestanda fieret confusio: Paucissimi animæ curã haberent, cùm plures nihil de immortalitate animi audire paterentur. Multa prætereo fœdiora: quæ silentio transeũda iudico. Ea ergo de causa cõfestim tabescũt, vt tu pulchritudinẽ animi nudã perspicere queas: nam si talem formã, & talem vitam anima corpori præbet, qua ipsa in se pulchritudine, ac vita viuit? si corpus ita deforme, ac fœtulentũ ipsa continet & cõseruat, quantò magis seipsam cõseruabit? Nulla enim alia corporis nostri pulchritudo est, nisi structuræ cõpositio, & flos qui ab anima corpori cõceditur. Animã ergo dilige tuam, quæ corpus tuũ in pulchritudine ac in flore cõseruat. Sed nescio cur dixi, in morte quanta sit vis animę facilè videri, cùm in ipsa vita facilius hoc perspiciatur. Lætitia enĩ animꝰ perfusus, roseo genas cõsperſit colore: dolore autẽ vexatus, omnẽ oris pulchritudinẽ statim deformauit: vnde qui assidua lætitia gaudẽt, in bonã corpora sua reducũt habitudinẽ: qui verò semper dolent, imbecilliora telis aranearum, atq; subtiliora reddiderũt. Ita perterritus animus, furibundũ vultũ efficit: tranquillitate autẽ stabilitus, iucundam constituit faciem. Si laborauit inuidia, tabidũ pallorem per corpus effudit: honesto amore, ac moderato captus, formositatẽ corpori mirabilẽ largitus est. Qua ratione multæ deformes nõ paruam gratiam ab anima ad corpus traduxerunt, nõnullæ prẽcipuã corporis formam animi viciositate corruperũt. Veniat in mentẽ tibi, quo modo candida facies interiore rubro pertincta, cum pudoris affectus animam inuasit, varietate coloris suauissimã reddit faciem: sicut etiã contrà, impudẽs animus quauis fera faciẽ exhibet ingratiorem. Nihil enim est formoso animo formosius, nihil iucũdius: nam corpora quidẽ absq; dolore amari non possunt, animi autẽ pura syncerâque voluptate amantur. Cur igitur regem omittis animũ, & ad præconem stupes? cur philosopho spreto interpretẽ nimia cupidine ardes? *oculos perspexisti formosos, quęre quo animo regũtur, quem si turpẽ inueneris, oculos quoq; despice.* Nam si mulierẽ deformem specioso velamine adopertã conspiceres, nullo affectu moueris: sic è contrà pati nõ posses, vt specioſa & pulchra velamine tegeretur, sed eo detracto nudam ipsius formã velles intueri. Idipsum igitur in anima etiã facias, cui quasi velamen corporis põdus circũpositum est: quod quidem †vim sensitiuã omnino deponere nõ potest: animus autem citò à deformitate ad pulchritudinem transibit, dum velit. Nam cùm deformem, aspe-

†tale vt-
net quæ
est]

rum atq; durum habuerit oculum, facilè potest eum in formosum, mitem, serenum, iucundúmque reformare. Animi ergo nostri pulchritudinẽ quæramus, oro, huius decore gloriemur, vt deus qui hũc decorem cõcupiscit, æternam beatitudinem nobis largiatur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Ariolí, & Necromãtici, qui.

Homilia xxxvj. *ex cap.* x.

Nolite arbitrari, quia veni mittere pacem in terram: non veni mittere pacem, sed gladium. Iterum difficiliora, magisque ardua, & quidem affatim atque copiosè proponit, quòdque ipsi obiecturi erant, id præueniendo prædicit. Nam ne superioribus auditis in talem sermonem erumperent, idcirco ergo aduenisti, vt tam nos qui te secuti sumus, quàm eos qui sermonem nostrum non repudiabunt interimas, ac orbem terrarum bellis & cædibus repleas: præuenit ipse, atque ait: Non veni pacẽ in terrã mittere. Quo modo igitur ipsis præcipit, cùm ad susciepientium domos ingrederentur, pacem omnibus dicere? aut quo modo angeli clamabant:

Luc.2.b. bant: Gloria in excelsis deo,& in terra pax? Quo modo etiam omnes prophetæ pacem tempore ipsius futuram prænunciarunt? Quia videlicet præcipua, singularisq; pax tunc præstatur, quando quod tabo vel sanie corruptum est, abscinditur atque proiicitur: quãdo factiosa & improba pars repellitur, aut omnino destruitur: sic certè cœlis terra coniungi potest. Nam & medicus hoc modo reliquum corpus cõseruat facilè, si quod reduci ad sanitatem nõ potest, exciderit atq; abiecerit: & militiæ dux ad soluendam militum cõspirationem alterum in alterum cõcitat. Sic in turre illa factum videmus, quãdo pernicioſa illa pax per salutarem vocis dissonantiã dissoluta, tranquillam atq; laudabilem pacem reddidit. Sic etiam Paulus eos, qui aduersus se cõspirabant, diuidebat, atque dissipabat. Tempore verò ipsius Naboth concordia illa quouis bello fuit atrocior. Nec enim semper concordia laudanda, cùm etiam latrones magna inter se cõcordia conspirare sciamus. Non igitur ex proposito Christi, sed ex mente, animoq; hominum vicioso bellum erumpit. Nam ipse certè vellet, vt omnes vno consensu veram pietatem amplecterentur: verùm quoniam resistunt atq; reluctantur, bellum prorumpit. Quid igitur ait, Non veni mittere pacem? ad illorum consolationem dicit. Nolite existimare harum rerum causam vos futuros. Ego sum, qui quoniam homines ad vicia, infidelitatemq; procliues sunt, hęc præparo. Non ergo quasi præter expectationem vestram quicquã acciderit, turbatione aliqua moueamini, cùm ideo venerim, vt bellum committam. Hæc voluntas mea est, nulla vos inuadat turbatio, quasi bello, atq; insidiis orbe terrarum ferocius exagitato. Nam si hoc modo peiorem partem conciderimus, tunc pars melior cœlo copulabitur. His etiã verbis aduersus malam multorum existimationẽ ipsos facit firmiores. Non autem dixit, bellum, sed quod atrocius est, gladiũ: quòd si acerbius hæc, & minus cõpositè dicta tibi videãtur, nequaquam mireris. Verborũ enim asperitate aures ipsorum exercere voluit, ne in rerum ipsarum difficultate resilirent: atq; etiam ne quis diceret verborum lenociniis allectos fuisse apostolos, nõ iucundè rem asperam, sed asperrime protulit: satius est enim lenitatem & mãsuetudinem in rebus cernere q̃ in verbis. Prepterea nec ista sibi sufficerunt, sed latius naturã istius belli, ac singulas partes amplificans, omni bello intestino, atq; ciuili multò magis pestiferum ostendit, dicens: *Veni enim separare hominẽ aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrẽ suam, & nurũ aduersus socrum suã.* Nõ enim ciues solùm, aut amici, sed affines atq; cognati alter in alterum insurgent, & natura ipsa diseparata, nunc semetipsam impugnabit. Separare nãque hominem veni, aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam: ita nõ solùm inter domesticos bellum oriri prædicabat, verũetiam inter ipsos, qui necessariis naturæ vinculis proximè colligati sunt: quæ res virtutẽ ipsius magnopere declarat. Magnũ enim omnino, ac super hominẽ est, quod qui primi hæc audierint, libenter susciperẽ, & aliis persuadere potuerũt. Et quanquã non ipse, sed hominũ improbitas horum omnium causa futura esset, se tamen facturum omnia dicit. Talis quippe scripturarum est consuetudo: vt enim etiã alibi dicitur, Dedit ipsis deus oculos ne videant: sic etiam in hoc loco, vt quemadmodũ diximus, hæc omnia præmeditati atq; his verbis stabiliti, cum opprobriis & contumeliis peterentur, minus turbari possent, Si autẽ grauiora hæc cuipiam videantur, priscam historiam animo versetur.

Gene.11.b.

Act.9.c. & 23.c.d.

3.Reg.21.d

Ezech.12.a & 16.g

A Hoc enim ipsum & superioribus temporibus contigit: quod maximo argumento est, cognata esse vetera nouis, & eundem esse, qui hæc dicat, & illa imperauit. Iudæis enim tunc placatus est, cùm singuli proximos suos interemissent: sic etiam quãdo vitulum cõsecrarunt, & quando Beelphegor initiati sunt. Vbi ergo sunt, qui dicere audent, pestifer est ille deus, hic propicius atq; mitis? Ecce nãque cognatis videmus sanguinibus orbem redundasse, & tamen magnã in hoc opere misericordiam ac mansuetudinẽ dei fuisse asserimus. Quapropter vt ostendat seipsum esse, cui etiam illa grata fuerũt, prophetiæ mentionem fecit: quæ quanuis ad hoc propositum dicta nõ sit, hoc ipsum tamen signanter expressit. Sed quænam hæc est prophetia? Inimici hominis domestici eius. Nam cùm pariter temporibus Iudæorũ accideret, vt populus propter prophetas, & pseudoprophetas scinderetur, & domus diuiderentur, & istos alij, alij illos sequerentur, monebat populum propheta, dicẽs: Nolite credere amicis, nec sperate in ducibus. A cõiuge quoq; tua te custodias, nec quicquam ipsi committas. Inimici enim hominis sunt, qui in domo eius sunt. His verbis propheta omnibus rebus superiorem facere conatur eum, qui dicta eius esset susceptus. Nec enim mori, sed male mori malũ est: ideo dicebat, Ignem veni mittere in terrã: quibus verbis vult significare magnitudinem, ac ardorem charitatis quã flagitat. Nam quoniam ipse nos mirum in modũ dilexit, ideo singulari à nobis quoq; charitate diligi desiderat. His quippe monitionibus Apostolos simul & muniebat, & sublimiores faciebat. Nã si à posterioribus vxores vnà, & liberi, & parẽtes propter me contẽnentur: quales oportet vos esse, à quibus illi quasi magistris fidem suscipient? Nec enim hæc, quæ prædixi dura & ardua vobiscũ finem habebunt, sed in posteriores quoq; transfundentur. Sicut enim summã vobis attuli beatitudinem, sic singularem obedientiam & affectionem à vobis postulo. *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* Vidisti præcipuã docentis authoritatem? intellexisti quo modo verum patris dei filiũ se esse ostendit, cùm iubet omnibus rebus charitatem suam anteponere? Sed quid de amicis, atq; cognatis disputo, cùm etiam si animã tuam meæ charitati anteposueris, procul à discipulorum meorũ numero, ait, te separaueris. Quid igitur, obiiciet quispiam, an hæc veteribus contraria non sunt? Nequaquam, immo verò & valde consona, omninoq; coniuncta. Sic enim etiam non odio solùm, verumetiam lapidibus cultores idolorum persequendos iussit: & in Deuteronomio veritatis cultores admirandos, ait: Qui dicit patri, aut matri, non vidi te, & fratres suos non cognouit, & filios ignorauit, is custodiuit eloquia tua. Si autẽ Paulus multa disputat de parentibus, summam eis obedientiam volens præberi, non admireris. In omnibus enim obtemperandum parentibus est, præterquam in his quæ pieeati officiunt. Ita cùm sanctum sit omnem honorem parentibus afferre, cùm plus quàm oporteat, quærunt veritati reluctantes, retiliendum est: sic Lucas quoque scribit: Si quis venit ad me, & non habet odio patrem suum, & matrem, & vxorem, & liberos, & fratres, & adhuc animam suam, nõ potest meus esse discipulus. Non simpliciter iussit te coniunctos tibi homines insequi: id enim iniquum omnino, atque pestiferum est. Sed quando plus me petit aliquis diligi, odio ipsum habeas, ait. Hoc enim tam diligenti, quàm ei qui diligitur, pernicioſiſſimum

Exo.32.e.f. *Nume.25. b.c.* *Pſal.105.e.* *Mich.7.b.* *Ibidem a.* *Deut.33.b.* *Colo.3.c.& 1.Theſ.5.a.* *Lucæ 14.f.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cioſiſſimum eſt: hac doctrina & credentes filios maioris animi fecit, & patres remiſſiores & leniores ne ab amore Chriſti liberos deturbarẽt, faciebat, videntes tantas eſſe ipſius vires, vt facilè poſſet à parẽtibus filios eripere: quare ea tentare non debent, quæ ad finem deducere nõ poſſunt. Deinde ne moleſtè, aut grauiter ferant fideles, animaduerte quò ſermonẽ deducit: cùm enim dixerit, Qui non odit patrem & matrem: confeſtim intulit, & animã ſuam. Quid enim parentes, fratres, ſorores, vxorem, pro me ſolùm abiciendos putas? Nihil eſt homini anima ſua cõiunctius, & tamen niſi hanc etiam oderis, non ea quæ diligenti, ſed ea quæ odio habenti tibi retribuentur. Nec ſimpliciter odiſſe animam iubet, ſed adeò, vt ad bellũ, ad pugnas, ad cædem, ad ſanguinem prodas. *Nam qui nõ portat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Ita non ad mortem ſimpliciter paratos eſſe iubet, ſed ad mortem etiã violentam: nec ad violentam ſolùm, verumetiam ad maximè omnium exprobrabilem. Nec tamen aliquid adhuc de ſua paſſione diſſeruit, vt iſtis interea caſtigati, æquiori animo de paſſione ipſius verba facturũ audiant. An nõ eſt dignum vehementer admirari atq; ſtupere, quo modo anima à corpore illorum non euolauit, qui hæc audiebant, qui dura & triſtia omnia iam ſentire poterant, iucunda verò atque fœlicia ſpe ſola cõſequebantur? Quo modo igitur non euolauit? Maxima erat ac ineffabilis virtus dicentis, atq; audientium charitas nõ parua: hac de cauſa cum grauiora multò & duriora, quàm magni illi viri, Moſes atque Hieremias perpeſſi fuerant, audirent, ferebant æquo animo, immo perſuaſi nihil penitus obiecerunt. *Qui inuenit animam ſuam*, ait, *perdet eam: & qui perdet animam ſuam propter me, inueniet eam.* Perſpicis quantam iacturam faciant, qui animã ſuam plus quàm oportet, diligant? perſpicis quam vtilitatem conſequantur qui oderint? Nam cùm amariſſima quædã illis, atq; ardua præciperet, cùm aduerſus parentes, aduerſus liberos, aduerſus naturalẽ cognationem, contra vniuerſum orbem terrarũ, contra etiã ipſam animam pugnã indiceret, atq; aciem eſſe inſtruendam, magnitudinẽ quoque vtilitatis oſtendit. Non enim magna hęc atq; aſpera, quę multis deteſtanda videntur ſolũmodo non obſunt, ſed ſummã quoq; afferunt vtilitatem: horum autem cõtraria ſunt, quę maximè obſunt: ſic ab his quę ipſi deſiderant, quod ſæpe facit, ipſis perſuadet. Cur enim, ait, tuam deſpicere animã non vis? an quia ipſam amas? Ideo ergo quia ipſam diligis, deſpice, vt ſummopere ipſi proſis, ac tum quæ ſunt vere amantis demõſtraueris. Animaduerte autẽ quo modo ineffabili prudentia hæc diſpoſita ſunt. Nam poſteaquã de parentibus & liberis dixit, tunc ad animã opportuniſſimè tranſit: vt ab hoc vltimo illa priora minora animo videantur, ac etiam vt diſcãt ſic ſe parentibus maximè proficuos fore, quẽadmodũ animæ ſuę rei omnium precioſiſſimæ prodeſſe poſſunt. Quæ omnia ſatis poterant homines ad ſuſcipiendos apoſtolos tanquam ipſis profuturos inducere. Quis enim tam generoſos animos, tam fortes viros, qui ceu leones curſu orbem circũibant, qui cuncta ſpreuerant ſua, vt alios ſaluos facerent, libenti ac prõpto animo non ſuſciperet? Sed aliam quoq; mercedem proponit, declarans nõ minorem ſibi de ſuſcipientibus hoſpitio curam eſſe, quàm de hoſpitio ſuſceptis. Et primum quidem maximũ honorem præbet, cùm dicit: *Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.* Cui quidẽ rei quid vnquã æquale poterit inueniri? aut quid cõferri omnino huic poterit? patrem enim ac filiũ vnà ſuſceptos eſſe vides, promittit tamen etiam alteram retributionem nõ paruam. *Qui recipit*, ait, *prophetã in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet.* In ſuperioribus quidẽ non parua ſupplicia nõ ſuſcipientibus minatus eſt: hic verò bonorum requie ac fœlicitate ipſos cõdonat. Et vt diſcas maiori ſe habere curæ ſuſcipientes, non dixit ſolum qui prophetam, aut iuſtum ſuſcipit: ſed adiecit, in nomine prophetæ, & in nomine iuſti: quod ſignificat, ne alia quidem de cauſa ſeculari, neque propter has caducas, mortalèsque res: ſed ſolùm quia propheta ſit, vel iuſtus ſit, ſuſcipiat: tunc enim prophetæ, vel iuſti mercedem capiet: illam videlicet, quam decens eſt vt is capiat, qui prophetam aut iuſtum recipit, vel certè qualem ipſe propheta aut iuſtus conſequetur: quod & Paulus dicebat: Veſtra abundantia illorum inopiam ſuppleat, vt & illorum abundantia veſtræ inopiæ ſit ſupplementum. Deinde ne quis inopia ſe poſſit excuſare, ait: *Quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, nequaquam perdet mercedem ſuam.* Etiam ſi frigidæ aquæ calicem dabis, quam rem nullo impendio facillimè facies, erit tibi merces omnino repoſita. Hæc enim vniuerſa gratia eorum qui recipiunt. Animaduertis quot, quibúsque cauſis perſuadet, & domos totius orbis Apoſtolis aperit, cùm planè his omnibus ſignificet vniuerſos ipſis homines debitores futuros. Primùm quia dixit, dignus eſt operarius cibo ſuo. Deinde quia nudos nihil habentes emiſit. Tertiò, quia in bella & pugnas pro ſuſcipientibus eos emiſit. Quartò, quia mirabilibus, atque inauditis ſignis eos illuſtrauit. Quintò, quia quod omnium bonorum cauſa, pacem ipſorum ore ad domos recipientium adducit. Sextò, quia grauiora non ſuſcipientibus minatus ſupplicia, quàm Sodoma mereantur. Septimò, quia ipſum etiam cum patre apud recipientes hoſpitari aſſeruit. Octauò, quia prophetæ mercedem, ac iuſti futuram recipienti pollicetur. Nonò, quòd aquæ frigidæ calicem præbentes, non paruas ſint retributiones habituri. Quorum vnumquodq; per ſeipſum ſatis magnas vires ad attrahendum poſſidet. Quis enim militiæ ducem, quàm plurimis vulneribus ſanguinolentum videns poſt multa trophæa à bello atque acie redeuntem, omnibus ianuis patefactis non libenter domum recipiat? Sed quis nam talis modò eſt, inquies, & recipiemus ipſum. Propterea diſcipuli, prophetæ ac iuſti denique nomen adiecit, vt diſcas non ex dignitate recepti, ſed ex volũtate recipientis mercedem omnem eſſe conſtitutam. Nam quod in hoc loco de prophetis, diſcipulis, ac iuſtis dicit: id alibi de recipientibus abiectos, ac minimos homines protulit. Inquantum enim, inquit, vni minimorum feciſtis, mihi feciſtis: & contrà rurſus, ſi nulli horum, nec mihi. Nam etſi nihil habeat magni qui ad te refugit, homo tamen eſt, qui eundem quem tu terrarum orbem habitat, eiuſdem radiis ſolis illuſtratur: immortalem ſicut tu habet animã, eundem adorat conditorem, ad eandem myſteriorum cõmunicationem crebrò acceſſit, ad eoſdem vocatus eſt cœlos: & quod negligendum non eſt, iuſtè ideo petit, quia paupertate oppreſſus, neceſſariis eget viuendi alimentis. Nunc verò qui te à ſomno hyemis tempore tibiæ ſonitu, atque fiſtularum excitant: quanquam ea reſplerunque tibi moleſta ſit, multis tamen onerati muneribus abeunt, hiſtriones præſtigiatoreſq; & qui fuligine obliti ne noſcantur, turpia in omnes iaciunt ſcommata: &

qui

qui sagaciori versutia prodigia facere videntur, omnes harum rerum abs te non paruam mercedem accipiunt. Si autem mendicus ac pauper, ipsius etiam panis indigens te adierit, quibus tu non veteris maledictis, quæ crimina, quas contumelias, quæ conuicia, quas desidias non obijcies? cùm nec tecum ipse reputas, quãta etiam tu desidia vitam trahas, & tamen deus multa tibi bona indies præbet. Nec volo mihi respondeas, nonnihil te quotidie facere. Sed illud mihi ostende, si earum rerum aliquid tractas, ac facis quæ necessariæ sunt. Sin verò pecuniarum quæstus quasi diligentissimus caupo, & iugem quam de accumulandis opibus habes, curam mihi proponis: non verebor ipse tibi respondere, non esse opera hæc: quippe cùm illa mea sententia, & quidem certè, magnaq; opera sint, misericordia erga pauperes, oratio iugis, eorumq; protectio, qui maioris alicuius iniuria vexantur, cæteraq; huiusmodi. Quæ omnia nullum apud nos habent locum, sed in maxima desidia, ocióque viuimus semper, nec tamen nobis vnquam à deo dictum est, Ociosus es atque deses. Nolo ergo tibi solem accendere, nihil quod sit necessarium operaris; lunam ergo tibi extinguo, in sterilitatem gremium vertam terrarum, retinebo stagna, fontes recondam, flumina exiccabo, aërem in nihiliũ redigam, pluuias retrudam: sed omnia nobis affatim, atque copiosè proponit. Quid quòd multis nõ solum ocio corruptis, verumetiam non parua peccatorum illuuie mersis, eorum omnium quæ diximus, vsum præstet? Quare cùm inopem videris, nulla dedignatione mouearis, si inuenis, atque saluus abs te alimenta petat, ne siquidem sicut seruus sit fugitiuus: sed ea quæ diximus, tecum versa, immo verò illi ad hæc dicenda libertatem cõcede, & clamabit ad te iustius magna se turbari dedignatiõe: quoniam cùm sanus fœlixq; iudicio tuo sis, nihil eorum agas, quæ à deo nobis mandata sunt: sed quasi seruus à cõmuni omniũ domino arrepta fuga in alienis, id est, *in omni vicio versaris, temulentia, furto, rapina*, cæterisq; viciis inquinatus aliorũ domos subuertis. Deinde audes ocium cæteris obiicere, qui tot delicta tibi non obiicis, non insidias, non periuria, non mendacia, non latrocinia, non alia mille tua huiusce modi facinora & flagitia recordaris. Hęc autem dico, non quia velim legem pro ociosis cõdere, (absit:) sed quia valde desidero bonis vos esse operibus occupatos. Omnium enim viciorum quasi magistra quædam, atque origo est ociositas. Itaq; oro vos atq; obsecro, ne misericordiam contemnatis, ne duri & illiberales sitis. Nam & Paulus cùm multùm conquestus fuerat, dicens: Si quis operari non vult, non comedat: nõ facit hic finem, sed ad hęc addidit, Bonum facientes, non deficiatis: quæ certè cõtraria esse videntur. Nam si iussisti ne comedamus, quo modo aliis dare ociosis mones? Itaque, inquit, iussi: remouere enim volens vos ab illis, & non conuersari cum illis: ac rursus monui ne inimicos eos putetis, sed cõtinuè ac diligenter admoneatis, non discrepantia, sed cõsona nimium, atque conuenientia ad vnius legis seriem deducens. Nam si ad misericordiã ambos procliues faciam, citò & ille ab ocio, & tu à mente illiberali recedes. Sed multa, inquies, mendacia, multas fabulas pauperes fingunt. Ego verò hac etiã de causa maiori misericordia moueor, cùm in eam necessitatẽ incidisse homines videam, vt impudentissimè mendaciis viuere cogantur: quorum nos non modò non miseret, sed verbis etiam asperis eos laceramus: nõ accepistis dicentes semel iam, atque bis? An ergo cibo rursus non indigent, quia semel, atque bis acceperunt? Cur non tuo quoque ventri eandem legem imponis? Cur ad eum nõ dicis, repletus hesterno die, atq; nudiustertius fuisti, quid amplius quęris? Sed ventrem quidem tuum etiam vltra mensuram replendo disrumpis, à paupere autem modica petenti, facilè auertis, cuius vel hac de causa misereri debes, quoniam quotidiè te adire non parua premitur necessitate. Nam si nulla esset alia ratio, quæ ad misericordiam flecteret: propterea tamen misericors erga pauperem esse deberes, quoniã necessitate coactus ad te venit. Tu verò non modò benigno animo non es, quoniam illum ad eam impudentiam ipsa penuriæ coëgerit necessitas: nec solùm te illius nõ miseret, verũetiam paupertatem multis præsentibus exprobras. Cumq; deus iubeat occultè, atque in abdito præbere: audes tu publicè pauperem afficere opprobriis, qui à te misericordia esset subleuandus. Dare misericorditer nõ vis? Quid igitur criminaris? quid tribulas calamitosam atq; miseram animam? Refugit ille ad manus tuas ceu in tranquillũ portum. Cur tu omnem fluctuum vim in illum concitas, & maiores in ipsum excitas procellas? Cur miseriæ ipsum condemnas? Credis, quia si talia se putasset abs te percipere, venisset ad te? Quòd si talia se auditurum abs te putauit, & tamen venit: multò magis tamen eius te misereri oportuit, teq; de tua crudelitate pertimescere, qui cùm ita inuictam necessitatem imminere illi videas, mitior factus non es, nec opinaris satis ipsi esse ad excusationem impudentiæ ingentes famis vires: sed impudentiam ei obiicis, qui maioribus in rebus impudentissimus sæpe fuisti. Quippe pauperum impudentiæ venia iure conceditur. Nos autem plerunque tanta impudentia feruemus, vt non modò veniam nõ mereamur, verumetiam acerbis suppliciis simus puniendi. Hæc, quæso, ita in memoria teneamus, vt humiliores facti non irrideamus miseros, nec vulneremus eos qui remedium à nobis quærunt. Nam si præbere non vis, cur cædis? Non est tibi animus largiendi, quid cõtumeliaris? Sed *non vult aliter abire, inquies, Sic ergo fac, quemadmodum vir ille sapiens iussit*: pacificè ac mansuetè pauperi respõdeto, qui certè inuitus ita impudens est: non enim est omnino, non est (inquam) homo, qui non inuitus impudentię crimine velit confundi. Nam si etiam mille quispiam afferat rationes, quibus oppositum probare contendat: nunquam tamen mihi persuadere poterit, eum qui victum facilè habeat, malè se ab aliis turpiter mendicare, quàm honestissimè suis vesci. Nemo ergo vos falsis rationibus decipiat. Si autem Paulus scripsit, Si quis operari non velit, non manducet: pauperibus, non diuitibus, scripsit. Nam potentibus quidem contrarium dicit: bonum facientes non deficiatis. Etenim quemadmodum nos sæpe domi facimus, qui, quando viderimus duos amicos, alterum in alterum acerbè insurgere, seorsum alterum deducentes, vtrunque admonendo culpamus: sic nõ Moses solùm, verumetiam ipse deus fecit. Nam Moses quidem ad deum dicebat: Nisi dimittis ipsis peccatum, me quoque vnà cum ipsis deleas. Ipsos autem iussit seuerissimè puniri, cognatõsque à cognatis interimi. Quæ quanuis opposita videantur, ad vnum tamen finem concurrebant. Deus autem ad Mosem quidẽ ludęis audientibus dicebat: Dimitte me, & conteram populum hunc. Nam etsi tunc nõ aderant Iudæi, quando hæc deus Mosi dicebat, postea tamen hæc audituri erant: seorsum autem, atque priuatim contraria his Mosi committit: vnde Moses coactus exclamabat, dicens: Nunquid ego ipsos in vtero concepi,

2. *Thes.* 3. c.

Eccle. 4. a.

2. *Thes.* 3. c.

Ibidem.

Exod. 32. g

Ibid. 32. b.

Num. 11. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia dicis mihi, Leua eos, ſicut leuat nutrix lactentem, in ſinum ſuum? Similia in magnis familiis quoq; fiunt. Nam crebrò paterfamiliâs pędagogum ſeorſum increpat, dicens: Nimium es acerbus in adoleſcentulum, atq; durus. Adoleſcentem autem, quaſi iure cæſum criminatur. Sic à cõtrariis eandem vtilitatem educandi honeſtè filij colligit. Pariter igitur Paulus quoq; ſanis quidẽ, ac inopibus ſcribit, vt ad operandũ eos excitet: Si quis nolit operari, non comedat: his autẽ qui poſſunt libe-
2. Theſſ. 3. c. ralitate vti non ſic, ſed aliter ſcribit, Bonum facientes non deficiatis: vt eos ad benignè dandũ impellat. Eo-
Rom. 11. c. dem quoq; modo in epiſtola ad Romanos his qui à gẽtibus erant, conſuluit, ne ceruices in Iudæos extollant, & oleaſtri ſimilitudinẽ adduxit in medium, ita vt alia his, alia illis dicere videatur. Non ergo in crudelitatem incidamus, ſed pareamus Paulo dicenti: Bonũ facientes nõ deficiatis. Audiamus etiam dominum, qui iubet
Luce 6. c. omni petẽti dare: & alibi ait, Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter. Ita cùm pleraque alia dixit, de nullo id præter quàm de miſericordia dixit, Sitis miſericordes ſicut pater veſter. Nihil enim certè nos vſq; ad ſimilitudinem dei ſic effert atq; extollit, quemadmodũ libera, benefica & copioſa collatio. Sed nihil eſt impudentius paupere, ais. Cur quæſo? Quoniam huc atq; illuc percurrens, aduerſus omnes inuehitur, atque obtrectat. Vis ergo, vt facilè tibi oſtendam multò impudentiores, moleſtioresq; nos illis eſſe? Veniat tibi (oro) in mentẽ, quoties ieiunij tempore menſa veſperi appoſita, ſi miniſter vocatus tardiuſculè acceſſerit, omnia euertiſti cõtumeliando, calcitrando, atrociter miſerum miniſtrum verbis ac pugnis mulctaſti: quæ omnia parua mora incitatus feciſti, cùm tamẽ certior eſſes paulò pòſt variis poſſe ventrem tuum cibariis explere. Deinde non vocas teipſum, qui nulla de cauſa vel certè minima in beſtiarum ferocitatem excidiſti, impudentẽ atque importunum: pauperem verò, qui magno põdere premitur, qui non moram edendi, ſed famem perhorreſcit, importunum atq; impudentem, cæterisq; *conuiciis audes petere*. Et quo modo, dic mihi, non maximæ impudentiæ hoc eſt? ſed hæc nec cogitare quidẽ volumus, ac ideo moleſtos eſſe illos arbitramur. Nam ſi noſtra quoq; diligentius examinaremus, & cum factis eorum iuſtius cõferremus, non putaremus illos eſſe importunos: noli igitur iudex eſſe acerbus. Nam etſi ab omni delicto liber eſſes, nec tamen etiã ſic lex diuina tibi cõmiſit temera-
Luce 18. b. ria curioſitate aliorũ crimina rimari. Nam ſi Phariſæus hac de cauſa ſeipſum perdidit, quã nos excuſationẽ inueniemus? ſi rectè viuentes nõ patitur aliorum crimina indagare, quantò minus peccatores patietur. Nolite igitur duras atq; inexorabiles pauperibus aures præbere. Nolite ferarum immanitatem ſuperare. Non enim ſum neſcius ad tantam crudelitatem nõnullos deueniſſe, vt ex deſidia fame pereuntes neglexerint, & ad hæc verba impudenter eruperint, nullus impræſentiarũ hic famulus mihi adeſt, procul ab ædibus meis abſum, nullus hic mihi argentarius cognitus eſt. O immanitatẽ ab humanitate omni alienam, maius facilè perfeciſti, & quod minus eſt nõ abſoluis: ne paululum itineris defatigeris labore, inedia mendicus peribit. O contumeliæ nouũ genus, ô ſuperbiam inauditã. Nam ſi per decem milia paſſuum eundum eſſet, nõnihil rationis hæc excuſatio habere forſan videretur. Nec cogitas tantò maiorẽ mercedem tibi eſſe repoſitam, quantò magis laboras. Nam quando de tuo ſolũmodo præbes, pro eo ſolùm quod dediſti mercedẽ accipis: quando verò ipſe quoque ad dandum profectus es, huius etiã laboris retributio tibi debetur. Sic & patriarchã ideo magis admiramur, quoniam cùm trecentos & decem & octo vernas haberet, non alium miſit, ſed curſu ipſe ad boues cõtendit, ac vitulum attulit. Nunc verò ita inflati nõnulli ſunt, vt nõ Gene. 18. a
vereantur per famulos miſericordiæ vti virtute. Sed nõnne ſi per me faciam, vt tu iubes, inquies, inanis gloriæ crimine captus videbor? immo verò nunc hoc crimine laborare mihi videris, cùm te fruſtra pudeat ad pauperem venire, ac eum alloqui. Sed hæc nunc nõ diſputo, tantummodo tua præbeas, idq; vel per te, vel per alium facere tui arbitrij ſit: illud obſecro, atque obteſtor, ne contumeliis atque criminibus inopem turpiter cædas: remedio indiget, qui te adiit, nõ vulneribus: miſericordiæ ope, non acuto gladio. Nam ſi quis lapide percuſſus, cæteris omnibus neglectis ad genua tua ſanguinolentus refugerit, aliõne tu iterũ lapide caput eius percuteres, & vulnus vulneri adderes? Nequaquã certè id faceres, ſed priori etiam vulneri mederi conareris. Cur igitur in paupere oppoſitũ facis? an ignoras quantum prodeſſe iucunda, & quantùm obeſſe amara poteſt oratio? Melius eſt, inquit, ſermo pius quàm datio. Non putas aduerſum teipſum enſe abuti, grauioreq; ictu cõfoſſum iacêre, cùm dolore pauper commotus, gemens atque lachrymans, ſilentio abs te diſceſſerit, nempe à deo ad te miſſus fuerat? Quare cogita nunc, quò illæ contumeliæ atque iniuriæ peruenerunt: cùm deus quidem ad te pauperem miſerit, [quia dandi potentẽ fecit,] & præbere illi iuſſit: tu autem non modò non dederis, ſed conuiciis turpiter expuleris: huius delicti magnitudinem ſi facilè percipere non potes, conſidera id in his temporalibus rebus, & tũc vltrò intelliges quàm atrox facinus cõmiſiſti. Nam ſi famulus tuus ad alium famulum ſimiliter tuum argentum repetiturus, quod illi dederis, iuſſu tuo profectus ſit, nec *inde ſolùm* vacuis manibus, verumetiam *omni conuicio, atque contumelia pulſus redierit: dic, quo ſupplicio famulũ tuum punires, cùm teipſum ab eo contemptum* atque ſpretum *cenſeres*? pariter ergo de deo etiam cogita. Ipſe enim eſt qui ad nos pauperes mittit, nec noſtra, ſed dei damus, ſi quicquam dederimus: quòd ſi non dederimus, verumetiam iniuria laceſſitos repulerimus, ipſe tecum animo volue, quibus ſuppliciis, quo fulmine rem dignã egerimus. Hæc omnia (quæſo) cogitantes, & linguam domitam, quaſi fræno teneatis, & omnem illiberalitatem eiiciatis, manúsque veſtras ad miſericordiæ munera porrigatis. Nec pecuniis ſolùm & rebus noſtris, verumetiam ſuauitate ſermonis conſolemur pauperes: hoc enim modo tam æterna, quæ contumelioſis hominibus impendentur, ſupplicia fugiemus, quàm beatiſſima illa regna, quæ miſericordibus & benignis cõferentur, adipiſcemur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia xxxvij. *ex cap.* xj.

FACTVM eſt, cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſiit inde vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum. Cum Apoſtolos dominus miſerat, tũc ſeipſum data opera ſubtraxit ab ipſis, vt opportunitatem, occaſionemq; haberent mãdata efficere. Nemo enim profectò præſente magiſtro, morbúmque omnem repellente, diſcipulos adire voluiſſet. *Cùm autem audiſſet Ioannes in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis, interrogabat eum dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Lucas autẽ dicit ipſos Ioãnis diſcipu- Luce 7. a
los ſigna Ieſu ad Ioannem detuliſſe, ac tum demum ad

Ieſum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iesum missos fuisse: quod tamen nullam prorsus habet ambiguitatem, sed altiorem quandam solùm considerationem. Hinc etenim etiam quàm acerbo inuidiæ flagrem ardore, occultius suboſtenditur. Quod autem sequitur, ambiguum valde perplexúmque esse videtur. Quid enim sibi voluit illa interrogatione, Tu es qui venturus es, an aliũ expectamus? Quo modo enim qui vel antea quàm signa Iesus fecisset, ipsum cognouit, qui à spiritu hæc didicerat, qui à patre ipso audierat, qui coram omnibus ipsum esse agnum dei prædicauerat: quo modo (inquam) interrogatum nunc mittit, vtrum ipse, an alius venturus sit? Nam si dubitas, an ipse sit Christus. Quo modo tibi fidem habendam putas, si de rebus ignotis enuncies & asseueres: Summæ nanque fidei dignitatem oportet eum habere, qui testimonij sui pondere tantam rem sit approbaturus: an non es tu qui dicebas, Non sum sufficiens corrigiam calciamenti eius soluere? qui dicebas: quoniam non noueram ipsum, sed ille qui misit me baptizare in aqua, ille dixit: Super quẽ videris descendentem spiritum, & permanentẽ in ipso, hic est qui baptizat in spiritu sancto? An non vidisti spiritum in specie columbæ? Non audisti vocem? Nónne tu prohibebas ipsum, dicens: Mihi est opus à te baptizari? Nónne discipulis quoq; tuis dicebas, illum oportet crescere, me autem minui? Nónne vniuersæ prædicabas plebi ipsum esse, qui baptizabat in spiritu sancto, & igne: & quòd ipse est agnus dei, qui tollit peccata mundi? Hæc certè tu omnia, antequam ille signorum miraculis coruscaret, magna voce prędicasti. Quo modo ergo nunc, quando iam omnibus ipsius virtus manifestior est, quando per totam Palæstinam celeberrima eius fama præfulget, quando mortui ab eo excitati sunt, dæmones depulsi, multaq; alia perlucent miracula, tunc mittis, ac interrogas ipsum? Quidnam hoc est? an per fraudem illa priora quasi longas fabulas cõfinxisti? Et quis mentis compos talia fecisset? Non dico de Ioanne, qui exultauit in vtero, qui priusquam nasceretur, Christum prædicauit, qui eremum habitauit, qui angelicam viuendi perfectionem in corpore adhibuit: sed de quouis homine non insano. Nam si etiam abiectissimum quendam dicas, certè tamen post tot tantáque, tam sua quàm aliorum testimonia nullo modo dubitasset. Ex his omnibus apertissimè patet nõ ambigentem, nec vlla ignorantia ductum misisse qui quærerent. Sed nec illud dicere quisquam poterit, sciuisse quidem ipsum, terrore autem carceris, ac vinculorum timidiorem fuisse. Num liberationem sibi hæc interrogatio affert, nec si etiam hanc speraſſet, quicquam aduersus veritatem simulasset vir ille, qui pietatis gratia vel mille mortes obiisset? Nam nisi excelso robore animi atque inuicto fuisset, nunquam profectò ad vniuersum Iudaicum populum iam diu exercitatum effusione prophetici sanguinis tam fortis extitisset. Nunquam ferocissimum illum tyrannũ tanta libertate dicendi sic redarguisset, vt in media vrbe, ac foro cunctis audientibus, tanquã infantem, aut adulescentulũ increpasset. Quod si timidiorem quispiam suspicatur factũ fuisse, quo modo discipulos suos non fuerit veritus, quibus audientibus tot, tantaq; de Iesu attestatus fuit: sed eos interrogatum misit, cùm alios mittere potuisset, quanuis non ignoraret inuidia quadam illos in Christum cõmoueri, & ansas reprehendendi semper quæsisse. Quo modo autem plebis etiam cum Iudaicæ non puduit, cui multa de Christo, ac magnifica prędicauerit? Quid autem ipsi ad effugienda vincula & carceres hoc profuisset, qui

Luc. 3. & Ioan. 1. d. — Ioan. 1. c. — Matt. 3. d. — Ioan. 3. d. — Matt. 3. c. — Ioan. 1. d. — Luc. 1. c.

A nec Christi causa vinctus fuerit, nec quia diuinam virtutem Christi prædicauerit: verùm quia illegitima Herodis coniugia accusauit? Patet igitur nõ dubitasse Ioannem ea de re, de qua nõ nisi infans, aut mente captus dubitasset. Imò ea de re nec vulgaris aliquis homo aut stupidus, vt ex prædictis patet, dubitare potuisset: tantũ abest vt de Ioane istud suspicari possimus. Quare oportet respõsum adinuenire, cuius nam rei gratia interrogatum Ioannes misit. Alieniores erant à Christo discipuli eius, & inuidiæ cuiusdã stimulis semper agitabantur, magistrum suum pluris esse cupientes, quæ res maximè verbis ipsorum cõprobatur. Dicebant ad Ioannẽ: qui tecũ erat trans Iordanem, cui & testimoniũ perhibuisti, ecce is baptizat, & omnes ad eum veniũt. ac rursus de mũdatione facta est quæstio inter Ioãnis discipulos, & Iudæos: præterea Iesum aggredientes dicebant,
B Cur nos & Pharisęi ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Nã cùm nihil adhuc altius, ac super hominẽ de Christo cogitarent: Ioannem autẽ plusquam hominẽ arbitrarentur, nõ poterant æquo animo ferre, crescere indies Iesum videntes, Ioannẽ verò quẽadmodum ipse dixerat, quotidie minoris æstimari: quæ quidẽ inuidia impediebat ac viam intercludebat ne ad Christũ accederẽt: ad quod Ioãnes donec cũ ipsis erat, tam precibus, q̃ rationibus hortabatur. Verùm cùm nõ persuaserit, mortẽ autem propinquã fore videret, timẽs ne pernicioſæ materiã opinionis relinqueret, si maiorẽ se Christo putantes, discipuli nullo pacto illi cõiungerentur, hoc modo Christo ipsos offerre curauit. Nam si apertè ipsis cõsuluisset, vt Christo tãquã meliori adhærerẽt, nullo pacto ei credidissent: vt qui ab ipso distrahi nollent: sed pręcipua Ioãnis modestia id dictum pu-
C tantes, magis ipsum colerent, silentio autẽ tantam rem pertransire nõ potuit. Quid igitur facit? vt ab illis ipsis quanta miraculorũ splenderet gloria Christus, posset audire, non omnes, sed duos, quos forsan faciliores ad credendũ cæteris putabat, & qui simpliciter absq; suspicione interrogare possent, ac rebus ipsis discere, quantum interest inter Ioannẽ & Iesum, mittere studuit. Ite igitur (inquit) atq; ab eo quærite, tu es Christ⁹, an alium expectamus? Iesus autẽ qui mentem Ioannis nõ ignorabat, nõ dicit: Respõdete Ioanni, quia ego sum: sed quãuis ad interrogationẽ consequens erat, tamen quoniã poterat turbare auditores, vt ab ipsis reb⁹ possent quod quærebant perdiscere, sedulò facit. Scribitur enim multos ipsum tunc curasse, cùm aduenissent, & certè non erat consequens cùm interrogatus esset, túne Christus es, ad quæsitũ quidem nihil respondisse, sed confestim multos ęgrotãtes curasse, nisi hoc facere voluisset quod
D diximus: cùm nemo ignoret testimonium, quòd à rebus trahitur, certius esse, quàm verborum, & absque vlla suspicione. Quia ergo sicut deus qua mente misisset Ioannes, non erat nescius: cæcos, claudos, aliisq; morbis plurimis laborantes illico curauit. Non vt Ioannes hęc disceret: non indigebat enim his ille qui credebat: sed vt discipulos eius ambigentes attraheret, ideo post curationem multorum, ait ad eos: *Ite & renunciate Ioanni quæ auditis & videtis: cæci respiciunt, claudi rectè ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur.* Quibus adiecit, *& beatus est qui non scandalizatur in me.* Ex quo illis ostendit, non esse sibi occultas cogitationes eorum. Quòd si respondisset, ego sum: & offendisset nempe ipsos responsum hoc, & dixissent, aut certè cogitassent, quod Iudæi crebrò solent dicere, tu de te ipso testimonium perhibes:

Matt. 9. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

idcirco non ita dicit, sed signis ipsos ad fidem adducit, vt & omni suspicione doctrina eius careat,& dilucidior sit. Quapropter occultè ipsos arguēdo momordit. Nam cùm illi scandalum propter ipsum paterentur, passionem mentis eorum ita detexit, vt nullus huius rei testis esse posset, sed cōscientiæ ipsorum qui sibi-ipsis conscij erant, res tota relicta sit, quantum in ipso scandalum paterentur,ac ideo attraxit eos,dicens:Beatus est qui non scandalizatur in me: illos enim notans ista dicebat. Verùm vt veritas vndique colluceſcat, illa etiam quæ ab aliis hoc in loco dicuntur, in medium protrahamus,vt ex illorum comparatione veritas manifestior reddatur. Negant igitur nonnulli,ea de causa quæ iam dicta est ad interrogandum misisse Ioannem, sed quia ignorabat: ignorabat autem,aiunt,non totum mysterium, sed ipsum quidem esse Christum non ambigebat:vtrum verò [pro] [ab] hominibus morti traderetur, an non,id dubitabat:propterea etiam interrogabat,dicens:túne es ille qui venturus est? id est,túne ipse ad inferos descendes?sed nulla prorsus hic sermo ratione cō probari potest. Non enim ignorabat hoc Ioannes, qui hoc ante alios maximè prædicauit. Ecce nāque,inquit, agnus dei,qui tollit peccata mundi. Agnum quippe vocauit, quia in crucis patibulo suspendendum sciebat. Cùm etiam dixerit, qui tollit peccata mundi, idipsum significauit. Non enim alia,quàm per crucem, via peccatum mūdi abstulit, vt Paulus etiam declarat, dicens: Quod aduersus nos erat,chirographū de medio abstulit,cruci ipsum affigens. Quando autem dicebat,hic est qui vos in spiritu baptizabit, ea quæ post resurrectionē futura erant prædixit. Sed resurrecturū quidem ipsum, & spiritum daturum, inquiunt, sanctum, non ignorabat,sed cruci affigendum nesciebat. Quo modo igitur resurgere poterat, nisi passus crucifixusq; fuisset? Quo modo autem maior prophetis Ioānes, qui vel ipsa quæ prophetæ dixerunt, nesciebat? Quòd verò maior erat quàm propheta, ipse Christus attestatus est. Quòd autem prophetæ passionem Christi præuiderunt, nemo vnquam inficiabitur. Esaias enim clamat:Sicut ouis ad occisionē ductus est,& sicut agnus corā tondēte se,obmutescet. Et ante hoc testimoniū, dicit:Erit radix Iesse, & qui exurget principari gentibus, in ipso gentes sperabunt. Passionem deinde significans, passionisq; gloriam adiecit: Et erit *requies eius honor. Nec solùm ꝙ crucifigetur, Esaias prædixit: verumetiam cum quibus crucifigetur. Reputatus est enim, inquit, cum iniquis: neque id solùm, sed etiam ꝙ nulla se defensione liberabit: hic nāque ait,non aperiet os suum. Iniquitatē enim condemnātium significat, cùm dicit:In humilitate eius iudicium ipsius sublatum est. Sed Dauid quoque ante Esaiam totum prædixit, & iudicium simul descripsit. Quare, inquit, fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Adstiterunt reges terræ, & principes congregati sunt in vnum, aduersus dominum, & aduersus Christum eius.Alibi autem modum quoq; ipsum crucifigendi expressit, dicens: Foderunt manus meas, & pedes meos. & ipsa quæ milites facere ausi sunt,exquisitissimè expressit. Partiti sunt,inquit,vestimenta mea,& in vestem meam miserūt sortem.Nec de aceto siluit,quod Christo allatum in cruce est. Dederūt,inquit,in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto. Deinde prophetæ quidem ante multos annos iudicium & condemnationem crucifigendorum cum ipso, vestimentorum distributionem, vestis sortem, aliaq; huiusmodi plura prescierunt:nec enim nunc omnia dicere necesse est, ne prolixa nobis nimium fiat oratio: Hic verò qui maior illis omnibus fuerat,etiam hæc ab aliis prædicta ignorabat? Quónam rationis colore hic sermo sustentari poterit? Aut cur illo modo nō interrogauit Ioannes, tu es qui ad inferos venturus es, sed simpliciter, tu es venturus? Multò autem illud ridiculosius est:asserunt enim ideo à Ioanne quæsitum fuisse, vt cùm ad inferos deuenisset,ibi quoq; prędicaret: aduersus quos non erit absque re ita dicere, Fratres,nolite pueri effici sensibus, sed malicia paruuli estote. præsens enim hæc vita rectè viuendi occasionem & opportunitatem habet: postquam verò diem tuum obieris, iudicium & pœna consequitur. In inferno enim,Psalmista dicit,quis confitebitur tibi? Quo modo igitur æneæ portæ confractæ sunt, & vectes ferrei cōtriti? Per corpus eius:tunc enim primò immortale corpus hominis apparuit, quod etiā mortis ipsius tyrannicam dissoluit potestatem, omnibusq; ostendit vires mortis iam esse destructas, nō eorum qui ante ipsum mortui fuerant, peccata dissoluta. Quod si ita nō est, sed omnes ab *initio* defunctos à gehenna liberauit: quo modo ipse inquit,tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum? Quod certè *significat puniendos* quidem illos omnino,quanuis remissius. Nam si hac quoq; in vita pœnas dederunt,non tamen idcirco punitionem in vita illa effugerūt. Quòd si illi qui tam grauiter hic puniti sunt, ibi quoque puniūtur, quantò magis qui nullum hic perpessi sunt supplicium? Sed magna, inquies, iniuria illis hac ratione fit, qui ante aduentum Christi naturæ cōcesserunt. Minimè, inquam: poterant enim homines tunc,etiam ipsum non cōfessi, saluari. Non enim Christi, qui nondum venerat, ab illis cultus petebatur, sed vt idolorum cultu spreto, vnum solum deum conditorem omnium noscerent. Dominus enim, *inquit,deus tuus, dominus vnus est: idcirco Maccabæi admirationi sunt, qui ne legem traderent, mori maluerunt*. Valde admiramur pueros quoque illos,aliosq; complures apud Iudęos,qui bene & optimè vixerunt, & hanc cognitionis mensuram inuiolatam cōseruarunt,à quibus nil aliud amplius petitum est. Tūc enim,vt diximus,sufficiebat vnum solum deum nosse. Nunc autem non ita est,sed necessaria est ad salutem Christi cognitio: propterea dicebat, Si non venissem, & locutus eis nō fuissem, peccatum non haberent:nunc autem excusationem nō habent de peccato suo. Pariter etiam maiora in viuendi disciplina petūtur à nobis. Nam illis temporibus cædis perpetratio homicidam perdebat, nunc vero etiam irasci satis est,vt pereas. Et tūc quidem alienæ vxori commisceri, atque adulterari,supplicium afferebat:nūc autem etiam incōtinenter oculis cernere,punitionē non fugit. Nam sicut cognitio ad perfectius, atq; sublimius peruenit, sic certè disciplina quoq; viuendi ad melius nunc progressa est. Non igitur præcursore apud inferos opus erat. Præterea si post mortem infideles reduci ad fidem possunt, atque saluari: nullus vnquam peribit. Poterunt enim homines tunc pœnitentiam agere, & Christum adorare, quod Paulus testatur, dicens: Omnis lingua confitebitur, & omne genu flectetur,cœlestium, terrestrium & inferorum. & iterum: Vltima inimica destruetur mors. Sed nullam vtilitatem ex ista subiectione consequentur. Non enim voluntatis gratæ ac bonæ opus erit, sed rerum ipsarum (vt ita dicam) necessitatis. Fugiamus ergo tales opiniones:fabulas certè aniles,atque Iudaicas. Ipsum audiamus Paulum de his differentem, Quicunque enim, ait, sine lege peccauerunt,

Matt.11.b. *& Luc.7.d* *Esa.53.c.* *Esa.11.c.* **sic dicit se cūdū lxx. alia autem versio habet, Et erit sepulchrum eius gloriosum.* *Esa.53.d.* *Ibidem.* *Psal.2.a.* *Psal.21.d.* *Ibidem.* *Psal.68.c.* *Ioan.1.d.* *Colo.2.c.* *Ioan.1.e.* *Deut.6.a* *Vide* [illegible] *phum, c* 1. *Matt.* *bæorū* [illegible] *Ioan.15.d* *Exodus* *Matth.* *Philip.2* *1.Cor.15.c* *Rom.2.b.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine lege etiam peribunt: quod de his qui ante legē fuerunt, protulit. Et quicunque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur: id iam de his qui post Mosem fuerunt, omnibus dicit. Et quoniam reuelatur ira dei de cælo in omnem impietatem & iniusticiam hominum, furor, & ira, & tribulatio, & angustia, in omnem animā hominis operantis malum, Iudęi primùm atque Græci: Et certè mille afflictiones, vt historię externæ demonstrant, & scripturę quoque nostrę, gentes in hac vita passæ sunt. Quis enim narrare poterit exquisitè, quæcūque Babylonij passi mala omni tragœdia digna? Aut quis Aegyptiorum exponet calamitates? Quòd autem qui ante Christum obierunt, ac ideo ipsum non cognouerunt, si ab idolorum cultu recesserunt, ac deum solum adorarunt: si præterea honestè vitam peregerunt,
Roma. 2. b æterna bona & beatitudinem adipiscentur, audi quid dicat Paulus, Gloria autem & honor, & pax omni operanti bonum, Iudæo primum & Gentili. Vides apertè retributiones bonorum istis repositas, contrà supplicia & pœnas illis, qui opposita effecerunt. Vbi ergo, vbi sunt (inquam) qui gehennam fore non credunt? Nam si qui ante aduentum Christi vixerunt, qui nunquam gehennę, aut resurrectionis nomen audierunt, qui hac in vita graues pœnas dederunt, etiam ibi puniuntur: quid de nobis erit, qui tam sublimis philosophiæ præceptis educati sumus? Sed quænam ratio persuadebit, inquies, eos qui nunquam aliquid de gehenna perceperunt ad ipsam esse venturos? Poterunt enim facile seipsos excusare ac dicere, Si gehennam nobis minitatus fuisses, metu perterriti, modestius vitā egissemus: Sane quidē: non enim vt nunc viuimus, qui quotidie de gehenna verba facientes audimus, nec tamen vllo modo attendimus. Sed præter hæc illud quoque dicere licet, quòd *si quis huius vitæ suppliciis non corrigitur, eum multò minus futuris punitionibus emendatè victurum. Rudiores enim homines & crassiores præsentia magis q̄ futura mala perhorrescunt. Sed cur, inquit, cùm maiore formidine nos à malè agendo deterreamur, nō iniuria illis facta est, qui tanto timore castigati non sunt?* Nequaquam: primum quidem non iidem labores nobis, atque illis propositi sunt, sed multò maiores nobis. Qui autem maiore onere laboris premuntur, eis maiore patrocinio opus est. Non est autem paruum patrocinium atque tutela, formidinis incrementum, Quòd si nos illis potiores sumus, quia futura non ignoramus, in hoc etiam illi nos superant, quoniam vehementius, ac ferè confestim puniebantur. Sed aduersus hæc nonnulli dicunt: Et quo modo iustus est deus, si quis cùm hic peccarit, hic atque ibi puniatur? Vultis igitur in memoriam eius rationis vos redigam, quam in ore habe-
D soletis, vt nullum nobis afferātis laborem, cùm satisfactionem à vobis ipsis habeatis. Multos vestrum ego sæpe audiui, cùm latro, aut fur, pœnas dederit, ex dedignatione huiusmodi verba dicere: Mille cædes scelestus ille, mille furta commisit, & vnica solùm morte morietur? Vbi ergo iusticia? Vosipsi ergo confitemini non satisfeciisse ad iusticiam quòd vnica morte ille mulctatus est. Cur igitur nunc contraria sententia iudicatis? quia videlicet vobisipsis, non aliis modò iudices estis. Impeditur certè qui seipsum nimium amat, ne possit quod iustum sit prospicere. Propterea quandoquidem de aliis iudicamus, diligenter omnia perscrutamur: quando verò de nobisipsis sententiam laturi sumus, tenebris obducti parum intelligimus. Nam si tam acri cura nostra examinaremus, quemadmodum aliorum, syncera A integraq; sententia iudicaremus. Sunt enim & nobis certè peccata non duabus, aut tribus, sed mille dignissima mortibus. Et vt alia prætermittam, recordemur quoties indignè corpus Christi suscepimus, cùm non ignoremus huiusmodi homines corporis atque sanguinis Christi reos esse. Ita cùm de homicida quicquā
1. Cor. 11. f. dicis: tuiipsius veniat in mentem. Et considera illum quidem hominem interfeciisse, te autem cædis dominicæ reum esse. Et illum quidem tantorum participationem mysteriorum non habuisse, nos autem ad sanctissimam mensam sæpius accessisse. Quid de his dicā, qui proximos assiduè mordent, atque deuorant, magnum illis venenum immittentes? aut de his qui cibum inopum rapiunt? Nam si qui retinet, nec præbet pauperi de suo, quasi cibum eripiat ab eo, peccare videtur: quàm multis latronibus peiores hi sunt, qui auaricia
B inducti per fraudem aliena retinent? quàm multis homicidis aut sepulchrorum effossoribus hi qui rapiunt, fœdiores? Quot autem inueniuntur qui spoliis hominū non satiati, sanguinem eorum etiam concupiscunt? Minimè minimè, inquies. Nunc quidem minimè dicis, sed vellem tunc potius diceres, quando inimicum tuū persequeris: tunc (quęso) hæc verba memoria habeas, vt cum exquisitè vixeris, Sodomorum supplicia fugias. Ne Gomorrhæ mala in te veniant, ne Tyriorum afflictiones Sidoniorumq; patiaris, vel potius, ne Christum male viuendo offendas: quod mihi cæteris omnibus magis pertimescendum videtur. Nam etsi multi gehēnam omnium malorum supremum, atque vltimum putant: ego tamen sic censeo, sic assiduè prædicabo, multò acerbius esse Christum offendere, quam gehennæ malis vexari. Hortor vos, atque oro, vt mecum hac in re sentire velitis. Hoc enim modo & gehennam fugiemus, &
C Christi gloria perfruemur. Quam vtinam omnes consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xxxviij. *ex cap.* xj.

ILlis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? etiam dico vobis, & plusquam prophetam. Bene confecta fuisse à Iesu quę ad discipulos Ioannis spectabant, iam vidimus. Signis enim atque miraculis illico factis confirmati redierūt. Restabat autem vt multitudinē etiam ad meliora reduceret. Nam etsi discipuli quidem Ioannis nullum leuitatis crimen de magistro suo cogitassent, vulgus tamen & turbæ, cùm qua mente Ioannes interrogaret scire nequirent, ex illorum interrogatione, ad absurda multa poterant deuenire, secumq; ipsis cogitare: Nōne Ioānes multa de isto testimonia perhibuit? quo modo igitur nunc mutatus ambigit, vtrum iste an alius venturus sit? Num dissidia forsan inter ipsum & Iesum sunt, an fortasse afflictione carceris timidior factus est? An potius illa testimonia vana & temeraria erant? Hæc igitur, aliaq; huiusmodi quæ illi ex imbecillitate poterant suspicari, vide quo modo illorum suspiciones tollit, ac imbecillitatem corrigit. Euntibus autem illis, inquit, cœpit dicere turbis. Cur ita illis abeuntibus? ne videatur assentari homini. Cum autem populum emendat, non producit in medium illorum suspicionē: sed cogitationum tantum solutionem adducit, quæ ip- Mat. 9. a.
sorum mentem turbabat: vt etiam istis ostendat non & Mar. 2. b
ignorare

Universidad de Deusto
Biblioteca

ignorare se arcana mentis eorum. Nec dicit quemadmodum ad Iudæos, quid cogitatis praua in cordibus
Matt.9.a *Mar.2.b* vestris? Nam quicquid illi cogitarunt, non ex malicia, sed ex ignorantia eorum quę dicta erant agitabantur: ideo non acriter illis loquitur, sed suauiter ab omni falsa suspicione ipsos remouet, & pro Ioanne respondet, ostendens non ipsum esse mutatum ab illa priore sua opinione. Non esse lenem quendam hominem, qui huc atque illuc euripi modo iactetur: sed stabilem, atque constantẽ, ita vt nullo modo proditam ab eo veritatẽ fuisse suspicari positis. Hæc autem non statim sua sententia, sed ab eorũ prius testimonio probat, ostendens eos non verbis solùm, verumetiam factis stabilitatem Ioãnis attestatos fuisse. Dixit enim: Quid existis in desertum videre? id est, cur omissis ciuitatibus, atque domibus vestris ad desertum vnà omnes concurristis, vt miserum quendam, atque mobilem hominem videretis? Non potuissetis certè tanto studio in desertum impelli, tot tantarumq; ciuitatum populi, nec ita facilè omnes ex vniuersa Iudęa effusi in fluuium Iordanem fuissetis, nisi magnum quendam & mirabilem virum, & adamantinis lapidibus firmiorem Ioannem putassetis. Nec enim ad videndum arundinem vento agitatã existis. Istis maximè sunt similes illi qui nunquam idẽ dicunt, sed huc, atque illuc facilè pulsi, modò hæc, modò illa soliti sunt asserere. Considera autem quo modo cęteris malis omissis hanc solam suspicionem posuit, qua tunc illi turbabantur, atque mobilitatis & inconstantiæ occasionem aufert. *Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis amictum? Ecce qui mollibus induti sunt, in domibus regum sunt.* Quod quidem huiusmodi est: A seipso mutabilem atque inconstantem non fuisse Ioannem, totius Iudææ ad ipsum effusio demonstrauit. Nec tamen illud poterit quispiam dicere, stabilem quidem illum prius fuisse, sed emollitum vitæ deliciis, mobilitatis macula deturpari. Nam hominum alij natura procliues ad aliquid sunt, alij vitæ institutione ac casu procliues fiunt: quemadmodum iracundi multi sunt natura, nonnulli longa ægrotatione ad huiusmodi vicium lapsi fuerunt. Et rursus alij leues natura & inconstantes, alij deliciis effœminati, enerues & instabiles facti sunt. Sed Ioannes nec natura instabilis est: non enim quasi ad videndum arundinem in Iordanẽ ad ipsum Iudęa fuit effusa. Nec deliciis corruptus robur animi sui perdidit: probat hoc amictus ipsius, probat eremus, probant carceres. Nam si deliciis ille caperetur, non eremum, non carceres, sed regias domos habitasset: poterat enim profectò, si tantummodo silere
Matt.6.c. voluisset, magnis ab Herode affici honoribus. Nã si & redarguentem & vinctũ mirũ in modum Herodes verebatur, multò magis tacentem coluisset. Quare qui gestis suis tantam constantiam ostendit, quo modo poterit in suspicionem incidere leuitatis? Ita partim à loco, partim à vestimentis, partim à concursu populi, Ioannis moribus laudatis, maius quid adduxit, dicens:

Sed quid existis videre? prophetam? vtique dico vobis, & plus
Malac.3.a quàm prophetam. Hic enim est de quo scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam, qui preparabit viam tuam coram te.

Quum prius Iudæorum de Ioanne testimonium adduxisset, tunc & prophetarum adaptat testimonium. vel potius: Primum quidem Iudęorum de Ioanne adduxit testimonium, quod quidem quoniam ab inimicis ipsis ferebatur, maximas vires habebat. Deinde arduam viri vitam præ oculis posuit. Tertiò, sententiam suam protulit. Quartò, authoritate prophetica ora ipsorum obA struit: & ne dicere aut cogitare possent, magnum quidẽ illum prius virum fuisse, nunc autem mutatũ, vestimentis & carcere atque etiam prophetia in oppositum induxit. Tandem cùm dixisset prophetis illum esse maiorem, quare maior sit ostendit. Cur igitur maior prophetis Ioannes? quoniam propinquior erat Christo venturo. Mitto enim, inquit, angelum meum ante faciem tuam: qui autem ante faciem est, is proximus est. Nam quemadmodum maiore dignitate hi sunt, qui proximè regium vehiculum equitant: sic & Ioannes proxime ipsius aduentum præcedens, maiore gratia fulsit. Nec tamen testimonium prophetæ ad ostendendam excellentiam ipsius suffecit, sed sententiam quoque suã
B attulit: *Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista.* id est, non peperit mulier Ioanne maiorem. Quæ sententia, quanuis per seipsam sufficiat, tamen si velis à rebus ipsis veritatem inspicere, veniat in mentem tibi mensa illius, educatio q; & mentis altitudo: ita enim in terris quasi in cœlo versabatur. Naturæ nãque omni necessitate superata, mirabile quoddam peregit iter. Semper in hymnis, semper in orationibus fuit. Nulli hominum antequam ad baptizandum accederet, deo autem soli sua semper offerebat colloquia: neminem vidit vnquam conseruorum, nec ab ali quo horum visus fuit: non lacte nutritus, non lecto susceptus, non tecto, non foro, non alia re humana vsus erat: tamen mitis simul & acer, quorum alterum ex con uersatione sua cum discipulis, alterum ex responsione ad Iudæos atque ad regem libera, facilè perdisces. Itaq; dicebat, non surrexit inter natos mulierum maior Ioãne Baptista. Verùm ne his Ioãnis laudibus ab aliis quæ
C audiebant priora exciderent, ac Christo Ioãnem præponerent, perpende qua ratione ipsos detinet. Nam quemadmodum vnde firmabantur discipuli, inde multitudo conturbatur mutabilem & inconstantem Ioannem suspicando: sic vnde multitudo ad meliora reducta est, inde maior pestis sequi cæteris potuisset, maiorẽ propter hæc dicta de Ioanne, quàm de Christo existimationem facientibus: id ergo apertè corrigit, dicens:

Qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. Minor *Infra.c*
quippe ætate, minor multorum opinione. Edacẽ enim *Matt.13.g*
Christum appellabant, & vini potatorem: &, nónne *Christus*
hic est fabri filius? & vbique ipsum minoris faciebant. *supra com-*
Quid igitur, inquies? Comparatus Ioanni maior erat? *parationẽ*
minimè. Nec enim ipse Ioannes cùm de Christo dicat, *Ioãne ma-*
D Quia fortior me est, comparando se illi dicit: nec Pau- *ior.*
lus cùm de Mose scribat: Ampliori gloria hic, quàm *Mat.3.c.*
Moses dignus est, comparãdo id scribit: ipse etiã Chri- *& Mar.1.a*
stus cùm dicat: Ecce plus Salomone hic, non comparat *Heb.3.a.*
se Salomoni. Quod si quis per comparationem id di- *Matt.11.d.*
ctum contendat, dicemus accommodatè hoc factum, *& Luc.7.d.*
propter audientium imbecillitatem: qui & semper ante procliuiores ad Ioannem erant, & tunc partim propter carceres, partim propter fiduciam, qua liberè regibus loquebatur, clariorem existimabant, satisq; erat, si ita dictũ etiam per comparationem accepissent. Consueuit profectò etiam vetus scriptura per comparationem introducens, ea quæ inter se comparari non possent, ab erroribus homines liberare: vt quando dicit, Non est similis tibi in diis domine: & rursus, Non est *Psal.85.f.*
deus, sicut deus noster. Dicunt autem aliqui de Apostolis id dictum fuisse, aliqui de angelis: sed male. Nã qui *Exo.15.d.*
à veritate semel aberrauerunt, ad multas variasq; fraudes deducuntur. Et quænam consequentia rerum seruari poterit, si aut de Apostolis, aut de angelis dictum

accipia-

Universidad de Deusto
Biblioteca

accipiamus? Præterea quid prohibet nominatim discipulos dicere? Nam seipso minorem nominatim non dicit propter suspicionem hominum, quæ adhuc illorum mentem occupabat, & ne multum arrogare sibi videretur: quod in aliis quoque locis factitat. Quid autem est quod dicit, in regno cœlorum? In spiritalibus scilicet, omnibus q; cœlestibus. Verùm etiam cum dixerit, Inter natos mulierum non surrexit maior Ioanne, distinguebat diseparabatq; se ab hac comparatione. Nam si ex muliere natus est, sed non sicut Ioannes, non enim simplex ac nudus homo erat, nec omnino naturę hominum lege, sed maudito quodam atque mirabili partu. *A diebus autem Ioannis Baptistæ*, ait, *vsque nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Et quānam consequentiam, inquies, hoc habet ad ea quę iam dicta sunt? Magnam certè, valdeq; illis concinentem. Hinc enim audientes impellit iam ad fidem, quam de se habere debeant, ac ea quæ pridē dixit Ioannes, vehementius comprobat. Nam si vsque ad Ioānem omnia completa sunt, ego ille sum qui venturus erat. *Omnes enim*, inquit, *prophetæ & lex vsque ad Ioannem prophetarunt.* Non enim cessassent prophetæ, nisi ego venissem. Quare nihil est quod amplius expectetis: nemo expectandus vlterius vobis est, cùm inde apertè pateat, quòd ego sim: quoniam prophetæ iam cessarunt, & quoniam multi quotidie fidem rapiunt. Sic enim iam manifesta, atque illustris est, vt ad ipsam multi cursu contendant. Et quis vnquam rapuit? obiicies. Omnes scilicet, qui magno studio properantes Christo adhęserunt. Aliud deinde signum ponit, dicens, *Si vultis recipere, ipse est Helias qui venturus est.* Mittam enim, ait, vobis Heliam Thesbiten, qui conuertat corda patrum ad filios. Hic est (ait) Helias, si attēdere diligenter volueritis. Mittam enim, ait, angelum meum ante faciem tuam. Rectè autem apposuit, si vultis recipere, ostendens neminem violenter cogi, nō enim cogo, inquit. Hoc autem dicebat, vt gratam ab omnibus petere mentem videretur. Significauit autem Ioannem Heliam esse, & Heliam Ioannem: vtrique enim vnam administrationem susceperunt, & præcursores ambo constituti sunt. Quapropter non dixit, hic est profectò Helias: sed si vultis suscipere, hic est: si mente videlicet attenta vtriusq; gesta, & animo facili, non contentioso considerare volueritis. Nec finem hic fecit: sed vt ostendat quanta solertia opus sit cùm dixisset, Helias qui venturus est, confestim adiecit: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Multa vero huiusmodi, vt ad interrogandum eos incenderet, ænigmata proferebat. Qui si ne sic quidem excitarentur, sed quasi dormitantes negligebant, multò tardiores certè fuissent, si apertè planeq; omnia dixisset. Nemo enim obiicere audebit, ita difficilem Iesum fuisse, vt interrogandi fiduciam difficultate illius amitterent. Nam qui de paruis rebus per tētationem interrogabant, quiue subdolè quærere, quanuis sæpius refutati fuerint, nūquam cessauerunt: quo modo non quæsissent de necessariis, si discendi cupiditate incensi fuissent? Et qui de legalibus quærebant, quodnam esset mandatum primum, nulla opportunitate inducti sciscitabantur: quo modo eorū quæ ab ipso dicebantur, & quorum rationem reddere, si dubia erant, tenebatur, sensum non inuestigarent, præsertim cùm ipse ad hoc incitare videretur? Nam cū dixerit, violenti rapiunt illud: &, qui habet aures ad audiendum, audiat: ad interrogandum eos impellebat. *Cui autem assimilabo generationem hanc? Similis est pueris sedentibus in foro, qui acclamantes sodalibus suis dicunt: Tibia cecinimus vobis, & non saltastis: lamentati sumus, & non planxistis.*

Mala.4.b.

Malac.3.a

Hæc rursus, quanuis suspēdi, separariq; à superioribus videantur, valde tamē illis coniuncta sunt, & ad illum locum pertinent, quo ipsi consona Ioannem facere ostendebat, etiamsi ea quæ fiebant, contraria essent. Probat igitur nihil spectare ad salutem ipsorum, quod iam diligenter adhibitum non sit, & in medium illud quasi adducit propheticum: Quid oportebat facere huic vineæ, & non feci? Cui enim, ait, similem existimabo hanc generationem? similis est pueris sedentibus in foro, qui clamantes cum æqualibus dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis: lamētati sumus, & nō planxistis. *Venit enim Ioannes neque manducans neque bibens, & dicunt, dæmonium habet: venit filius hominis manducans, atque bibens, & dicunt: ecce homo vorax, & vini potator, publicanorum amicus & peccatorum.* Huiusmodi autem est quod dicitur, Oppositis quibusdam itineribus ego & Ioannes ad vos venimus, idemq; fecimus, quod venatores solent facere, qui quando fugacissima captuq; difficillima insectantur animalia, non vna via, sed diuersis, & non diuersis solùm, sed per contraria plerunque aggrediuntur, vt si alterum effugerint, in alterum incidant. Nā quoniam vniuersum penè genus hominum maximè ieiunantes solet admirari, & duriciem viuendi nimium approbare: idcirco statim à teneris vnguiculis dispensatione diuina duriter vixit Ioannes, ad hoc vt ad credendū verbis suis populi ducerentur. Sed cuiusnam rei gratia, inquies, hoc ipse iter viuendi ingressus non est? Immo vero hanc quoque viam ipse confecit, cùm quadraginta diebus ieiunauerit, & circumierit ita docens, vt non haberet vbi caput declinaret. Sed tamen etiam aliter id ipsum præparauit, vt facilius omnes lucrifaceret. Idem enim erat, aut etiam maius, testimonio eius, qui durissima disciplina viuendi fuerat vsus, approbari, quàm ipsum ieiunare, atque duriter viuere. Præterea præter vitæ sanctimoniam nihil aliud magni Ioannes ostendit. Nullum enim, ait, signum Ioannes fecit: Christus vero signorum, atq; miraculorum testimonio claruit. Illam autem aliam viuendi viam quę ieiunio claros efficit, Ioāni omnino postea dimisit: ipse vero publicanorum atque peccatorum mensas elegit, vt publicanos & peccatores saluaret. Interrogabimus ergo Iudæos si ieiunium admirantur, atque collaudant: cur Ioanni ieiunanti non crediderunt, cuius verba ad Iesum apertissimè illos adducebāt? Quòd si grauis quædam res, atque tristis ieiunium ipsis videtur: cur Iesum comedentem atque bibentem repulerunt? vtraque enim via siue Ioannem, siue Iesum recepissent, salutem consequebātur. Illi autem quasi crudelis quędam bestia contumeliis vtrunque lacerarunt. Non erat ergo culpa eorum quibus non credebatur, sed eorum qui credere nolebant. Nemo enim non insanus contraria simul vituperare, ac laudare studet. Quod autem dico huiusmodi est: qui remissos, lætosq; homines laudant, hi seueros atque tristes ferre non possunt: & qui seueros laudant, hi lætos repudiant. Non enim possumus vtrosq; simul iudicio nostro approbare. Propterea etiam ipse ait: Tibia cecinimus vobis, & non saltastis, id est, remissiore viuendi disciplina volui vos attrahere, & noluistis: lamentati sumus, & non planxistis: id est, noluistis attentam Ioanni mentem adhibere, qui durissima disciplina viuendi ad vos venit. Non enim ad aliud Ioannes, ad aliud ego vos induco. Quippe vnum est vtriusq; consilium, etiam si viuendi studia contraria videātur. Quapropter ea quæ ab vtrisque facta sunt, communia sunt. Non enim

Luc.9.g

Ioan.10.g.

Ibidem, 11.f

Esaiæ.5.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim à discrepantia,sed à summa concordia cõtrarias vias elegimus, quæ tamen ad vnum exitum omnino perducũt: qua igitur excusatione vti poteritis? *Et iustificata est*,inquit,*sapientia à filiis suis*. Id est,nulla vos potui attrahere via,quare iure me iam incusare nunquam po
Psal.50. a. teritis: quod de patre pariter dixit propheta, Vt iustificeris in sermonibus tuis. Deus enim,quanuis sciat nihil boni vos facturos, cura tamen ac prouidentia summa erga vos vtitur:ita vt etiã his qui impudentissimi sunt, nec vmbram quidem insulsæ dubitationis relinquat. Si vero exempla,quibus vtitur, tenuia quidem tibi videntur, ac incomposito orationis contextu, non mouearis. Ad fragilitatem enim audiẽtium sermo semper accommodandus est.Sic Ezechiel multis similitudini-
Exec.4. a. & 16.c bus quæ Iudæis conueniebant, vtitur : quanuis non ignoraret, à diuina maiestate alienas fuisse.Id enim maximè dignum atque gratum deo est, quod imbecillitati humanæ accommodatum , ad salutem nostram pertinet.Tu vero aduerte quemadmodum repugnantibus Iudæi seipsos implicabant. Nanque de Ioanne ieiunante dixerunt, quod dæmonium haberet . Iidem ipsi rursus hoc ipsum de Christo cõtrario quodam modo viuente affirmarunt.Sic sibiipsis semper repugnantes,nũquam constanter idem senserunt . Lucas autem ad ea quæ dicta sunt,aliud etiam addit,quo multò magis Iu-
Luc.7.c dæi accusandi esse videntur:dicit enim: Quoniam publicani iustificarunt deum suscipientes baptisma Ioannis.Tunc incepit exprobrare ciuitatibus,cùm iustificatam esse sapientiam à filiis suis atque omnia impleta esse ostendisset . Nam quę docendo persuadere non potuit,quæ signis atque miraculis nõ effecit,vt duriciem cordis deponerent, ad exprobrandum iam accedit, quod multo maius mihi videtur, quàm si formidinem atque timorem incuteret. *Tunc enim*, ait , *Iesus cœpit exprobrare ciuitatibus , in quibus factę sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam , dicens : Væ tibi Chorazin,væ tibi Bethsaidæ.* Et vt videas non natura illos tales fuisse, nomen illius vrbis posuit,vnde quinque emicuerunt apostoli. Nam Philippus, & duo illa paria quę apostolatus verticem tenuerunt , inde fuisse dicuntur . *Quoniam si in Tyro,atque Sidone factæ essent*, ait,*virtutes, quæ in vobis factæ sunt,olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij, quàm vobis. Et tu Capernaum quæ vsque ad cœlum exaltata es, vsque in infernum descendes:quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes,quæ factæ sunt in te,mansissent vtique vsque in hanc diem:verũtamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.*

Non simpliciter neque ociose Sodomorum fecit mẽtionem, sed vt ostendat quòd maxima sit prauitas eorum qui non solùm presentes, verumetiam præteritos omnes viciis superasse videntur. Sic etiam alibi modò ad Niniuitas, modò ad reginam Austri conferens, ipsos condemnat.Verùm eorum ibi qui rectè, hic eorum exemplo qui perperam fecerunt , quod modo grauius est, eos accusat. Hanc condemnandi legem ac rationẽ
Ezech.16.f. Ezechiel quoque non ignorauit.Dicit enim ad Hierusalem:Iustificasti sorores tuas in omnibus peccatis tuis. Ita vbique veteri testamento doctrina eius consimilis est: nec tamen orationem adhuc vsque solum produxit,sed maiorem incutit metum dicendo, grauiora incredulos Iudęos, quàm Tyrios atque Sodomitas expectare supplicia:ita ipsos partim quoniam vt miseros luget,partim quoniam terret,allicere studet. Hæc autem etiam nos audiamus. non enim infidelibus solum , sed nobis etiam grauiorem pœnam quàm Sodomitis constitit,nisi aduenas & peregrinos ad nos venientes susceperimus, cum etiam puluerem excutere iusserit . nec id iniuria . Nam Sodomitę quanuis iniquissimè vixerint,sed tamen ante legem & gratiam peccarunt : nos autem post legis & gratiæ tam diligentem curam, qua venia digni erimus,aduenas atq; peregrinos,odio tam magno persequentes,&ianuas nostras,immo vero antequam illas claudamus, aures pauperibus obturantes? quid dico pauperibus,cùm apostolis ipsis id faciamus? Idcirco etiam pauperibus siquidem & apostolis: Nam quando publicè legitur Paulus, & tu nõ animaduertis: quando Ioannes tonat,& tu non audis: inopem tu audies, qui apostolum non audis ? Vt igitur pauperibus domus nostrę, & apostolis aures pateant,omnem sordiciem ab auribus animi expurgemus . Nam quemadmodum sordes & limus aures corporis obstruere solent:sic meretricij cãtus,huius seculi fabulę, debitorum onus,creditorumq; ac fœnorum ratio, aures mentis solent magis quàm quæuis sordes obstruere . Vel potius, non obstruunt tantum , sed etiam impurum faciunt & immundum : quasi enim stercus auribus vestris immittunt huiusmodi colloquia: quod Barbarus ille minabatur dicens: Comedetis stercus vestrum: id etiã nunc multi non verbo, sed re vobis faciunt,immo vero etiã multò peius,ac fœdius.Nam fornicatorij cantus multò magis, quàm stercora sunt abominabiles. Quódque ægrius ferendum est , non solum nullam talia audientes molestiam capitis, verumetiam ridetis , atque lætamini . Cúmque vitare ista , abominarique deberetis, suscipitis ac laudatis. Descende igitur tu quoque si hęc abominabilia nõ sint,in orchestram,imitare quod laudas, habeas cum his qui huiusmodi commouent risum, societatem atque commercium: sed si in illo ipso consortio coniungi nolles,cur tantum ei honorem tribuis?Et leges quidem gentiliũ infames eos esse volunt: tu vero quasi ad legatos,aut duces militiæ cum vniuersa ciuitate omnibus conuocatis effunderis, vt vnà cum omnibus stercus in aures tuas immittas: & qui seruum cædis, si coram te turpe quicquam protulit , qui filio id non permittis,qui domi tuæ quasi turpitudinem quandam ista fieri non pateris, cùm verberones quidam, & seruiles abiectiq; homines,vt hæc audias, vocent, non modò molestè non fers,sed lętaris etiam,atque laudas, & gratias agis.Et quid hac amentia maius vnquam potuit inueniri? Sed ego turpia hæc, & incentiua voluptatum nec dixi, nec cecini vnquam , dicis. Et quænam vtilitas est,si cùm non dicas,libenter audis? immò vero vnde idipsum planum facies,quod non dicas?cùm libenter hæc cum risu audias, & ad percipiẽdum magno cursu contendas?dic mihi oro,cùm blasphemantes audis,gaudes atque exultas,aut potius perhorrescis,aures obstruis?non dubito quin perhorrescas . Quãobrẽ? quia videlicet nunquam tu blasphemare soleas: pariter ergo in turpiloquio etiam facito , si persuadere nobis omnino vis,non libenter turpissima te verba proferre: tunc tibi credimus,cùm nec audire quidẽ perspeximus. Nam quo modo virtutem colis,qui hæc audiẽdo enutriris ? quo modo castimoniæ arduos poteris perferre labores,qui risu defluis,& cantu meretricio caperis?Nã si vix quæ longè ab huiuscemodi cantibus remota est anima,castimonię honestatem amplectitur,quo modo continenter viuere poterit,qui in his viuit?An ignoratis procliuiores nos esse ad vicia: Cùm igitur etiam arte & studio ad ea curramus,quo modo fornacem æterni ignis fugiemus?Non auditis Paulum dicentẽ: Gau- *Philip.3. & 4.a*

dete

Universidad de Deusto
Biblioteca

dete in domino? In domino dixit, non in diabolo. Quando igitur audire Paulũ poteris? quando peccasse te senties, cùm semper ridiculis istis atque spectaculis quasi ebrius efficiaris? Quòd enim huc modò peruenisti, non miror, immo vero & valde miror. Nam huc quasi simpliciter, ac perfunctoriè venisti: illuc vero omni studio, cursu, alacritate quotidie ruis: quod inde patet, quia fœtulentissimum limum, qui in animas vestras visu & auditu infusus fuit, inde à theatris domos vestras conducitis, immo vero in mentibus ipsis, atque animis collocatis, ac sumitis: & ea quæ digna abominatione non sunt, auerteris, abominanda vero admiraris ac amas. Multi enim à sepeliendi officio redeuntes, balneum confestim intrarunt: à theatris autem recedentes, nec gemuerunt, nec lachrymarum fontes effuderunt. At certè nullam immundiciam cadauer habet, peccatum autem ita maculat, vt nulli fontes, nulla flumina, sed lachrymæ solùm atque confessio mundare queant. Sed nemo est qui peccati sordes quàm magnæ sint sentiat. Nam quoniam non timemus timenda, idcirco formidamus quę nullã in se causam formidinis habent. Quis autem est ille theatralium hominũ adeò magnus sonitus? quis tantus tumultus? qui diabolici clamores? qui vestitus satanicus? Alius cùm adolescens sit, comam ponè reductam habet, & naturam aspectu, vestitu, incessu, cæterisque huiusmodi efforminando, ad teneriusculæ imaginem puellæ deducere contendit: alius econtrà cũ sit senex, nouacula pilos pudorem omnem abrasus, cinctus assistens, ad dicendum ac faciendum omnia paratus est. Mulieres autem nudo atque aperto capite populum absque rubore alloquuntur, tantaq; præmeditatione impudentiam ascisc unt, tãtamq; lasciuiam in audientium atque videntium animos infundunt, vt vno omnes animo radicitus modestiam è mentibus euellere, dedecore muliebrem naturam afficere, perniciosa voluptate cupiditates suas implere conari videantur. *Cuncta enim simpliciter quæ ibi fiunt turpissima sunt, verba, vestitus, tonsura, incessus, voces,* cantus, modulationes, oculorum euersiones, ac motus, tibiæ, fistulæ, & ipsa fabularum argumenta, omnia (inquam) turpi lasciuia plena sunt. Die ergo, quando à tanta formicationis immunda cupidine, quam tibi diabolus infudit, teipsum recipies, atque resipisces? Non enim ignoramus quot ibi fornicationes peragantur, quot adulteriis matrimonia maculẽtur, quot viri muliebria patiantur, quot iuuenes effœminentur, cuncta iniquitatis summæ, cuncta prodigiorum, cuncta impudentiæ plena sunt. Quas ob res non cachinnis diffluere sedentes, sed lachrymis gemere ac dolere oportet. Quid igitur vis, inquies, an vt ludorum omnium locum claudamus, & tibi obtemperantes omnia euertamus? Quid euertamus dixisti? Nónne cuncta iam euersa sunt? Nam vnde credis nuptiarum insidiatores proficisci? Nónne ab huiusce modi scenis? Vnde illos qui thalamos aliorum effodiunt? Nónne ab orchestra illa? An non hinc vxoribus viri molestissimi, & viris mulieres contemnendæ fiunt? Nonne hinc complures adulteri? Itaque is mihi videtur omnia euertere, qui theatra petit, qui tyrannidem sæuissimam inducit. Minimè, inquies, mulieres à viris suis disseparare, puerorum pudiciciam rapere, domos euertere: hæc omnia eorum tyrannorum sunt, qui arcem occuparunt, & ciuitatem vi premunt. Quæ vero nos facimus, legibus approbata sunt, & adulteriis nunquam hęc spectacula opportunitatem præbuere. Immo vero quis non adulter modò factus est? Nam si possem nomine omnes appellare, citò tibi ostẽderem. Quot quasi captiuos scorta inde abduxerunt, quot aut ab vxoribus abstraxerunt, aut ad legitimũ omnino thorum peruenire non dimiserunt? Quid igitur, inquis, an leges omnes euertemus, quibus hæc constituta sunt? immo vero his theatralibus ludis euersis, non leges sed iniquitatem euertetis, ac omnem ciuitatis pestem extinguetis. Hinc enim seditiones excitãtur, hinc tumultus oriuntur. Qui enim his ludis aluntur, quique vocem ventris causa vendunt, qui dicere facere omnia promptissimi sunt, atque in eo suam operam collocãt, hi maximè solent rumoribus populos inflammare, & tumultum in ciuitates immittere. Ociosa enim iuuẽtus in huiusmodi malis educata, omni ferocissima bestia immanior est. Malefici autem nónne à theatralibus ludis multi constituuntur? Nam vt vniuersum populum ad hęc possint inflammare, vt tripudiantes suas consequãtur voluptates, vt modestas mulieres meretricibus commixtas corrumpant, ad tantum maleficij genus perueniunt, vt nec ab ossibus quidem mortuorum abstineant. Quid dicam quòd ad diabolicas has sodalitates innumeras multi consumunt pecunias? Quid de lasciuia? quid de aliis malis? Animaduertis te illum esse qui vniuersam vitam hominum euertis, cùm ad hæc cæteros trahis, non me qui huiuscemodi omnes ludos omittendos censeo. Diruemus igitur omnium loca ludorum? inquies. Vtinã iam diruta essent, quamuis, quantum ad nos attinet, iam pridem desolata iacent. Nihil tamen facere horum vos iubeo, quippe cùm ædificiorum magnificentia permanere possit, & ludi & tripudia omnino cessare: quod maiori vobis laudi erit, q̃ si cuncta funditus euerteretis. Sumite saltem exemplum vobis à Barbaris, qui omnium huiusmodi spectaculorũ turpitudine carent: quam rationem pro vobis afferetis, si, qui adscripti estis in cœlis, angelorum atque archangelorum socij ac cohæredes, multò peiores hac in re Barbaris ipsis inueniamini? præsertim cùm queas *multa aliunde tibi meliora solatia comparare*. Nam cùm recreare animum volueris, poteris hortos petere, fluentes riuos conspicere, ingentes lacus considerare, amœna cernere loca, cicadas audire canentes, in templis martyrum conuersari: vnde præcipua tibi corporis sanitas tribuetur, ac ad animam tuam eximia perueniet vtilitas, vnde singularem capies voluptatem: quoniam nullum damnum, nullus dolor, nulla mœsticia consequitur. Habes vxorem, non cares liberis, abundas amicis, quæ omnia ad dilectionem honestam & emolumenta nonnunquam solent præbere. Quid enim liberius suauius? quid vxore casta moderato & temperanti marito dulcius? Barbari quidem ipsi cùm de theatralibus his ludis, & importuna delectatione fabularum audissent, dixisse feruntur verba omnibus institutis philosophiæ dignissima. Romanos enim dixerunt, quasi liberis atque vxoribus careant, tales sibi excogitasse voluptates. Quibus verbis ostendebant nihil vxore modesta, nihil liberis esse posse suauius ei qui honeste viuere velit. Sed ego, inquies, ostendam nihil multis huiusmodi ludos obfuisse: immo vero id maximè nocet, quòd frustra & incassum tempus consumis, & scandalum aliis offers. Nam & si tu quodam excelsi animi robore, nihil inde tibi mali contraxisti: attamen quoniam alios imbecilliores exemplo tui spectaculorum studiosos feciſti, quo modo non ipse malum tibi contraxisti, qui causam mali committendi aliis præbuisti? Qui enim ibi corrumpuntur, tam viri

quàm

Universidad de Deusto
Biblioteca

quàm mulieres, omnes corruptionis crimina & cau- A
ſam in caput tuum transferunt. Nam quemadmodum
ſi non eſſent qui ſpectarent, nec eſſent etiam qui lude-
rent: ſic quoniam vterque ſunt cauſa peccatorum quæ
cõmittuntur,ignẽ etiam patiuntur. Quare quanuis ani
mi tui modeſtia effeciſti, vt nihil tibi inde offuerit,
quod ego fieri poſſe non arbitror: quoniam tamen a-
lij cauſa ludorum multa peccarũt, graues propter hoc
pœnas lues,quanuis etiam multò modeſtior & tempe-
rantior eſſes,ſi nullo modo eò pergeres. Non ergo in-
utiliter contendamus, nec vanas excuſationes excogi-
temus, cum vna nobis ſufficiat excuſatio, longè à for-
nace Babylonia fugere, procul ab Aegyptio ſcorto ab-
eſſe,atque ſi neceſſe ſit, nudos à manibus eius elabi: ſic B
enim ingentes voluptates capiemus, cùm ſtimulis con
ſcientiæ minimè pungamur. Sic & in hac vita mode-
ratè viuemus, & futura bona conſequemur, gratia &
miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia xxxix. *ex capite* xj.

*IN illo tempore reſpondens Ieſus dixit: Confiteor tibi pa-
ter domine cœli & terræ, quia abſcondiſti hæc à ſapien-
tibus & prudentibus, & reuelaſti ea paruulis. Ita pater
quoniam ſic fuit placitum ante te.* Perpendis quot,
quibuſq; modis ad fidem ipſos inducit? Primùm præ-
cipuis Ioannis laudibus: nam cùm eum magnum atq;
mirabilem, & plus quàm prophetam oſtenderet, ad
præbendam illi fidem impellebat, qui apertiſsimè ip-
Supra.b. ſum eſſe Chriſtum atteſtabatur. Deinde, quia dixit,
regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt il-
lud: hoc enim non hortãtis magis ad fidem, quàm im-
pellentis eſſe videtur. Tertiò, quoniam omnium pro- C
phetarum prædicationem adimpletam iam eſſe doce-
bat, quo ſignificabat ſeipſum eſſe, quem illi prædixerũt
venturum. Quartò, quoniã omnia iam facta eſſe mon-
ſtrauit, quæ ab ipſo fieri oportebat, quod ſimilitudine
puerorum ante oculos poſuit. Quinto, exprobrando
ac miſerando incredulos, & terrore ac minis reuocan
do. Sexto, quoniam gratias modò pro credẽtibus agit.
Quòd enim hic, confiteor dixit: idem valet quòd gra-
tias ago. Gratias, inquit, tibi ago, quoniam à prudenti-
bus & ſapientibus hęc celaſti. An igitur perditione il-
lorum gaudere ipſum dicemus, & quoniam illi hæc nõ
didicere? Minimè. Sed hęc eſt via ſalutis optima, vt qui
reſpuunt quæ dicuntur, & nolunt ſuſcipere, nullo pa-
cto cogantur: vt quoniam vocati non obtemperarũt, D
nec meliores hic facti ſunt, ſed ſpreuerunt atque con-
tempſerunt ſalutem, quoniam electi ſunt, reſipiſcere
cogantur: ſic certè diligentiores etiam fient, qui credi-
derunt, quibus quoniam reuelata myſteria ſunt, lætari
atque gaudere dignum eſt. Quoniam vero ab illis oc-
culta ſunt, nõ gaudere, ſed lachrymarum fontes emit-
tere digniſsimum: quod profectò facit lachrymans at-
que commiſerans ciuitatem. Non ergo, quia ſapientes
non cognouerunt, gaudet: ſed quia quæ ſapientes non
cognouerunt, hæc iſti perceperunt, lętatur. Ita & Pau-
Rom.6.c lus dicit: Gratias ago deo meo, quoniam fuiſtis ſerui
peccati: obediſtis autem ex corde in quam traditi eſtis
formam doctrinæ. Non ergo Paulus propterea gau-
det, quia erant ſerui peccati: ſed quia cum eſſent huiuſ-
modi, veritatis cultores facti ſunt. Prudentes autem
hic ſcribas & Phariſęos appellat: quibus verbis alacrio-
res reddit diſcipulos, cum intelligant illa ſe piſcatores
eſſe conſecutos, à quibus illi ſummi, vt videbantur, viri
exciderunt. Cum autem, ſapientes, dixerit: non illam

veram laudabilem ſapientiam intelligit, ſed hanc quæ
ſeculari doctrina præſtatur: idcirco etiam non dixit,
ſtultis reuelaſti, ſed paruulis: quaſi non fucatis, ſed ſim-
plicibus. Ita oſtendit non indignè illos, ſed iure his re-
bus fuiſſe priuatos: ac per omnia nos docet ſtatum ſu-
perbiæ omnino eſſe fugiendum, ac ſimplicitatem ad-
mirandam. Quod Paulus amplioribus verbis ſcribit
dicens: Si quis in vobis videtur in hoc ſeculo ſapiens *1.Cor.3.d*
eſſe, is fiat ſtultus, vt ſapiens efficiatur. Sic enim gratia
dei monſtratur. Cur vero gratias agit patri, cùm ipſe
illud fecerit? Sicut orat & intercedit pro nobis ad deũ,
magnam erga nos declarans charitatem, ſic etiam &
hoc ex charitatis feruore peragit: & ſimul oſtendit non
ab ipſo ſolum, verũetiam à patre illos excidiſſe. Quod
enim præcepit diſcipulis, dicens, Nolite ſanctum da-
re canibus, hoc prœoccupans ipſe facit. Deinde ex his
oſtendit tum ſuam tum patris primariam & ante-
cedentem volũtatem. Vt enim ſuum eſt gratias agere, *Matt.7.c.*
atque gaudere quòd paruuli recepti ſunt: ſic patris eſt,
ne precibus flexus, ſed ſponte ſua commotus id feciſſe
videatur. Sic enim, inquit, fuit placitum ante te: id eſt,
ſic tibi patri omnium placuit. Sed cur tandem, inquies,
occultata ab illis ſunt? audi Paulum dicentem. Quo- *Rom.10.d.*
niam quærentes propriam iuſticiam ſtatuere, iuſticiæ
dei ſubiecti non fuerunt. Perpende igitur qualiter affi-
ci diſcipuli debebant, cùm audirent, quia ſapientes non
nouerunt quæ ipſi cognouerunt: & cognouerunt par-
uuli permanentes, cognouerunt ipſius dei reuelatione.
Lucas autem dicit, ea hora quando ſeptuaginta redie- *Luc.10.c.*
runt de dæmonibus nunciantes, tunc exultaſſe ſpiritu,
& iſta dixiſſe, quæ tam diligentiores, quàm moderatio-
res ipſos faciebant. Erat enim moderante doctrina
certè illis opus, ne magnum quid de ſe crederent, atq;
inflarentur, quoniam dęmonia eis obtemperarent. Re-
uelatio enim magnarũ ſibi rerum non ſtudio, nec me-
rito ſuo conceſſa fuit: quapropter ſcribæ ac Phariſæi
qui ſe ſua opera ſapientes eſſe arbitrabantur, ſuo elati
tumore ceciderunt. Quare ſi arrogantia illis offuit: for
midate vos, inquit, vt paruulorum ſtatum conſeruetis,
non ignorantes id illud eſſe quod vobis hęc reuelari
effecit, cuius contrarium illos hac reuelatione priuauit.
non enim quando dicitur, occultaſti hęc à ſapientibus,
rem totã deo attribuit: ſed ſicut cùm Paulus dicit, Quia *Rom.1.c*
tradidit eos in reprobum ſenſum, & excæcauit intelli-
gentiam ipſorum: non operatum hæc deum fuiſſe aſſe-
rit, ſed illos qui cauſam præbuerunt: ſic etiam hic dictũ
eſt, reuelaſti Deinde quoniam prædixit, Confiteor tibi
pater, quia hæc occultaſti ab illis, & reuelaſti paruulis:
ne putes hac reuelandi poteſtate ipſum eſſe priuatum,
ac ideo gratias agere, adiecit: *Omnia mihi tradita ſunt à
patre meo.* Ad eos vero qui lætabãtur, quoniam dæmo-
nes ſibi parêrent, Quid ita gaudetis fruſtra, inquit? mea
omnia ſunt mihi à patre meo tradita. Cũ autem audis,
tradita: nihil humano more factum ſuſpiceris, quæ dic-
tio, ne duos ingenitos arbitrari quis poſsit, poſita eſt.
Filius autem dominus omnium naſcitur, quod alibi
multis in locis ſignificat. Maius quiddam deinde ad-
ducit, vt mentem tuam ad ſublimius erigat. *Et nemo no-
uit filium, niſi pater: neque patrem quis nouit, niſi filius.* Et vi-
detur quidem id multis qui hęc altius non examinant,
ſeparatum atque alienum à ſuperioribus eſſe: quod cer-
tè plurimùm illis conuenit, atque cohæret. Nam quo-
niam dixit, Tradita ſunt mihi omnia: quid miramini
intulit, ſi omnium ego ſum dominus, qui & aliud quid
multò maius poſsideo, quòd patrem nouerim, quòd
eiuſdem

Universidad de Deusto
Biblioteca

eiusdem cum eo substantiæ sim? Id enim occultius significatur ex eo quòd sic solum se nouisse patrem dicit, idipsum (inquam) significatur quando dicitur: Nullus cognoscit patrem, nisi filius. Tu autē diligenter perspice quando hæc dixit, quando videlicet, quanta esset potentia ipsius operibus cognouerunt, quādo non solum ab ipso signa vidisset fieri, sed ipsi quoque in nomine ipsius miracula perpetrarunt: deinde quoniam & reuelasti ea parvulis dixit, ostendit etiam ipsum fecisse. Nemo enim, inquit, cognouit patrem, nisi filius, *Et cui voluerit filius reuelare.* Non, inquit, cuicunque iniunctū sit, nec cuicunque iussum sit, sed cuicunque velit reuelare. Quòd si patrem reuelat, & seipsum videlicet, quod tanquam manifestū, & tāquam consequens, reliquit, quod *Ioan. 14. a.* & alibi facit: vt quando dicit, Nemo potest venire ad patrem, nisi per me. Hinc etiam monstratur vnius esse voluntatis cum patre. Ita enim, inquit, procul absum, ne repugnare deo patri videar, aut illi aliquo modo reluctari, vt nemo ad ipsum aliter quàm per me possit accedere. Nam quoniam multi turbabātur, antitheum appellantes: propterea tam signis, quàm doctrina hanc eorum opinionem destruit. Cum autem dicit à nemine patrem, nisi à filio cognosci: non dicit ab omnibus deum ignorari, sed non cognosci ea cognitione ab alio qua ipse cognoscit: quod pariter de filio quoque dicendum est. Non enim de ignoto quodam deo, cuius nulla vnquam habita sit cognitio, hęc dicit, vt Marcio asserit: sed exquisitam, perfectamq; cognitionem hic intelligit. Nam nos quidē nec filium perfectè cognos- *1. Cor. 13. c.* cimus, quod Paulus scribit dicens: Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus. Cum igitur per ea quæ dicta sunt, confirmasset ipsos, atque in desiderium sui attraxisset, omnipotentia ipsius aliqualiter monstrata, tunc ad se vocat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Non hic, aut ille, sed omnes qui curis, qui doloribus, qui peccatis laboratis, venite ad me, non vt pœnas luatis, verum vt dolores peccataq; vestra resoluantur: venite ad me, non quia glorificari me à vobis opus est mihi, sed quia salutem vestram maximè sitio. Ego, inquit, requiem vobis tribuā: non dixit saluos faciam, sed quod maius est, in omni quiete constituam. *Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.*

Nolite igitur iugum audientes pertimescere, suauitatis enim eximiæ plenum est. Neque metuatis etiam si onus dixerim, leue enim est. Quo modo autem in superioribus dicebat angustam esse ianuam, & arctam tribulationibus viam? quando videlicet desidia, quando *Supra. 7. b.* ignauia dissolutus es. Nam quando quę dicta sunt perfeceris, leue tunc erit onus. Quo modo autem, inquies, quæ dicta sunt perficiam animo? Si humilitate syncera, si mansuetudine vera, si moderatione integra te cōmunies. Humilitas quippe virtus est, & sublimioris philosophiæ mater est atque origo. Propterea etiam cùm nobis diuina traderet instituta, ab humilitate initium fecit. Et hoc in loco ab eo iterum exorsus magnā pollicetur mercedem. Non enim aliis, inquit, solùm accōmodus atque vtilis fueris, sed tibiipsi firmam stabilēq; requiem compræstabis. Inuenietis enim animabus vestris requiem, inquit. Sic antequam futura veniant, hic quoque retribuit, & victoriæ præmium prębet, non solum hac ratione, sed etiam seipsum in exēplum nobis proponendo faciens, vt acceptior doctrina hæc sua, & gratior esset. Quid enim dubitas, inquit, ne minor atq; A despectior propter humilitatem videaris? In me igitur respice: meaq; omnia hæc præcepta non ab alio, sed à memetipso discas: ita enim & luce clarius patebit tibi quàm maximum bonum humilitas sit. Considera quo modo his omnibus vt humilitatem præcipuè colant, ipsis persuadet. Primo in his quæ ipse peregit. Discite (inquit) à me, quoniam mitis sum. Deinde magnitudine retributionis: Inuenietis enim requiem animabus vestris. Præterea his quæ ipse gratis affert: Ego enim, inquit, refocillabo vos. Ad hęc, quia facilem rem atque suauem esse approbaunt. Suaue nanq; iugum est, inquit, & onus meum leue. Sic & Paulus persuadet, dicens: Quod enim momētaneum & leue tribulationis nostræ *2. Cor. 4. d* est, mire supra modum æternum glorię pondus operatur. Sed quo modo, inquies, leue hoc onus est, cùm dicatur: Nisi quis odio habuerit patrem ac matrem: &, *Luc. 14. f* nisi quis tollat crucem suam, & sequatur me, nō est me *Ibidem.* B dignus. &, nisi quis omnibus rebus suis renunciauerit, *Ibidem. g* non potest meus esse discipulus: cùm iubeat ipsam quoque animam esse tradendam, quo modo (inquam) leue est? doceat te Paulus, dicens: Quis nos separabit à cha- *Roma. 8. g.* ritate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, aut gladius? Et quoniā *Ibidem. d.* non sunt condignæ passiones præsentis huius temporis ad gloriam quæ reuelabitur erga nos. Doceant te illi qui à synagogis Iudęorum post mille flagella ac verbera, summo gaudio affecti redibāt, quia videlicet digni sunt inuenti qui pro Christi nomine contumeliam *Actor. 5. g.* paterentur. Quòd si adhuc iugum ac onus audiendo formidas nimium, atque perhorrescis non naturæ rerum huiusmodi timorem, sed ignauiæ totū attribuas. Nam si accinctus & præparatus eris, & nulla desidia effœminatus, cuncta tibi facilia, leuissimaq; videbūtur. C Quapropter etiam Christus, vt quanta cura vigilandū esset certiores nos redderet, non commoda & suauia tantum posuit, nec etiam tantum onerosa, sed vtrūque complexus, & iugum dixit, & suaue appellauit: onus apposuit, & leue adiecit: ne aut tanquam laboriosa nimiū fugeres, aut tanquam nimium facilia contemptu prosequereris. Quòd si post hęc omnia vehementer ardua, difficilisq; tibi virtus videtur, veniat in mentem tibi quantò difficilior vicios itas est: quod ipse occultius significat, cùm antequam de iugo suo aliquid dixerit: Venite ad me omnes, exclamauerit, qui laboratis & onerati estis. Hinc enim ostendere voluit, quantum laborem, quantum grauamen intolerabile, peccatum hominibus afferat: ideirco non qui laboratis solummodo ait, sed etiam qui onerati estis: quod Psalmista significauit apertius, & naturam ipsius peccati descripsit, di- D cens: Sicut onus graue grauatæ sunt super me. Zacha- *Psal. 37. a* rias quoque similiter peccatum describens plumbi ta- *Zach. 5. c* lentum esse ait. Id etiam rerum experientia facilè intelligimus. Nullo enim pondere grauius premitur anima, nihil tam vehementer mentis restringit oculos, nihil magis deiicit atque prosternit, quàm malè actæ vitæ, ac peccatorum conscientia & recordatio. nihil ecō tra sublimiorem atque altiorem mentem hominis reddit, sicut iusticię atque virtutis possessio. Quid enim intolerabilius esse videtur, quàm nihil penitus possidere? Quid difficilius, quàm si vapules, non solùm vices non reddere, verumetiam alteram vertere maxillā? Quid grauius, quàm mortem violentia obire? Sed tamen hęc omnia, si rectè perpetiamur, leuia & facilia, & honestæ voluptatis efficacia constituuntur. Sed nulla turbatione moueamini: Inquirere nanque singula diligenter,

ac

Universidad de Deusto
Biblioteca

ac exactè tractare animus est, & si ita vultis quod primùm dictum est, quòdque multis difficillimum esse videtur, iam perscrutemur. Vtrum igitur graue atque molestum est, vnius habere ventris curam, an de mille solicitum esse? vnico vestimento indui, nec plura desiderare, an plura & preciosa possidentem, die ac noctu cruciari de conseruatione ipsorum, atq; custodia metuentem, & sola damni memoria dolentem, ne fortè tineis corrodantur, ne seruus furto auferat? verùtamen quantumcunque dixero, nunquam tantum oratione assequar, quantum vos experientia rerum cognoscitis. Quare optarem aliquem eorum qui ad summum philosophiæ apicem peruenerunt, nobis adesse, vt facilè aspiceres, quanta res ista voluptate potiatur: propterea nemo eorum vnquam qui paupertatem amplectuntur, diuitias optat. Sed ne diuites quidem, inquies, paupertatem eligerent, vt à multarum rerum curis persoluerentur. Et quid istud est? Stulticiæ enim ipsorum, ac ægroti animi, non iucunditatis rerum hoc signum est. Nec alios huius rei testes citare volumus, quàm vosipsos, qui quotidie curis pressi, acerbam hanc vitam vobis putatis: non autem illi sic, sed gaudẽtes semper, sed exultantes semper, non minus paupertate, quàm reges diademate gloriantur. Maxillam autem vertere multò facilius vapulanti, quàm repercutere, si attenditis. Hinc enim bella & dissidia originem trahunt, inde verò bellorum omnium atque inimiciciarum causæ soluuntur. Et altero quidem modo maiorem flammam suscitasti, altero autem vtriusque incendium extinxisti. Quod vero nullo incendio laborare suauius est, quàm igne peruri, nullus vnquam si de corporibus dicitur, dubitabit. Quantò autem animus corpori præstat, tàntò & incendium eius periculosius est, & suauitas certè iucundior. Præterea vtrum leuius atque facilius, in luctamine concertare, an corona donari: currere in stadium, an brauium iàm obtinuisse: fluctibus agitari, an in portu deuehi? quare mori etiam melius, quàm viuere censeo. A procellis enim atque periculis per mortem liberamur, vita vero & laborum cumulos exaggerat, & plurimorum peccatorum reos facit, & insidiis quotidie implicat, quibus efficitur vt mori melius, quàm viuere mihi videatur. Quòd si mihi non credis, ab his audias, qui vultus martyrum in tempore certaminis conspexerunt. Quando flagellis cæsi, vncis ferreis laniati, in sartagine immissi lætabantur, gaudebant, & ceu in rosario constituti gestiebant. Quare Paulus quoque hinc
Philip.1.c abiturus, & violenta morte obiturus, Gaudeo, inquit, & congaudeo vobis omnibus, & vos pariter gaudete, & mihi congaudete. Vides quanto conatu vniuersum orbem terrarum ad communicationem gaudij conuocat? adeò magnum esse bonũ hinc discedere nouerat, ita mortem illam terribilem atq; violentam desiderandam existimabat. Verùm quòd suaue leueq; sit virtutis iugũ, multis aliis etiam posset comprobari: sed nos ad vltimum iam veniamus, & molesta onera peccati consideremus, ac ex omnibus maximè auariciam in medium educamus, qua turpissima multi peccata dolosè cauponantur recauponanturq;. Quid igitur molestius hac re vnquam inuenitur? quot dolores, quę magnæ curæ, quot rerum offensiones, quãta pericula, insidię, pugnæ, huiusmodi lucris quotidie exoriũtur? quę turbationes, qui tumultus? Nam quemadmodum sine fluctibus mare nunquam conspicitur, sic animos eorum absque solicitudine, terrore, turbatione nunquam reperies: sed antequam priora componant, alia inuaserunt: & ad

A hæc rursus alia atque alia subingressa, ingentem cumulum montium instar erexerunt. Sed iracundi animum atque cõtumelioſi fortè velles videre, quo quidem cruciatu quid peius? quid intestinis vlceribus asperius? quid fornace qua vruntur quotidie, & flamma qua semper incenduntur, ardentius? At vero vita eorum qui corporum formas admirantur, & pulchritudine aliorum tabescũt, quid miserius? quid hac deiectione animi molestius? Vitam ipsius Cain degunt, perpetuo tremori & metui impliciti, in vnoquoque morientiũ magis quàm illorum propinqui propriam lamentantes mortem. Quid porrò turbulentius superbia & ceruicibus? aut quid tumore hoc animi furiosius? Discite, inquit, à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Omnium enim bonorum fons atque origo clementia est. Non ergo pertimescas onus, nec ab eo iugo resilias, quo te Christus ab omnibus istis vẽdicat: sed omni alacritate animi iugum hoc subeas, & tunc quàm suaue sit, facilè cognosces. Nec enim teret ceruicem tuam, sed ornatus gratia imponitur: & vt discas ordine ad regiam viam procedere, & præcipitia vtrinque vitare, ac facile per angustam viam lætus incedere. Quoniam ergo tot tantaq; bona hoc iugũ præbet, quoniam tanta securitate vallatum est, quoniam tanto gaudio replet: omni cura, studio, operaq; ipsum trahamus, vt & hic requiem animarum inueniamus, & futura beatitudine potiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xl. *ex cap.* xij.

IN *illo tempore: Abiit Iesus* † *sabbato per sata: discipuli autem eius esurientes, cœperunt euellere spicas & mãducare.* Lucas vero dicit in sabbato secundoprimo. Quid autem est, in sabbato secundoprimo? Quãdo festum duplex erat, tam sabbati domini, quàm solẽnitatis alterius succedẽtis. Sabbatum enim quãlibet quietem atque ocium appellabant: cur nam per ea loca illos ducebat, cùm sciret omnia, nisi soluere quietem sabbati vellet? Et volebat quidem, sed non absque causa soluere: quapropter nunquam nisi data occasione soluit, vt & legem cessare faciat, & obtrectatores non offendat. Est autem quando principaliter, etiam nulla re cogente sabbatum soluit: vt cùm luto cęci oculos perunxit: & cùm dicit, Pater meus vsque modo operatur, & ego operor: quæ omnia sic gerit, tum vt patrem glorificet suum: tum vt imbecillitati consulat Iudæorum: quod etiam hic factum videmus, cùm esurientium naturalis necessitas ad excusationem adhibetur. In his autem quæ peccata omnino sunt, nulla certè vnquam excusatio inueniri potest. Nam neque homicida, si per iracundiam se fecisse dicet: neque adulter, si per cupiditatem commisisse asseuerabit, nunquam satisfaciet: nec alia vlla excogitari causa poterit, vt hæc quę peccata sunt, non esse peccata videantur: hic autem cum famis necessitatem ad satisfactionem attulerit, ab omni crimine illos vindicauit. Tu vero abstinentiam discipulorum mecum admirare: admirare, inquam, quo modo nullam corporis curam, nullum studium habeant: sed sine pręmeditatione aliqua ac pręparatione mensam sibi sic constituunt, vt continua ferè cogantur inedia premi, neque tamen à Christo abscedant: nam nisi malo inediæ nimium vexarentur, nunquam certè illud in sabbato fecissent. Quid igitur Pharisæi? cùm vidissent, ait, dixerunt ei: *Ecce discipuli tui faciunt, quod non licet facere* † *in sabbatis.*] Non vehementer quidem hoc in loco, quanuis,

† *sabbatis*

Luca.6.d

Ioan.5.i

† *sabbato*

quanuis consequentia rerum id petere videatur, incẽsi A sunt, sed simpliciter atq; oratione quieta criminantur. Quando autem siccam, detentamq; manum curauit, atq; restituit: tanta tunc exarserunt immanitate, vt etiã de interimendo ipso consilia agitarent. Cùm enim nil magnum atque sublime sit, quietiores sunt: cùm autem sanitatem hominibus solo verbo prestari conspiciunt, quasi feroces bestiæ perturbati, vehementius in illum insiliũt. Sic inuidię veneno suffecti, salutem hominum persequũtur. Quo modo autẽ discipulos excusat Chri-

1.Reg.21.b stus? *Non legistis*, ait, *quid fecit Dauid in templo quãdo esurijt & ipse, & qui erant cum eo, qualiter intrauit in domum dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei comedere, neque his qui cum ipso erant, nisi solis sacerdotibus?* Ita quando pro discipulis causam dicit, prophetã aliquem: quando autem pro semetipso, patrem in medium solet adducere. Et animaduerte q̃ acriter: non legistis, inquit, quid Dauid B fecit? Magna enim erat de propheta illo hominum exi

Act.2.c. stimatio atque opinio, & ita singularis, vt Petrus etiam postea cùm ad Iudæos faceret verba, sic dixerit: Licet ad vos liberè de patriarcha Dauid dicere, quoniam & obiit, & sepultus est. Cur autem cùm Dauid mẽtionem faciat, neque hic, neque alibi adiecta dignitate vnquã nominauit? ideo forsan, quoniam secundum seriem generis ab illo trahebat originem. Si Pharisæi autem indulgere atque veniam opportunè scirent concedere, inediæ causam pro integra satisfactione solam potuisset adducere: verùm quoniam iniqui atque inhumani

Mar.2.d sunt, historiæ quoque recitatione comprimuntur. Marcus autem sub Abiathar sacerdote illud factum fuisse asserit: neque contraria & repugnantia historiæ dicit, sed diuersis nominibus illum appellatum fuisse ostendit: deinde cũ ab eo datos fuisse panes Dauid, atq; suis C assueueret, magnos defensioni campos asserit. Siquidem etiam sacerdos ipse id fieri permisit, neq; permisit solũ, verumetiam diligentius administrauit. Nec modò mihi illud opponas, q̃ Dauid propheta erat. Nam ne prophetis quidem id licebat, sed soli sacerdoti hæc prærogatiua cõferebatur: vnde & adiecit, Nisi solis sacerdotibus. Quantumuis enim propheta esset, attamen non erat sacerdos, & ille quidem tantummodo erat prophe ta, non autem & qui secum erãt, quibus pariter de propositionum panibus concessum fuit, prophetę fuerunt. Quid igitur? æqualèsne Dauid prophetę isti sunt, quispiam obiiciet? Cur dignitatem quæris, vbi legis transgressio fieri videtur? Quid si naturalis necessitas vrget? hac enim ratione potius à crimine liberantur, cùm qui maior fuerat, similiter fecerit. Sed quid ad propositum D inquies? Non diem sabbati Dauid contempsit. Maius certè quid dicis, quo pręcipuè sapientia Christi demõstratur, qui die sabbati prætermisso aliud quoddam exemplum protulit, ipso sabbato maius. Non est profectò æquale diei solennitatem non obseruare, & sacram illã mensam, ad quam tibi accedere nefas sit, manibus con-

Nu.28.a trectare. Sabbatum quippe sępe solutum fuerat, immo vero & in circũcisione, & in aliis compluribus semper

Iosue.5.b soluitur: & in Hiericho autem hoc ipsum esse factum licet conspicere, istud autem, tunc solummodo: quare à

1.Reg.21.a. pluribus victoria præstatur. Quo modo igitur hac de re Dauid nemo criminatus est: præsertim cùm maior hinc culpa cædis sacerdotum, atq; interitus exordium sumpserit? quam rem ideo non posuit, quoniam ea sibi sola sufficiunt, quæ ad propositum spectant: sed aliter quoq; respondere voluit. Nam cùm arrogantiam, elationemq; ipsorum, Dauid dignitate atq; authoritate cõ

pressérit, tunc maiorem subiũgit ambiguitatis solutionem. Et quę nam hæc est? *Nescitis*, inquit, *quoniam in templo sacerdotes sabbatum violant, & sine crimine sunt?* In superioribus quippe necessitatis causa, hic autẽ nulla ex causa satisfactio affertur: itaq; primum confessione, deinde per negationem respõdit: & quod vehementius est, vltimum vt oportuit collocauit, quanuis etiam prius suã habet efficaciam. Noli enim mihi obiicere nõ esse idoneam excusationem, cùm alium idem impunè fecisse in medium adducimus. Nam quando qui fecit, nullius criminis accusatur, tunc quod factum est, quasi lege lata comprobari videtur. Non tamen illo solo contẽtus fuit, sed vehementius etiam ac maius attulit, cùm apertè neget culpam esse quicquam in sabbatis operari, quod clarè ac indubitatè victoriæ proprium est. Sic à seipsa legem iam solutam ostendit, nec esse nefas id facere, dupliciter, partim à loco, partim ab ipso sabbati die, comprobat: immo vero tripliciter, quoniam & duplicatum opus attulit, & aliud à sacerdotibus subiũgit: & quod mirabilius ac maius est, absque culpa ipsos etiã tunc fuisse asseruit. ait enim, & sine crimine sunt. Perpendis quot argumẽta induxit? Locum, quia in templo: personam, quia sacerdotes: tempus, quia in sabbato: rẽ ipsam, quia violant. non enim dixit, q̃ sabbatum soluunt, sed violant siue prophanant: & q̃ illi qui maius faciunt, quia contaminant, non modò pœnas nõ luant, verumetiam culpa careant: sine crimine enim sunt. Quod certè nullo modo illi priori simile putare debemus: nam illud semel duntaxat propter necessitatem, nec à sacerdote factum, veniam non iniuria consecutum est: hoc autem omni sabbato & in templo, & secundum legem sacerdotes factitant. Quapropter etiam nõ concessionis atque veniæ iure, sed authoritate legis lõgè ab omni culpa, inquit, remoti sunt. Nec enim criminando hæc dixi, ait, neque vt venia dignos ostendam: sed vt iusticiæ dignitate defendam. Ita illorum quidẽ causam dicere videtur, & discipulos innocentes esse ostendit. Nam quando de illis dicit, quòd inculpabiles sunt: relinquitur quòd isti multò magis inculpabiles sint. At non fuisse hos sacerdotes, fortè obiicies: ego autem non verebor respondere multò maiores sacerdotibus illos fuisse, præsertim cum ipse dominus templi, ipsa veritas non figura ipsis affuerit: quapropter etiam dicebat, *Dico autem vobis, quia templo maior est hic*. Quam rem ita magnam, atque mirabilem illi audientes, nihil dixerunt, forsan quia non de salute hominis agebatur, cui tamẽ quia molesta videri poterat, citò medetur ad veniam, cum quadam acrimonia traducens orationẽ: dicit enim, *Si autem scire tis, quid est, misericordiam volo & non sacrificium, nunquam condemnasse tis innocentes*. Animad- Osee.6.c. uertis quo modo veniæ innititur, & quo modo rursus præstantiores ostendit, q̃ qui ad veniam debeant confugere? non enim condemnassetis, inquit, inculpabiles. Et prius quidem à sacerdotum facto idem inferebat, quòd inculpabiles essent: hoc autem à seipso, immo vero etiã hoc à scriptura concludit, propheticum enim dictum recitauit. Demum post hæc omnia aliam etiã causam adiecit: *Dominus enim est sabbati filius hominis*, quod de seipso dictum accipimus, quanuis Marcus etiã de natura communiter hominũ id dictum scribat. Di- Mar.2.d. cit enim, sabbatum propter hominem factum est, non autem homo propter sabbatum. Sed si ita est, inquies, cuius rei gratia qui ligna colligebat, puniebatur? Certè quoniam si statim à principio, quando feruntur leges, ac ferè in promulgatione ipsa contemnerentur, nullo

modo possent postea custodiri. Sabbati autē obseruatio, magnas vtilitates ab initio contulit populo: mites enim atq; humanos alterum ad alterum reddidit, proEzech.20 b uidentiam dei atq; creationem rerum, vt ait Ezechiel, docuit,castigauit paulisper,& à malignitate semouit,ac spiritalibus rebus attentiores effecit. Nam quando lex de sabbato dabatur,si scriptum fuisset,bona quidē omnia in sabato faciatis,mala vero non faciatis,non conseruassent legem ludæi: quocirca necesse fuit ab omnibus eodem modo compescere:nihil enim in die sabbati faciatis, inquit: neque tamen sic detineri potuerunt. Ipse autem occultius significauit, quoniā à malignitate solūmodo legis cōpescat authoritas: nihil faciatis, inquit,præterquam ea quę facit anima. Cùm autem in tēplo die sabbati,& quidem studio atq; opera multò maiore fierent omnia,per ipsam certè legis vmbram veritatem his subaperiebat. Sed cur,inquies,tantam vtilitatem, quantam sabbato consequebantur, abstulit Christus? immo non abstulit, sed fœlicia illi addidit incrementa. Tēpus enim iam aderat altiore sublimioreq; rerum omnium intelligentia erudiri: quare non oportebat manus hominis, qui prauitatem odisset,& virtutis ardore sublimē volaret,vinctas coërceri. Nec decebat authoritate legis solū à deo creata esse omnia credere, nec terrore pręcepti humanos eos esse,qui ad imitationem clementiæ diuinę conuocantur. Sitis enim,ait,miLuc.6.e sericordes, sicut & pater vester: nec vnum diem solennē agere ipsos,quibus tota vita solēnitas est. Festū enim celebremus,ait,non in fermento veteri,nec in fermēto 1.Cor.5.e maliciæ & nequicię, sed in azymis synceritatis & veritatis. Nec iuxta dei arcam assistere atq; altare aureum, eos qui creatorem omnium in seipsis habebant habitātem,multisq; modis, immo vero modis omnibus ipsos alloquentem:alloquitur enim certè fideles, orantes,offerētes,per scripturas,per misericordiæ officia:& quod omnia continet,qui in ipsis habitat. Cur igitur sabbato illi opus est, qui per totam vitam suam agit solēnitatē, qui cœlesti viuit disciplina, qui peccatorum immunis, virtutes obseruat & colit? Solēniter igitur viuamus cōtinuē,nihil omnino malignitatis committentes. Nam tunc solum veram solennitatem peragimus,cum spiritalis vitæ continuè cultū augemus, quum à terrestribus abstinemus,quum spirituali ociamur ocio,manus ab auaricia cohibentes,corpus à superfluis & inutilibus abducentes laboribus. Seruitutis enim sunt extremæ hi labores, illisq; profectò similes sunt,qbus in Aegypto ludęorū populus vexabatur. Nullum enim inter auri solicitos collectores, & cœni atq; laterū operarios,quiq; ad paleas colligendas flagellis adigebantur,discrimen Exod.1.c. omnino est. Nam vt tunc Pharao atrocissimus ille tyIbi.5.b. rannus,flagellis ad colligendas paleas compellebat Hebręos:sic etiam nunc diabolus ad officium laterum flagellis cupiditatū multos incendit. Quid enim aliud aurum est, q̄ cœnum? & argētum quid aliud,quàm palea? sicut ergo palea ignem, sic pecuniæ cupiditas auariciæ flammā incendit, & quasi cœnum aurum ipsum inquinat possidentes:sed missus est nobis liberator, non Moses à deserto,sed dei filius de cœlo. Quare si post aduentum eius etiam in Aegypto permanebis, Aegyptiorum etiam suppliciis cruciaberis: sin vero Aegypto spreto Israël spiritalem sequeris, miraculorum omnium eris Heb.11.f. spectator. Nec tamen id solum ad salutem sufficit: non & Exo.14.f enim ab Aegypto tantummodo recedēdum est, sed in Exod.16.d repromissionis quoque terram omnino veniendum. Ibid.17 b. Nam & ludæi,sicut Paulus attestatur, & si per mare rubrum facto itinere transierint, & si mānа comederint, & si spiritalem biberint potum,omnes tamen perierūt. Ne igitur etiam nos similia patiamur, omnem desidiā, omnem torporem proiiciamus. Cumq; audiuerimus malignos quosdam exploratores, qui angustum & laNu.13.d. boris plenum iter quemadmodum speculatores illi faIosu.14.c ciebant,condemnent,non vulgus,sed Iesum imitemur 15. & Chaleb Iephonne filium, nec à latere ipsorum antè Eccli.46.f recedamus, quàm repromissionis terram, & cœlos ipRom.5.d. sos adipiscamur. Itineris autem difficultatem cur quisque timebit? Nam si hostes, atque inimici dei reconciliati cum deo sumus, multò facilius post reconciliationem saluabimur. Sed angusta est,inquies,via hæc,& ardua nimis:illa vero prior,qua progrediebaris,non angusta solum & ardua, verum etiam inuia, & atrocissimis plena bestiis fuit. Et quemadmodum impossibile omnino erat per mare rubrum pertransire, nisi miracu lo facta via fuisset: sic à priore vita ad cœlos conscendere sine mediatione baptismi nō possumus. Et si quod factu impossibile erat, factum est posibile:quantò magis angustum hoc atque arduum iter facile fiet? Ita, inquies,sed diuina potestate,atque gratia solùm transitus tunc ludæis concessus fuit. Idcirco tu debes confidere. Nam si gratiæ beneficio solùm illi transierunt, cùm tu ad gratiā laboribus quoque tuis niteris:nónne securior es? Si enim ocioſos saluauit,quantò magis solerti laborantibus studio certissimam feret opem? Sed quid ab impossibilibus diuina potestate confectis, vt in difficili re confidas te hortor, cùm illud liceat dicere,q̄ si iugiter vigilamus, non est angustum, neque difficile hoc iter. Consídera enim diligenter quæ facta sunt, mors iā ipsa conculcata est, diaboli crudele imperium cecidit, atrox peccati lex extincta est,spiritus gratia diffusa,†via in compendium redacta, onera legis ablata: at si velis ita esse vt dico perdiscere, cogita quòd iam viri sancti maiora, quàm Christus præcipiat, effecerunt: tu vero mediocriter quæ scripta sunt,reformidas. Quam igitur satisfactionem habebis, cum aliis etiam vltra metam currentibus, tu vel ad constitutum terminum peruenire graueris? Tibi quippe vt partem tuarum rerum pauperibus offeras pręcipitur,qui alios vides omnia sua cō tempsisse. Tu rogaris cum vxore modestè viuere, qui alios videas ne legitimo quidem coniugio copulari voluisse. Et quotidie quidem nostro tu hortatu impelleris, ne venenosę inuidię vicio labores, quum aliū produce re possimus qui præ alterius charitate suā ipsius animā exposuerit:ac te hortamur vt clemens sis & nō crudelis in peccantes,quum alius alapa percussus,alteram quoq; maxillā verterit. Quid igitur (quęso) respōdebimus,aut quo modo defendemus,qui nec iussa quidē susćipimus? cū alij multo maiora,q̄ iuberentur, perfecerint? q̄ certè nequaquā præcepta ipsa superassent,nisi mirum in modum res ipsa facilis esse cōprobaretur. Respónde, quæso,Quis tabescit,& quasi cera continuè liquatur? vtrum qui bonis aliorū insidiatur ac inuidet,an qui gaudet ac congratulatur? Quis atroci suspicione semper vexatur, ac tremit? vtrum qui moderatè viuens,castitatem colit ac seruat,an qui alienis vxoribus plagas tēdit? Quis optima spe munitus, gaudet? vtrū qui rapto viuit, an qui sua indigentibus partitur? Hęc igitur cogitantes nō cūctemur, nec ignauia virtutis cursum relinquamus: sed cum omni alacritate animi pręclara hæc certamina arripientes,paruo tempore colluctemur,vt coronas semper florentes adipiscamur. Quibus vtinā oēs potiamur, gratia & misericordia dñi nostri Iesu Christi, Amen.

†via] vita.

Homilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homilia xlj. *ex cap.* xij.

Et transiēs inde venit in synagogam eorum: & ecce homo habens manum aridam. Iterum vt re quoq; ipsa pro discipulis satisfactionem redderet, in sabbato curat. Et alij quidē euangelistæ scribunt *Mar.3.d.* *& Lu.6.b.* in medio homine cōstituto interrogasse, an bene agere liceret in sabbatis. Vide igitur misericordiæ viscera, constituit hominem in medio, vt videntes viderent, vt oculis cernentes misericordia fracti, malignitatem deponerēt, aut saltem ita ægroti hominis eos puderet, vt ab immanitate ferarum cessarent: illi autem non inhumani solum, verumetiam hominum omnino inimici malebant glorię Christi officere, q̄ ægroti hominis salutem videre: ita vtrinq; prauitatem animi ostendebant, & quia Christo data opera repugnabant: & quia id sic obstinato animo faciebant, vt aliorum etiā sanitatem ac vtilitatem impedire conarentur. Et alij quidē, vt diximus, ipsum Christū interrogasse scripserunt, hic autem interrogatum fuisse asseruit. *Et interrogauerunt ipsum, inquit, dicentes: Licet in sabbatis curare? vt accusarent eum.*

Vtrunq; autem factum esse credendum est. Sceleſti enim illi atq; astuti, quoniam ad curationem hominis tandem ipsum peruenturum non dubitant, interrogando præuenire studuerunt, vt hoc pacto ipsum à benefaciendo remouerent. Non ergo interrogabant si licet in sabbatis curare, vt discerent, sed vt accusandi reprehendendiq; materiam nanciscerētur. Cumq; operatio ipsa ad accusandum malignis animis posset satis esse, verbis tamen etiam irretitum ideo capere conabātur, vt magnam sibi argumentorum copiam inde constituerent. Ipse autem & humaniter curat, & respondet, q̄ mitis sit facilè omnibus aperiens, ac inuidias inimicorū in ipsos conuertens, ac inhumanitatem atque atrocitatem ipsorum omnibus manifestans. Statuit, inquit, *Ibidem.* hominem in medio: non quia ipsos metueret, sed quoniā ad misericordiā eos trahere cupiebat. Cum autē nullo modo illi flexi sunt, *tunc contristatus ait*, atque iratus ipsis propter duriciem cordis eorum. *Quis erit homo, inquit, ex vobis, qui habet ouem vnam, etsi sabbatis in foueam hæc ceciderit, nonne tenebit & leuabit eam? Quanto melior est homo oue? Itaque licet sabbatis benefacere.* Nam ne rursus impudenter inuehantur, nec transgressionis crimine iterū incusent, hac similitudine prius ad eos ratiocinatur. Tu vero diligenter perpende, qualiter varijs modis, & vbiq; conuenienter ac consequenter satisfactiones de sabbati so*Ioan.9.a.* lutione intulit. Et quanuis pariter cæci miraculū, quando lutū fecit ab eis reprehenderetur: tamen tacuit tunc, quoniam ipse curationis modus creationē adumbrans dominum legis per se prędicabat. At vero in paralyti*Mat.9.a.* co qui lectulum portauit, modò vt deus, modò vt homo respondere voluit. Vt homo quidem cū dicat circuncisionem sumit homo in sabbato, vt nō soluatur lex *Ioan. 7.c.* Moysi: mihi quoniam totum hominem saluū feci, iraſcimini: vt deus autē, quoniā dicit: Pater meus vsq; mo*Ibidem 5.c* do operatur, & ego operor. Pro discipulis autē satisfa*Hic supra,* ciens, dixit: Non legistis quid fecit Dauid quando ipse *& 1.Re. 21* esurit, & qui cum eo erant, quo modo introiuit in domum dei, & panes propositionis comedit: Sacerdotes quoque in medium detulit, hic vero interrogauit vtrū liceret in sabbato benefacere, aut malefacere, & quis ex vobis, cum habeat ouē &c. Non erat enim nescius quāta æris cupiditate vexarentur, & q̄ auri multò magis, q̄ humanitatis essent cultores. Alius autē euangelista scri*Marci.3.a.* bit: q̄ circumspexit etiam eos cum hæc interrogaret, vt etiam aspectu atque oculorum motu ad misericordiā

ipsos flecteret: sed ne sic quidem illi facti sunt meliores: & hic quidem verbo tantummodo, alibi autem manus quoque impositione curauit, sed nihil horum ipsos red- *Mat.9.c & & Mar.7 d* didit misericordiores. Homo igitur ægrotus sanitatē adeptus est, ipsi autem curatione illius ad peius fuerant deuoluti. Et quidem prę cæteris illos curare volebat, & multis modis remedium afferebat, tum re ipsa & signis, tum verbis & argumentis. Cum autem omnem illi rationem retruderent, tunc homini dixit: *Extende manum tuam: & extendit, & restituta est sanitati, sicut altera.* Quid autem illi? egrediuntur, inquit, & consilium capiunt vt ipsum perdant. ait enim, *Pharisæi exeuntes, consilium ceperunt aduersus eum, quo modo eum perderēt.* Ita nulla iniuria vexati de interitu meditabantur, adeò pernicioſum malum inuidia est: nec enim alienis solùm, sed domesticis & illis ipsis qui inuident pestifera est. Marcus autē, inquit, *Mar. 3.a.* quòd cum Herodianis tale consilium capiebant. Quid autem ille mitis atque mansuetus, quem omnia nequaquam fugiebant? quid inquam fecit? *Iesus autem*, inquit, *cum cognitationes eorum cognosceret, præcessit inde.* Vbi sunt ergo, qui clamare audent signa fieri oportere: etiam eis planè monstratur, nec signis quidem animo ingrato posse persuaderi, simulq; declarat q̄ discipulos temere accusauerint. Obseruare autem diligenter oportet, tunc maximè illos efferatos, cùm inuari homines perspexissent: tunc enim incusabant, tunc vehementi furore incitati insaniebant, quando ægrotum aliquem repentè incolumitati restitutum cernebant, quando etiam à prauitate, corruptisq; moribus reuocatos ad virtutem nonnullos intelligebant. Nam quando meretricem erat *Ioan. 8. b.* seruaturus, & quando cum publicanis comedebat, qua- *Luc. 7. c* si atrox facinus commisisset, criminabantur: nunc & quando manum ſiccam restituit, ferre non possunt. Tu verò illud mecum admirare, qualiter & ægrotorū præcipuam habet curam, & inuidiam illorum multis mitigat modis. *Et secuti sunt ipsum multi, & curauit eos omnes, & præcepit eis ne manifestum eū facerent.* Turbæ quidem minimum admirantur, nimium etiam diligenter sequuntur. Illi autem à mente mala, malóque animo non recedūt: verūm ne quis conturbetur, inauditum illorum furorem considerans, prophetæ prædicentis hæc testimonia affert. Tanta enim fuit prophetarum diligentia, vt ne minutiora quidem reliquerint: sed tam itinera eius, quàm migrationes prædixerint, quiaque mente fecerit non conticuerint, vt tu credas spiritus sancti potestate cuncta fuisse prædicta. Nam si nudi cuiusdam hominis impossibile est arcana cognoscere, multò minus certè Christi animus atque voluntas, non reuelante spiritu, à prophetis cognita fuisset. Quid autem propheta dixit? *Vt impleatur quod dictum est per prophetam Esaiam: Ecce puer meus: quem elegi: dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ: ponam spiritum meum super ipsum, & iudicium gentibus nunciabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius: arundinem quassatam non confringet: & linum fumigans non extinguet, donec emittat in victoriam iudicium: & in nomine ipsius gentes sperabunt.* *Esaiæ.42.à* Clementiam atque mānsuetudinem eius, & ineffabilem potentiam huius effert, & ianuam gentibus latam adapertam ostendit, & euētura Iudæis mala prædicit: atq; concordiā & consensum qui ipsi est cū patre nō occultat. Ecce, inquit, puer meus quem elegi: dilectus meus, in quo bene cōplacuit animæ meæ. Qui autē electus est, is nō vti inimicus atq; hostis legū latoris legem soluit: sed vt consentiens, eáque agens, quæ à legum latore simuliter comprobantur: Clementiam autem ipsius mirabi-

Universidad de Deusto
Biblioteca

lem, inauditam manſuetudinem, incredibilem humanitatem prædicendo, inquit: Non litigabit, neque clamabit. Nam ipſe quidem optabat cum eis eſſe, atque eos curare: renuentibus autem ipſis, atque adeò repellentibus reſiſtere, atque reluctari noluit. Deinde propheta vt virtutem Chriſti, & illorum imbecillitatem oſtenderet: Arundinem, inquit, contritam non franget. Sic certè ipſe omnes frangere facilè poterat, vt arundinem: nec vt arundinem ſimpliciter, ſed vt arundinem iam contritam. Et linum fumigans non extinguet. Hic accenſam illorum iram, atque furorem præ oculis ponit: & virtutem Chriſti tantam eſſe cõfirmat, vt comprimere ac extinguere facilè poſſit: quod cùm non fecerit, immenſa humilitate ac manſuetudine feciſſe comprehenditur. An igitur ſemper hæc ita erunt, ſemperq; feret eos, qui ſingulari furore concitati, hæc inſidiantur? Nequaquam: ſed cum ſua omnia optatum exitum fuerint conſecuta, tunc etiam illos caſtigabit, quod inde ſignificatur. Donec, inquit, emittet in victoriam iudicium: & in nomine eius gentes ſperabunt. vt
2. Cor. 10. b & Paulus quoq; dicit: In promptu habentes, inquit, omnem inobedientiam vlciſci: cùm cõpleta fuerit veſtra obedientia. Quid autem eſt, cùm emiſerit in victoriam iudicium? cùm ſua omnia impleuerit, videlicet tunc vltionẽ conſummabit, tũc grauia nimis, duraq; aderunt omnia, cùm ipſe clarum trophæum ſtatuerit, cùm iuſtificationes ſuæ victoriam nactę fuerint, cùm denique nullam, etiam ſi impudentiſſimi ſint, reſponſionem ſibi relictam viderint. Nouit enim iudicium ipſam iuſticiã dicere, verùm non in ſupplicio ſeductorum diſpẽſatio finietur, ſed orbem quoq; vniuerſum ad ſe attracturus eſt, ideo ſubiunxit: Et in nomine ipſius gentes ſperabũt. Et vt certior ſis hoc etiam voluntate patris factũ, ideo ſtatim propheta cum cæteris hoc quoque confirmauit, dicens: Dilectus meus, in quem ſibi complacuit anima mea. Qui enim dilectus eſt, is cuncta ex ſententia diligentis peragit. *Tunc oblatus eſt ei dæmonium habens cæcus & mutus, & curauit eum, ita vt cęcus ac mutus, & loqueretur & videret.* O peſtiferam dæmonis aſtutiam, vtranq; viam occupauit atq; obſtruxit, quibus erat ille crediturus, viſum ſcilicet atque auditũ, quas tamen ambas vias Chriſtus reſerauit: *Et ſtupebant turbæ dicentes: Nunquid hic eſt filius Dauid? Phariſæi audientes dixerunt: Iſte non eiicit dæmones, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.* Et certè nihil magni turbæ dixerunt, & tamẽ nec illud pati potuerunt, adeò quemadmodum iam dixiſſe memini, beneficiis aliorũ ceu acerbo morſu exagitantur. Nec quicquam eſt quod eos tanto dolore cruciet, ſicut indubitata hominum, certaq; ſalus. Nam quanuis & receſſerit, occaſionemq; ipſis ſedandi perturbationes dederit, inflammabatur tamen rurſus illorum animus, quoniam iterum beneficio illius incolumẽ hominem videbant. Qua ex re dæmone quoque ipſo magis dolebant: quippe dæmon ab homine citò recedens, ac nihil dicens, fugam arripuit: illi verò modò interficiendi agitabant conſilia, modò quoniam illud ſibi non proceſſit, calumniis exiſtimationem hominum de eo retundere conabantur. Tale certè malum inuidia eſt, qua nulla vnquam malignitas peior inuenitur. Nam adulterio inquinati, voluptatis ſaltem iniquę fructum, vt putant, aliquem capiunt, & breui tempore peccatum committunt. Inuidi autem & multò ante ſeipſos, quàm quibus inuident perturbant & cruciant, & ita in agendo ſemper, inuidendoq; ſunt, vt nunquam peccandi afferant finem: ſed quemadmodum ſues lutoſa immundicia, & dæmones noſtris dã-

Inuidia.

A nis lætantur, ſic inuidi calamitate proximorum exultant. Cumq; aliquid triſte, ac doloris efficiens proximo acciderit, tunc aliquantulum acquieſcit, atque reſpirat inuidus: alienas enim iacturas ſuos quæſtus exiſtimat, & aliorum fœlicitatem miſeriam ſuam arbitratur: nec magis conſiderat quid ipſe ſuaue conſequatur, q̃ quid proximo calamitoſum inferatur. Nõne igitur tales homines lapidibus petendi? Nonne omni cruciatu torquẽdi ſunt: Nõ aliter profectò q̃ canes rabie cõcitati, infeſtiq; dæmones, atque furię ipſæ. Nam quemadmodũ ſcarabæi alieno ſtercore, ſic inuidi aduerſa aliorum fortuna nutriũtur, cùm ſint communes humano generi hoſtes atq; inimici. Et alij quidẽ homines ſi animantes rationis expertes crudeliter cædi, ac dilaniari viderint, aliquantulum commiſerantur: tu verò cùm ſalutis beneficium conferri homini cernas, expalles & tremis, & in
B ferocitatem cædẽdi benefactoris cõſpiras. Et quid hac inſania furioſius vnquam reperietur? His profectò de cauſis fornicatores, ac publicani ad cœlos conſcendere potuerunt, inuidiæ autem morbo laborantes, quum intus eſſent, à regno cœlorum exciderunt: filij autem, in- *Mat. 8.b*
quit, regni eiicientur foras: præterea omni prauitate illi ex animis expulſa, ea quę nunquam ſperarunt, facilè nacti ſunt. Phariſæi autem vel ea quæ retinebant bona penitus amiſerunt: neque id iniuria. Nam inuidia peſtiferum malum, hominem in diaboli conditionem, ac in dæmonem immaniſsimum cõuertit. Inuidia prima ho- *Gen. 4. a.b.*
minis cædes apparuit. Inuidia fraterna charitas contẽpta eſt. Inuidia ſanguine hominis terra primo maculata. Inuidia denique factum eſt, vt hiatu ſuo terra Dathan, *Nu. 16. d*
Chore, Abyron, vniuerſumq; illum populum viuos ab- *16. e.*
ſorpſerit. Sed facillimum eſt dicet aliquis, inuidos accu
C ſare: dicendum autem eſt quo modo hoc morbo liberabimur. Quo modo igitur ne veneno ſuo nos inficiat faciemus: Si dabimus operam, vt quemadmodum fornicatori nefas eſt eccleſiam ingredi, ſic inuido quoque: immo verò multò magis inuidus, quàm fornicator à cœtu fidelium exterminandus eſt. Si enim nunc, cùm id malum indifferens penè videatur, à nonnullis ſpernitur: profectò ſi atrocitas malignitatis eius omnibus patuerit, facilè ab ea reſiliemus. Lachrymarũ igitur fontes in fletibus manare deberent ex oculis. Deus orandus, perdiſcendumq; tibi eſt turpiſsimum flagitium eſſe inuidiam: ſic enim affectus celeriter tanquam à periculoſo morbo fugies, ac pœnitentiam ages. Sed quis ignorat, inquies, vicium eſſe inuidiam? Ignorat quidem,
D vt dicis, nemo: non tamen ſicuti fornicationem, aut adulterium, abominandã ducunt. Quod vt credas, quæſo, die mihi: quãdo quiſpiam amare fleuit, quoniam in inuidiam lapſus eſſet? Quãdo deum aliquis propicium eſſe ſibi orauit, quoniam inuidia peccaſſet? Nemò certè vnquam. Sed quãuis omnibus inuidentior hominibus ſit, ieiunio tamen aliquo, aut paruo argento pauperibus dato, effeciſſe credit, vt nihil mali commiſiſſe videatur, cũ tamen omnium peſſima atque ſceleſtiſsima paſsione *Gen. 4.*
vexet. Nã vnde Cain fratricida effectꝰ eſt? Vnde vero *Ibi. 27.*
Eſau fratrẽ inſectabatur? Vnde Labã: vnde Iacob filij: *Gen. 31.*
vnde Chore, Dathã, & Abyron: vnde Maria atq; Aarõ *Ibi. 37.*
inquinati fuerunt? Vnde ipſe diabolus calũniæ nomen *Num. 16. & 26.*
ſortitus eſt? Ad hæc illud etiã tecum ſemper verte, quia *Ibidem. 12.*
non maiorem illi cui inuides, q̃ tibiipſi facis iniuriam, *Gen. 3.*
cùm teipſum verſus mucronem impellas. Quid enim incõmodi Cain fratri ſuo Abel intulit? Nõne illũ quidẽ inuitus ad meliorem vitam citius trãſmiſit, ac ſeipſum ærumnis inuoluit? Eſau verò qua in re manſueto Iacob obfuit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

obfuit, cùm ipse etiã paterna domo excidit: & post infidias illas in aliena vagabatur regione: Iacob verò multis bonis, atque diuitiis abundauit. Qua in re fratres sui Ioseph peiorem reddiderunt? Nonne quanquã vsque ad sanguinem ferè venissent, inediæ malo in extremis periculis fuerunt, cum ille regia potestate in Aegypto potiretur? Nam quantò maiore inuidia laboras, tãto maiora illi offers bona, cui inuides. Deus enim qui omnia perspicit, cùm viderit innocentem iniuria circũuentum, extollit multò magis, clarumq; illum facit, inuidentem autem deprimit. Nam si eos qui ob inimicorum incommoda lætantur, non sinit esse impunitos (Ne gaudeas enim, inquit, casu inimicorum tuorũ, ne quando videat deus, & displiceat ei,) multò maioribus profectò eos, à quibus innocentes per inuidiam exagitantur, supplicijs tradet. Interimamus ergo pestiferam hanc bestiam, ac multa eius capita detruncemus. Multæ quippe inuidiæ sunt species. Quòd si qui amantem se diligit, nihil maius publicanis adipiscitur: qui odio innocẽtem insectatur, quid patietur? Quo modo autem gehennam effugietis, qui gentibus atq; infidelibus deteriores estis? Quibus de causis fit, vt vehemẽtius doleam atque crucier, cùm video nos qui angelos, vel potius angelorum dominum imitari ex præcepto debemus, diabolum obnixa æmulatione zelare. Magna enim etiam in ecclesia & in clero, multoq; maior quàm in laicis est inuidia: propterea de nobis quoque ipsis dicendum est aliquid. Cuius enim rei gratia proximum inuidendo persequeris? An quia in honore, ac dignitate viuit? Non cogitas igitur, quantam honores perniciem ignauis ac indiligentibus solent afferre? Extollũt enim ad inanem facilè gloriam, in tumorem atque superbiam, & contemptum aliorum impellunt, desidiam augent: & ad hęc omnia ipsi etiam parua commoti aura defloresc unt: quodq; acerbius est, malorũ præcipitia, *in quæ honores detrudunt*, perpetua sunt atq; prærupta. *Voluptas verò quę ab eis capitur, vix sensum deliniuit*, ac repentè vniuersa deuolauit. *Istis ergo de causis* inuides, respondes quæso? Ita, inquis: sed plurimum ille apud põtificem potest. Ducit, fert, vexatq; omnia quocunque velit, & offendentes atq; inimicos persequi potest: adulatores, assẽtatorẽsq; suos in maius euehit, magnaq; vsus fœlicitate, potestateq; simul lætatur. Secularium, perditorũq; hominum hæc verba sunt. Nam spiritalẽ hominem nulla res potest dolore vexare. Quid enim malefaciet, si etiam à dignitate te deponeret? Nã si iustè id fecerit, maxima certè contulit. Nulla enim re magis deus offenditur, q̃ si quis indignꝰ sacerdotij dignitate præfulgeat. Sin verò iniuria, omnis culpa nõ te, sed illum tenet irretitum: nam qui iniuriã passus æquo animo perfert, maiorem hac re apud deum acquirit fiduciam: quare nolimus, obsecro, excogitare quo modo in honoribus atque dignitatibus, sed quo modo in virtute, atq; recta philosophia viuemus. Nam dignitates profectò ad multa quæ deo minimè placent, hominem inducunt. Quapropter etiam valde magno animo, sublimiq; opus ingenio est, vt dignitate vti, nõ abuti possis: ita qui ea caret, volens nolensq; philosophatur. Qui verò dignitate ac potestate floret, ei similis est qui cum puella formosa cohabitans, legem atq; præceptum suscepit, ne iniquè lasciuientibus ipsam oculis videat. Talis quippe res dignitas, atq; potestas est. Quocirca multos etiã inuitos ad cõtumeliandum intrusit, irã plerũq; accendit, linguæ frænum abstulit, & ianuam [morti foris.] seruauit, quasi magna procellarum vi animum subuertens, & ad profundũ malorum omniũ nauiculam submergens. Cur igitur virum tu admiraris, eiq; inuidẽdũ esse putas, qui tot, tantisq; periculis cõcutitur? & quęnã hæc est demẽtia? Sed ad hęc quæ dicta sunt, tecum illud etiã versa, quot inimicis, quot accusatoribus, quot assentatoribus, qui in dignitatibus est obsideat. Hæc igitur, respondeo quæso, beatificatione digna opinaris? quis nã id diceret? Sed apud populũ, inquies, magna de ipso existimatio est. Quidnã hoc sibi vult? Non enim certè populus, sed deꝰ iudex est, cui vitę rationes redditurus es. Quare quando populum dicis, caue promontoria, scopulos, atque latentia saxa. Approbatio enim vulgi quãtò clariorem quẽpiam facit, tantò maioribus curis, solicitudine atq; periculis vexat. Nec enim respirare qui dominatui populi seruit, nec in re aliqua firmiter stare potest. Cur autem nec respirare, nec firmiter stare diximus? Difficilè (inquam) huiusmodi homines, etiã si mille virtutibus muniantur, in regnum dei peruenient. Nihil enim magis è iugo iusticiæ subducere collum solet, quàm hic inanis conflatus gloriæ, quæ timidos, remissos, adulatores, simulatores homines reddit. Cur autem putas Christum à pharisæis dæmoniacum fuisse appellatũ? Nonne quia gloriam à multis aucupari cupiebãt? Vnde autem vulgus rectius de Christo sentiebat? nõne quia procul ab huiusmodi ægritudine aberat. Nihil certè ita iniquos, atq; amentes facit, quemadmodum si ad inanem multorum gloriam inhiare cupiditate cogaris: nihil ita probos, fortes, ac adamantis instar infractos constituit homines, quemadmodum inanis huius gloriæ, ac existimationis multorum contemptus. Quare excelso quodam robore animi opus est, vt possimus tot, tantosq; vndarum fluctus euadere, tot ventorũ flatibus reluctari, atq; resistere. Nam qui multitudinis existimationẽ & famam sequitur, quando aspirauerit fortuna, omnibus seipsum fluctibus proponit: quãdo verò reflauerit, in profundum vellet seipsum submergere. Etenim cùm hac passione quispiam victus fuerit, sicut popularí aura extolli, regnum cœlorum ducit: ita deprimi, atq; exhibilari gehennã arbitratur. Hæc igitur, obsecro, digna sunt, quibus inuideas, an potius fletu atque lachrymis copiosis? Tali ergo tu homini cùm inuideas, ei similis es, qui cùm vinctum, afflictumq; viderit, atq; cæsum vulneribus ac flagellis, commotus ipsi nimium inuidet. Nã certè quot homines in populo sũt, tot vinculis cõstringitur, tot dominis subiicitur, qui vulgi laudegaudet: quodq; indigniꝰ est, cp singuli diuersis vtant sententijs: qui cũ incommoda accidunt: ea omnia ipsis seruienti attribuũt, nullum negocium examinantes, sed quę huic vel illi visa in concione fuerint affirmantes. Hæc igitur qua tempestate, quibus procellis peiora non sunt? Inflantur enim voluptate tales homines, ac extolluntur, & in profundum rursus facilè demerguntur, semper vexati animo, nunquam in tranquillitate viuunt. Nam antequam dies concionis, & orãdi facultas aduenerit, tremunt, ac de exitu nimium reformidant: post concionem verò, atque comitia, aut repulsi mœrore repulsæ iacent, aut quod mœsticia turbulẽtius est, immoderata lęticia inflantur. Quòd enim voluptas nõ minus malum, quàm dolor est, facilè credes, si quo modo animum nostrũ afficit, diligentiùs considerabis. Leuem enim, atq; quasi alatum faciens ventis secundis cõmittit: quod à prioribus illis viris facilè discere possumus. Quando igitur probũ fuisse Dauid legimus? Vtrũ cùm secunda afflaret fortuna, an quando aduersa premebat? Et quãdo Iudęorum populus virtutem colebat,

Prouer. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vtrum cùm angustis rebus perdomiti, gemitibus atque
Exo.32.b lachrymis deum inuocabant, an quando in eremo lætitia corrupti vitulum adorabant? Quas ob res etiam Salomon, qui maximè omnium quid nam voluptas sit
Eccles.7.a. percepisse videtur: Melius est, inquit, ire in domum luctus, quàm in domum risus. Idcirco dominus quoque
Mat.5.a. alteros beatificat: Beati qui lugent, dicens. Alteros quasi misericors deflet: Vę vobis qui ridetis, quoniàm flebitis: nec iniuria. Nam in deliciis mollior flexibiliorq; est animus, in luctu verò quasi contractus, atque in se reuersus moderationem colit, & à congerie passionum liberatus, robustior atque sublimior efficitur. Hæc igitur omnia probè scientes, inanem gloriam & voluptatem, quæ ab ipsa capitur celeriter fugiamus, vt veram atque permanentem consequamur. Qua potiri vt omnes possimus deprecemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xlij. *ex capite* xij.

SCiens autem Iesus cogitationes eorum, dixit eis: Omne regnum contra se diuisum desolabitur, & omnis ciuitas vel domus diuisa contra se non stabit: & si satanas satanam eiiciet, aduersus se diuisus est: quo modo ergo stabit regnum eius? Calumniati iam pharisæi fuerant, quòd in Beelzebub dæmonia eiiceret: sed tunc quidem non increpauit, nec quicquam omnino ad hoc respondit: sed partim à multitudine signorum, partim à dignitate doctrinæ, ad cognoscendam omnipotẽtiam suam inducebat. Verùm quoniam in nequicia eorum perseuerantes eadem dictitabant, respondit nunc, vt deitatem suam ostendat. Primùm quãdo arcana cordium ipsorum, quęq; inter eos secretè agitabant, proferret: deinde quando facile dæmones proiiceret. & quãuis valde impudens illa calumnia erat, cùm inuidentes non considerent quid dicant, sed quicquid in buccam venerit, proferant: nõ neglexit tamen Christus, sed propter vtilitatem ipsorum clementer, atque vtiliter respondet: vt nos doceat ita mites esse erga inimicos, vt etiam si aduersus nos ea dicant, quæ nulla ratione nitantur, quorumq; ipsi nequaquam conscij simus: non cõturbemur tamen, neq; commoueamur, sed æquo animo ipsis omnium rerum rationem referamus. Quod ideo maximè tunc peregit, vt vel hoc signo mentitos esse aduersus ipsum eos confirmaret, quoniam non sit dæmoniaci tanta clementia, mansuetudine, humanitateq; vti, nec est dæmoniaci arcana hominum nosse. Nam quia impudentissima erat talis excogitatio, ideo etiã timore multorũ perterriti, non ausi fuerant in publicũ efferre, sed mente secum assiduè versabant. Christus verò, vt viderent quoniam hęc ipsum non fugiunt, arcanas eorum cogitationes atq; calũnias non publicauit, nec versutã malignitatẽ eorũ effert, sed occultorũ incusatione solutionẽ adducit, conscientię ipsorũ redargutionẽ relinquẽs. Vni enim solummodo rei maximè studebat, vtilitati peccantium, non vt in vulgus eos traduceret. Et q̃q̃ si voluisset rationibus eos quasi nequam homines conuincere, ac pœnas ab eis petere facilè potuisset, hac re tamẽ prætermissa ad illud solũmodo respiciebat, vt moderatiores eos redderet, aut saltẽ à praua cogitatione subduceret, ac aptiores ad emendandum redderet. Quo modo igitur respondet: non à scriptura certè, cui minimè ipsi probè vacabant, falsis eam expositionibus subuertentes, verùm ab his quæ communiter solẽt fieri arguit, dicens: *Omne regnum contra seipsum diuisum non stabit.* Ciuitas enim ac domus si fuerit scissa, dissoluetur. Nõ enim adeò externa quantum intestina, atq; ciuilia bella
A prosternunt: idipsum in corporibus quoq; fieri solet, id in cæteris, ac etiam omnibus rebus: sed à manifestioribus similitudines sumpsit. Nã etsi nihil regno in terris est firmius, facilè tamẽ destruitur seditione dissipatũ. Quòd si multitudine ac magnitudine rerũ regni, quæ in se aduersæ corruent, fieri quispiã contendit: quid de ciuitate, aut domo vna dici potest: Ita siue paruum, siue magnum sit, quod secũ ipsum dissidet: prosterni, atq; cadere necesse est. *Si ergo dæmoniũ ipse habeo, quo dæmones eiicio,* seditio iã & pugna inter dæmones est, cũ alter in alterũ insurgat: q̃p si dabitis, dissoluta est iã omnis vis ipsorum, atq; corrupta. *Si satanas satanã proiicit.*
Non dixit, si satanas dæmonia, sed si satanas satanã, vt magnã inter eos concordiã ostenderet. In seipsum autem regnum diuisum, ait, quoniã quod diuisum est, imbecillius factum dispergitur: dispersum autem atq; dis-
B solutũ, quam vim habebit vt alios possit eiicere? Vides quanto risu digna est hęc accusatio, q̃ furiosa, quàm repugnans. Non est enim consentaneum vt vnus & idẽ dicat q̃p stet & q̃p eiiciat dæmones: quodq; propter hoc stet, propter quod destructas iam esse vires ipsius oporteret: & hęc quidem vna solutio est. Altera verò illa, quę de discipulis dicitur: non enim vno solo argumento, sed altero, atq; tertio nonnunquam futiles rationes dissoluit, multis modis volens impudentiã eorum retundere: sic & de die sabbati fecisse ipsum videmus. Cũ & Dauid regem in medium produxerit, & sacerdotũ factum non tacuerit, & scripturam testem citauerit, dicentem: Misericordiam volo, & non sacrificiũ: ac deniq; causam sabbati adduxit, quo modo hominis causa factũ fuit: pariter igitur etiã hic secundam satisfactionem multò quàm primam clariorem subiũxit, dicens:
1.Reg.21.b Nu.28.a Osee.6.f. & Matth. hic & supra.9.b
C *Si ego in Beelzebub dæmonia eiicio, filii vestri in quo eiiciunt?*
Perspicis etiam hic quàm mitis sit sermo. Non enim dixit discipuli mei, aut apostoli, sed filij vestri, vt siquidẽ ad eandem cum illis animi nobilitatẽ venire velint, magnã hinc opportunitatẽ, atq; occasionẽ nanciscantur. *Si autem in ingratitudine, ac sopore mentis & in nequicia permaneant, nulla sibi ratio ad excusationem relinquatur.* Tale igitur est quod dicitur: Si ego in Beelzebub eiicio, apostoli ac discipuli mei in quo eiiciũt? Expulerunt enim iã & discipuli dæmonia, potestate illis à Christo data, nec ipsos criminabãtur: nõ enim rẽ, sed personam persequebantur. Vt igitur ostenderet ea quę aduersus ipsum aut dicebãt, aut cogitabant, ex sola inuidia proficisci, apostolos in medium produxit. Nã si ego ea ratione dæmonia expello, qua suspicamini, multò magis illi qui à me potestatem proiiciendã accepe-
D runt: de quibus cùm nihil tale vnquã suspicati sitis, quo modo mihi, à quo illi hanc gratiam habuerunt, molesti estis, nihil tale in ipsos cõferentes? Qua de re non euadetis supplicium, sed cruciatu maiori torquebimini. Ac ideo subiunxit, Ipsi vestri erunt iudices: nam quoniã à vobis sunt eiusdem legis atq; disciplinæ, & tamen mihi paruerunt: non est dubium, quin cõdemnabũt vos, à quibus contrà & dictum & factum est. *Si autem ego in spiritu dei dæmones eiicio: igitur peruenit in vos regnum dei.*
Quid est regnum dei? Aduentus scilicet Christi. Tu verò diligẽter rursus considera, quo modo ipsos attrahit, mitigat, & ad cognitionem allicit suam, ostendens eis, q̃p bona propria, & felicitatem propriam contemnant. Nam cũ gaudere & exultare debeatis, inquit, quoniam ingentia & ineffabilia illa, quæ prophetæ cecinerũt largiturus vobis veni: quoniamq; beatitudinis vestræ iam tempus adest, vos contra facitis, non solũ hęc bona repellentes,

pellentes, verumetiam calumniantes & falsas aduersus me causas confingentes. Et Matthæus quidem, Si ego in spiritu dei: Lucas autem, Si ego in digito dei, scriptū reliquit. Qua ex re monstratur dæmones eiicere maximæ potentiæ esse, ac gratiæ minime vulgaris. Vnde ratiocinando concludi potest: quoniam si hoc est, certè pertinet ad vos filius dei. Sed id quidem non apertè infert, adūbratè autem & occultius, vt æquiori animo ferant, illud ipsum significauit, dicens: Peruenit ad vos regnum dei. Vides excellentiam sapientiæ, atq; præstantiam; per ea quibus incusabant monstrabat aduentus sui fulgorem. Deinde vt alliciat, non dixit solùm, peruenit regnum dei: sed, ad vos, inquit, hæc bona iugiter manant. Cur ergo in beatitudine vestra tanto mœrore turbamini? Cur aduersus vestram salutem arma confertis? Hoc tempus est quod prophetæ futurum prædixerunt, hoc signum aduentus mei dederunt, quòd hæc diuinitus fierent. Nam ꝙ hæc aguntur, vosipsi videtis: ꝙ diuinitus, magna voce res ipsę prædicant. Nō enim possibile est, cùm hęc in salutem hominum fiant, fortiorem esse q̄ prius satanam, sed imbecillior est necessariò. Qui verò imbecillior est, nō potest quasi robustus robustum dæmonē eiicere. His verbis charitatis vires, & diuidij, atq; litigationis imbecillitatem patefacit: idcirco assiduè sursum atq; deorsum ad charitatē hortatur, vt diaboli robur deiiciat, qui omni conatu, vt eam auferat incūbit. Ad secundā autē satisfactionem subiunxit & tertiā, dicens: *Quomodo potest aliquis intrare in domū fortis, & vasa illius diripere, nisi prius ligauerit fortem, & tūc domum illius diripiat?* Nam quoniam non potest satanas satanā pellere, à dictis manifestum est. Quoniam autem nemo extrudere fortem potest, nisi prius illum superet: nullus vnquam dubitauit. Quid igitur ex his cōficitur? Maiori robore confirmatur, quod dictum est. Adeò enim procul absum ne socio, atque coadiutore diabolo vtar, ꝙ bellum mihi perpetuum cum eo est, & victum vincio, atq; spolio, cuius rei certum illud vestigium est, quia vasa eius *direpta videtis. Animaduerte qualiter in* oppositum quàm argumentantur, cōcluditur. Illi enim inferre volebant, nō propria ipsum potestate dęmones eiicere, ipse autem ostēdit non solùm dæmones eiicere, sed principem quoq; dęmonum vinculis complicatū detinere, atq; illū sua propria potestate vicisse: quod à rebus factis cōprobatur. Nā si diabolus quidem princeps est, cæteri verò dæmones illi subiiciuntur: quo modo illo non vincto, atq; perdomito satellites vincerentur? Mihi autem propheticè id dici videtur. Non enim solū dæmones vasa diaboli sunt, sed vniuersi certè homines, qui malè viuendo illi adhærent. Quare nō dæmonia solùm eiici ab eo confirmat, verumetiam totius orbis terrarum tenebras illuminaturum, & seducentes dæmonum artes destructurum prædicit. Nec dixit rapiet, sed diripiet, vt cum potestate fieri hæc ab ipso significaret: fortem autē diabolum appellauit, nō quia natura talis sit, sed vt tyrānicas eius vires, quas prius habuit, ex nostra ignauia habuisse ostenderet. *Qui non est mecū, contra me est: & qui non congregat mecum, spargit.* Ecce quarta ad idem solutio. Quid enim ego quæro, aut quid volo, inquit? vniuersos ad deum reducere, vera ipsis virtutū tradere documenta, regnum cœlorum cunctis annunciare. Quid autem diabolus, atque dæmones quærunt? Quippe omnia quæ eis opposita sūt. Quo modo igitur qui mecum non colligit, neque mecum omnino est, sua me operatione iuuat? Sed quid iuuare dico? qui etiam spargere, atque dissipare mea desiderat? Qui igitur non solum mecum non colligit, verumetiam cuncta mea dispergit, quo modo adeò mihi assentiret, vt mecum vellet dæmonia eiicere? Hoc autem non de diabolo tantummodo, verumetiam de seipso dictum non iniuria posset quispiam opinari. Hostis quippe diaboli Christus est, & omnia quæ diaboli sunt ipse dispergit. Quo modo autem qui nō est secum, aduersus eum est: hac ipsa re scilicet, quia non colligit, neque congregat secum: quod si verum est, multò magis ipse aduersatur, qui aduersus eum est. Nam si ille est inimicus, qui non iuuat, quantò magis erit, qui bella suscitat? Hęc ab ipso dicta sunt omnia, vt magnas inter se ac diabolum inimicicias esse ostenderet. Respondē enim, obsecro, si aliquis cùm bellum gerendum sit, nolit tibi esse auxilio: nōne ideirco aduersus teipsum esse iudicabis? quod si alibi scribitur, qui non est aduersum vos, pro vobis est, non est profectò illud huic contrarium. Nam hic aduersarium eis ostendit, illic verò ostēdit eum aliqua ex parte cū eis esse. In nomine enim tuo vidimus quendam eiicientem dæmonia. Quamuis mea quidem sententia Iudæos hic occultius denotasse videatur. Qui enim aduersus ipsum inuigilabant, & quæ ipse congregasset, dispergere conabantur, cum diabolo constituti sunt, quod significauit dicens: *Ideo dico vobis: omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus.* Posteaquam enim responderit, & obiectionem illorum diluerit, ostenderitq; illos temere, & sine causa impudenter agere, deinceps illos terret. Consilij siquidem & correctionis ista non parua est portio, non solum defendere & suadere, verum etiam comminari. quod frequenter facere solet qui leges sancit, atq; etiam qui consilium dat & admonet. Quod autem hic à Christo dicitur, videtur quidē non parū habere obscuritatis: si verò attēdamus, tenebras facilè dissoluemus. Prius itaq; operę pretiū vt verba ipsa expēdamus. *Omne, inquit, peccatum & blasphemia dimittetur hominibus, blasphemia verò spiritus non dimittetur eis. Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: quicunque autem dixerit contra spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in præsenti seculo, neque in futuro.* Quid igitur est quod dicitur? Multa iam aduersus me calumniati estis, quoniam seductor, quoniam deo aduersarius, aliáque plura, quæ omnia vobis si pœnitentiam gesseritis, penitus dimitto, nulla supplicia sumam. Spiritúsne, inquies, blasphemia non dimittetur pœnitentibus? quod omnino falsum esse patet. Nam & hoc peccatum dimissum scimus, cùm multis eorum, qui talia in spiritum dixerant, quia postea †eius rei pertęsum fuit,† ignotum fuisse constet. Quid igitur est quod dicit? Significare voluit multò minus cæteris hoc esse ignoscibile, ac veniale. Quamnam ob rem? Quia videlicet quisnā esset Christus, ignorabant. Spiritus autem sancti gratia multis & magnis signis seipsam manifestauerat. Nā & prophetę per spiritum omnia locuti sunt, & omnes illi veteres multa de ipso acceperant documenta. Tale igitur est quod dicitur: Sedulò in me offenditis propter hanc mihi assumptam carnem. An igitur etiam de spiritu potestis dicere, quoniam ipsum quoque ignoretis? Minimè. Ideo cum veniale vobis non sit hoc peccatum tam in præsenti vita, quàm in futura, pœnas luetis ingentes. Multi enim hic solùm puniti sunt: vt ille qui fornicatus est, & qui sacramentis indignè, apud Corinthios communicarunt. Vos autem tam hic, quàm ibi vexabimini. Nam quæcunque aduersus me anteà blasphemastis, æquo animo vobis dimitto: pariter etiam facinus illud atrox crucis, quod in me committetis dimittam, &

Luc. 11. c

Luc. 9. f

Matt. 7. c.

Peccatum in spiritum sanctum.

†*fidem recęperunt.*†

1. Cor. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& solius infidelitatis supplicia patiemini. Id ideo fecit, quoniam qui ante crucem crediderunt, plenam in omnibus fidē non habebant. Qua de causa crebrò admonet, ne ante passionem ipsum manifestum faciant: & in ipsa cruce pro eis orauit, vt illud ipsis peccatum dimitteretur. Quæ autem de spiritu dixistis, nullā pro eis veniam impetrabitis. Quod autem de his dicat quæ ante crucē aduersus ipsum dixerint, significauit dicens: Quicunque dixerit sermonē aduersus filiū hominis, dimittetur ei: quicunque autem aduersus spiritum sanctum dixerit, minimè. Quare sic: quoniam cùm spiritus iam vobis notus esse debeat, rem claram atque manifestam impudenter oppugnatis. Nam si me ignoratis, ignorare tamen non potestis expulsionem dæmonum, curationesq; hominum mirificas spiritus sancti esse operationes. Non ergo mihi, sed spiritui sancto contumelias exaggerare conamini: quapropter nisi pœnitentiam agatis, nec in præsenti vita, nec in futura punitionem effugietis. Vniuersorum enim hominum alij & hic, & ibi supplicia dabūt, alij in presenti solummodo vita, alij in futura tantùm: alij nec in præsenti, nec in futura: hic quidem & illic, vt illi ipsi de quibus nunc agitur. Nam & hic ipsos vltus est, quoniam intolerabilia passi sunt, vrbe ipsorum vi à Romanis expugnata: ibi autem acerbissima eos expectant tormenta, vt Gomorrhæ ac Sodomorum ciues, aliiq; complures. Ibi verò solummodo, vt diues ille qui in flāma cruciatus, nec guttæ vnius *Iust.11.f* aquæ dominus est. Hic autem tantùm, vt qui apud Co- *1.Cor.5.4 b* rinthios fornicabatur: neque hic verò, neque ibi sicut apostoli, prophetæ: sic beatus ille Iob, cæteriq; huiusmodi. Non enim ad punitionem aliquas passiones hic susceperūt, sed vt clarius in luctamine vicisse cognoscerētur. Diligenter igitur demus operam, oro, vt in portione istorum inueniamur. Quòd si istorū assequi portionem propter negligentiam non poterimus, saltem partem eorum consequi studeamus, qui hic in vita cōmissa dissoluunt. Terribile nanque illud iudicium est, ineuitabilis pœna, intolerabilia tormenta: sed *si vis*, quod ego cōsulo, nec hic quoque aliqua pœna cruciari, tu ipse tibi iustus sis iudex, exige à te ipso rationem & *1.Cor.11.f.* correctionem. Audi Paulum dicētem, quoniam si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur. Si id facies ordine paulatim progrediens, ad coronam quoque peruenies. Et quo nam modo, inquies, à meipso rationes viuendi & supplicium exigam? Largos lachrymarum effunde fluuios, ingentes compunctionis gemitus redde, humillimus sis, laboribus ac vigiliis te- D ipsum afflige, peccata tua per singulas species recole. Non paruus est hic cruciatus animæ, nec quantus sit ab alio cognoscitur, nisi ab eo qui compunctus est, qui nō ignorat hac re animam in hac vita maximè torqueri, nec est nescius quātus dolor ex memoria peccatorum nascatur. Quas ob res iusticiam deus huic pœnitentiæ *Esaiæ.43 d* in premium proposuit, dicens: Dic tu prius peccata tua, vt iustificeris. Non est profectò, non est insufficiēs ad emendandum via, si cùm omnia secūdum speciem in vnum peccata collegeris, assiduè animo deinde ipsa verses, ac de ipsis cōtinuè mediteris & cogites. Nam qui hoc faciet, his adeò compungetur, vt neque hac vita seipsum dignum existimet. Quòd qui de seipso iudicabit, omni cera tenerior, humilius viuet in dies, nec fornicationes solùm & adulteria, atque illa quæ omnes perhorrescunt, collegeris: verūetiam occulta insidiarū consilia, & calumnias, obtrectationes arcanas, inanem gloriam, inuidiam, cæteraq; huiusmodi omnia collige.

A Non enim effugient qui hæc delinquunt, extremos suppliciorum dolores, nam & cōuiciatores in gehennam incident: & qui vino inebriatur, nihil cum regno dei habet commune. Et qui proximum non diligit, sic deū *1.Cor.6.b* offendit, vt neque martyrio iuuetur. Et qui propinquos negligit, fidem negat: & qui pauperes despicit, atq; contemnit, ad ignem mittitur. Noli ergo tanquam parua hæc negligere, sed collige, ac in mente peruide ac si in libro conscriberes. Si enim tu scripseris, deus delebit: sin verò non conscripseris, ipse deus & scribit, & pœnas exigit. Quare multò melius est à nobis ista conscribi, vt à Deo deleantur, quàm horum nobis omnium oblitis, præ oculis nostris in die iudicij hęc à deo proponi. Quod ne ita fiat, exquisitè omnia recolamus, & inueniemus multis nos esse obnoxios. Quis enim ab auariciæ crimine mūdus? Noli enim mihi dicere, moderatè aliena atque timidè tetigisse: sed cogita propter B hanc rem paruam, quam rapuisti, non paruo te cruciatu in æternum esse puniēdum. Id inquam cogita, & pœnitentiam age. Quis à conuicio atque obtrectatione liber est? Id autem proculdubiò in gehennam intrudit. Quis occultè proximum calumniatus non est? quis superbia non intumuit? Hic etiam cæteris omnibus immundior est. Quis oculos à lasciuo aspectu continuit? Quem adulterio deliquisse non dubitamus. Quis frustra fratri suo iratus, non consilio atq; reatui reus est? Quis non iurauit? Qui à malo esse cognoscitur. Quis non periurauit? De quo quid possum dicere videtis, cū qui iurauit eum à malo esse contendam. Quis aliquando mammonæ seruus non fuit? Qui profectò fecit ne Christi seruus sit. Possum & alia his maiora recensere: sed hęc sufficientia duxi ad compunctionem vos indu- C cere, nisi quis valde lapideus atque insensatus est. Nam si singula istorum ad gehennam deducunt, quid futurum est, si ad vnum omnia coëunt? Quo modo igitur, inquies, saluari possibile est? *Si opposita his adhibeamus remedia, misericordiam in pauperes, orationem, compunctionem, pœnitentiam, humilitatem, contritū cor apprimè, contemptum* rerum præsentium. Mille nāque salutis vias deus nobis proposuit, dummodo diligenter velimus attendere. Animaduertamus igitur nos, ita medicinam recipiamus, vt per omnia remedia vulnera nostra curemus, & maculas detergamus: quod facilè facimus, si misericordes simus, si his qui nobis dolori fuerant, nequaquam irascimur: si gratias in omnibus deo agimus, ieiunantes pro viribus, orantes assiduè, amicos nobis ex mammona iniquitatis facientes. Sic enim certè poterimus & delictorum veniam impetrare, & futura bona consequi. Ad quæ vtinam omnes perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xliij. *ex capite* xij.

VT facite arborem bonam, & fructum eius bonū: aut facite arborem malam, & fructum eius malū. Ex fructu enim arbor cognoscitur. Rursus aliter ipsos confundit, nec sibi satis superiores sunt redarguti- ones, quod nō facit vt seipsum à culpa defendat: sufficiissent enim quæ iā dicta sunt, sed ad emendationem eorū sedulò facit. Tale igitur est quod dicit: Nemo vestrum curatos reprehendit, nec malum esse ausus est eis dicere à dęmone liberari. Nam etsi valde temerarij erant, non fuerant tamen id dicere ausi. Quoniam ergo operibus quidem non detrahebant, operum autem authorem diabolum nuncupant: ostendere voluit, quia & præter communes hominum cogitationes, & contra

tra consequentiam rerum, calumnia & obtrectatio illa A est. Et certè inauditæ videtur esse impudentiæ, quòd nō malignè solùm cogitarent, sed ea etiam cogitarent, quę cōmuniter homines concipere, atque cogitare non solent. Tu verò perpende quàm procul à cōtentione sit. Non enim dixit, facite arborem bonam, quoniam fructus eius bonus est: sed vltrà quàm dici possit, ora eorum obstruit, tam mansuetudinem suam, quàm impudentiam eorum aperiens. Dicit enim: Si opera mea reprehendere vultis, nihil prohibeo, dummodo constanter, nec incōsequenter id faciatis. Sic enim manifestius quasi compediti teneri poterant, si ostenderentur clara nimium impudenter cōfundere. Nam & malignè agitis, inquit, nec cōsequentia ac coherentia sibipsis & cogitatis, & dicitis. Arbor enim à fructu, non autem fructus ab arbore cognoscitur. Vos autem contrarium facitis. Nam etiam si arbor fructus sui causa sit, fructus ta- B men arboris qualitatē declarat. Atque consequens erat aut etiam opera reprehendere, quoniam nos accusatis: aut si opera laudatis, nos quoq; operum authores immunes criminis ducere. Nunc autem contrà omnino facitis. Nam cùm nullo modo fructui, id est operibus, conuiciari possitis, dæmoniacum me appellatis, qui arboris locum in hac similitudine teneo: quod extremæ demētiæ est. Hoc iam etiam in superioribus approbauit, dicens: Quoniam non potest arbor bona fructus malos facere, nec econtrà. Quare præter omnem rerum consequentiam, atque naturā huiusmodi criminatione vsi sunt. Deinde quia non pro se, sed pro spiritu verba facit, acrius inuehitur, dicens: *Progenies viperarum, quo modo potestis bona loqui, cùm sitis mali?* Id iam & accusantis est, & superiora ab illorū exemplo confirmantis. Ecce nāque, inquit, cùm deprauatæ vos arbores sitis, bonum fructū producere non potestis. Quare non mirandum, si malè C loquimini, quia cùm à malis parentibus malè educati sitis, mentem quoq; malam possidetis. Tu autē diligenter perspice, quo modo crimina tam clarè illata sunt, vt negari non possint. Nec enim dixit, quónam pacto bona loqui poteritis, cùm progenies sitis viperarum, hoc enim nihil ad illud: sed qualiter potestis bona loqui, cùm sitis mali? A viperis autē eos productos dixit, quoniā de maioribus nimirū gloriabantur. Vt igitur ostendat nihil eos à progenitoribus lucratos fuisse, ab Abrahæ quidem cōiunctione ipsos abscindit, similium verò morū progenitores ipsis attribuit, & à nobilitate Abrahæ denudauit. *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Hìc rursus se deum ostendit, quoniam secretas cogitationes eorum pernosceret: & docet, quòd nō de verbis solùm, verumetiam de prauis cogitationibus pœnas luent: & quòd eas norit tanquā deus: quamuis & hominibus pos- D se scire concedat, ex naturæ scilicet quadā consequentia, cùm malignitate intus ebulliente, verba foris per os effundantur. Quare cùm hominem audias turpiter loquentem, noli tātam solūmodo putare in animo ipsius prauitatem esse sitam, quanta impudenter nimiū os suis verbis suspicari manifestauit: sed multo maiorem fontem esse cōiice. Quod enim extra profertur, ex illo profluit: eiusq; superfluum est, quod intus est. Vides quanta eos acrimonia percussit? Nā si dicta eorū praua sunt, & ab ipso diaboli sensu scatent, cōiice qualis est ille fons, ex quo ista deriuantur: quæ res certè natura duce ita fit. Nam lingua quodam rubore impedita, nō potest vniuersum mentis furorē effundere: pectus autē cùm nullū huiusmodi testem habeat, intrepide quæcūque vult mala excogitat, si mens ad deum cōuersa nō sit. Quoniam igitur quæ dicimus, trutinæ audientiū subiecta esse: quæ verò in pectore sunt, velaminibus obducta penitus obfuscari nō ignoramus, idcirco parua verborū turpitudo magnā intus reconditā esse testatur. Cū verò magnus obscœnarum cumulus cogitationū intus ebulliat, tunc magno impetu obducta exiliūt. Et quēadmodū vomitu laborantes, in principio quidem detinere intus egredientes humores nituntur: cum verò fastidio victi succubuerint, magnis singultibus omnia è profundo eructant: sic qui praua consilia in proximos versant, cum malignitatē mentis ferre nequeant, obtrectationis saniem euomunt. *Bonus homo de bono thesauro profert bona, & malus homo de malo thesauro profert mala.* Noli putare, inquit, id in vitiis ita fieri solummodo, cùm etiam in virtute pariter contingat. Proba enim verba multò probatiorem virtutem intus esse significant: per quę declarat existimandum esse, & illos peiores esse, quàm verba significarent, & se meliorē quàm verbis confirmaretur: thesaurum autem, ait, vt stupendā multitudinem ante oculos ponat: deinde rursus timorem intulit. Nec enim putare debetis, inquit, ad hæc vsque tantum condēnationem vestram progressam esse, vt prauę cogitationes vestræ omnibus notæ factæ sint: ab ipsisq; condēnentur, sed ad vltima tormenta deuenietis, quicūque talia perpetratis: nec dicit, vos: partim vt cōmunius oratiōe prolata vniuersum genus hominū commoneat, partim vt minus onerosus sermo esse videatur. *Dico autem vobis, omne verbum otiosum quodcunque loquentur homines, reddent de eo rationem in die iudicij.* Ociosum est verbū, quod rei propositæ nō conuenit, nihilq; confert vtilitatis, quod mendacio inquinat, quod ad calumniam dicitur. Quidam autem ociosa etiam asserūt verba, quæ vana sunt: vt quæ profusum mouent risum, aut turpia, impudica, illiberalia. *Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis cō demnaberis.* Perpendis nō esse molestū, aut crudele hoc iudicium. Vides quo modo hæ exactiones rationum tranquillæ sunt. Non enim ex aliorum verbis, quæ aduersum te dixerint, sed ex his quæ tu ipse protuleris, iudex sententiam feret: quod omnium certè iustissimum est. Tu enim qui iudicaris, dicendi malè, & non dicendi quoque potestatem habes: quare nō hi quorum aures iniuriis percussæ sunt, sed hi qui conuiciantur, perhorrescere debent. Non enim qui malè audierunt, sed qui malè dixerunt, iudicio subiecti sunt: his pericula imminent, hos cruciatus expectant. Quare qui malè audierunt, cùm nullam eius rei reddituri sint rationē, tranquillo animo esse oportet. Nō enim de his quæ alij male dixerint, rationem sunt reddituri: qui verò de aliis male fuerint locuti, illos tremere ac trepidare oportet, tanquam qui super his ad iudiciū sint trahendi, diabolicus certè hic malè dicendi laqueus est, & peccatū nullam voluptatē, sed damnū tantum afferēs, & magnum delictorum aceruū efficiens: quòd si quis perniciosis humoribus plenus, ægrotationis laborē non effugiet: multò magis qui hanc omni cholera amariorem malignitatem in seipso recondit atque conseruat, vltimi atque perpetui doloribus morbi laborabit. Quod planum à verbis suis est, quæ cùm aliis dolorem inferant, quantò magis animam prorūpentis interiment? Nam insidiator & calumniator seipsum prius interficit. Siquidē qui ignem tangit, seipsum comburit: & qui adamantē percutit, seipsum lædit: & qui aduersus stimulos calcitrat, seipsum cruentat. Tale quiddā est qui iniuriam pati ac generosè ferre nouit, & adamas, & stimuli, & ignis. Qui verò iniuriam inferre meditatur, quouis luto imbecillior est.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lior est. Non ergo iniuriam pati, sed iniuriam facere, A
aut nescire pati, malum est. Quot, quantasq; iniurias ferebat Dauid? quot quantasq; faciebat Saül? vter enim istorum fortior, ac beatior fuit: & vter miserior, aut mi-
1.Reg.18.d serabilior? Nónne qui iniuriosè faciebat? Expende autem, promiserat Saül, si à Dauid superatus alienigena fuerit affinitate sibi eum coniungere, ac filiam illi in
1.Reg.17.f. vxorem libenter tradere. Interèptus à Dauid fuit alie-
Ibidē 19.a nigena, neglexit cōuentiones, atque pacta Saul, nec solùm filiam illi nō tradebat, sed necem quoq; machinabatur. Vter igitur illorum clarior atq; illustrior? nónne alter tum mœrore, tum pernicioso dęmone angebatur, alter fulgorem solis trophæis, atq; victoriis superabat, quodq; maius est, gratiam diuinam consequebatur? In B
mulierum verò choro, nónne alter inuidia tabescebat, alter silentio cuncta ferendo ad se vniuersos attraxit,
1.Reg.24. atque cōiunxit? Cumq; illum in manibus habuerit Dauid, atque pepercerit, vter miserior ac imbecillior, aut beatior atque fortior? Nónne ille qui ne iustè quidem in inimicū animaduertit? Meritò, inquam, ille fortior. Nam Saül armatus erat, constipatus militibus: Dauid autem iusticia muniebatur, quæ multis exercitibus robustior est: idcirco iniuria vexatus, nec iustè quidem perimere inimicum voluit, nouerat enim nequaquam nos inferendo iniuriam, sed æquo animo patiendo fortiores fieri: quod & in corporibus, & arboribus perspi-
Gene.31.d. cere licet. Quid porrò Iacob? Nónne à Laban iniuriam accepit? Vter igitur fortior atq; robustior, qui cùm alterum in manu habuerit, nec tangere vnquā ausus fuerit, sed semper eum timuerit: an qui sine turba militum omni exercitus ductore illi terribilior fuerit? Verùm vt nobis confirmatior hæc oratio fiat, in ipso rursus Da- C
uid in contrariam partem verso sermone rem cōside-
2.Re.10.b. rabimus. Nam qui cum magno animo ferebat iniurias, inuictus erat: is postea iniuriatus, imbecillis factus est. Nam ordo ille tunc permutatus fuerat, cùm Vriæ iniuriam intulit, & imbecillitas quidem iniuriāti, robur au-
2.Reg.11.d tem iniuriam perpesso cōiungebatur: quippe Vrias vel mortuus domum illius vniuersam depopulabatur, ita vt Dauid, quāuis & rex esset, & viueret, nihil tamen posset. Ille autem gregarius miles & occisus omnia illius sursum ac deorsum confudit. Vultis quoque alia ratione muniamus orationem? Perscrutemur diligēter quid his euenerit, qui iustè vindictā peregerunt. Nam quòd iniuriantes viliores cæteris sint, animā suam oppugnātes, nullus vnquā negabit. Sed quisnam, inquies, iustam D
expetens vltionem mille incendit mala, & multis calamitatibus fuit confossus? Ductor exercitus Dauid. Nam & hic bellum graue concitauit, & non pauca pericula subiit, quorū nihil accidisset, si philosophari voluisset. Fugiamus igitur, fugiamus huiusmodi delicta, studeamusq; vt nec verbo, nec re iniuriam inferamus. Non enim dixit, si accusabis publicè, si ad iudicē deferas, sed simpliciter, si maledixeris, etiā si tecum id feceris, etiam si verè, non falsò dixeris, non effugies tamen extremas pœnas, nec sic persuasus quidem dixeris, atque sic vltionem exegeris: non enim à factis illius, sed à verbis tuis aduersus te diuinitus sententia feretur. Ex verbis enim tuis condemnaberis, ait. Non animaduertis ꝙ & Pharisæus, quanquā & vera & manifesta dixerit, nec tectū aliquid retexerit, condēnatus tamē est? Quòd si & aperta in dedecus aliorum dicenda nō sunt, quantò magis silentio tradenda quæ ambigua sunt? Est enim cōstitutus iudex peccatori: noli tu dignitatē vnigeniti temerario impetu rapere, illi iudicij sedes ac solium conser-

uatur. Quòd si cupiditate iudicandi iudex esse velis, sedem ego tibi ostendam, quę magnum quæstum tibi cōferet, & nulla criminis sorde maculabit. Sedeat mens, atque cogitatio tua iudex in animam atque conscientiam tuam, adducas omnia delicta tua in medium, scrutare quæ animo commisisti, & sedulò rationem exigas & dicas, Quare hoc, atque hoc ausus es? quare illud & illud perpetrasti? Quòd si ab his quidem cōscientia tua refugit, aliena verò curiosè rimatur, dic ad ipsam: Non ego iudex in alios, nec tu alios defensura iudiciū subiisti. Quid enim ad te, si hic vel ille malè viuat? tu cuius rei gratia hoc atque illud deliquisti? non defende: accusa tua vicia, non aliena. Sic assiduè ipsam ad †hunc †hoc certa-
terrorem] reuoca, deinde si causam suam dicere non men]
possit, sed subterfugiat & detrectet: quasi superbam ancillam, & fornicatione corruptam, cæde, verberibus ac flagellis dilania. Hoc iudicium quotidie tibi diligenter constituatur. Venenosum vermem & ardentem fluuium propone, cæteraq; tormenta omnia ostende, neq; dimittas in posterum cum diabolo fornicari, neque patiaris si impudenter dicit, diabolum ad ipsam venire, insidias sibi ab eo strui: sed dic ad eam, Superflua sunt hæc omnia, si tu velis. Quòd si rursus dicit, corpori colligata sum, carne induta, cum hominibus habito, in terris conuersor, dicas, hæc omnia inanes causæ sunt, peccandi opportunitatem volenti præstantes. Nam & alij corpori cōiuncti, carnemq; habentes, cum hominibus habitantes, & in terra cōuersati rectè vixerunt, tu quoque ipsa carne induta nullo à bene faciendo impedimento vnquam vetaris. Quòd si hæc audiens doleat, non subtrahas manum: non enim morietur percussa, C
sed mortem effugiet: & si rursus dicit, ille me irritauit, respondę, Atqui in potestate tua est non irritari: cuius certissimum argumentum est, quia nonnunquam iram superasti. Si dixerit, formositate mulieris incensam se, atque inflammatam fuisse, respondę ad eam, Poteras profectò teipsam cōtinere: afferas *exempla multorum*, memento *mulieris primæ, quæ dixit, serpens decepit* Gene.3.d.
me, & nō effugit. Hæc omnia cum inquiras, nemo adsit, nemo perturbet: sed quemadmodū iudices semotis arbitris sententiam conscribunt, pariter tu quoque ad occasionem tranquillitatis secretiora loca require. Itaque lectum, atque quietem petiturus, hoc iudiciū ineas: idoneum enim ad hanc rem hoc tempus est, & consentaneus locus, camera & lectulus: quod propheta quoque
denotauit dicens: Quæ dicitis in cordibus vestris, in cu- D Psal.4.b.
bilibus vestris cōpungimini. Nec res paruas cōtemne, sed magnas etiam earum rationes repete. Hoc modo magna facilius euitabis delicta. Id si quotidie diligenter facies, terribili futuri iudicis tribunali lætus assistes. Hoc modo Paulus seipsum mundauit, ac ideo dicebat: Si nosipsos diiudicaremus, non vtiq; iudicaremur. Sic 1.Cor.11.f.
& Iob liberos suos mundauit: nam qui pro incertis hostias assiduè offerebat, multò magis certorū illum atque manifestorum rationes repetisse credendum est. Nos autem non ita facimus, sed contrà: quoniam quamprimum recumbimus, secularia nobiscum negocia vertimus, ac alij quidem spurcissimis cogitationibus inquinamur: alij verò quid mutuò dedimus, aut accepimus, cæteraq; huiuscemodi caduca & instabilia cogitamus. Et filias quidem virgines diligenter obseruamus, animam verò quæ omni hac vita præstantior est, fornicari atque deturpari mille spurcissimis cogitationibus sinimus. Nam siue deliciarum, siue formosi corporis, siue odij, siue alia quæcunque cogitatio nobis inciderit, ianuis

nuis continuò apertis inuitamus & trahimus, & cum omni securitate fornicari cum anima nostra permittimus. Qua re quid ineptius, aut stultius fieri potest? Animam nostrā qua nihil habemus preciosius, tot tantisq; sordidissimis adulteris quasi despectā tradere, vt cum illis tandiu corrumpatur, quandiu satietate illi fessi desserint. Quod nunquam certè fit, nisi cùm iam somnus defatigatos inualerit, imò verò ne tunc quidem tantum. Somnia enim, atque nocturna earundē rerum simulachra nobiscum pernoctant, ita illucescente iam die, somnia plerūque in rem veram exeunt. Et pupillam quidem oculorum tuorum, ne minimo lædatur puluere, diligenter custodis: animam autem tuam tanta malorum cōgerie pressam negligis. Quando igitur ab his sordibus animam detergemus? Quādo huiusmodi veprium radices amputabimus? Quando virtutum semina spargemus? Nescitis tempus messis iam instare? Nos verò nec nouales quidem adhuc præscidimus. Si ergo agri dominus venerit, & rationes petat, quid dicemus? quid respondebimus? An quia semina nobis adhuc tradita non sunt? Atqui quotidie in animis nostris disseminatur. An quia sentes incidere nullus docuit? Atqui assiduè acutas falces præbemus. An quia secularium curæ rerum illiciunt? Quare his te *non eruis, cur teipsum*
Matt.25.c. mundo non crucifigis? *Si enim is qui solummodo reddidit id quod acceperat, malus habetur, quoniam acceptum nō duplicauerit:* quid auditurus est is qui illud quod acceperat, dissipauerit ac perdiderit? Si ille constrictus eò proiectus est, vbi fletus est, ac stridor dentiū, quid nobis eueniet, qui quum infinita nos ad virtutem attrahant, cunctamur tamen ac refugimus? Quid enim non sufficiat, vt nos ad meliora incitet? An non vides quàm vilis & abiecta sit hæc vita atque incerta, quamq; multis laboribus ac sudoribus referta? Ne enim mihi dixeris virtutem cum laboribus, vicium verò citra labores exerceri posse. Quum igitur & hic & illic labor *obiiciatur, cur non potius virtutem amplecteris, quæ plurimum lucri sibi coniunctum habeat? Quin potius* virtutes quædam sunt quæ sine labore parari queant. Quis enim labor est nō maledicere, non mentiri, non iurare, iram proximo remittere? Cōtrarium potius eueniet si ista facias. Multam enim & molestam secum inuehūt solicitudinem. Quæ igitur nobis reliqua erit defensio, quæ venia, quī ne ista quidē corrigamus? Ex his enim manifestū est, quòd ardua illa & magis laboriosa præ negligentia & socordia nos fugiant. Quæ omnia cōsiderantes, viciū fugiamus, virtutē amplectamur: vt tum presentia bona tū futura cōsequamur gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Cui gloria &c.

Homilia xliiij. *ex cap.* xij.

Vnc responderunt ei quidam de scribis & pharisæis dicentes, Magister, volumus à te signum videre. Qui respondens, ait, &c. Poteritne quicquam, non dico impium magis, sed stolidius istis inueniri, qui etiā post tot tantaq; signa, quasi nullum signum esset factum, dicere audent, volumus abs te signum videre? Cuius igitur rei gratia ita stultè loquūtur? Profectò vt rursus carpant. Nam quoniam nō semel, sed bis atque sæpius inuerecundorum linguam argumentis compescuit, opera rursus quærunt, ac ideo quasi admirans euangelista scribit: Tunc respōderunt ei quidam scribarum & pharisæorum signum petentes. Tunc istud quando significat? Quando scilicet flexos iam esse oporteret, quando admirari atq; obstupescere, quando saltem confusi decedere debebant, tunc in malignitate atque pertinacia sua pertinaciter perseuerant. Tu verò ipsa etiam verba considera, quo modo adulatione, ac derisione plena sunt. Putarunt enim assentatiuncula ipsum allicere, qui modò adulantur, modò cōuiciantur, modò dæmoniacum, modò magistrum appellant. Quæ quanquam inter se opposita reperiantur, à malo tamen animo, atque mente procedunt, quapropter valde ipsos carpere voluit. Ita cùm illi aspere, atque contumeliosè interrogāt, mansuete ac leniter respōdet: cùm verò assententur, tūc non mediocri vtitur acrimonia, omni se perturbatione superiorem ostendens. Veluti enim tunc nulla ira concitatur, eodem nunc modo adulationibus nō delinitur. Aduerte autem quia ita cōuiciando respondere videtur, vt nō solùm conuicietur, verum etiam illorum malignitatem declaret. Quid enim ait? *Generatio mala, & adultera signū quærit.* Tale igitur est, quod dicit: Quid mirum est, si ita perperam me tractatis, quem nondum cognouistis, cùm etiam patrem quem plurimis & maximis periculis noscere deberetis, pariter offendatis: quem crebrò derelinquentes dæmonum cultus secuti estis, malos vobis (veluti Ezechiel assiduè carpere solebat) amatores allicientes. Quibus verbis & se cōsonum, atque concordem esse patri ostendit, & eos nihil alienum maioribus suis facere. Arcanaq; mentis ipsorum reuelat, quod simulantes, & ceu inimici miracula petebant: propterea & generationem malam nuncupauit, tum quia semper ingrati benefactoribus extiterūt, tum quia susceptis beneficiis, quod extremę vitiositatis est, ad malignitatem incitantur. Adulteram porrò generationem appellauit, tam priorem quàm præsentem ipsorum infidelitatem designans. Vnde rursus patri seipsum æqualem esse demonstrat. Siquidem pariter qui sibi, quemadmodum qui patri nō credunt, adulterij crimine notantur: deinde post contumeliosa & acerba illa verba addidit. *Nec dabitur ei signum, nisi signum Ionæ prophetæ.* Resurrectionis iam mentionem facit, & à figura Ionæ rem ipsam cōfirmat. Quid igitur inquies? Nonne *data sunt ipsi signa petenti?* Sed non vt eos induceret, sciebat enim obstinatos esse: verùm vt alios alliceret, signa faciebat. Aut ita igitur respondere possumus, aut quia non habituri erant tale quale illud erat. Signum enim illis datum est quando vexati, quanta esset virtus illius cognouerunt. Et hîc quidem comminationibus occultius id tangit: vt quasi dicere videatur. Mille vobis beneficia contuli, & nihil horum vos mihi cōciliauit, neque fecit, vt omnipotentiā meam velitis cognoscere: sed cognoscetis tunc à contrariis, quando vrbem vestram prostratam videbitis, quando mœnia eius dejecta, quando templum subuersum, quando libertate, priscaq; viuendi disciplina priuati, errantes ac profugi per vniuersum orbem dispergemini. Hæc igitur omnia, quæ post passionem meam euenient, in signum vobis maximum erunt. Et certè maximum videri debet, sicuti & est, quòd afflictiones eorum nec auferātur, nec remittantur, neque quāuis multi conati sint, nullus tamen potuerit ærumnis, atque miseriis Iudæorum mederi. Nec hæc expressit, sed futuris temporibus manifestanda reliquit. Nunc autem resurrectionis sermonem quem futuris calamitatibus cognituri erant, probat atque adstruit. *Sicut enim fuit Ionas, ait, in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus.* Liquidò ne verba eius illuderent, non dixit, quia resurget: id autem occultius tetigit, vt prescientiam eius nō ignorarent, quæ ipsos adeò non fugit, vt ad Pilatum postea assererent, quia ille seductor

Ezec.16.d. & 23.c.d.

Ionæ 2.d.

Matt.27.g.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ductor dixit, post tres dies resurrecturum: quod certè
Mat.27.g. discipuli eius tāquam rudiores nō intellexerunt. Quocirca phariſęi & ſcribæ ſua ipſorum ſententia condemnati eſſe videntur. Aduerte autem quo modo, quanuis occultè, ſignificanter tamen illud dixit, Non enim ait, in terra, ſed in corde terræ: vt & ſepulchrum denotet, & nemo apparentiam fuiſſe ſuſpicetur. Tribus autem diebus mortuus eſſe voluit, vt nemo mortuum eſſe ambigeret. Non enim cruce ſolùm, & viſu omnium qui tunc aderant, verùm etiam dierum numero mortem confirmat. Nam etſi vniuerſa futura tempora reſurrectioni teſtatura erant, tamen ſi tunc non multa morti atteſtata fuiſſent, potuiſſet dubitari: morte autem non credita, reſurrectionis etiam myſterium omnino vacillabat. Idcirco ſignum etiam mortem vocauit: quare niſi crucifixus fuiſſet, ſignum datum non eſſet. Hac etiam de cauſa figuram ipſam in medium adduxit, vt veritas crederetur. Dic mihi, quæſo, fiętone ſermone putas in
B ventre ceti Ionam fuiſſe? Nec potes id quidem dicere: quare nec Chriſtū in corde terræ fuiſſe negandum tibi eſt. Non enim fieri poteſt, vt veritatis figura procul à figmento ſit, veritas autem ipſa falſa imagine inuoluatur: idcirco vbiq; & in myſteriis, & in baptiſmate, & in cæteris omnibus mortem ipſius annūcianus. Ideo Paulus magna & clara voce clamat dicens: Mihi autē abſit
Galat.7.d. gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Vnde apertiſſimè patet, diaboli diſcipulos eſſe omnes, qui Marcionis morbo laborant, cùm hæc nō credant: quæ ne obliuioni traderentur, mille ſacramentis effectum à Chriſto eſt, & quæ maximè diabolus delere obliuione conatur crucem dico, & paſſionē. Ita & alibi dicit: Solu-
Matt.26.f. & Ioā.2.d ite templū hoc, & in tribus erigā ipſum diebus. Et erūt dies quando auferetur ab ipſis ſponſus: hîc autem, Non
C dabitur ei ſignum, inquit, niſi ſignum Ionæ prophetæ: oſtendens q̄ pro ipſis patietur & nihil inde lucrabuntur: quod paulò pòſt ſignificauit. Et tamen quanquam ſciret nihil ſe ipſis profuturum, tanta eius miſericordia eſt, quod pro ipſis mortuus eſt. *Sed ne quis putet tales* Iudæorum exitus futuros, quales Niniuitarum fuerunt, quorum vrbem, quoniam pœnitentiam egerunt, ab irruentibus Barbaris eripuit. Ne igitur quis putet poſt reſurrectionem pœnitentiam Iudæos hanc quoque acturos, audias quemadmodum contrarium deſignatur. Nam quòd nihil fructus ex tot tantisq; beneficiis conſequantur, imò etiam econtrà, intolerabiles æruminas patientur, ſimilitudine dæmonis denotauit, ac futurarum afflictionum cauſam reddidit, oſtendens q̄ merito in ipſos incident: calamitates autem & deſolationem ipſorum per hoc exemplum repręſentauit. interim
D autem declarat q̄ iuſtè iſta patientur: quod antiquiſ-
Gene.18.c. ſimis etiam fecit temporibus. Sodomorū enim vrbem vaſtaturus, cauſam Abrahæ prius expoſuit, declarauitq; quantus virtutum contemptus Sodomis eſſet, vbi in tam magnis, populoſisq; vrbibus, ne decem quidem vi-
Ibidem 19. ri moderatè viuentes poterāt reperiri. Ipſi quoq; Loth inhoſpitalitatem ipſorum anteà, & amores monſtrauit turpiſſimos, & poſtea ignem immiſit. Pariter etiam in
Gene.6.c. diluuio rebus ipſis ad Noë cauſam detuliſſe videtur: ſed
Ezech.5.b. Ezechieli etiā cùm apud Babylonios degeret, quæ Hieroſolymis mala fiebant, ante oculos perſpicienda propoſuit. Cumq; Hieremiæ dicebat: Noli pro ipſis orare,
Hiere.7.d. & 11.c. & 14.b. an nō vides quid iſti faciunt? cauſam profectò dicebat: quod igitur vbiq; ferè factitauit, id etiam hîc cōſeruat. Quid enim ait? *Viri Niniuitæ ſurgent, & condemnabunt generationem hanc, quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Ionæ;* *& ecce plus quàm Ionas hic.* Nam cùm ille ſeruus fuerit, ego dominus ſum: ille à cete exiliit, ego à morte reſurgam. Subuerſionem ille vrbi futuram prædicauit, ego regni cœlorum euangelia vobis enuncio. Et Niniuitæ quidem abſque ſigno aliquo crediderunt, cùm vos multa miraculorum ſigna videatis, nec quicquā ante Ionæ verba illi audierunt, cùm vos per diuerſa genera philoſophiæ ego educarim. Præterea Ionas quaſi miniſter ad Niniuitas acceſſit, ego autem ad vos dominus atque creator deueni, nihil intentans, nullas viuendi rationes exigens, ſed peccatorum condonationē adferens. Accedit, quòd illi quidem eſſent barbari, vos autem inter prophetas innumeros educati: tum quod de Iona nemo illis prædixit, cùm de me plurimi prædixerint, & opera prędicationi cōſonare perſpiciatis. Ionam etiam ne derideretur fugiſſe non ignoratis, cùm ego & crucis patibulum ſubiturus, & omnes illuſiones veſtras laturus vltrò aduenerim. Itaque cùm ille nullum pro Niniuitis opprobrium tulerit, ego vel mortis acerbitatem libenter ſufferam. Et ille aduena quidem atque peregrinus erat, & hominibus illis omnino ignotus: ego vero vobis coniunctus ſecundum carnem, ab eiſdem ſum oriundus progenitoribus. Multa huiuſmodi relinquo, quæ ab exemplo Ionæ atq; Niniuitarum facilè quis poteſt excogitare. Dominus verò aliud etiam ſubiunxit, dicens: *Quoniam & regina Auſtri ſurget in iudicio cum generatione iſta, & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic.* Hoc priore maius atque mirabilius eſt. Ionas enim ipſe ad Niniuitas abiit: Regina verò auſtri nō expectauit oſci- *Ionæ 3.a.*
tando, vt Salomon illam requireret: ſed ipſa & mulier barbara, & tanto interuallo locorum remota, ſtuduit ad Salomonem venire, non minis aut terrore aliquo impulſa, ſed ſolo ſapientiæ amore incenſa. *Sed ecce plus Salomone hic.* Tunc ad Salomonem regina mulier acceſſit, nunc ipſe rex omnium ad *vos aduenio. Et illa ab extremis orbis terrarum partibus acceſſit: vos in vrbibus atque vicis veſtris ſedentes omnia me* Iuſtrantem videtis. Et Salomon quidem de arboribus & plantis *Eccl.1.c. & 3.a.* peritè diſſerebat, vnde non præcipuam vtilitatem audiens conſequi poterat: ego autem ineffabiles quaſdam res & mirabilia ſacramenta vobis annuncio. Cùm igitur oratione ipſos corripuerit, ac declarauerit ipſos peccata minime cōdonanda patraſſe, oſtenderitq; ingratitudini atque pertinaciæ ſuæ inobedientiam eorum, non imbecillitati dicentis eſſe attribuendam, idq; tam aliis multis, quàm Niniuitarum ac reginæ exemplo cōmuniuerit: tunc futuros quoque labores prænunciat, &
D quāuis occultè & ænigmaticè, ita tamen vt nō paruum narrationis ſeries terrorē inferre videatur. *Cùm enim, ait, exierit immundus ſpiritus ab homine, ambulat per loca arida requiem quærens, & non inuenies dicit, reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, ſcopis mundatam & ornatam: tunc vadit, & aſſumit ſecum alios ſeptem ſpiritus nequiores ſe, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouiſſima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic.* Hinc dilucidius oſtendit, non in futuro ſeculo ſolùm, verumetiam hîc grauiora, durioraq; ipſos paſſuros. Nam quoniam Niniuitas dicebat reſurrecturos in iudicio, & condemnaturos generationem hanc: ne prolixitate temporis ad iniuriam deuoluantur, ac circa virtutes negligentiores reddantur, hac in vita futuras ipſis afflictiones ſubtexit: quas Oſee propheta minando dicebat, quoniam erunt *Oſee 9.b.*
veluti mente captus propheta, homo ſpiritu correptus, hoc eſt ſicuti furioſi & bacchantes præ multitudine iniquitatum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

quitatum, falsi prophetæ, qui malis spiritibus exagitantur. Mente enim captum hîc prophetam, falsum prophetam appellauit: quales arioli, & gentium vates fuerunt. Quod significanter expressit, dicens: quia peiora prioribus erunt. Aduerte quo pacto vndique attentiores facit, à præsentibus, à futuris, à comprobatis atque laudatis. Niniuitis dico, Austri regina: & ab his qui deũ offenderant, nempe à Tyri & Sodomorum ciuibus. Pariter etiam prophetæ hac simili doctrina vtebãtur, qui
Hier.35. a b. filios Rechabin adducũt: & sponsam quæ ornatus proprij, atque monilis non obliuiscitur: & bouem qui cognouit possidentem, ac asinum qui præsepe domini sui
Osee 2.c. Esa.1.a. non ignorauit. Hac ergo trita prophetarum doctrina progrediens, cùm per cõparationem ingratitudinem eorum, atque malignitatem præ oculis posuerit, tunc futuras calamitates prænunciat. Quid igitur dicit? Quemadmodum dæmoniaci, ait, cùm ab infesto dæ- B mone sunt liberati, si negligentia corrumpantur, graniores aduersus se attrahunt imaginationes: sic vobis accidet. Dæmonio enim tunc vexabamini, quãdo idola colebatis, & dæmoniis filios vestros occisos offerebatis, ingentem hac ex re insaniam ostendẽtes: nec tamen dereliqui vos, sed per prophetas dæmonem eieci, & nunc per memetipsum curare penitus vos constitui. Verùm, quoniam aduertere nõ vultis, sed ad maiorem prauitatem sponte ruitis: quippe cùm multò deterius sit in meum, quàm in prophetarum interitum sæuire: idcirco multò graniora vobis imminent, quàm Babylonis, quàm Aegypti, quàm Antiochi mala fuere. Nam quæ Vespasiano duce ac Tito ipsis acciderunt, multò
Matt.24.b magis omnibus illis asperiora durioraq; fuerunt. Quapropter dicebat, erit tribulatio magna, qualis nunquã fuit nec erit. Non autẽ hoc solùm similitudo designat, verumetiam quia omniũ virtutum numero cõtempto, C facilius à prauis spiritibus quàm prius occupabantur. Nam *quanuis olim* assiduè peccarent, habebant tamen emendantem *doctoris disciplinam*, aderat *illis* ipsa dei prouidentia, nõ omnino *dereliquerat eos spiritus* gratia, cura, castigatione, omniumq; remedio iuuans: nunc verò penitus à diligẽti cura spiritus desolatos fore prædicit. Quare cùm virtutis penuria sit, crimina intenduntur, dæmones acrius in eos insurgunt. Nemo enim
Iulianus. vestrum ignorat, memoria nostra, quãdo Iulianus (qui omnes homines impietate superauit) contra Christianos sæuiret, quo modo pleriq; gentibus adhærebant, & cultus idolorum præferebãt. Quare si aliquo modo modestius nunc degere videntur, formidine principum id simulant: quæ si nulla esset, crudeliora quàm anteà vnquam facere auderent, cùm omni prauitate atq; malicia priscos nimium antecedant, maleficas artes atque D magicas, petulantiam, audaciam, cæteraq; vicia supra modum colentes: & quanuis tanto fræno coërceantur, sæpenumero tamen in principes cõspirarunt, & in extremas inde calamitates inciderũt. Vbi ergo nunc, vbi (inquam) sunt, qui signa & miracula curiosè inquirunt? Audiant & intelligant, mente, atque animo grato nobis opus esse: quę res si non adest, nihil vtilitatis à signis adipiscimur. Nam & Niniuitæ absq; aliquo penitus signo animo crediderunt: Iudæi verò etiam post tot & tanta miracula in peius deuoluti, domicilium dæmonũ facti sunt, & innumeras cõtraxerunt ærumnas: neq; id iniuria. Nam quando quispiam ab afflictionibus liberatus nõ modestior fit, multò graniora quàm prius patietur: idcirco enim dixit, Non inuenit requiem: vt ostendat necessariò ad huiusmodi hominem insidias dæmonum peruenturas. Nam qui duabus his præcipuis causis castigatus nõ est, à præcedentibus videlicet calamitatibus, & à liberatione secuta, quibus tertiam quoq; addere possumus, comminationis scilicet peioris: nisi resipuerit, qua ratione sperare de illo poteris amplius, quòd melior futurus sit? Hæc non ad illos solùm, verumetiam ad nosipsos dicta esse credamus. Nam si diuina luce illuminati, & à prima delictorum miseria erepti, rursus ad eandem malignitatem reuertimur, grauior punitio nos profectò expectabit: ideo Christus quoque paralyticum admonebat dicens, Sanus iam fa- *Ioan.5.c.* ctus es, noli ergo amplius peccare, ne quid peius tibi eueniat. Sed quid peius, inquies, *illi* accidere poterat, qui triginta & octo annos ægrotus iacuit? Multa profectò peiora & graniora diuturno illo morbo possent excogitari. Vtinamq; tot tantaq; nobis non accidant, quot quantaq; pati possumus. Magna enim supplicio- B rum atque punitionum apud deum copia est, quanuis per ineffabilem misericordiam eius iussa ipsius ira clementer mitigetur, quod & ad Hierusalem per Ezechielem dicit: Vidi enim te, ait, pollutam sanguine, & ablui, *Ezech.16.* atque vnxi, & factum est tibi nomen in pulchritudine *a b.* tua, & fornicata es cum finitimis tuis: ideo nũc graniora *illi* peccanti minatur. Qua ex re non supplicia tantummodo, verumetiam infinitam dei lõganimitatem, atque misericordiã admirari debemus. Quoties enim ad eadem peccata lapsi sumus, & vsque adhuc in clementia & misericordia sua perseuerat. Nõ tamen propter misericordiam suam nobis confidendum est magis quàm pertimescendum. Nam & Pharao, si confestim *Exod.7.&* prima percussione fuisset admonitus, neque posteriores *seq.* plagas habuisset, neque tandem cum eo tantus exerci- *Exod.14.* tus demersus periisset. Hæc ideo dico, quia non ignoro multos etiam nũc in Pharaonis impietate viuentes dicere, Non noui deum, & luto ac figulinæ suos subditos affingere: quumq; deus iubeat vt minas remittant, ipsi ne *labores* quidem volunt relaxare, qui non in rubro mari demergentur, *sed in ignis* fluuium, atque pelagus intrudentur, pelagus impertransibile, atque magnitudine acerbissimum, in quo ignei fluctus montium instar eriguntur: *ignei* dico, *non huius ignis*, sed *ignis* certè multò quàm *hic horribilioris*, cuius flamma maximam cõficit abyssum, ita vt vndique ignis immanissimæ similis feræ transcurrere videatur. Quòd si sensibilis iste, atque materialis, eos qui extra fornacem erant veluti fera exiliens absorpsit, quid ille ignis faciet iis qui in ipsum inciderint? Et audi quid prophetæ de illo die præcinuerũt: Dies domini incurabilis, furore ac ira plenus. Nul- *Esa.13.b.* lus enim erit qui assistat, nemo qui iuuare possit, nunquam iucundam & tranquillam Christi faciem perspicere poteris. Verùm quemadmodum qui ad metalla destinantur, acerbis ita traduntur hominibus, vt nullos amicorum postea, sed solos eos qui præsunt videant: simile quid tunc etiam erit, imò verò asperius atque truculentius. Nam hîc quidem accedere nonnunquam ad principes, atque rogare pro cõdemnatis possumus: ibi autem nõ amplius licet, sed perseuerabunt in tanto dolore atque molestia, quantùm nec dicere homini possibile est. Nam si acerrimos quos iste ignis, & hæc flamma dolores infert, oratione assequi non possumus: quid de illo dicemus? præsertim cùm hîc vno temporis momento in ignem positus homo expiret, ibi autem crematur quidem ac dolet, sed nequaquam quod crematur, cõsumitur. Quid ergo ibi faciemus? Nam hęc etiam de meipso dico. Sed tu qui magister es, de teipso hæc dicis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicis, quispiam obiiciet, Nulla mihi ergo cura est, nihil A mirum si in illa supplicia venero. Noli, obsecro, his cogitationibus deprauari, noli hinc tibi consolationem quærere. Dic enim quæso, nónne naturæ incorporeæ diabolus est? nónne multò melior hominibus erat? hic
Esa.14.d. tamen in tenebras ex luce conuersus est. Putásne igitur consolationem inde tibi futuram, si vnà cum illo punieris? Minimè certè. Quid porrò Aegyptij? nónne magistratus etiam suos, & singulas principum domos eisdem vlceribus vexari videbāt, quumq; singulas domos luctus occupasset? an igitur putas ea de re illos respirasse? Nequaquam. Quod à factis eorum patuit. Nam vt quasi flagello igneo compulsi, ad regem irruerunt, & Hebræorum populū emittere coëgerunt. Friuola enim, B atque frigida hæc ratio, nec credas, si cum aliis puniaris, cōsolari te posse. Sed quid ego de gehenna loquor? Podagricos tibi ante oculos pone, qui quando acutis compungūtur dolorum stimulis, etsi mille offerres vehementius dolentes, ne respicere quidem dignantur. Non enim patitur intensus dolor, vt quasi ociosi de cæteris cogitent, ac inde consolentur. Minimè igitur nos huiusmodi spes alat: nam consolatio quæ à malis aliorum originem trahit, in mediocri afflictione locum habet. Quādo autem magnus est cruciatus, & anima vexata nimium, adeo fluctuatur, vt seipsam quoq; ignorare videatur: vnde fructum cōsolationis excerpere poterit? Ridicula ergo sunt huiusmodi verba, & puerorum incomposita fabulæ, mœrori atque luctui, & huic moderato hæc solent remedia decantari. Quiescimus enim aliquantulum, quum audimus simile quid alteri accidisse: quamuis plerūque ipse quoq; luctus hac ratione nō mitigetur. Quid ergo erit in cruciatu ineffabili, C quem stridor dentium declarat? Nunc molestus forsan vobis sum, & dolorem his verbis infero. Sed quid faciam? Vellem ita mihi & vobis conscius esse virtutis, vt hæc dicenda nō viderentur. Verùm quamplurimi nostrûm in peccatis vitam trahimus, vtinam possem verè ad dolorem vos inducere, vtinam mentem atque animum vestrum possem commouere: quo facto, exitum orationi tunc optatum facerem. Nunc autem vereor, ne quidam hæc dicta mea contemnant, & maiores hac de causa pœnas mereantur. Nec enim cùm dominus quispiam seruis suis comminetur, si quis verba eius contemnat, impunè id faciet, sed huius quoque rei supplicium luet. Quare oro atque obsecro, quando de gehenna quicquam audimus, cōpungamur. Nihil enim certè D hoc sermone iucundius est, quandoquidem nihil sit his rebus amarius. Et quo modo, inquies, de gehenna audire quicquam, ac dicere iucundum esse asseris? quippe quoniam res tristis est in gehennam incidere, idcirco qui ab ea re procul amouent, sermones suauissimi sunt. Præterea hæc audiendo anima ad se cōuertitur, & cautior facta effertur altius, volatq; sublimius, malignæ cupiditatis expulsa tyrannide. Ita hæc de gehenna verba, ne in gehennam deuenias efficiunt, ac medicinæ loco sunt sumenda. Quare date mihi veniam, vt verecundiam etiam atque dedecus futurū adiiciam. Nam quē-
Hic, & Luce 11.d. admodum Niniuitæ Iudæos tunc condemnabunt, sic multi qui modò inferiores videntur, nos cōdemnabūt. Veniat ergo in mentem quāta erit illa derisio, quanta condemnatio: veniat ita (inquam) in mentem, vt incipiamus aliquando ad veram accedere pœnitentiæ ianuam. Mihi hæc ipsi dico, meipsum primò exhortor, nemo mihi quasi cōtemptus atque cōdemnatus irascatur. Capiamus iter angustum. Vsquequo deliciabimur? vsquequo degemus ociosè, ridentes ac oscitantes? Non sumus adhuc satiati desidia, & procrastinatione? Nónne eadem semper erunt, eadem iterum mensa, eadem saturitas, idem sumptus, eædem pecuniæ, possessiones, cōstructiones ædium, quarum rerum omnium quis erit demum finis? mors: quis erit, inquam, finis? cinis, sepulchrum, vermes, puluis. Aliam ergo viuamus vitam, faciamus de terra cœlum, mōstremus rectè viuendo gentilibus, quibus bonis careant: nam quando laudabiliter nos viuere videbunt, quasi faciem regni cœlorum aspicient. Quando quippe cernent modestos, iustos, procul ab ira, inuidia, auaricia, atque ab omni praua cupiditate: quando cernent omnes virtutis numeros in nobis, admirabuntur ac dicent: Si angeli nunc facti sunt Christiani, quales postea futuri sunt? Si vehementer hîc splendent, vbi se peregrinos arbitrātur, quo fulgore rutilabunt, cùm patriam recipient? Sic illos etiam meliores faciemus, sic religionis nostræ sermo non minus, quàm tempore apostolorum curret ac progredietur. Nam si duodecim illi viri, ciuitates ac nationes integras conuerterunt: quid erit, si vitam illorum omnes imitabimur? ac per vitæ nostræ integritatem & claritatem aliis præluceamus? Cogita tecum ipse, quò sublimitatis religio nostra cōuolabit: non enim ita mortuus à morte excitatus ethnicum attrahet, vt vir religiose viuens. ab illo enim in admirationem rapietur, ab hoc verò magnam vtilitatem consequetur. Præterea resurrectio à mortuis semel facta, facilè obliuioni committitur: philosophia verò viuendi perpetuò manet, & viuentium animos sedulò excolit atq; nutrit. Excolamus igitur nosmetipsos, vt etiā illos lucrifaciamus: nihil dico arduum, nihil difficile. Non præcipio ne vxorem ducas, nō iubeo vt vrbem derelinquas, vt secularia negocia negligas: sed vt in his ipsis viuendo virtute præfulgeas. Volo enim maiori gloria virtutis coruscare vos, qui in medio vrbis versamini, quàm *illos qui mōtes, & eremum petierunt. Quare sic? Quia magnam hinc vtilitatem cæteri consequuntur.* Nemo enim ac- *Matt.5.d.* censa lucerna sub modio ipsam ponit. Hac de causa *& Luc.11.* hortor, vt supra ornata candelabra cunctas imponatis lucernas, vt amplissima inde luce hunc ignem accendamus, cuius lumine sedentes in tenebris ab errore liberabimus. Nec mihi dicas (quæso) vxorem te duxisse, liberos procreasse, magnarum ædium gubernationem habere, ac ideo non posse ista perficere. Nam quemadmodum etiam si nihil harum rerum haberes, nihil tamen facere posses pigrescendo: sic his omnibus circundatus, diligentia, studio curáque superabis. Vna certè res quæritur, magnitudo & generositas animi: quam non ætas, non inopia, non diuitiæ, non aliquid aliud, ne ad virtutem peruenias coërcebit. Quippe tam senes quàm iuuenes, quàm vxores habentes, liberos educātes, artes professi præceptis domini rectè paruerūt. Iuuenis atque adeo adolescens Daniel erat: Ioseph in Aegypto *Daniel.1.* seruiebat: Aquila artem profitebatur: & purpuram quæ- *Gen.39.C* dam vendens, officinæ præerat: alius carceris custos: *seq.* alius Centurio, vt Cornelius: alius imbecillis ac æger, *Actor.16* vt Timotheus: alius non solùm seruus, sed & fugitiuus, *Ibid.11.* vt Onesimus: sed nihil horum obfuit, ne omnes viri, *Ibid.16.f* mulieres, iuuenes, senes, serui, liberi, tam priuati quàm *Ibidem 10.* cum potestate virtute coruscent. Non ergo vanis nos *Act.d.* causis excusemus, sed optimo vti consilio, qualescunque *Ibid.16.c.* simus meliora capessamus, vt rectè viuendo futura bo- *Ad Thessa.* na consequamur, gratia & misericordia domini nostri *4 memoriam pe* Iesu Christi, Amen. *tentem.*

Homilia

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homilia xlv. *ex cap.* xij.

Dhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius, & fratres ſtabant foris, quærentes ei loqui. Dixit autem quidam ei: Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærentes te alloqui. Ipſe autem reſpondens dicenti ſibi, ait: Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? Et extendens manum in diſcipulos ſuos dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Quod pridie dicebam inania ſcilicet eſſe cuncta, atque ſuperflua, cùm virtus non aſſit: id nunc, imò multò magis etiam oſtenditur. Nam ego quidem dicebam, nec ætatem, nec ſexum, nec eremi habitationem, nec cætera huiuſmodi quicquam nobis conferre, ſi mens atque animus probus non ſit: hodierno verò die maius aliquid quàm hoc ſit, ab euangelio diſcimus. Nam neq; Chriſtum in vtero geſtaſſe, neque mirabilem illum partum edidiſſe admodum profuerit, niſi virtus adfuerit. quod ex ſequentibus patet. Adhuc enim ipſo loquente ad turbas, ait, dixit quidam ei, mater tua, & fratres tui quęrunt te: cui Chriſtus reſpondet, Quænam eſt mater mea, aut qui ſunt fratres mei? Hoc autem dicebat, non quia de matre ſua verecundaretur, aut quia natum ſe negaret ab illa. Non enim profectò ille vterus eum concepiſſet, ſi ab ea matre naſci noluiſſet. Verùm vt ſignificanter exprimeret, nullam etiam eſſe matri, quoniam peperit, futuram vtilitatem, niſi vt decet vitam peragat. Quātuis & ex facto matris nonnihil importunitatis quoque acceſſit. Conſidera igitur tam matris, quàm fratrū importunitatem: nam cùm debuiſſent intrare, atque cum turbis ſimul audire, aut ſaltem expectare foris ſermonis finem, ac demum accedere, ambitione quadā ac oſtentatione commoti, foris eum in preſentia omniū euocarunt, vt viderentur facilè ac magna cū poteſtate Chriſto imperare. Hoc enim ipſum occultius ſignificans euangeliſta dicit: Adhuc ipſo loquente turbis: ac ſi diceret, an non erat alia opportunitas? an non poteratis ſeorſum atque ſecretius colloqui? Quid porrò alloqui Chriſtum volebant? Si enim de dogmatibus veritatis, publicè atque in medium cunctis audientibus proponere debebant, vt communiter omnibus fierent vtilitati: ſin verò de rebus quibuſdam priuatis atque ſuis, nō decebat tanta feſtinatione vrgere. Nam ſi ad ſepeliendum patrem, ne cōſequentia diſciplinæ inſcinderetur, non abire permiſit: quantò minus prædicationem abſoluiſſet pro re aliqua priuata? Vnde patet inani quadā gloria illos commotos fuiſſe, nihil adhuc magni de ipſo cogitantes, quod apertius ſignificauit Ioannes, di-
Ioan.7.a. cens: quia neque fratres eius credebant in eum. Verba quoque ipſorum recitat, non paruæ plena dementiæ, dicens q̄ magno ſtudio Hieroſolymam ipſum trahebāt, non alia de re, niſi vt à ſignis illius aliquod choragium gloriæ conſequerentur. Nam tu qui hæc facis, aiebant, oſtendas teipſum mundo. Nemo enim in occulto quid facit, & quærit ipſe in palam eſſe. Ipſe autem tunc eos
Mar.6.a. increpauit, carnales eorū accuſans cogitationes. Nam
& Ioā.6.c. quoniam Iudæi conuiciantes dicebant: Nonne hic eſt fabri filius, cuius & patrem & matrem nouimus, & fratres eius apud nos ſunt? ignobilitati generis detrahentes, propterea ipſum ad oſtendenda miracula prouocabant. Chriſtus autem ipſos depellebat, vt ab hac ægritudine animos ipſorum liberaret. Nam ſi matrem voluiſſet negare, tunc opportunè profectò negaſſet, quando ſibi obprobrio mater à Iudæis dabatur. Nunc autem tantam curam de ipſa facere videtur, vt cùm vel in cruce penderet, amantiſſimo eam diſcipulo cōmendaret, ac multa ſuper illa ordinaret: nunc verò nō tantum ei honoris conferre videtur, quoniam fratrum qui nudum hominem illum cenſebant, inanem ambitionem eiicere ſtudebat. Itaque acerbius non ad cōtumeliam, ſed ad emendationem reſpondit. Tu verò noli verba tantùm perpendere, quæ mediocrē acrimoniam continent, verumetiam importunitatem, atque audaciam fratrum conſidera. Et ad hæc, quanta eſſet maieſtas illius qui increpat, in animo tuo verſetur, quia non nudus homo, ſed vnigenitus dei filius: quem etiam ad finem verba illa tendant cogita. Non enim id dicebat vt illos perturbaret, ſed vt à tyrannica paſſione ipſos liberaret, & paulatim ad rectam opinionem traduceret, ac perſuaderet, quòd non ſolummodo filius ipſius eſſet, verumetiam dominus atque curator: tunc videbis increpationē illam decentem, atque vtilem, admodumq; manſuetam. Non enim reſpondet, abeas, & dic mulieri huic, quia mater mea non eſt: ſed ad dicentem directo ſermone dicit, quæ eſt mater mea? Præterea illud etiam probat, nec matrem, nec fratres ſuos, nec quoſcunque alios ſua fretos neceſſitudine & cōſanguinitate, virtutem negligere oportere. Nam ſi nullam mater etiam, inquantum mater, vtilitatem conſequitur, niſi virtutem colat: multò minus alij neceſſitudine ſaluabuntur. Vna enim ſola & vera, & communis nobilitas atque neceſſitudo cum Chriſto eſt, vt voluntatem dei facias: hic propinquitatis modus multò melior illo eſt atque præſtantior. Quæ omnia probè tenentes, nec de filiorum geſtis gloriemur, niſi virtutes eorū imitemur: nec de parentum nobilitate quicquā nobis arrogemus, niſi probam eorū vitam ſequamur. Poteſt quippe etiam qui non genuit pater eſſe, & qui genuit eodem modo non eſſe. Idcirco alibi cùm mulier quædam dixiſſet,
Luc.11.d. Beatus venter qui te portauit, & vbera quæ ſuxiſti: non reſpondit, nullus me portauit venter, nec vlla ipſe vbera ſuxi: ſed, beati qui faciunt voluntatē patris mei. Vides quemadmodum nullibi coniunctionem hanc naturæ hominum negat, ſed præponit ſemper illam, quæ à virtutibus eſt. Præcurſor etiam Ioānes cùm dicit: Genimina viperarum, ne videamini dicere, patrem habe-
Matt.3.b. mus Abraham, noluit oſtēdere quia nō eſſent ex Abraham ſecundum naturam, ſed quia nihil ipſis proderat eſſe filios Abrahæ, niſi etiam virtute illi coniungerentur: quod & Chriſtꝰ denotat dicens, Si filij eſſetis Abra-
Ioan.8.c. hæ, opera vtique Abrahæ faceretis. Nec enim carnis cōiunctione ab Abraham eos ſeparare volebat, ſed admonebat vt nobiliorē hac, atque veriorem inueſtigarent propinquitatem. Quod & hîc diligenter facit, quanuis aliquantulum moderatius & lenius videatur, quia de matre ſermo habetur. Nec dixit, nō eſt mater mea hæc, nec illi fratres mei, quoniam nō faciunt voluntatem patris mei: non enim cōdemnare fratres ſuos, ſed emendare voluit, ac ideo manſuetè, vt ipſum decebat, reſpondens: *Qui facit voluntatem patris mei*, inquit, *hic frater, & ſoror & mater eſt.* Quare ſi iſti etiā eſſe volunt, hanc viam peragant, in hac perſeuerent. Quando autem mulier illa exclamauit dicens, Beatus venter qui te portauit: nō dixit ſe non habere matrem, ſed inde matrem quoque ſuam beatitudinem conſecuturam aſſeruit, ſi patris eius faceret voluntatem: quam qui diligenter ſequuntur, & fratris, & ſororis, & matris retinent locum. O mirabilem honorem, ô virtutis incredibiles vires, quò ducitis bene viuentes homines? mulieres ſanctiſſimā illam virginem beatificarunt, quotquot vterum illum admirantur, quotquot optarunt tales fuiſſe matres, & cætera contemnere omnia. Quid igitur prohibet? Ecce nanque

Universidad de Deusto
Biblioteca

que rectam,atque facilem viam nobis proposuit, vt nõ fœminis solùm, verũetiam viris ad hunc ordinem peruenire liceat,imò verò etiam ad maiorem.Multò enim propinquiores deo sunt, qui voluntatem eius faciunt, quàm qui summa carnis necessitudine coniunguntur. Non ergo simpliciter propinquitatem illam desidera, verumetiam viam capesse, magnoq; studio cõfice, quæ ad hoc desiderium te perducat. Hoc cùm dixisset, exiuit è domo. Ita & increpauit, & citò fecit quod postulabant. Pariter in nuptus quoque factum ab eo videamus. *Ioan.2.a.* Nam & ibi increpauit importunè petentem, non tamen contradixit,vt & imbecillitati mederetur,& beneuolentiam erga parentem ostenderet: hic quoque similiter & ægritudinẽ inanis gloriæ repulit, & matrem vt decebat,quãuis non in tempore petierit, honorauit. *Cap.XIII.* *In illo enim die,*ait,*exiens Iesus è domo, sedebat secus mare.* Ac si diceret,si videre me,ac audire vultis,iam exeo vt disseram.Et quoniam multis coruscauit signis, prædicando rursus prodesse hominibus vult. Et prope mare sedens,eos qui in terris erant piscabatur.Sedisse autem in littore secus mare, non simpliciter positum ab euangelista est, sed vt intelligamus ne quispiam à tergo Christi esset,sed omnes contra faciem eius aspicerent. *Et cõgregatæ sunt,* inquit, *ad ipsum turbæ multæ, ita vt in naviculam ascendens sederet, & omnis turba in littore stabat,& locutus est eis* *Matth.5.a.* *multa in parabolis.* Non ita certè in monte,neque per tot parabolas sermonem contexuit:tunc enim ibi quędam turba erat, & plebs incomposita, hîc verò & scribæ & pharisæi plerique assunt. Sed aduertamus (quæso) diligenter quam primò parabolam attulit,& quo modo ex cõsequentia Matthæus omnia nobis proposuit. Quam ergo primùm dixit? Certè quam primam esse oportebat, quæq; auditores mirum in modum attentiores faciebat:nam quia ænigmaticè prædicaturus erat,excitandæ vehementius primùm erant audientiũ mentes. Hac ratione increpasse quoque ipsum alius euangelista scribit, quasi non intelligentibus, dicentem: Quo mo- *Mar.4.b.* do non percepistis parabolam? Neque hac ratione in parabolis solummodo loquitur, sed etiam vt tenacius memoriæ quæ dicuntur cõmendari possint, & expressior propter similitudines sermo res ipsas ante oculos apponat: qui dicendi modus prophetis etiam tritus est. Quæ igitur parabola est? *Exiit qui seminat seminare,* inquit. Vnde exiit,qui vbique præsens est,qui omnia replet? aut qualiter nam exiit? Certè non loco, sed habitudine, atq; incarnationis dispensatione propinquior nobis factus. Nam quia nos venire ad ipsum non poteramus, peccatorum maceria ingressum atque aditum prohibente,ipse ad nos egreditur. Ad quid igitur exiuit? an vt terram vepribus plenam perderet, & ignauos agricolas puniret? Minimè: verùm vt optimo cultu terram arando fertilem faceret,religionis ac pietatis seminibus diligentius iactis. Nam semen hic doctrinam suam, arua verò & campos animas hominum, seminatorem autẽ seipsum appellat. Quid igitur de isto semine fit? Tribus perditis partibus,vna tantummodo saluatur. *In seminãdo enim ipsum,* inquit, *quædam secus viam ceciderunt,& venerunt volucres cæli,& comederunt ea.* Nec dixit seipsum in viam proiecisse, sed quòd ceciderunt secus viam. *Quædam verò supra lapidem, vbi non habebant terram multam,& continuò exorta sunt, quia non habebant altitudinem terræ: Sole autem orto æstuauerunt, & quia non habebant radicem, aruerunt. Quædam autem ceciderunt inter spinas,& creuerunt spinæ, & suffocauerunt ea. Quædam verò ceciderunt in terram bonam, & dabant fructũ, aliud centesimum,aliud sexagesimum,aliud tricesimũ.Qui habet aures audiendi audiat.* Quarta pars sola saluata est, nec vniuersa æqualiter, sed magno quodam interiecto discrimine. His verbis copiosissimè omnibus pietatis doctrinã propositã esse ostendit. Nam quemadmodum agricola seminans non discernit campum,vt in altera parte seminet,in altera verò minimè,sed vbique proiicit semina: eodem ipse modo saluator noster non diuitem, non pauperem, non ingenioſum aut rudem,aut fortem aut ignauum, aut diligentem aut desidem discernit: sed omnibus, quanuis non ignoret futurum exitum,pietatis doctrinam commendat. Sic certè licebit ei dicere: Quid oportuit me facere, nec feci? Et prophetæ quidem tanquam de vinea de populo loquuntur. Vinea enim facta est,ait, dilecto:&, vineam de Aegypto transtuli. Ipse autem tanquam de semine: vnde significat facilius, atque maturius nunc homines obtemperaturos, & fructum confestim daturos. Quando autem audis exiisse seminãtem, vt seminet, non idem iterari putes. Sæpius enim egreditur seminans ad aliam quoque rem, quàm ad seminandum: puta vt nouales scindat, vt pernicioſas herbas amputet, vt vepres euellat, aut tale quid aliud faciat. Ipse autem ad seminandum egressus est.Cuius igitur causa,dic (quæso) maior pars seminis amissa est?Nõ seminantis quippe causa, sed suscipientis culpa terræ, hoc est propter nõ attendentem aut repugnantem animam. Sed cuius rei gratia nõ dixit quòd inertes ac desides ocio semina corruperunt, diuites deliciis merserunt, molles atque ignaui perdiderunt? Noluit acerbius reprehendere, ne in desperationem immittat: sed conscientiæ audientium, atque prudentiæ huiuscemodi examinationem reliquit: non autem semen solummodo, verumetiam sagenam hoc passam esse inuenies. Multa enim illa quoque incommoda tulit. Hac parabola discipulos docuit & exercuit, vt etsi *plures eorum* qui prædicationem apostolorum susceperi erant, perderentur, *non caderent animis,* cùm id etiam in domino atque magistro pariter factum recordarentur: neque tamen ipse, quanuis ita id futurum non ignoraret, semina proiicere neglexit. Sed quo modo,inquies,credendum est in vepribus, & in lapide, & in via prudentem hominem seminare? In agris certè & in seminibus quæ terræ traduntur stultè factum videretur: in animis autem, atque doctrina probè atque laudabiliter. Non enim absque crimine agricola illud faceret, cùm non sit possibile lapidem,aut viam aut vepres in terram bonam mutari: in animis autem hominum nõ ita. Possibile enim est,vt lapis in terram fertilem conuertatur,& vt via non conculcetur, nec prætereuntibus cunctis proposita iaceat: sed in vberes agros traducta, nec vepres emittat, & semina foueat. Nam nisi hoc possibile, immo verò facile esset, nec certè semina esset. Quòd si hæc præterea mutatio in omnibus facta non est, non seminantis culpa, sed audientium inobedientia id contigit. Nam ipse quidem diligenter eis semina tradidit. Si verò illi corruperunt accepta, inculpabilis omnino est, qui tanta benignitate in omnes æqualiter vtitur. Nos verò illud etiam intelligimus,quia nõ est vna perditionis via, sed multæ, magnoq; inter se disiunctæ interuallo. Nam qui via significantur, hi negligentes sunt, atque ocioſi. Qui lapidi conferuntur, hi sunt pusillanimes qui solum per infirmitatem labuntur.Quod enim in petrosa loca cecidit,inquit,hic est,qui verbum audit, & accipit cum gaudio: sed quoniam non habet radicem, in tẽpore credidit, & persecutione veniente

Esaiæ 5. *Ibidem 2.* *Psal.93.* *Sagena* *Et ita* *Matt.13.*

scandalum

ſcandalum paſſus eſt. Omnes audientes veritatis verbum, & non intelligentes, quoniam à cordibus eorum pernicioſus diabolus rapit quod ſeminatum eſt: hi omnes viæ conferuntur. Non eſt autem æquale nulla tribulatione atq; vexatione deficere, & tentationibus victum ſuccumbere. Qui autem vepribus atque ſpinis ſimiles ſunt, multò magis cæteris omnibus peccare videntur. Quare ne quid tale nos patiamur, diligentia, magnitudine animi, & iugi memoria ſemina obducamus. Rapere quidem ipſa diabolus poteſt, ſed nos poſſumus facere ne rapiantur. Areſcunt plerũque ſemina, ſed nõ exuſta calore. Nõ enim ęſtibus calefacta exaruiſſe dixit, ſed quia radicem nõ habebant. Suffocãtur ſpinis quę audiuimus, non quidem ipſarum ſpinarũ culpa, ſed eius qui creſcere ipſas permittit. Potes enim, dummodo velis, pernicioſa hæc germina ſentium incidere, ac diuitiis laudabiliter vti. Ideo nec ſeculum dixit, ſed ſolicitudinem ſeculi, nec diuitias, ſed diuitiarum fraudem: non ergo rebus cauſam, ſed menti corruptæ, atq; animo attribuamus. Poſſumus enim ita ditari, vt non decipiamur: & in hoc ſeculo ſic cõuerſari, vt harum rerum curis nõ ſubmergamur. Duo quippe vicia inter ſe oppoſita in diuitiis ſunt. Alterum quod incẽdit ſolicitudinem, & obfuſcat curis: alterum quod molliores deliciis reddit. Rectè autem dixit fraus, atq; deceptio diuitiarũ: quippe cùm nihil aliud in deliciis ſit, præter deceptionem: nomina enim ſola ſunt in illis de rebus poſita. Nam cùm voluptas & gloria, tum ornatus & pompa horumq; ſimilia, phantaſmata quædam ſunt, nullam rem vere cõtinentia. Quãdo igitur perditionis modos primò expoſuit, de agro feraci poſtremò mentionẽ facit, docens quòd deſperandum non ſit, ſed ſpem ſalutis per pœnitentiã eſſe retinendam: hoc enim poſſibile eſt à dictis perditionum modis ad hunc ſalutiferum modum traduci. Sed cur, ſi fertile territorium eſt, & agricola vnus, & eadem ſemina, alius centum, alius ſexagin ta, alius triginta producit? Certe hoc quoq; propter ipſam terræ naturam, cum diſcrimine ac differentia hæc prodeunt. Ita non agricolæ, neque ſeminum cauſa: ſed terræ conditione non naturaliter inſita, ſed voluntate cõſtituta, maior atque minor progreſſio fit. Miſericordia verò eius, atq; benignitas hîc quoque apparet, cùm non vnam ab omnibus menſuram efflagitet: ſed primos ita libenter recipiat, vt ſecundos nõ eiiciat, & tertiis locum præbeat. Quæ omnia dixit, ne ſequentes ipſum putarent ſolam audientiam ad ſalutem ſufficere. Sed cur nam, inquies, nullã aliarum malignitatũ mentionem facit? nihil de amoribus, nihil de vana gloria, nihil de aliis cõpluribus? Quum dixerit, ſolicitudo ſeculi iſtius, & fallacia diuitiarũ, omnia cõprehendit, omnia enim hæc huius ſeculi & diuitiarũ ſunt. Viam autẽ & lapidẽ adiecit, vt oſtendat nõ eſſe ſatis pecuniam cõtemnere, ſed oportere aliis etiã virtutibus operã dare. Quid enim prodeſt, ſi diuitiis nõ ſeruis, ignauus autem atq; mollis ſis? Quid etiam, ſi cùm ſis generoſus, pigricia & negligentia audiẽdi verbi diuini labores? Non enim vna re ad ſalutem opus eſt, ſed primũ oportet exquiſitè audire atque audita rite memoriæ cõmendare, deinde magnitudinẽ animi adhibere. Accedit, ꝙ omnis pecunia cõtemnenda ſit, & ſeculariũ cura rerum eiicienda: ac ideo audientiam primò poſuit: quandoquidem ea in primis opus eſt. Quo modo enim credent, ſi nõ audiẽt?
Rom.10.c. Nos quoq; ipſi, quo modo quæ facienda ſunt perdiſcemus, niſi prædicantibus diligenter attendamus? Fortitudinem animi, ac diuitiarum contemptum ſubiunxit.

Hæc attentè audientes, vndiq; noſipſos diligenter muniamus, firmas in profundum radices iacientes, ac ſeculares res omnes paruifacientes. Quòd ſi illa faciemus, alia negligemus, nihil nobis confert ad ſalutem. Quid enim refert, vtrum hoc vel illo modo perdaris? Quid intereſt ſi non diuitiarum fraude, ſed ocio: aut non ocio, ſed puſillanimitate corrumparis? Sic & agricola quocunque modo ſemina peritura pariter luget. Non ergo conſolationem hinc accipias, quòd nõ omnibus modis pereas: ſed acerbè lugeas, quòd vno aliquo quocunque tandem modo pereas. Crementus vepres, quæ prædicationem ſuffocant. Sciunt id probè diuites, quoniam non ad hæc ſolùm, ſed nihil etiam ad aliud valent: nam cùm voluptatibus ſeruiant, etiam ad res ciuiles inutiles reddũtur: quòd ſi ad illas, multo magis ad cœleſtes. Duplex enim peſtis cogitationes illorum inuadit: deliciarum putredo, & curarum magnitudo: quorum vnumquodque ad ſubigendũ naufragium ſufficit. Si verò ambo concurrant atque conueniant, quanti prohdolor fluctus, quanta tempeſtas cõcitatur? Nec mireris, ſi nomine ſpinarũ delicias appellauit. Tu enim harum turbatione ſuperatus, non ſentis: ſed qui procul inde abſunt, non ignorant quòd vehementius omnibus ſtimulis pungant ciborum deliciæ, ac multò magis quàm vlla ſolicitudo tabefaciant animam, acercerbiſſimos dolores tam animę quàm corpori inferentes. Non ita certè curis homo ſauciatur, vt voracitate. Itaque quãdo vigiliæ, quando aurium, quando capitis dolores, atq; tinnitus, quando ſtomachi ſubuerſio, cæteraq; huiuſmodi hominem occuparunt: nõnne omnium ſtimulorum puncturas hæc ſuperant? & quemadmodum acuti vepres vndecũque capiuntur, atque conſtringuntur, manus cruentant: eodem modo deliciæ pedibus, manibus, capiti, oculis, omnibus ſimiliter membris officiunt: ſteriles etiam ſunt, nullum quemadmodũ vepres fructũ producentes, ac multò magis quàm cætera penè omnia hominem cõficiunt. Deliciis enim ſenectus citius ſurrepit, deliciis ſenſus obtunduntur, deliciis cogitatio retardatur, citius mens tenebris obducitur, corpus diſſoluitur, maior ſtercoris copia reconditur quaſi atq; reponitur: ita ex ingenti afflictionum aceruo, naufragio nimium oneribus oppreſſo, crebra cõtingunt naufragia. Quid enim, reſponde quæſo, ita pingue corpus efficere ſtudes? An vt te ad immolandum ducamus, an vt menſæ immolatum apponamus? aues certè pingues ad ſaniorem diætam inutiles ſunt. Adeò mala deliciarũ laſciuia eſt, vt irrationalibus quoq; peſtifera ſit. Nam & volucres ſaturitate nimia, & ſibi & nobis inutiles efficiũtur: ſuperfluitates enim indigeſtæ, ac putredo humidior à pinguedine oriũtur: quæ verò animalia nõ copioſè aluntur, ſed quaſi ieiunantia mediocri victu ſimul & labore exercentur, hæc animalia tam ſibi ſanitatẽ ſeruant, quàm nobis accõmodiora ſunt. Quare qui his veſcũtur, ſani viuunt: qui verò illis pinguioribus vẽtres voraciter replent, illis ſimiles efficiuntur, tardi, & ad ægrotandum aptiores facti, & ſtrictiora ſibi vincula comparantes. Nihil certè ita corpori noſtro repugnat & obeſt, vt ſatietas: nihil ita reſcindit, & ſuffodit ipſum, atque corrumpit, vt luxuria. Quare amentiã atque ſtoliditatem ipſorũ inde maximè quiſpiam admirabitur: quia nec ita ſibi parcere volũt, ſicut vtribus cęteri. Nam qui vina huc & illuc traducunt, nolunt nimium vtres implere, ne diſtenti rumpantur: iſti verò ærumnoſum ventrem nec vtris quidem dignitate condonant, ſed diſtentant, & replent vſque ad fauces, vſque ad nares,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vsque ad aures, duplicem hinc spiritui, & vi animal dis- A pensanti angustiam facientes. An ideo tibi fauces factæ sunt, vt vsque ad os vino atque cibo, & aliis corruptionibus te impleas? Non idcirco, crede mihi, sed principaliter, vt orando canas ad deum, & diuinas scripturas sacro ore perlegas, & proximis oratione consulas. Tu verò ad hoc ministerium nunquā aut rarissimè faucibus veteris, sed per totum vitæ spacium voracitatis insanæ subiicis seruituti. Et quemadmodum si quis citharam aureis fidibus coaptatā in manus sumeret, & cùm illam cōcinne pulsare deberet, stercore atque cœno ipsam indignè obrueret: similiter hi quoq; faciunt. Stercus autem non alimentum, sed delicias & intemperantem illam voracitatē appellaui. Quod enim necessitatem in comedendo excedit, id nō alimentum, sed pestis est. Alius enim sola ad cibos recipiendos facta est, os verò & fauces & lingua etiam ad alia his magis neces- B saria creata sunt. Vel potius neque aluus aut stomachus ad recipiendum simpliciter cibum, sed moderatè recipiendum factus est: quod manifestat, cùm vehemēter repletione grauatur, nō modo reclamando nobis, sed vleiscendo, & vltima supplicia inferēdo. Nam primùm pedes acrius punit, quibus ad praua sympolia, & ad incontinentes epulas adducimur. Deinde manus, quæ superflua ministrarunt, acrius ligat: in plerisq; autem distorsione os, oculi & caput dolore vexati sunt. Et quemadmodum seruus, quando supra vires quicquam impositum est, domino impudentius maledicit: sic & venter nimium plenus præter dicta membra, mentem quoque & cogitationem plerunque corrumpit. Quod mirifica dispensatione dixerim diuinitus factum: vt si sponte moderatiorem viuendi cōtemnis normam, saltem inuitus, quoniam videas tantum ex saturitate tibi imminere periculū, modestius viuere coneris. Hæc igitur probe tenentes, fugiamus delicatas ciborū apparationes, quæ in voracitatē inducunt. Curæ nobis sit moderatio, vt & corpore bene valeamus, & animam ab omni languore liberemus, & futuram beatitudinem consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, &c.

Homilia xlvj. *ex cap.* xiij.

ET *accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Ipse autem respondens, dixit eis: vobis datum est nosse mysterium regni cœlorum, illis autem non est datum.* Dignum certè est de discipulorum admirari prudentia, qui etsi magna discendi cupiditate arderent, opportunitatē tamen interrogationis expectant. Non enim coram omnibus id faciunt, quod Matthæus vno verbo designauit, dicens: & accedentes. Nec à verbo hoc solùm quasi coniiciens id assero, sed à Marco apertius scriptum non ignoro, dicente, quòd seorsum
Mar. 4. b. accesserint. Sic matrem quoque ac fratres fecisse decuit: non autem palàm ostentationis causa foras euocasse. Sed charitatem eorum diligenter perpende, quo modo non mediocri curæ omnes, qui Iesum sequebantur, sibi erant. Prius enim aliorum commoda, deinde sua quærere videntur. Cur enim, inquiunt, in parabolis eis loqueris? Non dixerunt, cur in parabolis nobis loqueris? Nam & alibi sæpius nimium se proximis affectos esse omnibus ostendūt: vt cùm dicunt, absolue turbas: &, quoniam nouisti quod scandalizati sunt. Quid
Infrà 14. b. igitur Christus? Vobis datum est nosse mysteria regni
Infrà 15. b. cœlorum, illis autem datum non est. Hoc autem dixit, nō necessitatem quampiam ostendens, nec temerariam ad aliquos doctrinæ attributionē à casu, & vt cōtingit, illatam: sed vt in ipsis omniū causam esse, malorum significaret, ac aperiret donum quoddā hoc esse, ac gratiam infusam, quæ nullo pacto libertatē humanæ tollit naturæ: quod à sequentibus liquidius efficitur. Et attende quo modo ne aut illi desperēt, aut isti torpore tabescant, datum & nō datum esse audientes, in nobis harū esse principiū rerum asseruit. *Quicūque enim habet, dabitur ei, & abūdabit: quicūque autem nō habet, & †quod habet] auferetur ab ipso.* Is locus nō parua caligine obductꝰ est, & ineffabilem diuinæ maiestatis iusticiā aperit. Tale nāque est quod dicitur: Cùm enim quispiā desiderat, ait, & magno studio atq; cura virtutē inquirit, tūc ei ex deo cuncta præstabūtur: cùm autē nullo studio atq; volūtate ad rectè faciendū pronus est, tunc ei diuinū auxilium non cōceditur: & quod etiam habet, auferetur ab ipso. Non aufert certè deus, sed nō prębet indignis fauorem, & patrociniū suum. Hoc ipsi quoq; nos factitamus. Cùm enim negligentem quēquam ad audiendum perspexerimus, adhortamur & admonemus, vt diligentius attendat: & si crebrò id facientes non persuademus, silentio vtimur, præsertim cùm videamus ex maiori cura in maiorem illū deuolui desidiam. Attentiores autem, discendiq; cupidos attrahimus libenter, & cōplura docemus. Rectè autem dixit, quod habere videtur: neq; enim habet, quod æstimatur habere. Deinde aperiens quid sibi vult illud: ei qui habet, dabitur: ab eo verò qui non habet, auferetur: *Idcirco*, ait, *in parabolis eis loquor, vt videntes non videant, & audientes non audiant, neque intelligant.* Aperire igitur oculos eorum oportebat, inquies, quoniam non videbant. Oportebat quippe si natura cæci nō vident. Verùm quoniā volentes oculos claudebant, ideo non simpliciter dixit, non vident, sed videntes nō vi- C dent, vt à praua illorum mente cæcitatis originem esse intelligeremus. Nam cùm videant dæmonia eiici, di- *Suprà 12. b.* cunt in Beelzebub principe dæmoniorū dæmonia eiicit. Cùm audiāt, quòd ad deum eos adducam, & ostendam me admodum ipsius volūtati consentire, non esse me à deo contendunt. Quoniam igitur contra veritatem, quam viderūt & audierunt, iudicant: ideo etiā ipsam audiendi facultatem ab eis aufero, cùm nihil ipsis vtile inde, sed maius peccatum accidere, rerum periculo pateat. Non enim solùm incredulitatis crimine tenebantur, verum etiam quoniam accusabant, & increpabant, & insidiabātur, & maiorem sibi delictorum cumulum exaggerabant. Non autem dixit hæc apertè, ne accusando molestus esset: sed ab initio quidem non sic locutus est, sed enodatius atque apertius: postea verò, quia seipsos peruertebant, in parabolis loquitur. Sed ne D quis eorum putet odio atq; calumnia ad dedecus ipsorum dicta, prophetam ipsius dictis cōsona proferētem in medium adduxit. *Completur enim*, ait, *prophetia, quæ dicit: Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & Esaiæ 6. non videbitis. Incrassatū enim est cor populi huius, & auribus suis grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: ne quando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant: & conuertantur, & sanem eos.* Vides quàm exquisitè propheta iste prædixit? vides quàm palàm ipsos accusauit? Nec enim dixit, non videbitis: sed, videbitis, & nō videbitis: nec scriptum reliquit, quia nō audietis: sed, audietis, & nō intelligetis. Quare ipsi seipsos intelligentia vera priuarunt, qui aures obstruunt, qui oculos clauserūt, corda obdurarūt. Non solū enim nō audiebāt, sed grauiter audiebant: hoc autem faciebant, nequādo cōuertantur & sanem eos: intensam & magnā nimirum nequiciam eorum significat, & studiosè ipsos auerti ostendit: quāuis etiam

†quod habere videtur] sic hoc loco legisse videtur Chry. quod tamē habetur Luc. 8.

Universidad de Deusto

etiam his verbis incitet ipsos, atq; attrahat, cùm ostendat, quia si conuertantur, sanabit eos. Ac si quispiam diceret, noluisti me videre, & gratiam habeo: nam si dignum me putasses, statim flexus tibi affuissem: qui enim his verbis vtitur, reconciliationis viam affert. Sic igitur etiam hîc, quando ait, nequãdo conuertãtur, & sanem eos: ita vtrũque ostendit esse possibile, & cõuersionem videlicet hominum, & salutem cõuersorum: & ꝙ nõ ad gloriã suam, sed ad salutẽ illorum omnia faciebat. Nisi enim voluisset eos conuerti, ac saluos esse, tacuisset profectò, neque in parabolis quicquam locutus esset: nunc verò hac ipsa re, quia tenebris obfuscatur oratio, ad quærendũ eos mouet. Deus enim nõ vult mortem peccatoris, sed vt cõuertatur, & viuat. Nam ꝙ nec à natura, nec à necessitate atque vi delicta oriũtur, audi quid ait Apostolis: *Vestri autem beati sunt oculi, quoniam vident: & aures, quoniã audiunt.* Non dicit quippe de visu hoc, neq; de auditu corporis, sed de visu atq; auditu mentis. Iudęi etiam illi erant, ad quos hæc scribit, in eisdem legibus atque moribus educati, nec tamen ipsis quicquã obfuit prophetia: quia bona fundamẽta, bonas radices voluntatis atq; mentis possidebant. Vides nõ significare necessitatem, quod dicitur vobis, datũ est? Non enim beatificarentur, si coacti vi quicquam rectè fecissent. Nec obiicere potes, obscurè illis hæc dicta fuisse: potuissent enim opportunè accedere ac interrogare, sicut & discipuli fecerũt: sed torpore atque negligentia corrupti noluerunt. Cur dixi, noluerũt? immo etiam aduersus eum studiosè nitebantur: nec enim solùm nõ credebant, aut nõ audiebant, verumetiam impugnabant, & persequebantur prædicantem: quod propheta illis verbis denotauit, dicens: grauiter audierũt. Discipuli quia tales non fuerunt, beatificantur, & alibi rursus beatitudinẽ eorum confirmando, dicit: *Amen amen dico vobis, quia multi prophetæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & nõ viderunt: & audire quæ auditis, & nõ audierunt.* aduentum scilicet meum, præsentiam, miracula, vocem, prædicationẽ. Hîc enim non solùm perditis illis eos anteponit, verũetiam prophetis ac iustis præstãtiores esse asserit atque beatiores. Quare ita? quoniam nõ solùm ista aspiciunt, quæ illi nõ viderunt, verumetiam quæ illi videre cupierũt, isti oculis cernunt. Nam fide solum illi intuiti hæc fuerunt, sed isti & oculis & multò clarius omnia perspexerunt. Perpendis quo modo rursus vetera nouis cõglutinat? cùm enim non solùm præcisè illos futura nõ vidisse, sed desiderasse quoque ostendat: si alienus quidem à deo esset, aut deo cõtrarius, profectò non desiderassent. Vos igitur, inquit, quibus datum est, audiatis parabolam. Exposuit deinde quæ nobis dicta pridem sunt de negligentia & studio, de ignauia & fortitudine, de cõsequendis & abiiciendis pecuniis, vt quantùm altera noceant, tantùm altera prodesse intelligamus. Virtutis quoq; ipsius non vnam dedit viam: neque dixit, nisi qui centum faciet, eiicietur, sed saluabitur, etiam si sexaginta reddet, si ad triginta solummodo peruenit: ita facilé nobis per omnia salutis iter cõstituit. Quas ob res etiam tu si virginitatis arduum iter ingredi non potes, viuas moderatè cum vxore. Non potes omni ex parte pecuniam eiicere, offeras partem egentibus: graue videtur onus illud? æqualiter cum Christo partire ea quę habes: quòd si non velis illi omnia relinquere, dimidium saltem, vel etiam tertiam partem ipsi tradas. Frater tuus est, atque cohæres in regno cœlorum, fac eum etiam hîc cohæredem, præsertim cùm omnia, quæ ei præstas, ad teipsum redundent, atque refundantur. Non audis prophetam dicentem: Propinquos seminis tui nõ despicias? Quòd si cõiunctos sanguine minimè oportet negligere, quãtò magis deus negligendus non est, qui cùm sit dominus, summa etiam tecum necessitudine iungitur, qui etsi nihil abs te acceperit, vltrò tamen ineffabili sua commotus misericordia, cohæredem te suum cõstituit. Quo modo igitur non est extremæ tuæ dementiæ ad nullam te benignitatem tanto munere moueri? Nec retributionem aliquam pro gratia, nec minima pro maximis reddere? Ipse te cœlorũ hæredem statuit, tu nec ex istis terrenis quicquã ipsi concedis? Ipse nullius te boni authorem, sed hostem atq; inimicum dei reconciliauit: tu nec etiã amico & benefactori quippiã retribues? Quãuis certè etiam antequã regnum adipiscaris, antequam cætera consequaris quæ tibi promittuntur, propter id ipsum, quoniam das, gratiam ei referre par est: sic enim etiam liberti atque clientes, cùm dominos atque patronos in conuiuium inuitarunt, non obtulisse illis aliquid, sed accepisse ab illis arbitrantur: hîc autem contrà factum esse videmus. Non enim seruus dominum, sed dominus seruum ad mensam suam primus inuitauit, primus ad tecta sua subduxit: tu verò etiam nec post hæc, nec secundo loco inuitare sustines. Nudum te induit, tu nec peregrinum conducis: primus tibi calicem suum obtulit, tu vel aquam frigidam ei negas: potauit te spiritu sancto, quãuis indignus esses, tu nec corporalem hanc sitim suam mitigare studes, præsertim cùm omnia hæc non à tuo, sed à suo proueniant. Nónne magnum ducis, quòd calicem illum tenere potes, vnde Christus bibiturus est? nónne vides, quia soli sacerdoti fas est sanguinis calicẽ tibi tradere? Ego verò, Christus inquit, nõ ad vnguem ista perscrutor: sed cùm tu præbueris, accipiam, etiamsi secularis sis, non recusabo, nec tantùm postulo, quantùm dedi: non enim sanguinem, sed aquã frigidam flagito. Cogita igitur cui potũ præbes, & perhorrescas: cogita quia sacerdos Christi tu fias, cùm propria manu ei offeras, non carnem, sed panem: *nõ sanguinis, sed aquæ frigidæ calicem.* Vestimentum *te induit* salutare, & hoc per seipsum, atque vltrò perfecit: tu saltem ipsum per †puerum atque famulum] indue. Glorioſum te fecit in cœlis: tu nuditate, deformitate, frigore ipsum eripe. Angelorum te conciuem effecit, tu in tecto saltem suscipias, & sicut vnum famulorum domo tua contegas. Non renuo, inquit, hoc ego diuersorium, qui tibi ad cœlum viam construxi: qui te à durissimo erui carcere, istud abs te non peto: si liberare me à carceribus non potes, non paruum mihi solamen est, si modò vinctum visites. Ego te mortuum suscitaui, nec tale quid abs te requiro, sed ad videndum ægrotum solummodo venias. Quãdo igitur ita se res habeant, & magna nobis largitus sit, pro quibus minima quædam repetat: ista negligentes iure ad ignem intrudemur, ad quem sponte ruimus, diabolo & angelis eius præparatum, cùm vel lapides ipsos, ac duros silices insensibilitate superemus. Dic enim, quæso, quanta tibi hæc mentis videtur tarditas, si qui tot tantáque accepisti, qui tot tantáque accepturus es, pecuniæ seruies, quam paulò pòst etiam inuitus relinques? Quandoquidem multi vel vitam ipsam neglexerint, sanguinem suum effuderint: tu nec ista quidẽ superflua, vt cœlo potiaris, promere velis: qua dignus eris venia? aut quam satisfactionem inuenies, qui semina terræ spe inductus tradis, qui magnas fœnore pecunias locas, & in domino sub pauperũ persona alendo durus atque inflexibilis omnino esse videris? Quę omnia, iugiter animo versan-

Ezec.18.g.

Luc.3.b.

†*pauperẽ*]

Universidad de Deusto
Biblioteca

tes,ac recolentes quæ accepimus, quæ accepturi sumus, A quæ à nobis repetuntur: omni studio,cura, opera spiritalibus rebus incumbamus,humani atque misericordes simus,ne intolerabiles cruciatus nobis attrahamus.Cur enim non putas sufficere ad condemnandos nos,quòd tot & tanta simus consecuti, quòd nihil magni à nobis exigatur,quodq; illa exigantur quæ vel inuiti hic relinquemus, quòd deniq; tantam in rebus temporariis curam impendamus? Quorum singula ad condemnationem nostram certè sufficiunt.Si verò vniuersa confluant atque concurrant, quæ nobis spes reliqua salutis erit? Ne igitur condemnati cruciemur, benignè inopes pertractemus, vt hic honestè, & ibi glorioſè in æternum viuamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xlvij. *ex cap.* xiij.

B *Aliam parabolam proposuit eis dicens:Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminauit bonum semen in agro suo:cùm autem dormirẽt,&c.* vsq;, simile est regnũ cœlorũ fermento. Quid interest inter hanc & superiorẽ parabolam? Illud certè: nam ibi eos, qui nullo modo eum audire voluerunt, sed confestim resilientes,semina omnino perdiderunt: hîc hæreticorum cõciliabula significauit.Prædixit enim etiã hoc,ne hac de re discipuli postea turbarentur. Illa igitur parabola non susceptum,aut abiectum Christũ esse ostenditur:hac vero corruptorem etiã simul demõstrat susceptum. Illud profectò diaboli artibus astutè fieri scire debemus, vt veritati semper errores connexi atq; inserti, per similitudines facile decipiãt leniores. Propterea nõ alia semina, sed zizania immixta dixit, quæ tritico in speciem simillima sunt.Modum quoq; insidiarum proposuit:dum enim homines dormirent,ait. Nõ paruum periculũ prærupti præcipitij præsulibus hinc imminere videtur, quibus agrorũ custodia cõmissa est:nec præsulibus modò,verũetiam subditis. Liquidò autẽ hinc apparet, post veritatis semina iam collecta erroris fraudẽ pullulasse,quod euentus quoq; rerum confirmauit.Falsi enim prophetæ post prophetas apparuerunt,& fallaces apostoli post apostolos,& post Christum Antichristus. Nam diabolus nisi prius videat, quid sibi sequendũ sit, aut quibus insidiandum, cùm quid faciendũ sit nesciat, nec conatur quidem.Sic ergo etiam nũc,posteaquã intellexit ab alio centũ, ab alio sexaginta,ab alio triginta fuisse producta,fraudem excogitauit: nam quoniã euellere non potuit, quod actis radicibus iam propagatum fuit, nec suffocare, nec vrere: fraudulenter nisus est sua disseminare: Et quónam discrimine disseparãtur dormientes hi,& illi,qui per viam significati fuerant? quòd videlicet ibi cõtinuò rapuit, antequam radices emitterent: vnde maiori artificio, & nõ paruo conatu hic sibi opus fuisse videmus: ita omnibus istis semper vigilandum esse admonet. Nam si illas pestes effugies,non adhuc tutus es,inquit,atque securus: sed quemadmodũ ibi alios per viam,alios per petram,alios per spinas, sic multos hic per somnũ salutẽ amittere videmus. Iugi ergo, atq; perpetua nobis custodia opus est. Ideo alibi dicebat: Qui ad finem vsque perseuerauerit, hic saluus erit. *Sup.10.c. & infrà 24.b.* Principium autẽ mali fuit,quia multi ex præsulibus dormitantes,prauos & hæresim occultãtes viros,ad gubernacula ecclesiarũ promouerunt:qua ex re tanta facultas diabolo data est, vt iam illis in medio prælatis multò minus laboret.Et quo modo,inquies,non dormire poterimus? Corporis certè somno penitus impossibile,voluntatis autẽ omnino possibile.Quare Paulus quoq; dicebat: Vigilate,state in fide.Nec noxiam solum,sed superfluam rem ostendit, cum posteaquã cultus seminatusq; sic ager fuerit,vt nulla re opus esse videretur: tunc tandem diabolus per hæreticos seminat,qui nõ alia de re,quàm inani cõmoti gloria, pernicioſum venenũ effuderunt: non autẽ his verbis solum, sed per sequentia etiã diligenter eorũ figmenta descripsit. Quãdo enim germinauit,ait,herba, & fructũ fecit,tũc apparuerũt zizania. Id certè moris est apud hæreticos, vt obumbrent seipsos,atque occultent in principiis, quousq; maiorem fiduciam capiant, & quodã fauore multitudinis inuentur:tunc enim contagioſa venena intrepidi effundunt. Sed cuius rei gratia seruos introduxit, factum narrantes? vt scilicet nõ esse timendos hæreticos ostenderet. Hominem vero inimicũ ipsum diabolum,quia semper omnibus obesse conetur,meritò appellauit.Conatus enim ipsius omnis aduersus nos est, causa vero atq; origo, vt nos impugnet, ab odio quo in maiestatẽ diuinã fertur, profecta est. Vnde patet quia maiore charitate nos à deo,q̃ à nobisipsis diligimur. Verum inimici malignitas etiã inde perspicitur, quia nõ præparauit seminare tũc cum nihil poterat interimere, sed cùm alia fata diligenter vidisset,tunc seminauit,vt vniuerso simul labori agricolæ, studioq; officeret: quæ omnia propter testatas erga agricolã inimicicias fecit. Vide autem & ipsorum seruorũ diligentiam.Nam etsi non prudenter, sedulò tamen ad euellenda zizania festinãt,quæ res solicitudinem ipsorũ ac diligentiam erga semina ostendit,quodq; ad vnum solummodo respiciant,nõ vt pœnas inimicus luat, sed vt iacta semina non depereant. Quare quo modo morbum depellant,inquirũt: nec sibi cõfidunt, sed domini sententiam expectant, ac ideo C interrogãt,dicentes: *Vis igitur abeũtes colligamus ea?* Dominus autem prohibet,ne fortè simul cum zizaniis herbam etiã tritici euellant: quod dicebat, vt bella & effusionem sanguinis prohiberet.Nã si trucidarentur hæretici, atrox & irrecõciliabile bellũ orbi inferretur. Duabus igitur rationibus prohibuit: Altera, quia frumentis parum nocerent: altera, quia nisi sanarentur, extrema supplicia nõ euaderent. Quare si & puniri eos vultis, & frumentis nequaquã officere,opportunitas temporis cõgrua expectanda vobis est. Quid autem est quod ait,ne eradicetis simul cum eis & triticũ? Certè aut quia si arma capietis, inquit, necesse est, cum hæreticos trucidatis, multos sanctorũ simul interimere: aut quia ab ipsis zizaniis verisimile esset multos in triticum conuertendos. Si ergo præuenientes euelletis,ea frumenta deperibunt,quæ à commutatis zizaniis prouenirent. Nõ prohibet autem cõciliabula hæreticorum dissipare,ora obstruere,libertatem loquendi cõcidere:verum interficere ac trucidare.Sed vide quàm mitis sit:nõ enim solùm prohibet,sed cur prohibet,rationem exponit. Quid autem si perseuerabũt ad finem vsq; zizania? *Tunc dicã messoribus*, inquit, *colligite primùm zizania, & in fasciculos ea alligate ad comburendum.* Rursus eos verborum Ioannis cõmonefacit,quibus iudicem ipsum fore asserebat, dicens parcendum esse zizaniis quousque vna cum frumentis in agro sunt, quia possunt in frumenti statum cõmutari.Si vero nihil hac lõganimitate domini lucrabuntur, & recesserint, tũc ineuitabilis pœna necessariò eos suscipiet. Dicã enim messoribus,ait, colligite zizania primùm. Cur ita primùm? Ne suspicentur serui,quasi vnà cum zizaniis frumenta incidantur.& alligate ea,inquit in fasciculos ad cõburendum:triticum verò cõgregate in horreũ meum. *Aliam parabolam posuit eis, dicens: Simile*

est

1.Cor.16.c.

Tollendo sine auferendo

Universidad de Deusto
Biblioteca

est regnum cælorū grano sinapis. Nam quoniam dictum est A tres partes seminis immitti, ac vnam solūmodo conseruari, ipsi quoq; cōseruatæ portioni tot tantaq; præterea immunere pericula: ne occasionē interrogādi habeant, quot & iam fideles erūt, vltrò ipsorum solicitudinē tollit, per ipsius grani sinapis parabolam ad syncerā fidem cōducens. Hac quippe imagine prædicit prædicationē per vniuersum orbem omnino coruscaturam: idcirco huius oleris similitudinem proposuit, quia his rebus apprimè accōmodetur. *Cæteris enim seminibus minus est, cum autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cœli veniant, & in ramis eius habitent.* Magnitudinis enim indiciū declarare voluit: Quod etiam in prædicatione futurū dicit. Imbecilliores cæteris omnibus, atque minores erāt Apostoli, verūm quia in ipsis magna erat virtus, fama eorum vbiq; terrarum claruit. Deinde fermenti ponit imaginem, dicens: *Simile est regnum cælorum* B *fermento, quod accipiens mulier abscondit in farinæ sātis tribus, donec fermentū est totum.* Nam sicut fermentū magnam farinæ copiam in vires suas, quātis modicum sit, conuertit: sic quoq; vos vniuersum terrarū orbem cōuertetis. Prudentissimè autē ex natura rerum imagines adduxit, vt ostendat q̄ sicut illa natura duce impossibile est nō fieri, pariter hæc quoq; naturæ *domino* cōducente necessariò fient. Nō igitur opponetis. Et quid poterimus ad tantam duodecim homines multitudinem? Id enim ipsum maximè virtutis vestræ splendorē ostendet, quòd multitudini orbis immixti nō confundemini. Nam & fermentum cùm farinæ appropinquauerit, nō solum apposītum, sed immixtū penitus totam massam fermētat: propterea nō dixit, apposuit: sed, abscōdit. Sic igitur & vos cùm vniti atq; commixti iis fueritis qui vos oppugnāt, tunc ipsos superabitis. & quemadmodū fermentū C in farina submersum nō deperditur, sed in naturā suam farinam transmutāt: pariter in prædicatione hac euāgelij fiet. *Nolite igitur timere, si magna pericula futura prædixi: nō enim extinguetur fulgor vester, sed omnia superabit. Tria vero fata pro multis hīc posuit. Cōsueuit enim hoc numero pro multitudine abuti scriptura.* Nec mireris, si de regno cœlorū differens, sinapis & fermenti fecit mentionem, homines enim alloquebatur quasi agrestes, atq; imperitos, qui maximè his rebus cōmoneri solent, quiq; sic erant agrestes, vt harum rerum etiam sæpius interpretationē requirerent. Vbi nūc gentilium alumni sunt? Intelligant saltem nūc à rerum ipsarū euentu, quàm ineffabilis sit Christi virtus, & vtraq; ratione ipsum adorandū credant: vel quia incredibilē futuram rem prędixit, vel quia quod prędixit, nō aliter D quàm prędixerat, adimpleuit. Ipse nāque est qui tantam fermento virtutē imposuit, & multitudini hominū ita credentes immiscuit, vt infideles fidei credentium adhærerent. Nemo ergo paucitatē vestram, inquit, deploret: magna enim est prædicationis virtus. Et quod semel fermentatū est, fermentum rursus ad reliqua efficitur. Et quemadmodum fauilla cùm in arida ligna inciderit, in flammā ipsa cōuertit, quæ vi sua deinde vel viridia ligna facilè incendit: eodem quoq; modo prædicatio. Sed cur nō dixit ignis, sed fermentum? Quoniam nō ignis virtute totū fit, sed lignorum quoq; ariditate: fermentū vero per seipsum omnia cōficit. Si autē duodecim homines totā penè farinam orbis fermentarūt, diligēter animo versa, quæso, quāta sit nostra malignitas atq; ignauia, qui cùm iam innumeri simus, has gentium reliquias conuertere non possumus, qui vel mille mūdis satisfacere deberem⁹. Sed Apostolos illos fuisse,

inquies. Quid ad rem? Nonne tecum eiusdem naturæ fuerūt? Nonne cum hominibus etiā ipsi cōuersabantur, easdem artes professi, eisdē rebus nutriti? An forsan credis illos angelos natura, aut de cœlo lapsos fuisse? Non, inquies, sed signis illi rutilabāt. Non propter signa certè illi claruerūt. Vsquequo ita ignauiam nostram miraculorum fulgore, quæ tūc coruscarunt, quasi velamine quodam obducimus? Multi enim qui dæmones eiecerūt, ob improbā ipsorū vitam, haudquaquā clari euaserūt, sed etiā supplicijs affecti sunt. Quid igitur, inquies, *Supra 7.b.* fuit, quòd præcipuè illos magnos effecit? Certè verus ac nō simulatus gloriæ atq; pecuniæ cōtemptus, & quoniā nullam secularium harum rerum omnino curam habebant. Nam nisi hoc habuissent, si passionibus veluti nos seruissent, etiam si à morte innumeros homines suscitassent, nō solum nihil vtilitatis fecissent, verūetiam seductorum atq; deceptorū nomen non effugissent. Viuendi ergo disciplina est, quæ vbiq; fulget, quæ spiritus etiā gratiā attrahit. Quod enim signū Ioannes fecit, qui tot tantasq; ciuitates erudiit? Nā nihil miraculosè ipsum egisse testatur euangelista, dicens: Ioānes quidē nullum *Ioan.10.g.* signum fecit. Vnde autē Helias mirabilis factus: nónne *3.Reg.18.c* quia regē liberè alloquebatur? Nonne à zelo quē habebat erga deū? nonne quia nihil possidebat, clarius quàm per signa quoq; perfecit? Iob autem illum, quibus signis *Iob 1.& 2.* diabolus admiratus est? Certè signo quidem nullo, vitæ autem mirabili disciplina, & robore animi excelso atq; inuicto. Quæ signa Dauid adhuc adulescēs effecit, *Actо.13.d.* vt deus diceret: Inueni Dauid filium Iesse, virum secundum cor meum? Abraham porrò, Isaac & Iacob quos mortuos suscitarūt? quem leprosum mūdarūt? An ignoras quia miracula nisi iugiter vigilemus, plerunque nocent? Multi enim è Corinthijs alter ab altero scissi mi- *1.Corin.1.* raculis fuerūt, multi Romanorū resilierūt. Simon quo- *& 3.* que Magus hac ratione fuit eiectus: qua etiam ille qui *Actо.8.d.* sequi Christū desiderauit, quasi reprobꝰ audiuit, Vulpes foueas habent, & aues cœli nidos. Nam horū omnium *Supra 8.c.* alius pecuniam, alius gloriam à signis accumulare cu- *& Luc.9.g* piens, eiiciebātur, & deperibant: cura vero rectè viuendi & syncerus virtutis amor, non modò tales cupiditates non parit, sed natas etiam radicitus euellit. Ipse autem dominus quando leges discipulis ferebat, quid eis præcipiebat? nō certè vt signa facerent, vt videntes homines glorificarent patrem. Sed quid porrò? Luceat lu- *Supra 7.c.* men vestrum coram hominibus, vt videāt bona opera vestra, & glorificent patrem vestrū qui in cœlis est. Petro quoq; nō dixit: si me amas, signa fac: sed, pasce oues *Ioan.21.d.* meas. Cumq; ipsum cæteris præponeret, cum Iacobo simul atq; Ioāne, quare quæso te præponebat? vtrū propter signa? Ab omnibus certè pariter leprosi mūdabantur, mortui suscitabātur: omnibus enim æqualiter potestas fuit concessa. Vnde igitur tres illi anteponebātur? Nō profectò præterquā à virtute ac magnitudine animi. Vides quia bene viuendi norma, & rectis operibus opus est. A fructibus nanque ipsorū cognoscetis eos, in- *Supra 5.b.* quit. Vitam autē nostram quid est quod maximè commendat? Putásne quia signorum ostentatio, an viuendi exquisita disciplina? Istud videlicet vltimū, à quo etiam signa originem trahūt, & ad quod tandem deuenire solent. Nam & qui rectè vixit, signorū gratiā impetrauit: & qui gratiā impetrauit, ideo suscepit, vt aliorū vitam facilè possit emendare. Nam & Christus propterea miracula fecit, vt cū fide dignus videretur, ad se homines attraheret, & virtuosè viuere persuaderet. Quocirca magnam curam, magnumq; sibi studium virtutis fuisse

Universidad de Deusto
Biblioteca

videmus. Non enim signis vtitur solùm, verumetiã gehennæ atrocitatem intentat, regnum cœlorum pollicetur, mirabilia præcepta ac leges posuit, cæteraq; omnia pertractauit, vt in angelorum æqualitatem homines adduceret. Cur dixi à Christo omnia virtutis gratia facta fuisse? cum tu si quis optionẽ tibi daret, vtrum suscitare in nomine Christi mortuum velles, an propter nomen ipsius mortem oppetere: hoc vltimum proculdubio eligeres. Alterum enim signum est, alterum opus. Si quis autem, vt alterutrum optares, tibi potestatem daret, fœnũ in aurum vertere, aut omnes pecunias tanquam fœnum contemnere, nõne hoc secundum capesseres? neque id iniuria: hac enim re homines maximè alliciuntur. Nam si alias res in aurum verteres, augeretur certe pecuniæ cupiditas, cunctis optantibus talem virtutem possidere, quod Simoni mago euenit: sin vero aduerterint te, quasi fœnum contemnere aurum, hoc exemplo commoti, morbo huic meritò mederentur. Vides quia vita recta magis cæteris omnibus iuuat. Rectam autem vitam appello, non ieiunandi laborem, nec cilicij ac cineris lectulum: sed si pecuniam non aliter quàm oporteat despicias, si charitate ardeas, famescentes pane tuo nutrias, si superior ira sis, si gloriam inanem non concupiscas, si inuidia nõ detinearis. Hæc enim ipsius documenta sunt. Non enim dicit ieiunium suum esse imitandum, quanuis quadraginta illos dies
Suprà 11.d posset proponere: sed, Discite à me, quoniã mitis sum,
Luc.10.b. & humilis corde. Immo vero contrà, quum apostolos
& 1.Corin. ad euangelizandum mitteret, non dixit, ieiunate: sed,
10.f. quicquid vobis apponitur, comedite. De pecuniis autẽ
Suprà 10.b quàm exactissimè mãdauit, dicens: Non possideatis aurum, neq; argentum, nec æs in zonis vestris. Hæc dixi, non quia ieiunium mihi non placeat, quod magnis soleo efferre laudibus: sed quia doleo, si cæteris neglectis, satis ad salutem vobis ieiuniũ existimetis, quodam choro virtutum vltimum certè sortitur locum. Præcipuæ nanque virtutes sunt charitas, humilitas, misericordia, quæ vel virginitatem superant. Quare si volueris apostolorum virtutes assequi, nihil te prohibebit: sola enim voluntas, ac feruentissimus virtutũ amor tibi sufficiet: nullum igitur expectatio signorũ retardet. Multò enim magis dæmon dolet, si à peccato liberatam animã perspexerit, quàm si à corpore fuerit eiectus: maxima enim eius virtus est peccati amplificatio, quam vt extinguat Christus, in patibulo pependit. Peccatũ enim mortem induxit, per peccatum quę superiora fuerant, ad inferos depressa sunt. Id igitur si destruxeris, neruos diaboli omnes incidisti, caput eius contriuisti, vires resoluisti, ac vniuersum eius exercitũ fudisti atque fugasti: signum omnibus miraculis maius effecisti. Nec à me id, sed à
1.Cor.11.d. beato Paulo dictum putes, qui cùm dixisset, Aemulamini charismata meliora: & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro: non subiunxit signa, sed charitatem, quę omnium bonorũ radix & fundamentum est. Hanc igitur si retinebimus, & omnem quæ ab hac oritur philosophiam, non erit nobis opus signis: sin vero negligemus, nihil nobis proderunt signa. Hæc igitur scientes, illa faciamus, quibus apostoli perfulserunt. Vnde
Infrà 19.d igitur illi tales facti sunt? Petrum audi, rogo. Ecce nos
Ibidem. dereliquimus omnia, inquit, & secuti sumus te: quid ergo
Ibidem. erit nobis? audi & Christum respondentem: Super
Marc.10.d duodecim sedes sedebitis: & alibi, Quicũque reliquerit domũ, aut fratres, aut patrem, aut matrem, centuplum accipiet in hoc seculo, & vitã æternã possidebit. Quas ob res omnib⁹ seculi negociis postpositis, Christo nos-
A ipsos tradamus. Et ex sententia ipsius ad apostolorum æqualitatẽ ascendemus, & vita æterna perfruemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xlviij. *ex cap.* xiij.

HAEC *omnia Iesus in parabolis locutus est ad turbas: & sine parabolis non loquebatur eis, vt impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum: & eructabo abscõdita à cõstitutione mũdi.* *Psal.77.a*

Marcus autẽ asseruit, non aliter ipsum in parabolis fuisse locutum, quàm ferre poterant. Sed ne quid in noua *Mar.4.d.*
re præter veteris scripturæ documenta dicere videretur, prophetã introduxit, huius prædicationis modum magnis antea temporibus præcinentem. Deinde ostendens ea mente Christum ita prædicasse, non vt ignorarent, sed vt ad sciscitandum incitarentur, subiunxit: *Et absque parabola nihil loquebatur eis.* Dixit quippe multa
B etiam absq; parabola, sed nõ illo tempore, nec vllus ab eo quicquam sciscitatus est. Et prophetas quidẽ sæpius interrogabãt, vt Ezechielem, aliosq; complures: à Christo autem isti nihil prorsus de his parabolis quæsierunt. Nam quãuis quæ dicta erant, sufficerent ad incendendum eorum animũ ad quæstionem, maximè quia supplicia plerũque comminari parabolis videbatur, nullo tamen pacto illi cõmoti fuerunt. Quocirca reliquit ipsos, atq; abiit. *Tunc enim, ait, dimittens turbas, venit in domũ.* Iesus scilicet & nemo ipsum scribarũ sequebatur. Vnde clarum fit, non alia de causa ipsos secutos fuisse, quàm vt capiendi causas reperirent. Posteaquam autem non intelligerent ea quæ dicebantur, reliquit eos, & abiit. *Et accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.* Cumq; eos trepidantes, plerũque aliãs quicquam ab eo quærere nõ ignoremus, vnde nũc
C ipsis tanta fiducia est? Quia audierunt: Vobis datum est *Suprà b.c* nosse mysteria regni cœlorũ, & audientiores facti, seorsum sciscitantur, non quia inuidebant multitudini, sed *Mar.4.c* *Luc.8.b.*
quia dominum audierunt: *Istis autem datum non est. De fermento autem, & sinapi parabolas, tanquã liquidiores præterierunt: hanc vero vt coniunctam illi de semine, & maius aliquid afferentem exponi maluerunt.* Nequaquam enim bis eandem dixisset: huius autem explicationem cognoscere percupiebant, quandoquidem viderent ex hac nõ paruas repræsentari cõminationes. Præterea nec carpit quasi parum intelligẽtes, sed explanauit apertius parabolã: & ita explanauit, vt sæpius me dixisse memini, non ad verbũ exponendas esse parabolas, ne multa sequantur absurda. Id diligenter ad nostram doctrinã subseruit. Non enim dixit, quinã essent
D serui qui accesserũt, sed vt ostendat cõsequentiæ cuiusdam causa, ac ferè ad cõformationem imaginis eos positos esse, hac relicta particula, necessaria, & propter quę parabola hæc dicta est, interpretatur: seipsum & iudicẽ, & dominũ omnium rerum declarans. *Et respondens*, inquit, *dixit eis: Qui seminat bonum semen, est filius hominis: ager autem est mundus. Bonum autem semen, hi sunt filij regni: zizania autem, filij sunt illius mali: inimicus verò qui ea seminauit, diabolus est: messis vero, consummatio seculi est: messores autem, angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: ita erit in consummatione seculi huius. Mittet enim angelos suos filius hominis, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciebant iniquitatem, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum.* Nam quoniã ipse est qui seminat agrum suum, quiq; ex regno suo congregat, non est clàm, quin & hic præsens mundus ipsius sit. Tu vero cõsidera ineffabilem eius misericordiam, & ꝙ ad bene faciendũ quidem pronus est,

à deside-

Universidad de Deusto

à desiderio autem puniendi alienus: nam quando seminat, per seipsum id peragit, supplicia vero per alios infert. Mittet enim, inquit, angelos suos. Tũc, ait, iusti fulgebunt vt sol in regno patris sui: non quia Solis etiam splendorem nõ superabunt, sed quãdo nihil fulgentius Sole videmus, propterea re apertissima nobis ad exprimendum vsus est. Cùm autem alibi messem iam adesse
Ioan.4.c. dixerit, vt cùm de Samaritanis dicat: Leuate oculos vestros, & cõsiderate regiones, quoniam iam albæ sunt ad
Suprà 9.d. & Luc. 10.a. messem. & rursus, Messis quidem multa, operarij autem pauci. Quo modo igitur illic quidẽ iam messem adesse dicit, hic verò futurã esse ostẽdit? Aliam certè ibi, aliam hîc verbi huius potestatem esse videmus. Quare etiam, inquies, cùm alibi dixerit quòd alius est qui seminat, alius qui metit, hic seipsum esse qui seminat? Profectò ibi non simpliciter, sed ad prophetarum atque apostolorum distinctionẽ illud dicebat, quod de Iudæis quoque ac de Samaritanis dicebat. Ipse enim est qui per prophetas seminauit: quanuis nõnunquam messem & semen eandem rem, ad aliud tamen atque aliud referens nuncupauit. Nam quando credulitatem atq; obedientiam audientium designat, vt rei cõsummationem ostendat, messis vocabulo denotat: quando autem fructum prædicationis quærit, semen: & messem ipsam cõ-
Luc.13.f. & 1.Thes.4.d summationem appellat. Et quo modo etiam alibi scribitur, quoniam primi iusti rapiũtur? rapiuntur quidem primi, post autem Christi aduentum, pœnis traduntur iniqui: & tunc ad regnum cœlorum iusti proficiscuntur. Nam quoniam in cœlo iustos oportet conuersari, iudicium vero in terris peragitur: cùm alteros condemnarit, tunc à iudicio abiens, alteros quasi rex amicos suos in vltimam beatitudinem illam traducet. Ita duplicem futuram punitionẽ videre licet, alteram quoniam igni æterno ardebunt, alteram quoniam ab ineffabili illa gloria excident. Sed cuius rei gratia, inquies, *cùm multitudo iam recessit, in parabolis etiam discipulos alloquitur? Sapientiores iam precedentibus facti, facilius atque melius intelligebant: propterea etiam cùm* ad eos dixisset, intellexistis hęc omnia? vtique domine, responderunt. Sic ad alia quæ dicta sunt, hoc etiam parabolis effectum est, vt perspicaciores discipuli redderentur: quid igitur ait? Rursum. *Simile est regnum cælorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit omnia quæ habet, & emit agrum illum. Item, simile est regnum cælorum homini negociatori, bonas quærenti margaritas: qui inuenta vna preciosa margarita, abiit, & vendit omnia quæ habet, & emit eam.* Sicut granũ sinapis & fermentũ, sic duæ parabolæ istæ thesauri atque margaritæ parum inter se differunt: illud enim ambabus his denotatur, quoniã oporteat prędicationẽ euangelij omnibus cæteris anteponere. Et illis quidem fermenti dico, atq; sinapis, magna euangelij virtus ostendebatur, quę omnino totum orbem terrarum erat superatura: hæ vero posteriores summi esse precij significãt: sicut enim ceu sinapis extenditur, atque propagatur, & ceu fermentum superat, sic quasi margarita preciosissimum est: ac infinitas exhibet cõmoditates, vt thesaurus. Nec illud solum discimus, quia cætera abiicienda sunt omnia, & sola prædicatio euangelij retinenda, verumetiam magno id esse cum gaudio faciendum. Sanè qui renũciationem bonorum facit, is nullam iacturam, sed quæstuosissimã facit mercaturam. Perpendis quo modo in mundo abdita atquæ cælata prædicatio est, & in prædicatione summa fœlicitas recõdita? nisi ergo cunctas res tuas venundabis, non emes: nisi curiosè quæras,

A non inuenies. Duo hęc quippe nobis ad salutem necessaria sunt, secularium rerum contemptus, & iugis vigilantia. quærenti enim, inquit, bonas margaritas: & cùm inuenisset vnam preciosissimam, vendidit quæcũque habebat, ac emit eã. Vna quippe veritas est, nec in multas scinditur partes, ac veluti qui margaritã habet, ipse nouit se diuitem esse, etiam si aliis ignotum nõnunquã illud sit, cùm paruo in loculo margarita recondatur: Sic & in prędicatione veritatis, qui ei adhęrent, totoq; animo illam amplectuntur, opulentos sese non ignorant, quanuis infideles thesauri vim non cognoscentes, fidelium opes contemnant. Deinde ne confidamus plurimum, quoniã euangelium suscepimus, neq; opinemur sufficere solùm nobis fidẽ ad salutem, horroris plenam affert parabolam. Quæ nam est illa? *Simile est*, inquit,
B *regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, ac ex omni genere piscium congreganti, quam cùm impleta esset educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt.* Sed quid interest hæc ab illa, quæ de zizaniis est? eo- *Suprà 6.* dem enim modo etiam ibi alij saluantur, alij perduntur. Verùm ibi hæresi, atq; prauis dogmatibus, & qui ante illam parabolam sunt, quoniam prędicationi nõ adhæserunt: isti vero malè viuendo pereũt, & cæteris sunt inferiores, quoniam veritatem quidem cognouerũt, & in verriculum piscatorum inciderũt, & tamen malè viuẽdo periere. Et certè alibi ait: Quia ipse segregabit eos, *Infrà 25.ci* vt pastor oues segregat: hîc vero & in parabola de zizaniis angelos istud facturos dixit. *Sic enim*, inquit, *erit in consummatione seculi, exibunt angeli, & segregabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in fornacem ignis, ibi erit fletus & stridor dentium.* Quid igitur hoc est? Nonnũquam condescendens ipsis crassius, vt ita dixerim, nonnunquã vt
C res petit, sublimius loquitur. Hanc autẽ parabolam non interrogatus, sed sponte atq; à seipso ex parte interpretatur, & formidine magis amplificat. Nam ne cùm aduertis, putrida foras eiecta esse, nullum aut paruum eiectionis periculum credas, interpretando suppliciũ declarauit, dicens q̃ in fornacem immittent. Et stridore dentium, doloris magnitudinẽ expressit. Animaduertis quot perditionis viæ? Vides quòd alij vepribus, alij via, alij lapidibus, alij zizaniis, alij in sagena pereunt? Non igitur iniuria dictum est, latam esse viam illam, *Suprà 7.b.* quæ in perditionem adducit, ac multos esse qui per eam ingrediuntur: hæc enim cùm dixisset, & ad horrorem terminasset sermonem, atque immoratus amplificasset, adiecit: *Intellexistis hæc omnia? dicunt ei, Vtique domine.* Deinde quoniam intellexerũt, laudat, dicens:
Propterea omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamiliãs, qui profert de thesauro suo noua & vetera.
D Ideo alibi ait: Mittam vobis sapientes & scribas. Vi- *Mat.23.d.* des quo modo vetus testamentum non eiicit, sed laudibus effert, & thesaurum appellat? Quare qui diuinarum scripturarum imperiti sunt, non erunt hi certè patresfamiliãs, qui cùm nec à seipsis habent, quærere indignum putant, sed negligenter viuendo inedia depereunt. Non autem hi solùm, verumetiam hęretici expertes sunt huius beatificationis: quia non possunt emittere noua & vetera: nam cùm vetera non teneant, noua credere nõ possunt: sicut econtrà, qui noua nõ habent, hi veteribus penitus carent: hæc enim inter se magno iuncta & cõnexa vinculo sunt. Audiamus igitur, audiamus quicunq; scripturarũ lectionem negligimus, quantum damnum, quantam inopiam patiamur. Quando enim bona viuendi opera faciemus, qui etiam præcepta & instituta ipsa, quibus viuendum est, ignoramus?

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et opulenti quidem qui cupiditate pecuniarum insa-
niunt, assiduè vestes suas, ne tineis corrodantur, excu-
tiunt: tu vero cùm obliuio omnibus tineis peior ac ma
ior pestis animam tuam deuoret, nõ accedes ad libros,
non excuties tineas, non ornabis animam tuam, non
Virtutis imago. aspicies continuè imaginem virtutis, nec membra eius
& caput considerabis: habet enim certè caput & mem-
bra omni muliere formosa multò venustiora ac pul-
chriora. Quod igitur caput virtutis est? humilitas cer-
Suprà 5.a. tè: quapropter ab ipsa incipit Christus, dicens: Beati
pauperes spiritu. Hoc caput, & si nec cæsariem, nec cri-
nes habeat: sic tamẽ pulchrum est, vt deum ad seipsum
Esa.66.a. attrahat. Ad quem enim inspiciam, ait, nisi ad mitem
& quietum, & humilem, & trementem sermones meos?
Psal.33.d. Et, oculi mei super mites terræ: &, propè dominus est
tribulatis corde. Hoc caput pro crinibus atque coma
hostias offert deo gratissimas, hoc aureum certè altare
Psal..50.d est, hæc ara spiritalis. Sacrificiũ enim deo spiritus cõtri-
bulatus. hęc sapientiæ mater est: qui hoc habet, is mem-
bra reliqua etiam consequetur. Perspexisti caput quale
nunquam vidisti, vide nunc etiam faciem, ac primùm
attende qualis color eius sit, quàm rubicũdus, quàm flo-
ridus, quàm gratiosus, & disce vnde cõstat. Vnde igi-
Eccli.32.b. tur constat? ab erubescentia certè atque pudore: prop-
terea quidam dicebat, ante verecundum gratia proce-
det. Hæc & aliis quoque membris magnam vim for-
mositatis effundunt: nec si mille commisceas colores,
talem speciem conficies. Quòd si oculos quoque velis
aspicere, considera modestiam, quanto decore, quanta
diligentia depingantur: vnde nõ solùm speciosissimi,
verumetiam tam acri acumine pollent, vt vel dominũ
ipsum aspiciant. Beati enim, inquit, mundo corde, quo-
Matth.5.a niam ipsi deum videbunt. Huic capiti os est sapientia
& intellectus, & spiritaliũ cantuum perpetua vox. Cor
autem magna scripturarum peritia, veri dogmatis con
seruatio, misericordia & benignitas. Et quemadmodũ
non est possibile animal sine corde viuere, sic sine hoc
corde salus haberi non potest: hinc enim omnia bona
originem trahunt. Pedes ac manus habet, quibus recta
opera ostendat: animata est pietatis & rectæ fidei ani-
ma: pectus aureum ac adamante robustius ipsi est for-
titudo, per quam efficitur, ne vnquam pectus hoc queat
infringi. Spiritus autem qui animalium corda & cere-
brum continet, charitas est. Vis re ipsa tibi hanc imagi-
nem ostendamus? Hunc ipsum euangelistam cõsidera,
cuius etsi conscriptam vniuersam nõ habeamus vitam,
possumus etiam ex paucis coruscãtem effigiem eius vi-
dere. Quanta enim humilitate, quantaq; cõtritione ru-
tilaret, inde cognosces, quia vel posteaquã præest euan
Suprà 9.b. gelio, publicanum seipsum nominat. Misericordiam
vero eius inde percipies, quia cunctis exutus Iesum se-
quebatur. Synceram fidem, de dogmatibus percipies:
prudentiã & charitatem, ab euangelij cõpositione fa-
cilè intelliges. Vniuersi enim orbis curã gerebat. Forti-
tudinẽ eius cognoscimus, quia cum gaudio à conspectu
concilij reuertebatur: bonorum autem operum osten-
tationẽ, quia in sublimi sede omnino sessurus est. Imi-
temur ergo omnes eius virtutes, ac maximè omniũ hu-
militatem & misericordiam, sine quibus salutem con-
Infrà 25.a. sequi non possumus: vt quinque illæ virgines, & Phari-
Lucæ 18.b. sæus post illas ostendũt: quippe absque virginitate mul-
ti beatitudine illa potientur, quam nemo absque mise-
ricordia consequetur. Vna enim res ex necessariis, qui-
bus salus ipsa continetur, misericordia est. Quare me-
ritò in corde virtutis ipsam collocauimus, & cor ipsum
esse censemus: quod quidem cor nisi cæteris omnibus
spiritum præbeat, velociter extinguitur. Nam quemad-
modum fons si aquarum flumina in seipso quasi stagnũ
quoddam retineat, facilè putrescit: eodem certè modo
diuites, cùm in seipsis opes suas detineant, marcescunt:
idcirco trito prouerbio fertur: Multa diuitiarum putre- »
do apud talem hominem est, nec dicitur magna copia »
ingens thesaurus: putredo enim profectò est, non pos-
sidentium, sed opum ipsarum. Nam reconditæ vestes
corrumpuntur, aurum ærugine decoloratur, frumenta
marcescunt. Quid plura? Cor possidentis hæc, atq; con
seruantis maioribus indies curis, quàm ærugine deco-
loratur atque tabescit. Nam si animum auari nudum
absque corpore cogitatione perspexeris, inuenies sicut
vestem mille tineis corrosam: sic vtique à curis perfo-
ratum, à peccatis putrefactum, & habendi solicitudine
tabescentem. Non talis profectò animus inopis est. In-
opis dico, vltrò ac sponte sua: sed fulget ille quidem vt
aurum, splendet sicut gemma, floret quasi rosa: nulla ti-
nea ibi est, nullus fur, nulla cura secularis, sed viuit an-
gelica vita. Vis huius animi pulchritudinem aspicere?
vis paupertatis opes quantæ sint discere? Non imperat
hæc viris, sed imperat dæmonibus: non assistit regi, sed
assistit deo: *non hominum*, sed angelorum commilito
est. Non habet duos, tres, vel viginti loculos rerum ple-
nos: sed sic abundat, vt vniuersum mundum paruipen-
dat, & thesaurum habet in cœlo. Non indiget mancipiis,
sed habet loco seruorum passiones, habet seruos ap
petitus, qui regibus dominãtur, vt nec respicere audeãt:
regnum porrò atq; aurum, & omnia huius generis hæc,
de qua dicimus paupertas, quasi pueriles ludos, trochos
dico talos, pilas, turbones, aspernatur atque cõtemnit.
Habet enim ornamẽta quæ videre atq; sentire nequeũt
qui huiusmodi rebus ludicris occupantur. Quid igitur
hoc paupere melius excogitari poterit? *Hic in cœlo tan
quam in pauimento ambulat. Quod si tale pauimen-
tum domus eius est, cogita per teipsum quale tectũ sit.
Sed non habet, inquies, equos, neq; vehicula.* Certè nec
harum rerũ opus est ei, qui nubibus vectatur, & cum Ie-
su conuersatur. Hoc igitur tam viri quàm mulieres di-
ligenter intelligentes, diuitiarum copiam incõsumpti-
bilium inquiramus, vt & regno dei perfruamur, gratia
& misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia xlix. *ex cap.* xiij. & xiiij.

*ET factum est, cùm consummasset Iesus parabolas istas,
transiuit inde, vsque ibi: & accedentes discipuli eius tu-
lerunt corpus eius, & sepelierunt illud.* Cuius rei gra
tia istas, dixit? quoniã & alias videlicet dictu-
rus erat. Qua porrò de causa inde recedit? vt certè ver-
bum euangelij vbique seminaret. *Et cùm venisset*, inquit,
in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum. Quãmnam
patriam suam modò appellat? meo quidẽ iudicio, Na-
zareth: nõ enim fecit ibi, ait, virtutes multas: in Caper-
naum autem fecit: vnde dictum est. Et tu Capernaum *Suprà 11.a*
quæ vsque ad cœlos exaltata es, vsque ad inferos descẽ-
des: quoniam si in Sodomis factæ essent virtutes quę fa-
ctæ sunt in te, mãsissent vtiq; vsque hodie. Cùm igitur
iuisset illuc, signa quidem multa nõ fecit, ne maiore in-
uidia exardescerent, nẽve grauius propter maiorem in-
credulitatem damnarentur. Doctrinam autem propo-
nit, nõ minoris quàm signa admirationis: illi vero cum
mirari ac stupere propter docẽdi virtutem debuissent,
ex vecordia vilipendũt eum, ob illum qui pater esse pu-
taretur. quum tamen exemplis priscorum potuissent cõ
moneri, qui à parentibus parum notis insignes filios
procreatos

Universidad de Deusto
Biblioteca

procreatos nouiſſent. Nam & Dauid agricolæ ignoti A
1.Para.2.b filius erat. Et Amos caprarij filius, & ipſe caprarum cu-
Amos.1.a ſtos. Moſes quoq; ille legislator multò inferiorem ſeip-
Exo.2.a.b ſo parentem habuit. Cùm igitur eò maximè admirari
Vide Ioſephū de an- & venerari deberent, quòd à tali natus, ita diuinitus lo
tiquitate Mo quebatur, vt clarum eſſet, non humana doctrina, ſed
ſi li.3. anti. dei virtute ipſum ita prædicare: vnde admirari ac co-
lere debebant, inde ad ſpernendum concitantur. Aſſi-
duè autem ad ſynagogas ibat, ne ſi continuò in eremo
verſaretur, tanquam ſchiſmaticum & reipublicæ aduer
ſarium impugnarent. Stupentes igitur & ambigentes
dicebant: *Vnde huic ſapientia hæc, & virtutes.* Virtutes aut
ſigna nominabant, aut etiam ſapientiam, atq; doctrinā
ipſam. *Nonne hic eſt fabri filius?* quare miraculum maius,
& ſtupor multò amplior. *Nonne mater eius dicitur Maria,*
fratres eius Iacobus & Ioſes & Simon & Iudas, & ſorores eius, nōne omnes apud nos ſunt? vnde ergo huic omnia iſta? Et ſcandalizabantur in eo. Vides in Nazareth iſta dicta fuiſſe. Nonne
fratres eius, inquiunt, ille atque ille ſunt? Quid hoc ſibi
vult? Hinc enim magis in fidem induci deberetis. Sed
peſsima certè res inuidia eſt, & ſibiipſi ſæpe repugnat.
Nam quę inaudita & mirabilia erant, ac ſufficientia ip-
ſos ad Ieſum attrahere, ea illos magis ſcandalizabant.
Quid igitur dicit ad eos? *Non eſt propheta ſine honore, niſi in*
patria ſua, & in domo ſua. Et non fecit ibi, ait, *multas virtutes, prop*
Luc.4.c. *ter incredulitatem eorum.* Lucas autem, inquit, & non fe-
cit ibi ſigna multa. Atqui, quiſpiam obiiciet, facere de
buiſset. Nam ſi admirationi eſſe id illi ſuccederet,
tunc enim admirabantur, quamobrem multa non fe-
cit ſigna? Quia videlicet non ſeipſum oſtentare, ſed
aliorum vtilitatem quęrebat. Quia igitur incredulos
eos eſſe videbat, ne maiori culpa obnoxij eſſent, non
multa ſigna operatur. Quanquam enim multo tempo-
re pòſt, cùm iam miraculorum fama vniuerſam ludæā C
impleuiſſet, patriam repetiiſſet, non potuerunt tamen
ferre, ſed magno igne liuoris inflammabantur. Sed cur
etiam pauca fecit ſigna? ne dicere poſſent ad eum, Me-
dice, cura teipſum, ne hoſtem atque *inimicum putarēt*,
neque deſpici ſe ab eo arbitrarentur, ne denique ſic ex-
cuſare ſe auderent, dicentes: Si facta ſigna fuiſſent, cre-
didiſſemus: idcirco igitur pauca, nō multa fecit, partim
vt ſuas partes ipſe expleret, partim ne maioris illi crimi
nis rei fierent. Quāta igitur illius eſſet ſapientia, tecum
tu ipſe cogita, quippe vel cùm inuidiæ malo vehementius laborantes ipſum admirentur. Verùm quemadmo
dum in operibus atque ſignis non accuſant quæ facta
Supra.11.b ſunt, ſed falſas confingunt cauſas, dicentes: In Beelze-
& Lu.11.b. bub principe dæmoniorum, dęmonia eiicit: ſic etiam
hic non vilipendunt doctrinam, ſed ignobilitatem generis reſpuunt. Doctor atque magiſter non conuiciatus eſt, ſed mirabili quadam manſuetudine reſpondet: D
Non eſt, inquit, propheta ſine honore, niſi in patria ſua.
Nec hic ſermonem terminauit, ſed illud ſubiunxit: Et
in domo ſua, vt (mea quidem ſententia) hac adiecta par
Luca.4.c.d ticula, fratres quoque ſui intelligerentur. Apud Lucam
3.Reg.17. vero exempla quoque ponuntur, quia nec Helias ad
a.b. ſuos venit, ſed ad viduam alienigenam: nec ab Heliſęo
quiſquam leproſus alius mundatus eſt, præter alienige-
4.Reg.5.d nam Naaman. Iudęi autem non receperunt quicquam
boni ab illis, neq; fecerunt, ſed peregrini ſolummodo
atq; aduenæ. Quibus dictis prauos eorum mores, ac im
probam conſuetudinem à priſcis defluxam temporibus reprehēdit, oſtēdens nihil in ipſo noui ab eis fieri.
Cap. XIIII. *In illo tempore, audiuit Herodes tetrarcha famam Ieſu.* Rex e-
nim Herodes, pater huius qui pueros in Bethlehē cru-

deliſsimè necauit, ferè iam pridem expirauit. Non autē
ocioſè tempus euangeliſta denotauit, verùm vt faſtum
tyranni & negligentiam omnes intelligere poſſemus.
Nō enim ab ipſis ſtatim miraculorum exordiis famam
Ieſu, ſed poſt multum tempus, percepit. Huiuſmodi cer-
tè ſunt qui in principatibus viuunt. Nam quoniam faſtu rerum plurimum ſibi arrogant, parui facientes cæ-
tera, ſerò ea perdiſcunt. Tu autem etiam hic animaduerte, quàm ingentes virtus habeat vires. Nam hic Herodes adeò Ioannem mortuum perhorruit, vt à nimia
formidine, vel de reſurrectione philoſopharetur.

Dixit autem pueris ſuis: hic eſt Ioannes, quem ego interfeci, ipſe ſurrexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. Vides nimium ipſum timuiſſe, nec etiam hęc verba ad alienos
efferre audet, ſed vernas ſuas alloquitur. Sed tamē hæc
ſua opinio irrationabilis & abſurda, & (vt ita dicam)
militaris eſt. Multi enim ſurrexerunt à mortuis, nec vl- B
lus eorum huiuſmodi quid vnquam confecit, quanuis
ambitionis ſimul atque timoris hæc verba mihi plena
videantur. Solet quippe veſanus animus repugnantia
ſępe ſimul recipere. Lucas autē ait, quia turbæ dicebant, Luc.9.b
hic eſt Helias, aut Hieremias, vel priſcorum vnus pro-
phetarum: quare hic quaſi prudentius quicquam atque
verius allaturus hoc dixit. Veriſimile autem mihi vide-
tur, aduerſus eos qui ipſum Ioannē eſſe dicebant, (mul-
ti enim etiam id de Ieſu arbitrati fuerunt,) illud primò
Herodem dixiſſe quaſi inſoleſcentem, & amentiæ cæ-
teros accuſantem, Ego Ioannem interfeci, quo modo
dicitis Ioannem hic eſſe? Solebat enim dicere, vt à Mar Luc.9.a &
co & à Luca ſubintelligere poſſumus, Ego Ioannem Mar.6.c.
decollaui: fama vero ſignorum iam corroborata ſur-
rexiſſe Ioannem ſuſpicatur. Deinde hiſtoriam nobis
euangeliſta contexit, non quidem principaliter: omnis
enim intentio eius atque ſtudium eſt, doctrinam & C
ſigna Chriſti deſcribere, quare nihil aliud niſi quod ad
hoc negocium conducat, exponit. Itaque hanc quoque
hiſtoriam non induxit, niſi propter Chriſtum, & quo-
niam Herodes dicebat ſurrexiſſe Ioannem. Marcus au- Ibidem.
tem ait, quia Herodes quanuis à Ioanne reprehenderetur, valde tamen ipſum honorabat: ita inuicta res vir-
tus eſt. Narrādo deinde, inquit: *Herodes enim cum tenuiſſet Ioannem, ligauit eum, & poſuit in carcerem propter Herodiadem*
vxorem Philippi fratris ſui; dicebat enim illi Ioannes, non licet tibi habere eam. Et volens eum interficere, timuit populum, quia ſicut
prophetam eum habebunt. Et cur nam nihil Ioānes hac de
re mulierē, ſed virum alloquitur? quia & principalior
vir eſt, & poteſtas in illo erat. Animaduerte autem quo
modo hanc accuſationem minus oneroſam facit, quaſi hiſtoriam deſcribit, dicens: *Cum autem natalitia Herodis*
agerentur, ſaltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. D
O conuiuium diabolicum. O ſatanę ſpectaculum. O
iniquum tripudium, & mercedem tripudij multò iniquiorem. Cædes enim omnium ſceleſtiſſima cædium
excogitabatur. Et qui coronari, ac laudibus in cœlum
efferri merebatur, percuſſus ſecuri iacebat. Qui dæmones deuicit, eius caput poſt cædem ad menſam affere-
batur, & victoriæ modus rebus geſtis reſpondens.
Saltauit, inquit, *Herodiadis filia, in medio, & placuit Herodi: vnde iureiurando affirmauit, quodcunque petierit ſe illi daturum: illa*
verò à matre præmonita: Da mihi, ait, *hic in diſco caput Ioannis*
Baptiſtę. Duplex hic crimen eſt, & quoniam impudenter ſaltauit, & quoniam adeò placuit, vt cædem loco
mercedis acceperit. Vides quàm atrox, quàm inſenſatus, quàm vecors eſt, qui iurando ſe obnoxium facit, &
illi petendi poteſtatem concedit, & poſteaquam vidit

ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad quantum mali res prorupit, contristatus est, inquit. Atqui timuisse ipsum à principio scribitur. Cur igitur contristatur? Quia videlicet talis res virtus est, vt nequã etiam homines & admirentur ipsam, & laudent. Sed ô furiosam mulierem, quæ cùm adorare admirariq; deberet Ioannem, quoniam ab iniuria eam vendicabat, cædem construit, laqueum ponit, & gratiam petit diabolicam. *Ipse autem timuit*, inquit, *propter iusiurandum autem & simul recumbentes*. Et quamobrem quod grauius erat nõ timuisti? Nam si testes periurij habere formidabas, multò te magis metuere oportuit, tot tantosq; iniquissimę cędis testes habere. Verùm quoniam multos opinor criminis causam, vnde cędes oborta est, ignorare, operæpretium duco id nunc discere, vt legum latoris prudẽtiam videatis. Quænam erat ergo prisca illa lex, quam Herodes conculcabat, & Ioannes vlciscebatur? Si quis absque liberis obierit, fratri eius vxor ipsius detur. Nã quoniam nullo solatio mors mitigabatur, & pro vita omnia facere solebat, legem tulit, vt frater viuens mortui fratris vxorem ducat, & fœtus inde procreatus defuncti nomine appellaretur, ne domus scilicet illius omnino corrueret: nisi enim liberos defunctus reliquisset, quæ res maximè mortis consolatio est, intolerabilis luctus atque inextinguibilis fuisset: idcirco tale solamẽ iis quibus natura prolem negasset, conditor legum excogitauit, & nasciturum illius nomine vocari præcepit. Cùm verò liberi erant defuncti, nullo modo tale matrimonium procedebat. Sed cur nam ita, inquies? Nam si alij vxorem defuncti ducere licebat, nõnne multò magis fratri? Minimè. Voluit enim latius affinitates euagari, vt multis modis inter se homines vincirentur. Quare igitur non alius quàm frater, sine liberis defuncti vxorem ducebat? Quia eo pacto nequaquam defuncti fœtus putaretur. Nunc autem si frater generaret, probabilis animos hominum occuparet cautio, quãuis & alioqui nulla necessitate alius vrgebatur defuncti domum restituere, quod à fratre iure propinquitatis postulabatur. Quoniam igitur Herodes vxorem fratris quæ prolem habebat, duxit: hac de causa Ioãnes criminatur, moderatè id & cum fiducia mansuetudine mixta faciẽs. Tu vero perspice quo modo totum illud spectaculum satanæ erat. Nam primum temulentia & deliciis constabat, vnde nihil vnquam probè factum est. Deinde spectatores omnes erãt corrupti, & ille qui cõuiuio præerat omnium iniquissimus. Tertio, voluptas atque licentia omnia dicendi, audiendi, faciendi, maxima in ipsis erat. Quarto, puella propter quam matrimonium fieri non poterat, quæ abdi atq; occultari tãquam matre per illam infamata debebat, ingreditur, sese ostentans, & omnes meretrices virgo impudentia superans. Temporis quoque ipsius inopportunitas scelus Herodis mirum in modum amplificat. Nam quando gratias deo agere oportebat, qui eum illo die in lucem produxit, tunc nefandissimam cædem committit: quando vinctum ex gaudio soluere debebat, tunc ad vincula iniquissima iussu mors suo accessit. Audiatis hæc virgines, immo vero etiam nuptæ, quæ in aliorum nuptiis similiter indecore vos gerere, saltare ac tripudiare, & communem fœminarum sexum deturpare nõ veremini. Audiatis etiam hęc viri, qui magnifica conuiuia ebrietate plena consectamini: audiatis, inquam, & diaboli barathrum perhorrescite: sic enim omnino miserum illum hæc conuiuiorum pompa oppressit, vt quemadmodum Marcus dicit, etiã iurauerit, quicquid puella peteret, & ad dimidium vsque regni sui se liberaliter daturum. Tanti scilicet principatum suum faciebat, adeò voluptate captus erat, vt tripudiis regna concederet. Miraris forsan si hęc tunc fiebant, cùm etiã nunc post tantam religionis nostræ philosophiam, multi iuuenum adeò molles eneruesq; sint, vt nulla iusiurandi necessitate vrgente, vel animas suas tripudij gratia largiãtur. Nam à voluptate semel victi, quasi pecudes quo lupus trahit, concurrunt: quod etiam tunc vesanus ille patiebatur, qui duo maxima mente captus commisit. Nam & illam furore & temulentia concitatam, adeò, vt nihil mali prætermittendum duceret, dominam fecit, & iusiurandi necessitate rem confirmauit. Sed quanuis ita iniquus ille fuerit, multò tamen iniquior tyranno & puella muliercula illa fuit, quæ omnia hæc mala contexuit, & quasi architectus magna versutia totam rem fabricata est: quam maximas habere gratias Ioanni oportebat, hęc ad impudentissima tripudia filiam impulit, hæc cędè Baptistæ flagitauit, ab hac Herodes irretitus deperiit. Vides quàm probè illud à Christo dictum est: Qui patrem aut matrem super me diligit, non est me dignus? nam si hæc illa conseruasset, non tot tãtasq; leges transgressa corruisset, non ita sceleslam cædem perpetrasset. Quid enim hac immanitate peius excogitari *poterit? cædem in* gratiam petis, & cædem sceleslissimam, & hoc inter cœnandum publicè atque impudentissimè. Nec enim seorsum accessit, ac colloquuta de istis est, sed coram cunctis audientibus, velamine abiecto, nudo capite, diaboli vsa patrocinio, petitionem peregit: ille enim effecit vt ipsa saltans placeret, ille mentem Herodis eripuit. Vbi enim saltus lasciuus, ibi diabolus certè adest. Non enim ad tripudia pedes nobis præbuit deus, sed vt modestè incedamus, non vt impudẽter camelorum modo saliamus: nec enim solùm fœminæ, verumetiam cameli turpiter saliunt: sed vt in angelorum choris *consistamus. Quòd* si corpus deforme fit *impudenter saliendo, quantò magis animam fœdari credendum est? His tripudiis diabolus saltat, his à* dęmonum ministris homines decipiuntur. Sed petitionem ipsam cõsideremus. *Da mihi*, ait, *hic in disco caput Ioannis Baptistæ*. Vides impudẽtiam puellæ, vides à diabolo penitus ipsam detineri? Dignitatis etiam meminit, neque sic tamen pudore affecta vultum demittit: sed quasi de dapibus loqueretur, sic sacrum illud atque beatum caput in disco afferri postulat: nec causam petitionis vllam affert, quippe nulla excogitari poterat: sed absque ratione aliorum calamitatibus honorari contendit: nec postulat vt coram producatur atque interficiatur. Nec enim etiam ad mortem euntis, libertatem ferre potuisset, sed exhorruisset, etiam dum necaretur, vocem illius. Non enim in extremo tempore vitæ siluisset: ideo da mihi hic, ait, in disco. Magna enim inflammata cupiditate sum videndi illam linguã silentem. Non enim effugere solum illas redargutiones cupiebat, sed insultare quoque ac illudere iacenti. Deus autem sustinuit, nec fulgure à cœlo vibrata impudentissima facies illa est, nec terræ hiatu turpissimum illud est absorptum conuiuium: vt & iustus ille fulgentiores coronas consequeretur, & qui postea iniuriam passuri essent, hoc exemplo corroborati, æquiori animo cuncta perferrent. Intelligamus hæc omnes, qui studiosè viuentes, à prauis vexamur hominibus: intelligamus hæc omnes, inquam, deum tunc sustinuisse illum, qui in eremo, qui in zona pellicea, qui in cilicio vixerat, qui propheta fuit, & prophetis omnibus maior: quo nemo maior in natis mulierum surrexit, à petulantissima puella

Deu. 25. a

Mar. 6. c

Supra. 10. d

Universidad de Deusto
Biblioteca

puella, & impudentissimo scorto iugulari, præsertim cùm leges diuinas defenderet. Hæc cogitantes, magno feramus animo quæcunque patiamur: nam & tunc polluta illa homicidia tãtùm efficere potuit, quantùm voluit, & animum suum satis superq; expleuit. Deus autem permittebat, quãuis nihil prorsus in illam, sed in illum crimina Ioannes coniecit: sed habebat accusantem cõscientiam suam, cuius morsibus tanquam stimulis concitata, magis bacchabatur, & in summum dedecus omnes detrulit, seipsam, filiam suam, *defunctum maritũ, viuentem adulterum, & priora superare certabat. Nam si doles, inquit, quòd adulterium committat, ego illum etiam homicidam faciam, & accusantis interfectorem. Audiatis quicunque mulieres plus quàm decet admiramini, audiatis quicunque de re incerta iusiurandum præstatis: & alius perditionis vestræ potestatem tribuitis, & profundissimum vobis barathrum effoditis: sic enim etiam Herodes periit. Putauit enim puellam in solennitate & conuiuio, in tanta celebritate gratiolam quandam festiuam, & sibi nihilominus conueniẽtem, non autem caput, Ioãnis petituram & deceptus est. Sed tamen nihil horum à supplicio illum defendet. Nam licet illa atrocissimi animi fuerit, non tamen ita facilè ille decipi debebat, vt in tyrannico imperio mulieris omnia subire vellet. Nam primum quis nõ abhorruisset, sacrum illud in cœna caput propositum videns sanguinem stillare? Sed non fuit commotus Herodes, nec illo sceleratior illa mulier. Tales quippe sunt mulieres omnes, quæ mercede corpus prostituunt, impudentissimæ omnium atque truculentissimæ. Quòd si nos modò hæc audientes perhorrescimus: quanta illos turbatione ad tale spectaculum tunc commotos esse credimus, qui simul in conuiuio recumbebant, nuper interfecti caput hominis cruentatum videntes? Sed nihil illa truculentissima, furiis quoque ipsis immanior hoc aspectu passa est, verumetiam exultabat ac lætabatur. Et quanuis ipsius aspectus flexisse ipsam debuisset, nihil tamen sceleſta & sanguinem propheticum sitiens commota est. Talis certè res luxuria est, non petulantes solùm, verùm homicidas facit. Nec dubitandum est adulterij cupidas, ad maritorum cædem, quibus iniuriam afferre meditantur, paratas esse atque accinctas: nec ad vnius hominis interitum solum, verũetiam ad omnium, ad quos sui dedecoris infamia pertinet: cuius rei multi passim testes inueniuntur. Quod & illa tunc fecit, putãs nullum amplius quicquam de fornicatione sua dicturum. Euenit autem totum oppositum, quia maiore ac clariore voce postea Ioannes exclamauit. Verũ malignitas quemadmodum febricitantes, quando frigidam aquam expetũt, non futura, sed præsentia solum considerat. Nam nisi accusantem iugulasset, non ita prædicata esset petulantia ipsius & audacia: discipuli enim eius, quando in carcerem fuit coniectus, nolentes aliorum publicare flagitia, nihil omnino dixerũt: cùm vero iniuria interfectum doctorem vidissent, tunc coacti rem omnem exposuerunt, causam etiam ipsius cædis, ne quis forte iustiorem putaret, sicut in Theuda & Iuda, impelluntur explicare. Vnde patet quantò magis quis hoc modo peccata obumbrare atque offuscare voluerit, tantò magis in lucem omnia venire. Sic delicta non adiectione delictorum, sed pœnitentia & confessione celantur. Tu autem perpende quemadmodum simpliciter omnia, & absq; molestia ita narrat, vt quasi defendere videatur Herodem. De ipso enim dicit, q̃ tristatus fuit, sed tamen propter iusiurandum, ac simul recumbentes: de puella vero, quoniam à matre fuit inducta, cui etiam postea caput attulit: perinde ac si diceret, mandatum illius implebat. Omnes enim iusti, non quia quispiam iniuriam patiatur, sed quia faciunt iniuriam, dolent: quem profectò verè iniuriam pati dicere possumus. Nullam enim Ioannes, sed qui mortem ipsi machinati sunt, iniuriam patiebantur. Ita & nos, oro, faciamus. Non insultemus proximorũ peccatis, sed quantum possumus, occultare conemur: suscipiamus animũ philosophia dignum, imitemur euangelistam, qui etsi de muliere fornicatrice & homicida diceret, quantum potuit tamen absque vlla reprehensione narrauit: non enim dixit à scelerata & vesana, sed à matre puellam admonitam atque inductam fuisse. Ille honestissimo vocabulo matrem appellauit. Tu maledicis & conuiciaris proximum. Nec ita mansuete si frater vnquam te irritauerit, de ipso loqueris, vt ipse de corrupta muliere: sed quasi fera bestia ira tumescens, malignum diceres illum, fraudulentum, amentem, cæteraq; huiusce modi. In ferarum enim crudelitatem prorumpentes, quasi de alienigena loquimur, contumeliantes atque vituperantes. Non ita certè sancti viri faciunt, sed lachrymas potius pro peccatoribus fundunt, quàm eis maledicant. Hos nos quoq;, obsecro, faciamus: lachrymis dignam putemus Herodiadem, & omnes illius imitatores. Multa enim etiam nunc huiusmodi sympoſia celebrantur, in quibus etsi Ioannes non interficitur, Christi tamen membra dilaniantur, multoq; grauiora committuntur. Non enim caput Ioannis qui modò tripudiant, sed animas recumbentium petunt. Cùm enim voluptatum seruos effecerint, & illicitis meretricum amoribus occuparint, non caput à ceruicibus, sed animam à Christo disiungunt, adulteros & enerues ac effœminatos spectatores reddentes. Nec audebis, rectè scio, mihi respondere, vino te sepultum, & ebrietate superatum: tripudio mulieris, & dictis lasciuis non fuisse commotum. Moueris enim certè in lasciuiam, & illud in te horribile perficitur, quòd Christi mẽbra, meretricis conficis membra: etsi non assit Herodiadis filia, sed adest tibi diabolus, qui etiam tunc in illa tripudiauit, & nunc in ista te spectatore tripudiat, & discumbentium atque spectantium animas captiuas abducit. Quòd si quis potest ebrietatem vitare, & omnem huiusce modi temulentiam superare: aliorum tamen peccatis adesse, nihil aliud est, quàm peccato se participem facere. Multis certè rapinis huiusce modi conuiuia plena sunt. Nam si cùm appositas videas carnes, & ingentis placentas precij: vnde illarum rerum copia collecta sit, cogitas, inuenies vi & rapina fuisse accumulatas. Quòd si illa non fuerint rapta, neque tamen etiam sic opiparæ comparatæ cœnæ, delictis carent, audi qualiter propheta etiã si per fraudem aut vim illa parta non fuerint, tamen accusat: Væ qui bibitis vinum colatum, & vnguẽtis precioſis vngimini. Vides qualiter hic delicatam vitam reprehendit? Non enim auariciam his verbis, sed voluptatem accusat. Et tu quidem immoderatè deuoras, cũ Christus esuriat. Tu precioſissimas placentas, ac liba, Christus vero nec ficcum quidem frustum panis. Tu vina bibis falerna, Christo vero nec frigidæ quidem aquæ calicem sitienti dedisti. Tu in tenerrimo lecto atque perornato stertis, cum Christus frigore laboret. Quare si omni etiam auaricia conuiuia tua vacent, tamen ideo flagitioſa sunt, quia cùm immoderatè omnia facias, nec necessaria quidem Christo præbes, præsertim cùm rebus illius lasciuias,

*D. Hiero. viuente marito istas contractas fuisse nuptias putat.

Act. 5. f g

Mar. 6. c

Amos. 5. b.

Sed

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sed etsi orbi parentũ adolescentuli tutelas haberes,quo fameſcente tu rebus illius lautiſsimè viueres, & mille homines haberes accuſatores, & à legibus ſtatuta ſupplicia non euaderes: cùm autem diuitias Chriſti receperis, non putas fruſtra eas conſumendo pœnas te aliquando daturum? Hæc non de his dico qui ſcorta nutriunt: non enim magis ad illos mihi ſermo eſt, quàm ad canes. Nec de auaris atque rapacibus, nec de his qui tam ſuo, quàm aliorum ventri diligentiſsimè ſtudent: nihil enim mihi commune cum ipſis eſt, quemadmodum neque cum porcis, aut cum lupis: ſed de his dico, qui abundè rebus ſuis potiuntur, nihil aliis præbentes, de his qui paterna bona ocioſè conſumunt,qui omnes grauiter accuſandi ſunt. Cur enim iure non accuſaberis, cùm gnatones tibi, & canes pleno ventre aſsiſtant: Chriſtus vero indignus, qui tibi aſsit, videatur? Cùm biſtrio ad riſum te mouendo abundè ac delicatè cibũ abs te ſumat: Chriſtus vero cœlorum regnum offerendo, nec minimam quidem partem accipiat? Et ille ſi faceté aliquid dixerit, plenus abiit: Chriſtus autem qui ea docuit, quæ niſi ſciremus, nihil canibus præſtantiores profectò eſſemus,nec tantũ quidem quantum ille conſequitur. Horreſcis hęc audiendo? horreſce(quæſo) non verbo,ſed opere: eiice hos gnatones,ſuſcipe loco ipſorum Chriſtum. Si ſale ac menſa tibi communicauerit, mitis erit cùm te iudicet: ſolet enim valde menſam venerari. Nec id iniuria, cùm eam etiam latrones, venerentur,quantò magis dominus? Veniat tibi in mentem meretricis illius,quæ à menſa ita manſuetum Chriſtum
Luc. 7. g reddidit,vt Simonem increparet, dicens: Oſculum nõ dediſti mihi. Quòd ſi hęc te non facientem Chriſtus nutrit,quid non retribuet tibi facienti? Nec inopem faſtidias,quoniam ſordidus,atque pannoſus accedit: ſed recordare quia Chriſtus domum per illum tuam ingreditur,& derelinquas aliquando verborum acrimoniã, quibus ſemper confundis accedentes importunos, ocioſos, cæteraq; huiuſmodi inclamando. Cogita,oro, quando hoc dicis, quot quantasq; res tibi gnatones cõficiunt,quod emolumentũ tibi,aut domui tuæ afferunt. Prandium, inquies, ſuauius reddunt: quo modo ſuaue quicquam facere poſſunt,qui palmis cæduntur,qui turpiſsimè loquuntur? Quid amarius, reſponde,quàm ad imaginem dei factum, pugnis laceſſere,& ab hac proximi contumelia iucunditate affici? An non pudet ſpectaculum ex domo tua facere, conuiuio hominum repleta, & ſcenicos imitari, cùm ingenuus vir & generoſus eſſe videaris? Hęc igitur ſuauia tu vocas, reſponde (quæſo) pro quibus largus lachrymarum fluuius effundendus,pro quibus flendum atque ingemiſcendum eſt? Cumq; deberes ad probam eos vitam exhortari, & rectè conſulere,tu ad periuria,& ad turpiſſima verba impellis: oblectationem hanc rem tu vocas, & voluptatis materiam tibi prębere putas,quę gehennam tibi adminiſtrat. Cùm enim vrbanè quicquam dicere gnatones non poſſunt, iureiurando & periurio inde ſe ſoluunt. Hęc tu riſu, & non lachrymis & planctu proſequenda ducis. Quis niſi mentis inops hęc diceret? Hæc à me dicta ſunt, non quia prohibeam alimenta illis præſtari, ſed quia hac de cauſa nollem prętari. Ex miſericordia enim, non ex contumelia originem alimonia trahit: miſereſce, non derideas, nutriasq; quia inops eſt, nutrias quia Chriſtum in ipſo nutris, non quia diabolicis verbis cachinnum mouet, & ſuam obruit vitam. Noli faciem externam reſpicere ridentis, ſed animum eius conſidera, & tunc intelliges millies ſibi à ſeipſo male-
A dici, tunc gementem atq; plangentem videbis. Quam rẽ ſi occultat, propter te quippe occultat. Adhibeas igitur pauperes homines, & liberos in conuiuio,non periuros, neque mimos. Quòd ſi huius impendij atque laboris mercedem exigere ab eis velis, da eis libertatẽ, vt ſi quid abs te fieri abſurdè videant, increpent,admoneant,habeant curam domus atque familię tuæ: habes liberos, ſint tecum patres illorum, illis tecum vna præficiantur, qui omnes lucra tibi afferant, quæ deo placeant, in ſpiritalem ipſos remitte mercaturam. Auxilio quis eget, ipſis iniunge vt auxilientur: iube vt inſeruiãt, per iſtos venare peregrinos,per iſtos,indue nudos, neceſſitates diſſolue proximorum, tunc tibi alimonię gratiam referant: quæ tam tibi, quàm illis prodeſſe poteſt, quam nullus vnquam accuſabit: hoc modo etiam amicicię conglutinantur. Nam & qui gratis nutriuntur, etiam ſi diligi videantur, verentur tamen, quaſi apud
B te incaſſum viuentes. Si verò iſta perficiant,& ipſi ad te facilius venient,& tu ſuauius nutries, tanquam non fruſtra ſumptum faciens: & illi honeſtius & liberius apud te verſabuntur. Ita domus tibi non ſpectaculum, ſed eccleſia fiet. Ita fugam inde diabolus rapiet, & Chriſtus cum angelorum innumera multitudine ingredietur. Vbi enim Chriſtus eſt, ibi angeli ſunt, ibi cœlũ, ibi lux hac ſolari luce fulgentior. Quòd ſi vberiores fructus abeis capere volueris,iube cum tibi eſt ocium, diuinas ab eis legi ſcripturas: libentius in his tibi morem gerent, quibus tam tu quàm illi honeſtiores efficimini, quàm in illis gnatonicis, quibus vnà omnes dehoneſtamini, tu quaſi contumeliator ac temulentus, illi quaſi miſeri ac ventri ſeruientes. Nam qui ad contumeliam aliquos nutrierit, grauius quid facit, quàm ſi occideret: qui verò ad lucrum & laudem, is magis prodeſt, quàm ſi à
C morte liberaret. Et modò quidem magis quàm vernas ipſos contemnis, & vernæ ipſi,cæteriq; ſerui liberius apud te viuunt,tunc verò angelis æquales facies. *Libera igitur & te & illos ab his opprobriis, & gnatonũ & paraſitorum omiſſo vocabulo, ſocios viuendi appella,amicos non adulatores voca.* Amicicia enim diuinitus non in malum amicorum,ſed in vtilitatem atque commodum inuenta eſt. Illæ verò paraſitorũ amicitiæ omni capitali peiores inimicicia ſunt. Nam multa ab inimicis lucrati ſumus, ab iſtis verò ſemper nobis opprobria,ſemper nocumenta inuehuntur. Non retineas amicos damni magiſtros, non retineas amicos menſæ magis,quàm amicicię cupidos. Qui enim tales ſunt,ſi delicias detraxeris,illi quoque amicicias diſſoluent. Qui verò virtutis gratia tecum viuunt, erunt continui,etiã
D ſi aduerſa fortuna reflauerit: paraſitorum autem genus ſępe etiam te vlciſcitur, prauam de te apud homines æſtimationem ſuſcitans. Non enim ignoro multos hinc ingenuos viros praua & falſa fama laboraſſe, alios maleficis artibus, alios adulterij crimine, alios aliter dehoneſtatos. Cum enim nihil faciant, & lautè apud aliquem fruſtra viuant, voluptatis miniſtri fuiſſe facilè traduntur. Quare ne in hanc ſuſpicionem deueniamus, & vt maximè deo placeamus, & gehennæ ſupplicia fugiamus, diabolicam hanc conſuetudinem ommino diſſoluamus: & comedentes itaque & biben- *1. Cor. 10. g*
tes, ad gloriam dei omnia facite, vt ad gloriam ipſius peruenire poſsitis, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia I. *ex capite* xiiij.

IT cùm audiſſet Ieſus, receſſit inde in nauicula in locum deſertum ſeorſum. & cum audiſſent turbæ, ſecutæ ſunt

cum

eum pedestres de ciuitatibus. Vide crebrò ipsum secedentē. Nam & quando Ioannes traditus fuit, & quādo interemptus, & quando Iudęi audierunt complures ad eum discipulos confluere: pleraque enim volebat humano more peragere, cum nōdum tempus postularet vt deitatem suam manifestè reuelaret. qua de re discipulis quoque dicebat, ne vlli dicerent, quia ipse esset Christus: post resurrectionem enim suam hoc manifestari volebat: vnde non seuerus fuit in eos Iudæos, qui ante crucem non crediderunt, sed ad dandam veniam paratissimus. Cùm autem recessisset, non ad vrbem aliquam, sed in eremum, & cum nauigio proficiscitur, vt nemo ipsum sequeretur. Tu verò considera, quo modo Ioannis discipuli familiariores Iesu facti sunt. Ipsi enim erant, qui occisum Ioannem nunciauerunt: ita cæteris omnibus derelictis, ad Iesum confugiunt. Sic quæ optimè differendo ab eo responsa fuerant, non parum vtilitatis post calamitatem illis attulerunt. Sed cuius rei gratia non antè recessit, quàm de interempto Ioanne nuncium acceperit, præsertim cùm omnia quæ fiunt, antequam nuncientur, non ignoret? per omnia videlicet ostendens incarnationis veritatem. Ideo nō solum aspectu, sed re ipsa & opere hominem se credi volebat, quoniam diaboli versutiam atque maliciam nouit, quē omnia facturum videbat, vt non verè homo factus fuisse videretur. Et ipse quidem hac de causa discessit, turbę autem neque sic remorantur, nec Ioānis interitu quicquam de se reformidant, sed sequuntur diligenter vbique (dilectio nempe atque amor cuncta facilè mala & terribilia depellit) ideo etiam confestim retributionem laboris acceperunt. *Cùm enim exiisset*, ait, *Iesus, vidit turbam multam, & misertus est eis, & curauit languidos eorum.*

Quanuis magno sudore illi sequebantur, tamen quæ Christus ipsis retribuit, omnem studij illorum diligentiam superabant. Idcirco huius curationis causam intensam quandam misericordiam fuisse asserit: curauit enim omnes, nec fidem vt solitus fuit eorum petiit. Nā quoniam vrbibus relictis, incertis cum locis diligenter quærebant, ac inedia etiam cogente non recedebant, quo animo atque fide in ipsum essent, latere non poterat. Cumq; famescentibus cibum miraculosè allaturus esset, differt tamen, nec vltrò à seipso illud facit, sed preces aliorum expectat. Conseruat enim consuetudinem suam, vt iam diximus, neque prior quasi exultās & insiliens, sed vocatus atq; rogatus signa & miracula conficit. Sed cúr nam nemo ex turba accedens pro seipsis Christum rogauit? Mirum in modum verebantur ipsum, atque amabant, adeo vt vel inediam æquiori animo perferrent: sed neque discipuli pro turba orauerunt, vt eos nutriret. imperfectiores enim adhuc erant.

Vespere autem facto, ait, *accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Desertus est locus, & hora iam præteriit, dimitte turbas, vt euntes in castella emant sibi escas.* Nam si post factum miraculum obliti sunt, si post sportas, cùm doctrinam phariſæorū fermentum appellaret, de panibus ipsum putarunt dicere: quantò minus anteaquam hęc viderunt, nihil huiusmodi suspicati fuissent. Et quanuis præueniens, multos curauit ægrotos: sic tamen adhuc imperfectiores erant, vt neque hinc quod de panibus factum est, cogitare potuissent. Perpende igitur Christi sapientiam, quo modo ad fidem vocare voluit. Non enim dixit, ego ipsos pascam: incredibile enim id videretur audientibus. Quid igitur? *Iesus autem*, inquit, *dixit eis: Non habent necesse ire, date illis vos manducare.* Non dixit, ego eis dabo: sed, vos date: vt homini enim solum ei administrabant, nec adhuc commoniti emendantur, aut ad altiora eriguntur, verùm vt homini respondent, dicentes: *Non habemus nisi quinque panes, & duos pisces.* Vnde Marcus quoque ait, quia non intellexerunt quod dictū erat: erat enim obscuratum cor eorum, quoniam humi iacebant, à seipso iam omnia peragit. *Afferte, nāque*, ait, *illos mihi huc.* Nam etsi locus desertus est, tamen qui vniuersum orbem terrarum pascit, hic præsens est: etsi transierit hora, sed qui temporibus non subiicitur, vobiscum colloquitur. Ioannes autem hordeaceos panes fuisse scribit, non superfluè, neque ociosè id enarrans, sed deliciarum luxum Apostolorum exemplo calcandum esse instruens. Talis nempe prophetarum etiam mensa erat. *Cùm igitur sumpsisset quinque panes & duos pisces, ac iussisset turbas recumbere in fœno: respexit*, inquit, *in cœlum, & benedixit: cumq; fregisset, dedit discipulis panes, discipuli autem turbis: & manducarunt omnes, & saturati sunt: & tulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos. Manducantium autem fuit numerus ferme, quinque milia virorum, exceptis mulieribus & pueris.* Cur ita respexit in cœlum, & benedixit? Vt crederetur non aliunde, quàm à patre missus fuisse, & illi æqualis esse, quarum rerum approbationes repugnare sibiipsis videntur. Nam æqualitas quidem, quoniam magna potestate omnia faciebat, demōstrabatur: à patre verò ipsum esse vnde persuaderetur, nisi multa cum humilitate quæcunq; faciebat, in ipsum ita retulisset, vt etiam eū ad præclara facinora inuocaret. Propterea non alterum ipsorum semper solùm factitauit, sed vt vtraque illa confirmaret, modò summa cum potestate imperij, modò inuocans patrem atque orans, miracula peragit. Ac ne repugnantia quędam in ipsis esse videretur, in cœlum minora peracturus respicit, cū maiora cum potestate à seipso faciat: vt videlicet tu discas, non quia non posset minora peragere, idcirco inuocasse atque orasse, sed vt patri honorem redderet. Nam quando peccata dimisit, quando paradisum aperuit, & latronem introduxit, quando legem veterem vt author eius soluit, quando mortuos quasi à somno excitauit, mare frenauit, secreta cordium reuelauit, oculos cęci hominis curauit: quæ nullus nisi deus facere potest, non orauit neque inuocauit. Quando autem panes multiplicauit, quod multò minus erat, tunc in cœlum respexit: partim vt ea quæ diximus, firma, stabiliâque haberentur, partim docens non esse ad mensam accedendum, quousque gratias ei agamus, qui cibum nobis præbuit. Sed cur panes nō facit ex eo quod non est? Vt Marcionis & Manichæi impudentia ora hinc obstruantur, qui eum non esse creatorem asseuerant. His enim operibus docet opera sua esse omnia quæ videntur, & eum esse qui terræ fructus præbet, qui ab initio dixit: Germinet terra herbam fœni, & producant aquę reptilia animarum viuētium. Non est certè minus illis, nam etsi ex eo quod non est, reptilia tunc producta videntur, ex aquis tamen fuere. Nec est minus ex quinq; panibus tot panes produxisse, & ex duobus piscibus tam magnam multitudinem piscium, quàm aut germinasse à principio terrā, aut aquas pisces produxisse. Hoc nempe signum erat terrę ac maris ipsum esse †creatorem.] Nam quoniam crebrò in singulis ægrotantibus diuinas vires suas ostendebat, vniuersale nunc beneficium turbę contulit, ne spectatores solummodo aliorum multitudo salutis essent, sed ipsi quoq; in seipsis gratia fruerentur: Ita q; Iudæis in deserto mirabile videbatur: dicebant quippe, Nunquid & panem potest dare, vel parare mensam in deserto? idipsum

Supra. 4
Supra. 3. b
Mat. 17. a
& Mar. 9. a
& Luc. 9. d
Supra. 9. b
Mar. 6. g
Ioan. 6. g
Gene. 1. b.
†dominū.]
Psal. 77. e

opere

Universidad de Deusto
Biblioteca

opere cõficit. Propterea in eremum etiam ipsos duxit, A vt & maius, & absq; suspicione aliqua, signum & esset, & videretur:ne quis putet si vicus aut villa propiquior esset, inde ad illam mensam aliquid fuisse conductum. Quocirca non modo loci, verumetiam temporis atq; horæ mentionem fecit. Illud enim hinc discimus, quanta philosophia, angustaq; disciplina viuendi Apostoli viuerent, omnium deliciarum luxum contemnentes. In duodecim nempe hominibus, quinque panes & duo pisces reperti sunt:ita quæ ad corpus pertinent, omnia superflua & contemnenda sibi videbantur:ita spiritaliũ rerum tantummodo cura tenebantur, vt ea quoq; pauca libenter aliis tradiderint:vnde docemur etiã si pauca posslideamus, ipsa tamen egentibus esse concedẽda. B Nam & illi cùm quinque panes afferre ad Christum iussi essent, non clamauerunt, Nihil nobis postea relinquitur, quo nostram inediam mitigare possimus: sed confestim nihil murmurantes paruerunt. Accedit autẽ ad ea quæ quęsita sunt, quamobrem ex subiecto produxit: vt ad fidem eos, meo quidem iudicio, paulatim attraheret: imbecilliores enim adhuc erant, qua de causa etiam in cœlum respexit. Nam aliorum quidem signorum multa sibi poterant exempla proponere, huic autem simile nihil habebant. Cùm ergo accepisset panes, fregit, & dedit discipulis, discipuli verò turbis, honoratiores hac re ipsos constituens: nec id solùm, verumetiam vt ministri rerum facti, nec dubitarent, nec obliuiscerentur eius miraculi, quia manus suæ attestarẽtur. Qua de causa non prius eum feciſſe crediderim, quàm acriore inediæ sensu turbę vexarentur, & quã discipuli accessissent, atque rogassent, per quos etiã multitudinẽ discumbere fecit, & quorum manibus distribuit, ita C singulos opere ipso voluit pręoccupare: ad hæc panes etiam ab ipsis accepit, vt multa signi haberent testimonia, multa miraculi monumẽta extarent. Nam si etiam his omnibus adhibitis obliti sunt, si hæc non fuissent facta, quid ipsis accidisset? Iubet autem in fœno discumbere, ad sublimiorem philosophiam eos instituens. Nec enim corporibus solùm, verumetiam animis alimenta præbere volebat. Sic & à loco: & quoniam non plures panes ac pisces propositi fuerant, & quoniã omnibus communiter eadem allata sunt, & quoniam æqualiter distributa, ad humilitatem, abstinentiam, charitatem mutuam, & vt omnia communia esse putarent, eos inducebat. Cùm igitur quinque panes fregisset, illos dedit discipulis, discipuli verò turbis. Cũ inquam, D panes fregisset ac dedisset, quinque illi panes in discipulorum manibus multiplicabantur, ac fontis in morẽ scaturiebant, adeo vt non sufficerint solùm, verumetiã superabundauerint. Non integri quidem panes, sed fragmenta, vt ostenderẽt illorum panum has reliquias esse, vtq; ad omnes quod factum esset, peruenire facilius posset. Propterea & esuriisse turbas permisit, ne quis piam phantasma id fuisse opinaretur. Duodecim verò corbes abundarunt, vt Iudas etiam corbem portaret. Potuisset autem facere, vt extincta fame, nihil superflui
1.Reg. 17.c remaneret: verùm quoniam & sub Helia simile quid factum est, non ita omnipotentiam eius discipuli cog-
Ioan.6.b. nouissent. Vnde adeo ipsum hinc Iudæi mirati sunt, vt regem quoque constituere voluerint, cùm in aliis signis nunquam istud feciſſent. Sed qua quis oratione assequi poterit, qualiter panes è panibus, vt de fonte profluebant, quo modo multiplicabantur in deserto, qua ratione tam multis satisfecerunt? Quinque milia enim erat absque mulieribus & pueris. Magna profectò laus multitudinis illius, cùm & fœminę & pueri vnà cum viris omni labore contempto, sequerentur. Sed illud prioribus minus non est, quo modo tantæ reliquię factę sunt, vt æquales numero corbes, nec plures neque pauciores discipulis exæquarentur: quos quidem fragmentorum corbes non turbis, sed discipulis tradidit. Imperfectior nanque multitudo erat quàm discipuli. Signo autem facto, statim ad nauigium ascendere discipulos cõpulit, & præcedere eũ in vlteriorem ripam, donec ipse turbas dimitteret: vt si præsentia sua phantasmatis suspicionem, non veritatis certitudinem ipsis præberet, absentia magis corroborarentur, accuratiori experientię rem factam permittens, cùm monumenta signi, & testimonia miraculi secum habentes, traiicerent: Quanuis etiam, quando maiora faciebat, turbas à discipulis, & seipsum ab hominibus dirimere | solebat. Docet quippe nos, nunquam inanem multorum gloriam esse aucupandam, neque multitudini semper adhærendum. Quum autem dicit, compulit, declarat quòd magno suæ amore præsentiæ discipuli detinebãtur, & occasione quidem turbæ ipsos misisse videtur. Id autem fecit, vt in montem ipse solus ascenderet, vt nos discamus non semper cum multis esse conuersandum, neq; semper multitudinem fugiendam, sed alterutrum esse faciendum. Discamus igitur etiam nos Christo adhęrere, non corruptibiliũ harum rerum præmio, ne Iudæorum exprobremur more: Quæritis enim, inquit, me, non quia signa videtis, sed quia panibus saturati fuistis. Quapropter nec crebrò id signum, sed vix semel ac iterum operatus est, vt doctiores omnes redderet, non esse ventri seruiendum, sed iugiter ac semper in spiritalibus commorandum. Sic igitur faciamus: quæramus panem diligenter illum cœlestem, quo accepto, omnium secularium rerum curam proiiciamus. Nam si illi domo, patria, propinquis omnibus neglectis, in desertis morabantur, nec vrgente inedia recedebant: quid facere nos oportet, qui in tali, tantaq; mẽsa recumbimus? Maiorem certè afferre nos philosophiã debemus, & spiritalia semper appetere: & post ista, corporalia petere. Nam & illos accusari videmus, nõ quia propter panes, sed quia propter id solùm, atque principaliter eum quærebant. Caueamus igitur: nam si quis magna & mirabilia dona negligit, & parua diligẽtius sectatur, quæ contemnenda censet is qui ea largitur, etiam magna illa perdit, quemadmodum si illa sectatur, hæc quoque parua sibi accedunt. Magnis enim parua, non econtra, in accessionem data sunt. Hęc autem caduca & instabilia, etiamsi maxima in se videantur, tamen illis collata, parua & vilia comperiuntur. Non ergo his studeamus, sed tam possessionem, quàm priuationem indifferentem arbitremur, Iob illum imitantes, Iob.1.d qui neque cùm hæc adessent vehementius his detinebatur: neque cùm abessent, valde quærebat. Pecuniæ certè χρήματα Græca lingua dicuntur, quia non suffodere, sed vti probè eis debemus, cùm χρᾶσθαι Græcè, Latinè vtor dicamus. Et quemadmodum artificum vnusquisque propriam artificij sui scientiam nouit, sic diuites non fabricare, nec ædificare, nec texere, nec nauem extruere, nec aliud huiusmodi artificium norunt. Illam igitur artem discant, vt diuitiis rectè & vt decet vtantur: Non est enim certè ars illa cõtemnenda, qua discunt opulenti conferendum indigentibus esse. Pręcipua enim est, & aliis artibus multò præstantior. Huius artis officina in cœlo est, huius non à ferro, neque ab ære instrumenta sunt: sed voluntate sola, ac

turbas ac discipulos ablegare.

benigni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

benignitate mentis constructa. Huius magister Chri- A
Mat.6.f stus est, & pater eius. Sitis misericordes, inquit, sicut & pater vester qui in cœlis est. Quodq; mirabilius est, cũ ita cæteras artes antecellat, non opus est labore, neque tempore, sed sola voluntas sufficit vt perdiscatur. Sed consideremus etiam finem istius artis. Quis igitur finis huius est? Cœlum, & quæ in cœlo fœliciſsima atq; beatissima sunt, ineffabilis illa gloria, spiritales thalami, fulgentissimæ lampades, conuersatio æterna cum sponso, cæteraq; huiusmodi, quæ nulla oratio, nullum flumen ingenij potest assequi: quare à fine quoque multò excellentius hoc cæteris artificiis est. Nam cùm complures aliarum artium ad hanc solummodo vitam conferãt, hæc etiam ad futuram vitam nos ducit. Quòd si commodissimis & necessariis in hoc seculo artibus tantùm præstat, vtputa medicinæ, ædificatoriæ, cæterisq; huiusmodi: quãtò magis aliis excellat, quas ne artes quidem, B
Quænam vere artes sint, & quæ inanes & otiosæ. si quis curiosius inuestigat, appellabit? Nunquam enim ego superfluas atque otiosas artes vocabulo artis esse dignas putabo. Ad quid enim ars coquorũ nobis prodest, immo verò ad quid non obest, cùm tam corpori quàm animo non mediocriter officiat? Matrem enim omnium ægrotationum atque passionum, deliciarum scilicet vsum, magna pompa constipatam, in medium adducit. Neque pingendi artem, aut variè exornandi, artes ego nominarim, quippe cùm nihil conferant necessariarum rerum, quibus vita nostra continetur: artes constructiuæ sunt. Propterea mens diuinitus nobis data est, vt artificia inueniamus, quibus facilius atque honestius viuere possumus: qui verò animalia in tabulis pingunt, aut in pannis intexunt, respondeo, quæso, ad quid conducunt? quas ob res & à texentibus, & ab his qui calceos consuunt, multa sunt circuncidenda: Ne- C
cessitate namque superata, ad delicatissima atque superflua artes peruenerunt, & veræ arti vanam admiscuerunt *curiositatem*, quod ædificatoria quoque ars passa est. *Sed quemadmodum ipsam quousque domus non theatra construit, & in domibus necessaria non superuacanea componit, artem appello.* Textoris artificium
Ars. quousque pannos vestitui necessarios texit, nec araneas ita imitatur, vt multa ridicula inferat, artem nominare soleo. Similiter calceamentorum sutores, donec necessarios faciũt calceos, artificis vocabulo largior: cùm
Artifex. verò virorum calceos mulieribus adaptãt, & econtrà: tunc quia vtrunque sexum eneruant, superfluam immo verò maleficam artem appellamus. Nec ignoro quòd multi pusilla me quærere, ac valde me curiosum esse opinantur, nec verò idcirco hæc prætermittam: nam etsi parua hęc peccata videantur, ac ideo negligantur, ma- D
iorum tamen delictorum causas nobis præbent. Sed quod minus peccatum inueniri poterit, inquies, quàm ornatos, & quasi resplendentes habere calceos, ac pedibus ita inhærentes, vt nulla inde ruga conficiatur? si tamen istud peccati appellatione notandum sit. Vultis igitur vt largas orationi habenas mittamus, ac dedecus huius rei præ oculis ponamus? Sed nolite (oro) irasci, immo verò etiam si irascimini, parua mihi cura est, nõ enim ipse, sed vos huius molestiæ causa estis, qui cũ nec peccata quidem ista putetis, ad reprehendendum acrius tale prodigalitatis genus impellitis. Agé igitur diligentiori vsi examine, quale malum hoc sit, videamus. Quantum vobis dedecus esse putatis, cùm serica
Curiositas vestimẽtorũ vituperat. licia calciamentis vestris, quæ nec vestibus quidem vir probus vnquam subtexerit, diligenter inseritis: quantis hoc dignum cachinnis arbitramur? Quòd si huic nostræ sententiæ nõ acquiescitis, audiatis Paulum quanta hæc cum acrimonia reprehendat, & authoritate ipsius turpitudinem rei cognoscite. Quid igitur hac de re Paulus scribit? Non in tortis crinibus, inquit, aut auro, 1.Tim.2.c
aut margaritis, vel veste preciosa. Quam igitur veniam habere poteris, cùm neque vxori tuæ, iubente Paulo, preciosæ vestes permittantur: tu calceos luxuriosissimè polias, ac ita construas, vt nimium attentus ad ridiculosa dedecora esse videaris? Nonne vides naues fabricari, eligi remiges, ac gubernatores, vela dari vẽtis, maria nauigari, ac mercatores patria vxoribus & liberis relictis, ac vita contempta, & fluctibus commissa, ad extremas Barbarorum partes mille periculis peruenire propter serica hæc licia, vt tu scilicet calceis tuis ipsa inseras, & corium exornes? Dic, oro, quid hac absurditate peius? Non erant veterum talia indumenta, sed viris probè conuenientia. Quare ipse timeo ne tempus veniat, in quo adulescentes apud nos vestibus atq; calceamentis sine pudore aliquo mulierum vtantur. Illud autem molestius differendum est, quòd iuuenum parentes cùm indifferentem hanc rem censeant, non increpent, non expostulent. Vultis vt afferam quod grauissimum mihi videtur, quòd pecuniis ita abutimini, quum multi inedia laborent, quum esuriens Christus ac nudus in medio vestri versetur, captus, catenis etiã vinctus nonnunquam: & quibus non ista digna sunt fulminibus? Illum quidem cibo necessario indigentem negligentes vos sericum calceis inseritis. Ipse cùm dis- *Supra.16.b*
cipulos suos legibus instituebat, nullos illis calceos per- *Mar.6.a.*
mittebat: nos autem non dico nudis pedibus, sed viri- *& Lu.9.a.*
liter calceatis deambulare non sustinemus. Qua turpitudine atque risu quid peius fiet? Magnam enim animi molliciem hoc ostẽdit, atque etiam sæuiciam & crudelitatem, magnam denique leuitatem vna cum curiositate temeraria. Nam quando rebus poterit, qui tantis defluit luxuriis, diligenter vacare? quando animæ suæ curam habebit? immo vero, quando se omnino habere *animum cognoscere? pusillanimis* enim omnino est, atque abiectus qui hęc admiratur. Atrox etiam atque crudelis, qui hac de causa pauperes negligit. Virtutis quoque penitus expers, qui studium suum ad hæc contulit vniuersum. Nam qui gloriam serici, qui florem coloris, qui ad aureos intextus curiosè perspicit: quando in cœlum suspiciet, quando illam pulchritudinem admirabitur, qui tincturas istas respiciens, & ad terrã flexus altius se non potest erigere? Et deus quidem cœlum extendit, ac solem accendit, vt oculos tuos sursum erigat: tu verò ad terrena quasi porcus diaboli artibus persuasus deuolueris. Hæc enim omnia ille excogitauit, vt illa tu beatitudine priuatus, & ad hęc miserrima detrudaris. Ita deus qui cœlum tibi offert, à diabolo serica tibi licia offerente superatur: immo verò nec ista offert diabolus, opera enim hæc etiam dei sunt, sed molliciem, luxum, atque maleficas artes, quibus oppressi adolescentes aspicere terram coguntur: qui cœlorum philosophię studere iussi sunt, magis calceis suis gloriantur, quam si nouas res atq; inauditas gessissent. Digitis enim pedum subleuatis deambulant in plateis, nimio plerunque inde mœrore confecti, ne cœno in hyeme, aut puluere in æstate, calcei sui maculentur. Quid facis homo? animam hac luxuria in cœnum coniecisti, eam in terra negligis detineri, & calciamentorum tanto mœrore angeris: discas vsum ipsorum, & tanti ea facere pudebit. Adinuenta enim certè sunt, vt lutum & omnes terræ sordes audacter cõculcemus.

Quòd

Universidad de Deusto
Biblioteca

Quòd ſi tu ab huiuſcemodi labe mũda cupis calciamẽta ſeruare, ceruicibus tuis, aut capiti cõnecte. Ridetis hoc audientes, mihi autem lachrymandum potius videtur, cum ſtudia in his rebus veſtra, & veſaniam conſidero, cumq; intelligam corpus vos malle luto, quàm calceos deturpare. Ita puſillanimi, ac penitus molles hinc iuuenes efficiuntur, erunt etiam alia ratione pecuniarum auidi. Nam qui veſtibus, calceis, cæterisq; huiuſmodi valde inhiare ſoliti ſunt, cùm multa in his rebus conſumant, magno indigẽt pecunię cumulo: quod ſi acciderit, vt ambitioſum etiam, & oſtentatorem patrem quiſpiam habeat, tunc verò hac turpiſsima captus cupiditate, acrioribus ſeruitutis vinculis coarctatur: ſin verò auarum, cogitur ad alia peiora confugere, vt ſibi pecuniam ad impendia iſta cõquirat. Hac ratione multi ex adoleſcentibus ætatis florem perdiderunt, & gnatones atque paraſiti diuitum conſtituti, vt huiuſmodi cupiditatem, atque animum ſuum expleant, turpia nimium miniſteria ſubierunt. Quòd igitur auarus, effœminatus, puſillanimis atque ocioſiſſimus ſit, & ad omnẽ luxuriam pronior qui hæc optat, manifeſtum ex iſtis fecimus: quòd autem etiam crudelis, ac inanis gloriæ cupidus, quis vnquam non inſanus dubitabit? Crudelis enim eſt, quia cùm viderit pauperem, tanta ſui ornatus cura detinetur, vt nec aſpexiſſe quidem videatur: ſed auro quidem atque ſerico ſeipſum ornat, pauperem autem fame deperire ſinit. Inanis verò gloriæ cupidus eſt, qui vel minimarum rerum gloriam aucupatur. Ego quippe ſic arbitror, Romanorum nunquam imperatorem fuiſſe, qui ſe tantùm propter trophæa ſua iactaret, quantùm luxu perditi adoleſcentes ob calceorum ornatum, ob veſtes ſcitè conſtrictas, ob cæſariem in modum pilæ tonſoris opere circũductam: nec pudet alienis artificum operibus gloriari. Quòd ſi aliorum artificio ſe iactant, quid facerent ſi quicquam magni de ſeipſis præſtarent? Adderem alia his grauiora, at hæc vobis ſatis ſunt: ſed mihi opus eſt orationem iam finire. Longior autem propter *contentionis cupidos fui, qui* nullum his rebus committi delictum arbitrantur. Et quanuis non ignorem plurimos adoleſcentum tanta huius paſſionis temulentia mente capi, vt *nullam* verbis meis attentionem præbuerint, *non fuit tamen* conſilium ſilentio hæc præterire. Nam patres eorum, niſi mente capti ſint, vel inuitos filios ad meliorem cogent vitam tranſire. Nemo ergo mihi dicat nihil eſſe hoc, aut minimum, etenim idipſum iam pridem cuncta deiecit. Quippe qui paruis in rebus magnanimos, & ornamentorum contemptores filios reddit, is etiam in magnis probatiores inueniet. Quid enim elemẽtorum doctrina humilius? Hinc tamen rhetores, hinc eloquentes, hinc philoſophi eruũtur. Et qui elementa ignorãt, maiora percipere nequeunt. Quare non ad iuuenes ſolùm, verumetiam multò magis ad puellas & mulieres hæc dicta eſſe velim: quæ eò magis ad illas pertinent, quò virginibus & mulieribus honeſtatis decus magis conuenire videtur. Quamobrem quæ ad adoleſcentes diximus, ne rurſus eadẽ reuoluere opus ſit, vobis quoq; dicta putate. Sed iam tẽpus eſt ſermonem orando concludere. Orate igitur vniuerſi nobiſcum, vt adoleſcentes baptiſmatis lauachro renouati, honeſtè vitam perducant, & ad maturam ſenectutem perueniant. Nam qui luxurioſè ac malè viuunt, eos ſenes fieri non expedit: qui verò in adoleſcentia moribus conſeneſcunt, eos oro ad extremam vſque viuere ſenectutem, & liberos ſui ſimiles procreare, quorum virtute parentes, atq; A in primis deus gaudeat: qui vtinam non iſtum ſolùm ornatus morbum, ſed omnem animi perturbationem radicitus ex vobis reuellat. Nam quemadmodum ager diu non proſciſſus, ſic iuuentus neglecta ſylueſcit, ac paſsim innumeras vepres producit. Ignis ergo ſancti ſpiritus immittendus eſt, quo improbis cupiditatibus concrematis, noualia excolamus quę ſpiritalia ſemina poſsint ſuſcipere. Quod ſi nunc apertè fecerimus, iuuenes aliarum nationum ſenibus erũt modeſtiores: quod certè admiratione dignum eſt, vt in adoleſcentia diligens fulgeat moderatio. Nam qui modeſtus eſt in ſenectute, eum cùm ætate plurimum iuuetur, non magnam ſuæ modeſtię mercedem arbitror habiturum: illud verò mirum eſt, vt in fluctibus & procellis tranquillitate fruaris, & in medio fornace non ardeas, & in iuuenta nulla corrumparis luxuria. Hæc igitur memoria tenentes, beatum illum Ioſeph, qui ſummis temperantiæ lau- *Gen.39.b.*
B dibus coruſcauit diligenter imitemur, vt vnà cum illo fulgentiſsimas conſequamur coronas. Quibus vtinam omnes potiamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, cui gloria & imperium nunc & in ſecula, Amen.

Homilia lj. *ex capite* xiiij.

ET dimiſſa turba aſcendit in montem ſolus orare, Veſpere autem facto ſolus erat ibi: nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus.

Cuius rei gratia in montem aſcendit? Certè vt nos erudiat, cùm orare deum opus ſit, tunc eremo ac ſolitudine nobis maximè opus eſſe. Propterea igitur crebrò deſerta petit, & ſolus orans plerunque pernoctat, vt eius exemplo tam à tempore, quàm à loco tranquillitatem orandi quæramus. Tranquillitatis quippe
C mater eremus eſt, quietus portus, omnis turbationis expultrix. Et ipſe quidem his de cauſis aſcendit *in mon-* *Supra.13.*
tem, diſcipuli verò iterum *procellis & fluctibus vexantur, & tempeſtate non minori, quàm prius* exagitantur, *niſi quia tunc in nauigio* ſecum dominus erat: nunc verò abſentia domini deſolati, tempeſtatis acerbitate iactantur. Paulatim enim ad maiora ipſos ita iuducebat, vt excelſo cuncta perferre animo diſcerent: ideirco præſens quidem erat in primo periculo, ſed dormiebat, vt non longè ſalutem abeſſe crederent. Nunc verò firmiorem illorum animum faciens, cùm omnino abſit, in medio mari tempeſtatem exoriri ſinit, ne alicunde ſalutis ſpem expectent. atque etiam tempeſtate ipſos per totam noctem laborare permittit, vt tempeſtatis & temporis terrore perculſi magis ipſum deſiderarent, &
D firmam eius atque perpetuam memoriam retinerent. Propterea nec confeſtim periclitantibus ſuccurrit, ſed quarta vigilia in mari ambulans venit ad ipſos: erudiens nos, non eſſe citò ſolutionem calamitatum quęrendam, ſed magno animo aduerſa perferenda. Cum igitur iam confeſtim ſe liberatum iri crediderunt, tunc maior eis timor calamitatum erat. Videntes enim eũ, inquit, ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes, Phantaſma eſt, & præ timore clamauerunt. hoc enim ſemper facit, vt quando vrgentia mala expulſurus ſit, tunc grauiora & terribiliora inducat: quod etiam tunc accidit. Ad tempeſtatis enim terrorem non minor à viſu terror acceſſit: propterea nec tenebras omnino diſſoluit, nec ſe ſtatim manifeſtauit, vt (quod dixi) periculorum frequentia fortiores redderentur. Hoc & in Iob factum fuiſſe videmus. Nam cùm tentationi finem allaturus eſſet, tunc moleſtiora fieri permiſit, non dico

de

de liberorum morte, non de verbis vxoris, sed de ser-
uorum atque amicorum opprobriis. Similiter quando
de peregrinationis afflictione Iacob illum liberaturus
erat, maior turbatio accidit: socer enim eum persecu-
tus, mortem minabatur, & paulopost frater successit,
qui maiorem illi timorem incussit. Nam quoniam fer-
re iusti homines non possent, si longo tempore, atque
acerrimè tentarentur, cùm pericula euasuri sint: tunc
vt maiora mereantur, maiora inferri permittit certa-
mina. Id etiam in Abraham factum non ignoramus:
vltima enim atque terribilis illa tentatio fuit, qua im-
molatione filij angebatur. Sic enim quæ intolerabilia
sunt, tolerari poterunt, si iuxta tentationum finem il-
lata velociter dissoluantur. Hoc igitur tunc etiam fa-
ctum videmus. Nec enim prius se Christus reuelauit,
quàm magnitudine terroris superati vna omnes voce
clamitassent. Quanto enim maior erat trepidatio, tan-
to lętior atque gratior præsentia eius illis apparuit: cũ
enim clamassent, ait: *Statim locutus est Iesus ipsis, dicens: Habete fiduciam, ego sum, nolite timere.* His verbis timor om-
nis solutus, fiducię ac certę spei locum reliquit. Nam cũ
visu ipsum non cognouissent, partim propter noctis
tenebras, partim etiam quia nunquam auditum fuit su-
per aquas hominem ambulasse, voce seipsum manife-
stauit. Quid igitur Petrus, qui semper feruentissimus
fuit, & vbique ante alios præsiliebat? *Domine*, inquit, *si tu es, iube me venire ad te super aquas.* Non dixit, ora & de-
precare deum, vt venire possim: sed, iube vt veniam.
Vides quàm vehementer arderet? vides quanta fides
ipsius etiam tunc esset? Et certè sæpenumero, quia ma-
iora petit quàm vires suæ postularent, in periculum in-
cidit, & nunc amore, & non ostentatione impulsus im
mẽsa petiit. Nemo enim ita vt ipse Iesum amabat, prop-
terea nec dixit, iube vt super aquas ambulem: sed, iube
vt ad te veniam. Pariter etiam post resurrectionẽ fecit.
Nõ enim potuit alios expectare, sed feruore victus prę-
currit. Non solum autem charitatem, sed fidem e-
tiam ostendit: quia enim credebat, non tantummodo
Christum super mare ambulare, verumetiam aliis id
posse concedere, ausus est hoc petere, vt cum eo citius
esse posset. *Ipse autem dixit, Veni. Et cùm descendisset de nauicula Petrus, ambulabat super aquas, vt veniret ad Iesum. Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset mergi, clamauit dicens: Domine saluum me fac. Et continuò Iesus extendens manum, apprehendit eum, & ait illi: Modicæ fidei quare dubitasti?*
Hoc priore multò mirabilius est, ac ideo post illud etiã
conficitur. Cùm enim ex priore miraculo patuerit in
maria ipsum habere imperium, tunc magis admirandũ
profert miraculum. Prius enim ventis solummodo im
perauit, nunc verò & ipse ambulat, & alium ambulare
super maria facit: quod si ab initio fecisset, non simili-
ter certè Petrus, (non enim tantam fidem adhuc ha-
bebat,) mari se commisisset. Quamobrem igitur Chri-
stus iussit? Quia si dixisset: Petre non potes, ille amore
concitatus contendisset: ideo re ipsa eum deterret, vt
modestior postea fieret. Ille autem non potuit seipsum
detinere, sed descendit: & timore victus, fluctibus ob-
ruebatur. Et timor quidem à vi procellarum, periculũ
verò à timore originem cepit. Ioannes autem ait, quia
voluerunt ipsum in nauigium accipere, & confestim
nauigium venit ad terram, ad quam ibat: idipsum cer-
tè significans, ita cùm terræ applicaturus esset, in nau-
gium ascendit. Cum itaque descendisset de naui, ad ip-
sum ibat, non tantum gaudens, quia super mare ambu-
labat, quantum quòd ad Iesum itinere mirabili venie-

bat. Ita quod maius erat, super maria scilicet de naui-
gio confidenter descendere, magno animo fecit: vi au-
tem ventorum, & impetu fluctuum, quod erat minus,
superatus timuit. Naturæ quippe humanæ hæc cõditio
est, vt difficilioribus nõnunquam superatis, succumbat
in minoribus, quod etiam Helias sub Iezabel passus est,
Moses in Aegyptio, Dauid in Bethsabee: & nunc Pe-
trus terrore tempestatis tota nocte vexatus, magna cũ
fiducia in aquas descendit: ad ventorum autem impe-
tum animi magnitudinem retinere non potuit, præser-
tim cùm iã prope Christum esset. Nihil certè prodest
loco iuxta Christum esse, si fide non sis. Hac de re quan
tum interest inter magistrum & discipulũ patuit. Hinc
cæteri solamen cõsecuti sunt. Nam si in duobus fratri-
bus commoti fuerãt, multò magis id molestè tulissent:
nondum enim gratia spiritus corroborati, facilè mo-
uebantur: gratia verò accepta, non tales nempe fuerũt,
sed vbique primatum Petro præbent, & in concioni-
bus eum anteponunt, quanuis cęteris rudior videretur.
Sed cur nam non imperauit ventis, vt cessarent, sed ip-
se manu extensa accepit eum? Quia videlicet fide ipsius
opus esset. Cùm enim nosipsi fide deficimus, tunc dei
patrocinia retardantur. Vt ergo ostẽderet non à pro-
cellis, neq; à ventis, sed à modica fide sua ipsum euerti,
ait: Quid hęsitasti modicæ fidei? Nisi enim labefactatus
in fide aliquo modo fuisset, etiam ventis facilè restitis-
set: idcirco manu comprehendens eum, confirmauit
vento spirante, qui donec firma fides erat, nihil nocere
potuit. Et sicut cùm antequam volare queat, si nido pul
lus exiens in terram decidat, mater velociter raptum
in nidum restituit: sic tunc Christus in Petro peregit.
Et cùm ascendissẽt in nauiculam, cessauit ventus. Et prius qui-
dem dicebant, qualis est homo hic, quia venti & mare
obediunt ei: nunc autem non ita. Nam qui erant in na-
uicula venientes, inquit, adorauerunt eum, dicentes:
Verè filius dei es. Perpende quo modo paulatim ad su-
blimius omnes adduxit. Nam & quia ipse ambulauit
super maria, & quia alium etiam fecit ambulare, & quia
ipsum à periculo liberauit, non parum eorum fides cre-
uit. Et prius quidem imperauit mari, vt quiesceret: nũc
autem non sic, sed alio quodam multo mirabiliori pa-
cto omnipotentiam suam ostendit. Vnde in fidem du-
cti: verè filius dei es tu, dicebant. Num igitur increpauit
eos qui istud dicebãt? Imò verò econtrà verba eorum
confirmauit, & cum maiori potestate quàm antea ve-
nientes egrotos curauit. *Et cùm transfretassent*, ait, *venerũt in terram Genesaret. Et cùm cognouissent eum viri loci illius, mi-
serunt in vniuersam regionem illam, & attulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt.* Non enim
quemadmodum prius ad domos suas ipsum trahebãt,
nec manuum tactum quærunt, nec imperia eius verbis
edita, sed maiore fide altioreq; philosophia curationẽ
morborum consequebantur. Ita mulier quæ fluxum san
guinis patiebatur, rectius philosophari omnes eruditit.
Vt autem ostenderet euangelista magno temporis in-
teruallo illuc Christum rediisse, ait: Quia cùm cogno-
uissent eum viri loci illius, miserunt ad omnem regio-
nem, vt ægrotos ad eum offerrent. Sic longa temporis
spacia non modò non debilitarunt fidem illorum, ve-
rumetiam in maius desiderium extulerunt. Tangamus
ergo etiam nos fimbriam vestimenti eius, vel potius, si
volumus, ipsum totum habemus. Non enim vestis solũ,
sed corpus ipsius nobis propositum est, non vt tanga-
mus solũmodo, sed vt comedamus & saturemur. Adea-

Iob.4.8.& 15.
Gen.31.d.
Gen.22.a.b
Ioan.21.c.
Ioan.6.c.
3. Reg.19.
Exod.2.b
2. Reg.11.d
Gal.1.b.& Act.2.c.f.
Sup.8.d.
Supra 9.c. Mat.5.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mus igitur Christum singuli ægrotantes magna cum A fide. Nam si qui fimbriam vestimenti eius tunc tetigerunt,rectè omnes conualuerunt: quantò magis corroborabimur,si totum in nobis habebimus? Cum fide autem accedere, non est vt tantummodo propositũ corpus recipias,verumetiam multò magis,vt mundo corde tangas,vt sic adeas quemadmodum ad ipsum Chri

Cœnà domini. stum. Quid enim si vocem eius non audis? nónne vides iacentem, immo verò & loquentem per euangelistam ipsum audis? Credite igitur omnes,quia etiã nunc illa cœna celebratur, in qua Christus ipse recumbebat. Nihil quippe interest inter illam & hanc: Non enim hæc ab homine,illa ab ipso conficitur:sed & hãc & illã ipse efficit. Quando igitur sacerdotem corpus tibi prębere videris, noli sacerdotis,sed Christi manum ad te porrigi arbitrari. Nam quemadmodum in baptismo non à sacerdote baptizaris,sed à deo caput tuum virtu B te inusibili tenetur,non ab angelo,neq; ab archangelo: nullus enim prorsus id facere potest:ita etiam nunc. Cũ enim homo regeneratur,solius dei hoc munus est. Nõne vides eos, qui in hoc seculo sibi filios adoptant,quo modo nullo pacto rem seruis committunt,sed ipsi præsentes in iudicio cuncta peragunt? Sic deus non angelis hoc munus commisit,sed ipse prẹsens iubet,ac dicit:

Infra.23.a. Nolite vocare patrem super terrã. non vt parentes cõtemnas, sed vt omnibus illum anteponas qui te creauit & adoptauit. Qui enim mãus,id est seipsum pro te posuit, quare dedignabitur suum tibi tradere corpus? Audiamus igitur tam sacerdotes q̃ alij, q̃ magna, q̃ admirabilis res nobis concessa est. Audiamus,oro, & perhor rescamus: carnes suas nobis tradidit,seipsum immolatum proposuit. Quam igitur satisfactionem offeremus, cùm tali pabulo nutriti taliter peccemus, cum agnum C comedentes in lupos conuertimur, cùm ouinis carnibus saturati, vt leones rapiamus? præsertim cum id sacramentum non à rapina solùm,verumetiam ab omni suspicione inimiciciarum mundum semper seruare iubeamur. Pacis enim sacramentũ est hoc sacramentum, inquisitioni pecuniarum & simoniæ non conuenit. Nã si ipse sibi gratia nostri non pepercit, quo supplicio nõ erimus digni, si animam negligimus,pro qua Christus seipsum tradidit, & pecuniis parcimus? Et ludeis quidẽ singulis annis beneficiorum suorum monimenta per festos dies deus proposuit, tibi verò quotidie ferme per hæc mysteria ipse(ne obliuiscaris)proponitur. Noli ergo crucem verecundari: hæc enim sunt decora nostra, hæc sacramenta, hoc ornamur dono,hoc gloriamur: nec si cœlum, si terram, si maria dixero à deo creata:si prophetam, si angelos missos, nihil quicquam huic æ-

Rom.8 f quale afferam. Hoc certè caput bonorum est,q̃ proprio
Matt.27.a filio non pepercit vt fugitiuos seruos seruaret. Nul-
Act.8.c. lus ergo Iudas,nullus Simon hanc mensam adeat,quorum vterq; æris cupiditate periit. Quare fugiamus,oro, hanc foueam,neq; putemus satis esse nobis ad salutem, si cùm viduas, & orbos parentum spoliaueris, aureum calicem & gemmis ornatum huic mensæ offeras. Vis hoc sacrificium honorare:animam tuam offeras,propter quam Christus immolatus est, eam auream facito. Quòd si anima tua plũbo ac testa deterior est, quid tibi proderunt aurea vasa? Non igitur laboremus ad aurea vasa offerẽda solũ,verũetiã multò magis de iusto labore acquisita offeramus. Hæc enim aurea sunt & preciosa, quę auaricia non maculantur:non enim auri vel argenti officina, sed angelorum celebritas ecclesia est. Animarũ ergo mũdicia opus est,propter quas etiã vasa hæc deus recipit. Et certè nõ erat ex argento illa mẽsa, nec ex auro ille calix, quo Christus discipulis sanguinẽ præbuit suũ:preciosa tamen erant omnia,& veneration is plena, quia spiritu abundabant. Vis corpus Christi honorare, non despicias ipsum nudũ: neq; hic quidem in ecclesia sericis pannis induas, foris autem frigore ac nuditate confici negligas. Qui enim dixit,Hoc est cor- *Infra.26.c.*
pus meũ:& rẽ simul cũ verbo confecit.idẽ dixit:Esuriẽ- *& Mar.14.c*
tẽ me vidistis,& non cibastis. &,in quantũ non fecistis *Infra.25.d.*
vni eorũ minimorũ, nec mihi fecistis. Hoc certè corp° Christi non amictu, sed anima mũda indiget:illud autẽ multa cura, & magna diligentia eget. Perdiscamus igitur philosophari, & ipsum Christum ex volũtate sua honorare:nã qui honoratur, eo maximè honore lætat, quẽ ipse vult,non quẽ optamus. Sic & Petrus honorare Christũ credebat,si eũ à lotiõe pedũ prohibuisset:quod certè cõtrariũ erat. Pariter tu etiã ita eũ honora,vt ipse *Ioan.13.d.*
vult, expone diuitias tuas pauperibus. Non est opus vasis, sed animis aureis. Hæc dico, non quia vetare velim taliũ vasorũ oblationẽ, sed qa dignũ putẽ ante omnia misericordiæ, ac benignitati esse incũbendũ:nã & vasa deus suscipit, sed illa multò magis sibi gratiosa sunt. Et vasa quidẽ danti solũ profuerunt,benignitas verò etiã accipienti. Et hic quidẽ ostentatio nonnunquã potest accusari, ibi verò totũ misericordi animo attribuitur. Respondẽ,quæso, quæ nam vtilitas est,si cũ mensa eius multis calicib° aureis ornatur,ipse inedia pereat? Prius igit ipsum esurientẽ satura, deinde ex quadã superabũdantia mensam etiã eius ornabis. Calicẽ aureũ facis, & aquæ frigidæ calicẽ ei non præbes:& quod hinc emolumentũ consequitur? Coopertoria mẽsæ auro nitent, & ipsi necessaria velamina negas: quid igitur ipsi præbes? C Dic, oro,si quem fame pereũtem videres, nec cibo soluere ipsius famẽ curares, sed multo argento ac auro mẽsam solũmodo exornares:quas putas illũ gratias tibi habiturũ,ac non potius indignaturũ? *Quid porrò si vestibus detritis ac pertusis vestitũ,& frigore congelatũ hominem aspiceres, nec vestẽ aliquã ei prẹparares,aureas statuas ad laudẽ eius erigeres, nõne cõtẽnere,* atq; irridere ipsum videreris? Ita te oportet in Christo etiã cogitare,cũ errabundus & peregrinus circũuagetur,tecto indigens,tunc tu ipsum quidẽ nõ suscipis: vermiculato emblemate pauimenta ornas, magnificos muros construis, colũnarũ capita erigis,lychnos ab argẽteis catenis depẽdẽre facis: ipsum verò nec visitare quidẽ curas in carceribus vinctũ. Nec prohibeo magnifica templa condere,sed hæc cũ illis,immo vero hæc ante illa facere moneo:nemo enim quia templa magnifica non con D diderit, vnquam accusatus est: at verò gehenna,ignis inextinguibilis, supplicia dæmonũ imminent, nisi quis diligenter ista peragere velit. Cùm ergo ędes exornes, noli afflictũ fratrem despicere: hoc enim tẽplũ illo est multo præstantius. nã & illud infideles, reges & tyrãni, & latrones capere possunt. Quicquid autẽ benignè in fratrẽ feceris, nec diabolus ipse poterit vnquã eripere, sed manet thesauris æternis reconditum. Quare igitur, inquies, ipse dixit: Pauperes vobiscum semper habetis, *Infra.26.c*
me autem semper non habetis? Propterea etiam censeo *Mar.14.a.*
misericordia liberaliter esse vtendũ, quia non semper, sed in præsenti tantummodo vita ipsum esurientẽ habemus. Quòd si sensum cupis illius textus vniuersum perdiscere, scias illud non esse aduersum discipulos dictũ, quãuis ita videatur,sed imbecillitati mulieris accõmodatum. Nam cùm adhuc imperfectior esset,ne verbis discipulorum quasi perperam faciens turbaretur,ad confir-

Universidad de Deusto
Biblioteca

confirmandam ipſam hæc dicta ſunt. Vnde pro ea reſ-
Ibidem. ponderis, intulit: Quid moleſti eſtis huic mulieri? Nam
quia ipſum nobiſcum ſemper habemus, alibi mani-
Infra. 28. b. feſtauit, dicens: Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus
vſque ad conſummationem ſeculi. Ex quibus omnibus
patet, non alia de cauſa Chriſtum ita dixiſſe, niſi vt te-
nera mulieris fides tunc pullulans, dura diſcipulorum
increpatione non emarceſceret. Non confugiamus er-
go ad ea, quæ tunc aliqua de cauſa dicta, tempori accō
modata fuerunt: ſed omnia quæ in ſcriptura tum noua,
ſiue, veteri de miſericordia & benignitate ſcripta ſunt,
diligenter lectitantes, magno ſtudio huic rei incumba-
mus. Hæc enim à peccato mundat. Date, inquit, eleemo
Luc. 11. f. ſynam, & omnia vobis munda erunt. Hæc ſacrificio
Oſee. 6. c & Mat. 9. b. maior eſt: Miſericordiam, inquit, volo, & non ſacrifi-
cium. Hęc cœlos aperit. Orationes, inquit, tuę, & elee-
Act. 10. a. moſynę tuę conſcenderunt in memoriam in conſpe-
Infra. 25. a. ctu dei. Hæc magis neceſſaria, quàm virginitas eſt: te-
ſtantur virgines, quarum aliæ huius rei diligenti curâ
ſuſceptæ, alię expulſæ à thalamis negligentiæ ſunt. Quæ
omnia colligentes, ſeminemus in benedictionibus, vt
copioſa nobis meſſis afferatur, & futura bona cōſequa-
mur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chri-
ſti, Amen.

Homilia liij. *ex capite* xv.

*Vnc accęſſerunt ad Ieſum à Hieroſolymis ſcribæ & pha-
riſæi, dicentes: Quare, &c.* Tunc, inquit, quando
ſcilicet innumera ſigna operatus eſt, quando
tactu ſolummodo fimbriæ multos curauit æ-
grotos: propterea enim euangeliſta notauit tempus, vt
magnam eorum maliciam oſtenderet. A Hieroſolymis
autem ait ſcribas illos & phariſęos fuiſſe, quoniam per
omnes tribus in duodecim partes erant diſſeminatiae
nequiores aliis Hieroſolymitanos fuiſſe non eſt dubi-
tandum, quia cùm maiores honores conſequerentur,
plurimum ſibi arrogabant. Tu autem conſidera, quo
modo ab ipſa interrogatione capiuntur: non enim di-
cunt, cur legem Moſi, ſed cur traditionem ſeniorum
tranſgrediuntur. Vnde patet *multa fuiſſe à ſacerdoti-*
bus innouata: & quanuis Moſes magno terrore commi-
Deut. 4. a natus fuerit, ne quid addant, aut auferant. Nō adiicie-
tis enim ad verbum, ait, quod ego præcipio vobis ho-
die, nec auferetis ab eo. plurima tamen noua induxe-
runt. Ex quibus illa erant, ne illotis comederent ma-
nibus, calices ac vaſa ænea & ſeipſos baptizarent. Cūq;
oportuiſſet eos progreſsione temporis huiuſcemodi
obſeruationes contemnere, pluribus ac maioribus ſe-
ipſos coarctauerunt. Ita cùm timerent ne principatum
amitterent, ceu legumlatores, vt maiores viderentur, plurima innouarunt. Quæ res ad tantam peruenit nequiciam, vt præcepta ipſorum magis, quàm dei mandata cuſtodirentur, adeò vt iam iure reprehendi viderentur, qui obſeruationes ipſorum negligebant. Qua ex re duplicem culpam contrahebant: nam & innouatio ipſa non paruum erat crimen, & quia nullam de mandatis dei curam facientes, obſeruationum contemptores vlciſcebantur, maximo delicto obnoxij erant. Prętermiſſis ergo vrceis & æramentis, & huiuſmodi aliis quę ridicula erant, quod precipuum ipſis videbatur, id in medium afferunt, vt ſi quoquo modo poſſent, ad iram eum incitarent. Quocirca de ſenioribus etiam mentionem faciunt, vt ſi eos deſpicere videretur, quaſi victum iam, atque confuſum tenerent. Sed conſideratione dignum eſt, cur illotis manibus diſcipuli manducarent. Cuius igitur rei gratia ſic comedebant: non ſtudioſè, atque data certè opera, ſed ſeriis atque neceſſariis apprimè attendentes, ſuperflua & inutilia facilè ſpernebant, ita vt pro lege non haberent lotis aut illotis manibus comedere: ſed ex temporis opportunitate alterum faciebant. Nam qui alimenta neceſſaria plerunque negligebant, quo modo his minimis animum dediſſent? Quoniam igitur ſæpius illotis manibus nulla obſeruatione comederent: vt quando in deſerto, vt quando ſpicas incidebant, idipſum pro crimine illi obiiciunt, qui grandia ſemper negligentes, maxima de friuolis cura ſolicitabantur. Quid igitur Chriſtus? Non reſtitit eis, neque cauſam diſcipulorum dixit: ſed ſtatim recriminatus eſt, vt audaciam eorum reprimeret, atque oſtenderet non oportere illos qui delinquūt in maximis pro paruis aliorum criminibus adeò moueri, vt exactiori eos trutinæ ſubiicere velint. Cum oporteret, inquit, vos reprehendi, audetis etiam alios ipſi reprehendere? Tu autem diligenter perpende quo modo quandocunque legale aliquod ſoluere volebat, excuſationis quodam ordine illud fecit: quod hoc loco factum videmus. Non enim ad tranſgreſsionis crimen ſubitò venit, nec friuolum eſſe id atque ſuperfluum dicit, ne audientes magis inflammaretur: ſed prius maiora in caput illorum crimina ingerendo, ferocitatem retudit. Nec dixit rectè ipſos facere, qui non dei, ſed legem hominum contemnunt, ne reprehendēdi anſas ipſis præberet: neque rurſus perperam diſcipulos ſuos facere conceſsit, ne legem ipſorum approbaret. Nec ſeniores tanquam iniquos & ſceleſtos accuſauit, ne quaſi conuiciatorem ipſum auerſarentur. Verū omnibus his neglectis, aliam quandam & altiorem viā peregit: & videtur quidem hos, qui hæc diſcipulis imponebant increpare, pungit verò eos qui hæc quaſi legalia tradiderunt. Ita quanuis nullam de ſenioribus fecerit mentionem, iſtos tamen accuſando, ita illos deiecit, vt duplex id eſſe crimen oſtēderet. Primò, quia deo non parerent, deinde quia hominum gratia id facerēt. ac ſi diceret, Hoc inquam vos & illos perdit, quia ſenioribus vbique obtemperare vultis. Non autem exprimit apertè, ſed occultius id ſignificat, hoc modo reſpondendo. *Quare etiam vos tranſgredimini mandatum dei propter traditionem veſtram? deus enim dixit, Honora patrem & matrem: & qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: Vos autem dicitis, Quicunque dixerit patri vel matri, munus quodcunque eſt ex me tibi prōderit: & non honorabit patrem ſuum, aut matrem ſuam, & irritum feciſtis mandatum dei propter traditionem veſtram.* Non dixit, ſeniorum traditionem, ſed veſtram: nec quia ſeniores, ſed quia vos dicitis, vt minus moleſtus ſermo videretur. Nam quoniam tranſgreſſiores legis diſcipulos oſtendere conabantur, idipſum eos re vera facere oſtendit, & diſcipulos ab hoc crimine vindicauit. Nō enim habet authoritatē legis, quod ab hominibus adinuentum eſt: quocirca non legē, ſed traditionem hominum iniquiſſimorum traditionem appellat. Verùm quoniam non erat illa traditio legi contraria, quæ lotis manibus comedere iubebat, aliam legi contrariam in medium adducit: quod enim dicit, tale quid eſt: Pietatis ſimulatione deſpicere parētes adoleſcentes fuerunt eruditi. Quo pacto? Si quis parens à filio ouem flagitaret, aut vitulū, aut huiuſmodi aliquid, prænonitus à ſcribis & phariſæis filius reſpondebat: Quod à me in vtilitatem tuam pater petis, dono iam deo promiſſum eſt, ac ideo dare non poſſum: ita dupliciter peccabant. Nam neque deo offerebant, & parentes oblationis nomine defraudabant. Parentes igitur

Exo. 20. c. & Deu. 5. b Exo. 21. c & Leui. 20. b. Prouer. 20. e

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi gratia dei, & deum parentum nomine contemnebant. Non intulit autem id antequam legem diuinã recitasset, qua ostenditur quàm maximè deo placeret, parentes à liberis honorari. Honora enim, inquit, patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus in terra. Item, Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur. Christus autem determinatum his qui parentes honorant præmium omisit, & horribile contemnentibus genitores supplicium posuit, vt perterriti, cõminatione legis resipiscerent, atque per ista morte dignos eos esse demonstrat. Nam si qui verbo parentibus iniurian tur, morte plectantur: quo supplicio digni estis, qui re ipsa & opere violatis? Nec solùm id vos facitis, verumetiam alios instruitis. Qui ergo capitali supplicio digni estis, quo modo meos discipulos criminamini? Non autem mirum est, si ita me quem non cognoscitis, ac meos repellitis, cùm aduersus patrem talia machinati sitis. Ita vbique & dicit, & ostendit à contemptu patris hanc arrogantiam originem traxisse. Nonnulli aliter id exponunt, donum quodcunque ex me tibi proderit: id est, nullum honorem tibi debeo, sed dono tibi datum sit, si à me honoratus fuisti. Sed huius contumeliæ
Mar.7.b nullam Christus mentionem fecisset. Marcus etiam liquidius fecit sic dicens: Corban, quodcunque ex me tibi proderit. Corban verò non donum, non munus, sed oblatio proprie dicitur. Cùm igitur demonstrasset, nõ iure illos qui legem dei conculcent, alios reprehendere, quod seniorum instituta non seruant: prophetica etiam authoritate idipsum approbat, & aduersus confusos vi maiori inuehitur: quod vbique facit, scripturã in medium producens, vt eius authoritate consonum
Esa.29.d. se deo atque concordem ostendat. Quid igitur ait propheta? *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè à me est: incassum verò colunt me docentes doctrinas mãdata hominum.*

Vides ad vnguem prophetica verba euangelicis conuenire? Vides à priscis temporibus malignitatem ipsorum esse prædictam? quod enim Christus postea criminabatur, id Esaias multò ante prædixit, quòd scilicet mandata quidem diuina spernant: incassum enim, inquit, me colunt. Magnam verò curam de seruanda sua doctrina habent: docentes enim, inquit, mandata doctrinam hominum. Iure igitur doctrinam *non dei*, sed hominum discipuli mei non seruant. Cum itaque letalem plagam eis inflixisset, & rebus ipsis, ac ipsorum sententia, atque prophetica authoritate grauiorem accusationem effecisset, nihil iam ad illos qui emendari non poterant, sed ad turbas refert orationem, sublime quoddam, & perfectiore philosophia plenum dogma introducens, sumptáque occasione maius illud ex hac opportunitate constituit, vniuersam ciborum obseruationem eiiciens. Et perspice quando. Quando leproso mundato sabbatum dissoluit, quando terræ & maris dominum esse res ipsa ostendit, quando peccata remisit, quando mortuos excitauit, quando multa iam deitatis suę testimonia extabãt, tunc de cibis disputat: nec id iniuria. Vniuersus Iudaismus hac re continetur, qua refutata totus facilè refutatur: hinc quippe ostenditur circuncisionem quoque soluere oportere. Sed nõ principaliter de circuncisione quicquam induxit, quoniam cùm multò antiquior esset aliis mandatis, maiore hominum existimatione seruabatur, sed discipulorum legibus eam postea soluit. Nempe adeò magna res videbatur, vt cùm postea discipuli eã deiecturi essent, magna dispensatione atque tractatione ad deiiciendam indiguerint. Sed videamus qualiter legem induxit:

A *Cùm aduocasset* (inquit) *turbas, dixit eis: audite & intelligite.* Ita non simpliciter quod vult enunciat, sed honorifice atque obsequiose eos compellando prius attentiores ad audiendum facit, quod eo denotauit euangelista, quia dixit: Cùm aduocasset turbas: quanuis etiam opportunitate ipsa multo attentiores reddebantur. Postea enim quàm pharisæi & scribę confusi sunt, posteaquam prophetica authoritate illos condemnasset, tunc legem proposuit, cùm iam facilius omnia quæ dicebantur possent suscipi. Nec solùm aduocando eos, verumetiam verbis attentiores facit, dicens: Intelligite, id est attendite, atque aures erigite. Si enim istis auscultastis instituta sua tradentibus, multò magis par est me audire, qui ad sublimiorem vos opportunè philosophiam induco. Nec dixit friuolam esse obseruationem
B ciborum, atque inanem, nec quia non rectè fecerit Moses, qui hæc præcepit, nec quia condescendens hæc scripserit: sed quasi admonendo, atque consulendo à conditione ipsarum rerum testimonio sumpto, inquit:
Non † quod intrat] in os, coinquinat hominem, sed quæ ab ore † *quæ procedunt.* Ita secũdum rerum ipsarum naturam legem ponit, & sententiam profert. Hæc pharisæi ac scribæ audientes, nec contradixerunt quidem, nec dixerunt: Quid tu ais, cùm deus de obseruatione ciborum millies præceperit, tu contradicis? Sed quoniam iam vehementius refutati, atque reiecti fuerant, non solum quia confusi, verumetiam quia quę dolosè intendebant, aperuit, & arcana mentis suę reuelauit: cum silentio recesserunt. Tu autem considera quo modo nondum manifestè propter infirmitatem multitudinis contra obseruationem ciborum inuehitur. Non enim apertè dixit cibaria, sed ea quæ intrant non coinquinant homi-
C nem. Quod non absurdè de illotis etiam manibus accipi potuisset. de cibis tamen dicebat, etiamsi de illotis manibus intelligi potuit. Tanta quippe cura obseruatio ciborum defendebatur, tanta existimatione hominum muniebatur, vt vel *post resurrectionem Petrus di-* *Actor.10.*
xerit: Non domine, quia nunquam commune, aut immundum quid comedi. Nam etsi aliorum gratia hęc dicebat, & vt satisfactionem ad accusantes præpararet, cùm se contradixisse ostenderet, nec quicquam efficere potuisse: magnam tamen monstrat de hac re curam, & opinionem hominum fuisse. Ideo & Christus non apertè dixit cibaria, sed quæ in os intrant. Cumq; circa huiusmodi sermonis finem clarius id expressisset, illis tamen verbis expressum obduxit, atque obumbrauit, di-
D cens: Illotis autem manibus manducare non coinquinat hominem. Ita visus est hoc orationis exitu de illotione manuum cuncta disseruisse. Quocirca non dixit nulla cibaria quæ comedit homo, inquinant eum: sed quasi de re illa disputans, quæ intrant dixit, vt illi omnino confusi, nec mutire quidem possent: hęc igitur audientes, inquit, scandalizati sunt, non turbę, sed pharisæi. *Accedentes enim*, inquit, *discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt?* Et certè nihil aduersus eos dictum erat. Quid igitur Christus? Non soluit scandalum illorum, sed increpauit, dicens:
Omnis plantatio quam non plantauerit pater meus cœlestis, eradicabitur. Sciebat enim quando contemnenda, & quando non contemnenda scandala erant: quippe alibi ait, Sed ne scandalizemus eos, mitte hamum in mare. hic *Infra 23.d* autem dicit: *Sinite illos, † cæci sunt, & duces cæcorum.*] *Cæcus † duces sunt autem si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadent.* Hæc cæci cæcorum.] autem discipuli dixerunt, non quia solùm pro illis dolebant, verumetiam quia ipsi quoque aliquantulum

turbabantur

turbabantur, neque audentes de seipsis hoc dicere, quasi condolentes aliis certiores fieri nitebantur: quod ita esse facilius credideris, si ardentem illum, & vbique cæteros preuenientem Petrum audias: paulò enim pòst accessit ac dixit: *Edissere nobis parabolam hanc.* Ita & si turbationem, atque imbecillitatem animi nõ omnino reuelauit, tamen quia parabolæ petebat explanationem, commotum se esse ostendebat, atque propterea increpabatur. Quid igitur Christus? *Omnis plantatio quam non plantauerit pater meus cœlestis, eradicabitur.* Quod de lege dictum esse Manichæi contendunt: sed ea quæ præcesserunt, ora ipsorum penitus obstruũt. Nam si de lege hoc dictum est, quo modo superius acerrimè pro lege ipsa pugnabat, dicens: Quare mandatum dei propter obseruandas traditiones vestras transgredimini? Quo modo etiam prophetam in medium induxit dicẽtem, Populus iste labiis me honorat, &c. Non igitur de lege, sed de illisipsis, ac de traditionibus illorum hæc disputat. Præterea si à deo dictum est: honora patrem tuũ, & matrẽ tuam: quo modo non est plantatum à deo, quod à dictum deo est? à sequentibus autem etiam patet non de lege, sed de ipsis, & traditionibus dictum esse. Quippe cùm subiunxerit, duces sunt cæci cęcorum: ita legem ab omni accusatione vindicauit, & ad illos omnem culpam traiecit: quod si de lege illud dictum esset, dixisset vtique, dux est cęcus cæcorum, non autem ita dixit, sed, duces sunt cæci cæcorum. legem quidem ab accusatione liberans, & in illos crimen omne conferens. Deinde multitudinem ab eis disseparans, quæ per doctrinam illorum ad interitum veniebat, ait: *Si cęcus cęcum ducat, vterque in foueam cadet.* Magnum quidem malum est, si quis cæcus est: quòd si talis quispiam existat, nec solum ductorem aspernetur, verumetiam ipse si ducis locum retineat, multiplex culpa cõtrahitur. Si enim periculosum cæco est, ductore carere: multò periculosius profectò erit, si aliis quoque loco ducis velit præesse. Quid igitur Petrus? Non dicit, quid hoc est quod proposuisti, nec tanquam iniquum reprehendit, ne cõmotus putaretur, sed quasi de obscuro dicto interpretationem desiderat. Quòd verò non obscuritatis causa, sed scandalizatus quærebat, locus ipse in quo nihil obfuscatum latet, ostendit. Quocirca & increpatur à Christo dicente: *Adhuc vos etiam amentes estis?* Nam turbæ forsan intellexerunt quæ dicebantur, ipsi verò scãdalizati, primo quidem quasi de pharisęis dolentes occultius discere voluerunt: deinde postquam comminantem ipsum, atque dicentem audierunt: Quia omnis plantatio, quam non plantauerit pater meus cœlestis, eradicabitur: &, duces sunt cæci cæcorum: depressi atq; coarctati tacuerunt. Sed ardor Petri silere non patitur: quid igitur dicit? Edissere nobis parabolam hanc. Christus verò vehementius increpat, dicẽs: Adhuc vos sine intellectu estis? nondum scilicet hæc intelligitis. Hæc dicebat & reprehendebat, vt à præoccupatione animos illorum eriperet. Ideo non hic finem fecit, sed alia quoque adiecit, dicens: *Quoniam omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum emittitur: quæ autem procedunt ex ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem. De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, blasphemiæ, falsa testimonia, & hæc sunt quæ coinquinant hominẽ. Non lotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem.*

Vides quanta vehementia atque acrimonia vtitur, ab eo quod natura duce solet fieri ad vtilitatem ipsorum, quæ dicta sunt comprobans. Cùm enim dixerit, in ventrem vadit, & in secessum emittitur: iuxta lu-

daicam deiectionem adhuc ad illos respondet: Non enim permanet, inquit, sed egreditur, ac certè etiamsi permaneret, nullo modo immundum redderet. Sed nondum id æquo animo audire poterant. Propterea & legislator tanto dimittit tempore, quanto intus maneat: cùm autem egressum fuerit, non amplius ita: infero denique lauari iubet, ac mundum esse, digestionis ac expulsionis tempus diligentius examinans. Quæ autem cordis sunt, inquit, non solùm cùm intus locata sint, verumetiam egressa contaminant. Primum autem prauas posuit cogitationes, quod maximè Iudęorum erat: nec adhuc à natura rerum, sed à partu ventris & cordis redarguit, quia hæc remaneant, illa minimè. Nam quæ deforis ingrediuntur, foras rursum expelluntur: quæ verò intrinsecus oriuntur, hęc & cum intus sint, & multò magis cùm exierint, maculant. Hęc ita dicit, quia nondum poterant altiora conuenienter recipere. Marcus autem scribit, quia hæc ad purganda *Mar. 7. c.* cibaria dixerit, non tamen expressit, quia talibus vesci non maculat animam. Non enim potuissent ita clarè id dictum æquo animo perpeti, ac ideo illico subiunxit: Illotis autem manibus manducare, non coinquinat hominem. Discamus igitur, obsecro, quæ nam ea sint, quibus turpiter homines fœdantur. Discamus, oro, & fugiamus: in nonnullis enim iam ecclesiis hunc morem corroboratum videmus, vt diligenter multi studeant, quo modo manibus loti, candidis induti vestimentis, in ecclesiam ingrediantur: quo modo autem animam atq; mentem suam puram, atq; defecatam offerant deo, nullam prorsus habent curam. Hæc dico, non quia lauare os aut manus prohibeam: sed quia nõ aqua solùm lauare os velim, verumetiam, vt æquius est, omni virtutis numero. Sordescũt quippe manus homicidio, cæterisq; operationibus prauis: os autem maledictione, blasphemia, contumelia, verbis iracundis atque obscœnis, dissoluto risu, atque scurrilitate. Si ergo nullius horum tibi conscius es, neque his maculis obscœnus, ingenti accede fiducia: sin autem millies his sordibus te deturpasti, cur incassum laboras? cur aqua os, atque linguam diligenter lauas, pernicioſam verò, atque pestiferam maculam ipsorum non abstergis? Dic sodes, si stercore manus, atq; cœno illitas haberes, auderésne ita sordidus orare? Minimè, inquies. Atqui hoc nullum tibi dãnum afferret: illud omni peste pernicioſius est. Quo modo igitur ea, quę indifferentia sunt, vereris: quæ autem certam perniciem habẽt, ex desidia negligis? Quid igitur? an non est orandum, inquies? Orandum quidem tibi est, sed non sordido, neque ita deturpato. Sed si casu lapsus fuero, inquis, quid faciendum censes esse? Detergę maculas tuas diligenter. Quo pacto? Largas effun de lachrymas, ingemisce, misericorditer pauperibus de tuis offeras: si iniuriatus cuipiam es, satisfacias abundè, reconcilia te illi, & ne magis oratione tua deus irritetur, deterge linguam oraturus. Nam si quis pedes tuos stercore sordidatis manibus supplicando tangeret, nõ modò non exaudires, verumetiam calcibus expelleres. Quo modo igitur audes tu hoc modo deum orare? nã qui orat, quasi manu lingua vtitur, qua genua dei supplicando attingit. Nolite igitur ipsam maculare, ne deus ad vos dicat: Si multiplicaueritis deprecationem, *Esaiæ 1. d.* non exaudiam vos. Vita enim & mors est in manu lin- *Pro. 18. d.* guæ: &, ex sermonibus tuis iustificaberis, atque ex ser- *Supra. 12. c.* monibus tuis cõdemnaberis. Magis igitur q̃ pupillam oculi linguam tuam custodias, regius quidem equus est lingua nostra. Si ergo ei frenum immiseris, & do-

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctrina tua gradarium feceris, ascendet in eum rex, & quiescet in eo: si autem nullo fræno domueris, sed huc atque illuc infrenem iactari permiseris, diaboli eã vehiculum feciſti. Tu verò eo die quo liberis legitimè operam dediſti, quanuis crimen illud non sit, orare tamen non audes: conuiciatus autem atque contumeliatus, quod gehennam tibi præparat, antequam teipsum mundes, manum ad cœlum tollis: dic quæso, quo
Heb.13.d. modo non inhorreſcis? An non audiſti Paulum dicentem, honorabiles esse nuptias, ac lectum incontaminatum? quòd si ab incõtaminato resurgens lectulo times ad orandum accedere: cum in diaboli lectulo sis, cur horribile dei nomen audes inuocare? Diaboli quippe lectus est, in conuiciis & iniuriis delectari: atque veluti pernicioſus quidam adulter, iracundia occulta voluptate cum animo adulteratur, & ex pernicioſo ſpermate diabolicas inimicicias parit: contráque matrimonium omnia peragens, eos qui pacis vinculo in vnum coarctantur in multas dirimit partes, cum matrimonium in vna duos carne coniungat: nec coniunctos ſolùm diſſeparat, sed ipſum etiã animum ſcindit & lacerat. Quare vt libere deum adire poſſis, coniunctionem hanc atque adulterium iracundiæ quasi rabidum canẽ procul ab animo tuo extermina. Sic Paulus etiam iuſſit: Leuantes, inquit, ſanctas manus abſque
1.Tim.2.b. ira & diſceptatione. Noli igitur pati linguam ſordeſcere: quo enim pacto pro te deprecabitur, si libertatem propriam amittat? Orna eam humilitate atque modeſtia, dignã fac deo qui per eam rogatur, repleas ipſam benedictionibus, repleas miſericordiæ muneribus: poſſumus enim etiam verbis miſericordię opera efficere. Melior, inquit, eſt ſermo quàm datio. &, reſponde pau-
Eccli. 4.c. peri pacifica in manſuetudine: omni tempore diuinarum legum narratione ipſam politiorem facere conetis. Omnis enim narratio tua, inquit, in lege altiſsimi
Ibidẽ.9.d. ſit. Sic diſpoſiti atque affecti ad regem accedamus, & ad genua eius procidamus, non corpore ſolum, verum etiam multò magis mente atque animo. *Veniat nobis in mentem quem adire conſtituimus, & pro quibus, & quid efficere volentes: deum adimus, quem Seraphin aſpicere nequeunt, quem terra contremiſcit, qui lucem inacceſsibilem habitat. Adimus autem,* vt nos à tormentis gehennæ vindicemus, vt peccatorum indulgentiam impetremus, vt intolerabiles pœnę diſſoluantur, vt cœlos, & quæ ibi bona ſunt, conſequamur. Concidamus igitur tam corpore quàm mente, vt ipſe iacentes nos erigat: oremus humiliter ac manſuetè. Sed quis ita miſer, inquies, ac ærumnoſus, vt dum orat, humilis atque manſuetus non ſit? Ille certè qui maledictionibus & furore plenus orat, qui inimicos perſequitur. Nam si vis accuſare, teipſum accuſa: si vis acutam atque volubilem ad eneruanda peccata hominis linguam habere, tua delicta ſedulò recenſe: nec quid alius, ſed quid tu aduerſum teipſum feciſti, enarra. Id enim maximum malum tibi eſt, quod tu perpetraſti. Nemo enim poteſt iniuriam tibi inferre, præter teipſum. Quare si iniuriatos tibi perſequi cupis, teipſum primò inuadas, nullus enim prohibet: nam si alium aggredieris, maiori iniuria preſſus iacebis. Quas verò iniurias alterius aduerſus te dicere potes, quia ti-
**ἀνηκεστα id eſt, iniuriã pati, lędi, iacturã facere.* bi ſcilicet alius conuiciatus eſt, alius te percuſſit, alius tua rapuit, alius in pericula iniecit? Sed non eſt hoc* iniuriam pati: verùm si vigilanter inſpicimus, non pardi, iacturã uo emolumento iuuari: non enim qui paſſus eſt, ſed qui facere. fecit, iniuriam patitur. Omnium certè malorum hæc causa eſt, quia nec intelligimus quidem† quis facit, & quis patitur iniuriam.] Nam si recte intelligeremus, nõ † *quisnã* iniuriis noſipſos vexaremus aduerſus alium orantes, *qui lędat* cùm certiores eſſemus, neminem in terris poſſe nobis *& quis lę* officere: non enim tua rapi, ſed aliena te rapere, tibi ma *datur.*] lum eſt. Quare si rapuiſti, acerrimè teipſum accuſa: ſin verò alius tua rapuit, non parua tibi ſedulitate orandũ pro illo eſt, qui tibi maximè profuit. Nam & si non ea mente fecerit, plurimum tamen tibi contulit, dummodo tu viriliter, ac magno animo perferas. Illum quippe tam homines, quàm diuinæ literę miſerantur: te autem qui patienter iniuriã pertuliſti, & corona donant, & æternis præconiis laudant. Quemadmodum enim si quis fabricitans, plenũ frigidiſſima vas aqua rapuerit ab aliquo, & cum peſtiferam bibendi cupiditatem expleuerit, & morbum vehementer auxerit, non eum
B vnde aqua rapta eſt, ſed eum qui rapuit læſum eſſe, & ſibiipſi iniuriatum cenſemus: ſic certè de auaris atque rapacibus cogitare debemus. Peiore nanque illi febri laborantes, per alienarum rerum rapinã ſuam ipſorum flammam incendunt. Et si quiſpiam furore cõcitus, gladio à latere cuiuſpiam rapto, ſeipſum inuaſerit: nonne qui rapuit, ſibiipſi iniuriam intulit, cùm is à quo enſis raptus fuit, nulla ſit vexatus iniuria? Hoc ipſum ergo *in pecuniarum* quoque rapina fieri iudicemus. Sicut enim periculoſiſsimum eſt furioſo, si enſem teneat: ſic diuitiarum cumulus auaro pernicioſus, immo verò etiam multò magis. Inſanus enim ille mucrone ad ſeipſum conuerſo, à furore liberatus quieuit, nec vllum poſtea vulnus accipit: rapax verò atque auarus poſteaquam ſemel ſeipſum percuſſerit, mille indies vulneribus laceratur. Non enim poteſt à cupiditate ſeipſum
C rapiendo vindicare, ſed illam potius auget: & quantò plura, maioràque vlcera ſibi præparauerit, tantò inconſideratius ad alia ruit. Hæc igitur nobiſcum *quotidie* verſantes, magno hunc *mucronem ſtudio fugiamus, inhorreſcamus iſtam inſaniam: non parum faciemus ſi aliquando, quanuis tardè, ab hac liberati, temperiem colemus.* Non enim minus hæc virtus modeſtia poteſt appellari, quàm illa cui hoc vocabulum vulgò accommodatur. Ibi enim aduerſus vnam cupiditatem certatur, hic multæ ac variæ cupiditates extirpandæ ſunt: nihil eſt quippe amentius, nihil deterius eo, qui pecuniæ ſeruit. Dominari videtur, cùm ſeruiat: imperare cæteris credit, cùm à viliſſima metallorum ſibi materia imperetur: vinculis ſeipſum vehementius coarctando gaudet, cùm ferocior propter maiorem rerum
D copiam aduerſus ipſum beſtia inſurrexerit, lætatur: & cupiditate vinctus, gaudet & exultat: cùmque à rabido iſto auariciæ cane opprimi ſe videat, nec vinculis arcere, nec inedia eum conſumere parat, ſed largiora ei pabula præbet, quibus & fortior factus, maiore vi aduerſus miſerum inſiliat. Hæc igitur omnia cogitantes, diſſoluamus vincula quibus ligati ſumus, interimamus atrociſsimam hanc feram, quæramus remedium morbi, liberemus nos à furore: vt quiete animi ſereniſſima, & ſanitate potiti, ad tutiſsimum ſecurumq; deducamur portum, atque æterna bona conſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia liij. *ex cap.* xv.

ET egreſſus inde Ieſus, receſſit in partes Tyri & Sidonis. & ecce mulier Chananæa à finibus illis egreſſa, clamauit dicens

dicens ei: Miserere mei fili Dauid, filia mea malè à dæmonio ve-
xatur. Marcus autem ait, quia cum in domum veniſſet,
latère non potuit. Quamobrem autem in illas partes
profectus eſt? Quum obſeruationem ciborum contem-
nendam eſſe docuiſſet, tunc recto itinere ac ordine
progrediens, gentibus etiam ianuam aperit. Sic & Pe-
trus, cùm ſoluere has obſeruationes iuſſus eſſet, tunc
Act.10.b. ad Cornelium miſſus fuit. Si verò quiſpiam dixerit, &
Supra.10.a quò nam modo cùm diſcipulis iniunxerit, dicens: In
viam gentium ne abieritis, ille ipſe abiit? Primùm illud
adducemus, quia non tenebatur ipſe, quæ diſcipulis
ſeruanda præcepit, omnino conſeruare: deinde quia
non vt prædicaturus illuc acceſsit, quod denotauit
Mar.7.c. Marcus dicens, quoniam & occultauit ſeipſum, & non
latuit. Quemadmodum enim rerum conſequentia po-
ſtulabat, ne ad gentes primùm proficiſceretur, ſic non
erat humanitatis, vltrò venientes repellere: nam ſi fu-
gientes ſequendi ſunt, multò magis ſequentes expectan
di. Conſidera igitur omni beneficio dignam mulierem
fuiſſe: non enim auſa fuit in Iudæam abire, quando ſe-
ipſam indignam putabat. Niſi enim is timor eam de-
terruiſſet, Hieruſalem ipſam profectò petiiſſet: quod
partim ardore fidei ſuę, partim quia terminos ſuos e-
greſſa fuerat, comprobatur. Nonnulli autem & allego-
ricè iſtud exponunt, dicentes: quia quando à Iudæa
Chriſtus exiuit, tunc & eccleſia gentium terminos ſuos
egreſſa, adire ipſum auſa eſt. Obliuiſcere nanque, ait, po
Pſal.44.c. pulum tuum & domum patris tui. Tam enim Chriſtus,
quàm mulier illa egreſſi à terminis ſuis, conuenire, &
colloqui potuerunt. *Ecce nanque*, inquit, *mulier Chananæa*
egreſſa à finibus ſuis. Accuſare mulierem euangeliſta vi-
detur, vt & miraculum oſtendat, & ipſam laude dig-
gnam fuiſſe confirmet. Cùm enim audiueris Chana-
næam, non poteris non meminiſſe iniquiſsimarum
illarum gentium, apud quas etiam leges ipſius naturæ
funditus euerſæ fuerant: quod cùm memoria repetie-
ris, virtutem quoque aduentus Chriſti diligentius co-
gita. Qui enim eiecti ſunt, ne Iudæos peruerterunt,
hi adeò ipſis Iudæis meliores fuerunt, vt terminis ſuis
relictis, ad Chriſtum accederent, cùm Iudæi ad ipſos
venientem extruſerunt. Cùm igitur acceſsiſſet mulier,
nihil aliud, niſi miſerere mei exclamabat, & ingens
ſpectaculum clamore ſuo concitauit. Erat enim cer-
tè miſerabilis quædam res, mulierem aſpicere tam
magno dolore coactam exclamare: mulierem, in-
quam, & matrem, & pro filia quæ malè vexabatur,
miſerabilis res erat exclamantem præ dolore aſpicere.
Nec enim auſa fuit ad magiſtri & domini conſpectum
dęmoniacam filiam adducere, ſed illa domi iacere di-
miſſa, ſola ipſa ad ſupplicandum proficiſcitur: & mor-
bi quidem genus exponit tantummodo, nec quicquam
addit, medicum autem non domum ſuam vt regulus
Supra.9.c ille adducere conatur, qui dicebat: Veni & impone
manum tuam, & deſcende antequam moriatur puer
meus: ſed calamitatibus ſuis expoſitis, & morbi mag-
nitudine narrata, miſericordiam à domino poſtula-
bat vehementius clamans. Nec dicit, miſerere filię meę:
ſed, miſerere mei: nam illa inſenſata iacet, ego verò il-
la ſum quam ſenſus morbi non fugit, quæ ſentiens at-
que intelligens inſanio, mille vexor ærumnis. *Ipſe au-*
tem non respondit ei verbum. Quàm nouum atque inau-
ditum hoc eſt. Iudæos ingratos rationibus etiam indu-
cit, & blaſphemantes rogat, & tentantes non negligit:
hanc autē quæ ſponte venit, quę deprecabatur & ſup-
plicabat, quæ quanquam nulla lege, nullis prophetis

A fuit commonita, tamen tanta cum reuerentia acceſ-
ſit, nec reſponſo quidem dignam putare videtur. Et
quis non moueretur, cùm aliter quàm fama prædica-
ret, fieri videret? Audiuerunt certè quia ciuitates & vi-
cos Iudææ circumens, ægrotos curabat, & hanc vi-
dent mala ſua deplorantem depelli. Quis porrò miſe-
ricordia flexus non fuiſſet, cùm ita humiliter illam pro
laborāte filia ſupplicare oculis cerneret: nec enim quaſi
digna, nec quaſi debitum efflagitans adiit, ſed miſeri-
cordiam petebat, & calamitates ſuas tragica oratione
narrabat, nec reſponſo digna viſa fuit. Multi forſan
eorum qui audiebant, ſcandalum paſſi ſunt, ipſa verò
nec commota quidem fuit. Quid dico multos audien-
tium, vbi & diſcipulos ipſos calamitate mulieris com-
motos fuiſſe, atque turbatos arbitror? nec tamen auſi
B fuerunt dicere, concede ipſi quod petit. *Sed accedentes*
diſcipuli eius, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat poſt
nos. Nos enim cùm volumus vt auditorum animum
noſtra oratio penetret, cōtraria ſæpenumero dicimus.
Chriſtus verò ait: *Non ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt* *Ioan.9.g.*
domus Iſrael. Quid igitur mulier, poſteaquam hoc au-
diuit, num tacuit, ac deſtitit, aut alacritatem remiſit? ne-
quaquam: ſed magis inſtabat. At nos haud ita: verum
quum quod volumus nō aſſequimur, deſiſtimus: quum
propterea magis inſtare oporteret. Atqui quem non
perplexum reddidiſſet iſta reſponſio? Sufficiēs equidem
erat Chriſti ſilentium, vt illam in deſperationem con-
iiceret: reſpōſio verò id multo magis efficiebat. Quum
enim videret patronos etiam ipſos repulſam paſſos
fuiſſe, ac perplexos eſſe, audiretq; rem iſtam fieri non
poſſe, iſtud ſanè ſufficiens erat vt ipſam in permagnam
deſperationem deiiceret. Attamen non deſperauit mu
C lier: ſed quum videret patronos ſuos nihil efficere, pul-
chra quadam inuerecundia inuerecunda fuit. Antea
enim in cōſpectum venire non audebat (clamat, enim
inquit, poſt nos) quando verò conſentaneum erat vt
ipſa rebus deſperatis longius abiret, tunc propius etiam
accedit, atque adorat, dicēs: Domine, adiuua me. Quid
hoc eſt, mulier? num plus fiduciæ habes quàm apoſtoli,
nū plus virium? Fiduciæ quidem, inquit, & virium ne-
quaquam, quin & pudore abunde ſuffundor: attamen
ipſam inuerecundiam pro ſupplicatione propono.
Meam, ſpero, fiduciam & libertatem reuerebitur. Sed
quid hoc? an non audiuiſti ipſum dicentem, *Non ſum*
miſſus niſi ad oues quæ perierunt domus Iſrael? Audiui, inquit:
ſed ipſe dominus eſt. Propterea non dicebat, ora & pre
care: ſed, adiuua me. Quid igitur ipſe Chriſtus? ne iſtis
quidem fuit contentus, ſed rurſum deſperationem au-
xit, dicens: *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere ca-*
D *nibus*. Ita quādo reſponſum ei dedit, tunc magis quàm
prius ſilentio exulcerauit: ac non iam ad alios cauſam
traducit, nec ſe non eſſe miſſum affirmat: ſed quantò
illa feruentius orat, tantò ipſe vehementius retrudit:
nec oues Iudæos amplius, ſed filios, ipſam verò canem
appellat. Quid igitur mulier? Ab ipſis Chriſti verbis de-
precatoriam orationem connectit: Nā & ſi canis ſum,
inquit, non tamē penitus aliena ſum. Rectè igitur Chri *Ioan.9.g.*
ſtus dicebat, in iudicium ſe in mundum veniſſe. Philo-
ſophatur alienigena fœmina, & dum contemnitur, ſin-
gularem patientiam, præcipuāmque fidem oſtendit. Iu-
dæi verò tāto affecti honore, tot tantisq; miraculis ad-
moniti, mala pro bonis referunt. Non enim ignoro,
inquit, quin neceſſaria hæc alimēta filiis ſeruanda ſint:
veruntamen cur ego vetor, etiam ſi canis ſum? Nam ſi
nefas eſt quicquam accipere, nec micæ quidem ſumen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

dę ſunt:ſin verò licet quodam modo participare cani- A bus,nõ omnino ipſa prohibeor,ſed potius hac ratione participare debeo. Hac de cauſa certè Chriſtus eã repellebat, nouerat enim ipſã iſta dicturã,ideo negabat gratiã, vt philoſophiam eius omnibus patefaceret,non quia curare filiam eius nolebat,quam certè curauit: ſed
Supra 8. a. quod ad Centurionem dixit, Ego veniens curabo ipſum:vt reuerentiam,& fidem illius nos perdiſcamus,ac
Supra. 8. b audiamus dicentem: Non ſum dignus vt intres ſub te-
Marci.5.c. ctum meum,quodq; in fluxum ſanguinis patiente fecit:
& Luc.8.g. Ego,inquit, noui virtutẽ ex me egreſſam:vt & miracu-
Ioan.4.c. d lum, & fides illius pateret:quod deniq; in Samaritana, vt nec redarguta quidem deſtitiſſe noſceretur, hoc in hoc loco facit:noluit enim talem, tãtamq; mulieris virtutem ignorationis tenebris obfuſcari. Non ergo quia negligebat,verùm vt repoſitum atque abſconditum in B animo eius virtutis theſaurum in lucem protraheret, eam repellebat. Tu verò non fidem ſolùm illius, verumetiam humilitatem mecum admirare: nam cùm ipſe Iudæos filios appellaſſet, adeò procul aberat,ne liuore alienę laudis contaminaretur,vt maius adiecerit, atque dominos nuncupauerit. *Etenim catelli*, inquit,*edũt de micis,quæ cadunt de menſis dominorum ſuorum*. Vides prudentiam mulieris? vides quo modo nec contradixit, nec aliorum laudibus doluit,nec,quia contemni videbatur,moleſtè tulit? vides magnitudinem animi,atque conſtantiam? non eſt bonum, ipſe dicebat: atque illa, vtique domine, reſpondebat. Filios ipſe Iudæos vocauit, illa dominos: in conditione canum illam locauit, & confeſtim ipſam conditionem canum,atque ſtatum vltrò illa ſubiunxit. Mirabilis tibi hæc videtur humilitas,audias & Iudæorum iactantiam: Semen,inquiunt,
Ioan. 8. d Abraham ſumus,& nulli vnquam ſeruiuimus,& ex deo nati ſumus. Non ſic certè mulier, ſed quemadmodum ſe canem,ita illos dominos appellauit,& hac humilitate ex abiecta conditione canum vendicata, filia facta eſt. Quid igitur Chriſtus? *Magna eſt fides tua ô mulier.*

Ideo certè eam repellebat, vt ad hanc vocem conſequentia rerum conueniret, vt fulgente corona mulierem ornaret. *Fiat*,inquit,*tibi ſicut vis*. Ac ſi diceret,fides quidem tua maiora quàm petis poſſet impetrare, verũtamẽ fiat vt vis. Hęc vox illi affinis eſt, qua dictum eſt:
Gene. 1.a Fiat cœlum, & factum eſt cœlum. *Saluata eſt enim*, ait, *filia eius ab illa hora*. Perſpicis iam non parum ab ipſa ad curationem filiæ collatum fuiſſe, propterea nec dixit Chriſtus, ſanetur filia tua: ſed magna eſt fides tua, fiat tibi vt vis: vt nos diſcamus non ocioſè, nec aſſen- D
Vſidei virtutem ac pertentiam. tationis gratia ita ipſum dixiſſe,ſed eximiam illius virtutem,ac fidem prædicare voluiſſe: rerum enim euentus facilè fidem illius docuit. Sanata eſt enim, inquit, ſtatim filia eius. Tu verò diligenter conſidera, cùm nihil ab Apoſtolis in re mulieris factum fuerit, totum ab ipſa fuiſſe perfectum: tantum quippe poteſt,iugis & feruens oratio: Mauult enim noſtram deus, qui rei ſumus, quàm aliorum pro nobis orationem. Nam quanuis maiore illi ad Chriſtum potiebantur libertate,magnam tamen mulier patientiam oſtendit, & exitu ipſo rerum facillimè intellexerunt Apoſtoli, quam ob rem non ſtatim ipſis quod pro ea petebant,conceſſit. *Et ciàm tranſiſſet inde Ieſus,venit ſecus mare Galilææ,& aſcendens in montem, ſedebat ibi:& acceſſerunt ad eum turbæ multæ habentes ſecum, claudos, cæcos, mutos, debiles, & multos alios: & proiecerunt eos ad pedes Ieſu, & curauit eos: ita vt turbæ mirarentur, videntes mutos loquentes, & claudos ambulantes,& cęcos videntes: & magnificabant deum Iſrael.* Nonnunquam quidem ipſe ciuitates ac vicos circuit, nonnunquam ſedẽt, expectãtque laborantes, & claudos ad cacumina montium aſcendere facit. Nec fimbria veſtimenti modò tangitur, ſed ſublimiores iam animo,qui adeunt ad pedes ſe ipſius proiiciunt, & dupliciter fidem ſuam oſtendunt: quia claudi aſcenderunt,& quia nihil aliud quęſierunt, ſed ſolùm coram eo proiecti, poſſe ſanari crediderunt. Et erat ingens omniũ admiratio, cùm multos qui prius ab aliis portabantur, iam ambulare viderent,ac cæcos cernere, nec ductore opus habere. Etenim multitudo eorum,qui curati fuerant,& ſumma curationis facilitas obſtupeſcere vniuerſos cogebat. Perpendis quia Chanançam quidẽ tardius, & quaſi virtute illius inductus, tandem curauit, hos verò confeſtim vt ad eum peruenerunt: non certè quia meliores illa fuerunt, ſed quoniam fide illa multò iſtis feruentior. Quocirca tardior tunc fuit,vt perſeuerantia mulieris oſtenderetur:at verò iſtis ſtatim quod petebant conceſſit,vt Iudęorũ non credentium ora magis obſtrueret, & nullus eis defenſionis locus relinqueretur. Nam quo maiora quis beneficia conſecutus eſt,eo maiori ſubiacet culpæ,ſi nullo beneficiorum aceruo victus, in ingratitudine pertinaciter perſeuerat. Qua de re locupletes quoque,quia nulla copia rerum facti ſunt meliores, multò magis quàm pauperes punientur. Nec volo mihi reſpondeas, quia miſericorditer aliquid ediderunt: nam niſi liberaliter ſecundum rerum tuarum affluentiam dederis,non omnino pœnas euitabis. Nõ enim menſura rerum quę offeruntur miſericordia iudicatur, ſed largitate ac liberalitate mentis & animi. Quòd ſi huiuſmodi homines puniantur, multò magis vexabuntur, qui ſuperflua detinent,qui ſibi triſtega & quadriſtega fabricantes, nulC la cura eſurientium commouentur: qui vnde argẽtum colligant, perſpiciunt, quo modo rectè collocent,nec cogitant quidem. Verùm quoniam & de miſericordia & benignitate mentionem feci, age iam *ſermonem illum ſuſcipiamus,quem nudiuſtertius de humanitate ac liberalitate facientes,infectum reliquimus. Meminiſtis profectò quando iampridem* de inani calceamentorũ cura,de vano circa huiuſmodi res labore,de adoleſcentium molli ornatu diſputabã, quo modo à liberalitate & miſericordia ad illa crimina lapſa nobis oratio fuit. Quod igitur fuit exhortationis illius initium? Quòd *Miſericord. diam vocat artem.* ars quędã liberalis miſericordia ſit,in cœlis habens officinã,& non hominẽ,ſed deũ magiſtrũ poſſideat:deinde quęrẽtes quid nã ars ſit,& quid non ſit ars,in vanos D labores,& inutiles artes excidimus:& ſic etiam huius artis, qua faciunt calceos,ſuperfluitatem reprehendimus. Habetisne memoriæ? Age igitur hodie illum ſermonẽ reſumamus, oſtẽdamusq; quo modo ipſa miſericordia ars ſit cæteris omnibus multò præſtantior. Et certè ſi illud maximè propriũ artis eſſe ab omnibus prædicatur, vt ad vtiliſsimum finem rectiſſimè tendat, nec vtilius quicquã liberali miſericordia facilè inuenies:nemo ipſam & artẽ eſſe,& cæteris excellentiorẽ dubitabit. Non ſanè hæc nobis calceamenta, nec veſtimenta contexit, nec luteas domos conſtruit: ſed vitam æternam facilè præbet, ac à manibus mortis eripit, & tam in hac vita, q̃ in futura præclaros reddit. Hęc manſionem nobis in cœlo ædificat, & ęterna tabernacula pręparat, Hæc lãpades noſtras extingui non ſinit, hæc veſtes noſtras ita lauat, vt non ſordidi,ſed niue candidiores ad nuptias peruenire poſsimus. Si enim fuerint, ait, peccata ve- *Eſaie.1.d* ſtra ſicut puniceum, ſuper niuem dealbabo. Hæc non patitur eò nos detrudi,vbi diues ille cruciatur,ſed in ſi- *Luc.16.e.f.*

num

num Abrahæ certo itinere ducit. Et cæterarum quidem A artium quælibet vnum aliquem finem respicit, vt agricultura hominis pabulum, ars textoria nostrum amictum, imò verò nulla sola finem suum consequitur. Et *Agricultura.* primò, si placet, in agricultura id curiosius perscrutemur. Hæc igitur nisi ferrarius faber vomerem, ligonem, falcem, fecurim, aliaq; cõplura ipsi mutuetur, nisi lignarius aratrum ipsi fabricet, & iugum præparet, & vehiculum ad terendas cõstruat spicas, nisi à coriariorum artificibus corrigiã sumat, nisi ædificator aliquis arantibus tauris stabulum, & colẽtibus agrum tuguriũ struat, nisi deniq; pistoris artificium tandem accedat, vniuersa penitus agricultura euanuit. Non aliter etiam textoria multas ad auxilium sui artes conuocat, quæ si opitulatæ non fuerint, remanet inutilis: ita singulæ artium altera alterius auxilio eget. Cùm verò liberaliter misericordia moti, quippiam facimus, nulla re alia præter B voluntatem nobis opus est. Si autem putas magno pecuniarum cumulo, & vestibus, & calceis tibi opus esse, *Mar.12.d.* illa Christi verba quæ de vidua dixit, tecum retracta. *& Lu.21.a* Et si adeò pauper es, vt mendicare cogaris, nulla tamen animi solicitudine laborabis. Nam si duo minuta miseris, dummodo id ex facultate feceris tua, præclarum facinus edidisti. Si panis frustum, quia nihil aliud habeas dederis, ad huius artis fastigium ascendisti. Hanc igitur artem, oro, professi, diligenter officia eius persequamur. Hæc vberiores nobis affert fructus, quàm imperia huius vitæ ac regna. Non enim hac re solùm cæteris præstat, quia aliis artibus nõ indiget, verumetiam quia multa nobis, & varia sola cõstruit. Nam & domos perpetuas in cœlis cõdit, & facit vt professores eius immortali morte non moriantur, & thesauro locupletat inexhausto, qui nec à latronibus, nec à vermibus, nec à tineis, nec à longis temporum spaciis violatur. Si quis C te docere polliceretur, quo artificio ad longiora tempora fruges terræ posses reseruare: quid non dares, vt tibi *frumenta magnis temporibus illæsa permanerent?* *Ecce autem hæc non vt frumenta solùm, sed vt cuncta* quæ habes in æternum *conserues, docet, & pollicetur,* & potest: nec solùm quemadmodum externæ res tuæ, verumetiam quo modo tam corpus, quàm anima perpetua integritate fruantur, diligenter instituit. Cur tempus conterimus in exponendis singillatim artis huius officiis? Hæc erudire solet quo pacto possis deo similis esse, quòd omnium bonorum caput & summa est. Sed breuiter fines quoque ipsius perstringamus, vt videas quo modo ad plurima conducit, nulla arte alia adiuta. Vestimenta igitur texit, domos constructuit, thesauros immarcescibiles reddit, mortem superari facit, diabolum nobis domat, deo denique similes efficit. Quid igitur D hac arte vtilius atque præstantius? Nam aliæ ad ea quæ dicta sunt, simul cum hac vita prętereunt: & cum artifices ægrotant, labascunt, opera quoq; ipsarum non permanent, & ad hæc labore ac longo egent tẽpore, aliisq; quàmplurimis. Hæc verò post hanc vitam maximè fulget, post mortẽ maxime radios suos & opera sua ostendit: nec spaciis temporum longioribus, nec labore improbo, nec alia re huiusmodi eget: quodq; maius est etiam, quando ægrotatione laboras, quãdo senio confectus iaces, operatur, & tecũ similiter ab hac vita egreditur, nec te vnquam solum deserere patitur. Hæc eloquentissimis te oratoribus superiorem facilè reddit, & cùm illis dicendi arte præstantibus plures inuideant, & prosperitate illorum tabescant, qui hac in arte excellũt, ab vniuersis benedicuntur. Accedit, quòd illi ad mortalium tribunalia venientes, ab iniuria nonnullos defendunt, & nonnunquam etiam iniuriantibus patrocinantur: hæc verò ad tribunal Christi accedit, nec ipsa *Misericor-* solùm patrocinatur, verum etiam ipsi iudici persuadet *dia nobis* vt reo patrocinetur, & pro eo sententiam ferat: sed & si *patrocina-* millies homo peccauerit, coronat tamen eum, & laudi- *natur.* bus effert. Date enim eleemosynã, & omnia erunt mũ- *Lucæ 11.f.* da. Sed quid de futuris bonis loquor? Multos in hac vita ego arbitror homines, si optio ipsis detur, eloquentẽsne se oratores, an misericordes, humanos & benignos vellent prædicari: hoc vltimum potius electuros. Et meritò quidem. Nam si volubilitatẽ linguæ de medio tollas, nihil mali humana vita patietur, quippe quæ multò antequam ars oratoria & perpolita orationis cõpositio inuenta sit, tunc cõsistebat. Sin verò misericordiam sustuleris, omnia funditus euertes. Nam quemadmodum nauigare tutè per maria nunquam poteris, si portus & stationes omnino destruas, sic nulla erit hæc vita, si misericordiam, indulgentiam, humanitatem radicitus extirpaueris. Quas ob res non voluntati solùm hanc tantam rem deus commisit, verumetiam multas non pẽruas eius partes naturæ ipsi inseuit. Natura enim duce patres & matres liberorum miserentur, & filij parentum: neque id in hominibus tantum, sed in rationis etiam expertibus fieri videmus. Natura duce fratres alter in alterum humaniores sunt, propinqui etiam ac affines, & simpliciter homines inter se vniuersi. Natura vtique proni ad misericordiã facti sumus. Quãobrem quum aliquos iniuria affici videmus, molestè ferimus, commouemur, irascimur: & cædi homines aspicientes, aut interimi, flectimur: & cum flentes cernimus, collachrymamus. Quandoquidem enim vt istud efficiatur & consummetur, deo summopere placet: iussu eius natura nobis ad ista plurima cõtulit, vt saltem ex hoc intelligamus, quàm magnæ deo curæ misericordia sit. Hæc igitur nobiscum versantes, nosipsos, liberos, propinquos, atque affines ad misericordiæ scholam perducamus: istud *in primis* homo discat. Istud enim est hominem esse. *Magna* quippe res homo est, & precioſum quid est vir misericors. Qui hoc nõ habet, à natura hominis decidit, hoc sapiẽtes facit. Et tu miraris si hoc homo est: *hoc deus est.* Sitis enim misericordes, inquit, si- *Lucæ 6.c.* cut & pater vester cœlestis misericors est. Discamus igitur hanc misericordiæ artem, nõ solùm multorum, sed omnium gratia, præcipuè autẽ quia etiam nos magna opus habemus misericordia: ac ne tum quidem nos viuere existimemus, quum misericordiam nõ exercemus. Misericordiam porrò quando dico, de illa dico, quæ auaricia vacat. Nam si qui suis contentus est, & nihil alteri largitur, immisericors est: quo modo misericors erit, qui aliena rapit, etiam si contrà inopibus subuenerit? Quòd si suis solùm frui, putatur esse inhumanum: inhumanius certè multò erit, si abstuleris aliena. Si igitur qui nihil iniuriati sunt, quoniam de suo non dederunt, punientur: quantò magis vexabũtur, qui alios suis priuant? Nolite ergo mihi dicere, quoniam si abstuli ab alio, huic tantumdem contuli. Hoc enim certè pessimum est. Par enim erat, eum ipsum qui passus iniuriam est, misericordiæ opera iuuari: nunc verò alios cædis, & quos non cæcidisti, curas, cùm æquum sit illos curare quos sauciasti: imo vero nullo modo cædere hominẽ, aut iniuriari oportet. Misericors enim non est, qui curat quem vulnerauit, sed qui aliunde vulneratis medetur. Tuos ergo morbos diligenter cura, resarcias quæ laceraſti, imò verò noli alium lacerare, noli alij detrahere:

Universidad de Deusto
Biblioteca

here ludentis enim est quotidie deiicere ac erigere, sed erige deiectos vndecũque. Nec credas esse possibile eadem dando mensura, qua rapuisti, vulnus illud curare, quod per auariciam abs te illatum est. Nam qui mnam rapuit, non erit sibi satis ad remedium huius vlceris, si pœnitẽtia pulsus, mnam misericorditer dederit, sed talento indigebit, propterea furti cõdemnatus quadruplũ reddit. Cùm igitur fure multò peior rapax sit, cumq; ille quadruplũ reddat, decuplum, imò verò multò plus restituere isto debet, atque vtinam etiam sic rapinę sordes omnino detergamus. Non enim puto hanc illam esse misericordiam, cui magnus meritorũ cumulus reseruetur. Quocirca Zacchæus dicebat: Si quid calumniatus sum, quadruplum dabo, & mediam mearum rerum partem inopibus offeram. Quòd si quadruplũ tempore legis redditur, quantò magis sub gratia? & si furem tantùm restituere oportet, quantùm rapacem? Nã præter damnum cõtumelioſa res rapacitas est. Quare si centuplum etiam dabis, vix totum reddidisti. Non temerè igitur diximus talentũ esse offerẽdum, si mna tibi rapta sit. Quæ cùm ita se habeant, si hunc ordinem peruerteris, & integras aliorum hæreditates rapueris, pauca verò ex multis, & ea nõ illis, quibus iniuriam intulisti reddideris: quæ tibi satisfactio, quæ indulgentia, quæ salutis spes remanet? Vis videre quàm magnum ex huiuscemodi misericordia facinus cõmittas, audi scripturam: Sicut, inquit, qui filium coram patre suo interficit, ita qui offert sacrificium ex pecuniis pauperum. Has intentatas nobis minas in corde primò scribamus, deinde hinc abeamus: has in parietibus, has in cubilibus, has vbique conscribamus, vt saltem harum minarum iugi memoria ingens semper, ac recens formido manus nostras à quotidiana cæde coërceat. Peior sanè multò quàm cædes rapina est, paulatim tabo pauperem consumens. Vt igitur hoc scelus euitare possimus, & nobiscum meditemur, & adinuicem hæc crebrò loquamur: hoc enim pacto etiam ad misericordiam erimus proniores, & fructus vberiores eius capiemus, & æterna bona consequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Luc. 19. b.

Ecclesiastici 34. d.

Homilia liiij. *ex cap.* xv.

IEsus autẽ cõuocatis discipulis suis dixit: Misereor turbæ, quia triduo iam perseuerant mecum, & nõ habent quod manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Quemadmodum superius cùm tale signum facturus esset, primò corporis ægrotationes curauit: sic etiam in hoc loco à cæcorum, atque claudorum curatione, ad id tandem deductus est. Cur autem tunc quidem discipuli eius, Dimitte turbas, dicebant: nunc verò nihil huiusmodi dicunt, præsertim tribus iam diebus exactis? Aut quia iam meliores facti erant, aut quia etiam multitudinem non nimia inedia vexari, sed glorificare deum in his quę facta erant, videbant. Tu etiam considera, quoniam etiam nunc non simpliciter, neq; priusquam discipulos ad hoc prouocasset, ad agendum miraculosè peruenit. Nam turbæ quidem quæ ob morborum curam suorum ipsum petierant, non audebant panes petere: ipse verò qui misericors est, quiq; omnium curam gerit, etiam non petentibus præbet, & ait ad discipulos: *Misereor turbæ, quia triduo iam perseuerauerunt mecum, & non habent quod manducent: & ieiunos dimittere ipsos nolo.* Nam ne respondere possent, quia secum viatica portarunt, triduò iam mecum sunt, inquit. Ita etiam si quicquam secum habuerunt, consumptum esse debet: quocirca non in prima, neque in secunda die id fecit, sed expectauit, vt omnibus consumptis, indigentia coacti maiori admiratione factum prosequerentur. Propterea dicit, ne deficiant in via, vt ostenderet non prope sibi esse domicilia, & simul aperiret nihil eis esse derelictum. Sed si non vis, quispiam obiiciet, ieiunos dimittere, cur miraculum non facis? Vt, inquit, verbis de hac re vltrò citroq; datis attentiores fiant discipuli, & fidem suam ostendentes, peterent panes produci. Sed illi non intellexerunt quamobrem ita locutus esset: vnde postea dixit ad eos, vt Marcus ait: Sicne sunt obtu- *Mar. 8. b.* rata corda vestra, vt oculos habentes non videatis, & aures habẽtes nõ audiatis? Qua enim de causa, nisi hoc esset, discipulis ostendere voluisset dignam esse turbam huiusmodi beneficio, ac misericordia se moueri super turbam addidit. Matthæus vero dicit, quòd postea in- *Infrà 16. b* crepauit eos dicens: Paruæ fidei, nondum intelligitis, nec meministis quinque panum & quinque milium hominũ, & quot cophinos sumpsistis? nec septem panum, & quatuor hominũ milium, & quot sportas sumpsistis? Ita euangelistæ concordes inter se sunt, discipuli autem adhuc serpunt. Et quanuis multa fecerit atque dixerit, vt prioris miraculi memoriam haberent, interrogando, respondendo, & quo modo ministerio ipsorũ vsus fuerit, & quo modo eis corbes distribuerit: tamen quasi nulla re admoniti, imperfectiores adhuc respõdent: *Vnde nobis in solitudine tot panes?* Sic & prius & nunc solitudinis meminerunt, quod quanuis ipsi ex imbecillitate dicebant, hinc tamen miraculum ab omni sinistra suspicione liberabant. Nam ne, quemadmodum diximus, cogitare quispiam posset, à propinqua quadã villa, aut vico panes assumptos fuisse, solitudo loci vndiq; idcirco declaratur, vt miraculi fides excrescat. Propterea & prius & nunc multò procul à vicis, atque habitatione hominum in deserto tale signum operatur. Sed discipuli horum nihil intelligentes: vndẽ nobis, dicebant, tot panes in solitudine? Putarunt enim ita Christum dixisse, quasi eis præciperet, *vt ipsos cibarent. Ideo etiam superius dixit, Date vos eis manducare: vt com-* *Supra 14. b* *moti rogare ipsum compellerentur.* Nunc verò nõ dicit, date vos ipsis manducare: sed quid? Misereor, inquit, & dimittere ieiunos nolo: mouens ac incitans ipsos eò intendere, vt ista ab illo petant. Verbis enim illis certè significatur, quòd poterat non ieiunos eos dimittere. id enim ostendebat cùm nolle se dicebat: sed postquã & multitudinis, & loci, & solitudinis ipsi mentionem fecerunt: (vnde nãque nobis in solitudine, inquiunt, tot panes, vt tantam turbam saturemus?) & ne sic quidẽ quod Christus dixerat intellexerũt, tũc suum ipse opus peragit. *Et ait ad eos, Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem, & paucos piſciculos.* Et non iam dicunt, Sed hæc quid sunt inter tam multos, quemadmodum prius dixerunt. Sic & si rem totam non comprehenderent, sublimiores tamen paulatim fiebant: quamobrem ipse quoque, vt mentem eorum erigeret, simili quodam modo, vt prius interrogauit, vt ipso interrogationis modo, & (vt ita dicam) vultu interrogantis prioris miraculi recordarentur. Vidisti discipulorum imperfectionem, vide nunc quàm sublimi postea fuerint philosophia, quantam curam veritatis habuerũt. Hæc enim ipsi scripserunt, & tamen culpam suam, quanuis non paruam occultare noluerũt. Magnum enim erat profectò crimen, miraculi & inauditi & recentis nullam tenere memoriam. Qua de re increpati, nec increpationem quoque siluerũt. Ad hæc illud etiam philosophiæ tu genus admirare, quòd veraciter ventris superiores nulla

Supra 14. b & Marci 6. c.

præparandæ

præparandæ mensæ solicitudine tenebantur. Triduò enim iam in vasta solitudine commorantes, septem solummodo panes habebant. Sed Christus cætera quidem omnia similiter, vt prius. Recumbere nāque illos fecit in terra, & in manibus discipulorum panes multiplicauit. *Iussit enim*, ait, *turbis recumbere super terram, & accipiens septem panes & pisces, & gratias agens fregit & dedit discipulis suis: discipuli autem populo*. Finis verò miraculi huius priori non fuit similis. *Manducauerunt enim omnes*, inquit, *& saturati sunt, & quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. Qui comederunt autem, erant quatuor milia, sine mulieribus & paruulis*. Sed cur nā tunc quidē cùm quinque milia virorum comederent, duodecim corbes superfuerunt, nunc autem septem sportæ postquam quatuor virorum milia comederunt? quamobrem igitur, quanuis pauciores essent comedentes, pauciora relicta sunt? Istud vtique dicere possumus, quòd aut multò maiores corbibus sportæ fuerunt, aut ne reliquiarū æqualitas miracula cōfunderet, & obliuionem obduceret, hoc discrimine ac differentia vtriusq; signi memoriā voluit confirmare: propterea tunc quidem discipulorum numero corbium numerum, nunc verò panibus sportas exequauit. Accedit q̄ ineffabilem quoq; virtutem suam, & q̄ omnia potestati suæ subiecta sunt, vt quoquo modo velit, nutu tantummodo peragat, omnibus mōstrauit. Non enim erat paruæ virtutis ita in vtroque numerum posse cōseruare, vt cùm multitudo comedentium alia atque alia fuerit, nec plura, nec pauciora reliquiarum fragmenta, quàm tunc duodecim corbes, aut nunc septem sportæ superfuerint. Signo autem facto relicta turba vt prius, nauigio recessit, sicut ait Ioannes. Nam quoniam nullo miraculo ad sequendum ipsum magis turbæ inducebantur, quàm hoc signo: quippe qui non solùm sequerentur, verumetiam ad regni fastigiū promouere vellent: vt omnem tyrānidis suspicionem euitaret, *post huiusmodi miracula* confestim recedit, nec pedibus, ne ipsum sequerentur, sed nauigio. *Et dimissa turba*, inquit, *ascendit in nauiculam, & venit in fines Magdala: & accesserunt ad eum pharisæi & sadducæi tentantes, & rogauerunt eum, vt signum de cœlo eis ostenderet. Ipse autem ait eis: Vespere facto dicitis, serenum erit, rubicundum enim cœlum est: & mane, hodie tempestas erit, rutilat enim triste cœlum. Hypocritæ, faciem quidem cœli nostis diiudicare, signa verò temporum non potestis. Generatio mala, & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Et derelinquens eos, abiit.* Marcus autem dicit, quòd cùm accessissent, & quærerent, ingemuit spiritu: ac dixit, Quid generatio ista signum quærit? ita q̄ cuiusuis animā hæc interrogatio ad iram possit concitare, non commouetur tamen ille misericors & protector hominum: sed tanquam miseros, ac incurabili morbo laborantes miseratur eos, qui post tot tantaq; suæ virtutis signa, vt tentarent accesserūt. Non enim vt crederent quærebāt, sed facultatem reprehendendi inuestigabāt. Nam si quasi crediturī ipsum adissent, dedisset vtique. Nam qui Cananæ dixit: Non est bonum panem filiorum canibus mittere, & tamen præbuit ei quod quærebat: multò magis istis petētibus præstitisset. Idcirco etiam hypocritas appellauit, quia aliud ore proferebant, aliud mente tegebant. Quannis inde quoq; pateat, nulla illos fide adiisse, quòd increpati & redarguti non permanserunt, neq; dixerunt: quia ignoramus, idcirco discere quærimus. Quæ porrò signa de cœlo petebant? Certè vt Solem sisteret, aut lunam frænaret & inhiberet, aut fulmina proiiceret, aut aëra commutaret, aut huiusmodi aliquid faceret. Quid autē ipse ad hæc ait? Faciem cœli diiudicare scitis, & signa temporum non potestis. Vide mitissimum, ac humillimum animum. Non enim solùm negauit vt prius, verūetiam quanuis non discendi gratia quærerent, causam subiecit, quare negauit. Sicut enim in cœlo, inquit, aliud tempestatis, aliud sereni temporis signū est, & nullus signo tempestatis conspecto tranquillitatem expectat: neque in tranquillo tempore tempestatem scrutatur: eodem quoque modo in me cogitare oportet. Aliud enim tempus huius aduentus est, aliud futuri. His miraculis quæ in terra facimus, vobis nunc opus est: quæ verò in cœlo fiunt, illi tempori reseruantur. Nunc enim quasi medicus veni, tunc quasi iudex adero: nunc quasi errabundas oues reducam, tunc verò factorum rationes repetam. Et nunc quidem occultius, tunc verò apertissimè cœlo implicato, Sole abdito, luna obscurata veniam, tunc virtutibus cœlorum commotis, quasi fulgur subitò meus aduentus omnibus apparebit: sed horum opportunum nunc tempus non est: non enim ad hæc, sed ad passionē veni, atque ad mortem. Non audistis prophetam dicentem: Non cōtendet, neque clamabit, neque audietur foris vox eius? Et alium prophetam rursus: Descendet sicut pluuia in vellus. Quòd si quis ea signa commemorat, quæ Pharaonis tempore facta fuerunt, sciat non iniuria tunc ad incutiendum hosti terrorem illa facta fuisse, quibus non eget, qui ad amicos ac domesticos venit. Quo modo autem & magna illa quæ petitis faciam, cùm parua hæc non credatis? Parua quantùm ad ostentationem dico. Nam virtute quidem multò hæc illis maiora fuerunt. Quid enim peccatorum remissioni exæquabitur? aut quid maius excogitari potest, quàm mortuos excitare, dæmonia depellere, dissolutam corporis compaginem verbo consolidare? Tu autem cordis eorum tarditatem, & mentis cæcitatem considera, quo modo cùm audierint, quia non dabitur eis signū, nisi Ionæ prophetæ, non interrogarūt. Oportebat enim certè, cùm nō ignorarent quæ illi prophetæ accidissent, cumq; iam iterū idipsum audirent, diligentius rogare, vt discerent quid nam erat quod dicebatur. Verùm, vt diximus, non discendi, sed tentandi gratia ista dicebant, ac ideo ipsis relictis abiit. *Et cùm venissent*, ait, *discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Iesus autem dixit eis: intuemini & cauete à fermento pharisæorū & sadducæorum.* Quare non apertè dixit, cauete diligenter à doctrina eorum? Quia cùm sciret præteritarum rerum iamesse oblitos, in memoriam ipsis eas reducere voluit, ac ita occasione ab ipsis habita, opportunè reprehēdit, adeò vt nullam criminatio hæc molestiam afferre videatur. Et quamobrem, inquies, tunc non increpauit, quando dixerunt: Vnde nobis in solitudine tot panes, præsertim cùm non parua opportunitas reprehendendi sibi daretur? Ne videretur cum ostētatione ad signa procurrere, quanuis coram multitudine reprehendendi opportunitas non est ei, qui ambitionem & inanem gloriam contemnit. Nunc verò hæc idcirco etiam iustior est increpatio, quia bis iam eodem miraculo facto, tales adhuc permanerent. Idcirco altero miraculo facto tunc ipsos increpat: cogitationes enim ipsorum in medium producit. Quid porrò cogitabant? Ipsi autem, inquit, cogitabant in seipsis dicentes, quia panes nō accepimus. Adhuc enim purgationibus & obseruationibus ciborum ludaicis nimium solicitabantur, quorum omnium gratia acrius inuehitur, dicens: *Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non sumpseritis? Nondum intelligitis, neque recordamini.* Obcæcatū est cor vestrum? oculos

Suprà 14.c Ioan.6.b. Cap.XVI. Ionæ 2.a. Mar.8.b. Suprà 15.c. & Mar.7.c Esa.42.a. Psal.71.a. Exod.7. & seq. Mat.14.b. Ioan.7.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

los habentes non videtis, aures habentes non auditis? *Non recordamini quinque panum in quinque milia hominum, & quot cophinos sumpsistis? neque septem panum in quatuor milia hominum, & quot sportas sustulistis?* Vides tanta eum ferri in illos acrimonia, vt nunquam alibi sic vehementer increpasse ipsos videatur. Cur igitur ita facit? Vt rursum ciborum obseruationem qua præoccupati erant, eiiceret: quapropter tunc quidem solùmodo dixit, Sine intellectu estis? non intelligitis? nunc verò magna cum *Suprà 15.b* vehementia modicæ fidei ait. Non enim semper verborum remissio laudabilis est. Quare sicut magna vti libertate apud eum ipsis concedebat, sic etiam si opus erat reprehendebat, vt hac varietate rebus accommodata, mirabili sua dispensatione salutem eis conferret. Tu autem animaduerte quo modo mansuetudo increpationi permixta est. Quasi enim excusando increpata responderit, dixit: Nondum intelligitis, nec recordamini quinque panum, & quinque milium, & quot B corbes accepistis? & septem panum, & quatuor milium, & quot sportas accepistis? Nam idcirco tam eorum qui manducarunt, quàm reliquiarum numerum posuit, vt & præterita memoria colligerent, & ad futura se attentiores præberent: atq; vt videas quantùm hæc increpatio valuit, & quo modo mentes eorũ quasi somno grauatas excitauit, ipsius euãgelistæ verba diligenter considera. Nam cùm Iesus nihil amplius dixisset, sed solummodo increpasset, atque subiunxisset, quo modo nõ intelligitis, quia non de panibus dixi vobis, attendite à fermento pharisæorum & sadducæorum, tunc tandem euangelista illud addit: *Et tunc intellexerunt, quia non dixerit, cauendum à fermento panis, sed à doctrina pharisæorum & sadducæorum.* quãquam ipse nõ fuisset istud interpretatus. Vides quàm multa præclara vehemens efficit increpatio. Nam à Iudaicis obseruationibus eos abduxit, & de- C sidia remota multò attentiores reddidit, & ad maiorem fidem inuitauit, vt iam nõ formident, neque contremiscant, si quando pauciores habere panes videantur, ne inediæ malo pereant, sed omnia hæc ceu caduca omnino negligant. Sic igitur etiam nos nõ vbique, neq; semper assentari subiectis velimus, nec optemus vt principes nobis adulentur. Nã vtrisq; remediis istis mens hominum, atque animus indiget. Vnde & deus vniuersum quoque orbem terrarũ ita gubernat, vt modò hoc, modò illud adhibeat, nec secunda semper concedat, nec aduersa per se sola esse permittat. Et quemadmodum nox est post diem, & dies post noctem, & æstas atque hyems vicissim: eodem nos quoque modo aliàs dolor vexat, aliàs voluptas permulcet: & nũc quidem ægrotatione laboramus, modò autem fruimur sanitate. Non ergo admiremur, quando morbis exagitamur, quoniam etiam quãdo nobis sanitas adest, admirari oporteret: nec conturbemur cùm nos dolor exagitat, quoniam etiam quando gaudemus, conturbari par esset. Naturali enim successione, ac consequentia hæc omnia fiunt. Cur igitur admiraris, si hæc tibi accidat rerum vicissitudo, cùm & priscis illis, atque sanctissimis viris non aliter accidisse perspicias? Verùm vt inducas animum ita id esse, illius vitam hominis in medium producamus, quam procul maximè ab omni cura constitutam, ac voluptatis plenam fuisse arbitrare. Vis igitur Abrahæ vitam ab ineunte adolescentia examinemus? Quid ergo ille adolescentiam ingressus sta- *Gene.12.a.* tim audiuit? Exeas de terra, inquit, atque cognatione tua. Perspicis rem doloris plenam illi mandari: vide *Ibidem.* nũc prospera succedere: Veni in terram, quam ego tibi monstrauero, ac faciam te in gentem magnam. Quid deinde, posteaquam in terram illam peruenit, ac ceu in portum quendam deductus fuit, nihilne aduersi accidit? Minimè: sed alia rursum grauiora irrumpunt, fames, transmigratio, vxoris rapina: & post ista alia bona successerunt, Pharaonis videlicet vulnus, dimissio, *Gen.12.d* honor, & magnifica munera illa, & in domũ suam re- *Ibidem d.* gressio. Cetera quoq; omnia hanc inter se habuerũt catenam, quæ ex prosperis & aduersis cõnectebatur. Apostolis quoq; similia euenerũt. Vnde Paulus dicebat: qui *2.Cor.1.d.* nos consolatur in omni tribulatione, vt possimus nos quoq; illos cõsolari, qui in omni tribulatione sunt. Sed quid hęc ad me, dices, qui semper in doloribus sum? Nõ sis ingratus, neq; animo ita duro, vt meliora nõ cognoscas: non enim in doloribus quisquã semper esse potest, quippe cùm ipsa natura id sufferre nequeat. Verũ quoniã in gaudio semper esse vellemus, idcirco in doloribꝰ semper esse putamus. Nec hac de causa solùm, verũetiã quia secundarũ rerum obliuio citò irrepit, aduersarum verò memoria iugis atq; stabilis est: idcirco in doloribus nos semper esse cõtendimus, cùm impossibile sit hominem semper in doloribus esse. Sed si vultis cõditionem quoque illorum inuestigemus, qui aut deliciis, & abundãtia rerum omnium affluunt: aut viuendi angustia, omni onere ac ærumna opprimuntur. Facilè nanq; vobis ostendemus neutram vitæ conditionem dolore, aut voluptate carere. Afferantur autem in medium rex, & plebeius: ac etiam deliciis defluens inuenis, qui magnam diuitiarũ copiam à parentibus susceperit: & huic oppositus mercenarius aliquis, qui quotidiano labore panem inquirat. Vis igitur illius angores primò perstringamus, cui magna facultas affluit rerum? Cogita quibus illius mentem fluctibus par est agitari, cùm maiorem appetat gloriam, quàm assequi possit: cùm nonnunquam à seruis suis etiam despiciatur, cùm à minoribus negligatur, cùm mille luxum ipsius accusent, atque in aliis detrahant, quæ in huiusmodi diuitiis euenire solent. Nec posset quisquam oratione assequi, quæ incommoda diuitias consequuntur. Quis enim recensebit angustias, offensiones, damna, inuidentiũ insidias, qui si non potuerint falsis criminibus opes eius in seipsos traducere, mille calumniis huc atq; illuc hominem trahentes, quiescere non sinunt? Videas nunc mercenarij voluptates, cunctis enim huiusmodi molestiis vacat: si quispiam vituperat, qui nullo se maiorem ducit, non dolet, non angitur, neque timet ne magnum aliquod pecuniarum damnũ patiatur: vescitur voluptuose, dormit tutus: non ita Falerno vino gaudent qui D luxu pereunt, vt hic fontibus & liquido fluuio. Verùm quia forsan quæ dicta sunt, tibi non sufficiunt, vt præclara sit nostra victoria, age iam plebeium, & regem inter se comparemus. Videre igitur licebit illum quidem magna voluptate commotum ridere, ludere, gestire: hunc verò diademate ornatũ, & purpura resplendentem, mille curis & solicitudine continua vexari & timore, ita etiam metu nõnunquam pallescere, vt morti propinquus esse videatur. Non est igitur, non est sine dolore vitã hominis inuenire, sed nec voluptatis quidem omnino expertem. Non enim posset natura humana, vt iam diximus, perferre. Quòd si alius alio plus gaudet aut dolet, non naturæ rerum istud, sed hominis animo tribuendum est. Si enim continuò gaudere volumus, multas certè adhuc causas habemus. Nam si virtuti nos tradamus, nihil poterit nobis dolorem inferre. Hæc enim spem bonam suggerit, semper hæc & deo

nos

nos reconciliat, & hominibus gratos facit, hæc deni- A
que ingenti animum replet voluptate. Nam & si laborioſa virtutis operatio eſſe videtur, facilè tamen efficit, vt cùm nullis ſtimulis cõſcientiæ animus pungatur, magno ſemper fruatur gaudio, adeò vt nemo id oratione poſſit exponere. Quid enim tibi videtur in præſenti vita iucundum atque ſuaue? Menſane delicioſa, bona valetudo corporis, ingens gloria, diuitiarum copia? Sed hæc illi voluptati, quæ virtutem conſequitur, collata: amara, & mœſticiæ plena videbuntur. Nihil enim iucundius eſt, quàm conſcientia proba, & ſpes futurorum certior. Quòd ſi vultis iſtud diſcere, iam moriturum hominem, aut ſenio confectum, cùm ei in memoriam primùm reduxerimus, magnificæ menſæ, inſignis gloriæ, præcipuæ laudis, & geſtarum rerum quas ex officio virtutis operatus eſt: tunc demum interrogemus, quibus maximè gaudet, & videbimus non me- B
diocri pudore ipſum propter illa commoueri: propter hæc autem quæ rectè fecit tanta lætitia geſtientem, vt ſalire & volare videatur. Sic & Ezechias cum ægrotaret, non menſæ deliciarum plenæ recordabatur, non eximiæ gloriæ, non regni, aut imperij, ſed iuſticiæ ac
4. Regum 20. a. rectæ cõſcientiæ. Memento enim, inquit, domine qualiter ambulauerim in conſpectu tuo in via recta. Paulum quoq; vide propter hæc exultantem, atque dicen-
2. Tim. 4. b tem: Certamen bonum certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui. Sed quid aliud, inquies, Paulus poterat dicere? honores certè, gloriam, cæteraq; huiuſmodi nec
Galat. 4. b. parua, nec pauca. An non audis ipſum dicentem: Sicut angelũ domini ſuſcepiſtis me, ſicut Ieſum Chriſtum: & ſi poſſibile fuiſſet, oculos veſtros effodientes dediſſetis mihi? & quoniam pro anima eius collum ſuppoſuerũt. Nihil autem horũ omnium, ſed labores, ſed pericula, & repoſitas pro his ſibi coronas in medium attulit. Neq; C
id iniuria. Illa enim cum hac vita finiũtur, hęc vero nobiſcum egrediuntur: & illorum quidẽ rationes exiguntur, pro his autem prędmia nobis retribuentur. An ignoratis quemadmodũ in die nouiſſimo acerba ipſi animæ recordatio eſt delictorũ? quo modo funditus cor euertit, quo modo ſummis doloribus cruciat? Tunc igitur, tunc iucunda bene actæ vitæ memoria, quaſi tranquillitas poſt tempeſtatẽ veniens, conturbatam facilè animam cõſolatur. Verùm ſi ab omni temulentia liberi vigilaremus, per totam vitam huiuſmodi nobis formido adeſſet: ſed quoniã ſicut inſenſati vitam agimus: in decedendo ex hac vita proculdubiò aderit. Nam & qui vinctus propter ſua ſcelera fuerit, cùm ſoluitur vt ad iudicium produci queat, tunc maximè tremit, tunc formidat quando ad tribunal iudicis iam appropinquat, quando ad relationem rationum iam deuenit. Idcirco D
terribiles viſiones narrare ſolent morituri, quarum ſpeciem nullo modo ferentes, & lectulos plerunque ipſos magno iacentes impetu cõcutiunt, & toruis eos qui adſunt aſpiciunt oculis: vel quia vi à corpore reſcinditur reluctans anima, vel quia ſpirituum ſpeciem ferre non poſſunt. Si enim terribiles intuiti homines metu cõcutimur, quid faciemus cùm minaces angeli, & reſcindentes animam à corpore virtutes nos inuadũt, cum à corLuca 16. f. pore anima tracta multa incaſſum deflet? Sic & diues ille poſt mortem multùm plorauit, & nihil ſibi prodeſſe potuit. Hæc igitur nobiſcũ verſantes & reuoluentes, ne quid tale ipſi quoq; patiamur, iugem horũ omnium timorem retineamus, ſi volumus re ipſa timorẽ & punitionem effugere, & ad æterna bona peruenire, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia lv. ex cap. xvj.

CVm veniſſet autem Ieſus in partes Cæſareæ Philippi, interrogabat diſcipulos ſuos dicens: Quem me dicunt homines eſſe filium hominis? Cuius rei gratia nomẽ illius ſcripſit qui vrbem condidit? Quoniam alia etiam eſt, quæ Stratonis dicitur, nec in illa, ſed in hac diſcipulos interrogauit. Procul enim à Iudæis abduxit, vt ab omni ſolicitudine liberi, non dubitarent apertè dicere quæ ſentirent. Cur autem non ſtatim de ſua, ſed de multorum prius ſententia ipſos interrogauit? Vt opinione aliorum expoſita, rurſus interrogati, Vos autem quem me eſſe dicitis? ab ipſo interrogandi modo, non abiecta atq; humilia, vt multi: ſed ſublimiora, ac diuiniora reſponderent. Qua etiam de cauſa non illico ab ipſo prædicationis initio hæc quæſiuit, ſed quãdo multa coram ipſis operatus miracula iam fuit, cùm ſublimiora dogmata perceperint, cùm de ſua deitate, ac †æqualitate] cum patre multa ſignificauit, tunc demũ ad hæc interroganda deſcendit. Nec dixit, quem nam me aſſe- †concordia *ſiue conſen-* runt eſſe ſcribæ & Phariſæi, quanuis crebrò etiam ipſi collocuti cum eo fuerint, & miracula nonnulla viderint: ſed quem me, inquit, homines eſſe dicunt? Populi certè opinionem de ſe quærebat. Quoniam & ſi deiectior eſſet, procul tamen ab omni erat malicia, qua Phariſæi & ſcribæ maximè peruertebantur. Vt autem oſtenderet, quàm valde vellet humanitatis ſuæ dogma confirmari, filium hominis inquit: deitatem enim ſuam ſic ſolet appellare. Nullus enim, ait, aſcendit in cœlum, niſi Ioan. 3. b. qui de cœlo deſcendit filius hominis qui eſt in cœlo. Et & Epheſ. rurſus: Cùm autem videritis aſcendentem filium ho- 4. b. minis vbi erat prius. Cùm itaque diſcipuli reſpondiſ- Ioan. 6. g. ſent, alij Ioannẽ baptiſtam, alij Heliam, alij Hieremiam, aut vnum prophetarum, hac falſa eorum opinione in medium prolata, *Vos vero*, inquit, *quem me eſſe dicitis?* Ita eos hac ſecunda interrogatione, vt maiora de ipſo cogitarent, admonuit. Ipſo enim interrogandi oſtendit modo, multùm à dignitate ſua vulgares illas abeſſe opiniones: idcirco enim iterum interrogando aliam ab eis ſententiam quærit: vt quoniam plura maioraq; ſigna, quàm cæteri viderunt, maiora etiam de ipſo dicerent, quàm homini cõueniant. Nam vulgus quidem hominem nudũ putabant ex mortuis reſurrexiſſe, veluti etiã Herodes dicebat, à qua ſuſpicione procul abducẽs: vos vero, ait, quem me eſſe dicitis? Vos, inquam, qui mecum Lucæ 9. a. ſemper verſantes plura me feciſſe vidiſtis, qui meo nomine complures virtutes ipſi quoque feciſtis. Quid igitur Petrus omnium apoſtolorũ os, vertex conſortij totius? cùm omnes interrogati eſſent, ipſe ſolus reſpõdet. Et quandoquidem de ſententia vulgi petebat, omnes reſponderunt: cùm vero de ſua eos rogaret, Petrus confeſtim præſiliuit, ac præueniens ait: *Tu es Chriſtus filius dei viui.* Quid igitur Chriſtus? *Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non reuelauit tibi.* Atqui niſi propriè ſic Petrus intellexiſſet, & ab ipſo patre natum crederet, nõ fuiſſet reuelationis opus illa confeſſio, nec aliqua beatificatione digna, ſi vnum ex multis dei filiis illum putaſſet. Etenim iam pridem poſt tempeſtatem, qui erant in nauigio, verè filius dei es tu, dixerunt: & quãuis verè dixerint, beatificati tamen ab eo non ſunt. Non enim ita Sup. 14. d. vt Petrus, ſed vnum ex multis verè filium æſtimabant, præcipuũ quidem, magisq; dilectum, non tamen ex patris ſubſtãtia natum. Nathanaël quoq; dicebat: Rabbi, Ioan. 1. g. tu es filius dei, tu es rex Iſraël: nec ſolum beatificatus nõ eſt, verumetiam quaſi multò inferiora quàm oporteat, cogitaret, ſic à Chriſto erat redargutus. Subiũxit enim, quoniam

Universidad de Deusto
Biblioteca

quoniam tibi dixi, quia vidi te sub ficu, credidisti: ma- A
iora his videbis. Ea igitur de re Petrus beatificatur, quia Christum patris propriè filium confessus est, qua etiam de causa nihil tale de illis dictum est, quale de hoc dicitur, quia pater reuelauit tibi. Nam ne, quoniam vehementer amoris vinculo Petrus Christo cõiungebatur, assentatiuncula gratificans, hęc verba dixisse multis videretur, in medium patrem produxit, qui ad cõfessionem veritatis animum Petri commouit: ita Petrus quidem locutus est, pater autem illi quod loqueretur, subiecit, vt non humanam opinionem, sed diuinã sententiam diuinitus dictam Petrum credas enũciasse. Quare autem non ipse aperte dicit, ego sum Christus, sed de aliorum sententia rogando discipulos istud confiteri inducit? Quia videlicet & ipsum magis ita decebat, & illi ad fidem hoc modo inuitabantur. Vides quo modo B
Suprà 11.d. filium pater, patrem filius reuelat. Nec enim patrẽ quis-
& Lu.10.d quam nouit, ait, nisi filius, & cuicunque voluerit filius reuelare. Non ergo possumus aliunde cognoscere filiũ, quàm à patre: nec patrẽ aliunde, quàm à filio: ita etiam hinc honoris æqualitas, & substantiæ prædicatur identitas. Quid igitur Christus? Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Cephas: Nã quia patrem meũ prędicasti, ego etiam illum nomino qui te genuit: ac si diceret, quemadmodum tu Ionæ filius es, sic ego patris mei filius sum: Nam aliter superuacaneum omnino, atq; superfluum esset dicere, tu es filius Ionæ. Verùm quia ille dixit, tu es filius dei: vt sic se esse filium dei ostendat, sicut ille Ionæ filius, eiusdem videlicet substantiæ cum patre, idcirco illud adiecit: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam.* id est, *fidem atque con-
τῇ πίστει ἡ ὁμολογίας. i. super fidẽ confessionis. fessionem. Hic apertè prędixit magnam eorum qui credituri & erant & sunt multitudinem fore, & sublimiora sapere ipsum facit, & ecclesiæ pastorem constituit. C
Et portæ inferi non prævalebunt aduersus eam. Si vero aduersus ecclesiam non prævalebunt, multo minus aduersus me prævalebũt. Non enim turbari te conuenit cùm audieris, quia tradar & crucifigar: alium deinde honorem ei præbet. *Et ego autem dabo tibi claues regni cœlorum.*

Quid verò est, Et ego autem tibi dabo? Quemadmodum pater tibi dedit vt me cognosceres, sic & ego tibi dabo. Et non dixit, rogabo patrem vt tibi det, sed quãuis magna erat potestas, & doni magnitudo ineffabilis: & ego tamen dabo tibi, inquit. Quid das, quæso? Claues, inquit, regni cœlorum: *Et quæcũque ligaueris super terram, erunt ligata in cœlis: & quæcunque solueris super terram, erunt soluta in cœlis.* Quo modo igitur non est eius qui dicit,
Infrà 20.c. ego tibi dabo, vt etiam in dextris & sinistris sedere cõ- D
cedat? Animaduertis quo pacto ipse etiam ad altiorem de se opinionem Petrum adducit, & seipsum his duabus pollicitationibus filium esse dei reuelat & ostendit. Nam quæ deus concedere solus potest peccatorum scilicet remissionẽ, & vt ecclesia tot tantisq; fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat, †cuius pastor & caput piscator homo, atque ignobilis terrarũ orbe re-
Petrus pastor, & caput ecclesię. Hiere.1.d. luctante adamantis naturam firmitate superet. Jhæc inquam omnia quę solius dei sunt, se pollicetur daturum. Ita & pater ad Hieremiam, dicebat: Sicut columnam
†atq; vt hoc piscator quamuis petra firmior reddat, vniuerso terrarum orbe reluctante. ferream, & sicut murũ æneum posui te. Sed ipsum quidem genti vni pater, hunc autem vniuerso terrarũ orbi Christus præposuit. Quare libenter ab his quærerem, qui dignitatem filij minorem, quàm patris dicunt, quæ nam tibi maiora dona videantur, quæ pater, aut quæ filius Petro largitus est? Pater quidem reuelationem ei filij sui dedit: filius autem partim, vt tam patris quàm filij sui reuelationẽ vbique terrarũ posset seminare, partim vt quanuis homo esset mortalis, cœlesti tamen potestate polleret, & claues haberet regni cœlorũ: ita Petrus ecclesiam per vniuersum orbem amplificatam, cœlo etiam ipso validiorem monstrauit. Transibũt enim, *Isa.51.a.* inquit, cœlum & terra, verba autem mea nõ transibunt. Quo modo ergo minor est, qui hæc dedit, qui hæc in Petro effecit? Hæc autem non ideo dico, quia alia patris, alia filij opera esse putem. Omnia enim per ipsum *Ioan.1.a.* facta sunt, & sine ipso factum est nihil: Sed vt linguam eorum abscindamus, qui talia proferunt. Tu vero mecum ex eis omnibus quanta sit potestas eius intellige. Ego tibi dico, inquit, tu es Petrus, & ego [super te] ædificabo ecclesiam meam, ego tibi dabo claues regni cœlorum. Hæc cùm dixisset, *Præcepit eis, vt nulli dicerent, quia ipse est Christus.* Cuius rei gratia mandauit? Vt scilicet scandalis de medio sublatis, & mysterio crucis, ac omnino passione cõsummata, cùm nihil restaret quod retundere aut perturbãre multidinis fidem posset, syncera & immobilis opinio de ipso in audientium animis confirmaretur. Nondum enim clarè sua virtus effulserat, qua de causa post resurrectionem, quãdo rerum veritas erat coruscatura, & virtus eorum quæ fiebant præcipuè apostolis auxiliatura, volebat ista prædicari. Non enim æquale erat in Palæstina videre, modo quidẽ miraculis clarum, modo vero cõtumeliis affectum & agitatum, ac maximè quando crux miraculis erat succesura, & vbique terrarum fide, ac adoratione certa perspicere nihil amplius tale quale passus fuerat patientem: propter hæc igitur omnia mandauit, ne vlli dicerent. Quod enim iam radices egit, si euulsum fuerit, non facilè potest iterum plantatũ pullulare: quod vero postea-
quam semel locatum est, immobile atque innexum remãsit, facilè propagatur ac crescit. Nam si discipuli qui plura viderunt, multaq; audierunt arcana, solo auditu scandalizati fuerunt, nec ipsi solùm, verũetiam & vertex omnium Petrus: cogita nũc *tecum quid vulgus, qui nihil altius secretè inspexerũt, nulla spiritus gratia stabiliti fuere, perpessi fuissent, si quem filium dei esse didicissent, eum crucifigi,* & omni contumelia exagitari viderent? Si enim discipulis dicebat, Multa habeo vobis *Ioan.16.c.* dicere, sed non potestis ferre modò: quantò magis reliqua multitudo decidisset, si ante opportunum tempus huiusmodi summum mysteriũ fuisset reuelatum? Propter hoc itaque dicere prohibet. Et vt credas quantũ intererat, plenam postea doctrinam accipere, cùm ea quæ scãdalizare possent præterierint, huius ipsius antesignani facta diligenter considera. Ille nãque ipse Petrus qui *Luc.22.f.* post tot tantaq; signa adeò imbecillus apparuit, vt ter negauerit, & vilem puellam timuerit: posteaquã crucis mysterio consummato claras habuit resurrectionis demonstrationes, ne quicquam relinqueretur, quod animum eius cõturbaret atque concuteret: sic immobilem & fixam doctrinam spiritus tenuit, vt veluti leo in populum Iudæorum irrueret, & pericula mille, ac denique ipsam mortem cõtemneret. Iure igitur iussit, ne ad multos sermonem ederent, cùm neque ipsis qui orbis magistri futuri erant, cuncta committere apertè ante crucem voluerit. Multa enim habeo vobis dicere, inquit, sed non potestis portare modo. Quin & multa ab ipso dicta non intelligebant, quæ ante crucem ipsis manifesta non reddidit. Posteaquam igitur resurrexerat, tunc quædam ex iis quæ prius dixerat intellexerũt. *Ex eo tempore cœpit Iesus ostendere discipulis suis, quòd oporteret eum pati.*

Ex eo tempore, quo? quando in animis eorum præcipuum

Universidad de Deusto
Biblioteca

puum hoc dogma fixit atque locauit, tunc de passione incepit dicere: neque tamen etiam sic intellexerũt quod dicebatur. Erat enim, inquit, quasi velamine obductus hic sermo, & ceu obscuritate ita tectus, vt capere nõ possent, quia & resurrecturus erat: idcirco in difficilioribus immoratur, & sermonem latius extendit, vt mente ipsorum adaperta, percipere possent quidnã esset quod diceretur. Sed non intellexerunt, inquit, sed erat hoc occultum ab eis, & timebant eum interrogare, nõ vtique vtrum morietur, sed qualiter & quo modo, & quidnam hoc mysteriũ sit. Nam cum nescirent quid ipsum resurrectionis verbũ significaret, nõ mori nõ modico præstantius esse putabant: quam ob rem cùm alij dubitantes turbarentur, Petrus iterum ex feruore solus audet ea de re quicquam dicere, neque illud palàm, sed singulatim atque seorsum quum ab aliis se subtraxisset discipulis. *Propitius*, inquit, *tibi sit domine, non erit tibi hoc.* Quid nam ô Petre hoc est, tu qui reuelationem desuper habuisti, qui beatificationem consecutus es, cui claues cœlorum traditæ, tam citò adeò grauiter lapsus cecidisti, vt passionem pertimueris? Cur mirum tibi videtur, inquit, si in ea re id passus sum, de qua nihil reuelatũ est? Hinc certe clarè videmus, non à seipso, sed ex reuelatione illa dixisse: quia in his quæ reuelata non sunt, turbatur, & percellitur, & centies audiẽdo nõ sentit quod dicitur. Didicit certè, quòd filius dei est: quid autẽ mysterium crucis, & resurrectionis sibi velit, nondum didicit. Erat enim, ait, occultus ab eis hic sermo. Perspicis quia iure mãdauit, ne in publicum hæc efferrentur. Vbi enim isti turbantur, quibus hæc necessariò committuntur, quid non paterentur cæteri? Ipse vero vt ostenderet, sponte se ad passionem venire, increpauit Petrum, & satanam appellauit. Audiãt quicũque passionis Christi crucem verecundãtur. Nam si apostolorum vertex, etiam antequam crucis mysterium aperte cognouisset, satanas vocatus est: quam veniam impetrabũt, qui vbique iam prædicatam Christi crucem negare audent? Nam si qui à deo beatificatus fuerat Petrus, qui ex reuelatione fuit veritatem confessus, sic acriter increpatur: quo supplicio cruciabuntur, qui crucis mysterium post ista non suscipiunt? Nec dixit, quia satanas per te locutus est: sed, vade post me satana. Hæc enim illius oppositi cupiditas erat, ne Christus pateretur: idcirco sic vehementer increpauit, quia sciebat tam ipsum, quàm cæteros valde id formidare, nec facilè posse audire: quocirca & mentis eius arcana reuelat, dicens: *Quia nõ sapis ea quæ dei sunt, sed ea quæ hominum.* Nam ille cùm humanis caducisq; cogitationibus rem pensaret, turpe ac indecorum id omnino futurum æstimabat. Carpens igitur ipsum, ait: nequaquam me quidem passio dedecet, sed tu carnali consilio id ita iudicas. Nam si diuinis ductus præceptis, atq; carnalis sensus immunis, hæc audires: non te fugeret profectò, quia præcipuum mihi decus est passio, tu indignámne ipsam arbitraris? Ego vero dico, quòd passionem meam impedire, ex cõsilio diaboli est. Sic ex contrariis solicitudinem mentis eius comprimebat. Et quemadmodũ Ioanni indignum putanti, quòd à se Christus baptizaretur, baptizare persuasit, cùm dixerat, sic decet nos. Et huic ipsi Petro pedes suos prohibenti lauari, cũ dixerit: Non habebis partem mecum, si pedes tuos non lauauero. sic etiam hîc à contrariis eum repressit: & increpationis acrimonia timorem passionis extinxit. Neminem igitur pudeat horum salutis nostræ symbolorum atque signorum. Passio certè domini nostræ beatitudinis caput est atq; origo, qua viuimus, & per quam sumus. Sed veluti coronam, sic læto animo crucem Christi circũferamus. Omnia enim quæ ad salutem nostrã conducunt, per ipsam consummantur. Nã cùm regeneramur, crux domini adest, cum sacratissimo alimur cibo, cùm in ordine cõsecrandi statuimur, vbiq; ac semper id victoriæ insigne nobis assistit: Quapropter & in penetralibus, & in parietibus, & in fenestris, & in fronte quoque, ac mente, magno studio crucem inseramus. Id enim salutis nostræ, id cõmunis libertatis, id mansuetudinis atq; humilitatis domini signum est. Ductus est enim vt ouis ad occisionẽ. Quando igitur cruce te signas, vniuersam tecum crucis causam verte, & iræ ac reliquarum passionum incendia extingue: quãdo te cruce signas, magna tuam frontem arma fiducia, libertate animũ munias. Nec enim latet vos quę nam sint, quibus libertate donati sumus. Paulus enim cùm ad capessendam veram hanc libertatem nos hortaretur, ad crucis & sanguinis dominici memoriã reduxit dicens: Precio empti estis, non sitis serui hominum. Considera, inquit, preciũ quod pro te persolutum est, & nullius hominis seruus eris. Precium autẽ hîc crucem appellauit, quam nõ simpliciter digito in corpore, sed magna profectò fide in mente prius formare oportet. Nam si hoc modo eam faciei tuæ impresseris, nullus sceleſtorũ dæmonũ cùm hastam videat, qua letale vulnus susceperit, cõgredi tecum audebit. Nã si cum solũmodo loca in quibus capite dãnati pœnas persoluũt videmus, ingenti horrore concutimur: quid passurum putas diabolum, si mucronẽ tenere te viderit, quo vires eius Christus dissoluit, & quo caput draconis magno ictu rotauit? Noli ergo tanto tu bono verecũdari, ne quãdo in maiestate sua veniet Christ⁹ de te verecũdetur. Tũc enim signũ hoc super radios solis coruscans, ante Christum videbis. Præcedet enim tũc profectò, crux magnã vocem aspectu emittens, & ad vniuersos homines pro domino respõdens, atque ostendens nihil ex parte domini defuisse. Hoc signũ & priscis, & nostris tẽporibus clausas ianuas reserauit, hoc venenorum vires extinxit, hoc cicutæ vim dissoluit, hoc feroces bestias repressit, hoc letales serpentum morsus curauit. Etenim si portas inferni perfregit, si cœlorũ ostia reclusit, si paradisi renouauit ingressum, si diaboli neruos recidit, quid mirũ est, si pestifera venena, atroces bestias, aliaq; huiusmodi superauit? Hoc igitur in mente tua insculpe, & animarũ amplectere salutem, hęc enim crux terrarũ orbem conuertit atq; sanauit, hæc errorem abegit, veritatẽ reduxit, terram in cœlũ restituit, ex hominibus angelos effecit. Hæc crux nó terribiles, sed despicabiles hominibus dæmones effecit. Hac cruce mors in somnũ redacta est, hac omnia quæ nobis aduersabãtur, humi deiecta conculcantur. Si ergo gentiliũ quispiam abs te petierit, crucifixúmne adores? noli dubitare clara voce, & læta facie dicere: Et adoro, & adorãdi nunquã faciam finem. & si ridebit, largas tu effũde lachrymas de insania eius. Agas immortales domino gratias, cuius beneficio hæc susceperimus, quæ nullus absque diuina gratia dicere potest. Nam idcirco hic etiã ridet, quia homo animalis nõ susceperit ea quæ ipsius spiritus sunt. Nam pueris etiam id accidit, quãdo magnũ quid, atq; mirabile perspexerint: & si ad videnda mysteria infantes perduxeris, proculdubio ridebũt. Infantibus sanè gentes mihi similes videntur, immo vero illis quoq; imperfectiores, ac ideo multò miseriores: quia nõ in ætate iuuenili, sed in prouecta infantiũ leuitate adeò perturbantur, vt nulla venia digni & sint, vt videantur. Sed nos clara & magna voce dicamus,

Supra c.

Supra 3.d.

Ioan.13.a.

Crux vbiq; inserenda.

Esaiæ 53.c & Act. 8.f.

1.Cor.6.d.

1.Cor.2.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicamus, & tunc maximè quando assunt gentiles, eximia fiducia exclamemus: Gloria nostra, caput & origo beatitudinis, libertas,& corona, crux est. Vellem cum
Galat.6.d. Paulo posse dicere: Per quem mihi mundus crucifixus est,& ego mũdo. Sed cum multis atque variis detinear passionibus,nequeo id sanè dicere. Quare vos moneo, & multò antequã vos meipsum, crucifigamur mundo, nihil cõmune habeamus cum terra: sed tota mens nostra amore superioris patrię,gloria beatitudinis ardeat. Cœlestis enĩ milites regis sumus, ac arma spiritalia induti: cur igitur cauponũ & abiectarum personarũ, immo vermiũ vitam eligimus, cùm ibi oporteat esse militem,vbi & imperator est? Militamus enim nõ sub illis qui longè absunt,sed sub illo qui propè adest. Mortales quippe imperatores, non omnes in prætorio, & ad latus suum esse patiuntur: at vero cœlestis omnes prope suam regiã sedem esse desiderat. Et quo modo fieri potest,inquies,cœlesti assistere sedi quempiam,cùm in terris cõuersetur? quia & Paulus cùm in terris esset,vbi Seraphim sunt, ibi cõuersabatur, propius Christo assistẽs, quàm hastati, & stipatores isti regi suo assistant. Quippe cùm isti aspectũ huc atq; illuc circunferant,ille vero nulla rerum specie motus vniuersam mentis aciem ad regem Christũ intentam habebat: quare si voluerimus, nos quoq; proculdubio poterimus.Nam si locorum interuallo disiuncti essemus,nõ iniuria illud obiectũ esset: si vero vbiq; rex noster est, studenti semper atq; attento proximus adest, ideo propheta quoq; dicebat: Non
Psal.22.a. timebo mala,quoniã tu mecum es.Et ipse rursum deus:
Hier.23.c. Deus appropinquans ego sum,& nõ deus à longè.quare quemadmodũ peccata nos ab illo disiungũt, sic virtus nos illi cõglutinat. Adhuc enim te loquente,ait,di-
Esaiæ 58.c cet: ecce ego adsum. Quis enim parens adeò fuit paratus, & erectis cõtinuè auribus adstans, ne quãdo à filiis suis vocaretur? Nemo profectò, non pater,non mater: deus autẽ paratus cõtinuè ad suorum vocem seruorum est,nec vnquam vt oportet vocatus,obaudiuit. Hac de causa dicit, adhuc te loquente: non expecto, inquit, vt orationem finias, sed confestim cùm incipias,exaudio.
Ibidem. Vocemus ergo ita ipsum,vt vocari desiderat. Quo modo autem vocari vult? Solue,ait,omne vinculũ iniusticiæ, dissolue obligationes violentarũ cautionum, omnem scripturã iniquam cõscinde, Frange panem tuum esurienti, & pauperes qui sine tecto sunt,in domũ tuam inducas. Si videris nudum,indue ipsum,& domesticos seminis tui non despexeris. Tunc erũpet matutinale lumen tuum,& sanitates tuæ citò tibi orientur, & præibit ante te iusticia tua, & gloria dei circũamiciet te. Tunc inuocabis me,& ego exaudiam te: &,adhuc te loquente, dicam: Ecce adsum. Sed quis hæc omnia poterit facere, inquies? Immo vero, dic quæso, quis non potest? Quid enim ex illis difficile,aut quid arduum?quæ certè ita facilia facta sunt, vt multi mensuram eorũ in agendo exceſſerint: nõ iniusta chirographa solùm lacerantes, verũetiam omnibus suis se denudantes, non tecto, & mensa pauperes tantũmodo recipientes, verũetiam magno se sudore cõficientes,vt inopes nutriant:qui nõ cognatis tantummodo,verumetiam inimicis beneficia contulerunt. Tu vero nescio quid illorum difficile putas. Non enim dixit, montes pertranseas, maria nauiges,tot tãtaq; terræ iugera effodias,iejunus permaneas, cilicio te induas:sed impertias domesticis,frãge panem esurienti, iniusta chirographa pronce. Quid istis facilius inuenire potes? Si vero tu difficilia putas,magnitudinem præmiorũ considera diligẽtius, & facillima tibi reddentur. Nam quemadmodũ reges in equorum cursu atque certamine,in ipso agone coronas,vestes,cæteraq; munera ante certantium oculos ponunt: sic & dominus in medio stadio præmia locauit, & quasi multorum manibus per verba prophetæ ostendit. Et reges quidẽ isti,& si millies reges sint,tamen quia & ipsi mortales sunt, & ipsorum facultas caduca, & liberalitas facilè potest exhauriri: idcirco vt multa esse videantur quæ donant,singulis singula munera ministris tradentes, sic in medium producunt: rex autem noster econtrà.Nam quoniã immortalis & ditissimus,& nihil omnino facit ad ostentationem, omnia simul collecta ante oculos posuit: quæ si quis per singula diuidat, innumera erunt, & infinitis opus manibus erit, vt teneri & ostentari possint. Quod ita esse credes, si vnumquodq; in se diligenter perspicias. Tunc erumpet, ait, matuti- *Esa.58.b.*
nale lumen tuum. Putãsne vnum quoddam hoc munus videri? sed non est certè vnum: multas enim coronas, multa præmia in seipso includit. Quare si placet,reuoluamus hoc inuolucrum,quantum in nobis situm est, & ingentes in hoc contineri diuitias inspicietis,dummodo non deficiatis:sed attentè,oro, mentem adhibeatis. Et primùm illud videamus, cur non, apparebit, dixit: sed, erumpet? Vt velocitatem scilicet,& copiam dantis exprimeret:vtq; hoc verbo intelligamus valde illũ nostræ salutis cupidum esse, quodq; muneribus plenus ex largiendi festinatione quasi prorumpit, cùm nihil sit quod ineffabilem eius impetum prohibere possit, quibus omnibus infinitam profectò bonorum copiam paratam nobis esse ostendit. Deinde videamus quid sibi, matutinale,velit. Nihil aliud certè hoc te nomine docet,nisi vt scias, quòd non posteaquam periculum tentando fecerit,neq; postquam afflictiones inuaserint solùm,verumetiam antea præuenire solet. Nam quemadmodum in frugibus *matutinalia quæ citius,quàm speratumus in maturitatem peruenerunt, appellare soliti sumus:eodem hîc sanè pacto *quod vel ante tempus nobis illuceat, matutinale nuncupauit. Quale illud etiam est,adhuc te loquente dicam:Ecce adsum.* Quod porrò lumen dicit?Non istud certè quod sensibus nostris subiectum est,sed aliud multò præstantius,quo cœlum,angelos,archangelos, cherubin, seraphin,sedes, dominationes,principatus,potestates, vniuersum cœlestem exercitum, regia deniq; illa tabernacula videmus. Quod lumen qui receperunt, ista videbunt,& non ad gehennam,non ad vermem, à quo pestifera funduntur venena,non ad stridores dentium,non ad vincula quæ dissolui non possunt,non ad angustias,tribulationes,profundas tenebras,fluuiũ ignis, maledictionem, loca doloris: sed eò perueniunt, vnde dolor & mœsticia semper fugit,vbi gaudium ingens,pax,charitas,deliciæ spiritales,vbi vita æterna, ineffabilis gloria,inenarrabilis pulchritudo,maiestas regis inæstimabilis, vbi bona illa *1.Cor.2.c.*
sunt,quæ oculus non vidit,auris non audiuit, & quæ in cor hominis nunquam ascenderunt: vbi thalamus est spiritalis, vbi ornamenta cœlorum conspiciuntur, vbi virgines quæ fulgidas habent vestes,& omnes qui nuptialem habent amictũ conuersantur, vbi opes sunt domini, ac thesauri, & æraria eius regia. Vidisti q̃ multa & magna sunt hæc præmia,quę omnia vno verbulo cõprehendit: sic aliorum etiam vocabulorum potestatem reuoluentibus, magna nobis copia & profundissimum pelagus occurret. Tardabimus igitur,respondeׄ(quæso) adhuc, nec prõpti erimus ad misericordiam? Minimè, oro:Sed etiã si omnia nobis eiiciẽda essent, si in ignem saliendum,

πρωΐμως, i.matutinũ sive matutinale, aut præcox sive præmaturũ Ibidem t.

Universidad de Deusto Biblioteca

saliendum, si in enses atque mucrones incumbendum, aut quidvis aliud patiendũ, magno animo cuncta perferamus, vt regni cœlorum amictum, & ineffabilem illam gloriam consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lvj. *ex cap.* xvj.

TVNC Iesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Tunc, istud ad quòd nam est tẽpus referendum? ad illud videlicet, quãdo Petrus dixit, propicius tibi sis, non erit tibi hoc: & audiuit, Vade post me satana. Nam cùm magis, atq; magis horum verborũ Petri absurditatem, & passionis vtilitatem voluerit ostendere, non fuit cõtentus increpasse solummodo. Sed tu, inquit, mihi dicis, propicius tibi esto, nec erit tibi hoc: ego vero tibi respõdeo: quòd nõ solum me impedire, & meam passionẽ ægre ferre, tibi damnosum erit & pernicio-
B sum, verũetiam & nulla tibi prorsus spes salutis restabit, nisi & ipse ad passionem semper paratissimus sis. Nam ne ipso indignã passionem putarent, non cõtentus his quæ dicta sunt, alia etiã attulit cõsequenter, quibus vtilitas enodatur: ac apud Ioãnem quidẽ dicit, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuũ fuerit, ipsum solum manet: sin vero mortuũ fuerit, multum fructum affert. apud istum vero, Matthæũ dico, hoc ipsum magis probare studens, non se solũmodo pati oportere ostendit, verũetiam & discipulos in id tandẽ deuenturos prænũciat. Tanta enim istius rei vtilitas est, vt nõ bene vobiscũ agatur, si hanc mortem effugere cupiatis: cõtrà vero beati sitis, si parati semper ad patiendũ fueritis: sed hæc quidẽ postea, interim vero ex vna tantũ-
C modo parte hoc probat. Tu autẽ perpende, quo modo nullo pacto cogit oratio. Non enim dixit oportere ipsos pati, vellent nollentq;: sed quid? Si quis, ait, post me venire vult: non impello, non vrgeo, sed liberam singulorum voluntatẽ efficiens, dico, si quis vult. Non enim ad afflictiones & onera, nec ad supplicia, & pœnas, vt cogere mihi opus sit, sed ad ineffabilia bona conuoco, quorum ea natura est, vt facilè per seipsam vos inuitare possit. His dictis vehemẽter eos attraxit. Nam sicut qui vim affert, plerũque auertit: sic qui liberos audientes cõstituit, multò magis attrahit: potentior enim omnino est oratio mitis, quàm violenta: ideo dicebat. *Si quis vult.* Magna enim sunt, ait, quæ retribuo, ac talia, vt vltrò ac spõtè homines ad ea cõcursuros dubitare nõ debeas. Non enim si quis aurum atq; argentũ proponeret, vim inferret: quantò igitur magis in cœlestibus bonis
D inferenda non est? & certè si rerum ipsa natura nõ persuadet, & nisi spõtè curres, nec accipere quidẽ dign⁹ es: nec si acceperis, quale quãtumq; sit quod acceperis, cognosces: ideo nõ cogit Christus, sed hortatur, indulgẽs nobis. Nã quia turbati & cõmoti propter dictum illud murmurare videbantur. Non est opus, inquit, turbari, si non putatis id quod dixi, mille vobis adferre cõmoda, ac vobis cõuenire, nullam vim infero, nec cogo, sed eos dũtaxat voco, qui me sequi volũt. Nec istud sequi quod modo facitis, post me venientes, intelligere me arbitremini: multis laboribus vobis opus erit, multa pericula subeũda, si me illo modo sequi cõstitueritis. Nõ enim ô Petre, quoniã me filium dei cõfessus es, hac re solùm coronæ tibi expectandæ sunt, & quasi hoc tibi ad salutem suffecerit, totaq; res cõsummata sit, in ocio & voluptate viuendũ. Nam etsi facilè ipse queam, quia filius sum dei, omnium te periculorũ expertem facere: tui tamen gratia nolo, vt & ipse nonnihil afferas, & illustrior euadas.

Tomus secundus.

A Quemadmodũ enim qui ludicrum instituit agonem: si cui athletarum amicicię vinculo iungitur, nunquã eum ob beneuolentiã suam tantũ, nisi etiã desẽderit in certamen coronabit: qui propriũ illius videlicet laborem desiderat: & quò magis eum diligit, eò magis victorem videre cupit: sic etiã Christus quos maximè diligit, eos non solum auxilio suo dũtaxat, verumetiam & à seipsis vult comprobari. Minimè autem onerosam orationem reddit, quia non sibi solis hæc immunere, sed cõmuniter vniuerso terrarũ orbi proponit, dicens: Si quis vult, siue vir, siue mulier, siue princeps, siue subditus, hanc viã ingrediatur. Et sermo quidẽ vnum quid significare videtur, tria vero continet, abnegationem tuipsius, & vt crucem accipias, & tertio vt Christũ sequaris: quorum duo coniuncta sunt, vnum per seipsum seperatim ponitur. Consideremus igitur prius quid nam sit abnegare seipsum. Si ergo intelligis quid sit alium abnegare, tunc rectè percipies quid sit abnegare teipsum. Quid est igitur abnegare alium? Qui alium iam abnegauit, fratrem puta, aut seruum, aut quenuis alium, si cædi eum virgis videat, si arceri vinculis, quicquid aliud mali pati eum conspexerit, non accurrit, non auxiliatur, non flectitur, nec prorsus vllo modo mouetur, ceu ille qui penitus ab illo alienatus est. Sic igitur nullo nos pacto corpori nostro parcere vult, vt neque si cæditur, neque si pellitur, neque si vritur, nec si quid aliud huiusmodi patitur, ei parcamus. Quid dixi, non parcamus: cùm id profectò sit verè parcere? Nam etiam tunc patres maximè filiis parcunt, cùm magistris atq; doctoribus tradentes, maximè rogant ne parcant. Sic igitur Christus, non dixit tamen nõ parcas, sed significantius ac expressius, denega teipsum, pericula subi, certaminibus te offer, & quasi alius hæc patiatur sic afficiare. Nec dixit, neget: sed, abneget: ac vt hac adiunctiuncula plurimum addat, cùm abnegare multò plus quàm negare profectò sit. *Et tollat crucem suam.* Istud ex illo sequitur. Nam ne quis putet ad verba vsque tantummodo, ac cõtumelias & opprobria abnegationem hanc sui fieri oportere, id subiunxit, vt videas abnegandos nos esse vsq; ad mortem, & mortem turpissimam: quam designans non dixit, abneget seipsum vsque ad mortem, sed, tollat crucem suam, mortem ignominiosam significans: & non semel, nec bis, sed continuè per totam vitam hanc tecum mortem circũferas, & continuè ad necem paratissimus sis. Multi quidem pecunias cõtempsere, multi delicias vitæ ac gloriam conculcauerunt, mortem autem despicere nõ potuerunt, sed pericula & dolores formidarunt: ego vero ad effusionem vsque sanguinis volo certatores meos luctari, & ad necem vsque pugnam cõtinuare. Quare si mortem obire oporteat, & eam turpissimam & æstimatione hominum pessimam, ferenda omnia sunt æquo, immo potius læto animo. *Et sequatur me*, inquit. Posset enim aliquis talia pati, Christũ tamen non sequi, si nihil videlicet propter ipsum pateretur. Quippe latrones, sepulchrorum violatores, dæmonum inuocatores, multa plerunque talia patiuntur. Ne igitur credas ipsius passionis naturam per se sufficere, causam eius subiecit. Quam ipsam? Vt quæ dicta sunt, vniuersa faciens atque patiens, ipsum sequaris: vt scilicet propter ipsum omnia sustineas, vtq; omnem virtutis numerũ habeas: Is enim Christum sequitur, qui non in periculis modò fortitudinem adhibet, sed modestiam, sed humilitatem, & omne sublimioris philosophiæ genus complectitur. Id enim est rectè dominũ sequi, & vt oportet, si propter ipsum cũcta sufferas, & alias

Ioan. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

virtutes non negligas. Multi diabolum sequentes, multa patiuntur, & vitam propter ipsum perdũt, quam nos propter Christum, immo vero propter nosipsos perdamus. Illi hoc faciunt, & tam hîc quam in futura vita sibi obsunt: nos autem vt vtraque vita potiamur, faciamus obsecro. Summa enim ignauia est, nõ tantam saltem solertiæ magnitudinem animæ nos adhibere, qui fulgentibus coronis fruemur, quãtam perditi homines ostentant, præsertim cùm nobis Christus adsit atq; opituletur, illis vero nemo patrocinium præbeat. Verùm hoc præceptum etiam tunc dixit, quando mittebat eos, dicens: In viam gentium ne abieritis. Mitto enim vos, inquit, sicuti oues in medio luporum, & ad principes & reges ducemini. Nunc autem idipsum multo intensius, atque acrius expressit. Mortis enim tunc solummodo, nunc autem crucis etiam mentionem fecit, & crucis iugis atque perpetuæ. Tollat nanque, ait, crucem suam: id est, portet semper, feratq; secum. Illud porrò solitus est vbique conseruare, vt non à primis exordiis, sed paulatim progrediendo, ne audientes conturbentur, sublimiora præcepta inducat. Verùm quoniam nimium videbatur quod dixit, vide quo modo ex cõsequentibus illud mitigat. Non enim solummodo præstantissima præmia, quę labores excedant: sed viciorum etiam supplicia ponit, in quibus multò magis immoratur. Quoniam non ita præmiorũ retributione, quemadmodum pœnis & cruciatu multi resipiscere solent. Quare considera quo modo & initium hinc sumpsit, & exitum huc tandem conducit. *Quicunque enim voluerit animam suam*, ait, *saluam facere, perdet eam: quicunque autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? aut quam dabit homo permutationẽ pro anima sua?* Tale quid igitur est quod dicit, Non quia nolim vobis parcere, sed quia valde parcere volo, hæc impero. Nam & qui liberis parcit, is eos perdit: qui autem castigat, & non parcit, is salutem eis præbet: quod & sapiens quidam dixit, Si percusseris, inquit, filium tuum virga, non morietur, sed animam eius eripies de morte. & rursus: Qui refrigerat filium suum, colligabit vulnera eius. hoc & in castris fieri solet. Nam si quando militibus dux parcat, & idcirco intus semper eos detineat, tam milites quàm alios simul corrumpit, ac perdit. Quod ne vobis accidat, inquit, necesse est vt ad mortem semper expediti sitis: bellum enim graue indicitur, quare noli domi sedere, sed expeditus ad pugnam egrediaris, & si cecideris in acie, tunc †vicisti.] Nam si qui in his secularibus pugnis morte cõtempta magno aggrediatur hostes animo, is probatissimus inter alios, & inuictus plerunque permanet, & terrorem hostibus facilius incutit: quibus de causis, quanuis post mortem imperator, cuius edicto arma capta sunt, suscitare neminem potest, multi tamen viri fortes inueniuntur: quantò magis in spiritali & nostra pugna, vbi certa resurrectionis spes nobis proponitur, is inueniet animã suam, qui morti eam exposuerit? Primò quidem, quia citò nõ capietur: deinde etiam si ceciderit, ad meliorem vitam perducit eam. Verùm quoniã dixit, Qui vult animam suam saluare, perdet eam: & quicunque perdet, saluabit, & salutem & perditionem in vtroque collocauit, ne quis & hanc perditionem illi æqualem putet, & salutem saluti similem: sed certior sit tanto salutem à salutis discrimine differre, quantò perditio à salute simpliciter distat: à contrariis hoc comprobat. Quid enim prodest homini, ait, si vniuersum lucrabitur mundum,

Suprà 10.a
Ibid.b. & Lucæ 10.a.

Prou.23.b.
Ibid.29.c.

†Νενίκηκας. i. *vixisti, siue vitã & animam tuam inuenisti.*]

& animæ suæ detrimentũ patietur? Vides salutem hanc indecenter comparatam perditionem esse, immo perditione omni peiorem, quia nullo remedio sanari, nullo præmio amplius redimi potest: non ergo dicas, ait, animam suam eum seruasse, qui hæc pericula euasit. Nam si orbem quoque terrarum lucratus fuerit, quid hinc illa perdita lucrabitur? Dic, oro, quid lucraberis, si dum seruos tuos magnificis dapibus delicioſè viuere videas, tu extremo inediæ malo debilitatus iaceas? An fortè quia dominus es lucrari te quicquam dices? Nequaquam. Id ergo ipsum ad animam tuam transferas, cùm deliciaris corpore, & magna rerum affluentia ditaris, esuriente anima, & extremam expectante perditionem. Quid autem dabit homo in permutationem pro anima sua? Immoratur iterum atque iterum in eodem. Num, ait, aliam habes animam, quam possis pro anima tua dare? Nam pecuniam qui amisit, aliam pro amissa potest afferre. similiter qui ædes, qui seruos, qui cætera huiusmodi amisit: animam vero si perdas, aliam pro ea dare nunquam poteris: sed si rex orbis atque dominus esses, si omnia quæ in orbe sunt, & ipsum orbem offerres, non poteris animam vnam redimere. Non est autem mirum, si hoc in anima ita fit, cùm & in corpore similia perspicere liceat. Nam si tu diademate insignitus, natura morbidum & incurabile corpus habes, non poteris si mille alia corpora, mille vrbes, mille regna, infinitam pecuniam impenderes, à morbo illud vindicare. Pariter itaq; de anima, immò multò magis quàm de corpore cogita, & cæteris omnibus neglectis, omnem curam, omne studium, omnem operam tuam ad ipsam conferas. Noli igitur de alienis curare, & te ac tua negligere: quod plerique omnes nunc faciunt. His similis es, qui metallorum operi traditi sunt, nullum enim illi emolumentum, nullas opes inde consequuntur, sed magno periculo atque detrimento suo aliis laborant, nihil prorsus de sudore, ac labore & morte, quam plerunque obeunt, ad fructum suum inde cõuertentes. Hos igitur plurimi *nunc imitantur, qui non sibi*, sed aliis *diuitias quærunt*. Immo vero & his multò miseriores sumus: quoniam mors doloris finem illis, nobis autem quos gehenna expectat, verę afflictionis initium affert. At si dices, fruar laboribus atque diuitiis meis. Animam fruentem ostende, quæ princeps omnium nostrarum est rerum, & mihi persuasisti: sin vero corpus pinguescit, atq; floreſcit illa tabescente, quid ad te pertinet hæc rerum copia? Nihil certè, sicut nec ancillæ voluptas mœrenti dominæ aliquid confert, nec vestis magnificentia imbecillitati corporis. Quare tibi Christus iterum atq; iterum dicit, quid dabis ô homo in permutationem pro anima tua? Ita sursum atque deorsum, & vbiq; ad conseruandã animam te impellit, & de ipsa solùm curandum admonet. Verùm post hos terrores à retributione bonorum dolores mitigat. *Venturus est enim filius hominis*, ait, *in gloria patris sui, cum sanctis angelis suis, & tunc reddet vnicuique secũdum opera eius.* Vides vnam esse gloriam patris & filij: quòd si gloria vna est, necessariò & substãtia vna. Nam si in vna substãtia, gloriæ differentia inuenitur: Alia enim, inquit, gloria Solis, alia lunæ, alia stellarum: stella enim à stella differt in gloria, quanuis vna substantia sit: quònam modo quorum gloria vna est, eorum aliam atq; aliam substantiam esse putabimus? Non enim dixit, in tali gloria, qualis patris gloria est, ne discrimen aliquod esse suspiceris: sed exactissimè ac exquisitissimè in ea ipsa gloria, inquit, adeò vt vna & eadem sit. Cur igitur reformidas Petre, cùm

1.Cor.15.

moriturum

Universidad de Deusto
Biblioteca

moriturum me audias? videbis enim tunc me in gloria patris. Si vero ipse in gloria ero, & vos similiter. Non enim præsens hæc vita terminũ vobis apponet, sed vera beatitudo vos suscipiet. His dictis, non fecit hic finẽ, sed terribile illud iudicium, relationẽ rationum; ineuitabilem sententiam quæ flecti, & iudicium quod decipi non potest, in mediũ adduxit. Quam orationem rursus bona spe permiscuit, quia non dixit, tunc se peccatores puniturum, sed vnicuiq; secundũ operationem suã redditurũ. Hoc ita facit, vt & peccatores supplicij, & rectè viuentes coronæ ac prẽmiorũ recordentur. Et ipse quidem vt & bonos refocillaret ac recrearet, hæc dicebat. Ego vero cum cognosco, quia non sum de numero eorum qui coronãtur, perhorresco hæc audiens: puto autem in hoc timore, atque angustia nõnullos me socios habere. Quem enim non possent hæc verba in seipsum ita cõuertere, vt cum sibi conscius sit, non perhorrescat & persuasum habeat, quòd cilicio nobis opus sit, & longiore ieiunio, quàm Niniuitarũ populus olim adhibuit? *Ionæ 3.b.* Non enim vrbis euersio, & cõmunis mors nobis imminet, sed æterna supplicia, & ignis inextinguibilis intentatur. Quare illos monachos qui eremum habitant, & aliorum multorũ causa, & maximè propter hæc verba & laudo, & admiror. Nam *illi post prandiũ, immo* vero post cœnam, prandium enim penitus ignorant, quia videlicet certiores sunt, luctus & ieiunij prẽsens tempus hoc esse: post cœnam igitur quosdã gratiarum actionis hymnos ad deũ dicentes, huius etiã vocis meminerunt: Sed si placet vniuersum sacratissimũ illum cantum vobis exponã, vt assiduè illum vos quoq; canatis. His itaq; verbis continetur. Benedictus deus, qui me pascis à iuuentute mea, qui omni carni cibum præbes, reple lætitia & gaudio corda nostra, vt semper satis habentes, ad omne bonũ opus abundemus, in Christo Iesu domino nostro, cum quo tibi gloria, honor & imperiũ cum sancto spiritu *in secula, Amen. Gloria tibi domine, gloria tibi sancte, gloria tibi rex: quoniam dedisti nobis escas,* †gaudio & lætitia reple nos in spiritu sancto, ‡ vt inueniamur in conspectu tuo acceptabiles nec pudefiamus, quando vnicuiq; reddes secundum opera sua. Omnia igitur huius hymni admiratione digna sunt, sed exitus multò magis. Nam quoniam mensa & cibus diffundere solet atq; grauare, quasi frænum aliquod hæc euãgelica verba tẽpore lætitiæ animo imponũt, vt diligenter illius iudicij recordentur: non enim fugit eos quãta mala passus à mensa luxuriosa Israël fuit. Comedit enim, inquit, & incrassatus est, & recalcitrauit dilectus. Ideo *Deut.32.c.* & Moses scripsit: Cùm manducaueris, atq; biberis, & sa- *Ibid.6.b.* turatus fueris, memento domini dei tui: post mensam enim iniquissimè agere ausi fuerãt. Caue igitur etiã tu, ne tale quid patiaris: nam si nec lapidi, nec auro, oues ac vitulos sacrificaueris, caue tamen ne tracũdiæ animam tuam, ne salutẽ tuam fornicationi, aut huiuscemodi exteris passionibus sacrifices: hac enim de causa etiã monachi hæc præcipitia, & prærupta metuentes, cùm mensa, immo vero ieiunio vsi fuerint, ieiunium quippe mẽsa eorũ est, in illius se diei, & terribilis iudicij memoriã reducũt. Si autẽ illi qui ieiunãdo, humi dormiendo, vigilando, cilicium induendo, milleq; aliis seipsos castigant, hac etiã admonitione indigent: quando nos moderatè ac probè viuemus, quibus mensæ mille naufragiis refertæ proponuntur: qui nec in principio manducandi, nec in fine ad orationẽ nos conuertimus? Quod ne faciamus, & vt naufragia mensarũ dissoluamus: totus ille hymnus in medio positus explanetur, & quantã

† in gaudiũ & lætitiam: imple nos spiritu sancto ‡

A vtilitatem afferat nõ ignorantes, assiduè ipsum in mensa canamus, & ventris insultationes cõprimamus, moribus atq; legibus illorum domi nostræ susceptis. Nam quoniam ad illos (quod quidẽ conueniens erat) vos ire non vultis, saltem nostris verbis huius spiritalis cantus fructũ colligite, & post mensam singuli hæc verba cantetis, sic incipientes: Benedictus deus. Secundũ apostolicã legem, qua iubemur, vt omne quodcunq; facimus in verbo aut in opere, omnia in nomine domini nostri *Colos.3.d.* Iesu Christi gratias agentes deo & patri per ipsum, agamus, statim incipiũt: & gratiarũ hæc actio non pro illa, & vnã die solum, sed pro vniuersa vita effunditur. Qui enim me pascis, ait, à iuuentute mea. Ecce sublimioris philosophiæ doctrina: cùm enim deus te pascat, nulla tibi solicitudine opus est. Nã si rege aliquo tibi pollicẽte quotidianũ ex mensa sua cibum cõsideres vtique, nec B de cibo deinceps solicitus esses, multò magis cũ omnia tibi diuina volũtate quasi è fontibus emanãt, omni cura expers esse debes. Idcirco enim hęc dicũt, vt tam sibiipsis q̃ discipulis suis persuadeant, vt ab omni seculari cura immunes se cõseruent, ac ne quis suspicetur, pro seipsis solummodo gratias deo reddere, subiungunt: Qui omni carni cibũ præbes: ita quasi vniuersi orbis parẽtes pro omnibus gratias agũt, & ad fraternam omniũ dilectionẽ seipsos instruũt: nõ enim possunt eos odisse, pro quibus, quia diuinitus nutriãtur, deo gratias agant. Perpendis in actione gratiarum & præcipuam charitatem adesse, & secularem calcari solicitudinem. Nam si carnem omnẽ nutriat, multò magis alet eos, qui semper ei adhærent: & si eos qui secularibus curis inuoluti sunt, quantò magis illos qui omnia hæc mũdana cõtemnũt? Quam rem Christus etiam confirmans, dicebat: Quot *Luc.xii.d.* C passeribus meliores vos estis? His enim verbis inducit nos, vt non opibus, & terræ seminibus cõfidamus, quoniam nõ his, sed verbo dei alamur. Cæterùm hoc exordio hymni, Manichæos quoq; ac Valẽtinianos, & vniuersum illorum morbũ retrudunt. Non enim nequã & prauus potest esse ille, qui omnibus ipsis etiam nõ adorantibus, immo blasphemãtibus cum affatim sua proponit. Deinde sequitur: Reple lætitia & gaudio corda nostra. De quánam lætitia dicũt? de secularine? Minimè: nõ enim profectò, si hãc expeterent, deserta loca & mõtium cacumina peterent, nec cilicio sibi opus esset: sed illam optãt lætitiam, cui nihil cum vita præsente commune est. Illam dico, quæ angelorũ est, quæ superna est. Nec simpliciter eam petunt, sed cum exuberantia. Non enim dicũt præsta, sed reple: nec dicunt nos, sed corda nostra. Hæc enim maxima lætitia & præcipua est, quæ cordis est. Fructus enim spiritus, inquit, charitas, lætitia, *Galat.5.d.* & pax. Et quoniam mœsticia peccato inducta est, orant D vt per gaudiũ iusticia in cordibus eorum plantetur, nec sanè aliter lætitia vnquã vera potest generari. Vt semper satis habentes, ad omne opus bonũ abundemus. Vide euangelicũ illud dictũ ab ipsis impleri, quo dicitur: Panem nostrum quotidianũ da nobis hodie: Quem pa- *Sup.6.b & Luc.11.a.* nem etiã propter spiritualia quærunt, Vt ad omne opus bonum abũdemus, subiungentes. Nec dixerũt, vt faciamus solũ quod debemus, sed vt vlterius etiam q̃ nobis iniunctũ est, progrediamur: hoc enim significat, vt ad omne opus bonum abũdemus: sic à deo quidem, quod sibi satis sit in rebus necessariis petunt: ipsi vero maiora & plura quàm sufficiant, immo autẽ omnia offerre parati sunt. Hoc seruorũ non ingratorũ est, hoc virorum qui verè philosophantur, vt semper & in omnibus bonis abũdare velint. Deinde vt imbecillitatis suę memo-

Universidad de Deusto
Biblioteca

res sint, nec obliuiscantur, nihil absq; dei nutu generosum fieri posse, cùm dixerint, vt ad omne bonum opus
Ephes.3.b. abūdemus:adiiciūt, In Christo Iesu domino nostro, cū quo tibi gloria honor & imperiū cum sancto spiritu in secula, amen. Aequalem principio finē per gratiarum actionē texuerūt. Deinde videntur iterū exordiri, cùm eandē orationem cōtinuent, sic & Paulus in quodā exordiu epistolæ, cùm in glorificationē deuenisset dicens:
Galat.1.a. Secundum voluntatē dei & patris, cui gloria in secula, amen.ingreditur materiam rursus de qua scripserat. Et
Rom.1.c. alibi rursus: Et coluerūt & seruierunt creaturæ potius q̄ creatori,qui est benedictus in secula,amen:nō absoluebat orationē,sed cōtinuabat.Nemo igitur hos angelos incusset,tanquā sermonis seriem cōfundentes, qui leges apostolicas sequētes, quāuis in glorificationē exisse videantur,sacrum tamen hymnū continuāt.Sed à glorificatione cœperunt,& in glorificationem diuerterūt,& post huiusmodi clausulā ceu iterum exorsi dicunt: Gloria tibi domine, gloria tibi sancte,gloria tibi rex, quoniam dedisti nobis escas in lætitiā : non enim pro magnis solùm,verūetiam pro minimis gratiæ agēdæ sunt: quāuis etiam hinc Manichæorū hæresim, & omnes qui presentem vitā malam arbitrātur,repellāt:nam ne quis propter arduā eorum philosophiā & ventris cōtemptū suspicetur,quòd escas sicuti illi qui se suffocant, abominentur: his verbis docēt omnes,quòd nō abominatione creaturarū dei , sed quia sublimiori philosophia viuere statuerūt,à pluribus se abstinent. Tu autē considera quo modo ab actione gratiarum propter illa quæ iam data sunt, ad petitionē maiorum accedūt, nec in rebus ad hanc vitā pertinētibus insistūt,sed super cœlos ascēdunt,& dicūt,Reple nos spiritu sancto. Nō enim probē,ac vt oportet,agere possumus, nisi gratia illa repleti fuerimus. Quis enim potest generosē quicq̄ facere, nisi Christi nutus accedat?Sicut igitur postquā dixerunt,vt ad omne bonū opus abundemus,in Christo Iesu adiunxerunt: ita hîc dicunt, reple nos spiritu sancto,vt inueniamur in conspectu tuo acceptabiles,nec pudefiamus. ac si dicerent, Nulla cura est nobis, ne verecūdemur in cōspectu hominum,sed quęcunq; de nobis homines aut ridentes aut exprobrantes dixerint, ad ea nec vertimur quidem: totum autē hoc certamen nobis est,ne tūc verecundemur.His dictis ignei tandē fluuij recordantur, & præmiorū mentionē faciūt : nec dicūt ne puniamur, sed ne pudefiamus:id enim nobis etiā gehenna ipsa terribilius est,si videbimur dominū offendisse.Quod(quia multos & rudiores nō terret) addunt, Quādo vnicuiq; reddes secūdum opera sua. Vides quātum nobis aduenæ ac peregrini profuerunt, hi dico eremi habitatores, immo vero cœlorū ciues : nos certè qui harum vrbium ciues sumus,peregrinamur à cœlo, illi autē ecōtrà. Qui post huiuscemodi orationem ac hymnū magna compunctione cōmoti , ac feruentioribus & largioribus lachrymis perfusi,ad somnū gradiūtur, tantum dormientes,quantū necesse ad requiem est:ac rursus ex noctibus dies facientes, in actionibus gratiarū, glorificatione & psalmis viuūt: nec viri solùm,sed mulieres etiā hoc genere philosophādi exercentur , & naturæ infirmitatem magnitudine animi superāt.Vereamur igitur inuictum illarum robur,nos qui viri sumus, & cessemus aliquādo præsentiū rerum,immo vero vmbræ somniorū,ac euanescentis fumi cupiditate tabescere. Magna enim pars vitæ nostræ sensu quasi carere videtur.Iniens enim ætas multa stultitia plena est:prouectior vero,& quę iam senectuti admouetur,sensus aciem hebetiorē reddere so-

let. Ita parua illa media vitæ particula est,quæ deliciarum voluptate potest potiri:immo vero,nec illa syncerè hoc facere potest , cum mille curæ, mille labores impedimento sint. Quare(obsecro) stabilia,immortaliaq; illa quæramus bona,& eam vitam, in qua nunquam senescimus. Potes enim & vrbes habitare,& monachorū philosophiā imitari. Potes & vxorem habere,& in magna familia versari,& orare,simul ieiunare atq; cōpungi. Nam & qui ab apostolis in principio initiati fuerūt, vrbes quidē habitabant,& eorum qui in eremo conuersantur vitam viuebant, quorum nōnulli, vt Priscilla & *Act.18.a.* Aquila officinæ præerant : prophetæ quidem omnes & vxores,& domos habebant,sicuti Esaias & Ezechiel, & *Exod.2.* eximius ille Moses, & nihil hinc virtuti eorum fuit im- *& 18.a.* pedimento. Horum igitur zelo cōmoti,semper gratias deo agentes, semper hymnis eum laudemus, & temperantiā atq; reliquū omne virtutis genus amplectamur, & eremi philosophiā in vrbes adducamus,vt apud deū acceptabiles , & apud homines probati appareamus, & cœlestiū bonorū participes in æternū gaudeamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,Amen.

Homilia lvij. *ex cap.* xvj.*&* xvij.

AMen dico vobis,sunt quidā de hîc adstantibus,qui nunquam gustabunt mortem, donec viderint filium hominis venientem in regno suo. Quoniā multa de periculis, multa de morte , multa de passione sua, & de cęde discipulorū locutus est,& aspera cōplura,atque ardua eis iniunxit : quæ omnia cùm ad præsentē vitam spectarent,imminere iam atq; incūbere videbātur: bona vero quæ pollicebatur,lōgiore spe erant expectāda, vtputa quia seruarent animā suam si perderent eā: quia in gloria patris sui venturus sit , & præmia redditurus: vt visu etiā certiores faceret , quantùm capere possint, gloriam suā qua cum venturus est , in præsenti vita ipsis vult ostendere, & iam visuros pollicetur, *ne aut sua,* aut domini morte posthac *doleant, & maximè Petrus.* Et *vide quid agit , cùm de regno & gehēna disseruerit: quādo enim dixit , Qui inuenit* animā suam perdet eā, *Ioan.12.* & quicūque perdet eam gratia mei, inueniet ipsam: &, quia vnicuiq; secundū opera sua reddet:regnū & gehēnam designauit.Cùm igitur de vtrisq; disseruerit,regnū *Roma.2* quidem vt oculis cernatur cōcedit,gehennā autem minimè. Quare sic: quoniā rudioribus, ac ineptioribus id necessarium erat,probis vero & iam perspicacibus satis fuit à melioribus cōfirmari : præterea hoc multò magis ipsum decebat : non tamen omnino illam partem prætermisit,sed est quādo atrocitatem gehennæ quasi ante *Luc.16.a.* oculos oratione proponit : veluti quando Lazari effigiem descripsit, & eius meminit qui denarios centū repetiit,& illius qui sordida veste vestitus erat. *Et post dies* *Cap.xvij.* *sex assumpsit Iesus Petrum , Ioannem & Iacobum.* Alius autem euangelista,pro octo,ait:nec vlla certè dissonantia est. Nam alter tam illā diem qua Christus locutus est,quàm *Luc.9.d.* qua in montem adduxit: alter intermedias solùm connumerauit.Tu vero Matthæi philosophiam considera, qui non celauit nomina eorum qui præpositi fuerant: quod & Ioannes sæpius facit, cùm eximias Petri laudes verissimè,ac diligentissimè describat.Nullum enim in hoc apostolorū consortio liuor , aut inanis gloria locū habebat . Primos igitur apostolorū seorsum assumpsit. *Et subducit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos, & resplenduit facies eius sicut sol: vestimenta vero eius facta sunt alba sicut* [nix.] *Et ecce apparuerūt eis Moses & Helias lo-* [lumen] *quentes cum ipso.* Quam ob rem hos solos accipit ? quia excellentiores cæteris videlicet erāt.Et Petrus quidem,

quia

Universidad de Deusto

quia valdè Christum diligeret, idcirco præstabat. Ioannes vero, qui nimium diligebatur, ac Iacobus à respon-
Infrà 20.c. so quod dedit, cum fratre interrogatus dicens, Possumus hũc calicem bibere: & nõ solum à respõso, sed etiã ab imperitiæ tum aliis, tum ab his per quæ impleuit quod dixerat: sic enim acer atq; grauis Iudæis erat, vt magnũ munus illis obtulisse, cùm eũ interfecerit Herodes, visus sit. Cur autẽ non illico, sed post sex dies hoc fecit? ne ceteri scilicet discipuli seu homines mouerentur. Qua de re nec eos nominauit quos accepturus erat? Ne audientes alij ardore sequendi vexarentur: desiderassent enim exemplũ futuræ gloriæ videre, doluissent etiam forsan tanquã neglecti. Nam & si corporale magis illud oftendebatur, summa tamen erat cupiditate desiderandum. Cur autem id prædixit? Vt ipsa prædictione dociliores, ac paratiores ad spectaculũ faceret, & dierum numero, atq; mora maiori desiderio cõcitari, vigilanti animo, & attenta mẽte accederent. Cuius autẽ rei gratia Mosem & Heliam produxit? Multas quidem dicere quis causas posset, & primum quoniã turbæ, alij Heliam, alij Hieremiam, alij priscorũ prophetarum vnum opinabantur: idcirco Mosem & Heliam exterorum prophetarũ vertices producit, vt quàm magnum sit inter seruos & dominũ discrimen oculis cerneret, vtq; rectè laudatũ crederent Petrum, qui filium dei eum cõfessus est. Deinde quoniã assiduè, quasi transgressorem legis Iudæi accusabãt, & blasphemare putabãt, quasi gloriam patris ni-
Ioan.9.c. hil ad eum pertinentẽ vendicaret. Dicebant enim, hic
Ibid.10.g. non est à deo, quia sabbatũ non seruat, & rursus: De bono opere nõ lapidam⁹ te, sed de blasphemia, & quia tu, homo cùm sis, deum te facis, vt ipsa re mõstretur, quòd ex inuidia hæc criminabãtur, quodq; neutri horum criminũ subiceretur. nec legis præuaricator esset, nec alienam gloriam sibi acquireret, æqualem se patri faciẽdo: eos produxit in medium, quorum alteruter in alterutra
{Moses} istarum rerum perfulsit. {Mosi} enim legem dedit, quare nõ fuisset passus Moses cõculcari legem vt Iudæi credebant, nec præuaricatorẽ eius, & legum latori hostem
Deut.5.c. lator ipse vnquã coluisset. Helias autem pro gloria dei zelo vtique commotus fuisset, quare nõ astitisset ei qui æqualem se patri dicebat si nõ esset, nec paruisset illi qui sibi quod nõ habebat vendicaret. Ad hæc omnia illud tiam possumus dicere, vt tam mortis, quàm vitę habere potestatem liquidò ac verè crederetur, vtq; supernorum & infernorũ dominus ostenderetur, idcirco Mosem iam mortuum, & Heliam, qui nõdum id passus est in medium produxit. Quartam verò causam (quarta enim est prioribus cõnumerata) euangelista quoque ipse tetigit. Quę nam igitur illa est? Vt crucis gloriam ostendat, & tam Petrũ quàm reliquos, qui passionem formi-
Luc.9.d. dabant consolaretur, & ad sublimius erigeret. Nõ enim
**Chrys.pro* tacebant, inquit, sed loquebãtur de *gloria, quam com-
ἔξοδον legisse videtur δόξαν. pleturus erat in Hierusalem, de cruce videlicet, ac passione: sic enim ipsam semper appellabant. Accedit ad
Lucæ 9. hæc omnia virtus quoque virorum illorum singularis atque præcipua, quam maximè à discipulis flagitabat.
Suprà 16.d Nam quoniam dixit: Si quis vult post me venire, tollat crucem suam, & sequatur me: hac de causa eos qui centies pro dei præceptorũ custodia, & populi qui sibi creditus fuerat, mortem suscepissent, in medium producit: quorum vterque cùm animam perdiderit, inuenit eam vterque sanè magna libertate aduersus tyrannos locu-
Exod.4.c. ti sunt: alter aduersus Aegyptiũ, alter aduersus Achab,
3.Reg.17.a & quod magnum est, pro ingratis hominibus & inobedientibus, à quibus in atrocia pericula compulsi sunt:

qui etsi priuati ac absque potestate fuerant, propositum tamen habuerunt ab idolorum cultu populum eripere: quorum alter tardus lingua, & voce tenuis, alter etiam *Exod.4.c.* aliquo modo rusticior, & vterque secularium diuitiarum apprimè contemptor. Nam neq; Moses quicquam possidebat, nec Helias præter melotem aliquid habebat, præsertim cùm veteris essent testamenti, neq; tanta gratia signorũ pollerent. Nam etsi mare Moses sci- *Exo.14.d.* dit, sed Petrus super maria deambulauit, montes transferre poterat, varios morbos curabat, immanissimos dæmones pellebat, & sola vmbra corporis miraculosa agebat, & vniuersum orbem ad Christum reduxit. Si *3.Regum* verò etiam Helias mortuum suscitauit: sed ab istis mil- *17.d.* le, vel antequam spiritu essent donati, fuerant excitati. Produxit igitur illos etiam propter hoc in medium, vt eos qui maximè populares fuerunt imitarentur, & animi robur atque constantiam sequerentur, fierentq; mites vt Moses, zelotes vt Helias, & de aliis similiter soliciti. Alter enim triennem annonæ inopiam ad emen- *3.Reg.17.* dandum Iudaicum populũ intulit. alter dicebat, Si quidem dimiseris eis peccatum, dimitte: si autem non, dele me de libro tuo quem scripsisti. Ad hęc omnia suæ quo- *Exo.32.g.* que gloriæ apostolos admonebat, cùm assistere fecisset, non vt ad similem solùm, sed vt ad maiorem certãdo statum cõscenderent. Quare quando dixerũt, dicamus *Luc.9.g.* ignem de cœlo descendere, & Heliæ qui hoc fecit, me- *4.Reg.1.c.* minerunt, Nescitis, respondit, cuius spiritus estis: ad patientiam eos ac malorũ tolerantiam per doni præstantiam exercebat. Non putet autem aliquis Heliam nos tanquam imperfectum vilipendere: perfectum enim illum omnino, temporum tamen suorum cõsideratione arbitramur fuisse. Nam cùm puerilior tunc, vt ita dicam, mens hominum fuerit, non tam exquisita egebat doctrina. Hac quoque ratione Mosem perfectum æstimamus fuisse, & tamen plus ab apostolis petitur, quàm ab illo fuit desideratum. Nisi enim abundauerit iustitia *Suprà 5.c.* vestra, inquit, plus quàm scribarum & Pharisæorum nõ intrabitis in regnum cœlorum. Non enim in Aegyptum solum, sed in vniuersum terrarum orbem non minore idololatriæ insania furentem mittebantur: neque vt cum Pharaone colloquerentur, sed vt aduersus ipsum diabolum viciositatis principem arma sumerent. Illud certè ipsis luctamen fuit propositum, vt diabolum *Mar.3.d.* vincirent, & vasa eius omnia raperent: quæ quidem fecerunt, non mare diuidentes, sed impietatis profundum maioribus insurgens fluctibus virga Iesse dirumpentes. Et expende diligenter, quot quantaq; erant quæ illis terrorem incutiebant, mors, paupertas, infamia, & mille passiones, quibus omnibus magis terrebantur, quàm tunc mari rubro Iudæi. Persuasit tamen eis, vt omnia despicerent, & quasi sicco itinere securi pertransirent. Ad hæc igitur omnia ipsos confirmans, viros adduxit, quorũ virtus apud veteres rutilauit. Quid igitur ait feruentissimus ille Petrus? *Bonum est nos hîc esse.*

Nam quoniam audiuit iturum ad Hierosolymam vt *Sup.16.d.* pateretur, metuens adhuc illi ac tremens, & post incre- *& Marci* pationem accedere quidem nõ audet: nec rursum istud *8.d.* idem dicere, Propicius tibi iis: præ metu tamen illo eadem aliis verbis occultius suggerit. Nam cùm montem & solitudinem viderit, existimauit quòd multam haberet à loco securitatem. Nec solum propter locũ, verumetiã propterea q̃ ipse amplius Hierosolymã non accederet. Volebat enim ipsum ibi perpetuò manere: quocirca & tabernaculorũ mẽtionẽ fecit. Cogitabat enim si non ascenderet in Hierosolymam, non moriturum

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum,quia ibi audiuit scribas eum aggressuros:hæc cùm dicere nõ auderet apertè,occultius adstruit,dicẽs: Bonum est nos hîc esse, vbi Moses & Helias quoq; adsunt.Helias qui de cœlo fecit ignem descendere:Moses qui ingressus in caliginem cum deo collocutus est:prętereà nullus sciet hîc nos esse.Vides quanto Christi ardore incendebatur.Nõ enim quærere debes q̃ prudenter hortabatur, sed q̃ feruens charitate Christi, quamq; inflammatus esset. Nam qp nõ pro se tantum, quantùm pro Christo timeret,quando mortem & insidias Christus prædicabat, ipsum audias dicentem:Animã meam pro te ponam: etsi oportuerit me tecũ mori, non te negabo: vnde factum est,vt in medio periculo cõstitutus tam ingenti caterua circũfusus, non modò nõ fugerit, verũetiam gladio arrepto sacerdotis serui aurem absciderit.Non itaq; pro se,pro magistrò expauescebat. Deinde quoniam bonum est nos hîc esse, absolutè dixerat, timens ne iterum increparetur, emendauit seipsum dicens: *Si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, Mosi vnum, & Heliæ vnum.* Quid facis Petre? nõne paulò antè à seruis eum separasti, cur seruis modò connumeras? Perpendis quo modo ante crucẽ erant imperfectiores. Nam etsi pater ei reuelauit, sed nõ continuè reuelationem secum tenebat,sed pauore,nõ quo diximus solùm, sed etiam eo qui tunc visu ipsum inuasit, turbatus fuit: quod alij euangelistę significantes,& confusionẽ mentis à visione illa factam ostendentes: Marcus quidẽ dicit,Non enim sciebat quid loqueretur,perterriti nãque fuerũt: Lucas verò cùm illud posuerit,faciamus hîc tria tabernacula,statim subiũxit,nescíens quid diceret. Deinde ostendens magno fuisse omnes terrore deiectos, Grauati erant somno,ait,& cùm euigilassent,viderunt gloriam eius. Somnũ enim hîc vocauit,magnam resolutionẽ virium, quæ ab illa visione facta fuit. Nam veluti oculi ex nimio fulgore obtenebrantur, sic tunc illis cuenit.nõ enim id in nocte,sed in media die accidit,& splendoris excellentia imbecillitatẽ oculorũ grauabat. Quid deinde?ipse quidẽ nihil locut⁹est,sed nec Moses, nec Helias, pater autẽ omnibus maior,& fide dignior, magnã ex nube vocem emittit.Quãobrem ex nube?Sic fere semper deus videtur. Nubes enim & caligo in circuitu eius. &,sedet in nube leui. &, Qui posuit nubẽ ascensum suum. Et, Nubes suscepit eum ab oculis eorum. Et,quasi filius hominis veniẽs in nubibus.Vt igitur credant ab ipso deo vocem venire, à nube vox emittitur quæ lucidissima erat. *Adhuc enim,* inquit, *eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit illos,& ecce vox de nube,dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite.*

Mar.14.d. *Psal.96.a.* *Psal.103.a* *Act.1.b.* *Mar.13.c.* *Dan.7.d.*

Quãdo enim minatur,tenebrosam nubẽ ostẽdit, quẽadmodũ in Sina:intrauit enim,ait,in nubem & in caliginẽ Moses,& velut vapor ita ferebatur fumus. Et propheta de minis eius differens, Tenebrosa, inquit, aqua in nubibus aëris. hîc verò, quia non terrere,sed docere volebat,lucida nebula videtur.& Petrus quidẽ dicebat: Faciamus hîc tria tabernacula. ipse autẽ tabernaculum nullis factum manibus ostendit: ideo ibi fumus & vapor fornacis, hîc vox & lux ineffabilis. Vt autem nulla dubitatio emergeret, de quonam è tribus vox emitteretur, vtq; de Christo solùm dictũ esse intelligerent,illis iam duobus,Mose scilicet & Helia remotis, vox fertur: *Hic est filius meus dilectus.* Nullo metu Petre moueris, oportet enim iam te omnipotentiã eius nõ ignorare,ac de resurrectione certiorẽ esse: verùm quoniã adhuc dubitare videris, saltẽ à voce patris fidentior esto. Si enim omnipotens pater est,proculdubio etiam filius omnipotens est:quòd si adhuc formidas & pauescis,nõ solùm filium esse, verumetiam dilectum scito. Hic est enim, ait, filius meus dilectus. Quod si amatur, ne metuas: nemo perdit quem amat. Noli ergo turbari, non potes tu magis ipsum diligere, quàm à parente amatur: *In quo mihi bene complacui.* Non enim quia genuit idcirco tantummodo diligit, verumetiam quia cùm sit ipsi æqualis, in omnibus eiusdem etiam penitus est volũtatis. Duplex igitur, immo verò triplex dilectio est, quia filius, quia dilectus, quia bene in ipso sibi complacuit. Quid porrò significat,in quo mihi bene cõplacui? ac si diceret,in quo requiesco, in quo acquiesco & oblector. Quæ ideo ita se habent, quia per omnia patri æqualis vnam cum patre volũtatem habet: & cùm permaneat filius,vnum omnino est cum patre. Ipsum,inquit,audite.quare si crucis patibulũ sustinere vult,non contradicas. *Et cùm audissent discipuli, ceciderunt in faciem suam,& timuerunt valde. Et accessit Iesus & tetigit eos,& dixit: surgite,nolite timere. Leuantes autẽ oculos suos, neminem viderunt, nisi Iesum solum.* Quo modo autem hæc audientes perculsi sunt, cùm iam antè similis vox in Iordane audita fuerit, nemo ex turba qui aderat expauit: & iterum quãdo tonitru factum fuisse dicebant, nullus commotus fuit: quo modo,inquam,nũc timore perculsi ceciderũt?Quoniã videlicet solitudo & altitudo mõtis ingens,& transformatio plena horroris, lux fulgentissima, profunda nubes & lata,hæc omnia magnum vndique illis pauorem inferebant,& ceciderunt trementes,simul atq; adorantes. Ne autem ex timore diuturniore obliuio fieret,citò eos liberauit,& solus ipse visus mãdauit eis,ne cuiquam dicãt,donec à mortuis resurrexerit. *Cùm enim descenderẽt de mõte,præcepit illis dicens, Nemini dixeritis visionem,donec filius hominis à mortuis resurgat.* Nam quãtò maiora de ipso dicebantur, tantò difficiliora tũc creditu multis videbantur,& scandalum quod à cruce oriebatur, multò magis inde crescebat:idcirco silentium iussit,neq; id simpliciter,sed cum passionis mentione,quasi causam exponat, quare opus silentio sit. Nõ enim perpetuũ indixit silentium, sed donec à mortuis resurrexerit. atque hîc quod iucundũ erat, solùm dixit: asperum verò atq; amarum, silentio tradidit. Quid igitur postea? nõnne id post resurrectionem scandalũ passi sunt?Minimè:De tempore enim quod crucem præcedebat,agitur. Nam postea & spiritu recepto,& signis clara voce attestantibus, cæterisq; rebus omnibus ad declarandũ omnipotentiam ipsius vndiq; cõfluentibus, nullo scãdalo poterant cõmoueri. Nihil ergo apostolis, & maximè his tribus qui sub nube vnà cum domino fuerunt, beatius inuenitur. Verùm si voluerimus nos quoq; Christum,non vt illi tunc in mõte videbimus,sed multò certè fulgentiorẽ. Nam tunc discipulis parcens tantum splendorem adaperuit, quantum illi percipere poterant:in extremo autem die in ipsa gloria,atque maiestate patris, non cum Mose & Helia solis, sed cum innumero angelorum, archangelorum, aliarumq; potestatũ exercitu, cumq; innumeris tribubus & populis veniet,nulla nube caput eius contegente, verũetiam mirum in modum cœlo cõpresso: & quemadmodum cùm publicè sententiã iudices prolaturi sunt, velamina statores cõtrahunt, vt ab omnibus videãtur:sic in solio suo sedentem,vniuersi cõspicient, & vniuersum genus hominum iudicio aderit, quos ipse nõ per alium, sed per seipsum alloquetur: & alios quidem dicet, Venite benedicti patris mei: esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Aliis quidem: Euge serue bone & fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam.

Sup.3.d. *Ioan.12.* *Ioan.14.d.*

Exo.24.d. *Psal.17.b.*

Mar.9.a *Luc.9.d*

Infrà 25.c. *Ibidem b.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ibidem d. confituam. Contrà verò aliis: Ite maledicti in ignem
æternũ,qui paratus est diabolo & angelis eius. Aliis ve-
Ibidem e. rò,Male seruæ,ac desides. & hos quidem dissecabit,& tra-
det tortoribus: hos verò manibus & pedibus ligatis in
tenebras iubebit immitti exteriores.Ita post securim for
nax succedet,& qui à sagena proiiciuntur,illuc præcipi-
tabuntur. Tũc quasi sol iusti, immo verò multò magis,
quàm sol resplendebũt. Non enim id dictum est, quo-
niam tantus spiẽdor eorum futurus est: verùm quia ni-
hil sole fulgentius videmus,ab eo quod nobis notissi-
mum est, futurũ designare sanctorum splendorem vo-
luit. Hac enim de causa & in mõte sicut sol effulsisse scri
bitur.Nam maiorem lucem illam fuisse,quàm sit hæc so
laris: inde patet, quia discipuli cùm ferrè non possent,
ceciderunt.Si enim non fuisset lumen immodicum,sed
soli æquale,nequaquam cecidissent, sed facilè sustinuis-
sent.Sic igitur iusti solem fulgore superabunt,peccato-
res autẽ extrema supplicia patientur. Non erit tũc opus
chirographis, nõ argumentis,nõ testibus, omnia enim
hæc in ipso iudice sunt,ipse testis,ipse accusator,ipse iu-
Ad Hebr. dex.Omnia enim manifestè nouit.nam omnia nuda &
4.d. aperta sunt oculis eius: non diues, non pauper,non ro-
bustus, non imbecillis, non sapiens,non insipiens,non
seruus, non liber aliquis ibi videbitur: sed *his laruis* cõ-
tritis,operum solummodo erit scrutatio.Nam si quãdo
de tyrãnide,aut de cæde quispiam causam dicit, quicũ-
que fuerit,siue præfectus,siue consul, siue quauis alia di-
gnitatis excellens præstãtia, nihil penitus valet,sed cõ-
demnatur,ad pœnam arripitur:multò magis id tunc in
omnibus pariter fieri videbitis. Quod ne fiat, depona-
mus obsecro sordidos peccatorũ amictus, & arma lu-
cis diligẽter induamus,& gloria dei amiciet nos.Quid
enim ex præceptis graue, vel potius,quid nõ facile? Au-
Esa.58.b. di quid dicat propheta,& tũc facilitatẽ intelliges. Neq;
si incuruaueris quasi circulũ collum tuum,& cilicium &
cinerem *substraueris*, neq; sic vocabis ieiuniũ acceptabile. *Sed solue omnem colligaturã iniquitatis: dissolue
obligationes violentarũ cautionum. Vide quãta sapiẽ-
tia loquitur propheta:posuit prius & abstulit difficilio-
ra,& à facilibus saluari iubet, vt cognoscas nõ labores,*
sed obedientiam à deo exposci.Deinde ostendens vir-
tutis facilitatem, & grauissimum viciositatis onus, nu-
disq; nominibus id cõprobans, colligaturã & obliga-
tiones, vicium: virtutẽ verò horũ omniũ dissolutionẽ
appellat: omnem cõscriptionem iniustam perrũpe, fœ-
noris videlicet, ac vsurarũ literas ita appellãs: Dimitte
cõfractos in remissione, miseros videlicet. Talis quip-
pe debitor est,qui cùm viderit creditorem, mẽte infrin
gitur, & magis eum q̃ atrocem bestiam formidans, cõ-
Esa.58.c. sternatur.Pauperes tecto carentes in domũ tuam indu-
cas:ũ videris nudum,operi eum,& proprios seminis tui
nõ despicias. Et quoniã pridem hac de re disputantes,
quàm magna præmia,quàm inæstimabiles diuitiæ iustis
reseruentur,mõstrabamus:videamus nũc si quid horum
mãdatorum difficile sit,& naturam humanam trãsgre-
diens.Nihil igitur tale profectò,sed econtrà,incredibi-
lem in his facilitatem, in omni autem vicio maximum
laborem & sudorem nõ paruũ inueniemus.Quid enim
difficilius,quàm fœnerari,& pro vsuris vel huiuscemo-
di cõmutationibus vehementer solicitum vades quæ-
rere,& modò de pignoribus,modò de sorte,nũc de ta-
bulis, nũc de vsuris, nũc de vadibus ipsis formidare? in
his enim secularibus etiã subtilis fideiussionũ securitas
susceptа,fragilis est:ex misericordia verò de tuis offerre
tam facilè,quàm ab omni cura liberum est. Nõ vtamur

A ergo illa mercatura, quæ calamitatem aliis infert, nec
quæ liberaliter offerẽda sunt,ceu caupones fœneremur.
Nõ sum autem nescius molesta hæc verba multis vide-
ri: verùm quoniã nullum emolumentũ silentij est,aper-
tè mihi dicẽda esse omnia video: quippe si tacuero,nec
verbis vos exagitauero,non potero per tacitut nitatem
à supplicio vos liberare: immo verò econtrà nõ solùm
vestræ afflictiones futuræ augentur, verumetiam meæ
crescũt. Quid igitur valet blanda verborum palpatio,
quæ nõ modò non iuuat ad opus, verũetiam vehemen
ter nocet. Quid lucrabor si lætitiã vobis afferam ver-
bo,& re ipsa mœrorem præparabo? Si delicatissimũ au-
rium sensum demulceam, & animã in pœnas detrudã?
Quare necesse est mœrorem hîc inferre, ne ibi atrociter puniamur.Grauis dilectissimi morbus,& magno stu
B dio indigens in ecclesiam incidit. Nã cùm neq; à iustis
quidẽ laboribus recõdere pecuniã iubeamur, sed aper-
tas pauperibus domos tenere,ex aliorũ inopia opes no-
bis colligimus, excusabile auariciæ ac rapinæ genus in-
uenisse putãtes.Nec de illis quicquã mihi dicas,quæ ex-
terioris sunt legis. Nam & publicanus exteriore seruat *Luc.18.b.*
legem,& tamẽ punitur: quod sanè nos quoq; patiemur,
nisi desinamus pauperes cõterere, atq; egestate necessa-
rioq; alimento & penuria in cauponationẽ impudentẽ
abuti.ea enim de causa pecuniis abundas,vt paupertate
homines liberes,nõ vt in paupertatem cauponãdo in-
trudas: tu verò simulatione solaminis maiores facis æ-
ruminas, & liberalitatẽ vendis fœnore. Vendas licẽt, si
vendis regno cœlorum, nec centesimã partem,abiectũ
certè & minimũ liberalitatis precium, sed vitam rapis
immortalem. Quid ita pauper & egenus es, ita pusilla-
nimus,vt paruo magna,& caducis pecuniis liberalitatẽ
C vendas,cùm possis æterno regno vendere? Cur omisso
deo humano lucro solicitaris? Cur diuitem trãscurristi,
& pauperi adhæres? reliquisti eum qui reddere potest,&
ingrato ac inopi loqueris. Ille restituere desiderat, hic
non reddet nisi coactus:hic vix centesimã partem red-
dit, *ille centuplũ* & vitam æternam: hic cõuicio & cõ-
tumeliis, ille singulari ac præcipua laude: hic inuidiam
multorum in te suscitat, ille immarcessibiles tibi coro-
nas cõnectit: hic deinde vix in hac vita,ille tam in hac
quàm in futura. Putãsne igitur extremæ nõ esse amentię
nescire lucrari? Nescis quot homines sortem amiserunt
fœnoris expectatione,quot in pericula deciderũt, quo-
niã ampla desiderarũt fœnora, quot tam seipsos, quàm
alios in vltimam deuoluerũt paupertatem propter ni-
miam auariciam? Noli enim mihi dicere, quæso, quia
gaudet & gratiam habet quòd sibi fœnore pecuniã col
loces:id enim crudelitate tua coactus fecit.Nã & Abra- *Gen.12.c d*
D ham cùm vxorẽ barbaris traderet, ipse modũ inuenit,
quo facilius vxor susciperetur. Non libenter autem,sed
timore Pharaonis impulsus: sic & pauper postquã ea re
tu dignum nõ putas, cogitur crudelitati gratias agere.
Tu autem mihi videris si à periculis hominem vindica-
res,mercedem ab eo flagitare,quoniam liberasti.Mini-
mè, inquies. Quid dicis? Si à maioribus liberasti, pecu-
niam non exiges, qui pro multo minore tantam inhu-
manitatem ostendis, nec vides q̃ intentantur pœnæ?
Non audis quia veteri etiã testamento prohibetur? Sed *Deut.15.b.*
quæ nam est multorũ excusatio? Fœneratus sum, aiunt, *& Luc.6.e*
sed pauperi obtuli.Bona verba quęso,talia deus sacrifi-
cia non accipit. Noli cauillari legem. Multò melius est
non dare pauperi, quàm hoc modo dare. Quod enim
iustis laboribus collectũ argentum est, propter hos ini-
quos fœtus plerũque contaminas,quasi quis fœcundum

Universidad de Deusto
Biblioteca

cogat vterum scorpiones parere. Cur autem dixi legem dei te cauillari? an non & vos vsuras sordes appellatis? *Vide Pandectas in titulo de vsuris.* Quòd si qui lucrum percipiunt, ita censent: cogita iam qualis dei de hac re sententia sit. Quòd si exteriores legum conditores interrogare volueris, discès ab illis, quia extremæ impudentiæ signum fœnus semper iudicatum est: quare nec amplissimos homines quos senatores appellant, huiusmodi emolumentis deturpari sinunt, sed lege prohibent, ne qui rem publicam gerunt, tali lucro maculentur. Quo modo igitur horrescere non oportet, si tantum regno cœlorum honorem non tribuis, quantum legislatores senatui? Sed minus tibi cœlum videtur, quàm terra: nec te pudet talem in hac re excusationem excogitare. Quid enim irrationabilius inueniri potest, quàm vt sine agro & pluuia, & aratro seminare contendas? Has ob res omnes, qui hanc pestiferam agriculturam adinuenerunt, zizania metunt, quæ igni æterno tradentur. An forsan viuendi iustè modi non inueniuntur? Num sunt agrorum cultus, gregis pabula, armentorum custodia, manuum operatio, solers rerum tuarum cura? Quid insanis, quid cespitas, agricultura spinarum occupatus? Sed aduersantur, inquies, frugibus terræ multa, grando, rubigo, imbres copiosi. Sit sanè, non tamen tot tantáque illis contraria sunt, quot fœnori. Quicquid enim accidit, fructui solummodo nocet: sors autem, id est ager, semper inuiolabilis remanet. In hac verò tua mercatura multi sortis etiam naufragium pertulerũt, & antequam detrimentum patiantur, cõtinuis curis vexantur. Nunquam enim rebus suis iucundè vtitur fœnerator, nec lętatur quoniam habet, sed quando sibi fœnus allatum est, non tantum gaudet, quòd additio facta sit, quàm mœret quòd nondũ vsuræ sortem adæquarunt: ac ideo antequam pernicioſus iste fœtus perfectior edatur, cogitur alium fœtum producere: ita fœnora in sortem redire compelluntur, & immaturum ac abortiuum partum párere viperarum. Tales certè isti fœtus pecuniarum sunt, vt magis miserorũ animas corrodant, quàm illæ feræ aluos parentum soleant lacerare. Hæc iniusticiæ vincula sunt, hic fasciculus violentarum †commutationum. J Do enim, concedóque, inquit, tibi non vt habeas, sed vt maiora restituas: & cùm deus nolit quod dederis, accipere: date nanque illis, inquit, à quibus accipere non speratis: tu etiam pluſquam dederis flagitas, & quod nunquam dedisti, illud quasi debitum exigis: & putas maiorem hinc tibi, atque affatim bonorũ copiam præparari, vnde inextinguibilem ardorẽ ignis tibi incendis: quod ne fiat, huiusmodi pecuniarũ partum excidamus, recludamus hos iniquos parturiendi dolores, exiccemus hunc pestiferum vterum, & sequamur illa, quæ sola & magna lucra sunt. Quæ autem ista sint, à Paulo audi, quoniam magnus quæstus est pietas cum sufficientia. His igitur ditemur diuitiis, vt & hîc iucundè viuamus, & futuris bonis fruamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

†*cautionũ siue contractuum*] *1.Luc.6.c.& Deut.15.b.* *1.Timo.6.b*

Homilia lviij. *ex cap.* xvij.

ET interrogauerunt eum discipuli eius dicentes: Quid igitur dicunt scribæ, quod Heliam oportet primùm venire? Non ergo à scripturis id sciebant, sed quoniam scribæ illis declarabant, vulgò hæc opinio ferebatur: quemadmodum & de Christo, ideo & Samaritana dicebat: Messias venit, & cùm ille venerit, nunciabit nobis hæc omnia. ab ipsis quoque interrogatus fuit Ioannes, Heliásne es tu, aut propheta? latè nanque, vt dixi hæc de Christo, & de Helia opinio animas hominum occupauerat, non tamen rectè ab illis hæc interpretabantur. Diuinæ nanque scripturæ duos aduentus Christi testãtur, quorum alter iam factus est, alter verò futurus est. quos significauit Paulus, dicens: Apparuit gratia dei, salutifera omnibus hominibus: erudiẽs nos, vt abnegantes impietatem, & seculares cupiditates, modestè, iustè ac piè viuamus. Ecce de primo aduentu, audies nunc quo modo & alterum significans subiunxit: Expectantes beatam spem, & aduentum magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi. Sed prophetæ quoq; vtriusque mentionem faciunt, & secundi cui præcursorem Heliam asserunt futurum: primi enim Ioannes fuit præcursor, quem etiam Heliam Christus appellabat, non quia Helias esset, sed quoniã ministerium Heliæ faciebat: nam sicut ille secundi aduentus præcursor erit, sic primi fuit Ioannes. Sed scribæ ista cõfundentes, & populum peruertentes, secundi aduentus solummodo recordabantur, & dicebant ad plebem: Si Christus hic esset, iam Helias venisset: quapropter discipuli quoq; dicunt, quare igitur scribæ Heliam oportere prius venire asserunt? Hac de causa pharisæi miserunt ad Ioannem, ac interrogabant Heliásne es tu? nullam prioris aduentus mentionem facientes: quam solutionem attulit Christus, quia scilicet Helias quidem tunc veniet, scilicet ante secundũ meum aduentũ, & nũc iam Helias venit, ipsum Ioannẽ ita vocans. Si verò Thesbiten quæritis, veniet: ideo dicebat, Helias quidẽ veniet, & restituet omnia. Quæ nam omnia? Quæcunque Malachias propheta dicebat. Mittam enim vobis Heliam Thesbiten, ait, qui restituet cor patris ad filium, ne veniens percutiam terrã penitus. Vides exactam diligentiã propheticæ prędicationis? Nam quoniã propter ministerij similitudinem Ioannes quoq; poterat Helias nominari, ne confusio fiat, patriam adscripsit, Heliam Tesbiten appellans. Ioannes enim non erat Thesbites. Aliud etiam signum addit, dicens: *ne percutiam terram penitus: secundum atq; terribilem illum aduentũ significans, non enim ad feriendam terram primò venit.* Non veni, ait, vt mundum iudicem, sed vt saluem. Quod dixit, vt expressè significaret ante illum aduentum, quo iudicium exercetur, Thesbiten esse venturum: causam quoq; cur venturus sit, docuit. Quænam verò causa est? Vt Iudæis credere in Christum persuadeat, ne omnes illo aduenìente penitus perdantur: quam rem ipse in memoriam reducens, inquit: & restituet omnia, incredulitatem videlicet Iudæorũ, qui tunc erunt residui, ad fidem conuertet. Exquisitissimè autem dictum est, qui restituet non filij cor ad patrem, sed patris ad filium. Iudæorum enim filij apostoli erant, ad quorum dogmata pectora patrum, id est Iudæorũ generis mentem cõuertet.

1.Malach.4.b. *Ioan.3.b.* *Supra.11.b*

Dico autem vobis, Helias iam venit, & non cognouerunt eum, sed fecerunt in eo quæcunque voluerunt: sic filius hominis passurus est ab ipsis. Tunc intellexerunt discipuli quòd de Ioanne Baptista dixisset eis. Nam & si nec scribæ, nec scripturæ id dixerunt, tamen quoniam acutiores & attentiores facti sunt, citò illud intellexerunt, & maximè quia iam antè dixerat, Ipse est Helias qui venturus erat. Hoc loco, autem quòd iam venerit. & rursus quòd Helias veniet, & restituet omnia. Sed ne turberis, neq; in sermone vllum esse errorem putes, si modò quidem venturum esse, modo verò iam venisse dixerit. ambo enim hæc vera sunt. Quãdo enim dicit, Helias quidẽ veniet, & restituet omnia: ipsum Heliam dicit, & eam quæ tunc futura est Iudæorum cõuersionem. Quum verò dicebat, Ipse est qui venturus erat, ipsum Ioannem propter ministerij similitudinem

Universidad de Deusto
Biblioteca

dinem Heliam vocabat. Nam & prophetæ vnumquẽq; ex approbatis regibus Dauid appellabant: & Iudæos propter morum deprauationem Sodomorum principes & filios Aethiopum nuncupabant. Sicuti enim ille secundi aduentus, ita iste primi præcursor fuit: quanuis & illa de causa Heliæ nomine Ioannem appellet, vt & valde se veteri scripturę concordem, & hunc aduentũ prædicatione prophetæ confirmari ostendat, ac ideo subiecit: *Iam venit, & non cognouerunt eum, sed fecerunt ei quęcunque voluerunt.* Quid est, quæcũque voluerunt? In vincula coniecerunt, contumeliis affecerunt, occiderunt, caput disco portarunt: sic & filius hominis passurus est ab ipsis. Opportunè iterum de passione sua facit mentionem, partim à Ioannis passione dolorem eorum mitigans, partim quia mirabilia signa confestim operatus est. Inuenies enim sæpius, si diligentius obseruaueris, quandocunque de passione sua locutus est, & antè & pòst illicò miraculosè ipsum egisse. *Tunc denique incepit ostendere, quoniam oporteret eũ abire in Hierosolymã, & multa pati.*

Tunc, istud quando significat? quando prędicatus fuit Christus, & filius esse dei, quando in monte mirabilem eis visionem ostendit, & de gloria ipsius prophetas colloquentes apostoli viderunt, tunc apertius de passione prædixit. Posteaquã enim Ioannis historiam narrasset, subiunxit, Sic & filius hominis passurus est ab ipsis: deinde post paululum ejecto dæmone, quem discipuli expellere non potuerunt. Cùm enim in Galilæam reuerterentur, dixit eis Iesus, inquit, tradendus est filius hominis in manus peccatorum hominum, & interficient eũ, & in tertia die resurget. Hoc autem faciebat, vt magnitudine miraculorum magnitudinem doloris minueret, & solamẽ omni modo ipsis præberet, vt hic ex memoria Ioannis eos consolatus est. Si autem quispiam roget, si tot tantaq; aduentu Heliæ bona futura testatur, cur ipsum modo non misit? Quia certè quanuis Christum Heliam esse putarent, non crediderunt tamen ei. *Alij enim, inquit, te Heliam esse dicunt, alij Hieremiã.* & inter Ioannem & Heliam præter temporum spacia nihil interest. Quo modo igitur tunc credituri sunt, inquies? siquidem Helias cuncta restituet, non modò sanè quia notus, verumetiam quoniam vsque ad illum diem amplior magis, atque amplior gloria Christi solaribus iam radiis erit fulgentior: ad quæ omnia cùm prædicatio illius accedat, ad Christi fidem impellens, facillimè suscipient. Cùm autem dicat: *Et non cognouerũt eum.* Excusare illos videtur: & partim, quia iniustè passurus ab ipsis est, discipulos consolatur: partim quia signis duobus dolorem obruit, altero iam in mõte facto, altero iam futuro. Cùm verò hæc audissent, aut mœrore passionis pressi, aut interrogare veriti, quando venturus sit Helias non quæsierunt: Frequenter enim quando vident ipsum nolle quidpiam aperte dicere, tunc tacent. Quum itaque illis in Galilæa commorantibus dixisset tradendum esse filium hominis, & interficient eum: subiũxit, valde illos doluisse. Marcus autem dicit, quia ignorabant hoc verbum, & interrogare verebantur. Et Lucas, quia occultatum fuit ab ipsis hoc verbum, ne sentirent illud, & interrogare de hoc timebant. *Cum venisset autem ad turbam, accessit ad eum homo genua flectens ante eum, & dicens: Domine, miserere filio meo, quoniam lunaticus est, & malè patitur. Sæpius enim cadit in ignem, & crebrò in aquam, & attuli eum discipulis tuis, & non potuerunt eũ curare.* Valde hunc hominem infirmum in fide, scriptura ostẽdit, quod multis manifestum est: vel quia Christus dixit, omnia esse credenti possibilia: vel quia ille dicebat, iuua incredulitatem meam: vel quia iussum à Christo dęmoni fuit, ne amplius in eũ intraret: vel quia rursus ille Christo dicebat, si potes. Cæterum si hominis illius infidelitate factum est ne dæmonium exiret, quare discipulos criminatur? Vt ostendat quòd etiam absque fide adducẽtium curare poterant. Nam quemadmodum petentis fides à minoribus miracula elicuit: sic virtus eorum qui faciunt, quanuis parum credant adeuntes, perficere potest: quę ambo in scripturis inueniuntur. Cornelius enim sua fide gratiam spiritus inuitauit: & ab Heliseo, nemine credente, mortuus suscitatus est. Nam & qui proiecerunt, non propter fidem, sed propter metum ac simpliciter & temere proiecerunt, & latronum periculum metuentes aufugerunt: ipse autem proiectus mortuus erat, & sola sancti corporis virtute surrexit. Quare non latet, quia & discipuli hac in re titubarunt, quanuis non omnes. Columnæ nanque apostolorum non aderant: sed improbitatem huius hominis illud quoque significat, quòd discipulos magna turba præsente, ad magistrum accusat. Attuli enim, inquit, cum discipulis tuis, & non potuerunt curare eum. Christus verò ipsos coram turba excusans, maiorem culpam illi attribuit, dicens: *O generatio incredula & peruersa, vsquequo vobiscum ero? vsquequo sustinebo vos?* Non ad hunc hominem solum dirigit sermonem, ne conturbaret eum, sed ad vniuersum Iudæorum genus: multos enim commotos fuisse credibile est, maleq; de discipulis suspicatos. Cùm autem dicit, quousque vobiscũ ero, quàm mori sitiat, quantumq; ad patrem redire desideret: & quia non sit sibi molesta passio, sed cum huiuscemodi hominibus conuersatio ostendit, nec tamen increpatione Iudæorum sermonem terminauit, sed adiecit. *Adferte huc ipsum ad me.* Interrogauitque quanto hæc tempore patiatur: tum vt discipulos hinc defenderet, tũ vt meliore spe pater ductus crederet, posse filium liberari: quem tamen discerpi à dęmone permisit, non ad ostẽtationem, quippe turbis coëuntibus increpauit ipsum, sed propter patrem, vt si trepidare sola vocatione dæmonium videret, saltem hoc pacto ad futuri miraculi fidem duceretur. Sed postquam ille, ab ineunte respondit ætate, & adiuua me si potes: respondit Christus, omnia esse possibilia credenti, rursum in eum culpam reiiciens. Et quando quidem leprosus dicebat: si vis, potes me mundare, potentię ipsius testimonium ferens, ipsum laudans atque confirmans verba eius, respondebat: volo, mundare. Nunc verò cùm iste nihil dignum omnipotentiæ Christi attulerit, dicens, Si potes, adiuua me: perpende quo modo ab errato eũ reuocat: omnia, inquit, credenti possibilia sunt: ac si diceret, tanta virtus mea est, vt alij meo nomine miracula possint conficere: quare si credis, vt decet, tam filium tuum, quàm alios facile curabis: his dictis dęmoniacũ liberauit. Tu autem non hinc solum prouidentiam ac benignitatem eius cõsidera, sed ex illo tempore, ex quo dæmoni fuit permissum in hominem intrare: iã enim diu mortuus homo esset, nisi diuina prouidentia fuisset protectus. Nam qui in ignem & aquam eum immittebat, interfecisset profectò, nisi diuinitus frænaretur: quod similiter illi passi fuissent, qui nudi deserta petentes, lapidibus seipsos cædebant. Non turberis autem si lunaticus est appellatus: patris enim dæmoniaci hæc vox fuit. Cæterùm & euangelista multos lunaticos curatos fuisse alibi ait, à communi omnium consuetudine ipsos nominans: vt enim elemento illi, ac luminari dæmones detrahant, secundum lunares cursus aggrediuntur,

Sup.16. b
Mar.8.d
Mar.9.d
Ibidem.
Mar.9.e.
Luc.e. 9.c
Act.10. d.
4.Reg.13.d
Mar. 9. d.
Supra.8.a.
& Luc. 5.a
Sup.4. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diuntur,& remittunt homines. Vnde hæc falsa opinio A apud multos conualuit, quòd luna varietate sui cursus operetur:quod minimè verum est. *Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus eiicere illum?* Timuisse mihi videntur apostoli, ne concessam sibi gratiam amiserint:data enim sibi aduersus immundos spiritus potestas fuit, quare seorsum accedentes interrogare non verecundantur. Nam si reipsa potentia eorum fuisset redarguta, cur puduissent verbis confiteri,quod opere apparebat?Seorsum autem & remotis arbitris faciunt, quoniam de arcana & magna re quæsituri erant. Quid igitur Christus? *Propter incredulitatem vestram ait.Si enim habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: transi hinc,& transibit: & nihil impossibile vobis erit.*

Si verò quispiam dicet, & quando montes transtulerunt? Respondebimus, quia multò maiora fecerunt: B
Acto.20.b multos enim mortuos excitauerunt: æquale quippe nõ est,montes transponere,& animam hominis reuocare. Dicunt autem nonnulli, postea quosdam sanctitate illis multò minores, id re postulante fecisse. Vnde patet, quia si opus fuisset, montes quoque transtulissent: ideo non dixit, transponetis omnino montes,sed transponere poteritis: si autem non fecerunt,non est argumentum impotentiæ.Maiora enim ab ipsis facta non ignoramus, sed quoniam res non postulauerat, noluerunt: quanuis possit etiam aliquid tale factum esse, & non scriptum. Non enim omnia miracula sanctorum conscripta sunt. Nonne igitur,inquies,tantam fidem tunc habebant?Non certè.Ita enim imperfectiores erant, vt non semper idem essent:vnde Petrus quoq; modò beatificatur,modò increpatur: & reliqui de inscitia castigantur, cùm sermonem de fermento non intellexerint.Sic ergo & nũc ex imperfectione ipsorum accidit, C
vt maiore infirmitate lãguerent,quod sæpius ante crucem patiebantur: fidem autem hic signorum dicit, & sinapis meminit, cuius maxima virtus est. Nam cùm minima sit, magnitudine virtutis cæteris omnibus vehementior est. Vt igitur ostenderet synceræ fidei minimum ingentia posse, sinapis mentionem fecit:neq; hic stetit, sed montes addidit,& vlterius progressus, nihil (inquit)vobis erit impossibile. Tu verò & discipulorum philosophiam, qui suam impotentiam nõ occultarunt, & spiritus sancti virtutem admirare, qui paulatim homines, ne sicut granum quidem sinapis fidem habentes,sic in summa erexit, vt largos fluuios,& copiosos fidei fontes egererent. *Genus autem hoc*, inquit, *non eiicitur, nisi per orationem & ieiunium.* Vniuersum dæmonum genus, non lunaticorum solummodo intellexit. Et vide quo modo iam in ipsis ieiunij semina iecit: nec mihi ea quæ rara sunt dicas, quòd scilicet absque ieiunio eiecti dęmones aliquando fuerint: si enim vnus aut alter sic expulis,impossibile tamen est,si quis id patitur,& in deliciis viuit,ab hoc furore liberari.huiusmodi enim morbo laborantibus ieiunio maximè opus est.Sed si fide opus est,inquies,cur ieiunare oportet? quia vnà cum fide non paruas vires affert ieiunium. Cúmque maioris philosophiæ singulare opus sit, angelum ex homine facilè reddit,& virtutibus incorporeis mirum in modum reluctatur,quanuis non ieiunio solùm,sed oratione quoque ac multò magis oratione opus sit. Expende igitur, quæso,quot quantáque bona ex vtrisque iunctis emanent.Qui enim orat,& ieiunat vt oportet, is multis rebus non indiget:qui verò multis non indiget, nunquã fiet auarus, & qui non est auarus,promior semper ad misericordiã erit.Qui ieiunat, leuior est,&vigilãter orat, & cupiditatis incendia extinguens, ac animam suam humilians, facilè deum placat: idcirco & apostoli ferè semper ieiunabant.Qui orans ieiunat,binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando præteruehitur: non enim oscitat, nec extenditur, nec torpet orando, quæ multi patiuntur: sed igne ardentior, & terra superior est, quare terribilis hostis dæmonibus redditur. Nihil enim est homine probè orante potentius. Nam si mu- *Luc.18.a.*
lier crudelem iudicem, qui nec deum timebat,nec hominem verebatur, flectere potuit: multò magis propicium deum faciet,qui continuè orationi adhærens,vẽtrem superat,& delicias spernit.Si verò imbecillis corpore ieiunare semper non potes,non eris tamen ad orandum infirmus,neque ad contemnendas ventris delicias inualidus. Ieiunare quidem non potes, sed non
viuere in deliciis potes: quod sanè parnum nõ est, nec B
magno interuallo à ieiunio distat.Sed sufficit etiã hoc diaboli furorẽ deprimere, cui nemo magis amicus est, quàm qui deliciis & ebrietate maculatur: hic enim fõs, hæc mater,atque origo viciorum omnium est: hac via olim Hebræos in cultum diabolus idolorum iniecit, hac iniquos amores Sodomitarum inflammauit: hæc enim,ait, iniquitas est Sodomæ, in copia & plenitudine panis luxuriabantur, hac denique via mille alij gehennæ traditi,periere. Quid enim deliciarum hæc fœditas mali non inducit?sues ex hominibus facit, immo verò etiam suibus multò deteriores. Sus enim in luto voluitur, & stercore nutritur:hic verò abominabilem magis sibi mensam construit, iniquas commixtiones excogitans, & amores nefarios: hic nullo certè à dæmoniaco discrimine separatur: impudens enim & furiosus pariter est: & dæmoniacum quidem omnes miseramur, hunc verò auertimur, & odimus. Quid ita? quia sponte furorem sibi attrahit: & os, oculos,nares, cętera simpliciter sensuum instrumẽta amarissimas voluptatis conficit cloacas. Quòd si etiam interiora inspicias, videbis animã eius ceu hyeme, ac intentissimo frigore congelatam adeò, atque torpentem, vt nulla præ hyemis magnitudine vtilitas corpori ab ea possit afferri. Verecundor apertius enarrare quæcunque à deliciis mala tam viri quàm mulieres patiuntur: quare conscientię singulorum, quæ certius hæc nouit,relinquenda esse statuo. Quid turpius ebriosa fœmina, quæ huc & illuc ex temulentia peruagatur?quantò enim infirmius vasculum est, tantò maius naufragium fit, siue libera, siue ancilla mulier sit:nam libera in medio ancillarum spectaculo deformatur, & serua similiter in-
ter ancillas turpior redditur:ita faciunt,vt dei munera D
à stolidioribus vituperentur.Audiui enim multos,cùm insanę istæ accidunt passiones,dicentes: Vtinam non esset vinum. O amentiam singularem, ô stoliditatem inauditam,alij delinquunt,& dei tui dona criminaris: putásne à vino hoc factum malum? Non fecit vinum certè, sed incontinentia eorum qui vino abusi sunt. Dicas ergo,vtinam non esset ebrietas,non essent deliciæ:si verò dicis,vtinam non esset vinum, ordine paulatim progrediens,optabis ne sit ferrum propter homicidium, ne sit nox propter fures, ne sit lux propter calumniatores,ne sit fœmina propter adulterium, & sic omnia dei opera tibi destruentur.Non igitur ita dicas, mentis enim istud est diabolicæ,nec vinum, sed ebrietatem crimineris: & ebrio, cùm in se fuerit reuersus, omni dedecore suo prius descripto, dicas datum esse vinum ad lęticiam,non ad turpitudinem nostram:datum est vt rideamus, non vt derideamur:vt rectè valeamus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

leamus, non vt ægrotemus: vt imbecilla corpora reficiamus, non vt robur animi deiiciamus: honorauit te hoc munere deus, cur dehonestas propter intemperantiam bibendi teipsum? Audi quid ad Timotheum dicit 1.Tim.5.d. Paulus: Modico vino vtere propter stomachum tuum, & crebras infirmitates tuas. Quòd si sanct⁹ vir ille morbo depressus,& alternis ægritudinibus laborans,quousque magister permisit vino non vtebatur: quam veniã nos consequemur,vino ad ebrietatem sani abutẽtes:Et illi quidem dicebat, pauco vtere vino propter stomachum tuum: ebrioso verò dicet, vtaris modico vino propter fornicationes, vt crebra turpiloquia fugias, ppter pestiferas cupiditates quas ebrietas parit. Quòd si hæc non persuadent vobis, vt ab his abstineatis,saltem propter dolores, & euersiones stomachi abstineatis.Nõ ad mœrorem, nec ad dolorem, sed ad lęticiam Psal.103.b vinum datum est. Vinum enim,inquit,lætificat cor hominis: quam eius virtutem vos deiicitis.Nam quæ lætitia est, si non es in teipso,si mille doloribus vexaris,si omnia tibi circunferri videantur,si tenebris detentus, quasi febricitans hominibus indigeas, qui oleo caput tuum perfundant? Hęc non omnibus dicta esse velim, immo verò dicta sunt omnibus:non quia omnes vino corrumpantur, sed quia nullam de ebriosis curam sobrij habent: idcirco ad sobrios magis orationem direxerimus, quoniam & medicus ægrotis omissis, sanos qui ipsis assident alloquitur. Vos ergo sobrios oro, ne hac turpissima insania vnquam capiamini, & vt eos qui capiuntur,diligenter sanare curetis. Nolite pati peiores bestiis homines fieri, nihil enim vltrà quàm opus est illę desiderãt: isti autem mediocritatis terminos excedentes,irrationabiliores illis constituuntur.Quanto enim melior asinus ebrioso est, quanto canis præstantior? Omnes certè animãtes,quę rationis expertes sunt, cùm bibunt, aut comedunt, vltrà quàm satis est,etiam si mille homines cogerent, nunquam elabuntur.Peiores igitur irrationabilibus vos estis,qui inebriamini,nõ apud mentis compotes solùm, verumetiam apud vos iudices. Inde nanque manifestum est, canibus atq; asinis vestro vos iudicio esse deteriores, & magis abiectos,quia nullum brutorum supra mensuram comedere aut bibere cogitis. Et si quis huius rei causam quæreret, nemo respondere dubitabit, ne comedendi atque bibendi excessus detrimento ei sit. Cum igitur minus tibi quàm bestiæ prouideas, nonne hoc facto tuo minoris te putare videris, qui te continuè in dolores impellas? Nõ enim solũ in die quo inebriaris, verũetiã in crastinum ebrietatis reliquiæ conseruantur.Et quemadmodum cùm febris cessauerit, debilitas tamen inde facta, diutius remanet: sic ebrietate transacta,fluctuatio tamen eius tam corpus quàm animam diutius exagitat. Iacet enim plerunque tanquam tempestate conquassata nauis miserum hominis corpus, anima verò detestabili cupiditate compulsa, vehementer incenditur:& cũ corpus dissolutũ fuerit,ipsa tempestatem excitat,& cupiditatem incendit: & cum resipuisse videtur, tunc multò magis quàm prius insanit,vinum,dolia,calices, cyathos, & crateres plenos imaginans.Et quemadmodum quãuis tranquillitas ex tempestate facta sit, detrimentum tamen quod inde factum est, non restituitur, si semel iactura facta sit. Sic omnium penè bonorum iacturam ebrij patiuntur. Modestiam enim,pudorem, prudentiam, patientiam, humilitatem,omnia hęc quasi naufragium passi, iniquitatis pelago submerserunt: verùm multa peiora sunt, quæ sequuntur ebrietatem, quàm quæ tempestatem. Nam ibi quidem post onera eiecta nauis leuior redditur:hic verò magis grauatur. nam pro diuitiis virtutum eiectis, arenam atque aquã fœtidã ex ebrietate sibi coacernant, quibus nauicula cum vectoribus atque gubernatore simul demergitur.Quæ ne accidant,fugiamus, oro, hanc tempestatem:reuoluamus semper nobiscum ebriosum neminem in cœlorum regnum peruenturum. Nolite,inquit,apo- 1.Cor.6.b stolus, errare:nec ebriosi,nec cõuiciatores regnum cœlorum hereditabunt. Quid regnum cœlorum dixi,cũ nec præsentibus quidem iucundè vtantur, noctem in die habentes,& in luce tenebris obuoluti, & apertis oculis nihil rectè videntes? Et ad hæc grauissimum illud supplicium luunt, cùm mœrore sine ratione conficiantur,insaniant, ęgrotent,ac omnibus ridiculi sint. Quæ igitur venia ipsis dabitur,qui sponte tantis se malis obruunt?Nulla profectò. Fugiamus igitur hunc morbum, si tam præsenti vita, quàm futurã frui volumus:quod nobis gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi concedat, cui gloria in secula, Amen.

Homilia lix.*ex cap.* xvij.

Conuersantibus autem ipsis in Galilæa, dixit eis Iesus: Tradendus est filius hominis in manus hominum, & occident eum, & tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. Idcirco de passione sua verba facere voluit,ne qua de causa ibi assiduè morarentur,interrogãdi occasionem haberent. Passurum enim in Hierosolyma ipsum audientes, nec videre quidem illam vrbẽ volebant.Considera igitur quo modo, & si Petrus fue- Luc.9.d. rit increpatus, & Moses & Helias cum ipso collocuti, gloriam hanc rem appellarint: & pater è nube vocem emiserit, & signa non parua fuerint facta, ac denique resurrectio in ianuis post passionem adesset: non enim longo tempore pòst, sed tertio se die resurrecturum affirmauit: nullo tamẽ pacto ferre potuerũt, sed tristati sunt, inquit, valde: quod eis accidebat,quando adhuc eorum verborum potestatem ignorabant.Quod Mar- Mar.9.c. cus & Lucas significarunt, quorum alter ignorasse illos verbum,& veritos interrogare ait:alter velatum ab eis fuisse ne sentirent,& timuisse de hoc verbo quęrere. *Atqui quo modo ignorantes contristati fuerunt?* quia videlicet moriturum eum non ignorabãt,sed mortem Luc.9.c hanc non duraturam, & mille allaturam bona nondũ aperte nouerant,cùm qualis nam futura esset illa resurrectio non intelligerent:dolebant ergo,quia valde magistrum suum diligebãt. *Cùm autem venissent in Capernaũ, adierunt Petrum qui didrachma accipiebant, & dixerunt ei: Magister vester non soluit didrachma?* Quænam sunt ista didrachma? Quando Aegyptiorum primogenita deus interfecit, tũc Leuiticam tribum pro ipsis accepit, quo- Num.3.ḡ niam huius tribus minor numerus erat, quàm primogenita Iudęorum fuissent, pro deficientibus ad supplendum numerum*,siclum iussit deferri. Consuetudo igitur ex illo tempore obtinuit,vt primogeniti hoc vectigal persoluerent: cumq; ita primogenitus esset Christus, Petrus quoque discipulorũ primus esse videretur, ipsum adeunt. Puto autem quoniam in Capernaum, quæ patria Christi putabatur,istud gesserunt,per singulas ciuitates id vectigal petere solitos fuisse. Non fuerunt autem ausi Christum aggredi,sed Petro nulla ferè acrimonia,nec vt criminantes,sed vt interrogantes dixerunt: Magister vester non soluit didrachma? Nam etsi de ipso conuenientem, decentemq; non habebant opinionem, hominem eum nudum putantes, tamen propter signa quæ fecerat, nonnihil reuerentiæ ipsi attribuebant.

*forte, quũque siclos, legendum est, vt habeẽ *num.* 3.ḡ. Hierõ. verò de tributo Cæsari persoluendo dicit putat. Col.1.c. & Apoc.1.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

tribuebant. Quid igitur Petrus? *Vtique ait.* Ita illis quidem soluturum esse respondit, Christo autem, vt erubescens forsan hac de re quicquam dicere, nihil retulit: sed mitis ille quem nihil fugere potest præueniens, ait: *Quid tibi videtur Simon? reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filiis suis an ab alienis? At ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii.* Nam ne posset Petrus opinari hæc à Christo dici, quoniam ab illis quicquam perceperit, anteuertit Christus, vt hoc ipsum significaret, & fiduciam timenti quippiam de his dicere Petro præbet. Quod autem dicitur, tale quid est: Immunis ego à censu sum. Nam si reges terræ non à filiis, sed à subditis censum capiunt, multò magis me, qui nõ terrarum, sed cœlorum regis filius sum, liberum à tributis esse oportet. Perpendis quomodo distinxit filios à non filiis? Si enim filius non esset, hoc profectò regum exemplo vsus non fuisset. Sed filius quispiam, inquies, est: non autem proprius, non ergo filius: quod si non filius, nec proprius, nec omnino eius, sed alienus. Ita ex exemplum nullas vires habebit. Non enim de filiis simpliciter, sed de propriis, & regni heredibus disputat. Atque ideo distinguendo alienos opposuit, quo vocabulo eos appellauit, qui ab ipsis regibus nati non sunt: suos verò, quos ex se genuerunt. Tu verò etiam illud considera, quo modo reuelatam Petro cognitionẽ hic confirmauit, neque hic terminauit sermonem: sed con descẽdendo quod sapientiæ inæstimabilis est, idipsum approbauit, nam cum hæc dixisset, ait: *Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies stat.rem, illum assumens, da eis pro me & te.* Vide quemadmodum nec omnino recusat, nec simpliciter iubet dare tributum: sed prius monstrauit non esse his vectigalium legibus se subiectum, tunc demum dari iussit: alterum ne illi, alterum ne isti scandalum patiantur. Non enim vt debitor reddidit, sed vt illorum infirmitati consuleret. Et certè alibi cùm de cibis dissereret, scandalum nullo modo considerasse, sed penitus spreuisse videtur: ita nos decet temporum, & opportunitatum rationem habere, ac scire quando, quibúsque in rebus contemnenda vel curanda scandala sint. Sed dationis etiam modo seipsum demonstrat. Nam vt rerum omnium dominum se esse ostenderet, vtq; maris ipsius ditionem habere videretur, non à reconditis, sed mirabili quodam modo inuentam pecuniam deferri iubet: & quanuis tũ increpatione, tum quia virtute sua super fluctus Petrus ambulauit, maris dominus demonstraretur, tamen alio quodam modo, nec minus mirabili idipsum impręsentiarum ostendit. Non erat quippe paruum prædixisse à profundissimis fluctibus cum piscem hamum hausurũ, qui vectigal erat soluturus. Ita imperio eius, quasi verriculo in mari demerso ille captus est piscis, in quo stater reseruabatur. Diuina igitur ac ineffabili eius virtute munera pelagus offerebat, & vndique subiectionem suã ostendebat, vel quia increpatum ex furore in tranquillitatem subitò se conuertit, & quando ipsa ferocies conseruum suscepit ac sustinuit, ac nunc rursum quãdo exactoribus pro ipso censum persoluit. Da eis, inquit, pro me & te. Vidisti honoris excellentiam, vide nunc quanta philosophia vtitur Petrus. Hunc enim locum Marcus, qui Petri discipulus fuit, ideo non scripsisse videtur, quoniam ingens hinc honor magistro deferebatur. Sed negationem quidem ille quoque diligentissimè scripsit, hęc verò quæ ad magistri laudẽ pertinent, ipso forsan deprecante ne magnifica de eo diceret, omnino siluit. Pro me vero, inquit, & te. quoniam & Petrus primogenitus erat. Miraris omnipotentiam Christi, mirare discipuli etiam fidem, qui ad rem ita natura incredibilem illico paruit, cuius quidem fidei retributionem confestim habuit, Christo in tributi solutione coniunctus. *In illa hora adierunt discipuli Iesum, dicentes: Quisputas maior est in regno cœlorum?* Humanũ quid passi discipuli sunt, quod euangelista quoque significauit, dicens: In illa hora, quando scilicet cæteris omnibus Petrum prætulit. Nam cùm ex Iacobo & Ioanne alter primogenitus esset, nihil tamen tale pro ipsis fecisse videtur: veriti autem turbationem profiteri suam, non apertè quare Petrum ipsis præponeret, sed confusè, Quis ergo maior est, interrogarunt. Quando tres illos præferri conspexerunt, nihil tale passi sunt: cùm verò ad vnum delatus honor est, tunc nimirum doluerunt: quanuis non ex hac re solum, sed ex aliis quoq; multis inflammati fuerunt. Tum quia dixit illi, Dabo tibi claues regni cœlorum: tum quia, Beatus es tu Simõ Bar-iona: tum etiam hic, Da eis pro me & te: tum denique quia liberius enm multò Christo colloqui conspiciebant. Quòd si non interrogasse, sed secum id cogitasse Marcus scribit, nõ sunt opposita profectò hæc, sed valde inter se consonant: nec semel, sed bis, ac tertiò hæc eos cogitasse crediderim, & tunc demum interrogasse. Tu verò non solummodo crimen considera, sed illud quoque tecum expende, primùm, quòd nulla eis de rebus huius seculi quæstio est: deinde quòd postea hac quoque turbatione superata, alteri alteris in primatu cedebant. Nos verò neque ad hos quidem defectus eorum deuenire possumus, nec quis futurus sit maior in regno cœlorum, sed quis in terris maior sit, quis ditior, quis potentior quęrimus. Quid autem Christus? Reuelat arcana eorum, nec simpliciter ad verba, sed ad passionem & affectũ respondet. *Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum, & dixit: Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum.* Curiosè, inquit, scrutamini vos quis vestrum maior sit, & de primatus honore contenditis: ego autem si quis humiliorem se cæteris non effecerit, ipso ingressu cœlesti omnino indignum asserо. Rectè autem ante oculos monstratione paruuli totam rem posuit, ipso aspectu eos conuertens ac persuadens, vt absque simulatione aliqua humilitatem amplectantur. Paruuli autem non inuidere, nec inanem expectare gloriam, nec primatus desiderare dignitatem nouerunt, sed maximam hanc virtutem possident, puram dico simplicitatem & humilitatem. Non ergo fortitudine tantum, ac prudentia, sed humilitatis quoque virtute, & simplicitate nobis opus est: quæ si non adest, salus nostra certè claudicat. Paruuli enim nec si contumelientur aut verberentur, afficiuntur odio: nec si laudantur & honorantur, vlla commouentur arrogantia. Vides quo modo rursus ad præclara naturæ opera nos prouocat, vt ostendat posse nos voluntatem istam nanciscì, & pernicioſam Manichæorum rabiem acuto concidit gladio. Si enim natura per se mala est, cuius gratia philosophandi exempla inde trahit? Paruulum autem ætate, & quidem mea sententia, valde paruulum qui ab omnibus esset passionibus liber in medio statuit. Illa enim ætas omni arrogantia, omni gloriæ inanis furore, omni liuoris insania, omni contentionis cupiditate, cæterisq; huiusmodi affectibus immunis est. Cumq; præcipuis muniatur virtutibus, simplicitatis scilicet ac humilitatis, de nulla istarum superbit, ita duplici

Supra 15. a

Supra 14. d

Marcus Petri discipul⁹

Supra 16. Ibidem.

Mar. 9. 1.

Cap. XVIII

Universidad de Deusto
Biblioteca

plici philosophia ornatur. Nam & hęc bona possidet, & nihil sibi propter hæc arrogat, his de causis in medio paruulum statuit: nec sermonis finem hic fecit, sed vlterius admonitionem producit, dicens: *Et quicunque susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.* Non enim solum, inquit, magna erit merces vestra si tales efficiemini, verumetiam si alios tales propter me honorabitis, propter vestrum erga illos honorem regnũ vobis retribuetur, quodq; omnium extremum est, me ipsum suscipietis. Ita vehementer humilitate & moribus qui procul ab omni simulatione absint afficior. Paruulos quidem hic simplices homines atque humiles, quos multi spernunt, appellauit: hunc autem sermonem non præmiis solùm in animum penetrare facit: verumetiã terrore pœnarum corroborat, dicens: *Qui autem scandalizauerit vnum de paruulis istis qui in me credunt, expedit ei vt mola asinaria suspendatur in collo eius, & demergatur in profundum maris.* Nam quẽadmodum qui hos paruulos propter me honorant, cœlum possidebunt, inquit, immo verò cœlo quoque ipso maius aliquid, atq; præstantius: sic & qui despiciunt atque vituperant, hoc enim scandalizare hic significat, maximo plectentur supplicio. Nec mireris si scandali vocabulo, contumeliam & vituperationem intellexit, cùm multi propter pusillanimitatem non parũ si contempti vituperatiq; sint, scandalizentur. Detrimentum autem quod huius criminis causa homines inuadet, & acerba supplicia ab his quæ nobis notissima sunt, præ oculis posuit. Nam cùm rudiores commouere summopere velit, sensibilioribus vtitur exemplis. Quare in hoc etiam loco atrocitatem punitionis exprimens, qua contemptores paruulorum possit commouere, sensibilem pœnam molæ, ac submersionis in medium attulit. Et quamuis secundum rerum consequentiam, qui non susceperit vnum horum paruulorum, non suscipiet me, dici conueniebat, quæ res omne punitionis genus excedit: tamen quia rudes atque insensatos, etiam si multum istud metuendum sit, non admodum commouere solet, molam potius & submersionem posuit: nec dixit molam collo eius suspensum iri, sed expediet ipsi si hoc patietur: vt ostendat grauius quoddam, atque acerbius malum istum expectare. Quòd si hoc intolerabile iure videtur, quãtò magis illud? Ita vtrinque terribilem comminationem effecit, comparationem quidem exempli notissimi ante oculos adducens, excessum verò multò maiorem hac illos cogitare compellens. Vides quo modo radicitus arrogantiæ tumorem euulsit? quo modo vanæ gloriæ vicus curauit? quo modo edocuit nulla in re primatus dignitatem expetendam? quo modo animos primatus honorem desiderantium induxit, vt vbique ac semper in vltimo se velint ordine collocare? Nihil certè arrogantia atque superbia peius, quę mentis quoque vires natura hominibus concessas ita deiicit, vt amentes ac valde stolidos effiecre videatur. Nam quemadmodum si quis cum statura tricubitali sit, instar montium, immo etiam altiorem se putet, ac ideo seipsum quasi montes excessurus erigat, nullum aliud argumentum insaniæ suę quæremus. Sic cùm inflatum videris hominem, qui meliorem se cæteris arbitretur, contemniq; opinetur, si cæteris hominibus conferatur, nullum iam aliud signũ vecordię hominis exquiras. Tantò quippe ridiculosior his est qui natura stulti sunt, quantò ipse sponte hunc sibi morbum iniecit: nec hac re solum miser, verũetiam quia in miseriæ fundum absq; suę miseriæ sensu se præcipitauit. Quando enim is peccata sua vt oportet cognoscet? Quando nimium se delinquere sentiet? Certè quasi vile mancipium & miserum, captiuum diabolus eum abduxit, agitatq; verberibus & mille contumeliis quocunque velit. Nam in tantam amentiam plerũque eos impellit, vt persuadeat aduersus liberos & vxores præ timore insolescere, atque etiam aduersus suos maiores. Contrà vero nonnullos maiorum excellentia inflari facit. Qua quidem re quid esse possit stultius, quum à rebus contrariis similiter intumescant? Nam alij quoniam parentes, auos, proauos humiles ipsi habuerunt, alij quoniam claros & nobiles, efferuntur: quo modo igitur quispiam vtriusque poterit tumorem deprimere? Si ad alteros scilicet dixerit, tu qui magna de nobilitate maiorum iactas, vltra proauos atque atauos tuos si progrediaris, inuenies multos è genere tuo agasones forsan, aut caupones fuisse: ad alteros è cõtrario, progrediaris tu aliquantulum vltra parentes, & inuenies multos te clariores fuisse: hunc enim cursum habere genus humanum etiam à scripturis comprobari potest. Salomon regis erat filius, & regis quidem illustrissimi: huius tamen pater abiectus atque ignobilis fuit: maternus etiam auus adeò vilis, vt nec gregario militi filiam collocare posset: hæc ipsa si altius repetes, inuenies rursus horum vilium genus illustre ac regiũ. Hoc de Saul, hoc de multis aliis dici potest. Non igitur multum hinc extollamur. Dic enim, quæso, quid genus est? Nihil aliud certè quàm verbi somitus ab omni re destitutus, quod in extremo illo die probè scietis. Verùm quoniam nondum dies illa adest, rationibus quantum in nobis situm est, nullam in genere fieri præstantiam vobis persuadebimus. Considera igitur, quãdo bellum irrumpit, quando fames premit, quando cætera huiusmodi mala incumbunt, quo modo vniuersus nobilitatis huius flatus euanescit: nescit inter diuitem & pauperem vllo modo morbus discernere, glorioſum & inglorioſum, nobilem & ignobilem pestis nõ distinguit. Mors quoq; alięq; humanarum rerum mutationes pariter omnes aggrediuntur, immo verò, quod mirabile fortasis videbitur, multò magis diuites inuadere solent. Quò enim minus ad ferendas mutationes exercitati sunt, cò magis cùm inciderint, pereunt. Timor etiã ditiores maxime terret. Nam & principes summopere formidant, & liberos populos non minus quàm principes metuunt. Multas quippe diuitum ędes modò impetuosa ira populi, modò principis furor euertit, quorũ pauper fluctuum immunis omnino est. Hac igitur nobilitate omissa, si nobilitatem tuam ostentare placet, libertatem mihi animi ostende, libertatem dico eam, quã ille vir beatus habebat, cùm esset pauperrimus, qui Herodi liberè dicebat: Non licet tibi fratris tui Philippi vxorem habere. quam is quoque habuit qui ante istũ, huic similis fuit, qui dicebat Achab: Non ego, sed tu & domus patris tui Israëlem peruertis, quam prophetæ, quam apostoli omnes possidebant. Quales eorum animi qui diuitiis seruiunt esse non possunt: sed quemadmodum qui sub mille pædagogis degunt, quiq; à lictoribus detinentur: sic non audent extollere oculos, nec liberè quicquam dicere de virtute. Acris enim cupiditas gloriæ ac aliarum rerum auiditas, tantum terrorem eis inferunt, vt seruiles, abiectos, adulatoresq; constituant. Nihil prorsus libertatem animi sic tollit, quemadmodum secularium rerum cupiditas, & eorum quæ videntur esse præclara. Non enim sibi viuunt, sed alteri, & mille crudelibus dominis huiusmodi homines premuntur: quos si recensere placet, aliquem ex his qui

Scãdalizare quid.

2. Reg. 12. f.

1. Reg. 9. a.

Sup. 14. d.

3. Reg. 18. c.

apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud reges plurimùm possunt, nobis proponamus, cui A magna rerũ affluat copia, ingens potentia, patriæ splendor, maiorum nobilitas, ad quem vniuersa penè respiciat ciuitas. Consideremus igitur, an iste seruus omniũ abiectissimus sit: quod vt facilius demonstremus, non simpliciter seruum, sed seruum serui ei conferamus. Is igitur serui seruus, & si non liberum, vnicum tamen habet dominum, ad cuius nutum omnia refert: quem si bene agendo propicium sibi faciat, sine aliqua cura quietè viuit. Ille verò quem admiraris, non vnum aut alterum, sed multos & importunos sibi dominos conquisiuit. Dominatur enim ei primò rex ipse. Non est autem æquale abiectum habere dominum, & regi seruire, cuius aures multorum verbis expositæ sunt, & ipsi, modò hi, modò illi persuadent. Quare quãuis nullius sibi mali conscius sit qui regi seruit, omnes tamẽ suspectos habet, tam pares quàm sibi subiectos, & tam amicos quàm inimicos: sed hic etiam, inquies, domini terrore agitatur, at non est æquale vnum & multos timere, immo verò si quis voluerit diligentius inuestigare, multos ille, neminem hic formidat. Cur, & quo pacto? Quoniã isti nemo est qui inuideat, quiq; velit isto expulso ad eandem se intrudere seruitutem. Quare fit, vt nullus inueniatur, qui ipsi velit insidias tendere: multi verò sunt, qui nulli aliæ rei studeant, quàm illum qui proximus regi est, à statu eiicere: quare omnibus adulari cogitur, maiori, æquali, amicis. Nam vbi gloriæ cupiditas est, ibi quia liuor vires suas exercet, nulla syncera potest amicicia inueniri: sed quemadmodum qui eodem artificio quæstum habent, sic similium honorum cõsortes, qui eadem in seculo appetunt, syncero ac puro nequeunt amore coniungi, vnde fit vt bellum intus sine induciis semper geratur. Vidisti acerborum multitudinem dominorum? vis grauiores alios afferamus? omnes qui eo minores sunt, maiores fieri diligentissimè studeant. Qui verò excellunt, quoniam timent ne iste anteueniat, apertè ipsi aduersantur. Proh fidem hominum. Quid dicam? video me pollicitum fuisse dominorum horum multitudinem recensere. Oratio verò consequenter progressa, magis quàm polliciti sumus attulit, cùm hostium ingentem aceruum, non dominorum recensuerit: immo verò & dominos, & hostes eosdem esse probauerit, quippe qui ceu domini diligenter coluntur, & ceu hostes nimium terrent, ceuq; inimici occultè insidiantur. Nescio enim quid peius excogitari possit, quàm vt eosdem quispiam & dominos, & inimicos habeat. Nam serui & si iussa capesserecoguntur, diligenti tamen cura dominorum proteguntur. Illi verò & iussa vt serui facessunt, & vt hostes impugnantur: & tantò peius, quàm qui aperto prælio certant, alter in alterum insurgit, quantò occultius pungunt, quãtoq; personas amicorum induti quasi hostes aggrediuntur, & aliorum calamitatibus fœlicitatem sibi componunt. Nostra verò non sunt huiusmodi: sed si quis aduersa opprimitur fortuna, multi ipsi compatiuntur & condolent, in secundis rursus multi cõgratulãtur, sicut
1.Cor.12.d. apostolus ait: Siue vnum membrorum patiatur, omnia membra compatiuntur: siue vnum membrum glorificatur, omnia membra congaudent. Et modò quidem
1.Thess.2 d qui ista suadet, dicebat: Quæ autem mea spes vel lętitia est, an non vel vos? Modò autem, Nunc viuimus, si vos statis in domino. Modo verò, Ex multa tribulatione &
2.Cor.2.b. compressione cordis scripsi vobis. &, Quis infirmatur,
2.Cor.11.g. & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Cuius igitur rei gratia exteriores fluctus sustinemus, nec volumus ad tranquillissimum hunc nauigare portum? Quare bonorum nominibus omissis, res ipsas oro, amplectamur. Gloria enim & potentia, diuitiæ ac nobilitas, cæteraq; huiusmodi nomina sunt apud exteros nuda, apud nos res firmæ atque perpetuæ. E contra verò, mors, ignominia, cæteraq; quibus dolor ac mœror efficitur, nuda sunt apud nos nomina, res autem apud illos verissimæ. Quod vt oculis ipsis cernas, gloriã in medium primò adducamus, quæ magna expetendaque illis videtur. Non dico igitur, quia breuissimi est temporis: non dico, quia citò extinguitur: sed quando maximè floret, tunc mihi (rogo) ipsam ostende. Non auferas à scorto picturam & fucos, sed ornatũ inducas, & tunc magis deformitatem ipsius reprehendam. Vestitum igitur expone, lictorum multitudinem, prȩconis vocem, populi subiectionem, silentium omnium, & B quod admirantes aspiciunt, quodq; occurrentes percutiantur. An igitur, inquies, hæc præclara non sunt? Age, perscrutemur sintne ista superflua, & potius inutili quadam ac falsa opinione quàm veritate rerum comprobentur. Quid enim melius aut corpori aut animę inde accidit? ex his enim homo constat. an maior statura huic erit, aut sanior, aut velocior, aut acutiores perspicaciores̨q; sensus acquiret? Minimè. Consideremus ergo ne fortè anima quicquam lucrata sit. Num igitur modestior, aut prudentior, aut mansuetior eo cultu hominum erit? Nequaquam, immò verò è contrà: non enim quemadmodum corpori nihil commodi eueniebat, sic & animæ accidit. Sed quod grauissimum est, nõ solùm nihil tum proficit anima, sed magnum insuper viciorum cumulum attrahit: hinc enim ad arrogantiã, hinc ad inanem gloriæ dementiam, iram, milleq; alias C passiones impellitur. Sed gaudet, inquies, iactat atque gloriatur. Incurabilem morbum, & malorum apicem ei attribuis. Nam qui lætatur his rebus, *non volet, nec poterit facile liberari, cùm hac voluptate viam remedij omnino absciderit. Id igitur pestiferum penitus est, quod non dolet, sed lætatur magnitudine ac incremẽto malorum.* Nõ enim semper *lætari* bonum est. Nam & fures furto lętantur, & adulter matrimonij sordibus, cæde homicida, auarus rapina. Non ergo si lætatur solum considera, verumetiam si rectè lætatur. Animaduertendum enim est, ne talis lætitia eius sit, qualis adulteri & furis. Cur enim, dic obsecro, lætatur? Quoniam à multis honoratur, circunspicitur, & extolli atque inflari potest. Et quid hac elatione leuius excogitari potest? quid hac cupiditate peius? Nam si id malum nõ est, D cur inanis gloriæ cupidos vituperantes, mille opprobriis laceramus? Desinite arrogantes, & aliorum hominum contemptores execrari. Sed nequaquam poteritis abstinere: plurimis itaque accusationibus digni & ipsi, quanuis mille habeant lictores. Hæc de modestioribus mihi principibus dicta sunt. Multi enim eorum maiora quàm latrones, quàm homicidæ, quàm adulteri & sepulchrorum violatores plerunque committunt, cùm principatu non rectè vtantur. Nam & furantur aliena impudentius, occidunt crudelius, multò lasciuiunt petulantius: nec parietem vnum, sed innumeras domos effodiunt, facilius omnia principatus licentia peragentes. Ita durissima est eorum seruitus, cùm passionibus dediti neminem vereantur. Vere igitur liber, & solus princeps, ac regio potissimum nomine dignus ille est, qui passionum immunis est. Quæ omnia intelligentes, veram libertatem amplectamur, & pernicioſam seruitutem fugiamus, nec principatus magnitudinem, nec

diuitiarum

diuitiarum pondus, nec aliud huiusmodi præter virtutem beatificandum putemus: sic enim & hic iucundè viuemus, & futura bona consequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lx. *ex capite* xviij.

VÆ *mundo ab scandalis. Necesse enim est venire scandala, verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit. Si autem manus tua, vel pes tuus*, & cætera.

Sed si necesse est, vt scandala veniant, quispiam opponet, cur mundum quasi miserum deflet, cùm manum ei porrigere atque opitulari potius oporteret? Hęc quippe prudentis medici, dominiq; prouidentissimi, illud cuiusuis opus esse non iniuria potest: quid igitur ad tam impudẽtem linguam respondebimus? quòd scilicet nihil diligentissimæ illius curæ par excogitari queat. Cum enim deus sit, homo quoque propter te factus est, & serui assumpta forma extrema omnia passus, nihil quod ad se pertineret, prætermisit: cæterum quoniam nihil hinc vtilitatis ignauissimi homines consecuti sunt, idcirco eos deflet. Quia etiam post tot tãtaq; ipsis allata remedia in morbis suis perseuerarunt: veluti si quis febricitantem, cui licèt peritus medicus affuerit, tamen quia præcepta eius contempsit, complorans diceret: Vę illi homini à graui ægrotatione, quam per ignauiam plurimum atque plurimum auxit. Verum ibi nihil ploratus conducere potest. Hic genus quoddam curationis est, futura mala prædicere, & deflere nõ pœnitentes, præsertim cùm multi nullam quidem ex consilio, multam verò ex fletu vtilitatem habuerunt. Ideo, væ, dolentis vocem adhibuit, vt dolore suo ipsos incitaret, ac diligentiores vigilantioresq; faceret. Ad hęc beneuolentiam quoque suam erga illos, & clementiæ magnitudinem ostendit, quia vel contradicentes de fiet. Ita non modò molestiam quandam ex duricia aduersariorum capiebat, verumetiam & flendo & prædicendo, ad sanam eos mentem reuocare conabatur. Sed quo modo, inquies, id fieri potest? Nam si necesse est vt *scãdala veniant, quo pacto ea euitare poterimus? Quia videlicet necesse quidem est vt scãdala veniant, perire autem non omnino necesse est: ceu si medicus quidem dixerit, si nulla medicina vteris, necesse est vt in hunc rursus incidas morbum: non omnino perire necesse eũ erit, qui vigilanter attendit.* Accedit quòd discipulos etiam hac ratione nonnihil excitat. Nam ne dormitent tanquam ad profundam pacem & tranquillam vitã mittantur, ac negligentiores sint, multa vndique aduersus eos tam deforis quàm intus insurrectura bella
2. Cor. 7. b. ostendit: quod Paulus quoque significauit dicens: Foris pugnæ, intus timores: & pericula in falsis fratribus: & ad
Act. 20. f. Milesios differens dixit: Exurgent quidam ex vobis lo-
Mich. 7. b quentes peruersa. Ipse quoque dicebat: Inimici hominis domestici eius. Cùm autem necessitatem dicat, nõ quia potestatis libertatem, potestatemq; liberi arbitrij tollat, nec quia necessitati rerum humanam subiiciat vitam hoc dicit, sed quod omnino venturum est prænunciat, Quod Lucas aliis verbis expressit, Impossibile
Luc. 17. a. est vt non veniant scandala. Quæ porrò sunt scanda-
Scandala. la? Rectè ac probæ vitę confusio atque peruersio. Sic etiam qui versantur in scena, eos qui corpora peruertunt, scandala vocant. Non ergo prædictio ipsius scandala inducere putanda est. Non enim quia futura scandala prædixit, idcirco veniunt: sed quoniam omnino ventura erant, idcirco prædixit. Non enim fierent, si nollent ea excogitare nequam homines atque pestiferi: quòd si ventura non fuissent, nec ipse futura prædixisset. Ventura verò erant, quia multi erant grauiter ac incurabili morbo laborantes, qui noluerunt non agere malignè, & ipse quod futurum erat, prædixit. Sed si illi curati fuissent, quispiã dicet, ac nemo esset qui scandala faceret, nonne hic sermo falsitatis crimine teneretur? Certè si curari, sanariq; omnes voluissent, non dixisset necesse est scandala venire. Sed quia sua sponte incurabiles futuros perspiciebat, ideo ventura omnino prædixit. Sed quam ob rem ipse non eiecit scandala, inquies? Et cuius rei gratia tollenda erant, an propter eos qui detrimento afficiuntur? Sed non inde qui detrimentum patiuntur, pereunt, sed desidia & ignauia sua: quod virtutis cultores verum esse ostendunt, qui non modò nullam à scandalis iniuriam patiuntur, sed plurimum etiam lucrantur: Qualis certè Iob ille erat, qualis Ioseph, quales iusti denique omnes. Quòd si nulti pereunt, propter negligentiam suam id accidit. Nisi enim ita res se haberet, si propter scandala ipsa homines perirent, vniuersi sanè homines id paterentur: quoniam verò multi euadunt, qui non effugit, sibiipsi culpam attribuat. Nã scandala quidem, vt iam tetigimus, excitant etiam atque acuunt, & perspicaciorem faciunt non solùm eum qui sibi diligenter cauit, verumetiam eum qui fortè incidit: nam posteaquam inde se eripuerit, cautior atque tutior redditur. Quare si diligentiores sumus, non parum fructum ea ex re capiemus, quare vigilare semper cõpellimur. Quòd si in ipso congressu hostium cùm tot tantæq; incumbant tentationes, quasi somno dissoluti iacemus: quid de nobis sperandum esset, si magna in trãquillitate rerum viueremus? Quod si vis à primo statim homine id considera. Nam si cùm breui tempore, nec die fortasse integra in paradiso deliciarum vixerit, ad tantum prauitatis deuenit, vt ęqualitatem dei falsa cogitatione sperauerit, & seductorem huius beneficij authorem opinatus, vnum præceptum seruare non potuit: quid ille non fecisset, si longissimo in tranquillitate illa tempore vixisset? His ita dictis, alia rursus interrogãtes opponunt: & cur, inquiunt, deus talem ipsum effecit? Non fecit quippe deus talem: non enim pœnis afflixisset, si talem ipsum fecisset. Nam si nullius nos rei, cùm ipsi causa sumus, seruos nostros & vernas criminamur, multò minus creator omnium criminaretur. Vnde igitur hoc factum est inquiunt? ab eo sanè ipso, & negligentia sua. Quid porrò est, inquiunt, ab eo ipso? Diligenter abs te ipso require. Nam qui mali sunt, si à seipsis mali non sint, noli tuos seruos castigare, nec vxorem si peccat increpa, nec liberos verbera, nec amicos incusa, nec offendentibus inimicis infensus sis. Nam hi omnes nisi sponte delinquant, non punitione, sed miseratione digni sunt. Nõ possum, inquies, ita philosophari: certè si non illorum culpa quicquam factum conspexeris, sed quadam alia necessitate incumbente, minimè non poteris philosophari. Nam quando seruus ægritudine oppressus, iussa non fecerit: non modò non criminaris, verumetiam valde commiseresceris. Quare tu ipse testimonium perhibes, nonnihil ab ipso, nonnihil aliunde, ac non ab ipso fieri. Similiter ergo etiam hic, si scires quòd malus esset propterea quòd talis natus sit, nõ modo non accusares, verum etiam veniam dares. Non est enim consentaneum, vt qui propter morbum ignoscis, propter dei opificium non ignoscerem, si quidem talis ab initio factus esset. Verùm inde quoque ora istorum obruere facilè possumus: nam vndique veritatis affluunt adminicula, si eos interrogabimus, quam ob rem nunquam seruos criminantur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nantur, si facie formosi non sint, si non proceri statura, A si nō quasi volucres in eūdo, cæteraq; huiusmodi, quia videlicet natura hæc, nō volūtate cōcedūtur: immunis est ergo ipse eius culpæ, quam ei natura inuexit: nec vllus vnquam huic orationi contradicet. Cùm igitur accusas, tunc ostendis profectò non à natura, sed à voluntate mali quippiam processisse. Nam si quæ minimè culpamus, ea naturæ delicta esse, aut saltem non voluntatis testamur, patet ea solùm culpari, quę voluntate cō mittuntur. Noli ergo peruersas in medium ratiocinationes inferre, nec sophismata & orationis contextum telis aranearum viliorem. Verùm illud mihi rursum respondeas, nónne omnes homines à deo creati sunt? Quis dubitat, inquies? quo modo igitur virtutis ac viciositatis ratione omnes ęquales non sunt? Nam si naturæ sunt hęc, & non voluntatis, quo modo virtutem B alij eligunt, alij viciositatem sequuntur: cùm certè, si natura omnes vicioſi essent concreati, nemo virtutem colere posset? Sin verò è contra natura boni omnes prodiremus, nullus vnquam malus inueniretur. Nam si vna, eademq; natura omnium est, hac ratione vnum vniuersos esse oportet, siue bonos quis dicat, siue malos: si putarit natura alios bonos, alios malos, id (vt diximus) prćter omnem rationem est. Nam cùm quæ natura fuerint, immobilia sint, nunquam profectò hæc mouentur: quod hoc pacto considera: mortales omnes sumus atque passibiles, quare nemo impassibilis erit, etiam si quis contendendo dirumpatur. Nunc verò multos à probis moribus ad improbos, & è contra à malis ad bonos conuerti: & illos negligentia deliquere, hos diligentia proficere quotidie videmus: quod maximè non naturæ hæc esse facilè demonstrat. Quippe cùm naturalia nec vllo modo mutentur, nec C studio ac diligentia hominum acquirantur: & quemadmodum nulla indiges ad videndum audiendúmq; opera, sic nullo tibi labore ad colendam virtutem opus esset, si natura nobis insita esset. Cuius autem rei gratia malos natura nos ab initio creasset, præsertim cùm posset bonos creare? Nullius profectò. Vnde igitur mala, inquies, ortum habuerunt? tu tibiipsi respondе. Meum enim opus est, non à natura hoc neque à deo inditum nobis fuisse. Casu ergo, inquies? Minimè, minimè inquam. An igitur nullum eorum principiū est, sed ingenita sunt? Meliora dic verba homo, & immanissimum hunc furorem execrare, quo vnum deo & peccato cultum attribuis, & cultum præcipuum, immo verò supremum, meo iudicio. Præterea si mala ingenita sunt, tantas vires possidebunt, vt nec euelli, nec omnino non esse possint. Nam quod ingenitum & absque principio est, nulli corruptioni subiicitur. Ad hęc si nequicia sic inuicta esset, quo modo tam multi homines virtutem colere potuerunt, aut quo modo mortales & caduci æternam & immortalem viciositatem superauerunt? Sed deus, inquies, vires eorum eneruat: quo modo eneruabit, aut omnino quo modo destruet coęterna vicia, nec minus pollentia, sed ęqualium virium, & eiusdem (vt ita dixerim) ætatis? O acutam diaboli maliciam, quantum quamq; pernicioſum malum excogitauit, qua impietate ac blasphemia inuoluit homines? Simulatione nanque pietatis, ne à deo peccatum esse videatur, pestiferum dogma introductum est, quo ingenitum esse peccatum asserunt. Vnde igitur orta sunt, inquies? Ex eo profectò quod est velle & nolle. Ipsum autem velle & nolle vnde nam est? Sanè à nobisipsis. Verùm hæc crebra interrogatio tua ita profertur, quē-

admodum si à me quæreres, vnde homines videant: cumq; ipse responderem, ex eo quod est oculos claudere, ac non claudere: rursum tu interrogationibus me fatigando diceres, hoc ipsum autem claudere oculos, & non claudere vnde est? at si ego à nobisipsis dicerem, & à volūtate nostra, huius rei rursum alias causas quæreres. Nihil enim aliud malum est, quàm deo non obedire. Sed hoc ipsum, inquies, vnde homines inuenerunt? Dic quęso, putás ne difficile adinuentum fuisse? Non dico, inquies, quia difficile hoc sit: sed vnde inductus est vt obtemperare nollet? Ex desidia sanè atque ignauia. Nam cùm dominus ad vtrumlibet sit, promior ad hoc propter desidiam fuit. Quòd si adhuc ancipiti mente vagaris, & obstupescis cùm hæc audias, ego abs te non arduū quiddam ac multiplex, sed simplex & perspicuū quęram. Fuisti ne vnquam malus, cùm anteà probus esses? vtputa fuisti aliqua passione superior antè, deinde ab eadem ipsa superatus? Sopitúsne vnquā vino fuisti, & rursus bibendi voluptatem depulisti? Aut nonnunquam ira commotus, nonnunquam in te conuersus, nihil aut parum passus ab ira es? Despexisti pauperem aliquando, & aliquando fouisti. Fuisti fornicatus aliquando, cùm impræsentiarum modestissimè viuas. Respondе igitur quęso, vndè nam hæc omnia sunt? quod si nō facis, ego pro te libenter faciam, quia videlicet studio ac diligentia voluisti à malo nonnunquam abstinere, nonnunquam verò desidia dissolutus cecidisti. Hęc ad te: nam his qui bene agendi desperatione quasi furore quodam adacti, ita semper in peccatorum sordibus inuoluuntur, vt nec audire quicquam de virtute velint, nulla de recte viuendi philosophia verba faciam: cum his verò qui modò rationem secuti rectè agunt, modò cupiditate superati delinquunt, iucundè differā. Rapuisti aliquando alienum, deinde pœnitentia flexus, non modò restituisti, verumetiam de tuis egeno contulisti. Vnde igitur hæc tanta mutatio? nónne à voluntate atque consilio tuo? Nemo profectò dubitabit. *Quare obsecro studete inquam virtuti, & friuolas quęstiones has relinquatis. Mala enim cùm nullam rem habeant, nomina solum sunt.* Non ergo quæras vnde sint, nec ancipiti mente pendeas, sed cùm audieris ex negligentia nostra proficisci, quasi venenum ea fugito: & si quis dixerit non esse à nobis ipsa, cùm eum videris seruo iratum, infestum vxori, criminantem liberos, improbantem iniustos, dic ad eum: Quo modo igitur dicebas hæc non esse à nobis? Nam si à nobis non sunt, cur illos D criminaris? ac rursum ad ipsum dicas, abs tè ne ipso ad obiurgandum & contumeliandum procedis, an non? Nam si nullo pacto abs teipso, nec tibi alius, nec tu aliis irascaris: sin verò abs teipso, iam vides abs te, ac negligētia tua originem vicia traxisse. Quid porrò? num opinaris nonnullos esse probos? Si nemo enim probus est, vnde tibi hoc nomen inuentum est? vnde hortatio ad virtutem? vnde bonorum laudes? Sin verò probi aliqui sunt, proculdubio iure improbos increpabunt. Quòd si nullus sit sua sponte malus neque à seipso, probi iniustè improbos reprehendere conuincentur. Nam & increpantes ipsi hac ratione, quoniam iniuria increpant, boni non erunt. Quid enim peius excogitari possit, quàm innocentem criminibus falsò accusare? Quòd si prauos idcirco boni reprehendunt, quia possent esse non praui, hoc certè non paruum probitatis suę argumentum dixerim. Vnde vel mente captis patere arbitror, neminem vnquam necessariò malum fuisse. Si vero post hęc omnia vnde sunt mala quęreres, non dubitabo

bitabo sæpius dicere, à desidia ac ignauia tua: quia cum prauis conuerseris, quia virtutem spernas, hinc certè & mala sunt, & hoc ipsum vt vnde sint mala quæras, hinc omnino est. Nemo enim rectè viuentium, nemo eorũ qui modestiam, atq; humilitatẽ colunt, friuola ista quę riti sed audaces atq; proterui, qui desidiam suam defendere conãtur, has aranearum consimiles telis rationes frustra confingunt, quas non verbis solum, sed multò magis opere nos destruam°: nõ enim ex necessitate ista fiunt. Nã si ex necessitate mala fierent, non dixisset profecto Christus: Vę homini illi per quem scãdalũ venit. Illos enim solos quasi miseros defiet, qui sponte sua malis adhærent. Noli autem admirari si, Per quem, scriptũ est. Non enim tanquam alio per ipsum agente hoc dicit, sed tanquam ipse totum efficiat: Consueuit quippe scriptura, Per quem: nonnunquam pro, à quo, dicere: sic vt quando dicitur, Possedi hominem per deum: non enim secundam quandam causam, sed primam omnino posuit. Et rursus, Nonne per deum manifestatio eorum est: & fidelis est deus, per quem vocati estis in communicationem filij sui. Cęterum vt discas, non necessariò nos malos esse, quæ sequuntur considera: nam posteaquam malos, quasi miseros defleuit. *Si manus, vel pes, ait, tuus te scandalizauerit, abscinde eã & proiice abs te. Bonum est tibi claudum, vel debilem intrare in vitam, quàm duas manus, vel duos pedes habentem, mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus dexter scandalizauerit te, erue eum, & proiice abs te. Bonum tibi est monoculum in vitam intrare, quàm duos oculos habentem, mitti in* † *caminum ignis.* Non enim hęc de membris dicta sunt, sed de amicis, ac necessariis, quos quasi membra nobis coniunctos ducimus: quod & si superius ab eo tactũ sit, tamen etiã nunc dicitur. Nihil enim ita pernicioſum ac pestiferum est, vt consuetudo prauorum hominũ & cõuersatio: quippe cũ amicicia atq; necessitudo, & ad nocendum & ad iuuandum plus nonnunquam efficit, q̃ necessitas potuisset: ac ideo magna quadam cum vehementia iussit *nocentes à nobis propinquos depellere: eos verò amputandos atq; proiiciendos esse, cõsequentia ipsa rerum significat, qui scandali authores sunt.* Vides quemadmodum futurum è scandalis detrimẽtum exterminat, tum quia prędixit omnino ventura, vt nullus ocio possit marcescere: sed expectatione scandali commotus, iugiter vigilet, tum quia ostẽderit extrema & maxima esse mala. Non enim solummodo simpliciter, væ dixit mundo à scandalis, verumetiam vt maximam ab illis sequi perniciem monstret, authorẽ scandali multò magis, quasi miserum deplorauit dicens: *Verũtamen væ homini illi.* Quibus verbis magnum ostendit supplicium illi futurum, nec id sibi satis fuit: sed simili um adiectione terrorem in maius extulit, & viã monstrauit, per quam hæc scandala fugere possimus. Quæ autem hęc via est? Praui homines, inquit, etiam si valde tecum amore, aut necessitudine coniuncti sint, abscindendi sunt ab amicicia tua, & rationem affert manifestam. Nam si maneant amici, nec illos lucraberis, & tu ipse simul peribis: sin verò procul abs te illos abieceris, tu saltem salutem consequeris: quare si cuius coniũctio saluti tuæ obest, reiice ipsum abs te. Nã si nostra plerũq; membra rescindimus, cùm incurabili morbo & ipsa tabescũt, & reliquis officiunt: multò magis in amicis, atq; cognatis id faciendum. Sin autem natura nobis mala insita esset, hęc sanè admonitio, atq; cõsiliũ frustra omnino daretur, cùm omni cura & diligentia nihil posset prodesse: sin verò vanum hoc consiliũ non est, sicut certè nõ est, patet à volũtate hominum improbitatis operа proficiscĕ. *Videte ne contemnatis vnum de paruulis istis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cœlis semper vident faciem patris mei, qui est in cœlis.* Paruulos hic non verè paruulos, sed multorum æstimatione appellauit: pauperes dico, ignotos, cæterosq; huiusmodi, quos multi contẽnere solent, qui nec reuera paruuli sunt, cũ toti mundo sint æquiparabiles, & creatori omniũ amici, sed multorum æstimatione tales esse putãtur. Nec id tantum de multis dicit, sed etiam de vno: atq; hinc iterum detrimentũ scandali semouet, atq; disterminat. Nam quemadmodũ si quis proteruos homines fugiat, sic si probis adhæret, vberes fructus inueniet, ac duplici quadam tutela, & firmiore securitate vtetur: altera, quia scandalizantium coniunctionem aspernatur: altera, quia probos ac sanctos viros colit, atq; honorat. Deinde alia etiam ratione illos venerabiles facit, dicens, quia angeli eorũ semper vidĕt faciẽ patris mei qui est in cœlis. Hinc manifestum est, quia omnes sancti angelos habeant. Apostolus etiã ait de muliere, quoniam velamen debeat habere in capite propter angelos. Et Moses, statuit fines gentium secundum numerum angelorum dei: hic verò non de angelis simpliciter dicitur, sed de angelis excellẽtibus, atque supremis. Nihil enim aliud designatur, cũ faciem dicat patris mei aspiciunt, q̃ summa fiducia eorum & honor pręcipuus. *Venit enim filius hominis saluare quod perierat.* Aliã rursus infert rationẽ, & multò q̃ prior fuerat firmiorẽ, cui similitudinẽ subiungit, qua patrẽ eadẽ velle inducit. *Quid enim vobis videtur,* inquit, *si fuerint alicui homini centum oues, & errauerit vna ex ipsis, nonne relinquens nonagintanouem, ad montem profectus, quærit eam quæ errauit: & si cõtigerit vt inueniat eã, amen dico vobis, gaudet super eam magis, quàm super nonagintanouem, quæ non erranerunt? Ita non est voluntas coram patre meo, qui est in cœlis, vt pereat vnus de paruulis istis.* Perpẽdis quot, quibusq; rationibus ad curã tenuiorũ fratrũ nos inducit. Noli ergo dicere ferrariũ esse aliquẽ fabrum, aut sutorẽ, aut agricolam, ac ideo quasi rudem, atq; indoctũ esse contẽnendum. Vide quanta sibi cura sit, ne hoc patiaris, vide quot te argumentis ad modestiam, & ad curam minorum fratrum reuocat. Infantẽ in medio statuit, & dixit: Efficiamini vt paruuli: &, quicunque talem susceperit paruulum, me suscipiet: quicunque hunc scandalizabit, extrema luet supplicia: & ad terrorem molæ ac submersionis, væ, nimium miserantis verbum adiecit: & scãdalizantes homines, etiam si loco manuũ atq; oculorũ nobis essent, abscindere iussit, angelorũ quoq;, qui hos tenues fratres tutantur authoritate, vt eos venerem impellit, ac demũ à sua volũtate, ac passione hortatur. Nã cũ dicit, Venit filius hominis saluare quod perierat: passionẽ & crucẽ suã significat, sicut & Paulus de fratre scribens, dixit: Propter quẽ Christus mortuus est. Nec sufficerunt sibi hæc omnia, verũetiam à dignitate patris ad hoc ipsum inducit, quia nec patri quidẽ videtur, vt vnus istorũ paruulorũ pereat: & à cõmuni cõsuetudine hominũ, quia pastor saluis ouibus derelictis, eã quæ errauit diligentius quęrit: & cũ inuenerit, summopere de illius salute lętatur. Si ergo deus mirũ in modũ inuento paruulo gaudet, qua tu audes ratione eos contẽnere, atq; conculcare, qui deo charissimi sunt, cùm oporteat animam quoq; ipsam pro vno istorum tradere pusillorum? Ita inquies, sed abiectus & tenuis est. Hac quidem ratione multò diligentius tibi omnia facienda sunt, vt eum conserues. Nam & ipse nonagintanouem relictis ouibus ad errantem abiit, nec potuit illarũ multarum salus perditionem vnius obducere, atque obfuscare. Lucas autem in humeris quoq; attulisse ait, & ma-

° destruam] destruã

† gehẽnã.

Per quem quid in scriptura.

Gene. 4. a.

1. Cor. 1. b

1. Cor. 11. b

Rom. 14. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luc. 15.a. iorem factam esse lætitiam in vno peccatore pœnitẽtiam agẽte asserit, quàm in nonaginta & nouem iustis. Ita & quia propter errantem vniuersum dereliquit gregem, & quia magis in hac inuenta lætatus est, magnum studium multamq; curam eius se habuisse ostendit. Ne igitur taliũ animos negligamus. Omnia enim ista propterea dicta sunt. Minis enim illis quibus intendit nullũ peruenturum ad cœlos qui non fuerit sicut paruulus, & mola & submersione, tumorem proteruorum hominũ depressit. Nihil sanè ita charitati repugnat, sicut superbia & mentis elatio. Quia verò dixit scandala necessaria fore, vigilãtiores eos reddidit. Cumq; adiecerit, Væ illi per quem scandala veniunt: vnumquenq; cauere hortatur, ne culpa sua scãdalum accidat. Quòd autem præcepit scandalizantes esse propellendos, salutis iter nobis expeditius faciendum admonet. Quòd denique inũxerit ne ipsos contemnamus, neque id simpliciter, sed vehementer, atque acriter, cùm dicat: Videte ne aliquem istorum contemperitis paruulorum, quia eorum angeli patris mei faciem semper aspiciunt: & quia ego propter eos veni, & hęc patris mei volũtas est, ad tuendos conseruandosq; pusillos diligentiores nos reddit. Perspicis quàm ingentia in tutelam tenuium mœnia erexerit, & quantum studium, curamq; habeat ne perdantur, tum quia supremas decipientibus eos pœnas statuit, tum quia summam pollicetur mercedẽ his qui curam eorum suscipiunt, idq; tam suo, q̃ patris exemplo corroborat. Dominum igitur etiam nos imitemur, & nihil pro fratribus omittamus, etiam eorum quæ humilia, viliaq; nimium videantur: sed si administratione nostra etiam opus fuerit, quanuis tenuis, atque abiectus quidem cui administrandum sit fuerit, quanuis ardua nobis res, atq; laboris plena esse videatur, quanuis montes, præruptaq; præcipitia transeunda, omnia hæc pro fratris salute tolerabiliora, facilioraq; oro videantur: tanto enim studio, tantaq; cura deus dignam esse ani-
Roma. 8.f mam ostendit, vt neque filio suo pepercerit. Quare obsecro, summo mane cùm à domo exieritis, hanc vnicã intentionem habeatis, & hoc ante omnia studium, vt è periculis aliquem liberare possitis. Nec dico ab hoc corporis periculo solùm: nam hoc neque periculum quidem verè dici potest, sed multò magis à periculo animæ, quod tentatione diabolica hominibus inferri solet. Si enim mercator, vt rem familiarem amplificet, terroris plena maria nauigat: si opifices, vt rebus suis quicquam adiiciant, duros tolerant labores: & nos pariter saluti nostræ salutem proximorum adiiciamus, præsertim cùm qui sua contentus negligit alienam, nec suam quidem consequi potest. In prælio enim, ac expedita acie, qui sibi solùm consulit miles, nec aliud respicit, quàm quo modo possit fugiẽdo animam suam seruare, is cæteros quoque milites secum ad perniciem trahit: quemadmodum è contra, generosus miles cùm alios tutari conatur, se quoque ipsum defendit. Quoniam igitur bellum quoque nobis indictum est, & prælium agitur amarissimum, & acie instructa iam pugnamus: hic magno animo, vt noster iussit imperator, ad sanguinem & ad necem simus præparati, vt ad salutem omnium pugnemus, alios cohortatione, alios auxilio iuuantes. Multi enim in hac acie fratres perfossi, atque sanguinolenti iacent, nec vllus inuenitur qui medicetur, non è vulgo aliquis, non presbyter, non pontifex, non amicus, non frater, non alius quispiam: sed singuli quę nostra ipsorum sunt, quærimus: ac propterea nostra diminuimus. Atqui non ignoramus magnam inde ad A deum fiduciam, magnam approbationem comparari, si quis quæ sua sunt non quærat. Cuius rei oppositum facientes, tam prauis hominibus, quàm diabolo captu faciliores, imbecillioresque nosipsos constituimus: non enim alter pro altero arma capimus, nec dei charitate nos communimus, sed alios quosdam amiciciæ prętextus quęrimus: sic alius affinitate, alius consuetudine, alius consortio, alius vicinia, alius alia quadã ratione, nemo fidei, ac religionis pietate nobis amicus est. Cumq; deberemus hinc solummodo amicicię fœdera contrahere, oppositum omnino, & quidem studiosè facimus, cùm Iudæis nonnũquam & gentilibus magis, q̃ cum ecclesiæ filiis amicicias coniungentes: proteruus enim iste, ille verò humanus (aiunt) est atque modestus. Quid agis, proteruum tu fratrem vocas, cui nec rhaca quidem dicere permittitur, nec aliquo pudoris sig-
B no erubescis: ita de fratre sentiens atque prædicans, qui membrum est tuum, qui eosdem vnà tecum parturieti labores attulit, qui eadem tecum alitur mensa? At si fratrem secundum carnem habeas, etiã si mille viciis polluatur, non parum tamen ad illius defensionem studes, cùm putes si facinora illius in lucem prodeant, socium te dedecoris futurum: spiritalem autem fratrem, non solùm à contumelia & maledicto non vis defendere, verumetiam turpiter vltrò calumniaris. Proteruus enim est, ais, atque importunus: idcirco igitur amicicia illi coniungaris, & vt ab hoc vicio semoueas, & ad virtutem reducas: sed non exaudiet me, inquies, nec consilium meum approbabit. Vnde id scis? an admonuisti vnquã, emendareq; conatus es? Sæpius id, ais, atque sæpius feci. Dicas, oro, certiore quodam ac definito numero: Et semel, & bis feciſſe me arbitror, iquies.
C O rem miram, ita semel, aut ad summum iterum illud sæpius atq; sæpius tibi significauit, & si per totã tuã id vitã fecisses, nõ oportuisset te labore victũ defecisse. Nõne vides, quo modo cõtinuè per prophetas, per apostolos, per euangelistas nos deus admonet? putásne igitur per omnia nos persuasos emendare, rectèq; viuere? Minimè: vtrum ab admonitione destitit, vtrum siluit, an potius quotidie clamat, Nõ potestis simul mammonæ, Supra.6 atq; deo seruire? Crescit tamen diuitiarũ cupiditas atq; sitis. Ille intonare non cessat: Dimittite, & dimittetur Luc.6.f vobis. at nos magis efferamur. Ille semper ad continentiam nos hortatur: nos vero quasi porci in luto libidinum inuoluimur, attamen ille prædicare nõ cessat. Cuius ergo rei gratia hæc nõ cogitamus, neq; id nobiscũ dicimus, q̃ deus semper nos alloquitur, neq; quãuis ex negligentia obaudiamus defatigatur, semper id faciẽs:
D hac de causa nempe dicebat, pauciſſimos eos fore qui Infrà.22 saluabuntur. Nam si non est nobis satis ad salutem, q̃ & 24.b virtuosè ipsi viuamus, sed oportet aliorũ salutẽ re ipla desiderare: cùm neq; nos rectè viuamus, neq; alios hortemur, quid respondebimus, quæ nobis spes salutis reliqua erit? Sed cur hęc criminor, cùm neq; eorũ cũ quibus habitamus, vxoris, liberorum, famulorum vllam curam habeamus, sed alia pro aliis quasi temulẽti soliciti cogitam⁹? quo modo scilicet plures famulos cõparabimus, qui diligẽtiori nobis studio ministrabũt, quo modo liberis amplas hæreditates relinquemus, quo modo vxor preciosis vestibus, & ornatu aureo potiatur. Nullam enim nostri, sed rerum nostrarum curã habemus: vxoris obliuiscimur, & quæ vxoris sũt recordamur: de liberis non puidemus, & quę liberorũ sunt, amplificare atq; augere studemus. Itaque his similes sumus, qui cùm malè maceriatam, ac ruinosam videãt domum, ipsam quidem

quidem restituere negligunt, porticus ei & septa in circuitu præparant: aut illis, qui quanuis morbo conficiãtur, cura tamen valetudinis neglecta, aureas sibi vestes contexunt: aut mulieri quę cùm aduersa valetudine nimium laboret, nullum ęgrotationis remedium, sed ancillas & ornamenta, cæteraq; huiusmodi ipsi studeat cõparare. Nõ aliter sanè nos cũ anima nostra, modo iræ furore, modò cupiditatis ardore, nunc maledicẽdi studio, nũc inanis gloriæ iactatione mirabiliter vexetur, ac humi iacens, & secum ipsa dissidens, ab innumeris laceretur feris: non vt ipsam curemus, sed vt magnificas ædes cõstruamus, & gregem seruorum, cæteraq; huiusmodi acquiramus, omni studio atque cura vigilamus. Et si vrsa fugam è cauea ceperit, domos præcludimus, vicos obsidemus, vt intercepta nemini noceat: nũc verò cùm non vna bestia, sed multæ atque obscœnæ cogitationes omni bestia ferociores animam nostram lacerent, nec sentire quidem videmur: & vrbium sanè habitationi adeò prouidemus, vt vel in desertis locis, vel in vallatis atque munitis atrocem feram coërceamus: cauemusq; diligenter ne ad curiam aut tribunal, nèue ad regiam accedere possint huiusmodi immanes ferę, sed procul alicubi vinctas tenemus. In anima verò nostra vbi locus consilij est, vbi regia sedes, vbi iudicium, eò immanes bestiæ ad mentem ipsam, ad regale solium omnia perturbantes magna licentia conscẽdunt: propterea ad inferiora depelluntur, quæ superius stare debebant, omniaq; simul turba cõquassantur, quæ intus quæ foris sunt. Ciuitatiq; similes sumus, quę barbarorum incursu conturbatur: aut auiculis quę dracone ad nidum serpente, trepidè ac conturbatè circumuolant. Quare vehementer vos oro, atq; obsecro, interficiamus hunc draconem, arceamus atroces bestias, & prauas cogitationes mucrone spiritus confodiamus, ne nobis quoq; propheta Iudęorum mala intentet dicens: Onocẽtauri, ericij, & dracones illic tripudiabũt. Esa. 13. d Sunt enim, sunt certè homines onocentauris multo peiores, qui ceu in deserto viuentes calcitrent, & ætatem iuuentæ miserabiliter agant. Nam cum atroci cupiditate vexentur, nõ aliter q̃ effrenes onocentauri circũeuntes saliunt, & calcitrant, nulli rei probæ studentes: cuius mali patres eorum causa sunt, qui equorum quidẽ domitores cogũt, vt studiosissimè sibi equos domitent, nec incuria committãt ad firmiorem indomitos ætatem peruenire, sed frænum ac cętera quibus opus est, incipientes adhibẽt: liberos autem suos longè prouehi absque castigationis negligunt fræno, & dimittunt circuire, scortis, aleis & obscœnis spectaculis inhiantes, cùm deberent antequã fornicationibus se traderent, prudenti & modestę vxori coniungere, quę ab omni mala consuetudine maritum eripiat, & frænum pullo facta salutari domatione contineat. Non enim fornicationes & adulteria aliunde proueniunt, quàm ex nimia iuuentutis licentia. Nã si cum prudenti vxore nuberet, laudis ac æstimationis hominum, ac denique domus curam haberet. Sed vix ab ephebis exiuit, inquies: nec ego ignoro, & certè si annos Isaac attigit quadraginta, & ætatem illam in virginitate traducẽs, postea sponsam duxit: multò magis iuuentutem in tempore gratiæ degentem, hęc philosophia deceret. Sed quid faciã? non vultis modestię ipsorum curam habere, sed sordibus, atq; cœno, omniq; turpitudine inquinari negligitis, nescientes hoc præcipuũ esse matrimonij lucrũ, vt castimonia cõseruetur: quod si non fit, quę nam vtilitas ex matrimonio erit? Vos autem quid facitis? cùm omni turpitudine liberi vestri se maculauerint, tunc frustra vxori copulatis. Decet nanque, ais, vt in republica comprobatus, conspicuus anteà fiat quàm vxorem ducat. Animæ verò nulla vobis cura est, sed deiectam despicitis: idcirco omnia confusa turbataq; iacent, quia quasi superflua quædam res anima spernitur: quia quæ necessaria sunt, contemnuntur: quę vilia sunt & caduca, magno studio cõfouentur. Nescis nihil te ita magnum posse filio tuo largiri, quàm vt à fornicationis immundicia integrum conserues? nihil sanè ita magnũ nobis est sicut anima. Quid enim proderit homini, si vniuersum orbem terrarum lucrabitur, & animæ suæ detrimentum pătietur? Sed certè cuncta peruertit, atque deiicit immensa diuitiarum cupiditas, & ceu crudelissimus quidam tyrannus arce occupata, libertate ciuitatem priuat: sic animis omnium deiectis verum dei timorem turpiter expellit. Ideoque tam nostrã, quàm liberorum nostrorum salutem negligimus, ac vnum solummodo respicimus, vt magis locupletati magnum pecuniarum numerum aliis relinquamus, qui pariter aliis, atque isti postea aliis relinquant: sic pecuniarum transmissores (vt ita dicam) ad posteros, nõ domini sumus, nec sentimus hac vecordia seruis nostris viliores nos reddere. Nam seruos quidem, etsi non ipsorum causa, attamen nostra castigamus: liberis verò tantùm prouidentiæ nequaquam tribuimus, sed quasi viliores mancipiis prætermittimus. Cur, mancipiis, dixi: cum vel pecudibus ipsis minoris fieri videantur? Maiorem enim asinorum ac equorum, quàm filiorum curam habemus. Nam si burdonibus, atque asinis agaso nobis præficiendus est, non parũ vigilamus, ne dementem, aut temulentum, aut furem, aut rei eius imperitum præficiamus: sin verò ad colendum filiorum ingenium pædagogus sit nobis inueniendus, qui casu oblatus fuerit, eum recipimus, nec consideramus vllam artem hoc artificio sublimiorem non inueniri. Quid enim maius quàm animis moderari, quàm adulescentulorũ fingere mores? Omni certè pictore, omni certè statuario, cæterisq; huiusmodi omnibus excellentiorem hunc duco, qui iuuenum animos fingere non ignoret. Attamen nos omnia spernimus, ac illud tantummodo considera- *Supra.16. d*

Ars puerorũ moderatoris, cęteris sublimior.

mus, quo modo volubilitate linguæ adulescentes præstabunt, quod etiam quæstus gratia fecimus. Non enim vt eloqui sciant, sed vt pecuniam eloquentia colligant, eloqui studeant. Nam si eum facilius posse ditari absque vlla eloquentia videremus, tunc omnis apud nos squaleret eloquentia. Vides quàm tyrannica vis pecuniarum sit, vides quo pacto cuncta occupauit, & quasi mancipia, vel potius pecudes alligatas quouis homines detrudit? verùm nescio quid lucrabimur hac nostra in eam oratione: verbis eam nos ferimus, illa rebus nos superat. Non cessabimus tamen, sed verbis scelera sua patefaciemus: & si quid oratione consequemur, tam nos quàm vos mirificè lucrabimur: sin verò in proposito perseuerabitis, nos tamẽ officio nostro fungemur. Creator autem omnium & vos morbi huius immunes, & nos in vobis gloriari faciat, cui gloria in secula seculorum. Amen.

Homilia lxj. *ex cap.* xviij.

Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Quoniam acri oratione aduersus scandalizantes vsus, multis eos argumentis terruit, ne supini atque desides hac ratione hi fiant quibus scandala inferuntur, & ne putantes totam in alios culpam esse reiectam ad molliciei vicium

Universidad de Deusto
Biblioteca

delabantur, & quasi omni fauore digni in arrogãtiam incidant: perspice quo modo ipsos etiam comprimit atq; coërcet, & inter duos solummodo redargutionẽ fieri iubet, ne scilicet testimonio multitudinis grauiore accusatione visa, dedignatus ille duriorem se ad corrigendum præbeat: ideo dicit, Inter te & ipsum solum, & siquidem te audierit, lucratus es fratrem tuũ. Quid est, si te audierit? si persuasus videlicet abs te, peccati se cõdemnabit, lucratus es fratrem tuum: non dixit satisfactum tibi est, cum hoc modo animaduersum esse in ipsum videatur: sed lucratus es fratrem tuum, vt designaret communiter vtrique inimicicias esse detrimẽtum. Nec dixit, effecisti, vt frater tuus seipsum lucraretur, sed tu fratrem lucratus es. Ita significauit vtrunque prius iacturam fecisse, alterum fratris, alterum propriæ salutis. Idipsum etiam cum in monte sedebat, admonebat: tum ipsum qui offendit ad eum qui offensus fuerat mittens, Si munus tuum ad altare attuleris, ait, ac ibi recordatus fueris, quia frater tuus aduersus te aliquid habeat, vade prius reconciliare fratri tuo: tum ipsum qui passus iniuriam est, remittere proximo peccata iubens, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, dicere docuit. Nunc verò alium quẽdam modum induxit, nec eum qui fecit, sed eum qui passus iniuriam est, ad illum adducit. Nam quoniam non facilis ille qui iniuriam fecit, ad satisfaciendum est, rubore ac dedecore quodam impeditus, eum qui passus est ad illum non temerè, sed emendationis causa mittit: nõ enim dicit, accusa, increpa, pœnas petito: sed argue, inquit, Nam cum ille partim ira, partim rubore quasi vino sopitus nõ videat, opus est vt tu qui rectè valeas, ad ægrotum proficiscaris, & priuato quodam iudicio cõstituto, remedium facilius inferas. Nihil enim aliud est arguere, quàm in memoriam eius peccata reducere, ac ad eũ quæ passus sis exponere. Quod si rectè fit, quasi pars quædam defensionis est, quæ vehementer ad reconciliationem impellit. Quid igitur, inquies, faciam si durus ac pertinax fuerit? *Assume tecum*, inquit, *vnum, aut duos: vt in ore duorum aut trium testium stet omne verbum.* Nam quantò ille impudẽtior atque pertinacior fuerit, tantò magis ad emendationem eius absque ira & molestia nobis studendum est. Nam & medicus cùm grauiorem viderit morbum, non desistit, nec molestia oppressus deficit, sed ad ferenda remedia diligentius se accingit, quod nos quoq; facere iubet: quoniam enim solus imbecillior visus es, adiectione duorum fortior factus, argue delinquentem. Perpende quia non solum eius qui lacessitus iniuria est, verumetiam lacessentis vtilitatem quẽrit. Nam verè passus iniuriam is certe est, qui passione victus succubuit: is, inquam, est, qui morbo captus laborat: propterea sæpius sanum ad illum, modò solùm, modò cum aliis mittit: & si pertinacia obduratus est, etiam ecclesiam ad hunc ægrotum adducat. *Dic enim*, inquit, *ecclesiæ*, quoniam si eius qui patitur cõmodum tantummodo quæreret, certè non iussisset septuagiessepties pœnitẽti esse remittendũ, nec toties, tãq; multos passionis emendatores ei statuisset: nunc verò non semel, sed bis atq; ter, modò solum, modò cũ duobus, modò cum pluribus ad curam illius te remittit. Ac de exterioribus quidem nihil tale præcepit: sed si quis, inquit, dexteram verberibus tibi cædit maxillam, ei alteram quoq; verte: hic autem non ita. Quod & Paulus ait dicens. Quid enim mihi & eos qui exterius sunt iudicare? fratres autẽ & arguere & auerti iubet, & inobedientes abscindi, vt rubore impulsi meliores fiant: id ipse quoq; hic facit. Nam cũ de fratribus legẽ promulget, tres peccanti magistros atq; iudices constituit, qui doceant & enarrent, quęcunq; in temulentia sibi perpetrata sunt. Nam etsi ipse est qui illa absurda omnia, & fecerit & dixerit, doctoribus tamen sicut vinolentus indiget, omni fanè ebrietate peccatum magis mentem perturbat, & animũ insania furoreq; replet. Quis enim sapientior, q̃ Dauid fuit? sed tamen cũ rationis vires à cupiditate tenerentur, quæ quasi fumus animũ eius occupauerat, in peccatum delapsus non sentit: ac ideo lucerna sibi prophetica opus fuit, & verbis quæ perperam gesta in memoriam reducerẽt: propterea etiam hic ad delinquentem multos, ac varios conducit, vt de iniuriis secum cõquerantur. Cur autem hunc qui passus est, & nõ alium arguere & expostulare præcepit? quoniam patientius hunc, in quem iniurias iaculatus est, cui dolorem intulit, quem oppressit laturus est. Non enim pariter æquo animo ab alio q̃ iniuriam perpesso, & cõtumeliis lacessito expostulatus sustinebit, præsertim cũ solus sit, cũ eum arguat. Nã si qui pœnas ab eo petere posset, is de salute ipsius laborat, maximè omnium poterit eũ placare. Vides non supplicij, sed emendationis gratia id fieri, propterea nullos sibi testes initio præbet, sed cũ ipse per se nihil effecerit, neq; tunc multitudini committendam rem præcipit, sed vnum aut ad summum alterum addidit, quos si propter suam proteruiam despexerit, tunc tandem ad ecclesiam offerendam rem censuit. Ita magnum sibi est studiũ, ne proximorũ delicta, nisi post primam & alteram admonitionem efferãtur. Quid autem sibi vult, in ore duorum vel trium testiũ, stabit omne verbum? Habes iam testes, inquit, opus abs te tuũ ita esse confectum, vt nihil quod ad te pertineat, reliquum esse videatur. *Si autem eos nõ audierit, dic ecclesiæ:* præsulibus scilicet, ac præsidentibus. *Quòd si etiam ecclesiæ non obedierit, tibi sit sicut ethnicus & publicanus.* Iam enim talis immedicabili morbo laborat. Tu verò *considera quo modo publicanum ad exemplum summę nequicię semper posuit. Etenim superius dixit, Nonne publicani quoq; hoc faciunt?* ac deinde, publicani præcedẽt vos, ait, *in regnũ cœlorũ*: id est, qui valde improbitate condẽnantur. Audiant hæc attẽtè, qui sibi quæstus iniustos excogitant, qui fœnus fœnori adiiciunt. Cur autẽ istum cum publicanis collocauit? Vt certè & illum qui pertulit iniuriam consolaretur, & hunc meritò perterreret. Num igitur hoc modo solummodo iste punitur? Non certè, sed audi quæ sequuntur. *Quæcunque alligaueritis super terram, erunt & ligata in cœlis.* Nec dixit ecclesiæ præsuli: vinculis istum constringe: sed, si ligaueris, ei qui dolorem pertulit totum permittens: tunc hæc vincula indissolubilia manẽt. Patet ergo extremis istum supplicijs esse vexandum, sed nulla culpa eius est qui detulit, sed totũ crimen iure in eum qui pertinax in malignitate fuit, reiicitur. Animaduertis quo pacto duplici hunc necessitate vinxit, præsenti dico punitione, & futuro supplicio? hęc minatus est, ne hæc accidant, sed tum ne ab ecclesia eiiciatur metuẽs, tum vt vincula tam terrestria quàm cœlestia reformidans mitior fiat. Nam cùm hæc sciat, quanuis primo ingressu minus fecerit, multitudine tamen iudiciorum conuictus, iram fortasse deponet: hac enim de causa non confestim abscindit, sed ad tertium vsq; iudicium progressus est: vt si primò nõ paruerit, obtemperet alteri, q̃ si secundum etiam spreuerit, tertiò saltem moueatur: at si hoc etiam neglexerit, æterna supplicia tandem, & iudicium dei expauescat. *Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de*

Supra.5.d *Supra.6.b* *Arguere quid.* *Deu.19.b.* *Iniuriã verè pati quis dicatur.* *1.Cor.5.d.* *Infra.18* *1.Reg.1.b*

de omni re quamcunque petierint, fiet eis à patre meo qui in cœlis est. Vbi enim duo sunt vel tres cõgregati in nomine meo, illic sum in medio eorum. Animaduerte quemadmodum etiam hic dissidia & inimicicias dissoluat, & pusillanimitatem omnem exterminet, & homines ad vnam congreget voluntatem, non prædictarum pœnarum tantummodo terrore, verumetiã his donis quę à charitate profluunt. Nam posteaquam contentionis extrema supplicia posuit, magna concordiæ præmia exponit, cùm & à patre qui consensu & charitate coniuncti sunt, facilè impetrẽt quod petunt, & ipsum Christum in medio sui possideant. Putásne igitur, vllibi duos reperiri consentientes? putò sanè multis in locis, ac forsan etiam vbique. Quo modo igitur à patre cuncta non consequuntur? quia videlicet multę sunt causæ non impetrandi. Nam aut inconducibilia postulant, nec mirum est si non exaudiuntur, cùm & Paulus non exauditus audierit: Suffi- *2.Cor.12.b.* B cit tibi gratia mea, virtus enim mea in infirmitate perficitur. † Aut indigni exaudiri sunt, nec quicquam boni à seipsis offerunt, cùm dominus Apostolorũ similes denotare videatur. Ex vobis enim, inquit, qui virtute polletis, qui euangelicam doctrinam rectè viuẽdo cõplectimini. Aut aduersus eos qui ipsis dolorem intulerunt, vltionem orãtes petunt, quod omnino prohibetur. Orate, nanque ait, pro inimicis vestris. Aut misericordiam postulant, cùm nullam egerint pœnitẽtiam. Qua re potiri penitus est impossibile, etiam si qui multam fiduciam ad deum habent, pro eis deprecentur: veluti Hieremias cùm pro Iudęis oraret, audiit: Noli orare pro populo hoc, quoniam te nõ exaudiam. Si verò cuncta hæc affuerint, & conducentia petas, & quan- C tùm in te, euangelicam vitam re ipsa probes, & cõcorditer atque cum charitate cum proximo viuas, impetrabis orando misericordiam domini. Verumetiam quoniam à patre meo dixit, vt vnà cum patre seipsum quoque postulata largiri ostendat, subiunxit: Vbi enim duo vel tres congregati sunt in nomine meo, illic sum in medio eorum. Nonne igitur sunt duo aut tres in nomine ipsius vsquequaque congregati? Sunt quidẽ: raro tamen inueniuntur. Nõ enim de conuentu simpliciter dixit, nec congressum tantummodo quęrit: sed cũ hoc reliquum etiam virtutis genus, vt prius dixi, potissimũ requirit: deinde vt hoc ipsum exactissimè ac diligentissimè fiat. Tale quippe est quod dicit: Si quis propter me principaliter charitate proximo coniungitur, secũ ipse sum, si ad hoc virtutis etiam opus adiecerit. Nunc autem complures videmus alias quasdam causas amicicię quęrere. Nã alius amat, quia redamatur, alius quia D honore afficitur, alius quia vtilitati sibi esse, aut fore hominem putat: Christi verò causa difficillimè quẽquam inuenies, qui amicum vt oportet diligat, sed omnes ferè secularium vinculo rerum inter se vinciuntur. Non ita quippe Paulus, sed propter Christũ diligebat: quare quanus non tantùm amabatur, quantùm amabat: tamen quoniam robustas amoris radices iecit, non dissoluit charitatem. Nunc verò si omnia diligentiori cura scrutabimur, amiciciarum efficientia commoda magis secularia, quàm hoc inueniemus. Quòd si quis mihi potestatem inuestigandi concederet, in hac multitudine facilè ostenderem: sed perspicuum id erit, si quis vigilãter inimicicię causas inuestigabit. Nã qui caducis, citoq; instabilibus causis copulantur, eorum coniũctio perpetua esse non potest, sed si vel cõtemptus, vel pecuniarũ iactura, vel liuor, vel gloriæ cupiditas, vel aliud huiusmodi superuenerit, amiciciam dissoluit. Radicẽ

† Aut non æquales & pares vt sũt qui ista audierunt.

Supra.5.g. & Lu.6.d.

Hier.7.d.11.e.& 14.b.

A enim non inuenit spiritualem. nam si talis esset, nulla res secularis eam euelleret. Ea certè charitas, quę Christi causa fundatur, firma, stabilis atque inuicta est, nec vlla re conquassatur, non obtrectatione, nõ periculis, non morte, non alia re temporali. Nam qui hac de causa diligit, nullo dissidio dissungetur: qui enim amat, quoniam redamatur, si quid minus iucundum ab amico ad eum profectum fuerit, finem amandi illico fecit: qui verò Christi charitate amicis conglutinatur, nunquam ab amando desistit: idcirco Paulus quoque dicebat, Charitas nũquam excidit. Quid enim dicere poteris, an quia honoratus abs te contumeliæ vicem honoris loco retulit, an quia pro beneficiorum gratia interficere conatus est? Sed si propter Christum diligis, hæc ipsa ad maiorem te impellunt charitatem. Omnia enim quæ seculares amicicias tollunt, spiritalem confirmant amorem magis, atque stabiliunt. Quo pacto inquies? Primùm, quia hic præmia tibi preparat amicus, deinde quia magis ope indiget tua, qui sic miserè affectus est. Quapropter qui hoc amore spiritali diligit, nõ generis nobilitatem, non prestantiam patrię, non excellentes diuitias, non denique quantũ redametur, inuestigat: verumetiam si odio habeatur, si contemnatur, si interficiatur, quoniam sufficiens sibi ad amandũ Christus causa est, perseuerat in amore. Firmus ergo ac stabilis stat, fixus & immobilis ad Christũ respiciẽs, à quo inimici, contẽptores, obtrectatores, pśecutores, qui nec videre ipsũ æquo animo poterãt, supremo amore, quo maiorem excogitare non possumus, amati sunt. Maio- *Ioan.15.b* rem enim hoc amorẽ nemo, inquit, habet, q̃ vt aliquis animã suam ponat pro amicis suis. Et considera quoniam etiam eos qui crucifixerunt ipsum, qui summo furore aduersus ipsum insaniebant, magno studio curare conabatur. Sic enim ad patrem de illis dicit, Dimitte *Luc.23.c* eis, nesciunt enim quid faciunt. Et discipulos quoque postea ad saluandos eos misit. Hanc igitur charitatem imitemur, & ad hanc, quasi ad exemplar respiciamus, vt imitatores Christi facti, tam præsentia q̃ futura bona consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia lxij. *ex capite* xviij.

VNC accedens Petrus ad eũ, dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies?

Quoniã magnũ quid se allaturum Petrus putauit, idcirco quasi gloriabũdus, vsq; septies, intulit. Nã si semper frater meus peccat, semperq; cũ arguatur, ad D pœnitentiam reducatur: quoties, inquit, remittere debemus? an vsq; septies? Video enim vltrò te illi terminũ affixisse, qui pertinaciter in peccato perseuerat, cùm dixeris: Sit tibi ceu gẽtilis ac publicanus: huic vero quem *Infra.18.c* pœnitet, nullũ terminum attulisti, cùm simpliciter iusseris ipsum esse recipiendum. Quoties igitur ipsum feram pœnitentem: an septies? Quid igitur facilis ac misericors dominus? *Non dico tibi vsque septies*, ait, *sed vsque septuagies septies.* Qua quidem oratione nullum omnino numerum posuit, sed indefinitè, cõtinuè, ac semper significauit. Nam sicut millies infinitè designat, sic quãdo hic numerus dicitur, plerũq; multa indefinitè atq; indistinctè denotantur: veluti cùm dicitur, Quia sterilis peperit septem, per id scriptura multos significat: non er- *1.Reg.2.a* go certo numero indulgentiam concluſit, sed continuò atque semper indulgendum esse denotauit: quod & sequenti parabola confirmat. Nam ne videatur difficilia, & onerosa imperare, cũ septuagies septies dixerit,

Universidad de Deusto
Biblioteca

confestim parabolam adiunxit, vt & dictum commu- A niret preceptum,& iactantem in hoc deprimeret,& facilitatem rei ostenderet. Quocirca misericordiã quoq; suam in medium adduxit,vt hac collatione facilius discas, quòd etiam si septuagies septies indulseris, etiam si cuncta simpliciter proximo peccata dimiseris,quãtùm aquæ stilla ingenti mari comparata, tantùm, immo vero multo etiam magis misericordia tua ab infinita dei bonitate distabit: qua tu vehementer indigebis,cũ vitæ tuæ rationes in iudicio relaturus sis: ideo parabolam attulit,dicens: *Simile est regnum cœlorum homini regi,qui voluit ponere rationem cum seruis suis. Et cùm cœpisset ponere rationem,oblatus est ei vnus,qui debebat decem milia talenta:non habente autem eo reddere, iussit eum dominus venundari, & vxorem & filios eius,& omnia quæ habebat.* Sed misericordia deinde domini impetrata. *Cùm vidisset conseruum centum sibi denarios debentem,angebat eum,& suffocabat:qua ex re adeò com-* B *motus dominus fuit, vt rursus in carcerem eum coniecerit, quousque vniuersum debitum reddiderit.* Perspicis quantũ inter peccata & peccata discrimen est? Quantùm enim centum denarij à decem milibus talentis distant: tantùm, immo vero multò plus ea quę in hominem peccata,distãt ab his quę in deum committuntur: quod tum differentia personarum,tum crebritate, immo vero continẽtia peccandi perspicitur. Nam cùm peccantes nos homo quispiam videat, veriti à peccando desistimus:cùm autem deus quotidie delinquentes perspiciat, nequaquam veremur, sed omnia intrepidè facimus atque dicimus: neque hac ratione solùm, verumetiam & propter collata beneficia,& honoris gratiam,quo diuinitus pręditi sumus, aduersus deum delicta grauiora redduntur. At si vultis discere quo modo decem milia talenta,immo vero multò plura sunt quæ aduersus deum delin- C quimus paucis,explanare conabor. Attamen non parũ metuo, ne aut his qui ad nequiciã proniores sunt, quiq; continuò in luto peccatorum inuolui desiderant, maiorem licentiam præbeam, aut temperantiores & modestos in desperationem inducam, vt velut discipuli dicant,quis potest saluari?faciam tamen, vt qui attentè audiunt,humiliores ac tutiores cõstituantur. Nam qui morbo laborantes incurabili non dolent, etiam sine hac oratione à desidia & ignauia sua non recedent. Quòd si etiam hinc maiores causas contemnendi arripient,non meis profectò verbis,sed amentiæ suæ culpa erit attribuenda. Nam oratio quidem hæc & reprimere,& compungere attentiores facilè poterit,& qui moderatè viuunt, cum magnitudinem peccatorum intellexerint, & pœnitẽtię vires didicerint,magis proficiẽt. Dicendum mihi ergo est,& ita dicendum,vt quæcunq; aduersus deum committimus, & quæcunque communiter in homines,exponam: quę autem propria sunt,vnusquisque prout sibi conscius est afferat,atque coniungat: sed prius beneficia erga nos dei breuiter percurrã. Quæ igitur sunt beneficia? Creauit nos,atque produxit cum non essemus,& omnia quæ videntur,cœlum, terram,maria,aërem, quæq; in ipsis sunt,omnia animalia, plantas, semina, causa nostri effecit. Necesse enim est propter infinitam rerum multitudinem capita solum tangere:animam nobis viuentem inspirauit,ac solis super terram talem animam cõdidit, paradisum plantauit,auxiliatricem dedit,cunctis irrationabilibus prępo suit,gloria & honore coronauit.Cum vero ingratus in benefactorem homo inueniretur, maioribus eum donauit muneribus. Non enim solum cõsiderandum est, quia ex paradiso eiecerit,sed quid inde quoque lucri se- A cutum est. Nam postquam è paradiso eiectus est, & post innumera illa beneficia, & varias atque mirabiles dispensationes, filium quoque suum ad pręuaricatores misit, cœlum eis reclusit, paradisum referauit,& filios ex ingratis atq; inimicis effecit. Quare opportunum est etiam nunc dicere: O profunditatem diuitiarum & sa- *Rom.11.* pientiæ, & cognitionis dei. Præbuit nobis in remissionem peccatorum baptismum, eripuit à suppliciis,hæredes regni constituit, infinita sincerè credentibus bona pollicitus est: manum porrexit,spiritũ in corda nostra infudit. Quo modo igitur post tot, tantaq; sponte sua nobis collata,affici nos erga ipsum oportet? Putàs ne si quotidie pro eo,qui nos tam mirificè amat moriemur, condignas posse referre gratias,immo vero minimum quid debiti reddere?Nequaquam. Nam si hoc etiam faceremus, ad vtilitatem nostram id redundaret. Cũ ve- B ro sic affici deberemus,quò nam pacto erga ipsum affecti sumus?quotidie, immo vero in horas atq; in momẽta temporis, leges atq; præcepta ipsius contemnimus. Sed nolite oro, si liberiorem in peccantes linguam dimisero,iniquiore animo ferre:nõ enim vos solum, sed me quoq; ipsum accusabo. Vnde igitur vultis incipiã? à seruis,an à liberis,an à militibus,an à priuatis,an à viris, an à fœminis, an à senibus, an ab adolescentulis? à qua ętate,à quo genere,à qua dignitate,à quo artificio? Vultis à militãtibus exordiar? An igitur parum isti delinquant,cum in dies atq; horas contumelientur,maledicant,conuicientur,ex alienis ditentur calamitatibus? rapaces lupos imitentur:nunquam à delinquendo desistant,nisi quis absq; vndis maria esse contendat. Quæ enim passio ipsos non turbat?aut quænã ægritudo animam eorum non obsidet?Aequalibus inuident, & inui C dentes mirificè se apud eos ostentant:subiectis auarissimè vtũtur, his qui alicuius causa coacti,ad eos quasi ad portum refugiunt, tanquam hostes inferuntur. Quot apud eos rapinæ,quot obtrectationes,atq; cauponationes sunt?quot seruiles adulationes,quot mẽdacia, quot maledicta?Sed ad singula singulas leges Christi opponamus. *Qui dixerit fratri suo, stulte, reus erit gehennæ* *Supra.5.* *ignis. Qui mulierem ad concupiscentiam inspexerit,iã* *Ibidem.* eam in corde suo mœchatus est. Nisi qui se humiliaue- *Infra.18.* rit sicut paruulus,non intrabit in regnum cœlorum:isti vero tumorem,atq; arrogantiam aduersus minores, vt eos vehementius timeant magno studio exercent, ac omni atroci fera crudeliores in eos inueniuntur. Nihil pro Christo, omnia pro ventre, pro quæstu, pro vana gloria faciunt. Putás ne posse nos oratione delicta eorum recẽsere?Quis posset subsannationes ipsorum ver- D bis consequi? quis profusissimum risum? quis importunas contentiones,quis turpiloquia?Nam de auaricia nihil dicendum est.Etenim quemadmodum in eremo educati monachi, nec quid sit auaricia sciunt:ita & isti auariciam ignorant,quãuis alio quodam quàm illi modo. Nam illi quia longè à morbo absunt hũc affectum ignorant:isti quia valde huius passionis ebrietate occupãtur,nec sentire quidem morbum hunc possunt.Sic enim hoc vicium expulsa virtute animum ipsorum detinet,vt nec crimen apud insanientes illos esse videatur. Sed his omissis,iam ad alios moderatiores veniamus. Age igitur opificũ genus, qui maximo labore atq; sudore suo iustè degere videntur, diligenter inuestigemus. Verùm & isti,quia parum sibiipsis attendunt, multa de laboribus suis colligunt mala:vendendo enim ac emendo complures iustis operibus iniurias coniungũt: iurant,deierant,mentiuntur,ac vt multa possideant,to-

tos

Universidad de Deusto
Biblioteca

tos se negociis secularibus tradũt: & terræ affixi, omnia vt pecunia crescat faciunt, nullã curã de pauperibus habentes. Quid dicã de maledictis, & contumeliis eorũ, de fœnore, de cõmerciis, quę more cauponũ peragunt? Quid multa? non alia re magis, quàm impudentia ducuntur. Verùm istos quoq; si vultis omittamus, & ad locupletes qui agrorum fœtu diuitias acquirunt, quiq; cæteris iustiores videntur deueniamus, quorum iniusticia tanta est, vt si quis penitus inquirat, nihil penè iniuriosius inueniat. Quo modo enim miseris vtuntur agricolis, nónne humanius multò Barbari eos tractarẽt: fame nanq; tabescentibus, & per totam insudantibus vitã intolerabilia non erubescunt vectigalia imponere, ac onera, & labores quotidie maiores afferre: & sicuti asinis, immo vero quasi lapidibus corporib⁹ illorũ abuti, nec respirare quidem concedentes, sed siue ager quiequam produxerit, siue non: eodem semper exigunt modo, nihil eis cõcedentes. Quare quid miserabilius excogitari potest: tota hyeme laborant. frigore, imbre, vigiliis cõtriti, nec vacuis solùm manibus, verũetiam multa debentes recedunt. Cæterùm omnium famem ac naufragia, procuratorum tormenta, exactiones, & seruitutem intolerabilẽ reformidant. Quis negociationes, cauponationesq; ipsorũ enarrabit? ingentia ipsi sudore hominum dolia replẽt, nec vrceum domum afferre illis permittunt: sed quicquid vinea protulit, in cella cõdũt vinaria, & argenti paululum hac de re illis proiiciunt. Fœnoris inaudita excogitant genera, quæ nec gentilium quidem legibus comprobantur, mutui literas maledictionis plenas conscribunt. Non enim centesimam totius partem, sed medietatem flagitant, cùm ille qui soluit, & vxorem habeat, & paruulos nutriat, & homo sit: quodq; maximum est, tam aream quàm torcular suis laboribus impleat: quorũ illi omnium nihil omnino cogitare volũt. Quare opportunè prophetã, vt exclamet *induxerimus: Obstupeas cœlum & horresce terra, quia in ferarum mores humanum genus detrusum est. Hæc* cùm dico, *non artes, non agriculturam, non militiam,* non agros, sed nosipsos vitupero. Nã & Cornelius centurio erat, & Paulus scenofactorię artis peritus, quo artificio etiam prędicando vsus est. Dauid quoq; rex fuit, & Iob locupletissimus, & multorum agrorũ dominus, nec horum aliquid impedimẽto illis fuit ad virtutem: quę omnia probè tenentes, & decem milia talentorũ animo versantes, saltem hinc vrgeamur, vt pauca illa & vilia proximis remittamus. Referenda enim nobis ratio est de mandatis nobis commissis, quæ ita neglexímus, vt non possimus integram de omnibus reddere rationem: ac ideo bonam atq; facilem ad satisfaciendũ nobis viam prębuit deus, qua omnia nostra debita possumus persoluere. Quæ nã hęc via? Obliuio eorum omniũ quæ aduersus te à fratre tuo commissa sunt. Quod vt rectè perdiscas, ordine progrediens totam hanc parabolam audi. Oblatus est enim ei vnus, inquit, debitor decem milium talentorum, quo non habente reddere, iussit eum dominus eius vendi, & vxorem, & filios eius. Cuius rei gratia, dic quæso? Non ex crudelitate certè, nec quia inhumanus esset, cùm ad seipsum detrimentũ rursus redũdaret, è seruis enim suis †debitor J fuerat: sed quia incredibili cura illius deuictus hac comminatione ad supplicandum ne venderetur, adducebat. Nam si propter debitum fecisset, non annuisset sanè petitioni debitoris, nec vniuerso ipsum debito cõdonasset. Quãobrem igitur, antequam ratio sibi oblata esset, debitum non dimisit? Vt non ignoraret seruus quot quantaq; si-

Act. 10. c. *Ibi. 18. a* *3. Reg. 3. d.* *Iob. 1. a*

†etiã illa. J

A bi remitterentur, quorum noticia ergo conseruum mitior fieret. Nam si debiti magnitudinem, & mirabilem indulgentię modum re ipsa expertus conseruum angebat, si tantopere non fuisset castigatus, quò crudelitatis non irruisset? Quid autem calamitate oppressus ait? *Patientiam habe in me, & omnia tibi reddam. Misertus autem dominus serui illius, dimisit eum, & debitum ei dimisit.* Perspexisti rursus mirabilem exaggerationem misericordiæ: dilationem solummodo temporis, ac prorogationẽ quandam seruus postulauit, ille autem multò magis q̃ petiit, videlicet totius æris alieni donationem vltrò præbuit. Ita patet ab initio etiam voluisse ipsum, tamẽ nó prius id facere, nisi debitor supplicaret, vt donum nõ modo suum, verumetiam petitionis illius esse videretur: quod fecit, vt coronã quoq; seruus consequeretur: totum tamen ad dominum meritò refertur. Nam etsi procidit B debitor, atq; rogauit, ex causa tamen indulgentiæ vniuersam rem domino attribui videmus. Cómotus enim misericordia dimisit eũ, nec antequam supplicaret, vt cùm videretur aliquid ipsum quoq; fecisse, non maiore confunderetur rubore, vtq; calamitate sua perductus facilis ad ignoscendum conseruo fieret: sed ad hoc vsq; probus ac placens fuit. Nã nec debitum negauit, & redditurum se vniuersum promittens procidit, atq; orauit, & quasi vt delinquentem se condemnauit, cùm magnitudinẽ peccati non ignorauerit. Quæ vero sequuntur, indigna omnino prioribus sunt. Nam cùm exisset, inquit, non multo tempore pòst, sed confestim beneficij magnitudinẽ ante oculos adhuc habens, tanto munere, tantaq; liberalitate domini abusus est. *Cùm enim inuenisset vnum conseruorum suorum, qui sibi centum denarios debebat, suffocabat eum, dicens: Redde quod debes.* Vidisti huma C nitatẽ & misericordiã domini, vide nũc inauditã serui crudelitatem. Audiatis hæc, quicunq; pecuniarum gratia similia indies committitis. Nam si in peccatis id fieri non licet, quantò minus in pecuniis licebit: quid autẽ ille conseruus? *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Ne verba quidem ipsa veritus est, quibus salutem acquisiuit: his enim ipse dictis decies mille talentorũ debitũ euitauit. Ita nec portum quidem cognouit, quo tutatus à naufragio euasit, nec modus ipse supplicationis ad misericordis domini memoriam eum reduxit: sed omnia illa, crudelitate ac auaricia oblitus, omni fera sęuius in conseruum insiliebat. Quid facis homo, non sentis aduersus teipsum mucronem adigere, ac sententiam & munus domini reuocare? Sed ille nihil horũ cogitauit, nec rei suę meminit, nec vllo modo remisit. Et certè nõ æquali de re iste supplicabat, cùm pro talẽtis hic decem milibus, alter autem pro centum denariis supplicauerit: & ille cõseruo se prostrauit, iste domino: & cui omnino indultum fuit, is nec prorogationem quidem concessit: vinculis enim atq; carcere ipsum oppressit, quod alij serui non ferentes, totam rem ad dominum retulerunt. Ne hominibus quidẽ istud placuit, nedũ deo. Cõdoluerũt itaq; illi, qui nihil debebant. Quid igitur deus faciet? *Dominus autem, nequam,* inquit, *serue, omne debitũ illud dimisi tibi, quoniam rogasti me: nõne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?* Animaduerte q̃ mitis sit dominus, quasi cõstitutus in iudicio satisfactionem reddit, quare donationem illam vniuersam reuocauit, immo vero non ipse reuocauit, sed ille qui accepit, euertit. Quid enim ait? Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quia rogasti me, nõne oportuit etiam te misereri conserui tui? Nam & si dura hæc res tibi videtur, oportebat tamẽ & lucrum iam acquisitum, & futurum

Universidad de Deusto
Biblioteca

perſpicere. graue & oneroſum præceptum hoc eſt, ſed oportet magnitudinem quoq; pręmij conſiderare: nec illud tecum ſolummodo vertas, quia ille te contriſtauit, ſed tu cum magis deum offendiſſes, ſola deprecatione recõciliatus es. Quòd ſi tibi oneroſum ac durum nimis eum qui te contriſtauit diligere videtur: ſed multò magis oneroſum eſt gehennæ ſuppliciis in æternum torqueri: quod ſi illi oppoſuiſſes, cognouiſſes ſanè multò leuius hoc, quàm illud, atque facilius eſſe. Et quando quidem decem milia talenta debebantur, non conuiciatus debitori, ſed miſertus fuit: quando vero aduerſum conſocium crudelitatem exercuit, tũc nequam atq; improbum ſeruum appellauit. Audiamus qui aliena rapimus: nobis enim hæc quoque dicuntur. Audiamus omnes qui crudelitate occupati neminem miſeramur: audiamus inquam, quia non in alios, ſed aduerſus noſipſos ſęuiciam exercemus. Quare cùm peccati alieni recorderis, cogita te tibiipſi, non alij detrimentum inferre. Tua enim non proximi peccata in faſcem colligis: & tu quidem quicquid aduerſus delinquentem operatus fueris in preſenti vita, hęc vt homo facis: Deus verò nõ ita, ſed maioribus, ac æternis te ſuppliciis puniet.

Tradidit enim eum, ait, *tortoribus, donec vniuerſum debitum perſolueret.* Id eſt, ad perpetuitatem eum ſupplicij tradidit: nunquam enim perſoluturus eſt. Nam quoniam beneficiis melior fieri non potuiſti, reliquum eſt vt pœna torquearis. Et quanuis chariſmata hęc, & dona irreuocabilia ſint, tantum tamen malignitas valuit, vt hanc quoque legem ſuperauerit. Quid igitur deterius memoria peccatorum, ac vltione, quæ tot tantaq; diuina dona euertere poſſe videatur? Nec quietus, ſed ira commotus eum tradidit. Quando enim vendi eum iuſſit, nulla ira fuit in verbis, ideo nec vendidit: ſed humanitatis maxima fuit occaſio, nunc autem hæc ſententia non parua cum moleſtia ad compunctionem, atq; ſuppliciũ terminatur. Quid autem hæc parabola ſibi voluit? *Sic*, ait, *faciet vobis pater meus, ſi non dimiſeritis vnuſquiſque fratri ſuo de corde veſtro peccata ipſorum.* Non dixit, pater veſter, ſed pater meus. Non enim digni ſunt iſti, quorũ pater deus vocetur, cùm ita nequam ſint, vt homines odio perſequantur. Duo enim hinc eum quærere diligenter animaduerte: vt & noſipſos peccantes culpemus, & aliorũ peccata dimittamus, ita hoc poſtremum propter alterum facilius reddit. Nam qui ſua cogitat peccata, ad dandam conſeruo veniam, non ore ſolùm, ſed corde facilior eſt. Non impellamus ergo aduerſus pectora noſtra mucronem: nunquam enim tantum tibi doloris afferre alius poterit, quantum ipſe tibi ſi recordatus iræ vindictam queras, & aduerſus teipſum ſententiam iudicis attrahas. Nam ſi vigiles, atque philoſopheris, in illius caput totum malũ retorquetur, ac ipſe mala patietur, non tu: ſin vero moleſtè ac grauiter feras, tunc non ab illo, ſed à teipſo detrimento afficieris. Noli ergo dicere, obtrectauit & calumniatus eſt mihi, & mille intulit incommoda. Quantò enim plura dices, tantò re ipſa benefactorem ipſum oſtendes, qui cauſam tibi præbuit, vt tuorum poſsis peccatorum ſordes detergere. Ita quò maiores ille iniurias in te iaculatus eſt, eò maioris indulgentię tibi cauſa conſtitutus eſt. Nam ſi voluerimus, nemo nobis vnquam nocere poterit, ſed cùm inimici ſint, præcipua tamen nobis conferunt lucra. Cur de hominibus tantum loquor, cùm diabolus quoque ipſe, quo nihil perniciоſius, non paruas nobis ap-
Iob.1. &.2. probationis cauſas afferat: quam rem Iob ille manifeſtam omnibus fecit. Si ergo diabolus occaſionem coronæ præbuit: cur homines inimicos formidas? Perſpice igitur quot quantaq; lucreris, ſi æquo animo oppreſſiones inimicorum tuleris. Primò, quod maximum eſt, peccatorum remiſſionem. Deinde patientiam, atque perſeuerantiam laudabilem. Tertiò, mãſuetudinem & humanitatem: nam qui neſcit aduerſus inimicos iraſci, multò magis amicis erit cõmodior. Quartò, quia procul ab ira tranquillo ſemper animo viues, cui rei quid vnquam conferri poterit? Qui enim ira non capitur, is iucunditatem animi conſecutus eſt. Nec vitam vanis laboribus, ac doloribus vnquam conſumet. Nam qui neſcit odiſſe, nec triſtari cognouit, ſed continuè gaudens, bonis ſuis perfruitur. Quare non mediocri ſuppli cio nos afficimus, ſi alios odio perſequamur: quemadmodum etiam è diuerſo nobis proſumus, ipſi ſyncerè alios diligentes. Ad hæc omnia ipſis quoque inimicis ac æmulis, etiam ſi dæmones eſſent, venerabilis eris: immo vero ſi animum, vt diximus, tuum ita praueris, nemo te inimiciciis perſequetur: primum autem omniũ atque præſtantiſsimum, dei miſericordiam nãciſceris: & quemadmodum peccatorum veniam, ſic virtutum maiora prędmia conſequeris. Diligenter igitur ſtudeamus, ne quenquam odio habeamus, ſi volumus vt nos quoque à deo diligamur: vtq; quanuis decem milium talentorũ rationes eſſent referendæ, miſericordia motus, cuncta nobis remittat. Sed iniuria me non laceſsitus vexauit, inquies. Miſerere igitur eius, non auertaris ab eo, ſed lachrymis & fletu ipſi auxiliator: non enim tu, ſed ille deum offendit. Tu autem ſi pertuleris, valde deo te approbaſti. Præterea tecum crebrò verte, quia Chriſtus ad crucem iturus ipſe quidem gaudebat, de crucifigentibus autem lachrymabat. Quem ita imitari debemus, vt quò magis perſeuerant perſecutores noſtri, eò largiores lachrymas pro ipſis effundamus: innumera enim nobis hinc bona, illis autem non pauca incommoda comparantur. *Sed coram, inquies, omnibus & verbis, & verberibus, me duriter vexauit. Coram igitur omnibus, dedecore atque infamia ſe notauit, & multorum aduerſus ſeipſum aperuit ora, tibiq; maiores ſubtexuit coronas*, & multos præcones patientiæ ac magnanimitatis tuæ conſtituit. Sed clàm, inquies, apud alios mihi detraxit. Et quid hoc eſt? huius enim rei rationem deus, non illi qui detrahentem audierunt, petiturus eſt. Accedit, quòd pœnas ſibi multiplicauit, non de delictis ſuis ſolùm, verumetiam de his quæ de te oblocutus eſt, rationem redditurus: præterea apud homines tibi detraxit, & apud deum ſibi detractũ eſt. Quòd ſi hæc tibi ſatis non ſunt, cogita quia deo apud homines, quos maximè diligebat, diabolus detraxit, & vnigenito filio ſimiliter. Propterea dicebat, Si patremfamiliâs Beelzebub vocarunt: quãto magis domeſticos eius? *Supra.x.* Nec obtrectauit ſolùm iniquiſsimus ille dæmon, verũetiam fides ſibi adhibita eſt, nec minima, ſed maxima ei crimina intulit, dæmoniacum, ſeductorem, & aduerſarium deo appellans. Sed magnis oppreſſus ſum erũnis ab eo, ais, qui beneficio meo conſpicuus eſt. Ideò maximè tibi dolendum ac flendum eſt eius cauſa qui iſtud commiſerit: tua verò cauſa gaudendum eſt, quia deo qui tam ad probos, quàm improbos Solem oriri facit, ſimilis factus es. Quod ſi arduum, ac vltra vires tuas *Supra.5.§.* imitatio dei tibi videtur, quanuis ſtudioſo difficile nõ ſit, tamen quoniam te tuo iudicio excedit, age ad ſeruorum eius venias imitationem. Imitare Ioſeph, qui *Gen.42.c.* ad ſeruitutem vſque fratrum iniuria traditus, beneficio ſuo ſponte ipſos ſubleuauit. Imitare Moſem, qui vel *Ex.32.b.§.*

poſt

post mille iniurias pro populo deprecabatur. Imitare A beatum Paulum, qui quanuis mille à Iudæis afflictionibus quotidie premeretur, anathema tamen esse pro salute ipsorum volebat. Imitare Stephanum, qui dum peteretur lapidibus, vt hoc peccatum lapidantibus remitteretur, orabat. Hęc omnia cogitantes omne iræ incendium extinguamus, vt & nostra deus delicta penitus remittat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula seculorum Amen.

Rom.9.a.

Act.7.g.

Homilia lxiij. *ex cap.* xix.

ET factum est, cùm Iesus consummasset istos sermones, migrauit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanē.

Assiduè à Iudæa propter Pharisæorum inuidiam Christus excedebat, nunc quoniam passionis tempus appropinquabat, in ea immoratur: nec tamen ad Hierusalem interim ascendit, sed in finibus Iudææ conuersatur. *Et secutæ sunt eum*, inquit, *turbæ multæ, & curauit eos.* B Nec continuè verbis atque doctrina, nec signorū miraculis, sed modo hoc, modo illud facit, ac variis modis adhærentibus, & sequentibus prodest, ita signorum magnitudine, ac multitudine fide dignior doctrina videbatur, à prædicatione vero atque doctrina, miraculorum vtilitas vberior resultabat. Sic vtrinq; ad cognitionem dei adducebantur. Tu autem illud perpende, quo modo integras plebes vnico verbo euāgelistæ trās currunt, nomina singulorū qui curabantur prætermittentes. Non enim dixerunt illum atque illum, sed multos curatos fuisse, vt fugiendam esse iactantiam significarent. Christus autem ægrotos curabat: vt & illis, & multis aliis per ipsos prodesset. Curatio nāque illorum multis causam præbuit vt eum cognoscerent: non tamen etiam Pharisæis: immo econtrà, idcirco ad atrocitatem ferarum educti, ad tentandū accedebant. Nam quoniā quæ fiebant, carpere nequibāt, problema quod- C dam ei proponūt. Dicebant enim tentantes: *Si licet homini quācūque ex causa dimittere vxorem suam?* O singularem arrogantiam, putarunt se posse quæstionibus os illius obstruere. Atqui rerum experientia, quanta hoc in ge-

Supra 12.d. nere sua virtus esset ostenderat, vt quando de sabbato multa diseruerunt, quando quasi blasphemantem redarguebant, quando dæmoniū habere asserebant, quā-

Supra 9.a. do transeūtes per sata discipulos reprehendebāt, quan-

Luc.7.c. do de illotis manibus disputabant: in his enim omni-

Supra 12.a bus oribus eorum confutis, & impudenti lingua repres-

Supra 15.a sa, confusi abiere, non tamen omnino desistunt. Peruicax sanè malum atque impudens inuidia est, & millies retrusa aggredi non veretur. Tu autem quanta malicia interrogent, diligenter attende. Non enim dixerunt,

Supra 5. iusisti iam non esse repudiandam vxorem. Nam quan uis esset hac de re prius locutus, nullam tamen horum D verborum illi mentionem faciunt, verùm putantes maioribus hinc eum insidiis posse capere, & studentes in repugnantiam eum deducere, non dicunt: cur sic, & sic legem sanxisti? sed quasi nihil hac de re dictum esset, quærunt an liceat, oblitum eum iam existimantes: paratique, si licere dixisset, sua sibi opponere: sin vero propria confirmasset, legi Mosaicæ repugnantem ostendere. Quid igitur Christus? Non statim dixit, Cur me tentatis hypocritæ? Quod tamen postea dicit. Hic autem id non ait: Quare sic? vt cum omnipotentia sua humilitatem quoque monstraret. Ideo nec semper hæc silentio tradit, ne ignotam ipsi maliciam suam putarent: nec semper carpit, vt cuncta mansuetè ferre discamus. Quónam igitur pacto respōdet: *Non legistis, quia qui fecit*

Gene.2.d. *à principio, masculum & fœminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc homo relinquet patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & Ibidē 2.b.* *erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed caro vna. & Ephe.5.* *Quod igitur deus coniunxit, homo non separet.* Vide magistri *g. & 1.Co-* sapientiam, qui cùm interrogatus esset si liceret: ne con *rint.6.d.* turbarentur, antequam sententiam proferret, cōfirmationem à scriptura posuit, ostendens dei & patris omnium id esse mandatum. Et q̄ ea quæ ab ipso sunt dicta de nō repudianda vxore, non modò non repugnant, verumetiam valde cum Mose cōueniunt. Considerandum autē est, quòd nō solum ab opificio, verum etiam ab ipso præcepto sententiam suam corroborat. Non enim dixit, quia virum & mulierem vnam solummodo fecit, verumetiam quia iussit vt vnus vni coniungatur. Nam si voluisset alteram etiam conduci vxorem, vni viro creato, multas conformasset mulieres: nunc vero & creationis, & sanctionis modo, vnam vni perpetuò coniungi, & nūquam rescindi oportere perdocuit, audi autem quo modo dicit: *Qui fecit à principio, masculum & fœminam fecit eos.* Hoc est, Ex vna radice germinarūt, & in vnum corpus conuenerunt. *Erunt enim duo in carne* *Gene.2.d.* *vna.* Deinde terrorem his intulit, qui hanc sanctionem legis carpere auderent. Nam vt fixa stabiliorq; lex permaneret, non dixit nolite igitur vos diuortio separare: sed, quod deus coniunxit, homo non separet. Quòd si authoritate Mosi tutaris, ego tibi nō Mosem, sed deum produco, vt vetustate præterea temporū superior sim. Deus enim à principio masculū & fœminam fecit eos: hæc ergo lex & si modo à me promulgari videatur, diligentissimè tamen à principio temporum sancita est. Hac etiam non simpliciter mulierem viro collocari videtis, sed patrem & matrem dimittendos iuberi: nec ad mulierē accedere virum simpliciter voluit, verūetiam προσκολλησιν. i. adhærere siue adglutinari, potestate C dictionis ostendens minimè illos esse separandos. Nec illud sibi solùm sufficit, sed maiorem coniunctionem ostendit, cùm dicat, Et erunt duo in carne vna. Deinde prisca iam perlecta lege, quæ tam verbis, quàm rebus firma persistit, & authoritate latoris nititur, magna iam cum potestate ipse quoque & interpretatur, & legem sanxit, dicens: Quare non sunt duo, sed caro vna. Quemadmodū igitur scelus est in duo diuidere vnam carnem, sic & mulierem à viro suo diripere, iniquissimum est. Nec in hoc stetit, sed deum quoque attulit, dicens: Quod igitur deus cōiunxit, homo non separet. Ita ostendit & præter naturam & contra legem esse repudium: præter naturam quidem, quia vna caro inciditur: contra legem autem, quia cùm deus coniunxerit, ac iusserit non separare, ipsi cōtra præcepta dei facere ausi estis. His auditis, nónne quiescere, ac laudare dicta eius oportebat? nónne admirari tantam sapientiam? nónne stupescere, cùm tantam cōsonantiam cum patre viderent? sed nihil horum faciunt, sed ceu pugnaces & contentiosi aiunt: *Quo modo igitur Moses præcepit libellum repudij* *Deut.24.d.* *dare, & dimittere ipsam?* Quod quāuis non ab illis, sed cōtra illos ab ipso proferri poterat, non tamē insultat, nec dicit, nihil ad me hoc: sed hoc quoq; soluit. Atqui si oppositus veteri testamento fuisset, non decertasset certè pro Mose, neque ea quæ semel à principio facta fuerūt, confirmasset, nec sua priscis cōuenire studuisset ostendere. Cæterùm cùm etiam multa Moses alia iusserit, vel *Deute.5.b.* de cibis, vel de sabbato, cuius rei gratia nullibi præter- *Ibid.11.b* quā in hoc loco authoritate illius seipsos tutātur? Quippe quia studebāt ingentem virorum multitudinem aduersus eum incitare: ita enim indifferens hoc apud Iudęos erat, vt omnes vulgò factitarent: quapropter cùm multa

Universidad de Deusto
Biblioteca

multa in mõte diſſeruiſſet, huius tantum mãdati nunc mentionem fecerunt. Inæſtimabilis tamen illa ſapientia pro Moſe quoque ſatisfacit, dicens: *Ad duriciem cordis eorum illam legem ita latam fuiſſe.* Nam quoniam ab ipſo etiam illa emanauit, iure ab omni crimine illam defendit, ac totam accuſationem in caput eorum conuertit:
Sup.12.a. quod vbiq; ferè factitat. Nam & quãdo diſcipulos vellere ſpicas accuſabant, eos in culpa eſſe oſtendit: & quã-
Ibid.15.a. do quaſi præuaricatores, quia nõ lauabant manus, criminabantur, eos tranſgreſſores comprobauit. Et quan-
Sup.12.a. do de ſabbato diſputabat. Deinde quoniã acre nimiũ, atque oneroſum erat quod dixerat, valdeq; ipſis detrahebat, ad priſcam ſubitò legem orationem reduxit, replicans quod ſuperius dixerat. *A principio autẽ non fuit ſic:* id eſt, rebus ipſis contraria his deus ſe nobis à principio ſanxiſſe oſtendit. Nam ne dicere poſſent, vnde clarum facies, Moſem propter cordis noſtri duriciem ita ſcripſiſſe? inde rurſus ora eorũ obſtruit. Nam ſi hæc lex principalis atque commoda eſſet, nõ illa ſtatim à principio ſancita fuiſſet, nec creator deus ſic aut creaſſet, aut dixiſſet. *Ego autẽ dico vobis, quia quicũque dimiſerit vxorem ſuam, excepta cauſa fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur.* Confuſis iam illis ſumma cum authoritate legem ſanxit, quod etiam cum de cibis, cumq; de ſabbato diſputaret, ſimili-
Ibid.15.a. ter fecit. De cibis enim differens, poſteaquam illos con
Ibid.11.b. uicit, tunc turbas alloquebatur, dicens non ab eo quod intrat hominem coinquinari. Et de ſabbato pariter illis confuſis intulit, Licet ergo in ſabbato benefacere: hîc quoque eodem modo. Verùm quemadmodum ibi cõfuſis Phariſæis diſcipuli turbati accedentes cum Petro
Ibid.13.c. dixerunt, Expone nobis parabolam hanc: ſic nũc quoque tumultuãtes, dicebant: Si ita eſt cauſa hominis, non expedit nubere. Ita quia melius nunc intellexerunt, turbantur: tunc autem nõ intelligentes, ſiluerunt. Nam ex interrogatis & reſpõſis clarior modò lex facta eſt. Non audentes autem apertius interrogare, quod ex eo graue ac moleſtum ſequi videbatur, id in medium producũt, dicentes: *Si ſic eſt cauſa hominis cum vxore, non expedit vxorem ducere.* Oneroſum ac durũ valde ſibi videbatur, omni nequicia plenam mulierẽ retinere, & tam atrocem beluam in penetralibus domus ſæuientem fouere. Hac ratione illos turbatos fuiſſe Marcus aperit, dicens, arbi-
Mar.10.b. tris remotis illos dixiſſe. Quid porrò illud ſibi vult? Si ſic eſt cauſa hominis cum vxore: id eſt, ſi hac de cauſa coniuncti ſunt, vt vnum ſint, nec, ſi cauſam maritus habeat, poſſit eiicere: facilius enim hac cupiditate erat ſeipſum abdicare, quàm vxori improbę repugnare. Quid igitur Chriſtus? Non reſpõdit, vtique facilius eſt, ne legis vim id putaſſent habere: ſed intulit, *Non omnes capiunt, ſed quibus datum eſt.* Ita rem extulit, præcipuamq; oſtendit, & hac ratione attraxit atque hortatus eſt. Sed perpende repugnantiam magnam: ipſe arduum id eſſe confirmat, illi vero paruum ac facile: vtrũque certè cõmodè factum. Nam cùm ab ipſo magnum eſſe confirmetur: inſtructiores, paratioresq; fiunt qui hoc deſiderant. Cumq; à verbis eorum facilius eſſe videatur, hac ratione ad eligendam continentiam atque virginitatem proniores redduntur. Nam quibus ad perpetuam hortari virginitatẽ arduum atque durum videtur, neceſſitate legis in cupiditatem virginitatis impellit. Poſſe autem nos perpetuam ſeruare cõtinentiam oſtendit dicens: *Sunt eunuchi, qui ex ventre matris ita nati ſunt: & ſunt eunuchi qui facti ſunt eunuchi ab hominibus: & ſunt eunuchi, qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum cœlorum.* His omnibus occultè ad optãdam, eligendamq; virginitatem inducit:

A B C D

poſſibile nãque id eſſe hominibus hoc ferè modo confirmat. Cogita tecum, ſi aut à natura eunuchus eſſes, aut iniuria hominum ſic effectus: quid faceres cùm & huiuſmodi voluptate careres, & nullam carendo mercedem cõſequereris? Gratias igitur deo agas, quia magna præmia, rutilantesq; coronas habebis, ſi ita viues quemadmodum ſine aliquo illi præmio: immo vero multò facilius, tutius atque iucũdius, tum quia ſpe retributionis corroboraris, tum quia cõſcientia virtutis gaudes, & ad hæc nõ ita ingentibus cupiditatis fluctibus iactaris. Non enim ſic amputatio membri, quemadmodum rationis frenum, immo vero ſola ratio huiuſmodi fluctus comprimit, & in tranquillitatis portum animum reducit: idcirco igitur illos recenſuit, vt hos vehementius exhortaretur: niſi enim huc tenderet, ad quid aliorum feciſſet eunuchorum mentionem? Quando autem dicit, qui ſe ipſos caſtrauerunt, non de abſciſione membrorum dicit, ſed praua cogitationis interemptionem intelligit. Nam qui membrum incidit, maledictioni ſubiectus eſt, vt Paulus ait: Vtinam abſcindamur qui *Gal.5.b.* vos cõturbant, neq; iniuria. Nam cùm homicidæ opus id eſſe videatur, & dei creaturæ apertè detrahit, Manichæorum ora recludit, & eandem qui hoc agit, iniquitatem committit, quam qui apud gentes mutilantur. Membrorum enim inciſio, diabolicæ fraudis ac inuentionis opus à principio fuit, vt operi diuino detraheretur, vt rationale animal læderetur, vt nõ voluntati, ſed membrorũ naturæ vniuerſa re attributa, largas ſibi ad peccandũ homines portas reſerarent tanquã rationem non eſſent reddituri: ac ita dupliciter læderentur, tum quia membris ſuis carerent, tum quia voluntatis ad bona inclinatio reprimeretur. Quæ omnia ex lege diabolica ſunt, qui ad ea quæ dicta ſunt via quadam progrediens, pernicioſum illud fatalis rerum neceſſitatis dogma introduxit. Ita vndique datam nobis libertatem diuinitus, vicia naturalia eſſe ſuadens, euellere conatur, multaq; alia hinc peſtifera dogmata occultius ſeminat. Talia quippe ſunt diaboli pernicioſa venena: quare oro atque obſecro, fugiatis talem iniquitatem. Ad ea enim quę dicta ſunt accedit, quòd nec cupiditatis incendia mitigantur, ſed grauiora inflammatioraq; redduntur. Alij nãque ſunt fontes ſpermatis hominũ, ac aliunde certè prorumpũt, quidam à cerebro, quidam à lumbis illum inquietiſſimũ œſtrum proficiſci contendunt: ego vero nõ aliunde dixerim, quàm à laſciuia mentis, & cogitationis neglectu. Quippe modeſtia mentis facit, vt naturales motus nullum afferant detrimentum. Cùm ergo de his eunuchis dixerit, qui niſi etiam ipſi mente ſe cõtineant, fruſtra & incaſſum tales ſunt: ac de his qui vt cœlos nãciſcantur ſe cõtinent, ſubiunxit rurſus dicens: *Qui poteſt capere, capiat.* Ita magis animat atq; incendit, vel quia magnitudinem virtutis oſtendit, vel quia inęſtimabili miſericordia ſua noluit rem in neceſſitatem legis cõcludere. Et ad hęc poſſibile id eſſe monſtrat, vt eligẽdi cupiditas creſcere poſſit. Sed ſi electionis opus eſt id, inquies, quo modo incipiens ſtatim dixit, *Non omnes capiunt, ſed quibus datum eſt?* Vt ſingulare id eſſe certamen perdiſcas, non vt ſorte datam neceſſitatem ſuſpiceris. His enim datum eſt, qui ſpontè id eligunt: quod ideo dixit, vt oſtenderet ſuperiore nobis auxilio eſſe opus: (quod quidem omnibus illud expetentibus paratum eſt) ſi volumus, in hac luctatione ſuperiores euadere. Solitus quippe eſt, quãdocunque res ardua proponitur, hoc vti modo dicendi. Vt etiam quando *Suprà 19.b.* dicebat, Vobis eſt datũ noſſe myſteria regni cœlorum. *& Luc.8.b*

quod

quod maximè ita esse præsenti loco approbatur. Nam si
supernæ solummodo donationis istud est, ac nihil pe-
nitus qui se in perpetua virginitate conseruāt conferre
videntur, superflue ipsis regnum cœlorū pollicetur, nec
meritò à cæteris ipsos eunuchis distinguit. Tu autē per-
pende quo modo ab aliorum malicijs quæstionibus
non parum alij lucrantur. Nam Pharisæi quidem qui vt
caperent, non vt discerent interrogabant, nihil inde
consecuti abierunt, discipuli vero attentè cuncta perci-
pientes multa didicerūt. *Tūc oblati sunt ei paruuli, vt manus imponeret super eos, & oraret. Discipuli autem increpauerunt eos, Iesus vero dixit eis: Sinite paruulos, & nolite prohibere eos venire ad me, talium enim est regnum cœlorum. Et cùm imposuisset eis manus, abiit inde.* Cuius rei gratia discipuli paruulos repellebāt? Dignitatis profectò causa. Quid porrò ipse? Humilio-
res esse, tumoremq; mundanum calcare diligentius do
cens, libenter suscipit, & manus imponit, regnumq; cœ-
lorum talibus pollicetur: quod ab ipso in superioribus
etiam factum est. Quare nos quoq; si cœlorum hæredes
constitui volumus, hanc paruulorum virtutem cōsequi
studeamus. Hoc enim supremum philosophiæ culmen
est, vt cùm prudens sis, nihil ficti, nihil simulati asciscas,
id angelorum vita est. Ab omnibus enim passionibus
anima paruulorum munda est, his qui dolorem intule-
rūt nullas vltionis vices reseruant, & quasi nihil actum
esset, veluti ad amicos accedūt. Quantò magis à matre
vapulant, tantò magis eam quæritant, atq; cæteris om-
nibus eam anteponūt. Nam etiam si regina cum diade-
mate atq; purpura sibi offerretur, nō præponerent eam
matri, etiam si pannosa esset, quam cum sordido habitu
aspicere malunt, quàm reginam ornatu aureo decora-
tam. Quod enim suum aut alienum est, non inopia &
copia rerum, sed amicicia & familiaritate discernunt:
nec vltra necessitatem aliquid quæritant, sed cùm lacte
repleti fuerint, statim relinquunt mammillam, nō do-
lent pecuniarū, aliarumq; rerum huiusmodi iacturam,
sicuti grādiores: non venustas formas admirātur, ideo
dicebat, *Talium est regnum cœlorum*: vt ea nos volen-
tes faciamus, *quæ ingenita paruulus, atque insita duce*
natura facit. Nam *quoniam omnia Pharisæi malicia &*
arrogantia faciebant, idcirco vbiq; discipulos ad sim-
plicitatem hortatur, illos occultè malignos esse signifi-
cans, & hos apertius erudiens. Nihil enim ita in super-
biam euehit, sicut principatus, & primi consessus. Quo-
niam igitur per vniuersum terrarum orbem, magnum
discipuli honorem consecuturi erant, ne humanū quid
patiātur, & aut honores à multitudine petant, aut se co-
ram aliis ostentent, præueniens solidiori doctrina mē-
tes eorum cōfirmauit. Nam & si parua hæc esse videan-
tur, magna tamen hinc vicia originem trahunt. Sic e-
nim Pharisęi ab adolescentia ducti, ad summam super-
biæ arcem salutationes, primos cōsessus, & incessus me-
dios requirentes, facilè ascenderūt. Ab istis enim ad furio-
sam gloriæ cupiditatem, & hinc ad impietatem de-
lapsi sunt: propterea quoniam ad tentandum accede-
bant, maledictione peccati contracta recesserunt: par-
uuli vero quia ab his omnibus immunes fuerūt, benedi-
ctionem cōsecuti sunt. Imitemur igitur etiam nos par-
uulos, & eorum mores in omni fastu & malicia cōtem-
nenda complectamur. Non enim est, non est inquam
aliter possibile cœlos attingere, sed necesse omnino est
in gehennam detrudi malicioſos omnes atque simula-
tores: immo vero vel antequam tempus gehennæ ve-
nerit non paruis hic supplicijs cruciātur. Si enim malus
fueris, inquit, solus mala exhauries: sin vero bonus, tibi-
ipsi eris & proximo: quod ita solitū euenire facilius cre-
des, si priscorū vitam considerabis. Nemo quippe quàm
Saul versutior vnquam fuit: nemo simplicior atque in-
tegrior quàm Dauid. Vter igitur munitior atq; tutior?
Nonne bis illum in manibus habuit Dauid, & cùm in-
terficere posset, pepercit? Nonne irretitum, & quasi car- 1. *Reg.24.b*
cere circumuallatum tenebat, & dimisit? Et quanuis in
Dauid ille commiserit crimina, quanuis à multis in ne-
cem illius Dauid incitaretur, intactum tamē abire vo-
luit. Ita etsi cum magno exercitu alter persequeretur, al-
ter cum paucis omni spe destitutus esset, nihilominus
fugitiuus ille, qui de loco ad locum vagabatur, instru-
ctum legionibus regem superauit: quod ideo factū est,
quia cum simplicitate alter, alter cum malicia cuncta
gerebat. Quid enim illo pernicioſius excogitari pote-
rit, qui ducem militiæ suæ à quo bella gerebantur, sum-
mis; labores ferebātur, victoriæ vero præmia & trium-
phi quieto ipsi referebantur, interimere quærebat? Hu-
iusmodi certè inuidia malum est, propriis semper com-
modis insidiatur, ac eū tabefaciens, qui eam habet, mille
calamitatibus inuoluit. Nam & miser ille antequam ab
eo Dauid discesserat, flebilem illam vocem non emise-
rat, qua deplorans dicebat: nimium tribulor, alienige-
næ insurgūt aduersus me, & dominus desistit à me. Nec
in prælio fuerat anteà victus, quàm ab eo Dauid discес- 1. *Reg.28.c*
serat: immo vero victor ac triumphator, idcirco eua-
debat, quia ducis gloria ad regem pertransibat. Non e-
nim tyrānicus fuit Dauid, nec à sede ipsum eiicere vn-
quam cogitauit: sed vehementer illi affectus, cuncta ad
honorem eius gerebat: quod ex his quæ postea fecit,
apertissimum est. Nam quando sub illo militabat, legi
forsan subiectionis, si quis non diligenter exquirat, hæc
poterit attribuere. Verùm postquā à regno electus fuit,
quid persuasit & detinuit eum, ne bellum aduersus Saul
inferret? Immo vero quid non ipsum incendebat? cum
quotidie ad aduersarij necem incitaretur, qui nō semel,
nec bis, sed sæpius nequiter insidias tetenderat, qui be-
neficiis multis affectus nihil penitus poterat criminari?
Dauid autem, quādiu Saūl regnaret ac saluus esset, peri-
clitabatur: quare necesse erat Saūle viuo & regnāte Da-
uidem formidare semper, & in cacuminibus montium
latitare. *Sed nihil horum omnium potuit eum impel-* *Ibid.26.b.*
lere, vt mucronem suum cruentaret: sed dormientem
ipsum, & ligatum videns desolatum, etiam in medio
suorum cùm multi hortarentur, ac dei sentētia tantam
opportunitatem concessam dicerent: acri omnes repu-
lit increpatione, ac à cæde abstinuit, saluoq; emisso ad-
uersario, quasi corporis eius custos ac protector, nō ho-
stis fuerit, sic exercitum accusabat quòd regem prodi-
dissent. Quid igitur animo illius æquale inuenietur?
quid illa mansuetudine maius? quod & si ab his quæ di-
ximus, facilè intelligatur, multò magis tamen à præsen-
tibus perspici potest. Ex nostra quippe malignitate vir-
tutem sanctorum melius cognoscere possumus. Quare
obtestor, atq; obsecro, imitationem illorum amplecta-
mur: gloriam fortasse cupis, ac ideo proximo insidiaris,
maiorem profectò consequeris, si contempta huiusmo
di gloria ab insidiando abstinueris. Nam sicut auaricia
acquisitioni pecuniarum contraria est, sic cupiditas glo
riæ, & ad acquirendam gloriam parum conducit. Et si
vultis curiosius hoc inuestigemus. Nam quoniam nul-
lus terror gehennę nos mouet, & cœlorum præmia non
impellunt, agè saltem à rebus ipsis præsentibus nobis
persuadeamus. Quinam igitur ridiculosi sunt, dic quæ-
so? Nonne qui omnia faciunt, vt multitudinis auram
adipiscantur?

Universidad de Deusto
Biblioteca

adipiſcantur? Qui porrò laudabiles? Nónne qui hanc vulgarem laudem contemnunt? Ergo ſi inanem quærere gloriam exprobrabile eſt, vanæ gloriæ autem cupidus eam expetere haud dubiè deprehẽditur, quin itaque exprobrabilis ſit, effugere omnino non poterit. Ita cupido inanis gloriæ dehonorationis cauſa eſſe inuenitur, neque hinc ſolùm glorioſi dedecore ſordidãtur, verumetiam quia multa illiberalia, multa ſeruilia facere coguntur: ac veluti ne magna emolumenta nõnulli conſequantur, auaricia ſolet eſſe impedimento: ſic fit in hac re. Multis quippe illi modis adeò decipiuntur, vt parua plerũque lucra magna afferant detrimenta, vnde id factum eſt iam trito ſermone prouerbium. Nam ſicut luxurioſus à perfruenda voluptate per affectionem & perturbationem impeditur, cùm qui valde laſciui muliebresq; ſunt, eos veluti mãcipia mulieres cõtemnant, nec ipſis tanquam viris vnquam vti dignantur: ſed colaphis cædentes, atque deſpuentes, huc atque illuc circunducentes, ac omnia imperantes, ſolummodo irrident, atque illudunt: ſic eo qui plurimum ſibi arrogat, & inanis cupiditate gloriæ furit, ac magnum quẽdam, atque ſublimem ſeipſum arbitratur, nihil profectò deiectius. Cum enim genus humanum contentioſum ſit, nullum magis oppugnat, quàm elatos, arrogantes, ac inanis gloriæ ſeruos. Hîc autem ipſe qui ſic affectus eſt, quo gloriam iam acquiſitam, vt putat, conſeruet, quaſi mancipium plurimis adulatur, nõnullos præter dignitatem ſuam nimium colit, & quouis emptitio ſeruo ſeruitutem ſeruit difficiliorem. Quæ omnia rectè ſentientes, deponamus oro has paſſiones: nam aliter & hîc pœnas dabimus, & ibi perpetuò cruciabimur. Admiremur ergo virtutem obſecro, atque colamus, vt & in hac vita multa nobis bona tribuantur, & cum naturæ conceſſerimus, æternam beatitudinem adipiſcamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia lxiiij. *ex cap.* xix.

ET ecce vnus accedens, dixit illi: *Magiſter bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?* Nonnulli huic homini quaſi fraudulento & nequam detrahunt, tentationis gratia ad Ieſum acceſſiſſe affirmãtes: ego vero habendi quidem cupidum, atque auarum nõ negauerim, talem enim ipſum fuiſſe Chriſti verbis declaratur: ſubdolum autem & ſimulatorem nunquã dixerim. Partim quia non debemus quod incertum eſt, ac maximè in criminibus, quaſi certum aſſerere: partim, quia hanc de ipſo ſuſpicionem Marcus remouit: ait enim, Quoniã accurrens, & genu flectens rogabat eum, & quòd Ieſus intuitus illum dilexerit eum. Verùm tam atrox eſt pecuniarum cupiditas, vt licet alioquin virtutis ſimus alumni, nihil tamen diuitiarũ appetitione impediti proficere poſſimus. Quare nõ iniuria Paulus eam malorum omniũ radicem appellauit. Radix enim omnium viciorũ, inquit, auaricia eſt. Quare autẽ Chriſtus neminem eſſe bonũ reſpondet? Quoniã ceu ad hominem nudũ, & vnum è multis Iudæorũ magiſtris adiit, idcirco etiam ipſe quaſi homo ei reſpõdet. Sæpius enim ad mentem rogantium orationem accommodat: vt quando dicit, Nos adoramus quod nouimus. &, Si ego teſtor de meipſo, teſtimonium meum non eſt verum. Cum igitur nullum eſſe bonum dicit, non ſe eiicit à bonitate, abſit. Non enim dixit, Quid me dicis bonum? nõ ſum bonus: ſed nullus bonus, hoc eſt nullus hominum. Neque tamen cum hoc dicit, omnino humanum genus bonitate priuatum eſſe affirmat, ſed comparatione diuinæ bonitatis neminem bonum eſſe aſſerit, ac ideo ſubiunxit: *Niſi vnus deus.* Nec intulit, niſi pater meus, vt diſcas quia non reuelauit ſe illi. ſic & in antecedentibus: Si vos cùm ſitis nequam, dicebat, noſtis bona filiis veſtris dona cõcedere. Nam & ibi nequam homines appellauit, non quia genus humanum nequiciæ cõdemnaret, (dixit enim, vos, non homines) ſed hominis bonitatem dei bonitati comparauit: quod à ſequentibus illico patet. quantò enim magis, inquit, pater veſter bona dabit petentibus ſe. Sed quid vrgebat, inquies, aut quòd nam commodum ex huiuſmodi reſponſo ſequebatur? Ad altiora ſenſim eum adducebat, ac ab adulationis vicio liberare volebat, vt ſimul & à terrenis abduceret, & deo affigeret, ſuaderetq; futura ſolummodo bona eſſe quærenda: vtq; ſolum deum verè bonũ, & radicem ac fontem bonorum omnium eſſe cognoſceret, & ei gloriam referret. Nam & quando ait: Nolite magiſtrum vocare in terra: tum ad diſtinctionem ſui hoc dixit, tum vt diſcãt quæ nam ſit prima rerum omnium, ac vera origo. Tantum enim ille ſtudium demonſtrauit, quòd cum alij tentarent, alij pro ægrotis venirent, ipſe meliore cupiditate incenſus de vita æterna Ieſum adiens interrogabat. Fertilis quippe, atque vber ager erat, ſed multitudo veprium ſemen ſuffocabat. Et cõſidera quo modo paratus ad obediendum mãdatis erat.

Quid enim faciendo, inquit, *vitam æternam poſſidebo?* Sic promptus ad parendũ eſſe videbatur. Quòd ſi tentandi animo acceſſiſſet, iſtud vtique nobis declaraſſet euangeliſta, quemadmodũ in aliis facit, vt in Iegiſdoctore. ſi verò ipſe ſiluiſſet, dominus certè patefeciſſet, aut apertè redarguendo, aut occultius ſignificando, ne videretur decepiſſe ac latuiſſe, & non paruum hinc detrimentum contraxiſſe. Præterea ſi tentationis gratia interrogaſſet, nullo propter illa quæ audiuit affectus mœrore fuiſſet. Nemo certè phariſæorum contriſtatus vnquam abiit, ſed confuſi domini doctrina, confutatiq; magis furiebant, hic autem triſtis abiit: quod non parum ſignum eſt, non peruerſa illum mente, ſed imbecilliore tamen, ad Chriſtum vitæ deſiderio perueniſſe. Opprimebatur autem alia quadam grauiſſima paſſione, vnde cum dominus dixiſſet: *Si vis in vitam introire, ſerua mandata*: quæ nam mãdata ſeruanda eſſent, interrogauit, nõ tentãdo quidem, abſit hoc enim: verum quia exiſtimabat, alia quædã præter legalia, vitæ ſibi cauſam futura, quod certè magnã hominis cupiditatem deſignat. Deinde cum Ieſus mãdata legis recitaſſet, *Hæc,* inquit, *omnia ab adoleſcentia mea cuſtodiui.* Nec finem hîc fecit, ſed rurſus quærit, quid adhuc mihi deeſt? quæ res etiam nimiam eius cupiditatem ſignificabat: nec parum illud quoque fuit, quod deeſſe ſibi aliquid putans, non arbitrabatur ſatis dictum eſſe ad conſequendũ quod optabat. Quid igitur Chriſtus? Quoniã magnum quiddam iniunctũrus erat, magnitudinem prius præmij poſuit, dicens: *Si vis perfectus eſſe, vade vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurũ in cœlis, & veni ſequere me.* Perſpicis quot brabia, quot coronas huic ſtadio proponit? ſi autem ille tentaſſet, hæc ei non dicerentur: nunc vero & hæc illi manifeſtantur, & vt alliciatur, ingentem ei mercedem futuram oſtendit, & voluntati eius vniuerſa relinquit. Ita his omnibus ne oneroſa videretur admonitio facere ſtudebat, ac ideo antequam certaminis laborem oſtenderet, brabium præ oculis poſuit, dicens: Si vis perfectus eſſe: ac tunc infert, Vende omnia quæ habes, & da pauperibus: & mox iterum præmia inculcat, Et habebis theſaurum in cœlo, & veni ſequere me. Non enim parua retributio eſt diligenter dominũ ſequi. Et

habebis,

Matth. 19.a.

Supra 7.b.

Infrà 25.a.

Matth. 19.a.

Mar. 10.b.

1. Tim. 6.b.

Ioan. 3.b.

Universidad de Deusto

habebis, inquit, thesaurum in cœlis. Nam quoniam magna illi cura de pecuniis erat, & quandoquidem ipsum cunctis denudari rebus consulebat, vt ostendat non amissurum bona sua, sed tantò plura maioraq; inuenturum; quantum terra cœlum præstabilius est, retributionis præstantiam thesaurum appellauit, & simul stabilitatem, atque incorruptibilitatem præmij, vt fieri poterat, humano verbo signanter expressit. Non ergo satis est pecuniã spernere, verumetiã oportet pauperibus opem ferre, & ante omnia ipsum Christum sequi diligenter: id est, omnia re ipsa præstare quæ ab ipso iubentur, paratumq; semper esse tam labores subire, quàm omne genus mortis sufferre. Si quis enim, inquit, venire post me velit, abneget semetipsum, tollatq; crucem suam, & sequatur me. Maius quippe est quàm pecuniam cõtemnere, proprij sanguinis effusio. Quam quidem ad rem nõ parum confert non fictus, non simulatus pecuniæ contemptus. *Cum audisset autem adolescens sermonem, abiit tristis.* Quod non absque causa illi accidisse significauit euangelista, dicens: *Habebat enim possessiones multas.* Non pariter certè hac passione opprimuntur, qui pauca possident, & qui magna rerum copia obruũtur: tunc enim violentior fit ipsa cupiditas. Nec vnquam magna voce prædicare cessabo, accessione pecuniarum cupiditatem habendi magis atque magis adeò inflammari, vt rerum copia crescente, paupertas quoque augeatur. Nam qui maiori desiderio ardent, egere se magis sentiunt. Perspice igitur quãta huius passionis vis sit: cùm magna dines ille Christum lætitia admisset, ita suffossus atq; obrutus fuit, quia euciendam pecuniam esse audiuit, vt nec respõdere quidem potuerit, sed tristis, ac mœsticia pressus decesserit. Quid igitur Christus? *Difficile,* inquit, *in regnum cælorum diuites intrabunt.* Quibus verbis non pecuniam, sed pecunia detentos carpit: quòd si diuites simpliciter difficilè saluantur, quid facient rapientes? Nam si sua non dare impedimento ad regnum est: quantum *sibi accumulat ignem, qui aliena occupat?* Cur autem discipulis adeò pauperibus, vt *nihil prorsus haberent,* hæc dicit? Sanè vt eos erudiret, ne pudori paupertatem sibi putarent, & quasi respõdeat, quam ob rem nihil habere eos permiserit. Quòd autem primò, difficilè, dixit: idipsum progrediens, cameli atque acus comparatione valde impossibile ostendit. *Facilius enim est,* ait, *camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.*

Vnde patet non paruam mercedem philosophãti locupleti esse repositam, ideo dei quoque opus id esse asseruit, vt ingentis gratiæ dono ad hanc rem opus esse ostendat. Nam discipulis perturbatis, *Hoc apud homines,* inquit, *impossibile est: apud deum autẽ omnia possibilia sunt.* Et cuius rei gratia discipuli, qui nimium inopes erant, turbabantur? Quia propter perditionem aliorum dolebant, quorum omnium iam charitate afficiebantur, & quasi magistrorum ac patrum viscera susceperant: sic enim pro vniuerso terrarum orbe huius sententiæ acrimonia expauerunt, vt non parua eis consolatione opus fuerit: hac de causa inspiciens eos prius dixit, Quę apud homines impossibilia sunt, apud deum possibilia sunt. Iucundo namque aspectu ac mansueto, mentis horrore eorum opportunè sedato, & angustia dissoluta, quod inspiciendi verbo euangelista significauit, denum verbis quoq; excitat, dei virtutem in medium adducendo, ac vt confiderent exhortando. Si vero modũ quoque ipsum perdiscere desideras, & quó nam pacto quod impossibile est, possibile fiat, diligenter attende. Non enim ea de causa, quæ apud homines impossibilia sunt, apud deum possibilia esse dixit, vt tu desperatione confusus, quasi ab impossibilibus deterrearis: verum vt cùm magnitudinem virtutis perceperis, facilius rem aggrediaris, deumq; ores propiciũ tibi fore, vt eius ope æternæ vitæ præmia consequaris. Quo modo igitur id possibile fiet? Certè si opes proieceris, si pecuniam cõtempseris, si hac sordida cupiditate non superaris. Quòd enim non deo soli, sed voluntati quoque tuæ rem attribuit, quodq; dicta hæc ab ipso sunt, vt virtutis pręoculis magnitudo ponatur, ex his quæ sequũtur perpendes.

Nam cum Petrus rogauerit, Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus, quid ergo erit nobis? Mercede illis prius definita, subiunxit: *Et quicunque reliquerit domos, vel agros, vel fratres, vel patrem, vel matrem propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Ita quod impossibile erat, possibile factum esse videmus. Sed quo pacto, inquies, opes relinquere potero? Quo modo qui semel tali passione, ac magno habendi desiderio submergitur, recipere seipsum, ac è fluctibus emergere poterit? Certè si incipiat superfluam rerum copiam circuncidere, atque abiicere, sic enim vlterius progredietur, & facilius ac expeditius huius certaminis cursum subibit. Non ergo totam rem simul aggrediaris, sed si arduũ tibi videtur eodem vniuersa tempore aggredi, sensim atque gradatim per hãc scalam ascendas, quæ te tãdem in cœlos adducet. Nam quemadmodum qui acutæ bilis feruore febricitãt, non solùm extinguunt ardorem potu, verumetiam incendunt atque inflammant: sic qui auaricia laborant, cum huic cupiditati omni bile acerbiori pecuniam afferunt, maiori seipsos flamma incendunt. Nihil quippe hanc sitim ita extinguit, quemadmodum si ab huiusmodi desiderio teipsum liberum cõstituas: sicut etiam acuta bilis non potu, sed è contrario potius abstinentia & vacuatione extinguitur. Sed hoc ipsum, inquies, quo modo facere potero? Si perspexeris nunquam rerum copia huius te ardorem sitis extincturum, sed solo diuitiarum despectu ab hoc te tabifico morbo eripere posse. Noli ergo multa cõquirere, ne incomprehensibilia sequaris, & incurabili peste labores, ac omnibus miserior intolerabili hoc dolore & sis, & videaris. Respõdeas enim mihi, oro, *quém nam putas magno dolore cruciari?* vtrum eum qui edendi, atq; bibendi cupiditate cõficitur, cùm non possit desiderio satisfacere suo: an eum qui nec tali quidem cupiditate vexatur? Non dubito quin eum respondebis, qui cum vehementer cupiat, animum tamen suum explere non potest. Tanti certè doloris plenum est, non posse voluptate frui, cùm nimiũ desideres, nec bibere posse, cùm ingenti siti exagiteris: vt cùm prę oculis nobis ponere gehennam Christus voluerit, hoc modo descripsit, & diuitem sic tabefieri & cruciari dixit, vt cùm stillam aquæ desideraret, nec habere posset, atrociter vexaretur. Quas ob res qui pecunias despicit, is cupiditati terminum constituit: qui vero ditari desiderat, & plurima indies cõquirit, maiore siti compulsus, nunquam ad finem deueniet: sed si mille adipisceretur talẽta, mille alia continuò quæret: quæ si possidebit, duplicare vniuersam substantiam multò magis exardescit: ac ita progrediens, montes, terram, mare, cuncta sibi aurum fieri precatur, eo furoris genere insaniens, ꝙ nunquam hac ratione deprimi potest. Verùm vt tibi persuadeas, ablatione non accessione id nos malum posse compescere, cõsidera si tibi vnquam in mentem veniret, vt per aëra ceu volucres ferri optares, quo modo hanc absurdam cupiditatem reprimere posses. Vtrum fingendo pennas, aliaq; ad volandum instrumenta faciendo,

Luc. 9. c.

Luc. 16. f.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ciendo, an ſuadendo tibiipſi veſana impoſſibilium cupiditate detineri: non ambiges, bene ſcio, quoniam ſi animum induxeris, non debere nos impoſſibilia proſequi, tranquillo penitus animo eris. Sed hoc, inquies, penitus impoſſibile. Sanè non minus impoſſibilia petit, qui habendi cupiditatis terminũ inuenire conatur. Facilius nanque eſt hominem volare, quàm acquiſitione ac acceſſione pecuniæ, cupiditatem habendi terminare. Quare quando ea quæ deſiderantur poſſibilia ſunt, non eſt prẽter naturam eorum acquiſitione deſiderium mitigari: quãdo autem penitus impoſſibilia, nihil aliud relinquitur, quàm vt animum tuum procul à cupiditate abducas: alia enim ratione animi tranquillitatem conſequi non poteris. Ne igitur incaſſum laboremus cupiditate pecuniarum, quæ ſemper nobis mœroris cauſa eſt, neque vnquã pectus noſtrum quieſcere patitur, omnino abiecta, ad alium portum plenis velis nauigemus, qui & fœlicior eſt, & ſupremam nobis facilè præbebit beatitudinem. Cœleſtes ego theſauros expetamus, qui non laboris multùm afferent nobis, & quæſtum inæſtimabilem præparabunt: in quibus cõſequendis, nullam facere vnquam poſſumus iacturam, dummodo vigilemus, & præſentia contemnamus. Nam qui ſecularibus rebus ſeruit, ac ſemel illis deditus, in propoſito perſeuerat, is neceſſe eſt vt ſuperiorem amittat theſaurum. Hæc omnia tecum cogita, & te à flamma eripe huius cupiditatis. Nemo enim profectò dicere poterit, præſentia quidem bona hanc cupiditatem præſtare, etiam ſi futuris nos ſpoliet. Atqui etiam ſi ita res haberet, extrema hæc eſſet pœna: & ſupplicium maximum: nunc verò ad futura ſupplicia præſens quoq; accedit cruciatus. Multas quippe domos hęc cupiditas euertit, multa bella cõcitauit, & laqueo pleroſque abrumpere vitam coëgit, & ad hæc omnia nobilitatem humani animi exterminat, timidum, ignauum, mẽdacem, audaciſſimum, rapacem obtrectatoremq; conſtituens. Sed argenti atque auri ſplendor, multitudo ſeruorum, ædium magnificentia, ſalutatio atq; concurſus in foro vulgi te decipit. Cui rei optimum illud remedium eſt, ſi quo modo hinc animus afficitur intellexeris (ater enim, rationeq; deſolatus, & deformis efficitur) ſi cogitabis quantis malis hæc acquiſita ſunt, quanto labore, quibuſq; periculis cõſeruantur, nec tamen diu cõſeruari poſſunt, ſed ſi euaſerint vndique, cùm mors ſurrepſerit, ad inimicorum manus fortè peruenient. Tu autem nihil ex his niſi vulnera tecum retines, profundaq; vlcera, quæ dum hęc colligeres, anima tua peccata contraxit, & miſer recedis. Cùm igitur videris magnifico veſtitu, & multis ſatellitibus aliquem prẽfulgere, eius cõſcientiam cogitatione cõfeſtim euolue, & inuenies omnia intus turpiſſimis plena ſordibus. Veniat tibi in mẽtem, qualis erat Paulus, qualis Petrus, qualis Ioãnes, qualis Helias: vel potius ipſius vnigeniti dei filij recordare, qui non habebat vbi caput inclinaret: eum ac veros eius ſeruos imitãdos ducas, & inæſtimabilibus eius diuitiis firmo cogitationis phantaſmate inhæreas: quod ſi paululum reſpexeris, deinde rurſus tibi tanquam in naufragio procella incubuerit tenebras afferens, hanc Chriſti ſententiam tecum illico verſa, repeteq; fæpius, quòd impoſſibile ſit ad cœlos diuitẽ peruenire. Ad hanc tu ſententiam montes, terram, maria conferas: ac omnia, ſi ita vis, cogitatione aurum facito. Nihil enim exæquari damno poterit, quod inde patieris. Et tu quidem multa iugera terræ deſideras, domos habere velles quamplures, totidem balnea, mille mancipia, ornatas argento ædes, auro decoratos thalamos.

Luc. 9.g.

Ego verò illud dicere non dubitabo, ſi diuitum quilibet hac paupertate omiſſa, (Paupertas enim hęc eſt cum eo collata quod dicturus ſum) vniuerſum mundũ poſſideret, totq; ſeruos haberet, quot nũc in orbe terrarum ſunt homines, ac vbiq; terrarum ædes, ciuitates, gentes ſua ditione teneret, & fontes ac fluuij auro ſibi pro aqua fluerent, tribus certè obolis huiuſcemodi hominẽ vnà cum diuitiis ſuis, ſi regno cœlorũ excluderetur, dignũ non duceremus. Nam ſi modò cùm caducas has opes expectant, magno mœrore torquentur, niſi acquirant: quid harum rerum eos conſolari poterit, ſi ſenſum aliquem ineffabilium illorum bonorum accipiant? nihil profectò. Noli ergo tuarum pecuniarũ affluentiam recenſere, ſed diligenti ſtudio quantum hinc detrimentum qui eam affectant patiuntur, conſidera, cùm cœlorum gloria hæc permutent, ac idem faciant, vt ſi quis regno exactus ampliſſimo, ſtercoris cumulo glorietur: nihil nempe pecuniarũ aceruus à ſtercoris cumulo diſtare videtur, immo verò multo præſtantior hic quàm ille. Nam tum ad ædificanda balnea perutilis, tum ad colendos agros neceſſaria eſt ſtercoris exaggeratio: aurum verò ſuffoſſum nihil penitus prodeſt: neq; nõ prodeſt ſolùm, verumetiam quaſi fornax ardentiſſima, niſi quis opportunè vtatur, habentem exurit. Adeò enim multa hinc mala, adeò magnæ afflictiones ſcaturiunt, vt malorum omnium arx ab authoribus auaricia vocitata ſit, quam beatiſſimus ille Paulus multò ſignificantius, omnium malorum radicem appellauit. Hæc igitur cogitantes, æmulemur ea quæ noſtra digna ſunt æmulatione. Non magnificas ædes, non vberrima prædia, non cætera huiuſmodi: ſed eos viros, qui magnã apud deum fiduciam conſecuti ſunt, qui diuitias in cœlo ingentes poſſident, quorum theſauri ibi reſeruantur, qui paupertatem lõgo diuitiis interuallo præponentes, verè diuites ſunt. Id enim ſi faciamus, æternam proculdubio beatitudinem conſequemur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

1. Tim. 6.

Hic ſeq.

Sup. 16.

Homilia lxv. *ex cap.* xix.

ITaque reſpondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis? Quę nam ſunt hæc omnia, quæ te dicis beatiſſime Petre reliquiſſe? Arundinem, retia, nauiculam, vniuerſumq; piſcatorum artificium: hæc tu omnia vocas? Ita, inquit, ſed nõ ambitione quadam, aut inani gloria, verùm vt pauperum plebem hac interrogatione introducã. Nam quoniam à domino dictũ eſt: Si vis perfectus eſſe, vende quæ habes, & diſtribue pauperibus, & habebis in cœlo theſaurum: ne quis pauperum opinetur, non poſſe ad perfectionem ſe peruenire, cùm non habeat quæ pauperibus offerat: quærit Petrus, vt tu diſcas nihil te minus propter inopiam habiturũ: quærit, inquam, Petrus, ne ſi id à Petro perciperes, præſertim cùm adhuc ſpiritus gratia non abundaret, ambiguitate perplexus iaceres, ſed vt ab ipſo eius magiſtro prolata ſententia, firma ſpe roboreris. Nam quemadmodum etiam nos pro aliis diſputamus, ſic Apoſtolus quoq; ad vniuerſi orbis commodum nõ dubitauit interrogare. A ſuperioribus enim patet, nihil de ſeipſo ambiguiſſe: qui enim ipſorum cœlorum claues ſuſcepit, quantò magis de cæteris quæ in cœlo ſunt confideret? Tu autem illud diligenter expende, quàm exquiſitè duo illa quæ Chriſtus à diuite petiit, vt ſcilicet pauperibus ſubſtantiam diſtribueret ſuam, & Chriſtum ſequeretur, breuiter cõplexus eſt, dicens: Reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te. ambo enim hæc facta iam erant: nam ſua reliquerunt, vt ipſum

ſequerentur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sequerentur, & eo quòd omnia reliquerunt, sequi facilius potuerunt: & quoniam reliquerunt, confidere, atq; gaudere ipsos admonebat. Quid igitur Christus respõdet: *Amen dico vobis, quia vos qui secuti estis me in regeneratione, cum sederit filius hominis in throno maiestatis suæ, sedebitis & vos super duodecim sedes iudicantes duodecim tribus Israel.* An igitur & Iudas sedebit? Minimè. Quo modo igitur in duodecim sedibus sedebũt, quo modo pollicitatio hæc adimplebitur? Attende quo modo, & qua ratione lex est à deo per Hieremiam promulgata, in qua hæc con-
Hier.18.a b tinentur: Ad summam loquar super gentem & super regnum, vt auferam & perdam: & si conuertetur gens illa à malis suis, me quoq; pœnitebit à malis quæ cogitaui eis facere. Et ad summam loquar super gentem & regnum, vt restaurem & plantem: & si nequiciam fecerint in cõspectu meo, & nõ audient vocem meam: me quoque pœnitebit eorum bonorum quæ facturum esse ipsis locutus sum. Pariter enim, inquit, tam in bonis, quàm in malis id facere soleo. Si enim restauraturũ me dixero, non faciam, scilicet si quis indignum se hac pollici-
Gene.9.a. tatione præbuerit: quod primo confestim homini accidit. Tremor enim vester & timor, ait, erit super feras: quod ecõtrario fieri videmus, quia videlicet indignum se homo tali præbuit principatu: sic etiam Iudas. Nam ne punitionum terrore in desperationem nonnulli cõpulsi duriores ad virtutem fiant, aut bonorum pollicitationibus in desidiam delabãtur, vtraque ista per Hieremiam corrigit, dicens: Et si minatus fuero, non diffidas: potes enim pœnitentiam agere, & sententiã meam
Ionæ 3.b. sicut Niniuitę conuertere: & si aliquod bonum promittam, propter promissionẽ non supinus sis & piger. Non enim proderit tibi pollicitatio mea, si te indignum feceris, immo verò maioris causa erit supplicij: nam ego dignis, & in eo quod digni sunt perseuerantibus polliceor: propterea discipulos alloquens non simpliciter pollicetur. Non enim sedebitis & vos, solummodo dixit: sed adiecit, Qui me secuti estis: vt & Iudam eiiciat, & posteriores attrahat. Non enim ad illos dictum est solos, neque ad Iudam qui se indignũ effecit. Ita discipulis quidem futura pollicetur, dicens: Super duodecim sedes sedebitis: Sublimiores enim iam facti nihil è præsentibus rebus petebant. Cæteris autem hæc etiam præsentia pollicetur, dicens: *Quicunque dimiserit fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, aut domum gratia nominis mei centuplũ accipiet, & vitam æternam possidebit.* Certè ne quis illud, vos, audiens, discipulis, vt maxima in futuro prẹmia consequantur, datum solummodo credat: ea propter latius orationem produxit, & ad vniuersum orbem pollicitationem extendit, ita vt à
D præsentibus futura confirmet. Sic & discipulis, cum imperfectiores à primis cunabulis adhuc essent, quæ ad hanc vitam pertinent, offerebat. Nam quando à mari, & à piscandi artificio remouit, nullam cœlestium fecit sedium mentionem, sed quę in hac vita eueniebant cõ-
Supra 4.c. memorabat, dicens: Hominum vos faciam piscatores: postquam verò sublimiores fecit, de cœlestibus differit. Quid autem est quod dicit, Iudicãtes duodecim tribus Israël? Nihil aliud profectò quàm condemnantes: non enim in solio iudicaturi sedebunt, sed quemadmodum reginam Austri, & Niniuitas condemnaturos generationem illam asseruit, simili quodã modo discipuli non gentes, non vniuersum orbem, sed tribus Israël cõdemnabunt. Nam quoniã eisdem & legibus & institutis viuendi tam Iudæi, quàm Apostoli educati fuerunt, cum Iudæi dicturi sint, Idcirco se credere Christo non po-
A tuisse, quia †mandata legis seruare iubebantur] discipulis in medium productis, à quibus & lex suscipiebatur, & fides Christo adhibita est, omnes Iudæos cõdemnabit: propterea enim dicebat, Iudices vestri futuri sunt. Sed quid præcipui pollicetur ipsis, inquies? Si quod Niniuitæ & regina habebunt, id etiam discipuli possidebunt. Multa quoque alia in superioribus istis obtulit, & in sequentibus pollicetur, quamuis aliquid occultius in hoc etiam significatur, maiora istos illis habituros. de illis enim simpliciter dicitur, quia viri Niniuitæ resurgent, & condemnabunt hanc generationem: de regina quoq; Austri similiter. de istis verò non ita simpliciter: sed, quando filius hominis in sede maiestatis suæ sedebit, tunc & vos sedebitis super duodecim thronos iudicãtes duodecim tribus Israël. Vnde significatur, quia tam regni, quàm gloriæ participes futuri sunt. Si enim
B sustinemus, inquit, simul quoq; conregnabimus. Et ecce non concessas quidem esse sedes significauit, cum ipse solus in solio iudicaturus sedebit, sed honorem atq; gloriam ineffabilem vocabulo sedium signanter expressit. Verùm ista discipulis dicta sunt, cæteris autem vniuersis æternam ibi vitam & centuplum hic pollicetur: & si reliquis, multo magis Apostolis, quibus promissa contigisse in hoc seculo nõ ignoramus: qui cum arundinem, & vilissima retia reliquerint, omnia fidelium qui prædicatione sua crediderunt, bona habebant, precia domorũ & agrorum: immo verò eos quoq; ipsos credentes in potestate habuerunt. Nam vel mori pro ipsis cen-
C ties voluissent, vt Paulus testatur, dicens: Si possetis, etiam oculos vestros mihi dedissetis. Cùm autem dicit, Quicunque reliquerit vxorem: non simpliciter præcipit dirimenda esse matrimonia, sed sicut in superioribus dicebat: Qui perdit animam suam propter me, inuenict ipsam: non vt nosmetipsos interimamus, neque vt animam nostram violenter à corpore disiungamus, sed vt religionis pietatem cæteris omnibus ante feramus: ita de vxore quoque, ac fratribus intelligendũ est. Mihi autem persecutiones hic occultius significare videtur: multi enim à parẽtibus filij, multi mariti ab vxoribus ad impietatem trahebantur: quæ cùm facere conabuntur, ait, nec vxoris loco, nec parentis habeantur: quod & Paulus cõsulebat, dicẽs: Si verò infidelis, discedit, discedat. Cum igitur alacriores mentes eorum fece-
1.Cor.7.c. rit, nec pro se solum, sed pro vniuerso confidere orbe præparauerit, continuò subiecit, quia: *Multi autem erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.* Quod ita indefinitè atque indistinctè de multis aliis dictum, dicitur etiam de his ac de incredulis pharisæis. quod & in superioribus
D dicebat, multos ab Oriente atque Occasu venturos ad *Supra 8.b.* Abrahæ, Isaac & Iacob fulgẽtissimos sinus, filios autem regni proiiciendos foras. Deinde parabolam adiecit, qua eorum qui tardauerunt studia incendit. *Simile est, Cap. XX.* ait, *regnum cœlorũ homini patrifamilias, qui exiuit primò manè conducere operarios in vineam suam: conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus tertia hora, vidit alios stantes ociosos, & illis dixit: Ite & vos in vineam meam: & quodcunque fuerit iustum, dabo vobis. Et circa sextam & nonam fecit similiter. Circa vndecimam autem horam exiuit, & inuenit alios stantes ociosos, & dixit eis: Quid hic statis tota die ociosi? Ipsi autem dicunt ei: Nullus nos conduxit, dicit eis: Ite & vos in vineam meam, & quodcunque fuerit iustum accipietis. Sero autem facto, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde eis mercedem, incipiens ab vltimis vsque ad primos. Cùm ergo venissent qui circa vndecimã horam venerant, acceperunt singulos denarios. Et primi existimauerunt quòd plus essent accepturi, & acceperunt*

† lex mandata ipsius recipere prohibebat

Supra 12.b. & Luc.11.c

Sup.12. & Luc.11.d.

1.Tim.2.b.

Supra 16.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt & ipsi singulos denarios: & cùm acceperunt, murmurabant aduersus patremfamilias, dicentes: Hi vltimi vna hora fecerunt, & æquales eos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstum. Ipse autem respondens vni eorum dixit: Amice, non iniuriam facio tibi: nónne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autẽ dare & vltimo huic sicut & tibi. Vel non licet mihi quod volo facere in his quæ mea sunt? An oculus tuus nequam est: quia ego bonus sum? Ita erunt vltimi primi, & primi vltimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi. Quid hæc sibi parabola vult? Non enim consona sunt, quæ iuxta finem istius dicuntur, sed contraria omnino his quæ paulò ante disputata sunt. Nam hic non alios quidem eiici, alios verò introire, sed omnes ad eundem statũ peruenire videmus, cùm tam antè quàm post parabolam econtrario vltimos primos, & primos vltimos affirmauerit: id est, his qui primi sunt, priores erũt, non permanentibus tamen primis, sed in extremum penitus locum deductis: quod inde magis declarat, Multi enim, inquit, vocati, pauci verò electi sunt. Ita dupliciter & illi qui primatum amiserunt, mordentur: & isti qui lucrati sunt, certiore hortatu inflammantur: parabola verò non id dicit, sed his qui magno sudore comprobati sunt, æquales futuros ostendit. Aequales enim, inquiunt, ipsos nobis fecisti, qui põdus & æstum diei portauimus. Quid igitur parabola hæc sibi vult? Hoc enim declarato, facilius illud soluemus. Vineam igitur, mandata dei: operandi autem opportunitatem ac tempus commodum, præsentem vitam appellauit: operarios verò qui differenter, aut manè, aut tertia, aut sexta, aut nona, aut vndecima hora vocati sunt, eos appellauit qui diuersis ętatibus vocati accesserunt, & cõprobati sunt. Sed hinc iam ambiguitas prorũpit, cur cùm rectè primi laborassent, deoq; placuissent, & diurno sudore coruscassent, pessima ad extremum liuoris atque inuidiæ passione vexentur? videntes enim eadem illos præmia consecutos, qui per vnam horam laborauerunt, murmurabant, & æquales (dicunt) nobis, qui diei pondus & æstum tulimus, ipsos fecisti: Ita cùm nullum ipsi detrimentũ paterentur, nec de mercede sua quicquã diminueretur, mœrore ac molestia propter aliorum bona premebantur: quodq; peius est, ipse etiã dominus domus de iure aduersus eum qui hęc dixit, respondens, liuoris ipsum atque nequiciæ cõdemnat, dicens: Nónne ex denario cõueniſti mecum? tolle quod tuum est, & vade: volo autem vltimo dare sicut & tibi. An oculus tuus nequã est, quoniam ego bonus sum. Quid igitur est, quod istis verbis adstruitur? hoc ipsum enim & †aliis æmulatoribus] accidisse videmus. Ille nãque filius qui probus, ac patri obtemperans fuisse perhibetur, qui prodigum fratrem magis honoratum esse à parente quàm seipsum perspexit, pariter dicitur conturbatus fuisse. Nam quemadmodum isti qui primi mercedem recipiunt, magis honorantur: sic ille profectò exaggeratione donorũ magis honorabatur. Et hæc ille ipse prob' filius ita se habuisse testatur. Quid igitur dicere possumus? Nemo talia in regno cœlorum de iure disputat, aut alios criminatur: procul enim hoc absit. Nempe ille locus omnis liuoris atque turbationis expers est: ii enim animas suas in hac vita pro peccatoribus sancti tradere solent, quãtò magis cùm ibi ęternis eos bonis fruentes videant, gaudebunt, ac propria esse bona putabũt? Cuius igit rei gratia hac figurata oratione vsus est? Parabolam dixit, & in parabolis non oportet nimia in singulis verbis cura perangi. Sed cùm quid per parabolã intendat didicerimus, inde vtilitate collecta, nihil vlterius anxio est conatu inuestigandũ. Cur igitur hæc sibi parabola cõposita est, & quid intendens his verbis vsus est? Auidiores voluit eos facere, qui decrepita ætate delecti sunt, ac ideo non patitur eos putare minus se habituros. Alios ergo introduxit molestè fœlicitatem eorũ ferentes, non vt inuidię tabo morderi ostenderet, sed vt tanto illos honore frui demonstraret, quantus ad inuidiam alios compellere posset: quod nonnulli, nec à quoquam interpellati, nec alij detrahere volentes, sed muneris atq; honoris magnitudinem, quo ille affectus est, ostendere cupientes sæpe faciunt, dicentes: Ille me accusauit, ac expostulauit, quia te tantopere honoraui. Sed cur nam, inquies, non statim omnes conduxit? Omnes quidem ille ab initio conduxisse voluisset, si verò non omnes eodem tempore paruerunt, à voluntate vocatorũ hæc differentia resultauit: idcirco alij manè, alij tertia, alij sexta, alij nona, alij vndecima hora vocãtur, quia tũc obtemperaturi erãt, quod & Paulus apertè significauit, dicens: Quando autem visum est deo qui me segregauit ex vtero matris meæ. Quando autem ei visum est? quãdo certè obtemperaturus erat. Nam ipse à primis etiã incunabulis voluisset: sed quia illum renixurũ sciebat, tunc voluit cum animum ipsius penetraturam vocationem non ignorabat. Sic & latronẽ cum postea vocauit, potuisset antea ipsum vocasse, sed vocatus ille non paruisset. Nam si Paulus ab initio nõ paruisset, multo minus ipse latro. Quòd si dicunt isti, nemo nos conduxit: Primò quidem nõ oportet cuncta, vt diximus, curiosè in parabolis scrutari. Deinde nõ dominus domus id, sed illi dixerunt. Dominus verò domus, ne turbet eos, sed vt magis alliciat redarguere noluit. Nam quòd omnes, quantùm ad se pertinet, à prima statim hora vocati sunt: ipsa parabola etiam denotauit, dicens: Mane ipsum ad conducendum exiuisse. Ita vndique aperitur, ætates nobis hominũ hac parabola designari, quorum alij iuniores, alij seniores virtutem amplectũtur: vt & illi discant nõ superbire, neque opprobrio dare, quia vndecima hora rectè viuere aliqui cœperunt: & isti etiam, quia breuissimo tempore vniuersa possunt recuperare. Nam quoniam ad ardua nimiũ hortatur, vt scilicet & pecuniam proiicias, & terrena omnia sub pedibus conculces: quæ res magno labore atq; studio indiget: idcirco vt charitatis flammã accendat, & ardentioris faciat voluntatis, ostendit quia possibile sit, etiã si nouissimus veneris, pro tota tamen die mercedem accipere: quod apertius non dixit, ne rursus in desidiã audientes illabantur. Ita subaperit, à sua vniuersam hanc rem misericordia emanare, propter quam nec qui vndecima hora venerũt, à regno decident, sed ineffabilia bona cõsequentur etiam ipsi: & hoc quidẽ est, quod hac parabola potissimũ construere voluit. Si autẽ adiecit vltimos primos, & primos vltimos futuros: ac, multos esse vocatos, paucos autem electos, non mireris: Non enim à parabola id sibi concluſum est, sed quemadmodũ istud contigit, vt præter spem, & cõtra opinionem omniũ equalem omnes mercedẽ acciperẽt: sic maius illud, atq; mirabilius vt primi vltimi fiant, & vltimi primi, euenturũ ostendit. Aliud igitur illud, aliud hoc est. Videtur autem mihi Iudæos hic sermo tangere, ac eos ex fidelibus qui primò virtute coruscarunt, deinde neglecta virtute, ad post tergum omissa relapsi sunt, & illos rursus qui à nequicia seipsos recipientes ad anteriora cucurrerunt. Non enim nescij sumus tam fide, quàm viuendi institutis magnas mutationes plerũque fieri solere. Quare obsecro, magno studio, diligentiq; cura & fidem rectam, & vitã integram conseruemus.

† in aliis parabolis] Luc. 15. f.

Galat.

conseruemus. Nisi enim fidei viuendi congruat disci-
plina, vltima pendemus supplicia: quod beatus Paulus
1.Cor.10.c. à superioribus temporibus ostendit, dicens: Spiritalem
potũ omnes bibisse, & spiritalem cibũ omnes comedis-
se, nec tamen omnes saluos fuisse, sed multos eorum in
Supra 7.d. eremo prostratos fuisse. Christus quoq; idipsum decla-
rat, cum aliquos qui eiecerunt dæmonia, ac etiam pro-
Infrà 25.d. phetarunt, in gehennã intrudat. Ad hęc parabolæ quo-
Supra 13.f. que illæ, virginum dico, illæ sagenæ, spinarum, ac de-
Mat.4.a. niq; arboris nullum producentis fructum, omne virtu-
Luc.3.b. tis opus requirunt. Rarius etenim de dogmatibus Chri
stus disseruit, sæpius, immo verò vbiq; & semper de vi-
uendi synceritate: nullo enim ad illud labore opus est,
hoc quoniam impugnatur quotidie, idcirco continuis
laboribus indiget: nec solum vniuersa viuendi discipli
na, verumetiam parua eius omissa particula maxima
damna intulit. Nam eleemosyna neglecta, quãuis vir- B
tutis quædam pars, non ipsa vniuersa virtus sit, in ge-
hennam tamen intrudit. Nam & virgines, quia ipsam
Luc.16.c. non habuerũt, punitæ sunt. Et dives hac de causa in in-
ferno torquebatur, & qui esurientem non cibarũt, vnà
cum diabolo condemnantur. Præterea, non maledice-
re, particula quædam virtutis est, quam tamen nisi quis
Supra 5.d. rectè peragat, foras eiicietur. Qui autem fratrem fatuum
vocat, ait, gehennæ ignis reus est. Ad hæc mocstia
virtutis pars est, nullus tamen absq; hac dominum vi-
Hebr.12.d. debit. Pacem sequimini enim, inquit, pacem ac sanctimo-
niam, absque qua nemo videbit dominum. Humilitas
similiter virtutis pars est, sine qua etiã si alia multa pe-
ragas, immundus eris apud deum: quod pharisæus om-
nibus patefecit, qui mille virtutibus affluens, propter ar-
rogantiam supernam fælicitatem amisit. Ego verò ma- C
ius quiddam habeo dicere: non enim solum vna quæ-
dam particula virtutis omissa cœlum nobis claudit, ve-
rumetiam si non congruenti cura & studio peragitur,
Supra 5.c. illud ipsum solet inferre: Nisi enim superabundauerit,
inquit, iustitia vestra plus quàm scribarum & Pharisęo-
rum, non intrabitis in regnũ cœlorum. Itaque etiam si
eleemosynam dederis, non tamen maiorem quàm illi,
non intrabis in regnum cœlorum. Et quantum illi præ-
bebant, inquies? Id iam etiam ipse dicere volebam, vt &
qui non dant, incitentur ad dandũ: & qui libenter affe-
runt, nõ superbiant, sed plura dare conentur. Quãtum
igitur illi præbebant? Decimam primò rerum suarum
omnium, deinde alteram, & demũ tertiam decimam
offerebant. Itaque propemodũ tertiam partem præbe-
bant. Tres enim hæ decimæ coaceruatæ istud confi-
ciunt. Sed ad hæc primitias quoque, ac primogenita, & D
alia plura, partim pro peccatis, partim pro purgationi-
bus offerebãt. Præterea in diebus festis, in iubilæo, in de-
biti abscisione, & famulorum dimissionibus, in mutuis
absq; fœnore: si autem qui tertiam partem, immo verò
mediam rerum suarũ offerebant: ascendent nempe ad
medietatem omnia vnà cõgregata. Si qui mediam in-
quam dabant, nihil magni operabantur: quid tu facies,
qui nec decimã quidem partẽ pauperibus vnquam da-
re cogitasti? Quare nõ iniuria paucos fore saluos quidã
dicebat. Non negligamus igitur exactam, atque exqui-
sitam viuendi disciplinam. Nam si pars quędam omissa
tantum periculũ affert, si cuncta sprcuerimus, quo mo-
do ęterna tormenta fugiemus, aut quod genus supplicij
non persoluemus? Sed quę nam, inquies, spes salutis no-
bis reliqua est, si singula omissa in gehennam depellere
possint? Hoc ipsum est, quod etiã ego magna voce con-
clamo: veruntamen si attendere voluerimus, nõ est im-

possibile saluari, præsertim si eleemosynæ remedia mu-
tuemur, quibus vulnera nostra diligenter curemus. Nõ
enim sic oleum corpus hominis roborat, vt animã mi-
sericordia stabilit, adeoq; confirmat, vt superari à dia-
bolo nequeat: lubricum enim eleemosynæ oleum cor-
pus hominis cõstituit, ita vt manus diaboli facile prop-
ter lubricitatẽ effugiat. Hoc igitur oleo crebrò nos per-
ungamus, hoc spiritalis causa est sanitatis, hoc lucem,
hoc splendorem animo afferre solet. Sed ille, inquit, ac
ille auri talenta non pauca possidet, nec aliquid pauper-
ibus præbet. Et quid hoc tua interest? imò verò mirabi-
lior atq; venerabilior videberis, si cùm pauper iis, beni-
gnior ac liberalior eris. Nam & Apostolus Macedones 2.Cor.9.d.
admiratus est, non quia præbebant, sed quia quãuis pau- & 10.b.
peres essent, tamen largiter offerebant. Verùm tu non
ad illos, sed ad communem omnium dominum & ma-
gistrum respicias, qui nõ habebat vbi caput inclinaret.
Cur igitur talis, inquies, id non facit? Noli alium iudi-
care, sed teipsum ita redde laudabilem, vt omnem me-
ritò accusationem possis effugere. Maiora enim tor-
menta imminent, si cùm alios accuses, ipse non facies,
sed eiusdem criminis obnoxius inueniaris. Nam si qui
rectè viuunt, iudicare alios nõ permittuntur, quãtò ma
gis à iudicando peccantibus abstinendum est? Non iu-
dicemus igitur alios, neque detidiam aliorum, sed do-
minum nostrum respiciamus, & ab eo bonorum omnia
exempla sumamus. Nũquid diuina ego tibi cõtuli bene-
ficia? Nunquid ipse te redemi, vt ad me respicias? Alius
hæc tibi præbuit. Cur omisso domino cõserui operatio-
nem aspicis? Non audisti clamantem: Discite à me quia Supra 11.d.
mitis sum, & humilis corde? & rursus: Qui vult primus Ibidem.
esse in vobis, sit omnium minister. & rursus: Non venit Infrà 20.d.
filius hominis, vt ei administretur, sed vt ipse admini-
stret. Præterea ne aliorum pigricia offensus negligenter
viuas: dictum tibi ab eo est: Exemplum enim dedi vo- Ioan.13.b.
bis, vt sicut ego feci, & vos faciatis. Nõ est tibi magister
virtutis viuentium aliquis hominum, nec potest vllus
te ad eam conducere. Maior igitur tua laus, præstantior
erit tua gloria, si nulla humana doctrina mirabilis eua-
seris. Potes enim, & quidem facile si volueris: nõ enim
primus eris, sed multi iam id perfecerũt: vt Noë, Abra-
ham, Melchisedec, Iob, & omnes qui similiter illis vi-
xerunt. Si ad homines ergo respiciendum est, illos, non
istos imitare, quos adeò æmulamini, vt in concionibus
etiam vestris, nihil aliud in ore, quàm hęc verba habea-
tis: Agri iugera ille tot, atq; tot possidet, ille diuitiis prę-
potens palatia cõdit, [maria construit,]aliaq; huiusmo-
di facit. Quid ita alienis inhias homo, si ad alios respi-
cis, cur probè viuentes, cur laudabiles viros, cur eos qui
exquisitissimè præcepta seruarũt, non vides? sed inglo-
rios & offendentes deum admiraris, à quibus multa ex-
empla nequiciæ colliges, vnde in negligentiã & in su-
perbiam incides, ac ad iudicandum alios cõuerteris. Si
verò virtutis cultores sæpius tecũ recenseas, in humili-
tatem & cõpunctionem, in studia virtutum, facilè teip-
sum perduces. Recordare pharisæi qui cùm ad probos
non respexerit, sed peccantis opprobria viderit, labores
suos amisit: illud igitur recordatus expauescas. Ecõtra-
riò cõsidera, quo modo mirabilis Dauid factus est: ma-
iorum enim suorum virtutes præ oculis ponebat. Ad- Psal.38.c.
uena, inquit, ego sum & peregrinus, sicuti omnes patres
mei. neque is solum, sed omnes ei similes, non peccato-
res, sed virtutibus coruscantes tenaci mente vertebant.
Ita igitur tu quoque facito. Non enim quasi iudex alie-
ni peccati sedisti, nec ad examinanda hominũ peccata

Universidad de Deusto
Biblioteca

præfectus à domino es,tuus non aliorum iudex constitutus es. Nã si nos iudicaremus,non vtique,inquit Apostolus, iudicaremur. Iudicati autem à domino erudimur: quæ omnia tu peruertisti. Nullam enim à te exigis delictorum rationem, sed aliena nimium anxia curiositate scrutaris. Oro igitur, obsecro atque obtestor, desinamus iam, desinamus hoc facere, & hac cõfusione ordinis eiecta,nostrorum nos peccatorum iudices constituamus. Ipsi accusantes, testimonium perhibentes,iudicantes, & supplicia exhibentes laudabimur. Quòd si aliena inquirere desideras,clarorum opera virorum curiosius inuestiga,vt tum ex memoria delictorũ nostrorum,tum ex æmulatione alienæ virtutis, tum deniq; ex iudicij nostri in nosipsos sententia, quasi stimulo quotidie compuncti, ac humiliores & diligentiores facti, æterna fruamur beatitudine,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

1.Cor.11.g.

Homilia lxvj. *ex cap.* xx.

ET ascendens Iesus in Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò in via, & dixit eis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad illudendũ & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget. Non illico cùm à Galilæa redierit in Hierosolymam ascendit,sed signa prius non pauca fecit,& pharisæorum obstruxit ora, & discipulis de paupertate locutus est. Vende,nãque,inquit,substãtiam tuam,si vis esse perfectus. Et de virginitatis similiter castimonia: Qui enim, inquit,capere potest,capiat. De humilitate etiam: Nisi enim conuersi fueritis ad conditionem horum paruulorum, non intrabitis in regnum cœlorum. De retributione quoque in hac vita: Nam qui domos, fratres, sorores reliquerit, ait, centuplum in hoc seculo accipiet. Et de remuneratione futura: Et vitam, inquit, æternam possidebit. His igitur omnibus prius factis atque dispositis,ad vrbem accessit. Cumq; ascenderet, de passione rursus disserit sua. Nam quoniam facilè quod euenire nolebant, obliuisci poterãt,assiduè ipsis in memoriam reuocat: vt crebra illius cõmemoratione ipsorum mentẽ exerceat, & mœrorẽ succidat. Priuatim autem eos necessariò alloquitur: non enim hæc efferenda erant,ex quibus nihil vtilitatis sequeretur. Nam si discipuli audientes turbabantur,quid nõ fecisset multitudo? An igitur nunquã id vulgo dictum est, inquies? Immò publicè quoque,sed non ita aperte prædicatum. Soluite enim,inquit,templum hoc, & in tribus diebus excitabo ipsum. Et,Signum quærit hęc generatio,nec dabitur ei, nisi signũ Ionæ prophetæ. Et alibi, Adhuc paruo tempore vobiscum sum, & quæretis me, & non inuenietis. Discipulis verò nõ sic: sed quemadmodũ alia,ita etiam hoc modo clarius dictũ. Sed cuius rei gratia, quispiam opponet, si non intelligatur, multitudini dicebat? hæc enim eis dicebantur,vt postea recordati credant illum volentem, non ignorantem, neq; coactum passionem subiisse. Discipulis autẽ prædicebat non hac de causa solùm,verumetiam,vt diximus,vt expectatione exercitati,facilius passionis dolorem perferant. Nam si præmeditati nõ fuissent,vehementi turbatione quassati iacuissent:hac de causa de morte solùm primò faciebat mentionem. Cùm autem corroborati fuerint, cætera quoq; adiecit,quòd scilicet tradent eum gentibus ad illudendum & flagellandum. Hæc autẽ prædicit,vt cùm tristia veniisse viderint, certiore spe resurrectionẽ expectent. nam si mœsta nõ tacuit, & quæ opprobrij plena esse videbantur nõ occultauit eis,non iniuria prospera quoq; erant credenda. Tu verò considera, quo modo etiam opportunitate commoda, vniuersa patefecit. Nec enim statim prędicationẽ incipiens,nec in ipso passionis hęc dixit tempore,ne audientes turbarentur: sed posteaquã virtutes eius miraculis cognouerũt,& æternæ vitę pollicitationibus fuerunt confirmati:tunc passionis meminit,non semel aut bis,sed sæpius hunc sermonem signis & doctrinæ intexens. Alius autem euangelista prophetas quoq; in testimoniũ citatos asserit. Alius nõ intellexisse ipsos affirmat, sed occultatũ id verbum ab eis fuisse,& ꝙ tumultuabantur sequentes. Sed si non intellexerunt,inquies, nulla præmeditatione poterant exerceri? quare prędictionis huiꝰ vtilitas omnino euanescit. Ego autem,vt hanc ambiguitatem in maius extollam: illud addere nõ dubitabo,quia si nõ intellexerunt,quo pacto mœrebant? Alius enim euangelista dicit,quia tristabantur. Quo modo igitur si nõ percipiebant,tristabantur? aut quo modo Petrus,propicius tibi esto,dicebat? Quid igitur dicemus? Quia scilicet, quod de morte audierint, & si non clarè dispensationis huius mysteriũ sciebant,intellexerunt tamen. Resurrectionẽ verò non intelligebãt,nec quæcũque per eam mirificè acturus erat, & erat occultatum hoc ab eis, & propterea tristabãtur. Nam alios quidem ab aliis excitatos à morte viderunt. Quòd verò quisquã seipsum excitauerit,& sic excitauerit vt nunquã in posterum moreretur, minimè vnquã fuit auditum. Hoc igitur erat quod abscõditum erat ab eis: sed nec qualis futura esset ipsa mors, & quo modo ipsum aggressura foret aperte sciebãt,ideo igitur sequẽtes turbabantur. Mihi autem etiam videtur magno stupore illos torpescere de passione sua differentem audientes: nec quia resurrecturum se illis inculcabat,ideo confidebant: Nam præter mortem,istud etiã illos maximè turbabat quũ audirent ipsum illudendũ & flagellandum,& alia huiusmodi. Cum enim in mente versarent miracula, dæmoniacos scilicet liberatos,mortuos excitatos,aliaq; huiusmodi signa:non poterãt his auditis nõ obstupescere,ac in magnam ambiguitatem incidere haud cõprehendentes quo modo qui ista faceret, talia passurus esset. Ita modò hęc credẽtes,modò discredentes quæ dicebãtur capere nõ poterant, adeoq; procul à recta intelligẽtia erant, vt Zebedæi filij ad eũ accedentes de primo cõsessu eum alloquerẽtur. Volumus enim,aiunt, vt vnus ad dexterã tuã, & vnus ad sinistrã sedeat. Quo modo igitur iste euãgelista matrem ad hoc accessisse ait? Vtrũque fuisse credendũ, matremq; ab eis assumptam,vt authoritate supplicantis Christũ facilius exorarent. Quod autẽ id verum sit,quodq; ab ipsis hæc excogitata petitio fuerit,sed pudore victi matris patrociniũ assumpserũt: animaduerte quo modo Christꝰ ad ipsos verba sua direxerit:sed prius quid,& qua mẽte petant,& vnde ad hoc impulsi sint,cõsideremus. Cùm viderent se ante alios à Christo honorari,crediderũt hãc ab eo petitionẽ se impetrare. Quid porrò est quod petunt? Alius te docebit euãgelista. Nam quoniã, inquit, prope Hierusalẽ erant, credebantq; regnũ dei iamiam euenturũ,quod huius vitæ,ac seculare opinabãtur: hæc postulabant, vt ob honorẽ facilius etiã omnia pericula possent euitare: propterea Christꝰ ab his eos cogitationibus abducens,pericula, sanguinẽ, necemq; ipsam,expetendam esse iubet. *Potestis,* inquit,*bibere calicem quem ipse bibo?* Nec turbetur quisquam, si adeò imperfectos dicimus Apostolos fuisse. Nondum enim mysterium crucis erat consummatum,nondũ gratia spiritus in corda ipsorum infusa. Quare si studia virtutis ipsorum discere cupis,

Supra.19.c.

Ibidem b.

Sup.18.a.

Ibid.19.b.

Ibidem.

Ioan.2.d.

Supra 12.c. & Luc.11.d

Ioan.7.c.

Luce 11

Supra.

Mat.

cupis, quales post datam gratiam spiritus fuerint, considera: & videbis omnē ab illis turbationē animi fuisse superatam. Hac enim de causa eorū modò imperfectio reuelatur, vt apertè percipere possis, quales subitò per gratiā effecti fuerunt. Quòd igitur nihil spiritale quærebant, nec de cœlesti regno quicquā cogitabant, perspicuū est. Sed verba quoq; petitionis ipsorū audiamus. Volumus, inquiunt, vt quodcūque petierimus, facias nobis. Ad quod Christus: Quid vultis? respōdit, nō ignorans certè, sed vt respōdere cōpulsi, vicus subaperiant, quod sanare Christus intendebat. Illi verò quoniā humano more id faciebant, coram omnibus erubescentes dicere, seorsum ab aliis discipulis Christum accipientes interrogauerunt. *Præcesserūt enim, inquit, vt remotis arbitris occultius loquerentur. Volebant autem, vt ego coniicio, quoniā super duodecim sedes sessuros discipulos audierūt, primatum huius cōsessus impetrare, & prę-
poni quidē se cæteris præterquā Petro sciebant, quem formidātes dicere ausi sunt, *Dic vt vnus à dextris tuis, alter à sinistris sedeat.* Ita vrgebant dicentes, dic. Quid igitur ipse? vt significaret nihil eos petere spiritale, sed nec scire quidem quid postulent: non enim rem tantā petere auderēt, si scirent. *Nescitis*, ait, *quid petatis.* Nescitis quàm magnum, quàm mirabile, ac ipsas superiores excedens virtutes, & adiecit: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? & baptismo quo ego baptizor, baptizari?* Perpendis quo modo statim ab hac cupiditate ipsos remouit, cōtraria eis differens. Nam vos, inquit, de honoribus, & coronis cogitatis: ego verò de luctamine atque sudore differo. Non præmiorū hoc tempus est, nec illa gloria mea modò apparebit, sed bella, pericula, & necem præsens continet vita. Perspice autem qualiter ipso interrogationis modo & hortatur, & allicit: non enim dixit, potestisne vestrum effundere sanguinē? Sed quónam pacto? potestis bibere calicem: deinde alliciens, inquit, quem ego bibiturus sum, vt communicatione laborum cum ipso prōptiores redderentur. Baptismū deinde idipsum appellauit, vt magnā orbi futuram expiationē hinc significaret. Illi autē desiderio quodam animi cōfestim promittunt dicentes: *Possumus.* Nec idipsum intelligentes quod se posse affirmabāt, sed sperantes se habituros postulata. Ad quæ Christus: *Calicem*, inquit, *meum bibetis, & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini.* Magna vobis certè bona prædico: martyrij enim corona potiemini, & violenta morte, sicuti & ego à vita decedetis, & in his mihi cōmunicabitis. *Sedere autē ad dextrā meam, & ad sinistram nō est meum dare, sed quibus à patre meo paratum est.* Cùm animos eorum in sublimius extulisset, & omni mœrore superiores calicis & baptismi communicatione fecisset, tunc postulata eorum emendat. Sed quidnam sibi vult, quod modò dictū est? duo enim hic à multis quærūtur. Primùm, si à dextris eius sedere quibusdam paratum sit: alterum, si dominus omniū non possit illis præbere, quibus paratū est. Ex quibus primo soluto, alterum etiā patebit. Quid igitur est quod dicit? Nullus profectò à dextris, nullus à sinistris eius sedebit, inaccessibilis quippe sedes est illa, non hominibus dico sanctis & apostolis, sed angelis, sed archangelis, cæterisq; virtutibus, quod quasi præcipuum vnigeniti priuilegium Paulus posuit, dicens: Ad quem autem angelorū dixit vnquam, Sede à dextris meis? Et ad angelos quidem inquit: Qui facit angelos suos spiritus. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi. Quo modo igitur, dicit, sedere à dextris, atque sinistris meis non est meum dare? an quia cōcessuri alij sunt? Minimè? minimè, inquam, ad men-

*προεπτε βόησαν. Marcus tamen habet προσπορεύονται. accedunt.

Hebr.1.d. Psal.109.a. Psal.103.a. Hebr.1.a.

A tem enim interrogantium condescendens respondet. Non enim de sublimi sede illa quæ ad dexteram patris est, aliquid sciebant, qui vel multò inferiora, quę quotidie auribus eorū inculcabantur nō percipiebant: vnum solummodo quærebant, præfectura potiri, & omnium se primos apud eum constitui. Quodq; iam diximus, cùm duodecim sedes audissent, ignorantes quod dicebatur, primatum consessus postularunt. Quid igitur ait Christus? Propter me quidem, ac prædicationis meæ gratia moriemini, & meæ passionis participes eritis, sed non est id satis ad primū locum atque ordinem obtinendum. Nam si quis postea veniet martyrio, & aliorum omnium numero virtutum ita decoratus, vt non parum excedere vos videatur: nolite credere, quia vos amo cęterisq; antepono, idcirco eo qui maioribus nitet operibus expulso, vobis primum me locum daturum: B
non dixit autem apertè hoc, ne turbarentur, ænigmaticè verò idipsum significauit, dicens: *Calicem quidē meum bibetis, & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem à dextris meis & à sinistris non est meum dare, sed quibus paratum est à patre meo.* Quibus porrò præparatum est? illis videlicet, qui fulgentissimis operibus euasuri sunt: idcirco non dixit, Non est meum dare, sed patris mei: ne quis infirmum atque impotentem ad hanc ipsum fore retributionem opinetur. Sed quónam modo? Non est meum, inquit, sed quibus paratum est. Verùm vt clarius fiat quod dicimus, exemplo id ante oculos ponamus. Ad editorem igitur munerum atque certaminis, quò multi atque præclari athletæ confluant, duos quosdam ipsi præcipua familiaritate coniunctos accessisse fingamus, qui amicicia principis freti postulare audeant, vt victores ipsi præconio declarati coronentur: quibus il- *hic locus est notādus cōtra eos qui dicūt Chry-
le respondeat, Non est meum id dare, sed quibus labore atque sudore præparatum est. Num igitur quasi non potentem illum id facere condemnabimus? Nequaquam, sed iusticiam eius admirabimur. Et quoniam nō personam, sed rem respicit, laudabimus. Quemadmodum igitur editorem munerū, atque certaminis principem, haud dicemus coronā donare nō posse, sed nec le- soſto. negle-
ctā gratiæ plus æquo operib⁹ tribuere, vt & turbare: sic vtique Christum id dixisse affirmamus. Ita in aliis locis vndique illos compellebat, *in gratia dei primum, de- gratiā aut
inde in laboribus propriis omnem salutem, & gloriæ fidē nō exspem reponere: ideo dixit, quibus paratum est. Nam etsi cludi putēt.
alij præstantiores videbuntur, si excellentiora quàm vos ex gratia eopera facturi sunt, quo modo illis expulsis locū eorum nim largivos occupabitis? an quia mei discipuli estis? Idcirco tur, sed di-
etiam si non digni primatu eritis, præmia tamen quoq; gnos quæcōsecuturos vos arbitremini? Nam quòd totius rei hu- rit, vt ait se-
ius ipse dominus est, inde patet, quia vniuersum ei iudi- quenti ho-
cium tribuitur: ita enim Petro dixit, Ego tibi claues re- milia.
gni cœlorum dabo. Et Paulus significauit hoc ipsum, Suprà 16.c.
dicens: Reposita est mihi corona iusticiæ, quam reddet 2.Tim.4.b.
mihi dominus iustus iudex in illa die: non solùm autem mihi, sed omnibus qui diligunt aduentum ipsius. Aduentus verò siue apparitio Christi iā facta est. Quòd verò nullus Paulum antecedat, nemo omnium dubitat. Si autem obscurius hęc à domino dicta tibi videntur, noli mirari: singulari nanque dispensatione vsus, ita eos dimittit, vt suasisse videatur, ne more ac passione hominum frustra de præfecturis solicitentur. Præterea nulla eos afficere mœsticia voluit, quę vtique sermonis obscuritate assecutus est. *Tunc indignati sunt decem de duobus fratribus.* Tunc, istud quando significat? quando scilicet illos duos corripuit. Ita donec Christi sententia

Universidad de Deusto
Biblioteca

præferri eos videbant,non indignabantur:sed reueren A
tia magistri, etiam si secum moueretur atq; dolerent,
amabant atq; honorabant, nec indignationē suam pa-
làm facere audebant. Similiter autem ad Petrum com-
Sup.17.d. moti, quādo ab eo data fuerant didrachma, non pate-
fecerūt molestiam suam, sed solùm quis maior esset,in-
terrogarunt. Postquam verò ipsos discipulos supplicā-
do petere viderūt,indignantur,neque tūc statim quan-
do ad petendum illi accesserunt, sed quando increpa-
tos à Christo, primumq; locum, nisi seipsos dignos eo
præbeant, negatum ipsis cognouerunt. Perspicis quo
modo imperfectiores adhuc omnes erant, & duo ad-
uersus decem primum eripere confessim nitebantur,&
decem duobus inuidentes indignabantur. Verùm vt
dixi, post aduentum spiritus eos considera, & videbis
omnibus his passionibus superiores. Audias igitur quo
modo ipse ille Ioannes, qui modò hæc à Christo pete-
bat, primis honoribus Petro cedat, tum concionanti, B
Act.3.c.d. tum mirabilia facienti: vt Actus Apostolorū testantur.
Ioan.6.g. nec latere patiatur Petri virtutes, sed & confessionem
Ioan.20.b. prædicat, quam silentibus cæteris magna edidit voce
Ioannes,& ingressum eius in monumentum non tacet,
cæterisq; in omnibus sibi eum anteponit.Nam quando-
quidem patienti ambo affuerunt, suas laudes Ioannes
Ioan.18.c. succidens, ait: Quia notus erat discipulus ille sacerdo-
Actor.12.a. ti. Iacobus verò non longo tempore postea vixit.Nam
statim ab initio rerum tanto ardore concaluit: vt hu-
manis omnino rebus neglectis ad tantam sublimita-
tem ascenderet, vt à persecutoribus confestim occisus
sit. Et sic quidem postea summi omnes facti sunt. Tunc
verò indignabantur. Quid igitur Christus? *Cùm aduo-
casset eos*, ait: *Nostis, quia principes gentium dominantur eorum.*

Conturbatos enim atque commotos, antequam ver-
ba cum ipsis hac de re faceret, tum ipsa vocatione, tum C
quoniam propius eos attraxit, summopere mitigauit.
A communitate nāque cæterorum duo illi se disiunxe-
rant,& propius Christum stantes,priuatim loquebātur.
Aduocauit ergo etiā alios prope seipsum, vt ad ea quæ
diximus, etiam ipsi occultius dicta ederent, & vtro-
rumq; passionem sedaret: non vt prius paruulorū qua-
dam productione, quorum simplicitatem imitandam
præcepit, sed acrius à contrario arguens. *Principes*, in-
quit, *gentium dominantur eorum, & qui magni sunt, potestatem
exercent in eos. Apud vos autem non ita erit: sed qui vult maior fie-
ri inter vos, hic sit omnium minister: & qui vult esse primus, sit vl-
timus omnium*. Ita gentium moris esse ostendit prima
quæq; appetere. Tyrannica enim hæc passio est,& non-
nunquam eximios etiam viros perturbat: quapropter
cùm vehementiore castigatione indigent,acrius etiam D
ipse insurgit, comparatione gentium tumentem ipso-
rum animum retinens. Ita horum quidem inuidiam,
illorum verò arrogantiam succidit, quasi magna voce
dicens: Nolite tanquam contempti commoueri. Nam
qui primatum quærunt, sibiipsis dedecori sunt, igno-
rantes hoc se pacto in infima detrudere. Non enim ex-
ternis similia nostra sunt: nam apud gentes, qui prin-
cipes sunt, ipsi dominantur: apud me autem qui vlti-
mus est, is summa tenet. Hæc ne sine causa dicta pute-
tis, ex factis dictisq; meis facilè comprobantur. Plus e-
nim factum esse à me, quàm dictum videtis: qui cùm
superiorum dominus sim virtutum, homo fieri volui,
& sperni atque dehonestari dignatus sum. Et quod ma
ximum est, ad mortem ipsam sponte festino. Propterea
dicit: *Sicut filius hominis non venit vt ei ministretur, sed vt ipse
ministret: & animam suam in redemptionem daret pro multis*. Ita

ipse,inquit,animam meam in redemptionem inimico-
rum etiam meorum trado: tu verò humiliatus si fueris,
pro teipso id facies:quod ego non mei,sed tui causa sus-
cepi. Noli ergo timere quasi honorem tuum humilitate
amittens: nunquam enim poteris tantum humilitatis
ostendere,quantum pro te dominus suscepit: cuius des-
census & alios erexit, & gloriā eius manifestauit. Nam
antequā homo factus esset,ab angelis solùm cognosce-
batur: postquam autem hominem assumpsit, & crucis
patibulo pependit, nō solùm gloriam illam nō amisit,
verūetiā hāc acquisiuit,quę à cognitione orbis resultat.
Quare nullo pacto metuas,quasi tollatur honor tuus,si
teipsum humiliaueris: hinc enim vel ad cœlos vsq; glo-
ria tua pertrāsit,hinc amplior atq; præstātior redditur,
hinc regni ianua tibi aperitur. Caueamus igitur ne cō-
trariam faciētes viam, aduersus nosipsos acerrima bel-
la geramus. Si enim voluerimus magni ac mirabiles vi-
deri,nō modò tales nō erimus,verūetiam cęteris omni-
bus abiectiores futuri sumus. Perpēdis quo modo vbiq;
ita eos hortatur, vt quod petunt ex cōtrariis q̄ arbitren
tur inuenturos ostendat: hic in superioribus de auaris,&
inanis gloriæ cupidis factū declarauimus. Cuius enim
rei gratia coram hominibus tua erogas pauperibus, in-
quit? Nōne vt magna gloria fruaris? Noli ergo ita id fa
cere, & permanentē gloriam cōsequeris. Quam autem
ob rem pecuniā accumulas? Nónne vt locuples euadas?
Noli ergo pecunias cōseruare, & veris diuitiis potieris.
Simili quoq; modo in hoc loco,cuius rei gratia,inquit,
primat? & prefecturas desideras? vt cæteris scilicet præ-
stes. Vltimum igitur ordinē eligito,& tunc primū obti-
nebis locum. Quare si magnus vis fieri,hęc ipsa cōtem-
ne, & eris profectò magnus. Illud enim quod tu maxi-
mum putas,minimum omniū est. Vides quo modo hac
ægritudine ipsos superiores effecit, hinc omnino assē-
cuturos quod quęrebāt demonstrans: illinc verò perdi-
turos,vt illud fugiant,& istud persequantur. *Gentiū au-
tem idcirco mentionem fecit, vt ea ratione opprobrij
plenam,& detestabilem hanc rem esse ostendat. Qui e-
nim sibi plurimū arrogat,is verè humilis & abiectus est:
qui verò humilis est,is ad veræ sublimitatis cacumē vo-
lauit*: quæ nō appellatione solùm ac nomine, sed re ip-
sa sublimitas est. Et externa quidē celsitudo,necessitatis
atq; timoris est: hæc verò interior atq; nostra,celsitudi-
ni diuinæ similis esse cognoscitur. Quare qui apud nos
magnus est, etiam si nemo ipsum huiusmodi esse dicat,
verè tamen magnus est: sicut è contra superbus, quem
omnes admirātur,& colunt,omnium verò humillimus
reperitur: & ille quidem honor cùm à coactis tribuatur,
facilè disperit: hic verò quoniam ex honorantium ani-
mo pficiscitur, stabilis permanet. Hac ratione sanctos
viros maximè admiramur, qui quò cæteris erant excel-
lentiores,eo humiliores seipsos ducebant: qui ad hunc
vsq; diem in sublimitate sua perseuerant,cùm nec mors
quidem ipsa magnitudinē eorum deprimere potuerit.
Et si vultis ratiocinando etiā illud inuestigemus. Subli- *Sublim.*
mis quidem esse dicitur, aut proceritate corporis hu-
ius, aut quia in editiore loco sit collocatus: humilis au- *Humil.*
tem, qui huic contrarius est. Attende igitur, & videbis
nihil humilitate altius,nihil arrogātia depressius. Nam
arrogans quidem, atque superbus maiorem se cæteris
arbitratur,& neminem se esse dignum affirmat. Nec ita
magno quisquam poterit honore ipsum afficere, quin
cupiditate maiori agitatus, parum sibi collatum arbi-
tretur. Cumq; laudem ab hominibus quęrat,spernit eos,
atque contemnit: quæ res adeò expers rationis est, vt

ænigmati

ænigmati ſimillima ſit: quos enim deſpicit, ab his hominibus gloriam quaſi debitam flagitat. Perſpicis quo modo qui ſe altius extollit, is decidit, atq; humi affixus iacet. Nam q̃ abiectos cæteros homines eſſe putet, idq; in ſeipſo cogitet, à vocabulo ipſo manifeſtũ eſt: hoc enim arrogantiam, atq; inſolentiam dicimus. Si ergo ita cæteros ſpernis, cur adulationibus laudẽ ab illis aucuparis? cur tantã tecum turbam hominũ circunducis? Vidiſti re ipſa humilẽ homunculum, atq; ſupinum caducis omnino rebus ſubnixum: agè iam è contrario qualis verè ſublimis ſit, conſideremus. Hic certè nõ ignorat quantùm & quid homo ſit, hic rectè intellexit magnum eum eſſe hominem qui cùm omniũ minimus ſit, minimum quoq; ſe putat. Quocirca quantũcunq; ſibi honoris tribueris, maximum arbitratur. Conſtans igitur eſt, atque ſibiipſi cõueniens, nec modò hoc, modò illud ſequitur: ſed quos excelſos putat, ab his etiam, ſi parum honoris nanciſcatur, ſummopere propter celſitudinem illorum honorari ſe putat. Inſolens autem puſillos eos arbitratur, qui eum honorãt, ſed laudari ſe ab illis, ſingularem omnino rem arbitratur. Humilis rurſum à nulla ægritudine capitur, nõ perturbatur ira, nulla cupiditate gloriæ vexatur, nõ vincitur liuore. Quid igitur ſublimius animo harum perturbationum experti? At verò arrogans, atq; inſolens ceu vermis in ſtercore, ſic in his paſſionibus ſemper inuoluitur. Nam & inuidia, & ira, & inanis gloria, vehementer animũ illius exagitant. Vter igitur excelſus, atq; ſublimis eſt: qui his paſſionibus ſeruiliter preſſus, quaſi ei dominẽtur, expaueſcit: an qui ſic ſuperior eſt, vt nullo modo ab his capi poſſe videatur? Quãmnam auem altius tu volare opinaris? Vtrum eam quę cùm per aëra feratur, arundines aucupis atque retia non formidat: an eam quæ vel ſine arundine ac viſco, quoniam humi ſerpat potius quàm volat, manibus facilè capitur? Huiuſmodi certè inſolens animus eſt, qui cùm humi ſerpat, in omnem laqueũ incidit: quod etiã *à nequiſſimo illo dæmone colligere poſſum°, qui propter arrogantiam in profundum depulſus eſt*: homo autem, quanuis corporeus ſit, tamen ſi humilitate polleat, ita illum excedit, vt ſub *calce hominis ille iaceat*. Calcate, nanque, inquit, ſuper ſerpentes, & ſcorpiones: ita homo cum angelis in cœlis cõſiſtere poteſt. Hoc ipſum etiam ab hominibus ſuperbis intelligere poſſumus. Veniat enim illius Barbari tibi in mentem, qui tantũ dũctitauit exercitum, qui nec ea quidem quæ à ſenſu cognoſcimus nouerat: neſciebat enim, †vtrum lapides eſſent, ſimulacráque: & idola vtrum eſſent ſimulachra ignorabat, qua de cauſa inferiorem ſe iſtis omnibus faciebat. Fideles verò, piiq; homines vltra Solem feruntur: neque his ſublimius quicquam inuenitur, cùm vel ipſa cœli conuexa tranſgrediantur, & angelis prætermiſſis apud regiam ſedem aſſiſtant. Præterea quẽnam deiectum, atque infimum putabimus: vtrum eum, cui deus patrocinatur, an eum quem deus impugnat? Hunc vltimum videlicet. Audias ergo quid de vtroq; ſcriptura clamitat: Superbis, inquit, atque arrogãtibus deus reſiſtit, humilibus autem gratiam præbet. Illud etiam abs te libenter quæram, quẽnam arbitraris ſublimiorem: ſacrũmne virum à quo grata deo quotidie ſacrificia offeruntur, an eum qui nullam apud deum fiduciam habeat? Et quas, inquies, hoſtias humilis offert? Dauid illum de hoc audias: Sacrificium, inquit, deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non deſpicies. Vidiſti quàm mũdus humilis ſit, videas & inſolentis impuriſſimas ſordes. Impurus enim apud deũ eſt omnis qui elato eſt corde. Ad hęc, in altero deus ipſe requieſcit. Super quem enim reſpiciam, ait, quàm ſuper mitem & quietum, & trementem ſermones meos? *Eſa.66.a.* Alter autem cum diabolo humi trahitur: inflatus enim diaboli ſupplicia ſuſtinebit. Propterea Paulus dicebat, Ne forte inflatus in iudicium incidat diaboli. Quodq; *1.Tim.3.b.* mirabile eſt, contrarium ſemper, quàm optat, ei euenit. Nam cùm cæteros contemnat, vt maiori dignus honore videatur, maximè omnium ipſe deſpicitur. Ridiculi enim, & omnium inimici qui facile inimicis ſuccumbant, quiq; in iram facilè ruant, & qui apud ipſum impuri ſint, iſti omnium maxime eſſe deprehenduntur, quare neſcio ſi quid peius excogitari poſſit: extremitas enim malorum certè hæc eſt. Humilibus verò quid iucundius? quid beatius? qui cùm deo gratiſſimi ſint, non paruam etiam ab hominibus, quam non quærunt, gloriam reperire ſolent. Nempe ab hominibus, quaſi parentes coluntur, quaſi fratres amantur, quaſi propria membra fouentur. Amplectamur igitur humilitatem, ſi ſublimes fieri deſideramus, preſertim cùm videamus ab inſolentia deiici homines. Hæc enim ad humilitatis barathrum Pharaonem detruſit: neſcire enim ſe dominum dicebat, & ſoricibus, & ranis, ac muſcis deterior factus eſt: poſtremò cum ipſis armis, & equis ſubmerſus fuit. Abraham verò è contrario: Ego ſum terra & cinis, prædicabat: propterea & multa Barbarorum milia vicit, & cùm in medium Aegyptiorum incidiſſet, maiori cum triumpho euaſit, cui virtuti ſemper inhærens, ſublimior indies reddebatur: immo verò ſublimior quotidie fit, cùm eius laudes vbique decãtentur. Pharao autem & terra, & cinis, & ſi quid humilius excogitari poteſt, factus cognoſcitur. Nihil certè magis deus, quàm arrogantiam auerſatur. Quid enim non fecit, vt hanc paſſionem deſtruat? Hac enim de cauſa mortales facti, in dolore ac luctu viuimus. Ideo in continuo labore, atque ſudore & affligenti operatione cõſtituti ſumus. Arrogantia quippe primus homo, cùm æqualitatem dei ſperaſſet, deliquit: & ita non ſolùm quò optauerat, non aſcendit, verumetiam à ſublimitate propria decidit. Hoc nempe ſuperbiæ opus eſt, vt nõ modò nihil boni nobis afferat, ſed etiam quæ habemus corrumpat: è contra verò humilitas facit. Nam & ea quæ nobis aſſunt bona conſeruat, & quæ non habemus facilè adiicit. Hanc igitur admiremur, hanc ſequamur, vt & in hac vita honorificè conuerſemur, & futura gloria potiamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen. *Gene.3.b.*

Arrogantia.

Eſa.14.d. Lucæ 10.c. & Pſalm. 90.c.

†quòd lapis lapis eſſet, & q; idola idola ſeodicet tamen Græci hic nõ cõuenie-bant: nã alter habebat †quòd lapis eſſet, & ido la lapides] Iaco.4.b.

Pſal.50.d.

Homilia lxvij. *ex cap.* xx. *&* xxj.

ET egredientibus illis à Hiericho, ſecuta eſt eum turba multa. Et ecce duo cæci ſedentes ſecus viam, cùm audiſſent quia Ieſus tranſiret, clamauerunt, dicentes: Miſerere nobis domine fili Dauid. Reſpice quibus ex locis ad Hieruſalẽ tranſit, vt vbi antea verſabatur, ignorare nõ poſſis. Maximè autem mihi quærendum videtur, cur non etiam antea inde in Galilæam, ſed per Samariam tranſiit: ſed hoc quidẽ ſtudioſis relinquamus. Nam ſi quis curioſius hoc inueſtigare voluerit, inueniet Ioannem huius cauſam conſcripſiſſe. Quare nos propoſitum noſtrum ſequentes, hos cæcos audiamus, qui multis excellentiores cernentibus erant. Nam quamuis nec ductorem habere, nec videre ipſi poſſent aduenientem, ſummo tamen ſtudio, ac contentione ad ipſum venire conabantur. Cumq; magna voce clamarent, iuſſi tacere magis clamabant. Conſtans quippe, ac fortis animus, quo magis vetatur, eo altius prouehitur. Chriſtus verò carpi eos

Ioan.4.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

patiebatur, vt omnes animi eorum feruorem facilius A cognoscerent, curationeq; dignos crederent: quapropter nec, vt solebat, an crederent interrogauit. Satis enim superq; clamor, & adueniendi conatus erat ad fidem eorum declarandam. Hinc iam apertè discere potes dilectissime, quia etiam si valde viles, atque etiam abiecti simus: tamen si ardenti animi studio, ad deum accedamus, per nosipsos sine mediatore impetrabimus, quæ petamus. Considera enim quo modo nullus Apostolorum istis affuit, sed è diuerso, quanuis multi eos repellebant, omni tamen impedimento superato ad Iesum peruenire potuerunt. Ita etsi nullam ex vita fiduciam euangelista eis tribuit, ardore tamen animati sibiipsis suffecerunt. Hos igitur imitemur, etsi vel tardior deus ad tribuendũ sit, vel multi ceu importunos retrudant, non cessemus tamen petere, scientes hoc pacto maximè deum à nobis posse placari. Sic enim etiam ar- B dentem eorum voluntatem nõ pauperies, non cæcitas, non quia continuò non fuerant auditi, non quia turbæ repellebant, non deniq; vlla res alia potuit extinguere, talis quippe est laborans, & inflammatus animus. Quid igitur Christus? Vocauit eos, & dixit: *Quid vultis, vt faciam vobis? Dicunt ei, Domine vt aperiantur oculi nostri.* Cuius autem rei gratia eos interrogat? Ne quis scilicet putet aliud illos petiisse, & aliud ipsum præbuisse. Deinde vbique solitum scimus virtutem, & fidem petentium obductam prius reuelare, & tunc demum eos curare, tum vt in imitationem alios concitet, tum vt curatio-
Supra 15.c. nis dono dignos fuisse demonstret. Hoc & in muliere
Ibidem 8.a illa Cananæa effecit, hoc in Centurione, hoc in ea quæ
Ibidem 9.c fluxum sanguinis patiebatur: immo verò mirabilis illa mulier interrogationem domini præuenit, nec tamen etiam sic ab eo prętermissa est, sed post curationem ma- C nifesta redditur. Ita vbique diligentissimè aduenientium fidem reuelabat, & extollebat, quod nunc quoque factum esse videmus. Cùm autem illi videndi facultatem petiissent, misericordia motus tetigit illos. Hæc quippe curationis sola causa est, propter quam in hunc mundum descendit. Et quãuis misericordia sua, & gratia curet, dignos tamen quæritat: quales illos fuisse tam clamoribus, & constanti eorum conatu patuit, quàm quia curati nõ resilierunt, post beneficia ingratitudinẽ, vt multi, ostendentes: ita & ante curationẽ perseuerantis & fortis animi, & post donum gratissimi reperti, se-
Cap. XXI. cuti sunt eum. *Et quando appropinquauit Hierusalem, & venit in Bethphage ad montem Oliueti, tunc misit Iesus duos discipulos, dicens: Ite in castellum quod contra vos est, & inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea: soluentes, adducite mihi. Et si quis vobis dixerit aliquid, dicetis, quia dominus his opus habet: & confestim dimittet. Hoc autem factum est, vt adimpleretur quod dictum*
Esaiæ 62.d. *est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit ti-*
& Zacha. *bi mansuetus, & sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.*
9.b. Sæpe quidem etiam anteà, nunquam verò ita clarè in Hierusalem ascendit. Quæ nam igitur huius rei causa est? In dispensationis exordio, cùm neque ipse ita clarus esset, nec passionis tempus appropinquaret, indifferenter cum illis versabatur, ac potius occultans seipsum. Nam nec ipse mirabiliter patefaciendo se admirationi fuisset, & illi maiore inuidiæ incendio flagrassent: nunc autem cùm virtutis suæ multis signis periculum fecerat, & crux in ianuis adesset, clarius seipsum reuelat, & cum maiore, ac congruente omnia facere authoritate videtur, sed propter hæc maioribus inuidiæ stimulis tabescebant: quæ quanquam sic ab initio agere poterat, commoditatem tamen ordinati progressus

conseruauit. Tu verò diligenter expende quot mirabilia peragit, & quot prophetias adimplet: asinam inuenturos prædixit, neminem prohibiturum, & omnes tacituros affirmauit, quæ Iudæorum culpa non parua esse videtur: si quidem qui nunquam eum viderunt, sua ipsi sine controuersia tradunt, cùm Iudæi etiam per discipulos signa facientem videntes non receperunt. Non fuit res ipsa parua. Quis enim illis persuasit, quum res ipsorũ auferrentur, præsertim pauperibus, ac forsan agricolis, nullo modo aduersari? Cur dixi, non aduersari, sed nec interrogare quidem, aut interrogantes responso audito tacere, atque cedere? Nam vtraque ista pariter mihi mirabilia, & inaudita videntur. Non enim paruum est, cùm traherentur iumenta, nihil dixisse: & si dixerũt, cùm audissent quia dominus illis indigeret, cessisse, maximè cùm non ipsum, sed discipulos eius viderent. Hinc omnes docet, Iudæos in ipsum irruentes solo nutu reprimere potuisse. Hinc etiã discipulos docet, quicquid ipse peteret, etiam si animam dare iuberet, absque vlla controuersia esse parendum. Nam si cesserunt ignoti, quid discipuli facere debent? Duplicem autem ad hæc prophetiam: alteram opere, alteram verbis adimplebat. Opere quidem, quòd super asinam sederit: verbis vero, quia scriptum est à Zacharia, quod in asi- *Zacha.*
na sicuti rex sedebit. Cùm igitur id veluti scriptum est, expleret, alterius ipse prophetiæ dabat initium, quæ futura erant ipsis factis significando: Immundarum enim vocationem gentium, & quòd in ipsis requiescet, & venient atque adorabũt eum, res ista significabat: ita prophetiæ prophetia succedit. Mihi verò non idcirco solùm in asina sedisse videtur, verumetiam vt viuendi philosophia nos erudiret, ita simul & prophetias adimplebat, & dogmata veritatis plantabat, & viuendi præcepta exemplis præbebat, & affirmabat. Regulas enim nobis præbet, ne maiora quàm necessarius vsus exigat, requiramus. Itaque quando etiam nascebatur, non magnificas ædes, non locupletem matrem, sed pauperri- *Luce.*
mam, & fabro desponsatam elegit, & in tugurio nascitur, & in præsepio ponitur. Sic discipulos non oratores aut sapientes voluit, nec genere aut fortuna claros, *1.Cor.*
sed inopes valde, atque ignotos. Mensa sua ordeaceis nonnunquam panibus, nonnunquam quos discipuli è *Ioan.*
foro emerent, referta erat. Recumbebat præterea in fœno: vestes viles, nec conditionem vulgi excedentes induebatur. Domum nullam habebat, cúmque de loco in locum transeundum erat, pedibus iter faciebat, & sic faciebat, vt labore plerunque conficeretur. Non in sede, nec in puluinari, sed in ipsa superficie terræ, mo- D dò quidem in monte, modo verò apud fontem solus sedebat, & mulierem Samaritanam alloquebatur: sic *Ioan.*
mediocritatem in mœrendo nos docens, quando res postulabat, lachrymas modicè effudit, terminos nobis in omni re constituens, vt quousque progrediendum esset, non ignoremus. Quibus etiam nunc, quoniam iumentis opus esse imbecillioribus non ignorabat, modum exemplo dedit, ne aut equis, aut mulis iunctis sublimes feramur, sed asino, quando res cogit, insidere: neque vlterius progredi, sed vbiq; necessitate vsum terminare. Sed videamus iam tam verborũ, quàm rerum prophetiam: quæ igitur est illa? Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, ascendens super iugalem, & pullum nouum: non currus, vt reges cæteri agens, non vectigalia exigens, non elatus tumore, nec satellitibus constipatus: sed magnam vndique monstrans humilitatem. Interrogetur ergo Iudæus, quis nam regum asina vectus

Hierosoly-

Hierosolymā intrauit: Neminem profectò præter Christum dicere possunt. Hæc faciebat, vt, quemadmodum diximus, figuris ventura significaret. Hic enim ecclesia, & nouus populus olim immundus per pullum significatur, qui postquam in eo Iesus quieuit, ab omni sorde liberatus, mundus effectus est. Perpende autē examussim imaginem esse conseruatam. Discipuli quippe iumenta soluunt, quoniam & nos, & illi per Apostolos vocati & adducti ad Christum sumus, & nostra fides in zelum illos deduxit: idcirco asina pullum suum sequi perspicitur, quoniam postquam in gentibus Christus sedebit, tunc & Israëlitæ zelantes venient: quod Paulus significans, dicebat: Quia cæcitas ex parte Israëli accidit, quousque plenitudo gentium intraret, & sic vniuersus Israël saluabitur. Quòd enim [figura hæc factum prophetiæ figurabat] à dictis manifestum est. Nisi enim ita esset, non tanta cura certè propheta pulli etiam ætatem prædixisset. Illud etiam discimus, quemadmodum nemo tūc Apostolos, ne abducerent iumenta, detinuit: sic nullus vetare potuit, ne gentes ab idololatria remouerentur. Non autem in pullo nudo, sed super Apostolorum iniectas vestes insedit. Posteaquā enim pullum adepti essent, vniuersa iam à se præbent, sicut & Paulus dicebat: Ego autem libentissime impendam & expendar ipse pro animabus vestris. Tu verò subitam pulli donationē admirare, quo modo dum esset indomitus, & fræni omnino expers non resiluit, nec reluctatus est, sed quietè quasi assuetus ferebatur. Gentium enim obedientia hinc significatur, & repentina in meliorem vitam mutatio: quæ omnia illis verbis facta sunt: Soluentes, adducite mihi: ita inordinata in ordinem, & immunda ad mundiciem redacta sunt. Quàm humili autem & abiecto animo essent Iudęi considera, qui quanuis tam multa eius signa viderint, nunquā tamen ipsum sic admirati sunt, quemadmodū nunc: quia turbas concurrere aspexerunt, vehementer obstupescunt. Cōcussa enim fuit, inquit, vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic? turbæ autem dicebant: Hic est Iesus propheta, qui est à Nazareth Galilææ. Ita quando tandem magnum quid de ipso dicere nisi sunt, tunc humilis, & abiecta sententia sua humi trahebatur. Hæc autem faciebat, non vt se hac pompa ostentaret, sed partim, vt & prophetiam (vt diximus) impleret, & vitam nostram instrueret: partim, vt discipuli hęc maximè solamen mortis eius haberent, cùm viderent in nullo inuitum posse violari. Tu verò id etiam admirare, quo modo tam à Zacharia, quàm à Dauid ad vnguem ista prędicta fuerūt. Sic igitur etiam nos faciamus, & laudes cantemus, & vestimenta eis tradamus, qui ipsum afferunt. Qua enim re digni erimus, cùm illorum alij asinam vestimentis suis Christi sessuri gratia ornarent, alij indumenta sub pedibus asinæ sternerent: si nos nec nudum ipsum videntes, à reconditis pro eo quicquā impendere volumus? Et cùm illorū alij prędecedant, alij subsequantur, nos aduenientem repellamus, atq; contemnamus: quo putas hæc supplicio digna esse? Accedit ad te dominus indigens, tu ne supplicantem quidem audire vis, sed accusas & increpas, præsertim cùm talia verba perceperis. Quod si ad pauculum argenti offerendum, & frusta panis præbenda adeò tenax, auarus, & piger es, quid faceres si vniuersa tibi essent euacuanda? Non vides quot quantaq; hi qui se munificos vulgò appellari volūt, scortis in theatro largiūtur? illorum tu non dimidium, imò ne centesimam quidem partem dare sustines. At quando diabolus quibuscunque obuiis dare iubet, & si huic rei gehenna immineat, iucundè tamen illi obtemperas: cùm verò Christus regnum, si indigentibus obtuleris, tibi retribuat, non modò nihil præstas, sed insuper etiam petentes cō tumelia afficis: sic apertè mauis obedire diabolo vt puniaris, quàm Christo parere vt saluēris. Qua quidem vecordia nescio, si quid vesanius vnquam possit excogitari: gehennam ille, hic regnum pollicetur: & vos hoc neglecto ad illum accurritis, & hunc venientē repellitis, illum etiam cùm longè absit, vocatis. Non aliter ergo fit, ac si cùm diadema, & purpuram rex offerret, sperneretur: latro autem qui acutum quo te interficias mucronem largiatur, facilè persuadeat. Quæ intelligentes, charissimi, aperiamus oculos aliquando, & vigilemus oro. Ego enim iam erubesco cùm toties me dixisse de eleemosyna sciam, & nihil exhortationibus meis dignum cōfeciisse videam: & factum quidem esse aliquid non ignoro, non tamen tantum quantū optabam. Sed cerno quidē vos seminantes, non tamen plena dextera: quare timeo, ne parcè quoq; metatis. Vt tamē parcè proiici semen videatis, cōsiderate si videtur, vtrum plures in ciuitate inopes, an diuites, & quinā sint nec pauperes nec diuites, sed mediū locum obtinentes. Ego quidē puto decimam ferè partem ciuium diuitiis affluere, & decimam tanta paupertate opprimi, vt nihil penitus habeant, cęteros inter conditionem istorū collocari. Partiamur igitur multitudinē vrbis per egenorū numerum, & videbitis quàm magnū ex hac consideratione dedecus erumpat: Nam qui magna copia rerum abundāt, pauci certè sunt, quorū verò mediocres fortunæ, multi: qui autē nihil habent, paucissimi. Cumq; plurimi sint qui famescentes possint saturare, multi tamen esuriunt, non quia nō possumus illis satisfacere, sed quia duricies & inhumanitas corda nostra occupauit. Nam si locupletes, & illi qui mediocris fortunæ sunt, cibo & vestitu indigentes inter se patiantur, vix centum aut quinquaginta viri vnū pauperem sortientur. Et in tanta eorū multitudine qui subuenire possunt, egentes pauperiem suam quotidie famescentes deplorant. Sed vt apertissimè inhumanitatem eorū videas, vnius diuitis, nec valde locupletis hæc ecclesia fructus colligens: cogita tecū quot viduis, quot virginibus quotidie succurrat. Iam enim numerus eorū in catalogo ascriptus ad tria milia peruenit: & præterea multis qui carceres habitāt, auxiliatur, multis in hospitali laborantibus, multis aduenis, multis leprosis, omnibus qui altari assistūt, cibaria & indumēta præbet, multis etiam qui quotidie ad petendū accedunt, nec tamen ecclesiæ opes, idcirco diminutæ sunt. Quare si decem solūmodo viri hoc impendio in pauperes sic vterentur, nullus in hac vrbe fame, aut nuditate laboraret. Sed quid inquies, liberis nostris relinquimus? Sortem certè, quāuis & fructus ita dispositi mirificè crescant, & in cœlis recōditi vobis conseruētur. Quòd si ita nō vultis, mediam saltem fructuū partem, aut tertiam, aut quartā, aut quod minimum est, saltem decimā Christo præbeamus. Gratia enim & misericordia dei decem vrbium inopes hęc ciuitas nostra cōtinuè posset enutrire. Quod si vultis, ratiocinādo tamen inquiramus, quāuis ita res pateat, vt nulla ratiocinatione nobis opus esse videatur. Videtis igitur quot quātaq; vna domus ad ciuilia onera, quot annis conferens, nunquā hac impensa laboret, quam si diuitum singuli pauperū gratia susciperent, momento cœlum raperent. Quæ igitur venia, quæ satisfactio poterit esse, cùm ex istis rebus, quas omnino morituri relinquimus, nō ita indigentibus copiosè prębeamus, sicut multi scenicis

Rom.11.c. [prophetia esset]

2.Cor.12.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nicis tribuunt,præsertim cùm æternæ sic danti retributiones debeantur? Oportebat quidem etiã si hac in vita perpetui maneremus,huic honestæ benignitati nõ parcere: cùm verò paulò posteà nudi hinc rapiamur: quæ nobis satisfactio erit,si neque à nostrorũ fructibus prædiorum esurientibus opitulamur?Non enim cogo possessiones minuere, non quia id nolim,sed quia te valde alienũ ab hac re perspicio. Non ergo audeo illud dicere, sed ad exponendos fructus hortor, & nihil esse hinc reponendũ consulo: satis est tibi, quòd quasi à copioso fonte pecunia redituum confluat indies,Fac inopes rerum tuarũ participes,dispensa probè quæ tibi diuinitus cõmendata sunt.Sed onera publicè,inquies,tribuo.An ideo forsan despicis,quia nemo te hic dare cogit? & publicè quidem, quãuis nihil agri tui produxerint,necessariò præbes,cùm nõ audeas aduersari:Christo verò ita miti,& tunc solummodo petenti cùm fertilitate agrorum abundas, nec iucunde quidẽ respondere dignaris? B Quis igitur te liberabit à tormentis futuris? Nullus certè.Nam si propter has præsentes pœnas in tribuendo ciuitati diligentissimus es,grauiores esse futuras memento,vbi nõ in carceres, sed in ignem deiicieris æternum. Quare horum omnium gratia hæc tributa pauperibus primùm conferamus. Nam & facilius id facere possumus, & merces maior debetur, & maiora multò meremur,& acerbiora,non facientibus supplicia imminent, quæ nullum vnquam habitura terminum sunt. Quòd si milites tibi alendos obiicias, qui pro te cum Barbaris pugnent: considera non paruum esse pauperum exercitum, qui periculosum pro te bellũ suscipere parati sunt. Nam si quicquam abs te acceperũt, deum orando propicium tibi reddent,& loco Barbarorũ,insidias dæmonum procul repellent,vires diaboli debilitãtes, vt non possit omnino animam tuam expugnare. Quare cùm C videas hos quotidie milites ad regẽ precibus pro te intercedere, alimenta ipsis quasi debitum conferas tributum. Mitissimus enim est rex hic noster,nulla vi exigit: sed spontè oblatum etiam si minimum sit, suscipit: & si longo temporis spacio necessitate quapiam detentus non feceris,nõ cogit. Non abutamur ergo longanimitate,ac misericordia eius, verùm reponamus nobis, nõ iram,sed salutem:non mortem,sed vitam:non tormenta & pœnas,sed honores,atq; coronas. Nihil hic impendes, cùm transferentur oblata, nullus labor suscipiendus est, vt in argentũ redigas: alimenta offeras solùm, & ipse dominus in cœlum trãsponet, ipse mercaturam hanc quæstuosam faciet: non indiges hic ministris deferẽdi,nec testibus solum id cura vt tribuas,tutum semper est quod dedisti,& mirabili mercaturę genere crescit, atq; multiplicatur. Præterea quæ reipublicæ tribuis, nũquam tibi redduntur, cùm hæc eximio quodam fœnore, & lucro spiritali restituẽtur. Istis enim respublica, illis tu ipse vteris: quasi enim deo credantur,chirographum tibi diuinitus fit.Qui enim,inquit,pauperis miseretur,deo fœneratur.Etenim quãuis dominus omnium sit,nõ est tamen dedignatus & arra,& vadibus rem firmare.Quę nam igitur arra est:Hæc certè præsentia sensibilia, & spiritalia exordia futurorũ. Quid igitur procrastinaris, & inertia corrumperis, cùm multa iam receperis, & maiora expectes? An ignoras fortassis quot, quantaq; recepisti? ipse corpus tibi formauit, animam creauit,ratione te solũ ex omnibus animantibus honorauit, omnium visibilium rerum vsum præstitit,cognitionem sui tibi largitus est, filium suum pro te tradidit, baptismũ multis plenũ donis cõcessit, sacra mensa do-

Prou.19.c.

A nauit,regnum & ineffabilia bona pollicitus est.Qui ergo tot iam accepisti,tantaq; accepturus es (nõ enim vereor eadem rursus repetere) pereũtibus pecuniis pro eo parcis, & qua venia dignus eris? Sed cùm filios aspiciã, inquies,non possum nõ retardari. Nimirũ ad hæc lucra tibi filij quoq; instituendi sunt. Nam si magno fœnore argentum tibi esset collocatũ in homine grato,nec impotẽti: scio huius te malè debiti literas liberis relinquere,vt ingentes inde capiant fructus, quam pecuniã, ne cogerentur alios quęrere vbi tutò queant collocare.Da igitur filiis tuis has literas,deum ipsis debitorẽ relinque. Agros quidem non vendis, sed liberis relinquis, vt eorum fructibus ditiores euadant. Hoc verò chirographum, quod maiores omnibus prædiis fructus reddere solet,relinquere filio recusas?magna certè id est simplicitas,imò verò demẽtia, præsertim cùm scias,quia quãuis hoc filiis relictum chirographum sit, tamen & ipse abiens tecũ portas.Talia quippe spiritalia sunt, vt multis multiplicata satisfaciãt. Non simus igitur ita pauperes animo,neq; inhumani atq; crudeles aduersus nosipsos: sed quæstuosam hãc mercaturam suscipiamus, quæ simul & nos abeũtes comitabitur, & filios nostros non derelinquet, & tam nos q̃ illos ad futurã beatitudinem perducet, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria & imperium cum patre & spiritu sancto, Amen.

Homilia lxviij. *ex cap.* xxj.

ET intrauit Iesus in templum dei, & eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mensas nummulariorum euertit, & cathedras vendentium columbas, & dicit eis: Scriptum est, Domus mea, domus orationis vocabitur: vos autem fecistis eam speluncam latronum. Similiter Ioannes quoque & hic scripsit: sed ille in principio euangelij, hic iuxta finem posuit: quare bis id, diuersisq; temporibus factum credendum est, quod tam à tempore quàm à respõso colligi potest. Apud Ioannem enim in ipso pascha, apud istum verò multò antè in templum dicitur Christus aduenisse: & tũc Iudæi dicebant,quod signũ nobis ostendis? nunc verò quanuis acriter reprehensi, tamen quia iam mirabilis apud omnes videbatur, conticuerunt: quod certè maiorem culpam Iudæorum ostendit, qui semel & bis reprehensi, perseuerabant cauponantes, & deo aduersariũ appellãtes,cùm debuissent hinc,& vires ipsius,& honorem quẽ patri tribuebat,agnoscere. Nam & signa iam multa, & verba signis cõuenire videbant, dedignabãtur tamen inobedientes, neq; prophetã clamantem audiebãt,nec infantium prẽter ætatem prẽconia percipere poterant. Quare ipse quoq; acrius eos accusans, Esaiam induxit,dicentem: Domus mea,domus D orationis vocabitur. Neq; hinc solùm potestatem demõstrat, verumetiam, quia varias ægritudines curauit. *Adierunt enim ad deum claudi, & cæci, & curauit eos,* inquit. Illi verò neq; sic virtute ipsius patefacta,quietiore animo esse poterant, sed cùm ad signa infantium accederent præconia, grauiter angebantur, atque dicebant: *Audis quid isti dicunt?* Atqui Christo potius hæc verba conueniebant,qui cùm infantes sibi hymnum decantarent, dicere potuisset: non auditis quid isti dicunt? illi enim tanquam deo canebant.Quid igitur Iesus his,qui tam manifestis signis & rebus aduersabantur? Acrius,vt corrigeret, carpsit: dicens, *Nunquid legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?* Quàm rectissimè, ex ore,dictum est:non enim ex mente illorum illa verba procedebant, sed virtute ipsius, tenera illorum lingua ad formãda hæc verba ducebatur.Quæ res,balbutientes tũc gentes, quæ pòst ex fide maximè sonuerunt,

Psal.8.

figuratè

Universidad de Deusto
Biblioteca

figuratè significauit. Apostolos quoque nimirum confortauit. Nam ne ambigerent, quo modo rudes homines tantam rem poterunt prędicare, hoc infantium exemplo vniuersa huiusmodi mentis angustia sedari potuit, cùm dubitare nequissent, quin & ipsis facultatem dicèdi daturus sit, qui paruulos fecerat eloquentes. Ad hæc naturę quoque dominum, atque creatorem, miraculum demonstrabat. Infantes igitur, quāuis maturam ætatē non haberent, fausta tamē, & rebus supernis conuenientia decantabant: viri autem quasi furiosi loquebantur. Tale quid certe nequicia est. Verum quoniam multa erant quibus inflammabantur, turbę videlicet facta simul & dicta, eiectio vendentium de templo, miracula, paruulorum laudes: ne tumor eorum omnino exardesceret, non incepit docere, sed relinquens eos decessit. *Mane autem in vrbem reuertens esurijt.* Quando manè sic esuriuit? Quando carni concessit, tunc ipsa affectionem suam ostēdit. *Et videns*, inquit, *ficum in via, iuit ad eam, nec inuenit nisi solum folia.* Alius verò euangelista scribit nondum tempus fuisse. Quo modo ergo, si nondum tempus erat, tanquam fructum inuenturus iuit ad eam? Patet igitur de cogitationibus discipulorum id dictū esse, qui hęc ceu imperfectiores suspicabantur, quorum cogitationes nonnunquam scribunt euangelistę. Neque hoc solum secundum mentem ipsorum scriptū est, verumetiam & quia ideo maledicta ficus fuit, quia nō habebat fructum. Cuius igitur gratia maledicta est? Certè, vt discipuli cōfiderent. Nā quoniam semper beneficia conferens, nullum vnquā puniuit, conueniebat autem vt puniendi virtutem aliquo exēplo demonstraret, vt tam discipuli quam Iudæi sibi persuadeāt verbo solummodo posse ipsum crucifigentes exiccare, sed sponte omnia sustinere, puniendi virtutem, non in hominem, sed in arborem opportunè nunc demonstrauit. Cùm autem loca, vel plantæ, vel animantes rationis expertes tale quid patiūtur, noli curiosius quare ita factum sit inuestigare. Non ergo quære vtrum meritò exiccata ficus sit, si tempus non erat fructuum, delirationis nempe id mihi videtur extremæ: sed signum solummodo considerans admirare, & creatori gloriam redde. Sic & in submersis porcis rationem iusticię diligenter inquirentes multi fecerunt, quibus mens adhibenda non est. Sicut enim porci ratione', sic & planta anima caret. Quam igitur ob rem hoc modo descripta res est? & cur ista causa maledictionis esse videtur? Discipulorum, vt diximus, cogitationes sequentes euāgelistæ ita scripserūt: Quod si verò fructuum nondum tempus erat, frustra legem nonnulli per ficum significari contendunt: fructus enim legis fides erat, & tunc tempus fructus aderat huius, & lex quippe ipsum produxit. Iam enim, inquit, albæ regiones sunt, & ad messē paratæ. Et, misi vos metere quę vos non laborastis. Nihil igitur horum hic significatur, sed puniendi virtus, vt diximus, manifestatur: quod inde perspicuū est, quia nondum tempus fuisse scribitur: non enim ad experiendum fructum, sed discipulorū causa fecisse hoc verbo aperitur, qui magna hoc miraculo admiratione cōmoti fuerunt. Nam etsi multa, maioráque signa viderunt, nouum tamen atque inauditum hoc fuerat: nunc quippe primò puniendi virtutem adaperuit. Quapropter non in alia, sed in hac humidissima planta id fecit, vt mirabilior res videretur. Verum ne iste scrupulus perturbet, vtq; clare videas confidentiæ causa discipulorum id factum fuisse, audi quæ sequuntur: quid igitur dicit? *Et vos maiora facietis, si credere, ac in oratione confidere vo-*

Mar.11.b

Supra.8.c

Ioan.4.c

Ibidem.

luentis. Vides propter eos totam hāc rem factam esse, ne inimicorum insidias formident? Ideo iterum istud repetit, vt in credendo atque orando firmius figat. Nō enim hæc facietis solum, inquit, verumetiam montes orandi & credendi virtute facilè transponetis. Insolētes autem Iudęi, & magno tumore inflati, vt docentem interpellarent, accedentes scisitabātur. *Qua potestate tu hæc facis?* Nā quoniam detrahere miraculis nequibant, cauponantium in templo correctionem obiiciunt, quo modo etiam apud Ioannem, quanuis non eisdem verbis, eadem tamen mente interrogare videntur. Quod enim signum ostendis nobis, quia hæc facis, Iudæos dixisse retulit: sed ibi quidem respondisse scribitur, Soluite templum hoc, & in tribus diebus erigam ipsum: hic verò insolubili ambiguitate ipsos tenuit irretitos: vnde perspicuum est in principio, & exordio miraculorum illud, hoc verò iuxta passionem gestū fuisse. Tale autem est quod dicunt: Quando tu magisterij sedem ascendisti, aut quando sacerdos ordinatus, quia tanta potestate vteris? Atqui nihil ipse arrogāter egit, sed ornatum & decus templi defendit: nihilominus quia nihil aliud habebant, hoc reprehendunt: nec in ipso eiiciendi tempore fecerunt, multitudine miraculorum confusi: postea verò quamprimum viderunt eū docentem, tunc instant atque increpant. Quid autem ipse? non è directo & apertè ipsis respondet. Facilè nanque illis patere poterat potestas eius, si discere voluissent: sed è contra ipsos interrogat, dicens: *Baptisma Ioannis vnde erat? è cœlo, an ex hominibus?* Sed quæ nam, inquies, hæc rerum consequentia est? Optima certè. Nam si è cœlo respondissent, cur ergo intulisset, non credidistis ei, cui si fidem adhibuissetis, hæc non esse interrogāda sciretis. Non enim sum sufficiens, dicebat ille de Christo, calceamenti eius corrigiam soluere. Et iterum: Ecce agnus dei, qui tollit peccata mundi. Et, hic est filius dei: &, qui desursum venit, super omnes est: &, quoniā ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam: quare si Ioanni credidissent, non esset eis difficile cognoscere, in qua hæc faceret potestate. Cùm autem illi ex malicia nescire se respondissent, non retulit, Nec ego scio: sed, nec ego dico vobis. Si enim ignorabant, doceri ipsos oportebat: verùm quoniam versutè agebant, meritò nihil eis voluit respondere. Cur autem non dixerunt ex hominibus baptismum esse Ioannis? *Turbas*, inquit, *formidabant.* Perspicis cordis eorum peruersitatem? deum vbique contemnunt, & cuncta propter homines peragunt. Nam & Ioannem non quia tantum virum vererentur, sed multitudinis opinione perterriti metuebant. Christo quoque ipsi propter homines, [ne minores viderentur] credere nolebant: omnia denique hinc eorum mala oriebantur. Deinde dixit eis: *Quid vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios, & dixit primo: Vade, hodie operare in vinea mea. Ipse autem respondens dixit, Nolo: postea autem pœnitentia motus, abiit. Et cùm accessisset ad secundum, dixit similiter. Ipse autem respondit ac dixit: Ego domine, & non abiit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt, primus.* Rursus per parabolas loquitur, ac eos reprehendit, tum ingratitudinem eorum, tum reprobatarum gentium obedientiam occultius significans: hoc enim hi duo filij designant, quod & in gentibus, & in Iudæis factum est. Gentes enim cum non promiserint obedientiam, quippe qui nec legem audierint, re ipsa obtemperarunt: Iudæi verò, quanuis promiserunt omnia se quæ deus dixerit facturos, opere tamen neglexerunt. Ideo ergo ne credant legem sibi prodesse,

Luc.3.d

Ioan.1.d.

Ioan.3.d.

Supra.3.c

Luc.3.d.

Deute.5

Exo.24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Roma.2.b. dẽsse,per eam condemnandos esse magis ostendit. Sic & Paulus,non auditores, inquit, iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Propterea ab ipsis elicit sententiam, vt à se ipsis condemnati conticescant: quod & sequenti parabola vineæ conficit, quod vt facilius peragat, in aliam personam crimen transtulit. Nam quoniam noluerunt è directo fateri,per parabolam,quam non intelligentes, simpliciter ac recte sententiam protulerunt, occultius ad quod volebat eos protraxit. Et tunc tandem quod parabola tenebris obduxerat, perspicuum facit,dicens: *Quia publicani,& meretrices præcedent vos in regnũ cælorum. Venit enim Ioannes ad vos in via iusticiæ, & non credidistis ei, publicani verò & meretrices crediderunt ei:vos autem videntes,nec pœnitentiam habuistis postea vt credertis ei.* Nam si confestim à scortis eos præueniri dixisset,onerosa certè hæc oratio visa fuisset: nunc autẽ post prolatam ab ipsis sententiã leuior videtur, quapropter causam addidit. Quæ nam porrò causa erat? Venit Ioannes,non ad illos,sed ad vos,inquit,& venit in via iusticiæ:nullo enim iure potestis eum criminari, nec dicere vnquam audebitis negligentem illum, aut inutilem fuisse. Nam & vita eius irreprehensibilis fuit, & prouidentiæ singularis,& tamen non attendistis ei. Illud etiam aliud crimen vestrum est, quia publicani ei attenderũt. Et rursus aliud,quia cùm debuissetis, vel ante publicanos credidisse, vos nec post illos quidem voluistis. Quod sicut omni vos venia priuat,& accusationem vestram amplificat, sic eximia illorum laus est: venit enim Ioannes ad vos,& non recepistis: non venit ad illos,& receperunt. Nec tamen exemplo eorum inducti estis. Perspice oro, quot laus illorũ,& quot accusatio istorum crescit argumentis: venit ad vos, non ad illos, & non credidistis vos,hac re ipsi scandalizati non sunt, crediderunt illi, vobis hæc res non profuit. Antecedere autem,atque præire publicanos dicit, non quia isti sequantur,sed quia si volunt,sequendi potestas sibi relicta est. Nihil certè magis, quàm æmulatio rudiores concitat: propterea crebrò dicebat, primi vltimi, & vltimi primi:propterea scorta, & publicanos in medium producebat,vt istos commoueret. Nam extrema hæc vtraque delicta,ex concupiscentia feruenti, alterum corporum, alterum pecuniarum, oriuntur: ita ostendit id esse maximè legi diuinæ obtemperare, Ioanni credere. Nec ergo gratię solum est, quòd meretrices introeant,verumetiam iusticiæ. Non enim permanent meretrices postquam intrarunt, sed obedientia & fide purgatę,ac commutatæ intrauerunt.Perspicis quo modo partim parabola, partim meretricum cõmemoratione & vehementem, & minus onerosam orationem efficit? Non enim illico, cur non credidistis Ioanni, dixit, sed publicanos, & meretrices credidisse primò asseruit. Deinde vt vehementior oratio fieret, illud subiunxit ab ipsa rerum subsequentia, non veniali ter eos peccare arguens, simulq; ostendens propter metum hominum, & ad aucupandam hominum gloriam,sic ab eis vniuersa fieri.Christum enim fateri nolebant,timentes ne à synagoga pellerentur: Ioanni rursus detrahere non audebant, non veneratione aliqua, sed timore. Quæ omnia ita, vt diximus, redarguit, vt grauiore postea vulnere sauciaret, dicens: Vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis postea, vt illi crederetis. Improbum enim est, non diligere bonum ab initio,sed multò maior culpa est, nolle per pœnitẽtiam regredi: hoc enim maximè plures corrumpere, & ad profundum nequiciæ depellere solet:quod multos etiã nunc vecordia, ac insania extrema, facere video. Sed nemo vestrum, oro,huiusmodi esse velit, verùm si etiã ad extremũ esset prauitatis delapsus, non desperet posse ad meliora se transmutare: facile quippe est, vel ab ipso improbitatis barathro seipsum recipere. An non audistis quo modo illa meretrix quæ omnes impudicicia superauit,vniuersos rursus continentia & virtute à tergo reliquit:non dico illam, de qua in euangelio scribitur, sed hanc quæ nostra memoria ex Phœnice omnium ciuitatum iniquissima fuit. Hæc enim pueris nobis apud nos erat, & cùm prima in theatro esset, nomẽ eius vbique ferebatur:non in vrbe nostra solummodo, sed ad Cilicas vsque, & ad Cappadocas, Hæc multorũ patrimonia exhausit, hæc multos parentum orbos tenebat,hæc maleficis quoque vti artibus dicebatur,quasi non eleganti corporis forma solùm,verumetiam magicis cantibus,& herbis retia tenderet:hæc reginę quoque fratrem attraxit, tanta cupidinis tyrannide pollebat:sed subitò nescio qua re, imo verò certissimè scio: voluntate nanque commutata, & dei gratia hoc modo impetrata,omnia illa spreuit,& calcauit:ita diaboli officina proiecta,facilè ad cœlum ascendit:& quanuis nihil erat ea petulantius dum in scena versaretur, postea tamen continentiæ magnitudine multas antecelluit. Cilicium enim induta per totam reliquam vitam hoc se pacto exercebat, huius gratia & præfectus à scenicis perturbatus armatos milites misit, qui non potuerunt eam rapere,nec à numero virginum quæ ipsam receperunt abducere.Hæc cùm ineffabili sacramẽto communicasset, & condignè susceptа gratia vixisset:vniuersis per gratiam maculis detersis, naturæ demum concessit. Mirabilem enim philosophiam post baptismum ostendit, nec vnquam amantibus anteà, eamq; sequentibus, ac diligenter quærentibus visa est: sed posteaquam semel seipsam inclusit, multos annos quasi vincta in carceribus peregit: sic erunt primi vltimi,& vltimi,primi. Sic accenso ac inflammato animo *Supra.xxi* in omnibus nobis opus est, ac nihil impediet,vt eximij ac mirabiles efficiamur.Nemo ergo qui malè vixit,desperet: nemo qui virtutem colit,confidat ac dormitet, ne meretrix quæpiam eum anteuertat. Ille autem non desperet, vt dixi, cùm ante primos etiam possit volitare. Audias quid deus ait ad Hierusalem, Dixi postquam fornicata es in his omnibus, ad me conuertere: & conuersa non est. Certè cùm iam ad amandum deũ feruenter redierimus, non sicut homines solet improperare.Præterea nec quãdo pœnitentiam agimus, quia longo tempore ab eo abfuerimus,exprobrat: sed si solũ vt decet,conuertamur,ac ei valde inhæreamus, & carnes nostras timore suo configamus, confestim nos,amplectitur,fouet,& præcipua charitate prosequitur, quarum rerum multa non solùm in nouo, verumetiam in veteri testamento videre licet exempla.Quis enim Manasse deterior fuit? sed facilè conuersus propicium sibi deum largis reddidit lachrymis. Quis Salomone fœlicior? sed cum negligentia dormitasset, decidit in profundum. Verùm has ambas in vno, nempe in eius patre, mutationes possum ostendere, qui modò diligenti pœnitentia in sublime scandebat, modo negligentia in infima labebatur. Quis Iuda beatior? sed factus est proditor. Quis miserior Paulo?sed vas electionis constitutus est.Quis Matthæo peior? sed Apostolis est connumeratus.Quis Simone laudabilior?sed factus est omnium abiectissimus. Quàm multas huiusmodi mutationes & olim, & nuper factas, & nunc quotidie fieri

Mar.10.c

Hier.3.d

4.Reg.22. & 2.Par. 33.a.b.

3.Reg.11. & 2.Par. 13.d.

non

non ignoramus. Quas ob res sæpius mihi illud dicendum esse video, nec illi qui vixit in scena desperãdum esse: nec huic qui versatur in ecclesia, omnino confidendum. Ad hunc enim ait: Qui se existimat stare, videat ne cadat. Ad illum verò: Nunquid qui cadit, non resurget? Et iterum: Dirigite dissolutas manus, & genua debilia confortate. Et rursus, ad probos, Vigilate, ait: ad illos autem, Surge qui dormis, & exuge à mortuis. Nam aliis quidem conseruanda sunt, quę acquisierunt: aliis autem necesse est, vt commutati id fiant, quod nõ sunt. Nam vt alteris conseruare sanitatem opus est, sic alteris ab ægrotatione seipsos liberari. Multi quippe à morbo diligentia conualuerunt, & multi ex sanitate in morbum negligentia inciderunt. Ideo ad illos quidem dicit: Ecce sanus factus es, noli amplius peccare, vt non deterius tibi aliquid fiat: ad hos autẽ, Vis sanꝰ fieri? Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam. Peccatum nanque grauissima paralysis est, nec paralysis solummodo, sed paralysi etiam peius: huiusmodi enim homines non solùm in ocio, vt ita dicam, virtutis viuunt, verumetiam in opere nequicię degunt. Et tamen si, qui hoc pacto dissolutus iacet, paululum se voluerit erigere, confestim ab vniuerso morbo liberatur. Et si triginta & octo annos iacueris, nihil tamen prohibebit, si volueris sanus fieri: adest enim nunc etiam Christus clamans, Tolle lectum tuum: modò velis tu surgere, modò non desperes. Non habes hominem, sed habes deum: non habes qui te valeat in piscinam immittere, sed habes eum, qui potest facere, ne tibi opus piscina sit. Non habes, qui te in piscinam iniiciat, sed habes eum qui præcipit tibi vt tollas lectum tuum. Ita nõ potes dicere, dum ego venio alius ante me descendit, nullus vetat si volueris in fontem gratiarum descendere. Hæc quippe gratia nunquam consumitur, nunquã euacuatur, continuè fons hic emanat, & à plenitudine ipsius & corpus & animam omnes curabimus. Adeamus igitur alacri animo. Nam & Raab meretrix erat, sed saluata est: Latro truculentissimus fuit homicida, sed paradisi ciuis effectus est. Nec Iudæ profuit q̃ magistrum discipulus sequebatur, sed periit: Iatro autem in cruce discipulus est factus. Hæc dei mirabilia sunt: sic magi comprobati, sic publicanus euangelista factus est, sic Paulus è blasphemo in Apostolum euasit: hæc considerans non despera, sed misericordia domini fretus, excita teipsum, viam solummodo facere incipias, & citò peruenies. Caue ianuam tibi prẽcludas, ingressum obsepias, breuis præsens est vita, paruus est hic labor: qui etiam si magnus esset, neque sic tamen renuere deberemus. Nam si hunc laudabilem pœnitentiæ ac virtutis laborem non susci pies, nullo tamen pacto labores, & afflictionem huius seculi effugies: quòd si vtrobique, siue virtuosè viuas, siue non, labor inest: quamobrem nõ illum laborem eligamus, cui vberes fructus, & merces copiosa debetur? quanuis non idem virtutis, ac secularium rerum labor, nec æqualis omnino sit. Crebra enim pericula in seculo sunt, alia super alia detrimenta semper accedunt, spes tenuis, magna tam pecuniarum, quàm corporis seruitus: solicitudo animi continua, quorum omnium retributio minorem semper fructũ afferre solet, quàm opinaberis: siquidem aliquis omnino fructus sequetur. Nec enim vbiq; hic secularium rerum sudor fructuosus est: veruntamen etiam quando non decipit, sed magnam vbertate sua lætitiam attulit, paruo tamen tempore durat. Nam cùm iam senueris, nec harum rerum vsu plurimum delectaris, tunc laboris mercedes accedunt. Ita sudore, ac miseria florens ætate, ac validus continuè opprimeris: senio autem confecto, dissoluto iam corpore, deliciandi potestas vix conceditur, cùm & sensus ipse sit extinctus: qui etiã si vigeret, tamen propinquæ mortis memoria licentius vti non potest. In virtute verò non sic, sed labor quidẽ terminatur cadente corpore, corona verò & merces in non senescenti, sed immortali, atque perpetuo redditur: ita laboranti afflictio in hoc seculo, & breuissima est, retributio verò in futuro est infinita, vt quieti æternæ nihil triste succesturum sit. Nulla quippe mutatio, nullus casus in posterum ibi timendus est. Quæ igitur huius seculi bona sunt? quæ multis parta sudoribus, cùm nec tuta, & breuia & fragilia sint, antequam appareant euanescunt. Aut quo modo cum illis conferri possunt, quæ stabilia, firma, ac immortalia, & nullius laboris sunt: cùm in ipso certaminis tempore coronas tibi afferant florescentes. Nam qui pecunias aspernatur, non paruam hic etiam accipit mercedem, omnis curæ, inuidiæ, calumniæ, insidiarum denique omnino expers. Qui modestè ac pudicè viuit, etiam hic non paruo animi gaudio fruitur, ab omni turpitudine, impudico risu, periculis, reprehensione, cęterisq; huiusmodi malis liberatus. Omnis certè virtutis partes etiam hic mercedem afferunt secum. Vt igitur & præsentibus & futuris bonis potiamur, fugiamus nequiciam, & pro viribus virtutem insequamur. Sic enim & hæc & futura bona consequemur, quæ vtinam omnes consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, imperium & honor, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Homilia lxix. *ex capite* xxj.

Aliam parabolam audite: Homo quidam erat paterfamilias, qui plantauit vineam & sepem circumposuit ei: & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis, & peregrè profectus est. Quando autem appropinquauit tempus fructuum, misit seruos suos, vt acciperent fructus eius. Et agricolæ apprehensis seruis eius, alios quidem cæciderunt, alios autem interfecerunt, alios autem lapidauerunt. Rursus misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter: nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Reuerebuntur forte filium meũ. Agricolæ autem videntes filium, dixerunt in seipsis: Hic est hæres, venite interficiamus eum, & possideamus hæreditatem eius. Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt. Cum ergo venerit dominus vineę, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis. Dicit ei Iesus: Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?* Multa ex hac parabola ænigmaticè denotauit. Nam & prouidentiam dei à priscis temporibus illis semper mirificè affuisse ostendit, & cędi semper eos vigilasse significat, & nihil ab eo quod ad salutem eorũ pertineret derelictum demonstrat, & post prophetarũ atrocissimam necem, non alienatum fuisse deum, sed filium quoque suum eis misisse designat: noui quoque & veteris testamenti vnum, eundemq; deum esse confirmat, & grandes atque mirabiles mortem suam res gesturam prædicit. Et vltima supplicia crucis ac passionis daturos prẽmonet, gentium quoque vocationem ac Iudęorum defectionem apertius denotat, quam in postremis ideo posuit, vt maiora commisisse cognoscant, quàm vt veniam cõsequi mereantur. Cur & quo pacto? Quia cũ tantam curam deus eorum semper habuerit, à publicanis tamen & scortis magno interuallo relicti

* forte, ἴσως legisse videtur hoc loco Chrysostomꝰ, quod alij non habent, sed habetur Luc. 20. Psalm. 117 a

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

relicti sunt. Expende autem & prouidentiam eius ineffabilem, & ociositatem inauditam istorum. Plura enim ipse agricolarum opera fecit, maceriem circumposuit, vineam plantauit, & reliqua omnia præstitit, & paruum quid ipsis reliquit, vt scilicet plantatę iam vineæ curam habentes, quæ data fuerunt conseruarent. Nihil enim ille omiserat, sed omnia perfecta custodię ipsorum tradidit: nihil tamen isti ex prouidentia dei, tot tantáque bona consecuti, lucrati sunt. Nam post exitum ab Aegypto legem dedit, ciuitatem condidit, templum erexit, altare construxit, & peregrè profectus est, hoc est lõganimitate vsus est: Non enim semper simul atq; peccarunt, pœnas inflixit: quæ omnia mirabili eius longanimitate facta sunt, quam rem peregrinatione significauit. Misit autem seruos suos, vt fructum acciperẽt, prophetas videlicet, vt obedientiam, & proba secundum B mandata opera colligerent: illi verò inaudita nequicia vsi sunt. Nam quanuis tanta cura dei honorarentur, tamen non solùm fructum non reddiderunt, (quod vicium negligentię erat) verumetiam modestissimè prophetas missos, occiderunt. Cumq; debuissent ad preces refugere, quia reddere non habebant, non modò id non fecerunt, sed etiam supplicia intulerunt: & quum pœnas ipsi dare deberent, de aliis pœnas sumpserunt, & prophetarum sanguine manus contaminauerunt. Alios deinde super alios misit, vt istorũ proteruia, & mit tentis clementia omnibus fieret manifesta. Sed cur, inquies, filium non continuò misit? Vt à multis iam malefactis possent seipsos cognoscere, & superbia omissa filiũ vererentur: plures rationes reddere possumus, sed ad sequentia festinamus. Quid autem est, forte reuerebuntur? Non ignorantis certè, absit hoc enim, sed magnitudinem peccati volentis ostendere, cuius nunquam vllam satisfactionem ostendere potuerunt: misit ergo sciens quòd interficerent. Dicit autem, fortassis verecundabuntur, quæ debuissent fieri enarrans: verecun-
Ezech.2.b dari enim proculdubio debuissent: sic & alibi ait: Si fortè audierint: non enim quia ignorabat, sed ne quidam ex amentia dicerent, prædictione dei coactos obtemperare non potuisse, idcirco huiusmodi vtitur orationis figura, modò si fortè audierint, modò forte reuerebuntur, dicens: Nam si vecordes in conseruos fuerunt, Christi tamen dignitatem reuereri debuerunt: illi verò cum accurrisse, & veniam peccatorum petiisse debuissent, non modò illud non faciunt, sed solùm in scelere certant, & priora vltimis superare contendunt: quod
Infra.23.d. & ipse significans dicebat, Implete mensuram patrum D vestrorum. Ita enim quidam prophetæ criminabantur,
Esa.1.d dicentes: Manus vestræ sanguinis plenæ sunt: &, Sanguinem sanguini commiscent: &, qui ædificant Sion
Osee.4.a. *Mich.3.d* in sanguinibus. Sed illi non emẽdabantur, etiam si hoc primum mandatum habuissent. Ne occidas, multâque alia ad conseruationem huius facere iussi essent: praua tamen hanc consuetudinem noluerunt vnquam deponere, sed secum dicunt: Venite interficiamus eum. Cur obsecro? quid criminari magnum, aut paruũ potestis? an quia nimium vos deus honorauit? quia cùm deus sit, homo propter nos factus sit, & innumera ad salutẽ nostram miracula fecit? an quia peccata dimittebat, an quia in regnũ vocabat? Tu autem ad impietatem magnam quoque dementiam accedere, & necis causam insaniæ plenam esse considera. Interficiamus enim, inquiunt, & suam hereditatem retinebimus. Vbi porrò volunt occidere? Extra vineam omnino statuerunt. Perspicis quo modo etiam locum prædixit, vbi crucifigendus erat. Ita eiecerunt eum, inquit, atque occiderũt. Et Lucas quidem ipsum determinasse ait, quo supplicio *Luc.20.c.* huiusmodi serui puniendi essent: ac illos, absit hoc, dixisse: ac ideo testimonium adduxisse, intuitus enim ipsos, dixit: Quid ergo est quod scribitur: Lapidem quem *Psa.117.d.* reprobauerunt ędificantes, hic factus est in caput anguli? Et quicunque ceciderit super eum, confringetur? Matthæus autem ab illis prolatam sententiam esse asserit. Non est autem vlla hic discrepantia, cùm vtraque facta esse intelligamus. Prolata enim ab illis sententia postquam senserunt aduersus seipsos ita protulisse, absit hoc, exclamarunt: & tunc testimonio prophetæ rem approbauit, ita fore omnimodè affirmans. Vocationẽ autem gentium, ne carpendi causam acciperent, non apertè, sed occultius significauit, dicens quòd aliis vineam daturus esset. Propterea & parabola vsus est, vt *2.Reg.12.* hanc ab ipsis sententiam eliceret, quod & in Dauid illo factum est, quando de parabola Nathan sententiam tulit. Tu verò iustissimè dictam sententiam inde iudica, quod ipsam qui perpessuri erant, se condẽnauerunt. Verum vt discerent, non solùm iuridica hæc esse, sed etiam à spiritu olim prænunciata, dei quoque sententia comprobari, increpantis modo prophetiam induxit, dicens: *Nunquam legistis, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli? à domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?* Ita vndiq; eiiciendos Iudæos, quia non crederent, & gentes introducẽdas monstrauit. Id enim etiam per Cananæam, id per asinam, id per multas alias parabolas, id per Centurionem apertius significauit, id etiam nunc designat, ac idem subiungit: A domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris: crediturasque enim gentes, & Iudæos fi-
C deles, quanuis magno prius interuallo distarent, vnum tamen fore confirmauit. Et vt videãt nihil horum deo esse aduersum, sed valde acceptum atque gratum, mirabile præterea, stuporisq; plenum, à domino istud factum esse subiunxit. Lapidem enim seipsum, & doctores Iudęorum ædificatores vocat: sic & Ezechiel ædifi- *Ezec.13.b* cantes parietẽ & linientes incompositè, ait. Quo modo *Ioan.7.b* autem reprobauerunt? dicentes videlicet, non esse ipsum à deo, turbas hic seducit. Et rursus: Samaritanus tu *Ioan.8.f* es, & dæmonium habes. Deinde vt intelligant, non id solum imminere sibi detrimentum, quia eiicientur: punitiones quoque adiecit, dicens: *Qui ceciderit super lapidẽ hunc, confringetur: super quem autem ceciderit, conteret eũ.* Duas hic perditiones denotauit: Alteram, quia offenderunt,
D & scandalizati sunt: hoc enim est quod dicit, qui ceciderit super lapidem hunc: Alteram, quia capti, calamitosi, & ęrumnosi semper vixerunt, & viuent: quam apertissimè expressit, dicens: conteret ipsum: per ista etiam resurrectio ipsius occultius denotatur. Propheta quidẽ Esaias vineam ab ipso accusatam dicit: hic verò principes populi accusat, & illic quidem ait: Quid oporte- *Esa.5.a* bat me facere vineæ meæ, & non feci? & alibi similiter: *Hiere.2.a* Quod inuenerunt patres vestri delictum in me? Et rur- *Mich.6.a* sus: Populus meus quid feci tibi, in quo te contristaui? Ideo ingratam mentem eorum, & innumeris beneficiis contraria eos semper retribuisse ostendit. Hic autem multò vehementius id positum est. Non enim ipse dixit, quid oportebat me facere, & non feci: sed eos ipsos ad ferendam sententiam coëgit, qui nihil derelictum esse à deo, & se peccati condemnauerunt, dicẽtes: quoniã malos malè perdet, & vineã suam aliis agricolis locabit. Sic & Stephanus ipsis exprobrabat, & summope- *Act.7.* re mordebat, ostendẽs magnæ ipsos curæ semper deo fuisse, &

fuisse, & benefactori deo contraria semper retribuisse: A quod quidem ipsum maximum erat signum, quòd nō qui punit, sed qui puniuntur, supplicij causa extiterunt. Hoc ipsum igitur demōstrat tam per parabolam, quàm per duplicem prophetiam, alteram à Dauid sumptam, alteram à seipso. Quid igitur facere oportuit eos cùm hæc audissent? nónne adorasse? nónne obstupuisse? quia tantam curam & olim, & tunc sui habebat: & si nullo istorum mouebantur, nónne saltem pœnarum terrore moderatiores fieri debuissent, verùm nihilo meliores facti sunt. *Sed cùm audissent*, inquit, *cognouerunt, quia de ipsis dicebat. Et quærentes eum tenere, timuerūt turbas, quoniam sicut prophetam eum habebant.* Sentiebant enim iam quòd ipsos occultius notaret. Nonnunquam autem quando detinere ipsum volebant, per medium ipsorum transiens *Luc.4.e* non videtur: nonnunquam subitò apparens tumida desideria eorum comprimit, quod & admirantes di- B cebant: *Nónne hic est Iesus, quem quærunt interficere?* *Ioan.7.d* Ecce palam loquitur, nec quicquam ipsi dicunt: hic verò quoniam timore multitudinis reprimebantur, noluit miraculosè per medios inuisibilis transire. Non enim omnia super hominem faciebat, vt incarnationis dispensatio crederetur. Illi autem nec timore multitudinis omnino castigabantur, nec à dictis ipsius iuuabātur, nec prophetarum testimonia, aut sententiam suam, aut multorum existimationem verebantur, ita penitus eos dominandi cupiditas, & inanis gloriæ, & præsentium rerum cupido inuaserat. Nihil certè ita præcipitem agit hominem, nihil sic à futuris deiicit bonis, quēadmodum si quis caducis his rebus animū affigit: nec quicquam aliud adeo & præsentibus iucundè vti, & futuris perfrui facit, quàm si illa istis prorsus antepōsue- *Supra.6.d.* ris. Quærite nanque, inquit, primum regnum dei, & hæc omnia adiicientur vobis. Atqui etiam si hæc adiectio C posita non esset, non tamen valde corruptibilia essent desideranda: nunc verò dum illa cōsequi studeas, istis etiam potieris. Hæc cùm ita se habeant, nonnulli tamē credere nolunt, sed insensatis lapidibus similes, vmbrarum voluptates insectātur. Quid enim præsentium rerum iucundum est? quid porrò voluptuosum? liberius enim vos hodierno alloqui die constitui: ferte igitur obsecro, vt facile videatis monachorum, & crucifixorum vitam, quę onerosior vobis ac molestior solet videri, multò hac tenera, molli, & flexibili iucundiorem esse, ac magis expetendam: cuius rei vosipsos audeo testes citare, qui in periculis nonnunquam vestris, ne in calamitates, & ærumnas incidatis, mortem optatis: & illos qui in montibus, & speluncis degunt, qui cœlibem vitam, & minimè negociosam viuunt, beatos verè ac ex animo appellatis: quod eos qui in ocio vitam agen- D tes, in scena & orchestra diem & noctem peragunt, fecisse nonnunquam non ignoro. Nam & si mille voluptatibus abundare videantur, quanuis delectationum flumina adesse illis credantur, multis tamen illinc amarissimis telis perfossi plerunque iacēt. Nam si saltatricis alicuius amoribus captus quispiam fuerit, omnia militia durius, omni peregrinatione molestius tormentum certè sustinebit, omniq; obsessa ciuitate miseriores peraget dies. Sed illis interea omissis, & conscientię eorū, qui perpessi sunt derelictis, agè de plurimis differamus: & tanto interuallo à iucundissima monachorum vita distare inueniemus, quantum inter tranquillissimum interest portum, & mare tempestuosum, atque incommodum. Perpende autem fœlicitatis illorum stabilimenta ab ipsis continuò diuersoriis. Forum enim & vrbes, & tumultus platearum fugientes, in montibus vi uere maluerūt, vbi nihil sibi cum his secularibus rebus commune est, vbi nihil humanarum rerum perturbat, non mœsticia, non dolor, non acerbior cura, non pericula, non insidię, non luor, non turpis amor, non aliud huiusmodi, sed quę sunt futuri regni iam meditantur. Valles & montes apud fontes, in solitudine ac tranquillitate habitantes, & cum deo ipsi colloquētes, omni tumultu domus sua omnis vacat, & anima omni passione, & ægritudine libera, leuis, subtilis, & ipso tenuissimo aëre purior: quorum opus id scilicet est, quo Adā etiam ille ante peccatum exercitus, cùm gloriam indutus, & deum liberè alloquebatur, & paradisi regionem magna beatitudine plenam habitabat. In quo enim isti peius se habeant, quàm ille, quando ante inobedientiā vt in paradiso operaretur, fuit constitutus? nulla illi se- *Gene. 2.c* cularis erat cura, nulla certè isti etiam vexātur. Integra ille conscientia cum deo colloquebatur, non aliter isti, immo verò tantò liberius quàm ille id faciunt, quantò maiore fruuntur gratia dono spiritus elargita. At vellem oculis domicilium eorum, & disciplinam viuendi cernere velletis: verum quoniam foro & vendendi, ac emendi opere occupati non vultis, saltem particulam à nobis aliquam disciplinę illorum libenter audiatis: omnem enim illorum vitam perstringere nec operis, nec temporis præsentis est. Ista igitur orbis terrarum lumina in exortu Solis, immo verò multò etiam ante diem à lectulo surgētes, integri, sobrij, vigilantes: nam nec grauedo capitis, nec rerum cura, nec tristicia, nec turba, nec aliud huiusmodi eos perturbat, sed tāquam angeli in cœlo versantur. Illico igitur postquā è lectulo splendentes, & læti surrexerint, choro constituto, integra conscientia omnes quasi ab vno consonātes ore diligenter hymnis deum laudant, gratias pro vniuersis tam propriis, quàm communibus beneficiis ei agentes. Quare illo addam omisso, quid inter angelos, & hunc monachorum interfit chorū libenter interrogauerim, qui sic in terra cantant, & dicunt: Gloria in excelsis *Luc.2.b* deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas? Amictus autem ipsis fortitudini suæ conueniens circūiacet. Non enim effœminatæ ac eneruæ per terram sibi vestes trahuntur, sed ita eis præparatę sunt, vt beatissimis angelis illis, Heliæ dico, Heliseo, Ioanni, ac vniuersis apostolis: etenim aliis caprarum, aliis camelorum pilis confectæ sunt, multis coria solum, & ea vetustate consumpta satisfaciunt. Hymnis verò iam decantatis, genibus flexis deum vnanimes pro his orant, quæ nec in mentem quidem multorum facilè veniunt. Nihil enim præsentium petunt rerum, quippe quarum nulla omnino sibi cura est: sed vt intrepidi cùm filius dei vnigenitus ad iudicandum viuos & mortuos venerit, antè tribunal illud terribile assistant, vt nullus tremendam illam vocem audiat, Nescio vos: & laboriosam hanc *Infra.25.a.* vitam recta peragant conscientia, vt difficillimum hoc mare secundo nauigent vento: huius orationis dux est eorum pater, atque præfectus: his crebris sanctisq; absolutis orationibus, exorto iam Sole ad opus vertuntur, quo multos pauperibus fructus colligūt. Vbi nūc sunt, qui diaboli choreis, & perditis cantibus dediti in scena quotidie sedent? pudet me certè verba de illis facere, veruntamen necesse mihi est propter infirmitatem vestram. Nam & Paulus ait: Sicut exhibuistis membra *Roma.6.d.* vestra seruire immundicię, ita nunc exhibete membra vestra seruire iusticiæ in sanctificationem. Quare nos quoque, (age) vitam meretricum, & corruptorum iuuenum

Universidad de Deusto
Biblioteca

uenum in ſcena conſiſtentium perſcrutemur, & ad horum beatorum vitam, quantum ad iucundè viuẽdum attinet comparemus. Iucundè nanque viuendi gratia negligẽtiores iuuenes ſcenæ laqueis capiuntur. tantam enim, ſi perpendimus, differentiam inueniemus, quantam ſi quis canentes angelos modulationem diuinam audiret, & porcos in ſtercore defoſſos ac grunientes. Ore nanque illorum Chriſtus, iſtorum verò diabolus loquitur. Tibię inflatis genis, deformi facie incertam & inarticulatam iſtis emittunt vocem: per illorum ora gratia ſpiritus loco tibiæ, citharę atq; ſyringis adeò ſuauiter ſonat, vt non ſit poſsibile luto, & lateribus affixis, tãtam ante oculos ponere voluptatem: Quare vellem aliquem eorum qui circa hęc inſaniunt, illuc adducere poſſe, & hunc ſanctorum chorum oſtendere, non iam pluribus opus mihi eſſet verbis: verùm & ſi hęc terrenis diſſerimus, conabimur tamen ab illuuie, & ſordibus aliquãtulum eos auellere. A meretricum igitur cantibus ſtatim cupidinis flamma incendit auditores, & quaſi non ſufficiat ad inflammandam mentem aſpectus, ac facies mulieris, peſtem quoque vocis adinuenerunt. Noſtrorum autem modulatione, ſi quid huius morbi animum vexat, illico extinguitur. Non autem vox ac facies ſolùm muliebris, verumetiam multò magis veſtitus ſpectatores cõturbat, adeò vt ſi pauper quidam rudior atque abiectior aſpiciat, moleſtè nimium ferat, & ſecum ſæpenumero dicat: Scortum quidem & ſcortator, coquorum filij & ſutorum, frequẽter autem & ſeruorum, in tantis deliciis viuunt: ego verò ingenuus, & ab ingenuis ortus, qui iuſtis laboribus meis vitam duco, nec ſomnians quidem ita deliciari poſsum: ſic mœrore perturbatus recedit. Quod ex aſpectu monachorum non accidit, immo verò contrarium omnino contingere ſolet. Si enim diuitum filios, & maiorum inſigniũ nepotes illa amicula ferre aſpexerit, quæ nec extrema paupertate oppreſſi ferre dignarentur, & hac re gaudere illos agnouerit: cogitatè quanto ſolamine, ſi ſit pauper ſic confirmatus recedit, ſi diues moderatior atque melior inde facilè fit. Et in theatro quidem cum aureis ornamentis callidiſsima meretrix incedit, pauperes dolore conficiuntur, cùm nihil tale vxoribus eſſe ſuis recordentur: diuites autem hoc aſpectu conturbati, cum habitum, aſpectum, vocem, inceſſum, cæteraq; cupidinis plena viderint, & improbo ardentes incẽdio domos ſuas redierint, quaſi deformiores vxores deſpiciunt: hinc iurgia & rixę, hinc diſsidia, & bella oriuntur, hinc mors etiam nonnunquam conſequitur. Nam qui huiuſmodi cupidine capti ſunt, vita ipſis cùm vxore & liberis acerba videtur, ita vniuerſa in domo ipſius conturbantur. Nihil tale à choro vnquam efficitur: mitem inde redeuntem vxor virum ſuum ſuſcipiet, ac omnis abſurdæ voluptatis expertem, adeò vt facilior atque quietior ſibi eſſe videatur. Ita theatralis hic chorus malorum omnium, ille vero monachorum, bonorum fons eſt atque origo. Alter ex ouibus lupos facit, alter è lupis in agnos conuertit. Sed forſan de voluptate nihil adhuc dixiſſe videmur. Quid igitur iucundius quàm tranquillitate animi, nihil dolentem, nihil mœrentem, ac nihil gementem viuere? Veruntamen ad vlteriora prouehamur, & vtriuſq; modulationis huius, atque aſpectus voluptatem inueſtigemus: & inueniemus alteram ad veſperam, quouſque in theatro ſpectator ſedeat, ſolummodo permanentem, deinde autem omni ſtimulo acerbius ipſum pungentẽ: alteram verò perpetuò in ſpectatorum animis vigentem, cùm & horum virorum forma, loci amœnitas, cõuerſationis iucunditas, ſyncericas diſciplinæ, ac deniq; optimi ſpiritualisq; cantus illius gratia in animis eorum qui viderunt, continuè inſideat. Quare qui huius portus continua tranquillitate lætantur, quaſi gratiſſimam tempeſtatem tumultus fugiunt vniuerſos, nec canentes, atque orantes ſolum, ſed diuinis etiam libris affixi iucundiſſimè afficiuntur: choro enim ſolo diſſoluto, plerunque alius cum Eſaia colloquitur, alius cum apoſtolis diſſerit, alius ab aliis elaborata lectitat, & philoſophatur de deo, de creaturis, de viſibilibus, de inuiſibilibus, de vilitate huius vitæ, de beatitudine futura. Ita non brutorum animalium decoctas ſibi carnes vt alantur, aſſumunt: ſed dei verba, melle atque fauo iucũdiora, melioraq; cibo etiam Ioannis, quo in deſerto alebatur: hoc mel non ſylueſtres è floribus apes collegerũt, nec rorẽ concoctũ ſuis aluearibus immiſerunt, ſed ſpiritus gratia conſtituens pro fauis & aluearibus, atque fiſtulis in animis ſanctorum impoſuit, vt quicunq; vult, continuè poſsit comedere. Apes igitur imitantes ſacrorum fauis librorum circunuolant, magnam inde voluptatem carpẽtes. Si ergo volueris qualis hæc menſa illorum ſit perdiſcere, propius ad eos accedas, & ſenties ſuauiſsimas, & ſpiritalis plenas odoris eructationes illorum. Nullum turpe verbum ab ore illorum vnquã profertur, non dicax, non aſperum, ſed cœlo vniuerſa digna ſunt. Quare non ab re quiſpiam facere poterit, ſi ora iſtorum qui verſantur in foro, qui ſecularium rerũ rabie furiunt, cloacis ſordidiſsimis comparet: illorum verò fontibus, vnde riuis liquidiſsimis fluenta mellis emanent. Si quis autem moleſtè ferat, quòd multitudinis ora ſordium cloacas appellauerim, is parcè nimiũ me dixiſſe non ignoret. Non enim hac menſura, ſed acerbiore ſimilitudine ſcriptura vtitur. Venenũ enim, inquit, aſpidũ ſub labiis eorũ, & ſepulchrum apertũ eſt guttur eorum. Sanè talia illorum non ſunt, ſed odoris plena ingentis. Et hęc quidem præſentia huiuſmodi ſunt, futura vero quæ oratio aſſequetur? quæ mens intelliget elegantem illam requiem, ſummam beatitudinem, ineffabilia atque inæſtimabilia bona? Multi fortaſſe feruore accenſi, huius optimæ videndi cupiditate diſciplinę nunc capti eſtis. Sed quod vobis erit emolumentum, ſi tunc ſolummodo, quando hic eſtis, ignis hic ardeat: cùm vero diſceſſeritis, prorſus extinguatur? quo modo igitur huic medebimur? antequam extinguatur hęc flamma, ad illos angelos perge, augeas hũc feruorem, non enim ita noſtra oratione ardebis, quẽadmodum ipſarum rerum aſpectu. Noli dicere, colloquar cũ vxore antequam proficiſcar, negocia mea cõponam: hæc tarditas negligentiæ initium eſt. memento voluiſſe quendam ordinare domum ſuam, & non fuiſſe à propheta dimiſſum. Quid dixi domum ordinare: ſepelire patrem diſcipulus voluit, & non permiſit dominus. Atqui nulla res tam neceſſaria videbitur, q̃ ſepeliendi patris officium, Chriſtus autem non permiſit. Quam nam ob rem? Paratus ſemper diabolus eſt, vt ingreſſum vbique attentè quæritet, & ſi paruæ tarditatis cauſam apprehenderit, magnam inde conflabit deſidiam: propterea quidam admonet dicẽs: Noli de die in diem procraſtinare. Sic enim plura emendare poteris, ſic domum quoque tuã probè diſpones. Quærite nãque inquit, primum regnũ dei, & iuſtitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis. Etenim ſi quis ſua deſpicit, & noſtrorum curam aſſumit, quieti eius ſolemus prouidere: quantò magis deus, qui etiam ſi ad eum non

Supra. 6 & Marc.
Supra. 1 & Luc. 9
Eccli. 5
Supra. 6

conuer-

conuertamur, non praua tamen cura & prouidentia erga nos vtitur. Noli ergo de rebus tuis curare, sed omnia tua deo commenda. Cura enim tua cura hominis est, deo autem de omnibus tuis committe prouidentiã. Noli tu maioribus prętermissis, de illis curare, ne deus immus de illis prouideat. Vt igitur magna cura tuas res complectatur, ipsi soli vniuersa committe: nam si tu spiritualibus omissis ea tractabis, minorem deus de ipsis curam habebit. Vt ergo & res tuæ fœliciter gubernentur, & tu solicitudinis expers sis, sequare spiritualia, contemne hæc secularia: sic enim & terram, & cœlum, & futuram beatitudinem obtinebis, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria in secula, Amen.

Homilia lxx. *ex cap.* xxij.

ET respondens Iesus dixit iterum in parabolis: Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & noluerunt venire. Rursus misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis, prandium meum paraui, tauri mei, & altilia mea occisa sunt, & omnia parata sunt, venite ad nuptias. His autem cum neglexissẽt, abierunt: alius quidem in proprium agrum, alius vero ad negociationem suam, reliqui autem tenuerunt seruos eius, & contumelia affectos interfecerunt. Rex autem cùm audisset, iratus est: & missis exercitibus suis perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui vocati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quotcunque inueneritis, vocate ad nuptias. Et egressi serui eius in vias, congregarunt omnes quotquot inuenerunt, bonos & malos, & impletæ sunt nuptiæ discumbẽtium. Intrauit autem rex, vt videret discumbentes, & vidit ibi hominem non vestitũ veste nuptiali, & dicit ei: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tũc dixit rex ministris, Ligatis eius pedibus & manibus, mittite eum in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Perpendis tam ex hac, quàm ex superiore parabola, quantum intereſt inter seruos & filium. Animaduertis magnam vtriusque parabolę similitudinem, differentiam quoque non paruam. Nam etiam hæc dei longanimitatem & prouidentiam summam, & Iudæorum in deum ingratitudinem significat, electionem quoque ipsorum, & vocationem gentium similiter. Verùm ad hæc omnia quanta viuendi disciplina vti debeamus, quamq; acerba pœna negligentes expectet, in hac denotatur. Quare post illã hæc *Supra.11.d.* rectissimè posita est: quoniam enim ibi dictum est: alij dabitur genti, quæ reddet fructus in tempore suo, hic cui genti dabitur declarat: neque id solum, sed ineffabilem erga Iudæos curam ostendit. Nam cum ibi ante crucem solùm vocare ipsos videatur, hic etiam post mortem in vocando perseuerat. Ita quando grauissima eos supplicia luere oportebat, tunc ad nuptias trahit, & summo paratus est honore afficere. Vide autem quo modo & illic non prius gentes, sed Iudæi vocantur: & hic rursum: sed quemadmodum illic posteaquã non modò non susceperunt eum, sed etiam iugulauerunt, tunc aliis vinea præbetur: eodẽ nunc pacto postquam venire ad nuptias noluerunt, alij vocãtur. Quid igitur demẽtius inuenitur, quàm cùm in nuptias voceris, resilire? Quis enim in nuptias venire non optaret, & eas regis quas amãtissimo filio facit? Et cuius rei gratia nuptiæ appellatæ sunt, inquies? Vt & dei erga nos prȩcipuam curam, charitatemq; cognoscas, & rerum splendorem non ignores, vbi nihil triste, nihil luctuosum, sed omnia spiritalis gaudij plena sunt: hac ratione *Ioan.3.d & Apoc.18.g* Ioannes sponsum appellat: hac ratione Paulus quoque dicit: Vni enim vos viro adaptaui. & rursus: Magnum hoc est mysterium: ego autem dico in Christo, & in ecclesia. Cur autem non ipsi adaptari sponsa dicitur, sed filio? Quia filio adaptata, patri adaptatur. Nam propter identitatem substantiæ nulla apud scripturam differentia est, siue hoc siue illo modo dixeris. Accedit quòd resurrectio quoque in hac aperte significatur. Nã quoniam in superioribus de morte dictum est, post mortem modo nuptias, & sponsum videmus. Illi vero nec sic quidem mitiores fiunt, qua re nihil certè crudelius: tertia enim hæc culpa est, prima quidem prophetarum, altera filij cædes fuerat: hæc tertia est, quia interfecto filio, cùm iam in nuptias eius ab eo ipso inuitarentur, non eundi causas paria boum, agros, & vxores confingunt. Nam quanuis rationem habere quandam hæ occasiones videantur, hinc tamen discimus, nihil adeò necessarium esse posse, vt spiritualia illud non antecedant: inũitauit autem non nuper, sed ante multa secula. Dicite nanque, inquit, inuitatis: & iterum, Vocate inuitatos: quod profectò crimẽ eorum auget. A quibus igitur antea vocati fuerant? A prophetis certè olim, & à Ioanne, qui omnes ad Christum mittebat, dicens: Oportere Christum crescere, se vero minui: postremò per ipsum etiam filium, Venite nãq;, ait, *Ioan.3.d. Supra.11.d.* ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego vos requiescere faciam. & rursus: Si quis sitit, veniat ad me, *Ioan.7.f.* & bibat. Non verbis autem solum, verumetiam rebus vocauit, & post assumptionem per Petrum, & Petri socios. Qui enim operatus est Petro, inquit apostolus, in *Gala.2.b.* apostolatum circuncisionis, is operatus est & mihi in gentes. Nam quoniam filium necauerunt, per seruos rursus eos vocat. Ad quid porrò inuitat: an ad labores, afflictiones, sudores? Nequaquam, immo vero ad delicias. Tauri enim mei, ait, & altilia occisa sunt. Vide q̃ magnificę dapes proponuntur, neque id eos conuertit: sed quantò mitior est ipse, tantò magis illi durescunt. Non enim impediti negociis, sed negligentes non venerũt. Cùm autem alius se nuptiis, alius bobus excusat, nónne occupationes ac negocia ista sunt? Minimè. Cũ enim spiritalia vocant, nulla occupationis excusatio est, quanuis his occupationibus desideria obducere sua mihi videantur: nec grauiter solùm peccarunt, quòd inuitati non venerunt, sed quòd atrociter atque tyrannicè inuitantes seruos, & vituperauerunt, & necauerũt: quod multò superioribus grauius est. Illi enim reditus & fructus repetentes, hi vero in nuptias vocantes trucidarunt: quo furore quid maius excogitari posset? hoc & Paulus criminatur, dicens: Qui & dominum, & suos *1.Thess.2.d.* prophetas interfecerunt, & nos persecuti sunt. Sed ne deo aduersarium dicere possint, ac ideo in nuptias eius non venisse, pater ipse est qui nuptias fecit, & inuitauit. Quid autem factum est posteaquam venire supersederunt, & inuitantes seruos interfecerũt? Exercitibus missis vrbes eorum incẽdit, & eos interemit. hæc autem dicens, Vespasiani & Titi facta multò antè significat: ita Christo non credentes, patrem etiam exacerbauerunt: ipse nanque est qui eos puniuit. Nec interfecto Christo statim, sed post quadraginta annos eos perdidit, vt lõganimitatem eius omnes viderent. Tũc enim demum perierunt, cùm Stephanum lapidauerũt, Iacobum obtruncauerunt, apostolos denique cæteros contempserunt. Vidisti veritatem, celeritatemq; rerum? adhuc enim euangelista Ioanne viuente, aliisq; compluribus, qui cum Christo vixerunt, ita ipsius euentus prædictorum testes facti sunt illi qui ista audierunt. Considera igitur *Acto.7.g. Ibi.12.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

igitur ineffabilem eius erga Iudæos curam: vineã plantauit, maceriem circumposuit, atque omnia perfecit, seruos ad exigẽdos miserat fructus, quibus interfectis rursus misit: his quoque peremptis filium ad ipsos misit, atque eo trucidato ipsos vocat ad nuptias, & venire noluerunt. Alios deinde misit seruos, quibus similiter necatis, tunc tandem quia incurabili morbo laborabant, eos dispersit. Res autem ipsæ incurabilem fuisse morbum ipsorum ostendunt. Nã ad ea quę dicta sunt, scorta etiam ipsis renuentibus, & publicani crediderunt: quare non solum à sceleratissimo suo, verumetiam ab aliorum clarissimo facinore condemnantur. Si autem quisquam opponat, non fuisse tunc gentes vocatas, cũ apostoli verberibus cæsi, pulsi, ac nonnulli occisi fue-
Infra.22.d. runt, sed illico post resurrectionem. Euntes enim, inquit, docete omnes gentes: illud profectò dicere possumus, quia & ante crucem, & post crucem ad Iudæos primum misit. Ante crucem enim ad oues ire iussit, quæ perierunt domus Israël: post crucem autem non modò non vetuit, verumetiam iussit veritatem Iudęis attestari. Nam etsi omnes gentes docendas dixerit, in cœlum tamen ascensurus, primum illis prædicandum esse significauit. Accipietis enim virtutem, ait, † spiritu sancto
Act.1.d. super vos adueniente,] & eritis mihi testes in Hierusa-
† superuenientis spiritus sancti in vos] vtroque modo dici potest, quòd Græca ambigua sint. Gal.2.b
lem, & in omni Iudæa, & vsque ad extremum terræ. & Paulus rursum: Qui operatus est Petro in apostolatum circuncisionis, is & mihi in gentes operatus est. Propterea & apostoli Iudęis primò prædicauerunt, longoq; temporis spacio cæci, & flagellati in Iudæa manentes, ac demum ab ipsis propulsi, in gentes profecti sunt. Tu vero munificentiam hic quoque contidera. *Quotcunque enim*, ait, *inuenietis, inuitate ad nuptias.* Nam antea quidem, vt diximus, Iudæis & gentibus prædicabant, in Iudæa maximè permanentes: verùm quia perseuerare in insidiis Iudæi comperti sunt, audi quo modo Paulus hanc
Act.13.g. parabolam exponit. Vobis erat necesse, inquit, verbum dei primum prædicari: sed quia indignos vosipsos iudicastis, ecce conuertimur ad gentes. Propterea etiam ipse ait. *Parate quidem ipsæ nuptiæ sunt, vocati verò digni non erant.* Nõ ignorabat autem indignos illos etiam postea fore. Sed ne vlla respondendi occasio relinquatur, licet id sciret, ad ipsos tamen primò, & venit, & misit. Ita & illorum ora obstruit, & nos docet cuncta à nobisipsis esse explenda, etiam si nemo quicquam emolumenti consequatur. *Quia ergo illi digni non erant, ite*, inquit, *ad [compita viarum, ac]trinia, & quoscunque inuenietis, etiam*
Supra.21.c. *abiectos, & viles obuiam factos, inuitate.* Itaque quoniam ere brò dicebat, quòd meretrices & publicani cœlos hæreditabunt, fientq; primi vltimi, & vltimi primi, id iustè fieri demonstrat: hoc quippe maximè omnium Iudæos vexabat, & multo magis quàm ipsius vrbis ruina, illos mordebat, quia gentes introduci iam audiebant. Deinde ne fideles sola se fide saluari posse confidant, de pœna malorum disserit. Ita infideles ad fidem, fideles vero ad recte viuendum cohortatur. Indumentum enim viuentis actio est. Verùm cùm per gratiam vocati simus, quam ob rem hæc ita accurate disputat? Quia videlicet vocatio, & purgatio ipsa ex gratia sunt, vt verò vocatus iam, & candida indutus veste seipsum nõ maculet, ad diligentiam quoq; pertinet vocatorum. Nam si non quia dignus, sed quia gratia tibi largita est, vocatus fuisti, oportebat te vicissim pro gratia nonnihil reddere, & non tantam nequitiam ac ingratitudinem post acceptum honorem ostendere. Sed nõ ita magna vt Iudæis, inquies, mihi concessa sunt: immo vero multò maiora. Nam quæ longo tempore illis parabantur, ea tibi quanuis indignus esses, vno temporis momento vniuersa largita sunt: ideo Paulus scribit, Gentes autem pro misericordia glorificare deum. Tu enim quæ illi expectabant accepisti, propterea magna negligentibus imminet pœna: nam sicut illi, quia non venerũt, contempsisse rectè dicuntur, pariter tu si perperam viuendo recumbere audebis, nequitię accusaberis crimine. Ingredi nanque cum sordidis vestibus, significat cum vita impura hinc abire: quocirca & obmutuisse scribitur. Vides quo modo, quanquam res ita pateat, non prius tamen supplicia infert, quàm ille qui peccauit sententiam protulerit? Cùm enim nihil ad satisfaciendum afferat, à seipso condemnatus, ad pœnam rapitur adeò atrocem, vt dici non possit. Noli enim tenebras audiens, hoc solo illum puniri estimare, vt in loco tenebroso concludatur, præsertim cùm subiiciatur, *Vbi est fletus & stridor dentium.* Intolerabiles quippe dolores his verbis significantur. Audiatis qui mysteriorũ participes facti, & ad nuptias admissi, sordidum animæ amictum gestatis. Audiatis vnde vocati estis, à triuiis videlicet atque compitis. Audiatis quales antea fuistis, claudi profectò, & cæci animo, qui morbus vicio corporis multò detestabilior est. Vereamini benignitatem vocantis, nemo in sordicie vestitus permaneat, sed vnusquisq; fulgentia operetur animæ indumenta. Audiatis mulieres, audiatis viri, quia non est opus vobis his aureis, sed illis interioribus ornamentis: scitote quo modo quousque ista retineamus, difficillimum est illis vti. Nõ enim possumus, & corpus, & animam simul exornare: non possumus, inquam, & mammonæ seruire, & Christo, vt oportet parere. Repellamus igitur trucu lentissimam istam tyrannidem. Nam si quis aureis tapetis domum tuam velit dependis ornare, te vero nudũ in ciliciis sedere cogeret, non æquo animo id ferre posses: nunc vero non alius, sed tuipse domicilium animę tuę, corpus (dico) auro & gemmis exornas: animam vero in turpitudine cilicij sedentem negligis. An ignoras principem magnificè magis, quàm ciuitatem ornari oportere: propterea ciuitati quidem tentoria è lino, principi autem purpura, & diadema contexta sunt. Pariter ergo etiam tu vilhora corpori tribue, mentem vero atque animam purpura, atq; corona magnificè polias, & in sublimi solio atque splendido sedere facito: tu autem è contrario penitus facis. Nam vrbe magnificè compta, regem animum ipsum, à passionibus victũ trahi permittis: nec in mentem tibi venit non ad nuptias simpliciter, sed ad dei nuptias te vocatum fuisse. Non cogitas quo modo in hos inuitatam animam thalamos ingredi oporteat, in deaurato vestitu varietate circundatam: Vis vt tibi eos ostẽdam, qui condignas his nuptiis vestes amiciuntur? Illorum in mentem tibi veniat sanctorum, de quibus pridie sermo habitus est, qui cilicio induuntur, eremum habitant, qui conuenientia his nuptiis amicula possident: quæ res inde patet, quia nunquam oblatas purpuras acceptarent: sed quemadmodum rex, si quis pannosa indumenta pauperis ei induenda offerret, abominaretur atq; repelleret, non aliter illi regiam purpuram contẽnunt: quod ideo illis euenire solet, quia pulchritudinem cultus sui non ignorant, vnde fit, vt tanquam aranearum telas vestitum regium despuãt. Hæc illis instituta ciliciorum vsu confirmata sunt, vnde regibus etiam ipsis excellentiores sunt, atque præstantiores. Nam si posses mentis eorũ atq; animi ianuas referare, & nudas cogitationes eorũ,

&

& omnem interiorem ornatū conſpicere,fulgore perculſus,in terram concideres:nec illarum veſtium ſplẽdorem, nec conſcientiæ lucem perferre poſſes:ad quorum tabernacula vos mittimus,non quia priſcorum virorum mirabilia deſint exempla, ſed quoniã præſentibus rudiores magis moueri ſolent. Nihil ergo in tabernaculis ſuis triſte inuenietis,ſed tanquam in cœlo tuguria fabricati, ſic longè à ſeculi perturbationibus habitant aduerſus diabolum militantes,& cum lætitia eum expugnantes. Idcirco enim in ſolitudine domicilium conſtituerunt, ciuitatibus,& celebri habitatione hominum omnino relicta, quoniam qui bellum gerit, non poteſt domi ſedere,ſed neceſſe eſt quaſi ſubitò migraturus præparato in diem domicilio habitet.Ita illi è cõtrario nobis omnibus habitant. Nos enim non vt in caſtris, ſed vt in abundante tranquillitatis ciuitate viuimus. Quis enim vnquam in exercitu domus fundamenta iecit? quis ædes ædificat, cũ inde paulò pòſt deceſſurus ſit? Nemo profectò: ſed ſi quis id etiam facere vellet,quaſi proditor trucidaretur. Quis in caſtris agri iugera emit? quis miles mercaturã exercet? Nullus certè,neq; id iniuria: ad prælium enim, non ad cauponis, inquit,veniſti artes. Cur igitur caſtrorum loca excolis, quæ paulò pòſt relicturus es? In patria, inquit,hæc non in caſtris facienda ſunt. Hæc tibi à me ſimiliter dicuntur,cùm in ſupremam ciuitatem perueneritis, tũc iſta facito: immo vero nullo tibi labore opus ibi eſt, cùm vniuerſa hæc à rege tibi præparata ſint. Hic igitur ſatis eſt nobis foſſam facere,vallum figere,ædificiorum conſtructione opus non eſt.Audiſti vnquam Scytharũ,qui abſq; certo vagantur domicilio, viuendi conſuetudinem:ita Chriſtianos circumeũtes orbem aduerſus diabolum pugnantes, captiuos à manibus eius rapientes, omnibus temporalibus neglectis viuere oportet. Cur itaq; magnificas ædes ſtruis ô homo,an vt teipſum magis vincias? Cur theſaurum obruis,vt diabolum aduerſus animã tuam inuites? Cur mœnia condis:an ad carceres tibi conſtruendos? Quòd ſi hæc tibi difficilia neglectu videantur,ad tabernacula monachorum proficiſcamur, vt re ipſa facilè iſta cõtemni poſſe perdiſcas. Tuguria ſibi cõſtituunt, quæ ſi relinquere oportebit, ita facilè id faciunt, ſicuti milites caſtra,vt abſq; vllo dolore derelinquant. Similiter vt milites inuicem habitant,& multò ſuauius viuunt.Sanè iucundius eſt deſerta loca crebris tabernaculis monachorum plena conſpicere,q̃ tentoria militum,q̃ haſtas confixas, q̃ multitudinem hominum ferrea capita producentiũ, quàm radiantes clypeorum vmbones,quàm homines vndiq; ferro circundatos, quàm prætorium ex tempore conſtructum, q̃ latos campos hominibus comedentibus, aut canentibus refertos. Nõ enim adeò delectabile eſt theatrum hoc,vt illud eſt quod dico. Nam ſi in ſolitudinem abierimus,& illorum militum tuguria conſiderabimus,non tentoria,non mucronem, non indumenta aurea,quibus imperatori tegmen contexitur,ſpectabimus: verum quẽadmodum ſi quis ſuper terram hac multò feliciorem, immenſæq; magnitudinis complures cœlos extenderet,is nouum, inauditum atq; mirabile ſpectaculum monſtraret,non aliter illic intueri licet. Non enim cœlo diuerticula eorũ minora æſtimanda ſunt,angeli nempe,immo vero ipſe quoq; angelorũ dominus ad eos ſæpenumero diuertuntur. Nam ſi angeli Abraham illum virum mulieri conũctum,& filios nutrientem liberalitate hominis allecti petierunt, multò magis cum maiorem virtutem inuenerint,& homines carnis contemptores, ac penè extra corpus, cũ illis morabuntur, & conſentaneam eis choream cõſtituẽt. Menſa enim illorũ omnis luxus immunis, ſuprema philoſophia referta eſt: nõ ſunt ſanguinis riuuli apud eos, non inciſiones carnium, non capitis grauedines, non condimenta,non nidores inſuaues, nõ fumus pinguedinẽ redolens,non curſus atq; recurſus, nec tumultus, & clamor importunus:ſed panis & aqua,altera ex fonte nitido, alter ex iuſtis laboribus. Qui ſi liberius epulari voluerint†,recentibus herbis menſa repletur,fructuorũq; inde voluptas,q̃ è dapibus regum conſurgit. Nullus enim hic metus animos quatit, nemo principum interpellat, non irritauit vxor,nõ triſticiam intulit infans,non numius riſus emolliuit,non multitudo adulatorum inflauit:ſed omnium huiuſmodi remota turba, angelorum quaſi menſa fruuntur. Ex fœno ſibi ſedilia ſubiiciunt, ſicut Chriſtus in eremo fecit, cùm quinque milia hominũ paucis paſceret panibus. Multi autẽ nec caſam quidem villam habent, ſed cœlo pro tecto vtuntur,& luna loco lucernæ, nec oleo, nec miniſtro indigentes.Illis certè ſolis cõdignè luna deſuper lucet, hãc menſam in cœlo angeli deſpicientes lætantur, & gaudent.Nam ſi cum vnus peccator pœnitentiam agat,lætantur:quid non facient ob iuſtos tam multos qui vitã imitantur angelicã? Non eſt ibi dominus & ſeruus,ſed omnes ſerui, omnes liberi, ac omnes denique domini ſunt.non eſt ænigma quod dico. Alter enim alteri, & ſeruit,& dominatur. Nocte aduenięte nemo mœſticia opprimitur, quod multis vulgò euenire ſolet, diurna cogitatione negocia repetentibus.Poſt cœnã non ſunt ad claudendam portam,& vectem imponẽdũ ſoliciti, quippe qui nulla timeãt latrocinia. Nec magna in extinguendis lucernis, & comprimẽdo igni ſolicitudine fatigãtur,ne ſcintilla exiliens domũ perurat. Collocutio etiam eorum ſimili tranquillitate ornãtur:nõ enim quẽadmodum nos alium principem eſſe factum,alium principatu excidiſſe, mortuum eſſe alium,& hæreditatem illius in alterũ deueniſſe: cæteraq; huiuſmodi quę nihil ad nos pertinent colloquũtur:ſed de futuris ſemper philoſophantur,& quaſi aliũ q̃ nos orbẽ habitãtes, quaſi in cœlũ translati,ac ibi viuentes:ſic de cœleſtibus ſemper,de ſinu Abrahæ,de coronis ſanctorum, de ſocietate Chriſti diſputãt: præſentium autem nulla apud eos commemoratio,nullus ſermo eſt.Sed quemadmodũ nos nunquã quid formicæ in cauernis ſuis faciunt dicimus,eodem illi modo quid nos facimus nolunt cogitare: ſed de ſummo rege,de bello aduerſus diabolũ, de fugiendis inſidiis eius,de virtutibus & vita ſanctorũ diligenter meditantur.Quid igitur inter nos,& formicas intereſt,ſi collati ad illos fuerimus? Nam quẽadmodum formicę corporis duntaxat curam habent,pariter & nos certè,immo vero multò peius. Non enim pro rebus neceſſariis, quemadmodum illę ſolummodo laboramus, ſed pro ſuperfluis etiam,ac turpibus vigilamus:vitam illæ nullo crimine peragunt, nos vero auariciæ ſeruientes, non illas,ſed lupos atq; leones imitamur. Vel potius,multo etiam illis ſumus peiores:non aliter enim q̃ rapiendo viuere natura illis cõceſſit, nos autem,quos ratione ac æqualitate deus honorauit,non pudet immaniſſimas feras rapina ſuperare.Sed monachi angelis æquales longè à rebus huius ſeculi abſunt: omnibus enim alio quodã modo,q̃ nos vtuntur, omniaq; ſibi à noſtris aliena ſunt,cibus,indumẽta,domus, calcei,locutio. Si quis vero colloquentes illos & nos audiret,cognoſceret cõtinuò dignos cœlorum illos, nos

† *ex arborũ baccis illorum conſtat magnificentia.*

Genes.18. a

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero etiam indignos terrarum ciues esse. Præterea si quis aliqua dignitate insignis ad eos profectus fuerit, tunc maximè vniuersus hic tumor reprehenditur. Virtutis enim ille cultor, qui nullum humanarum rerum periculum fecit, prope magistrum militum ob principatum sese iactantem in fœno super puluinar sordidũ sedet: non enim adsunt qui assentatiuncula in maius illum extollant. Eodem itaque modo fit, veluti si quis ad aurifabrum, aut rosetum venerit, recipit enim ab auro, & rosis quendam splendorẽ: Sic qui accedunt illis, nonnihil à fulgore illorum vtilitatis consecuti, à priore superbia plerunque liberantur. Ac veluti si quis editum locum petierit, etiam si minimus sit, magnus tamen atque sublimis videtur. Sic donec cum illis fuerint, excellentiores apparent: cum vero inde abierint, quasi à sublimiore loco descẽderint, humiliores videntur. Nihil est rex apud eos, nihil præfectus: sed quemadmodum nos de puerorum ludo ridemus, sic illi superbiæ flatum contemnũt: quod inde patet, quia si tutò eis regnum auferatur, nunquam regnare velint: vellẽt autem, nisi hæc regna despicerent, nisi caduca & inania ducerent. Cur igitur nõ quasi transfugę ab hac miseria ad illam sponte beatitudinem conuolabimus? non gradiemur ad illos angelos, non candidas sumemus vestes, ac quasi pompam circumferentes has nuptias petemus: sed mendici remanebimus, nihil à pauperibus qui sunt in triuiis differẽtes, ne dicam peius nos atq; miserius multò esse dispositos. Deteriores nempe mendicis sunt, qui malè ditãtur. Mendicare nanq; melius quàm rapere: alteri enim venia, & misericordia parata est, alteri atrox pœna statuta: alter non offendit deum, alter & deũ, & homines: quodq; miserrimũ est, solus labores & pericula rapinæ subit, fructus vero alij plerũq; possederunt. Hęc igitur rectè scientes, vniuersam procul pellamus auariciam, & magno studio cœleste regnum rapiamus. Nemo enim, nemo inquam desidia corruptus illuc introire poterit: vtinã autẽ omnes iugi studio, & vigilãtia diligẽti illius regni rapina locupletemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxj. *ex capite* xxij.

Tunc abeuntes Pharisæi consilium ceperunt, vt eum in sermone caperent. Tunc, istud quando significat? Quando maximè illos compungi oportuit, quando clementiam ipsius admirari debuerunt, quando futurorum euentus erant expauescendi, quãdo deniq; à rebus præteritis, etiam de futuris credendũ erat. Magna enim profectò voce ipsę res exclamabãt, cum & publicani, & scorta crederent, & multi iusti atq; prophetæ essent interempti, à quibus inducti non debebãt de sua ipsorum perditione ambigere, sed credere, credendoq; humiliores fieri: non desinit tamen nequicia ipsorum, sed inflatur, & ad vlteriora progreditur. Et quoniam timentes multitudinem, retinere ipsum non audebant, aliud iter aggressi, vt in periculum iniiciant, & crimini publico obnoxium facere studeant: itaq; discipulos suos cũ Herodianis ad eum miserunt, dicentes: *Magister scimus quia verax es: & viam dei in veritate doces, nec de aliquo tibi cura est: non enim respicis ad personam hominũ. Dic ergo nobis, quid tibi videtur? Licet Censum dare Cæsari, an non?* Tributum enim iam soluebant, cum res eorũ ad Romanorum manus transissẽt: quoniam igitur viderunt Theudam & Iudam hac de causa quasi seditiosos interisse, his verbis etiam ipsum in similem suspicionem iniicere conabantur. Mittunt itaq; discipulos suos cũ militibus Herodis sic interrogaturos, vt vtrinq; præ- *Actu. 5. f.*

A rupta præcipitia laterent: vt quicquid responderit, præceps ruat. Herodianos autem simul acceperũt, vt si pro eis responsum ipsius faceret, ipsi criminarentur: sin vero pro ipsis, Herodiani continuò accusarent. Atqui didrachma iã persoluerat, sed hoc illos fugiebat: & quanuis alterutro ipsum laqueo capere satis eis erat, malebant tamen aduersus Herodianos quicquã ab eo audire: propterea discipulos vnà cum illis miserunt, vt illorum præsentia commotus in illud crimen laberetur, quo ceu factiosum principi traderent. hoc Lucas quoq; *Lucæ.* subostendens dicit prẽsente multitudine interrogationem huiusmodi factam fuisse, vt scilicet plurimorum testimonio res pateret: sed aduersus seipsos cuncta fabricati sunt, cum tanquam in theatro vecordiã & maliciam suam manifestarint. Perspice igitur qua assentatione, quóve dolo ipsum aggrediuntur. *Nouimus* dicunt, *quia verax es.* Quo modo igitur dicebatis, Seductor B est, & seducit turbã, & dęmoniũ habet, & non est à deo. Quo modo eum paulò ante interficere volebatis? vniuersa nempe ista insidiantes faciunt. Nam quoniã paulò antè inflammati, acriter interrogauerunt, dicentes: In qua potestate hæc facis? nec ad eam interrogationẽ *Supra.* optatum audierunt responsum, adulatione nũc putant ita eum inflare & audacem reddere, vt contra institutas leges, & præsentem rerum statum quippiam dicat: vnde veritatem quoq; inesse ipsi non ex animo, neque volentes attestantur. Deinde subiungunt. *Nec de aliquo tibi cura est.* Perpendis quo modo se subaperiunt in cũ velle sermonem Christũ depellere, quo Herodẽ offendat, affectatæ tyrannidis suspicione, quia statutas leges contemneret: ita in factionis crimen trahere ipsum nitebant. Quòd enim dicũt, nulla cura est tibi de aliquo, C nec ad personam hominũ respicis, Hærodẽ ac Cęsarẽ subostendere videntur. *Dic igitur nobis, quid tibi videtur?* Nũc honoratis, & magistrum appellatis: quando vero de salute vestra disputat, contumeliamini, & despicitis. Mira vero hęc malicia est: non enim dicunt, dicas nobis quid bonum sit, quid conducibile, quid legitimum: sed, quid tibi videtur? sic illud solummodo sibi proposi tũ fiut, quo modo prẽsenti principatui hostẽ esse ostẽderẽt, ac principi quasi seditiosum traderẽt. quod Marcus apertius significans, & arrogantiam cupiditatemq; cædis ostendens, dixisse illos ait: Demũsne Cæsari cen- *Marc.* sum, an non? Ita furorẽ quidẽ spirabãt: & fraudẽ sub cultus simulatione instruebant. quid igitur ipse? *Quid me tentatis hypocritæ?* Vides quẽadmodũ maiore nunc illis acrimonia respõdet. Nã quia magna & aperta vtebantur malicia, maius ipse quoq; vulnus intorquet, confun D dens eos, atq; illorũ ora obstruẽs, primũ cũ in mediũ arcana ipsorũ producat, omnibusq; patefaciat, qua mẽte ad eũ accedãt: hoc faciebat, vt eorũ repressa nequicia nũquã alias similiter delinquerẽt. Nã quãuis magnũ ei honorẽ verbis deferrent, magistrũ appellãtes, veritatẽ ei attribuẽtes, & procul abesse vt personas aspiceret affirmantes, cùm tamen deus sit, verbis decipi non poterat. Coniicere igitur debuerunt, non à casu ipsos increpasse, sed data opera significare voluisse, omnia cordis eorũ secreta sibi esse notissima: licet autẽ ad confundẽdam nequiciam eorũ increpatio illa sufficeret, non fuit tamen ea contẽtus, sed alio quoq; pacto ora eorũ consuit & claudit. *Census enim nummum,* inquit, *ostendite.* Cumq; feciissent, illico tum lingua, vt solet, sententiam profert, impellitq;, q; liceat, confiteri, q; manifestam & claram ei victoriam afferebat. Quando ergo interrogat, nõ quia ignorat, interrogat, sed quia per respõsionem

nem ipſorum obnoxios eſſe vult oſtendere. Ita nunc interrogati, cuius illa effigies eſſet: cum illi Cæſaris reſpondiſſent, illico ſubiunxit: *Reddite igitur Cæſari, quę Cæſaris ſunt.* Non enim dare, ſed reddere iſtud eſt, quod tam ab inſculpto ſimulachro, quàm à ſuperſcriptione oſtenditur. Deinde ne contentioſe dicerent, hominibus ne igitur nos ſubiicis? ſtatim adiecit. *Et quæ ſunt dei, deo.* Poteſtis enim & hominibus ſua reddere, & quæ dei deo debetis præſtare. propterea Paulus quoque dicit: Reddite omnibus debita, cui vectigal, vectigal: cui tributum, tributum: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Tu vero cum audias reddenda eſſe Cæſari, quæ ſua ſunt: illa ſolum dici non dubita, quæ pietati ac religioni nihil officiunt. Nam quod fidei ac virtuti obeſt, non Cęſaris, ſed diaboli tributum, & vectigal eſt. *Hæc illi audientes obticuerunt muti, & ſapientiam eius admirati ſunt.* Stupere igitur, ac credere ſtatim oportuiſſet, cum non paruum eis argumentum ſecreta eorum aperiendo deitatis ſuę dediſſet, commodè ac leniter ora eorum obſtruendo. Quid igitur? crediderunt ne? Minimè. *Sed dimittentes eum,* inquit, *abierunt: & poſt eos acceſſerunt Sadducæi.* O amentiam hominum, alius confuſis alii aggrediuntur, qui aliorum exemplo commoniti tardiores eſſe debuiſſent: Sed audacia temeritatis plena, impudens ſimul & pertinax adeò eſt, vt impoſſibilia etiam inuadere non vereatur: propterea & euangeliſta impudentiam eorum admiratus, hoc ipſum denotauit, dicens: In illa die acceſſerunt: In illa videlicet, in qua illorum malicia patefacta confudit eos. Qui autem iſti ſunt? Erant quidam apud Iudæos multò Phariſęis inferiores, qui alias quàm Phariſæi opiniones ſequebantur, hi reſurrectionem omnino negabant, nec *Actо.23.b.* angelum, nec ſpiritum confitebantur. Rudiores enim erant, & corporalia ſolummodo ſectabantur: complures enim apud Iudæos hæreſes erāt: vnde Paulus etiam *Ibidem.* dicit, Phariſæus ſum: quæ apud vos exquiſitiſsima hæreſis eſt. Hi ergo Sadducæi, directè quidem de reſurrectione nihil dicunt, ad Chriſtum vero verba componunt, & rem non factam, vt ego puto, confingunt, putantes ambigētem ipſum capere, & reſurrectionis myſterium poſtea deridere. Manſuetè verò etiam iſti acceſsiſſe videntur, *Deu.25.b.* dicentes: *Magiſter, Moſes dicit, ſi morietur aliquis non habens filium, ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo. Erant autem apud nos ſeptem fratres, & primus duxit vxorem, & defunctus eſt, & non habens ſemen, dimiſit eam vxorem fratri ſuo: ſimiliter & ſecundus & tertius, vſque ad ſeptimum: nouiſsimè autem omnium mortua eſt & mulier: In reſurrectione igitur cuius ex ſeptem erit vxor?* Vide iſtis reſpondentem, doctoris more ipſos docendo. Nam etſi perverſo acceſsiſſent animo, attamen ex ignorantia potius hæc prodibat interrogatio. propterea hypocritas iſtos non vocat. Deinde ne obiiciat cúr nam ſeptem vnā habuiſſent, aſſumunt Moſem. Atqui figmentū hoc erat, vt dixi, meo quidē iudicio. Nam duobus mortuis, tertius non duxiſſet, eo mortuo perterritus quartus nō feciſſet, ita quintus etiam & ſextus multò minus, ſeptimus vero minimè omnium, ſed abominati illam fuiſſent mulierem. Tales quippe Iudæi ſunt, quos videmus quaſi homine à fratrum ducendis vxoribus deterreri: quare quanuis lex ita cogat, ſæpe tamen hoc neglexerunt. Vnde Ruth quoq; illa Moabitis ad longinquiorē *Ruth.1.d* illius cognationis fuit deuoluta, & Thamar à ſocero *1.Reg.2.b.c* ſperma furari coacta eſt: Cuius autem rei gratia, non duos aut tres, ſed ſeptē fratres fuiſſe fingunt? Vt ampla ſicut putabāt ratione aduerſus reſurrectionem poſſent

A inſurgere. Et quam ob rem omnium fuiſſe vxorem affirmant? Vt ambiguitate ipſum implicarent. Quid igitur Chriſtus? Ad vtrunque accommodauit orationem, non ad verba, ſed ad illorum mentem reſpondens: atque vbique ſecreta eorum reuelans, nonnunquam quidem apertè illa manifeſtans, nonnunquam verò interrogantium conſcientiæ redargutionem relinquēs. Vide igitur quo modo hic vtrunque oſtendat: & reſurrectionem ſcilicet futuram, & non talem qualem ipſi opinabantur. Quid enim ait? *Erratis, neſcientes ſcripturas & potentiam dei.* Nam quoniam ceu periti authoritate Moſi, & lege nitebantur, idcirco ex ignorantia ſcripturarum huiuſmodi prouenire interrogationem affirmat. Nam quia nullam habebant ſcripturæ peritiam, & immenſam dei potentiam ignorabant, tentatum venire audebant. Cur igitur mirum eſt, inquit, ſi me B quem neſcitis, tentationibus aggredimini? Cum etiam omnipotentiæ dei, cui tot tantaq; apud vos facta pericula ſunt, nullam noticiam habeatis, nec à ſcripturis, nec à communi ſenſu ad eam cognoſcendam inducti eſtis. Communiter quidem homines concipiunt omnia deo poſſibilia eſſe: verùm quoniam ea cauſa erat, ne reſurrectionem eſſe putarent, quia eundem rerum ſtatum poſtea futurum arbitrabantur, ad interrogata reſpondens, hanc cauſam remouet, & illius vitæ conditionem oſtendit, dicens: *Quoniam in reſurrectione, neque vxores ducunt, neque ducuntur, ſed ſunt ſicut angeli dei in cœlo.*

Lucas vero, ſicut filij dei ſcripſit: ſi ergo nuptiæ ibi *Luc.20.f.* non ſunt, ſupernacanea hæc quæſtio eſt: non tamen quia vxores non ducunt, idcirco angeli ſunt, ſed quoniam quaſi angeli, idcirco vxores non ducunt. Hinc multa deſtruuntur, quæ Paulus vnico verbo ſignifica- C uit, dicens: Tranſit enim figura huius mundi. & ita *1.Cor.7.f.* quidem quales in reſurrectione futuri ſint homines, deſignauit: quanuis autem ex dictis futuram eſſe reſurrectionem comprobet, tamen à ſcriptura quoque ratiocinando idipſum confirmat. Ita non interrogationi ſolum ſatisfecit, ſed opinioni quoque ipſorum mederi voluit. Nam quando non malicia tantum, ſed ignorantia impulſi tentant, vniuerſa docendo ſolet aperire: quando autem peruerſitate tantùm commoti aggrediuntur, tunc nec ad interrogata quidem reſpondet. A Moſe igitur quem ipſi in fauorem ſuum producunt, eos confundit, dicens: *De reſurrectione verò mortuorum non legiſtis, quoniam ego ſum deus Abraham, & deus Iſaac, & deus Iacob? non eſt deus mortuorum, ſed viuentium.* Non *Exo.3.b* eſt, inquit, non exiſtentium, & eorum qui prorſus è medio ſublati ſunt, nec vnquam reſurrecturi: Non enim dixit eram, ſed ſum, eorum ſcilicet qui ſunt & viuunt. D Quemadmodum enim Adam, quanuis viuere, poſtea- *Gene.3.c* quam de vetito ligno comedit, ſententia tamen prolata mortuus erat: ſic profectò iſti, & ſi mortui erant, pollicitatione tamen reſurrectionis viuebant. Quo *Roma.14.b* modo igitur alibi dicit, vt & mortuis & viuis dominetur? Non eſt hoc illi contrarium: mortui namque hic illi qui victuri ſunt, appellantur. Nouit autem ſcriptura aliam etiam mortem, de qua ait, Sinite mortuos ſepelire mortuos ſuos. *Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.* Neque hic Sadducæi, confuſi enim receſſerunt, ſed multitudo ſimplex fructum conſecuta eſt. Verùm quoniam talis reſurrectio futura eſt, agè omnia faciamus, vt primatum ibi adipiſcamur. Et ſi placet etiam ante reſurrectionem videre aliquos cœlibem atque cœleſtem viuentes vitam, facilè poteritis: quod vt fiat, in eremum (oro) proficiſcamur: non enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

vereor eadem de re verba ſæpius facere. Videamus igi- A
tur etiam hodie ſpiritales illos exercitus, videamus vo
luptatem ab omni trepidatione liberam. Non enim
cum lanceis, vt ſeculi milites caſtrametantur: in his
enim caſtris pridie orationem abſoluimus: nec cum
ſcutis & galeis, ſed nudos omnium harum rerum con-
ſpicies. Opera vero eorum ſic ardua intueberis, vt ea
nec cum armis quidem alij facere queant, quę ſi aſpice-
re vis, manum mihi porrige. Eamus ambo ad hęc præ-
lia, & cernemus inſtructas eorum acies. In prelio enim
quotidie ſunt, cùm quotidie aduerſarios ſuos, inſidian
tes nobis cupiditates mirabili victoria fundant, fu-
gent, humiq; proſternant. Ita illud apoſtoli opere de-
Gala. 5. d monſtrant: Quoniam qui Chriſti ſunt, carnem ſuam
cum paſſionibus atque concupiſcentiis crucifixerunt.
Conſideraſti quanta multitudo hoſtium mucrone ſpi-
ritus confoſſorum iaceat. Non eſt ibi enim ebrietas, nō
eſt ibi ſuperfluitas: quod menſa illa facile oſtendit. la- B
cet enim ibi aquæ potu perempta temulentia, multifor
mis hæc ac multiceps beſtia. Nam quēadmodum Scyl-
la & Hydra apud poëtas, ſic & ebrietas multis capiti-
bus armatur: hinc enim fornicatio, hinc ira, hinc mol-
licies, hinc turpes amores oriuntur: hęc igitur omnia
ſuperata ibi, proſtrataq; ſunt, quibus ſeculares hi mili-
tes, etiamſi multa bella confecerint, facilè ſuperantur.
Nulli enim enſes, nullæ haſtæ, nihil aliud huiuſmodi
aduerſus ea capita temulentię poterit obſiſtere: ſed gi-
gantes ipſi, ac fortes viri qui mille præclara geſſerunt
facinora, abſque vinculis, vino & ſomno ligati, ſine
vulnere quaſi confoſſi iacent: immo vero peius etiam
quàm confoſſi. Nam illi quidem etſi progredi non
poſſunt, vident tamen atque intelligūt: iſti vero etiam
mente capti omni ſenſu carent. Vides excelſiorem at-
que præſtantiorem hunc exercitum eſſe, qui voluntate C
ſolum eos hoſtes fugant, à quibus iſti ſuperantur. Nam
cùm matrem viciorum omnium debiliuent, ac ener-
uent, adeò vt turbare non poſsit: reliqua quoque vicia,
matre ac capite obtrūcato, in eis ſepulta ſunt, qua qui-
dem victoria ſinguli eorum potiūtur. Non enim quē-
admodum in aliis pugnis qui ſaucius eſt, qui ſemel
ceciderit, aliis grauis eſſe non poteſt: ita etiam hic fieri
ſolet, ſed neceſſe eſt, vt ab omnibus hæc belua feriatur.
Nam niſi quis percuſſerit atque deiecerit ipſam, impe-
tum illius euitare non poteſt. Vides pręclaram victo-
riam? Nam ſinguli eorum illud trophęum erigūt, quod
totius orbis armati milites ſtatuere nequirent. Omnia
igitur iacent, quę temulentia gignere ſolet, verba ſto-
lida, mens furioſa, ſuperbiæ flatus, cæteraq; huiuſmodi.
Suum enim probè hi milites imperatorem imitantur, D
Pſal. 190. b. quem admirando ſcriptura dixit: De torrente in via bi
bit, propterea exaltabit caput. Vultis è regione ingen-
tem aliam mortuorum multitudinē aſpicere? perſtrin-
gamus cupiditates, quę ex deliciis, quę ex pulmētariis,
quę ex coquis, quæ ex menſarum ſtructoribus, ex farci-
natoribus ſuccenduntur: vereor certè iſta omnia enar
rare. Veruntamen dicam, nec ſileo phaſianos aues: iu-
rafuſim artificio mixta humidas & ſiccas carnes, leges
de iſtorum ordine varias. Nam quaſi rempublicam gu
bernantes, aut acies expedientes, ſic quid primùm, quid
deinde afferendum ſit ſanciunt: & alij quidem aues
piſcibus farcinatas, ſubtili arte contextas primò offe-
rendas eſſe aſſerūt, alij ab aliis rebus originem iſtarum
immoderatarum cœnarum faciendam contendunt:
ita magnum certamen de iſtis committitur. Nam &
de qualitate, & de ordine, & de multitudine diſputant:
quodq; peius eſt, ob quę obrui merentur, ob illa glo-
riātur. Nam alij ad meridiem vſq;, alij diem integrum,
alij per totam etiam ſequentē noctem produxiſſe pran
dia iactant. Conſidera miſerrime hominū quam ven-
ter menſuram flagitat, & pudebit te immoderatiſſimę,
atque ineptiſſimæ huius edendi diligentiæ. Nihil tale
eſt apud angelos illos, ſed huiuſmodi etiā voluptates
mortuæ ibi atque ſepultæ ſunt. Non enim vt repleātur,
nec voluptatis, ſed viuendi cauſa ſumunt alimenta, nō
ſunt apud eos aucupes, neque piſcatores, ſed panis &
aqua. Solicitudo autem hæc, & tumultus & cura pro-
cul inde abeſt: & tam tuguria ſua, q̄ corpora ita mag-
nam illis præſtant tranquillitatem, quemadmodum
magnos tempeſtatis fluctus in iſtos concitant. Reſcin-
de igitur cogitatione ventres iſtorum, & videbis mag
nam intus congeriem, ſordidiſſimam cloacam, ſepul-
chrum fœtidum: erubeſco dicere quæ ſequūtur, eructa-
tiones videlicet fœtulentas, faſtidioſos vomitus, eua-
cuationes ventris ſurſum ſimul atque deorſum. Si autē
illuc proficiſcaris, non modò has cupiditates, verūetiā
illas, quæ ex his oriuntur, venereas dico, quæ ardentio-
res inflammatioresq; ſunt, vnà cum equis & armis de-
iectas videbis: equi nempe arma & ſella, verba turpia
ſunt: neq; in his ſolum præclaram illi victoriam obti-
nent, verumetiam in acquirenda pecunia, in cōcupiſ-
cenda gloria, in admittenda inuidia, in cæteris omni-
bus morbis. Putāsne pręſtantiorem illo hunc exercitū
eſſe, & menſam iſtam veſtra iucundiorem? Nemo cer-
tè, nec eorum quidem qui comedendi voluptate dirū-
puntur, niſi mente captus ſit, negare audebit. Hęc enim
viam ad cœlum præparat, illa ad gehennam trahit.
Diabolus illius, Chriſtus iſtius princeps eſt: luxus & laſ-
ciuia illam, philoſophia & moderatio iſtam præparat:
hic deus adeſt, ibi diabolus. Vbi enim temulentia, vbi
verba turpia, vbi venter ſatur, ibi dæmones & diabo-
lus exultāt. Talis erat menſa diuitis illius, qui nec aquæ *Luc. 16. c*
gutta poſt mortem potiebatur. Monachi autem nō ta-
lem certè habent, ſed angelorum vitam iam meditan-
tur. Non celebrantur nuptiæ apud eos, nec ſomno nec
deliciis dediti ſunt, ſed præterquam in paucis qui-
buſdam redduntur incorporei. Quis igitur facilius
hoſtes fundere poteſt, quàm qui comedendo trophæū
erigit? ideo propheta quoq; dicebat: Paraſti in conſpe-
ctu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me. Non *Pſalm. 22.*
enim errabit quiſpiam, ſi hoc elóquium ad menſam cō
ferat monachorum. Nulla enim alia re magis anima
tribulatur, quàm concupiſcentia, petulantia, ebrietate,
cæterisq; viciis quæ hinc oriuntur: quod omnes ſciunt,
qui harum rerum periculum fecerunt. Quod ſi conſi-
derare diligenter volueris, vnde illa, vnde hæc menſa
inſtruatur: tunc quid inter vtranq; interſit, probè cog-
noſces. Vnde igitur hæc repleri ſolet? Ex multis viduā-
rum lachrymis, ex multis orbis parentum, qui facilè
propter impotentiam violantur, illa vero à iuſtis labo
ribus. Vnde formoſæ mulieri, quam nihil externū de-
corat, cū innata quadam pulchritudine ſplendeat, per-
ſimilis illa eſt. Hæc autem meretrici deformi, quę quan
uis multo circundetur fuco, non poteſt tamē deformi-
tatem occulere, ſed quò magis appropinquat, eò defor-
mior videtur. Noli enim accedentes conuiuas examī-
nare, ſed diſcedentes conſidera: ac tunc ipſius videbis
turpitudinē. Illa ſiquidem tanquam libera ſuos conui-
uas nihil turpe permittit dicere: hæc autem quaſi mere-
trix, atque infamis nihil honeſtum admittit. Illa con-
uiuarum ſolummodo quærit vtilitatem: hæc detrimen

tum

Universidad de Deusto

tum atque perniciem. Illa offendere deum nō patitur: A hæc te non dimittit, nisi offendas. Abeamus igitur ad illos, vnde sciemus quot, quantisq; vinculis simus innodati. Vnde facilè dicere poterimus, quo modo mille referta bonis mensa præparatur iucundissima, minimi aut nullius impendij, omnis solicitudinis expers, inuidiæ, conuicij, & omnis morbi omnino immunis, optima spe repleta, multis trophæis ornata: vbi tumultus non est, quò morbus non accedit, vnde abest ira, vbi tranquillitas, vbi pax habitat: nec mihi ministrorum apud diuitum mensam silentium enarra, sed clamorem conuiuarum non prętermitte. Non eum dico, qui alterius ad alterum est, quanuis & hic ridiculosissimus sit: sed interiorem qui animum ipsum occupat, qui captiuum ducit: cogitationum dico tumultum, fluctus, tenebras, tempestates, quibus omnia ita confunduntur ac permiscentur, vt nocturna in animo pugna committi B videatur: Non ita in tabernaculis monachorum fieri videmus, sed magna tranquillitas, ingens ibi quies versatur. Et hanc quidem mensam similis morti somnus consequitur, illam verò castitas, vigilantia, & animi attentio: & hanc quidem atroces pœnæ, illam regnum cœlorum, & æterna comitantur pręmia. Illam igitur insequamur, vt fructibus eius perfrui mereamur, ad quos omnibus nobis peruenire contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxij. *ex cap.* xxij.

PHarisæi autem cum audissent, quia ora Saddu cęorum obstruxerit, congregati sunt in vnum, & interrogauit vnus ex ipsis iurisperitus tentans eum, & dicens: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Rursus causam C euangelista posuit, quam ob rem silere debuissent, atque illinc temeritatē eorum ostentat: quo pacto? Quia illis confusis isti rursus aggrediuntur, cumq; quiescere oporteret, decertare voluerunt, & legis peritiam profitentem præmittunt, non discere, sed tentare cupientes: ac ita interrogant: quód nam primum mandatum in lege sit. Nam cùm primum illud sit: Diliges dominum deum tuum, putantes causas sibi allaturū ad mandatum hoc corrigendum aliquid addendo, quoniam deum se faciebat, hoc modo interrogant. Quid igitur Christus? Vt ostēdat idcirco ad hęc eos deuenisse, quia nulla in eis esset charitas, sed inuidiæ liuore tabescerēt:

Deute. 6. a. *Diliges*, inquit, *dominum deum tuum: hoc primum & magnum mandatum est. Secundum autem simile huic: Diliges proximum tuū sicut teipsum.* Quam autem ob rem simile est huic? Quoniam hoc illud inducit, & ab illo rursus munitur: Qui-

Ioan. 3. c. cunq; enim malè agit, odio habet lucem, & non venit D

Psal. 52. a ad lucem: & rursus, Dixit insipiens in corde suo nō est

Psal. 13. a deus: deinde sequitur, Corrupti sunt, & abominabiles

1. Tim. 6. facti sunt, in studiis suis. & iterum, Radix omnium malorum auaricia est: quam quidem appetentes, errauerunt à fide. &, Qui diligit me, mandata mea seruabit,

Ioan. 14. c. quorum caput & radix est, Diliges dominum deum

Gal. 5. c. tuum, & proximum tuum sicut teipsum. Si ergo dili-

Ioan. 21. d gere deum, diligere proximum est: Nam si diligis me ô Petre, inquit, pasce oues meas: Si etiam dilectio proximi facit, vt mandata custodias, meritò ait in his totam legem, & prophetas pendere. Et quemadmodum in superioribus cùm de resurrectione interrogaretur, plus docuit quàm tentantes petebant: sic in hoc loco de primo interrogatus mandato, secūdum etiam non valde quàm primum inferius sponte attulit. Secūdum enim est primo simile. Ita occultius insinuauit, odio il-

1. Ioan. 3. b los ad quærendum incitari. Charitas enim, inquit, non zelatur. Sed cuius rei gratia, Matthæus quidem aperte, ait, tentando illum quæsisse, Marcus autem è contra? Sciens, inquit, Iesus quia sapienter respondit, dixit ei: *Marc. 12. d* Non longè es à regno dei. Nulla certè inter euangelistas discrepantia est, sed magna etiam consonantia: tentando enim incepit, sed cùm à responsione Christi nonnihil vtilitatis perceperit, iure laudatur. Nō enim incipiens statim laudes audiuit: sed quando dixit maius esse diligere proximum, quàm holocausta offerre, tunc ei dicitur: Non es procul à regno dei. Humilia enim & abiecta despiciens, initium virtutis percipit, cuius causa & sabbata, & reliqua huiusmodi omnia inuenta sunt, nec tamen consummata ipsum laude honorauit, sed nonnihil ei deesse ostendit. Nam & si non procul abest, abest tamen, quare defectus ille sibi erat supplēdus. Noli autem mirari, si cùm vnum esse deum dixit, & præter eum alium non esse, laudatus est: sed hinc etiam perdisce, ad mentem accedentium solere ipsum plerunque respondere: nam & si mille indigna gloriæ Christi afferant, illud tamen dicere non audent, quia omnino deus non sit. Quam ob rem autem illum laudauit, qui præter patrem non esse alium deum dixerit? Non certè, quia non esse se deum voluit significare, absit hoc enim: sed quia nondum tempus aderat suæ deitatis reuelādæ, idcirco in priore dogmate illum permanere dimittit, ceuq; probè vetera tenentem laudauit, vt idoneum ad noui testamenti doctrinam faceret, quā opportuno tempore manifestius erat introducturus: quanuis etiam quando in scriptura siue veteri, siue noua dicitur vnum esse deum, & prętereum alium non esse, non ad distinctionem filij, sed exclusionem dictum sit idolorum. Quare hac sententia istum fuisse laudatum existimato. Cùm igitur responsum dederit, ipse quoque interrogat: *Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est? dicunt ei, Dauid.* Considera diligenter, atque perpende, quia post multa miracula & signa, post multa responsa vltrò citróque data, post argumenta æqualitatis cum patre complura, post doctrinam verbo & opere rutilantem, post laudem istius qui vnum esse deum asseruit, tandem interrogat. Nam ne dicere possent, miracula quidem ab eo facta fuisse, legi autem contrarium & deo aduersarium extitisse, idcirco post tot tantáque interrogat: occultius eos inducens, vt se deum profiterentur. Et discipulos quidem primùm quid alij de se, deinde quid ipsi dicerēt, interrogauit: istos vero non eo pacto, seductorem enim profectò & perditum virum dicere non dubitassent. Quare sententiam eorum de Christo inquirit. Nā quoniam ad passionem iam iturus erat, eam prophetiam in medium adducere voluit, quæ apertissimè dominum esse ipsum prædicat: non tamen principaliter, neque temerè, sed ex causa rationabili ad istud peruenit. Nam quoniam interrogati primò, non vera de ipso dicebant, hominem esse nudum asserentes, ad refutationem erroris ipsorum Dauid illum deitatis suæ prædicatorem citauit. Nam quoniam nudum hominē opinabantur, ideo Dauid esse filium respondebant, quod emendans ipse prophetam hunc inducit, & quia dominus sit, & quia propriè patris filius, & quia patri æqualis, confirmantem: nec id sibi sufficit, verum vt etiam terrerentur, quæ sequuntur subiunxit: Donec ponam inimicos tuos scabellū pedum tuorum. Ita omnibus modis ad fide eos inuitabat. ne autē dicere posset, adulationis causa, & humano cōsilio sic à ppheta scriptū fuisse: vide qd dicat, *Quo modo ergo Dauid in spiritu vocat*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.109.a. cum dominũ dicẽs: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. Respice quemadmodum submisse opinionem prophetæ, atque sententiam de se recitauit. Primum interrogauit cuius esse filium arbitrarentur. Deinde postquam illi Dauid responderunt, non dixit: Atqui Dauid sic de Christo prophetauit: sed rursus interrogandi ordine, Quo modo igitur Dauid in spiritu eum dominum vocat? quod facit ne his verbis conturbentur. Ideo nec quid vobis de me videtur, sed quid de Christo videtur, interro-
Act.2.c gauit. Sic & apostoli remisse differebant, dicentes: Licet libere dicere de patriarcha Dauid, quia mortuus & sepultus est. Similiter igitur & ipse interrogando, atq; ratiocinando dogma hoc de se introducit, dicens: Quo modo ergo Dauid in spiritu vocat eum dominũ, dicẽs, Dixit dominꝰ domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorũ? Si ergo Dauid dominũ ipsum vocat, quo modo filius eius est? hoc ratiocinatur, non quia velit ostendere Dauid filium Christum non esse, absit: (non enim Petrum hac de causa increpasset) sed vt falsam opinionem eorum in melius reducat. Quare quando infert, quo modo igitur filius eius est? non sic esse filiũ, vt illi putabant affirmat: illi enim filium solummodo, nõ autem etiam dominum arbitrabantur. Ita post recitatum testimonium, quiete atque remisse infert: Si ergo Dauid dominum ipsum vocat, quo modo filius eius est? Hęc illi audientes nihil respondebant: non enim discendi, sed tentandi causa interrogabant. Ideo ipse intulit, dicens quòd dominus eius est: vel potius quoniam paruam ei fidem habebant, prophetam quoque secum accepit: quod maximè considerantes, quando remissum quid atque humile de ipso dicitur, non scandalizabimur: ad multas enim alias causas præcipua hæc accedit, quòd illos condescendens alloquitur. Qua de causa interrogando dogmata modò sanxit, ac dignitatem suam occultius ostendit. Non enim æquale videbatur, Dauid & Iudęorum dominum dicere. Tu autem opportunitatem etiam expẽde. Cùm enim vnum esse dominum dictum sit, tunc de se quoque dixit, quia dominus est: quod non operibus solùm, sed prophetę authoritate cõfirmauit, qua demonstrauit, quia pater ipse sibi propugnat: Donec enim ponam inimicos tuos, inquit, scabellum pedum tuorum. ita & magnum honorem sibi à patre, & se patri concordem esse ostendit. Hic fuit finis disputationum atq; interrogationum omniũ, præclarus quidem atque sublimis adeò, vt ora eorum facilè consuerit. Conticuerunt enim ex illo tempore non sponte, sed quia ita letali fuerant perfossi vulnere, vt non ausi fuerint eum amplius aggredi. *Nullus enim*, ait, *ausus fuit ab illo die interrogare eum*. Hęc res non parũ vulgo conducebat: ac ideo repulsis iam lupis, insidiisq; illorum deiectis, ad multitudinem orationem cõuertit. Nihil enim amplius illi inanis gloriæ cupidi, & graui hac passione superati acquirere poterant. Grauis enim atque multiceps certè ista passio est: alij enim principatu, alij diuitiis, alij robore corporis gloriantur, & progredientes quasi ordine quodam, ad eleemosynam, ieiunium, orationes, doctrinamq; veniũt: ita multa sunt huius beluæ capita. Verùm non est mirabile inani gloria propter alias res cõmoueri, ꝓpter ieiuniũ autẽ & orationẽ sese iactare, mirabile simul & lachrymis dignũ est. Sed ne solùm criminemur, agè modũ etiam quẽdã exponamus, quo tam truculentã poterimus effugere bestiã. Quos igitur primò aggrediamur? eósne qui diuitiis, an eos qui vestibus gloriantur? eos qui principatu, an eos qui doctrina, aut arte quadam, aut robore corporis, aut forma, aut ornatu iactant? eósne qui atrocitate, an eos qui humanitate & eleemosyna, aut versutia, aut morte, aut his quæ post mortem consequuntur tumescunt? Multos enim hęc passio riuos possidet, & vltra vitam nostram progreditur. Mortuus enim est ille, ac ille, inquit: & vt mirabilis quidem fuisse videatur, talia & talia testamento iussit fieri: hac ratione ille inops est, ait, ille autem diues. Nam quod acerbum est, à contrariis etiam hęc fera constat: quos igitur primos acie petemus? non enim aduersus omnes vna ratio cõgruit. vultisne illos inuadamus qui eleemosyna gloriantur? Mihi certè ita videtur: doleo enim, cùm inanẽ considero gloriam rei quam vehementer amo, quasi pestem inducere, & quasi nutricem lenam regiæ puellę insidiari: alit enim eam, sed ad impudiciciam & infamiam. Nam patrem contemnere iubet, & vt scelestis, ac perditis iuuenibus placeat, impudico expolit ornatu, ac tali quodam corrupto, lasciuia scilicet ac petulãtia pleno, non qualem pater desiderat. Agè igitur aduersus hos ensem stringamus. fiat ergo à quodam eleemosyna cumulatè ad ostentationem: sic igitur à thalamo paterno primùm eam educit, cúmque pater iubeat *ne siniſtræ quidem eam apparere, ipsa seruis notis atq; ignotis, & quibuscunque obuiis ipsam ostentat. Vides* à qua lena hoc scòrtum ad amores turpes hominum impellitur? & quemadmodum ipsi iubeãt, ita ornetur? Vis videre quo modo non meretrix simpliciter, sed furiosa meretrix huiusmodi animã efficitur? quali mente prædita sit, discere studeas. Quid enim furiosius est, q̃ omisso cœlo post seruos fugitiuos, & perditos homines per vicos & angiportus currere ad inquirendum & amplectendum eos qui fœdi sunt & deformes, quiq; ipsam oderunt, ac ne intueri quidẽ volunt: & qui quoniam sui amore captam vidẽt, eam auersentur? Nemo quippe maiore odio multitudini est, q̃ qui falsam gloriam ab ea quouis modo aucupatur: mille nanque criminationes in huiusmodi hominẽ confingunt, nec aliter fit, quàm si quis puellã regiam à solio regali depulsam, adulteris viris & despuentibus eam tradat. Isti ergo quantò magis eos amplecteris, tantò te magis auertũtur: deus autem si ab eo gloriam quæras, amplectitur te atq; laudat, & magna retribuere paratus est. Ad hæc si detrimentũ huius iactantiæ melius perdiscere velis, si quando ad ostentationẽ, & laudem dederis, considera quo modo mœror confestim surrepat, & continuus permaneat, insonante ac dicente tibi Christo, omnem *Ibidem.* te mercedem perdidisse. Vbique quidẽ ac semper inanis gloria vituperatur: illa verò turpissima est, quæ ob præstitam humanitatem inflatur. Quippe cùm extremę crudelitatis esse videat, alienas clades quasi præconio efferre, quasiq; paupertatem exprobrare. Nam si beneficij singularis cõmemoratio, quasi exprobratio est: quid *Termin. in Andria sect.2.* dicemus eum facere, qui beneficia libenter multis ostẽtat? quo modo igitur hoc venenum effugiemus? Certè si ritè discamus aliorum misereri, si diligenter considerabimus, à quibus quærimus gloriam: Dic enim, quęso, quẽnam eleemosynæ opificem esse putas? eum videlicet, qui rẽ ipsam adinuenit, deus videlicet, qui optimè omniũ id facere nouit, & sine termino factitat. Agè igitur responde, si luctas exercitatorias disceres, ad quos nã spectares, aut quibus te in palæstra ostẽderes? olerá ne ac pisces vendentibus, an huius luctationis principi atq; magistro? Et certè illi quidem multi sunt, hic verò

vnicus

vnicus. Nonne igitur si hic te admiratur, illis deriden tibus, tu quoq; vna cum magistro illos irridebis? Quid porrò, si cæstibus certare disceres, nonne similiter professorem eius certaminis, atque magistrum spectares? sin autem eloquentiæ artibus præstare velles: nonne si à præcipuis oratoribus laudareris, multitudinis verba contemneres? Quo modo igitur turpe non est, in cęteris quidem artificiis, ac certaminibus ad magistrum te duntaxat respicere, hac vero in re contrarium penitus facere, præsertim cùm æquale detrimentum non sit? Nã si ad voluntatem multorum, nõ ad iudicium magistri lucteris, in lucta solummodo damnum est: hic verò si te ostentatione iactas, vitam æternam perdidisti. Si ergo misericorditer dando similis deo factus es, diligenter stude, vt in contemnenda etiam ostentatione simi-
Supra 9. d. lis ei efficiaris, qui morbos hominum curans præcipiebat ne alicui dicerent. Sed misericors forsan, ac liberalis ab hominibus vocari desideras, quam ob rem? Nonne nullum est huius rei lucrum, damnum autem inæsti mabile? Ipsi enim quos ad testimonium tuæ benignitatis citas, latrones abs te constituuntur, qui te regno cœlorum spolient: immò verò non ab ipsis hoc patimur, sed à nobis, non ab aliis superiore gloria pellimur. O nouæ calamitatis genus, ô furiosam hãc turbationem,
Mat. 6. c. quę tinea corrodere non potest, nec fur violare, ea inanis gloria omnino dispergit. Hęc est tinea cœlestis thesauri, hic est fur, qui æterna regna furatur, qui immarcessibiles à nobis diuitias aufert, qui tanquam contagiosus morbus omnia corrumpit. Ita quoniam prospexit diabolus tam latronibus & vermibus, quàm aliis machinis inexpugnabile illud esse præsidium, per inanem illud gloriã expugnat. Sed glorię, inquies, cupidus sum. Nonne satis habes à conscientia eius, cui beneficium collatum est, & ab ipso deo laudari? Sed apud reliquos etiam homines te ostentare cupis. Caue ne contrarium eueniat, & aliquis non liberalitate ac benefico animo, sed ambitiosè te id facere credat, intolerabiliq; superbia, quòd alienas libenter efferas clades. Nam eleemosyna mysterium est: concludendæ igitur ianuæ sunt, ne
† effẽtur. quis aspiciat quæ † videre] nefas est. Et certè mysteria nostra, eleemosyna maximè, ac charitas sunt. Ineffabili enim sua misericordia nostri misertus est. Et prima quę in Eucharistia dicitur oratio, qua pro dæmoniacis deprecamur, misericordiæ suæ commemoratione plena est. Secunda, qua pro his oramus qui pœnitentiã agũt, misericordiam humiliter quæritat. Tertia etiam quam pro nobisipsis fundimus, vel infantes adducit, deum ad misericordiam lachrymis inflectentes. Nam quoniam nostra ipsi peccata cognouimus, pro aliis qui peccarunt, quiq; peccare possunt ipsi clamamus: pro nobis autem ipsis infantes, quorum imitatores cœlorum regnum expectant. Hac enim oratione significatur, quòd qui simplicitatem paruulorum sequuntur, hi maximè pro reis deum deprecari possunt. Ipsum autem Eucharistiæ mysterium quanta misericordia plenum sit, initiati solummodo nouerunt. Quare tu quoque cum eleemosyna veteris, ianuas claude, ipse qui recipit, solus conscius sit: immo si possibile est, nec ipse quidem percipiat vnde erogatum sibi beneficium est. Quas quidẽ ianuas si aperueris, & hoc mysterium tuum ediderit, in mentem tibi veniat, quia etiam illeipse à quo gloriam aucuparis, tanquam vanum te omnino condemnabit: & si amicus est, secum te reprehendet: sin verò inimicus, etiam apud alios hanc ambitionem condemnabit. Ita contraria tibi eueniunt, quàm desideras. Tu qui-

dem maximè cupis, vt de te admirans, ille misericors, ille humanus, ille benignus, dicat: ipse autem istud non dicet, sed, ille inanis glorię cupidus prædicabit, ille qui omnibus quouis modo placere hominibus studet, cæteraq; his deteriora. Sin verò tu celabis, tunc exclamabit, ô misericordem illum atque humanum. Non enim grãde aliquid atque pręcipuum occultari diutius deus patitur: sed si tu celabis, ille manifestabit: ita & miserabilior eris, & maiora lucraberis. Quare ad acquirendã gloriam contraria est omnino ostentatio. Nã ad quod festinanter pergimus, ad illud impedimento solet maximè esse. Non enim beneficentiæ gloriam solùm amittimus, sed contrarium quoque acquirimus, & ad hęc non paruis nos incommodis subiicimus. Horum igitur omnium gratia inanem gloriam cõtemnamus, & dei gloriam solũmodo lucrari cupiamus. Hoc enim modo & præsenti, & futura gloria potiemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxiij. *ex capite* xxiij.

VNc Iesus locutus est turbis & discipulis suis dicens: Super cathedram Mosi sederunt scribæ & pharisęi: Quæcunque igitur dixerint vobis, facite] secundum verò opera eorum non facite.* Tunc, istud quando significat? quando illorum ora obstruxit, quando ita iam confusi fuerunt, vt tentare ipsum amplius non auderẽt quando ostendit illos incurabili morbo laborare. Verum quoniam domini, & domini mentionem fecit, iterum ad legem refugit. Sed dices fortasse, in lege nihil tale dictum esse, sed, Dominus deus tuus vnus est: Attamen scriptura totum vetus testamentum legem vocat. His autem omnibus ostẽdit eadem se patri velle. Nam si contraria illi cuperet, contraria quoque in legem dixisset: nunc verò adeò legem vereri videtur, vt etsi legalis doctrinę professores corrupti sint, auscultare tamen hortatur, & de recta disciplina viuendi differit, quæ res maximè causa incredulitatis erat. Corruptis enim viuendi moribus, & inanis gloriæ cupiditate à credendo repellebantur. Cùm igitur præcepta emendationis gratia tradere voluerit, quod præcipuè ad salutem cõducit, ne quis scilicet dogmata negligat, nęue in sacerdotes insurgat, id summopere iubet, nec iubet solum, verumetiam facit: non enim à docendi gradu corruptos deiecit, illis quidem iudiciũ grauius efficiens, auditoribus verò nullam inobedientię occasionem relinquens: Ne quis enim dicat propter doctoris improbitatem se negligentiorem fuisse, hunc quoque prætextum aufert. Sic igitur quanuis nequam essent, principatum eis confirmauit, vt vel post increpationem edixerit, Facite quæcunque illi vobis esse facienda confirmant: non enim sua, sed quæ per Mosem deus imperauit, prædicant. Tu autem considera quantum Mosi deferat honorem, & se veteribus conuenire ostendat, & illos propter legem Mosi venerandos autumet. In Mosi enim, inquit, cathedra sederunt: ita qui à moribus eorum fide non potuit ipsos dignos esse testari, à sede ac eius doctrina id facit: Omnia autem cũ audis, non debes omnia quæ sunt in lege intelligere: vt de cibis & sacrificiis, cæterisq; huiusmodi. Quo modo enim hæc confirmasset, quę iam refutauit? Sed omnia inquit, quibus mores hominum corriguntur, quibus meliores efficimur, & quæ ita nobis congruunt, vt non patiantur iugo amplius legis deprimi. Cur igitur non gratię præceptis ista, sed authoritate Mosi confirmauit? Quoniam nulla temporis opportunitas erat ante crucis mysterium ad hæc manifestanda, quanuis

* Græci cõdices hic nõ consentiũt, plerique autem habẽt, vt seruetis, seruate & facite. Deu. 6. a

ad hęc illud etiam mihi videatur dispensare. Nam quo niam grauius eos accusaturus est,ne imperiti cupiditate principatus eorum laborare, aut odio ipsum moueri existiment: hoc primò remouet, vt omni suspicione ablata liberius reprehendat. Sed cuius rei gratia ipsos tandem accusat,& longa in eos vtitur oratione? Præmonere multitudinem voluit, ne opera eorum sequentes miserius cadant. Non enim simile est interdicere ne faciant, & eos qui peccarunt ostendere:sicut nec simile est consulere quæ oportet, & eos qui rectè ipsa fecerunt in medium producere:propterea & præueniens ait, Secundum autem opera eorum nolite facere. nam ne inducere animum possent, quoniam auscultandi sunt, imitandos etiam esse, hac vtitur correctione. Ita qui ipsis honor deferri videbatur, in reprehensionem conuertitur, quia mores eorum condemnat: quare in vituperationem conuertitur, cùm talis eorum vita esse videatur, vt imitatores ipsorum corrumpantur. Hac ergo de causa ad accusationem ipsorum deuenit, & adhuc vt ostendat incredulitatem eorum,& crucis patibulum, quod sceleratè facturi sunt, non ipsius crucifixi culpa, cui fides non est adhibita, sed illorum scelere accidisse. Tu vero considera, vnde initium sumat,& vnde crimina eorum amplificet: Dicunt enim, inquit,& nō faciunt.Criminandi nanque omnes sunt, inquit,qui legem transgrediuntur: sed maximè omniū qui doctoris fungitur authoritate,dupliciter enim atq; tripliciter iure condemnatur. Primùm quia transgreditur. Deinde cùm in corrigendis aliis ipse claudicat: propter dignitatem quam gerit, maiore dignus supplicio est. Tertiò, quia cùm ceu doctor præsideat, nequicia sua facilè cęteros corrumpit: his autem aliam etiam reprehensionem adiungit, quoniam austeros se nimium gerant aduersus subditos. *Ligant enim onera grauia,& importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere.* Duplicem hic nequiciam eorum ostendit,tum quia sine venia exquisitissimè multitudinem viuere volunt, tum quia nimium sibiipsis indulgentes magnam assumunt licentiam, quorum opposita in optimo principe requiruntur: vt scilicet aduersus seipsum nulla vtatur venia,sed seuerum se iudicem exhibeat, erga subiectos autem mitior, & ad dandam promior veniam sit:quorum opposita isti faciebant. Tales quippe omnes sunt, qui verbis philosophiam terminant,austeri nimium, & non ignoscentes ceu inexperti eius doctrinę, quæ opere ac exemplo discipulis traditur,quæ nequicia cùm parua non sit, superiora crimina in maius extollit. Tu autem expende, quo modo id etiam auget:non enim dixit,Non possunt, sed nolunt: nec portare, aut ferre, sed digito mouere:hoc est, nec propè accedere, nec tangere volunt,sed diligentes atque robusti in prohibitis sunt. *Omnia enim opera sua facsūt,* ait,*vt ab hominibus videantur.* His verbis inanis glorię cupiditatem eis obiicit,qua perierunt.Ita superiora crudelitatis erant,atque desidiæ:hæc verò furoris,qui gloriæ inanis cupidine illos exagitabat: quę res à dei eos expulit charitate,& corrupit,ac effecit facilè,vt in alieno certarēt spectaculo. Nam quales spectatores quispiam sibi eligit, cùm his placere studeat,consona illis certamina suscipiat necesse est.Ita qui fortibus viris spectantibus luctatur, fortiter agere conatur: qui verò apud ignauos & timidos,ipse quoque huiusmodi efficitur.vt verbi causa: Risu quis gaudentes habet spectatores,ridendi author illico efficitur, vt spectatoribus placeat. Alius à diligenti atque philosopho spectari voluit, talis & ipse videri certat,vt laudem à spectatore suo consequatur. Sed perspice in hoc loco rursus quo modo crimen amplificet. Non enim alia sic,alia verò non sic faciunt, sed vniuersa simpliciter sic. Cùm igitur inanē gloriam eis obiecisset,non magnarū,neque preclararū rerum fama eos laborare demonstrat, nihil enim huiusmodi habebant: sed è paruis & vilibus gloria mendicabatur,quibus ingens eorū nequicia significabatur. *Phylacteria sua,*inquit,*dilatant, & magnificant fimbrias vestiū suarum.* Quænā sunt hęc phylacteria & fimbriæ?Quoniam facilè beneficiorum dei obliuiscebantur, idcirco deus signa sua in libellis breuissimè conscribi, & manibus eorum appendi iussit: vnde dictum est, Nec remouebuntur ab oculis tuis. Hæc phylacteria,id est conseruatoria,vocabant,sicuti multę mulierū modò faciūt euangelia excollo dependentes: & vt aliunde in memoriam reducantur, quod obliuiosi crebro facere solent, filo digitum strictius ligantes, id deus ceu infantulis iussit facere.Hyacinthinam enim vittam in extremitate vestis,quæ ad talos est, assui præcepit, vt attentiore cura mādatorum recordarentur, hanc fimbriam appellant. In his igitur rebus diligētiores,ligacula quibus libelli dependebant,latiora,& fimbrias maiores faciebāt,quod ex inani gloria proficisci videbatur. Quā enim ob rē hæc ita facis? An quia virtutē id eximiā putes, vel quia aliqd vtilitatis inde habeas? nō enī vt illa dilates & magnifica facias, deus præcepit, sed vt signa & miracula eius memoria teneas. Quòd si eleemosyna atque ieiunio, quæ opera nostra efficiuntur, nullo pacto gloriari oportet: quam ob rem his plurimum iactas,ô pharisæe,quibus maximè tua desidia declaratur? Illi verò non hinc solùm, verumetiam ex aliis multò minoribus morbum contrahebant. *Diligunt enim*, ait, *primos in cœnis accubitus, & primos in synagogis consessus salutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi.* Hæc enim & si minima esse videantur, magnorum tamen causa sunt malorum. Nam & ciuitates & ecclesias sæpenumero euerterunt: propterea nec à lachrymis abstinere possum,cùm primos istos consessus,& salutationes audiā, ac in mentem veniat, quot quantáque hinc mala in ecclesia dei orta sunt, quę modò percenseri tempus non est, immo verò nec opus,cùm seniores ea quę viderūt, minoribus etiam enarrare queant. Tu autem considera ibi maximè illos inanis fomenta gloriæ quæsiuisse, vbi iubebantur humiliores esse,in synagogis videlicet, quò ad docendos alios veniebant: in conuiuiis enim huiusmodi aliquid committere non ita graue videtur, quanuis non in ecclesia solùm, sed vbique doctorem ceteris prestare oporteat.Nam quemadmodum homo vbicunque fuerit, cæteris animantibus præstat: ita doctorem decet, siue loquatur, siue sileat,siue in conuiuiis siue alibi sit,cæteris hominibus,excellere,adeò vt in incessu & aspectu, & habitu, omnibusq; simpliciter aliis in rebus prestantior esse videatur, Illi verò in omni re derideri digni, vndique sibi dedecus contrahebant, quę fugienda erant insequentes. Diligunt enim, ait.q; si diligere, crimen est:quid erit re ipsa efficere:Sed cætera quidem tanquam parua & vilia, & in quibus non erat opus discipulos suos corrigi, in accusatione ac reprehēsione illorum terminat: principatus autem appetitio,quæ omnium malorum causa erat, & sedis docendi raptus in medium diligenter ad doctrinam discipulorum producitur. quid enim ait? *Vos verò nolite vocari rabbi.* Cuius causa statim subiungitur. *Vnus enim vester est magister,omnes verò vos fratres estis.* Nec alter altero prestantior

Deu.6.b. Phylacte. ria. Num.15.

stantior, quoniam nihil est quod à seipso sciuerit: ideo A
1.Cor.3.b. Paulus quoque dicit, Quid enim est Paulus? quid autem Apollo? quid porrò Cephas? nisi ministri? non dixit magistri. & rursus: *Non vocetis patrem*, non vt neminem patrem vocent, sed ne ignorent, quem principaliter patrem vocare oporteat. Nam quemadmodũ nemo principaliter magister est, sic nec pater præter illum, qui tam magistrorum, quàm patrum omnium causa est. & rursus subiungit: *Neque vocemini *magistri, quia magister vester vnus est Christus.* Nec dixit, ego: sed quemadmodum in superioribus, quid vobis videtur de Christo, dixit, non de me: sic in hoc loco. Quare libenter nũc aduersarios interrogarem, quid dicerent, cùm sæpius patri soli ad cõtemptum vnigeniti, vnus deus & vnus dominus accommodent: an non pater sit καθηγητὴς i. magister siue gubernator? Nullus negare audebit: atqui vnus, inquit, magister vester est Christus. Quemadmodũ igitur B cùm magister vnus esse Christus dicatur, non expellitur pater, ne magister sit: sic cùm vnus dominus, & vnus deus pater asseratur, non expellitur filius, quominus vnà cum patre dominus & deus sit. Vnus enim, atque vnus ad distinctionem hominum aliarumq; creaturarum dicitur. Cùm ergo fugiendum esse hunc grauem morbum edixerit, docet per humilitatem esse fugiendum, ac ideo adiecit: *Qui est maior vestrum, erit vester minister: qui enim exaltauerit seipsum, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur.* Nihil enim humilitate præstantius, propterea crebrò de hac virtute commemorat. Nam & quando paruulos in medium adduxit, & cùm in monte doceret, hinc beatificationes illas incepit, & impræsentiarũ radicitus superbiæ vicium euellit, dicens: Qui seipsum humiliauerit, exaltabitur. Vide quo modo rectè ad contrarium auditorem impellit. Non enim à cupiditate primatus prohibet solùm, sed ad alterum extre- C mum hortatur: sic enim desiderio potieris, inquit, tuo: propterea qui primas partes obtinere contendit, necesse est vt postremas persequatur. Qui enim seipsum humiliauerit, is exaltabitur. Sed vbi hanc inueniemus humilitatem, inquies? Vultis ad spectaculum huius virtutis rursus ascendamus? ad sanctorum dico tabernacula, montes atque conualles: ibi enim sublimitatem, ac humilitatem videbimus: ibi sunt homines, quorum alij dignitatibus præfulserunt, alij diuitiis excelluerunt: qui omnes mirabiliter se vndique vestitu, domo, ministeriis, cæteris omnibus ad præcipuam humilitatem reduxerunt. Omnia igitur quæ ad superbiã incendunt, amictus magnificentia, ædium splendor, ministrorũ multitudo, quibus vel inuiti ad insolentiam pleriq; detruduntur, iacent humi prostrata. Ipsi ergo ligna scindũt, ipsi accendunt ignem, ipsi coquunt, ipsi aduenis ministrant: nec cædentem ibi, nec læsum aliquem videbis, D nec præcipientem, nec cui præcipiatur: sed omnes ministri sunt, & ab vno quoq; conuenarum pedes lauantur. Et magna de hoc apud eos honesta cõtentio, quod faciunt non inquirentes siue seruus sit, siue liber qui aduenit, sed erga omnes simpliciter hoc ministerio vtuntur. Nullus enim ibi est magnus aut paruus: ingens igitur confusio, inquies, immo verò præcipuus ordo. Nemo enim paruúsne, an magnus sit respicit, sed omnes inferiores se cæteris ducunt, & hac ratione maiores efficiuntur. Vna mensa omnibus, & administrantibus & his quibus administratur, eædem epulæ, eadem indumenta, eædem domus, idem viuendi ordo: magnus est apud eos, qui vilia opera rapit. Abest inde meum ac tuum, eiectum inde omnino id verbum est, quod multorum causa est bellorum. Cur autẽ miraris, si vnus viuendi modus, vna mensa, vnus vestitus omnibus sit, cùm anima quoq; vna sit vniuersis, non dico secũdum substantiam: (id enim similiter in omnibus est) sed secundum charitatem: quo modo igitur ipsa contra seipsam superbiet? Non est ibi pauperies, non sunt diuitiæ, non gloria, ignominia: magni & parui virtute solummodo sunt, sed nemo id respicit. Non enim dolet paruus quasi contemptus, quippe cùm qui contemnat nemo sit: quòd si esset, per istud erudiuntur maximè, cõtemni scilicet, despui, ac vilipendi nõ verbis solùm, verumetiam rebus: cum mancis, cum pauperibus libenter cõuersantur, & his mensæ cõuiuis plenæ quotidie sunt, propterea regno cœlorum digni sunt: alius ibi vulnera permulcet læsi, alius cæcum ducit, alius portat eum qui crus fregit. Non sunt ibi parasiti, nec adulantium multitudo, immo verò nec quid sit adulari cognouerunt. vnde igitur insolentes fieri possunt, cùm tanta sit apud eos æqualitas? propterea etiã magna ipsis ad virtutem facilitas atque mirabilis præbetur: his enim multò magis rudiores proficiunt, quàm si cogerentur primos aliis honores deferre. Sicut enim audacem ac temerarium nõ qui resistit, sed qui cedit, solet erudire: sic ambitiosum, non qui de gloria contendit, sed qui gloriam aspernatur, corrigere videtur: quod illis diligenter factitatum est. Nam quanta contentio de primatu apud nos est, tantum apud eos certamen de cõtemnendo & euitando primatu est: studentenim nõ vt honorentur, sed vt honorent, ipsa etiam opera ad humilitatem exhortantur, & superbire non sinunt. Quis enim vnquam fodiens, plantas rigans, sportas & sacculos texens, cæteraq; similia faciens, multùm sibi poterit arrogare? Quis præterea pauper inedia seipsum domãs hac ægritudine laborabit? Nemo profectò, propterea perfacilis ibi humilitas est. Nam quemadmodũ apud nos propter plaudentiũ atque admirantiũ multitudinem, difficile est humilitatem seruare: ita ibi facillimum, solitudini enim solummodo ille attendit. Volucres volantes videt, arbores cõcussas aspicit, spirantem zephyrum sentit, fluuios per valles deferri spectat. Vnde igitur extolletur, qui in tanta solitudine viuit? Non tamen idcirco excusabiles nos erimus, qui in media multitudine conuersantes nobis arrogamus. Nam & Abraham inter Chananæos erat, & tamen dicebat: Ego verò sum terra & cinis. Et Dauid in mediis aciebus: Ego, clamabat, vermis sum, & non homo. Et Paulus in medio terrarum orbe non verebatur dicere: Non sum dignus vocari apostolus. Quam igitur satisfactionẽ habebimus, cùm post tot tantaq; exempla non resipiscimus? Nam quemadmodum illi mille coronis rutilabunt, quoniam primi virtutis iter egerũt: sic nos qui nec post illos, quorum res gestas lectitamus, neq; post istos viuentes, quorum opera admirantes videmus, ad imitandam humilitatem eorum impellimur, mille meremur supplicia. Qua enim ratione satisfacies, cùm non emenderis? Literas fortè nescis, & scripturam perlegere non potes, vt inde priscorum virtutes virorum perdiscas: culpa quidem etiam hæc est, cùm ecclesia semper tibi pateat non venire ad degustanda hæc fluenta. Verùm si priscorum virtutes ignoras, hos viuentes aspicere potes. Sed nullus est, inquies, qui me ducat. Me igitur adeas, ego tibi horum diuerticula ostendam: veni, & aliquid vtile ab istis disce: lucernæ isti sunt vbique terrarum fulgentes: mœnia vrbium isti sunt, propterea solitudinem petierunt, vt te quoq; doceant tumultus ciuitatis despicere.

Sup.16.b. *καθηγητὴς i. magistri siue gubernatores ac viæ moderatores. Sic & mox, quia magister καθηγητὴς, ne bis idem dicere videatur.*

Gene.18.d. *Psal.21.a.* *1.Cor.15.b.*

Alij

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alij te fortiores in mediis fluctibus tranquillitate potiuntur: tibi verò qui vndique exagitaris, quiete opus est, vt paululum à frequentibus procellis respirare possis. Crebrò igitur ad illos proficiscaris, vt orationibus & admonitionibus eorum sordes peccatorũ detergas, & tum hic optime viuas, tum futuram beatitudinẽ consequaris, in Christo Iesu domino nostro, cui gloria & imperium in secula, Amen.

Homilia lxxiiij. *ex cap.* xxiij.

Mar. n. d. †idque præ textu prolixæ precationis] sic & paulò pòst vbi istud repetes.

VAE *vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, quoniam deuoratis domos viduarum, †& oratione longa orantes] propterea iudiciũ amplius accipietis.* Hinc iam propter ventris voraginem in eos inuehitur, quodq; grauius est, qui non à diuitibus sed à viduis ventres suos implebant, & cùm illarũ paupertati auxilio esse debuissent, è contra etiã opprimebant: neque simpliciter edebant, sed deuorabant, cuius cauponationis modũ graviorem fuisse videmus. Oratione nãque, ait, longa orãtes. Omnes enim qui perperàm agunt, supplicio digni sunt: qui verò simulatione bonitatis ad improbitatem tendit, multò grauiori pœna omnino afficiẽdus. Et cuius rei gratia non priuauit ipsos dignitate? Quia nondum tempus postulabat: quare illis interea omissis, cautiorem his verbis multitudinẽ fecit, ne propter dignitatem eorum decepti, imitandos esse crederent. Cùm enim dicat, quæcunque vobis dicunt facere, facite: ostendit quæ illi nequiter faciunt, ne rudiores putent omnia eis esse permissa. *Væ vobis quoniam clauditis regnum cœlorum ante homines, vos enim non intratis, nec intrantes dimittitis intrare.* Quòd si accusandi videntur, qui nemini prosunt: qui damno atq; impedimento sunt, quam veniam cõsequentur? Quid autem est, intrantes? Idoneos scilicet, atq; paratos. Nã cùm aliis præcepta dare oportebat, intolerabilia eis onera iniungebant: è contrario autem cùm ipsos aliquid boni facere oportebat, non modò nihil agebant, sed quod multò peius est, alios etiam corrumpebant. Hi sunt quos pestes transferendo appellamus, qui ad corrumpendos alios studiosè vigilantes, veris doctoribus ex diametro sunt oppositi. Si enim doctoris est errãtes reuocare: qui ad salutem tendentes in errorem reducit, is perditus omnino atq; pestifer est. Aliud deinde crimen exaggerat. *Circuitis,* inquit, *mare ac aridam, vt faciatis vnum proselytum: cúmque factus fuerit, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.* Non inquit, saltem quia multis & magnis laboribus aliquem ad doctrinam vestram attraxistis, ad parcendum ei estis parati: præsertim cùm natura duce maiore parsimonia cõseruamus, quæ maiore labore cõparauimus: vos autem neque id quidẽ mitiores reddit. Ita in duobus magnis eos criminatur: quorum vnum est, quia inutiles ad salutem multorum existentes, vix magno sudore quenquam possunt attrahere: alterum, quia desides ad custodiendos attractos sunt, immo verò etiam proditores, cùm eos malo exemplo viuendi deteriores faciant. Magistris enim etiam ipsis peiores discipuli fiunt, probos enim doctores vix imitari quimus: improbos autem, quoniam faciliores ad mala sumus, etiam superamus. Filium verò gehennæ ipsum per se gehennam Jappellat: & duplo quàm vos ait, vt & multitudinem terreat, & illos grauius feriat: quia improbitatis magistri sunt, & maiore discipulos nequicia corrumpere conantur, ad maiorem eos improbitatem adducentes: quę res perditissimi animi omnino est. Deinde amentiam quoque ipsorum reprehendit, quia maiora iubebant mandata contemnere. Atqui oppositũ superius dictum est,

τοῦτο γέ ἐστιν υἱὸν γεέννης. *gehennam ipsam] alij gehennæ dignũ interpretantur.*

quòd onera grauia, & intolerabilia colligarent, sed ista etiam rursus faciebant. Cumq; omnem operam ad corrumpendam multitudinem susciperent, acerbi exquisitores erant in paruis, maiora verò negligebant. *Decimatis enim,* ait, *menthã, & anethum, & cyminũ, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudicium & misericordiam, & fidem: hæc oportebat facere, & illa non dimittere.* Meritò hoc loco oportebat facere, dicit, vbi decima est, ibi etiam eleemosyna: quid enim eleemosynam dare nocet? Non autẽ sicut legem seruantes facere oportet, neque ipse sic dicit: sed, hæc facere oportebat, & illa nõ dimittere. Vbi autẽ de mundis & immundis disputat, non adiicit illud, sed distinguit, ac necessariò exteriores mundicias ad interiorem consequi ostendit, non autem contrà. Nam quę misericordi ratione fiebant, ea indifferenter transcurrit, tum propter idipsum, quia misericorditer fiebant, tum quia non erat adhuc tempus legis clarè atque aperte deferẽdæ: quę verò ad obseruationem mundationum corporum pertinebant, ea manifestius euertit. Propterea de eleemosyna dicit, hæc facere oportebat, & illa non omittere: de purgationibus verò non sic. *Mundatis enim quod deforis est calicis, & paropsidis, intrà autem estis pleni rapina & †immundicia.] Munda calicem interius, vt exterius mundus fiat.* †iniquitate

A re communi atque manifesta, calice dico, ac paropside istud accepit. Deinde vt ostenderet nullũ damnum ex contemptu corporalium mundationum sequi, acerba verò supplicia his imminere qui animæ mundationem despiciunt, quæ mundatio virtute conficitur: altera culicem, quoniã parua: altera camelum, quia magna & intolerabilia sunt, appellauit. *Ait enim, culicem transcolantes, & camelum glutientes.* Parua enim illa propter magna, misericordiam dico, atque iudicium lege firmata sunt. Quare à magnis dirupta nihil prodesse possunt: parua enim ad magna sequuntur, hæc autem ad illa nõ consequuntur. Hęc dicit, vt ostendat etiam ante gratiæ tempus nõ præcipue illa quæsita fuisse, cùm alia maiora quęrerẽtur. Quare cùm sublimia iam, & diuiniora mãdata accesserint, inutilia omnino remanserunt, ac ea cõseruare amplius non oportet. Semper igitur, atque vbique pernicioſa quædã res improbitas est, magis autem quando correctione indigere non putat, tum verò maximè pernicioſa est, cùm se ad emendandos alios sufficere opinatur: quæ significans Christus, cæcorum duces illos appellauit. Nam si maxima videtur calamitas atq; miseria, quando cæcus duce sibi nihil opus esse existimat: quid dicemus si aliorum etiam dux esse contendit? His omnibus furorem inanis gloriæ, atq; rabiem ænigmaticè designat: qui morbus, quoniam ad ostentationem cuncta faciebant, omniũ malorũ causa extitit, qui à fide ipsos abduxit, & veram virtutẽ negligere persuasit, effecitq; vt purgationibus animæ neglectis, mundationibus corporis summopere vacarent. Propterea ad veram virtutem & animæ purgationẽ ipsos reducens, misericordiæ iudicij atque fidei meminit: his enim vita continetur, his anima nostra mundatur, iusticia scilicet, misericordia & veritate. Ex quibus misericordia ad ignoscendũ nos inducens, non permittit supra modum seueros in peccatores, atque difficiles esse: sic enim misericordes effecti dupliciter lucramur, partim quia etiam ipsi à creatore omnium misericordiam cõsequemur, partim quia mitiores facti, oppressis condolemus, & opitulamur. Iusticia verò seductores & simulatores esse non sinit. Quando autem dixit, hæc oportebat facere, & illa non dimittere: non subiecit hoc quasi legalem aliquam obseruationem inducens, absit hoc enim:

Luc. 11. g.

Sup. 15. d.

nam

nam id in superiorib⁹ iam demõstrauimus. Cumq; de calice & paropside dixerit, interiora curanda esse, vt etiam exteriora mundentur: non idcirco hæc dixit, vt ad veterem puerorum curiositatem hortaretur, immo verò è contrario superfluam omnino esse ostendit. Nõ enim dixit: etiã exteriora purgate, sed interiora solùm, & hinc etiam illud sequetur. Præterea nec de calice, & paropside disputat, sed de anima & corpore disserit, & corpus quidem quod extra, animam verò quod intus est appellat. Quòd si in calice interiori mundatione opus est, quantò magis in homine? vos autem è contrario facitis, inquit. Parua enim & exteriora diligenter seruatis, magna verò & interiora negligitis, vnde magnum sequitur detrimentum: nam cùm vniuersa effeciisse putetis, quæ facienda sunt despicitis, despicientes autem, nec cogitatis quidem ea capessere. Post hæc inanem rursus gloriam eorum reprehendit, sepulchra eos B dicens putrida, & hypocritas appellans: quæ res omnino eos perdidit. Non simpliciter autem sepulchra dealbata, sed luxuria & hypocrisi plena esse affirmauit: ita causam exposuit quare non crediderunt, quia hypocrisi & iniquitate referti erant: quæ non Christus tantum, sed prophetæ quoque sæpius prædicauerunt, quòd videlicet rapaces essent, quòd principes eorum nullam iustitiæ rationem in iudicando sequerentur. Ita vbiq; inuenies, hæc quidem flagitari atque exigi, sacrificia verò eiici: quare nec præcepta ista, neque criminatio hæc, aut imago sepulchri, noua inauditaq; sunt. Quippe huius imaginis propheta quoq; meminit, neque id simpliciter, sed sepulchrum apertum guttur eorum appellauit. *Psal.5.c.* Multi etiam nunc huiusmodi homines inueniũtur, qui se magnopere deforis exornant, intus autẽ omnis sunt iniquitatis pleniſſimi. Multæ nanque viæ impræsentia- C rum etiam exterioris ornatus exhibentur, magna cura, & magna vigilia eius rei multos exagitat: animæ verò decus, & purgatio penitus negligitur. Nam si cõscientiam singulorum cernere possemus, multos ibi vermes, multam saniem, atque intolerabilem cõperiremus fœtorem: cupiditates dico à ratione alienas, atq; improbas, quæ vermes spurcicia mirum in modum excedunt. Sed pharisæos quidem atque scribas tales fuisse, quãuis graue sit, non tamen ita malum videtur: sicut & penitus intolerabile est, vt vos qui templa dei per gratiã effecti estis, sepulchra rursus fœtulentiſſima facti esse videamini. Extremæ certè id ego duco miseriæ. Nam vbi Christus habitat, vbi spiritus sanctus operatus est, in quo tot mysteria peracta sunt, id sepulchrum facies? quo fletu, quibus lachrymis, quo planctu id persequendum est, cùm membra Christi ad immundiſſimum sepulchrum D transformaueris? Cogita quo modo natus sis, quibus dignus factus, quem accepisti amictum, quo pacto templum constitutus es, quod dirui aliunde non potest: quo pacto ornatus es, non auro, neque gemmis, sed spiritu, qui omnium rerum precioſiſſimus est. Cogita quia nullum in ciuitate sepulchrum struitur, quare nec tu in supernam poteris ciuitatem introire. Nam si in terrestri ciuitate hoc interdictũ est, multò magis in cœlesti: immo verò etiam in terris, cùm mortuã animam circunferas, omnibus qui mentis compotes sunt, deridendus videris, nec deridendus solùm, verumetiam fugiendus. Respõde, quæso, si quis cadauer putridum circũferens, per ciuitatem vagaretur, nõnne omnes eum fugerent? Hoc de te cogita, qui animam peccatis obrutam, atque mortuam circũducis, quod quidem illo multo grauius est. Quis ergo tui miserebitur, cùm adeò crudelis in te- A ipsum sis aduersarius: Si quis vbi dormis, vbi cœnas cadauer obruisset, quid tunc faceres? Tu verò mortuam obruis animam, non vbi prandes, neque vbi dormites, sed in ipsis Christi membris, nec formidas, ne mille in caput tuum fulmina iaciantur. Quo modo autem cùm tantis sordibus refertus malè intus oleas, in ecclesiam & templa sancta venire audes? Nam si qui mortuum in regiam obruerit, is vltima supplicia luet, cogita tu quàm acerba pœna vexaberis, qui atria hæc adire sancta, & obscœno fœtore implere non erubescis. Imitare meretricem illam, quæ precioso Christi pedes vnxit vnguẽ- *Luc.7.f. &* to, & bono totam repleuit domum odore: cuius tu cõ- *Io.12.a.* trariũ in hac domo facis. Quid enim refert, si tu fœtorem nõ sentis? hoc enim incurabilis maximè morbi signum esse videtur, & eò difficilioris, quò humana corpora corrodũtur, & fœtent: illa enim ægritudo saltem aliquo sensu à laborãtibus percipitur, nec culpatur, sed & misericordia digna videtur: hęc verò sensum tuũ fugit, & odio atq; punitione digna est. Quum ergo adeò grauiter laboras, vt nec sensu quidẽ magnitudinẽ morbi satis percipias, agè attentiſſimũ te hodie præbeas, vt quanta peste vexeris perdiscas. Sed primùm audi quid te psallere oporteat: Dirigatur oratio mea, sicut incen- *Psal.140.a.* sum in cõspectu tuo. Quòd si non incensum, sed mordaciſſimus abs te, ac grauiter olens fumus ascẽdat, quibus suppliciis dignus eris? Quis autẽ iste fumus est tam grauis, quàm molestus? Multi ad formas mulierũ aspiciendas, ad adulescentorum pulchritudinem curiosius intuendam, in ecclesiam veniunt: deinde non miraris, quo modo vndique fulmina non deferuntur, quo modo cuncta funditus non euertuntur. Hæc enim nõ fulminibus solùm, sed etiam gehennæ supplicio digniſſima. Verùm deus cùm longanimus, & misericors sit, vt in pœnitentiam te adducat, iram suam interea retinet. Quid facis homo, mulierum speciem curiosius in ecclesia perscrutaris, nec horrescis tanta templum dei afficiens contumelia? prostibulúmne tibi videtur ecclesia, & foro ignobilior? Nam in foro erubescis, etiam times ne quis te videat mulierem sectari: in ecclesia verò dei, cùm ipse deus te alloquatur, & ab istis deterreat: eo ipso tempore maximè fornicatione, ac adulterio veteris, quo tibi magna voce intonatur, vt ab his fugias, nec horrescis, nec stupes. Verùm hæc ab impudiciſſimo theatro didiciſtis, hæc vos illa contagioſiſſima pestis docuit: Virus illud pestiferum, ineuitabilis negligentium laqueus, incõtinentiũ voluptuosa perditio. Quocirca propheta quoque id accusans dicebat, Neque ocu *Hier.22.e.* li tui, neque cor bonum est. Sanè multò melius esset cæcos, aut aliter ægrotos esse, quàm ita oculis turpiter abuti. Oportebat quidem interiore pariete à mulieribus disseparari: verùm quoniam non vultis, neçessarium esse patres nostri putauerunt, saltem his ligneis parietibus vos disseparare. Audiui autem ego à senioribus nõ fuisse hos parietes ab initio. In Christo enim Iesu non est *Galat.3.c.* mas, neque fœmina. Apostolorum etiam tempore vnà *Act.2.b.* viri & mulieres orabant: & mulieres veræ mulieres, & viri similiter viri erant. Nunc verò è contrario, mulieres quidem meretricum sibi mores assumpserunt, viri autem furorem equorum imitantur. Num audistis viros ac mulieres in cœnaculo congregatos fuisse, & cœlo conuentum illum dignum fuisse? & meritò quidem. magna enim philosophia tũc mulieres viuebant, & viri castimoniam cõseruabant. Audiatis purpuræ venditricem illam quid dicat: si dignam me domino iudicastis, introite, & manete apud me. Audiatis fœminas, *Act.16.c.*

quæ

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ virili assumpto animo, cum apostolis orbem circumibant. Priscillam dico, Persidem, & cæteras, à quibus adeò procul absunt præsentes fœminæ, quantùm hi viri ab illis viris. Tunc enim, quanuis orbem illæ mulieres circuirent, nulla tamen ignominia notabantur: nunc verò etiam in thalamo suo moram cõtrahentes, vix turpem suspicionem effugiunt, quod à nimia expolitione atque deliciis sibi accidere solet. Illis erat curæ, vt prædicatio cresceret, his formositas solùm, atq; corporum pulchritudo: hæc est istarum gloria, hæc salus: magna verò atque sublimia virtutis opera, ne per somnium quidem curare vellent. Quæ mulier operam dedit, vt maritum faceret meliorem? Quis vir studet ad amorem virtutis impellere vxorem? nemo profectò, sed omne studium atque opera de vestibus, de aureo corporis ornamento, cæterisq; huiusmodi: Et vt exteriora bona augeantur, mulieri cordi est: viro autem & hæc, & alia multa curæ sunt, vniuersa tamen huius seculi. Quis vxorem ducturus, quibúsnam sit moribus, & quo modo puella educata sit, inuestigat? Nullus omnino: sed pecunia statim, possessionum magnitudo & supellectilium quæritur. Hæc quasi quicquam empturus esset, vel permutationem quandã facturus, diligentius perscrutatur, ac ideo synallagma. i. commutationem siue contractum nuptias appellant. Audiui enim multos dicentes, ille contraxit cum illa, id est, cõiugio copulati sunt. Ita dona dei vituperant, cùm quasi vendentes, ac ementes vxores viri ducant: & viris nubant mulieres. Stipulationes quoque nuptiarum maiore astutia componũt, quàm eas quę in vendendo vel emendo confici solent: Discite quo modo priores vxores ducebant, & imitamini quo pacto ergo ducebant? Ingenium, mores, animi virtutem quærebant, ac ideo stipulationibus, & longa instrumentorum serie non indigebant: sufficiebat enim loco istorum omniũ sponsæ indoles. Quare vos hortor, ne facultates & copiam rerum, sed modestiam & mores quæratis: quære pudicam & religiosam puellam, & hæc tibi magno thesauro erunt præstantiora. Si enim quæ dei sunt quæritas, hæc quoq; tibi addentur: si verò illis omissis ad hæc rapienda festinas, & illa amittes, & hæc non consequeris. Sed ille atque ille, inquies, vxoris opibus locupletatus est: non erubescis talia in medium exempla proferre? Centies prudentes dicere viros audiui, malle extrema se pauperie laborare, quàm vxoris facultate ditari. Quid enim amarius his diuitiis? quid molestius hac rerum facultate? quid turpius quàm inde ita insignem fieri, vt ab omnibus dicatur, ab vxore ille locuples factus est? Intrinsecas enim modò solicitudines ac molestias omitto, arrogantiam mulieris atque iactantiam, seruitutem viri, famulorum opprobria, pauper iste dicentium, ac pãnosus, ignobilis & ex ignobilibus. Quid enim habuit quando huc venit? nonne vniuersa hæc dominæ nostræ sunt? sed parum de his verbis curas, non miror, quia liber non es: similia enim parasiti etiam & gnatones audiunt, nec dolent aut erubescunt, sed etiã gloriantur huiusmodi dedecore: quẽadmodum & isti qui cùm hæc à nobis audiant: adsit, inquiunt, suaue quiddam mihi atque iucũdum, & suffocet me. O versutiam diaboli, quę prouerbia vitæ hominum tradidit, quibus integra possit hominis vita euerti. Expende igitur oro, quàm certa his verbis pestis insideat. Nihil enim aliud hoc prouerbio dicitur, quàm quòd nulla tibi honestè viuendi, nulla iusticiæ, cæterarumq; virtutum cura sit. omnia hęc apud te iaceant, voluptatem solam vbiq; sequaris, & si res ipsa te obruerit, ac suffocarit, si omnes obuij in faciem tuam despuerent, si sordes in vultũ proiicerent, si quasi rabiosum canem depellerent, dum tamen voluptas insit, expetibilẽ rem esse iudicato, & omnia propter illam ferenda putato: quid aliud porci, aut canes, si verba humana ipsis concederentur, dicerent? fortasse autem nõ ita imprudenter loquerentur, veluti nunc homines à diabolo persuasi gruniunt? Valde igitur vos precor, vt magnam in his verbis esse amentiam considerantes, & hæc & similia prouerbia fugiatis, & illa scripturarum istis cõtraria in ore semper habeatis. Quæ autem sunt illa? Ne ambules post concupiscentiam animæ tuæ, & appetitũ tuum non sequaris. Et de meretrice rursus, contra quam consulit prouerbium, ait: Improbæ mulieri nõ attende, mel enim stillat à labiis fœminæ meretricis, quæ ad tempus guttur tuum impinguat, postea verò amarius felle inuenies, & acutum magis gladio bicipiti. Hęc igitur, non illa audiamus. Nam inde illiberales, inde seruiles cogitationes oriuntur, inde homines in naturam conuertunt ferarum: quia vbique iuxta prouerbium illud voluptatem sequendam arbitrantur, quæ etiam absq; verbis nostris à seipsa derideri meretur. Quid enim suauitas illa tibi proderit? Quid voluptas afferet, si obrutus suffocatusq; fueris? Nolite igitur tantos audientibus cachinnos commouere: nolite gehennam incendere, nolite ignem inextinguibilem vobis præparare. Respiciamus aliquando, vt oportet ad futura, oculorum lippitudine diligenter detersa, vt & hanc vitam honestè ac pie peragamus, & futuris bonis potiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Act.18.d. & Roma. 16.b.

συνάλλαγμα.

Eccli.18.d. & Prou.5.a.

Homilia lxxv. *ex cap.* xxiij.

VAE *vobis qui ædificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta *iustorum & dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus socij eorum in sanguine prophetarum.* Non quia ædificant, nec quia patres suos accusent, Væ illis dixit: sed quoniã ita facientes, & ita dicentes, patres suos se condẽnare simulabant, cùm ipsi peiora committerent. Nam quòd simulatione patres reprehenderent, Lucas subaperit dicens: Quòd cõsentitis, quia ædificatis: væ nanque vobis, inquit, quia ædificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt eos: ergo testamini, quòd consentitis operibus patrum vestrorum, quia illi quidem eos interfecerunt, vos autem ædificatis monumenta eorũ. Menti enim ac voluntati eorum, qua ædificabant apertè detrahit: non enim vt honorarent occisos, sed vt cæde illorum vires suorum ostenderent, timentes ne si vetustate sepulchra caderent, tanti facinoris ac audacię memoria caderet. Sic igitur sepulchra prophetarum, quasi trophæum cõstituentes, præclaris cõstructionibus ædificabant, audaciam patrum ostentantes. Quę nãque im præsentiarum audetis, inquit, ea facilè hac volũtate monumenta vos ædificare ostendunt. Nam etsi contraria dicitis, quasi patres vestros condemnantes: quia si fuissemus in illis diebus, non communicassemus cum illis in hoc: sed qua mente ista dicatis, non latet. Propterea illam retegens ænigmaticé quidem, attamen dicit. Ista enim præfatus, Dicitis, si fuissemus in diebus patrũ nostrorum, non fuissemus socij eorum in sanguine prophetarum, subiunxit, Itaque testimonio estis vobismetipsis quòd filij estis eorum qui prophetas occiderũt. Sed quòd nam crimen est filiũ esse homicidæ, si patres mentem asperneris? Nullum profectò. Vnde manifestũ est ideo id aduersus eos protulisse, vt cognationem nequiciæ occultius significaret, quòd à sequentibus aperitur: adiecit

** vtere, index Græcus hic habet αὐτῶν ipsorum, sed tamen legit ὑμῶν, id est, vestrorum. Luc.11.g.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

adiecit enim, *Serpentes genimina viperarum*. Quasi dicaret, quemadmodum viperæ veneni similitudine matribus coniunguntur: sic & vos parentibus vestris cupiditate cædis coniungimini. Deinde quoniã mentem ipsorum multis occultam notauit, à futuris facinoribus ipsorum, quæ vniuersis patebunt, dicta comprobauit. Nam quoniam iam dixit, quare testamini eorũ vos filios esse qui occiderunt prophetas: vt significaret improbam se hãc cognationem intellexisse, aperiretq; fingere illos, cùm dicant, non fuissemus cum illis participes: statim intulit, *Et vos implete mensuram patrum vestrorum*, non imperans, sed quod futurum erat prædicens, cædem suã videlicet. Propterea redargutione illata, cùm ostenderit fictè, ac simulatè ad defensionem illis se verbis vti, quia non fuissemus cum patribus participes in sanguine: si enim domino non pepercerunt, quo modo seruis pepercissent? acrimoniæ plena vtitur oratione, serpentes & genimina viperarum appellans, ac dicens: Quo modo gehennæ iudicium euitabitis, talia audentes facinora, deinde negantes, & mentem vestrã omni studio celantes? postea per exaggerationẽ aliunde ipsos redarguens, inquit: *Quia mittam ad vos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex ipsis interficietis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris*. Nam ne dicere possint, quia & si dominum crucifiximus, seruis tamen si tunc fuissemus, pepercissemus. Ecce, inquit, seruos vobis ipsos quoque prophetas mittam, nec abstinebitis à sanguine ipsorum. His ostendit non esse mirum, si à filiis illorum occidetur, cùm simulatione, dolo, cupiditateque cædis non pari patres superant suos. Ad hæc, inanis gloriæ iactãtia incensi facile mõstrantur. Quòd enim dicunt, Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non consensissemus effusioni sanguinis prophetarum: verbis solummodo philosophantes, opere autem contrarium facientes, ostentationis gratia dicunt. Serpentes genimina viperarum: hoc est, iniqui, ac iniquorum filij, & parentibus multò iniquiores. Fœdiora enim scelera perpetrarunt, tum quia post illos, tum quia post maiora commiserunt, ac maximè, quia iactabant se nunquam, si temporibus patrũ fuissent, in crimina illorum collabi potuisse. Deinde finem atque apicem ipsi malorum omnium imposuerunt. Illi enim ad vineam missos seruos, isti filium interfecerunt: †illi vocantes ad nuptias, isti sponsum necarunt. Hæc dicit, à cognatione Abrahæ eos remouens, ostendensq; nullam sibi vtilitatem inde futuram, nisi operibus patriarchã imitentur: propterea subiungit, Quo modo iudicium gehennæ vitabitis, si illos sequimini, qui tanta scelera cõmiserunt? Hinc repræsentationem quoq; Ioannis in memoriam reduxit: sic enim Ioannes illos appellabat, & futuri iudicij memoria terruit. Deinde quoniã nec iudicij, nec gehennæ minis terrebantur: partim, quia non credebant: partim, quia futuris non mouebantur, à presentibus eos reprimit, dicens: *Ecce mitto ad vos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex ipsis interficietis & crucifigetis, & flagellabitis, vt veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinẽ Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare. Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem hanc*. Vide quot modis ac argumẽtis reuocare, stabilireq; ipsos studebat. Dixit, iam patres suos ab eis condemnatos, quia isti non communicassent cum illis: quod ad conuertendum parum non est. Dixit, quoniam condemnantes alios ipsi peiora faciunt, quod ad confutionem ipsorum sufficiebat. Dixit, quia nõ ferent ista impunè: & vt terroris magnitudinem renouaret, gehennam eis intentauit. Verùm quia gehenna futura est, ac alterius vitæ, præsentia posuit: Venient enim omnia hæc, inquit, in generationem hanc: quæ supplicia cum acrimonia protulit, dicens, quoniam grauiora cæteris patientur: nulla tamen harum omnium rationum facti sunt meliores. Quare si quis diceret, cùrnam grauiora omnibus patientur? Respondendum est, quia iniquiora fœdioraq; quàm cæteri omnes perpetrarunt, & nihil eos à sceleribus potuit reuocare. An non audistis Lamech dicentem: Vindicatum est quidẽ ex Cain septies, ex Lamech vero septuagiessepties, hoc est, pluribus ego, quàm Cain suppliciis dignus sum? Atqui fratrem ipse nõ interfecit. Sed quia nec exemplo quidem commonitus, prudentior factus est, punitur: idipsum est quod alibi deus ait, Reddens peccata parentum in filios, in tertiam & quartam generationem, his qui me odio habent. non quoniam alieni peccati quisquam supplicia luat, sed quoniam qui multos propter peccata sua vexatos esse non ignorat, neque idcirco factus est melior, sed eadem committens non curat, illorum quoque pœnas iustè sustinebit. Abel autem illum opportune in medium produxit, vt ostendat inuidia etiam istos in cædem incitari. Quid igitur, inquit, dicere potestis? an forsan quòd post commissa deus cõticuit, an quòd exclamauit quidem, sed grauiora supplicia non poposcit? an quòd ignorastis, quibus patres vestri exagitati sint modis, quoniam prophetas occiderunt? nónne mille cladibus traditi perierũt? quo modo igitur meliores facti non estis? Cur autẽ patrum vestrorum supplicia, & quæ passi sunt ego enarrem? ipsi vos patres vestros sanguinis crimine cõdemnastis. Cur ergo peiora facitis? vosipsi iam sententiam protulistis, quia malos malè perdet. quam igitur post hanc sententiam atrocius furentes veniã impetrabitis? Sed Zacharias iste quisnam est? Alij Ioannis patrem opinãtur, alij prophetam, alij binominẽ quendam sacerdotem, quem & *Iodam scriptura dicit. Tu verò perpende duplex illud scelus fuisse: non enim viros solummodo sanctos, verumetiam in loco sacro necabant. Hæc dicens & illos terrebat, & discipulos cõsolabatur, ostendens, quia iusti viri iam anteà talia perpessi sunt. Illos verò terrebat, quia quemadmodum & patres sui pœnas dederũt, sic etiam illi grauioribus vexabuntur. Prophetas autem, & sapientes, & scribas missurũ se ait, omnem eorum excusationẽ abscindens, ne scilicet dicant, gentiles quosdam missos fuisse, ac ideo non fuisse susceptos. Ita sola cædis cupiditas, & sanguinis nimia sitis ad scelera illos impellebat, quod prophetæ quoq; omnes criminabantur, sanguinem sanguini misceri ab eis dicentes, & sanguinis esse viros. Propterea & sanguinẽ sibi offerri deus voluit, vt ostenderet, quia si brutorum sanguis ita pretiosus est, quantò magis hominis, quod ad Noë multò expressius dixit: Vindicabo omnem sanguinẽ effusum. milleq; alia inuenire facilè possumus diuinitus à deo Iudæis iniuncta, vt ab effundẽdo sanguinem remouerentur, quocirca ne suffocatum aliquid comederent vetauit. O inæstimabilem misericordiam dei, qui quãuis sciret nihil Iudæis hæc profuturum, nihilominus prædicere, ac admonere nunquam cessauit. Mitto enim, inquit, quanuis occisum eos iri nequaquam ignorem. Ita hinc etiam falsò illud deprehendebantur dicere, quòd participes prophetarum sanguinis non fuissent. Prophetas enim etiã isti & in synagogis interfecerũt, nec locum, nec personas reuerit. Non enim abiectos quosdam, sed prophetas & sapientes, ne ab eis increparentur interfecerunt:

Suprà 22.d †*atque illos qui ad nuptias vocabant*] *Suprà 22.a*

Sup.3.b.

Gene.4.b. 2.Para.24.f

Gene.4.d.

Exod.20.a

Supr.22.d.

* Ἰωδαὲ, *haud scio an Ioiadæ filium dicere velit, vt habet Euthymius, & de quo scribitur 2.Paral.24.f.*

Gene.6.b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cerunt: significat autem apostolos, & eos qui cum apostolis, & post apostolos fuerunt, ex quibus multi etiam prophetabant. Vt autem deinde hūc terrorem augeat, Amen dico vobis: intulit, venient hæc omnia in generationem hanc: in caput vestrum hæc omnia conuertam, & acerbam faciam vltionem. Nam qui multos peccantes videt, nec illorum opprobriis modestior factus est, sed eadem, atque peiora machinatur, par est, vt maiora quàm illi luat supplicia. Quemadmodum enim præcipuam laudem cōsecutus esset si aliorum exemplis factus esset melior, sic quoniam emendare se noluit, maiori pœnæ obnoxius est: efficaciorem nanque admonitionem per mulctam præcedentium habuit, nec fructus quicquam capere voluit: ad vrbem deinde conuertit orationem, vt illos saltem hac via commoneat. *Hierusalem Hierusalem, dicens.* Quid sibi vult hæc conduplicatio? Miserantis, valdeq; diligentis huiusmodi orationis figura est: quasi enim ad continuè, ac valde dilectam, quæ quoniam diligentem semper contempserit pœnas datura sit, supplicia autem illaturus, quare ita faciat, satisfactionem adducit: hoc apud prophetas etiam facit. *Hiere.3.c.* Dixi, conuertere ad me, & non es cōuersa: verùm cum nomine ipsam cōduplicato vocauerit, scelera eius postea subiicit, dicens: *Quæ occidis prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt. Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti?* Ita de his quę aduersus ipsum fecerunt, dicit, quia neque his omnibus à diligendo vos, atque amando me remouistis: sed quāuis atrociter læsus nō semel tantùm, aut bis, sed sæpius atque sæpius ad me cōtrahere voluit. *Quoties enim*, inquit, *volui congregare filios vestros, sicut gallina pullos suos sub alas, & noluistis?* Hinc patet, quia semper seipsos peccando dispargebant: amorem autem suum ab imagine significauit: feruenti nāque amore aues pullos diligunt suos. Crebrò autem hæc imago auis, & alarum apud prophetas inuenitur, & in cantico Mosi, & in psalmis mirabilem prouidentiam, & eximiam protectionem denotans: sed noluistis ait, *Ecce relinquetur domus vestra deserta.* A patrocinio scilicet meo derelicta: ipse igitur erat qui etiam superiori tempore continebat eos, atque protegebat: quare ipse quoque est, qui continue illos punit, & supplicium ponit, quod valde semper timuerunt: hoc enim omnium rerum suarum euersionem designabat. *Dico enim vobis, nō me videbitis ammodo, donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine domini.* Valde diligentis etiam hoc verbum, valdeq; illos non à præteritis solùm ad pudorem impellentis, verumetiam à futuris studiosè attrahentis. Futurum enim secundi aduentus diem hoc in loco significat. Nonne igitur viderunt eum postea, dices? Sed illud ammodo, nō illam horam, sed vniuersum vsque ad passionem tempus significat. Nam quoniā ipsum dei aduersarium & hostem appellabant, vt ipsos ad amorē sui hortetur, cōcordem se patri ostendit: iisdē etiam verbis, quibus & propheta, vtitur, vt illum se esse demōstret, qui in prophetis est. Cæterùm resurrectionem quoq; suam occultius, secundum verò aduentū apertius denotauit, significans eos etiam qui vehementer increduli sunt tunc adoraturos. Quo modo autem id aperuit, futurumq; comprobauit? Multa ventura prædixit, quia scilicet mittet prophetas, quia eos interiment, idq; in synagogis, quia extremas clades interfectores eorum patientur, quia domus ipsorū desolabitur, in grauioresq; quàm vnquam æruminas incident: quæ omnia vel mente captis, nimiumq; contentionis secundum aduentum eius, & futuram omnium adorationem cōfirmant. Interrogabimus nāque ipsos, nōnne misit propheta ac sapientes? nōnne occiderunt illos in synagogis suis? an domus ipsorū in desolationem dimissa nō est, vel clades fortè prædictæ in generationem illam nō venerunt? Nullus audebit profectò ista facta esse negare. Sicut igitur vniuersa hæc re ipsa euenerunt, sic illa certe futura sunt, & videbūt, atque ipsum esse Christum necessitate rerum facti certiores negare nō poterunt, ac planè tunc se submittent. Sed nihil inde vtilitatis accipient: quemadmodum neque illi qui euersa ciuitate relipiscunt. Quare, obsecro, quousq; nobis tempus conceditur, rectè viuamus. Nam quemadmodum nihil ex illa cognitione tunc illi lucrabuntur, sic nihil ex illa pœnitentia nos consequemur. Nam neque gubernator, postquam nauis submersa est: neque medicus, postquam ægrotus obiit, quicquam prodesse potest: sed omnes antequā res in exitum veniat, studere ac vigilare oportet, ne in mortem, ac naufragium deueniant: nam postea nihil amplius prodesse possunt. Similiter igitur etiam nos quoniam in ægritudine vitam trahimus, & medicos congregemus, & pecunias erogemus, & omni studio incumbamus, vt ab ægritudine iniquitatis liberati, sani ex hac vita recedamus: & quātum erga seruos, & vernas nostros cùm illorum corpora ægrotant, studiū adhibemus, tantam diligentiā cùm anima nostra laboret, pro nobisipsis assumam°. Certè quāquā propinquiores nosipsi nobis simus, quàm serui nostri, & corporibus animæ multò præstātiores sint: optabile tamen mihi est, si saltem æqualem vtriquæ rei diligentiam conferamus. Quod si modò nō faciemus, cùm illuc abierimus, nihil nobis ad satisfaciendum relinquitur. Sed quis, inquies, adeò miser, atque ignauus est, vt nec tantam quidem erga se diligentiam habeat, quantam erga seruos suos ostendit? Sanè idipsum est, quod ego etiam vehementer admiror: ita enim parui nosipsos facimus, vt magis nos, quàm seruos nostros vilipendamus. Illis enim febricitātibus medicos conuocamus, cubiculum ipsis certum tribuimus, & medicinæ legibus parere impellimus: quas si negligūt, & irascimur, & custodes apponimus, qui eos medicorum præceptis viuere cogant: quòd si magni precij opus medicina fuerit, libenter impensam subimus, & medicis ipsis nō paruam mercedem deponimus: quādo verò nosipsi ægrotamus (semper autem ægrotamus) ne medicum quidem accurrere volumus, nullas pecunias impendere, nihil penitus prouidere, sed quasi publico quodam inimico, & hoste nostro iacente, sic anima laborāte negligentes sumus. Hæc dico, non quia velim à cultu seruorum vos reuocare, sed quia valde desiderem, tātam curam, tantamq; diligentiam saltem habere de anima nostra. Et quo pacto, inquies, id faciemus? Monstra ipsam ægrotantem Paulo, accede Matthæum, Ioanni assideas, ab ipsis diligenter audias quid eum oportet facere qui laborat, dicent tibi libenter, nec te remedium celabūt. Non enim mortui sunt, sed viuunt, & prædicant. Sed nō sentit, inquies, quia febricitat anima: coge tu ipsam, & partem ipsius rationis capacem excita, & prophetas introduc. Non exigunt pecuniam isti medici, nec quicquam mercedis aut pro arte sua, aut pro præparandis medicinis flagitant, nec vllæ erunt tibi impensæ, nisi q̄ eleemosynam facere iubebunt. Nam alioqui ditiorem te faciunt. Cùm enim modestiorem reddant, à multis te inutilibus impendiis liberant: cùm abstinere à vino, cùm non vti deliciis persuadeant: tunc certe ditiorem te faciūt. Vides mirabilem medicorum artem? & sanitatem & pecunias simul præbebunt. Assideas ergo eis, disce ab eis

ægritu-

ægritudinis tuæ naturam: vt verbi causa, pecuniarum feruore accenderis, nec minus cupis, quàm frigidam aquam febricitantes, audias quid remedij afferunt. Nam sicut medicus, si cupiditati obsequaris, illud atque illud
2.Tim.6. tibi euenturum prænunciat: sic Paulus quoque, Qui ditari volunt, inquit, incidunt in tentationem, & concupiscentias stultas & noxias, quæ in profundum interitus & perditionis homines præcipitant. Sed impatien-
Heb.10.g. tiæ vicio laboras, audi rursus eum adhuc parum, & qui venturus est veniet, & nō tardabit: dominus propè est,
Philip.4.a. nihil soliciti sitis: & rursum, Transit mundi huius figu-
1.Cor.7.f. ra. Non enim solùmmodo præcipit, sed etiam cōsolatur sicut medicus: & quemadmodum illi alia quædam ad sedandum sitim, præter aquam frigidam excogitāt: sic & iste à caducis, ad æternorum cōcupiscentiam traducit. Ditari desideras, inquit, non prohibeo bonorum operum acquisitionem. Ingentes vis thesauros cōdere? in cœlis eos repone. Et quemadmodum medicus ossibus, neruis, dentibus obesse frigidum asseuerat: sic & iste breuius quidem, quoniam breuitatis magister est, clarius autem multò, atque vehementius omnium malo-
1.Timo.6.b rum radicem, auariciam esse affirmat. Qua igitur re, in-
Ibidem. quies, vti oportet? Neque id prętermisit, sufficientia, inquit, pro auaricia: magnus enim quæstus est sufficientia cum pietate. Quòd si repugnas, quia plura desideras, & nondum potes superflua cuncta proiicere, etiam
1.Cor.7.f. sic ægrotanti quid faciendum sit, dicit: Vt qui lætantur in possessionibus, sicut non lætantes sint: & qui habent, tanquam nō retinentes: qui vtuntur hoc mundo, tanquam nō vtentes. Perspicis qualia sunt quæ iubet? Vis vt alium etiam medicum conuocemus? mihi ita videtur. Non enim isti sicut medici corporis inter se ambitionis causa ita certant, vt plerunque diem suum ægrotus propter cōtentionem eorum obeat: sed ad laborātium sanitatem solummodo respiciunt. Noli ergo multitudinem eorum formidare, vnus in omnibus loquitur Christus: agè igitur, audi quàm grauiter hunc morbum
Sup.6.d. alius, imò magister omnium castiget. Non potestis, inquiens, deo simul & mammonæ seruire. Quo modo autem hæc erunt, & quo modo cōcupiscentiam deponemus, inquies? Audi eum, nec enim id prætermisit, sed
Ibidem c. quo modo id poterimus facere perdocuit. Nolite, dicens, in terris thesaurizare, vbi tinea & ærugo demolitur, vbi fures effodiunt, & furantur. Perpendis quo modo tum à loco, tum à corruptoribus & deprædantibus ab hac abducens auaricia, deo affigit vnde nihil potest asportari. Nam si diuitias vestras eò transponetis, vbi nec tinea, nec ærugo demolitur, nec fures effodiunt, atque furātur, & hanc facillimè ægritudinem depelletis, & animam in magna rerum copia cōstituetis. Ad hæc quemadmodum medicus exemplo terret, quia ille atq;
Suprà 19.c. ille, inquit, aqua frigida vsus, periit: sic etiā ipse vt moderatiorem te faciat, diuitem vitę ac sanitatis cupidum inducit, quem auaricia impeditum, non fuisse optata
Luc.16.f. consecutum ostendit. Alius deinde euangelista in flam-
Suprà 6.d. mis laborantem diuitem in medium adduxit, qui nec stillā aquæ potuit inuenire. Facilia verò hæc esse ostendit, dicens: Respice ad volatilia cœli: adeoq; infirmitati tuæ cōdescendit, vt nec diuitem desperare permittat.
Suprà 19.d & Marci 10.d. Nam quæ hominibus impossibilia sunt, inquit, ea deo possibilia sunt. Ita & si dives es, mederi tamè tibi facilè potes: non enim ditari prohibuit, sed diuitiis seruire, & huic cupiditati affigi vetuit. Quo modo igitur possibile est diuitem saluari? Si quæ habet, communia sibi cum indigētibus sint, qualem Iob illum fuisse nō ignoramus.

Si cupiditatem superflui ab animo euellat, si vltra necessarium vsum minimè procedat. Præterea Publicanum Luc.a 1.f. etiam hunc ipsum tibi proponit, qui etsi magno æstu auariciæ febricitaret (quid enim publicano rapacius?) velociter tamen liberatus, quoniam præceptis medici paruit, eximium habendi cōtemptum cōplexus est. Quid plura? omnes discipuli Christi his ægritudinibus, quibus & nos laborantes, facillimè curati fuerunt, quorum singulos ne desperemus, nobis proponit. Hunc igitur ipsum publicanum cōsidera, ac rursum alterum publicanorum principem, quo modo quadruplū raptarum ab eo rerum, & mediam omniū rerum suarum partem daturum se pollicetur, vt Iesum recipiat. Sed ardes tu, atq; Luc.19.a. inflammaris cupiditate pecuniarum. Habes igitur quæ omnium sunt quasi tua, plura tibi dat quàm postules, diuitum omnium orbis domos tibi aperit. Qui enim pa- Sup.19.d. trem, aut matrem, aut agros, aut domum dimiserit, centuplum accipiet. Ita nō pluribus solùm potieris, verum etiam difficilem hanc sitim restingues, omnia facilius ferens, non modò plura non desiderans, sed ipsa etiam plerunque necessaria contemnens. Nam & Paulus cùm Philip.4.c. esuriret, tūc magis gloriabatur, quàm quādo comedebat: sic & athleta coronas ex certaminibus meriturus, certandi laborem nō fugit, vt in ocio viuat: & mercator qui transmarinarum mercium lucra gustauit, desidiosè viuere nō sustinet. Et nos igitur, si fructus spiritales vt decet gustauerimus, præsentia certè vniuersa vilipendemus, futurorū cupiditate, quasi optima quadam ebrietate capti. Gustemus igitur de fonte spiritali, vt & præsentium tumultu, atque turbatione liberemur, & futuram beatitudinem cōsequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxvj. ex c.ap.xxiiij.

ET egressus Iesus de tēplo ambulabat, & accesserunt discipuli eius vt ostenderent ei ædificationes templi. Ipse autem respōdens dixit eis, Nónne videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hīc lapis super lapidem qui nō destruatur.

Quoniam superius dixit Iudæis ꝙ relinqueretur domus eorum deserta, milleq; alia mala prænūciauit, quæ cum audissent discipuli, tanquam admirantes, magnificentiam templi ostendebant, quasi ambigentes tantam rem tamq; inauditam, tum excellentia materiæ, tum artis varietate mirabili posse destrui: idcirco nō iam desolationem futuram solùm, sed omniū destructionem apertissimè prædicit. Nónne videtis igitur, inquit, hæc omnia, & admirantes stupescitis? non manebit lapis super lapidem. Quo modo igitur permāsit, inquies? quid nam hoc est? †Nec enim ipse nullum omnino lapidem †*Neque enim ꝓpter-ea ipsi* ſuper lapidem remansuram dicebat, verum aut omnimodam, vt ita dixerim,] destructionem ac desolatio- *tentia irri-* nem significabat, aut in eo loco quē sibi discipuli ostendebant, ad fundamēta vsque vniuersa dirupta fuerunt. *ta fuit. nam* Sunt enim aliquæ partes templi solos penitus exæquatæ. Prętera illud maximè dicendum est, quoniam à re- *aut maxi-* *mam de-* rum euentu valde quoq; contentiosos credere oportet, *struet.*] omni ex parte reliqua quoq; peritura esse. *Sedente autem ipso in monte oliuarum, accesserunt discipuli secretò, dicentes: dic nobis quando hæc erunt? & quod est signum aduentus tui, & cōsummationis seculi?* Idcirco seorsum accesserunt, quia de magnis & occultioribus rebus interrogaturi erant. Quia enim futuram illam gloriam videre cupiebant, quam innumerabilia sibi allaturam bona credebāt, ideo diem aduentus dicere festinabant. Duo igitur interrogant: vnum quando hæc erunt, templi huius scilicet euersio: alterum, quod aduentus tui signū est. Lucas verò vnum, *Luc.21.c.*

de

Universidad de Deusto
Biblioteca

de Hierosolymis videlicet interrogasse ipsos exponit: putabant enim tunc etiam statim aduentum ipsius futurum. Marcus autem non omnes de Hierosolymorum
Mar.13.a. euersione, sed Petrum & Ioannem qui maiorem apud eum habebant fiduciam, interrogasse ait. Quid igitur ipse? *Videte ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo dicentes, Ego sum Christus: & multos seducent. Audituri autem estis prælia & opiniones præliorum, videte ne turbemini. oportet enim omnia fieri: sed nondum est finis.* Nam quoniam de Hierosolymæ suppliciis tanquam à se alienis audientes, quasi omnes periculi inexpertes futuri, de secūdis solummodo cogitabant, quæ se citò consecuturos arbitrabātur: idcirco rursus difficiliora eis prædicit, suspensos faciēs, & dupliciter ad vigilandum exhortans, ne adulatione seducentium circūueniantur, nève periculorum vi opprimantur. Duplex enim bellum futurū asserit, alterum B à seductoribus, alterū ab hostibus: sed illud multò grauius atq; periculosius, quod in confusione atq; turbatione rerum hominibus timore perterritis, incumbet. Magna enim tūc profectò tempestas Iudęam turbabat, Romana vi superante, multis vrbibus expugnatis, & armis vniuersa regione referta, qua de causa multa facillimè credebantur. Nam bella nūc non ea quæ in aliis partibus orbis gesta fuerūt, nulla enim illorum cura erat: sed ea quæ aduersus Hierusalem Romani susceperunt, prænunciat. Prętęrea nihil noui diceret, si quę orbi subinde eueniunt, enarraret: fuerunt enim etiam anteà & bella, & tumultus, sed aduersus Iudæos procul ventura bella prędicit. Iam enim Romanorum potentia solicitos eos faciebat: ac quoniā turbatura ipsos erat, hęc omnia prędicuntur: vt ostendat deinde se quoq; ipsum in Iudæos insurrecturum, nō pugnas solùm, verumetiam illata diuinitus vulnera, pestem, annonæ inopiam, ac denique C terræmotus prædicit, quæ nō vt alia, naturali quadam rerum connexione, sed superiore ira futura confirmat. Prætęrea nec simpliciter, nec repentè, sed cum signis hæc asserit ventura, causam quoq; harum cladium posuit, ne propter credētes hoc euenisse Iudæi cōtendant. In superioribus enim dicebat, posteaquam effusi effundendiq; à manibus eorum sanguinis mentionem fecit: Amen dico vobis, quia venient hæc omnia in generationem hanc. Deinde ne tanta malorū vi prædicationem impediri crederent, subiunxit: *Videte ne terreamini, oportet enim hæc omnia fieri.* Fient, inquit, omnia quæ prædixi, & tentationum impetus nō dirumpet rem meam, ita turbatio atq; tumultus omnis oracula mea turbare
Sup.23.d. non poterit. Quia verò Iudęis dixit, Non videbitis me, D donec dicatis, benedictus qui venit in nomine domini: vnde discipuli putabāt vnà cum Hierosolymorum euersione cōsummationem omnium futuram, hanc eorum opinionem emendans, adiecit: *Sed nondum est finis.* Quia autem sic existimabant, ab ipsa illorum interrogatione manifestum est. Quid enim quæsierūt? Quando hæc erunt: hoc est, quando Hierusalem euertetur: & quod est signum tui aduentus & cōsummationis seculi? Ipse autem non ad interrogationem hanc statim respondit, sed illa prius posuit, quæ prius dicenda erant. Nam nec de Hierosolymis, neq; de secundo suo aduentu illico, sed de his malis, quæ iam in ianuis erant, verba fecit: ideo solicitos eos facit dicens, *Cauete ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus.* Sic posteaquam ipsos ad istarum rerum auditum suscitauit: Cauete nāque, inquit, ne decipiamini: posteaquam solicitos curiosos; reddidit, & ad vigilandū paratiores, seductorum & pseudochristorum facta mentione, tūc demum Hierosolymorum exponit afflictiones, à præteritis semper futura ita cōfirmans, vt vel rudiores ad credenda hæc facile induci queant. Bella verò, & bellorum opiniones siue rumores, primos impetus appellat: & ne post illa bella consumptionem omnium futuram putarent, præmuniens, vt diximus, intulit: *Sed nondum est finis. surget enim*, ait, *gens aduersus gentem, & regnum aduersus regnum.* Afflictionum originem intelligit: hæc autem omnia dolorum principium sunt, eorum videlicet, quæ illis accident. *Tunc tradent vos in tribulationes, & interficient vos.* Opportunè pericula discipulorum inserui, vt à communibus eos cōsolaretur: nec tamen id sibi suffecit, sed adiecit: Propter nomē meum. *Eritis enim*, ait, *odio omnibus propter nomen meum. Tunc scandalizabuntur multi, & inuicem se tradent, & multi pseudochristi & pseudoprophetæ surgent, & seducent multos: &, quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Qui autem perseuerauerit in finem, hic saluus erit.* Maius id malum est, siquidem intestina quoque bella imminent. Multi enim falsi fratres facti, eos turbabant. Vides bellum triplex futurum? Vnum ab hostibus, alterum à seductoribus, tertium à falsis fratribus. Audi nunc Paulum de his plangentem atque dicentem: Deforis pugnæ, intus timo- *2.Cor.7.d.*
res, & pericula in falsis fratribus. Et rursus, Tales enim *2.Cor.11.c.*
falsi apostoli sunt, dolosi operarij, in apostolos Christi se transformantes. Affert inde quod multò cæteris grauius erat, nec ab ipsa quidem charitate vllum eos solamen habituros. Deinde ostendens, generoso excelsoq; animo nihil hæc officere posse, nolite timere, ait, aut turbari, ait. Nam si tolerantiam, vt decet, habebitis, non superabunt vos hæc mala. Quod inde comprobatur, quia omnino prædicatio vbique terrarum amplificanda est, adeò pericula hæc omnia cumulosè superabitis. Sed ne, quo modo victuri essent ambigerent, plus intulit, quia non viuetis solùm, verumetiam vbique terrarum prædicabitis. *In vniuerso enim orbe prædicabitur*, inquit, *euangelium hoc in testimonium omnibus gentibus, & tunc veniet consummatio.* Consummatio scilicet Hierosolymorum. Quòd enim istud diceret, quodq; ante vrbis euersionem per mundum euāgelium effusum esset, Paulum audi: In omnem terram exiuit sonus eorum. Et rursus, *Psal.18.* *&Rom.*
A spe euangelij quod audistis, quod prædicatum est in *10.*
vniuersa creatura, quæ sub cœlo est. Et videas eum à Hierosolymis ad Hispaniam vsque currentem. Quòd *Coloss.1.a.*
si vnus in tanta parte orbis prædicauit, cogita quid à reliquis factum fuerit. Sed & alibi Paulus de euange- *Ibidem.*
lio scripsit, quòd fructum ferat, & crescat in omni creatura quæ sub cœlo est. Quid autem est, in testimonium omnibus gentibus? Vbique, inquit, prædicabitur, sed non omnes vbique credent. In testimonium autem nō credentibus vbique prædicabitur, hoc est in redargutionem, reprehensionem, & testimonium. Nam qui crediderūt, aduersus incredulos testabuntur, & cōdemnabunt eos: idcirco posteaquam euangelium in vniuerso orbe prædicatum fuerit, Hierosolyma euertetur, vt nec vmbra excusationis ingratis relinqueretur. Nam qui potentiam eius in breuissimo temporis spacio, per totum orbē quasi fulgur rutilasse viderūt: quam veniam habebunt in duricie permanentes? Quòd autē vbique tunc prędicatum fuerit, Paulus, vt diximus, ostendit dicens: A spe euangelij quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura, quæ sub cœlo est. Quæ res maximum argumentū omnipotentiæ Christi est. Viginti enim annis, aut ad summum triginta, ad omnes oras orbis euangelium transcurrit: post hæc igitur, vt dixi,

Hieroso-

Hierosolymorum finis aderit, hoc enim ipsum significasse ex prophetia patet, quã adiecit ad confirmandam euersionem Iudæorũ, dicens: *Cùm autem videritis abominationem desolationis, quæ dicta est per Danielem prophetam, stantem in loco sancto, qui legit intelligat.* Dan.9.5. Ad Danielem eos remisit, abominationem autẽ statuam appellat eius, qui vrbem expugnauit, quam desolata vrbe, atq; subuerso templo, intus statuit: quocirca & desolationis ipsam appellauit. Verùm vt discerent hæc futura nõnullis eorum adhuc viuẽtibus, idcirco dicebat: Cùm videritis abominationem desolationis: vnde maximè & Christi virtus, & apostolorũ fortitudo mirabilis, videlicet qui temporibus illis prædicabant, quãdo maximè Iudæi omnes pellebantur, quãdo quasi seditiosi, ac improbi obseruabantur, quando vndiq; illos exterminãdos esse Cæsar iam iusserat: neq; aliter fiebat, quàm si quis cùm maria vndique insurgant, cùm tenebris aër obductus sit, cùm crebrò atq; alia super aliam naufragio nauis submergatur, cùm inter se nautæ qui supersunt omnes dissideãt, cùm beluæ de profundo emergant, vnaq; cum fluctibus nauigantes arripiant, cùm fulmina iaciantur, piratæ insidientur, nulla fides sit inter eos qui in nauigio sunt, tũc, inquam, iubeat aliquis vt maris & nauigandi imperiti gubernacula teneant, & nauali bello cõtendant: cumq; classis maxima, simul & instructissima ex aduerso aggrediatur vnam habẽtibus nauiculam, & eam ita, vt diximus, miserè apparatam, in aduersam & maximã classem insurgere iuberet, ac eis victoriam pollicitaretur. Nam & à gentibus quasi Iudæi odio habebãtur, & à iudæis acriter impugnabãtur, quasi legem ipsorũ soluentes: ita nullibi quiescere poterant, cùm vbiq; præcipitia essent, acuti scopuli starent, cautes ac saxa subessent latentia in ciuitatibus, in regionibus, in domibus, omnes vnà & singuli eos aggrediebantur, imperatores, principes, qui priuati, & qui cum potestate erãt, vniuersæ gentes, *ac omnes populi*. Sic tanta turbatio erat, vt nullus oratione assequi posset. Valde nãque Romanorũ principatus Iudæos persequebatur, quoniam mille aduersus eos excogitabãt insidias, nec tamen hinc vel minimam iacturam prædicatio habuit: sed capta vrbe atq; cremata, & habitantibus miserrimè afflictis, qui inde erant, apostoli nouas leges, & noua præcepta viuendi Romanis vel inuitis imponebant. O rem nouam, atq; inauditam in natura. Iudæorũ innumera milia Romani tunc vicerunt, atq; ceperunt, & à duodecim viris nudis, atq; inermibus superati sunt. Quæ oratio exponere poterit tanti miraculi magnitudinem? Duo enim hæc docentibus inesse oportet, vt authoritate polleant, & ab audientibus diligantur, & ad hæc tertium, vt ea dicantur quæ audienti placeant, & in tempore quietis prædicentur: quæ omnia tunc omnino cõtraria erant. Nec enim per authoritatem fide digni putabantur, & qui fide digni esse videbantur, seducentes decipientesq; multos, faciebant, vt apostoli non solum non diligerentur, verum etiam vt odio haberentur, & cum dilectis conuersari nõ possent. Ita vndiq; à gente, à patria, à legibusq; suis depellebantur. Ac rursus magna in ipsis apostolorum præceptis videbatur esse duricies: è regione verò magna in priore vita, vnde homines abducebant, voluptas: præterea tam ipsi, quàm sequentes eos multis subiecti periculis, variisq; mortis generibus crudeliter trucidabantur: & ad hæc omnia tumultus, & turbationes bellorum adeò difficilem rem faciebant, vt etsi nihil aliud resisteret, omnia tamen hinc dissolui facilè possent. Quare opportunum est exclamare, Quis loquetur Psal.105.2. potentias domini, auditas faciet omnes laudes eius? Nã si Aegyptij Mosi facienti signa, vt lutum solũmodo, ac lateres haberent non auscultarunt: quis persuasit apostolorum discipulis pro quieta voluptuosaq; vita, pericula, effusionem sanguinis, quotidianamq; mortem eligere, præsertim cùm alienigenæ, capitalesq; hostes qui prædicabãt crederentur? Quod vt videas quantum sit, quantumq; vires excedat humanas, finge nõ in gentes, non in ciuitates ac populos, sed in domum vnã quempiam qui odio habeatur introire, vt cohabitantes ibi diuidat atq; dirimat, abducatq; patrem à liberis, liberos à matre, ab amantissima vxore maritum, & videbis antequam aperire os, mutireq; possit, discerptũ atq; dilaniatum. Quod si etiam de cõtemptis hominibus esse videatur, & onerosa imperans, philosophari deliciis deditos iubeat, & vnus ad multos certare audeat: nõnne antequã ad ianuam accedat, lapidibus obrutus iacebit? Id igitur quod in vna domo facere impossibile est, in vniuerso terrarum orbe Christus per præcipitia, ignes, prærupta, scopulos, per bella terra mariq; frementia discipulis missis perfecit. Quæ omnia si certius perdiscere velis, annonæ dico inopiam, terræmotus, cęterasq; tragicas ærumnas, Iosephũ historiographũ diligentius legas. Præterea etiã ipse dicebat, ne terreamini, fieri enim oportet hęc omnia: &, qui ad finem vsq; perseuerauerit, hic saluus erit: &, prædicabitur omnino in toto mundo id euãgelium. Exordia deinde, harum rerũ hæc esse ait: deiectos enim, & territos pauore propter illa quę dixit, cõuertit etiam si multò plura futura essent incõmoda, asserens necesse esse vbiq; terrarum euangeliũ hoc prædicari, & tunc veniet finis. Vides quo modo se res tunc habebat? quo modo varia & grauissima bella gerebantur in initio, præsertim quando maxima tranquillitate indiget, quicquid magnũ & consummatũ geritur. Quo modo igitur res se habebant? Nihil enim refert eadem rursus repetere. Primum igitur bellũ erat, quod seductores inferebant. Venient enim, inquit, pseudochristi, & falli prophetæ. Alterũ Romanorũ. Audituri enim estis, inquit, bella. Tertium, quod inopiã rerum omnium attulit. Quartũ, quod pestes & terræmotus. Quintũ, quia tradent vos in tribulationes. Sextum, quia omnes vos odio habebunt. Septimum, quia alteri alteros tradent, & odio persequentur: Intestina enim bella his verbis significantur, & demũ pseudochristi & falsi fratres, & q; omnium malorũ semper causa fuerit, charitatis extinctio. Vides mille bellorum genera, omniaq; noua & inaudita, sed tamen cuncta hæc, aliaq; cõplura, quia prædicatum iri euãgelium in vniuerso ipse voluit orbe, vicit superauitq; prædicatio. Vbi vbi sunt igitur, qui à natiuitatis momento fata nobis incutiũt, & ecclesiæ dogmatibus temporũ reuolutionem audent obiicere? Quis commemorauit alium Christum, aliamq; rem similem fuisse, præsertim cùm centum annorum milia iam exacta esse mentiantur, illud verò nec fingere quidem audent: sed quámnam cœli, aut temporum circulationem dicetis? Vbi Sodomæ, aut Gomorrhæ, fulmina, aut diluuium aliud inuenietis? quousque ludetis, circuitiones has & ductiones rerum, & natiuitatem asserentes? Quo modo igitur, inquies, multa vt prædicuntur, euenĩũt? quia cùm tu dei auxilio teipsum priuaueris, atq; aduersario te tradideris, omnes res tuas transponit vt vult, facileq; huc atque illuc vertit diabolus. Quod non ita in sanctis viris fieri potest, imò verò neque in nobis peccatoribus, dum tamen constanter animo ea despiciamus. Nam etsi vita nostra improba sit, veruntamen

Contra Gethliacos.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia per diuinam gratiã veritatis dogmata magna cõ- A stantia retinemus,facilè dæmonum insidias superamus. Quid autem aliud est ista natiuitas, præterquam iniusticia & confusio, quæ temerè ac absque ratione omnia fieri persuadeat? Sed si nulla est,inquit,ista natiuitas,vnde alius diues, alius pauper est? Nescio: sic enim interea tibi respondebo, vt te doceam ne vniuersa velis temeraria curiositate scrutari, néve credere temerè omnia ferri: non enim,quia tu causam ignoras,quæcunque in mentem venerint, fingenda sunt. Præstat enim proba ignoratione detineri, quàm falsa opinione mancipari. Nam qui causam nescit,facilè ratione ducitur:qui verò se scire credit cùm nesciat, non potest facilè veritatem susscipere, sed maiori sudore opus est,vt antequam vera inculcentur, falsa ex animo eius eiiciantur. Nam & in charta vbi nihil scriptum est, facillimè scribitur: literis verò plena, non similiter certè, necesse enim est priora B male scripta delere: & medicus qui nihil offert eo qui nocentia obtulit melior est: & qui ædificat illico ruitura,peior eo est qui nihil ædificauit. Et terra facilius aratro proscinditur quæ nihil habet, quàm quæ vepribus refertissima. Nequaquã igitur cuncta scire velimus,sed patiamur etiam nõnulla ignorare, vt quum doctorem inuenerimus,duplicem ei laborem nõ præbeamus:imò verò ne vt multi semper ægrotemus, qui falsis opinionibus occupati, emendari ac corrigi nunquam potuerunt. Non autem æqualis labor est seminare,posteaquã radicitus priora euulseris, & in agro nudo serere. Illic enim euertere multa prius necesse est, & tũc alia inserere:hîc verò pręparatũ aruum præbet auditus. Vnde igitur locupletatus est ille,iam dicam. Alius deo tribuente, alius permittẽte diuitias possidet:hęc enim ratio & breuis, & syncera est. Quid igitur fornicatores, adulteros, C molles, & eos qui malè rebus vtũtur, ipse locupletes facit:Ipse quidem diuites nõ facit,sed locupletari permittit. Permultum autẽ interest inter facere, & permittere. Cuius autẽ rei gratia ita permittit? Quia nondum tempus adest iudicij,vt vnicuiq; secundũ opera sua tribuat.

Luc.16.f. Quid enim illo diuite nequius, qui Lazaro neq; de micis quidem dari sustinebat? Qui quoniã cùm esset locuples, crudelitatem exercuit, miserabilior cæteris factus, nec stillam aquæ cõsequi poterat. Nam si duo quipiam improbi fuerint, quorum alter diues sit, alter pauperie prematur, quoniam nõ æquali fortuna hi vtuntur,non eodẽ modo ibi punientur,sed qui melioris conditionis hîc fuerat, maiori supplicio affligetur. Videmus ergo istum grauius vexatum,qui secundis dum viueret rebus abusus est. Quare cùm videris iniquè ditatum,fœlicitate vti nõ parua,ingemisce atq; lachryma. Nam hęc pro-

Roma.2.a. sperita maiores ipsi pręparat pœnas. Quemadmodum enim multa peccãtes quotidie si ad pœnitentiã redire cõtemnunt,thesaurum iræ sibi thesaurizant:sic qui non modò vexationes huius seculi effugiũt, verũetiam bonis fruũtur,ibi acerbius cruciabũtur. Cuius rei nõ à futuris solũmodo rebus,verumetiam à præsenti vita exem-

2.Reg.11.a. plum tibi præstabo. Beatus enim ille Dauid,quãdo cum Bersabee delictum illud cõmisit, & per prophetam arguebatur: idcirco vehementius accusabatur, quoniam nimium honoratus à deo, ita spurce labebatur: expro-

Ibid.12.b. brationem ipsius à deo audias. Nõnne,inquit,in regem te vnxi,& de manu Saulis erui te,& quæ fuerunt domini tui tibi concessi, & vniuersam Iudæ ac Israëlis domum? Et si hæc pauca tibi essent, alia quoque tibi adiecissem: cur flagitium hoc feci sti coram me? Non sunt quippe eadem in omnibus peccatis, sed multa variaq; supplicia. Nam & ætate, & educatione, & dignitate,& ingenio & vsu rerum,atque prudentia, aliisq; compluribus variantur: verùm vt clarius id fiat, in fornicationis delicto examinetur. Perpende igitur quantam diuersitatem punitionis,non à me,sed à diuinis scripturis comperio. Fornicatus quispiam ante legem fuit, alio quodam modo illum puniri Paulus ostendit, dicens: Quicunque sine lege peccarunt, sine lege quoque peri- *Roma.2.* bunt. Idem,alius post legem deliquit, grauiora sustinebit. Quicũque enim in lege peccarunt,inquit,per legem *Ibidem.* iudicabũtur: lapsus similiter antistes est,non parua pœna propter dignitatẽ afficietur: propterea aliæ quidem fornicatrices necabantur, sacerdotum verò filiæ igne cremabantur. Qua ex re quàm magnus pœnarum cumulus pontificem expectet peccantem, legis conditor voluit significare. Nam si filiam eius atrocius puniri iust sit,quid erit de ipso? Passa mulier vim est, nullam punitionem meretur: lapsa est similiter diues & pauperrima, quantùm interst ab his patet,quæ modò de Dauid exposuimus. Post aduentum Christi quidam peccauit,si non initiatus, nec catechumenus, moriatur, grauiores omnibus illis pœnas daturus est. Post lauacrũ delictum admisit, hîc iam nullum erit peccatori solamen: quod Paulus significat,dicens: Legem Mosi aliquis cõtempsit, *Hebræ.* absque misericordia duobus vel tribus testibus moritur: quanto existimatis grauiore dignum supplicio,qui filium dei cõculcauit, & sanguinem testamenti cõmunem putauit,in quo sanctificatus est,& gratiam spiritus contumelia affecerit? Fornicatus verò quidam vir sacer est, verticem quippe fornicationis hæc improbitas tenet. Vides quàm multa, variaq; discrimina in vno peccato cõsiderantur. Aliud ante legem, aliud post legem: aliud sacerdotis, aliud ditissimæ: aliud pauperrimæ,aliud catechumenæ, aliud fidelis, filiæq; pontificis. Cæterùm magna etiam à cognitione differentia nascitur. Qui nouit voluntatem domini sui, & non facit, *Luc.12.* vapulabit plagis multis: & post exempla peccare, grauioris pœnæ causa est, ideo dicit: Vos verò neque vi- *Sap.2.* dentes pœnitentiam postea egistis, quãuis magno cultu situs honorati. Ideo & Hierusalem improperans dicit, Quoties volui cõgregare filios vestros,& noluistis? *4.Esdr.* Grauius etiam est deliciis abundantem peccare, vt in diuite illo, & Lazaro videmus. Locus etiam differen- *Luc.16.* tiam facit,quod ipse dominus significauit,dicens: Inter templum & altare. Ipsa quoque delicta modos quos- *Sapien.* dam habent quibus diuersificantur. Non est mirum,in- *Prouer.* quit, si apprehenditur quidam furans. Et rursus: Occidisti filios tuos & filias tuas,hoc super omnem fornica-

D tionem & abominationes tuas grauius est. Et à personis rursus: Si peccauerit aliquis in hominem, orabunt pro *1.Reg.2.* ipso: sin verò in deum peccauerit,quis orabit pro ipso? Et quando eos qui multò cæteris peiores sunt,nequicia superamus, quod apud Ezechielem criminatur,dicens: Ne secundum quidem iusticiam gentium feci sti. Et *Ezech.5.* quando nec exemplo quidem aliorum corrigimur. Vidit fororem ipsius,ait,& iustificauit eam. Et quando ma- *Ibidem.* iore quis patrocinio diuino vsus est. Si enim in Tyro *Sapien.6* & Sidone hæ virtutes factæ fuissent,olim pœnitentiam *Luc.10.* egissent: veruntamen tolerabilius erit Tyro & Sidoni, quàm ciuitati huic. Perspicis exactam diligentiam, perspicis eorundem peccatorum non idem esse supplicium? Nam quando ex indulgentia diuina nihil lucri retinere volumus, peiora meritò patiemur, quod Paulus adaperuit dicens: Secundum duriciam tuam,& im- *Roma.2.* pœnitens cor, iram tibi thesaurizas. Hæc intelligentes

non

non offendamur, nec perturbemur propter varium humanarum rerum defluxũ, nec ratiunculæ humanæ tempestatibus fluctuemur: sed incomprehensibilitati diuinæ prouidentiæ cedentes, virtutes insequamur, & vicia fugiamus, vt futuris bonis potiamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxvij. *ex cap.* xxiiij.

TVnc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes: & qui in tecto, nõ descendat tollere aliquid de domo sua: & qui in agro, non reuertatur vt tollat vestes suas. Cùm de futuris Hierosolymæ vrbis ærumnis, & de apostolorũ certationibus dixerit, ac inuictos fore, & per vniuersum orbem prædicaturos asseruit, ad Iudaicas rursus redit calamitates: vt ostendat tunc Iudæos cladibus maximis implicandos, cùm discipulorum splendor & prędicatio vniuersum fuerit orbem cõplexa. Tu autẽ perpende, quo modo ab his quę minima videntur, inauditam atrocitatem belli exponat. Tunc enim qui in Iudęa sunt, ad montes fugiant, inquit. Tunc, istud quando significat? quando hæc scilicet fient, quando desolationis abominatio in loco sancto steterit: tunc ergo, inquit, cùm armati hostium exercitus omnia repleuerint, quoniam nulla vobis spes salutis relinquitur, ad mõtes festini fugiatis. Nam quoniam sæpe aliàs è grauioribus se bellis receperunt: vt tempore Sennacheris & Antiochi, quando irruente hoste & templo capto, constantia & virtus Maccabæorum cuncta reparauit, ne cogitare queant simile quid etiam tunc futurum, omnem mutationem in melius abstulit: satisq;, inquit, est si quis omnino nudus saluabitur. Idcirco nec eos qui in tectis inuenientur, domum ad tollendum inde aliquid descendere permittit: vt ineuitabilem & summã calamitatem ostendat, in quam qui inciderit, necessariò deperibit. Præterea si quis in agro erit, nec iste (inquit) ad accipiendas vestes suas redeat. Nam si fugiendum est his, qui intus erunt, multò minus qui extrà fuerit, intus refugere debebit. *Væ autem prægnantibus & lactantibus.* Alterum quia cùm tardiores sint, non possunt facilè fugere, onere ventris retentæ: alterum quando affectus infantium vinculo retinentur, cumq; nequeũt simul & se, & lactentes cõseruare, vnà depereunt. Nam pecuniam quidem, & vestimenta cõtemnere facile est, sicut recuperare nõ arduum: quæ verò natura duce comparantur, quo modo effugere poterit? quo modo vẽtre grauis, leuior fiet? quo modo lactans mulier lactentem infantem quẽ peperit, negliget? Sed rursus magnitudinem ærumnarum significans ait: *Orate, ne fiat fuga vestra in hyeme, nec in sabbato: erit enim tunc tribulatio magna, qualis nunquam fuit à principio mundi vsque modò, neque fiet.* Perspicis de Iudęis factum hunc sermonem fuisse, & de afflictionibus quæ illis incumbebant? Nec enim apostoli diem sabbati obseruaturi erant, sed nec in Iudæa erant, cùm hæc à Romanis fiebant: multi enim eorum iam decesserãt, & si quis viuebat, in aliis partibus conuersabatur. Cur autem nec hyeme, nec sabbato? Hyeme quidem propter ipsius temporis importunitatem, sabbato autem propter authoritatem legis. Nam quoniam velocissima quadã fuga indigebitis, nec sabbato audetis hoc facere propter legẽ, nec hyeme potestis propter difficultatẽ temporum, idcirco vobis orandum est. Talis enim futura tunc est tribulatio, qualis nec fuit, nec erit vnquã. Nec putes exaggerationis cumulo id dictum esse. Quanta enim tunc Iudæos mala vexarunt, historia Iosephi demõstrat: nec potest certè dici fidelem illum fuisse, nec ideo rem oratione amplificasse. Nam & Iudæus erat, & feruẽtissimus ferè omnium Iudæorum, qui post Christi aduentũ fuerunt. Quid igitur scribit? Quòd omnem orationem tragicam clades illæ facilè superauerunt, nec tali vnquam bello gens Iudæorum laborauit. Quippe tanta fames in eo inualuit, vt ipsis matribus filiorum deuoratio studio fuerit, ac ea pro re bella inter se cierent, quodq; multi etiã mortui per medios ventres discinderentur. Quare libenter interrogarem Iudæos, quam ob rem tam intolerabilis ira diuinitus in eos fuit effusa, vt omnes ærumnas præteritas, non dico in Iudæa solùm, sed vbiq; terrarum factas excesserit? Nõne patet ꝙ propter temerariam audaciã, & prolatam à se de crucifigendo Christo sententiam? Omnes certè ita exclamabant sed cum omnibus, & pro omnibus ipse rerum euentus. Tu verò ingentem malorum cumulum considera. Nam non ad transacta solummodo tempora, verumetiam ad futura collata, grauiora omnibus videntur: nec enim in vniuerso orbe vnquã fuit tanta malorum exaggeratio: nec id iniuria. Neq; enim aliquis vnquam hominum ausus fuit, nec quisquã tantum tamq; horrendũ potuit vnquã scelus audere. *Erit enim tribulatio talis*, inquit, *qualis nec fuit, nec erit: & nisi abbreuiati fuissent dies illi, non fieret salua omnis caro: propter electos autem abbreuiabuntur dies illi.* Hîc ostendit grauioribus illos suppliciis dignos: dies autem nũc tempus belli, atque obsidionis illius significant. Tale nãque est quod dicitur: Si diutius Romanorum in Hierosolyma bellum durauerit, nemo Iudæorũ omnino euadet: omnem enim carnem modò Iudaicam appellauit. Sic autem dixit, vt tam præsentes, quàm absentes his verbis includeret. Non enim qui in Iudæa fuerunt, solùm impugnabantur: sed vbiq; dispersos Iudęos mirabili odio, & inaudita indignatione Romani pellebant, persequebantur, trucidabant. Electos autem hîc fideles nominauit, qui in medio Iudæorum intercepti erant. Nam ne dicant Iudæi hæc mala propter prædicationem & adorationem Christi sibi accidisse, non solùm non fuisse causam malorũ fideles ostendit, verũetiam nisi fideles fuissent, interemptione vniuersos necatos fuisse asserit. Nã si dilatio belli permissione diuina facta fuisset, nullæ Iudæorum extarent reliquiæ: sed ne cum infidelibus Iudæis fideles interimerentur, citius ei bello finem imposuit: Ideo dicit, propter electos breuiabuntur. Ista autem dicebat, iis qui in medio illorum intercepti erãt fidelibus consolationem relinquens, & respirandi potestatem eis concedens, ne tanquam simul perituri timeant. Quòd si in hac vita de fidelibus tanta est prouidentia, vt propter eos alij quoque saluentur, & Iudæorum reliquiæ propter Christianos superstint, quantus coronæ atque retributionis tempore honor erit? hinc etiam hortatur, ne periculis propriis contristentur, præsertim cùm videant similibus nullo lucro, sed detrimento sui capitis alios vexari. Nec hortatur solùm atque consolatur, verumetiam occultius atque sensim à Iudaicis moribus abducit. Nam si nulla posteà mutatio in melius futura est, nec rursus templum vnquam condetur: patet, quia lex etiam omnino cessabit. Id apertius dictum non est, ne pro tempore doleant. Propterea nec principaliter, & à seipso ad hunc sermonem deuenit, sed vrbem defiendo ad demonstrationem ædificiorum, & interrogandi necessitatem eos cõpulit, vt quasi ad interrogata respondens, futura prænunciet. Tu autem dispensationem spiritus diligenter considera. Nihil enim horum Ioannes scripsit, ne quoniam post Iudæorum illas ærumnas longo tempore superuixit, ab euentu rerum, non à prædicatione Christi

† audax istud de crucifigendo Christo facinus, propterq; enunciationẽ istam? Istud vtiq; omnes dixerint.

Matth. 24.

Luc. 21.

1. Mac. 5. & 6.

Iosephus libro vij. de bello Iudaico, cap. xvij.

Universidad de Deusto
Biblioteca

scribere videatur: qui autem ante illud bellum ad dominum decesserunt,quiq; nihil horum viderunt:ipsi,vt vndiq; prædicationis veritas resplenderet, ista scripserunt. *Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus,vel illic,non credatis. Surgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna & prodigia, vt si possibile est, etiam electos seducant. Ecce prædixi vobis.Si igitur dixerint: Ecce in deserto est,nolite exire: ecce in penetralibus,nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in occidentem: ita erit & aduentus filij hominis.Vbicunque enim fuerit cadauer, ibi congregabuntur & aquilæ.* Cùm ea quæ ad Hierosolymam pertinent absoluisset, ad aduentum transitu facto,signa eius illis prædicit,non illis tantummodo, verumetiam nobis, & posteris omnibus vtilissima. Tunc,inquit,quãdo? Hoc loco,quemadmodum sæpenumero in aliis dixi,non consequentiæ temporum,neque præcedentiũ connexionis istud,tunc,est: vbi enim consequentiam voluit significare,statim post tribulationem illorum dierum subiunxit: hoc verò in loco, tunc dicit, non statim post antecedentia significans, sed tempus quo affutura sunt breuiter designans. Sic etiam quando dicitur,In diebus illis venit Ioannes Baptista:non immediatè consequens tempus,sed quod multis pòst annis fuit,& in quo facta sunt ea quę dicturus erat, denotare voluit: postquam enim de natiuitate Iesu, & de Magorum aduentu, & de Herodis interitu disseruit: statim subiunxit,In diebus illis venit Ioannes Baptista: atqui triginta ferè annorum spacia interfuerunt. Mos igitur est scripturæ hoc pacto loqui,quare hîc etiam vniuerso medio tempore prætermisso, quod à captiuitate Hierosolymæ vsque ad cõsummationem extenditur: Tunc intulit, si quis vobis dixerit, hîc est Christus, aut hîc,ne credatis. A loco prius ipsos cautiores facit, signa quædam secundi aduentus sui, & seductorum indicia exponendo. Non enim quẽadmodum primus apud Bethlehem fuit, in angulo videlicet orbis minimo, nec vllo id hominum sciente,sic & secundus: sed manifestè adeò, vt nuncio res non indigeat. Non est paruum profectò signum ita venire, vt latere non possit. Considera autem quo modo nihil hîc de bello disputat, sed cùm de aduentu differat suo, de seductoribus verba facit: multi quippe apostolorum etiam tempore seductores fuerunt. Venient enim,inquit,& decipient multos:qui verò ante secundum aduẽtum seducent, multò illis erunt deteriores. Ea enim signa atque prodigia dabunt,vt si possibile sit,electos quoque seducant. Antichristus autem significatur, cui nonnullos 2.*Thess.2.b* etiam ministraturos ostendit: quem Paulus hominem peccati, filium perditionis appellauit. Deinde adiecit, Cuius aduentus est secũdum operationem satanæ, in omni virtute & prodigiis mendacij,in omni deceptione iniusticiæ, in his qui perduntur. Perspice autem quo modo cautiores facit. Non exeatis, inquit, in eremum, non introëatis in penetralia: non dixit, Ite, & non credite: sed, non exeatis,neque introeatis: magna enim fraus propter signa futura est. Cùm ergo dixerit, quo modo venturus est antichristus, quia in loco aliquo futurus, tunc de seipso demum exposuit. Quo modo igitur ipse venturus est? *Sicut fulgur exit ab oriente, & apparet vsque in occidentem, ita erit aduentus filij hominis.* Quo modo igitur fulgur apparet? Non indiget certè præcone, aut nuncio, sed in momento temporum omnibus apparet: sic igitur aduentus ille statim propter gloriæ splendorem vbique videbitur. Aliud deinde signum adiecit, dicens: *Vbi cadauer, ibi congregabuntur & aquilæ.* Angelorum, martyrum, cæterorumq; multitudinem sanctorum ita significans, Signa posteà terroris plena percenset. Quæ autem hæc signa sunt? *Statim post tribulationem illorum dierum sol obtenebrabitur.* Quorum dierum? Antichristi videlicet, & falsorum prophetarum. Magna enim tunc tribulatio futura est, cùm ita multi futuri sint seductores, quanuis non longis temporum spaciis perdurabit. Nam si bellum illud aduersus Iudæos propter electos breuiori tempore fuit dissolutum, quantò magis propter eos ipsos contrahetur illa tentatio? Propterea non dixit, post tribulationem, sed addidit, statim post tribulationem: ita fere simul omnia peraguntur, & pseudoprophetis, & pseudochristis perturbantibus confestim ipse aderit. Non enim parua tunc vexatio vniuersum orbem continebit. Quo modo autem adueniet? Ita scilicet, vt creaturæ transformentur: sol enim obtenebrabitur,non quia destruetur, sed quia luce illius aduentus superabitur, & stellæ cadent. Quis enim vsus nulla existente nocte ipsarum erit? Et virtutes cœlorum commouebuntur: & merito quidem, cum tantam mutationem rerum fieri perspicient. Nam si quando facta sunt,astra, ita miracula exhorruerunt, vt ea de re dictum sit, quando facta sunt astra,magna voce me omnes angeli mei laudarũt:multò magis tunc mirabuntur, videntes vniuersa commutari,conseruos rationẽ vitę referre,orbem omnem terribili assistentem tribunali, ac omnes qui ab Adam ad aduentũ vsque illum facti sunt omniũ operum rationes reddentes. *Tunc apparebit signum filij hominis in cœlo.* Hoc est crux ipsa. crux enim Sole fulgẽtior videbitur:obscuratur enim sol,crux autem apparet: quod fieri non posset,nisi solares radios splendore superaret.Cuius autem rei gratia istud signum apparet? Vt magno cumulo Iudæorum impudentia opprimatur, crucem in suam iustificationem secum habens, in iudicium veniet. Non vulnera enim solum, sed etiam acerbum ac ignominiosum mortis suæ genus ostendens. *tunc plangent tribus.* nõ enim accusantibus opus erit, cùm crucem viderint. Plangent igitur, quia ex morte ipsius nihil profecerũt, quia crucifixum quem adorare oportebat, contempserunt. Vides quo modo terribiliter aduentum suum descripsit?quo modo animos discipulorum suscitauit? idcirco prius tristia posuit, deinde iucunda cõmemorat, vt vel hoc modo eos consolaretur. Cæterùm passionis rursus,atque resurrectionis ex præstantiore habitu crucis meminit,vt nõ iam pudeat eos, nec dolor inuadat, cùm in signum tũc proponenda sit. Alius autem: videbũt,inquit,in quem pupugerũt:propter quod vtiq; plangent tribus videntes q̃ ille ipse sit quem crucifixerunt: verùm quoniam crucis mentionem fecit,ideo subiecit: quia videbũt filium hominis,non in cruce,sed venientem in nubibus cœli cum virtute, & gloria multa. Noli enim credere,quia crucem audisti, tristem aut amarum futurum,sed cum virtute atq; gloria magna venturum non dubita. Crucem autem secum habet, vt peccatum ipsorum sine accusatione cõdemnetur, veluti si quis lapide percussus,ipsum lapidem vel cruentas vestes in testimoniũ ostendat. Veniet autem in nube sicut assumptus est:hæc omnia tribus videntes,flebunt,sed mala sua non in solo fletu terminabũtur. Et fletus quidem erit,vt à seipsis proferre sententiam, & seipsos cõdemnare aspiciantur. *Tunc autem,* inquit, *mittet angelos suos cum tuba magna, & congregabunt electos à quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum.* Hæc tu audiens,futuram punitionem quanta sit, per teipsum excogita: non enim his solùm, verumetiam illis pœnis vexabuntur: & sicut

Sup.301.

Ezech.32.b & Ioel.2.c

Iob 38.a

Apoc.1.b

superius

Universidad de Deusto
Biblioteca

Supra 22. & Matth. 24. superius dicturos asserebat, Benedictus qui venit in nomine domini: ita hîc dicit, quia plangent. Nam quoniã de bellis expositũ grauissimis est, vt discãt quoniam ad has afflictiones ęterna quoq; supplicia eos expectant, & ab electis separat, & lugentes, gehennæq; traditos inducit. atq; etiam hinc rursum discipulos cõfirmat, ostendens à quãtis liberabũtur malis, & quàm ingentibus bonis perfruẽtur. Cùm autẽ sic liquidò atq; apertè veniet, per angelos vocat. Hoc etiã vocationis modo illos honorauit. Paulus verò de resurrectione mortuorũ verba faciens: in nubibus rapiẽtur, dixit. Ipse nãque dominus descendet de cœlo, ait, in iussu, in voce archãgeli. Itaq; cùm resurrexerint, angeli omnes cõgregabunt: cõgregatos verò nubes rapient, & hæc omnia in momento temporis fient: non enim vocat eos sursum manẽs, sed ipse in tuba descendit. Quid autem tubarum sonus sibi vult? Ad exuscitationem, ad gaudium, ad exprimendũ rerum stuporem, ad dolorem eorũ qui relinquũtur. Væ mihi de die illo terribili, qui cùm oporteret nos expositione istarum rerum gaudere, dolemus & mœrore conficimur: sed fortasse solus ego hæc patior, vos autẽ hæc audientes, lætamini. Nam me quidem, cùm hæc in mentem veniũt, horror inuadit terribilis, & amarissimè perfiens, ex profundo corde ingemisco. Nam quãuis nihil horum ad me spectet, illa tamen quæ mox ad virgines, & ad seruum nequam, qui q̃ accepit talentũ suffoditq;, dicentur, vehemẽtius me perturbãt: propterea lachrymis cõfundor, quoniam à tanta gloria casuros nos video, à tantorumq; fruitione bonorum expellendos, & hoc nõ tempore aliquo terminato, sed semper atq; perpetuò, solũmodo quia parum laboris sufferre nolumus. Nam si magnus esset labor, & hæc lex onerosa, quanuis etiam sic cuncta essent toleranda. Attamen plerisq; desides excusationem aliquã habere viderentur, friuolam quidem, sed nihilominus propter præceptorũ difficultatem, *diuturnitatẽ temporis*, laboris duriciem, intolerabile *onus non potuisse sufferre videremur: nunc verò* nihil huiusmodi dicere possumus, *quòd nõ minus tunc* quàm gehenna nos exagitabit, *quia quando breuissimo* spacio tẽporis nõ insudauimus, *cœlo & ineffabilib⁹ bonis* priuari nos intelligemus. Breue quidẽ tẽpus hoc est, & labor minimus, & tamẽ oscitamus, & tota mẽte torpemus. Terrestre certamen est tibi propositũ, cuius corona in cœlo reddetur: ab hominib⁹ exagitaris, & deus tibi honores retribuet: paucis diebus curris, & æterna præmia cõsequeris: corruptibili corpore luctaris, & incorruptibili laudaris. Sed præter illud apprimè tenendum est, quia etsi propter Christum nihil triste pati voluerimus, necesse tamẽ est alia de causa multa tristia sustinere. Nõ enim quia propter Christũ mori nõ vis, idcirco immortalis futurus es: nec quoniã propter Christum diuitias tuas nõ distribuis, idcirco tecũ eas auferes. Hæc à te Christus petit, quę si ei non dabis, omnino tamen propter conditionem naturæ relicturus es. Hæc te tua sponte facere hortatur, quę omnino inuito te fient. Vnũ solùm petit, vt propter eum vltrò, & non coactus facias: Vides quàm facillimum est hoc certamen? Nam quæ necessariò patieris, inquit, ea, si propter me pati volueris: idq; vnicum tibi propositum fuerit, sufficienter mihi obtemperasti. Quod alij mutuaturus aurum es, illud mihi & ad maiora fœnora, & cautione tutiori mutuato. Si alterius gratia militares labores susci*pis, mihi etiam milita*, quoniam cumulo retributionum ingenti labores tuos omnino excedam. Tu verò alios quidem qui vel in mutuo, vel in vendẽdo, vel militãdo maiora tibi offerunt, anteponis: Christum verò solum prestantiora sine comparatione præbentem aspernaris, atque repellis. Cur tibi tam magnum cum eo bellum est? Cur tanto es inflãmatus odio? Vnde igitur veniam ac satisfactionẽ impetrabis, cùm nec illis eum rationibus, quibus homines hominibus, anteponere velis? Cur terræ thesaurum tuum tradis? In manu mea recondas, inquit: Non videtur tibi dominus terræ tutior esse, quàm terra? Illa quod reposuisti, solùm reddit, imò verò nõnunquam etiam amittit, & redonare non potest: ipse autem etiam mercedem, quia in manu sua reposuisti, redditurus est. Magna profectò nos charitate prosequitur, ideo si mutuò dare volueris, paratus semper vt accipiat est: si ferere tibi placuerit, libenter semina suscipit: si magnificas ædes condere constitueris, allicit te ad seipsum, & hortatur vt in regione sua ædifices. Quare ad inopes curris? ad homines dico inopes, qui aut tibi tuum non reddent, aut certè malè, & illiberaliter reddent? Ad deum curre, qui pro paruis magna liberaliter reponit. Sed non mouemur his verbis: ac ideo, vbi pugnæ, iudicia, calumniæ, illò festinamus. An igitur iniuria punit nos atque euertit, cum in rebus omnibus seipsum nobis præbeat, & nos ipsi studioſè resistamus? Nequaquam. Nam siue meo volueris expoliri ornatu, siue armis meis armari, siue mea indui vestimẽta, siue dapibus meis deliciari, siue iter meum peragere, siue in ciuitatem peruenire cuius artifex & conditor ipse sum, siue in regione mea domum ædificare: ita hæc omnia facere potes, vt non modò nullam abs te harum rerum omniũ mercedem exigam, sed ipse tibi magnæ velim esse mercedis debitor, dũmodo vti rebus meis nõ abomineris. Quid huic liberalitati æquale vnquam inueniri potest? Ego ipse sum pater, ego frater, ego domus, ego sponsus, ego nutritor, ego vestis, ego radix, ego fundamentũ. Quicquid volueris ipse sum: nulla re indigebis, ego tuus ero minister. Veni enim non vt mihi ministretur, sed vt ego aliis ministrem. Ipse amicus sum, membrum, caput, frater, soror, mater, vniuersa ipse sum dũmodo mihi vt decet, afficiaris. Ego pauper propter te, in cruce propter te, *in sepulchro propter te*, patrem in excelsis pro te *interpello*, qui ad inferiora pro te à patre missus descendi. Omnia tu mihi es, frater, cohæres, amicus, membrum. Quid vis amplius? quid auersaris amãtem? Quid caduco huic mũdo laboras? Cur perforato aquã dolio ingeris? Nihil enim aliud est pro præsentibus istis laborare, quàm flammam discerpere, quàm pugnis aëra cædere. Cur frustra curris? Nonne vniuscuiusq; artis finis quidã est? Ita profectò. Ostende igitur mihi huius secularis studij finem: sed non potes. Vanitas enim vanitatum, & cũcta vanitas sunt. Proficiscamur ad sepulchra, ostende mihi patrem, ostende vxorem tuam. Vbi est qui purpuram induebatur, qui vehiculo ferebatur, qui exercitus ductitabat, qui corona militum cingebatur, qui lictorib⁹ muniebatur, qui alios cædebat, alios in carcerẽ detrudebat, qui quos volebat, interimebat, & liberabat similiter quos volebat? Nihil video nisi putrida ossa, & vermes, & araneam: omnia illa puluis, omnia fabula, omnia somnium, vmbra, narratio nuda, & imago: imò verò nec imago, imaginis quippe effigiem videmus: hîc autẽ nullam effigiem perspicere possumus, atq; vtinam hîc omnia mala terminarentur. Nũc verò honores quidem, & voluptas, & maiestas omnis ad vmbram, & ad verba rebus nuda exitum habent. Quæ verò ab illis sequuntur, non vt vmbra & somniũ euanescunt, sed permanent, & eò nobiscum ita transeunt, vt omnibus fient

Supra 20. d.

Ecclẽs 1. a. & 12. c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

apertiſsima. Rapinæ nanque,violentiæ,fornicationes, A adulteria, cæteraq; huiuſmodi non vertuntur in cinerem, ſed tam res,quàm verba ibi cõſcribuntur. Quibus igitur oculis tunc demum cernemus? Nam ſi patrem, qui te genuit, peccati aduerſus eum conſcius, aſpicere non poſſes: quo modo ad deum omni certe patre mitiorem oculos tunc eleuabimus? quo modo ſuſtinebimus,quando Chriſti terribili aſſiſtemus tribunali, cùm exquiſitiſſima peccatorum omnium perſcrutatio fiet? Si verò quiſpiam futuro non credit iudicio,ea conſideret quæ hîc fiunt. Videat eos qui in carceribus ſunt, qui in metallis, qui in ſtercore,qui dæmonio agitãtur,qui inſaniunt, qui incurabili morbo laborant, qui continua pauperie premuntur, qui vexantur inedia,qui luctu intolerabili affliguntur, qui captiui degunt. Nemo enim iſtorum omniũ hæc pateretur, niſi cæteris omnibus qui ſimiliter peccant, ſupplicia poſt mortem imminerent. B Nam quia nihil reliqui malè viuentes hîc patiũtur, hoc ipſum argumẽtum eſt, quia poſt exitum è vita omnino punientur. Non eſt enim credibile cùm vnus ſit omnibus deus,alios hîc puniri,alios euadere impunè eorum, qui ſimiliter deliquerunt, niſi pœna ibi certa reſeruaretur. His igitur rationibus & exemplis perſuaſi,humilius viuamus, & qui iudicium nõ credunt futurum,credant iam, & meliores fieri ſtudeant, vt cœlorum regno dignè vitam hic peragentes,futura ſupplicia euitemus, & æterna bona nanciſcamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Homilia lxxviij. *ex cap.* xxiiij.

AB arbore autem fici diſcite parabolam, quãdo iam ramus eius tener fuerit, & folia germinauerint, cognoſcitis quoniam propè eſt æſtas. Ita & vos,cùm videritis hæc omnia, cognoſcite quoniã propè eſt in ianuis. Quoniã dixit, ſtatim poſt tribulatione illorum dierum, ipſi verò certum,definitumq; tempus quærebãt,& diem ipſum †diſcere cupiebant:idcirco ſimilitudine vtitur ficus,oſtendens nõ magna ſpacia temporum interfutura,ſed cõſequenter atq; deinceps illum diem venturum:quod non ſimilitudine ſolùm,verumetiam ſequentibus verbis expreſſit,dicens: Scitote quoniã propè eſt in ianuis. Hinc etiam prædicit æſtatem tunc ſpiritalem, tranquillitatemq; à fluctibus huius vitæ iuſtis hominibus futurã: iniuſtis autem à cõtrario, hyemem ac terribiles tempeſtates poſt æſtiuam tranquillitatem venturas, quod paulò pòſt ſignificauit dicens:laſciuè illis viuentibus diem illum eſſe venturum. Non autẽ ea ratione tantummodo, vt ſpaciũ temporis deſignet, ficus ſimilitudine vſus eſt, cùm & aliter iſtud ſignificare potuiſſet: ſed vt omnino futuram rem cõfirmaret. Nam ſicut hoc eſſe neceſſe eſt, ſic illud quoque neceſſariò erit. Nam vbi rem omnino futuram demonſtrare vult,in medium aliquid profert, quod naturali quadã neceſſitate euenire ſolet. Nec ipſe ſolum,ſed & ipſius imitator Paulus. Propterea etiam de reſurrectione diſſerens,ait: Granũ tritici cadens in terram,niſi mortuũ fuerit,ipſum ſolum manet:ſi autẽ mortuum fuerit, multum fructũ affert. Similiter etiã beatus Paulus ad Corinthios, Inſipiẽs,ait, tu quod ſeminas nõ viuificatur, niſi mortuũ fuerit. Verùm ne rurſus interrogent, quãdo igitur hæc erũt, in memoriam prædicta reducens,ait: *Amen dico vobis, nõ præteribit generatio hæc,donec omnia fiant.* Quæ omnia, dic quæſo? Bella in Hieruſalem,fames intolerabilis, peſtis inaudita, terræmotus, pſeudochriſti, pſeudoprophetæ, prædicatio euãgelij in vniuerſo terrarum orbe,ſeditiones, turbationes,cætera omnia quæ ad aduentum vſq; futura ſunt. Quo modo igitur hæc generatio dictũ eſt? Non de viuentibus tũc, ſed de fidelibus dixit. Nouit enim ſcriptura nõ à temporibus ſolũ,ſed etiam à piis moribus generationẽ deſcribere: vt quãdo dicitur, Hæc eſt generatio quærentium dominum. Quod igitur in ſuperioribus dicebat, quia oportet hæc omnia fieri. & rurſus: Vbiq; prædicabitur hoc euangelium:id in hoc quoq; loco,quia ſcilicet hæc omnia eueniẽt,& fidelium generatio nullo incõmodo diſſipata permanebit. Ita Hieruſalem euerſa,Iudæiſq; in nihilũ penè redactis, à nulla re fides ſuperabitur. Non enim fames,nõ furor,nõ peſtis, nõ terræmotus,nõ bellorũ impetus,nõ pſeudochriſti,nõ pſeudoprophetæ,nõ ſeductores, non qui tandẽ perturbabũt omnia, nõ falſi fratres,nõ alia huiuſmodi tentatio aduerſus fideles prævalebit: in maiorem deinde fidem ipſos adducens, ait: *Cœlum & terra tranſibunt, verba autẽ mea non præteribunt.* Facilius enim,inquit,hæc firma & immobilia deſtruentur, quàm verba mea poſſint decidere. Examinet,oro,ſi quis repugnet, & ſi vera inueniet iam tranſacta antè, omnino ab illis ad credenda futura animũ inducat: examinet,inquam,exquiſitiſſimè,& videbit exitũ rerum huius prophetiæ veritati atteſtãtem. Elemẽta verò hęc in mediũ produxit, partim vt cœlo ac terra præſtãtior eccleſia ſignificetur, partim vt vniuerſi creatorẽ ſe eſſe oſtendat. Et quoniam de cõſummatione diſſeruit, de re ſcilicet quæ à multis non creditur, cœlum & terram in medio poſuit, vt ineffabilem virtutem ſuam oſtenderet, & magna cum poteſtate vniuerſi ſe dominũ ſignificaret, ex quibus omnibus vel nimiũ ambigentes ad fidẽ præparet. *De die autem illa, & hora nullus nouit, neque angeli cælorum, *neque filius, niſi ſolus pater.* Et quod dixit, neque angeli,repreſſit eos ne diſcere vellẽt,quod angeli neſciũt. C Eo verò quod dixit, neq; filius, non ſolùm à diſcendo, ſed etiam à quærendo prohibuit:hac ratione id dictum eſſe,illud oſtendit, quod poſt reſurrectionem curioſius quærentibus reſpõdit. Nũc enim multa ſigna dixit, tũc verò apertè repreſſit,dicens: Non eſt veſtrũ noſſe tempora vel momenta. Deinde ne dicant neglectos ſe atq; contemptos eſſe, qui nec harum rerum digni videãtur, ſubiunxit: Quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Magnæ nãque ſibi curæ fuit honorare illos,& nihil quod eis cõduceret, & poſſent ferre, celare. Propterea patri iſtam noticiã attribuit,rem arduã eſſe oſtendens, maioremq; quàm ipſi capere poſſent. Niſi autẽ ita ſit,ſed ipſe quoq; filius ignorat, quãdo ſciet, an vnà nobiſcum? quis hæc vnquã dicere poterit? patrem filius optimè nouit, & eo prorſus pacto quo pater filium, diem autẽ illam ignorat? Præterea etiam ſpiritus dei profunda inueſtigat, filius verò nec tẽpus quidẽ iudicij nouit? Sed quo modo quidẽ iudicare oporteat,nõ fugit eum,& arcana ſingulorum clam eo nõ ſunt: quod autem multò vilius eſt,id ignorat? Adhuc quo modo is,per quem omnia facta,& ſine ipſo factũ eſt nihil,diem illam ignorabit? Qui enim ſecula fecit, is profectò creauit & tempora, ſi autẽ tempora,vtique & diem produxit. Quo modo igitur quem ipſe produxit, ignorat? Deinde vos vel ipſius ſubſtantiam filij non ignorare affirmatis, filio verò nec illius diei cognitionem cõceditis, filio dico qui ſemper in ſinu patris eſt. Et certè multò maius, immo verò abſque comparatione maius quid ſubſtantia filij eſt, quàm dies illa. Quo modo igitur cùm maiora vobis attribuatis, hæc minora filio concedere nõ vultis,in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & cognitionis occulti? Sed neque vos ſcitis,quæ nam ſit ſubſtantia dei, quãuis furore incitati hoc affirmetis: neque filius diem illum ignorat.

†*videre*]

Ioan.11.c. *&* *1.Corin.* *15.c.* *Ibidem.*

Hîc ſupra. *Ibidem.* *Pſal.23.b.* *Ioann.* *Coloſſ.2.a* *Athan.* *Ibidem.*

Quapropter

Quapropter cùm omnia dixerit, & tempora, & tempestates exposuerit, ac ad ipsas demum ianuas peruenerit, propè enim est, in ianuis, inquit, diem ipsam reticuit. Ita si diem atq; horam curiosè scrutaris, non audies à me, ait: sin verò tempora & initia, nihil celabo, sed omnia tibi exacta dicam diligentia. Multis enim tibi ostendi nō esse mihi diem illam ignotam: spacia temporum, & res venturas tibi prædixi, & quantum ex hoc tempore ad illum diem. Idem enim ficus parabola designauit, ad ianuas deniq; ipsas te duxi: ostium verò si nolo tibi aperire, ex cōmodo etiam tuo id facio. Sed vt aliunde quoq; discas, non ex ignoratione ipsum dicere recusasse, ad ea quæ dicta sunt, aliud quoque signum proponit, dicens:

Gene.6. & 7.b. *Sicut erant in diebus Noë ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad diem qua intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit omnes: sic erit & aduentus filij hominis.* His verbis repentè, ac non expectatum inter hominum delicias se venturum ostendit:

1.Thes.5.a. quod Paulus quoq; denotauit, dicens: Cum pacē & securitatem dicāt, tunc repentina eis imminet pernicies, quam inexpectatā declarās, dicebat, sicut dolor in vtero habentis. Quo modo autē post tribulationē illorum

Ibidem. dierū ait: Si deliciarū lasciuia, si pax, si securitas, secundum Paulū, futura est, si deliciis lasciuiūt, quo modo tribulātur? Pax & lasciuia insensatis erit. propterea nō dixit, quādo erit pax, sed quādo dicent pacē & securitatē, insaniam eorū hoc modo dicendi ostēdens: sicut & qui

Gene.6.b. tempore Noë fuerant, quāuis multis in malis essent, deliciis tamen diffluebāt: iusti autem nō ita, sed cum tribulatione atq; mœsticia vitam trahebant. Hinc etiā aperitur, quia cùm Antichristus venerit, licētius omni turpi voluptate iniqui, & qui salutē suam desperabūt, vtentur. Tunc ad explendum furorem mentis multi studebunt.

Ibidem c. Crapula tūc, & temulētia summopere vigebit, quapropter & cōgruo vsus exēplo est. Nam quēadmodū & cùm arca fieret, apertè futurū prænunciauit diluuium: illi autem nō credentes, tanquā nullo malo venturo lasciuiebant: sic Antichristus apparebit, post quem consummatio, & intolerabiles pœnæ sequentur. Ipsi autē voluptatibus suis quasi temulentia quadā detenti, futura nō sen

1.Thes.5.a. tient, ideo Paulus dicebat: Veluti dolores in vtero habentis, sic illis terribilia & intolerabilia aderūt. Quare autem Sodomorū mala non dixit? Vniuersalem, prædictamq; cladem, & minimè creditā exempli loco proponere voluit: vt quoniam apud multos futura nō creduntur, à similitudine præteritorum moueātur animo, atq; credant. Ad hæc illud etiā ostendit, quia & priscorum ipse conditor est. Aliud deinde signū ponit, quibus omnibus efficitur, nequaquam se illum diem ignorare.

**codices Græci hic non consentiebāt. nam alter habet, in lecto: alter verò in agro. nā in textu neutr lecti mē tionem facit. Exod.11.b.* Quod autē est signum? *Tunc duo erunt in agro, vnus assumetur, & vnus relinquetur. Duæ molentes in mola, vna assumetur, & vna relinquetur. [Duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur.] Vigilate igitur, quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit.* Hæc omnia, vt dixi, & ipsum non ignorare denotant, & discipulos ab interrogādo auocant. Cuius rei gratia dierum quoq; Noë mentionem fecit, & duos in *lecto dixit: significans quia inexpectatus ab omnibus ferè, & quietis tempore aduenier: duæ quoq; molētes idipsum, id est nullam solicitudinem significant: & ad hæc, quia serui & domini & assumuntur & relinquuntur, tam qui in ocio, tam qui in labore, & alia atque alia dignitate præfulgent. Sicut in veteri quoq; scriptura dicitur: A sedente in solio vsq; ad captiuam, quæ in mola est. Quoniam enim iam dictū est, difficile diuites saluari, idcirco neq; illos omnes perituros, neq; pauperes è cōtrario saluari omnes: sed vtrinq; & saluari, & perire ostendit. Mihi autem videtur ex hoc etiam significari, nocturno illum aduentū tempore futurum, quod etiam Lucas asserit. Vides quo modo vniuersa sibi apertissimè patent? *Luc.17.f.* Deinde ne rursus interrogent, cōtinuò subiunxit: Vigilate igitur, quia nescitis qua hora dominus vester veniet: non dixit se nescire, sed quia ipsi nesciunt. Quum enim illos ad ipsam ferè horam deduxisset & statuisset, rursum ipsos abducit, & ab interrogādo auocauit, volēs illos semper attentos esse, & ad certamē paratos. propterea dicit, Vigilate, ostendens hac se de causa dicere noluisse. *Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias, qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domū suam. Ideo & vos estote parati, quia qua hora non existimatis, filius hominis veniet.* Propterea igitur hæc dicit ipsis, vt vigilent, vt iugiter parati sint, quia qua nō existimant hora, vēturus est. Solicitos igitur facit, & curiosos, ne vnquā virtutem negligant. Tale quid autem est quod dicitur: Si præscirent homines quando morituri sunt, diligentiam suam circa illam horam ostenderent. Ne igitur in illo solummodo tempore, sed continuè diligentes sint, nec generalem nec singularem horam prædicit, vt sem per expectando semper vigilent: hac enim ratione terminū vitæ nos occuluit. Deinde liquidò, adeò vt nunquam liquidius, dominū seipsum appellauit. Hæc autem etiam ad erubescentiā desidiæ mihi dicta videntur: maiorem enim diligentiam exhibent pecuniarum conseruandarum furem expectantes, quàm vos salutis animæ: vigilant enim tunc, ne aliquid sibi surripiatur. Vos verò quanuis certò sciatis venturū dominum, non perseueratis tamen, neq; ita vigilatis, vt possitis non impræparati ex hac vita discedere, quapropter cum pernicie dormientium dies ille venturus est. Nam quemadmodum nō læderetur ille furto, si furem sciret venturū: sic & vos quoniā scitis dominū venturum, paratiores esse debetis. Cæterùm quoniam iudicij mentionem fecit, ad doctores etiā vertit orationem, de pœna & meritis disserens, & primò bonis collocatis, ad peccatores exitum facit, commodissimè orationem cōcludens. *Quis ergo, inquit, fidelis seruus & prudens, quem constituet dominus suus super familiam suam dare eis cibum in tempore suo? Beatus seruus ille, quem cùm venerit dominus eius, inuenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.* Dic quæso, num & hoc ignorantis est? Nam si quoniam nec filium scire dictum est, ignorare ipsum affirmas: quid modò dices, cum dubitādo dicere videatur, quis igitur fidelis seruus? An & hoc ipsum ignorare cōfinges? Nequaquā: nullus enim, nisi mente captus id diceret: atqui causam de illo dicere possumus, de hoc verò nullā. Quid porrò quando interrogando dicit, Petre diligis me: neque illud sciebat? aut quando quærit, vbi posuistis eum? Ego verò etiā patrem ita loquentē inuenio. Ipse enim est qui dicit, Adam vbi es? Et, clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est apud me. descēdēs igitur videbo, si secundū clamorem eorū qui venit ad me, perficiūt: si autē non, vt cognoscā. Et alibi: Si fortè audiant, si fortè intelligant. Et in euangelio. Verebūtur fortasse filium meū: quæ omnia verba quāuis ignorationē significent, nō ignorās tamen, sed vt eum decet, dispēsans ita dicebat. De Adā ergo illo modo quęsiuit, vt in excusationē peccati eū induceret. De Sodomis autē ita locutus est, vt nos erudiret nihil antea esse determinandum, quàm ad rem ipsam certius perueniremus. Per prophetā autē ambiguè loqui videtur, ne prædictio apud imperitos inobedientiā necessariò facere videretur. In euangelio

Ioan.21.d. Ioan.11.d.

Gene.3.b. Ibid.18.c.

Ezech.2.b. Supra 21.d. & Luc.20.b

Universidad de Deusto
Biblioteca

vero ostendere voluit, quia reuereri filium debuissent. Hoc autem in loco, ne rursus curiosius perscrutentur, & vt rem esse raram & admodū preciosam ostendat. Expende autem qualem hæc verba ignorātiam significare possunt, si quidem à se cōstitutum super familiā suam ignoraret. beatificat etenim eum: Beatus enim, inquit, seruus ille. quis vero sit, silentio tradidit: quis enim est, ait, quem constituet dominus super familiam suam, & beatus quem inueniet sic facientem. Hæc autem nō de pecuniis solummodo, verūetiam de verbis, de virtute, de omni dispensatione singulo homini concessa, dicta sunt. Hæc parabola vel ad gerentes, gubernantesq; rem publicam accōmodari potest. Docet enim vnūquemq; ad communem vtilitatem omnia cōferre quę sua sunt, siue sapientiam, siue principatum, siue diuitias, siue quicquid aliud; non ad detrimentum cōseruorum, nec ad perditionem suam. Quapropter vtrūque ab eo flagitat, prudentiam scilicet, atq; fidem. Delicta enim ab amentia originem habent. Fidelem igitur appellat, quoniam nihil ex rebus domini sibi attribuit, nec incassum quicquam expendit. Prudentem autem, quia opportunè dispensare nouerit. Siquidem vtraq; re nobis opus est, ne scilicet quæ domini sunt, ad proprios vsus rapiamus, & vt opportunè omnia dispēsemus. Nam si alterū horum absit, eius absentia alterum omnino claudicat. Si enim fidelis ita sit, vt non furetur: disperdat autem nō necessario cōsumens impendio, non parum id crimen est. Sin verò è contrario rectè dispensare nouerit: sibi verò accumulet, ingens rursus hæc culpa. Audiamus etiam qui pecunioſi sumus. Non enim doctoribus hæc solùm, sed diuitibus etiam dicit, cum vtrisq; dominus diuitias suas crediderit, maximas quidem doctoribus, sed locupletibus etiam nō paruas. Si ergo docentes maiores diuitias seminent, atq; dispergant: vos autē nullam in minoribus liberalitatē ostendatis: cur liberalitatem, & nō gratitudinem dixi? non enim vestra, sed aliena tribuitis: quæ nam vobis futura est excusatio? Sed interim antequam de punitione dicatur, approbati præmia serui qualia sint, audiamus: *Amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.* Quid hoc honore maius? quæ oratio hanc dignitatem, hanc beatitudinem assequi poterit, cùm cœlorum conditor, cui omnia seruiunt, hominem super omnia bona sua constituturus est? Propterea & prudentem eum appellauit, quia nouit magna pro paruis perdenda non esse: quia moderatè vitam hic peragens, cœlos cōsecutus est. Deinde quod semper factitat, non à bonorum præmiis tantum, sed à prauorum etiam pœna audientes corrigit, ac ideo subiecit: *Si autem dixerit malus seruus in corde suo, tardat dominus meus venire, & inceperit conseruos suos verberare, comedat autem & bibat cum ebrijs: veniet dominus serui illius in die qua non existimat, & in hora quam non nouit, & diuidet eum, & partem eius cum hypocritis ponet: ibi erit fletus & stridor dentium.* Si vero quispiam opponat, perspicis quæ cogitatio seruo venit, quia dies ille ignotus est: tardat enim, inquit, dominus meus. Illud respondebimus, non quia dies ille ignotus sit, sed quia ipse nequam hæc cogitat: quam enim ob rem nihil huiusmodi fidelis ille, prudensq; seruus cogitauit. Quid enim refert miserrime omnium, si dominus tuus tardat, cum eum omnino venturum nō ignores? Cur ergo diligenti studio nō incumbis? Hinc igitur discimus non tardare dominū: iniqui enim serui hæc de tarditate sententia est, propter quā etiam accusatur. Quòd verò nō tardat, Paulus quoq; cōfirmat, dicens: Dominus prope est, nihil soliciti sitis: &, Qui venturus est, veniet, & non tardabit. Sed quæ sequuntur audi, vt discas quo modo crebrò in memoriā ignoratum illum diem reducat, significans seruis istud esse perutile, ac sufficiens à somno eos excitare. Nec refert, si multi nihil vtilitatis hinc cōsecuti sint. Nā nec etiā ab aliis iuuātibus lucrati aliquid sunt: sed tamen ipse nūquam cessat facere, quæ sua sunt. Quid deinde? Veniet, inquit, in die qua nō expectat, & hora qua ignorat, & extremis eum cruciabit tormentis. Perpendis quo modo vbiq; ignorantiam hanc repetit, tum vt vtilitatē eius ostendat, tum vt semper diligētiores esse faciat: hæc enim res, vt scilicet nos semper vigilemus pręcipuo illi est studio atq; curæ: ac quoniā calamitatibus oppressi magis corrigimur, deliciis verò atq; ocio corrumpimur, idcirco vbique in remissione atque quiete ventura mala prænunciat. Et vt in superioribus per tempora Noë hoc ipsum significauit: ita hic quādo seruus ille temulētiæ se dedit, quando cōseruos inflatus verberat, tunc intolerabilis est pœna. Sed nō pœnam solummodo illius, verùm diligentius cōsideremus, ne ipsi quoq; similibus simus obnoxij. Huic enim similes profectò sunt, qui pecuniā habentes pauperibus nō erogant, dispensator etiam tu es pecuniarum tuarum nō minus, quàm qui ecclesias gubernant. Quemadmodum igitur *illi non habent potestatem ea, quæ à vobis collata sunt pauperibus, temerè dispergere, quādoquidē ad alimenta pauperū cōstituta sunt, pari tu quoq; modo nō debes* temere tua cōsumere. Nam etsi paternam hæreditatem accepisti, atque ea ratione quæcunq; habes, tua sunt: dei tamen sunt vniuersa. Deinde si tu diligēter quæ dedisti vis dispensari, deū autem nō arbitraris maiore acrimonia à nobis rationē dispensationis petiturum, sed laturum, vt perperā cuncta disperdātur: non est ita, non est. Ideo etenim & apud te pecuniā esse passus est, vt alimēta pauperibus in opportunitate cōcedas. Quid est porrò in opportunitate? Cum egeant, cum famescant. Sicut igitur tu conseruo ad dispensandū dedisti, sic dominus tibi vt opportunè impendas. Cumq; possit auferre, relinquit tamen, vt virtutis exercendæ habeas facultatē, vtq; altero alterius egente, feruētiore omnes inter se charitate vinciret. Tu vero cū acceperis, nō modò haud prębes, verūetiam verberibus cędis. Quòd si culpa nō dare est, quæ venia erit verberāti? his verbis cōtumeliatores & rapaces suboſtendere mihi videtur, vehementer eis intentās, cum verberibus eos cædāt, quos alere debeāt. Deliciantes autē etiam, atq; lasciuiētes, hoc loco notare videtur. nā & deliciis magna ꝓposita est pœna. comedat enim, inquit, & bibat cū ebrijs, ventris voraginē significās hæc dicit. Nō enim accepisti, vt deuorare habeas, sed vt ad eleemosynā vtaris. An forsan tua te credis habere? res pauperū tibi credita est, etiā si laboribus iustis, etiā si hęreditate paterna in te peruenerit. Nū putas nō potuisse deū abs te hāc pecuniā auferre? Sed ideo nō fecit, quia te dominū esse vult benignitatis erga pauperes. Tu autē diligēter perpēde, quo modo in omnib⁹ ferè parabolis ille punitur, qui sua pecunia probè vsus nō est. Nā neq; virgines aliena rapuerūt, sed sua nō erogauerūt: neq; qui talētū suffodit, aliena īnuasit, sed quia nihil addidit: neq; qui esurientem præterierūt, propter alienorū rapinam cruciātur, verū quia sua, quemadmodum & hic seruus nō disperserūt. Audiamus igitur quicunq; vētri seruimus, quicūque ad opiparè cōparandas cœnas pecuniā consumimus, quæ non nostra, sed indigentiū est. Noli enim, quoniā magna domini benignitate quasi tua erogare iussus es, idcirco etiā tua esse arbitrari: mutuò tibi cōcessit, vt probitatem inde quæras.

Abstra.d.

Supd. & Luc.17.

Philip.4.a.

Infrà.a. Hic & in.

Noli

Universidad de Deusto
Biblioteca

Noli ergo putare tua esse quæ habes, sed quæ domini A
sunt, domino præbe. Nec enim etiam si tu cuipiam mu
tuò contuliſti, vt aliquid inde lucrari posſit, illius pe-
cuniam esse assereres: similiter ergo deus tibi pecuniã
tradidit, vt cœlum merceris. Quare non est benigni-
tatis tuæ cumulus ingratitudine tua euertendus. Veniat
in mentem tibi, quàm optabile erat homini post bap-
tisſmum remiſſiones peccatorum inuenire, si eleemosy-
na ad delenda peccata conceſſa non esſet. O quot ho-
mines dicerẽt, vtinam posſemus pecuniis à futuris nos
malis redimere: nũc verò, cùm hoc per eleemosynam
facere posſint, torpent rursus & decidunt. Sed præbeo,
inquies: quid præbes? Nunquam certè tantum dediſti,
Luc. 21.a. quantum mulier illa, quæ duos obolos erogauit, immo
verò nec mediã quidem partẽ, nec ſubmultiplicẽ eius
quod illa obtulit, præſtitiſti: ſed multo plura in ſump-
tus inutiles eiicis. Magnifica conuiuia, & potationes B
inebriantes excogitas, modò tu alios vocas, modò vo-
caris ab aliis. Ita nunc tu conſumis, nunc alios conſu-
mere cogis: & duplicem tibi præparas cruciatum, alte-
rum ab his quæ tu, alterum ab his quæ alij hortatu fa-
ciunt tuo. Vide igitur hũc quoque famulum, quoniam
edat & bibat cum temulentis accuſari: non enim temu
lentos ſolùm, verumetiam eos qui cum illis viuunt,
torquebit. Nec iniuria quidem. Nam & ſeipſos corrũ-
punt, & proximorum ſalutem negligunt. Nulla verò
re alia deus magis irritatur, quàm ſi proximi cõmodi-
Ioan.13.d tatem deſpicias: quapropter vt iram in iſtos oſtendat,
in duas incidi ſeruum illum partes imperauit: hac de
cauſa notam, qua diſcipuli ſui cognoſcerentur, chari-
tatem esse affirmauit, quoniam diligentem neceſſe eſt
de dilecti vtilitate meditari. Hanc igitur viam tenea-
mus, quæ nos maximè ad cœlos perducet, quæ Chriſti
faciet imitatores, quæ deo, quantum fieri poteſt, ſimil- C
limos conſtituet. Perſpice autem eas quoque virtutes
magis neceſſarias esse, quæ iuxta viam hãc tentoria po-
ſuerunt. Et ſi placet, diligentius id inueſtigemus, ſenten
tiamq; ſecundum ſcripturam proferamus. Poſſunt er-
go duæ ad vitam maximè viæ perducere: quarum al-
tera viatori duntaxat, altera etiam proximo conducat.
Conſideremus igitur vtra magis comprobetur, & ad
apicem nos perducat virtutis. Illum igitur qui ſua dun
taxat quærit, crebrò Paulus criminatur (quando verò
Paulum dico, Chriſtum dico) hunc verò laudibus pro-
ſequitur: quod vt pateat, ipſum audiamus: Nemo quod
1.Cor.10.f ſuum eſt, quærat, ſed quod eſt proximi vnuſquiſque. Vi-
des quo modo alterum eiecit, alterum amplexus eſt? &
Roma.15.a. rurſus: Vnuſquiſque veſtrum proximo placeat in bonũ
Ibidem. ad ædificationem. Deinde mirabilem laudem admo-
nitione mixtam ſubiunxit: Nam & Chriſtus non ſibi-
ipſi placuit: ſed quanuis victoria iam ex ſententia Pau- D
li appareat, tamen vt maiori cumulo melior pars exce-
dat, videamus quæ virtutes in nobis duntaxat termi-
nantur, quæ autem à nobis ad alios etiam tranſeunt.
Ieiunare igitur, humi iacere, virginitate florere, mode-
ratè viuere, hęc omnia ipſis qui faciunt vtilia ſunt: at à
nobis in proximum tranſgrediuntur, eleemoſyna, do-
ctrina, charitas. Audi autem quid de his dicit Paulus:
1.Cor.13.b Si omnia quæ habeo, in panes pauperum diſpergam, &
corpus meum tradam vt vratur, charitatem autem nõ
habeam, nihil mihi proſunt. Ita perſpicuo charitas præ
conio & laudatur & coronatur. Sed ſi vultis tertiò
etiam pedem cõferam, & pugnabo, & ponatur quem-
piam ieiunare, martyrio comprobari, atque cremari:
alium verò ad ædificationem proximi martyrium dif-
ferre, nec differre modò, ſed etiam abſque martyrio
decedere. Vter igitur poſt hanc peregrinationem ma
ior erit? Non eſt nobis multis in hoc loco rationibus
opus, nec longiore diſputatione, cum magna voce bea
tus Paulus ſententiam iam protulerit, dicens: Cupio diſ- *Philip. 1.c.*
ſolui, & cum Chriſto eſſe, melius mihi: in carne autem
adhuc permanere, propter vos magis neceſſarium eſt.
Ita proximi ædificationem potiorem duxit, quàm re-
ſolui, & eſſe cum Chriſto. Et certè ſi maximè vis eſſe cũ
Chriſto, voluntatem eius facias: voluntas autem eius
illa præcipua eſt, vt proximo conducere ſtudeas. Vis
vt & quarto aliunde tibi hanc ſententiam corroborẽ?
Amas me Petre, inquit, paſce oues meas. Cùm tertio ip *Ioan. 21.c*
ſum interrogaſſet, hoc amoris argumentum eſſe con-
firmauit: quod non ad ſacerdotes ſolummodo dictum
eſt, verumetiam ad ſingulos noſtrum, quibus vel mini-
mus quidẽ grex commiſſus esse videtur: nec enim quia
minimus eſt, negligi debet. Pater nanque meus com-
placuit in ipſis. Habet vnuſquiſque noſtrum ouem, ad
pinguia eã paſcua ducat. Cumq; à lectulo paterfamiliàs
ſe receperit, nihil aliud quærat, quàm vt ea faciat atque
dicat, quibus incrementa religionis domui vniuerſæ
adiiciat. Mater autem familiàs domum quidem cuſto-
diat, ſed multò magis procuret, quo modo quæ ad cœ
los pertinent, vniuerſa familia operetur. Nam ſi in re-
bus ſecularibus antequam domeſtica diſponamus, quæ
reipublicæ debentur perſolui curamus, ne horum ve-
ctigalium cauſa in forũ pertracti, ac cæſi vituperemur:
quantò magis in ſpiritalibus oportet, quę creatoris dei
& regis omnium ſunt, prius diſponere, ne illò pertra-
hamur, vbi dentium ſtridor eſt? Has igitur amplecta-
mur virtutes, quæ nobis ſalutares, & proximo perutiles
ſunt. Tale quid eleemoſyna eſt, tale oratio, immo verò
etiam hæc ab illa vires atque alas aſſumit. Orationes, *Act.10.a.*
inquit, & eleemoſynæ tuæ, in memoriam, in conſpectu
dei aſcenderunt. Non autem ſola oratio, verumetiam
ieiunium inde corroboratur. Quippe ſi abſque eleemo
ſyna ieiunes, nec ieiunium quidem hoc reputatur: cum
ventris ſeruo ac temulento qui ita ieiunat deterior ſit,
tantoq; peior, quantò crudelitas deliciis nequior eſt.
Cur de ieiunio ita loquor, cum ipſa caſtimonia & vir *Infra.25.a.*
ginitas eleemoſyna carẽs ex thalamo ſponſi eiiciatur?
Et quanquam adeò magna quidem res virginitas ſit,
vt propter excellentiam ſuam nec in nouo teſtamento
neceſſitati legis ſuccubuerit, ſed tamen niſi eleemoſy-
na ipſam comitetur, eiicitur: quod ſi ita eſt, ſicuti certè
eſt, quis eleemoſyna contempta veniam impetrabit?
Nullus profectò, ſed perire neceſſe eſt eum qui eleemo
ſyna caret. Nam ſi in rebus ſecularibus nemo ſibi ſo-
li viuit, ſed tam opifex quàm miles, tam agricola quàm
mercator, ad communem vtilitatem proximis etiam
omnes conferunt, multò magis in ſpiritalibus id fa-
ciendum eſt: hoc enim maximè viuere eſt, aliis ſcili-
cet etiam prodeſſe. Nam qui ſibi viuit, cæteros omnes
negligens, & vita eius ſuperuacanea eſt, & ipſe ſuper-
fluus, nec homo, nec generis noſtri. Quid igitur, in-
quies, meãne contemnam, vt ea quæ aliorum ſunt, cu-
rem? Non negligit ſua, qui aliena procurat: qui enim a-
liena quęrit, neminem lædit, omnes miſeratur, pro vi-
ribus vnicuique prodeſt, à nullo rapiet, nullius bona
inuadet, non furabitur, nõ falſum teſtimonium dicet,
ab omni malignitate abſtinebit, omnem virtutem am
plectetur, libenter pro inimicis orabit, inſidiatoribus
benefaciet, nemini conuiciabitur, nemini maledicet,
etiam ſi centies ab aliis lædatur. Sed illa diligenter apo

ſtoli

Universidad de Deusto
Biblioteca

1.Cor.11.g stoli verba secum crebrò reuoluit. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Si verò nostra quæramus, non omnino hinc de alienis quoque curabimus. His omnibus persuasi nō posse salutem nos consequi, nisi commune commodum quęramus: & huius serui in duas partes partitione admoniti, & eius qui talentum suffodit cruciatu perterriti, meliorem viam donec possumus, eligamus, vt æterna quoque regna possidere possimus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxix. *ex cap.* xxv.

TVnc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lāpades suas, obuiam sponso exierunt. Quinq; autem ex ipsis erant prudentes, & quinque fatuæ: quæ fatuæ, accipientes lampades suas, non acceperunt secum oleum: prudentes autem, acceperunt oleum in vasis suis, cum lampadibus. Tardante autem sponso, &c. vsque ad illud: *Ab eo autem qui non habet, & quod videtur habere, tolletur ab eo. Inutilem seruum eiicite in tenebras exteriores, vbi erit fletus & stridor dentium.*

Parabolæ istę priori de fideli & ingrato seruo, qui rem domini †dispersit, similimæ sunt. Quatuor enim sunt, omnes diuerso itinere nos eodem conducentes. Omnes enim ad eleemosynam capessendam nos incitāt, & vt quibuscunque modis possumus, cùm non sit possibile aliter saluari, proximis vtilitati esse studeamus. Sed in superioribus de omni vtilitate, quam proximo conferre possumus: in parabola verò de virginibus, de illa præcipuè quæ pecuniis fit eleemosyna loquitur, multoq; vehementius, quàm in superiori parabola. Nā ibi cædentem proximos, temulentum, & rem domini dissipantem atque perdentem atrociter punit: hic verò etiam eum, qui emolumento aliis non est, nec accumulatè indigentibus sua ministrat: † vsę nanque fuerunt eleemosyna, sed quia copiosè non fecerant, torquentur. Cuius autem rei gratia non simpliciter qualemcunque personam posuit, sed virginibus hanc parabolam accommodauit? De sublimitate virginitatis iam dixit, Supra.19.b cunuchos esse nonnullos, qui se propter regnum cœlorum castrarunt: &, qui capere potest, capiat. Nec ignorat vulgò magnam de virginibus existimationem fieri, quippe res natura sublimis est: quod inde patet, quia nec apud veteres à priscis illis sanctisq; viris culta fuit, & post gratiam nulla legis necessitate iubetur. Non enim imperauit, sed voluntati fidelium commisit: vnde Paulus quoque ait: 1.Cor.7.d De virginibus autem præceptum domini non habeo: & laudo quidem eum qui vult, nolentem autem non cogo, neque præceptum id facio. Quoniam igitur & magna res erat, & maioris apud multos existimationis, ne quis ea re peracta, quasi nullo indigens negligentior in aliis sit, hanc parabolā posuit, vt ostendat, quia si cętera vniuersa virginitas habuerit, & caruerit eleemosynæ fructibus, cum fornicatoribus eiicitur: & inhumanum ac immisericordem cum ipsis collocat. Idq; haud immerito. Fornicator enim, corporum: istę vero pecuniarum cupiditate vincuntur. Non est autem corporis & pecunię par cupiditas, sed acrior multò atque vehementior corporum est. Quantò igitur imbecilliori reluctamur, tantò minus si vincimur, venia digni sumus. Idcirco & fatuas appellauit, quoniam difficilioribus superatis, faciliora perdiderunt. Lampades autem hic ipsius virginitatis nominat donum, & mundiciam sanctitatis: oleum verò benignitatem, eleemosynam, patrocinium indigentiū.

Sponso autem tardante, conniuerunt omnes & dormierunt. Non paruum temporis rursus spacium interiectum ostendit, opinionem discipulorū reprimens, qui confestim regnum eius futurum sperabant: quapropter crebrò ab huiusmodi eos spe remouet. Ad hoc somnum quendam esse mortem denotat. *Dormierunt enim*, inquit: *Ad mediā autem noctem, clamor factus est.* Aut in parabola, quoniam dormiebant, dixit, commoratur: aut rursus in nocte futuram resurrectionem ostendere voluit. Clamorem etiam Paulus commemorat, dicens, in iussione, in voce archangeli, in vltima tuba descēdet de cœlo. Quid porrò tubæ volunt, & quid clamore illo dicere? 1.Thes.4.d *Sponsus venit, apparatis ergo lampadibus, fatuæ dicunt ad prudentes: Date nobis de oleo vestro.* Rursus fatuas appellauit, vt nihil amentius esse ostendat, quàm pecuniam in hac vita colligere, & nudos nos proficisci, vbi maximè benignitate indigemus, vbi misericordia nobis opus est. Præterea sperantes ibi se oleum inuenturas, intempestiuè quæsierunt: quanquam autem nihil humanius illis virginibus fuerit, quę hac re præcipuè fulserunt, non totum petebant. Date enim nobis ex oleo vestro, inquiunt: & necessitatem ostendebant, Extinguuntur enim lampades nostræ: sed tamen repulsæ sunt, nec humanitas† earum à quibus petebatur, nec petitionis facilitas, nec earū necessitas, vt impetrarent effecit. Quid igitur hinc docemur? Quia videlicet null⁹ nos, qui per opera perditi fuerimus, suo patrocinio defendere & auxilio esse ibi poterit, non quia nollet, sed quia non potest: videmus enim prudentes ad impossibilitatem cōfugere: quod & Abraham ille denotauit, dicens: Mag- Luc.16.g nus inter nos atque vos hiatus existit, adeò vt nec volentes pertransire, traiicere possint. *Ite autem ad vendentes, ac emite.* Qui porrò vendunt? Qui pauperie premūtur. Vbi verò isti reperiuntur? In hac solummodo vita: hic ergo non ibi quærendi sunt. Vides quàm magnas ab inopibus merces negociemur: si hos tollas, magnā nostræ salutis spem euertisti. Hic igitur oleum colligendum est, vt ibi cùm tempus fuerit, paratum nobis adsit. Non enim illud tempus, sed hoc congregationis est. Noli ergo in deliciis, luxu, inaniq; gloria frustra consumere quæ habes, cùm multo tibi oleo ibi opus futurū est. His illæ auditis recesserunt, sed nihil vtilitatis consecutę sunt. Istud autem dicit, aut in parabola persistens eamq; contexens, aut ostendens, quòd etiam si misericordes illic fuerimus, non euademus tamē: nihil enim profuisse istis misericordiæ illius volūtatem videmus, quia non hic, sed ibi venditores olei quærebant: nec Luc.16.f diuiti profuit adeò misericordem ibi fuisse, vt etiam de affinibus & propinquis suis solicitaretur: & qui dum videret, iacentem in porta pauperem præteribat: quos inde videre non poterat, à gehenna eripere festinat, rogatq; nonnullos ad illos mitti omnium earum nuncios rerum: verùm vt ille, sic etiam istę nihil consecutæ sunt. *Postea quam enim ad emendum profectę sunt, venit sponsus, & intrarūt simul quę erant paratæ: fatuę verò exclusæ sunt.* Ita post ingentes illos labores, post incredibiles sudores, & acerrimas pugnas, post trophæa quæ de naturæ rabie statuerunt, resurgunt cum dedecore, & lampadibus earum extinctis, terram aspicientes recedunt. Nihil sanè tenebrosius est, quàm virginitas oleo carens: vnde sic vulgò multi immisericordes tenebrosos solent appellare. Quid igitur ex virginitate lucratę sunt, quæ nec sponsum quidem viderunt, nec pulsantes aliquid profecerunt, sed terribile illud verbum audiuere. *Abite, nescio vos?* Quod cum ipse dixerit, nihil aliud quàm gehenna, & intolerabilis cruciatus relinquitur: immo verò etiam, gehenna, istud verbum grauius est: hoc verbum

Universidad de Deusto
Biblioteca

bum operantibus etiam iniquitatem dixit. *Vigilate itaque, quia nescitis diem, neque horam.* Crebrò id repetit, vt ignorantiam exitus ab hac vita vtilem esse ostendat. Vbi sunt ergo qui per totam vitam desidia torpescũt, & quando à nobis admonentur, respondere nõ dubitant, omnia se pauperibus moriendi tempore relicturos? Audiant hęc verba, & emendent se: multi enim abeundi tempus expectantes, ita repentè rapti sunt, vt nec iniungere suis quicquam potuerint. Sed hæc quidẽ parabola eius eleemosynæ gratia, quæ cum pecunia cõficitur, dicta est: quæ vero sequitur, generaliter omnes respicit, qui nec pecunia, nec verbo, nec authoritate, nec quouis alio modo proximis conferunt, sed omnia retinent. Cur autem hæc parabola regnum, illa spõsum adducit? Vt videas quantum virginibus Christus afficitur his, quæ sua pauperibus erogant: hæc enim & vera virginitas est. Nam & Paulus huic rei hanc descriptionem attribuit, dicens: Innupta solicita est de his quę domini sunt, vt sit sancta corpore & spiritu. Hæc admonemus, ait. Si verò apud Lucam aliter talentorum narratur parabola, nos aliam hanc, aliam illam esse putamus. Videmus enim ab vno fonte, diuersos in illa fructus confluxisse: ibi enim alius quinque, alius decem attulit: quapropter nec eadem præmia consecuti sunt: hic verò è contrario: quapropter & par eis corona redditur. Nam qui duo accepit, alia duo lucratus est: & qui quinque, similiter. Ibi verò quia ex eadem sorte alter plura, alter pauciora conquisiuit, non iniuria varia retributione fruuntur. Perspice autem vbique non confestim, sed longo tempore interiecto exigentem. Sic enim etiam vinea agricolis data peregrinatus est, & nunc credito dato recessit, vt longanimitatem eius facilius cognoscamus. Quanuis mihi videatur resurrectio quoque huiusmodi verbis significari. Hoc autem in loco nec agricola, nec vinea, sed omnes operarij sunt. Non enim ad principes, neque ad Iudæos solùm, sed ad omnes hæc differt. Offerentes igitur & sua, & ea quę domini erant, gratè fatentur. Nam alius quidẽ dicit: *Domine, quinque talenta mihi tradidisti.* Alius duo ostendens ab ipso operationis occasionem recepisse, & gratiam habere, & totum ipsi reputare: quid igitur dominus? *Euge serue bone.* Hoc enim bonũ est, quod proximum respicit. *& fidelis, quia in paucis fuisti fidelis, in multis te constituam, intra in gaudium domini tui.* Vniuersam hoc verbo monstrat beatitudinem. Non autem & ille sic, sed quo modo? *Non quoniam durus es homo, metens vbi non seminasti, & congregans vbi non sparsisti, & timens, abscondi talentum tuum. Ecce habes quod tuum est.* Quid igitur dominus? *Oportebat te committere argentum meum nummulariis*: Id est, oportuit te dixisse, admonuisse, cõsuluisse: sed non obtemperant, ais: nihil hoc quippe ad te pertinet, quid hac re mitius atque humanius? Homines sanè non ita facere solẽt, sed ipsum qui pecuniam credidit, exactionis etiam officium facere volunt, ipse vero nõ ita. Sed te oportebat, inquit, creditũ facere, exactionem autem mihi relinquere, qui cum vsuris creditum ipsum exegissem. Audiens sanè vsuram, splendorem operum intelligat. Te igitur oportuit quod facilius est facere, & difficiliora mihi relinquere: verùm quoniam non fecisti, *Accipite vos*, ait, *ab ipso talentum, & date ei qui habet decem talenta. Habenti enim dabitur, & superabundabit: ab eo autem qui non habet, & quod habet, auferetur ab eo.* Quid nam hoc significat? Qui doctrinæ gratiam ad vtilitatem aliorum accipit, nec vtitur ea, gratiam quoque ipsam omnino perdit: qui autem studiosè ac sedulò vtitur his, maiorẽ gratiam ita impetrabit: quemadmodum ille, vel quod accepit, amiserat. Verùm non ad hæc vsque damnum ocioti procedit, sed intolerabilis cruciatus, & sententia terribilis sequitur. *Proicite namque*, inquit, *inutilem seruum in tenebras exteriores, ibi erit fletus, & stridor dentium.* Vides quo modo non solùm rapaces, & qui aliena inuadunt, nec soli malefactores, verumetiam & qui bona facere negligit, extremo cruciatur supplicio? Audiamus igitur hæc verba, & donec tempus patitur, nostram amplectamur salutem. Accipiamus in lampadibus oleum, amplificemus talentum. Si enim in pigricia & ocio hic viuimus, nullus nostri etiam flentium ibi commiserebitur. Nã & qui sordidas vestes habebat: quãuis seipsum condemnasset, nihil tamen profecit. Et qui talentum accepisset, etsi depositum reddidit, condemnatus est tamen: virgines quoque deprecatæ sunt, & acceserunt, & pulsarunt, sed nihil inde consecutę sunt. Quæ omnia cogitantes, pecunia, studio, authoritate, quibuscunque possumus proximos adiuuemus. Talenta enim hic pro eo quod vnusquisque facere potest accipimus, siue authoritate protegere, siue pecunus iuuare, siue doctrina admonere, siue alia quapiam re proximis prodesse queas. Nemo secum dicat, cum vnum talentum habeam, nihil possum efficere: potest profectò ex vna re sola cõprobari. Nõ es pauperior illa vidua, non es Petro atque Ioanne rusticior: qui quãuis rudes simul atq; illiterati fuerunt, quoniam magno studio communem vtilitatem complexi fuerant, cœlorum principes facti sunt. Quippe nulla res deo gratior est, quàm vt vniuersam vitam ad commune commodum conferas. Idcirco ratione atque oratione nos deus decorauit, mentem atque ingenium concessit, manus, pedes, vires corporis dedit, vt his omnibus & nosipsos & proximos tutemur. Non enim ad agendas gratias solummodo confert oratio, verumetiam ad docendum & admonendum perutilis est: qua in re si ea diligenter vtemur, dominum: sin verò in contrariis, diabolum imitabimur. Nam & Petrus quidem quando Christum cõfitebatur, quasi ea dicens, quæ patris sunt, beatificabatur: quando autem crucem horrebat, atque repellebat, quasi ea quæ diaboli sunt sapiens, acriter increpabatur. Si ergo ignoratione crucem recusando reprehensus est, quam nos sponte peccãtes veniam impetrabimus? Ea ergo loquamur, quæ Christi verba esse confestim cognoscuntur. Nec enim, cùm dixero, surge & ambula: neque cùm dixero, Thabita surge: tunc solùm Christi verba loquor, verumetiam multò magis si contumeliis agitatus benedixero, si oppressus iniuria pro opprimentibus orabo. Et in superioribus quidem dixisse memini, manum esse linguam nostram, quæ pedes dei attingat: nunc verò maius quiddam adiicio, quia lingua nostra lingua est Christi. Christi linguam imitamur, si diligentiam adhibemus, vt illa loquamur, quæ ille præcipit. Quæ verò sunt illa? Humilitatis certè, benignitatisq; plenissima verba. Sic ille contumeliantibus respondebat, dicens: Ego dæmonium non habeo: & rursus, Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si hoc pacto tu quoque respondes, si ad emendationem proximi loqueris, linguæ illi lingua tua simillima est: hæc non ego, sed ipse deus confirmat. Qui educit honorabilẽ, inquit, ex indigno, is quasi os meũ erit. Cùm igitur tua lingua sit Christi, & os tuum patris fiat, & sancti spiritus templum sis: quis honor, quod decus maius hoc excogitari poterit? Non si ex auro tibi os conficeretur, non si gemmis construeretur ita prefulgens

1. Cor. 7. f
Luc. 19. b. c.
† & ad id quod honestius est, & vt domino inuulse adsideat.
Supra. 22. b
Hic suprà a
Talenti nomine intelligitur quid in proximum charitate conferatur.
Luc. 21. a.
Supra. 16. c
Supra. 9. a. Act. 9. g.
Linguam Christi imitari quid sit
Ioan. 8. f
Ibid. 18. d
Hiere. 15. d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prefulgeret, vt tunc hoc humilitatis ornatu resplenderet. Quid enim optabilius ore, quod maledicendi studium penitus ignorat, & benedicendi solum cognouit. Quòd si benedicere maledicenti aspernaris, saltem taceas, hoc interim facito: posteà ratione ac via vlteriora petens, ad illud quoque peruenies, & huiusmodi os habebis, quale prædiximus: nec putes nimiũ dictum esse. Misericors enim dominus est, & suæ hoc donum bonitati tribuitur. Non ergo audaciæ attribuas, si te Christi os habere quispiam dixerit. Audaciæ quippe est diaboli os imitari, linguam habere nequissimo dæmoni simillimam: quod quàm maximum sit malum, tecũ ipse cogita, præsertim cùm horum mysteriorum particeps factus sis, & ipsa carne domini communicaueris. Hæc tecum voluens, imitare Christum pro viribus, vt nullo tibi modo resistere, immo vero quum talis sis factus, nec aspicere possit diabolus. Non enim ignorat quæ nam sint Christi signa, bene cognouit arma, quibus victus fugatusq; est. Quæ autem ea sunt? Humilitas profectò animi, & mansuetudo. Nam quando in monte aggredientem superauit atque prostrauit, quando non cognoscebatur, quòd Christus esset, mansuetudinis humilitatisq; verbis eum confudit: pariter ergo tu quoque facies, & si hominem in diabolum versum aggredi te videris, illo pacto vincito. Data est tibi diuinitus potestas imitari Christum pro viribus, & similem illi fieri: noli expauescere hoc audiens: timẽdum enim tibi potius est, si similis illi fieri negligas. Loquaris igitur vt ille, & eris talis, quantum ad hoc, qualis ipse fuit, prout humanæ vires patiuntur: huius rei gratia maior est, qui ita loquitur, quàm qui futura prædicit: hoc enim totum ex dono est, illud etiam ex labore atque sudore tuo procedit. Fac vt ex animo tuo os tuum ita conformetur, vt os Christi esse videatur. Potestĩ Christus hoc facere, si tu volueris] nouit hanc artem, si desidia & torpore non corrumparis. Sed quomodo formatur atque depingitur huiusmodi os, inquies? Quippe nõ est opus coloribus, nec vlla materia indigemus: sola enim virtute & humilitate, ac mansuetudine huiusmodi os maximè conformatur. Verum ne quando diaboli os nobis extruamus, non erit ab re considerare, quo modo etiam illud conditur. quo modo igitur conditur? Maledictione profectò, contumeliis, contradictione, periurio: diaboli enim linguam habet, qui vt diabolus loquitur. Quæ igitur venia nobis dabitur, immo verò quę supplicia non pendemus, quãdo linguam nostram qua dominicam degustauimus carnem, diaboli spontè linguam efficimus? Non faciamus oro, sed omni studio atque cura conemur, vt dominum lingua nostra discat imitari: quod si faciemus, non dubito quin ante tribunal Christi magna cum fiducia stabimus. Vbi nisi quis in hac vita humiliter loqui didicerit, non intelligetur tũc à Christo. Quemadmodum enim si Romanus fortè fuerit iudex, non percipiet rationes tuas, nisi Latinè loquaris: sic etiam Christus non audit, neque attendit, nisi lingua sua vtaris. Discamus igitur ita loqui vt rex noster, & ea lingua verba proferre, qua ipse vtitur. Imitemur diligenter illam linguam in omnibus. In luctum incidisti, caue ne magnitudine doloris os tuum euertatur, habes Christum quem imiteris: nam & ipse Lazarum fleuit. Timor incubuit tibi non paruus, loquaris rursum sicut Christus. Nã & ipse propter te dispensationis ratione in formidinem incidit: dicas etiam tu, Veruntamen non vt ego volo, sed vt tu. Lachrymas effũdis, moderatè id facito, vt Christus.

† *hoc facere, si voluerit*] *Christus in Græcis non est, quæ de animo potius intelligi videntur.*

Ioan. 11. d.

Diff. 26. d.

A Insidiis circumuentus es, & mœror te occupauit, Christum imitare qui & insidias passus est, & contristatus dixit: Tristis est anima mea vsque ad mortem. Omnium tibi rerum exempla præbuit, vt terminos conserues, & constitutas regulas non transgrediaris: hoc modo poteris os possidere ori dominico simillimum: hoc modo in terris gradiens, cœlestem linguam habebis, datas tibi in mœrore normas, datas in ira, datas in luctu, datas in solicitudine diligenter conseruans. O quot nostrum Christi faciem videre desiderant? ecce non videre solum eam, sed ipsi Christo similes fieri, si voluerimus, licet. Non procrastinemus ergo, non libẽtius prophetarum ora quàm humillimum hominem osculatur. Multi enim dicent ei, nónne in nomine tuo prophetauimus? & respondebit eis, Nescio vos. Mosi autẽ B os, qui humilis valde & mitis erat (omnes quippe homines mansuetudine ille animi excesit) sic diligebat, sic osculabatur, vt prẽsens præsenti, facie ad faciẽ quasi amicus ad amicum loqueretur. Non prẽcipis nunc dæmonibus, sed præcipies tunc igni gehennæ, si habebis ori dominico simile. Abyssi igni præcipies ac dices, tace ac obmutesce: ac ita cũ magna fiducia in cœlos ascẽdes, & æterna beatitudine perfrueris: quod vtinam omnibus contingat, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Supra 7. c.

Num. 4

Exo. 33. b

Homilia lxxx. *ex capite* xxv.

Cum autem venerit filius hominis in maiestate patris sui, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ, & separabit omes ab hædis: & hos quidem acceptabit, quoniam esurientem eum cibauerunt, & sitientem potauerunt, & hospitem existentem collegerunt, & nudum existentem circumamicierunt, & infirmantem visitauerunt, & in carcere existentem viderunt, & dabit regnum eis. Alios autem pro contrariis delictis mittet in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Suauissimum hunc textum qui continuè animo retinendus est: diligenti (oro) studio, & compunctione cõuenienti audiamus. Ad hunc enim postremò sermonem illum Christus terminauit: nec id iniuria. Magna enim sibi humanitatis, ac eleemosynæ cura est: idcirco multa etiam in superioribus de hac disputauit. Et hic apertius quodam modo atque acrius, non duas aut tres, aut quinque personas similitudinis modo accipiens, sed ad vniuersum mundũ verba liquido faciens: quanuis & in superioribus certo personarum numero expresso, non duas personas, sed partes duas, alteram obedientium, alteram inobediẽtium significabat. Verum hic & dilucidius & horribilius illa ipsa petractat. Quapropter non dixit iam, simile est regnum cœlorũ: sed seipsum ostendens, atque reuelans, dicit: Cum autem venerit filius hominis in gloria sua. Nunc enim venit, sed non in gloria, sed in contumeliis atque conuiciis: tunc vero sedebit in sede maiestatis, & gloriæ suę. Crebro gloriæ meminit, quoniam crucis tempus iam aderat, quę res maximo probro habebatur: quocirca extollit auditorem, ac erigit, & ante oculos ipsum iudicium ponit, & vniuersum orbem coram se sistit: & adhuc terrorem maiorem illo adducit, quia euacuari (vt ita dixerim) cœlos ostendit: omnes enim angeli erunt cum ipso, testantes quot quantaq; ministerio suo, cum à domino mitterentur ad salutem hominum, peracta sunt. Ita horroris vndiq; plen⁹ ille dies futurus est.

C

D

Congregabuntur, inquit, *omnes gentes*: hoc est, vniuersa hominum natura. *Et segregabit eos abinuicem, sicut pastor separat oues.* Nunc enim non segregati, sed mixti sunt vniuersi, tunc vero exquisitissimè separatio fiet, & ab ipsa vtriusque

Universidad de Deusto
Biblioteca

triusque partis statione ita distincti, vt pateant vniuersis: quamuis etiam hac appellatione mores vtriusq; partis aperiantur, cùm alij hædorum, alij ouium nuncupatione nominentur, vt aliorum sterilitas, quia nihil ab hædis producitur, aliorum fertilitas ostendatur. Vberes enim, & multi ab ouibus fructus proficiscuntur, à lactis copia, ab elegantia lanæ, à fœtu, quibus omnium hædorum genus omnino caret. Sed expertes rationis animantes natura duce fructificant, aut steriles sunt: homines vero voluntate vtrunque istorum faciunt, quapropter merito alteri puniuntur, alteri coronis decorantur. Sed nõ prius eos tormentis tradit, quàm de iure cum eis disceptet, ideo adstantibus ipsis crimina exponit. Illi verò satis modestè respondent, sed nihil emolumenti ex ea re consequuntur, & meritò quidem: rem enim neglexerunt, quæ ipsi semper magnæ fuit curę. Nã & prophetę hoc prædicabant: Quia misericordiam volo, & non sacrificium: & legislator tam verbis, quàm rebus ad hoc hortabatur, & ipsa natura non parua nobis ingenerauit documenta. Perpende autem non vnum, aut duo, sed omnia illos contempsisse. Non enim solùm esurientem non cibarunt, & nudo amiculum non præbuerunt, sed nec (quod facillimum erat) ægrotum visitarunt. Et vide quo modo facilia mandat: non enim dixit, In carceribus eram, & liberastis me: aut ægrotus fui, & medicati estis: sed visitastis, & venistis ad me. Sed nec esurienti famem leuare difficile: non enim sumptuosam vnquam quæsiuit mensam, sed eam quæ necessitati duntaxat sufficeret: quodq; maius est, non in sublimis cuiusdam, sed in humilis habitu serui quęsiuit, quorum singula ad condemnationem illorum sufficiunt: petitionis scilicet facilitas, & dandi potestas, panis enim petitur: petentis miseria, quia pauper atque mendicus: retributionis expetenda magnitudo, regnũ enim promittitur: terror pœnarum, gehenna enim incutitur: *accipientis dignitas, deus enim pauperum manibus accipit: honoris cumulus, quia tantùm descendere dignatus est: ius tribuendi, summa enim iusticia est, de suis ei concedere. Verum ab his omnibus cupiditate habendi retracti sunt, nec pœnarum intentationes timuerunt, cùm & in superioribus, his qui pauperes non recipiunt, grauiora quàm Sodomis minatus sit: &* hic liquidò dicat, *Inquantum non fecistis vni horum minimorum fratrum meorum, nec mihi fecistis.* Quid ais? si fratres tui sunt, quo modo minimos appellas? immo verò ideo sunt, quia humiles, quia pauperes & abiecti. Hos enĩ maximè ad fraternitatem conuocat suam, qui ignoti & despicabiles sunt: non dico monachos dũtaxat, qui montes habitant, sed fidelium singulos, etiam seculares esurientes, nudos ac peregrinos, eosq; nobis curę esse non paruæ desiderat. Fratres enim nostri baptismate constituti sunt, & ineffabilis mysterij participatione. Cæterum inde quoque iustissimè hanc prolatam sententiam ostendit, quia prius eos laudauit, qui hęc fecerunt, dicens: *Venite benedicti patris mei, hæreditate vobis regnum paratum à constitutione mundi. Esurini enim, & dedistis mihi manducare:* & quę sequũtur. Nam ne dicere possent, nõ habuisse, sic à conseruorum factis ora eorum obstruxit, vt & virgines à virginibus, ac temulentum & ventri deditum seruum, à fideli seruo confudit: & eum qui talentum in terra suffodit, ab his qui multiplicauerunt reprehendit: & singulos peccantium, ab his qui rectè vixerunt, reprimit: quę comparatio nonnunquam æqua, vt in hoc loco, & in virginibus fit, nonnunquam à maiore cumulosius infertur: quale illud est, Viri Niniuitæ surgent, & condemnabunt generationem hãc, quia crediderunt prædicationi Ionę, & ecce plus quàm Iona hic. &, Regina Austri condemnabit generationẽ hanc, quia venit audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quàm Salomon hic. Et ab æquali rursus: Quia ipsi iudices vestri erunt. Et à maiori iterum, Nescitis quoniam angelos iudicabimus, nõ solum secularia: & hoc nimirum loco, quia diuites diuitibus, & pauperes pauperibus confert, ab æquali procedit. Non autem hinc solum iustè prolatam sententiam demonstrat, quia eiusdem conditionis conserui mandatis paruerunt, verum etiam, quia nec in illis obtemperauerunt, à quibus paupertas eos impedire non potuit: qualia sunt extinguere sitim sitienti, vinctum consolari, ægrotum visitare. Cęterùm laudando probos, ostendit quanta eos à principio charitate complectatur. Venite nanque, ait, benedicti patris mei, possidete præparatum vobis regnum à constitutione mundi. Quibus bonis hoc nomẽ compensari potest, vt benedictus sis, & à patre ipso benedictus? vnde autem tanto dignati sunt honore? quæ nam est causa huius? *Esurini enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & potastis me,* & quę sequuntur. O quantæ gloriæ, quantæ beatitudinis hæc verba sunt? nec dicit, accipite: sed, hæreditate, quasi propria, quasi paterna, quasi vestra, quę vobis à principio debebantur. Nam antequam nati sitis, quia sciebam vos huiusmodi futuros, hæc vobis à me præparata fuere. Quibus verò pro rebus hæc ipsis retribuuntur? Pro tecto, pro veste, pro pane, pro aqua frigida, pro visitatione, quia in carcerem ingressi, vinctũ consolati sunt. Vbiq; enim indigentiã, atque patrocinium indigentium inquirit, immo autem neque id semper. Non enim visitatione, ac consolatione solũmodo qui infirmus est, & qui vinctus indigent, sed alter eorum ex carceribus solui, alter ægrotationẽ euadere peroptat: verum ipse adeò mitis est, vt quę possumus flagitet, immo verò his etiam minora. Voluntati enim nostrę commisit, vt possimus maiora facientes, maiorem acquirere laudem. Sed istis quidem, Venite benedicti: illis autem, ite dicet, maledicti, non quidem à patre: non enim ipse, sed opera eis propria maledixerunt. In ignem æternum, non vobis, sed diabolo & angelis eius præparatum. Ita quando de regno quidem dicebat, præparatum vobis ante constitutionem mundi, subiecit. De igne verò non sic, sed diabolo ait esse pręparatum. Nam ego regnum vobis, ignem autẽ non vobis, sed diabolo & angelis eius præparaui, in quem quoniam vos sponte iniecistis, vobisipsis id reputate. Ita cum istis, tum his maximè quæ sequuntur, quasi excusando se respondet. *Esurini enim,* inquit, *& comedere mihi non dedistis.* Si enim inimicus fuissem, nónne ad immisericordes etiam flectendos, mitigandosq; sufficiissent passiones illæ, inedia scilicet, frigus, vincula, nuditas, ægrotatio? aut quia vbique sine tecto peruagatus sum, hæc enim etiam inimicos mouere possent: vos autem neque amico hęc contulistis, amico dico & domino, & benefactori. At canem plerunque famescere videntes frangimur, & beluarum inedia nonnunquã flectimur: tu verò domino famescente non moueris, qua ratione poterũt hæc excusari? Nam si istud solummodo esset, nónne ita sibi sufficeret, vt retributum esse videretur? non dico vt vocem illam à sedẽte in patris solio orbe terrarum præsente audias, & regnum consequaris: sed ipsum operari nónne sibi ad retributionẽ sufficit? Nunc autem ad hoc coram vniuersis quum apparuerit ineffabilis illa gloria, præconio te manifestat,

Osee. 6. b

Supra. n. d.

Supra. n. d

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& coronat, patronũq; ac hospitem profitetur: nec veretur hæc dicens, vt fulgentem acquiras coronam. His igitur rationibus & isti non iniuria puniuntur, & illi etiam si mille talia fecerint, per gratiam tamen coronantur. Gratię nanque omnino illa benignitas est, vt pro rebus minimis & vilissimis cœleste regnum, & tan
Ca. XXVI. tus honor tribuatur. *Et factum est, quando finuit Iesus sermones hos, dixit discipulis suis: Scitis quia post biduum Pascha fiet: & filius hominis tradetur, vt crucifigatur.* Rursus quando de regno, de retributione futura, de æternis cruciatibus disseruit, opportunè passionis meminit: ac si diceret, Quid formidatis propter has temporales afflictiones, cum æterna bona vobis præparata sint? Tu autem perpende, quo pacto quòd eos maximè contristabat, nouo quodam obduxit artificio, tam in superioribus vniuersis, quàm in hoc loco: non enim dixit, quia post duos dies tradetur, sed quia post duos dies pascha fit. & tunc adiecit, Et filius hominis tradetur: vt ostendat id quod gerebatur, mysterium esse maximum, ac diem festum atque solennitatem quæ ad salutem orbis celebraretur, & se omnia præscire quę passurus erat: Idcirco tanquam id sufficeret ad consolationem ipsorum, modo nihil de resurrectione dixit. superfluũ enim fuisset, cum tot tantaq; de ipsa disputauerit, in mentionẽ eius rursus incidere. Pręterea vt diximus, quia per pascha, prisca illa quę in Aegypto facta fuerant beneficia, in memoriam eorum reduxit, propterea ostendit passionem suam à mille afflictionibus homines liberaturam.

Exo. 12. *Tunc congregati sunt principes sacerdotum, & scribæ, & seniores*
† Caiapha. *populi in atrium principis sacerdotum, qui dicitur† Caiphas, & consilium fecerunt, vt Iesum dolo tenerent, & interficerent. Dicebant autem, non in die festo, ne tumultus fiat in populo.* Vidisti maximã ludaicarum rerum perturbationem atque corruptionem. Iniquissima penitus aggressuri negocia ad summum pontificem veniunt, vt inde licentiam ac potestatem accipiant, vnde à talibus prohiberi oportebat. Quot autem erant principes sacerdotum? Lex quidem vnicum esse voluit, sed multi tunc erant: vnde liquet, quia res ludaica dissolui iam incipiebat. Moses enim, vt dixi, vnum iussit esse, quo mortuo, alterum creari voluit, vita cuius exilium eorum terminabat, qui homicidium nolentes commiserunt. Quo modo igitur tunc
Luc. 1. multi erant? annui postea facti sunt. & hæc de Zacharia verba Lucas faciens, significauit, dicens, ex vicissitudine ipsum Abiæ fuisse. Principes igitur sacerdotum hic eos dicit, qui de principibus sacerdotum fuerunt. Quod autem consilium ceperunt? Vt occultius eum caperent atque interficerent: vtrunque occultius facere volebant: populum enim valde formidabant, ac ideo præterire diem festũ volebant, dicentes: *Non in die festo.*

Nam diabolus ne manifestè passio extaret, ad aliud tẽpus reiicere ipsam studebat. *ne tumultus fiat in populo.* Cõsidera valde ipsos timere, non deum, neque ne maius scelus esset in ipsa Paschæ celebratione tam tetrum facinus facere, sed homines & tumultum: ira tamen inflammati, posteaquam proditorem inuenerunt, commutati expectare non potuerunt, sed in ipsa solennitate ipsum occiderunt: quasi enim cæci cupiditate furoreq; irritati, quamprimùm sibi facultas data est, peregerunt. Et quanuis ipse nequicia illorum dispensando in melius vtebatur, non tamen hac de causa impuniti euadent, cùm mille cruciatus ex voluntatis prauitate mereantur, qui eo tempore quo noxij etiam soluebantur, innocentem interficere voluerunt, à quo innumera, & immensa beneficia susceperunt, qui propter illos, gentes interea negligere videbatur. Sed ô misericordiam atque benignitatem Christi, qui ad tam nequam homines, tamq; proteruos, vt eos seruaret, apostolos etiam suos post resurrectionem suam miserit, ad manifesta pericula, mortemq; certissimam, & per ipsos supplicationem proposuerit. pro Christo enim legatione fungimur. Talia ergo habentes exempla, non dico mo 2. Cor. 5. d.
riamur pro inimicis, licet hoc quoque haud recusandum esset: verùm quoniam infirmiores sumus, illud interea dico, non inuideamus amicis, non infectemur liuore benefactores: non dico interim, vt malè nobis facientibus beneficia conferamus, quanuis etiã hoc desidero: sed quoniam tardiores ad perfectiorem virtutem estis, saltem vlciscendi animum deponite. an forte putatis scenam esse quandam hęc nostra, & histrionum simulationis plena? Cur contra veritatẽ pugnatis? non temerè scripta sunt, tum alia, tum ea quæ passionis tempore fecit, quę certè poterant eos reuocare: verùm vt tu Christi bonitatem imiteris, vt misericordiam eius sequaris. Nam illos vel supinos in terram proiecit, & auriculam seruo restituit, & humiliter eos allocutus est, & mirabilia pendens in cruce signa edidit, radios Solis auertens, lapides findens, mortuos ad vitam reuocans, vxorem iudicis somniis territans, & in ipso iudicio inauditam humilitatem ostendens, quę non minus quàm signa potuisset eos attrahere, multa etiam prędicens, & in ipso patibulo crucis exclamans:
Dimitte ipsis pater hoc peccatum. Sed sepultus quæ nõ Luc. 23. e
fecit ad salutem ipsorum? sed post resurrectionem nũ statim Iudæos vocauit? num peccatorum dedit remissionem, milleq; alia bona contulit? Quid enim mirabilius, quàm eos à quibus crucifixus atque occisus est in adoptionem filiorum dei susscipere? Quid hac pia cura, simul ac prouidentia maius inueniri vnquam poterit? hęc nos audientes, velamine faciem operiamus, cum tam procul nos distare ab eo videamus, quẽ imitari iubemur. Perpendamus quanto discrimine ab ipso differamus, vt nos condemnantes, rectius pœnitentiã agere possimus, nec eos offendamus, pro quibus animam Christus tradidit suam. Nos vero nec reconciliari volumus illis, quos vt reconciliet, nec acerrimum quidem, atque infame genus mortis recusauit. An forsan expensam etiam hoc quandam, & pecuniæ proiectionẽ putatis, quod de eleemosyna dicere soliti estis? Cogita quàm obnoxius sis, & non solum non retardaberis, verumetiam cursu ad eos qui offenderũt venies, omnemq; lęsionem ipsis dimittes, vt indulgentiæ tibi causa id fiat, vtq; tuorum malorum solamen inuenias. Gentiles sæpenumero nihil magni hac ex re expectantes, facilitate animi hostibus atque inimicis pepercerunt: & tu qui ad tantam spem hinc profecturus es, retardaris, atque torpescis. Et quod tempus ipsum efficit, id tu propter legem non prius conficies, sed expectabis, vt sine præmio ac laude tua perturbatio hęc animi extinguatur, quam tu cum magno præmio deponere potes: præsertim cum certiores simus, si temporis beneficio indignatio animi ceciderit, non paruos nobis imminere cruciatus: quia quod in nobis tempus effecit, id mandata dei facere nequierunt. Si autem inflammari te dices, cum in mentem tibi contumeliarum veniat, repete potius, si quid boni tibi ab eo qui læsit, collatum est, & quot tu afflictiones aliis intulisti. Detraxit tibi, & oblocutus de te est, expende si quid simile aliis tu vnquam feciſti. Quo modo igitur veniam impetrabis, quam aliis concedere non pateris? At nihil tale, inquies,

quies, vnquam dixi. Sed audisti libenter alios talia dicentes, quod absque culpa esse non potest. Vis discere quàm magnum bonum sit iniuriarum obliuio, & quo modo summopere ea deus placatur? eos qui lætantur, ob afflictos, etiam si iustè ab eo puniti sunt, non patitur omnino impunè id facere. Nā etsi iustè illi vexati sunt, sed gaudere te hac de causa non oportet. Vnde propheta multa criminatus, hoc tandem subiunxit, dicens: *Amos.6.b.* Non passi sunt aliquid in contritione Ioseph. & rursus: Non exiuit ex domicilio suo ad plangendam vnam domum coniunctam ei. Ita quanuis Ioseph, id est tribus ex eo deductæ, & vicini eius ex dei sententia punirentur, sed tamen etiam istis condolere nos vult. Nam si nos qui nequam sumus, quando in seruum nostrum animaduertimus, si conseruorū; aliquem ridentem cōspeximus, adeò irritamur, vt ad ridentem iram deriuemus: quanto magis deus suppliciis aliorum lætantes torquebit? Quòd si lętandum non est, sed condolendū his qui à deo puniuntur: multò magis his condolendū, qui nos offenderunt: eius nanq; charitatis id signū est, quam deus cæteris omnibus anteponit. Nam sicut illi flores colorum preciosissimi sunt, quibus trabea imperatoris tingitur: sic illæ virtutes magni precij sunt, quibus charitas continetur. Nihil porrò charitatem ita cōtinet atque conseruat, vt cōmissorum aduersus te peccatorum obliuio. An forsan de altera parte nihil deus *Mat.5.d.* curauit, an lædentem ad Ielum non misit? Immo ab altari ad illum misit, & post reconciliationē ad mensam quoque vocauit. Sed noli tu hac de causa illum expectare: omnia enim sic perdidisti. Propterea enim ineffabilis tibi merces reposita est, vt illum præuenias. Nam si rogatus recōciliaberis, non mandato dei, sed studio illius reconciliatus brabia illi reliquisti. Quid tu, ais, nō vereris hominem inimicum habere? Nónne sufficit nobis diabolus, sed eiusdem etiam generis inimicos attrahimus? O vtinam nec ille bellum nobis indixisset, vtinam diabolum se non fecisset. Nescimus insani, nescimus quanta in reconciliatione voluptas sit, quam in ipsis inimiciciis intelligere non possumus. Verùm quantò suauius amare iniuriantem, quàm odisse, post depositas inimicicias optimè percipies. Cur igitur furore agitatos imitamur, alter alterum dentibus lacerantes, & *Eccles.3.b.* in propriam carnem insanientes? Audi quāta cura etiā legis tempore de hoc habebatur: viæ, inquit, recordantium mala in mortem, homo homini conseruat iram, *Exo.21.c.* & à deo quęrit sanari. Atqui oculū pro oculo, & dentē pro dente concessit: quo modo igitur increpat, atq; criminatur? Quia illa non vt alter alteri faciamus permisit, sed vt formidine pœnæ à similibus abstineamus. Prę terea repētinæ istæ iræ sunt, iniuriarum verò memoria animi est perniciem diutius cogitantis. Sed malè me vexauit, inquies. Nūquā ille tātū tibi facere potuit, quātum tuipse tibi læsionis memoriam retinendo. Præterea non est posibile virum fortem mali aliquid pati. Fingamus enim quempiam liberos & vxorem habentem philosophari, qui etiam detrimenti occasiones habeat multas, magnos sibi pecuniarum aceruos, amicos quamplures, principatum nō paruum, honores deniq; ingentes: veruntamen philosophię summopere inhæreat: huic homini fortunæ vulnera cogitatione afferamus. Nequam igitur aliquis damno ei non minimo sit: quid igitur ad eum, qui nihili pecunias ducit? Liberos eius interimat alius: quid ad eum qui de resurrectione quotidie philosophatur? Vxorē occidit quispiam: quid hoc ad eum, qui doctus est non lugere dormientes? Vituperationem alius ei afferat: quid ad eum qui florem fœni prę sentia cuncta existimat? Si vis & corpus eius cædatur, & in carcerem quoque trahatur: quid ad eum qui semel sibi omnino persuasit, quāuis exterior homo corrumpatur interiorem tamen renouari: &, quia tribulatio patientiam efficit? Sic ego hunc hominem ni- *2.Cor.4.d* hil mali passurum ostendere pollicitus sum, oratio ve- *Rom.5.a.* rò progrediens, probiorem atque perfectiorem fieri tentationibus demonstrauit. Nolite igitur in alios vestro detrimento incitari, acumen animi infirmius facientes. Non enim ex prauitate proximi magis, quàm vestra hæc concitatio malignitate prorumpit. Quapropter si quis contumelietur, lachrymamus confestim atque contrahimur. Si quis nostra rapiat, eodem pacto mouemur, infantium vicem supplentes, quos qui liberiores ex æqualibus sunt, parua, aut nulla plerunque de causa ad dolorem impellunt, quos tamen si moueri atque dolere viderint, non desinunt mordere: sin verò ridere atque paruipendere animaduerterint, confestim eos omittunt. Sed nos etiam istis sumus amentiores, his de rebus plangentes, de quibus magnopere ridendum est. Quas ob res vehementer vos hortor, vt his puerilibus contemptis moribus, ad cœlos aspiremus. Viros enim, & viros perfectos Christus nos esse desi- *1.Cor.14.d* derat, sicuti Paulus quoque iubet, dicens: Non sitis pueri mente, sed malicia paruuli estote. Infantes igitur secundum nequiciam simus, & malignitate omissa virtutem amplectamur: vt ad eterna bona perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxxj. *ex cap.* xxvj.

CVm autem esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier, alabastrum vnguenti habens pretiosi, & effudit super caput eius recumbentis.

Hęc mulier vna & eadem apud omnes euāgelistas esse videtur: meo autem iudicio eadem est apud tres, alia verò quędam & mirabilis Lazari soror apud Ioānem. *Ioan.11.a.* Non autem absq; causa lepræ Simonis mentionem facit euangelista, sed vt aperiat, quare confidens accessit mulier. Nam quoniam immunda quædam res, & abominabilis ægritudo lepra esse videbatur: vidit autem curatum Simonem à Iesu (non enim aliter hospitatus apud leprosum fuisset) vehementer sperauit animæ quoque suæ sordes facile posse ab eo detergi. Ciuitatis autem Bethaniæ nomē non ociosè addidit, sed vt discas, sponte ad passionem accedere. Nam qui prius à Iudæis sibi cauebat, quando maximè inuidia exarserunt, *Supra. 6. c. & Luc.8.f.* tunc propius ad eos venit, vt circiter duo milia passuū à Hierosolymis abesset. Qua ex re manifestè patet, dispensationis quoque priores fuisse recessus. Cùm igitur (vt diximus) apud Simonem mulier ipsum vidisset, fiducia inde capta, ingressa est. Nam si illa quæ sanguinis fluxum patiebatur, quanuis talis flagicij sibi conscia nō esset, tamen quoniam naturæ quodam defectu immunda videbatur, timens ac tremens accessit: multò magis timendum isti erat, quæ conscientiæ pondere premebatur. Quocirca post multas mulieres, post Samaritanam, post Cananæam, post eam quæ fluxum sanguinis patiebatur, alias quoque complures, Iesum accedit, quia turpis vitæ cōscia: ideoq; factum est vt nec publicè, sed in domo, atque priuatim accesserit. Cumq; cæterę omnes curationis corporeæ gratia adissent, sola hæc ad honorem ei conferendum, & animæ incolumitatem acquirendam accessit: nulla enim corporis ægrotatione laborabat, vnde meritò de animo, atq; affectione ipsius erga Iesum quispiam admirabitur: præsertim tamē cùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

cùm nõ vt homini nudo afferret honorem,sed vt maiori cuidam,supraq; hominẽ. Quippe cùm capillis abstergeret pedes eius,honorabilius in toto corpore mẽbrum, caput dico suum pedibus Christi subiiciebat.

Videntes autem discipuli eius, inquit, *molestè tulerunt,dicentes:Ad quid perditio hæc? potuit enim vnguentũ hoc venundari multo, & dari pauperibus. Sciens autem Iesus,dixit:Cur molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me:pauperes enim semper habetis vobiscum, me autem non semper habetis. Cùm enim hæc immiserit vnguentum hoc in corpore meo, ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis, vbicunque prædicatum fuerit hoc euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.* Vnde discipulis hæc cogitatio suborta est?Audierunt sanè di

Osee.6.c.& Supra.9.b. centem magistrum,Misericordiam volo & non sacrificium:Iudæosq; increpantem, quia grauiora,iudicium scilicet, misericordiam & fidem negligebant. Multa etiam alia de eleemosyna in monte ab ipso disputata meminerunt,ex quibus omnibus inferebant,quoniam si holocausta,& priscum cultum nõ suscipit, multò minus huius vnguenti effusionem gratam habebit. Sic igitur illi cogitabant, ipse verò mentem eius apertissimè videns, & quanta religione, quantoq; studio erat succensa,admittit, & illius affectui valde condescendens, in caput suum effundi vnguentum permisit. Nam si hominem assumere & vtero mulieris portari, & educari lacte non recusauit:cur miraris, si hoc quoque non depulit? Et certè quemadmodum pater eius nidorem & fumum,sic & ipse meretricem suscepit,mentem & ani-

Gene.28.d. Leui.2.b & 8.b. mum eius,vt dixi, considerans. Etenim Iacob titularẽ lapidem deo inunxit: & in sacrificiis oleum offerebatur,& sacerdotes vnguento vngebantur.Discipuli autem qui mentem eius perspicere non poterant, importunè criminabantur,& accusantes munificentiam mulieris ostendunt. Nam cùm dixissent, vendi trecentis denariis vnguentum illud potuisse,quãtum ipsa in vnguentum illud insumpsisset aperuerunt,& sic magnanimitatem eius manifestarũt. Iesus autem ipsos increpat, dicens: *Cur molesti estis huic mulieri?* Et rationem vnam affert,qua rursus in passionis suæ memoriam eos inducit. *Ad sepulturam enim meam hoc fecit*, ait,& item alteram, *Pauperes enim vobiscum semper habetis,me autem non semper habetis.Et vbicunque prædicatum fuerit hoc euangelium, factũ & istius dicetur.* Perpendis quo modo exitum ad gentes prædicit, hinc etiam mortis suæ solamen discipulis afferens. Siquidem tanta post crucem virtus eius futura est, vt vbique terrarum prædicationis splendor refundatur. Quis igitur poterit aduersus veritatem hanc tam latè longeq; patentem quicquam opponere? factum enim iam videmus, quod prædixerat, & quocunque terrarum ibis,hanc mulierem prędicari audies. Et certè nec insignis quædam, & nobilis fuit persona,nec multitudine testium res celebrata est,nec in theatro,sed in domo, & in domo leprosi confecta,vbi discipuli solummodo aderant. Quis igitur tam abiectę mulieris factũ ita proclamauit, ac dispergi fecit, vt per totum sic orbem,& ab omnibus audiretur?Virtus profectò eius qui hæc prædixerat. Et quidem regum, ac imperatorum res gestæ, quorum nonnulla remanent monumenta, omnino tacentur: & de plerisq; eorum qui vrbes condiderunt, mœnia erexerunt, bella gesserunt, trophæa statuerunt,multasq; gentes subiugarunt, quanuis & statuas sibi fecerint,& leges sanxerint,nulla tamen fit mẽtio,multiq; ipsorum nec nomine quidem extãt. Quòd autem meretrix mulier in domo cuiusdã leprosi duodecim viris præsentibus oleum effudit, id per vniuersum orbem tanto tempore transacto decantatur: nec rei gestę memoria emarcuit, sed & Persę,Indi,Scythę, Thraces,Sauromatæ, quiq; Mauritaniam,quiq; Orchadas insulas habitant, quod in domicilio pauperis à flagitiosa fuerat factum muliere, magna prædicant voce. O ineffabilem misericordiam domini, qui à meretrice muliere pedes suos osculari patitur, & oleo precioso perungi,& pilis capitis eius abstergi:nec patitur solum, verumetiam increpat criminantes.Non enim debebat pro tanto mulier studio reprehendi.Tu autem illud cõsidera, quo modo iam sublimes animo, & ad eleemosynam proniores erant discipuli. Sed quàm nam ob rem non illico dixit, quia opus bonum fecit: sed anteposuit, Quid molesti estis huic mulieri? Vt erudiret eos,non statim ab incunabulis ab imbecillioribus sublimiora esse petenda. Quapropter non rem ipsam solummodo nudam,sed personæ mulieris coniunctã exposuit: quam certè si legem sanciret, non apposuisset. Ideo ergo personam cum re simul accepit, vt discas tu gratia mulieris hæc dicta esse, ne germinantem fidem eius decuterent, sed irrigarẽt magis,ac ad maiora protraherent: vnde nos docet, quando bonum quicquã fieri videmus, etiam si exactissimè non fiat,suscipiendum tamen nobis esse, & fauore nostro ad vlteriora prouehẽdum.Non est enim exquisitissima ratio statim in principio rerum quærenda: hoc Christum ita velle, inde patet,quia cùm non haberet vbi caput reclinaret, loculos tamen circũferre iussit. Prętera non erat tempus tunc factum mulieris corripiendi, sed cõmendandi duntaxat, atque approbandi. Et quemadmodum,si quis ipsum antequam mulier hoc fecisset interrogasset,non admisisset:sic postquam fecit,illud vnum solũmodo respicit, ne increpatione discipulorum ancipiti animo turbetur,sed hortatu suo maiore animo suscepto promptior & melior euadat. Nõ erat enim amplius increpatio post effusionem olei opportuna. Itaque & tu si præparasse quosdam vasa videris sacra, aut ornatum quendam alium circa parietes ecclesiarum, & pauimenta confecisse, noli reprehendere aut venundari iubere aut destrui quod factum est, ne animũ eius qui fecit perturbes:Sin verò antequam fecerit,te consuluerit,pauperibus offerre iubeto.Nam & ipse ne mulieris promptitudinem extingueret,istud fecit:& quæcũque dicit, ad ipsius consolationem dicit. Verùm quoniam ad sepulturam suam id ipsam fecisse dixit,ne confundatur mulier sepulchrum & mortem audiens, vide quemadmodum rursus ipsam corroborat. In vniuerso, inquit,orbe quod ista fecit,dicetur: quod & discipulis solamen affert,& illi solamen simul & laudem.Vniuersi enim factum ab ea decantabunt, inquit, & modò passionem meam prædixit, quæ ad sepeliendos homines pertinent adducens. Nemo igitur ipsam increpet, cùm ego adeò procul absim, vt ipsam quasi malè fecerit reprehendam, vt nec latere quidem id patiar, sed vbique terrarum, quoniam mente pia, & feruenti fide atque animo contrito factum est, prædicari faciam. Quam autem ob rem nihil spiritale,sed perpetuam mulieri memoriam pollicetur? Hac laude de spiritalibus etiam considere ipsam effecit. Si enim bonum operata est opus, proculdubio digna opus mercede non fraudabitur. *Tunc profectus vnus ex duodecim,qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum, dixit:Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum?* Tunc, istud ad quòd nam tempus referendum est? Quando ista locutus esset: quando ad sepulturam,dixit:Ac neque hinc compũctus est:

neq;

neque cum audisset quòd futurum erat vt euãgelium A eo erat,qui non habebat,vbi caput relinatet: & quotidie
vbique terrarum prædicaretur, timore correptus est. & verbis & operibus instituebatur, vt nõ argentũ,
Istud enim ineffabilis cuiusdam erat potestatis: Immo non aurum, non duas tunicas habere vellet, & tamen
quando mulieres eęq; meretrices tanto Christum pro reprimere se non potuit. Quo modo igitur tu speras
sequerentur honore,tunc ipse diabolicum facinus me absq; magna cura & diligenti studio cõtagionẽ huius
ditabatur,& peragebat. Cognominãt autem eum, quia morbi effugere? Terribilis certè,terribilis hęc bestia est,
erat etiam alius Iudas, nec verentur dicere ex numero si tamen volueris facillimè ipsam superabis: non habet
ipsorum duodecim ipsum fuisse: sic etiam nihil eorum enim à natura originem hæc cupiditas. Idq; manifestũ
occultant,quæ opprobriosa sibi esse videbantur. Et cer est ab his qui ea liberati sunt. Nam quę à natura sunt,
tè potuerunt simpliciter dicere ex discipulis illum fuis vniuersis hominibus communia sunt: hęc autem cum
se.fuerunt enim & alij præter duodecim: nunc autem omnibus non insit, ex desidia solum originem trahit,
ex duodecim addunt, ac si dicerent, ex primo eorum inde nascitur,inde augetur,inde cõseruatur:cũ aliquos
choro quos quasi optimos elegit, qui cum Petro atque in seruitutẽ suã attraxerit, cõfestim illis præter naturã
Ioanne vnius ordinis erant. Vnica quippe cura illis so viuere persuadet. Nam cùm amicos,fratres, cognatos,
lummodo fuit, non tenebris obducẽdi quæ facta sunt, vniuersos simpliciter qui eiusdẽ generis sunt,& ad hæc
sed veritatis exponendæ:quocirca multa de signis prę omnia,se quoque ipsos ignorant,pręter naturam certè
tereunt,& nihil eorum quæ ignominiosa videntur oc- B viuunt: vnde patet pręter naturam esse malignitatem,
cultant,sed siue verbum sit,siue opus,qualecunque tan & pestiferum auaricię morbum: in quem & Iudas cùm
dem fuerit,liberè id prædicant:nec cæteri tantum, sed incidisset, proditor factus est. Sed quæres quo modo
ipse quoque grandiloquus Ioannes diligenter obser talis factus sit,qui à Christo vocatus fuit? quia dei voca
uat. Exquisitissimè nanque omnium contumelias & tio nullum cogit, nec mentem eorum,qui virtutem vo
opprobria in Christum facta conscripsit. Vide autem lunt contemnere, vllo modo violentat, sed hortatur
Iudæ malignitatem, qui sponte ad prodendum abiit, quidem,ac consulit:& omnibus modis bonos esse per
qui argento id facit, & argento minimo. Lucas verò suadet: si verò aliqui reluctentur, nullo modo cogit.
Luc. 22.d. ait, cum magistratibus ipsum pepigisse. Nam propter Quòd si vis discere vnde huiusmodi factus est,argenti
Iudæorum seditiones quosdam præfecerunt Romani, cupiditate ipsum deperisse inuenies. Sed quo modo,
qui eos in ordinem redigerent. Iam enim principatus inquies, hac passione victus est? Ex desidia certè, atque
eorum secundum prophetiam translatus erat. Ad hos incuria. Vnde mutationes huiusmodi sic fieri solent:
igitur profectus dixit: Quid vultis mihi dare,& ego vo quemadmodum studio, ac diligentia illorum contra-
bis tradam ipsum? *Isti autem statuerunt ei triginta argenteos.* rię. Multi enim qui erant violenti, ad lenitatẽ omnino
& ex eo tempore quærebat opportunitatem, vt ipsum traderet. Nam C mutati sunt: multi petulantes modestiam amplexi sunt:
quoniam multitudinẽ timebat, tempus quærebat: quo multi auari prius & odiosi, alienorum inuasores, post
solum posset circumuenire. O singularem amentiam, ea etiam sua proiecerunt. Contrarium rursus à desidia
quo modo penitus habendi cupiditate fuit excæcatus. solet accidere. Etenim Gihezi vnà cum viro sancto vi- 4. Reg. 5. f
Nã qui sæpius vidit ipsum per medios inimicos transi uebat,& nequam hoc morbo effectus est. Pessima nem
isse,nec detentum fuisse: qui diuinæ omnipotentiæ ip pe omnium hæc passio est,hinc sepulchrorum violato
sius multa documenta re ipsa percepit, retineri ipsum res, hinc homicidę, hinc bella & pugnę,hinc alia quã
posse putauit, præsertim cum tot sibi tam terrentia, q̃ plurima mala oriuntur. Vbiq; certè auarus inutilis est, *Auarus*
mulcentia verba ab eo dicerentur, vt sceleratam hanc nec ad imperandum exercitui,nec vt præsit populo cõ *ad omnia*
cogitationem ab ipso abiicere omnino debuerit. Nam modus. Cur dico in rebus publicis, cùm in priuatis etiã *inutilis.*
nec etiam in ipsa cœna curam eius prætermisit,sed vs inutilis sit? Si vxor ducenda est:non probam, sed impu
que ad vltimam penè horam, qua fuit traditus, de hac dentissimam omnium pro pecunia eliget. Si domus e
re ille ænigmaticè loquebatur: nihil tamen ille vtilita menda, non eam quę homini libero conueniat emet,
tis accepit, nec propterea dominus quæ sua sunt facere sed quę pluris possit locari. Si serui & quicquid aliud
cessauit. Hoc igitur etiam nos probè tenentes,cuncta comparandum est, vilissimum semper inquiret. Quid
libenter ad reuocãdos peccatores,& desides faciamus, minora percurro? si regnũ orbis inuaserit, cæteris om
admonentes, docentes, exhortantes rogantes, conso nibus miserior tamen est,atque pauperior,terrarum pe
lantesq; nõ cessemus,etiam si nihil prodesse videamur. D stis,vrbium pernicies,singulorum calamitas:non enim
Nam & Christus quanquam inemendabilem Iudæ du quæ cæterorum sunt,quasi sua tutatur, sed veluti vnus
riciem non ignorabat, non tamẽ cessauit quę sunt sua ex multis omnia rapit, pauciora putans cæteris omni
facere, admonendo, minitando, & quasi miserum la bus habere. Nam cùm cupiditati eorum quę nondum
chrymando, nec apertè vnquam & liquidò, sed tectè possedit, ea quę habet confert, nihil ea quæ habet præ
& occultè. In ipso verò proditionis momento,& oscu illis esse opinatur: propterea quidam ait, nihil esse a- *Eccli.10. b,*
lari se ab eo sustinuit: sed nihil hinc ille consecutus est, uaro iniquius. Qui auarus est,etiam seipsum perdit: a
tantus certè,tamq; incredibilis auariciæ furor est: hæc uarus communis omnium hominum hostis: auarus
enim illum & proditorem nequissimum, & sacrilegũ non parum dolet, quia terra pro spicis aurum non
nefandissimum fecit. Audiatis hæc attentius omnes a producit, quia fontes non manant auro, quia mon
uari,qui grauissimo Iudæ morbo laboratis:audiatis,in tes loco lapidum aurum non habeant. Auarus fertili
quam, & tetterrimam hanc ægritudinem fugiatis: nan tatem temporum molestè fert, & communi fœlicitate
que si qui vnà cum Christo viuebat, si qui doctrinam contrahitur, omnemq; fastidit causam, vnde argẽtum
Christi audiuit, si qui signa fecit, in profundissimum colligere non potest: è regione verò cuncta suffert, vn
malorum barathrum ex hac ægritudine præcipitatus de vel duos solũmodo capere obolos possit,omnes ho
est: multò facilius vos, qui nec scripturas audistis, & mines tam pauperes, q̃ diuites odio prosequitur: pau
secularibus rebus affixi estis, hic morbus aggredietur, peres, ne quid ab eo petant: diuites, quia quæ illorum
nisi iugiter atque perpetuò vigiletis. Quotidie ille cum sunt,non possidet: vniuersos enim simpliciter quæ sua

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse deberẽt, occupare putat, ac ideo quasi ab omnibus A læsus,omnibus infensus est.Hic quid plenum sit nescit, saturitatem ignorat, omniũ denicq; ita miserrimus est, quemadmodum expers auaricię,& oppositę virtuti deditus omnium est beatissimus. Quippe cùm virtuoso, siue seruus sit,siue captiuus,nemo malefacere possit,nec si vniuersi homines cum armis & machinis aduersus eum insurgerent:nequam verò & rapax,& homo qualem descripsimus,etiã si rex sit,etiã si mille purpuris exornetur,vel à quouis pati extrema potest:adeò improbitas imbecilla res est, adeò è cõtra virtus validissima. Quid igitur mœres propter pauperiẽ?quid ploras,cũ festum diem habeas?Quid lamentaris,cùm solennia ducas? Solennis quippe dies & festus prudenti pauperies est. Quid plangis ô puer? pueri enim certè huiusmodi homines sunt. Vapulasti ab aliquo, quid hoc? fortiorẽ te reddit. Quispiam pecuniam surripuit tuam? in hoc B bonam tui oneris partem sustulit. Famam tuã lęsit? ad aliam virtutis speciẽ resilisti. Audias exteriores sic philosophantes atq; dicentes:nihil te mali, nisi fingas,& tibi persuadeas,passum inde fuisse.Sed magna te illa domo priuauit, & hortos circũpositos eripuit. Ecce vniuersa terra in conspectu est tuo : ecce publica ædificia, siue ad voluptatẽ,siue ad vsum ea requiris.Quid amœnius,aut pulchrius firmamento cœli?Quousq; pauperes atq; inopes sumus?Nõ potest diues esse,qui animo pauper est:sicut nec pauper esse potest,qui animo diues est. Nam si excellẽtius,atq; præstantius corpore anima est, non possunt quæ deteriora sunt ipsam ad se nolentem attrahere: sed illa quæ princeps est,cuncta inferiora & minora vt vult trahit,atq; trãsmutat.Nam & cor quando laborat,totum corpus patitur, & intemperies ipsius C totum corpus aggreditur: sicut è cõtra, temperies toti corpori prodest: quòd si quid cęterorum languescat membrorum,corde incolumi,& virtute vigenti,facilè languor etiam illius excutitur. Et vt apertiorem totam hanc rem faciam, dic quæso quod emolumẽum ex arbore futurum est, si rami virescunt, & radix putrescat? aut quod detrimentum arbor habebit,si foliis exiccatis radix incolumis penitus sit?Pariter hic igit cogita, nullam vtilitatem esse pecuniæ,si animus paupertate deprimitur: nec paupertatis vllum onus,si animus diues existit.Sed quo modo, inquies, diues animus esse poterit, si pecunias non possidet? immo verò tũc maximè summis diuitiis pollet.Nam si,vt sæpius dictum est, id argumentum diuitis animi est quòd pecuniam despiciat,ac re nulla indigeat, patet paupertatis è contrario argumentum esse,indigere, ac studio & cura collectioni pe D cuniarum incumbere.Nec vllus vnquam dubitabit,facilius in paupertate, q̃ in rerum copia posse pecuniam despici,ac multò magis à diuitibus,quàm à pauperibus magnitudinẽ pecuniæ concupisci. Veluti etiam ebrius maiore siti vexatur, q̃ qui modico vino vsus est. Non enim huiusmodi cupiditas est, vt maiori cumulo rerũ possit extingui,sed è contra inflammari, atq; incẽdi soleat : & quẽadmodum ignis addita materia magis effertur, sic pecuniarum cupiditas adiectione auri magis extollitur. Si ergo qui plura expetit inops est, ac talis q̃ multa possidet esse inuenitur, hic maxima paupertate deprimitur. Perpendis diuitis animum in pauperie, & pauperis è contra in diuitiis esse?Sed in personis quoq; si placet, qualis sit hæc res videamus. Ponamus ergo duos esse,quorũ alter mille, alter decem habeat talẽta, & vtrunq; pecunia sua penitus à quoquam priuari:vter igitur maiore vexabitur dolore? nónne patet, eum qui mille amisit?Sed profectò nõ doleret magis,nisi magis pecuniã amaret. Qui verò magis amat,magis certè cõcupiscit : qui porrò magis concupiscit, hic pauperior est. Illud enim maximè cupimus, quo maximè indigemus.Ex indigẽtia enim cupiditas originem trahit:vnde vbi satietas est,cupiditas esse nõ potest. Quippe tũc maximè sitimus,cùm potu indigeamus.Hęc à me dicta sunt,vt ostendam,si vigilamus, neminem nobis nocere posse: vtq; pateat,non ex paupertate, sed à nobisipsis detrimentum nobis fieri. Quare vehementer omnes rogo atque oro, vt omni studio auariciæ morbum expellamus, vt & hic in diuitiis nulla re indigẽtes viuamus, & æternis bonis perfruamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi,Amen.

Homilia lxxxij. *ex cap.* xxvj.

PRima autem azymorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha? Ipse autem dixit:Ite in ciuitatem ad quendam,& dicite ei:Magister dicit,tempus meũ propè est, apud te facio Pascha cum discipulis meis. Primam azymorum eam diem vocat, quæ ante azyma erat. Consueuerunt enim à vespere semper dies numerare, & eius mentionem facit in vespere, cuius Pascha erat immolãdum. Quinta enim sabbati accesserunt, quã hic quidem primam azymorum, id est, ante azyma vocat, tempus designans quo accesserunt. *Luc. 22.* Alius autẽ, Venit,inquit,dies azymorum, in qua opor- *Mar.14.a* tebat immolari Pascha. Nam, Venit,istud,propè,& in *Ioan.13.g.* ianuis erat, significat : vesperam videlicet illam à qua incipiebant,cõmemorans : ideo quique euãgelistarum adiiciunt,quando immolabatur pascha.Accedunt igitur discipuli ad Iesum,& dicunt:vbi vis præparemus tiC bi comedere Pascha? Hinc etiam patet nullam sibi domum,nullum diuersorium fuisse, puto autem neq; discipulis eius. Nam profectò ipsum ad eos diuertere rogassent : sed nihil erat etiam istis, omnibus iam anteà propter Christum neglectis,atque contẽptis. Cuius autem rei gratia venit ad Pascha? Omnibus semper vsq; ad vltimum passionis diem nõ esse aduersarium se legi ostendit. Sed cur ad ignotum eos hominẽ ire iussit? Ostẽdere hinc quoque voluit, potuisse se passionis tormenta euitare. Nam qui mẽtem illius, verbis solùm induxit,vt ipsum cum discipulis vellet susc ipere:quid feciss et crucifigendus, si pati noluisset?quod etiam de asina fecit.Si quis enim aliquid dixerit,inquit, dicite quia dominus eius indiget:hic autem, Magister dicit, apud *Supra.a.* te cum discipulis meis Pascha facio, dicendum præcipit. Ego verò non id solum admiror, quòd ignotus eD rat, sed illud multò magis stupeo: quòd bellum acerrimum & inimicicias, primatum hac ex re incumberé sibi videns, omnibus his neglectis libenter obtemperauit.Cæterùm quia ignotus erat,signum eis dedit,qua *1.Reg.10.a* le de Saüle propheta dicens : Inuenies hominẽ ascendentem, & vtrẽ habentem : hic verò aquæ amphoram portantem.Tu autem perpende rursus,quo modo virtus eius apparet. Non enim solùm dixit, apud te facio Pascha: sed illud proposuit, Tempus meum propè est: quod fecit partim, quia volebat crebrò passionis memoriam discipulis inculcare, vt hac præmeditatione corroborati,minus turbarentur: partim vt & illis ipsis, & susc ipienti, atque Iudæis omnibus ostenderet(quod sæpe dixit) non inuitum se ad passionem accedere. Cùm discipulis autem meis dicit, vt & sufficiens fieret præparatio, & vt nemo latebras ipsum quærere susp icaretur. *Sero autem facto discumbebat cum duodecim discipulis.* O ingentem impudentiam Iudæ: ade-

rat

rat enim etiam ille, atque mysteriis ac mensa communicauit, & inter comedentes arguitur, quando etiã si fera esset immanis, ad lenitatem compelli potuisset. Propterea & euangelista signanter dixit, quia comedentibus ipsis de proditione Christus loquebatur, vt tum à tempore mysterij, tum à mensæ cõmunicatione nequiciam proditoris ostenderet. Postquam enim discipuli, sicut præcepit Iesus, fecerunt: sero facto cũ duodecim discumbebat. *Comedentibus autem eis dixit*: inquit, *Amen dico vobis, vnus ex vobis me tradet.* Cæterum ante cœnam eius etiam pedes lauit: vide autem quo modo illi valde indulget: non enim dixit, ille: sed, vnus ex vobis me tradet, vt rursus pœnitentiæ occasionem latenti meliorem præberet. Itaq; maluit omnes illos terrere, quàm huic pœnitentiæ irritamenta non dare. Vnus, inquit, ex vobis duodecim, qui vbiq; mecũ fuistis, quorũ pedes laui, quibus tot tantaq; pollicitus sum. Dolor intolerabilis illico sanctũ illud inuasit consortiũ. Et Ioannes quidem ait, hęsitantes alios in alios aspexisse, deinde quanuis nullius rei sibi conscij essent, singuli tamen de se timentes ipsum interrogauerũt. Iste verò ait quòd contristati valde, cœperunt singuli de se dicere: *Nunquid ego sum domine? Ipse autem respondens, dixit: Cui ego intinctum panem porrexero ille est.* Vide quãdo ipsum tãdem reuelauit, quando scilicet ab hoc dolore animi liberare cæteros voluit: semimortui enim iam erant, hoc pauore consternati, quo impulsi interrogabant. Nec ista de causa solummodo illum edidit, verumetiam vt territus ille resipisceret. Nam cùm cõfusè atq; indistinctè audiens non moueretur, vt magis eum tangeret, velamina deiecit. Iesus autem cùm illi mœrẽtes interrogarẽt, *Nunquid ego sum domine? respondens dixit: Qui tinxit mecum manum in paropside, hic me traditurus est. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo. Væ autem homini illi per quem filius hominis traditur: bonũ erat ei, si natus non fuisset homo ille.* Quidã asseuerant ita illum impudentẽ fuisse, vt paruipendẽdo magistrum, cum ipso tingeret: Mihi autẽ videtur Christi hortatu id quoque factum fuisse, vel vt magis sibi Iudas afficeretur, vel vt maiore detineretur pudore: etenim etiam in hoc non paruus est affectus. Hæc autem omnia non festinè transcurrenda sunt, sed nostris mẽtibus infigenda: sic enim nullum vnquam in nobis iræ locum habebit. Quis enim cœnam illam animo volues, & proditorem vnà recumbentem cum saluatore, ac eum qui tradebatur, sic leniter atque humiliter loqui, non eiiciet omne furoris atque iræ venenum? Perpende igitur quàm leniter ad ipsum sermonem conuertit. Filius quidem hominis, inquit, vadit, sicut scriptum est de ipso. Quibus verbis & discipulos confirmauit, ne imbecillitati hanc rem attribuant, & proditorẽ simul voluit emendare. Væ autem homini illi, per quẽ filius hominis traditur: bonum erat illi si natus nõ fuisset homo illẽ. Perpende etiam atque etiam in arguẽdo ineffabilem lenitatem: non enim acriter, sed commiserando profert orationem, aliqualiter rursus quasi tenebris obductam. Et certè non superior solùm vecordia, sed posterior impudentia omnem indignationem merebatur: postquam enim ita redargutus fuit, interrogauit dicens: *Nunquid ego sum rabbi?* O singularem stulticiam. quærit de his, quorum sibi conscius erat. Nam & euangelista ex admiratione impudentiæ illius hæc dixit. Quid porrò ad hæc lenissimus, & mitissimus ille Iesus? *Tu dixisti.* Ita quanquam dicere potuisset, scelestè atque sordidè tam longo tempore hoc malum parturiens, & nunc diabolicis factis conciliis argentum

ex pacto habiturus, audes à me redargutus, quasi nullius tibi rei conscius interrogare? Nihil tamen horũ dicere voluit: sed quid? Tu dixisti. Ita terminos nobis, ac regulas tolerantiæ & obliuionis fixit iniuriarum. Sed obiiciet quispiam, atqui si est scriptum, Christum hæc fuisse passurum, quam ob rem Iudam qui scripta perfecit, criminamur? Quia non illo certè animo, sed improbitate sola in turpissimum illud facinus fuit impulsus. Nam nisi mentem respicias, ipsum quoq; diabolum ab omni crimine liberabis. Sed non est ita, non est. Mille enim vterque meretur supplicia, etiam si orbis salutem inde consecutus est. Quippe, non Iudę traditio, sed sapiẽtia Christi, atque potentia salutem peperit vniuersis. Christus enim improbitate aliorum ad vtilitatem nostram vsus est. Sed inquies, quid igitur, si Iudas non prodidisset, aliũs ne ipsum prodidisset? quid hoc porrò ad quæstionem? quia, inquies, crucifigi omnino Christũ oportebat, nec crucifigi poterat, nisi per homines. Quid si omnes erga ipsum boni fuissent, hæc pro salute nostra dispẽsatio non processisset? Absit hoc omnino. Nã inæstimabilis sapientia Christus, si ita contigisset, nouit quo pacto res dispensanda fuisset. Præterea ne quis putet, ministrum dispensationis Iudam fuisse, quasi miserum deflet. Sed rursum quispiam obiiciet, si bonũ erat non fuisse Iudã natũ, quare illũ produxit? Quare autem cæteros prauos produxit? ita cũ te oporteat improbos coarguere, qui poterant improbitatem negligere, hoc derelicto curiosè & temerariè dispensationes & opera dei scrutaris, quanuis scias nullum necessitate cogi vt improbitatem sequatur. Ita, inquies. Sed bonos natos esse solùm oportebat, nec gehenna aut suppliciis opus erat, cùm nullum malignitatis extaret vestigium: improbos autem nunquam natos, aut natos confestim decedere. Nos verò primùm illud apostolicum dicendum arbitramur: Atqui ô homo tu quis es, qui ex aduerso respondes deo? Num dicet figmentum ei qui finxit, cur me ita formasti? Deinde si rationem humanã quæris, illud addere nõ dubitabimus, maiori admirationi bonos esse, cùm inter improbos viuant: tunc enim innocentia ipsorum, & mirabilis philosophia magis elucet. Tu verò omnem luctationis, atque certaminis materiam ac causam funditus euertere vis. Quid ergo inquies, vt alij meliores videantur, alij punientur? Minimè: sed propter improbitatem eorum. Non enim quia nati sunt, nequiciam contraxerunt: sed quia desidia se corruperunt, & idcirco puniuntur. Quo modo ergo supplicio digni non sunt, qui cum tales habuerint virtutis magistros, nihil boni facere voluerunt? Et veluti probi viri duplici sunt honore digni: tum quòd probi euaserint, tum quòd nihil damni ab improbis acceperunt: sic profectò & praui duabus de causis, tum quia cum possent virtutem sequi, sicut & iusti, secuti nõ sunt: tũ quia nihil exẽplo bonorũ virorũ lucrari studuerũt, suppliciis digni cõperiũtur. Sed videamus quidnã miser iste à præceptore correptus dicat. Quid igitur ait? *Nunquid ego sum rabbi?* Quã autẽ ob rẽ non à principio sicut & cęteri Iudas istud interrogauit? Quoniã generaliter, vn° ex vobis, dictũ erat, latere putauit. Cũ verò iã videret manifestè se reprehẽdi, de lenitate domini cõfisus, se posse redargutionẽ euadere, dominũ interrogauit: quapropter etiã rabbi solus in hoc loco appellauit. O cæcitatẽ mentis inauditã: quò exactus atq; depulsus es? Talis nempe res auaricia est, amẽtes, stolidos, impudẽtes, canes pro hominibus: immo verò & canibus peiores, & dæmones à canibus facit: Qua fiebat, vt Iudas

Universidad de Deusto
Biblioteca

das quidem diabolum etiam insidiantem amplecteretur, Iesum verò benefacientem proderet, alter diabolus voluntate iam factus. Tales quippe insatiabilis pecuniarum cupiditas homines facit, vecordes, furiosos, ex pecunia penitus pendētes: qualis & Iudas factus fuit. Quo modo autem Matthęus & alij duo, quamprimū de proditione pepigit, captum à diabolo dicunt: Ioannes vero ait q̄ post intinctum panem ingressus fuit in
Ioan. 13. c. eum satanas? Non aliter quippe Ioannes, quàm cæteri dicit. Cœna enim (ait) facta, cùm diabolus iam in cor Iudæ immiserat, vt eum tradat: quo modo igitur dicit q̄ post buccellam introiuit in eum satanas? quia nō subitò, neq; sub vno momento, sed sensim diligenter facto periculo hominem ingreditur: quod & hic factum esse intelligimus. Sensim enim ad eum accedens & pulsans, postquam apertum sibi habitaculum esse cognouerat, totus deinceps hic spirauit, & plane ipsum superauit. Quo modo autem si pascha comedebant, aduersus legem recumbentes comedebant? Sed dicere possumus, quia postquam comederunt pascha, ad cœnandū recubuerunt. Alius autem euangelista dicit, quia vespere illo non comedebat solùm dominus pascha, verum
Luc. 22. b. etiam comedendo dicebat: Desiderio desideraui hoc pascha māducare vobiscum. Quare hoc pascha, id est, hoc anno comedere pascha desiderauit? Quia videlicet tunc salutem orbi allaturus esset, tunc mysteria traditurus, & dolores mortis oppressurus erat, ita sponte & ex animo ad crucem accessit. Sed nihil horum efferatam illam bestiam mitigauit, flexit, conuertit: quare iure quasi miserum illum defleuit, dicens: Væ homini illi. deinde terruit: Bonum fuisset ei, si natus nō esset. Sed quoniam neq; sic emendatus est, tandem eum manifestauit, dicens: Cui ego tinctum panem porrexero. non fuit tamen ille commotus, sed quasi furore quodam, auaricia atq; insania captus induruit: immo verò multò peiore morbo, q̄ furor est, captus fuit. Quando enim tale aliquid furiosus ac insanus operatus est? Non proiiciebat hic spumam ex ore, sed dominicam cædē emittebat: non torquebat manus, sed extendebat ad vēdendum ineffabilis precij sanguinē. Maior igitur hæc insania fuit, quia sanus furiebat. Sed nō loquebatur insulsa, dices: Et quid hac voce magis insulsum, quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradā? diabolus enim certè per os illius insonuit. Sed non pepulit terrā pedibus calcitrās. O q̄ melius est furiosi pacto calcitrare, quàm hoc modo rectum pedibus ambulare. Sed non cædebat se lapidibus: & quantò melius erat hæc, q̄ illa confi-
Collatio perelegans auari cū dæmoniaco. cere. Vultis igitur in mediū dæmoniacis & auaris productis, alterū alteri cōparemus? Sed nemo ad suū hæc dici cōtemptum abitretur. Nō enim naturam, sed rem istam improbamus. Nūquam dæmoniacus vestem induitur, sed lapidibus seipsum acerbissimè cædens, per* asperrima & inuia loca à dæmone actus percurrit. An non ista horrenda videntur? Quid igitur, si auaros peiora his in suam ipsorum animam patrare, adeò vt ludus hęc ad illa videantur, probabimus: fugietisne hāc ægritudinem? Eia igitur videamus nū ipsi nōnihil* melius affecti sint, Nihil profectò: sed multo deterius. qualibuscūq; enim nudis isti sunt sordidiores. Multò enim melius est nudū omnino esse, nullaq; veste contegi, q̄ rapta pecunia magnificas sibi vestes cōparare, qui mihi vestiri videntur, veluti qui trieteris Bacchi bacchātur. Nam quemadmodum illi laruas & vestes insanientium accipiunt, eodem hic quoq; pacto. Sicut itaq; dæmoniaci nuditatem à furore fieri videmus, sic hos amictus ab insania esse nō negauerim. Itaque nuditate illa hic amictus miserabilior, quod idē ostēdere conabor. Quem enim ex ipsis insanis magis insanire dicemus, eúmne qui seipsum solummodo cædit, an eum qui tā seipsum, quàm quoscunque obuiam habebit? hunc videlicet vltimum. Dæmoniaci ergo seipsos denudant, auari autem obuios omnes dum possunt. Sed lacerant illi vestes, inquies. O quantò magis vnusquisque læsorum vellet laceratum sibi potius indumentum fuisse, quàm ereptam esse vniuersam substantiam. Sed vulnera in hominis faciem non incutiunt: immo verò hoc quoque rapaces faciunt, paupertatem eis, & inediam inferentes illorum ventres mirè cruciant. Sed nō mordent dentibus sicut dęmoniaci: vtinam dentibus morderent, & non auariciæ telis omni dente acutioribus. Dentes enim ipsorum, tela & sagittæ. Præterea vter magis dolet, qui semel dente percussus, remedio cōfestim *Psal. 56. d.*
B vsus est* an qui semper paupertatis corroditur dētibus? Quippe inuoluntaria paupertas belua atrocior, & fornace ardentior est. Sed non sequuntur deserta loca, sicut dæmoniaci: vtinam eremum & non ciuitates popularentur, vt omnes qui vrbes habitant, in ocio viuerent. Nūc verò hac quoq; ratiōe intolerabiliores sunt, quoniā quæ in deserto illi, hæc in ciuitatibus isti facientes, eas desolant, præsertim cùm nullo resistente, quasi hæc in deserto agerent, sic asportant vniuersa. Sed nō petunt lapidibus quoscunque obuios. & quid hoc est? Multò certè facilius est à proiectis lapidibus cauere, q̄ literas & stipulationes charta & atramento in miseriā inopum confectas, & mille vulnerum plenas euitare. Si cōsideremus nunc qualia sunt, quę sibiipsis faciūt, nudi per ciuitatem ambulant, cùm nullum sibi virtutis amiculū sit: q̄ si ea res turpis eis nō videatur, teterrimæ
C hoc insaniæ argumentum est, quia turpitudinem suam non percipiunt: sed corpore quidem nudi erubescūt, animo autem non modò non verentur, verumetiam iactant. Sed vultis causam etiam impudentiæ exponamus? *Quæ igitur causa est? Multos huiusmodi nuditatis habentes socios, quemadmodum in balneo nos, sic alter alterum non verentur.* Nam si multi virtutis amictu essent vestiti, tunc turpitudo eorum magis notaretur. Nūc verò illud maximè multis dignum est lachrymis: quòd improbitas, eo quòd multi sint improbi, probro non habeatur. Ad alia enim hoc quoque à diabolo factum accedit, quia nec sensum improbitatis capere permittit, sed multitudine peccantium turpitudo peccati tegitur: si enim contingeret in magna verè philosophantium multitudine auarum tunc versari, perspi-
D cacius nuditatem suam intelligeret. Sed satis iam ex his patet dæmoniacis esse nudiores. Quia verò etiam deserta loca sequuntur, nemo contradicet. Lata enim *Supra. b.* illa, spaciosaq; via omni deserto desertior est. Nam & si multi per eam proficiscantur, nulli tamen sunt homines, sed serpentes, scorpij, lupi, viperę, tales quippe sunt, qui rapacitatem amplectuntur. Hęc igitur via nō solū deserta, sed asperior est: quod inde patet, quia non lapides acuti, durę rupes, & cacumina montium scandentes adeò lacerant, vt auaricia & rapina eorum animas qui aliena inuadunt. Quòd autē sicut dæmoniaci apud sepulchra versentur, immò verò q̄ ipsi sepulchra sint, quis non viderit? Quid enim sepulchrū est? nihil aliud *Sepulchrū*
certè q̄ lapis mortuorū corpora tegēs. Quid igitur? an non illis lapidibus horum corpora miserabiliora sunt? Non enim lapides sunt cadauera tegētes, sed corpora lapidibus magis insensata, mortuas animas tegentia.

Præterea

Præterea nemo erubescit sepulchra ipsos nominans, sicut & dominus noster Iudæos appellauit, & propter istud potissimum subiunxit dicens: Intrinsecus autem rapina, atq; auaricia pleni sunt. Vultis iam tandem probemus, quo modo lapidibus capita sua feriunt? dic quæso, vnde intelligendum putas? à præsentibus, an à futuris? sed futura isti minus curant: præsentia ergo dicantur. Quibus igitur lapidibus grauiores curæ non sunt, quæ non capita feriunt, sed animam corrodũt? Nam dum timent, ne iure ex domo exeãt sua quæ iniuria sunt intrusa, multis variisq; turbationibus vexantur, tremunt, irascuntur, ingemiscunt, irritantur, modò in suos, modò in alienos: ita nunc mœsticia, nũc metus, modò ira ipsos inuadit, & ceu à præcipitio in præcipitium transeũtes semper vexãtur: ac dum quotidie eorũ quæ nõdũ possident, acquisitioni student, nullam aut minimam ex quæsitis capiunt voluptatem. Nã trepidant, ne quæ rapina collegerunt, diffluãt: cumq; toto animo ad colligendum incumbant, quiescere nullo modo possunt: sed quemadmodum qui continua siti vexatur, etiam si mille fontes imbiberit, tamen quia satiari bibendo nõ potest, paruam inde percipit voluptatem: sic isti non modò non quiescunt adipiscendo, verumetiam quoniam nullus huius cupiditatis terminus est, vehementius cruciantur. Talia quidem præsentia sunt, in futuro vero die (dicendum enim à nobis est, etiam si minus attenditis) vbiq; in euangelio huiusmodi homines pœ
Supra. 25. c nas habituros videmus. Nam quando dicitur: Esuriui, & nihil mihi ad comedendum dedistis: sitiui, & nihil mihi ad bibẽdum præbuistis, auari homines his verbis puniũtur: ad eos enim qui malè locupletati sunt, dicet:
Ibidem. d Ite in ignem æternum præparatum diabolo. Et nequã
Supra. 18. c. ille seruus, qui conseruis substantiam domini non di-
Ibi. 25. c stribuebat, auaricia periit. Et qui talentum suffodit: &
Ibidem. a quinq; virgines: & quocunq; abieris, auaros puniri videbis. Et modò quidem audiunt, hiatum esse inter nos & vos: modò verò, *Discedite à me maledicti in ignem qui paratus est. Modò in duas partes decisi eò abibunt, vbi fletus & stridor est dentium. Ita vndiq; agitati, ac nullo in loco quiescentes, in solam gehennam cõgregantur.* Quid igitur fides tibi ad salutem prodest, si vbi est stridor dentium, vbi exteriores tenebræ, vbi præparatus diabolo ignis, eò detruderis: & in hac vita periculosis insidiis, acerrimis maledictis calumniisq; subiectus curis conficiaris, & ab ipsis qui tibi adulari videntur, odio non paruo habearis? Sicut enim probos non boni solùm, verumetiam mali admirantur: pariter certè malignos non solum probi, verumetiam improbi odio persequuntur. Quæ res adeò vera est, vt auaros ipsos interrogare non dubitem. Sic alter alteri tædio esse studet, & quasi maximè officeret inimicus putatur, atq; seipsos accusant: & vituperari nimium putant, si quisquam auaros eos appellauerit, & hoc opprobriũ eis obiecerit: opprobrium quippe id extremum, & summæ malignitatis argumentum. Nam si pecuniarum cupiditate vincaris, quando inanis furorem gloriæ, quãdo iram, quando concupiscentiam carnis superabis? Hæc enim multò esse difficiliora, inde tibi persuadebis, q̃ multi complexionem corporis ad iram & cupidinem nonnihil conferre arbitrantur: & ipsos excessus carnis complexioni attribuere medici consueuerunt: & calidiorem quidẽ, & humidiorem procliuiorem esse aiũt ad Venerem, eum verò qui sicciore sit intemperie, impetuosum atq; iracundum: sed de auaricia nullus vnquam ab eis aliquid tale audiuit. Quare à desidia solũ-

modo & animi stupore pestifera hæc oritur ægritudo. Quapropter rogo atque obsecro, studio iugi atq; diligentia hoc corrigamus, cæterasq; passiones, quæ pro diuersitate nascuntur ætatis, pro viribus in contrarium trãsponamus. Si verò in vnaquaq; vitæ nostræ particula hoc salum nauigantes, vtilissimos virtutis labores præteruehimur, vbiq; naufragiis vexati, ac ad portũ deuecti, si spiritalibus mercib⁹ destituti simus, vltima profectò luemus supplicia. Pelagus enim est latè longèque protensum hæc vita: & quẽadmodũ in mari vniuerso sinus diuersi, aliis atq; aliis tẽpestatibus cõmouẽtur præcipuè: velut Aegeũ ventis exasperatur, Tyrrhenũ vero fretũ propter angustias: Charybdis autem quæ est Libyẽ versus, propter stagna Syrtis & breuia: Põtus magnitudine fluctuũ atq; impetu: Hispanicus Ocean⁹, quia inuius carentia portuum & locorum ignorantia intricatus, difficilis nauigãtibus est: similiter alia pelagi pars aliis de causis: sic & in vita nostra fieri videmus. Nã primũ in ea pelagus, statim videre licet puerũ ætatis conditione, quæ multis ac magnis procellis exagitatur: tũ quia mẽs imbecilla est, tũ quia nulla firmitate adhuc roboratur, sed huc atq; illuc flectitur. Quapropter pedagogos illi & magistros præficimus, vt defectus naturæ diligẽtia suppleat, veluti, & in nauigando gubernatoris artificio maris asperitas superatur. Adolescentiũ fluctus puericiæ succedunt, qui vehemẽtioribus sicut Aegeum pelagus exagitantur concupiscentiæ ventis: quę quidẽ ætas potissimũ correctione destituitur, non solũ quia maioribus turbationũ fluctibus cæditur, verũetiã quia peccata non redarguuntur: cùm & magister & pædagogus subtrahantur. Cum igitur maiore turbine venti spirent, & gubernator sit imbecillior, nemoq; alius tutor adsit, atq; defensor, considera tempestatis magnitudinem. Virilis tertium locum ætas occupauit, quam rerum omnium dispensatio maximè vrget, quãdo vxor, nuptiæ, procreatio prolis, familiæ gubernatio, & in mẽtem plurimæ curæ innumeræq; veniunt, quando auaricia & inuidia maximè vigent. Si igitur vnamquamque partem ætatis cum naufragiis peragamus, quo modo hanc vitam transibimus? Quo modo æterna fugiemus supplicia? Nam si nihil synceri atque integri in in prima ætate didicerimus, si iuuenes modestè non vixerimus, nec auariciam viri superauerimus, quasi in sentinam quandam ætatis, in senectutem scilicet deuecti, victa iam tempestatibus animæ nauicula, cum fluctibus fatiscant compagines, deferemur in illum portum, non spiritales merces, sed multum ac sordidum lutum deportantes: vnde diabolo quidem risum incitabimus, nobis verò ipsis perpetuam mœsticiam comparabimus, intolerabili ac æterno cruciatu vexati. Quod ne accidat, vndique colligamus nos, & aduersus omnes passiones pugnantes, cupiditatem pecuniæ penitus proiiciamus, vt & hic tranquillè viuamus, & futuram beatitudinem adipiscamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui honor, &c.

Homilia lxxxiij. *ex cap.* xxvj.

Cœnantibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit atque fregit, & dedit discipulis, &c. O cæcitatem proditoris, qui cũ ineffabilibus mysteriis cõmunicasset, idem permansit, & diuina mensa susceptus, in melius commutari noluit: quod Lucas significauit, dicens, quia post hoc satanas introiuit in eum: non quia dominicũ corpus despiceret, sed quia proditoris impudẽtiam irridebat: maius enim peccatum vtraque ratione fiebat, quia tali cum animo mysteria suscepit, *Luc. 22. d*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& quia illis ſuſceptis,nec timore,nec beneficio,nec honore melior factus eſt. Chriſtus autem omnia quanuis ſciret, vetare tamẽ eum noluit: vt tu diſcas nihil ab eo prætermitti,quod ad emendationẽ pertineat. Pręterea tam in ſuperioribus, quàm in ſequentibus crebrò eum commonefacit ac reuocat,& verbis & operibus,timore,colendo, minando, honorando retinere ſtudebat, ſed nihil horum illi mederi potuit. Quare illo iam prętermiſſo, his myſteriis in memoriam cędis ſuę rurſum diſcipulos reuocat, & inter cœnandum de cruce diſputat, crebritate prædictionis dolorem mitigans diſcipulorum. Quid enim paſsi non fuiſſent, ſi nihil tale audiuiſſent, qui etiam his omnibus prænoniti conturbati ſunt? Et comedentibus (inquit) eis,accepit panem, & fregit. Quam ob rem paſſionis tempore hoc myſterium tradidit? Vt vndique diſcamus ipſum veterem etiam legem ſanxiſſe, & omnia quæ in illa ſunt propter nouam hanc adumbrata fuiſſe: hac igitur de cauſa veritatem figuræ adiunxit. Veſpera verò illa adimpletionis temporum ſignum erat, & quòd iam ad conſummationem ipſam res peruenerunt: Gratias porrò egit,vt nos inſtrueret quo modo myſterium hoc facere debeamus, & ſimul vt oſtenderet ſponte ſe ad paſſionem proficiſci. Pręterea vt nos dõceret omnia,quæ patimur,cum actione gratiarum eſſe ferenda, ac vt bonam nobis ſpem inde immitteret,atque foueret. Nam ſi figura à tanta ſeruitute liberauit, multò magis veritas terrarum orbem vindicabit. Ad hæc,vt ſignificaret quòd ad beneficium naturę noſtrę traderetur,ideo nec ante hoc myſterium tradidit, ſed quando ceſſare iam legem oportebat. Præcipuam autem ſolẽnitatem eorum diſſoluit,ac ad aliam eos menſam horroris plenam conuocans dicit: *Accipite,comedite,hoc eſt corpus meũ,* †*frangitur*] *quod pro multis* †*frangetur in remiſſionem peccatorum.*] Quo modo turbati non fuerunt cùm hoc audiſſent? quia multa iam,& magna de hoc anteà diſſeruit. Quapropter nec illud quod iam crebrò perceperant, confirmauit:ſed paſſionis cauſam peccatorum eſſe remiſſionem expoſuit, & noui teſtamenti ſanguinem vocauit, hoc eſt,pollicitationis & promiſſionis legis nouę. Hoc enim rurſus pollicitus eſt, & teſtamentum nouum hoc ipſo confirmatur: & quemadmodum vetus pecudes & vitulos habebat, eodem modo nouum, dominicum poſſidet ſanguinem. Moriturum ſe hinc etiam oſtendit: & propterea teſtamenti mentionem fecit: atque prioris quoque memoriam renouat: nam & illud per ſanguinem fuerat dedicatum. Cauſam deinde rurſus mortis ſuę ſubiecit, dicens: Qui pro multis effundetur in remiſſionem peccatorum. Deinde ait. *Hoc facite in meam commemorationẽ.* Vides quo modo ab Iudaicis abducit,& auocat moribus? Nam ſicut illud in rememorationem miraculorum, quę in Aegypto patres veſtri viderunt,faciebatis, ſic & hoc in meam facite commemorationem. Sanguis ille ad primogenitorum ſalutem fuit effuſus,hic in remiſſionem totius orbis peccatorum. *Hic enim eſt ſanguis meus,* inquit, *qui effunditur in remiſſionem peccatorum.* Quod dicebat,vt oſtenderet paſſionem & crucem myſterium eſſe, & diſcipulos hinc conſolaretur. Et quemadmodum Moſes,hoc æternum vobis erit memoriale dicebat: ſic & ipſe,in meam, ait, commemorationem,donec veniam. Hac de cauſa deſiderio deſideraui,inquit, hoc paſcha vobiſcum comedere, hoc eſt tradere vobis res nouas, & Paſcha dare, quo vos ſpiritales faciam. Ipſe quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent: Quid igitur ſanguinem bibimus & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur. Nam & quando prius de his verba fecit, multi ſolummodo propter verba ſcandalum paſſi ſunt. Ne igitur tunc id quoque accideret,primus ipſe hoc fecit,vt trãquillo animo ad communicationem myſteriorũ induceret. Quid porrò, vetus quoq; illud,inquies,facere oportet? Minimè: ideo enim, hoc facite,dixit,vt ab illo abduceret. Præterea ſi remiſſionem hoc peccatorum facit,ſicuti certè facit, ſuperuacaneum illud omnino eſt. ſed ſicut in veteri, eodẽ hic modo in beneficio relict, & memoriam myſteriorum colligauit,etiam hinc hæreticorũ ora frenando. Nam quando dicunt,vnde patet immolatum Chriſtum fuiſſe,præter alia multa hæc etiam myſteria afferentes, ora ipſorum conſuimus. Si enim mortuus Ieſus nõ eſt, cuius ſymbolum ac ſignum hoc ſacrificiũ eſt? Vides quantũ ei ſtudiũ fuerit,vt ſemper memoria teneamus pro nobis ipſum mortuũ fuiſſe? Nã quoniã Marcio, Valentinus, Manichæus,eorũq; ſequaces negaturi erant hanc diſpenſationẽ, in memoriã paſſionis per hoc ſemper ita reducit myſterium, vt nemo non inſanus ſeduci poſſit. Ita per ſacratiſſimam iſtam menſam & ſaluat,& docet: hoc enim caput bonorũ omnium eſt. Quare hoc Paulus voluit ac repetit, ſed tradito iam myſterio, *Non bibam,* ait, *poſthac de hoc genimine vitis,vſque in diem illam, cùm illud bibam nouum vobiſcum in regno patris mei.* Nã quoniam de paſſione ac cruce locutus,& reſurrectionis iam mentionem facit, regnum patris eam appellãs. Sed quam ob rem poſt reſurrectionem comedit,ac bibit? Ne phantaſma quoddam reſurrectio à rudioribus putaretur,qui certum reſurrectionis argumentũ id eſſe dicunt. Vnde apoſtoli quoque ad manifeſtandam reſurrectionem dicebant, Qui *Actor.* comedimus cum eo, ac bibimus. Vt igitur ſignanter exprimeret, ꝙ viſuri eſſent eum clare poſteaquã reſurrexiſſet,& ꝙ cum eis rurſus ita futurus eſſet, vt & rebus & viſu reſurrectioni poſſint teſtimoniũ præbere: quouſq; iſtud bibã vobiſcũ, inquit, nouũ. *Teſtes enim vos eritis,quia videbitis me poſtquã reſurrexero.* Nouũ autẽ,hoc eſt, nouo modo quodã, immo inaudito atque mirabili: non enim paſſibile corpus habẽs,ſed immortale,atq; incorruptibile,alimentoq; non indigens ſurrexit. Quare,cũ opus non erat,poſt reſurrectionem comedit & bibit, cũ eius corpus iſtis nullo modo amplius indigeat, ſed vt certiori argumento reſurrectionẽ firmaret. Sed cuius rei gratia non aquam,ſed vinum poſt reſurrectionẽ bibit? Pernicioſam quandam hęreſim radicitus euellere voluit,eorũ qui aqua in myſteriis vtuntur,ita vt oſtenderet, quia & quando hoc myſteriũ tradidit,vinum tradidit, & iam poſt reſurrectionem ſine myſteriis in ſimplici mẽſa vino vſus eſt. Ex genimine, ait, vitis,quæ certè vinum non aquã producit. *Et hymno dicto exiuerunt in montem oliuarum.* Audiant omnes qui quaſi porci cùm iam comederint,euerſa calcibus mẽſa temulenti conſurgunt, cũ agere gratias debeant, & in hymnum à menſa deuenire. Audiatis etiam quicunq; vltimam myſterij orationem non expectatis,quę illius ſymbolum eſt. Gratias enim egit antequam diſcipulis dederat,vt etiam nos ab actione gratiarũ incipiamus. Gratias egit poſteaquã dedit, & hymnũ cecinit,vt nos quoque ſimiliter faciamus. Quare autem ad montem proficiſcitur,ad locum etiam Iudæ notiſsimum? Ne celare ſe videretur, prodire voluit, quo cum peruenisſet, omnes vos,inquit,ſcandalizabimini in me: & prophetiam ſubiecit. *Scriptum eſt enim: Percutiam paſtorem,& diſpergentur oues gregis.* His vtitur, tum vt re ipſis perſuadeat *Zach.13.*

Deu.16.a

†*frangitur*] *quod tamen habetur. 1. ad Cor.11.* κλώμενον *vbi vulga. habet,quod tradetur.*

† πάλιν, *rurſus, habebat altera cod. alter vero* πάλαι, *olim.*

attenden-

attendendum semper scripturis esse, tum vt significaret dei se voluntate crucifigi, ac vndique non esse alienum à veteribus se demõstraret, nec aduersarium deo, quem vetus sequitur testamentum: & q̃ omnes prophetæ à priscis temporibus dispensationem hanc futuram prædicarunt, quare meliorem spem expectandam esse hortatur. Illud etiam docet, vt cognoscamus quales videlicet ante crucem, quales post mortem discipuli fuerunt. Nam qui nec stare quidem cùm crucifigeretur potuerunt, robusti postea, & adamante validiores fuerũt. Hic autem metus, & fuga discipulorum, mortis eius argumentum est. Nam si tot tantisq; factis, ac dictis impudenter nonnulli asserunt non fuisse ipsum crucifixum, quid dicere non auderent, si nihil horum accidisset? Hac de causa non ipsa passione solùm, verumetiam & mysteriis, & discipulorum dispersione verè se mortuum fuisse declarat, Marcionis morbum his omnibus euertens: ideo etiam ipsum Apostolorum verticem negare permisit. Si enim vinctus, crucifixusq; non est, vnde & Petrus, & cæteri tanto pauore pulsi fugerunt? non tamen dimisit eos in mœsticia. Sed quid? *Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæã, &c.* Non enim à cælo statim apparuit, neque in longam quandam abiit regionem, sed in eadem [regione,] & eisdem penè locis apparet vbi crucifixus est. Vt etiã hinc credi faciat, quia ille ipse resurrexerit, qui crucifixus fuit: ita mœrorem eorum consolatus est. Idcirco autem in Galilæa dixit, vt à timore Iudęorum liberati, facilius verbis ipsius & attenderent, & crederent: hac enim de causa ibi apparuit. *Respondens autem Petrus dixit: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego tamen nunquam scandalizabor.* Quid ais Petre? propheta dixit, quia oues dispergentur, & Christus dictum confirmauit, & tu negas? Non satis tibi est, quia cùm pridem iam dixeris: Propicius tibi esto, increpatus fuisti: Idcirco igitur permisit vt caderet, vt in omnibus disceret Christo parêre, verioraq; dicta istius crederet, quàm quę sua sibi conscientia testaretur. Sed & cæteri non parum à negatione Petri fructus acquisierunt, humana infirmitate, & dei veritate percepta. Cùm enim ipse aliquid prædixerit, nullus iam vafre & argute quidquam excogitare, nec in alios insurgere debet. Gloriam enĩ, inquit, in te, & nõ in alio habebis: cumq; dicendum esset, opem nobis feras, ne scandalizemur, è contrario nimium sibi arrogans, inquit: Et si omnes scandalizati fuerint in te, tamen ego non scandalizabor: quanuis omnes id patiantur: ego tamen solus non patiar. Ita hæc res sensim eum ad tetrum insolentiæ crimen deuehebat, quod reprimere Christus volens, quoniam nec prophetæ, nec sibi obtemperauit, negationem fieri permisit: idcirco enim testantem quoq; prophetam adduxit, ne quid repugnare auderet. Quare Petrus cùm verbis non crederet, à rebus ipsis eruditur. Vt autem credas hac de causa Christum permisisse vt istud in eo corrigeret, audi quidnam dicat, Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: hoc enim vt vehementius eum tangeret, dicebat, significans eius casum multò peiorem esse aliorum casu discipulorum, ac ideo maiori etiã patrocinio indigere. Duplex enim crimen erat, tum quia repugnauit, ac restitit, tum quia cæteris seipsum præposuit: immo verò etiam tertium non paruum crimen eum commisisse dixerim, quia sibi totum imposuit. His igitur mederi omnibus volens, cadere illum permisit, ac ideo cæteris prætermissis ad eum orationem direxit, dicens: Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, id est, tẽ

taret, perturbaret, vexaret: ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Cur nam si omnes expetiit, non dixit, pro omnibus rogaui? Patet hinc quod paulò antè dicebam, quia vehementius eum tangens, & ostendens multò peiorem eius, quàm aliorum lapsum esse, ad eum conuertit orationem. Cur autem non dixit, Ego non dimisi: sed, ego rogaui? Humilius iam loquitur ad passionem iturus, vt humanitatem suam demonstret. Nam qui super confessionem eius ecclesiam ita fundauit atque muniuit, vt nullum periculum, neque mors ipsa posset eum superare, qui claues regni cœlorum ei concessit, & tãtam potestatem ei commisit, nec vnquam pro illis omnibus oratione indiguerit: quantò minus hac in re indiguisset? Maxima quippe authoritate illa dixit, ędificabo super te ecclesiam meam: & dabo tibi claues regni cœlorum. Quo modo igitur, orare ei opus fuit, vt vnius hominis commotum animũ stabiliret? Quare igitur ita dixit? Propter causam profectò, quam iam exposuimus, & propter infirmitatem discipulorum, qui nondum decentem omnino de ipso existimationem habebant. Quo modo igitur negauit? Non dixit quippe, vt non neges: sed, vt non deficiat fides tua, vt non prorsus pereat. Cura enim ipsius atq; fauore factum est, ne omnino Petri fides euanesceret: ingens enim pauor eum inuaserat, & ingens ideo, quoniã diuina protectione valde fuit denudat⁹, quod porrò factum est propter arrogantiam, & contradicẽdi pertinacem duriciã. Ita quoniam & Christo, & prophętæ apertissimè repugnauit, in eũ terrorem deuenire permisit, vt radicitus ab eo illę passiones euellerentur: adeò enim pertinax fuit, vt cũ Christus etiam postea ei dixerit: *Amen dico tibi, quoniam hac nocte, antequã cantet gallus, ter me negabis.* Non dubitauerit respondere: Etiam si oportuerit me mori tecũ nõ te negabo. Lucas verò ad hoc addit, quia quãtò magis Christus casurũ Petrũ significabat, tantò magis affirmabat id se nũquã passurũ. Quid hoc est ô Petre? quãdo vnus ex vobis me tradet, Christus dicebat: tũc ne esses ille timebas, & nullius rei cõscius, cogebas vnũ de discipulis interrogare ipsum: nũc verò liquidissimè ipso clamãte, quia omnes vos in scandalũ incidetis, contradicere audes? neq; id semel solũ facis, sed bis & sæpius, vt Lucas asserit, vnde id tibi accidit? Ex multo certè amore, & multa voluptate. Nã quoniã à solicitudine illa & anxietate proditionis liberatus erat, & proditorẽ nouerat, nimiũ sibiipsi confisus hæc dicebat, & in alios insurgebat dicẽs: & si omnes in te scandalizati fuerint, ego tamen non scãdalizabor. Puto autẽ ambitione quoq; aliqua, & iactãtia in ea verba Petrũ lapsum fuisse. Nã & in ipsa cœna quis nã inter eos maior esset disceptabãt, adeò inanis glorię passio animos adhuc eorũ turbabat: Christus autẽ ab his passionibus eũ liberare volẽs, nõ impellebat ad negationẽ, absit hoc enim, sed fauorẽ suũ ab eo subtraxit, & humanam redarguit naturã. Perspice autẽ quo modo post resurrectionẽ hinc eruditus submissius loquitur: cũ enim dixerat, domine, hic autẽ quid? coargut⁹ nihil opponere ausus est, vt hic, sed tacuit: cũq; audiuerit, nõ est vestrũ nosse tempora, aut momenta, non repugnauit. Deide in cœnaculo & sindone cũ vocẽ audiuerit, quæ deus purificauit, tu communia ne dixeris, quanuis nec quid diceretur quidem, statim intellexerit, quieuit tamen in illo omnino vsus cõsensione: hæc omnia casus ille perfecit. Nam anteà totum sibi attribuebat, dicens: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego tamen nũquã scãdalizabor. etiã si oportuerit me mori tecũ,

Universidad de Deusto
Biblioteca

non te negabo: cùm dicere debuisset, si patrocinio tuo
Act. 3. b. iuuabis: è contrà verò postea dicit, Quid nobis attenditis quasi propria virtute, vel pietate ipsum ambulare fecerimus? Magnum profectò dogma hinc discimus, quia videlicet nullo modo hominis voluntas sufficit, nisi auxilio superiori roboretur. Et quia nihil lucrari poterimus à superiori patrocinio, si volũtas nostra repugnat: quorum alterum Petrus, alterum Iudas confirmat: hic enim etsi præsidium Christi largum habuerit, tamen quoniam noluit attendere, nec quę ab ipso erāt conferre, nullam inde vtilitatem consecutus est: ille verò, etsi bene animatus fuerat, diuino tamẽ subtracto auxilio, stare non potuit. Ex his enim duobus virtus cõtexitur. Quas ob res vehementer rogo atque obsecro, ne velitis cuncta ita deo attribuere, vt oscitãdum dormiendumq; vobis putetis: nec rursus si vigilatis, laboribus vestris rem totam effici arbitremini. Nam nec desides, atque resupinos iacere nos deus vult, ac ideo nõ nihil à nobis petit: nec arrogantia corrumpi, ac ideo totum nobis non commisit: ita ex vtraque parte incõmodo remoto, quod vtile est nobis reliquit: quibus rationibus verticem quoque apostolorum labi permisit, humiliorem ipsum faciendo, & ad maiorem profectò
Luc. 7. charitatem inducendo. Cui enim, inquit, plus condonauit, magis diliget. Credamus itaque vbique deo, nec repugnemus ei, etiam si sensui & cogitationi nostrę absurdum esse videatur quod dicit: superet & sensum, &
Corp° Christi in eucharistia sine ambiguitate credẽdũ. rationem nostram sermo ipsius, quòd in omnibus & præcipuè in mysteriis faciamus, non illa quę ante nos iacent solummodo aspicientes, sed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non possumus, sensus verò noster deceptu facillimus est: illa falsa esse non possunt, hic sæpius atque sæpius fallitur: quoniam
Mat. 14. c. & Lu. 22. b. ergo ille dixit, Hoc est corpus meum: nulla teneamur ambiguitate, sed credamus, & oculis intellectus id perspiciamus. Nihil enim sensibile traditum nobis à Christo, sed rebus quidem sensibilibus: omnia verò quæ tradidit, insensibilia sunt: Sic & in baptismo per aquam, quę res sensibilis est, donum illud conceditur: quod autem in ea conficitur, regeneratio scilicet, ac renouatio, intelligibile quiddã est: nam si tu incorporeus esses, nudè ipsa dona incorporea tradidisset tibi: quoniam verò corpori coniuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur. O quot modò dicũt, vellem formam & speciem eius, vellem vestimenta ipsa, vellem calceamenta videre. Ipsum igitur vides, ipsum tã-
Quo modo Christi corpus est sumendum. Exo. 12. b gis, ipsum comedis. Vestimenta eius desideras videre, ipse verò seipsum tibi tradit, non vt videas solùm, verumetiam vt tangas, & in te habeas. Nemo igitur nauseãs accedat, nemo remissus, sed excitati, incensi ac feruentes omnes accedant. Nam si Iudæi stantes, calceati, & baculos in manibus habentes, cum festinatione comedebant, quanto magis nobis vigilandum est? Nam illi ab Aegypto in Palestinam erant profecturi, ac ideo viatoris habitum habebant: tu de terra in cœlum ascẽsurus es. Vigilandum igitur est, non enim paruum supplicium indignè cõmunicantes expectat. Cogita quanta indignatione aduersus proditorẽ, aduersus eos qui crucifixerunt ipsum mouearis: & caue ne tu quoq; corporis & sanguinis Christi reus efficiaris. Illi acerbissimè sacrosanctum corpus trucidarunt, tu post tot tantaq; beneficia sordida susc ipis anima. Non enim suffe-
† *seipsũ etiã nobis misc et*] ὁ ἀναcit ipsi hominem fieri, flagellis cædi, & crucifigi: sed† nos secum in vnam (vt ita dicam) massam reducit, neq; id fide solũ, sed re ipsa nos corpus suum efficit. Qua igi-

A tur re mundiorem esse non oportet eũ, qui hoc sacrifi- φύρειν τὸν ἡμῶν
cio participaturus est: quos radios solares non deberet excedere manus illa, quæ hanc carnem perrumpit, os quod igne impletur spiritali, lingua quæ cruentatur hoc admirabili sanguine? Veniat in mentem tibi quo sis honore honoratus, qua mensa fruaris. Ea nanque re nos alimur, quam angeli videntes tremunt, nec absque pauore propter fulgorem, qui inde resilit aspicere possunt, & nos in* vnã cum illo massam reducimur, Chri- * τὸ πρὸς ἓν σῶμα φυσικῶς ἡμᾶς ἀλλοιοῦσθαι, ut supra. Psal. 33. a. † sanguine]
sti corpus vnum, & caro vna facti sumus. Quis loquetur potẽtias domini, auditas faciet omnes laudes eius? quis pastor vnquam membris suis oues suas nutriuit? Multę matres post partum aliis nutricibus infantes dederunt, quod ipse facere noluit, sed proprio † corpore nos alit, & sibi coniungit atq; conglutinat. Consideremus autem, ex nostra generatus est substantia. Sed nihil hoc inquies, ad omnes pertinet. Immo ad omnes:
B Nam si ad naturã nostram descendit, patet quoniam ad omnes: & si ad omnes, & ad vnumquẽq; profectò. Sed quomodo non omnes inde lucrum cõsecuti sunt, inquies? Id certè non illius causa, qui maximè hoc optat, accidit: sed eorum culpa, qui eum susc ipere nolũt. Singulis enim fidelibus per hoc mysterium se* coniun- † ἀναλαμβάνει. vsque dum misit, sc. permisit, quod prius dixit ἀναφέρειν.
git: & quos peperit, non alij nutriendos tradit, sed ipse studiosissimè alit, hac etiam re tibi persuadens carnem illam tuam assumpsisse: tanta igitur charitate, atq; honore affecti non torpeamus. Nõ videtis quanta infantes animi alacritate mammillas arripiũt? qua pressione papillis infigũt labia? Nõ minore cupiditate nos quoq; ad hanc mensam, & ad huius calicis spiritalem accedamus papillam: immo verò maiore desiderio quasi lactentes pueri, gratiam spiritus sugamus: vnus sit nobis dolor, vna mœsticia, si hoc alimẽto spiritali priuamur.
C Non sunt humanæ virtutis hæc opera, quæ tunc in illa cœna cõfecit: ipse nunc quoque operatur, ipse perficit, ministrorũ nos ordinem tenemus: qui verò hæc sanctificat, & trãsmutat, ipse est. Nullus itaq; Iudas, nullus auarus adsit: *Qui discipulus non est, secedat: qui tales non sunt, ab hac mensa excluduntur.* Cũ discipulis, inquit, *meis facio pascha: hæc enim illa, non alia mensa est, hæc nulla re minor q̃ illa est.* Nõ enim illã Christ°, *hãc homo quispiã facit*: sed vtranq; ipse. Hoc est illud cœnaculum vbi tũc Christus cum discipulis erat, hinc ad montem oliuarũ exiuit. Hinc & nos ad manus pauperum exeamus, ibi enim mons oliuarum est. Oliuæ quippe in domo dei plãtatæ, multitudo pauperum est: hinc stillat illud guttatim oleum, quo nobis tunc opus omnino erit: hoc est, quod quinque illæ virgines habe-
D bant: hoc est, quo alteræ carentes inde perierũt: hoc no biscum habentes prodeamus, & cum fulgentissimis lampadibus sponso obuiã proficiscamur. Adeat nullus *Supra. 1.* crudelis, nullus immisericors, nullus impurus quouis modo: hæc tam ad vos, qui communicatis, quàm ad vos qui ministratis dicta esse volo. Oportet enim etiã eadem ad vos dicere, vt magno studio, & diligenti cura dona hæc distribuatis. Non parua vobis imminet pœna, si quem aliqua improbitate teneri scientes, ei huius mensæ participationem permittatis. Sanguis enim eius ex manibus requiretur vestris. Si dux igitur quispiã, si consul ipse, si qui diademate ornatur, indignè adeat: cohibe ac coërce, maiorem tu illo habes potestatem. Ita si limpidissimus aquæ fons vt intactũ gregi seruares tibi commissus esset, cùm petulcos sues ac sordidissimos venire aspiceres, non patereris in fluenta illos descendere, nec fontem ab his perturbari: Nũc

verò

verò cùm non aquæ, sed sanguinis & spiritus sacratissimus fons cõmissus tibi sit, si peccatis inquinatissimos videbis accedere homines, non indignaberis, neq; prohibebis? Et quã veniam huius cõtemptus consequeris? Idcirco vos deus tanto voluit honore decorare, vt hęc diligẽtissimè discernatis. Hæc est dignitas vestra, hæc stola, hæc corona præcipua, non vt tunicã induti candidissimã per ecclesiam ambuletis. Sed vnde, inquies, ego illum, atque illum qualis sit cognoscere possum? Nõ de ignotis, sed de notis hæc disputo. Dico horribile quoddam, atque tremendum: nõ est ita malum dæmoniacos intus esse, sicut istos qui peccatorũ sordibus pol-
Hebr.10.c. luuntur: quos ait Paulus Christum conculcare, & testamenti sanguinem ducere communem, & spiritus gratiam contumelia afficere. Multò igitur dæmoniaco peior est, qui peccati sibi conscius accedit: illi enim quoniam dæmone vexantur, non puniuntur: qui verò indignè adeunt, æternis tradentur tormentis. Omnes igitur simpliciter pellamus, quos indignè accedere videmus. Nullus cõmunicet, nisi ex discipulis sit, nullus impuro animo, sicut Iudas panem assumat, ne similia patiatur. Corpus Christi etiam hæc multitudo est: quare cauendum tibi est, qui hæc mysteria ministras, ne dominum irrites, corpus hoc non purgando, ne acutum gladium pro cibo præbeas. Sed si quidem aliquis præ vecordia & amentia mensam adiuerit, nullo timore territus abiice: deum, non hominem timeas: si hominem times, ab eo ipso quem times, derideberis: sin verò deum, hominibus quoq; venerabilis eris. Quòd si ipse pellere non audes, mihi dicas, non permittam ista fieri: animam prius tradam meam, quàm dominicum ali-
†*sanguinẽ*] cui †corpus] indignè: sanguinemq; meum effundi potius patiar, quàm sacratissimum illum sanguinem præterquam digno concedam: quòd si quis venerit cum sordibus ignoranter, nulla vestra culpa est si multam prius adhibueritis diligentiam. Nam hæc mihi de notis, ac manifestis disputata sunt, quibus emendatis, citò *nobis deus etiam ignotos notificabit*: sin verò notos *admittemus, qua de causa ignotos nobis manifestabit?* Hæc mihi dicta sunt, *non* vt coërceamus solùm, & excidamus, sed vt corrigamus, & reducamus, & curam omnium habeamus: sic enim & deum nobis propicium faciemus, & eos multiplicabimus, qui dignè communicare possint, vt tam proprij studij ac diligẽtiæ, quàm piæ in alios curæ magna præmia consequamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Homilia lxxxiiij. *ex cap.* xxvj.

Mar.14.d. & Luc.22.d

†*tunc*]

Vnc venit cum eis Iesus in villam quæ dicitur Gethsemani, & dicit discipulis: Sedete hic, donec vadam illuc, & orem illic. Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedæi, cœpit contristari & mœstus esse: †*&*]*dixit eis, Tristis est anima mea vsque ad mortem: manete hic, & vigilate mecum, &c.*

Quoniam ipsi valde inhærebãt, nec ab eo libenter separabãtur, idcirco ait, manete hic donec abiero & orauero. Consueuerat nanque seorsum orare: quod faciebat, vt nos erudiret, quietem ac tranquillitatem in orationibus diligenter appetere. Tres autem secum accipit, & dicit eis: Tristis est anima mea vsq; ad mortem. Quam ob rem alios non secum accepit? Ne laberentur, & caderent: illos autem solos elegit, qui gloriã eius in mõte viderunt, quos tamen etiam dimisit, & paululum progressus orauit, dicens: *Pater, si possibile est, transeat à me calix iste: verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. Et venit ad eos, & inuenit eos dormientes, & dicit Petro: Ita non potuistis vna hora vigilare mecum? Vigilate & orate, vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.* Non frustra, neque ociosè ad Petrum maximè dirigit orationem, quanquam & alij similiter dormirent: sed tangere ipsum acrius etiam hinc voluit, ea de causa, quam iam antè explicauimus. Verum quoniam & cęteri idem dixerunt: (cùm enim Petrus dixisset, Et si oportuerit me *Mar.14.d.* mori tecum, non te negabo: similiter, inquit, & omnes discipuli dixerunt) idcirco infirmitatem eorum redarguens, omnes alloquitur: nam qui mori cum eo volebant, nec quando cõtristabatur quidem, simul contristari vigilantes potuerunt, sed victi à somno, ceciderunt. Ipse verò intentius orat, adeò vt vel sudores vberius defluxerint. Ea rursus de causa, ne hypocrisis res ista videatur. nève possint hęretici dicere, quòd anxietatem *Luc.22.* & tristiciam istam simulauerit, idcirco & sudores quasi guttę sanguinis defluxerunt, & angelus cõfortans eum, & multa signa timoris apparuerũt, ne quis ficta hæc audeat verba dicere, hac etiam de causa orat. Eo igitur quod dixit, transeat si possibile est, humanitatem suam ostendit: eo verò quod, nõ vt ego volo, sed vt tu, sublimem admirabilis philosophiæ virtutem tradidit: cùm exemplo nos doceat, etiam natura abhorrente ac renitente deum esse sequendum. Quandoquidem autẽ non satis est imperitis mœrentis faciem solummodo videre, verba quoque addidit: nec verba rursum amentibus sufficiunt, rem magis quærentibus: & rem ergo mœrentis adhibuit, vt vel qui valde cõtentioli & pertinaces sunt, credere possint verè hominem factum, vereq; mortuum fuisse. Si enim cùm & vultus, & verba, & res mœrorem significauerunt, non creditur tamen à nonnullis passio: quidnam dicerent si ista non essent? Vides quot, quibúsve modis dispensationis veritatem ostendit, cùm his quæ loquitur, tum his quæ patitur? Venit deinde, ac dicit Petro: Sic non potuisti mecum vna hora vigilare? Omnes dormiebant, & Petrum coarguit, occultius eum de his reprehendens quæ in superioribus fuerat locutus, ac ideo, Mecum, non ociosè adiecit: sed quasi diceret, Vigilare mecum non potuisti, & mecum mori poteris? Id etiam insinuat, quod sequitur: Vigilate & orate, ne intretis in tentationem. Vides quo modo ipsos rursus ab arrogantia remouet, ac tristis mentis & humiles esse hortatur, deo totum attribuentes: & modò ad Petrum, modò communiter ad omnes verba dirigit. Et illi quidem dicit: Simon, Simon, Satanas petiit *Luc.22.c.* te cribrare, ego verò deprecatus sum pro te: communiter autem omnibus, orate, ne intretis in tentationem. Ita vbiq; arrogantiam atq; pertinaciam amputat, & magis solicitos facit: & ne acrior videatur, vniuersa mitigando dicit: Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma: etsi enim mortem cõtemnere volueris, inquit, non poteris tamen, nisi deus tibi manũ porrexerit, cùm carnalis abhorreat sensus. *Rursus autẽ abiens, orauit dicens: Pater, si non potest istud transire à me, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* Hic ostendit voluntatem se dei omnino continere, & vbiq; voluntatem dei quærendam, & eligendam esse. *Rediit autem, & inuenit eos dormientes.* Nam prętereà quòd nox erat, & intempesta, oculi etiam eorum mœrore grauabãtur. *Ipse autem profectus tertiò idem orauit.* Cõfirmans hominem verè factũ fuisse: quod enim secundò & tertiò fit in scripturis, maximopere veritatem ostendit: veluti & Ioseph ad Pharaonem dicebat: Secun- *Gene.41.d.* dò id tibi apparuit somnium veritatis gratia, ita enim factum est, vt ita credas omnino futurum: hac de causa etiam ipse non semel, sed bis & ter idem orando protulit, vt dispensatio firmiter crederetur. Cur autem iterum

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum ad discipulos rediit? Vt eos redargueret, quoniam adeò sopiti mœsticia erant, vt neq; præsentiam quidem eius sentirent: non tamen redarguit, sed paululum recessit, magnam eorum esse infirmitatem significãs, qui nec increpati quidem vigilare potuerunt: non excitat autem, nec increpat amplius, ne perterritos magis terreat: sed recedens orauit, & rediens, inquit: *Dormite iam & requiescite.* Quanuis enim vigilare opus erat, significans tamen, quia nec aspicere quidẽ mala valerent, sed fugerent prę timore, ac fugarentur: & quia minimè eorum egeret auxilio, & tradi omnino ipsum oporteret, dormite iam, inquit, & requiescite. *Ecce appropinquauit hora, & filius hominis traditur in manus peccatorũ.* Ostendit rursus dispensationis hoc factũ fuisse, & simul animos ipsorum erigit, eo quod dixit, traditur in manus peccatorum, significat enim proteruitatis illorum hoc opus esse, non quia ipse peccato sit obnoxius. *Surgite eamus, ecce appropinquauit qui me tradit.* Ita vndiq; ipsos erudit, non necessitatis, nec infirmitatis, hanc rem fuisse, sed dispẽsationis cuiusdam inæstimabilis: præsciebat enim eos venturos, nec solùm non fugit, verumetiam obuiam iuit. *Adhuc enim ipso loquente, ecce Iudas vnus ex duodecim, & cum ipso turba cum gladiis & fustibus, missi à principibus sacerdotum, & senioribus populi.* Pulchra sanè sacerdotum instrumenta, Cum laternis & lampadibus aggrediuntur. Iudam autem iterum ex duodecim vnum dicere non veretur. *Qui autem tradebat eum, dedit eis signum dicens: Quẽcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum.* Prohdolor quantam proditoris anima prauitatem suscepit? quibus oculis tũc magistrum aspexit? quo porrò osculatus ore est? O sceleratissimã mentem, quid cogitauit? quid ausa est? quod signum proditionis dedit? Quemcũque osculabor, inquit: confidebat enim in lenitate magistri: quæ res maximè omnium cõfundere illum, & omni priuare venia sufficit, quia ita mitem atq; mansuetum prodebat magistrum. Sed cur nam hoc signum datum est? Quia sæpius circumuentus ab ipsis, pertransiuit per medium ipsorum nescientibus ipsis: quod & tunc factũ fuisset, nisi ipse assensisset. Hoc igitur ipsum volens eum docere, etiam tunc tenebris oculos eorum inuoluit. Ac ipse interrogauit, dicens: Quem quæritis? & quanuis laternas & lampades, & Iudam ipsum secum haberent, non nouerunt tamen, sed responderunt: Iesum. Quibus ipse: Ego sum, quem quæritis. Et ad Iudam: *Amice,* inquit, *ad quid venisti?* Postquam enim vires patefecerat suas, tunc iam permisit. Lucas autem ostendit quòd in eam vsque horam qua traditus est, Iudam emendabat, dicendo: Iuda, osculo filium hominis tradis: ac si diceret, non te pudet in habitu proditionis venire: sed tamen posteaquam istud eum nõ repressisset, vt etiam oscularetur sustinuit, & vltrò se dedit, *tunc immiserũt in eum manus, & tenuerũt illũ.* Ipsa nocte in qua comederũt pascha, tanta insania, tantoq; furore agitabantur. Nihil tamen omnino potuissent, nisi ipse permisisset. Istud tamẽ Iudam ab intolerabili nõ liberabit supplicio: quinimmo multò magis iure vexabitur, quia omnipotentiæ, humilitatis, lenitatisq; domini tot tantaq; habens argumenta, omnem feram beluam crudelitate superauit. Hæc igitur considerantes, auariciam fugiamus. Auaricia enim tũc illi furorem immisit: auaricia omnes qui ei seruiunt, crudeles efficit atque atroces. Nam si propriam auarus salutem negligit, quid faciet de aliena? Præterea sic tetra & tyrannica hæc passio est, vt vehementissimam etiam corporis libidinem nonnunquam superet. Erubescendũ igitur est, quia pecuniæ patrimonia luxuriam multi refrænarũt: timore autem Christi modestè viuere atque honestè noluerunt. Fugiamus ergo ipsam, fugiamus inquam, nunquam enim cessabo id prædicãs. Cur enim aurum homo accumulas? Cur seruitutem hanc maiorem, durioremq; tibi constituis? Cur difficiliorem tibi carcerẽ paras? Cur maioribus te curis quotidie angis? Puta tuas omnes esse, quæ in metallis sunt auri venas, quæ in ærariis regũ argenti pondera. Quippe si hæc omnia tua essent, solicitè tantummodo seruares, neque vnquã vtereris. Nam si modò his quæ habes non vteris, sed tanquam ab alienis magnopere abstines, multò diligentius si plura possideres, id certè faceres. Nempe quantò plura possidet auarus, tantò parcior solet fieri. Sed noui, inquies, quia hæc mea sunt. Existimatione igitur, nõ vsu rerum possessionem diuitiarum requiris. At inquies, venerabilior apud homines sum pecuniis abundãs, & plerisq; timendus: imò verò cunctis, diuitibus, pauperibus, furibus, calũniatoribus, cæterisq; huiusmodi hominibus facilè expugnãdus. Vis metui esse atque terrori, ansas præcide, quibus te illi capere possunt, & molestia afficere, qui huic rei multã dant operam. Non audis quid trito prouerbio dicitur? Centum simul viros vnum pauperem, atque nudum spoliare non posse. Maxima enim paupertatis propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus imperator vincere possit: auaro autem vniuersi facilè possunt obesse, neque homines solum, verũetiam tineæ, atque vermes eum aggrediũtur. Cur dico, tineas & vermes, cum tempus solùm nulla re addita, suiipsius natura maximè talibus officere possit? Quæ igitur diuitiarum est voluptas, tu explices oro. Ego enim dolores, & mœrores ipsarum video. Sed qui sunt, inquies, isti? Curæ, insidiæ, dissidia, odiũ, timor, perpẽtua sitis, & mœsticia sempiterna. Nã quemadmodum si quis adamatam mulierem cõplectatur, nec tamẽ cupiditatem explere valeat, extremo dolore cruciatur: sic diuites facultate quam habent, si auari sunt, nullo modo se satiare possunt: sed *tale ipsis accidit, quale quidam vir sapiens de Eunuchis dicit: Cupiditas autem Eunuchi virginitatis adulescentulæ florem nititur eripere. Sicut igitur Eunuchus virginẽ amplexus ingemiscit, sic omnes qui diuitiis inhiant.* Quis autem posset omnia persequi, aut exponere, quo modo vniuersis fastidio est auarus, seruis, vicinis, rempublicã gerentibus, agricolis, atque inopibus iniuria læsis, vxori præcipuè, atque liberis, quos non vt liberos, sed quasi mancipia miserrimè solet educare? Sed mille doloris, molestiæ, iræ, ac deniq; derisionis aduersus se argumenta præberet, si communiter omnibus exibilandus proponeretur. His igitur tædiis, his fastidiis, his doloribus auaricia subiacet: imò verò multò pluribus. Nemo enim hæc oratione assequetur, quæ cum periculo indies experimur. Tu verò voluptates modò mihi expone quæ inde oriantur. Videor, inquit, diues esse, & diuitem me omnes æstimant. Quæ nam est hæc voluptas, si pateris inuidiam, solummodo vt puteris? Sed nomen, inquies, maximè habeo. Rectè id dicis, nempe huiusmodi diuitiæ nomen solummodo sunt omni re denudatũ. Sed lætatur hac æstimatione diues, inquis. Ea de re lætatur, pro qua sibi valde dolendum esset. Quam ob rem dolendum? Quia istud inutilem ipsum & effœminatũ ac timidum ad omnia reddit, in peregrinationem proficisci non audet, mortem multò magis, quàm alij formidat: pecuniarum potius, quàm lucis cupidus: hic pulchritudine cœli non delectatur, quia sibi non affert aurum, nec magnitudine ac motu Solis, quoniam nõ immittit

Auaritia nihil tale, & sperimus. fidia tũ.

mittit in domũ ſuam aureos radios. Sed multi ſunt, inquies, qui iucundè diuitiis fruuntur, viuentes in deliciis, ventrem colentes, vino ſe replentes, magnificè omnia præparantes. Peiores illis modò nominaſti, qui maximè omni ab vſu diſtabant pecuniarum. Nam auarus quidem cupiditate æris alligatus, ſaltem ab aliis abſtinet vicijs: illi verò abiectiores multò ſunt, cùm ad ea quæ diximus turpiſſimo aliorum quoq; viciorum dominatu fœdantur, truculentiſſimis quaſi tyrannis, ventri, voluptati corporis, ebrietati, cæterisq; vicijs quotidie ſeruientes: ſcorta diligenter alentes: cœnas opipare ſumptuoſas præparantes: paraſitos, aſſentatores ſtudioſe colligentes, & ad cupidines, quas natura non ſuſtinet, delabentes, mille propter hæc ægritudinibus tam corpus, quàm animam cõficientes. Non enim ad neceſſitatem, ſed ad corruptionem corporis, & animæ perditionem rebus vtuntur: & idem faciunt, quemadmodum ſi ſumma corpore ornato diligentia, putet ad ſui ipſius vſum pecuniam conſumere. Quas ob res ille ſolus vera fruitur voluptate, ac rerum ſuarum dominus eſt, qui diuitiis rectè vtitur: alij autem omnes ſerui, atque mancipia ſunt: paſſiones enim animæ & corporis ægrotationes adaugent. Quæ igitur trãquillitas, aut voluptas ibi animi eſt, vbi continua obſeſſio, bellum ingens, & tempeſtas vniuerſos maris fluctus exuperans viget? Pecunia quippe ſi amentem hominem inuenerit, inſanum omnino facit: ſi laſciuum, in maiorem impellit luxuriam. Sed quid, inquies, pauperi confert ſapientia & prudentia? Merito iſtud ignoras. Nemo quippe captus luminibus, lucis iucũditatem cognoſcere poteſt. Salomonem dicentem audias: tantò ſapientem inſipienti præſtare, quantùm inter lucem & tenebras intereſt. Qua igitur ratione docere poterimus eum, qui degit in tenebris? Pecuniæ nempe cupiditas tenebræ eſt, qua efficitur, vt aliter, quàm ſe habeant res videantur: ſed quemadmodum ſi quis in profundiſſimis tenebris, aut vas aureum, aut lapides precioſos, aut veſtes purpureas videat, eas res nihili æſtimabit: earum enim pulchritudinẽ diſcernere nõ poteſt, pariter certè auarus optimarum rerum pulchritudinẽ nullo modo percipit. Depelle igitur huius paſſionis caliginem, & tunc naturã rerum cognoſces, quæ nuſquam ſic apertè, vt in paupertate diſcitur: nuſquam ita probè cognoſcuntur ea quæ cum nõ ſint, eſſe putantur, quemadmodũ in philoſophia. Sed ô ſtultos homines illos, qui pauperes execrantur, ac dicunt, paupertate victum & domos dedecore affici, omnia cõfundentes. quod eſt enim hoc domus dedecus, dic quæſo? Non eſt ſibi cõſtructus ebore lectulus, non argentea vaſa: ſed ſamia cuncta ſunt, & lignea, at magna iſtud gloria & nobilitas domus eſt. Secularium enim rerum contemptus, vniuerſum ſæpenumero ſtudium, totamq; operam ad curam animæ conuertit. Quare cùm ab exterioribus nimiũ pendere hominẽ videas, tunc de dedecore illius erubeſcere debes. Null⁹ enim habitus, nulla honeſta ſpecies in diuitũ ædibus aſpicitur. Nam quãdo vides ligna peripetaſmatibus velata, lectos exornatos argento, quaſi in theatro, & ſuperba ſcenarum pompa: quid hac deformitate deformius fieri poteſt? Quæ igitur domus orcheſtræ, ac tripudiorũ locis ſimilis eſt: diuitis ne an pauperis? Diuitis certè: hæc ergo dedecoris plena eſt. E regione autem quæ domus Pauli, aut Abrahæ domui cõferri poteſt, nónne domus inopis? Hæc igitur optima, atque probatiſſima eſt: quod vt melius diſcas, Zachæi domum cogitatione ingrediaris, & cõſidera, cum audiſſet Chriſtum in eam ingreſſurum, quo modo eam ornauit. Non enim curriculo ad vicinos contendit, menſas, ſedes, ſubſellia petens eburnea, nec extraxit è penetralibus Laconica quædã menſarum velamina, ſed ornatu Chriſto gratiſſimo decorauit. Quis porrò iſte? Dimidium, inquit, rerum mearum do pauperibus, & quadruplicata reddo quæ rapui. Sic & nos, oro, domos noſtras exornemus, vt Chriſtum ſuſcipere mereamur, hæc pulcherrima ſunt portarum velamina. Hæc in cœlis ſolummodo fiunt, ibi texuntur, vbi iſta ſunt, ibi cœlorũ rex habitat. Si verò aliter ornabis, diabolum & illius conuocas chorum. Cæterum Chriſtus ad Matthæum quoque publicanum diuertit: quid igitur ille fecit? Voluntate prius ſeipſum ornauit optima, qua ſibi perſuaſit neglectis omnibus Chriſtum eſſe ſequendum. Sic & Cornelius orationibus, & eleemoſynis domum ſuam ornauit. Vnde factum eſt, vt vſq; in hodiernam diem fulgentiſſimam habitet regiam. Vilitas enim, & deformitas domus, non à vaſis inordinatè proiectis, non à neglecto lectulo, nõ à muris fumo decoloratis, ſed ab improbitate habitantium cernitur. Quod ſanè Chriſtus oſtendit, qui ob virtutem inhabitantis vel viliſſimas petere caſas non dedignatur. Ad improborum autem ædes etiam ſi aureis contegantur laquearibus, nunquam tamen ingredietur. Illa igitur quauis regia ſplendidior eſt, in qua dominus omnium habitat. Hæc verò quãuis aureis tectis, ingentibusq; columnis conſtet, cloacis tamen, & omni ſordicie confluentibus riuis ſimilis eſt, cùm diaboli vaſa in ea contineantur. Hæc mihi non de diuitibus his, qui vt oportet, impendunt: ſed de rapacibus, & auaris dicta ſunt: hic nullum ſtudium, nulla cura de rebus neceſſarijs eſt, ſed omnis opera pro ventre, ac turpitudine cõſumitur, ibi ad rectè philoſophandũ omnia impenduntur. Quapropter nuſquã videmus Chriſtum in ſplendidas ædes diuertiſſe, ſed regijs omiſſis, & molles indutis purpuras poſthabitis, publicanorũ & piſcatorum caſas eligebat. Quare tu etiam cùm ipſum in domũ tuam vocare volueris, eleemoſyna, orationibus, ſupplicationibus, vigilijs ipſam diligenter ornato. Hæc Chriſti regis ornamenta ſunt, illa verò mammonæ, qui hoſtis Chriſti atque inimicus eſt: quas ob res nemo vilitate domus erubeſcat, ſi his ornamentis eam decorat. Nemo diues magnificentia ædium ſublimis incedat: imò verò magis erubeſcat, & altis omnino contemptis palatijs, humiles eligat caſas, vt in hac vita Chriſtum ſuſcipiat, & in tutura æternis ædibus perfruatur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Quidam male expendunt, auari ſunt pecore.

Eccleſiaſtes 2.c.

Homilia lxxxv. *ex cap.* xxvj.

ET ecce vnus eorum qui cum Ieſu erant, extendens manum, euaginauit gladium ſuum: & percutiens ſeruum pontificis, amputauit auriculam eius. Tunc dicit ei Ieſus: Conuerte gladium in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribũt, &c. Quisnam eſt vnus iſte qui auriculam ſerui amputauit? Petrum certè fuiſſe Ioannes teſtatur, cuius ardentiſſimo animo iure iſta res attribuitur. Cæterùm illud quærendum eſt cuius rei gratia gladios ferebant? Non enim hinc ſolùm, verumetiam inde liquidò patet gladios eos habuiſſe: quia interrogati reſponderunt, duos ibi eſſe. Sed quam ob rem Chriſtus iſtud permiſit? Lucas ſanè ait, quia dixit ad eos, Num quando vos abſque ſacculo & pera, calciamentisq; miſi, re quapiam caruiſtis? Cumq; illi nulla, reſpondiſſent: ſed modò intulit, qui habet ſaeculum, tollat & peram: & qui non habet, vendat veſtimentum ſuum, & emat gladium: & quũ illi dixiſſent duos ſe gladios habere, Chriſtos,

Ioan.18.b.

Luc.22.b.

Ibidem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stus, satis esse, respondit. Cur igitur habere permisit? Vt facilius crederent, quòd tradetur: propterea dixit eis, emat gladium: non vt percutiant animat, sed vt proditionem per hoc declararet. Quare autē, peram, etiam addidit? Vt eos erudiret deinceps studere ac vigilare multùm, quoniam proprio vsuri studio sint. Nam in principio quidem quasi rudes ac teneros virtute sua fouebat: nunc autem quasi è nido pullos educens, suis etiam pennis vti hortatur. Deinde ne putent imbecillitate se omissos esse, ac ad suam operam compulsos, ad priorum memoriam reducit, dicens: Num quādo misi vos sine sacculo, re quapiam caruistis? ita vtrinque ad agnoscendas vires eius inducit, tum quia eos protexit, tum quia sensim ac paulisper ad operam suam eos remisit. Sed vndēnam ibi gladij sunt inuenti? A cœna & mensa tunc iam exiuerunt, vbi propter agnum gladios esse oportuit: illi verò quoniam audissent venturos aduersus eum aliquos esse, quasi magistrū defensuri secum gladios acceperunt. Quæ res discipulorum animus solummodo erat. Propterea Petrus gladio vsus, comminatione & quidem vehementi reprehenditur. Vltus enim seruum magno ardore animi est, quod tamen non ad sui, sed ad magistri fecit defensionem: Christus verò nullum detrimentum fieri permisit: confestim enim illum curauit, & hac magnitudine miraculi & lenitatem, & potentiam suam ostendit. Tu verò discipuli quoque & amorem pium, & humilitatem considera: alterum enim ex diligendi feruore, alterum ex obedientia fecerat. Nam cum audisset, Mitte gladium in vaginam: statim obtemperauit: & nusquam postea istud facit. Alius autem euangelista dicit, interrogasse discipulos si gladio percutiendum erat, & Christum non solùm prohibuisse, verūetiam percussum sanasse. Sed Petrum acriter, & quidem minando increpat, vt eum & cæteros simul ab huiusce modi defensione deterreat. *Omnes enim qui gladium acceperint, gladio morientur.* & rationem adiecit, dicens: *An putas, quoniam non possum rogare patrem meum, & exhibebit mihi plus quàm duodecim legiones angelorum? Sed vt impleantur scripturæ.* His rationibus feruentes animos eorum restinxit, maximè cùm ostendat iam ita prædictū esse à scripturis. Vnde superius quoque orabat, vt cùm audirent voluntatem hanc esse dei, mitiori animo ferrent. Ita duobus consolatus eos est: tum eorum qui sunt insidiati supplicio, (Omnes enim qui acceperint gladium, inquit, gladio peribunt) tum quia sponte sua hæc sufferat. Possum enim †auxilium, ait, à patre habere si volo.] Cur autem non dixit, an putatis, quia non possum omnes hos perdere? Quia nondum decentem de illo opinionem habebant, credibilius illis hoc erat, præsertim cùm paulò antè dixerit: Tristis est anima mea vsque ad mortem: &, Pater, transeat à me calix iste. Et ad hęc sudor quidem, & labor animi apparuit, & ab angelo confirmatus fuit. Quoniam igitur multa humanitati conuenientia fecerat, si se illos perdere posse dixisset, non fuisset verisimile. Ideo †an putatis, inquit, non posse me impetrare à patre meo?] & idipsum humiliter profert, dicens: Et exhibebit mihi duodecim legiones angelorum. Etenim si vnus angelus centū octoginta quinque armatorum hominū milia interfecit, quid facerent duodecim legiones angelorū in mille viros? Ita ad imbecillitatem, atque timorem eorum qui metu iam semimortui erant, orationem accōmodauit, & authoritate scripturarum muniuit. *Quo modo igitur implebuntur scripturæ?* Sic eos ab omni defensione deterret. Nam si scripturis quoque ita videtur, quid vos repugnatis? Et

†inquit, rogare patrē meum]

†ait, quid putatis, ꝙ non possim rogare patrem meū?]

4. Reg. 19. g

Luc. 22. c.

A hoc quidem ad discipulos, ad illos autem ait, *Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me: quotidie in templo sedebā docens, & non tenuistis me.* Recense quot modis eos exuscitet. Supinos eos proiecit, aurem seruo restituit, interitum eis comminatus est, vt gladio morientur qui gladium accipiunt, quod futurum præsenti miraculo confirmauit. Sic vndique & à præsentibus, & à futuris potentiam suam ostendit, vt nulla ipsorum vi detentus esse videatur: & ideo subiecit, Quotidie vobiscum eram, & sedebam docens, & non tenuistis me. Hinc ostendit permissione sua factum esse vt caperetur: miraculis autem prætermissis, de doctrina mentionem facit, ne iactare se videretur: docentem me non tenuistis, inquit, silentem aggressi estis: in tēplo eram, & nemo manum in me iniecit, modò nocte concubia cum
B gladiis & fustibus irruistis: quid opus aduersus me assiduè vobiscū versantem his armis fuit? His omnibus manifestum facit, quia nisi vltrò seipsum tradidisset, nihil etiam tunc ipsi potuissent. Si enim quum inter manus eum habebant, & medium ipsum nacti erant, retinere tamen non potuerunt, nec superare: vtique neque tunc potuissent, nisi voluisset. Deinde ipsam quoque ambiguitatem soluit, quare istud voluerit, dicens: *Hoc autem factum est, vt scripturæ prophetarum impleantur.* Vides quo modo semper etiam in ipsa proditionis hora, ad emendationem eorum omnia faciebat, sanando, prædicendo, terrendo (gladio enim peribunt) spōrè se ad passionem venire ostendendo? Quotidie nanque vobiscum eram docens, & non tenuistis me: concordem se patri significando, vt prophetarum scripturæ adimpleantur. Cur autem in templo ipsum nō tenuerunt? Non fuissent ausi propter turbas. Quam ob rem etiam exiuit, & à loco,
C & opportunitate temporis illis potestatem concedens, & excusationem eorum vndique succidens. Nam qui se ipsum tradidit, vt scripturas impleret: quo modo aduersus deum patrem docebat? *Tunc discipuli omnes, dimisso ipso, fugam ceperunt.* Quando etenim cōprehensus est, manebant: quādo verò hęc ad turbam locutus est, tunc in pedes se omnes dedere, nullam iam videntes eius defensionem, qui vltrò se traderet, ac diceret secundum scripturas ista fieri. Sed discipuli quidē fugiunt, illi verò Iesum ap Caiapham ducūt. *Petrus autem sequebatur, & introiuit videre finem.* Ingens huius discipuli ardor fuit, qui *†fugit, sed substitit, & simul]* nec cęteris quidem fugientibus †territus est, sed secutus] etiam introiuit. Nam & si Ioannes quoq; id fecerat, sed *Ioan. 18.c.* tamen notus erat pontifici. Cur autem ipsum eò duxe-
D runt, vbi omnes erant congregati? Vt ex pontificū sententia omnia facerent. Idcirco ad eum omnes conueniunt, qui illo anno summum pontificatum obtinebat, vbi pernoctarunt vigilantes, adeò vt pascha ea nocte comedere neglexerint. Mane autem facto non intra- *Ibidem.* runt in prætorium, vt Ioannes inquit, vt non cōtaminarentur, sed vt manducarent pascha. Vnde liquidò patet, cupiditate interficiendi Christum præuaricatos fuisse, ac alia die pascha comedisse. Non enim Christus tempus paschæ transgressus est, sed illi audacissimi homines, & mille trāsgredientes legis præcepta, quoniam ita inflammati erant, & sæpe conati capere ipsum nihil facere potuerūt, ex insperato nacti quod cupiebāt, tempus paschæ transposuerunt, vt ardentes cæde animos suos explerent: propterea congregantur omnes, & cōsilium iam pestilens erat. Et nōnulla more iudicis quærunt, vt habitum iudicij atque figuram insidiis prętexerent. Non enim conueniebant testimonia, sed tumultus, atq; turbationis omnia plena erant, adeò vt apertè

fictum

factum pateret esse iudicium. *Venerunt autem duo falsi testes* A *dicentes, iste dixit: Soluam templum hoc, & in tribus diebus erigam ipsum.* In tribus dixit certè diebus, sed non, soluo: sed, soluite. Nec de illo templo, sed de corpore suo dicebat. Quid igitur pontifex fecit, vt ad respondendum compelleret, vnde capi ipsum arbitrabatur? *Non audis*, inquit, *quid isti testantur aduersus te?* Iesus autem quia nullum videbat excusationi locum, tacebat: figura enim ibi dūtaxat iudicij erat, re autem ipsa latronum impetus: pontifex igitur perseuerabat dicens: *Adiuro te per deum viuum, vt nobis dicas, si tu es Christus filius dei viui. Ipse verò respondit, Tu dixisti: verumtamen dico vobis, ammodo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem in nubibus. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens, Blasphemauit.*

Quod fecit, vt atrocius dictum Christi videretur, & atrocior accusatio fieret. Nam quoniam audientes per-
Actor.7.g. territi fuerant: sicut in Stephano postea fecerunt, aures B obstruentes: simile quid hic à pontifice factum est. Sed quæ nam erat ista blasphemia? Nam congregatis ipsis
Psal.109.a alibi istud proposuit: Dixit dominus domino meo, sede à dextris meis: quod latius ab eo exponi audientes, nihil dicere ausi sunt, sed tacuerunt, & nihil posteà ipsi contradixerunt. Quo modo igitur blasphemiam nunc istud appellabant? Cuius etiam rei gratia Christus hoc eis responsum dedit? Vt omnem eorum tolleret excusationem. Idcirco ad extremam vsque diem apertè seipsum Christum esse docebat, & quòd à dextris sedeat patris, quodq; rursus ad iudicandū orbem venturus sit: quæ res magnam eius cōcordiam ad patrem significat. Vestimentis ergo conscissis, cęteros interrogat, dicens: *Quid vobis videtur?* Noluit à seipso sententiam proferre, sed quasi manifestissimo peccato, & blasphemia patente, ab illis eam elicere voluit. Non enim ignorabat si res in cognitionem & examinationē veniret exquisi- C tam, ab omni eum crimine liberari, ac ideo apud seipsos condemnari studebat, & auditores præoccupabat, dicens: *Vosipsi blasphemiā audistis.* hęc dixit, vrgens quasi atque impellens aduersus eum sententiā proferre. Quid igitur illi? *Reus est mortis?* Condemnatum enim iam à se ad Pilatum ducere volebant, vt facilius ipsum quoq; ad condemnandū impellerent, cuius rei omnes conscij vna voce respōdent, reus est mortis: sic ipsi accusabant, ipsi disceptabant, ipsi sententiam ferebant, omnium officia tunc ipsi occuparunt. Quo modo autem sabbata in medium non proposuerunt? Quia sæpius ora eorum frænauit, & ex his quæ tunc facta fuerant, condemnare ipsum cupiebant, & ad ea peruenit pontifex, vt omnibus scissione vestis ad se attentius attractis, sentētia iam ab ipsis prolata, tanquam condemnatum ad Pilatum ducant: Ita callidè, atque malicioſè cuncta gerebant:
Ioan.18.c. nihil certè tale apud Pilatū dicunt: sed quo modo? Nisi D malefactor hic esset, non vtiq; tibi tradidissemus eum: ita publicis criminibus interimere ipsum studebāt. Cur autem occultius non interfecerunt? Malam de Christo existimationem suscitare volebant. Quia igitur multi audiuerunt eum, & admirabantur vehementer, atque stupebant tam de signis, quàm de doctrina: idcirco dederunt operam, vt publicè necaretur. Christus verò nō prohibuit, sed in veritatis affirmationem proteruitate illorum vsus est. Manifesta enim morte ipsius omnibus facta, contrarius est consecutus euentus quàm illi optabant. Illi enim ad dedecus ipsius publicè eum necarūt, ipse autem summa hinc gloria perfulsit. Et quemadmo-
Ioan.11.f. dum dicebant: Occidamus ipsum, ne Romani veniāt, & ciuitatem nobis atq; gentem eripiāt: quo interfecto, illud maximè passi: eodem nunc pacto publicè crucifixerunt, vt magna infamia notarent: euenit autem omnino contrarium. Potestatem autem habuisse illos per seipsos interficere, Pilatus declarauit dicens: Accipite *Ioan.18.f.* eum vos; & secundum legem vestram iudicate ipsum. Voluerunt autem, vt tanquam iniquus, tanquam tyrannus, tanquam factiosus turpissima videretur morte necatus. Qua de re latrones quoq; simul cum eo crucifixerunt, & ad Pilatum dicebant: Ne scribe, regem hūc esse *Ibid.19.d.* Iudæorum, sed quia dixit regem se esse: quæ omnia ita pro veritate faciūt, vt nec vmbram quidem excusationis vel impudentissimæ Iudęi habeant: immo custodia, & signacula sepulturæ, magnū splendorem veritati addiderunt, idem etiam conuicia, & contumeliæ fecerunt. Huiusmodi certè res falsitas est, vt his rationibus dissoluatur, quibus tetendit insidias: quod illis accidisse videmus. Nam cùm vicisse iam putarent, tunc maximè ea re, qua putabant vicisse, in summum dedecus impulsi perierunt: qui autem victus esse videbatur, is maximè refulsit, & mirabili est potitus victoria. Non quæramus igitur vbiq; victoriam, nec semper superari vereamur. Est enim quādo victoria detrimentum, offensio verò emolumentum adducit. Etenim in ira qui valde contumeliatus alium est, superasse videtur, cùm reuera ipse maximè à turpi hac perturbatione victus non parum sibiipsi nocuerit. Qui autem magno animo tulit iniuriam, hic profectò & quidem cum laude superauit. Ille nāque nec suam quidem ægritudinem compressit, hic etiam alienam extinxit: & ille suo morbo superatus est, hic etiam alienum curauit: nec solùm ipse inflammatus non est, verūetiam ingentem alterius flammam extinxit. Quòd si apparentem hanc, & non veram victoriam cōsequi voluisset, & ipse victus iacuisset, & aduersarium magis incendisset: sic turpiter ac miserabiliter, quemadmodum mulierculæ ab ira exagitatæ, ambo prostrati fuissent. Nunc verò & huius dedecoris expers est, qui christiana vsus est philosophia, & præclarum tam sibi, quàm proximo de iracundia trophæum constituit. Non igitur vbique victoria quærenda est. Qui enim lædit, superare læsum videtur: sed perniciosa sibi victoria superat. Læsus autē si magno animo perfert iniuriam, quanquam victus videatur: coronam tamen splendidam adeptus est. Sæpenumero ergo vinci quàm vincere præstantius est: optimus profectò iste victoriæ modus est. Nam siue quis rapiat, siue percutiat, siue inuideat: qui suffert, & non cominus aggreditur, ille pulcherrimus victor est. Cur rapinam, & inuidiam dico, cùm etiam qui ad martyrium traditur cæsus, laceratus, iugulatusq; hoc pacto deniq; superet? Et quidem in bellis decertans qui ceciderit, is victus dicitur: apud nos verò is victor pronunciatur. nullibi certè malè agentes, & vbique mala sufferentes superamus: illa fulgentissima victoria est, qua inferentem patiendo superasti. Cumq; oppositam exteriori victoriæ naturam habeat, quod maximæ virtutis argumentū est, à deo esse demonstratur. Sic scopuli fluctibus cæsi facilè ipsos dissoluunt, sic sancti omnes præconio præclaro coronati, præclara trophæa statuerunt, hanc victoriam laboris expertem consecuti. Non enim luctari te, aut laborare oportet, deus eam tibi potestatem dedit, vt non consertione manuum, sed patientia vincas. Non exeas igitur in prælium, & vicisti: non collucteris, & coronatus es, multò tu præstantior & fortior aduersario es. Quid teipsum dedecoras? noli committere, vt ille possit dicere, vix à te in prælio superatum se fuisse: sed fac vt in-

expugnabilem

expugnabilem hanc virtutẽ admiretur, & ſtupeat, prædicetq; abs te ſine prælio ſe victum fuiſſe. Sic beatus ille Ioſeph, qui magno animo iniurias tulit, vbiq; vt victor prædicatur. Nam & fratres, & Aegyptiam illam mulierem inſidiantes, æquo animo ferendo ſuperauit. Noli mihi carceres, vbi vinctus fuit, nec regiam vbi mulier illa verſabatur domum obiectare: ſed victum mihi, atque victorẽ oſtende, & qui in voluptate, qui in mœrore viuebat, patefacias. Illa enim nec iuſtũ illum virum, nec cupiditatem propriã ſuperauit: hic vero & mulierem repulit, & à difficillimo captus morbo non eſt. Et ſi vis, verba mulieris audiamus, vt à ſuperato penitus, atque proſtrato animo proferri videas. Adduxiſti nobis huc, inquit, puerum Hebræum illudere nobis. Non ille ô miſera, atque iniquiſſima, ſed diabolus tibi illuſit, quia perſuaſit poſſe adamãtinum abs te animũ infringi. Non adduxit tibi maritus Hebræum inſidiantem puerum, ſed callidiſſimus dæmon, qui in illicitam te impulit cupidinem, is tibi illuſit. Quid autem Ioſeph? tacet omnino, & ſic condemnatur, velut & Chriſtus. Figura enim illa Chriſti fuerant. Sed erat ille, inquies, in vinculis, hæc in regia ſpaciabatur. Et quid eſt hoc? nónne ille ſplendide fuit coronatus quouis coronato ſplendidius, etiã cùm in carcere vinctus iacêre videretur? Hæc autem omni vincto miſerior, quanquam in regali thalamo verſabatur: ſed non hinc ſolum, verumetiam ab exitu rerum victoriam aſpicere licet. Quis enim quod voluit, nactus eſt? ille vinctus profectò, non hæc regia mulier. Nam ille caſtimoniam ſtuduit conſeruare, hæc caſtum illius animum corrumpere. Quis igitur voluntatem adimpleuit ſuam? Ille qui paſſus æquo animo iniuriam eſt, an hæc quæ iniquiſſimè intulit? Ille proculdubio, ille igitur clariſſima fuit potitus victoria: quæ omnia non ignorantes, hanc victoriam quæ à patientia originem trahit, totis viribus perſequamur: illam diligentiſſimè fugiamus, quæ ab inferenda iniuria naſcitur. Sic enim & præſentẽ vitam quietè atque tranquille peragemus, & futuram conſequemur, gratia & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti, Amen.

Gene.37.& ſeq. *Gen.39.c.d*

Homilia lxxxvj. *ex cap.* xxvj.

VNe ſpuerunt in faciem eius, & colaphis eum cæciderunt. Alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes: Prophetiza nobis Chriſte, quis eſt qui te percuſſit? &c.

Quam ob rem hæc faciebant, cùm occiſuri eum eſſent? Quid enim huiuſmodi illuſione opus erat? Crudeles eorũ mores in omnibus oſtendũtur, qui quaſi venatores fera inuenta, ſic violentia & furore ferebãtur, ſolennitatem habere credentes, & ingenti cum voluptate inſilientes, & quàm ipſorum mores in cædem propenſi eſſent, declarantes. Tu autem ſublimem diſcipulorum philoſophiã admirare, qui adeò exquiſitè iſta referunt, vt quanti facerent veritatem, facilè appareat: cùm ea quæ turpiſſima videntur, ad vnguem expoſuerunt, nihil celantes, nec erubeſcentes, ſed eximiam putantes gloriam: vt profectò eximia eſt, quòd dominus orbis talia pro nobis pati voluerit: quæ res & ineffabilem erga nos charitatem, proteruitatemq; eorum nulla venia dignam ante oculos ponit, qui aduerſus mitiſſimum illum, atque leniſſimum, qui vel quando cædebatur, ea verba dicebat, quibus etiam leonem in agnum redigere poſſet, tantam crudelitatem oſtendebant: ſed vt ipſe nihil lenitatis prætermiſit, ſic ipſi nihil cõtumeliæ, nihil impietatis, ſed tam verbis, quàm factis explere furorem ſuum conabantur: quæ omnia Eſaias ille prædixit, qui pauciſſimis verbis omnem hanc cõtumeliam multò antè aperuit. Quemadmodum, inquit, obſtupeſcent ſuper te multi, ſic inglorius erit inter viros aſpectus tuus, & forma tua inter filios hominum. Quid enim illi contumeliæ poteſt exæquari? In faciem illam, quam fluctus maris reueriti ſunt, quam ſol in cruce videndo radios occuluit, ſpuebant, cædebant, caput percutiebant, abundè animos ſuos explentes, & vulnera cõtumelioſiſſima inferentes, colaphis cædentes, & palmas in faciem eius dantes, quibus ſpuendi cõtemptum addere non verebantur. Verba rurſus deriſionis plena proferebant, Prophetiza nobis Chriſte, dicẽtes, quis eſt qui te percuſſit? Sic illudebãt, quoniam prophetã ipſum eſſe plerique dicerent. Alius autẽ euangeliſta dicit, quia velamine ſua facie adoperta hæc faciebant, quaſi quendam infamem & nullius rei hominem, nõ liberi ſolum, verumetiam ſerui deludentes. Sæpius oro hæc attentè legamus, hæc vt decet audiamus, hæc in cordibus noſtris conſcribamus: hæc enim pulcherrima, & glorioſiſſima ſunt: in his ego ſummopere glorior, nec minus me hi ſui dolores ſublimem efferunt, quàm mille mortui quos excitauit. Hæc & Paulus item & item voluit atque reuoluit, crucem, mortem, paſſiones, conuicia, iniurias, cõtumelias: & modò quidem ait, Exeamus ad ipſum opprobrium eius ferentes: modò autem, Qui pro gaudio ſibi propoſito crucem ſuſtinuit, ignominia contempta. *Petrus autem ſedebat in atrio foris, & acceſſit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu eras cum Ieſu Galilæo. Ipſe autem negauit coram omnibus, dicens: Neſcio quid dicis. Quum autem exiſſet in veſtibulum, vidit eum altera ancilla, & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Ieſu Nazareno. Et rurſus negauit cum iuramento. Non noui hominem. Poſt paululum autem cùm acceſſiſſent qui ſtabant, dixerunt Petro: Verè & tu ex eis es, etenim loquela tua te manifeſtum facit. Tunc cœpit anathematizare & iurare, quòd non nouiſſet hominem, & continuò gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus verbi Ieſu, qui dixerat: Priusquàm gallus cantauerit, ter me negabis. Et egreſſus foras, fleuit amarè.* O'res nouas, & mirabiles: quando capi magiſtrum vidit, adeò efferbuit, vt ſtricto gladio ſeruum percuſſerit: quando autem magis indignari, inflammari, ſuccendiq; debebat, tot tantaq; opprobria videndo atque audiendo, tunc abnegauit. Quis enim indignatione non inſaniret nefandiſſima illorum facta conſpiciens? panore tamen ille omnino ſuperatus, non modò non indignatur, ſed pernegat, ac miſeræ vilisq; puellæ verba ferre non poteſt: nec ſemel modò, nec ſecundò, ſed etiam tertiò negat, & hoc in breuiſſimo tempore, nec coram iudicibus: foris enim erat. Sedebat enim, inquit, in atrio foris, & cùm in veſtibulũ exiſſet, eum interrogauerunt, nec lapſum ſuum ipſe anteà ſenſit, vt Lucas dicit, quàm in eum Chriſtus reſpexiſſet. Ita non ſolùm negauit, ſed etiam quanuis gallus cantaſſet: caſum ſuum tamen à ſeipſo non ſenſit, ſed magiſtri admonitione indiguit: cuius inſpectio vox illi facta eſt adeò erat timore cõcuſſus. Marcus autem ait, cùm ſemel Petrus negaſſet, tunc primò gallum cantaſſe: cùm verò tertiò, tunc gallum ſecundò. Ita exquiſitè ſolus explicauit, & piam magiſtri ad diſcipulũ curam, & imbecillitatem Petri, & quòd formidine multa exanimatus eſſet, hæc ab ipſo magiſtro Marcus didicit: diſcipulus enim Petri fuit: vnde maxime ipſum admirari debemus, quia non ſolùm magiſtri delictum non occultauit, ſed exquiſitius etiã, quàm cæteri hoc ipſo, quia diſcipulus erat, cõſcripſit. Quo modo igitur cùm Matthæus dicat, antequam gallus cantet, ter me negabis: cùm tertiò negaſſet, ſecũdò gallus cantauit, vt Marcus ſcripſit? & quo modo hęc vera & conſona eſſe poſſunt?

Eſa.52.d. *Luc.8.d.* *Ibid.23.f.* *Luc.22.g.* *Hebr.13.* *Ibid.12.a.* *Luc.22.f.* *Marc.14.g.* *Marcus Petri diſcipulus fuit.* *Luc. didicit ab eo quod ſcripſit.*

Valde

Valde ista certè vera, & sibiipsis conuenientia sunt. Nam quoniam in vna vice ter & quater gallus cantare assuecuit: significare voluit Marcus, quia nec voce quidem galli in memoriam adductus est, nec se à negatione retinuit: vtrũque igitur verum est. Nam antequam vitam cautandi vicem gallus absoluissel, ter negauit. A Christo autem in memoriam delicti redactus, ne lachrymis proderetur, non est palàm flere ausus, sed exi-
Cap. XXVII uit foras, & fleuit amarè. *Facto autem die, ducunt Iesum à Caipha ad Pilatum.* Nam quoniã interficere ipsum statuerunt, & propter diem festum non poterant, ad Pilatum eum ducunt. Tu verò considera quo modo res ita compulsa est, vt in die festo ageretur. Quippe ita iam à priscis temporibus fuerat figuris significatum. *Tunc videns Iudas, qui tradidit eum, quòd cõdemnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos.* Hoc tam Iudæ, quàm pontificum culpam exauget: illius quidem, non quia eum pœnituit, sed quia tardè pœnituit, & seipsum condemnauit, confessus à se factam esse traditionem. Horum autem, quia cùm possent mutare propositũ, perseuerarunt pertinaces, nulla pœnitendi cogitatione cõpuncti. Tu verò cogita, quando illum pœnituit, quãdo ad exitum scelus iam omnino peruenit. Talis nempe diabolus est, vt non dimittat hominem, nisi vigilet, ante vltimum effectum magnitudinem peccati præuidere, ne pœnitentia ductus, à peccato resiliat. Tam multis enim admonitionibus Christi nihil flexus, cùm verò in vltimum iam effectum res venit: tunc pœnitentia ducitur, neque tunc vtiliter, & vt oportebat. Nam quoniã quidem condemnauit seipsum, & argenteos proiecit, nec Iudæos veritus fuerit, omnia hæc laudabilia sunt: quòd verò seipsum suffocauit, id ab omni venia remotum, pernicioſum fuit consilium dæmonis: præripuit enim eum antequam pœniteret, vt pœnitentiæ fructũ amitteret, & †extrema morte cunctisq; manifesta, suspensus periit. Ita vndiq; considera magnum veritatis splendorem conflari ex his rebus, quas aduersarij agunt vel patiuntur. Ipsum enim mortis genus, quo proditor periit, eorum ora qui Christum damnauerunt profectò confuit, nec sinit vt vmbram saltem excusationis inueniãt. Quid enim dicere possunt, quũ talem aduersus se proditor sententiam protulisse inuenitur? Sed videamus etiam, cùm triginta argenteos principibus sacerdotum retulit, quibus vtitur verbis. *Peccaui, tradens sanguinem iustum: at illi dixerunt, quid ad nos? tu videris. Et proiectis argenteis in templo, recessit. Et abiens laqueo se suffendit.* Nec enim potuit acerbos conscientiæ stimulos, & flagella perferre. Similiter autem & Iudæi faciunt. Nam cùm debuissent istis commoueri, pertinacissimè tamen perstiterũt, quousque ad exitum & effectum peccati peruenerunt. Nam peccatum quidem illius, quod erat proditio, ad extremum modò venerat, illorum verò nondum: Cùm autem etiam illi scelus perfecerunt, & crucifixerũt ipsum, tunc conturbantur, modò dicentes: Noli scribere hunc
Ioan. 19. d. Iudæorum esse regem. Quid autem timetis? cur turbamini, corpore iam exanimo in cruce suspenso? modò diligenter custodiunt, dicentes: *Ne fortè discipuli eius suffurentur ipsum, & dicant à mortuis eum resurrexisse, & erit error vltimus peior priore.* At certè si dicent, nisi res vera fuerit, facilè redarguitur. Sed quo modo furentur, qui nec stare quidem potuerunt, vbi ipse captus esset: quorum caput & vertex puellæ verba non ferens, tertiò ipsum negauit? Sed, vt diximus, cogitationum turbine ferebantur: grauiter enim se peccasse nõ ignorabant, quod inde patet, quia dicebant ad Iudam, Tu videris. Audite ista, audite inquam auari, versate animo, quid ille passus fuit. A Nam & pecuniam amisit, & scelus admisit, & animam perdidit. Hæc atrox auariciæ tyrannis facere solet. Nõ est argento, nec hac vsus vita, non fruetur futura, vniuersa simul amisit: prauaq; vel apud eos quibus tradidit, æstimatione de se suscitata, laqueo demum gulam fregit. Sed vt dicebam, post rem peractam, tunc nonnulli inspiciũt: vide enim etiam illos nolle interea, quantam rem auderent aspicere, sed dicentes, Tu videris: quæ res culpam eorum maiorem reddit. Apertè nanque audacissimæ iniquitatis testantes passione se ferri, & nolle à perperàm cœptis desistere, ostendunt, ficto ignorantiæ velamine stultè se adoperientes. Nam si post crucem & mortem ipsius istud dixissent, quanuis neque tunc rectè dici poterat, non tamen adeò illos condemnaret: nunc autem cùm adhuc in potestate vestra sit, & possitis ab
B hac vos abducere cæde, quo modo hæc dicere potestis? Hæc excusatio vestra multò magis vos accusat. Quònam pacto? quia totum ad proditorem crimen refertis, cùm possitis ipsi huius sanguinis expertes esse ipsum omittẽdo: vos autem pertinacissimè ad peiora progredientes, crucem proditioni addidistis. quid enim prohibuit, cùm illi dicerent, Tu videris, ab audaci ipsos proposito desistere? sed cõtrarium omnino faciunt, interitum adiicientes, & vbiq; tam nequiter agentes, vt in pœnas ineuitabiles se coniecerint: sic & paulò pòst à Pilato eis potestate cõmissa, latronem maluerũt quàm Iesum eligere: & latronem quidem manifestis criminibus inquinatum tanquam innocentem complectuntur: Christum verò qui non modò nihil criminis vnquam fecit, sed plurimis etiam ac maximis beneficiis illos affecit, interfecerunt. Quid autem Iudas? Postquam vidit inutilem se laborem perferre, illosq; nolle argenteos
C accipere, proiecta in templo pecunia abiit, & gulam laqueo fregit. *Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbonan, quoniam precium sanguinis est: & consilio inito, emerunt ex eis agrum figuli in sepulturã peregrinorum. Ideo vocatus est ager ille, ager sanguinis vsque ad hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos precium appreciati, & dederunt eos in agrum figuli, sicut dominus mihi constituit.* Zach. 11. c.

Vides rursus propria eos conscientia condẽnari: quoniam enim non ignorabant iniquè se hominis cædem coëmisse, noluerũt in corbonan pecuniam deponere, sed agrum in peregrinorum sepulturam emerunt: quæ res proditionis aduersus illos testimonium est. Nomen enim loco illi inditũ omni clarius tuba sceleratam eorum prædicat cædem: nec simpliciter, sed concilio cõ-
D gregato id factum. Et in omnibus sic procedunt, ne aliquis ab hoc crimine innocens sit, sed omnes simul hac magnitudine peccati premantur. Hæc autem multis seculis anteà prophetia prædixit. Perspicis, nõ ipsos apostolos solum, verùm & prophetas turpissima opprobria exquisitè narrasse, & vndiq; magna voce passionẽ prædicare. Sed Iudæi amentia conuoluti, hoc modo fecerunt. Si enim in corbonan pecuniam immisissent, non ita manifesta res facta esset: nunc verò prædio empto, etiam posterioribus rem vniuersam prodiderunt. Audiatis quicũque animæ hominis precium capientes, beneficium posteà ex cæde confertis. Iudaica huiusmodi eleemosyna est, immo verò diabolica. Sunt enim, sunt inquam etiam nunc, qui alienis direptis excusatos se à toto crimine putant, si aliquam partem pauperibus dederint, de quibus ait propheta: Altare meum lachry-
Malac. 2. c. mis operiebatis. Nõ vult certè Christus rapina nutriri, ingratis-

ingratissima hæc sibi sunt alimenta. Quid ita tu dominum contemnis, vt res immundas offerre audeas? melius est committere, vt inedia tabescat, quàm huiusmodi alimento sustentare. Alterum nempe crudelitatis est, alterum verò crudelitatis simul & contumeliæ: & melius est nihil omnino dare, quàm rem aliorum aliis cõcedere. Dic quæso, si duos quosdã videres, alterum omnino nudum, alterum indutum: nullámne iniuriam faceres, si vestitum spoliares, vt nudum indueres? immo verò maximam. Quòd si rem totam quã rapuisti, alteri dederis, non eleemosyna vsus es, sed iniuriam commisisti, cùm nec tricesimam partem raptarũ rerum dederis, & eleemosynam rem appelles, quo supplicio nõ vexaberis? Si enim accusabantur, qui claudicantes offerebant animantes, cùm tu peiora facias, quo modo veniam impetrabis? Nam si etiã ipsi à quo abstulit fur rem reddiderit, adhuc iniuriæ adeò reus est, vt vix additione quadruplici crimen persoluat, & hæc in veteri testamento: qui nõ solum furatur, sed violenter rapit: & nec illi à quo abstulit reddit, sed alteri donat: & nõ quadruplum, sed ne dimidium quidem: atque hoc nõ sub veteri, sed sub noua gratiæ lege viuens, considera quantum in caput suum ignem exaggeret? quòd si nondum pœnas luat, ideirco magis lachrymandũ est, quia iram sibi thesaurizat maiorem, nisi pœnitentiam egerit. Quid enim, existimatisne, ait, illos solos peccatores fuisse, super quos turris cecidit? Non, dico vobis, sed vos quoq; nisi pœnitentiam egeritis, similia patiemini. Agamus igitur pœnitentiã, demus eleemosynam, ab omni auariciæ tabe puram: & demus non parcè, sed copiosè. Veniat in mentem vobis, octo milia Leuitarũ Iudæos alere solitos fuisse, & cum his viduas, & parentibus orbos, præterea muneribus aliis subiectos militiæ quoq; operam dedisse: nunc autẽ agros, domus, locationes ædificiorum, vehicula, equos, mulos, multaq; alia huiusmodi propter vos & vestrã crudelitatem ecclesia possidet. Oportebat enim hũc ecclesiæ thesaurũ vos retinere, ac ecclesiam non paruos ex vestra deuotione consequi fructus. Modò autem duo quædam mala cõmittuntur. Nam & vos quasi nihil dare debeatis, nihil cõfertis, & dei sacerdotes à sacerdotio aliena pertractant. An nõ poterant etiam tempore apostolorum domus, & agri ab ecclesia possideri? cuius igitur rei gratia vendentes pecuniã offerebãt? Quia id multo melius erat profectò. Nũc verò secularium cura rerum vobis furentibus, timor nostros inuasit patres, ne, dum colligere ac nihil seminare studeatis, viduarũ, orphanorum, & virginũ multitudo fame depereat, qua re cõmoti hæc sibi comparare coacti sunt. Non libenter ad hanc se deformitatem immiserunt, qui desiderabãt fructus ex vestra deuotione sic acquirere, vt orationibus solùm attendere possent: nunc verò coëgistis eos eorum qui secularia gerunt negocia, curam & gubernationem imitari, vnde vniuersa commiscentur atq; turbantur. Cùm enim & nos eadem qua vos solicitudine teneamur: quis propiciũ faciet deum? Propterea os aperire nõ possumus, quia non melius ecclesia, quàm secularia gubernantur. Non audistis, quia nec quidẽ has pecunias, quæ absq; labore fuerunt collectæ distribuendas putauerunt apostoli? Modò autẽ in procuratores, dispensatores, caupones redacti episcopi sunt, ob istarum rerum curam & solicitudinem: Cumq; oporteat ipsos animarũ habere curam vestrarum, hoc prætermisso illa solicitè curant, quę publicanis, quæstoribus atq; villicis curãda sunt, de his quotidie cogitant, & perugilant. Hoc nõ frustra deploro, sed vt harũ rerum correctio & mutatio quædam in melius fiat, vt & nos qui grauem hanc seruitutẽ patimur, misericordiam cõsequamur, & vos fructus, & thesauros ecclesiæ præparetis: Si autem ita facere nõ vultis, ecce ante oculos vestros pauperes sunt, ex quib⁹ quotquot potuerimus alere non negligemus: quos vero nõ possumus, vobis dimittemus: quos alite oro diligenter, ne in terribili die iudicij illa verba quæ aduersus immisericordes dicẽtur, audiatis. Famescentẽ me vidistis, & nõ aluistis, hæc certè inhumanitas nos quoq; vobiscum derisibiles facit: orationibus enim, atq; prædicatione, cæteroq; cultu ecclesiæ prætermisso, alij vini, alij frumentorũ venditoribus, alij cauponibus per totam vitam colluctãtur: vnde iurgia, cõtentiones, conuicia, opprobria quotidie oriũtur, & vnicuiq; sacerdotũ secularibus idonea negociis imposita nomina sunt: oportet igitur in talia hæc mutari, & inde presbyteros nominari, vnde apostoli leges sanciebant: à nutritione videlicet inopum, ab eorũ qui lædebantur protectione, à diligenti erga peregrinos cura, à patrocinio eorũ qui opprimũtur, in orbos parentibus cura, à protegendis viduis, à defendendis virginibus. Hæc officia loco villarum, & domorũ curæ presbyteris distribuere decet: hæc ornamenta ecclesiæ sunt, isti cõuenientes thesauri, qui & nobis faciliorem vitam, & vobis fructuosiorem præbere possunt, immo verò cum facilitate vobis quoq; non paruã afferent vtilitatẽ. Gratia enim dei centũ milia hominum huc conuenire opinor, quorũ singuli si vnũ panem quotidie pauperi cuipiam offerrent, omnes certè pauperes abundarent: si vnum vnusquisq; obolum solũmodo, nemo penitus indigeret: nec tot probra & conuicia sustineremus q⁹ nimium ad possessiones simus attenti. Illud enim euãgelium, Vade ac vende vniuersa quæ habes, & da pauperibus, & veni ac sequere me: opportunè nũc ad ecclesiæ prẽsides, propter latas ecclesiarũ possessiones, & meritò, dici potest. Nõ enim sequi Christũ aliter possumus, niti omnis crassioris & secularis curæ simus expertes. Nunc vero proh dolor vindemiæ ac messi, dei sacerdotes, & venditioni ac emptioni fructuũ assistũt: & illi quidem, qui figuræ atq; vmbræ cultũ habebant, quãuis corporalior eis administratio esset cõmissa, omnium tamen harum rerum erant immunes: nos verò qui ad penetralia cœlorũ vocamur, quiq; ad vera sancta sanctorũ ingredimur, mercatorũ & propolarũ curas suscipimus, vnde & magna scripturarũ oritur negligẽtia, ingens in orãdo segnicies, & cæterorum omniũ contẽptus. Nõ enim possibile homini est sufficienter studio atq; opera in vtraq; distendi. Quare rogo, atq; obsecro multos vndiq; scaturire fontes, areamq; atque torcular vestram deuotionem nobis fieri. Sic enim & pauperes facilius alentur, & deus glorificabitur, & vos ad maiora misericordiæ opera progressi, æterna vobis bona impetrabitis, quibus vtinam omnes perfruamur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

Lucæ 13. a.

Deut. 12. c. & 14. d.

Emuliones

1. Cor. 16. a. & Hebr. 10. c.

Episcoporũ pecc. ũ deplorat, & eorũ restauratiõnẽ petit.

Homilia lxxxvij. *ex cap.* xxvij.

IEsus autem stetit ante præsidem, & interrogauit eum præses, dicens: Tu es rex Iudæorum? Iesus autem dixit: Tu dicis. Et cum accusaretur à principibus sacerdotum, & senioribus nihil respondebat. Respicis illud primum inuestigari, quod Iudæi crebrò sursum ac deorsum voluebant? Nam quoniam videbant nullam à Pilato de legalibus curam fieri, ad publica crimina accusationem reduxerũt. Sic aduersus etiam apostolos faciebant, eadem ipsa semper clamantes, quia circũuagantur Iesum quendam regem prædicãtes. Ita cùm quasi de homine nudo

Supra 13.

Marc. 15. b.

hæc

hæc dicerent, ad ſuſpicionem tyrannidis impellere auditores conabantur: vnde patet ſciſſionem quoq; illam tunicæ, & indignationem pontificis ſimulatam fuiſſe. Cuncta enim vertebant atq; turbabant, vt in mortẽ ipſum iniicerẽt. Quod igitur illi maximè opponebant, id nimirum Pilatus ſcrutatur. Quid igitur Chriſtus? tu dixiſti. Et fatetur ſe regẽ eſſe, ſed cœleſtem: quod alibi clariùs ad eundẽ Pilatum reſpõdens, dicebat: Quia regnũ meum nõ eſt de hoc mundo. Verùm ne aut huic aut illis excuſatio harum rerũ relinquatur, apertiſſimã affert rationem, dicens: *Si de hoc mundo eſſet regnũ meum, decertaſſent vtique miniſtri mei ne traderer.* Hinc patet hac de cauſa & ipſum tributa detuliſſe, & aliis deferre iuſſiſſe, vt nullum hæc ſuſpicio locum haberet: quando etiam regem conſtituere ipſum voluerũt, confeſtim fugit. Sed cur, inquies, affectandæ tyrannidis accuſatus, iſta nõ protulit? Quia cum à rebus ipſis mille haberent argumenta virtutis eximiæ ac mãſuetudinis, ſua ſponte excæcati malignè agebãt, & iudiciũ ipſum plane erat corruptũ: propterea tacet, pauciſſima quædam & rarius reſpondens, ne perpetuo ſilentio ſuperbus videretur. Põtifici enim quãdo adiurauit, & interrogãti nonnunquã preſidi: ad obiecta verò crimina, quoniã minimè ſe perſuaſurũ ſciebat, nihil omnino reſpõdit: quod & propheta quidem ſignificans, ante multa ſecula dicebat: In humilitate iudicium eius ſublatum eſt. Mirabatur autem his de rebus Pilatus valde. Erat quippe admiratione digniſſimum, tanta cum humilitate ac taciturnitate videre adſtãtem illum, qui innumera, & ea quidẽ manifeſtiſſima haberet argumenta, cum ſanè nec ipſi accuſatores vllius ei criminis cõſci fuerint, ſed inuidia ſola mouerẽtur. Vnde fallis adductis teſtibus, quoniã nihil inuenire potuerũt, authoritate ſua vrgebant, nec cõpuncti fuerũt, cum ludã expiraſſe, aut iudicẽ lauaſſe manus vidiſſent: multa enim etiã Pilato traditus fecit, quibus reſipiſcere potuiſſent, ſed in nullo voluerũt meliores fieri: quid igitur Pilatus? *Non audis quãta aduerſus te iſti teſtantur?* Volebat enim ipſum ſatisfacientem liberari, propterea his verbis vtebatur: verùm quoniam nihil Ieſus reſpondet, aliud quiddã excogitauit. Quidnam illud eſt? Mos erat ex cõdemnatis vnũ eis dimittere, qua ratione liberare Chriſtum tentauit, vt ſi nollent tanquã innocentẽ abſoluere, ſaltem vt tanquã condemnatũ ſolẽnitati largirẽtur. Vides ipſum ordinẽ inuerſum fuiſſe? Moris enim erat vt populus cõdemnatũ aliquem à principe peteret, quẽ ſolẽnitatis gratia princeps populo cõdonaret: Nũc autem è contrario princeps à populo petit, neq; ſic illi mitigantur, ſed inuidẽtes magis, quaſi atroces feræ perturbatione liuoris inſaniũt. Nihil enim habebant prorſus, quod etiã aduerſus ſilentem obiicerent: ſed cumulo iuſticiæ illius, etiã ſilentis, redarguebãtur, ita & tacendo, dicacitatem atq; furorem illorũ ſuperabat. *Sedente autẽ ipſo pro tribunali, miſit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iuſto huic: multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter ipſum.* Aduerte rurſus quàm mirabile hoc eſt, quàm ſufficiens omnes illos reuocare. Præter enim rerum experientiam, & argumentorum claritatem, non parua res, ſomniũ acceſſit. Cur autẽ ipſe Pilatus ſomnium non vidit? Aut quia mulier dignior erat, aut quia ſi præſes ſomnium hoc ſe vidiſſe dixiſſet, non ita ſibi creditũ fuiſſet, aut quia non edixiſſet, ſed ſecum ipſe tenuiſſet. Idcirco igitur ex diſpenſatione mulier vidit, vt omnibus notum fieret: nec ſolum videt, verũetiam multa patitur, vt maritus vxori cõdolendo tardior ad cædem redderetur. Temporis quoq; opportunitas non parum cõferebat: eadem enim ipſa nocte illo ſomnio fuit exagitata. Verùm non erat Pilato tutum (dices) ipſum liberare, quoniã affectatę tyrannidis erat accuſatus. Oportebat igitur argumenta quærere, quibus iſta probantur: vtputa ſi exercitũ conſcribebat, ſi pecuniã ingẽtem cõflabat, ſi arma, vel aliud huiuſmodi præparabat. Ille verò temerè ab eis ſeducitur, quapropter culpæ non eſt expers. Maius nãque, ait, qui me tibi tradidit, habet peccatum. Mollicie igitur factum eſt ſua, & vt cæderet, & flagellis cæſum concederet: Itaq; mollis hîc eneruisq; fuit, pontifices autem proterui atq; malicioſi. Nam poſtquã ille cogitando legem adinuenit quãdam, quæ ſolẽnitati ex condemnatis aliquem cõdonare iubebat, turbis perſuaſerũt, vt Barabbã vna omnes peterent voce. Vides quàm diligenter ille prouidebat, vt eos ab hoc ſcelere liberaret, & quãto ipſi ſtudio cõtrà agerent, vt ne vmbram quidẽ ſibi excuſationis relinquerent. Vter enim dimittendus erat, certis iam criminibus cõdemnatus, an cuius adhuc cauſa pendebat? Nam ſi quis lata ſententia etiam dimitti poterat, multò magis ille, cuius res in ambiguo vertebatur. Nequaquã enim manifeſtis homicidis peior eis Ieſus videbatur: propterea nõ ſimpliciter dixit, latronem: ſed inſignem latronẽ eos habuiſſe, famoſum videlicet in proteruitate, & multis homicidiis inquinatum. Præpoſuerunt tamen illum orbis ſaluatori: nec rationem temporis aliquã habuerunt, quod ſanctum erat atque ſolenne, nec humanitatis leges, aut aliud huiuſmodi veriti ſunt: ſed inuidia penitus ſuperati, ad protermitatem ſuam plebem etiam corrumpunt: ita deceptionis quoq; plebeiæ extrema luent ſupplicia. Barabba igitur ab vniuerſis poſtulato. *Quid igitur faciam,* inquit Pilatus, *de Ieſu qui dicitur Chriſtus?* Conuertere illos rurſus aliquo voluit pudore: poteſtatem enim eis eligendi reliquit, vt ſaltem veriti Ieſum petant, vt clemẽtiæ ipſorum totum attribuatur. Contentioſos enim magis videbat fieri, cum eis nihil ipſum peccaſſe dicebat, ac ideo putabat, ſi humanitati eorum ſalutem ipſius attribueret, facilius poſſe perſuadere: illi verò non dubitauerunt clamare, crucifige: ad quod ipſe, *Quid enim mali fecit? At illi magis clamabãt dicentes, Crucifigatur. Videns autem Pilatus nihil ſe proficere, lauit manus, dicens: Innocens ego ſum à ſanguine huius iuſti, vos videritis.* Cur igitur tradis? cur non eripuiſti, ſicut poſteà militum tribunus Paulum? qui & ſciebat gratũ fore Iudæis, ſi Paulus traderetur, & ſeditio, ac tumultus propter ipſum factus erat: reſtitit tamen generoſe, atq; repugnauit, ſed nõ ita Pilatus: verum ignauiſſimè, atq; molliſſimè atq; ſimul omnes corrupti labebãtur. Nec enim Pilatus multitudini repugnauit, nec multitudo ſacerdotibus, ita vndique peribat ipſorum excuſatio. nam σταύρου hoc eſt magis ac ſupra modũ clamabant, crucifigatur. Nec enim interimere ſolùm volebãt, ſed turpiſſimam crucifigendi eius cauſam æſtimari ſtudebant. Ideo iudice repugnante, pertinaciter ipſi clamabãt. Vides quot à Chriſto ad reuocationẽ illorum facta ſunt? Sicut enim ludam ſæpenumero retrahebat, pari modo hos quoq; reprimebat, tum per totum euãgelij tempus, tum in ipſo iudicij tempore. Oportebat profectò, quando lauiſſe manus iudicem viderũt dicentem, Innocens ego ſum à ſanguine huius: quãdo ludam laqueo ſe ſuſpendiſſe, quando rogantem Pilatum, vt alium pro ipſo acciperent, tam verbis quàm rebus cõmoueri atq; compungi. Nam ſi proditor ſeipſum cõdemnauit, ſi ſententiam laturus iudex proferendę ſentẽtiæ crimina reiecit, ſi mirabilis eadem nocte nobili mulieri apparuit viſio, ſi quaſi condemnatus à Pilato petitur: quam poterunt excuſatio-

Ioan. 18. g.

Supra 7. e.

Ioan. 19. b.

Act. 24. b. f

Universidad de Deusto
Biblioteca

excusationem inuenire? Nam si nolebant, vt innocentem absoluere: nō tamen hominem insigni latrocinio proditum ipsi anteponere debebant. Verum cùm viderent iudicem manus lauare, dicentemq; audirent, Innocens sum: magis clamabant, dicentes: *Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Quando igitur aduersus seipsos sententiam protulerunt, tunc omnia concedit Pilatus. Tu autem animaduerte hoc etiam in loco vecordiam ipsorum, talis quippe appetitio temeraria, & protērua cupiditas est, vt nihil boni videre hominē sinat: Esto enim, vobisipsis maledicitis, quam ob rem etiā ad filios maledictionē protrahitis. Clementissimus tamen Iesus, quanuis ipsi maximē & aduersus se, & aduersus filios insanirent, non tamen ex sententia ipsorum ipsos cōdemnauit, sed tam ex ipsis, quàm ex filiis, eos susceptit, qui pœnitentiā egerunt, milleq; bonis honorauit. Nam & Paulus ex ipsis erat, & multa illorū milia, qui in Hierusalem crediderunt. Vides enim (Iacobus ait) frater, quàm multa milia Iudeorum credentium sunt, qui omnes ex illis fuerunt: si autem aliqui renixi sunt, sibiipsis supplicium imputent. *Tunc dimisit eis Barabbam, Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur.* Cur flagellis cædit? Aut quasi cōdemnatum, aut quasi formam iudicio quandam afferens: vel vt Iudæis gratam rem faceret. Et certè resistere, atq; repugnare debuisset, præsertim cùm ipse dixerit: *Accipite eum vos, & secundam legem vestram iudicate ipsum.* Multa nempe fuerunt, quæ tam Pilatum, quàm Iudæos ab illo nefando iudicio prohibebant: inaudita signa, & miracula magna, incredibilis eius qui patiebatur clementia, taciturnitas inæstimabilis. Nam postquā & orando, & respondendo hominē se esse demonstrauit, sublimem rursus, ac magnanimū tam silendo, quàm despiciendo quę dicebantur, ostendit, quibus omnibus ad mirandum ipsum adduci poterant: sed nihil horum illis profuit. Cum enim semel quasi vinolentia, vel insano furore oppressa sit ratio, difficillimū est resipiscere, nisi generosissima sit anima quę opprimitur. Periculosum certè, periculosum inquam est, perniciosissimis his passionibus locum concedere: quare oportet omni pacto reiicere ingressum ipsarum, atque repellere. Nam si cōprehenderint animam atque superauerint, tunc sicut ignis ingentem ac siccam nactus materiam, maximam solent flammam accendere. Quare rogo atq; oro, omnia faciamus, vt quasi maceria excludamus à nobis harū ingressum. Nullus igitur friuola se illa ratione consoletur, qua vniuersa proteruitas in animam inducitur: Illa, inquam, ratione nullus vtatur: dicens, quid hoc est, aut illud? mille certè hinc mala oriūtur. Veterator enim malorum diabolus cùm sit, magna malicia, multa opera, ingenti studio, condescensioneq; nōnulla ad perditionem hominum vtitur. A minimis enim plerunque incipit, quod intueri hoc modo licet. 1. *Reg.* 28. Studebat in Pythonissæ nugas ac deliramenta Saul regem detrudere, Sed id si ab initio suasisset, mentem ille non adhibuisset: quo modo enim id fecisset qui Pythonissas expellebat? propterea sensim & paulatim ipsum 1. *Reg.* 13. inducit. Nam quoniam Samueli non obtemperauit, & holocausta illo absente offerri præparauit, accusatus, ait, necessitas hostium facta est maior. Cumq; flere oportuisset, quasi nihil mali fecisset, lætabatur. Iussit rursum nonnulla de Amalechitis deus, ea quoque transgressus 1. *Reg.* 15. fuit: hinc aduersus Dauid illum insaniuit, ac sic paulatim atque paulatim labens non stetit, quousq; ad ipsum perditionis barathrū seipsum immisit. Similiter etiam de Cain factum esse videmus. Non enim cōfestim cædem fratris illi suggessit, ne magnitudine rei cōmotus tam scelestum facinus abominaretur: sed prius persuasit deteriora offerre, nullū esse id dicens peccatum: deinde inuidiæ veneno succendit, nihil etiam hinc mali secuturum persuadendo: Ita sensim in eum illapsus, ad cædem fratris, & ad negationem sceleris impulit, nec prius cessauit, quàm malorum omniū verticem imposuit. Repellenda igitur malorū initia sunt. Nam etiam si ad maiora prima nō progrederentur peccata, non esset tamen negligendū: nunc verò per istam incuriā gradatim semper ascendūt, quapropter omni studio atque opera funditus principia peccatorū sunt euertenda. Nō enim [vim] delicti solam cōsideres, nec quia parū sit, cogites: sed illud præcipue tenē, quia si radicē non euelleris, magnū inde peccatum succresceet. Mirabile quiddam atq; inauditū dicere audeo. Solet mihi nōnunquā, non tanto studio magna videri peccata esse euitanda, quantò parua & vilia: illa enim vt auersemur, ipsa peccati natura efficit: hæc autē hac ipsa re, quia parua sunt, desides reddunt: & dum contemnuntur, non potest ad expulsionem eorum animus generosè insurgere. Vnde citò ex paruis maxima fiunt negligentia nostra: hoc ipsum corporibus quoq; accidere videbis. Sic in Iuda maximum proditionis malum exortū est: nisi enim putasset paruū esse pecuniam inopū surripere, in tantam proteruitatem nō deuenisset. Iudæi quoq; nisi putassent inanis gloriæ delictum minimū esse, vsq; ad cędem Christi lapsi nō fuissent. Hac via omnia scelera fieri videbis. Nemo enim repentè ad extremā improbitatem insiliit. Habet quippe insitum quendā anima pudorem atq; innatum, quē subito calcare atq; proiicere non potest: sed sensim atq; paulatim ex negligētia perit: hoc pacto etiā idolorum cultus aditū inuenit, cùm vltra quàm oportet, vim ac defuncti nonnulli honorarentur: hoc pacto simulachra & statuæ adoratæ sunt: hoc pacto denique fornicatio, & cætera vicia dominantur. Consideremus autem, si nimiū quidam, ac importunè risit, reprehensus à quopiam est: respondet alius, nihil esse id mali. Quid enim est risus, aut quid vnquam ex risu mali sequetur? Orta tamen ex immoderato risu paulisper scurrilitas, à scurrilitate turpiloquium, à turpiloquio operatio turpis profecta est. Cum alius proximo malediceret, ac cōuicia diceret, reprehensusq; esset, cōtempsit, dicens nihil esse mali huiusmodi verbis vti: sed hinc dissidia & odia nata sunt, inde inimicitiæ capitales, hinc contumeliæ, à contumeliis porrò pulsatio, ac inde cædes plerunque secuta est. Sic à minimis ad maxima gradatim diabolus ducit, & inde ad desperationem detrudit, & hāc viam priore nō minorem adinuenit. Non enim adeò peccatum, vt desperatio perdit. Nam qui deliquit, si seipsum per pœnitentiam excitabit, citò delicti remissionē impetrabit: qui autem desperauit, etiam pœnitentiā spernit, idcirco veniā impetrare nō potest, quoniā medicinam pœnitentiæ nō imponit. Tertias adhuc addit insidias, quibus religiosos deuotionis habitu ad peccādum impellit. Et quādo, inquies, tale aliquid potuit diabolus efficere? Attende igitur, & disce, vt à laqueis eius possis tibi cauere. Per Paulū Christus præcepit, vxorem à viro 1. *Cor.* 7. nō separari, & vt se inuicem nō fraudent, nisi ex cōsensu: sed nonnullæ quasi castitatis ardore accensæ, à viris *Ibidem.* abierūt, ita putantes magnū quid se facere, ad adulteria viros suos impulerūt. Cogita igitur, quantū mali cōmiserint, quæ cùm magnos pro castitate labores subierūt, quasi adulterij accusentur, extremaq; supplicia daturæ sint, quia in profundū perditionis cōiuges præcipitarūt. *Nota.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Alij rursus à carnibus abstinentes, ex laudabili hac abstinentia ad abominationē carnium lapsi sunt, quæ res atrocem eis pœnā præparauit: hoc autē fit, quando aliqui iudicium suum scripturis anteponunt. Sic & aliqui apud Corinthios putarūt, perfectionis esse de omnibus indifferenter gustare, de his etiam quæ prohibita sunt: quod nō modò perfectionis nō erat, verūetiam iniquitatis extremæ, propter hoc & vehemēter à Paulo corripiūtur. Et nisi corrigātur, vltimo supplicio dicebat obnoxios esse. Alij rursus religionem esse putant non paruam, capillos capitis nutrire, quod ex prohibitis est, & non paruū dedecus affert. Alij magnum dolorē, & immoderatam tristiciā, quasi vtilem post peccata laudāt, atq; admirantur. Quod diabolico artificio fieri, Iudas patefecit, qui ex dolore nimio se suspendit. propterea etiam Paulus pro eo, qui fornicatus fuit, formidauit ne quid tale pateretur: & admonuit Corinthios citius eum liberare, ne nimio absorbeatur dolore: deinde ostendens à diabolo †nimiam hanc esse tristiciā] adiecit: Vt non circūueniamur à satana. Non enim ignoramus, inquit, excogitationes illius, quia dolos semper & fraudes nouas adinuenire solet. Si enim apertè pugnaret, facilis esset victoria: immo verò nunc, si iugiter vigilamus, nō est difficilis. Ad omnes enim has vias armauit nos deus, non esse contēnenda parua consulens. Audi ergo quæ Christus admonet dicens: Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis: &, qui ad cōcupiscendam mulierem aspexerit, adulter est. Ridētes etiam quasi miseros deflet, & vbiq; initia & semina peccatorū radicitus tollit: & de ocioso nos verbo relaturos rationē asserit. & Iob cogitationes filiorum purgabat. Aduersus autem desperātes, ait: An non surgit qui cecidit, an qui auertit non cōuertitur? & rursus: Nolo mortē peccatoris, sed vt cōuertatur & viuat. Et, hodie si vocē eius audieritis, &c. Et, ꝙ lætitia sit in cœlis super vno peccatore pœnitentiā agente. Multaq; huiusmodi & documenta & exēpla in scriptura inueniuntur. Ne autem religionis nomine perdamur, illud Pauli dicendū iterum, atq; tenendum est. Ne nimio dolore, inquit, absorbeatur. Hæc igitur non ignorātes, omnibus diaboli viis, quib⁹ desides peruertit, scripturarū prudentiā opponamus. Noli ergo dicere: quid est, si formosam curiosè aspexero mulierem? Nā qui corde mœchatus est, is rem ipsam peragere non dubitabit. Noli dicere, quid est si pauperē hunc prēteribo? Hoc enim pacto etiā alium transcurres, deinde aliū atq; alium, ac tandē omnes cōtemnes. Noli dicere, quid est, si rem proximi desiderabo? Hoc enim Achab regem perdidit. Nam quāuis preciū dederit, verūtamen quia à nolente accepit, pœnas perluit. Emptor enim nō cogere sed persuadere debet. Quod si verò æquū precium persoluens, tanto supplicio affectus est, qui nullo precio dato, aliena rapit, præsertim cùm gratiæ documentis sit roboratus: quam punitionem non meretur? Quam vt fugiamus, ab omni vi & rapina diligenter abstineamus, nec à peccando solummodo, sed ab initiis etiam peccatorum mundos nos cōseruantes, magno studio virtutem amplectamur, si ad cœlorum regna proficisci volumus, quò vtinam omnes perueniamus, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, Amen.

1.Cor.5.b. & Colo.2.c.
2.Cor.2.b.
3.Reg.21.
Luc.15.a.
Luc.15.a.

Homilia lxxxviij. *ex cap.* xxvij.

TVnc milites præsidis accipientes Iesum in prætorio, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederūt ei. Quasi omnes ex cōposito cōuenissent, ita signo dato ad choream omnes diabolus cōcitabat. Nam etsi possumus inuidiæ tabo existimare ad insaniam Iudæos cōcitatos fuisse, tamen qua de causa moti milites fuerint, non patet. Diabolus igitur erat qui vniuersos tūc illos occupauit: voluptatem etenim ex cōtumeliis propter immanitatem suam capiebāt. Cùm enim oportuisset comprimi potius atque lachrymari, quod & plebi accidit, non solùm hoc nō faciebant, verūetiam è contra, & vituperabant, & insultabant, Iudæis forsan gratificātes, aut prauis suis vtentes moribus. Multis autem, variisq; modis cōtumeliabantur. Caput enim illud sanctissimū modò colaphis, modò calamo cædebāt; modò corona ex vepribus cōtexta dedecorabāt viri impuri & scelesti. Quā igitur nos excusationē vnquam habebimus, si vituperati ad iram cōcitamur, qui tot tantaq; sustinuisse Christū non ignoramus? Extremas certè ille contumelias sustulit. Quippe cum non membrum vnum, sed vniuersum corpus atroces has iniurias pateretur: caput corona, calamo, pugnis, facies sputis, maxillæ alapis, corpus reliquum flagellis, nuditate, amictu chlamydis, adoratione simulata, manus calamo, quē pro sceptro tenere dederunt, os quoque ipsum, & lingua aceti potione ac fellis. Quid istis vnquā grauius? quid contumelioſius excogitari potest? omnē ista excedunt orationē, quæ illi quasi timentes, ne quid relinquerent, crudeliter excogitauerunt, & audacter fecerunt: qui suis manibus prophetas occiderunt, Christum verò (quāuis sentētia iudicis, ipsi tamen faciūt vniuersa) ipsi & apud se damnarūt, & apud Pilatum dicētes: *Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Ipsi cōtumeliantur & insultant, ipsi vinciunt, & modò vinctū ad Pilatū deducūt: ipsi militibus causam præbēt ita crudeliter in eum insurgere: ipsi verbis cōtumelioſis incessunt, ipsi cōspuunt, ipsi fugillāt. Nihil horū certè à Pilato factū est, sed omnia illi effecerūt accusatores, iudices, lictores, ministri capitaliū rerū: hęc à nobis tūc legūtur, cū venire omnib⁹ atq; audire liceat. Nam ne gētiles dicāt præclara nos atq; insignia Christi facta apud populum prędicare, opprobria verò & passionē celare: sanctissimi spiritus gratia ita dispensatū est, vt in solennitate maxima, cum omnes vna viri atq; mulieres adesse possint, iuxta diem Paschæ omnia hæc perlegantur. Vniuersis ergo præsentibus, qui volunt, magna hęc voce prædicantur: quibus cognitis, Christus tamen deus esse omnino creditur. Et cùm propter alia beneficia, quæ nobis cōtulit, tum propter hęc ex animo adoratur, quia tantùm pro nobis condescendere dignatus est, vt hæc passus omni nos virtutis genere instituerit. Hęc ergo semper lectitemus, mirificā enim afferūt vtilitatem. Nā perspiciēs ipsum verbis & rebus & habitu cōtemni, atq; per illusionem adorari, cædi deniq; ac omnia pati extrema, etiam si lapis esses, ad mollitudinē ceræ flexus, omnem animi tumorem deponeres. Sed reliqua quoq; audias. Postquā enim deludentes saturati sunt, duxerūt ipsum vt crucifigerent, inquit, & denudato ipso vestes eius ceperūt, & sedentes obseruabāt quando expiraret: & vestes eius inter se partiūtur, quod in condēnatis vilibus & abiectis fieri solet, ac omnino destitutis. Partiūtur ea vestimēta, per quę miracula facta sunt: sed tūc nihil efficiebant, Christo ineffabilē illorum virtutem cohibente. Adeo autē magnus hic fuit contēptus, quia in abiectū quasi atq; omniū vilissimum agebatur, vt in latrones nihil tale gestum fuerit. Mediū verò ipsum crucifigunt, vt existimationis latronū particeps fieret. *Et dederunt ei acetum bibere.* hoc etiam ex cōtumelia. Ipse autem nolebat bibere. Alius verò euāgelista dicit, quia eū gustasset, dixit, Consummatū est. Quid est autem, Consumma-

Mar.5.c.& 6.g.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal.68.c. summatū est? Adimpleta iam est vndiq; prophetia: Dederūt in escam meā fel, inquit, & in siti mea potauerunt me aceto. Nec tamen etiā ille eum bibisse ostēdit, nihil enim interest inter gustare simpliciter, †& non bibere† sed de vno, ac eodē dicuntur: nec tamē terminatur adhuc illorū insania, sed cum denudassent, crucifixissent, acetum attulissent, non poterant adhuc animū explere: sed in patibulo pendentē videntes, & ipsi & transeūtes omnes amaris impetunt verbis, quæ & rebus ipsis mihi grauiora videntur. Idcirco enim ita faciebant, vt tanquam seductor arrogans & iactabūdus, qui omnia quę dicebat, ad corrumpendos homines frustra essent, & in conspectu omniū vituperatus decederet: ideo etiā militum manibus, & publico reus iudicio confecto certior videretur. Et quanquā sequens turba etiā lapides fletu suo flexisset, nullo tamē modo atrocissimas illas beluas cōmouit: propterea turbam quidē allocutione dignam putauit, illos verò minimè. Non enim solùm quę optabant, fecerunt: verūetiam resurrectionem illius formidantes, existimationi ipsius officere studebāt: propterea publicè ista iactant, latrones cum eo crucifigūt: & vt seductor ac mendax videretur, Descende (clamabant) de cruce, qui templū destruis, & in tribus ipsum diebus reædificas. Nam quoniā scriptam à Pilato causam tollere non potuerūt: quia scriptū erat, Rex Iudæorū: repugnauit enim ille dicens, Quod scripsi scripsi: ideo vituperādo nitebantur ostendere, quia rex nō esset: ideo tumultuantes & illa & ista dicebant: Si rex Israël est, descēdat nūc de cruce: & rursus, Alios saluos fecit, seipsum saluare nō potest. Ideo etiam signis prioribus hinc detrahere conabantur: & rursus, *Si filius dei est, & si vult eum, saluet nunc eum.* O insani, sceleſtiq; homines: an prophetę non erant prophetæ, & iusti quos occidistis, iusti non erant, quoniā eos deus à periculis nō eripuit? imò verò erant, etiamsi à vobis iniuria vexabantur. Quid igitur huic amentiæ vestræ equale excogitari potest? Nā si existimatis, quòd illorū apud vos propter pericula nomen non periit, sed erant prophetæ, quanuis torquerentur: multò magis nō debebatis in hoc scādalizari, qui & rebus semper, & verbis falsam hanc repulit opinionem: nihil tamen nec in ipso tempore passionis, aut dicendo aut faciendo aduersus existimationē Christi efficere valuerunt. Nam & latro qui vitā in omni scelere cōsumpsit, tūc maximè quādo ista dicebantur, eum cōfessus regni eius fecit mentionem. Et plebs ipsum amarè flebat. Sed quāuis ea quæ fiebant, apud eos qui mysterij dispēsationem ignorabāt, imbecillitatē testari videbantur, veritas tamen etiā per hæc contraria floruit. Hæc audiētes, aduersus omnē furorem & iram diligenter nos armemus. Si succendi cor tuū senseris, pectus cōtinuò signaculo crucis signato: repete memoria quę tunc facta fuerunt, & ira illico tanquā puluis dissipabitur. Verborum simul & factorū recordare, non obliuiscaris dominum illum, te seruū esse: ille †pro† alios tu propter teipsum suffers: ille pro his, de quibus bene meritus fuit, pro his qui crucifixerunt, tu autē pro teipso: ille à cōtumeliantibus, tu verò ab his fortè quibus sępe iniuriam intulisti. Ille vniuersa spectante ciuitate, immo verò & Iudæis & aduenis & indigenis, quibus misericorditer nimiū locutus est, tu paucis prętentibus ferre nō poteris. & quod magis ad cōtumeliā esse videtur, à discipulis quoq; suis derelictus est. Ita qui antea colebant, fugā ceperunt: inimici autē & hostes patibulo pendenti circūfusi contēnebant insultantes, & deridebant omnes vnà, Iudæi ac milites inferius, latrones vtrinq; superius: ambo enim etiam ipsi contumeliabantur. Quo modo igitur Lucas de vno dicit q̄ alterū increparet? vtrūque profectò factum est: vterq; antea: postea verò alter solūmodo deridebat. Nam ne quis cōposito rem factam fuisse crederet, nec latronē illum fuisse, qui latro fuit, ab ipsa contumelia etiā in cruce latro, atque inimicus antea fuisse & repentè cōuersus ostendit. Hæc igitur omnia cogitādo philosophare. Quid enim tale ac tantum ferre tu potes, quale dominus tuus? Publicè te quispiā vituperauit, sed non talia tu audisti. Verberibus cæsus es, sed non toto corpore, neque sic flagellatus, & denudatus. Alapis te quidā petiit, sed non illo modo. Tu verò etiam adde, à quibus, & cur, & quando, & quis ipse quoque: & quod grauius est, nemo illa facta criminabatur, nemo querebatur, sed è contra probabant omnes, & cædentibus ac deridentibus se cōiungebant, & quasi arrogantē quendam seductorem ac deceptorem, qui re verba sua comprobare nō posset, sic deridebant. Ille verò ad hæc vniuersa tacebat, maximum nobis longanimitatis prębens exemplum. Nos autem hæc audientes, nec famulos quidem patimur nostros, sed magis quàm syluestres asini calcitramus atq; salimus, crudeles ac inhumani, si quid aduersus nos dictū vel factum sit, nullam verò aut paruam existimationē facientes si hæc in deum commissa sint. Similiter quoque aduersus amicos afficimur: dolorem quis intulit, ferre nō possumus: verbis carpsit, omni belua mouemur atrocius. Nec prodest q̄ ista quotidie lectitentur: discipulis prodidit, cæteri eum reliquerunt, quibus multa & magna collata beneficia fuerant, hi furore concitati in faciem spuebant: pontificis seruus colapho petiit, milites cædebant, qui aderant illudebant, & cōtumeliis afficiebant, latrones accusabāt, nec vllum ad quenquā verbum emisit, sed omnes vicit silentio. Ita opera ista te docent, quātò mitius feres, tantò magis te malefacientē superaturum, & admirationi apud omnes futurum. Quis enim non mirabitur eum, qui opprimentium contumelias æquo animo perfert? quemadmodū enim etiam cum iustè quispiam torquetur, si magno animo patitur, iniustè cruciari multis videtur: sic qui cum iniuria vexatur, si nō perfert, iure puniri putabitur, ac deridebitur quasi mancipiū ab ira distractus, & animi nobilitatē furori subiiciens. Nec enim liberum eum hominē dixerim, etiam si mille seruis dominetur. Sed valde me, inquies, ille irritauit. Quid hoc est? tunc enim maximè oportet philosophari. Nā quando non incitantur, feras quoque mansuetas esse videmus: non enim semper furore ipsas ferri cernimus, sed quando concitantur. Quare si tunc solūmodo quiescimus, quando nemo irritat: in quo beluis præstabimus? Illæ tamen iustè plerūque mouētur, & excusari possunt, quoniam prouocatæ ac punctæ cōcitantur: prętera rationis expertes, duce natura mouentur: tu verò in ferarum incidens morem, vnde tibi excusationem parabis? Quid enim mali passus es? Rapta sunt abs te tua, at hæc ipsa de causa ferre magis oportet, vt maiora lucrari possis. Laude ac gloria priuatus es, & quanti hoc est? minor profectò factus non es, si philosopharis. Si verò nihil mali pateris, cur irascēris ei, qui non modo tibi nō nocuit, verūetiam profuit? Nam negligētes honorati, molliores redduntur: diligentes autem, ex derisione & cōtumelia fortiores efficiuntur. Ita profectò desides laude magis quàm vituperatione lædūtur. Nam vituperātes quidem si attendimus, causam nobis præbent philosophandi: laudantes autē animi nostri elationē attollere solent, nosq; arrogantia & inani gloria ac mollicie implere:

Non derelinquuntur à deo, qui in periculis succumbūt.

plere: cuius rei patres sunt testes, qui filios nõ ita laudibus efferunt, vt conuiciis reprimunt, timentes ne aliquã inde molliciem contrahant: & pædagogi simile quoddam adolescentibus remedium afferunt. Quare si auersari nonnullos decet, adulatores magis, quàm contumeliantes odisse oportet. Maior enim non attendentibus ex adulatione pestis quàm ex vituperatione oriri solet: & facilius est hanc, quàm illam passionem superare. Quare qui superat illam, tum mirabilior videtur, tum etiam maiora cõsequetur præmia. Mirabilius enim profectò est videre hominẽ qui dum vituperatur nõ commouetur, quàm hominẽ qui dum pellitur, & percutitur, non decidat. Sed quo modo, dices, potero nõ moueri? Vituperãdo quis te persequitur, crucis signo statim pectus signato, recordare omnium quę tunc gesta sunt, & cõfestim omnia extinguũtur: nec quia vituperat modò aliquis cogita, verũetiam si quid boni vnquã ab illo in te profectũ est, diligenter cõsidera, & confestim ad clementiam redigeris. Immo verò ante omnia deum timeas, idq; semper tecũ verte, quæ cogitatio citò te modestum, ac mansuetũ faciet. Præterea à tuis quoq; famulis documentũ suscipias, consideraq; nonnunquã te vituperante illos silere, & hinc intellige nõ esse hanc philosophiam difficilem: hoc modo furorem tuum condemnabis, & in ipso cõtumeliandi tempore disces nõ esse cõtumeliandum, & sic nec ipse cõtumeliis affectus dolebis. Cogita, quia nõ est in se qui vituperat, sed insanit, & nõ molestè feres cõtumelias eius. Nam & dæmoniaci plerunq; nos verberant, nec solum nõ mouemur, verũetiam eos deflemus: Ita igitur etiam tu facito, misereat te cõtumeliantis. Magna enim belua ira, scilicet, & furore pernicioso, scilicet dæmone detinetur, solue ipsum qui ab huiusmodi dæmone vexatur, & sic insaniedo breuissimo tẽporis spacio corrumpitur. Huiusmodi enim hæc ægrotatio est, vt nõ egeat longo ad perdendum hominẽ tempore: propterea quidã dicit, *Momentum furoris eius casus est ipsi*: hoc ipsum videlicet tetrũ atque tyrannicũ ostendẽs, *quia breuissimo tẽporis* spacio, & sine aliqua ferè mora maximo solet afficere malo. Nam si ad vires eius prolixitas etiam tẽporis accederet, insuperabilis hæc pœnæ passio esset. Vellem posse ostendere qualis quidem sit, qui vituperat, & qualis qui philosophatur, & nudum vtriusq; animum in medium ducere: videres enim alterum pelago fluctibus exagitato similẽ esse, alterum verò trãquillo portui & quiescẽti: Non enim à prauis illis flatibus perturbatur, sed ipsos facilè dissoluit. Cũ enim qui vituperant, omnia faciunt, vt mordere possint: si ex ista spe deciderint, facilè mitigantur & leniuntur. Non enim videbis hominem ira commotum, qui postea se nõ magnopere cõdemnabit, veluti etiam é contra, qui nõ commotus ira, nunquam hoc factũ suum solet condẽnare. Nam si etiam insurgere opus sit, facilius atq; prudẽtius id absq; ira, quàm cum ira facere potes, & ad hoc nullũ inde postea capies tædium. Ita si volumus, apud nosipsos facilè bona retinebimus, nihilq; nobis per dei gratiam deerit, quod ad tutelam & laudẽ nostram pertineat. Sed quæris laudẽ ab alio: tu igitur teipsum honora, & nemo te dehonestare poterit: si verò tu teipsum dehonestabis, etiam si omnes homines te laudẽt, nihilominus nõ honoraberis. Quẽadmodũ enim nullus malo affectu nos imbuere potest, nisi à nobis ipsis imbuamur: sic nisi nosipsos cõtumelia afficiamus, nemo alius nos vnquã dedecorabit. Ponamus enim mirabilẽ quandam atq; insignem esse virum, quem omnes adulterum, furem, sepulchrorum euersorem, homicidam, latronemq; prædicent: ille verò nec irritetur, nec molestè ferat, nec alicuius huiusmodi rei sibi conscius sit, qua igitur inde vituperatione lædetur? nulla profectò. Quid, inquies, si multi malã de ipso habeant opinionẽ? nulla, inquam, omnino vituperatione ipse læsus est, sed illi se vituperarunt, qui alium quàm decet talem virũ existimant. Dic quæso, si quis Solẽ tenebrarum autorẽ existimet: Solne, an sibi detraxit? Sibi videlicet ipsi, cum furiosi & insanientis opinionẽ consequatur. Eodem profectò modo, qui prauos bonos esse putant, & è contrario, seipsos dedecore afficiunt. Quare magnũ studium, multamq; operam adhibeamus, vt conscientia nostra mundata, nullas aduersus nos ansas, nullam malam excitemus suspicionem: si verò alij hoc pacto nobis affectis insaniũt, non admodũ moueamur neq; doleamus. Nam qui prana multorũ opinione, cùm bonus ipse sit, lædi videtur, nunquã profectò inde fiet, vt talis non sit qualis est: qui verò frustra & temere suspicatus est, pestiferum in seipsum morbum attraxit, hoc etiam pacto prauus, si è contrario bonus esse videtur, non modò nihil inde lucratus est, verũetiam & in desidiam incidet non minorem, & maiori cruciatu vexabitur. Nam qui cum malus sit, malus etiam existimatur, forsan humiliatus delicta sua facilius cognoscet: cum verò prauitas eius latet, securus degit. Nam si accusantibus vniuersis, vix resipiscũt multi atque compunguntur: quando excitari poterunt, si non solùm reprehendi, verumetiam laudari se à multitudine sciant? Non audis Paulum id accusantem, quia eum qui fornicatus fuerat, non solum cognoscere peccatum suum Corinthij non permiserunt, verumetiam in peiora detrudebant applaudentes, honorantesq; ipsum? Quas ob res vehementer rogo atque obsecro, vt suspicionibus & laude, ac vituperatione multorum neglectis, diligenter inuigilemus, ac faciamus, ne alicuius nobis mali cõscij simus, neve nosipsos dedecore afficiamus: hoc enim modo tam in præsenti, quàm in futura vita magnam gloriam consequemur, gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cui gloria, &c.

1.Cor.5.a

Homilia lxxxix. *ex cap.* xxvij.

Sexta autem hora tenebræ factæ sunt per vniuersam terram vsque ad nonam horam. Circa autem horam nonam clamauit Iesus voce magna dicens: Eli eli lamma sabachthani, hoc est, Deus meus, deus meus, vt quid dereliquisti me? Hoc est illud profectò signum, quod antea petentibus Iudæis daturum se promittebat, dicens: Generatio prauа & adultera signum quærit, & signum nõ dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. Crucem enim, mortem, sepulchrum, atque resurrectionem significabat. Et rursus alio quodam modo virtutem crucis significãdo dicebat: Cùm exaltaueritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum. Tale quippe aliquid dicitur, Cum me crucifixeritis, ac iam victoriam cõsecutos vos putaueritis, tũc potissimũ vires meas cognoscetis. Nam ciuitas eorum post passionẽ Christi perit, Iudaica cessarunt, disciplina ciuilis & sua libertas euanuit: prædicatio verò floruit, & ad extremas vsq; orbis oras euangelicus sermo peruenit, & terra simul ac maria, frequentata desertaq; loca omnipotentiã eius prædicant: hoc igitur dicit, & ea quæ in ipso tempore crucis acciderunt. Quippe mirabilius erat in patibulo crucis pendente ipso, quàm humi gradiente illa fieri. Acciditq; etiã, quòd de cælo illud factũ est quod Iudæi petebant, & in vniuerso terrarum orbe, quod nunquã prius acciderat, nisi in Aegypto duntaxat, quãdo pascha erant celebraturi.

Supra 12.c. & Mar.8.b & Luc.11.b

Ioan.8.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

Illa enim hæc figuratè significabāt. Tu verò etiam animaduerte, quādo tenebræ fiant, in media videlicet die fiunt, vt vniuersi qui terram habitāt, videant: quia dies vbique terrarum tunc erat. Hoc signum non magnitudine solum miraculi, verumetiam quia opportunè accidit, ad cōuertendos eos sufficiebat: post omnia enim quæ per insaniam & furorem fecerūt, factum est, quando iam ipse furor cessauit, quando deridendo saturati sunt, quando cōtumeliando animum suum explerunt, quando denique omnia à se dicta sunt, quæ volebant: tunc tenebræ apparent, vt saltem tunc ira deposita, nōnihil ab hoc signo consequerentur. Mirabilius erat certè talia efficere, dum esset in cruce, quàm de cruce descendere. Nam siue ab eo hęc facta esse putabant, timere ac credere oportuisset: siue non ab eo, sed à patre, oportebat tamen propterea cōmoueri atque cōpungi. Iram enim dei propter facta ipsorum commotam esse tenebræ illæ significabant. Nam quia eclipsis nō erat, sed ira quædam atque molestia: non hinc solùm, verumetiam à spacio temporis patuit. Per tres enim horas tenebræ permanserūt, cum tamen breuissimo quodam tempore eclipsis accidere soleat, quod nō ignorant qui viderūt. facta enim etiam fuit memoria nostra. Sed quo modo, inquies, omnes mirati homines adeò nō sunt, vt deum ipsum putarent? Quia videlicet humanum genus magna desidia, & proteruitate tunc tenebatur: præterea vnum hoc duntaxat fuit miraculum, quod factum citò prēteriit, adeò, vt nemini cura fuerit causam eius inquirere. Ad hæc longa impietatis consuetudine homines deprauati fuerunt, & causam ignorantes, putabant fortasse naturali quadā id eclipsi accidisse. Cur autem miraris de aliis qui nec sciebant quicquam, & segnicie dejecti non quæsierunt, cum etiam illi qui in Iudæa viuebant, post tot tantaq; miracula aduersus eum insurgerent, quanuis planum fuerit ab ipso illud gestum fuisse. Propterea enim in fine clamat tenebrarum, vt intelligerent adhuc ipsum viuere, & ab eo tenebras factas fuisse, vt meliores hac ratione fierent. Dicit enim: *Eli eli lamma sabachtham.* vt vsq; ad extremum spiritum honorari ab eo patrem & nō esse illi aduersarium discerent. Quapropter & propheticā vocem emisit, veterem approbando scripturam, & Hebraicè dixit, vt probè eiusdem ipsum esse cum patre voluntatis perciperent. Tu autem etiam hoc loco vecordiam illorum, & petulantiam perspice. *Putauerunt enim*, inquit, *Heliam ab eo vocari:* **Hęc suo loco posita esse nō videntur, quę habentur Ioan.19.* *& aceto illico ipsum potauerunt.* **Alius autem accedens, lancea latus eius aperuit.* Quid his omnibus iniquius vnquam excogitari potest, qui eò impietatis deuenerunt, vt mortuum iam corpus vexarent? Tu verò cōsidera, quo modo ad nostram salutem proteruitate illorū vtitur. Hoc enim vulnere facto, salutis nostræ fontes illinc emanarunt. *Ioan.10.d.* *Iesus autem clamans magna voce emisit spiritum.* Hoc est istud quod dixerat: Potestatem habeo ponere animam meam, & potestatem habeo rursus sumere eam. Idcirco enim magna voce clamauit, vt ostendat sua hæc potestate fieri. *Mar.15.a.* Marcus autem dicit, miratum fuisse Pilatum, si iam mortuus erat. Sed centurio quoque ideo maximè credidit, quia sua ipsum sponte, & potestate mortuum perspexit. Hæc vox velum templi scidit, monumenta aperuit, & templum ipsum in desolationem redegit: quod fecit, non quia templum cōtemneret: quo *Ioan.2.c.* modo enim illud despiceret, qui dicebat, Nolite facere domū patris mei negociationis domū? sed sicut etiam qui Babyloniis illud tradidit, indignos ostendit illos esse, qui in eo cōuersarentur: propterea prophetia quædam hoc erat futuræ citò, ac perpetuæ desolationis, & mutationis rerum ad maiora atque sublimiora, & ineffabilis suæ signum virtutis. Sed ad hæc omnia resurrectio quoq; mortuorū secuta, omnipotentiā eius ostendit. Helisæi enim tempore, cum mortuus vnum mortuum tetigisset, surrexit: nunc autē corpore in patibulo pendente, vox sola mortuos excitauit. Huius enim illa figura fuit, quoniam ideo factum est, vt hoc facilius crederetur. Nec mortui solum excitantur, verumetiam lapides scinduntur, & terra concutitur, vt hinc percipi posset, illos quoque facilè dirumpere potuisse. Nam qui lapides scidit, qui terrarum orbem tenebris obduxit, multò magis illos si voluisset, perdere potuisset: verum noluit, sed vires suas in elementis ostendens, illos ex clementia saluare volebat: sed non fuerunt illi remissiores. Talis quippe proteruitas inuidiæ est, vt non facilè terminetur: sed tunc quidem vel aduersus ea quę mirificè fiebant, impudentissimè resistebant: postea verò cum obsignato monumento, & caterua militum custodiēte surrexit, ac ab ipsis custodibus cū surrexisse ipsum audirent, non dubitarunt argento illos corrumpere, vt resurrectionem Christi obfuscarent. Noli ergo mirari, si tunc etiam iniquè & ingrate agerent, cum semel ad omnia ex impudentia perperam agenda præparati essent. Sed illud diligenter considera, qualia signa nunc fecit, alia è cœlo, alia in terra, alia in ipso templo, tum vt diuina eius indignatio cognosceretur, tum vt ostenderet q; accessibilia deinceps essent illa, quæ antè abdita fuerūt penetralia, & quòd cœli hominibus aperientur, & res ad vera sancta sanctorum deriuabitur. Et illi quidē dicebant, Si rex Israël est, descendat de cruce: ipse verò totius se orbis regem ostendit. Illi dicebāt, Vah *Matth.* qui dissoluis templum hoc, & in tribus restituis diebus: ipse autem quo modo penitus desolabitur significauit. Illi, alios saluauit, seipsum saluare non potest: ipse verò pendens de cruce, in seruorum corporibus abundātissimè illud ostendit. Nam si magnum est Lazarum excitasse, multò maius profectò est multos iam olim mortuos in vitā reduxisse: quod resurrectionis futuræ signū fuit. Multa enim corpora sanctorum qui dormierant erecta, in sanctam introierunt ciuitatem, & multis apparuerunt. Ne enim imaginatio solum & visio esse putaretur id quod fiebat, multis etiā apparuerūt in ciuitate. Sed centurio quoq; tunc gloriā reddidit deo, dicēs: Verè iste homo iustus erat. Turbæ deniq; quę ad videndum exierant, pulsantes pectora sua reuertebātur. Tanta crucifixi virtus apparuit, vt post illas cōtumelias, post vituperationē & cædem, tam Centurio quàm populus cōpuncti fuerint. Quidam autē dicunt hunc Centurionem in fide postea roboratū adeò fuisse, vt etiā martyrio sit coronatus. *Erant autem illic mulieres multæ à longè videntes, quæ secutæ fuerāt Iesum à Galilæa ministrātes ei, Maria Magdalena, & Maria Iacobi, & Ioseˊ mater, & mater filiorum Zebedæi.* Hæc mulieres illæ facta vidētes, quia natura magis cō patiuntur, summopere flebant. Diligenter autem considera, quanta illarū constantia est. Sequebantur ipsum ministrātes ei vsque ad pericula, præsentes omnia speculatæ fuerunt, quo modo clamauit, quo modo expirauit, quo modo lapides scissi sunt, cætera deniq; omnia. Quare primæ quoq; ipsum cum surrexisset, viderunt: & sexus qui maximè fuit cōdemnatus, primus bonorū contemplatione perfruitur: quod maximè fortitudinē illarum significauit: Discipuli enim fugerūt, illæ permanēt. Quænam autē erant? *mater eius (hanc enim Iacobi appellat,) & cæteræ. Alius autē euāgelista dicit, quia multi

Ioan.2. *Luc.23.* *Ioan.19.* **Ex Euangelio quod secundum Hebræos vocat quidam ex nostris.* *tamē reprehendit.*

etiam

Luc. 23. etiam se propter hęc facta cædebant,& pectus percutiebant: quod summopere ludæorũ ante oculos ponit crudelitatem,quibus enim cæteri flebant amarè,his illi gloriabantur.Nam & si magnæ iræ dei,immo verò furoris ea signa forent, tenebræ scilicet, dirupti lapides, rescissum velũ, motus terræ, nec timore tamen vllo repressi, nec misericordia flexi sunt. *Accessit antẽ & Ioseph,& petiit Christi corpus.* Hic erat Ioseph, qui quãuis prius occultabatur,rem tamen post mortẽ Christi subiit arduã.Non enim ignobilis quidam erat neq; ignotus, sed ex cõsilio vnus atq; insignis: vnde fortitudo eius maxima admiranda est, cum propter amorem Iesu periculum mortis susceperit, & vniuersorum se odio tradiderit: exanime quippe corpus petere ausus,nõ ante destitit quàm impetrauit. Nec solum animũ eius quia petiit, & non paruo impendio sepulchro tradidit,sed quia in nouo atq; suo sepeliuit monumento,cognoscimus: quæ res nõ temerè accidit,sed diuinitus fuit dispensata,ne alium,nõ Christum surrexisse suspicio fieret. *Erant autẽ Maria Magdalena, & altera Maria contra sepulchrũ sedentes.* Cuius rei gratia istæ assident? Nihil magnum,aut sublime,vt oportebat de ipso cogitabãt. Ideo & vnguenta tulerũt, & diutius morabantur,vt simul ac per furorem ludęorum liceret, ad vngendum ipsum accurrerent.Vides mulierũ fortitudinem?vides pium erga ipsum amorẽ? vides liberalitatem in pecuniis? vides animũ vel mortis pericula cõtemnentem? Imitemur has mulieres nos viri, nec deseramus in tentationibus dominũ: illæ certè vel in mortuum tantam pecuniã ediderunt, vitæ pericula nõ formidantes. Nos autẽ, eadem enim mihi dicenda sæpius sunt,nec fameſcentẽ quidem alere,nec nudum induere volumus: sed cum mendicare ipsum videamus, sponte præterimus.Et certè si ipsum Christum nunc videretis, non dubitaret vnusquisq; vestrum vniuersam substantiam erogare: verùm nũc teruncium nõ erogas.Attamẽ nunc idem ipse est. ipse enim se esse dixit. Quare igitur tua non erogas? Nõ audis dicentem, Quod vni ex minimis meis facis, mihi facis? Nihil nempe interest, siue huic pauperi, siue ipsi Christo dederis. Nihil enim minus habes his mulieribus, quæ tunc Christum alebant, immo verò, sed nemo his verbis turbetur,multò etiam maius. Non enim est æquale ipsum dominum præsentem alere, cuius præsentia vel lapideum ad se animum attraheret, & propter eius verba duntaxat pauperes, mendicos,ægrotos alere atq; curare. Quippe tũc etiam ipsa facies & dignitas præsentis, eius quod geritur, vnà tecum est particeps, hic verò integrum ac totum tuum est liberalitatis huius & humanitatis brabium. Accedit, quòd maioris erga Christũ reuerentiæ signum est,quãdo propter eius verba solum, conseruum tuum in omnibus pascis atque curas. *Cura igitur pauperes ac recollia,ei credẽs qui accipit & dicit, mihi das. nisi enim ipsi dares, nequaquam te regno cœlorum dignaretur: nec contrà, nisi ipsum auersareris nequaquam te in gehennam mitteret, si videlicet plebeium aliquem & tritialem neglexisses. Sed quãdoquidem ipse Christus est qui cõtemnitur,ingens propterea crimen est:sic & Paulus ipsum persequebatur , quum ipsius discipulos persequeretur: ac propterea dicebat, quid me persequeris? Quando itaque pauperi quidquam largimur,sic affecti simus perinde ac si ipsi Christo largiremur. ipsius enim verbis potius quàm nostris oculis fides est adhibenda. Quum igitur pauperem videris, tunc verborũ illorum recorderis, quibus se eum esse qui alatur declarat. Nam etsi id quod oculis nostris subiectũ est,non sit Christus,

A sub huius tamen habitu & figura ipse accipit & mendicat. Sed erubescis quum audias Christum mendicare. Erubesce potius cum mendicanti nihil largiaris. Istud pudorem,istud pœnam & supplicium meretur. Nam & ipse mendicet,ab ipsius prouenit bonitate: atq; propter hoc ipsum nos gloriari conuenit: si vero nihil dederis, tuæ fuerit crudelitatis. Quod si autem nunc non credis te Christum prętermittere cum pauperem fidelem prætermittis, tunc credes profecto quando te in medium producet ac dicet, quatenus non feciſtis minimis istis, nec mihi feciſtis. Absit autem vt nos istud ita discamus: sed nunc potius credentes ac fructificantes tunc beatissimam illam vocem audire contingat,quę nos in regnum cœlorũ introducat. Sed dicet fortasse quispiam, Quotidie nobis de eleemosyna & misericordia disseris: merito equidem istud facio, nec vnquã de his verba facere desinam. Nam etiã si à vobis id quod requiro perfectum esset, certe ne tum quidẽ me desistere oporteret, ne vos negligentiores efficerem. Attamen si perfectum & absolutum esset,nonnihil remitterem:si vero nondum vel ad mediũ peruenistis, ne ista mihi,sed vobisipsis obiiciatis. Quũ enim quereris,perinde facis atq; si puerulus cum elementum alpha frequenter nominari audiret, nec tamen disceret, de præceptore quereretur, quòd illius subinde ac assiduè ipsum commonefaceret. Quis enim vestrum per hosce sermones ad eleemosynam factus est promptior? quis pecunias proieeit? quis facultatum suarũ partem dimidiam, quis tertiam? nullus. Quo modo igitur non absurdum fuerit, quum vos non didiceritis, si postuletis vt nos à docendo desistamus? contrà potius factum oportuit: & si nos desistere vellemus, vos deberetis nos retinere ac dicere, nõdum ista didicimus,& quo modo suggerere desistitis?Quod si cui forte doleret oculus, ego autẽ medicus essem: deinde cum cataplasma imposuissem ac illiniuissem atque curam aliam adhibuissem, nec admodum profuissem, tuncq; desisterem, an nõ ad officinæ fores accederet ac clamaret de multa expostulans negligentia, quòd manente morbo ego secessissem? & si accusatus ad ista responderem: cataplasma imposui,illiniui: an ipse his cõtentus acquieſceret? Nequaquam, sed protinus diceret: ecquænam inde vtilitas cum adhuc male habeam?Hoc etiam in anima expende & agita. Quid vero si manum torpore correptam & contractã frequenter explorans & contrectans mollire nequiuissem,an non idem audiuissem? Etiam nunc manum contractam & arefactam irrigamus,& propterea nõ desistemus donec ipsam perfecte extendamus. Vtinam & vos de nullo alio colloquamini,tum domi,tum in foro,tum in mensa,tum noctu etiam in somnis: si enim interdiu de his semper soliciti fuerimus, etiam per somnium in his versabimur. Quid ais,quereris ne quòd de eleemosyna semper disseram? Vellem & ipse huiusmodi consilio & exhortatione apud vos nihil opus esse, sed de suscipiendo potius certamine aduersus Iudæos & Gentiles atq; hæreticos. Sed quis nondum sanatos rite armare poterit?quo modo in aciem & conflictum educere valebit eos qui plagis & vulneribus impediuntur? nam si vos bene valentes conspexissem, in illam vos aciem produxissem: & per dei gratiam quàm plurimos videretis cõfici & prosterni, illorumq; capita in cumulũ colligi. In aliis itaq; libris multa de his verba fecimus: sed ne sic quidẽ planè ob partam victoriã possumus per multorum negligentiam festos dies agere. Quum enim illos sæpissimè dogmatibus vicerimus, improbam multorum vitam

Sequentia exciderunt ex Græcis Regiæ bibliothecæ codicibus nunc primum latinitate donata sunt, anno 1554.

nobis obiiciunt, eorum qui nobiſcum viuunt vulnera, animi videlicet morbos, proferunt. Quo modo igitur vos de vobiſipſis præſumentes in acie repreſentabimus, quum nobis etiam officiatis protinus ab hoſtibus proſtrati & ſugillati? vni enim cuipiam manus dolet & ad diſtributionem cõtracta eſt: quo modo igitur talis clypeum tenere poterit, ac ſe tueri ne crudelitatis dicteriis vulneretur? Alij verò claudicant, quicũque ad theatralia ſpectacula aſcendunt, aut ad meretricum hoſpitia. quo modo igitur iſti in acie ſtare poterunt, ac non intemperantiæ criminibus deiici? Alius ex oculis laborat, nec ſincere ſed deprauatis intuetur oculis, ac laſciuiæ plenis mulierumq; pudiciciam inuadit, & nuptias perfodit. quo modo igitur poterit iſte in hoſtes reſpicere, haſtamq; contorquere ac iaculum emittere, cum vndique dicteriis pungatur? licet etiam pleroſque cernere à ventre grauiter laborantes, nec minus quàm hydropici, cùm ab ingluuie atque ebrietate opprimuntur. Quo modo ergo ebrios iſtos ad bellum educere potero? Alteri os ipſum computruit, cuiuſmodi ſunt iracundi, maledici & blaſphemi. Quo modo igitur iſte vnquam in bello iubilabit, ac facinus ingens atque generoſum patrabit, cùm & iſte alia ſit ebrietate ebrius, & hoſtibus planè ridiculus? Propterea hunc quotidie exercitũ circumeo, vulnera iſta curaturus, & vlcera emendaturus. Quod ſi tandem reſipueritis atque idonei efficiamini, qui alios etiam deiicere valeatis, iſta quoq; vos docebo militaria, atque inſtruam quo modo hæc tractare arma conueniat. vel potius opera ipſa vobis erunt arma, & protinus omnes ſuccumbent, ſi miſericordes, ſi mites, ſi manſueti, ſi patientes ac malorum tolerantes fueritis, ſi aliam quauis exercueritis virtutem. Si verò aliqui repugnauerint, tunc etiã noſtra adiungemus, vos in medium proferentes. Nam nunc quidem quantum ad vos attinet, in hoc etiam curſu impedimur. Iſtud verò ſic habeto, dicimus ꝙ excellentia nobis præſtiterit Chriſtus, qui ex hominibus angelos effecerit. Deinde verò quum adminiſtrationis noſtræ ratio à nobis exigitur, iubemurq; ex hoc grege ſpecimen aliquod exhibere, obmuteſcimus. vereor enim ne pro angelis, veluti ex hara porcos eduxero, aut equos inſano fœminarũ amore detentos. Noui equidem iſta vobis eſſe moleſta, ſed nõ in vos omnes iſta dicũtur, verum in eos tantum qui his ſunt obnoxij: vel potius ne aduerſus illos quidem, ſi attenti fuerint, ſed pro ipſis. Nam vt nunc res habent, omnia peſſum abierunt, & corrupta ſunt: Eccleſia à boum ſtabulo nihil differt, aut camelorum atque aſinorũ cubili: & cum circumeo ouem requirens, nullam cernere queo. Adeò calcitrant omnes, non aliter quàm equi aut agreſtes aſini: & ſtercore hîc multo omnia complent. talia enim ſunt illorum colloquia. Et ſi liceret quæ per ſingulas congregationes tum à viris tum à mulieribus dicuntur colligere, videretis vtique verba ſtercore illo ſordidiora. Propterea vos obſecro vt prauam hanc conſuetudinem mutetis, vt ſuaue fragrans vnguentum eccleſia redoleat. Nunc verò ſenſilia quidem in ipſa reponimus thymiamata, ſpiritualẽ vero impuritatem, vt abiiciamus & purgemus non admodum ſumus ſoliciti. Quænam igitur illinc vtilitas? non enim vſqueadeò eccleſiam dehoneſtamus ſtercus in eam inferẽtes, quàm illam dehoneſtamus talia inter nos alter ad alterũ proferentes, de lucris, de mercatura, de cauponatione, de his quę nihil ad nos pertinent: cùm hîc angelorum eſſe choros deceret, ac cœlum nos ex eccleſia facere, nec aliud cernere præter intentas orationes ac ſilentiũ cum diligenti auſcultatione. Hoc itaque ſaltem poſthac faciamus, vt & vitam noſtram expurgemus, & futura bono conſequamur in Chriſto Ieſu domino noſtro, cui gloria in ſecula, Amen.

Homines qui dei beneficio ad angelorum inſtar eſſe poſſent, ſuo vicio i porcos degenerarunt.

Quæ ſequuntur prædictorum loco fuerant ſuppoſita, quæ licet in Græcis non habeantur, hic tamen addidimus, ne quis hic quidpiam detractum queratur. poſt verba illa, Paſcis atque curas, habebatur,

Quid igitur noſipſos deſerentes, in illa ſtudium omne conſumimus, quæ migrantes habere non poſſumus, & frequenter nec hîc manentes retinere, cum ita locupletari liceat, vt non tantùm hîc, verùm & illic ditiſſimi videamur? Qui nãque loca, domos, & aurum in animas circunfert, vbicunque viſus fuerit, cum his videtur diuitiis. At inquies, Quo modo poteſt hoc fieri? Poteſt & cum maiori facilitate. Nam ſi in cœlum ea tranſtuleris per pauperum manus, in anima tua repoſueris omnia, & licèt iam mors ingruat, illis te nemo priuabit, ſed tranſibis & illic locuples. Talem habebat & Tabitha theſaurum. Propterea non domus eam prędicabat, neque parietes, neque lapides, neque columnæ, ſed induta viduarum corpora, & manantes lachrymæ, & fugitiua mors, vitaq; refloreſcens. Talia nobis quoq; comparemus horrea, tales domos ædificemus, & ita deum habebimus cooperatorem, & ipſi eius cooperatores erimus. Ipſe nãque pauperes, cum non eſſent produxit: tu verò productos & factos, fame, & reliquis ęrumnis tabeſcere non ſinis, ſubueniens, corrigens vndiq; dei templũ labens: cui quid vnquam æquale fuerit & ad vtilitatis & dignitatis rationem? Si verò nondum aperte didiciſti, quali te decorauit ornamento, paupertatem ſubleuare iubens: illud intra te computa, ſi tibi talem dediſſet poteſtatem, vt labens cœlum ſuſtinere poſſes, nõnne per id opus honorando te multò maiorem exiſtimaſſet? En igitur maiori te dignum fecit honore. Quod enim cœlis eſt dignius, hoc tibi refouendum commiſit. Apud deum enim viſibiliũ nihil homini par. Nam & cœlum & terrã & mare propter eum fecit, & in eo magis quàm in cœlo delectatur inhabitans. Et tamen nos & hæc ſcientes, nullam dei templorũ curam gerimus, aut prouidentiam: ſed eos neglectũ iri ſinentes, nobis magnas & ſplendidas domos paramus. Et ideo cunctis priuati ſumus bonis, & valde pauperibus pauperiores: quoniam has ornamus ædes, quas hinc migrantes aſportare non poſſumus, & illas omittimus, quas nobiſcum poſſumus ſimul ducere: diſſoluta nãque pauperum corpora omnino reſurgent: & his productis, qui hæc imperauit deus, eos qui curam ipſorum geſſerint, laudabit, & admirabiles reddet: quòd eos iam caſuros, nunc quidem præ fame, nunc verò præ nuditate & gelu omnibus modis refocillarunt. Verũtamen & tot nobis laudibus propoſitis, adhuc ceſſamus, & ad hanc pulchrã torpemus curam. Et Chriſtus quidem non habet vbi caput ſuum reclinet, ſed circumit peregrinus, & nudus, & eſuriens: tu verò ſuburbana, thermas, & porticus, innumerosq; paras thalamos incaſſum & fruſtra: at Chriſto nec exiguũ cõmunicas tectum, coruis autem, & miluis faſtigia exornas. Quid hac peius ſtupiditate? Quid hac inſania grauius? Inſania ſiquidem hæc ſunt extrema. Quin potius quicquid aliquis dixerit, dignum protulerit nihil. Verũtamen ſi volumus, ægritudinem, licet grauem, repellere poſſumus. Nec ſolùm fieri poteſt, ſed & facilè. Nec facilè ſimpliciter, verum & multò facilius ab hac peſte liberari, quàm à corporalibus morbis, quantò maior eſt

**Hæc in Græcis hic non habentur, ſed alia quædã, ma & homiliæ iſt duabus ſimul ſidetur.*

Actor.

Luc.

ior est & medicus. Eum igitur alliciamus,& vt adiuuet rogemus, & à nobisipsis debita conferamus, voluntatem dico, & promptitudinem: nihil enim aliud exigit. sed si hęc accipiat solùm,à seipso cuncta depromet. Impendamus itaque nostra, vt & hic puram assequamur sanitatem,& ad futura perueniamus bona,gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi, cum quo patri simul & sancto spiritui gloria, imperium,honor, & adoratio nunc & semper,& in secula seculorum,Amen.

Homilia XC. *ex cap.* XXVij. *&* XXViij.

POstera autem die quæ est post parasceuen conuenerunt principes sacerdotum & Pharisæi ad Pilatum, dicentes: Domine recordati sumus, quòd impostor ille dixerit adhuc viuens, post tres dies resurgo: Iube ergo muniri sepulchrum, vsque in diem tertium, ne forte veniãt discipuli eius νυκτὸς *noctu, & furentur eũ: noctu in al & dicant plebi, surrexit à mortuis, & erit nouissimus error peior tero cod. ha priore.* Vbique error & impostura seipsam confodit, & veritati nolens suffragatur. Expende itaq;. Credi oportuit illum mortuum esse, & sepultum esse atque resurrexisse: quę quidem omnia per inimicos explorata reddebatur vt & apud Theoph. & Rober. ste. duntur. Verba igitur ipsa quæ omnia hæc confirmant, expende. Recordati sumus,inquiunt, quòd impostor ille dixerat adhuc viuẽs,mortuus est igitur,post tres dies resurgo. Iube ergo muniri sepulchrum,sepultus est igitur: ne forte veniant discipuli eius & furentur eum: si itaque sepulchrum munitum est & obsignatum, interueniętne fraus aliqua aut dolus? Minimè vero certa igitur resurrectionis demonstratio per ea quæ vos ipsi procurastis reddita est. Si enim obsignatum fuit sepulchrum, fraudi & dolo nullus locus relinquebatur: q; si nulla fraus admissa fuerit, sepulchrum vero repertum est vacuum, perspicuum quòd proculdubio & citra cõtrouersiam resurrexerit. Vides qui vel inuiti veritatis adiuuent demonstrationem? Tu autem expende quàm sint veritatis amantes discipuli, quo modo nihil eorũ quæ ab aduersariis dicebantur,occultant, etiam si illa probrosissima essent. ecce enim impostorem vocant, nec illud tacent isti. Ista vero illorum etiam declarant crudelitatem, quòd per mortem iram non laxarint ac remiserint: atque istorum mores simplices ac veritatis studiosos. Aequum autem fuerit illud etiam inquirere, vbinam Iudæis dixerit, post tres dies resurgo. Discipulis enim frequenter se tertio die resurrecturum dixit. Iudęis vero non facile quis inueniat sic apertè dictum, præterquam in Ionæ exemplo. Intellexerant itaque ea quæ dicebantur,& sua sponte malignè agebant. Quid igitur Pilatus? Habetis custodiam,munite sicut scitis.& muniuerunt, obsignãtes sepulchrum cum custodibus. Non permittit vt milites soli obsignent: tãquam enim de rebus ipsius edoctus, ipsis amplius cooperari non vult,sed pro illorum excusatione istud etiam admittit & dicit, vos vt vultis obsignate ne in alios culpã reiicere possitis. Si enim soli milites obsignassẽt,dicere potuissent (etiamsi illorum dicta falsa fuissent & incredibilia) attamen sicut in aliis impudenter agebant, ita hic vtique dixissent,quòd milites facta discipulis potestate corpus ipsum clã auferendi, ansam ipsis præbuissent hunc de resurrectione sermonem effingendi: nũc vero cùm ipsi muniuerint, istud dicere non possunt. Viden' quo modo vel inuiti operam veritati nauarunt? Siquidem ipsi adierunt, ipsi petierunt,ipsi obsignauerunt adhibitis custodibus. Ita vt se mutuo reprehẽdant & accusent. Cæterùm quandó nam corpus furati sunt: Sabbatone? & quî hoc fieri potuit? non enim licebat accedere: quod si legem etiam contemnerent, quo modo illi vsqueadeò timidi ausi fuissent accedere? & quanam tandem ratione plebi potuissent persuadere? quid dicerent,quid facerẽt: quali vero fiducia pro mortuo stare auderent, quam expectarent retributionem, aut compensationem? viuentem adhuc & solummodo comprehensum videntes, aufugerunt: & post mortem, si non resurrexisset, erántne audacter pro ipso locuturi? & quinam ista verisimilia essent? Quòd enim noluissent,neque potuissent eam quæ facta non esset resurrectionẽ fingere, illinc manifestũ est. Multa enim de resurrectione verba fecerat, & assiduè inculcabat, adeò vt hi ipsi dixerint,post tres dies resurgo. Si igitur non resurrexisset,planum est quòd isti decepti,& à tota gente propter ipsum oppugnati, atque è domibus & ciuitatibus deturbati eum auersati fuissent,ac nequaquam talem ipsi gloriam attribuere voluissent, tanquam decepti,& in extrema propter ipsum adducti pericula. Quod autem nisi vera fuisset resurrectio, neque eam effingere potuissent, comprobatione nil opus est. Qua enim re freti istud ausi fuissent? sermonis ne acrimonia & dicendi vehementia? atqui omnium errãt imperitissimi: pecuniarúmne abundãtia? atqui neque baculum neque calceamenta habebant: generisne claritate? atqui viles erant atque è vilibus orti parentibus: patriæne splendore? atqui è regionibus erãt obscuris: suãne multitudine? atqui plures non erant quàm vndecim, & illi quidem dispersi: promissionibúsne magistri? quibus? si enim nõ resurrexerit,nihil illæ firmitatis aut põderis apud ipsos habere poterant. Quo modo autem furẽtem populum sustinuissent? Si enim ipsorum vertex & princeps mulieris ostiariæ verbum non sustinuit, & reliqui omnes eum vinctum conspicati dispersi sunt,quo modo cogitassent se ad extremas orbis partes percursuros, & effectum resurrectionis sermonem plantaturos? Si enim ille ad mulieris minas non substitit, alij vero neque ad plebis aspectum, quo modo tandem aduersus reges & principes ac populos subsistere potuissent, vbi tormenta,gladij, ignes,& mille per singulos dies mortes, nisi eius qui resurrexisset auxilio confirmati fuissent? Tot tantáque miracula facta fuerãt, sed Iudæi nihil horum reueriti illum qui illa fecerat crucifixerũt, & istisne simpliciter de resurrectione verba facientibus erant credituri? Haud ita res habet, haud, inquam, ita se res habet: sed eius qui resurrexit robur & potentia hæc effecit. Expẽde autem quæso ridiculam istorum maliciam, recordati enim sumus, inquiunt, quòd impostor ille adhuc viuẽs dixerit,post tres dies resurgo. At si impostor erat & vana iactabat,quid metuitis & circumcurritis: cur adeò estis soliciti, tantúmque impenditis studij? metuimus, inquiunt, nequando discipuli furentur ipsum & plebem decipiant. Atqui demonstratũ est istud rationi nullo modo consentaneum esse. Attamen malicia quæ contentiosa est ac impudens,stulta & incõsiderata aggreditur, & ad tres vsque dies iubẽt muniri sepulchrũ, tanquam pro dogmatibus decertantes: ac cupientes ostendere etiam antea impostorem fuisse,ad sepulchrum vsque maliciam etiã extendunt & producũt. Propterea vtique citius resurrexit, ne dicant q; mentitus sit,ac furto sublatus fuerit. citius enim resurrexisse criminationi nõ erat obnoxium,serius vero,plenum fuisset suspicionis. Nam nisi tunc resurrexisset, sedentibus ipsis ac manẽtibus illic & custodiẽtibus,sed ipsis digressis post diẽ tertium,potuissent aliquid dicere & contradicere,quãuis insipienter. Propterea igitur præuenit. Oportebat enim resurrectionem fieri assidentibus ipsis & custodientibus:

Universidad de Deusto
Biblioteca

dientibus. Itaque etiam intra tres dies fieri oportebat. Nam si facta fuisset posteaquam dies illi præteriissent & custodes secessissēt, res futura erat suspecta. Ideo permisit, vt quemadmodum volebant obsignarent & milites assiderent. Nec ipsi ista facientes ac patrantes sabbati vllam rationem habuerunt: sed ad illud vnū spectabant, vt suam ipsorum explerent maliciam, tāquam hac ratione superiores futuri, quod extremæ erat stultitiæ ac timoris ipsos vehementer iam concutiētis. Qui enim viuentem comprehenderant, mortuum verentur. Atqui si purus aliquis ac simplex homo erat, fidenti esse animo oportuit. sed vt discant quòd dum viueret sua sponte ac volens pateretur quæcunque patiebatur, en & sigillum, & lapis, & custodes, nec tamē ipsum retinere potuerunt. sed id vnum efficitur, quòd sepultura publicetur, & resurrectio inde credatur. Nā & milites assidebant, & Iudæi assistebant. *Vespera autem sabbatorum quæ lucescit in vnam sabbatorum, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrum, & ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim domini descendit de cælo: & accedens reuoluit lapidem ab ostio monumenti, & sedebat super eum. erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius candidum sicut nix.* Post resurrectionem venit Angelus. Qua igitur de causa venit Angelus, & abstulit lapidē? Propter mulieres: ipsæ enim eum viderāt in sepulchro. Vt igitur eum resurrexisse credant, vident sepulchrum corpore vacuum. Ideo lapidem abstulit, ideo etiam terræmotus factus est, vt surgerent & à somno excitarentur: venerant enim vt corpus vngerent, ac noctu ista fiebāt, & verisimile erat quasdam etiam obdormiuisse. Sed cur & quamobrē ait, *nolite timere vos?* Prius metu eas liberat: ac tunc de resurrectione disserit. quum autem ait, vos, multum id præ se fert honoris: & simul declarat eos qui summa audacia facinus illud ausi fuerāt patrare, nisi resipuerint, extrema passuros esse. Nō enim vestrum est, inquit, metuere, sed illorum qui crucifixerunt. metu itaque sublato tum per ea quę dixit, tum ipso etiam aspectu (hilarem enim vultum ostētabat, vtpote qui talia tanquam læta adferret nuncia) subiunxit dicens. *Scio quòd Iesum crucifixum quæritis.* Nec crucifixum vocare erubescit. Hoc enim caput est & summa bonorū. *Surrexit,* vnde id patet? *sicut dixit:* Itaque etiamsi mihi diffidatis, verborum illius memineritis, & mihi non diffidętis. Deinde & alia demonstratio. *Venite & videte locum vbi positus erat dominus.* Propterea lapidem amouerat vt ipsæ etiam hinc argumentum sumerent: *& dicite discipulis. Ipsum in Galilæa videbitis.* Aliis etiam annūciare efficit, quod maximè ipsas credere facit. Et benedixit in Galilæa, à molestiis & periculis liberans, ne metus fidem perturbet. *Et exierunt de monumento cum timore & gaudio.* Quamobrem tandem? Rem stupendam viderant & admirandam, sepulchrū vacuum in quo prius dominum positum fuisse viderāt. propterea ipsas Angelus ad spectandum adduxit, vt vtriusque testes essent, & sepulchri, & resurrectionis. secum enim reputabāt quod nemo ipsum sustulisset, tam multis assidentibus militibus, nisi seipsum suscitasset. Propterea & gaudent & admirantur: & tantæ perseuerantiæ retributionem accipiunt, vt primæ videant & annuncient, non dicta solum, sed visa etiam. Cùm igitur exiuissent cum timore & gaudio. *Et ecce Iesus occurrit illis dicens, Auete. illæ autem tenuerunt pedes eius.* Et postquàm immēsa cum lætitia ad eum accurrissent, per tactum, resurrectionis documentum & certitudinem acceperunt, *Atque adorauerunt ipsum.* Quid igitur ipse? *Nolite timere,* Rursus etiam ipse timorem amouet, ipsi fidei viam præparans: sed, *ite ac renunciate fratribus meis, vt eant in Galilæam, & ibi me videbunt.* Considera quo modo etiam ipse per eas discipulis annunciat, genus quod maxima fuerat contumelia notatum ad honorem, vt spe dixi, & spem meliorem reuocans, & labefactatum curans. Aliquis vestrum cuperet fortasse ad celebrium illarum mulierum instar esse, atq; pedes Iesu amplecti posse: Potestis etiamnum quicunq; vultis, non solum pedes & manus, sed sacrum etiam caput illud amplecti, si pura conscientia horrendorum & admirandorū mysteriorum fueritis participes. Neq; vero hic tantum, sed & in illa die videbitis illum cum ineffabili gloria & angelorum multitudine venientē, si misericordes esse volueritis, & audietis non ista tantum verba, auete, sed etiam illa, Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi. Estote igitur humani & misericordes, vt ea ab ipso audiatis. Et vos quę aurum gestatis mulieres, quæ mulierum istarum cursum contemplatæ estis, sero saltem aliquando morbum istum auersemini, quo auri cupiditate tenemini. Itaque si beatas has mulieres imitari velitis, vendite ornatum quo circundamini, eleemosynam induentes. Quænam est dic quæso, vtilitas precioſorum istorum lapidum, & vestimentorum auro intertextorum? gaudet his, inquies, animus & lætatur. ego abs te lucrum petij, tu mihi nocumentum narrasti. nihil enim peius est, quàm in his occupari atq; gaudere illisq; affigi: acerbior enim fit molesta hæc seruitus quū quis etiam seruiens oblectatur. cui enim vnquam spiritualium operum, vt conuenit incumbet, quando item vt decet res huius seculi deridebit, quę auro vinciri iucundum esse arbitrabitur? Qui enim in carcere lubens manet, nunquam ab eo liberari volet: quemadmodum nec ista quę sponte sua lubens ligata est. Sed veluti captura quædam prauæ huius cupiditatis effecta, ne vocē quidem spiritualem eo quo decet desiderio & studio audire sustinebit, tantum abest vt opus ipsum aggrediatur. Quódnam igitur dic mihi, emolumētum capis ex istiusmodi ornatu & iactātia? oblector, inquies. Rursum mihi nocumentum protulisti & perniciem. Sed multum honoris, inquis, à spectatoribus consequor. Et quid hoc? Alterius enim istud est corruptionis argumentum, quando in elationem, quando in arrogantiā attolleris. Age igitur quādoquidem tu nullum profers emolumentum, sustine quæso vt ipsa tibi nocumenta exponam. Quænam igitur hinc exoriuntur incommoda? Cura & sollicitudo voluptate maior. Ideo plerique spectātium, istorum dico crassiorum & rudiorum, magis oblectantur, quàm quę ornamentis istis es circūdata. Tu enim multa cū solicitudine iactabūda gloriaris: illi ea cura vacui, libere pascunt oculos. Aliud deinde incommodum, animo deiici, & ad abiecta deprimi, omnium vndique & vbique inuidię obnoxiam esse. Tuæ enim vicinæ his morsæ ac corrosæ contra suos maritos armantur, & bella tibi difficilia excitant. Ad hæc, quòd vacationem omnem & curam in istud consumas, quòd spiritalium & bonorum operum non admodum sis solicita, quòd elatione, arrogantia & vana implearis gloria, quòd terræ affigaris, & pennis denuderis, & pro aquila porcus fias & canis: omittens enim in cœlum respicere ac volare, non aliter quàm porci in terram prona deflecteris, metalla & antra curiose perscrutans, animumq; mollem & illiberalem tibi cōparans. Sed in foro conspecta omnium oculos in te cō

uertis?

Cap. XXVIII.

Contra mulieres auri gestamen.

uertis? certè propter hoc ipsum aurum gestare minime oportuit, ne publicum fias spectaculum, multorumq; accusatorum ora adaperias. Nullus enim respiciētium te admiratur, sed cauillantur ac irrident, tanquam ornatus auidam, tanquam arrogantem, tanquam carnalem mulierem. Quòd si in ecclesiam ingrediaris, nihil illinc auferes præter scommata quamplurima & conuicia, variasq; execrationes: neque id ab ipsis aspicientibus tantum, sed ab ipso etiam Propheta. Nam protinus vocalissimus ille Esaias te intuitus clamabit, Hæc dicit dominus ad dominatrices filias Sion, pro eo quòd ambulauerunt extento collo & nutibus oculorum, & itinere pedum trahentes tunicas, & pedibus simul ludentes, nudabit dominus ornatū ipsarum: & erit pro odore suaui, puluis: & pro zona, funiculo cingēris. Ista tibi erunt pro superbo illo ornatu. Non enim in illas tantum ista dicta sunt, sed in quamlibet mulierem illarum imitatricem. Quin & Paulus cum illo accusator extitit, dicens Timotheo, vt mulieribus denunciet, ne in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut vestitu sumptuoso sese exornent. Aurum itaque gestare vbique quidem pernicioſum est, tum vero maxime cum ecclesiā ingrederis, quando per pauperes trāsis. Nam si teipsam vehementer criminari studeres, non alium sumeres habitum quàm istam crudelitatis & inhumanitatis personam & laruam. Cogita quot esurientes ventres in tali habitu prætereas, quot itē nuda corpora in hoc curioso & satanico ornatu. Quanto prestantius esset esurientes animas enutrire, quàm infimam auriculam perforare, atque ab ea infinitorum pauperum alimenta frustra & temere suspendere. Num tibi ergo diteſcere gloriosum: num tibi aurum gestare laudabile: etiāsi ista ex iustis tibi parta essent laboribus, maxime tamen ex huiusmodi amictu culpanda venires: cùm vero iniustè parta fuerint, considera quæso quantus sit mali excessus. Appetis ne laudem & gloriam? exue igitur ridiculum istum ornatum, ac tunc te admirabuntur omnes: tunc etiam gloriam & puram cōsequēris voluptatem. Nam nunc certe variis dicteriis laceſſeris, & multam mœroris materiam ex huiusmodi ornamentis tibi ipsi comparas. Nam si horum quippiam exciderit, expende quàm multa hinc exoriantur mala, quot ancillæ vapulent, quot viri perturbentur, quot abducantur, quot in carcere contineantur: hinc iudicia & in ius vocationes ac mille vndique imprecationes & maledicta, vxori à marito: atque huic ab amicis, animæ quoque ipsi à seipsa. Sed, demus nihil horum perire, quodquidem non facile contingit, si autem etiam perpetuo conseruentur, dum tamen seruantur, multam exhibent curam & solicitudinem atque molestiam, ac lueri nihil: quis enim inde familiæ prouētus? quænam vtilitas ipsi ista gestāti ornamenta? vtilitas certe nulla: sed infamia multa, multa vndique criminatio. Quo modo poteris sic adornata Christi pedes osculari & complecti, cùm ille huiusmodi auersetur ornatū? Propterea in fabri domo nasci sustinuit, vel potius nō in domo illa, sed in casa & præsepi. Quo modo igitur ipsum videre poteris chara ipsi pulchritudine destituta, nec ornatu ei grato, sed odioso circundata? Qui enim illum adire cupit, istiusmodi non debet vestimentis ornari, sed virtute. Considera quidnam tandem sit aurum istud, nihil aliud quàm terra & puluis: iniice aquam & fit lutum. Considera & erubesce quæ lutum tibi dominum constituis: & omnibus omissis ipsi assides, ipsum passim gestas & circunfers. Idque etiam cùm in ecclesiam ingrederis, cùm maxime ipsum effugere decebat. Non enim propterea ædificata est ecclesia, vt in ea istas ostentes diuitias, sed vt spiritales diuitias demōstres. Tu vero veluti in pompam ingressura, ita teipsam omni ex parte adornas, ad illarum imitationem quæ in scenam histrionicam producuntur, tanta adeò cum affluentia ridiculam istam circumferens congeriem. propterea in multorum ingrederis perniciem, & ecclesiastica congregatione soluta complures audire licet in domibus ista ad mēsam narrantes. Cùm enim recensere deberēt, Hoc & hoc dixit propheta, istud & illud Apostolus: illis omissis vestium ipsi luxum & magnificētiam, lapidum magnitudinem, alias denique ineptias earum explicant, quæ talia sibi applicant. Ista vos ad præstandam eleemosynam tardas reddunt ac vestros contubernales. Haud enim è vobis aliqua facile induci possit, vt aliquid ex huiusmodi auro frangat & esurientem alat: Quum enim etiam ipsa in angustia esse malis, quàm videre aliquid ex illis abrumpi, quo modo tandem alium ex illis alere poteris? Pleræque enim erga ista non aliter quàm erga res animatas sunt affectæ: & non minus quàm erga proles. Apage dicetis. Hoc igitur ostendite: ostendite, inquam, per opera ipsa. Nam vt nunc quidem res habet, cōtraria video. Ecqua enim aliquando earum quæ ornamentis illis vehementer sunt addictæ, illa conflauit † pueri animam à morte liberatura? & quid pueri? Dico, ecqua suam ipsius animam pereuntem hinc redemit? Contrà equidem complures quotidie ipsum etiam diem propter ista perdūt: & si corporalis morbus aliquis ingruat, nihil non moliuntur: si vero animam corrumpi viderint, nihil tale faciunt: sed nepotum ac suas etiam negligunt animas, vt ista maneant temporis progressu rubigine pereuntia. Et tu quidem, mille talentorum aurea circumponis ornamenta, Christi verò membrum ne cibo quidem necessario frui potest. Attamen communis omnium dominus, & cœli & eorum quæ in cœlo sunt, & spiritalis mensę omnes ex æquo participes fecit: tu vero ipsum ne rerum quidem pereuntium facis participē, vt difficilibus hisce catenis perpetuo vincta maneas. Hinc infinita mala nascūtur, hinc zelotypiæ, hinc virorum adulteria, quum ipsos non ad religiosè viuendum incitatis, sed eos docetis illis delectari, quibus impudicæ mulieres exornantur. Propterea etiam cito capiuntur. Si enim illum ista quidem cōtemnere docuisses, temperantia autem, pudore, humilitate delectari, haud facile fornicationis plumis captus fuisset. Hoc enim modo atque eò amplius ornari meretrix potest: illis verò non item. Ipsum itaque eo delectari ornatu assuefacito, quem apud meretricem cernere non poterit. Quo modo autem ipsum in istam induces consuetudinem? si hunc abstuleris, & illum indueris. Sic & virtus in securitate fuerit, & tu in honore: ac deus vobis erit propicius, atque homines vos omnes admirabuntur, & futura bona consequemini gratia & misericordia domini nostri Iesu Christi cui gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

† *puerum à spirituali morte liberatura? & quid puerum.*

Homilia xcj. *ex cap.* xxviij. *& vlti.*

Væ cùm abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatem & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes, dicite quòd discipuli eius nocte venerint & furati sint eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit sub præside, nos persuadebimus ei, & securos vos faciemus. Propter hos milites terræmotus ille factus est, vt ipsos obstupefaceret, & ab ipsis testimonium

Universidad de Deusto
Biblioteca

monium proferretur:quod & euenit. Nam hoc pacto annunciatio ſuſpicione caruit à cuſtodibus ipſis prolata. Signorum enim quædã generaliter orbi terrarum, quædam particulatim iis qui illic præſentes erant demonſtrabantur.Generaliter quidem terrarum orbi,ipſæ tenebræ:particulatim vero, quod de angelo narratur,ipſe terremotus.Poſteaquam igitur venerũt & annunciarunt, (veritas enim ab aduerſariis declarata illuſtris eſt) rurſum argentum dederunt vt dicerent,inquit, quòd diſcipuli eius venerint & furati ſint ipſum. Quo modo autem furati ſunt, ô omnium ſtupidiſsimi? propter veritatis enim claritatem &perſpicuitatem,ne modum quidem effingere poſſunt. vehementer enim abſurdum erat & incredibile quod dicebatur, & prætextu carebat mendacium. Quo modo enim, dic mihi,diſcipuli furati eſſent homines pauperes & rudes,qui neq; in hominũ cõſpectũ prodire audebant.An nõ erat ſignaculũ appoſitũ?an nõ aſſidebant tã multi cuſtodes & milites & Iudæi?an non iſti ſuſpectum hoc ipſum habebant ac vigilabant, atq; ſatagebant, deq; eo ſoliciti erant? Qua de cauſa autem etiam furarentur, vt reſurrectionis dogma effingerẽt? & quo modo vt tale quid fingerent illis in mentem veniſſet meticuloſis hominibus, qui ſecum præclare agi putabant ſi occultati viuere poſſent: quo modo ite lapidũ illum munitũ amouiſſent? quo modo latuiſſent ac tam multos fefelliſsẽt? Atqui etiamſi mortem cõtempſiſſent,non tamen iſtud facere tentaſſent, temere ac fruſtra tentaturi, cum tam multi eſſent cuſtodes.Quod autem etiam timidi eſſent quæ prius facta ſunt, declarant: Siquidem cùm ipſum comprehenſum vidiſſent, reſilierunt omnes. Si tunc igitur cùm viueret ſubſiſtere non ſunt auſi, quo modo ipſo mortuo tantam militum multitudinem non metuiſſent? An tũ agebatur vt ianua euerteretur, & vnus aliquis clam id ageret?magnus appoſitus erat lapis,cui amouendo multis opus erat manibus.Merito igitur dicebant, & erit nouiſsimus error peior priore, contra ſeipſos iſtud pronunciantes:quia cùm poſt tantam inſaniam reſipiſcere deberent, prioribus aliud etiam addere contendunt, ridicula fingentes figmenta. & qui viuentis ſanguinem redemerant, eum qui de reſurrectione erat crucifixi, & rediuiui rurſus per pecunias ſermonem ſuffodiunt. Tu autem conſidera quo modo ſuis ipſi operibus vbique comprehendantur. Nam niſi Pilatum adiiſſent,niſi cuſtodes ipſi poſtulaſſent, minus impudenter talia debacchari potuiſſent. Nunc vero non item.Quippe qui ſic omnia fecerint tanquam ſua ipſorum ora ſtudioſe obturaturi.Si enim diſcipuli cum ipſo vigilare non poterant, idq; ab eo reprehenſi, quo modo iſtud auſi fuiſſent? quamobrem autem prius nõ ſunt furati,ſed poſtquam vos acceſſeratis?Nam ſi id facere voluiſſent,cùm nondum cuſtodiretur monumentum, vtique feciſſent:præcedente videlicet nocte, cùm tuto & ſine periculo potuiſſent.Sabbato enim accedẽtes, à Pilato cuſtodes petierunt & cuſtodierunt: priore autem nocte nullus ipſorũ ſepulchro aderat. Sed quid ſibi volunt *ſudaria quę myrrha erant conglutinata & adhærescentia?iſta enim poſita vidit Petrus. ſi enim furari voluiſſent,nequaquam nudum corpus furati eſſent.non propter contumeliam ſolum,ſed ne in exuendo morantes, & cunctantes aliis facultatem præberent exurgendi, & ipſos apprehendendi: præſertim cũ myrrha eſſet pharmacum quod vſqueadeò corporibus adglutinat,& veſtimentis adhæreſcit.quare non facile fuiſſet*linteamina à corpore auellere,ſed iſtud moliẽtes multo opus haberẽt tempore.Itaque vel hinc quod de furto comminiſcuntur non eſt veriſimile. An vero ludaicum furorem non nouerant, quodq; in ipſos irã ἰμάτια, conuerterent? ecquid autem ipſis lucri eſſet omnino,ſi ille non reſurrexiſſet? Iſta igitur omnia iſti ſibi conſcij quòd effinxiſſent, pecuniam dederunt, ac dicunt,iſta vt nos vos dicite, & nos prælidi perſuadebimus.Hunc enim rumorem publicè ſpargi volebant,fruſtra aduerſus veritatem decertantes,& per ea quibus eam obſcurare nitebantur,etiam inuiti ipſam illuſtriorem reddunt. Nã & iſtud reſurrectionem confirmat,quòd ipſi hęc dixerint,diſcipulos corpus ſurripuiſſe:iſtud enim eſt conſtituentium corpus illic non eſſe. Quum enim confitentur corpus illic non eſſe,furtum vero falſum eſſe ac incredibile demonſtrat ipſorum aſſiſtentia & ſignacula, atque diſcipulorum timiditas, certa & indubitata reſurrectionis demonſtratio, vel hinc perſpicitur. Attamen impudentes iſti & nihil non audentes cùm tam multa ſint quę ipſorum refrenent & conſtringant ora, dicite, inquiunt, & nos perſuadebimus, ac vos ſecuros reddemus. Videſne omnes corruptos? Pilatum?ipſe enim perſuaſus eſt:milites? Iudaicum populum? Sed ne mireris milites pecuniis ſuccubuiſſe.Si enim apud diſcipulum tantum illæ potuerunt,multo magis apud iſtos. *Et diuulgatum eſt,* inquit, *verbum iſtud apud Iudæos vſque in hodiernum diem.* Viden' rurſum quàm ſint diſcipuli veritatis ſtudioſi?quos neque iſtud dicere puduit,quòd ſermo iſte contra ipſos obtinuerit & perſtiterit. *Vndecim autem diſcipuli abierunt in Galilæam, & quidam quidem adorauerunt, quidam verò cùm ipſum vidiſſent,dubitauerunt.*

Iſte poſtremus mihi eſſe videtur aſpectus qui in Galilæa contigit, quando ipſos emiſit ad baptizandum. Quod ſi vero nonnulli dubitarunt, (hinc quoque rurſus ipſorum admirare veritatem,qui neque illorum ad extremum vſque diem defectus ſupprimant) attamen etiam iſti per ipſius aſpectum cõfirmati ſunt. Quid igitur illos conſpicatus ait? *Data eſt mihi omnis poteſtas in cœlo & in terra.* Rurſum humanius ipſos alloquitur, nondum enim ſpiritum ſanctum acceperant qui poterat illos ſublimes efficere. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti, docentes eos ſeruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Partim de dogmatibus, partim de præceptis mandans. Et Iudæorum ne meminit quidem, neque in medium quæ facta fuerant profert:nec Petro negationem exprobrat, nec de aliorum cuiuſquam fuga expoſtulat: ſed iubet vt in vniuerſum terrarum orbem effundantur: compendiariam quæ per baptiſma fieret doctrinam committens.Deinde quandoquidem res magnas illis iniunxerat, ipſorum animos attollens ait. *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi.* Viden' rurſum auctoritatem & potentiam: viden' quo modo etiam illa condeſcenſionis & obſecundationis gratia dicta fuerunt:non cum ipſis autem ſolum ſe futurum dixit,ſed & cum omnibus qui poſt illos ſunt credituri.non enim vſque ad ſeculi cõſummationem permanſuri erãt apoſtoli,ſed fidelibus loquitur veluti vni corpori.Ne mihi,inquit,rerum difficultatem dixeritis, ego enim vobiſcũ ſum,qui facilia omnia reddo. Iſtud & in veteri teſtamento ſubinde prophetis dicebat, & Hieremiæ puericiã cauſanti,& Moyſi & Ezechieli ſubterfugientibus, ego ſum vobiſcum: quod & hoc loco iſtis dixit.Hic autem mihi etiam iſtorum expende differentiam.Illi in vnam gentem miſſi ſeſe excuſabãt, iſti in vniuerſum terrarum orbẽ miſſi nihil tale ſonabant.

*ſorte linteamina legendum vt habetur Ioan. 20. b

*Græcus

conſumma-

Universidad de Deusto

consummationem autem ipsis in memoriam reuocat, vt magis ipsos attrahat: & vt præsentia tantum mala non spectent, sed & futura bona eáque perpetua. Aduersa enim, inquit, quæ vos subituri estis, in hac præsenti vita dissoluuntur, quandoquidem & ipsum hoc seculum in consummationem veniet. Bona vero quibus fruituri estis, æterna permanent: quemadmodum frequenter prius dixi. Sic vnctis & excitatis ipsorum animis, mentione etiam facta diei illius, illos emisit. Dies enim ille recte viuentibus expetendus est, vt & malè agentibus metuendus, veluti condemnatis. Sed non metuamus tantum & horreamus, verum etiam vitam dum tempus est, in melius commutemus, & à malicia resipiscamus. Possumus enim si velimus. si enim ante gratiam id multi fecerunt, multo magis post gratiam. Quid enim graue nobis est iniunctum? anne vt mõtes dissecemus, aut vt per aërem volemus, aut Tyrrhenum pelagus superemus? Nequaquam. Sed vitam adeò facilem nobis commendauit, vt instrumentis nihil opus sit, sed animo & affectu solo. Qualia enim instrumenta habuerunt Apostoli isti tam multa præclarè agentes? an non vnica induti tunica, & nudis pedibus circuibant, atque omnes superabant? Quódnam enim ex Christi præceptis est difficile? Nullum habeas inimicum, nullum odio prosequaris, nulli maledixeris. quippe cùm his contraria multo sint difficiliora. Sed dixit, inquies, pecunias proiice. Istúd ne igitur est onerosum? Immo vero neque hoc præcepit, sed consuluit. cæterum etsi præceptum esset, quidnam graue, onera non circumferre, nec curas intempestiuas. Sed ô miserandam pecuniarum auiditatem. Omnia pecuniis æstimantur. Propterea sursum ac deorsum omnia miscentur. Si quis beatum quempiam prædicet, istarum mentionem facit: si miseratur, hinc commiseratio, atq; istarum causa omnes nostri habentur sermones, quo modo hic aut ille ditescat. quo modo alius quispiã in paupertatem redigatur, si quis expeditionem, si nuptias, si artem, si aliud quidvis moliatur, rem propositam non prius attinget quàm eas inde sibi viderit affluxuras. Et tandem congregati non consultabimus, quî morbum
Alleg. istum expellemus? An nos non pudebit eorum quæ à patribus nostris præclarè facta sunt, qui & ter mille & quinquies mille communia omnia habebant. Quòd nam lucrum ex hac præsenti vita, quum ipsa ad futurã negociationem non vtamur? Quousque tandem non subigitis eum qui vos subegit mammonam? quousque pecuniis seruitis? quousque libertatem non amatis, nec negociationes istas auaras disrumpitis? Verum enimuero si in hominum redacti essetis seruitutem, nihil nõ ageretis, si quis libertatem polliceretur: cùm vero auariciæ captiui sitis, ne cogitatis quidem quánam ratione ab acerba hac & illiberali liberari possitis seruitute? Atqui illa non est grauis, hæc vero tyrannis est acerbissima. Considerate quantum pro vobis preciũ Christus expendit, sanguinẽ suum effudit, seipsum tradidit: vos autem post hæc omnia deciditis, & humi iacetis, & quod grauius est, in seruitute vobis placetis, & in ignominia oblectamini: & quod erat fugiendum vobis factum est expetendum. Sed quandoquidem ista non solum deploranda sunt, & accusanda, verumetiã corrigẽda, videamus vnde malum hoc & viciũ vobis expetibile factum est. Vnde igitur, vnde, inquam, malum hoc amabile factum est? quòd in honore, inquis, & securitate nos collocet: qua securitate dic quæso? quòd confidamus fore, vt non esuriamus, non algeamus, non offendamur, non contemnamur. Itaque si regnum hoc tibi polliceamur, à diuitiarũ ne abstinebis cupiditate? nam si propterea diuitiæ sunt expetendæ, si absque illis securitatem nanciscì liceat, quid iam illis opus erit? Sed quo modo fieri potest, inquies, vt qui diues nõ sit, ista consequatur? Immo vero quo modo fieri non potest? Ego enim de diuite contrarium dicam. Nam vt multis aduletur necesse est, tum principibus tum subditis, & vt quãplurimis indigeat, & turpiter seruiat, necnon metuat & tremat, & inuidorum oculos suspectos habeat, & sycophantarum ora timeat, aliorumq; auarorum cupiditates. At talis non est paupertas, sed plane diuersa, locus tutus est & securus, portus tranquillus, palęstra & gymnasium philosophiæ, angelicę vitæ imitatio. Audite ista quicunque pauperes estis, vel potius quicunque ditescere vultis. Pauperem esse non est malum, sed, nolle pauperem esse. Ne paupertatẽ existimes rem malam esse ac metuendam, & tibi grauis non erit: non enim in natura rei, sed in pusillanimorum virorũ iudicio metus iste locum habet. Quin etiam me puderet si hoc tantum de paupertate dicere possem, quòd ea malum nõ sit. Nam si philosopheris, infinitorum tibi bonorum fons fuerit, & scaturigo. Et si quispiam tibi principatũ & ciuiles magistratus & diuitias ac delicias proponeret, Deinde paupertatem è regione collocans optionẽ daret sumendi vtruncunque voles, hanc vtique protinus raperes, siquidem ipsius cognitam haberes pulchritudinem. Scio equidem plerosq; ridere cùm ista dicuntur, nos tamen nihil commouemur, sed vos rogamus, vt paulisper sustineatis, & cito nobis suffragabimini. Mihi enim paupertas similis esse videtur modestæ cuipiam virgini, honestæ ac forma eleganti. Auaricia verò, monstrosæ mulieri, Scyllæ cuidam & hydræ, & aliis quibusdam huiusmodi monstris à fabulatoribus effictis. Ne enim mihi paupertatis accusatores in medium proferas, sed eos qui per ipsam illustres fuerunt. Cũ hac Elias nutritus raptu illo beato raptus est: cum hac Elisęus clarus euasit, cum hac Ioannes Baptista, cum hac Apostoli vniuersi. Cũ illa vero Achaab, Iezabel, Giezi, Iudas, Nero, Caiaphas cõdemnati sunt. Porro si placet non illos tantum qui in paupertate celebres fuerunt videamus, sed & ipsam virginis huius pulchritudinem consideremus. Siquidem ipsius oculus est purus & clarus, nihil habens turbulentum vti habet auariciæ oculus, nunc quidem furore plenus, nunc vero voluptate oppletus, nũc autem intemperantia perturbatus. At talis non est paupertatis oculus, sed mãsuetus, tranquillus, suaue ad omnes respiciens, placidus, clemens, nullum odio prosequens, nullum auersans. Vbi enim pecunia, ibi & inimiciciarum materia & mille pugnarum. Os rursum, illi quidem contumeliis est refertum, insolentia quadam, arrogantia multa, maledictione, dolo: huic vero tum os tum lingua sana est, assidua abundat gratiarum actione, benedictione, verbis mansuetis, benuolis, obsequiosis, laudibus, encomiis. Si autem membrorum quoque ipsius proportionem perspicere velis, eleganti est proceritate, & multo sublimior quàm sit opulentia. Quod si multi eam fugiant, ne mireris: nam & alias virtutes stulti fugiunt. Sed à diuite, inquies, pauper contumelia afficitur. Rursum mihi paupertatis encomium narras. Vter enim quæso te, beatus est, is ne qui contumelia afficit, an qui contumelia afficitur? perspicuum est quòd is sit qui contumelia afficitur, eamq; fert generosè. Itaque illa quidem auaricia iubet contumeliose agere, hæc vero paupertas generose

Paupertatis & auaritiæ comparatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neroſe ferre admonet. Sed dices, eſurit pauper, eſu- A
riebat & Paulus, & in fame verſabatur: ſed non habet
vbi requieſcat, nec filius hominis habebat vbi caput
ſuum reclinaret. Viden' quo paupertatis encomia per-
uenerint? & vbi te conſtituant, ad quales viros te attol-
lant, & quo modo ipſius domini imitatorem faciant?
Si bonum eſſet aurum hãbere, iſtud vtique diſcipulis
Chriſtus dediſſet, qui ineffabilia illa bona dedit, nunc
vero non ſolum non dedit, ſed etiam habere prohi-
buit. Idcirco & Petrus ob paupertatem, non ſolum nõ
Act.3.a. erubeſcit, ſed etiam gloriatur, dicens: Argentum & au-
rum non eſt mihi, quod autem habeo hoc tibi do, in-
quit. Quis veſtrum non cuperet talem ſe vocem emit-
tere poſſe? & admodũ ſane omnes, dicet fortaſſe quiſ- B
piam, proiice igitur argẽtum, proiice aurum: Et ſi pro-
iecero, dices, conſequárne Petri potentiam? Quid autẽ
dic quæſo, Petrum beatum effecit, an claudum erigere?
nequaquam: ſed iſta non habere, iſtud ei cœlum conci
Mat.7.d. liauit. Nam ex iis qui miracula edidere plerique in ge-
hennam inciderunt, qui vero iſta præſtiterunt regnum
cœlorum ſunt conſecuti. & hoc ab ipſo Petro diſce,
duo enim erant quæ dixit, argentum & aurum non eſt
mihi, &, In nomine Ieſu Chriſti, ſurge & ambula. Vtrũ
igitur ipſorum Petrum clarum effecit & beatum, clau-
dum erigere, an pecunias proiicere? pecunias proiice-
re: idq; à certaminis præfecto cognoſce. Quid igitur
ipſe diuiti dixit vitam æternam quærenti? non dixit C
Luc.18.& claudos erige, ſed, vende quæ habes & da pauperibus,
Math.10.c & veni ſequere me, & habebis theſaurũ in cœlis. Quin
& ipſe Petrus rurſus non dixit, ecce in nomine tuo dæ-
monia eiicimus, etiamſi eiicerent, ſed, ecce reliquimus
Mat.19.d omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis? & Chri
ſtus rurſum huic reſpondẽs non dixit, ſi quis claudum
erigat: ſed, qui reliquerit domos & agros propter me Ibidem.
& euangelium, cẽtuplum accipiet in hoc ſeculo, & vitã Mar.10.d
æternam poſsidebit. Et nos igitur hũc imitemur, vt nõ & Luc.18
cõfundamur, ſed vt tribunali Chriſti cum fiducia ad-
ſtemus, vt ipſum nobiſcum eſſe faciamus, quemadmo-
dum & cum illis erat. Erit autem etiam nobiſcum, ſi il-
los imitari velimus, vitámque illorum & conuerſa-
tionem æmulemur. ob iſta enim deus te prædicat & co
ronat, non exigens vt mortuum ſuſcites, neq; vt clau-
dum erigas. Non enim iſta te Petro ſimilem faciunt,
ſed præſentium bonorum proiectio: hoc enim opus
eſt apoſtolicum. Sed proiicere non potes? fieri certe
poteſt: cæterum ſi nolis, non adigo neque cogo: ſed
illud obſecro vt ſaltem particulatim indigentibus di-
ſtribuas, nec pluſquam tibi opus ſit exquiras. ſic enim
fiet, vt & hîc tranquilliam vitam & ſecuram aga-
mus, & vitæ æterna fruamur, quam vtinam nos omnes
conſequamur, gratia & miſericordia domini noſtri Ie
ſu Chriſti, cui gloria & imperium cum patre & ſancto
ſpiritu, in ſecula ſeculorum, Amen.

DIVI IOANNIS CHRYSOSTOMI Homiliarum XCI. in Matthæum finis, per Philipp. Montanum recognitarum ad exemplaria Græca duo vetuſtiſsima, quæ nobis ſuppeditauerat regia apud bellæ aquæ fontem Bibliotheca, ex quibus præter alia multa paſsim reſtituta in vltimum Matthæi caput & penultimi portionem, adiectę ſunt Homiliæ duæ cum portione præcedentis hactenus apud Latinos deſideratæ.

ERASMVS ROTERODAMVS, LECTORI.

PRimùm nulla dubitatio est, hoc opus nõ esse Chrysostomi, quod quoniam hactenus illius titulo frequenter excusum est, noluimus prætermittere, præsertim quũ sit hominis eruditi ac facundi, & in diuinis literis sic exercitati, vt mea quidem sententia hac in parte non cedat Chrysostomo. Suspicor illum Latinè scripsisse, licet & Græcè nouerit. Sermo quòd ad voces attinet, impurus est. Is tum erat stylus ecclesiasticus, & populo vt communis, ita gratus. Cætera sunt hominis diserti. Itaque piaculũ fuisset, si hoc opus intercidisset, quod tamẽ in vetustis exemplaribus & varium hactenus habebatur, nec vno modo mutilum. Nos proximã editionẽ quæ fuit optima sequuti sumus, sed cum vetustis exemplaribus collatum. Quis fuerit author, quibus ue temporibus vixerit diuinare nihil refert: ipse testatur se scripsisse, posteaquam ecclesia sub Christianis Cæsaribus, innumeris hæresibus cõcuteretur. Cæterùm præterquam quòd interdum in enarrandis scripturis habet nonnihil Origenicæ libertatis: inspersæ sunt aliquot sententiæ quæ non multùm abhorrent à dogmatibus improbatis: Quarum aliquot indicabo lectori, quò sit in legendo cautior. Non sunt homiliæ, sed nescio quis ita dissecuit opus. Homilia.1. Quod legimus, spiritus sanctus superueniet in te: vult intelligi de Christo, non de paracleto, quanquam locus mihi videtur corruptus.

Eadem, Non cognouit eam: id est, nõ cognouit illius dignitatem ante partum, post partum cognouit illius eminentiam, coactè interpretatur. Homilia.3. circa finem dicit, incredulos non esse per naturam paleas, sed propria voluntate, quasi fides esset in nostra voluntate, ac nõ potius donum dei, aut quasi non sine gratia nascamur omnes filij iræ. Hoc tamen excusari potest. Homilia.4. circa finẽ, apertè negat æqualitatem filij & spiritus sancti, quem filij ministrum appellat. Hoc opinor Origenicum est. In quibusdam codicibus hunc locum nescio quis tentarat emendare, sed frustra, quum alius locis idem pronunciet apertè, velut homilia 20. vt fatetur distinctionem personarum, ita palàm negat illarum æqualitatem. Idque paulò pòst repetit.

Item homilia. 48. homusianos recenset inter hæreticos. Et homilia. 45. ita loquitur de hæreticis: Quando vides hæreticos, tres per omnia æquales, dicentes eiusdem esse substantiæ, eiusdem esse authoritatis, sine principio omnes hos, aliqua parte distantes à se, ne mireris: implent enim mẽsuram patrum suorum &c. Quidam conatus fuerat hunc locum emendare, adiecta bis syllaba, non, non eiusdem esse substantiæ, non eiusdem esse authoritatis. Atqui hæc lectio secum ipsa pugnat. Quî possunt enim per omnia esse æquales si non sint eiusdem authoritatis? Codex ad quem contuli, non habebat negationẽm. Homilia.22. videtur filium facere minorem patre, quum Christo loquitur Centurio, Sic & tu quamuis sub potestate patris sis, habes tamen potestatem iubendi angelis tuis. Et hunc locũ aliquis tentauit emendare in hunc modũ, Quamuis sub potestate patris sis, secundũ quod homo es: verùm hæc adiectio nõ habebatur in vetustissima editione. Homilia.11. negare videtur in Eucharistia esse verum corpus Christi, sed tantùm mysteriũ corporis.

Eadem de re suspectè loquitur Homil. 19. Eucharistiam appellans sacrificium panis & vini. Homilia.12. damnare videtur omne iusiurandum, minitans etiam diacono, qui codicem euangelicum porrigit iuraturo. Homilia. 18. Suggillare videtur matrimonium, loquẽs de via lata quæ ducit ad mortem, in qua ambulant viri cum vxoribus, atque etiam adulteri: & tamen Homilia. 19. matrimonium appellat secundum castitatis gradum. Vnde latam viam sensisse videtur, viam indulgentiæ. Item Homil. 42 ambiguè loquitur de coitu coniugum. Homil. 19. ambiguè loquitur de baptismo hæreticorum, quasi ab illis docti perueniẽs, nihilo plus accipiant per baptismum illorum quàm ex doctrina. hoc tamen excusabile est. Eadem manifestè damnat digamiam, cum Tertulliano sentiens. Homil. 21. damnat negociationem, & mercatores eũciendos censet ex ecclesia. At hi nunc extrudunt canonicos. Locus qui putabatur esse depravatus à Lutheranis est Homil. 19. In codice vetusto quo sum vsus in collatione aberant hæc verba, Licèt impossibile sit alterum absque altero reperiri. Nam sicut ignem absque calore ardere inauditum est, sic & fidem absque bonis operibus esse. An in alia quapiam editione reperta sint, nescio. Iam fieri potest, vt sint alia quoque nonnulla, nos quod fortè occurrit indicauimus. Dixerit aliquis, cur quod sciebas non esse Chrysostomi, illius operibus miscuisti? Vtinam hoc tantùm esset τοῦτο, sed quẽadmodum in Hieronymo & Augustino nihil prætermisimus, non ignari quanta sit iudiciorum varietas, ita hìc visum est facere. Sententias improbatas aut suspectas adnotauimus, non vt reiiciatur liber, sed vt tutius legatur, si legatur cum iudicio, quemadmodum legimus Tertullianum & Origenem. Quòd si reiicimus omnes in quibus est aliquid quod dissideat ab horum temporum dogmatibus, nec Cyprianus legetur, nec Ambrosius, nec Chrisostomus, nec Augustinus, nec Hieronymus. Bene vale.

ERVDI-

ERVDITI COMMENTARII IN EVANGELIVM Matthæi, incerto authore, Prologus.

SICVT referunt, Matthęũ conscribere euangelium causa compulit talis: Cùm facta fuisset in Palæstina persecutio grauis, vt periclitarentur dispergi omnes, vt carentes fortè doctoribus fidei, non carerẽt doctrina, petierunt Matthæum, vt omniũ verborum & operum Christi conscriberet eis historiam, vt vbicunque essent futuri, totius secum haberent fidei statum. Quòd autem ab humana eius cœpit natiuitate, & humanam eius generationẽ exposuit, compulit impia impudentia Iudæorum, denegantium Iesum Christũ de Dauid semine ducere genus. Corpus autem narrationis suę ordinauit hoc modo: Primùm natiuitatẽ, deinde baptismum, tertiò tentationem, in quarto doctrinam, in quinto miracula, in sexto passionẽ, in septimo resurrectionem, & ascentionem eius: Non solùm historiam de Christo exponere volẽs per hæc, verum etiam euangelicæ vitæ statum docere: quoniam nihil est quod ex parẽtibus nascimur, nisi iterum per aquam
Ioan.3.a. & spiritum sanctum renati fuerimus ex deo: quoniam quod ex carne nascitur, caro est: quod autẽ de spiritu, spiritus est. Post baptismũ autem necesse est contra diabolum stare, quoniam ad hoc quisq; vngitur. Et reædificatur in baptismo, vt contra tyrannum suscipiat bellũ. Post hæc quasi omni superata tentatione factus idoneus ad docendum, si quidem sacerdos est, doceat: & quia miraculorum faciendorum non est semper necessitas, doctrinam suam bonę vitæ quasi miraculis, factis commendet. Si autem laicus est, operibus doceat fidẽ, operibus se & hominibus commendet, & deo. Deinde quia non possumus aliter exire de mundo, nisi solutum fuerit corpus, per quod ingressi sumus in mũdum, ne-
Iob.7.a cesse est exire nos de hoc stadio mundi. Et quoniam omnis vita nostra tentatio fuit, restat vt tentationis victoriam resurrectionis merces sequatur, & gloria. Matthæus sanctorum quidem, pręcipue tamẽ peccatorum euangelista, qui non solùm sermone, sed etiam ipsa vitæ suæ correctione peccatoribus euangelium prędicauit. Nunquam enim telonearius constitutus, qui cõsueuerat pecunias colligere perituras, factus fuisset euangelista, vt sermones conscriberet in æternum mansuros, nisi vt suo exemplo peccatores ad misericordiam pœnitentiæ inuitaret: qui aliquando fuit cautus logotheta rationum terrenarum, nunc autem diligentissimus est dispensator spiritualium præceptorum. Tunc multos pauperes fecit fraudando pecuniam, nunc autem innumerabiles diuites facit prædicando iusticiã.
Psal.76.c Vt magnificemus dominum propter eum voce prophetica, dicentes: Hęc commutatio dexterę excelsi.

Homilia prima ex cap. primo.

Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abraham. Liber est quasi apotheca gratiarũ. Sicut enim in apotheca diuitis alicuius omnis homo quod desiderat, inuenit: sic & in isto libro omnis anima quod necessariũ habet, inuenit. Quid est quod

A ait, Liber generationis Iesu Christi, filij Dauid, filij Abrahæ? Et quo modo dicit Esaias propheta, Et generationem eius quis enarrabit? Sed ille diuinã generationẽ eius inenarrabilẽ esse pronunciat, iste autẽ carnalẽ exponit. Propterea non dixit, Iesu Christi filij dei: sed filij Dauid, filij Abrahã. Et quare Ioãnes statim in principio euangelij sui, diuinitatis eius monstrauit naturã, dicẽs: In principio erat verbũ, & verbũ erat apud deũ? *Esa.53.c* *Ioan.1.a*
Quoniã Ioãnes inter Gentes in exilio constitutus, Græco sermone euangeliũ causa Gentiũ scripsit, quæ non cognoscebant si deus filiũ habet, aut quo modo genitũ habet: idcirco superfluũ erat primũ incarnationis eius mysterium Gentibus demonstrare, cum illum ipsi quis esset nescirent: ideo necessarium fuit primũ illis ostendere, quia est filius dei deus: deinde in sequẽtibus, quia carnem suscepit, dicẽs: Quia verbum caro factum est, *Ibi.1.b*
& habitauit in nobis. Matthæus autem euangelium lu-
B dæis Hebraico sermone conscripsit, sicut iam diximus suprà, vt Iudæi legentes ædificarentur in fide. Iudæi enim semper cognoscebãt, quia est filius dei, & quo modo est filius dei. Superfluum ergo erat exponere eis diuinitatis eius naturã, quam ipsi optimè cognoscebant, necessarium autem fuit mysterium incarnationis eius ipsis ostendere. Quare autem non illi sufficit dicere illum filium Abrahæ solius, aut Dauid solius: quia ad ambos de Christo nascituro ex eis, promissio fuerat facta. Ad Abraham quidem sic, Et in semine tuo benedicen- *Genes.12.*
tur omnes tribus terrę: quod intelligi nõ potest nisi in Christo, quoniam inter cæteros Iudęos & Gentes nunquam amicicia stabilis fuit. Ad Dauid autem ita dicit: Iurauit dominus Dauid veritatem, & non frustrabitur *Psal.131.b*
eum: de fructu vẽtris tui ponã super sedem tuam. Ideo ergo vtriusq; filiũ dicit, vt vtriusq; pmissiones in Chri-
C sto impletas ostenderet. Deinde quia Christus tres dignitates fuerat habiturus, rex, propheta, sacerdos. Abraham autem habuit duos filios, & duas dignitates: propheta enim fuit, & sacerdos: sacerdos, sicut deus ad illũ dicit in Genesi: *Accipe vaccam triennem &c.* Prophe- *Genes.15.c*
ta autẽ, sicut ait dominus ad Abimelech de illo: Quo- *Ibi.20.b*
niam propheta est, & orabit pro te, & saluus eris tu, & domus tua. Ideo ergo dictus est filius Abrahę & Dauid vt propheta quidem intelligatur, & sacerdos ex Abrahã, rex autem ex Dauid. Item ideo non dictus est tantummodo Dauid filius, quia Dauid rex fuit & propheta, sacerdos autem non fuit. Ideo ergo amborum filius nominatus est, vt vtriusque patris triplex dignitas originali iure cognosceretur in Christo. Sed quare prius Dauid nominauit, cùm Abrahã præcedat in tempore?
D Prima ratio, & simplex hæc est: Cũ propositũ esset euangelistæ ex Abraham generationes domini numerare, si prius dixisset eũ filium Abrahę, postea autem Dauid: necesse habebat iterum reuerti ad Abraham, & in ipso loco bis eum numerare †. Altera autem ratio est, quia † *numerari*
regni dignitas maior est quàm naturæ. Nam etsi Abraham præcedebat in tempore, Dauid tamẽ præcedebat in dignitate. Et quo modo maior fuit Dauid, q̃ Abrahã, cũ quandoq; Dauid reprehensus est in peccato? Sed audi, quoniam Dauid de nimia iusticia sua confidens dicebat: Domine deus meus si feci istud, si est iniquitas *Psal.7.a*
in manibus meis. Item, Iniquitatem si cõspexi in cor- *Ibi.65.d.*
de meo, non exaudiet deus. Ergo dimissus est, vt circumueniretur à carne: non vt iniusticia ostenderetur eius, sed vt eius iactantia compesceretur. Abraham pater fidelium, quem deus voluit exemplum esse sanctorum, dicens ad eum: Exi de terra tua, & de cognatione *Gen.12.a.*
tua,

tua, & veni in terram, quam tibi demonstrabo, vt sciãt omnes homines, quicunq; voluerint esse filij Abrahæ, & terram illam viuam promissionis accipere, de qua
Psal. 26. d. scriptũ est: Credo videre bona domini, in terra viuentium: quoniam bona sua debent cõtemnere, sicut Abraham terram suam contẽpsit, & parentes suos carnales dimittere, sicut ille cognationẽ suam dimisit. Qui autem Abraham imitari noluerint, non possunt esse filij
Isaac. Abrahę. *Abraham autem genuit Isaac.* qui interpretatur risus. Risus autem sanctorum est, non stulta cachinnatio labiorum, sed rationabile gaudium cordis, qui fuit per omnia mysteriũ Christi. Sicut enim ille Isaac, desperantibus iam parentibus, in vltima senectute donatus est lętitia suis, vt cognoscat, quia nõ erat filius naturæ, sed gratiæ: sic & noster Isaac in nouissimo fine productus est à matre Iudæa gaudium cunctis, sicut dicit
Luc. 2. b angelus ad pastores: Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni plebi. Vnde ait Apostolus:
Gala. 4. a Postquam venit plenitudo temporis, misit deus filium
†† factum. suum natum† ex muliere, natum† sub lege. Sed iste per virginẽ, ille de anu, ambo extra spem naturæ. Ille postquam mater eius pârere posse cessauerat, iste priusquã mater eius pârere posse inciperet. Sed ille de anicula ideo iam deficiente, iste autem de virgine incorrupta: quia ille Isaac filios fuerat generaturus in lege corrumpenda, iste autem in gratia permansura. Sicut illũ mater nescíuit, quando ducebatur ad immolandum, sed postquam reuersus est, cognouit quia erat oblatus: Sic istum synagoga non cognouit esse filium dei, cùm duceretur ad mortem: sed postquã resurrexit à mortuis,
Gene. 22. b. tunc cognouerunt eũ Iudæi. Sicut ille ligna portauit, vbi fuerat incendendus: sic & iste lignum portauit, vbi fuerat crucifigendus. Sicut ille non restitit Abrahæ, cũ vellet eum occidere, sed dixit, Pater mi, liga mihi manus & pedes, ne quãdo insurgam in impugnationem: sic & iste non contradixit patri, sed paratus respondit,
Infra. 26. d. Si possibile est, trãseat à me calix iste: sed non sicut ego
Esau. volo, sed sicut tu pater. *Isaac autem genuit Esau & Iacob,*
† seculorum in figura duorum populorum†. Esaũ à capite vsque ad pedes totus pilosus, seculum primum hoc significat, quod ab initio vsque ad finem totum quasi asperrimis
Iacob. pilis iniquitatum repletum est. Iacob autem totus speciosus & nitidus, futurum seculum significat, quod totum pietatis decore fulgebit, & non inuenietur in illo aliqua asperitas, aut nigredo peccati. Et quemadmodum cum de vtero matris suę exiret Esaũ, tenuit plantam eius Iacob: vnde Hebraicè Iacob appellatus est, id est, supplãtator: mox enim vt illius pedes egressi sunt, istius caput apparuit: Sic & in fine seculi istius, statim illius seculi principium apparebit. Et quemadmodum Esaũ persequebatur Iacob, sic filij seculi huius persequũtur filios seculi illius: & sicut ipse, ita & filij eius non resistendo, sed fugiendo superant malos. Nam quemad-
Gene. 27. g. modum tunc mater adiuuit Iacob, dicens ei: Fili, audi
Mat. 10. c. me, & fuge in Mesopotamiã, donec quiescat ira fratris tui: sic & ecclesia filios suos quotidie docet, cũ persecutionem patiuntur, dicens: Si vos persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in alteram, & date locum irę. *Iacob autem genuit Iudam & fratres eius.* Et noster Iacob genuit duodecim apostolos in spiritu, nõ in carne: verbo, nõ sanguine. Nã sicut ille cũ suis duodecim descendit in Aegyptum, vt multiplicaretur: sic & Christus cum suis duodecim apostolis descendit in mundũ, & multiplicatus est per totũ mundum, sicut res ipsa testatur. Item sicut ille descẽdit, vt medullam Aegypti manducaret:

A sic & Christus cũ suis apostolis intrauit in istum mundum, vt medullam huius mũdi manducaret, id est, acquireret sibi. Medulla enim huius mũdi, sunt homines sancti. Sicut enim medulla quandiu in arbore fuerit sana, semper floret: cum autẽ percomesta fuerit, tota paulatim marcescendo siccatur: sic & quãdiu sunt fideles, stat iste mundus. Nam sicut egredientibus Israëlitis de Aegypto, exterminata est Aegyptus: sic & sancti cũ de isto mũdo defecerint, casurus est iste mundus. Iudas au- *Iudas.*
tem interpretatur cõfessor, quoniam Christi erat imago, qui confessor patris erat futurus, dicens: Cõfiteor ti *Luc. 10. d*
bi pater domine cœli & terrę. Quia sicut Iudas meretrici coniunctus est, & dedit illi virgam & anulum: sic & Christus ecclesiæ meretrici ex gentibus se coniunxit, & dedit illi pro mercede coniunctionis virgam † crucis, *† verbum.*
& anulum spiritus sancti per baptismum, quasi signacu-
B lum fidei præcedẽtis, quem etiam alibi lasciuo filio re- *Luc. 15. g*
uertenti dari præcepit pater benignus. Et ideo forsitan Thamar, vxor eius, interpretatur immutata, vel exacer- *Thamar.*
batio: quia & in ipsa habet intellectum conuenientem & in ecclesia. In ipsa quidẽ, quia cùm esset casta, in meretricem se immutauit, & facta est exacerbatio Iudæ in ira, sicut Geneseos liber testatur. In ecclesia autem, quia fuerat ecclesia meretrix, & exacerbatio dei, postmodũ autem immutata per fidem Christi facta est casta. *Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar.* in mysterio Iudaici populi, & Gentilis. Zara enim primus ex vtero e- *Zara.*
C gressus apparuit, obstetrix autẽ ligauit illi coccum ad *Gen. 38.*
manũ, signans populum Iudaicum rubricatũ sanguine circumcisionis. Retracto autem Zara processit Phares: intercluſa est enim caro in qua Zara erat inclusus: hæc autẽ in qua Phares erat inclusus, adaperta est, ideo & processit primùm: Sic Iudaicus populus primus apparuit in luce fidei quasi de vulua tenebrosa mũdi pcedens, & ideo signatus est cocco circumcisionis, putãtibus omnibus, quia ipse populus dei erat futurus primus. Sed quid? posita est ante faciem eius lex, quasi sepes, vt impediret iusticiã eius. Nam lex impedit fidem, *non* adiuuat, sicut scriptum est: Priusquam veniret mã- *Rom. 7. b.*
datum, peccatum quidem mortuum erat, ego autẽ viuebã: postquam venit mandatum, peccatũ reuixit, ego autem mortuus sum. Sic ergo impeditus est populus Iudaicus per legem, vt non ad iusticię lucem veniret: sed subitò tẽporibus Christi rupta est sepes legis, quę erat inter Iudæos & Gentiles, sicut ait Apostolus, mediũ pa- *Ephe. 2. c.*
rietem maceriæ soluens: sic factum est, vt ethnicus populus, qui primum Iudaico populo apparente, quasi in
D vulua tenebrosi mũdi tenebatur inclusus: postquã rupta est lex per Christi mandata, excluso Iudaico populo, iste primus processit ad fidem, & postea sequitur Iudaicus populus, sicut ait apostolus: Ecce mysterium vo- *1. Cor. 15. g*
bis dico, Ex parte cæcitas in Israël contigit, donec ple- *Rom. 11. c.*
nitudo gentium intraret, & sic omnis Israël saluus fieret. Siue autem Zaram quis dicat in figuram populi fuisse gentilis, qui primùm per prophetas demonstratus apparuit, & ab eisdem prophetis dominici sanguinis cocco signatus est. Dum enim per Christi sanguinem regenerandus prophetizabatur, cocco dominici sanguinis signabatur. Phares autẽ in figura Iudaici populi, qui sæpe legis excluso populo gentili, primus processit, illo postea secuturo: maceria† legis sublata, non *† materie.*
incongrue dicitur: propter quod & nominatus est ille Zaram, quod est oriens, vel nobilis. Iste autem Phares, quod est præcisio, quoniam populus Christianus semper oriens erat futurus, semper illustris: Iudaicus autem

Universidad de Deusto
Biblioteca

interiectu legis præcisus ab eo. Et videtur quidē Iudas ex incesto nurus suę Thamar cōiugio filios suscepisse, reuera autem neq; ex nuru, neq; ex meretrice. Meretrix enim non fuit, quia propter amorem seminis Israël finxit se meretricē, cùm non esset. Nurus autem non fuit, quia nullus filiorum Iudæ habuit eam: †nam primus filius Iudæ, cùm Iudas suo ipsius experimento exterritus, noluisset ei accipere coniugem ex filiabus Chananæorū, sed dedisset ei Thamar ex filiabus Aram. Mater autem eius cùm esset Chananæa, hortaretur eam †accipere ex genere suo: ille consilio matris vsus non contigit eā, propter quod & percussit eum dominus malignantem. Alter autem filius, audito q̄ fratri suo semen fuerat suscitatura, † non sibi, semē suum effudit in terram, propter quod & ipse percussus est. Et sic factum est, vt Thamar virgo maneret. Hęc autem ita de filiis suis gesta, cùm nesciens Iudas diu lamentaretur, & plangeret, pœnitens quia nefandum opprobrium cum nuru sua, vt putauit, fecisset in Israël, & diu precaretur deū, nec luctus sui terminū faceret, adstitit ei angelus domini, & hęc omnia exposuit ei, sicut fuerant gesta, & cōsolatus est eū. Iudas autem tantæ fuit religionis, vt & postquam cognouit nō eam fuisse vxorem filiorum suorū, non acquieuerit ei appropinquare: quoniam etsi quantùm ad deum ipsa non erat nurus, tamen quantùm ad sciētiam hominum nurus videbatur. Prouidebat enim bonum, non tantùm coram deo, sed etiam coram hominibus. *Phares autem genuit Esrom.* Quoniam quidem causa & ratione, prouidentiaq; dei posita sunt hæc nomina, credimus, maximè cùm essent hi principes generis electorū: qua autem causa & ratione posita sunt, verè ipsi scierunt, qui posuerunt, & deus, cuius prouidētia ponebātur. Nos verò quod intelligere possumus in nominibus ipsis, hoc loquimur, maximè cū nullā scripturam canonicam de istis personis habeamus. Esrom enim, sicut Hebræorum sermonū nominum interpretes dicunt, interpretatur, iaculum videns. Iacula autem sunt inimici, omnes passiones carnales, quas intrinsecus diabolus iaculatur in animam, & omnes tētationes aduersitatum quę prouenerint fidelibus extrinsecus iaculante diabolo. Omnes deinde homines iniqui, quos vel contra veritatem, id est, dei voluntatem, vel cōtra seruos eius excitat inimicus, iacula eius sunt, de quibus omnibus dicit Apostolus: Ante omnia accipientes scutum fidei, in quo possitis omnia iacula maligni ignea extinguere. Qui ergo videns est iaculum, vigilans est contra versutias inimici, & de longè prospicit iacula eius, & cauet, aut scuto fidei susceptō retorquet ad dominum. Vult ergo dominus omnes seruos suos videntes esse iacula super se venientia. Qui autem non videt ea super se venientia, quo modo ea declinet? Potest & aliter homo iustus iaculum videns intelligi, vt sit ipse iaculū videns Christi, cū & ipse Christus dicatur iaculum patris, Esaia dicente: Qui posuit me sicut sagittam electam in pharetra sua. Iste ergo vir fidelis, & iaculū Christi, & missus à Christo: & iaculū est, non irrationabile, sed rationabile: & vidēs, vt sciat ipse quæ debet configere, & quæ pertransire. *Esrom autem genuit Aram.* Aram interpretatur visio eorum, vel irritatio eorum, vel elatus, aut lux eorum. Sicut nominū istorum significatio dat intelligere: æstimo, q̄ in tempore istius Aram, filij Israël in Aegypto valde erant multiplicati & elati, & refulgentes. Et multiplicatio eorum zelabilis facta erat in oculis Aegyptiorum, & irritatio erat facta ipsorū, secundum quod in Exodo scriptū est: Ecce genus filiorum Israël multiplicatum est super nos, venite ergo circunueniamus eos. Et in tempore eius forsitan gemētes eos sub depressione Aegyptiorū dominus vidit, sicut scriptū est: Vidēs vidi afflictionē populi mei, qui est in Aegypto, & gemitū eius audiui. Ideirco secūdum prouidentiam dei tale nomen ei impositum est, vel quia irritauerunt Aegyptios valde crescentes, atq; elati: vel quia vidit eos dominus ingemiscētes & laborantes. Et ex consideratione temporis ipsius, credibilis res est. Nam tribus modis circunuenerunt filios Israël. Primùm in opere luti, deinde per obstetrices, tertia vice vt exposītos facerent infantes suos, in quo tempore natus est Moses. Deniq; ipse Arā Aminadab filiā accepit vxorē sororē Naason. Inter circunuentionem ergo vnam, & inter circunuentionem alteram † non nisi vt aliquot trāsacti sint anni. Et ita fit, vt rectè multiplicatio filiorum Israël in tēpore Aram zelabilis facta fuisse ītelligatur, & afflictio ei superuenisse, & dei visitatio eū perspexisse. Conuenienter autem Arā (qui erat irritatio Aegyptiorū, vel visitatio ipsorū, vel lux eorū, genuit filium Aminadab,) qui interpretatur, vel gēs desiderata, vel populi mei voluntarij. Nec enim facta fuisset super eos visitatio dei, nisi gens desiderata fuisset, & populus voluntarius. Neq; fuisset irritatio Aegyptiorū, nisi desiderabiles, & voluntarij deo fuissent: & vsq; nūc qui desiderabiles sunt, & voluntarij deo, illi sunt zelabiles, & irritant ad inuidiam sui tenebrarū viros. Idipsum autē est voluntarium esse populū, & gentem esse desiderabilem. Qui enim voluntarius est deo, & dicit: voluntariè sacrificabo tibi, ipse est & desiderabilis apud deum: & qui desiderabilis est deo, sine dubio voluntarius est: quia non omnino subiectionem hominū diligit deus, aut famulatum, sed voluntariā subiectionem, & voluntarium famulatum. Natura enim omnes sub deo sunt, quoniam & à deo creati sunt. Voluntate autem non omnes sunt dei, quia secundum opera diabolo se substernunt. *Aminadab autem,* qui erat voluntarius populus, vel gens desiderata, *genuit Naason.* qui interpretatur refectio, id est, requies. Verè enim quicunq; est voluntarius deo, & præbet se desiderabilem apud deum, generat sibi refectionem, & requiem. Congruè autem Naason, in cuius tempore filij Israël de Aegypto exierunt, qui & princeps factus est super tribum Iudæ, refectio & requies est nominatus, quoniam in tempore illius de seruitute Aegyptiorum violentorum, & de laboriosis operibus luteis liberati requieuerunt, & refectionem consecuti sunt in deserto, & corporis, & animæ: corporis quidem, quia ad libertatem venerunt corporalem: animæ autem, quia post immundas culturas Aegyptiorum ad noticiam perducti sunt dei viuentis. Sed & colūbinus, & serpentinus, interpretatur Naason: forsitan quia prudens erat in bono, sicut serpēs: simplex autem in malo, sicut columba. Hic autem Naason, vt diximus, exiuit de terra Aegypti, qui fuit princeps tribus Iudæ: sicut res ipsa ostendit. Nec enim poterat iste fieri princeps, si pater eius vixisset, nisi fortè aliquis dicat sic Aminadab senē extitisse, vt non posset gerere principatum: quod nō ęstimo verum. Quod ergo dicitur in Exodo, quoniam quinta generatione filij Israël de Aegypto exierunt, secundū generationes inuenitur tribus Leui. Iacob autē genuit Leui, Leui autem genuit Gad, Gad autem genuit Amram, Amra autem genuit Mosem & Aarō. Quatuor itaq; generationibus defunctis in Aegypto, vsq; Amram, exiuit generatio quinta, id est Moses & Aaron. Secundum gene-

rationes

†Nā prius Iudas cum suo ipsius &c.

† eum.

† suscitaturus.

1.Cor.8.

Esrom.

Ephe.6.c

Esa.49.a

Aram.

Exo.1.b

Exo.3.b

Exo.1.c

† non nisi vt aliquot trāsacti sint anni &c.

Naas.

1.Paral.2.

rationes autē tribus Iuda, ſeptima generatio de Aegypto videtur exiſſe, ſex generationibus defunctis in Aegypto: id eſt, Iacob, Iuda, Phares, Eſrō, Aram, & Aminadab: ſeptimus autem egreſſus eſt Naaſon. Puto autem hoc, ꝙ tribus Iuda magis multiplicabatur præ omnibus tribubus. Tribus autem Leui non ſic multiplicabatur, quia Leuitę circa templi obſequium, vbi pauci ſuffecerunt, neceſſarij tantùm erant, ſicut & Numerorum liber teſtatur. Tamen ſi rationis eſt, ꝙ Enoch qui trāſlatus eſt, in ſeptima generatione ſit natus: ſi rationis eſt, ꝙ Noë in generatione decima ab Adam, qui myſteriū fuit Chriſti: Si rationis eſt, ꝙ ſcilicet in decima generatione natus eſt Abraham à Noë: ſi rationis eſt, ꝙ de Abraham vſque ad legem, id eſt vſque ad Moſem ſeptem generationes habentur: Sine dubio & hoc rationis eſt, quoniā ſecundum quidem tribum Leui in quinta generatione egreſſi ſunt de Aegypto, ſecundum autem tribum Iuda in ſeptima. In tribu ergo Leui, quia generatio quinta exiuit, defunctis in Aegypto quatuor: hoc puto myſterium, quoniam omnis homo ex quatuor elementis creatur ſecundum corpus, id eſt, ex terra, ex aëre, ex igne, ex aqua: poſt hæc autem per baptiſmum regeneratus ſit filius dei. In quo ergo quatuor elementorum generationes moriuntur in mundo, ille verò per baptiſmum in quinta generatione ſpiritus exit de mundo: hoc eſt, qui mortificauit membra ſua ſuper terram (ſicut ait Apoſtolus) quę ex quatuor elementorū generationibus conſiſtunt, vt non iam in carne ſit, ſed in ſpiritu, ille exiuit ad perfectum de mundo. Et nemo egredietur verè de mundo, niſi qui mortificatis illis quatuor generationibus, cœperit eſſe in quinta: vt etiā ad eum dicat Apoſtolus, Tu autem in carne nō es, ſed in ſpiritu. Et hic ergo in tribu Iuda. Alia quidem videtur eſſe ſpecies rationis, tamen penè eadem ratio eſt. Sextus enim numerus myſterium habet operis & laboris, propter quod & deus omnia viſibilia in ſex diebus operatus eſt, & requieuit in ſeptima: Septimus autē numerus myſterium indulgentiæ, & ocij, & requiei: ſicut in multis diximus locis. Qui ergo tranſit omnia viſibilia, & relinquit poſt ſe quæcunq; infra ſex dies creata ſunt: hoc eſt vniuerſum mundum hunc corruptibilem, & implet quod mandat Ioannes in epiſtola ſua canonica, dicens: Filioli mei, nolite diligere mundum, neq; ea quæ in mundo ſunt: ille in ſeptima die eſt, hoc eſt, in Chriſto, & requie eſt, Chriſtus enim eſt requies noſtra, ſicut dicit de Iudæis minimè intraturis in eam prophe ta Dauid: Iuraui in ira mea, ſi introibunt in requiem meam. Ille ociatur ab vniuerſo opere mundi, qui & ſabbatizat à malis ſabbatum ſanctum, ille & meretur indulgentiam: & ſi aliquod geſsit humanum, ille exiuit de mūdo. Qui autem in mundo eſt, nunquam in ſeptima requie eſt, nec ociatur à malis vnquam, nec ſabbatizat. Et qui in ſeptima requie eſt, ille non eſt de mundo: qui autem in mundo eſt, indulgentia dignus non eſt. Vide q̄ prudenter ſecundum rationes quas diximus, Leuitæ quidem in quinta generatione exeunt de Aegypto: regales autē in ſeptima, quoniam regales modicum aut multum plerunq; delinquunt ipſa poteſtate cogente, & difficile eſt eos eſſe ſine delicto perfectos: propterea ſi moderatè deliquerint, indulgētia digni efficiuntur. Leuitæ autem & viri religioſi, ſacerdotales, perfecti, & ſpirituales, & ſine macula eſſe debent. Ideo quæritur in illis, vt quatuor generationibus illis omnino mortificatis in corpore, in quinta generatione mundi conſiſtāt: nihil, ſi poſſibile eſt, carnis habentes in ſe, niſi quod vi-

Coloſſ. 3. a

Roma. 8.

1. Ioan. 2. c

Pſal. 94. b.

A tam ſuſtentet, ſicut dicit Apoſtolus: habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. 1. Timo. 5. b

Naaſſon autem genuit Salmon. Salmon autem interpretatur, accipe vas. Iſte Salmon accepit vxorem, nomine Raab. Hæc autem Raab ipſa dicitur fuiſſe meretrix de Hiericho, quæ ſuſcepit exploratores, & legatos filiorum Iſraël: & cùm quærerentur à rege Hiericho, vt occiderētur, abſcondit eos in ſuperiori parte domus ſuæ, & ſeruauit incolumes. Audiens autem facta filiorum Iſraël, dilexit Iſraël amplius quàm propriam gentem. Et dupliciter mihi res iſta credibilis eſſe videtur. Primùm, cùm eſſet Salmon nobilis inter filios Iſraël, & quia de tribu Iuda erat, & quia filius principis, vidit Raab illā B fidelem ſic conuerſam ad bonum, & à deo dilectam, & deductam de Hiericho ſecundum dei præceptum, & computatam inter filias Iſraël, quaſi magnam illam ali quam conſtitutam meruit accipere Salmon in vxorē. Deinde credo, & propter rationem ſpiritualis myſterij: quoniam Raab illa meretrix figura fuit eccleſiæ, quæ cùm fuiſſet ex Gentibus meretrix, & culturis idolorum commaculata, ſuſcipiens ſpeculatores Ieſu Chriſti, id eſt Apoſtolos in domum pectoris ſui per verba ipſorum, abſcondit eos ſurſum in memoria capitis ſui, vt non inueniret eos princeps mūdi diabolus, nec perderet eos, qui ſigno rubri ſparſi, & per feneſtram demiſſi, quaſi per indicium dominicæ paſſionis ſaluata, & C educta de mundo, & caſtificata facta eſt ſponſa Chriſti. Salmon iſte decimus eſt ab Abraham. Semper autem decimus numerus, quia numerus eſt perfectionis, myſterium habet Chriſti perfecti: propter quod & prima litera nominis Ieſu iota habet, decem denotans: ergo & quia Salmon in numero fuit myſtico Chriſti, & illa in myſterio fuit eccleſiæ, non ſine ratione credimus ipſam fuiſſe Raab, & accepiſſe eam Salmonem. Forſitan autem ideo & interpretatur Salmon, accipe vas, quaſi per ipſum nomen inuitabatur à prouidentia dei, vt acciperet vas electionis Raab. Nam ſicut Paulus cùm fuiſſet perſecutor, dignus probatus in apoſtolatu, vas electionis factus eſt deo: Sic & Raab cùm fuiſſet meretrix, & Gētilis, digna ęſtimabatur à populo Iſraël, vt eſſet coniuncta Salmoni. Vel ſpiritualiter, coniugio Chriſti, quia vas electionis facta eſt Chriſto: huic myſterio vtrunq; meretricis illius conuenit nomen. Prius enim dicebatur Raab, quod interpretatur latitudo, vel dilatata: aut quia ex omnib⁹ finibus terræ vocata eccleſia, gentiū latitudo appellabatur: aut dilatata, quia credens ex toto orbe terrarum, in toto fundata eſt mūdo. Hęc autem Raab poſtquam nupſit Salmon, nominata D eſt Rachab, quod interpretaī aſcenſio. Verè enim ſicut corporaliter Rachab illa aſcēdit, facta vna ex filiabus Iſraël, & dignificata coniugio talis viri, ſic & ſpiritualiter iſta aſcēdit: quia cùm fuiſſet eccleſia cultrix anteà idolorum, facta eſt ſocia angelorum, & ſponſa Chriſti, & filia dei. Salmō ille qui interpretatur, accipe vas, qualem filium genuit ex Rachab: Booz, qui interpretatur in virtute: vel, virtus in ipſo, ſiue prævalēs, qui ſecundum imperium dei accepit vxorem Ruth à deo prouiſam: in virtute generat filios, & in ſeipſis virtutem habentes, & prævalentes. Qui autem accipiunt vxores ex prouiſione diaboli, id eſt, non religionis intuitu, nec fideles in infirmitate generāt filios, nec prævalentes vnquam nec fortes niſi in malo, & ad pœnam irreligionis ſuę, non ad ad gaudium, nec ad conſolationem vidētur filios genuiſſe. Hic itaque Booz accepit vxorem Moabitidem nomine Ruth. Quo modo accepit eam,

Salmon.

Acto. 9. c

Raab.

Rachab.

Booz.

Ruth. 4. c

Universidad de Deusto
Biblioteca

exponere existimaui superfluũ, cùm de his scriptura sit omnibus manifesta. Hoc autẽ dicimus solùm, quoniã &Ruth pro merito fidei suę nupsit Booz, quia propriã gẽtem contempsit, & terram, & genus, & elegit Israël, & non despexit socrum viduam simul, & peregrinam desiderio ducta generis eius magis, q̃ sui. Deos patrum suorum repulit, & deum viuentem elegit, talibus verbis dicens ad socrum suam: Noli obuiare mihi, vt relinquam te, quoniam vbicunq; ieris, ibo: & vbicunque manseris, manebo. Populus tuus, populus meus est: & deus tuus, deus meus est: vt vbicunque mortua fueris, moriar, & ibi sepeliar. Hoc faciat mihi deus: & hoc augeat, si non sola mors separauerit inter te & me. Ergo Booz pro merito suæ fidei illam accepit vxorem, vt ex coniugio tali sanctificato genus nasceretur regale. Nã Booz senior constitutus, non sibi vxorem accepit, sed deo: non propter passionem corporis sui, sed propter iusticiam legis, vt suscitaret semen proximo suo: non magis amore q̃ religione feruentior: ætate senex, iuuenis autem fide, & ideo forsitan nominatus est in virtute, vel virtus in ipso prævalens. Quoniam qui secũdum ętatem ad ineundum coniugium est in virtute, non est nominabilis & laudandus, quia est in virtute: sed qui extra ætatem cõiugalem iam factus, accepit ex religione virtutem ad coniugium ineundum, sicut iste Booz, ille laudabilis & nominabilis est, quia existit in virtute, & illius talis viri virtus in ipso est. Iuuenis enim virtus non est in ipso, sed in iuuentute corporis eius, ideo & postmodum exhausta marcescit. Qui autem in anima sua fidei habet virtutem, sicut & habebat Booz, illius virtus in ipso est, & ideo insenescibilis est. Consequenter & Ruth, inspiratio est appellata. Nam nisi inspiratio dei fuisset in ea, non dixisset quæ dixit, nec fecisset quę fecit. Quid primùm laudatur in ea? Dilectio generis Israël, aut simplicitas, aut obedientia, aut fides? Dilectio quidem generis Israël, quia sic desiderabat filios suscipere ex semine Israël, & vna fieri ex populo dei. Si enim communicationem viri desideraslet, quasi puella lasciua, aliquem iuuenem potius appetisset. Quoniam autem non lasciuiæ suæ, sed religioni satisfacere cupiens fuit, familiam potius sanctam elegit, q̃ iuuenilẽ ætatem. Simplicitas autem, quia vltronea sub palliũ eius ingressa est, nec cogitauit ne forte sperneret eam quasi vir iustus lasciuam puellam, aut ne deluderet eam: & quod grauius erat, contemneret delusam, sicut faciunt multi: sed obaudiens facta socrus suę consiliis, confidenter credidit: quia prosperaturus fuerat deus actum ipsius, sciens conscientiam suam, quia non libido ad hoc eam compulerat, sed religio erat hortata. Quid autem & in Booz prædicatur? Humilitas, castitas, & religio. Humilitas quidem & castitas, quia non cõtigit eam quasi lasciuus puellam, nec abhorruit eam quasi castus lasciuam: sed mox vt verbum eius de lege proximitatis audiuit, nihil horum omnium lasciuiæ imputauit, sed vniuersa religioni adscripsit. Nec despexit quasi diues pauperem, nec veritus est quasi maturus adolescentulam: sed paratior fide quàm corpore, manè processit ad portam, & prouocauit quendam ex genere, quem iure proximitatis æstimabat propinquiorẽ: obtinuit, prævaluit nõ tantùm iure proximitatis, quantùm dei eligentis fauore, idcirco fortè prævalens dictus est. Talis ergo Booz ex tali coniuge Ruth qualem filium genuit? Obeth, qui interpretatur subditus. Nunc autem qui diuitias eligunt, & non mores: pulchritudinem, & non fidem: & quod in meretricibus solet quæri, hoc in coniugibus optant: propterea non generant filios subditos vel sibi, vel deo: sed contumaces & contra se, & contra deum, vt filij eorum non sint fructus iustæ coniunctionis eorum, sed pœna condigna irreligiositatis ipsorum. Iste autem Obeth, qui subditus dicebatur, quid genuit? Iesse, id est refrigerium. Iesse enim, Latino sermone, refrigerium appellatur. Nã verè quicunque subditus est deo, & parentibus suis, tales filios generat, deo præstante, à quibus refrigeretur: quoniam qui honorat patrẽ, honorabitur à filiis suis: qui autem contumaces existunt, aut in deum, aut in parentes, generantes non refrigeria sibi generant, sed dolores, vt à filiis suis recipiant, quod fecerunt in parentibus. Adhuc ęstimo propter Obeth, qui subditus est nominatus: & propter Iesse, qui refrigerium est dictus, ne fortè in diebus Obeth, filij Israël ppter delicta sua traditi erant sub potestate gentis cuiusdam, sicut in libro Iudicum frequenter legimus factum. Et quoniã subditi facti fuerant cuidam genti, conuenienter in tempore illo natus Obeth, subditus est appellatus. Iesse autẽ, sicut ex parte colligere de scriptura Regnorũ potuim⁹, quot annorũ Dauid appropinquare cœpit Sauli, iam tot annis regnante, penè secundũ tempus extitit Samuël, sub quo iudice & propheta placẽtes per omnia deo filij Israël, & corporaliter refrigerati sunt, & ab Allophylis liberati, & spiritualiter bene agẽtes, & ideo forte Iesse refrigerium est appellatus. *Iesse autem genuit Dauid regem.* Quia deus in generatione iustorum est, & generatio rectorum benedicetur. De Dauid autem nunquid tãtùm dicere possumus, quantũ scriptura Regnorum? idcirco prætermittẽtes omnia, hoc dicimus solùm, quia & Iesu Christi imago fuit Dauid. Dauid autem interpretatur sufficiens manu, vel dilectus, sicut & Christus fuit, & in bello fortis, & potẽs, & patri dilectus, & in actibus suis, & in misericordia, & in mãsuetudine sua prophetatio fuit Christi. Et quid dicam, *in actibus suis iustis, aut in persecutionibus suis iniustis? In ipso etiam peccato suo pessimo, Christi & ecclesiæ mysterium fuit. Sicut enim Dauid cùm esset in solario suo excelso lætus, vidit speciosam Bersabee, cũ lauaretur, & concupiuit eam, & habuit, cùm adhuc esset in cõiugio viri alterius Ethei: sic & Christus cũ esset in cœlo suo altissimo, adhuc lætus in sua diuinitate, vidit ecclesiã gentium speciosam secundũ cor, displicentẽ sibi in sordibus errorum suorũ, & bonis operibus se diluentẽ, cùm adhuc diaboli esset cõiunx, vidit eã, & cõcupiuit, & habuit prius. Post hæc autẽ descẽdens in mundum, sicut Dauid postea interfecto Vria vxorem eius sibi in coniugem sumpsit: sic & Christus, destructo diabolo, subditas ei gẽtes traxit in coniugiũ suum. Nã sicut Dauid primùm Bersabee habuit, cũ adhuc esset sub proprio viro, postea eam legitimam vxorem accepit: sic & Christus & tunc fecit ecclesię, & modò facit omni animę rectę. Nisi enim deus prius habuerit, aut Iudęũ, aut gentilẽ, impossibile est vt adducat eũ ad fidem suã: vtputa Corneliũ adduxit ad fidẽ suã per ministerium Petri: sed antè habuit animã eius operãs in ea oratiões assiduas & eleemosynas multas, sicut Actus apostolorũ testantur. Centurionem vocauit ad fidem suam, sed prius, cùm adhuc esset sub diabolo habuit animam eius, operans in ea dilectionem gentis dei, & ædificans synagogas: sic quod diabolum facere videmus. Impossibile est, vt aliquẽ Christianorũ ad perfidiam trahat, nisi prius cùm adhuc sub Christo esset, habuerit animam eius, & operatus fuerit in ea proprium opus, & probauerit consensum ipsius. Ecce Iudam

Ruth. *Ruth.1.c.* *Obeth.* *Ieſſe.* *Eccli.3.a* *Pſalmus* *Dauid.* *2.Reg.11*

Iudam priusquam diſiungeret eum à Chriſto,& ſibi cõ iungeret,prius habuit eum, operans in eo cupiditatẽ pe cuniarũ,& furta. Poſtquam vero delectatus eſt in con ſcientia ſua ſibi conuenięti, tunc compulit eum trade- Berſabee. re Chriſtum, & tranſire ad ſua.Berſabee autẽ interpretatur filia potẽtis, quod nomen ſecundum myſterium eccleſię habet idoneam rationem.Eccleſia enim nupta noſtro Dauid, filia facta eſt dei omnipotẽtis,quæ prius filia diaboli videbatur fuiſſe.Adhuc interpretatur Berſabee, e litera duplicata in fine, puteus ſeptimus, quod corporaliter & ſpiritualiter habet interpretationẽ con uenientẽ. Quoniam ſicut dat nobis intelligere ſcriptu 2.Reg.5.& ra Paralipomenon, vxores ſeptem habuit Dauid, ex 1.Par.3.b. quibus filios generauit.Sex quidẽ,quas accepit in Ebrõ: ſeptimam autem in Hieroſolymis Berſabee.Putei autẽ in Prouerbiis Salomonis,quanuis & alterum interiorẽ habeant intellectum,tamen in prima facie vxores ſig- B nificãtur: vbi docet cum vxoribus propriis virum de- Prouer.5.c. bere permanere,dicens:Bibe aquam de tuis vaſis,& de puteorum tuorum fontibus.Si ergo putei vxores intel- liguntur, conuenienter Berſabee ſeptimus puteus in- terpretatur,quia & ſeptima extitit vxor.Sed & Chriſt⁹ ſeptem eccleſiarum ſponſus habetur. Nam quanuis in- numerabiles ſint eccleſiæ ſecũdum diuerſitatem loco- rum,tamen omnes ſeptẽ dicuntur propter ſpiritus ſep- tem, quibus ſuſtentatur omnis eccleſia. Vnde & Ioan- nes & Paulus apoſtolus ad ſeptem eccleſias ſcribunt, quaſi ad omnes. De regibus autem reſiduis dicere ali- quid,viſum eſt mihi ſuperfluum, cùm deſiderãtibus di cere vel audire de eis ſufficiat ſcriptura regnorũ. Sed tamen ſecundum quod Hebraicorum ſermonum in- C terpretes tradiderũt, nomina eorum actibus coaptare tentabimus, vt dei prouidentiam,& in ipſis hominum nominibus oſtendamus,& ſpiritalem delectationẽ au- dienti populo acquiramus. *Dauid autem genuit Salomonẽ,* Salomon. *Salomon autẽ interpretatur pacificus.* Pacificus eſt au- tem *appellatus,quoniã omnibus in circuitu gẽtibus, &* pacificatis,& tributa reddentibus, pacificũ habuit regnũ, ita vt & tẽplũ deo ædificaret,vtens etiam miniſte- rio gentiũ:quoniã in figura fuit noſtri pacifici Chriſti, qui confugientibus ad ſe per fidem gentibus vniuerſis, & bonorum operum ſpiritalia tributa ſoluentibus, pa- cificum habuit regnum: ita vt ex viuis lapidibus non ſolum Iudæis, ſed etiam gentibus viuum templum deo Roboam. ędificaret viuenti. *Salomon autem genuit Roboam.* Roboã autem interpretatur, in multitudine populi. Aeſtimo, ꝙ pater quidem eius,ſicut omnium regum patres ex bo no propoſito ei nomen impoſuit Roboam: dei autem D prouidentia, ſicut & omnium regum nomina ſecundũ actus eorum proprio diſpẽſauit nomine, ſiue in bono, ſiue in malo. Salomon ergo cùm haberet regnum val de multiplicatum,meritis patris ſui Dauid,& ſuis,quia dilexerat eum deus in primis, natum ſibi in tempore il lo filium,appellauit Roboam,id eſt,in multitudine po puli,quaſi factum in multitudine populi, vt ſecundum ſtatum regni ſui multiplicati nominaretur filius eius: prouidentia autem dei,quia fuerat peccator futurus, & diſſidium regni ſui paſſurus , diſpenſauit, vt diceretur in multitudine populi: quoniam quod fit in multitu- dine populi,ſtatim facilè ſeditionem multitudinis pa- titur. Multitudo enim mater eſt ſeditionis & contuma ciæ:quia quicquid à multis peccatur, plerunque manet inuindicabile :paucitas autem magiſtra eſt diſciplinæ. Aeſtimo ꝙ Salomon & Roboam in myſterio Chriſti fuerunt:ꝙ ſi in myſterio Chriſti fuerunt, conſequenter

& in myſterio populi Chriſtiani. Nanq; cum ſint om- A nes Chriſtiani corpus Chriſti,rectè vniuerſus populus Chriſtianus accipiendus eſt Chriſtus: ſic & Salomon in myſterio populi fuit Chriſtiani bene incipiẽtis: Ro- boã autem in myſterio populi malè finientis. Nã ſicut circa ſenectutem Salomone peccante,excitauit domi- nus ſatan ſuper eum, & detruncauit ex parte modica regnum eius: in tempore autem Roboam, abiicientis 3.Reg.12.c. concilium ſeniorum,& ſequentis conſilia iuuenũ coæ- & 2.Par.c. taneorum ſuorum, ad plenum ſciſſum eſt regnum, ita 10.a vt decem tribubus ſecedentibus, & proprium ſibi faci- entibus regem,duę tribus tantummodo manebant ſub Roboam. Sic populus Chriſtianus in primis quaſi be- ne agens proſperatus eſt,ſicut Salomon:procedẽte au- tem tempore, cum cœpiſſet delinquere populus Chri- ſtianus,& amare quę carnis ſunt & mundi,quaſi filiam B Pharaonis, quam diabolus ſubminiſtrat princeps car- nis & mũdi,ad tentationem Chriſtianorum: excitauit deus ſuper populum Chriſtianorum ſpiritũ ſchiſmatis. In primis quidem debilitatus eſt Chriſtianus populus in quibuſdam ſchiſmatibus. In nouiſsimo autem popu li Chriſtiani quaſi in tempore Roboam abundante ini quitate, & charitate refrigeſcente, plenius cõfciſſus eſt populus Chriſtianus,ita vt maxima pars Chriſtianorũ diuideretur in hæreſes, & faceret ſibi proprios epiſco- pos, quaſi proprios reges , & vix pauciſſimi Chriſtiani remanerent in eccleſia Chriſti ſub Chriſto.Et ſicut tũc Roboam abiiciens cõſilia ſeniorum , & coætaneorum ſuorum ſequens,occaſionem præbuit diſſidio illi:ſic & circa finem epiſcopi relinquentes conſilia ſeniorũ apo C ſtolorum, & prophetarum, ſecundum quod conſiliati fuerant epiſcopos conuerſari debere, vel epiſcopatum ſuũ tractare, & ſecuti ſunt cõſilia coætaneorum ſuorũ, & iuuenum conſiliantium epiſcopum oportere diuitẽ fieri & inhoſpitalem, & timorem dei non habere,& ta lia quædã alloqui quę moueant plauſum : & dederunt occaſionẽ diabolo præciſionum faciendarũ, nõ atten- dentes quæ dominus dicit:Si autem cœperit diſpenſa- Luc.12.c tor dicere, quia dominus meus morã facit, & cœperit caſtigare pueros & ancillas,& manducare & bibere cũ ebrioſis, veniet dominus eius in die qua neſcit, & ho- ra qua ignorat, & diuidet eum. Iterum quod præcepit Petrus:Non vt dominantes,ſed quaſi epiſcopatum te- 1.Pet.5.a nentes.Item Paulus :Nouitates vocum deuita,generãt 2.Timo.2.c enim lites,& ſermo eorum ſicut cãcer ſerpit.Item:For- Ibi.1.d mam habe ſanorũ verborum,quæ à me audiſti.De qua proſperatione prima populi Chriſtiani, & de aduerſi- D tate nouiſſima prophetat in Pſalmo. De proſperatione Pſal.88.d. prima ſic: Tunc locutus es in aſpectu filiis tuis, & dixi- ſti:& cætera quæ ſequuntur. De aduerſitate autem no- uiſſima ſic:Tu verò repuliſti,& pro nihilo deduxiſti,& Ibidem.f diſtuliſti Chriſtum tuum,& cætera quæ ſequũtur.Vide quia quo modo tunc in regno Iudę quidam reges exti terunt peccatores,quidam autẽ mediocriter peccato- res:in regno autem Iſraël nemo regum inuentus eſt iu ſtus:Sic & in eccleſia Chriſti inueniuntur quidem epiſ- copi boni & peccatores : in hæreſibus autem nemo in- uenitur omnino rectus:ſed omnes peruerſi:quia in au- ro quidem inuenitur ſcoria & ſordes, in ſordibus au- tem non inuenitur aurum. *Roboam autem genuit Abiam.*

Abias autem interpretatur pater veniens, vel patris Abias. mei hic. Forſitan hic Abias ſimilis natus fuerat patri ſuo in corpore,ideo appellauerunt eum pater veniens, quaſi alter pater naſcens : vel patris mei hic,quaſi pa- tris ſui hic eſſet imago. Prouidentia autem dei ſic ordi

Universidad de Deusto
Biblioteca

nauit eum vocari:quia ſicut Roboã cœpit rectè,poſtea autem extitit peccator in deum,ſic & Abias. *Abias autem genuit Aſa.* Aſa autem interpretatur vnguentũ. Iſte enim Aſa valde perfectus fuit corde, & placens deo, ſicut Regnorum liber oſtẽdit. Propter hoc forte à deo eſt ordinatum,vt appellaretur vnguentum: Quia ſicut vnguẽtum & in hyeme floridum eſt & boni odoris, & homines ſuo odore delectat, atq; impinguat, cũ ex eo vncti fuerint: ſic & iuſtus,& in hyeme tentationis immarceſcibilis eſt, & fidelis manet. Sicut fuit in Aſa,qui & bonæ opiniõis eſt, & hiſtoria ſcripta de eo delectat legentem,& ædificat,& impinguat,& ad deſideriũ ſuę ſanctitatis excitat viros prudentes. *Aſa autẽ genuit Ioſaphat.* Ioſaphat autem interpretatur dominus iudex: puto ꝙ Aſa pater eius cùm propter iuſticiam eius eũ dominus proſperaſſet in omnibus, & inimicos eius cõfreA

Aſa.
3.Reg.15.b.
Ioſaphat.
1.Para.3.b.
1.Re.15.b.c
B
2.Para.6.c.
4.Reg.18.f.
3.Reg.15.

giſſet ante faciẽ eius, ſicut ſcriptura teſtatur Regnorũ, quaſi in ipſo nomine filij ſui cõfeſſionem offerens deo iudici iuſto,vocauit eum dominus iudex.Nam verè iuſti iudicis eſt bene agentem remunerare,& negligentẽ corripere,ſicut fecit deus Aſa. Nam poſtquam Aethiopum & Libyum virtutem innumerabilem deus depoſuiſſet ante faciem eius, poſteà aduerſante ſibi rege Iſraël Baſa, Syrorum auxiliũ petiit aduerſus eum: propter quod & miſit ad eum Ananiam prophetam dicẽtẽ hæc:In quo confidis te regem, & non confidis in dominum deum tuum: propterea labefacta eſt virtus Syriæ de manu tua. Nonne Aethiopes & Libyes erant in virtute magna,& in currus,& equites,& multitudinem copioſam:& quũ cõfideres in dominũ,tradidit illos in manus tuas: quoniã oculi domini reſpiciunt in omnẽ terram,ad conſeruandum illum qui eſt perfecto corde ad eum, & euanuiſti de iſto. Propter quam diffidentiã puto ꝙ & in ſenectute doluit pedes, quia dominus iuſtus iudex per omnia fuit in eo. Nam nec modicam iuſticiã ſeruorum ſuorum ſine remuneratione relinquit, nec modicam culpam ſine correctione diſſimulat.Sed & in filium eius Ioſaphat, qui hoc nomine vocabatur, iuſtus extitit iudex,quoniã & ipſe conſummatus fuit,ſicut pater eiꝰ Aſa,& adhuc amplius.Propter hoc & dominus iuſtus iudex, amplius adhuc exaltauit & glorificauit Ioſaphat, q̃ patrem eius Aſa, ita vt omnes reges in circuitu munera ei offerrent, quemadmodum Salomoni. Sed tamen quum feciſſet amicicias cum Achab, & dediſſet ei auxilium aſcẽdenti ad bellum, circundederunt eum currus: & cùm iam periclitaretur occidi, exclamauit ad dominũ,& eripuit eum.Cùm autem interfecto Achab reuerteretur in Hieruſalem, miſit deus ad eum Iehu prophetam filium Ananiæ,dicentem: Si peccatorem illum adiuuiſti, & illis qui oderunt deum amicus es,& in hoc ſuper te ira à facie domini deſcendiſſet, niſi ſermones boni inuenti fuiſſent tecum, quoniam abſtuliſti lucos de terra Iuda,& paraſti cor tuum ad requirendum dominum.Vides quia nec dare oportuit auxiliũ inimicis dei,nec ab eis accipere? Quoniam autem nec accipere oportet ab inimicis dei, docet nos ſupradicta hiſtoria de Aſa.Quoniã verò nec dare, inſtruit nos hæc ſcriptura de Ioſaphat.Qui enim petit auxiliũ ab inimicis dei,de auxilio dei deſperat vtiliores† ſibi exiſtimans inimicos dei, q̃ deum. Qui autem dat auxiliũ inimicis dei, aduerſatur deo.Deo enim volente conterere inimicum ſuum, ipſe eũ defendere tentat.

1.Para.6.c.
4.Reg.18.f.
3.Reg.15.
2.Par.19.a.
†*validiores.*

Ioram. *Ioſaphat autem genuit Ioram.* Ioram autem intepretatur, dominus altitudo. Hic Ioram ſimiliter ſicut pater ſuus Ioſaphat, proſperatus eſt nimis, & exaltatus in regno: quaſi confidens in domino vocauit filium ſuum natũ, dominus altitudo:tanquam ſi dicat,Dominus eſt altitudo mea, qui me non merito meo, ſed miſericordia ſua fecit in altitudine. Forſan & prouidentia dei, quia impius erat futurus & ſuperbus,ſic eũ nominari diſpoſuit. Nam iſte Ioram in magnitudine diuitiarũ elatus eſt,& valde impiè geſsit in deum, ſicut liber Regnorũ & Paralipomenon teſtantur.Habens vxorem nomine Godoliã filiam Iezabelis, & Achab eius conſilio vtẽs, valde extitit iniquus in deũ & elatus, ipſam altitudinẽ ſibi quaſi deum vel dominum fecit, confidens in altitudine. Omnis enim homo malum ipſum cui ſeruit, dominum ſibi facit:Nã ita elatus eſt,vt & fratres ſuos omnes occideret, quos ei quaſi adiutores & conſiliarios reliquerat pater. Propter quę omnia percuſſit eum dominus paſsiõe grauiſsima & diutina, ita vt ante biduũ mortis ſuæ inteſtina ſua putrefacta iactaret. *Ioram autẽ genuit Ochoziam. Ochozias autem genuit Ioam. Ioas autem genuit Amaſiam.Amaſias autem genuit Oziam.* Sed iuſtè vſque ad tres generationes ex eo ſanctus ſpiritus per Matthęum præcepit de numero regũ tollere de immundo & maledicto ſemine natos, in generationibus Chriſti ſpernens connumerare. Ioram autem ex ſemine Achab & Iezabel, accipiẽs ſibi vxorem Godoliã nomine,genuit ex ea Ochoziam. Ochozias autem genuit Ioã.Ioas autem Amaſiam, in quo completur generatio quarta ſeminis iniqui & maledicti.Achab enim rex Iſraël accipiens ſibi vxorem Iezabel filiam Sidonij regis, contra dei præceptum impiam nimis,multas impietates commiſit in dominum,illa ſe inſtigante. Propter quod ſpiritus ſanctus per prophetam cõteſtatus eſt dicẽs:Vt diſperderet omnem maſculum de domo Achab. Quam prophetiam impleuit Iehu filius Nãzi vnctus à puero, qui miſſus erat ab Heliſęo,& accepit promiſsionem,vt vſq; ad quartam generationem ſedeant filij eius in ſede regni ſuper Iſraël. Quãta ergo benedictio facta eſt ſuper Iehu, qui vindictã fecerat ſuper domum Achab: tanta fuit maledictio ſuper domũ Ioram propter filiã iniqui Achab & Iezabel, vt vſq; ad quartã generationẽ præcidantur filij eius de numero regum, & ſic peccatũ eius deſcendit in filios eius, ſicut fuerat ſcriptum. Peccata patrum reddam in filios, vſque in tertiam & quartam generationem. Videte ergo per iſtam ſcripturam, q̃ periculoſum eſt inire coniugia ex genere impiorum, ſicut Ioram: & q̃ glorioſum eſt vindictam in impios facere,ſicut fecit Iehu. Quantum ergo ad hiſtoriã regnorum pertinet, Amaſias genuit Oziam: quantum ad Matthæum, Ioram genuit Oziam. Vnde Ozias interpretatur filius nobilis. Qua autem cauſa vocauerit eũ pater filium nobilem,non potui æſtimare, niſi fortè ſi quis æſtimet eum ſpecioſum fuiſſe natum,aut fortè primitiuum fuiſſe: quoniam tunc primitiui apud illos clari & honorabiles habebantur:tum & ſecundum deum, quantum ad alios,qui ex maledicto ſemine deſcenderant reges. Etiam ſecundum deum nobilis fuit,quia fecit Ozias quod placitũ erat deo, & in omnibus à deo adiutus eſt, propter quod cũ fuiſſet à deo proſperatus, elatum eſt cor eius,& dignum ſe æſtimauit etiam ſacerdotali officio fungi. Nã cùm vſurpaſſet ſibi thuribulũ inferre in tẽplum, & reſiſterent ei filij Aaron & Leuitæ,quaſi illicita appetenti,comminatus eſt eis,quaſi rex poteſtate ſubnixus.Confeſtim autem deus percuſſit eũ lepra, & viſa eſt lepra bis in frõte eius,& exiliuit foras, & ſedit domi vſq; ad mortem ſuam leproſus. Videte q̃ illicitum eſt vſurpare opus,quod à deo non eſt commiſſum.

C

D

Ozia.
2.Par.26.

Exo.20.d

missum. Quale facit peccatum laicus vsurpās sibi opus clericale, tale facit peccatum & lector, si vsurpauerit opus diaconi: & diaconus, si vsurpauerit sibi presbyteri opus: & presbyter, si episcopalem appetierit potestatē. Vide quo modo secundum quod prolongabatur generatio orta de illa maledicta familia, sic paulatim per generationes minuebatur in eis iniquitas. Ecce enim Ochozias peior fuit omnibus post Ioram patrē suum. *Ochozias.* Interpretatur autem Ochozias possessio inuisibilis. Patrē autē eius cū fuisset impius, non possumus suspicari secundū deū posuisse filio suo vocabulū possessio inuisibilis: nisi fortè secundum diabolū, à quo seductus variis fluctuabatur erroribus. Huius autē filius Ioas iā melior fuit eo, sed non ad plenū. Nā quandiu vixit Ioiada *Ioas.* B sacerdos, qui vnxerat eū in regē, valde puerū dilexit, & eripuit eum de manu Athalię auiæ suæ, quæ occiderat omnes nepotes suos, & ipse fecit qđ placitū erat deo. Postquā autē mortuꝰ est Ioiada, quē fortè erubescebat quasi sanctū sacerdotē, & quasi authorē vitę suę & regni, mutatus est, & fecit malum ante deum. Deniq; cùm induisset spiritus sanctus Zachariam filium ipsius Ioiadæ, & dixisset ei: Hæc dicit dominus, quare præteristi mādatum domini? non erit vobis in prosperum, quoniam dereliquisti dominū, & ille derelinquet vos. Insurrexerunt in eum, & lapidauerunt eum ex præcepto regis: propter quod & conuenienter nomen eius interpretatur temporis prolongatio, quia prolongatio tem poris mutauit eum in peius. Item Amazias paulò melior extitit, quàm Ioas: nā Amazias filius eius in primis placuit deo, sicut Ioas, sed postea malignatus est sicut Ioas: secundum hoc fuit melior q̄ Ioas pater suus, quia Ioas corripientem se prophetam lapidibus interfecit, & hoc ob filiū Ioiadę sacerdotis regificatoris sui. Amazias autem cùm misisset ad eum deus Balaam prophetam dicentem: Quare quæsisti deos, qui non liberauerunt populum suum de manu tua? non interfecit, sed comminatus respōdit ei: Nunquid consiliarium regis dedi te? caue tibi ne flagelleris. Itē Ozias filius Amaziæ melior fuit omnibus illis præcedentibus ante se: etsi nō fuit irreprehensibilis, quia opus sacerdotij affectauit. Vide nunc secundum hoc & dei iudicium iustum. Sicut enim Ozias prolongato numero generationum minus malus extitit cæteris ex generatiōe maledicta progenitis, non tamen perfectus fuit: quia adhuc aliquid habuit generationis illius: sic & deus nō eum præscidit de numero regum, quia fecit quod placitū est deo. Percussit autem eum lepra propter iactantiam eius, vt domi sederet: vt videretur non de numero generationis D Christi precisus, sed fruitionis regni ex parte fraudatꝰ.

Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham interpretatur perfectus, vel dominus immaculatus. Et verè perfectus fuit hic Ioatham, & quantùm ad reges se precedentes dominus immaculatus: quia fecit quod placitum erat deo, & nulla reprehensio eius legitur in scriptura regnorum.

Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem interpretatur firmamentum domini, aut virtus. Ioatham autem cùm esset rectus & fidelis deo, firmamentum suum & virtutem credens dominum esse à quo & fuerat prosperatus in regno, quasi confidens firmamentum suum, & virtutem credens dominum esse, vocauit filium suū Achaz, & firmamentum domini, vel virtutem. Ille autem non fuit firmamentum domini, neque virtus. Neque enim firmauit eum deus in bono, sed diabolus in malo, qui fuit dominus eius. Nam valde impie gessit in deum, sicut testatur scriptura Regnorum & Paralipomenon.

Tomus secundus.

A Quòd autem appellatus est Achaz firmamentum domini, vel virtus, religionem quidem patris eius ostendit, ipsius autē duriciā: †quia sicut à cōuersatione patris factus est lōgē, sic & à proprietate nominis sui seipsum præcidit, nisi fortè ꝙ apud Esaiam prophetam positum est hoc modo: Et factum est in diebus Achaz filij Ioathan regis Iuda, ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ rex Israël ad Hierusalē expugnare eam, & nō potuerunt debellare eam. Et annunciatum est in domo Dauid à dicētibus: Cōsensit Syria cū Ephraim, & expauit anima eius, & anima plebis eius, sicut in sylua arbor, †cùm à vēto commouetur. Et dixit dominus ad Esaiam: Exi in obuiam Achaz tu, & qui relictus est B Iasub filius tuus, ad piscinam superioris viæ villę Fullonis, & dices ei: Vide vt quiescas, & noli timere, neq; anima tua languescat à duobus titionibus fumigantibus istis. Cùm enim ira furoris mei facta fuerit, iterum sanabo: quoniam filius Aram & filius Romelię, qui cogitauerunt cogitationem pessimam, dicentes: Ascendamus in Iudæam, & colloquentes eis, conuertamus eos ad nos, & regē statuemus eis filium Thabeel. Hæc dicit Adonai dominus Sabaoth: Non manebit cogitatio ista, neq; sic fiet. Forsitan sic confortatus Achaz cū genuisset filiū, vocauit nomē eius Ezechias. Ezechias autē interpretatur, confortauit dominus. Verè cōpleta est in Ezechia cōfortatio domini, cui animꝰ extitit sanctꝰ C super omnes reges, qui fuerūt ante eū. Nā inter cætera bona, quæ meritò præstitit ei deus, cùm misisset ad eū Sennacherib rex Assyriorum, Rapsacem principē militiæ suæ, & libellū plenum improperiis & blasphemiis cōtra deū, sicut exponit Esaias propheta: Ezechias accepit libellum illum, & ingressus in templum, apparuit ante dominū, & orauit, & confestim missus est ad eum Esaias propheta, annuncians ei protectionē dei, & confortans eum, & exiit ad preces Ezechiæ angelus à facie domini, & percussit in castris Assyriorū centum octogintaquinq; milia virorum. Qualia autem fuerint verba Rapsacis, vel qualis oratio Ezechiæ, vel qualis confortatio Esaiæ, lege in Esaia, & profer causam excitationis in populo. *Ezechias autem genuit Manasses.* Manas- *Manasses.* ses autem interpretatur, ab insurgēte, vel ex obliuione: quam interpretationem cōmendat & liber Geneseos, vbi cùm natus fuisset in Aegypto filius Ioseph, vocauit nomē eius Manasses, dicens: Obliuisci me fecit dominus laborū meorum, & locorum omnium domus patris mei. Si ab insurgente intelligatur, sic possumus dicere: quia fortè ab insurgente Sennacherib cōtra eum, liberauit eū dominus: ideo quasi gratias agēs deo postea in nomine filij sui, vocauit eum Manassen. Si autem intelligatur ex obliuione, rationem alio modo possibile est existimare: quoniam non faciebat filium, propter quod cùm genuisset filium, vocauit nomē eius ex obliuione, quasi ex desperato filium sibi natum. Hæc secundum propositū bonum æstimabimus patris, alioqui secundum actum pessimum Manasses aliter est æstimandum: quoniā quidem pater eius in illo prædicto proposito vocauit eum Manassen. Prouidentia autem dei sic eum dispensauit vocari, quia obliturus fuerat omnē cōuersationem patris sui sanctam, & omnia beneficia dei pro merito eius collata in ipsum, & stimulatus ab insurgente diabolo, qui solet insurgere super genus humanum ad euertendum, gesturus omnia quæ deum ad iracundiam prouocarent. Deniq; cùm ægrotasset Ezechias in tempore quodā, & venisset ad eū Esaias propheta visitandum, vocauit Ezechias filium suum Manassen,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nassen, & cœpit ei mandare, ꝙ debeat deum timere, quo modo regere regnum, & alia multa. Et dixit ad eũ Esaias: Verè quia nõ descendunt verba tua in cor eius, sed & meipsum oportet per manũ eius interfici. Quod audiens Ezechias, volebat filium suum interficere, dicens: Quia melius est me sine filio mori, quàm talem filium relinquere, qui & deum exasperet, & sanctos eius persequatur. Tenuit autem eum vix Esaias propheta, dicens: Irritum faciat deus consilium tuum hoc, videns Ezechiæ religionẽ, quia plus amabat deũ, q̃ filium suũ.

4. Regũ. 21. & 2. Pa. 32. & sequen. Tamen cùm multa gessisset impiè hic Manasses, adduxit super eum deus principes virtutis regis Assur, & cõprehenderunt Manassen in vinculis, & ligauerũt eum in compedibus, & perduxerũt eum in Babyloniam, & erat ligatus & catenatus in domo carceris, & dabat ei panis hordeaceus ad mensuram modicus, & aqua cum aceto modica ad mensuram, vt viueret tantùm, & erat constrictus in doloribus valde. Et ideo cùm vehementer affligeretur, quæsiuit faciem domini dei sui, & orauit deum qui omnibus adstat, & exaudiuit dominus vocem eius, & misertus est ei. Et facta est circa eum flamma ignis, & liquefacta sunt omnia vincula eius. Liberauitq; dominus Manassen ex omni tribulatione eius, & reuersus est in Hierusalem in regnum suum, & cognouit dominum Manasses, dicẽs: Ipse est solus deus. Et seruiuit soli domino deo in toto corde suo, & in tota anima sua omnibus diebus vitæ suæ, & reputatus est iustus: & ideo fortè vocatus est, ab insurgente, vel ex obliuione, quia liberauit eũ dominus ab insurgẽte, & ex obliuione dei factus est memor dei. *Manasses autem genuit Amos*, †qui interpretatur fortitudo. Et siquidẽ ante pœnitentiam genuit Amos, cùm malignaretur in idolis, non possumus æstimare quasi religionis causa vocauerit eum fortitudinem, sed causa audaciæ corporalis: sicut solent & barbaræ gentes nomina filiis imponere, ad deuastationem respicientia bestiarum, ferarum, vel rapacium volucrum: glorioſum putantes filios tales habere, ad bellum idoneos, & insanientes in sanguinem. Si autem post pœnitẽtiam genuit eum, credibile est, ꝙ causa religionis vocauerit eum fortitudinẽ. Adhuc interpretatur Amos & aliter, onerantis, vel populũ abrũpentis. Quòd si ante pœnitentiam genuit filium, non animaduerto qua causa sic nominauerit eum: si autem post pœnitentiã, idonea ratio est. Memor enim gestorũ suorum malorum humilitatis causa, ad suiipsius arguitionem vocauit eum, onerantis, vel populum abrũpentis: ac si dicat, filius peccatoris: quoniam rex qui peccat, & seipsum onerat, & abrũpit à deo, etiam populũ suo exemplo onerat peccatis, & abrũpit à deo: sicut fecit Manasses, onerans & abrumpens populũ à deo, exẽplo suæ impietatis. Nam ipse Amos non fuit fortitudo secundũ deum, sed fortitudo secundum diabolũ. Fuit enim valde iniquus, vt extant opera sua maligna, q̃bus imitatus fuerat Manassen, vt etiam deum posse se fallere æstimaret: dicens, Pater meus multa ex iuuentute sua iniqua fecit, & ĩ senectute sua pœnituit, & ego nũc ambulabo secundum quod desiderat anima mea, & postmodum conuertar ad dominum. Sicq; factus est fortitudo maligna, & onerauit seipsum pernicioſioribus oneribus, & suæ malignitatis exemplo abrupit populum suum magis à deo, q̃ pater eius. Ideoq; forsitan sic est nominatus secundũ prouidentiam dei, & exterminauit eum dominus deus velociter. Attendite ergo laici, ne quis ex vobis cogitationem Amos in corde suo ponat: quoniam qui talia cogitans peccat, nõ ex infirmitate carnis deuictus delinquit, sed ex proposito malo, qui amicus est mali ipsius. *Amos autem genuit Iosiã*, quod interpretatur, vbi est hostia domino, aut salus domini. Forsitan Amos secundum cor suum auersum à domino, vocauit filium suũ, vbi hostia domino, aut salus domini est: hoc est, quia quod nusquam est, neque prodest. Prouidentia autem dei secundũ quod futurus fuerat Iosias, dispensauit ei nomen imponi, vbi est hostia domino, aut salus domini: quoniã verè in illo fuit hostia domini. Tale enim sacrificiũ obtulit domino deo, quale nec ante eũ aliquis regum, nec post eum. Et ipse fuit hostia deo, secundum quod mandat Apostolus, Vt exhibeatis corpora vestra hostiã viuam, sanctam, deo placentem. Et ipse fuit populi sui in tempore suo à domino salus. De cuius laudabilib⁹ factis nihil tale dicere possumus, qualia testatur scriptura Regnorum & Paralipomenõ. Vide qualis fuerit, vt etiam ante multas generationes nascituri eius nomen prophetaretur, quia Iosias est nomen eius. Tertius enim Iosias est, cuius nomen prophetatum est priusquã nasceretur. Ij tres sunt, Sampson, Iosias, Ioannes. *Iosias autem genuit Iechoniam.* Sed non sic positum est in libro Regnorum, sed post mortẽ Iosiæ rex factus est Ioathas filius eius: quem veniẽs Pharao propter peccata eius adduxit in Aegyptũ, & *in loco eius posuit* Eliachim regẽ fratrem ipsius alterum filium *Iosiæ, qui interpretatur*, dei adiudicatus: & vocauit eũ alio nomine Ioachim, quod interpretatur, domini præparatio. Cũ autem & ipse Ioachim malignatus fuisset in deum, quasi verè impius †*in condẽnationẽ adiudicatus à deo, & postea præparatus ad euersionem Iudæ, secundum iracundiam dei veniens rex Assyriorum adduxit eum in Babyloniam, & factus est in loco eius rex Iechonias filius eius, quod interpretatur, præparans domino. *Cũ autem & ipse malignatus fuisset in deum, præparans seipsum deo ad iram, adductus est & ipse à rege Assyriorum in Babyloniam cum omnibus suis: & factus est rex *in loco eius* à rege Assyriorum frater eius Sedechias, *sub quo & totus trãsmigratus est Iuda*. Ergo *talis* est ordo: Iosias genuit Eliachim, postea vocatum Ioachim. Ioachim autẽ genuit Iechoniã, *Iechonias autẽ genuit Salathiel, post transmigrationẽ.* Secundum ergo Regnorum scripturam, Ioachim est quartusdecimus à Salomone, & ipse est filius Iosiæ. Iechonias autem primus vsq; ad Christum, qui verè non fuit filius Iosiæ, sed nepos, filius † Ioachim: Aut secũdum euangelium quidem, in quo Iechonias filius dicitur esse Iosiæ: si inter præcedentes generationes computetur Iechonias, quasi quartusdecimus, reliquæ generationes vsque ad Christum à Salathiel computatæ, inueniuntur tredecim esse: si autem inter reliquas quasi primus ponatur, ipsæ præcedentes generationes à Dauid computatę vsq; ad Iosiam, inueniuntur tredecim esse. Quid ergo? Ioachim sublatus est de numero regum, & iustè: quia non populus dei constituerat eum in regnum, sicut erat consuetudo in regibus constituendis: sed Pharao per potentatum, ideo quãtùm ad eum non fuit rex Ioachim. Si enim iustum fuerit, vt propter solam commixtionẽ generis Achab & Iezabel tollerentur de numero regum supradicti tres reges, quanuis à populo legibus fuerant constituti in regno: quare nõ erat iustũ, vt similiter tolleretur & Ioachim, quem Pharao in regno †*hostili fecerat regem, & non populus dei prauo iure. Et sic Iechonias iste, qui est filius quidem Ioachim, nepos autẽ Iosiæ, sublato patre suo Ioachim de numero regum, ipse positus est pro eo quasi filius Iosiæ. Et bis

Amos. †Amõ, & sic deinceps

4. Re. 21. d. & 2. Para. 33. d.

Iosias.

4. Reg. 23. & 2. Pa. 35

d. Rom. 12. d

Iechonias.

† *vnde & prius ipse.*

deo.

Salathiel.

† *filius aut Ioachim secundũ eos.*

† *Pharao*

nomina-

nominatur in euangelio, semel quidem ante transmigrationem, videlicet pro numero quartodecimo. Iterum autem nominatur post transmigrationem, quasi pro numero primo, hoc modo: Iosias autem genuit Iechoniam, videlicet quartũdecimum. Iechonias autem post transmigrationem genuit Salathiel, videlicet quasi primus. Et inuenitur Iechonias hic duorũ numerum tenere, patris sui, & suum. Hic enim Iechonias cùm esset vnus, duas habuit conditiones: Fuit enim & rex ante transmigrationem, quasi regificatus à populo dei: factus est & priuatus post trãsmigrationem, quasi ductus captiuus. Ideo ante transmigrationem quidem computatur inter reges quasi rex, post transmigrationem autem cõputatur inter priuatos quasi priuatus. Quo modo autẽ vis vt posuisset euãgelista? Si dixisset, Iosias genuit Ioachim in quartadecima generatione, Ioachim autem genuit Iechoniam: Iechonias autẽ post transmigrationẽ genuit Salathiel, extra quod à Pharaone regificatus cõputabatur Ioachim inter reges Iuda: Iustè† adhuc inueniebantur ante transmigrationem quidem quatuordecim reges, post transmigrationem vnus rex, & tredecim priuati. Et si Iechoniam posuisset inter reges priores, inuenirentur quidem quindecim generationes regales ante trãsmigrationem, tredecim autem priuatæ post transmigrationẽ. Et siue illo, siue hoc modo, irrationabile aliquid dicere videbatur euangelista, & mysterium quod proposuerat, non ostenderet. Vides quia sapienter voluit euangelista Iechoniam dupliciter esse. Primum quidem inter reges quasi quartumdecimum, & ipsum deinde post transmigrationẽ inter priuatas generationes primum, quasi priuatum & ipsum. Nam cùm constet computato etiam Ioachim à Dauid vsque ad Christum viginti & octo esse generationes: quid impedit, vt Ioachim sublato, rationabiliter filius eius Iechonias dupliciter nominetur, vt mysteriũ quod euangelista proposuit, explicet, & de numero generationum non mentiatur? Nec obest quòd filius Iosiæ dictus est, cùm sit nepos: quoniam & nepotes rectè filij appellantur. *Iechonias autem genuit Salathiel, quod interpretatur, petitio dei, De Salathiel quidem nihil legimus, vel boni, vel mali*: tamen putamus eum sanctum fuisse, & in captiuitate assiduè deum petiisse pro ipsa calamitate quæ contigerat Israël, & ideo petitionem dei eum appellatũ fuisse. *Salathiel autem genuit Zorobabel.* Interpretatur autem Zorobabel, fluitio postposita, vel ex cõmixtione, vel hic doctor Babyloniæ. Legi, si verum est, nescio, quia sacerdotale & regale genus mixtum est in Zorobabel, sicut inferius exponemus. Et fortè ergo propter hoc dictus est, ex cõmixtione. Per istum autem Zorobabel dimissi sunt omnes filij Israël, & reuersi sunt in propriam terram cum gaudio magno, sicut Esdras propheta exponit. Cùm enim esset Zorobabel in ministerio Darij regis, controuersia facta est inter eum & duos alios regis ministros, quid esset fortius in mundo: & vno dicente, quia nihil est fortius quàm vinum: altero autem, quia nihil fortius est quàm rex: Zorobabel dixit, nihil fortius est quàm mulier & veritas. Quibus de hoc sine fine certantibus, ventum est vsque ad sententiam Darij regis, quo residente cum principibus suis ad iudicandum, contenderunt tres, singuli pro sua sententia. Verba contentionis eorum, qui vult scire, legat Esdram prophetam. Tamen vicit Zorobabel, & iudicio Darij & omnium principũ pronunciatum est, omnibus fortior veritas est. Cùm autẽ diceret ad eum Darius rex cum iuramento, pete à me quod vis, vsque ad dimidium regni mei, respondit Zorobabel: Ego non peto regnum tuum, sed ipse vtere eo in æternum: sed hoc peto, quod cœpit pater vester Cyrus rex ante vos, vt dimittatis captiuitatem filiorum Israël redire in sua. Darius concessit. Exiens autem Zorobabel, gratias egit deo, dicens: Benedictus es deus & pater veritatis, *Ibidem 4.* quòd sapientiam hanc in os meum miseris. Et ideo inuentus est rectè secundum prouidentiam dei nominatus Zorobabel, id est, hic doctor Babyloniæ. Quæ autem maior doctrina est, quàm ostendere veritatem dominatricem esse omnium rerum? Et impletum est in eo quod fuerat scriptum: Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo, quia in æternum mihi est. Super omnes docẽtes me intellexi, quia testimonia tua meditatio mea est. Super seniores intellexi, quia mãdata tua exquisiui. Vel, fluitio postposita: id est, quia defluitionem regni ad se decurrentẽ postposuit, & elegit redemptionem populi sui. De reliquis autẽ generationibus, nec scripturam aliquam me recordor legisse, nec fabulam aliquam aliquando audisse. Hoc autem in fine notandum est, quòd quicũque regum placuerunt deo, diutius regnauerunt, & prosperati sunt, & inimicos eorum humiliauit deus sub manibus eorũ. Quotquot autem malignè gesserunt, velociter & à regno, & à vita cum amara morte præcisi sunt, & humiliauit eos deus sub inimicis eorum. *Omnes ergo generationes ab Abrahã vsque ad Dauid, generationes quatuordecim.* Cùm potuisset euãgelista breuiter numerum generationum explicare, dicens: Ab Abraham vsque ad Christũ generationes sunt quadragintaduæ: qua ratione ter generationes præcidit, & in tres partes diuisit per generationes quatuordecim? Quia ter cõpletis quatuordecim generationibus, mutatus est in Iudæis hominũ status. Ab Abraham enim vsque ad Dauid fuerũt sub iudicibus: à Dauid vsque ad transmigrationem, sub regibus: à transmigratione vsq; ad Christũ sub pontificibus. Hoc ergo vult demonstrare, quoniam sicut semper ter completis quatuordecim generationibus: mutatus est hominum status: sic cõpletis quatuordecim generationibus à transmigratione vsq; ad Christum, necesse est à Christo mutari similiter hominum statum: quod & factum est. Post Christũ enim iam non sub iudicibus multis, nec sub regibus multis, nec sub põtificibus multis fuerunt: sed omnes generationes sub vno Christo, & iudice, & rege, & pontifice factæ sunt: quia trium illorum statuum solus habuit dignitatem. Vnde quoniam & iudices, & reges, & pontifices, tres Christi dignitates præfigurabãt, semper principia eorum in figura fuerũt Christi. Primus iudicum, Iosue: †primus regum, Dauid: primus põtificum, Iesus filius Iosedech. Hos in figura Christi fuisse dubitat nemo. Fortè ideo quatuordecim generationes ponuntur, id est, quater decem, hoc est quater Christus. Iota enim litera, Christi mysteriũ habet. Ideo ergo quatuordecim, quoniam ter quidem figuratus Christus ostensus est, quartò autẽ verus Christ° apparuit. Qua ratione apud Lucam septuagintaseptem generationes ponũtur Christi renascentis ex baptismo, in proprio exponemus loco. Hic autem dicamus, qua ratione quadragintaduę generationes ponũtur Christi secundum carnem nascentis in mundum. Quadragintaduo enim, sex septimanarum numerus est. Sex autẽ numerus, operis & laboris numerus est, quoniã in sex diebus factus est mundus, qui positus est in opere, & labore, & dolore. Cõuenienter ergo Christi nascentis in mundum ad laborem & dolorem quadragintaduæ generationes ponuntur, mysterium

†*Iniustè.* *Zorobabel.* *1. Esdræ 2. & Iosephus antiq. lib. 11. cap. 1.* *1. Esdræ 3. & 4.* †*Iesu Naue* *Iota.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mysterium continentes operis & laboris. *Generatio autem Christi sic erat.* Quoniam superius dixerat, Iacob autem genuit Ioseph, cui desponsata Maria genuit Iesum: ne aliquis audientium æstimaret sic esse Christi natiuitatem, quo modo præcedentium patrum, ipse ordinem suæ narrationis præcidens addidit, & dicit: Generatio autem Christi sic erat: ac si dicat, generatio quidem eorum quos exposuimus patrum, sic fuit quemadmodum retuli: Christi autẽ generatio non ita, sed sic. Quo modo? *Maria cùm esset desponsata Ioseph, priusquam conuenirent, inuenta est in vtero habens.* id est, ex virgine sine patre, vt eius generationem enumerans, de semine Dauid eum descendisse ostendat secundum dei promissa, & extra naturam humanã, natiuitatem eius exponens factam, mysterium deitatis eius aperiat. Nec enim dignũ erat, vt vnigenitus dei, non propter se, sed propter homines nascens, more nasceretur humano. Homo enim in carne nascitur, vt corruptioni sabiaceat: Christus autem natus est, vt sanet corruptionem. Sicut ergo non est consequens, vt corruptibilis homo nascens, ex incorruptibilitate virginitatis nascatur: sic non erat consequens, vt vnigenitus dei, qui ideo nascebatur, vt corruptionem sanaret, nasceretur ex corruptione cõiugij. Homo ex necessitate nascitur, vt sit: Christus autẽ non ex necessitate naturæ, vt esset: sed ex voluntate misericordiæ, vt saluaret. Quo modo ergo iustum est, vt vnum eundemq; habeant natiuitatis honorẽ necessitas & voluntas? Meritò ergo cõtra naturæ humanæ regulam natus est, quia erat super naturam. Vide autem nouam & admirandam Christi natiuitatem, id est, per homines peccatores, per mulieres meretrices, & adulteras, & gentiles. Sed talis generatio nõ sordidat dignitatem Christi, sed commendat misericordiam ipsius. Sic erat mirabilis, vt qui patres per adoptionem fecit & genuit, à filiis nasceretur. Facti sunt patres eius, quorum non erat filius. Iste illis beneficium præstitit, vt esset filius eorum. Illi autem nihil isti præstiterũt, vt essent patres ipsius. In hominibus *patres filios sibi adoptant, quos ipsi desiderant: hic autem filius sibi adoptauit patres, quos ipse elegit. Illic filij à patribus suscipiunt generositatis dignitatem, hîc autem patres à filio susceperunt. *Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, priusquam conuenirent, inuenta est in vtero habens de spiritu sancto.* Quoniam futurum erat, vt omnes sancti de virgine nascerentur ecclesia desponsata Christo, ideo Christus nascitur de virgine desponsata, ne dignius nascerentur serui quàm dominus. Sed vt per omnia filij paternæ natiuitatis perfectum imitarentur exemplum, ideo & Maria despõsata erat fabro lignario: quoniã & Christus sponsus ecclesiæ omnem salutem hominum, & omne opus suum per lignum crucis fuerat operaturus. Ideo autem & desponsata & domi habita, vt desponsatio ipsa fidelis esset, & fornicationis opprobrium à matre repelleret, & virginitatis gloriã †nascituro domino reseruaret. Sic enim quia in domo sponsi peperit, infideles Iudæi dixerunt, Nonne hic est Iesus filius Ioseph? quantò magis si extra domum sponsi peperisset, dicturi fuerãt: Nonne hic est Iesus filius meretricis? Nam quemadmodum in ea quæ in domo viri concipit, intelligitur cõceptio maritalis: sic in ea quę extra domum cõcipit, est suspecta conceptio. Magis ergo voluit dominus, vt haberet mater eius maritalem suspicionem, quàm fornicationis opprobrium pateretur. Antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens. Non dixit, priusquam acciperet: sed, priusquam conuenirent, inuenta est in vtero habens: quia iam accepta erat in domo. Virginitas enim est incorruptibilitas: incorruptibilitas autem virginitas †ipsa syncera. Ideo ergo antequã conuenirent, cõceptus †est Christus, vt nec de corruptione incorruptibilitas nasceretur, nec ex passione corporis vtriusq; templum sibi dominus fabricaret. Dico autem nõ ad desperationem & confusionem nuptorum, sed ad consolationẽ & gloriam continentium: quoniam hæc ipsa coniunctio maritalis, malum est ante deum: non dico peccatum, sed malum. Nam quantùm ad naturã rei ipsius, peccatum est, concessione autem dei factum est, vt non sit peccatum. Quo modo? Oportebat enim, vt homo corruptibilis nasceretur in mundo, vt posset tentari, vt tentatus coronetur. Si autẽ incorruptibilis factus fuisset, tentari non poterat. Si verò non tentabatur, nec coronabatur: quia incorruptibilitas tentationem non sentit. Ideo ergo factum est, vt ex passione carnis & sanguinis, & igne feruido in visceribus succedente humore, homo corruptibilis nasceretur, vt ne de bono malũ nascatur, aut ex impassibilitate corruptio: sed vt de malo malũ procedat, & ex passione corruptio generetur. Ideo ergo ista coniunctio maritalis cùm esset peccatum, quantùm ad naturam rei ipsius, concessione dei facta est licentia. Licentia dico facta est, non iusticia. Nam etsi propter necessitatem rei peccatum esse desiit, tamen iusticia esse non meruit. *Ideo vtentibus se, etsi pœnam non infert, mercedem tamen non præstat: etsi non occîdit, tamen non saluat. Vnde & propheta nõ ad indulgentiam dei respiciens, sed ad spurciciam ipsius operis, dicebat: Ecce enim in iniquitatibus cõceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea: id est, quid mirũ si peccaui, qui de peccato sum natus? Secuta est enim generationẽ suam natura peccati. Nam si matrimonium ipsum placitum esset deo, nunquã abstinentibus se ab illo gloriosa promitteretur corona, nec sic amarentur à deo, qui odiunt illud. Non enim ille remuneratur qui bonum fugit, sed qui malum. Vis autem scire quo modo *licitum* est matrimonium? quo modo aliquando *licuit* & *sorores habere vxores*? quo modo habuerũt Cain & Abel? Hęc nomina filiarum adam, quas in initio habuit post Cain & Abel, Rifam & Edoclam, & nõ peccauerunt. Quia peccatum illud raritas hominum & necessitas excusabat. Postea crescente numero hominum, ipsum malum reuersum est in naturã suam, & cœpit esse peccatum. Remãsit autẽ in vsu, vt vni viro liceat habere plures vxores. Amplificato posteà mundo, etiam hoc malum recepit naturam suam, & cœpit esse peccatum. Remãsit autem in vsu, vt vnus vnam haberet vxorem. Nũc autem postquam venit plenitudo temporis, & senuit mundus, scimus quale est consilium dei, & quid vult, & quid est placitum coram illo. Sed ausi nõ sumus dicere propter homines incontinentes, in quorum corpore anima nihil agit, sed in toto illos possidet sanguis & sordidissimus ille vapor, de illo insano igne procedens. Denique cõmendauit †angelus Tobiæ in nuptiis eius, vt cũ *veniret ad illam cõsuetudinem humanam, surgeret prius & oraret, & sic diceret: Domine tu scis, quia nõ propter libidinem accepi vxorem, sed propter liberos procreãdos: quia si aliter orasset, oratio eius deo non fuerat placitura: vides ergo quia turpissimũ opus illud carnis filiorum causa excusat. Nunc autem multiplicato seculo, creandorum hominum occasio est extincta. Iam deum non multitudo hominum, sed charitas sanctorum delectat. Ecce vna est libido quæ fornicationem generat, & quæ maritalem vsum ministrat. Sed sicut posuit mariter-

Mat.1.

Miranda Christi natiuitas, scilicet per peccatores.

*omnibus.

†gratiam

*incepit.

†alicui mandauit Tobiæ 6. & 8.

*antequam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iob.38. ri terminos littora, dicens: Vsque huc venies, & hîc te
conſtringes: ſic libidini carnali terminum poſuit con-
iugium, vt vſque illuc veniens, illic ſe cõſtringat. Sicut
ergo mare ſi littora ſua ſupergreſſum fuerit, peccat: ita
& homo, ſi tranſgreſſus fuerit licentiam maritalem. Si
ergo vna eſt libido in maritis, & in adulteris: quo mo-
do poteſt fieri, vt vna eademq; res pro dimidia quidem
parte ſit iuſticia, pro dimidia autem ſit peccatum? Aut
enim tota eſt peccatum, aut tota iuſticia: quia vna eſt
res. Verum eſt autem, quia libido iuſticia non eſt, ergo
tota peccatum eſt. Sed peccati illius pœna non imputa-
tur, donec iſte odibilis & corruptibilis tranſeat mun-
dus. Ideo ergo dominus conceptus eſt priuſquam con-
uenirent, vt non ex paſſione carnis & ſanguinis naſce-
retur: qui ideo venit, vt carnis & ſanguinis ſolueret paſ
ſionem, & mutaret in ſpiritum. Cui inuenta eſt in vtero
habens de ſpiritu ſancto? Sine dubio à ſponſo ſuo Io-
ſeph, qui zeloſo amore ſemper ſe admonente, vitam
circũſpiciebat Mariæ. Nam ſicut hiſtoria quædam non
incredibilis, neque irrationabilis docet, quando geſta
ſunt quæ refert Lucas, Ioſeph abſens erat. Nec enim cõ-
ueniens eſt putare præſente Ioſeph introiſſe angelum
ad Mariam, & dixiſſe quæ dixit, & Mariam reſpondiſſe
quæcunque reſpondit. Si cõcedamus angelum potuiſſe
intrare ad eam, & loqui, planè cõfeſtim Mariam abiſſe
in mõtana cum feſtinatione, & introiſſe domũ Zacha-
riæ, & ſalutaſſe Elizabeth, & manſiſſe cum ea menſibus
tribus, poſſibile non fuit præſente Ioſeph: quia neceſſe
erat, vt abſentationis eius, & manſionis diutinæ requi-
reret cauſas. Poſtquam autem rediit peregrè poſt tot
menſes, & inuenit eam grauidam manifeſtè, forſitan ei
comminatus eſt quaſi ſponſus, & de iudicio dei terruit
eam, quaſi vir timoratus. Illa autem cùm videret ſe in-
nocenter in ſuſpicionem criminis decidiſſe, nec poſſe
ſe iam excuſare, teſtimonio ventris conuictam, cum la-
Cant. chrymis & ſuſpirio clamans iurauit, dicens: Viuit do-
minus, neſcio vnde ſit hoc. Quo audito, timuit valde
Ioſeph, & ex parte credidit in ea, aliquid eſſe diuinum.
Nec enim timuiſſet, niſi ex parte aliquatenus credidiſ-
ſet. Ad hęc autem fidem verborum eius commendabat
conuerſatio eius ſancta. Forſitan autẽ cùm eſſet iuſtus,
cœpit ſibi cogitare de illa: Comeſſatrix aut vinolenta
nunquam fuit: quoniam omnis mulier quæ vinolenta
eſt & comeſſatrix, etiam meretrix eſt. Nam ſiue in cibis,
ſiue in libidinibus delectatio carnis eſt, quæ præcipitat
hominem. Mulier quoque quæ ſuauitatibus gulæ ſuæ
non contradicit, multò magis neque libidini ſuæ reſi-
1.Tim.5.a ſtere acquieſcit, ſicut etiam Apoſtolus dicit: Quoniam
vidua quæ in deliciis eſt, viuens mortua eſt. Non leuis,
non iocoſa, non cantatrix, non turpium verborum a-
matrix, ſicut ſolent plerunque puellæ, que libenter talia
aut loquuntur, aut audiunt. Siquidem impudentiores
ſunt, libenter loquũtur: ſi autem verecundiores, etſi lo-
qui talia erubeſcunt, tamen delectantur audire. Non
ſuper virum oculos ſuos extulit, nec infixit aſpectum.
Hæc enim ſunt documenta mulieris meretricis, ſicut
Eccli.26.b. ait Salomon: Fornicatio mulieris in extollentia oculo-
rum eius. Hæc & alia ſimilia tractans, nihil horum in-
ueniebat in ea: ſed ex diuerſo omnia laudabilia, omnia
admiranda, quæ ſine ſpiritu ſancto poſſibile non erat
eſſe in natura humana. Omnibus igitur documentis,
quibus fornicatio mulieris intelligi & argui ſolet, defi-
cientibus, ſola apud eam remanebat ſuſpicio gratiæ dei.
Propter hæc omnia æſtimauit eam habere in vtero de
ſpiritu ſancto. Nam nulla res ſic caſtitatem mulieris
A viro commendat, ſicut vita eius diſciplinata. Vbi enim
timor dei eſt, ibi & caſtitas eſt: vbi autem non eſt timor
dei, ibi neque caſtitas eſt. Caro enim vrget, ſecuritas mu
lieris adiuuat carnem: ſi timor dei nõ fuerit qui reſiſtat,
quis eam teneat indagatã? O inæſtimabilis laus Mariæ,
magis credebat caſtitati eius, quàm vtero eius: & plus
gratiæ, quàm naturæ. Cõceptionem manifeſtè videbat,
& fornicationem ſuſpicari non poterat. Poſſibilius eſſe
credebat mulierem ſine viro poſſe cõcipere, quàm Ma-
riam poſſe peccare. Et quod maius eſt videre, vt ſpon-
ſus de ſponſa ſua haberet, ſic habuit Ioſeph apud ſe. Fre-
quenter enim viri, etiã ſi leuiter viderint mulieres ſuas
aſpicientes in alterum, mox excitãtur in zelum: & quod
non eſt, illud ſuſpicantur, quia ex magno amore naſci-
tur zelus. Hîc autem & maritalem zelum & vteri cla-
mantis accuſationem, ſola præteritæ cõuerſationis do-
cumenta vincebant. *Ioſeph autem vir eius cùm eſſet iuſtus, &*
B *nollet eam traducere, voluit occultè dimittere eam.* Cogitabat e-
nim forſitan apud ſe, ſi peccatũ eius celauero, facio cõ-
tra legem dei: & ſi propalauero filiis Iſraël, lapidabunt
eam. Timeo enim ne hoc quod eſt in vtero eius, diui-
nitus ſit. Nunquid non Sara nonaginta annorum con- Genes.17.c
cepit, & peperit? Si illam quaſi lignum iam ſiccum fecit & 21.a
florere: quid ſi diuinitas partum iſti voluit ſine viro do-
nare? Nunquid ad virum pertinet ipſa conceptio mu-
lieris? Nam ſi conceptio mulieris pertineret ſemper ad
virum, ſine dubio quando vult vir, tunc conciperet &
mulier: nunc autem non quando vult vir, tunc cõcipit
mulier, ſed quando vult deus. Si ergo cõceptio mulieris
non in viro poſita eſt, ſed in deo: quid magnũ ſi voluit
iſti fructum ſine viro præſtare? Quid ergo faciam? Di-
mittã eam occultè: quia in re incerta, melius eſt, vt me-
retrix conſtituta euadat, quàm vt innocens moriatur.
C Iuſtius enim eſt iniuſtum iuſtè euadere, quàm iuſtum in-
iuſtè perire: quia etſi reus ſemel euaſerit, iterum poteſt
perire: innocens autem ſi ſemel perierit, iam non po-
teſt reuocari. Expedit ergo vt dimiſſa opprobrium pa-
tiatur, quàm tradita morti moriatur. Hæc autem talia
cogitare & agere velle, non eſt hominis valde iuſti.
Hæc eo cogitante, apparuit ei angelus in ſomnis, dicens: Quo-
niam ergo auditio verborum Mariæ, & conſideratio
vitæ eius, mala ſuſpicari de ea non ſinebat Ioſeph: con-
ſideratio autem cõceptionis eius non permittebat eum
ad plenum bona æſtimare de ea, & ſic animus eius inter
vtraſq; partes fluctuabat, & tenere eam timebat, & tra-
dere eam nõ audebat, propter hoc neceſſaria fuit ei re-
uelatio illa diuina. Si enim ipſa Maria, quę angelum vi-
derat, & audierat ſibi loquentem, tam de ſua cõceptio-
ne, quàm de Elizabeth, aſcendit in mõtana, vt videret
Elizabeth, & ipſo confirmaretur aſpectu: quantò magis
Ioſeph poſt verba cõceptionis Mariæ, poſt conſidera-
tionem vitæ eius, adhuc nutabundus, neceſſariã habuit
reuelationem diuinam? Propter tres ergo cauſas appa-
ruit ei. Primum, ne iuſtus homo ignorans faceret rem
iniuſtam ex propoſito iuſto. Deinde propter honorem
matris ipſius. Nam ſi dimiſſa fuiſſet, etſi non apud fide-
les, tamen apud infideles turpi ſuſpicione carere nõ po-
terat. Tertiò, vt intelligens Ioſeph ſanctam conceptio-
nem, diligentius ſe in futurum cuſtodiret ab illa, quàm
prius. Prius enim ſeruauit ſe propter diſciplinam iuſti-
ciæ, poſteà autem & propter timorem partus huiuſmo-
di. Quare non ante conceptionem virginis venit ad
Ioſeph? Vt ne cogitaret quæ cogitauit, ne pateretur quę
paſſus eſt Zacharias, qui culpam infidelitatis incurrit Luc.1.b.
de conceptione coniugis iam longæuæ. Incredibilior
enim

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim erat res, virginem posse cõcipere,quàm anum. Si ille sacerdos constitutus rem faciliorem fore non credidit, quantò magis iste popularis rem difficiliorem fieri non credidisset? Si ipsa Maria angelo sibi dicente de conceptione sua, penè non credebat, propter virginitatem suam, dicens: Quo modo fiet hoc,quoniam virum nõ cognosco? quo modo Ioseph fuerat crediturus referenti de altera quòd sine viro cõciperet? *Ioseph fili Dauid, ne timeas accipere Mariam coniugem tuam: quoniã quod nascetur ex ea, de spiritu sancto est.* Filium Dauid eum nominans,voluit eum adducere in memoriam promissionis dei ad Dauid, vt de semine eius Christus nasceretur Dicens autem,ne timeas:cognitorem se cordis eius ostendere voluit, vt per hæc futurorum bonorum,quæ de Christo erat dicturus,faceret fidem: quia quod nascetur de ea, de spiritu sancto est. Spiritum sanctum, ipsum dicit vnigenitum deum, sicut ipse de se testatur in euangelio: Quia spiritus est,inquit, qui viuificat: caro autem nihil prodest. Et Ioannes ait: Dominus spiritus est. Non enim spiritus aduocatus ingressus est in Mariam, vt suscipiens corpus nascatur in mundum,sed vt sanctificaret virginis vas. Dicens autem, quod nascetur ex ea, de spiritu sancto est: hoc dicere vult, quia de semine viri alicuius non fuerat nasciturus, sicut æstimãs metuebat Ioseph,sed de spiritu sancto. Sicut enim secundum preceptũ Raphaëlis angeli ad Tobiam,viro & vxore more solito, venturis ad coitum, oratio præcedere debet,vt quod concipitur, in sanctificatione cõcipiatur: sic vnigenito deo virginem ingressuro, spiritus sanctus præcessit, vt præcedente spiritu sancto, in sanctificatione nascatur Christus secundum corpus,diuinitate ingrediente pro semine. *Et pariet filium,vocabisq; nomen eius Iesum.* Non dixit,pariet tibi filiũ, sicut ad Zachariam: Ecce Elizabeth vxor tua cõcipiet,& pariet tibi filium:quia mulier quæ ex viro concipit, marito suo filium parit:quia magis ex illo est,quàm de ipsa.Hęc autem quæ non de viro conceperat, non filium illi peperit,sed sibi tantũmodo. Vide quo modo similitudinem ipsius rei per omnia sequitur,quæ facta est in Adam:Sicut enim tunc mulier gustans de ligno,sola seducta est, & peperit mortem. Adam autem non fuit particeps in seductione illius: non enim à diabolo seductus peccauit,sed quia cõsensit mulieri.Sic & modo accipiens Maria de spiritu sancto,sola credidit,dicens:Ecce iam nũc beatam me dicent omnes generationes. Ioseph autem tunc in fide conceptionis illius nihil habuit commune, sed posteà tacendo, & consentiendo tantùm saluatus est. Ideo & in somniis adstitit ei, non palàm: vt quemadmodum dormiente Adam creauit mulierem, sic & isti dormienti diuinitus cõsignaret vxorem.Ipse autem euãgelista interpretatur quid intelligitur Iesus Hebraica voce, dicens: *Ipse saluabit populum suum à peccatis eorum.*

Si ergo medicus, qui nullam potestatem habet salutis humanæ, propter solam confectionem herbarum,non erubescit medici sibi nomen imponere:quantò dignius iste vocatus est saluator,per quẽ totus saluatus est mundus? *Hoc autem totum factum est.* Quid totum? Vt virgo propinquo suo desponsaretur, vt casta seruaretur, vt angelus per somnium Ioseph loqueretur, vt sponsam eam accipere iuberetur, vt pueri nomen Iesus vocaretur, vt virgo mundi saluatorem generaret. *Vt impleretur quod dictum est à domino per prophetam, dicentem: Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium.* Gratia à prophetis testimonium habet, vel ideo vt vetus & nouum consonet testamentum. Vel vt infirmitati eruditorum satisfaciat, vel vt non mox temerè videretur erumpere,quod tanto antè tempore prædictum est. Prophetia autem alia est ex præscientia, & hæc est immutabilis: vt hæc, Ecce virgo concipiet. Alia ex iudicio operum, & hæc solet mutari secundum quod verba sonant, non secundum intellectum: vt, Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur: subintelligimus, nisi pœniteat. Item quæ est ex præscientia, illa impletur dei solummodo operatione, vt ꝙ virgo pâreret. Alia impletur hominum administratione,vt de aliquo vt sit iustus. Admiratus itaque tanti mysterij dignitatẽ propheta, quasi omnes de somno suscitans,ait:Ecce virgo in vtero habebit,& pariet filium, & vocabunt nomen eius Emmanuel, quod est interpretatum nobiscum deus. Multis prætermissis vno vtitur nomine, quod præsenti vtile est negocio. Quanuis enim nobis sit præsens semper gubernando, tamen præsentior essentialiter ex vnitate personæ factus est. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis. *Exurgens autem Ioseph à somno, accepit Mariam coniugem suam.* Non in domo accepit eam, nec enim adhuc dimiserat eam de domo: sed de animo suo deposuerat eam, & iterum in animum suum eam recepit. *Et non cognouit eam, donec peperit.* Verè enim non cognouit eam antè, cuius fuerat dignitatis, quæ vnigeniti dei facta fuerat mater: sed postquam peperit, tũc cognouit eam: quia speciosior & dignior facta fuerat,quàm totus mũdus.Nam quem totus mundus non capere poterat, nec merebatur accipere, quasi in angustum cubiculum vteri sui sola susceperit. Vidit Ioseph enim virginem permanere post partum. Vidit mysterium *†stellæ,quo modo †stans super caput pueri, venientibus Magis puerum demonstrabat. Stans testimonium dabat, quia loqui non poterat. Ipsos denique Magos vidit adorantes,& diuina dona eorum præsentantes. Audiuit sermones ipsorum, quo modo ab Oriente vsque Hierosolymam stella præcedente venerant,quę nõ dedignata est hominibus ministrare, vt dei gloriam reuelaret. Ergo incomparabilis natiuitas, totius humanæ natiuitatis mensurã excedens,& diuinitatem nascentis pueri ostendebat,& dignitatem Mariæ parientis Ioseph demõstrabat. Ideo dicit, *Et nõ cognouit eam,donec peperit filium suum primogenitum.*

Cognouit autẽ eam,quę esset,post partum ipsius? Quidam ex hoc verbo,secundum Eunomium putant,quòd Ioseph donec peperit quidem non illam habuit in conscientia, †postea autem cognouit eam, & filios peperit. Vnde & Christum primogenitum dicit: quia ille dicitur primogenitus, quem alij fratres sequuntur. Insanus neminẽ intelligit esse sanum: quia illi qui ausi sunt hoc dicere de illa, putant quia & Ioseph hoc ausus fuit facere. Hoc enim quod fieri potuit,dicit euãgelista quia factum nõ est: illud autem quod nec fieri potuit,quid necessarium habuit dicere, factum nõ est? Nam sunt quædam, quæ naturaliter possunt fieri: sunt autem quæ impossibilia sunt per ipsam naturam. Volo tibi referre: Ille,nescio quis,cum illo litem commisit: & donec vixit, nõ est ei loquutus. Nũquid ex hoc quod dixi,donec vixit,non est ei loquutus: ex eo signaui,quia post mortem illi loquutus est,quod fieri non potest?Illud enim quod fieri potest,dixi,quia factum non est. Quid autem opus habui exponere,quia nec post mortem illi loquutus est, quod fieri non poterat? Sic & Ioseph ante partum credibile fuit,vt cognosceret eam:quia nondũ cognoscebat mysterij dignitatem: postquã verò cognouit, quia facta est vnigeniti dei templum,quo modo poterat hoc vsurpare? quod anteà facere noluit vir religiosus expectans

Ioan.6.g. *Ioan.4.c.* *Tobiæ 6.d.* *Luc.a 1.b.* *Gene.3.a.* *Luc.1.e.* *Gene.2.d.* *Iesus.* *Esa.7.c.*

Prophetia duplex. *Ionæ 3.b.* *Emmanuel* *Eunomij hæresis.* *†concupiscentia.* *Primogenitus quis.* *Similia.*

ctans nuptias suas, posteà facturus fuerat, vt habitationem dei carnalibus cõcupiscentius sordidaret? Hæc secundum rationem. Veniamus autem ad authoritatem scripturæ, Dicit enim Apostolus secundum exemplum
1.Cor.15.d. prophetæ de Christo: Oportet eum regnare, donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius. Ergo Paulus hoc significauit, vt tandiu regnet Christus, quandiu fiant omnia sub pedibus eius, posteà autẽ cesset regnare? Stulte: qui regnat antequam omnia illi subiecta sint multò magis regnat, & postquam fuerint ei omnia sub-
1.Tim.4.d. iecta. Item alibi dicit: Donec venio, attende lectioni. Nunquid significauit, donec venio quidem attende, cùm venero autem, neglige? De primogenito autem quod dico, vsus est scripturis, non solùm illum primogenitum dicere, qui primus nascitur, sed etiã illum, qui solus est natus. Quando dicebat dominus ad Pharaonem:
Exod.4.f. Primogenitus meus Israël: nunquid iam alium populum habebat? Si autem dicis, quia secundũ præscientiam dicebat primogenitum populum Iudaicum, sciens quia ex gentibus alium populũ erat facturus: dico tibi, quantùm ad præscientiam suam, semper duos populos habuit: sed tam de Iudæis, quàm de Gentibus vnum populum fuerat habiturus, sicut & habet.

Homilia secunda ex cap. secundo.

CVm natus esset Iesus in Bethlehem Iudæ, in diebus Herodis regis. Cùm fugeret Iacob ante fratrẽ suum Esaũ, & venisset ad vesperum, vidit somnium
Gene.28.c. tale: Scala posita erat, cuius caput pertingebat vsque ad cœlum, & angeli ascendebãt & descendebant per eam, dominus autem recumbebat super eam. Surgens autem Iacob, suggerente spiritu prophetauit, dicens: Quàm formidolosus locus est hic, nõ est aliud hic nisi domus dei, & porta cœli. Et ideo vocatũ est nomen loci illius Bethel, quod est interpretatum, domus dei. Nato itaque in Bethlehem domino, visionis illius prophetia cõpleta est. Domus enim dei est corpus Christi, ipso dicente:
Ioan.2.d. Soluite templũ hoc. Item, Sapientia ædificauit sibi do-
Prouer.9.a. mum. Porta autem cœli ipse est Christus, per quem in-
Psal.117.c. troitur in regna cœlorum, dicente propheta: Hęc porta domini, iusti intrabũt per eam. Adhuc autem videamus quod ad vtilitatem respicit, & quod euãgelista tempus designat, quãdo nascitur Christus, id est in diebus Herodis regis, vt prophetiam Danielis cõpletam demonstraret, quæ post septuaginta septimanarũ annos Christum esse nasciturum demonstrat. Nam ex illo tempore vsq; ad regnum Herodis septuaginta septimanarum anni sunt cõsummati. Sciens autem deus perfidiam Iudæorum, quia crucifixo vero Christo, alium expectaturi fuerant Christum, id est Antichristum: ideo occasionem incredulitatis eorũ tollens, tempus ostendit, quando nasciturus erat Christus, vt in illum Christũ credamus, qui ex tempore Danielis post septuaginta septimanarum annos nascitur, non in illum qui in fine seculi sub nomine Christi venturus est. In diebus Herodis regis. Quandiu gens Iudaica, quãuis sub peccatoribus, tamen Iudaicis regibus tenebatur, prophetæ mittebantur ad remedium eius. Qualis necessitas, tale & auxilium. Nunc autem, quando lex dei sub potestate regis iniqui tenebatur: id est, iustitia dei sub dominatione Romana premebatur, nascitur Christus, quia magna & desperabilis infirmitas medicũ artificiosiorem quærebat. *Ecce Magi venerunt ab Oriente Hierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæorum?* Ecce, hoc est confestim vt natus est, magnum deum ostenderũt in homine paruulo, & verbis, & actibus, & muneribus ipsis. Verbis quidem, quia dixerunt, Vbi est qui natus est, rex Iudæorum? *Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* Actibus autem, quia cùm vidissent eum, adorauerunt eum. Inuenta est in eis fides acutior quàm aspectus, videntibus humilia, & intelligentibus alta. Muneribus autem, quia obtulerunt ei aurum, thus, & myrrham, sicut inferius ostendemus. Venerunt autem ad iudicium Gentium, & ad præiudicium Iudæorum, illorum fidem prophetantes futuram, & istorum incredulitatem condemnantes præsentem. O beati Magi, qui ex omnibus gentibus primitiæ fidelium fieri meruerunt. Illi enim Magi futuræ ecclesiæ formam portabãt. Sicut enim illi regem, quem non viderant, credentes quærebant, & cõfitebantur: sic & nos qui sumus ex Gentibus, dominũ quem nunquam vidimus, credentes quotidie quærimus, & confitemur potestatẽ ipsius. Quàm bene de istis prophetauit Esaias,
Esaiæ 8.b. dicens: Priusquam cognoscat puer patrem, & matrem, accipiet virtutem Damasci, in conspectu regis Assyriorum. Qui sunt Magi? viri Orientales, qui venerunt à Persida. Magi enim apud illos, non malefici, sed sapientes intelliguntur. Ideo autem dicti sunt virtus Damasci, quia virtus vniuscuiusque prouinciæ sunt sapientes ipsius. Rex autem Assyriorũ est diabolus, princeps dæmonum. Ergo Christus priusquã secundum corpus inciperet cognoscere patrem aut matrem, virtutem diaboli subiugauit. Qualis futurus erat in posterum, cùm ad perfectum veniisset, demonstrabat in puero, qui adhuc in cunabulo cõstitutus, diabolum expoliauit à suis, scilicet ab istis Magis. Quo modo cum veniisset ad bellum, euacuaturus fuerat omnem potestatem ipsius, considera. Quoniam ab Oriente venerunt, vnde dies nascitur, inde initium fidei processit: quia fides lumen est animarum. Quando enim ab Occidente nascitur aliquid cõtra Orientem, diuinatio †mali ostenditur contra bonos: quando ab Oriente nascitur aliquid contra Occidentem, diuinatio †boni ostenditur contra malos. Quoniam ergo in temporibus Christi iustitia subiugatura fuerat iniusticiam, & fides infidelitatem, ideo ab Oriente venerũt primitiæ fidei. Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Nunquid nesciebant quia in Hierusalem regnabat Herodes? Nũquid non intelligebant iusticiam legis, quia quicunque rege viuente, alterum regem pronũciat, & adorat, quasi minister tyranni punitur in sanguine? Sed dum considerabant regem futurum, non timebant regem præsentem. Nunquid non habebant præ oculis suis periculum mortis, qui talem rem illicitam vsurpabant? Sed nõ curabant de morte. Si autẽ curassent de morte, nunquam ad hoc ausi fuissent. Adhuc non viderant Christum, & iam parati erãt mori pro eo. O beati Magi, qui ante cõspectum crudelissimi regis, antequã Christum cognoscerent, Christi facti sunt cõfessores. Legi apud aliquem, Magos istos ex libris Balaam diuinatoris, appariturę huius stellæ scientiã accepisse, cuius diuinatio posita est & in veteri testamento: Orietur stella ex Iacob, & exur-
Num.24.g. get homo ex Israël, & dominabitur omnium gentium. Audiui aliquos referentes de quadam scriptura, etsi nõ certa, tamen nõ destruente fidem, sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso principio Orientis iuxta Oceanum, apud quos ferebatur quędam scriptura, inscripta nomine Seth, de apparitura hac stella, & muneribus ei huiusmodi offerendis, quę per generationes studiosorum hominum, patribus referentibus filiis suis habebatur deducta. Itaque elegerunt seipsos duodecim quidam ex ipsis studiosiores, & amatores mysteriorum

† dominatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

mysteriorum cœlestium, & posuerunt seipsos ad expectationem stellæ illius. Et si quis moriebatur ex eis, filius eius, aut aliquis propinquorum, qui eiusdem voluntatis inueniebatur, in loco constituebatur defuncti. Dicebantur autem Magi lingua eorum, quia in silentio & voce tacita deum glorificabant. Hi ergo per singulos annos post messem trituratoriam, ascendebant in mõtem aliquem positum ibi, qui vocabatur lingua eorum, *Mons Victorialis.* Mons Victorialis, habens in se quandam speluncam in saxo: fontibus, & electis arboribus amœnissimus: in quẽ ascendentes, & lauantes se, offerebant †& laudabant in silentio deum tribus diebus. Et sic faciebant per singulas generationes, expectantes semper, ne fortè in generatione sua stella illa beatitudinis oriretur, donec apparuit eis descendens super montem illum Victorialem, habens in se formam quasi pueri paruuli, & super se similitudinem crucis: & locuta est eis, & docuit eos, & præcepit eis, vt proficiscerentur in Iudęam. Proficiscentibus autem eis per biennium, præcedebat stella, & neque esca, neque potus defecit in peris eorum. Cętera autem quæ gesta referuntur ab eis, in euangelio compendiosè posita sunt. Tamen cùm reuersi fuissent, manserũt colentes, & glorificantes deum studiosius magis quàm primùm, & prædicarunt omnibus in genere suo, & multos erudierunt. Denique cùm post resurrectionem domini Thomas apostolus isset in prouinciam illam, adiuncti sunt ei, & baptizati ab eo, facti sunt adiutores prædicationis illius. Ex eo autem quod dicit scriptura, Vidimus stellam eius in Oriente, videtur occasionẽ dare infidelibus de astrologia, vt vnũquenque putent suæ stellæ motu & nasci, & viuere: ideo bonum est breuiter *Nota de astrologia.* de his inferre sermonem. Si enim stellæ est, quòd aut boni sumus, aut mali: ergo nec bonum nostrũ laudandum est, nec malum vituperandum, quia nec est in nobis voluntarius actus. Vt quid enim boni mei laudem merear, quòd non meo arbitrio, sed motu stellæ facio: aut mali mei pœnã suscipiam, quod non voluntate, sed necessitate cõmisi? Nam nec possum fugere malũ, etiam si volo, si me natiuitatis meæ stella cõpellit ad malum. Si adulter & homicida fiunt per stellam, & in crimine stella facit eos interfici, magna est illarũ iniquitas stellarum, magis autem illius qui stellas ad hoc creauit. Interrogamus ergo, ex se facta est creatura, an ab alio? Si quidem dixerint, ex se, audiant à nobis: quoniam impossibile est, quod à se extitit, & euentu agitur, vt aliquem ordinem habeat certum. Si autem dicunt, ab alio, ergo iniquus est qui fecit. Nam cùm sit præscius futurorum deus, quòd tanta iniquitas futura erat per stellas, si noluit emendare, non est bonus: si autem voluit, & nõ potuit, impotens est. Sed etiam iniustus est: quia ex necessitate stellarum peccantes ita punit, quasi ex voluntate peccantes. Ipsa denique mandata dei, ne peccent, aut hortamenta vt faciant bonum: per hanc insipientiam nõne destruunt? Quis enim hortetur aliquem ne faciat malum, quod nõ potest declinare: aut vt faciat bonum, ad quod non potest peruenire? Deinde interrogamus: si idem semper est cursus stellarum, quare non semper idem est & hominum status? Si dicunt, per certos annos fit stellarum restauratio, necesse est ergo qui sciunt astrologicam disciplinam: quia per certos annos restituuntur stellæ, sciant & per quot annos restituuntur stellæ. Quibus post responsum dicimus, que fuit illa stella, quæ fecit omnes homines in diluuio mori? Nunquid in ea extitit, vt iterum diluuium faceret, aut illi homines secundũ vnam stellam fuerant nati? Nam oportebat per vnumquenque gyratum eandem ipsam indeficientem rem consummari. Nam si eiusmodi motio, & gyratus stellarum, eiusdem maliciæ, & eiusdem bonitatis causam præstat, oportebat nõ semel fieri Abraham, aut patriarchas, aut prophetas, aut apostolos: sed quotiensc ũque fit ipse gyratus stellarum. Denique ipsa conuersatio †hominum testis est veritatis. Ante aduentum Christi, quæ stella omnes homines idola colere cõpellebat, cæterasq; iniquitates facere? Aut post Christum qualis gyratus ab idolis recedere homines fecit, & per totum orbem mores mutauit antiquos? Ecce Persæ matribus & filiabus iungũtur, Iudæi autem octauo die circunciduntur, & vnaquęque gens aliam atque aliam habet consuetudinem. Si idem est cursus stellarum, quo modo Persæ ab illa consuetudine nunquam recedunt, neque Iudæi à sua? Si autem dicatur, secundum diuersas regiones diuersa est stellarum operatio: quo modo ergo qui in Perside crediderunt, ab illa turpitudine recedere potuerunt, in eadem regione manentes? aut qui non crediderũt etiam peregrinantes in aliena prouincia mores patrios tenuerunt? Et Iudæi transmigrati in Babyloniam, & illic filios procreantes, quo modo nunquam per stellas regionis illius cõpulsi sunt à circuncisione sua recedere, & illorum insaniam sequi? Ne quis ergo stellarum culpet discursum, sed suum propositum.

Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum eo. Existimans illum regem fore terrenum, quasi de successore regni turbatus est. Semper enim grandis potestas maiori timori subiecta est. Sicut ramum †arborum in excelso positarum, etiam si leuis aura flauerit, mouet †: sic & sublimes homines in culmine dignitatũ existentes, etiam leuis nuncij fama conturbat. Humiles autem sicut in conualle, plerũque in tranquillitate consistunt. Aut ideo turbabatur, audiens regem natum Iudæis ex genere Iudæorum, cùm esset ipse genere Idumæus: ne regno reuoluto iterum ad Iudæos, & ipse à Iudæis expelleretur, & semen eius post ipsum præcideretur à regno. Puto quòd non tantùm Herodes à semetipso turbabatur, quantùm diabolus in Herode. Herodes enim timebat, quod suspicabatur: diabolus autem timebat, quod verè sciebat. Herodes hominem æstimabat, diabolus deum cognoscebat. Audierat enim iam angelos in aëre clamantes, Gloria in excelsis deo, & in *Luc. 2.* terra pax hominibus bonæ voluntatis. Ideo quantò magis testes addebantur pro Christo, tantò magis destructionem potestatis suæ diabolus timebat. Vnusquisque ergo eorum zelo proprio turbabatur, & secundũ suam naturam sui regni successorem timebat. Herodes terrenum, diabolus autem cœlestem. Nam nec Herodes terreretur, si cœlestem regem nasci suspicatus fuisset, nec diabolus si terrenum. Vis scire, quia non tantùm ipse turbabatur, quantùm diabolus in eo? Ecce & Iudaicus populus turbabatur, qui magis de auditu isto gaudere debuerat: quia rex Iudæus surgere dicebatur, designatus à deo. Sed turbabantur, quia de aduentu iusti non poterant iniqui gaudere. Aut certè turbabantur timentes, ne fortè iratus Herodes Iudaico regi, genus eius vexaret. Nam quemadmodum certantibus ventis mare cõcutitur, sic regibus aduersantibus sibi, populus regni vexatur. *Conuocauit autem principes sacerdotum, & scribas, & interrogauit ab eis, vbi Christus nasceretur.* Ex hoc apparet maximè, quia diabolus turbabatur in Herode, quoniã traditores legis interrogat. Vt quid enim interrogaret Herodes, qui non credebat scripturis? Sed inuestigabat† diabolus, qui credebat quòd scripturæ nõ mentiuntur.

† ramum

† mouetur.

† inuestigabat

Nam

Nam diabolus alios in errorem inducit, ipse autem veritatem bene cognoscit. Quid enim vis? credebat Herodes scripturis, aut non credebat? Si non credebat, vt quid interrogabat scripturas, quas putabat esse vaniloquas? Aut si credebat, quia inde verè nasciturus est rex, vnde scripturæ dicebant: quo modo sperabat posse se interficere illum regem, quem futurum scripturæ esse dicebant? Nunquid poterat homo corrigere, vt ne fiat quod deus ordinauit vt fieret? Sed quidē credebat Herodes in malo, in bono autem non credebat: quoniam quidem quòd inde nasciturus fuerat rex, vnde scripturæ dicebant, credebat: quoniam autem aduersus illum agere non poterat, quem deus mittebat: non credebat, quia non suo consilio gubernabatur, sed vinculo diaboli trahebatur ligatus. Sic sunc omnes homines peccatores, in quibus diabolus operatur: credunt scripturis, & non credunt: quia hoc ipsum quod credunt, perfectè credere non permittuntur. Quod enim credunt, veritatis est virtus: quia nulli potest esse occulta. Quod autem non credunt, excæcatio est inimici: quia subiecti sunt operibus eius, & mens eorum libera non est: vtputa omnes qui Christiani sumus, & legimus, scimus quia mundus consummandus est, & quia morituri sumus, & hoc ipsum tamen perfectè non credimus. Si enim perfectè crederemus, sic viueremus, quasi post modicum transituri de hoc mundo, non quasi in æternū mansuri.

credunt, perficere.

At illi dixerunt: In Bethlehem Iudæ. Sic enim dictum est per prophetam. Dant responsum regi interroganti ex corde non bono, cùm deberent celare mysterium regis à deo prædefiniti ad salutem gentis Iudææ, maximè in cōspectu regis alienigenæ, qui non solū zelo regni, sed etiam generis alieni odio aduersaturus regi postmodum futuro non ignorabatur, si ipsi sapienter voluissent cōsiderare. Et nō solùm manifestant mysterium, sed etiam ad fidem sermonum suorum propheticum protulerūt exemplum, tanquam qui thesauros domini sui absconditos hostibus eius prodant: & facti sunt non prædicatores operum dei, sed proditores mysteriorum eius: & nō doctores Herodis, sed irritatores maliciæ eius. Ex quibus docemur, scripturarum occulta nō manifestari iniquis, sed fidelibus, sicut præcepit Paulus: Quæ à me audisti per multos testes, hæc cōmenda fidelibus, qui possunt etiam alios docere. Et non solùm prophetiæ mysterium prodiderunt regi iniquo, sed adhuc ipsam prophetiam præcidentes ex vno consensu suo omnes, & non exponentes omnem scripturam diuinitus inspiratam, interficiendorum paruulorū facti sunt causa. Quo modo enim scriptum erat? *Et tu Bethlehem terra Iuda, non es minima inter principes Iuda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël, diesq; eius à diebus seculi.* Si ergo integram prophetiam protulissent, sicut fuerat dicta, considerans Herodes quia dies nasciturі regis illius à diebus seculi erant, & intelligens antiquitatem honoris eius: quia nō erat ille talis rex terrenus, cuius dies à diebus seculi erāt, in tantum furorem non exarsisset aduersus eum: nunc autem præcisa hac parte prophetiæ, quę compescere poterat zelum ipsius, primam partem solùm protulerunt, quæ eum poterat irritare. Vnde ita exponentibus illis, putans Herodes similem cæteris regibus ex ea nasci regem, paruulos interfecit, cum illis æstimans occidere etiam Christum. O infelices Iudæi: Herodem docuerunt, quia de Bethlehem nascitur ipse, qui est gubernaturus populum Israël: & se non docuerunt, postquā natus est, vt crederent ei. Herodes illis credidit, quasi vera dicentibus, vt persequeretur Christum, & ipsi sibi nō crediderunt, vt susciperent eum. *Tunc vocauit occultè Magos, & diligenter exquisiuit tempus, quando apparuit eis stella. Et ait illis: Ite & videte de puero, & cùm inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum.* Postquā audiuit Herodes responsum, duplici modo credibile: primùm, quia à sacerdotibus fuerat dictum: deinde quia exemplo prophetico fuerat cōprobatum: non ad deuotionem flectitur nasciturі regis, sed ad maliciam interfectionis eius per dolum: quia malus homo, quæ dei sunt quidem, intelligere potest: quæ dei sunt autem, agere non potest: quoniam intellectus hominis ex deo creatus est, actus autem ex proposito voluntatis ipsius. Vidit enim Herodes magnam deuotionem Magorum circa Christum, & quia non poterat eos nec blandimentis flectere, nec minis terrere, nec auro corrumpere, vt consentirent ei in interfectione regis futuri, ideo & illos ipsos decipere cogitauit. Nec enim poterat fieri, vt blādimentis seducti proderent illum, propter quem tanti itineris susceperunt laborem. Nec expauescere poterant aliquem vt traderent eum, qui non aspexerant Herodem, nec Cæsarem, sed in medio regno illorum ingressi sunt, alium regem annunciātes: nec aliquid amplius desiderare poterant, quam Christum, qui illi de tam longa prouincia munera preciosa portabant. Cùm vidit quòd aliud facere non poterat, ergo deuotionem promittebat, qui gladium acuebat, & maliciam cordis sui humilitatis colore depingebat. Talis enim est consuetudo omnium malignorum, quando aliquem in occulto grauius lædere volunt, humilitatem illi & amicicias fingunt. Occultè vocauit eos, vt non viderent Iudęi (habebat enim suspectos Iudæos) ne forte quasi regem suæ generationis amantes, & intelligentes astutiam Herodis, proderent consilium eius Magis, nesciens quia inimici maiores erant Christi Iudæi, quàm ipse. Herodes enim velut hominem suspicās persequebatur: Iudæi autem post multa miracula, post signa cœlestia, postquā manifestè cognouerūt eum esse filium dei, tunc crucifixerūt eum. Quantò ergo manifestior diuinitas eius illis, quàm isti: tantò sceleratior est Iudæorum iniquitas, quàm Herodis. *Et ecce stella quam viderant in Oriente præcedebat eos, vsque dum veniit & stetit super caput pueri.* Ex hoc ostenditur loco, quia cùm aliquantulum stella adduxisset Magos prope Hierusalem, abscondita est ab eis, vt relicti à stella cogerentur in Hierusalem interrogare de Christo, simul & manifestare de illo, propter duas causas. Primum, ad confusionem Iudæorum: quoniamquidē Gentiles stellæ tantūmodo visione confirmati, Christum etiam per alienas prouincias requirebāt: & Iudæi ab infantia prophetias legentes de Christo, & in suis finibus natū, non susceperunt. Deinde, vt interrogati sacerdotes, vnde nasceretur Christus, ad præiudiciū suum responderent, de Bethlehem: quia qui Herodē docuerant de Christo, ipsi ignorabant de illo. Si enim iugiter apparuisset, in Bethlehem eos fuerat deductura, & ideo non fuissent coacti interrogando nunciare de illo. Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos: vt cōsiderantes obsequiū stellæ, regis intelligerent dignitatem, & dicerent apud se: quo modo sit rex iste terrenus, cui stella ministrat? Quid autē mirum, si Sole iusticiæ orituro stella ministrabat diuina? Præcedebat autem eos, vt ostendat quoniam hominibus quærentibus deum, sic omnia elementa ministrant. Si ergo magnū putas, quia Christo stella obsequebatur, vide quoniā maiora sunt, quæ tibi homini constituto ministrant. Ecce enim tibi sol currit, & luna fulgere non cessat. Si tibi homini cōstituto

2. Tim. 2. a.

Mich. 5. a.

Universidad de Deusto Biblioteca

ſtituto elementa miniſtrãt, quid mirum ſi Chriſto ſtella obſequebatur? Si tibi peccanti elementa miniſtrant, quid mirum ſi ante illos quęrentes Chriſtum,ſtella currebat? Et ſi angeli miniſtrant hominibus, quos deus nõ ad obſequium hominum,ſed ad ſuum creauit: quid magnum, ſi hominibus elementa miniſtrant, quæ propter homines ſunt creata? Hæc audientes,gaudere nos oportet,pariter & timere: quia quantò maiora beneficia hominibus ſunt cõſtituta, tantò grauiora peccantibus iudicia ſunt præparata. Et ſtetit ſuper caput pueri, quaſi dicens,hic eſt:vt quia loquendo monſtrare nõ poterat, ſtando monſtraret. *Et videntes ſtellam,gauiſi ſunt gaudio magno valde.* Quia videlicet ſpes illorum nõ erat decepta, ſed amplius confirmata, quod tanti itineris non ſine cauſa ſuſceperũt laborem.Indicio enim ſtellę ſic occurrentis ſibi ſecundum tempus,intelligebant,quia diuinitus eis natiuitas illa regis eſt oſtenſa. Et per myſterium †ſtellæ intelligebant, quoniam dignitas tunc nati regis excedebat menſuram omnium mũdialium regum: neceſſe enim erat, vt glorioſiorem putarent regem illum, quàm ſtellam, cui ſtella ſic deuotè obſequebatur. Aut quo modo non crederent ei ſubdendos homines, cui etiam cœli ornamenta ſubdita eſſe videbant? Aut quo modo poterat ei terra eſſe rebellis, cui famulabatur & cœlum? *Et intrantes domum, viderunt puerum & matrem eius.*

†miniſterium.

Videamus quid tale glorioſum videntes in puero gauiſi ſunt, qui regem quærentes, tanti itineris ſuſceperũt laborem? Nunquid viderũt palatium marmoribus ſplẽdidum? Nunquid matrem eius diademate coronatam, aut in lecto aureo recũbentem? Nunquid puerum auro & purpura inuolutum? Nũquid aulam regiam diuerſis populis perſonantem? Sed quid? Pandochium tenebroſum & ſordidum, & magis animalibus quàm hominibus aptum: in quo nemo cõtentus erat ſecedere,niſi itineris neceſſitate coactus. Matrem eius vix tunicã vnam habentem,non ad ornamentum corporis, ſed ad tegumentum nuditatis proficientem, quam habere poterat vxor carpentarij,& hæc in peregrẽ conſtituta. Puerum pannis ſordidiſſimis inuolutum,& in ſordidiore quoq; præſepio poſitũ: quia locus ille ſic erat anguſtus, vt nec ponendi infantem ſpacium inuenirent. Si ergo regem terrenum quærentes,ſic inueniſſent,magis confundendi fuerant quàm gauiſuri, quia tanti itineris laborem ſine cauſa ſuſcepiſſent:nunc autem quia cœleſtem regem quærebant,etſi nihil regale videbant in eo, tamẽ ſolius ſtellæ teſtimonio contenti gaudebant. Oculi eorũ contemptibilem puerum aſpicere non poterant,quia ſpiritus in corde eorum, terribilem eum mõſtrabat. Adhuc autem ſi quaſi terrenum regẽ eum quæſiſſent, inuenientes eum apud ipſum remãſiſſent: ſicut ſæpe fieri ſolet in ſeculo,vt proprio rege relicto,conferant ſe ad alterum. Nunc autem & hunc adorauerunt, & ad ſuum reuerſi ſunt: vt iſtum haberẽt regem cœleſtem animarum ſuarum,illum autẽ terrenum corporum ſuorum. *Et adorauerunt eum.* Putas adoraſſent infantem non intelligentem adorationis honorem,niſi aliquid diuinum credidiſſent in eo? Ergo non puericiæ detulerunt honorem nihil intelligẽti, ſed diuinitati eius omnia cognoſcẽti. Sed & qualitas ipſa numerum oblatorum teſtificabatur eos quandam diuinitatis æſtimationem habere de puero. *Apertis enim theſauris ſuis,obtulerunt ei munera, aurum,thus, & myrrham.* Adimplentes gentium in Chriſto confeſſionem,& prophetiam impletam ſignificantes Eſaię di-

Eſaiæ 60.b

centis:Omnes qui ſunt in Saba venient,aurum offerentes,& lapidem precioſum,ſalutare domini euãgelizantes,& omnes oues Cedar congregabũtur,& arietes Nabaioth venient,qui & offerent acceptabilia ſuper altare tuum. Confeſtim autẽ cognoſcentes,& aperientes theſauros ſuos, cõgruam gentibus in Chriſto per ipſa dona oſtenderũt oblationem. Regem enim cognoſcentes eum,primitiam mundam,& precioſam ſanctorum,ſibi aurum repoſitum obtulerunt. Diuinum autem & cœleſte intelligentes principium eius, Libani obtulerunt odorem,formam mundæ orationis in odorem ſuauẽ ſpiritus ſancti oblatæ. Humanam autẽ & temporalem ſepulturam eius intelligentes,obtulerunt myrrham. Hæc autem,etſi tunc non intelligebant Magi ſecundũ quale myſterium iſta gerebãtur, vel quid ſignificaret vnumquodq; munus eorum, nihil tamen cõtrarium eſt. Gratia enim quæ illos hæc omnia facere hortabatur, & ipſa ordinauerat vniuerſa poſtmodũ cognoſcenda. Aurum ſunt ergo perfecti fideles: & ſapientes, dicente apoſtolo:Si quis ædificat aurum,argentum,lapides precioſos. Si quis ergo præbet ſe Chriſto, fidei ſapientia plenum, obtulit ei aurum. Thus autem eſt oratio, ſicut ſcriptum eſt: Dirigatur oratio mea, ſicut incenſum in conſpectu tuo. Si quis ergo Chriſto mundam offert orationem, obtulit ei thus. Myrrham æſtimo eſſe opera bona: quoniam ſicut myrrha corpus defunctorum inſolubile ſeruat,ſic bona opera Chriſtũ crucifixum in memoria hominis perpetuũ ſeruant, & hominem ſeruãt in Chriſto. Primùm ergo oportet Chriſto offerre fidem rationabilem,deinde orationem mũdam,& tertiò opera ſancta. Tu ergo quando venis ad eccleſiam ad orandũ deum, munera tecum in manibus tuis porta: da non habentibus, & pete ab illo qui habet, vt oratio tua bonis operibus commendetur. Sic & in lege ſcriptum eſt: Ne intres in conſpectu domini dei tui vacuus: infirma enim oratio eſt, quę eleemoſynarum virtute †non eſt munita. *Et admoniti in ſomnis ne redirent ad Herodem: per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* O fides Magorum,non cõtradixerunt angelo admonenti,dicentes: Tantam viam venimus, venientes ante multitudinem cuntatũ non timuimus, regem terribilem apud illas omnino non expauimus: ſed ſtetimus,& fiducialiter qui natus fuerat regem prædicauimus,& quaſi deo munera digna obtulimus,& quaſi ſeruos latenter iubes nũc fugere,vt alia via veniẽtes,alia redeamus? Sed fideles conſtituti,nec tũc timuerunt cognoſci, nec modò erubuerũt occultè recedere: quia nec erat poſſibile,vt qui ab Herode ad Chriſtũ veniſſent,ad Herodem redirent. Qui enim relicto Chriſto,vadũt ad Herodem, frequenter reuertũtur ad Chriſtum:qui autem relicto Herode,ad Chriſtũ veniunt toto corde,nunquam reuertũtur ad Herodem: Id eſt, qui de Chriſto ad diabolũ tranſeunt per peccatũ, frequenter per pœnitentiã reuertuntur ad Chriſtum:qui autem relicto diabolo venit ad Chriſtum, difficilè reuertitur ad diabolum: quia qui nũquam fuit in malis, ſed in innocentia, dum neſcit quid ſit malũ, facilè decipitur, & tranſit ad diabolum:ſed cùm expertus fuerit malũ quod inuenit,& recordatus fuerit bonũ quod perdidit,compunctus redit ad deum vnde receſſit. Qui autem in malis fuerit,& cõuerſus eſt ad bonum,dum gaudet de bonis quæ inuenit,& recordatur mala quæ euaſit,difficilè redit ad malum. Sed quid? quia multi cùm Chriſto relicto peccauerũt,non agunt pœnitentiam:Illi tales nunquam fuerũt Chriſti, ideo ſuperius dixi, qui toto corde de diabolo venit ad Chriſtum. Qui enim poſt peccatũ non pœnitet, nõ quaſi homo carne deceptus peccauit, ſed arbitrio ſuo cùm eſſet malus,malum egit. Nam ma-

1.Cor.3.c.

Pſal.140.d

Exod.23.b & 34.d.

Matthæi 2.c.

lus

ius quod malum est nõ putat malum, ideo nec pœnitet cùm fecerit malum. Aut ita: Qui enim à diabolo venit ad deum, nunquam debet per illam viam ambulare, per quam venit ad diabolum. Venisti per viam fornicationis, ambula decætero per viam castitatis. Venisti per viam nequiciæ, ambula decętero per viam eleemosynarum. Si autem per ipsam viam redieris, iterum sub regnum Herodis vadis, & fis proditor Christi. *Qui cùm recessissent, ecce angelus domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Tolle puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum.* O angele dei, nónne tu mihi retulisti: quia quod nascetur ex ea, de spiritu sancto est? & quo modo iubes nos fugere? Quo modo filius dei ante hominem fugit? Aut quis liberet de inimicis, si & ipse inimicos suos timet? Iam primum quidem fugit, vt regulam humanæ naturæ quàm susce-pit, cõseruet in omnibus, & in hac parte, quia & humanæ naturę & puerili ętati conuenit fugere potestatẽ minantem. Alioqui si illud agat in corpore constitutus, quod est propriũ dei, non dispensat in se humanã naturam, sed mutat. Deinde vt & ęteri Christiani, id est sancti, cùm necessitas persecutionis aduenerit, fugere non erubescant. Et quare vadit in Aegyptum? Nunquid alia terra defecit? Semper enim aduersus populũ eius Aegyptus extitit inimica. Sed etiam recordatus dominus, qui non in finem irascitur, neq; in æternũ indignatur, quãta mala fecerit super Aegyptũ: ideo mittit filium suum in eam, & dat illi magnæ reconciliationis signum, & perpetuæ amiciciæ pignus, vt decẽ plagas Aegypti vna medicina sanaret. O cõmutatio dexteræ excelsi. Vt populus, qui antè fuerat persecutor populi primogeniti, postea fieret custos vnigeniti filij. Vt qui illi populo violenter dominati sunt, isti cum deuotione seruirent. Vt iam nõ irent ad mare rubrũ demergendi, sed vocarentur ad aquas baptismatis viuificandi. Vt impleatur quod dictũ est: Ecce dominus descendit in Aegyptum, sedens super nubem leuem. Nubes est corpus ipsius, Leue autem sine põdere peccatorum. *Tunc Herodes videns quoniã delusus esse à Magis, iratus est vehemẽter.* Postquã parvulus Iesus Magos subiugauit sub imperio suo, nõ potestate corporis, sed gratia spiritus: non exercitum Christus misit post illos, sed stellam modicã ante illos. Religione illos subdidit, non timore. Nõ enim persecutus est illos, sed ipse requisitus est ab eis. Ideo meritò irascebatur Herodes, quia quibus ille sedens in throno regni, & vestitus purpura, suadere nõ poterat: his Iesus paruulus, & iacens in præsepio, & pannis inuolutus placuit. Herodes autem, qui dum vellet deludere, delusus est, deuotionẽ promittebat puero, dicens: *Exquirite de puero, vt & ego veniam, & adorem eum.* Insensatus qui vnigenitam dei sapientiam humana fraude circũuenire tentabat. Iam enim quasi successorem regni sui timens, fremebat. Nam reges si quidem ex aliis causis irascũtur, citò placantur: illa autem ira eorum inextinguibilis est, quam regni zelus accendit. Deinde cõtemnentes eum Magi addiderunt causas doloris: quemadmodũ si quis infundat oleum super ignem ardentem, magis crescit incendium: sic ardentem zelum Herodis, delusionis opprobrium amplius excitauit. Quid fecit? *Misit & occîdit omnes pueros in Bethlehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, secundũ tempus, quod exquisierat à Magis.* Vt quid? Quia delusus erat à Magis. Sicut fera bestia habens naturalem asperitatem, si ab aliquo fuerit vulnerata, naturalem crudelitatem eius duplicat ira doloris, & quasi cæca furore, iam non aspicit vulnerantem: sed quicunque ante oculos eis occurrerit, siue homo, siue alterum animal, quasi authorem vulneris sui dilaniat: sic & ille delusus à Magis, iram suam super paruulos infundebat. Dicebat enim cogitans in furore: Certè Magi inuenerunt puerum illum, quem regnaturum dicebant, & aut aurum acceperunt à parentibus eius, aut largis promissionibus sunt placati, ideo ad me reuersi non sunt. Nam rex quicquid aduersus regnũ suum putauerit, totum verum æstimat. Animus eius semper suspectus est, regni zelo repletus. Dũ omnia timet, omnia suspicatur. Facilè credit quicquid fuerit suspicatus. Sicut vir si zelet vxorem, aut vxor virum, omnem auditionem turpem credit de illo: etsi nõ sit auditio ipsa digna & idonea vt credatur, tamen fidem auditionis zelus commendat. Ideo ergo forsitã talia dicebat apud se: Quis est puer ille, qui antequam nascatur in terra, iam apparet in cœlo? Necdum seipsum ostendit, & iam omnes illum quærunt. Et necdum terrenũ populum habet, & iam militiæ cœlestes stellarũ illi ministrant. Quis est ille, qui antequam mecum pugnet, iam me vincit: antequã vincat, regnat: antequam regnet, iam dominatur? Quid putas facturus est ille homo in regno meo, si creuerit? Ego & dona hominibus spargo, & gladium porto: vt qui nõ timet, vel diligat: qui non diligit, vel timeat. Ille nec populum habet, nec diuitias cõgregauit: & quo modo sine auro diligitur, & sine ferro timetur? Sic misit & interfecit omnes paruulos, vt vnum inueniret in omnibus. Sed nec vnum inuenit in omnibus, & omnibus vitam æternam pręstitit propter vnũ. Ipse se fallere voluit, qui inter homines deum quærebat tenere. Quid agit insensata ira tua Herodes? Si nõ credis verbis quę Magi dixerunt de rege futuro, quare sine causa insanis in pueros? Si autem credis verum esse, quod dictum est de puero & de stella, iterum dico, quare sine causa insanis in pueros? Nunquid potes tu mutare sententiam dei, aut perdere illum, quem deus defendit? Sed quid mirũ, si Herodes homo iniquus, putabat se posse mutare consilium dei? Ipse denique sapientissimus Salomon, cùm propter peccatum suum audisset à prophetis, Hieroboam regem futurum, posuit persequi eum, putãs posse illum perdere, quẽ deus producit: quia zelus sapere nescit, & ira non potest habere consilium. *Vox in Rhama audita est.* Rhama ciuitas erat *Saül*, *Saül* autẽ erat de tribu Beniamin. Beniamin verò filius erat Rachel, cuius monumentum erat iuxta Bethlehem, vbi hæc agebantur mala. Quoniam ergo in Bethlehem interficiebãtur paruuli, vbi erat monumentum Rachel. ideo Rachel introducitur plorans. Quanuis autem Rhama nõ esset prope Bethlehem: tamen dicitur, vox in Rhama audita est: quoniam Rhama Hebraicè interpretatur excelsum. Ideo dixit, vox in excelso audita est: quoniam de morte innocentium mittebatur ad cœlum, ideo audiebatur in excelso. Sic enim ait Salomon: Vox pauperis penetrat nubes, & non discedit donec audiatur. Sic & pauper quando violentiam patitur à potente, etiamsi non est ausus vociferare, sed latenter lachrymatur, tacitus clamor eius in excelso auditur, quia non magnus clamor velociter à deo auditur, sed iustus. Quòd ait, *ploratus*, fletum paruulorũ ostendit: quòd autem dixit, *vlulatus*, matrum significat lamentum. Plorabant enim paruuli, quia separabantur à matribus: vlulabant matres, quia desolabantur à filiis, & quasi viscera earum separabantur ab eis. Et erat videre maiorem dolorem in matribus remanentibus, quàm in paruulis morientibus. Paruuli enim vnum patiebantur dolorem, quia separabantur à matribus, & non quia ducebantur ad mortem. Nec enim sciebant

Psal.84.a. *Psal.76.* *Esaiæ 19.a.* *3.Reg.11.f.g.* *Rhama.* *Eccli.35.c.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

adhuc mortis timorem. Matres autem duplicem: vnum A quidem, quòd videbant paruulos ſuos interfici: alterum, quòd ipſæ deſolabantur à filiis. In paruulis mors eorum beata finem faciebat doloris: in matribus autem, paruulorum memoria ſemper reparatio erat doloris. Poſt hæc autem dignam pœnam Herodes ſuſcepit. Nam filios ſuos tres interfecit, & non interfectos ab alio vidit occîdi, vt ne vel paternam ſuper illos pietatem demonſtraret in luctu: ſed ipſe occîdit, vt & filios perderet, & de morte eorum crimen acquireret. Viſcera ſua laniabat in filiis, & dolorem eorum non ſenſit. Vt quemadmodum paruuli mortem ſuam non ſenſerunt propter infantiam: ſic & ille dolorem viſcerum ſuorum non ſenſit propter inſaniam. Deinde ipſe *Actor. 12. d.* multis doloribus apprehenſus eſt, ſicut refert hiſtoria: quam longum eſt narrare. Quot enim mẽbra corporis habebat, tot doloribus torquebatur. Et quia multotiens mori non poterat, qui multos occiderat infantes: B propterea vindicta morientium plurimorum in plurimis ei doloribus reddebatur. Item quãdo vidit ſe prope mortem, ſciens quia odibilis erat apud omnes Iudæos, & quia mors illius multis gaudium erat factura, congregauit omnes principes Iudæorum: & iuſſit, vt cùm ipſe mortuus fuiſſet, omnes occiderentur, vt in morte eius omnes ciuitates lugerent: etſi non propter amorem illius, vel ſaltem propter ſuum dolorem. Et hoc conſilio dei factum eſt. Quando enim Magi annunciauerunt de ſtella regis futuri, omnes principes cõ ſenſerunt Herodi, vt requireret puerum, & occîderet. Hoc vnde ſcimus? Primùm, quia dicit ſcriptura: Turbatus eſt Herodes, & omnis ciuitas cum illo. Deinde ipſa verba angeli hæc demonſtrant, dicentis: Accipe puerum & matrem eius, & reuertere in terram Iuda: defuncti ſunt enim qui querebant animam pueri. Non dixit, mortuus eſt, qui requirebat animam pueri: ſed, mortui ſunt omnes, qui requirebant animam pueri. *Defuncto Herode, ecce angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph in Aegypto, dicens: Accipe puerum, & matrem eius.* Vides quia Ioſeph non ad coniugium Mariæ erat electus, ſed ad miniſterium eius? Eunte autem illa in Aegyptũ & redeunte, niſi deſponſata illi fuiſſet: quis miniſterium ei tantæ neceſſitatis impleret? Nam in prima quidem facie Maria puerum nutriebat, Ioſeph conſeruabat. Reuera autem puer matrem nutriebat, & Ioſeph tutabatur. Ideo non dicit, accipe matrem & puerum eius: ſed, accipe puerum & matrem eius: quia nõ propter illam matrem iſte filius natus eſt, ſed propter illum filium illa præparata eſt mater. Nec pueri erat gloria habere illam matrem, ſed illius erat beatitudo iſtum habere filium. Si- D *Lucæ 1.c.* cut ipſa dicebat: Ecce nunc beatam me dicent omnes generationes. *Vade in terram Iſrael.* Quaſi enim medicus deſcendit in Aegyptum, vt viſitaret eam languentem erroribus, non vt remaneret in ea. Nam in prima facie quaſi Herodem fugiens, deſcendit in Aegyptum: reuera autem, vt Aegyptij erroris dæmones effugaret *Eſaiæ 19. a.* ex ea, ſicut teſtatur Eſaias, dicens: Ecce dominus deſcẽdit in Aegyptum, ſedens ſuper nubem leuem, & cadent idola Aegypti. Vides ergo quia ideo deſcendit in Aegyptum, non mortem fugiens, ſed vt mortifera idola diſſiparet? Nam nunquam inuenitur dominus deſcendiſſe, niſi tunc. Notandum autem, quia nocte fugit in Aegyptum, reuertitur autẽ per diem: quoniam fugiens, perſecutionem fugiebat Herodis: reuertens autem, mortuo reuertebatur perſecutore. Omnis enim perſecutionis anguſtia nox eſt, refrigerium autem dies. *Admoni-*

tus autem in ſomnis, ſeceſſit in partes Galilææ, & veniens habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nazareth, vt adimpleretur quod dictũ eſt per prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur. Dum dicit, per prophetas, non per prophetam, manifeſtat quòd non certam authoritatem prophetiæ protulit, ſed ſenſum prophetarum colligens dixit. Nam per omnes prophetas, Ieſus Nazarenus vocatur, quod eſt ſanctus. Aut forte legerunt & alios prophetas ita dicentes, qui nõ ſunt nobis canonizati. Alij etenim prophetauerunt, & cõſcripſerunt, ſicut Nathan, & Eſdras. Et quoniam prophetatum erat, hoc ipſum manifeſtat Philippus, dicẽs ad Na- *Ioan. 1. f.* thanaël: quem ſcripſit Moſes in lege, & prophetæ, inuenimus Ieſum filiũ Ioſeph à Nazareth. Vnde & Nathanaël ſciens prophetatum eſſe, hoc ipſum cõfirmans reſpondit: Ex Nazareth poteſt aliquid boni eſſe.

Homilia tertia ex cap. tertio.

IN diebus illis venit Ioannes Baptiſta prædicans in deſerto Iudææ, & dicens, Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum. Hic eſt enim de quo dictum eſt per Eſaiam prophetam dicentem: Vox clamantis in *Eſaiæ 40.* *deſerto, parate viam domini, rectas facite ſemitas eius. Ipſe autem Ioannes habebat veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos. Eſca autem eius locuſtæ, & mel ſylueſtre. Tunc exibat ad eum Hieroſolyma, & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata ſua. Videns autem multos Phariſæorum & Sadducæorum, venientes ad baptiſmum ſuum, dixit eis: Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.* Sol appropians ad proceſſum, antequam appareat, mittit radios ſuos, & facit albeſcere Orientem, vt procedens aurora aduentum diei demonſtret. Sic dominus natus in mundo, antequã appareat, C ſpiritus ſui fulgore tranſmiſſo illuminauit Ioannem, vt præcedens ille, aduentum ſaluatoris annũciet: ne fortè ſubitò veniens, & dicens ſe eſſe filium dei, propter ipſam magnam atque terribilem indicationem rei ipſius, magis ſe incredibiliorem oſtenderet. Si enim Ioannes prædicauit perſona cognitus, genere dignitoſus, erat enim filius Zachariæ ſacerdotis: & conuerſatione mirabilis, tamen infideles Iudæi non acquieuerunt credere Chriſto per illum: quantò magis non erant crediturí, ſi nulla ante eum denunciatio præceſſiſſet? Nam quantumuis fuerit perſona laudabilis, in ſua cauſa non poteſt eſſe teſtis idoneus. Venit Ioannes quaſi magni regis præparator fidelis. Qualis rex, talis & nuncius regis: natus ex gratia, non ex natura: Sicut Chriſti cõceptionem antè angelus nunciauit, ſic & iſtius. Sicut illius nomen antequam conciperetur, auditum eſt: ſic & iſtius. Sicut illius poteſtas antequam naſceretur, oſtenſa eſt: ſic & iſtius virtus antequam naſceretur manifeſtata eſt. Hæc fuit inter illos differentia: quia Chriſto concepto, fideli- *Luc. 1.* lis mater confeſſa eſt gratiam deo, dicens: Ecce ancilla domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Ioanne autem concepto, incredulus pater obmutuit: quia Ioanne nato, lex de cætero fuerat tacitura. Chriſto autẽ naſcente poſtmodum, gratia fuerat locutura. Ioannes quidem parentibus ſuis donatus eſt pro munere pietatis ipſorum, quem natura† deſperabilis in ætate produxit: *Luc. 1.* quoniam & mundus per tot milia annorũ ſterilis conſtitutus, illo naſcẽte fructus iuſticiæ erat facturus: quem parentes non ex amore carnis ſeminauerunt, ſed ex vnanimitate & concordia diſciplinæ meruerunt: erant enim iuſti ante deum ambo. Nec enim decebat, vt ex carne & ſanguine naſceretur, qui ideo naſcebatur, vt filium virginis prędicaret. Verè enim deſerta erat Iudęa,

vacua

vacua à iuſticia, plena peccatis, quam deus plantauerat, lex irrigauerat, omnes prophetæ coluerant. Illa autem nullum fructum produxit, niſi ſpinas aſperrimas, quibus ſuum dominum coronabat. *Dicens: Pœnitentiam agite.*

Quo modo in ipſo principio manifeſtat, quia benigni regis eſt nuncius: non enim peccatoribus minas intendebat, ſed peccatorum indulgentiam promittebat. Solent enim reges nato ſibi filio indulgentiam in regno ſuo donare, ſed antè tranſmittũt acerbiſſimos exactores, qui omne quod inuenerint exigant, ita vt indulgẽtia ipſa crudelior eſſe videatur, quàm ipſa exactio, vt nihil indulgentiæ habeat præter nomen, vt lugentes illam homines, & nudi ſuſcipiant. Deus autem & nato ſibi filio, volens donare in ſeculo indulgentiam peccatorum, præmiſit quaſi exactorem Ioannem exigentem, & dicentem: Facite fructus dignos pœnitentiæ. O exactio, quæ non pauperes fecit exactos, ſed magis diuites reddit. Nam cum quis debitum iuſticiæ ſuæ reddiderit, deo nihil præſtat, ſed ſibi lucrum ſalutis acquirit. Quid autem agit pœnitentia? cor emundat, ſenſus illuminat, animas ſanctificat, & ad ſuſceptionem Chriſti præparat humana præcordia, quemadmodum magno iudici, aut regi aliquo in expeditionem venturo, præparatores præcedunt, ſordida, abluunt, diruta componunt, ne fortè indecorum aliquid videns rex, delicatus abhorreat: Sic & domino noſtro ad peregrina loca huius ſeculi venturo, præceſſit Ioannes, qui ab humanis cordibus pœnitentiæ ſcopis, peccatorum ſordes eiiceret, & quæ per longam diaboli indiſciplinationem diſſipata fuerant, ſpiritualium præceptorum ordinatione cõponeret: inſuper aqua baptiſmatis adornaret, vt veniens rex cœleſtis, dignum tranſitũ inueniret per corda credentium, propter quod dixit: *Vox clamantis in deſerto, parate viam domini, rectas facite ſemitas eius.* Vox eſt ſonus cõfuſus, nullum ſecretum cordis oſtendens: ſed hoc tantummodo ſignificans, quia vult aliquid dicere ille qui clamat. Verbum autem eſt ſermo rationabilis, myſterium cordis aperiens. Adhuc vox inter animalia & homines communis eſt, verbum autem hominum tantùm. Ideo ergo Ioannes dictus eſt vox, nõ verbum: quia per Ioannem neq; miſericordias ſuas deus, neque iuſticias, neque ante cõſtitutionem mundi præparata conſilia demonſtrauit: ſed hoc tantũmodo, quia aliquid magni facere deus in hominibus meditabatur. Poſtea autẽ per filium ſuum pleniſſimum myſterium ſuæ voluntatis aperuit, ideo & dictus eſt verbum: Parate viam domini. Pœnitentiam agere peccatorũ, & facere fructus dignos pœnitentiæ, hoc eſt, parare viam domini, & rectas facere ſemitas eius. Quo modo ſignat omnes vias domini naturaliter in hominibus eſſe plantatas, ſed poſtea per cõtumaciam noſtram factas eſſe deſertas, & flexuoſas? Nunquam enim illas hominibus reparare cõmitteret, niſi ſciret eas in hominibus eſſe, & hominum negligentia eſſe ſubuerſas. Ecce humilitatis gratia in hominibus fuit: ſed dum inuicem homines ſe ad indignationem prouocant, humilitatis gratiam corrumpunt, quãdo ſe alter humiliat, alter eum accipere recuſat. Item ſi alter ſe contra alterum humiliaret, adinuicem alterutrum ſe ad humilitatis gratiã excitarent. Nam ſicut omne artificium corporale! vſitatione ſeruatur, & additur: ſic & gratia omnis per exercitationem additur, & per deſidiam minoratur. Nunc ſi minor ſe humiliauerit ante maiorem, aut pauper ante diuitem, non accepit illum quaſi humilitatis honorem, ſed quaſi debitũ poteſtatis. Vis autem ſcire quia ante humilitatis gratia fuit in nobis? Vnde didicimus ſubiecti eſſe potentibus? Item ſapientiam habuerunt homines, ſed dum ſapientiã ſuam non ad adiuuãdos ſe per ſuam ſapientiam exercebant, ſed ad circunueniendos, ſapientia illorum inuenta eſt eſſe malicia. Vnde enim poterat homo habere intellectum, quo modo alteri faceret fraudem, niſi à deo gratiam intelligentiæ accepiſſet? Ita bono dei male vtentes, fecerunt eſſe diaboli malum. Secundũ hæc tria, tracta in omnibus rebus bonis. Poſtquam oſtendit, quia ipſe eſt vox clamantis in deſerto, dicens, parate viam domini: prudenter ſubiunxit, cõfeſtim & quæ eſſet vita eius, oſtendens, quia meritò omnes homines eum venerabantur. Nam ipſe quidẽ teſtificabatur de Chriſto, vita autem eius de ipſo. Nam teſtimoniũ verborum eius nequaquam fuiſſet idoneum, niſi eum mirabilis vitę inſtitutio commendaſſet. Nam nemo poteſt alterius eſſe teſtis idoneus, niſi prior fuerit ſuus. *Ipſe autem Ioannes habuit veſtimenta de pilis cameli, & zonam pelliceam ſuper lumbos eius: & locuſtas, & mel ſylueſtre edebat.* Non de lana cameli habuit veſtimentum, ne ipſa mollicies veſtimenti delicata faceret membra, & ipſa delicioſitas virtutem patientiæ emolliret: ſed de aſperioribus ſetis cameli, vt ipſa aſperitas ad virtutem patientiæ animum exerceret: ideo non dixit, de lana cameli: ſed, de pilis cameli. Nam omne veſtimentũ ad tres pertinet cauſas, aut ad ſpeciem viſionis, ſeu ad vanam gloriam: aut ad delectationem corporis: aut ad tegumentum nuditatis. Ad ſpeciem viſionis habere veſtimentum, ſeruis dei non conuenit: ſimiliter ad delectationem corporis, deo ſeruientibus non eſt aptum. Sed quid? tantùm ad tegumentum nuditatis. Quoniam autem non de lana camelina, ſed de pilis cameli habebat veſtimentũ, ipſe dominus manifeſtat, dicens de Ioanne: Quid exiſtis in deſerto videre? hominem mollibus veſtitum? Non: nam hi qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Vides ergo quia tale habebat veſtimentũ, vt de virtute animæ eius ipſe habitus corporis loqueretur. *Et zona pellicea ſuper lumbos eius.* Ex eo quod quaſi pro nouo aliquid ſignificet in Ioanne, dicens: Et zona pellicea circa lumbos eius? oſtendit quia cõſuetudo erat apud Iudæos, vt zonis laneis vterentur. Ideo iſte quaſi aliquid durius facere volens, zona pellicea cingebat ſe: puto q̃ Ioannes in conuerſatione populi Iudaici penè ſecundum iuſticias gentium conuerſantis, indicabat in habitu veſtem religioſiorem, non mollem, neque delicatam ſed cilicinam, grauem & aſperam, & cõterentem corpus potius quàm fouentem. Nam extra alias legis iuſticias, grauiores ſe habere iuſticias†*. Non occides, non adulterabis, non periurabis, oculum pro oculo, dentem pro dente, diliges amicum, & odies inimicum, gentium tortuoſarum iuſticiæ ſunt. Vnde & euangeliſta dicit inferius: Si diligitis diligentes vos, quam mercedem habebitis? Nonne & gentes hoc faciunt? Et zona pellicea circa lumbos eius. Lumbi ſunt voluptates omnium peccatorum, quia omne peccatum cum voluptate cõmittitur. Zona autem pellicea eſt continentia corporalis. Zonam ergo pelliceam habebat circa lumbos ſuos, quoniam etſi qui ſe continere videbantur ex populo Iudaico à peccatis, corporali continentia ſe conſtringebant, non ſpirituali, ab opere malo ſe continentes propter legem, non à voluntate mala propter deum. vtputa non quidem occidebant, tamen iraſcebantur ſine cauſa. Non quidem adulterabantur, tamen concupiſcebant in corde. Forſitan non periurabant, iurabant tamen. Hęc continentia corporalis eſt, quia legi & hominibus ſatisfacit, &

Vox. *Verbum.* *Ideò cor-pus.* *Matth.11.* †*grauiores hæ ipſæ iuſticiæ.* *Infrà 5.g. & Luc.6.e.* *Lumbi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

non deo. Continentia autem malæ voluntatis placat deum, quia homo videt in facie, deus autem in corde. Reddebant malum pro malo, & bonum pro bono: amicos amabant, & inimicos odiebant. Hęc iusticia corporalis est, non spiritualis: hominibus placens, nō deo. Vides quia omnis continentia eorum corporalis erat, peccata tantùm actuum deprimens, non voluntatum? Item locustæ sunt volatilia quidem munda, tamen parua, & non satis in altum volantia, quæ manducabat Ioannes constitutus in deserto. Quos docebat Ioannes, idem manducabat. Volatilia quidem erant, nō autem magna volatilia, nec satis in altum volantia: quia secundum iusticiam legis, metu pœnæ corporalis viuebant, non secundū spiritualia, & altissima Christi præcepta. Deniq; quo modo magnæ volucres erant Iudæi, aut ad alta volātes quibus à Ioanne pœnitentia sola iniungebatur? Qui enim abstinet se ab opere malo, & nō insuper facit opera bona, volat quidē, non autem in altum volat. Parua ergo volatilia, & nō in altum volantia manducabat Ioannes: maiora autem volatilia, & in altum volantia, quæ altissima cœli poterant penetrare, Christo pòst venienti, quasi regi magno seruabat. Ille enim postea veniens magna volatilia, & in altū volantia manducauit: id est, docuit beatos apostolos duodecim, & sub apostolis septuaginta discipulos, & cæteros Christianos, quibus & altissima mādauit præcepta. Antiquis dictum est, non occīdes: ego autem dico vobis, si quis iratus fuerit fratri suo sine causa, reus erit iudicij. Antiquis dictum est, non adulterabis: ego autem dico, nec vlque ad oculum cōcupiscas. Antiquis dictum est, non periurare: ego autē dico, omnino non iurare. Antiquis dictum est, oculū pro oculo, dentem pro dente: ego autem dico non malum reddere pro malo. Antiquis dictum est, diliges amicum, & odies inimicum: ego autem dico, diligite inimicos vestros. Vides quia quibus Ioannes prædicabat pœnitentiam peccatorum, parua volatilia erant, & non in altum volantia: quibus autem spiritualia Christus mandauit, magna volatilia erant, & ipsos penetrantia cœlos: vt dicere possint, Nostra autem conuersatio in cœlis est. Ideo fortitan eis dicebat: Nolite timere, multis enim passeribus meliores estis vos. Item mella sunt eloquia dei. Ideo ergo Ioannes mel agreste edebat: quoniam adhuc ante Christum, ante spiritum sanctum constitutus sub lege, legis vtebatur eloquiis insipidis, & insuauibus, & agrestibus. Nam si filius dei sub lege est factus, quātò magis Ioannes, qui verè erat Iudæus? Sed filius dei sub lege factus est, vt eos qui sub lege erant, redimeret, & educeret. † Ioannes autem sub lege natus est, non vt eos qui sub lege erāt, educeret, † sed vt essent sub lege, vt secundum legem & viuerent, & docerent. Propterea nihil extra legem aut fecit, aut docuit, sed tantùm pœnitentiā prædicauit: Christus autē multa extra legem & fecit, & docuit. In sabbato operatus est, leprosum tetigit, & alia multa: quia non insipidis & agrestibus legis vtebatur præceptis, sed suauibus & domesticis, quæ à patre susceperat. Propterea Ioannes agreste mel māducauit, Christus autem domesticum. Ac sic Ioannes legis & prophetarū omnem formam adimplens, speciem gentium diuina virtute circa seipsum cōsummans, capillatiam & peregrinam tunicam induebat, quasi ecclesiam suam lex & prophetæ suis prophetationibus imputrescibilē, & incarpibilem texuerunt. Zona autē erat præcinctus, præparationem ostendens accedentibus, & credentibus prædicationibus suis. Edebat autem locustas, & mel syluestre: ostendens eos, qui longè volabant, prope futuros, sicut & Apostolus ait ad gentes: Et vos qui aliquando eratis à longè, propè facti estis in sanguine Christi. Et qui agrestium gentiū dulcedinem futuræ fidei docens, quæ ad sublationem curationis processerat, mel syluestre edebat. *Tunc exibat ad eum Hierosolyma, & omnis Iudæa.* Id est, quando vox facta est in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius. Et amplius resonabat conuersatio vitæ eius in eremo, quàm vox clamoris ipsius. Et magis expauescere faciebat homines operib⁹ suis, quàm verbis. Et forsitan nisi sermones suos cōuersatione huiusmodi commendasset, nunquam omnis Iudęa ad vocem eius exisset ad eum. Ex quibus verbis apparet, quia dominus constitutus in mundo, non tantùm visibiliter sermonibus suis docuerat populum suum, sed inuisibiliter in cordibus hominum operans, adducebat ad fidem. Nec enim hoc admonebat Ioannes, vt viam domini super terram, sed in sensibus & cordibus hominū pararēt. Ergo in prima quidem facie videbatur in corpore ambulans, reuera autem per corda hominum, & per sensus incedens, singulorum conscientias scrutabatur. Egrediebatur ad eum omnis Iudæa. Ad comparationem enim illius sanctitatis, quis poterat arbitari se iustum? Inimitabilis erat conuersatio eius, omnium vitam apparere faciebat culpabilem, vt iam nemo in operibus suis confideret, sed omnes in misericordiam dei spem suam collocarent. Quemadmodum enim si videris albam vestem, dicis, satis candida vestis est: si verò posueris eam iuxta niuem, incipit tibi sordida apparere: etsi verè sordida non est, tamen quantùm ad similitudinem niuis sordida inuenitur: sic quātùm ad comparationem Ioannis, omnis homo videbatur immundus. Et verè talis debet esse princeps in populo, vt totus populus semper aliquid noui* inueniat, quod imitetur in eo. Nam ad cuius similitudinem extendat se populus, & emendet, si videat ipsos principes esse sordidiores quàm se? *Et baptizabantur ab eo confitentes peccata sua.*

Confessio peccatorūm est testimonium conscientiæ timentis deum. Qui enim timet iudicium dei, peccata sua non erubescit confiteri: qui autem erubescit, non timet. Perfectus enim timor soluit omnem pudorem. Illic enim turpitudo confessionis aspicitur, vbi futuri iudicij pœna nō creditur. Nunquid nescimus, quia confessio peccatorū habet pudorem, & quia hoc ipsum erubescere, pœna est grauis? Sed ideo magis nos iubet deus confiteri peccata nostra, vt verecūdiam patiamur pro pœna. Nam & hoc ipsum pars est iudicij. O misericordia dei, quem totiens ad iracundiam excitauimus. Sufficit ei solus pudor pro pœna. *Videns autem multos Phariseorum, & Sadducæorum venientes ad baptismum, dixit eis: Genimina viperarum, quis vos docuit fugere à ventura ira? Facite fructus dignos pœnitentiæ.* Sicut artifex medicus, si viderit ægrotantis colorem, intelligit speciem passionis ipsius: sic & Ioannes mox vt vidit Pharisæos venientes ad se, intellexit cogitationes eorū prauas. Forsitan enim cogitauerunt apud se, imus, & confitemur peccata nostra. Quantum est in vna hora erubescere? Iusticias à nobis non quęrit, nullum laborē nobis imponit, baptizamur, & consequimur indulgentiam peccatorum. Sic cogitabant, quo modo & modò omnes qui faciendæ iusticiæ propositum non habent, & ad baptismum veniunt, putantes quia possit eos iustificare sola aqua baptismatis, etiamsi non præcesserit bona voluntas. Insipiens, pone Ioannem medicum esse, verbum autem ipsius quasi ferrum medicinale, quo repletæ peccatis conscientiæ præciduntur:

Philip.3.d. *Luc.12.d.* *Psal.18.c.* *Galat.4.a.* *Exod.20.c. & Mat.5.c* *Exod.21.c.* *Leuit.19.d* *Ephes.2.* *Confessio* *1.Ioa.4.d* **boni.*

ciuntur: confessionem puta esse digestionem impuritatis, & spurciciæ, quæ intus erat inclusa, baptismum esse lotionem sordium egressarum: nunquid facta digestione impuritatis, iam statim sanus factus es? nunquid iam non habes vulnus? nunquid non est tibi necessaria superpositio medicinæ? Sic multa diligentia necessaria est homini post confessionem & baptismū, vt vulnus peccatorum eius & confessionis apertura sanetur.

Viperarum natura. Genimina viperarum. Natura enim viperarū talis est, cùm momorderit hominem, statim currit ad aquam: si autem aquam non inuenerit, moritur. Ideo & istos vocabat genimina viperarum, qui peccata mortifera committentes, currebant ad baptismum, vt quemadmodum viperæ per aquam, periculum mortis euaderent. Item viperarum natura est, rumpere viscera matrum suarum, & sic nasci. Quoniam ergo Iudæi assiduè persequentes prophetas, corruperunt matrem suam sy-

Cant.1.b. nagogam, sicut ipsa lugens dicit in Canticis: Filij mei dimicarunt in me: ideo veperarum genimina nuncupantur. Item viperæ à foris speciosæ sunt, & quasi pictæ: ab intus autem veneno plenæ sunt. Ideo & hypocritas & Pharisæos viperarum genimina appellat, quia hypocritæ pulchritudinem sanctitatis ostendebant in vultu, & venenum maliciæ portabant in corde. Quis vobis

Esaiæ 1.d. ostendit? Nónne Esaias propheta ostendit vobis, dicens: Lauamini, & mūdi estote? Absit. Ille enim sicut dicit, Lauamini & mundi estote: ita etiam auferte nequiciam ab animabus vestris, discite benefacere. Si vos Esaias docuisset, nunquam spem vestram in aqua tantummodo poneretis, sed etiam in operibus bonis. Nun-

Psal.50.b. quid Dauid propheta vobis ostendit, dicens: Asperges me domine hyssopo, & mundabor: lauabis me, & super

Ibidem d. niuem dealbabor? Absit. Ille enim sic dicit postea: Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non spernit. Si ergo discipuli essetis Dauid, cum spiritu contribulato, & cum gemitu cordis ad baptismum veniretis. *Nolite dicere, quia patrem habemus Abraham.* Quid enim prodest ei, quem sordidant mores, generatio clara? Aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornāt? Ipse se vacuum ab omnibus bo-

Gene.6.b. nis actibus ostēdit, qui gloriatur in patribus. Quid profuit Cham quòd filius fuit Noë, nónne separatus de medio filiorum? qui secundum carnem frater natus fuerat, secundum animum factus est seruus. Nec familia eius sancta potuit defendere impios mores. Aut quid

Gene.11.d. nocuit Abrahæ, quòd patrem habuit Thare luteorum deorum cultorem? nónne separatus à genere suo, positus est in caput fidelium, vt iam nō diceretur filius peccatorum, sed pater sanctorum? Nec potuerunt gloriam eius sordidare paterni errores. Nam & aurum de terra nascitur, sed non est terra. Et aurum quidem eligitur, terra autem cōtemnitur. Et stagnum de argento egreditur, sed non est argentum. Itaq; argentū colatum seruatur, stagnum autē foras expellitur. Melius est de contemptibili genere clarū fieri, quàm de claro genere cōtemptibilē nasci. Qui enim de claro genere clarus nascitur, gloria claritudinis eius nō est eius solius, sed communis videtur cum genere. Qui autē de contemptibili genere clarus egreditur, tota gloria claritudinis eius, eius solius est. Item, qui de contemptibili genere contemptibilis nascitur, turpitudo contemptibilitatis illius non eius solius, sed etiam generis eius. Qui autem de claro genere contemptibilis nascitur, omnis turpitudo illius, eius solius est. Ideo melius est, vt in te glorientur parentes, qui talem filium habent, quàm tu glorieris in

A parentibus. Sic & vos nolite gloriari, dicentes, quia patrem habemus Abraham: sed magis erubescite, quia filij eius estis, & sanctitatis eius non estis hæredes. Ipse enim suo testimonio se conuincit, quia de adulterio natus est, qui non similatur patri. Sermonem dictum ad Iudæos, conuertamus ad Christianos: quia sicut Iudæi putabant se propter hoc solùm esse saluādos, quia erant filij Abrahæ: sic & multi insipientes Christiani per hoc solùm putant se esse saluandos, quia sunt Christiani: ad quos cōuenienter dicit Ioannes: Nolite dicere, quia sumus Christiani, sed facite dignos pœnitentiæ fructus.

Potens est deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Lapis quidem durus est ad opus: sed cùm factum fuerit opus ex eo, deficere nescit. Sic & gentes cum difficultate quidem crediderunt, tamen credentes permanent in æternum in fide. *Iam securis ad radicem arboris posita est.*

B Securis autem est acutissima ira consummationis, quę totum præcisura est mūdum. Et si posita est, quare non præcidit? aut si interim præcisura non fuerat, quare posita est? Quia rationabiles sunt arbores, & in potestate habent facere bonum, aut non facere: vt videntes ad radices suas positam esse securim, timeant præcisionem suam, & faciant fructum. Nam quanuis malus nec timore corrigitur, tamen bonus nisi timuerit peribit. Ergo denunciatio iræ etsi in malis nihil agat, tamen à malis segregat bonos. Vide autem, quòd non ad ramos posita dicitur esse securis, vt cùm præcisæ fuerint, iterum reparentur: sed ad radices, vt irreparabiliter extirpentur. Quare? Quoniam quandiu mundus iste ini- *1.Ioan.5.*

C quus, & totus positus in maligno, non erat circa finem, castigabantur peccatores, non exterminabantur propter duas causas. Primùm quidem, quoniam oportebat homines esse in mundo, quanuis essent iniqui, quoniam & ipse mundus iniquus est. Deinde, quia mundo manente expectatio erat, si fortè aliqui nascerentur iusti ex generationibus iniustorum. Nunc autem hoc quidem mundo iam finiente, illo autem sancto iam appropinquante, non castigantur iam peccatores, sed euertuntur propter duas causas. Primùm quidem, quia iam nec expectatio potest esse, si fortè ex generationibus iniustorum aliqui aliquando iusti nascantur. Deinde, quia nec cōuenit vt in illo sancto mundo homines sint nō sancti, sicut scriptum est: Quoniam sancti inha- *Psal.36.e.*

bitabūt terram, iniqui verò expellentur ex ea. Et iterum orat Esaias: Tollatur impius, vt non videat honorem *Esa.26.b.*

domini dei. *Ego quidem baptizo vos in aqua ad pœnitentiam: qui autem post me venit, fortior me est, cuius non sum dignus calcea-*

D *menta soluere. Ipse baptizabit vos in spiritu & igne.* Quoniam missus erat Ioānes ad baptizandum, non tamen propter necessitatem dandi baptismatis, sed vt per occasionem ad baptismum venientibus, præsentiam filij dei in corpore prædicaret, sicut ipse testificatur alibi, dicens: Sed vt manifestetur in Israël, ideo ego veni in aqua bap- *Ioan.1.d.*

tizare. Ideo nunc ad baptismum venientibus, & ipsum prædicabat appariturū confestim, & eminentiam potestatis eius annunciat. Pedes autem Christi intelligere possumus Christianos, in quibus ambulat, præcipuè apostolos, cæterosq; prædicatores, per quos discurrit: inter quos fuerat & Ioannes baptista. Calceamenta autē quibus operit pedes, possumus intelligere firmitates, quibus omnes operit prædicatores. Vis scire quàm fortia sint calceamenta ipsius? Audi ipsum dicentem ad Hie- *Hiere.1.d.*

remiam: Ecce posui te in hodierna die sicut ciuitatem firmam, & sicut murum æreum. Hæc ergo calceamenta Christi, omnes prædicatores portant, & Ioannes ipse

præportabat: sed dignum se nō esse pronunciabat por- A
gloriam. tare, vt maiorem ostenderet gratiam* Christi meritis
suis. Ioannes corporalis est, & aqua corpus est: ideo
corpus cum corpore corpus baptizat. Christus autem
spiritus est, & spiritus sanctus spiritus est, anima quo-
que spiritus est: ideo spiritus cum spiritu spiritum no-
strum baptizat. Et quoniam iudex est qui baptizat in
igne, id est in tentationibus: Ioannes cùm sit corpora-
lis, spirituale baptismum non potest dare, quia omnis
beneficus maior est quàm beneficium eius. Nemo po-
test dignius beneficium dare, quàm ipse est: nec facit
†**aliàs, al-* aliud quam†*ipse non est. In igne non potest baptizare
terum quod homo, quia homo hominis non potest esse iudex. Ille
enim tentandi habet licentiam, qui habet remunerandi
potestatem. Ergo Christi baptismus nō soluit Ioannis
baptismum, sed in se inclusit. Qui enim baptizatur
in nomine Christi, vtrūque baptismum habet, & aquæ
& spiritus: quia Christus spiritus erat, & corpus susce- B
pit, vt & spirituale & corporale baptisma daret. Ioānis au-
tem baptismus, non inclusit in se baptismū Christi: quia
quod maius est, minus in se includit: quod autem mi-
nus est, maius in se includere non potest. Ideo Apostō-
Actō.19.a. lus cùm inuenisset quosdam Ephesios Ioānis baptisma-
te baptizatos, iterum baptizauit eos in nomine Christi,
†*[haec ī qui* quia in spiritū non erant baptizati. †[Si ergo super Io-
busdā ex- annis baptisma, quod plenum quidem non erat, tamen
emplaribus rectum erat, iterum baptismū Christi dare licuit Apo-
desunt. stolo: quo modo tu dicis, quia super baptismum meum
melius nō debes baptizare, quod nihil habet in se præ-
ter baptismi nomen? Denique baptizantes secundum
mortem illius baptizamus, qui crucifixus est. Si ergo
non deus est crucifixus in carne secūdum te, sed homo C
purus, iam secundum mortem puri hominis baptizas.]
Homo autem purus spirituale baptismū non potest da-
re, sicut suprà diximus: & ideo baptismum tuum etsi
†*al. deest,* non† esset rectum: tamen baptismum erat, id est simile
non. baptismo Ioannis erat, id est, in aqua, non in spiritu. Er-
go Paulus Christi secutus exemplum, baptizabat eos
qui baptismate Ioannis fuerant baptizati: quoniam &
Christus iterum baptizauit eos qui à Ioanne erant bap-
tizati, sicut sermo demonstrat, dicens: Ego quidem vos
baptizo in aqua, ille autem vos baptizabit in spiritu.
Nec videbatur iterū baptizare, sed semel, in quo enim
amplius erat Christi baptismum quàm Ioannis, in hoc
†[*haec rur-* nouum baptismum videbatur, & non iteratum. †[Si er-
sus desunt. go post baptismum Ioannis, quod etsi perfectum non
erat, tamen legitimum erat, baptizabat Christus, vt ali-
quid amplius daret hominibus, quo modo post impiū
baptismum non licet dare sanctum?] Videamus nūc & D
vniuscuiusque baptismatis qualis sit vtilitas. Et quanuis
†*al. quia & dominus.* verbi baptismum non sit positum in hoc loco: tamen
Ioan.15.a. quia† est, & dominus dixit de eo, Et vos mundi estis
Ephes.5.c. propter sermonē quem locutus sum vobis. Et Apostō-
lus ait, Mundans eam lauacro aquæ in verbo: dicimus
& de illo, quoniam verbum à sordibus ignorātiæ mun-
dat, scientiæ lumen infundens, sed peccata non diluit,
animam non adiuuat, nec cōcupiscentias malas præci-
†**voluptate* dit ab ea, nec carnem à mala voluptate†*cōpescit. Hoc
†**mundum.* facit verbum fidei mundum†*, quod faciebat antea lex:
iusticiam quidem ostendebat, animam autem non ad-
iuuabat: quoniam omne verbum lucerna est, & nō vir-
tus. Item aqua proficit, quia peccata quidem quæ iam
processerunt in opus, abluit, & hoc si pœnituit: animam
autem non sanctificat, nec concupiscentias cordis, aut
cogitationes malas præcidit, nec repellit eas, sed nec
carnales concupiscentias reprimit. Qui ergo non fue-
rit sic baptizatus vt mereatur accipere spiritū sanctum,
in corpore quidem baptizatus est, & peccata eius indul
ta sunt, sed in animo catechumenus est. Sic enim scrip- *Rom.8.*
tum est: Quia qui spiritum Christi non habet, hic non
est eius: propter quod caro eius postea peiora ei germi-
nabit peccata, quia non habet in se spiritum sanctum
conseruantem se, sed vacua est domus corporis eius.
Propterea spiritus ille inueniens vacuam domum, & *Matth.12.*
mūdatam doctrinis fidei, quasi scopis, intrans septem-
pliciter habitat in ea: quoniam verba fidei, quæ appel-
lantur scopæ, ab ignorantia mundant, non à peccatis
vel cōcupiscentiis. Baptismum autem spiritus proficit,
quia ingrediens spiritus circumplectitur animam, &
quasi muro quodam inexpugnabili circuit eam: & non
permittit vt carnales concupiscentiæ & cogitationes
prævaleant cōtra eam. Num quidem† facit vt caro non †*al. quid.*
concupiscat: sed tenet animam, vt non ei consentiat,
neque vincatur ab ea. Ergo qui spiritū sanctum† habet, †*al. dei*
concupiscit quidem secundum carnem, sed secundum *sanctum.*
animam adiuuatur à spiritu, vt cōcupiscentiæ eius non
veniant ad perfectum. Tentationis autem & tribula-
tionis baptismum igni hīc comparatur: comburit enim
carnem & coquit, vt nec concupiscat citò, sed vt nec
germinet concupiscentias. Nam anima spiritus est, &
spirituales pœnas timet, carnales autē non timet. Vnde
& sancti pœnas huius seculi cōtemnunt, & futurum iu-
dicium timent, vbi spiritus cruciantur. Caro autem spi-
rituales quidem pœnas non timet, carnales autē timet.
Ideo mali non cessant peccare, nisi eos iudicia carna-
lia & terrena compescant. Ideo ergo sciens dominus,
quia caro carnales tantūmodo pœnas timet, spirituales
autem nō timet: super seruos suos concupiscentias car-
nales mittit, tentationes & tribulationes, vt cōbusta ca-
ro timeat*† disciplinā, & timens angustias suas non cō- *†*timeat.*
cupiscat malum. Quia caro importuna, & cōcupiscens,
si secura fuerit, etsi non vincit seruos dei, tamen sordi-
dat sanctitatem eorum, & inquietat, & requiescere non
permittit. Vnde iusticia in tentationibus floret, in pro-
speritate autem marcida est. Quemadmodum si focum
posueris super terram, cōburit ipsas radices herbarum,
& vt in loco illo iam non facilè nascatur herba: sic &
tentationis ignis positus super carnem, comburit radi-
ces concupiscentiarum in ea, vt non facilè cōcupiscat.
Vides ergo quia aqua, præterita lauat peccata: spiritus
autem repellit concupiscentias, & prævalere non sinit:
ignis autem ipsas cōcupiscentiarum radices comburit?
Et aqua præterita tollit, spiritus præsentia impedit, ignis
aduersus futura præmunit. Quid est autem baptizare
in igne, etiam sequens sermo demonstrat, dicens: *Ha-*
bens ventilabrum in manu sua. Ventilabrum est iudicium,
per quod dominus singulos homines tentat, & cuncto-
rum corda diiudicat. Ergo nō mox, vt quis in aqua, vel
spiritu fuerit baptizatus: statim ad perfectū est baptiza-
tus, nisi dominus eum inuisibiliter baptizauerit in igne
tentationis: quoniam si nō fuerit quis tentatus, nō po-
test esse probatus. Species autem tentationū sunt mul- *Species*
tæ. Tentātur etenim homines, aut in infirmitatibus, aut *tentatio-*
in damnis rerum suarum, aut in mortibus charorū suo- *num.*
rum, sicut Iob & Tobias. Alij in cogitationibus peruer- *Iob 19.C*
sis, aut in diffidētijs, sicut dicit propheta: Proba me dō- *29.a.*
mine, & tenta me: vre renes meos, & cor meū: quoniam *Tobiae 12*
misericordia tua ante oculos meos est, & complacui in *Psalm.4*
veritate tua. Item Salomon dicit de Christo: Quoniam *Eccli.4.b.*
cum tentatione ambulat cū eo, & in primis eligit eum:

timorem

Universidad de Deusto

timorem & metũ adducet ſuper eum, & cruciabit eum in tribulatione doctrinæ ſuæ, donec tentet eum in tribulationibus eius, & credat animæ eius. Alij in perſecutionibus, dicente propheta ex perſona martyrum: *Pſal.65.b.* Quoniam probaſti nos deus, igne nos examinaſti, ſicut igne examinatur argentum, &c. Vnde ſciens Salomon, quoniam ſeruos dei oportet tentari, admonet, dicens: *Eccli.2.a.* Fili, accedens ad ſeruitutem dei, ſta in iuſticia & timore, & prępara animam tuam ad tentationem. Et vt breuiter dicamus, omnis aduerſitas, quæ nos ſine noſtra occaſione tribulat in hoc mundo, baptiſmum ignis eſt: quam ſi magnanimiter ſuſtinueris, nihil murmurans contra deum, imputatur tibi illa carnalis afflictio pro peccato quod commiſiſti. Si autem non peccaſti, quod B eſt difficile, & ignis ille tentationis circa animam tuam non inuenit ſordes peccatorum quas comedat, ipſam animam tuam facit ſplendidiorem: & quantò grauior fuerit tentatio, tantò magis facit clareſcere animam. Et in aqua quidem ſemel baptizamur, in igne autem pœnæ* **ſæpe.* dum viuimus. Sicut enim vita noſtra in mundo hoc nunquam munda eſt à peccato, aut enim videndo, aut audiendo, aut loquendo, aut cogitando quæ non expediunt, ſemper animus ſordidatur: ſic nunquam à nobis ignis tribulationis recedere poteſt. Et verè optabilis res eſt ſapientibus, quoniam ſcriptum eſt: *Pſal.93.b.* Beatus homo quem dominus arguerit ſuper terram. Quamuis autem ſecundum exitum rei, ignis & ventilabri vnus C eſt ſenſus: tamen ſequens proprietates ſermonum, puto differentiam ignis eſſe & ventilabri. Vt omnis tribulatio quæ contingit Chriſtianis ſecundum carnem, ſit baptiſmus ignis: perſecutio autem Gentiliũ vel hæreticorum, ſit ventilatio ventilabri cœleſtis. *Et permundabit aream ſuam, &c.* Area eſt eccleſia, horreum autem, regnum cœleſte, ager verò, hic mundus. Sicut ergo paterfamiliâs mittens meſſores, metit feſtucas de agro, & comportat eas in aream vt illic trituret & ventilet, & diſcernat triticum à paleis: ſic & dominus mittens Apoſtolos, cæteroſq; doctores, quaſi meſſores, pręcidit omnes gentes de mundo, & in aream eccleſiæ congregat. Hic ergo triturandi ſumus, hic ventilandi. Sicut enim granum tritici incluſum in palea, foras non egreditur, niſi fuerit trituratũ: ſic & homo de impedimentis mundialibus, & de rebus carnalibus, quaſi in palea inuolutus, difficilè egreditur, niſi fuerit aliqua tribulatione vexatus. Nam ſicut quidem plenum granum mox vt leuiter percuſſum fuerit, de palea ſua exilit foras: ſi autẽ ſubtile fuerit, tardius egreditur: quod ſi vacuũ fuerit, nunquam egreditur, ſed illic conteritur in palea ſua, & ita D cum paleis foras iactatur: ſic omnes quidem homines in rebus carnalibus delectãtur, ſicut grana in palea. Sed qui fidelis eſt, & boni cordis, habet medullam: mox vt leuiter tribulatus fuerit, negligens quæ ſunt carnalia, currit ad deum. Si autem modicè infidelior fuerit, cum grandi tribulatione vix recedit, & vadit ad deum. Qui autem infidelis eſt & vacuus, quantumuis contritus fuerit, ſicut granum vacuum de palea nõ egreditur, ſic nec ille de carnalibus rebus, & de impedimentis mundialibus nunquam egreditur, nec tranſit ad deum: ſed illic in malis cõſtitutus conteritur, vt cum infidelibus quaſi cum paleis foras proiiciatur. Et ſicut triticum, primùm quidem trituratur: & cum trituratum fuerit, in vno loco iacet cum paleis cõfuſum; poſteà autem ventilatur, vt quæ fuerant iam diſiuncta corporibus, ſeparentur & locis: ſic & populus in eccleſia aut motibus conteritur carnalium paſſionum animam ſemper vrgentium, aut

A caſtigationibus corporalibus quaſi virgis quibuſdã, aut cõculcationibus iniquorum*† & ſuperborum, quaſi cal- **tiuinica-*
cibus irrationabiliũ iumentorum, vt diſiungantur fide- *rum.*
les ab infidelibus per diuerſas contritionum* ſpecies. **concuſſio-*
Cùm autẽ diſiuncti fuerint ab inuicem actibus, adhuc *num.*
in vna eccleſia habentur cõmixti. Ideo orietur† perſe- *†mouetur.*
cutio quaſi vẽtus, vt ventilabro Chriſti iactati, qui iam diſiuncti fuerãt actibus, ſeparentur & locis: vt ſicut triticum mundum in granariis, ſic ſancti probati, in regnis cœleſtibus reponantur. Vides ergo quia tentatio non perdit, ſed manifeſtat eos, qui in pace non apparebant? Sed fortè dicis, nõne melius erat, vt ab initio deus omnes electos homines ad Chriſtianitatem vocaſſet, B vt non ſemper ventilaretur eccleſia, ſed magis in pace conſiſteret? Audi, nũquid tu potes cùm ſit meſſis tua in agro, triticũ à paleis ſeparare? etſi tentaueris, nec paleas à tritico ſeparas, & triticũ ſimiliter cũ paleis perdis. Sic non poterat fieri, vt deus de Iudæis, aut gentibus iam electos ſine tentatione diſcerneret & vocaret: quoniam qui non cognoſcit Chriſtum, nec veritatem eius: ſi erret aut peccet, non apparet vtrum propter malum propoſitum ſuum peccet, aut propter ignorãtiam. Qui autem cognouerit Chriſtũ & iuſticiam eius, & errauerit, aut peccauerit: tunc manifeſtum eſt, quia non ideo erat aut peccat, quia neſcit quis ſit deus, aut quę voluntas ipſius: ſed quia nõ diligit voluntatẽ dei. Hæc ſine tentatione quo modo fieri poſſunt? Ecce enim ſi palma propoſita non ſit in ſtadio, athletam nolentem luctari culpare non potes quaſi infirmum. Incertũ eſt enim vtrum ideo luctari non velit, quia infirmus eſt, aut quia nõ videt propoſitã palmam. Quòd ſi palmam viderit, & luctari noluerit: tunc eſt manifeſtum, quia propter deſidiam ſuam non vult luctari. Sic & gentilis, qui reſurrectionis præmia neſcit, nec futurum eſſe iudicium credit: non poteſt cognoſci vtrũ ideo nõ faciat iuſticiam, quia non amat iuſticiam, aut quia nullam mercedem ſperet de ea. Si verò factus fuerit Chriſtianus, & cognouerit futurum eſſe iudicium: tunc peccans, manifeſtum eſt ideo peccare, quia nõ amat quod eſt bonum. Ad hęc fortè dicis: Hæc ſecundum hominem dicis, deus autem qui cordium & futurorũ cognitor eſt, poterat ſcire quis, & qualis erat futurus. Sed audi, in iudicio Chriſti iuſto, non ſolùm quęritur, vt Chriſtus cognoſcat ſe iuſtè hominem iudicare, ſed etiam vt homo ipſe cognoſcat ſe iuſtè iudicari à Chriſto, teſtimonio cogitationum ſuarum & operum comprobatus: ſicut ſcriptum eſt, Cogi- *Rõma.2.*
tationibus inuicem accuſantibus, aut etiam defendẽtibus, in die cùm iudicauerit deus occulta hominũ. Item: Ecce homo & opera eius. Item: Arguam te, & ſtatuam *Pſal.49.d.*
contra faciem tuam peccata tua. Si ergo homo non cognoſcens Chriſtũ, neque iuſticiam eius, ſecundũ ſcientiam dei condemnetur à deo, quo modo cognoſcet ſe iuſtè condemnatum? Nam deus quidem cognitor cordis ſcit, quia iuſtè eum condemnat: ipſe autem peccator iuſtè ſe condemnatum non intelligit, & dicere poteſt: Quoniam & ego ſi cognouiſſem Chriſtum, & mãdata ipſius: ſeruaſſem fidem eius, & non declinaſſem à mandatis ipſius. Ideo ergo omnes ad agnitionem veritatis adduxit, vt manifeſti ſint peccatores, quia nõ ignorantia iuſticiæ, ſed malo propoſito peccauerũt: & nõ ignorantes Chriſtum receſſerunt à Chriſto, ſed magis partes diaboli diligentes. Si ergo quãdo ex Iudæis & gentibus vocabantur, electi vocari nõ poterant: quãtò magis modò nõ poſſunt fieri electi Chriſtiani, cùm omnes de Chriſtianis parentibus generentur? & non tantùm

Universidad de Deusto
Biblioteca

ideo fiunt Christiani, quia credunt in Christum, aut diligunt eum: sed quia de Christianis parentibus procreantur: & vocatio eorum fit non secundum fidem, sed secundum genus. Necessarium ergo est, vt omnes boni & mali fiant Christiani, & omnes agnitionẽ veritatis accipiãt, vt & posteà immissis tentationibus pauci eligantur de multis, vt impleatur quod dictũ est: Multi sunt vocati, pauci verò electi. Nunquid tu reprehenderis, quare† à tritico paleas separas, & ita recondis? Nec enim ratio est, vt cũ tritico reponas & paleas, quia nec sunt necessariæ tibi ad vsum. Et quo modo deum culpemus, qui à fidelibus separat infideles, qui non proficiunt ad gloriam eius? Et illæ quidem paleæ per naturam habent vt sint paleæ, & triticum esse non possunt: infideles autem nõ per naturam habent, vt sint infideles, sed fiunt paleæ propria voluntate, expellentes à se medullam iusticiæ. Si ergo illæ paleæ quæ non possunt esse triticum, comburuntur in igne: quantò magis infideles dignius comburentur, qui potuerũt esse triticum, nisi à se medullam iusticiæ proiecissent? Et vide quoniã non dixit, mundabit aream suam, sed, permundabit. Propterea *enim vsque ad consummationem semper necesse est, vt diuersis modis tentetur ecclesia, donec permundetur. Et ideo ecclesia Christi nunquã sine tentatione dimissa est: Et primùm quidem ventilauerunt Iudæi eam, deinde gentiles, modò hæretici: postmodũ autem peruentilabit Antichristus. Sicut enim quando permodica aura est, non permundatur tota tritici massa, sed leuiores quidẽ paleæ modica aura iactantur, graniores autem remanent, Similiter remanent & vacua grana. Necesse est ergo, vt maior expectetur ventus, vt & grauiores paleæ, & vacua grana iactentur. Sic & quando modica est tentatio, illi proiiciuntur de ecclesia, qui multum sunt infideles. Ideo necessaria est tentatio maior, vt omnes infideles plenius expellãtur, vt perpurgetur ecclesia. Et modò quidem modico flatu tentationis sufflante pessimi homines recedunt: si autem surrexerit maior, sicut erit sub Antichristo, tempestas, etiam illi qui videntur stabiles, sunt exituri.

Matt.20. & 22.b.

†*quando.*

**per tempora.*

Homilia iiij. *ex cap.* iij.

VNc venit Iesus à Galilæa in Iordanẽ ad Ioãnẽ. Quãdo? quando Ioãnes prædicabat, dicens: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnũ cælorum: tunc venit Iesus, vt testimoniũ acciperet à Ioanne, Ecce agnus dei, qui tollit peccata mũdi: & vt confirmaret prædicationem ipsius, vt videntes homines, Christum cum esset sine peccato, quasi peccatorem baptizari, dicant apud se: Si ille, de cuius innocentia ipse Baptista testimonium dedit, baptismum se necessarium habere putauit: quo modo nos contemnimus pœnitentiam, qui sumus cooperti peccatis? Item testificatus erat Ioannes, quoniam ego baptizo vos in aqua, post me autẽ veniet fortior me, ipse vos baptizabit in spiritu & igne. Ideo tũc venit, vt etiam hoc testimonium eius ostenderet verum, vt in baptismo eius aperiantur cœli, descendat spiritus, pater clamet de cœlo, & per hoc manifestum efficiatur: quia verè dignior erat Ioãne, qui baptizatus est à Ioanne. Sicut enim cùm processerit lucifer, lux nõ expectat occasum luciferi, vt ita procedat: sed adhuc eo ascendente egreditur, & suo lumine obscurat illius candorem: sic & Ioanne prædicante ante Christum, Christus nõ expectauit, vt cursum suum Ioannes impleret, & sic ipse veniret ad medium: sed eo adhuc docente apparuit, vt per comparationem doctrinæ suæ vel operis, prædicationem Ioannis faceret non videri iusticiam. Vnde postquã cœpit Iesus prædicare ad se currentibus vniuersis, viluit doctrina Ioãnis. Vnde discipuli eius videntes† dicebant ad eũ: Rabbi, ecce cui tu testimonium perhibebas, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum. Deinde venit ad baptismum, non vt ipse remissionem peccatorum acciperet per baptismum, sed vt sanctificatas aquas relinqueret postmodum baptizãdis. Adhuc autem, vt qui humanã susceperat naturam, totũ humanæ naturæ inueniatur impleſſe mysterium. Nam quanuis ipse non erat peccator, tamen naturam susceperat peccatricem: propterea etsi ipse baptismate nõ egebat, tamen carnalis natura opus habebat. *Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me?* Quo ego desidero ascendere, tu inde descendis. Ergo vt tu me baptizes est idonea ratio, vt iustus efficiar, & dignus cœlo. Vt autẽ ego te baptizem, quæ est ratio? vt iustus efficiaris? sed ipse es iusticiæ radix. Vt in cœlum ascendas? sed ipse natura in cœlo es, etsi voluntate de cœlo descenderis. Tu es spiritus, ego caro. Nunquid caro spiritum sanctificare potest? Magis autem spiritus sanctificat carnem. Cuius enim creandi est virtus, ipsius est & sanctificandi potestas. Quis diues à paupere diuitias quærit? Magis autem pauper à diuite diuitias quærit. Omne bonum de cœlo descendit in terram, non de terra ascendit in cœlũ. Ille antiquus Lucifer, qui manè oriebatur, cogitauit apud se, dicens: Super cœlum ascendam, &c. Si ergo ille angelus constitutus, & pro sola cogitatione superbiæ depositus est de angelica gloria ad ignominiã tenebrarum: ego quid merear pati, si homo carnalis, & corruptibilis constitutus, tantæ superbiæ opus impleuero, & dignum me existimauero totius creaturæ dominum baptizare? *Et ait ei Iesus, Sine modò, sic enim nos oportet implere omnem iustitiam.* Non denegat eminẽtiam potestatis suæ, sed mysterium dispensationis ostendit, dicens: Sine modò: Id est, scio quia hoc est iustum, vt tu à me baptizeris: sed sine modò, vt iusticiam baptismatis, non verbis, sed factis adimpleam. Prius suscipiam, & posteà prædicabo. Quòd ergo dicit, Sic oportet nos implere omnẽ iusticiam: nõ hoc signat, vt si fuerit baptizatus: sed sic, id est quemadmodum baptismatis iusticiam prius factis impleuit, posteà prædicauit: sic omnẽ iusticiam non prius verbis, quàm factis impleuit. Vnde etiam Lucas testatur de illo, dicens: Primum quidem sermonem feci de omnibus ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere, & docere. Aut ita: Sic oportet nos omnem iusticiam implere: id est, quo modo & baptismi impleuimus iusticiam. Quo modo impleuit baptismi iusticiam Christus? Sine dubio secundum dispensationem humanæ naturæ: hominum enim est opus habere baptismatis, qui secundum naturam carnalem omnes† *sunt peccatores. Sicut ergo impleuit iusticiam baptismi, sic impleuit & iusticiã nascendi, & crescendi: manducandi, & bibendi: dormiẽdi, & lassandi: sic & suscipiendæ tentationis, sic & timoris, & fugæ, & tristiciæ: sic & passionis, & mortis, & resurrectionis impleuit iusticiam: id est, secundum dispensationem quam suscepit humanæ naturæ, omnes iusticias istas impleuit. Ergo sic & natus est, non vt homo purus, sed vt deus & homo. Quasi homo sic creuit, sic esuriuit, sic tentatus est, sic lassatus est: non homo purus, sed deus in homine. Quasi homo sic alligatus est, sic flagellatus, sic crucifixus & mortuus est: non vt homo, sed per dispensationẽ deus quasi homo. Si autẽ hæc omnia purus homo impleuit, iam non secundum dispensationem humanam impleuit omnia, sed secundũ naturam: quid

Ioan.1.

Luc.1.

Esa.14.

Actor.1.

†*omnes.*

quid autem dispensationis est, aut contra naturam, si ea quę passionis sunt, sicut homo passibilis patiatur? Dū autem dicenti Ioanni, ego à te debeo baptizari, respōdit, Modo interim sine: ostendit quia postea Christus baptizauit Ioānem, quamuis in secretioribus libris manifestè hoc scriptum sit. Et Ioannes quidem baptizauit illum in aqua, ille autem Ioannem in spiritu. *Iesus autem baptizatus confestim ascendit de aqua.* Non inuenio qua causa positum est, quia confestim ascendit de aqua. Quid enim interesset, si tardius ascendisset? Ergo potuit sic dicere, Iesus autem baptizatus, ascēdit de aqua. Puto autem factum Christi ad mysterium pertinere omnium, qui postmodum fuerant baptizandi: ideo dixit, Confestim: & non dixit, egressus est: sed, ascendit: quia omnes qui dignè secundum omnia membra iusticiæ formati & consummati baptizantur in Christo, confestim de aqua ascendunt: id est, proficiunt ad virtutes, & ad dignitatem subleuātur cœlestem. Qui enim ingressi fuerant in aquam carnales, & filij Adam peccatoris, confestim de aqua ascendunt spirituales filij dei facti. Et ne mihi dicas, quia multi quales fuerant ante baptismum, tales permanent post baptismum, etiā qui non in pœnitentia baptizantur, nec toto corde pœnitent se illos fuisse, quod fuerunt, sed retento peccandi proposito baptizantur, ideo non proficiunt confestim de aqua. Si ergo quidam ex sua culpa non proficiunt baptizati, quid ad baptismum? Scriptura enim de potestate baptismatis loquitur. Quid potest eis præstare baptismū, qui indignè fuerint baptizati? Aut certè confestim ascendit de aqua, festinans ad tentationē contra diabolum, ad liberandum genus humanum. Misericordia eius vrgebat eum. Sicut enim dux contra tyrannum deputatus ad bellum, mox vt signum expeditionis & profectionis acceperit, festinat exire, sciens quia tarditas eius perditio est prouinciæ. Nam tyrannus sciens aduersus se principem deputatum, etsi lenius acturus fuerat, crudelius agit: sic & Christus, ex quo baptismatis signum accepit, festinabat accipere spiritum sanctum, quasi arma cœlestia, & exire, sciens quia tarditas eius interitus erat mundi. Nam diabolus audito, quòd filius dei descenderat in hunc mundum, aduersus ipsum vehementius festinabat omnium hominum corda in peccatis & infidelitate concludere, putans se tantum posse perdere, quantum non posset Christus saluare. *Et aperti sunt ei cœli.* Non rupta est ei ipsa creatura cœlorum, sed per baptismum oculi sensus eius aperti sunt, vt videant quæ sunt super cœlos. Si enim ipsa creatura rupta fuisset, non dixisset, Ei aperti sunt, non tantùm ei aperti fuissent: quia quod corporaliter aperitur, omnibus est apertum: quod autem spiritualiter, illis solis, qui illuminantur in spiritu sancto. Sicut Stephanus replet° spiritu sancto dicebat: Video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis dei. Sed dicit aliquis, Quid enim? ante oculos filij dei clausi fuerant cœli, qui etiam in terra constitutus, erat in cœlo? Si ea quæ superius dixit, Sic oportet nos implere omnem iusticiam, bene intellexisti, non dubitas quòd secūdum mysterium aperti sunt ei cœli. Nam sicut secundum dispensationem humanam baptizatus est, secundum naturam autem diuinam baptismo non egebat: sic secundum humanam dispensationem aperti sunt ei cœli, secundum naturam autem suam erat in cœlis. Ergo non deo aperti sunt posito extra carnem, nec puro homini extra deum: sed deo quasi homini, vt exemplo eius intelligamus, quia omnes homines recti, qui baptizati spiritū meruerunt accipere sanctū, similiter aperiuntur eis cœli, & vident ea quæ sunt in cœlo: non carnalibus oculis videndo, sed spiritualibus fidei credendo. Qui enim non credit ea, quę gloriosa & terribilia à deo reposita promittuntur in cœlis, ante oculos cordis eius obturati sunt cœli: qui autem firmiter credit, & quasi† ad illud quod videt tendit, illi aperti sunt cœli: & cùm corpore sit in terra, animo est in cœlo. Si autem oportet credere, quia verè aperti sunt ei cœli, quia fortè erant inuisibilia quędam obstacula prius, quibus obsistentibus, animæ defunctorū introire non poterant cœlos: quæ homines nec clausa possunt aspicere, nec aperta: tamen siue hoc modo, siue alio intelligantur cœli aperti, omnino sic est intelligendum, aperti sunt ei cœli, id est, propter eum, gratia eius. Aperti sunt autem cœli, non solùm ei, sed omnibus propter eum. Etsi in singulis quibusque generationibus erant iusti, quibus aperirentur, tamen iterum cæteris peccatoribus claudebantur: & nullus poterat esse tam iustus, vt dignus esset aperire portas cœlorū ad introitū omnium hominū. Postquam verò natus est Christus, baptizatus est, sanctificatus est, gratia illius solius aperti sunt cœli. Vt puta si ab Imperatore quærat homo ali quod beneficium dignitatis, & ipse nō habet tantummodo fiduciam petendi, neque amicitiam impetrandi, vadit ad fratrem Imperatoris, aut ad amicum charissimum, vt intercedat ad illum: Sic dicit illi Imperator, Ecce ego hoc beneficium non illi do, sed tibi: id est, propter te illi do. Nam non illi donatur, cui datur, sed illi propter quem datur: sic & hic dicit, Ei aperti sunt cœli, id est, propter eum nobis aperti sunt. Vis autem manifestè scire, quoniam ante Christum cœli si aperiebantur, iterum claudebantur? Nam iusti quidem forsitan ascendebant in cœlum, peccatores autem nequaquam. Ideo autem dixi, fortitan: ne quibusdam placeat etiam ante Christi aduentum iustorum animas ascendere potuisse in cœlum. Alioqui nullam animam ante Christum arbitror ascēdisse in cœlum, ex quo peccauit Adam, & clausi sunt ei cœli: sed omnes in inferno detentas, propter quas etiam descendit ad inferos, sicut ipse testatur in Sapientia, dicens: Descendam ad inferiores partes terræ, & visitabo omnes dormientes, & illuminabo sperantes in deum. Aperti sunt ei cœli. Sic aperti sunt, vt nunquam claudantur. Ecce baptizato quidem Christo, aperti sunt ei tantum: postquam verò tyrannum vicit per crucem, & resurgens, ab angelis portabatur in cœlum: videntes angeli portitores, quia cœli iam nunquam erant claudendi, sed omnes iusti & peccatores pariter ascensuri erant in cœlum, & staturi ante tribunal Christi, quia non erant necessariæ portæ cœli, cœlo postea nunquam claudendo: ideo non dicunt, Aperite portas, & introibit rex gloriæ, iam enim erant aperti: sed, Tollite portas principes vestras. Aut ita: Cœli sunt scripturæ diuinæ prophetarum & Apostolorum, in quibus habitat deus, de quibus scriptum est: Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, lunam & stellas, quę tu fundasti. Ergo qui baptizatur, & meretur accipere spiritū sanctum, adaperiūtur ei omnes scripturæ, vt intelligat quæ ibi posita sunt mysteria veritatis. Propterea autem omnibus non aperiuntur, quoniam quidem falsum baptismum habentes, non possunt accipere spiritum veritatis. Quosdam autem non baptismum impedit, ne accipiant spiritum veritatis: & aperiantur eis scripturæ, sed propositum malum, quamuis bene fuerint baptiza-

† *al. decesti quasi.*

Psalm.23.b

Psal.8.a.

Eccli.24.d

Act.7.g

Universidad de Deusto
Biblioteca

baptizati. Sicut enim in cœlo celatur deus, sic in scripturis absconditur. Et sicut hoc cœlum corporale omnes quidem homines vident, non autem aspiciunt deũ inhabitantem in eo: sic & scripturas diuinas omnes quidem homines legunt, non tamen omnes intelligũt deum veritatis positum in scripturis, nisi qui fuerit sic baptizatus, vt accipiat spiritum sanctum. Vnde & Apostoli priusquam baptizarentur in spiritu sancto, clausæ eis erant scripturæ prophetarum, exponentes de Chri-
Luc.24.d sto, sicut scriptum est: O tardi corde ad credendum in omnibus quæ prophetę dixerunt. Postquam verò aperuit eis sensum, insufflato spiritu sancto, tunc reseratæ sunt omnes scripturæ ante oculos cordis eorum, vt
Mar.1.b. intelligerent quæ scripta erant de Christo. Et ideo forte hic dicitur, aperti sunt ei cœli. Apud Marcum autẽ, vidit scindi cœlos: quoniam secundum hunc euangelistam scripturæ manifestæ sunt, non conscissæ: nam quotidie ad confirmationem fidei ex eis accipiuntur exempla. Secundum Marcum autem etiam scissę sunt, & inutiles factæ: quia post Christũ iam lege & prophetis non vtimur, sed euangelio Christi, quasi cœlo sublimiori & nobiliori. *Et vidit spiritum descendentem sicut colũbam, & venientẽ super se.* In quo mysterio natus est Christus, in hoc mysterio & spiritum sanctum accepit. Et enim filio dei baptismum recipiente, & spiritu descendẽte, vnus in forma stabat humana, alter in specie descendebat columbæ, tertius autem nec in forma stabat humana, nec in specie descendebat columbæ, sed in voce tantùm audiebatur de sursum descẽdente. *Sicut columbam.* Ideo spiritus sanctus speciem columbæ suscepit, quoniã præ omnibus animalibus hæc cultrix est charitatis. Omnes enim species iusticię, quas habent serui dei in veritate, possunt habere & serui diaboli in simulatione. Habet enim diabolus & mansuetos & humiles, habet castos & eleemosynarios, & ieiunos: & omnem speciem boni, quam creauit deus ad salutem hominum: ipsam speciem & diabolus introduxit ad seductionem, vt inter bonum verum, & bonum simulatum confusio fiat: vt simplices homines, qui boni veri & boni simulati differentiam intelligere cautè nõ possunt, dum quęrunt bonos dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem charitatem sancti spiritus nõ potest immundus spiritus imitari. Omnis ergo species iusticiæ in impostoribus inuenitur, sola autem gratia veræ charitatis non inuenitur, nisi in solis seruis dei. Ideo ergo hanc priuatam speciem charitatis sibi soli seruauit spiritus sanctus, vt per nullius iusticiam & testimonium sic cognoscatur, vbi est spiritus sanctus, quemadmodum per gratiam charitatis. *Hic est filius meus dilectus, in quo complacui.* Et vide quoniam in
Infra.17.d. monte sic dicit, Hic est filius meus dilectus, in quo complacui, ipsum audite. hic autem tantummodo dixit, in quo complacui: quia illic iam cognoscebant ex parte filium dei. Sed quia putauerunt errantes, Christũ Mosi & Heliæ similem esse: ideo addit, ipsum audite. Non vt legem & prophetas non audiant, sed vt euangelium amplius audiant, quàm legem & prophetas, vt scirent quia ipse esset dominus legis & prophetarum. His autem, cùm nõ adhuc cognosceretur Christi persona, non conueniebat dicere, ipsum audite: quoniam quando persona firmiter cognoscitur, tunc & doctrina fideliter suscipitur, quoniam personæ dignitas cõmendat personæ doctrinam.

Homilia v. ex cap. iiij.

IVnc Iesus ductus est à spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo. Ex eo quod subiunxit, dicens, vt tentaretur à diabolo: ostendit, quia à spiritu sancto est ductus, sed non quasi minor maioris præcepto, sed nec quasi maior minoris hortatu. Nam non solum ductus, aut adductus dicitur, qui alicuius potestate ducitur: sed etiam ille, qui alicuius rationabili exhortatione placatur. Sicut scriptũ est de Andrea: *Ioan.1.f* Hic inuenit Simonem fratrem suum, & dicit ei: Inuenimus messiam, qui dicitur Christus, & adduxit eũ ad Iesum. Ecce non potestate eum adduxit, sed ratione placauit. Quemadmodum si magister militum videat dominantem tyrannum, & det consilium regi, dicens: Exi obuiam illi, quia tota perit prouincia: nam fortior est tua fama, quàm mea virtus. Et ecce rex à magistro militum ducitur, & tamen non est minor eo, qui ducit. Ad diabolum Iesus ductus est, vt tentaretur: ad homines quidem diabolus vadit, vt tentet eos: non homines ad diabolum, vt tententur ab eo. Quoniam autem aduersus Christum diabolus ire non poterat, ideo contra diabolum Christus processit. Constat in nobis quinque baptismata esse. Vnum in verbo, sicut & Christus dicit: Et vos mundi estis propter verbum, quod lo- *Ioan.15.a* cutus sum vobis. Secundum in aqua, sicut cunctis est manifestum. Tertium autem in spiritu, sicut scriptum est: Ioannes quidem baptizauit in aqua, vos autem in *Actor.1.a* spiritu sancto baptizabimini. Quartum verò in igne, quod est tentatio præsens. Quoniam autem baptizantur homines & in igne, testis est dominus per Esaiam: Et auferam (inquit) sordes filiorum Israël de medio eorum, & sanguinem eorum mundabo in spiritu iudicij, *Esa.4.b* & spiritu combustionis & ardoris. Consequẽter enim ait propheta: Quoniam probasti nos deus, igne nos *Psal.65.b* examinasti, sicut igne examinatur argentum. Et postmodum, Transiuimus per ignem & aquam, & induxisti nos in refrigerium. Sicut enim aurum vel argentum combustis † in fornace sordibus colatur, sic homo in *† al. cõbusti* fornace tentationis missus, depositis peccatis sanctificatur. Quintum in morte, sicut ipse dicebat: Baptismo *Luc.12.f* habeo baptizari, & quoniam turbor vsque dum perficiatur. Quoniam autem peccatum & in morte remittitur, docet Apostolus, dicens: Qui enim mortuus est, *Roma.6.b* iustificatus † est à peccato. Quale autem peccatum in *† viuificat* morte remittitur, scit qui intelligit, pro quali peccato introducta est mors. Nam si propter peccatum moritur homo, sine dubio soluitur propter quod moritur. Ideo dominus postquam baptizatus est in verbo, factus est sub lege. A Ioanne autem in aqua, à patre verò in spiritu: nunc à spiritu ducitur in desertum, vt baptizetur in igne tentationis, postmodmodum baptizandus in morte. Agẽ, nunc videamus qui sunt, qui baptizantur in igne, & quando baptizantur in igne. Vt autem sciamus, videndum nobis est, quid est quod dicit, tunc ductus est. Quando? Quando pater clamauit de *Infra.17.c* cœlo: Hic est filius meus dilectus, in quo complacui. Vides ergo quia nemo baptizatur in igne tẽtationis, nisi qui factus fuerit filius dei? Quandiu enim catechumenus est homo, nondum abrenunciat diabolo, & omnibus operibus eius plenius. Baptizatus autem, Christo se tradit, dicens: Abrenuncio satanę, & omnibus operibus eius. Ideo catechumeno ei constituto, quasi suo parcit adhuc: post baptismum autem, quasi alienum fa- *Baptismus* ctum, tota virtute satanas persequitur. Baptismum au- *signaculum* tem signaculum fidei est. Nũquid miles post militiam *fidei.*

signatur

signatur vt iam sedeat, & requiescat? Sed magis ante militiam, vt postmodum militet, & laboret. Nam & athleta, ante certamen vngitur vt luctetur: sic & homo spiritualiter ideo oleo chrismatis vngitur, vt contra diabolum, quasi spiritualis athleta luctetur. Sed quid, quia multi cùm tētati fuerint, superantur, & pereunt? Illi tales non à spiritu ducuntur ad tentationem
Rom.8.c suscipiendam, nec sunt filij dei: Quoniam qui spiritu dei aguntur, hi sunt filij dei: sed à peccatis expelluntur propriis. Qui autem à spiritu dei ducūtur ad tentationem, non superantur. Serui autem diaboli in igne non baptizantur. Quare? Quia non potest fieri vt depositis sordibus emundetur, qui totus est sordidus. Incipe laterem aqua lauare, nunquid aliquando mundatur? Non, sed magis cōmoto luto, amplius sordidatur. Ille enim mundatur, in quo est aliquid boni, quo emundetur. Vt puta bonus homo, si carnalib⁹ viciis fuerit sordidatus, tentatur vt illud bonum eius mundetur. In illo autem B quid mundandum est, in quo nihil est boni? Secūdum hoc, cùm videris aliquem peruersum Christianum nūquam tristari, aut periclitari: cùm videris hæreticū nunquam persecutionem tentationum pati, noli scandalū pati: nec dicas, quo modo hæretici persecutiones nunquam patiuntur, sed semper fideles? Quo modo mali homines nunquam periclitantur, sed semper boni? Scito quoniam qui filij dei sunt, hi tantummodo in ten-
Filij dei baptizātur in tentationis igne. tationis baptizātur igne. Veniat tibi in mentem quod te docuit Apostolus Paulus, dicens: Et omnes volentes pie viuere in Christo, persecutionem patiuntur. Mali autem homines, & seductores proficient in peius, er-
2.Tim.3.d rantes, & in errorem mittentes. Nunc videamus quando baptizantur in igne: Postquam fuerit homo baptizatus in verbo, instructus in fide: & postquam fuerit baptizatus in aqua: & postquā fuerit baptizatus in spi- C ritu: in quarto loco baptizatur in igne. Multi autem, & cùm in aqua baptizati fuerint, non baptizantur in spiritu. Nisi enim quis ante baptismum aquæ sic deposuerit à se totum peccandi propositum, vt dignus sit spiritum sanctum in templum sui cordis suscipere, nō
Sap.1.b baptizatur in spiritu. Quia spiritus sanctus fugit hominem fictum, & non habitat in corpore subdito peccatis: & ideo non fit filius dei. Et hi sunt qui cum tentati fuerint, superantur & pereunt: videntur quidem filij dei facti, propter aquam baptismatis, re vera autem non sunt filij dei, quia non sunt in spiritu baptizati. Nam corpore quidem baptizati sunt, animo autem catechumeni sunt: quia aqua corpus baptizat, spiritus autem animam. Ergo non solùm Christus ductus est in desertum à spiritu, sed & omnes filij dei habentes spiritum sanctum ducuntur à spiritu in desertum, vt & ipsi tententur à diabolo. Qui enim habent spiritū dei, hi non sunt contenti sedere ociosi, sed ipse spiritus qui est in eis, vrget eos ad aliquod opus apprehendendum magnum, cui diabolus aduersatur, qui est in deserto. Vt autem intelligas, quia omne bonum, quod secundum deum bonum est, in deserto est: videamus quid
Desertum duplex. est desertū. Est autem desertum secundum deum, & est desertum secundum diabolum. Natura carnalis, domus diaboli est, & omnis iniusticia epulatio ipsius est. Quantùm ad deum autem desertum est, quoniam non est in eo iusticia dei. Spiritus autem domus est dei, & omnis iusticia eius epulatio est ipsius. Quantùm ad diabolum autem desertum est, quia iniusticia non est in eo, qua diabolus delectatur. Et quare natura carnis domus diaboli est? Quia omne malum intus in carne A est, quia secundum voluntātem carnis est: & intus in mundo est, quia secundum voluntatē mundi est. Omne autem bonum foris est extra carnem, quia non est secundum voluntatem carnis: & est foris extra mundum, quia non est secundum voluntatem mundi. Vides ergo quia omnis res spiritualis extra fines carnis est foris, & quasi in deserto est, & extra fines mundi est foris? Vnde qui viuunt secundum dei mandatum, exisse de mundo dicuntur: non corpore, sed conuersatione exisse dicuntur de carne, & in spiritu esse. Domus autem dei spiritus est, quia omne bonum intus in spiritu est, quia secundū voluntatem spiritus est. Omne autem malum foris extra spiritum est, quia non est secundū volūtatem spiritus. Vides ergo quia omnis res carnalis foris, extra fines spiritus est, & in deserto est? Ergo quantùm ad deum, desertum est natura carnalis, vbi non est via iusticiæ, in qua non inuenitur aqua spi ritus sancti, & est vituperabile desertū, de quo & prophe ta dicebat: Sitiuit in te anima mea in terra deserta, *Psalm.62.a* & inuia & inaquosa. Quantùm autem ad diabolum, desertum est omnis res spiritualis, & est laudabile desertum. De tali deserto dicebat deus ad Pharaonem: *Exo.5.a.* dimitte populum meum, vt seruiat mihi in deserto. In tali enim deserto vult deus omnes suos sibi seruire. Ad tale desertum omnes filij dei, qui habent spiritum sanctum, exeunt vt tententur. Vt puta proposuisti non ducere vxorem, duxit te spiritus sanctus in desertum: id est, eiecit te extra fines carnis & mundi, vt tenteris à concupiscentia carnis: quia non habet castitas in se, vt delecteris in ea secundum carnem. Si autem intus eras in carne & in mundo, id est, secundum naturam carnis & mundi habebas vxorem, non tētabaris. Quo modo enim tentetur libidine, qui quotidie est cum vxore? Proposuisti ieiunare, extra fines carnis existi & mundi, vt tenteris in fame à spiritu gulæ. Si autem in finibus carnis & mundi positus, manducabas & bibebas, non tentabaris à spiritu gulæ in fame. Quo modo enim tentetur in fame à spiritu gulæ, qui nunquam esuriit? Sic & dominus nunquam tentatus fuisset in fame, nisi quadraginta diebus ieiunasset, & tunc esurisset. Item eleemosynas facere proponis, foras existi: quia natura carnis & mundi non delectatur dare, sed semper accipere. Si autem non dabas, non tentabaris à spiritu auaricię. Item proponis humilitatem seruare, existi in desertum vt tenteris à spiritu superbię: quia caro & mundus in humilitate non delectatur. Exurget aliquis diaboli angelus, qui te conculcet, & irritet humilitatem seruasse, dum vides quòd in hoc seculo hu- D militas contemnitur, & superbia honoratur. Et cùm hos omnes spiritus viceris, nouissimè tenteris à spiritu vanę gloriæ. Incipis enim gloriari, quia vicisti: quia spiritus vanæ gloriæ præcipuè à sanctitate nutritur. Scire autem debemus, quòd filij dei non possunt tentari à diabolo, nisi in desertum exierint, secundū ea quæ diximus: hoc est, nisi proposuerint circa aliquas studere virtutes. Filij autem diaboli, & intus in carne, & in mū do constituti, confringuntur & pereunt. Quo modo? Vt puta bonus homo si vxorē habuerit, hoc est enim esse intus in carne, non tentatur in libidine: id est, non fornicatur, sed sufficit ei vxor sua. Malus autē & intus in carne constitutus: id est, habens vxorem, fornicatur, & non est contentus vna. Item filius dei, id est, bonus homo, si intus in carne fuerit manducans & bibens, non tentatur in esca: id est, non inebriatur, non deliciatur, sed mensuratè manducat & bibit. Filius autem

diaboli

diaboli,& intus manducans & bibens,non est contentus mediocribus cibis & potibus: sed inebriatur,& ad lasciniores cibos extenditur. Item seruus dei,etsi intus sit in carne, nemini aliquid dans, non tentatur, quia alteri non tollit: malus autem intus,nemini dat,& tamen alienum tollit: & sic in omnibus rebus tractans inuenies. Vides ergo quia est & ista differentia inter filios dei, & inter filios diaboli? quia filij diaboli non exeunt ad diabolum vt tententur, sed diabolus venit ad eos vt tentet:id est,non exeunt extra carnem ad illum, sed intus in carne dominantur ab illo. Quid enim opus habet foras ad certamen exire,qui non desiderat vincere:Sed diabolus venit ad illos,quasi ad familiam suam.Filij autem dei foras exeunt vt tententur ab illo,id est, extra fines carnis: quia si intus fuerint in finibus carnis, nõ potest ad illos venire diabolus, quia filij dei sunt: nec potest illos tentare, sicut suprà diximus. Ergo quia diabolus non potest intrare ad illos, ideo qui sunt gloriosiores filij dei, extra fines carnis exeunt contra illum,quia victoriæ gloriam concupiscũt:propterea in hoc loco non diabolusvenit ad Christum,vt tentaret eum, sed Christus exiit ad diabolum, vt tentaretur ab eo,dans dilectis suis exemplum. Hæc omnia diximus propter illud quod ait:Tunc Iesus ductus est à spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.

Et cũ ieiunasset quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea esuriit. Non solùm ideo tentabatur, quia ieiunabat:sed ideo ieiunabat,vt tentaretur†.Ieiunium autem non est tantùm irritatio passionis, sed repugnatio. Si ergo ieiunauerisvt non intres in tentationem,placuerit autem deo inducere te:non dicas,quia perdidi fructum ieiunij mei. Nã etsi nõ tibi proficit ieiunium tuũ, vt non tenteris: tamen ad illud,sine dubio, tibi proficiet, vt à tentationibus non vincaris, sicut Christo profuit. Multis modis diabolus audierat:quia Christus natus est in hoc mundo, aut angelis prędicantibus ad pastores, vel pastoribus referentibus ad Mariam, vel magis quærentibus in Hierusalem eum adorare, cuius viderant stellam, vel Ioanne ostendente: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mũdi. Sed faciebat eum incertum natura eius carnalis. Dicebat enim apud se: Hic non potest esse filius dei,qui de muliere & de viro natus est. Nam & ideo de desponsata,& in domo habita natus est, vt partus virginis diabolo celaretur. Si autem de simplice virgine natus fuisset, facilè poterat cognoscere diabol°,quia filius est dei. Cogitaret enim apud se, Maria fornicata non est. Si autem fornicata fuisset, ego sine dubio scirem: quia omnis fornicatio me ministrante committitur. Sine dubio iste filius dei est. Nec enim potest fieri, vt de muliere homo sine viro nascatur. Ideo desponsata intrauit domum Ioseph, vt dum maritalis conceptio æstimatur, vnigeniti dei natiuitas non cognoscatur.Hic est rex gloriæ,qui pannis inuolutus, nec locum in diuersorio potuit inuenire, sed in præsepio positus est. Hic est creator rerũ, qui creauit omnia†,& per singulos ętatis gradus ascendit. Hic est ille sanctus, qui cum peccatoribus vt peccator est baptizatus. Quid ergo?ipse eum tentabo, & si quidẽ inuenero eum hominem,sicut puto,dominabor illius, sicut omnium hominum: si autem inuenero eum sicut audio,filium dei,postmodum recedam ab eo, nec congrediar contra eum: quoniam qui vadit cõtra fortiorem,occasionem illi victoriæ prouidet:si autem subduxerit se, euacuat virtutem ipsius. Sciens ergo dominus cogitationes diaboli, quia volebat eum tentare,pro-

† *quia tentabatur.*

Ioan.1. d.

† *qui creuit.*

A cessit contra eum:non quasi deus, sed magis quasi homo, nec in toto quasi deus, nec in toto quasi homo. Nam quemadmodum quadraginta diebus non esurire,nõ erat hominis:sic aliquando esurire,non erat dei. Ieiunauit ergo quadraginta diebus propter duas causas. Primũ,vt nobis aduersus tẽtationes ieiunandi daret exemplum: deinde vt quadragesimi ieiunij nostri poneret mensuram. Esuriuit autem, vt ne nimis supra mensuram ieiunans, manifestè intelligeretur deus, & sic diabolo quidem spem tẽtandi extingueret, suamq; victoriam impediret.Itaque diabolus,quia videns per quadraginta dies ieiunantem,desperauerat:postquam sensit esurientem, iterum cœpit sperare, & sic accessit ad extra esurientem,& inuenit intus nunquam esuriẽtem. Et dum tentat esurientem, vincitur à nõ esuriẽte.

Et accedens tentator dixit ei: Si filius dei es,dic vt lapides isti panes fiant. O cęcitas diaboli manifesta: quo modo suspi B catus est eum non esse filium dei, quem post quadraginta dies esurientem sensit, & per quadraginta dies non esurientem non intellexit? Nam sicut esurire hominis est,ita per quadraginta dies non esurire, hominis non est. Non cogitauit quoniam qui verè non esurit,voluntariè esurire potest.qui autem verè esurit, per tot dies non esurire non potest.Fortis ad ea quæ infirma sunt descendere potest, infirmus autem ad ea quæ fortiora sunt ascendere non potest. Sic ergo magis ex eo quod per tot dies non esurierat, intelligere debuerat,quia deus est:quàm ex eo quod post tot dies esuriit, quia homo est.Nam deus quæ hominis sunt, agere potest: homo autem quæ sunt dei, agere non potest.Sed *Exo.34.d* forsitan tu dicis, Moses & Helias quadraginta dies ie- *3.Reg.19.b* iunarunt, & homines erant. Sed illi ieiunantes esuriebant, & sustinebant: iste autem quadraginta die- C bus non esuriit. Hoc est enim quod dicit: Et cum ieiunasset quadraginta diebus, postea esuriit. Esurire enim,& non manducare, patientię est humanæ:non esurire autem, diuinę naturæ. Qui ergo quadraginta diebus non esuriit,postea esuriens,demonstrauit,quia esuritio eius voluntaria fuit, non necessaria. Quid ergo est?sicut semper diabolus omnes homines excæcabat, vt non intelligerent quod est bonum: sic modò inuisibiliter ipse à Christo est excæcatus, vt non cognosceret verum.Cogitauit enim apud se, si poterit de lapidibus facere panes,verè filius dei est: si autem non poterit,homo est.Sed quæ fuit cogitatio ista? Per hoc enim nunquam poterat cognoscere, si filius dei erat, an non. Primum si filius dei erat, nec esuriebat.Quo modo enim non vincat necessitatem naturæ carna- D lis,qui ipsam necessitatẽ in natura creauit? Et vt quid faceret de lapidibus panes, qui panem cum omnibus aliis ex nihilo,cùm voluit fecit? Deinde etsi esuriebat propter corpus,& volebat facere,faciebat quando ipse volebat, non quando diabolus prouocabat. Si ergo non faceret, quod & fecit: vnde sciebat, vtrum ideo non fecit,quia nõ potuit, quasi homo: aut quia noluit quasi deus,quod & fecit? Nam nec fecit,nec dixit possum,& nolo,vt ne se ostenderet filium dei. Nec dixit, non possum,vt non se ostenderet mendacem, confitens se hominem cùm esset deus. Sed quid? *Non in solo* *Deu.8.d* *pane viuit homo,sed in omni verbo dei.* Non dixit,non in pane solo viuo, sed in omni verbo dei,vt non videatur de se dixisse:sed medię, non in solo pane viuit homo. Quid aliud poterat respondere? & filius dei abscondens se, ne ostendatur quod potest: & homo astutus excusans se, vt non ostendatur quod non potest. Sic

ergo

ergo cùm ex hoc responso nihil certum addiscere po tuisset, vtrum deus esset, an homo, assumpsit eum ad aliam tentationem, dicens apud se: Iste qui in fame nõ vincitur, etsi non est filius dei, tamen sanctus est. Valet enim homines sancti, & spirituales fame non vinci. Sed postquam omnem necessitatem carnis vicerint, per vanam gloriam cadunt. Ideo cœpit eum tentare in vana gloria. *Et assumpsit Iesum in sanctam ciuitatem.* Quando audis dicentem, ductus à diabolo, nihil cogites de potentia diaboli, quia potuit ducere Christũ: sed de patientia Christi mirare, quia sustinuit, vt à diabolo duceretur. Ergo insequente domino non infirmitas, sed patientia est: inducente autem diabolo nõ virtus, sed superbia est: quia volentem Christum non intelligens quasi inuitum ducebat. Ille ductus est, vt nos voluntatem diaboli non sequamur. *Et statuit eum supra pinnaculum templi.* Sed fortè cogitamus, quo modo in corpore constitutum, omnibus videntibus statuit illum super templum? Si potentiam Christi consideramus, intelligibilia inueniũtur omnia. Forsitan enim diabolus quantum ad se, sic eum assumebat, vt ab omnibus videretur: ipse autem nesciente diabolo inuisibiliter sic agebat, vt à nemine videretur: sicut scriptum est de eo: Ipse autẽ transiit per medium eorum, & abiit sic. Si enim Habacuk homo constitutus à nullo est visus, quando ab angelo per comam capitis portabatur de Iudea in Babyloniam: quantò magis est credibilius de Christo non fuisse visum, cùm volens à diabolo assumeretur? Et statuit eum supra pinnaculum templi. Cogitauit enim apud se, si miserit se per aërem, scio quoniam est filius dei, sine dubio enim mittet se, vt cognoscatur quod est: si autem non potuerit se mittere, scio quoniam homo est. Sicut ergo concupiscentia vanæ gloriæ ipse ruit de cœlo: nam cùm esset angelus, volens se ostendere deum, perdidit & illud quod erat, dum voluit apparere, quod non erat: sic putauit & Christum cõcupiscentia vanæ glorię ferri. Nam sicut difficilè aliquem suspicatur malum, qui ipse est bonus: sic difficilè aliquem suspicatur bonum, qui ipse est malus. Et dicit ei: *Si filius dei es, mitte te deorsum.* Per hanc propositionẽ, quo modo poterat cognoscere si filius dei est, an non? Primùm volare per aërem nõ est proprium opus dei, quia nec hoc est vtile alicui, vel ad animam, vel ad corpus. Si ergo nulli necessarium est, neq; proficit ad salutem: volauerit autem aliquis prouocatus, propter ostentationem solam hoc facit: & est hoc ex diabolo magis quàm ex deo. Si ergo homini digni toso & sapienti sufficit esse quod est, & non est necessarium ei apparere quod non est: quia hoc non homini prodest, quod videtur ab alijs, sed quod est apud se: quantò magis filius dei ostendere se necessariũ non habet, sine causa alicuius vtilitatis, cui nihil necessariũ est, sed totum possidet in natura, de quo nemo potest tantùm cognoscere, quantum est apud se? Si ergo non volauerit, quo modo poterat per hoc cognoscere, vtrum non potuit propter infirmitatem quasi homo, aut noluit propter vanitatem, quasi deus? quia nõ creditus fuerat, sed tentatus, Si filius dei es, mitte te deorsum. Vide superbiã inimici, quo modo ipsa inuitatio eius iniuriosa est. Nunquid non poterat dicere, descẽde per aërem ambulans? Sed quid? Mitte te deorsum. Nec timuit cogitans, ne fortè si inuentus fuerit filius dei, inueniat illi fecisse iniuriam. Sed nihil dubitat dicere, nec facere, qui nihil sibi reliquit quod speret. Et vide, non impulit, non tetigit, non appropinquauit: sed tantùm dixit, Mitte te deorsum, si es filius dei: vt sciamus, quia omnis qui obaudit diabolo, ipse se deponit deorsum. Nam diabolus ad malum hortari potest, cogere autem non potest. *Scriptum est enim: Quoniam angelis suis mandauit de te, vt in manibus tollant te.* O diabole, quo modo filius dei angelorum manibus portatur, legisti, & quia super aspidem & basiliscum calcat, non legisti? Sed exemplum illud quidem profert, quasi superbus: hoc autem tacet, quasi astutus. Nam & verè filius dei angelorum manibus nõ portatur, sed ipse magis angelos portat. Nec enim creatura portat creatorem, sed creator creaturam. Si autem creatura baiulat creatorem: ergo creator antequam faceret creaturam, à quo portabatur? Nã verè etsi portatur manibus angelorum, non ideo portatur, vt non offendat ad lapidem pedem suum, quasi infirmus, sed propter honorem potestatis, quasi dominus, Scriptum est: Qui sedes super Cherubin, appare. Et illud quidem, quod diabolus refert, quia in persona Christi dicitur, verum est. Sicut enim dicitur: Quoniam tu es domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum, &c. Sed non de Christo dictum est tantùm, sed de omni homine iusto, quorum personam Christus susscepit: *Respondit ad eum, scriptum est: Non tentabis dominum deum tuum.* Non dixit, non tentabis me dominum deum tuum, ne se manifestaret deum: sed ita, non tentabis dominum deum tuum: quod poterat dicere, & omnis homo dei tentatus à diabolo: quoniam & qui hominem dei tentat, membrum diaboli est. Sic ergo ex hoc responso incertus transit ad tertiam. Dixit enim apud se: Tria hæc retia habeo extensa super omnem mundum, vt quisquis euaserit de retibus gulæ, incurrat in retia vanæ gloriæ: qui euaserit de retibus vanæ gloriæ, incidat in retia auariciæ. De his autem tribus retibus nullus hominum ad perfectum euasit: & si euasit, non integer, sed contritus euasit. Hic autem iam retia ventris dirupit, retia vanæ gloriæ transiuit. Ponam ei nunc retia auariciæ, & ostendam illi omnia regna mundi. Si concupierit ea, scio quia homo est. Nam omnes homines propter gulam, & propter pecuniarum auariciam, & propter vanos honores seruiunt mihi: si autem contempserit ea, scio quia filius dei est. Nec enim potest desiderare quæ ipse creauit, nec delectatur terrenis, qui fruitur cœlestibus. Nam etsi aliis mentiebatur diabolus, sua esse omnia, apud se tamen sciebat, quia non erant eius, sed dei. *Et sic assumpsit eum super montem excelsum valde, quem ipse diabolus circumiens omnem terram excelsiorem cæteris cognoscebat, & ostendit illi omnia regna mundi, & honores eorum.* Fortè tractas apud te, qualis potuit esse ille mons, de quo omnis terra videbatur: ant si erat super omnem terram, quo modo tamen poterat inde, quantùm ad carnem, totam terram illi ostẽdere? Nam etsi, quantùm ad diuinitatem suam videbat: tamen, quantùm ad diabolum, ostendere illi non poterat, quem hominem æstimabat. Sed ita intelligendũ est, assumpsit eum super montem excelsum valde: quia quantò magis excelsior fuerit mons, tantò magis aspicienti ex eo spacioſior terra videtur. Ostendit autem ita, nõ vt ipsa regna, vel ciuitates eorum, vel populos, vel argentum, vel aurum videret: sed partes terræ, in quibus vnumquodque regnum, vel vniuscuiusque regni ciuitas posita erat: vtputa si ascendas super excelsum locum, digito extenso dicam tibi, Ecce ibi est Roma, aut ibi est Alexandria, non sic ostendo tibi, vt ipsas videas ciuitates, sed partes terræ in quibus positæ sunt. Si enim

Luc.4.c
Danie.14.d

Psal.90.b.
Psalm.79.a
Psal.90.b.
Deut.6.c.

Tria retia diaboli, quibus illaqueat animas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim nautæ vnam ſtellam aſpicientes, non dicam ad vnamquanq; prouinciam, vel inſulam: ſed ad vnamquanque ciuitatem,& ad ſingula loca quæ petunt, ſine aliquo errore, aut deuagatione dirigunt curſum: quantò magis diabolus, qui princeps aëris conſtitutus, totã terram non ſolùm ſciebat, ſed etiam & videbat: poterat Chriſto ergo & ſingula loca certiſsimè digito demonſtrare,& vniuſcuiuſque regni honores, & ſtatum verbis exponere? Nam non ſolùm oſtenſum dicitur quod oſtenditur ad videndum, ſed etiam quod expo
Eſa.2.a nitur ad intelligendum, ſicut ſcriptum eſt: Aſcẽdamus in domum dei Iacob, & oſtendet nobis viam ſuam, & ambulabimus in ea. *Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me.* Conſidera quo modo omnis promiſſio eius irrationabilis eſt, & mendax. Certè vni dare non poterat omnia, niſi ab omnibus omnia tolleret. Si autẽ ab omnibus omnia tolleret, à nemine adoraretur, cùm diabolus neque ex amore, neque ex timore adoretur ab aliquo: ſed quia promittit diuitias, aut dat. Quo modo autem expediebat diabolo ab omnibus omnia tollere,& vni dare, vt ab omnibus contemnatur, & ab vno colatur? Sed neque illud dicere poſſumus, vt vnuſquiſque quidem ſua teneret, iſte autem ſuper omnia eſſet. Vnus enim ſuper omnem mundum neque eſt, neque fuit aliquando, neque fieri poteſt, vt non ſit illi aliquis non ſubditus. Primùm propter deũ, quia non concedit diabolo & hoc facere poſſe: ſecundò propter ipſum diabolum. Gaudiũ enim, & gloria, & poteſtas diaboli, in quo eſt, niſi in ſuperbia, & in inuidia, in ira, in vana gloria, & his ſimilibus? Vbi hæc exercentur, vnum regnum ſtare non poteſt: ſed neceſſe eſt, vt diuidatur in plura. Vbi autem hæc non exercentur, diabolus non colitur, neque regnat. Quo modo ergo regnũ ſibi tolleret, & illi daret: Deinde quid ſi ſancti erant in mundo aliquod regnum tenentes? Nam ſi peccatori dare & tollere poteſt diuitias: ſanctis neque dare, neque tollere poteſt. Putàs ne ſemper
Iob.1.b voluit tollere diuitias Iob? ſed non potuit, niſi quando permiſſus eſt. Nunquid non voluit, ſi potuiſſet tollere regnum de manu Dauid? Nam verè non eſt mundus
Prouer.8.b. diaboli, neque regna illius. Scriptum eſt enim, Per me reges regnant: & per me tyranni ſcribunt iuſticiam. Sed ea quæ per iniquitatem aguntur in mundo: vtputa per furtũ, aut per vim acquiſiſti diuitias, aut aliqua perditione animæ tuæ ſuſcepiſti honores: illas tibi diuitias diabolus dedit, ſed nõ ipſę diuitiæ diaboli ſunt,
†**præmiſſio.* ſed prouiſio *†* earum. Res autem ipſæ illius ſunt, qui creauit eas ad probationes ſanctorum, & peccatorũ. Et inter duas conditiones poſuit illas in medio, vt & diabolus poſſit illas dare, & deus. Nam dans poteſtatem diabolo, non à ſe dimiſit, vt ſi quidem cum peccato acquirantur, per diabolum dentur: ſin autem ſine peccato, per deum. Ecce enim oculos noſtros, & aures,& os,& cætera membra, inter duas conditiones ſic creauit in medio, vt & diabolus aperiat oculos hominis,& deus. Si enim ad turpem rem aperuerit homo oculos, diabolus aperuit oculos eius: ſi autem ad iuſticiam, deus. Nunquid ex hoc, quia membra noſtra interdum à diabolo aguntur, volentibus nobis, iam mẽbra noſtra diaboli ſunt? Sic & diuitiæ quamuis interdum à diabolo dentur, tamen diaboli non ſunt. Si enim verè conſideres, magis diuitiæ ipſæ in poteſtate ſunt hominis, quàm in poteſtate diaboli. Nam diabolus, non quibus ipſe vult, diuitias dare poteſt, ſed qui volunt ab illo accipere. Homo autem in poteſtate habet, à quo vult eas accipere, ſiue à diabolo, ſiue à deo.

Tũc dicit ei Ieſus: Vade retro ſatana, ſcriptum eſt enim: Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Finem tentandi diabolo imponit, dicens: Vade retrò ſatana, vt ne progrediatur vlterius tentans. Diabolus autem, ſicut rationis eſt intelligere: id eſt, ſicut rationabiliter intelligi poteſt, non quaſi obaudiens ad præceptum, receſſit: ſed aut ipſius Chriſti diuinitas, aut ſpiritus ſanctus qui erat in eo, excuſſit inde diabolum: quod ad noſtram conſolationem proficit maximè, quia non tandiu homines dei diabolus tentat, quandiu vult: ſed quandiu Chriſtus eum permittit, vel ſpiritus ſanctus qui eſt in eis. Diabolus enim quantùm ad ſe, nunquam ceſſaret tentans: nec enim habet alium actum. Non manducat, non bibit, non dormit, non opus aliquod aliud operatur, niſi vt tentet, vt fallat, vt ſubuertat. Hic eſt cibus illius, hic honor, hoc & gaudium. Propterea infatigabilis eſt in malo, ſed potentia † dei repellit eum, † *miſericordia.* etſi permittit eum pauliſper tentare, propter fidẽ probandam, tamen repellit eum propter infirmam naturam. Adhuc vide, cùm Chriſtus in prima tentatione paſſus fuiſſet tentationis iniuriam, dicente ſibi diabolo: Si filius dei es, dic lapidi huic vt fiat panis: non eſt exaſperatus, nec in increpationem, vel abiectionem eius eſt excitatus: ſed ſuſtinuit, & mitis permanſit, tamen contra verba tentationis congrua dedit exempla. Similiter & in ſecunda, quamuis eſſet iniuriatus dicente ſibi diabolo: Si filius dei es, mitte te deorſum: turbatus non eſt, nec increpans ei dixit: Vade retro ſatana. Nunc autem quando diabolus, dei ſibi præſumpſit honorem, dicens: Hæc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me, & hoc quæſiuit fieri ſibi à Chriſto, quod ſoli deo fieri debebatur: exaſperatus eſt, & iratus eſt, & increpauit eum, & repulit dicens: Vade retrò ſatana. ſcriptum eſt, Dominum deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Vt nos illius diſcamus exemplo, noſtras quidem iniurias illatas ab impiis, ſiue in dicto, ſiue in facto magnanimiter ſuſtinere: dei autẽ iniurias, & contemptum, nec vſq; ad auditum ſufferre. Quoniã in propriis iniuriis eſſe quempiam patientem, laudabile eſt: iniurias autem dei diſſimulare, nimis eſt impiũ.

Deu.6.b. & 10.d

Hactenus ſimpliciter diximus de tẽtationibus, quibus tentatus eſt dominus: nunc breuiter perſtringamus quid ad noſtram ædificationem, ſignificent Chriſti tentationes. Frequenter diximus, corporis quidem ieiunium eſſe, abſtinere à cibis: animæ autem ieiuniũ, abſtinere ab omni re mala. Quia ſicut caro delectatur cibo, ſic ſpiritus abſtinere à carnis peccato. Secundum hoc ieiunium Chriſti in nobis intelligimus eſſe abſtinentiam peccatorum. Si enim mãducatio Adę de ligno ſcientiæ boni & mali, prudenter ab omnibus eſt recepta, appetitio eſt peccati prohibiti: Conſequenter & ieiunium Chriſti intelligendum eſt in nobis abſtinentia à peccato. Quòd ſi ieiunium eſt abſtinentia rei malæ, ſine dubio & deſiderium eius eſuritio eſt ipſius, & vſus rei ipſius intelligitur partis. Proponẽs ergo ieiunium ſibi Chriſtus, & non ſuperatus deſiderio panis à diabolo ſibi propoſiti: hoc nos docet, vt ſi aliquis, vtpote filius dei opus eligens magnum exierit in deſertum, ſicut diximus ſuprà, & propoſuerit ſe abſtinere ab aliquo vſu corporali, & delectabili, quod eſt ieiunare, propter viuificatorium dei mandatum, ne interrumpat. Si autem loquente in cogitationibus ſuis diabolo, & ad vſum rei illius prouocante interruperit, vtens peccauit potius quàm vſus eſt, & peccatum ſibi

Eadem aliter.

conuertit

conuerit in vſum, hoc eſt, lapidem in panem. Et quā-
uis ab illa re ſe abſtinere decreuerit, qua vti potuit ſi-
ne peccato, ſi non decreuiſſet: tamen quia decre-
uit abſtinere ab illa, vſum rei illius iudicauit eſſe pec-
catum, id eſt, lapidem. Propterea ſi vſus fuerit eo, pec-
catum ſibi ſumpſit in vſum, id eſt, lapidem ſibi muta-
uit in panem, dirumpentem magis quàm nutrientem.
Sicut & Apoſtolus de mulieribus viduitatem promit-
1.Tim.5.b tentibus dicit: Quæ cum deluſerint Chriſtum, nubere
volunt, habentes damnationem, quia primam fidem
irritam fecerunt. Sed deprimens deſiderium ſuũ quaſi
eſuritionem, reſpondeat in cogitationibus ſuis diabo
lo ſibi perſuadenti: quia non in vſu rei illius ſolo vi-
uit homo perfectè: & ſi viuit, ſecundum corpus viuit,
& non ſecundum animam. Pleniſsimè autem viuit in
obſeruantia mandatorum dei, & ideo fortè non ſim-
pliciter dicit, dic lapidi vt fiat panis, ne de qualicunq;
lapide dixiſſe intelligatur: ſed ita, Dic huic lapidi, id
eſt, quem ego tibi oſtendo. Item aſcenſio ſuper tem-
plum, moraliter intelligitur exaltatio cordis ſanctorũ
ad ſanctitatem. Statio autem ſuper pinnam templi, ex-
altationis ipſius mora. Quando enim quis inflatus mẽ
te carnis ſuæ exaltatus fuerit quaſi ſanctus, & gloriatus
fuerit quaſi conſummatus, ductus eſt à diabolo quaſi
ſuper templum: & quando exiſtimauerit ſe conſiſtere
in ſanctimoniæ ſummitate, & in ipſa eſtimatione ia-
ctantiæ fuerit demoratus, poſitus eſt ſuper pinnam tẽ-
pli, & ſtat ibi. Conuenienter ergo, & ordinatè expo-
ſuerunt euangeliſtæ. Poſtquã enim expoſuerunt Chri-
ſtum in tentatione ieiunij ſuperaſſe diabolum, in ſe-
quenti loco expoſuerunt ductum eſſe à diabolo ſuper
templum: quoniam victoria tentationis, & expletio
alicuius operis magni, gloriationem operatur, & fit
cauſa iactantiæ. Sed vide quoniam Chriſtus ieiunium
quidem vltrò ſuſcepit, ſuper templum autem diabo-
lus eum duxit: vt & tu, qui filius dei es, ad ieiunium
quidem morale, id eſt, ad abſtinentiam laudabilem
rei cuiuſdam ſpontè procedas, & alacriter: extolli au-
tem ad faſtigium ſanctitatis non acquieſcas, quia ne-
mo extollit ſe ad ſanctitatis altitudinem, niſi ducente
diabolo. Nec enim ideo acquieuit Chriſtus duci, &
conſtitui ſuper templum, vt tu moraliter imitator e-
ius exiſtens, aſcendas per iactantiam cordis tui ad al-
titudinẽ ſanctitatis. Nec enim volens aſcendit, quan-
tùm ad corpus: ſed ideo acquieuit duci, & conſtitui ſu-
per pinnam templi, & audire præcipitij verba: Si filius
dei es, mitte te deorſum: vt tibi oſtendat exaltationis
exitum metuendum: id eſt, vt demonſtret tibi ruinæ
periculum, quod omnes gloriantes ſubſequi ſolet, ſi-
Prouer.18.c cut teſtatur Sapientia, dicens: Ante ruinam exaltatur
cor hominis, & ante gloriam humiliatur. Conſequen-
Luc.14.c ter & dominus dicit: Omnis qui ſe exaltat, humiliabi-
tur: & qui ſe humiliat, exaltabitur. Si ergo times ruinã
de faſtigio ſanctitatis, fuge exaltationẽ cordis ad ſan-
ctitatem, & non patieris ruinam de faſtigio ſanctita-
tis. Cur autem omnem iactantiam ſubſequatur ruina,
cauſa eſt manifeſta. Quoniam omnis qui confidens eſt
in operibus ſuis, & gloriatur, ſecurus eſt: qui autem ſe-
curus eſt, non timet: & qui non timet, nec cauet: qui au
tem non cauet, quando non ſperat, ſupplantatur à dia
bolo, & deiicitur. Qui autem nihil ſe exiſtimat eſſe, in
inferiori parte templi conſiſtens, quantum ad ſe, cau-
ſa humilitatis, ſolicitus eſt de ſe: qui autẽ ſolicitus eſt,
& timet: qui autem timet, circunſpicit ſemetipſum, &
non ſinit duci ſe à diabolo ſuper templũ. Talis fuit &
A ille, qui dicit: Non q̃ iam perfectus ſim, aut iam iuſtifi- 1.Cor.4.a
catus ſim, &c. Si ergo Paulus timuit ſe dicere eſſe per-
fectum, quis audeat ſe exiſtimare perfectũ? Si ergo per-
fectus filius dei es, & aliquam laudabilem abſtinẽtiam
ſuſcepiſti, quaſi exiens in deſertum, his duabus tẽtatio-
nibus dominus tentatus eſt propter te, vt non interrũ-
pas opus tuum, ſed ad perfectum deducas: cùm autem
perduxeris ad perfectum, non glorieris. Si autem me-
diocris es filius, & nullũ auſus es affectare pro virtute
certamen, tentatione tertia tentatus eſt: propter te du-
ctus eſt ſuper montem excelſum, & audiuit verba per-
nicioſa, Hęc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris
me: vt tu non deſideres magnus & altus fieri in hoc
mundo. Aſcenſio enim montis illius eſt proceſſio ad
magnitudinem, vel altitudinem diuitiarum, & gloriæ
huius mundi: quoniam ipſa proceſſio eorum de ſuper-
bia cordis deſcendit. Et vide quo modo per ordinem
B dicit, prius ductus eſt ſuper montem, deinde glorioſa
mundi ei oſtenſa ſunt: in tertio loco poſita eſt ei con-
ditio, vt ſi adoraſſet diabolum, omnia fierent eius. Sic
& tibi cõtigit, qui altus & magnus fieri feſtinas in mũ-
do, & aſcendis in montem, quẽ diabolus ſibi elegit ad
ſeducẽdum. Cùm enim volueris fieri altus & magnus,
quod eſt aſcendere in montem, diabolo te ducente,
incipis die ac nocte cogitare de diuitiis acquirendis,
de ſuſcipiendis honoribus, & ante oculos mentis tuæ
ſemper illa vniuerſa proponere: ſcito quia princeps
mundi glorioſa regni ſui tibi oſtẽdit. Cùm autem ſen
ſerit te diutinis huiuſmodi cogitationibus in cõcupiſ-
centias eorundem bonorum accenſum: in tertio loco
tales tibi prouidet cauſas, vt neceſſe ſit tibi, ſi volueris
illa conſequi, diabolum adores, relinquens fidem dei,
& ſeruias ei negligens iuſticiam dei: ſi autem elegeris
C adorare deum in fide eius, & ſeruire ei ſecundum man
datum ipſius obſeruare†, illa omnia non conſequaris. †deeſt, ob-
Ideo docet Paulus Apoſtolus: Obſecro autem vos fra- ſeruare.
tres ſtudium habere quietis, & negocij proprij, & ope- 1.Theſſ.4.b
randi manibus veſtris, & nullius deſiderium ſit vobis
ad ea quæ foris ſunt. Et iterum: Habentes alimenta, & 1.Tim.6.b.
quibus tegamur, his cõtenti ſimus. Nam qui volunt di
uites fieri, incidunt in tentationem, & laqueum diabo-
li, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt
homines in interitum & perditionem. Radix enim
omnium malorum eſt cupiditas diuitiarũ, quam qui-
dam appetẽtes, circa fidem naufragauerunt. Ergo om-
nia Chriſto promiſſa ſunt, & omnia Chriſtus contẽp-
ſit, vt ne gloriam dei diabolo daret: vt & tibi etiam ſi
totus mundus fuerit datus, tantùm vt dimittas deũ: nõ
D facias amplius diuitias, quàm gloriam dei. Nec enim
iuſtum eſt, propter creaturam contemnere creatorem,
ſed propter creatorem creaturam. Quoniam diuitias
tibi deus dare poteſt, diuitiæ autem tibi deum dare nõ
poſſunt. Non enim propter ſe tentatus eſt, ſed propter
nos, & non ſibi vendicat, ſed nobis. *Tunc reliquit eum
diabolus, & accedentes angeli dei miniſtrabant ei.* Non dixit,
Et deſcendentes angeli dei miniſtrabant ei, vt oſten-
dat, quia ſemper ad miniſterium eius angeli erant in
terris: ſed tunc præcipiente domino receſſerunt ab eo,
vt locus diabolo aduerſus Chriſtum daretur, ne fortè
angelos videns circa eum, non appropinquaret ad eũ.
Sic enim inuiſibiliter fit omni homini Chriſtiano.
Duo enim ſunt angeli permanentes cum hominibus:
ſcilicet bonus & malus. Quandiu circa nos eſt ange-
lus bonus, nunquam nos in tentationem poteſt impel
lere angelus malus. Secundum diſpenſationem autem
dei

dei recedit aliquantulum angelus bonus, magis autem non recedit: sed abscondit se, inuisibilem se reddens ante diabolum: quoniam nisi voluerit angelus bonus, à diabolo non videtur. Subtrahit ergo se, vt det diabolo licentiam tentandi, & stans expectat tentationis euentum. Quando ergo aliqua concupiscentia malæ rei ascenderit super cor tuum, & pulsat aliquot genus peccati, non est circa te angelus bonus, sed diabolus loquens in corde tuo tentat te pariter, & compellit. Si tu ergo permanseris, confringens cor tuum, magis autem diabolum in corde tuo confringens: cùm non te potuerit superare, discedet à te. Quãdo recedente concupiscentia incipit cor tuum exultare, quia euasisti impetum illum malum: & quasi quidam spiritus in te tacẽte lętatur, & gratias agit deo: cognosce quia recessit à te diabolus, & post tentationis victoriam accedens angelus ministrat tibi, & ille loquitur in te, & gaudiũ operatur. Quoniam autem ministrabant ei angeli, scimus: in quibus autem rebus illi ministrabant, scire non possumus. Vtrum ad sanitates infirmitatum, quemadmodum & per angelum Raphaëlem sanauit Tobiam: an ad correctionem animarum, an ad effugationem dæmonum, quoniam quidem multa opera sua per angelos facit, verum est. Angelis autem facientibus ipse facere videtur, qui dat illis faciendi præceptum & potestatem. Tamen manifestissimum est, quia etsi ad opus ipsius ministrant ei, non propter necessitatem impotẽtiæ eius ministrant ei, sed propter honorem potestatis ipsius. Nam ministrant ei, & non adiuuant eum.

Tob.3.d.

Homilia sexta ex cap. quarto.

VM autem audisset Iesus, quod Ioannes traditus esset, secessit in Galilæam. A quo? Sine dubio à deo: quia in virum sanctũ, nemo potest aliquid, nisi tradiderit eum deus. Nam peccator in peccatorem aliquid forsitan potest, quia nec est valde sub cura dei peccator: in hominem autem dei sine dubio nihil potest, quia protector est deus omnium sperantium in eum. Sic enim dicit & alibi: Nónne duo passeres veneunt dupondio †, & vnus ex eis non cadit super terram sine præcepto patris vestri? quantò magis vos modicę fidei? Vestri autem & capilli capitis numerati sunt omnes. Omnis homo, quantumuis fuerit malus, priusquam aliquam faciat iniquitatem, quasi tardior est ad opus iniquitatis: quòd si semel cœperit facere iniquitatem, iam paratior fit ad omne opus iniquum. Sicut enim bestia, quanuis sit naturaliter sæua, tamen si excitata non fuerit, non se facilè super hominem iactat: si autem homine occiso, vel aliqua bestia, sanguinis acceperit gustum, iam si viderit hominem, sine aliqua mora irruit super eum: Sic & Herodes, etsi proposito erat iniquus, tamen postquam propter correptionem adulterij sui est exasperatus, opus pessimum ausus est facere, & Ioannem recludere in carcerem, seipso iniquior: & audacior quidem fuerat sibimetipsi factus cum omnibus consentientibus sibi Iudæis in mortem Ioannis. Quod sciens dominus, secessit inde, non ipse timens mortem, sed propter duas causas. Primùm, vt passionem suam opportuno tẽpore reseruaret: deinde, vt nobis fugiendi periculum tentationis daret exemplum: non quia ille timebat periculum tentationis, sed quia nos aliter non omnem toleraremus tentationem. Si enim ideo per omnem viam iusticiæ præcessit, quasi magister, vt nos cum sequamur, quasi discipuli: manifestum est, quia non cõsiderauit quid ipse posset, sed quid nos poteramus implere. Si autem ea fecisset Christus, quæ ipse poterat facere, & non nos: discipuli eius esse non poteramus, sequi eum non prævalentes.

Psalm.17.c.
Infra. 10.c. † asse.

Et relicta ciuitate Nazareth, veniens habitauit in Capernaum, in finibus Zabulon & Neptalim, vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam: Terra Zabulon & terra Neptalim via maris trans Iordanem Galilæa gentium. Sicut docet historia, hæ tribus ante omnes transmigratæ sunt in Babyloniam. Conuenienter ergo, quos ante omnes ira dei percussit, ipsos primùm dei misericordia visitauit: & qui primi ducti sunt in captiuitatem corporalẽ, ipsi prius de spirituali captiuitate reducti sunt. *Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: & qui sedebant in regione & vmbra mortis, lux orta est eis.* Sedebant in tenebris Iudæi, qui fuerant sub lege, in qua dei iusticia non fuerat manifesta: etsi erat ibi iusticia, tamen in figuris quibusdã, & mysteriis rerum carnalium fuerat cooperta. Quale enim est lumen iusticiæ in circuncisione præpucij? Tenebræ enim erant maximè secundum legem, quæ non ad manifestãdam dei iusticiam data fuerat, sed ad puniendam duriciam cordis eorum: Sicut ait dominus, Propter duriciam cordis vestri Moses ista mandauit: & non ad saluandos eos, sed ad excæcandos, vt inebriati per legem, non cognoscerent lumen, quod non merebantur videre in tenebris, id est in peccatis. Lumen magnum, id est Christum. Nam multa lumina fuerant inter Iudęos. Lumen fuerunt Moses, & Aaron, & Iosue, & cæteri iudices & prophetę. Omnis doctor lumen illorum est, quos illuminat docẽs: Sicut scriptum est. Vos estis lux mundi. Magnum autem lumen est Christus. In regione autem & vmbra mortis sedebant Gentiles, aut quia iniquitates mortiferas faciebant, aut quia colebant idola & dæmones, quorum cultura ducebat eos ad mortem æternam. Iudæi autem, qui secundum legem opera faciebant, ideo in tenebris erant, & non in regione & vmbra mortis: quia etsi non erat quidem iusticia quam faciebant, tamen facientibus eã, etsi gloria non dabatur, tamen mors æterna non contingebat, quia dei tenebant mandata. Vmbram autem mortis æstimo esse peccatum idololatriæ. Sicut enim qui viuunt in agnitione dei & Christi, quanuis agnitio ipsa sit vita, tamen donec sunt in seculo isto, non sunt in vera vita, sed in vmbra vitę: quoniam per fidem ambulant, & non per speciem: & per speculum in ænigmate vident, nõ facie ad faciem. Sic qui in erroribus idolorum viuunt, licet ipse error sit mors, tamen nondum sunt in vera morte, sed in vmbra mortis, donec in isto seculo sunt. Quoniam autem ignorantia dei vmbra est mortis, testatur propheta dicens: Et declinasti semitas nostras à via tua, & cooperuit nos vmbra mortis. Sine dubio enim operiet eum ignorantia dei, cuius via de via dei fuerit declinata. Regio autem mortis, mundus est iste. Sicut enim illa terra, terra viuorum est, de qua dicitur: Credo videre bona domini in terra viuentiũ: sic terra hæc regio mortis est. Propterea ad plenum deo placere non possumus, degentes in ea, quia ipsi etsi viui sumus propter opera viua & fidem Christi, tamen quia in mundo viuimus, cui diabolus principatur, coinquinati sumus. Ideo & Paulus dicebat: Quis me liberabit de corpore mortis huius: Corpus enim hoc, corpus est mortis: quia nó vitalibus, sed mortiferis voluptatibus est subiectum. Et vide q̃ propriè quidẽ dixit propheta: Iudæos quidem vidisse lumen magnum, Gentibus autem ortum esse: quoniam apud Iudæos erat agnitio filij dei, non autem videbant eum, quia sedebant in tenebris legis, aut peccatorum:

Esa.9.a
Ibidem.
Infra.9.a. & Marc. 4.
Infra.5.b
1.Cor.13.
Psal.43.c
Ibi.18.d
Rom.7.d

apud

apud Gentes autem nũquam fuit agnitio filij dei. Ideo à Iudæis quidem dicitur visus, Gentibus autem ortus. Dicitur autem Capernaum inter fines Iudæorũ & Gentium posita esse. *Ex tunc cœpit Iesus prædicare, & dicere: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum.* Ex tunc, id est, ex quo testificatus est à Ioanne. Nec enim prædicare credibiliter poterat, nec testis patris existere, nisi testificatus fuisset ab eo: quia nemo potest alterius esse testis idoneus, nisi qui ipse fuerit testificatus ab altero. *Ioan.1.d* Testificatus autem est ab eo sic: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Vt omnis qui ordinatur ad prædicandum, bonum testimonium habeat à populo, *1.Tim.3.b* & ab his qui sunt foris, sicut ait Apostolus: Qui enim bene viuit, se solum saluat: qui autem bonam habet opinionem, multos ædificat. Quid autem prodest, si bonã vitam agendo te vnum salues, & malam famam habẽdo plurimos scandalizes? Ex tunc cœpit Iesus prędicare, ex quo in aqua quidem baptizatus est à Ioanne: in spiritu autem à patre, vt posset de seipso alios baptizare, secundum hominem dico: † [quia si non fuisset baptizatus, alios baptizare non poterat. Quo modo autem nudus vestiat nudum, aut quo modo mendicus faciat alterum diuitem: Sic & ipse qui baptizatus non est, quo modo alteri potest baptismum dare? Secundum hoc & de hæreticis dicimus: quia vbi est fides, illic est ecclesia: vbi ecclesia, ibi sacerdos: vbi sacerdos, ibi baptismum: vbi baptismum, ibi Christianus. Vbi autem fides nõ est, ibi nec ecclesia est: vbi ecclesia nõ est, nec sacerdos est: vbi sacerdos non est, nec baptismum: vbi baptismum non est, nec Christianus fit aliquis. Quid ergo reprehẽdit quasi secundum baptismum, qui nõ intelligit quod est primum?] Ex tunc cœpit Iesus prædicare, ex quo tẽtatus est. Famem autem vicit in deserto, auariciam spreuit in monte, vanam gloriam repercussit super templũ, vt nobis ostendat, quia qui ventri suo contradicere potest, qui seculi huius bona contemnit, qui vanam gloriam non desiderat, ille debet, Christi vicarius factus, iusticiam Christi prædicare: quoniam ex istis tribus caminis omnis diabolicæ fraudis † flamma succenditur. † *al. confla-tionis.* Item ex quo traditus est Ioannes, ex tũc prædicare cœpit. Nam si viuo Ioanne prædicare cœpisset, sine dubio vilem fecisset Ioannem, & inuenta fuisset prædicatio eius superflua, quantum ad istius doctrinam: quẽadmodum si in vno tempore lux cum lucifero oriatur, gratiam luciferi celat. Quàm sapienter inde prædicationis suæ sumpsit initium, quod prædicare consuetus erat Ioannes: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnum cœlorum: non vt conculcet Ioannis doctrinam, sed vt magis confirmet. Nam si illo adhuc docente hæc eadem prædicasset, forsitan conculcare videretur: nunc autem quia eo incluso repetit, non conculcatio, sed confirmatio inuenitur. Confirmat autem Ioannis doctrinam, vt testem eum verum fuisse demonstret. Quoniam si Ioannes verus est testis, & testimonium eius verum est quod dixit de Christo: si autem falsus est testis, & omnia illa glorioſa falsa fuerunt quæ dixit de Christo. Ergo dum Ioannis doctrinam confirmat dominus, seipsum commendat, Pœnitentiam agite. Creator humanæ naturæ scit quid necessarium habet humana natura. Sciens etenim dominus, quia nullus hominum per ignorantiam iusticiæ peccat: sed dum sequitur delectationem carnalem, cõtemnit gloriam spiritualem: ideo statim non iusticiam prædicauit, quam omnes cognoscebant, sed pœnitentiam qua omnes indigebant. Quis ergo veniens cõtra

A iudicium dei ausus est dicere, quia ego volo bonus esse, & non possum? Dominus enim qui in primis non iusticiam, sed pœnitentiam prædicauit, non naturæ ignorantis, sed voluntatis culpam in peccatoribus esse demonstrat. Pœnitentia enim correctio est voluntatis, non emendatio malæ naturæ. Nam si emendatio naturæ esset pœnitentia, creator dominus noster venisset in mundum, vt sui operis culpam emendaret, non nostros errores. Appropinquabit enim regnum cœlorum, id est beatitudo regni cœlestis: quam præparauit fidelibus deus. ac si dicat, parate vos per pœnitentiam, & per patiẽtiam ad percipiendam beatitudinem regni cœlestis: quia appropinquabit tempus mercedis reddendæ. Qui mala timetis aut concupiscitis bona, attendite quia appropinquabit regnum cœlorum. Si vos mala non terrent, vel bona delectent, aut si regna
B non concupiscitis, vel tormenta timete. Gaudeant iusti, quia iam finiuntur mala eorum, & incipiunt bona. Lugeant peccatores, quia iam transeunt bona eorum, & incipiunt mala. Quid nocuit hominibus iustis, quia mala passi sunt, cùm cœperint esse in bonis? Nam & recordatio transactorum malorum, non solum non nocet, sed adhuc magis delectat. Nam mala quandiu presentia sunt, grauia videntur: cùm verò transacta fuerint, recordatio eorũ gloriatio est. Aut quid prodest peccatoribus, quia bona sunt consecuti, cùm cœperint esse in malis? Nam recordatio transactorum bonorum non solum non adiuuat, sed adhuc amplius grauat. Nam quandiu præsentia sunt, delectabilia videntur: cùm verò transacta fuerint, recordatio eorum magis
C affligit. Et ista prędicatio pœnitentiæ qualem fructum contulit Christo? Seminauit verbum pœnitentię, & immaculatos prædicatores iusticiæ messuit.

Homilia vij. ex cap. iiij.

Ambulans autem Iesus secus mare, vidit duos fratres, Simonem & Andreã. Priusquã aliquid dicat aut faciat, vocat Apostolos, vt nihil eos lateat, nec verborum Christi nec operum, vt postmodũ fiducialiter dicere possint: Non possumus enim *Acto.4.d.* nos quę vidimus & audiuimus non loqui. Vidit eos nõ corporaliter, sed spiritualiter: non ad facies eorum, sed ad corda respiciens. Et elegit eos non quasi Apostolos, sed quia Apostoli poterant fieri. Sicut artifex, si viderit gemmas pretiosas, & nõ dolatas: elegit illas non quòd sint, sed quòd fieri possunt: habens enim scientiam artis, bonum incomposito non contemnit. Sic & dominus videns illos, non opera eorum elegit, sed corda.
D *Mittentes retia.* & futuræ dignitatis gratiam artificij sui opere prophetantes. Vt intelligamus quia non solùm ista secunda piscatio spiritualis à deo eis erat donata, sed etiam prima illa corporalis dei prouidentia in eis fuerat ordinata. Nam sicut qui retia iactat in aquam, nescit quos pisces comprehensurus est, sed quos deus ei transmiserit, illi intrant in retia: Sic & doctor quando diuini sermonis retia super populum iactat, nescit qui sunt accessuri ad deum, sed quoscũq; deus excitauerit, illi adhærent doctrinæ. Ergo sicut in piscatore labor solus requiritur piscandi, deus autem transmittit capturã: sic & in doctore nihil requiritur, nisi instãtia doctrinæ: populum autem non corrigit homo, sed deus. Sic enim dicit dominus per prophetam: Dic hæc ad Ie *Zacha. 3.* sum filium Iosedech sacerdotem magnũ: si bene custodieris aulam meam, dabo tibi qui habitent in ea. *Et ait illis: Venite post me, & faciã vos fieri piscatores hominũ.* Id est, faciam vos doctores, vt cum reti verbi dei comprehen

Universidad de Deusto
Biblioteca

datis homines de mundo hoc falso & fluctuabundo, A & tempestuoso, & instabili, & perfido, & semper periculoso,& nemini vnquam tuto, vbi homines non ambulant,sed feruntur inuiti quasi nolentes. Violentia enim diaboli concupiscentias multas inoperans eis,mẽtitur se facturum eorum voluntatem: quia cùm delectatione compellit in mala opera, vt homines alterutrum se comedant, sicut pisces fortiores semper deuorantes infirmiores: ne translati viuant in terra fructifera corporis Christi facti membra corporis eius, in terra fructifera, in terra dulci & semper tranquilla: vbi non est tempestas ad euersionem, nisi fortè ad tentationem fidei, & patientiæ fructificationem. Vt homines ambulent,non ferantur: vt se alterutrum non comedant habitantes, sed foueant: ecce do vobis euangelium in manibus nouum, & alterum rete diuersarum sententiarum,& obligatarum parabolarum, virtutum admirandarum, & multiformium doctrinarum, nar- B rationibus crebris quasi fluctibus huc & illuc discurrẽtibus,textum minis iudiciorum,& promissionibus beatitudinũ,quasi quibusdam nodis indissolubilibus colligatum,præscientiis & occultarum cogitationum cognitionibus,dæmonum confessionibus, & resurrectionibus mortuorum, nimis confirmatum: ita vt in sinu suo tutissimo diligenter possit rationabilium hominũ continere capturam, vt non det eis ex aliqua potestate exeundi occasionẽ, quasi per aperturam aliquã neglectã à spiritu sancto qui texuit eã. Et hoc dicit aliquis intra se, Non sine causa secuti sunt Iesum talia promittentem. Quid enim? Tibi minora repromittit? Num nõ si bene conuersatus fueris,regnum cœleste tibi promittit? num non vitam æternam? num non angelicam naturam? num non hęreditatem secum? Et quare non sequeris eum? Sed illi secuti sunt eum, quia cœlestium bonorum amatores erant,non terrenorum. Tu autem eum nõ sequeris, quia non cœlestium, sed terrenorum amator es. Homo enim carnalis nullum bonum credit esse bonum, nisi carnale: & nusquam credit esse iucunditatem, nisi quæ est super terram. Non ergo illi doctorium cupierunt honorem, sed doctorij operis lucrum, sicut exitus contestatus est. Si enim Apostoli facti honoribus apostolatus sui fruiti sunt, sine dubio apostolicum cupierunt honorem. Si autem non solùm Apostolatus sui honoribus fruiti non sunt humilitatis causa,sed etiam propter hominum salutem & gloriam Christi, passi sunt diuersa supplicia: manifestũ est quòd tunc non apostolicum cupierunt honorem, sed quæstum apostolici operis & laboris. Sciebant enim quàm D preciosa est anima hominis, quàm grata est apud deũ salus ipsius, quanta merces est hominem ædificare secundum deum. Concupierunt,& secuti sunt: tu autem non concupiscis talia hæc. Quo modo enim desideres alium posse saluari, qui teipsum saluare non curas? *Et relictis retibus, secuti sunt eum.* Ne aliquis Christianus dicat, Nunquid non possum diuitias diligere,& Christo placere? ideo relinquentes retia sua Apostoli nos docuerunt, quia nemo potest terrena possidere, & perfectè ad cœlestia peruenire. Considera quo modo inter cœlum & terram aër medius constitutus separat creaturam vtranque, vt ostendat quia inter cœlestia & terrena nulla potest esse commixtio. Cœlestia enim spiritualia sunt & leuia, & naturaliter semper sursum petentia. Terrena autem ponderosa sunt, & semper deorsum deponentia. Si igitur spiritualia tenueris, sursum te ducunt: si terrena, deorsum te deponunt. Igitur

† parte.

reliquerunt retia, ne magis facerent eis impedimentum laboris, quàm additamentum vtilitatis. *Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius componentes retia, & similiter vocauit eos.* Erant enim habitatione ciues,dilectione concordes,arte officij pares, fraternitate pietatis coniuncti: ideo sic vocauit & istos, ne tot bonis rebus coniunctos, dissimilis vocatio separaret. Gratiosè aliquis de hac duplici fratrum vtilitate locutus est, quoniam omnis Ecclesia præcipuè in charitate fuerat construenda, sicut ipse dicit: Hoc est autem mandatum, vt diligatis inui- Ioan. 15.b. cẽ, sicut ego dilexi vos. Et iterum: In hoc cognoscent Ibi 13.c homines,quòd mei estis discipuli,si charitatem habueritis inter vos. Sicut enim in corporali ædificio lapis ad lapidem cæmento mediante constringitur: sic in ædificio ecclesiæ Christianus ad Christianum charitate mediante connectitur. Ideo super fraternitatem charitatis ecclesię cõposuit fundamenta, vt radicibus charitatis exuberãs quasi humor ascẽdat in ramos. Et hoc super naturalem charitatem, vt nõ solùm per gratiam, sed etiam per naturam ipsa charitas firmior habeatur. Sic enim fecit deus in veteri testamento: ædificaturus enim populum illum per legem, supra Mosem & Aarõ fratres posuit ædificationis initium. Quoniam autem abundantior gratia futura erat noui testamenti quàm veteris, ideo populum illum quidem ædificauit secundum vnam fraternitatem, hũc autem secundum duas.

Componentes retia. Quod est maximæ paupertatis indicium. Vetera componebant, quia noua vnde emerent, non habebant. Et quod ad maiorem pietatem eorum pertinet,in tanta paupertate sic patri suo occur rebant, vt secum eum baiularent in naui: non vt ille C istos adiuuaret in opere: sed vt isti illum consolarentur sua præsentia. Quoniam autem illi quidem referun tur mittentes retia sua, per omnes euangelistas: isti autem componentes, sine ratione esse non credo, maximè cũ poterant dicere sine damno aliquo intellectus: & ibi vidit illum & illum,& non dicere componentes retia sua. Item ęstimare illos quidẽ quasi velociores ad prædicandum,quia iam mittentes erant retia sua: istos autem quasi pigriores, quia adhuc componentes erant retia,non sumus ausi: quia differentiam illorum talium cognoscere est solius dei. Ne fortè ergo propter Petrũ illi dicti sunt mittentes retia sua. Isti autem propter Ioannem componentes: quia Petrus prædicauit tantum euangelium,& nõ composuit,sed Marcus ab eo prędicata composuit. Ioannes autem & prędicauit euangelium, & ipse composuit. Et non solum composuit, sed etiam omnium Euangelistarum retia ipse composuit. Nam cùm omnes humana Christi penè sola composuissent, iste commiscuit eis etiam diuina ipsius, vt nullam relinqueret spiritus sanctus scandali aperturam in eis vnde pisces egrederẽtur. Et vt nunc dicamus quod suprà in textura retis omisimus: quia circumposuit ei quasi plumbea grauia, id est inextinguibilium flãmarum & immortalium vermium supplicia põderosa, vt possit facilè humanorum cordium penetrare profundum. *At illi relicto patre, & naui, secuti sunt eum.* Vide quia Petrus quidem & Andreas dicuntur reliquisse retia: Iacobus autem & Ioannes, patrem & nauim. Tria sunt e- *Vocatus ad* nim generaliter omnia, quæ relinquere debet omnis *Christũ, tria* qui venit ad Christum: actus carnales, substantiã mun- *generaliter* dialem, parentes carnales. Per retia enim piscationis, *relinquere* actus carnales relinquendi significantur: per nauim au- *tenetur.* tem, substantia: per patrem verò, omnes parentes. Et

vide

Universidad de Deusto Biblioteca

vide quia prius retia relicta significantur, postea nauis, A in tertio loco pater: quia prius cõuenit actus mũdiales relinquere. Ipsi sunt enim, qui præcipuè nocent ad spiritualia. Secundò, substantiã, quia non tantum nocet aliquid habere in mundo, quãtum agere aliquem actum, tamen & hoc ipsum habere nocet. In nouissimo parentes, qui & ipsi quidem nocent, tamen minus nocent q̃ diuitiæ & actus huius seculi. Reliquerunt ergo nauẽ, vt fierent ecclesiasticæ nauis gubernatores. Reliquerũt retia, vt iã non pisces apportarent ad ciuitatẽ terrenam, sed homines ad ciuitatem cœlestẽ. Reliquerunt vnum patrem, vt fierent omnium spiritualium genitores.

Homilia viij. *ex cap.* iiij.

ET circũibat Iesus totam Galilæam. Omnis rex pugB naturus contra aduersarium regem, prius cõgregat exercitum, & sic vadit ad pugnam: sic & dominus contra diabolũ pugnaturus, prius congregauit Apostolos, & sic cœpit per totam Galilqã euangelium prædicare. Expugnatio enim diaboli, prædicatio est veritatis: sagitta mortifera est in visceribus eius, sermo iusticiæ. Deiectio eius est opus signorum, spoliatio potestatis eius est conuersio fidelium. Et rex quidem terrenus congregat exercitum, vt illorum laboribus ipse gloriam consequatur: iste autem congregauit Apostolos, non vt illorum laboribus ipse gloriã consequatur, sed vt suo labore illis victoriam præstet. Circumibat totam Galileam, sicut studiosus medicus C circumibat grauiter ægrotantes, singulis quibusque passionibus adhibens congruas medicinas: quia debiles illi ad medicum venire non poterant. Et dominus quidem circumibat singulas regiones. Nos autem qui sumus vnius cuiusque regionis pastores, etsi regiones circumire necessarium non habemus, tamen singulas species passionum populi circumire & considerare debemus: id est, diligenter attendere, qui sunt in populo, qui auariciæ morbo laborãt, vt aliquem sermonem de auariciæ malo faciamus ad medicamentum sanitatis illius, qui auariciæ stimulis agitatur, secundum Pauli sententiam, dicentis: *Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.* Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationes, & cętera. Item debemus illis prouidere, qui in populo ardentibus libidinis febribus valde laborãt: & vt ad remedium passionis eorum aliquod medicamentum in Ecclesia proferamus de apotheca medicinali Apostoli, dicentis: Omne peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, & cætera. Et quemadmodum paterfamilias studiosus, scit in do- D mo sua quid vnusquisque necessarium habet: ita & sacerdos singulorum mores, & actus, & conuersationem debet indiscere, vt quale quibusq; medicamentum necessarium fuerit, subministret: cui consolationem, consolationem: cui increpationem, increpationem. Cui autem asperior increpationis medicina fuerit posita secundum qualitatem passionis illius, non debet indignari: quia nec infirmus irascitur contra medicum, si posierit aliquam medicinam mordentem. Non enim cõsiderat asperitatem medicinæ, & irascitur, sed considerat benevolentiam medici, & sustinet: quia prodesse illi desiderat, non nocere. Sicut autem infirmus qui ipse venit ad medicum, ex parte iam sanus est: sic & ipse peccator qui venit ad sacerdotem, & doctrinæ aut pœnitentiæ medicinam quærit, ex parte iam iustus est. Illum autem grauis tenet infirmitas, quem sacerdos sequitur verbis, & ille spiritualium verborum medica-

2.Tim.6.b *Ibidem.*

1.Cor.6.d

mentum non sentit, nec melioratur, sed quasi qui stomachum patitur, quicquid manducauerit & biberit, iterum vomit. Sic & illa anima patiens quicquid audierit, statim de sensibus suis proiicit foras, sic illi infideles Iudęi de quibus dictum est: Omnem escam abominata *Psal.106.b.* est anima eorum: id est, omnem escam doctrinæ animam nutrientem. *Docens & prædicans euangelium regni.* Aliud est docere, aliud est Euangelium prædicare. Docebat enim eos, dicens iusticias naturales, quas etsi ille non diceret, ipsa ratio naturalis illos doceret: vtputa castitatem, humilitatem, patientiam, & cætera his similia: quæ homines etsi non audiunt, tamen à semetipsis bona esse intelligunt, sicut ait Apostolus ad Romanos *Roma. 2. c.* secundo: Cum enim Gentes, quę legem non habent, naturaliter quæ legis sunt faciunt, &c. Sed fortè dicis, Si ea eos docebat, quæ omnes intelligunt, quid opus habebat eos docere: Audi, doctrina non tantum propter manifestationem rerum obscuratum inuenta est, quantùm propter excitationem cordis & spiritus. Talis est enim humana natura, vtputa prætalẽtibus delectationibus carnalibus in homine, scientia quę est in eo iusticiæ naturalis excluditur, & quasi in obliuionem deducta, de memoria foris expellitur & obdormit. Cùm ergo cœperit doctor in illis reprehendere, & repercutere mala carnalia, & terrere de futuro iudicio: quasi præcisis delectationibus carnalibus, iterum scientiam in memoriam eorum reducit, & in sensibus reparat. Vn- *Ephe.6.d.* de & gladius dicitur sermo diuinus: quia sicut gladius *& Heb.4.c* carnes præcidit, sic & sermo diuinus concupiscentias carnales. Et quemadmodum si tollis herbas de agro, triticum conualescit in illo: sic & concupiscentia si præcidatur ab homine, iusticia conualescit: quia sicut herbæ suffocant triticum, sic & concupiscentiæ carnales offocant disciplinam. Vides ergo quia doctrina non nouas scientias introducit, sed oblitas commonefacit? Si ergo sermo humanus tãtam habet virtutem auribus sonum præstans, putas quid agebat sermo dominicus, cùm esset spiritus viuus, non tantum in auribus sonãs, sed & in cordibus operans? Euangelium autem prædicans mysterium iusticiæ promittebat. Euangeliũ enim *Euangeliũ.* est nuncium bonum. Bona autem hominibus nunciantur, quando promittitur eis beatitudo cœlestis, peccatorum remissio, adoptio filiorum, mortuorum resurrectio, & immortalitas vitę, hæreditas regni cœlestis, & possessio gloriæ sempiternæ, societas angelorum, & cõmunicatio spiritus, & fraternitas Christi, & paternitas dei. Hęc omnia antiqui homines manifestè nec audierant, nec sperabant. Et ideo præmium boni operis non sperantes iusticiæ contempserunt laborem, & transtulerunt se ad delectationes carnales: quia omnis iusticia molesta est omnibus in carne viuentibus, propterea labor iusticiæ non sustinetur, nisi merces eorum expectetur. Ideo ergo illis beatitudinẽ euangelizabat cœlestẽ, vt corda eorũ ad patientiam boni operis excitaret, & desiderium cœlestium præmiorum, aut docens, aut interpretans eis prophetias de suo ipsius aduentu: vt ipsa interpretationis doctrina esset propter increpationẽ, & euãgelizatio propter denunciationẽ futurorum bonorũ in ipso. *Et sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in plebe.* Quòd dixit, languorem: ad passiones pertinere voluit corporales: q̃ autem dicit, Et omnem infirmitatem: ad passiones animæ spirituales. Nõ enim pauciores morbi animam vexant q̃ corpus. Et si quidem dixisset, sanans languores & infirmitates, poteramus vtrunq; ad passiones intelligere corporales, vt languores

Universidad de Deusto
Biblioteca

guores quidem intelligerentur grauiores passiones, infirmitates autem tædia leuiora. Nunc autem cùm dicens omnem languorem, omne genus siue grauium, siue leuium passionum concludit, alterius clausulæ videtur adiectio esse superflua, nisi vnam quidem ad passiones corporales intelligamus, alteram autem ad
†.dias,& spirituales, Possumus tamen & vtranq; clausulam, adt vtrasque intelligere passiones, ita, id est, omnem languorem siue corporalem, siue spiritualem: & omnem infirmitatem, siue corporalem, siue spiritualem: Vt languorem quidem intelligamus animæ, morbum passionis alicuius, infirmitatem autem infidelitatem: vtputa qui auariciæ morbo subditus est, aut libidinis, aut vanæ gloriæ, languorem animæ patitur. Qui autem mysterium vocationis dei ignorat, ille infirmus habetur in fide. Multi enim sunt qui possunt bona opera facere, & deo placere, sed non faciunt: quia mysterium vocationis dei ignorant, & ipsi sunt infirmi. Quidam autem sic passionibus carnalibus sunt mãcipati, vt etiam si sciant mysterium vocationis dei, tamen bene agere non permittuntur, & ipsi sunt languorem habẽtes. Sed passiones corporales diuinitatis virtute sanauit, spirituales autem verbo pietatis. Sicut enim medicina languenti corpori, sic verbum prodest animæ ægrotanti. Deinde vide, quòd non prius posuit, Sanans omnem languorem, & omnem infirmitatem: sed primùm, Prędicans & docens Euangelium regni, & posteà sanans, propter duas causas. Primùm, quia miracula vir-
†quia mira cula nõ virtutũ ædificãt animas, tutum ædificant animas secũdum verba† pietatis. Ideo autem prępmittitur, quod magis necessarium ęstimatur. Deinde quia non verba pietatis virtutes miraculorum commendant, sed virtutes miraculorum veritatis ser-
sed verba. mones. Nec ideo credebatur Christus posse facere virtutes, quia veritatem prædicabat: sed ideo credebatur veritatem prædicare, quia poterat facere virtutes.

Et obtulerunt ei omnes malè habentes, & curauit eos. In quibusdam locis ponit, Et multos curauit, sicut & ibi: Et
Mar.1.d quotquot tetigerunt eum, sanati sunt. Hic autem sim-
Ibi.3.b. pliciter dicit, Et curauit eos: significans quia omnes curauit. Sicut nouicius medicus intrans in ciuitatem, & volens ostentationes dare artificij sui, omnes venientes ad se curat: & non tantùm cogitat de mercede accipienda, quantùm de opinione sua commendanda. Cùm autem manifesta fuerit fama eius bona, tunc secundum laborem suum incipit exigere & mercedem. Sic & dominus incipiens prædicare, non secundum iudicium quosdam, sed omnes indifferenter sanabat: postquam verò illum omnis Iudæa cognouit, beneficia sanitatum digno precio fidei venundabat, dicens
Infra. 9.d. vnicuique, Fiat tibi secundum fidem tuam. Non tamẽ omnes, sed illos, quos secundum præscientiam suam ante præparauerat, quàm venirent.

Homilia nona ex cap. quinto.

Videns autem Iesus turbas multas, ascendit in montem. Omnis artifex secundum professionem suam opportunitatem operis videns, gaudet. Carpentarius, si viderit arborem bonam, concupiscit eam prędscindere ad opus artificij sui: agricola, si viderit terram pinguem, desiderat eam arare. Et quid dico de rationalibus hominibus? ipse irrationalis equus de stabulo exiliens, si viderit campos patentes, rapit frẽnum, & excitatur ad cursum: sic & dominus videns magnam congregationem populi, excitatus est ad docendũ. Sic & omnis sacerdos, cùm viderit ecclesiam plenam, gaudet animus eius, & delectatur vt doceat: si autem videA rit ecclesiam vacuam, confunditur, & nihil dicere potest. *Ascendit in montem.* Nunquid non poterat ibi docere, vbi iam populus erat? Sed propter duas rationes ascendit in montem. Primùm, vt impleret prophetiam Esaię dicentis: Super montem excelsum ascende tu, qui *Esa.40.b* bene annuncias Sion. Deinde, vt mysterium pietatis ostenderet. Ascensio enim eius est altitudo virtutum. Ascendit ergo in montem, vt ostẽdat nobis quoniam in altitudine spiritualium virtutum consistere debet, qui docet iusticiam dei, pariter & qui audit. Qui do-*Nota.* cet, verborum suorum sit ipse exemplũ, vt magis opere doceat quàm sermone. Sicut ait Apostolus ad Timotheum: Exemplo esto omnium fidelium. Qui autem *1.Tim.4.d.* ambulat per conuallia vitæ terrenæ, obscuras semitas calcat, & loquitur altos sermones: non alterum in-
B struit, sed seipsum castigat. Nemo enim potest in valle stare, & de monte loqui: sed aut vbi stas, inde loquere: aut vnde loqueris, ibi sta. Si in terra est animus tu°, vt quid de cœlo loqueris? Si ergo in terra tu stas, de terra loquere: si autem de cœlo loqueris, in cœlo consiste, vt dicas cum Apostolo: Nostra autem conuer-*Philip.3.d* satio in cœlis est. Ille autem populus, qui audit iusticiam dei, ideo debet in altitudine bonorum operum consistere: quia discipulus imitator debet esse magistri. Si autem in peccatis viuas, & audias iusticiæ verba docentem, iudicium tibi, non salutem acquiris. Audis enim, vt ne ignorantiæ vel excusationem habeas ante deum. Ecce homo, si quancunque artem ex toto corde voluerit discere, puta pingere aut ædificare, cùm frequenter magistrum suum audierit aut viderit, tollit se in secreto, & accipit ferramentum, & ipse se tentat, si potest iam facere, quod frequenter audiuit vel vidit: Sic & tu, si facere iusticiam non vis, vt quid prædica-
C torem iusticię audis? vt quid doctorem illum appellas, cuius non vis esse discipulus? Intellige ergo, dico enim tibi rem naturalem, secundum loci istius scripturam. Si tu es super montem, & prędicator in valle, tu sursum constitutus audis vocem illius, quia vox melius sursum ascendit: si autem tu steteris in valle, & doctor tuus super montem loquatur, non multum tibi proficit loquela ipsius. Ergo in primo loco populus se debet considerare qualis sit, in secundo loco qualem habeat sacerdotem: quia doctor malus bono populo non multum nocet, bonus autem doctor malo populo non multum prodest. Nunc autem populus seipsum non videt, quem primum videre debet: sed semper sedens iudicat de moribus sacerdotum. Ideo ergo præsens scriptura nos docet, vt tam doctor, q̃ populus
D super montem sanctitatis ascẽdat, qui vult audire pietatis doctrinã. Aut certè ita: Mons ecclesia appellatur, de quo dicit propheta: Mons dei, mons vber. Ascendit *Psalm.* ergo Christus in montem, vt illic discipulis suis mysteria traderet veritatis, ostẽdens, quoniã omnis qui vult discere mysteria veritatis, in montem ecclesiæ debet ascendere: sed non †in omnem montem, sed in montẽ †id est vberẽ. Sunt enim & hęreticorũ montes, non autem vberes, sed coagulati: in quib° nõ veritatis mysteria traduntur, sed mẽdacia expugnãtia veritatẽ. Ideo & eos qui in tales mõtes ascendunt, reprehendit spiritus sanctus per prophetã dicẽs: Vt quid suspicitis mõtes coa-*Ibidem.* gulatos? Coagulati enim dicuntur hęretũ ecclesię, quia coagulatum est sicut lac cor eorum. *Beati pauperes spi-Psalm.118.s* *ritu.* Quanuis ipsas beatitudines exponat ex parte & Euangelista Lucas, tamẽ istæ beatitudines perfectiores *Luc.6.d* illis intelligendæ sunt: quoniam illæ in loco campestri dictæ

dictæ sunt, istæ autem perfectis super montem. Illæ mediocribus, istę autem perfectis, & rectoribus populorum, sicut fuerunt apostoli, ad quos dicta sunt hęc cuius differentiæ rationem largius exposuimus ibi. Ideo illic simpliciter pauperes dixit: hic autem pauperes spiritu. † Pauper spiritu, est humilis corde: id est pauperem spiritum habens, qui non magna sapit de se. Sicut ex diuerso, diues spiritu, intelligitur magna de se sapiens, & superbus qui non implet mandatum Christi, dicentis: Nisi conuersi facti fueritis sicut puer iste, non intrabitis in regnum cœlorum. Qui enim iam conuersus factus est sicut puer, ille est & pauper spiritu. Et qui pauper est spiritu, ille conuersus factus est sicut puer. Et secundum testimonium quidem Christi & Apostoli, plenitudo legis dilectio est: tamen nutrix dilectionis humilitas est, & totius mali odij mater superbia. Ergo totius boni initium humilitas est, & totius mali superbia. Denique & perditionis initium à superbia cœpit per diabolum, initiumq; salutis ab humilitate per Christum: propterea conuenienter & omnium beatitudinum humilitatem fecit initium. Et quare non manifestè dixit, Beati humiles spiritu? Ego hunc potui tãtummodo rationis inuenire colorem, vt non solùm humiles ostendat, sed etiam indigentes humiles, qui sic sunt humiles, vt semper adiutorium dei sint mendicantes. Vnde in Græco non dicit, Beati pauperes: sed, beati egeni, vel beati mendici. Nam pauper est qui angustiam quidem habet, non autem tantam, vt mendicare cogatur. Secundum quam differentiam & propheta dicit: Beatus qui intelligit super mendicum & pauperem. Ergo ideo dicit, Beati mendici spiritu, vt in vltima necessitate humiles ostendat. Si ergo dixisset, Beati humiles spiritu, nihil amplius significasset, quàm humiles: nunc autem & humiles, & secundum fidem humiles, & intelligentes vnde sit adiutorium hominis: Sunt enim multi naturaliter humiles spiritu, & non ex fide. Hi tales non pulsant adiutorium dei. Qui autem secundum fidem humiles sunt, & intelligentes, dum nimis timent de se, adiutorium dei pulsare non cessant. *Quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Quid enim aliorum virtutes alias studentium, non est regnum cœlorum? Etiam. Nam sicut cætera vicia deponunt ad inferos, maximè tamen superbia, quia radix omnium malorum superbia est: sic & omnes virtutes inducunt in regnum cœlorum, maximè tamen humilitas, quia radix omnium malorum superbia est: sine dubio, & radix omnium bonorum humilitas est: & quia proprium est, vt qui se exaltat, humilietur: sic & qui se humiliat, exaltetur. *Beati qui lugent.* Et qui sua quidem peccata lugent, beati sunt, sed mediocres beati: beatiores autem sunt, qui aliena lugent peccata: quoniam qui aliena lugent peccata, certum est quia non habent sua, quæ lugeant. Tales conuenit esse doctores omnes, & qui sunt super montem. Nam cùm sint omnes doctores populi Christiani, patres quo modo possunt esse sine luctu, cùm videant quotidie Christianorum animas vsque ad infernum cadentes? Nam de angelis, qui exituri sunt in fine seculi, vt signent seruos dei, qui lugent de alienis peccatis, sic scriptum est per Ezechielem: Ite per Hierusalem, & signate omnes qui lugent super iniquitates, quæ fiunt in medio Hierusalem. Hierusalem enim vera est Ecclesia Christi, cuius fundamenta sunt in montibus sanctis. *Quoniam ipsi consolabuntur.* Si consolatio lugentium est cessatio luctus pœnæ: quoniam qui sua lugent peccata, consecuti indulgentiam, consolabuntur in seculo illo: qui aliena lugent peccata, quo modo in seculo illo consolabuntur? Nunquid desinent de peccatoribus † lugere? Etiam. Quoniam quandiu sunt in mundo, nescientes prouidentiam dei, nec intelligentes ad plenum qui diabolo compellente delinquunt, & qui non ex proposito malo diligunt mala, omnes peccantes lugent, omnes à diabolo circumueniri & cogi putantes. Cùm verò in seculo illo prouidentiam dei cognouerint, & intellexerint manifestè, quoniam qui dei fuerunt, perire non potuerunt: qui autem perierũt, non fuerunt dei, quia de manu dei nemo rapere potest: deposito de eis luctu, consolabuntur: & sine mixtura alicuius doloris, in sua sola beatitudine lætabuntur. Nam quandiu charitas est sanctorum ad peccatores, & luctus est. Ibi autem nec charitas est sanctorum ad peccatores, nec luctus, etiam si propinqui fuerint: sicut docet parabola, in qua diues dicit ad Abraham: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia grauiter crucior in hac flamma. Nunquid misertus est ibi Abraham super filium suum ardentem? Nam qui fuerat epulator, in qua parte corporis sui plus peccauerat, id est in gula, in ea amplius torquebatur. *Beati mansueti.* Mansuetus enim neque irritat malum, neque irritatur à malo, neque aduersus eum prævalet causa peccati, neque aduersus alterum aliquando ex illo nascitur causa peccandi: sed magis contentus est iniuriam pati, quàm facere. Nam nisi contentus fuerit homo, vt noceatur, nunquam potest esse sine peccato: quia sicut & zizaniæ nunquam sunt minus in agro, sic non sunt minus irritatores in mundo. Ille est ergo verè mansuetus, qui cum nocitus fuerit, nec cogitat malum facere, nec facit. *Quoniam ipsi hæreditabunt terram.* Sine dubio terram viuorum, de qua scriptum est, Credo videre bona domini, in terra viuentium. Terra autem hæc, sicut quidam dicunt, quandiu est in hoc statu, terra est mortuorum, quia vanitati subiecta est: cùm autem liberata fuerit de corruptionis seruitute, in libertatem gloriæ filiorum dei, terra fit viuorum, vt immortales hæreditent immortalitatem. Alterum exponentẽ legi, quasi cœlum, in quo habitaturi sunt sancti, dicatur terra viuorum: quę quãtum ad nostram regionem inferiorem cœlum est, quãtum autem ad illud superius cœlum, terra dicitur. Alij dicunt, quia corpus nostrum terra est, & quãdiu quidem subiaceat morti, terra est mortuorum: cùm autem fuerit transformatum, & conforme factum corpori gloriæ Christi, erit terra viuorum, & hæreditabunt eam æternam, æterni: & spiritualem & sanctam, spirituales & sancti. *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.* Esurire & sitire iustitiam, est desiderare iustitiam dei. Vt siue faciant homines iustitiam dei, siue audiant, non quasi inuiti audiant, vel faciant iustitiam dei, sed ex desiderio cordis: quoniam omne bonum, quod non ex amore ipsius boni faciunt homines, ingratum est ante deum. Vnde dominus per Ioannẽ, nõ omnes simpliciter vocabat ad potum, sed tantummodo sitientes, dicens: Qui sitit, veniat ad me, & bibat. Aestimo q; non sine ratione esurire dixit iustitiam & sitire. Nunc ergo esurit iustitiam, qui secũdum iustitiã dei desiderat conuersari, quod est recti cordis. Sitit autem iustitiam, qui scientiam dei acquirere cupit, quam potest cõsequi ex studio scripturarum, quod est docilis viri. *Quoniam ipsi saturabuntur.* Videlicet largitate remunerationis dei. Quoniam maiora erunt prędmia dei, quàm desideria auara sanctorum. *Beati misericordes,*

† al. peccatis

† Matth. 5. a. Pauper spiritu quis.

Infra 18. a.

Rom. 13. c

Psal. 40. a

Luc. 14. & 16. c.

Ezech. 9. b.

Luc. 16. c

Manſuetus quis.

Psalm. 26. b

Ioan. 7. f

ſericordes, quoniam ipſis miſerebitur deus. Non tantùm ille A miſericors eſt, qui miſeretur aut pauperi, aut pupillo, aut viduæ: hæc enim miſericordia & apud illos inuenitur frequenter, qui non cognoſcunt deũ. Ille autem verus miſericors eſt, qui inimico proprio miſeretur, & benefacit ei, ſecundum quod ſcriptum eſt: Diligite inimicos veſtros, & benefacite eis, qui vos oderunt. Nam & deus non ſolum ſuper gratos pluuiam dat, aut ſolem ſuum iubet oriri, ſed etiam ſuper ingratos. Vnde & ita dicit: Eſtote miſericordes, ſicut & pater veſter miſericors eſt, &c. Et verè beatus eſt ille talis, quoniam miſericordia eius, ſiquidem non habet peccatum, quod difficile eſt in hominibus, proficit illi ad additamentum iuſticiæ: ſi autem habet, ad remiſsionem peccati, quoniam poteſt fiducialiter dicere, Dimitte mihi debita mea, ſicut & ego dimitto debitoribus meis. *Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt.* Dupliciter eſt videre deum, & in hoc ſeculo, & in illo. In hoc quidem B ſeculo, ſecundum quod ſcriptum eſt: Qui videt me, videt & patrem meum. Mundo enim corde ſunt, qui non ſolum non faciunt malum, nec cogitant: ſed adhuc etiam qui omne bonum & faciunt ſemper, & cogitant. Quia eſt interdum facere bonum, & non cogitare, qui non propter deum faciunt bonum, & tale bonum non remunerat deus: quia non remuneratur à deo bonum quod fit, ſed id quod bene fit. Qui autem propter deum facit bonum, ſine dubio & cogitat bonum. Qui ergo omnem iuſticiam facit, & cogitat mente ſua, deum videt, quoniam iuſticia figura dei eſt. Deus enim iuſticia eſt. Secundum ergo quod eripuerit ſe quis à malis, & fecerit bona: ſecundum illud & deum videt, aut turbulentè, aut mundè, aut modicè, aut amplius, aut ex parte, aut perfectè, aut interdum, aut ſemper, aut ſecundum poſſibilitatem humanam. Hoc ipſo modo & qui malè agit, & cogitat, diabolũ videt: quia omne malum diaboli eſt figura. In ſeculo autem illo hoc modo mundi corde deum videbunt facie ad faciem, iam non per ſpeculum in ænigmate ſicut hic.

Luc.6.d *Infrà.g*

Luc.6.e

Infrà.6.b

Ioan.14.

1.Cor.13.d

Beati pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Pax eſt vnigenitus deus, de quo dicit Apoſtolus: Ipſe enim eſt pax noſtra. Qui ergo pacem diligunt, filij ſunt pacis. Pacifici autem non ſolùm dicuntur, qui inimicos in pace recõciliant: ſed etiam illi qui immemores ſunt malorum, ipſi diligunt pacem. Multi enim ſunt qui aliorum quidem inimicos libenter in pace reconciliant, & ipſi inimicis ſuis nunquam ex corde reconciliantur. Iſti tales, illuſores ſunt pacis, non amatores. Pax enim illa beata* eſt, quæ in corde poſita eſt, non in verbis. Vis cognoſcere qui eſt verè pacificus? audi prophetam dicentem: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum: Id eſt, lingua tua malum ſermonem non dicat. Sicut enim ignis de modica ſcintilla magnum conflat incendium: ita & ſermo malus de leui occaſione magnam ſuccẽdit inimiciciam. Illius labia dolum loquũtur, qui pacem portat in labiis, & maliciam ſeruat in corde. Si Chriſtianus es, aut quod loqueris, hoc cogita: aut quod cogitas, hoc loquere. Diuerte à malo, & fac bonum. Non dixit, noli accedere ad malum, ſed recede à malo. Ille autem iubetur recedere, qui acceſsit. Sciens ergo miſericors deus incontinentiam noſtram, quoniam ſi dixiſſet, noli accedere ad malum, aut pauci, aut nullus hoc poterat adimplere: nam penè omnes homines parati ſunt ad malum, ideo ſic dicit: Bonum quidem fuerat, ſi nec accederes ad malum: ſi autem quaſi homo naturę carnalibus motibus excitatus acceſsiſti ad malum, ſaltem vel propter conſiderationem diuini timoris recede à malo. Quoniam accedere ad malum, forſitan ſecundum carnem humanæ infirmitatis eſt: permanere autem in malo, & exequi malum, malignitatis eſt, & non infirmitatis. Inquire pacem, & ſequere eam. Non dixit, ſi te pax ſequatur, ſuſcipe eam: ſed, & ſi te fugerit, ſequere eam. Vtputa ſi (quod humanum eſt) cum aliquo feceris litem, ſi quidem ille te prius inuitat ad pacem, pax te ſequitur, cum gaudio ſuſcipe eam. Quòd ſi ille quaſi malus permanet in malo, pax abſconditur ab oculis tuis: tu quaſi filius pacis pulſa ianuam pacis, & hoc eſt inquirere pacem. Nec dicas, ille mihi prior iniuriam fecit, & prius me debet rogare. Glorioſior es tu, ſi nocitus pacem petieris, quàm ſi vindictam deſiderares. Quære ergo pacem, vt inuenias præmium pacis. *Beati enim pacifici, quoniam filij dei vocabuntur. Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiam.* Non dixit, beati qui à Gentibus perſecutionem patiuntur, ne putes illum ſolùm beatum, qui perſecutionem patitur propter idola non colenda. Ideo & qui ab hæreticis perſecutionem patitur, propter veritatem non relinquendam, beatus eſt: quia propter iuſticiam patitur. Gẽtiles enim Chriſtum denegant, hæretici autem veritatem Chriſti. Qui autem veritatem Chriſti denegat, ipſum denegat Chriſtum, Chriſtus enim veritas eſt. Et ideo hæretici, qui non propter Chriſtum perſecutionem faciũt, ſed propter veritatem Chriſti, in prima facie Chriſtiani videntur, reuera autem gentiles ſunt. Non ſolùm hæreticus, ſed etſi aliquis ex potentibus, qui videntur eſſe Chriſtiani, forſitan propter peccata ſua correptus, factus fuerit tibi inimicus, & perſecutus te fuerit, beatus es C cum Ioanne. Nam & Ioannes Baptiſta neque propter *Infrà.14.* gentilitatem, neque propter hæreſim interfectus eſt, ſed quia corripiebat Herodem propter adulterium eius. Sed & omnes prophetæ neq; à Gentilibus regibus, ſed à ſuis occiſi ſunt: non propter gentilitatem, ſed quia corripiebant eorum peccata. Si autem qui à ſuis ipſis propter cauſam dei aliquid patitur, non habet mercedem, nec prophetæ habuerunt. Si autem verum eſt, quòd prophetæ martyres ſunt, ſine dubio & qui propter cauſam dei aliquid patitur, etſi à ſuis patitur, mercedem habet. Ideo non poſuit ſcriptura perſonas perſequentium, ſed ſolam cauſam perſecutionis, vt tu non aſpicias quis te perſequitur, ſed vt quid te perſequatur. Quid ergo, ſi quis te perſecutus fuerit, non propter cauſam dei, ſed propter priuatam rem? vtputa, vt auferat aliquam rem tuam: ille quidem qui te ſine cauſa eſt D perſecutus, reus eſt: tu autem beatus non es, quia non propter iuſticiam perſecutionem paſſus es, ſed propter priuatã cauſam. Planè ſi volueris illud implere, quod dictum eſt: Qui te percuſſerit ad maxillam vnam, præ- *Infrà.5.f* be illi & alteram: & qui vult auferre quæ tua ſunt, no- *Luc.6.c* li vetare, tunc verè beatus es: quoniam etſi ab initio non propter cauſam dei perſecutionem patiebaris, poſtea tamen aut damnum, aut iniuriam paſſus es propter deum. Si autem reſtiteris etiam cum peccato, & non potueris pati, beatitudinis perdidiſti mercedem.

Pacifici qui Ephe.2.b

**bona.*

Pſalm.33.c.

Beati eritis, cum vos exprobrauerint homines. Poſtquam locutus eſt de perſecutionibus ſuſtinendis, tanquam ſi reſpondeat quis ad deum: Domine, quid ſi perſecutionem quidem paſsi non fuerimus propter te, vel propter iuſticiam tuam, in opprobrium autem venerimus, & in blaſphemiam hominum iniquorũ? Beati, inquit, eritis, non ſolùm cum perſecutionem paſsi fueritis, ſed etiam

Universidad de Deusto
Biblioteca

etiam cùm vos exprobrauerint homines. Ecce multi A homines propter causam quidem dei fiunt nobis inimici, sed non apertè nos persequuntur, forsitan quia nec possunt, tamen circumeuntes omnia, blasphemant nos, & dicunt de nobis quæ sunt probrosa. *Beati eritis, cùm vos exprobrauerint homines, & dixerint omne verbum malum aduersum vos, mentientes propter me.* Sicut enim verum est, *Infra.10.d.* quoniam qui calicem aquæ nobis porrexerit, merces eius non perit. sic qui vel vnius leuissimi verbi nobis iniuriam fecerit, anima nostra vacua nō erit à mercede. Vt ergo blasphematus sit beatus, duo hæc conuenire debent: Vt mendaciter blasphemetur, & propter deum blasphemetur: alioqui si vnum defuerit, iam non est beatitudinis merces. Vtputa si quis dixerit de B te quod est turpe mēdacium, sed non propter causam dei, sed propter priuatam aliquam inimiciciam dolens, ille quidem peccauit, tu autem mercedem iusticiæ non habes: nisi fortè cùm possis reblasphemare, non reblasphemasti propter iusticiam dei: aut cùm possis te reuindicare, non reuindicasti: & tunc beatus es, & causa priuata facta est tibi causa dei. Quòd si propter causam quidem dei blasphematus es, tamen quod dictum est de te malum, verum est: iterum non es beatus, quia verum dictum est de te: & illa blasphemia pertinet tibi non ad mercedem iusticiæ, sed ad vindictam peccati. Ideo vtrunque posuit, & mentientes, & propter me. *Gaudete & exultate.* Quare? *Quia merces ve-* C *stra multa est in cœlo.* Ponderate confusionem terrenam cum gloria cœlesti, & videte si non multò leuius est, quod patimini super terram, quàm quod expectatis in cœlo. Sed fortè dicis, Quis potest blasphematus mendaciter, non dicam gaudere, sed vel magnanimiter ferre? Quisquis vana gloria non delectatur. Qui enim concupiscit quæ in cœlo sunt, opprobria non timet in terris: nec cogitat quid loquantur homines propter ipsum, sed quid iudicet deus de ipso. Qui enim lætatur de laude hominum, & quantum lætatur, tantum contristatur: ille & de vituperatione hominum contristatur, & tantùm contristatur, quantum lætatur. Qui autem de laude hominum non extollitur, nec de vituperatione humiliatur. Vnusquisque vbi gloriam quærit, illic timet confusionem, Qui gloriam quærit in terris, confusionem timet in terris. Qui autem gloriam non quærit, nisi tantummodo apud deū, ille non timet confusionem, nisi tantūmodo dei. Si miles periculum bel- † *in corpore* li sustinet, dum sperat victorię † prędam: quantò magis vos opprobria mundi non debetis timere, qui regni cœlestis præmium expectatis?

D

Homilia X. *ex cap.* V.

VOs estis sal terræ: *quod si sal euanuerit, in quo salietur?* &c. Quasi interrogantibus Apostolis, ad quos sit omnia ista locutus, vtrum generaliter ad populum, aut ad ipsos: volens ostendere quoniam ad ipsos pręcipuè hæc loquebatur, addit, vos estis sal terræ. Hoc quod dicit, vos estis sal terræ, ad illud respicit, quod superius dixit: quia doctor omnibus virtutibus debet esse ornatus. Debet esse pauper, vt auariciam libera voce castiget. Debet esse semper suspirans & lugens, siue sua, siue aliena delicta, vt confundat eos, qui nec peccare dubitant priusquam peccent: nec postquam peccauerunt tristantur, quia peccauerunt. Ideo suspiret & plangat, vt per hoc ostendat, quia grauis & periculosus est mundus iste fidelibus. Debet esuriens & sitiens esse iusticiam, vt pigros circa opera bona, vel lectionē, fiducialiter verbo dei, aut † increpationis flagello valeat excitare, magis † *vel lectiõe* exemplo suo, quàm voce. Debet esse mansuetus, vt ma *fidei, vel.* gis indulgendo quàm vindicando regat ecclesiam: vt magis ametur, quàm timeatur. Debet esse misericors aliis, sibi autem austerus, vt sibi quidem graue pondus iusticiæ ponat, aliis autem leue. Debet esse mundo corde, vt non solùm non se immisceat circa negocia secularia, sed nec cogitet de mundo. Sicut enim oculus, quantò mundior fuerit, tantò longius videt: sic & anima, quantò longius fuerit à solicitudine mundiali, tantò amplius deo proximior est. Cuius autem cordis oculus mundum aspicit, illius mens non potest deum videre. Sit autem pacificus, vt tota ecclesia eius, quasi vna sit anima. Vbi autem concordia non est, nec oratio illic exauditur, nec oblatio suscipitur: quia nec ibi est deus, vbi discordia dominatur. Debet autem & paratus ad passionem esse, non vana desideria martyrij habens, sed constantiam fidei martyribus dignam. Nam quantùm ad sapientes, & miles non ille paratus dicitur ad bellum, qui concupiscit exire, sed qui potens est exire. Si ergo omnibus his virtutibus fuerit ornatus, tunc est quasi optimum sal, & totus populus de illo conditur, magis videndo eum, quàm audiendo. Nam prima doctrina est videre bonum, secunda autem audire.

Vos estis lux mundi. Dum consideramus quod opus est salis, quod lucis: admonet nos, vt quæramus ob quam causam Apostoli sali sunt comparati, ob quam autem causam luci. Salis opus est, rem in eo statu tenere, in *Salis ope-* quo inuenerit eam, vt ad deterius eam mutari non si- *ratio.* nat, ad melius autem perducere non potest. Vtputa tenet carnem ne putrescat, putridam autem non potest tenere incorruptam. Lucis autem opus est, ipsas sol- *Lucis opus.* uere tenebras, & ea quæ fuerunt in tenebris, illustrare: sic & Apostoli, cæterique doctores, sal quidem sunt populi Christiani iam cognoscentis deum, seruātes eum in ipsa agnitione dei, & sanctitate, id est terræ cultæ, quæ iam verbo crucis, quasi vomeri, aratróque subiecta est. Lux autem sunt Gentium, producentes eas ad scientiæ lumen, vel cæterorum qui fortè in ecclesia ceciderunt *in tenebris* peccatorum. Item bona conuersatio sacerdotis *sine verbo*, tenet quidem sanctos *in* sanctitate per suum exemplum, adducere autem ignorantem ad scientiam veritatis nō potest. Item verbum quidem ignorantem adducere ad scientiam veritatis, & sine conuersatione bona potest: tenere autem in fide vel sanctitate, absque bona conuersatione non potest, magis autem & scandalizat: sicut in sequentibus ostendemus. Ergo propter bonam conuersationem suam sacerdotes sunt sal, quoniam bona conuersatio sacerdotum conditura populi est. Propter verbum autem doctrinæ lux, quoniam verbū, ignorantię lumen est. Prius autem vocauit eos sal, postea autem lux, aut quia prioris loci est seruare quos habes, secundi autem vocare quos non habes. Aut quia prius est bene viuere, secūdū autem bene docere. Nam per bonam conuersationem ascenditur sine dubio ad scientiam: à scientia autē nescio si ad bonam cōuersationem omnimodo veniatur. Propterea scientes quidem, sine timore dei multos vi- *Nota.* demus: timentes autem deū, sine scientia nullum videmus. Aut quia propter Iudæos priores dicti sunt sal, nō adducentes eos ad scientiam dei, sed condientes ipsos in ipsa scientia. Lux autē propter gentes, in secundo loco vocatas: Ideo & per comparationem cōgruam introducens addidit, dicens: *Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.* Quamuis enim ipsa voluerit esse velata, † *velata.*

mons ipse qui portat eam, facit eam omnibus manifestam: sic & Apostoli,& sacerdotes, qui fundati sunt in Christo monte excelso, non possunt esse absconditi: etsi voluerint se abscondere, Christus ipse manifestat eos,qui baiulat eos. Quę est hęc ciuitas? Ecclesia est sanctorum, de qua dicit propheta: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. *Psal.86.a*

Ephe.2.d Ciues autem eius sunt omnes fideles,de quibus dicit Apostolus: Vos estis ciues sanctorum, & domestici dei. Turres illius sunt prophetæ, de quibus *Psalm.121.b* dictum est: Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Sicut enim de turribus iacula contra omnes hostes iactantur: sic de propheticis libris, contra vanas Gentilium fabulas, & contra insanas hæreticorum disputationes salutaria veritatis proponuntur exempla. Portæ autem eius sunt Apostoli, de quibus dictum est: *Psal.86.a* Diligit dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob: Quia per illas totus populus intrat ad fidem. Muri autem illius sunt sacerdotes, cæteriq; doctores, de quibus dicit propheta ad hanc Hierusalem spiritualem: *Esa.60.b* Et alienigenæ ædificabunt muros tuos: Quoniam ex Gentibus vocati, facti sunt sacerdotes,& gubernatores ecclesię. Sicut enim muri omnem Gentilium & hereticorum impetum ipsi suscipiũt, qui tanquam arietibus quibusdam, sic assiduis persecutionibus feriunt clerum, id est murum ecclesiæ. Et sicut mortiferas sagittas, sic insana verba peruersæ cogitationis † cõfessiõis. eorum, de impia cordis pharetra procedentia, doctores quasi lapides viui suscipiunt, & fidei virtute † cõstringũt. constringunt. † Hæc ergo ciuitas posita est super montem: id est apostoli, prophetæ, cæteriq; doctores ædificati in Christo. Mons enim Christus est, de quo ait Da- *Daniel.2.g* niel: Ecce lapis excisus est sine manibus, & factus est mons magnus, & occupauit totam terram. Nunc per alteram comparationem vult ostẽdere, quare sanctos suos ipse Christus manifestat, & non sinit eos esse absconsos. Id est, *quia nec qui accendunt lucernam, ideo eam accendunt, vt ponant sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt.* Qui sunt accensores lucernæ? Pater, & filius. Quæ est illa lucerna? Verbum diuinũ, de quo *Psal.118.o* dictum est: Lucerna pedibus meis verbum tuum. Vt luceat: id est, appareat, & illuminet, qui sunt vel in domo ecclesię, vel in domo omnium mundorum. Quod est candelabrum? Ecclesia, quæ baiulat verbum vitæ. *Philip.2.b* Consequenter dicit & Paulus: Inter quos lucetis sicut luminaria in seculo, verbum vitæ continentes. Consequenter & omnis ecclesiasticus vir, habens verbum dei, dicitur candelabrum. Modij autem sunt homines mundiales, vacui à deo, & ab omnibus quæ sunt dei. Dicuntur autem modij, quoniam sicut modij desuper quidem vacui sunt, desubtus autem pleni. Sic omnes mundi amatores & carnis, in spiritualibus quidem & diuinis quæ superiora rectè esse dicuntur, vacui sunt & insensati: in inferioribus autẽ, id est in mundialibus, & terrenis aliquatenus pleni videntur & sapientes. Propterea, sicut in modio si volueris aliquid reponere, necesse est vt cadat deorsum ad inferiora eius, & tenebrosa: sic homini carnali, & mundiali, & vacuo, si dixeris aliquid quod est dei, non illud tenet in superiore parte mentis suæ, aut cordis: nec portat illud in ore, sed confestim cadet de mente eius & corde deorsum in terrena, & tenebrosa, vt nec illi prosit nec aliis. Si autem & aliqua tentatio facta fuerit propter verbum veritatis, statim reuertatur in terram, & aspiciens terram quasi modius, verbum dei sub se tenet absconditum. Reuertatus est enim & aspiciens terram, & abscondens verbum sub se, quando propter aliquam causam terrenam non est ausus palàm proloqui fidei veritatem, aut iniurias † carnales timens, aut mortem, † *inuidias.* aut dãna, aut cætera quę obstruunt carnales homines, vt verbum quod crediderunt, liberè non audeãt profiteri. Nunc autem sciens, quoniam ille est laudabilis doctor, qui facit quod docet, addidit & dicit:

Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & magnificent patrem vestrum, qui in cœlis est. Id est, sic illuminate, docete, non vt verba vestra tantummodo *Nota.* audiant homines, sed vt opera vestra bona videant, vt quos illuminaueritis per verbum quasi lux, condiatis per exempla operum vestrorum, quasi sales. Quoniam qui docet, & facit quod docet, verè ille docet: qui autem non facit quod docet, non alium docet, sed seipsum condemnat. Et melius est facere, & non docere: quàm docere, & non facere. Quoniam qui facit etsi tacuerit, aliquos corrigit suo exemplo: qui autem docet, & non facit, non solum neminem corrigit: sed adhuc multos scandalizat. Quis enim non moueatur ad peccandum, cum viderit ipsos doctores pietatis peccantes? Ergo per illos quidem doctores qui docent & faciunt, magnificatur deus: per eos autem qui docent, & non faciunt, blasphematur. Vtputa, si bene doceant sacerdotes, & melius viuant, videntes Gentiles dicunt: Benedictus deus, qui tales habet seruos. Verè enim eorum deus, verus est deus. Nisi enim ipse esset iustus, nunquam populum suum circa iusticiam sic teneret. Nam disciplina domini ex moribus familiæ demonstratur. Non sicut nostri philosophi, qui magna loquuntur, & nec modica faciunt. Si autem bene doceant, & malè conuersentur, videntes dicunt: Qualis est deus eorum, qui talia agunt? Nunquid sustineret eos talia facientes, nisi consentiret operibus eorum? Patres nostri, sicut illi existimant, idola colentes, omnem iusticiam seruauerunt: isti autem glorioſos loquuntur sermones, & ignominiosa opera faciunt. Vides quo modo deus per malos Christianos blasphematur? Nec potest dominus bonam opinionem habere, qui malam familiam habet. Vnde dictum est ad populum dei: Nomen enim dei per vos blasphematur *Esa.52.b* inter Gentes. *Nolite putare quia veni soluere legem, aut prophetas.* Propter duas causas dicit non se venisse vt solueret legem, sed vt adimpleret. Primùm, vt discipulos suos, quos omnibus bonis operibus adornatos esse debere supra docuerat, his verbis ad suum prouocaret exemplum: vt quemadmodum ipse omnem legem implebat, sic & illi omnia etiam minima legis festinarent implere. Deinde quia futurum erat, vt Iudæi calumniarentur eum in sabbatis operantem, & lepram *Luc.6.& 14.a* tangentem, quasi soluentem legem: ideo priusquam incurrat in calumniam, calumniatoribus satisfacit, dicens: Nolite putare quia veni soluere legem, aut prophetas: non veni soluere, sed adimplere. Lex & prophetæ duo hæc agunt. Et de Christo prophetizant †, & † *al. hæc agunt.* legem viuendi constituunt: quę vtraque Christus impleuit. De se quidem sic, quando natus est, & vocatus est Emmanuel: quando circunciſus est: quando præsentatus est in templum, & oblatum est pro illo sacrificium, scilicet duo turtures, aut duo pulli columbini: quando in Aegyptum fugit, legem adimpleuit: quando in Nazareth conuersatus est: quando cum asino in templum ingressus est: quando à pueris laudatus est: quando crucifixus est inter iniquos: quando felle & aceto potatus est: quando in manibus patris sui spiritũ commen-

Universidad de Deusto
Biblioteca

commendauit: quando veſtimenta ſua diuidenda reliquit: quando deſcendit ad inferos, & viſitauit omnes dormientes: quando aſcendit in ſtrepitu: quando ſedit ad dexteram patris: quãdo adhuc venturus eſt vocans terram à ſolis ortu vſque ad occaſum: quando ſederit in valle Ioſaphat, & iudicauerit omnes gentes, adimplet prophetias. Quia niſi hæc facta fuiſſent, mendaces erant prophetæ: nunc autem omnes impleti ſunt, & adhuc implebuntur, cùm ſtellæ ceciderint, cùm ſol tenebratus fuerit, cùm luna ſanguineo colore mutata fuerit, cùm cœlum plicatum fuerit, ſicut liber. Secundum autem modũ viuendi, legem impleuit duobus modis. Primùm exteriores quidem legis figuras ſoluens, interiores autem veritates eius adimplens. Vtputa, in lege præcepit omne opus ſeruile in ſabbato quenquã facere non debere, præterquam quod ſit omni animæ, ſcilicet quod eſt neceſſariũ vitæ humanæ: hoc figurale eſt, quia ſic† deus in ſabbato ceſſat ab opere. Spiritualiter ſecundum euãgelij veritatem, opus ſeruile peccatũ eſt. Quoniam omnis qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Omne autem opus bonum nõ eſt ſeruile, ſed liberale, & pro animæ ſit libertate, licèt videatur ipſum opus in prima facie corporale. Vides ergo quia Chriſtus ſabbatis operans adimpleuit legem, non ſoluit: manifeſtauit, non occultauit? Item in lege fuerat ſcriptum, lepram tangere non oportere. Hoc figuratum eſt. Lepra enim intelligitur peccatum. Chriſtus ergo tangens lepram, non ſoluit legem, ſed adimpleuit. Mundãs enim leproſum, iuſticiam operatus eſt, non peccatum. Et per hoc iuſticiam tetigit, non peccatum, quod eſt verè lepra. Nam ille qui peccatũ non fecit, nec dolus inuentus eſt in ore eius: certum eſt quia nunquam tetigit lepram: id eſt, peccatum. Meritò ergo dicit, donec omnia fiant. *Amen dico vobis, donec tranſeat cœlum & terra, iota vnum, aut vnus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant.* Quoniam quę ab initio mundi vſque ad finem erant futura, eorum myſteria ſunt prophetata in lege, vt ne videatur aliquid eorum quæ fiunt, deus antea non cognouiſſe: propterea dicit, non poteſt fieri vt tranſeat cœlum vel terra, donec omnia quæ in lege prophetata ſunt, rebus ipſis fuerint adimpleta. Ingenuus homo, ſi vel in vili mendacio inuentus fuerit, erubeſcit: & quo modo deus quod promiſit in lege non faciat, aut aliter faciat? Vir ſapiens, quod dixerit, verbum ſuum non relinquit vacuum: & quo modo verba diuina ſine exitu vacua poterunt remanere? Deus hominem punit, ſi quod docet alium, ipſe nõ fecerit: quo modo Chriſtus, quod locutus eſt in prophetis nõ adimpleuit in opere? Deinde impleuit legem in minimis iſtis. *Si quis ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum.* Sed primùm videamus, quæ ſunt iſta minima mandata. Et alij quidem aliter interpretati ſunt, alij autem aliter. Puto autem ipſe dominus manifeſtè oſtendit quæ ſunt, dicens demonſtratoriè: Si quis ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis: id eſt, quæ modò dicturus ſum. Nam talis eſt mos loquendi in ſcripturis, quæ poſt modicum dicturi ſunt, quaſi iam dicta demonſtrantur. Sicut eſt ibi, Audite hæc omnes gentes. Quæ hæc, niſi quæ in ſequentibus verſiculis erat dicturus? Mandata igitur Moſi in actu facilia ſunt, Non occîdes, nõ adulterabis: & ideo in remuneratione modica, in peccato autẽ magna. Mandata autem Chriſti: id eſt, neq; iraſcaris, neque concupiſcas, ipſo actu difficilia ſunt, & ideo in remuneratione magna ſunt, in peccato autẽ minima. Quo modo autem abſtinere ab homicidio, aut adulterio facile eſt, patet. Ipſa enim criminis magnitudo volũtatem faciendi repercutit, & ideo non habet laudem qui abſtinet ſe ab illis, quia nõ eſt labor abſtinere ſe ab illis. Nam omne malum, quantò grauius crimen eſt, tantò leuius videtur ad nõ faciendum, & grauius facit peccatum, ſi fuerit factum. Non iraſci autẽ difficile eſt in actu, quia dum leuis culpa putatur, non facilè ſeruatur à multis. Et multum laborioſum eſt poſſe non iraſci, quia naturaliter in hominibus iracundia eſt plantata, & ideo in remuneratione magna ſunt: quia difficile eſt & laborioſum abſtinere ab eis. Propterea, & ſi iratus fuerit homo, aut concupierit, eſt quidem peccatum, quia malum eſt: non tamen eſt graue peccatum, quia difficile eſt abſtinere ab eis. Ergo minima mandata iſta dicit Chriſti mandata, Non iraſcaris, non concupiſcas. Quæ in obſeruando quidem magna ſunt, in peccando autem minima videntur, quantùm ad homines negligentes. Ergo illi, qui leuia peccata committunt, minimi ſunt in regno dei: id eſt, qui iratus fuerit, & iratus grande peccatum non fecerit in actu, à pœna quidem ſecurus eſt, non tamen eſt in gloria: quia etſi nihil tale committit, tamen quia ſecutus eſt iram ſuam, & non illam repreſſit in corde ſuo, peccauit. Vnde iubet nos propheta, ſi irati fuerimus, vt compuncti in cordibus noſtris iracundiam reprimamus, ſciens quoniã ſi per iracundiam vel leuiter peccauerimus, peccatores ſumus. Item qui concupiſcit, etſi non fecerit, peccauit. Quare? Quia vel omnino voluit. Qui ergo doctor eſt, ſi ab omnibus abſtinuerit, magnus eſt: ſi autem vel leuia hæc peccauerit, nihil illi prodeſt ſacerdotalis dignitas eius: ſed proiectus à primo eccleſiaſtico choro, ſit inter eos qui nec in pœna ſunt, quia non fecerunt graue peccatum: non tamen ſunt in gloria, quia peccati rugam aut maculam ſuſceperunt.

Exod. 20. b

† quia nec.

Ioan. 8. d.

Leuit. 13. c

Infra 8. a.

Eſaiæ 53. c.

Pſal. 48. a

Homilia xj. *ex cap.* v.

Niſi abundauerit iuſticia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Scribarum & Phariſæorum iuſticiæ, ſunt mandata Moſi: impletiones autem mandatorum illorum, ſunt mandata Chriſti. Hoc eſt ergo quod dicit, Niſi quis ſupra legis mandata, & hæc mea præcepta quæ apud illos minima exiſtimabantur, impleuerit, non intrabit in regnum cœlorum: quoniam illa, ſicut diximus, de pœna quidem liberant, quæ ſcilicet tranſgreſſoribus legis debetur, non autem introducũt in regnum: hæc autem & de pœna liberant, & in regnum introducunt. Cùm autem ſit idipſum ſoluere minima hæc mandata, & non cuſtodire, quare ſuprà quidẽ de ſoluente dicit: Qui ſoluerit vnum de minimis iſtis, minimus vocabitur in regno dei, oſtendens eum etſi minimum eſſe, tamen in regno eſſe: hîc autem de non conſeruante dicit, Niſi abũdauerit iuſticia hominis Chriſtiani plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabit in regnum cœlorum. Qui enim non intrabit in regnum cœlorum, extra regnum erit. Sed vide, quia minimum eſſe in regno, idipſum eſt & non intrare in regnum. Eſſe enim aliquem in regno non eſt, & regnare cum Chriſto, ſed eſſe tantùm in populo Chriſti. Tanquam ſi dicat: Qui ſoluerit & docuerit ſic, inter Chriſtianos quidẽ erit, tamen minimus Chriſtianus, vel cum minimis Chriſtianis. Qui autem intrat in regnum, fit particeps regni cum Chriſto, ſicut & alibi dicitur bono ſeruo: Intra in gaudium domini tui: hoc eſt, vt ſimul gaudeas cum domino tuo. Conſequenter & iſte qui non intrat in regnum cœlorum, gloriam quidem regni cœlorum nõ habebit cum Chriſto,

Infrà 25. b.

Christo,erit tamen in regno cœlorum: id est,in numero eorum,super quos Christus cœlorũ rex regnat. Nũc iam incipit ostendere, & docere quæ sunt minima ista, quorum solutionẽ prædixerat esse periculosam. *Scitis*, inquit,*quia dictum est antiquis,non occîdes:ego autem dico,si quis iratus fuerit fratri suo sine causa, reus erit iudicio*. Hæc impletio legis secundum modum viuendi secunda facta est. Faciens enim hæc Christus, & docens, impleuit legem, non soluit.Non enim est Christi mandatũ contrarium legi, sed latius quàm lex. Mandatum Christi legem in se tenet inclusam, lex autem non tenet Christi mandatum.Qui ergo implet Christi mandata,tacitè in eis implet & legis.Nam qui nõ irascitur,multò magis nec occîdit: qui autem implet legis mandatum,non omnino implet & Christi: Frequenter enim & homo non quidem occîdit propter timorem vindictæ, tamen irascitur. Vides ergo, quia lex impleta est per gratiam, non sublata? Deinde sine mandatis his Christi nec possunt stare legis mandata.Nam si cõcedatur licentia irascendi,datur & causa homicidij faciendi.Ex ira enim homicidium generatur. Tolle autẽ iram, & homicidium nõ fit.Omnis enim qui irascitur sine causa,quãtùm ad voluntatem suam homicidiũ facit, etiamsi nõ facit propter metum.Ideo dolor quidẽ non est talis,quemadmodum si factum fuisset, peccatum autem tale est irascentis. Ideo Ioannes in canonica sua epistola dicit: Qui odit fratrem suum sine causa,homicida est. Vide sapientiam Christi. Volens ostendere, quia ipse est deus, qui aliquando locutus est in lege, & qui nũc mandat in gratia,illud mandatum quod ante omnia mandata posuit in lege,illud ipsum mandatum posuit, & nunc in principio mandatorum suorum. In primis scriptum est in lege,non occîdes.Ideo hîc statim ab homicidio cœpit, vt per cõcordiam mandatorum,ipse inueniatur dictator fuisse legis, & gratiæ. *Qui irascitur fratri suo sine causa, reus erit iudicio*. Ergo qui cum causa irascitur, non erit reus. Nam si ira nõ fuerit,nec doctrina proficit,nec iudicia stant,nec crimina compescuntur.Iusta ergo ira, mater est disciplinæ. Itaque non solùm† non peccant, qui cum causa irascuntur: sed è contra, nisi irati fuerint peccant:quia patientia irrationabilis vicia seminat,negligentiam nutrit:& nõ solùm malos,sed etiam bonos inuitat ad malum: quia malus quidem, quanuis incorreptus† fuerit,non emendatur: bonus autẽ nisi correptus fuerit, perit: quia in corpore* magis prævalet malum quàm bonum. Iracundia, quæ cum causa est, non iracundia est,sed iudicium.Iracundia enim propriè intelligitur commotio passionis. Qui autem cum causa irascitur, ira illius iam non ex passione est,sed ex causa. Ideo iudicare dicitur, non irasci. Puto autem,quòd nõ de iracũdia carnis loquitur Christus,sed de spiritu.Nec ad carnem loquitur,sed ad animam, sicut & in sequentibus ostendemus. Scit enim dominus, quia etsi mandauerit carni,caro ei non obaudiet.Nec enim est possibile,vt caro non conturbetur:quia sapientia carnis inimica est in deum. Legi enim dei non est subiecta. Nec enim potest, dicente Iob, homo natus de muliere, plenus iracundia non irasci. Quando ergo homo irascitur,& non vult facere quod ira compellit,caro eius irata est,animus autem eius non est iratus.Ergo multi sunt quorum caro irascitur, anima autem nõ irascitur. Item multi sunt,quorum caro nõ irascitur, anima autem eorum irascitur: id est, qui videntur patientes & taciti, & occultè cogitant malum, & semper quærunt opportunitatem nocendi. *Si quis dixerit fratri suo, racha, sine causa:*

1.Ioan.2.b. & 3.c.

Exod.20.e.

†al.deest non.

†corruptus *corde.

Iracundia.

Roma.8.b. Iob 13.a.

reus erit concilio. Id est,vt sit vnus ex concilio eorum, qui aduersus Christum fuerunt, sicut apostoli in canonicis suis interpretantur. *Si quis autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ*. Racha quidem dicitur Hebraicè vacuus, quanuis quantùm ad sensum verbi, vnum est dicere fatue,& racha. Nam qui vacuus est, ille fatuus est: & qui fatuus est, sine dubio vacuus est, & vtriusq; verbi vna videtur esse iniuria. Nam sicut indigna res est illi dicere fatue, qui habet in se sapientiam spiritualem,in agnitione dei patris & Christi: sic indigna res est, dicere hominẽ vacuum,qui habet in se spiritum sanctum.Nam nemo dicitur vacuus,qui habet in se spiritum sanctum.Et nemo fatuus,qui Christum cognoscit. Et quare illud quidem verbum, id est Racha, habet pœnam concilij: hoc autem verbum, Fatue,gehennæ? Nam si vnum peccatum est, vna debet esse & pœna amborum.Sed quantum ad dicentis propositum,differentiam iam habent hæc verba, etsi quantùm ad sensum similia sunt. Racha enim vulgare verbum erat apud Iudæos,quod non ex ira,neque ex odio, sed ex aliquo motu vano dicebant magis fiduciæ causa, quàm iracundiæ. Nam vnaquæque prouincia habet in consuetudine aliquod exprobratorum verbum, quod non rixæ causa, sed familiaritatis gratia dicere solent ad eos, quorum fiduciam habent: Vtputa patronus suscepto liberto suo,aut dines pauperi,aut vrbanus rustico,contemnens personam eius,magis quàm inimicans. Sed fortè dicis, si racha iracundiæ causa nõ dicitur, quare peccatum est? Quia contemptionis causa dicitur,non ædificationis.Nam & si persona illius tibi contemptibilis videbatur, tamen dignitas Christianitatis illius contemptibilis non erat. Etsi illum aspicere non volebas, tamen Christum qui in eo est, aspicere debuisti. Deinde & alia ratione peccatum est dicere, Racha: quia etsi ille aliquid vanum audire merebatur, te tamen dicere vanum aliquid non oportebat: cùm sic scriptum est: Amen dico vobis, pro omni verbo ocioso,quodcunque locuti fueritis,dabitis rationem. Quicquid non est lumen, tenebra est: sic & quicquid bonum non est, malum est. Dicit Apostolus: Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat. Et non dicit, si quis bonus tantummodo: sed, si quis bonus ad ædificationem fidei.Si ergo nec bonum verbum sine causa dicere debemus, nisi fuerit pro occasione ædificationis, ne ipsum verbum bonum dum sine causa dicitur, inueniatur esse ociosum, & fiat malum: quantò magis illud verbum dicere non debemus, quod à semetipso naturaliter malum est, & ad iniuriã pertinet audientis? Deinde, nunquid membrum oris nostri,quod ad ædificationem aliorum creatum est, aut ad vsum corporis,aut ad gloriam dei, trahimus illud ad ministerium† vanitatis? Omnis enim sermo vanus qui dicitur, immundo spiritu dictante profertur. Vanum ergo sermonem dicentes, non tantùm ideo peccamus, quia per illum sermonem aliquẽ lædimus: sed quia damus locum in nobis immũdis spiritibus, agendi quod volũt. Hoc sciens Salomon,dicebat ad dominũ:Duo postulo à te,Ne auferas gratiam tuam à me, priusquam moriar, & vanum verbum non exeat de ore meo.Si enim vasa sanctificata ad priuatos vsus transferre peccatũ est,& periculum: sicut docet nos Balthasar,qui bibens in calicibus sacratis de regno depositus est, & de vita. Si ergo hæc vasa sanctificata ad priuatos vsus transferre sic periculosum ‖hoc† qui est,† in quibus nõ est verum corpus Christi, sed mysterium corporis eius cõtinetur:‖ quantò magis vasa corporis nostri, quæ sibi deus ad habitaculum præparauit,

Matthæ.

Ephes.4.

†al.vsum

Prou.30.a.

Dani.5.

‖hoc† qui

‖in quibus

bustilia

templaribus

desunt.

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non debemus locum dare diabolo agendi in eis quod vult? *Si quis autem dixerit, fatue.* In communi intelligendum est vbique. *Sine causa.* Id est, qui iratus fuerit sine causa: qui, racha, sine causa dixerit: qui, fatue, sine causa dixerit. Si autem cædere cum causa peccatum non est, quanto magis cum causa, fatue, dicere, non est peccatum? Nam & verbum malum *Cane.* species est aliqua castigationis, & apud sapientem durius est quàm flagellum. Quid enim si talis fuerit causa, vt non verbis, verùm verberibus proferatur vindicta? Ecce enim & Apostolus *Galat.5.a.* dicit, fatue. O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? sed non peccauit, quia iusta causa fuit dicendi. Ita ad *Luc.24.d.* discipulos in via Christus: O stulti & tardi corde. Si ergo offers munus tuum ad altare. Quoniam superius dixerat, qui irascitur fratri suo sine causa, hoc: qui autem dixerit racha, illud: qui autem dixerit fatue, istud: consequenter subiungit. *Si offers munus tuum ad altare, & illic recordatus fueris, quod habet aliquid aduersus te frater tuus.* Habet scilicet, si iratus ei fueris sine causa, si dixisti ei racha, vel fatue sine causa. Si ergo ex his leuibus causis offenso fratre, & non placato, impossibile est munus deo offerri, & suscipi: quo modo ante conspectum dei ingredientur, qui fratres suos conculcant, prædantur, & alia multa in viduis & orphanis nefanda committunt? In primis scire debemus, quòd quandiu fideles homines aliquam dissensionem habuerint inter se, deus illis non potest esse amicus, munus eorum non suscipitur, oratio eorum non exauditur: vel si quid aliud bonum fecerint, quia nemo inter duos inimicos potest esse fidelis amicus amborum: Vtputa, si de illo bene loqueris apud istum, displices isti, & in suspicionem venis, quasi plus diligas illum: & si ad illum bene loqueris de isto, displices illi, & in suspicionem venis, quasi plus diligas istum. Ideo & deus nō vult esse amicus fidelium, quandiu ipsi inter se fuerint inimici, quia si illi misericordiā fecerit, iste contristatur: etsi non contristatur, quia nihil potest agere contra deum, tamen non congaudet in beneficiis eius. Si autem aliquid poterat contra deum, irasceretur ad deum, quia miseratus est inimicum eius. Similiter & si isti misericordiā fecerit, ille contristatur. Considera qualem habet deus conscientiam circa nos, & quo modo fidem seruat hominibus, quia nos perfectè diligit, ideo inimicis nostris non vult esse amicus: Vtputa, duo inimici estis fideles, ideo tibi non vult esse amicus, quia illi amicus est: & ideo illi non vult esse amicus, quia tibi amicus est. Ergo te diligens illi est inimicus, & illum diligens tibi est inimicus. Nunquid propter se deus non suscipit munera nostra, sed propter nosipsos? Alteri aduersatur deus, dum alteri conscientiam seruat: & dum ambos diligit, nulli vult esse amicus propter inimicicias amborum. Ergo deus fidem nobis seruans, inimicorum nostrorum amicus fieri nō vult, & nos fidem non seruamus, si inimicos eius diligimus, & amicos odimus. Qui enim amicus est infideliū, & inimicus fidelium, amicos dei odit, & inimicos dei amat. Si autem fidem domino seruaremus, sicut ille nobis: nunquam infidelium amicicias coleremus, nunquā nos infideliū matrimonio iungeremus. *Dimitte illic munus tuum, & vade reconciliari prius fratri tuo.* Vide misericordiam dei, quo modo hominum vtilitates amplius aspicit, quàm suos honores. Si enim suos honores magis aspiceret, sic dixisset: Interim offer munus tuum, & postea vade, & recōciliare. Nunc autem dicit, Vade primum & reconciliare, & sic veniens offeres. Tanquam si dicat ad illum, Vade, ego libenter contemnor, libenter honoris mei patior damnum, libenter expecto dominus seruos; tantummodo vt vos in amiciciam veniatis. Vade ergo, vt scias quia plus diligo concordiam fidelium meorum, quàm munera: quia munera hominū nullum deo faciunt lucrum: charitas enim illorum, dei gloriam operatur. Ne dicas ille mihi nocuit, non ego illi: ille mihi satisfacere debet, non ego illi. Si pro gloria salutis tuæ iubet te dominus amiciciam facere, magis nocitus debes rogare, vt duplicem gloriam consequaris: vnam quia nocitus es, alteram quia prior rogasti. Si enim in illum nocuisti, & ideo rogasti, parcet tibi deus quod nocuisti, quia prior rogasti: tamen nullam habes mercedem, quia reus cōstitutus rogasti. Si autem ille te læserit, & prior rogaueris, magnam habebis mercedem. Festina ergo inimicum tuum preuenire ad amicicias, ne fortè te tardante ille præueniat te ad rogandum, & rapiat de manibus tuis pietatis mercedē. Nam si ille te nocuit, & ille te rogat, infructuosa est amicicia tua. Quam enim iusticiam fecisti ante deum, si rogatus te placaueris? Non enim volens te deus substernere sub pedibus eius, iubet te prius rogare, sed volens tibi humilitatis gloriam prætendere*† Sed fortè dicis: ecce ego volo recōciliari: sed die mihi quo modo reconciliabor? Qualis præcessit offensio, talis debet sequi recōciliatio. Si cogitatu offendisti, cogitatu reconciliare. Si verbis offendisti, verbis reconciliare. Omne enim peccatum quo modo committitur, eo modo & pœnitetur: Vtputa cogitasti malè facere alicui Christiano, non potes munus tuum offerre ante deum, quia habes in corde tuo nocendi propositum. Recogita bene, quod cogitaueras malè, & pœnituisti. Nam cogitationis peccatum cōtraria cogitatione dissoluitur. Quis testis? Propheta. Quæ dicitis, inquit, in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Vides quia irasci naturæ est: exequi autem iracūdiam, voluntatis? Si autem verbis læsisti fratrē tuum, vade & verbis satisfac ei ex toto corde, & pœnituisti. Quoniam autem verborū peccatum, verborū satisfactione dissoluitur, testis est Aaron. Cùm enim detraxisset de Mose, vadens, verbis rogauit eum dicens: Rogo domine, ne inferas in nos peccatū hoc, *Nume.12.* quia ignorauimus quod peccauimus in te. Si autē operibus aliquem offendisti, puta alicuius pecuniam fraude abstulisti, aut rem aliquā per violentiam abstulisti: redde ei quę abstulisti, & pœnituisti. Quoniam autē abstractæ rei peccatum rerum recompensatione dissoluitur, testis est Zacchæus, dicens: Domine, quęcunque fraude *Lucæ 19.b.* abstuli, reddo in quadruplum. Si autem rem quidē alicuius non tuleris, sed fortè castigaueris hominem impotentem iniustè, dona ei aliquid pro iniuria dignum: sicut scriptum est in lege. Si percusseris seruum tuum, & *Exod.21.c.* fregeris illi dentem, dimitte eum liberum. Secundum hoc intelligendum est, & si castigaueris aliquem, iniuriæ peccatum beneficio est dissoluendum. Alioqui nisi quē factis læsisti, factis placaueris, sine causa oras ad dominum, sine causa eleemosynas facis de rebus, quibus alios expoliasti. Quid prodest tibi, si alter pro te oret ad deum, & alter aduersus te interpellet deum? Etsi ad istius orationem vult tibi deus misericordiā facere, illius interpellatio nō permittit. Melius est, vt etsi nemini prodes, nemini noceas, quàm vt alios spolies, & alios vestias. *Esto consentiens aduersario tuo citò, dum es cum illo in via, ne fortè tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.* Festinat dominus, vt ad amiciciam festinemus inimicorum nostrorum, quandiu viuimus in hac vita. Vita enim omnium hominum communis est,

†al.praui-dere.

Psal.4.a.

ista

Universidad de Deusto
Biblioteca

ista vita carnalis, per quam omnes homines transeunt A boni & mali: sciens quàm periculosum est, si vnus ex inimicis pace non facta fuerit mortuus: nam postea etsi voluerint pacem facere, non possunt, cum fuerint separati. Si autem quandiu in via huius vitæ es, non feceris pacem cum aduersario quem læsisti, sed sic inimicantes per mortem ieritis ante iudicem Christum, tradet te Christo, cõuincens te reum in iudicio eius, & iudex tradet te ministro: id est, angelo pœnarum crudeli, & ille mittet te in carcerem gehennæ. Et qui in hoc seculo si pacem feciſſes, etiam grauissimi operis poteras
1.Pet.4.b. accipere indulgentiam, sicut scriptũ est: Charitas operit multitudinem peccatorum: si semel condemnatus fueris missus in carcerem, iam non solùm de graubus peccatis, sed etiam pro verbo ocioso, quod locutus es: id est, si racha alicui dixisti, pro eo sunt exigenda à te B supplicia. Tradet autem te iudici aduersarius tuus, etsi
Prou.25.b. te prius rogauerit ille. Dicit enim Salomon: Si esurie-
& Ro.12.d rit inimicus tuus, ciba illum: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ipsius. Congerere autem carbones ignis quid est aliud, nisi magis reum facere ante deum? si ergo qui benefacit inimico, magis illum reum facit ante deum: consequenter & qui prius rogat inimicum suum, reum illum facit ante deum. Frequenter homines in hoc seculo mittuntur in carcerem pro peccato: id est, in angustias & tribulationes diuersas. Nam plerunque peccantes in hominibus mittuntur in tribulationes diuersas, sed non intelligimus. Angustiæ autem huius mundi, carceres appellantur.

Homilia xij. *ex cap.* v.

Exod.20.c. Deut.5.c. *AVDISTIS quia dictum est antiquis, Non mœchaberis: ego autem dico vobis, quoniam omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Ecce alterum mandatum, minimum quidem apud Iudæos tunc, & nunc apud omnes qui non multùm curant de anima sua: nec iudicant cor suum, qui irasci proximis suis sine causa aliquod nõ putant esse peccatum: nec concupiscere tantum mulierem alienam putant esse peccatum, opere concupiscentiæ non subsecuto. Magnum autẽ est apud timentes deum, & cor suum diiudicãtes. Magnũ est etiam apud deum, qui non tantum opus hominis aspicit, quantũ cor. Quo mandato lex non soluitur, sed impletur: quia sine hoc mandato stare nõ potest legis mandatum. Omne enim adulterium ex concupiscentia nascitur. Quo modo ergo tolletur adulterium, secundum legis mandatum, nisi pręcisa fuerit concupiscentia, secundum Christi mandatum? Quoniam ergo sicut ira mater est homicidij, sic cõcupiscentia mater est adulterij: consequenter sicut D qui irascitur fratri suo sine causa, occîdit eum in corde
†videntiũ. suo: & si non occiderit eum propter metum vindictæ, † aut propter impotentiã suam, etiam homicida est apud deum, qui non magis opus considerat, quàm affectum: Sic qui concupiscit mulierem alienam, iam mœchatus est eam in corde suo: etsi non habuerit eam, causa aliqua obsistente, etiam adulter est apud deum, qui magis aspicit voluntatem quàm opus, quoniam opus ei adulterij committendi defuit, non voluntas. Sed ne fortè homines humanæ naturæ mysterium ignorantes, dum cõsiderant, quia generaliter omnis natura carnalis subdita est passionibus istis: & nemo est hominum, etiam sanctorum, qui se omnino ab ira, vel cõcupiscentia valeat separare, æstiment Christum quasi impossibilia ista mandantem, occasionem sibi quærere, per quam homines faciat reos: quoniam omnis qui impossibilia mandat, occasiones offensionis seminat, & causas puniendi requirit: Ideo pauca de diuisione voluntatum animæ corporisq; tractemus. Sicut duas in nobis habemus naturas, animæ scilicet & carnis: sic duas habemus voluntates, vnam animæ, alterã carnis. Duas iras, vnam animæ, & alteram carnis: duas concupiscentias, vnam animæ, & alteram carnis. Et natura quidem carnis ab his omnibus non potest se separare. Nam necesse habet & irasci, & concupiscere, etsi non vult, quoniam non est in arbitrio suo creata: id est, non est nunc in arbitrio suo, sicut creata fuit, sed sub lege peccati. Venundata est enim sub peccato, propterea de illa dicit apostolus: Sa- Rom.8.a. pientia carnis inimica est in deum: legi enim dei subiecta non est, nec enim potest. Anima autem in arbitrio suo creata est, secundum legem iusticiæ dei: propterea B potest & non irasci, si vult: & non concupiscere, si vult. Quando ergo irascimur & concupiscimus, si displiceamus nobis, & festinemus reprimere vel iram, vel concupiscentiam nostram: manifestum est, quia caro nostra irascitur, aut concupiscit sola, non anima nostra. Quando autem complacemus nobis in his, & decreuimus si poterimus nostram implere iracundiam, vel concupiscentiam nostram: tunc & anima irascitur, & concupiscit simul cum carne. Propterea sciens deus, quia carnis natura subdita ei non est, nec potest non irasci: *non mandat carni quæ mandat.* Quis enim sapiens illi ponit præceptum, qui etsi vult nõ potest obaudire? Sed ad animam loquitur, & animæ mandat, quæ potest deo in omnibus obaudire: quæ potest etiam carne irascente & concupiscente, ipsa nec irasci, nec concupiscere. Si ergo ad animam loquitur, & de concupiscentia animæ C loquitur, dicens: Si quis viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo: id est, non si quis concupiuerit secundum desiderium inenitabile carnis, sed si quis concupierit secundum voluntatem animæ, & consensum, decernens & statuens implere quod cupit: ille talis, etsi nihil gesserit, iam tamen corde adulter est ante deum: quia forsitan impeditus est ab opere, non cõpunctus in volũtate. *Si dexter oculus tuus scandalizauerit te, erue eum.* Puto ꝙ omnis merces iusticiæ nostræ in hoc posita sit, quia omni tempore contra carnem nostram luctamur. Quia caro concu- Galat.5.c. piscit aduersus spiritũ, & spiritus aduersus carnem. Sic enim ait propheta: Tota die contristatus ingrediebar, Psal.37.b. quoniam renes mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea. Si ergo secundum prophetam nõ est sanitas in carne nostra, quot oculos quis habet, aut quot dextras in corpore suo, vt secundũ maliciam carnis sufficiat pœna membrorum? Sed videamus ne fortè vel sic possibile est intelligere de oculo corporali, vel de manu. Sicut enim totus homo quandiu peccat, viuit peccato, mortuus est autem iusticiæ, sicut scriptum est: Et vos cùm essetis mortui peccatis: Cum autem homo Ephes.2.a. conuersus fuerit ad iusticiam, viuit iusticiæ, mortuus est autem peccato: sic & vnumquodq; membrum: Vtputa oculus, quandiu quidem malè aspicit, integer quidem est peccato, eiectus est autem iusticiæ: cum autem desierit malè aspicere, eiectus est à peccato, integer est autem iusticiæ. Sed neque sic conuenit. Nec enim habet rationem hæc interpretatio plenam, propter quod dicit, Si dexter oculus tuus scandalizauerit te. Quid enim quãdo dexter scandalizat, siniſter quid facit? Nunquid contradicit dextro, vt dexter quidem quasi reus eiiciatur, siniſter autem quasi innocens reseruetur? Sed puto ad animã hæc cuncta referri, sicut diximus suprà. Oculum igitur

Universidad de Deusto

igitur dicit animæ, id est mentem, per quam anima vi-
Supra 6.c. det. De quo & alibi dicit: Si oculus tuus fuerit simplex, &c. Oculus autem iste carnalis, non est oculus, sed est speculũ oculi illius interioris, id est mentis. Habet enim & corpus suam mentem, sicut & anima suam: Sicut testatur apostolus, de mente quidem animæ dicens hoc
Roma.7.d. modo: Igitur ego ipse mente quidẽ seruio legi dei, carne autem legi peccati. De corporis autem mente sic, In-
Coloß.2.d. flatus mente carnis suæ, & non tenens caput. Similiter & de manu, vel de pede. Dextra manus hominis, est voluntas animæ: sinistra autem manus, voluntas corporis est. Hæc autem corporea manus, non est manus, sed organum manus illius. Nisi enim voluntas aut bona, aut mala mouerit eam, ad nihil mouetur. Dextra itaq; manus hominis, est voluntas animæ: sinistra autem manus, est voluntas corporis. Ideo autem partes animæ, dextræ vocãtur: corporis autem, sinistræ: quoniam anima in arbitrio suo creata est, ad quod voluerit declinare, siue ad bonum, siue ad malum: & sub lege iusticiæ creata est, vt recta videat, recta audiat, & agat, & ambulet. Partes autem corporis sinistræ dicũtur: quia non est in arbitrio suo creata caro, vt siue ad bonum, siue ad malum declinare voluerit, possit: sed in malo creata est sub lege peccati, nec potest aut videre, aut audire, aut agere rectum: Sic & omnes sancti dextri dicuntur, peccatores autem sinistri. Vnusquisq; ergo nostrum habet dextrum oculum, & sinistrum: dextrum quidem mentem animæ, sinistrum autem mentem carnis. Dextram autem manum, voluntatem animæ: sinistram autem, voluntatem carnis. Quando ergo ex passione carnis concupiscimus sicut homines, animo autem resistimus concupiscentiæ nostræ, sinister oculus scandalizat nos: id est, mens carnis, non mens animæ. Sinistra manus scãdalizat, & non dextra: id est, voluntas carnis, non voluntas animæ. Vide nunc quia non iubet carnis mentem eiicere, vel carnis præcidere volũtatem. Nec enim fieri potest, vt caro aliquando cesset à desiderio malo. Desideria autem carnis retinere quidem possumus, vt non faciamus quod desiderat caro: præcidere autem non possumus, vt non desideret. Quando autẽ ex proposito animæ volumus malum: tunc dextra manus, id est, oculus dexter nos scandalizat, & dextra voluntas. Hunc oculum, & istam manum præcidere iubet, quam & possumus præcidere: quoniam anima in arbitrio suo est, vt ad quod voluerit, valeat declinare. Caro autem non in arbitrio suo est, sed in malo: vendita est sub peccato, & non potest bonum velle. Ideo autem caro sinistra dicitur, anima autem dextra: quoniam caro ad tentationem nobis creata est, anima autẽ ad salutem. Hæc est, sicut arbitror, loci istius interpretatio vera. Possumus tamen & alium inuenire colorem. Respectus, vel D
consideratio mentis, oculus est animæ, videlicet voluntas alicuius operis faciendi, & mouens manum ad aliquod opus. Manus animæ est secundũ ea quæ diximus: Vtputa erat mulier quędam religiosa, vel virgo, vel vidua, respexi & consideraui, & dixi: Debeo visitare illam mulierẽ assiduẽ, vt si quid religionis ignoret quasi mulier, instruã eam, & confirmem ipsam in ipso bono proposito eius. Bonus respectus est iste, & dexter oculus: sed dum assiduè visito eam, decidi in laqueũ desiderij eius: & ille bonus respectus meus, & dexter, factus est mihi in scandalũ. Quid ergo oportet fieri? Eiicere talem illum respectum bonum, qui generaturus est mihi malũ. Aut sic: Vidi orphanam quandam, & dixi, debeo illam in domo mea accipere, & educare, donec veniat tem-

A pus nubendi: & vadens cœpi ei subministrare quæ necessaria erant. Bonum opus hoc, & dextera manus hæc est: sed dum causa subministrationis video eam, decidi in laqueum desiderij eius: & illud bonum opus meum, & dextra manus facta est mihi in scandalum. Vel ita: Videntes me quidam agere fiducialiter cum ea, scandalizati sunt, dicentes: Quid sibi vult hoc esse, quòd iste sic familiariter loquitur cum puella? Oportet ergo præcidere tale opus bonum, quod vel mihi, vel alteri generat malum. Nã & quod alteri generat malũ, mihi generat: quia per me factum est, vt alter scandalizaretur in me. Et hæc propositionis gratia diximus, veruntamen generaliter omne bonum, quod vel nos, vel alios scandalizat, præcidere debemus à nobis. Nam quale est illud bonum, ex quo nascitur malum? Melius est enim, vt sine vno respectu, aut vno opere bono saluemur, quàm
B vt dum omnia opera bona voluerimus facere, cum omnibus pereamus. Sed & alij aliter interpretantur hunc locum. Vult, inquiunt, Christus, vt non solùm de periculo nostri peccati curemus, abstinentes nos ab omni concupiscentia mala, sed etiam ne vel propinqui nostri, vel aliqui ad nos pertinentes, turpe aliquid agant: Vtputa habes aliquem vel filium, vel fratrem, vel amicum, qui sic bene aspicit res tuas, quasi proprius oculus tuus, & habes eum pro oculo dextro. Aut habes aliquẽ, qui sic procurat res tuas quasi propria manus tua, & est tibi quasi dextra manus. Et illum talem si cognoueris aliquid turpiter agere, præcide eum ab anima tua, & proiice longè ab te, quia scandalizat te: quia nõ solùm pro peccato nostro, sed etiam pro peccato proximorum nostrorum, quod tamen possumus cohibere, nisi aut cohibuerimus, aut repulerimus à nobis, dabimus rationem. Et quoniã omnes Christiani vnum corpus su- *Rom.12.b. & Ephes. 4.f.*
C mus, & alter alterius membra: melius est vt sine vno aut altero mẽbro tali saluemur, quàm vt volentes illos tales habere, & ipsi pereamus cum eis. *Dictum est antiquis, Deute.24.a si quis vult dimittere vxorem, det illi libellum repudij. Ego autem dico, si quis dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari. Et si quis dimissam duxerit, mœchatur.* Nunc tertium mandat mãdatum, minimum apud indisciplinatos & lasciuos, qui nullum æstimant esse peccatũ vxorem dimittere, dato libello repudij, sine quo neq; stare potest legis mandatum. Quo modo? quando primum *Exod. 14. & seq.* Moses filios Israël eduxit de Aegypto, genere quidem erant Israëlitæ, moribus autem Aegyptij. Propter quod more Gentilium contingebat, vt vir odiret vxorem. Et quia dimittere illam nõ permittebatur, paratus erat interficere eam. Aut si non interficiebat propter timorem legis, tamen assiduis cruciatibus affligebat. Ideo iussit dari repudium, non quia bonũ erat, sed quia remedium erat mali peioris: ne dum facere malum vetantur, facerent peius. Ergo propositum fuit legis repudium dare mandantis, vt ne homicidium fiat. Nunquid in facto solo fit homicidium? nónne & in voluntate? Et coram hominibus quidẽ in facto fit homicidium, coram deo autem in voluntate: Sicut enim qui irascitur fratri suo sine causa, etsi non potuerit occîdere eum, occîdit eum tamen in corde suo: sic & qui cõcupiscit mulierem, etsi nõ habuerit eam, adulteratus est eam in corde suo, quia voluntas eius impedita est, non correcta: Sic qui odit vxorem suam, excepta fornicationis causa, & sic eam odit, vt dimittat eam, vt & nisi haberet licentiam dimittẽdi eam, occîderet eam: in corde suo occîdit eam, quantùm ad deum, quia opus homicidij defuit ei, non occidendi voluntas. Vides ergo quia lex præcipiens

dari

Universidad de Deusto
Biblioteca

dari repudium,opus homicidij compeſcuit,non peccatum? Et nõ ſolùm homicidij crimen nõ ſuſtulit, quantùm ad deum, ſed etiam alterum dimiſſionis introduxit peccatum. Quoniam libellus repudij teſtimonium eſt ſoluti coniugij, nunquid iuſticia ſoluendi coniugij? Propterea dato repudio, ſolutum quidem coniugium publicatur, peccatum autem ſolutionis magis exaggeratur. Tamen cum de iraſcente ſine cauſa,& de concupiſcente faceret verbum, competenter intulit mandatum de vxoribus non dimittendis. Si enim qui iraſcitur fratri ſuo ſine cauſa, reus erit iudicio: quo modo nõ erit reus, qui ſine culpa fornicationis ſic odit vxorem, vt etiam dimittat eam? Sed dicis, multas habet culpas vxor mea. Quid enim? Tu autem ſine culpa es? Si enim
Gal.vi.c.a. extraneorum vicia ſupportare debemus, dicente Apoſtolo: Inuicem onera veſtra portate, & ſic adimplebitis B legem Chriſti: quantò magis debemus vxorum? Si quis viderit mulierem ad concupiſcendum eam, adulteratur eam in corde ſuo:quo modo non pro adulteriis cõdemnetur, qui dimittens vxorem, occaſionem dederit adulteriorum committendorum, vt & illa adulteretur in alterum:& alter in illam? Nam vir Chriſtianus non ſolùm ſe coinquinare non debet, ſed nec aliis coinquinandi ſe occaſionẽ præbere. Alioquin illorum crimen ad illius redundat peccatum, qui aliis cõmittendi criminis factus eſt cauſa. Vide etiam, quia qui ſecundum legem repudium dat, quatuor committit iniquitates. Primam, quia quantùm ad deum exiſtit homicida: ſecundam, quia dimiſit non fornicantem: tertiam, quia fecit eam adulterari:quartam,quia & accipiens eam,fecit adulterium.Nihil autem horum cõmittitur,vbi ſeruatum fuerit Chriſti mandatum. *Item dictum eſt, non periurabis; reddes autem domino iuramenta tua. Ego autem dico, non* C *iurare omnino,&c.* Ecce quartum mandatum,quod minimum putant auari,qui bene iurare non putant eſſe peccatum,ſine quo non poteſt ſtare legis mandatum.Nam niſi iuramentum interdicatur, non poſſunt amputari periuria.Ex iuramento enim periuriũ generatur.Nemo eſt enim qui frequenter iurat, & non aliquando periu-
Eccli.23.b ret. Propter hoc admonet Salomon. Non aſſueſcas iuramento os tuum,multus enim caſus in illo.Sicut enim qui facit conſuetudinem multa loqui, neceſſe eſt vt aliquando & importuna loquatur: Et qui facit conſuetudinem frequẽter manu ſua percutere, neceſſe eſt, vt aliquando & iniuſtè percutiat: ſic qui facit cõſuetudinem iurare in rebus idoneis, frequẽter & in rebus ſuperfluis, etiam nolens conſuetudine trahente, periurat. Nam omnium rerum conſuetudinẽ quando voluerimus quidem tunc facimus, ſed non quando volumus tunc repellimus eam. Et qualis eſt contra iurantes dei ſenten- D
Ibidem. tia, docet Salomon: Vir, inquit, multùm iurans, non exiet plaga de domo eius.Si ergo à iurantibus plaga nõ recedit, quo modo à periurantibus aliquando recedet? Dic mihi amice, iurando quid proficis? Nam ſi aduerſarius tuus crederet bene te iuraturum, nunquam te iurare compelleret: ſed quia periuraturũ te æſtimat, ideo te iurare compellit. Et cùm iuraueris,non quaſi in veritate iuramenti tui placatus, tacet: ſed quaſi in damnatione periurij tui vindicatus,recedit.Iuramentum enim nunquam bonũ exitum habet. Quidam enim æſtimabunt te auariciæ cauſa iuraſſe, quidam autẽ & periuraſſe. Qui autẽ de te bene voluerint ſuſpicari,etſi peieraſſe te non credunt, tamen in veritate te iuraſſe affirmare non poſſunt. Nemo autem poteſt defendere te & religioſe egiſſe. Ideoq; iurans,inimicis tuis in opprobrium

venis,amicis autem tuis in ſuſpicionem.Sed fortè dicis, Quid faciam? non mihi credit, nec vult credere, niſi iurauero. Acquieſce magis pecuniam perdere,quàm ſalutem.Precioſior tibi videatur anima tua,quàm res tua. Si rem aliquam perdideris,viuere potes: ſi deum perdideris, quo modo viues? An neſcis,quia quod inuitus amittis propter dei timorem,maiorem mercedem habes pro illo, quàm ſi eleemoſynã dediſſes? Quia quod cum maiore colluctatione facimus,pro illo dignius coronamur. Ecce amice admoneo te, ne aliquando hominem iurare compellas. Siue exiſtimas eum bene iuraturum, recede ab eo:ſiue exiſtimas eum malè iuraturum,magis recede ab eo: quia etſi ille bene iurauerit, tu quantũ ad conſcientiam tuam, periurij illius factus es cauſa: quia hoc propoſito eum iurare compellis, non vt iuret, ſed vt periuret. Si autem bene eum iuraturum putares, nec iurare cõpelleres. O inſipiens,qui alterum iurare compellis,neſcis quid agis? Ille etſi periurauerit,vel cum lucro periurat,tu autem ſine lucro periurij illius particeps inueniris. Qui mentiri nõ dubitat,nec periurare timet: qui enim mentitur,veritatem in corde ſuo tranſgreditur: qui autẽ periurat in verbis ſuis tranſit deum. Quid ergo intereſt inter deum tranſire, & veritatem trãſgredi, cum & ipſa veritas ſit deus? Hæc ſola eſt differentia, quia veritatem mentientes in corde tranſimus: periurantes autẽ deum in verbis. Nam verbo hominibus ſatisfacimus,conſcientia autem deo. Ipſe deus, qui periurare vetuit,ipſe & poſtea non iurare mandauit. Qui ergo in iurando non timet dei præceptum negligere,nec in periurando timebit. Quid autẽ vis? Timet deum,aut non timet deum? Si timet,etiã ſine iuramento nõ mentitur: ſi autem non timet, neque cum iuramento poteſt dicere veritatẽ.Audite vos clerici,qui iurantibus euangelia ſancta porrigitis:† quo modo poteſtis ab illo iu- †*porrigis.*
ramento eſſe ſecuri,qui ſemen periurij† datis? Nunquid †*qui ſanctũ*
qui ignem portat vnde cõfletur incendium, alienus eſt *periurij.*
ab illo incendio? Aut qui gladium porrigit vnde homicidium committatur, nõnne eſt ſocius homicidij illius? Sic & qui occaſionem periurij præſtat, collega fit periurij eius.†[Si erat bene iurare iuſtum, iuſtè diceba- †[*hæc in*
tis, quia dedimus illis euãgelium vt iurent,non vt per- *quibuſdã*
iurent:nunc autem cùm ſciatis,quia & bene iurare pec- *exemplaribus*
catũ eſt, quo modo poteſtis eſſe liberi, qui occaſionem *dedatis* *ſunt.*
dedatis vnde peccetur in deum?]Ceſſet ignis,& incendiũ non fit: ſubtrahe gladium, & homicidium non cõmittitur: ſic tolle iuramentum, & periurium non fit. Hæc de illis dicta ſunt, qui iurant per deum: eorum autẽ qui iurant per elementa, execrabilior iniquitas eſt. Cœlum enim & terram, & cætera deus ad miniſteriũ ſibi creauit,non hominibus ad iuramentum. Ecce enim in lege *Exod.20.*
præcipitur, vt per nullum iuretur, niſi per deum:qui er- *& Deu.*
go iurat per cœlum aut per terram, aut quicquid illud *6.c.*
eſt, per quod iurat, deificat illud. Propterea idololatrã ſe facit omnis, qui per aliquid aliud à deo iurat, etiamſi iurare liceret: quia non reddit domino deo ſuo iuramenta ſua, ſed elementis: & ſic dupliciter peccat. Primùm quia iurat,deinde quia deificat per quem iurat.Et vide,quia per ſingula hanc rationem dat, cur quis non debeat iurare per elementa. Neque per cœlum, inquit, quia thronus eſt dei: id eſt, non deus. Neq; per terram, quia ſcabellum eſt pedum eius, non dea. Neq; per Hieroſolymam, quia ciuitas eſt magni regis, non magnus rex. Neque per caput tuum, quia nõ poteſ vnum capillum album facere aut nigrum.Ac ſi dicat:Cuius momẽti es, vt per te iures? nunquid poteſtatẽ habes vel vnum

capillum

capillum album facere, aut nigrum? Siue ergo per filios suos iuret quis, siue per se, siue per aliquem, meliorem facit illum quantum ad se, quàm deum. *Audistis quia dictum est antiquis, Oculum pro oculo, dentem pro dente: ego autem dico vobis, non resistere malo.* Quintum mandatum minimum, quantum ad homines crudeles, qui peccare se non arbitrantur, si reddiderint mala pro malis, non considerantes quæ dicuntur in psalmo: Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis, &c. Quæcunque enim ille dinumerat, meritò se pati debere, si reddiderit retribuentibus sibi mala: sciant Christiani omnia illa meritò se esse passuros, si reddiderint retribuentibus tibi mala. Nam & casuri sunt ab inimicis suis inanes, & persecuturus est inimicus animas eorum, & comprehensurus, & cõculcaturus in terra vitam eorum, & gloriam eorum in puluerem deducturus. Tamen sine hoc minimo mandato, legis mandatum non potest stare. Quo modo? Lex præcipiens oculum pro oculo, dentem pro dente: tale habet propositum, vt vnusquisq; dum timet de suo membro, parcat alterius, & nemo malus inueniatur. Sed quia vę mũdo à scandalis: quandiu enim viuimus in hoc mundo, cui diabolus principatur, necesse est abundare maledicentes, percutientes & persequentes. Si ergo incipimus secundum legis mandatum omnibus reddere mala pro malis, omnes efficimur mali, & solutum est propositum legis. Et dum voluit malos facere bonos, etiam bonos fecit malos. Si autem secundum Christi mandatũ non resistatur malo, etsi mali nõ lædantur, tamen boni permanebunt boni: & sic per mandatum Christi, impletur & legis mandatum. Nam qui mandatum legis implet, non simul implet & Christi: qui autem Christi implet, simul implet & legis. Vtputa qui percutit, contra legem agit: qui autem repercutit, secundum legem facit, non autem & secundum Christi mandatum. Qui autem secundum Christi mandatum, neque percussus repercutit, tacitè & legis voluntatem impleuit. Nam qui percussus non repercussit, *multò magis nec ab initio percussisset: quia non venit Christus soluere legem, sed adimplere.* Sed dicis, quia dignus est ille repercuti, qui cõtra legem percussit? Etiam. Sed tu non es dignus repercutere, quia illius discipulus es, qui maledictus non remaledixit, percussus nõ repercussit, crucifixus pro crucifigentibus se orauit. Si repercusseris, ergo primùm denegasti te Christi esse discipulum, nõ verbis, sed factis. Deinde cùm ieceris oculum pro oculo tuo, & fregeris dentem pro dente tuo, nunquid per hoc restituitur mẽbrum tuum in loco proprio? Si ergo non reddideris malum pro malo, & si membrum corporis perdidisti, vel lucrum patientiæ acquisisti, Si autem reddideris: & corporis damnum passus es, & salutis. *Sed si quis te percusserit in maxillam, præbe ei alteram.* Non enim diabolus tantùm de vulnere humani corporis gaudet, sed & magis in vulnere animæ delectatur: ideo enim excitat aliquem, qui te percutiat, vt dum tu excitatus repercutis eum, pecces, & vno ictu vulneret ambos. Scit enim, quia vulnus corporis citò sanatur: vulnus autem animę in quibusdam vix cum labore, in quibusdam autẽ nunquam sanatur. Ideoq; si repercusseris eum, in prima quidem facie illum vicisse videris, re vera autem à diabolo victus es. Et putas quia te satiasti de illo, verè autem diabolum satiasti de te. Si autem nõ repercusseris eum, ab homine quidem victus videris, diabolum autem vicisti. Hæc secundum iusticiam dei. Videamus autem secundum vtilitatem carnalem: Nunquid si repercusseris eum, compescuisti eum, vt iam non te percutiat? Sed magis excitasti eum, vt adhuc te percutiat. Nam iracundia per iracundiam non compescitur, sed amplius irritatur. Quemadmodum si ignem cum igne coniungas, maior flamma succenditur: si autem non repercusseris eum, ille iam stabit: si quidem sapit, confusus: si autem non sapit, satiatus: & non solùm iterum te non percutit, sed forsitan compunctus corde pœnitet, quia te vel semel percussit. Attamen etsi sic insanus est, vt nec patientiam tuam intelligat, nec cõfundatur in facto suo: nunquid potes tu te amplius vindicare, quàm deus erat te vindicaturus? ideoq; si repercusseris eum, perdidisti vindictam, quia te ipsum vindicasti: & liberasti eum de manibus dei, quia reddidisti illi quod fecit, Si ergo fortiter irascaris, patientius age, vt melius vindiceris, scilicet per deum. *Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium.* Primum indigna res est, vt homo fidelis stet in iudicio ante conspectum iudicis infidelis. Nam etsi infidelis non est, certè secularis est. Et qui te venerari debuerat propter dignitatẽ fidei, iudicat te propter necessitatem causæ, & perdes dignitatem Christi, propter negocium mundi. Nónne melius est, vt perdas res mundiales, quàm gloriam sempiternam? Si enim rem perdideris propter Christum, Christus tibi rem restituere potest: si autem propter rem perdideris Christum, res tibi nõ potest restituere Christum. Deinde necesse est, vt humilies te coram iudice, & subditus fias illi propter necessitatem causæ. Et forsitan qui propter deum nõ fueras te humiliaturus, humilias te propter lucrum, & facis rem pretiosiorem quàm deum. Tertiò, quia omne iudicium irritatio cordis est, & cogitationum malarum. Si semel in iudicium ingressus fueris, iam non desideras, vt veritas causæ appareat, sed vt quocũque modo victor existas. Si autem videris quòd causa tua, sicut frequenter solet fieri in iudiciis, aut verbis, aut fraudibus, aut pecuniis expugnetur: necesse est similiter vt & tu, aut verbis, aut fraudibus, aut pecuniis, causæ tuæ adesse festines. Et si ab initio consilium non habuisti, vt sic ageres, postea sic agere ipsius controuersiæ necessitas te compellit. Nam primùm pro lucro tantummodo festinabas, posteà iam & pro pudore contendis. Et magis contentus es etiam peccare tantùm, vt vincas: quàm vinci tantùm, vt ne pecces. Hæc deus illis mandat, qui magis diligunt deum, quàm mũdum. Nam qui lucrum animæ magnum esse existimat, damnum rei modicũ putat: nam qui damnum rei magnum existimat, lucrum animæ minimum putat. Qui ergo difficilius putat rem dimittere, quàm in iudicio introire, hoc cogitet, quia difficilius est de iudicio sine peccato exire. Facilius est enim ante iudicium rem dimittere, quàm in iudicio euitare peccatum. Nam ante iudicium, sicut diximus, vna causa auariciæ te compellit, post ingressum etiã causa pudoris. Et qui vnam causam vincere non potuisti propter timorem dei, duas quo modo vincas? Ergo sicut Ioseph dimisit pallium in manu meretricis, & fugit cum meliore pallio castitatis: sic & tu proiice pallium in manus calumniatoris, & fuge cum meliore velamento iusticiæ, ne fortè dum vis vindicare vestem corporis, pretiosissimum animæ vestimentum perdas. Deinde si viderint infideles, te Christianum pro iniuriis iniurias rependere grauiores, pro terrenis facultatibus, & vsque ad perniciem animæ secularia pulsare iudicia cõtra direptorem iniustum: quo modo credãt spem regni cœlestis esse veram, quã prædicant Christiani? Facilè enim spernũt terrena, qui cœlestia

Luc. 23. e. *Deut. 19. d.* *Psal. 7. c.* *Luc. 23. e.* *Gene. 39. b.*

Universidad de Deusto Biblioteca

lestia sperant. Qui autem terrena magnopere complectuntur, nescio si firmiter cœlestia credunt promissa. Non solùm ergo propter læsionem animarum nostrarum percutientem sustinere debemus, auferenti quę nostra sunt non repugnare, sed etiam propter demonstrationem indubitabilium Christi promissionum: vt ille qui viderit te iniurias proprias negligentem, terrenas etiam res quasi nihil spernentem, intelligat, quia verè est certissima spes Christianorum in cœlis, preciosior omnibus rebus terrenis, & vita iucundior omni fruitione vitæ istius carnalis. *Si quis te angariauerit mille passus, vade cum illo, & alia duo.* Vt patientia tua vincat illius crudelitatem, & ostendas quia maior est benignitas dei in sanctis, quàm malicia diaboli in iniquis hominibus. Si autem tantùm vadis quantùm ille te cogit: quo modo cognosceris seruus dei? Nam in necessitate bonitas nõ apparet. Quòd ergo cogit te, vade propter necessitatem hominis violenti: quòd† non te cogit, vade propter gloriam dei benigni. Si vnum vadis, putat te hominem qualemcunque fecisse, †& non pœnitet quia te angariauit: si autem amplius vadis, intelligit quia seruus es dei, & ideo incipit illum pœnitere, quia vel vnum te angariauit. Et hoc tuum additamentum non fit illi maius auxilium, sed pœna prioris audaciæ. Deinde si illum quidem diabolus excitauit ad te angariãdum, & tu videns tibi iniuriam fieri, & aut verbis illicitis contradicas, aut factis non bonis resistas: & lucrum sanctitatis, quod multis forsitan bonis operibus acquisisti, propter dolorem modicum perdis. Quid ergo? Vnum vade, vt satisfacias homini: alterum vade, vt te ostendas & illum castiges: tertium, vt diabolum superabundanter confundas. Deinde hæc omnia mandata in pauperis persona conueniunt: dentem autem hominis diuitis, & potentis quis excutit? Vtinam ille alterius non excuteret. Tunicam diuitis, & potentis per calũniam quis tentat auferre? Vtinam ille per calumniam alterius nõ auferret. Diuitem & potentem quis angariat? Vtinam ille alterum non angariaret. Ergo diues infructuosus est. Et quo modo adimpleat iusticiam legis, & gratiæ, vt fiat seruus dei perfectus? Quo modo? Si quis mutuam pecuniam petierit ab eo, det illi. Lex enim est, vt alterius non tollas, etsi tuum non des. Gratia autem, vt alterius non tollas, & tuum des. Qui ergo mutuam pecuniam dat, & legem implet, & gratiam. Nam qui de suis libenter dat, multò magis alterius bona non tollit. Diues ergo per patientiam non potest tentari, neque probari, quia nemo illi citò violentiam facit. In largitate autem tentatur, atq; probatur. Item pauper per largitatem nõ potest tentari & probari, quia nõ habet vnde largiatur: & ideo per patientiam tentatur, atque probatur, si benignitas eius per iniuriam non mutatur. Deniq; si veritatem cõsiderare volumus, & intelligere rationem: quia diuitiæ nostræ non sunt nostræ, sed dei. Deus enim dispensatores nos diuitiarum voluit esse suarum, non dominos: & ideo cui voluerit, dat eas: & à quo voluerit, tollit: illud propriè nostrũ est, quod in nostra est potestate habere, si volumus. Quo modo autem nostrum dicatur, quod etsi volumus, habere nõ possumus, nisi nobis fuerit datum? Deinde considera, vt quid tibi magis diuitias credidit, quàm illi? nunquid ex alia massa luti te fecit, ex alia illum? Et pro te Christum tradidit, pro illo autem aliquem angelorum? Si per omnia sic illum diligit quo modo te, non ideo dedit tibi diuitias vt habeas eas, sed vt tenteris in eis. Ideo admonet Apostolus: Diuitibus huius mundi præcipe non superbè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed largos esse communicatores bonorum. Nam pauper in sanctitate melior est, quàm tu in rebus secularibus. Tuæ res proficiant ad illius sustentationem in hoc seculo, vt & illius sanctitas proficiat ad tuam sustentationem in illo: Sicut vlmus infructuosa dat humorem viti, & vitis pro se, & pro vlmo proferat fructum. Ergo iubet nos Christus mutuum dare pecuniam, nõ tamen sub vsuris: quia qui sub vsuris mutuum dat, in prima quidem facie sua videtur dare, re vera autem nõ sua dat, sed alterius tollit. Nam videtur quidem necessitati succurrere, re vera autem in maiorem mittit necessitatem. De vno vinculo soluit, & multis vinculis alligat. Et nõ propter iusticiam dei dat, sed propter proprium lucrum. Similis enim est pecunia vsuraria aspidis morsui. Sicut enim qui ab aspide percutitur, quasi delectatus vadit in somnum, & sic per suauitatem soporis moritur: sic & qui accipit sub vsuris, pro tempore delectatur, quasi qui beneficium accipit: & sic per suauitatẽ beneficij non sentit, quo modo captiuus efficitur. Nam sicut venenũ aspidis latenter per omnia membra discurrit, & corrumpit: sic vsura per totas facultates eius discurrit, & conuertit eas in debitum. Sicut enim fermentum modicum quod mittitur in multam farinam, totam consperſionem corrumpit, & trahit illam, & facit illam totam fermentum: sic quũ vsura in domum alicuius intrauerit, totam substantiã eius ad se trahit, & conuertit in debitum.

†quibus.

†fuisse.

Homilia xiij. *ex cap.* v.

AVdistis quia dictum est antiquis, Diliges proximũ tuum, Leuit.19. & odio habebis inimicũ tuum: ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros. Ecce sextum mandatũ legem adimplens, minimũ apud homines odibiles, & inuicem odientes, qui inimicum odire debere improba voce pronunciare non erubescunt. Quòd si iustum fuisset inimicos odire, deus te inimicum ex gentibus nunquam in suam suscepisset dilectionem. Ille pro te & filium suum per omnia humanæ compassionis opprobria traducit† vsque ad mortem, ille te inimicum suum adoptauit, cohæredem vnigenito suo fecit, & tu vel nudam dilectionem, inimico tuo reddere non vis? Quid tamen mirum, si graue illis videatur inimicos amare, qui nec amicis suis synceram conscientiam seruant? Nam cùm sit mundus iste scandalis plenus, si amicos voluerint diligere tantùm, non poterunt inuenire quos diligant. Hodie enim iste illum offendit in re tali, cras ille istum offendet in altera re, & ita fit, vt si decreuerit homo inimicos suos odire, necesse est vt odiat omnes, & odiatur ab omnibus. Vides quia sicut ex ira homicidium nascitur, & ex concupiscentia adulterium: sic ex odio inimicorum præciditur etiam dilectio amicorum. Si autem ad tempus sustines eum quasi inimicum, postmodum victum benevolentia tua amabis eum quasi amicum. Puto quòd non tantum pro inimicis nostris Christus illa mandauit, quantùm pro nobis: non quia illi digni sunt, vt diligantur ab aliquo, sed quia nos nõ sumus digni vt aliquam odiamus. Odium enim spiritus est tenebrarum, & vbicunque insederit, sordidat pulchritudinem sanitatis.† Ergo non tantùm ideo iubet diligere inimicos, vt illos diligamus, quantùm vt à nobis quod malum est repellamus. Et ideo non dicam, si læseris inimicum, sed si oderis eum tantum, amplius tibi nocuisti secundum animam, quàm illi secundum corpus. Et illi forsitan nihil noces odiens eum, te autem ipsum sine dubio lædis. Si ergo pepercris inimico, tibi amplius pepercisti, quàm illi. Et si benefeceris

†opprobria tradidit.

†sanitatis.

1.Timo.6.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

feceris ei, tibi amplius præstitisti, quàm illi. Iterum commemoro quod superius dixi. Quoniam ignorantibus mysterium naturæ humanæ impossibile videtur diligere inimicũ. Et verè impossibile est quantùm ad carnis naturam, quia passionibus subiacet: quantùm autem ad animã possibile est, quia proprij iudicij est, ideo & regere & retinere potest carnem à passionibus. Nunquam enim anima passibilem regeret carnẽ, si ipsa passionibus esset subiecta. Puto autem sicut illud quod dictum est: Ego autem dico, non concupisces: non loquitur deus ad carnis naturam, quæ nõ potest fieri, vt non concupiscat quod suum est: sed ad animã, quæ non cõcupiscere potest. Nam quando quis corporalibus quidem motibus excitatur, voluntas autem illius non inclinatur, vt faciat opus quod facere instigatur: sed stabili proposito continentia & operatione iusticiæ, irrationabiles motus corporis frangit: & si corpore concupiscit, animus eius non concupiscit: si autem consenserit explere quod cogitat, tunc verè dicitur animo concupiscere: Sic & in hoc loco, Caro quidem inimicum suum diligere nõ potest, quemadmodum nec est possibile vt iniuriam non sentiat sibi illatam. Anima autem inimicum diligere potest, quia dilectio, vel odium carnis in sensu est, animæ autem in intellectu. Propterea anima quidem secundũ rationem vertitur. Caro autem inuertibilis in passione tenetur: quoniam anima libera est, & sub principatu dei est: caro autem captiua est, & sub principatu diaboli est, sicut & mundus qui in maligno positus est, quoniam & ipsa caro de mundo est. Quando ergo nocemur ab aliquo, etsi odimus eum, nõ tamen exequimur odium nostrum, considerantes dei iusticiam, sed magis confringentes motus dõloris nostri, & benedicimus ei, & benefacimus. Cognosce quia caro quidem nostra odit inimicum suum, quæ nocita diligere non potest, anima autẽ diligit inimicum. Alioqui si vnusquisque motus suæ carnis consideret, nullum bonum facere inuenitur: quia omne bonum, aduersante carnis natura, contradicentibus nobisipsis explemus. Deinde qui te innocentem iniuriatur, si incipias considerare quo modo à diabolo possidetur & agitur, quo modo voluntatem suam adimplet per ministeriũ eius, non solùm non irascaris ei, sed adhuc misereberis eius: miseratio autẽ excitat affectum. Vis ergo diligere inimicum tuum? Si iniuriam pateris, noli iniuriam præsentem aspicere, sed cõsidera gloriam, quam pro mercede in iudicio consecuturus es. Si æquanimiter sustinere volueris, si damnum passus fueris, noli hoc damnũ aspicere, sed illud patientiæ lucrum. Illis enim totum videtur difficile, qui retributionem non sperant futuri iudicij. *Et benefacite his qui oderunt vos.* Sciens dominus, quia carnis dilectio ex beneficiis carnalibus nascitur, vbi nõ fuit prius, & nutritur etiam vbi fuit prius: ideo iubet nos benefacere inimicis, vt eorum odia nostris beneficiis compescantur. Si enim dando & accipiendo amicicia nascitur, quæ non erat prius: consequenter & odium, & omnis inimicicia beneficiorum assiduitate cõpescitur. Ergo benefacite odientibus, vt ex vestra beneuolentia ipsi se iudicent, quia iniustè vos odiunt. *Orate pro calumniantibus vos.* Orantes pro inimicis, nõ tantùm illos, quantum nos commendamus deo: & magis exaudimur pro inimicis orantes, quàm pro nobis. Qui enim pro se orat, nõ gratiæ opus exequitur, sed naturæ. Quis enim pro se non orat? Qui autẽ pro inimico suo orat, dignè exauditur, quia gratiæ opus exequitur. *Vt sitis filij patris vestri.* In quo enim alio cognoscetur quia filij sumus dei, nisi fuerimus similes deo? Filij enim carnales frequenter similantur carnalibus patribus in facie, aut in loquela, aut in risu, aut in aliquo corporis signo: filij autem spiritales in sanctitate. Et illi quidem etsi similes fuerint, laudem nullam merentur, & si dissimiles, nullam vituperationem: quia non est in potestate hominis qualem accipiat corporis qualitatem. Filij autẽ dei, si quidem similes fuerint, laudandi sunt: si autem dissimiles, nimis vituperandi, quia in potestate vniuscuiusque est mensura faciendæ iusticiæ. *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedẽ habebitis?* Qui amicos diligit, propter se diligit, non propter deum, & ideo nullam habet mercedem: delectat enim eum ipsa dilectio. Qui autem inimicum suum diligit, non propter se diligit, sed propter deum: ideo magnam habet mercedem, quia contradicit motibus suis. Vbi enim labor seminatur, illic metitur fructus. *Estote ergo perfecti, sicut & pater vester perfectus est.* Qui diligit amicum, peccatum quidem non facit, iusticiam autem non operatur. Dimidium enim bonum, est hominem discedere à malo, & non sequi bonum: perfectum est autem, vt non solùm fugiat malum, sed etiam faciat bonum. Ideo dicit, perfecti estote, vt & amicos diligatis propter peccatum vitandum, & inimicos propter iusticiam habendã: quoniam illud de pœna liberat, hoc autem ducit in gloriam: nec enim est perfecta dei imago, quæ nõ per opera similat deum. *Vt sitis filij patris vestri, qui Solem suum iubet oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos.*

Cautè posuit dicens, super iustos & iniustos, non super iniustos vt iustos. Quia omnia bona deus non propter omnes homines dat super terram, sed propter paucos sanctos. Contentus est enim magis, vt peccatores contra meritum suum bonis dei fruantur, quàm vt iusti contra meritum suum à bonis eius fraudentur. Similiter & quando dominus à peccatoribus irritatur, castigationem suam non propter homines bonos mittit, sed propter solos peccatores: tamen æqualiter & iustos tangit, quemadmodum & peccatores. Nam quemadmodum in bonis non separat peccatores à iustis: sic nec in malis separat iustos à peccatoribus. In bonis peccatores à iustis non separat, ne separati cognoscant se abiectos esse, & desperent: in malis iustos à peccatoribus non separat, ne separati cognoscant se electos, & glorientur: maximè cùm nec malis bona prosint, sed noceant magis, nec bonis mala noceant, sed prosint magis. Nam malè viuentes dum bona percipiunt, ad præiudicium suum percipiunt. Et boni dum mala patiuntur, ad lucrum iusticiæ eis procedit. *Attendite autem ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis.* Cap. VI. In superioribus Christus mandauit diligere inimicos, benefacere eis. Videns autem quia in ipso beneficio laqueus diaboli latebat inclusus, qui bonorum operum solet perdere fructum. Nam vana carnis natura, quemadmodum primùm difficilis est ad benefaciendum: ita etsi benefecerit, facilis est ad iactantiam boni operis: propterea & in hac parte nos instruit, dicens: Attendite vobis ne eleemosynam vestram coram hominibus faciatis: vt bonum vestrum nõ ad ministerium vanitatis proficiat, sed ad vsum salutis. Quòd autem præ omnibus vitiis carnalibus periculosius esse in hominibus intellexit, hoc cautius cauendum mandat, dicens: Attendite ne eleemosynam vestram coram hominibus faciatis: Quoniam omnia penè mala seruos diaboli vexant. Concupiscentia autẽ vanæ gloriæ non solùm seruos diaboli, sed etiam seruos dei, & viros fide-

Universidad de Deusto
Biblioteca

les impugnat:magis autem ſeruos dei,quàm ſeruos diaboli.Vbi enim res agitur glorioſa,ibi facilius locum inuenit gloriationis occaſio. *Attendite.* Quid autem attendamus?locum ſecretum vbi homines non ſunt? Sed quid prodeſt, ſi in loco quidem homines non fuerint, in corde autem fuerit cogitatio vana? Melius eſt ergo, vt in corde non ſit cogitatio vana, quàm vt homines non ſint in loco. Si ergo cor noſtrum attendere debemus, non oculis carnalibus aſpicere, ſed ſenſu vigilare neceſſe eſt circa cor: inuiſibilis enim eſt ſerpens & lubricus,quem obſeruare iubemur,& latenter in ſenſus ingreditur,& ſeducit.Ideo enim nō poteſt eum caro ſordida aſpicere,ſed anima mūda.Sicut enim in loco mūdo & ſpecioſo, ſi modica ſordes fuerit, de longe apparet:ſi autem ipſe locus ſordidus fuerit,quantumuis ſtercoris iaceat ibi,non apparet: nec enim poteſt requiri, ſi eſt ibi aliquid ſtercoris,† vbi totum eſt ſtercus: Sic & in corde mundo, ſi ſurreptio inimici ſucceſſerit, mox cor ſuum homo rectus diſcernit,quia à ſpiritu alieno pulſatur:ſi autem cor fuerit iniquitatibus plenum, ſuggeſtionem diaboli in ſe facilè nō intelligit.Quo modo enim introitum eius intelligat, qui ſemper in eo eſt? ideo & antè præmiſit,dicens:ne iraſcaris,ne concupiſcas,ne iures,ne malū pro malo reddas, ne odias proximū tuum: quoniam qui malis omnibus iſtis ſubiectus eſt,cor ſuum non poteſt attendere, nec intelligere diaboli ſeductionem in eo: quia in veſte candida macula citò apparet, nigra autem veſtis, & ſi tota ſordidata fuerit, non citò apparet.Et quo modo non poteſt fieri,vt coram hominibus eleemoſynam faciamus, aut facientes nō ſentiamus? Si præſente aliquo occurrerit pauper, quo modo detur ei abſconſè? Nam etſi nō videtur quod datur, tamen videtur quia datur,ducendo eum ſecretò.Sed cōſidera, quia non dixit tantummodo, Ne coram hominibus faciatis:ſed addidit,vt videamini ab eis. Qui ergo nō ideo facit, vt ab hominibus videatur, etſi coram hominibus fecerit, tamen non videtur coram hominibus feciſſe. Ergo ſi ſic facere eleemoſynam non eſt poſſibile,vt nullus videat,aut ſentiat: tamen eo proposito facere, vt nō ab hominibus videamur, poſſibile eſt. Dicit enim dominus: Sic luceat lumen veſtrum coram hominibus, vt videāt homines opera veſtra bona,&c. Sicut ergo accenſa lampas abſcondi non poteſt:ſic nec opus iuſticiæ poteſt celari. Ergo nō eleemoſyna ingrata eſt ante deum, quæ hominibus viſa fuerit, ſed quæ ideo facta fuerit,vt ab hominibus videatur. Vtputa omnis homo qui aliquod opus facit, cuius cauſa facit id quod facit,in corde ſuo illius aſpicit & perſonam.Ecce facis epiſtolam, vt aliquem ſalutes amicum, quandiu ſcribis, ſemper in corde tuo amici illius vides perſonā, propter quem ſcribis epiſtolam. Item artifex tenens opus in manu, ſemper eum præ oculis ſuis habet, qui ei opus cōmiſit faciendum, dum cogitat quo modo illud facere mandauit:ſic & qui propter deum eleemoſynam facit, neminem videt in corde ſuo, niſi perſonam dei tantummodo propter quem facit. Ideo etſi euenerit, vt quibuſdam præſentibus faciat, tamen animus eius homines illos nō videt,etſi ipſe videatur ab eis.Nunquam tranſiſti per viam aliquid cogitans, & à multis quidem hominibus viſus es,ipſe autē nullum vidiſti, intendens in id quod cogitabas? Quia animus ſine corpore apud ſeipſum poteſt videre quod cogitat, corpus autem ſine animo nihil poteſt videre. Ergo ſimiliter & econtrariò fieri poteſt,vt quis nullis præſentibus eleemoſynam faciat, & tamen præſentibus hominibus videatur feciſſe: vtputa qui propter homines eleemoſynam facit: id eſt, qui deſiderat vt ab hominibus videatur, ſemper in corde ſuo perſonas hominum videt: ideo & ſi euenerit vt faciente eo, nullus ſit præſens, tamen coram hominibus feciſſe videtur, quia cor eius ſemper hominū perſonas videbat. *Alioqui non habebitis mercedem apud patrem veſtrum.* Et mandatū dat, & pœnam proponit,vt vanitatem humanam,& ſi nō amor iuſticiæ tenet, vel timor damni refrænet.Scit enim dominus vanitatibus ſubditam eſſe carnis naturam: quia omnis homo quantum ad carnem,delectatur hominibus apparere. Non enim fieri poteſt, vt caro nata de vanitate non ſit vanitatis amatrix: nec dominus admoneret nos,vt ne coram hominibus faciamus, niſi ſciret omnes homines velle coram hominibus facere. Quis mandat alicui, ne fornicetis, niſi quem intelligit eſſe laſciuum? Quis mandat alicui,noli te inebriari,niſi quem ebrioſum eſſe cognoſcit? Sic & admonitio Chriſti de fugienda vanitate,demonſtratio eſt vanitatis humanæ. Attamen mandat, quia etſi caro vana vanitatem deſiderat, & terrena cōditio gloriam ſuam quęrit in terra,quia non poteſt terreſtris natura gloriam deſiderare cœleſtem:tamen anima quæ de veritate nata eſt, poteſt fugere vanitatem terrenam. Caro animæ ſubiecta eſt, non anima carni. Caro enim aduerſus animā certare poteſt,vincere non poteſt, niſi ipſa anima conſenſerit vt vincatur. Anima autem aduerſus carnem & certat,& vincit. Ergo & qui plena quidē voluntate propter homines facit,ille propter homines feciſſe videtur: ſuper cuius autem cor cogitatio quidē vana aſcendit, deſiderans hominibus apparere: anima autem intelligens, vanis cogitationibus contradixit & repulit conſilium carnis,ille propter homines non videtur feciſſe: quia ſecundum carnem quidem voluit,ſecundum animam autem noluit. Et quod cogitauit, paſſio carnis eſt: quod elegit, iudiciū animæ. Nam ſi propter vanam carnis concupiſcentiam dicimus eleemoſynam factam eſſe ingratam, nullū bonum hominis acceptabile poteſt eſſe ante deum,cùm nullum bonum liberè homo facere poteſt,ſed ſemper cōtra malas concupiſcentias carnis certando faciamus bonum. Quis autem eſt homo caſtus? Nunquid qui non concupiſcit? Abſit: ſed qui cōcupiſcentiam ſuam vincit. Quis eſt manſuetus? Nunquid qui non iraſcitur? Abſit:ſed qui refrænat iracundiā ſuam. Sic nō ille propter deum videtur facere eleemoſynam,qui humanam gloriam non concupiſcit,ſed qui humanam gloriam animæ contradictione cōfringit. Alioquin in omni opere bono nec habemus mercedem, niſi malis cōtrariis vrgeamur per carnem. In omni enim opere bono ſcandalum diaboli poſitum eſt, ſicut ſcriptum eſt de dæmonibus: Iuxta ſemitam ſcandala poſuerunt mihi: vt ipſum bonum non ſit ſecurum, ſi ſolum: ſed iuxta malum poſitum, ſemper tentatum ſit,& probatum. Sicut enim vbicunque fuerit triticum, neceſſe eſt vt inueniatur illic & zizania: ſic vbicūque fuerit bonum dei, illic erit & ſcandalum inimici. Quid ergo? Ecce propoſuiſti facere eleemoſynam, ſed aſcendit ſuper cor tuum velle hominibus apparere, nunquid debes ſubtrahere manum tuam, vt nō des locum vanæ cogitationi,dicens apud te:Melius eſt nec facere bonum, ne tantùm inueniar propter homines facere? Abſit: ſed perfice opus tuum, ne dum vis cogitationi vanæ reſiſtere,perdas opus bonum. Veniat tibi in mentem, quod dominus ait de tritico & zizaniis: *Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem, ne eradicantes zizania, ſimul eradicetis & triticum.* Triticum eſt enim

mundum.

Supra 5.c.

Non prohibetur coram hominibus dari eleemoſyna,ſed vanæ gloriæ venatio inhibetur.

Supra 5.b.

Matth.13.

enim voluntas bona, quam seminat deus in homine: A zizanium autem est cogitatio mala, quam diabolus seminauit per carnem. Cùm ergo omni voluntati bonæ adhæreat & desiderium malum, si volueris malam cogitationem tuam ad plenum tollere, simul tollis & opus bonum. Nam & ipse diabolus eo consilio seminauit zizanium suum in tritico dei, vt attrita zizania eius, suffocent triticum dei: aut si quis voluerit diaboli zizanium tollere, simul eradicet & triticum dei. Nunquid & continens, aut virgo, mox vt concupierit, iam cecidit: tantùm plena voluntate non concupiscat, vt velit implere concupiscentiam suam: si autem ex necessitate carnis concupiuit, & contradixit concupiscentiæ suæ, non peccauit: sed magis glorioſior est effectus, quia vicit, tanquã si non fuisset pulsatus. Quid ergo dicit scriptura? Sine vt matureſcant vtraque: id est, adimple opus tuum, & duc ad perfectum: & sic illa quidem vana cogitatio, quasi zizanium exiccatur, id est soluitur, euacuatur, & perit: bonum autem opus, quasi triticum manet. Nam sic intelliges, si ex voluntate tua fuerit illa vana concupiscentia, aut ex necessitate carnis. Si ex voluntate tua fuit, doles si te facientem eleemosynã tuam nullus aspexit: si autem gaudes posteà, quia eleemosyna tua in silentio facta est, scito quia concupiscentia tua non fuit ex animo tuo, sed ex necessitate carnis: & ideo quasi zizanium aruit. Sic & continens concupiscentiam suam probare potest. Si ex animo eius est quod concupiscit: sic etiam postquam transierit concupiscentia, voluntatem habet peccandi, tunc ex voluntate eius est concupiscentia. Si autem gaudet, quia non prœualuit aduersus eum concupiscentia, sed confusa recessit, intelligat, quia zizanium fuit ex necessitate carnis natum, & non fuit animæ eius voluntas. *Non habebitis mercedem apud patrem vestrum.* Quid enim à deo accipies, qui deo nihil dedisti? Nam quod propter deum fit, deo datur, & ab eo recipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur, & à nullo speratur. Quid est enim aliud hominum laus, quàm ventorum transeuntium sonus? Cessauerunt homines *loqui*, & perdidit fructum suum, quia propter homines fecit, vt ab eis laudaretur. Quæ est autem sapientia, res dare, & verba vacua comparare: aut certè mercedem dei contemnere in perpetuum manentem in cœlis, & fugientes† hominum sermones eligere? Melius est enim non facere, quàm propter homines facere. Qui enim non facit, etsi in cœlo non inuenit, vel super terram nihil perdit: qui autem propter homines facit, & in terra perdit, & in cœlo non inuenit. Vel illum aspice, à quo laudem expectas, quid sentit de te? Ideo te laudat, quia propter deum te facere putat. Si autem intelligeret, quia propter eum facis, non te laudaret, sed vituperaret magis. Quid ergo illi placere festinas, qui si te aliquando intellexerit, deridebit? Sic est homo qui propter homines facit bonum: sicut mercenarius malus, qui intra tempus locationis suæ comedit omnes mercedes suas: cùm autem tempore completo recesserit, nudus egreditur. Sic ergo vacuus vadit ad deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desiderauit in seculo. *Tu ergo cùm facis eleemosynam, noli tubã canere ante te sicut hypocritæ.* Verè enim subresponsor est, qui propter homines facit. Aliud enim habet in corde, & aliud monstrat in opere. In facie quidem propter necessitatem hominum facit, & videtur misericors: in corde autem propter vanam gloriam suam agit, & est vanæ gloriæ mercator. Tuba enim est omnis actus vel sermo, per quem operis iactantia demonstratur. Puta qui quando videt aliquem præsentem, facit eleemosynam, extra autem non facit: hoc tuba est, quia per hoc eius iactantia prædicatur. Item qui intercedente aliquo facit eleemosynam, vbi autem non est interceſſor, non facit: hæc consuetudo mala, tuba est. Item qui si viderit honestiorem personam quæ potest referre, dat ei: obscuro autem, & alligato pauperi passionibus nihil dat: & hoc tuba est, etiam si in loco secreto fecerit, eo tamen proposito vt laudabilis videatur: primùm quia fecit, secundò quia abscondit: ipsa absconsio tuba est eleemosynæ eius. & quicquid illud fecerit homo per quod apparet, aut vult apparere, quia B fecit, tuba est: quia per illud ipsa eleemosyna dum fit clamat de se: ideo non tantùm locus, nec actus secretus seruandus est, sed magis voluntas secreta. Nam in omni actu carnali diabolus fraudem facere potest, in sola conscientia non potest fieri dolus: quia hominibus suademus, deo autem manifesti sumus. Nunquid non intelligit homo hoc esse vanum, quod ab hominibus vult videri: Sed cogitur amare, quod intelligit vanum. Quid miserius quàm natura humana: Omne animal potest amare quod sibi intelligit bonum, & odire quod intelligit malum: solus homo quod intelligit malum, amare cogitur, & odire quod intelligit bonum: quia duas habet in se aduersantes naturas. Quod carni placet, animæ displicet: & quod animæ placet, carni displicet: vt sicut ait Iob, omnis vita nostra, tentatio sit. *Iob. 7. a.* Quòd si omnis vita nostra tentatio est, omnis vita nostra & lucrum est. *Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua.* Iandudum significauimus hæc omnia ad animam dici, non ad carnem, quod hic sermo manifestè declarat. Alioqui quantùm ad corpus, quo modo potest fieri vt nesciat sinistra, quid dextera faciat, cùm ambæ manus in adiutorium sibi inuicem sint creatæ, vt altera alteri administret, nec citò inueniatur opus quod vna manus sine altera possit implere? Sed secundum quod diximus suprà: Dextera manus, est voluntas animæ, semper ad bonum contendens: sinistra autem, voluntas carnis, semper deo contraria. Nesciat ergo carnis voluntas, quod facit voluntas animæ. Quando ergo voluntas est nobis faciendi eleemosynas propter deum, voluntas est animæ, & dextera manus nostra. Si subeuntem nobis voluntatem vanam, vt ab hominibus videamur, id est voluntatem carnis & manum sinistram repressérimus, nescit sinistra voluntas quid facit dextera. Si autem subeunti huiusmodi† vanæ voluntati consenserimus, coniunximus sinistram voluntatem dextræ, & dextram sinistræ: & notum fecimus sinistræ, quod dextera operabatur. Aliter certè, sicut apostoli interpretantur in libro Canonum, qui est de episcopis. Dextra est populus Christianus, qui est ad dextram Christi: sinistra autem, omnis populus qui est ad sinistram. Hoc ergo dicit, ne Christianum facientem eleemosynam qui est dextra, infidelis aspiciat, qui est sinistra. Christianus autem si Christianum viderit eleemosynas facientem, non est contra Christi præceptum, quoniam ambo dextra sunt. *Sed sit eleemosyna tua in abscondito.* Non tantùm in abscondito loco, quantùm in abscondito conscientiæ. Nam si anima intra claustra bonæ voluntatis inclusa sit, corporales actus nostros abscondere possumus: si autem anima per vanas cogitationes fuerit euagata, nihil prodest actus corporales abscondere: quia sic abscondimus, vt amplius publicemus. *Et pater tuus qui videt in abscon-*

†al. fugitiues.

†huius mundi.

abscondito, reddet tibi in manifesto. Vide quia abscõsum cordis, non loci, significat. Deus enim in absconso cordis est, non in absconso loco. Considera quia nõ ideo voluit deus nos in absconso facere, vt non appareat opus nostrum. Alioqui quo modo dicit: Sic luceat lumen vestrum, vt videant homines opera vestra bona, & magnificent patrem vestrum, qui in cœlis est? Sed vt ipse id ostendat. Nam gratius est omne bonum quod à nobis absconditur, à deo autem ostenditur. Nam si tu teipsum ostendas, pauci sunt qui te laudent: id est, qui non intelligant, quòd tu latere potueris: qui autem intellexerit, vituperat magis, non laudat. Si autem te deus ostendat, nemo vituperat, nisi fortè malus cui displicet bonus. Impossibile est enim, vt bonum opus hominis in abscondito dimittat deus: sed in hoc seculo manifestat eum, & in illo glorificat, quia gloria dei est. Sicut autem opus malum hominis ad gloriam diaboli est, in eo enim maliciæ eius virtus ostenditur: sic & opus bonum gloria dei est, in eo enim gloria† eius ostenditur. Sicut ergo diabolus qui suggerit malum fieri, ipse manifestat malum: vtputa ipse suggerit adulterium facere, & ipse manifestat adulterium: ipse suggerit homicidium, & ipse publicat homicidium. Sic deus qui dat bonum fieri, ipse publicat omne bonum in manifesto, id est, in seculo illo futuro, quia hîc merces iusticiæ manifesta non potest esse: puta pro bono opere tuo, si te fecerit diuitem: quoniam hîc non solùm boni, sed etiam mali diuites sunt, magis autem mali quàm boni, ideo merces iusticiæ in diuitibus non apparet. Si tibi dederit habere filios, & filios filiorum, qui etiam in bonis & malis indifferenter, & boni & mali inueniuntur: & ideo iusticiæ merces manifesta non potest esse, cùm omne bonum quod est in hoc seculo desiderabile, inter bonos & malos commune est: ideo si bonis datum fuerit, non apparet. Illius autem seculi bona non sunt communia inter bonos & malos, sed tantùm bonorum. Ideo cuicũque illic benefecerit deus, manifestum est quia pro mercede iusticiæ suæ meruit illud bonum: nisi fortè sic in hoc mundo reddit in manifesto, faciens eum omnibus manifestum: & glorificans eum, vt omnes cognoscentes eum dei hominem esse, venerentur eum. Aut si secundum opera æstimetur & status bonorum mundi istius: vtputa, multi incurrunt mala, & boni & mali in seculo isto: vnde intelligimus quis tentatur in eis quasi bonus, & quis punitur quasi malus, secundum opera. Si cuius enim opera videmus bona, scimus quia tentatur quasi iustus: cuius autem mala, dicimus quia punitur in eis, quasi peccator. Sic & bona mundi videmus & peccatores habere, & interdum iustos: propterea secundum opera est manifestum. Quoniam malus quidem, si bona in hoc mundo fuerit consecutus, dicimus quia nutritur hîc inde iniquitas eius, vt illic intereat grauius. Si autem bonus, dicimus quia reddidit ei deus mercedem iusticiæ suæ. *Et cùm oratis non eritis sicut hypocritæ, qui amant stare in synagogis.* De oratione sermo est nobis, quã solam quasi spirituale talentum anima offert deo de visceribus suis. Omnem enim iusticiam, quam facit homo, secundum potentiam suam facit, & de potentia sua profert: solam autem orationem secundum fidem suam facit, & ex fide sua profert. Vis autem scire quàm preciosa sit oratio? Nulla iusticia thymiamati assimilatur, nisi oratio sola: sicut in reuelatione Ioannis ostenditur, quo modo magnus angelus ante conspectum altaris processit, habens in manu thuribulum incensi odoramentorum, & dictum est ei: Istæ sunt orationes sanctorum. Sicut enim thymiama bene confectum, delectat hominem odorantem: sic oratio iusti suauis est ante deum. Vis autem scire dignitatem eius? Mox vt de ore processerit, suscipiunt eam angeli manibus suis, & offerunt ante deum, sicut dicit archangelus ad Tobiam: Ego sum, qui orationem tuam obtuli ante deum. Vis scire virtutem ipsius? Oratio trium puerorum fecit, vt ignis ardens non adureret eos, sed delectaret: vt flamma quidem videretur in specie, vmbraculũ autem esset in opere suo: quantò ergo glorioſa est, tantò cautè seruanda est, ne propter homines facta vilescat. *Qui amant in synagogis orare.* Putas quia in synagoga vetat orare, in conuentu hominum? Sed eo proposito in conuentu hominum vetat orare, vt videatur à conuentu, Alioquin in cõuentu fidelium orare laudabile est, sicut dictũ est, In ecclesiis benedicite dominũ. Et iterum: Adorate dominum in regia† sancta eius. Puto autem & hoc ad locum non pertinere dominus, sed ad propositum orantis: quoniam qui sic orat, vt videatur ab hominibus, mens illius non deum aspicit: sed homines, qui sunt ibi, & videtur tibi in medio multorum orare. Ille talis quantùm ad propositum suum in synagoga orat. Eius autem orantis mens solùm aspicit deum, si in illa hora est mens eius, quasi nullum habeat circa se, quia mens illius nullum videt, qui propter neminem orat. Et ideo quanuis in synagoga orat, tamen in secreto apud se videtur orare. Deinde vt orans nihil nouum faciat, quod aspiciant homines: nec quis voce clamet, vt audiatur ab aliis: nec expandat manus suas, vt Pharisæus in templo, vt videatur à multis: neque pectus suum apertè percutiat, sed abscõsè, sicut publicanus in templo: neque impudenter oculos tollat ad cœlum, vt notabilis fiat: & ita quẽ nemo audit clamantem, nemo aspicit tale aliquid facientem, & inter multos stans, in secreto est. *Et in angulis platearum.* Non dixit, in plateis: sed, in angulis platearum. Vt ne si in plateis orauerint, quasi simulatores religionis vituperarẽtur, sed *in angulis*, vt videãtur abscõsè orare. Astuta vanitas: sciunt enim quia hoc ipsum abscõsè orare laudabilius est, ideo fingunt se abscondere, vt dupliciter laudentur. Primùm, quia orant: secundò, quia abscõsè orant: & amplius se manifestant per hoc ipsum quod se abscondunt. Dic hypocrita, vt quid vis vt videaris orans? Nõnne quia laudabilis res est orare? Vt quid ergo non vis esse laudabilis, qui vis vt laudaris? O insania vanitatis: esse nolunt, quod desiderant apparere. *Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam.* Vnusquisque vbi seminat, ibi metet: & quod seminat, hoc & metet. Propter homines orant, nõ propter deum: sic & ab hominibus, non à deo laudantur. Mendaciter orant, cùm non orent: & mendaciter laudantur, cùm non sint laudabiles: speciem vacuam religionis vendunt, & verbum vacuum laudis emunt. Sicut oratio eorum deum nõ delectat, sic nec laus hominum eos adornat. Quod enim in verbo positum est, tandiu est, quandiu dicitur verbum: cùm autem finitum fuerit verbum, finitur & bonum quod positum erat in verbo. *Tu autem cùm oras.* Tu qui vis, vt exaudiaris, non vt videaris: qui esse vis laudabilis, non apparere: qui in auribus dei, non in oculis hominum loqueris. *Intra cubiculũ tuum, & claude ostium tuum.* Vt nemo sit ibi, nisi tu qui oras, & ille quem oras: & ne quis tecum sit alter, præter eum quem necessarium habes. Testis enim orantem grauat, non adiuuat: quia deus orationibus non exigitur, sed placatur. Alterum dico alterius cordis.

Supra 5. b — *Apoc. 8.* — *Tobiæ 12.* — *Daniel. 3.* — *Psal. 95.* — *Ibid. 116.* — *Psal. 149.* — *Luc. 18.* — *Galat. 6.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

cordis. Qui autem eiusdem sunt cordis, etsi multi fuerint oratores, vnum sunt, quia vnus spiritus orat in omnibus, sicut dictũ est: Omnium autẽ credentiũ erat cor vnum, & anima vna. Melius hæc enim spiritualiter intelliguntur ad animam dicta. Cubiculum enim est cor vel intellectus interior, id est, spiritualis: sicut scriptum est, Quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. Ostium autem est sensus carnalis exterior, per quem omnia bona vel mala super animam intrant. Sicut in Canticis ex persona ecclesiæ Sapientia dicit: Ecce dilectus† meus pulsat ostium, aperi mihi soror mea, proxima mea. Pulsat autem Christus hominem Christianum, aut per scripturas diuinas, aut bonas cogitationes super cor eius inducens: & ille qui susceipit eas, aperit Christo: qui autem expellit, claudit. Iubet ergo, vt anima interiorẽ ingrediatur intellectum, quando orat, vt nihil cogitet, nisi de quo orat, & quem orat, vt claudat ostium sensus sui carnalis, vt omnes cogitationes carnales, & solicitudines foras excludat. Si autem orans de carnalibus rebus cogitaueris, non introisti in interiorem intellectũ, nec clausisti ostium sensus: & ideo tacitè cum cogitationibus superfluis anima loquens, orationis perdit tempus.* Secundũ hoc & illud superius intelligi potest. In media enim synagoga orat, qui in medio multitudinis malarũ cogitationum orat, vndique mundialibus solicitudinibus circũdatus. Quando enim orãs cogitat de vxore, de filiis, de mancipiis, de domo, de possessionibus, de pecoribus, de militia, de lucro, de capsis, & aliis quę sunt innumerabilia, quę super cor incautè orantis ascendũt: †nónne tibi videtur hęc synagoga malorum? Omnes enim istæ variæ species cogitationũ, diuersi sunt immũdi spiritus. Quo modo ergo nõ in media synagoga orat anima tua, quãdo tot secum immundos spiritus habuerit spectatores, & colloquentes? Possumus intelligere & ostium domus os corporis, vt non clamosa voce oremus deũ, sed desiderio tacito. Nã ex clamosa oratione multa mala nascuntur, maximè hæc tria. Primum, qui clamosè orat, nõ credit deum vbiq; esse, & absconsa audire. Ideo dupliciter deum honorat, qui abscõsè orat: primùm, quia orat: secundò, quia credit eum abscõsa audire, sicut & audit. Nam deus nõ voce clamosa pulsandus est, sed cõscientia recta placandus: quia non est vocis auditor, sed cordis. Secundũ autem malum, quod mysteria secretarum petitionum tuarum, quas fortè non oportebat alterum scire præter te & deum: in auribus bonorũ hominum, & malorum audienda cõmittis, & non solùm non audiris à deo, quia indisciplinatè orasti, sed adhuc ab hominibus derideris, quibus absconsa tua manifestasti. Tertium verò malum, quia clamosè orans, iuxta te alterum non permittis orare. Vocibus enim tuis rapis sensum illius ad tuos sermones, & ideo non solùm non exaudiris, quia malè oras: sed adhuc peccatum colligis, dum orare alios non permittis. Sic ergo ora, sicut audisti in libro Regnorum Annam orantem, quæ figuram portabat ecclesiæ, de qua dictum est: Labia quidem eius mouebãtur, vox autem eius nõ audiebatur. *Et pater tuus qui videt in abscõso, reddet tibi palàm.* Vt tunc cognoscant homines quem* †orasti, cùm viderint te accepisse quod orasti. *Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici faciunt.*

Quos orant Gentiles videamus, vt sciamus quare sic orant. Orant dæmones, qui etsi audiunt, exaudire non possunt. Nam neque mala præstare possunt, nisi permiserit deus. Orant reges mortuos, Iouem, Mercuriũ, cæteróque, quorum crimina sunt manifestiora quàm nomina, qui nec cum viuerent, poterant adiuuare. Orant idola insensata, quæ nec audire possunt, nec dare responsum. Iustè ergo diu clamant, vbi qui exaudiat non est. Propterea cùm sacerdotes Baal deos suos clamarẽt propter sacrificia comburenda, deridens eos Helias, dicebat: Clamate, clamate fortiter, forsitan dormiunt dij vestri. Sic & modò quasi dormientem deum accusat, qui orationem suam longo sermone prosequitur. *Scit enim pater vester quid vobis necessarium sit antequam petatis eum.*

Si ergo præcognoscit quid volumus, non ideo oramus vt exponamus deo quod volumus, sed vt placeat ei præstare quod desideramus. Et si deus placandus est, non docendus: non est ei necessaria longa narratio, sed bona voluntas. Sic ergo orabitis vos:

Homilia xiiij. *ex cap.* vj.

Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, &c.

Patrem se magis, quàm deum*† voluit dici, vt nobis magnam fiduciam daret ad petendum, & spem largam ad impetrandum: quia serui non semper impetrant quod petunt. Nec enim semper ex bona conscientia, quæ iusta sunt petunt. Nam frequenter serui non considerant quid ad vtilitatem domini pertinet, sed ad suam: ideo nõ merentur semper audiri. Filij autem semper impetrant, quia ex bona conscientia, quæ iusta sunt, petunt: nec considerant magis quid ad vtilitatem suam pertinet, quàm ad patris: ideo semper merentur audiri. Et tu si filiũ dei te credis, illa pete quæ & tibi expediunt accipere, & illum decet præstare: si autem semper ab eo petas carnalia & terrena, aut difficilè impetras, aut fortè nec impetras. Quo modo tibi illa præstat libenter nõ habenti, quæ etsi habeas, vbique admonet te vt contemnas? *Pater noster.* Noster, dixit, non meus: libenter audit† deus, quãdo Christianus non solùm pro se, sed pro altero orat. Pro se enim orare, naturæ est: pro altero autem, gratiæ: pro se orare necessitas rei cogit, pro altero autem charitas fraternitatis hortatur. Dulcior est autem ante deum oratio, non quam necessitas rei transmittit, sed quam charitas fraternitatis commendat. *Qui es in cœlis.* Vult vt sciamus nos patrem habere cœlestem, vt erubescamus nos terrenis rebus substernere, scientes nos patrem cœlestem habere. Sicut enim degener filius ad opprobrium pertinet generosi patris, sic & Christianus iniustus ad blasphemiã pertinet dei iusti. Nã sicut per bonos Christianos deus glorificatur, sic per malos blasphematur. *Sanctificetur nomen tuũ.* Quo modo sanctificatur ab homine, qui sanctificat homines? Aut quod sanctum est, vt quid sanctificatur? Sed in se quidem sanctum est, hoc autem quæritur, vt sanctificetur in nobis: id est, vt nos illum sanctificemus in nobis, vt cùm nos illũ sanctificauerimus in nobis, tũc ille nos sanctificet in se. Nam qui non sanctificat deum, nõ sanctificatur à deo. Sanctificamus autem deum in nobis, quando scientes eum sanctum, timemus, & solicitè vigilamus, ne fortè violemus† sanctitatem nominis eius in nobis per opera nostra mala. Sicut qui præclara veste vestitus est, fugit omnem rem sordidam, ne fortè coinquinet eam, & perdat gratiam candoris eius: sic qui susceipit deum in corde suo & spiritu suo, solicitus esse debet, ne fortè contaminet eum, sciens quia si contaminatus fuerit in nobis: ipse quidem in sua natura incõtaminabilis manet: tamen contaminationis suæ iniuriam grauiter nostro vindicabit interitu. *Adueniat regnum tuum.* Regnum dei dicitur retributio vel tribulatio, quam accipiunt aut iusti pro mercede iusticię, aut peccatores pro culpa peccati. Regnum

Gen.4.5. Psal.4.a. Cant.5.a. †pulsat. *fructus. †putas medica tibi, &c. Reg.1.b. *quid. Regnũ dei quid. †habet. †singulem*.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Infrà 13.f. dei dicuntur & ſancti, ſicut ſcriptum eſt, Et colligent A zizania de regno eius, hoc eſt, de populo Chriſtiano.

Infrà 21.d. Regnum dei dicitur & iuſticia, ſicut dicitur: Auferetur à vobis regnum dei, & dabitur genti facienti fructus eius. De omnibus vnus eſt intellectus. Aliud eſt regem eſſe, & aliud regnare. Ecce enim deus naturaliter rex eſt, ſed nó in omnibus regnat: nec omnes homines ſunt regnum eius, quia nec faciunt omnes volũtatem ipſius. Nam in iniquis hominibus non deus, ſed diabolus regnat, cuius faciunt voluntatem. Vnde ſapienter ait A-

Epheſ.6.b. poſtolus, dicens: Aduerſus rectores huius mundi tenebrarum harum. Non dixit aduerſus rectores huius mũdi tantummodo: ſed addidit, mundi tenebrarum, quia non totius mundi ſunt domini dæmones, ſed tantummodo tenebrarum quæ ſunt in mũdo. Tenebræ autem mundi, dicuntur homines iniqui: ſicut & ſancti, mun-

Ibidem 5.b di lux appellantur. Sicut ait Apoſtolus: Fuiſtis aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino. Quia ſicut per B ſanctos deus oſtenditur in hoc mundo, ſic per iniquos homines obſcuratur. Et poteſtatem quidem habet deus in hominibus & perdere omnes ſi vult, ſicut & ipſum principem peccatorum diabolum. Nam ſicut diabolus, cùm ſit in poteſtate dei, tamen quoniam quantùm ad propoſitum ſuum non vult eſſe dei, non eſt de regno dei: ſic & omnes peccatores, quanuis ſint in poteſtate dei, tamen quia nolunt eſſe ſub deo, non ſunt regnum dei. Nam verè iuſtum regnum eſt, quando & rex vult homines habere ſub ſe, & cupiunt homines eſſe ſub eo. Quando autem rex per violentiam cogit eſſe ſub ſe, illud quantùm ad veritatem non eſt regnum, ſed tyrannis. Ideo & deus, quanuis habeat homines in poteſtate, tamen volentes recipit tantùm, vt non ſit tyrannus, ſed rex. Diabolus planè tyrannus eſt, quia & nolentes compellit facere volũtatem ſuam. Quid eſt ergo quod dicit? Quia interim duo ſunt regna in mundo, dei & diaboli, id eſt, iuſti & iniqui: & hoc quæritur, vt tollatur de medio regnum diaboli, id eſt, iniqui: & veniat tantummodo regnum dei, id eſt, iuſti: & ideo dicit, Tuum vnum regnum adueniat, quia interim non om-

tiuſti. nes ſunt dei†. Quod tunc fiet, quando omnes iniqui cum principe ſuo diabolo mittentur in ſtagnum flam-

1.Theſ.4.d meum inferorum. Omnes autem ſancti reſurgent, & euntes in obuiam domino venient in aëre, & ſemper in hoc mundo erunt cum ipſo, vt omne quod eſt in hoc mundo, totum ſit dei. Sic intelligendum eſt & de iuſticia, quoniã modò & iuſticia, & iniquitas regnant: cùm autem extincta fuerit iniquitas ſublato diabolo, tunc iuſticia ſola regnabit. *Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.* Nunquid non facit deus quod vult vbique? D

Pſal.134.b. Dictum eſt enim: Quia (inquit) omnia quæcunque voluit dominus fecit in cœlo & in terra, in mari, & in omnibus abyſſis. Sed hoc quæritur, vt in nobis fiat voluntas dei, in eſt, vt eam nos faciamus. Quandiu ergo regnum mixtum eſt in terra, fit quidem voluntas dei in hominibus, ſed non ſicut in cœlo. In cœlo enim omnes angeli nullius faciunt voluntatem, niſi dei tantummodo: in terris autem non omnes faciunt dei voluntatem: iniqui enim diaboli faciunt voluntatem. Cùm ergo regnum diaboli, hoc eſt, iniqui ſublati fuerint de hoc mundo, tunc omnes qui ſunt ſuper terram ſolius dei facient voluntatem, ſicut angeli omnes in cœlo. Communiter autem accipi debet quod ait, Sicut in cœlo & in terra: id eſt, ſanctificetur nomen tuum, ſicut in cœlo & in terra: Adueniat regnum tuum, ſicut in cœlo & in terra: Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra.

Et vide quàm cautè locutus eſt. Non dixit, Pater ſanctifica nomen tuum in nobis, adhuc regnum tuum ſuper nos, fac voluntatem tuam in nobis: ne ſeipſum videatur deus in hominibus ſanctificare, aut regnũ ſuum ſuper quos vult adducere, aut voluntatem ſuam in quibus vult facere, & per hoc inueniatur deus perſonarum acceptor. Nec iterũ dixit, Sanctificemus nomen tuum, ſuſcipiamus regnum tuum, faciamus voluntatem tuam, ſicut in cœlo & in terra: ne hominum tantummodo videatur eſſe quòd ſanctificant deum, aut quòd ſuſcipiũt regnum eius, aut quòd faciunt voluntatem ipſius: ſed mediè dixit, & imperſonaliter: id eſt, ſanctificetur, adueniat, fiat: vt vtriuſque perſonæ opus neceſſarium demonſtraret, quia & homo deum neceſſarium habet, & deus hominem ad iuſticiam faciendam. Nam ſicut homo non poteſt facere bonum, niſi habuerit adiutorium dei: ſic nec deus bonum operatur in homine, niſi homo voluerit. Sicut nec terra ſine ſemine, nec ſemen ſine terra fructificat: ſic nec homo ſine deo, nec deus ſine homine iuſticiam operatur in homine. Ac ſi dicat, ſi hæc agitis, hæc oratis, digni filij eſtis huiuſmodi patris.

Panem noſtrum quotidianũ da nobis hodie. In prima quidem facie ſic videntur verba ſonare, vt qui dicunt panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, non habeant in craſtinum, aut in procraſtinum præparatum, vt poſſint dicere, panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Qui autem in craſtinũ paratum habet, aut in quinque, aut in decem dies: quo modo poteſt dicere panem meum quotidianum da mihi hodie: Illud enim petitur, quod interim non habetur: quod autem poſſidetur, vt quid adhuc requiritur? Quod ſi eſt, oratio iſta aut paucis poteſt cõuenire, aut forſitan nulli. Quis enim ita fi-

C delis, vt cùm poſſit amplius habere, tamen amplius ſibi non reſeruat, niſi quotidianum victum? Forſitan ſolis conueniebat apoſtolis, qui docendi gratia per ſingulas ciuitates omni tempore vagabãtur, & ipſa vagatio amplius quotidiano victu poſſidere non poterat. Sed ita debemus aptare Chriſti doctrinã, vt omnes in ea proficiant, ne fortè cõmunis medicina iuſticiæ, quæ ad ſalutem omnium eſt præparata, dum aut paucis aut nulli prodeſt, inueniatur eſſe ſuperflua. Ita ergo intelligendũ eſt, quia non ſolùm ideo oramus panem noſtrũ da nobis, vt habeamus quod manducemus: ſed vt quod manducamus, de manu dei accipiamus. Nã habere ad manducandum, cõmune eſt inter iuſtos & peccatores, frequenter autem & abundãtius peccatores habent quàm iuſti. De manu autem dei accipere panem, nõ eſt com-

mune, ſed tantùm ſanctorum†. Præparare ergo nõ ve- †iuſtorum.
tant hæc verba, tamen cum peccato præparare vetant. Nam qui cum iuſticia pręparat, illi deus dat panẽ quem manducat: qui autem cum peccato, illi nõ dat deus, ſed diabolus. Nam omnia quidem à deo creantur, non tamen à deo omnia ſubminiſtrãtur. Vel intelligendũ eſt ita, vt dum à deo datur, ſanctificatus accipiatur: & ideo non dixit, Panem quotidianũ da nobis hodie: ſed addidit, Noſtrum id eſt, quem habemus iam præparatum apud nos: illum da nobis, vt dum à te datur, ſanctificetur. Vtputa ſi laicus offerat ſacerdoti panẽ, vt ſacerdos accipiens ſanctificet, & porrigat ei: ꝙ enim panis eſt, offerentis eſt: quòd autem ſanctificatus eſt, beneficium eſt ſacerdotis. Nunquid nõ ſuffecerat ſic dicere, Panem noſtrum da nobis hodie? Vt quid ergo addidit, quotidianum? Vt luxurioſos cibos cõpeſcat. Vt tantùm quis manducet, quantum ratio naturalis exigit, non quantùm laſciuia carnis impellit. *Si enim tu in vno cõuiuio*

tantùm

tantùm expendas, quātùm in pluribus ſufficere poterat: Verbi gratia, hominibus centum moderatè viuentibus, aut tibipſi centum diebus diſciplinatè viuenti, iam non quotidianum cibum manducas, ſed multorum dierum. Aut certè ſicut ſuprà dixit de eleemoſynis, aut de oratione, vt nō coram hominibus faciamus: non quia hoc poſſibile erat omnino, ſed vt doceat nos omnino ſpectationem hominum fugere velle, vt ſi poſſibile eſt, nec videatur: quod poſſibile non eſt. Sic & hîc docere nos volens, vt de nullo ſimus in hoc mundo ſoliciti, niſi de ſolo ſimplici victu, ſic mandauit orare, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: non quia illicitum iudicauit plus habere hominem Chriſtianum, quàm panem quotidianum: ſed hoc docere voluit, vt ſi poſſibile eſt, neque pane quotidiano plus habeat: quod poſſibile nō eſt, quantùm ad poſſibilitatē humanam. Item quare non ſolùm dixit, panem quotidianū da nobis: ſed addidit, noſtrum panem? Propter duas rationes. Primùm, quoniam omnia quę dat nobis deus, ſiue orantibus, ſiue militantibus, nō nobis ſolis dat, ſed etiam aliis per nos, vt de eo quod accepimus à deo, partem impotentibus faciamus. Qui ergo de laboribus ſuis indigentibus non pręſtat, non poteſt dicere, panem meum da mihi: nec enim panem ſuum tantūmodo manducat, ſed etiā alienum. Deinde qui de iuſticia acquiſitū panem māducat, ſuum panem māducat: qui autē cum peccato, alienum.

Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris. Cum qua ſpe orat, qui inimiciciam ſeuat aduerſus alterū, à quo forſitan læſus eſt? Sicut enim ipſe orans mentitur, dicit enim, remitto, & non remittit: ſic à deo petit indulgentiam, & non illi indulgetur. Si ergo qui læſus eſt, ſine ſpe† orat deum, niſi indulſerit ei à quo læſus eſt: quo modo putas orat, qui non ſolùm ab altero læſus non eſt, ſed ipſe per iniuſticiam alios lædit & grauat? Sed multi nolentes dare veniam peccantibus in ſe, fugiunt iſtam orationem orare. Stulti, primùm quoniam qui non ſic orat, quemadmodū docuit Chriſtus nec eſt Chriſti diſcipulus. Secundò, quia nec pater libēter exaudit orationem, quā filius non dictauit. Cognoſcit enim pater filij ſui ſenſus & verba, nec ſuſcipit quæ vſurpatio humana excogitauit, ſed quæ ſapientia Chriſti expoſuit. Ergo orationē quidem dicere potes, circūuenire autem, & fallere deum non potes: nec accipis indulgentiam, niſi prius indulſeris ipſe. *Et ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo.* Quoniā multa, & magnifica ſuprà mandauit hominibus, vt deum patrem ſuum dicant, vt genus ſuum de cœlo cognoſcant, vt regnum dei petant venire, vt non ſint ſoliciti vnde paſcantur: quę omnia magnæ ſpei, & iuſticiæ ſigna ſunt: ideo nunc additur humilitatis doctrina, vt dum dicūt, Ne nos inducas in tentationem: cognoſcant ſe eſſe infirmos, & cōſideratio infirmitatis cauſam gloriationis extinguat. Duo ergo petimus, primùm, vt nō inducat nos in tentationem: ſecundò, vt ſi induxerit, liberet de periculo tentationis. Nam verè ſi ſecundum veritatem iuſticiæ ſuæ examinaret homines deus, nullus poſſet fieri ſaluus. Ideo autē difficile tentat, ſciens infirmitatem noſtram. Aut ſi tentat, non tandiu tentat, quandiu nos vincamus tentationē, ſed quandiu vincere nos velle oſtendimus: id eſt, non virtutem noſtram tentat, ſed voluntatem: Apoſtolo nos cōfirmante, & dicente: Tentatio vos nō apprehendat, niſi humana. Fidelis autem deus, qui non patietur vos tētari ſupra id quod poteſtis ſuſtinere, &c. Volens enim glorificare hominem, tentat eum, non vt eum magno iudicio glorificet, ſed vt ne ſine cauſa glo-

rificet. *Quoniam tuum eſt regnum, & virtus, & gloria.* Tria autem hæc ad tria quæ ſuperius dixit, pertinentia introduxit. Quoniam dixerat ſuprà, Sanctificetur nomen tuum, adueniat regnū tuum: ac ſi dicat aliquis, ergo non habet deus regnum in terra, quia oratis vt veniat? is reſpondet ad illud, quoniam tuum eſt regnum. Item quoniam dixerat, Fiat voluntas tua, ſicut in cœlo & in terra: ac ſi dicat aliquis, ergo non poteſt deus facere quod vult in terris, quia oratis vt fiat voluntas eius? ad hoc reſpondet, Quia tua virtus eſt: tanquam ſi dicant, Non ideo optamus regnum tuum in nobis, aut fieri volūtatem tuam in terris: quia non eſt regnum tuum in mundo, nec potes facere quod vis in terris, ſed quoniam regnum tuum vita æterna eſt, & voluntas tua iuſticia eſt. Propterea nec redigis aliquem ſub regno tuo, niſi ipſe voluerit: nec operaris in aliquo volūtates tuas, niſi ipſe conſenſerit. Propterea oramus, vt illuminati à te, velimus ſuſcipere regnum tuum in nobis, & optemus facere voluntatem tuam. Item quoniam dixerat, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie: & dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: & ne nos inducas in tentationem, ſed libera nos à malo. Ad illa reſpondet, quia tua eſt gloria. Verè enim quia ſi nihil deeſt timentibus deum, dei gloria eſt: ſi illis dimittentibus debitoribus ſuis, deus dimittat eis peccata eorum, dei gloria eſt: ſi autem non dimittentibus eis dimittat, non eſt gloria dei, quia nec eſt iuſtum iudicium eius. Si non inducat in tentationem, aut inductos ſi propter iuſtam aliquam cauſam liberet, gloria dei eſt. Et generaliter quicquid ſuprà orare præcepit, cùm fuerit à deo præſtitum, dei gloria eſt. *Si enim non dimiſeritis hominibus peccata eorum, nec pater veſter dimittet vobis.* Nam & ſuperius cum dixiſſet, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris: non dixit, ſicut & nos dimittemus, vt prius nobis deus dimittat, poſteà nos debitoribus noſtris. Scit enim dominus omnes homines eſſe mendaces: quoniam etſi acceperint remiſſionem peccati ſui, ipſi debitoribus ſuis non dimittunt. Ideo ſic dicit, Dimitte nobis, ſicut nos dimittimus: vt prius dimittamus, poſteà petamus dimiſſionem, & à deo remiſſionem peccatorum accipiamus.

Homilia XV. *ex cap.* VI.

CVm autem ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes, exterminant enim facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes. Omnium malorum prima & fortiora ſunt tria mala: id eſt, gula, auaricia, & vana gloria. Aduerſus quæ dominus tentationis ſuſcipiens bellum, pugnauit pro nobis. Cōtra gulam in eremo, contra auariciam ſuper montem, contra vanam gloriam ſuper templum. Item omnium bonorum prima & fortiora ſunt tria bona: eleemoſyna, oratio, & ieiunium. Et vide quo modo aduerſus tria mala inuenta ſunt tria bona, id eſt, eleemoſyna cōtra auariciam, ieiunium contra gulam, oratio cōtra vanam gloriam. Dic nobis, ecce ieiunium contra gulam venit, quia cōtrarium eſt ieiunium gulæ: & eleemoſyna contra auariciam cōuenit, quia auaricia congregat, eleemoſyna autē diſpergit. Oratio quo modo cōuenit contra gloriam vanam? Audi, Omnia mala quæ ſunt in mundo habent cōtraria bona per quę ſuperentur: vt puta, fornicatio caſtitatem, ſuperbia humilitatem, iracūdia manſuetudinem. Et nullum eſt malū quod non habeat contrarium bonum, per quod ſuperetur, dempta vana gloria. Ideo quātāvis bona feceris volens compeſcere vanam gloriam, tantò magis excitas eam: & cauſa eſt iſta, quia omne malum ex malo naſcitur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sola autem vana gloria de bono procedit:ideo non extinguitur per bonum, sed magis nutritur. Denique inter homines peccatores tentatio vanæ gloriæ non habet locum.Fornicarius enim,aut raptor,quo modo tentetur in vana gloria,qui non habet vnde glorietur? Illi autem tentationem vanæ gloriæ patiuntur, qui tale aliquid faciunt vnde glorientur.Ergo nullum remedium potest esse contra vanam gloriã,nisi oratio sola:& hæc ipsa vanitatem generat, nisi cautè prospexeris, si fortè bene oraueris. Altera de eleemosyna, & ieiunio, & o-
Exod.23.b. ratione diuisio in lege scripta est:Non intres ante con-
& 34.c. spectum dei tui vacuus. Vacuus autẽ intrat ante deum, qui veniens ad orationem nullam eleemosynam facit. Non solùm in veteri testamento, sed etiã in nouo præcipitur, vt per singulas septimanas vnusquisq; Christianus aliquid in gazophylacium mittat ad orationẽ ven-
1.Cor.16.a. turus,sicut ait Apostolus:Vnusquisq; vestrum per singula sabbata quod illi placuerit apud se reponat, vt non cùm venero, tunc collectæ fiant. Item dicit Salomon:
Eccli.18.c. Ante orationem præpara animam tuam. Ille præparat animam suam ante orationem, qui faciens eleemosynam venit ad orationem. Sicut enim oleum accendit lumen lucernæ, ita & bona opera excitant fidem cordis, & dant confidentiam animæ apud deum orandi. Ergo eleemosyna præparatio est orationis. Item ieiunium est adiutorium orationis, quia oratio sine ieiunio gracilis est,& infirma. Nam oratio illa est fortis,quæ fit in spiritu humili & corde tribulato, sicut & propheta
Psal.50.d. dicit: Sacrificium deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum deus non despicit. Spiritum autem humilem & cor contribulatum habere non potest,
Psal.103.c. qui mãducat & bibit,& deliciis fruitur: Quia panis cor confirmat,vinum autem lætificat.Spiritum autem carnis humilem esse non permittit virtus quę fit ex pane,& cor contribulatum esse non permittit iucunditas, quæ venit ex vino. Ideo quandocunque sancti pro aliqua necessitate voluerunt exorare deum,ieiunium cum oratione iunxerunt: sicut Daniel,& cæteri.Vnde quia virtus orationis ieiunium est, nunquam separantur ab inuicem, sed vbique simul ponuntur. Oratio & ieiunium
Infrà 17.d. de morte liberant. Item: Hoc genus non eiicitur, nisi in ieiunio & oratione.Sicut nec miles sine armis est aliquid, nec arma sine milite: sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione. Sed ex his tribus bonis prima est oratio, quia eleemosyna quidem de rebus exit, ieiunium autem de corpore: oratio verò nec de rebus nec de corpore, sed de anima procedit & de corde: ideo quasi prima & dignitosior è duobus, media ponitur inter duas. Prima eleemosyna, secunda oratio, tertia ieiunium.Et quare eleemosyna ante orationem precedit?quia mediatrix est,& pręparatrix viæ ante faciem orationis, vt post eleemosynam sequens oratio,præparatum locum misericordiæ inueniat apud deum. Ideo autem ieiunium sequitur orationem, quia non oratio ieiunij est adiutorium, sed ieiunium orationis. Et non oratio fit propter ieiunium, sed ieiunium propter orationem: ideo ieiunium non ante orationem præcedit, sed oratio ante ieiunium. Tertia diuisio. Item eleemosynam facere,aut orationem, aut ieiunare, non est omnium hominum, sed tantùm iustorum.Qui autem peccat,& eleemosynam facit, perdit quod facit. Pro cessato enim peccato peccatoris datur eleemosyna,non pro occurrente: id est, quãdo pœnitet nos quod fecerimus, non vt per pecuniam peccandi licentiam cõparemus: Item ille orat,qui iam nõ peccat: qui autem orat & peccat, non rogat deum, sed deludit deum. Item ille ieiunat, qui nõ peccat: qui autem peccat & ieiunat, non ad gloriam dei ieiunat, nec se humiliat, sed substantiæ suæ parcit.Denique considera in superioribus,ex quo cœpit Christus apostolis suis salutaria dare præcepta,non statim in primis mandauit de eleemosyna,aut ieiunio,aut oratione:sed prius expellit mala, posteà introducit bona. Scriptum est,Non occides: ego autẽ dico,nec iras- *Deut.5.d.*
caris. Scriptum est,Nõ periurabis: ego autem dico,nec *& seq.*
iurabis.Scriptum est,Non adulterabis:ego autem dico, non concupisces. Scriptum est,oculum pro oculo: ego *Deut.5.d.*
autem dico, non omnino resistere malo. Scriptum est, *& seq.*
diliges amicum tuum, & odies inimicum: ego autẽ dico,diligite inimicos. Postquã ergo ab his omnibus malis hominem spoliauit: tunc dicit, *Videte ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus, &c.* Ostendens quoniam nisi homo ab illis omnibus recesserit prius,sine causa facit hæc bona. Prius oportet mala dimittere, & sic bona susc ipere, quia non potest fieri homo nouus, nisi desierit esse vetus. Qui autem mala non dimittit, & bona susc ipit,bonorum suorum gratiam perdit:quemadmodum si quis homo in os suum aliquid dulce mittat cum amaro permixtum, dulcedo illa nõ dat suum saporem.

Nolite fieri tristes, sicut hypocritæ. Siue de eleemosynis dicens, sic dicit, ne coram hominibus fiant. Siue de oratione sic, Nolite esse sicut hypocritæ in angulis platearum orantes: siue de ieiunio, hoc ipse dicit. Vides quia sciebat dominus vanam gloriam ex omni bono procedere. Ideo illam spinam,quæ assiduè nascitur in terra bona, iubet præcidere, ne spina vanæ gloriæ effocet ieiunij fructum. Nunquid potest fieri, vt nõ sentiatur qui ieiunat? Sed melius est vt ieiunium tuum te ostendat, quàm tu ieiunium tuum. Sciens autem dominus, quia non potest fieri vt sit hilaris qui ieiunat: ideo nõ dixit, nolite esse tristes: sed, nolite fieri tristes. Aliud enim est esse tristem, & aliud tristem fieri. Qui enim naturaliter propter assiduum ieiunium tristis est,ille est tristis, non autem fit: qui autẽ per imposturas aliquas pallentes apparent, illi non sunt tristes, sed fiunt. Si ergo qui ieiunat & tristem se facit, hypocrita est: quantò magis iniquior est, qui non ieiunat, sed argumentis quibusdam in facie sua pingit venalẽ pallorem, quasi ieiunij signũ? Displicet ei natura sua, quia non potest mentiri quod nõ facit, & misera facies carnis argumentis quibusdam innocens castigatur,quia fraudibus non consentit. Puto quòd omnis sensatus intelligit, quia hæc verba carnaliter non intelliguntur. Nec enim potest fieri, quòd qui ieiunat non appareat tristis, nec mandat dominus quod adimplere non possumus. Si enim ideo iubet nos non fieri tristes, vt ne per ipsam tristiciam appareamus hominibus ieiunare: quare mandat caput vngere,& faciem lauare? Sic enim ipsa vnctio capitis, & lauatio faciei,si à ieiunãtibus semper seruentur: nihilominus sunt signa ieiunij. Sed hæc spiritualiter ad animam referuntur, vt ne tristicia spiritualis faciem spiritualem exterminet. Facies autem spiritualis animæ, est conscientia eius, vel cor, sicut ostendit propheta,dicens: Tibi dixit *Psal.26.*
cor meum, dominum requiram, & exquisiuit te facies mea. Non enim facies carnea deum quęrit,sed cõscientia. Item quoniam facies conscientia appellatur,ostendit Iacob, cùm fuisset luctatus cum homine: Vidi do- *Gen.32.*
minũ facie ad faciem,& salua facta est anima mea. Verè enim tunc facie ad faciem deum non vidit, quia in schemate hominis luctatus est contra eum deus. Nam schema corporale velamentum est dei, non proprietas dei.

dei. Sed mente vidit deum. Vnde & Israël vocatus est, id est, mens videns deum. Si autem facies eius deum vidisset, vtique sic vocandus fuerat, facies deum videns. Quid ergo? facies animæ conscientia appellatur. Sicut enim in conspectu hominum gratiosa facta est facies pulchra: sic in oculis dei speciosa est conscientia munda. Item aliud est gaudium corporale, aliud spirituale. Gaudium corporale, est risus, iocus, & cæteræ delectationes carnales. Gaudium spirituale, est spes, *Rom.12.c.* sicut ait Apostolus: Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Vides quia potest fieri vt tristantes carnaliter, spiritualiter gaudeamus in spe? Hoc enim dicit de spi- *Psalm.45.a* ritu sancto propheta: Fluminis impetus lætificat ciuitatem dei. Item est tristicia corporalis, & est tristicia spiritualis. Tristicia corporalis, est afflictio carnis: tristicia autem spiritualis, desperatio & infidelitas animæ. Ergo dicens, Nolite fieri tristes: hoc dicit, Nolite propter homines ieiunare. Qui enim propter homines ieiunat, tristem facit conscientiam suam, id est, desperantem. Quo modo enim conscientia eius hilaris sit, & sperans in deum ieiunio suo, qui non propter deum, sed propter homines ieiunat? Sic & omnes hypocritæ, qui propter homines ieiunant, exterminant facies suas: id est, conscientias suas. Quo modo enim exterminatas conscientias non habeant ante deum, qui fingẽtes se propter deum ieiunare, non propter deum ieiunant, sed propter homines, volentes fallere & deum, & homines? Aut ita, Nolite fieri tristes, sicut hypocritæ: id est, nolite sine spe & sine fide ieiunare. Sine spe autem ieiunat, qui non se abstinet à peccato, nec facit iusticiam. Nam sicut bona opera spem generant, id est, gaudium spirituale: sic mala opera desperationem, id est, tristiciam spiritualem. Qui enim peccans ieiunat, sine spe ieiunat, id est, non habet vnde speret, & gaudeat: sed est animus eius desperans, & tristis. Iam autem quo modo peccatum & desperatio exterminent faciẽ conscientiæ, *nullus ignorat*. Nam semper vulnerata est *conscientia eius qui peccat*. *Sic* ergo omnes hypocritæ ieiunant, *non bonis actibus exhilarantes conscientiam suam in spe*, sed *malis operibus contristantes* in desperationem. *Hypocrita* est ergo *omnis, qui peccans* ieiunat. Quid est ergo cum gaudio ieiunare, nisi prius spiritualiter ieiunare, deinde carnaliter? Nam sicut omne bonum est spirituale, sic est & carnale: & omne malum est spirituale & carnale. Vtputa fornicatio carnis est meretricatio, fornicatio autem spiritualis est præuaricatio. Castitas carnis, est nescire mulierem: castitas spiritualis, fidelem esse deo. Humilitas corporalis assurgere homini, verbum dicere molle: humilitas spiritualis qui in corde suo alterum existimat meliorem quàm se. Superbia corporalis, asper sermo: superbia spiritualis, qui se meliorem putat esse, quàm alterum. Sic & ieiunium corporale est & spirituale. Corporale ieiunium est abstinere à cibis, spirituale ieiunium est abstinere à peccatis. Nam sicut caro delectatur manducando, sic spiritus carnis delectatur peccando. Vnde sapientes omne peccatum libidinem vocant, quia omne peccatum cum delectatione committimus. Ideo & circuncidebatur libidinis membrum, vt in mysterio generaliter omnium malorum delectatio tolleretur, quę mala faciunt animum tristem, id est, desperantem. Qui enim à cibis ieiunat, non ab operibus malis, ille apparet ieiunare, non autem ieiunat: quia quantùm ad homines ieiunat, quantùm ad deum autem pessimè epulatur malis. *Amen dico vobis, receperunt mercedem suam.*

Delectatio illa laudis tandiu sentitur, quandiu auditur: mox autem vt aures transierit, transit & delectatio laudis. *Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam lauа.* Tu qui misericors es, qui magis ieiunas corde q̃ corpore, qui magis abstines à peccato quàm cibo: & ideo non hominibus, sed deo ieiunas. Qui enim peccantes ieiunant, hominibus ieiunant, non deo, & ideo hypocritæ sunt: qui autem verè deo ieiunant, non tantùm à cibis se abstinent, quãtùm ab omni actu iniquo: quoniam sicut cibus carnem delectat, sic omne malũ delectat spiritum carnis. Quid ergo? Quando ieiunamus, si infundamus oleum capiti nostro, verè vanum est: & si lauemus facies nostras aqua. Et quis facie non lauata procedit? Magis enim si hoc facimus, quasi per signa hæc lauationis & vnctionis publicamus nos ieiunare. Quid ergo? Simplex interpretatio huius loci hæc est, quoniam per aggerationem intelligenda sunt ista, sicut & cætera ante dicta: tanquam si dicat, Sic longè te facere debes ab ostentatione ieiunij tui, vt si potest fieri, quod non decet, etiam ea facias, quæ ex diuerso luxurię & epulationis videntur esse indicia. Spiritualiter autem sic, sicut ex superioribus patet: quia facies animæ conscientia intelligitur. Proiice ergo abs te auariciæ sordes, periurij stercora, malicięq; putredinem: & lauasti faciem, id est, conscientiam tuam aqua prophetica, de qua dicit Esaias: Lauamini, & mundi e- *Esa.1.d* stote, auferte nequiciam ab animabus vestris. Si enim abstuleris nequiciam ab anima tua, lauasti conscientiam tuam, & bene ieiunas. Item caput tuum Christus est. Sitientem pota, esurientem ciba, algentem vesti, & sic preciosissima myrrha, id est, oleo misericordiæ vnxisti caput tuum, id est Christum, qui clamat in euangelio, dicens: Quia quod vni ex minimis istis feciſtis, mi- *Infrà. 25.* hi feciſtis. Quoniam autem omnis iusticia in his duobus consistit: primùm, vt ne facias malum: secundùm, vt facias bonum: ad id quod pertinet ad fugienda peccata, dixit, laua faciem tuam: ad illud autem quod pertinet ad facienda bona opera, vnge caput tuum, & es amabilis sicut Maria, quæ postquam conscientiam suã lachrymis pœnitentiæ lauit, posteà infudit oleum super caput Christi, & impleta est domus odore: Ita & tuorum operum fama, si fueris talis, totam implebit ecclesiam. Et quàm propriè dixit, faciem quidem lauare: caput autem non lauare, sed vngere. Quandiu enim sumus in corpore, conscientia nostra semper sordida est in peccatis. Caput autem nostrum Christus, lauationẽ necessariã non habet, sed solam vnctionem: Quia pec- *Esa. 53.c* catum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.

Nolite thesaurizare vobis thesauros super terram. Præsens capitulum ad præcedens non habet consequentiæ rationem, quia illud de ieiunio dictum est, hoc autem de eleemosynis. Quid ergo est? Si memores sumus, nihil de eleemosyna, vel de oratione, vel de ieiunio, dominus docuit suprà: sed simulationem eorum compescuit tantùm, vt ne coram hominibus faciant ea, vt videantur ab eis: non quia possibile est sic ea agere, vt non ea videant homines, sicut diximus supra: sed solicitum fecit hominem, vt quantùm ad se sic festinet agere ea, vt nõ videatur: vt ipsum bonum opus homini † Christiano *†omni.* magis in affectu sit, quàm in actu. Et cõuenienter, quoniam & supra legis quidem mandata magis ad opus respiciebant, quàm ad affectum: id est, non occides, nõ adulterabis, &c. Christus ad supplementũ eorum spiritualiora introduxit mandata, ad affectum magis respicientia, quàm ad actum. Ego autem dico, ne iraſcaris,

ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

† omni. ne concupiſcas,&c. Sic & hic vt boni † ſimulatione præciſa, opera eorum bona ad cor magis reſpiciant, quàm ad aſpectum. Quoniam ergo, ſicut expoſuimus, nihil docuerat Chriſtus de illis, nunc ſecundum tres ſupradictas iuſticias, eleemoſynæ, orationis, & ieiunij, tres conſequentias introduxit doctrinæ: vnam ad eleemoſynam, alteram ad orationem, tertiam ad ieiunium. De quibus ſingulis demonſtrabimus in proprio loco. Et ad eleemoſynam doctrina ſubſequens hęc eſt: Nolite theſaurizare vobis theſauros ſuper terram, vt talis ordo ſit narrationis: Cum facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritę faciunt in ſynagogis, & in vicis, vt glorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, perceperunt mercedem ſuam. Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua: vt ſit eleemoſyna tua in abſcõdito, & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi in manifeſto. Nolite theſaurizare vobis theſauros ſuper terram. Et hic dat conſilium, vt eleemoſyna fiat: in ſecundo loco oſtendit quę vtilitas eſt in eleemoſyna facienda: in tertio loco, vt neque timor inopiæ accidentis impediat voluntatem eleemoſynę faciendæ. Nolite theſaurizare vobis theſauros in terra, quia non eſtis de terra, nec de terra veniſtis, ſed pro tempore de terra ſuſcepiſtis terram, vt per terram vincatis terram: ſed de cœlo eſtis, & de cœlo veniſtis, & iterum redituri eſtis in cœlum, niſi vltrò remanere volueritis in terra. Illic ergo ſubſtantiam tuam colloca, vbi patriam habes. Vis autem ſcire, quia peregrinus es in hoc mundo? Audi prophetam dicentem: Incola ego ſum in terra, non abſcõdas à me mandata tua. Quæ eſt ergo inſipientia, vt contentus ſis ſuper terram: id eſt, in alienis vis ſeruire diabolo, cùm poſſis in cœlis: id eſt, in propriis regnare cũ Chriſto? *Vbi tinea & comeſtura exterminant, & vbi fures effodiunt & furantur.* Omnia bona mundi triplex interitus tollit. Aut enim à ſemetipſis veteraſcunt, & tineant, ſicut veſtimenta: aut ipſis dominis luxurioſè viuentibus comeduntur, ſicut cæterę facultates: aut ab extraneis vel dolo, vel vi, vel calumniis, vel quolibet alio iniquo modo diripiuntur. Quia omnes fures dicuntur, qui per iniquitatem feſtinant aliena facere ſua. Sed dices, Nunquid omnes qui hęc habent, perdunt ea? Ventilo veſtimentum meum, vt non tineat: parcius ago, & facultates meæ non comeduntur. Sollicitè ago res meas, & non diripiuntur à furibus. Interim quidem ſic dicam, quia ſi non omnes perdunt, tamen multi perdũt. Quid ergo? melius eſt ſuper terram reponere, vbi incertus eſt conſeruationis euentus, an in cœlo, vbi eſt certa cuſtodia? Hic ſi non cuſtodieris, perdes: ſi cuſtodieris, timore & ſolicitudine cruciaris. Illic autem etſi dormis, à deo ſeruantur: & cùm recordatus fueris, ſpe gratularis. Quæ eſt autem ſtultitia illic relinquere, vnde exiturus es, & illuc non præmittere quò iturus es? Verè autem malè ſeruatas diuitias, etſi corporaliter non perdidiſti, ſpiritualiter perdidiſti, quia nec proficiũt tibi ad vſum ſalutis. Quicquid enim pro anima tua feceris, hoc eſt tuum: quod autem reliqueris, perdidiſti. Nam quod corporaliter malè cõgregatur, ſpiritualiter diſperſum videtur, & perditum: quod autem corporaliter bene diſpergitur, ſpiritualiter illud congregatum, & repoſitum videtur in cœlo. Nũc autem ponit quæ ſit vtilitas in eleemoſyna facienda, dicens: *Vbi enim fuerit theſaurus tuus, ibi erit & cor tuum.* Qui collocat theſauros in terra, non habet quod ſperet in cœlo. Vt quid enim aſpiciat in cœlum, vbi nihil repoſitum habet? Propterea ſiue lætatur, in carnalibus, & terrenis lætatur: ſiue triſtatur, de carnalibus & terrenis triſtatur. Qui autem diuitias ſuas reponit in cœlo, non habet ſpem in terra. Vt quid enim delectetur in terra, qui nihil habet in terra? Ideo ſiue lætatur in ſpiritualibus lætatur: ſiue triſtatur, de ſpiritualibus triſtatur. Ergo peccatorum & lætitia mala, & triſticia peior, quia aut de lucro terreno lætantur, aut de damno triſtantur: iuſtorum autem & lętitia bona, & triſticia melior: quoniam aut de iuſticia lætantur, aut de peccato triſtantur. Si enim aliqua cauſa mortis aduenerit, ſi quidem ſpes illius in terra ſit, triſtatur, quaſi de domo ſua ad peregrè vadens, vt non † dicam ad tormenta: ſi autem ſpes eius in cœlo ſit, gaudet quaſi de peregrè ad domum propriam reuerſurus, vt non † dicam ad regnum cœleſte. Secundò, qui theſaurizat in terris, dupliciter facit peccatum. Primùm, quia malè congregat: ſecundò, quia cor habens in terra, nũquam quæ dei ſunt recordatur, ſed ſemper quæ terræ. Et qui theſaurizat in cœlo, dupliciter iuſticiam facit. Primũ, quia bene fœnerat: ſecundò, quia ſpem habens in deo, ſemper quæ dei ſunt cogitat & meditatur, & non quæ terræ. Et quemadmodum qui ſemel congregare cœperit in terra, ipſa concupiſcentia terrena facit eum magis ſolicitum eſſe, nec ſolum ne minuat inde, ſed vt magis augeat: Sic & qui theſaurizat in cœlo, ipſa cõcupiſcentia ſpiritualis facit eum ſolicitum, non ſolùm vt nõ perdat quod habet, ſed adhuc vt augeat ſuper id quod habet. *Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus.* Prius cõmemorare debemus, quia nõ de corporali oculo loquitur ſermo, nec de hoc corpore qd videt à foris. Alioqui dixiſſet, Si oculus tuus ſanus fuerit, aut infirmus: nunc autem dixit, ſimplex & nequam. Non enim omnis qui benignum habet oculum, omnino & corpus eius lucidum eſt: nec enim omnis qui malignum oculum habet, corpus eius in tenebris eſt. Quid enim, ſi benignum oculũ habet & infirmum? Nunquid corpus eius in lumine eſt? Aut ſi malignum & ſanum, nunquid corpus eius in tenebris eſt? Ergo corporis nõ à foris, ſed ab intus, id eſt, corporalis naturæ. Lucerna autem eius eſt mens, per quam anima videt deum. Vnde Iacob eſt appellatus Iſraël. Iſraël autem Hebraicè interpretatur mens videns deum. Poſtquam ergo dixit, Theſaurizate vobis in cœlo, quoniam vbi theſaurus tuus fuerit, ibi erit & cor tuum: conuenienter ſubiunxit, Lucerna corporis tui, oculus tuus eſt. *Si oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.* Vt oſtendat, quia qui eleemoſynas faciũt, cor ad deum habere debent: qui autem cor habet ad deum, illius oculus lucidus eſt: id eſt, illius mens ſpiritualis & munda eſt, nec terrenis concupiſcentiis ſordidata, ſicut ſcriptum eſt: Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt. Sicut enim qui graues oculos habet, ſi ponas eum in aliquo obſcuro, tenebroſoq; loco, melius videt: ſi autem ponas eum in Sole, nihil videt, quia oculus eius non ſuffert Solis candorem: Sic homo mundialis, qui oculum, id eſt, mentem, terrenis deſideriis ſordidam habet, & turbulentam: ſi ponas eum in rebus mundialibus, ſapit & aſtutus eſt: ſi autem trahas eum ad res ſpirituales, tenebreſcit, ac nihil ſapit: quia mens illius deſideriis corrupta terrenis iuſticię bonum non ſentit. Non ſentit dico, non neſcit: ſcit autem, ſed non ſentit bonum iuſticiæ, quia nec delectatur in eo: præoccupatum enim habet cor circa delectationem terrenam. *Si autem oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tuũ tenebroſum erit.* Quæ ſunt in nobis tenebræ? Senſus carnales maleuoli & iniqui, qui ſemper deſiderãt quæ ſunt

tenebrarum

Pſalm.118.c

† deeſſ.am.

† deeſſ.am.

Iſrael.

Supra.5.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenebrarum,& non lucis. In quo enim alio delectatur carnis natura, nisi in auaricia, in libidine, in superbia, in deliciis, cæterisq; malis, quæ ad tenebrosam mortẽ deducunt? Et qui intelligit quid est, cp caro concupiscit aduersus spiritum: ille intelligit, quia tenebræ sunt carnis natura. Qui ergo oculum habet mundum, id est,mentem spiritualem, cœlestia semper aspicientem, corpus suum seruat lucidũ, id est,sine peccato. Si enim caro desiderat ea quæ diximus mala, secundum suam naturam homo habens mentem lucidam, & spem ad deum, iusticiæ consideratione diiudicat eam, & diuini timoris virtute repercutit eam: & sic quanuis nolentem,tamen seruat eam lucidam,id est,sine peccato. Intellexisti ergo quo modo qui oculum habet simplicẽ, corpus suum lucidum habet: qui autem oculum,id est, mentem habet aut malignitate aliqua tenebrosam,aut diuitiarum concupiscentia turbulentam, tenebrosum possidet corpus? Nam quę res faciunt mentem hominis spiritualem esse & mundam, ipsæ res ex diuerso faciunt carnalem & sordidam. Quo modo sit munda mens illius qui facit eleemosynas,& spem habet in cœlo:spes autem in deum,facit mentem spiritualẽ & mundam: Sic qui diuitias congregat cum peccato, spem suam ponit in terra: qui autem spem habet in terra,illius mens carnalis est & immunda. Illius ergo tota caro in tenebris est,id est in peccatis. Quomodo? Quando enim caro secũdum suam naturam, sicut diximus, concupiscit peruersa, homo spem habens in terra, & mentem concupiscentiis turbulentam, non ei contradicit,nec iusticiæ consideratione diiudicat,nec iudicij futuri virtute repercutit: quia nec videt cùm sit cæcus, nec intelligit esse malum quod malum est,& si vult nõ potest,quia spem non habet,nisi in seculo. Scimus autẽ quia spes nobis pręstat virtutem,vt carnalibus concupiscentiis resistamus:qui autem spem non habet in cœlo, virtutem non habet resistere concupiscentiis suis, *& ideo fit caro illius tota tenebrosa. Et vt breuius & manifestius exponamus: Anima priusquam peccet, diuino auxilio confortata, regina & domina est corporis sui,* & quasi libera, & regina sedet in throno cordis sui,& gubernat corpus suum quasi palatium suum, nec potest illam vincere caro. Si autem grauibus se peccatis obligauerit, tunc diuino auxilio destituta,& in potestate spirituum immundorum redacta, fit debilis & infirma,vt non iam sit domina corporis sui,sed ancilla magis: & iam non caro animæ subiecta est, sed anima carni,nec quod vult anima caro facit,sed quod caro coëgerit,hoc anima facit. Intellexisti ergo quo modo qui oculum mentis sordidum habet, totum corpus illius tenebrosum est? *Si autem lumen quod in te est, tenebræ sunt,ipsæ tenebræ quantæ sunt?* Sicut supra diximus,tenebra est semper carnalis natura, quia semper peccatrix est: etsi non peccet contradicente sibi anima, tamen rectè peccatrix & tenebrosa vocatur, quia semper habet caro peccandi propositum,vt frequenter etiam iustæ animæ surrepat,vt quod suum est agat. Quis enim est ita fidelis,qui nunquam vel ex parte est à carne victus? & si est,rarus est. Lumen autem est in corde,sicut iam frequenter audistis, anima deum videns, id est,spiritualis. Si ergo ipsa anima diuina cùm sit,& data est ad illuminandum illam carnem, fiat quasi carnalis,& terrenis concupiscentiis contenebrescat, terrena semper aspiciẽs: illius talis hominis caro iam vide quo modo inuoluta sit tenebris peccatorum. Si enim (sicut diximus)in viro iusto contradicente sibi rationali anima, A semper caro surripit animæ,& quod suũ est agit:quantis putas in homine malo iniquitatibus se inuoluet caro,quando anima quę contradicere illi debuerat, consentit ei,consimilia concupiscens? Per alteram quidem speciem,tamen eundem sensum exponit Lucas, primũ mãdans: Nolite timere pusillus grex, quia complacuit *Luc. 12.d* patri vestro dare vobis regnum. Vendite quod possidetis, & date eleemosynam: facite vobis sacculos, qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlo,& cætera. Deinde ait,Sint lumbi vestri præcincti,& lucernæ ardentes,& vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptiis. Ostendens quia nemo potest habere lumbos pręcinctos ad exeundum de hoc mundo,nec lucernas ardentes, nec expectare dominum suum, nisi qui vendunt quod habent, & dant eleemosynas, & faciunt sibi sacculos qui non veterascunt, & thesaurum non deficientem in cœlo.

Homilia xvj. *ex cap.* vj.

Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnũ odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Videamus in primis quo modo dicta præcedentia subsequantur verba præsentia. Superius præcepit eleemosynas facere,dicens: Thesaurizate vobis thesauros in cœlo, quoniam qui thesaurizauerit thesauros sibi in cœlo, ille cor habet in cœlo, & spem ad deum: ille habet oculum animæ simplicem,id est, mentem mũdam & spiritualem, & semper non terrena,sed cœlestia meditantem. Qui autem habet mentem mundam & spiritualem, ille potest corpus suum seruare lucidum, id est, sine peccato. Qui autem non facit eleemosynas, nec cor habet in cœlo,nec spem in deum,nec mentem mundam & spiritualem, neque potest corpus suum seruare lucidum, id est,sine peccato: quia nemo potest duobus dominis seruire, deo & mammonę, id est, diuitiis. Mammonæ enim Syriaca lingua, diuitię appellantur. Sicut ergo qui duos dominos habet,necesse est,vt vnum amet, & alterum odiat: vnum contemnat,& alteri obediat: Sic & qui vult deum amare, necesse est vt odiat diuitias: qui autem voluerit amare diuitias, necesse est vt odiat deum: & qui vult mandata dei facere, necesse est vt odiat diuitias:& qui vult mandatis dei obedire,necesse est vt contemnat auariciæ mandata facere: & qui voluerit auariciæ mandata facere, necesse est vt contemnat dei mandata. Considera autem,non dixit, nemo potest habere deum & diuitias: sed, nemo potest dei esse seruus,& diuitiarum. Aliud est enim habere diuitias, aliud enim seruire diuitiis. Si habes diuitias,& diuitiæ illæ non te faciunt superbum aut violentum, sed secundum quod potes das impotentibus,dominus es diuitiarum tuarum,non seruus: quia non te diuitiæ tuę tenent,sed tu diuitias tuas. Si autem diuitiæ tuæ superbum te faciunt, aut violentum, & constrictus auaricia nemini aliquid præstas,tunc seruus es diuitiarum tuarum non dominus: quia diuitiæ tuę te tenent,non tu diuitias tuas. Nunc iam docet,vt ne timor inopiæ impediat ab eleemosynis voluntatem,dicens: *Ideo dico vobis, ne solliciti sitis in cordibus vestris quid manducetis.*

Luc.16.c.

Mammonæ

Nam solicitudo, desperationis est filia: quia desperatio solicitudinem generat. Quid est quod dicit, Ideo dico vobis? Et quid? Vt eleemosynas faciatis,vt thesaurizantes in cœlo cor mundum habeatis, sperantes in deum. Qui autem sperat in deum, ille non est sollicitus quid manducet, aut quo vestiatur: quoniam nulla

res

Universidad de Deusto
Biblioteca

res est quę facit homines desperare in aliqua necessitate nisi ista res, quia nō habet spem in deum. Ne ergo mihi dicas, nunquid volo esse solicitus? sed ipsa res me cogit. Nūquid nolo sperare in deum? sed non possum. Cor enim meum, non me audit. Nescis quid pateris, lāgues, & tamen causam tui languoris ignoras. Vis ostendo tibi causam, vt in omni necessitate nunquam desperes? Fac bene & operare iusticiā, vt spem habeas apud
Psal. 36.a deum, & non desperabis in terra. Bona enim opera sunt quę sperare faciunt, & mala opera desperare compellunt. Propterea non dixit propheta: Spera in deo, & inhabita terram, & pasceris in diuitiis eius: sed, Spera in deo, & fac bonitatem, & inhabita terram. *Ne soliciti sitis quid manducetis.* Non dixit, nolite laborare: sed, nolite soliciti esse. Ergo soliciti esse vetamur, laborare autem iubemur. Sic enim & dominus loquens ad Adam, non dixit, cum solicitudine facies tibi panem, sed cum labore & sudore faciei tuæ. Ergo non solicitudinibus spiritualibus, sed laboribus corporalibus acquirendus est panis. Sicut laborantibus enim pro prędmio diligentiæ, deo prestante, panis abundat: sic dormientibus & negligentibus pro pœna negligentię, deo faciēte, subducitur. *Nonne anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum?* Confirmat spem nostram, primùm de maiore ad minus descendens, deinde à minore ad maius ascendens. Quo modo si animam dedit, escam nō dabit? Si corpus plasmauit, vestimentum non prouidebit? Nisi voluisset esse quod est, non crearet. Quod autem sic creauit vt per escam seruetur, necesse est vt det ei escā, quādiu vult esse quod fecit. Quid est à minore ad maius? *Videte volatilia cœli, neque seminant neque metunt,* & cętera. Si auibus præstat alimentum, hominibus non præstabit alimentā? Si illi non laborantes inueniunt escas, homo non inueniet, cui deus dedit & operandi
**scientiam.* sapientiam,* & fructificandi spem? Omnia enim animalia deus propter hominem fecit, hominem autem propter se. Si ergo animalibus ministrat propter hominem, hominibus nō ministrabit propter seipsum? Omnia deus in sapientia fecit, hominem autem non solum in sapientia, sed etiam secundum sapientiam suā. Quātò ergo precioſior hominis creatio quàm animalium, tantò maior solicitudo Dei de hominibus, quàm de animalibus. Omnia deus animalia fecit, vt tandiu sint, quandiu sunt: cùm verò mortua fuerint, fiant tāquam quæ non fuerunt: hominem autem vt non solùm ante mortem, sed etiam post mortem viuat: magis autem post mortem, quàm ante mortem: quoniam ante mortem in tentatione viuit, post mortem autem in gloria. Si ergo illis occurrit, quos sic creauit, vt tantummodo
† viuant. videantur: †hominibus non occurret, quos fecit vt in perpetuo viuant? *Quis vestrum cogitando potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum? & de vestimento quid soliciti estis?*
† addere. Si ergo cogitando modicam partem corpori vestro adhiberet† non potestis, quo modo cogitando saluandi estis in toto? Deus qui te ex nihilo formauit in vtero, & de periculo cum periculo nascentem de vtero matris eripuit, te non solùm non cogitante, sed neque sciente. Deus qui per singulos dies incrementa corporis tui dat, & sapientia facit, te non intelligente. Si ergo in teipso quotidie prouidentiam operatur, quo modo in necessariis tuis cessabit? Considerate lilia agri, quo modo in tempore opportuno crescunt, tempore statuto formantur. In frondibus vestiuntur candore, implentur odoribus: & quod terra radici nō dederat, neque radix illi, inuisibili operatione deus largitur, neque plus istis, & minus aliis: sed in omnibus eadem prouidentiæ plenitudo seruatur, vt non à seipsis nata, neque euentu facta putentur, sed dei prouidentia intel ligantur esse disposita. *Nunquid laborant? nunquid nent?* Dicendo non seminant, * † viros confortat: dicendo **Laborant* autem, neq; nent, mulieres: quoniam virorum vita seminationibus, mulierum autem lanificio sustentatur. *Neque Salomon in omni gloria sua sic vestiebatur.* Quia Salomon etsi non laborabat, neque solicitus erat quid vestiret: tamen vel iubebat, vel disponebat, vel sciebat. Vbi autem iussio & dispositio, illic & ministrantium offensa frequenter inuenitur, & iubentis iracundia excitatur: hæc autem nesciunt quo modo sic coronātur. *† † vestiuntur* Illi homines ministrabant, istis deus. *Si enim fœnum agri *ornatur, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, deus sic vestit, quantò magis vos modicæ fidei?* Si ergo floribus sic occurrit, qui sic nati sunt, vt tantummodo videantur & pereant: homines negliget, quos sic creauit, vt non pro tempore videantur, sed vt in perpetuo sint? Qui intelligit quid est homo, non desperat de deo: qui autem desperat de deo, nescit quid est: quoniam homo in deo, & deus in homine est. *Nolite ergo soliciti esse dicentes, quid manducabimus, aut quid bibemus?* Deus enim hæc in natura creauit, quasi regulam terræ mandans: Producat terra herbam pabuli: ideo vult aut nō vult, bonis & malis germinat: quia terra ministrare iussa est, non iudicare. Bonum autem & malum nō in natura creauit, sed in arbitrio nostro posuit, vt quod volumus, simus. Ideo bonis palma proponitur, malis autem pœna. Quæ est ergo sapiētia, de eo esse solicitum, quòd etsi solicitus non fueris, habebis: & de illo non esse solicitum, de quo si solicitus non fueris, perdes? Nam escam etsi solicitus non fueris de ea, inuenies: iusticiam autem nisi solicitus fueris, nō apprehendes. *Hæc enim omnia gentes quęrunt.* Quia in rebus humanis fortunam esse credunt, non prouidentia, neque iudicio dei vitas suas gubernari æstimant, sed incerto duci euentu, ideo meritò timent, meritò soliciti sunt, & desperant, quasi qui neminem habeant gubernantem. Qui autem credit se iudicio dei gubernari, non incerto duci euentu, escam quidem suam in manu dei committit, sciens quia neminem sine voluntate & iudicio dei fames aut nuditas occidit. Cogitat autem de bono & malo, sciens quia nisi solicitus fuerit, nec malum fugiet, nec bonum apprehendet: ideo dicit, *Quærite primum regnum dei, & iusticiam eius.* Regnū dei est retributio bonorum operum & malorum: iusticia autem est via pietatis, per quam itur ad regnum. Si ergo die ac nocte cogitas qualis erit gloria sanctorū, vel qualis erit interitus impiorum & peccatorum, necesse est vt aut propter timorē pœnæ territus recedas à malo, aut propter desiderium gloriæ excitatus festines ad bonum. Et si quotidie cogitaueris, quę sit iusticia dei, & quid odit, quid ve amat, ipsa iusticia ostendet tibi vias suas. Nam iusticia sicut odientes se fugit, sic amantes se sequitur. Nec enim daturi sumus rationem vtrum pauperes fuerimus, aut diuites, quia nec fuit hoc in nostra potestate: sed si bene egimus aut male, quod in nostro iacet arbitrio. Dictum est ad hominem: Maledicta terra in operibus tuis. Vides quia propter peccata hominum maledicitur terra, vt nō germinet: benedicitur autem, cùm bona opera fecerimus? Tu ergo quære iusticiam, & non tibi deerit panis: quoniā sicut propter mala opera fructus terræ subducitur, sic propter bona abundat. Propterea dicit, *Quærite regnū dei & iusticiam eius, & hæc omnia apponentur vobis. Nolite ergo*
Gen. 3. c.

soliciti

solicitis esse in crastinum. Iam diximus, quoniam quod dicit hodie, hoc solum significat, quo opus habemus in vita nostra præsenti. Quòd autem dicit, cras: quod superfluum est supra necessitatem ostendit. Nihil ergo curetis superfluum habere, quàm necessarium est vobis in vita præsenti ad vitam quotidianam. Quod autem superfluum fuerit, quod est cras, curabit se: ac si dicat, Superflua quantacunque congregaueris, illa seipsa curabunt. Te quidem non eis fruente, ipsa autem inuenient dominos multos, qui ea procurẽt, sicut placuerit ipsis. Quid ergo curas de illis, quorum potestatem aliis es dimissurus? *Sufficit enim diei malitia sua.* ac si dicat, Sufficit tibi labor & miseria, quam pateris in vita propter vsus quotidianos, quos necessarios habes. Noli superfluè pro superfluis laborare, ne labor quidem fiat tuus, fruitio autem alterius. Maliciam autẽ diei, ipsam afflictionem appellat, solicitudinum præsentium & laborum: non sicut Manichæi dicunt, malam esse ipsam creaturam dei.

Homilia xvij. *ex cap.* vij.

Nolite iudicare, vt ne iudicemini: nolite condemnare, & non condemnabimini. Quidam hunc locum secundum huiusmodi sensum exponunt, dicentes, quia dominus hoc mandato non prohibet Christianos ex beneuolentia corripere alios Christianos dignos correptione: sed ne aut per iactantiam iusticiæ suę Christianos despiciãt peccatores, derogantes frequenter de multis, & ex solis plerunque suspicionibus odientes cæteros & condemnantes, & sub specie pietatis proprium odium exequentes. Et vt ne sic quidem Christiani corripiant Christianos, conuenit ser-
† *al. deest nõ* mo, qui dicit: Nolite iudicare. Si autem non † corripuerint, vtrum conueniat illud quod dicit: Vt non iudicemini, nescio. Nunquid propter illud solum, si sic nõ corripuerint peccatores, consequentur indulgentiam peccatorum suorum, secundum quod dictum est, Vt non iudicabimini? Si enim iudicantes, sicut iudicare non decet, malè faciunt: sine dubio non iudicantes, veniam peccatorum priorum ex hoc non consequentur, quia non iudicauerunt malè. Quis enim consequitur indulgentiam mali sui prioris, quia non addidit & alterum malum? Certè si in se peccantes non iudicauerint, nec ipsi iudicabuntur à deo pro suo peccato. Hæc diximus, volentes ostendere, quia hic sermo non est positus de proximis non iudicandis, qui peccant in deum, sed qui in nos peccant. Quid ergo est? Vsq; nũc exposuit consequentiam ad iusticiam eleemosynę pertinentem, nunc autem incipit exponere consequẽtiam ad iusticiam orationis respicientem. Et est doctrina hęc quodam modo pars ipsius orationis: vt sit talis ordo narrationis: Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo. Nolite iudicare, vt non iudicemini. Qui enim non iudicat proximum suum propter peccatum quod fecit in ipsum, illum nec deus iudicat propter peccatum quod fecit in ipsum: sed dimittet deus debitum eius, sicut & ipse dimittit debitoribus suis. Sicut autem cætera vniuersa mandata generaliter cunctis mandauit, tam sacerdotibus q̃ laicis, præcipuè tamen doctoribus, qui quantò maiores sunt in ordine, tantò perfectiores esse debent in disciplina. Sic & hoc mandatum de proximis non iudicandis, ad omnes quidem pertinet, præcipuè tamen ad doctores. Vnde quædam sunt mandatorum istorũ, quæ si diligenter aspicias, penè nec conueniunt laicis, nisi fortè parum, doctoribus autem omnino conueniunt: quale est hoc ipsum quod sequitur, *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non vides? Hypocrita eice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eicere festucam de oculo fratris tui.* Videre enim festucam in oculo fratris, omnium est: eiicere illam posse non est omnium, sed tãtùm doctorum, qui per doctrinam, vel increpationem secundum deum possunt eiicere de mente fratris sui peccatum vel magnum, vel modicum. Sicut & illud quod dicit: *Nolite sanctum dare canibus, neque margaritas vestras miseritis ante porcos.* Habere enim vel sancta, vel margaritas, & posse dispensare vel bona, vel mala: & discernere qui hominũ sunt canes, qui porci, non est omnium hominum, sed sanctorum. Vult ergo dominus doctores Christianorum sicut in omni iusticia, sic & hoc primùm facere, deinde docere: vt doctrinam suam bonam meliori cum vita commendent, vt bene docendo scientiam inserant, melius autem viuendo timorem: quia tales sales sunt terræ, condientes omnes suę vitæ exemplo: & lucescunt doctrinis illuminantes. Quis autem audiat illum docentem, qui seipsum non audit? Ideo dicit ad omnes, præcipuè ad doctores: *Nolite iudicare, vt non iudicemini.* Quoniam si doctor memor sit iniuriæ & doloris, & memoriam maliciæ seruet in anima sua, soluitur totus ecclesię status, siue ad tempus respicias apostolorum, siue ad nostrum. Tunc enim, sicut legimus, difficile aliquos conuertebant ad fidem Christi, nisi multa prius paterentur ab ipsis. Nam quasi lassato diabolo & deuicto per sufferentiam eorum nimiam vsque ad mortem, & relinquente corda infidelium, & iam non habẽte virtutem amplius eos armare, accedente gratia dei conuertebantur ad Christum. Si ergo memores fuissent iniuriarum, quas fuerant passi ab eis, nunquam postmodum eos in charitate docuissent, nunquam eos libenter ad fidem Christi postmodum recepissent: sed & nunc cùm frequenter doctores offendantur à laicis, siue iustè siue iniustè, diabolo seminante occasiones, si memores sint iniuriæ & doloris, totam soluunt ecclesiam. Nam vbi recordatio iniurię aut doloris in medio est, nec doctor beneuolenter docet laicum, nec libenter eum laicus auscultat: & doctor forsitan vel inuitus aperit os suum ad docendum: laicus autem cùm sit omnino sine timore dei, nec vsque ad faciem contentus est eum audire, sed conuerso egreditur dorso, & se & illum spernens, & amplius se quàm illum, & non sentit animæ suæ dispendium efferatus, sicut nec bestia irritata vulnus in se fixum. Hoc caput Lucas euangelista latè prosequitur, dicens: Nolite iudicare, & non iudicabimini: nolite condemnare, & non condemnabimini: dimittite, & dimittemini: date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & confertam, & commotam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur vobis. Et quis sit ille, qui nec iudicat: quis autem qui iudicat quidem, & non condemnat: & quis est, qui condemnat quidem, & tamen dimittit: & quis est qui dat, exposuimus ibi. † Et quoniam superflua quidem mensura datur ei, qui nec iudicat: commota autem ei, qui iudicat quidem, non autem condemnat bona autem ei qui condemnat, sed dimittit. Quoniam sicut maior est superflua mensura quàm commota, & commota maior est quàm bona & iusta: sic perfectior est ille qui nec iudicat, quàm ille qui iudicat & non condemnat, & ille qui iudicat, & non condemnat, melior est illo qui cõdemnat & dimittit.

Luc. 6. f

† *tibi.*

Hic

Hic autem Matthęus omnia illa breui sermone conclu A sit,dicens:Nolite iudicare,vt non iudicemini.In quocunque enim iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis. Intelligens quoniam iudicij sermo ad omnia pertinet illa. Nam qui iudicat tantum peccantem in se, & non condemnat, iudicat: & qui non solùm iudicat, sed etiam condemnat, iudicat: hoc ipsum enim condemnare,iudicare est.Ergo pro illo,quod Lucas dixit, Nolite iudicare, aut iudicantes nolite condemnare: iste dixit: In quocunque iudicio iudicaueritis, iudicabitur de vobis: id est, Si iudicaueritis & non condemnaueritis, simili iudicio, & vos quidem iudicabimini à deo, sed non condemnabimini:si autem & iudicantes condemnaueritis, simili iudicio & vos iudicabimini,& condemnabimini.Et quod ille dixit,dimittite,& dimittemini: date, & dabitur vobis: iste dixit, in qua B mensura mensi fueritis,remetietur vobis. Hoc est,si nō rogati dimiseritis peccatum proximis vestris, sed solo respectu dei, & deus ex se prius quàm rogetur à vobis, dimittet vobis. Si autem rogati veniam dederitis, & deus tunc dabit vobis veniam,cùm dignis precibus & congrua lamentatione eum rogaueritis. Quoniam ergo dixerat præcipuè,sicut diximus,doctoribus,nolite iudicare, vt non iudicemini: conuenienter addidit & dicit, *Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, trabem verò in oculo tuo non vides?* Id est, qui trabem in oculo tuo non vides, vt quid vides festucam in oculo fratris tui? Ac si dicat, melius est nec docere,nec reprehendere laicum,quàm docere & reprehendere,& teipsum in reprehensione consistere: quoniam talis doctrina doctoris non est audibilis, sed derisibilis. Propter quod omnis sacerdos,si vult docere populum,prius seipsum doceat:si autē seipsum non vult docere de omni quod C docet, nec seipsum arguere de omni quod arguit: nec alios doceat, nec arguat quenquam, vt si iudicium dei non euadit, vel hominum opprobrium non patiatur. Aut quo modo dicis fratri tuo, *Frater, sine,eiiciam festucā de oculo tuo,& ecce trabs est in oculo tuo?* id est,cum qua facie arguis peccatum laici fratris tui, ipse in eodem,aut in maiore peccato existens:non times,ne audias ex diuerso, Medice cura teipsum? Si medico opprobrium est, qui nec alterius sanitatem habet in potestate, nec suā,si alios velit curare, & ipse debilis sit, quasi testimonium imperitiæ suæ portat in corpore suo propriam passionem: quo modo doctori † sit opprobrium alios velle eruere à peccato, & ipsum in maioribus esse peccatis, dum possit amplius seipsum eruere à peccato, quàm alios? Aut ita, Quo modo fratri tuo dicis, id est, quo ppposito, putas ex charitate cordis dicis, vt salues proximum tuum? Non, sed vt te simules iustum.Si autem D verè ex charitate cordis argueres proximum tuum,vt saluares, teipsum antè saluares. Nunquid possibile est vt benuolentior sis alteris, quàm tibi? Vt quid cùm teipsum nolis saluare, alterum velis? Omnis ergo doctor,qui alterum in qualicunque reprehendit delicto, & ipse in eodem constitutus,non se prius expurgat:certum est quia alloquens in ecclesia non aliosvult saluare,sed per bonam doctrinam malos actus suos celare, & scientiæ laudem ab hominibus quærit, non ædificationis mercedem à deo, & est hypocrita.Ideo competenter addit,& dicit: *Hypocrita eiice primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eiicere festucam de oculo fratris tui.* Hypocrita, est enim omnis doctor, qui nō prius facit bona, & posteà docet. Dum enim bona docet, profitetur se iustum coram hominibus: dum autem malè agit, peccatorem se constituit infra se: Hoc ergo dicit, Vis liberè & fiducialiter reprehendere laicum, & eiicere de oculo mentis eius peccatum? Prius tuam ipsius mētem purga ab omni malo,vt cùm tu argueris laicū pro peccatis eius, ex diuerso laicus nō habeat vnde redarguat te pro peccato tuo. Nam incipiet te timere in se, cùm non inuenerit quod contemnat † in te. Omne autem † *conducat.* peccatum non secundum actum suum diiudicatur,an modicum sit, aut magnum, sed secundum peccantis personam. Laicus enim etsi magnum fecerit peccatū, modicum est,& festuca est,quantùm ad sacerdotis dico peccatum, quia laicus est:doctor autem, etsi modicum fecerit peccatum, magnum est,& trabs est,quantùm ad laici dico peccatum, quia doctor est. *Nolite sanctum dare canibus,neque miseritis margaritas vestras ante porcos,ne forte conculcent eas pedibus suis,& conuersi disrumpant vos.*

Cùm suprà dedisset dominus mandatum omnibus, præcipuè autem doctoribus, vt diligerent inimicos suos,& benefacerent eis: iterum paulò antè vt ne iudicarent eos qui peccant in ipsis:considerans, quoniam qui persequuntur sacerdotes dei, aut iniuriant eos, aut lædunt: plerunque aut infideles sunt:quales sunt gentiles, vel hæretici: aut si sunt Christiani, sordidi sunt & insensati, quia nec considerant,nec intelligunt,sacerdotes Christi vicarios esse Christi, & Christum: & *Nota.* quoniam qui honorat sacerdotem Christi, honorat Christum: & qui iniuriat sacerdotem Christi, iniuriat Christum,ne fortè consequenter cogitantes intra se sacerdotes dicāt,Si iubemur diligere inimicos nostros, & benefacere eis: si iubemur nec iudicare eos peccatores, qui peccant in nos: sine dubio sicut debemus diligere eos,& benefacere eis,sic non debemus eos iudicare peccatores, qui peccāt in nos:vt non solùm nostra, sed etiam quę propria dei sunt, eis communicemus, vt sit plena misericordia nostra, sicut & dei. Ideo talem æstimationem eorum prouido sermone, compescuit: dicens: *Nolite sanctum dare canibus, & margaritas vestras nolite mittere ante porcos.* Ac si dicat, mandaui vobis diligere inimicos vestros, & non iudicare eos, vt vos exhibeam misericordes ad illos, vt benefaciatis eis de corporalibus vestris, non de meis spiritualibus bonis, † quoniam in natura vobis communes sunt, & non in fide. Mandaui autem vobis, vt non iudicetis eos, qui in vobis peccauerint.Id verò non ideo præcepi,vt mysteriorum meorum secreta non pandatis eis,qui nolentes me scire blasphemant, & spernunt. Videte patrem vestrum deum, ad cuius exemplum volui vos esse misericordes: carnalia beneficia dignis, & non dignis similiter præstat, nunquid gratias spirituales? Nec enim dixi vobis de illo: qui spiritum sanctum iubet descendere super gratos & ingratos, & dat benedictiōes suas super iustos & iniustos: propter quod in vestris quidē estote simplices & benigni,in meis autem prudentes & cauti.Si tu vestiarium tuum studiosum, & clauicularium cellarij tui fidelem tibi requiris: quantò magis deus talem requirit dispensatorem gratiarum suarum, qui bene tractando gratias eius, faciat gratiores, non malè dispensando reddat ingratas? Sicut enim si canibus dederis sanctum, aut porcis margaritas, nec sanctum canes sanctificat, nec margaritæ nutriunt porcos: sed è contra canes coinquinant sanctum,& porci margaritas sordidant, vel confringunt: ita si hominibus caninos vel porcinos mores habentibus sanctum dederis, aut mysteria secreta credideris, nec sanctum illos sanctificat,nec mysteria veritatis eos illuminant: sed è

contra

† *non.*

Hypocrita quis.

† *spiritualibus passim.*

contra ipſi ſanctum coinquinant,& myſteria veritatis blaſphemant. Canis & porcus ambo quidem immunda animalia ſunt: ſed canis ex omni parte immundus eſt:nam nec ruminat,nec vngulam habet fiſſam. Porcus autem ex parte immundus eſt. Nam quoniam vngulam habet fiſſam, mundus eſt: quoniam autem non ruminat,immundus habetur. Propter quod canes puto intelligendos gentiles, vel hæreticos omnino immundos: Nam & ſi propter actus ſuos malos immundi ſunt, & propter perfidiam ſuam, vel idololatriam amplius ſunt immundi.Porcos autem Chriſtianos carnalibus & immundis voluptatibus deditos, quoniam propter fidem quidem ſuam mũdi ſunt, propter actus autem ſuos ſordidos habentur immundi. Aut canes quidem gentiles: porcos autem hæreticos, propter aliquid eorum modicum mundum:quia vel nomen domini inuocare videntur, ſed ex moribus intelligis qui ſunt canes vel porci. Canis naturale eſt improbũ eſſe, B nũquam vocem mittere propter aliquam alteram cauſam, ſicut cætera alia animalia, niſi ad abigendos ſuperueniẽtes, interdum autem & de ſuperfluo in aërem latrat. Tales ſunt omnes gentiles,vel hæretici inapprobabiles,latrantes plurimum aduerſus ſeruos dei,latrantes aliquando & aduerſus deum blaſphemiis: vlulantes apertè,& nunquam os ſuum aperientes ad bonum, ſed ſemper ad malum.Item porci proprium eſt in cœno ſe volutare, & nunquam in cœlum aſpicere,nec quærere dominum ſuum, niſi cùm eſurierit. Tales ſunt etiam Chriſtiani, qui in carnalibus immũdiciis delectantur, nec aſpiciunt aliquando cœlos,nec quærunt deum,niſi cùm neceſſitas eis aduenerit:& illi quidem euomunt malum,quando bene iudicantur de malo:reuertuntur autem ad vomitum ſuum ſicut canes, quando nihilominus agunt malum: & iſti proiiciunt ſtercora peccatorum ſuorum,quando pœnitent: reuertuntur autem C ad ſtercora ſua ſicut porci, quando omiſſam repetunt vitã.*Nunc videamus quę ſunt ſancta, & quæ ſint margaritæ.* Nõ enim diſtinxit quid ſit ſanctum dare, quid non dare, cùm ſit inter ſanctum & ſanctum differẽtia ſanctitatis:ſed generaliter omne quod ſanctum eſt, vetuit dare,ergo ſanctum eſt baptiſmum,propterea non eſt dandum,niſi iam fidem habentibus. Sancta eſt gratia corporis Chriſti,propterea illis ſolis danda eſt, qui iam per baptiſmum facti ſunt filij dei, & per impoſitionem manus.Benedictus panis ſancta ſunt,propterea illis porrigenda ſunt,qui capaces facti ſunt benedictionum per fidem.Item myſteria veritatis margaritæ ſunt,quia ſicut margaritæ incluſæ cochleis poſitæ ſunt
1libris. in profundum maris: ſic & diuina myſteria in verbis† D incluſa,poſita ſunt intus in altitudinem ſenſus ſcripturarum ſanctarum. Et ſicut non omnis homo poteſt ſe mergere, & de profundo tollere margaritas, niſi artifex qui habet vſum rei illius: ſic non omnis homo poteſt deſcendere in altitudinem ſenſuum, & illic inuenire myſteriorum abſconditas margaritas, niſi vir ſpiritualis qui habet exercitationem ſpiritualium narrationum dei.Propterea margaritę non ſunt dandæ,niſi deſiderantibus veritatem, & cum ratione humana viuentibus. Si ergo talibus porcis ſecretorum myſteriorum miſeris margaritas, cœnoſę vitæ delectatione mente grauati, non intelligunt precioſitatem earum: ſed æſtimantes eas ſimiles eſſe cæteris fabulis mundialibus,ſimiliter eas carnalibus actibus conculcãt:& poſt modicum conuerſi per inobedientiam, rumpunt præbitores earum:frequenter autem & ſcandalizati in eis, A calumniantur expoſitores earum quaſi dogmatum noſtrorum ſeminatores. Et ſi talibus canibus, qualibus diximus, dederis ſancta, ſuſcipiunt quaſi canes ſine diſcretione,& ſordidis actibus ſuis conculcant ea, & pro nihilo æſtimantes quæ acceperunt, conuerſi diſputationibus ſuis, quaſi latratibus irrationabilibus, rumpunt veritatis prædicatorem. Et puto non ſine rationabili differẽtia ſanctum quidem canibus dare vetuit dominus, margaritas autem non dare porcis. Et de margaritis quidem poſſumus dicere, quia ſi porcis mitti vetantur minus immundis, quantò magis canibus plus immundis? De ſancto autem dando idem æſtimare non poſſumus. Quid eſt enim, ſi plus immundis dare non conuenit, minus autem immundis oportet? Ideirco neq; vetitum intelligimus, neque mandatum: fortè quia frequenter & manum imponimus, & benedictionem damus etiam porcorum more viuentibus Chriſtianis: non quia illi merentur accipere, ſed nos ex nobis cõtra iuſticiam dare vſurpamus,ne fortè plenius ſcandalizati,depereant.Ideo iuſſum non eſt, quia iniuſtum eſt: vetitum autem non eſt, quia infirmitati fuerat ignoſcendum. Sed quia de ſanctis cœpimus dicere, non eſt tacendum: quoniam aliud eſt ſanctificatio, aliud ſanctificatum. Sanctificatio enim eſt, quod alterum ſanctificat: ſanctificatum autem, alterum ſanctificare non poteſt, quanuis ipſum ſit ſanctum: Vtputa ſignas panem tuum, quem manducas, ſicut ait Paulus: Sanctificatur enim per verbum dei & orationem: *1.Timo.4 b*
Sanctificaſti eum,non feciſti ſanctificationem. Quod autem ſacerdos de manu ſua dat, non ſolùm ſanctificatum eſt,ſed etiam ſanctificatio eſt: quoniam hoc nõ ſolum datur quod videtur, ſed etiam illud quod intelligitur. De ſanctificato ergo pane licet & animalibus iactare, & infidelibus dare: quia non ſanctificat accipientem.Si autem tale eſſet quod de manu ſacerdotis accipitur, quale eſt quod in mẽſa manducatur: omnes de menſa manducarent, & nemo de manu ſacerdotis acciperet. Vnde & dominus in via, non ſolum benedixit panem,ſed de manu ſua dedit Cleophę, & ſocio eius.Et Paulus nauigans non ſolum benedixit panem, *Luc.24. e* *Actu.27.f.*
ſed de manu ſua porrexit Lucæ, & cæteris diſcipulis ſuis.Quod autem de manu porrigitur,nec animalibus dandum eſt, nec infidelibus porrigendum: quia non ſolum ſanctificatum,ſed etiam ſanctificatio eſt,& ſanctificat accipientem.

Homilia xviij.*ex cap.* vij.

Petite,& dabitur vobis:quærite,& inuenietis:pulſate,& aperietur vobis. Tranſitum conſequentem de capitulo ad capitulum inuenire difficile eſt. Ideo diuerſa proponimus ſecundum diuerſas eſtimationes interpretum. Sciens dominus, quoniam quæcunque mandauerat ſuprà, hominibus impoſſibilia erant: & quantum ad naturam humanam, ſupra naturam,Nam qui ſe non abſtinet à cædibus,quo modo poteſt abſtinere ſe ab ira?Qui nõ ſe abſtinet à fornicatione,quo modo ſe abſtineat à concupiſcentia? Qui non ſe abſtinet à periurio,quo modo ſe abſtineat à iuramẽto? Qui alios ferire non ceſſat,quo modo ſe præbeat feriendum? Qui nec amicum ſuum ſyncerè diligit, quo modo diligat inimicum?Quid autẽ ſic impoſſibile eſt, quo modo eleemoſynas facere, vel orare,vel ieiunare, & nolle hominibus apparere? Quid autem difficilius eſt, quàm non iudicare peccantem in ſe, aut nihil ſanctum, vel ſecretum dicere, aut dare indignis? Neceſſe eſt enim vt & multos ſibi faciat inimicos. Quoniam ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo maiora erant mandata quàm virtus humana est, transmittit eos ad deum, cuius gratiæ impossibile nihil est, dicens: *Petite & dabitur vobis*. vt quod ex vobis hominibus consummari non potest, per gratiam dei adimpleatur. Quoniã creaturam sensibilem deus armatam & munitam creauit. Alios enim muniuit veloci pedum cursu, alios armauit vnguibus, alios velocibus pennis, alios dentibus, alios cornibus: hominem autem solùm sic dispossuit, vt virtus illius sit ipse. Et in eo quod infirmiorem eum fecit omnibus, in ipso fortiorem eum voluit esse in se. Nam sciens deus, quia cognoscere & colere deum vita æterna est: ignorare autem & contemnere, perditio sempiterna: nec ita infirmum eum creauit, vt omnino nihil boni facere posset, ne quem super omnia, & propter quem omnia fecerat, omnibus inueniretur esse deterior: nec ita potentem eum creauit, vt etiam sine dei auxilio ex seipso facere posset quod vult, vt infirmitatis suę necessitate coact⁹, semper necessarium habeat dominum suum. Et verè iustissima res est, vt factura necessarium habeat suum factorem. Si enim omnis virtus hominis in deo est, & tamen contemnit omnium bonorum suorum authorem: quantò magis negligeret deum, si potentia eius esset in ipso? Aut ita, Quoniam ad sanctificandam orationem quædam dederat eis obseruandæ bonitatis mandata, dicens: Nolite iudicare, vt non iudicemini: competenter addidit, Petite, & dabitur vobis: tanquã si dicat: Si hanc clementiam seruaueritis, ad inimicos, quam mãdaui vobis: quicquid vultis petite, & dabitur vobis: & quicquid desideratis inuenire, quærite, & inuenietis: & quicquid clausum vobis videtur, pulsate, & aperietur vobis. Gratia vos prosequente, petite precibus die ac nocte orantes. Quòd si misericordiam suã protraxerit deus ad tempus, volens tentare constantiam fidei tuæ, tu à petitionibus tuis non recedas. Sicut enim qui verè esurit, tandiu petit cibum, donec impleat necessitatem corporis sui: nec potest cessare, necessitas enim vrget, quia sine cibo viuere non potest. Ita & qui verè desiderat gratiam dei, cessare non potest à petendo, sciens quia saluus fieri non potest sine gratia dei. Adhuc quærite, interrogantes sacerdotes cæterosq; habentes scientiam spiritualium scripturarum, sicut præcepit lex: Interroga patrem tuum, & dicet tibi: seniores
Deu. 32. a tuos, & annunciabunt tibi. Querite studio & labore, legentes scripturas legis & prophetarum. Nam deus ita nos dispossuit esse, vt nec studentes & laborantes circa scripturas, acquiramus salutem scientię sine gratia dei, vt ne nobis imputemus quod scimus: nec tamen gratiã acquiramus, nisi studuerimus & laborauerimus circa scripturas, ne donum dei detur negligentibus. Gratia enim adiutorium est infirmitatis humanæ: adiutorium
† al. nõ prævalentib. autem non dormientibus datur, sed festinantibus, & † prevalentibus. Sicut enim in bello non omnis qui pugnat vincit, nemo tamen vincere potest, nisi pugnauerit: sic non omnes qui student & legunt, acquirunt scientiam spiritualem, nemo tamen acquirere potest, nisi qui aut studiosus fuerit ad legendum, aut assiduus ad audiendum. Et infideles quidem, & non timẽtes deum inueniunt scientiam legendo & studendo, sed non illam quę ex deo est, quę per spiritum sanctum datur: sed hanc quę est ex natura carnali, quę per exercitationem carnis acquiritur, quam habuerunt etiam & gentilium studiosi. Multa enim differentia est inter scientias istas. Qui enim orationibus non instat, nec operibus bonis, sed per solum studium lectionũ factus est sciens, quando aliis prędicat, ipse sibi non sentit quod prædicat. Si de ira dei loquitur, alios forsitan terret, ipse autem non timet: si de misericordia, alios quidem forsitan consolatur, ipse autem non gaudet: alios admonet credere, & ipse non credit eis quæ dicit. Sed quando alios docet, ab intus cõscientia eius ridet sibi de verbis suis: quia scientia quæ ex solis lectionibus est, ex ore procedit: quæ autem de spiritu sancto est, de corde profertur, & ideo spiritualis scientia non solùm dicitur, sed & sentitur: non tantùm in scripturis legitur, sed ex corde suggeritur: & ideo si alios terret, ipse amplius timet: si consolatur, ipse melius gaudet: & omne quod loquitur, nõ tantum legit, sed experimento probauit. Ideo ergo petamus deum, & operemur bona, vt non carnalem, sed spiritualem scientiam mereamur. Et hoc est quod di- *Luc. 11. b.*
cit, pulsate & aperietur vobis. Pulsat enim deum, qui facit bona opera ante deum oratione, ieiuniis, & eleemosynis. Sicut enim qui pulsat ostium, non tantum voce clamat, sed & manu: sic qui bona opera facit, quasi manu pulsat deum operibus bonis. Scriptum est enim, cõcupisce sapientiam, serua iusticiam, & deus præbebit *Eccli. 1. d*
eam tibi. Sed quid dicis? Hoc ipsum peto, vt sciam & faciam: & quo modo possum facere priusquam accipiam? Etiam quod potes fac, vt amplius possis: & quod scis serua, vt amplius scias. Iusticia enim ipsa se operatur, & ipsa se manifestat. Quo modo? Dum tu iusticiam operaris in te, iusticia te operatur in se. Nã omne artificiũ seipsum operatur: vt puta operaris vineam, colligis fructus eius, & delectatus ĩ eis melius operaris. Vides quia ipsa se colit fructificando tibi dum colitur? Sic ex diuerso, qui opus peccati exequitur, ipsum cum peccatum sit spiritus immundus, operatur in eo delectationem peccandi, vt dum delectatur circa peccatum, amplius peccet. Sic & qui iusticiam operatur, cùm sit & ipsa iusticia spiritus sanctus, operatur in eo delectationem iusticiæ faciẽdæ, vt delectatus circa iusticiam, amplius faciat. Tale est quod dicit sapientia: Cogitatum habe *Eccli. 6. d*
in præceptis dei, & in mandatis eius meditare semper, & ipse confirmabit cor tuum, & concupiscentiam sapientiæ tibi dabit. Vides quia ipsa iusticia se operatur, te tantummodo inchoante & laborante: Sed & ipsa se adaperit, dum colitur. Sicut enim qui peccat, dum peccat, magis atque magis tenebrescit mens eius, & à luce veritatis recedit, ita vt nulla scientia salutaris remaneat in eo, nisi sola malignitas, de qua dicit Salomõ: Sapien *Ibid. 23. c*
tia impiorum, nequicia scientiæ est. Sic & qui iusticiam operatur, dum operatur, magis atque magis clarescit mens ipsius, & ad noticiam sapientiæ maioris ascendit, & ipsa se iusticia quasi speculum offert ante oculos cordis ipsius. Deinde si opera iusticię non facis: id est, si nõ pulsas, nec orare ex fide potes. Nam virtus orationis est opus iusticiæ. Oratio autem quasi odor suauitatis est operis boni. Sicut ergo res aliqua sine odore potest esse, odor autem sine re aliqua esse non potest: sic opus sine oratione aliquid est, oratio autem sine opere bono nihil est: & si oras, non ex fide oras. Nam sicut lucerna non quidem ex oleo accẽditur, sed per oleum nutritur: sic fides non quidem ex opere nascitur, sed per opera enutritur. Aut ita: Cùm suprà mandasset omnibus, precipuè autem doctoribus, vt diligerent inimicos suos, & non iudicarent quasi peccatores offendentes se: consequens erat, sicut iam diximus, ne fortè sub obtentu dilectionis & bonitatis, etiam sancta dei & secreta communicarent eis. Ideo cõstituit ne faciãt hoc dicẽs: Nolite sanctũ dare canibus. Nunc autem dat eis consiliũ bonũ,

bonum,vt si diligant inimicos suos quasi dei benigni imitatores, & velint eos etiam secundum deū saluare, petant deum pro illis,& dabitur eis: quærāt eos qui perierunt in peccatis,& inuenient eos dei gratia demonstrante:pulsent eos qui sunt in erroribus concluſi,& aperiet eos deus, vt habeat sermo eorum ad animas eorum ingressum: ac si dicat de Christianis, qui porcorū more viuentes perdiderunt per se imaginem dei,& cadentes ab homine porci facti sunt,& perierūt: quærite eos admonendo benevolè,promittendo eis misericordiā dei,& in spem eos adducendo. Sic enim & Paulus eum,qui quasi porcus,& non homo indifferenter coniugium maculauerat patris,quæsiuit, & per gratiam dei inuenit.Gentiles autem vel hęreticos,qui verisimilibus persuasionibus mendaciorum circumsepti sunt,& concluſi intra claustra perfidiæ, pulsate eos doctrinis assiduis,& aperiet eos deus soluens claustra perfidiæ,& habebitis in eos ingressum: sicut Christus dicit in reuelatione Ioannis: Ecce ego sto ad ostium, & pulso:& qui aperuerit mihi,introibo ad illum,& cœnabo cū illo,& ille mecum. Ergo non temerando sancta dei, vel peccatores, vel Gentiles, vel hęreticos debemus velle saluare sub obtentu misericordiæ. Hoc enim temeritatis est, non bonitatis. Sed deum quidem petendo pro eis, ipsos autem vel quærendo si perierunt, vel pulsando si clausi sunt. Et tunc si & nos dignè petimus, & illi sanabiles facti sunt,& ex canibus & porcis immundis reformati efficientur homines sancti, & sic iustè & digne sancta participabunt, & audient secreta mysteria.

Luc.5.a

Apo.3.d.

Omnis enim qui petit,accipit:& qui quærit, inuenit:& pulsanti aperietur. Quoniam dixerat, petite, quęrite, pulsate: ne forte aliqui peccatorum audientes dicant,etiam ista facere dignos hortatur, nos autem indigni, etsi petierimus, non accipiemus: etsi quæsiuerimus,non inueniemus: etsi pulsauerimus, non nobis aperietur. Vide quo modo eandem clausulam repetendo tam iustis, quàm peccatoribus misericordiam dei commendāt, dicens: Omnis qui petit siue iustus sit,siue peccator,tantum petere non dubitet,quęrere non negligat,pulsare nō cesset: cùm constet neminem sperni, nisi qui petere dubitauerit à deo, quærere neglexerit,pulsare cessauerit. Vt autem cognoscamus bonitatem dei, dicamus de deo, sicut Christus dixit de nobis.Dixit enim suprà: Diligite inimicos vestros,& cætera huiusmodi: & addidit,Si autem diligitis diligentes vos, quam mercedem habebitis? nónne Gentiles hoc faciunt? Nos ergo dicamus de deo: Si deus tantummodo iustos suos & amicos exaudit & adiuuat,quam laudem bonitatis meretur? nōne & homines cum sint mali, amicos suos rogantes se audiunt, & beneficia eis præstāt? Vides ergo,quoniam dominus dicēs: Estote misericordes, sicut & pater vester misericors est,qui Solem suum oriri iubet super iustos & iniustos, & dat pluuiā super gratos & ingratos, bonitatem dei voluit demonstrare,quia tā iustis quàm peccatoribus parata est bonitas eius. Nec enim credibile est, vt opus bonitatis hominibus quidem iniūgat in malis constitutis,ipse autem non faciat cùm sit bonus. Ergo omnis qui non habet iusticiam, aut vt credat de regno cœlesti,vt facere valeat iusticiam, aut certè non petiuit fideliter, aut non quæsiuit studio & labore, aut non pulsauit operibus bonis:ideo non est duricia † dei non præstantis,sed culpa hominis negligētis. *Quis vestrum habens filium,& si petat ab eo panem,nunquid lapidem porriget ei? Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei?* Vide quo modo nos ad spem diuinæ bonitatis inclinat,

supra. 5.g.

Luc.6.e

† *Iusticia.*

A ne forte aliquis considerans quanta est differētia inter deum & hominem,& ponderans peccata sua, dum nō sperat impetrare,nec incipiat petere. Ideo patrum & filiorum similitudinem introduxit,vt etsi propter peccata nostra desperemus,propter paternam veritatem bonitatem dei sperenius.Panis,est verbum de noticia dei patris.Lapis,est omne mendaciū, & quicquid illud habet in se scādalum offensionis ad animam. Vnde dicit propheta ad iustum:In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Omnis enim iustus custoditur ab angelis,ne forte in occasionem offensionis incurrat pes conuersationis ipsius. Piscem autem intelligere possumus verbum de Christo:serpentem autem ipsum diabolum. Vt ergo impetremus quod desideramus, duo hæc conuenire debet. Vnum quidem vt petas oratione,& quęras studio,& pulses operibus:alterum autem, vt panis, aut pisces sit,quod petis.Si autem quæ non expediunt petis, hoc est carnalia quæ nocent animæ tuæ, quasi lapis aut serpēs,non tibi præstat,etiāsi petas, quia pater benignus est. Alioqui si præstat nociua petenti,non est pater,sed inimicus. *Si vos cùm sitis mali, scitis bona data dare filiis vestris: quantò magis pater vester qui in cœlis est,dabit spiritum bonum petentibus se?* Non quia apostoli erant mali,sed quantum ad comparationem dei, qui solus singulariter est bonus, omnes mali videntur. Sicut ad comparationem niuis aut Solis, omne mūndum sordidum videtur, & omne lucidum obscurum. Et verè,cùm omnes patres mali sint præter deum. Ecce si hodie pater iniuriā patiatur à filio, statim affectus illius mutatur in odium,& irascitur illi, forsitan & castigat.Non quia ille faciens iniuriā patri peccauit ante deum, ideo pater suus illi irascitur, sed quia illi fecit iniuriam.Alioqui si pater iniuriam passus,non propter iniuriam suam irasceretur filio,sed propter illius peccatum,in omni peccato filiorū similiter irasceretur. Nūc autem, quando ipsi iniuriam patiuntur, dolent & fremunt: quando autem aliter filij eorum peccauerint in deum,nec curant. Deus autem offensus ab homine, nō ideo irascitur, quia ipse cùm esset deus constitutus, ab homine est contemptus: sed quia homo offendēs deū, perdidit animam suam.Verè ergo non irascitur de iniuria sua,sed dolet de perditiōe humana. Et si castigat, non vt suam iniuriam vindicet, sed vt illum corrigat ad salutem.Audi eum per prophetam dicentem:Si dereliquerint filij eius legem meam, visitabo in virga iniusticias eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eis,&c. Quoniam verò non omnia petentibus prętat, sed bona tantummodo: ideo non dixit, quātò magis pater vester dabit petētib⁹ se:sed addidit, bona petentibus se. *Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines,& vos facite eis.* Suprà propter sanctificandā orationem mandauit, vt non iudicent qui peccant in ipsos:ita ex necessitate ab ordine suę narrationis excedens,introduxit alia quædam: quale est,Quid tu vides festucam in oculo fratris tui:& illud,Nolite sanctū dare canibus,&c.quæ sequuntur. Nunc ad mandatum quod cœperat,rediens ait:Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines,facite & vos eis:id est,non solū mando,nolite iudicare,vt non iudicemini, quod omnes homines sibi fieri volūt, vt cùm nocuerint aliquibus non iudicentur ab eis,sed etiam omnia quęcunque vultis vt faciant vobis homines, vos facite eis, & tunc impetrabiliter potestis orare. Nam quæcunque lex & prophetæ sparsim in omnibus præceperūt scripturis,in hoc compendioso comprehenduntur mandato, quasi

Psal.90.c

Psal.88.e

Universidad de Deusto
Biblioteca

innumerabiles arboris rami in vna radice. *Intrate per angustam portam.* Tertia hæc consequẽtia ad tertiam iustiçiam ieiunij pertinet, & est pars doctrinę de ieiunio factę: vt sit talis ordo narrationis, Tu autem cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuã laua, ne appareas hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.

Intrate per angustam portam: quoniam omnis quidem iustiçiæ introitus ad vitam æternam angustus est homini viuenti in carne, propter aduersitatem naturæ carnalis: nullus autem sic est angustus & laborioſus, quo modo ieiunij synceriter consummati: & vt scias attende. Omnes quidem passiones carnales dicũtur & sunt, quia spiritu carnis mouentur, siue ira, siue superbia, siue inuidia, siue auaricia, siue vana gloria: præcipuè tamen tres sunt, quasi naturales, & intimæ, & propriæ carnis passiones: esca & potus, deinde amor viri ad mulierẽ, & mulieris amor ad virum. In tertio loco somnus, quoniam sine illis quidem passionibus ipsa natura carnis consistere non potest. Ergo quasi partes quodam modo & supplementa sunt naturæ carnalis: nã ad omnes illas passiones nõ necessitas naturę carnalis vrget, sed prę sumptio spiritus carnis: ad istas autem ipsa necessitas naturæ carnalis. Ideo & grauius est eas à natura carnali præcidere, q̃ cæteras passiones. Nam omnes illas passiones prę cidere labor est per colluctationem cordis: istas autem passiones prę cidere, non solũ labor est per colluctationem cordis, sed consumere & cõterere, ac interficere ipsam naturam carnalem, & quasi truncare substantiam ipsam: quemadmodum si quis præcideret à corpore aliquod mẽbrorum ipsius. Si ergo hæ tres passiones naturales sunt, & intimæ, & propriæ naturæ carnalis: nullius passionis abstinentia sic sanctificat corpus, quo modo abstinentia harum, vt sit homo castus, vt sit ieiunus, vt sit in vigiliis perseuerans. Et nulla illarum passionum sic coinquinat corpus, quo modo passiones istæ, vt sit homo aut fornicari°, aut epulator, aut deditus somno. Ideo & Apostolus dicit: Omne peccatum quodcunq; fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat, quia propriè de ipsa natura carnis † passio fornicationis egreditur. Et dominus in euangelio epulatorem proponit diuitem, cui pauper Lazarus adiacebat: & Abraham non dicit ei, fili recordare, quia tu hoc & hoc feciſti ĩ vita tua, & nũc cruciaris: sed quia bona recepisti in vita tua. Et vbiq; dominus in euangelio præcipit assiduè vigilare. Ergo propter omnes quidem iustiçias, præcipuè autem propter laborioſissimum ieiunium dicit: Intrate per angustam portam, &c. Porta perditionis est diabolus, per quam introitur in gehẽnam: porta autem vitæ est Christus, per quam introitur in cœlestia regna: de qua dictum est: Hæc porta domini, iusti intrabũt per eam. Lata autem porta dicitur esse diabolus, non magnitudine potestatis extensus, sed effrenatę superbiæ licentia dilatatus. Tale aliquid dominus dicit, Beati pauperes spiritu. Pauper spiritu est, qui cùm sit magnus, modicũ se ostẽdit. Diues autem spiritu est, qui cùm sit modicus, ostendit se magnum: Sicut diabolus superbia animi elatus, qui cùm esset minister dei in cœlo, quasi deus super cœlos extendere se vsurpauit contra deum. Porta autẽ angusta dicitur Christus, non paruitate potestatis exiguus, sed humilitatis ratione collectus, sicut ipse de se testimonium dat. Videte quia mitis sum, & humilis corde. An non tibi videtur potestate latissimus, humilitate autem angustus, qui cum esset dominus maiesta-

1. Cor. 6. d.

† *corporalis*

Luc. 16. c.

Psal. 117. c.

Suprà. 5. a. Pauper spiritu, quis.

Infra. 11. d.

tis, quasi homo in hoc seculo voluit apparere, & quem totus non capit mundus, seipsum intra angustias vteri virginalis inclusit? Et aliâs intelligitur diabolus porta lata, & Christus angusta, quoniam diabolus omnibus peccatis inuolutos, & vniuersam mundi sarcinam baiulantes recipit, & ducit in mortem. Christus autem non recipit in se, nisi qui se omnibus peccatis exuerint, & deposuerint omnem sarcinam mundi, & facti fuerint subtiles & spirituales, vt quales intrant in mundũ, tales exeant de mundo. Ahuc latus dicitur diabolus, quoniam apud illum sine lege sunt omnia: Christus autem angustus, quoniam sub ratione legis apud eum vniuersa consistunt. Quicquid enim sine lege solutum est, latum est: quod autem sub lege est, semper angustũ est. Via autem perditionis est omnis iniquitas. Dicitur autem spacioſa, quia non est intra regulam veritatis & disciplinæ inclusa, sed per diuersa carnalium voluptatum diffusa. Ambulantes in ea non quod debẽt agere, hoc agunt, sed quicquid eos delectauerit, hoc sequuntur. Voluntas eorum, lex est ipsorum: & non ipsi sub lege sunt, sed lex est sub illis: Via autẽ vitæ, est omnis iustiçia. Dicitur autem esse arcta, quia intra regulam veritatis & disciplinæ est inclusa, & ambulantes in ea nõ quod delectat eos, hoc faciunt, sed quod debent: quia lex nõ† voluntas eorum est, nec lex est sub illis, sed ipsi sub lege. Considerandum est autem, quia via ducit ad portam, & nisi quis ambulauerit per viam, non potest peruenire ad portam: sic & qui iustiçiam faciunt, ipsi soli possunt cognoscere Christum, & intrant per ipsum. Qui autem non ambulant per viam iustiçiæ, impossibile est vt verè cognoscant Christum, quãuis multi etiã non ambulantes per iustiçiam, videantur cognoscere Christum. Si autem nec fuisti, nec es in via iustiçiæ, & putas te cognoscere Christum, mẽtiris. Sicut enim qui audit, quia mel dulce est, nec gustat de illo, nomẽ quidem mellis cognoscit, gratiam autem eius naturæ ignorat. Sic & qui audit, quia Christus filius dei est, iustiçia autem eius non fuerit vsus, tantummodo nomen Christi cognoscit, gratiam autem naturę eius ignorat. Ideo non dixit propheta, Audite & videte quoniã suauis est dominus: sed, gustate & videte. Quãdo ergo aliquid audimus de Christo, nomẽ Christi cognoscimus tantummodo, vt diximus. Quando autem iustiçiã facimus eius, ipsum Christũ gustamus. Similiter nec incurrit in manus diaboli, nisi qui in via ambulat peccatorum. Vis non incurrere in diabolum? Declina à via quę ducit ad illum, & nullam habet in te diabolus potestatem: si autem ambulaueris in via quę ducit ad illũ, iam non diabolo imputes perditionem tuam, quasi ille te traxerit ad se, sed tibi, quia tu iuisti ad illũ. Nũquid† porta ducit ad viam? sed via ducit ad portam: Sic non prius diabolus homines ducit ad peccata, sed peccata ad diabolum ducunt. Vides ergo hæc via perditionis q̃ nociua est, q̃ spacioſa est? & ideo non solum volẽtes, sed & nolentes incurrunt in eam: & difficile est vt natus in hoc mundo, aliquantulum non incidat in eam. Quasi lata enim de longe videtur, & ideo etiam infantes, antequam viam vitę videant, vel intelligant, istam vident: & cũ intrauerit quis in eam, prout vult se agit, nec coãgustatur in aliqua parte, ita vt delectet eũ ambulare per eam. Ambulant enim in ea gaudentes, ridẽtes, nõ solum manducantes, & bibentes, sed etiam deuorantes & inebriantes. Ambulant in ea diuites, mentientes, periurantes, aliena tollentes, & se diuites facientes. Ambulãt in ea cum vxoribus, non solùm cum vxo-

ribus

ribus, sed etiam fornicantes & adulterantes. Quid sit tribulatio, nesciunt. Et quis non delectetur quantum ad carnem ambulare per eam? Hæc autem iustitiæ via angusta primùm nec facilè videtur: & ideo qui vult intrare in eam, necesse est vt aliquantulum euagetur in via illa spaciosa, donec antè considerans, aliquando inueniat istam: & cũ intrauerit in eam, non prout vult, agit. Ex omni enim parte coãgustatur, ita vt pœniteat eum intrasse in eam. Ambulant enim tristes, lugentes, ieiunantes, etsi manducantes & bibentes, tamen non sine lege timoris manducantes & bibentes. Ambulant pauperes, etsi diuites, non sibi, sed aliis: aliena non tangentes, sua dispergentes. Ambulant casti, etsi cum vxoribus, tamen non sine legis timore amorem suum dispergentes, blasphemati, iniuriam passi, & spoliati. Et quem non pœniteat, quantum ad carnem, intrasse in eam? Et ne mireris quia dixi, quem non pœniteat intrasse per eam, audi prophetam dicentem: Mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelaui in peccatoribus, pacem peccatorum vidēs. Ideo videntes homines hanc tribulatam & angustam viam multi recedunt ab ea, & quidam ab initio, nec accedũt ad eam, nec volunt eam videre. Quidam autem concupiscentes volunt eam videre, & accedunt ad eam: sed dum considerant angustias & labores eius, recedũt ab ea. Alij autem audaciores, & intrãt in eam, sed postea dum non sustinent labores & angustias eius, iterum reuersi egrediuntur de ea. Adhuc autem spaciosa dicitur illa via etiam hac de causa, quia omnia quæ sunt, vxores, filij, parentes, amici, aurum, argentum, vestimenta, domus, possessiones, omnes species bonorum ciborum & potuum, omnia artificia, omnes negociationes, militiæ, honores, & quicquid in hoc seculo est, quod aut visum delectat, aut auditum, aut odoratum, aut gustum, aut tactum: viæ perditionis sunt. Non quia omnes qui ambulant in illis rebus peccãt, sed quia omnes istæ res ad peccatum compellunt. Via autem vitæ angusta est, quia vna est species: id est, abstinentia omnium rerum. Qui enim separat se ab omnibus rebus illis, saluatur. Non dicimus quia omnes qui sunt in illis, pereunt: sed quoniam qui se separant ab illis, omnes saluantur. Separant autem se non corpore, sed animo: non loco, sed actu. Nam quamuis sit in mundo, non videtur esse in mundo, qui non vtitur mundo.

Psal. 72. a

Homilia xix. *ex cap.* vij.

ATtendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: à fructibus eorum cognoscetis eos, &c. Suprà mandauit apostolis suis dominus, ne eleemosynas faciant coram hominibus, vt videantur ab eis, sicut hypocritæ: & vt ne orent vt ab hominibus videantur, sicut hypocritæ: & vt ne ieiunent corã hominibus se ostendentes, sicut faciunt hypocritæ: & docuit illos vt ne faciant sic, & instruxit eos, quia possibile est in hypocrisi & eleemosynas facere, & orare, & ieiunare: propter quod quasi iam ad cognoscentes †, quia hæc omnia in hypocrisi fieri possunt, loquitur dicēs: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, ab intus autem sunt lupi rapaces. Quæ sunt vestimenta ouilia? Species videlicet simulatę religionis. Eleemosyna simulata, vestimentum ouile est, non opus ouile. Oratio simulata, vestimentum ouile est, non opus ouile. Ieiunium simulatum, vestimentum ouile est, non opus ouile: & cęterę species pietatis, quibus se vestiunt lupi rapaces. Nulla autem res sic exterminat bonum, quemadmodũ simulatum bonum. Nam manifestum malum, quasi malum fugitur & cauetur: malum autem sub specie boni celatum, dum non cognoscitur nec cauetur, sed quasi bonum suscipitur, & ideo coniunctum bono exterminat bonum. Sic serui diaboli tũc pessimè Christianitatem corrumpunt, quando se simulant Christianos: de quibus admonet discipulos suos Christus, magis autè nos omnes per illos dicēs: Attendite à falsis prophetis. quia magna virtus est hominũ † cognoscere malũ: & firma tutela salutis est, scire quem fugias. Hęresis quidem periculosa res est, sed vtilis valde. Periculosa quidem, quia multi seducuntur per eam, & pereunt: Vtilis autem est, quia tentantur fideles per eam, & ab infidelibus segregantur. Qui murmurat de periculo tentationis, murmuret necesse est de præmio probationis. In nullo enim negocio potest requies inueniri, nisi præcesserit labor: quantò magis in spiritualibus rebus, nisi præcesserit tentatio, non potest esse probatio? Attendite à falsis prophetis. Primùm scire oportet, quia sunt omnino falsi Christiani. Nam nulla res perdit viros Christianos magis q̃ hæc: quia quoscunque viderint dici Christianos, quasi Christianos eos æstimant. Si enim constat, quia sunt falsi Christiani, aut ille est falsus Christianus, aut tu. Si non tu, illè: si tu, non ille: Si ille, vt quid illum Christianum æstimas, de quo tibi Christus mandauit. Quia Christianus non est, quem deus suum non confitetur filiũ: tu quo modo tibi existimas fratrem? Sed fortè dicis, Quo modo dicere illum possum nõ esse Christianum, quem video Christum confitentem, altare habentem, sacrificiũ panis & vini † offerentem, baptizantem, scripturas sanctorũ legentẽ, omnem ordinem sacerdotij habentem? Vir sapiens, si nõ confiteretur Christũ, & manifesta esset gentilitas illius, & si seducebaris per eã, insania erat, qua seducebaris: nunc autẽ qui confitetur Christũ, sed non sic quem admodum mandauit Christus, negligentię tuæ est, si ab eo seduceris. Qui enim in occultam foueam cadit, negligens esse dicitur, quia non cautè prospexit: qui autem in manifestam foueam cadit, nõ negligens dicitur, sed insanus. Quæ autem de similitudine ecclesiasticorum mysteriorum dixisti, hoc audi responsum: Quoniam & simia hominis habet membra, & per omnia hominem imitatur, nunquid propterea dicẽda est homo? Sic & hæresis omnia ecclesiæ habet & imitatur mysteria, sed non sunt ecclesiæ. Deinde sciens dominus, quia non erant manifesti Gẽtiles, sed abscõditi sub nomine Christiano: ideo nõ dixit, Aspicite: sed, attendite. Aspicere enim est simpliciter videre: attendere autem, est cautè cõsiderare. Vbi enim certa res est & indubitabilis, aspicitur: vbi autem incerta & dubitabilis, attenditur. Scies ergo Christus, quia est in illis aliquid quod aliis pro alio videbatur, aliud desuper positũ, aliud intus inclusum: ideo dixit, Attendite: vt scias quia non corporali aspectu attẽdendum est, sed vigilantia spirituali. Si enim corporaliter illos aspicias, cognoscere nõ potes, qa schemata Christianitatis habẽt. Nã homines passibiles quo modo potestis videre mẽdacia veritatis velamine cooperta? Primum ergo attendendum est per opera bona. Si enim opera iustitiæ facimus, & à nullo errore decipimur, & ipsi omnẽ sentimus errorem. Nam ipsa res facit errare, quæ facit alterius errorem non cognoscere. Nam qui non cognoscit mendacium alterius, suam non intelligit veritatẽ. Ergo quandiu bona opera facimus, ipsum lumẽ iustitiæ ante oculos nostros adaperit veritatem. Sic & peccata peccantium sensus tenebrescere faciũt,

cognoscendum.

Aspicere. Attendere.

† ad. sacrificium corporis & sanguinis Christi off.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vt non videntes mendaciũ cadãt in illud. Vide enim ab initio, ex quo inter homines seminatus est error fidei, non error diabolicus fecit homines malos, sed homines mali diabolicum sibi fecerunt errorem. Si error fecisset homines malos, culpa erat dei, qui tales homines fecit, vt ab erroribus seducantur: nunc autem culpa est hominis, qui voluntariè elegit errorẽ: quia nõ possunt errores prçualere in homines, nisi peccata præcesserint. Prius enim peccatis plurimis excæcatur homo, & sic diaboli seductione seducitur, & cadit in mortẽ. Quemadmodũ enim Sole manente non prævalet nox, cum autem accesserit ad occasum, tunc occupat mundum: sic quandiu lumen iusticiç in homine fuerit, tenebra erroris eum non apprehẽdit. Ergo bonis operibus vigilandũ est, quia non error generat peccata, sed peccata errorem. Sicut dicit Sapientia, Impietas trahit hominem ad errorem. Attendite sicut admonet, attẽdite, quasi deo inuito diabolus hæreses introducat: non deo inuito, sed permittente. Si enim Gentes nõ credidissent in Christũ, intelligebamus virtutem fuisse diaboli, qui Gentes credere non permisit. Nam si diabolus aliquid potuisset, ab initio credere non permisisset: nũc autem ex eo ꝙ omnes gentes crediderunt, sed postea ex credentibus factæ sunt hæreses, manifestum est, quia non fuit virtus diaboli, sed permissio dei. Et quare sic admonet, quasi qui noluerit fieri? Quia non sine iudicio vult seruos suos habere, ideo misit tentationem. Quoniam autẽ non vult per ignorantiam eos perire, ideo admonet. Ideo tentationem mittit, ne mali cum bonis coronẽtur: ideo autem admonet, ne boni cum malis pereãt.

Infra. 11.b. Attendite vobis à falsis prophetis. Scriptũ est, Omnis lex & prophetæ vsq; ad Ioannem: non quia futuri non

Act.11.d erãt post Ioannem. Fuerunt enim & Agabus, & Sylas, & multi. Sed quia prophetia de Christo non erat ventura post eum. Ergo post Ioannem prophetia quidem de Christo futuro cessauit, prophetę autem & fuerunt, & sunt: sed non qui prophetarent de Christo, sed qui interpretarentur ea quę de Christo ab antiquis fuerant prophetata: id est, doctores ecclesiarum. Sed & omnes Christiani prophetæ dicuntur, qui in regnum & in sacerdotium, & in prophetiam vnguntur. Nec enim potest quis propheticos interpretari sensus, nisi habeat spiritum prophetiæ. Hęc autem diximus, vt ostendamus, quia prophetæ, de quibus loquitur Christus, doctores dicuntur. Sciens ergo dominus futuros esse falsos doctores hæresum diuersarum, cõtra veros doctores, qui scripturas propheticas & apostolicas peruersa interpretatione confunderent: ideo per apostolos suos omnium ecclesiarum doctores admonet, dicens: Attendite vobis à falsis prophetis. Et ne forte dicat aliquis hęreticus doctor, quia nõ dixit nos falsos prophetas, sed Gentilium & Iudæorum doctores: ideo addidit, dicẽs: Qui veniunt ad vos in vestimentis ouium. Quanuis & de Iudaicis quidẽ falsis apostolis & prophetis ista prædicit, tamen de illis Iudaicis, qui in Christum quidem fuerant credituri ex eis, peruersa autẽ loquentes secundum suggestionem maligni spiritus, ad corruptionem

Philip.3.a & Gal.1.b & Col.3.b. Christianorum fuerant locuturi, de quibus cauendis in omni epistola sua solicitè monet Apostolus: quorum fi Iij sunt & hæretici modò. Oues enim propriè Christiani dicuntur: vestimentum autem ouile, est species Christianitatis. Vides quia de hęreticis Christianis loquatur Christus fugiẽdis, qui à foris in schemate Christiani videntur, abintus autem confessionis efficacitate Gentiles. Et isti multò periculosiores sunt quàm illi Iudaici: quia illi quidẽ reiecti ab apostolis, & notati, † extra conuentum Christianorum erratici vagabãtur, hæretici & furtim quosdam corrumpebant incautos. Isti autem quasi fundati Christiani, & ecclesias suas habentes. Et quid dico? ecclesias etiam regentes, palàm cũ libertate subuertunt, & sic multiplicati sunt ex diuerso, vt Christiani vagi potius videantur quàm illi. Et quomodo non sint periculosi, aut quo modo suadent multis? Et ne adhuc dicat hæreticus, quia de veris Christianis doctoribus loquitur, qui Christiani quidem sunt, tamen peccatores sunt. Omnis enim Christianus qui facit peccatum, falsus dicitur Christianus: & verè quidem est: quia Christianus qui facit peccatum, nec pœnitet de peccato, falsus est Christianus. Tamẽ vt scias, quia non de Christianis peccatoribus, sed de hæreticis doctoribus loquatur: non tantùm dixit, qui veniũt ad vos in vestimentis ouium: sed addidit, Ab intus autem sunt lupi rapaces. Christiani enim doctores, etsi fuerit peccatores, serui quidem carnis dicuntur, quia vincuntur à carne, tamen propositũ non habent perdere Christianos, & ideo non dicuntur lupi rapaces. Vides ergo, quia manifestè de hæreticis doctoribus dicat, qui eo proposito schemata Christianorum susceperunt, prouidente diabolo, vt Christianos iniquo seductionis morsu dilanient. De qualibꝫ lupis ad Ephesios dicebat Apostolus: *Scio* quia post discessum meum intrabunt *Actus.* lupi graues in vos, non parcentes gregi, & ex vobisipsis exient peruersa loquentes, vt abducant discipulos post se: Audi ergo qui doctus ab hæreticis, putas te eruditum: & baptizatus ab eis, putas te Christianum factum. Vide, doctores hæretici quid dicuntur à Christo? deuoratores. Si ergo eruditus es ab hæreticis, raptus es, non eruditus, non pastus. Si baptizatus ab eis es, deuoratus es, non saluatus. Nam luporum deuorare est, non saluare. † Quid ergo est? *Ex fructibus eorum cognoscetis eos.* † *al.ipsius*
Fructus enim hominis est confessio fidei eius, & opera conuersationis ipsius. Si ergo videris hominem Christianum, statim considera, si confessio eius conueniat cum scripturis, verus est Christianus: si autem non est quemadmodum Christus mãdauit, falsus est. Sic enim & Ioannes, cùm de hæreticis scripsisset epistolam, non dixit, Si quis venerit ad vos non habens nomen Chri- *2.Ioan.* sti, nec aue ei dixeritis: sed, si quis non attulerit istã doctrinam. Indiciũ Christianitatis non ad nomẽ Christi retulit, sed ad confessionem: quia non nomen solùm Christi Christianum facit: sed etiã veritas Christi: quia in nomine Christi multi ambulant, in veritate autem eius pauci. Deinde vide, Nunquid ouis lupum persequitur aliquãdo? non, sed lupus ouẽ. Sic enim & Cain per- *Gen.4.* secutus est Abel, non Abel Cain. Sic Ismaël persecutus *Ibid.* est Isaac, non Isaac Ismaël. Sic & Esaü Iacob, nõ Iacob *Ibid.25* Esaü. Iudæi Christũ, nõ Christus Iudæos: hæretici Christianos, nõ Christiani hæreticos. Ergo ex fructibus eorũ cognoscetis eos. Si quis lupũ cooperiat pelle ouina, quo modo cognoscas illum, nisi aut per vocẽ, aut per actũ? Ouis inclinata deorsum balat, lupus in aëra conuertit caput suum contra cœlum, & sic vlulat. Qui ergo secundũ deũ vocem humilitatis & confessionis emittit, ouis est: qui verò aduersus veritatẽ turpiter blasphemiis vlulat contra deum, lupus est: sicut dicit propheta de illis, Iniquitatem in excelso locuti sunt, posuerũt in *Psal.72.b.* cœlum os suum. Ouis herbas mãducat, lupus carnibus delectatur. Quem videris ergo de pratis scripturarum herbas floridas iusticiæ colligentem, ouis est: quẽ videris autem in sanguine persecutionis gaudentem, lupus est.

est. Adhuc autē cōsidera virtutes quas facit, vtiles sunt aut inutiles. Vtiles sunt, quæ mirabiliter fiunt, & ad salutem proficiunt: vtputa infirmos sanare, & alia huiusmodi quæ fecit Christus. Vacuæ autem sunt, quę admirationem quidem faciūt videntibus, vtilitatem autem afferunt nullam: vtputa volare per aërem, sicut & dominum diabolus hortabatur: statuas facere † ambulare: aut commiscerī flammæ, & non cōburi: & alia qualia Simon fecit. Nam plena opera ex deo sunt, quia & ipse est plenus: vacua autem ex diabolo, sicut & ipse est vacuus & vanus. Nā quia quædam mirabilia fiūt ex deo, quædam autem ex diabolo, demonstrat Nicodemus. Non enim dixit, Nemo facit signa, nisi sit deus cū illo: sed, Nemo facit hęc signa quæ tu facis, nisi sit deus cum illo. Et tunc quidem ex hoc solo cognoscebantur falsi prophetæ & veri, si vtilia aut inutilia facerent signa. Nunc autem quia futurum est, vt etiam ex parte bona faciendorum signorum diabolo detur potestas, etiam aliud quærere debemus: Si necessarium est secundum tempus, aut non est necessariū. Si enim mirabilia Christus propter confirmationem infidelium faciebat, non propter ipsos quos sanabat: ipsos enim in fide sanare poterat, non in signo: manifestum est, quia modò cum nullus sit infidelis, faciendorum miraculorum necessitas non est. Ergo si inutile fecerit signum, falsus prophęta est: quia non facit vt alium ædificet in fide, sed vt se ostendat in opere. *Numquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus?* Vua mysterium habet in se Christi. Sicut enim botrus multa in se grana ligno mediante suspendit, sic & Christus multos sibi fideles per lignum crucis tenet adiunctos. Similiter & sicut ficus multa grana vno tegmine tenet inclusa, sic & multos fideles quodam dulci charitatis amplexu vna tenet ecclesia. Et sunt in ficu signa hæc: Charitatis quidem in dulcedine, vnitatis autem in coniunctione granorum, sicut scriptū est: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. In vua quidem est patiētiæ signum, quia in torcular mittitur: gaudij autem in spe: *Quia vinū lętificat cor hominis.* Synceritatis, quia non est aqua permixtum, & delectatio suauitatis. De his scriptum est: *Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas,* bonitas, benignitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, aduersus huiusmodi nō est lex. Spinæ autem sunt hæretici, sicut sermo ipse demonstrat superius, dicens: Attendite à falsis prophetis. Ergo non possunt spinæ & tribuli ecclesiasticos fructus proferre. Sed quid proferunt? Vulnera, tribulationes & cætera mala. Quemadmodum spina vel tribulus ex quacunq; parte illam conspexeris, habet aculeos: sic & seruos diaboli ex quacunq; parte consideraueris, iniquitatibus pleni sunt. Si loquit̄, in dolo loquitur: si tacet, malè cogitat: si irascitur, insanit: si patienter agit, tempus expectat nocendi, & opportunitatem considerat quando noceat. Si malè agit, non erubescit: si bene facit, ad vanam gloriam propter homines facit. Quo modo proferat bonum fructū cuius radix diabolus est? Sub arbore bona & bestię & animalia requiescunt: sub spinis autem nullum animal requiescere potest, nisi tantūmodo serpentes. Sic iuxta fideles homines, & boni & mali homines pacē habere, ac accipere † possunt: iuxta autem infideles homines nemo potest pacem habere, neq; requiescere in eis, nisi tantummodo serpentes, id est dæmones, qui habent cubilia in pectoribus eorum. Fructus eorū nulli procedunt ad vsum: vmbra refrigerij non est in eis. Et verum est quidē, quia spinas & tribulos omnes iniquos

Vel statuas super pium. amplexant. &c. Acto. 8. b.

Ioan. 3. c

Fructus hæreticorum.

Mores seruum diaboli.

† *Al. esse quos.*

Hæretici, spinæ, & tribuli.

A hæreticos appellauit: tamen forsitan sciens dominus hanc hęresim esse prævalituram præ omnibus, tribulos eos appellauit, quasi trinitatis professores, & triangulā impietatem in sua perfidia baiulantes. *Non potest arbor bona, fructus malos facere: & non potest arbor mala, facere bonum fructum.* Non dixit, arbor mala non potest fieri bona, neque arbor bona, mala. Alioqui qui malus est, à deo esset, ꝙ malus est: & qui bonus est, à deo esset, quòd bonus est. Nunc autem sic dicit, malus non potest facere fructus bonos: id est, quandiu malus est. Si verò factus fuerit bonus, potest: vt vnusquisque quòd malus est, aut bonus, voluntatis eius sit non naturæ. Nam si volebat, & nō poterat fructus bonos proferre, naturæ erat: si autem potest, & non vult, arbitrij est, non naturæ. Ergo seruus dei non potest facere malum. Et si videtur tibi aliquando quòd malè fecit, considera cautè ipsum malum eius, & inuenies eum ab intus esse bonum. Nam ex proposito bono, etiam quod videtur malum, bonū est: quia propositum bonum malum opus excusat. Malum autem opus, bonum propositum nō condemnat. Vidisti Mosem homicidium facientem, sed non propter suam iniuriā, sed propter seruorum dei vindictam. Vidisti Iacob aliud loquentē in lingua, aliudq; habentem in corde: cum diceret ad Esau, Quia vidi faciem tuam sicut qui viderat faciem dei, sed non vt eum deciperet, sed vt compesceret. Similiter malus nō potest facere bonum: & si videtur tibi facere bonū, considera cautè ipsum bonum, & inuenies illud ab intus esse malum. Nam quod ex proposito malo fit, etiam bonū malum est. Nam bonum opus, malum propositum nō excusat: malum autem propositum, bonum opus condēnat. Si videris infidelem humilem, aut mansuetum: scito ꝙa subdolus est in corde. De talibus enim dicit propheta: Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. Si videris eum bona opera facientem, intelige quia propter homines facit. De illis enim dicit dominus: Omnia faciunt, vt ab hominibus videantur. Sicut ergo bonorum hominum omnia opera etiam mala, bona sunt: sic malorum hominum omnia opera etiam bona, mala sunt. Si ergo videris aliquem deum in veritate non colentē, quasi bonum, ne credas oculis tuis, vt & dicas bonæ vitæ illum: sed crede magis deo q̄ tibi, qui dixit: Non potest arbor mala facere fructum bonum. Si autem dicis illum bonum, mendacem fecisti Christum. Tu enim vides quæ sunt in facie, deus autem quæ sunt in corde. Sicut enim in horto sunt multę arbores fructum inutilem facientes, in syluis autē non inuenitur bonum faciens: si autem faciunt, aut insipidū faciunt, aut acerbū. Sic in ecclesia quæ hortus est Christi, Salomone dicēte: Hortus conclusus, fons signatus, soror mea, paradisus cum fructu pomorum, multi sunt mali. In ecclesiis autem hęresum, quę sunt syluæ desertę nemo est bonus: quia & si aliquis est bonus, propter homines est bonus, & nō † propter deum. Hæc secundum fidem dixi: quæ sunt autem secundum rationem, audi: Quicunq; facit aliquid, est propter quod facit: & nemo facit aliquid propter nihil. Qui pugnat, propter prędā, aut propter gloriā victoriæ pugnat: qui nauigat, propter necessitatem, aut propter lucrum nauigat. Sicut nihil potest sine radice nasci, sic nihil potest fieri sine causa. Sic qui bonum facit, aut propter retributionē regni cœlestis facit, aut propter iudiciū pœnæ. Interrogo ergo te, infidelis propter quid faciat bonū? propter iudicium pœnæ, dicis: Sed non timet deum. Quo modo autē timeat deum ne peccet in opere, qui non timet deū,

Nota.

Exo. 2. c

Gene. 33. b.

Psal. 54. d.

Cant. 4. d.

† *Al. deest non.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne peccet in fide: cùm sit peius malè credere, quàm ma A lè agere? Propter retributionem dicis. Sed non sperat in deum, qui non curat vtrum mendaciter credat, an verè, cũ sit melius bene credere, q̃ bene agere: quoniã fides sine operibus aliquid est, etsi mortua est: opus autẽ sine fide nihil est. Vt quid ergo facit bonum? Vt videatur ab hominibus, & laudetur: & ideo bonum illius malum est. Si enim sine labore poterat homo bonum facere in hoc mundo, credibile erat, vt infidelis bonum faceret propter hoc ipsum bonum: quia bonum facere bonum est. Nunc autem cum hominibus in carne viuentibus sic contrarium sit bonum facere, sic difficile, & propè impossibile, vt neq; magni illi sancti perfectè potuerint explere quod bonum est: quo modo infidelis faciat bonũ cum tanto luctamine, nullam spem habens retributionis præ oculis suis? Quis agonem suscipit sic periculosum, vnde palmam nõ sperat? Quid ergo? Sine dubio sperat aliquid, ideo facit bonũ. Quid il- B lud? Vt mercetur ab hominibus gloriam vanam. Nam multam dat virtutem homini ad laborandum concupiscentia vanæ glorię, & si cum indulgentia possum dicere, maiorẽ dat virtutẽ homini hypocritæ concupiscentia vanę gloriæ, q̃ fidelibus spes regni cœlestis. Et hæc est ratio: Contra spem regni cœlestis aduersatur natura carnis: concupiscentia autẽ vanæ gloriæ ex car
† cõfẽtit ei. ne est, & ideo consistit ex † carnis natura. Ideo ergo dicit: Omnis arbor quę nõ facit fructum bonum: quia & mala arbor videtur facere iusticiam, sed non bonam, nec ad vsum proficientem. Nam qui propter deũ facit
† facit. iusticiam, deus illam mandauit †: qui autem propter vanam gloriam facit bonum, diabolus illud facit, & ideo diabol⁹ delectatur in eo. Falsos ergo Christianos, quos deus in ignem mittendos promittit, quo modo tu pu- C tas participes gloriæ tnæ? *Non omnis qui dicit mihi, Domine domine, intrabit in regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem patris mei.* Falsos prophetas de quibus cauendũ erat locutus, non alios esse, nisi falsos Christianos, & falsos Christianorum prędicatores, his verbis manifestè demonstrat. Gentiles enim, aut Iudęi priusquã credant, non dicunt Christo, Domine domine: sed illi soli qui tã ex Iudæis quàm ex Gẽtilibus visi sunt quidem credidisse in Christũ, conuersantes autem & prædicantes contra voluntatem dei & Christi præceptum, facti sunt falsi prædicatores. Item quoniam fallos prophetas & veros ex fructibus eorum docuit esse discernendos, hic iam manifestius docet, qui sunt fructus, quibus discernũtur probi doctores & reprobi. Qui enim dicunt tãtummodo Christo, Domine domine, & non faciunt dei volũtatem, reprobi sunt: qui autem & dicunt Christo, Domi- D ne domine, & faciunt voluntatem dei, illi soli proba-
Ioan. 3. b. biles sunt. Quæ autem est voluntas dei, ipse dominus docet. Hæc est autẽ voluntas eius qui misit me, vt omnis qui videt filium hominis, & credit in eum, habeat vitam æternam. Ergo voluntatem dei facere, hoc est credere in Christum. Sicut & alibi Iudæis interrogan-
Ioan. 6. d. tibus quid faciemus, vt operemur opera dei? respõdit, hoc est opus dei, vt credatis in eũ, quem ille misit. Credulitatis autem sermo & ad confessionem respicit, &
Quid sit credere, vel nõ credere Christo. ad actum. Qui ergo sic confitetur Christum, sicut ipse docuit, ille credit Christo: qui autẽ non sic confitetur, quo modo docuit ille, non credit. Et si conuersatur quo modo mandauit ille, credit Christo: & qui non sic conuersatur quo modo ille mandauit, nõ credit Christo. Credere enim Christo, obedire est Christo: qui autem, aut non confitetur, aut non conuersatur secundũ

verbum eius, ille nec obaudit Christo, nec credit, propterea tã ille q̃ iste non intrabunt in regnum cœlorum.

Multi dicent mihi in illa die, Domine domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? In qua die? Quando venerit in maiestate sua, & separauerit eos ab inuicem, sicut pastor gregem suum: quando iam nemo ausus est garrula contẽtione sermonum aut mendacium defendere, aut contradicere veritati. Quia tunc iam non mundialis & vana gloria desideratur, sed flamma iudicij, & pœna timetur. In illo die, quando os non loquitur, opus non absconditur, sicut in hoc tempore: sed è contra opera singulorum loquentur, & ora tacebunt: non quando persona interrogatur, & conscientia non videtur: sed è contra conscięntia discutitur, & persona cõfunditur,
Rom. 2. dicente Apostolo: Cogitationibus inuicem se accusan tibus, aut etiam defendentibus in illa die, quando nemo excusat peccatores, sed omnes accusant, nec alter pro altero interuenit: sed singuli ibi timebunt, quia in illo iudicio non erunt testes adulatores homines, sed angeli veraces: non erunt iudicantes personarũ accep
Ibidem. tores homines, sed deus iustus qui reddet vnicuiq; secũdum opera sua. Quàm propriè timentium hominũ & angustias patientium vocem expressit, dicens: Domine domine. Non enim semel sufficit illi dicere Domine, quem necessitas timoris adstringit. Nõnne in nomine tuo prophetauimus? Considera quia in nomine dicũt, non in spiritu: quia in nomine Christi multi ambulãt, qui non habent spiritum Christi, seducẽdi causa. Ideo nõ ex nomine Christi cognoscẽdi sunt Christiani, sed *Christus quando cognoscendus.* de spiritu Christi. Ergo prophetãt in nomine Christi, quando in spiritu autẽ diaboli: quales sunt diuinatores. Sed sic discernuntur, quoniã diabolus interdum verum dicit, *dæmon.* sanctus autem spiritus nunquam interdum mentitur. Concessum est autem diabolo & interdum veritatem dicere, vt mendacium suum rara veritate cõmẽdet. Si autem nunquã diceret verum, nec ad tentationem poterat sufficere † seductio eius. *Et in nomine tuo dæmonia eiecimus.* Dęmonia enim eiiciunt in nomine Christi habentes spiritum inimici, magis autem non eiiciũt, sed eiicere videntur, colludentibus sibi dęmonibus ipsis, & ideo semper eiiciũt, & nunquã sanant. Sẽper ante illos dæmones quasi castigati clamant, & nunquam quasi timentes recedunt. *Et in nomine tuo virtutes multas fecimus.* Faciunt & virtutes secundum ea quæ diximus, nõ vtilia & necessaria, sed inutilia & vacua. In omnibus ergo secundum Christi præceptum discutiendi sunt fructus eorum. Si bona conuersatio est eorum, & confessio vera. Si autẽ aut confessio conuersationi nõ conuenerit, aut conuersatio confessioni, falsus est. *Tunc iurabo illis, quia nescio qui estis.* Tunc, Vsq; tũc autem sustinebo, quia grandẽ iram grandis dilatio præcedere debet, & grandis dilatio iustius facit esse iudicium dei, & digniorem interitũ peccatorum. Sciendum quia peccatores nescit deus, quia nec digni sunt vt cognoscantur à deo. Sicut
2. Tim. 2. enim & apostolus ait: Cognouit dominus, qui sunt ipsius. Non quia nõ cognoscit ipsos, sed suos illos esse nõ cognoscit: ideo qui pereũt, nõ fuerũt illius. Aut quo modo te deus cognoscat, cùm tu deum cognoscere nolis? Sicut enĩ omnes homines naturaliter cognoscũt deũ, non autẽ videtur verè cognoscere, quia non dignè colunt: sicut serui dominum, sicut factura factorẽ, & hoc est secundum naturam quidem cognoscere, nõ autem secundum voluntatem: Sic & deus naturaliter omnes cognoscit, sed nõ eos videt verè cognoscere, quia non eos diligit quasi factor facturã, quasi domin⁹ proprios

seruos.

seruos. Et hoc est secundum naturam cognoscere, non autem ex voluntate: quia omne malum extraneum est à deo. Iurat autem Christus, non vt suam veritatem commendet, sed vt illorum incredulitatem condemnet. Non enim si non iurauerit Christus, mentitur, sed vt illi amplius confundantur firmiori responso: quoniam qui mendax est, neminem putat dicere veritatē, neque ipsum deum. Qui enim non seductione diaboli deceptus mentitur, sed proposito mendax est: nūquam desinit esse mendax, neque post mortem. Nam mors quidem animam à carne separat, animæ autem propositum non immutat. Vis scire? Cōsidera eos etiam post mortem mentientes, Domine in nomine tuo hoc & hoc fecimus: Nunquid nesciebant ipsi apud se, quia nūquam nec dilexerant Christum, nec fecerant voluntatem eius? Sed putant se sicut in hoc seculo homines deceperūt, sic & ibi etiam deum fallere posse. Ideo etiam non dicit illis, Discedite à me qui operati estis iniquitatem: sed, qui operamini. Quia iniqui nec post mortē desinunt esse iniqui: quia etsi peccare non possunt, tamen peccandi propositum tenent.

Homilia xx. *ex cap.* vij.

OMnis qui audit verba mea hæc, & facit ea, æstimabitur viro sapienti, qui ædificauit domum suā supra petram. Frequenter miramur, quòd homines aut promissionibus flexi, aut terroribus fracti, aut persuasionibus falsorum doctorum circumuenti, relinquunt fidei veritatem, & ad mendacium infidelitatis transmigrant. Quòd si vel hanc vnam sententiam Christi cautè intelligeremus, & recordaremur: nūquam de perditione taliū hominū superemus. Quo modo enim permaneat apud Christum, qui nunquam stetit in Christo? aut quo modo teneat eū veritas, qui nunquam tenuit veritatem? aut quo modo seruet eum iusticia, qui iusticiā non seruauit? Omnis qui audit verba mea hæc, & facit ea. Quæ verba? quæ superius dixit: Vt qui vult esse Christianus verus, non solùm non occidat, sed nec irascatur sine causa: non solùm non periuret, sed nec iuret: non solum non fornicetur, sed nec vsq; ad oculum concupiscat: non solum nō percutiat, sed nec percussus repercutiat: non solū aliena non tollat, sed etiam cogenti dimittat: non solum amicos syncere diligat, sed etiā inimicos. Eleemosynas faciat non coram hominibus: orationibus instet intrās in cubiculum suum: ieiunia celebret non cum tristicia: non iudicet fratrem suum peccantem, sed suæ infirmitatis consideratione ignoscat: nō det sanctū canibus, neq; margaritas suas mittat ante porcos. Petat, quęrat, pulset, & accipiet. Attendat autem à falsis prophetis. Qui ergo se talibus ędificauerit mandatis, quo modo potest fieri, vt aliquādo fractus tentationibus cadat? Aut è cōtra, quo modo percussus tentationibus stabit, qui se nullius iusticiæ fundamento ligauit? Quis ista custodiuit & cecidit? Culpamus deū, quia nō custodiuit. Si autem illis prævalet fortitudo diaboli, in quibus iusticia Christi non invenitur, magis in illorum perditione laudādus est deus, q̄ culpandus: quia hi soli pereunt, qui mādata Christi contemnunt. *Similabo eum viro sapienti.* Non dixit, æstimabo eum virum sapientem: sed, similabo eum viro sapienti. Ergo alter est qui similatur, alter est vir cui similatur. Ergo qui similatur, est homo: cui autē assimilatur, Christus. Christus enim sapiēs est vir, qui ædificauit domū suam, id est ecclesiam supra petram: id est, supra fortitudinem fidei. Nam & fortitudo fidei petra dicitur, propter quā Simon Petrus dictus est, ad quem dicit deus: Tu es Petrus, & super hāc Petram ędificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam. Quis est vir stultus? Diabolus, de quo dicit Hieremias: Clamauit perdix: congregauit filios quos non genuit: fecit diuitias suas nō cū iudicio, in medio dierum derelinquet eas: & in finem erit stultus. Iste ergo diabolus insipiens vir ædificauit domum suā super arenā. Domus enim eius ante Christum fuerūt omnes gētes. Sicut enim sancti domus facti sunt Christi, ita & impij domus sunt inimici. Aedificati autem fuerunt super arenam, id est super inconstantiam infidelitatis. Si enim constantia fidei dicitur petra, rectè & inconstantia infidelitatis arena vocat: id est idololatria, quę per varias idolorum culturas semper dispersa est. Aut certè super arenam, id est super carnales homines ac infideles. Ideo tales homines arena dicunt, nō terra: quoniam terra quidem fructum facit, arena autem sterilis manet. Deinde quia terra quidē vnita est, & in seipsam cōstricta: arenæ autem grana non conueniunt sibi, nec adhærent ad inuicē: sic sunt & omnes infideles qui sub diabolo sunt, non sunt vniti, nec vnū sapiunt, sed sunt per diuersas opiniones dispersi: & alius quidē sic dicit, alius autem sic. Sic & dogmata philosophorū nos docent, quę sunt contraria sibi semper. Eo modo perfidia hæreticorū, qui nunquam sapiūt vnum, sed quot sunt, tot sententias habent. Propter quod arenæ assimilatur omnis diaboli populus. Populus autem dei nō solū vnitus est quasi terra, quæ quamuis compacta sit, tamen solubilis est: sed est sicut lapis constrictus & indissolubilis. Tertio quia diaboli populus non numerabilis est, sicut arena: dei autē, ex multis vocatis pauci electi. Pluuia autem est doctrina: quia sicut pluuia irrigat terrā, vt proferat fructū: sic doctrina hominem irrigat, vt iusticiam operetur. Sicut dicit deus per Esaiam de tollenda à Iudeis doctrina: Et mandabo, inquit, nubibus, ne pluant super eam pluuiam. Nubęs enim dicuntur prophetæ & apostoli: quia sicut nubes baiulant pluuiam, & effundunt eam super terram: sic & prophetæ & apostoli accipiunt verba à deo, & effundunt super rationabilem terram. Sunt autem nubes, quæ à spiritu sancto excitātur: & sunt nubes quæ à spiritu potestatis aëris, sicut dicit propheta: Tenebrosa aqua in nubib⁹ aëris. Nubes enim quæ à spiritu sancto excitantur, candidam baiulant aquam, id est veram & sanctam doctrinam. Quæ autem à spiritu potestatis aëris, tenebrosam baiulant aquam, id est falsam & impiam doctrinam, quæ non illuminat, sed tenebrescere facit mentes eorum, qui suscipiunt eam. Venti autem ex parte quidem mala, sunt immundi spiritus, qui intra pręcordia hominum flant: ex parte autem bona, spiritus diuersarum virtutum, vel angeli, qui inuisibiliter in sensibus hominum operātur, & adducunt ad bona. Et vide proprietatem rerum. Pluuiæ proprium est mollire & soluere: ventorum autem cū virtute vrgere. Sic ergo impiorum nubes falsa sua doctrina, & promissionibus molliunt homines, & blādimentis & persuasionibus soluūt: diabolus autem intrat in corda eorum quasi ventus, & inuisibiliter vrget consentire mendaciis eorum, vel in ęctera peccata cōpellit. Sic & in parte bona sanctæ nubes doctrinam iusticię persuadent hominibus, & rationabiliter placant: spiritus autem sanctus vel angeli, quasi prosperi venti prosperantes in cordibus, faciūt homines acquiescere veritati. Sicut enim non est possibile, vt ex sola pluuia fructificet terra, nisi flauerit super eam ventus: sic non est possibile, vt sola doctrina corrigat hominem, nisi

Vero Christiano quid faciēdū sit.

Fortitudo fidei petra dicitur.

Infrà.16.c.

cooperatus fuerit ſpiritus ſanctus in corde ipſius. Flumina autem ſunt ex parte quidem mala hominis immũdo ſpiritu pleni,& in verboſitate ſtructi:quales ſunt philoſophi dogmatum diuerſorum, Oratores, Grammatici,cæteriq; non ſecundum deũ ſapientes †:de quorum ventre exeunt flumina aquæ mortuæ†. Ex parte autem bona:Euangeliſtæ, doctores populi, cæteriq; ſapientes ſecundum deum:de quorum vẽtre exeunt flumina aquæ viuæ.Eccleſiam ergo,quã Chriſtus vir ſapiens ſuper petram ædificauit, neq; pluuia mendacis doctrinæ corrumpit,neq; diabolicus vẽtus impellit, neq; violentorum fluminum impetus mouet. Nam etſi humiliatur eccleſia propter tentationem,tamen perire non poteſt propter fidem Chriſti.Nec eſt contrariũ, quod quidam de eccleſia cadunt: illi enim nunquam Chriſtiani fuerunt. Sicut enim non omnes qui ſunt in† Iſraël,hi ſunt Iſraëlitæ: ſic non omnes qui Chriſtiani dicũtur, ſunt & Chriſti. Chriſtianorum enim opera ſunt aſpicienda,non nomina. Dicit enim Apoſtolus:Cognouit dominus qui ſunt ipſius, & diſcedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini . Ergo qui diſcedit ab iniquitate, ille eſt Chriſti, non qui vacuè nominat nomen Chriſti.Illi enim tales nec ſuper petram fidei erant ædificati:ſicut inferius oſtendemus.Aduerſus domum autem, quã ædificauerat ſtultus ſibi ſuper arenã, id eſt aduerſus Gentiles & omnes impios, qui ſunt diaboli domus,deſcendit pluuia,id eſt veritatis doctri na per propheticas & apoſtolicas nubes: deſcenderũt† venti,id eſt gratiæ ſpirituales,aut angeli qui inuiſibiliter operantes,homines ad fidẽ veritatis inclinãt: venerunt flumina, id eſt quatuor euangeliſtæ, aut cæteri ſapientes, & impegerunt in domum illam , & ſic cecidit domus diaboli & ſpiritualibus inſtrumentis erecta eſt domus Chriſti. Et ne mireris quia gentes venientes ad fidem, cecidiſſe dicuntur . Ceciderunt enim diabolo, vt ſurgerent Chriſto . Ecce enim omnis homo quãdiu ambulat in peccatis, diabolo ſtat,Chriſto autem iacet: cùm autem conuerſus fuerit ad iuſticiam,diabolo quidem cadit,Chriſto autem ſurgit. Dicit enim propheta de hominibus liberatis à Chriſto:Aſcendit in altũ,captiuam duxit captiuitatem.Item dominus: Quandiu fortis armatus cuſtodit domum ſuam,in tuto ſunt omnia eius: cùm autem venerit fortior, diripiet vaſa eius , videlicet homines impios,ex quibus ædificata fuerat diabolo domus.Si ergo ſecundum prophetiam captiui dicuntur, quantùm ad diabolum : quantùm ad Chriſtũ, ad libertatem fidei ſunt conuerſi . Si direpti dicuntur ſecundum Chriſtum,conſequenter & cecidiſſe dicuntur, quantùm ad ſtatum ſuum priorem , qui ſurrexerũt in fide. *Et facta eſt ruina eius magna* , videlicet idolis in toto mundo deſtructis, mendaciis in tota terra conuictis,erroribus ſolutis:quia totus mundus diabolo cecidit,Chriſto autem ſurrexit. Sic ergo domum, quã ſtultus ædificauerat ſuper arenam,ſapiens rex ſpiritualibus armis ſanctorum ſuorum deſtruxit . Domum autem, quam ſapiens Chriſtus ædificauit ſuper petram, ſtultus diabolus fallacibus argumentis miniſtrorum ſuorum nunquã poterit diſsipare. Huic ergo viro ſapiẽti Chriſto, ſimilis eſt Chriſtianus omnis, qui ædificat ſe ſuper petrã, id eſt Chriſtum. Qui enim audit verba Chriſti, & facit ea,ipſe eſt qui ædificat ſe ſuper petram Chriſtũ. Chriſtus enim charitas eſt,& qui ſe ædificat in charitate,ſuper petram Chriſtum ſe ædificat . Qui ædificat ſe in manſuetudine,ædificat ſe ſuper petram, id eſt Chriſtum : Chriſtus eſt enim manſuetudo . Qui ædificat ſe in caſtitate , ædificat ſe ſuper petram Chriſtum : Chriſtus eſt enim caſtitas . Qui ædificat ſe in miſericordia, ædificat ſe ſuper firmam petrã Chriſtũ : Chriſtus enim miſericordia eſt.Et in quacunq; ſpecie boni ædificauerit ſe homo,ſuper petram Chriſtum ſe ædificaſſe videtur: quia omne bonum eſt Chriſtus . Similis autem eſt Chriſto, quoniam ſicut Chriſti eccleſiam ædificatã ſuper petram nulla eam aduerſitas diruere poteſt: ſic talem Chriſtianum qui ſe ædificauerit ſuper Chriſtũ,nulla eum aduerſitas diruere poteſt , vt dicat cum Paulo: Quis nos ſeparabit à charitate Chriſti ? Tribulatio,an anguſtia, &c. Stulto autem diabolo ſimilis eſt omnis Chriſtianus, qui ſe ædificat ſuper arenam.Super arenã autem ædificat ſe,qui audit verba Chriſti, & non facit ea.Verba enim quæ nõ cõuertũtur ad opus, arena ſunt ſpargibilis . Sicut enim grana arenæ non conueniunt in vnum, neque adhęrent adinuicem , ſed ſemper ſunt ſeparata : ſic verba quæ audiuntur & non conuertuntur in vnam iuſticiæ maſſam per opus, ſeparata ſunt & diſperſa. Et ideo aſſimilantur arenæ,quæ nunquam in ſemetipſa coniungitur. Ergo ſuper arenam ſe ædificat omnis Chriſtianus , qui ex auditu ſolo verborum, credit in Chriſtum , & non per opera bona ſe confirmat in Chriſto . Sed & qui facit opera mala, ſuper arenam ædificat. Arena enim eſt omnis malicia, ſicut diximus ſuprà:& qui in bonis mundialibus inſtruit,ſe ſuper arenã ædificat. Similis autem ſtulto diabolo eſt,quia ſicut diaboli domus , id eſt, idololatria à Chriſto deſtructa eſt per opera miniſtrorum eius, & gratiarum: ſic & ille hodie,aut cras deſtruendus eſt à diabolo per opera miniſtrorum eius, vel dæmonum, vel hominum impiorum : & tales hi ſunt quos cadere de eccleſia ſignificauimus ſuprà,eo quòd non ſe ædificauerint ſuper petrã, ſed magis ſuper arenam . *Et erit ruina eius magnã.* Quo modo magna ? Sicut enim domus quæ habet validum fundamentum, ſi pars aliqua parietis vel tecti ceciderit:ruina eius magna non erit, quia poteſt fieri vt iterũ reparetur . Si autem fundamentum eius caſum fuerit paſſim, tunc eſt ruina eius magna, quia tota venit deorſum: ſic & Chriſtianus ſi aut fornicatus fuerit, aut adulteratus,aut homicidium fecerit,cecidit quidem, tamen ruina eius magna nõ eſt , quia iterum pœnitentia ſurgere poteſt ſicut Dauid. Si autem de fundamento fidei aliquid fuerit paſſus : id eſt , ſi prævaricatus fuerit, & ad Gentiles , aut hęreticos tranſierit,tunc eſt ruina eius magna , quia totus funditus ruit. *Et factum eſt cùm conſummaſſet Ieſus verba hęc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.* Placatus rationabiliter intellectus hominis laudem generat: victus autem, admirationem. Quicquid autem dignè laudare non poſſumus, hoc admiramur. Admiratio tamen eorum magis ad Chriſti gloriam pertinebat,q̃ ad fidem ipſorum. Non enim ideo mirabantur, quaſi credentes in Chriſtum: ſed quia irreprehenſibiles audierant ſermones. Si autem credentes in Chriſtũ eſſent,non mirarentur,ſed potius crederẽt.Nã omne dictum, aut factum illud mouet admirationem, quod ſuperat facientis, aut dicentis perſonã: Vtputa,ſi homo tale aliquid dicat aut faciat, quod excedit mẽſurã naturę eius . Quanuis autem magnum ſit quod deus dicit aut facit,tamẽ minus eſt quàm dei potentia. Ideo quicquid à deo factum, aut dictum audimus, non admiremur,quia omnia minora quàm dei potentia. Tamen audiebat populus cum ſilentio & grauitate,& admirans proficiebat in verbis ipſius:quia admiratio, etſi ipſa non eſt ex fide,tamen inuitatio eſt ad fidem.Nam qui

†cæteriq; ſecularis ſapientiæ profeſſores.

†flumina mendacis doctrinæ.

Nota.

†ex.

2.Tim.2.c

†flauerunt.

Pſal.67.d. Luc.11.c

Aduersus verbũ dominũ autem ædificat ſe,qui audit verba Chriſti, & non facit eis, vt ea.

ad opus

perdiscent,

super arenã ædificat.

qui admiratur de verbis doctrinæ, quanuis adhuc non credat, tamen iam in ipso limine credulitatis consistit vt credat. Turbæ erant quæ mirabantur, id est populus vulgaris. Non erant illic Pharisæi, aut principes populi, aut sacerdotes, qui solent nō discendi studio audire, sed contradicendi: non vt aliquid salutis acquirant, sed vt aliquid calumniæ inueniant. Et ideo simpliciter audiebat populus simplex. Si autem aliqui eorum affuissent, sine dubio silentium & gratitatem populi, sicut consueti fuerant, contradictionibus suis conturbassent: quia vbi maior scientia, illic malicia fortior. Qui enim festinauerat esse prior, difficilè contentus erat esse secundus.

Erat enim docens eos sicut potestatem habens. Omnis doctor seruus est legis, quia neque supra legem addere potest aliquid de suo sensu, neq; subtrahere aliquid secundum proprium intellectum, sed hoc tantummodo prædicat, quod habetur in lege. Nec enim potest mens humana directare, id est extra rectum facere, scilicet peruersum vel malū ostendere, quod sapientia diuina dictauit. Sic enim ait Moses & Salomon: Non addas verbis dei, neque detrahas inde. Qui autem hoc ausus fuerit facere, se sapientiorem putat esse quàm deum, & incipit esse falsus testis, quia illud dicit quod nec auris audiuit, nec oculus vidit. Christus autem dominus legis est, & subtrahere potest de lege, quod propter necessitatem temporis iussit: Vtputa propter duriciam cordis iussum fuerat dare libellum repudij. Dominus illud quasi potestatem habens, subduxit, dicens: quod deus coniunxit, homo non separet. Item etiam addidit, quod propter infirmitatem hominum minus fuerat iussum: Vtputa, Antiquis dictum, Non occîdes: ego autem dico, non irascaris. Ideo ergo mirabantur, quia non quasi seruus legis sub potestate constitutus illud docebat quod fuerat iussum: sed quasi dominus legis, & habens potestatem, sua authoritate addebat super quam fuerat dictum, dicens: Antiquis dictum est hoc. Ego autem dico hoc.

Deute. 4. a. & 12. d. & Prou. 30. a. & Eccle. siastes 3. c.

Deut. 24. a. Matt. 19. a.

Exod. 20. c. & Deute. 5. b.

Supra 5. d.

Homilia xxj. *ex cap.* viij.

ET *descendente eo de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ, &c.* Vide quia super mōtem, discipuli tantùm dicūtur ascendisse ad Iesum: descendente autem eo de monte, secutæ sunt eum turbæ, & meritò multæ turbæ: quia mons est virtutis fastigium, cacumen ecclesiæ, in quo appropinquare Christo non possunt turbæ, vel peccatis grauatæ, vel curis mundialibus oneratæ. Nec possunt imitari Christū, nec sublimes audire sermones, qui dicuntur in monte: sed soli discipuli, qui à passionibus viciorum liberi sunt, qui curis mundialibus onerati non sunt. Propterea quasi leues & expediti, ad Christum accedere possunt, facti imitatores eius in omnibus, vt sublimiores sermones ipsius possint audire. Et tamen cùm descenderet ad humilia de altitudine pietatis propter infirmitatem hominum sequi eum non potentiū super montem; tunc sequuntur eum turbæ multæ. *Ecce leprosus.* Sciendum est, quòd Lucas quidem & Marcus, statim in primis ponunt dæmoniacum curatum, in secundo autem loco mulierem carnali infirmitate febrium liberatam, ea videlicet ratione, quia maior cura dei est de salute animæ, quàm de salute carnis. Primū quidem, quia dignitosior est anima quàm caro. Anima enim sine carne viuere potest, caro autem sine anima viuere non potest. Secundò autem, quia in omni peccato prius anima peccat, postea caro. Nam nisi anima prius fuerit victa, nunquam caro potest peccare. Caro quidem prius concupiscere malū potest, peccare autem non potest, nisi anima illi consenserit: quia caro in potestate animæ est, non anima in potestate carnis. Ideo ergo necessarium fuit, vt anima quæ prius ceciderat, antè resurgeret. Deinde anima liberata à potestate diaboli, carnem suam saluare non potest† à peccato: caro autem sanata ab infirmitate, animam liberare nō potest à peccato, sed magis eam euertit: quia incolumitas carnis semper impugnat iusticiæ disciplinam. Hic autem Matthæus statim leprosum ponit mūdatum in mysterio carnis. Quid ergo? Prætermisit rationem, quam alij Euangelistæ tetigerunt? Non, sed abundanter eam exposuit. Pro eo enim q̄ illi posuerunt dæmoniacum curatum in mysterio animæ, iste propter salutem animæ posuit Christū docentem in monte: quod alij non dixerunt. Nam sicut effugatio immundi spiritus liberat animam de potestate peccati, quod fit per suggestionem diaboli: ita & verbum doctrinæ soluit operationem diaboli, & animam liberat ab errore, liberat à peccato, cæterisq; malis, quæ diabolo suggerente nascuntur: quia non solùm ille diabolum patitur, cuius corpus vexatur ab eo: sed etiam omnis qui facit diaboli voluntatem, peius vexabitur ab eo. Leprosum autē ponit in mysterio carnis sanatæ. Lepra enim, passio est carnalis. Sed ne forte diceret populus apud se, Verba quidem magna, & terribilia sunt, sed opera nulla. Dicere granditer, non est multum: facere, multum est. Ideo excitauit leprosum vt mundationis illius miraculo præcedentibus verbis authoritatem præstaret: vt in verbis mirabilis, mirabilior esset in opere. Ecce leprosus quasi iam præparatus descendenti illi occurrit. Et fortè & ideo descendit, vt leprosum mundaret. Lepra enim est peccatum animarū nostrarum. Ideo ergo dominus de altitudine cœli, quasi de excelso mōte descendit, vt lepram peccatorum nostrorum mundaret. Quare putas iste inter cæteros non ascendit in montem, vt audiret sermones diuinos? Quia lepra erat grauatus, & peccatorum baiulans pondus, sursum ascendere nō valebat. Aut non audisti prophetam dicentem, quo modò leues esse debeant, qui ad ecclesiasticum montem ascendunt? Quis, inquit, ascendet in montem domini, aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus, & mundo corde, &c. Sic quicunque in malis ambulat, non potest in ecclesiam ascendere, quæ mons domini appellatur, nec audire spiritualem doctrinam. Et si venit, corpore quidem venit, animo autem non ascendit: qui autē cum puro corde nō venit, nihil illi prodest, quia corpore venit. Et si audit spiritualem doctrinam, non intelligit, quia sensus eius carnaliū viciorum lepra corruptus est. Nemo enim bonarum rerum potest sentire saporem, quandiu delectatur in malis. Quandiu enim delectat eum malum, non potest eum delectare bonum. Tunc autem incipit ei placere bonum, cùm cœperit ei displicere malum. *Veniens adorabat eum.* Oratio perfecta, est fides, & confessio, sicut ait Apostolus: Corde creditur ad iusticiam, ore autem confessio fit ad salutem: Sic & leprosus fidei opus adorans impleuit, confessionis autem, in verbis. *Domine si vis, potes me mundare.* Non illum petebat, quasi hominem artificem, sed adorabat quasi deum. Spirituali medico, spiritualem afferebat† mercedem. Nam omnes medici pecuniis, iste autem sola oratione placatur. Verè enim nihil est dignius, quod offeramus deo, quàm oratio fidelis. Quicquid enim obtulerimus, de nostris est, oratio autem de nobis. Domine si vis, potes mè mundare. Non de voluntate Christi, ad omne bonū parata, dubitabat dicens, Si vis: hoc enim dubietatis erat de iudicio volūtatis eius. Christus enim cùm

Luc. 5. c. Mar. 1. c.

Psal. 23. a.

Rom. 10. c.

† *liberare potest.*

† *offerebat.*

cùm sit bonus, nociua non vult præstare, etiam si rogetur. Nec enim expedit omnibus corporalis integritas. Quoniam ergo nesciebat vtrum expediret ei curatio illa, nec† ideo ambigebat de voluntate ipsius, quanuis sciebat eam ad omne bonũ paratam. Nam credere quidem bonum misericordiæ dei, hominis est fidelis: scire autem iudicia misericordiæ eius, non est hominis neq; fidelis, cùm constet nec ipsum Apostolum potuisse cognoscere, cùm dominum ter rogaret vt discederet ab eo ille stimulus carnis, angelus satanæ, qui datus ei fuerat, vt non extolleretur, propter quod & dictum est ei: Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur, ac si dicat: Credo quia omne quod bonum est, vis: ignoro autem si bonum est mihi quod desidero. Hoc autem planè non dubito, sed potius credo: quoniam si bonum est mihi, & tu vis. Hic ergo sermo nõ dubitantem eum ostendit de misericordia eius, sed ignorantem iudicia misericordiæ eius. *Et extendens manum suam, tetigit eum.* Quia in lege dictum erat, vt qui tangeret lepram, immundus esset vsque ad vesperã: tetigit lepram, non quasi seruus legis, sed quasi dominus. Nam lex legislatori subiecta est, nõ legislator legi. Quid ergo, soluit legem? Non, literam quidem legis soluit, propositũ autem eius nõ soluit, sed magis illi addidit dignitatem. Si enim lex facere potuisset, vt lepra nõ sordidaret tangentem, nunquam iussisset homines vt non tangerent lepram. Ideo ergo iussit non tangere lepram, quia non potuit facere vt lepra non sordidaret tangentem. Iste ergo qui tangens lepram, sordidatus nõ est à lepra, non egit contra legem, sed amplius fecit quàm lex iubebat: quia non solùm sordidatus non est à lepra, sed adhuc ipse lepram mundauit. Nec est credibile, vt dicatur sordidatus esse à lepra, qui ipsam lepram mundauit. Lex enim nõ ideo vetuit tangere lepram, vt ne leprosi sanarentur: sed vt ne tangentes lepram, coinquinarentur. Iste ergo qui tangens coinquinatus non est, sed adhuc mundauit, amplius fecit quàm voluit lex. Tetigit ergo lepram, & legis literam soluit, vt iam non lepra corporis, sed lepra animæ fugiatur. Nam infirmitas corporis miseranda est, non odienda: infirmitas autem animæ non est miseranda, sed odienda. Quia infirmitas corporis non est in nostra potestate, vt aut non veniat super nos, aut recedat à nobis: infirmitas autem animæ, in nostra est potestate, vt aut non veniat super nos, aut recedat à nobis. Infirmitas enim corporis tenet nos, nec tenetur à nobis: infirmitas autem animæ nõ tenet nos, sed tenetur à nobis. Ideo illa infirmitas miseranda est, hæc odienda. Ergo rescindit legem, non iusticiã legis: non illam, quam in corde hominibus creando cõscripsit, sed quam dictauit in libro, cùm populus vitulũ adorasset: non illam de qua dictũ est, Lex domini irreprehensibilis est, conuertens animas: sed illam de qua dictum est, Lex iram operatur: vbi autem nõ est lex, non est præuaricatio. Quo modo enim digna erat seruari, quam meruerunt peccata? Meritò ergo placatus rescidit, quod iratus dictauit. Nam si lex sublata non fuisset, nunquam spiritualis leprosus sanaretur: quia omnis qui sub lege viuit, leprosus est. *Volo, mundare: & confestim mundata est lepra eius.* Non ex quo tacta est lepra recessit, sed ex quo iussa est. Vt ostendatur, quia non propter effugationẽ lepræ tetigit eum, sed vt solueret legem. Alioqui quantum ad lepram sufficiebat sermo tantũmodo: sed neque sermo necessarius erat, sed sola voluntas: ergo voluntas facta est propter leprosum, verbum autem propter spectantes. Nam si tacitè eum curasset tot adstantibus circa Christum: quis scire poterat, cuius virtute sanatus est? Ideo ergo dixit, Volo, mundare: vt omnes sciant, quia illius virtute sanatus est, qui præceptum sanitatis emisit. Hoc quod dicit, Volo: voluntatis eius est indicium, respiciens ad illud quod ille dixit, Si vis: quòd autem dixit, Mundare: potestatis est præceptum, pertinens ad hoc quod dixerat ille, Potes. *Et ait ei Iesus: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdoti, & offer munus, quod præcepit Moses in testimonium illis.* Nõ sic intellige, quia hoc Moses præcepit in testimonium illis, sed vade tu offer in testimonium illis. Non dixit, Vade, ostende te sacerdotibus, & nemini dixeris: sed primò nemini dixeris, & vade ostende te. Non enim semper iubet illum tacere, sed quandiu ostendat se sacerdotibus, ne fortè si antè alicui nunciaret: de verbo in verbum audirent sacerdotes, & occasionem habẽtes lepræ, propter odium & inimicicias Christi, expellerent eum de populo quasi leprosum, non recipientes mundatum. Ideo eum iubet offerre munera, vt si postmodũ vellent eum expellere, diceret eis: Munera quasi à mundato suscepistis, & quo modo me quasi leprosum expellitis? Si leprosus adhuc fui, munera accipere non debuistis quasi à mundato: si autem mundus factus sum, repellere non debetis quasi leprosum. Eadem aliter: Omnia opera curationum Christi habent in se mysteria dispositionum dei abscõditarum. Ideo corporalia quidem curationum eius cõmoda, & illorũ fuerunt tunc, & modò sunt nostra: spiritualia autem, forsitan nostra tantummodo. Igitur hic leprosus, qui post verba doctrinæ, confestim quasi iam præparatus accessit ad curam, in figura fuit populi Iudaici, deorsum quidem consistentis: quia populus erat: audientis autem verbum tunc quod dictum fuerat sursum, & credentis, & adorãtis, & complectentis. Omnis enim qui verbum dei adorat, æstimans & ipsum esse diuinum, & complectitur illud cordis affectu, sine dubio & verbum dei attingit animam eius. Nec enim possibile est, vt anima quæ complectitur verbum, non tangatur à verbo: cùm autem tetigerit eam verbum, à lepra infidelitatis eam mundat, secundum quod scriptũ est: Et vos mundi estis propter verbum, quod locutus sum vobis. Et Petrus in Actibus Apostolorum. Mundans, inquit, corda eorum per fidem. Propter quod & populus qui in lege degnerat austera, & gratiam nondũ erat expertus, de potentia quidem eius firmiter credidit secundum traditionem patrum suorum, de misericordia autem dubitauit dicens: *Si vis, potes me mundare.* Nam lex potentiam quidem dei sufficienter tradebat, misericordiam autem eius nõ satis apertè. Propter quod & dominus cognoscenti potentiam Christi, secundũ legem quam dederat†, adimpleuit, vt & misericordiam gratiæ eius cognosceret, dicens: *Volo, mundare. Et præcepit erat. ei, vt offerret munera, secundum quod præceperat Moses.* Quæ illa? Par turturum, aut duos pullos columbarum. Omnis enim iusticia in his est duobus: In abstinentia rerum malarum, & in opere rerum bonarum. Per turturem ergo iubet populum ab infidelitate mundatum, sanctitatem offerre deo in abstinentia rerum malarum: quoniam castitas spiritualis animæ abstinentia est malorum, vt non coëat cum spiritu alieno, nec inspirationis eius suscipiat semen, ne generet opera similia spiritui malo. Per columbam autem omne opus significat bonũ, nascens ex charitate: quoniam charitas omne opus generat bonum. Qui ergo proximum suum diligit sicut se, nullum bonum subducit proximo suo, sicut nec sibi. Cum ergo has duas iusticias impleuerit quis, ab omni malo se absti-

† al. deest, nec.

1. Cor. 12. b.

Leui. 15. a. b

Exo. 32. b. Psal. 18. b. Rom. 4. c.

Leui. 14. a

† quod le

se abstinens, quod est castitatis: & omne bonum faciens, quod est charitatis: manifestus efficitur ille talis, quia ab infidelitatis lepra mundatus est. Sic enim populus emundatus, & talia sacrificia offerens deo, factus est in testimonium contra incredulos sacerdotes, qui gloriantes in litera legis, repulerunt authorem legis, purificantem populum à peccatis, quem lex purificare non potuit. Et tu si complexus fueris verbum dei cordis affectu, & tuam nihilominus animam attingit verbum, quoniam diligentes se diligit, sicut dicit in Prouerbiis
Prouer.8.b. Salomon: & ab omni te infidelitatis lepra mundat. Cùm autem te emundauerit, præcipit tibi vt sacerdotibus te ostendas mũdatum, castigans teipsum ab omni coinquinatione operis mali, & expandens charitatem tuam ad omnes per opera bona, vt per hæc sacrificia à sacerdotibus cognoscaris, quia mundatus es, cùm viderint te non facientem alteri, quod pati non vis, sed adhuc & facientem omnibus quæ tibi vis fieri. Si autem B harum iusticiarum sacrificia non obtuleris deo, manifestus es omnibus, quia non es mundatus, sed adhuc in priore infidelitate manes leprosus.

Homilia xxij. *ex cap.* viij.

POst hæc autẽ cùm veniſſet in Capernaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur. Postquam dominus populum docuit super montem, & leprosum mundauit sub monte: post hæc venit Capernaum, in mysterio: post Iudæorũ mundationem venit ad Gentes. Et ecce Centurio quidam accessit ad eum rogans. Centurio, primus fructus ex Gentibus, ad cuius fidei cõparationem omnium Iudæorum fides infidelitas est inuenta. Hic neque Christum audiuit docentem, neque leprosum cùm mũdaretur aspexit, sed audita tantummodo sanitate leprosi, plus credidit quàm audiuit. Ille C enim seipsum obtulit, dicens: Si vis, potes me mundare. Fidei quidẽ sunt hęc verba, non tamen magnæ, quoniam talia verba dici poterant etiam hominibus sanctis: qualis fuit Helisæus, qui leprosum mundauit, non
4.Reg.5.a. manibus, sed præcepto. Iste autem Centurio non solùm potestatis eius virtutem confessus est, sed ipsam diuinitatis eius naturam cognouit. Non enim quasi corporalem sanctum rogauit, sed quasi deum vbique præsentem, dicens: *Dic verbo, & sanabitur puer meus.* Quasi qui poterat etiam absentium infirmitatibus imperare. Erat enim iste Centurio in mysterio Gentiũ futurarum, quæ neque legem, aut prophetas legerant de Christo, neque ipsum Christũ mirabilia facientem viderant, sed iusticiam legis, quam in libris non legerant, in corde senserunt: & Christum, quem oculis nõ viderant, mente vi- D derunt: ostendentes in se, quoniam scripturæ ad præiudicium peccatorũ factæ sunt, non ad necessitatem sanctorum: quia rectis & fidelibus scripturæ necessariæ nõ
1.Tim.1.b. sunt, dicente Apostolo: Lex non est posita iusto, sed iniustis. Magistra enim omnis iusticiæ ipsa natura est ho-
ineffabilium. al. infallibilis. minum, & scriptura infalsabilis* de deo creaturæ sunt omnium rerum: quia nihil est creatum in mundo, per quod nõ manifestissimè deus ostendatur. Ideo elementa omnium rerum in hoc quidem tempore admonent homines de potentia dei, in illa autem die iudicio suo
Luc.7.a. condemnabuntur. Sciendum est autem quoniã Lucas per sacerdotes ponit Christum à Centurione rogatum, Matthæus autem ab ipso Centurione. Diuersæ quidem species expositionum, vnus autem expositionis est sensus. Ille enim per sacerdotes exponens, mysterium demonstrauit: quoniã omnis petitio populi per sacerdotes debet transmitti ad Christum. Iste autem rem ipsam exposuit, quoniã & qui per sacerdotes rogat Christum, rectè ipse rogare videtur. Ex eo autem quòd & illic sacerdotibus intercedẽtibus acquieuit, & hic ipso rogante promisit, manifestum est, quoniam & illic non propter personam sacerdotum acquieuit, sed propter fidem ipsius Centurionis: vt sciamus quoniam in omni causa non intercedentium merita, sed humiliter petentium aspicitur fides. *Puer meus in domo iacet paralyticus, & malè torquetur.* Quid primùm miremur in Centurione? Humilitatem, aut fidem, aut sapientiam, aut bonitatem? Humilitatem, quia nec in domo sua Christum suscipere dignum se esse existimauit. Fidem autem, quia credidit eum posse quod petiit. Sapientiam, quia diuinũ thesaurum absconditum in agro terreno, non acumine oculorum, sed mentis puritate, nullo demonstrante prospexit. Bonitatem autem, quia pro salute serui sic solicitè festinabat, quasi nõ damnum pecuniæ, sed salutis passurus in morte illius. Puto quòd iste Centurio inter seruum & dominũ nullam differentiam æstimabat: sciens quoniam etsi dignitas in hoc seculo diuersa est inter illos, vna est tamen natura illis. Ideo magis dei imaginẽ honorabat in homine, quàm opus captiuitatis contemnebat in seruo: quod deus nõ secundum suam iusticiam creando disposuit, sed propter peccata hominum permittendo suscepit. Si tu enim dominus precium dedisti pro seruo, deus spiritũ suum plantauit in eo. Quantò ergo maior est spiritus dei, quàm precium hominis: tantò maius est quod amatur, quàm quod cõtemnatur in seruo. Vide ergo ne forte si tu propter precium tuum abusus fueris illo sine timore dei, deus propter spiritum suum rationem à te exigat sine misericordia. Audiant etiam & intelligant serui. Sicut enim habent domini, quod imitẽtur in Centurione, propter misericordiam: sic habẽt & serui quod imitentur in puero, propter synceritatem. Putas autem qualis erat ille puer, vt sic amaretur à domino? Secundum dilectionem domini mensurate fidem serui. Nec enim possibile erat, vt sine precio bonorum morum tantam sibi dilectionem domini cõparasset. Domini ergo seruis† debent amorem propter communem naturam, serui autem debent dominis suis timorem, propter ordinationem diuinam. Et in seruis Christus amatur à dominis, & in dominis Christus timetur à seruis. *Et malè torquetur.* Etsi non satis malè torquebatur, tamen æstimabat illum dominus malè torqueri, quia sic diligebat eum. Nam vnusquisq; quem diligit, & si modicè fuerit tædiatus, grauius eum putat habere quàm habet. Vide autem sapientiam Centurionis, & fidem. Fidem quidem, quia non dixit, veni, & salua eum: sciens quia & illic cõstitutus, in omni loco fuerat præsens. Nam quamuis Christus videbatur esse in mundo, propter dispensationem carnis, tamen mũdus erat in Christo, secundum substantiam deitatis. Sapientiam autem, quia non dixit, vel hic cõstitutus sana eum: sciebat enim quia potens est ad faciendum, sapiens ad intelligendum, misericors ad exaudiendum: ideo infirmitatem tantummodo exposuit, remedium autem sanitatis in potestate misericordiæ eius dimisit. Nam & medico corporali necessarium est tantummodo passionem exponere, quid autem, aut quo modo faciat, ipse cognoscit. *Respondit ei Iesus: Ego veniam & curabo eum.*

† *al. vobis.*

Propter multas causas, cùm non peteretur vt iret, promittit se ire. Primùm quidem, vt excitaret fidem eius, hoc ipsum respondere voluit quod respõdit. Nisi enim ille dixisset, Veniam & sanabo eum: nunquã iste respon

deret,

deret, Non sum dignus vt intres sub tectum meum, sed dic verbo, & sanabitur puer meus. Hoc enim cõsilio & *Infrà 15.c.* Chananæa clamante, Filia mea malè à dæmonio torquetur: respondit quòd non erat facturus, Non est bonum tollere panẽ filiorum, & dare canibus: vt illa prouocata responderet, Etiam domine, nam & catelli de micis filiorum manducant. Sic & huic respondit quod nolebat, vt quod volebat audiret. Deinde quoniam petitio Centurionis erat pro seruo, ideo ire proposuit: vt nos doceret, non magnos colere, & modicos contemnere, sed pauperes & diuites similiter honorare. Si enim diuitem honoras, propter personã ipsius honoras eum: si autem pauperem honoras, propter personam Christi honoras. Propterea & in quodam loco, regulo postulante pro filio suo, non dixit, ego veniam, & sanabo *Ioan.4.g.* eum: sed quid? Vade, filius tuus viuit. Illic cùm rogaretur noluit ire, ne fortè personam reguli videatur accipere: hic autem non rogatus promisit ire, ne videatur humilitatem serui contemnere. Illum ergo contempsit, quem dignitas subleuabat regalis: istum autem honorauit, quem conditio humiliabat seruilis. *Respondit autem Centurio: Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum.* Honorem tibi debeo pro beneficio misericordiæ tuæ, non iniuriam. Sufficit mihi, quòd puerum meum sanabis. Vt quid iniuriam etiã patiaris intrando sub tectum domus indignæ? Quòd autem in hunc mundum venisti, iniuriam passus es: sed tolerabilis est iniuria tua, quoniam pateris illam propter omnium hominũ communem salutem. Vt quid & alteram iniuriam patiaris, introëundo in domum meam propter serui vnius salutem? *Dic verbo, & sanabitur puer meus.* Sciebat quoniam adstant illi angeli inuisibiliter ministrantes, qui omne verbum eius faciunt. Quòd etsi angeli cessent, tamen ipsæ infirmitates, & spiritus passionum, præceptis eius C uiuacibus expelluntur: quoniam omnis sermo eius virtus est viua. *Nam & ego homo sum sub potestate cõstitutus.* Vide quo modo mysterium patris & filij in seipso, spiritu suggerente, depinxit? Nunquid non sufficiebat, ad confessionem potestatis Christi hoc solum dicere, *Et ego homo sum, habens sub me milites, & dico huic vade, & vadit: & alteri veni, & venit?* Quoniam & Christus habet sub se angelos, quibus eundi & redeundi ponit præceptum. Quid ergo necessarium fuit addere, Et ego homo sum sub potestate: nisi vt plenissimè Christi dignitatem ostenderet in seipso? Id est, ego sum homo sub potestate alterius, tamen habeo potestatem iubendi eis, qui sub me sunt. Nec enim impedior iubere minores, propter quod ipse sum sub maioribus, sed ab illis quidẽ iubeor, sub quibus sum: illis autem iubeo, qui sub me sunt: Sic & D tu quamuis sub potestate patris sis, secundum quod homo es, habes tamen potestatem iubendi angelis tuis, nec impediris iubere inferioribus, propter quod ipse habes superiorem. Nam vt homo & iuberis à patre quasi minor, tamen angelis iubes quasi maior. †⌊Sed fortè dicit hæreticus, volens ostendere patrem & filium, vnum vel æqualem. Non est ita intelligendus hic locus, sed sic: ⌋ Si ego sub potestate constitutus, possum iubere eis qui sub mea sunt potestate, quantò magis tu, qui in nullius es potestate potes iubere eis, quos habes in potestate? Sed hanc interpretationẽ peruersam non† recipit textus. *⌊Non enim dixit, Si ego homo in potestate: sed ita, Nam & ego homo sum sub potestate. Non comparationis inter se & Christum differentiam fecit, sed rationem similitudinis introduxit. ⌋ Vide ergo quo modo gentilis & rusticus mules mysterium veritatis cognouit,

†⌊*hæc in quodã exemplari desunt.*

†*al. interpretationem elegantissimè recipit, &c.*

*⌊*hæc quoque desunt, aliàs,*

& homines Christiani, † qui scripturas portant in ore, denegant veritatem. Non quia obscura sunt, aut profunda mysteria veritatis, nõ omnes ea cognoscunt: sed quia peruersa sunt corda eorum, & nõ requiescit in eis spiritus veritatis: propterea veritas fugit ab eis. Qui autem rectus est corde, ita vt requiescat in eo spiritus veritatis, non potest longe esse à veritate. Scriptum est enim: In maleuolam animam non introibit sapientia, *Sap.1.c.* &c. Sed dicit aliquis: Vos ergo omnes iusti estis & recti, qui putatis vos esse in veritate? Non omnes, quod peius est: sed multi sunt peruersi in veritate fidei, tamen in erroribus nullus est rectus. Aliud est enim multos esse malos, aliud est neminem esse bonum. Vbi enim quidam sunt mali, quidam boni, hominum est differentia: vbi autem omnes mali, rei peruersitas est. Nam & in medio tritici voluntariè nascuntur spinæ, inter spinas autẽ voluntarium triticum non generatur. *Audiens autem Iesus,* B *miratus est, & sequentibus se dixit: In nullo tantam fidem inueni in Israël.* Credidit Andreas, sed præsignãte sibi Ioanne, ac *Ioan.1.d.* dicente: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Credidit autem & Petrus, sed euangelizante sibi de illo Andrea, & dicente: Inuenimus Messiam. Credidit *Ibidem f.* & Philippus, sed legendo scripturas, sicut ipse ad Nathanaël dixit, Quem scripsit Moses in lege, & prophe- *Ibidem g.* tæ, inuenimus Iesum à Nazareth. Ipse quoq; Nathanaël, nisi audisset à Christo, cùm esses sub arbore fici, vidi te: *Ibidem.* nunquam respondisset, rabbi, tu es filius dei, tu es rex Israël. Prius signum diuinitatis accepit, & sic cõfessionem fidei obtulit. Aut si non sumus ausi fideliorem illum putare, quàm Apostolos: ita testimonium Christi intelligendum est, quòd vnũquodq; bonum hominis secundum qualitatem personæ illius laudatur. Puta, si rusticus aliquod verbum sapienter loquatur, philosophus multo C amplius sapienter: in modico sermone sapientiæ rusticus plus laudatur, quàm in magno philosophus: quoniam rusticum dicere aliquid sapienter, magnum est. Philosophum autem dicere sapienter, non est mirum. Aut si puer aliquid astutè loquatur, dicimus, satis sapiẽs puer: si autem vir perfectus sapienter loquatur, non laudatur quasi sapiens: nõ quia puer plus sapuit quàm perfectus, sed quantùm ad cõparationem ætatis suæ sapientior videtur esse, quàm ille perfectus. Sic & in Centurione dictum est, in nullo tantam inueni fidem in Israël, *Infrà 8.b.* non quia nec Apostoli tantam fidem habuerunt.

Homilia xxiij. *ex cap.* viij.

IN illo tempore, ascendente Iesu in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius. Et reliqua. Nauigante domino cum discipulis, orta magna tempestas est, ita vt D nauem conciti maris insurgentes fluctus obruerent. Ipse vero, inquit, dormiebat. Mira ratio. Ascendit parnam nauiculam vt nauigaret, ille qui totum mundum diuina virtute gubernat. Dormit in somnum, qui populum suum vigilia æterna custodit. Dormit autem dominus, non necessitate infirmitatis humanæ, sed spõtanea voluntate. Nam cùm in dei illa æterna natura somnus nõ cadat, secundum quod de eo legimus dictum, Ecce non *Psal.120.* dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israël: tamen dominus ac Saluator noster ad probandam in se susceptæ corporis veritatem, etiam vsque ad somnum humanæ naturæ omnia implere dignatur, vt euidẽter veritatem in se assumpti corporis demonstraret. Sed cum dormiente domino, sæuiente procella, vsq; ad periculum nauis violenti fluctus insurgerent, discipuli timore perculsi, dominum suscitant, dicentes: *Domine libera nos, perimus.* Quod idipsum olim Dauid ex persona Apostolorum

ſtolorum ſuſcitantium dominum ſignificaſſe videtur, cum dicit: Exurge, quare obdormis domine? Exurge adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum. *Surgens ergo dominus, ait illis: Quid timidi eſtis modicæ fidei? Et imperauit vēto & mari, & facta eſt tranquillitas magna.* In quo manifeſtè diuinitatis ſuæ potentiā dominus declarauit, dum violentos maris fluctus diuinæ poteſtatis verbo cōpeſcuit. Neque venti vel mare obedire poterāt, niſi domino & creatori ſuo. Quod futurū antè prænunciauerat Dauid, dicendo: Viderunt te aquæ deus, viderūt te aquæ & timuerūt, & turbatæ ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquarum, vocem dederūt nubes. Et quæ iſtæ nubes ſunt, quæ timentibus aquis vocem dederūt, niſi diſcipuli, qui viſo ſigno diuinæ virtutis exclamauerūt, dicentes: Verè hic filius dei erat? Nubes autem idcirco Apoſtoli intelligūtur, quia modo nubium de terra ſurgētes, ad cœlos ſine aliquo pōdere peccati ſpiritualis naturæ leuitate feruntur, & ad riganda corda credentiū pluuiam diuinę prędicationis infundūt. Alio quoq; loco idē Dauid, quòd domino imperante verbo, maris violentia mitiganda eſſet, ita teſtatus eſt dicens: Tu dominaris poteſtati maris, motum autem fluctuum eius tu mitigas. Et iterum: Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ, & ſiluerunt fluctus eius. Et iterum: Qui conturbas fundum maris, ſonum autem fluctuum eius tu mitigas. Et iterum: Ecce dabit vocem ſuam, vocem virtutis. Hanc vtiq; vocem, qua diuinæ poteſtatis virtute ventis imperāte, maris tranquillitas reſtituta eſt. Beatus quoq; Iob hoc ipſum futurum per ſpiritum ſanctum nō ignorans, cùm de domino loqueretur, ita ait: Virtute ſedauit mare. Cum igitur ſedata tempeſtate maris, iuſſione verbi eſſet tranquillitas inſtituta: *Hi, inquit, qui erant in naui, mirati ſunt, dicentes: Qualis eſt hic, quòd venti & mare obediunt ei?* Hanc autē dominici verbi virtutem, & eorum qui in naui erant admirationem, olim ſanctus Dauid prænunciauerat in pſalmo, dicendo: Qui deſcendūt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis. Ipſi viderūt opera domini, & mirabilia eius in profundo. Dixit, & ſtetit ſpiritus procellæ. Et iterum: Statuit procellam eius in auram, & ſiluerunt fluctus eius, & lætati ſunt quia ſiluerunt. Hæc itaq; primùm, ſecundum ſimplicitatem hiſtoriæ per domini virtutem iſta geſta cognoſcimus: ſecundum allegoricam verò rationem, quæ in his omnibus figura mōſtrata ſit, ſolicitè debemus intelligere. Quærendum enim eſt, quid hæc nauis iuxta ſpiritualem rationem intelligi debeat, vel quod hoc mare, vel qui inſurgentes fluctus, qui venti, qui hos fluctus concitant, qui etiam ſomnus domini, vel quæ hæc increpatio domini in ventos, & quæ iſta reſtituta trāquillitas, vel quæ digna admiratio nauigantium. Et non dubiū eſt nauem iſtam eccleſiam figuraſſe, ſecundū quod per Salomonem de ea ſpiritus ſanctus loquitur, dicens: Facta eſt tanquā nauis mercatura lōginqua: id eſt eccleſia, quę nauigantibus Apoſtolis, gubernante domino, flante ſpiritu ſancto, prædicationis verbo vbiq; diſcurrit, portans ſecum magnum & inæſtimabile precium, quo omne genus hominum, vel potius totum mundū ſanguine Chriſti mercata eſt. De quo alio quoq; loco idem Salomon retulit, dicendo inter cętera, veſtigium nauis pelagizantibus inueniri non poſſe: oſtendens cōuerſationem eccleſiæ non terrenam eſſe, vel ſeculi, ſed cœleſtem, ſecundū quod ſanctus Apoſtolus refert, dicens: Noſtra autem conuerſatio in cœlis eſt. Mare ſeculum intelligitur, quod à diuerſis peccatis, & variis tentationibus, velut quibuſdā fluctibus æſtuat. De quo ſcriptum legimus: Hoc mare magnū & ſpacioſum, illic reptilia, quorum non eſt numerus. Animalia puſilla cum magnis, & draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. Et iterum: Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Venti autem nequiciæ ſpirituales, & immundi ſpiritus intelliguntur, qui ad naufragiū eccleſiæ per diuerſas ſeculi tentationes, velut per fluctus maris deſæuiunt. Dormire verò dominus in hac naui tunc intelligitur, cùm ad probationem fidei, eccleſiam ſuam preſſuris & perſecutionibus mundi iſtius tentare permittit, Oratio verò diſcipulorum, & excitantiū dominum, & auxiliū implorantium, vt liberarentur: preces ſanctorū omnium oſtenduntur, qui orta tempeſtate perſecutionis, ſæuiente diabolo & angelis eius, deuota fide, ac iugi oratione, patientiā domini, velut de ſomno excitant, vt miſericordiæ ſuæ auxilio, per timorē humanæ infirmitatis periclitantibus ſubuenire dignetur: quò increpatis ventis, immundis ſcilicet ſpiritibus, qui authores ſunt perſecutionis, & mitigata omni ſeculi tēpeſtate, eccleſiam ſuā in pace & tranquillitate reſtituat. In admiratione verò eorum qui in naui erant, qui poſt factam tranquillitatem dei filium cōfitentur, omnium credentium perſona & fides oſtenſa eſt, qui in eccleſia conſtituti, prius orationibus dominum excitantes, reddita ſibi pace, verè dominum ac defenſorem eccleſiæ ſuæ, dei filium cōfitentur. Quod factum ſtatim in Actis Apoſtolorum, poſt Herodis perſecutionē & ludęorum, à ſanctis pro eccleſia recognoſcimus. Vnde & quanuis infeſtatione inimici eccleſia, vel ſeculi tempeſtate laboret, quibuſuis tentationū fluctibus pulſetur, naufragium facere non poteſt, quia filium dei habet gubernatorem. Inter ipſos enim turbines mundi, inter ipſas ſeculi perſecutiones plus gloriæ ac virtutis acquirit, dum in fide firma & indiſſolubili permanet. Nauigat enim inſtructa fidei gubernaculo, fœlici curſu per huius ſeculi mare, habens deum gubernatorem, angelos remiges, portans choros omnium ſanctorum, erecta in medio ipſa ſalutari arbore crucis, in qua euangelicæ fidei vela ſuſpendens, flante ſpiritu ſancto, ad portum paradiſi & ſecuritatem quietis æternæ deducitur. Et hęc quidem nauis, quanuis per hoc tempus vitæ, per has tentationes ſeculi nauiget: non eſt tamen ſeculi nauis, ſed dei. Eſt enim & alia ſeculi nauis, non dei: id eſt, collectio hæreticorum, quæ ſibi huius nomen eccleſiæ vendicat. Aduerſum quam, diem iudicij futurum Eſaias manifeſtè declarat, dicens: Dies, inquit, dominus ſabaoth, aduerſus omnem contumelioſum & ſuperbum. Et poſt aliquantulum ait: Et aduerſus omnem nauem maris, id eſt omnem eccleſiam hæreticorum. De qua alibi idem Eſaias retulit: Dirupti ſunt, inquit funes tui, quæ non valuit arbor tua, inclinauerūt vela tua, & non laxabūt vela tua. Nauem verò hanc maris eſſe dixit, quia huiuſmodi eccleſia nō dei eſt, ſed ſeculi, quæ licet habere in ſe prædicationem dominicæ crucis videatur, inualidam tamen hanc arborem eius oſtendit: quia vbi non eſt veritas fidei, infirma crucis aſſertio eſt. Vnde inclinata & laxata vela eius ſunt oſtenſa, quòd nullo flatu ſancti ſpiritus diriguntur. Et ideo huiuſmodi nauis, hoc eſt eccleſia hæreticorum, amiſſo veræ fidei gubernaculo, dominantibus aduerſis ſpiritibus, in naufragiū mortis æternæ demergitur, quæ gubernari à Chriſto domino non meretur, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Pſal.43.d. *Pſal.76.d.* *Mat.15.d.* *Pſal.88.b.* *Pſal.106.c.* *Ibid.64.b.* *Ibid.67.g.* *Pſal.106.c.* *Ibidem.* *Prouer.31.b* *Sapien.5.b.* *Philip.3.d.* *Pſal.103.c.* *Ibidem d.* *Ibid.68.a.* *Eſa.2.c.* *Eſa.33.d.*

Homilia xxiiij. *ex cap.* x.

IN *illo tempore, dixit Ieſus diſcipulis ſuis: Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporū.* Et reliqua. Omne malū quod accidit ex inſperato, nimis eſt graue: *Deeſt capit. 9. & initiū decimi.*

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod autem expectatur antequam accidat, postquam A accident, leuius inuenitur. Ideo præscius dominus futurarum persecutionũ, præmonet Apostolos, dicens: Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum: vt cùm periculum illud euenerit, non quasi nouum perhorrescant, sed tanquã cognitum fortiores excipiant. *Ecce ego*, qui mensurata spacia cõstituti diei & nocti, & nunquam altera in alterius tempus contempta definitione transgreditur. Ecce ego, qui turbidum mare, quasi feram cauea, sic in sua littora clausi, & quasi indissolubili catena præcepto ligani. Ideo dixit, Ecce ego mitto vos: vt dum mittentis potestas consideratur, periculi magnitudo non timeatur. *Sicut oues.* Non humanæ naturæ beneficium tollo, sed ouilis patientiæ opus iniungo. Non indignentur serui vocabulũ ouis accipere, cùm sciant dominum suum nomen agni portasse. Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. *Ioan.1.d.* Et quo modo, inquit, proficiemus oues contra lupos? Ouium mansuetudo non potest resistere luporum crudelitati. Luporum crudelitas mitescere nescit, nisi gratia Christi faceret, quod ipsa natura fieri negat. Non vestra virtus, aut solertia æstimatur, aut laudatur in vobis: sed nominis mei potestas intelligatur, vt glorificetur per vos, quia fortior est gloria dei, quàm rerum natura. Sicut oues. Cùm cœperint vos lupi vellicare, nolite resistere, aut vociferare, scientes, quia nisi vos spoliati fueritis, alij non vestientur: id est, nisi vos mortui fueritis, alij non viuent. Nec timeatis hanc vellicationem præsentem. Cùm enim ætas resurrectionis aduenerit, alia super vos lana immortalitatis nascetur. Quãdiu autem propter instigationem diaboli gentes permanserint lupi, dorsum illis præstate ad vellicandum: cùm autem per patientiam vestram lupi illi facti fuerint agni, præbete illis, tanquã oues, lac doctrinæ. Manifestũ quidem est, quia oues appellat propter mansuetudinem: non timentes autem deum, lupos propter crudelitatẽ. Sed hoc videamus, quare istos quidem dixit, quasi oues: illos autem nõ quasi lupos, sed lupos. Si enim istos propter solam causam mãsuetudinis oues dixisset, quoniam natura quidem nomines erant, mansuetudine autem oues, vtiq; & illos quasi lupos dixisset: quoniã & illi, etsi crudelitate quasi lupi erant, tamen natura similiter homines erant. Puto ergo ista ratione istos quidem quasi oues dictos, illos autem non quasi lupos, sed ad plenum lupos: quoniam homo dei, quanuis fuerit bonus, tamen semper habet in se aliquid mali secundum carnem, quasi homo: & ouis quidem dicitur propter quòd bonus: quasi ouis autem, quia nõ ad plenum bonus. Qui autem deum non cognoscit, nihil in se boni potest habere, propterea lupus dicitur, non quasi lupus, quia nihil boni habet in se, quia in se nõ cognoscit deum. Causa est ista, quia omnes homines secũdum carnis naturam mali sumus: & sicut dicit Apostolus, Natura sumus filij iræ: sed per timorẽ dei efficimur boni. *Ephes.2.a.* Quanuis autem per timorem dei efficimur boni, tamen semper aliquid naturalis mali remanet in natura hominum. Ergo si natura carnalis cõpellit fieri malum, timor dei ex parte retinet eum à malo. Hominem non cognoscentem deum, aut cognoscentem quidem, sed non timentem, natura compellit facere malum, & timor dei non retinet à malo, & ideo non potest esse in illis aliquid boni, nisi forte propter homines, quãdo ipsum nõ est bonum, sed malum, quod est propter deum. *Rom.14.d.* Quicquid autem non est ex fide, peccatum est. Ideo sancti quidem quasi oues, mali autem nõ quasi lupi, sed ad plenum vocantur lupi. Nec moueat te, quòd etiã Christus quasi ouis est dictus, non ouis, cùm sit totus bonus. Ibi enim non persona Christi comparata est ad personam ouis: sed occisio Christi, sicut occisio ouis. Deniq; ita subiungit: Sic non aperuit os suũ in humilitate. Nam *Esa.53.c.* nec ouis, cùm ducitur ac occisionem, aliquam vocem emittit. Hic autem persona Apostolorũ comparata est ad ouium mores: non missio eorum ad missionem ouium, id est Apostoli ipsi dicti sunt sicut oues, nõ missio eorum, sicut missio ouium. Non enim mittũtur aliquã- †*Num.* do oues ad lupos, nec cõparat aliquis possibilem etiam impossibiliter. Vnde alibi dictus agnus est, non quasi agnus. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* ad intelligendas fraudes. *Estote simplices sicut columbæ*, ad ignoscendas iniurias. Nolo vos esse semper quasi columbas, ne propter simplicitatem nimiam per seductionem laqueũ incurratis. Nolo vos esse semper sicut serpentes, ne ex corde B contra aliquem venena fundatis, sed secundum tempus & personas, mutetis & mores. Estote serpentes, ne comprehendamini. Si enim comprehensi fueritis, estote columbæ, vt ne mordeatis. Quandiu enim homo gentilis est, serpens in illo est: quoniam indignatio illius, secundum similitudinem est illius serpentis, qui in paradiso hominem à deo separauit: cùm verò conuertitur ad fidem, recedente serpente, ingreditur in illum spiritus, qui in specie columbæ descendit de cœlo, & fit columba. Ergo contra infideles estote serpentes, quia serpens serpenti nõ nocet: cum fidelibus autem estote columbæ, vt quasi columbæ colũbis charitatis oscula porrigatis. Et vt breuiter dicam, estote prudentes sicut serpentes, vt malum intelligatis & caueatis. Et estote simplices sicut columbæ, vt nõ faciatis vllum malum. Quia intelligere malum, laudabile est: facere autem, vituperabile. C Nec qui intelligit malum, ipse fecit malum, sed qui facit malum. *Attendite vobis ab hominibus, tradent enim vos in conciliis.* Quoniam superius dixit, estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ: nunc ad vtrunque causam ostendit, & quare vult esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Prudentes quidem sicut serpentes, vt attendant sibi ab hominibus, qui tradent eos in conciliis. Proprium enim est serpentis, ab hominibus sibi caute prospicere. Vnde Apostolus admonet, dicens: In sapientia ambulate, quoniam tempus malignum est. Quare autem vult eos esse simplices: *Colos.4.c.* vt non aduersus proditores suos maliciæ memores sint, sed diligant inimicos suos, & bene faciant persequentibus se, secundum dei Christi præceptum: quia nõ tantùm lædimur ab iniquis inimicis, quando nocemur ab ipsis: sed etiã proficimus, cùm per maliciam eorum constantia bonitatis nostræ à suo proposito victa nõ recesserit. D Quoniam proprium est columbæ vsque ad mortem in simplicitate manere. Vnde & de tolerantia Iob dictum est, & adhuc perseuerat in simplicitate. *Attendite vobis ab hominibus: tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ante reges & præsides stabitis in testimonium illis, & gentibus.* *Iob.2.c.* Ita dixit, attendite vobis ab hominibus quasi à quibusdam pessimis malis, & super omnia mala malis. Nam si non quasi homines accusans dixisset, sufficeret illi dicere, attendite vobis, tradent enim vos. Nunc aute addidit, attendite vobis ab hominibus: ostendere volens, quia præ omnibus malis homo est pessimũ malum. Nam si bestiis cõparare volueris eum, peiorem inuenies eum. Bestia enim, quanuis sit crudelis, tamen quia est irrationabilis, declinabitur ab homine crudelitas eius. Homo autem crudelis cum sit, & rationabilis, non facile euadetur crudelitas eius. Si cõparaueris

ueris hominem serpenti, peiorem inuenies hominem: quoniam serpens, etsi maliciam habet, tamen hominis timorem habet. Ideo si quem absconsè potuerit, mordet: si autem non potuerit, fugit. Homo autem & maliciam habet serpentis, & timorem non habet, sicut serpens. Ideo quandiu non habet tempus, latet sicut serpens: si autem inuenerit, irruit sicut bestia. Adhuc autem anguis, siquidē irritata fuerit, sæuit: si autem irritata non fuerit, in silentio transit. Homo autē & non irritatus insanit, & magis super illos insanit, à quibus non fuerit irritatus. Et vt breuiter dicam, vnaquæq; bestia vnum habet & propriū malum, homo autem omnia habet in se. Deniq; homo malus, peior est quàm ipse diabolus. Diabolus enim si videat iustum, non est ausus ad eum accedere: homo autem malus quanuis hominem sanctum viderit, non solum illum nō timet, sed adhuc magis contemnit. Non enim diabolus homini præstat virtutem, sed homo diabolo. Arma enim diaboli est malus homo. Sicut enim homo sine armis non potest aliquid facere contra hostem, sic diabolus etiam sine homine non valet aliquid cōtra sanctos. *Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos.* Quasi ad maiorem laudē dei in synagogis suis flagellabunt: vbi orationes & laudes, vbi lectiones vel sacrificia, Apostolos ibi pœnis afficiebant, quasi sacrificiū deo offerentes. Re autem vera sacrificiū erat dei, cruciatio Apostolorum, non ad Iudæorū mercedem, sed ad suam coronam: Iudæorum autem erat interitus. Quoniam autē dicit, ante reges & præsides stare, & non cogitare quid respon-
Ioan.15.d. dere debeant, hoc est quod in Ioanne dicit, Cùm autem venerit ille paracletus, ille testificabitur de me. Et vos testimoniū reddetis, quia ab initio mecum fuistis. Ante reges & præsides stabitis in testimonium illis, & Gentibus: vt dum Apostoli accusantur, dum respondent, in singulis quibusq; prætoriis Christi veritas prædicetur, & Iudæorum perfidia demōstretur, & Gentibus vel ad salutem credentibus, pietatis mysterium reueletur. Audientes autem Apostoli, quia coram regibus & iudicibus stare iubebantur, ne fortè dicant ad Christum, tu ipse scis quia in illorum iudicibus scholastici præsunt, quo modo ergo possumus nos homines piscatores, & sine literis, coram illis testimonium dare. Tu enim ab initio non nos docuisti loqui, sed credere. Deniq; cùm nos discipulos congregares, non inuenisti nos in capitolio philosophicos libros legentes, sed retia in mare
Suprà 4.c. mittentes. Neque dixisti, Venite, faciam vos aduocatos meos: sed, venite, faciam vos piscatores hominum. Cōscientias, non eloquentias nostras elegisti. Ideo ipse inquit: *Cùm autem tradent vos, nolite soliciti esse, quo modo, aut quid loquamini.* Mea est enim causa. Deus humano auxilio non indiget. Ideo vos tantummodo mihi personam præstate, & ego vobis sensum. Nam solicitum esse ante iudicium, non est pręparatio rei, sed desperatio de deo. In illis enim rebus potest esse desperatio de deo, in quibus potest esse consideratio. Puta si propter aliquem actum iter facturus es, consideras qualitatem actuum, & quantitatem itineris: & secundum eas præparas tibi expensas. Aut si domum ædificare proponas, consideras qualia ædificia, & talia præparas instrumēta. In iudicio autem quo modo potest præparari responsum? Nunquid scis qualis sit interrogatio futura? Minimè cùm in iudicio tali, non iudices à semetipsis loquūtur, sed diabolus in iudicibus. Si ergo homo, hominis cogitationem non solùm futuram, sed nec prętentem cognoscit: quo modo potest cognoscere consilium inimici? quia nemo hominum scit quæ sunt hominis, nisi spiritus qui *1.Cor.2.c.* est in eo. Si ergo ex vobis loquamini, secundum verbum respondebitis: si autem dei spiritu, secundum cogitatum eorū. Sinite ergo, vt in causa sua loquatur deus in vobis, qui cōscientiam interrogantis agnoscit. Non enim possibile est, vt rex qui milites suos mittit ad bellum: non illis præstet arma aduersus hostem. Qui ergo solicitus est quid loquatur, in sua sapientia sperat: quæ est prima causa ruinæ. Nam in persecutionibus virtus dei non requiritur, nisi præcesserit fides. Ad maiorem consolationem Apostolorum, non dixit spiritus patris vestri, qui loquitur in vobis, sed qui loquitur: vt ostendat quia nō solùm tunc, sed nec modò aliquid sine spiritu dei faciunt, aut loquuntur, tanquam si ita dicat ad illos: Maximè quia creditis in me, aut confitemini me esse verum. Esurientem me videtis, & creditis quia sum panis cœlestis. Sitientem me videtis, & creditis quia ego sum fons aquæ salientis in vitam æternam. Quo *Ioan.4.b.* modo est iste sensus humanus, qui aliud vidit, & aliud credit, & confitetur? Si ergo modò, quando periculum non est, gratia mea operatur in vobis: quantò magis erit vobiscum cùm persecutio venerit? Nam qui vos in pace sustentat, multò amplius adiuuat in bello. *Frater fratrem tradet in mortem.* Audientes Apostoli, ne fortè cogitent æstimantes cùm traditi fuerint in conciliis, & in synagogis ad flagellandum: illo tempore putas nemo erit patronus, qui adiuuet: nemo amicus, qui indulgeat: nemo amicus, qui misereatur? Ideo dicit dominus: Nemo speret in patronis, nemo in amicis, aut parentibus: cùm etiam frater fratrem tradet in mortem: pater filium, & filius patrem. Vide quale tunc incendium persecutionis ardebit, vt nec sibiipsi parcat natura. Quo modo autem tunc patronum, aut amicorum fidem integram quæres, cùm videris ipsius fraternitatis & paternitatis vim esse extractam? Si enim amicicia in ipsa natura deficiet: quo modo inuenietur extra naturam? Ergo quia non est satis stupendum, si frater fratrem tradat in mortem? Cain enim propter inuidiam sacrificij *Gene.4.d.* interfecit Abel fratrem suum: Et propter benedictionē *Ibid.27.g.* surreptam Esaü persequebatur Iacob: Hoc autē quis audiuit, vt nulla iniuria existente, propter solam Christi fidem pater filium tradat in mortem? quia fortior est conflictio inimici, quàm virtus naturæ. Corruptibilis enim est dilectio carnis. Mendax est omnis secularis amicicia, quæ diuini timoris vinculo nō est ligata. Non est fides in seruis diaboli. Diabolus nec generat, nec generatur: si non generatur, nescit seruare iura propinquitatis, qui nullum habet propinquum. Non quia odibile est genus Christianorum, sed quia diuinū est, carnales odiunt. Alij adiunguntur multò plures & chariores proximitate cōiuncti, beatior commutatio, bonum odiū est. *Et eritis odio omnibus hominibus, propter nomen meum.* id est, omnibus infidelibus: non solùm inimicis, sed etiam amicis: non solùm extraneis, sed etiam parentibus: non solùm parentibus aut fratribus, sed etiam ipsis patribus vestris. O inæstimabile diabolici furoris incendium, quod nec ipsa paternitatis † charitas extingue- † *fraternitatis.*
re potest: supra naturam & contra naturam persecutio ardens, sapientibus euidenter ostendit, quoniam illa odia non facit more humano accidentiū ira causarum, sed inuidia diaboli propter Christum. *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.* Quia incipere multorum est, finire verò paucorum. Semper in principio dilectio est, in fine probatio. Nemo enim circa deum vsque ad finem potest perseuerare, nisi qui propter deum tantummodo

Universidad de Deusto
Biblioteca

modo factus est dei. Omne enim quod propter carnem fit, corporale est, quemadmodum & caro ipsa temporalis est: quod autem propter deum fit, æternum est, sicut & deus æternus est. Cor bonæ fidei, est exitus bonus: quia non incipere aliquod bonum glorioſum est, sed finire. Nam quod incipit, corporis voluptas est frequenter: quod autem finit, virtus est animæ. Nam frequenter concupiscentia carnalis incipit bonum, sed non finit, nisi gratia dei. Cùm ergo cõuersus fueris ad deum, & cœperis deo seruire, & opera iusticiæ facere, ne aliquãdo acta tua recorderis, sed finem tuum cogita: quia præteritorum bonorum consideratio, iactantiam operatur: cõsideratio autem finis, timorem. Quoniam qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Homilia XXV. *ex cap.* X.

IN *illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Nihil opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non sciatur.* Et reliqua. Nunc profectum prędicationis eorum futurum eis annunciat, quoniam prædicatio eorum habitura fuerat exitum glorioſum. Ecce ego ipse, qui sum lumen absconditum in tenebris, deus celatus in homine, sublimitas in humilitate. Tunc sicut hoc mysterium absconditum fuit à seculis, nunc autem per vos manifestabitur cunctis, vt impleatur sermo propheticus, qui dictus est de me: A summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius. Et non est qui se abscõdat à calore eius. *Sicut enim nullus est locus vbi non appareat sol, aut non sentiatur calor eius: sic nullus erit locus, vbi non cognoscatur Christus, aut non intelligatur diuinitas eius, vt omnis conditio hominum in duas diuidatur partes, ita vt credentes meritò coronentur, ac non credentes sine excusatione puniantur.* Et vos cùm interim quasi inimicos suos odiant homines, posteà vos cognitos cõplectentur quasi suæ salutis authores. Interim quasi maleficos homines vos abominabũtur, posteà quasi sanctos venerabũtur. Interim vos quasi persecutores persequentur, posteà vos, omnes homines in ecclesiis suis quasi deos adorabũt. Memento te præterita, & consolamini de futuris, quando iusticiæ domini dominata est iniquitas, quando veritatem longo tempore celauerũt tenebrosa mendacia, quando innocentia sub existimatione criminis diu velata est. Moses fuit celatus in Aegypto, dictus est filius Aegyptiæ. Quasi homicida fugatus est, quasi mercenarius contẽptibilis, ouium factus est pastor. Nunquam est manifestata sanctitas eius, nunquam est coronata innocentia eius. Ecce qui pastor ouium fuerat irrationabilium, factus est dux populi glorioſi. Qui quasi homicida ex Aegypto egressus, posteà ingressus est iudex sanctorum, Iam non filius Aegyptiæ, sed quasi filius dei. Perdidit beneficium suum Aegyptus, non potuit bene nutriendo facere suum, qui melius nascendo fuerat alienus. Qui Pharaonem regem quasi captiuus antè timuerat, posteà illum decem plagis, quasi seruum obnoxium castigauit, quia nihil est opertum, quod nõ reueletur. Ioseph celatus est in Aegypto, quasi adulter accusatus est, castitatis custos fidelis. Nunquid non est manifestata innocentia eius? Nunquid non multipliciter coronata est castitas eius? Qui quasi maleficus in carcere fuerat, quasi propheta eductus est. In vnius pueri vindicta totus mundus fame flagellatus est. Et quẽ sacerdos Phutiphar primum quasi adulterum vxoris suæ cõdemnauerat, posteà glorioſum generum in cubiculũ suum locat. Abscõditi fuerant & tres pueri in Babylonia, & quasi contemptores regis sunt accusati pro crimine, ad quorum interitum iussum est, vt caminus accenderetur septies amplius quàm solebat: non quia ad comburendam carnis naturam tantum incendium necessarium erat, sed quia tantùm insanientis regis iracundia suggerebat. Et quid ignis in suo camino, furoris spiritu percussus corrigit? Et perdito suæ virtutis calore, specie sola ardebat, vt incorruptibilem integritatem eorũ corruptus ignis ostenderet, & ardentiorem fidem eorum ardens flamma ostentaret, ipsa natura sua clamans, nõ in voce: quia nihil occultum quod non sciatur. Sed vos sustinete introitum iniurioſum, vt habeatis exitum glorioſum. Et tanquam promissionũ consolationem habentes, *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quæ in aure auditis prædicate super tecta.* Quid est quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine? Item tenebras Iudaicum populum dicit, sicut scriptum est: Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Et ideo tenebræ intelliguntur, quia lumen verum cognoscere non potuerunt. Quæcunque igitur dominus in Iudæis locutus est, in Ecclesia manifestanda esse annunciabat. Lux enim populus Christianus intelligitur, sicut & Apostolus ait: Eratis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in domino: vt filij lucis ambulate. Aut ita: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: id est, quod nunc dico vobis in mysterio parabolarum, vos posteà dicite manifestè. Quod enim in mysterio est absconditum, sic est quasi in tenebris positum. Vnde & Moses, quando legem accepturus ascendit in montem, sicut dicit scriptura, ingressus est Moses in nubem, ostendens quia lex quæ dabatur in mysterio posita, obscura erat futura, quasi sub nube nigerrima. Quod autem manifestè dicitur, in lumine dicitur. Quid est, Quod aure auditis, prædicate super tecta? id est, quod auditis in secreto soli, prædicate coram omnibus, nulli abscondentes verbum, quasi qui stet supra tecta & clamet. Quid est quod Apostoli audierunt in mysterio? Quid? Exiuit seminator seminare semen suum. Et quædam ceciderũt secus viam, quædam super petram, quædam inter spinas, quædam super terram bonam. Et loquebatur eis in parabolis, & sine parabolis loquebatur eis nihil. Et accesserunt discipuli eius ad eum secretè, dicentes: Enarra nobis parabolam. Quibus respondit: Vobis datum est nosse mysterium regni dei, cæteris autem in parabolis, vt audientes non audiant, & videntes cæci fiant. Quid ergo? Quod tunc in mysterio solis Apostolis credebatur, nunc euangelistis referentibus, & Apostolis prædicantibus, quotidie in medio ecclesiæ omnibus populis enarratur. Ergo hoc est quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: id est, quod dico vobis in secreto, prædicate coram omnibus, sicut est vbi vocauit dominus discipulos suos seorsum, dicens eis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens autem Petrus dixit ei: Tu es Christus filius dei viui, qui in hunc mundum venisti. Et mandauit eis, Nemini dixeritis: quia oportet filium hominis crucifigi, & tertia die resurgere: quia si manifestè cognitus fuisset filius dei, nemo ausus fuisset manus iniicere in eum. Et ideo crucifixus non esset, neque resurrexisset à mortuis. Propterea adhuc infernorum regnum esset in terra, & dominatio diaboli mundum totum teneret. Quid ergo? Postquam dominus surrexit à mortuis, quod audierat Petrus in secreto, cœpit coram omnibus prædicare, dicens: Deus patrum nostrorum suscitauit filium suum Iesum, quem vos crucifixistis, & denegastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos verò iustum negastis, & virũ homicidam petistis

Exod.2.d. & seq.

Gene.39. & seq.

Ibid.41.f.

Dan.3.b.

Psal.18.b.

Ioan.1.d.

Ephes.5.b.

Exod.1.d.

Ioan.16.b.

Luc.8.a.

Ioan.12.b.

& Luc.9.c.

Ioan.13.b.

& Luc.9.

Act.3.d. & 5.

petistis donari vobis, principem autem vitæ interemistis. Ergo hoc est, quod in aure audistis, prædicate super tecta. *Et nolite timere eos qui occidunt corpus.* Ne fortè propter timorem mortis non liberè dicatis quod audistis, nec fiducialiter prædicetis in omnibus, quod in aure soli audistis. Sic ergo ex his verbis ostenditur, quòd non solum ille proditor est veritatis, qui transgrediens veritatem palàm mendacium pro veritate loquitur, sed etiam ille qui non liberè pronunciat veritatem, quam liberè pronunciare oportet: aut non liberè veritatem defendit, quam liberè defendere oportet, proditor est veritatis. Nam sicut sacerdos debitor est, vt veritatem quam audiuit à deo liberè prædicet: sic laicus debitor est, vt veritatem quam audiuit quidem à sacerdotibus probatam in scripturis, defendat fiducialiter. Quod si non fecerit, proditor est veritatis. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Hęc autem diximus, quoniam multi Christianorum palàm quidem transgredi veritatem putant peccatum, tacere autem veritatem coram infidelibus nō putant esse peccatum: & propterea multi inueniuntur in isto reatu. Ideo nos conuenit apertius dicere, quoniam nihil de veritate neganda præsens loquitur sermo, sed de veritate non liberè prædicanda, dicens: Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & nolite timere eos, qui occîdunt corpus, quo minus dicatis in lumine, quod audistis in tenebris. Vide quoniam non solùm ille transgressor est veritatis, qui palàm denegat veritatem, sed etiam ille, qui propter timorem eorum, qui possunt occîdere corpus, tacet veritatem. Et quid dicam? Quia propter timorem mortis tacent homines veritatem, & propter miserum ventrem, & propter spem vani honoris, in conspectu infidelium tacent homines veritatem: Vtputa, eunt homines ad conuiuium impiorum sacerdotum, & confugiunt ad patrocinium malorum hæreticorum, fit sermo de fide: ille sacerdos impius, vel patronus, blasphemat veritatem tuam, quasi mendacium: fidem tuam, quasi perfidiam, vt aut seducat, aut vulneret conscientiam tuam, & faciat eam infirmam, etsi ad plenum capere non potuerit: tu autem etsi non denegaueris palàm veritatem, tamen non contendis cum persona eius, cuius panem inanem manducas, vt non perdas spem patrocinij, aut rapacitatis: veritatem quam oportebat te liberè defendere, tacens confundis eam in conspectu inimicorum eius, vt videatur à te tacente, falsa quæ vera est. Et quo modo non es tu proditor veritatis? Sed fortè dicis: Si taceo veritatem ante aduersarios, nunquid cōsentio mendacio eorum? Dic mihi, si princeps aliquis imperatoris, videns ciuitatem Romanam ab hostibus expugnari, cùm posset liberare eam, & neglexit defendere: num ipse videbitur tradidisse, quam potuit liberare, si voluisset? Sic & tu vidēs veritatem ab impiis expugnari, cùm eam potuisses defendere, si loqui voluisses, tacens expugnasti, per hoc ipsum quod cōpassus es expugnari. Et si propter timorem eorum qui occîdūt corpus tacere veritatem, sicut præsens scriptura testatur, impietas est: quo modo nō sit impietas maior, tacere veritatem propter miserū ventrem, & spem vani honoris, & meliorem facere gratiā panis, & honoris quàm gloriam veritatis dei? Et nolite timere eos, qui occîdunt corpus: quoniam corpus etsi ab impiis occisum non fuerit propter deum, à semetipso post modicū morietur propter naturam. Ergo occisi secundum corpus ab impiis, nihil perditis, nisi mortis dilationem, vt corpus quod post modicū fuerat moriturū, ante modicum moriatur, magis autem nec ante ipsam mortis dilationem. Si ergo verū est, quia nec folium cadit de arbore sine præcepto dei: & quia numerati dati nobis sunt dies ad vitā, credere debemus, quia nec morimur ante diem, nec trāsire possumus diem: tamen ponamus q̄ ante diem moritur, qui moritur propter deū. Si ergo & gratis, id est sine molestia percussoris post modicum morituri sumus, nulla dei causa proposita: quare non ante modicū in causa dei cum gloria morimur, vt fiat volūtarium, quod futurum est necessarium, vt offeramus deo pro munere, quod redditur à te pro debito? Ideo nolite timere eos, qui occîdunt corpus. Substantia enim hominis nō est corpus, sed anima. Hāc enim solā deus ad imaginē suam fecit, & hanc diligit: propter hāc fecit & mundum. Hanc zelat, & persequitur inimicus: propter hanc & ipse filius dei venit in mūdum. Corpus autem vestimentum est animæ, sicut ait Apostolus: De corpore nostro in quo ingemiscim° onerati, in quo nolumus spoliari, sed superuestiri vt mortale hoc absorbeatur à vita. Sicut ergo vestimentū super homines positum, si quis furibundus scindat, illatorem quidem iniuriæ sentit homo, damnū autem non patitur in natura: sic corpus super animam positum, si occidatur ab impiis, anima quidē occisionis eius sentit dolorem, damnum autem suæ naturæ nō patitur. Habemus autem huius rei vnde lóquimur argumentum in membris. Sicut enim vngues cùm summitatem vestiūt digitorum, quādiu præcidantur, dolorem faciunt corpori: cùm verò præcisi fuerint, nullus sensus corporis inuenitur in eis, sed ex ipsa natura alteri noui procedunt, vt nullum videatur natura sustinuisse dispendium: Sic corpus donec cæditur, sentit anima: cùm autem occisum fuerit, nullus sensus, aut dolor animæ inuenitur in corpore illo, sed iterum super animā in tempore opportuno gloriosius illud retexet corpus, vt nullum detrimentum anima videatur perpessa, sed augmentata, Dicam autem quod sentio verius, non solùm ad vestimentum animæ caro creata est, sed magis ad tentationē eius, quasi domestica & naturalis inimica copulata est. Et dum expugnatur à carne, nec vincit, nec coronatur à deo. Huiusmodi mysterij Paulus testis est, dicens: Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem. Si ergo caro animæ inimica, tentatio est: quis sapiens non intelligit, quia occisio corporis optāda est magis, quàm timenda? Ideo tibi corruptibilis natura creata est, inde deponendi corporis tempus est numeratum, vt homo morituro corpori tuo non parcas, sed commerito perituro compares tibi vitam mansuram. Ecce si mutuò accipis, vtputa bouem, vel equum: nónne assiduè operaris opus tuum in eum? Dicis enim apud te, hodiè aut eras tollendus est à me, quia non est meus. Etiam tu in corpore corruptibili natus, quare non ad vtilitatem animæ tuæ vteris tēporali corpore tuo, sciens quia post modicum tollendum est à te, quia non est tuum? Quæ ergo est ista insipientia vestra, odire quod nostrum est, & amare quod nostrum non est? Studere seruare, quod seruare non possumus, & negligere quod in æternum habebimus? Nolite timere eos, qui occîdunt corpus. Quid est timor mortis? nō dolor exeundi à corpore, sed desperatio vitæ post mortem. Ille timet mortem, qui non putat se viuere post mortem. Vis scire? Ecce frequenter homines grauem dolorem patiuntur in infirmitate, & non moriuntur, & frequenter modicum tædium habent, & moriuntur, & tamen magis contenti sunt grauem dolorem pati, & non mori. Vides ergo

proditor veritatis quis. *Luc.10.c.* *1.Cor.5.d.* *Galat.5.b.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quia non dolor mortis, sed ipsa mors timetur? Sicut autem omnia mala operatur timor mortis, sic omnia bona operatur contemptio mortis. Qui timet mori, id est qui non sperat viuere post mortem, neque eleemosynas dat, neque orationibus instat, neque ieiunium celebrat, neque paupertatem sustinet, neque opprobriũ suffert, neque damnum substantiæ suæ contentus est pati, neque corporalem iniuriam sustinet propter deum: sed hoc suæ lucrum vitæ existimat, si bonis istius mundi fœliciter fruitus fuerit: & hoc damnũ vitę suæ putat, si fuerit: alienatus ab istis bonis. Quare? quia laborum suorum præmium in resurrectione non sperat. Qui autem non timet mori, id est qui vitam sperat post mortem: omnia quæ diximus, libenter sustinet prõpter deũ: quia laborum suorum mercedem multiplicem indubitanter expectat. Ille est ergo perfectus discipulus Christi, qui hæc omnia patitur, aut pati paratus est. Non ergo ideo dominus mandat, nolite timere qui occidunt corpus: quia necesse est omnem Christi discipulum occîdi: sed ne omnes illas res, quas suprà diximus, per singulas mãdet, quasi per compendium dixit: Nolite timere eos qui occîdunt corpus: quoniam qui occîdi nõ timet, multò magis contemnit cætera aduersa carnalia, quæ sunt ante mortẽ: quia omnia carnalia quæ sunt ante mortem, leuiora sunt morte. Qui ergo quod grauius est non timet, multò magis cõtemnit quod leuius est. Qui autem cæteras molestias quæ sunt ante mortem non est contentus pati propter deum, quo modo sustinet mortem? Considera autem, vt quid nobis in natura creauit timere mala carnalia, aut diligere bona: non vt mala carnalia timeamus, quæ timemus, sed vt per timorem malorum carnaliũ intelligamus magis timenda esse spiritualia mala: Vtputa, scis quia malum est pati dolorem carnis, per hoc intellige, quia peius est dolorem animæ pati. Scis quia malũ est confundi coram hominibus, per hoc intellige, quia peius est confundi coram angelis. Quantũ enim angeli meliores sunt hominibus, tantùm confusio illa peior quàm ista. Nam dolor & pudor corporalis, cum corpore finitur, aut soluitur: dolor & pudor animæ, semper cum anima irruit ad pœnam. Ita nõ vt diligas bona carnalia quæ diligis, sed vt per bona carnalia intelligas magis diligẽda esse spiritualia bona: Vtputa scis quia bonum est gaudere carnaliter: per hoc intellige, quia melius est gaudiũ animæ. Gaudium quippe carnis cum carne finitur, gaudiũ autem animæ cum anima perseuerat. Scis q̃ bonũ est gloriari in terris: per hoc intellige, quia melius est gloriari in cœlo. Quantò enim clarius est cœlũ, quàm terra: tantò glorioſior est illa gloria, quàm ista. De magnis autẽ thesauris bonorum vel malorum quasi modicũ gustum dedit in mundo, vt ex modico gustu malorũ, vel bonorum, plenitudinem cognoscamus. Nolite timere eos qui occîdunt corpus, sed eum timete, qui potest corpus & animã perdere in gehennam. Quid dicis, anima perit? Nõnne immortalis creata est? Morte enim non solùm extinctio corporalis signatur, sed etiã pœna mors dicitur. Vnde & Paulus ait: Quotidie morior pro vestra gloria, quã habeo in Christo Iesu. Et Ioannes in Apocalypsi sua sic dicit: Beatus qui habet partem in prima resurrectione, ei secunda mors nõ dominabitur. Secunda enim mors est ignis, & sulphur. Vides ergo quia per damnationem animæ, non dicit ipsam solutionem animæ, sed cruciationem gehennæ, quæ est mors secunda. Et tanquam si aliquis dicat: Vt quid tanta licentia data est malis, vt etiam contra voluntatem dei habeant in sanctis potestatem nocendi? Absit, nihil possunt deo nolente: *Nónne duo passeres asse veneunt, & vnus ex eis non cadet sine voluntate patris vestri?* Si ergo passeres in volũtate dei positi sunt, non in potestate hominum, quos deus ad vsum hominum fecit, quantò magis vos: non cùm estis in potestate hominum, sed in voluntate dei, quos deus ad suam gloriam fecit. Si passer euentu non moritur, nec cadit, propter hoc ipsum, quia opus dei est: quantò magis iustus homo non est in euentu positus, quia imago dei est. Sed aut à deo traditus, moritur: aut à deo liberatus, euadit. Si in passeribus nihil sine ratione agitur, quorum duorum precium vnus est assis: quantò magis in vobis sine me nihil agitur, quorum precium est sanguis meus? Si sic habentur passeres, quo modo habendi sunt filij? Ideo ergo non debetis timere homines, quia non est in vobis illorum potestas, sed dei. Non enim quando volunt impij, tunc possunt nocere sanctis, sed quando deus illis nocendi tempus concesserit, vt prouideat sanctis suis coronam. Dicit Pilatus ad Iesum: Nescis quia potestatem habeo dimittere te, & crucifigere te? Respondit ad eum: Non haberes vllam potestatem in me, nisi tibi datum fuisset desursum. Quæ ergo est sapientia, illum non timere qui dat potestatem, sed illum timere qui accipit? Qui enim dat potestatem, quando vult dat: qui autem accipit, non quando vult accipit. Ergo si non es traditus, sine causa times: & si traditus es, sine causa times. Deo enim liberante homo tibi nocere non potest, & si vult. Nescis quo modo Pilatus volebat dimittere Christum, sed non poterat, quia deus eum tradebat? *Vestri autem & capilli capitis omnes numerati sunt.* Quid nobis prodest capillos numeratos habere, si morimur? Ideo numerati sunt, vt in æternum viuamus. Nunquid ideo numerat aliquid deus, vt numerum eius cognoscat, qui ab initio (vt dixit sapientia) omnia in pondere, numero, & mensura creauit? Sed ideo numerauit, ne aliquid perdat ex ipsis. Sicut dicit propheta: Mihi autem *nimis honorati sunt amici tui deus. Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur. Non minuuntur qui numerati sunt, sed etiam multiplicabuntur, Vis scire dignitatem numeratorum: considera ouem illam, quo modo pastor non requieuit per desertũ discurrere, donec inueniret eam, & ad pristinum numerum reuocaret. Nullam ex omnibus se habere putabat, si de numero suo vna periret. Qui autem perituri sunt, non numerantur. Ideo dominus dicit: Vestri etiam capilli capitis numerati sunt. Peccatores autem, vt quid numerantur, qui esse non æstimantur? Illud enim numerat deus, quod vult possidere: quod autem non vult habere, vt quid numerat? Ideo non numerantur peccatores, vt quicunque ex ipsis periret non sentiat, neque curet deus, quasi de non numeratis: sicut scriptum est, Pro nihilo habentur omnes gentes. Ergo passeres sunt meliores, quàm peccatores? Non, sed similes. Sicut enim deus non dixit, quia non cadunt: sed, sine voluntate dei non cadunt. Dei enim voluntas est, vt comprehendantur, & ad vsum procedant hominum, quia ad hoc creati sunt. Sic voluntas dei est, vt homo qui sine lege dei vixit, sine lege & pereat: & qui deum non aspexit, non aspiciat illum deus. Verè in hoc peior est homo peccator quàm animal, quoniam animal & si non glorificat, non exacerbat: homo autem malus non solùm non glorificat, sed adhuc exacerbat. Quanta autem sit dignitas numeratorum, etiam in libro numeri ostenditur, quoniam & electi & colati numerantur à Mose, per præceptionem dei.

Mortem timens, parũ boni operatur.

1. Cor. 15. d.
Apoc. 20. b

Luc. 23.

Sapien. 11.

Psalm. 39.

Infirmi.

Num. 1. & 3. & 26.

dei. Non numeratur inter eos fœmina. Fœmina autem intelligitur mollicies, quę est corruptio corporalis. Omnis autem vir mollis animo, remissibilis in fide, & corruptus in actibus: corpore vir est, & ideo fœmina intelligitur, ideo non numeratur cum sanctis. Fœmina autem si virilitatem sanctam habuerit, & si corpore fœmina est, animo est vir, & numeratur cum sanctis. Illic quia figura erat caro, fœmina repellebatur: hic autem quia veritas est, fœmineus animus non numeratur. Illic seruilis conditio excludebatur, hic autem conuersatio seruilis expellitur apud deum. Non ille seruus est, qui seruus est hominum, sed qui peccati sui. Ergo liber si opera mala fecerit, diaboli seruus est. Seruus, si bona opera fecerit, filius dei est: ideo seruilis anima nō numeratur. Item neque Aegyptius mundialis. Qui ergo diligit mundum, in secularibus negociis gaudet. Propter negocia mundi transitoria tristatur, propter deum verò non gaudet. Ille non numeratur, qui anima Aegyptius est. Aegyptius autem si cœlestia amauerit, Hebræus est. Item nec puer numeratur. Ille qui puer est sensibus, malicia autem perfectus est: qui autem malicia puer est, sensibus perfectus est. Qui autem mensurat plenitudinem ætatis Christi, ille etiã puer fuerit, sicut Daniel numeratur. Et qui procedit ad bellum contra alienigenas: id est, qui potest pugnare contra immundos spiritus, & desideriorum carnalium destruere castra, ille tantũmodo numeratur. Sed nec omnes qui habent virtutem spiritualem, habent Israëliticam virtutem. Nam & Gentiles habent virtutem animæ, Grammaticam, Rhetoricam, & Philosophicam: sed non Israëlitica virtus est, quæ non fit propter deum, sed propter bonam gloriam. Israëliticum autem bonum est, cuius mens deum videt, sicut Apostolorum, quibus dixit: Vestri autẽ & capilli capitis numerati sunt omnes. Spiritualiter autem, capilli sunt subtiles animæ, & innumerabiles sensus sanctorum, qui de spiritu Christi, quasi de capite ipsorum prodeunt. Si autem iustus tradidit se in potestate dilectionis, dilectio illa præcidit capillos ipsius, & tollit virtutem quam habet in capite, sicut Dalida Sampsonis. Nam omnis virtus eorum non in corpore, nec in diuitiis, sed in virtutibus spiritualibus est posita. Et nulla res sic præcidit virtutem capillorum suorum, sicut corporalis voluptas. Si ergo perdidit virtutem capillorum suorum, apprehendunt eum alienigenæ, id est immundi spiritus, & alligabunt eum vinculis diuersorum desideriorum, & excæcabunt oculos cordis eius, vt non videat lumen: id est viam veritatis, vt egressus suos extendat, vt impleatur in illo, quod scriptum est: Deleantur de libro viuentium, & cum iustis non scribantur. *Omnis ergo qui me confessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo. Qui autem negauerit me coram hominibus, & ego negabo eum coram patre meo.*

Iudic 16.c.

Psal.68.f.

Et quoniam rem impossibilem, quantùm ad naturam carnalem, mandauerat: nunc & pœnam proponit, & præmium, vt modò timore pœnæ, modo desiderio præmij virtus animæ adiuuetur. Ecce præmium: Qui me cõfessus fuerit coram hominibus, & ego confitebor eum coram patre meo. Sed prius dicit præmium, postea pœnam, quia misericors deus paratior est ad remunerandum bonos, quàm ad puniendum indignos. Vide ergo quantum maius est præmium dei, quàm iustitia nostra: & quantò grauior est vindicta, quàm nostrũ peccatum. Si tu confessus fueris Christum coram hominibus, confiteris quia nihil potes præstare deo: si autem ille te confessus fuerit coram deo, confitetur quia potest facere te immortalem. Si tu negaueris Christum coram hominibus, denegans Christũ illi nocere non potes: si autem te negauerit Christus coram deo, denegat qui perdere potest in igne æterno. Quis est tam lapideus, qui non desideret iustitiæ suæ testem habere Christum? Si ergo magnum est testem esse Christi, quantùm magis est testem habere Christũ? Considera etiã denique, ne fortè dicãt etiam fideles Christiani, si necessitas persecutionis aduenerit, interim coram hominibus de negatione patiar pœnas, in corde autem meo veritatem teneo Christi. Ideo non dicit, Qui me cõfessus fuerit in corde suo: sed, coram hominibus. Quoniã qui coram hominibus non confitetur, non prodest ei aliquid quo in corde credit in Christum: quia qui ore denegat, nõ potest fieri vt in corde credat. Radix enim cõfessionis, fides est cordis. Confessio autem, fructus est fidei. Sicut ergo quandiu radix est viua, necesse est vt aut ramos producat, aut folia: si autem non produxerit, sine dubio intelligis, quòd radix eius in terra siccata est. Sic quãdiu fides cordis integra est, semper germinat cõfessionem in ore: si autem confessio non fuerit oris, intellige sine dubio, quia fides cordis eius iam antè siccata est. Sic enim dicit Apostolus: Corde enim creditur ad iustitiam, ore autẽ confessio fit ad salutem. Ergo nec valet confessio oris sine fide cordis, nec fides cordis sine confessione oris. Si autẽ tibi prodest corde credere, & nõ coram hominibus confiteri: ergo & infideli in hypocrisi confiteri Christum prodest, etiam si corde non credat? Si autem ille nihil proficit cõfitens sine fide, nec tu proficis credendo sine confessione. Si sufficit Christo qui cognoscit, & si confessus eum nõ fueris coram hominibus: ergo & tibi sufficiat, quia cognoscit te Christus, & si non fueris te confessus coram hominibus. Si autẽ tibi non sufficit cognitio eius, nec illi sufficit fides tua. Si enim sufficeret tibi fides cordis, cor tantummodo tibi deus creasset: nunc autem & os tibi creauit deus, vt corde credas, & ore cõfitearis. Nec tantum ore, sed quinq; sensibus carnalibus: Si enim sufficeret cor aut os, sic diceret, & propheta: Cõfitemini domino, in cithara vnius aut duarum, chordarum, psalmum dicite ei: nunc autem dicit, in psalterio decem chordarum: quia homo qui est psalterium, decem sonos habet, quinque carnales, & quinq; spirituales. Cum his omnibus oportet cõfiteri Christum. Si autem vel vnus sensus minus fuerit, non est perfecta confessio. Ergo si quis tibi dicat, non manduces idolothytum, sed aspice tantùm ad idola, quo modo speciosa sunt: si aspexeris prouocatus, oculis tuis negasti Christũ. Non quia aspicere idola aliquid sit, sed quia inuitatus aspicis, peccas. Si autem non aspexeris, oculis tuis confessus es Christum. Ideo scriptum est, Auerte oculos meos nè videant vanitatem. Si verò dixerit tibi, nolo vt aspicias idola, sed tantum ausculta quo modo ille Gentilis blasphemat Christũ, vt glorificet deos. Si auscultaueris, auribus tuis Christum negasti. Si dixerit tibi, nolo vt audias blasphemiam Christi, sed ecce quo modo incensum diis offertur, tãtùm sta, & accipe odorem incensi illius: si odoratus fueris, odoratu tuo Christum offensus es. Item si dixerit tibi, non manduca carnem dentibus tuis, tantùm finge te de immolato manducare: si simulaueris, sic gustu tuo Christum negasti. Si autem nolueris fingere, Christum confessus es, sicut Eleazarus in libro Maccabæorum, qui carnes veruecinas sub specie porcinæ noluit manducare. Si dixerit, nolo, fingas te de immolato manducare, sed tantùm tange idolum manu tua, aut tene thuribulum: si tetigeris, aut

Nihil prodest credere corde, nisi adfuerit cõfessio oris.

Roma.10.c.

Psal.32.d.

Psal.118.c.

1.Mac.6.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tenueris,tactu tuo Christum negasti.Si autem nolueris, tactu tuo Christum cõfessus es, sicut scriptum est: Si est
Psal.7.a. iniquitas in manibus meis. Omnia enim membra animæ vel corporis tui non solùm tibi ad vsum deus creauit, sed sibi ad gloriam.

Homilia xxvj. *ex cap.* x.

IN *illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Nolite arbitrari, quòd venerim pacem mittere in terram. Non veni mittere pacem, sed gladium.*Et reliqua. Cùm dixisset dominus, Qui me confessus fuerit coram hominibus, &c. quasi cogitantibus Apostolis, & dicentibus apud se, vsque nunc sub tyrannis & Gentium dominatione deguimus, & nunc speramus pacem nobis esse venturam: & quo modo hic nobis persecutiones & iudicia futura promittit?Respondit ita: Nolite arbitrari, quòd venerim pacem mittere in terram. Et est pax bona, & est pax mala. Pax bona est inter bonos fideles & iustos, vt in quibus est vnius fidei munus, vna sit vitæ concordia. Nam fides per verbum quidem dei nascitur, per pacem autem seruatur, & per charitatem nu-
Galat.5.b. tritur, dicente Apostolo: Fides est, quæ per charitatem operatur. Fides autem quæ non habet charitatem, nullum potest boni operis fructum perficere. Si ergo aliqua dissensione fideles fuerint separati, hoc est mala
Infrà 12.b. discordia,sicut ait dominus:Omnis domus in se diuisa,
& Luc.11.c non stabit: Si & separata fraternitas, à semetipsa con-
Galat.5.c. sumitur, sicut ait Apostolus: Si autem inuicem mordetis & criminamini, videte ne ab inuicem consummamini. Pax autem mala est inter infideles & iniquos, vt quibus est vna malicia, sit vnus ad malefaciendum cõsensus.Nam infidelitas & iniquitas ex suggestione quadam diaboli nascitur, per pacem autem seruatur. Si ergo aliqua occasione infideles & iniqui ab inuicem fuerint separati, hoc est bona discordia: quia sicut in pace bonorum,fides & iusticia stant, infidelitas autem & iniusticia iacent: cùm verò discordia venerit, fides & iusticia cadunt: infidelitas autem & iniusticia resurgunt: sic in pace iniquorum & iniusticia, & infidelitas stant, fides autem & iusticia iacent. Cum verò concordia venerit, infidelitas & iniusticia cadunt, fides autem & iusticia surgunt. Ideo ergo dominus bonam misit separationem in terram, vt rumperet malam cõiunctionem. Omnes enim tam boni quàm mali, id est qui diligentes malum,erant in malo: & qui per ignorantiam boni stabant in malo. Omnes insimul, quasi sub vna domo infidelitatis tenebantur inclusi, ideo misit dominus separationis gladium inter illos, id est verbum veritatis,
Hebr.4.c. de quo ait Apostolus: Viuum est verbum dei,& efficax, & acumen habens super omnem gladiũ acutissimum, penetrans vsq; ad interiora animæ & spiritus,artuumq; & medullarum,scrutans corda,& cogitationes. Iste est ergo gladius bis acutus, ex vna quidem parte bonos ab errore præcidens, ex altera autem parte malos ab excusatione,vt nec bonos ignorantia perdat,nec malos excuset:vt & boni cognita veritate,cum secuti fuerint,veritatem, cum iudicio & iusticia saluentur, & mali cùm veritate cognita receserint à veritate, cum iudicio & iusticia puniantur.Hoc ergo gladio dominus separauit bonum à malo, vt & bonum separatum à malo surgat, & malum separatum à bono cadat.Nam bonum quandiu fuerit mixtum, cum malo iacet, & mortuũ est, quia non potest bonum esse cõiunctum cum malo: cùm autem à malo fuerit separatum, tunc surgit & viuit: quia incipit esse bonum separatum à malo. Sic & malum quandiu fuerit mixtum cum bono,stat & viuit,quia sub se opprimit bonum:cùm verò fuerit separatum à bono, tunc cadit & moritur:quia manifestatum iam non potest sub se opprimere bonum.Sic & fideles,quãdiu cum infidelibus fuerint iuncti, iacent, & mortui sunt: quia non possunt esse fideles cum infidelibus mixti.Cùm autem fuerint ab infidelibus separati, tunc resurgunt & viuunt: quia tunc incipiunt esse fideles cum fidelibus mixti. Item infideles quãdiu fuerint cum fidelibus mixti, stant,& viuunt: quia sub sua infidelitate tenent fideles. Si verò à fidelibus fuerint separati, cadunt, & mortui sunt: quia manifesti infideles iam non possunt perdere fideles. Omnis enim res mala tandiu stare videtur, & viuere,quandiu bonæ rei potest nocere: cùm verò manifestata fuerit, iam non potest nocere, iacet, & mortua est. Omnis autem res mortua, etsi est mala, tamen similis est rei quæ non est. Quid ergo infideles à fidelibus separati, alios quidem timore frangunt, alios autem promissione corrũpunt? Hæc res non dicit perdere bonos, sed magis glorificare permanentes in bono, cùm ille qui aut timore frangitur, aut promissione corrumpitur, nunquam fuerit verè bonus. Tunc enim verè infideles dicuntur perdere fideles, quando fideles per ignorantiam veritatis cum infidelibus sunt. Seductionibus, aut persecutionibus fides non corrumpitur, sed purgatur. O mira virtus gladij separantis, cui non solùm coniunctio extraneorum resistere non potest, quos amicicia voluntaria iungit, sed nec ipsa dilectio violenta naturæ carnalis. Et ideo non solùm illos separat,qui dilectione cõiuncti sunt, & natura disiuncti, sed etiam illos,quos carnalis necessitas dulcibus vinculis alligauit.Ideo non† dicit, veni enim separare filium † *add.* aduersus patrem,&c. Notanda res est, quoniã quos se- *non.*
parat Christus, fideles sunt: à quibus separat, infideles. Vnde ostendit, ex eo quod dicit: *Qui diligit patrem plus quàm me,non est me dignus.* Qui enim plus diligit patrem quàm deũ,permanet iuxta patrem.Qui autẽ diligit deũ plus quàm patrem, recedit à patre, fide, *non corpore.* Ideo autem diximus, quia quos separat Christus,fideles sunt:vt sciamus quia semper fideles ab infidelibus recedunt, non *infideles* à fidelibus: quia semper diabolus desiderat infideles suos cum fidelibus esse, vt infideles cum fidelibus mixti,corrũpant fideles:& Christus semper fideles festinat ab infidelibus separare, vt ne fideles conuenientes cum infidelibus, corrumpantur ab eis. Et vbicunque separatio inter bonos & malos facta legitur in scripturis, semper boni receserunt à malis, & non mali à bonis.Cùm essent Iudæi in captiuitate,deus per prophetam non ad Assyrios dicit: Exite, exite de *Esai.*
medio populi mei:sed ad populum suum,Exite,exite de medio eorum, & immundum ne tetigeritis: quia malum coinquinat bonum, bonum autem non coinquinat malum. Vtputa iunge lutum farinæ, non farina sordidat lutum, sed lutum farinam. Item iunge acetum vino,non vinum corrũpit acetum, sed acetum vinum. Nec enim corrumpi potest ab alio, quod naturaliter à seipso corruptum est.Ideo cùm dixerint infideles, A nobis vos receessistis, non nos à vobis, crede, verum enim est. Semper bonum ante malum fugit, malum autem ante bonum non fugit. Item cùm dicit, Ecce ille sacerdos hæreticus desiderat orare cum fidelibus,& dare benedictionem fidelibus, crede, verum est enim. Scit enim dato suo coinquinare non sanctificare accipientem. Si enim sciret sanctificare qui dat,vtiq; rogandus fuerat, non rogaret.Nunc autẽ quia coinquinat datum eius,non expectat vt queratur,sed ipse quęrit quem perdat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dat. Ecce ille laicus infidelis, benedictionem desiderat accipere à fideli: non vt ipse sanctificetur accipiens, sed vt tu & quod dedisti, perdas: & quia dedisti sanctũ canibus, pereas. Non dixit separare filium à patre: sed, aduersus patrem: quia non corporalem separationem iubet, sed spiritualem. Qui enim corporaliter separatur, à patre separatur, non cõtra patrem: qui autem spiritualiter separatur, corpore quidem cum patre est, fide autem aduersus patrem. Nam qui longe est à patre, non potest stare contra patrem: qui autem ante patrem est, ille potest esse contra patrem, respondendo, blandiendo, disputando. Non enim credibile est, vt corporaliter iubeat relinquere patrem, qui dixit: Honora patrem tuum & matrem tuam. Si ergo habes patrem infidelem, obsequere ei, & tu inuenies mercedem pietatis, & ipse infidelitatis suæ habebit damnationẽ suam. Et ideo non dixit, Qui diligit patrem, non est me dignus: sed ait, Qui diligit patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus. Sicut enim post deum diligere parentes, pietas est: sic plus quàm deum diligere, impietas est. Si ergo habes patrem infidelem, obsequere ei. Si autem voluerit te in eandem foueam infidelitatis immergere, in qua ipse est, tunc plus dilige deum, quàm patrem: quia pater non est animæ, sed carnis. Solus autem deus omnium animarũ sanctarum pater est. Reddite ergo vnicuique quod suum est. Carnalibus patribus præbete carnis obsequium, spiritualibus autem patribus animæ sanctitatem. Et verè nihil est, quod amplius diligere debemus quàm deum. Amici enim recedunt, parentes deficiunt, solus autem Christus nec recedit aliquando, nec deficit, donec voluerimus & nos esse cum ipso. Cùm de hoc mundo exierimus, vnaquæque anima ad locum suum recedit: & nemo recordatur amplius carnalem affectum, cùm de carne recesserit. Non pater filium, non filius patrem. Omne enim quod de terra suscepimus, in terra dimittetur, & neminem nobiscum habebimus, nisi opera nostra, si bona sunt, ad gloriam: si mala sunt, ad pœnam. *Qui non tulerit crucem suam, & secutus fuerit me, non est me dignus.* Crucem suam tollit, qui paratus est ad omne periculũ propter deum, si necessarium fuerit, vsque ad mortem, magis quàm relinquere Christum. Ille talis, etsi de misericordia dei euadit, tamen quantùm ad propositum suum quotidie cruciatur. Ideo & si nihil tale fuerit passus, mercedem tamen accipiet. Voluntas enim remuneratur, nõ opus: quia voluntas ex nostro arbitrio procedit, opus autem per gratiam dei consummatur. *Qui inuenit animam suam, perdet eam.* Melius est propter deum mori, & in perpetuum viuere, quàm propter vos viuere, & in perpetuum mori. Si ille pro nobis mortuus est, qui mori non poterat, nisi voluisset: quantò magis nos pro eo mori debemus, qui etsi nolumus, mortales sumus. Si dominus pro seruis mortuus est, & hoc sine præmio: iustius est vt seruus moriatur pro domino, & hoc cum præmio. *Qui vos recipit, me recipit.* Quoniam Apostoli & cæteri Christiani in persecutionibus Iudæorum & Gentilium constituti, necesse habebant interdum declinandi, & pericula fugere de ciuitate in ciuitatem, secũdum Christi mandatum: ideo honorem suum dedit eis, magis autem seipsum posuit in eis, vt ad susceptionem eorum omnem Christianum populum prouocaret, sibi imputans acceptum, quod illis fuerat datum, vt recipientibus eos dicat in die iudicij: Venite benedicti patris mei, accipite regnum quod vobis paratum est ante constitutionem mundi. Esurini enim, & dedistis mihi manducare, &c. Quod vni enim ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. Si enim qui minimis de ecclesia facit, Christo facit: quantò magis qui Apostolos recipit, cæterasq; passiones Christi circũferens in corpore suo, ipsum recipit Christum? *Qui recipit prophetã, in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet. Et qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.* Prophetæ doctores intelliguntur, sicut suprà docuimus. Iusti autem, omnes Christiani. Prophetæ ergo nomine, voluit ostendere omnes prædicatores Christi. Iusti autem nomine, omnem hominem Christianum: quia non solùm doctorum est, persecutionum causa vagari de ciuitate in ciuitatem, sed omnium Christianorum perfectorum in Christo credentium. In nomine prophetæ, id est quasi prophetã Christi. In nomine iusti, id est iustum Christi seruum. Vt ergo habeat bonum opus mercedem, duo hæc occurrere debent, vt & Christianum recipiant, & quasi Christianum, siue sacerdotem, siue laicum. Si autem aliquis aut non Christianum recipit, aut Christianum quidem recipit, non autem quasi Christianum: mercedem Christiani non recipit. Quid verò est, qui accipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipit? & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet? hoc est, qualem mercedem habet qui peregrinatur, talem mercedem habet & ille, qui suscipit propter deum peregrinantem. Et fiunt ambo æquales, & ille qui propter deũ laborat, & iste qui propter deum laborantem refrigerat: Vtputa suscepisti sacerdotem, sacerdotis habes mercedem: Suscepisti laicum iustum, iusti laici habes mercedem. Qui recipit Christianum, ille qui Christianus nõ est, non habet mercedem Christiani illius: quia & Christianum si suscipit, tamen non eum nomine Christiani, aut propter honorem Christi, sed quasi quemcunque hominem. Qui enim Christum non cognoscit, quo modo Christianum suscepisse intelligatur propter Christum? Et qui non credit veritati, quo modo confessorem veritatis intelligatur suscepisse propter veritatem? Non ergo recipit eum in nomine Christi, quasi Christianum, sed quemadmodum cæteri Gentiles humanitatis causa recipiunt peregrinos, non propter Christum. Quòd autem diximus, siue Christianum receperit, siue sacerdotem, siue laicum, non habet mercedem: quia non quasi sacerdotem suscepit, nec quasi Christianum: ita est intelligendum, vt suscipiens sacerdotem, mercedem sacerdotis non habeat: & suscipiens Christianum, mercedem Christiani non habeat. Alioqui habet mercedem propter hoc solum, quia bonum opus fecit, quanuis nõ fecerit propter Christum. Quoniam qui prophetam suscipit non quasi prophetam, prophetæ quidẽ mercedem non habet, aliquam autem habet. Huius rei testis est Daniel, dicens: Et nũc domine rex cõsilium meum audi, & peccata tua eleemosynis redime. Si ergo ille rex idolorum cultor, poterat eleemosynis peccata redimere: cui non prosunt eleemosynæ? Sed audi mysteriũ, quod Petrus apud Clementem exposuit. Si fidelis fecerit opus bonum, & hic ei prodest liberans eum à malis, & in illo seculo ad percipiendum regnum cœleste, magis autem ibi quàm hic. Si autem infidelis fecerit opus bonum, hic ei prodest opus ipsius, & hic ei reddit deus bona pro opere suo. In illo autem seculo nihil ei prodest opus ipsius. Nec enim collocatur inter cæteros fideles propter opus suum, & iustè, quia naturali bono motus fecit bonum, nõ propter deum. Ideo in corpus suum recipit mercedem operis sui, non in anima sua. Item si Christianus dederit ei

Exod.20.b. *Deut.5.b.* *Matth.25.c.* *Dan.4.c.*

qui nō est Christi, non magnam habet mercedem, quia A nec Christiano dedit, nec quasi Christiano, dicēte Tobia: Effunde vinum tuum super sepulchra iustorum, & non dederis peccatori. Item Sapientia: Recipe, inquit, iustum, & ne dederis impio. Tamen quia scriptum est, Operemini bonum ad omnes, magis autem ad domesticos fidei: qui dat infideli, modicam quidem, tamen habet mercedem: qui autem fideli dat, duplicem habet mercedem. Primùm quidem, quia creatura dei est: secundùm, quia seruus dei est. Qui autem infideli dat, vnam habet mercedem, quia creatura quidem est dei, voluntate autem aduersus deum. Quòd si Christianus, nō Christianum, sed infidelem in nomine Christi suscipit, nihilominus habet statutam mercedem: quia quantum ad se non Christianum suscipit, sed quasi Christianum. *Et quicunque vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ dederit tantùm in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.* Non peribit merces eius. Quoniam suprà B dixerat, Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet. Hic exaggerans mercedem suscipientium, supra modum amplius dicit: Hoc est quod dico, quia qui etiam vni ex minimis istis, qui neque prophetæ sunt, neque iusti, sed tantùm credentes in me, aquam frigidam porrexerit: hoc est, non dicam qui eos magnificè susceperit, sed qui vel aquam frigidam porrexerit eis, merces eius non peribit. Minimi autem sunt in ecclesia, qui modicæ iusticiæ sunt, aut modicæ fidei. Et vide quàm propriè de minimis dicat. Non dicit, Qui vnum ex minimis receperit, sicut cùm loqueretur de prophetis & iustis: quia minimi in populo Christiano, non opus habent susceptione. Nec enim peregrinantur causa persecutionis, nec C contenti sunt persecutionis aliquam subire molestiam, sed statim scandalizantur. Vnde & alibi dicit propter eos: Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Proprium autem prophetarum & iustorum virorum, est causa persecutionis peregrinari de ciuitate in ciuitatem: illos ideo suscipi mandat, his autem aliquid dari, ne fortè propter ipsam leuem indigentiam scandalizentur. Vnde non dixit, Qui vnum ex magnis istis scandalizauerit: sed, vnum de pusillis istis: quia magnus non scandalizatur, sed pusillus. Verè iustus iudex. Qui enim & pro verbo ocioso constituit pœnam, iustum erat vt pro aqua frigida daret mercedem. Tantùm in nomine discipuli, suprà cautè addidit, dicens: sciens quoniam si quis non propter nomen Christi dederit, non habet mercedem. Frigidam aquam dicit, vt ne calefaciendi impendat laborem. Non quia aliquid D est quod dat, ideo habet mercedem: sed ob id, quia magnus est propter quem dat. Quid enim, si aliquis voluit dare, & non potuit? Nunquid iustum est, vt secundum modicum angustetur larga voluntas? Melius est ergo, vt opus ostendatur secundum voluntatem, quàm larga voluntas angustetur secundum opus. Quo modo ergo omnes pauperes volentes benefacere confortat, nolentes autem benefacere inexcusabiles reddit? Qui enim aquæ frigidæ mercedem constituit, puto quòd & sine opere nudæ voluntati reddet mercedem.

Tobiæ 4.c. *Ecclesiastici 12.a.* *Gal.6.c.* *Eleemosynā præbens infideli ac improbo, apud deum nō frustratur mercede.* *Infrà 24.b. & Luc.21.d* *Infrà 12.c.*

Homilia xxvij. *ex cap.* xj.

IN *illo tempore, cùm audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus?* Et reliqua. Ioannes specie homo, gratia angelus: quia nihil carnis erat in eo, nisi visio sola: corpore tenebatur in carcere, anima autem in cœlo, Et quod Herodes illi faciebat pro pœna, ille suscipiebat pro beneficio. Et ira illius quasi dei misericordia fruebatur, quia verum gaudium est sanctorum exire de mundo. Quemadmodū festinantem hominem ad rem aliquam, quam desiderat, si quis nesciens consilium eius, pro malo compellat eum ire volentem: sic puto esse, cùm impius hominem iustum vult occidere: mori cupientem. Sicut seruus postquam cōmissi operis impleuerit pensum, gaudet ante faciem domini sui apparere: sic & Ioannes commissæ prædicationis mysterio consummato, lætabatur ad deum transire. Et non solùm de morte sua non contristabatur, sed ipsam quoque dilationem vitæ suæ pœnam putabat. Vis scire quod est super humanam naturam? Missus in carcerem non de suo periculo solicitus erat, sed de aliorum salute cogitabat, id est discipulorum suorum. Ideo mittens ad Christum, interrogabat: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? In prima quidem facie extraneum aliquid videtur facere Ioannes. Cui enim ad baptismum suum venienti dixerat: Ego à *Supra.* te debeo baptizari, & tu venis ad me: quem inter innumerabiles populos venientem, digito loquens monstrauerat, Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mūdi: *Ioann.* & quod amplius est, quem in vtero constitutus priusquam nasceretur non solùm cognouit, sed etiam exultatione spirituali matrem suam fecit esse prophetam: ipse nunc quasi nesciens interrogat, Tu es qui venturus *Luc.* es, an alium expectamus? Sed Ioannes in carcere, sciens se iam in exitu constitutū, volebat discipulos suos Christo adiungere, tanquam si prouidus pater moriens, filios suos consignet fideli tutori. Desiderabat enim viuens plenam fidem videre discipulorum, & sine dubitatione aliqua credentes in Christo. Sicut pater moriens, si viderit filios suos bonis moribus ornatos, & omni sapientia perfectos, quasi securus moritur, nihil de cætero timens de illis: sic & Ioannes volebat discipulos suos perfectos videre in Christo, vt iocundius moreretur. Magis autem non sicut pater filios suos cōmendabat Christo, quasi tutori, sed quasi pædagogus alienos filios, quos ad tēpus accepit, vt erudiret, eruditos volebat Christo reddere, quasi proprio patri ipsorum. Ideo interrogabat per discipulos suos: nō vt ipse reacci piens respōsum, à Christo audiret, & disceret, sed vt missi discipuli oculis suis viderent opera eius, & crederent: Tu es qui venturus es, an aliū expectamus? Dum dicit, Tu es qui venturus es, an aliū expectamus: ostendit quia duo erant, qui essent venturi, Christus & Antichristus, de quo & dominus alibi significat, dicens: Ego veni in *Iam.* nomine patris mei, & non recepistis me, alius veniet in nomine suo, & illum recipietis. Significans, quòd quicunque nō receperit Christum, expectat Antichristum venire. Intellexit cogitationem Ioannis Christus, animaduertit consilium principis sui rex, sentit sermonem serui sui dominus. Quòd enim spiritus in Ioāne dictauerat, deus intellexit, dicente Apostolo: Qui scrutatur *Apoc.* corda, scit quid desiderat spiritus. Propterea spirituale hominem spiritualis facilè intelligit. Carnalis autem nō intelligit spiritualem, ipse tamen intelligitur ab eo: Quia spiritualis diiudicat omnia, ipse autem à nemine *1.Cor.2.d.* diiudicatur: quia carnalis homo secundum carnem loquitur, semper secundum carnem intelligit: spiritualis autem secundum cor loquitur, & cogitationes intelligit. Cōsidera denique, quo modo se similant sensus eorum & verba. Sicut enim Ioannes in prima quidem facie per discipulos suos interrogabat Christum, Tu es

qui

qui venturus es, an alium expectamus: reuera ad discipulos suos, ait: Ite, videte, & credite: quia non est alius qui venturus fuerat, nisi ipse. Sic & Christus in prima quidem facie Ioanni renunciabat, dicens: *Ite, dicite Ioanni, cæci vident, surdi audiunt, & beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* Reuera autem ad discipulos eius dicebat: Ecce videte & cognoscite, quia cæci vident, surdi audiunt, & beati eritis, si non fueritis scandalizati in me. Quid est quod videtis & auditis? Sciens dominus quia venturi
Luæ 7.c. erant discipuli ab Ioanne, sicut Lucas dicit, in illa hora multis & bonis hospitibus digna conuiuia præparabat, vt etiam Christo tacente, ipsa opera eius loquerentur
Marc.6. de eo. Nam & qui curati fuerãt, gratias agebant. Et qui-
Luæ 7.c. dam verò dicebant: Nunquã sic factum vidimus in Israël. Alij autem dicebant: Visitauit deus in bono plebem suam. Alij dicebant: Gloria deo, qui talem potestatem dedit hominibus. Sic ergo discipuli & oculis, & auribus pascebãtur, mirabilia sanitatum videntes, gratias agentium voces audientes, aut certè mirabilia eius videntes, & doctrinam eius audientes, aut certè sanitates infirmorum videntes, & cõfessiones eiectorum dæmonum audientes. O misericordia Christi, omnia faciebat, vt paucorum animas lucraretur. Quia melior est apud deum vnus iustus, quàm totus mundus de peccatoribus plenus. Abeuntibus autem illis, cœpit dicere ad turbas de Ioanne. Quàm bene recedentibus discipulis cœpit laudare Ioannem: non sicut quidam blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant, aut quando vident amicos eius fideles, aut domesticos eius, quos credũt quia nũciaturi sunt illi quicquid audierint. Nam insipiens est, qui gaudet laudatus in facie. Vir autem sapiens quãdo laudatur in facie, flagellatur in corde. Propter duas ergo causas hominem in facie laudare non debes. Primùm si sapientem illum putas, grauiter susceperturus est. Et quare illi laudibus tuis molestiam facis? Si insipientem illum existimas, extollendus non est. Quare insipientiam eius laudibus tuis nutris? Nunquid dicimus, *insipiens est, qui in facie vult laudari? Omnes enim homines volumus laudari. Et ideo bonum faciamus*, vt laudem consequamur ex eo, dicente Apostolo:
Philip.4.b. Quæcunq; sunt laudis: quæcunq; bonæ operationis hęc sectamini, & deus pacis erit vobiscum. Nam qui vult laudari propter homines malos, vanus est: qui autẽ coram domesticis eius hominem laudat, nõ est culpa laudati, sed laudantis. Ideo enim coram illis laudat eum, non vt opinionem eius bonam commendet hominibus, sed vt audiat ille, quia laudauit eum. *Quid existis in desertum videre?* Non tunc exierant in desertum, ad hoc vt viderent Ioannem: nec enim erat tunc in deserto, sed in carcere. Sed præteritum refert, quia frequenter exibat populus in desertum videre Ioannem, cùm esset adhuc in deserto. *Calamum à vento moueri?* Calamus est vacuus, & nullam habet virtutem: & ideo qualisvis vẽtus flauerit super eum, huc & illuc flectit illum. Sic &
Homo carnalis vt calamus ab omni tentatione vẽto sternitur. Iob 40.c. homo carnalis & secularis, in quo fidei nulla est medulla, & virtus veritatis non inuenitur in eo, qualiscunque tentatio venerit super eum, euruat eum. Nam deus volens ostẽdere Iob in quibus hominibus diabolus requiescit, introducit draconẽ in figura diaboli. Et cùm multa dixisset de eo, inter cætera ait: Secus calamum & papyrum requiescit. Calamus enim est vacuus, papyrus autem nimium leuis, & mollis. Sic omnis homo carnalis, vacuus in fide, & leuis in sensu, & mollis in passionibus, calamus est & papyrus. Quoniam vsque tunc Ioannes multis modis plura testimonia in populo dederat de Christo, sicut legimus in principio Ioannis euangelistæ: postea autem missis ad eum discipulis, interrogabat eum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? forsitan apud homines tunc ibi constitutos mirabile videbatur, & leuissimi hominis signum, vt prius quasi sciens omnibus prædicaret, modò quasi nescians interrogaret, si ipse esset, an alius. Propterea dominus hoc introducit, & dicit vt non putent hoc ipsum leuitatis eius fuisse, & non rationis alicuius occultioris. Propterea rationem quidem eius non exponit, sed dignitatem, vt gratiam eius annunciet: quia talis & talis est Ioannes, vt prædicatio quidem dignitatis eius suspicionem leuitatis tollat ab eo, rationem autem transmissorum discipulorum postea digni & fideles intelligant, qui spiritum dei habere meruerunt, scrutantes etiam altitudinem dei. *Quid existis in desertum, videre hominem molibus vestitum?* id est, amicum seculi, qui fruitur bonis eius. Non vidistis, quia vestimentum eius erat de pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius. Esca autem eius locustæ, & mel syluestre, vt ipso conuersationis suæ testimonio contemneret mundum cum bonis eius: stetit enim in mundo. Quod autem intrauit in mundum, ideo intrauit: non vt ipse remaneret in mundo, sed vt spoliaret mundum: Id est, natus quidem est in mundo, sed non est ingressus ad aliqua huius mũdi bona. Quòd autem natus in mundo, non ipse peccans remansit in mundo, sed peccatores conuertens ad iusticiam liberauit de mundo. Multa enim delectamenta mundus iste ad seductionem ostendit hominibus. Sicut homo malignus, si viderit aliquem orphanũ habere substantiam paternam, ducit eum frequenter ad prandium, donat illi interdum aliquod speciosum vestimentum, loquitur illi dulces sermones, donec tollat facultates eius: Sic & diabolus videns hominem habentem in se thesaurum cœlestem, id est, animam immortalem à deo creatam, sapientiam cœlestem in arca terrena positam: ideo ostendit illi aurum & argentum, & concupiscibilia ornamenta, ostendit illi vestes pretiosas, & delicioſos cibos, & glorioſos honores, vt per hoc subiugans eum voluptatibus suis, auferat salutem animæ eius, & corrumpat gratiam cordis ipsius. *Quid existis in desertum videre prophetam? Amen dico vobis, & plus quàm prophetam.* Prophetæ enim est de Christo prædicare. Nunquid prophetæ fuit, vt in vtero constitutus, deum in vtero cognosceret? Prophetæ est, pro merito conuersationis & fidei prophetiam accipere. Nunquid prophetæ fuit, vt prius fieret propheta, quàm homo, & antè gratiam acciperet? Prophetæ est, beneficium à deo accipere. Nunquid prophetæ est beneficium baptismatis deo donare? Prophetæ est, verbum ante tempus significare de Christo. Nunquid prophetæ est, facie ad faciem digito Christum ostendere? Prophetæ est, vt ipse de deo prophetet. Nunquid prophetę est, vt deus de illo prophetet, dicẽs: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam? Hic *Luæ 7.d. Malac.3.a.* est, de quo dictum est per prophetam: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam. Iam nunc incipit dicere causas propter quas amplius erat quàm propheta beatus Ioãnes, qui talem meruit habere laudatorem. Et Ioannes quidem testificatus erat de Christo, Ecce *Ioan.1.d.* agnus dei. Sed amplius recepit à Christo quàm præstitit. Ioannes enim Christum glorificans, humanam illi contulit laudem: Christus autem Ioanni diuinam contulit gloriam. Nam iste illum agnum ostendit, ille autem istum angelum prædicauit. Iste minus laudauit in Christo quàm erat. Nam non solùm peccatum mundi

Universidad de Deusto
Biblioteca

abstulit,sed etiam vitam æternam mundo donauit.Ille autem istum supra quàm videbatur,erexit,vt qui homo erat,angelus diceretur. Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam. Audi nunc,& intellige dignitatẽ.Puto si non est audaciæ dicere, quòd glorioſior est Ioannes, quia homo fuit,& propter virtutis meritum angelus est vocatus, quàm si nomine angelus & natura fuisset. Angelus enim hoc ipsum quod angelus est, non tantùm est virtutis præmium, quantùm naturæ proprietas. Iste autem mirabilis est,qui humana natura angelicam sanctitatem transgressus est, & obtinuit quod non habuit natura per gratiam dei. Ecce omnes prophetæ ante faciem Christi transmissi sunt,& angeli sunt vocati: sicut
Act.7.g. scriptum est, Qui accepistis legem in præceptis angelorum, & non custodistis. Et quo modo de solo Ioanne quasi gratiæ singularis est indicium, Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam? Omnes quidem prophetæ ante faciem Christi transmissi sunt: solus autẽ Ioannes sic missus est ante faciem Christi, vt penè cum ipso Christo veniret.Quantùm præ cæteris prophetis Ioannes in tempore iuxta Christum,tantùm iusticia prę illis proximior erat Christo. Multæ quidem stellæ ante lucem præcedũt nunciantes lucis aduentum,nulla tamen earum Luciferi nomẽ habere meruit, nisi vna quæ cum ipsa luce procedit:Sic omnes prophetæ ante faciẽ Christi præcedunt, nunciantes aduentum eius, solus autem Ioannes præcursor est appellatus: quia non solùm aduentum eius annunciat, sed ipsum illum digito suo ostendit, Ecce agnus dei. Omnes prophetæ venturum testati sunt, ille solus iam venisse monstrauit. Deinde alij prophetæ missi sunt, vt aduentũ eius annunciarent: iste autem vt præpararet viam ipsius. Aliud autẽ est aduentum eius annũciare,aliud est viam præparare.Nunciantibus aduentum eius, prædicationis sermo cõmissus est:præparanti autẽ vias,humanæ correctionis opus
Malac.4.b iniunctum est. Sicut angelus de eo: Et multos filiorum
& Luc.1.b. Israël conuertet ad dominum suum. Ille ergo correxit, vt iste susciperet: ille mundauit,vt iste sanctificaret:ille pręparauit,vt iste inhabitaret.Altera causa propter quã melior est prophetis: *Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierũ maior Ioanne Baptista*. De quo propheta aliquando prophetatum est?Omnes prophetæ prophetauerunt de Christo, de illis autem nõ prophetatum est. Ipse autem non solùm prophetauit de Christo, sed etiam alij
Luc.3.a. prophetæ prophetauerunt de ipso. Quis aliquando dictus est, Vox clamãtis in deserto? Nam omnes portitores verbi fuerunt: iste autem ipsa vox, quæ desertum facere poterat quasi agrum cultum. Quantò vox proximior verbo,non tamen verbum: tantò Ioãnes propinquior Christo,non tamen Christus. Quis prophetarum
3.Reg.19.c. cùm esset propheta,prophetã facere potuit? Helias quidem vnxit Helisæum in prophetam,non tamẽ prophe-
Luc.1.c. tandi gratiam illi donauit. Iste autem in vtero matris existens,diuini introitus scientiam matri donauit,& os illius in verbo confessionis aperuit, vt cuius non vide-
Luc.1.d. bat personam, cognoscceret dignitatem, dicens: Vnde hoc mihi, vt mater domini mei veniret ad me? Nam quoniam Christus in vtero cõstitutus, Ioãnem in vtero constitum ordinare non poterat præcursorem: etsi poterat, tamen nõ sic poterat,vt omnes audirent: ideo fecit Mariam salutare Elizabeth, vt sermo procedens ex vtero matris vbi habitabat dominus, & per aures Elizabeth ingressus descenderet ad Ioannẽ,& illic eum vngeret in prophetam. Nam sicut mater ipsa testatur, statim vt vox salutationis cõuenit ad aures Elizabeth, A statim exultans puer prophetauit: non voce, sed motu. Cõsidera,non dixit, Inter natos de mulieribus:sed,inter natos mulierum. Aliud est esse natum mulieris, & aliud est esse natum de muliere. Qui mulieris natus est, in muliere quidem natus est, & initium de muliere habet,& ante mulierem non fuit. Qui autẽ de muliere natus est, neque in muliere natus est. Ecce enim Christus de muliere quidem natus est. Quantùm autem ad sermonem mulieris natus hic:& in muliere natus,qui ante mulierem erat. Ergo qui mulieris natus est, de muliere nascitur: non tamen omnis qui de muliere nascitur,mulieris natus est.Ideo ergo non dixit,Inter natos de mulieribus, ne & se cum illis misceret. Scriptura quidem non dicit Ioãnem maiorem esse cæteris sanctis,sed cæteros sanctos non esse maiores Ioanne. Coæquauit eum cæteris,non præposuit.Sed cùm tanta sit iusticiæ altitudo, vt in illa nemo possit esse perfectus, nisi solus deus:
B puto quòd omnes sancti, quantùm ad subtilitatem diuini iudicij, inuicem sibi aut inferiores sunt, aut priores. Ex quo intelligimus,quoniam qui maiorem non se habet, omnibus maior est. Hoc denique sequens sermo demonstrat,dicens:Qui autem minor est in regno cælorum,maior est in eo.Quis autem est minor & maior? Christus videlicet minor in corpore, maior in spiritu. Vide ergo quia omnibus sanctis est maior, cui solus Christus est prior, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

Homilia xxviij. *ex cap.* xj.

IN illo tempore, respondens Iesus, dixit: Confiteor tibi domine pater cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus,& prudẽtibus,& reuelasti ea paruulis. Et reliqua.

Postquam improperauit ciuitatibus, magis autem ciuibus, quòd totiens seminati sunt in doctrina, & nunC quam germinauerunt in fide, qui virtutes & miracula Christi non quasi ędificamenta spiritualia,sed quasi delectamenta carnalia susceperunt: respondens ait, quasi ad sensum discipulorũ secundum Lucam exponentium: Confiteor tibi domine pater cœli & terræ. Cõsideran- *Luc.10.*
dum est,quoniam Lucas sic introducit hunc sensum. In illa hora exultauit in spiritu Iesus,& dixit:Confiteor tibi pater.Iste autem sic dicit:Respondens Iesus ait: Sicut ex diuersis itineribus venientes ad vnam mansionem contendunt: sic & euangelistæ ex diuersis occasionibus loquentes in vnum sensum ingrediuntur. Ille ergo sic introducit:Postquã reuersi sunt discipuli,gratias agen- *Luc.10.*
tes, & dicentes: Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis obediunt. Videns gratias discipulorũ Christus, quo modo in consummatione commissi mysterij
D fuerint fideles, quo modo in gratiarũ actionibus erant deuoti,quasi congaudens discipulis suis exultauit,& dixit:Cõfiteor tibi pater. Iste autem postquã implacabiles animos Iudæorum, & duras mentes ostendit, quos tot miracula ad fidem flectere nõ potuerunt:respondit excitatus discipulorũ suorum suasu,illorum bonas imprecationes suscipiens,ad quorũ nuncium bonum respondit.Alterum,duricia cõpulsus Iudæorum.Ergo ille gratias agit,quia illuminati sunt rustici, & simplices homines,qui totum quicquid fecerint boni imputant authori.Iste autẽ gratias agit,non solùm quia illuminati sunt paruuli, sed quia excæcati sunt literati & sapientes Iudæorum,& qui omnem gratiam dei imputant sibi. Cõfiteor tibi domine pater cœli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Quantùm ad propositum quidem Christi in hoc loco loquentis, talis est intellectus verborum istorum.

Postquam

Postquam improperauit incredulis ciuitatibus, occasionem accipiens ab incredulitate earum, iustam dispositionem dei introducit in medium, gratias agens dicit. Quia placuit enim deo Iudæos quidem repellere, qui prius sapientibus dabantur in eloquiis dei, cùm essent insipientes. (Sapientia quidem est, non eloquia dei scire, sed secundum eloquia dei viuere.) Et recipere Gẽtes, quia paruuli erant in scientia dei, & paruuli per ignorantiam, non per contumaciam. Tu autem ad quascunque volueris personas, potes dilatare tractatum, quoniam & ab omnibus sapientibus qui secundum sensum carnis sunt sapientes, & non secundum spiritum cordis, abscondit deus semper mysterium veritatis, & paruulis illud reuelat, qui paruuli malicia sunt. Qui sũt sapientes? Antiqui philosophi, & oratores, qui naturali sapientia literarum exercitatione exacuminati, de dei natura quærere contendebant, non deum inuenire desiderantes, sed altissima disserere cupientes, victi sunt ingenio, defecerunt sermone: in vltimo nihil se amplius inuenire potuisse confessi sunt, nisi quia deus incognoscibilis est. Et vt quid ergo tantum laborasti, si ignorans es postquam requisisti, quemadmodum fueras antequam quæreres? Sicut enim qui innauigabilẽ Oceanum nauigare se vsurpat, dum non potest eum transire, necesse est vt per eandem viam reuertatur, vnde ingressus est: sic & illi ab ignorantia cœperunt, & in ignorantia finierunt. O homo sapiens, magis autem insipiens, deus inuisibilis est, & quis eum potest videre, nisi ipse se videat? Serua ergo mandata dei, sanctifica cor tuum, ita vt inhabitet deus in te, & videas deum. Magis autem non tu vides, sed deus qui est in te, ipse videt te. Deus incomprehẽsibilis est. Quis enim potest comprehendere eum, nisi ipse se comprehendat? Serua ergo mandata dei, sanctifica cor tuum, ita vt deus habitet in te, & quotidie magis ac magis inuenies deum. Non ergo tu deum, sed deus inuenit te. Qui sunt paruuli? Christiani, qui nihil possunt amplius æstimare de Christo, *nisi quod vident in eo*, & nihil amplius credere possunt, *nisi quod audiunt in libris de ipso*. Talis est enim natura infantium, *cùm viderint rem aliquã*, animus eorum simplex nihil potest amplius considerare de ea, quàm quod oculi eorum vident: & quod audierint ab aliquo, nihil amplius in sermonibus exponentis intelligunt, neque possunt discutere rem auditam, sed quicquid audierint, credunt. Si bonum, toto corde lætantur: si malum, sine consolatione tristantẽ.† [Sic & infideles, si audierint Christum dicentem, Non sum solus, sed qui misit me pater, mecum est: non possunt intelligere, putantes quia non vnus est deus, pater & filius. Si enim esset vnus, nunquam diceret, non sum solus. Qui enim vn° est, & solus est: qui autem solus non est, nec vnus est.] Si videmus Christum in cruce pẽdentem, non possumus intelligere ex nobis, quia homo purus est ille, qui pendet. Nam recessisse maiestatem dei de corpore nec vidimus, nec audiuimus. Sed forte dicis, Quo modo ergo clamabat in cruce, Deus meus, deus meus, quare me dereliquisti: si non esset corpus derelictum? Et non audisti quo modo ad latronem dicebat, Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso? Homo purus qui se derelictum dolebat, sicut tu dicis, quo modo ad paradisum ducatum præstabãt? Clamabat ergo filius ad patrem, vt se ex infirmitate corporis pati probaret hominibus: non vt corpus à diuinitate derelictum ostenderet. Item qui sunt sapientes, à quibus mysterium Christi absconditum est? Sacerdotes, Scribæ, & Pharisęi, qui congregati in templo docebant: Quousque animam nostram tollis? Dic nobis palàm, si tu es Christus. Quibus respõdit: Et dixi vobis, & non creditis. Opera quę ego facio in nomine patris mei, ipsa testificantur de me. Et tulerunt lapides, vt lapidarent eum, dicentes: Propter bonum opus non lapidamus te, sed propter blasphemiam: quia tu cùm sis homo, facis teipsum deum. Qui sunt paruuli, quibus est reuelatus? Quos dominus interrogat, dicens: Vos autem quem me esse dicitis? Respondẽtes dixerunt: Tu es Christus filius dei viui. Si ergo quod Iudæi quotidie meditantes legem dei inuenire non potuerunt, pisc*a*tores & rustici inuenerunt, quotidie tractantes retia in manibus suis: (Ita pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Non dicit qua ratione sic ei placuit, sed tãtum gratias agit patri, quia sic ei placuit.) Ita & tu nunquam discutias consilia dei in operibus eius quid fecit, aut qua ratione sic fecit: sed quomodocunque sic voluit rem suam ordinare, gratias agens sufficiat tibi ad testimonium ipsa dei natura: quia deus sine ratione, & sine iusticia nihil facit. Non enim ad discussionem suã, sed ad honorem suum creauit te. Nec iudicem te esse voluit actuum suorum, sed seruum præceptorum suorum. Boni enim domini est omnia prouidere, quæ ad vtilitatem pertinent serui. Boni autem serui est, fideliter operari, & non discutere domini sui actus. *Omnia mihi tradita sunt à patre meo.* A quo illi tradita sunt, si vnus est pater & filius? Aut quare habere non poterat, nisi tradita illi fuissent, si per omnia patri suo erat æqualis? Nam significatio traditionis, tam vnitatis rationem, quàm æqualitatis excludit. Nam nec qui accipit, vnus est cum dante: nec qui traditum acceperit, æqualis est ei qui tradidit. Tradita sunt ei secundum quod minoratus est paulominus ab angelis. Nam secundũ illud quod non rapinam arbitratus est, esse se æqualem deo, cum eo deus vnus & æqualis est, qui tradidit omnia. *Omnia mihi tradita sunt, cœlestia, terrestria, & infernalia.* Cœlestia quidem, vt iam nunquam sint rebellantia: nec dicat aliquis eorum, Ponam sedem meam in nube, & ero similis altissimo. Terrestria, vt relinquentes idola & peccata credant in me, & obaudiant meis mandatis. Infernalia, vt vocentur ad vitam, vt in nomine meo omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Cœlestia, vt sint in adiutorio terrestribus. Terrestria autem, vt fiant imitatores cœlestium. Infernalia, vt iã non expugnatione hominum proficiant, sed ad probationem sanctorum. Et vide, non dixit, omnes homines mihi traditi sunt: vt tantummodo de hominibus credituris, sed etiam & de rebus omnibus, quę ad gloriam eius fuerant conuertendæ, cum essent aduersæ, diabolo subuertente: Vt puta omnia ei tradita sunt, cœlum & terra, sol, luna, stellæ, aër, & ignis, aquę, flumina, infernus & mors, vt iam nemo hæc omnia deos esse, aut ingenita esse, suggerẽte diabolo arbitretur, sed omnes Christi esse opera, sancto spiritu docente, cognoscant & fateantur. Nõ ergo tradita sunt, vt modo Christi secundum naturam fiant, quæ semper eius fuerant, sed vt modò eius esse credantur, & modò ad eius gloriam cõuertantur: sicut & homini semper extitit deus, sed vsque tunc cognitus non erat. Nunc autem traditi sunt ei absolutè, vt cognoscant eum suum factorem deum, sicut scriptum est: Sicut dedisti mihi potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti mihi, dem eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te vnum & verum deum, & quem misisti Iesum Christum.

†[*hæc in quodã exẽplari desũt.*]

Ioan.8.d.

Infrà. 27.f. & Psa.21.a Luc.23.f.

Ioan.10.c.

Infra 16.c. & Luc.9.c. & Ioã.6.g.

Esa.14.d

Philip.2.b.

Ioan.17.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christum. Mihi tradita est vita & mors, vt nec vita ad peccatum sit hominũ, nec mors ad pœnam: sed vt qui viuunt, lucrum iusticiæ bene viuentes faciant, & qui mortui fuerint, melius viuant, mecum regnantes in cœlo. Mihi traditę sunt diuitiæ, & paupertas. Vsque nunc enim paupertas blasphemare cogebat, furtum committere suadebat. Diuitiæ autem inflabant, nocendi virtutem præstabant. Nunc autem mihi traditę sunt, vt paupertas, dum magnanimiter sustinetur, ad gloriam dei proficiat: & diuitiæ dum misericorditer dispensantur, ad gloriam dei proficiant: mihi traditi sunt serui & reges, vt nec serui in suo seruitio erubescant, sed in me domino glorientur: & reges non in sua potentia extollantur, sed mihi genua curuent. *Et nemo nouit filium, nisi pater: neque patrem quis nouit, nisi filius: & cui voluerit filius reuelare.* Ita intelligendum est, nemo ex se potest cognoscere quenquam illorum, nisi patrem filius reuelauerit, & filium pater. Nam de patris quidem persona Christus ipse dixit, quia nemo scit patrem, nisi filius reuelauerit. De filij autem persona ideo non dixit, nisi pater
Luc.10.d reuelauerit, quia iam superius dixerat: Confiteor tibi pater, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis, scilicet hęc eadem quæ dispensata sunt in aduentu meo de me. Nam & ad Petrũ con
Infra. 16.c. fitentem se dixit: Non caro & sanguis reuelauit tibi,
Esa.49.c sed pater meus. Et Esaias dixit: Ego dominus sanctus vester, qui ostendi Israël regem vestrum. Aut certè ita, secũdum plenitudinem patris: Patrem nemo cognoscit, nisi filius. Et secundum plenitudinem filij: Filium nemo cognoscit, nisi pater: quia incomprehensibilem naturam comprehendere non potest comprehensibilis creatura. Quoniam etsi de patre filius reuelet, aut de filio pater, tamen reuelat non quantùm sunt, sed quantùm ille cui reuelatur potest capere. Aut certè sic datur
Luc.14.a intelligi ex his quę præcedunt, quoniam dicit: Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Ex ex his quæ sequuntur, quoniam dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis. Puto quòd secundum hoc nemo cognoscit filium, secundum quod ei omnia tradita sunt, vt
Philip.2.b. omne genu in nomine eius flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum: & omnis lingua cõfiteatur, quia dominus Iesus Christus est in gloria dei patris. Quæ omnia futura erant, tunc adhuc nemo sciebat. Et secundum hoc nemo cognoscit patrem, eo quòd statuit in fi
Rom.16.d lio suo omnibus dare salutem. Vnde Apostolus dicebat: Mysterij temporibus æternis taciti, manifestati autem nunc, &c. *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis.* Qui sunt qui laborant? Qui legis iusticiam operantur. Et qui sunt qui onerati sunt? Ipsi Iudæi, quibus post idololatriam vituli talia legis mandata imposuit Moses, in quibus nunquam se explicarent. De quibus
Actor.15.b. & Petrus ait: Quid tentatis deũ, & vultis imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri potuimus portare? Sed per gratiam domini nostri Iesu Christi credimus nos saluos fieri. Ideo sic dicit: Qui laboratis, id est, qui contenditis iusti esse, & non potestis: quia præceptum legis dum expleri non potest, semper conscientiam facit obnoxiam. Et apud Iudæos quidem erat lex leuis & iusta, id est, decalogus, quem ante idololatriam acceperũt, sed sine gratia inueniebatur grauis. Sine gratiæ enim auxilio omnis iusticia hominibus grauis est. Quia lex præceptum est nudum, gratia autem virtus est dei. Lex in libro cõscribitur, gratia autem in corde plantatur. Ideo lex insufferibile pondus est, gratia autem delectatio cordis est, dicente domino per Salomonem: Transite ad me *Eccli.24.* omnes qui concupiscitis me, spiritus meus super mel dulcis. Ergo lex non solùm ideo grauis est, quia grauia prȩcipit obseruationis mandata: sed & quia præcipit fieri, & faciendi non præstat auxilium. Nec ideo solum gratia leuis est, quia leuia ponit mandata: sed quod fieri præcepit, & ipsa in nobis faciẽdi operatur virtutem. Ecce enim lex præcipit: Diliges amicum tuum, & odio *Leui.19.d* habebis inimicum tuum: gratia autem iubet, Diligite inimicos vestros. Nõnne grauius est gratię mandatũ, *Supra.5.g.* quàm legis? Et tamẽ facilius est nobis per gratiam hæc impossibilia adimplere, quàm Iudæis per legem illa possibilia: quia in gratia dei totum possumus, sine gratia autem nihil, dicente Apostolo: Omnia possum in eo qui me confortat. Adhuc autem dico: Et si impleue- *Philip.4.c.*
B rit quis omnem iusticiam legis, viuit quidem in ea, nõ *Gala.3.b* tamen iustificatus est. Vnde adolescenti dominus sic respondit, dicens: Hæc fac & viues. Non dixit, & iustus *Luc.10.c.* eris, quoniam lex abstinentiam mandat malorum, vt puta non occides, & cætera. Non iusticiæ opus iniungit, sicut gratia, vt non irascaris sine causa, nec concupiscas. Qui autem abstinet se à malis, innocens quidem est: iustus autem non est, nisi & iusticiæ opus impleuerit. Nõ quidem morietur, tamen nec gloriam habebit. Propterea dicebat Apostolus: Qui erat filius Abrahæ, *Philip.3.b.* qui conuersatus fuerat in lege sine reprehensione. Nos, *Gala.2.* inquit, Iudæi, & non de gentibus peccatores, scientes quia in lege nemo iustificatur, credimus Iesum Christum, vt ex fide Christi iustificemur. Omnis autem qui contendit iusticiam facere, & non iustificatur, laborat in opere, quia fructu laboris sui non fruitur: qui autem & contendit, & iustificatur, non laborat, sed delecta-
C tur in opere suo, quia operis sui fruitur fructu. Deinde quis nescit, quia minor est iusticia legis, quàm gratiæ? Vtputa, non occides, non adulterabis: hoc facilius est, *Exo.20.* quàm non iraſci, aut non concupiscere. Ab hoc enim multi se abstinent, etiam qui non timent deum. Ab ira autem vel concupiscentia vix etiam spirituales viri: tamen difficilior & onerosior inuenitur lex, quia opera quærit, non volũtatem. Iusticia autem gratiæ licèt maior sit, tamen facilior inuenitur, quia voluntatem non opera quærit: Vtputa si quis non iratus, sed propter disciplinam palmam alicui dederit, & euentu occiderit, sicut fieri solet, quantum ad gratiam innocens est, quia voluntatem, non opus requirit: quantum autem ad legem reus est, quia opera quærit. Item si in persecutione prostituta fuerit virgo, in lege quasi non virgo iam repellitur, quia opus aspicit, non voluntatem. In gratia autem quasi virgo suscipitur, quia non opera quærit,
D sed voluntatem. Vides quia iniusta est lex, & onerosa? Ideo homines de sub pondere Iudaicæ legis hortatur Christus exire, & ad delectabilem gratiam peruenire, dicens: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* id est, repausabo. Et vide quo modo dicit, quia laboratis. Quis est qui laborat? Qui festinat adimplere iusticiam, & non prævalet. Qui autem nõ vult facere iusticiam, ille non laborat sub pondere legis: Vtputa, si ante te videris aliquem ponderis fascem, si quidem contendisti eum tollere super te, & non potes, laboras: si autem nec tentas, nullum sentis laborem de pondere. Ergo nõ illos vocabat Christus ad se, qui omnino non concupiscebant facere iusticiam, sed qui festinabant, & qui laborabant, & prævalere non poterant. Adhuc etiam sermonibus istis, etiam Christianos peccatorum pondere prȩgrauatos, ad requiem pœnitentię

tentiæ vocat. Putas quòd peccatores istius mundi non laborant? Verè enim maiores labores & solicitudines
Psal.93.b habent,quam serui dei,dicente propheta: Contritio & infœlicitas in viis eorum,& viam pacis non cognouerunt.Item ex persona peccatorum pœnitentiam agen-
Supra.5.a tium,dicit Salomon:Ergo errauimus à via veritatis,& lumen iustitiæ non luxit nobis,& sol non ortus est nobis:lassati sumus in iniquitatis via & perditionis,ambulauimus solitudines desertas, difficiles autem vias domini ignorauimus. Quid nobis profuit superbia nostra,aut quid diuitiarum iactatio contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam vmbra. Ergo laborãt multùm, & conteruntur in seculo, sed laborem non sentiunt:Spiritus enim qui seducit eos,ipse delectat in malo. Sicut enim qui suscipiunt iugum Christi, Christus eos delectat in spiritu,ne fatigentur in bonis operibus: sic & qui iugum suscipiunt diaboli, diabolus eos delectat & decipit, ne discedant à malo impij vsq; ad mor B tem suam.Ideo dicit Christus: *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Nam etsi corpore non grauantur peccatores, nec laborant, animæ tamen eorum grauatæ sunt,& laborant. Dicente propheta de onere peccato-
Psal.37.a rum: Quoniam iniquitates meæ superposuerunt caput meum, sicut onus graue grauatæ sunt super me.Et
Zacha.5.c. iterum Zacharias iniquitatem super talentum plumbi sedere conscribit. *Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* O gratissimum pondus,quod magis confortat portantes.Nam põdus terrestrium dominorum atterit paulatim ministrantium vires: pondus autem Christi magis adiuuat baiulantẽ, quia non nos portamus gratiam, sed gratia nos. Nec nos ad auxilium gratiæ dati sumus, sed gratia magis ad nostrum. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.*

Suscipite iugum meum: & à me discite: id est,ex ipso C iugo meo,quia suaue est,& ex ipso onere meo,quia leue est, experimentum accipite, quia mitis sum,& humilis
Psal. 33. b. corde.Consequenter & propheta dicit de Christo:Gustate & videte,quoniam suauis est dominus.Inexpertis enim grauis est iusticia Christi, expertis autem suauis est. Ergo lex immitis fuit, quia quicquid mandauit,ira sua mandauit post idolum fabricatum,non vt saluet, sed vt puniat eos secundum duriciam cordis eorum.Christus autem mitis est, quoniam quicquid mandat, propter misericordiam suam mandat, non vt pu-
Leui. 16.d. niat,sed vt saluet.Item lex superba est.Vetat enim om-
Ibidem. 12. & seq. nem hominem accedere ad sancta,præter pontificem. Item mulieribus menstruatis, vel virum in fluxu seminis, vetat intrare in templum. Luscum, vel leprosum, vel aliquo membro debilem, vetat sacerdotio fungi. D Vides quo modo superba est lex? Christus autem humilis, qui nihil aliud quærit, nisi fidem integram, & conscientiam mundam. *Et inuenietis,* inquit, *requiem animabus vestris* Non dixit,inuenietis requiem, & tacuit:sed addidit,animabus vestris: quoniam mandata Christi in hoc seculo animarum requies sunt,nõ corporum:quoniam etsi laborant,& tristantur in corpore, animæ eorum requiescunt, & gaudent in spiritu, & in spe.Ideo
Ioan.16.g alibi dicit:Hæc autem locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis, in hoc autem mundo tribulationes.

Homilia xxix. *ex cap.* xij.

Deest initiũ duodecimi capitis.

VNc oblatus est Iesu dæmonium habens, cæcus & mutus &c. Tunc, quid est? quando egressus est de synagoga, in mysterio contempsit synagogã Iudæorum, tunc oblatus est ei in vno homine totus mundus,cęcus & mutus,qui neque videbat, neque loquebatur:id est,qui neq; cognoscebat factorem suum, neque gratias illi agebat, vt quod visibiliter in vno homine agebatur, hoc inuisibiliter fieri intelligeretur in omnibus. Nam verè nisi Iudeam dominus reliquisset, adhuc omnes gentes in potestate diaboli cæci & muti manerent.Legimus in scripturis, & derelictam Iudæã, & non derelictam.Derelictam quidem, sicut Esaias di *Esa.1.c* cit: Et derelinquetur filia Sion, sicut vmbraculum in vinea.Non derelictam autem, sicut Dauid dicit:Quia *Psal.93.c* non repellet dominus plebem suam, & hæreditatem *& 94.a.* suam non derelinquet. Hanc quæstionem soluit nobis *Rom.9.b.* Apostolus,dicens:Non excidit verbum dei. Non omnes qui sunt ex Israël, hi sunt Israelitæ: neque qui sunt semen Abrahæ,omnes filij, sed in Isaac vocabitur tibi semen.Ergo non qui filij carnis, hi filij dei:sed qui filij promissionis, æstimantur semen. Vides ergo quia illa Iudæa derelicta est, quæ secundum carnem erat Iudea: quæ autem secundum spiritum fuit Iudea, non solum derelicta non est,sed magis electa est. Nam sicut in homine duplex est homo:est enim homo exterior carnalis & corrumpendus, & est homo spiritualis incorruptibilis. Et sicut in lege duplex est circũcisio, à foris quidem carnalis, & rescindenda:ab intus autem & spiritualis, & adimplenda. Vtputa hoc recisum est in lege, quod erat à foris membrum: illud autem quod fuit ab intus,vt circumcideretur cor,non est recisum.Sic & in Iudæa,duplex est Iudea. Et à foris quidem Iudæa videtur, qui ex carne Abrahæ nati sunt. Ergo populus in populo erat clausus.Ideo & dominus ingressus synagogam,id est,quasi in populum,saluauit virum spiritualis populi Iudaici figuram habentem.Et ingressus in populum, vt de medio populi populum liberaret, id est,de synagoga. Populus enim ille spiritualis manum habebat aridam, id est, boni homines, qui erant inter Iudæos,aridas manus habebant sub lege contractas,quia opera iusticię facere non poterant.Quia ex operibus le *Rom.3.c* gis nemo iustificatur. Vtputa amicum diligere secundum legem, & ei benefacere, non est hoc benefacere, sed malè non facere.Non enim omnino malè non facere, iusticiam facere est. Itaque sanauit manus iustorũ Christus per gratiam, vt non solum amicos, sed etiam inimicos ament, bene omnibus facientes. Vides quia laxata est manus eorum,quasi accipiens gratiæ neruos? Ideo autem prius arida manus sanata est, postea illumi natus cęcus,quia per opera iusticiæ venitur ad perfectã cognitionem dei.Nisi enim quis secundum deum cœperit ambulare, vel conuersari,nunquam potest deum perfectè cognoscere. bona enim conuersatio ad cognoscendum deum aperit oculos mentis. Per verbum enim quasi modicus gustus dei datur hominibus, per conuersationem autem bonam venitur ad perfectam fidem.Vnde scriptum est:Beati mundo corde, quoniã *Mat.5.d.* ipsi deum videbunt. Et ne aliquis putet, quia sufficiat homini fideli cognoscere deum,sed necessarium est & confiteri deum, ideo cæcum & mutum sanauit: oculos ad cognoscendum deum, os ad confitendum deum. Qui ergo cognoscit,& non confitetur: ille etsi oculos mentis habeat curatos, tamen adhuc mutus est. Qui ergo videns non videt deum,id est, cognoscens non cognoscit deum,cæcus est, quia nõ facit præcepta dei. Et qui loquens non loquitur deum, mutus est,quia loquens non loquitur dei laudem,aut gratiam:sed si quidem ea quæ diabolus iussit, ille etsi loquatur & videat, quantùm autem ad deum mutus & cæcus est.Nõ enim ille videt deum qui scit deum, sed qui timet & diligit deum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

deum. Qui autem timet & non diligit, nomen dei cog noſcit, non poteſtatem. Et qui orat & pſallit, & non fa cit quæ laudat, ille corpore loquitur, animo autẽ tacet.

Stupebant autem turbæ, dicentes: Nunquid hic eſt filius Dauid? Quàm propriè dixit, ſtupebant: quia ipſum nondũ ſciebant. Nemo enim poteſt verè iudicare de opere aliquo, niſi perſonam operantis cognouerit quis eſt: Vtputa ſi magnũ opus facit diſcipulus alicuius artificis, miramur, quia diſcipulus alicuius conſtitutus tale opus potuit conſummare. Si autem fecerit illud ipſe magiſter, non ſatis miramur. Quod enim magnum eſt, vt exercitatiſſimus magiſter faciat opus magnum? Ita & deus qualecunque opus fecerit, minus eſt quàm poteſtas ipſius. Ideo faciens filius dei miraculum, non ſtuporem debuit excitare, ſed fidem. Vis ſcire quia eum non cognouerunt, ideo ſtupebant, audi quid dicunt: Nunquid B hic eſt filius Dauid? Si enim cognouiſſent eum, nunquam dicerent, Hic eſt filius Dauid: ſed dicerent, Hic eſt filius dei. *Phariſæi autem audientes, dixerunt: Hic non eiicit dæmonia, niſi in Beelzebub principe dæmoniorum.* Videamus: Dixerunt hoc phariſæi, aut cogitauerunt? Cauſa autem quęſtionis ex eo eſt, quoniam hic quidem dicit: Phariſæi autem audientes, dixerunt. In ſequenti autem dicitur ita, Sciens Ieſus cogitationes eorum: & non dixit, audiens dicta eorum. Quid ergo eſt: forſitan quidã dixerunt, ſed ex mala cogitatione dixerũt. Frequenter enim dicunt homines de aliquo, quod non eſt verum, non autem dicunt ex mala cogitatione, vt derogẽt ei, ſed dicunt neſcientes rei veritatem. Hi autem phariſęi ex mala cogitatione dixerunt falſum de Chriſto, non ignorantes rei veritatem, ſed vt derogatoriis ſermonibus iſtis populum à fide Chriſti auerterent. Videbãt C enim turbam ſtupentem, ac dicentem: Nonne hic eſt filius Dauid? Quæ verba appropinquantium erant ad fidem. Ideo phariſæi excitati in zelo, ne viſo miraculo eius crederent in eum, dixerunt: Quid ſtupore nimio mouemini ô viri, quid ſuperflua dicitis verba, putantes ne filius ſit Dauid? Nos manifeſtè cognoſcimus, quoniam hic non eiicit dęmonia, niſi in Beelzebub principe dęmoniorum. Quoniam ergo ita dixerunt, non ignorantes rei veritatem: ſciebant enim quòd ſpiritus ſatanæ non huiuſmodi miraculum operatur: ſed ex mala cogitatione, & ex inuido propoſito, vt auerterẽt populum à fide Chriſti. Ideo dicitur, *Sciens autem Ieſus cogitationes eorum, dixit eis.* Aut certè ſicut ſimpliciter ſermo demonſtrat, hæc Phariſęi non dixerunt, ſed cogitauerunt. Mala autem eorum cùm eſſent abſcondita, quid nocere poterant gloriæ Chriſti? nihil. Qui enim malum cogitat, ſe perdit, alterum non grauat. Sed vide miſericordiam Chriſti. Si illi hoc apertè dixiſſent, D & iſte è contra reſpondiſſet: diceremus forſitan, quia ideo contra verba illorum reſpondit, vt confunderet maliciam eorum. Nunc autem manifeſtum eſt, quia ideo reſpondit, non vt confunderet maliciam eorum, ſed vt ſanaret vulneratam conſcientiam ipſorum, vt videntes cogitationes ſuas in verbis eius, vel ſic intelligant, quia non eſt homo qui corda cognoſcit. Tanquam ſi ita dicat ad eos: Puta quia dæmoniacũ potuit ſanare Beelzebub, nunquid poteſt Beelzebub occulta cordis aſpicere? *Omne regnum aduerſum ſe diuiſum, deſolabitur.* Aliud eſt impoſſibile, aliud falſum. Impoſſibile eſt, quod fieri nõ poteſt: falſum autem, quod fieri quidem poteſt, factum autem non eſt. Quod ergo Iudæi aduerſus Chriſtum dicebant, poſſibile quidem erat, verum autem non erat. Quo modo non erat verum? Quia A Chriſtus quidem in Beelzebub nõ eiecerat dæmonia: fieri autem poterat, vt in ſpiritu diaboli dæmones expellerentur. Nunquid Phariſæi homines docti in malo, hoc aduerſus dominum blaſphemaſſent, niſi cognouiſſent fieri poſſe? Nam falſum quidem dicere, hominum eſt malignorum: quia falſa res ſi bene continuata fuerit, vera & credibilis æſtimatur. Rem autem impoſſibilem dicere, inſenſatorum hominum eſt, non malorum: quia quod impoſſibile eſt, defenſione nõ indiget, quia impoſsibilitas rei ſeipſam defendit. Quòd dæmones diximus à Beelzebub poſſe expelli, quantum ad primam faciem diximus poſſe, ſecundum quod multi ſeductores videntur expellere: re vera autem impoſſibile eſt, vt in Beelzebub dæmones expellantur: quia expellens dæmonem, non propter odium ipſius dęmonis, neque propter ſalutem hominis ipſius eiicit eum, B ſed vt videntes perdat deceptos, quicunque crediderint ei vel miniſtris eius, quòd poſſit eiicere dæmones. Nam eiiciens eum, nõ eiicit eum, ſed concludit cũ eo, vt inter præcipientem dæmonem, & alterum obedientem ſeducantur videntes. Ideo & dominus ſciens, quia in ſchemate eiiciuntur, non in veritate: non ad ſchema, ſed ad ipſam veritatem reſpondit, dicens:

Omne regnũ in ſeipſum diuiſum, deſolabitur, Id eſt, ſicut non poteſt fieri, vt quis ſe perſequatur: ſic nõ eſt poſsibile, vt diabolus diabolum eiiciat. Regnum diaboli eſt omne malum, regnum autem dei omne bonum. Ergo diabolus rex mali: ſi bonum faciat, ipſe deſtruet regnum ſuũ, quia aduerſus ſe agit. Sicut enim malum aduerſus bonum contrarium eſt & nociuum, ſic bonum aduerſus malum contrarium eſt & nociuum. Eiiciens itaque dia C bolus diabolum deluſorię, non bonum facit, ſed malũ, id eſt, non aduerſus ſe agit, ſed pro ſe: quia non eiiciendorum dæmonum gratia eiicit dæmones, ſed ſeducendorum hominum cauſa. Nam expedit & ipſis dęmonibus obaudire ſibi inuicem in ſchemate, & exire de corpore. Melius eſt enim ei exire de corpore, & animam occupare: vnũ dimittere, & plurimos poſsidere. Quia ſi non exierit de corpore, corpus hominis tantummodo poſſidet, anima autem vexati hominis innocẽs vadit ad deum. Si autem de corpore exierit, quantos homines ſeducere potuerit, tantorum animas perdit. Deinde die mihi, ſi ſoli ſerui dei poſſunt dęmonia eiicere, an etiam miniſtri diaboli? Et ſi dixeris, ſoli ſerui dei, quantum ad rem quidem verum dicis: quantum autem ad ſpeciem & illi eiiciunt, ſicut teſtatur dominus in euangelio. Nam cùm dixiſſet, Attendite vobis *Supra. 7.* à falſis prophetis: poſtmodum addidit, Multi dicent mihi in illa die, Domine, nos in nomine tuo dęmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus. Tunc iurabo illis, quia neſcio qui eſtis. Si ergo ſerui dei tantummodo eiecerunt dæmonia, iuſtè ſeducebaris, vt quemcunque videris dæmonia expellentem, exiſtimes eum ſanctum: nunc autem cùm legas & miniſtros diaboli eadem facientes, qua ratione ſeduceris, vt quemcunque videris dæmonia expellentem, exiſtimes eum ſanctũ? Nam eiicere dæmones commune eſt opus inter miniſtros dei, & miniſtros diaboli: veritatem autem confiteri, & iuſticiam facere, priuatum opus eſt tantummodo ſanctorum. Ideo quem videris dæmonia eiicientem, ſi non eſt confeſſio veritatis in ore eius, nec iuſticia in manibus eius, non eſt homo dei. Si autem videris veritatem confitentem, & iuſticiam facientem, etſi dęmonia non eiicit, homo dei eſt. Ecce ſi tu & vicinus tuus habeatis ſimile lignum vnuſquiſque in equo ſuo,

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& perierunt ambo, & inuentus fuerit vnus ex eis, nunquid curris, & dicis: Meus est equus, quia hoc signum habet? Dicit enim tibi vicinus, Et meus equus hoc signum habuit. Quid ergo? Necesse habes aliud signum priuatum ostendere, quod vicinus tuus non habet in suo. Si ergo in cognoscendis animalibus sic sapis, quo modo in cognoscendis seruis dei sic nō intelligis? Sed per illud signum vis cognoscere seruos dei, quod habēt & serui diaboli, cum magis deberes aspicere, quod habent soli serui dei. Sed dicis: Vt quid talem potestatem deus diabolo dedit ad seductionem humanam? Si enim ille seductionis potestatem non accepisset, tu probationis mercedem habere non poteras. Nisi enim infideles relicti fuerint, non eliguntur fideles. Nisi aliquorum facta fuerit refutatio, aliorum non potest fieri electio. Omnis enim seductio nō potest esse seductio, nisi habuerit boni colorē, per quod videatur bonum esse quod malum est: & tunc non tantum speciem primam rerum bonarum aspicias, sed causam rerum consideres. Omne enim malum voluit deus posse latere sub colore boni, & omne bonum voluit esse sub caligine obscuritatis, vt tu nec bonum sine labore inuenias, nec malum sine labore euites: negligens autem nec bonum inueniat, nec malum euadat. Omnia deus posuit in labore, vt in omni re mercedem præparet,
Eccles.3.b. sicut ait Salomon: Quoniam deus distensionem mag-
Iob.7.a nam dedit hominibus, vt distendantur in ea. Et Iob: Omnis vita nostra tentatio est. Aliud testimoniū dat, quia non in Beelzebub eiicit dæmonia. *Si ergo*, inquit, *ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt?* Filios eorum Apostolos dicit, qui erant ex illis, quos superius misit ad prædicandum, dās illis potestatem spirituum
Supra.10.a immundorum, vt eiicerent eos. Qui credentes, dixerunt: Domine, in nomine tuo etiam dæmonia nobis subiecta sunt. Id est, interrogate filios vestros, in quo eiiciunt dæmonia. Si illi in nomine meo eiiciunt dæmonia, dicentes, In nomine Iesu Christi præcipio tibi exire ab illo: verum est, quia non ego in Beelzebub eiicio dæmonia. Nā quia qui talis est homo, vt in Beelzebub eiiciat dæmonia, nomen eius non potest sic honorificatum esse, sic terribile, vt in nomine eius etiam ab aliis dęmonia expellantur. *Ideo ipsi iudices vestri erunt.*

Quando? Cùm sederint super duodecim thronos, iu-
Infra.19.d. dicantes duodecim tribus Israēl. Tunc sine dubio dicetis in iudicio meo: Ideo tibi non credidimus dæmonia expellenti, quia putauimus te in Beelzebub eiicere dæmonia. Respondebunt contra vos filij vestri, & dicent: Si considerassetis nos, quia in illius nomine dæmonia expellebamus: & intelligere poteratis, quia ille non habuit spiritum Beelzebub, in cuius nomine tanta erat virtutis potestas. *Si autē in spiritu dei eiicio dęmonia, appropinquabit in vos regnū dei.* Regnum dei, seipsum dicit. Sed ideo quasi de altera re dicebat, quia infidelibus loquebatur, ne fortè & alteram occasionem iactantiæ inuenientes in Christo, quem non cognoscebant, additamentū facerent blasphemiæ. Hoc ergo videtur dicere: Si ego in spiritu dei eiicio dæmonia, regnū dei appropinquat in vobis: si autem in spiritu Beelzebub eiicio dęmonia, regnum Beelzebub appropinquat in vobis. Corrige sermonem, & manifestius declarabitur mysterium verbi dei. Id est, si regnum dei appropinquat, in spiritu sancto eiiciuntur dæmonia, & virtutes multæ fiunt: quādo autem appropinquat regnum Antichristi, in spiritu diaboli eiiciuntur dæmonia, & virtutes multæ fiūt. Illud ergo quod dixit Christus: Si ego in spiritu dei eiicio dęmonia: appropinquat in vos regnum dei, ad consolationem illorum hominum pertinet, qui tunc fuerunt. Hoc autem quid significat, quòd iactando regnum Antichristi appropinquat: in spiritu Antichristi eiiciuntur dęmonia. Ad nostram admonitionem pertinet, vt sciamus quia sicut in aduentu Christi ante illum prophetę, & cum illo Apostoli in spiritu sancto faciebant virtutes: sic & in aduentu Antichristi pseudochristiani, & ante illum, & cum illo in spiritu maligno facient virtutes. Qualis enim res mota fuerit, talis odor procedit. Accenso enim thymiamate, suauis flagratio exiit: commoto autem stercore, putredo grauis prodit. Ante lucem aurora exiit, ante noctem obscuritas. Quidam autem hoc sub alio intellectu interpretantur. Id est, si ego, inquit, in spiritu dei eiicio dæmonia, sicut & est verum, vos autem dicitis me in spiritu Beelzebub eiicere dæmonia, rei estis iudicij. Propter quod appropinquat in vos regnum dei iustum, vt secundum blasphemias vestras iudicemini. *Quo modo potest quis intrare in domum eius, qui fortis est, & vasa eius diripere, nisi prius alligauerit fortem?* Hucusque ostendit quo modo intelligeretur, si vellent: quia non in spiritu Beelzebub, sed in spiritu dei dæmonia expellebat. Primum, quia satanas satanam non expellit, ne ipse tibi aduersarius sit, destruēs proprium regnum: sed dei spiritus est, qui dæmones expellit. Deinde, si ego in Beelzebub eiicio dęmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Id est, nunquid non in me, aut in meo nomine? Si enim filij vestri in nomine meo expellunt: multò magis possum ego in nomine meo expellere. Et quod habet opus in spiritu Beelzebub, nunc dat rationem quare dæmones expellantur, vt expulsis eis omnes credant in Christum, id est, quia alligatus est à me maliciæ princeps. Nec enim potest quis fortis vasa diripere, nisi prius alligauerit fortem. Quo modo enim poterant homines ad libertatē intellectus sui venire, & ad deum conuerti, nisi prius alligatus fuisset, qui mentes hominum erroribus occupatas tenebat? Ex hoc ergo intelligimus, quia quos eiiciebat dęmones visibiliter, inuisibiliter alligabat. Quo modo, aut vbi, nec hominis est posse exponere, nec intelligere. Sed non tantos visibiliter eiiciebat, quantos inuisibiliter alligabat. Eiiciebat enim paucos, alligabat autem omnes, vt per paucos eiectos visibiliter ostenderet: quia sic omnes spiritus inuisibiliter de sensibus hominum credentium expellebat, & quasi de magna multitudine eiectorum dæmonum, modicam probationem ostendebat in paucis. Et cum multos eiiciebat dæmones, quo modo vnum alligare se promittit? Sed dicit principem omnium, de cuius virtute omnes dæmones valent, id est, potestatem habent. Nam sicut satana dominante omnes dæmones erant fortes: sic eo alligato, omnes sunt impediti. Nam omnes de illius veneno maliciæ virtutem accipiunt, & sunt vnum in eo. Fortem autem dicit aduersarium nostrum, quātùm ad nostram infirmitatem, non quantum ad suam virtutem. Deinde fortem dicit, non vt nos terreat: sed vt magis nos faciat esse solicitos: nec enim hostem debēt timere fortem, qui habent principem fortiorem, sed vt vigilemus & laboremus, vt ne in fiducia principis fortioris contemnamus aduersarium fortem. Nam si contendimus contra eum, manifestum est, quia fortiores illo sumus: si autem negligimus, ille fortior inuenitur. Nam quāuis sit infirmus, tamen fortior est homine negligenti. Fortem enim diabolum nostra negligentia facit, non illius potentia. Vide deinde quo modo sapienter,

Universidad de Deusto
Biblioteca

pienter,postquam dixit fortem, postea ostendit ligatū, A vt si te audita fortitudo terruerit, ligatio eius nunciata confortet.Iam quali opprobrio dignus est, magis autē tormento, qui aduersarium suum ligatum non vincit? Vis scire quia ligatus est aduersarius tuus? Considera naturam carnis & spiritus,& intelliges.Quo modo poteras homo carnalis spiritum vincere, nisi eum dominus alligasset?Alligauit eum,vt nos eum conculcemus: illum humiliauit propter maliciam eius,nos autem exaltauit super eum propter misericordiam suam: vt & ille victus amplius confundatur, quia spiritus constitutus,à carnalibꝰ conculcatus est: & nos vincētes eum amplius glorificemur, quàm victores: quia carnales constituti, spiritum vincimus. Ergo labor eius & fortitudo ligatus est, nostra autem tantummodo sine labore victoria. Qui enim solutum ligare potuit, nunquid non poterat soluto eo vasa eius diripere? Poterat B quidem, sed non per iusticiam, sed per potestatem.Si enim per vocationem solam vellet vasa eius diripere, solutus diabolus iterum reduceret ad se.Item si per potentiam diriperet, diceret aduersus Christum diabolus:Siquidem ad virtutem,tu fortior es quàm ego:si autem ad amorem, ego amabilior quàm tu. Si ergo vis illos tollere, potes: si autē dimittis eos in suo arbitrio, potius me sequuntur quàm te. Nam diabolus quidem facere iusticiam non acquieseit, obiicere autem scit. Quales sunt omnes, in quibus diabolus est. In seruis enim dei etiam leues arguunt culpas,in se autem nec crimina recognoscunt. Propterea ipsum quidem ligauit, vasa autem eius & diripuit, & dimisit ea in domo eius. Diripuit quidem,ex eo quòd traxit ea ad noticiam veritatis: dimisit autem ea in mundo, quia sub seductione mundi istius esse nos volunt. Tanquam si ita dicat C ad diabolum: Ecce alligo te, vt appareant homines, qui secuti fuerint te sua voluntate, & qui coactè. Qui enim te diligunt, etiam ligatum te non dimittent: qui autem te dereliquerint ligatum, manifestum est: quia non sua voluntate fuerunt apud te, sed coactè. Ergo non interficio te,neque expello de mundo,ne fortè in voluntate non habeant quem sequantur,sed alligo te, ne nolentibus violentiam facias.Ergo manifestum est, quòd qui modò diabolum sequitur, non cogitur à diabolo:ligatus est enim, sed ipse diligit diabolū. Si enim solutus esset diabolus,nullus homo ei resistere poterat, aut pauci, sicut nec anteà restiterunt, nisi pauci electi. Nunc autem cùm videas quosdam quidem homines sequentes eum,quosdam autem recedentes ab eo: intelligere debes, quia non est virtus cogentis diaboli,sed voluntas sequentium hominum. Si autem dicis, quia fortis est diabolus, & non prævaleo contra eum: stat D aduersum te scriptura hæc,dicit quia mentiris, quoniā ligatus est aduersarius tuus. Ligatus est enim. Malum quidem consilium suadere potest, cogere autem non potest. Quæ est domus illius? Mundus iste.Et vasa illius?peccatores & infideles,habitantes in eo. Audiens ergo mundum domum esse diaboli,fuge mundum, ne diutius habitans in domo diaboli, iterum fias seruus ipsius. Sicut enim in domo dei malum non est, ita in domo diaboli non inuenitur bonum. Nam sicut deus in domo sua non vult videre malum, sustinere autem videtur pro tempore malum: non quia delectatur in malo, sed vt conuertat eū ad bonum:sic & diabolus in domo sua non vult videre bonum, sustinere verò videtur bonum:non quia delectatur in bono,sed vt suadeat eum in malū. Et deus quidem per suam benenolentiam vocat malum ad bonum, vt non necessitate, sed voluntate corrigatur ab bonum. Diabolus autem per suam violentiam persequitur bonum, vt etsi non voluntate, vel ex necessitate cogatur ad malum. Fuge autem mundum, conuersatione, non corpore. Nam & ipse mundus non natura diaboli est, sed corruptione. Nec ab initio fecit hunc mundū diabolus,sed deus: postea corruptione factus est diaboli. Ergo mundus quidem ipse,dei est: corruptio autem mundi, diaboli est. Si ergo de mala conuersatione recesseris, etsi corpore sis in mundo,recessisse videris de mundo diaboli, & esse in dei mundo. Nunc quòd viuimus, in dei mundo viuimus: quòd autem peccamus, in diaboli mundo peccamus. Fuge ergo de mundo, id est de voluptatibus mundi, ne fortè diutius viuens in possessione operum eius, fias proprius seruus ipsius. Sicut ingenuus homo, si diutius in possessione, vel domo potentis alicuius & violenti fuerit commoratus, per possessionem longi temporis vsu capit eum in seruitute: sic & homo si diutius fuerit in possessione diaboli,vsu longi temporis vendicat sibi dominium super eum, ita vt nemo possit à dominatione diaboli liberare, nisi sola potentia dei. *Qui non est mecum, aduersum me est.* Diaboli voluntas quę est rerum malarum. Mea autem quę est rerum bonarum. Vide ergo,quia cùm non sim cum diabolo, aduersus diabolum sum. Sicut enim bonum non est cum malo,sed semper aduersus malum:sic non sunt secum,sed aduersus se,quibus & voluntas contraria est,& opus. Ille prædicat fornicationem, ego castitatem. Et ideo repellit ille castos,& cōgregat lasciuos: ego autem repello lasciuos, & congrego castos:ille docet discordiam, ego pacem: ille seditionarios congregat, & turbatos, ego autem vnanimes, & mansuetos. Vide ergo quia non congrego cum illo,sed dispergo. Minus dicit,vt amplius significet. Si enim qui mecum non est, aduersum me est: quantò magis qui aduersum me est,mecum non est? Mecum non est,quia non facit ea quæ ego. Aduersum me est,quia contraria facit: Vtputa,ædifico,si quis non adiuuat,etiamsi non destruat, mecum non est,sed aduersus me:quia cùm possit adiuuare, non adiuuat. Si hæc specialiter destruit, quantò magis aduersum me est? Sic & diabolo mala volente vel faciente, & si bona non prædicarem,non eram cū illo, quia non prædico mala quę vult ille. Cùm autem è contrario bona prædicem, quantò magis non sum cum illo, sed aduersus illum? Audiant regulam Christiani, qui putant hæreticos Christianos esse, quia sic credunt quo modo nos: tamen quia non sunt nobiscum, aduersus nos sunt. Et quia non congregant nobiscum,spargunt.Si ergo quia non sunt nobiscum,aduersum nos sunt, & quia non congregant nobiscum, spargere videntur: quantò magis qui & voluntate, & verbis, & actibus contra nos sunt, non sunt nobiscum? Et qui manifestè spargunt, non videntur congregare nobiscum.

Mūdꝰ dei, & mūdus diaboli.

Homilia XXX *.ex cap.* XII.

IN *illo tempore, accesserunt ad Iesum Scribæ & Pharisæi, dicentes: Magister, volumus à te signum videre.* Et reliqua. Curato dæmoniaco, quidam adstantium Iudæorum blasphemauerunt eum, *Supra.b* dicentes: Hic non eiicit dęmonia, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. Alij autem tentantes eum,dixerunt: Magister, volumus à te signum videre de cœlo.Diuersæ quidem species,peruersitas autem omnium vna. Nam sicut opera filij dei diabolo applicare,blas-

phemare

phemare est filium dei, vel spiritum sanctum: sic signũ A
diuinitatis eius petere à filio dei, iniuriam est facere fi-
lio dei: quoniam nihil est aliud signum diuinitatis eius
petere ab eo, nisi non credere verbis eius, quasi falsa di
centis de se, nisi signorum ostenderit probamenta.
Quoniam autem curato dæmoniaco, Iudæi dei virtu-
tem ad diaboli potentiam porrexerunt, & non ædifi-
cati miraculo, sed destructi inuidia, pro gloria blasphe
miam obtulerunt domino, dicentes: Hic non eicit
Supra.11.c. dæmonia, nisi in Beelzebub. Dixit eis dominus: Omne
peccatum remittitur, spiritus autem blasphemia non
remittitur. Quod audientes quidam Iudæi, nõ quidem
timentes, sed timere se fingentes, neque veritatem de
Christo quærentes, sed maliciam suam sub colore ig-
norantię abscondere cupientes, interrogauerunt eum:
Magister, volumus à te signum videre, id est, quia blas-
phemia irremediabile peccatum est: sed etsi blasphe-
mamus, ideo blasphemamus, quia te filium dei ignora- B
mus. Ideo opera tua diabolo applicamus, quia spiritum
sanctum in te esse nescimus. Si ergo tu es filius dei, ostẽ-
de nobis signum, & adorabimus te, & iam nõ blasphe-
mabimus. Vt autem scias, quòd volumus à te discere
veritatem, ecce etiam magistrum te appellamus. O ma
licia, quo modo sapere nescit? Dum volunt maliciam
suam abscondere, magis eam manifestant. Nam cùm
multa signa vidissent, tanquam si nullum vidissent, ita
signum petebant. Verè enim nullum viderunt, quia
*corporali aspectu viderunt, non spirituali affectu. Nã
mens sine oculis videt aliquando, oculi autem sine
mente nunquam viderunt. Similis est natura infideli-
tatis terræ arenosę, quæ quanuis pluuiam susceperit, ta
men quia nullos in se tenet humores, semper adhuc a-
ret. Talis est conditio febrium. Quantumuis biberint
febricitantes, calore tantum consummante quod bi- C
berint, semper adhuc sitiunt. Sic & maligni homines,
quicquid boni viderint, aut audierint, infidelitate to-
tum consummante quod vident, aut audiunt: semper
vacui sunt, tanquam qui nihil viderint, aut audierint.
Ecce si quis exponat tibi res quas non libenter audis, si
tota die audieris, nihil eorum retines quæ audisti. Aut
ambulans in via, si mens tua aliquo cogitatu fuerit oc-
cupata, quanuis omnes videas transeuntes, tamen ne-
minem vides. Sic & Iudæi frequenter signa videntes,
adhuc signum petebant, quia hoc videbant, quod vi-
dere nolebant. Nam sicut semper discere, signum est
nihil posse proficere: sic signum semper petere, testimo
nium est nunquam velle credere. *Iesus autem respondens
ait illis: Generatio mala & adultera signum quærit.* Esaias di-
Esa.1.c. cit: O quo modo facta est meretrix ciuitas fidelis Sion. D
Anima autem hominis fidelis, sponsa est Christi: quæ
Osee.2.d. autem infidelis est, meretrix est. In Osee dicit: Sponsa-
bo te in fide, & cognosces deum. Item, Filij in quibus
non est fides in illis, ipsi in zelum compulerunt me in
non deum, & ego in zelum expellam eos in non gen-
tem. Sicut meretrix vxor virum suum se fingit amare,
verè autem amat adulterum, & in facie istius quidem
est, in corde autem alterius. Sic & Iudæi videbantur
esse dei cultores, erant autem diaboli amatores. Ideo
malam & adulteram generationem eos appellat. Ma-
la quidẽ erat, propter opera eorum mala: adultera au-
tem, quia relicto viro qui est verus deus, idolis subde-
bantur. Signum vultis videre? Vbi eratis quando dæ-
mones castigati à me, non flagello, sed verbo, clama-
Supra.8.& Iac.3.d. bant: Quid nobis & tibi Iesu Nazarene, venisti ante tẽ-
pus torquere nos? Scimus te, quia es filius dei. Dæmo-

nes virtutem meam senserunt, & vos quo modo signũ
operum meorum non aspexistis? Vbi eratis, quando cę-
ci secus viam sedentes clamabant: Iesu fili Dauid, mi- *Infra.20.d*
serere nobis, vt videamus? Tu es virga florens de radi- *& Lu.18.f.*
ce Iesse, & flos de radice eius ascendens, & super te re- *Esa.11.a*
quiescẽt septem spiritus dei. Septem spiritus Beelzebub
adorant, & fugiunt à te. Cæci me non videntes vide-
runt, & vos videntes me, non vidistis? Percurre si vis &
cętera mirabilia eius. *Et signum non dabitur ei, nisi signũ Io-
næ prophetę.* Quod est signum Ionæ? Scandalum crucis. *Ione.2.a.*
Vt non discussores rationis saluentur, sed creditores
doctrinæ. Quia crux Christi discutientibus quidem ra
tionem, scandalum est, credentibus autem salus: cuius
expositionis testis est Paulus: Nos autem prædicamus
Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gen *1.Cor.1.d*
tibus autem stulticiam, ipsis verò vocatis Iudęis atque
Græcis, Christum dei virtutem & dei sapientiã. Quare
Iudęi signa petunt, Græci sapientiam quęrunt? Placuit
enim deo signum scandali crucis, tam Iudæis, quàm
Græcis gentibus prædicari, vt qui non per fidem, sed
per sapientiam Christum inuenire volunt, incidentes
in scandalum stulticiæ pereant. Et qui per demonstra-
tionem signorum filium dei cognoscere volunt, non
per fidem, incidentes in scandalum mortis eius, in sua
incredulitate permaneant. Nihil mirum, si Iudæi con-
siderantes mortem Christi, hominem illum putauerũt,
quando & Christiani, vt sibi videntur, & non sunt,
propter eius mortem, vnigenitam maiestatem crucifi-
xam timẽt confiteri. Quos interrogamus, vbi est scan
dalum crucis in Christo? Quis nos scandalizat, si
purus homo mortuus prædicetur? Sic ergo infideles
intelligendo pereunt, si deus fuit, non potuit mori,
si autem potuit mori, non fuit deus. Fideles autem sic
intelligendo saluantur, quia Christus non incidit in
mortem propter infirmitatem naturæ, quasi homo: sed
ipse traxit in se mortem propter potentiam, quasi deus:
vt nõ absorbeatur à morte, sed vt ipse absorberet mor
tem. Ergo nõ Christum mortuum in morte credimus,
sed mortem mortuam in Christo, sicut scriptum est,
quia destruxit quidem mortem, illuminauit autem vi-
tam. Nam sicut propter mortem homo visus est, sic *2.Tim.1.d*
propter destructionem mortis deus apparuit. Ergo in-
fideles mortem Christi considerantes, scandalizantur,
immortalitatis beneficium perdũt: fideles autem resur-
rectionẽ eius intelligentes, damnationem mortis effu-
giunt. *Sicut fuit Ionas triduò in ventre ceti, sic erit filius hominis
in corde terræ.* Vt per mysterium similitudinis huius, & *Ione.2.d*
per Christum Ionas propheta fuisse consideraretur, &
per Ionam Christus dei filius esse demõstraretur. Quid
est quod dico? Nisi Christus venisset in mundum, & ea
quæ dicta à prophetis fuerant, adimplesset, nõ erat cer-
tum de illis quia verę prophetæ sunt. Nam & illi qui fu
tura dicere æstimantur, non statim diuinatores putan-
tur, sed tunc quando ea quæ dicta sunt, fuerint cõsum-
mata. Itaq; Christus post prophetas quidem natus est,
sed antè ille prophetis beneficium præstitit, & postea il
le ab illis accepit. Ideo autem Christus illos factis pro-
phetas ostendit, quoniam illi istum in verbis filium
dei ostendunt. Nam in Syrach libro aduentum Chri-
sti sic deprecatur: Domine, in nomine tuo prophetæ
prophetauerunt. Da mercedem seruis tuis, vt prophetę *Eccli. 36.c.*
tui fideles inueniantur. Nisi enim iste illos prophetas
demonstrasset, Christum credere non poterant. Quo
modo enim potest de alio testimonium dare, priusquã
ipse idoneus demonstraretur? *Viri Niniuitæ surgent in iu-
dicio.*

dicio. Quia illi prophetam receperunt, isti Christum dominum illorum prophetarum repulerunt. Illi neque lege instructi, neque à prophetis, neque ab Apostolis admoniti, ad dominum conuersi sunt, cognoscentes peccatum suum: isti tot præceptis eruditi legis & prophetarum, à domino recesserunt. Illi qui semper fuerunt populus diaboli, intra dies tres facti sunt populus dei: isti qui semper videbantur populus dei, intra dies tres crucifixo Christo facti sunt populus satanæ. Et illi quidem personam ignorantes, & rem incredibilem audientes, & conuersionis suę signa & virtutes quęrere debuerunt ab eo, quibus & persona idonea prędicātis, & prædicationis indubitabilis veritas monstraretur: sed nihil horum audientes, nihil videntes, sola fide saluati sunt: isti autem tot signa facientem testificantia cœlestem naturam viderunt, & non solùm à prædicatione eius recesserunt, sed in mortem illius conuersi sunt.

Ionæ.3.b. Illi cum luctu & lamentatione nimia pœnitentiam agentes, peccatorum suorum indulgentiam acceperūt: isti autem nec sine pœnitentia oblatam sibi remissionem peccatorum accipere voluerunt, quia sine pœnitentia sunt donationes, & vocatio Christi. *Regina Austri surget in iudicio, & condemnabit generationem hanc.* Quæ cū esset gentilis & mulier, tantam longitudinem itineris conficere propter infirmitatem sexus non est impedita. Concupiscentia enim sapientiæ, infirmitati dabat virtutem. Isti autem viri & sacerdotes, quorum proprium esse debuerat amare sapiētiam, ante oculos suos & in medio gremio sapientiam positam contępserunt. Illa ad hominem cucurrit, isti à deo recesserūt. Illa vt semel nuda verba audiret, isti quotidie diuinitatis opera ipsa videntes blasphemabant. Illa famam tantummodo de Salomone audiens cōcupiuit, isti autem veritatem de Christo videntes abierunt. Illa munera multa obtulit, vt audiret eum: isti autem nec prędmia regni cœlorum accipere volunt, vt credāt. Quid esset illa factura, si audisset mortuos resurgere, cæcos videre? Quo modo cucurrisset, si etiam claudos currere vidisset? Non dixit illa, cui commēdo gubernationem regalium necessitatū, ne forte dum vado, & redeo tāto spacio, aliqua contra imperium meum aduersa nascantur. Nam paupertas semper secura est, summa autē
„ potestas sine timore periculi nunquam est. Isti nec hoc
„ cogitauerunt, quia dixerunt: Nescimus quidem vnde
Ioan.9.f „ sit ille Iesus, tamen facta illius bona sunt, & verba illius iusta. Et si natura eius ex hominibus, tamen prædicatio eius ex deo est. Etsi non illum timemus quasi filium dei, saltem diligamus illum vt hominem bonum. Et si nō est dignus vt adoretur, tamen nō est meritus vt interficiatur. Siue Niniuitę, siue regina Austri exurgentes in iudicio, quo modo condemnabunt generationem Iudęorum incredulorum? Non ipsi iudicantes eos, sed ex comprobatione sua vincunt eos. Et talia dicentes aduersus eos, qualia diximus suprà: quis fidelior est quàm Ionas, sapientior quàm Salomon? Non solùm tunc inter homines docebat, sed etiam nunc in ecclesia quotidie docet per sanctos Euangelistas & Apostolos suos. Hęc verba non solum tunc ad Iudæos dixit, sed etiam nunc ad omnes Christianos inobedientes similiter dicit: Quo modo viri Niniuitę exurgent in iudicio cum inobedientibus Christianis, & cōdēnabunt eos? Quoniam illi pœnitentiam egerunt prędicante Iona, isti à peccatis propriis non recedunt, domino illis quotidie
Supra.3.a prædicante: Agite pœnitentiam, appropinquabit regnum cœlorum. Regina Austri surget in iudicio cum Christianis istis, & condemnabit eos, quia ab vltimis partibus terræ venit audire sapientiam Salomonis: & isti de domibus suis vel plateis, in quibus sedent nihil agentes, nolunt venire, & audire sapientiam Christi in scripturis. Et quid dico de domibus suis nolūt venire? multi enim & de ecclesia ipsa in qua loquitur Christus, exeunt, & solum relinquunt docentem. *Cùm autem immundus spiritus exierit ab homine, perambulat loca arida, quærens requiem, & non inuenit.* Exit autem spiritus immundus ab homine, cum per fidem baptizatus in nomine Christi desierit esse diaboli, & factus fuerit dei. Eiectus autem spiritus ille, perambulabat homines aridos, qui nondū pluuiam euangelicæ doctrinæ susceperunt in se, aut aquam baptismatis accipere meruerūt, & propterea aut sunt gentiles, aut catechumeni, secūdum rationem quā diximus aridi. Per eos enim immundi spiritus vagantur, & plurimam dominationem habent in eis. Quanuis enim Gentilis susceptо fidei verbo, liberari tamen ab immundo spiritu non potest, nisi fuerit baptizatus in nomine Christi. Vnde exorcizam⁹ catechumenos, qui sunt baptizandi. Non autem inuenit requiem sibi, quoniam necesse est, vt Gentili veniente ad fidem, & catechumeno ad baptismum, cùm aridi esse desierint, iam ab ipsis immundus ipse spiritus expellatur. Nec mihi dicas, quia nec omnis catechumenus ad baptismū, alioquin nec ad omnem baptizatum & liberatum à spiritu immundo reuertitur spiritus immūdus, nisi qui vacuus fuerit à spiritu sancto. Nec apud gentilem catechumenū inuenit requiem sibi, quia ad fidem vel baptismum venit. Cogitans ergo spiritus ille, & dicens: *Reuertar in domum meam priorem.* Et si inuenerit Gentilē catechumenum vacuum à spiritu sancto, sine dubio prævalebit reuerti in eum. Reuertens autem, quoniam inuenit scopis, id est, verbis fidei & veritatis, ab infidelitate & ignorantia mundatum: quum videt eum præceptis euangelicis adornatum, quasi animosior factus assumit secum alios septem spiritus nequiores se: dicēs, septem, aut plures dicit, aut omnes spiritus viciorū. Sicut enim ex parte dei, quanuis plures sint spiritus virtutum, tamen septem dicuntur, quia ex illis septem omnes spiritus virtutum procedunt: quos spiritus enumerat Esaias, & Salomō signat, dicens: Sapientia ædificauit sibi domum, & subdidit columnas septē. Sic ex parte diaboli quanuis multi sint spiritus viciorum, tamen septem dicuntur, quoniam ex illis principalibus viciis, vicia vniuersa nascuntur. *Et erunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* De hoc enim ipso, vel ipsarum rerum experimenta nos docent: quo modo Christianus si malus euaserit, peior fit q̄ si fuisset gentilis. Hæc parabola melius intelligitur de Iudæis & Gentilibus: ex eo enim quod finita parabola, vel exemplo, sequitur dicens: Sic erit generationi huic pessimę: compellitur ad populū Iudæorum referre parabolam, vt intellectus loci non vagus aut instabilis in diuerso flexu, atq; contradictionibus aliquorum turbetur, sed firmus & stabilis, vel ad priora, vel ad posteriora respōdeat. Verè enim immūdus spiritus à Iudæis exiuit, quoniā facta est portio domini populus ipsius Iacob, funiculus hęreditatis eius Israël: vel quoniam acceperunt legem. Expulsus autem à Iudæis, ambulauit per aridas gentes, sed requiē sibi non potuit inuenire in eis: quoniam secundum propositum vocationis dei erat, vt omnes gentes venirent ad fidē. Non inueniens autem requiem in Gentibus, dixit: *Reuertar in domum meam vnde exiui.* Habeo Iudęos, quos antè dimiseram. Et veniens inuenit vacuā, quoniam iam

Prouer.9.a

dominus

dominus non erat in eis,sed nec spiritus, secūdū quod
Lu.13.5. dictum fuerat de eis:Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Videns autem eos diabolus mūdatos verbis scientiæ dei ab ignorantia quasi quibusdam spiritualibus scopis, ornatos autem obseruationibus legis: propterea assumens secum septem spiritus nequiores se, secundum quod supra tradidimus, habitauit in eis. Et facta sunt posteriora populi illius peiora prioribus. Nam si prius,etsi cultores dei non erant,tamen nec interfectores erant: & prius quanuis peccabant in eum, tamen populus dicebatur dei: postea autem,sicut testa-
Apo.2.c. tur Ioānes,synagoga facti sunt satanæ.Accedentes autem possumus ædificationis gratia etiam ad hæreticos transferre sermonem.Immundus enim spiritus, qui in eis antè habitauerat quando Gentiles erant, eiectus est quando facti sunt Christiani,qui perambulans Gentiles cæteros,& non inueniens apud eos requiem,credē- B tibus videlicet secundū tempora etiam ex ipsis in Christo,reuersus est in eos,quos possederat antè. Inueniens autē eos vacuos à spiritu sancto, vacuos à timore dei, & operibus bonis, (quoniam spiritus quidem immundus exierat ab eis propter nomē Christi, spiritus autem sanctus non superuenerat eis, propter malum propositum cordis eorum,& opera mala,) inueniens eos mundatos scopis, qualibus diximus suprà,& ornatos institutionibus apostolicis:assumpsit secum alios septem spiritus nequiores,& inhabitauit in eis, & facta sunt nouissima hæreticorum peiora prioribus.Hæreticos gentibus esse peiores dubitat nemo. Primùm, quia gentiles per ignorantiam Christum blasphemant, hæretici autem scientes Christi,laniant veritatem.Deinde quia in illis C vel spes fidei est,in istis autem inceſſabilis pugna & discordia. *Adhuc eo loquēte,ecce mater & fratres eius*,& cętera.

Videns diabolus quia persuadebat populis Christus,
Luc.11.d. esse se filium dei, dicens: Et ecce plus quàm Ionas hic, & plus quàm Salomon hic: timuit enim ne si dei filius cognoscatur *ille qui putabatur homo*, ipse deriquatur ab omnibus. *Ad commincendos* sermones eius,subintroduxit parentes eius carnales, vt per illorum contemplationē,diuinitatis eius obscuraret naturā. Ideoq; venit aliquis quasi diaboli aduocatus,qui humano ore verba diabolica loqueretur,dicens: *Ecce mater tua,& fratres tui foris stant,volentes loqui tecum*. ac si dicat: Quid gloriaris Iesu de cœlo dicens descēdisse, qui radices habes in terra?Ecce mater tua,& fratres tui.Non potest esse filius dei,quem homines genuerūt. Non potes illum abscondere,quem natura conuincit. Tunc Iesus quasi hominem quidem aspiciebat, tamē verè diabolus loque-
Fotini hæresis. batur. *Et quis est mater mea, & fratres mei?* Nescio parentes in mundo, qui ante mundi constitutionem mundum creati.Nescio principium ex carne, sicut Fotinus existimabat,qui iam in principio eram apud deum.Nā quòd hominem me videtis, vestimentum meum est, non natura. *Et extendit cautè,manus suas super apostolos,dixit: Ecce mater mea, & fratres mei.* Non spernens generationem carnalem, neque erubescens humanam susceptionem, tale dedit responsium: sed volens ostendere quia prępondēda est cognatio spiritualis carnali. Nam carnalis cognatio,non volentibus nobis,neq; scientibus contingit. Non enim vnusquisque vestrum consuetus est cogitare quorum erit filius, aut quorum cognatus. Spiritualem autem cognationem ex proposito vnusquisque per fidem sibi acquirit. Voluntaria enim est obauditio, per quam quicunque voluerit voluntatem patris facere, efficitur filius dei, & frater Christi.

A Vnde sapienter superinduxit: *Quicunque fecerit voluntatē patris mei,ille mater mea & frater est.* In qua cognatione spirituali nihilominus est hæc Maria, quæ nō per coitum carnis, sed per gratiam fidei credendo facta est mater Christi. Deinde matrem & fratres Christi, facientes voluntatem dei intelligimus,non synagogam, quæ secundum corpus peperit Christum, cæteros quę Iudæos: sed illam synagogam intelligimus matrem, quę saluata est credens in Christum,non crucifigens eum.Similiter est intelligendum & de fratribus,qui secundū spiritum erant Iudęi, non secundum corpus, qui Christi erant facientes voluntatem.

Homilia xxxj. *ex cap.* xiij.

ECce exiit qui seminat, seminare: & dum seminat,quę- *Deest initiū*
dam ceciderunt secus viam, & venerunt volucres, & decimitertij capitis.
comederūt ea,& cætera. Sicut gaudet medicus, quando ad eum ægrotātium multitudo prosequitur. Sicut lætatur rex,quando eum magni exercitus manus armata circundat:sic exultat sacerdos,quando eum audientiū populus magnus auscultat. Et ideo ascendit in nauem,vt audiret eum populus, & videret, & visus delectaret auditum,& auditus visum.Et docebat in parabolis,dicens:Exiit seminator seminare.non de loco ad locum transmutans,sed voluntate. Nec enim venit vbi nō erat, nec relinquit vnde egressus est: quia deus vbiq; est, præter vbi esse noluerit. Aut certè ideo exiuit, quia ibi est deus,vbi iusticia eius colitur: vbi autem iusticia eius non est,nec ipse est ibi. Et qui intra iusticiam suam sunt, intus sunt:qui autem extra iusticiam eius sunt, foris habentur. Propterea quandiu fuit in cœlis vbi omnes sunt iusti,intus erat:veniens autem in mundum, qui totus extra iusticiam erat dei, foras exiuit, vt ipsum faceret intus. Quoniam ergo omnes gentes, dei iusticiam contemnentes, degebant sub potestate diaboli: ideo exiuit,vt plantaret iusticiam in mundo, vbi non erat prius propter peccata ipsorum. Exiit qui seminat, seminare. Non sufficit ei dicere, Seminare exiuit:sed addidit,Exiit qui seminat,seminare: vt ostēderet,quia nō erat nouus seminator, nec modò ad hoc opus primùm accesserat:sed hoc semper habuit in natura, vt semper seminaret. Ipse enim à principio generis humani totius scientię semina ipsa seminauit in natura. Ipse est qui per Mosem semina præceptorū legis seminauit in populo. Ipse est qui loquens in prophetis,non solùm præsentium seminauit correctiones,sed etiam noticiā futurorum.Ipse exiuit,vt in corpore cō- D stitutus, & per seipsum diuiniora seminaret præcepta.

Et quædam ceciderunt secus viam. Quæ est via? Mundus iste per quem omnes transeunt, qui nascuntur. Via enim,& peregrinatio, & transitus est omnibus, qui & à deo exierunt, & ad deum festinant. Vnde & propheta dicebat:Quoniam incola sum apud te in terra,& pere- *Psal.38.c*
grinus sicut patres mei. Sicut ergo viator in via nihil solicitus est, nisi quod necessariū habet ad vsum: ita & homo in hoc transitu mundi nihil debet esse solicitus, nisi quod opus habet ad vsum. Qui autem suam spem ponit in mundo,& delectatur in eo,est similis homini desperato, qui non habet neq; patriam, neq; domum, neq; familiā, ad quam festinet: sed in quocunque loco inuentus fuerit,ipse locus domus eius est.Quæ est ergo terra secus viam?Homo secundum istum mundum viuens,qui omnia ea sapit quæ mundi sunt,& nihil quod dei est: sed hoc solum diebus ac noctibus cogitat, hoc concupiscit, quod pertinet ad bene manducandum &

Universidad de Deusto
Biblioteca

bibendum,& ſpurciciam corporis exercendam. Ex his enim omnia mala naſcuntur. Propter cibum enim & potum auariciæ fiunt, furta,violentiæ,periuria:ex auaricia autem inuidiæ & contentiones: ex inuidia autem maliloquia & detractiones, inimiciciæ & impoſturæ: ex inimiciciis manifeſta ira,rixę,cędes,homicidia,iudicia: ex libidine autem fornicationes,adulteria, maſculorum concubitus, fœminarum inuaſiones. Talibus ſi loqui volueris de ſpiritualibus rebus, non intelligunt verbum, nec ſentiunt verbi dulcedinem. Nec enim eſt poſſibile, vt inter tãtas amaritudines viciorum ſentiatur dulcedo ſermonum. Sicut qui in magno vaſe aceti modicam guttam mellis immiſceat, etiam mel perdit, & acerbitas aceti non mutatur:Sic homini in hac malorum multitudine conſtituto, ſi collocutus fueris iuſticiæ verbum,& verbum perdis, & ille nõ temperatur in concupiſcentia mundialium rerum. Nec enim habet bonum in ſe. Nam homo illud concupiſcit, quod iam habet expertum in ſe,& ſcit eſſe bonum. Ecce ſi oſtendis leoni viridem herbam, aut campum bene florentem, non excitat eum in concupiſcentia, quia non habet hoc in natura, vt herbas manducet: & econtrà,ſi oſtendas boui carnes,non concupiſcit, quia nõ eſt bouis natura,vt manducet carnem: Sic & homini mundiali,ſi de bono cœleſti loquaris, non excitatur in concupiſcentia boni. Sed quemadmodum ſi pluuia ſuper lapidem cadat,deſuper quidem ſudat,ab intus autẽ ſiccus eſt,quia non deſcendit humor in eum:ſic & tali homini quando loqueris verbum dei, tantummodo ſonus verbi deſuper percutit aures eius carnales, in cor autem eius nihil deſcendit.Et meritò, iacentia ſuper lapidem ſemina verbi rapiunt volatiles dæmones. Dic mihi, cuius culpa eſt, rapientium dæmonum ſemina, aut hominum durorum non abſcondentium ea in ſulcis pectoris ſui? Puto non eſſe culpam rapientium dæmonum.Ille enim latro qui parietem perforat, in ſecreta domus parte ingreditur: qui autem inuenit foris expoſitum & proiectum,quo modo quaſi latro culpetur? Sic & diabolus ſi poterat introire in ſecreta pectoris tui, vt à te nolente raperet verbũ,bene culparetur: nũc autem quod à te neglectum eſt, & contemptum,hoc il
Pſal.118.b. le diripit. Deniq; ſciens propheta hominum abſcõdentium eſſe culpam,dicebat: In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Si ergo abſconderis verbum in ſulco pectoris tui, germinat tibi timorẽ, timor liberat te à peccato. Si autem foris eũ in ſuperficie carnalium aurium dimiſeris,quo modo timor tibi germinatur? Si autem timor in te natus non fuerit, quo mo-
Eccli. 1.c do ſaluus fies, cùm ſit ſcriptũ: Timor domini expellit peccatum? Qui autem ſine timore eſt, non poteſt iuſtificari. *Quæd.am autem ceciderunt ſuper petroſam.* Petra autem in ſe duas habet proprietates naturę,fortitudinis & duriciæ. Ideo homines aut propter conſtantiam fidei petra dicuntur,aut propter duriciam cordis.Ideo prophe
Ezech. 36.f ta dicit: Et auferam ab illis cor lapideum. Quid ergo terra? intellectus carnalis, & non rationabilis ſuper animam duram & fidelem. Nam intellectum bonum multi habẽt ſecundum naturam, animam autem fidelem non multi:quia intellectus hominis eſt ex deo,anima autem fidelis ex volũtate. Sunt ergo homines, quibus ſi locutus fueris de gloria ſanctorum, & de beatitudine gloriæ regni cœleſtis, ſtatim gaudent, & audientes delectãtur: quoniam ſapientes ſecundum naturam etiam facilè ſuſcipiunt verbum, ſed ne credas gaudio eorũ:carnaliter enim gaudent,& carnaliter delectantur.Sciunt enim naturaliter,quia bonum eſt regnũ vel lumen.Ideo cùm audierint lumen ſanctorum, quaſi de lumine gaudent.Sciunt etiam naturaliter,quia bonum eſt regnum cœleſte, quaſi de audito regno lætantur:& non ideo credunt,quia ſic eſt quo modo lætantur,anima autem eorum non credit.Sed dicis,quo modo gaudere poterant,niſi crederent?Hoc ipſo enim quòd gaudent,credũt, ideo credunt. Nõ eſt ita:omnis enim qui credit, verum eſt quòd gaudet, non tamen omnis qui gaudet, credit. Nam quod gaudet in nobis, ſenſus eſt rationabilis:quod autem credit,ſpiritus animæ,qui nõ in gaudio, ſed in ſolicitudine & compunctione cordis cognoſcitur. Quoniam non omnis qui gaudet& credit,tuo te docebo exemplo. Ecce cùm tibi expoſuero de gloria ſanctorum, de iocunditate paradiſi, gaudes & exultas: ſi tamen non habes etiam carnalem intellectum, iam captum & induratum in malis, & quaſi terra ſecus viam.Sed ſi dixero tibi.Vide qualis eſt iocũditas ſanctorum:ergo vende omnia tua quę habes, & *Matt.1* da pauperibus,& hæc omnia poſsidebis. Ecce nõ facis, *& Luc.1* ſed triſtis recedis, ſicut adoleſcens ille à Chriſto: non ergo credidiſti,firmiter de quibus gaudebas.Ecce cuncti homines quanta pondera auri dant, vt comparent dignitatem, & cum gaudio magno dant. & ſine dubitatione dant,vt comparent,& multùm ſibi quęſtum putant, ſi inuenerint cui dant, & putant ſe iam inueniſſe cui dederunt.Et amplius dico, ſi ſuam pecuniam nõ habuerint,aliunde mutuum tollunt,& cum gaudio dant. Quare? Quia credunt omnino dupliciter ſe inuẽturos eſſe quod dederunt. Etſi verè credis futura quæ audis, quare non dabas ſimplum in terra,vt centuplum inuenires in cœlo:Quo modo nõ dabas temporalia, vt inuenires æterna:Si dixero tibi,Abſtine te à deliciis, & ieiuna: non facis, quia non credis. Si tædianti, id eſt,ægrotanti tibi medicus dixerit,Abſtine te ab hoc,ſubaudis:quia credis te ſanandum,ſi ſeruaueris:& frequenter illud amplius amas quod amarum, manducansq; *vteris*,& *vincis deſiderium ventris ob deſiderium ſanitatis:multò magis ieiunare poteris*,ſi credideris iocunditatem *illam futuram*. Tu ergo qui propter deum quo modocunque viuere contentus non es, ſi euenerit res, de qua iocundè viuere nõ poteris: quo modo propter deũ poteris corporales ſuſtinere dolores? qui nec eleemoſynas de rebus tuis dare cõtẽtus es,quo modo amiſſionem ſubſtantiæ tuæ propter fidem poteris ſuſtinere? Ideo facta tribulatione, aut pſecutione propter verbũ dei, ſcandalizaris. Nã non ſolũ in perſecutionis tribulatione prorſus tu ſcãdalizatus es in Chriſto,ſed etiam in tribulatione omnium aduerſitatum:Vtputa,ſi tibi amiſſio charorum,aut damnũ rerum, aut corporalis infirmitas cõtigit:ſtatim ſcãdalizaris,& dicis, quod propheta ad tuam conſolationẽ dixit,vt & nec tu ſcandalizatus ſic dicas: Ecce ipſi peccatores & abũdãtes in ſeculo obtinuerunt ſibi diuitias:& dixi: Ego ſine cauſa iuſtificaui cor meũ,& laui inter innocentes manus meas, quoniam cùm meliora ſuſcipere debui, tunc contigerunt peiora.Ille & ille in omnibus iniquitatibus voluitur,& floret in filiis,& abũdat in rebus,& lętatur in ſanitate. Et qualis eſt iuſticia dei? Et non conſideras:q qui ad bellum tranſmittitur,ad gloriam paratur:& cui tentatio imponitur, correctio oſtenditur ei. Si videris aut mortalitatem frequenter fieri ſuper terram, aut famẽ,aut gladium,ſtatim ſcandalizaris,& dicis:Patres noſtri idola coluerũt, & ſemper in bonis fuerũt,& nos ex quo Chriſtũ colere cœpimus, nunquã nos bona ſequuntur.

quuntur. Et non consideras, quia illorum prosperitas non fuit remuneratio dei, sed contemptio? At nostra
Psal.72. aduersitas non est ira dei, sed admonitio. De illis enim dictum est: Vir insipiens non cognoscit, & stultus non intelligit, cùm exurētur peccatores sicut fœnū. Et quid addidit? vt intereant in seculum seculi. De suis autem
Psal.88.c. quid dicit? Visitabo in virga iniquitates eorum, misericordiam verò meam non dispergam ab eis. Si videris aliquem tumultum ecclesiæ tuæ, statim scandalizatus dicis: Ne forte non sit hæc vera ecclesia apud hæreticos, sed illic sit veritas, vbi floret potestas. Et non intelligis, quod à deo diligitur, hoc à diabolo expugnatur: quod autem à deo contēnitur, hoc à diabolo quasi proprium in pace custoditur. Iudæa quandiu fuit dei hęreditas, nec diabolus cessabat eā expugnare suadendo ad idola, nec deus cessabat eam castigando, & reuocando ab idolis custodire: postquam contempta est, quasi pars diaboli facta manet in requie. Quoniam ergo multi non solum propter persecutiones, sed etiam extra persecutiones scandalizantur de verbo: ideo suprà non solùm dixit, Facta autem persecutione: sed etiam, in tribulatione. *Alia ceciderunt in spinas.* Primum dicā, quo modo colitur, vt bene intelligatur, quo modo à vicinis suffocatur seminatum in te verbū. Colis, assiduè audiendo scripturas, & traditiones doctorum. Per hoc enim confirmatur in te verbum dei, & crescit, & satisfacis tibi, quia ita est per omnia, quemadmodū credis. Fructus autem verbi dei est duplex, in operibus bonis, & in confessione fidei. Sed fructus boni operis gratiosior est apud deū in pace, quàm in persecutione: fructus autem confessionis in persecutione gratiosior est, quàm in pace: quia in persecutione nemo te discutit, quo modo viuis, sed quo modo credis. Item in pace nō est labor bene credere, sed bene viuere: quia pax ipsa corruptrix est pietatis. Vide iā, quòd solicitudo diuitiarum frequentare te ecclesiam non permittit, vt audias scripturas & traditiones doctorum, vt nutriatur verbum quod accepisti. Et si venis in corpore, non venis in mente. Et si audis auribus, non audis in corde. Totus autē animus tuus in illis est, de quibus solicitus es. Opera bona cupiditas diuitiarum te facere nō sinit. Quo modo autem sinat te tua fœnerare, quę cōpellit te aliena colligere? Item si verbum dei venerit in periculū, tu propter voluptatem diuitiarum, aut quia times perdere quæ habes, aut quæ non habes concupiscis acquirere, veritatem fidei tuæ palàm non confiteris. Vides quo modo solicitudo & voluptas diuitiarum suffocant verbum, & fructificare non sinunt? *Quædam super terram bonam.* Terra autem bona, sunt qui abstinent se à diuitiis malis, & secundum vires suas faciunt bona, & est fructus eorum trigesimus. Si autē omnia bona sua contemnant, & accedant ad seruiendum deo, habent sexagesimum. Si autem & infirmitas corporis eis contigerit, & fideliter sustinuerint, habent centesimū, & terra bona est. Nam & Iob ante tentationem trigesimum habuit in facultatibus suis iustè viuendo: post damna substantię & filiorum, sexagesimum: post plagā autem corporis, centesimum fecit. Qui centesimum habet, in se sexagesimum & trigesimum habet. Et qui trigesimū habet, sexagesimum non habet. Et qui sexagesimum habet, non etiam cētesimum habet. Semper enim maius, quod minus est in se habet inclusum: illud autem quod minus est, maius in se non habet: Vtputa, præfectoria potestas habet in se vicariam, & consularia potestatē: consularia autem potestas, neque vicariam, neq; præfectoriam habet in se potestatem: Vtputa, qui talem fidē habet, vt possit mori pro Christo, ille sine dubio & omnia bona mundi cōtenere potest. Nam quo modo sua non contēnat, qui seipsum contemnit: nam & ille centesimum habet. Nam qui se & sua cōtemnit, multò magis aliena nō tollit, multoq; facilius de facultatibus suis partem dat, qui totas facultates suas nihil existimat. Itē qui sexagesimum habet, id est qui diuitias potest contēnere, in ieiunio permanere, castè viuere, corporales iniurias sustinere, sine dubio & trigesimum habet. Et qui sciunt solicitudines seculi, & voluptates diuitiarū, clarius eas contemnere possunt. Qui autem trigesimū habet, id est qui malum non facit, sed quantum potest benefacit, hoc est enim trigesimum: ille non omnimodo & sexagesimum habet, id est nō omnino potest omnia bona sua contemnere, & omnibus diebus vitæ suæ ieiunare, aut in castitate viuere, aut corporales iniurias pati. Hoc enim est sexagesimum. Ideo dominus apostolis quidem qui sexagesimum poterant, sic dicit: Vendite *Luc.12.d.* quæ habetis, & date eleemosynam. Illis autem qui non poterant sexagesimum, iniūgit eis trigesimum, dicens: Omni petenti te, da. Et qui mutuum petit, non auertas *Ibid.6.d.* ab eo. Itē qui sexagesimum potest, non omnino & centesimū potest. Quanti sunt, qui & bona sua dimittere possunt, & amissionem rerum suarum patiuntur, & castè viuere possunt, & corporales iniurias sufferre: & illud quod est centesimum timent sustinere? Quot enim confessores post multas iniurias mori timentes lapsi sunt? Sic & homo qui secus viam est, omnia mala in se habet, & lapidosus est, & spinosus. Ille autem qui spinosus est, non omnino lapidosus est. Et ille qui lapidosus est non omnino secus viam est: Vtputa, qui fornicarius est, qui auarus est, qui periurus est, qui fur est, omnino si illi persecutio aut tribulatio venerit propter verbū, sine dubio quantùm ad hominem scandalizatur, & prævaricatur. Qui enim ante tentationem fidem deo non seruat, quo modo in ipsa tentatione erit fidelis? Item qui lapidosus est, & spinosus, id est qui ex corde non credit, & est infidelis & vacuus, ita vt nec persecutione, aut tribulatione scandalum patiatur: multò magis nec solicitudines seculares poterit euitare, aut voluptates carnales. Qui enim illic scandalizatur & prævaricatur, vbi intelligit se perire, si fuerit scandalizatus: quantò magis solicitudines diuitiarum, & voluptates non est contentus repellere, in quibus se grauari intelligit, non perire? Nam solicitudines diuitiarum, & voluptates, profectum impediunt, non faciunt peccatorem. Qui autem scandalizatur in Christo, cadit à Christo. Qui ergo & cadere potest, multò magis impedimentum pati contentus est. Qui autem spinosus est, non omnino & lapidosus est. Sūt enim qui tantam quidem fidem non habent, vt diuitias suas & voluptates pro nihilo putent, & solicitudinem earum cōtemnant, & magis diligant cœlestia quàm terrena: tamen si tentatio venerit, non recedunt à Christo propter timorem perditionis. Nam etsi mundum contemnere non fuerint contenti, vel quia non qui antè desiderabant magnificari apud deū, tamen à Christo recedere non sunt ausi, quia timent perire. Ideo si necessitas venerit, frequenter & bona sua dimittunt, quorum solicitudine antè fuerant obligati. Nam multò magis laborioſum est in securitate concupiscentias vincere, q̄ in periculo diuitias posse cōtenere. Ipse enim timor periculi adiuuat animam, & facilè vincitur delectatio corporalis. Quot sunt enim, qui in securitate non fue-

Verbi dei, duplex fructus.

Ibid.d. & supra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

runt contenti pauperes esse: & cum viderunt persecu- A
tionem, magis contenti fuerunt bona sua dimittere, q̃
perire propter illa? Prescíens deus frequenter præscidit
diuitias eorum, vt à solicitudinibus releuati, securius &
melius permaneant cũ deo. Item qui lapidosus est, non
omnino & secus viam est. Multò enim fideliores sunt,
qui in persecutionibus forsitan possunt scandalizari, ta
men in iniquitatibus non se omnino obligant: quia cũ
gaudio accipiunt verbum, & diligunt bonum, sed vin
cuntur in tribulatione. Et eos forsitan propter miséri-
cordiam suam deus frequenter saluans, nõ adducit su-
per eos tentationem, vnde vincantur: quoniam nemo
nostrum idoneus est, si nos iubet deus orare: Et nẽ nos
inducas in tentationem. Qui autem secus viam est, in
omnibus malis obrutus est. *Et accedentes ad eum discipuli
eius, dixerunt: Quare in parabolis loqueris illis?* Vide beneuo- B
lentiam virorum, vide misericordes discipulos benig-
ni magistri. Dolebant quia populus non intellexit, &
quia talium verborum ædificatione fraudati sunt, quia
perdiderunt audiendi laborem & tempus. Nã qui non
intelligit quod audit, perdit quod audit. Et considera
quòd est beneuolentius, quòd non primùm interroga-
uerunt de intellectu parabolæ, sed mox dixerunt: Qua-
re in parabolis loqueris illis? quia magis de aliorum sa-
Philip.2. a. lute soliciti erant quàm de sua, sicut ait Apostolus: Nõ
quæ sua sunt singuli cogitantes, sed quæ aliorum. Hæc
est enim perfecta charitatis gratia, qui amplius festinat
aliis vtilis & lucrosus esse quàm sibi. *At ille respondens
ait illis: Quia vobis datum est nosse mysterium regni cælorum.*

Quoniam multi ex his verbis culpam negligentiæ suę
imputant deo, dicentes: Quia non est mea culpa si nes-
cio, quod mihi deus scire non præstitit. Et ista dicunt C
non verè dolentes, quia non intelligunt aliquid circa
deum, sed peccatorum suorum excusationem quæren-
Psal. 140.a tes. De talibus dicit propheta: Non declines cor meum
in verba maliciæ, ad excusandas excusationes in pec-
catis, cum hominibus operantibus iniquitatem. Ideo
de isto loco modico manifestius loquamur. Omnis
quidem intellectus de spiritu sancto est, & gratia dei
est: tamen alia est gratia, quam deus omnibus homini-
bus creando donauit: alia est quam non omnibus ho-
minibus, sed dignioribus & excellẽtioribus, & electio-
ribus donat. Sicut paterfamiliàs multa mancipia ha-
bens, omnibus quidem mediocrem vestem dat, me-
diocrem annonam dat pro debito dominij sui: quia
nec potest esse seruus eius, nisi ab illo vestitus fuerit, &
nutritus: quibusdam autem fidelioribus circa se, dat
meliorem vestem, & delicatiorem annonã, non prop- D
ter debitum dominij sui, sed propter bonos mores eo-
rum: Sic & dominus generalem gratiam, id est, intel-
lectum boni & mali omnibus dat pro necessitate natu
rę: quia nec videmur esse homines ad imaginem dei
creati, nisi habuerimus diuinum intellectum. Digniо-
ribus áutem dat specialem gratiam: vtputa cognoscen
di mysteria, non pro necessitate naturæ, sed pro remu-
neratione bonæ voluntatis, aut bonorũ operum. Vide
ergo quo modo dicit: Vobis datum est nosse mysteriũ
regni cœlorum. Non dixit, Vobis datum est, alicui qui
habeat scientiam boni & mali. Si ergo est aliquis, qui
non habet gratiam scientiæ boni & mali, non culpa
hominis est non habentis, sed dei non dantis. Si autem
omnes homines intelligunt bonum & malum, non ta
men omnes habent gratiam cognoscendi mysterium
regni, non est culpa dei non dantis, sed hominis non
quærentis, nec festinantis, nec laborantis vt mereatur

accipere. Si enim illam generalem scientiam boni &
mali transegisses: id est, si bene vsus fuisses, iustè mere-
baris hanc specialem cognoscendi mysterij scientiam.
Si autem illam generalem abscondisti in terram, quæ
datur pro necessitate naturæ: quo modo mereberis
hanc specialem, quę pro remuneratione bonæ volun-
tatis aut operum datur? Et hoc est quod alius euange-
lista dicit de seruo malo, qui talentum suum abscon-
dit in terram, & nullum fecit fructum de illo. Domi- *Infra 25. b*
nus eius non solum talentum tulit de eo, sed adhuc ius-
sit eum puniri: id est, quasi non fructificantem iussit pu
niri reum. Vide quia paratus fuit & alteram gratiam ei
donare, si fructum fecisset de prima. Qui enim habet, *Luc.8.c*
dabitur ei, & abundabit. Vt habenti quidem addatur
possibile est: impossibile autem vt auferatur ab eo qui
non habet. Quo modo procedit? Si enim tollitur ab
eo quod † non habuit: si autem non habuit, quid tol- † quo modo
litur ab eo? Sed ita procedit: Qui habet aliquem intel-
lectum, & non facit cum illo iusticiam pertinentem
ad gloriam dei, sed econtrà circa res terrenas occu-
pat eum, habens non videtur habere: quia quantum ad
eum, videns, cæcus dicitur esse. Non habet, qui deo
nihil fert. Sicut homo cuius oculi iniquitatem vident,
non æquitatem: quantùm ad deum videns, cæcus di-
citur esse, sicut scriptum est: Sinite eos, cæci sunt, & *Infrà. 15.b*
duces cæcorum: quia diabolo vident, non deo. Sicut
qui peccatis viuens mortuus dicitur, sicut scriptum est:
Et vos cum essetis mortui in peccatis vestris: quia ille *Ephe. 2. a.*
talis non deo, sed diabolo viuit: Sic qui habet intelle- *& Col. 2. d.*
ctum, & bonum non operatur cum eo, quantum ad
deum, nec habet. Et ideo tollitur ab eo, & ipsum quod
habet, vt nec intelligat quod est bonum, & iam vt cę-
cus ducatur à dæmonibus per omnia mala opera.
Quando ergo videris hominem qui etsi nõ facit opera
bona, tamen vel delectatur in audiendo bono: infru-
ctuosus est quidem, tamen adhuc non tulit deus ab il-
lo hoc ipsum quod habebat, *sed expectat illum vt con
uertatur ad pœnitẽtiam & faciat bonum. Cùm autem
videris hominem, qui* non solum bonum non facit,
sed nec delectatur in ipso audito bono: intellige quia
iam tulit ab illo deus hoc ipsum quod habebat vt in-
telligeret bonum, & quantùm ad deum mortuus est.
Nam non potest reuiuiscere, nisi fortè quantum ad
deum, qui potest etiam mortuos suscitare. Ille ergo qui
habendo non vult, sicut diximus, quod habet quidem
naturæ est: quod autem non habet, voluntatis: qui ha-
bet quidem, sed non vult habere. Iudæi verò qui habue
runt legem, & vixerunt secundum legem, addita est eis
noticia Christi. Qui enim legem habentes quasi non
habuerunt, quia non vixerunt secundum legem, ablata
est ab eis etiam ipsa lex, quam habebant. Et nihil apud
eos de lege remãsit, nisi sola scriptura librorum, omni
legis obseruantia pereunte: Sic enim & Christianis eue
niet. Qui enim verè habent Christum, viuentes secun-
dum Christi pręcepta, dabitur illis regnum, vt iã non
credant absentem Christũ, sed videãt pręsentem. Qui
autẽ habentes Christum, quasi non habent, quia nõ vi-
uunt secundum Christi præcepta: tollitur ab illis etiam
hoc ipsum quod videntur agnoscere Christum, vt cre
dant Antichristo. Aut certè vt condemnati in die iu-
dicij, separati de parte Christianorum, etiã hoc ipsum
perdant, quod videntur esse Christiani, cũ infidelibus
deputati. Sic & hęresibus factum est, quòd habentes fi-
dei veritatẽ, illam non habuerunt, non viuentes secun
dũ eã, ablata est ab eis, vt crederent pro veritate men-
dacium.

Universidad de Deusto

daciis. Tales sunt & qui quotidie trāseunt ad perfidiā, quoniam habentes fidem malè ea vtuntur. Tollet eam deus ab eis, & ad perfidiam transibunt, & proiiciet eos,
2.Thes.2.d & impletur in eis quod apostolus dicit: Eo quòd charitatem veritatis non receperunt, dabit eis deus opera
Ier.8.b. erroris, vt credant mendacio, & iudicentur. Ideo in parabolis loquor illis, quia videntes non vident. Si dixisset, ideo in parabolis loquor illis, vt videntes non videant: forsitan non esset culpa non intelligentium Iudæorum, sed Christi qui sic loquebatur, vt non intelligeretur ab eis. Nunc autem dicit: Ideo in parabolis loquor illis, quia videntes non vident. Intelligitis ergo, quia non est culpa Christi nolentis dicere manifestè, sed eorum qui audientes nolebant audire. Non enim quia Christus in parabolis loquebatur, ideo illi videntes non videbant: sed quia videntes non videbāt, ideo illis Christus in parabolis loquebatur. Ecce viderunt B mirabilia Mosi: nunquid verè viderunt? Si enim verè vidissent, vtique & timuissent deum miraculorum factorem. Ecce audierunt doctorem legis: nunquid verè audierunt? Si enim verè audissent eum, vtique & vixissent secundum legem, & credidissent in eum quē prophetabat lex. Viderunt & ea mirabilia, sed videntes nō viderunt. Si autem vidissent ea, & profecissent in eis. Cùm sit ergo facilius videntes cognoscere, quod vident, quàm intelligentes intelligere quod audierunt: quo modo poterant illi audientes, mysteria intelligere, qui videntes mirabilia non cognouerunt? Quia consueti erant Iudæi videntes non videre, & audiētes non audire: ideo non dedit eis deus oculos fidei, vt videāt diuina miracula Christi, nec audiant viua verba eius, C nec similiter contemnant Christum, cognoscentes cū, quemadmodū contempserunt, & legem habentes eā,
Esa.6.c. ideo & propheta illis dicebat: Audita auditis, & non intelligitis. Videamus cuius rei intellectum denegat illis propheta. Non illum generalem qui datus est ad vsum naturæ, sine quo viuere nemo potest, sed hunc spiritualem ad cognoscendum mysterium Christi, quod datur ad remunerationem iusticiæ.

Homilia xxxij. ex cap. xix.

Reliquum huius cap. deest. similiter.14. 15. 16.17.& 18 cap. desideratur. †animo.

Et factum est cùm consummasset Iesus sermones istos, migrauit à Galilæa, & venit in fines Iudææ trans Iordanē, & secutæ sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi. Et reliqua. Quantumcunque gratuitum & vtile sit bonum ecclesiasticæ pacis, quàm flagranti & solicito amore †quærendum sit exponam, vt quilibet inuentor exponere possit. Legite inquam fidelissimi hortor fratres, legite vobiscum, crescite in fide, vt vobiscum D corpore absens, efficiar in Christo vobiscum præsens in fide. Incipimus ergo exponere bona de bono. Prosequar quod dicit euangelista: Et factum est cùm cōsummasset Iesus sermones istos. Quos istos? quos superiꝰ est prolocutus. Quo modo de camino ignis mortiferi carnalium passionum super †pectus apostolorum zeli scintilla ceciderat, & modica quidem iam tantùm conflabatur: sed dominus qui de lōge sentit malorum vaporem, citò per humilitatis doctrinam, quasi cum aliquo fonte aquę largissimo, titionem priusquam accenderetur, restinxit dicens: *Amen dico vobis: nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueri, non intrabitis in regnum cælorum,* &c. Et illos tunc solicitos reddidit, & totum mundum de periculo huius incendij liberauit. Et illi quidem leuiter tacti sunt, nos autem fortiter sumus muniti. Et momentaneæ inuidiæ eorum occasio æternum mundo humilitatis refrigerium introduxit. Hos ergo sermones cū

†Quo modo dicam huius modi mortiferis carnalium passionum super suā.

A cōsummasset Iesus, transtulit se de Galilęa in Iudęam, quasi iustus dominus omnium, qui sic diligit alios seruos, vt alios non contemnat. Nam sicut omnes illi debent gloriam, quasi domino: sic ille debet omnibus misericordiam, quasi seruis. Nam si semper eum vnus teneat locus, iam non est possessor omnium hominum, sed aliquorum. *Reliquit Galilęam, & venit in fines Iudææ.*

Galilæam patriam suam, de qua natus fuerat, quasi sol altius ascendens, reliquit Orientem, & venit in Iudæā, quasi ad Occasum vbi fuerat obiturus, in pace passionis occumbens, vt iterum nobis aliūde nouum ortum suæ resurrectionis ostenderet, vt dicamus cum apostolo: Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua. 2.Cor.5.d *Et secutæ sunt eum turbæ multæ.* Quasi testimonia salutaris doctrinæ eius, quasi oues pastorem in manu ipsius genitę & nutritę sequebantur eum, quasi parunli filij patrem peregrè longè proficiscentem, & quasi pater proficiscens bona pignora charitatis illis relinques, peregit debilibus remedia sanitatum. *Et sanauit eos.* Ibi apparet, quia parati erant populi sequi eum etiam in fines Iudææ: sed ne quis existimet Iudęorum, sicut erant detractores, quod ad commendationem opinionis suæ, & ad testimonium virtutum suarum, iactantiæ causa, trahat secum multitudinem infirmorum, ideo sanauit eos ibi, & dimisit eos: maximè cum sufficeret & ipsi ad gloriam, & hominibus ad salutē, testimonia in suo loco nascentia. *Et accesserunt ad eum Pharisæi, tentantes eum, & dicentes ei: Si licet homini quacunque ex causa vxorē suā dimittere?*

Viro casto qualiscūque vxor bona videtur: quia perfecta charitas vicia non sentit. Qui diligit vxorem, de soluendo matrimonio legem necessariam non habet. Vbi autem de soluendo matrimonio lex requiritur, illic iam odium demonstratur: vbi odium inuenitur, illic fornicatio esse cognoscitur. Quemadmodum si videas hominem assiduè amicicias medicorū colētem, ex ipsa re statim intelligis, quia infirmus est: Sic & cùm videas siue virum, siue mulierem de dimittendis vxoribus aut viris legem interrogantes, cognosce quia vir ille lasciuus est, & mulier illa meretrix est. Sic & Iudæi erant homines fornicarij & contaminati, qui habentes vxores, habere non videbantur: quia vxor illis non erat quasi iucunda possessio castitatis, sed quasi desertum æstus libidinis illic religatæ. Nam in matrimonio mox castitas delectatur, libido autem quasi vinculo cōiugij colligata torquetur. Et non sit nouum quod dicimus, quia castitas in matrimonio delectatur. Nam primus est gradus castitatis, syncera virginitas: secundus autem, fidele coniugium. Ergo species secunda virginitatis, est matrimonij casta dilectio. Adierunt ergo Iesum tentantes vt viderent, si voluntatis eorum †ami- †al. eius.
cus esset, an castitatis patronus: vt si quidem diceret, quia licet dimittere, laudarent eum: si autem non, contradicerent ei: & hoc est propriè tentare. Qui autem verè interrogat, quicquid audierit conquiescit. Si licet homini vxorem suam dimittere quacunque ex causa? O effrēnata lasciuia. Sciebant quia nullam causam idoneam habebant circa dimittendas vxores, prēter solam turpitudinem, alias atque alias sibi iungebāt: ideo timuerunt interrogare, ex quibus causis, ne seipsos intra angustias certarum causarum constringerent. Sed interrogauerunt, si ex omnibus causis licet, scientes quia modum nescit libido: sed quantò exercetur, tantò magis accenditur, non leuiter, nec intra terminos vnius coniugij capit libido. *Ille respondens ait eis: Non legistis, quia qui fecit homines ab initio, masculum & Gene.1.d*
fœminam

Universidad de Deusto
Biblioteca

fœminam fecit eos? Id est legistis quidem, sed noluistis facere quod legistis. Conscientiam illorum ad testimonium prouocat, vt ostendat eis quia ideo interrogant, non vt firmiter discant quod dubitant, sed vt excusabiliter faciant quod inexcusabiliter peccent. Masculum & fœminam. Non masculum & multas fœminas, vt vni masculo liceat plures fœminas possidere: neque masculos & fœminam, vt vni fœminæ liceat plures viros accipere: sed masculum & fœminam, vt vna fœmina nullum masculum putet factum esse in seculo præter vnum: vt vnus masculus nullam putet fœminam esse factam in seculo, nisi vnam. Non enim duas aut tres costas detulit de latere viri, & duas aut tres fecit mulieres. Cùm ergo secunda aut tertia vxor steterit
Gene.2.d ante faciem tuam, sicut tunc Eua ante Adam, quo modo illis dicas, Hoc nunc os de ossibus meis? Nam etsi verè costa est illa mulier, non tamen tua. Si ergo nō illi dixeris, non illam confirmes esse coniugem tuam: si autem dixeris, mentiris. Si ergo deus ad hoc masculum & fœminam ex vno creauit, vt sint vnum: quare ergo & de cætero vir & mulier non ex vno vtero nascātur, sicut volatilia quędam? Quia deus quanuis masculum & fœminam quidem creauit propter necessitatē filiorū generandorum: tamē semper castitatis fuit amator, & continentiæ author. Ideo illum typum non seruauit in hominibus, vt si quidem vult homo nubere secundum primam dispositionem creationis humanæ, intelligat quid est vir & vxor. Si autem noluerit nubere, non habet necessitatem nubendi propter coniunctionem natiuitatis, ne fortè videatur per suam continentiam alte
† al. volebat rum perdere, quem nolebat † esse in cōtinentia: quo modo dicemus post coniunctum matrimonium, ne alter altero nolente se separaret. *Propter quod relinquet homo patrem suum & matrem suam, & adhærebit vxori suæ.* Propter quid? Quia ex viro est vxor, & ex vna carne sunt ambo. Ergo nunc maior charitas debet esse inter fratres & sorores: quia isti quidem coniuges ex eisdem parētibus
Συζυγοι, etiā fratres dicuntur. exeunt, illi autem ex diuersis. Sed hoc magnum est nimis, quia fortior est dei cōstitutio, quàm virtus naturæ. Non enim præcepta dei naturæ subiecta sunt, sed natura præceptis obtemperat. Deinde fratres licèt ex vno nascantur, tamen ideo nascuntur, vt diuersas vias petant. Vir autem & vxor licèt ex diuersis nascantur, tamen ideo nascuntur, vt in vnum conueniant. Ergo hi, quanuis sunt ex vno, tamen non ita sunt quasi ex vno: quia ad hoc creati sunt, vt non sint vnū. Illi autē quanuis non sunt ex vno, tamen ita sunt quasi ex vno: quia ad hoc creati sunt, vt sint vnum. Vides ergo, quia non seipsum loquitur ordo naturæ? sed ordinationem dei ex te ipso considera. Quod enim est in herbis, aut in arboribus humor, hoc est in hominibus amor. Sicut herbæ ex humore nascuntur & crescunt, sic homines per amorem incipiunt & augentur. Humor quidē de radicibus ascendit in herbam, de herba autem non reuertitur ad radices, sed sursum transmittitur in semen: Sic & charitas de parentibus ascendit in filios, de filiis autem non reuertitur ad parentes. Ideo parentes quidem filios diligunt, sed non sic diliguntur à filiis: quia sicut herba non deorsum, sed sursum ad semen transmittit humorē: sic & homo non ad parentes, sed ad procreādos filios transmittit affectum. *Et erunt duo in carne vna.*
Actō.4.f Sicut qui spiritualiter se diligunt, multorum animæ quasi vna anima esse dicuntur, dicente scriptura: Omnium credentium erat cor vnum & anima vna: Sic & vir & vxor, qui carnaliter se diligūt, vna caro dicūtur.

Dicūt illi: Quid ergo Moses mandauit dare libellum repudii & dimittī? Displicet peccatoribus doctrina iusticiæ, grauis est fornicantibus interpretatio castitatis. Si contra rationem quidē respondere non possunt, veritati tamen credere non acquiescunt. Quid ergo? Conferunt se ad patrocinium viri sanctissimi Mosi, cuius personā verebantur omnes, & timebāt, vt doctrinam Christi, quam ratione vincere non poterant, per authoritatem validioris personæ destruerent: vt dum Moses irreprehensibilis reprehendi timetur, veritatis interpretatio taceatur: sicut solēt homines facere malam causam habentes, confugiunt ad potentes viros, vt si per iusticiā non possunt, vincant per personam. Tanquam sīta inuidiosè respondeant: Quid ergo? Moses præcepit in lege, qui fuit quasi visibilis lingua inuisibilis dei, qui incorruptibilem gloriam corruptibilibus oculis vidit, & testimonium diuinitatis in vultum suscipiens portauit ad populum. Tu autem homo vilissimus fabri ligna-
Exo.34.d rij filius, quo modo destruis quod ille constituit? Si filius dei es, sicut dicis, quare confundis tuum ministrum? Si homo es similis nostri, quo modo reprehendis tuum authorem? Si malum est, quare præcepit? Si bonum est, quare destruis? *Tunc ait Iesus: Moses*, inquit, *propter duriciā cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras.* Frequēter vobis Moses propter duriciam vestram iniusticiam quasi iusticiam præcepit, vt in eremo hostias offerre deo. Et quo modo dicit propheta? Non accipiā
Psal.49.b. de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Sed quia patres vestri egressi erant de Aegypto, corpore, tamen non animo: nam totam Aegyptum secum in moribus baiulabant: videns itaque Moses propter dilectionem carnalem circa studia sacrificiorum eos esse inclinatos, si mandasset eos recedere à sacrificiis, nō fuerat audiendus. Quia annosa passio medicamento momentaneo non curatur. Iussit eos sacrificare quidē, sed iam non dæmonibus, sicut in Aegypto, sed deo viuo. Dimidium mali permisit, *ne totum perderet bonū.* Hac ratione permisit *vos* dare libellum repudij, quia melius iudicauit permittente lege matrimonia solui, q̄ odio compellente homicidiū fieri. Permisit vobis mala facere, ne faceretis peiora. Ergo hæc vobis permittendo non vobis iusticiam dei demonstrauit, sed à peccato abstulit culpam peccandi, vt quasi secundum legē agentibus vobis peccatum vestrum non videatur esse peccatum: Vt puta, si quis habeat seruum, qui furatur & inebriat se considerans dominus, quia si vtrunque sibi insimul mandauerit obseruare, nihil proficit: mandat illi quidem, vt bibat quātùm vult, sed publicè bibat, vt hoc quidem quod bibit sit secum nouum bonum, vt paulatim discat obedire præceptis. Sic permissū est dari repudium, malum quidem, tamen licitum à creatione. Et apostoli pręceperunt secūdas adire nuptias propter incontinentiam hominum. Nam secundam quidē accipere, secundum pręceptum Apostoli est: secundum
1.Tim.5.c autem veritatis rationem, verè fornicatio est, sed dum permittente deo publicè & licenter committitur, fit honesta fornicatio. Propterea bene dixit, quia Moses hoc permisit, non pręcepit. Aliud est præcipere, aliud est permittere. Quod enim præcipimus, semper placet: quod autem permittimus, nolentes præcipimus: quia malam voluntatem hominum ad plenum prohibere non possumus. *Amen dico vobis, quicunque dimiserit vxorem suam, nisi fornicationis causa, mœchatur.* Omnis res per quas causas nascitur, per ipsas absoluitur. Matrimoniū enim nō facit coitus, sed volūtas: & ideo illud non soluit separatio

paratio corporis,sed separatio voluntatis.Ideo qui dimittit coniugem suam,& aliam nō accipit, adhuc maritus est.Nam etsi corpore iam separatus est,tamen adhuc voluntate coniunctus est.Cum ergo aliam acceperit,tunc plenè dimittit. Non ergo qui dimittit mœchatur, sed qui alteram ducit. Sicut autem crudelis est & iniquus,qui castā dimittit: sic fatuus est & iniustus, qui retinet meretricem. Nam patronus turpitudinis eius est,qui crimen celat vxoris. Imitatores ergo debemus esse dei,vt sicut ille agit cum ecclesia:sic nos agamus cū coniuge. Ille enim nunquam derelinquet populū, nisi ad gentilitatem vel ad hæresim voluntariè transierit: aliàs autem peccantem castigat quidem, tamen misereri non cessat,dicente propheta: Si dereliquerint filij *Psal.88.c.* eius legem meam, visitabo in virga iniusticias eorum: misericordiam autē meam non dispergam ab eis. Sic & vir meretricem quidem dimittat, aliàs autem malè morigeratā castiget & teneat.Quo modo? Tribus modis.Primùm docendo secundum deum. Si autem con- †*non sentit.* tempserit † timorem dei, improperando,vt vel homines erubescat. Si nec pudorem sentit frequenter confu *Prouer.10.b* sa,faciat illi quod præcepit Salomon: Cor durum baculo percute. Ergo primùm admone, quia multū proficit doctrina iusticię.Deinde confunde,quia frequenter & pudor frēnum est viciorum.Tertiò iustum est,vt castigetur quasi ancilla, quæ erubescere nescit vt libera.Aliter:De Galilæa turbæ in mysteriū gentium secutæ sunt dominum in fines Iudææ, ibiq; curatæ sunt.Iustè in fines transierunt Iudæę, nec enim potuissent curari, nisi relictis finibus suis in fines transissent Iudææ, *Esa.2.a* sicut scriptum est in Esaia: Et venient omnes gentes,& dicent: Venite, ascendamus in montem domini, & in domum dei Iacob,& annunciabit nobis viam suam,& ambulabimus in ea. Et curatæ sunt gentes in finibus Iudæorum ad cōfusionem ipsorum, quia gentes quidem & in aliena secutę sunt Christum: Iudæi autem in finibus suis constitutum tentauerunt & repulerunt: & in fornicationibus suis corporalibus fornicationem suā confessi sunt spiritualem, dicentes:Si licèt viro dimittere vxorem suam quacunque ex causa? Quia non potest animo esse castus, qui corpore est lasciuus; hoc est, non potest deo esse fidelis,qui vxori suæ perfidus est:sicut nec ex diuerso conscientiam seruat, qui deo fidem non seruat, sed altera alterius fornicationis est accusatrix.Nam etsi interim non prævaricatur lasciuus,tamē iam in eo statutus est vt prævaricetur,si corruptio persuasionis accesserit. Et illi quidem secundum carnem interrogabant, quæ pati merebantur secūdum spiritū: Si licèt dimittere vxorem quacunque ex causa? Christus autem respondit eis, quòd facere eos nō decebat, dicens:Quicunque dimiserit vxorem suam,nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur. Sicut enim vxorē quocunq; modo contra voluntatem viri agentem,dignū est repellere,non autē est iustum duan tū ad grauitatem viri,nisi ob causam fornicationis:Sic & ecclesia quocunq; modo contra voluntatem egerit Christi, digna est abiici: non autem abiicitur propter longanimitatem Christi, nisi sola causa trāsgressionis. Sicut enim si Christus prius dimisisset ecclesiā Iudæorum non eis subministrans per scripturas noticiā suæ diuinitatis, ipse faciebat eam adulteram cū diis extraneis,quoniam natura rationabilis & subdita deo creata,sine deo non potest esse:sic Christo semper eis scientiam suæ diuinitatis subministrante,quoniam synagoga spernens transibat ad idola, inexcusabilis adultera

A reperta est.Propter quod repulit Christum, non repulit eam Christus: non quacunque ex causa, sed propter causam fornicationis ipsius: quia nō solū relicto Christo diabolo se coniunxit, sed etiam interfecit pro quo mori debuerat. Ab initio enim deus genuit Christum: deinde creauit hominem rationabilem naturam angelorum & animarum, quasi coniugem & potētem suscipere verbum ipsius.Ideo clamat, *Quod deus coniunxit,homo non separet.* Et multis quidem modis homo separat quod coniunxit deus.Quando enim quis audet † dicere, aut facere aliquid, per quod scandalizati homines recedant à Christo: homo separat quod deus coniunxit.Sed & si nullus alter hoc faciat, ipse autē homo pec cans à deo recedat,repellens sanctum eius à se, homo † *spiritum.* videtur separasse quod deus coniunxit. *Dicunt ei discipuli:Si ita est causa viri cum vxore,non expedit nubere.* Audientes cogitabant apud se: Mulier bona difficilè inuenitur, protestante Salomone:In mille virum bonum in- *Eccles.7.* uenies, in omnibus autem his mulierem non inuenies. Quid autē est aliud mulier,nisi amiciciæ inimica,inef- *Mulier is* fugabilis pœna, necessarium malum,naturalis tētatio, *malę des-* desiderabilis calamitas, domesticum periculum, dele- *criptio.* ctabile detrimētum,mali natura, boni colore depicta? Ergo si dimittere illam peccatum est,tenere autem verè tormentum est: necesse est,vt aut dimittentes adulterium alterum faciamus,aut tenētes quotidianas pugnas & amaritudines habeamus.Ideo responderunt: Si ita est viri causa cum vxore,non expedit nubere. Tunc dominus non dixit,quia expedit,sed magis consensit, quia non expedit:sed infirmitatem carnis aspiciens,di- C xit: *Non omnes capiunt verbum istud,sed quibus datum est.* Nō dixit, non omnes possunt: sed,non omnes capiunt: id est,omnes quidem capere possunt,sed non tamen omnes capere volunt. Palma proposita est.Qui concupiscit gloriam, non cogitat de labore. Nemo vinceret,si omnes periculum pugnæ timerent. Ex eo quod quidā nō possunt,& à proposito cōtinentiæ cadunt, non debemus circa virtutem castitatis fieri pigriores. Si enim quidam in pugna cadētes non exanimant cęteros, sed dicunt illis sic datum fuisse,rem non applicant pugnę, sed homini: quantò magis nos cadentium negligētiæ imputare debemus, nō difficultati virginitatis? Quod autem dicit, Quibus datum est: nō hoc significat, quoniam quibusdam datur,quibusdam nō datur: sed illud ostēdit,quia nisi auxilium gratiæ acceperimus,nihil ex nobis valemus. Quoniā autem volentibus gratia non denegatur,in euangelio dominus dicit:Petite,& dabi- *Supra.7.d.* D tur vobis:quærite,& inuenietis: pulsate,& aperietur vo *& Luc.11.b* bis. Omnis enim q petit,accipit: & qui quærit,inuenit, & pulsanti aperietur. Debet autem volūtas præcedere, & sic sequitur gratia.Nam nec gratia sine voluntate aliquid operatur, nec voluntas sine gratia potest. Nam & terra non germinat, nisi pluuiam susceperit, nec pluuia fructificat sine terra. *Sunt eunuchi, quia sic nati sunt ex vtero matris suæ:& sunt eunuchi, qui ab hominibus fiunt: & sunt eunuchi, qui seipsos eunuchos fecerunt propter regnum cœlorum.* Tanquā si dicat aliquis; Quid dicis domine:Si ex quacunq; causa contigerit homini vxorem non habere: an continentiæ habebit mercedem? Nō semper. Sicut enim peccatum sine voluntate opus non facit,ita iusticia ex opere non consummatur,nisi & volūtas affuerit. Multi enim corpore quidē castitati studēt, adulteriū autem voluntate committunt. Nisi enim ex voluntate sola fornicatio cōsummaretur,nunquam dominus diceret:Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, *Mat.5.c*

mœchatus est eam in corde suo. Ergo voluntas sine A
f opere. corpore frequenter peccat. Illa est glorioſa continentia, non quam transgredi non potest necessitas debilitatis corporis, sed quam complectitur voluntas sancti propositi. Ideo dicit: Sunt eunuchi qui sic nascuntur ex vtero matris suæ: sunt eunuchi qui ab hominibus fiunt: sed illos tenet necessitas, hunc autem tertium coronat volũtas. Quòd autem sic nascuntur, à creatione fit: quo modo nascuntur & sex digitos habentes, aut quatuor, & similia. Si enim deus, sicut ab initio constituit, vnãquanque naturam sic dimitteret, illam immutabiliter semper in suo ordine permanere, in obliuionem deduceretur coram hominibus operatio dei. Nam æstimaretur natura rerum ipsa se regere: vtputa cõstituit deus naturaliter, vt in hyeme frigora sint, calor autẽ in ęsta-
Qua de causa cõtra cursum naturę aliqua interdum eueniant. te, vt terra fructũ pferat, vt pluuia descẽdat de cœlo. Si B
hæc sicut ab initio constituta sunt, ita in suo statu immutabiliter perseuerarent, inueniretur deus ab initio quidem constituisse, & de cætero omnem naturam in sua potestate reliquisse, & per hoc fieret vt iam creatura necessarium non haberet factorem. Ideo ergo natura rerum conuertitur cõtra naturam suam interdum, vt semper deus naturarum opifex in memoriam reducatur, & semper necessarius sit factor suæ naturæ: & nõ solùm semel, sed quotidie opera sua facere videatur.
Ioan. 9. a. Propterea in euangelio de cæco, qui sic natus fuerat, dominus dicit: Neq; hic peccauit, neque parentes eius, sed vt manifestentur opera dei. Non solùm simpliciter intelligendum est, sicut multi putant, vt cæco sanato dei potentia cognoscatur, id est operans deus. Alioqui omnibus infirmitatibus sanatis, dei potentia cognoscitur: sed ideo in illius persona hoc dicit, quia contra regulam naturæ sine oculis erat creatus, vt in transuersione naturæ opus dei intelligatur dum emendatur natura. *Tũc oblati sunt ei pueri, vt manus eis imponeret, & oraret.*

Tunc, scilicet quando dominus de castitate sermonem faciebat, & beatos pronunciabat eunuchos. De gloria enim continentiæ domino referente atque dicente, Sunt qui se eunuchisant propter regnum cœlorum: audientes quidam obtulerunt ei infantes, pueros castitate mundissimos. Putabant enim, quia dominus corpore mundos tantùm laudaret, non & voluntate: nescientes quia dominus non illos beatificauit eunuchos, quos puericię necessitas facit castos, sed cõtinentiæ virtus. *Discipuli autem vetabant eos.* O caro amica rerum malarum, & non amica rerum bonarum: quia nõ delectatur in bono, ideo facilè obliuiscitur bonum: malum autem quicquid audierit, quasi naturaliter in corde suo plantatum, sic retinet semper. Nam nũquam po D
test aliquis obliuisci quod diligit, nec retinere quod odit. Ante enim modicum Christus accipiens puerum
Supra. 18. a dixerat: Nisi facti fueritis sicut puer iste, non intrabitis in regnũ cœlorum. Et ecce statim obliti discipuli puerilis innocentię, vetabant ad Christum pueros quasi indignos accedere, ad quorum similitudinem ipsi fuerant inuitati. Nam quis mereatur appropinquare Christo, si repellitur ab eo infantia simplex? Putabant enim se honorem facere Christo, damnum facientes gloriæ eius. Nam quẽadmodum damnum est medico, si subtrahantur infirmi: sic damnum est Christo, non habere quos saluet. Si enim expectans Samaritanos peccatores, de quibus ipse mandauit, quasi de indignis, in ciui-
Supra. 10. a tates Samaritanorum ne intraueritis: tamen sic de ad-
Luc. 10. f. uentu eorum gaudebat, vt diceret: Escam habeo man-
Ioan. 4. d. ducare, quam vos nescitis: putas quantò magis esurie-
bat salutem innocentium puerorum: Ideo dixit: *Nolite vetare pueros.* Nam si sancti futuri sunt, quid vetatis filios ad patrẽ venire? Si autem peccatores futuri sunt, vt quid sentẽtiam condemnationis profertis, antequã culpam videatis? *Talium est enim regnum cœlorum.* Talium, non omnium. Nam quales modò sunt, meum est. quales autem posteà futuri sunt, ipsorum. Quod ergo meum est, honorate: quod autem ipsorum fuerit, miseremini. Talium est enim regnum cœlorum, qui casti sunt ex virtute, sicut pueri ex ętate. Talium est, qui simplices oculos habent, sicut pueri, & non cognoscunt differentias personarum. Ecce enim puer, si viderit hominem, nihil aliud videt in eo, nisi hoc solùm quia homo est: non dignitatem eius intelligit, non considerat vestem ipsius. Vir autem perfectus, cùm hominem viderit, non aspicit, quia homo est: sed statim cogitat de dignitate illius, & æstimat vestimenta ipsius. Vides ergo, quia sapientior est imperfectus puer, quàm perfectus vir? Vir enim non hominem aspicit, quem deus fecit dominus: sed ornatum, quem diabolus adinuenit. Puer autem non ornatum aspicit quem diabolus adinuenit, sed hominem quem deus creauit. Priusquam puer veneno diabolico mundialis malicię repletus fuerit, cognoscit opus factoris: cùm verò inebriatus fuerit mundi spiritu, iam non aspicit opus factoris, sed illecebras corruptoris. Prędens locus instruit omnes parentes, vt filios suos indesinenter sacerdotibus offerant: quia si sacerdotibus offerunt, offerunt Christo. Non enim sacerdos manus imponit, sed Christus, in cuius nomine manus imponitur. Si enim qui escas suas per orationem non offert deo, coinquinatas
C eas manducat, secundum quod de illis ait Apostolus:
1. Tim. 4. b. Quoniam omnis creatura dei bona, & nihil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per verbum dei, & orationem. Dicens enim, sanctificatur per verbum dei & orationem: ostendit, quia maculata est, nisi per orationem fuerit omnis esca mundata & sanctificata: quantò magis pueros offerri deo & sanctificari necesse est? Causa autem sanctificandarum escarum hæc est, quoniam mundus to-
1. Ioan. 5. d tus in maligno positus est. Ergo & omnis res corporalis, quoniam mundi est pars, in maligno est posita, & ipsam propterea oportet sanctificari. Consequenter & infantes quando nascuntur, & ipsi quantum ad carnem in maligno sunt positi: quoniam & omnis caro quasi pars mundi, in maligno posita est. Propterea necesse est offerri pueros, vt assiduè super eos oratio fiat: quoniam escam semel sanctificari necesse est. Man ducamus enim eam, & transit: hominem autem quem indesinenter aduersarius persequitur & sordidat, semper sanctificari necesse est. Aliter: Conuenienter confutatis Iudæis, tentatoribus & lasciuis, offeruntur pueri Christo in mysterium gentium in fide paruulorum, & lactis adhuc solius capientium escam, quos obtulerunt Christo patres eorum: sicut ordinis est intelligere, posita sunt euangelia gentium singularum, quod discipuli in figura principum Iudaici populi prohibebant: quoniam semper Iudęi omnia faciebant, ne gentes saluarentur introductæ ad fidem.

Homilia xxxiij. *ex cap.* xix.

Et ecce vir vnus accessit ad eum, & ait: Magister bone, quid boni faciam, vt habeam vitam æternam? Et reliqua. Non sine ratione quærendum est in hoc loco, cur hic de isto adolescente Christũ interro-

interrogante, Magister bone, quid boni faciam, vt vitam æternam possideam: cùm dominus impleuisset narrationem, in fine sic addidit: Multi enim erunt, inquit, primi nouissimi, & nouissimi primi. Quod de Iudæis & Gentibus dictum esse dubitat nemo. Ne fortè ergo hic adolescens in mysterio introducitur Iudaici populi semper adolescentuli, semper gloriantis & leuis. Sic enim facere solet Christus plerũque, quando de mysterio alicuius rei est locuturus, antè introducit corporaliter facientem idipsum, vt ex eo occasionem inueniens, corporalem narrationem mysterij, quàm rei propositum exequatur: Vtputa, cùm de cõpescenda iactantia Pha-
Luc.14.c. risæorum apud Lucam locuturus fuisset, introducit primò hydropicum, & sanauit, vt in corporali tumore hy-
†præpingetur. dropici iactantiæ Pharisæorũ pungeretur† inflatio. Sic & hic cùm de refutatione Iudęorum, & electione Gentium mysterium exponere voluisset, ex eo verbo quod
Infrà d. dicit ad Petrum, Et omnis qui reliquerit patrem & matrem, &c. vsque ad parabolam subsequentem de mercenariis conductis in vineam, hora prima, tertia, sexta, & nona, & vndecima, quo modo gentes præponendæ erant Iudæis: introduxit istum adolescentem gloriantem, & leuem, & amantem amplius bona sua carnalia, quàm cœlestia Christi promissa: vt passione corporali adolescentis istius, Iudaici populi spiritualis passio demonstraretur: propter quã Christo non credidit: id est propter placentia sibi, propter iactãtiam vanam, propter quæstus quos capiebat ex lege, remãsit in lege. Propterea quæcũque dicuntur de adulescentulo isto, sic sunt accipienda, quasi de populo Iudaico dicta. Iudaicus ergo populus erat adolescens, non ætate, sed leuitate: moribus immaturus, non annis. Nam omnia quidem vi-
2.Timo.2.d cia carnalia, iuuenilia sunt, sicut dixit Apostolus: Iuuenilia enim desideria fuge, sectare iustitiam, misericordiam, pietatem, &c. Præcipuum autem vicium iuuenile, est gloriatio, quæ amplius vult videri, quàm est: aut in
†al. vult videri, & nõ esse sicut possimus, &c. toto vult videri, non esse qualis est. Nam sic† populum Iudaicum fuisse cognouimus in scripturis, sicut & dominus dicit de illis: Faciunt omnia, vt ab hominibus videantur. Item: Væ vobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui diligitis primas cathedras in synagogis, &c. Itẽ:
Infrà 23.b. Luc.16.d. Væ vobis qui iustificatis vosipsos, deus autem cognoscit corda vestra. Propter quod & ficus dicti sunt, habentes folia sine fructu, id est speciem sanctitatis, nõ ipsam sanctitatem, quam æstimatione quidem iusticiæ sectabantur, opera autẽ abhorrebant. Et vide quo modo in exordio ipso narrationis populi Iudaici mores significat. Dicit enim: *Magister bone, quid boni faciam, vt vitam æternam possideam?* Quia semper Iudęi interrogatores dei fuerunt, & non obauditores: laudatores sanctorum, & non imitatores: auditores legis, & non factores: semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes: gloriantes in lege, & per præuaricationem legis dominũ deum inhonorantes. Adhuc & illud considera, quia nihil de actione dei interrogat quid credat, aut quo modo credat: sed hoc, Quid faciendo vitam æternam possideat: quia omnis spes salutis apud Iudæos in operibus erat, non in fide, sicut dicit Apostolus
Roma.9.g. de illis & Gentibus: Quoniam gentes que nõ sectabantur iusticiam, in legis iusticiam peruenerunt: quia non ex operibus, sed ex fide: Israël autẽ sectando legis iusticiam, in legem iusticiæ non peruenit: quia non ex fide, sed ex operibus. Prima autem iusticia est cognoscere deum patrem, & Christum eius: nouissima autem iusticia, est facere opera bona. sicut cùm dominus dixisset

A quibusdam Iudęis: Operamini cibum, qui non perit, sed *Io.vi.c.* qui permanet. Interrogantibus eis: Quid faciemus, vt operemur opus dei? Respõdit: hoc est opus dei, vt credatis in eum quem ille misit. Illi autem opus agnitionis dei negligentes, quod est præcipuum Christiani opus, semper ad diabolum transibant, & de operibus iusticiæ requirebant. Propterea dei agnitionem perdiderunt, & opera iusticiæ nunquam impleuerunt: quia virtus faciendæ iusticiæ, agnitio dei est. *Dicit ei Iesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi vnus deus.* Nunquid nõ erat ipse bonus, cùm esset filius dei deus? Nam quemadmodũ cùm ipse sit filius dei, & ipse deus est, quasi filius: sic cùm sit bonus deus, & ipse filius dei sine dubio bonus est, quasi filius boni. Sicq; Iudaicus populus vnius dei habens agnitionem, Christum nec filium dei, nec deum cognoscere volebat. Hac ratione laudem sibi oblatam
B ab eo repulit, quia non quasi deum bonum, sed quasi hominem bonum eum dicebat. Quod non feciisset, si ille quasi deum bonum, bonum eum dixisset. Et verè quantùm ad Iudæos, qui vnum deum colebant, & Christum dei filium non cognoscebant, nemo erat bonus, nisi vnus deus: apud fideles verò, sicut vnus deus pater est bonus, sic & vnigenitus deus nihilominus bonus est. Puto autem, si dixisset ei, Magister sancte, aut etiam iuste, similiter respondisset: Quid me dicis sanctum, aut iustum? Nemo sanctus, nisi vnus deus: nemo iustus, nisi vnus deus. Ex quibus omnibus dicimus, quoniam sicut tunc Christus laudem eius repulit, quia non cognoscebat eum, sic semper repellit laudes omnium ignorantium: cõsequenter nec pater suscipit laudes eorum, qui non cognoscunt eum secundũ quod est. Nunquid gentes non cognoscebant deum & honorabant,† secun- *†non colebant eum,*
C dum quod Athenienśibus dicebat Apostolus: Perambulans enim simulachra vestra, inueni aram ignoti dei. Quem ergo vos ignorantes colitis, hunc ego annuncio vobis. Sed non suscipiebat culturam eorum, quia *Actu.17.c.* non cognoscebant eum secundum quod ipse cognosci volebat. Si autem nec Christus suscipiebat laudes Iudæorum, nec deus pater gentium: quia non cognoscebant eum secundum quod decebat cognoscere eos: sine dubio nec hæreticorum suscipiunt laudem, vel pater, vel filius, quoniam nec ipsi cognoscunt quis pater, quis filius, errantes de ambobus,† & confundentes vtrunque: quoniam qui filium cognoscit, ille & patrem cognoscit. Quòd si laudes eorum non suscipiunt, consequenter nec opera, quanuis videantur iusta. Propterea cùm dixerint, Nos in nomine tuo prophetauimus, *Sup.7.c.* & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & virtutes multas fecimus: dicit eis Iesus, Discedite à me, nescio qui estis. *Si vis venire in vitam, serua mandata.* Quàm sapienter ait,
D serua. Ille enim interrogauerat, quid boni faciam? iste contrà illi respondit, serua. Non dixit, disce mandata, quia deus docuerat eum, factor naturæ rationabilis: sed, serua, quia non seruabat. Nam in hoc quod admonetur seruare, ostenditur non seruasse. Nam non est ille bonus, qui interrogat de bono, sed qui facit quod bonum est. *Non occides.* In persona quidẽ loquens vnius illius quicunque fuerit, conuenienter loquitur personæ populi Iudæorum. Quæcũque enim sciebat, quasi deus, populum Iudaicum esse facturum, vel in se, vel in discipulos, vel iam facere: anticipans eadem ipsa, præmonet eos, & dicit: Si vis intrare in vitam, non occîdas. Sed occiderunt & ipsum, & discipulos eius. *Ne adulteres.*

Sed adulterati sunt recedentes à deo suo, & viro animarum suarũ, cum diabolo corruptore. *Ne furtum facias.*

†de substantia amborum.

Sed

Sed fecerunt, furantes quidem fidem diuinitatis eius ex A
Sup.12.& Luc.11.b. opere, & dicentes: Hic non eiicit dæmonia, nisi in Beel-
zebub principe dæmoniorum: ne per opus illud crede-
Infrà 27.g. rent Christo. Item furati sunt veritatem resurrectionis
eius de toto mundo, quantùm ad se, dantes pecuniam
multam militibus, vt dicerent, quia nobis dormienti-
bus, nocte venerunt discipuli eius, & furati sunt cor-
Infrà 7.d. pus eius. *Non falsum testimonium dices.* Sed dixerunt con-
Ibid.2.d. tra scripturas, hunc scimus vnde est. Deinde falsum
testimonium protulerũt, dicentes: Nos audiuimus eum
dicentem, quoniam ego dissoluam templum hoc ma-
nu factum, & in triduo reædificabo illud. Similia & in
Act.7.f.g. Stephanum dixerunt. *Honora patrem tuum & matrem tuam.*
Sed non honorauerunt neque patrem suum deum, qui
seminauerat eos, neq; matrem suam ecclesiam patriar-
charum & prophetarum cœlestem: sed tanquam geni- B
mina viperarum ruperunt eos, & exierunt ab eis. *Et di-*
liges proximum tuum sicut teipsum. Sed non dilexerũt Chri-
stum factum sibi proximum, secundum carnis cogna-
tionem. Quoniam ergo & olim per Mosem hęc eis ser-
uare præcepit, & posteà per seipsum: illi autem non ser-
uauerunt, ideo nõ intrauerunt in vitam, id est in agni-
tionem dei patris & Christi. *Et respondit: Hæc omnia seruaui*
à iuuentute mea. Natiuitas Iudaici populi fuit ex tem-
pore Abrahæ, vsque ad exitum eius de Aegypto. Tunc
enim quasi infans fuit populus ille, sicut deus apud Eze-
Ezech.16.a chielem prophetam testatur, dicens ad Hierusalem: In
qua die nata es, non est præcisus tuus vmbilicus, & non
alligauerunt mamillas tuas: & etiam in aqua non es lo-
ta in salutem, neque oleo vncta es, neque sale salita, ne-
que pannis inuoluta es: neque pepercit oculus meus in
te, vt facerem tibi vnum ex istis omnibus, vt pararetur
aliquid super te, & proiecta es in faciẽ campi, & in pra- C
uitate animæ tuæ, in qua die nata es. Et transiui ad te, &
vidi te cõspersam in sanguine tuo, & dixi tibi: De san-
guine tuo bibes. Et multiplicaui te sicut hortum agri,
dedi te, & multiplicata es, & magnificata es, & intra-
sti in ciuitates ciuitatum. Iuuentus autẽ eius fuit ex tem-
pore Mosi, vsque ad reges. Virilitas autem eius ex tem-
pore regum eius, vsque ad transmigrationem Babylo-
nis. Senectus autem eius à transmigratione Babylonis
vsque ad Christum, quando & mortuus est populus il-
le, propriam interficiens vitam. De istis autem ætatibus
suis etiam per prophetam testatur populus ille, & dicit:
Psal.70.c. Domine, memorabor iustitiæ tuæ solius: domine, quam
docuisti me ex iuuentute mea, id est ex tempore Mosi,
quando legem ad eruditionem suam accepit. Et vsque
nunc pronunciabo mirabilia tua: quod est in tempore
regum. Et vsque ad senectam & senium deus ne dere-
linquas me, donec annunciem brachium tuum genera- D
tioni omni quæ ventura est: quod factum est in tempo-
re Christi, quando qui digni fuerunt ex eis credere in
Christum, brachium domini annunciauerũt omni ge-
nerationi gentium, postmodum credenti in Christo.
Quàm cõgruum autem populus ille Iudaicus dedit res-
ponsum, qui tamen corde nunquam credebat, semper
ore commendabat se dicens: Hæc omnia seruaui à iu-
uentute mea. Quod nõ erat verum. Nam & prophetas
occîdit, cumq; idolis semper adulteratus est, & furtum
veritatis scripturarũ semper commisit, sicut etiam do-
Sup.25.a. minus dicit de illis: Quia irritum feciſtis mandatũ dei
propter traditionem vestram. Et falsa testimonia dixit
in interfectoribus prophetarum, maximè in Esaiam, a-
Esaiæ 1.c. pud regẽm Manassen, dicens: Quia principes vestros,
Sodomitas appellat: & populum Israëliticum, Gomor-

rheos, dominum sabaoth se vidisse blasphemat, † cùm dicat deus: Nemo videbit faciem meam, & viuet: propter quod & serratus est lignea serra. Sed omnia illa specialiter conuincere Christus omittens, quasi ex aliis argumentis vult populum Iudaicum ostendere nihil horum vnquam seruasse, dicens, *Respondit Iesus: Adhuc tibi restat vnum, Vade & vende omnia tua, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cœlo, & veni sequere me.* Ac si dicat, Scio quidem, quia mentitus es, & interim accipio hæc quasi vera. Si ergo omnia ista seruasti à iuuentute tua, vt sias perfectus, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me. Quæ sunt quæ possidebat Iudaicus populus? Puto quòd illa quæ dicit Lucas hoc modo: Ad horam autem *Luc.14.d.* cœnæ misit inuitatos vocare: illi autẽ recusauerunt, & vnus dixit: Villam emi, & vado videre illam: & alius, luga boum emi quinque, & vado probare ea: alius autẽ, vxorem duxi, & ideo nõ possum venire. Quorum omnium interpretatio spiritualis facta est in proprio loco. Hîc autem hoc dicimus tantum, quia ex quibus causis illic ponuntur Iudæi non venisse ad Christum, ex ipsis causis carnalibus, & terrenis intelligitur populus recessisse à Christo, Tantum † differentia in hoc est, quòd il- † *al.tamen.*
lic Iudæi ponuntur nõ venisse ad Christum: quia amore carnalium rerum & terrenarum occupati, nec permanserunt in Christo, nec considerauerunt opera eius, nec audierunt sapientiam eius: propterea nõ cognouerunt eum filium dei, nec venerunt ad eum. Hîc autem illum populum Iudæorum demonstrat, qui vel ex prophetis, vel ex operibus, vel doctrinis eius cognouerunt filium dei: & concupiscentia lucrorum carnalium, vel bonorum quæ consequebantur ex lege carnali, propter auariciam recesserũt à Christo, non ignorantes diuinitatem eius, sed non sustinentes veram iusticiam eius. Quę sunt ergo bona Iudaici populi, quę vendere, & pauperibus dare mandantur? Primùm quidem agnitio dei vnius, lex, templum, sacerdotium, leuitica & diuersa genera sacrificiorum, quibus omnibus carnaliter vtens populus ille, quasi possessiones fructiferas possidebat. Quæ quantùm ad extimationem quidem Iudæorum magna videbantur, & multa: quantùm autẽ ad Christi promissa, pauca, & nimis exigua. Quæ omnia mandantur dari Gentibus, specialiter pauperibus, & nihil horum habentibus, in quibus populus ille Iudæorum fuerat diues. De hoc enim populo Iudæorum diuite & contẽnendo, † & † *al.comẽ-*
de populo gentium paupere & ditando dicit Maria in *uente.*
Euangelio: Pauperes impleuit bonis, & diuites dimisit *Luc.1.d.*
inanes. Hoc ergo dicit dominus ad populũ Iudæorum, suadens eis, quod melius est vnius dei agnitionem vendere: vade, & trade eam gentibus pauperibus, & non habentibus dei vnius & veri agnitionem: tu autem ascende ad maius, veni & sequere etiã me, vt cognoscas quoniam hæc est vita æterna: cognoscere nõ solùm verum deum, sed etiam Christũ Iesum, quem misit ipse. Possides templum: trade id gentibus pauperibus, & non habentibus templũ dei, & in primis venientibus ad agnitionem dei, & veni sequere me, vt & ipse efficiaris templum dei. Nam imperfectorum, & incipientium est habere templum dei: perfectorum est templum dei esse. Possides legem: trade eam pauperibus gentibus, & non habentibus legem: tu autem veni, sequere me, & eris in gratia, sciens, quia lex nõ est posita iustis, sed impiis peccatoribus: gratia autem perfectionis est præmium. Possides legis diuersa mandata, vtputa habes hoc mandatum: Audi Israël, dominus deus tuus, deus vnus est: tra- *Deut.6.a.*

de ea

de ea pauperibus gentibus,nõ habentibus vnum deum.
Exod.20.a. Habes, non facies idolum: trade hoc pauperibus gentibus,& per ignorantiã idola multa colentibus:tu autem
Matt.19.a. sequere me, vt habeas vitam æternam. Hæc est autem vita æterna,vt cognoscas vnum deum verum,& Iesum
Exod.20.e. & Deute. 5.b.& Rom.13.c. Christum, quem misit. Habes, Non occides: trade hoc gentibus homicidia multa facientibus: tu autem sequere me,vt nõ irascaris. Habes, Ne adultereris: trade hoc gentibus lasciuis, vt discant nõ adulterari: tu autem sequere me, vt ne concupiscas. Habes, Non periurabis: trade hoc gentibus, vt discant non periurare: tu autem
Exod.21.c. sequere me, vt non iures. Habes, Oculum pro oculo, dentem pro dente: trade hoc gentibus, vt nihil mali patientes inferant mala: tu autem sequere me, vt qui te percusserit in maxillam vnam, præbeas illi & alteram.
Leui.19.d. & Matth. 5.g. Habes, vt odias inimicos,& vt diligas amicos: da hoc pauperibus gentibus, absque omni iusticia qui nec amicis suis bonam conscientiam seruabant: tu autẽ sequere me,vt etiam inimicos diligas:quoniã hæc omnia pauperes debent habere, vt consoletur vita eorum in ipsis. Incipientium sunt omnia illa, non perfectorum. Si ergo hæc omnia tradideris pauperibus gentibus, & secutus me fueris, per hæc maiora quæ dixi,manifestum est, quia omnia illa à iuuentute seruasti, & proficiens in senectute tua, quæ iuuenum erant euacuasti. Si autem per hęc maiora me sequi nolueris,manifestum est quoniam omnia illa non solum à iuuentute tua non custodisti, sed nec modò etiam in senectute tua conseruas. Quo modo autem potest fieri, vt sterilis eius sit senectus, cuius fœcunda fuit iuuentus? Nec est possibile, vt nõ crescat in illo bono,qui cœpit ab ipso bono. Nam non stat eum in suo statu peiorem fieri, †sed necesse est,vt exercitatus semper crescat ad melius. *Ille autem his auditis, tristis abiit: erat enim habens multas possessiones.* Nam verè propter duas causas Iudaicus populus recessit à Christo. Aut propter peccata sua, quia nunquam seruauerat dei mandata, *sicut dominus ad Nicodemum loquens testatur,*
Matt.5.g. dicens:Qui autem non crẽdit in filium dei,iam iudicatus est. Hoc autem iudicium est, quoniam lux venit in hunc mundum, & homines magis amauerunt tenebras
Ioan.3.c. quàm lumen,erant enim opera eorum mala. Omnis enim qui malum agit, non venit ad lumen, ne manifestentur opera eius.Aut propter lucra carnalia,quæ conferebant ei consuetudines legis: sicut ostendit parabola,in qua se inuitati excusauerunt propter villam,propter boues,id est propter lucra carnalia.Nam sacerdotes
Infrà 22.a. & Luc. 14.d. quidem non venerunt ad Christum, ne sacrificiorũ lucra amitterent: populus autem,quia per sacrificia(vt putabant) delebãtur peccata eorum.Qualis autem emundatio fit in eo, qui in sanguine animalium veniam consequitur peccatorum? Quantùm enim dolet de occisione animalium,tantùm & emundatur populus.Propter-
Psal.50.d. ea dicit propheta:Si voluisses,sacrificium dedissem,vtique holocaustis non delectaberis. Sacrificium deo spiritus contribulatus,&c. Quo modo autem populus Iudaicus tristis secundum animam abiit à Christo, intelligit qui considerat, quæ est lætitia spiritualis. Læticia enim cordis est bonam conscientiam habere ad deum, & spiritualiter esse gaudentem, ac propter hoc nõ desperantem. Quo modo autem poterat populus ille habere bonam conscientiam ad deum,& spiritualiter esse gaudens,qui intelligens Christum per opera eius esse filium dei, propter peccata sua, aut propter lucra carnalia legis contemnens Christum,maluit esse in corporalibus possessionibus legis, quàm in gratia Christi? Ideo

A autem & abeunte illo,dominus dicit: *Quàm difficilè diues intrabit in regnum cœlorum. Facilius est camelum per fȝramen acus transire,quàm diuitem intrare in regnũ cœlorum.* Quoniam facilius gentes, quæ fuerant tortuoso animo, intraturæ fuerant per angustum ostium regni cœlestis, quàm Iudæi qui diuites videbantur. Diuites autem erant Iudæi in lege,in prophetis, cæterisq; patriarchis, in scripturis diuites, in templo, in sacerdotibus, in leuitis,in sacrificiis, cæterisq; dispositionibus ad religionem pertinentibus: quæ omnia non illos ædificauerunt in sanctitate, sed inflauerunt superbia. Apud se quidem delectabantur seruire diabolo, coram aliis autem volebant apparere dei cultores. Gentium autẽ animæ assimilatæ sunt tortuosis camelis,in quibus gibbus idololatriæ ipsorum erat: quoniam cognitio dei erectio est animarũ. Vnde & homines quia acceperant à deo scientiam dei, erecti creati sunt: animalia autem,quoniam nõ habent scien-
B tiam dei, in natura sunt fracta, id est incuruata†. Sic & idololatria, quæ videtur esse erectio eorum, id est religio,potius depressio est animarum.Nam sicut præ omni iusticia operum,maior est iusticia cognoscere deum: sic præ omni peccato,maius peccatum est idola adorare. Sicut ergo gibbus cameli, qui videtur esse erectio sublimitatis corporis eius, ipse est magis depressio eius, & deformitas: ideo nec collum eius sursum erigere potest gibbo depressus: Sic idololatria Gentium, quæ videtur illis esse maxima res, spiritualis iusticiæ religiositas,& erectio animarum illorum:ipsa est magis iniquitas, & incuruatio, & depressio animarũ ipsorum. Ideo enim nec caput animarum ipsorum sursum erigere possunt ad deum, nec ad dei noticiam peruenire, depressi idololatria sua. Et quemadmodum supra dorsum omnium iumentorum non stat sarcina, nisi fortiter fuerit
C colligata ad ipsum: supra camelum autẽ etiam sine recolligatione repausat: (nam ipse gibbus sarcinam tenet in se,aptus est enim ad pondera baiulanda.)Ita in cæteris quidem peccatoribus non† cognoscentibus deum, Omnes enim peccatores iumenta dicũtur,sicut dictum est: Homines & iumenta saluabis domine: non stat sarcina peccatorum in corde ipsorum, nisi cum magna violentia, & virtute diabolus tenuerit in corde ipsorum, alligans eam delectationibus. Ipsa enim cognitio dei excutit à se põdera peccatorum, nisi hoc modo quo diximus fuerint colligata. In gentibus autem sine labore diabolus tenet peccata: quia nõ est illis cognitio dei, quæ excutiat pondera peccatorum,sed idololatria ipsa, quasi gibbus retinet in se vniuersa peccata:apta est enim ad baiulanda pondera peccatorum. Dum enim sciunt
D Gentes idola sua neque videre, neque audire,neque intelligere quæ aguntur, neque irasci, neque vindicare posse:non solùm non se abstinent ab idololatria,& nõ se conuertunt ad verum deum, sed quotidie magis addunt peccata, sicut ait Salomon: Peccator adiiciat ad peccandum. Deinde omnia animalia quanuis libenter terram aspiciant, semper tamen quando volunt, possunt tollere collum suum ad cœlum: solus camelus autem nũquam potest sursum tollere collum suum gibbo depressus: Sic omnes peccatores libenter quidem semper terrena aspiciunt,† tamen quandocunque volunt, possunt cõuertere se ad cœlestem iusticiam: gentes autem nullo modo possunt explicare se,& ad diuina conuertere, idololatria sua curuati, & excæcati. Ideo sicut camelus neque deorsum recto collo aspicere potest, sicut cætera animalia: neque sursum recto collo aspicere potest sicut homo, sed inter sursum & deorsum caput

eius

†Nam non stat sibi in suo statu priori.

†in natura prona sunt facta.

†tamen.

Psal.35.b.

Eccli.3.d.

†al.adeunt

eius pendet in medio: ita & Gentiles neque animalibus assimilantur ad plenum, neque hominibus similes sunt. Propter humanum & rationabilem intellectum suum hominibus nō sunt similes, quia nunquam cœlestia, sed terrena semper attendunt. Deinde sicut omnia animalia æqualia habent crura corporis sui: (quantū enim habet altitudinis corpus vniuscuiusque animalis, tantùm penè altitudinis habent & pedes corū, aut modicè amplius: præ omnibus autem animalibus multò amplius camelus altiores habet pedes quàm corpus, homo autē æquales habet corpori suo pedes:) sic omnes viri iusti, secundum quod sunt, talia proposita habent, cogitationes & actus. Pedes autem sunt proposita, quibus de re
Psal.130.a. transeunt ad rem. Vnde & propheta dicebat: Domine, non est exaltatū cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super
1.Cor.12.b. me. Item Apostolus: Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. Peccatores autem maiora proponunt, quàm sunt: proposita sua, & cogitationes, & actus maiores faciunt, quàm habent virtutes, vt semper maiores videātur esse quàm sunt: maximè autē gentiles, qui super istam iactantiam, quam habent omnes homines peccatores, & mundiales, etiam ad secreta cœlestia extenderūt proposita sua, & cogitationes, & actus, volentes se ostendere supra quàm erat natura ipsorum humana. Adhuc & alia ratione gentes assimilantur camelo, quoniam nec camelus ad plenum immundus est, nec ad plenum mundus. Mundus quidem est, quia reuocat, & ruminat: immundus autem, quia nō habet duas vngulas fissas. Sic & Gentes, quoniam vacuæ sunt, nec mundæ ad plenum. Mundæ quidem fuerunt, quia & tractabant quæ dei erant: id est, ruminabant, & cōuersabantur rationabiliter penè secundū deum: sed conuersationem quæ pes est, non habent diuisam in duo, id est & in fidē, & in opera, sed habent opera tantū. Et sicut cameli pes ambulantis non dissipat terram, sed cùm sit mollis, concordat ei, & complectitur eam: sic & conuersatio Gentium, quamuis non esset bona, non erat dissipans terram, hoc est carnalem naturam, sed conueniens erat naturæ carnali, & secundum voluntatem ipsius erat. Vt autem manifestum fiat quod dicimus, accipiamus exemplū quod dicitur apud
Iob 39.c. Iob, de intelligibili equo & bellatore hoc modo: Qui in iracundia, inquit, demolitur terram. Qui ergo intelligibilis & bellator, equus Christi est, ipsum in se portās sessorem, omne opus bonum & spirituale quod agit in iracundia, agit naturæ suæ irascens carnali, in eo quod displicet ei malevolentia carnis: & aduersans ei, in destructionē carnis suæ agit, quod agit, & dissipet carnem suam. Nam si quis spirituales virtutes exequitur, propria mortificat membra: quantò magis & dissipat, id est demolitur terram? Gentiles autem etsi bona opera faciebant, tamen quia non propter deum faciebant, sed aut propter æstimationem humanam, aut propter futuram nominis memoriam, aut propter hoc solùm, quia bonū facere, bonum est: ipsa conuersatio ipsorum nō dissipabat naturam carnalem, quia hoc ipsum bonum, quod propter vanum aliquid fit, & non propter deum, secundum carnem est, & secundū voluntatem naturæ carnalis, & non est contrarium naturæ carnali, propter quod nec dissipat eam. Acus autē est verbum dei, quod est filius dei ipse: cuius prima pars subtilis est, atq; acuta. Subtilis, secundū causam diuinitatis ipsius: acuta autem secundū causam incarnationis eius. Tota recta, & nullam habens deflexionem, aut scrupulū, per cuius vulnus passionis gentes iam ingressæ sunt vitam æternam, qui vulnera consuere solus potest, à quo consuta est immortalitatis tunica, quæ olim conscissa erat super Adam. Ipsa est acus quę spiritui consuit carnem, vlterius separare se non potentem. Hæc acus Iudaicum populum iunxit simul & Gentium, de quo dicit Apostolus: Ipse enim est *Ephes.2.c.* pax nostra, qui fecit vtraq; vnum. Hæc est acus, quæ diruptam amiciciam angelorum & hominum copulauit. Hæc est acus, quę configit & pertransit, & vulnus nō facit. Et vt quid difficilē populus Iudaicus intrat in regnum cœlorum? Primùm, sicut diximus, propter carnales vsus: quoniam lex corporalia habet lucra, & præsentia: Christus autem spiritualia promittit, & futura. Apud carnales autem homines semper præsentia præponuntur futuris, & spiritualibus corporalia. Et non solùm sacrificiorū vsus erat carnalis, sed & omnis promissio legis corporalis erat, & terrena. Si enim Christianis suadere non possumus diuitias contemnere oportere, Dicunt enim nobis, si noluisset deus homines habere diuitias, non creasset eas in mūdo: quantò magis difficile erat populo Iudaico diuiti secundum homines persuaderi, vt derelinqueret diuitias legis, & totius Iudaici cultus, quas à deo susceperat? Dicebāt enim: Si deus voluisset legem contemni & templum, illa omnia cum tanta ratione & diligentia non tradidisset. Populum autem gentium, id est camelum, facile erat per foramen acus transire, id est per angustū ostium de quo scriptum est: Contendite intrare per angustum ostium. Quare? quia *Luc.13.c.* omnis cultura Gentium vana & irrationabilis erat. A cultura autem irrationabili homines rationabiles non erat magni laboris ad cultum dei viui conuertere. Et si Gentes cum tanto labore ab irrationabilibus deorum suorum diuelluntur culturis: quantò magis Iudæi difficilius euelluntur à rationabilibus dei culturis? Ideo dixit, Facilius est camelū per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum. *Turbati autem sunt discipuli eius, dicentes: Et quis potest saluus fieri: Quibus respondit: Apud homines hoc impossibile est, apud deum autem omnia possibilia sunt.* Et verè quantùm ad homines & incredibile, & impossibile fuit populum Iudęorum posse saluari, qui post tot peccata actuum iniquorum, post tantas idololatrias, post tot prophetarum occisiones, nouissimè etiam ipsum dominum cœli & terræ, quantùm ad se occiderūt: sed apud deum possibile factum est. Quoniam autem possibile fuit deo saluare Iudaicum populum, multas in lege diuitias possidentem, credentiū Iudæorum multitudo testatur, siue per ipsum Christum, siue per apostolos eius: vt bonitatis illius inuestigabile pelagus humana æstimatio non apprehendat, sed victa miretur. Tamen quia dixit dominus, Apud homines hoc impossibile est, quantum ad humanam naturam, apud deū autem possibile. Ecce subitò excitatur Petrus vnus de populo diuite, & ex persona difficilē credentium Iudęorū, & clamat quasi testis potentiæ dei factus, & confirmat Christi promissionem, & dicit: *Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit nobis?* Quoniam autem & ipse Petrus, & omnes apostoli: & exteri credentium Iudæorum cōtra possibilitatem humanam per dei potentiam crediderunt in Christum, ipse testatur dicens ad Petrum: Beatus es Simon Bar Iona, quia *Infrà 16.c.* caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Sermo iste cōuenit ad omnes, vt singulis quibuscūque dicatur: quoniam beatus es tu, quia non reuelauit caro & sanguis tibi, sed pater meus qui in cœlis est.

Iesus autem dixit eis: Amen dico vobis, quòd vos qui secuti estis

me in

me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Futurum autem erat, vt in die iudicij respondeRom.25. rent Iudæi: Domine, non te cognouimus filium dei in corpore constitutum. Quis enim hominum videre poterat thesaurũ in terra absconditum, Solem in nube celatum? Quis suspicabatur stellam matutinam nasci super terram? Quis putabat mulierem quæ clausit paradisum, vt nemo intraret in eum, vt ipsa fieret prima porta paradisi, vt per illam lux prodiret per quam tenebræ intrauerunt? Ergo in iniuriam tuam non nos impulit contumacia cordis, sed decepit consideratio carnis. Vos respondebitis eis: Et nos homines fuimus sicut & vos similem habentes animam, eandemq; carnis naturam, & in vno viximus mũdo, eisdem factionibus mũdialium spirituũ periclitantes, ipsis protectionibus dei adiuti: in hoc etiam vos meliores fuistis nobis, quoniã B nos fuimus homines peccatores & rustici, & obscuri in plebe, vos autem sacerdotes & scribæ, & principes populi. Nos illum cognoscere potuimus homines peccatores & rustici: & vos eum cognoscere non potuistis sacerdotes & scribæ, qui habebatis scripturas præ oculis vestris quasi lampades & semitas? Nos antequam mirabilia eius videremus, intelleximus eum: vos autem vel post testimonia cunctarũ virtutum intelligere non poteratis? Quo modo poterat fieri, vt penè tota gẽs ignoraret, quem duodecim cognouerunt? Esto, quia non ei credidistis, nescientes eum filium dei: qua causa interfecistis eum, nullam culpam inuenientes in eum? Sed in nobis bona voluntas facta est, quasi lucerna rusticitatis nostræ: in vobis autem malicia facta est, quasi caligo scientiæ vestræ? Adhuc autem audeo & subtiliorem introducere sensum, & sententiam alterius sapientis cuiusdam viri referre. Exponit enim sic: Quoniam sicut C Iudæorũ populus in duodecim tribubus fuit diuisus, sic & vniuersus populus Christianus diuisus est in duodecim tribus, secundũ quasdam proprietates animorum & diuersitates cordium, quas solus deus discernere & cognoscere potest: vt quædam animæ sint quasi de tribu Ruben, quædam autem de tribu Simeon, vel Leui, vel Iuda. Puto enim, quia omnes sancti quinq; virgines purdentes esse dicũtur, quãuis sint innumerabiles, propter quinq; sensus spirituales: & omnes peccatores, quinque virgines fatuæ, quamuis innumerabiles sint propter quinq; sensus carnales. Et sicut omnes ecclesiæ Christi septem ecclesiæ dicũtur propter septem spiritus, quãuis sint multæ. Omnes enim in quibus præ cæteris virtutibus abũdantior est sapientiæ virtus, vna habetur ecclesia. Item in quibus præ cæteris virtutibus abundantior est intellectus, altera dicitur ecclesia: & sic per singulos D spiritus tractans inuenies septem ecclesias. Similiter & propter gratias duodecim quas in persona duodecim virginum exponit angelus in pastore, si tamen placet illa scriptura omnibus Christianis, inueniuntur duodecim esse tribus: vtputa omnes animæ in quibus præ cæteris virtutibus præcellit virtus veritatis, vna est tribus. Nec enim omnes gratię æqualiter in omnibus sunt, sed vnus quidem amplius præcellit in ista, alter verò in illa. Omnes autẽ Christiani in quibus habitat Christus, sedes sunt Christi. Quòd ergo ait: In regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, & vos sedebitis super duodecim thronos: promittit eis tẽpus Christianitatis futurum post ascensionem suam, quãdo omnes susçipient verbum apostolorum in se, sicut verbum Christi. Illud est enim tẽpus regenerationis, quando homines regenerati per baptismum facti sunt ex filiis hominum filij dei. Illud est tempus, quãdo Christus sedet in sede maiestatis suæ, sicut testatur propheta de gentium fide futura: Regnabit dominus super omnes *Psal.46.b.* gentes, deus sedet super sedem sanctam suam. Nos putabamus, quia de die iudicij hoc dicit. Quicũque enim Christum credendo in se susçipiunt, sedes sunt maiestatis eius. Et vide quia non de tempore futuri iudicij dicit, sed de vocatione gentium vniuersarum. Non enim dixit, Cùm venerit filius hominis, sedens super sedem maiestatis suæ: sed ita, cùm sederit in sede maiestatis suæ. In sede autem maiestatis suæ, ex eo cœpit sedere, ex quo gentes credere cœperũt in eum. Ex quo ergo Christus sedit super sedem maiestatis suæ, ex eo & apostoli sederunt super duodecim thronos, id est in omnibus Christianis secundum diuersitates animorum, quas supra tetigimus. Omnis enim Christianus, qui susçipit verbum Petri, thronus fit Petri, & Petrus sedet in eo: sic & omnium apostolorũ throni sunt, qui omnium apostolorum doctrinam susceperunt & tenent in se. Hanc interpretationem de diuersis tribubus populi Christiani, & de sessuris apostolis† in sedibus commendat pro- † *apostolo-* pheta, dicens: Hierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, cu- *rum.* ius participatio eius in idipsum: Illuc enim ascenderunt *Ibid.121.a.* tribus, tribus domini testimonium Israël, quia illic sederunt sedes in iudicio. Si ergo Hierusalem, quæ ædificatur, ecclesia est: sine dubio & qui ascenderũt illic tribus, Christianorum sunt tribus: & sedes qui sederunt illic, apostoli sunt: apostoli enim sedes dei sunt. Nec modica gloria est apostolorum, vt sermones eorum sedeant in hominibus fidelibus, sicut Christi sermones: & in sermonibus eorum vita omnium consistat, sicut in sermonibus Christi. Sic ergo sedentes apostoli in thronis Christianis, in duodecim partes distincti secundũ differentias animarum, iudicant duodecim tribus Israël, id est omnes Iudæos. Quando enim per verbum apostolorum, quod est in nos, iudicare videtur Iudæos: quando autem verba apostolorum iudicant Iudæos, & ipsi apostoli iudicare eos videntur. Sed videndum est, si omnes Christiani & apostolorum sunt sedes & Christi: quare omnes Christiani in persona quidem Christi quasi vna sedes dicuntur. Nec enim dixit, Cùm sederit filius hominis super sedes suas: sed, super sedem suam. In persona autem apostolorum, duodecim throni esse dicuntur omnis populus Christianus. Vide si habet rationem ista solutio, quoniã omnes apostoli omnia quidem bona habuerunt, Non autem omnia ad perfectũ, sed vnusquisque eorum in aliquo bono priuato magis perfectior fuit quàm alter: vtputa Petrus in fide perfectior quàm cæteri. Ioannes autem in innocentia simplicior quàm cæteri, & sic solus potest discernere Christus, qui animarum differentias nouit, Ideo Petrus requiescit in fide, Ioannes requiescit in innocentia: & vniuscuiusque apostoli virtus illa est thronus, in qua perfectior cæteris fuit. Christi autem omnes virtutes quasi vna est sedes, quia in omni virtute ille æqualiter solus perfectus est. Nam quoniã de retributione in hoc mundo apostolis danda loquitur Christus, illud est testimonium quod sequitur, hoc modo dicens: *Et omnis qui reliquerit hoc & hoc, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Id est, non solùm vos, sed & omnes qui secuti fuerint me, sicut vos. Si ergo omnes in hoc seculo centuplum accipient, recipiunt sine dubio & apostoli etiam in hoc seculo, quibus merces futura promittebatur. *Et omnis qui reliquerit domum vel fratres, &c.* Quoniam Petro interrogante

rogante ex persona apostolorũ, cæterorumq; fidelium A Iudæorum, quasi priori omnium Christus ita promisit, non soli Petro, sed apostolis omnibus, ne fortè postmodum legentes homines hæc Christi promissa, æstiment tantum apostolis vel Iudæis promissa, vtiliter superaddit dicens: Et omnis qui reliquerit, id est siue Iudæus, siue Gentilis. Et in aliis quidem euangelistis secũdum alium exposuimus intellectum. Hîc autem secundum quod adolescentem illum proposuimus in mysterio Iudaici populi esse, & ipsum Petrum interrogantem in mysterio credentium populorum, interpretatio huius loci conuenit talis, vt de Gentibus relinquentibus omnia quæ Gentilium sunt, & ad fidem Christi confugientibus omnia ista tradamus: id est, & omnis non solùm Iudæus, sed etiam Gentilis, qui reliquerit patrem suum diabolũ, & matrem suam ignorantiam, per quam B assiduè diabolus ex semine interdicti erroris generat filios, aut fratres, aut sorores, videlicet eiusdem erroris socios sociasq;. Aut si reliquerit ille, qui fuit sacerdos idololatriam ipsam coniugem suam, per quam quotidie generabat filios & filias, & ipsos pariter cum matre eorum relinquens. Aut si alicuius professionis magister relinquens ipsam professionem, quasi agrum fructiferum, credat in Christũ: aut dignitatem secularem, quasi domum optimè se adumbrantem despiciat propter fidem. Sed & secundum traditionem simplicem conuenit intellectus: vt cùm quis intellexerit quocũque modo filium dei esse Christum, non propter affectus parentum suorum, aut fratrum, aut filiorum, aut possessionum relinquat Christũ, manens in perfidia sua priori, sed propter fidem Christi displiceant omnia illa, & sequatur Christum, centuplum accipiet. Sed hoc videamus, qui reliquerit omnia, centuplũ in hoc seculo quo C modo recipere potest? Hæc autem difficultas cõtingit, quia in hoc seculo recepturos dicit alter Euangelista, alioquin in illo seculo nõ est difficile. Ergo secundum sanam doctrinam ita nos cõuenit intelligere quod dicit, Centuplũ accipiet: non vt ipsam rem quam dimittit centuplam accipiat. Nec enim possibile est, quòd patrem aut matrem relinquens, centum patres aut matres recipiat: sed ita tantam gloriam, tantam gratiam, tantam mirificam beatitudinem cõsequetur, vt centuplum valeat illi, quàm res fuit quam dimisit. Ecce qui reliquerit patrem, & elegerit sibi patrem deum, imò ei plus quàm centuplum cõstat recepisse quàm pater carnalis, vt illi obsequatur diebus ac noctibus, illius faciat volũtatem, illius expectet hereditatem, qui postquã substantiam suam tradiderit suis, nunquam moritur: sed nec relinquet filios suos orphanos: sed & filij quasi perfecti viri possident diuitias eius, & pater semper illos sic tutatur, sic protegit quasi semper infantes. Qui matrem relinquit, vt diligat magis matrem ecclesiam: nónne ei plus est centuplum quàm mater carnalis? Illa enim carnem eius peperit corporalem, hæc autem animam eius regenerauit æternã. Qualis caro, talis & mater carnalis. Cùm enim mortua fuerit caro, perit generatio carnis eius, & soluitur generationis affectus. Ex illo enim nec ille illi filius, nec illa illi mater: quia anima nec generat, nec generatur, & nullum cognoscit patrem, nisi eum cuius voluntate creata est: nullam cognoscit matrem, nisi ecclesiam, quæ illam regenerauit in fide, quæ dedit ei mandata diuina ex duobus testamentis, quasi escam salutarem dulcissimi lactis, ex duabus mammillis quæ illi de aqua & spiritu texuit tunicam immortalem, quæ illum ad perfectum sanctitatis adduxit, vt dignus fieret patris sui substantiã possidere. Qui reliquerit fratrem, vt habeat Christum fratrem: nónne melior est ei, quàm centum fratres? Qui fratribus suis nõ inuidet, qui super hæreditate nõ certat, qui propter lucrum nõ rumpit fraternitatis affectus, qui non solùm omnia sua, sed etiam seipsum dare paratus est: qui cùm omnia dederit, nil ei minuitur. Nam humana substantia semper pauper est, & quantum vis homo habuerit, nihil se putat habere. Illa autem substantia sola vera est, quę omne desiderium satiat, & adhuc superabundat. Qui relinquit sorores, statim eum suscipiunt gratiæ dei, quasi charissimæ sorores. Non enim vlla soror sic dulciter complectitur fratrem suum, quo modo gratiæ dei cõplectuntur animam sanctam. Nam quotiens gratiæ dei in sensibus nostris hærent & delectant nos, quotiens animas nostras complectuntur, quasi osculari videntur. Si filios dimiserit, prouidet illi deus filios spirituales quos doceat, quos erudiat, & quibus dicat apostolica voce: Nam in Christo Iesu per euangelium ego vos genui, qui patris mortem non expectant. Nam filij carnales, si modicum pater eorum fuerit senex, tædiantur de vita ipsius, desiderant eum mori: & si citò mortuus non fuerit, cõtemnunt eum quasi delirum. Filij autem spirituales quantò perfectiores fuerint in fide, tantò amplius diligunt doctorem suum. Si dimittit substantiam, ab omnibus diligitur, ab omnibus honoratur, à quibusdam autem & timetur. Nam ipse deus cui se tradidit, dat ei gratiam coram omnibus. Nónne melius est ei hoc, quàm vniuersa terra? Aut quæ substantia præstat homini tantam gloriam super terram, quanta est opinio sanctitatis? Adhuc pro substantia terrena datur ei substantia spiritualis, quam iunior filius & lasciuus accepit à patre suo, & cõsumpsit viuendo luxuriosè, id est sapientiam, scientiam, cæterasq; virtutes innumerabiles, quas cõsequuntur qui relictis facultatibus mundialibus se tradiderunt deo.

Mar 10.d. & Lu.18.c.

Multi enim erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Prima enim synagoga vocata fuerat ad salutem, sed illa infidelitatis vicio ægrotante, in domo patris sui, id est legis, ecclesia surgens de infirmitate peccatorum suorum cucurrit ad Christum, vincens fide languorẽ, & sic transmissam gratiam synagogæ præripuit. Synagoga autem videns ecclesiam nõ solùm ab infirmitate sua sanatam, sed etiam accepto spiritusancto filiam dei factam, accessit & ipsa ad Christum, magis zelo vrgente quàm fide: sicut dicit Apostolus, Sed eorum delicta salus gentibus vt illos æmulentur. Sic synagoga quæ primo loco vocata est, secundo credidit. Ecclesia quæ secundo vocabatur, salutis primitias obtinuit apud deum.

Romã.11.

Homilia xxxiiij. *ex cap.* xx.

D *Simile est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo manè conducere operarios in vineam suam. Cõuentione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro ociosos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa horam sextam & nonam, & fecit similiter. Circa vndecimam verò exiit, & inuenit alios stantes, & dicit illis: Quid hîc statis tota die ociosi? Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam. Cùm sero autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Cùm venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent acceperi, acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes, murmurabant aduersus patremfamilias, dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos vobis*

nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus? At ille respondens A *vni eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic nouissimo dare, sicut & tibi. Aut non licet mihi, quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.* Homo paterfamilias Christus est, cui cœli & terra quasi vna est domus: familia autem quasi cœlestium & terrestrium multitudo creaturarum, qui quasi tristegam domũ ædificauit, id est inferos, cœlum & terram: vt super terram habitarent certantes, in inferno autem victi, in cœlo victores. Vt & nos in medio constituti, non cõtendamus ad eos descendere, qui sunt in inferno, sed ad eos ascendere, qui sunt in cœlo. Et ne forte nescias quid debeas fugere, aut quid debeas sequi, vtriusque dedit tibi quasi modicum gustum, inter lumen & tenebras habitanti. Noctem de inferno, lumen de cœlo. Nox tibi referat de tenebris inferorum, & lux tibi B referat de splendore cœlesti. *Conducere operarios in vineam suam.* Quæ est vinea dei hîc? non homines, sicut alibi: homines enim vineæ cultores dicũtur. Vinea enim iustitia est, in qua diuersæ species iusticiarum positæ sunt, quasi vites: Vt puta, mansuetudo, castitas, patientia, longanimitas, cæteraq; innumerabilia bona, quę omnia generaliter iustitiæ appellantur. Attendamus ergo cum quali studio cœlestem vineã colamus. Adam enim positus est in paradiso, colere & operari eam: sed quia neglexit eam, proiectus est de ea. Et nos positi sumus super colendam iusticiam, si neglexerimus, proiiciemur de ea, sicut & Iudæi proiecti sunt. De quibus scriptum est: Ap-
Psal.68.f. pone iniquitatem super iniquitatem eorum, vt non intrent in tuam iusticiam. Ruina præcedentium admonitio debet esse sequentium. Si autem & nos sequentes
* ceciderimus in ipsam, magis veniam merentur illi qui C primi ceciderunt, quàm nos qui secundi. Sicut autem mercenarius positus in vinea, si neglexerit eam, non solam mercedem suam perdet, sed etiam desertæ vineæ exigetur ab eo damnum: sic & nos, si neglexerimus iusticiam nobis commissam, non solùm nullam mercedem habebimus, sed etiam dissipatæ iusticiæ dabimus rationem. Vinea enim dei non extra nos, sed in nobis ipsis plantata est. Ideo qui peccatum facit, dissipat in se iusticiam dei: qui autem bona opera facit, colit eam in se. Bene autem culta iusticia dei in sensibus tuis generat botrionem, id est, Christum. Nam qui operantur iusti-
Galat.4.c. ciam, Christum formant in se, sicut scriptum est: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Et quia qui vineam cõsignat alicui operandam, non tantum propter illius vtilitatem consignat, quantũm propter suam. Deus autem iusticiam suam dans in sensibus nostris, non propter suam vtilitatẽ dedit eam, sed propter nostram. Nec enim deus opera hominum necesse habet, sed vt nos operantes iusticiam, viuamus propter eam. Si ergo ille, qui propter suam vtilitatem vineam cõmisit alicui, talem illam quærit recipere, qualem illam commisit: quo modo non â nobis sic immaculata iusticia requirenda est, quo modo eam creauit in nobis, quibus non propter se dedit eam, sed propter nostram salutem? Scitote quia mercenarij sumus conducti. Si ergo mercenarij sumus, cognoscere debemus quæ sunt opera nostra. Mercenarius enim sine opere non potest esse. Opera autẽ nostra sunt opera iusticiæ: non vt agros nostros colamus, & vineas: non vt diuitias acquiramus, & congregemus honores: sed vt proximis prosimus. Et quanuis hæc sine peccato facere pos-

sumus, tamen non sunt opera nostra, sed diaria nostra. Sicut ergo nemo ideo sic conducit mercenarium, vt hoc solùm faciat, quod manducet: sic & nos non ideo vocati sumus à Christo, vt hæc sola operemur, quæ ad nostrum pertinent vsum, sed ad gloriam dei. Et sicut mercenarius, qui hoc solùm facit quod manducat, sine causa ambulat in domo: sic & nos, si sola hæc facimus, quæ ad nostram pertinent vtilitatem, sine causa viuimus super terrã. Et sicut mercenarius prius aspicit opus suum, deinde diaria sua: sic & nos si mercenarij Christi sumus, primùm debemus aspicere, quæ ad gloriam dei pertinent, proximũq; profectum. (Quia charitas & verus amor erga deum non quærunt quæ sua, sed ad libitum amati cuncta desiderat perficere) deinde quæ ad nostram vtilitatem. Et sicut mercenarius totum diem circa domini opus impendit, vnam autem horam circa suum cibum: sic & nos omne tempus vitæ nostræ debemus impendere circa opus gloriæ dei, modicam autem partem circa vsus nostros terrenos. Et sicut si mercenarius qua die opus non fecerit, erubescit intrare domum, & petere sibi panem: quo modo tu non confunderis intrare in ecclesiam, & stare ante cõspectum dei, quando nil boni in conspectu dei gessisti? Exiit primo manè, & vocauit Adam, & qui cum eo fuerunt. Hora tertia Noë, & qui cum eo fuerũt. Hora sexta Abraham, & qui cum eo fuerunt. Hora nona Mosem, & qui cum eo fuerunt: aut Dauid, & qui cum eo fuerunt. Nam ad istos posuit testamenta. Hora vndecima Gentes intellige, quia iam nos in nouissima mũdi margine stamus, sicut & Ioannes in epistola sua testatur, dicens: Filioli, *1.Ioan.2.c.* iam nouissima hora est. Apostolus autem dicit iam aliquam partem duodecimæ horæ trantisse, sic: Nũc enim *Roma.13.d.* propior est nostra salus, quàm cùm credidimus. Puta erat vndecima hora. Nostro tempore iam si non est duodecima hora integra, sed sine dubio modicum restat. In duodecima hora sumus. Vnde putas, quia candor iusticiæ iam recessit de mundo, & sol radios gratiarum suarum in se colligens reuocauit, & totam terram nigredo iniquitatũ vel mendaciorum, quasi nox fusca cooperuit, nisi quia iam & ipsa duodecima hora finiatur? Vbique tenebras vides, & dubitas diem transisse? Prius etenim in vallibus fit obscuritas, die declinante ad occasum. Quãdo ergo colles videris obscurari, quis dubitat quin iam nox est? Sic primum in secularibus & laicis Christianis incipit prævalere obscuritas peccatorum. Nunc autem quando iam vides, quòd sacerdotes positos in summo vertice spiritualium dignitatum, qui montes & colles dicuntur, apprehenderit iniquitas tenebrosa: quo modo dubitetur quia finis est mũdi? *Item* D *exiit circa tertiam, & vidit alios stantes in foro ociosos.* Videamus qui sunt ociosi. Non peccatores: illi enim mortui dicũtur, non ociosi. Sicut enim surdus apud deũ dicitur, qui non audit quę dei sunt, sed quę diaboli: sicut cęcus dicitur, qui non corporaliter cæcus est, sed per cuius oculos diabolus videt, & non deus: sic qui diabolo viuit, mortuus est apud deum. Quis est ergo ociosus? Qui opus *Ociosus quis.* dei non operatur. Puta si alienas res tollis, non es ociosus, sed mortuus. Si autem aliena quidem non tollis, tamen nec de tuis rebus impotentibus das, tunc ociosus es. Nam quia aliena non tollis, non quidem peccas, tamen nec iusticiam, nec misericordiam operaris. Vis nõ esse ociosus? Nec aliena tollas, & de tuis des, & operatus es in vinea domini, & coluisti misericordiæ vitem. Inebriaris, in deliciis es, nõ es ociosus: sed sicut ait Apo- *1.Timo.5.c.* stolus: viuens mortuus es. Si autẽ mensuratè manducas & bibis,

Universidad de Deusto
Biblioteca

& bibis,non quidem peccas,quia non malè manducas, tamen ocioſus es, quia nullam ieiunij operaris virtutem.*† Vis ergo nō eſſe ocioſus? Ieiuna,& quod māducaturus fueras diurno, da impotenti, & coluiſti ieiunij vitem. Item fornicaris, mortuus es,non ocioſus. Si autem tuam habes vxorem, non quidē peccas, nec tamen caſtitatis operaris vitem. Visq; eſſe non ocioſus? Sine vxore es, ne quæſieris vxorem. Si vidua es,noli tranſire ad ſecundas & tertias nuptias, & operata es caſtitatis vitem. Sed fortè dicis, Sine vxore eſſe non poſſum. Oſtendo tibi,vt vxorem habeas, & caſtitatis vitem colas. Abſtine te à menſtruata,abſtine te à prægnāte, erubeſce facere quod animalia non faciunt. Omne animal conceptionis ſuæ ſeruat honorem,& tempus:homo autem ſolus contemnit. Quando dies feſtus eſt, aut dies ieiunij, ſerua vt impleas Apoſtolicum præceptum: Nolite fraudare inuicem, niſi fortè ex conſenſu, vt vacetis ieiunio & orationi. Item ſi inuides meliori,mortuus es, non ocioſus: ſi autem nec inuides, nec cōgaudes,ocioſus es. Non ſolùm ergo non inuideas, ſed etiam congaudeas meliori, & beneuolentiæ vitem colis. *In foro.*

*† vitem.

1.Cor.7.d.

Forum eſt iſte mundus, vbi omnia venalia ſunt. Sicut enim proprium eſt fori,vt omnia illic venundentur,& emantur, & inuicem ſe circunueniant ementes & vendentes: ſic in hoc mundo omnes vendendo & emendo viuūt,& inuicem ſibi fraudem facientes,vitam ſuam ſuſtentant. Inter emptores autem,& venditores accipe tibi omnes diuitias, & honores ſeculi huius,quæ & ipſæ nihilominus & venduntur, & emuntur, & omnis quæſtus eorum in venditione,ſeu mercatione conſiſtit. Fuge ergo forum,vt nec patiaris fraudē, nec facias. Si autem paſſus fueris,ipſa res te compellit & facere. Nam ſi iniuriam paſſus fueris, ſi nocitus fueris,difficile eſt,vt & tu adinuicem nō noceas. Prima ergo laus eſt Chriſtiano, alienum eſſe à foro, nullam cauſam habere cum illo, ſicut ait Apoſtolus: Rogo autem vos, ſtudium habere quietis & ſilentij,ac negocij proprij operando manibus veſtris: & nullius veſtrum deſiderium ſit ad eos qui foris ſunt. Si enim in foro permanſeris,& quod habes, perdes: ſi autem in vinea aſſiduus fueris, & quod nō habes,acquires. *Item exiens circa ſextam & nonam.* Ideo iunxit ſextam & nonam, quia in ſexta & nona generatione vocauit Iudæos, & frequentauit cum hominibus diſponere teſtamenta, quaſi definito ſalutis omnium tempore iam propinquante. Nam poſt Noë ad neminem legimus deum locutū fuiſſe, niſi primùm ad Abraham,poſt eum cōfeſtim ad Iſaac & Iacob. Deinde non poſt multum temporis ad Moſem, cui & legem dedit. Poſt eum ad Ieſum Naue. Tranſacto autem non multò pòſt tempore, ad Samuelem & Dauid, & in ſingulis quibusq; generationibus ad multos prophetas,cum ſingulis teſtamenta diſponens. Sicut enim quis in itinere conſtitutus, aut in opere quodam, ante ſextam quidem non operatur,aut vrgetur,aut ambulat,ſciens quia longus ei adhuc ſupereſt dies: tranſacta autem ſexta, cùm cœperit eſſe octaua,aut nona,incipit properantius agere, vt opus ſuum, vel iter tempore definito concludat: ſic & deus vſque ad Abraham qui fuit in ſexta hora,venit ad homines diſponere teſtamentum:poſt Abraham autem vſque ad tranſmigrationem frequenter properans, vt aduentum ſuum in hunc mundum,& vocationem gentium definito tempore cōſummaret,quaſi veſpere iam propinquante. *Item exiit circa horam vndecimam, & dixit:Quid hic ſtatis tota die ocioſi?* Vide quia vbiq; ocioſos vocat, non peccatores. Denique conſidera, ſeruus

2.Theſſ.3.b

A

B

C

D

ille qui acceperat à domino ſuo vnam mnam, vt quid audiuit, ſerue nequam? vt quid miſſus eſt in tenebras? quia perdididit mnam ſuam? aut quia nihil eſt lucratus de ea? ſine dubio quia nihil lucratus eſt de ea. Qui autē peccat, perdit gratiam quam accepit. Si ergo ille non eſt impunis in die iudicij, qui ocioſus ſtetit in foro, & nullam iniuſticiā operatus eſt: quid faciet illi in die iudicij qui peccauit, & mnam ſuā perdidit? Quid hîc ſtatis tota die ocioſi? An neſcitis,quia qui non operatur in hoc ſeculo,non māducat in illo? Et qui aliis māducantibus & bibentibus in hoc ſeculo operatur,in illo ſeculo aliis ieiunantibus, ipſe nō ieiunabit,ſed recumbet cum Abraham, & manducabit de prandio vitæ. Qui autem hîc aliis operātibus ſtat ocioſus, aliis recumbentibus in illo ſeculo ipſe expelletur foras. Dies enim iſte,dies operationis eſt: dies autem ille, qui ſequitur, dies eſt feriarum. *At illi dixerunt: Nemo nos conduxit.* Quæ eſt conductio noſtra,& quæ conductionis merces? Promiſſio vitæ æternæ. Quid eſt, nemo nos conduxit? Id eſt, nemo nos docuit. Quia hæc eſt vita æterna,vt cognoſcant te ſolum verum deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum. Nemo nos conduxit,dicens: Quicunque reliquerit domum,aut villam,aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios,centuplum accipiet in hoc mundo,& in futuro vitam æternam poſſidebit. Nemo nos conduxit,dicens: Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam, & habebitis theſaurum in cœlo. Et nota,quoniam illi qui aut in prima hora vocati ſunt,aut in tertia,vel in ſexta, vel in nona,non reſponderunt,quia nemo nos conduxit. Omnes enim illi cōducti fuerunt,& habuerunt noticiam dei, & ſciuerunt dei promiſſa. Gentes autem ſolæ,neque deum ſciebant,neque dei promiſſa,ideo excuſabiliter reſponderunt, Nemo nos conduxit. *Et dixit eis: Ite & vos in vineam meam, & quod iuſtum fuerit, dabo vobis.* Nota quia cū primis ſolis conuenit ſpecialiter dare denarium,iſtos autem omnes ſub incerto pacto conduxit, id eſt quod iuſtū fuerit. Sciens enim dominus,quia præuaricaturus erat Adam, & omnes poſtmodum in diluuio fuerant perituri, certū pactum fecit ad eum,ne quādo dicant ideo ſe neglexiſſe iuſticiam, quia neſciebant quæ præmia fuerant recepturi. Iſtis autem non fecit pactum. Benignus enim paterfamiliās ſciebat largitatem ſuam,quia tantùm paratus eſt retribuere,quantùm mercenarij recipere non ſperabant. De dato enim eius nemo iuſtè murmurat,quia amplius dat,quàm omnis homo deſiderat. *Cùm autem ſero factum fuiſſet, dicit dominus vineæ procuratori ſuo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouiſſimis vſque ad primos.* Conſidera quia ſero, non autem manè reddit mercedem. Ergo adhuc ſtante ſeculo iſto, iudicium eſt futurum, & vnicuique merces ſua reddenda. Propter duas rationes iudiciū in hoc ſeculo fit. Primùm,quia illic ipſa beatitudo ventura,ipſa eſt merces iuſticiæ. Ideo non in illo ſeculo fit iudicium, ſed ante illud. Deinde ante aduentum diei illius præmittitur iudicium,ne videant peccatores beatitudinem diei illius,dicente propheta: Tollatur impius,ne videat gloriā dei. Dicit procuratori ſuo. Cui procuratori? Sine dubio filius dicit ſpiritui ſancto. Et ſi volueris,cōcedo tibi vt pater filio dicat. †‖ Non quero vtrum filius ſit patris procurator, aut ſpiritus ſanctus filij: ſed hoc dico, quia procurator domus, & paterfamiliās nec eiuſdem ſubſtantiæ poſſunt eſſe, nec vna perſona eſſe, nec æqualis dignitas. Si ergo alter paterfamiliās, alter procurator patrisfamiliās, quo modo locū habeat ternitas tua? Si autē eiuſdem ſubſtātiæ iſte eſt, & eſt minor, iniuriam

Luc.19.c.

Ioan.17.d.

Eſaiæ.

† hæc in quādā exemplari deſunt: quare autem le-

&c.

facit

Universidad de Deusto

facit substantiæ: si verò nō æqualis dignitas, vbi est vna substantia?] Incipiens à nouissimis vsque ad primos. Quare non à primis vsque ad nouissimos, sed primùm à nouissimis? Attende, naturalis est ratio. Omnes namque qui ante aduentum Christi fuerunt, quasi ex operibus suis facti sunt sancti, Gentes autem ex gratia Christi. Semper libentius aliquid damus his, quibus pro solo honore nostro donamus. Ergo omnibus sanctis deus reddens mercedem, iustus ostenditur, Gentibus autem
Rom.15.b dat misericordiam, dicente Apostolo: Gentes autem super misericordia honorare deum. Aut certè propter demonstrandam immensam misericordiam suam, sicut
1.Thes.4. est ibi, vbi ait Apostolus: Et nos qui viuimus, qui remanserimus, non præueniemus eos qui dormierunt. Magis enim secūdum rem erat, vt prius viuentes immutarentur, postea mortui resurgerent incorrupti. Sed quia in cōuertendis viuentibus vna est virtus, hoc solùm quod ad immortalitatem mutantur: quòd autem mortui incorrupti resurgant, duo sunt opera: primò, quia resurgunt: secundò, quia incorrupti resurgunt. Ergo vt ostendat deus inæstimabilem potentiam suam, quando quod difficillimum est, mortuos suscitat incorruptos, postea viuentes immutat. Sic & in hoc loco secundum rem quidē erat, vt primi priores acciperent suam mercedem: sed vt ostendat deus ineffabilem misericordiam suam, primùm nouissimis & indignioribus reddit mercedem, postea primis: Sicut illic potentia immutandorum hominum excluſit ordinem, ita & hîc nimia misericordia ordinem non aspexit. *Cùm venissent autem qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi: acceperunt autem & ipsi singulos denarios.* Non iniustè. Nam & qui in prima parte seculi natus est, non amplius vixit quàm statutum tempus vitæ suæ. Et quid illi nocuit, si post illius exitum stetit mundus? Et qui circa finem nascuntur, non minus viuunt, nisi quanti dies numerati sunt eis. Et quid illis prodest ad compendium laboris, si citò mundus finitur, cùm ipsum pensum vitæ suæ cōpleant ante mundum? Deinde si in hominis esset potentia quando nasceretur, prius aut postea: iusta ratione primam habebit mercedem, qui prius nasci voluit, secundam autem qui postea venit ad vitam: nunc autem cùm in dei sit potestate, quando hominem producat in mundum, nec ille sibi priorem honorem defendere debet qui prius natus est, nec ille contemptibilior debet esse, qui postea. Dicit enim: Et si me prius creasset, prior eram. *Accipientes autem murmurauerunt aduersus patremfamiliâs, dicentes: Quoniam hi nouissimi vna tantùm hora fecerunt, & æquales illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei, & æstus?* Si verum est quod diximus, quia & illi suum tempus vixerunt, & non amplius: & isti suum tempus, & non minus: & vnicuique mors sua consummatio est ipsius: quid est quod dicunt, Totius diei pondus portauimus, & æstus? Quia magna nobis est virtus ad faciendam iustitiam, cognoscere nos oportet propè esse finem mundi. Vnde armans nos Christus, dicebat: Ap-
Matth.3.d. 4.10.d.& Mar.1.b. Luc.7.f. propinquabit regnum cœlorum. Item Apostolus: Præterit enim figura huius mundi, volo vos sine solicitudine esse. Si ergo nobis virtus est scire propinquū esse finem, nam quāuis vsque ad finem illius vita nostra forsitan nō extendatur, tamen quasi accendimur, & præparamur ad suscipiendum finem: consequenter & illis infirmatio* erat cognoscere mūdi spacia esse longinqua. Et quanuis ante finem mundi in manu dei essent ituri, tamē quodam modo negligentes eos faciebat circa iu-

**infirmitatem.*

A stitiam, & refrigescere faciebat animas eorum expectatio seculi longioris. Ideo ergo quanuis non per omne seculum vixerint, tamen totius seculi grauamina, & impedimenta pertulisse videntur. Item tunc mūdus in iuuentute cōstitutus omnibus bonis prosperabatur, & fœlix erat: nunc autem mūdus senescens, omnibus aduersitatibus premitur, & ideo concupiscibilis non est. Qui ergo tunc fuerunt homines, cum maiori difficultate & labore iustitiam seruauerunt: quia ipsa fœlicitas mūdialium rerum, satis impedimentū est animæ ad iustitiam faciendam. Nunc autem facilius homines iustitiam facere possiunt, quia ipsa aduersitas, & angustia mundialium rerum, adiuuat animam ad iustitiam faciendam. Sicut facilius est homini pauperi, & in angustiis cōstituto disciplinam tenere, diuiti autem & abundanti difficile: sic illis inter gaudia mūdi difficile fuit tenere iusti-
B tiam: nobis autē inter tribulationes mundi facile. Multùm ergo tunc bonus erat, & fortis in fide, qui poterat euadere vanitatem, nunc autem multū iniustus. Et modò multùm malus est, & miser in fide, qui se nō stringit ad deum. Ergo pondus, quod dicit, opus iustitiæ significat: quia graue est homini carnali amare iustitiā. Aestū autem dicit, concupiscentias seculi, quas tunc patiebantur mundo iuuentute florente. Ergo etsi nō per omnem mundum vixerunt, tamen totius mundi impugnationem passi sunt: quia totius vitæ virtus in iuuentute ostēditur. Aut pondus diei dicit, onerosa legis mandata, propter quæ & alibi dominus hortatur Iudæos, & dicit: Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & *Suprà 11.d.*
ego vobis requiem dabo. Aestum autem dicit, vel vren-
C tem tentationē errorum, quam conflabant spiritus maligni in eos, ad æmulationem gentium eos irritantes: à quibus omnibus Gentes liberè extiterunt Christo credentes, & per compendium gratiæ ad plenam salutem reuertentes. Nam neq; legis onera portauerunt, sicut Iudæi: nec seductiones passæ sunt diuersorum errorum, quemadmodū illi. *At ille respondens vni eorum, dixit: Amice, non facio tibi iniuriam.* Ergo illi non dolebant, quasi fraudati de mercede sua: sed quia illi amplius quàm merebantur, acceperant. Hoc est enim proprium inuidiæ, quando alteri aliquid additur: sic dolent inuidi, quasi illis sit aliquid subductū, quod illi est additum: Vtputa, si viderit fieri aliquem ditiorem, putat inuidus se pauperem factum. Si alter sapientior fuerit factus, ita dolet quasi ipse sit insipiens factus. Intelligis quia ex vana gloria nascitur inuidia? Nam ideo dolet esse secundus, quia desiderat esse prior. *Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissi-*
D *mi. Multi sunt vocati, pauci verò electi.* Postquam superius de Iudæis & Gentibus hanc ipsam dixisset sententiam, & qui erunt primi nouissimi, & nouissimi primi: videlicet quia Iudæi & in primo loco vocati sunt ante Gentes, in secundo autem saluati sunt post Gentes, introducit parabolam istam. Et vt cognoscamus quia ad manifestationem præcedentium verborum hanc parabolam introduxit, ideo in fine eius eam ipsam sententiā repetiit, quam suprà dixerat. Aut ideo primos dicit nouissimos futuros, & nouissimos primos: nō vt nouissimi digniores sint quàm primi, sed vt coæquētur. Dicit enim propheta Esdras,† volens omnium sanctorū vnam osten- *†Esdr.4.*
dere vocationem, & nullam inter eos esse differen- *Esai.28.b. & 62.a.*
tiam temporis causa, dicit omnium sanctorum numerum* esse quasi coronam. Sicut enim in corona cùm sit rotunda, nihil inuenies quod videatur esse initium aut finis: sic inter sanctos, quantùm ad tempus in illo seculo, nemo nouissimus dicitur, nemo primus. Ideo ergo

**meritum.*

quibus datum est primum nasci, nouissimè remunerantur. Et quia sancti quasi corona erunt æquales: qui notissimè nati sunt, primi remunerantur, vt illi illam gloriam †habentes, isti per hanc coæquentur. Quòd autem dicit, Multi sunt vocati, pauci verò electi: non ad superiores sanctos pertinet, sed ad Gentes: quoniam ex ipsis Gentibus, qui multi vocati sunt, pauci sunt eligendi.

†gratiam.

Homilia XXXV. *ex cap.* XX.

ET *ascendens Iesus Hierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum & scribis, & condemnabunt eum morte, & tradent eum Gentibus ad illudendũ & flagellandum, & crucifigendum, & tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo. Respondens autẽ Iesus, dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidẽ meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratũ est à patre meo. Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus. Iesus autem vocauit eos ad se, & ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos? Non ita erit inter vos. Sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam in redemptionem pro multis.* Et reliqua. Omnis gloria dei, & omnis salus hominum in Christi morte posita est. Nulla enim est res, quę amplius ad salutem hominum pertineat, quàm mors ipsius. Nec est aliquid aliud, propter quod magis deo gratias agere debeamus, quàm propter mortẽ ipsius. Ideo cum turba plurima fideliũ eum sequeretur in via, duodecim apostolos solos tulit in secreto, & illis tantummodo mortis suæ annunciauit mysterium: quia semper precios̃ior thesaurus in melioribus vasis includitur. Multi quidem viri erant cum eo, sed propter modicitatẽ fidei suæ infirmi. Multæ mulieres, etsi in fide fortes, infirmæ tamen in sexu: si audissent quia ideo Christus ascendebat Hierosolymam, vt interficeretur, & viri forsitan turbarentur propter infirmitatem fidei, & mulieres propter molliciem suæ naturæ. Nam propriè animus mulieris mollis est, & in tali negocio citius excitatur in lachrymas. Non recordamur, quòd superius cum de morte Christi Petrus audisset, dolore commotus non timuit ipsum dominum increpare, dicens: Propicius esto tibi, & hoc tibi non erit. Si ergo Petrus in morte Christi turbatus est, cuius alterius fides posset sustinere tanti mali dolorem? Si petra immobilis penè commota est, quo modo terra sufferret impetum tempestatis? *Ecce ascendimus Hierosolymam.* Ecce, contestantis est sermo, vt memoriam †præscientiæ huius in cordibus suis recondant. Tanquã si dicat, Ecce nũc iam tertia vice prædico vobis mysterium passionis meæ futuræ: vt altius insideat mentibus vestris, frequentius repetitum. Et quare illis prædicit passionis suæ mysterium? Quia omnis aduersitas quæ subitò euenit homini vs extra spem, nimium grauis est: quam verò antè cognoscimus, & præparamus nos contra eam, cùm superuenerit expectantibus nobis, leuior inuenitur, quàm esset futura si repentina venisset. Ideo ergo nunciat illis de sua morte futura, vt cùm dies ille passionis aduenerit, non illos turbet cognoscentes, quia omnino erant ventura. Si enim totiens prẽmoniti, apostoli de morte eius futura, tamen quando comprehensus est, scandalizati sunt omnes, & reliquerunt eum:

Supr. à 16. c.

†præscientiæ.

Quare Christus discipulis passionẽ suam prænunciauit.

A quantò magis scandalizandi fuerant, si prǽmoniti non fuissent? Nunquid non se prǽparauerunt, num statuerũt in animo suo vt non expauescerent? Si enim se nõ prǽparassent, non promisissent vnà cum Petro dicentes: Parati sumus tecum ire vsque ad mortem. Sed in illa ho *Mar. 14. d.*
ra fides eorum defecit, & prǽparationec animæ absorbuit timor carnalis. Vel ideo prædicit eis futurum, vt ab exitu cognoscatur prǽscientia† eius. Ex prǽscientia† †*præsen-*
autem eius intelligatur diuinitas eius: consideratio au- *tia.*
tem diuinitatis eius, confortet fidem ipsorum in tempore passionis eius: vt totum illud quod patiebatur, dispensationi voluntatis eius applicarent, non necessitati naturæ. Ecce ascendimus. Ac si dicat, Videte quia voluntariè vado ad mortem. Nemo me vocat Hierosolymam, nemo me admonet, nullius potestatis prǽceptum timeo, nullius violentiæ necessitate cõpellor. Cùm ergo venerit tenebrarũ potestas, cùm videritis me in cru-
B ce pendentem, ne æstimetis me hominem esse tantùm. Nam etsi posse mori, hominis est: tamen velle mori, hominis non est. Vt quid putas, ab itinere declinauit seorsum? Nunquid non poterat in itinere constitutus hæc eadem eis loqui, cùm sint pauciss̃ima verba? Sed declinauit seorsum ab itinere, forsitan sciens quòd ventura erat mater filiorum Zebedæi cum filiis suis vt peterent ea quæ petierunt, & audirent ea quæ audierunt, vt prǽpararet eis locum ad eundum, ad petendum, & ad audiendum. Forsitan enim & applicuerunt ibi, donec mulieres retrò venientes occurrerent. Nec enim credibile est, mixtas cum ipso ambulasse mulieres, sed longo interuallo de longè mulieres sequentes, & lõgo interuallo separati inter se ambulabant. Christus enim & discipuli sui primi, sequentes autem de longè mulieres. Sine dubio ergo nulla alia causa Iesus seorsum secessit, nisi
C vt illa adeundi licentiam inueniret. Sciebat enim cogitationes eorum, & consilia eorum, quæ facere cupiebant: & non solum prædicens discipulis suis de sua passione futura, sed etiam aptans petituræ† mulieri locum, †*petitura.*
prǽscientia sua diuinitatẽ ostendit. Aliter: *Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotũ, & scribis, & cõdemnabunt eum morte, & tradent eum gentibus ad deludendum & crucifigendum, & tertia die resurget.* Ne putes, quòd tunc tantummodo Christus traditus est sacerdotibus & scribis, & condemnauerunt eum morte, & tradiderunt eum gentibus ad deludendũ & crucifigendũ: sed & nunc traditur, & morte damnatur. Et traditur gentibus ad deludendũ & crucifigendum. Christus enim verbũ est veritatis. Sicut enim tunc tradidit deus Christum sacerdotibus & scribis, ad manifestandam fidem sanctorum, & perfidiam iniquorũ. Fidem quidem sanctorum, si fortè fideles vidẽtes eum, quasi hominem
D pati, non recedant, neque scandalizentur à fide diuinitatis ipsius. Ad manifestãdam autem perfidiam iniquorum, si intelligentes eum esse dei filium secundum testimonia scripturarum, non timeant, sed ausi sint eum interficere quasi hominem: sic & modò tradit deus verbum veritatis sacerdotibus & scribis, id est sapientibus scripturarum, ad manifestandã fidem sanctorũ, & perfidiam iniquorum. Fidem quidem sanctorum, si fortè videntes verbum veritatis à mendacio opprimi, quasi mendacium, non cadant, neq; scandalizentur à fide veritatis ipsius. Ad manifestandam autem perfidiam iniquorum, si forte intelligentes verbũ veritatis, quia verè verbum est veritatis secundũ testimonia scripturarum, ausi sint interficere eũ cruce verbis mendacibus. Quando enim vides scripturas prophetarum, & euangelij, &

apostolorum

apostolorum traditas esse in manus falsorum sacerdotum,& scribarum:num intelligis quia verbum veritatis traditum est principibus iniquis,& scribis? Et sicut tunc sacerdotes, vel propter vanam gloriam, vel propter auariciam condemnauerunt Christum morte, cogitantes quoniam si tenuerint Christum, ipsi sacerdotes esse non poterunt secundũ legem,nec solenia illa lucra percipere: ita nunc impij sacerdotes & scribæ verbum veritatis dignum iudicant interire,cogitantes quia si verbum veritatis tenuerint,ipsi sacerdotes esse nõ possunt, nec sacerdotalia lucra percipere.Propterea tradũt eum gentibus, id est populis ineruditis, & indisciplinatis, & barbaris, qui nec quærunt, nec audiunt eum cum iudicio, qui nomen habent Christianorum, mores autem Gentilium. Tradunt autem veritatis verbum peruersis expositionibus suis ad deludendum & crucifigendum. Deludunt enim verbum veritatis, quando simulant se sequi Christum,& disputant de eo fine dei timore: non proposito inueniendæ veritatis, sed studio subuertendæ. Hoc autem modo deludunt verbum veritatis,non colunt.Crucifigunt autem eum,& interficiunt,quando falsa confessione mendacij,verbum veritatis suffocant, & occidunt in se.Et sicut tũc sacerdotes illi nullam culpam idoneam inuenientes in Christo,falsam accusationem detulerunt aduersus eum: sic modò nullam rationem idoneam habentes dicere contra verbum veritatis, falsa interpretantur de illo, & falsa proferunt testimonia prophetarum,aduersum verbum veritatis.Sicut enim tunc falsos testes subornauerunt aduersus Christum, Et sicut tũc sacerdotes quidem & scribæ cognoscentes eum, quia verè Christus est, quasi hominẽ illum maleficum Gentibus tradiderunt,Gentes autem nõ cognoscentes eum esse Christum, deluserunt,& crucifixerunt eum, quasi hominem maleficum: sic & modò sacerdotes, & scribæ hæreticorũ cognoscentes,quia verbum est veritatis secundum scripturas quas legunt: tradunt eum, sicut diximus, populis & gentibus ad deludendum,& crucifigendum.Populi autem per ignorantiam verbum veritatis *deludunt*, & *crucifigunt*, quasi mendacium. Sed ignorantia eorum *non* eos excusat, quoniam si vellent cum iudicio quærere, inuenire poterant veritatem:sicut nec illos excusauit *Gentiles*,quoniam & ipsi si quęrere voluissent,poterãt inuenire:quoniam nõ erat homo tantum, sed & Deus Christus,quoniam sicut tũc per signa virtutum suarum manifestabatur Christus: sic modo per signa operationum suarum verbum veritatis ostenditur. Christus leprosos mũdabat,cæcos illuminabat, surdos audire faciebat,mortuos suscitabat: ita modò, qui vult cognoscere vbi sit verbum veritatis, operum eius signa consideret. Vbi enim verbum veritatis est viuum,vnitum,atque diuinum: ibi mundantur assiduè homines à lepra peccati, & fit salutis eorum testimonium cõuersatio ipsorum,atque mens eorum.Qui audiunt verbum veritatis,illuminantur ad intelligenda diuina mysteria: aures eorum interiores aperiuntur,vt libenter suscipiãt diuina præcepta.Quos hodie vides mortuos in peccatis, cras resurgunt in pœnitentia,viuificati per verbũ dei.Vbi autem non viuum verbum veritatis, sed mortuum mendacium prædicatur inter eos, nihil horũ fieri vides, sicut dat de illis testimonium vita ipsorum. Sed & post tres dies resurget in animabus credentium sibi, cùm tres dies fuerint consummati in eis. Prima dies pater, Secunda dies filius,secundum quod dictum est in propheta: Annunciate de die in diem salutare eius. Quis est autem dies alius de die,nisi genitus deus de ingenito deo? Consequenter & spiritus sanctus tertia dies est, quoniam his tribus illuminantur corda credentium.In quibus ergo trium istorum scientiæ fuerint consummatæ, in eis veritatis verbum resurgit, & viuit, & operatur. Sed nec resurgent, nisi qui ieiunantes à malo, & flentes sunt propter eum, & desiderant resurrectionem eius videre in anima sua: sicut & Apostoli ieiunantes & flentes fuerunt domino crucifixo, vsque ad diem resurrectionis ipsius. *Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi, cum filiis suis, adorans & petens aliquid ab eo.* Hæc est Salome, cuius apud alterum euangelistam ponitur nomen, verè pacifica, secundum interpretationem: quæ filios genuit pacis. Non solùm autem ex Marco euangelista,qui manifestè ipsos fratres exponit accessisse ad Iesum, & hæc eadem postulasse intelligere possumus: quoniam à filiis suis erat summissa, sed etiam ex præsentibus Christi sermonibus,quibus nõ quasi ad mulierem ipsam se petentem, sed quasi ad filios summittentes respondit: *Nescitis quid petatis.* Aestimo enim, quòd hi fratres cùm audissent dominum de passione & resurrectione sua prophetantem, cœperunt dicere intra se,cum essent fideles: Ecce rex cœlestis descendit ad regna tartarea, vt regem quidem mortis destruat, ipsam autem mortem diuinitatis suæ potentia calcet, & sic vinculo tenebrarum soluto, captiuas animas ad sua regna perducat. Nec innumerabilis militia dæmonum resistere poterit contra eum. Quem enim in corpore constitutum timuerunt,dicentes: Quid nobis & tibi Iesu fili dei excelsi, veniisti ante tempus torquere nos? quo modo nudam ipsam diuinitatem contra se descendentem poterunt sustinere? Ecce post tres dies mortis suæ reuertetur ab inferis, quasi victor de bello. Nam cùm victoria fuerit cõsummata,quid aliud restat, nisi vt regni gloria subsequatur? Ergo faciamus, fratres, quo modo possimus regni illius fieri participes. Scimus quia inuidus non est. Qui enim seipsum donauit hominibus,quo modo regni sui societatem non donabit? Petentis negligentia reprehenditur,vbi de dantis misericordia non dubitatur. Si nos rogamus magistrum,forsitan cæterorum fratrum corda concutiemus: & dum nobis duobus volumus prouidere, inter omnes scandalum excitabimus.Nam etsi sancti sunt,tamen homines sunt. Etsi vinci à carne nõ possunt,quasi iam spirituales,tamen percuti possunt,quasi adhuc carnales. Vt quid ergo vel leues occasiones demus, quibus improba carnis natura trãquillas eorum animas inquietet? Summittamus ergo matrem nostram,vt suo nomine deprecetur pro nobis, & fiunt duo bona. Si enim res ipsa reprehensibilis inuenta fuerit, facilè meretur veniã, quasi mulier. Ipse enim sexus excusat errorem. Si autem non fuerit importuna, facilius impetrabit mater pro filiis suis rogans. Ipse enim dominus, qui maternos animos filiorum miseratione impleuit, facilius exaudiet maternum affectum. Magna laus mulieris huius ex hoc loco colligitur. Primùm,quia non solum illi reliquerant patrem, sed etiã ipsa reliquerat virum suum,& secuta fuerat Christũ. Et illi ostenderũt, quia filij erant huiusmodi matris,& ipsa ostẽdit, quia mater erat taliũ filiorum. Quoniam autẽ viuum reliquerat virum, sermo demonstrat, qui de vocatione eorũ scriptus est, dicens: Illi autem reliquerunt patrem suum Zebedæum in naui cum mercenariis, & secuti sunt Iesum. Nisi forte quis dicat, quia Christus plusquã triennio docuit, & intra tempus vocationis apostolorũ & passionis Christi mortuus est Zebedæus, & sic illa secuta est: Iesum tamen secuta est.

Matth.8.d.

Supra 4.d.

Psal.95.a.

Qualis radix, talia & germina. Et qualis terra, talis & fructus. Non eam vicit, ſicut cæteras mulieres, maritalis affectus: quia ille temporalis erat maritus, iſte autē perfectus ſponſus. Illius amor deceptio erat carnalis, iſtius autem dilectio incorruptibilis vitæ. Non illam tenuit miſeratio ſenectutis eius, quia ille ſine iſta viuere poterat, iſta autem ſine Chriſto ſalua eſſe non poterat. Cogitauit enim, quoniā amplius proderit viro ſuo, ſi propter deum reliquerit virum, quàm ſi propter virum reliquerit deum. Propterea ſexu fragili, & iam ætate defecta, Chriſti veſtigia ſequebatur: quia fides nunquam ſeneſcit, & religio fatigationem non ſentit. Deinde quia non ſentit illa, ſicut cęteræ matres, quę corpus natorum ſuorum amant, animam autem cōtemnunt. Deſiderant enim illos valere in ſeculo iſto, & non curant quid paſſuri ſint in alio. Alij militias filiis ſuis prouident, alij honores, & nemo filiis ſuis prouidet deum. Perditionē illorum cùm magno precio cōparant, & ſalutem illorum nec dono accipere volūt. Si viderint illos pauperes, triſtantur, & ſuſpirant: ſi autē viderint illos peccantes, nemo triſtatur: vt oſtendant quia corporū ſunt parentes, non animarum. *Acceſſit ergo ad Ieſum, rogans & petens aliquid ab eo.* Audacem enim fecerat eam natorū affectus, & reuerentiā forſitan ſpiritualem vicerat amor carnalis. *Dicit ei Ieſus: Quid vis?* Nō interrogat quaſi neſciens, vt audiret quid vellet: ſed vt illa exponente, manifeſtā faceret irrationabilem petitionē ipſorum: quoniam petebant quidem quaſi religioſi, & cœleſtis gloriæ amatores, non quaſi ſcientiam habentes inutilium poſtulationum, & nociuarum. Nam frequenter dominus patitur diſcipulos ſuos aliquid non rectè aut dicere, aut agere, aut cogitare, vt ex illorū culpa occaſiones inueniat docendi, & exponendi, regulam pietatis, ſciens quia & ipſe error eorum nō nocet præſente magiſtro, & omnes nō ſolùm in præſenti, ſed etiā in futuro doctrina eius ædificat. *At illa dixit, Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & alius ad ſiniſtram tuam in regno tuo.* Nō dicimus, quia rectè petiit: ſed hoc dicimus, quia non terrena, ſed cœleſtia filiis ſuis optabat. Tunc dominus occultorum cognitor, non ad verba intercedentis mulieris reſpondit, ſed ad conſilia ſuggerentium filiorum reſpondit, dicens: *Neſcitis quid petatis.* Concupiſcentia enim carnalis omnem in vobis ſpiritualem cōſiderationem exIuſtrà 25.c. cluſit. Non audiſtis me referentem, cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua, ponet oues ad dexteram, hædos autem ad ſiniſtram: & dicet eis, qui ad ſiniſtram ſunt: Diſcedite à me maledicti in ignem ęternum? Quo modo vos vultis, vt vnus ſedeat ad dexteram, & alius ad ſiniſtram? Ego vos vocaui ad partem dexteram de ſiniſtra, & vos veſtro cōſilio curritis ad ſiniſtram. Ideo forſitan & per mulierem res agebatur. Vidit enim diabolus, quia per illos ipſos aduerſus eos agere non valebat, contulit ſe ad conſueta arma mulierum: vt ſicut Adam per mulierem ſpoliauit, ita & iſtos ſepararet per matrem. Nam etſi mater erat, tamen mulier erat. Propter quod etſi affectus eius dulcis erat erga filios quaſi matris, intellectus tamen eius nociuus erat quaſi mulieris. Sed iam non poterat per mulierem perditio introire in ſanctos, ex quo de muliere ſalus cunctorū proceſſit. Intelligere ergo debemus & nos, vt non illud à deo petamus, quod nos bonum eſſe iudicamus, ſed orantes in eius poteſtate ponamus, vt nos illud petentes exaudiat, quod ipſe nobis expedire cognoſcit. Neſcitis quid petatis. Bonum quidem deſiderium, ſed inconſiderata petitio. Ideo etſi impetrare non debebat ſimplicitas petiA tionis eorum, tamen confundi non merebatur, quia de amore domini naſcebatur. Propterea non voluntatem, neque propoſitum eorum culpat, ſed ſolam ignorantiam reprehēdit, dicens: Neſcitis quid petatis. Quis autem athleta idoneus, ante certamen de præmio pactum facit? Si enim certamen bene proceſſerit, iudex poſtea poteſt ſecundum meritum certaminis præmium menſurare, & æſtimare. Si autem præmium antè fuerit conſtitutum, non omnimodo ſecundū qualitatem præmij poteſt exitū habere certamen: quia quale præmium quaſi. detur, in poteſtate eſt munerantis: qualem autē exitum habeat vnumquodq; certamen, nō eſt in poteſtate certantis. Neſcitis ergo quid petatis. Deſideratis quidem bonum, ſed non intelligitis quid eſt bonum. Si autem intelligeretis, illud petere debebatis, dicentes quoniam B in hoc mūdo periculoſiſſimo viuimus, quaſi in pelago, vbi nunquam eſt minor tempeſtas. Etſi tempeſtas interdum non fuerit, tamen ſemper timor eſt tempeſtatis. Sic & in hoc mundo viuentibus, nunquam eſt minor tentatio: etſi tentatio interdum facta non fuerit, tamen timor tentationis ſemper eſt. Ideo da nobis auxilium gratiæ tuæ, vt non vincamur à malo, ſed ipſi omne malum vincamus. Sicut enim in ſeculari bello videmus, quia qui vadens ad pugnam de pręda victoriæ cogitat, difficilè vincit: qui autē vadens ſic vadit, quaſi ad mortem, ille facilè ſuperat: Sic & nos in hoc certamine ſpirituali viuentes, nō debemus cogitare qualem gloriam conſequamur, ſed quo modo euadamus ruinam peccati. Qui autem de gloria cogitat, & non magis timet de caſu, ille nec infirmitatē carnis ſuæ cognoſcit, nec verſutias conſiderat diaboli, nec intelligit quod ait Apo-
C ſtolus: Non eſt nobis colluctatio cum carne & ſangui- *Epheſ.6.b.*
ne, ſed aduerſus principatus & poteſtates, aduerſus rectores huius mundi tenebrarum. Propterea ſumite omnia arma dei. Sicut enim miles, ſi toto corpore fuerit armis veſtitus, & vnam partem habuerit nudam: nihil ei prodeſt, quòd totus fuerit ferro veſtitus, ſi per illam vnam partem cum ſagitta percuſſerit, ſed ſic cadit, quēadmodū ſi totus fuiſſet nudus: Sic & Chriſtianus quantuis omnem iuſticiā fecerit, ſi in vno peccauerit: ſimiliter peccator ſtatuitur, quemadmodum ſi ſemper peccaſſet. Sicut ait Iacobus: Si omnē legem adimpleas, & in vno *Iacobi 2.b.*
tranſgrediaris, ſimiliter prævaricator es legis. Ideo & dominus illis reſpondit: *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum? Aut baptiſmate, quo ego baptizor, baptizari?* Nunquid neſciebat dominus, quia paſſionem ipſius poterāt imitari? Sed ideo eis dicit, vt domino interrogante, & eis reſpondentibus, omnes nos audiamus: quia nemo
D poteſt cum Chriſto regnare, niſi paſſionem Chriſti fuerit imitatus. ſicut ait Apoſtolus: Si cōmortui ſumus, & *2.Tim.2.c.*
conuiuemus: ſi ſuſtinemus, & cōregnabimus. Res enim precioſa vili precio non comparatur. Magnum laborem neceſſe eſt nobis impendere, ſi volumus ad regna cœleſtia peruenire. Paſſionem autem domini dicimus ſuſcipere nos debere, non omnimodo perſecutionem Gentilium, ſed omnem laborem, & moleſtiam, quam patimur in corpore cōtra peccata certantes. Nam ſi Gētiles defecerint, qui perſequebātur: nūquid ideo prōpta voluntas fidelium debet ſine fructu ſterilis permanere? Ideo & ſi Gentes non habes, quæ te perſequantur, habes principem gentium diabolum, qui hominem perſequi nunquam ceſſat. Si enim principem potueris vincere in peccato, non eſt magnum ſuperare miniſtros eius in corpore tuo. Ecce oſtendo tibi magnam & inſuperabilem perſecutionē in corpore tuo. Incipe reſiſtere

deſiderijs

Universidad de Deusto
Biblioteca

desideriis tuis, & tunc intelliges quàm fortes sunt spiritus desideriorum malorum, qui te persequuntur. Hæc est enim pugna periculosa, & hæc est glorioſa victoria: qui potuerit odire quod amat, & amare quod odit. Aut ideo dixit eis: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? Dominus enim cognouerat propositum istud petentium fratrum, quia nō primatum sibi petebant secundum mundiales honores: quem si ex duobus vel tribus vnus acceperit, necesse est cæteros fieri eo inferiores: sed perfectionem pietatis petebāt in regno cœlesti, quam & multi consequi possunt: & cùm fuerint consecuti, alterius perfectio, alterius perfectione non minuitur: Vtputa, sedere ad dexterā Christi, vel ad sinistram: nunquid duorum est tantùm? Innumerabiles enim possunt sedere ad dexterā Christi, vel ad sinistram: tamen alter alterum à perfectionis ordine non excludit: quoniam hanc perfectionem pietatis nemo potest consequi, nisi qui legitimè certauerit vsque ad mortem. Ideo interrogat eos, Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? vt illis respondentibus, quia possumus: audiant cæteri condiscipuli, & conquiescant, intelligentes quoniam & ipsi si parati sunt mori cum Christo, nihilominus possunt iuxta Christum sedere, per illorum sessionem nequaquā exclusi, sicut ipse dicit per prophe-
Psal.100.b tam in psalmo: Oculi mei semper ad fideles terræ, vt sedeant hi mecum. Nō enim locus sedendi maior & minor est iuxta Christum, sed fides patiendi cum Christo. Non est calix & baptismum vnum. Calix enim passio est, baptismum autem ipsa mors. Dictum est autē baptismum secundum similitudinem lanæ intinctæ. Sicut enim lana intingitur naturalem habens colorem, vt coloretur purpurea, aut alicuius coloris accipiat dignitatem: sic & nos in mortem descendimus corporales, &
1.Cor.15.f. resurgimus spirituales, sicut ait Apostolus: Seminamur in infirmitate, surgimus in virtute: seminamur in ignobilitate, resurgimus in gloria: seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. Omnis quidem mors habet in se passionē, non habet in se omnis passio & mortem. Multi enim fuerunt, qui passi sunt, & non sunt occisi, quales sunt confessores. Illi omnes calicem quidem domini biberunt, baptismo autē eius baptizati nō sunt.

Dicunt ei, possumus. Non tantùm confidentia cordis sui, quantùm ignorantia tentationis hæc responderunt. Nescientibus enim desiderabile est bellum, sicut & inexpertis leuis videtur esse tentatio passionis & mortis. Si enim dominus cùm in tentationem passionis veniſ-
Matt.26.d. set, dicebat: Pater, si potest fieri transeat à me calix iste:
& Lu.22.e. quantò magis discipuli non fuerant dicturi, quia possumus, si scissent qualis est tentatio mortis? Magnum quidem dolorem habet passio, tamen mors habet maiorem timorem. Et dicit eis: *Calicem quidem meum bibetis, & baptismo quo ego baptizor, baptizabimini: sedere autem ad dexteram meam, aut ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à patre meo.* Nunquid nō habebat potestatem
Ioan.3.d. præstare cui volebat, cùm sit scriptum: Pater diligit filium, & omnia dedit in manu eius? Sed ideo non refutauit petitionem eorum, ne exanimaret eos, & pusillanimes faceret. Nam non facilè decætero resumit sperandi virtutem, qui semel de eo quod speraverat, cadit. Noluit autem suscipere petitionem eorum, ne cæteros omnes tristaret. Nam necesse erat, quòd vel talia cogitarent, adhuc sine auxilio spiritus sancti cōstituti. Si semel istis duobus totius regni illius societas diuidenda est, si vnus sessurus est ad dexteram, alter ad sinistrā eius: ergo nos quid sumus facturi, aut quid fieri iam spera-

A mus? Ideo eum secuti sumus, vt illis electis de medio nostrum nos inueniamur relicti? In omni labore similes eis fuimus, & nunc inuenti sumus in honore dissimiles. Nam necesse erat, vt carnalia cogitarent, qui necdum facti fuerant spirituales. Si enim petitio eorum suscepta non est, & omnes conturbati sunt, quare vel hoc ipsum petere ausi sunt: quantò magis fuerant conturbandi, si petitio eorum suscepta fuisset? Ideo neque dixit, non sedebitis, ne duos confunderet: neque dixit, sedebitis ne cæteros irritaret. Sed quid? *Hoc non est meum dare vobis, sed patris.* Tanquam benignus & prouidus pater sic omnia disponit & ordinat, vt inter fratres vnanimes, fraternitatis charitas non rumpatur. Videte quo modo & nullum ex eis turbauit, & omnes fecit sperare, dicens, Non est meum dare vobis, sed patris. Nam quod vni aut duobus specialiter non promittitur, à cunctis speratur. Quid ergo, mentitus est Christus, dicens: Non est meum? Non. Omnis enim qui habet potestatem, si acceptam habet ab alio, illius est verè qui dedit. Nam quid habebat filius proprium, cùm ipse non esset suus, sed patris? ¶ Ergo inter eum cuius non est, & inter eum cuius est, nec persona vna est, nec æqualis potestas. Si enim vnus deus & pater, & filius, aut certè potest, aut certè non potest. Quis vidit talem vnum deum cœlestem colere, qui in dimidio potens est, & in dimidio impotens? Aut quis illos putet æquales, quorum non est æqualis potestas?] Audiamus hæc, & intelligamus nos Christiani, vt quando aliquid petimus à deo, & non impetramus, non frangatur fiducia nostra, neque cadat spes nostra à deo, vt decætero desperemus de misericordia eius: quia nec fratrum istorum fracta est fiducia, aut cecidit spes, cùm non impetrassent. Quid enim, si non expedit nobis accipere quod petimus, sicut nec illis expediebat? Quanuis autem putas te spiritualem rem petere secūdum deum, & dignam impetratione: tamen si non impetraueris, grauiter ferre nō debes. Nam Iacobus & Ioannes rem spiritualem, & dignam deo se petere æstimabant: tamen reprobata est petitio eorum, & inutilis iudicata. Non enim omne quod apud homines iustum videtur, iam etiam apud deum similiter iustum est: quantò maior est deus homine, tantò profundiora sunt dei iudicia quàm hominis. Nunquid digniores esse possumus Iacobo & Ioanne, vt non impetrantes quod petimus, doleamus, cum nec illi de non impetrato beneficio sunt contristati? *Et audientes decem, contristati sunt de duobus fratribus.* Quemadmodum isti carnaliter petierunt, sic & illi carnaliter cōtristati sunt. D Nam sicut isti si spiritualiter sapuissent, non fuerant petituri, vt essent super omnes: sic & illi si spiritualiter intellexissent, non fuerant contristaturi esse aliquos ante se. Nam velle quidem esse super omnes, vituperabile est: sustinere autem alterum supra se, nimis est glorioſum. O error salutaris, qui totius mundi soluit errorem. Si enim apostoli non sic errassent, vnde nos cognoscere poteramus: quia non omne quod videtur bonum, desiderare bonum est, quia malum? Putabamus quia malum desiderare, malū est, vt auariciam aut furtum: nunc autem scimus, quia aliud est opus bonum, aliud est primatus honoris. Et opus quidem bonum desiderare, bonum est: primatum autem honoris concupiscere, vanitas est: quoniam bonum opus implere, nostræ voluntatis, & nostri operis est, & laboris, propter quod & nostra est merces: primatum autem consequi, iudicij dei est, propter quod ex primatu honoris nescio si aliquam mercedem iusticiæ adipisci meremur. Nam

¶ *Cautè hæc lege, quæ ĩ quadam exē plari deerant.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

desiderium primatus ex iactantia nascitur cordis: qui autem humilis est corde, & indigniorem se aliis arbitratur, secundum illud præceptum apostolicum, quod ait: Alter alterum æstimans superiorem se, nunquã desiderat superior apparere. Primatus enim fugientem se desiderat, desiderantem se odit. Videns autem dominus alienum spiritum in cordibus discipulorum, quasi hostem in suis castris vagantem, non eos increpauit, nõ proiecit à facie sua, & istos malè petentes, & illos non bene tristantes. Si enim rex terrenus videret, quòd ciuitatem illius occupatam teneat hostis, quid facere potest? Nihil, nisi vt ponat arietes, circũducat exercitum, & destruat muros, quos fortè ipse ædificauit, vt tantũmodo hostem expellat. Sed videamus sapientiam nostri regis. Postquam vidit sua castra occupata à spiritu alieno, sic hostem expulit, vt castra sua non læderet,† dicens: *Scitis, quòd principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos? Non ita erit inter vos, sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, erit omnium minister: & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.* Fructum humilitatis terrestris, posuit primatum cœlestem: & primatus terrestris, fructum posuit confusionẽ cœlestem. Quicunque ergo desiderat primatũ cœlestem, sequatur humilitatem terrestrem: quicunque autem desiderat primatum in terra, inueniet confusionem in cœlo: vt iam inter seruos Christi non sit de primatu certamen: nec festinet vnusquisq; eorum, quo modo aliis maior appareat, sed quo modo omnibus inferior videatur: quoniã non qui maior fuerit in honore, ille est iustior, sed qui iustior fuerit, ille est maior. Cõuersatio ergo melior est desideranda, non dignior gradus. Volens certè dominus & duorum fratrum ambitionem extinguere, & decem discipulorũ inuidiam, introduxit differentiam inter principes mũdiales & ecclesiasticos: ostendens, quia primatus in Christo nec ab aliquo appetendus est non habente, nec alteri est inuidendus habenti: quoniam principes mundi ideo fiunt, vt dominentur minoribus suis, vt seruificent eos, & spolient eos, & comedant, & vsque ad mortem abutantur vita eorum ad suas vtilitates & glorias. Principes autem ecclesiæ fiunt, vt seruiant minoribus suis, & ministrent eis quæcunq; acceperunt à Christo, vt suas vtilitates negligant, & illorum procurent: vt si opus fuerit, neq; mori recusent pro salute inferiorũ suorum, sicut Apostolus dicit: Ego autẽ impendar, & superimpendar ipse pro animabus vestris. Si hęc ergo ita se habent, secularem quidem primatũ desiderare, & si ratio non est, vel causa est: quia etsi iustum nõ est, vel vtile est. Primatum autem ecclesiasticum concupiscere, neq; ratio est, neque causa: quia neq; iustum est, neq; vtile. Quis enim sapiens vltrò se subiicere festinat seruituti, labori, dolori, & quod maius est, periculo tali, vt det rationem pro omni ecclesia apud iustũ iudicem, nisi fortè qui nec credit iudiciũ dei, nec timet vti abutens primatu suo ecclesiastico seculariter, cõuertat eum in secularem? Sed ne fortè qui talis est in appetẽdo primatum, profectũ pietatis pię prætendat, dico: Nunquid qui in ordine prior est, iam & meritis est melior? Quãuis quidem differentiã esse inter sanctos denegare non possumus, tamen vt cognoscat vnusquisq; si melior, aut deterior sit, nemini est cõcessum. Ideo prudenter Apostolus membris corporis assimilauit sanctos ecclesiæ. Sicut enim homo quidem intelligit, quod membrũ honorabile habet in corpore suo, quod inhonestũ: vnumquodq; autem membrum nõ se cognoscit ipsum, si honorabilius sit, aut cõtemptibilius: alioquin & quę honorabiliora sunt, gratularentur: † & quæ contemptibiliora sunt, tristarentur, & per hoc fieret inter ea scissura: sic differentiam inter sanctum & sanctum Christus solus cognoscit, cuius membra nos omnes sumus. Ipsis autẽ sanctis non est cõcessum, vt cognoscãt differentiam suam inter se adinuicem, vt non meliores superbiant cõtra deteriores, & deteriores tristentur contra meliores, & per hoc soluta charitate, inter eos discordia nascatur, maximè in hoc seculo facinoroso, † in quo occasiones inquirit quærit diabolus odiorũ seminandorum. Quòd autem in hoc seculo differentia dignitatis facta est inter sanctos, dignitatis dico, nõ sanctitatis, vt alter quidem sit apostolus, alter autẽ episcopus, vel minister, vel laicus: contumacia carnis coëgit, vt peruersitas mundi, & occulta operatio inimici coërceatur: quoniã diabolus imperans carni & mundo, in multam indisciplinationem excitat homines, quãdiu sunt in carne, & in mũdo subdito ei, alios in lasciuiam, alios in delicias, alios in inuidiam, alios in auariciam, alios in iram & superbiam: nisi ergo sint quos timeant, soluitur disciplina. Denique ipsi honores in Christo in prima quidem facie videntur honores, re vera autem non sunt honores diuersi, sed sunt diuersa ministeria: vt puta, honor oculi videtur, quia illuminat corpus: sed ipse honor illuminandi non est ei honor, sed ministeriũ eius. Et pedum humilitas esse videtur, quia baiulant corpus: sed ipsa humilitas baiulationis non est eorum contemptio, sed ministerium eorum. Propterea dominus corporis, scilicet homo, nec oculum suũ amplius honorat quàm pedem: nec pedem magis cõtemnit, quàm oculum: quia nec oculus pro aliquo suo merito honoratus est, vt oculus sit, sed ad hoc ministeriũ creatus est: nec pes pro sua culpa contemptus est, vt sit pes, sed ad hoc ministeriũ est creatus. Propterea vnumquodq; membrorũ nil minus se habere intelligens, secundum ministerium ad quod est creatum, nec amplius: nec inuidet alteri membro, quasi plus habenti, nec spernit alterum membrum, quasi minus habens. Sic est inter & sanctos: Vniuscuiusque sancti honor, non est honor eius, sed actus ipsius: Vt puta apostoli, apostolatus putatur à nobis honor esse ipsius apostoli: verè autem non est honor eius, sed ministerium eius. Vnde Paulus de apostolatu suo dicebat: Nam si euãgelizem, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit. Væ enim mihi, si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago, mercedẽ habeo: si autem inuitus, dispensatio mihi credita est. Similiter & diaconatus, diaconi cõtemptibilitas videtur à nobis, verè autẽ non est contẽptibilitas eius, sed actus ipsius. Propter quod deus nec apostolum amplius diligit, quàm diaconum, quia apostolus est: nec diaconum minus quàm apostolum, quia diaconus est: quia nec apostolus pro merito suo antecedenti honoratus est, vt esset apostolus: sed ad hoc ministerium aptus est iudicatus secundũ motum animæ suæ: †[Nec diaconus pro merito suo antecedenti contẽptus est, vt esset diaconus: sed ad hoc ministeriũ aptus est iudicatus secũdum motũ animæ suæ.] Propter quod neq; apostolus laudẽ habebit apud deum, quia apostolus fuit, sed si opus apostolatus sui bene impleuit: neq; diaconus exprobrandus est, quia diaconus fuit, sed si opus suũ neglexit. In nullo ergo hominis est honor, nisi in quo bene impleuit opus suum: & nulla contemptio eius est, nisi in quo neglexit propriũ opus. Vnde sicut pes libẽter seruit oculo, quasi sibi seruienti, sciens quia nisi oculus suo ministerio fuerit vsus, nec ipse suo poterit vti: & oculus libenter seruit pedi, quasi sibi seruienti, sciẽs quia nisi pes

Roma.12.c. & Philip. 2.a.

†*deleret.*

1.Cor.12.c.

†*superbirent.*

Deus solus scit differẽtiam inter sanctos.

†*fastidioso. al. factioso.*

1.Cor.9.c.

†*hoc in quodam exemplari non legit.*

suo officio fuerit vsus, nec ipse suo poterit vti: Sic & sanc-
A ti inuicē sibi debent esse subiecti, vt minor maiori non inuideat, quasi maiori: sed libenter ei obsequatur, quasi sibi seruienti, in eo ipso quod maior est: & maior non cōtemnat minorem, quia maior est, sed libenter ei obsequatur quasi sibi seruienti. Hæc omnia tractauimus propter duos fratres, qui petierunt sibi primatum, cùm non debuissent: & decem apostoli indignati sunt contra eos, cùm non debuissent. *Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare: & dare animam suam in redemptionē pro multis.* Ad hoc enim ad imaginem Christi facti sumus, vt imitatores efficiamur voluntatis eius & cōuersationis. Nunquid ad similitudinem maiestatis eius sumus creati? Nam ille quidem nostram carnem imitari potuit, nos autem illius diuinitatem imitari nō possumus:
B sed in hoc sumus imago eius, vt quod ei bonum videtur, & apud nos sit bonum: & quod ei malum videtur, & apud nos sit malum. Quicunque autem domino humilitati studente, tactantiæ studet, non est imago Christi. Et qui domino paupertatem amante, diuitiarum amator est in hoc seculo, repellit à se Christi similitudinem. Non est verus discipulus, qui non imitatur magistrum: nec est vera imago, quæ similis non est authori.

Homilia xxxvj. *ex cap.* xx.

Et egredientibus eis ab Hiericho, secuta est eum turba multa, &c. Testimonium studiosi agricolæ, est messis fœcunda: assidui autem doctoris documentum, ecclesia plena: negociatoris prosperata fœlicitas, apotheca multiplex. Neminem labor itineris impediuit, quia amor spiritualis fatigationem nō
C sentit. Neminem sexus muliebris retinuit, quia inter virum & mulierem, corporis quidem differentia est, gratia autem vna est, & vna conditio in omnibus. Illic ergo differentia sexus requiritur, vbi causa carnalis est, & vbi caro, nō spiritus operatur. Neminem possessionum suarum solicitudo †retraxit, quia ingrediebantur in possessionem regni cœlestis. Verè enim non habet super terram quod amet, qui bonū cœleste in veritate gustauerit. Sicut enim qui precioſum gustauerit cibum, postmodum ei hæc esca cōmunis ingrata videtur: sic & qui semel de dulcedine Christi bene gustauerit, terrenorum bonorū decætero non multū sentit saporem. *Quis non* desideret illum, aut quis non sequatur eum, quem etiam duo cæci, antequam corporaliter viderent, spiritualiter aspexerunt: & antequā audirent, crediderūt? Nimirum hæc est illa rosa in campis Hiericho, de qua sapientia
Eccli.24.b. loquitur per Salomonem: Sicut palma exaltata sum in Cades, & sicut plantatio rosæ in Hiericho. Ergo hæc
D est illa speciosissima rosa sanctitate iusticiæ candida, & passionis sanguine rubicunda. Sicut enim rosa antequā videatur, sentitur: & antequam inueniatur, tenetur in odoribus suis: sic & dominum transeuntem delonge, duo cæci antequam viderent, diuinitatis eius fragrantiam senserunt. *Et ecce duo cæci.* Ecce, dicendo, opportunitatem ostendit: hoc est, opportunè oblati sunt ante faciē Christi, vt apertis oculis, quasi testes virtutis eius, ascenderent cum eo in Hierusalem: quia futurum erat, vt sacerdotes repleti inuidia, dicerent contra eum, in qua potestate facis hæc? vt videlicet cæci respondeant,
Infrà 21.c. & Luc.20.a etsi non voce, tamen ipsa re: Ecce nos cæci fuimus, & videmus. Quid ergo de potestate requiritis, qui videtis virtutem? Erubescite carnales oculi, qui ante vos Christum stantem non aspicitis, quem etiam crediderunt duo cæci sedentes secus viam, non in via. Duo cæci, duo populi sunt, Iudaicus, & Gentilis. Aut sicut quidam interpretantur ambo Gentium, vnus ex Cham, alius ex Iaphet. Ideo autem cæci, quia nondum eis apparuerat vnigenita lux: *Secus viam:* Id est, iuxta veritatem conuersabantur, sed veritatem inuenire non poterant, quia via veritatis certior adhuc demōstrata non fuerat: vel secundum rationem verbi degentes, non autem in ipsa ratione verbi cōsistentes: quia noticiam verbi nondum acceperant. Sicut enim qui in tenebris ambulat, si semel viam perdiderit, interdum tota nocte ambulat iuxta viam errans, & non inuenit viam, donec superueniat dies: sic & homines ambulantes in erroribus vel peccatis, postquam dei cognitionem semel perdiderūt, ad perfectam noticiam veritatis redire non poterant, nisi dies, scilicet Christus veniſſet, quamuis circa veritatem viuebant. Quo modo iuxta veritatem vel rationem verbi Gentes conuersabantur? Leges rationabiles proponebant, syncera iudicia iudicabant, dicente Apostolo: Cum enim Gentes, quæ legem non habent, natu- *Rom.2.c.*
raliter ea quæ legis sunt faciunt. Ergo quasi iusticiā quidem faciebant, sed iusticiam tenere non poterant, non intelligentes quo modo oporteat scire: quia qui deum diligit, hic cognitus est à deo. Iudæi autem quo modo erant cæci? quia legem sectantes, legis iusticiam nō inuenerunt: quia ex operibus, & nó ex fide iusti erant. Dicit enim Paulus: Testimonium illis perhibeo, quia æmu- *Ibid.10.a.*
lationem dei habent, sed non secundū scientiam. Nam volentes iusticiam suam statuere, iusticiæ dei non sunt subiecti. *Audierunt quòd Iesus transiret, & clamauerunt, dicentes: Miserere nobis domine fili Dauid.* Currentium strepitum audiebant, & personas non videbant. Vndiq; festinantibus cunctis, soli sedebant indissolubili tenebrarū catena ligati, nihil solutū habentes de toto corpore, præter vocem. Et ideo quia pedibus eum sequi non poterant, voce tenebant† dicentes: Miserere nobis domine †sequeban-
fili Dauid. O tenebræ omni lumine clariores. O acutissimus cæcitatis aspectus. Puta quanti homines sani, & iuxta Iesum, qui via est, ambulantes, hominem illum putabant: & duo cæci, & longè sedentes deum prospexerunt. Audierūt enim Gentes de translitu Iesu, secundū testimonium prophetarū annunciantibus sibi Apostolis. Audierūt enim aduentū eius in mundum, & passionem eius, & resurrectionem, & ascensionem† eius in cœ- †traditionē.
lum: audierunt de transitu eius, cùm iam egressus fuisset ab Hiericho, id est de hoc mundo. *Turba autem increpabat eos, vt tacerent.* Videbant sordidas vestes, & non considerabant conscientiæ claritatem. Ideo vetabant eos, non inuidentes eis, sed honorantes Christum. Indignum enim eis videbatur vt tales homines vociferarent ad eum. Ecce fatua sapientia hominum. Existimabant iniuriam pati magnos viros, si à pauperibus honorarentur. Quis enim pauper ausus est diuitem publicè salutare? Mox indignatur, quasi iniuriam passus. Aut hi qui vetabant, in mysterio† Iudæorū vetabant, quia om- †ministerio
nia faciebant, ne Gentes in Christum credentes saluarentur. *At illi magis clamabant, dicentes: Miserere nobis domine fili Dauid.* Inuitabantur vetiti, magis quàm cōpescebantur. Talis est enim natura fidei, quantò magis vetatur, eò magis accenditur. Propter quod & serui dei in persecutionibus nō vincuntur, sed quanto magis afflicti fuerint, tantò amplius accenduntur. Virtus ergo fidei in periculis secura est, & in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic vigorē fidei in hominibus laxat,† †vexat.
quàm longa tranquillitas? Ergo vetantes eos, addebant eis & alteram causam doloris. Primùm, ne clamarent, quia cæci erant: secundo, quia vetabantur ad lumen

venire. *Et stans Iesus vocauit eos, & ait: Quid vultis vt faciam vobis? Dicunt ei: Domine, vt aperiantur oculi nostri.* O domine quid interrogas, quod ipse oculis vides? Infirmitas clamat,& vt quid vocem perquiris? Non quęro propter passionẽ,sed propter fidem. Non cupio audire quid dolent,sed volo cognoscere quid de me sentiunt. Tu domine occultorum es cognitor, & nescis quid de te sentiunt? Etiam scio, sed volo vt procedant ad mediũ populi, & cunctis audientibus dicant quod volũt: & dum cæci me dei filium confitentur, cõfundantur videntes, qui me hominem tantùm putant. Dominũ me vocant, & verum dicunt: sed dum filium Dauid dicunt, dissipant quod bene confessi sunt. Nam abusiuè & homines domini dicuntur, verè autem nemo dominus est, nisi deus. Si ergo dicunt, Domine fili Dauid, abusiuè secundum hominem me honorãt: si autem solummodo dominum, secundum deitatis diuinitatem me cõfitentur. 1.Cor.8.b. Quia vnus deus ex quo omnia, & vnus dominus, per quem omnia. Filius enim Dauid cæcos illuminare non potest, filius autem dei potest: ideo interrogat, quid vultis? Tunc illi iam non dixerunt, Domine fili Dauid: sed tantum, Domine, vt aperiantur oculi nostri: *Misertus est autem eis Iesus, & tetigit oculos illorum: & confestim viderunt.*

Quandiu ergo dixerunt, Domine fili Dauid, suspensa est sanitas: mox autem vt dixerunt tantũmodo, Domine: infusa est sanitas super eos. Tetigit ergo oculos eorum. Tetigit homo carnaliter: nam verbo sanauit vt deus: tetigit, qũia Dauid filium eum dixerunt: sanauit eos, quia crediderũt potentiæ eius, vt vna eademq; operatio sanitatis & fidem eorum remuneret, & infidelitatem castiget. Bonum munus obtulerũt Christo sananti. Quale? Secuti sunt eum. Nã quid homo in vicem reddat deo dignè pro beneficiis eius, nisi id quod ipse admonet per prophetam? Mich.6.b. O homo quid quærit deus à te, nisi vt facias iudicium & misericordiam, & paratus sis ire cum domino deo tuo? Cõsequenter & gentium oculos mentis tetigit dominus Iesus, dans eis gratiam spiritus sancti. Tangere enim Christi, est dare gratiam spiritus sancti. Quæ gentes cùm fuissent illuminatæ, secutæ sunt eum operibus bonis, nunquam postmodum relinquentes eum, sicut aliquando Iudæi fecerunt.

Homilia xxxvij. *ex cap.* xxj.

ET *cùm appropinquasset Iesus Hierosolymis*, &c. Puto res ipsa exigit, vt quæramus. Frequenter quidem Iesus venit in Hierusalem, sicut Ioannes testatur, nunquam tamen sibi adhibuit ministeria iumentorum, nec ramorum circa se virentia constituit ornamenta, nec ad terribilem laudem suæ diuinitatis animos populi excitauit: nisi modò quando, vt pateretur, ascendit. Ideo ergo cum tanta gloria est ingressus, vt amplius eorum aduersus se excitaret inuidiam, quia iam tẽpus passionis eius instabat, & nõ mors eum vrgebat, sed ipse magis aduersus se cõpellat mortem. Quotiens enim de manibus sacerdotum elapsus euasit, cùm esset inuisibilis factus? Quando Iudæi Christum voluerunt occidere, tangere eum non potuerunt. Quando autem ipse secutus est mortem, parcere ei Iudęi non potuerũt. Ergo si Christus eos prouocauit, fortè ne de morte sua fecit eos innoxios? Absit. Excitauit eos, non vt facerent quod antè noluerant, sed vt possint facere quod prius volebant: facultas eis data est, non mutata voluntas. *Tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, & confestim inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi.* Asina & pullus eius, Iudæi sunt & Gentes. Iudæa enim secundum deum mater est Gentiũ. Sic enim dicit ad eam deus per Esaiam prophetam: Et constituam principes tuos sicut antea, & cõsiliarios tuos sicut ab initio. Et tũc vocaberis ciuitas iusticiæ, & mater ciuitatum, id est ecclesiarũ, fidelis Sion. *Isaiæ 1.f.* Propter quasdam tales similitudines, animalibus his assimilati sunt homines, deum vel dei filium nõ cognoscentes. Est enim animal hoc immundum, & præteris penè iumentis magis irrationabile & stultum, & infirmum, & ignobile, & oneriferum magis: sic fuerunt & homines ante Christi aduentum idololatræ, passionibus diuersis immundi, & irrationabiles, verbi ratione carentes, quantùm ad deum stulti. Quid autem stultius quàm factorem contemnere, quàm facturam & opus manuum suarum adorare, quasi factorem? Erant enim infirmi secundum animam & ignobiles, non valentes resistere passionibus suis, & obliti generationem suam cœlestem, facti fuerant serui passionum suarum & dæmonum, quibus resistere non valebant. Et quicunq; dæmonum vel philosophorũ cuiusq; erroris vel dogmatis alicuius sarcinam eis voluisset imponere, sufferebãt: & omnia nõ bona patientia supportabant, nec resistebant. Propter quæ omnia & Apostolus ad Corinthios dicit: Videte vocationẽ vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi fortes, non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit deus, vt confundat fortia: & ignobilia, & contemptibilia mundi elegit deus, & ea quæ nõ sunt, vt ea quæ sunt destrueret. *1.Cor.1.d.* At vbi Christus super eos ascendit, & induxit in templum, lauati per baptismum, facti sunt de immũdis animalibus homines sancti. Percepta enim verbi ratione, sapientia dei facti sunt rationabiles, & prudentes: & inuenta est irrationabilitas eorum esse simplicitas, & stulticia eorum mansuetudo. Nam simplicitas sine ratione verbi, hominis irrationabilitas est: & mansuetudo si nõ sit propter deum, stulticia est. Adhuc autem accepta gratia, & recognita regeneratione sua cœlesti, facti sunt de infirmis & de ignobilibus fortes & nobiles: & quæ videbatur infirmitas, innocentia est inuenta in eis, ignobilitas autem humilitas. Nam innocentia sine deo infirmitas æstimatur, & humilitas non propter deũ ignobilitas iudicatur. Item reiicientes à se onera dæmonũ, suscipiẽtes super se iugum Christi suaue, & onus eius leue, & ipsum sessorem in cordibus suis suscipientes, facti sunt patientes. Nam patientia irrationabilis onerifera æstimatur & ligata, id est diabolici erroris vinculo impedita, vt non haberet libertatem ire quò vellet. Nam omnes homines antequam peccemus, liberum quidem habemus arbitrium, si volumus sequi voluntatem diaboli, an non. Quòd si semel peccantes obligauerimus nos operibus eius, iam nostra virtute euadere non possumus. Sed sicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur, vbi tempestas voluerit: sic & homo diuinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, agit quod non vult, sed quod diabolus vult. Et nisi deus valida manu misericordiæ suæ soluerit eum, vsque ad mortem in peccatorum suorum vinculis permanebit. Ergo nostra quidem voluntate & negligentia alligamur, sed per dei misericordiam absoluimur. Sicut enim videmus in istis mũdialibus regnis, quo modo in primis quidem nemo potest facere seipsum regem, sed populus creat sibi regem quem elegerit: cùm rex ille fuerit factus & confirmatus in regno, iam habet potestatem in hominibus, & non potest populus iugum eius de ceruice sua repellere. Nam primùm quidem in potestate populi est facere sibi

regem

regem quem vult, factum autem de regno repellere iã non est in potestate eius, & sic voluntas populi postea in necessitatem conuertitur: Sic & homo priusquam peccet, liberum habet arbitrium vtrum velit sub regno esse diaboli: cum autem peccando se tradiderit sub regno ipsius, iam non potest de potestate eius exire: & sic prima voluntas eius in necessitatem conuertitur. Et hoc est quod homines seculares & peccatores dicere solent: Nunquid nolumus esse sancti? Et quis non vult esse iustus? Sed non possumus. Verum quidem est quod dicunt, sed non habẽt excusationem: quia primùm potuerunt non esse sub potestate diaboli, si voluissent. Postquam verò posuerint thronum diaboli in cordibus suis, iam nemo potest eos de potestate diaboli eripere, nisi solus deus. *Soluite*, inquit. Quo modo? Per doctrinam vestram, per miracula vestra: quia omnes Iudei & Gentes per Apostolos sunt liberati. *Adducite mihi.* Per ministerium, id est ad gloriam corrigite illos. Duos autem misit Apostolos, quia per duo generalia mandata omne genus hominum de peccato absoluitur. Qualia? Diliges dominum deum tuũ ex toto corde tuo, & proximum tuum sicut teipsum. In his duobus mandatis omne peccatum expellitur, & omnis iusticia consummatur. Aut certè alia duo, Quod tibi non vis fieri, alij ne feceris. Item, Quod vultis vt faciant vobis homines, facite & vos similiter. Quidam autem istos duos Petrum & Philippum Apostolos exponit intelligi oportere: quoniam hi primùm transgredientes, Iudaicos fines, Gentes adduxerunt ad Christum: Philippus quidem Samariam, quam ipsam Samariam asinam esse interpretatur: Petrus autem Gentes, accipiens Cornelium ex Gentibus, quasi Samariæ pullum.

Deu.6.a

Supra.7.b

Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite: Dominus operam eorum desiderat. Ne dicatis, Dominus tuus: neque, Dominus noster: neque, Dominus iumentorum: vt intelligant omnes, quia ego solus dominus, nõ solùm animalium, neque solùm eorum qui mihi subditi sunt, sed omnium hominum etiam qui mihi contrarij sunt. Nam & peccatores cõditione quidem mei sunt, voluntate autem sua diaboli. Meus est enim orbis terræ & plenitudo eius. Dominus operam eorum desiderat. Iustum est, vt aliquando creatura seruiat suo creatori. Gentes enim deus in potestate diaboli pro tempore reliquit vt tentet, non in æternum contempsit vt perdat. Necesse est autem, vt fiat quod scriptum est: Homines & iumenta saluabis domine. *Confestim autem remittet eos.* Animal quidem postquam ingressum est in Hierusalem Iudææ, ad dominum suum remissum est, animalis autem prophetia in Iudæa remansit. Nam de animali illo nõ hoc quod videbatur necessarium erat Christo, sed illud quod intelligebatur, id est non caro, sed ratio: ideoq; caro remissa est, ratio autem retenta est. Aut ita, Nõ dixit, & iterum remittet eos ad te: sed tantùm, remittet eos, vt ne mysterium præcederet rationem. Nam puto in primis homines non sermone nudo vocauit Apostolorum, sed per virtutem spiritus sancti soluit pariter & adduxit. Postquam autem adduxit, iterum dimisit eos in arbitrio, vt labore suo comitante gratia iustificentur. Nam quòd vocati sumus, dei est, quòd autem dignè post vocationem viuimus, nostrum pariter est & dei. Hoc est quod ait, Iterum remittet eos, non ad diabolum qui prius tenebat eos, sed in arbitrio suo adiuuante gratię scilicet dono. *Hoc autem totum factum est, vt impleretur quod dictum est per prophetam dicentem: Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam: & pullum filium iumenti.* Dominus noster ascẽdens ad mortem Hierosolymam, magnam gratiam pacis & cõcordiæ mundo vniuerso quasi in testamento reliquit. In mysterium enim gentium futurarum sedens super asinam & pullum eius intrauit in templum, & sic gentes Iudęis coniunxit. Sciens autem propheta maliciam Iudæorum, quia contradicturi fuerant Christo ascẽdenti in templum, ideo præmonuit, vt per hoc signum cognoscerent regem suum Iudæi, dicens: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum eius. Ecce, ostendentis verbum est: id est, nõ corporali aspectu, sed spirituali intellectu opera virtutum eius aspicite, non schema visionum eius. Si enim schema eius aspexeritis, deiiciendi estis in natura humana: si autem opus eius consideraueritis, saluandi estis in virtute diuina. Ante tempora autem multa constitutus propheta, videns eum spirituali aspectu, qui nondum natus fuerat, ideo dicebat: Ecce, vt ostẽderet quia ille de quo loquebatur, antequam nasceretur iam erat. Cum ergo videritis eum in templo ô Iudæi, nolite superbè agere contra eum dicentes: In qua potestate hæc facis? quia ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Nolite considerare in qua potestate facit, sed considerate tantum si facere potest: quoniam hoc credere est, illud autem tẽtare. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Nolite dicere: Nos non habemus regem, nisi tantummodo Cęsarem. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Si intellexeris, venit tibi: si non intellexeris, veniet contra te: id est, si intellexeris, veniet vt saluet te, & sub pedibus tuis subiiciat gentes, & dicas per prophetam gaudens: Quoniã deus excelsus terribilis, & rex magnus super omnem terram: subiecit populos nobis, & gentes sub pedibus nostris. Elegit nos in hæreditatem sibi, speciem Iacob quem dilexit. Si autem non intellexeris, veniet vt perdat te, & de templo sanctitatis expellat, & aliam sponsam de gentibus castiorem inducat in cubiculũ sanctitatis, vt tu proiecta & in tenebris constituta dicas per Salomonem: Ne aspexeritis me, quoniam ego sum denigrata, quoniam despexit me sol. Vis cognoscere mansuetudinem venientis? considera speciem aduentus eius. Non sedet in curru aureo, preciosa purpura fulgens: nec ascendit super feruidum equum discordiæ amatorẽ & litis, qui gloriæ iactãtia pectus habet repletum, qui de longè odorat bellum, & gaudet ad vocem tubę, & cùm viderit sanguineam pugnã, dicit in corde suo, bene est factum: Sed sedet super asinam trãquillitatis, & pacis amicam. Non autem vides in circuitu eius splendentes gladios, aut cætera ornamenta terribilium armorum. Sed quid? Ramos frondentes testimonia pietatis. Venit ergo mansuetus, non vt propter potentiam timeretur, sed vt propter mansuetudinem amaretur. *Sedens super asinam & pullum eius.* Super matrẽ sedebat. Nunquid & super pullum sedebat? Tamen etsi corporaliter fieri non poterat, vt super animal vtrunque sederet, spiritualiter poterat, cum esset deus, vt & in Iudęis sederet, & in Gentibus simul. Sedere autem super iumenta, est in præcordiis eorum habitare, vt dicat illis Christus: Tollite onus meum super vos, & videte, quia mitis sum & humilis corde. Mansueti enim mansuetum debent portare: qui vocauit eos sessor est, non vt illos puniat propter peccata eorum, sed vt ipse requiescat in eis propter mansuetudinem eorũ. Nam sicut hoc genus iumenti, si quid errat, in simplicitate errat, & non in asperitate: ita & homines qui crediderunt

Psal.23.a

Psal.35.b

Zach.9.c.

Luc.20.d

Luc.19.c

Psal.46.a.

Cant.1.b.

Sapien.12.d

Universidad de Deusto
Biblioteca

diderunt in Iesum Christum, siue ex Iudeis, siue ex Gentibus, ante Christum non in malicia, sed in ignorantia peccauerunt. Ideo se deridebant non puniri sub graui sessore. Nam sicut peccatores equi sunt diaboli, ita & sancti equi dicuntur Christi: quia diabolus in peccatoribus sedens, instigat eos per deserta facinorum: id est, per fornicationes, per auaricias, & cętera. Christus sedens in sanctis, dirigit eos per plana iusticiæ, id est in castitate, in humilitate. Ergo equitatus diaboli, perditio est: equitatus autem Christi, salus, sicut Habacuc di-
Habac. 3. b cit in canticis suis ad ipsum Christum: Qui ascendis sit per equos tuos, & equitatus tuus sanitas est. Ergo induxit pullum in templum, vt Gentes Iudæis coniungat, vt adimpleat quod Iacob benedicens filium suum Iudam prophetauit: Alligans, inquit, ad vitem pullum suum.
Gen. 49. b Quæ est illa vitis? Iudæa quę de Aegypto translata est, & in Oriente plantata. Et sicut prophetauit Noë de fi-
Ibi. 9. d. liis suis, dicēs: Benedictus filius meus Sem, dilatet deus Iaphet, & inhabitabit in tabernaculo Sem. Sem enim pater fuit Iudæorum, Iaphet autem pater gentium, quæ per Christum ingressæ sunt in tabernacula Iudæorum.

Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præceperat eis Iesus, & adduxerunt asinam & pullum. Quoniam euntes Apostoli soluerunt asinam alienam, ministerium quidem fuit eorum, virtus autem & authoritas Christi. Nec enim potuissent tollere iumentum alienum ab illo domino, qui eos non cognoscebat vnde essent, nisi præueniens spiritus Christi cor domini eius pręparasset ad dandū. Sic quòd Apostoli soluerunt Iudæos, vel Gētes de vinculo inimici: in prima quidem facie eorum videbatur opus, re vera autem fuit virtus & gratia Christi. Nec enim à Christo duodecim constituti totum mundum ligatum sub potestate diaboli soluere potuissent, nisi gratia Christi confregisset virtutem inimici. *Et imposuerunt super eum vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.*

Vestimenta sunt prępcepta diuina, & gratia spiritualis. Sicut enim turpitudo nuditatis vestimento tegitur, sic naturalia mala carnis nostrę præceptis & gratia diuina teguntur. Omnis enim homo naturaliter non solùm peccator est, sed etiam totum peccatum, dicente
Ephe. 2. a. Apostolo: Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. Vnde & Adam ideo se vidit nudum, id est peccatorē: & ideo foliis fici, id est mandatis asperæ legis cooperuit nuditatem suam. Et alibi promittens deus iusticias suas, & gratias ablaturum de gente Iudæa, sicut dicit dominus
Osee. 2. per Osee prophetam: & auferam vestimēta mea, & linteamina, & ostendam gentibus turpitudinem tuam. Ergo imposuerunt vestimenta sua, super eos, id est mandata & gratias quas ipsi acceperunt à Christo: super Iudæos & Gentiles imposuerunt, id est tradiderunt, nec enim requiescere in eis potuisset Christus, nisi mandata eius fuissent in eis. *Plurima autem turba vestimenta sua sternebant. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebāt in via.* Videlicet vt eo veniente calcarentur à iumento. Vestimenta sunt mandata, sicut diximus: frondes autem, speciem tenent pietatis. Quoniam ergo & mandata legis, & species Iudaicæ religionis à Christianis fuerant conculcanda in via, id est in Christo: ideo tūc illa sub pedibus iumenti sternebāt in via. Et vide quoniam super iumentum quidem Apostoli posuerunt vestimenta sua, sub pedibus autem iumenti cætera turba Iudaica: quoniam mandatis Apostolorum sternuntur quidem Christiani & adornantur, legis autem mandata conculcant. Quotiescunque enim circuncisionē sperninus, sacrificia Iudæorū pro nihilo æstimamus, & cæteras consuetudines Iudaicas reprobamus. Vestimenta Iudæorum quibus ipsi inducbantur, nos qui sumus ex Gentibus, sub pedibus nostris conculcamus. Alius autem sic: Qui vestimenta, inquit, deposuerunt super asinam, Apostoli sunt, cæteriq; doctores: vestimenta autem sunt decus & schema gloriæ. Gloriam ergo quam Christus accepit à patre, dedit discipulis suis: discipuli autem accipientes eam à Christo, dederunt eam gentibus, vt delectabiliter Christus sederet in eis, sicut ipse dicit: Et ego gloriā quam mihi dedisti dedi eis, vt *Ioan. 7. b.* sint vnum sicut & nos vnum sumus. Turbæ autem quæ vestimenta sternebant in via, credentes erant ex circuncisione, qui gloriam quam habebant ex lege, videntes Christum deiecerunt in terram: semetipsos humiliantes, & cum Apostolo Paulo dicentes: Secundum iu- *Philip. 3. b.* sticiam quæ ex lege est conuersatus sum sine querela, sed quæ fuerunt mihi lucra, hæc æstimaui propter Christum detrimenta, & arbitror stercora esse, vt Christum lucrifaciam. Quid est autem aliud, quam iusticiam legis terræ coæquare, ante sublimem gloriam Christi? Qui autem ramos de arboribus præcidebant frondentes, ipsi erant credentes & eruditi doctores, qui ex prophetis accipientes exempla viua de Christo, quasi de arboribus semper virentibus, & nunquam folia verborum suorum deiicientibus, ramos frondentes ante pedes subiugalis populi sternebant, & per ea exēpla quasi per ramos frondentes, virentes sine offendiculo ambularent per viam vitæ istius, donec introirent in sanctuarium dei. *Turba autem quæ præcedebat, & quæ sequebatur clamabat, dicens: Hosianna filio Dauid,* & cętera. Memores populi mirabilium eius, quę ostendit eis, & sanitatum quas præstitit eis, exultantibus cordibus suis, ante & retrò clamabant, Hosianna filio Dauid. Qui prędebant seniores erant, id est patriarchæ, prophetæ, cæteriq; sancti, qui ante aduentum Christi de aduētu eius & prædixerunt, & cognouerunt. Sequentes autem iuniores, id est Apostoli, martyres, cæteriq; doctores, qui post ascensum Christi de resurrectione eius & ascensione vel operibus prædicauerunt & prędicant: & licet diuersis quidem temporibus fuerunt, tamen in omnibus vnus exultationis spiritus fuit. Et illi quidem prophetantes de Christo venturo clamauerunt: *Benedictus qui venit in nomine domini.* Hi autem laudantes clamant de aduentu Christi iam impleto, Hosianna filio Dauid. Hosianna autem quidam interpretantur gloriam, *Hosanna.* alij redemptionem, alij saluifica, siue saluum fac. Nam & gloria illi debetur, & redemptio illi conuenit, qui omnes redemit, & precioſi sanguinis effusione saluauit.

Homilia xxxviij. *ex cap.* xxj.

ET cùm intrasset Iesus Hierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic, & cętera. Meritò commouebantur vidētes rem mirabilem: homo enim laudabatur quasi deus, sed deus laudabatur in homine. Dicebant enim, Hosianna filio Dauid. Puto autem quòd nec ipsi qui laudabant, sciebant quid laudabant, sed spiritus subitò ingressus in eos, nesciente animo veritatis verba fundebat. *Et intrauit Iesus in templum dei.* Hoc erat proprium boni filij, vt & veniens ad domum curreret patris, & illi honorem redderet, qui genuit eum, vt tu imitator Christi factus, cùm in aliquam ingressus fueris ciuitatem, primū ante omnem actum ad Ecclesiam curras. Hoc erat boni medici vt ingressus ad infirmam ciuitatem saluandam, primùm ad originem passionis intenderet. Nam sicut

sicut de templo omne bonum egreditur, sic & de templo omne malum procedit. Quemadmodum medicus quando primò ingreditur ad infirmum, statim de stomacho eius interrogat, & eum componere primùm festinat: quia si stomachus sanus fuerit, totum corpus validum est: si autem dissipatus fuerit, totum corpus infirmum est. Ita si sacerdotium integrum fuerit, tota Ecclesia floret, si autem corruptum fuerit, omnium fides marcida est. Cor autem & stomachus sacerdotes intelliguntur, quia in rebus spiritualibus per eos totus populus gubernatur. Et sicut cor sapientiæ locus est, ita sacer
Esa. 1. b dotes sunt receptacula sapientiæ spiritualis, Esaia dicente: de regibus quidem, Omne caput in dolore: de
Ibidem. sacerdotio autem, Omne cor in tristicia. Sicut enim stomachus accipiens cibum, coquit eum in seipso, & per totum corpus dispergit: sic & sacerdotes accipiunt scientiam sermonis per scripturas ex deo, & excoquentes eam in se: id est, tractantes & meditantes apud se, B vniuerso populo subministrant. Et sicut stomacho subministrante, vnumquodque membrum suscipit nutrimentum, & conuertit ipsum in se, secundum suam naturam: vtputa quod suscipit iecur, totum fit sanguis: quod autem suscipit fel, bilis efficitur totum: quod verò ascendit in pulmonem, phlegmata fiunt: quod autẽ in mammillas, totum efficitur lac. Sic sacerdotibus in Ecclesia loquentibus, verbum omnes suscipiunt, vnusquisque autem conuertit illud secundum propriũ cor, ita vt vnum idipsum verbum in cordibus quidem rectis procedat ad vitam, in cordibus autem peruersis suscitet iracundiam, quasi bilis: in aliis autem operatur dilectionem dulcissimam, quasi lac: in aliis autẽ odia, quasi phlegma nociuum & expuendum. Videte ergo sacerdotes quo modo vos componatis in verbo & opere. Quoniam sicut in corpore, si aliquod infirmatum C fuerit membrum, non omnino languet & stomachus: si autem stomachus languerit, omnia membra inueniuntur infirma. Sic si aliquis Christianorum peccauerit, *non omnino peccant & sacerdotes*: si autem & sacerdotes fuerint in peccatis, *totus populus* conuertitur ad peccandum. Ideo vnusquisque Christianorum pro suo peccato reddet rationem: sacerdotes autem nõ solùm
Heb. 13. c pro suis, sed & pro omnium peccatis reddituri sunt rationem. Vidit arborem pallentibus foliis marcidam, & intellexit studiosus agricola, quia læsuram in radicibus haberet. Nam verè quemadmodum cùm videris arborẽ pallentibus foliis, marcidam intelligis, quia aliquam culpam habet circa radicem: ita cùm videris populum indisciplinatum & irreligiosum, sine dubio cognosce, quia sacerdotium eius non est sanum. *Et eiciebat* D *vendentes & ementes de templo*. Significãs quia homo mercator vix aut nunquam potest deo placere. Et ideo nullus Christianus debet esse mercator: aut si voluerit esse,
Psal. 70. c proiiciatur de ecclesia dei, dicente propheta: Quia nõ cognoui negociationes, introibo in potentias domini. Quemadmodum enim qui ambulat inter duos inimicos, ambobus placere volens, & se commendare, sine maliloquio non potest esse: necesse est enim vt & isti malè loquatur de illo, & illi malè loquatur de isto: sic qui emit & vendit, sine mendacio & periurio esse non potest: necesse est enim vt negociatoribus hic iuret, quia non tantùm valet res, quantùm comparat eã, & ille iuret quia plus valet res, quàm vendit. Sed est nec stabilis substantia eorum. Talium enim substantia aut ipsis viuentibus peritura est, aut à malis hæredibus dissipanda est, aut ad extraneos & inimicos hæreditas A ipsorum ventura est. Non potest ad bonum proficere, quod congregatur de malo. Quemadmodum si triticum, aut aliquam bladi speciem cernas in cribro, dum huc illucq; iactas eum, grana omnia paulatim deorsum cadunt, & in fine in cribro nihil remanet, nisi stercus solum: sic & substantia negociatorum, dum vadunt, & veniunt inter emptionem & venditionem, minuitur, & in nouissimo nihil illis remanet, nisi solùm peccatũ. Ergo ostende nobis quis est negociator? omnes enim homines videntur negociatores. Ecce qui arat, comparat boues vt spicas* vendat: & qui operatur lignum, cõ ** segetes.*
parat lignum, vt vtensilia vendat: & linteonarius comparat linteamina, vt vendat & ostendat: & fœnerator mutuat pecuniam, vt tollat vsuras. Et quo modo antiqui Iudęi & Apostoli artificia laudauerunt: quia magis sunt sine peccato. Sicut & Paulus fuit sutor tabernaculorum, & ipse mandat, dicens: Curent & nostris bonis *Actor. 8. a* *ad Tit. 3. d* operibus præesse. Et Apostoli quidem, sicut legimus, *Supr. 2. 4. c* piscatores fuerunt. Ego ostendam qui non est negõciator, vt qui secundum regulam istam non fuerint, intelligas omnes negociatores esse: id est, quicunque rem comparat, non vt ipsam rem integram & immutatam† vendat, sed vt opus faciat ex ea, ille non est ne- ** immacu-*
gociator: quia qui materiam operandi sibi comparat *latam.*
vnde faciat opus, ille non rem ipsam vendit, sed magis artificium suum, id est qui rem vendit, cuius æstimatio non est in ea ipsa re, sed in artificio operis, illa non est mercatio: Vtputa, faber comparat ferrum, & facit ferramentum: sed ferramentum illud non tantum habet ferri, quantùm valet, sed secundum opus ferramenti appreciatur. Qui autem comparat rem, vt illã ipsam integram & immutatam dando lucretur, ille est mercator, qui de templo dei eiicitur. Vnde super omnes mercatores plus maledictus est vsurarius. Si enim qui rem cõ paratam vendit, mercator est & maledictus: quantò magis maledictus erit, qui non comparatam pecuniã, sed à deo donatam sibi dat ad vsuram? Secundò, quia mercator dat rem, vt iam illam nõ repetat: iste autem postquam fœnerauerit, & sua iterum repetit, & aliena tollit cum suis. Adhuc dicit aliquis: Qui agrum locat, vt agrariam recipiat: aut domum, vt pẽsiones recipiat: num est similis ei qui pecuniam dat ad vsuram? Absit. Primùm quidem, quoniam pecunia non ad aliquem vsum disposita est, sicut ager, vel domus, sed ad preciũ emendi vel vendendi. Secundò, quoniam qui agrum habet, arat eum, & fructum accipit ex eo: similiter & qui domum habet, vsum mansionis capit ex ea. Ideo qui locat agrum, vel domum, vsum dare videtur, & pe
D cuniam accipere, & quodam modo quasi commutare videtur lucrum cum lucro: pecuniam autem si repositam in sacculo teneas apud te, nullũ vsum capis ex ea. Tertiò, ager vel domus vtendo veterascit: pecunia autem cùm fuerit mutuata, nec minuitur, nec veterascit.

Et mensas numulariorum subuertit. Pecunia spiritualiter homines intelliguntur: quia sicut numus habet charagma Cæsaris, sic homo habet charagma dei. Et quemadmodum solidus qui non habet charagma Cæsaris, reprobus est: ita & homo qui non ostendit in se imaginem dei, reprobus æstimatur. Vnde Esaias dicebat ad Hierusalem: Pecunia tua reproba est, caupones tui *Esa. 1. f.*
miscent vinum aqua, & cætera. Ideo ergo mensas numulariorum euertit, significans quia in templo dei nõ debent esse numi, nisi spirituales, id est qui dei imaginẽ habent: & non illi numi, id est non illi homines, qui terreni regis imaginem portant, id est diaboli. Nam

sicut

Universidad de Deusto
Biblioteca

sicut homo bonus in se imaginem dei ostendit, sic & homo malus imaginem diaboli habet. Aut certè mensas spiritualiter dicit scripturas numulariorum, id est sacerdotum. Verè enim sacerdotum illorum scripturæ euersæ sunt, vt iam nemo eorum pascatur in eis, succedente nouo testamento priori. *Et cathedras vendentium columbas euertit.* Loquens etsi non sermone, tamen ipso facto: quid faciunt in templo multæ columbę venales, ex quo vna columba gratuita descendit in templum corporis meĩ? id est, spiritus sanctus repleuit Ecclesiam meam. Non enim in sacrificio columbarum postmodum placiturum est deo templum, id est ecclesia, sed in
Psal.49.b. spiritu sancto. Dixi enim vobis per prophetam: Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos: quoniam meæ sunt omnes ferę syluarum, iumẽta in montibus & boues: cognoui omnia volatilia cœli. Immola deo sacrificium laudis, quia non hostias volo, sed corda: non sacrificia, sed fidem. Item dixi vobis
Ibi. 28.a. per eundem prophetam: Afferte domino gloriam, & honorem. Et si verè vultis in templo dei consistere, tollite hostias, & sic introite in atria eius sancta. Tollite tauros de templo, quia vnus taurus est offerendus pro grege vniuerso: de quo Iacob dicebat accusans leuitas, id est sacerdotes: quia in ira sua occiderunt hominem, & in furore suo subneruauerunt taurum. Tollite oues de templo, quoniam vnus agnus occidetur. Quoniam ergo per prophetas admonuerat eos, vbi hostias de tẽplo tollerent animalium, & corda sua contribulata & humiliata offerrent, illi autem non obaudierunt: iustè nunc tanquam iratus super inobedientia eorum, pro-
† *al. manu expellit ea.* pria virtute expellit eos†, ostendens per hæc, quoniam ipse est qui tunc per prophetas admonuerat eos de hostiis expellẽdis. *Scriptum est enim: Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem fecistis illam speluncam latronum.* Tem-
Esa.56.c. plum autem dei speluncam facit latronum, qui lucra terrena & illicita, non etiam spiritualia in animarum salutem sectatur. Cultusq; religionis eo modo nõ tam cultus dei est, quàm iniquæ negociationis occasio. Nã quotidie ingreditur Iesus in templum suum, id est in sanctam Ecclesiam, & eiicit omnes vendentes gratiam dei de Ecclesia, episcopos, presbyteros, diaconos, omnesq; ecclesiasticos, necnon & laicos: quia vnius criminis habentur, pariter dei dona vendentes & ementes:
Supra.10.a quia scriptum est, Gratis accepistis, gratis date. Columbas quoque vendentium cathedras euertit, vt quòd honor sacerdotalis debet auferri, ab eis doceret, qui pro terrena mercede opus dei faciendum existimant. Quod igitur de ecclesiasticis diximus, hoc vnusquis-
1.Cor.3.c. que de se intelligat. Dicit enim Apostolus: Vos estis templum dei viui, & spiritus sanctus habitat in vobis. Nõ sit igitur in domo pectoris tui negociatio illicita. Nil boni quod facimus, vel facere possumus, adiuuante domino, appetitu iactantiæ faciamus, non terreni lucri concupiscentia, non malarum cupiditate rerum, ne ingrediatur Iesus iratus & rigidus, & non aliter emundet templum suum, nisi flagello adhibito: id est, correctione grauissima: & de spelũca latronum, id est, de habitaculo dęmonum per vsum iniquæ cupiditatis: & de domo negociationis, id est, de corde terreni lucri inhiãte, suæ faciat domum habitationis. Vnde quia paucorum est tam solida fortitudo, cruciantur delicti sanandis vulneribus, quibus humana fragilitas sauciatur. Diligens est adhibenda curatio. Vnde dicit scrip-
Prouer.20.b tura: Quis enim gloriabitur castum se habere cor, mundum à peccato? Omnes igitur intelligant delictorum indulgentiam, & reparationis suæ necessariam sibi esse medicinam. Nemo enim est tanta firmitate suffultus, vt de iustificatione sua debeat esse securus. Vtamur igitur dilectissimi, saluberrimi temporis venerabilibus institutis, & solertiori cura nostras maculas tergam°. Quãtumlibet enim castè & sobriè mortalis hæc vita ducatur, quodam tamen puluere terrenæ conuersationis aspergitur, & nitor mentium ad dei imaginem conditarũ, non ita à fumo totius vanitatis est alienus, vt nulla possit sorde fuscari, & non semper indigeat expoliri. Quod si etiam castissimis animis necessarium est, quanto magis est expetendum, qui tota fortè anni spacia aut secularius, aut negligentius transierunt? Quos charitate debita commonemus, vt confugiant omnes ad præsentem vbique dei misericordiam, & digna se confessione cum obseruantia mandatorum dei cunctorum corda sanctificent. Mitescat sęuicia, iracundia mãsuescat. Remittant sibi omnes culpas inuicem suas. Nec exactor sit vindictæ, qui petitor est venię. Dicẽtes enim, *Matt.6.c.* Dimitte nobis debita, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: durissimis nos vinculis colligamus, nisi quod profitemur impleamus. Clementes autem & mites animos largitas deorum. * Nihil enim est dignius, *Ecclipsi.* quàm vt homo sit authoris sui imitator, & secundum modum propriæ facultatis diuini operis sit executor. Nam cùm aluntur esurientes, vestiuntur nudi, nõne auxilium dei manus explet ministri? Et benignitas seruii, munus est domini. Et meritò deo gratiæ referuntur de pietatis officiis, cuius opera videntur in famulis. Propterea ipse dominus discipulis suis ait: Sic luceat *Supra.5.b.* lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui in cœlis est.

Et. accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos omnes. Vt quod illi verbis clamabant, iste factis ostenderet. Quasi testis vocis eorum sanauit cæcos, vt cæci videntes, cæcos aspicientes viderent & ipsi: vt istorum illuminatio corporalis, fieret illis spiritualis lucerna cordis. Curauit & claudos, vt claudicantes Iudæi in fide currerent ad Christum, vt meliores pedes illi acciperent videntes quàm isti. *Videntes autem principes sacerdotum, & scribę mirabilia quæ fecit, & pueros clamãtes in templo, & dicentes: Hosanna filio Dauid: indignati sunt, & dixerunt ei: Audis quid isti dicunt?* Quibus ipse poterat dicere: Et vos videtis quid ego facio. Illos loquentes attenditis, & me facientem non consideratis. Ego enim factis interpretor voces illorum. Quemadmodum columna in templo, si steterit recta, accepto pondere, amplius confirmatur: si autem modicè obliqua fuerit, suscepto pondere, non solùm non confirmatur, sed amplius vadit ad latus: sic & cor hominis si rectum fuerit, videns opera alicuius viri iusti, aut audiens, per doctrinam sapientiæ eius amplius confirmatur: si autem fuerit peruersum cor, videns opera alicuius viri iusti, aut audiẽs: non solum non confirmatur, sed magis ad inuidiam excitatur, & magis peruertitur. Hoc modo & sacerdotes videntes sanitates ægrotantium, & audientes laudẽ puerorum, non solum non crediderunt in Christum, sed magis excitati sunt contra eũ, dicentes: Audis quid isti dicũt? Vtinam vos audiretis quid dicunt. Hæ enim sanitates ægrotantium de vocibus clamantium testimonium dant, quia vera sunt quæ dicuntur. Item voces clamantium de sanitatibus ægrotantium testimonium reddunt, quia magna sunt quæ fiunt. Si sanitates ægrotantium mentiuntur de Christo, interrogate voces clamantium. Si voces clamantium mentiuntur,

interro-

interrogate ægrotantium ſanitates. Et vt quid quaſi reum arguitis, quem tanti teſtes defendunt? Si iuſtè clamant, conſentite clamantibus, & credite in Chriſtum: ſi autem iniuſtè dicunt, reprehendite illos magis iniuſtè, dicentes: Et vt quid Chriſtum culpatis? Quid enim

Iul. nō vel. culpant Chriſtum, ſi † intelligunt illi quid dicunt? *Ipſe autem dixit eis: Vtique nunquam legiſtis, Ex ore infantium*

Pſal. 8. b. *& lactentium perfeciſti laudem?* Tanquam ſi dicat, eſto iſtud mea culpa eſt, quia iſti clamant: nunquid mea culpa eſt, quia ante tot milia annorum hoc futurum propheta prædixit? Si recordamur quo modo ſuperius dixit, Turba autem quæ præcedebat, & quæ ſequebatur clamabat: intelligimus quia infantes dicebantur, non ætate, ſed ſimplicitate cordis. Infantes autem lactentes, nec intelligere aliquid, nec laudare poſſunt. Lactentes autem dicebantur, quoniam quaſi lactis ſuauitate, ita mirabilium delectatione excitati clamabant, ſicut

Pſal. 130. a ſcriptum eſt: Sic exaltaui animam meam, ſicut ablactatus ſuper matrem ſuam. Lac enim dicitur opus miraculorum, panis autem doctrina perfectę inſticię, ſicut ait

1. Cor. 2. b Apoſtolus: Et verbum meum, & prædicatio mea non in perſuaſione ſapientiæ verbi, ſed in oſtenſione ſpiri-

Ibidem. 3. a tus & virtutis. Item poſt modicum ſic dicit: Et ego non potui loqui vobis quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus: quaſi paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam. Omnis prima inductio fidei, id eſt ſimplex doctrina, lac dicitur: quoniam ſicut lac ſine labore, & ſine opere dentium manducatur, & manducantē ſuauitate ſua delectat: ſic & mirabilia nullum laborem videntibus ponunt, ſed videntes admiratione delectāt, & ad fidem molliter inuitant. Panis autem perfectioris doctrinam iuſticiæ ſignificat, quam accipere non poſſunt, niſi exercitati ſenſus circa res ſpirituales: quoniam qui audit, neceſſe habet intra ſe tractatibus quibuſdam diſcutere & meditari: quaſi quibuſdam dentibus ſpiritualibus molere. Vnde & lex ruminantia animalia voluit eſſe munda. Illa enim eſca doctrinæ non

Deu. 14. a tantùm carnalibus ſuauis eſt, quantùm ſpiritualibus vtilis eſt ad ſalutem. *Sicut enim infanti ſi dederis fragmentum panis, quoniam anguſtas habet fauces, effocatur magis quàm nutritur: ſic & homini imperfecto* in fide, & puero ſenſibus, ſi altiora myſteria ſapientiæ volueris dicere, anguſtam habens fidem & ſenſum, magis ſcandalizatur, quàm ædificatur. Et quemadmodum viro perfecto ſi dederis lac, fauces quidem eius delectat, membra autem eius non confortat. De pane

Pſal. 130. b. enim ſcriptum eſt, non de lacte, quia confortat cor. Si autem panem manducet, non tantū fauces eius delectat, quantùm prēſtat ei virtutem: ſic & viro perfecto in fide, & maturo ſenſibus, ſi miracula oſtenderis, delectatur quidem aſpectu, nihil autem proficit ei ad ędificationem ſenſus, aut noticiam veritatis: ſi autem verbum ſapientiæ expoſueris ei, & ratione delectatur, & ædificatur in fide. *Et relictis eis abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam, & manſit ibi.* vt recedendo compeſceret, quos reſpondendo non potuit: quia malicia non compeſcitur ſermonibus, ſed excitatur. Malum enim hominem melius locum dando potes vincere, quàm reſpondendo. Nam ſi contendis irrationabilem ratione placare, & illum non placas, & teipſum ſubuertis. *Et manſit ibi.*

Noluit manere in Hieruſalem, de qua iam voluntate receſſerat, quæ in mortem domini ſui iam manus armatas tenebat, ſeipſam magis occiſura quàm dominum, ſed manſit apud Lazarum & ſorores eius, vt illic requieſceret corporaliter, vbi & ſpiritualiter repauſabat. Nam ſanctorum virorum eſt non ibi quærere māſionem, vbi clariores ſunt viri, ſed vbi fideliores: nec gaudent vbi epulę largæ ſunt, ſed vbi ſanctitas floret.

Homilia XXXIX. *ex cap.* XXI.

Manè autem reuertens in ciuitatem, eſuriit: & videns ſicum arborem vnam ſecus viam, venit ad eam, & nihil inuenit in ea niſi folia tantùm, & ait illi: Nunquam ex te fructus naſcatur in ſempiternum, & cętera. Non quaſi homo cibum, ſed quaſi deus ſalutem humanam: non quaſi indigens quęrit noſtram iuſticiam, ſed quaſi miſericors deſiderat noſtram ſalutem. Si autem quaſi homo eſuriiſſet cibum, nunquam manè eſuriſſet: ſed ideo ad hoc manè eſuriit, quia ſemper eſuriit, qui iuſticiam illorum eſuriit, aut aliorum ſalutem. Meritò ergo veniens ad gentem Iudæam Chriſtus, manè eſuriebat, cùm per tot milia annorum nullum iuſticiæ ſuæ deſiderat cibum. *Manè autem.* id eſt, initium duodecimæ horæ, de qua ſupra locuti ſumus. Vides ergo quia mutationes iſtæ ſeculi huius, & horę dicuntur & dies: & ſi conſideres per ſingula ſecula, quaſi & mane inuenies fieri & veſpere. Ecce factum eſt mane ſuper Adā, quando creauit eum dominus, & dedit ei mandatum iuſticiæ quaſi lucem. Deinde magis atque magis hominum iniquitate creſcente, & quaſi nocte veniente, iuſticia quaſi lux receſſit ab eis. Iterum factum eſt alterū mane, quando dominus veniens ad Noë propter reparationem ſeculi, ad eum & ad filios eius poſuit iuſticiæ teſtamentum, quaſi lumen. Iterum creſcente hominum iniquitate, quaſi nocte prævalente, receſſit ab eis ſol, id eſt dominus cum luce iuſticiæ ſuæ. Iterum reuertens reduxit tertium mane, eligens Abraham, & oſtendens ei quaſi lumen animæ noticiam veritatis, ponens teſtamentum in eo circunciſionis & fidei. Item prævalente iniquitate quaſi nocte veniēte, receſſit ab eis quādo filij Iſraël ſecundum idola Aegyptiorum viuebāt. Nunquam enim afflixiſſent eos Aegyptij, ſi quantùm ad primam faciem lux fuiſſet in eis. Item rediens quarto mane apparuit Moſi, & educens Iſraël de Aegypto lucem legis oſtēdit eis. Item creſcente iniquitate quaſi nocte nouiſſima deducti ſunt in captiuitatem filij Iſraël. Reuertens iterum dominus reduxit quintum mane, reuocans filios Iſraël de captiuitate, reſtaurans plebem per Zorobabel, & per Ieſum filium Ioſedech, de cętero reparans legem per Eſdram prophetam. Iterum creſcente iniquitate quaſi nocte veniente, ſubtraxit ab eis dominus miſericordiam ſuam quaſi lucem, & facti ſunt iterum ſub Romanorum poteſtate. Sexto autem mane reuerſus eſt Chriſtus ad Iudæos & Gentes, & dedit eis ſeipſum manifeſtiſſimum lumen. Etiam modò ſicut videtis Chriſtianorum iniquitate creſcente, quaſi nocte veniente, recedet à nobis, & auferet gratiæ ſuæ lumen à nobis, ſicut ipſe teſtatur, dicens: Putas cùm ve- *Luc. 18. b.* nerit filius hominis, inueniet fidem ſuper terram? Septimum autem lumen daturus eſt nobis, cùm venerit reddere ſingulis ſecundum opera eorum. Et quotieſcunque peccata hominum prævalentia excludunt à ſe miſericordiam dei, illud tempus nox dicitur: quotieſcunque autem miſericordia dei prævalens, non aſpicit peccata noſtra, ſed viſitat homines in bono, dies dicitur viſitatio eius. Vt ſcias autem de nocte, quę fit ante Chriſti aduentum priorem, dicit propheta: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lętitia. De *Pſal. 29. b.* nocte autem conſummationis futuræ ipſe dominus di- *Supra. 20. a* cit: Cùm ſero factum eſſet, vocauit operarios, & reddidit eis mercedem. Ergo per iſtos ſex dies & noctes, laborauit

borauit dominus vadens à nobis, & reuertens ad nos. Vadens propter peccata nostra, & rediens propter misericordiam suam. Cùm autem factum fuerit septimum mane, tunc requiescet in septimo die, quia postmodum hominibus viuentibus sine successione peccatorum lux iusticiæ est permansura, & semper sol Christus erit no-
1.Thes.4.d biscum, dicente Apostolo: Rapiemur in nubibus obuiam domino in aëra, & sic semper cum domino erimus. Ideo ergo manè reuertès, esuriit: quod mysterium intelligitur ex tempore resurrectionis eius, quando relicta est synagoga, & suscepta est ecclesia. *Et videns fici arborem vnam secus viam, venit ad eam, & nihil inuenit in ea, nisi folia tantùm.* Arbor fici, est synagoga. Nam synagoga propter multitudinem multorum granorum sub vno cortice habitantium dicta est ficus, quasi multorum hominum fidelium habitātium in vna domo, sicut scrip-
Psalm.67.a tū est: Deus qui in habitare facit vnanimes in vna domo. Denique vide ipsa folia fici, quo modo secundum similitudinem manus formata sunt. Folia autem viriditatis, sunt species tantummodo sanctitatis in homine, aut sine fructu operum verba religiosa. Quicunque ergo homo religiosus, id est, arbor rationabilis, profitetur se esse dei, & iusticiam non operatur: arbor est tantummodo, folia sine fructu portans, quales sumus
1.Time.3.a nos, de quibus prophetauit Apostolus: Erunt, inquit, in nouissimis diebus homines seipsos amantes, cupidi pecuniarum, elati, superbi, parētibus non obedientes, voluptatis suæ amatores magis quàm dei, speciem quidem pietatis habentes, virtutem autem eius abnegātes, quos in finem maledicturus est dominus, vt nunquam ex illis fructus nascatur, sicut maledixit Iudæis, & aruerunt. Secus autem viam, est iuxta mundum. Ideo ergo nullum in Iudeis fructum Christus potuit inuenire, quia iuxta mundum viuentes erant, id est, secundum mundum. Mundus enim via est communis, per quam omnes transeunt qui nascuntur, sicut exposuimus in parabola seminantis. Quicunque ergo homo fidelis, id est, arbor rationabilis, iuxta mundum viuens, nunquā potest in se fructum insticię tenere. Vnde Paulus dice-
2.Time.2.a bat ad Timotheum: Nemo militans deo implicat se negociis secularibus, vt ei placeat cui se probauit. Vt quid non potest fructus suos tenere? Transeuntes enim & retranseuntes dæmones, vel ministri ipsius per viā, id est, vagantes per mundum suum, excutiunt eos. Sicut enim irrationabilis terra, quę secus viam posita est, semper conculcatur, & dura est, & semina doctrinæ in sulcos sensus sui non recipit, sed volatiles spiritus rapiunt ea: sic & omnis arbor rationabilis iuxta viam posita nunquam potest esse fructifera, id est, homo secundum mundum viuens, nunquam potest euadere à peccato, vt sit iustus. Frequenter enim transeuntes spiritus, ipsas gemmas iusticiæ excutiunt de ramis eius antequam aperiantur in flores. Interdum autem ipsos flores iam apertos excutiunt, interdum verò etiam poma ipsa formata deponunt. Rami enim sunt animæ sensus ipsius, de quibus omnia bona procedunt. Gemmæ autem sunt bonæ cogitationes cohærentes in sensibus. Aperti autem flores, sunt bonę voluntates. Sicut enim de gemmis flores procedunt, ita de bonis cogitationibus nascuntur bonæ voluntates. Sicut autem flores non possunt procedere, nisi fuerit gemma: sic bona voluntas nasci non potest, nisi præcesserit in homine cogitatio bona. Bona enim cogitantes, incipimus desiderare quæ bona sunt apud deum. Nam voluntates bonæ sic suaues sunt apud deum, quemadmodum odo riferi flores. Vnde Salomon dicebat: Fili, serua te à co- *Sapien.1.b.* gitationibus quę sunt sine intellectu. Poma autem sunt opera iusticiæ perfectæ. Sicut enim ex floribus poma formantur, ita ex bonis voluntatibus opera perfecta nascuntur. Sicut autem ante pomum flos præcedit, ita ante opus bonum, bona volūtas. Omnis itaque homo qui iā nec cogitat aliquādo quæ bona sunt, ipsas gemmas iusticię de ramis, id est, de sensibus eius, transeuntes dæmones excusserunt. Qui autem cogitat quidem bona, & proponit in corde suo facere quod bonū est: puta aut eleemosynas facere, aut ieiunare, aut continens esse, & tamen concupiscentia seculi victus, aut ex quacunque occasione mutauerit voluntatem suam: de illius sensu iam apertos flores dæmones excusserunt. Qui autē cogitauit bona, & proposuit, & perfecit quod B proposuit: ille poma produxit. Quòd si iterum peccauerit, & propter peccata sequentia iusticiæ opera priora perdiderit, de illis sensibus dæmones iam perfecta poma excusserunt. Sicut ergo difficile est arborem iuxta viam positam, fructus suos vsque ad maturitatem seruare: sic difficile est virum fidelem iuxta istū mundum viuentem, id est, in actibus eius iusticiam immaculatam vsque in finem seruare. Si vis ergo fructus iusticię vsque in finem tenere, recede de via, & plantare in loco secreto, vt nec mundus tecum aliquid habeat commune, nec tu cum mundo. *Et ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum.* Non quia maledixit arborem, ideo fructus non dedit, sed quia non dabat, ideo maledixit ei, vt nec folia ipsa proferret: id est, non ideo Iudæi perdiderunt iusticiam, quia deus eos dereliquit, sed ideo eos deus dereliquit, quia iusticiam non afferebant, vt nec ipsa species pietatis esset in eis, aut sermo.
C Et verè sicut melius est, vt non sit arbor, quàm vt sit quidem, & secundum genus suum fructum non faciat: sic melius est, vt nec sit homo dei, quàm vt sit quidem, & conuersationem non habeat secundum deum. Qui enim tuus non est, si tibi non obaudit, non doles: de illo autem grauiter doles qui tuus est, & te contemnit, & aliis seruit: Sic deus non tantùm de alieno, & apertè diabolo seruienti irascitur, quantùm de suo diaboli faciente voluntatem. Ideo in fine seculi ipse deus mittet operationem erroris in tales, sicut & quotidie fieri videmus vt credant mendacio, qui non crediderunt veritati, sed consensserunt iniquitati, vt iudicentur omnes. Non vult enim vt videantur esse ipsius, qui verè non sunt eius. Vxor meretrix melius est, vt nec sit viri sui, quàm vt ipsa illius malè ambulando excitet eum in zelo. *Et aresecta est continuò ficulnea. Et videntes discipuli, mirati sunt dicētes: Quo modo continuò aruit ficulnea?* Mirati sunt, D quia sermo eius quasi flamma descendit ad radices ipsius. O Apostoli, qui vidistis Lazarum sepultum, & putridum iterum venientem ad vitam solo sermone: quid
Ioan.11.f miramini, si videtis arborem solo sermone siccatam? Qui enim potest vitam donare, ille potest & vitam auferre: qui autem vitam auferre non potest, nec vitam dare potest. *Respondens autem Iesus ait illis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis: sed & si monti huic dixeritis, tolle te, & iacta te in mare, fiet.*

Mons ille inuisibilis, qui arbores infructuosas producit, vbi loca petrosa & aspera, vbi præcipitia pendentia, & cauernæ, non hominibus ad habitandum aptæ, sed bestiis, vbi nulla est planicies ad requiescendum in pace, sed ascensionibus & descensionibus plenus est. Quicunque enim diabolo stant, aliàs ascendunt, aliàs descendunt. Qui mons est dictus, non propter altitu-

dinem

dinem dignitatis, sicut angeli sancti, sed propter inflationem superbiæ, non propter firmitatem virtutis, sed propter immobilem & incorrigibilem maliciam suã. Istum montem tollite de medio sanctorum, vbi fides, vbi spes, vbi charitas, vbi planicies pacis, vbi speciosi fontes doctorum, vbi prata florentia rore gratiarum, vbi volucres sancti, assiduè vernantes cantibus delectant. Et mitte te in mare: id est, in istum mundum, vbi aquæ sunt salsæ, & nõ procedentes ad vsum, id est, populi iniqui, non proficientes ad gloriam dei, in quos omnia dulcia flumina spiritualium gratiarum currunt, & salsitatem eorum mutare non possunt, sed magis illorum salsitas corrumpit in se dulcedinem venientium fluminum in mare huius mundi, vbi semper dominãtur potestates, & diuersorum spirituum periculosa certamina. Sicut enim assidua est in mari tempestas, sic in isto mundo persecutio satanę, vbi nunquam tranquillitas est, sed ascendentibus vndis, id est, tentationibus impellentibus & impulsis, inuicem se percutiunt aquæ, & inuicem se frangunt & confringuntur, & inuicem se confringentes quendam irrationabilem sonũ dant. Sic seipsos homines occasionibus huius mundi ex ipso mundo nascentibus, quasi vndis se inuicem comedũt, & impugnant, & ex se quasi insanas voces pelagi dimittunt. Vnde dicebat Apostolus: Omnis clamor & ira tollatur à vobis. *Mitte te in mare.* Vbi sonus confusus, vbi inconstantia æterna, vbi infatigabilis contentio vndarum, vbi timor est, & semper mortis fluit imago. *Ephe.4.g*

Et omne quodcunque petieritis in oratione, credentes accipietis.

Gratiam quidem fidei, deus donat, tamen homines eam nutriunt, & faciunt fortem: fides autem facit abstinentiam rerum malarum, & opus bonarum. Quantò magis te abstinueris à malo, & secutus fueris bonũ: tantò amplius fidem tuam fortem facis. Quantò autem minus abstinueris à malo, & negligentius feceris bonum: tantò magis fidem infirmam habes. *Et cùm veniſſet in templum, accesserunt ad eum docentem principes sacerdotum, & seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc potestatem?* Quoniam autem vnam diem viderant sacerdotes Christum cum magna gloria introëuntem in templum, ita vt populus vndique voce angelica clamaret: Hosianna filio Dauid. Qui ingrediebatur vt homo, laudabatur vt deus. Qui celabatur in carne, demonstrabatur in voce: quem malicia sacerdotum quasi hominem blasphemabat, hunc innocentia parvulorum quasi deum exaltabat. Quãtum autem ille glorificabatur, tantùm sacerdotes inuidia torquebantur, & illius honor illis fiebat in tormentum. Sic enim est res, vt quando boni in sua virtute laudantur, mali autem in sua inuidia cruciantur. Itaque non sufferentes in pectore suo inuidię stimulãtis ardorem, prorumpunt in vocem. *In qua potestate hæc facis?* O inuidia, quę sibi semper est inimica. Nam qui inuidet, sibi quidem ignominiam facit, illi autem cui inuidet, gloriam parat. Ipse vituperabilis inuenitur de sua inuidia, ille autem laudabilis demonstratur de sua virtute. Ergo inuidia sibi soli nociua est. Alterum autem non solum non grauat, sed adhuc magis commendat. Venerunt ergo ad eum quasi ad peccantem in templo, & dũ non inueniunt culpam, criminantur beneficium, dicentes: In qua potestate facis hæc? Corpus sanum aliquotiens percutitur, & non facilè vulneratur: corpus autem debile ab intus tacitam habet læsuram, etiamsi modicè tactum fuerit, citius dissipatur. Sic animal liberum & integrum non facilè ostẽditur: animal verò inuidia vul- *Hic sup.b*

neratum, non solùm causa idonea, sed etiam leuis occasio excitat in dolorẽ. Sic & sacerdotes Iudæorum inuidentes Christo, dum iustas causas accusandi non inueniunt circa eum, etiam de bono eius turbantur, dicentes: In qua potestate facis hęc? Cogitabant in dolore apud se: Nos fuimus columnæ templi, & ecce super illũ recumbit tota ecclesia, & nos inuenti sumus sine causa erecti, quia ministerium perdidimus, & nomen vacuũ possidemus. Nos fuimus tacentium scripturarum quasi lingua visibilis, & ecce ille resonat in medio templi, & nos contempti tacuimus quasi cithara dissipata. Nos fuimus patres populi, & ille quotidie generat filios, nos autem steriles sumus inuenti. Ideo non ferentes dicebant: In qua potestate facis hæc? Dicendo, Quis tibi dedit hanc potestatem, ostendunt illi quasdam esse personas, quæ dant hominibus potestatem, siue corporalem, siue spiritualem. Tanquam si ita dicant: De sacerdotali familia genitus non es, senatus tibi hoc non concessit, Cæsar non donauit. Si autem credidissent, quòd omnis potestas ex deo est, nunquam interrogassent, Quis tibi dedit hanc potestatem. Scientes quia omne datum perfectum de sursum est, descendens à patre luminum. Et, quia nemo potest accipere aliquid, nisi datum fuerit ei de cœlo. Omnis homo secũdum se æstimat alterum, nec potest ipse melius sentire de alio, quàm ipse senserit de se. Ecce fornicarius neminem æstimat castum, Item castus non facilè de fornicario suspicatur. Superbus neminem putat humilem, humilis neminem credit esse superbum. Sic qui non est ex deo sacerdos, nullius sacerdotium putat ex deo. Vnde autem putas fieri, vt inuicem se sacerdotes contemnant & persequantur, nisi quia per ambitionem facti sacerdotes, omnes tales æstimant, quales sunt & ipsi? Sacerdos autem qui est secundum deum omnem sacerdotem timet offendere: quia omnes ex deo fieri arbitratur, quamuis ex hominibus sit factus. Ecce enim Dauid quamuis manifestum sciret Saul non esse regem secundum deum, tamen frequenter sibi traditum nolebat occidere, dicens: Non iniiciam manum meam in vnctum domini. Item cùm Paulus maledixisset sacerdotem Ananiam, & audisset quoniam erat sacerdos, pœnitentia ductus respondit: Nesciebam fratres, quia princeps erat sacerdotum. Aut certè scientes sacerdotes, quoniam multi quidem faciunt signa, non ex potestate dei, sed ex potestate contraria, sicut in multis exposuimus locis: ideo blasphemantes interrogabant, In qua potestate facis hęc? in spiritu dei, an in spiritu Beelzebub? Sicut alibi blasphemãtes dicebant de eo, Quia hic non eiicit dæmonia, nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. *Respondens autem Iesus, dixit: Interrogabo vos vnum verbum, quod si dixeritis mihi, & ego vobis dico in qua potestate hæc facio: Baptisma Ioannis vnde erat, de cœlo, an ex hominibus?* Sciens dominus inconuertibilem eorum maliciam, proposuit eis quæstionem vndique catenatam, non vt respondentes audiant, sed vt impediti non interrogent. Quia præceperat: Nolite sanctum dare canibus. Et non decebat, vt transgrederetur præceptum, quod ipse præposuit. Deinde etiam si dixisset, nihil profeciſſet: quia non potest sentire quæ lucis sunt tenebrosa voluntas. Quid prodest, si cæco aliquam pulchritudinem monstras? Cęcitas autem spiritualis est malicia cordis. Sicut enim cæcus non potest aspicere in splendorem luminis, sic non potest intelligere homo malignus mysteria pietatis. Sicut enim cautus venator, bestiam comprehendere volens: cùm viderit ex vna parte illius præcipitem locum, ex altera *Iacobi.1.b.* *Ioan.19.b* *1.Reg.24.c* *Act.23.a* *Luc.11.b.* *Supra.7.c.*

parte

Universidad de Deusto
Biblioteca

parte erigit retia, vt ex quacunque parte exilierit, aut in retia incidat, aut in præcipitium cadat. Sic & dominus illis simplici interrogatione laqueum posuit, vt si quidem de cœlo dicerent, in laqueum reprehensionis inciderent. Diceret enim eis: Quare ergo non creditis ei? Si autem de terra dicerent, quasi in præcipitium, sic in periculum mortis incurrerent apud populum, vt lapidarentur. Interrogantem enim oportet docere, tentantem autem quocunque modo retundere, & obiectionis illius astutiam rationabili percussione confundere, & nō veritatem eius mysterij publicare. Sic enim alibi dominus diabolo fecit, cum protulisset aduersus eum exemplum scripturæ, quam non intellexerat, dicens: Scriptum est enim: Angelis suis mandauit de te, *Psal.90.c & Lu.4.b.* & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Non ei dixit, non sic intelligitur scriptura illa, sed sic dimisit eum in ignorantia. Et altero eum manifestiori confudit exemplo, vt & audaciam eius confunderet, & prophetica mysteria non reuelaret.

Et respondentes dixerunt Iesu: Nescimus. Et ipse ait eis: Nec ego vobis dico in qua potestate hæc facio. Non dixit, nec ego scio. O vos scitis vt homines, & denegatis vt mali: ego autem scio vt deus, & non dico quasi iustus indignis. Nam mendacia si non habent quem decipiant, ipsa sibi mentiuntur. Sic & veritas si non inuenit quem saluet, ipsa se sibi cōseruat immaculatam. Quid autem vobis videtur? Quos reos proponit in causa, ipsos & iudices petit, vt à nullo mereantur absolui, qui seipsos condemnant. Magna est fiducia iusticiæ, vbi causa aduersario ipsi committitur, reddi veritatis exitum non timet. In parabolis figurat personas eorum, vt quia non intelligunt, ipsi aduersus se sententiam dicant. Sic & aliquando cùm Dauid in peccatum inci- *1.Reg.12.a* disset, quasi stupore alicuius somnij vigilabat: nam quanuis peccauerat, tamen adhuc Dauid erat sanctissimus. Itaq; à Natan parabolarū retibus comprehensus, coëgit vt ipse aduersus se iudicium mortis proferret. Et circunuentio quidem tunc talis, sed circūuentionis exitus modò non talis: ille enim comprehensus ad pœnitētiam flexus est, isti autem magis ad maliciam sunt excitati: hæc est enim proprietas bonorum hominum, & malorum. Bonus enim comprehensus in peccato, ingemiscit, quia peccauit: malus autem comprehensus, fremit, non quia peccauit, sed quia comprehensus est in peccato: Vtputa domesticum animal, si aliquanto tempore extra domum errando fuerit euagatum, cùm venerit in manibus domini sui, quasi in recordationē naturæ suæ redactum, citò iterum mansuescit: animal autem syluestre, cùm fuerit comprehensum, aut morsibus appetit, aut calcibus repugnat. Sic & malus homo correptus, nō solùm pœnitentiam non agit, sed adhuc aduersus corripientem magis irascitur.

Homilia xl. *ex cap.* xxj.

Homo quidam habebat duos filios, & accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie operari in vineam meam. Ille autem respondens, ait: Nolo. Postea autem pœnitentia motus, abiit. Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo domine: & non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices precedunt vos in regno dei. Venit enim ad vos Ioannes in via iusticiæ, & non credidistis ei, Publicani autem & meretrices crediderunt ei; vos autem videntes, nec pœnitentiam habuistis, postea vt crederetis ei. Quis est ille, nisi deus, qui omnes homines creauit, paterno affectu diligit: qui cum sit natura dominus, tamen magis vult diligi quasi pater, quàm timeri vt dominus? Propterea in principio mandatorum legis non dixit, Timebis dominum deum tuum ex toto corde tuo: sed, diliges. Dilectionem enim ab hominibus exigere, non est dominij, sed paternitatis: *Qui duos filios habuit.* Vnum *Deu.6.a* quidem Gentium populum, alterum Iudæorum: quorum maior filius erat Gentium populus, minor autem populus Iudæorum, quoniam Gentes quidem erant ex patre Noë, Iudæi autem ex Abraham. *Et accedens ad primum, dixit: Fili, vade hodie operari in vinea mea.*

Hodie, id est, in tempore seculi huius. Quo modo locutus est filiis suis? Non in facie vt homo, sed in corde vt deus. Homo in auribus verbum sonans, sed deus in mentibus suggerit intellectum. Quoniam autem sic loquitur deus, ipse signat dicens Heliæ: Descende in Sar- *3.Reg.17.b* reptam Sidoniæ, & illic mandabo viduæ, vt pascat te. Quo modo putas mandauit viduæ? Non sermone, sed in spiritu, nec enim legitur specialiter ei deus mandasse. Quis autē non intelligat, deum inuisibiliter in corde ei locutum? Quando enim venit ad eam Helias, illa colligebat hastellas, vt sibi quidem & filiis suis, non autem vt Heliæ cibum pararet, sed repentè magnanimiter obtulit admonenti, quod antè cum extrema desperatione parauerat. Quando enim modicam habebat farinam in capsa, sed magnam fidē habebat in corde, quam esuriebat Helias: reges quidem esuriebant, vidua autem pascebat: quia in illa tentatione horrea quidem defecerūt, capsa autem exuperabat, vt impleretur quod fuerat scriptum: Diuites eguerunt & esurierunt: inqui- *psal.33.a* rentes autem dominum, non deficient omni bono. Quid est operari in vinea? iusticiam facere. Vineam enim iusticiam diximus suprà, quam generaliter quidē in natura omnium hominum deus plantauit, specialiter autem dedit eam in libro Iudæis: cuius diuersæ vites, sunt diuersæ species iusticiarum: in qua vinea vnusquisque secundum proprias vires, aut paucas vites operatur, aut multas. Nescio autem si totam vineam quis hominum sufficiat operari. *At ille dixit: Nolo.* Quo modo dixit, nolo? *in cogitatu.* Qui enim habens intellectum boni & mali, relinquit bonum, & sequitur malū: in cogitationibus suis contra dominum respondere videtur, quia nolo, id est contra intellectum suū creatū sibi à deo. Nisi enim dixerit in corde suo, nolo: non potest fieri vt aliquando peccet, dicente propheta: Dixit *psal.35.a* iniustus, vt delinquat in semetipso. Gētes enim à principio relinquentes deum & iusticiam eius, & transeuntes ad idola & peccata: in cogitationibus suis respondere videntur, nolumus facere iusticiam, quam scimus ex nobis. *Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo domine, & non iuit.* Iudaicus enim populus, id est minor filius interrogatus, & per Mosem, & per Ioannem quasi à deo per eos loquente, spopondit se omnia facturum quæcunque præceperat dominus: postea autem auersi, mentiti sunt deo, sicut de illis dicit propheta: Filij alieni mentiti sunt mihi. *Quis ex duobus* *psal.17.g* *fecit patris voluntatem? At illi responderunt: Primus.* Vide quo modo sicut iam diximus suprà, attracti parabolę veritate, ipsi aduersum se sententiam protulerūt, dicentes, priorem filium patris voluntatem feciſſe, id est, populū gentium: quia melius est non promittere, & facere iusticiam dei, quàm promittere, & mentiri. Quorum iudicium abundanter confirmans addidit, & dicit: *Amē dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum dei.* Ac si dicat: Non solum populus Gentiū melior est vobis Iudæis, sicut iudicastis & ipsi, sed etiā Publicani

&

& meretrices, qui sunt inter vos manifestè turpissimã professionem profitentes vitam, præcedunt vos in regnum dei: quantò magis populus Gentium? Puto quòd ex persona omnium virorum peccatorum publicani ponuntur, & ex persona omnium mulierum peccantium meretrices: quoniam quamuis multa sint peccata in viris & mulieribus præter ista, tamen præcipuè in viris auaricia abũdat, fornicatio autem in mulieribus: Vtputa, mulier quamuis potest esse auara aut superba, tamen non facilè per auariciam, aut superbiam peccat: quoniam non habet facilè honores, pro quibus auariciam exerceat: aut sit superba inter eos, cum quibus conuersatur, vt in superbia peccet, quæ in domo sua sedet inclusa. Ideo autem facilè peccatum fornicationis incurrit, maximè quia hoc vicium facilè ex vacantia & otio nascitur. Nam qui solicitudinibus animum habet occupatum, non facilè fornicationi operam dat. Nam definitio amoris hæc est, animæ vacantis passio. Vir autem quoniam in actibus rerum diuersarum est assiduè, in auariciæ peccatum incurrit: in fornicationem autem non facilè, nisi fortè multùm sit lasciuus. Nam occupatio virilium sollicitudinum, suggestionum voluptates plurimum excludit, Vnde proprium est hoc adolescentium nihil agentium. Nunc exponit causam, propter quam publicani & meretrices præcedunt eos, dicens:

Fornicatio uiosis peculiare crimẽ.

Amoris definitio.

Venit ad vos Ioannes in via iustitiæ, & non credidistis ei, publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes, nec pœnitentiam egistis postea, nec credidistis. Acsi dicat: Etsi non venisset ad vos Ioannes in via iustitiæ, sed tantùm baptismum pœnitentiæ prædicasset: vos quasi sacerdotes & prudentes, quasi iudices non personarum, sed rerum, debueratis ei credere, etsi non quasi iusto, tamen quasi iusta dicenti. Quid enim pertinet ad auditorem vita prædicatoris? Si enim malè viuit, illius est damnum solius: si autem bene docet, omnium audientium lucrum est. Nunc autem venit ad vos in via iustitiæ sic manifesta, vt conuersatio eius venerabilis & angelica vita etiam publicanorum & meretricum corda concuteret, & percussa panore flecteret ad credẽdum, & vestra corda non tetigit. Videtis quia iustè publicani & meretrices præcedunt vos in regnum dei? Considera autem, quo modo conuersatio bona prædicatoris, prædicationi suæ præstat virtutem, vt etiam indomabilia domet corda. Et ipsa quidem prædicatio iusta, vnam ex se habet virtutem: duplicem autem habet, quando & prædicatio iusta est, & ipse qui prædicat iustus. Sic dicit: Vos autem nec pœnitentiam egistis, quasi publicani & meretrices credentes Ioanni: illi fecerunt † quod maius est, isti autem neque pœnitentiam egerunt, quod est minus. Nunquid publicani & meretrices credentes in Christum, sine pœnitentia crediderunt? Neq; enim possibile erat credere in eum sine pœnitentia, qui baptismum pœnitentiæ prædicabat. Quod ergo vult dicere, tale est: Debueratis vos quidem sacerdotes quasi iustitiam scripturarũ habentes, quasi populi præcessores ante populares credere Ioanni, vt omnes illi vestrum sequerentur exemplum: & non solùm hoc non fecistis, sed nec postquam vidistis publicanos & meretrices credentes, nec tunc confusi estis, aut compuncti: quia publicani & meretrices crediderunt, qui credere non sperabantur: vos autem in duricia permãsistis, qui videbamini totus iustitiæ sectatores, & ne tunc quidem pœnitentiam egistis, vt credueretis, vt vel illorum exemplum sequeremini, quibus debueratis ipsi esse exemplum. Nunquid vos magis sine peccato eratis quàm illi, vt illis credentibus ei, vos non crederetis Christo? Non, sed magis contemptores dei, magis superbi, & vanæ gloriæ amatores, & duri, qui nec præcedere illos voluistis in fide, nec sequi. Et verè magna cõfusio est sacerdotum, & omnium clericorum, quando laici inueniuntur fideliores eis, aut iustiores. Quo modo autem non sit confusio esse illos inferiores laicis, quos etiam æquales esse confusio est? Per hanc ergo parabolam eis prophetabat, quia Gentes quidẽ quasi meliores fuerant eligendæ, quæ in primis quidem contumaciam ostenderunt, postea autem obedientiam exhibuerunt: & Iudæi quasi deteriores abiiciendi, qui in primis quidem professi sunt obedientiam, postea autem inuenti sunt contumaces: quia melius est apud deũ nõ promittere & facere, quàm promittere, & mentiri. Tamen in figuratione Iudæorum & Gentilium, quam exposuimus, multorum traditionẽ sequentes, aliquid mihi videtur esse contrarium. Si enim verè hi duo filij Iudæi & Gentiles essent intelligendi, postquã sacerdotes interrogati responderunt, priorem filium voluntatem patris fecisse, concludens Christus parabolam, sic debuit dicere: Amen dico vobis, quia Gentes præcedunt vos in regnum dei: nunc autem dicit, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum dei. Quod magis prophanorum hominum conditionem ostendit, quàm Gentiũ statum: nisi fortè sic intelligamus, vt suprà iam diximus: quia ex hac narrationis causa publicanos introduxit & meretrices, pro eo vt dicat, sic Gentium populus magis placens est deo quàm vos, vt etiam publicani ipsi & meretrices acceptabiliores sint apud deum propter conuersationem suam quàm vos propter promissionem vestram mendacem. Si ergo placet propter hanc rationem traditio illa, bene: sin autem, potest & altera esse traditio talis. Cum sacerdotes non discendi causa, sed terrendi interrogarent, in qua potestate facis hæc? audierant frequenter, sicut exponit Ioannes, quando dicebat, vt vnum proferam de multis exemplum: Dixi vobis, & non credidistis: opera quæ ego facio in nomine patris mei, ipsa testificãtur de me. Item, Si non facio opera patris mei, nolite credere mihi, q̃ si facio, etsi mihi non vultis credere, vel operibus credite, vt sciatis & credatis, quia ego in patre, & pater in me est. Hoc enim non erat manifestè pronũciare, quia in potestate dei hęc faciebat. Quoniam ergo, hæc eo dicente, ex populis multi in eum crediderunt, sacerdotes autem iuxta quod non crediderant, sed adhuc frequenter insurrexerant super eum, introduxit parabolam duorum filiorum: ostendens eis per eam, quoniam meliores sunt populares, qui à principio secularem & carnalem profitentur vitam, quàm sacerdotes, qui ab initio profitentur se deo seruire: quoniam populares quidem, vel satiati actibus suis malis, aliquando compuncti conuertuntur ad deum, & incipiunt operari iustitiam dei: sacerdotes autem impœnitibiles constituti, nunquam desinunt peccare in deum. Duos ergo filios, dicit laicorum conditionem, & ordinem sacerdotum. Quis est prior filius? populus. Prior enim populus creatus est, deinde sacerdotes qui regunt populum. Alioquin antè creati rectores, quem regerẽt? Non enim populus propter sacerdotes creatus est, sed sacerdotes propter populum. Nam & mundum deus antè creauit, & postea hominem qui regeret mundum. Deniq; populus dei ex tempore Abrahæ cœpit, sacerdotes autem ex tẽpore Aaron. *Et dixit vni eorum, Fili, vade hodie operari in vineam meam. At ille respondit, nolo. Postea autem pœnitentia mo-*

Matt. 21. f.

Ioan. 5. f. & 14. d. Ibi. 10. g

† *crediderunt.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus, iuit. Et accedens ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo domine: & non iuit. Nam sicut omnes ludæi quantuis interrogati, & per Mosem, & per Iesum, quasi à deo per eos loquente, spoponderunt omnia se facturos, quę præceperat eis deus, & non fecerunt: Gentes autē quantuis non promiserint prius, tamen postea obedientiam deo dederunt. Ita enim & populares per hoc ipsum, q̄ secularem suscipiunt vitam, denegare videntur obedientiam deo: sacerdotes autem magis videntur obedientiam promittere deo, præcipue per hoc ipsum quòd specialiter in ministerio dei constituuntur. Nam qui doctor populi constituitur, sine dubio profitetur se talem fore, qualem esse oportet doctorem. Sicut enim qui sutoriam, verbi causa, aut quancumq; alteram profitetur artem, etsi specialiter non spondeat: tamen per hoc ipsum quòd sutoriam professus est artem, & opificium vel magisterium eius artis aperuit, videtur tacitē omnibus spopondisse, vt sine reprehensione impleat quam professus est artem: Sic sacerdos, & omnis clericus, etsi specialiter non promittat: tamen per hoc ipsum quòd doctor constituitur aliorum, tacitè promittere deo videtur in omnibus obauditurū se deo. Quæ sit autem vinea, vel quo modo deus loquatur ad homines, diximus supra. *Quis è duobus fecit voluntatem patris? At illi responderunt, primus.* Et verum est, quia melior est laicus qui in prima facie secularem † vitam profitetur, re vera autem complectitur spiritualem: quam sacerdos, qui in prima quidem facie profitetur vitam spiritualem, re vera autem amplectitur vitam carnalem. Et melior est laicus ante deum pœnitentiam agens, quàm clericus permanens in peccatis. Laicus enim in die iudicij stolam sacerdotalem accipiet, & à deo chrismate vngetur in sacerdotium: sacerdos autem peccator spoliabitur sacerdotij dignitate, quam habuit, & erit inter infideles & hypocritas, dicente domino de ma-
Luc. 12. f. lo dispensatore: Si autem cœperit sedere seruus manducare & bibere cum ebriosis, veniet dominus eius die qua non sperat, & hora qua ignorat, & diuidet eum, partémque eius ponet cum hypocritis & infidelibus. Vnde & modò hic inuenies rem. Secularis homo post peccatum facilè ad pœnitentiam venit: nam occupatus negligentia seculari, dum scripturis non satis attēdit, semper ei quæ in scripturis posita sunt, noua videntur: ideoq; cùm audit aliquid de gloria sanctorum, aut de pœna peccatorum, quasi nouum aliquid audiēs, expauescit: dumque aut bona concupiscit, aut mala timet compunctus, ad pœnitentiam citò decurrit. Nihil autem impossibilius, quàm illum corrigere, qui omnia scit, & tamen contemnens bonum, diligit malum. Omnia enim quæcūq; sunt in scripturis, propter quotidianam meditationē ante oculos eius inueterata & vilia æstimantur. Nā quicquid illic terribile est, vsu vilescit. Propterea cleric⁹ qui semper meditatur scripturas, aut omnino obseruaturus est, & erit perfectus: aut si semel cœperit illas contemnere, nunquam excitatur in illis, vt timeat. Quis aliquando vidit clericum citò pœnitētiam agentem? Sed etsi deprehensus humiliauerit se, nō ideo dolet quia peccauit, sed confunditur quia per-
Mat. 9. g. et Luc. 14. g didit gloriam suam. Putásne dominus quasi crudelis, clericis pœnitentiam denegauit, dicens: Si sal infatuatum fuerit, in quo condietur? Sed quasi naturalem rem esse considerans, quia nō est qui doceat illum errantē, qui errantes alios corrigebat: ideo addidit, & dicit: *Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum dei.* Id est, non dico populares, qui secundum ra-

† carnalē.

A tionem verbi vitam suam dispensant: sed publicani & meretrices, qui desideriis mundialibus & voluptatibus carnalibus seipsos mancipauerunt, præcedunt vos in regnum dei, quia illi cōuersi desiderant esse quod non erant: vos autem denegatis in opere quod videmini profiteri in verbo, & estis tanquam arbores folia sine fructu habentes, non pascētes dominum suum, sed deludentes. Et vide q̄ non dixit, aut quia publicani & meretrices introibunt in regnum dei, vos autē repellemini longè: aut quocunque alio verbo significante non eos intraturos in regnum dei: sed ita, præcedunt vos in regno. Vbi alius præcedit in cœlesti regno, alter sequitur, qui etiam lætatur: etsi in secundo loco, tamen nihilominus erit in regno. Adhuc autem vide, quia non dixit quasi de futuro, præcedent vos: sed quasi de præsenti, præcedunt vos. Secundum hæc igitur verba & sacerdotes significabātur ingressuri in regno dei, id
B est, credituri in Christo. Sed quia credentibus publicanis & meretricibus Ioanni, & baptizatis ab eo, sacerdotes æstimantes se iustos, neq; credere voluerunt ei, post publicanos & meretrices intraturi annunciantur, sicut & factum est. Post ascensionem autem domini multi eorum per Apostolos crediderunt in Christo, sicut testātur Actus apostolorum, dicentes: Et multa turba sa- *Actu. 6. b.*
cerdotū obediebat fidei. Et qui sunt publicani & meretrices, qui præcesserunt eos in regno? Matthæus publicanus, & Zachæus princeps publicanorum, & cæteri publicani, qui cum ipsis & propter ipsos crediderunt in Christo. Et quæ meretrices? Quas exponunt euangelistæ nuper testantes, quia publicani & meretrices crediderunt Christo adhuc in mundo hoc degenti. Sacerdotes autē post ascensum illius per Apostolos crediderūt. Ergo propter misericordiam quidem dei
C ingressi sunt & ipsi in regno, propter elationem autem cordis sui post publicanos & meretrices ingressi sunt, vt fieret eis pro pœna superbiæ præcessio meretricum & publicanorum. Vt per *hoc cognoscamus, quia nihil sic impedit fidem quàm elatio cordis: vnde dicebat ad eos, Vos qui iustificatis vosmetipsos, deus nouit corda* *Luc. 16. d*
vestra, quia quod hominibus elatum est, abominatio est ante deum. Audite & aliam parabolam. ac si dicat: Iterum vos vulnero, vt aliquando sentiatis dolorem: nam aspera medicina citius sanat, vbi tamen sanabilis morbus est. *Homo erat paterfamilias.* Homo nomine, non natura: similitudine, non veritate. Si quis autem existimat Christum hac causa etiam tantùm animam habuisse humanam, quia dictus est homo, audiat & deum patrem hominem dictum. Præscius dei filius, quoniam per appellationem humani nominis, quasi homo purus fuerat blasphemandus: etiam deum patrem
D inuisibilem constitutum hominem appellauit, vt dum & pater homo dicitur, filius de hæreticorum blasphemiis liberetur. Paterfamilias est, cui cœlum & terra quasi vna sunt domus, qui angelorum & hominum natura dominus est, beneuolentia pater. Qui ideo se patrem omnium voluit dici, vt omnes considerantes bonitatem eius, non sub specie simulata ei seruiant, quasi mali serui domino: sed in veritate, quasi boni filij genitori. *Qui plantauit vineam.* Quam vineam? Quam de Aegypto transtulit. Quo modo plantauit vineam illā? Quo modo vinitor studiosus, qui primum omnes in circuitu infructuosas syluas excidit, & sic postea plantat, ne forte arbores lasciuientes, dum huc & illuc per longa spacia ramos suos exporrigunt, adhuc tenerum effocent malleolum. Sic deus gētes sine fructu iusticiæ

consti-

Universidad de Deusto
Biblioteca

constitutas occidit,& sic collocauit Israël,ne fortè gen A tes indisciplinatæ dum in longum terminum suæ dominationis extendunt, affligant populum dei nouitiũ.

Et sepẽ circundedit ei,& torcular fodit in ea, & ædificauit turrim.

Quid est sepis, nisi angeli in circuitu,custodientes populum dei,ne in vineam Christi inuisibiles latrones irrumpant? Angelos enim præesse hominibus & Apostolus dicit: Mulier velamen debet habere super caput propter angelos. Item dominus: Amẽ dico vobis,quia angeli eorum quotidie vident faciem patris mei.Et in Actibus Apostolorum dicitur ad puellam nunciantem de Petro,ne fortè angelus eiº sit.Quid est torcular,nisi ecclesia? Sicut enim area ecclesia intelligitur,quia in ea per multam triturationem & ventilationem triticum separatur à paleis:sic rationabiliter ecclesia torcular est intelligenda, in qua omnes fructus vineæ,id est,opera seruorum dei, & fides roborata ad dei gloriam transmittuntur.Ecclesia autem torcular est,habens in se verbum dei, quo non delectatur natura carnalis,adquiescit autem ei cõtorta propter timorem iudicij,vel amorem præmij, vt non † tantum ipsa ecclesia torcular videatur,quantùm ipsum verbum dei quod traditum est in ea fossum.Si enim verbum noui testamenti,quod leue est,cruciat hominem, contradicente carnis natura: quantò magis verbum veteris testamenti quod importabile erat? Vbi ergo verbum dei positum erat in lege, modum viuendi constituens,torcular erat fossum: vbi autem de fide dei prophetabatur, turris ædificata erat. Nam sicut in turri consistentes duo bona consequuntur, & hostium irruptionem ipsi facilè non patiuntur, & hostes de turri facilè cõterunt: sic & qui in fide Christi consistunt, vel in lege dei, & dæmones super se irruere non sinunt,& spiritualibus bonorum operum sagittis eos facilè vulnerant, & dæmones super illos irruere nequeunt,& à spiritualibus malorum operum sagittis non facilè vulnerãtur. Aut ita,Sepis meritum est & custodia patrum iustorum, qui tanquam murus factus est populo Israëli. Nam propter promissionem factam à deo, sic possidebantur ab eo,etiam cõtra meritum suum, septi meritis patrum suorum. *Torcular autem fodit in ea.* Prophetas, ex quibus quasi ex torcularibus gratia spiritus sancti decurrebat vt mustũ. Ex quibus non nunquam potati filij Israël,musti admirabantur virtutem. *Aedificauit turrim.* Hoc est legis fiduciam & altitudinem, ex qua sacerdotes velut speculatores Christum specularentur vẽturum. *Et locauit eam colonis.*

Qui sunt coloni, quibus locatus est populus, id est vinea,nisi sacerdotes? Plantatus est autem populus primũ D in Abraham, quando in primis locutus est ad eũ deus, dicens: Exi de terra tua, & de cognatione tua,&c. Ex eo enim facta est vocatio seminis eius. Locatus est colonis tempore Mosi, quando per legem constituti sunt sacerdotes & leuitæ, & procurationem regendi populi susceperunt ad magnam suam gloriam, & ad grande periculum.Ad gloriam quidem,si diligenter tractauerint populum dei: ad periculum autem, si negligenter. Si enim ille pro negligentia debet timere periculum, qui procurationem suscepit terrenarum rerum de manu alicuius hominis potẽtis: quantò magis sacerdotes, qui de manu dei susceperunt animarum procurationẽ sanctarũ? Plantatus quidem legitur populus in terra repromissionis:secundum quod scriptum est: Vineam de Aegypto transtulisti, eiecisti Gentes, & plantasti eam. Sed illam plantationem hic intelligere non oportet, ne prius locatam eam colonis inueniamur exponere,

1 Cor.11. b. Infra. 18.b

Act.10.c.

† al. deest non.

Gen.12.a.

Psal.79. b.

quàm plantatam.Quoniam autem diximus sacerdotes populum dei colere, deum autem reddere mercedem vitę: nemo sacerdos existimet,quoniam iustè pro merito operum suorum accipiet à deo mercedem, & nõ potius propter gratiam & misericordiam dei. Non enim sacerdotes præstant deo docentes populum eius, sed deus sacerdotibus committendo eis populum suum in spiritu.Nos autem doctrinæ mercedem acquirere non poteramus, nisi nobis procuratio populi cõmissa fuisset.Ergo coloni sunt sacerdotes,qui colentes populum quasi vineam, cum acutissimo ferro sermonis faciunt eos bonos fructus iusticię domino exhibere. Sicut autẽ duram terram ferrum emollit,sic & verbum duriciam cordis relaxat. Sicut rastro ferreo herbę radicitus euelluntur à vinea, sic & acri sermone vicia de populo resecantur. Vt sicut colonus quanuis de suo munera obtulerit domino, non sic eum placat, quo modo si de vinea eius reditus ei obtulerit: sic & sacerdos non tantum propter suam iusticiam placet domino, quo modo si populum dei in sanctitate docuerit, quoniam ipsius iusticia vna est,populi autem multiplex. *Cùm autem tempus appropinquasset fructuum,misit seruos suos ad colonos,vt acciperent de fructibus suis. Et apprehendentes coloni seruos eius, vnũ ceciderunt,alium autem occiderunt, alium verò lapidauerunt. Iterum misit alios seruos plures prioribus,& fecerunt eis similiter. Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.* Seruos suos dicit prophetas, quos per singulas generationes misit ad populum Iudæorum.Considera quo modo per singulos gradus misericordiæ diuinæ malicia Iudæorum crescebat, & quo modo per singulos gradus Iudaicę maliciæ dei misericordia addebat, & contra clementiam dei malignitas humana certabat.Ecce qualis vis famicº alicuius fuerit homo, si semel ab illo fuerit passus iniuriam, quantumcunq; frangitur eius affectus: si iterum passus fuerit, iterum magis minuitur:& si iterum amplius nõ minuitur amicicia eius, certe tamen non additur. Dei autẽ misericordia quantò magis à Iudæis offendebatur, tantò amplius addebatur in eis. Ecce enim post tanta beneficia dei, & sine admonitione domini, debuerant domino iusticiæ suæ tributa persoluere: tamen non reddentibus eis, misit paucos seruos suos, quibus occisis, addidit bonitatẽ cũ debuisset irasci, & misit plures. Item pluribus interfectis,accumulauit bonitatem,& misit filiũ suum,& hunc non quasi ad obnoxios pœnę sententiam baiulantem, sed patientiæ veniam: & post tot scelera adhuc eis misericordiæ locum seruabat. Sic enim dicit: *Forsitan filium meum reuerebuntur.* Ergo misit confundere illos, nõ autem punire.Nam pro tantis iniuriis benigno domino sufficiebat sola vindicta pudoris. Cogitauit ergo apud se,quanuis neq; contumeliare seruos meos debuerant:quia qui seruis faciunt iniuriam,dominum exhonorant: tamen mittam filium meum, qui totum possidet in natura.Si amare eum voluerint, est quod ametur in eo,quia post me solus est bonus:si voluerint eum timere,est quod timeatur in eo, quia post me solus terribilis est deus. *At illi videntes filium, dixerunt intra se:Hic est hæres, venite occidamus eum, & obtinebimus hæreditatem eius.*

Ex omnibus operibus eius cognouerunt eum filium dei esse, hoc enim significat, dicens: Ecce hic est hęres: tamen postquam introiuit in templum,& omnes vendentes animalia quæ ad sacrificium vendebãtur,foras eiecit, in quibus sacerdotes auari tunc delectabantur: tũc præcipuè cogitauerunt eum occidere, dicentes intra se:Si populus istum habuerit deum,necesse est vt dimittat

† quannis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mittat cõsuetudinem hostiarum, quæ ad nostrum pertinent lucrum,& acquiescat offerri sacrificium iusticię, quæ ad gloriam dei pertinet: & sic iam non erit populus iste possessio nostra,sed dei: videlicet nõ ad nostrũ quæstum pertinens, sed dei. Si autẽ occiderimus eum, dũ non est qui iusticiæ fructus à populo quærat neglecta iusticia, sic semper tenebitur consuetudo offerẽdarum hostiarum, & sic fiet nostra possessio ad nostrum pertinens lucrum. Et hoc est quod dicit, & nostra erit hæreditas.Hęc cogitatio communis est omnium sacerdotum carnalium,qui non sunt soliciti quo modo populus viuat sine peccato, sed aspiciunt quid in ecclesia conferatur,& hoc existimant sacerdotij sui lucrum. Et non solum sacerdotes, sed etiam omnes homines carnales hoc solũ existimant suum, & hoc lucrum habere se de hac vita arbitrantur, ꝙ secundũ carnem delectati fuerint in hac vita.Quoniam autem volentes ostendere quidem filium semper fuisse, quemadmodum patrem:cùm dicimus illis,ti filius est,& natus est, & vnicũ habet. Propositione negatiua respondent,non de proprietate filij dei secundum carnem: quia post incarnationem dictus est filius ex baptismo, sicut & cæteri sancti: anteà autem verbum fuit semper cum patre. Quos etiam deus ex hoc loco conuincit, dicens:Mittam filiũ meum. Quando ergo adhuc cogitabat de trãsmittẽdo filio post prophetas, iam filius erat.Deinde si eo modo dicitur filius,sicut omnes sancti,ad quos factum est verbum dei: debuit autem & prophetas filios dicere, sicut & Christum: aut & Christũ seruum dicere,sicut & cæteros prophetas: ex qua re prophetas quidem seruos omnes,hunc autem solum filium appellauit. *Et eiecerunt eum extra vineam.* Id est, extra ciuitatem Hierusalem. Et ludęi suo consilio vsi eiecerunt eum,& deus suo consilio eiici eum ordinauit. Isti cogitabant vt crimen mortis eius extra ciuitatem expellerent:deus cogitabat ne virtus resurrectionis eius ciuitatem scelerum saluaret, id est, vt Iudæis quidem moreretur ad mortem,Gentibus autem resurgeret ad vitam. *Cùm ergo venerit dominus,quid faciet colonis illis? Dicunt illi:Malos malè perdet.* Non est illorum quòd iustè iudicauerunt,sed ipsius causæ.Est enim causa veritatis, quę quasi violentiam illis fecit, vt non possent eam celare. Sicut Sole in nubibus constituto, hoc quod est dies, non est nubium permittentium eum apparere super terram:sed virtus Solis,quæ pertransiẽs nubes, etiam impedientibus eis apparet: sic iustè pronunciauit Iudæorum non placata,sed apposita malignitas.Errauerunt bene dicendo. Nam mendaces quantùm ad se tunc mentiuntur, quando dixerint veritatem:sed in hoc seculo vbi licet hominibus aliud sentire in corde,& aliud dicere in sermone, tamen ita veritate Christi circundantur homines & tenentur,vt ipsi aduersus se iudices fiant.Putas quo modo in die iudicij cõuincẽdi sunt peccatores in suis peccatis, ita vt nullũ colorem excusationis inueniant? vbi ipsa opera statuentur ante oculos peccatoris, dicente propheta:Arguã te,& statuam contra faciem tuam peccata tua:vbi animam ipsę cogitationes cordis accusant, & econtra excitatur conscientia quasi domestica testis,dicente Apostolo:Cogitationibus se inuicem accusantibus,aut etiã defendentibus in die cùm iudicabit dominus occulta hominum.Sic & sacerdotes, vineæ spiritualis cultores, qui populum non ad dei gloriam exercebant, sed ad suum lucrum fructificabant: ita eos dominus suis parabolis circunclusit,vt ipsi se sua sententia condemnarẽt. Quis illum defendet,qui seipsum accusat? Aut quis eum existimet innocentem, qui seipsum pronũciat reum? Væ animę,quæ sibi defensionem conscientię nõ præparat in die iudicij. Datur enim nobis exemplum, vt per hoc iudicium, consideremus futurum iudicium Christi.Sciendum est autem, quia Lucas quidem euangelista sic dicit: Adduxerunt eum extra vineam, & occiderunt:cùm ergo venerit dominus,malos illos malè perdet:& responderunt sacerdotes,Absit:intellexerunt enim,quòd de ipsis diceret. Secundum Lucam ergo sacerdotes contradicunt sententiæ Christi: secundum Matthæum autem suscipiunt & confirmant. In prima quidem facie videntur esse contraria,re vera autẽ non sunt contraria,sed diuersa ratione sunt dicta.Ille enim secundum responsionem sermonis illorum exposuit, iste autem secundum responsionem cordis. Nam verè visibiliter quidem in facie contradixerunt, dicentes, Absit: in corde autem & in conscientia sua susceperũt, dicentes, Malos malè perdet. Quid est quod dicimus? Omnis homo & malum cognoscit,& bonum:& intelligit quod est iustum,& iniustũ. Posuit enim deus quendam spiritum scientiæ boni & mali in hominibus, vt quotiescunq; peccamus,ille in silentio quasi factum nostrum accuset:& in conscientia tacitè ad animã loquitur,dicens: Malum est hoc, & hõc bonũ est.Propterea *si fecerit homo malum, & deprehensus fuerit in eo,* verbis quidem denegat,& excusat: ab intus autẽ conscientia eius recognoscit, & sibi ipsa discussa,per spiritũ confitetur quod fecit. Vnde scriptũ est: *In cogitationibus impij interrogatio erit.* Ecce si seruum tuum deprehenderis in furto,& volueris eum castigare,verbis quidem denegat:& si interrogas eum vtrum dignus est castigari,dicit,Non:cõscientia autẽ eius confitetur, quia dignus est cædi. Sic ergo & sacerdotes malæ conscientiæ, verbis quidem dixerunt, absit:conscientia autem confessi sunt, quia malos malè perdet. Frequenter autem scripturę cogitationes cordis ita exponunt,quasi dicta sermonis,sicut ait Iob: Dicit impi⁹ deo,Discede à me, quia vias tuas noscere nolo. Item propheta: Pupillũ & aduenam occiderunt,& dixerunt:Non videbit dominus,neq; intelliget deus Iacob. Item Salomon: Omnis homo transgrediens in lecto suo dicit:Quis me videt, parietes & tenebræ circundant me,quem verebor? Nõ memorabitur altissimus delictorum meorum.Alioqui quo modo potest fieri,vt qui intellexerant cõtra se dictas esse parabolas,ita vt vellent eum tenere,consentirent sententiæ eius? Denique quasi non acquiescentibus illis,ideo introducit aliud testimonium scripturæ, dicens: *Nunquam legistis*: id est, si parabolam meam non intellexistis, vel istam scripturam non cognoscitis? Quòd si non acquieuissent confiteri dignos se esse pœna, vtique non erat necesse adhuc eis aliud proferre exemplum: *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Id est,quare non intelligitis,quia vos estis ædificatores:& quo modo nõ cogitatis,in cuius ædificij angulo ponendus est ille lapis? Nunquid in vestro,vnde reprobatus est?Nõ,sed in alio.Ergo aliud ædificium est futurum.Si autem aliud ædificium est futurum,ergo vestra ędificatio contemnenda est.Aedificatores enim sunt sacerdotes, qui generationes hominum super generationem per doctrinam ædificantes, quasi lapides super lapidem ponẽtes, domum dei componunt.Sicut enim ędificatores,nodosos lapides,& habentes torturas,ferro dolant,postea verò ponũt eos in ædificio, alioqui non dolati lapides lapidibus non cohęrent: sic & Ecclesiæ doctores vicia hominum, quasi nodos

Psal.49.d. *Roma.2.c* *Luc.20.c* *Iob.21.b* *Psal.93.a* *Eccli.23.e* *Psal.117.c*

nodos acutis increpationibus primum circuncidere debent, & sic in Ecclesiæ ædificatione collocare: alioquin vicijs manentibus, Christiani Christianis concordare non possunt. Vnde putas lites in Ecclesia, inimicicias, altercationes inuicem, nisi propter auariciam, propter inuidiam, aut propter superbiã, propter vanos honores? Tolle hæc, & nulla discordia inuenietur in Christianis. Et sicut artifex ex omnibus lapidibus eligit meliores, & ponit à foris in facie ædificij, cæteros autẽ lapides qualescunq; mittit intus: Sic Ecclesia meliores Christianos eligit, & ponit in facie ecclesię, id est, alios facit sacerdotes, alios diaconos, cæterósque ministros ecclesiæ, ponit senes & viduas sanctam vitam habentes in ecclesia permanentes, ponit continentes iuuenes & virgines: cæteri autem si mediocres fuerint, proficiũt in medio ecclesiæ, id est, ædificij propter misericordiã dei. Sicut ergo forani lapides nullum debent habere nodum, aut angulum, nec debent esse alter lapis intus, alter foris: quia si sic fuerint, totum ædificium deturpãt: Sic & clerici senes, & viduæ continentes, & virgines nullam debent habere maculam, neque in verbo, neq; in cogitatu, neque in facto, neq; in opinione, quia ipsi sunt pulchritudo ecclesiæ & virtus: & si mali fuerint, totam deturpant ecclesiam. Sicut enim lapides qui sunt intus in ædificatione nemo aspicit, sed eos qui foris sũt considerant omnes: *Sic secularium hominum vicia neque sic considerantur, neque sic nocent* ecclesiæ. Nã quanuis *populus* secularis sit & indisciplinatus, tamen si isti boni fuerint, tota ecclesia speciosa *videtur*. Nam sicut forani lapides intraneos intra se tenent, & constringunt: sic totus populus istorum meritis, & sanctitate saluatur. Lapis autẽ dicitur Christus propter duas causas. Primùm, quia suis fundamentum est forte, & neque aliqua seductione † illecebrarum soluuntur, qui super eum consistunt, neque tempestatibus persecutionum mouẽtur. Deinde, quia in Christo iniquorum est magna confractio. *Sicut* enim omnis res quæ percutit lapidem, *ipsa quidem colliditur, lapidem autem non lędit: sic & omnis qui contra Christianitatem agit*, se quidem corrumpit, Christianitati autem *non nocet*. Quia ergo magnus est lapis Christus. *Qui ceciderit super eum, confringetur: super quem autem ceciderit, comminuet eum.* Aliud est confringi, aliud est autem comminui. Quod confringitur, aliquid remanet de eo quod fuerit fractum: quod autem minuitur, minutatim quasi in puluerem conuertitur, & nihil inuenitur ex eo. Qui enim super lapidem cadit, non lapis eum frangit, sed ipse se frangit ad lapidem. Ideo quod cadit super lapidẽ, non tantum se frangit, quantum est lapidis virtus, sed quantùm fortiter ipsum ceciderit. Fortiter autẽ cadit, quod cadit, propter duas causas, aut propter pondus suum, aut propter altitudinem suã. Quod enim ponderosum est, etsi de humili loco cadit, fortiter cadit: quod autem de alto cadit, propter altitudinem spacij, etsi leue fuerit, grauiter cadit. Super quod lapis cadit, non queritur an graue fuit quod inuẽtum est subtus, aut leue, nec de alto, nec de humili. Qui sunt qui super lapidẽ cadunt? Christiani, qui credentes in Christum stant super ipsum, quasi super proprium fundamentum. Si quis de istis peccauerit, non eum Christus corrumpit: sed ipse se corrumpit, offendens in Christum. Et ideo Christianus peccans, non tantũ perit, quantùm potest perdere Christum: sed quantùm seipsum secundum opera sua perdiderit. Homo Christianus fortiter cadit in peccato, propter duas causas, aut propter magnitudinẽ peccati, aut propter *altitudinem dignitatis*: Vtputa si sit clericus, aut continẽs vidua, aut monachus, aut virgo, id est, qui se deo tradidit. Propter magnitudinem autem peccati: vtputa, si quis homicidiũ fecerit, aut adulterium, aut aliud aliquid de grauibus peccatis: ille talis, etsi de humili loco cadit, id est, etsi laicus sit, aut secularis, fortiter perit propter pondus peccati. De alto verò cadit, vtputa clericus, cæteræq; spirituales personæ. Illi etsi pondus peccati non habent, id est, etsi grande peccatum non fecerint, sed leue: tamen fortiter pereunt propter altitudinem dignitatis. Sicut enim quod de alto cadit grandem sonum facit, vt audiant omnes: sic & qui de alto gradu cadit, ruina illius vbique auditur. Qui sunt super quos lapis cadit? Iudęi, & Gentes, qui nõ crediderunt in Christum. Ergo illi non secundum sua opera pereunt, neq; secundum suas personas, sed tantũ pereunt, quantùm potest perdere Christus. Si videris ergo infidelem hominem, ne dicas, bonus est, aut malus, iusta opera facit, aut iniusta: sed omnes equaliter ad nihilũ deducuntur. Ideo dicit propheta: Non sic impij, *Psal. 1. b* non sic, sed tanquam puluis quem proiicit ventus à facie terræ. Ideo non resurgunt impij in iudicio, neq; peccatores in concilio iustorũ. Sicut vas quod leuiter cadit, & lædítur, est quidem vas, sed ad vsum non proficit: quod autẽ dispersum fuerit, nec videtur esse vas: Sic Christianus peccator resurgit quidẽ, sed inter sanctos non ponitur, infidelis autem non resurget in iudicio. Quo modo autem resurget, super quem talis decidit lapis? Qui autem neque de alto honoris, neque de pondere grauioris peccati ceciderit super Christum, interdum neque lædítur: & si lædítur, non multum lædítur.

Et cùm audissent principes sacerdotum, & Pharisæi parabolam eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret, & quærebant eum tenere.

Homo qui graue fecit peccatum, dum non habet amplius quod iam speret in deum, peiora committit, dicente Salomone: Cùm venerit impius in profundum malorum, contemnit. Sicut enim infirmus, donec mediocriter habet aliquam passionem, & sperat se posse curari, seruat se à nociuis escis: si autem intellexerit insanabilem se esse, iam non sibi parcit. Sic & homo donec mediocriter peccat, & sperat salutem, quantũcunque potest, obseruat se à malo: si autem grauiter peccando cœperit desperare, iam nihil dubitat facere: quasi qui iam peccatis suis vincit iudicium dei: nesciens miser, quia sicut in bono gradus sunt gloriarum, & vnusquisque secundum mensuram boni sui accipit gloriam: sic & in malo gradus sunt pœnarum, & vnusquisque secundum mensuram mali sui accipiet pœnam. Sicut enim infinitus est deus in retributione bonorũ, sic infinitus est in retributione malorum. Similiter & sacerdotes omnibus malis repleti, qui iam in deum sperare non poterant, in ipsum deum manus mittebant: non ignorantes eum esse filium dei, sed sibi iã non parcentes. Et mirum tibi videtur hoc? Verè omnis homo malus, quantùm ad voluntatem suam, & manus mittit in deum, & occidit eum. Qui enim deum excitare ad iracundiam non dubitat, qui præcepta eius conculcat, qui nomen eius contemnit, qui blasphemat, qui murmurat contra deum, qui turbato vlutu aspicit contra cœlum, qui in ira sua manus audacter subleuat contra eum: nónne si potuisset fieri, manus mitteret in deum, & occideret eum, vt iam licenter peccaret? *Et respondens Iesus, iterum dixit eis in parabolis.* Domino de vinea proponenti parabolam & dicẽti, quoniam iusticia dei à Iudęis fuerat auferenda, non sunt territi, sed magis exaspe-

Quæ de vitijs, lites &c. inter nos.

Cadentes super lapidẽ Christum, &c.

† aquis seductionum aut illeceb.

Prou. 18. b.

Universidad de Deusto
Biblioteca

exasperati, & volebant manus mittere & tenere eum. Quod intelligens dominus, non tacuit, sed peiorem irā dei per aliam parabolam annunciauit eis esse venturam. Nam si illi qui timere debuerant, non timuerūt, sed magis exasperati sunt: quantò magis Christus tacere non debuit, qui timere non poterat? Illos enim malicia fecit audaces, istum autem potestas.

Homilia xlj. *ex cap.* xxij.

Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo, & cætera. Homo rex dicitur deus pater, qui nūquam humanam suscepit formam: vt intelligamus quia nomen hominis præiudicium non facit diuinæ suæ naturę. Sed propter causam parabolæ homo dicitur, non quia pars aliqua hominis erat in eo. Ideo quādo audis in scripturis filium dei hominem dici, quia si pater deus, qui tantùm deus est, & non homo, tamen homo nominatur: quantò magis necessariū fuit, vt homo diceretur vnigenitus dei filius, cùm non esset homo purus, qui humanam suscepit naturam? Quoniam autem nuptias nominauimus, vtile est vt breuiter ostendamus, prout dant nobis sensum bonum scripturæ, quo modo animę fideles Christo in die illo iungendæ sunt, interim nunc† desponsatæ. Omne bonum viua substantia est, & vita est, vita autem est Christus. Omne autem malum sine substantia est, & nihil est, Ita quicquid viuum creatum est super terram, ex vita viuit. Nec enim potest esse aliquid viuū, in quo non sit spiritus vitę. Ex malo autem nulla res esse potest. Cùm verò ipsum malum nihil sit, quo modo potest facere rem aliquam esse? Tamen perdere potest, sed non ipsum malum perdet rem: sed de illa re in qua est malum, subtrahit se bonum, proter inhabitans malum in ea: & sic bono recedente, res vadit ad nihilum. Ergo res in qua solum bonum est, viua & immortalis est: in qua autem & bonum & malum habitat, viuit quidem, tamen pro tempore propter inhabitans bonum: moritur autem propter inhabitans malum, & est res mortalis, sicut homo. Homo autē ideo ex bono & malo creatus est, vt contempto malo, sequatur bonum, & per hoc habeat electionis mercedem. Quod si contępto bono secutus fuerit malum, suscipiet eum æternus interitus. Si autem dimisso malo secutus fuerit bonum, in morte natura carnis eius soluetur ab omni malo: & cùm resurrectio facta fuerit sanctorum, tunc suscipiet eum sola vita, quę est Christus, & mortalitatem eius in sua immortalitate absorbebit: & sicut desiderat Paulus, vt mortale hoc absorbeatur à vita, vt tunc impleatur scriptura, quam interpretatur idem Apostolus: Erunt, inquit, duo in carne vna. Christus enim cum anima, quasi vnus spiritus factus, habitabit in carne vniuersa, secundum quod dictum est: Qui adiungit se domino, quasi vnus spiritus est. Nunc enim quasi modicas arras futuri coniugij spiritum sanctum accepimus, tunc autem ipsum Christum plenius in nobis habebimus. *Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias.* Ergo quando misit seruos suos, iam inuitati erant. Primùm ergo dicamus, quid sit ipsum conuiuium. Secundò, quando sunt inuitati. Tertiò, quando cœpit præparare conuiuium, & quando misit inuitatores: Prandium enim est doctrina iusticiæ, & verba cœlestium mysteriorum de filio dei venturo. Quæ omnia mandens homo, id est, audiens, acquirit sibi vitam æternam. Multas enim proprietates habet sermo ad escam. Sicut enim qui mittit in os suum fragmentum panis, aut qualemcunque cibum, primùm molit eum dentibus, & ita dimittit in stomachum: sic & cum audimus omne verbum, necesse est ipsum meditari in ore sensus, & quasi quibusdam dentibus, id est tractatibus molere, & videre quid est quod dicit, aut vnde dicit, aut propter quam rem dicit. Nam quemadmodum qualemcunque cibum, nisi masticauerimus dentibus, non sentimus saporem eius: ita & verbum quod audimus, nisi masticauerimus ipsum tractātes in nobis, non possumus intelligere virtutem verbi illius. Nam & manna quod edebatur in eremo, figurā habebat verbi. Ideo dicebatur manna, quod interpretatur Hebraicè, quid est hoc? vt quotiescunque audimus verbum, admoneat nos ipsum nomen requirere, quid est hoc quod audimus? Et sicut cibum postquam masticauerimus, dimittimus in stomachum: ita & verbum postquam bene tractauerimus, commendamus ipsum memorię quasi stomacho. Nam quemadmodū non prodest cibus, nisi cùm fuerit masticatus, & in stomachum descenderit: sic non proficit ad salutem verbum, nisi cùm fuerit intellectui & memorię traditum. Nam sicut cibus nihil prodest si manducauerimus, & iterum euomimus eum de stomacho: sic nihil in nobis prodest verbum, quod audimus, & obliuiscimur illico. Cibus qui in stomacho stat, ille confortat: & sermo qui in memoria manet, ille saluat. Vnde & apud Iudæos illa animalia sunt munda, quæ reuocant cibum, & ruminant. Ergo animal illud est mundum, quod masticat & tradit vtero, & iterum de vtero reuocat, & ruminat. Et homo ille est spiritualis & sanctus, qui audiēs verbum, tractat: & cùm intellexerit, memoriæ quasi vtero tradit, & iterum de memoria quasi de vtero reuocat, & ruminat, & retractat. Ille autem homo immundus est ante deum, qui non recordatur aliquando, nec retractat quod audit. Qui autem māducat de spirituali conuiuio, impletur spiritu, dilatatur sensibus, nutritur in veritate, pinguescit in fide, & sic ingreditur ad interiora voluntates dei, & manens in eis acquirit sibi vitā ęternam. Qui autem ab hoc conuiuio verbi longè fuerit factus, euacuatur spiritu, angustatur sensibus, deficit à veritate, distillat à fide, & sic egrediens ab omnibus voluntatibus dei ad inferiora, nouissimè cadit in mortē. Quando sunt inuitati in tępore Abrahæ, quando dixit ad eum deus: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam tibi demonstrauero. Et omnē terram quamcunq; tetigeris pedibus tuis, tibi dabo eā, & semini tuo in ęternum. Quam terram? Terram Orientalem, fluentem lac & mel. Quod verum non est de terra illa Iudææ, quoniam illa terra nunquam fluxit lacte & melle, sed terram rationabilem, quam Christus suscepit. De illius enim incarnatione lac & mel processerunt. Lac enim opus est miraculorum, quoniam & sine labore dentium, & cum suauitate comeditur, per quod rudes in fide quasi pueri sustentantur. Mel autem eloquia & doctrinæ dicūtur, sicut ait propheta: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel & fauū ori meo. Ergo Christi incarnatio promittebatur, qui lacte miraculorū, & melle doctrinæ nutriturus fuerat Gentes rudes in fide. Vide ergo quoniam iā ex eo ostendebat deus, quoniā non aliter Iudęi poterant Christo credere, nisi vt relinquerent Iudaismū, quod est, exi de cognatione tua: & opus† circūcisionis, quod est, exi de terra tua. Ergo ex eo iam Iudaismus relinquendus ostendebatur. Non solum autem Iudæi, sed nullus homo potest lac & mel manducare Christi, nisi cognationem suam & terram suam reliquerit, sicut scriptum est: Nisi quis reliquerit patrem aut matrem &c. Item, Qui meus

vult

† *in terris non desponsatæ.*

Gen.2.b & 1.Cor.6.d Ibidem.

1.*Cor.15.g.*

Deu.18.d Manna.

Leui.11. & Deu.14.a

Gene.12.a.

Psal.118.n

† *corpus.*

Supra.19.a Luc.9.c

vult esse discipulus, abneget semetipsum. Relinquit ergo cognationem suam, non qui contemnit eam, sed qui amplius diligit deum, quàm parentes. Relinquit terram suam, qui carnis suę non sequitur voluntatem†: qui autem concupiscentias carnales exigit†, terrā cor- *† aut. non ait.*
poris sui exercet, sicut Cain. Qui verò perfectè cognationem suam & terram relinquit, hic lac & mel manducat, cùm legit mirabilia aut eloquia Christi. Quando cœpit hoc conuiuium præparari: à tempore Mosi, *Psalm.18.b*
quando lex domini data est irreprehensibilis, conuertens animas: quādo testimonium domini fidele datum est, sapientiam præstans paruulis: quando iusticiæ domini rectæ lætificantes corda: quando præceptum domini lucidum illuminans oculos: quando timor domini sanctus permanet in seculum seculi: quando iudicia domini vera, iustificata in semetipsa: quādo ex decem speciebus confectus est cibus decalogi salutaris. Sicut enim regale prandium multis ciborum speciebus ornatur, ita & hoc conuiuium scripturarum diuersis iusticiarum speciebus est decoratum. Ex eo etiam tempore inuitatores exierunt prophetæ, qui homines ad nuptias futuri spōsi vocarent, id est, ad fidem Christi, prophetantes eis de ipso. At illi noluerunt venire. Item mittit alios seruos, dicens: *Dicite inuitatis, Ecce prandium meum parauī, tauri mei & saginata occisa sunt, & omnia iam parata, venite ad nuptias.* Qui sunt alij serui? Apostoli, quos & ille *Mat.10.a*
misit, dicens: In viam Gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis, sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israël. Euntes autem prędicate, dicentes, quia appropinquauit regnum cœlorum. Hoc est quod dicit, prandium meum parauī: id est, ex omni lege, & ex omnibus prophetis scripturarum mensas ornaui. Qui sunt tauri & saginata occisa? Prophetæ qui occisi sunt pro salute populi. Sancti quoque occisi sunt pro salute eiusdem populi, quemadmodum do- *1.Cor.12.c.*
cet nos Apostolus, dicens: Ego autem impendar & su- *2.Timo.4.a*
perimpendar pro animabus vestris. Item alibi: Ego enim iam delibor. Hominis libatio alicui pro aliquo offertur. Deo ergo immolandus fuerat Paulus pro populo quem docebat. Sic & prophetæ occisi sunt, vnusquisque pro salute populi quem docebat. Et quoniam mors prophetarum sustentabat quidem ex parte salutem humanam, non tamen plenè saluare poterat totum mundum. Ideo nouissimè immolatus est agnus, qui totius mundi reatum innocentia sua detergeret. Propterea & in diebus Scenopegiæ, quæ interpretatur fixio taber- *Scenopegia*
naculi, diuersæ hostiæ occidebantur in figura sanctorum, nouissimè autem occidebatur & agnus. Si ergo agnum illic occisum intelligimus figuram Christi, consequenter & cæteras hostias intelligimus præcedentiū sanctorum occisiones. Sed & Christus de figurata san- *Psal.65.c.*
ctorum suorum immolatione, dicebat: Holocausta medullata offeram tibi cum incenso & arietibus, offeram tibi boues cum hircis. Nec enim Christus aliquando huiusmodi animalia obtulit patri. Obtulit autem rationabiles arietes, id est, principes omnium Christianorum. Obtulit boues, rationabilem terram colentes. Obtulit etiam hircos ex Gentibus, qui pro nomine Christi sunt passi. Hæc autem diximus, vt ostendamus tauros & saginata occisa, intelligi debere sanctos occisos. Omnes ergo prophetæ & Christus ideo occisi sunt, vt hoc spirituale tabernaculum firmiter figeretur. Denique sicut viscera agni, ita eloquia Christi homines non manducauerunt, nisi postquam occisus est. Nam post mortem eius Euangelia prædicata sunt & credita, & in eis homines quotidie nutriūtur. Sic & viscera eius prophetarum, id est, eloquia, non sunt antè susceptа, nisi postquam occisi sunt. Quis audiuit, aut *In vita re-*
credidit verbis Esaiæ viuentis? Si enim suscepissent ser- *cepti*
mones eius, nunquam eum serrassent: sed postquam *prophetæ.*
occisus est, tunc postmodum Iudæi susceperunt prophetias eius, & cœperunt legere in synagogis suis. Quis Hieremiæ verba susceptt viuentis? Si enim susceperunt verba eius, nunquam eum post multas iniurias lapidassent. Sed postquam occisus est, posteà consecrauerunt prophetias eius, & cœperunt legere eas in conuentu. Et sic inuenies actum in omnibus prophetis, quia viuentes eos nemo coluit, sed post mortem. Vnde & dominus dicit: Qui ædificatis sepulchra pro- *Mat.23.c*
phetarum, & dicitis, si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non fuissemus participes eorum in sanguine prophetarum. Sicut enim viuentis animalis viscera nemo manducat, ita viuentium prophetarum sermones nemo susceptt, sed post mortem ipsorum. Saginati autem sunt gratia dei pleni. Ideo dixit, & saginata, & tauros: non quia & tauri non fuerunt saginati, sed quia omnes saginati non fuerunt tauri. Ex prophetis enim omnibus quidam tantummodo prophetæ fuerunt, quidam autem prophetę & sacerdotes: sicut Hieremias, sicut Ezechiel, sicut filius Ioiadæ. Ergo saginata dicit prophetas tantummodo, qui fuerunt spiritu sancto repleti. Tauros autem, qui & prophetæ fuerunt, & sacerdotes. Sicut enim tauri duces sunt gregis, ita sacerdotes sunt principes populi. Quosdam autem legi, dicentes, tauros hic dici martyres, tunc in primis pro Christo occisos, Apostolis adhuc viuentibus: saginata autem paruulos, spiritu sancto pinguificatos. Quorum omnium interfectiones, multas spiritualium gaudiorum epulas prębuerunt, & nuptias Christi adornauerunt. *Et omnia iam parata.* Quicquid quæritur ad salutem, totum iam adimpletum est in scripturis. Qui ignarus est, inueniet ibi quod discat. Qui contumax est & peccator, inueniet ibi futuri iudicij flagella, quæ timeat. Qui laborat, inueniet ibi glorias & promissiones vitę perpetuę, quas manducando amplius excitetur ad opus. Qui pusillanimis est & infirmus, inueniet ibi mediocres iusticiæ cibos, qui etsi pinguem animam non faciunt, tamen mori non permittunt. Qui magnanimus est & fidelis, inueniet ibi spirituales escas continentioris vitæ, quæ perducant eū propè ad angelorum naturam. Qui percussus à diabolo, & vulneratus est in peccatis, inueniet ibi medicinales cibos, qui eum per pœnitentiam reuocent ad salutem. Vt quid ibi scriptum est, Achar propter furtum la- *Iosue.7.d*
minæ aureæ lapidatus, nisi vt habeant fures quod timeant? Vt quid ibi filij Israël, qui fornicati sunt cum filia- *Num.25.a.*
bus Moabitarum, percussi refugerunt in Beelphegor, nisi vt habeant fornicatores quod perhorrescant? Vt *Exod.22.b.*
quid concupitores carnis castigati sunt in deserto, nisi *& Nu.20.a*
vt nemo delicias concupiscat? Vt quid Dauid arguit *2.Reg.12.a*
Nathan, & suscepit, nisi vt adulteri & homicidę pœni- *Iacobi.2.d.*
tentiæ remedium non desperent? Raab meretrix sanctificata est, vt meretricibus spes daretur. Nihil ergo minus est in hoc conuiuio, quam quod necessarium habet salus humana. *At illi neglexerunt, & abierunt alius in villam suam, alius in negociationem suam.* Omnis actus quem *Actus omnis duplex.*
agunt homines in hoc mundo, duplex est. Aut enim villa est, aut negociatio. Et quando aliquem laborem quidem manuum nostrarum facimus, exercentes terrā, aut aliquod opus terrenum, vtputa agrū, vel vineā,

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel hortum, vel opus ligni aut ferri, villam colere videmur, id est, terram. Quando autem non labore manuum nostrarum, sed aliter lucra quocunque modo cõ sequimur, vt puta honores gerere, vt diuitię permaneãt alicui, aut mercari, omne hoc negociatio appellatur. Duobus ergo verbis omne opus humanum concluſit, siue honestum, siue inhonestum. Honestum quidem o-
Eccli.7.b pus est villæ cultura: sicut ait Salomon: Non oderis rusticam operationem, & agriculturam ab altissimo creа
1.Thes.4.c tam. Et Apostolus hortatur: Rogo autem vos fratres studium habere quietis, & negocij proprij, & operandi manibus vestris, & nullum desiderium sit in vobis ad eos qui foris sunt: inhonestum est enim apud deum opus negociationis, siue dignitatis, siue militiæ. Vnde nihil horum antea Iudæi agebant, propter quod dicit
Psal.70.c propheta: Qui non cognouit negociationes, intrabit in potentias domini: quia difficilè quis negocians intrat in regnum cœlorum. O miserrimus mundus, & miseri qui eum sequuntur. Semper enim homines mundialia opera excluserunt à vita. Sed fortè dicis, Et villã colere peccatum est? Et si quidem impedimẽtum fidei, aut religionis tibi non facit villa, sicut fecit Iudæis, nõ habes peccatum: si autem vel à fide, vel à religione tibi facit impedimentum, fit peccatum. Non ergo ipse villę cultus peccatum est, sed tu præferendo eam deo, facis eam esse peccatum. Opera enim nostra authentica, opera sunt iusticiæ: opera autem carnalia, superoperationes dicuntur, non opera: quia iusticia ad vitam æternã pertinet veram, opus autem terrenum non ad vitam, sed ad sustentationem vitæ huius temporalis. Ideo ergo opus iusticiæ attentè facere debemus, opus autem terrenum transitoriè. Si ergo honestum opus sequendo homines debitum honorem deo nõ reddiderunt, talem iram merentur: putas quali ira sunt digni, qui nõ honesta opera, sed negociationes sequendo, non veniunt ad deum? Aut ita: Villa est iste mundus, circa quem homines amatores mundi occupantur quæstibus eius, quasi villæ cuiusdam reditibus delectati. Negociatio autem prędicatio legis, & procuratio templi, quam auari sacerdotes quasi negociationem æstimãt, quando lucrosam, & non dispensationem diuini operis putant, & non onerosam. Ergo per operationem villę populares significantur homines, quos mundi delectatio separauit à Christo. Per operationem autem negociationis, sacerdotes cæteriq; ministri templi significantur, quos lucri obtentu venientes ad ministeriũ legis & templi, auaricia separauit à fide. Non dixit, malignati sunt, sed neglexerunt: quia non omnes Iudæi crucifixerunt Christum, nec audierunt doctrinam ipsius, aut consenserunt in mortem eius. Quidam enim secularibus negociis occupati, non venerunt ad Christum, nec audierunt doctrinam ipsius, nec viderunt mirabilia eius, ideoque non crediderunt in eum. Qui ergo odio, aut inuidia crucifixerunt Christum, illi malignati sunt: qui autem negociis impediti sunt, non crediderunt: illi neglexisse dicuntur, non malignati. Nam sunt quidam homines, qui possunt & audire & credere, sed solicitudo rerum necessariarum, & delectatio mundi separat eos à deo, quos dominus terram spinosam appellat. Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & cõtumelia affectos occiderunt. De sua morte tacet, quia iam in priori parabola dixerat: sed ostendit mortem discipulorum suorum, quos post ascensum ipsius occi-
Act.7.g derunt Iudæi, maximè sacerdotes Stephanum lapidan
Ibi.12.a. tes, in Iacobi morte gaudentes. Item Iacobum Alphæi lapidantes: propter quæ omnia Hierusalem destructa est à Romanis. Ideo dicit. *Audiens autem rex, iratus est: & misit exercitum suum, & perdidit homicidas illos, & ciuitates eorũ succendit.* Romanus exercitus, dicit exercitus dei: Quia *Psal.23.a* domini est terra, & plenitudo eius. Nec enim venissent Romani in Hierusalem, nisi dominus eos excitasset. Quidam autem exercitum angelos dicit, & ciuitatem pro ciuibus ponit: ac si dicat: Misit angelos suos, & ciues illos misit in ignem æternum. *Et dixit seruis suis: Ite ad exitus viarum, & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.*

Manifestum est quidem, quia post contemptam contumaciam Iudæorum, de vocatione Gentium dicit, quod dicit, Ite ad exitus viarum. Propterea requiramus quę sunt viæ istę, & ad quarum exitus misit Christus discipulos suos. Puto ergo quoniam sicut generalis & publica via est Christus, quæ ducit ad vitam: & viæ dicuntur omnes prophetæ, & omnes apostoli: hæ enim omnes vię ducunt ad Christum, Christus autem ad patrẽ: sic generalis & publica via est diabolus, quæ ducit ad mortem, & viæ sunt omnes professiones seculi istius: Vtputa professio philosophiæ, vna est via: professio militiæ, altera est via: mundialis dignitas, altera est via: professio ludorum, altera via est mundi. Et quid plura dicam? Quantæ sunt diuersitates actuum in hoc mundo, tantæ sunt vię, quæ omnes viæ ducunt ad diabolum, generalem viam perditionis. Ideo ergo dicit: Ite ad exitus viarum, & cuiuslibet conditionis homines vocate ad fidem. Adhuc sicut castitas via est quæ ducit ad Christum, & misericordia, cæteraq; virtutes: sic & fornicatio via est quæ ducit ad diabolum, & auaricia, cæteraq; species malæ. Iubet ergo vt cuiuscunque conuersationis homines inuitent ad fidem, quoscunque siue seruos, seu liberos. Deus enim corporalem seruitutem non cõtemnit, nec corporalem eligit libertatem. Omnis qui diaboli sequitur voluntatem, seruus est diaboli, etsi sit liber: qui autem obaudit deo, ille verè ingenuus est, etsi fuerit seruus. *Ingenuitatem enim spiritualem non sordidat seruitus corporalis, nec turpitudinẽ spiritualem honestat corporalis libertas.* Seruitutem enim non dei dispositio, sed humana violentia introducit. Omnis enim homo liber creatus est, quem deus in libero arbitrio posuit, nisi ipse fecerit se seruum. Et sicut non est distantia in natura creationis hominum, sic non fit differentia in vocatione salutis eorum omnium, siue barbarorum, siue sapientum: quoniam potens est dei gratia barbaras mentes corrigere ad rationabilem intellectum, qui cor Nabuchodonosor ad fe- *Dan.4.f.* ralem sensum mutauit, & iterum feralem sensum eius ad humanum intellectum reduxit. Potens est, inquam, mutare omnes, siue bonos, siue malos: boni ne pereant, mali, vt inexcusabiles fiant. Nemo propter ignorantiã pereat, nemo propter ignorantiam excusetur. Omnes videant lumen, vt appareant, qui amant tenebras, & qui lumen. Qui enim filius est tenebrarum, etsi compellas eum, non accedit ad lumen: qui autem filius est luminis, nec si repellas eum, recedit à lumine. *Intrauit autem rex, vt videret discumbentes.* Intrauit autem deus, nõ quia est aliquis locus vbi non sit, sed vbi vult aspicere, ibi fit præsens: vbi autem non vult, absens videtur. Dies enim aspectionis, est dies iudicij, quando visitaturus est Christianos, qui super mensam scripturarum sanctarum recumbunt: id est, requiescunt in fide earum, & cœlestibus epulantur doctrinis. Aut *dies aspectionis, est dies tentationis*: quando dignatur tentare ecclesiam suam, vt videat qui habent fidem, & opera

digna

Universidad de Deusto
Biblioteca

digna Christi vocatione. Nuptiale vestimentum est fides vera, quæ est per Iesum Christum & iusticiam eius:
Col.3.b. de qua ait Apostolus: Expoliate vos veterem hominem cum actibus suis, qui corrũpitur secundum cõcupiscentiam erroris, vestientes vos nouũ hominem, qui secundum deum creatus est in iusticia, & sanctitate veritatis. Quòd dicit, in iusticia: ad conuersationẽ pertinet: quòd autem dicit, in sanctitate veritatis: ad fidei veritatem. Vestimenta ergo veteris hominis sunt pannosa & sordida opera carnis, corruptibilia & immũda: vestimenta autem noui hominis, sunt fortia & decora opera spiritus, incorruptibilia & sancta. Quemadmodum enim si aliquis cum nigris vestimentis inueniatur in nuptiis, sordidat gloriam nuptiarum: ita & qui opera habet tenebrosa, & inter Christianos quasi vnus ex eis conuersatur, ipsi Christianitati facit iniuriam. Homo itaq; aut secundum locum eligat vestem, aut secundum vestem eligat locum: id est, aut secundum opera eligat professionem, aut secundum professionem faciat opera. Qui vult esse Christi, faciat opera Christi: qui autem nõ vult opera Christi facere, non veniat ad Christum: alioquin audiet in die iudicij: *Amice, quo modo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? & obmutescet.* Hìc enim abscondimus opera nostra, & inuicem corda nostra celamus: in illa autem die nihil est quod respõdeamus, vbi cœlum, & terra, & aquæ, sol & luna, dies & noctes, & totus mũdus stabit aduersum nos in testimonium peccatorum nostrorum. Et si omnia taceant, tamen ipsæ cogitationes nostræ, & ipsa opera nostra specialiter stabunt ante oculos nostros, accusantes nos ante deum, dicẽte Apo-
Rom.2.c. stolo: Cogitationibus inuicem se accusantibus, aut etiã defendẽtibus in die cùm iudicabit deus occulta hominum, per Iesum Christum dominum nostrum. *Tunc dicet rex ministris: Ligate ei manus & pedes, & mittite eum in tenebras exteriores.* Sicut est differẽtia gloriarũ in sanctis secun-
1.Cor.15.c. dum opera, dicente Apostolo: Stella enim à stella differt in claritate, ita & resurrectio mortuorum: sic quoq; differentia est tormentorũ in peccatoribus. Sunt enim primæ tenebræ & exteriores, & nouissimi lacus. Ex eo autem q̃ dixit, Ingressus: vt remuneraret amicos: non autem dixit, congregauit rex omnes qui venerunt ad nuptias: datur suspicio æstimandi, ne fortè dicat hoc de vindicta iudicij. Adhuc autem, quia non dixit, mittite eum in tenebras inferiores, vt eas tenebras inferio-
Psal.85.c. ra loca inferni æstimemus: sicut ibi, Et eripuisti animam ex inferno inferiori: sed ita dicit, in tenebras exteriores. Ergo quotiescunque tentat deus ecclesiam suam, & ventilat ventilabro iudicij, ingreditur ad eam, vt videat discũbentes qui sunt, aut quales sunt: si digni sunt cœlestibus nuptiis, & conuiuio illo vino. Et si inuenerit aliquem non habentem vestem nuptialem, secundum ea quæ diximus, interrogat eum in cogitationibus suis:
Sapien.1.c. sicut scriptum est: Quia in cogitationibus impij interrogatio erit. Et interrogat eum, quæ sunt opera ista quę agis, quia non sunt opera Christiani. Vt quid factus es Christianus, si hæc opera diligebas? Ita vt non habeat quid respõdeat contra conscientiam suam. Et hunc ergo talem cùm viderit in ecclesia Christus, iubet ministros suos, id est, aliquos spiritus seductionum. Nam mala per malos spiritus reddet: qualis fuit spiritus erroris, quem misit deus, vt seduceret Achab, sicut scriptum est
3.Regũ 22. in tertio libro Regnorum. Vel qualis est illa operatio erroris, quam dabit eis deus, qui charitatem dei nõ acceperunt, vt credant mendacio. Et ligant manus hominis illius: id est, opera eius, quæ sunt animæ manus, quæ A homines rectius tollunt ad mandata dei. Ligant & pedes eius, id est, motus animæ eius, quibus anima solet incedere & transire: non de loco ad locum, sed de malo ad bonum, vel de bono ad malum: id est, obligant, & inebriant, & inuoluunt opera eius, vt quo modo nescit sic in laqueum perditionis incurrat. Et apprehendentes eum, per ipsa opera eius, mittunt eum in tenebras, id est, in errores vel Gentium, vel Iudæorũ, vel hæreticorum. Et forsitan propinquiores tenebræ sunt Gentilium, exteriores Iudęorum, plus autem exteriores hæreticorum. Quoniam Gentiles veritatem spernunt, quam non audierunt: Iudæi autem, quam non crediderunt, hæretici autem, quam audierũt & didicerunt. Ipsarum quoq; hæreticarum tenebrarum, quędam sunt prope lucem veritatis: aliæ autẽ longius à veritate, & ideo nigriores: aliæ autem amplius longæ, & ideo pressiores & exteriores. Ideo dixit, *Mittite eos in tenebras exteriores.* id est, in hære-
B ses peruersissimas. *Ibi erit fletus, & stridor dentium.* Videte quia nõ dixit, Ibi est fletus & stridor dentium: sed, erit. Ergo modò mittuntur in illas tenebras mali, postea patientur fletus, vbi est & stridor dentium.

Homilia xlij. *ex cap.* xxij.

Et vnc abeuntes Pharisæi, consilium inierunt, vt caperent eum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes: Magister, scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personam hominũ. Dic ergo nobis quid tibi videtur: licet censum dari Cæsari, aut non? Cognita autem Iesus nequicia eorum, ait: Quid me tentatis hypocritæ? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt denarium. Et ait illis Iesus: Cuius est imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo. Et audientes mirati sunt, & relicto eo abierunt. In illo die, accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non esse
C *resurrectionem, & interrogauerunt eum, dicentes: Magister, Moses* Deut.25.b.
dixit: si quis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat frater eius vxorem illius, & suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres, & primus vxore ducta defunctus est, & non habens semen, reliquit vxorem suam fratri suo. Similiter secundus & tertius, vsque ad septimum. Nouissimè autem omniũ & mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius erit de septem vxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Iesus, ait illis: Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut angeli dei in cœlo. Et de resurrectione autem mortuorum non legistis, quod dictum est à deo, dicente vobis: Ego Exod.3.b.
sum deus Abraham, & deus Isaac, &c. Omnis quidem malicia confunditur aliquoties ratione veritatis, corrigitur autem nunquam, maximè eorum qui proposito malo, & non ignorantia peccant. Sic etenim sacerdotes
D postquam terrere dominum non potuerunt, dicentes: In qua potestate facis hæc? postquam parabolarum ra- Luc.20.a.
tione constricti, sic iudicio ipsi se reos fecerunt, dicentes: Malos malè perdet, nemine contra eos dicente te- Suprà 21.d.
stimonium, nisi conscientia sola: nunquid compunxit eos timor peccati? Nunquid compescuit eos vel libertatis consideratio? Sed quid? *Abierunt, & consilium acceperunt vt eum caperent in sermone.* Quemadmodũ si aliquis claudere voluerit aquę currentis meatum, si vna ex parte excluſa fuerit aqua, violentia aliunde sibi semitam rumpit: sic & eorum malignitas ex vna parte confusa, aliundè sibi aditum adinuenit. Sicut enim non potest fieri, vt ligna mittendo extinguas ignem: sic non potest fieri, vt rationem dicendo places hominem malum. Sicut enim ignis quantò amplius ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur: sic animus malus quantò magis veritatẽ audierit, eò amplius in maliciam excitatur.

Abierunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

Abierunt ergo,& consilium acceperunt. Quò abierunt? Ad Herodianos. Nam ex eo quòd non dicit, consiliati sunt: sed, consilium acceperunt: & ex eo quòd pariter cum Herodianis venerunt, apparet, quia cum illis eiusmodi circunuentionis consilium tractauerunt. Homo colonus, cuius terrā possidet, illius auxilio opus habet. Qui iusticiam tenet, nullius patrocinio indiget, nisi dei. Qui in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adiutorium necessarium habet. Colonus enim dei, diaboli auxilium non requirit: colonus autem diaboli, auxilium dei & si quærit, non inuenit. Vidisti aliquādo euntem ad furtum, deum orare, vt bene prosperetur in furto? Aut qui vadit ad fornicationē, nunquid sibi signum crucis ponit in fronte, vt non comprehendatur in crimine? Quod si fecerit, non solùm non adiuuatur, sed adhuc amplius traditur: quia nescit iusticia dei patrocinium dare criminibus. Sic & isti Christum expugnare cupientes, conuenienter non ad seruos dei, viros religiosos, sed ad Gentiles, id est Herodianos se contulerunt. Quale est consilium, tales & consiliatores. Quis autem poterat dare cōsilium contra Christum, nisi diabolus qui erat aduersarius Christi? Cogitabant enim apud se sacerdotes, si nos soli euntes interrogauerimus Christum, quanuis dixerit quia nō licet dari Cæsari tributum, tamen nemo nobis credet dicentibus contra eum: iam enim omnes sciunt, quia inimici eius sumus. Inimicorum autem testimonium in iudicio, etsi verum fuerit, quasi suspectum reprobatur. Sed nec per seipsos Christum interrogare volebant, quia in magna suspicione inimiciciæ eorū fuerant apud Christum, ne fortè quasi suspecti circunuenire eum non possint. Nam inimicus manifestus melior est, quàm amicus fictus. Ille dum timetur, facilè vitatur: iste dum non agnoscitur, prævalet. *Miserunt ergo discipulos suos.* quasi adhuc minus cognitos, & minus suspectos, vt aut absconditè facilè deciperent eum, aut deprehensi minus erubescerēt apud eum. Nam cōsilio malo deprehenso, tantò minor nascitur cōfusio, quantò fuerit persona deterior. Sed discipuli illi magistris suis ætate minores erant, malicia autem pares. Nam & pulli serpentium statura breuiores, veneno autem æquales sunt. Et catuli luporum adhuc teneri constituti, etsi venationem exercere nō possunt, iam tamen sanguine gaudent, & morsibus ludunt. *Magister, scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces.* Magistrum eum vocant, & veracem: magistrum, vt quasi honoratus & laudatus, mysteriū sui cordis simpliciter eis aperiat, tanquam volens eos habere discipulos. Hæc enim est hypocritarum prima potentia, simulata laudatio. Laudant enim quos perdere volunt, vt per delectationem laudis, paulatim corda hominum ad simplicitatem benignæ cōfessionis inclinent. Veluti si quis taurum validum viribus non potest subiugare, & vinculo flectere, mollibus manibus nodosam eius fricat ceruicem, vt quem virtute tenere nō potuit, per blandimentum comprehendat: Sic & isti catenam subdolæ laudis portantes in ore, & gladium maliciæ abscondentes in corde, taurum ecclesiastici gregis dolo laudis comprehendere festinabant. De quo tauro prophetans Iacob, iam tūc increpabat Leui filium suum, quia de Leui erant nascituri sacerdotes, qui interfecturi erant Christum. Simeon & Leui fratres consummauerunt iniquitates suas. In cogitationes eorum non venit anima mea, & in consilia eorum non cadant præcordia mea, quia in ira sua occiderunt virum, & in furore suo subneruauerunt taurum. De talibus dicit propheta: Molliti sunt sermones eorū super oleum, & ipsi sunt iacula. *Quid tibi videtur? licet censum dari Cæsari, an non?* Non est iustum, vt serui summi regis terrenis regibus seruiamus. Si enim indignum est, vt ex duobus regibus homo alterius alteri obsequatur, & iniuriam facit suo, si subiacet alieno: quantò magis indignum est, vt cultores dei humanarum potestatum grauamina cognoscamus? Cognita autem eorum nequicia Iesus, non secūdum sermones eorum pacificos blandè respondit, sed secundū conscientiam eorum crudelem aspera dixit: quia deus plerūque ad animam loquitur, non ad corpus: voluntatibus respondet, non verbis. *Hypocritæ, quid me tentatis? Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium.* Dicit eis hypocritæ, vt quod ab eo audierunt in aure, apud semetipsos inueniant in corde: vt cōsiderantes eum humanorū cordium cognitorem, quod facere cogitabāt, perficere non auderent. Vide ergo, quòd Pharisæi quidem blandiebantur, vt perderent: Iesus verò confundebat, vt saluaret: quia vtilior est homini deus iratus, quàm homo propicius. *Et ait eis: Cuius est imago hæc, & superscriptio? Dicunt ei: Cæsaris. Tunc dixit eis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt dei, deo.* Imago dei non est in auro depicta, sed in hominibus figurata. Numisma Cæsaris, aurum est: numisma dei, homo. In solidis Cæsar videtur, in hominibus deus agnoscitur. Ideo diuitias vestras Cæsari date, deo autem conscientiæ vestræ solam innocentiam reseruate, vbi deus videtur. Cæsaris enim imaginem manus artificis sculpsit, & corruptibilibus literis annotauit: dei autem imaginem in homine diuina manus decem viuis apicibus demōstrauit. Quibus? Illis quinque sensibus carnalibus, & quinq; spiritualibus, per quos cōsideramus, & apprehendimus quę sunt vtilia, vt deus. Ideoq; illibatam deo semper imaginem suam reddamus. Non superbiæ fastu tumidam, non iracundiæ liuore marcidam, non auariciæ facibus succensam, non gulæ illecebris deditam, non hypocrisis duplicitate contectam, non luxuriæ sordibus attaminatam, non elationis protensione leuem, non vinolentiæ tabe amentem, nō diffidio mutuæ charitatis extorrem, non detractionis mordacitate pestiferam, non mutiloquij vanitate inanem, sed charitate perspicuam, fide & spe certissimam, patientiæ virtute fortissimam, humilitate tranquillam, castitate purpuream, parsimonia sobriam, tranquillitate iocundam, hospitalitate deuotam. Talibus enim inscriptionibus suum deus numisma non mallei, vel incudis ictu composuit, sed prima conditione formauit. Cæsar enim suam in numo requirit imaginem, deus verò hominem quem creauit, exquirit. Non dimittit Cæsar suum quod debetur numisma, nec deus suam vnquam exquirendo relaxat facturam. Sicut qui suam Cæsari adulterinam imaginem reddit, flagellari torroribus, & atrocibus iubet subiici pœnis: sic deus omnipotens corruptores imaginis suæ morti tradit perpetuæ, & infernales iubet pœnas persolui immensas. Ita qui vitare horrenda exitia cupit, incorruptam studeat authoris sui imaginem conseruare, quatenus cum suam quam formauit requisierit deus imaginem, saluam & immunem ab inimici infectionibus cernens, suo collocet gremio, angelorumq; choris admiscens, perpetuis faciat cœlorum gaudiis perfrui. *In illa die, accesserunt ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse.* In qua die? Quando recedebant Pharisæi, & accedebāt Sadducæi. Recedebant Sadducæi, & iterum accedebant Pharisæi. Vnus dies est, & multa certamina. Frequentabant enim super eum, tali forte consilio, vt quis aut cōprehendere

Hypocritarum mos.

Gene.49.a.

Psal.54.d.

eum

eum posset: aut si certè eum ratione superare non pos- A
sent, vel per ipsam frequentationem subuerterent sen-
sum ipsius. Quemadmodum si inter plures hostes inue-
niatur vnus pugnator fortis, dum singuli viribus eum
superare nō possunt, circunueniūt eum omnes, vt quòd
virtute non poterant superare, ipsa multitudine cōuer-
tant eum in fugam. O stulti, si quis corruptibili fonte
vtatur assiduè, magis fontis illius venas laxat, & maio-
rem aquam infundit. Et illi de fonte viuo aquæ salien-
tis in vitam æternam hauriebāt sermones, & putabant
eum plura interrogando siccare. Circundabant ergo
eum, quasi plures canes garruli vnum leonem. De his e-
Psal.21.d. nim dixerat per prophetam: Quoniam circundederunt
me canes multi. Et verè tanquam irrationabiles canum
latratus, sic erat vox Sadducæorum. Videamus consi-
lium inimici, quod per Sadducæos operabatur. Diabo-
lus enim semper aduersarius Christi est, qui semper sibi
Esa.14.d. thronum domini vsurpabat, testante propheta: Super B
stellas cœli ponam tribunal meum, & ero similis altissi-
mo. Ab initio mox vt creatus est homo, tentauit vnius
dei noticiam obscurare, & culturam multorū deorum
Gene.2.b. inducere, dicens ad Euam: Et eritis sicut dij, scientes bo
num & malum. Sicut enim omne malum non à perfe-
cto malo incipit, sed paulatim in primis: sic & istud tam
audax malum, primùm leuiter & latenter inspirauit, id
est, persuasit: non quidem vt colerent deos, sed interim
fecit mentionem deorum, quos debeant colere. Adhuc
enim non erat multitudo hominum pessimorū, in qui-
bus seminaretur fallacia deorum multorum. Nam vir-
tus diaboli est, quòd homines mali sunt. Nec enim po-
test aliquod malum seminare in mundo, nisi per minis-
tros suos: quia in sanctis non inuenit locum. Crescen-
te itaque numero hominum malorum, creuit & virtus
erroris, & minuit noticiam dei, vsque ad dies Abrahæ, C
quem deus suscitauit, vt tam per eum, quàm per eius fa-
miliam, dei noticia in mundo, tanquam lucerna luce-
ret in tenebris. Videns itaque quia noticiam dei omni-
no extinguere non potuit, aliam adinuentionem exco-
gitauit erroris, vt etsi cognoscatur deus virtutum, ta-
men nullus obediat præceptis ipsius. Nam dominus, cu-
ius præcepto nullus obtemperat, cùm sit dominus, esse
Hic sup.c. Mar.12.c. Luc.20.c. Actu.23.b. dominus non videtur: quia nomen habet tantummo-
do, non potestatem. Quid ergo? introduxit hæresim
Sadducæorum, qui dicerent non esse resurrectionem
mortuorum. Quæ res omnium propositum faciendæ
iusticiæ frangit. Nam in omni re, aut actu, siue corpo-
rali, siue spirituali, agendi virtus spes est præmij futuri.
Qui enim arat, arat vt metat. Qui pugnat, pugnat vt
vincat. Nam cùm sit ita difficile in hoc mundo seruare D
iusticiæ sanctitatem, quis contentus esset, aduersus seip-
sum quotidie luctamina exercere, nisi ad spem aspice-
ret resurrectionis? Tolle ergo spem resurrectionis, &
soluta est tota obseruantia pietatis. Nunquid Sadducæi
credebant esse coniugia post mortem? Absit. Quo mo-
do enim coniugia crederent fieri, quando ipsam resur-
rectionem negabant? Sed ad defensionem erroris sui
putabant se inuenisse acutissimam rationem, hoc mo-
do apud se dicentes: Sicut non est possibile, vt ea mu-
lier quæ fuit septem virorum, sit vnius vxor priuata, aut
omnium communis: sic non est possibile, vt fiat resur-
rectio mortuorum. *Respondens autem Iesus, ait eis: Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli dei in cœlo.* Stulti
qui seculū illud huic seculo simile existimabant. In hoc
seculo quia morimur, ideo morimur, quia nascimur:
ideo vxores ducimus, vt quod moriēdo minuitur, nas-
cendo suppleatur. Tolle moriendi necessitatem, & nas-
cendi vtilitas superflua inuenitur: tolle nascendi vtili-
tatem, & nubendi causa soluta est. Nam iste mundus
carnis est, ille autem animarum. Sicut anima in hoc
mundo peregrina est, ita caro in illo extranea est. In
isto mundo anima carni subiecta est, quantùm ad pas-
siones humanas, in illo autē caro animæ. Vnaquæq; res
in sua patria fortior est, & dominatur. Si ergo anima
sic potens claudi potest in hoc seculo infirmo, & terre-
no corpori sic subdita est, vt nihil pene spiritualiter sa-
pere, aut agere possit secundum suam naturam: quantò
magis cum in illo seculo caro infirma & vilis, dignito-
sæ animæ & potenti cœperit esse subiecta, nihil poterit
carnale sapere, aut agere secundū suam naturam? Nam
hoc ipsum modicum, quod in hoc seculo in corpore cō
stituta anima spiritualiter sapit, nimia potestas animæ
hoc sibi vendicat extra ordinem, quia dominatio car-
nis est in hoc mundo. Quemadmodum diues peregrè
profectus, si in hospitio applicuerit pauperis alicuius,
quanuis nō potest iubere in domo quod vult, quia hos-
pes est, tamen magnā sibi fiduciam agendi aliquid ven-
dicat, quia potens est: sic & anima peregrina in hoc re-
gno carnis ingressa, quanuis non omnia spiritualiter
agere potest secundum se, quia extranea est in hoc mun
do, tamen aliquid spirituale vendicat & in carne, quia
nimium potens est. Et econtrariò: Sicut peregrinus pau
per nihil in hospitio diuitis potest, primò quia peregri-
nus & hospes est, deinde quia mendicus & pauper est:
sic & caro cùm in illud seculum resuscitata migrauerit,
nihil omnino sibi poterit carnale defendere: primùm,
quia extranea est in illo seculo spirituali: secundò, quia
infirma est carnis natura. Et hoc quidē diximus secun-
dum rationē mortalem. Alioquin in resurrectione mu-
tanda est ipsa carnis natura, vt nihil carnis habeat in
se, nisi fortè tantūmodo formam, sicut scriptum est: Se- *1.Cor.15.f.*
minatur corpus animale, resurget autem corpus spiri-
tuale. *Respondens Iesus ait: Erratis, nescientes scripturas, neque virtutem dei. In resurrectione enim neque nubent, neque vxores ducent, sed sunt sicut angeli dei in cœlo.* Quare cùm de ieiuniis,
aut eleemosynis, cæterisq; virtutibus spiritualibus locu-
tus fuisset, nunquam angelorū similitudinem introdu-
xit, nisi cùm de soluto viri & mulieris coitu loqueretur,
dicens: Neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut
angeli dei in cœlo? Quoniam sicut omnes actus carna-
les opera sunt animalium, præcipuè tamen actus libidi-
nis opus est animalium: sic & omnes quidem virtutes
spirituales, res sunt angelicæ, præcipue tamen castitas
res est angelica. Per hoc enim solùm singulariter homi-
nes angelis assimilantur, & vincitur natura virtutibus.
Ideo dicit, Neque nubent, neque nubentur, sed sunt si-
cut angeli dei in cœlo. Sicut enim quādo hoc agimus,
quod animalia habent nobiscum commune, animalia
esse nos profitemur: sic quando illud agimus, quod est
extra naturam carnalem, naturam carnis egredimur, &
angelis coæquamur. Sed quia primum quidem & natu-
rale est animaliūm, vt non vnius masculi, vel vnius fœ-
minæ lege contenta sint: proprium autem naturale est
angelorū omnino separatos esse ab vsu libidinis. Qui
verò vnius masculi, aut vnius fœminæ lege contentus
est, mediam tenet conditionem, & est homo, id est ne-
que angelus, neque animal est. Angelus quidem nō est,
quia nec est separatus ab vsu libidinis: animal autē non
est, quia vnius lege contentus est. Qui autem omnino
separatur ab vsu libidinis, supergreditur naturam hu-
manam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

manam, quæ media est, & ad conditionem transit angelicam. Sed nũc videamus, qua ratione diximus, quòd omnis quidem actus carnalis, opus est animalis, præcipuè tamen libido. Per omnem actum carnalem homo animalibus similis inuenitur, maximè autem per vsum libidinis, quoniam omniũ quidem carnalium sensuum opus non solùm ad malum proficit, sed etiam ad bonum. Est enim & secundum deum videre, & audire, & odorari, & gustare, & tangere. Quotiensçunque enim aspicimus multiformes species rerum, audimus varios sonos vocum, odoramus diuersas fragrationes odorũ, gustamus innumerabiles suauitates gustuum, palpamus qualitates rerum innumeras, de operibus potentiæ & sapientiæ dei diiudicamus, vt cognoscamus & colamus eiusdem creationis authorem. Ideo si tollimus à nobis vsum sensuum illorum propter malum quod fit ex illis, impeditur etiam bonum quod fieri solet per eos. Tantummodo sensus ille libidinis semper in malo est, & nunquam in bono. Propterea si repellamus à nobis libidinis vsum, nullum bonũ impeditur ex illo: nec enim aliquod bonum est, quod generetur ex illo, nisi sola natiuitas carnis: quia & ipsa generatur ex malo. Ideo autẽ dissipata est, vt ex corruptione nascatur: quoniã & ipsa post modicũ est corrumpenda. Sicut enim non est dignum, vt quod ęternum est ex corruptione nascatur: sic non est dignũ, vt quod ex corruptione nascitur sit ęternum. Quia caro & sanguis regnũ dei non possidebunt, neque corruptio incorruptelam possidebit. Item dicit Ioannes: Dedit eis potestatem filios dei fieri, qui non ex carne, neque ex sanguine, neque ex volũtate viri, sed ex deo nati sunt. Item alia ratio. Quoniam secundum istos sensus carnales, quos habet caro, habet ecõtrariò anima spiritualiter. Nam & videt anima spiritualiter, & audit, & odorat, & gustat, & tãgit, sicut in multis expositum est locis. Vnde & decachorda cithara dicitur homo. Solus autem libidinis sensus inter animam & carnem nõ est cõmunis, sed solius carnis proprius & priuatus. Propterea per omnes actus carnales, qui sunt ex quinque sensibus carnalibus, homo animalibus similis inuenitur: maximè autem ex vsu libidinis, quia ad solam pertinet carnis naturam. *Nescitis scripturas, neque virtutem dei.* Sapienter primùm arguit stulticiam eorum, quia nõ legebant. Secundo ignorantiam, quia non cognoscebant deum, quia ex diligentia lectionũ nascitur scientia dei. Ignorantia autem, negligentiæ filia est. Si enim nec omnes qui legunt cognoscũt deum, quo modo cognoscet qui non legit? Quòd autem diximus, non omnes legentes cognoscere veritatem dei, tũc est si nolentes inuenire, legant. Qui enim legens de deo, vult inuenire deũ, festinet viuere deo dignè, & ipsa cõuersatio eius bona fit quasi lãpadis lumen ante oculos cordis eius, viam aperiens veritatis: qui autẽ non festinat viuere dignè deo, legens nõ deum quærit ad salutem suam, sed scientiam dei ad gloriam vanam. Ideo etsi semper legat, nũquam inuenit: Sicut nec philosophi inuenerũt, qui ipsam causam quærebant. Putas sacerdotes Sadducæorum nõ legebant scripturas? Sed cognoscere nõ poterunt deum in eis, quia nolebant viuere dignè deo. Nec enim poterant sua verba docere, quos mala opera docebant. Talis est enim scriptura nolenti viuere secundum deum, quemadmodum si aliquis agricolæ nõ habenti voluntatem pugnandi, exponat bellicam disciplinam: econtrariò autẽ viro bellatori nolenti colere terram, agriculturam exponat: si tota die audiat verba expositionis illius, nihil intelligere aut comprehendere potest, quia nec habet desiderium disciplinæ illius. Vbicũque enim fuerit desiderium hominis, illuc dirigitur & sensus ipsius. Ideo ad illud quidẽ quod dixit, Nescitis virtutem dei: hoc retulit, dicens: In resurrectione enim neq; nubent, neque nubentur. Ad illud autẽ quod dicit, Nescitis scripturas: exemplum protulit, dicens: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob. Si enim Abrahã, & Isaac, & Iacob morientes periissent, nunquam diceretur deus eorum esse, qui non erant. Diximus suprà cùm de manu extensa hominis arida tractaremus, quia calumniatoribus primùm oportet in aliqua quęstione authoritatem scripturæ proferre, deinde rationem exponere, nõ prius rationem, postea authoritatem. Et causæ huius ibi exposuimus rationem, quia & ibi sic fecit Christus. Hîc autem interrogãtibus Sadducæis, & per ignorantiam aliquid se scire æstimantibus, prius rationem exposuit, dicens: In resurrectione enim neq; nubent, neque vxores ducent, sed erunt sicut angeli dei in cœlo. Deinde protulit scripturæ authoritatem dicentis: Ego sum deus Abraham, & deus Isaac, & deus Iacob. Vt & nos calumniatoribus prius authoritatem scripturę proferamus, postea rationem reddamus. Interrogantibus autem quocũque proposito, prius rationẽ exponamus, postea authoritatem: vt ratione quidem eos placemus, authoritate cõfirmemus. Quoniam calumniatores cõuincere oportet, interrogatores autem docere. Quoniam & calumniator, & si intelligit rationem, cõsentire rationi nõ acquiescit: fratribus autem, id est interrogantibus, solam exponere sufficit rationem quæstionis, quia discendi & non cõtradicendi propositum habent: propter quod & audita ratione credunt. Item vide quo modo sit infirmior Iudęorum congressio contra Christum. Prima, cum terrore: vt est, In qua potestate facis hæc? Secunda, cum dolo, cùm dicunt, Magister, scimus quia verax es, & viam dei in veritate doces, & nõ est tibi cura de aliquo: non enim respicis personas hominũ. Non enim terrent, sed circunueniũt laudibus: quę congressio, etsi nõ minus periculosa est priore, tamen minus terribilis est. Contra illam enim necessaria erat fortitudo animæ, & cõstantia cordis: cõtra istam autem acuta sapientia. In tertio verò loco neque cum terrore, neque cum dolo, sed ex pręsumptione ignara. Satis enim fecerunt sibi Sadducæi, ita esse sicut putabant, & cum idoneo argumento existimauerũt se vincere Christum, resurrectionem annũciantem, quæ duabus pręcedentibus facilior est. Hominem enim putantem se aliquid scire, cùm nesciat, facile est viro scienti circunuenire.* Contra tales enim necessaria est sola scientia scripturarum. Hæc autem diximus, vt per seruos diaboli, actusq; eorum, habitudinẽ ipsius diaboli describamus: quoniam omnis operatio inimici talis est. In primis grauis, & intolerabilis est impetus eius. Quòd si quis forti animo sustinuerit eum, in secundo inueniet eum infirmiorem, in tertio magis debilitatum. Et quantò plus repercussus fuerit, tãtò magis frigescit & deficit. Vnde puto in persecutionibus Christianis, si in primis quando cõprehenduntur non denegauerint territi, nullis poterũt postea vinci doloribus: quia diabolus non tantùm habet in se virtutis, quantùm terroris. *Pharisæi autem audientes, quod silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum.* Frequenter Iudæi diuersis interrogationibus Christum tentantes, sibi quidem acquisierunt interitum, nobis autẽ prouiderunt salutem. Nam verba Christi illis profecerunt ad confusionem, nobis autem ad ædificationem: quoniam respõsis eius vincebãtur, & nõ placabantur. Nam malicia

Ibidem f. *Ioan. 1. b.*

Intelligẽtia sacrarũ literarum nõ assiduo acquiritur studio, sed deo dignæ vitæ.

Exod. 3. b.

Luc. 20. d. *Mar. 12. b.*

cõuincere.

malicia frequenter quidem vincitur, nunquam autem placatur. Phariſei ſunt omnes, qui contra veritatem cõtendunt: quia non veritatem defendere cupientes certant, ſed ſubuertere feſtinantes. Qui enim pro veritate contendũt, & cognita veritate non† conſentiunt veritati, manifeſtum eſt, quoniam prius nõ pro veritate, ſed contra veritatem† certabant. Audi ergo homo fidelis, qui cõtra hæreticum libenter contendis: ſi Phariſæi victi placati nõ ſunt, & tu certando cõtra hæreticum potes eum placare, cùm viceris? Nunquid fortior Chriſto es, vt quos ille non placauit, tu placabis? Debuerũt quidem timere Sadducæorũ exemplum, vt nõ ſimiliter interrogantes cõfundantur, ſed ardens malicia dum ſauciare feſtinat, non aſpicit exitum rei, vt tantũmodo alteri noceat, nec ſibi penitus. Si neminẽ ante eos viciſſet, forſitan iuſta ratione ſperaſſent poſſe eum vincere, à quo nullus eſt victus: nunc autem videntes, quoniam quotquot interrogare eum auſi ſunt, omnes victi receſſerunt: quid æſtimandi ſunt iſti? nũquid fortiores quàm cæteri, qui victis omnibus vincere ſperauerunt? Sed impudentiores, quàm omnes qui cõfuſis omnibus ante ſe, ſimiliter erubeſcere nõ timuerunt. *Conuenerunt in vnum, & interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum.* Conuenerũt in vnum, vt multitudine vincerent, quem ratione ſuperare nõ poterant: à veritate nudos ſe eſſe profeſſi ſunt, qui multitudine ſe armauerunt. Dicebant enim apud ſe: Vnus loquatur pro omnibus, & omnes loquamur per vnum, vt ſiquidem vicerit, omnes videamur victores: ſi autem victus fuerit, vel ſolus videatur cõfuſus. O Phariſæi qui omnia propter homines cogitatis & facitis. Primùm quidem veniẽtes cum vno, vincendi eſtis per vnum: tamẽ pone quia vno victo, homines non intelligũt omnes vos eſſe victos, nũquid cõſcientiæ veſtræ cõſentiunt ſe eſſe confuſas? Leuis enim eſt cõſolatio, vt qui in ſeipſo confuſus eſt, quòd ab aliis ignoratur. *Magiſter, quod eſt mandatum magnum in lege?* Magiſtrum vocat, cuius non vult eſſe diſcipulus. Simpliciſſimus interrogator, & malignantiſſimus inſidiator. De magno mandato interrogat, qui nec minimum obſeruat. Ille enim debet interrogare de maiori iuſticia, qui iam minorem compleuit. Dominus autem ſic ei reſpõdit, vt interrogationis eius fictam conſcientiam ſtatim primo reſpõſo percuteret, dicens: *Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo.* id eſt, non ſicut tu, qui deuotionem oſtendis in ore, & fraudem meditaris in corde. Magnũ autem & minimum mandatum dicimus, quantùm ad dignitatem mãdatorum, non quantùm ad vtilitatem. Alioquin vtilitas omnium mandatorũ vna eſt, & omnia mandata quaſi vnum videntur eſſe mãdatum: quia ita ſibi cohærent, vt alterum ſine altero eſſe non poſſit: Vtputa, ſi interroget te aliquis in ædificatione domus, quæ pars eſt melior, dicis, fundamentum. Sed quemadmodum ædificatio nõ poteſt eſſe, niſi fuerit fundamentum: ita nec fundamentũ eſſe poteſt, niſi ædificatio fuerit ſubſecuta. Nec dicitur fundamẽtum, niſi ſit ædificatio cuius fundamentum dicatur. Ergo fundamẽtum in ædificatione dignius eſt, nõ vtilius: ſic & caput dignius eſt quàm membra: tamen nec membra ſine capite, nec caput ſine membris eſſe poteſt. Sic digniores ſunt ſacerdotes, quàm populus, non tamen vtiliores: quia nec populus ſine ſacerdotibus, nec ſacerdotes ſine populis eſſe poſſunt. Ita & dignius eſt hoc mandatum, Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo: quàm illud, Non occîdes, non cõcupiſces: tamen vtilitas vna eſt: nam qui diligit deum, ille nõ occîdit, nec cõcupiſcit: qui autem occîdit, aut cõcupiſcit, ille non diligit dominum deum ſuum. Eſſe autem minora mãdata dominus manifeſtat, dicens: Si quis vnum ex minimis mandatis iſtis ſoluerit, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Diliges, inquit: nõ dicit, timebis: quia diligere maius eſt quàm timere. Inchoatio enim culturæ dei habet timorem, perfectio autẽ dilectionem, dicente Ioanne: Perfecta dilectio foras mittit timorem. Donec enim homo timet deum, non eum diligit: cùm autem diligere cœperit, iam nõ eum tantummodo timet, ſed etiam amplius diligit. Timere enim ſeruorum eſt, diligere autem filiorum: timor ſub neceſſitate eſt, dilectio in libertate. Qui in timore ſeruit deo, pœnam quidem euadit, mercedem autem iuſticiæ non habet, quia inuitus facit bonum propter timorem. Non vult ergo deus, vt timeatur ab hominibus, quaſi dominus: ſed vt diligatur quaſi pater, qui adoptionis ſpiritum donauit hominibus. Nam ſi cõſideremus ab initio creati hominis cauſam, intelligimus quia deus magis ſe patrem voluit eſſe hominum, quàm dominum. Non enim dixit tantummodo, faciamus hominem: ſed, faciamus hominem ſecundũ imaginem & ſimilitudinem noſtram. Similare autem filius conuenit ad patres ſuos, non etiam ſeruis ad dominos ſuos. Quid eſt diligere deum ex toto corde? Id eſt, vt cor tuum non ſit inclinatũ ad vllius rei dilectionem amplius quàm ad dei: nec delecteris in aliqua ſpecie mũdi amplius quàm in deo, non in honoribus, non in auro, vel in argento, nõ in poſſeſſionibus aut vineis, non in animalibus aut mancipiis, non in ornamentis aut veſtibus, non in filiis aut parentibus, aut amicis, ſed hæc omnia exiſtimes tibi eſſe in deo, vt præ his omnibus deum ames. Si autem in aliquo horũ amor cordis tui fuerit occupatus, iam ex toto corde nõ amas deum: pro quanta enim parte cor tuum fuerit ad aliquã rem amãdam inclinatum, pro tanta parte minus eſt ad deum. Ecce ſi vir habeat vxorem, quo modo cognoſcitur vxoris plena dilectio? Vxor neminem debet ſapientiorem reputare, quàm virum ſuum: etſi ſit alter ſapientior, tamen illa ſapientiorem eſſe altercũ intelligere non debet. Vxor neminem fortiorem debet putare, quàm virum ſuum: etſi alter fortior ſit, tamen illa intelligere non debet alterum fortiorem. Vxor neminem formoſiorem debet putare, quàm virum ſuum: etſi ſit alter formoſior, tamen coram oculis eius alter formoſior non debet apparere. Perfectum enim odium, & perfectus amor iudicium rerum non cognoſcit: vtputa, ſi perfectè odias aliquem, qualiacũque fuerint apud illum, omnia tibi diſplicent, ſiue quæ dicit, ſiue quæ agit: etſi vere bona ſunt, tamen tibi mala videntur. Sic & ſi perfectè aliquem amas, quæcũque ſunt apud eum placent tibi, ſiue quæ loquitur, ſiue quæ agit: etſi mala ſunt, tamẽ tibi bona videntur. Ergo & vxor ſi videns aliquem, dixerit quàm ſapiens vir, vtinam vir meus talis eſſet, iam amor eius minus habet de perfecto amore: & pro quãta parte amplius aliquid laudauerit in altero viro, quàm in ſuo: tantò dilectio eius minor eſt ad virum ſuum. Sic ergo & omnis anima Chriſtiana, quæ ſponſa eſt Chriſti, ita diligere debet deum, vt nihil ſit in mundo, quod amplius amet quàm eum, aut intantum. Pro quanta autem parte plus aliquid amauerit, pro tanta parte minus amat deum. Quid eſt in tota anima diligere deum? Id eſt certiſſimum animum habere in veritate, & firmum eſſe in fide. Alius eſt enim amor cordis, & alius eſt amor animæ. Amor cordis quodam modo carnalis eſt, vt etiam carnaliter deum amemus: quod facere non poſſumus,

† *Id deeſt in priori non contra veritatem, ſed pro veritate certab.*

Supra 5. cc.

1 *Ioan. 4. d.*

Diligere deum ex toto corde, quid.

Ex tota anima diligere deum quid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sumus, nisi recesserimus ab amore mundialium rerum. Sicut enim casta mulier, quæ virum suum amat, nullum amat alium: si autem alterum amauerit, iam non amat virum suum. Ita & homo, si deum amat, mundum non amat: si autem mundū amauerit, iam deum ex toto corde non amat. Ergo cordis amor non intelligitur, sed sentitur in corde, quia quodam modo carnalis est. Amor autem animæ non sentitur in corde, sed intelligitur, quia amor animæ iudicium eius est. Puta si didicisti vnum deum ex quo omnia, & vnum deum per quem omnia: si iterum intellectus tuus per alicuius doctrinæ seductionem percussus, cœperit dubitare de substantia dei, in tota anima non diligis deum. Item qui putat incantationes aliquid posse, aut auguria aliquid intelligere, aut diuinationes aliquid nunciare, non ille in tota anima diligit deum. Quis autē diligit deum? qui omne bonum credit apud deum, & omne bonum credit esse deum, & extra deum non credit esse bonum: Qui omnem virtutem & sapientiam credit esse deum, & extra deum nō credit esse aliquam sapientiam, neque virtutem. Qui credit deum omnia facere, & sine deo nihil fieri posse: ille tota anima diligit deum. Quid est, in tota mente diligere deum? Id est, vt omnes sensus tui qui pertinent ad te, deo vacent, cuius intellectus deo ministrat, & cuius sapiētia circa deum est, cuius cogitatio ea quæ sunt dei tractat, cuius memoria quæ sunt bona recordatur: tota mente diligit deum, sicut ait Apostolus: Psallam spiritu, psallam & mente. Cuius autem intellectus quæ sunt dei nō intelligit, aut non secūdum deum sapit, aut scientia illius vana est & secularis, singularis autem recordatio eius nō est bona, aut cogitatio displicens deo: ille non tota mente diligit deum. *Hoc est primum & maximum mandatum, secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Videtur Christus non ad interrogationem respondere. Ille enim interrogauit, quod est magnum mandatum? puta dixit, diliges dominum. Si volnit & alterum mandatum inducere, debuit minimum dicere, non secūdum. Nam contra magnum minimum est, non secundum. Secundum autem ad primum respicit. Sed vide quid voluit ostēdere. Diliges dominum, & magnum est: diliges autem & proximum, magnum quidem est, primum autem non est: & ideo dixit, Simile est. Considera ergo mysterium. Quis est proximus noster? Christus, qui susciipiens carnem nostram, factus est proximus nobis, sicut in parabola illa Christus ostendit, cum interrogat Pharisæus: Et quis est meus proximus? Introducit hominem vulneratum à latronibus, & à sacerdotibus despectum, à Samaritanis autem receptum, qui est ipse Christus. Ergo primum mandatum est magnum, deum patrem diligere: secundum autem & simile est, dei filium diligere, id est cognoscere: ergo filius dei magnus est, sicut pater. Quicquid enim pater potest, & filius potest. Pater enim diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Sed quia omnia filius dante patre potest sicut pater, ideo pater magnus deus & primus. Filius autē magnus deus quidem, non tamen primus, sicut ait Apostolus: Expectantes aduentum magni dei, & saluatoris nostri Iesu Christi. Vt autem simpliciter intelligamus proximū nostrum omnem hominem esse fidelem, qui hominem amat fidelem, simile est sicut qui amat deum, quia imago dei est homo. Sicut in imagine sua rex honoratur vel cōtemnitur, sic & deus in homine vel diligitur vel oditur. Nō potest hominem odire, qui deū amat: nec potest deum amare, qui hominem odit, sicut ait Ioannes apostolus:

Deum diligere ex tota mente, quid sit.

1. Cor. 14. c.

Proxim⁹ nō ſter, quis.

Luc. 10. c.

Ad Tit. 2. d

A Qui dicit se deum diligere, fratrem autem non diligit, mentitur. Si enim fratrem quem vides nō diligis, deum quem non vides quo modo potes diligere? Quis enim honorat regem, & contemnit imaginem eius? Aut quis honorat imaginem, & authorem contemnit imaginis? Aut ita: quoniam Pharisæi quidem sciebant quod esset magnum mandatum in lege, sed tentantes interrogabant: volens eis ostendere, quia nō sufficiebat eis solius dei patris agnitio ad salutem, ideò nō solùm dixit, Diliges dominum deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua: sed addidit, diliges proximum tuum sicut teipsum, qui erat ipse. Alioqui si ad solam interrogationem eorum respondisset, sufficeret dicere, diliges dominum deum: & non addere, & proximum tuum sicut teipsum: secundū quod & alibi dicitur: Hæc est vita æ- *1. Ioan. 4. d* *Ioan. 17. d.*
B terna, vt cognoscant te solum deum verum, & quē misisti Iesum Christum. Et vide quia nō dixit, Cognosces dominū deum tuum: sed, diliges: quoniam cognoscere vnum deum, penè proprium est humanæ naturæ: diligere autem deum, religiosi cordis, & recti. Et quicunque dilexerit deum ex toto corde, non est possibile vt non perueniat ad filij eius agnitionem, id est proximi. Ipsa enim dilectio dei, quæ in eo habetur, illuminans eum, præstat ei ducatum, vt post patrem cognoscat & filium. *In his duobus mādatis tota lex pendet & prophetæ.* Qui proximum suum diligit, nec falsum testimonium dicit de eo quem diligit, nec occīdit, nec mentitur illi quem diligit, nec concupiscit rem illius quem diligit, nec mulierem eius inuadit. Sicut odium omne malum suggerit, sic dilectio omne bonum. Vnde ait Apostolus: Est *Galat. 5. a.*
C fides quæ per charitatem operatur. Aut ita: Quoniam de patre & filio omnis prophetarum & legis prędicatio existebat, per quos prophetas agnoscens quis proximū suum, hoc est filium dei, ad primum vel maximū mandatum perueniebat, vt diligeret dominū deum, melius cognoscens eum per ipsum. *Congregatis autem Pharisæis interrogauit eos Iesus, dicens: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Responderunt, Dauid. Et dixit eis. Quo modo ergo Dauid in spiritu dominum eum vocat, si filius eius est?* Iudæi æstimantes hominem Christum tentabant: nec enim tentassent eum, si eum filiū dei credidissent. Volens ergo eis Christus ostendere, quia cognoscebat fallaciam cordis eorum, & quia nō erat homo qui tentabatur, sed deus quē nemo poterat tētare. Nec dicere poterat manifestē veritatem de se, nec tacere. Dicere enim nō poterat, ne maiorem occasionem blasphemię inuenientes Iudæi, insanirent amplius. Tacere autem non poterat veritatem, qui ad hoc venerat vt veritatem annunciaret. Ideo talem interrogationem eis proposuit, vt eo tacente, ipsa
D eius interrogatio ostenderet eis, quia nō erat homo, sed deus, dicens: Et quo modo Dauid eum in spiritu dominum vocat? Nunquid poterat dominus eius esse, qui ex eo fuerat nasciturus? Puto hanc interrogationem non solùm contra Pharisæos, sed etiam cōtra hæreticos posuit. Nam secundū carnem filius erat Dauid, dominus autem secundum diuinitatem. Si ergo secundum carnem dixerunt Christum, dominū Dauid, aut secundum carnem iussus est sedere ad patris dexteram, sicut hæretici putant, æqualitatis mendacium cōponere festinantes: nunquid Christus Dauid se filium denegasset, nisi quia post Dauid futurus esset? Nam filius potest nobis esse, qui post nos futurus est. Dominus autem nō potest esse, nisi qui aut nobiscum est, aut ante nos est. Christus ergo secundum carnem post Dauid est, secundū diuinitatem autem ante Dauid. Ergo illum significabat dominum

minum ſuum, illum ſignificabat iubendum ſedere, qui iam tunc erat vnigenitus dei. *Et nemo poterat reſpondere ei verbum, neque auſus eſt quiſquam ex illa hora eum amplius interrogare.* Confuſio multorum, facta fuerat diſciplina eunctorum. Nam ſi credimus, quia omnia ibi ſecundũ dei prouidentiã agebantur & dicebãtur, intelligimus quoniam nõ illis deſinentibus interrogare, Chriſtus deſiit docere: ſed quia Chriſtus deſierat eos iam vlterius velle docere, ideo & illi deſierunt auſi eſſe interrogare. Nã qui mari terminum poſuit, ipſe audaciæ diaboli aduerſus ſe agentis, quando voluit, tunc finem poſuit.

Homilia xliij. *ex cap.* xxiij.

VNc Ieſus locutus eſt ad turbas, & ad diſcipulos ſuos, dicens: Super cathedram Moſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt: alligant autem onera grauia, & importabilia, & imponunt in humeros hominũ, digito autem ſuo nolunt ea mouere. Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. Dilatant enim phylacteria ſua, & magnificant fimbrias: amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi. Vnus eſt enim magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis. Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram, vnus enim eſt pater veſter qui in cœlis eſt. Nec vocemini magiſtri, quia magiſter veſter vnus eſt Chriſtus. Qui maior eſt veſtrum, erit miniſter veſter. Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit, exaltabitur. Poſtquã dominus impios ſacerdotes, ſuper ſe irruentes, quaſi feroces beſtias, quodam venabulo acutiſſimæ reſpõſionis proſtrauit, & incorrigibilem cõditionem eorum oſtendit. Nam laici delinquentes facilè emendantur, clerici autem ſi mali fuerint, inemendabiles ſunt. Tunc cõuertit ſermonem ſuum ad Apoſtolos, & ad populum, dicens: *Super cathedram Moſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi.* Vt illorũ confuſio, iſtorum fieret diſciplina. Infructuoſum nanq; eſt verbum, in quo ſic alter cõfunditur, vt alter nõ eruditur. Nam & deus non propter malos caſtigationem ſuper terram tranſmittit, ſed propter bonos. Scit enim, quia malos flagella non corrigunt. Sed malos caſtigat, vt corrigat bonos: quia bonus niſi admonitus fuerit, per negligentiam euaneſcit. Sic & Chriſtus, nunquid non potuit eorum interrogationes contemnere? Sed voluit indignos indignè docere, & dignos dignè ædificare. Sicut in ſecularibus in eo quòd alter paupereſcit, alter ditatur: & niſi alter deſcenderet, alter non aſcenderet: ſic & in ſpiritualibus, in eo quòd alter confunditur, alter emendatur. Quid ergo dicit de ſacerdotibus? Super cathedram Moyſi ſederũt ſcribæ & Phariſęi, id eſt multi ſacerdotes, & pauci ſacerdotes. Multi nomine, pauci opere. Videte ergo, quo modo ſedeatis ſuper eam: quia cathedra non facit ſacerdotem, ſed ſacerdos cathedrã: non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Non omnis ſacerdos ſanctus eſt, ſed omnis ſanctus ſacerdos. Qui bene ſederit ſuper cathedram, honorem accipiet ab illa: qui malè ſederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq; malus ſacerdos, de ſacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim ſedens, ſi quidem bene vixeris, & bene docueris, omnium iudex es: ſi autem bene docueris, & malè vixeris, tui ſolius condẽnator es. Nam bene viuendo, & bene docendo, populum inſtruis, quo modo debeat viuere: bene autem docendo, & malè viuendo, deum inſtruis quo modo te debeat cõdemnare. Ad populum autem quid? *Omnia quæcunque dixerint vobis, ſeruate, & facite: ſecundum verò facta eorum nolite facere.* Id eſt, vos qui ſedetis in eccleſia, quaſi iudices ſacerdotum, & non auditores: aliena diſcutientes, & propria nõ conſiderantes, ex vobis ipſis iudicate de ſacerdotibus. Sicut vos omnes auditis, & non omnes facitis quod auditis: ſic & ſacerdotes omnes docent, ſed non omnes faciunt quod docent. Nam in hominibus dignitas quidem diuerſa eſt, omnium autẽ natura vna eſt. Homines enim ab initio creati ſunt propter ſe, poſtea autem ordinati ſunt propter vos. † Propterea ergo natura eorum, ipſorum eſt: ordinatio autem eorum, veſtra. † Si bene vixerint, eorum eſt lucrum: ſi bene docuerint, veſtrum. † Accipite ergo quod veſtrum eſt, & nolite diſcutere quod alienum eſt. Sicut enim ſacerdotes etiam infideles docent propter fideles, melius iudicantes propter bonos etiam malos fouere, quàm propter malos etiam bonos negligere: ſic ergo & vos propter bonos ſacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. Melius eſt enim malis iuſta præſtare, quàm bonis iuſta ſubtrahere. Frequenter enim & de homine malo bona doctrina procedit. Ecce enim & vilis terra precioſum aurum producit. Nunquid propter terram vilem, precioſum aurum contemnitur? Non: ſed ſicut aurum eligitur & terra relinquitur, ſic & vos doctrinã accipite, & mores relinquite. Nam vt apibus herbæ neceſſariæ non ſunt, ſed flores herbarum: flores enim illæ colligunt, herbas verò relinquunt: Sic & vos flores doctrinæ colligite, & conuerſationem relinquite, vt quaſi inutilis herba areſcat. Fidem prædicant, & infideliter agunt. Pacem aliis dant, & ſibi non habent. Veritatem laudant, & mendacia diligunt. Auariciam caſtigant, & auariciam exercent. Quia ergo ſcire bonum & malum, in natura poſitum eſt, facere autem in voluntate: ideo bene dicere, omnium eſt: bene autem facere, paucorum. Legi aliquem ſic interpretantẽ hunc locum: Quoniam, inquit, ſuper cathedram Moſi: id eſt, in honore & gradu, in quo fuerat Moſes, paulatim ad peius redacti, cõſtituti ſunt contra meritum ſuum ſcribæ & Phariſęi indigni, qui legem prophetantẽ de Chriſto venturo prædicabant quidem aliis, ipſi autem non recipiebant præſentem: propter hoc hortabatur populũ audire legem, quam prædicabãt, & facere, id eſt credere in Chriſtum prædicatum à lege, & non imitari ſcribas & Phariſæos incredulos, prædicantes in lege de Chriſto, & non credentes in eum. Et reddit cauſam, vt quid prædicabant quidem in lege Chriſtum venturum, & non credebant in eum: quia omnia opera ſua faciebant, vt ab hominibus viderentur. Id eſt, quia non verè prędicabant Chriſtum venturum, deſiderantes ipſius Chriſti adũentum, quem prædicabant: ſed propter hoc ſolùm, vt prædicatores & traditores eſſe legis ab hominibus viderentur. Simile propoſitũ habent omnes, qui iuſticiam dei docent, & non faciunt: quia non docent verè ipſam iuſticiam dei, non amantes quam docent: ſed propter hoc ſolùm, vt doctores eſſe iuſticiæ dei ab hominibus videantur. Nunquam audiſtis aliquem de cõſummatione mundi, & de futuro Chriſti iudicio elegãter trãdentem ſcripturas? Et ſi conſideres vitam eius, intelliges quia ſicut latro non deſiderat aſpicere faciem iudicis terreni, ſic nec ille deſiderat ad Chriſti venire iudicium. *Alligant autem onera grauia & importabilia, & imponunt ſuper humeros hominum, ipſi autem digito ſuo nolunt ea mouere.* Quantùm ad Phariſæos quidem & ſcribas, de quibus loquitur, onera grauia & importabilia, dicit legis mandata, maximè quæ dederat eis deus propter peccatum vituli adorati, quæ ſcribæ & Phariſæi docebant, ſuadentes populo ſecundum mandata viuere legis, & non venire ad facilem

Caſtigat deus ĩ terra malos, vt excitẽtur boni.

† *noſtra.*

† *noſtrum.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

facilem & delectabilẽ gratiam Christi. De quibus one-
rosis mandatis & dominus suprà dicebat,exhortans po
Suprà 11 d. pulum ludæorum : Venite ad me omnes , qui laboratis
& onerati estis,& ego vobis requiem dabo.Et Petrus in
Actor.15.c. Actibus Apostolorum dicit:Et vos quid tentatis deum,
& vultis imponere iugum super ceruices discipulorum,
quod neq; nos , neque patres nostri portare potuimus?
sed per gratiam Christi credimus salui fieri . Erãt enim
quidam qui onera legis quibusdã rationibus fabulosis
cõmendantes auditoribus suis , quasi vincula super hu-
meros cordis eorum alligabant : vt quasi rationis vin-
culo constricti, non reiicerent ea à se:ipsi autem nec ex
modica parte ea implebant:id est,non dicã plena ope-
re suo, sed nec modico tactu,hoc est digito.Secundum
consequentiam autem , tales sunt etiam nunc sacerdo-
tes, qui omnem iusticiam populo mandant , & ipsi nec
modicè seruant , videlicet nõ vt facientes sint iusti, sed
vt docentes appareant iusti. Tales sunt & qui graue põ-
dus venientibus ad pœnitentiam imponunt, qui dicũt
& nõ faciunt:& sic dum pœna pœnitentiæ presentis fu-
gitur,contemnitur pœna peccati futuri. Si enim fascem
super humeros adolescentis,quam non potest baiulare,
posueris:necesse habet vt aut fascem reiiciat,aut sub põ-
dere cõfringatur: Sic & homini, cui graue pondus pœ-
nitentiæ ponis : necesse est , vt aut pœnitentiam tuam
reiiciat:aut suscipiens,dum sufferre nõ potest,scandali-
zatus amplius peccet . Deinde & si erramus, modicam
pœnitentiã imponentes: nõnne melius est propter mi-
sericordiam rationẽ dare, quàm propter crudelitatem?
Vbi enim paterfamiliãs largus est, dispensator non de-
bet esse tenax . Si deus benignus est , vt quid sacerdos
» eius austerus? Vis apparere sanctus?circa tuam vitã esto
» austerus,circa alienam autem benignus.Audiant te ho-
mines parua mandantem , & grandia videant facien-
tem.Talis est autẽ sacerdos, qui sibi indulget,& ab aliis
grauia exigit : quemadmodum malus descriptor tribu-
ti in ciuitate , qui se releuat,& onerat impotentes . *Om-
nia autem opera sua faciunt,vt ab hominibus videantur.* Postquã
suprà sacerdotum , & Pharisæorum, & Sadducæorum
contentionibus vexatus est : in suis autem responsioni-
bus non auditus, conuertens se sicut audiuimus, docuit
tales doctores audiendos esse nõ imitandos. Nunc au-
tem vult ostendere causam, propter quam nõ poterant
credere Christo : hoc est, quia omnia faciebant , vt ab
hominibus videantur. Impossibile est enim, vt credant
Christo cœlestia prædicanti,qui gloriam hominũ con-
Ioan.5.g. cupiscunt terrenam,sicut alibi ipse dicit.Quo modo po
testis credere , gloriam quærentes ab inuicem , & glo-
riam quæ à solo deo est nõ quæritis? In omni re, ex ipsa
re nascitur quod exterminet rem:vtputa in ligno,ex ip-
so ligno nascitur vermis,qui exterminat lignum.Ex ve-
stimento nascitur tinea,quæ comedit vestimentum. Ex
oleribus nascitur vermis,qui olera vniuersa corrumpit:
Sic & in spiritualibus,ex ipso proposito eorum spiritua-
li accipit occasionem inimicus,vnde eis retia texit:quia
à seipso nihil agere potest , nisi occasionem à nobis ac-
ceperit.Ideo vnumquẽque hominem aggreditur secun-
dum cõditionem & statum, quem inuenerit circa eum:
Vtputa inter bellatores nascitur de virtute contentio:
in dignitosis, de ambitione honoris surgit inuidia : in-
ter diuites, de acquisitione fit zelus. Quid dicam? inter
ipsos thymelicos,qui exercent vana ludibria,de ipsis lu-
dibriis sibi inuicem aduersantur,vt qui peius deridetur,
melior existimetur . Ideo & sacerdotes qui positi sunt
ad ornamentum populi,& ad ædificationẽ sanctitatis,

ex ipso ministerio eorum accipit colorem diabolus, &
corrumpit bonum ministeriũ eorum, vt hoc ipsum bo-
num,dum propter homines fit, fiat malum. Tolle ergo
hoc vicium de clero , ne velint hominibus placere , &
sine labore omnia vicia resecantur.Ex hoc vicio nasci-
tur , vt ne velint inter se meliorem habere , sicut Iudæi
Christum.Non enim nescientes eum dei filium esse oc-
ciderunt , sed habere eum talem non sustinentes , sicut
& prophetat de illis Salomon: Venite circunueniamus *Sapien.2.c.*
iustum,quia inutilis est nobis, & improperat nobis pec-
cata legis . Ex hoc vicio nascitur , vt clerici peccantes,
difficilè pœnitentiam agant . Erubescit enim aliquan-
do reus videri , qui semper fuerat iudex . *Dilatant enim
phylacteria sua , & magnificant fimbriam vestimentorum suorum.*
Puto quòd illorum tunc scribarum & Pharisæorum
exemplo , & nunc multi aliqua nomina Hebraica an-
gelorum confingunt , & scribunt, & alligant sibi , quæ
non intelligentibus linguam Hebraicam quasi metuen
da videntur.Sic ergo & isti vani sunt,sicut illi fuerunt:
quoniam personæ illorum de mundo recesserunt, non
mores.De hominibus itaque nostri temporis exponen-
tes,de illis videmur exponere. Ergo sacerdotes ex eo q̃
ab hominibus volunt videri iusti : phylacteria alligant
circa collum , quidam verò partem aliquam euangelij
scriptam.Dic sacerdos insipiens,nõnne quotidie euan-
gelium in ecclesia legitur,& auditur ab hominibus?Cui
ergo in auribus posita euangelia nihil prosunt,quo mo-
do eum poterunt circa collum suspensa saluare? Dein- *Euangelij*
de vbi est virtus euangelij , in figuris literarum , an in *virtus vbi.*
intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum sus-
pendis:si in intellectu,ergo melius in corde posita pro-
sunt , quàm circa collum suspensa . Alij autem qui san-
ctiores se ostendere volunt hominibus,partem fimbriæ
aut capillorum suorum alligant, & suspendunt . O im-
pietas, maiorem sanctitatem in suis vestimentis volunt
ostendere, quàm in corpore Christi : vt qui corpus eius
manducans sanatus non fuerit, fimbriæ eius sanctitate
saluetur , vt desperans de misericordia dei, confidat in
veste hominis . Et quid Paulus ? non dabat sudaria sua, *Actor.19.*
& semicinctia sua, vt saluarentur infirmi? Etiam ante-
quam dei noticia in hominibus esset , ratio erat vt per
sanctitatem hominũ,dei potentia cognosceretur:nunc
autem insania est . Nam postquam dei potentiam co-
gnouerimus, quid necessarium est,vt hominum poten-
tiam cognoscamus ? Nam qui necessarium non habet,
vt deum ostendat per suam sanctitatem,& hoc facit: si-
ne dubio se festinat ostendere , non deum. Alius autem
sic interpretatur hunc locum : Quia per obseruationes,
inquit , quorundam dierum dilatant verba sua , quasi
phylacteria : & ostendunt populo ea assiduè prædican-
tes , quasi conseruatoria legis & salutis eorum : quales
erant de quibus Christus dicebat: Sine causa autem co- *Matth.4.*
lunt me,docentes doctrinas & mandata hominũ.Fim-
brias autem vestimentorum magnificatas , dicit super-
eminentias eorũdem mandatorũ magnificatas.Quan-
do enim per minimas illas, & superfluas obseruationes
iusticiarum suarum laudant quasi eximias,& valde deo
placentes , fimbrias vestimentorum suorum magnifi-
cant . *Amant enim primos recubitus in conuiuiis .* Hæc si spi-
ritualiter intelligantur,ædificant: si verò corporaliter,
non solùm non ædificant, sed adhuc magis destruunt.
Quo modo ? Pone aliquem esse corde iactantem , au-
dientem laudabile esse in vltimo loco discumbere, dis-
cumbit post omnes : & non solùm tunc iactantiã cor-
dis non dimittit , sed adhuc aliam iactantiam humili-

tatis

ratis acquirit: vt qui vult videri iustus, etiam humilis videatur ab aliis. Quanti enim sunt superbi, qui corpore quidē in nouissimo recumbunt, cordis autem elatione videntur sibi in cornu recumbere? Et quanti sunt humiles in cornu recumbentes, & conscientia se existimant in vltimo esse? Quid ergo? Deus spiritus est, non ad carnem loquitur, sed ad spiritum. Caro enim spiritualia non intelligit, dicente Apostolo: Si quis spiritualis est inter vos, cognoscat quæ scribo vobis, quia domini sunt mandata. Si ergo spiritus ad spiritum dicit, spiritualiter non carnaliter dicit. Non enim tantùm curat deus, vbi corpus hominis iaceat, sed in qua parte mens conscientiæ sit collocata. Ergo quòd iubet nobis in vltimo loco dominus recumbere: non solùm sic iubet, vt corpore in nouissimo iaceamus, sed etiam animo, vt nouissimos nos esse omnium iudicemus. Nam sine causa loco se humiliat, qui corde se præfert. Vnde non vituperat eos, qui in primo loco recumbunt: sed eos qui amant primos discubitus: ad voluntatem vituperationem referens, non ad factum. *Et salutationes in foro.* Primas salutationes non solùm in tempore, sed etiam in voce: non solùm in voce, sed etiam in corpore: non solùm in corpore, sed etiam in loco: id est, non solùm exigunt, vt prius illos salutemus, sed etiam cum voce clamantes, Aue rabbi: non solùm hoc, sed etiam vt flexis capitibus, ac nudatis, & in publico ad genua eorum nos incuruemus. *Et vocari ab hominibus rabbi.* Id est, vocari volunt, non esse: nomen appetunt, & officium negligunt. Quo modo enim potest esse magister, qui discipulum non habet? Da ergo operam, & inuenies fructum: acquire discipulum, & esto magister. *Vos autem nolite vocari rabbi.* Ne quod deo debetur, vobis sumatis. Nolite & alios vocare rabbi, ne diuinum honorem hominibus deferatis. Vnus est enim magister omnium, qui omnes homines naturaliter docet. Si enim homo hominem erudiret, omnes homines discerent, qui habent doctores: nunc autem quia homo non docet, sed deus, multi quidem docentur, pauci autem discunt. Homo enim non intellectum homini præstat docendo, sed à deo præstitum per admonitionem exercet. Doctrina enim cotis habet officium. Sicut enim cos non facit ferrum, sed acuit: & sicut sine causa ferrum acutum acuitur, ita sine causa homo sensatus docetur. Maximè vos qui spirituales estis, quo modo vocatis vobis terrenum magistrum? Nūquid carnalis doctrina disciplinam generat spiritualem? Scriptum est enim: Beatus homo, quem tu erudieris domine, & de lege tua docueris eum. *Et patrem nolite vocare vobis super terram*, quia non estis filij terreni. Ex quo enim cœlestem te esse professus es, ex quo patrem tibi vocasti de cœlo, dicens: Pater noster qui es in cœlis, ac ex quo te cœlestem esse professus es, patrem vocando deum: turpe est, vt iterum te profitearis terrenum, patrem tibi vocando super terram. Ecce enim in arbore, quamuis plurimos ramos producat, tamen omnium ramorum vna dicitur radix: sic & in mundo, quamuis homo hominem generet, tamen vnus est pater qui omnes creauit. Nam & nos filij fratres sumus patrum nostrorum, quia non ab ipsis nati sumus, sed per ipsos: id est, non initium vitæ ex eis habemus, sed transitum vitæ per eos accepimus. *Qui autem se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur.* In conuiuio enim hoc nuptiali, id est in hac dei vocatione primos discubitus sibi defendebant Iudæi: humiliati autem facti sunt post gentes nouissimi, & gentes quæ contra meritum suum se vocatas intelligebant, factæ sunt ante Iudæos, qui illis quidem erant in tempore primi: quia non prima vocatio est consideranda, sed dignitosior. Illi enim ad prandium mediocre inuitati sunt, isti autem ad cœnam magnam. Illorum inuitatores prophetæ fuerunt, istorum autem ipse filius, qui erat causa conuiuij. Illorum delectio apud deum ex patribus erat, istorum autem ex fide ipsorum. Ideo alibi tangens Iudæos dicebat: Tu autem cùm vocatus fueris ad nuptias (id est, ad nuptias Christi) noli recumbere in loco priori.

Homilia xliiij. *ex cap.* xxiij.

VAE *vobis autem scribæ & phärisæi hypocritæ, qui deuoratis domos viduarum*, &c. Sexus mulierū incautus & mollis est. Incautus quidem, quia non omnia quæ videt aut audit, cum sapientia & ratione considerat: mollis autem, quia facilè flectitur, vel de malo ad bonum, vel de bono ad malum. Virilis autem sexus cautior est & durior. Cautior quidem, quia omnia quæ videt discutit ratione: durior autē, quia nec de malo facilè inclinatur ad bonum, nec de bono facilè reuocatur ad malum: nam sequitur rationem. Ideo autem durior, quia rationabilior. Hæc autem præmisimus, vt ostendamus mulieres incautas & faciles. Propterea impostores sanctitatis circa mulieres facilè se constringunt, quia nec intelligere imposturas eorum facilè possunt mulieres, cùm sint incautæ: & ad dilectionem eorum religionis gratia facilè inclinantur, cùm sint molles corde. Maximè tamen permanent cum viduis mulieribus, propter duas causas. Primùm, quia virita mulier nec facilè decipitur, habens consiliatorem virum: deinde nec facilè de facultatibus suis aliquid eis dat, cùm sit in potestate viri: viduæ autem facilè decipiuntur, non habentes consiliatorem virum, & facilè de rebus suis talibus præstant, cùm sint nullius potestati subiectæ. Propterea ergo dum Iudaicos sacerdotes cōfundit, Christianos monet, vt non cum viduis mulieribus amplius permaneant, quàm cum cæteris: quia etsi voluntas permanendi mala non fuerit, tamen suspicio est mala. *Væ vobis, qui deuoratis domos viduarum, oratione longa orantes.* Qui auariciam vestram religionis colore depingitis, & quasi diabolo Christi arma præstatis, vt ametur iniquitas dum pietas æstimatur, qui longis orationibus, quasi magnis retibus viduarū facultates piscatis. Ob id dupliciter rei. Primum quidem pro eo quòd estis iniqui: alterum, pro eo quòd figmentum assumitis sanctitatis. *Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui claudits regnum cœlorum ante homines.* Vult enim dominus ostendere sacerdotes Iudæorum omnia auariciæ causa facere, qui per scripturas quidem Christi cognoscebant aduentum. Coniiderabant autem, quoniam & si Christus creditus fuisset, consuetudo sacrificiorum offerendorum fuerat extinguenda, & sacrificium iusticiæ valiturum: sicut de vtrisque propheta testatur, dicens: Afferte domino gloriam & honorem. Tollite hostias, & introite in atria eius. Ideo peruersa interpretatione ante cōspectum populi claudebant ianuam legis & prophetarum, qui de aduentu Christi manifestissimè prædixerunt, vt à fide Christi homines separarent, timentes ne forte credito Christo, ipsi sacrificiorum oblationibus fraudarentur. Magis enim cupiebant, vt lege manente, in vsu essent sacrificia, quibus ipsi ditabantur, non deus: quàm lege cessante, sacrificium iusticię veniret in vsum quo deus delectatur, & homines iustificabantur. Regnū cœlorum dicūtur scripturæ, quia in illis incertum est regnum cœlorum. Ianua eorum, intellectus earum. Vel ra-

Contra impostores sanctitatis.

Regnū cœlorum dicuntur scripturæ.

Iuxta illud.

Psal. 93. a.

Supra. b. & Luc. 11. a.

Vel regnum est beatitudo cœlestis, ianua autem eius est scriptura, per quam introitur ad eam. Clauicularij autē sunt sacerdotes, quibus creditum est verbum docendi, & interpretandi scripturas. Clauis autē est verbum scientiæ scripturarum, per quam aperitur hominibus ianua veritatis. Adapertio autem est interpretatio vera. Videte quia non dixit, Væ vobis, qui non aperitis regnum cœlorum: sed, qui clauditis. Ergo nō sunt scripturę clausæ, sed obscuræ quidem, vt cum labore inueniantur: nō autem clausæ, vt nullo modo inueniantur. Propterea
2. Pet. 1. d. dicit Petrus in epistola sua, de scripturarū obscuritate: quia nō sicut voluit homo, locutus est spiritus: sed sicut voluit spiritus, ita locutus est homo. Ratio autē obscuritatis multiplex est, tamē satisfactionis causas dicimus
Scripturæ sacræ quare obscuræ. duas. Primùm, quia deus alios voluit esse doctores, alios discipulos. Si autem omnes omnia scirent, doctor necessarius non erat, & ideo esset rerum ordo confusus. Nam ad eos quidem quos voluit esse doctores, sic deus
Esa. 40. a. dicit per Esaiam prophetam: Loquimini sacerdotes in cordibus populi. Ad eos autē quos voluit discendo co-
Deut. 32. a. gnoscere mysteria veritatis, sic dicit in Cantico: Interroga patrem tuum, & dicet tibi: presbyteros tuos, & annunciabunt tibi. Et sicut sacerdotes, nisi omnem veritatem manifestauerint in populo, dabūt rationem in die
Ezech. 3. d. iudicij, sicut dicit dominus ad Ezechielem: Ecce speculatorem te posui domui Israël, si non dixeris impio, vt à viis suis prauis discedat, ipse quidem in suis peccatis morietur, animam autē eius de manu tua requiram. Sic & populus à sacerdotibus nisi didicerit & cognouerit veritatem, dabit rationem in die iudicij. Sic enim
Prouer. 1. c. dicit sapientia ad populum, Et extendebam sermones meos, & non audiebatis, ideo & ego in vestra perditione ridebo. Sicut enim paterfamilias cellarium, aut vestiarium suum non habet expositū cunctis, sed alios quidem habet in domo qui dant, alios autem qui accipiūt: sic & in domo dei alij sunt qui docent, alij qui discunt. Deinde obscurata est noticia veritatis, ne nō tam vtilis inueniatur, quàm contemptibilis. Contemptibilis enim est, si ab illis intelligatur, à quibus nec amatur, nec custoditur. Nō ergo abscōdita est in scripturis veritas, sed obscura: non vt non inueniant eam: qui quærunt eam, sed vt nō inueniant eam, qui quęrere eam nolunt: vt ad illorum quidem gloriam pertineat, qui inueniunt eam, quia desiderauerunt eam, & quæsierunt, & inuenerunt: ad illorum autem condemnationem qui nō inueniunt eam, quia nec desiderauerunt eam, nec quæsierunt, nec inuenerunt. Nec potest eis esse excusatio cōdemnationis ignorantia veritatis, quibus fuit inueniendi facultas, si fuisset quærendi voluntas. Nam si veritas, salus, & vita est cognoscentiū se, magis debet quæri quàm quærere. Quo modo claudebāt scripturas sacerdotes? Aliud
Esa. 35. b. pro alio interpretantes, vtputa dicit Esaias: Ipse veniet dominus, & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, & lingua mutorum diserta erit: Hæc signa erunt aduentus Christi. Quando ergo dominus mutum sanauit, & surdum, Iudæi peruersa adinuentione dicebant: Hic non eiicit dæmonia,
Sup. 12. & Luc. 11. b. nisi in Beelzebub principe dæmoniorum: vt auerterent populum à fide ipsius. Aut certè claudebant ianuam veritatis, quando posuerunt decretum, vt si quis diceret eum filium dei, fieret extra synagogam. Sic & modò hæretici sacerdotes claudunt ianuam veritatis. Sciunt enim quoniam si manifestata fuerit veritas, eorum ecclesia est relinquenda, & ipsi de sacerdotali dignitate ad humilitatem venient popularem. Ideo quando le-

A gunt in populo suo aliquid tale, Qui me misit, maior me est: peruersa interpretatione claudunt ianuam veritatis, dicentes: Filium minorem patre, cùm secundū dispensationē carnis dicatur minor. Et nec ipsi intrant in veritatem scripturæ, propter auariciā: nec; alios intrare permittūt, propter ignorantiā. Quid ergo? ignorans populus excusabilis erit? Absit. Si enim vestimenta empturus, gyras vnum negociatorē & alterum, & vbi meliores vestes inueneris, & precio viliori ab illo comparas: quo modo non oportet populū circuire omnes doctores, & inquirere vbi syncera veritas Christi venundatur, & vbi corrupta, & omnium cōfessiones cognoscere, & veriorem eligere plus quàm vestimentum? Dicit Apostolus, Omnia probate, & quod bonum est tenete. *1. Thes. 5. d.*
Aut si propter vtilitatē aliquam, vel necessitatem mundialem, proficisci volueris ad aliquē locum, cuius viam ignoras, nūquid propter ignorantiā viæ, discedis à pro-
B fectione proposita? Non, sed experiris nunc istam viam, nunc illam: & quos interroges, quæris: & cùm inueneris, rogas, & postulas vt semitā discas. Et si velles scripturarum ingredi veritatem, nunc peteres orationibus, nūc quæreres in scripturis, nūc pulsares bonis operibus, nunc interrogares sacerdotes, nunc istos, nūc illos, non inuestigas qui veri sint clauicularij scripturarū, qui falsi. Sed ista nō fiunt, quia verbū dei non creditur: quia nec promissio beatitudinis eius desideratur, nec iudicium comminationis eius timetur. *Væ vobis scribæ & phарisæi hypocritæ, qui circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum: & cùm fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo, quàm vos estis.* Iudæi enim vbicunque videbant Gentiles, proposita quæstione de veritate vnius dei, & de vanitate idolorum facilè disputantes vincebant. Nō enim labor est contra vanitatem idolorum manifestam, vnius dei di-
C cere veritatem, cùm ille qui dicit magis adiuuetur ab ea quàm adiuuet eam: tameti corrigebant eum fortè, sed nō propter gloriam dei, vt additis cultoribus honoretur deus: nec propter misericordiam volentes eum saluare quem docebāt, sed aut propter auariciam, vt additis in synagoga Iudæis, sacrificiorū adderetur oblatio: aut propter vanam gloriā, propter hoc ipsum vt videātur Gentilē corrigere potuisse: sicut & nunc faciunt hæretici sacerdotes, aut promissionibus corrumpunt, aut minis terrent: nō propter gloriam dei, neque de ignorantia hominum dolentes, sed aut propter auariciam, aut gloriam vanam, vt videātur aliquos potuisse corrigere. Sed qui propter deum aliquem vult corrigere, aut qui propter vanitatem, ex ipsis actibus docentis ostenditur. Quando enim ipse in sanctitate conuersatur, cognosce, quoniam errantē propter deum corrigere vult: si autē ipse in malis versatur, quo modo alterum propter deum corrigere valet ad bonum? Nunquid magis
D misericors potest esse aliquis alteri, quàm sibi? Aut qui seipsum mergit in gurgitem peccatorū, quo modo alterum de peccatis valet eripere? *Facitis autem eum filium gehennæ duplo, quàm vos estis.* Nam qui fortè sub cultura idolorum constitutus, vel propter alios homines iusticiam seruabat, factus sub deo: malorum magistrorum prouocatus exemplo, fit peior magistris, & sic impietas discipulorum imputatur magistris. Aut sic, omnis Gentilis in simplo est filius gehennæ, quia idolorum est cultor. Item Iudæi in simplo erant filij gehennæ, quia non credebant in Christum. Quicunque ergo ex Gentibus adiungebatur Iudęis, non solùm non iustificabatur: nec enim iustificabatur aliquis, nisi per fidem Christi, maximè post aduentū ipsius: sed adhuc instruebatur exemplo scribarum

qui fuerunt in tempore Christi, prophetas quidem colebant, & dominum persequebantur: seruos honorabant, & dominum contemnebant. Naturalem consuetudinem omnium malorum hominum Christus exponit. Nam Iudæi corripiuntur à Iudæis: sed penè in omnibus hominibus malum hoc inuenitur, vt alios quidē culpent errantes, & ipsi in eosdem currant errores. Ecce si tu audias aliquem de antiquis episcopis loqui, quia ille (nescio quis sit) peccantem populum liberè increpabat: sic personas diuitum non aspiciebat, sed vnicuique verū dicebat, statim collaudas eum, & beatificas, & dicis, quia talis debet esse in populo doctor. Et si audias, quia aliquis extitit increpatus, & fecit illi iniuriam, vituperas & dicis: Quare illum non sustinuit increpantem? Ego si essem, & me aliquis pro mea culpa corriperet, non solùm non irascerer, sed magis gauderem. Sicut enim familia sine flagello non regitur, sic & populus sine increpationibus non gubernatur. Ecce si quis de tuis doctoribus voluerit te increpare propter peccatum tuum, & dicere tibi quod verum est, statim irasceris, & blasphemas: sic & Iudæi suos quidem prophetas non sustinebant, antiquos autem quasi sanctos colebant. Non ergo ille est bonus, qui quod malum est reprehendere potest, & bonum laudare: sed qui reprehensus in malo, bono animo suscipit reprehensionem. In alterius causa facilè possumus omnes iusti iudices esse: ille autem verè bonus, & iustus, & sapiens est, qui sibiipsi iudex fieri potest. Cùm audieris aliquem beatificantem antiquos doctores, proba illum qualis est circa suos doctores. Si enim illos sustinet, & honorat cum quibus viuit, sine dubio & illos honoraturus fuerat, si cum illis vixisset. Si autem suos contemnit, verè & illos contempturus fuerat, si cum illis vixisset. Nam omnis correctio similis est cæteris tentationibus. Sicut ergo omnis tentatio, fideles quidē ædificat magis, infideles autem destruit amplius: sic & omnis increpatio disciplinæ religiosum hominem, & deum timentem, meliorem facit: irreligiosum autem & malum conturbat, & ad deterius ire compellit. Sicut ergo vas figuli igne probatur, sic & bonum cor, increpatione cognoscitur.

Et dicitis: Si in diebus patrum nostrorum fuissemus, non fuissemus socij eorum in sanguine prophetarum. Non quia Iudæi specialiter omnino talia loquebantur, sed quia talia cogitabant & faciebant, cogitationibus suis hæc loquebantur & factis. Quando enim colebant filij quos patres occiderent, condēnare videbantur homicidia patrum suorum, & se ab illorum consortio separare. Sic & hæretici quando colunt prophetas, & apostolos, & martyres, qui à patribus eorū, id est à Iudæis, vel à Gentilibus persecutionem passi sunt, & occisi, condemnare videntur acta patrum suorum, id est Iudęorum, atque Gentilium: & dicere, quia si fuissemus in diebus illorum, non fuissemus socij eorum in sanguine prophetarum, apostolorum, & martyrum. *Itaque testimonium reddits vobis, quia filij estis illorum qui occiderunt prophetas.* Naturæ regula dicit, quia non potest fieri, vt de bonis parentibus mali nascantur: aut de malis, boni: sed quales fuerunt parentes, tales erunt & nati. Quia sicut arbor in fructu cognoscitur, & fructus per arborem demonstratur: sic parentes cognoscuntur in filiis, & filij per parentes. Nónne hoc ante Christum propheta prædixit, Quoniam deus in generatione iusta est? Item, Generatio rectorum benedicetur? Ergo dant testimonia de filiis mores parentū. Quòd si pater fuerit bonus, & mater mala: aut si mater fuerit bona, & pater malus: interdū filij patrem sequuntur, interdum matrem, interdum omnes filij patrem, interdum omnes matrem: tamen frequentius est, vt nati patrem sequantur. Si autem ambo fuerint æquales, aliquando fit, vt de bonis parentibus mali exeant filij, aut de malis boni, sed rarò. Ecce enim regula est humanæ naturæ, vt omnis homo nascatur duos oculos habens, & quinos digitos: aliquando tamen vt manifestentur opera dei, nascitur homo aut sex digitos habens, aut oculos omnino non habens: sicut in euangelio scriptum est. Sicut ergo extra regulā naturæ rarò euenit, vt deformis nascatur: sic & homo extra regulam naturæ rarò procedit, vt dissimilis nascatur filius parentibus suis. Tu itaque iuuenis quando vxorem ducere vis, si virgo, aut si puella nuptui tradatur, noli quærere diuitem, sed bene morigeratam: quia mores boni, diuitias frequenter acquirunt, diuitiæ autem mores nunquā fecerunt. Et glorioſior est paupertas fidelium, quàm diuitiæ peccatorū. Noli quærere speciem, quia scriptum est: Sicut inaures aureæ in naribus porci, ita mulieris malè morigeratæ species. Quia in specie, meretrices placent: in moribus autem, matronæ. Cùm autē requiris, aut necessariū habes matronæ mores discere, considera quales habet parentes, & sine labore cognosces de illa. Si ergo ambo fuerint boni, fiducialiter pone pedē tuum in domo illius: si autem ambo fuerint mali, fuge familiam illam. Crede enim testimonio Christi, quod verum est: & non mentitur. Si autem dissimiles fuerint parentes illius, dubium inde habes euentum, quo modo nauta, qui in mare tradit animam suam, nescius vtrum pereat aut euadat. Aut ita: Non quia aut de iustis parentibus iusti nascantur, aut de iniquis iniqui, secundū ea quæ diximus: sed si de parentibus iustis iusti nascantur, per hoc ipsum quòd similes sunt parentibus suis, sibiipsis testimonium perhibent, quia sunt filij eorum: si autem de iustis iniqui nascantur, per hoc ipsum q̄ dissimiles sunt parentibus suis, perhibent testimonium sibi, quia non sunt filij eorum. Et econtrà, si de iniquis parentibus iniqui nascantur, sicut homicidæ Iudæi de homicidis Iudæis, de quibus præsens loquitur sermo, per hoc ipsum quòd similes sunt parentibus suis iniquis, sibiipsis testimonium perhibent, quia filij sunt eorum. Si autē de iniquis nascantur iusti, ipsi sibi perhibent testimonium, per hoc quòd dissimiles sunt parentibus suis, quia non sunt filij eorum. Secundum hoc ergo & hæretici ipsi sibi testimoniū dant, quoniam filij sunt Iudæorum, atq; Gentiliū, qui persecuti sunt prophetas, & apostolos, & martyres. Quo modo? eadem ipsa opera facientes in Christianos, quæ fecerunt Iudæi atq; Gentiles in prophetas, & apostolos, & martyres. Nunquid prophetæ aut apostoli, & martyres, persequentium volebant aliquid fieri suum? Nunquid terroribus carnalibus, aut promissionibus mundialibus aliquem credere suadebant? Nec enim est fides, quæ ex necessitate timoris procedit, aut desiderio muneris alicuius terreni: sed bene docentes, & melius viuentes, vt & verbis docerent, & factis. Et non minas proponebant carnales, sed futurū dei iudicium exponebant. Non mūdialia bona, sed regna cœlestia hominibus promittebant. Si hæc faciunt hæretici, verè filij sunt prophetarum, & apostolorum, & martyrum, qui ita fecerunt: si autem alios persequuntur, alios terrent, aliis promittunt, aliorum bona diripiunt, aliis autē donant, sine dubio ipsi de se testimoniū dant, quia ipsi filij non sunt prophetarum, & apostolorum, & martyrum.

Et vos implete mensurā patrum vestrorū. Prophetat illis futurum, vt quemadmodū patres eorum interfecerunt prophetas,

Ioan. 9. d. *Vxor quales ducēda.* *Prouer. 11. c.* *Matth. 6. b.* *Matth. 12. a.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

phetas, sic & ipsi interficiant Christum, & apostolos, & martyres, cæterosq; sanctos. Non iubet illis vt faciant quæ facturi nõ erant, nisi iussisset: sed ostendit eis, quia sciebat quod essent facturi: Vtputa, si contra aliquem litiges aduersarium, & scis quod aliquid cogitat aduersus te, dicis illi: Fac mihi quod facturus es. Non iubes illi vt faciat, sed ostendis te intelligere quod cogitat facere. Sic & dominus ad Iudam dicebat: Quod facis, fac citius. Et quàm bene dixit, Implete: & non, superimplete. Quantùm ad veritatem, excesserunt mensuram patrum suorum. Illi enim homines occiderunt, isti deum crucifixerunt. Illi ministros, isti regem. Sed quia voluntate sua descendit in mortem, non imputabat illis suæ mortis peccatum: sicut & in cruce petebat pro illis: Pater, remitte eis, quia nesciunt quid faciunt. Imputat autẽ illis apostolorum mortem, cęterorumq; sanctorum, qui nolentes occisi sunt. Ideo dicit, Implete: & nõ, superimplete. Nam benigni & iusti iudicis est, suas iniurias cõtemnere, & aliorum iniurias vindicare. Qui autẽ suas vindicat, quãuis iustè vindicet, nunquã tamen iudex iustus esse putatur. †Consequenter & hæreticis dicitur hoc. Quando enim vides hæreticos, tres per omnia æquales dicentes, eiusdem esse substãtiæ, eiusdem esse authoritatis, sine principio omnes, hos aliqua parte distantes à se, non mireris: implent enim mensuram patrum suorum Gentilium, quoniam & illi similiter multos deos colebant. Quãdo vides eos, tres vnam personã dicentes, & ipsam esse deum patrem, ipsam deũ filium, ipsam deum spiritum sanctum, nõ mireris: Iudæorum enim patrum suorum implent mensurã. Sic enim & illi semper vnum deum patrem colebant, filium non confitentes deum post patrem. Quando vides eos cõfitentes, ac dicentes, quia filius de ipsa patris substantia processit: sicut & omnis filius corporalis de corpore patris, & actum carnalem, applicant spiritui impassibili & inuisibili: cognosce quia mensuram implent patrum suorum Gentilium. Et illi enim tales deos colebant, qui secundũ carnem & generabantur, & generabant. Quãdo vides eos dicentes, purum hominem crucifixum & anima, & corpore: non deum in corpore solum, in quo nulla esset diuinitas: scito quoniam implent mensuram Iudæorũ patrum suorum. Nam & illi hominẽ purum se crucifixisse credentes, dicebãt ad apostolos: Ecce enim impleuistis Hierusalem doctrina vestra, & vultis inducere super nos sanguinem istius hominis. Si enim homo purus est passus, dimitto: quia nos mors hominis, non dei saluauit. Sed dico, Iudæi tale peccatũ fecerunt, quale facit qui hominem occîdit, non deum. Quando vides eos persequentes, & facientes omnia quę diximus, nõ mireris: implent enim mensuram Iudæorũ & Gentilium patrum suorũ.

Ioan.13.c. *Luc.23.c.* *†hæc al. desunt: quæ vt attètè lege.* *Actor.5.c.*

Serpentes genimina viperarũ, quo modo fugietis à iudicio gehennæ?

Sicut enim serpẽtes præ omnibus animalibus astutiores sunt, & astutia eorum non est in bono, sed in malo: hoc enim semper aspiciunt, quo modo aliquem mordeant: & cùm momorderint, quo modo se occultent: Sic & omnes hypocritæ astutiores sunt cęteris hominibus simpliciter viuentes, & in astutia sua cogitant quo modo aliquem lædant: & cùm læserint, ita simpliciter ambulant, quasi neminẽ nocuerint. *Genimina viperarum.*

Superius diximus de Iudæis, quoniam per singulas generationes inuicem sua facta condemnabant, & semper patres reprehendebantur à filiis suis. Item filij reprehendebantur à patribus† suis. Ideo ergo eos omnes viperæ similauit: quoniam talis est viperarum natura, quando conceperint in vtero matres, nati earum rumpunt vterum matris, & sic procedunt. Item ipsi nati, quando cõceperint, sic patiuntur à suo fœtu. Sic ergo viperæ semper parentes comedunt, & comeduntur à pullis suis: sic & Iudęi semper patres condemnant, & condemnantur à filiis suis. *Quo modo fugietis à iudicio gehennæ?* Nunquid sepulchra sanctorũ ędificantes, an potius à malicia corda vestra mundantes? Nũquid sic iudicat deus, quo modo iudicat homo? Homo hominem iudicat in opere, deus autem in corde. Quæ est autẽ ista iusticia, sanctos colere, & cõtemnere sanctitatem? Primus gradus pietatis est, sanctitatẽ diligere: deinde sanctos: quia nõ sancti ante sanctitatem fuerũt, sed sanctitas ante sanctos. Sine causa ergo iustos honorat, qui iusticiam spernit. Quo modo fugietis? Nunquid liberabunt vos sancti, quorum monumenta ornatis? Non possunt sancti amici esse illorum, quibus deus est inimicus. Nũquid potest esse pacata familia, domino aduersante? Quo modo fugietis? An forsitan nomen vacuum vos liberabit, quia videmini esse populus dei? Quid prodest meretrici, si nomen habeat castum? sic nihil prodest peccatori, si seruus dei dicatur. Ne putetis quia melior est Christianus impiè agens, quàm infidelis impius. Denique quis peior est tibi, inimicus apertus, an qui se fingit amicum, & est inimicus? Puto quòd melior est inimicus apertus, quàm amicus falsus. Sic & apud deũ odibilior est, qui seruum dei se dicit, & mandata diaboli facit. Serpentes genimina viperarum, quo modo fugietis à iudicio gehennæ? Serpentes enim sunt & omnes hæretici, prudentes in malo, & stulti in bono. Et sicut serpentes varij sunt in corpore suo, sic hæretici varij sunt in erroribus suis, & multiplices in malignitate: qui deposuerunt imaginem dei, quæ est in iusticia, & sanctitate veritatis: & susciplentes imaginem serpentis, quæ est in malicia & schemate veritatis, facti sunt serpentes, filij serpentis illius, ad quẽ dominus in persona ecclesiæ, & diaboli dicit: Ecce pono inimicicias inter te & mulierem, & inter semen tuum, & semen illius. Super ventrem tuum, & super pectus tuum repes, & terram manducabis omnibus diebus tuis. Propter quã sententiam domini, inter hæreticos & Christianos pax non potest esse. Si ergo filios ecclesiæ non persequũtur hæretici, neq; aduersantur, & ipsi filij sunt ecclesiæ: si autem persequuntur, semen sunt serpentis illius, cuius semen inimicicias exercet aduersus semen ecclesiæ. Nã & isti, qui genimina sunt serpentis, similiter sicut & illi super ventrem suum, & super pectus repũt, & semper mãducant terram. Super ventrem quidem, & pectus repunt: quoniã quicquid faciũt, propter ventrem suum faciunt, & propter vanam gloriam pectoris sui. Terram autẽ manducant, quoniam neminem lucrantur, aut capiunt in perfidia sua, nisi illos qui in terra sunt: id est, carnales homines. Spirituales autem viros seductio non cõsumit.† Manducare enim est lucrari, vel acquirere, siue ad vitam, siue ad mortem. Non solùm autẽ serpentes sunt, sed & viperæ, quarũ natura est, vt rũpentes viscera matrum, nascantur: sic & authores hęresum, rumpentes fidem matris ecclesiæ, processerunt ad principatum. *Quo modo fugietis à iudicio gehennæ?*

Ecclesias ædificantes, non ecclesiasticæ veritatis fidem tenentes: scripturas legentes, non scripturis credentes: prophetas, & apostolos, & martyres nominantes, non opera martyrũ imitantes, nec confessionem eorum sequentes. Nec audistis eũ qui dicit: Non omnes qui dicũt mihi, domine domine, intrabũt in regnum cœlorũ, sed qui faciũt voluntatem patris mei? Sicut enim non omnes qui dominum vocant, domini sunt, sed qui faciunt

domini

†al. filiis. *Viperarũ natura.* *Hæretici scripturis cõparati.* *Genes.3.c.* *†seductio non cõsumit.* *Supra 7.c.*

scribarum & Phariſæorum diſcredere Chriſto, & blaſphemare eum, quemadmodum & illi: & ſic fiebat duplo filius gehennæ. Primum quidem, quia idolorum fuerat cultor. Deinde, quia factus fuerat blaſphemator Chriſti, & interfector. Sicut & nunc, qui tranſit ad hæreſes, duplo fit filius gehennæ. Primum quidem, quia veritatem quam tenebat, reliquit. Deinde quia factus eſt aduerſarius veritatis. Qui enim in erroribus natus eſt, & in erroribus permanet, in ſimplo eſt filius gehennæ: qui autem natus in veritate, propter aliquam cauſam mundialem ad perfidiam migrat, duplo fit filius gehennæ.

Væ vobis duces cæci, qui dicitis: Quicunque iurauerit per templum, nihil eſt: qui autem iurauerit per aurum templi, debet. Templum enim vel altare ad gloriam dei pertinet, & ad hominũ ſpiritualium ſalutem: aurum autem quod eſt in templo, vel donum quod eſt ſuper altare, ad gloriam quidẽ dei pertinet: & ipſum tamen aurum, vel donum magis ad delectationem hominum, & ad vtilitatem ſacerdotum offertur ſuper altare. Iudęi ergo aurum, quo ipſi delectabantur, & dona quibus ipſi paſcebantur, ſanctiora dicebant eſſe, quàm ipſum templum & altare: vt homines prõptiores fierent ad offerenda dona, quàm ad preces fundendas in tẽplo, aut iuſticias faciendas. Multa enim & modò Chriſtiani ſimpliciter, & inſipienter ſic intelligunt. Ecce enim ſi aliqua fuerit cauſa, modicũ videtur facere, qui iurat per deum: qui autẽ iurat per euangeliũ, magis aliquid feciſſe videtur: quibus ſimiliter dicendũ eſt: ſtulti, ſcripturæ ſanctæ propter deum ſunt, non deus propter ſcripturas. Maior eſt enim deus, qui ſanctificat euangelium, quàm euangeliũ quod ſanctificatur à deo.

Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui decimatis mentham, & anethum, & cyminum, & reliquiſtis quæ grauiora ſunt legis, iudicium, & miſericordiam, & fidem. Quoniam ſcribarum & Phariſæorũ ad quos loquebatur, quidã erant ſacerdotes, quidam autẽ populares: non incõgruum exiſtimo, ſi duplicem huius loci faciamus traditionẽ: vt vna quidẽ pertineat ad populares, qui decimas dant: altera autem ad ſacerdotes, qui decimas accipiũt. Etenim ipſe ſermo dubius eſt, qui dicit: Væ vobis, qui decimatis. Nam & qui accipit decimas, rectè decimare videtur, & qui dat. Scribæ ergo & Phariſæi minimorũ olerum decimas dabãt, vt per hoc videntes eos, dicerent omnes: Putas quo modo omniũ rerum ſuarũ decimas offerre non prętermittunt: quia etiam cõtemptibilium olerum decimas dare nõ negligũt? Putas quo modo ſecundũ omnia dei præcepta, vita eorum eſt conſummata, vt ne in modicis his negligere acquieſcant? Quod nõ erat verum. Nã minimarum quidem rerum decimas offerebãt, oſtendendæ religionis gratia, in iudiciis autẽ erant iniuſti, in fratres ſine miſericordia, in deũ ſemper increduli. *Quas ſimulationes eorum arguens dominus, hæc dicit & adiungit: Hypocritæ liquantes culicem, camelum autẽ glutientes.* Quoniam à modicis quidẽ delictis ſe abſtinebant, quæ fieri ſolent ex decimis non oblatis: magna autẽ mala alacriter cõmittebãt: qualia ſunt, iniuſtum iudiciũ iudicare, in proximos ſuos odia exercere, in deum incredulũ eſſe. In cauſa autẽ ſcribarum & Phariſęorũ illorum cadunt multi. Et nunc qui videntur quidem eccleſiam honorare, pauperes cõſolari, in iudicio autem ſedentes, aut ſecundũ perſonarum acceptionem iudicant, aut ſecundum differentiam munerũ: inter ſeipſos lites quotidianas exercent, & odia ſine fine, præponentes ſemper auariciam charitati. In fide autẽ ſemper infirmi ſunt, quia inter Chriſtianos: & hæreticos nullam differentiam arbitrantur: ſicut & meretrix mulier adulterum idipſum putat & virum. Et ipſi ergo hypocritæ ſunt, & culicem liquant, modicũ repellentes peccatum: & camelũ glutiunt, maxima & peſſima cõmittentes. Nũc veniamus ad ſacerdotes. Scimus quia ſeruare iuſticiã, & facere miſericordiam, & habere fidẽ, propter gloriam ſuam deus mandauit: decimas autem offerre deo, propter vtilitatem ſacerdotum: vt ſacerdotes quidem populo in ſpiritualibus obſequantur, populi autem in carnalibus ſacerdotibus ſubminiſtrarent. Sacerdotes ergo auaricia pleni, ſi quis de populo decimas non obtuliſſet, ita eum corripiebant, quaſi magnũ crimen feciſſet, quia decimam alicuius rei, vel ſaltem minimæ non obtuliſſet: ſi quis autem de populo in deum peccabat, aut lædebat aliquem, aut aliquid tale faciebat, nemo curabat corripere eum, quaſi nullam culpam feciſſet, quia in deum peccabat. Et de ſuo quidem lucro ſo licitè agebant, de gloria autem dei, & ſalute hominum negligebant. Ideo dicit de eis: Væ vobis qui decimas etiam rerum minimarũ exigitis à populo, & miſericordiam & iuſticiam non facientes populum non admonetis. Sic enim & modò fit. Ecce enim epiſcopus, ſi debitum honoris non acceperit à presbytero, aut presbyter ſi non acceperit à diacono, aut diaconus à lectore, iraſcitur, & turbatur: ſi autẽ viderit aut epiſcopus presbyterum, aut presbyter diaconum, circa eccleſiæ obſequium non permanentem, aut aliàs peccantẽ in deum, neque iraſcitur ei, neque curat: quia omnes quidem de ſuo honore ſolliciti ſunt, de honore autem dei nullus. Et portiones quiſque ſuas ſecundum dignitatem ſuam vigilanter aſpiciunt, & defendunt, & ſecundum dignitatem ſuam curam impendere circa obſequium eccleſiæ non attendũt. Si populus decimas non obtulerit, murmurant omnes: & ſi peccantem populum viderint, nemo murmurat contra eum. † Quàm cõpendioſè in tribus his complexus eſt, & conditiones hominum, & quæ neceſſaria ſunt hominibus ad ſalutem? Omnes enim homines aut iudices ſunt, ſiue ſpirituales, ſiue mundiales, aut ſub iudicibus ſunt: & omnibus generaliter hominibus tam iudicibus, quàm his qui iudicãtur, duo hæc neceſſaria ſunt ad ſalutẽ, fides vera, & opera bona. Dicens ergo, Iudicium: tetigit eos qui iudicant, ſiue mundiales iudices, qui pręſunt mũdo: ſiue ſpirituales, qui præſidẽt eccleſiis, vt iuſtum iudicium iudicent. Hæc eſt enim eorum prima iuſticia, vt ſi verè, aut iudices mundiales loquuntur iuſticiã, aut iudices ſpirituales. Si verò loquuntur iuſticiam in eccleſia, per hoc oſtenditur ſi iuſtè iudicarint, dicente propheta: Si verè vtiq; iuſticiam loquimini, iuſtè iudicate filij hominum. Si autem non iudicauerint iuſtum iudicium, non in veritate loquũtur iuſticiam, ſed in labiis tantùm. Dicens autem, Fidem: admonet omnes in fide viuere dei. Dicẽs verò, Miſericordiam: conuerſationẽ bonam omnibus prædicauit. Nam ſiue abſtinentia à malis, ſiue opus bonarum rerum per miſericordiam conſeruatur. Nam & non facere homini quę pati non vult, & facere quę ſibi fieri vult, vtrũque miſericordiæ eſt. *Duces cæci, liquantes culicem, camelum autem glutientes.* Omnes ergo ſacerdotes, qui propter non oblatas populi decimas curant, & docent populum, & corripiunt, & alia peiora eorum peccata videntes, tacent: ipſi ſunt, qui docent populum ſuo exemplo liquare culicem, & camelum glutire: id eſt, à modico quidem peccato ſe abſtinere, maiora autem committere.

Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui emundatis quod foris eſt calicis, & paropſidis. Quoniam in ſpecie calicis & paropſidis homines dicit, manifeſtum eſt ex eo quod addidit, dicens: *Ab intus autem pleni eſtis rapina & iniquitate.*

† 1 Tim. 2. d

* Sacerdotes

* auaricia no tatur.

* Pſal. 57. d

Iudæi enim quotienſcunque ingreſſuri erant in templum, aut ſacrificia oblaturi per dies feſtos,& ſeipſos,& veſtimenta ſua, & vtenſilia lauabant, & à peccatis nemo ſeipſum purgabat, cùm deus neque corporis mundiciam laudet, neque ſordes condemnet. Pone tamen, quia deus odit ſordes corporum, & rerum,& vaſorum. Si ergo rerum ſordes odit,& aut vis,aut non vis,neceſſe eſt vt ipſo vſu ſordidentur: quantò magis deus ſordes conſcientiæ horret? quam,ſi volumus,ſemper mundam ſeruamus. Non ergo vaſa lauanda ſunt aquis, ſed conſcientiæ precibus. *O Phariſæe cæce,munda prius quod intus eſt calicis & paropſidis, vt fiat id quod foris eſt mundum.* Nõ ergo ſenſus eſt, ſi catinus ab intus mundatur,à foris verò mundatus non fuerit, mundus eſt: ſed homo, ſi ab intus peccatis non fuerit ſordidatus, & ſi nunquam tetigerit aquam, mundus eſt ante deum: ſi autem peccauerit, & ſi toto pelago, & cunctis fluminibus ſe lauerit, ſordibus & niger eſt ante deum.

Homilia xlv. *ex cap.* xxiij.

VAE *vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis*, &c. Meritò iuſtorũ corpora templa dicũtur, quia anima in corpore iuſti dominatur, & regnat, quaſi deus in tẽplo. Vel certè,quia ipſe deus in corporib⁹ habitat iuſtis. Corpora autem peccatorum ſepulchra dicuntur mortuorũ, quia anima mortua eſt in corpore peccatoris. Nec enim viuens putanda eſt,quæ nihil viuum, aut ſpirituale agit in corpore. Vel quia mors ipſa habitat in corporibus peccatorum. Sicut ergo ſepulchrum quandiu quidem clauſum eſt, pulchrũ videtur à foris: ſi verò fuerit apertum horribile eſt: Sic & ſimulatores bonorum,quandiu quidem non cognoſcuntur,laudabiles ſunt: cùm autem cogniti fuerint,inueniuntur abominabiles. Dicito mihi ô hypocrita,ſi bonum eſt eſſe bonum, vt quid nõ vis eſſe, quod vis apparere? Si verò malum eſt eſſe malum, vt quid vis eſſe,quod nõ vis apparere? Nam quod turpe eſt apparere, turpius eſt eſſe: quod autem formoſum eſt apparere, formoſius eſt eſſe. Ergo aut eſto quod appares, aut appare quod es: quia manifeſtum malum à ſapientibus non facilè reprehenditur, dum inſania æſtimatur. *Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ, qui ædificatis ſepulchra prophetarum,& ornatis monumenta iuſtorum.* Omne bonum quod fit propter deum, in omnibus rebus æqualiter obſeruatur. Vbi autem in omnibus rebus non æqualiter obſeruatur, bonum illud propter homines fit,ſicut res ipſa præſens demonſtrat. Ecce enim qui martyria ædificant, eccleſias ornant, bonum opus facere videntur: ſed ſi quidem & aliâs iuſticiam dei cuſtodiant, ſi de bonis eorum pauperes gaudent, ſi aliorũ bona per violentiam non faciunt ſua: ſcito quia ad gloriam dei ædificant. Si autem aliâs iuſticiam dei nõ ſeruant, ſi de bonis eorum pauperes nunquam gaudent: ſi aliorum bona faciunt ſua,aut per violentiam,aut per fraudem: quis tam inſenſatus eſt, vt non intelligat quia non ad gloriam dei faciũt ædificia illa, ſed propter æſtimationem humanam? Et iuſtè ædificant martyria, vt pauperes violentiam paſſi ab eis,interpellent contra eos. Non enim gaudent martyres, quando ex illis pecuniis honorãtur pro quibus pauperes plorant. Qualis eſt virtus illa iuſticiæ, munerare mortuos, & expoliare viuentes? de ſanguine miſerorum tollere, & deo offerre? illud non eſt deo offerre, ſed velle violentiæ ſuæ ſociũ facere deum: vt cùm ſi oblatam ſibi pecuniã de peccato libenter acceperit,conſentiat in peccato. Vis domũ dei ædificare? da fidelibus pauperibus vnde viuant,& ędificaſti rationabilem domum dei. In ædificiis enim homines habitant,deus autem in hominibus ſanctis. Quales ergo illi ſunt, qui homines expoliant, & ædificia martyrum faciunt? habitationes hominum componunt, & habitationem dei deſtirpant? Iam ergo ex antiquis temporibus morbus iſte in hominibus habebatur. Dicebãt enim apud ſe: Si bene fecerimus pauperibus, quis illud videt? Et ſi viderint,nõ multi vident: & ſi multi viderint, pro tempore vident. Tranſit enim tempus, & tranſit cum tempore benefacti memoria. Nónne ergo melius ędificia facimus,quæ omnes aſpiciunt, non ſolùm hoc tempore, ſed etiam in poſterum? Nam quandiu ædificium permanet, tandiu ædificantis memoria nominatur. O inſipiens homo, quid tibi prodeſt poſt mortẽ iſta memoria, ſi vbi es torqueris: & vbi non es, laudaris? Ergo dũ Iudæos caſtigat dominus, Chriſtianos docet: Quoniam ſi iuxta alia bona, ædificia ſancta fecerit homo, additamentum eſt bonis: ſi autem ſine aliis bonis operibus, paſſio eſt gloriæ ſecularis. *Væ vobis ſcribæ & Phariſæi hypocritæ qui ædificatis ſepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iuſtorum.* Qui conſiderat cõſequentia tunc Phariſæorum, & modò intelliget: quia hæc non ſolùm illis dixit Phariſæis,ſed & omnibus poſtmodum naſcituris. Nam & ſi ad illos ſolos dixiſſet hæc, dicta fuiſſent tantùm,& nõ etiam ſcripta. Nunc autem & dicta ſunt, & ſcripta. Dicta videlicet propter illos, ſcripta autem propter iſtos. Nam etſi patres Iudæorum mortui ſunt, tamen filij eorum viuunt,qui prophetas quidem & martyres colunt: filios autem prophetarum & martyrum perſequuntur,mortuorum ſanctorum cultores,& viuorum perſecutores. ††Si verò trinitatem eiuſdem ſubſtantiæ confitentes,martyres paſſi ſunt: quare eos quaſi ſanctos colunt, qui vnum ingenitum, & vnum vnigenitum, & vnum ſpiritum ſanctum crediderunt? Si autem martyres colunt, quaſi qui veram confeſſi ſunt fidem: quare perſequuntur eos, qui fidem eorundem prophetarum & martyrum confitentur? Phariſæi ergo hæretici ſunt, qui à vera fide prȩciſi ſunt. ‖Phariſęi enim præciſè intelliguntur ipſi, qui ſepulchra ædificant prophetarum,& martyrũ nomina colunt,& præcepta blaſphemant: memoriam honorant,& fidem contemnunt. *Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, non fuiſſemus ſocij eorum in ſanguine prophetarum.* Semper Iudæi præteritorum ſanctorum cultores fuerunt, & præſentium contemptores, magis autem & perſecutores, & inimici viuentium, & amici mortuorum. Non enim ſuſtinentes increpationes prophetarũ ſuorum perſequebantur eos, & occidebant. Nam volentibus malè viuere, ſemper cõtraria videtur eſſe correptio, dicente Salomone: Argue ſapientem, & amabit te: inſipientem verò, & odiet te. Poſteà autem naſcentes filij intelligebãt culpas patrum ſuorum, & ideo quaſi de morte innocentium prophetarum dolentes, ædificabant monumenta eorum, & ipſi tamen ſimiliter perſequebantur, & interficiebant ſuos prophetas, increpantes eos propter peccata. Nam alter alterius culpam citò intelligit, ſuam autẽ difficilè: quia homo in cauſa alterius tranquillũ cor habet, in ſua autem turbatum. Perturbatio autem cordis non permittit hominem conſiderare quod bonum eſt. Sic ergo per ſingulas generationes Iudęi colebãt illos quaſi ſanctos, quos patres eorum quaſi malos occiderant. Hoc autem fiebat, non vt vnaquæq; generatio ſuam innocentiam oſtenderet, ſed vt inuicem ſe domeſtico filiorum iudicio condemnarent. Quis enim exiſtimare poteſt innocentes,qui à filiis ſuis quaſi rei damnantur? Sic & Iudæi

Quo modo domus dei ædificãda.

Prouer.9.b.

†‖hæc d. deſunt.

qui

domini voluntatē: sic non omnes qui in locis suis prædicant apostolos,& prophetas,& martyres,iam per hoc sunt cultores eorum: sed qui opera eorum imitantur,& fidem sequuntur.

Homilia xlvj. *ex cap.* xxiij.

IDeo,*ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes, & scribas,& ex ipsis occidetis,& crucifigetis*, &c. Prophetas,& sapientes,& scribas apostolos dicit. Prophetæ enim erant, quia prophetico spiritu erant repleti. Sapientes autem erant corde,sicut propheta dicit de eis: Et eruditos corde in sapientia. Scribæ autem erant corde, quia de thesauris suis noua & vetera proferebāt. Sed primùm videamus, qua causa dicit: Ideo, ecce ego mitto ad vos. Superius dixerat, Væ vobis scribæ & Pharisæi hypocritæ, qui ædificatis sepulchra prophetarū,& ornatis monumenta iustorum,& dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum, non essemus socij eorum in sanguine prophetarum: id est, quoniam ædificatis sepulchra prophetarum,& per hoc non solùm verbis,sed & ipsis ædificationibus dicitis, si in diebus patrum nostrorum fuissemus, nō essemus socij eorum in sanguine prophetarum: volentes vos iustificare coram hominibus,qui secundū visionem operum iudicant,& non coram deo,qui corda cognoscit: quod est hypocritarum. Ideo dixit Iesus turbis Iudæorum, & principibus sacerdotum: *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes,& scribas, & ex ipsis occidetis, & crucifigetis, & persequemini de ciuitate in ciuitatem, vt veniat omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare.* Id est, non tantum super Iudæos, qui iam non sunt, sed super vos malos homicidas. Nam in tempore Abel Iudæi quidem non fuerunt, mali autem fuerunt. Nam quantum ad homines multæ

Psal.89.c.

Hic su.b.

Roma.2.c.

quia iustus est deus. Nam deus est, qui omnium corda cognoscit, & hominum, & angelorum, & spirituū cæterorum. Cor autem dei nemo cognoscit, neque homines, neque angeli. Ideo ergo & malis dat occasionem,per quam in operibus ostendatur propositum voluntatis suæ malæ: sicut dedit scribis & Pharisæis, mittens ad eos prophetas, & sapientes, & scribas: & bonis præbet occasionem, per quam ostendant propositum voluntatis suæ bonæ, sicut prophetis, & sapientibus, & scribis suis præbuit, excitans super eos persecutionem scribarum & Pharisæorum, vt non sine causa quantùm ad homines coronarentur. Et sicut homo habens benefaciendi propositum, certè iustum est, vt deus prouideat ei occasiones, per quas faciat bona. Vt quid pinguis terra iaceat sine fructu? Sic iustū est, vt homini malam voluntatem habenti, prouideat causas,per quas faciat mala, dicente Salomone: Ad prauos prauas vias mittit dominus. Vnde Dauid rogat,dicens: Viam iniquitatis amoue à me,legem tuam,&c. Nam & de beneuolis alibi propheta sic dicit: Quia nō dimittit virgam peccatorum super sortem iustorum, vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas: Id est,non dat potestatem dæmonibus super iustos,ne quando contra voluntatem suam malum facere cōpellantur ab illis. De maleuolis autem statim sic dicit: Declinantes autem ad suffocationem, adducet dominus cum operātibus iniquitatem: Id est, qui declinatus est ad malefaciendum,sociat illum cum operantibus mala: Vtputa volenti tibi eleemosynas facere, occurrit ante faciē tuam captiuus, aut desolata vidua, aut miserabilis orphanus, non tantum te misit ad vtilitatem illius, quantum illum transmisit ad vtilitatem tuam: id est, non tātum præstitit illi per te, quantū per illum tibi. Nam quod per te illi præstitit,temporale est,& terrenum: quod autem tibi præstitit per illum, perpetuum est, & cœleste. Ne putes quia propter vtilitatem pauperum deus diuitem fecit, quos & sine diuitibus poterat sustentare: sed propter vtilitatem diuitū pauperes fecit qui infructuosi & steriles erāt futuri, nisi pauperes facti fuissent. Si ergo bene facere volentibus, quando prouidet causas benefaciendi, iustus est deus: sine dubio,& quādo malefacere paratis malefaciendi prouidet causas,non est iniustus. Sicut enim bonus rogat,ne occasionem peccandi incurrat,dicens: Viam iniquitatis amoue à me: sic & malus optat, vt inueniat occasionem nocendi. Ideo ergo dicit dominus: *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & sapientes, & scribas, & ex ipsis occidetis, & crucifigetis, & flagellabitis, vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effunditur super terram.* Ergo deus occasionem prouidet peccandi: Etiam, sed non vt peccare faciat, sed vt peccatorem ostendat. Ecce enim si tu vicioſum compares seruum, & volueris mores suos scire: nōnne pones ante illum sacculos cum solidis, aut aliquem cōcupiscibilem cibum, & si quidem seruus ille incontinens fuerit,& sine timore,porrigat manum suam, & accipiet inde: nunquid male feci? Aut nunquid tu coēgisti illum vt faceret malè? Non,sed propalasti maliciam eius. Sic & deus dans hominibus occasionē peccandi, si peccare voluerint, non illos facit peccare, sed manifestat pertinaciam cordis eorum. *Vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ filij Barachiæ, quem occidistis inter templum & altare.* Id est, non tantum super Iudæos, qui iam non sunt, sed super vos malos homicidas. Nam in tempore Abel Iudæi quidem non fuerunt, mali autem fuerunt. Nam quantum ad homines multæ

Psal.118.d.

Psal.114.c.

Ibidem.

eum misit.

Psal.118.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

generationes sunt secundũ diuersitates terrarum:quantum autem ad deum,duę generationes sunt:Vtputa per singulas generationes sanctis suis bona promittẽs deus per prophetas, ad consolationem eorum Christum eis
Esa.62.b. prophetauit venturum,vtputa: Cõstituam iudices tuos sicut prius, tũc vocaberis ciuitas iusticiæ,&c. Ergo promisit quidem, non autem præstitit: præstitit autem nouissimis sanctis. Sicut & per singulas generationes peccantibus mala promittens deus,ad terrorem eorũ hunc eis propheticè minabatur interitum, quem Iudæi sunt
Esaiæ 1.b. passi,vtputa,Terra vestra deserta,&c. Ergo minatus est omnibus,non autem reddidit,sed reddidit generationi nouissimæ. Sicut ergo omnia bona, quæ in singulis generationibus à constitutione mundi omnes sancti merebantur, illis nouissimè sunt donata, qui receperũt Christum:sic omnia mala,quæ in singulis generationibus à constitutione mundi pati meruerunt omnes iniqui,& sanctorũ interfectores, super nouissimos Iudæos venerunt,qui Christum repulerunt.Aut ita:Nunquã ab initio mundi antè talis gratia dei donata est hominibus,qualis in Christo:aut talis interitus venit super impios, qualis venit super Iudæos Christo repulso.Exempla corporalia dico, quæ passi sunt à Romanis. Quid enim melius esse potest,quàm deum in corpore venientem suscipere? Aut quid peius contingere potest, quàm deum cum tanta humilitate & misericordia venientem ad se non solùm non suscipere,sed adhuc interficere,& tali modo interficere? Pone ergo deum dicere ad illos, qui receperũt Christum: Ecce ego mitto ad vos filium meum in corpore velatum, & discipulos eius in nomine ipsius: & recipietis eos,& credetis in eũ,vt veniat super vos omnis iusticia, quæ facta est ab Abel vsque ad Zachariã.Nónne verum dicit?Verè enim,quantum ad magnitudinẽ gratiæ, quæ data est hominibus in Christo, non dicam omnem iusticiam præcedentiũ sanctorum,quæ ab initio venit super illos:sed puto,quòd omnium sanctorũ iusticiæ tantùm mereri non potuerunt, quantùm illis donatum est.Sic & super Iudæos,qui crucifixerũt Christum, & persecuti sunt discipulos eius venientes ad se: quantùm ad magnitudinem iræ quæ effusa est super eos, non dicam quia omnium impiorum præcedentium peccata venerunt super illos, sed magis omnium impiorum peccata tantum mali non meruerunt,quantũ venit super illos, vt talia paterentur, qualia passi sunt à Romanis: & sic postmodũ omnes generationes eorum vsque in finẽ seculi proiicerentur à deo, & ludibrium fierent gentibus vniuersis: Sic & modò fit in omnes gentes & ciuitates. Vel ita:Omnis gens vel ciuitas nõ cùm peccauerint, statim punit eas deus:sed expectat per multas generationes,& modò mandat, modò minatur,interdũ ex parte castigat: vt quantò magis diutius eos expectauerit, tantò amplius & dei iudicium iustius sit,& illorum dignior pœna.Quando autem placuerit deo perdere ciuitatem illam,aut gentem,videtur omnium generationum præcedentium peccata reddere illis: quoniã quæ illæ omnes generationes merebantur, hæc sola passa est. Quid ergo? Iniustus est deus, qui aliorum peccata vindicauit in istis?Absit.Sed quoniam quæ illi merebantur,isti sunt passi,& soli passi sunt talia, cùm non soli peccassent:propterea quæ aliorum erant, dicuntur isti perpessi. Res enim ista moralis est, & sic omnes homines quotidie facimus. Ecce enim cùm serui tui peccãt, expolias vnum,& iterum parcis ei,dicens: Nisi obseruaueris, hoc passurus es: similiter facis & alteri.Non meliorãtibus verò eis,si incurrerit vnus,castigatur secundũ suum peccatum, & videtur quidem pro omnibus ille solus castigatus:quia quod aliis est promissum, illi est redditum. Reuera autem nõ pro aliis castigatus est,sed pro se: quia secundum meritum culpæ suæ castigatus est. Ille enim pro aliis dicitur castigari, qui aliis peccãtibus,ipse castigatur,non peccans:qui autem peccans castigatur, non pro aliis, sed pro se castigatur: Sic & generatio ista pro patribus quidẽ suis videtur punita,quia illi territi sunt, isti puniti. Verè autem nõ pro aliis,sed pro se condemnati sunt: quia sic peccantes, iustè damnati sunt. Hæc eadem ad hæreticos cõuenit dicere Christum: *Ideo,ecce ego mitto ad vos sapientes, & scribas, & ex illis occidetis, & crucifigetis, & flagellabitis in synagogis vestris,& persequemini de ciuitate in ciuitatem,vt veniat super vos omnis sanguis iustus,qui effunditur super terram.* Verè enim missi sunt sapiẽtes aduersus hæreticos, scilicet patres vestros. Sapientes autem non literati,quorum sapientia non est in sensibus carnalibus posita, & in lingua acquisita per exercitationem carnalem, sed sapientes circa dei timorem,sapientes circa dei noticiam: sapientes animo, nõ corpore: corde, non ore: fide, non verbis, de quibus, dicit propheta: Dexteram tuam sic notam fac mihi, & *Psal.89.c.* eruditos corde in sapientia. Misit scribas, id est presbyteros, & diaconos, & fecerunt eis qualia fecerunt prophetis, & apostolis, & martyribus patres eorum. Quãta passi sunt ab hæreticis patres nostri nullus ignorat, recedente de medio testimonio scribarũ. Ipse enim actus hominum per singulas generationes decurrens, sufficit ad testimonium veritatis, qui sunt filij prophetarum,& apostolorum, & martyrum, persecutionem patientium semper,& qui sunt filij Iudæorum atque gentilium persequentium semper. Quid opus est verbis ad probationem generis vestri,cùm res ipsa loquatur?Quod autem dicit, Vt veniat super vos omnis sanguis iustus à sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ: non ita est intelligendum, vt omnium generationum præcedentium & persequentiũ merita, generatio vna persoluat. Nec enim iustum est, vt alter pro alterius puniatur peccatis,sed cum in die*tiudicij vnaquæque generatio punita pro peccatis suis fuerit, de hac vna & ipsa generatione videbitur esse iudicatum.Omnium enim iniquorum, & persecutorum, & homicidarum à Cain vsq; ad finem vna generatio est: etsi non sint omnes in tempore vno, omnes tamen filij sunt persecutoris & homicidæ illius Cain. Ideo & alibi dicit:Amen dico vobis,nõ *Infrà 24.* trãsibit generatio hæc donec omnia fiant: id est,donec impleatur omne mysteriũ vocationis sanctorum: Vtputa Cain fuit persecutor Abel,& mortuus est:facti sunt gigantes persequẽtes filios Seth. Ecce Cain transiit,sed generatio ipsa stetit. Perierunt gigantes in diluuio, sed nati sunt ex Cham* Cananæi, & cæteræ gentes persequentes filios Sem. Gigantes transierunt,sed generatio ista stetit. Secundum animam enim Cananæi de generatione erant eorum iniquorum,qui fuerunt ante diluuium.Interempti sunt Cananæi ex parte à filiis Israël,sicut legimus,& ex eis facti sunt alienigenæ,qui persequerentur Iudæos. Ecce & illi transierũt, sed generatio eorum stetit. Postmodum conuersæ sunt gentes quædam ad Christum, surrexerunt perfidi Iudæi post Christum, aduersus Christianos,ipsa vice habentes ipsam generationem quantùm ad animam, quam habuerunt gentes illæ, quæ prius persequebantur Iudæos.Deinde gentiles quidem crediderunt omnes, Iudæi autem defecerunt, qui persequebãtur ecclesiam: & ex ipsa ecclesia surrexerũt hęretici,qui persequebãtur ecclesiam, sed generatio

*tvindicta. *Cham.

ipsa

Universidad de Deusto

ipſa ſtetit. Ecce Iudæi & gentes perſecutores tranſierũt, ſed generatio ipſa ſtat. Nam de generatione impiorũ Iudæorum, & gentilium ſunt hæretici iſti. Ideo & mores, & perfidiam ſequuntur eorum, ſicut diximus ſuprà. Poſtmodum autem & hæretici tranſituri ſunt, vt non ſint ſecundum quod modò eſſe videntur, & futuri ſunt gentiles & populi Antichriſti, & tranſeuntibus iſtis, generatio iuſtorum ſtabit in illis. De generatione enim iuſtorum erant etiam illi qui fuerunt, & impletur quod dictum eſt: Non tranſibit generatio iſta, donec omnia fiant. *Hieruſalem Hieruſalem quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui ad te mittuntur.* Omnia futura antè proſpiciẽs dominus, præuidit etiam ruinam ciuitatis Hieruſalem, & plagam, quę à Romanis ventura erat ſuper populum illum: ideo extollens lamentum lugebat eam dicens, Hieruſalem Hieruſalem. Recordabatur quidem ſanguinem ſanctorum ſuorum, qui effuſus erat ab illis, & qui adhuc poſtmodum fuerat effundendus. Sed non tamen dolebat de iniuria ſanctorum ſuorum, ſciens qualem illis gloriam præparauerat pro morte temporali: ſed de illorum interitu flebat, quibus & in iſto ſeculo mala ventura fuerant, & in illo peiora. Sicut enim benefacientes, non deo præſtamus, ſed nobis: deus autem gaudet, non de ſuo lucro, ſed de noſtra ſalute: ſic nos peccantes nõ deo nocemus, ſed nobis. Deus autem triſtatur, non de ſua iniuria, ſed de noſtra perditione. Sicut rex benignus audiens criminoſas perſonas, lege quidem compellẽte ipſe mortis ſententiam dictat aduerſus eos, tamen miſericordia inſtigante lachrymas fundit ſuper illos, & vult eos adiuuare, & non poteſt, contradicente ſibi iuſticia: quoniam miſericordia tũc vera eſt miſericordia, ſi ſic facta fuerit, vt iuſticia per eã non contemnatur: ſi autem contempta iuſticia miſericordia obſeruetur, ipſa miſericordia non eſt miſericordia, ſed fatuitas. Nam iuſticia non eſt vera iuſticia, niſi habuerit in ſe & miſericordiam: ſic & miſericordia nõ eſt vera miſericordia, niſi habuerit in ſe iuſticiam. Iniuſtè agentibus ac malefactoribus miſericordiam exhibere, nec eos punire, ipſa miſericordia non eſt miſericordia, ſed fatuitas: Sic & dominus ipſe quidem mortis ſententiam dictabat ſuper Iudæos, dicens: *Ecce ego mitto ad vos prophetas, & ex ipſis occidetis, vt veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtus.* Ecce ipſe eos miſerabili lamentatione plangebat, dicens: Hieruſalem Hieruſalem. Nam deus inuitus compellitur cum magno dolore peccatores damnare. Non enim ſic dolet, quia ipſe ab eis offenditur, ſed quia quaſi violẽter cogitur perdere aliquem, qui omnes cupit ſaluare. Nam quemadmodum in nobis contra naturam eſt bene facere, ſic & deo contra naturam eſt malè facere, aut perdere. Sed dicet aliquis: Cùm in poteſtate habeat deus perdere & ſaluare, quis eum inuitum compellit condemnare, ſi non vult? Tu qui non deſideras miſericordiam dei. Nam ſicut qui deſideranti miſericordiam dei denegat, crudelis eſt: ſic qui non deſideranti miſericordiam prẽſtat, iniuſtus eſt. Sed dicis: Quis eſt homo, qui non deſiderat miſericordiam dei? Tu qui permanes in peccatis. Deſiderare autem miſericordiam dei, eſt conuerti ad eum. Ille enim deſiderat miſericordiam dei, qui timet iram eius: qui autem non timet iram eius, non deſiderat miſericordiam eius, ſed contemnit. Hieruſalem Hieruſalem, quæ vſque nunc luctata es contra miſericordiam meã tuis peccatis, nunc autem ipſam ſuperaſti. Volo enim in te miſereri, ſed vires miſericordiæ faciendæ non habeo, nec poſſunt te amplius iam ſufferre. Inceſſabilibus enim iniquitatibus tuis miſericordia mea quaſi iã laſſata, à propoſito ſuo defecit. *Quæ occidis prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te.* Miſi ad te Eſaiam, & ſerraſti eum: miſi ad te Hieremiam, & lapidaſti eum: miſi Ezechielem, & tractum ſuper lapides excerebraſti eum. Quo modo ſanaberis, quæ nullum ad te medicum venire permittis? Quo modo curabo infirmitatem tuam, quæ omnem medicinam conculcas? Sanctis meis non peperci, vt tibi parcerem peccatrici. Illorum vitam neglexi, ne tuam mortem viderem. Omnes medici ſpirituales in te defecerunt, & tu curata non es. Inſanabilis eſt paſsio tua, vicit enim artem diuinam. Si de morte tua gauiſus fuiſſem, nũquam ad te miſiſſem prophetas. Si te perdere voluiſſem, nunquam ad te ego ipſe veniſſem. Ego tibi quid faciam, ſi tu ipſa viuere non vis? *Quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos, & noluiſti?* Cùm te in Aegypto, quaſi ſanguinarius accipiter perſequebatur Pharao, miſi ſuper te Moſem & Aaron, quaſi duas molliſsimas pennas miſericordiæ meæ, & liberatos vos de vnguibus eius rapui in deſertum, & noluiſtis ſequi me, facientes vobis vitulum in Horeb, vt ſeruiretis potius idolo mortuo, q̃ deo viuenti. Quotiens volui congregare filios tuos, ſicut gallina pullos ſuos, & noluiſti? Percurre, ſi vis, iudicium, *Quotiens peccauerunt & tradidit illos deus, & iterum liberauit? Gallinam, eccleſiæ ponit ſimilitudinem. Sicut enim pulli gallinarum paſtum ſuum quęrentes, per diuerſa vagantur, & maternis vocibus congregantur ad ipſam, & iterum ſimiliter paſcẽtes diſperguntur, & iterum maternis vocibus congregantur: Sic & populus dei carnalem voluptatem, & mundialem concupiſcentiam ſequentes, per diuerſos vagantur errores, quos eccleſia mater per ſacerdotes, modò increpationibus, modò blandimentis, quaſi quibuſdam vocibus congregare & allectare feſtinat. Et quemadmodum gallina habens pullos vòcando illos non ceſſat, vt aſsidua voce vagoſitatem corrigat pullorum ſuorum: ſic & ſacerdotes in doctrina ceſſare non debent, vt ſtudio & aſſiduitate doctrinarum ſuarum negligentiam populi errantis emendent. Et quemadmodum gallina habẽs pullos, non ſolùm ſuos calefacit, ſed etiam cuiuſcunque volatilis filios excluſos à ſe diligit quaſi ſuos: ita & eccleſia non ſolum ſuos Chriſtianos ſtudet vocare, ſed ſiue Gentiles, ſiue Iudæi, ſi ſuppoſiti illi fuerint, omnes fidei ſuæ calore viuificat, & in baptiſmo generat, & in ſermone nutrit, & materna diligit charitate. Vt autem & hęreticis hæc eadem coaptemus, Hieruſalem hic ſemper eccleſiam intellige, quæ dicitur ciuitas pacis, cuius fundamenta poſita ſunt ſuper montes ſcripturarum. Sicut ergo illi Iudęi, qui fuerant Hieruſalem ſpiritualis, ingreſsi crediderunt in Chriſtum: illi autem qui erant Hieruſalẽ corporalis, manentes in corporali Iudaiſmo, perſequebantur ſpirituales Iudęos, id eſt apoſtolos, cæterósque ex circunciſione credentes: Sic & de iſta noua Hieruſalem, id eſt de eccleſia, qui ſpirituales Chriſtiani fuerũt, relicta corporali eccleſia, quam perfidi occupauerant violentia, exierunt ab illis. Magis autem illi exierunt à nobis, ſicut Ioannes exponit. Non enim ille de eccleſia exire videtur, qui corporaliter exit, ſed qui ſpiritualiter veritatis eccleſiaſticæ fundamenta relinquit. Nos enim ab illis exiuimus corpore, illi autem à nobis animo. Nos ab illis exiuimus loco, illi à nobis fide. Nos apud illos reliquimus fundamenta parietum, illi apud nos reliquerunt fundamenta ſcripturarum. Nos ab illis egreſsi ſumus ſecundum aſpectum

Miſericordiam dei deſiderare, quid.

Matth. 23. Exod. 4. & 5. Ibi. 31. Iudicum librum. 1. Ioan. 2. Exire de eccleſia quid dicatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aſpectum hominum, illi autem à nobis ſecundum iudiciũ dei: Ideo & illi corporales Chriſtiani perſequuntur noſtros ſpirituales, ſpecie colorata, varietate fundata. Propterea quæ ſuperius dominus commemorauerat, ad illam Hieruſalem corporalem dicta eſſe videntur: Hieruſalem Hieruſalem, quæ occîdis prophetas,& lapidas eos qui ad te mittuntur. Non dixit, quæ occidiſti,& lapidaſti: ſed quæ occidis & lapidas: id eſt, quæ hoc proprium,& quaſi naturalem conſuetudinem habes, vt occidas & lapides ſanctos. Non enim occîdit aut lapidauit ſanctos ante Chriſtum, & ceſſauit facere poſt Chriſtum quæ fecit aliquando prophetis, ſed eadem ipſa facit apoſtolis,quæ fecit aliquando prophetis. Sic & hæreticorum eccleſia, non ſolùm perſecuta eſt patres noſtros, & perſequi iam ceſſauit: ſed eadem filij eorum faciunt nobis,quæ patribus noſtris fecerunt patres eorum. Mittuntur enim ad illos viri fideles,quotienſcunque inter illos & fideles certamen fidei commouetur,non ex ebrietate vini, ſicut fieri ſolet frequenter, ſed ex aliqua cauſa religionis. Mittuntur ad illos, ſicut mittebantur prophetę & Apoſtoli ad Iudæos, nõ ad ſalutem eorum,inſanabiles enim ſunt:ſed ad pręiudicium ipſorum, vt ſine excuſatione ignorantiæ iudicentur.Item aliter:Hæretici prophetas, & apoſtolos,& martyres occîdunt, qui modò ſunt apud nos: ſine dubio occîdunt in verbis ſuis,& actibus. Quotiens enim legũtur in eccleſiis noſtris verba & acta prophetarum & Apoſtolorum,prophetę & Apoſtoli miſsi nihilominus loquuntur ad nos:quos omnes miſſos ad ſe, hæretici dum legunt,& malè interpretantur,occidunt & lapidant eos. Vt autem manifeſtè cognoſcas,quo modo prophetæ & Apoſtoli ab hæreticis occiduntur & lapidantur: primùm intellige, quo modo naſcitur Chriſtus in nobis, & quo modo occiditur. Quando enim credimus in Chriſtum,Chriſtum generamus,& formamus in nobis, ſicut dicebat Apoſtolus Galatis: Filioli mei,quos iterum parturio,donec formetur Chriſtus in vobis.Conſequenter & quando perdimus fidem Chriſti, Chriſtum occidimus in nobis, ſicut & prophetæ apud hæreticos occiduntur.Quando enim fidem & veritatem verborum eorum praua interpretatione ſubuertunt, prophetas & Apoſtolos occidunt in ſe. Ipſius enim verbi quaſi ſanguis veritas eſt, quæ viuificat verbum.Omne enim verbum,quod non habet in ſe veritatem dei, mortuum eſt, quemadmodum ſine ſanguine corpus.Propterea omnia verba diuina, quanuis ruſtica ſint & incompoſita, viua ſunt: quoniam intus in ſenſibus ſuis habent poſitam veritatem dei, quaſi ſanguinem in venis incluſum, & ideo viuificant audientem,ſicut teſtatur Petrus ad Chriſtum,dicens:Quò ibimus? verba viua habes.Omnia autem verba ſecularia, quoniam non habent in ſe virtutem † dei, & quanuis ſint compoſita & ingenioſa, mortua ſunt: quoniam in venis ſenſuum ſuorum non habẽt virtutem† dei:propterea nec audientem ſaluant. Secundum hęc iam intelligis: quo modo hæretici occîdunt & lapidant prophetas & Apoſtolos miſſos ad ſe.Quotiẽs enim veritatem verborum eorũ gladio maligni ſpiritus, & verbi perueꝛſi corrumpunt,occîdunt prophetas & Apoſtolos,& ſanguinem verborum eorum, id eſt veritatem effundunt in terram: totiens aliud intelligentes in verbis prophetarum & apoſtolorum, & aliud proloquuntur in populo, blaſphemias ſuas quaſi lapides quoſdam iactant ſuper Apoſtolos & prophetas. *Quoties volui congregare filios tuos*, & cætera. Quotienſcunque enim, ſicut diximus,inter hæreticos & fideles fidei mouetur certamen, euidenter vult illos dominus congregare ſub veritate alarum ſuarum, id eſt duorum teſtamentorum, quotienſcunque leguntur apud eos verba prophetarũ & apoſtolorum: illi autem non quaſi domeſtici pulli gallinę, quæ eſt eccleſia, ſed quaſi ſylueſtres pulli ſanguinarij vulturis,aut accipitris,nõ ſolum ad veritatem duorum teſtamentorum venire non acquieſcunt,ſed adhuc irruunt ſuper ipſam gallinam, id eſt eccleſiam, & diripiunt,& diſpergunt pullos eius, & euellicant eã: totiens vult eos congregare, illi autem nolunt. *Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta.* id eſt,ecce nunc tempore inſtanti. Cùm ego fuero crucifixus, ſcindetur velum templi, & ſecreta myſteria ſanctitatis eius publicabuntur, & recedet ab eo ſpiritus dei. Et ſicut corpus anima recedente, prius quidem frigeſcit, deinde putreſcit, & ſoluitur: ſic & templum veſtrum, dei ſpiritu recedente ab eo,prius quidem ſeditionibus,& indiſciplinationibus replebitur tyrannicis, quaſi deo iam illud non gubernante, deinde veniet ad ruinam.Sicut enim ante mortem hominis,inſanabilis præcedit infirmitas:ſic & ante ruinam aut hominis,aut loci alicuius, aut ciuitatis, inemendabilia præcedunt peccata. Sicut enim pulli frequenter à matre vocati, cùm non obaudierint, neque ſecuti fuerint matrem,matre lõgius abeunte,aut venit accipiter,& diripit eos,aut longius euagantur,vt pereant:ſic & domino frequẽter Iudæos vocante, quoniam non obaudierunt, neque ſecuti ſunt eum, recedente illo ab eis, ad Gentes venit quaſi accipiter rex Romanus,& patrem quidem eorum comedit fames & gladius,alij autem per ſingulas prouincias diſperſi ſunt vt perirent. *Dico enim vobis,non me videbitis amodo, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini.* Præceſſores noſtri exponunt, circa ipſum diem iudicij & reſurrectionis quoſdam Iudęorum credituros in Chriſtum.Quod & apoſtolus ſignificare videtur,dicens:Ex parte cæcitas contigit in Iſraël,donec plenitudo Gentium intraret,& ſic omnis Iſraël ſaluus fieret.Et ſequens lectio illa tota hoc dicere velle videtur. Si quis autem myſterium hoc per illos putat impletum,qui in actibus apoſtolorum leguntur,Petro prædicante, aut aliis apoſtolis crediderunt: intelligat propter tres cauſas non eſſe verum quod dicit.Primùm,quia tunc pars modica ſecundum electionem credidit,non totus Iſraël.Secundò,quòd illi ante Gentes crediderunt, non poſt Gentes. Plenitudo autem gentium tunc adhuc nõ introierat,ſed inchoauerat hoc. Tertio, quia quando hæc futura prędicebat apoſtolus, Gentes iam crediderunt, & Iudæi qui fuerant credituri: & tamen apoſtolus adhuc credituros ſignificat Iudæos,dicens ad gentes: Sicut enim vos aliquando non credidiſtis deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis, propter illorum incredulitatem: ita & illi nunc non crediderunt in veſtra miſeratione, vt & ipſi miſericordiam conſequantur. Concluſit enim deus omnes in incredulitate,vt omnibus miſereatur. Dicens ergo,Amodo non me videbitis, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini: hoc dicere vult,donec veniat tempus,in quo credentes dicatis,Benedictus qui venit in nomine domini. Spiritualiter enim videre Chriſtum, eſt ipſum in fide cognoſcere. Sicut autem ad illam Hieruſalem dictum eſt, Ecce relinquetur vobis domus veſtra deſerta:ſcilicet cùm occideritis filium dei apud vos,cùm de illo templo corporali templum exierit ſpirituale, quod fuerunt ſancti, qui ex circunciſione crediderunt in

Gala.4. c.

Verba dei quãuis incompoſita, tamẽ viua.

Supra. 6. g

Verba ſecularia etſi terſa,tamen mortua.

††*veritatẽ.*

Romã.11.

Ibidem.

Romã.

Mat.23.d

mon, & Cleonius, & Varisuas in nomine Christi, & A alij multi, quos Apostolus in epistolis suis tangit. Hoc & patribus nostris dixerũt, qui fuerunt prius antequàm tentaretur ecclesia, quia ventura fuerant hæresum multa verba mendacia, dicentia: Ego sum verbũ dei, Christus. Et hoc signum fuit expugnationis ecclesiæ, quod & factum est, Verè enim priusquàm ex tempore Theodosij, præuaricantibus multis, expugnaretur ecclesia, multa dogmata pręcesserunt ex tempore Constantini, dicentia, hoc est verbum dei: per quæ signa intelligere potuerunt periclitaturam esse ecclesiam Christi, si prophetia Christi ante exitum intelligi potuisset. *Multi venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus.* Venient in nomine sponsi, vt sponsæ castitas tentata probetur. Nam sicut omnis mulier quandiu non admonetur à malis hominibus, non bene cognoscitur vtrum sit casta: si verò admonita, conscientiam vel fidem viro seruauerit, tunc meritò casta laudatur: Sic ecclesiæ fides non B bene cognoscitur, nisi antichristi venerint ad eam: siue de illis pseudochristis, qui præcesserunt antequam tentaretur ecclesia, hoc conuenit dicere. Quoniam sicut cùm domus incendio comprehenditur, omnes latrones consurgunt, quærentes vnusquisque quod rapiat: sic quando casus specialiter tunc ludæorum, aut generaliter, aut modicum Christianorum fieri cœperit, omnes dæmones spirituales latrones insurrexerũt, per suos ministros quærentes vnusquisque quem perdant. Non audistis prophetam dicentem, quo modo in nocte om-
Psal.103.c nes bestiæ circuierunt militantes, hoc modo posuit tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestię syluæ, & cætera. Sic & dæmones spirituales bestię, quandiu lux iusticię est super terram, in cubilibus suis latent, id est in cordibus impiorum, & non se ostendũt: cùm autem tenebras impietatis aspexerint dominari, tunc dæmones procedunt, aut ministri eorum de latibulis suis, quærentes quem valeant deuorare. Ideo videte ne quis vos seducat. Homo, circa mortem phantasias videt: sic & mundus in exitu suo multos patietur errores. Hoc puto, quòd ad omnes Christianos dicebat, siue tunc, siue modò, præcipuè tamen ad sacerdotes, videte ne quis vos seducat: Vos estis luminaria, verbum vitæ continentes, quasi candelabra lucentia, facilè vobis extinctis ecclesia à latronibus prædam patietur in tenebris. Quo modo autem stet ędificatio domus, si columnę ceciderint? Et ne putes, quia corporaliter iubet eos aspicere, cùm dicit, videte: sed spiritualiter mente considerare. Mente autem potest considerare, qui per bonam conuersationem mentem habet illuminatam. Qui ergo bene conuersatur, lucidam habet D mentem, & intelligit qui sunt doctores: qui autem peccat, sensus eius cùm sit tenebrosus, nõ intelligit qui sunt serui dei, & qui ministri diaboli. Sicut enim qui corporaliter oculos habet acutos, de longè prospicit venientem, an amicus eius est, an aduersarius: qui autem oculos habet infirmos, quanuis intenderit, non cognoscit an amicus sit, an inimicus: Sic qui mentem à peccatis possidet mundam, de longè considerat, homo dei est ille qui venit, aut homo diaboli: in nomine Christi venit, aut in spiritu Christi? Aut putamus quòd semper venturi fuerant noui Christi? Absit. Quod ergo dicebat, Multi venient in nomine meo: ad tempus Apostolorum pertinet. Tunc enim sciens diabolus, quia adhuc nouus erat Christus in mundo, quia veritas euangelij eius adhuc erat ignota, quia Apostoli eius multis incerti, multos introducebant Christos in mundum, vt homines volentes venire ad Christum, per similitudinem nominis eius errantes, transeant ad diabolum, & volentes ab eo exire, impingant in eum. Quemadmodum si rex in bello victus atque fugatus ab alio rege, indueret indumentum regis illius victoris, & in parte sua erigat simile signum signo regis illius, vt ille populus victoris schema sui regis aspiciens, & signum partis ipsius, dum putat se ad proprium currere regem, incurrat in manus aduersarij sui: sic & diabolus subornat ministros suos sub nomine Christi, vt volentes homines ire ad Christum, similitudine nominis tenebricati ad diabolum vadant. Postquam vero noticia Christi in toto mundo prævaluit, & veritas euangelij eius facta est manifesta, mandata discipulorum eius implicare iam non poterat, sed submittere Christos. Neque aliquid agit etiam si submittat: quoniam omnibus manifestus est Christus, & euangelium eius, & Apostoli eius: B sed alio modo submittit Christos, vt verba diuersorũ hæreticorum introducta, vnumquodque eorum dicat, quia ego sum Christus vnigenitum verbum dei. *Audietis prælia, & opiniones pręliorum.* Tunc quidem corporaliter ea dicebat prælia audienda, quæ contra Iudæã præparabat imperator Romanus. Nam sicut solet fieri in præparatione belli, dum eliguntur principes, dum deputatur & congregatur exercitus, auditio currit, maximè ad eos, aduersus quos præparatur. Sed postquam ingressus est exercitus Iudęam, sicut exponit Iosephus, non statim ad Hierusalem applicauit, sed ad ciuitates singulas regionis illius, & diuersa prius gesta sunt bella, & plurimæ ciuitates captæ, & sic nouissimæ Hierusalem obsedit exercitus. Ideo mandabat Apostolis, Videte ne turbemini, sed opus prædicationis vestræ impletę. Illius Hierusalem corporalis typum gerit Hieru-C salem spiritualis ecclesia. Nam nisi templum illud destructum fuisset, obseruantia legis non facilè fuerat compescenda. Ideo autem destructum est, vt etiam si velint Iudæi postmodum legem seruare, non possint, aut de Pascha, aut de sacrificiis, aut de cæteris festiuitatibus. Ceciderunt ergo corporalia & figuralia, vt surgerent spiritualia & vera mysteria. Postea autem spiritualiter hęresum annunciabat fore certamina, quæ impiorum princeps Antichristus contra Christianos fuerat operaturus in fide. Nam excitans diabolus errorum scandala, non statim oppressit ecclesiam, sed prius per varia loca schismata excitauit: vtputa audiebatur quo modo in illa ciuitate Fotinus hoc prędicet. Item in illa alia ciuitate Acoluthus presbyter hoc sapere cœpit. Sic audiebãtur à Christianis schismata, & opiniones schis-D matum, donec omnium hæresum dux vna eligeretur peruersio omnibus. Sed in illis non opus erat Christianis turbari, quia oportebat fieri illa. Quòd autem oportebat, docet Apostolus dicens: Oportet inter vos hæreses esse, vt probati manifesti fiant. Et sicut in illis tunc 1.Cor.11.d. auditionibus præliorum non fuit finis gentis Iudææ, sed posteà & Hierusalem debellata est, & Iudæi quidam in gladio perierunt, quidam à bestiis, quidam in seruitute venditi sunt, quidam per singulas Gentes dispersi sunt: sic in illis auditionibus schismatum, tempore patrum nostrorum non est factus finis, sed postmodum ecclesia debellata est, multis ad pręuaricationem aut seductis, aut coactis: modo iam restat vt fiat finis. Bene ergo ait, Vos nolite turbari. Siue enim tunc in auditione corporalium præliorum, siue modo in auditione spiritualium pręliorum, nostri inturbabiles manent: quia ea quę fiunt in mundo, non possunt nocere

eis

Universidad de Deusto
Biblioteca

eis qui sunt extra mundum: & quę fiunt carnaliter, non possunt nocere eis qui sunt extra carnem: nec mendacia lædunt eum, in quo habitat spiritus sanctus: sed mũdus mundialibus nocet, & mendaces seducunt mendacia. Quemadmodum si quis in campo quodam tabernaculo circundatus sit, si aliqua surrexerit tempestas ventorum, sonum quidem tempestatis audit, vexationes syluarum videt, ipse autem flatum nõ sentit: sic qui intra iusticiam sedet inclusus, quando mundus concutitur, rumores turbationum audit, secularium miserias aspicit, ipsum autem concussio mundi non mouet.

Insurget enim gens super gentem, & regnum super regnum.

In tempore illo omnes gentes, & omnia regna quæ videbantur esse sub imperio Romanorum, super gentem Iudæam sunt congregatæ. Et omnia penè regna super regnum ipsorum. Nec enim poterat aliquis parcere eis, quibus deus irascebatur. Spiritualiter autẽ ita insurgit hęresis super hęresim, & episcopatus super episcopatum. Sicut enim tunc insurgens gens super gentem, & regnum super regnum, signũ erat destructionis Hierusalem: sic postea insurgens hæresis super hæresim, & episcopatus super episcopatum, signum fuit expugnationis Ecclesię. Et verè quod dicit, Insurget gens super gentem, & regnum super regnum: plus conuenit vt spiritualiter intelligamus nunc de hæresibus, quàm corporaliter tunc de gentibus. Tunc enim non gens super gẽtem insurrexerunt, nec regnum aduersus regnum, cùm penè omnes illæ gentes & regna super vnam excitatæ sunt gentem Iudęam. Tunc enim gens super gentem, & regnum aduersus regnum insurgere rectè dicitur, quando inuicem sibi gentes non sunt subiectę, sed aduersantur. Nunc autem hęresis super hæresim insurrexit, & episcopatus super episcopatum. Nam omnis hæresis impia aduersus eas hęreses videtur insurgere, quæ non sapiunt similiter, vt puta hæresis Fotini, non solùm Christi ecclesiæ aduersatur, sed omnibus hæresibus aliter sapientibus. Hæresis Homoousianorum, non solùm Christi Ecclesiæ aduersatur, sed & omnibus hæresibus non similiter sapientibus. Ideo dicit: Insurget gens super gentem, & regnum super regnum. Magis autẽ omnis hæresis super ecclesiam veritatis. Quoniam sicut tunc omnes gentes, quanuis non essent eiusdem generis, aut eiusdem moris, tamen non sibi aduersabantur, sed vnam debellabant Iudæam: sic diuersæ hæreses, quanuis non sint eiusdem prauitatis, tamen non sibi aduersantur, sed omnes vnam debellant Ecclesiam veritatis. Et quid? putas ideo diabolum multas hæreses induxisse, vt inuicem se mendacia eius expugnent? Absit. Sed multiformes causas erroris induxit, vt multis modis Christi circunueniatur ecclesia, vt pars pereat per illam sapientiam, pars per istam. Sicut qui multas etiam venationes prætendit, cogitans quia necesse est aut in hæc, aut in illa retia venatio cadat. *Et erunt fames, & pestilentiæ & terræmotus per loca.* Quales pestilentiæ, & qualis fames, & terræmotus præcesserunt Iudęam antequam Hierusalem caperetur, cognoscere potest, qui Iosephum legit. Spiritualiter autem ita priusquam expoliaretur ecclesia, sine dubio præcesserunt in populo Christiano fames spiritualis verbi, pestilentiæ diuersorum carnalium viciorum, terræmotus spirituales turbationũ populi Christiani. Nec enim nata fuissent tam multa schismata in populo Christiano, nisi fuisset in eis fames verbi. Pestilentiæ, id est morbi carnalium passionum, nisi fuissent in eis commotiones turbationum, sicut significat dominus in illa parabola, quam de seminandis zizaniis ab homine malo proponit, dicens: Cùm dormirent autem homines, id est cũ negligerent in peccatis, venit inimicus homo, & seminauit zizania. Qui autem satiati sunt pane verbi diuini, qui sani sunt à pestilentia passionum carnalium, qui stabiles sunt in fide & iusticia, apud eos schismata non inueniuntur dogmatum. Omnia autem hæc initia sunt parturitionis, id est pseudochristi venientes, & auditiones præliorum, & insurgens gens super gentem, & fames, & pestilentię, & terræmotus. Sicut hæc omnia corporaliter intellecta, initia fuerunt malorum Iudęis, incrementum autem desolatio fuit Hierusalem: sic spiritualiter hæc intellecta, initia fuerunt Christianis, incrementum autem oppressio fuit ecclesiæ. Sicut ergo certamina hæresum initia fuerunt parturitionis: quo modo nõ intelligimus, quia ex quo hæreses natæ sunt, & discessio facta est multorum, ex eo consummatio cœpit? *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum.* Aestimo quòd hic iam deficit expositio corporalis, vt de tempore illo dicamus, quo Hierusalem capta est à Romanis. Ex eo quod dicit, Tunc tradent in tribulationem, quoniam Apostoli & cæteri Christiani tunc cœperunt pati persecutionem, quando illa omnia cœperunt præparari contra Hierusalẽ, & non potius ab initio, ex quo Christus ascendit, *sicut Actus apostolorum* testatur. Planè igitur spiritualiter intelligẽre conuenit, quia quando hæc omnia cœperunt fieri contra ecclesiam Christi, id est quando cœperunt esse dogmata falsa, quasi pseudochristi: quando cœperunt auditiones fieri, quando cœpit insurgere hæresis super hæresim, & episcopatus super episcopatum, quando facta est fames verbi in populo Christiano, quando comprehenderunt eos pestilentiæ viciorum multorum, quando facti sunt eis terræmotus turbationum de rebus diuinis: tunc traditi sunt patres nostri in multas tribulationes persecutionum in toto mundo, & occisi sunt, & quidam odio habiti sunt omnibus gentibus, *id est omnibus hęresibus.* Nam si hoc, *sicut dixi, non conuenit de tempore apostolorum, quando erant adhuc multæ gentes non cognoscentes deum:* sed de isto tempore dicitur, quando *hæreses factę* sunt, consequenter hæ gẽtes quibus odio facti sunt patres nostri, hęreses sunt intelligendæ: quia quando ecclesia cœpit periclitari, nescio si erat in circuitu aliqua gens, quę non cognosceret deum, cui odio esset. Qua autem ratione gentes hæreses appellentur, attende. Sic enim aliquando destructa turre, filij Noë dispersi sunt, & in tot partes diuisi, & super singulas quasq; gentes præpositi sunt principes secundum propositum ipsorum, angeli maligni: sola autem gens Iudæa in portione facta est dei, sicut in Deuteronomij cantico scriptum est: Cùm diuideret, inquit, excelsus gentes, quando dispersit filios Adam: statuit fines gentium secundum numerum angelorum dei, & facta est portio domini populus ipsius Iacob. Nunquam enim diceret, quia gens Iudæorum facta est portio domini, nisi omnes gentes extra portionem factę fuissent. Postquam ergo venit filius dei in mundum, quod nulla secula nec sperare potuerunt, nec promereri, ne tali misericordia gens aliqua fraudaretur, vocatæ sunt omnes gentes ad fidem, mixti boni & mali. Boni, vt saluentur: mali, vt inexcusabiles fiant. Quando ergo ecclesia ex mixtis voluntatibus erat repleta, sicut retia quæ dicuntur in euangelio, repleta de piscibus mixtis: necesse erat vt purgaretur ecclesia, vt boni quidem pisces mitterentur

Supra.13.d

Deu.32.d

in Christum. Sic & ad ecclesiam omnium hæresum dictum esse videtur, Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta, ex quo filium dei occidistis: id est, ex quo viuum verbum veritatis illius, mendacis verbi gladio, veritate effusa, mortuum fecistis: sicut superius diximus, spiritualiter prophetas susceipi aut occîdi. Qui enim credunt secundum veritatem verbis prophetarum, suscipiunt prophetas: qui autem corrumpunt veritatem ipsorum, occîdunt verba eorum, & eos ipsos in verbis ipsorum. Sic & Christus, aut susciptur, aut occiditur apud nos. Si enim credimus verbis eius, suscipimus eũ, & generamus in nobis: si autem non credimus, & adhuc veritatem verborum eius corrumpimus, repellimus eum, & occidimus apud nos. Vnde fit, vt quotidie Christus apud fideles quidem suscipiatur, atque nascatur, apud hæreticos autem repellatur. Relicta est autem & deserta, ex quo de illa corporali ecclesia spiritualis exiuit: id est, de populo suo qui videbatur Christianus, & non erat, populus iste exiuit qui non videbatur, & erat: & magis autem secundum quod diximus, illi à nobis exierunt, quàm nos ab illis. Sicut autem membrum à corpore præcisum viuere non potest, neque ramus arboris viridis esse: sic & omnes hæretici præcisi à corpore vnius ecclesiæ, nec vitam Christi in se habere possunt, nec viriditatem gratiæ spiritualis, sed est ecclesia eorum deserta: non ab hominibus, abundat enim peruersis hominibus, quo modo semper malorum maior est copia quàm bonorum: sed deserta est à sanctis, deserta à sanctitate, à fide, à veritate, à gratia, à spiritu. Deserta denique ab ipso deo, & à bonis omnibus quæ sunt dei. Sicut enim homo qui dei non est, mortuus dicitur esse, quamuis viuat: quia non deo, sed diabolo viuit: sic omnis ecclesia, quamuis abundet hominibus, tamen si ab illis bonis quę dicta sunt defuerit, deserta est: quia non deo, sed diabolo plena est. Dico enim vobis: Non me videbitis amodo, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine domini. Vere enim extempore perditionis suę hereticiꝰ nunquam Christum viderunt. Vident enim eum fide, non oculis, qui secundum veritatem eius credunt in eum: qui autem non credũt, cæci sunt corde, non corpore: non necessitate, sed voluntate. Cogniturꝰ sunt autem eum in die iudicij nolentes, quando videbunt eum in maiestate patris, quando videbunt eum etiam omnes iniqui, & dominum eum cõfitebuntur nolentes. Domine domine, nos in nomine tuo dæmonia eiecimus, & cætera. sed nihil illis proderit tarda confessio. Tunc & isti dicturi sunt Christo: Nos in nomine tuo docuimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus. Dicet autem ad eos: Nunquid in virtute mea? nunquid in spiritu meo? In nomine enim meo aliquid agere, seductorum est: sed in virtute mea, & in spiritu meo, sanctorum. Discedite à me, nescio qui estis. Sicut enim vos cognoscentes me, cognoscere noluistis, non propter difficultates veritatis meæ, sed propter iniquitates malicię vestræ: sic & ego cognoscens vos, nolo cognoscere, non propter extraneas personas vestras, sed propter odibiles malicias vestras.

Credendo generamus Christum, fidem vero abiiciendo, apud nos occidimus.

Supra.7.d.

Hæreticorũ ecclesia derelicta à deo ac omnibus sanctis.

Homilia xlvij. *ex cap.* xxiiij.

Egressus Iesus de templo, ibat: & accesserunt discipuli eius, vt ostenderent ei ædificationes templi. Superius ingressus est dominus templum, quærens sanctitatem templi: sed cùm in templo nihil inueniret proprium templi, egressus de templo ibat: quia ędificiũ quidem stabat quod erexerunt homines, sanctitas verò cecciderat, quam constituerat deus. Nam templum hominum, est ædificatio lapidum pulchrè composita: templum autem dei, est congregatio electorum religiosè conuersantium. Ibat de templo foras, id est, de Iudæis ad Gentes. Ibat non solùm corpore, sed voluntate recedens in spiritualibus. Ecce si pars aliqua domus fuerit decisa, cum labore tamen possibile est vt reparetur: si autem ipsum fundamentum fuerit conquassatum, quid faciat paterfamiliâs, nisi forte in aliquo loco noua faciat fundamenta, & lapides de priori domo transuectans, aliam sibi ædificet domũ? Sic & in spiritualibus, si quidem populares peccauerint, per pœnitentiam corriguntur: si autem sacerdotium ipsum fuerit dissipatũ, quod est populi fundamentum, quid faciat deus? Hac ratione gentem Iudæam relinquens, in alio loco, id est in medio gentium vniuersarum, noua posuit fundamenta, id est apostolos suos, & omnes bonos transferens, qui fuerint ex Iudæis, dicente propheta: Conuertantur ad me, qui timẽt te. Nouam sibi fecit ecclesiam, & admonuit illam, vt sicut mutauit locũ, mutet & mores, dicens per prophetam: Audi filia & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Ibat enim nunquam ad illud templum iterum reuersurus: iam enim maledixerat ei, dicens: Nunquam ex te fructus nascatur. Hæc enim synagoga erat illa ficulnea ornata foliis, & fructibus vacua: quæ arbor videbatur, non autem erat nisi figuralis, sed erat synagoga realis: sicut & Iudæa, quæ verba sanctitatis portabat, & opera pietatis non habebat: quæ videbatur populus dei, non autem erat, ad quam venit Christus esuriens. Christus enim si esurit, quo modo satiatur? Satiatur in fide hominum, esurit autem in infidelitate eorum. Et desuper Samaritanum puteum gaudẽs sedebat, quoniam fides Samaritanorum offerẽda ei fuerat, tanquam optimus cibus. Hic autem in templo nullam escam humanę sanctitatis inueniens, egressus de templo, tristiter ibat. Et verè meritò tristabatur, & erat quod irascceretur. Apud Samaritanos in peregrè satiatus est, apud Iudęos in domo propria mãsit ieiunus. Nam ibat: per hoc quòd hic dicitur, ibat: hoc significat, quasi offensus ibat. Alioqui sufficeret dicere, Cùm egressus fuisset de templo, accesserunt ad eum. Quemadmodum homo, si vadat alicubi, existimans inuenire responsum: si non inuenerit, cõfusus egreditur, quasi qui perdidit aliquid, quia quod sperabat nõ inuenit. Ideo & Apostolis quasi dolore repletus, respondit: *Amen dico vobis, non habit hic lapis super lapidem, qui non destruatur.* Non potest pacifica loqui, qui cor habet turbatum. *Et accesserunt ad eum discipuli eius, vt ostenderent ei structuram templi.* Adhuc apostoli carnales constituti, spirituales oculos nondum bene apertos habebant, & ideo spiritualiter adhuc viuere non poterant. Ecce enim totum templum iacebat spiritualiter dissipatum, & illi quasi mirabilem compositionem tẽpli Christo monstrabant, non intelligentes quia homo quidem in ædificatione parietum delectatur, deus autem in conuersatione sanctorum, dicente propheta: Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. Quem decorem? Non quem diuersitas splendentium marmorum facit, sed quem præstat varietas viuentium gratiarum. Ille decor carnem delectat, iste viuificat animam: ille pro tẽpore decipit oculos & deludit, iste autem in perpetuum ædificat intellectum. *Iesus autem respondens eis, ait: Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non reliquetur hic lapis super lapidẽ, qui non destruatur.*

Christus esuriens quo modo satiatꝰ Ioan.4.a.

Psal.118.k

Psal. 44.c.

Supra.11.b.

Psal. 25. b.

Apostoli vnam rem ostendere voluerunt, & ipsam inutilẽ:

inutilem: Christus autem eis duarum rerum salutariũ dedit viuam responsionem. Nam & de futuro eos admonet, quasi præscius deus, & de præsenti eos docuit, quasi benignus magister. Illi aspiciunt illa, quæ in hoc seculo viua seruant: ipse autem monet de his, quæ in
2.Cor.4.d. futuro seculo æterna perdurant. Nam quæ videntur, temporalia sunt: quæ autẽ non videntur, æterna. Quid mirum, si hæc sunt peritura, quæ manus humana construxit? sciamus etiam illa esse soluenda, quæ manus di-
Psal.101.d. uina creauit. Quia initio tu terram fundasti domine, & opera manuum tuarum sunt cœli: ipsi peribunt, tu autem permanes in æternũ. Quicquid enim videtur, carnis est mysterium: quicquid non videtur, animarum. Cùm ergo caro transierit, necesse est vt & visibilia vniuersa pertranseant: quia non est fas, vt cùm rerum visibilium domina caro transierit, mysteria quasi dignitosiora remaneant. Si ciuitas aliqua regi suo terreno fuerit facta rebellis, nonne tollit ab ea ius ciuitatis, & milites suos transmittit vt fiat deserta, vt qui potestatem regis sui non cognouit in bono, cognoscat in malo, & ipsa desertio testificetur, quid ei profuerit anteà propiciatio regis? Hæc autem gens mihi regi cœlesti rebellis effecta est, legem meam corrupit, præcepta mea cõtempsit, ministros meos occîdit, super meipsum iam impias manus erexit, & adhuc interficere me cogitat, nisi me defenderet immortalis natura. Ideo tollam ex ea pignora veritatis meæ, id est spiritum sanctum. Tollam exercitum meum, id est angelos qui custodiebant eam, vt non stet hic lapis super lapidem. Cùm ergo salus ab ea recesserit, necesse est vt perditio dominetur.

Homilia xlviij. *ex cap.* xxiiij.

SEdente autem eo super montem Oliueti, accesserunt ad eũ discipuli secretò, dicentes: Die nobis, quando hæc erunt, & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi.

Id est, quando hæc erunt, vt non stet in templo lapis super lapidem, sicut dicis? Et addunt interrogationibus suis & alterum, scilicet vt significet eis etiã seculi finem, cuius Christus non fecerat mentionem. Sed illud primum interrogant ex se & propter se, hoc autem secundum ex nobis & propter nos. Nam neque nos templi illius diruptionem aspeximus, neque illi seculi finem: ideo illis expediebat audire signa diruptionis illius, nobis autem expedit cõsummationis agnoscere signa. Omnibus enim laborãtibus dulcis est finis. Viator libenter interrogat, vbi est mansio: mercenarius frequenter computat, quando annus completur: agricola semper tempus messis expectat: negociator die ac nocte thecę suæ discutit rationem: mulier prægnans semper de decimo mense cogitat: Sic & serui dei libenter de consummatione seculi requirũt. Scriptum
Supra.6.c. est enim: Vbi erit thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum. Ecce si solidorum aliquam quantitatem habeas in arca repositam, quotienscunque veniens de platea, domum tuam ingrederis, ante omnia illum locum oculi tui respiciũt, vbi solidos habes: sic & sancti illũ locum respiciunt, vbi repositam habent coronam. Nam vtile est tempus consummationis cognoscere: quia & homo in itinere constitutus, quantò magis appropinquauerit mansioni, tantò amplius incipit festinare. Nam in longa via etiam veloces homines pigriter ambulant, quando autem via fuerit breuiata, etiam pigri velociter am
Rom.13.d. bulant. Hac ratione & Paulus exhortans dicit: Nunc enim propior est nostra salus, quàm cùm credidimus. Quia appropinquata spes excitat magnanimitatis virtutem. Ideo quantò magis laudabiles sunt sancti, qui ante Christum fuerunt: tantò nos vituperabiles, qui post Christum sumus, & adhuc de seculo recedere nolumus. Illi quidem sciebant finem esse futurum: quando autem, nesciebant. Nos autem domino demonstrãte, quotidie seculum finiri videmus, & tanquam mali serui, iam albescit aurora, & adhuc dormimus. Nam peccatores homines nunquam putant seculi finem esse futurum. Et quid mirum, si quod audiunt non credunt: cùm nec illud credunt, quod quotidie vident? Nam quotidie manibus suis efferunt mortuos, & mortales se esse non putant. *Et respondens dixit eis: Videte ne quis vos seducat.* In primis hoc æstimo prætermitti non oportere, vt consideremus quid interrogant Apostoli, & sic melius intelligemus quid Christus respondit. Interrogant enim hæc duo Apostoli, Quod signum erit destructionis Hierusalem, & quod signum consummationis mundi. In consummatione enim gentis Iudææ Hierusalem destructa est, quę tamẽ videbatur esse Hierusalem, non autem vera erat. In consummatione autem mundi, ecclesia aut desolata, aut desolanda est. adhuc tamen illa quæ videbatur ecclesia, non autem quæ vera erat, aut est, Dominus autem nõ separatim dixit, quæ signa pertineant ad destructionem Hierusalem, & quæ ad cõsummationem mundi, videlicet vt eadem signa pertinere videantur, & ad manifestationem destructionis Hierusalem, & ad manifestationem cõsummationis mundi: quia nõ quasi historiam per ordinem exposuit eis quo modo res erant agendæ, sed prophetico more prædixit eis, quæ res erant agendæ. Prophe- *Prophetia.*
tia autem semper per mysterium dicitur, & per mysterium intelligitur. Quid igitur? hæc signa de fame, de bellis, & de terræmotu, si ad plenum spiritualiter voluerimus intelligere, non possunt pertinere ad manifestationem destructionis Hierusalem: quia tunc spiritualiter gens contra gentem non surrexit: id est, hæresis contra hæresim. Nam tempore apostolorum tantũmodo seminatæ sunt hæreses, tẽpore autem regis Christiani germinauerunt: *nostris autem temporibus maturauerunt, & preualuerũt. Tunc enim fames non erat spiritualis, sed magna vbertas,* de qua propheta dicebat: *Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti di-* *Psal. 64.d*
tare eam. Item si voluerimus hæc signa tantum corporaliter intelligere, non proficiunt ad manifestationem consummationis mundi. Nam & bella hæc corporalia semper fuerunt, & semper erunt. Et fames, aut terræmotus carnales semper fuerunt. Non potest autem esse in signum alicuius rei futuræ, quod semper fuit in vsu: *Signum.*
sed quod nouum fit, illud dicitur signum. Sicut ergo fuit Hierusalem illa corporalis, quæ iam expugnata est in figura: est autem altera Hierusalem spiritualis, scilicet ecclesia Christi, quæ in finem mundi etiam tentanda est, & adhuc tentatur: sic & signa illa quæ dominus dicit, & spiritualiter intelligenda sunt, & carnaliter: vt carnaliter intellecta, significẽt destructionem illius Hierusalem: spiritualiter autem intellecta, significent tentationem ecclesiæ in consummatione futura. Ergo ad vtrunque tempus porrige mentem qui audis, & ad illud quod fuit antequam Hierusalem caperetur, & ad illud quod fiet, antequàm tentetur Ecclesia Christi.

Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes: Ego sum Christus, & multos seducent. Hoc & Apos- *1.Tim.1.d*
tolus dixit his, qui fuerunt antequam caperetur Hierusalem, quia prius venturi fuerant pseudochristi. Etenim hoc erat signum primum destructionis Hierusalem: quod verè factum est. Venerunt enim Dositheus, & Simon

rentur in vasis, mali autem proiicerentur foras. Ideo A concessa est diabolo erroris seminandi licentia, & sic dispersæ sunt per plurimas hæreses, vnusquisque secundum propositum suum, remansit autem vna fides tantummodo apud deum. Ideo ergo dicunt Euangelistæ, hæreses gentes esse: quoniam sicut tunc cùm omnes homines essent vna gens & lingua, diuisi sunt per plurimas gentes: ita & modò cùm esset totus populus Christianus vna Ecclesia, & vna fides, diuisi sunt per multas hæreses. Et sicut tunc omnes gentes factæ sunt sub principatu principum malignorum, vna autem gens sub principatu Michaëlis: sic & modo omnes hæreses factę sunt sub dæmonum principatu, vna autem sub principatu Christi remansit, de qua dicit propter ecclesiam: Vna est columba mea, perfecta mea. *Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.*

Hæreses Gentes dicuntur.

Can.6.c

Etiam ex his verbis ostenditur, quo modo hæc non dicuntur de temporibus apostolorum, quandiu Hieru- B salem fuerat capienda: quoniam tunc pauci scandalizabantur, pauci Christiani inuicem se tradebant, quia nec audiebant inuicem, sed erat omnium credentium cor vnum, & anima vna: sed de nostris dicit, in quibus plures scandalizati sunt, & scãdalizantur à fide, quàm confirmẽtur in fide. Nunc alterutrum & tradiderunt, & tradunt, quo modo & odiunt se alterutrum, ita vt nec in duobus synceram inuenias charitatem, non dicam in multis. *Et multi pseudoprophetę exurgent, & seducent multos.* Prophetæ dicuntur, non solùm qui de Christo annunciauerunt, nec qui omnino futura loquuntur: sed doctores dicuntur prophetę. Ergo pseudoprophetas, pseudodoctores appellat hæresum diuersarum, aut illos quos modò videmus diuersis argumentis religionis speciem prætendentes. Alij enim se dicunt neque manducare, neque dormire, neque algere, neque æstuare, sed semper pendere in aëre. Alij autem vestiti ciliciis, aut circundati catenis socia sibi dæmonia commo- C uentes: & quia gratiam dei non habent, patrocinia dęmonum commendant. Sed & hæc talia rursum sunt, etsi insensatos fallunt, per hæc tamen non seducuntur sapientes. Alij autem sunt, qui vehementer seducunt: quoniam etsi mendaciter, tamen Christum prędicant, fidem annunciant: quoniam sic ecclesias habent, sic ordines clericorum, sic fideles, sic lectiones legunt diuinas, eadem dare videntur baptismata, eadem sacramẽta corporis & sanguinis Christi. Similiter Apostolos & martyres colunt. Per hæc ergo valde tenebrescere faciunt mentes, non solùm mediocrium hominum, sed etiam prudentum. Quem ex parte non moueat Antichristus faciens opera Christi, & ante Christianos of- D ficia vniuersa explens Christianorum? nisi fortè illum qui considerat quod Apostolus ait: Cùm enim ipse satanas transfigurat se in angelum lucis: quid magnum est, si & ministri eius transfigurentur, sicut ministri iusticiæ, quorum finis erit secundum opera eorum, non secundum schemata Christianitatis eorum? Multos, inquit, seducent, non omnes: quia non est seducentium virtus, sed negligentia seductorum. Si autem seducentium esset virtus, omnes seducerent: nunc autem ex eo quòd non omnes seducũtur, apparet quia seductorum negligentia est, non seducentium virtus. Nam sicut veritas allicit fideles ad se, & amicos veritatis: sic & mendacium infideles rapit ad se, & amicos mendacij, non veritatis. Et veritas quidem interdum aut infideles trahit ad se, aut inexcusabiles facit eos. Mendacium autẽ nullo modo potest flectere ad se fideles: quoniam veritas habet in se & rationem manifestam, & firmam virtutem: mendacium autem nec rationem habet manifestam, nec virtutem aliquam. Deinde quia veritas & in sensu fidelium dominatur, mẽdacium autem in sensu fidelium nihil habet. *Qui autem perseuerauerit in finem, hic saluus erit.* Miror quo modo de deo hæretici hęc intelligant: aut enim legentes hæc quo modo ausi sunt perscrutationes facere: aut perscrutationes facientes, quo modo hæc legere non erubescunt? Quibus dicitur: Qui perseuerauerit vsque in finem? Nunquid persequentibus seductis Christianis, nunquid seductoribus prophetis? Non. Sicut enim non sanis, sed infirmis apponitur medicina, sic & consolatio non periculum faciẽtibus, sed periclitãtibus dat. *Et prædicabitur hoc euangelium in vniuerso orbe.* Marcus manifestius addit: Primũ, *Mar.13.b* inquit, prædicabitur euangelium. Quando autem illa bella corporalia mouebantur contra Hierusalem, adhuc initiabatur euangelium. Nõdum prædicatum erat in toto orbe. Ante hæreses autem consummatum est euangelium. Nam vsque ad tempus Christiani regis, prædicantibus quibusdam, aut de gente in gentem notícia Christi currẽte peruenit ad omnes. Vis scire, quia tunc completa est noticia Christi? considera quia ex ea hæresum bella cœperunt, vt fieret electio meliorum. Nam quandiu vocatio est, non potest esse electio: & quandiu electio est, nõ potest facilis esse vocatio. Nam sicut impedimentum est vocationi electio, sic electioni vocatio.

Actor.4.f

1.Cor.11.c

Homilia xlix. *ex cap.* xxiiij.

Cum ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta stantem in loco sancto, qui legit intelligat, & cætera. Quidam dicunt abominationem desolationis esse imaginem Cę saris, quam Pilatus posuit in tẽplo. Verius autem quid sit abominatio desolationis Lucas euãgelista interpretatur. Nam in quo loco Marcus & præsens Matthæus *Mar.13.b* ponunt, Cùm videritis abominationem desolationis: in ipso loco Lucas sic ponit, Cùm videritis circundari *Luc.21.d* ab exercitu Hierusalem, tunc scitote quia propinquauit desolatio eius. Et sic dicit, qui in Iudæa sunt: videlicet vt per alteram similitudinem expositionis eiusdem loci ostendat, quid sit abominatio desolationis stans in loco sancto. Fuit enim exercitus alienigenarum, & Romani imperatoris stans circa Hierusalem, quæ vsque tunc fuerat sancta. Hoc & Petrus apud Clementem exponit. Denique hanc esse abominationem desolationis & ipse textus ostẽdit. Quasi enim replicans illa omnia quæ superius dixit, breuiter comprehendit, & dicit: *Cùm ergo videritis abominationem desolationis stantem*. Hoc est, cùm videritis ea ipsa prælia iam stantia circa Hierusalem, quæ antè audiebatis. Similiter & in fine mundi, & in Antichristo intelligendum est spiritualiter, quando & hæreses, & fames, & pestilentię, & illa omnia antè præcesserunt: nouissimè autem abominatio desolationis stetit in loco sancto, id est exercitus antichristi. Exercitus autẽ Antichristi sunt omnes hæreses, præcipuè ista, quæ obtinuit ecclesiæ locum, & stetit in loco sancto, ita vt videatur quasi verbum veritatis stetisse, cùm non sit verbum veritatis, sed abominatio desolationis, id est, exercitus Antichristi, qui multorum animas reddidit desolatas à deo. Et hoc est fortè, quod *2.Thess.2.b* Apostolus dicit: Qui aduersatur, & extollitur supra omne quod dicitur deus, aut quod colitur, ita vt in templo dei quasi deus sedeat, ostendens se quasi sit deus. Et sic omnia illa mala hæresum diuersarum, quæ anteà audiebã-

Universidad de Deusto
Biblioteca

audiebantur tantûm, posteà steterunt in loco sancto desolantia Ecclesiam Christi. Ex quo data sibi licentia, cœperunt omnes publicè habere ecclesias. Et nos quidem exposuimus hic auditiones prælioru, & fames, & terræmotus, & pestilentias, auditiones hæresum, & inopias verbi, & concussiones Christianorum, & corruptiones morum, quæ antè præcesserunt à tempore Constantini, vsque ad tempus Theodosij. Abominationem autem desolationis diximus esse hanc ipsam hæresim, quæ occupauit sanctæ ecclesię loca, & multos desolauit à fide, & ipsum exercitum Antichristi, & cæteras hereses, quæ cœperunt publicè habere ecclesias, locum obtinentes ecclesiæ sanctum. Si quis autem auditiones quidem pręliorum, fames, & tumultus, & pestilentias intelligat esse omnia hæc mala spiritualia, quæ facta sunt tempore Constantini simul & Theodosij vsque nunc: abominationem autem desolationis intelligat esse ipsum Antichristum, qui postmodum venire speratur, & obtinere loca ecclesiarum sancta sub specie Christi, & multos fidelium desolare, non irrationabiliter dicit. Nam siue ista hæresis, quæ iam tenuit, siue populus ille, qui postmodum cum ipso Antichristo est futurus: rectè exercitus intelligitur esse Antichristi. Et sic prophetæ verba significant magis de consummatione mundi: prophetia tamẽ, sicut docet Christus, *Danie.9.g.* ad vtrunque est dicta. Sunt autem verba illa sic: In dimidio septimi anni auferetur iuge sacrificium, & abominatio desolationis stabit in loco sancto, vsque ad consummationem temporis, & consummatio dabitur super solitudinem. Illic exercitus Romanus dictus est abominatio desolationis, quia ad desolationem redacturus fuerat Iudaicum cultum: hic autem Antichristus dicitur abominatio desolationis, quia multorum Christianorum animas facturus est desolatas à deo. Nam antequam caperent Romani Hierusalem, in dimidio hebdomadis Christus per suam doctrinam tulit de medio iuge sacrificium Iudæorum. Nam dicitur tribus annis & sex mensibus docuisse, qui numerus facit dimidium septem annorum, vt illud sacrificium quod iugiter fuerat in vsu, tolleretur de medio, & offerretur sacrificium laudis in voce, & sacrificium iustitiæ in operibus, & sacrificium pacis per Eucharistiam. Vsque ad finem autem seculi tumultus est, quia Iudaica consuetudo de sacrificiis offerendis nunquam est reparanda. Item in dimidio hebdomadis, hoc est tribus annis & sex mensibus, hoc sacrificium Christianorum tollendũ est ab Antichristo, confugiẽtibus Christianis ante eum per loca deserta, non erit qui aut in ecclesiam intret, aut oblationem offerat deo. Quoniam autem tribus annis & sex mensibus protendendum est Antichristi regnum, multę scripturæ significant, maximè tamen in reuelatione sua Ioannes. Et solitudinem illam consummatio occupauit. Nam vsque in finem tenebit Antichristus, quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. *2.Thes.2.b.* De hoc enim & Apostolus ait, dicens: Nemo vos con- *Ibidem.* turbet: quia nisi venerit discessio primum, & reuelatus fuerit homo peccati, filius interitus, qui aduersatur & extollitur supra omne quod dicitur deus, aut quod colitur, ita vt in tẽplo dei quasi deus sedeat, & addidit, lã enim mysterium iniquitatis operatur. Legi quendam sic exponentem, Quoniam omnia, inquit, quęcunq; exposuit suprà, signa fuerunt pręcedentia diruptionem ciuitatis illius & templi: hoc autem quod dicit, Cum videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, & omnia quæ dicũtur deinceps, signa sunt consummationis futurę, & venturi filij dei, qui & in abominationem desolationis ipsum tradidit Antichristum. Quòd autem staturus sit in loco sancto, dicit hoc modo: Reædificaturus est (inquit) sanctuarium, quod fuit in Hierosolymis quondam, & ibi staturus: vt videntes Iudæi credant in eum, non solum propter signa eius, sed etiam propter reparationem templi ipsius, æstimantes prophetas in tempore illo esse impletos, qui de reparatione Hierusalem prophetauerunt: non intelligentes quo modo propheta de reparatione tẽpli spiritualis locutus est, quam Christus implenit, non de corporali quam Antichristus est impleturus. Et tunc (inquit) implebit ibi, quod prophetauit Hieremias in Iuda. Quando non crediderint, inquit, veritati, in tempore illo loquetur populo huic & Hierusalem in spiritu seductionis. Hic excitabit tribulationem super sanctos, pro eo quòd non glorificabunt eum, & multos occidet. Sed hoc de hac interpretatione dubitabile mihi videtur, si locus templi illius, ex quo dirutum est iam à deo, postmodum sanctus vocatur, secundum quod & hic dicit: *Cùm videritis abominationem desolationis stantem in loco sancto, tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in tecto, non descendant tollere aliquid de domo sua: & qui in agro, non reuertentur retrò tollere tunicam suam.* Tunc quando viderimus abominationem desolationis stantem in loco sancto, quibus mandat fugere? non solùm illis qui tunc fuerunt ante captiuitatem Hierusalem, sed etiam nobis qui videmus abominationem desolationis iam stantem in loco sancto: id est, populum Antichristi in locis ecclesiæ. Illi autem visibilem hostem fugerunt pedibus, nos autem inuisibilem hostẽ fugiamus actibus bonis. Quanuis enim diabolus sit spiritus, & homo corpus: tamen nunquam illos diabolus potest comprehendere, qui fugiunt eum per opera bona. Sine causa autem fugit ante eum pedibus, qui sequitur eum peccatis. Sed vt sapiẽter intelligamus hęc quę propheticè sunt dicta à Christo, breuiter cognoscendum est, qualis est cõsuetudo prophetarum. Frequenter ex occasione carnali incipiebãt, & sic miscebant prophetiam: vtputa, Dauid cùm fugeret à facie Absalon, ex occasione suæ tribulationis inci piens dixit: Domine quid multiplicati sunt qui tribulãt *Psal.3.a* me? Et introducens prophetiam dominicæ passionis, addidit ita: Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, *Ibi.b* quoniam dominus suscepit me. Illa ergo quæ dixit, Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me, & cætera quę prȩcedunt, secundum historiam intelligamus. hæc autem quæ dixit, Ego dormiui, & soporatus sum: si secundum historiam velis intelligere, nullum habent saporem, vt dicamus, Dauid cùm pateretur à filio, dormiuit & surrexit. Quo modo enim dormiuit, vt surgeret? Quid ergo? Necesse habemus relinquere ordinem historiæ, & spiritualiter intelligere de Christo. Tale est quod Petrus dicit in Actibus, interpretans, Et nõ dabis sanctum tuum videre corruptionem: quia nõ poterat *Act.2.c.* hoc intelligere de Dauid, sed de Christo: quia Dauid *Psal.15.c* vidit corruptionem, Christus autem tertia die resurgens, non vidit corruptionem. Sic intelligenda est & hæc Christi prophetia. Cœpit ex occasione corporalis fugæ, & quæ facta est tempore illo in Hierusalẽ, & prophetia magis de spirituali. Ecce enim hoc quod dicit, Qui in Iudęa sunt, fugiãt ad mõtes: corporaliter secundum historiam, & si vis intelligere, possibile est in tempore Romanorum: in tempore autem Antichristi, de Iudæa ad mõtes fugere corporaliter, non proderit. Primùm, quia nec erit Antichristus tantummodo in terra

Iudæa

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæa, nec Iudei futuri sunt ante illum, sed vbicũq; fuerint Christiani, ab illo, aut à ministris eius persecutionem passuri sunt: nec ciuitas alia tũc est circunsidenda, sed vbique Christianus populus indagandus. Hoc autem quod dicit, Qui super tectum est, non descendat tollere aliquid de domo: siue in tempore Romanorũ, siue in tempore Antichristi, non potest habere corporalem intellectum: quia in tẽpore captiuitatis, aut persecutionis, quid prodest homini, si sedeat super tectũ, & non descendat deorsum? sine dubio enim, aut quando non vult deponitur, aut cum ipsa domo succenditur. Quid ergo? Spiritualiter hæc omnia magis sunt intelligenda hoc modo. Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad mõtes. *Tunc cũ videritis abominationem desolationis stantẽ in loco sancto.* Id est, cùm videritis hæresim impiam, quæ est exercitus Antichristi, stantem in locis sanctis ecclesiæ, in illo tempore qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: id est, qui sunt in Christianitate, cõferant se ad scripturas. Sicut enim verus Iudæus est Christianus, dicente Apostolo, non qui in manifesto Iudæus est, sed qui in occulto: sic vera Iudæa Christianitas est, cuius nomen intelligitur confessio. Mõtes autem sunt scripturę apostolorum, aut prophetarum, de quibus dictum est: Illuminas tu mirabiliter à montibus æternis. Et iterum de ecclesia dicit: Fundamenta eius in montibus sanctis. Et quare iubet in hoc tempore omnes Christianos cõferre se ad scripturas? Quia in tempore hoc, ex quo obtinuit hæresis illas ecclesias, nulla probatio potest esse verę Christianitatis, neque refugium potest esse Christianorum aliud, volẽtium cognoscere fidei veritatẽ, nisi scripturæ diuinæ. Anteà enim multis modis ostendebatur, quæ esset ecclesia Christi, & quæ gentilitas: nunc autẽ nullo modo cognoscitur, volentibus cognoscere quæ sit vera ecclesia Christi, nisi tantũmodo per scripturas. Quare? quia omnia hęc quæ sunt propriè Christi in veritate, habent & hęreses illę in schismate: similiter ecclesias, similiter & ipsas scripturas diuinas, similiter episcopos, cæterosq; ordines clericorum, similiter baptismum, aliter Eucharistiam, & cætera omnia, denique ipsum Christum. Volens ergo quis cognoscere quæ sit vera ecclesia Christi, vnde cognoscat in tantæ confusione similitudinis, nisi tãtummodo per scripturas? Itẽ antea & per signa cognoscebantur, qui erant veri Christiani, & qui falsi. Quo modo? Falsi quidem, aut non poterant facere, sicut veri Christiani: aut talia non poterant, qualia veri Christiani: sed faciebant vacua, admirationem quidem facientia, vtilitatem autem nullam habentia: sicut frequenter exposuimus. Christiani autẽ faciebant plena, non solum admirationem facientia, sed etiam omnem vtilitatem habentia. Et per hęc cognoscebantur qui erant veri Christiani, qui falsi. Nunc autem signorum operatio omnino leuata est: magis autem & apud eos inuenitur, qui falsi sunt Christiani, fieri ficta. Sicut autem Petrus apud Clementem exponit, Antichristo etiam plenorum signorum faciendorum est dãda potestas. Item ex moribus ipsis prius intelligebatur ecclesia Christi, quando conuersatio Christianorum, aut omnium, aut multorum erat sancta, quæ apud impios non erat. Nunt autem aut tales, aut peiores facti sunt Christiani, quales sunt hæretici aut Gentiles. Adhuc autem & maior continentia apud illos inuenitur, quanuis in schismate sint, q̃ apud Christianos. Qui ergo vult cognoscere, quę sit vera ecclesia Christi, vnde cognoscat, nisi tantũmodo per scripturas? Scies ergo dominus tantam confusionem rerum in nouissimis diebus esse futuram: ideo mandat, vt Christiani qui sunt in Christianitate, volentes firmitatem accipere fidei veræ, ad nullam rem fugiant, nisi ad scripturas. Alioqui si ad alia respexerint, scandalizabuntur, & peribunt, nõ intelligentes quæ sit vera ecclesia. Et per hoc incident in abominationem desolationis, quæ stat in sanctis Ecclesiæ locis. *Et qui super tectum est, in tempore illo non descendat tollere aliquid de domo sua.* Domus nostra, est corpus nostrum. Superiora eius, sunt cor, aut caput, quę intelliguntur domus tecta. Inferiora autem, sunt vẽter, aut cætera occultabilia membra. Tamen vt melius intelligamus, quę sũt tecta domus, historiã de Raab proferamus. Hęc susceptit legatos Iesu Naue, & in superiori parte domus abscondit, ne inueniret rex Hiericho. Hęc est ecclesia, quæ aliquando meretrix fuit, quę legatos Iesu Christi, id est Apostolos & prophetas, hoc est scripta eorũ susceptit: & in superiori parte corporis sui abscõdit: id est in sensu, in memoria, & in corde, vt nõ inueniat eos rex mundi diabolus, vt confidẽter dicere possit: In corde meo abscondi eloquia tua, vt nõ peccẽ tibi. Quid ergo? Quicunq; in tempore illo fuerit super tectum, id est in rebus spiritualibus viuens, quę sunt aut in capite, aut in corde: quę tecta dicuntur corporis nostri, & fastigia prima: nõ descẽdat ad inferiores corporis sui partes, vnde aliquid tollat: id est, nõ descẽdat ad aliquas res carnales, vt desideret aliquid quod est corporale. Alioqui comprehendet eum abominatio desolationis. Et vide quia quotquot pereunt de christianis, propter aliquam corporalem causam pereunt constitutam deorsum. Alij propter auariciã, vt ne perdãt quod habent, aut inueniant quod non habent. Alij pereunt propter gulã, paupertate coacti: alij propter vxores, aut propter maritos: alij propter alias causas carnales: quæ omnia pertinent ad inferiores corporis partes. Sicut enim viuentes in carne, relinquere videmur carnẽ, relinquentes opera carnis, & transimus ad spiritum, facientes opera spiritus, vt rectè dicatur de nobis: Vos autem non estis in carne, sed in spiritu: Sic relinquere videmur inferiora corporis nostri, opera relinquẽtes carnis, & ascendimus ad cor & caput, viuentes secundum illas virtutes, quæ sunt in capite, aut in corde, aut in spiritu: quę omnia tecta domus nostrę dicuntur. Mandat ergo fidelibus viuentibus in sanctitate, ne aliquid concupiscant carnale, quod est descendere, ne fortè per occasionem desiderij illius, diabolus inueniat locũ, & trahat ad abominationem desolationis, & pereant. Item, qui est in agro: id est, aut in scripturis, aut in ecclesiis, aut in Christo, non reuertatur retrò tollere tunicam suam, id est aut conuersationem, aut cultum priorem: Vtputa, Iudæus fuisti, & factus es Christianus: in agro es, ne ad Iudaicum reuertaris cultum. Gentilis fuisti, & factus es Christianus: ne aliquid quod est gentilitatis resumas, ne per illas occasiones incidas in errores abominationis illius, quoniam hęreses illæ, si vis Iudaismũ, habent in se: si vis gentilitatẽ, inuenies apud eos. Propterea facilè cadunt in illas, qui non fuerint cauti secundum mandata domini hęc prẽmonentis. *Væ autẽ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.* quia aut ventris, aut gremij pondere prægnati, non possunt expediti esse ad fugam. Si enim dimiserint infantes suos, viuentium viscerum suorum patientur separationem: si autem baiulauerint, susceipient vitæ periculum. Puto hoc melius intelligi posse spiritualiter ad tempus Antichristi, quæ sunt spirituales prægnantes, & nutrientes ecclesiæ Christi, in singulis quibusque gentibus constitutæ. Ecclesiæ,

Rom.2.d *Psal.6.a* *Ibid.86.a* *Iosue.2.& 6.c* *Psal.118.b* *Rom.8.b*

Universidad de Deusto
Biblioteca

quando prædicant verbum veritatis,credentes in fide concipiunt, & habẽt eos in gremio suo,quasi in vtero, donec formentur catechizati per singula membra pietatis & fidei. Cùm autem formati fuerint sic,pariũt eos in baptismo: postquam autem pepererint, necesse eos habent lactare doctrinis assiduis. Sed primùm videamus, quo modo deo formant in vtero ecclesiæ hominem conceptum in fide: Vtputa,legis iusticia est abstinere à malis operibus tantùm, non etiam facere bona opera: Christi autem iusticia non est abstinere à malis operibus tantùm, sed etiam facere bona opera.Item legis iusticia prima & salutaris, decem habet mandata, quasi decem menses. Primùm, cognoscere vnum deũ: secundum, abstinere ab idolis: tertium,non periurare: quartum, colere sabbatum spirituale: quintum, honorare patrem & matrem:sextum,non occîdere:septimũ, non adulterari: octauum, non furtum facere: nonum, nõ falsum testimonium dicere: decimum, nullam rem proximi concupiscere: videlicet secundum mysterium nominis Iesu Christi,quod est in litera,iota:id est,perfectionis indicio. Omnis ergo ecclesia,quæ cõcipit hominem in vtero suo per verbum in fide,prius debet eũ formare omnibus his mandatis,quasi mensibus decem, vt discat prius abstinere ab omnibus malis, & sic eum maturum in baptismum pârere deo. Alioquin antequã discat ab his omnibus abstinere,si baptizauerit eũ,non parit, sed immaturum proiicit: sicut mulier, nisi completis nouem mensibus, & decimum tangens peperit, abortum facit.Propter quod nec est homo ille vitalis. Sicut & modò penè omnes non parit ecclesia secundũ ea quæ diximus, sed abortos facit. Propter quod nec baptizantur in veritate à spiritu sancto. Differt enim deus dare eis baptismum spiritus sancti, donec dignos se præbuerint illo tali baptismate. Sed & eum formatũ in decem illis supradictis mandatis, & abstinentem à vitiis, baptizans bene parit: tamen adhuc paruulus est ille,qui baptizatus natus est ecclesię filius, & tenerè adhuc duorum testamẽtorum, quasi duarum mammillarum modica iusticia est nutriendus, quasi tenero lacte secundũ angustias faucũ fidei suæ, quam ipse cepit carnis natura, quam etiam gentes volẽtes laudabiliter viuere seruãt. Cùm autem sic enutritur,paulatim incipit posse susscipere fortiora, & spiritualia Christi mãdata, quasi nutritorios & viuos panes:id est,in lege scriptum est,Non occîdes:ego autem dico,Nec irascaris.In lege scriptum est, Non adulteraberis: ego autem dico, Nec vsque ad oculum concupiscas.In lege scriptum est,Nõ periurabis:ego autem dico,Non iures omnino. In lege scriptum est,Oculum pro oculo:ego autem dico, Non resistere malo omnino.In lege scriptum est, Amabis amicum,& odies inimicum: ego autẽ dico,Diligite inimicos vestros.Item,Beati pauperes,beati mansueti,beati qui lugent,beati qui esuriunt & sitiunt iusticiam,beati misericordes,beati mundo corde,beati pacifici, beati qui persecutionem patiũtur propter iusticiam. Nam adolescenti cuidam interroganti, Quid faciam,vt viuam?sic primùm ei secundum legẽ mandauit,Non occîdes,nõ adulterabis,&c. Cùm autem ille dixisset, Hæc omnia seruaui à iuuentute mea, secundum ætatem carnalem,quam nos vterum dicimus: sic ei supermãdatur: Si vis perfectus esse, vade & vẽde omnia tua,& da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni sequere me.Qui ergo talis est, neq; mori potest quasi abortiuus, nec seduci quasi insipiẽs, nec vinci quasi infirmus, nec perire quasi paruulus: sed est vir perfectus, & aduersus omnia inuincibilis filius dei. Qui autem paruuli sunt, scandalizabiles sunt.De quibus dicit dominus in euangelio:Amen dico vobis, quicunque scandalizauerit vnum de pusillis istis credẽtibus in me,expedit ei,vt mola asinaria suspendatur in collo eius, & demergatur in profundum maris. Et si paruuli in ecclesia scandalizabiles sunt,quantò magis abortiui non sunt vitales:Si ergo hæc ita se habent,quare non dixit,Væ his qui in vtero habentur,& væ his qui nutriunt adhuc:sed,væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus? quia quando huiusmodi abortiui abstracti ab vtero ecclesiæ,aut paruuli tales,nesciunt quid patiuntur: quando enim non sentiunt,sic pereũt. Adhuc autem vt de proprietate loquar paruulorum,gaudent seducti,ad interitum ducũtur,& rident illecti.Ideo dicit, Væ prægnãtibus ecclesiis,& nutrientibus, quando ipse de perditione illorum talium lamentabuntur & plangent. Ecce quãtos videmus de ecclesia huiusmodi abortiuos, & paruulos ductos ad prȩuaricationis interitum. Nũquid aliquis eorum lachrymauit?Nunquid aliquis tristatus est:sed adhuc ex diuerso abierunt gaudentes. Sed ecclesiæ dolorem perditionis eorum ipsæ lamentantur & plangunt. Ideo dicit, Væ ecclesiis prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus. Et si quidem negligẽtia ecclesiarum aut immaturi fuerint nati, aut paruuli,nõ habentes qui aut informaret eos,aut postmodum consummaret in virũ perfectum in mensurã ætatis plenitudinis Christi: dupliciter væ ecclesiis prȩgnantibus,& nutrientibus in illis diebus:quia & in hoc seculo dolorẽ patientur perditionis eorum, & in die iudicij damnabuntur, propter negligentiam & eruditionem eorum. Si autem ecclesiæ quidem competenter circa eos diligentiam impenderunt, illi autem nec audierunt, nec ante baptismum informati acquieuerunt, elongantes se à conuentu & ab omni auditu scripturarum, & ab omni verbo doctrinæ alloquentium sacerdotum, neque post baptismum proficere voluerunt: ecclesiis quidem væ, quia siue hoc, siue illo modo patientur dolorem perditionis eorum: illis autem multipliciter væ, quia omnis causa perditionis eorũ ab illis solis requiretur in die iudicij. Quoniam corporis quidem profectus non est in potestate hominis,sed dei: animæ autem profectus, voluntarius est. Videamꝰ ergo,ne nos imperfectos inueniat, aut nunc hæreticorum dominatio, aut tunc ipsius Antichristi.Quoniam sicut opera bona in die tentationis præstant spei virtutem:sic opera mala desperationis operantur infirmitatem. *Orate autem, vt non fiat fuga vestra hyeme,vel sabbato*. Et carnaliter, & spiritualiter legitur. Fugientibus enim & in via manere necesse est,& in syluis latêre,& per deserta vagari. Fuga autẽ vestem portare non sinit, domum intrare non permittit,ignẽ accendere non concedit.In hyeme autem quid faciat fugiẽs?Necesse est ergo aut fugiẽs frigore pereat, aut manens gladio moriatur: Similiter in sabbato nõ licebat amplius ambulare,nisi certũ spaciũ viæ.Vnde dictũ est in Actibus apostolorũ,sabbati habẽs iter.Quid ergo faciet fugiens Iudæus in sabbato?necesse est vt aut legem prætereat fugiens,aut mortem susscipiat manens.Spiritualiter autem de Christianis talem habent interpretationem.Hyemem dicunt frigus infidelitatis spirituale. Qui enim non habet in corde suo ignẽ, de quo dominus dicit: Ignem veni mittere in terram,id est verbum diuinũ,de quo caleſiat in fide:ille semper in hyeme est, etsi fuerit in media ęstate: quia dubitationũ incursus, quasi quasdã tempestates de fide Christi patitur anima eius,

Iota.

Exo.20. & Deu.5.c.& Mat.5.d. Exod.21.c. & Mat.5.f Leui.19.& Mat.5.g. Luc.6.c.

Mar.9.f.

Act.1.b

Luc.12.f.

eius, & alget. Aut in hyeme est, qui in persecutione est, & tempestatem patitur impiorum. Et ideo frigida fit fides omnium, & ad plenum gelat, nisi iterum calefecerit eos spiritus sanctus. Item est corporale sabbatum secundum literas legis, quod Iudæi intelligebant, & conseruabant dum à corporali opere abstinerent, nõ à corporalibus malis. Et est spirituale, secundum quod gratia Christi manifestauit: quod intelligũt Christiani & obseruant, abstinẽtes se non ab opere corporali, sed à corporalibus malis. Qui ergo vacat ab opere malo faciẽs opera bona: laudabiliter sabbatizat, & sanctè secũdum spiritum, & dei consilium: qui autem recedit ab opere boni, faciẽs opera mala, culpabitur, & impiè sabbatizat. De hoc itaque nõ bono sabbato loquitur dominus in hoc loco admonens, vt ne dies ille inueniat eos in peccatis. Ideo ergo dicit, Ne fuga vestra hyeme vel sabbato fiat, quia quicunque in hyeme infidelitatis inuentus fuerit, aut in deliciis huius mundi sabbatizans, & ociãs ab opere bono: necesse est vt tribulationum tempore superatus, pereat credendo Antichristo, quoniam sicut diximus, opera bona in persecutionibus ad fidem spei præstant virtutem. Quoniam autem de deliciis & peccatis loquitur locus iste, manifestius adaperit euangelista Lucas. Cùm enim locum istum exponeret, ita subiunxit: Videte ne grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. *Luc. 21. f* Ex duabus ergo parabolis superioribus prior quidem docet, vt festinemus perfecti esse in fide Christi: quod possumus adimplere, si scripturis & doctrinæ sacerdotum assidui fuerimus. Quoniã qui in fide Christi, & operibus bonis sunt imperfecti, ipsi sunt qui adhuc in vtero habentur, aut adhuc paruuli sunt, qui facilè periclitantur in tempore persecutionis, & pereunt, quia dubij sunt de fide Christi. Sequẽs autem docet, vt ne vacui inueniamur ab operibus bonis, & ab exercitatione virtutum: quia qui sic inuenti fuerint, ipsi sunt paruuli, qui in die persecutionis citò periclitantur à fide Christi: quia non habent opera bona confortantia eos in spe, nec exercitationem virtutum in sufferentia aduersorum. Similiter & ex duabus parabolis sequentibus, Prior quidem admonet, ne imperfecti inueniamur in fide. Ipsi sunt quidem, qui dubitationis hyemem patiuntur. Sequẽs autem, vt ne sine bonis operibus inueniamur in tempore illo, sabbatizãtes ab opere bono.

Erit enim tribulatio magna, qualis non fuit ab initio seculi vsque modò. Quoniam dixit, Vę prægnantibus & nutrientibus: &, videte ne fuga vestra hyeme aut sabbato fiat: nunc exponit quare, id est quia erit tribulatio magna. Vsque ad Christum enim Iudæi, etsi peccatores fuerũt, tamen filij erant, non hostes: & ideo omnis ira quæ veniebat super eos, castigatio erat de misericordia veniens, non condemnatio de ira descendens. Crucifixo autem domino desierunt esse filij, & sunt facti hostes. Propterea iam non castigatio venit corrigens, sed condẽnatio eradicans. Capta est enim Hierusalem ab Assyriis, & iterũ reparata est. Destructa est ab Antiocho, & iterum reædificata est. Inuasa est tertio à Pompeio, & iterum reparata est. Sicut enim homo priusquam dies mortis eius adueniat, languere quidem potest, mori autem non potest: Sic & Iudæa ante Christum vexata est quidem, perdita autem non est. Postquam verò horrendum patricidium commiserunt, crucifigentes filij patrem, mortem inferentes, à quo acceperunt vitam: & quod maius est, occidentes serui dominum, homines deum, tali eos plaga percusit, vt nũquam sanentur. Sicut illi tale facinus commiserunt, quale nunquam commissum est, nec est committendum: sic & super illos talis sententia venit, qualis nunquam venit, nec veniet. Hæc aptius est de consummatione mundi susci pere, cuius figura fuit tribulatio illa. Tunc verè talis erit tribulatio, qualis nũquã fuit. Tũc dicẽt homines, Aperiat se terra, & glutiat nos. Vsq; tũc enim omnis ira quæ fit à deo, ideo fit, vt fideles quidem tentet, infideles autem emendet: cùm autem Antichristus venerit, talis veniet ira, vt & infideles omnino pereãt, & fideles plenius coronentur. Cùm enim multi Christianorum credentes Antichristo, signum nominis eius in manu dextera, & in fronte susceperint: tunc exibunt angeli, cum igneis curribus volantes per aëra: & inuisibili manu signabunt omnes fideles, in quibus tamen inuentum nõ fuerit signum Antichristi. Ex illo iam plagæ, quæ venturæ sunt B super terram, in quibus & finiendus est mundus, iã non tangent fideles qui signati sunt, sed illos percutiunt, super quos Antichristi inuẽtum fuerit signum. Erit enim tribulatio magna, qualis nunquam fuit. Nõnne maior fuit tribulatio in diluuio, quando ab omni creatura nihil remansit, nisi solus Noë cum familia sua? Hic autem etsi multi occiduntur, tamen multi euadẽt. Sed in hoc *Gene. 7.* peior erit tribulatio ista, quia illic corporalis fuit perditio, hic autem spiritualis. Quis autem illic tormentis astrictus est, quia coluit deũ? sed econtrario puniti sunt, quia noluerunt colere deum. Hic autem tormentis afficiendi sunt, qui non transeunt ad diabolum, relinquẽtes deum. Nõne maior fuit tribulatio in Sodomis, vbi nullus euasit ab igne, nisi solus Lot? Sed illic fuit aduer- *Gene. 19.* C sus peccatores iusta dei vindicta, hic autem erit aduersus sanctos crudelis diaboli violẽtia. Quantò ergo pretiosior anima, quàm corpus: tantò miserabilior perditio animarum, quàm corporum. Illic perditis iniquis, euaserunt iusti: hic autẽ punitis, aut fugatis iustis, iniqui gaudebunt. Sed & si qui prudentes sunt, cùm considerant non corporalem huius mundi statum, qui adhuc quodam modo stare videtur, quanuis & ipse sit minoratus, sed spiritualem totius Christianitatis statum subuersum: intelligunt quia nunquam talis fuit tribulatio spiritualis, qualis facta est nunc ex tempore hæresum corrumpentium vniuersa. Perierunt, sicut diximus, omnes in diluuio, sed corporaliter perierũt. Perierunt omnes spiritualiter ante Christum, prẽter Iudẽos, sed ignorantia perierunt: nunc autem in scientia perierunt, & pereunt. Multùm enim interest inter illos, qui in ignorantia sunt, & in ignorantia perierũt: & inter istos qui in veritate quidem nati sunt, propter aliquid autẽ mũdiale, scientes ad mendacia transierunt, & perierunt in eis, & pereunt. Illi enim forsitan aliquo modo habebũt remissionem, isti autem nullam remissionem habebũt, neq; in hoc seculo, neque in futuro: quoniam ipsi sunt qui blasphemauerunt, & blasphemant in spiritum sanctum. Illi enim iudicandi sunt, quia veritatem nõ quæsierunt: isti autem condemnandi, quia spreuerunt. Leuior enim culpa est veritatem non apprehẽdere, quàm contemnere apprehensam. *Et nisi deus breuiasset dies illos, non fieret salua omnis caro.* Abbreuiabuntur dies, vt atrocitas tribulationum breuiata compendio temperetur. Breuiatos autem dies intelligimus, non mensura, sed numero. Sicut enim longitudinem dierum, quam dicit propheta: Domum tuam decet sanctitas in lõgi- *Psal. 92. a* tudinem dierum. non per lõgos dies intelligimus, sed multos: sic & breuiati dies, non breues dies sunt intelligendi, sed pauci. *Omnis caro.* Frequenter enim scriptu- *Deu. 10. d* rę pro hominibus animas ponũt: sicut ibi, Septuaginta

Universidad de Deusto
Biblioteca

animæ intrauerunt in Aegyptum. Frequenter pro hominibus dicitur caro: sicut ibi: Orationem meam exaudi, ad te omnis caro veniet. Quãdo ergo & animas appellat, spirituales & perfectos homines vult ostendere: vbicunque autem carnem, carnales homines, & infirmos. Ergo dicendo, non fieret salua omnis caro: vult nobis ostendere, quia non solùm spirituales homines & perfecti, sed etiam mediocres homines & infirmi de illo persecutionis periculo sunt liberandi, non virtute fidei, aut merito operum suorum, sed velociter subueniente Christi aduentu. Non enim propter peccatores dimittit diutius, vt etiam electi periclitentur, sed propter electos festinaturus est, vt neque mediocres deficiant: quia prõptior est deus ad liberandos bonos, quàm ad perdendos malos. Nam & aurifex, si inuenerit aurũ sordibus mixtum, non propter sordes etiam aurum cõtemnit, sed propter modicum aurum contentus est etiam sordes accipere. Sed & semper dies mali sanctorũ abbreuiantur. De iniquis scriptum est: Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos. De iustis autem: Non dabit in æternum fluctuationem iusto. Accipe autem mihi ad documentum ipsa tempora anni: ab æquinoctio vernali duodecimi mensis incipiunt paulatim tepescere aëres per singulos dies, vsque ad mensem tertium, & dies fieri noctibus longiores. Item ab æquinoctio autumnali mensis septimi incipiunt paulatim iterum frigescere aëres per singulos dies, & noctes fieri longiores diebus, vsque ad mensem nonum, quando celebratur Christi natalis: & sic inueniuntur nouẽ quidem mensibus aëres quidem temperati, & dies prolixiores, tribus autẽ mensibus aëres glaciales, & dies breues. Vides quo modo deus misericorditer dispensauit, vt dies quidem mali inueniantur & pauci, boni autem plures, & longi. Si ergo statũ mundi huius, qui ad vsum omnium hominum communis habetur, sic deus misericorditer dispensauit: quantò magis statum vitę eorũ, cum maiori dispensat misericordia, vt & voluntas eorum in malis tentata clarescat, & virtus voluntatis eorum velociter deo subueniente non patiatur defectionem, secundum quod & Apostolus dicit: Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Fidelis autem deus, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis sustinere, sed faciet cum tentatione etiam prouentũ, vt possitis euadere. *Tũc si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, ecce illic, nolite credere.* Qua ratione supra quidem, priusquam de abominatione desolationis exponeret, sic dicit: Videte ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo dicentes, quia ego sum Christus. Hic autẽ postquam de abominatione desolationis statura in loco sancto locutus est, ita dicit: Tunc si quis vobis dixerit, ecce hic est Christ⁹, ecce illic, nolite credere. Si memores quia abominationem desolationis interpretati sumus staturam in loco sancto, hanc impiã hæresim occupaturam loca Christianorum, intelligis quoniã eleganter est dictum. Per hanc enim significabat quo modo & priusquam hæresis ista abominationis loca sancta obtineret, & priusquam diuersarum hæresum constituerentur ecclesię, seductio quorundam erat futura: sicut & factum est. Et postquam obtinuisset, & hęresum diuersarum ecclesiæ constitutæ fuissent, eo amplius seductio quorundam erat futura: sicut & fit. Nã prius nudi dogmatum sermones faciebant errorem, nunc autem multarum hæresum ipsæ ecclesiæ constitutæ. Ideo tunc vniuscuiusque dogmatis nudum verbũ dicebant: Ego sum verbum veritatis, Ego sum Christus. Nunc autem singulatim professores hæresum diuersarũ dicunt, Ecce hic est Christus, id est ecclesia. Et illic, id est ecclesia. Quia iam non audiendo dogmatum verba, sed videndo eorum ecclesias, Christiani scandalizantur infirmi. Adhuc autem de Antichristo ostendit per hæc verba, quia in illo tempore sancti in multis tribulationibus constituti, fortiter desiderabunt Christi aduentum, iam non sustinente carnis natura. Aliquoties diximus, quòd diabolus non ingerat genus tẽtationis in homine, sed desiderium vniuscuiusque considerat. Et secundum qꝑ viderit hominem desiderantem aliquid, ex eo accipit occasionem tentandi. Vnde & Christum cum esurientem sensisset, tentauit in fame: & Adam & Heuam cũ vidisset diuinitatis amorem habentes, diuinitatis promissione seduxit. Et Iudam cùm inuenisset auarum, pecuniæ cupiditate ad proditionem salutoris attraxit. Sampsonem cùm inuenisset amatorem fœminarum, per mulierem præcipitauit. Sic ergo & tunc diabolus videns sanctos in angustiis cõstitutos, & fortiter desiderantes Christi aduentum, Primum quidem propter intolerabiles persecutiones, deinde propter re promissionem temporis illius de aduentu Christi, quæ facta fuerat in scripturis, ideo sub nomine Christi & prophetarũ tentabat seducere sanctos. Et quos diuersis cruciatibus non potuit superare, victus in sua crudelitate, armabat se fraude, dicens per suos ministros: Ecce hic est Christus, ecce illic. Nam quando aliqua rerum conturbatio fit, tunc abundant mendacia. Vnusquisq; enim dum aut timet aduersa, aut desiderat prospera, ipse sibi nouas generat famas. Et ita diabolus suspensas animas hominum inuenta occasione deludit, hoc nuncians in auribus hominũ, hoc ostẽtans ante oculos eorũ quod vnũquẽq; aut timere, aut desiderare cognouerit. Sicut enim ægrotus in doloribus positus omni homini ostendẽti sibi aliquid ad remedium, facile credit, non diiudicans personas medicantium, neq; discutiẽs artificia eorum: ipsa enim doloris anxietas omnia omnibus credere cogit: sic & tũc sancti in necessitate persecutionum positi, & quasi ægroti desiderantes refrigeriũ Christi, omnibus referẽtibus aliquid de Christo, facilè credẽt. Ipsa enim pressuræ necessitas credere cogit.

Exurgent enim pseudochristi, & pseudoprophetæ, & dabunt signa magna. Nõ inutilia, neq; vana, quæ ministri diaboli facere solent: sed magna, id est vtilia & plena, quæ sancti facere solebant. Nã in tempore quidem apostolorum, & postmodum ministri quidem Christi vtilia & plena signa faciebãt ex parte dextra: qualia sunt cęcos illuminare, & alia huiusmodi facere: ministri autem diaboli inutilia faciebãt, & vana ex parte sinistra, quę admirationem quidẽ videntibus excitarent, ad vtilitatem autẽ nullius proficerent. Et erat inter ministros Christi, & ministros diaboli ex hoc iudicare qui inutilia, & qui vtilia facerent signa. In fine autem temporis concedenda est potestas diabolo (sicut in historia Clementis Petrus exponit) vt faciat signa vtilia, & ex ea parte qua prius facere consueuerant sancti, vt iã ministros Christi non per hoc cognoscamus, quia vtilia faciunt signa, sed quia omnino non hæc faciunt signa. Qua autẽ ratione hoc ordinauit deus, attende: quia non semper tẽpus vocationis est, sicut ait sapientia: Tẽpus congregãdi lapides, tempus dispergendi. Tempus ergo fuit congregandorum lapidum, quãdo lapides viui, id est fideles ab infidelitate vocabantur ad fidem. Tempus autẽ erit dispergendi lapides, quãdo ecclesia tradetur ad tẽtationẽ, vt lapides, id est Christiani, qui non proficiũt

Pſal.64.a. *Supra.4.a.* *Gene.3.b* *Infra.26.c.* *Iudi.16.a.c* *Ecclẽs.3.a.*

Hic ſupra a. & Mar. 13. a

in

in ædificationem corporis Christi, foras proiiciantur. Donec ergo fuit vocatio ad fidem ex infidelitate, fecerũt signa & serui Christi: quia signa diuinę vocationis testimonia sunt, vt prędicationis veritas miraculis cõmendetur: cessante autem vocatione, incipiet seductio reuocans homines à fide ad infidelitatem. Incipiente ergo seductione, tradenda sunt seductionis adiutoria diabolo, id est potestas faciendorum signorum, vt signis & prodigiis mendacia sua pro veritate commẽdet. Sed fortè dicis: Si deus concessit diabolo virtutem faciendorum signorum, quo modo ipse mandat, ne seducantur sancti? Si ergo non vult vt seducantur, vt quid diabolo dat seducendi virtutem? Si autem vult vt seducantur aliqui, quare omnibus mandat ne seducãtur? Audi: Concedit diabolo seducendi virtutem, vt ne mali inter bonos remaneant apud Christum: mandat autem, vt ne boni inter malos transeant ad diabolum. Nam sicut crudele est fideles cum infidelibus perire, sic indignum est fideles cũ infidelibus glorificari. *Ita vt in errorem mittant, si fieri potest etiam electos.* Non dixit, Vt seducant, si fieri potest etiam electos, sed in errorem mittãt. Frequenter enim sancti videntes aliquas operationes diaboli absconditas sub specie pietatis, dum non possunt intelligere profundas insidias inimici, conturbantur in corde suo, ac scandalizantur, & dicunt: Quid sit hoc quod ita fit? non tamen citò flectũtur, vt credant. Et si sensu vincuntur quasi homines, fide autem stant quasi inuicti. Magnitudinem autem signorum ostendere volens, ideo dicit, vt si fieri potest: quoniam quantùm ad magnitudinem signorum illorum potest fieri, vt seducantur etiam electi: sed ideo non seducuntur, quia perire non possunt, quos deus prędordinauit ad vitam. Dum ergo signorum magnitudinem prædicit, in conseruandis fidelibus, dei potentia demonstratur. Et de tempore hæresum nihilominus conueniunt intelligi hęc. Falsi enim Christiani, sunt falsæ veritates hæresum: falsi autem prophetæ, prædicatores veritatum falsarum. Dant autem signa, eadem faciẽtes in simulatione, quę faciunt fideles in veritate. Nam & castitati student, & ieiunia celebrant, & eleemosynas faciũt, & omnem ecclesiasticum canonem supplent. Aut non tibi videntur magna esse signa seductionis, cum videas diabolum facientem opera dei? *Ecce prędixi vobis.* Contestationis verba sunt hæc, vt ne aliquis dicat, vidi eum talia facientem signa, qualia ipse Christus fecit, & ideo credidi, existimans illum esse Christum. Propterea dicit: Ecce prędixi vobis: vt excusationem ignorantię tollat ab hominibus, & præcedens contestatio iustam faciat pœnam sequentem. Misericordia enim est, mãdatis præuenire periculum. Non enim vult quempiam perire, qui omnibus monstrat perditionis aduentum.

Si autem dixerint vobis, Ecce in solitudine est, nolite exire: ecce in domibus, nolite credere. Hoc nunc tertium de cauendis seductionibus dat mandatum. Primum est, Videte ne seducamini, multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus. Secundum, tunc dicent vobis, Ecce hic est Christus, ecce illic, nolite credere. Tertiũ, præsens, dicẽs: Si dixerint vobis, ecce in solitudine est, nolite exire: ecce in domibus, nolite credere: vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum, vt trina denunciatio inexcusabilem faciat negligentem. Primũ ergo mandatum dedit de seductionibus futuris, priusquam abominatio desolationis cõstitueretur in loco, & priusquam hæresum ædificarentur ecclesię. Secundũ autem de seductionibus pòst futuris, sicut iam diximus

A suprà. Tertiũ verò manifestissimè de tempore furentis Antichristi, dicens: *Si quis vobis dixerit, ecce in solitudine est, nolite exire.* seducere enim vos volunt. Sed dicat aliquis, Quid enim? si fideles tunc nõ exierint in desertum, aut non intrauerint in domos: nunquid per hoc ipsum poterũt declinare periculum, maximè cũ tunc Antichristus vniuersa vbiq; contineat, & intus & foris, & in ciuitate & in deserto? Sed vide quoniam hæc dicens, ostẽdit, quia tunc fideles latentes erunt in locis quibusdam secretioribus, deo eos abscondente potius q̃ loco, sicut scriptum est: Abscondes in absconditio vultus tui à cõturbatione hominũ. Proteges eos in tabernaculo tuo, à contradictione linguarum. Præmonet ergo eos, ne fortè tunc audito Christi aduentu, per homines seductores procedant ad palàm, & aut in deserto comprehendãtur egressi, aut in domibus cõcludantur ingressi. B Quid enim faciat in solitudine Christi aduentus? Nunquid magis amat solitudines locorum, q̃ congregationes hominum? Aut nunquid homines timet, vt in solitudine lateat? Si enim quando passurus aduenit, non timuit reges aut iudices, sed inter impios populos prædicauit pietatis sermonem: quo modo tunc timebit, cũ venerit iudicare peccatores? *Si quis vobis dixerit, ecce in domibus, nolite credere.* Iniuriam enim facitis diuinitati, si in domibus illam quæritis, quæ implet cœlum & terrã: aut si latere putatis qui venit superbis resistere, & humiles exaltare. In primo enim aduẽtu ideo celatus venit corpore, vt probaret fideles: in secundo autem aduẽtu veniet manifestus in gloria, vt remuneret fidem eorum. Ideo tunc necessarium erat, vt quæreretur: nunc autem C non est quęrendus vt credatur, sed quęrit ipse à quibus creditus est. Spiritualiter autem de nouissimis temporibus hæc ita sunt exponenda. Sunt hæreses, quæ mẽdacia sua quodãmodo scripturarũ colorãt authoritatib⁹: quædam autem, quæ omnino ita contra scripturas habentur, ne colorare valeant mendacia sua de scripturis diuinis. Solitudines ergo appellat hæreses illas, quarũ dogmata omnino deserta sunt à scripturis. Domus autẽ, hæreses quę scripturarũ colorantur exẽplis, quantis non sint domus verę, tamẽ vel vidẽtur. Aut ita: Domus dicit hæreses, solitudinẽ autẽ Iudææ, secũdũ quod scriptũ est de illa: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Aut ita: Solitudines dicit omnes hæreses desolatas à veritate, domus autem ecclesias Christi: ac si dicat: Non dico, si dixerint vobis, ecce in hæreticis ecclesiis illis, vel in illis apparuit Christus, sed etiã si in ipsis veris ecclesiis quę & dei sunt, id est, domus vestræ, dixe- D rint vobis Christũ apparuisse, nolite eis credere dicentibus ista de me, quia non est digna diuinitatis meæ notitia hæc. Ostẽdens per hæc, quo modo ex ipsis ecclesiis veris frequenter exeunt seductores, propterea nec ipsis omnino credendum est, nisi ea dicant vel faciant, quæ conuenientia sunt scripturis. Vos ergo nolite exire, nolite credere. Nõ mãdat illis, vt ne exeant de domibus, vel ciuitatib⁹. Nec in domo enim, aut in ciuitate sedẽtibus sanctis, ista dicenda sunt: sed nolite exire de regula veritatis, quam tradidi vobis: nolite credere: Quia sicut fumus ante ignem præcedit, ante victoriam pugna: sic & ante gloriã Christi, tentatio antichristi. *Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsque ad Occidentem, ita erit aduentus filij hominis.* Manifestum & velocem aduẽtum Christi ostẽdere volens, fulguris similitudinẽ introduxit. Sicut enim cum exierit fulgur, non solũ videtur ab hominibus, sed adhuc secũdũ qualitatẽ fulgoris sui nõ dignè aspicitur: sic & cùm venerit Christus, nõ solùm

Supra 23. & Lu. 3.

eum omnes aſpicient,ſed ſecundum menſuram gloriæ eius, neque poterunt eum ſufficienter aſpicere. Et non ſolùm magnitudo eius omnem locum implebit, ſed adhuc magnitudine eiꝰ deficiet omnis locus,ſicut ſcriptum eſt: Ignis ante ipſum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius. Alluxerunt fulgura eius orbi terræ,vidit,& commota eſt terra. Quem ergo peccatores videbunt, etiam nolentes: quo modo non videbunt eum ſancti deſiderantes? Et ſicut in ictu oculi fulgur vniuerſa pertranſit, ſic & filius dei, non veniens adhuc, ſed etiam veniſſe videbitur. Si enim ſol,qui ad miniſterium noſtrum creatus eſt,tantam habet ſplendoris virtutem, vt in quacunq; parte cœli fuerit, vbiq; appareat quaſi præſens: quãtò magis ſol ſpiritualis Chriſtus, cum venerit,in toto videbitur mundo, magis autem mundus in eo videbitur? Apoſtolus autem ait: Quem ſuis tẽporibus oſtendet beatus, & ſolus, & potens: non dixit, Quem mittet. Chriſtus enim cũ ſit vbiq;,non venit de loco ad locũ,ſed vbiq; oſtẽditur,qui erat celatus vbiq;.

Pſal.96.a

1.Timo.6.c

Vbi fuerit corpus, illic congregabuntur aquilæ. De vulturibus enim dicit ſcriptura in Iob, quoniam vbicunque fuerit corpus,illic inuenientur vulturum pulli. Hoc enim naturale eſt vulturum, ſicut dicunt quidam,vt etiã tranſmarina cadauera ſentiant. Quoniam ergo turpes aues ſunt vultures,ideo vulturinis quidem moribus aptauit nomina aquilarum, vt in moribus quidem vulturum, ſanctorum congregatio oſtendatur ad Chriſti aduentum: in aquilis autem regalibus,regalis ſanctorum dignitas oſtẽdatur. Ideo enim ſancti aquilis aſſimilantur, quia ſicut filij aquilarum ad Solem probantur,vt ſiquidem recto aſpectu intendere potuerint contra radios Solis, intelligantur eſſe legitimi: ſi autẽ non potuerint, cognoſcantur adulterini: Sic & filij dei ad Chriſti iuſticiam comprobantur: ſi enim potuerint pleno corde iuſticiæ verba ſuſcipere,intelliguntur eſſe legitimi: ſi autem nõ potuerint, cognoſcuntur de diabolo eſſe nati.

Iob.39.d

Vulturum natura.

Statim autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo. Patrefamiliàs moriente,tota domus eius turbatur, omnis familia plangit,& conſciſſis tunicis ſuis, nigris ſe cooperiunt veſtimentis: ſic & humano genere,propter quod fuerant omnia creata,circa exitũ conſtituto,totus contriſtatur mundus, vniuerſa cœli miniſteria lugent, & candore depoſito pro veſtibus luctuoſis tenebris veſtientur. Nam ſol obſcurabitur,& luna non dabit lumẽ ſuum. Aut propter indignam perſecutionem ſanctorũ dolentes, aut ſuper impiorum peſsima opera indignantes, aut nouiſsimam in eis dei iracundiam demõſtrantes,vt adhuc viuentibus impiis ſuper terram, iam guſtus detur infernalium tenebrarum. Siue hoc,ſiue illo modo, meritò nox interueniẽs inter diem & diem, prædicet,quia poſt modicum noua dies reſurrectionis eſt naſcitura. Diuidetur enim,ne iſtius ſeculi & illius vna videat eſſe natura. Sicut enim omnes carnales morimur, vt ſpirituales ſurgamus: ſic & illa dies tenebris interciditur, quaſi quadam morte, vt noua iterum renaſcatur. Aut certè quia ſpiritualiter iniquitas nox intelligitur,iuſticia autem dies. Ex natiuitate autem Chriſti lux orta eſt, dicente propheta: Ad veſperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Mane Chriſti tempus vocatur. Hæc dies iuſticię in exitu mundi finitur, iniquitatũ, & errorum tenebris obſcurata. De qua & dominus ad Apoſtolos dicit: Ambulate dum lumen habetis, ne vos tenebræ comprehendant. Sol obſcurabitur,id eſt,noticia Chriſti ſilebit. Luna non dabit lumen ſuum, id eſt,eccleſia ſanctitatis ſuæ claritatem nõ demonſtrabit. Stellę cadent de cœlo,id eſt, qui videntur ſancti tranſgredientur, & cadent de dignitate cœleſti. Nam quod de diabolo dictum eſt,quo modo cecidit Lucifer de cœlo,qui mane oriebatur: ſic interpretantur apoſtoli,vel ſancti nõ de altitudine cœli ad terram, ſed de angelica dignitate ad ignominiã tenebrarum. Quo modo autẽ multi tranſgredientur Chriſtianorum, ſignificat Daniël. Et de eruditis, inquit,cadent multi. Sicut ergo tempeſtas ſuſcitat nubila, nubila autẽ cooperiunt Solem: ſic impiorum perſecutio ſuſcitabit tranſgreſsionem, tranſgreſsio autẽ Chriſtianitatis obſcurabit candorem. Vnde propheta dicit in alio loco: Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem: id eſt, eccleſia, aut propter aſsiduam occiſionem ſanctorum,aut quia ipſi Chriſtiani contra iuſticiam Chriſtianitatis inter ſeipſos furentes,bellabunt. Hoc & ſi de tẽpore hereſis huius ſcriptum intelligatur, expoſitionem habet conuenientem. Quo modo? Ex quo obtinuit hæreſis iſta ſanctum eccleſię locum,quaſi abominatio deſolationis, & Antichriſti exercitus conſtituta, Chriſti Solis veritas eſt obſcurata: eccleſia fidei ſuæ ſplẽdorem non potuit dare clarum,& Chriſtiani multi, qui erant ſtellę rationabiles,ceciderunt à firmamento ſcripturarum ſanctarum. *Tunc apparebit ſignum filij hominis in cœlo.*

Tchauitã.

Eſa.14.c

Daniel.11.f.

Ioelis.2.g

Apoc.1.b

Marc.13.c. & Luc.c.

Actor.1.b

Ioan.20.g

Ibidem.g

Vulnera Chriſti quæ ſeruauit.

Pſal.29.b

Ioan. 12.c

Quidam putant crucem Chriſti oſtendendam eſſe in cœlo: verius autem eſt, ipſum Chriſtum in corpore ſuo habentem teſtimonia paſsionis: id eſt, vulnera lanceæ & clauorum, vt impleatur illud quod dictum eſt, Et videbunt in quem pupugerunt. Denique in quo loco præſens Euangeliſta ponit,dicens: Apparebit ſignũ filij hominis: alij euangeliſtæ hoc ſolum dixerunt: Et videbunt filium hominis venientem: videlicet oſtendentes ſignum Chriſti,eſſe ipſum corpus Chriſti,qui in ſigno corporis ſui cognoſcẽdus eſt, à quibꝰ crucifixus eſt. Vnde in actibus ad Apoſtolos angelus ſic dicit: Hic Ieſus,qui receptus eſt à vobis, ſic veniet iterum quemadmodum vidiſtis eum euntẽ in cœlum. *Non ſic portatus in tali nube: nec enim cum tali gloria aſcẽdit, cum quali venturus eſt iudicare:* ſed ſic veniet,hoc eſt,ſimiliter *cum hoc corpore,cum quo aſcendit.* Vides ergo, quia quaſi ſignum datur Apoſtolis corpus eius, dicens: Sic veniet. Vis autem ſcire quia ad ſignũ paſsionis ſuæ vulnera corporis ſui ſeruauit? audi poſt reſurrectionẽ dicentem ad Thomam: Infer digitum tuum huc,& vide manus meas: & affer manum tuam,& mitte in latus meũ, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Qui mortuum corpus ſuum ſuſcitauit, qui tulit coſtam de latere Adæ, & ſuppleuit carnem: nũquid etiam non potuit corpus ſuum ſanare,& integrum ſuſcitare? Sed corpus quidem ſuſcitauit, vulnera autem eius ſeruauit, vt in die iudicij proficerent ad teſtimonium paſsionis contra Iudæos: & omnes qui denegantes filium dei crucifixum in corpore, Iudaizant. Propterea quaſi manifeſto ſigno conuenienter ſubiungit,dicens: *Tunc plangent ſe omnes tribus terræ.* Plangent enim ſe Iudæi videntes viuentem & viuificantem,quem quaſi hominem mortuum æſtimabant, & conuincentes ſe corpore vulnerato, ſcelus ſuũ denegare non poterunt. Plangent ſe & Gentiles, qui vanis philoſophorum diſputationibus decepti,irrationabilem ſtulticiam putauerunt eſſe,deum colere crucifixum,& detulerunt creaturę gloriam creatoris. Lugẽt & Chriſtiani peccatores, qui magis dilexerũt mundũ, quàm Chriſtum,cùm audierint eum hæc verba dicentem ad ſe: Ego propter vos homo factus ſum. Propter

vos alligatus, & delusus,& cæsus,& crucifixus sum. Vbi A est tantarum mearum iniuriarum fructus? Ecce preciũ sanguinis mei, quem dedi pro redemptione animarũ vestrarum. Vbi est seruitus vestra,quam mihi pro precio sanguinis mei debetis? Ego super gloriam meam vos habui,cum essem deus apparens homo,& viliorem me omnibus rebus vestris fecistis.Nam omnem rem vilissimam terræ amplius dilexistis, quàm iusticiam meã & fidem.Plangent se hæretici, qui purũ hominem crucifixum dixerunt, cum viderint ipsum esse iudicem, in quem compunxerunt Iudæi. Quo modo enim arguat Iudeos quasi interfectores filij dei,si non filius dei, sed purus homo est crucifixus? Et tunc plangent se omnes tribus terræ, quia nec resistendi virtus est contra eum, & fugiendi nulla facultas ante faciem eius,nec pœnitẽtię locus: ex angustia omnium rerum nihil eis remanet præter luctum. Meritò plangent se, quia tunc neque pecuniæ diuitibus prosunt ad eleemosynam faciẽdam, neque parentes iusti pro parentibus intercedunt, neq; ipsi angeli pro hominibus, sicut solebant, faciunt verbum:quia non recipit natura iudicij misericordiam,sicut nec tempus misericordię iudicium,dicente prophe- *Psal.100.a.*
ta: Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Misericordia in priori aduentu, iudicium in secundo. In priori aduentu volentibus Apostolis ignem de cæ- *Luc.9.g*
lo deponere, dixit: Nescitis cuius spiritus estis.Filius enim hominis non venit iudicare mũdum, sed saluare. *Supra.16.d*
De secundo autem sic dicit:Nam filius hominis veniet in maiestate patris sui,& tunc reddet vnicuiq; secundũ opera eius. *Et videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute & gloria multa: & mittet angelos suos cum tuba & voce magna,& congregabunt electos eius, à quatuor ventis.* Si quãdo rex terrenus processum aliquem,aut expeditionem mandat in populo, dignitates omnes mouentur, & exercitus exercitatur, tota ciuitas feruet:quantò magis rege cœlesti exurgente iudicare viuos & mortuos, virtutes angelicæ commouentur? Terribiles ministri terribiliorem dominum præcedentes: Cherubin & Seraphin præparentur ad sedẽ vnius,& rationabilis thronus viuam sapientiam portaturus.Nec enim potest esse res mortua, quæ baiulat vitam. Ante ipsum pro candelabris fulgura vina præcedent, & pro tubis horrẽda tonitrua.Qualis rex,talis & preparatio regis. Verè magna vox tubæ terribilis,cui omnia obaudiunt elementa, quę petras scindit,inferos aperit,clausuras tenebrarum pertrãsit, portas æreas conterit,vectes adamantinos & ferreos cõfringet,vincula mortis dirumpet,& de profundo abysi animas liberatas,corporibus suis assignat. D
Hæc omnia citius consumet in opere, q̃ sagitta transit *1.Cor.15.g*
in aëre,dicente apostolo:In momento,in ictu oculi,in nouissima tuba. Tuba enim canet,& mortui resurgent incorrupti. In illa voce puluis iam dissolutus corporũ mortuorum in noua membra constringitur.In illa voce quasi vna persona obnoxia totum mare discutitur, vt si quid apud se retinet de humanis ossibus, sine contradictione restituat. In illa voce à quatuor partibus mundi spiritus congregatur,qui resuscitet populũ dormientem. *A ficu autem discite parabolam.* Quare non ex aliis arboribus, sed potius de ficu sumit similitudinem estatis:Quia postquam aliæ arbores vernare cœperint, frequenter euenit vt accedens frigus præcidat estatem, & iterum arbores indurescunt: ficus autem, quia penè post omnes arbores vernat, difficilè post ficum frigus interuenit. Ideo ergo sic comparata est ecclesia illi tempori, propter indubitabilẽ seculi noui aduentum. Sed

quę est ista assimilatio rei,videamus.Ficus bono verni temporis temperamento mollescit ad folia,ecclesia autem miserabili persecutione afflicta cõpellitur ad mortem. Sed dominus hanc assimilationem iocunditatis ex ficu,non ad afflictionem corporalem retulit,sed ad spiritualem profectum animarum. Nam quando carnalia hominis affliguntur, tunc spiritualia eius florent, sic ait Apostolus: Et vos suscepistis verbũ dei in tribu- *1.Thes.1.c*
latione multa, cum gaudio spiritus sancti. Sicut enim vernali flatu arbores laxãtur in folia,& fructus:sic persecutionibus excitantur animæ ad virtutem. Ideo autẽ semper ficus ecclesiæ similatur: quia sicut ficus sub vno cortice plurima grana intra viscera dulcedinis inclusa cõstrigit: sic ecclesia sub vno corpore multos Christianos intra viscera suę charitatis congregatos cõplectit. B
Deinde & alia ratione: Omnis arbor penè in vno tempore fructum præbet.Nam intra paucos dies, & maturescunt, & cadunt: ficus autem ex quo cœperit fructus afferre,vsque ad hyemẽ fructificare nõ cessat. Nam alij colliguntur maturi,& alij hinc procedunt. Sic ecclesia ex quo cœperit sanctos offerre, vsque ad finem seculi non cessabit. Nam per singula tempora alij dormiunt, alij autem nascuntur. De hac autem ficu sub alia specie interpretationem fecimus apud Marcũ, æstimantes vbiq; quod verum est, non affirmãtes: vt secundũ quod visum fuerit vnicuiq;,hoc probetur. *Amen dico vobis,non præteribit generatio hæc,donec omnia fiant.* Res dubia semper facit hominẽ negligentẽ. Nam quod sine dubio ventu rũ nobis esse cognoscimus, ad id nosmetipsos magnanimiter confortamus. Ne ergo audientes Apostoli certum periculum pro incerto suscipiant,& dubitantes de C
eius aduentu, semetipsos in negligentia ponant, ideo sermonem suum iuramento confirmans,dicit:Amẽ dico vobis, nõ trãsibit generatio hæc,donec omnia fiãt. Quia cõtra magnum periculum magna præparatio est necessaria: magna autem præparatio assiduam admonitionem requirit, & cautam. Et sciendum est,quia nõ illud vult Christus Apostolis suis ostendere,quia iã incontinenti futura est tentatio illa, sed quia omnino futura est.Ergo non illos homines dicit,qui illo in tẽpore fuerant nati,sed familiam gentis ipsius. *Generatio ista.* Id est,aut facientium hanc tentationem, aut patientiũ, aut peccatorum hominum,aut dęmonũ,qui operantur in eis.Nã vtriq; non cessabunt esse in seculo, donec cõ summatio fiat, vt dicat illis, Discedite à me maledicti *Infra.25.d.*
in ignem æternum, qui preparatus est diabolo & angelis eius.Necesse est enim,vt quandiu fides tentatur, tentatio reseruetur.Aut certè Christianorum generationẽ dicit, id est, generatio ista mortalis non transibit ad immortalitatem: donec,id est,nisi hæc fuerint consummata, vt postea immortalis & impassibilis fiat. *Cœlum & terra transibunt,verba autem mea non præteribunt.* Quia cœlum & terra ad ministerium vestrum creata sunt, verba autem mea ad gubernationem vestrã disposita.Cœlum & terra vanitati subiecta sunt, dicente Apostolo: Vanitati enim creatura subiecta est. Naturaliter autem *Rom.8.d*
veritas nescit mentiri, nec potest aliquando perire.

Homilia I. *ex cap.* XXIIIJ.

DE die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorũ, neque filius,nisi solus pater.Sicut enim in diebus Noe,ita erit & aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes,nubentes & nuptui tradentes,vsque ad eum diem quo intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt donec venit diluuium, & tulit omnes, ita erit & aduentus

Universidad de Deusto
Biblioteca

filij hominis. Vsque nunc exposuit signa consummatio- A nis præcedentia ante consummationem: nunc docet, quia subitus veniet nouissimus mundi interitus hominibus nihil adhuc tale fieri suspicantibus, secundum
1.Thes.5.a. quod dicit & Apostolus: Cùm dixerint pax & securitas, tunc repentinus illis superueniet interitus. Et de die illo incerto ad cumulum etiam seipsum ponit, dicens:
De die autem illa & hora nemo scit. Id est, non solũ aliquis hominum, sed neque angelorum quisquam, nec ipse filius, nisi solus pater: vt nemo ferat molestè, quia diem illum deus posuit in incerto, cùm de ipso sit filius incertus. Simile aliquid scriptum est, & in Actibus Apostolorum. Nam cùm interrogassent eum discipuli eius:
Act.1.a Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël, respondit eis: Non est vestrũ nosse tempora vel momenta quæ pater posuit in sua potestate. Opportune ex hoc loco conuenit admonere, cùm multi homines, maximè qui videntur docti, cùm interrogati fuerint aliquã B quæstionem, si contingeret eos ignorare quod quæritur: erubescentes ne videantur aliquid ignorare, quia totum scire putantur, colorant falsa pro veris, & dicũt aliis, quod non audierunt à Christo. Propterea considerantes hunc locum, nõ deberent erubescere aliquod mysteriorum dei se ignorare, cùm legant ipsum Christum non erubescentem suam ignorantiam confiteri ad respondendum: quia de die illa & hora nemo scit, neque angeli, neque filius: maxime cum sit mysteriorum dei multa profunditas: nec tamen mentitur, quando ipsum quod scit, à patre accepit. Meritò suam scientiam denegat, quæ non ex eo: sicut & alibi cùm esset bonus, bonum se denegauit, quia bonitas eius erat
Mar.10.b ex patre. Et ne propter dispensationem humanam æstimetur scire se negasse, non dixit, neque filius hominis: quia secundum diuinitatem dixisset, non secundum C humanam naturam. Nam inter filium dei, & filium hominis nihil interest. Ecce senectutis signa cognoscimus, diem autem vltimum ignoramus: sic & labentis signa scimus, finem eius non agnoscimus. Sicut enim quando videmus hominem senem, scimus quia propemodum moriturus est, quando autem nescimus: sic & mundum quando perturbatum videmus, casurum cognoscimus, diem autem ignoramus. Mysterium dei scire expedit quidem hominibus. Nam & seruus fidior fit circa obsequiũ domini sui, cùm cœperit secreta sua committere. Sed illud scire bonum est, quod proficit ad ædificationem scienti: hoc autem scire quod nihil nobis prodest, magis nocet, & superfluum est. Deus ergo, quia non omnia mysteria dicit hominibus, non inuidet scientię nostræ: sed quia non omniũ mysteriorũ scientia nobis prodest. *Sicut enim in diebus Noe, sic erit & aduentus filij hominis. Sicut erant in diebus ante diluuium, manducantes & bibentes, & nubentes, & nuptui tradentes.* Quod dicit, Sicut fuit in diebus Noë, manducabant & bibebãt, nubebant & nuptui tradebant: non vetat manducare, aut bibere, aut nubere. Nec enim fas est, vt destruat quod ipse constituit: sed iubet nos, vt quod carnaliter facimus, ad dei gloriam facientes, spiritualiter faciamus, vt carnalia nostra propter spirituale propositum spiritualia fiant. Quis est qui ad gloriam dei manducat & bibit? Qui de manu dei accepisse æstimat quod manducat & bibit. Quis autem de manu dei se accepisse æstimat? Qui operatur iusticiam, & deum timet offendere. Nam & seruus ille, quasi seruus fidelis manducat in domo, qui considerat ideo accepisse à domino, vt opus domini operetur. Nam qui deum non timet offendere, ille sine dubio non æstimat à deo se accepisse quod bibit: sed propter hoc solum manducat, quia caro est. Quis autem est, qui ad gloriam dei nubit? Qui nubit, aut propter desiderium bonorum filiorum, aut periculum peccati timens. Quis est, qui propter desiderium bonorum filiorum nubit? Qui postquam habuerit filios, circa dei disciplinam continet eos. Alioquin qui filios negligit, ille non desiderauit deo generare, sed diabolo. Quis est, qui propter periculum peccati nubit? Qui postquam nupserit, matrimonium castè conseruat. Qui autem propter matrimonium indifferenter abutitur amoribus suis, ille nõ propter tutelam animæ nupsit, sed propter abundantem lasciuiam carnis. Qui ergo sic manducat & bibit, non tantùm manducare & bibere videtur, quantùm dei gloriam operari: quia non sibi seruit, sed deo. Et qui sic nubit, non tantùm videtur nubere, quantùm dei gloriam operari: B quando non sibi, sed deo multiplicat, & sine peccato conseruat. Hoc ergo dicere vult: Sicut ante diluuium recedente ab hominibus dei timore, nihil faciebant homines ad gloriam dei, sed omnia propter solam carnem: siue enim mãducabant aut bibebant, non ad gloriam dei manducabant aut bibebant, sicut mandat A- 1.Cor.10.g.
postolus: sed propter solam voluptatem carnalem, sic erit circa seculi finem. Sicut enim homines, qui in totum carni subiecti sunt, quanuis habeant animam, tamen solummodo carnes dicuntur, testante scriptura:
Nõ permanebit spiritus meus in hominibus istis, quo- Gen.6.c.
niam sunt carnes. In quibus autem pars animæ præualet, quanuis sint carnales, spirituales dicuntur, sicut dicit Apostolus: Vos autem non estis in carne, sed in Rom.8.b.
spiritu, si tamen spiritus dei habitet in vobis. Sic opera hominum, quanuis sint spiritualia, si facta fuerint propter causam carnis, vtputa, si quis opus bonum propter homines faciat, inuenitur esse carnale: & quanuis sit carnale, si propter causam spiritualem fuerit factum, id est, propter gloriam dei, inuenitur spirituale esse propter causam spiritualem. *Sicut fuit in diebus Noe.* Id est, Gene.7.b
*sic erit generalis interitus, sic subitaneus. Sicut tũc omnis creatura deleta est, sola autem arca euasit de trabibus quadratis facta, octo animas baiulans: ita & in con*summatione omnes hæreses interibunt, vna tantummodo arca saluabitur, id est, ecclesia Christi, de iustis hominibus congregata. Sicut tunc quicquid fuit extra arcam, periit: sic & in fine, quicunque fuerit extra vnam ecclesiam veritatis, peribit. Quæ ecclesia habet octo rectores: septem spiritus, quos enumerat Esaias, & vnigenitus deus, sic & Salomon dicit: Sapientia ædificauit sibi domum, & suffulsit columnis septem. Et ipse qui Prouer.9.a
suffulsit, octauus. Subitaneus autem, non antè nunciatus, siue ab vllo creditus. Et quid mirum, si periturum mundum audiunt & non credunt? Ecce morituros se esse quotidie audiũt homines, quotidie alios mortuos vident, & tamen non credunt se morituros. Si autem se crederent morituros, non facerẽt ea pro quibus moriuntur, id est morte digna non facerent. Si ergo illud quod quotidie fieri vident in aliis, de se futurum esse non credunt, quo modo illud credent futurum, quod adhuc nunquam factum est? *Tunc duo erunt in agro, vnus assumetur, & alter relinquetur.* Aestimo neminem dubitare sensatum, hæc præcipuè in parabolis esse dicta, & spiritualiter ea intelligi oportere. Et prima quidem parabola posita est de popularibus iustis, & peccatoribus. Secunda de doctoribus piis & impiis, quando omnes homines, aut discentes sunt, aut docentes. Et Lucas quidem

Luc.13. quidem euangelista exponit de duobus in lecto, & de duobus ad molam: præsens autem Matthæus de duobus in agro, & de duobus ad molam. Vbi enim Lucas posuit duo in lecto, ibi Matthæus posuit duo in agro. Ex quo intelligere nobis datur, quoniam lectum & agrum ambo euangelistæ id ipsum intelligere voluerunt: quoniam qui in corpore sunt, & in mundo sunt: & qui in mundo sunt, in corpore sunt. Mundus enim nihil aliud intelligitur, nisi homo, propter quod agrum intelligere conuenit mundum hunc, sicut dominus interpretatus est suprà in parabola zizaniorum seminatorum in agro. Duo ergo in agro, omnes Christiani in mũdo viuentes eodem, non tamen iisdem actibus conuersantes. Et iusti quidem assumentur, peccatores autem derelinquentur. Omnes iusti in vno homine figurantur, & omnes peccatores in vno. *Duæ molentes ad molam, vna assumetur, & vna relinquetur.* Quæ sunt istæ mulieres molentes?

Suprà 13.c. Puto ecclesiæ, quarũ vna est, de qua dominus dicit: Simile est regnum cœlorũ fermento, quod accipiens mulier miscuit in tribus fermẽti mensuris. Sicut enim quãuis multi sint iusti, & peccatores, tamen quoniam omnium duæ sunt partes, in duabus ponuntur personis: sic & ecclesiæ hæresum quãuis multæ sint, tamen omnium hæresum vna ecclesia dicitur, & vna Christianorum. Vna ergo mulier molens, est ecclesia Christi. Mola est orbis terrarum, propter rotunditatem suam, sicut scriptum est de ea: Vox tonitrui tui in rota. Lapis superior, est verbum veritatis quod descendit de cœlo, vt terrena omnia complectatur, & protegat simul, & premat, & molat. Dicitur autem lapis propter fortitudinẽ suam. Subterior autẽ lapis, est omne verbum impietatis, quod lapis dicitur propter duriciam suam, quod de spiritu mundi à deorsum ascendit, vt suscipiat omnia desursum venientia grana, & aduersetur verbo veritatis. Hæc ergo ecclesia molens, id est, prædicans, circunducit verbum veritatis, id est, superiorem lapidem cœlestem: & circunducit per orbem terrarum, & circunducit super omne genus humanum, vt quotiensçunque sub gremio verbi desuper miserit deus, molat eos, id est catechizet, & cogat eos deponere corticem veteris hominis inutilem & insuauem: vt exuti fiant pura medulla & spiritus, id est, vt iam non sint caro, sed spiritus: & fiat similago mũdissima, & digna ad sacrificium dei, secundum quod admonebat Apostolus, dicens: Exuite vos veterem hominem, qui corrumpitur in concupiscentiis, renouamini autem spiritu sensus vestri. Sicut ergo grana in cortice nisi molita fuerint, & deposuerint cortices, & furfures, & processerint secundum quod sunt abintus: quanuis aquam acceperint, non cõiunguntur ad alterutrum, vt fiat ex omnibus vnus panis, quanuis & fermentatum acceperint, non fermentantur: Sic & homines nisi moliti fuerint sub verbo, id est catechizati, vt depositis corporibus, spirituales efficiantur, quanuis & aquam baptismatis acceperint, quanuis verbum fidei fuerit missum in eos, sicut fermentum: non conueniunt in idipsum, nec possunt sapere vnum, vt vnũ corpus efficiantur, quia moliti non sunt. Sicut ergo inter duos lapides molares teritur triticum, & separatur à cortice suo, & fit similago munda: sic fideles in medio desuper quidem vrgente se verbo dei ad fidem & iusticiam, inde autem verbo impio se compellente ad infidelitatem atque peccatum, conteruntur, & carnalia sua vniuersa deponunt, & spirituales efficiuntur. Sed & illa mulier videtur molere, & verbum mendacij leue & fragile circunducit: propterea neque molet, quia non habet virtutem diuinam verbum eorum, nec est lapis superior. Quo modo enim mendacium mendacio aduersatur, aut iniquitas iniquitati, vt molatur aliquis inter eas? Propterea populus eorum molitus non est. Considera autem & intelliges, si deponunt carnalia, fiunt spirituales, & moliti sunt. Si sunt in idipsum fidei, omnes moliti sunt. Si autem secundum veterem hominem sunt, si altera iterum sapiunt: quo modo moliti sunt? Desuper enim verbum veritatis non cõpellit eos ad fidem, quasi lapis superior, nec enim habent eum: desubtus autem verbum impietatis non tribulat eos, quia volentes requiescunt in eo. Quo modo ergo molantur, quando non stringit subterius verbũ, nec premit superius? Hæc ergo sumetur, quæ & videtur ecclesia, & est: illa autem relinquetur, quæ videtur & non est. Quidam autem & hoc modo exponit: Molentes sunt filij Israël, mola autem est verbum legis: quod voluunt & molunt, sunt dei mãdata in lege, quæ quasi tritici grana minutatim quidem molentes, id est, quantùm ad se diligenter mandata dei tractantes, nunquam tamen ex eis panem nutritorium proferentes. Panis autem nutritorius, est vnigenitus deus verbum, qui intus in mandatis dei habetur secundum prophetiam inclusus, quem filij Israël carnaliter interpretantes, nunquam proferebant ad manifestum. Filiorum autem Israël molentium, vna videtur quidem esse synagoga, verè autem duæ sunt. Vna quidem iniquorum, & secundum carnem Iudæorum: altera autem sanctorum, & secundum spiritum Iudæorum. Hanc ergo sanctorum Iudæorum & spiritualium synagogam molentem, & superuacuam, & sine profectu molam legis trahentem, assumet deus in fine seculi huius iam occumbentis, & liberabit eam de mola: illam autem alteram secundum meritum infidelitatis & peruersitatis eius relinquet.

Christus panis nutritorius.

Homilia lj. *ex cap.* xxiiij.

Vigilate ergo, quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit, &c. Qua enim ratione homini absconditus est dies mortis ipsius? Videlicet, vt semper benefaciat, semper mortem suam sperans. Eadem ratione & ab omnibus hominibus absconditus est dies aduentus Christi, videlicet vt non vna generatio saluetur, sciens aduentum ipsius, sed omnes dum in singulis quibusq; generationibus Christi aduentus speratur. Ideo & interrogantibus se discipulis suis, Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël? respondit: Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ pater posuit in sua potestate. *Illud autem scitote, quia si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.* Paterfamilias est vnusquisque secundum animam in domo patris sui, fur autem diabolus est: domus autem, nostra corpora: ianuæ sunt, os & aures: fenestræ autem, oculi. Sicut ergo per ianuas & fenestras citò ingreditur latro, & spoliat patremfamilias: sic per os & aures, & oculos hominis, facilè inuenit diabolus occasionem ad animam, & facit eam captiuam: sicut & in Hieremia tale aliquid scriptum est, Quia mors intrauit per fenestras nostras. Si vis ergo esse securus, pone seram ianuæ tuæ, id est legem diuini timoris ori tuo, vt dicas cum propheta: Dixi custodiam vias meas, vt non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam. Item sapientia docet: Obstrue aures tuas spinis, ne audias verba maligna. Sed quoniam fragiles sunt nostræ seræ, nisi deus illas seruauerit, quia nisi dominus custodierit ciuitatem, in vanum vigilat qui custodit eam. Rogemus deum pariter cum propheta: Pone domine custodiam

Actor.1.b. *Hiere.9.f.* *Psal.38.a.* *Ecclesiastic.28.d.* *Psal.126.a.* *Ibid.140.a*

Universidad de Deusto
Biblioteca

custodiam ori meo,& ostium circunstantiæ labiis meis. Non declines cor meum in verba maliciæ. Pone seras super fenestras oculorum tuorum, vt dicas cum castis-
Iob 31.a. simo Iob: Posui testamentum oculis meis, vt non sentirem in virginem. Item si concupiui agrum proximi mei,ego seminem,& alij metent.Item quia fragiles sunt seræ fenestrarum nostrarum, dominũ inuocemus cum
Psal.118.c. propheta, dicentes: Inclina cor meum in testimonia tua,& nõ in auariciam. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. Quid ergo? nescit anima quando per istos introitus fur ingreditur super eam? Verè nescit.Et quidem quando ducitur ad peccatum, scit: quando autem ingreditur,nescit. Ideo vigilare debet,& claudere omnes istos introitus. Os quidẽ narrationibus sanctis, aures auditionibus piis, oculos consideratione mirandorum operum dei,mentem cogitationibus occupare cœlestibus.Non enim sufficit,vt non loquatur,vel audiat, vel videat,vel cogitet mala. Qui enim hæc agit,clausit introitus suos, & impleuit, & oppilauit malis aduersus bona, vt ne locum habeat introëundi bonus spiritus: qui autem mala quidem deponit ab eis, bona autẽ non suscipit,ille dicitur apertos habere introitus. Propterea vacantes eos inueniens inimicus, intrat ad animam. Propter quod opus est, vt iusti introitus non solùm vacent à malis,sed etiam vt sint clausi,& pleni,& oppilati bonis aduersus mala, vt malus non inueniat locum introëundi, Vnde & sapienter Petrus dicit apud Clemẽtem quo modo debet quis incessanter quæ dei sunt cogitare & loqui,quoniam si mens fuerit in his occupata, malus non inuenit locum ad mentem. Consequenter
Psal.1.a. propheta non dixit tantum: Beatus vir, qui nõ abiit in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ nõ sedit: sed addidit, Sed in lege domini volũtas eius, & in lege eius meditabitur die
Ephe.6.b. ac nocte. Et Paulus cùm diceret, Non est vobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem. Non dixit tantùm, deponite mala: sed, suscipite omnem armaturam
Ibidem. dei,vt possitis resistere in die malo: id est,omnia opera bona facite. Sicut enim vas quandiu plenum est de aliquo, non recipit supermissum: si autem vacuum fuerit, recipit omne quod mittitur. Sic homo quandiu occupatus est malis, non recipit bonum: & si occupatus fuerit bonis, repellit malum: si autem nec isto, nec illo se occupauerit: id est, si neque bonis, neque malis intenderit, omnis spiritus intrat in eum. Intrans autem non statim ducit eum ad peccatũ, sed primùm delectat eum in malis,& sensum desideriis carnalibus alligat,& posteà ducit ad peccatum, quãdo iam etsi intelligit malum esse quod facit, non potest resistere contra malum. Si ergo te negligente domum corporis hoc modo seruare,ingressus fuerit fur diabolus, & furatus fuerit vestimenta iusticiarum, quibus te renatum in baptismo induit deus: si furatus fuerit aurum intellectus tui, si diuinorum eloquiorum argentum,quod forsitan cum multo fabricasti labore: si linteamina gratiarum, quæ tibi dedit deus, cùm te adoptaret in filium, cæterasq; diuitias spirituales tollens te dormiente,feceritq; te mendi-
Gene.3.a. cum & nudum,sicut serpens Adam: Quid facies? Quo modo nudus ante conspectum domini tui accedes? Et ille quidem nudatus abscondit se inter ligna paradisi: tu autem sub qua scissura petrarum te abscondes à facie domini,cùm venerit cõfringere terram? Et Adam quidem à deo quæsitus est & inuentus,tu autem abiicieris & peribis.Quia ille ignorans serpentis versutiam,per simplicitatem nudatus est suam: tu autẽ sciens, tot scriptu-

ris admonitus, per negligentiã factus es nudus. Propter quod ille quidẽ mortalitate vestitus est ad tempus, tu autem in æternum ipse tradendus es morti, maximè si te comprehenderit finis priusquam tibi per pœnitentiam altera texas vestimenta.Nam prima gratis præstatur à deo: secunda autem vix, & cum nimio reparatur labore & luctu,quo modo hæc parabola est. Veniamus itaque ad ipsam parabolæ causam. Omnis homo,si sciret quãdo dies domini venturus est super eum sicut fur (sed insperatè *veniens* sicut fur)præueniret,& non fineret perfodi domum suam. Non dico quia repelleret à se furem, sed faceret iusticiam, vt veniente sententia dei, non perfoderetur quasi ignorans, sed vocaretur quasi iam preparatus ad exitum.Quando animæ peccatrices delectantur in corpore: & tanquã in suo proprio domicilio gaudent,veniens cum sententia dei angelus mortis perfodit corpus, & animam violenter diuellit ab eo: animæ autem iustæ,quæ non delectantur in corpore, sed quasi in exilio sunt, in eas veniente sententia non perfodiuntur, sed vocantur gaudentes. *Quis enim fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus eius super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?* Cùm de vigilante & non vigilante super domum suam dominus loqueretur, sciens quoniam plerũque sacerdotes mali populum obdormire faciunt in peccatis: boni autem excitant à negligentiæ somno, & faciunt vigilare in operibus bonis, quasi assidua tuba doctrinæ suæ excitans ad bona opera animas auditorum, consequenter de bonis & iustis sacerdotibus introducit sermonem,dicens:Quis est fidelis seruus & prudens? Si enim paterfamilias super possessionem suam villicum ponit,vt non cum singulis colonis habeat causam,sed de solo villico omnium exigat rationem. Si ergo inter colonos aliqua indisciplinatio fuerit fœda,vnusquisq; pro suo delicto reus efficitur,villicus autem pro omnium delictis. Et si bene redditum suum reddiderint,vnusquisq; quidem pro sua fide laudatur, villicus autem pro fide omnium remuneratur: sic & deus in populo *ideo ordinat sacerdotes, vt* actuum eorum *ipsi* discutiant rationem.Ideoq; peccante populo *vnusquisq;* quidem pro suo peccato punitur, sacerdos autem pro peccatis omnium. Et bene agente populo *vnusquisq;* quidem pro suo bono remuneratur, sacerdos autem pro bonis omnium. Quis est seruus fidelis & prudens? Rem quidẽ laudabilem proponit, rarissimam autẽ vt quis fidelis inueniatur & prudens. Ecce si quæras fideles, id est, deum timentes, & ipsos quidem non multos inuenies, tamen adhuc facilè inuenis. Item si prudentes quæras,inuenies multos:fidelis autem & prudens difficilè inuenitur. Quo modo qui fideles sunt,id est,deum timentes,difficilè sunt & prudentes:& qui prudentes inueniuntur, difficilè sunt & deũ timentes. Quantò ergo rarior inuenitur fidelis & prudens, tantò qui inuentus fuerit,beatior est. Prudentem autem dico, non scientem & doctum, sed sensatum & mente acutum, qui potest rerum ponderare naturas, & secundum quòd potest rationabiliter omnia agere. Plerique autem sunt habentes scientiã multam,sed nec se sapienter regunt, nec scientiam suam sapienter dispensant.Et omnis quidem prudens potest & scientiam habere ex parte, non autem & omnis sciens sapientiam potest habere: quoniam sapientia vniuscuiusq; in actu probatur, scientia autem in sermone. Fidelis quidem quæritur propter deum,vt timeat deum: prudens autem propter homines, vt populũ dei sapienter gubernet. Quoniam ergo deo non tantum prudentia hominis, quantum

conscientia

conſcientia placet: hominibus autem non tantum conſcientia, quantum ſapientia prodeſt. Si fuerit tantum quis fidelis, laicum quidem facit, ſacerdotem autē non facit, niſi fuerit fidelis & prudens. Ergo fidelis quæritur, vt faciat priuſquam dicat: prudens autem poſtquam fecerit dicat, & dicat intelligens cui qualis doctrina conueniat, & quando. Item fidelis quæritur, vt memor ſit
Rom.15.f. pauperum, ſicut Paulus: prudēs autem, vt intelligat cui & quo modo debeat diſpenſare. Et hoc eſt quod dicit, dare cibos in tempore & ſpirituales & corporales. Spirituales quidem animabus, corporales autem corporibus. Quōniam autem in eccleſia non ſolum ſunt pauperes in corporalibus rebus, ſed etiam in ſpiritualibus multò pauperiores: vt det cibos in tēpore, id eſt, in tempore opportuno. Quid eſt in tempore opportuno? quaſi eſt aliquod tempus, quando non eſt opportunum do-
Eccli.22.a. cere, cum dicat Salomon: Doctrina & flagella in omni tempore. Sed puto hoc intelligendum tempus oppor- B
Eſa.49.c. tunum doctrinæ, quo modo dicit & propheta: Tempore acceptabili exaudiui te, & in die ſalutis adiuui te. Quando miſericordia dei nō eſt acceptabilis? ſed præcipuè tunc eſt acceptabilis, quando neceſſitatis & anguſtiæ tempus eſt. Sicut & ſemper pluuia bona eſt, maximè tamen grata eſt tēpore ſiccitatis. Et viſitatio amicorum ſemper ſuauis eſt, multò tamen ſuauior in tempore luctus: ſic doctrina & conſolatio ſacerdotis ſemper opportuna eſt, maximè autem in tempore perſecutionis. Sciens ergo Chriſtus ſanctos ſuos ſine tentatione nunquam futuros, ideo dicit, in tempore opportuno: quia qui ſemper ægrotat, ſemper illi ars medici opportuna videtur. Nam ſicut nauis tunc præcipuè gubernatorem neceſſarium habet, quando tempeſtatem patitur: quando autem proſperata eſt, ipſa ſe dirigit. Et miles tunc præcipue neceſſariam habet annonam de rege, quando C bellum & periculum inſtat: quando autem pax eſt, vndecunque poſſunt ſe milites ſuſtentare. Sic eccleſiæ præcipuè in tempore perſecutionis doctrinā facerdotis neceſſariam habent, quaſi ſpirituales milites ſpiritualē annonam: quando autem ſecuritas eſt, vnicuique naturalis ſufficit intellectus. Nam in perſecutionibus, quando naturalis ille intellectus deficit in timore carnali, neceſſarius eſt ſermo doctoris: vt quod deficit in timore periculi, reparetur per exhortationem doctrinæ. Sicut autem tubicina commiſſo bello pugnantem exercitū circuit, & bellicos cantus in tuba decantans, milites animat ad virtutem: ſic & ſacerdos perſecutione imminente exponens in populo fortiſſimorum martyrū gloriosa pericula, & inenarrābiles regni cœleſtis coronas vincentibus præparatas, Chriſtianum populum ad vir- D tutem patientiæ vehementer accendit. Aut ita: In tempore opportuno, vt in perſecutione magis inſtanter de veritate fidei doceamus, quàm de iuſticia conuerſationis: in pace autem magis aſſiduè de iuſticia conuerſationis, quàm de veritate fidei. Quoniam in perſecutionis, quàm de veritate fidei. Quoniam in perſecutionibus quidem plus neceſſaria eſt doctrina fidei, quàm cōuerſationis: in pace autem plus neceſſaria eſt doctrina cōuerſationis, quàm fidei. Quoniam in perſecutionibus, non propter conuerſationem ſuam bonam aut malam veniunt Chriſtiani in periculum, ſed propter fidei cōfeſſionem: in pace autem nō propter fidem ſuam veram periclitantur Chriſtiani, ſed propter conuerſationem: quoniam in perſecutione fides Chriſtianorum periclitatur, in pace autem iuſticia. *Beatus ille ſeruus, quem cùm venerit dominus eius, inuenerit ſic facientem.* Quo modo? Sicut ſuperius diximus in fide, in ſapientia, in tempore opportuno. In fide, vt credamus ſic eſſe, ſicut docemus. Ille autem credendo docet, qui facit quod docet: qui autem non facit bonum, non credit bono. Qui nō credit in bono, non docet in fide: qui autem cum fide non prædicat, non ſolùm non eſt beatus ille ſeruus, ſed multùm infœlix: quia alios quidem docet, ſe autem negligit. Sic prudenter, quia non ſemper omnia, neque omnibus omnia ſunt dicenda. Frequenter illa quæ alios ædificant, alios deſtruunt. Sicut infantibus eſca mutatur ſecundum ætatem, ſic in populo ſecūdum virtutem doctrina temperatur, præmonente Apoſtolo: Et ego *1.Cor.3.a.* fratres nō potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Quaſi paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi, non eſcam. In tempore, ne importunè oblata doctrina non proſit, ſed noceat, ſicut eſca cruciat aut extra tempus accepta. *Amen dico vobis, quoniam ſuper omnia bona ſua conſtituet eum.* Omnium quidem bonorū magna eſt gratia, inter omnes autem maxima eſt ſacerdotalis dignitas, ſi quis eam immaculatè cuſtodiat. Nam ſi ſuper omnia opera ſua precioſiores exiſtimat deus animas hominum: quantò magis credibile eſt, vt ſuper omnia bona ſua cōſtituat eum, qui confert deo lucrum animarum? Non ſolùm autem omnibus bonis ſuis meliorem iudicat hominem, ſed etiam ſui ipſius impaſſibilitati præpoſuit ſalutem humanam. Ideo magnus eſt, qui bene regit hæreditatē eius, quam proprio ſanguine acquiſiuit. *Si autem dixerit malus ſeruus ille in corde ſuo, moram facit dominus meus venire: & incipiat percutere conſeruos ſuos, manducet autem & bibat tum ebrius.* Percutere, eſt iniuſtè percutere: qui autem propter iuſtam cauſam percutit, etſi percutiat, percutere non videtur. Percutit enim, non vt ſuum dolorem vindicet, ſed vt illius animam ſaluet. Si autem propter deum percutere percuſſio eſſe videretur, nunquam diceret deus, Qui parcit baculo, odit filium *Prou.13.d.* ſuum. Nam & alibi non abſolutè dicit: Qui iratus fue- *Matt.5.c.* rit fratri ſuo, reus erit iudicio: ſed, qui ſine cauſa iratus fuerit. Sicut iuſta ira non eſt ira, ſed diligentia: ſic iuſta percuſſio non eſt percuſſio, ſed correctio. Manducare & bibere ſic intelligendum eſt, ſicut ſuprà interpretati ſumus, de manducantibus & bibentibus ante diluuium, id eſt, malè manducare & bibere. Propter quod nō ſimpliciter dicit māducare & bibere, ſed cum ebriis: id eſt, cum peccatoribus, qui tenebroſorū actuum vicio ebrij ſunt, de quibus & Paulus dicit: Nam qui dormiunt, no- *1.Theſ.5.b.* cte dormiunt: & qui inebriantur, nocte ebrij ſunt. Vides ergo, quia manducare & bibere ſacerdotibus non eſt peccatum, ſed cum ebriis māducare & bibere: id eſt, ſic manducare, quo modo ebrij illi deſiderant. Non enim iubet nos ſcriptura malorum perſonas abominari, ſed volūtates. Nam & Chriſtus cum publicanis & peccatoribus manducauit, ſed non ſic, quo modo publicani & peccatores volebant. Nec vicium ſuum aliquis ſcripturæ illius authoritate defendat, quæ iubet ſacerdotem hoſpitalem eſſe debere. Hoſpitalitas enim non circa delicioſos cibos & magnos oſtenditur, ſed circa aſſiduas ſuſceptiones impotentium peregrinorum, vt hoſpitalitas noſtra non ab hominibus laudetur, ſed à deo ſentiatur. Nam delicioſa conuiuia magis luxuriam accuſant, quàm humanitatem cōmendent. Dicit enim Salomon: Ne delecteris in multa epulatione, nec in *Eccleſiaſti-* turpibus & modicis. Ergo nec multum permittitur, nec *ci 37.d.* modicum & precioſum. *Veniet dominus eius hora qua neſcit, & diuidet eum, partémque eius cum hypocritis & infidelibus ponet.* Diuidet eum, id eſt, de conſortio Chriſtianorum, vt neque cum ſanctis glorificetur, neque cum his qui mediocriter

Universidad de Deusto
Biblioteca

diocriter deliquerunt, mediocriter puniatur: sed iunget A eum cum hypocritis & infidelibus, vt quorum imitatus est mores, ipsorum puniatur interitu. Quo modo sacerdos super omnem populum glorificatur, si benefecerit, non solùm propter suam iusticiam, sed propter omniũ, quia causa est ipse iusticiæ vniuersorum: ita & peccans super omnes punitur, non solùm propter suum peccatum, sed etiam propter omnium: quia ipse causa fit omnibus ad peccandum. Ideo autem non solùm hypocritas dixit, sed etiam infideles: quia si omnes quidem hypocritæ infideles sunt, non tamen omnes infideles hypocritæ sunt. Ecce enim Gẽtiles infideles quidem sunt, hypocritæ autem non sunt: quia non se fingunt colere Christum, cùm non colant, sed manifestum sequuntur errorem. Hypocritæ autem sunt Iudæi & hæretici. Illi autem, quia dicunt se Iudæos cùm non sint, sed sunt synagoga satanæ. Isti autem quia fingunt se esse Christianos, cùm sint antichristi, id est, contra Christum. Item si quis videtur in ecclesia esse, & agat contra ecclesiam: & ille talis hypocrita dicitur esse. B

Homilia lij. *ex cap.* xxv.

TVnc simile est regnum cœlorũ decem virginibus. Et reliqua. Notandum quòd priorem quidem parabolam de doctoribus dicit, hanc autem de popularibus: tamen etsi spiritualem intellectum habeat parabola, nihil nocet interpretari eam etiam carnaliter. Tunc simile erit, cùm diebus suis completis solutus fuerit mundus, cùm venerit iudex omniũ occultorum. Modò autem interim omnes homines nobis inuicem mentimur. Alij fingunt se iustos, cùm sint iniqui: alij humiliant se vt peccatores, cùm sint sancti: alij autem turpes actus suos vsque ad mortem abscondunt, amplius homines erubescentes, quàm deum timentes, & semper sunt in vulnere, dum pro tẽpore nolunt apparere vulnerati. Qui autem deum timet, homines non erubescit. Nec enim peior potest esse timor terrenus, quàm pœna C cœlestis. Quibus simile erit? decem virginibus. Quidã putant hic virgines dici, de quibus Apostolus loquitur, 2.Cor.7.f. vt sint sanctæ & corpore & spiritu. Et sapiens quidem virgo est, quæ & corpore & animo virgo est, vt neq; habeat virum, neque habere desideret. Quid enim, si aut parentes eius propter votum suum in virginitate eam tenuerũt, cùm ipsa tamen post votum nubere voluerit? Quid si pro aliqua occasione quæsita, non est talis? Hæc si non est nupta, volũtatem tamen nubendi habuit, corpore quidem virgo est, animo autẽ nupta: quia corpus opere sordidatur, animus autẽ voluntate. Quanuis frequenter occasione necessitatis carnalis, deus prẽstet hominibus misericordiam spiritualem: si tamen postea voluntas necessitati consentiat, non solùm autem vt non concupiscat, sed etiam abstineat se ab omni re mala, vt neq; faciat, neque loquatur, neque cogitet quod displiceat deo: quia corpus fornicatur, quando cum viro cõiungitur: anima autem, quando diaboli voluntatibus sociatur. Quæ hæc nõ seruat, fatua est ipsa virgo. Et verè fatua est, quæ per solam virginitatem corporis putat se deo placere. Ecce enim quemadmodũ cùm manducas & bibis, non anima manducat sed corpus, res enim incorporalis corporali cibo nõ pascitur: sic cùm vir mulieri, aut mulier viro cõiungitur, non anima copulatur, sed corpus. Propterea frequenter fit, vt nupta si aliâs nõ peccet, melior sit, quàm illa quæ virgo est, & aliâs peccat. Quoniam si illa non peccat quæ nupta est, corpore quidem nupta est, animo autẽ virgo est. Quæ autẽ aliâs peccat, & virgo est: corpore quidem virgo est, animo autem fornicaria. Sed ne desperare faciamus etiam virgines bonas, quia diximus per cõcupiscentiam animas fornicari, sciendũ est quòd aliud est concupiscere, aliud velle. Concupiscere passionis est, velle autem arbitrij. Frequenter enim cõcupiscimus, etiam quod nolumus. Si ergo concupiscentiæ non consentit voluntas, concupiscentia sola nõ damnat, magis autem & glorioſiorem facit virginitatis coronam. Nũc veniamus ad spiritualem eius narrationem. Decem virgines omnes homines dicit, quorum vita decem sensibus sustentatur, quinq; carnalibus, & quinq; spiritualibus. Omniũ enim hominum duæ sunt partes. Aut enim peccatores sunt, aut iusti. Peccatores, qui secundum carnales ambulant sensus: iusti, qui secundum spirituales. Ergo & omne genus peccatorum in quinq; diuiditur, & omne genus iustorum in quinque secundum numerum sensuum, non secundum numerũ hominum. Has autem virgines diuidendas profert Christus, quando & iusti ab iniustis, & sancti à peruersis per verbum suum diuidendi sunt: vt quinque quidem ponãtur ad dexteram iusti iudicis, B hoc est sapientes: quinque autem ad sinistram, id est fatuæ. Secundum autem mysteriũ & Moses in duabus tabulis legem suscepit decem verborum: quinque quidem mandata in tabula vna, quinque autem in tabula altera. Sicut ergo tabulæ testamenti illius in vno quidem hærebant, tamen nõ poterat fieri vt ambæ fierent ad dexteram legentis: sed necesse erat vt vna quidẽ cum quinque esset ad dexteram, altera autem cum quinq; aliis esset ad sinistram: sic omnes Christiani in vna tenentur vocatione. Non est autem possibile, vt omnes ad dexteram fiant sedentis: sed necesse est, vt iusti quidem fiant ad dexteram, id est quinq; sapientes: iniusti autem ad sinistram, id est insipientes. Quidam putãt hanc parabolam ad omnes pertinere, & ad hæreticos, & ad Iudæos, præterquam ad Gentiles: quoniam illi idolorum cultura corrupti sunt, & virgines dici nõ possunt. Verè autẽ C nec ad Iudęos pertinet, nec ad hæreticos: quia non possunt Iudæi dici virgines, qui proiecto & crucifixo sponso, adulterum super se diabolum susceperũt. Neque hæretici virgines dici possunt, qui & ipsi adulterino sensu corrupti sunt, & virginitatem veritatis Christi adulterino sermone corrumpunt. Sed ad Christianum tantummodo populũ pertinet, de quibus scriptum est. Statui vos vni viro virginem castam exhibere Christo. Ti- 2.Cor.11.c. meo autem, ne sicut serpens seduxit Heuam astutia sua, sic corrũpantur sensus vestri à castitate, quæ est in Christo Iesu. Fatuæ autem virgines sunt, quæ fidem quidem Christi integram habent, opera autem iusticiæ non habent. Iudæi verò & hæretici, neque fidem habent, neque opera possunt habere. Sed & si operum oleum habeant, nihil eis prodest: quia lampades fidei non habent, quas accẽdant. *Tunc simile erit.* Bene, tunc: quia interim non D apparet, quæ prudẽtes sint, quæ fatuæ: quousq; tunc multæ fatuæ fient prudentes, & multæ quæ vidẽtur prudentes, fatuæ efficientur. *Quæ acceperunt lampades suas.* Lampas dicitur fides, quia sicut lampas illuminat domum in qua est, sic fides illuminat animam cuius est. Accenditur autem hæc lampas igne diuini verbi. Verbum enim *Luc.12.f.* dei ignis est, sicut dicit dominus: Ignem veni mittere in terram. Item dicente Apostolo: Fides ex auditu, audi- *Rom.10.c.* tus autem per verbum dei. Accipiunt autem homines hanc lampadem, quando venientes ad Christum, per sacerdotes accipiunt traditam sibi veritatis doctrinam. Aut sicut alius putat verbum dei quod accepimus accedentes ad Christũ, lucerna est, secundũ quod scriptum est:

Psal.28.c. est: Lucerna pedibus meis verbum tuum. Oleum autem doctrina sacerdotum, aut cæterarum scripturarũ. Quoniam sicut lucerna nisi ei subministraueris oleum, extinguetur: sic verbum fidei nostræ quod credentes accepimus, nisi assiduis nutriatur doctrinis, aut meditationibus scripturarũ, extinguitur, & non satis illuminat animam. Aut oleum dicitur opus misericordiæ. Quia sicut oleum lumen lampadis fouet, sic opera bona subministrant confidentiam fidei, & vigorem accendunt. *Et venerunt obuiam sponso & sponsæ.* Bene ait, Venerunt, quando ex illa die, qua homo credit Christo, quasi de seipso egressus, & de mundo ire videtur obuiam Christo: quia quotidie Christi expectat aduentũ. Sicut enim qui obuiam vadit alicui, in via stat, & expectat eum quandiu veniat: ita qui credit in Christum, sic debet viuere in hoc seculo, quasi peregrinus: & non in suis, sed in transi-
Exod.12.b. tu positus. Propterea & Iudæi exituri de Aegypto, expediti & præcincti agnum iussi sunt manducare: & ad exeundum parati, ostendentes nobis, quo modo quicunq; nostri agni Eucharistiam manducant, ita debent semper esse expediti, quasi quotidie exituri de mundo. Nec mireris, quia dixit ire obuiam sponso & spõsæ, cùm ecclesia inter nos habeatur sponsa. Sicut enim Christus cùm sit inter nos, tamen vẽturus dicitur, cùm apparuerit in gloria: sic & ecclesia quamuis sit inter nos, tamen ventura dicitur, cùm apparuerit in gloria sua. Propter-
Colo.3.a. ea dicit Apostolus: Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo in deo: cùm autem Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria. *Fatuæ autem accipientes lampades suas, non sumpserunt oleum secum.* Sicut lampas non ex oleo accenditur, sed ab igne, per oleum tamen nutritur: & nisi oleum ei subministraueris, extinguitur: sic & fides non ex operibus nutritur, vel accenditur, sed ex verbo dei, sicut ait Apostolus, tamen per bona opera nutritur: & nisi subministraueris ei opera bona, deficit. Sicut enim nõ potest *in deum* sperare, nisi qui aliqua opera bona facit: sic non potest credere deo, nisi qui facit aliquid dignum deo. Inde est, quòd peccatores non credunt deo, siue cùm de gloria sanctorum quis eis loquatur, siue de pœna peccatorum. Et dum nõ credunt futurum esse quod dicitur, neque de bono futuro delectãtur, neque de malo terrentur. Verè fatui sunt omnes homines, qui aut solùm existimant sibi posse sufficere ad salutem, quia credunt in Christum, & Christiani dicuntur, & non festinant semetipsos bonis operibus commendare: nec au-
Iacobi 2.d. diunt Iacobũ dicentem, Quia fides sine operibus mortua est. *Moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes virgines, & dormierunt.* Hoc significat sermo, quia tardante consummatione non solùm peccatores, sed etiam iusti & spirituales ad negligentiam sunt reuoluendi. Et relicta via virtutis, ad carnalia delectamenta sunt aliquatenus transituri, vt & illud impleatur quod propheta dicebat: Saluum me fac domine, quoniã defecit sanctus,
Psal.11.a. quoniam diminuti sunt fideles à filiis hominum. Et hoc
Luc.18.b. est quod Christus dicebat: Putas cùm venerit filius hominis, inueniet fidem super terram? Nam vigilare est iusticiam facere, dormire autem negligere est eam, sicut
Mat.24.d. & Marci 13.d. dicit: Vigilate ergo, quia nescitis qua hora veniet dominus. Et verè non tardat, sed quantũ ad nostram inconstantiam tardare videtur. Nam si consideremus ex quo Christus in cœlum ascendit, & quantum viuebant homines ante diluuium, & prope tantum spacium est, quanto tempore erat vita vniuscuiusque eorum. Si quis autem oculos habet apertos, intelligit, quia mysterium huius verbi in nobis impletum est. Omne enim studium spirituale relinquimus, & ad carnalia delectamenta transimus. Quem enim inuenies modò, non dicam laicum, sed aut presbyterum, aut episcopum, qui ad perfectum cõtemnat seculi bona, credens cõsummationem esse propinquam? Vnusquisq; enim dicit in corde suo, infidelitatis spiritu prævalẽte: Ecce ex quo Christus fuit in terris, semper dicitur, consummatio veniet, & ecce nondum venit. Ne fortè non preparandi causa, sed terrendi ista scripturæ loquuntur? Qui autem nõ verè credit consummationem esse propinquam, non ex verbis quæ dicit, aut audit, sed ex operibus quæ agit, cognoscitur. Qui enim verè credit consummationem esse propinquam, nihil curat de mundo, nec in posterũ aliquid seruat: quia nec peregrè exiturus aliquid secum portat in via, nisi fortè panem quem necessarium habet in via. *Media nocte clamor factus est,* quasi clamor præcurrentiũ & prætubantium angelorum. Qui clamor? *Ecce sponsus venit, exite obuiam ei.* Vnde putas iubet exire, de domibus, de ciuitatibus? Non, nec enim est ratio: sed vt exeant de mundo, exeant de iniqua carnis natura. Ex eo quod Apostolus ait, In nouissima tuba mortuos susci- 1.Cor.15.g.
tandos: datur nobis occasio æstimandi, clamorem illum esse, de quo dominus dicit: Ecce clamor factus est. Aestimemus clamorem esse tubarum præcedentiũ, quas Ioannes in reuelatione sua exposuit, quarum tubarũ cla- Apocal.1.
mores sunt ipsa signa, quæ fiunt ab eis. Qui ergo intelli- 4.& 8.
git illa signa clamãtia seculi finem, ille audit clamorem tubarum clamantium, quia venit sponsus, quarum vocem non corporis auris audit, sed animæ intellectus. *Tunc surrexerunt omnes virgines illæ.* Hoc est, cùm clamor factus fuerit, nõ solùm iusti, sed etiã peccatores de somno negligentiæ surgent. Tunc incipient timere & festinare, tunc credent quia verè finiendus est mũdus. Nam quemadmodũ securitas etiam diligentes homines, negligentes facit: sic timor præsentis periculi etiam negligentes homines, exhibet diligentes, sed nihil eis proderit diligentia illa, quam generat timor, non fides. Tunc intelligent, quia nihil est quod vixerũt in mundo. Tunc incipiens sapere, quando nihil eis proderit sapuisse. *Et composuerunt lampades suas.* Id est, tunc incipient omnes aspicere & discutere fidem suam: tunc cõsiderabunt singuli opera sua, qui bene fecerunt, qui malè, & interrogabunt conscientias suas. Quemadmodũ enim superuenturo sponso festinat se sponsa cõponere, ne fortè ex aliqua parte displiceat sponso: ita singuli semetipsos iudicabũt apud se. Hoc est enim præparare fides suas. Quòd si semper nos ita iudicaremus, quemadmodũ tunc iudicaturi sumus, nunquã peccaremus in deum. Sicut ergo virgo deformis & debilis sine causa se componit, sic & tunc peccatores sine causa se præparabunt. Naturalem rem loquitur. Sicut rex cum tyranno bellum facturus, si voluerit aspicere exercitũ, & considerare arma illorum, iubet mitti tubam, vt fiant admoniti. Tũc omnes milites festinant arma sua aspicere, vbi sit gladius eius, vbi lorica sit posita, vbi iacet scutum: & qui securitatis tempore arma sua studuit immaculata custodire, paratus & lætus currit ad inspectionem. Et qui tempore securitatis gladiũ suum æruginare dimiserit, aut loricam sordescere, scutum frangi aut rumpi: cùm audierit tubam, & ipse quidem excitatus timore festinat limare gladiũ suum, detergere loricam, ligare aut stringere scutũ, sed non poterit celare negligentiã suam: quia vrgens necessitas non permittit longi temporis opus implere. Sic & domino absente malus seruus non aspicit opera sua,

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod facit, quid nō facit, aut quo modo credit: nec cogitat, quia venturus est dominus eius, & opera perspecturus, & fidem: sed cùm viderit eum venientē delonge, tunc aspicit opera sua, tūc incipit festinare, sed nihil ei proderit festinatio eius: quia multorū dierum negligentia non potest vna hora expleri. *Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.* Extinguitur lampas hominis, quando fides eius deficit ac desperat. Sicut enim qui bene sibi cōscius est, fiducialiter & magnanimiter agit: quemadmodum si quis infuso oleo addat lumen lucernæ, sic & ille consideratione operum bonorū suorum semetipsum cōfortat, & fidei suæ addit audaciam. Qui autem sibi malè cōscius est, semper pusillanimis ac timidus est. Et quemadmodum subducto oleo minuitur lumen lucernæ, sic & ille consideratione operum suorum malorum semetipsum confundit, & infidelitatis suæ adhuc diffidentiam addit. Ideo ergo timentes peccatores, ad sanctos dicturi sunt: Date nobis de oleo vestro: hoc est, vos sancti, qui habetis opera larga iusticiæ sufficientia vobis, non solùm ad euadendā pœnam, sed etiam ad gloriam consequendā, accōmodate nobis auxilium operum bonorum vestrorum: id est, intercedite pro nobis peccatoribus ad dominū: quia iusticia vestra sufficiens est & vos glorificare, & nos excusare. *Respondérunt autem prudentes, dicentes: Ne fortè nec nobis, nec vobis sufficiat.* Ostendit in his verbis, quòd ita futurū est terribile iudicium illud, vt nulla innocentia sibi cōfidat. Et verè quis est homo natus de muliere, qui credit iustum se esse inueniendū
Iob 25.b. in conspectu illius? de quo beatissimus Iob dicit: Stellæ in conspectu eius non sunt mundæ, & cœlum sine crimine non est. Si ergo impeccabilis natura stellarum & cœli, quātum ad iusticiam dei inuenitur esse peccatrix: quo modo ante eum homo appareat iustus, cuius & sine voluntate peccandi natura ipsa peccatum est? dicente
Rom.7.c. Apostolo: Ego autē carnalis sum, venūdatus sub peccato: quod enim operor, non intelligo: non enim quod volo, hoc ago: sed quod nolo, illud ago. & iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatū. Tantūs ergo timor tunc erit omnium, etiam sanctorum, vt nemo speret se iustum inueniendū, sed adhuc timeat ne fortè reus existat. Quis enim potest ad perfectum diiudicare cōscientiam suam, & cognoscere cor suum, cum
Mat.12.c. scriptum sit, Quia de omni verbo ocioso reddituri sumus rationem? Quo modo ergo pro peccatoribus tunc intercedant sancti, cùm timeant ipsi de se? Nam sicut tempus misericordiæ iudicium non suscipit, sic & tempus iudicij misericordiam non recipit. Ideo in primo aduentu, cùm tempus esset misericordiæ, dicentibus Apostolis super inhumanitatem ciuitatis alicuius: Vis dicamus, vt descendat ignis de cœlo? Respondit Iesus:
Luce 9.g. Nescitis cuius spiritus estis. Non enim veni iudicare mundum, sed saluare. Ostendens, quia cùm venerit in secundo aduentu, iudicij tempus similiter locum misericordiæ non habebit. Vbi autem misericordia locum
Rom.8.d. nō habet, nec intercessio valet. Aut hæc ideo dicit, quoniam indignæ sunt passiones huius tēporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Si ergo maior erit gloria, quæ præparata est sanctis à deo, quàm quod vnusquisq; sanctorū meretur: quo modo sufficiat & aliis ad salutem vniuscuiusque opus eorum, cùm nec sibi soli sufficiat ad gloriam illam iusto iudicio consequendam? *Ite potius ad vendentes, & emite vobis.* Venditores operum bonorū, vel doctrinæ, sacerdotes sunt, qui præcepta iusticiæ in populo dant quasi precium aliquod accipientes fidem ipsorū, qui peccatores per pœnitentiam soluunt, precio confessionis eorū placati. Aut certè hoc precium doctrinæ accipiunt, quādo sic docētes eos audierit populus. Populus quidem per obedientiam suam mercatus est sibi salutem, sacerdotes autem qui docuerunt & laborauerunt circa eos, recipient à deo doctrinæ suæ labores. Bonum ergo est consilium sanctorū ad peccatōres, vt eant ad sacerdotes, & fideliter audiant eos: & cum audierint, faciant, & habebit virtutem olei fides eorum, si tamen habuerint tempus. *Abeuntibus autem eis, ecce venit sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cum eo, & clausa est ianua.* Ostenditur nobis per hæc verba, quòd illo in tempore inter angustias diuersorū terrorum videntes se peccatores, anxiabuntur, & current huc & illuc ad sacerdotes doctrinā & pœnitentiam sibi quęrentes. Alij autem interrogantes quid eos oporteat facere, sed festinante iudicio, & necessitatibus aliis super alias venientibus, cùm non sit docendi licentia, nec tempus faciendæ iusticiæ, aut agendæ pœnitētiæ, festinatio eorum vacua erit. Hoc enim & in quotidiano vsu videmus fieri. Quotidie enim sacerdotes clamant in ecclesia: Qui peccauit, pœnitentiam agat: qui non peccauit, permaneat in deo. Neque seducant vos honores, & diuitiæ temporales: quia tempus vestrum propè est: & si consummatio vestra tardauerit, mors vestra non tardat, & nemo credit, nemo obaudit: cum autem venerit super illos mors, festināt & anxiantur, vocant sacerdotes, pœnitentiam volunt agere, quādo iam pœnitentiæ locus non est. Itaque dum exponunt peccata sua, dum accipiūt pœnitentiæ tempus, & præcepta iusticiæ, capitur anima eorum, & vadunt vacui, magis autē ligati iusto iudicio dei: quia non propter odium peccatorū displicentes sibi volebant pœnitentiam agere, sed propter mortis timorem. Adhuc enim si viuere potuissent, non sibi displicuissent. Alius autem venditores olei, id est, boni operis, pauperes dicit. Hortātur ergo prudentes virgines fatuas, vt eant ad pauperes, si patitur eas tempus, vt facientes eis bona iusticiæ, misericordiam cōsequantur ab eis: quoniam per misericordias factas in eos, olei, id est misericordiæ merces acquiritur. Illæ autem dum vadunt volentes tūc aliquid boni facere, propter quod possint cū fiducia occurrere Christo, venturus est Christus repentè, & nihil eis proderit anxietas illa tunc incipientibus bene agere, cum tempus bene agendi concluditur. *Nouissimè autem venerunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, domine aperi nobis.* Nihil prodest ex necessitate repetita confessio eius, qui ex voluntate nec semel cōfessus est. Nam volūtaria confessio, & modica sufficit deo: ex necessitate autem, neque magna. *At ille respondens ait: Amen dico vobis, nescio vos qui estis.* Signa spiritus mei in vobis non video. Sicut enim qui immundum spiritum habet, bona opera facere non potest: sic qui spiritū sanctum habet, opera non facit mala. Quare igitur vos opera non facitis bona, sed mala? Imaginem meam non cognosco in vobis. Imago autē mea, est fugere malum, & sequi bonum: vos autem econtra, fugistis bonum, & operati estis malum. Non potestis meorum militū præmia accipere, qui tyranni vexilla portatis. Non possum meos dicere, in quibus meum nihil cognosco.

Homilia liij. *ex cap.* xxv.

Sicut enim homo peregrè proficiscens vocauit seruos suos, &c. Homo peregrè profectus, Christus est, post victoriam passionis ad patrem iturus: voluntate misericordiæ homo, non necessitate naturæ. Cōmendat autem Christus dilectionem suam, quam

quam habet in ſanctis. Ad regna enim cœleſtia aſcenſurus, & ad patrem ſuum iturus vnde deſcenderat, peregrè ſe iturum dicit, propter charitatem ſanctorũ quos relinquebat in terris, cùm magis peregrè eſſet in mundo, ſicut ipſe teſtatur, dicens: Incola enim ego ſum in terra apud te. Quando enim venit in mundum Ieſus, adhuc peregrinus erat, neminem habens ſui nominis confeſſorem: poſtquam autem venit, & diſcipulos acquiſiuit, iam paterfamiliâs erat: & ideo proficiſcens de mundo, peregrè proficiſcebatur. Vis autem ſcire quantùm diligat fideles ſuos, conſidera quid paſſus eſt pro eis. Si enim magis quàm gloriã ſuam illos amauit, quaſi homo moriens propter eos: quid mirum, ſi maiore dilectione tenebatur ſanctorum quos relinquebat in terris, quàm dilectione gloriæ, quam habebat in cœlis? *Et tradidit illis bona ſua.* Non inuidens alij plus dedit, alij minus, ſed conſiderans diuerſitatem fidei eorum. Qui autem inuidus eſt aut parcus, omnibus eſt parcus & inuidus. Neque quaſi acceptor perſonarum fecit differentiam gratiarum. Vis ſcire? Conſidera quo modo penè æqualiter remunerauit eum, qui minus obtulit, & eum qui amplius. Si enim acceptor perſonarum fuiſſet, vtiq; non tantùm in danda gratia, quantùm in reddenda mercede eſſet æqualis ambobus. Manifeſtum eſt, quòd in danda gratia nõ perſonas aſpexit, ſed virtutẽ vniuſcuiuſque conſiderauit: ne ſupra virtutem opus iniungens, ipſe occaſio offenſionis exiſteret, & non eſſet reus qui peccauit, ſi ſupra virtutem pondus impoſuiſſet. Volens ergo dominus ſocios nos habere in regno cœleſti, opera nobis diuerſarum iuſticiarum cõmiſit: non quia non habeat poteſtatem & ſine operibus nos glorificare, ſed ideo opus premiſit: quia ſicut opera ſine præmiis vacua ſunt, ſic præmia ſine operibus ſunt ingrata. *Statim autem abiit, qui quinq; talenta acceperat, & acquiſiuit alia quinque.*

De talento agnitionis Chriſti acquiſiuit vnam iuſticiam bene viuendo. De presbyterio autem ipſo acquiſiuit iuſticiam ſolicitè præſidendo eccleſiæ. De verbo acquiſiuit iuſticiam, verbum veritatis ſynceriter prædicando. De baptiſmo lucratus eſt ſecundum Chriſti regulam baptizando, & dignos filios cum iudicio eccleſiæ acquirendo. De ſacrificio acquiſiuit iuſticiam, tam mundum, & immaculatum ſacrificium populo offerendo, & pro peccatis populi exorando. *Similiter & ille, qui duo talenta accepit, lucratus eſt alia duo.* Id eſt, duas iuſticias. Vnam bene viuendo, quam acquiſiuit à fide Chriſti: alteram ſynceriter miniſtrando, quam fecit ex miniſterio diaconatus. *Qui autem vnum accepit, abiens fodit in terram.*

Primum videamus, vt quid, neque ille qui duo talenta habuit, abſcondiſſe talenta ſua proponitur, cùm multi diaconi inueniantur inutiles: neque ille qui accepit quinque, cùm multi doctores inueniantur inutiles, ſed ille tantùm qui vnum accepit, id eſt populus? Attende, deus ſecundum præſcientiam ſuam, licet ſciat qui iuſti futuri ſint, & qui iniuſti: tamen omnes vocat ad fidem, dans eis gratiam credendi in Chriſtũ, quod eſt talentum bonis quidem ad ſalutem, malis autem ad prejudicium, vt inexcuſabiles fiant. Diaconis autem & doctoribus ſecundum præuidentiam ſuam, illis videtur deus iniungere miniſteriũ diaconatus, aut presbyteratus qui ſunt iuſti: qui autem inueniuntur iniuſti, illos homines ordinaſſe videtur, non deus. Ab exitu ergo rei cognoſcitur, qui à deo ordinatus eſt, & qui ab hominibus. Qui enim miniſterium ſuum bene conſummauerit, apparet, quia ex deo fuerat ordinatus: qui autem miniſterium ſuum non bene conſummauerit, ex hominibus ordinatus eſt. Quo modo autem quidam ſacerdotes ex hominibus ordinantur, manifeſtè in libro octauo canonum Apoſtolorum dicitur. Qui autem ex hominibus ordinatus eſt, quantùm ad deum non eſt diaconus, aut ſacerdos. Ergo in ſacerdotibus quidem & diaconis non eſt inuentus vt perdat talenta, qui ſecundum præſcientiam ordinatur à deo. In popularibus autẽ euenit, quo modo etiam qui peccator futurus eſt, à deo accepit fidei gratiam. Secundum hæc ergo quæ diximus, ſi preſbyter, aut diaconus peccator inuentus fuerit: quoniam quantùm ad præſcientiam dei (ſicut iam diximus) non ex deo, ſed ex hominibus factus videtur presbyter, aut diaconus, quaſi laicus inuenitur inter eos qui vnum talentum fidei acceperunt. Ac per hoc nemo ordinatus à deo peccat, niſi vt qui vnum talentum accepit à deo. Ideo autem gratia fidei omnibus à deo præſtatur, gratia autem clericatus, non omnibus, ſed dignis; quia in illa cauſa ſalutis eſt, in iſta autem diſpenſatio myſterij. Nam & paterfamiliâs annonam quidem omnibus ſeruis præſtat, negocia autem ſua non omnibus committit. Abſcondit autem talentum ſuum in terra, qui accipiens noticiam Chriſti cõtemnit vitam ſpiritualem, & in terrenis actibus & deliciis cõuerſans obruit illud in carne ſua, & ſolicitudinibus mundi quaſi ſpinis ſuffocat fidei ſuæ bonum, & non facit fructum. Hoc eſt enim talentum in terra abſcondere, quod eſt ſemen verbi inter ſpinas ſuffocare. Sciendum eſt autem, quòd ille qui fodit gratiam ſuam in terram, non peccare proponit, ſed iuſticiam non facere. Qui enim peccat, non abſcondere videtur gratiam, ſed corrũpere. Si ergo in tenebras exteriores mittuntur, qui accepto verbo fidei, carnaliter viuendo, fructum iuſticiæ nõ fecerunt: putas in quales tenebras ſunt ituri, qui ipſum talentum fidei ſuæ peccando perdiderunt? iſte qui fodit talentum ſuum, ſimilis eſt virginibus fatuis, quæ habentes lampades oleum non habebant, tam enim illæ, quàm iſtæ putauerunt ſibi ad ſalutem hoc ſolum, quòd credebant in Chriſtum, poſſe ſufficere. Nam verè talentum non perdidit, id eſt domini ſui, tamen reus eſt damni. Non enim propter hoc ſolùm vnuſquiſque fit Chriſtianus, vt ſit Chriſtianus ſeruans talentũ fidei ſuæ, ſed vt operetur iuſticiam Chriſto. Sicut enim qui ſeminandi cauſa accipiens ſemen, tempore ſeminationis non ſeminauerit, damnum facit domino ſuo: etſi non perdiderit ſemen, eſt tamen tantum damnum, quantũ poterat lucrum facere, ſi opportuno tẽpore ſeminaſſet: Sic qui accipit fidem Chriſti, & in hoc ſeculo ſeminationis nõ fuerit operatus iuſticiam, etſi fidem ſuam non perdiderit, tamen tantùm videtur peccaſſe, quantùm potuit iuſticiam facere, ſi nõ neglexiſſet. *Poſt multum verò temporis venit dominus ſeruorum illorum.* Primùm videamus quare interim dominus aſcendit in cœlum poſt modicum iterum reuerſurus, & ſemper cum ſanctis futurus? Vt videlicet abſente eo fideles gloriam ſibi, & vitam æternam acquirant per fidem & opera. Præſente enim Chriſto nec tentari fideles poterant, nec probari ſi eſſent veri fideles: quoniam ſi ſit præſens non creditur, ſed videtur: cum autem abſens fuerit, nõ videtur, ſed creditur dum timetur. Chriſto igitur præſente, etſi tentationem aliquã ſuſtinerent propter eum, aut iuſticiam facerent, opus tamen eorum non videbatur eſſe in fide, ſed in oculis. Ideo nec poterant ſibi mercedem fidei per iuſticiam acquirere, niſi aſcendiſſet ab eis. Nã ſeruus fidelis domino abſente probatur: præſente autem domino quicquid fecerit nõ eſt laus ſerui, ſed domini. Vides ergo quia non propter ſuam

Talentũ in terrã abſcõdere, quid.

Universidad de Deusto Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christ⁹ pp-ter vtilitatem nostrã ascendit.

suam vtilitatẽ Christus ascendit, sed propter nostram. Tempus autem differt largum, vt longior detur hominibus iusticiæ faciendæ licentia. *Et accedens qui quinque talenta acceperat, dixit: Domine, quinque talenta tradidisti mihi.*

Vide, bonus seruus non quasi glorians in opere suo, non primum lucri talentorũ memoriam facit, sed primum memorat quę accepit, postea quæ inuenit: vt ostẽdat non studij sui, aut laboris esse quod acquisiuit, sed beneficiorum domini sui, quibus acquisiuit. Tanquam si dicat: Domine, ego quantum ad meum studium & laborem, nec modicam quidem iusticiam facere potuissem, nisi gratia tua fuisset mecum. Sicut dicebat ille qui dicit: Sed plus omnibus laboraui, non autem ego, sed gratia dei mecum. *Ait ei dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te cõstituam, intra in gaudiũ domini tui.* Pauca sunt admodum. Si quis de magna massa tritici modicam dederit drachmam, aut de magno vase vini, modicum dederit gustum: sic de magno thesauro regni cœlestis modica nobis per spiritum sanctum arra præstatur. Propter quod dicebat Apostolus: Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit quod perfectum est, destruentur ea quæ ex parte sunt. Non dixit, Intra ad gaudium domini tui: sed, in gaudium domini tui, vt possessor sit gaudij, non tantùm spectator. Et iam non quasi minister domini in gaudio eius, sed particeps gaudiorum. Sicut & alibi ipse dicebat: Pater, volo vt vbi ego sum, & isti sint mecum, vt videant gloriam meam, quam mihi dedisti. Quid ergo dignum facimus in hoc seculo, vt participes domini nostri in regnis cœlestibus fieri mereamur? Ideo iustè dicit Apostolus: Existimo enim, quòd non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.

1.Cor.15.b. *Rom.8.d.*

Accedens autem & qui duo talenta acceperat, ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi, ecce alia duo. Et si minor in opere, non minor in voluntate. Videns autem dominus quia seruo illi non voluntas operandi minor fuit, sed virtus fidei: nam & ille voluit similiter amplius operari, sed magis desideriis eius non suffecit modica fides. Ideo iustus iudex, etsi non similia lucra susceptit ab illo, quem admodum ab isto, tamen sic beneuolentia istum susceptit, quemadmodum & illum: quia Christus non magis operum remunerator est, quàm voluntatum. Nec putet ergo diaconus ex eo ꝙ diaconus est beatior erit, quàm laicus studiosus. Non enim dignitas apud deum honorabitur, sed voluntas. Nec diacono se beatiorem debet putare presbyter ex eo quòd presbyter est, quàm se si fuerit bonus diaconus: quoniam gradus ministerij ex deo est, perfecta autem voluntas ex nobis. Propterea nõ sumus iudicandi, quia non fecimus quod in parte nostra non est: sed ex deo sumus iudicandi, quòd in nobis est posse, si volumus. *Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti.* O malicia peccatorũ, quæ neque futuri iudicij terrore mutatur. Qui enim peccatum suum debuerat simpliciter confiteri, vt dominum quem malè agendo irritauerat, simpliciter confitendo leniret: econtra non solùm non confitetur, sed adhuc excusat. Et dum vult vnum excusare peccatum, addit & alia duo. Primùm, quia peccauit: secundò, quia excusat: tertiò, quia & iniuriam domino facit. Propterea sciens propheta quàm mala sit excusatio peccatorum, dicit: Non declines cor meum in verba maliciæ, ad excusandas excusationes in peccatis, cum hominibus operantibus iniquitatẽ. Dic ergo serue mendax, quo modo

Psal.140.a.

metit Christus vbi nõ seminauit? Quis enim hominum est, vel gentilium vel Iudæorum, quem non sufficienter spiritualibus & corporalibus sensibus adornauit, cui nõ dedit scientiam boni & mali, cui non dedit posse fugere malum, & apprehendere bonum si vult? Sicut enim nullus est homo, cui aliquid corporis membrorum minus sit ad vsum corporalem: sic non est, cui minus sit aliquid sensus aut potentiæ ad intelligentiam boni & mali, & ad omne opus bonum faciendum quodcunque voluerit. Si igitur etiam in gentibus seminauit gratiam suam, ex quibus nullus iusticiæ colligitur fructus: quo modo in te metit, quod non seminauit, quem quasi aratro spirituali crucis suæ verbo arauit, quem doctrina iusticiæ seminauit, quem spiritu sancto irrigauit? Tot semina susciptens gratiarum, vel vnum fructum iusticiæ non debuisti offerre? Nam deus hominem ex duplici creãs natura, corporis & animæ: in corpore quidẽ creauit quinque sensus, & motus quosdam concupiscentiarum, nascentiũ ex occasione sensuum prædictorum: in anima autẽ creauit iudicia & virtutes, vt intelligat malarum rerum & bonarum discretionem, vt possit resistere motibus suis corporalibus. Qui ergo secundũ delectationes carnales viuere elegerunt, neque considerant in anima sua iudicia & virtutes esse creatas: nec enim experiuntur ea si sint, sed tantùm sensus carnales, & motus carnales concupiscentiarum nascentium ex occasione sensuum prædictorũ exequuntur, ex quo fit, vt sic arbitrentur & dicant, quia omnia bona carnalia & mundialia ideo creauit deus, vt omnibus eis vtamur. Nam si verè non sunt creata in nobis secundũ animam iudicia & virtutes, quibus possumus resistere motibus concupiscentiarum nostrarum carnalium: certum est, quia ideo creata sunt bona carnalia, vt vtamur illis. Si autem creatum est in nobis, & intelligere eos, & posse resistere eis: sine dubio non ideo creata sunt corporalia bona & mundialia, vt eis vtamur, sed vt resistentes eis, meliori studio acquiramus *nobis mercedem. Nam nec intelligere malum & bonum in nobis esset creatũ, nisi prius creatũ fuisset, & posse resistere malo.* Vt quid enim homini datum fuisset intelligere, si non fuisset ei datum & posse facere quod intelligit melius esse? Nũquid animalibus deus creauit intelligere, quod honestius & laudabilius est? Nõ, quia nec creauit in eis posse facere aliquid quod melius est. Sic nec homini creasset intelligere, nisi creasset ei & quod intelligit facere posse. *Respõdens autem dominus eius, dixit ei: Serue nequam & piger, sciebas quia meto vbi non seminaui, & congrego vbi non sparsi: oportuit ergo te cõmittere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem eam cum vsuris.* Nequam dicitur, quia cõtumeliam reddidit domino pro honore: piger, quia talentum nõ duplicauit. Et ideo pro eo quidem quasi superbus, pro hoc autem quasi negligens condemnatur. Verè nequam, quia largitatem domini, quasi violentiã accusauit. Nec enim deus ideo gratiam intellectus, aut noticiam sui homini dedit, desiderans gloriam sibi acquiri per eum: sed vt per gratiam dei ipse sibi vitam æternam & gloriam mereatur, & societatem cœlestis regni cum deo. Hoc sine dubio intelligitur ex ipsa præcedentium remuneratione iustorum. Si enim propter se dedisset gratiam hominibus, nunquam à seruis pauca susciptens redderet multa. Sed malicia excæcatus dum voluit sapientiã dei fallere, maioribus se iratus vinculis alligauit, dicẽs: Metis vbi non seminasti. Si enim verè talem sciuit dominum suum, eò magis debuit festinare, vt per diligẽtiam suam auariciam domini sui faceret, ne per negligẽtiam

iniusticiam

iniuſticiam eius magis ad iracundiam prouocaret: quia auſteritas non contemnitur, ſed timetur. Qui autem timet, non contemnere, ſed placare feſtinat, ſciens quo modo qui metit vbi nõ ſeminat, magis vult metere vbi ſeminauit. *Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepiſſem eam cum vſuris.* Quidam putant tres iſtos omnes doctores eſſe, differentes autem gratias habuiſſe: & hunc tertium ideo argui, quia non docuit alios gratiam ſcientiæ quam habebat. Et quanuis omnis homo rationalis cõſtitutus numularius dici poſſit, tamen neſcio ſi habeat rationem, qui ſic minimus eſt, vt vnius talenti gratiam habeat. Qui numularius eſt, non indiget eius: ſi autem eſt qui illius magiſterio opus habeat, ille ſine dubio numularius non eſt. Cauti enim hominis eſt, numularium eſſe qui differentias penſat verborum. Ergo neceſſe eſt hunc tertium intelligere popularem, ſicut diximus ſuprà. Menſa eſt omnis ſcriptura diuina, ſicut & alibi expoſuimus, ſecundum quod dicit propheta de ſcriptura veteris teſtamenti Iudæis *Pſal.68.c.* ſcandalum facta: Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum, & in retributionem, & in ſcandalum. Non enim menſa eorũ corporalis facta eis in ſcandalum, ſed *Deut.27.d.* ſcriptura legis eorũ. Legentes enim in lege, Maledictus omnis qui pendet in ligno: & videntes Ieſum crucifixum, contra legem æſtimauerunt, credere in Ieſum crucifixum, quem lex maledictum annunciabat: non intelligentes, quia noſtram maledictionem in ligno ſuſceperat, vt nos liberaret à maledictione, quam ſuſcepera-mus per lignum: & ſic facta eſt eis menſa eorum, id eſt, ſcriptura legis eorum in ſcandalum. Item videntes eum in ſabbatis operantem, leproſos tangentem, à quibus omnibus abſtinere lex diligenter præcipiebat, ſcanda- *Ioan.9.c.* lizati ſunt in eum, dicentes: Hic homo non eſt ex deo, qui ſabbatũ non cuſtodit. Non intelligentes, quia corporale quidem ſoluebat, ſpirituale autem implebat. Et hoc modo facta eſt eis menſa eorum, id eſt, ſcriptura legis eorum in ſcandalum. Ergo menſa eſt omnis ſcriptura diuina, in qua panis verbi nutriens animas poſitus eſt, ſupra quam omnes Chriſtiani recumbunt, & epulantur in ſpiritu. Numularij autem præſidentes menſæ illi, ſunt ſacerdotes fideles & prudentes: qui cùm viderint fidem & actus Chriſtianorum, accipiunt iudicium de ſcripturis, quaſi de menſa, & ponderant eos, & æſtimant, & intelligunt ſi digni ſunt deo, aut non. Et ſi habent charagma, id eſt, figuram & imaginem mũdi, ſunt ipſius, & oportet eos abiicere. Huic menſæ qui commiſerit fidem ſuam, quam baptizatus ſuſcepit à Chriſto, vt in eccleſia permaneat, ſcripturas aut legat, aut audiat inceſſanter ex fide, vt allocutionibus ſacerdotum nunquam fraudetur. Impoſſibile enim eſt, vt non multiplicetur fides ipſius. Paulatim enim de die in diem timor domini generatur, ſenſus eius illuminatur, ſcientia eius creſcit, confirmatur in fide, excitatur ad deſiderium regni cœleſtis, apprehendit eum zelus antiquorum ſanctorum quos legit, excitatur & ipſe plerunque ad eaſdem virtutes. Vides quantam vſuram facit augmentata fides, data ad menſam ſcripturarũ ſanctarum. Sicut enim pecunia hæc corporalis quidem, ſi ſit in ſacculo, incluſa ipſa eſt ſemper: ſi autem fuerit agitata de manu in manum, vſu ipſo multiplicatur. Vnde vſura dicitur ab vſu. Sic & fides Chriſti, ſi quidem ocioſa teneatur in corde, non ſolùm ipſa manet quæ fuit, ſed adhuc minoratur in ocio, & torpeſcit, & ſegnis efficitur, & paulatim per actus carnales exinanita ad nihilum vadit: ſi autem exercitata fuerit ſcripturis, & locutionibus aſſiduis ſuſcitata, operibus bonis viuificata: non ſolùm dico multiplicabitur, ſed nunquam deſinet creſcere, donec viuet homo. Nunquid nos ex nobis hoc dicimus? Ipſe denique propheta in principio pſalmorum ſuorum hunc annunciat eſſe beatum. Nam cum dixiſſet, Beatus vir, qui non abiit in cõſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ non ſedit: addit, Et in lege domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et quod ſit lucrum meditationis huiuſmodi, ſubinfert, dicens: Et erit tanquam lignum, quod plantatũ eſt ſecus decurſus aquarum, quod fructum ſuum dabit in tempore ſuo: Et folium eius non defluet, & omnia quæcunque faciet proſperabuntur.

Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur, & abundabit. Peccator agnoſcens Chriſtum, habet hanc ipſam gratiam, quòd cognoſcit Chriſtum: ſed cum venerit in iudicium Chriſti, diuiditur à conſortio cognoſcentium Chriſtum: & ſic tollitur ab eo, quod videbatur habere, quanuis verè non habebat. Quo modo qui cognoſcit Chriſtum, & peccat, videtur quidem habere ſcientiam Chriſti, verè autem non habet: & ipſa noticia Chriſti additur homini iuſto qui habebat. Ille verè habet ſcientiam Chriſti, qui iuſticiã facit. Et quo modo ei additur ſcientia Chriſti ſuper ſcientiam? vt qui videbat per ſpeculũ in ænigmate, videat facie ad faciem: & qui cognoſcebat ex parte, cognoſcat ſicut cognitus eſt. *1.Cor.13.d.* Sed & aliter intelligitur. Qui fidem habet, & bonam in domino voluntatem, etiam ſi quid minus in opere quaſi habuerit, nihilominus remuneratur à iudice bono: qui autem fidem nõ habet, aut bonam in domino voluntatem, etiam cæteras virtutes, quas videtur naturaliter poſſidere, perdit. Eleganter ait, *Quod videtur habere, auferetur ab eo.* Quicquid enim boni ſine fide Chriſti eſt, non ei imputatur, qui malè vſus eſt eo. Sicut ſunt multi, qui videntur quidem aut manſueti, aut humiles eſſe: ſed quia non ſunt hoc propter deum, licet videatur eſſe aliquod bonum eorum, non autem eſt: quia quod non eſt ex fide, peccatum eſt. *Et hunc nequam ſeruum proicite in tenebras exteriores.* *Rom.10.d.* Conſiderandum eſt, vt quid nõ dixit, Mittite eum in tenebras inferiores: ſed, in tenebras exteriores. Quidam dicunt nõ tantùm eſſe infernum deorſum, ſed extra mundum iſtum eſſe aliqua tenebroſiſſima loca & ignea, in quibus puniuntur qui digni ſunt. Fortè ergo ideo dixit exteriores tenebras, & non inferiores. Qui conſiderat quo modo ſequens parabola parabolæ huic præcedenti coniuncta eſt, & quo modo pars eſt parabolæ huius: nec enim alterius rei parabola eſt, niſi ipſius, non ſine ratione requirit: quia quod ait, Poſt multum *Hic ſup.b.* temporis veniens dominus ſeruorum illorum, poſuit cum eis rationem: non de ſecũdo dicit aduentu, quando venturus eſt cum maieſtate: ſed de aduentu, qui frequenter ſolet venire ad omnes Chriſtianos, quibus gratiam dedit ſuæ cognitionis: & diſcutit eos, & ponit rationem cum eis, vt iudicet eos, & iuſtos ab iniquis diſcernat, ſicut expoſuimus ſuprà in parabola vbi dicit: Si- *Sup.18.c.* mile eſt regnum cœlorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum ſeruis ſuis. Habet autẽ alia parabola ſic: *Cùm autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eum omnes gentes.* Ac ſi dicat, Interim quidem ſic veniet, ſic ponet rationem cum ſeruis ſuis, ſic diſcutiet eos, ſicut expoſui in iſta parabola. Cùm autem venerit filius hominis in maieſtate patris ſui, cum angelis ſuis, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, tan-

Universidad de Deusto
Biblioteca

quam non ſemper veniens cum maieſtate patris veniat, nec cum angelis ſuis, nec ſemper veniens ſedeat in ſede maieſtatis ſuæ, ſed tunc tantummodo fiet hoc. Sed & illud vide, quo modo in hac parabola peccatorem non in ignem, nec in aliquam pœnam, ſed tantùm in tenebras exteriores mitti præcepit: in illa autẽ, cùm venerit in maieſtate patris, iam non tantùm in tenebras exteriores, ſed & in ignem mittet, & pœnas. Item in hac parabola iuſtum in gaudium iubet intrare, in illa autem in regnum. Adhuc autem quod ait, Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Sciebam quia homo durus es, metis quod non ſeminaſti, & congregas quod non ſparſiſti. Putas in ſecundo aduentu, cùm venerit ſic terribiliter cum gloria ſua, ſtabit peccator ante eum, & talia dicet? Abſit. Maximè cùm nec æſtiment viri prudentes perſonale tunc fore iudicium, vt per ſingulos homines Chriſtus quidem interroget, peccator autem reſpondeat, & geſta narrationum confi- B ciantur: ſed verius eſt quod ait Apoſtolus, quia in cogitationibus ſuis iudicabitur vnuſquiſque, dicens: Qui *Roma.2.c.* oſtendũt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente ſibi conſcientia eorum, & in ſe inuicem cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus, cùm iudicabit deus occulta hominum ſecundum euangelium meum per Ieſum Chriſtum. Ergo in hoc ſeculo, quandiu ſunt Chriſtiani in corporibus ſuis, venit Chriſtus ad eos, & ponit rationem cum eis inuiſibiliter, & interrogat eos in cogitationibus eorum, & audit eos in ipſis loquentes, ſicut ſcriptum eſt de vtroque. De hoc *Sapien.1.c.* quidem, Quia in cogitationibus impij interrogatio e- *Pſal.75.b.* rit: de illo autem, quia cogitatio hominis confitebitur: *Pſal.93.a.* vt puta dicit in pſalmo: Viduam & pupillos interfecerunt, & aduenam occiderunt, & dixerunt, Non videbit dominus, neque intelliget deus Iacob. Non quia talia fuerunt ſpecialiter verba illorum, ſed quia tales ſunt cogitationes hominum facientium mala. Nec enim facerent mala, ſi cogitãrent deum aut intelligere aut videre quæ faciunt: Sic & hic, non quia talia ſpecialiter ſint dicta hominis iuſti, aut peccatoris: ſed quia tales ſunt cogitationes eorum, & cogitationes eorum quaſi dicta ponuntur. Omnis enim vir iuſtus, qui facit opera bona ſolum propter deum, cùm venerit in recordationem actuum ſuorum bonorum: neceſſe habet venire frequenter, aut deo mouente cogitationes cordis eius in eo, aut diabolo, prætermiſſo deo: neſcio tamen cùm venerit conſiderans intra ſe & actus ſuos bonos, & naturam carnis ſuæ malenolam, ſic loquitur in cogitationibus ſuis: Non ego hæc feci. Nec enim credibile ſine deo naturam carnis iniuſtã facere opus iuſtum, ſed virtus gratiæ Chriſti, quam dedit hominibus per fidem nominis ſui. Et talis cogitatio eius fit confeſſio ante Chri- D ſtum, audientem tacitas cogitationum loquentium voces. Item omnis peccator, qui fecit opera mala, cùm venerit in recordationem actuum ſuorum malorum: neceſſe enim habet venire frequẽter, ſiue ipſo Chriſto mouente cogitationes cordis eius in eo, ſiue diabolo, dei permiſſione: ſcio tamen veniens nunquam ſeipſum reprehendit in cogitationibus ſuis, nunquam ſeipſum accuſat, nũquam ſe iudicat reum, ſicut ſolent facere ſi deliquerint iuſti. Alioquin & compunctus emendaretur, ſed excuſat ſe ſemper in cogitationibus ſuis, & abſoluere ſe feſtinat à reatu peccatorum ſuorum. Aut enim naturalibus neceſſitatibus imputat quòd peccauit, aut plus ab omnibus deum exigere dicit, quàm ipſa patitur hominum habitudo. Non poteſt enim bona cogitare, qui A mala opera facit: ſicut nec mala cogitare poteſt, qui facit bona propter deum. Et bonus quidẽ forſitan interdum mala cogitat: quoniam omnis homo, etſi ſecundum voluntatem animæ bonus eſt, tamen ſecundũ naturam carnis malus eſt. Malus autem impoſſibile eſt vt cogitet bona, quoniam & ſecundũ naturam carnis malus eſt, & ſecundum animæ voluntatem peruerſus, & talis cogitatio maligna ſit. Quando enim peccator nihil boni poſſe facere arbitratur, impediẽte natura, niſi tantum cognoſcere deum & Chriſtum filium eius: nonne cogitationibus ſuis hoc dicere videtur ad Chriſtũ: quia nihil boni poſſe facere creaſti me, niſi ſolum cognoſcere: ecce habes beneficium tuum. Et hoc ipſum quaſi nihil æſtimans dicit, quòd Chriſtum cognoſcit. Similiter & iudicia Chriſti, & occulta de hominibus aut bonis, aut malis, quaſi reſponſa ponuntur: id eſt, non quia ſpecialiter ſic Chriſtus reſpõdit, ſed quia talia ſunt iudicia Chriſti inuiſibiliter iudicantis. Cõgratulatur autem iuſtus apud ſeipſum: primùm, quia talia opera fecit: deinde, quia nihil eorum ſibi imputauit, ſed omnia Chriſto, propter quod ſuperadditur ei gratia ſpiritus ſancti, & introducit eum in ſuum gaudium, vt ſic gaudeat in futuræ ſpe gloriæ ſuæ ſicut gaudet & Chriſtus. Nam quãtum largior fuerit ſpes hominis, tantùm cordis eius gaudium plenum eſt. Sicut in alio loco dominus dicit diſcipulis ſuis: *Hæc locutus ſum vobis, vt gaudium meum* *Ioan.15.b.* in vobis ſit, & gaudiũ veſtrum impleatur, id eſt, ſpes veſtra. Spes enim plena hominis, plenum eſt gaudiũ cordis ipſius. Peccator autem qualia diximus cogitans, graviter fert: primum, quia mala fecit: deinde, quia ingratus eſt, nullam virtutem ſe æſtimans accepiſſe ad faciendum opera bona, niſi nudam noticiam eius. Propter quod iubet tolli ab eo etiã hoc ipſum quòd cognoſcat C Chriſtum, & mitti eum in tenebras exteriores. Iubet autem, ſicut arbitror, malignos ſpiritus miniſtrantes ſibi ad mala, qui obſcurantes mentem eius, & obligantes opera eius, & conſilia ſimul, quod eſt manus & pedes, vt nihil vlterius boni aut conſiliari poſſit, aut agere, mittunt eum foras. Vbi foras? Extra eccleſiam Chriſti, extra fidem veritatis, extra conuentum ſanctorum in hæreſes tenebroſas, vbi non apparet lux veritatis, ſol iuſticiæ nunquam ſplendet. Non enim dixit, In tenebras inferiores, vt infernales intelligamus: ſed in tenebras exteriores, vt hæreſes intelligamus præ cæteris plus tenebroſas. Aut certè quandiu quidem peccator mala operatur, aut cogitat, in tenebris eſt, ſed in tenebris propinquioribus: quando autem in hæreſim quandam proiicitur, tunc proiicitur in tenebras exteriores.

Homilia liiij. *ex cap.* xxv.

CVm autem venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes angeli cum eo: tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, &c. Criminoſas perſonas iudex auditurus in publico, tribunal ſuum collocat in excelſo, circa ſe cõſtituit vexilla regalia, ante cõſpectum ſuum ponit ſuper menſam calliculam, vnde tribus digitis mortem hominum ſcribat aut vitam: hinc inde officiales ordinatè conſiſtunt, in medio ſecretario ponuntur genera horrenda pœnarum, quæ non ſolùm pati, ſed & videre tormentum eſt. Stant iuxta parati tortores, crudeliores aſpectu quàm manibus. Tota iudicij facies cuiuſdam ſchematis terrore veſtitur. Et cùm ad mediũ productæ fuerint criminoſæ perſonæ, ante interrogationẽ iudicis ipſius, iudicij terribili diſcutiuntur aſpectu. Similiter & dominus ſe ad iudicium venturum promittit, ſimiliter cum terrore, nõ cum ſimili terrore. Nam & bona & mala

mala similiter ordinata sunt in terra sicut in cœlo, non tamen similia. Ergo videntes in terra pœnas, & glorias, non similes putare debemus in cœlo: sed cùm sint talia super terram, multò maiora suspicari debemus in cœlo. Quantùm enim deus distat ab homine, tantùm cœleste iudicium a terreno. Istius enim iudicij splendor in schemate, illius autem iudicij maiestas in veritate, te-
Psal.49.a. stante propheta: Deus manifestè veniet, deus noster & non silebit: Ignis in conspectu eius ardebit, & in circuitu eius tempestas valida. Manifestè, inquit, non iam celatus in corpore, sicut antea, vt vix eum etiam boni cognoscerẽt: sed manifestus in gloria, vt etiam mali eum confiteantur inuiti: vt qui contempserunt eum in humilitate, cognoscant eum in potestate. Et qui scire noluerũt quàm dulcis est misericordia eius, sentiant quàm grauis est ira ipsius. Deus noster, & non silebit. Non dixit & silebit, ostendens quia ipse quidem de se tacebit, sed ipsa gloria eius de ipso loquatur. Aliquando transfi-
Mat.17. & Mar.9.a. guratum eum in monte videntes Apostoli, acceperũt mandatum ne cui dicerent, ne videretur Christus per potentiam subiugare sibi populum, & non per fidem. Tunc autem iam nemo tacebit, quia non est venturus adhuc tentare fideles, sed iam perdere infideles. Tunc prædicatores necessarij non erunt. Nam etsi vox omnium taceat, visio ipsa clamabit, sicut ipse de secundo
Suprà 24.c suo aduentu dicit: Sicut fulgur exit ab oriente, & paret vsque ad Occidentem, sic erit aduentus filij hominis.

Tunc sedebit super sedem maiestatis suæ. Scimus certissimè, quia sedes Christi homines sunt. Cùm ergo de primo aduentu & ascensu Christi dicat propheta sedisse eum super sedem sanctam suam, hoc modo ascendit deus in
Psal.46.b. strepitu, dominus in voce tubæ, deus sedet super sedem sanctam suam: quo modo hic secundũ suum aduentum exponens, dicit, Tunc sedebit super sedem gloriæ suæ? Sed vide quia in primo aduẽtu sedem Christi sanctam dixit, in secundo autem glorioſam. Quo modo? In primo aduentu mundauit nos per verbũ, lauit per aquam, sanctificauit per spiritum: in secundo autem glorifica-
Philip.3.d. bit per resurrectionẽ, cùm transformauerit corpus humilitatis nostræ, vt fiat conforme corpori gloriæ eius: cùm seminati fuerint homines in infirmitate, & surre-
Cor.15.f. xerint in gloria: cùm seminati fuerint corporales, & surrexerint spirituales, tunc sedebit in sede gloriæ suæ, cùm sedes eius hoc modo facta fuerit glorioſa. *Et congregabuntur ante eum omnes gentes.* Quia omnibus gentibus cognitionis suæ gratiam condonauit, iudicans iustè in vtroque, vt nec boni sine doctrina veritatis, bonitatis suæ fructus amittant: nec mali propter excusationem ignorantiæ, maliciæ suæ pœnas effugiant. Nam sicut in nocte rerum facies non apparet, sed & gemma quasi lapis videtur, & lapis quasi gemma existimatur: sic & ante aduentum Christi, humanorum cordium differentia non apparebat, sed & mali quasi boni sustentabantur, & boni quasi mali contemnebantur. At vbi illuminatio euangelij ad omnes gentes prædicata peruenit, tunc manifestata est qualitas omniũ voluntatum, tunc omnes gentes inexcusabiles factæ sunt. Et ideo tunc iustè ad iudicium congregabuntur omnes, quia qui mandatum præmittit, tacitè iudicium futurum esse denunciat. *Tunc segregabit eos ab inuicem, sicut segregat pastor oues ab hædis.* Tunc enim homines mixti sunt, & non solùm mixti, quo modo in hisdem locis simul conuersentur iusti cum impiis: sed etiam confusi sunt, quo modo inter iustos & impios, quantùm ad homines discretio nõ apparet. Sicut in tempore hyemis inter virides & aridas arbores discretio non est, cùm autem venerit tempus illud beatum vernale, discernuntur: Ita nunc vnusquisque secundum fidem suam, & secundum opera sua manifestabitur, impiis quidem nulla proferentibus folia, nullum ostendentibus fructum: sancti autem & foliis vestientur vitæ æternæ, & fructibus ornabũtur gloriæ. Et hoc modo segregabuntur à domino cœlesti pastore. Et pastor quidem corporalis segregat secundum naturas corporum, Christus autem secundum genera animarum segregat homines. Oues sunt homines iusti, propter mansuetudinem, quia ipsi neminem lædunt: propter patientiam, quia cùm ab aliis læsi fuerint, sustinent. Et sicut oues quando ligantur, aut tacent, aut in simplicitate balant: sic & sancti cùm læduntur, aut tacent, aut certè in benignitate probati, preces transmittunt ad deum. Et sicut ouis ad mortem ducitur, & non clamat: vita eius tollitur, & mansuetudo eius non immutatur: Sic & sancti maledicuntur, & non remaledicunt: percutiuntur, & non repercutiunt: bona eorum diripiuntur, & illi non cõtradicunt: dolorem sentiunt, & clamorem non emittunt. Et quid opus est clamoribus, cùm ille qui nocet, non miseretur, etiamsi clamaueris? ille autem qui misericors est, miseretur, etiamsi non clamaueris, audit & videt. Hædos autem homines peccatores dicit: quia in capris naturaliter hæc insunt vicia: Libido præ cæteris animalibus, superbia, rixa. Semper enim se percutientes incedunt, & modò humero pulsante, interdum cornu percutiunt. Item inuidi sibi alterutro inuident: sicut significat Salomon de inuidis, dicens: Sicut capra, sic aspicit ruinam proximi sui. *Eccles.xxxi.ci 11.d.* Item iactantes sunt & gloriantes: sicut idem significat Salomon, dicens: Tria sunt quæ securiter ambulant, leo *Prou.30.d.* inter iumenta, gallus inter gallinas, & hircus præcedens capras. Item capræ multùm trahuntur concupiscentia gulæ. Propter gulam nanque suam per saxa & præcipitia ambulant, & super præcipitia se suspendũt. Item clamoribus super omnia garrulæ. In omnibus his vicijs peccatores abundant, & ideo hædis sunt assimilati. Adhuc quæro, quare non eorum similes introduxit ætates, dicens: Ita separabit eos, sicut oues ab hircis: aut ita, sicut agnos ab hædis? Sed videte quo modo volens ostẽdere sanctos perfectos in omnibus, ponendos ad dexteram: & impios omnino infructuosos, ad sinistram: ideo sanctos, oues: impios autem, hædos vocauit. Quo modo agni, etsi natura mansueti sunt, tamen non sunt omnino fructiferi propter ætatem: fructum enim adhuc non habent lactis & lanæ. Item capræ etsi malignæ sunt ex natura, tamen ex aliqua parte fructiferę sunt per ætatem, lactis enim abundantiores exhibent fructus. Hædi autem & mali sunt ex natura, & omnino infructuosi sunt ex ætate. *Et statuet oues ad dexteram suam, hædos autem ad sinistram.* Quando aliquis ante conspectum regis, aut iudicis introducitur, ex ipso loco vbi stare iubetur, intelligit si propter bonum introductus est, aut propter malum. Si enim propter bonum, statim vocatur in proximo: si propter malum, longè stare iubetur: Sic & istos, deus iustos quidem ad dexteram constituet, & peccatores ad sinistram: vt vnusquisque meritorum suorum conditionem ex ipsius loci qualitate cognoscat, & ante iudicij sententiam, pœnam cõfusionis excipiat, Meritò iustos ad dexteram collocat, quia nũquam cognouerunt sinistram: meritò impios ad sinistram, quia nunquam cognoscere voluerũt dexteram partem. Vias enim quæ à dextris sunt nouit dominus, peruersæ *Prou.4.d.* autem sunt, quæ à sinistris sunt. Ecce enim si tu consistas in pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

in publico pariter cum amico, & veniens aliquis illum A salutet,& te cõtemnat, aut separans illum à te, cum illo loquatur,aut familiariter cum illo iocetur:nõnne tu relictus solus,stas aporiatus in publico, & grauiorem existimas illam confusionem, quàm mortem? Et quo modo putas impios confundendos in die iudicij, quando ante conspectum angelorum, segregatis iustis, fuerint derelicti? Nõnne, etsi nihil vlterius paterentur, illa sola verecundia sufficeret eis ad pœnam? Apostolus autem dicit sanctos iam collocatos esse ad dexteram virtutis, per ascensionem & sessionem domini saluatoris. *Ephe.2.d.* Nam sicut in carne sua omnem carnem susceptt, & crucifixus omnem carnem crucifixit in se,& resurgens omnem resuscitauit in se: sic ascendens, & sedens ad dexteram dei, omnes ad dexteram collocauit. Quo modo hic dicit, quia tunc statuet oues quidem ad dexteram, hædos autem ad sinistram? Sed vide quia nunc nos collocauit ad dexteram, ad agendum ea quæ sunt dexteræ partis: postea autem statuet ad dexteram suam, ad conregnandum. *Tunc dicet illis qui ad dexteram.* Et quare non illis antè, qui sunt ad sinistram? Quia paratior est deus semper ad benefaciendum, quàm ad malefaciendum. Nam bona bonis secundum propositũ suum præstat, quia bonus est: malis autem mala contra propositum suum facit inuitus, quia iudex est. Quicquid autem homo contra naturam suam agit, pigrius agit. Si enim Christus delectaretur in pœna peccatorum, nunquam seipsum pro peccatoribus tradidisset, *Venite*, inquit, *benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum à cõstitutione mundi*. Quia dedistis quæ semper habere non poteratis, recipite quæ in perpetuum possideatis. Meritò centuplum super cœlum,qui vnum seminastis in terra. Non enim quantùm iusticia hominum potest mereri, tale creatum est regnum cœlorum: sed quale dei C virtus potuit præparare. Si enim secundum angustias humanæ iusticiæ regnũ cœlorum creare voluisset, vtique post opera hominum illud creasset: nunc autem quoniam non secundum meritum hominum, sed secundum suam largitatem constituit meritum sanctorum: ideo antequam sanctos crearet in seculo,regnum cœlorum præparauit in cœlo. Propterea & quos ante constitutionem mundi suos esse cognouit, tantis eos laboribus onerat, & tandiu laborare facit,donec digni efficiantur regno cœlesti. Quia non secundum modicitatem hominum regnum dei exinanitur, sed secundum magnitudinem regni homines subleuantur. *Esurini enim, & dedistis mihi manducare*, & cætera quæ sequuntur. Hodie si amicus tuus,aut colonus,aliquod tibi offerat munus, verbi gratia,aliquod vestimentum: tu au- D tem despiciens illud eo ipso vidente, des illud vni ex circunstantibus tibi seruis, nõnne munus vilescere facis,& confundis grauiter offerentem?Si verò susciptens munus illius, statim vestieris te, & processeris cum ipso vestimento, magnificas munus, & nimis lætificas offerentem. Putas quanto gaudio extolluntur sancti,quando in conspectu omnium angelorum,quod fecerũt hominibus, ipse dominus fatetur se accepisse? Iam tale videtur opus eorum,non quale datum est, sed qualis persona illius qui accepit. Tunc respondebunt ei iusti dicentes: *Domine,quando te vidimus hospitem,& collegimus te:aut nudum, & cooperuimus te? Quando autem te vidimus esurientem, & pauimus: aut sitientem, & potauimus? Quando te vidimus infirmum,aut in carcere,& venimus ad te.* O humilitas,quorum nec post mortem deficiet.Homo enim malus etiam falsis laudibus delectatur, vir autem bonus etiam debitam sibi laudem fugit. Ecce si per errorem personæ veniens aliquis, pro altero alteri vano homini gratias agit pro beneficio quodam, quanuis in conscientia sua cognoscat se nihil tale feciisse,tamen tacet & cõgaudet,audiens quæ nõ sunt sua: si verò bono alicui gratias agit, quanuis bonus ille intelligat verum esse quod de se dicitur, tamen refugit,& repellit audire etiam ea,quæ sibi debẽtur. Sic & sancti debitam sibi laudem tunc repellentes, dicunt: Quãdo te vidimus esurientem? Et respondens rex, dicet eis: *Amen dico vobis, quandiu fecistis vni horum fratrum meorum minimorũ,mihi fecistis.* O bonitas Christi. Esto, quandiu in corpore contemptibilis erat in mundo,fuerat verisimilis ratio, vt propter similitudinem visionis fratres suos homines appellaret: quid autem dicamus, quòd in illa gloria constitutus, adhuc cõtentus est eos dicere fratres, quibus sufficeret ad laudem, si bonos seruos illos vocaret?Detrahet sibi quod habet,vt illis præ- B stet quod non habent. Ecce homo si ex humili generatur,& deo præstante ad aliquam ascẽderit dignitatem, erubescit generationẽ suam audire. Si quis dixerit eum illius esse filium,indignatur seipsum confiteri quod est, vt appareat quod non est. Et Christus adhuc gloriabitur, fratres suos dicendo, sedens in maiestate. Et meritò: quia veniens in iudicio gloriæ,non mutauit voluntatem priorem. Hoc potest intelligi & de doctoribus, qui esurientibus iusticiã dederunt cibum doctrinæ,quo nutrientur, & pinguescerẽt in actibus bonis: qui sitientibus dei agnitionem, potum veritatis ministrauerunt. Aut certè cibauerunt eos, in verbo docentes: potauerunt autẽ,in spiritu sancto baptizãtes animas peregrinas in mundo. Omnes enim animæ rectè peregrinæ sunt in hoc mundo, quæ possunt dicere: Quoniam ad- *Psal.38.c.* uena sum ego apud te in terra, & peregrinus sicut om- C nes patres mei. Verbum enim fidei prædicantes, colligunt animas ex dispersione alicuius erroris, & faciunt eas domesticas,& ciues sanctorũ. Ipsum colligunt Christum,qui nudos, & adhuc sine aliquo indumento iusticiæ docendo iusticiam vestiunt: sicut scriptum est: In- *Colo.3.b.* duite vos viscera misericordiæ, fidem, pacem, charitatem. Aut Christũ,Baptizantes eos in Christo,sicut scriptum est: Quotquot in Christo baptizati estis,Christum *Gala.3.d.* induistis. Et qui tales infirmos,& morbo carnalium viciorum languentes visitat, & medicamento curat doctrinæ, Christum curat in eis: quia sicut in integris animabus Christus integer est,sic in languentibus languet. Sed & qui venit ad eos, qui vini descenderunt in infernum,opera infernalia facientes,id est,qui sunt in carcere,& sunt iam sub custodia dæmonum,sicut dicit scrip- D tura: Descendant in infernum viuentes: veniens autem *psal.54.* per verbum educit eos de illo carcere infernali, vt liberet eos de custodia dæmonum,vt possint dicere gratias agentes: Domine deus clamaui ad te,& sanasti me. *Ibid.29.a.* Domine reuocasti ab inferis animam meam: ad Christum venit in carcere. Si enim hæc omnia corporaliter corporibus ministrare debemus, & magnæ beatitudinis est, quæ omnino post modicum sunt moritura: putas quantæ beatitudinis est,hęc omnia spiritualiter animabus periclitãtibus ministrare,quæ viuificatæ possunt viuere in æternũ? Quantò melior est anima quàm corpus,tantò meliora sunt quæ ad salutem animarũ, quàm quæ ad sustentationem corporum ministrantur. *Tunc dicet illis, qui ad sinistram sunt: discedite à me maledicti in ignem æternum.* Quasi qui non sufferat præsentiam illorum vel aspicere, sic dicit,discedite à me.Nam sicut carnales seculi carnalem speciositatem videndo delectantur: si

qua

qua autem dissipata vel deformia videamus, quasi vulneratus est aspectus noster: Sic & deus, qui in sanctitate delectatur animarum, peccatrices animas aspiciens, quasi grauatus non sustinet. Tanquam si dicat eis: Quasi putredo & spurcicia estis, nec tandiu vos sustineo, quã-
Eis sup.c. diu stetis in iudicio meo. Vt quid superius dicit: Venite benedicti patris mei: & hic non dicit, discedite à me maledicti patris mei? quia benedictio quidem ex deo est, maledictio autem ex diabolo est: sicut ostenditur in
sup.13.d. illa parabola patrisfamiliãs, qui seminauit bonũ semen in agro suo, homo autem malus seminauit zizaniam. *Esurini & dedistis mihi mãducare*, & cętera quæ sequuntur. Ex isto loco sciendũ est, quòd nõ tantùm pro eo quòd peccauerunt homines cõdemnandi sunt, sed etiam pro eo quòd bene non faciunt. Si autem pro eo quòd bene non faciunt, sic condemnantur: putas quales pœnas exoluent pro eo quòd peccant? Et digné. Deus enim ideo hominem fecit, vt benefaciat, & ad gloriam dei pertineat: non ideo tantùm, vt non peccet. Nam si non faciat bonum, nec est causa quare creatus est. Sine dubio enim & si creatus non fuisset, peccatum non fieret super terram. Nam qui intelligit mysterium diuinæ dispensationis, quare factus est homo, cognoscet quia meritò quasi peccans condemnetur, qui iusticiam non facit. Ideo deus creauit hominem corruptibilem & infirmum, quasi ad certamen contra diabolum, vt qui gloriabatur esse se similem deo, per corruptibilem naturam euacuatus & victus, ostendatur non solùm nõ esse quasi deus, sed omni fragilitate fragilior. Vnde cùm istud propositum suum Christus impleuerit per hominem, id est, cùm euacuauerit omnem principatum & potestatem, tunc tradet regnum deo patri. Ideoq; qui suo arbitrio & negligentia diabolo locum dat, cõfundit eum, qui propter gloriam suam contra diabolum, eum quasi in expeditione creando transmisit: & victus, ostendit diabolum potentem esse, cùm nihil possit. Quemadmodum si quis à rege suo contra hostem transmissus, colludit cum eo, & factione habita, fugam petit: prodidit causam regis sui, & confundit virtutem ipsius. *Tunc respondebunt & ipsi dicentes: Domine, quando vidimus te esurientem, aut sitientem?* O inconuertibilis inobedientia peccatorum. Quis non intelligat hoc, quia omne malum facimus, non quia homines corruptibiles sumus, sed quia malum propositum possidemus? Ecce enim tunc hominum peccatorum corruptibilitas carnis mortua erit, & adhuc malicia viuet. Nunquid non audierant dominum suprà dicentem ad iustos, Quando vni minimorum istorum fecistis, mihi fecistis? Et vtique intelligere debuerant, quo modo qui hominibus non facit, nec Christo facit. Sed audientes adhuc cõtradicunt, intelligentes fingunt se non intelligere: in iudicio stant, & adhuc peccare non cessant. Et hic consequenter & de doctoribus malis intelligi potest, qui sic esurientibus & sitientibus cibum iusticiæ, aut potum agnitionis dei, aut spiritus sancti non præstiterunt. Qui sic nudos non vestierunt, aut iusticiam docentes, aut in Christo baptizantes. Qui sic peregrinos in mundo non collegerunt per verbum, nec in ecclesiæ domum per fidem introduxerunt. Qui sic infirmos non curauerunt sermonibus. Qui in tali carcere impietatis sedentes, non eduxerunt per pœnitentiam. Si enim hæc corporis, corporibus non præstare tantæ impietatis est, quæ & si accipiũt ea, non possunt viuere semper: putas quantæ impietatis est, hæc omnia spiritualiter animabus periclitantibus non ministrare, quæ poterant viuere in æternum, si hæc eis ministrata fuissent? Quantùm enim melior est anima quàm corpus, tantò grauius peccatum animabus laborantibus spiritales eleemosynas non præstare, quàm corporibus corporales. In ecclesia ergo non solùm sunt pauperes corporaliter esurientes, aut debiles corporaliter, aut peregrini secundum corpus: sed etiam spiritualiter pauperes, sine cibo iusticiæ, sine potu agnitionis dei, sine vestimento Christi. Maximè spiritualiter pauperes sunt, qui corporaliter videntur diuites esse: quoniam plerunque in abundantia rerum, inopia iusticiæ inuenitur. Sunt peregrini corde, sunt debiles animo, sunt mente cęci, inobedientia surdi, & cæteris passionibus spiritualibus ægrotantes, quorum animæ omnem escam spiritualem abominantur, & appropinquauerunt vsque ad portas mortis. Qui ergo non habet vnde faciat eleemosynas corporales, faciat spirituales ex gratia verbi quam accepit à deo, & inueniet retributionem dignam à Christo: qui omnia tam corporalia quàm spiritualia data, quasi in se facta commemorat, quæcũque in hominibus facta fuerint. Hæc diximus, vt sciant doctores & quantũ beatitudinis sibi acquirant, si diligentes fuerint circa verbum dei: & quantum damnationis, si fuerint negligentes.

Reliquorum capitum Matthæi explanatio desideratur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

HOMILIAE

SEPTEM ET VIGINTI DIui Ioannis Chrysostomi episcopi Constantinopolitani varios in Matthæum locos explanantes.

Ex capite Matthæi ij. in Epiphania domini, homilia prima, Incerto interprete.

IN illo tẽpore, cum natus esset Iesus in Bethlehem Iudææ, in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Hierosolymam, dicentes: Vbi est, qui natus est rex Iudæorum? Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Et reliqua: Hoc futurum & Esaias antè præ-

Esaiæ 60.b dixit, dicendo: Venient ex Saba offerentes regi aurum, thus, & lapidem precioſum, & ſalutare domini nunciabunt. Nũc vtique, quem Magi viſo ſigno ſtellæ, natum regem Iudæorum, Chriſtum dominum noſtrum nunciarunt. Omnia itaque noua, & ſupra modum admirationis humanæ in domini natiuitate cõcurrunt. Angelus in templo Zachariæ loquitur, futurum Elizabeth fi-

Lucæ 1.c. lium repromittit. Non credens angelo ſacerdos, obmuteſcit, ſterilis concipit, virgo parit. Ioannes in vtero matris inſpiratus, exultat: Chriſtus dominus natus, ab angelo nunciatur vt ſalus mundi ſit, paſtoribus prædicatur. Gaudent angeli, & exultant paſtores, magna in cœlo & in terra lætitia huius admirandæ natiuitatis exoritur. Nouum ſignũ ſtellæ de cœlo Magis oſtenditur, per quod dominus cœli ac terræ, rex Iudęorũ agnoſ-

Num.24.c. citur natus: ille ſcilicet, de quo ſcriptum erat: Orietur ſtella ex Iacob. & exurget homo de Iſraël. vt ſignificãtionem ſtellæ & hominis, in filio dei, diuinæ & humanæ naturę cõiunctio noſceretur. Vnde & in Apocalypſi

Apoc.22.c ita de ſe dominus teſtatur: Ego ſum radix Ieſſe, & genus Dauid, & ſtella ſplendida matutina. Quia per natiuitatis ſuæ ortum, diſcuſſa ignorantiæ nocte, in ſalute mundi tanquam fulgidũ ſydus emicuit. Cuius luminis ſplendor, etiam Magorũ corda penetrans, ſpiritali luce perfudit, vt regem Iudæorum, creatorem cœli, ſigno naſcentis nouæ ſtellæ cognoſcerent. Neque enim Chriſtum dominum noſtrum Magi falſæ religionis authores cognoſcere poterant, niſi dignationis diuinæ gratia illuſtrati. Iterum ergo dei miſericordia per Chriſti exuberauit aduentum, vt ad omne genus hominum ſe cognitio veritatis eius extenderet. Quæ idcirco antè Magis eluxit, vt manifeſta dei pietas noſceretur, nec aliquis deſperaret, poſſe ſibi ſalutem credenti donari, quia iam conſpiceret Magis eſſe donatam. Ideo autem Magi de gentibus primi electi ſunt ad ſalutem, vt per eos omnibus gẽtibus ſalutis ianua panderetur. Sed fortè miratur aliquis, quemadmodũ Magi natiuitatem ſaluatoris ex ſigno ſtellæ cognoſcere potuerũt? Primò quidem dicimus, diuinæ dignationis fuiſſe hoc munus. Deinde legimus in libris Moſi fuiſſe Balaam quendã prophetam gentium, qui aduentum Chriſti, & incarnationem eius ex virgine, certis ſermonibus prophetauit. Ait enim inter cætera, vt iam ſuperius memorauimus, in ſermonibus prophetiæ ſuæ: Orietur ſtella ex Iacob, & ex-

Num.24.c. urget homo ex Iſraël. Magi ergo iſti, qui nouam ſtellam in Oriente viderunt, ex genere illius Balaam prophetæ gentium ducere originem referũtur, qui dixerat, Orietur ſtella ex Iacob, & exurget homo ex Iſraël. Et idA circo viſo nouo ſtellæ ſigno, crediderunt, quia authoris ſui prophetiam impletam nouerant. Oſtendentes ſe nõ ſolum generis ſucceſſores, ſed & fidei hæredes. Balaam propheta ipſorum ſtellam in ſpiritu vidit, iſti oculis viderunt, & crediderunt. Ille venturũ Chriſtum per prophetiam prędicauit, iſti veniſſe viſu fidei cognouerunt. Denique ſtatim perrexerũt ad Herodem, dicentes: Vbi eſt, qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus enim ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. Apud eos regem Iudæorum, natum Chriſtum dominum quæſierũt, de quorum genere Balaam hoc prophetaſſe cognouerant. Sed fides iſta Magorum condemnatio Iudæorum eſt. Illi vni prophetæ ſuo crediderunt, iſti tot prophetis credere noluerunt. Illi intellexerunt per aduentum Chriſti magicã artem ceſſaturam, iſti diuinæ legis myſteria intelligere noluerunt. Illi cõfitentur alienum, iſti proprium non agnoſcũt. In ſua enim propria venit, & *Ioan.1.b.*
B ſui eum non receperunt. Et hæc quidem ſtella ab omnibus videbatur, ſed nõ ab omnibus intelligebatur. Sicuti dominus, ac ſaluator noſter, omnibus quidem natus eſt, vnus propter omnes natus eſt, ſed non ab omnibus ſuſceptus eſt, non ab omnibus intellectus. Intellectus eſt à gentibus, non intellectus eſt à Iudæis. Agnitus eſt ab eccleſia, non eſt agnitus à ſynagoga. Cùm ergo Magi poſt longi itineris glorioſum laborem, Heroſolymam veniſſent, requirentes regem Iudæorum: ſtatim, inquit, rex Herodes, omniſq; Hieroſolyma, magicæ fidei deuotione turbati, congregantur principes ſacerdotum, & ſcribæ populi, requiritur ab eis vbi Chriſtum naſci oporteret. Reſponderunt, in Bethlehem Iudææ, iuxta propheticam prædicationem. Sicut enim ſcriptũ erat: *Michæ 5.a*
C Et tu Bethlehem terra Iuda, non es minima inter principes Iuda: ex te enim exiet princeps, qui regat populum meum Iſraël. Herodes ergo & Hieroſolymitę Chriſtum dominum noſtrum non ignorantes, ſed ſcientes contempſerunt. Nam & requirunt ex teſtimonio prophetæ cùm diſcunt, quia in Bethlehem Chriſtus naſceretur. Locus autem iſte Bethlehem, *vbi dominus natus eſt*, prophetiæ nomen acceperat. Bethlehem enim ex Hebræo in Latinum, domus panis interpretatur, quia hic filius dei naſci oportebat, qui panis eſt vitæ, ſecundum quod ipſe in euangelio ait: Ego ſum panis viuus *Ioan.6.f.* qui de cœlo deſcendi. Hic locus de quo dicitur alibi à propheta: Deus à libano veniet, & ſanctus ille de monte vmbrante condenſo. Per quæ verba ſitum loci ipſius, amœnitatemq; deſignat. Concordat denique dictum hoc prophetæ, cum ſuperiori dicto, vbi declaratum eſt, quòd in Bethlehem dominus eſſet naſciturus. Hic dicitur, Deus à libano veniet: illic additur, poſtquam dictum eſt: Ex te exiet princeps, qui regat populum meum Iſraël, Et egreſſus eius ab initio dierum: vt
D non ſecundum Fotinum exinde habere dominus initium putaretur, ex quo natus ex virgine eſt: quippe & cùm ab initio dierum ipſe fuiſſe monſtretur, & dominus eſſe, qui in Bethlehem natus eſt, manifeſtiſſimè doceatur. Deinde refert euangeliſta: *Tunc*, inquit, *Herodes conuocauit Magos, & diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis: Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum. Qui cùm audiſſent regem, abierunt. Et ecce ſtella quam viderant in Oriente, antecedebat eos, vſque dum veniens ſtaret ſuprà vbi erat puer.* Herodes igitur rex iniquus, dum regno ſuo metuit, quod iniuſtè tenebat, inſidiator factus eſt regis æterni. Hic enim Herodes nec de tribu Iuda fuit, nec de genere Dauid, ſed regnum *Matt.2.a.*

Iudæorum

Iudæorũ per ſurreptionem,fauente ſibi patrocinio Romanorum,more tyrannico occupauerat, & idcirco inſidiabatur dominicę natiuitati,quem regem Iudęorum natum, à Magis agnouerat. Requirit itaque ab eis tempus ſtellæ viſæ, miſit eos in Bethlehem, quaſi & ipſe cuperet adorare eum.Simulauit ſolicitudinem, vt celaret deceptionem. Nec enim adorare, ſed perimere dominum cogitabat. Magi interea vſque ad locũ duce ſtella perueniunt, & creatorem cœli cognoſcunt. Non quæſierunt ducatum hominis,quia ducatum ſtellæ de cœlo acceperant. Sed nec errare poterant, qui veram viam Chriſtum dominum requirebant: illum vtique, qui ait: *Ioan.14.a.* Ego ſum via,veritas,& vita.Noua rerum admiratione, ſtella agit iter in cœlo, & toto itinere Magos ſuos comes ſtella nõ deſerit,& vſque Bethlehem pari curſu cõueniunt,& illic index ſtella conſiſtit ſupra dominum ac ſaluatorem noſtrum, vnigenitũ dei filium. Refert ergo euangeliſta: *Videntes autem ſtellam Magi, gauiſi ſunt gaudio magno valde. & intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius,& procidentes adorauerunt eum. & apertis theſauris ſuis, obtulerunt ei munera aurum thus, & myrrham.* Sed videamus nunc poſt flatum ſtellæ, poſt Magorum curſum, natum regẽ quàm glorioſa dignitas proſequatur. Satim enim Magi dominum procidentes adorant natum, & inter ipſas cunas,oblatis muneribus venerãtur pueri vagientis infantiam. Aliud oculis corporis, aliud viſu mentis, aſpiciunt. Humilitas aſſumpti corporis cernitur,ſed diuinitas gloriæ non celatur. Puer eſt qui videtur, ſed deus eſt qui adoratur. Et hoc quàm inenarrabile diuinæ dignationis myſterium.Imperſpicabilis illa & æterna natura pro nobis carnis noſtræ infirmitates non dedignatur accipere. Filius dei, qui deus eſt vniuerſitatis, homo in corpore naſcitur. In præſepio poni ſe patitur, intra quem cœli ſunt. Cunis continetur, quem non capit mundus. & in voce infantiæ vagientis auditur, ad cuius vocem tempore paſſionis mundus omnis intremuit. Hunc itaque deum gloriæ, & dominum maieſtatis,Magi puerum videntes agnoſcunt,quem puerum & *Iſa.9.b.* deum regem æternũ & Eſaias oſtendit,dicendo: Quoniam puer natus eſt nobis,& filius datus eſt nobis,cuius imperium factum eſt ſuper humeros eius. Huic igitur Magi offerunt dona,id eſt aurum,thus,& myrrham,ſecundum quod ſpiritus ſanctus per prophetã de ipſis an- *Ibid.60.b.* tè fuerat teſtatus: dicendo: Ex Saba venient offerentes aurum, thus, & lapidem precioſum, & ſalutare domini nunciabunt. Quam prophetiam Magos impleſſe euidenter agnoſcimus, qui & ſalutare domini, natũ Chriſtum dei filium nunciauerunt: & in oblatis muneribus, Chriſtum & deum, & regem,& hominem confitentur. Nam in auro regni poteſtas, in thure dei honor, in myrrha corporalis ſepultura monſtratur.& idcirco aurum, vt regi: thus, vt deo: myrrham, vt homini obtu- *Pſal.71.b.* lerunt.Dauid quoque ita de his teſtatur: Reges Tharſis, & inſulæ munera offerent,reges Arabum & Saba dona adducent.& vt potiſſimum cui hæc dona eſſent danda, monſtraret, addidit in hoc eodem pſalmo: Et dabitur ei de auro Arabiæ. Idem quoque Dauid de alio pſalmo de myrrha non tacuit, cùm de paſſione domini loque- *Ibid.44.b.* retur,dicendo: Myrrha, & gutta, & caſia à veſtimentis tuis. De qua myrrha etiam Salomon ex perſona Chri- *Cant.4.a.* ſti ſic loquitur: Vindemiaui myrrham meam cum aro- *Ibid.5.a.* matibus meis. & iterum: Quaſi myrrha dedit ſuauitatem odoris.In quo vtique euidenter de corporis ſui ſepultura teſtatur, quæ ſuauiſſimo, ac diuino odore, toto orbe fragrauit. Deniq; de his Magis idem Dauid ſigni-

A ficare monſtratur,cùm dicit: Venient legati ex Aegyp- *Pſal.67.g.* to, Aethiopia præueniet manus eius. Nam quia mundum iſtum ſæpe ſcriptura diuina Aegyptum nuncupat, rectè Magos illos intelligim° Aegypti legatos,qui quaſi totius mundi legati electi, in muneribus quæ obtulerunt: credulitatem omnium gentium,ac fidei initia dedicauerunt. Poſt oblata itaque munera, admonentur Magi, *ne redeant ad Herodem regem: & ſic per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.* Exemplum nobis pudicitiæ,ac fidei præferentes, vt cognito ſemel, adoratóque Chriſto rege, viam prioris itineris, id eſt erroris veteris relinquentes, & per aliam viam, in qua nobis dux Chriſtus eſt, incedentes: ad regionem noſtram, id eſt paradiſum, de quo Adam pulſus eſt, redeamus. De qua re- B gione dicitur in pſalmo: Placebo domino in regione *Pſal.114.b.* viuorum. Redeunt igitur magi commoniti per aliam viam, fruſtrata tyranni crudelitate, atque hoc modo per Magos & puer rex natus agnoſcitur, & Herodis tyranni verſutia ſuperatur. Hunc autem triumphum dominum ac ſaluatorem noſtrũ paruulum, & in ipſo corporeo natiuitatis ſuæ exordio habiturum, olim Eſaias prænunciauerat, dicendo: Quoniam priuſquam ſciat *Eſa.8.d.* puer vocare patrem,vel matrem,accipiet virtutem Damaſci, & ſpolia Samariæ, aduerſus regem Aſſyriorum. Virtutem Damaſci, quam puer natus filius dei accepit, aurum intelligitur, quod à Magis oblatum eſt. Spolia autem Samariæ, eoſdem Magos, quos de errore ſuperſtitionis Samariæ, hoc eſt, de cultura idolorum abſtraxit. Qui cùm antè ſpolia diaboli eſſent per falſam reli- C gionem, poſtea ſpolia dei facti ſunt per Chriſti cognitionem. Regem autem Aſſyriorum, Herodem ſignificat, vel certè diabolum, contra quem Magi ipſi aduerſarij extiterunt,adorando ſcilicet filium dei,dominum & ſaluatorem noſtrum, qui eſt benedictus in ſecula ſeculorum, Amen.

Ex cap.Matth.ij. in feſto Innocentium, homilia ij. *Incerto interprete.*

IN illo tempore, angelus domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge & accipe puerum, & matrem eius, & fuge in Aegyptum, & eſto ibi vſque dum dicam tibi. Et reliqua. Hunc ergo puerum accipere Ioſeph iuſſus eſt, de quo Eſaias dicit: Quoniam puer natus eſt *Eſa.9.b.* nobis, & filius datus eſt nobis, cuius imperium factum eſt ſuper humerum eius. Ob hoc autem dixit, datus eſt nobis filius, quia Chriſtus dominus noſter puer natus, Ioſeph vel Mariæ filius deputatus eſt. Quòd autem ad Aegyptum deſcendit,hoc futurum idem Eſaias dudum D prænũciauerat,dicendo: Ecce dominus ſedet ſuper nu- *Eſa.19.a.* bem leuem, & veniet in Aegyptum. Quo dicto, manifeſtum ſacramentum dominicæ incarnationis oſtenſum eſt. Nam quia ipſe deus oriens ex alto, ſol iuſticiæ *Luc.1.g.* nuncupatur: non immeritò hic venturum eum in nube leui,id eſt in corpore ſancto,quod nullo peccato potuit prægrauari prædixit,per quod maieſtatis ſuæ lumen velamento corporeæ nubis obtexit. Oſee quoque idipſum oſtenditur ſignificare, cùm dicit: Abiectus eſt rex *Oſee 11.a.* Iſraël, propter quòd paruulus ſit Iſraël, & ego dilexi eum. Ex Aegypto vocaui filium meum. Poſt Aegypti olim graue delictum, poſt multiplices in eam plagas diuinitus irrogatas, deus pater omnipotens pietate cõmotus, filium ſuum miſit ad Aegyptum, vt quæ iamdudum ſub Moſe debitas ſceleris ſui pœnas expenderat, nunc ſuſcipiendo Chriſtum, ſpem ſalutis acciperet. Quanta eſt dei miſericordia, quæ per aduentum filij eius oſtenſa eſt? Hæc Aegyptus, quæ olim ſub

Universidad de Deusto
Biblioteca

Pharaone in deum contumax & rebellis extiterat, nunc susceptaculum, & habitatio facta est Christi. Talis misericordia domini circa Aegyptum, qualis & circa illos Magos ostensa est, qui Christum dominũ cognoscere meruerunt. Nam cùm iamdudum sub Mose magi diuinis virtutibus resistere ausi sunt, nunc Magi viso vno tantùm signo cœlesti, dei filio crediderunt. Et sic illos quidem infidelitas sua perduxit ad pœnam, hos verò fides prouexit ad gloriam, dum natum dominum in corpore crediderunt, quem illi in diuinis virtutibus agnoscere noluerũt. Sed inter hæc iniquitas Iudæorum Christum dominum nostrum amisit, Aegyptus suscepit: Magi adorant, & Herodes vel Iudæi nepharie persequuntur. Sequatur sermo ordinem rerum. Cùm igitur Herodes illusum se à Magis vidisset, apertè postea iram quam occultabat, effudit. Ita enim refert euangelista: Tunc, inquit, Herodes, vt vidit quoniam illusus est. *Matt.2.d.* à Magis, iratus est valde, & mittens occidit omnes pueros, qui erant in Bethlehem, & in omnibus finibus eius à bimatu & infrà, secundum tempus quod exquisierat à Magis. Tunc adimpletum est, quod dictum est per Hieremiam prophetam, dicentem: *Hiere.31.c.* Vox in Rhama audita est, ploratus & vlulatus multus. Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Volens nanq; Herodes, vt diximus, saluatorem mundi perimere, misit in Bethlehem, & à bimatu & infrà, iuxta tẽpus, quod à Magis cognouerat, iussit omnes infantes occidi, æstimans se vsque ad ipsum authorem vitæ dominum peruenire. Cuius nequiciam olim præuidens spiritus sanctus, per Salomonem, ex persona ecclesiæ arguit, dicendo: *Cant.8.a.* Quis dabit tibi fratrem meum, sugentem vbera matris suæ? Dicendo autem, Quis dabit tibi, ostendebat potestatem illum non habiturum aduersus eum, qui dominus & princeps est omniũ potestatum. Vnde nõ immeritò etiam ipse dominus per eundem Salomonem *Prou.1.d.* ita de se testatus fuerat, dicens: Quærent me mali, & non inuenient. Oderunt enim sapientiam, verbum autem domini non assumpserunt, neque voluerunt illud. *Psal.21.b.* Nam & per Dauid ait: Quoniam tu es, qui eduxisti me de ventre: spes mea, ab vberibus matris meæ: tu es protector meus. Sanctus quoque Moses, quòd Christus dominus infans, adhuc lactens minimè posset occidi, his *Exod.23.b.* verbis testatus est, dicens: Non coques agnum in lacte matris suæ. Idipsum significans Christum dominum nostrum, qui verus agnus dei est, non nisi maturo tempore pati oportere. In Bethlehem ergo omnes occidũt infantes. Qui dum innocentes pro Christo moriuntur, primi Christi martyres extiterunt. De quibus & Dauid *Psal.8.a.* significare monstratur, cùm dicit: Ex ore infantium, & lactentium perfeciſti laudem propter inimicos tuos, vt destruas inimicum, & defensorem. In hac enim persecutione infantes adhuc paruuli, atque lactentes pro Christo occiduntur, & perfectæ laudis martyrium consequuntur. Rex iniquus Herodes destruitur, qui aduersus regem cœlorum regnum sibi defendere vsurpabat. Vnde non immeritò infantes illi beati per omnia extiterunt, qui primi mori pro Christo meruerunt, domino ac saluatore nostro, cui est laus & gloria, in secula seculorum, Amen.

De natali Innocentium, homilia iij.

Incerto interprete.

Matt.2.e. DEdicatur nouus ab infantibus sermo, sanctis laudibus Christi, in gloriam domini primam vocem aperiunt Innocentes. Fiunt diserti laude, qui fuerant imperiti sermone. Offerunt domino primitias linguæ, nouos oris immolant fructus, verborum principia libant. Infantia enim quæ per ætatem loqui non poterat, glorias dei cum gaudio resonabat. Norũt laudare Christum, qui loqui nõ norunt: fiunt periti laude, qui fuerunt imperiti sermone. Ostendunt laudibus Christum, suffragiis prædicant Christum. Fiunt interea pueri sine magistro diserti, docti sine doctore, periti sine eruditore. Agnoscunt Christum, prædicant dominum: non quem persuasio humana docuerat, sed quem diuinitas innocentibus inspirabat. Cessant enim humana, cùm diuina tractantur: quia humana ipsa prodesse nõ poterunt, nisi diuinorum solatio subleuentur. Necesse est enim terrena succumbere, quum cœlestia prædicantur: naturalia silere, quum virtutes loquuntur. Erigitur itaque infantium ætas in laudem, quæ delictorum nõ nouerat crimen: dignus à dignis laudatur, & innocens innocentium testimonio prædicatur: accipiunt enim à Christo, & reddunt: cõsequuntur, & referũt. Vno enim tempore & qui dederat, recipit: & qui acceperat, reddit: vno inquam tempore sua Christo redduntur, dum eius laudes illi ab infantibus referũtur. Diximus de laude infantium, quid de lactentium laudibus proferemus? quorum laudem inuenire non possumus, nisi eos ipsos qui laudauerint, nouerimus. Qui sint, vbi sint: quã laudem intulerint quæro, qui loqui non norant? Neque enim illa ætas posse poterat, quod natura non dederat: aut celebrari à talibus poterat, quod institutio denegabat. Dicunt nanque domino laudes trucidati ab Herode lactentes: loquuntur sanguine, quod lingua nõ possunt: passione canunt, quod sermone non norunt: occisi prędicant, quod viui non poterant. Nec nouum quid dicitur, vt innocens sanguis aut deo referat laudes, aut suas indicet passiones, cùm Abel sanguis clamet ad cœlum, aut occisorum animæ ab altari vociferantur ad deum. Contulit martyrium laudem, quibus negauerat natura sermonem: licuit sanguine clamare, quibus narrare non licebat voce: *licuit sanguine loqui, quibus lingua non licuit: miscent cum domino colloquia, quibus humana negata sunt verba.* Sed enim occisis innocentibus istis impleta sunt prophetiæ verba, dicẽtis: Vox in *Hiere.31.c.* Rhama audita est fletus & plorationis, Rachelis flentis *& Mat.2.d* filios suos, & noluit consolari, quia non sunt. Rachelem primò ecclesiæ esse personã nemo est qui abnuat, nemo qui aliud contra veritatem defendat. Sed duo in illa diuersa conspicio, fletus, & consolationis contemptus. Si enim fleuit, cur consolari contempsit? Aut si consolari contempsit, cur fleuit? Aut quo modo competit consolari noluisse, cui competit flesse, cùm aut flere non potuit, cùm manifestum sit fletus consolatione tergi? Vel certè cur indiguit consolationis sermones, Sed, inquit scriptura, noluit consolari, quia non sunt: id est, noluit consolari quia sunt. Si idcirco noluit consolari quia sunt, quo modo voluit flere quasi illos qui non sunt? Sed vt compendiosa diuersitatum causa reddatur, conditio à matre defletur, sed spe gloriæ consolatio humana contemnitur. Pietatis affectus in fletibus declaratur, sed occisorum gloria repudium consolationis indicitur. Pugnant enim in matre affectus & fides, humanitas cum deuotione concertat: plangit affectus, sed fides exultat: deflet humanitas, sed deuotio consolatur. Licuit enim matri humanitus flere, cui non licuit consolatione humanitus indigere. Ideo & dominus Christus in Lazaro fleuit, nec tamen ipse quoq; cui- *Ioan.11.d.* usquam cõsolatione indiguit, quia hominis fuit quod fleuit, cùm manifestè deus sit qui Lazarum suscitauit.

Sed

Sed ô beata lactentium gloria, quibus pro Christo con A tigit dedicare martyria. Expugnant tempore vno natiuitatem & mortem, ingressum & exitum, principium & occasum, vt ipsis posset tempore vno (vt dixi) cõtingere, & nascẽdo ingredi mundum, & dedicare martyrio cœlum. Probat nouos exercitus Christus, rudes milites designat, legiones lactẽtes, victoria perpetrata coronat. Fiunt pro Christo victores, qui ætate fuerunt coæquales: fiunt, inquam, infantes sine certamine fortes, sine pugna victores: norũt vincere, qui pugnare nõ norant: existunt victoriæ compotes, qui fuerant ætate imbelles. Merentur pœna martyriũ, gloriam sanguine cõparant, æternam vitam temporali morte commutant. Nec timuit ætas illa mortem, nec horruit: timere enim non potuit, quæ timere non nouit: transmittit infantes infans Christus ad cœlum, noua xenia patri, primitias fructuũ exhibet genitori. Ostẽdit futurã fœcundissimã messem, dũ in semine tantam exhibet vbertatem. Derisit se, derisit hostilis immanitas, quæ putauit turbare posse consiliũ dei, gloriam Christi, salutẽ necessariam mundi. Sed contulit infantibus multis martyrium, dũ infantem quærit occidere Christũ. Præstat hostis, dum nocet: beneficiũ tribuit, cũ occidit: inuideret enim eorũ glorię, si amaret: sed alię sunt terrestres pugnæ, aliæ cœlestes victoriæ. In prelio Christi moriendo viuitur, cadendo surgitur, victoria per interitum comparatur.

Ex cap. Mat. ij. in vigilia Epiphaniæ, homil. iiij. Incerto interprete.

Matt. 2. d

IN illo tempore, *Defuncto Herode, ecce apparuit angelus domini in somnis Ioseph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Israel.* Et reliqua.

In eo quod dixit angelus ad Ioseph, mortui sunt, qui quærebant animam pueri: manifestè declarat filiũ dei perfectum deum, perfectum hominem suscepisse: id est nõ solùm corpus, sed & animam. Quod ideo dicimus, quia ausi sunt quidam stulta prędicatione asserere, vnigenitum dei filium, corpus solummodo suscepisse: sed reuincuntur tam angeli testimonio, quàm etiam ipsius domini professione: quia aliquantis locis animæ suæ mentionem fecit dicendo: Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterum sumendi eam. Et iterum: Tristis est anima mea vsque ad mortẽ. Et iterum: Venit filius hominis saluare quod perierat, & dare animam suam in redemptionem pro multis. vt euidenter dominus & saluator noster perfectam in se naturam hominis demõstraret. Nam quia iamdudum propter peccatum homo totam sententiam mortis incurrerat in corpore, & in anima: necessariò dominus vtrunque suscepit, vt vtrunque saluaret. Fides ergo, & veritas gestorũ, secundum literam in aperto est. Quòd autem post mortem Herodis monitus est Ioseph ab angelo, vt cum puero & matre eius rediret ad terram Israël: sed in ipsis gestis, etiã spiritualis intellectus est. Herodes habet typum Iudaicę infidelitatis, sicut Aegyptus mũdi huius. Post cuius visitationem, redit rursus ad visitãdos filios Israël, Herode mortuo, id est parte aliqua incredulitatis extincta. Deinde sequitur: *Et cum egressus esset Ioseph de Aegypto.* Et reliqua. Nazaræus autem dominus & saluator noster, tam ex loci appellatione, hoc est ciuitatis Nazareth, q̃ ex sacramento legis est nũcupatus. Nazaræi enim secundum legem, hi nuncupabantur, qui castitatẽ deo insigni voto mancipabant, nutrientes comã capitis, quos lex certa sacrificia offerre preceperat. Quia ergo totius sanctitatis, ac pudicitiæ author & princeps dominus Christus est, qui ait per prophetam: Sancti estote, quia ego sanctus sum, dicit dominus. Non immeritò Nazaræus dictus est, qui & verè secũdum præfigurationem legis, promissum voto deo patri, sacrificium sui corporis obtulit pro nostra salute. 20. *Leui. 19. &*

De quo voto Dauid ait, cùm de domino loqueretur: *Psal. 131. a.* Sicut iurauit domino, votum vouit deo Iacob. Vt autẽ manifestè iisdem dominus Nazaræum se secundũ carnem nuncupãdum ostenderet, ita per Salomonem testatus est, dicens: Quia caput meum repletum est rore, *Cant. 5. b.* & crines mei guttis. Quia habitus sanctificationis Nazaræorum, ne crinem, vel comam capitis ferro contingerent. Dictus quoque Nazaræus est Samson, vir potens in spiritu, & roboris in virtute, sed in typo. Cuius gesta si consideremus, in eo quoque exempla domini præfigurata cognoscimus. Ille septem crines habuit, huic septiformis spiritus & septem Ecclesiæ sunt. Illi omnis virtus in capite fuit, huic omnis virtus in deo est: quia caput Christi deus est, vt apostolus manifestat. *1. Cor. 11. a.*

B In illo virtus obscura, in hoc celata diuinitas. Samson *Iudi. 14. b* iter faciens, leonem manibus enecauit: & dominus ac saluator noster, per suscepti corporis sacramẽtum, leonem diabolum, extensis in cruce manibus interemit. Samson de ore leonis fauũ mellis abstraxit: dominus de faucibus diaboli plebem suam, quæ sibi per viam facta est dulcis, eripuit. Samson populum Israël debellatis hostibus: dominus extinctis dęmoniis, populum suũ de morte perpetua liberauit. Samson obseratis portis clauditur in ciuitate: dominus obsignato clauditur monumento. Nec mireris, quia corpus domini, dominus dicitur. Audi dicẽtem angelum ad mulieres de corpore domini: Venite, videte locum, vbi positus erat dominus. Samson fractis seris, subtractisq; portis, securus euadit: deus ruptis inferni sedis obicibus, apertóque sepulchro, recepto corpore, à morte liber egreditur. Postremò Samson moriens, inimicos suos concussis ædificiis C ruina comprimit: dominus tunc cum mori dignatus est, non vna domo, sed omni mundo concusso, diabolũ cũ suis angelis vniuersis extinxit: vnigenitus scilicet dei filius, cui est laus & gloria in secula seculorũ. Amẽ. *Mat. 28. a*

Ex cap. Matthęi iiij. dominica prima in quadragesima, homilia. v. Incerto Interprete.

IN illo tempore, *ductus est Iesus in desertum à spiritu, vt tentaretur à diabolo.* Et reliqua. O incomparabilis domini patientia, & admirandę humilitatis exemplum. Tentari à diabolo dominus patitur, qui tentantem se in deserto iamdudum mortifero serpentium morsu percussit. Ieiunans etiã pro nobis esuriit in deserto, qui iãdudum esurientem populum suum in solitudine, per quadragĩta annos cibo cœlesti refecit. Et D cùm deus secundũ incorruptam illam, & beatã æternitatis suæ naturam esurire non poterit, vt scriptum est: Deus æternus non esuriet, neq; laborabit: tamen causã nostræ salutis, secundum corporis assumptionem & tẽtari, & esurire dignatur, vt veritatẽ in se assumptæ carnis ostẽderet. Prouocatur igitur diabolus vt tẽtet, & sequitur dominus vt vincat. Huiusmodi autẽ tentationis certamen inimicus ita adorsus est, dicẽdo ad dominũ: Si filius dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Nescięs ergo dispensationis diuinæ mysterium, interrogat quod ignorat. Dubitantis enim vox hęc est qua scisciatur & dicit, si filius. Et videam° cur requirit, si ambigit: & quare interrogat, si ignorat. Audierat iam virgini ab angelo nunciatũ, q̃ esset filium dei paritura. Viderat & magos suos, inanis scientiæ errore depositò, natum puerũ supplices adorare. Viderat & post baptismum velut columbam spiritum sanctum descendentem. Audierat & vocem *Mat. 4. a.* *Esa. 40. g* *Luc. 1. c* *Matt. 2. b.* *Mar. 1. b*

Ioan. 10. d. *Mat. 26. & Mar. 14. d.* *Mat. 20. d.* *Mar. 10. g*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.3.d *Ioan.1.d.* vocem patris de cœlo dicentem: Hic est filius meus. Aut dicerat & Ioannem publica voce testantem: Hic est qui tollit peccata mundi. Tot igitur testimoniis perturbatus, nouissimè consternatus hac voce, & inter omnia quæ audierat magis timuit: quia cùm ipse mundũ peccatis implessẽt, audit venisse qui tolleret mundi peccatum. Exterritus quidẽ his tot ac tantis vocibus fuerat, sed nondũ plenè credebat: quia quẽ audierat dei filiũ, interim hominem videbat, & in carne conspiciebat, quẽ audierat tollere mundi peccata. Vtrum ergo vera essent quæ audierat, pauidus ac tremebundus explorat. Vidit quidẽ dominũ quadraginta diebus & noctibus ieiunantem, sed non statim dei filium perditus credere voluit. Recolebat enim Mosem & Heliam, quadraginta diebus similiter ieiunasse, & ideo an verè ipse sit dei filiꝰ, signo aliquo propositæ virtutis exquirit. Proponit ergo: *Si filius*, inquit, *dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* Nõ erat quidem impossibile filio dei in panes lapides conuertere, qui propemodum ex lapidibus Abrahæ filios suscitauit: sed fas non erat dominum voluntati diabolicæ obtemperare. Et idcirco non illi concedit dominus, id quod quærebat agnoscere. Non enim dignatur ei respondere, ꝙ ipse esset dei filius: sed celata diuinitate, solo legis responso velut quadam eum sagitta percussit, dicendo: *Scriptum est, non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo dei.* *Deu.8.a* Quo responso tentationem diabolicam irritã fecit. Non autẽ necessitate, sed voluntate dominus esuriit, vt ad huiusmodi tentationẽ diabolũ prouocaret. Vt quia iamdudum ipse diabolus Adã in paradiso vicerat, nunc à domino in solitudine vinceret. Et Adã quidẽ non esurientẽ vicit, nunc autẽ à domino esurientẽ vincitur. His enim modis secundũ Adã vincere voluit, quibꝰ primus Adam fuerat superatus. Percussus ergo inimicus vno iam vulnere, rursum aliud argumentum tentationis excogitat. Sic enim scriptum est: *Tunc*, inquit, *assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eũ supra pinnaculum templi.* Et reliqua. Victus ergo iã semel in solitudine, aliud nũc certamen aggreditur. Ascẽdit igitur supra pinnaculũ templi, inimicus, vt prouocet, & sequitur dominus, vt triumphet. Et conscendit summitatem templi, vt eum de alto eiiceret, qui eum deiicere nitebatur. Ad omnem enim se humilitatem dominus submisit, vt exemplum nobis patientiæ in tentatione relinqueret, & per omnia de aduersario triumpharet. Ait ergo diabolus ad dominum: *Si filius dei es, mitte te* *Psal.90.c* *deorsum, scriptum est enim: Quòd angelis suis mandauit de te, vt in manibus tollant te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* O nefanda artis astutia, & dãnanda temeritatis audacia. Qui viderat se à domino, responso legis fuisse percussum, iam nõ tantùm nequiciæ suæ armis vtitur, in quibus inutilis repertus est, sed & ipse legis testimonium mutuatur. Et inde tẽtat vincere, vnde dolebat se fuisse iam victum. Audet etenim ipse dicere, scriptum est: sed non pro se, sed magis aduersum se. Scriptũ quidẽ erat: Quoniam angelis suis mãdauit de te: sed quod de suo addidit, Mitte te deorsum, scriptũ nõ erat. In quo cognoscimus antiquam eius & vsitatam versutiam, semper vt fallere possit, malis suis bona miscere, & venena sua mellis dulcedine temperare. Sic enim & Adam iamdudũ, vt de suo deciperet, quasi dei verba præmisit. *Gene.3.a.* Quid vtiq; inquit, dictũ est vobis à deo, ab omni ligno paradisi non edetis, & cętera? Vt proposito dei mãdato, hominem incautum, & falsa interpretatione, & verborũ adiectione deciperet. Nã & illic de suo addidit: Quid vtiq; dixit deus, de omni ligno paradisi non edetis, cũ dictum à domino fuisset: De omni ligno paradisi edetis: de ligno autem sciẽtiæ, quod est in medio paradisi, *Gene.2.c.* non edetis. Mutauit ergo dicta diuina, & verbis suis quædam dicta domini sociauit, vt facilius suaderet, & suadẽdo deciperet. Immiscuit verbis diuinis verba nequiciæ suæ, vt per dulcedinem mellis venena mortis infunderet. Cũ ergo inimicus legis quidem, sed aduersum se attulisset exemplum, inutilem eius tentationem despiciens dominus: rursum eum alia legis sagitta percussit: dicendo: scriptum est, *Non tentabis dominum deum* *Deu.6.c* *tuũ.* Quo responso, diabolus iterum aliud vulnus excepit, nec tamen desiuit, gemina iam plaga percussus, iterum alia dominum aggreditur tentatione. Et potuerat quidẽ dominus statim eũ prima tentatione prosternere, sed patientiam tenuit, vt ad exitium suum inimicus amplius insolescat, & ante interitum suũ plaga multiplici vulneretur. Bis deniq; cum domino congreditur, & victus adhuc tertiò nequiciæ suæ armare tentat audaciã. Hoc enim refert euãgelista: *Et assumpsit*, inquit, *eũ in montem excelsum valde, & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me. Tunc dicit ei Iesus: Vade satana, scriptum est enim: Dominũ* *Deut.6.c.* *deũ tuũ adorabis, & illi soli seruies.* Mira & mirabilis domini patientia, & diaboli singularis audacia. Prouocat igitur tertiò nũc inimicus, & ascẽdit in mõtẽ excelsum vt tẽtet, & dominus sequi nõ dedignat vt vincat. Vincit autẽ, non sibi, sed nobis. Neq; enim magnum erat, si filius dei diabolum vinceret: sed in hoc magnũ fuit, quia in homine vicit, & nobis vicit. Ostendit ergo, inquit, illi omnia regna mũdi, & gloriã illorum, & dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, si procidẽs adoraueris me. Regna mũdi promittit ei, qui regna cœlorũ credentibus præparauit. Gloriam seculi pollicetur ei, qui dominus est gloriæ cœlestis. Spondet se vniuersa dare, qui nihil habet, ei qui omnia possidet. Ab eo se adorari vult in terra, quẽ angeli & archangeli adorãt in cœlo. Vnde rursum dominus alio testimonio legis insolentis *inimici* prosternit audaciã, dicendo: Vade satana, scriptũ est: Dominũ deum tuum *adorabis*, & *illi* soli seruies. Iam igitur victor, ac dominus authoritate diuina cõminatus, diabolũ iussit abscedere. Vnde nõ immeritò principe suo iã deiecto, postea clamant dæmonia: Quid nobis & tibi fili dei altissimi? Quid venisti ante tempus torquere nos? *Matt.8.d* Non enim poterant iam dei filium ignorare, quẽ deũ esse in authoris sui condemnatione cognouerant. Huius autem futuræ tentationis certamen, etiam apud Zachariã legimus ostensum, vbi dicitur: Erat Iesus vestitus vestimento sordido, & diabolus stabat vt cõtradiceret ei. *Zach.3.a.* Quod nõ vtiq; de illo Iesu filio Ioseph incõuenienter intelligi potest, cũ sacerdotũ vestimẽta sordida, hoc est, corpus ex genere peccatorũ accepit. Meritò & Salomõ vestigia serpentis supra petram inuenire non posse testatus est, quia serpẽs diabolus, in domino qui petra dictus est, in hac tẽtatione peccati vestigiũ nõ reliquit. *Prou.30.d* Hoc & Dauid ostẽdit, cũ ita de domino loquitur, dicens: Et flagellũ nõ appropinquabit tabernaculo tuo, quia corpori dominico nullum diabolici flagelli peccatũ potuit proximare. *Psal.90.b.* Tẽtationes igitẽ dominus ab inimico sustinuit, vt homini quidẽ victoriã reportaret, diabolũ verò illuderet, secundũ quod & Dauid antè prænunciauerat, dicens: Draco iste quẽ for- *Psal.103.d* masti ad illudendũ ei, & iterum: Et humiliabit calum- *Ibi.71.a* niatorem: & iterum, Tu cõfregisti caput draconis per- *Ibi.73.c* aquam. Hũc draconem in hac tentatione illudi & decipi dominus in libro Iob ante testatus est, dicẽs: Addu- *Iob.40.d*

cens

cens autem draconem in hamo. Et videamus cur in hamo dicatur adductus. Sicut in hamo escæ præda posita pisces illudimus, & decipimus, qui videntes escam, hamũ non considerant, & dum auidi prædam volunt rapere, hamo capiuntur: sic & diabolo contigit, dum tantum corpus hominis in filio dei considerat, & deum in corpore non agnoscit, quasi ad prępparatam sibi prędã solita rapina festinat. Sed dum vult auidus prædã rapere, ipse draco vt piscis adductus in hamo, pręda domini captus efficitur. Hũc diabolũ non solùm draconem hamo adduci, sed tanquam passerem ab infante illudi,
Iob.40.d idem Iob in sequentibus declarauit, dicendo: Alligabis autem tanquam auem, & illudes illi, tanquam infantes passeri. In quibus & potentia filij dei, & infirmitas diaboli demonstrata est. Quia sicuti auem alligari facile est, & infantibus de passeribus ludere: ita filio dei facile fuit potentem diabolum annullare, qui aduersus homines quidem semper potẽs fuit, sed aduersus dominum B miser, & infirmus repertus est: In hac autem tentatione dominus specialiter nobis inimicum & certãdi, & vincendi dedit exemplum. Et quanuis multæ, ac diuersę tẽtationes diaboli circa nos sint: in his tamen tribus tentationibus, quas aduersus dominũ habuit, etiã electos eius tentare consueuit. In eo nãq; ꝙ post baptismum ac ieiuniũ tentari se ab inimico passus est, id ostensum est, ꝙ ad vnumquenq; nostrum post lauacrum regenerationis, post sanctæ vitæ propositum, post religiosum laborem ieiunij, statim tentator diabolus accedat, vt nos aut cibi desiderio, aut per concupiscẽtiam corporalem à proposito religionis auertat. Sed quemadmodum huiusmodi tentationẽ vincere debeamus, dominus ostendit: id est, vt desiderio eius non obtemperemus, statim nobis aduersus eam diuinæ legis proponamus exẽpla, vt famẽ corporis cibo verbi diuini satiari semper opte C mus. Hoc enim respondens dominus, ad diabolum ait:
Deu.8.& Mat.4.a. scriptum est, Nõ in solo pane viuit homo, sed in omni verbo dei. Hæc igitur prima causa in nos diabolicæ tẽtationis ostensa est: in qua cũ fuerit superatus, aliã fortiorem tentationem aggreditur. Deniq; ꝙ secunda tẽtatione diabolus in pinna templi dominũ prouocauit, id demonstratum est: quia cum per concupiscentiam corporis decipere nõ potuerit aliquem, tẽtare nititur, vt vnũquẽq; nostrũ post primam corporis victoriam, velut in alto iam positum, per causas spiritales præcipitare contendat, dicendo: mitte te deorsum. Non dicit mitto, ne vim facere videatur: sed, mitte te deorsum dicit, vt ostenderet ꝙ vnusquisq; nostrum libertate arbitrij voluntatis suę culpa cadit in mortem. Illius est quidẽ suadere, sed nostrum est persuasiones eius per legis D obseruãtiam superare. Vnde & in eo quod dictum est propheticũ, quasi ad probationem rei interpretatur dicendo, postquã ait: Mitte te deorsum, scriptũ est enim:
Psal.90.c Quoniam angelis suis mãdauit de te: versutia inimici monstrata est, quia scripturas diuinas prauo sensu, ac subdola fraude erat interpretaturus, & ꝑ fide perfidiã asserturus, vt simplices & incautos per diuinæ legis testimonia, quasi per speciem bonæ confessionis, de alto præcipites daret in mortem. Sic deniq; multos hæreticos de altitudine catholicæ fidei in ima deiecit, sic nõnullos per aliqua opera iusticiæ, velut de turre præcipitat, cùm ab humilitate dominica separauerit, & in superbiam mentis extulerit. Tertia verò tentatione gloriam seculi, & diuitias mundi proponit, per quas vt A-
1.Tim.6.b. postol⁹ refert, aliquãtos à fide naufragare fecit, & à cœlesti gloria ad terrena transire. Suadet autẽ hominibus A terrenos honores, vt auferat cœlestes: hortatur ad mũdi diuitias, vt spiritales diuitias adimat. Vnde non immeritò ita de eo in libro dicitur Iob: Omne, inquit, aurum maris sub eo est. Quia per occasionem auri, & cupiditatem diuitiarum inimicus multos illaqueare, & decipere consueuit. Ac per hoc, & in his cõtemnendus est, & confutandus, vt plena de tentatore possit victoria reportari: In eo autem quòd consummata omni tẽtatione, refert euangelista angelos domino ministrasse: filium dei deum, & conditorem vniuersitatis manifestè cognoscimus, quia angeli ministrare non poterant, nisi domino & creatori suo vnigenito dei filio, cui laus & gloria, in secula seculorum, Amen.

Ex euangelio secundum Matthæum, Cùm vidisset Iesus turbas, *Mat.5.a* *ascendit in montem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum, docebat eos:*

Homilia vj. *Bernardo Brixiano interprete.*

NOn tantùm corpora, charissimi, Christus curabat, sed corrigebat & animas: pariterq; varians vtilitatem, & doctrinæ admiscens sermonem, ex operibus probationem, & impudentia claudens hęreticorum ora, per quod vtrasque curabat substantias: ostẽdens, ꝙ totius animalis est ipse creator. Et propterea multam vtriq; naturæ communicabat prouidentiam: nunc quidem hanc, nunc reparans illam. Quod quidem tunc quoq; faciebat: ait enim, *Cùm aperuisset os suum, docebat eos.* Et cur additum est, Cùm aperuisset os suum? Vt intelligas, ꝙ & tacens docebat, nedum loquens: sed nunc quidem os aperiens, nunc autẽ ex operibus emittens vocem. Cum autem audieris, ꝙ docebat eos, ne solos ipsum putes alloqui discipulos, verũ & alios quoq; per illos. Quoniam enim adhuc multitudo popularis erat, & humi repẽtium, discipulorum C instituens chorum, ad illos sermonem habet, illos alloquendo, & aliis omnibus à dictis multum deficiẽtibus haud grauem esse faciens sapientiæ doctrinam: quod & Lucas insinuans aiebat, ꝙ sermonẽ conuertit ad eos. Quin & Matthæus idẽ significans scribebat, ꝙ accesse- *Luc.6.d.* rũt ad eum discipuli eius, & ipsos docebat. Sic enim & *Mat.5.a.* reliqui mentem diligentius adhibere debebant, q̃ si ad omnes intendisset. Vnde igitur incipit, & quæ nobis iacit nouę conuersationis fundamenta, cũ sedulitatę quę dicũtur, audiamus. Dicta nãq; sunt quidẽ ad illos, scripta verò propter omnes posteros. Propterea quippe concionans discipulis intendebat, non tamen in illis dicta concludit: sed omnes infinitè promit beatificationes. Non enim dixit, Beati vos estis, si sitis mendici: sed, beati pauperes. Licèt si etiam illis dixisset, commune tamẽ erat futurum consilium. Nam & cum dixit, Ecce vobiscũ sum omnibus diebus vsq; ad consummationẽ seculi: *Ibi.28.d.* non illis promittebat solis, verũ per illos toti terrarum orbi. Et cũ illos vocat beatos persecutionem patientes, & expulsionem, & intolerabilia patientes: non illis solùm, sed & omnibus eadem obeuntibus texit coronã. Cæterũ, vt & hoc manifestius reddatur, & discas, quòd & tecum multum habent prædicta participium, & cum omni humana natura, si quis modò velit aduertere, audi quo modo sermones hos admirabiles orditur: *Beati* *Ibi. 5.a.* *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Quid est pauperes spiritu? humiles, & contriti corde. Spiritum enim hic animam & voluntatem dixit. Quoniam enim multi sunt humiles non spontanei, sed rerum adstricti necessitate, illos omittẽs (nec enim hoc esset laudabile) ex voluntate semetipsos humiliantes & contrahentes, primos vocat beatos. Et quare non dixit, humiles:

Universidad de Deusto
Biblioteca

miles: sed, pauperes? quoniam hoc est illo maius. Expa-
ueſcentes enim hic ait, & tremẽtes dei mandata. Quos
Esa.66.a & per Esaiã prophetã plurimum approbans deus dice-
bat: Ad quẽ reſpiciã, niſi ad humilẽ & quietũ, & tremen
tem ſermones meos? Multi ſunt etenim humilitatis mo
di. Et hic quidem est mediocriter humilis, hic autem ſu
per omnẽ modũ. Hanc & beatus propheta commẽdat
humilitatem, non ſimpliciter contractam nobis men-
Psal.50.d tem deſignans, ſed nimis confractam, vbi dicit: Sacrifi
cium deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & hu-
miliatũ deus non deſpicies. Hanc pueri tres deo pro ſa
Danie.3.d. crificio magno offerũt dicẽtes: Sed in animo contrito,
& ſpiritu humilitatis ſuſcipiamur. Hãc & Chriſtus nũc
beatã appellat. Quoniã enim malorũ maxima, totũq;
perdentia mundũ ex ſuperbia ſubrepſerũt. Nã & diabo
lus, cũ nõ eſſet antea talis, ita diabolus effectus eſt: quod
1.Tim.3.b. & Paulus oſtẽdens, dicebat, Ne in ſuperbiam elatus in-
cidat in iudiciũ diaboli. Et his primus homo expecta-
tionibus à diabolo inflatus, præcipitatusq; eſt, factusq;
mortalis: ſperans enim eſſe deus, & quod habebat, ami-
ſit. Quod exprobrans illi deus, & ipſius carpens demen
Gene.3.d. tiam, dicebat: Ecce Adã factus eſt quaſi vnus ex nobis.
Et quiſq; ſequentium hinc in impietatem delapſus eſt,
ꝙ dei affectaret æqualitatem. Quoniam igitur hæc ma
lorũ arx erat, & radix, omniſq; fons nequiciæ, remediũ
ægritudini præparãs congruũ, quaſi validũ quoddam,
tutũq; fundamentũ hanc legem iecit. Hac enim ſuppo-
ſita firmitate, ædificator omnia reliqua ſuperponit: hac
autem ſublata, licẽt ad cœlos vſq; perueniat operarius,
omnia facilẽ ſubruuntur, & in malũ finẽ conuertũtur.
Siue ieiunium, ſiue orationem, ſiue eleemoſynã, ſiue cõ-
tinentiã, ſiue quid aliud boni congregaueris abſq; hu-
Luc.18.b militate, defluit, & omnia pereũt. Quod & in Phariſæo
factũ fuit, poſtquã peruenit ad ipſum verticẽ, omnibus
amiſſis deſcendit, quoniam bonorum matrem non ha
bebat. Sicut ſuperbia totius eſt fons nequiciæ, ſic humi-
litas omnis ſapientię principiũ. Quapropter & hinc or
ditur, ex audiẽtiũ cordibus ſuperbiã vellens radicitus.
Inquit aliquis, quid hoc ad diſcipulos, qui per omnia e-
rant humiles? nec enim vllã habebant occaſionem in-
ſolentiæ, cũ piſcatores eſſent, & pauperes, ignobiles, &
idiotæ. Et ſi non ad diſcipulos iſta dixit, ſed ad eos, qui
tunc erãt præſentes, & ad eos, qui poſt hęc eos erãt ſuſ-
cepturi, ne propter hæc eos cõtẽnerent: immo verò &
ad diſcipulos. Nã etſi non tũc, poſterius tamẽ talis cau
telę debebant indigere, poſt ſigna & miracula, & orbis
terrarũ honorẽ, & cõparatam apud deũ fiduciam. Nõ
enim diuitiæ, nõ potentia, non regnum tam extollere
poteſt, q̃ omnia quæ fuerant illis collata. Alioquin au-
tem & ante ſigna veriſimile fuit eos & tunc elatos fuiſ-
ſe, cernẽtes multitudinẽ, & theatrum illud circa prẽcep
torem conſtitutum, & humanum aliquid paſſos. Prop-
terea ſtatim ipſorũ reprimit ſenſum. Neq; dicta in ad-
monitionũ loco ponit, & præceptorũ: ſed beatificatio-
nis loco, minus moleſtũ faciens ſermonẽ, & omnibus
aperiens doctrinæ ſtudium. Non enim dixit, ille & ille:
ſed qui hęc faciunt, omnes beati. Itaq; ſiue ſis ſeruus, ſiue
mendicus, ſiue pauper, ſiue hoſpes, ſiue priuatus, nihil eſt
quod beatũ eſſe prohibeat, ſi virtutẽ hãc fueris imitat⁹.
Exorſus igitur vnde præſertim decebat exordiri, ad a-
liud procedit præceptũ, quod videtur eſſe contrarium
orbis terrarũ iudicio. Omnibus enim gaudẽtes imitan
dos eſſe putãtibus, miſeros autem in triſticia poſitos, &
paupertate, & luctu: hos ipſe ꝓ illis beatos vocat, dicẽs:
Beati qui lugent. licẽt eos omnes miſeros vocent. Prop-
terea nãq; præueniens ſigna fecit, vt talia ſanciẽs, eſſet
fide dignus. Et hic verò rurſum nõ ſimpliciter lugẽtes
poſuit, ſed pro peccatis hoc faciẽtes: cũ ſit valde diuer-
ſum, & vehementer inhibitũ, circa ſecularũ quidpiam
lugere. Quod quidẽ & Paulus ſignificabat, dicẽs: Quòd *1.Cor.7.c*
mũdi quidẽ triſticia mortẽ operatur: quæ autem eſt ſe-
cundũ deum, pœnitentiã in ſalutẽ incõmutabilẽ ope-
ratur. Hos igit̃ hic & ipſe beatos appellat, qui ſic cõtri-
ſtantur. Nec ſimpliciter mœrẽtes poſuit, ſed cũ augmẽ-
to: propterea neq; triſtes, ſed lugẽtes. Nam hoc inſuper
præceptũ eſt omnis diſciplinæ rudimentũ. Nã ſi filios,
aut vxorem, vel alium quempiã neceſſariorũ lugentes
defunctũ per illud tempus doloris, non pecuniarũ, nõ
corporũ trahuntur amore, non quęrũt gloriã, cõtume-
liis nõ irritantur, nõ capiũtur inuidia, nec ab alio quo-
quã vicio poſſidentur, luctus tantum curã gerẽtes: mul
tò magis ſua deflentes peccata, vt eſt dignũ lugere, hac
maiorem diſciplinam præſtabunt. Poſtea, quid præmij?
Quoniam ipſi conſolabuntur. Vbi cõſolatione fruentur? &
hic, & illic. Quoniam enim hoc præceptum erat nimis
oneroſum, & graue, quod ipſum maximè leue facit, hoc
ſe daturũ eſſe promiſit. Itaq; ſi vis conſolationẽ habere,
lugeas, nec exiſtimes obſcurum eſſe dictum. Cùm enim
deus conſoleť, ſi vel innumeri triſtiũ ingruant imbres,
omnibus eris ſuperior. Laboribus enim multò maiores
dat ſemper deus retributiões. Quod quidẽ & hic fecit,
beatos pronuncians lugentes, nõ iuxta rei dignitatem,
ſed ſecũdũ clementiã ſuam: quod nõ ex operis meritò,
ſed ex ipſius procedit miſericordia. Lugentes enim cri
mina lugẽt: talibus autẽ ſatis eſt venia potiri, & purga-
tionẽ aſſequi. Sed quoniã ipſe plurimũ eſt miſericors,
nec in pœnarũ remiſſione, nec in peccatorũ abſolutio-
ne retributionem cõcludit: ſed & facit beatos, & multã
impartitur cõſolationem. Lugere verò nos nõ de pro-
priis tantũ, verum & ſuper alienis iubet peccatis: quales
erãt ſanctorũ animæ, qualis Moſi, qualis Dauid, & Pau
li: nam & omnes hi frequenter mala deflebant aliena.
Beati mites, quoniam ipſi hæreditabunt terram. Quam, quæſo,
terram? quidam intellectualem eſſe putant, ſed hoc ita
nõ eſt: nuſquã enim in ſcriptura terram intellectualem
inuenimus. Sed quid tãdem quod dicitur? Senſibile po
nit prẽmium, ſicut & Paulus, cũ enim dixiſſet: Honora *Ephe.6.a*
patrem tuũ, & matrem tuã: ſubdidit, Sic enim eris lon-
gæuus ſuper terrã. Et ipſe rurſum latroni: Hodie mecũ *Luc.23.f*
eris in paradiſo. Nec enim ſolũ à futuris ſuadet bonis,
verũ & à præſentibus, propter auditorum craſſiores, &
illa quærẽtes ante futura. Propterea quippe progreſſus
dicebat: Sis benevolus aduerſario tuo. Deinde talis diſ *Mat.5.d.*
ciplinæ præmiũ ponit, & dicit: Ne fortè te tradat ad-
uerſari⁹ iudici, & iudex tortori. Vides vnde perterruit?
Ex ſenſibilibus, ex his quæ iugiter paſſim accidunt. Et
rurſum: Quicũq; dixerit fratri ſuo, racha: reus erit cõci- *Ibi.c*
lij. At & Paulus ſemper à prẽſentib⁹ exhortari cõſueuit,
& ſenſibilia proponere prẽmia, vt cũ de virginitate diſ
ſerit. Nihil enim illic interim de cœlis locutus, ſed ex
præſentibus inducit, Propter inſtãtem, inquiens, neceſ-
ſitatẽ. Ego autẽ vobis parco, volo autẽ vos eſſe ſine ſo- *1.Cor.7.c*
licitudine. Sic itaq; Chriſtus ſpiritalibus ſenſibilia com
miſcuit. Quoniã enim mitis exiſtimatur omnia perde-
re præſentia, cõtrarium pollicetur inquiens, ꝙ hic qui-
dẽ ſua poſſidet in tuto, qui nec audax, neq; ſuperbus eſt.
Qui verò talis eſt, & paternis quidẽ frequenter excidit,
& ipſam amittit animã. Præſertim autem, quoniã & in
lege veteri propheta ſæpe dicebat: Mites enim hæredi- *Psal.36.b.c*
tabũt terrã: ex verbis ſecũ adultis ſermonem contexit,

ne

ne ſemper externè loquatur. Hęc autē dicit,nō præſen tibus cōcludens retributiones, verū cum his præbēs & illa:ſiue nāq; quidpiā ſpiritale dixerit, quæ ſunt in præſenti vita nō aufert:ſiue quid rurſum ſeculare promiſerit,non hactenus promiſſionem ſtatuit.ait enim,Quęrite primū regnū dei, & hęc omnia apponentur vobis. Et iterum:Quicunq; reliquerit domum,aut fratres, &c. cētuplum accipiet in præſenti ſeculo, & in futuro vitā æternam poſſidebit. *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſticiam.* Quā iuſticiā? generalēmne dicit virtutē: an particularem hāc auaricię oppoſitā? quoniam enim eſt de eleemoſyna præceptum daturus,oſtēdens,qualiter exhibere miſericordiam oporteat: puta, ꝙ non ex rapina,nō ex auaricia,iuſticiā amplectētes beatos appellat.Et nota cum quanta ponit hoc excellentia.Non enim dixit, Beati qui iuſticiam vendicant: ſed, Beati qui eſuriūt & ſitiūt iuſticiam . Ne ſimpliciter,ſed omni ſtudio eā obeamus: quoniam enim hoc auariciæ pręſertim propriū eſt:nec ita cibos cupim⁹,aut potus, aut plura poſſidere, & abundare:cupiditatē hanc ad hoc ne nimiū quæramus, transferre nos præcepit. Deinde rurſum ſenſibile definit pręmiū,dicens: *Quoniā ipſi ſaturabuntur.* Quoniā enim exiſtimatur auaricia multos reddere diuites , dicit quod contrarium penitus eſt: hoc enim efficit iuſticia.Itaq; iuſta faciens,noli paupertatem timere,neq; famē expauęſcas . Qui nanq; rapiunt, hi ſunt qui præſertim ab omnibus excidūt: & ſcilicet iuſticiā diligens,intuto quę ſunt omniū habet.Quòd ſi non aliena cupientes tāta potiūtur copia,multò magis qui ſua diſpergūt.

Beati miſericordes. Hic nō ſolos per pecunias miſericordiam exhibentes mihi dicere videtur,verum & aliis in rebus. Varius enim eſt eleemoſynæ modus,& latiſſimū hoc eſt mandatum.Quod igitur huius præmiū? *Quoniā ipſi miſericordiam conſequētur.* Et videtur quidem eſſe quędam æqualis retributio , eſt autem meritis longè diffuſior. Hi nanq; miſerantur vt homines , miſericordiam verò capiunt ab omnium deo.Non eſt autē æqualis humana diuinaq; miſericordia,ſed quātum eſt nequiciæ, bonitatisq; diſcrimen, tantum hæc diſtat ab illa. *Beati mundo corde, quoniam ipſi deum videbunt.* Ecce rurſum ſpiritale pręmium. Puros autem hic ait,ſiue generalem poſſidentes virtutem, & nullius ſibi conſcios mali, vel in continentia degentes.Nihil enim ad videndum deum nobis tam neceſſarium eſt, q̄ hæc virtus:quapropter & Paulus dicebat, Pacem ſectamini cum omnibus,& ſanctificationē,ſine qua nemo videbit deum. Viſionē verò dicit hic,quantū homo videre poteſt.Quoniā enim multi quidē miſerentur, & non rapiunt , nec vſurpant aliena,ſed fornicantur & incontinenter viuunt:oſtendens ꝙ prius nō eſt ſatis, & hoc addidit:ſicut & Paulus de Macedonibus teſtatus eſt ad Corinthios ſcribēs , ꝙ non tantum eleemoſyna diuites erant, verūm & omni alia virtute . Cùm enim de ipſorū in pecuniis liberalitate dixiſſet,ait: Et ſeipſos dederunt domino, & nobis.

Beati pacifici . Hic non tantum eos diſſidere prohibet, & inter ſe inimicicias exercere:verum & aliquid maius exigit,vt & alios diſſidentes cōciliemus.Et rurſum ſpiritale pręmium ſubiungit. Quale verò? *Quoniam ipſi filij dei vocabuntur* . Nam & vnigeniti tantū opus fuit diſtātia coniungere,& inimica conciliare.Deinde ne putares ꝙ ſemper pax bona ſit,intulit : *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſticiam*: hoc eſt, propter virtutem, pro aliorum tutela,pro pietate.Iuſticiam enim omnem animi diſciplinam ſemper dicere conuenit. *Beati eritis,cùm vos exprobrauerint homines, & perſecuti fuerint , & dixerint omne malum aduerſus vos, mentientes propter me.* Gaudete & exultate , ſiue vos faſcinatores , ſiue ſeductores , ſiue pernicioſos,ſeu quicquid aliud vocauerint, inquit, beati eritis.Quid his mirabilius præceptis , cum ea quæ fugiuntur ab aliis, hæc eſſe dicat deſiderabilia:mendicare ſcilicet,& lugere,pati perſecutionē,& malè audire? Verūtamen & dixit,& perſuaſit nō duobus,& decē,& viginti,& centū,millęve hominibus,ſed etiam toti terrarum orbi.Et audientes oneroſa & grauia,multorumq; contraria conſuetudini,cōſternabantur turbę:tāta vis erat dicentis.Verūtamen ne cogites ꝙ malè ſimpliciter audire beatos facit, duas poſuit definitiones, cū & propter eum,& cum falſa fuerint dicta.Quoniā ſi defuerint iſta,nō modò non erit beatus, verùm & miſer male audiens.Deinde rurſus præmia conſidera:quòniā merces veſtra multa eſt in cœlis.Tu verò licet per ſingulas beatitudines regnū nō audias donari,noli contriſtari.Nā etſi retributiones differenter appellat,omnes tamen in regnum introducit: etenim dicens, Cōſolabuntur qui lugent,& miſericordiā conſequentur miſericordes, & deum videbunt mundi corde, & filij dei vocabunt̄ pacifici:nihil aliud per hæc omnia, niſi cœleſte regnū inſinuat . His enim potientes,illud omnino conſequent̄. Ne ſolorum itaq; ſpiritu pauperū præmium eſſe cēſueris,verùm & eſuriētium iuſticiam, & mitium, & aliorū omnium ſimiliter . Propter hoc enim in omnibus beatitudinē poſuit, ne ſenſibile quicquā expectes. Nec enī beatus eſſet,qui coronā acciperet,quæ cum præſenti vita ſit reſoluenda,& vmbra velocius prætercurrit.Cum verò dixit,ꝙ merces eſt multa:ſubdidit & aliam conſolationem,dicens: *Sic enim perſecuti ſunt prophetas qui fuerunt ante vos.* Quoniam enim illud regni futurum erat,& in expectatione manebat:hinc eis prębet conſolationem, ex eorum qui ante ipſos paſſi fuerant, cōmunicatione. Nam ne putetis ꝙ contraria ſentientes & promulgantes hæc patiamini,vel ꝙ malarum ſitis diſciplinarū doctores,ab eis pelli debeatis.Non enim ex dictorum malicia, ſed ex audiētium vicio inſidię ſunt atq; pericula. Vnde neq; vos malè patiētes calūniantur, ſed illos male agentes:& his omne ſuperius tempus atteſtatur.Nec enim prophetis iniquitatē & impiā opponentes ſententiam , hos quidem lapidibus obruerunt,hos expulerūt, hoc innumeris inuoluēre malis, ne vos hoc perturbet: ex eadem enim ſententia faciunt & hæc omnia. Vides quo modo ſenſus eorum erexit,eos prope Moſem conſtituens & Heliā,& ſimiles? ſic & Paulus ad Theſſaloniceńſes ſcribēs ait:Vos enim facti eſtis imitatores eccleſiarum dei, quæ ſunt in Iudæa:nam & vos eadem paſſi eſtis à propriis cōtribulibus,ſicut & illi à Iudæis,qui & ipſum dominum interfecerunt Ieſum,& proprios prophetas,& vos perſecuti ſunt, deo non placentes,& omnibus hominibus aduerſantes. Quod quidem & Chriſtus hic fecit,& in aliis quidem beatitudinibus dicebat: Beati pauperes & miſericordes. Hic non indefinitè ipſum poſuit, ſed ad ipſos ſermonem cōuertit, inquiens: *Beati eritis,cū vos exprobrauerint homines, & dixerint omne malū verbū.* Oſtendens ꝙ ipſorum,hoc eſt potiſſimum peculiare, & ſuper omnes alios dictorum hoc proprium. Simul autem & dignitatem ſuam hic inſinuat , & parē cū eo qui ſe genuit honorem: ait enim, Sicut illi propter patrem, ſic & vos hæc propter me patiemini . Cum verò dicat,prophetas qui fuerūt ante vos,& ipſos quoque prophetas iā factos oſtendit. Deinde declarans,ꝙ hoc eos maximè adiuuat, redditq; ſplēdidos:nō dixit, ꝙ malè quidem dicent, & perſequentur , ego autē hoc prohibe-

Mat. 6. d

Ibid. 19. d. & Marci 10. d

Heb. 12. d

1 Cor. 8. a.

Mat. 5. b.

1 Theſſ. 2. c.

Mat. 5. a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prohibebo. Nō enim in hoc q̄ malè non audiatur, sed q̄ malè audientes generosè ferant, & ipsos conuincāt per opera, securitatem ipsis vult esse. Hoc enim illo longè maius est, sicut percussum mali nihil ferre, multò maius est, q̄ non percuti. Scientes itaq; lucrum ex huiusmodi studio, & negligentiæ periculum: nā perditione nostra multò peius est, q̄ dominus noster propter nos, vitamq; nostram blasphematur: sine offensione fiamus Iudęis & Gentilibus, & ecclesię dei, vitamq; præstātes Sole splendidiorem. Et si quis detrahere voluerit, non q̄ malè audiamus, sed q̄ iustè nobis detrahatur, dolētes. Nam si nequiter quidem viuamus, licèt sit qui vituperet nemo, omnibus tamen erimus miseriores: si verò virtutis curā geram⁹, licèt terrarū orbis maledicat, tūc omnibus beatiores erimus, & omnes saluari volentes attrahemus. Nec enim malorū detractionem, sed vitæ virtutē intuebunt. Omni nāq; tuba clarior est p opera virtutū exhibitio, & ipsa luce splendidior est mūda vita, licèt innumeri sint qui calūnientur. Si nanq; cuncta prædicta habeamus, & mites ac humiles simus, atq; misericordes, mūdiq; ac pacifici: & malè audiētes nō reddamus contumeliam, verum & gaudeamus, nō minus, q̄ signis videntes attrahemus: & libenter omnes ad nos venient, siue bestia, siue dæmon, sine quilibet quispiam sit. Improbus enim dæmon, cùm se nihil obeuntem viderit, tam absistit, veritus ne sit nobis plurium causa coronarum. Illo autem digresso, licèt aliquis scelestus sit, atque corruptus, illa caligine sublata, virtutem agnoscet. Si verò & homines decipientur, à deo laudem habebimus, admirationemque maiorem, in ipso Christo domino nostro, cui gloria competit omnis, honor & adoratio, nunc & semper, & in secula seculorū, Amen.

Mat. 5. c. *In illud Matt. Qui fecerit, & sic docuerit, maximus vocabitur in regno cœlorum. Homil. vij. Incerto interprete.*

☞ QVum nobis pro officio cōpetat dicere, vobis autē cōueniat pro deuotione audire: quid tā necessariū, tā pertinens poterit vtrisque contingere, q̄ vt quod religiosè dicitur, & deuotè audiat, & obsequiis cōpetentib⁹ teneatur? Nā si religiosa nō tacere lucrū est, tacere dispendiū: quātò potiora lucra poterunt prouenire, cū orationibus monstratur, quicquid magisteriis cœlestibus & discitur, & tenetur? Par enim causa & discentem, & audientem constringit: vt vtriusq; professio factorū significatione signetur. Et quāuis sit dissimile doctoris, discentisq; officiū, tamen vtriusq; par esse debet sanctarum legum obsequiū: vt iungātur factis, qui separātur officiis: copulētur opere, qui diuersi sunt nomine: & quos vocabula ab inuicē separant, eos obseruantia præceptorum fideliter ac deuotè cōiūgat. Quare sic fit, vt vtriusq; sit diuersus actus, sed obseruantię par sit necessarius vtriusq; effectus: vt factorū in ambobus cōspiret assensus, quib⁹ diuersus est in vocabulis sonus. In doctore enim molesta est causa docere, nec facere: præcipere, nec obseruare: in discente verò audire velle, quod nolit implere: aures qd auditui cōmodare, & ab opere volūtatem auertere. Etenim qui facit, quod docet: & qui, quod imperat, cōplet: maximus in cœlestibus sentētia domini declarat. At verò qui, quod dicit, negligit: & qui, quod audit, cōtēnit: salutis reus existit: quia obseruāda cōtēmpsit, & pericula nō vitauit. Amat enim morte, qui vitę præcepta nō seruat, & horret vitā, qui peccata morti debita, desperata mēte frequētat. Vt enim per obseruantiā legis, vita acquiritur: ita per contēptum, mors à cōtumacibus inuenitur, dicente domino: *Mat. 19. e* Si vis in vitā venire, serua mandata. Ita enim perfectus doctor liber est à discēte, quē docuit: vt discipulus cōtemptor inexcusatus erit, qui facienda didicit, & contēpsit. Nā & doctor ecōtrario grauius afflige⁊, & obsequentis discipuli exemplo plectetur: qui facienda aliis tradidit, quę ipse non fecit: vt nec à discipulis, quos docuit, potuisset edisce re: vt quibus doctrinæ tradiderat magisteriū, nec ab iisdē factoribus mutuaretur exēplū. Neq; enim perfectio in legū est noticia cōstituta: cum scriptum sit, Non enim auditores legis iusti sunt apud deū, sed factores legis iustificabūtur. Neq; enim, inquā, is religiosus & sanctus est, qui nouit legē cessantibus factis: cū expediat facere, q̄ docere nec facere: quia molestum est docere, & non facere. Vos amici mei estis, inquit, si feceritis, quæ mando vobis. O magna bonitas, cui cū pro conditione reddere debeamus obsequia: vtpotè serui domino, famuli deo, subiecti potenti, mācipia redēptori: amiciciarum tamen nobis prędmia repromittat, vt à nobis obseqa debita seruitutis extorqueat: vt quos sibi seruire cōspicit spōtè, ad beneficiorum posse promissiones inuitare: & quorū voluntates à se conspicit alienas, mētes eorum præmiorum liberalitatibus constituat suas. Nā vnde frequēter aut inuitat prędmio, aut terret supplicio, nisi vt benignitatis cōsilio, à se formato homini cōsulat redēpto prouidet: vt qui nō terretur supplicio, inuitetur prędmio: & quē metus à peccato reuocare nō potest, p̄missionū benignitas possit. Cupit enim etiā nocentibus subuenire, desiderat misereri peccātibus. Si quis peccauerit, dignos fructus exhibeat pœnitentis. Inuitus enim in reos vindicat, etiam si dei indulgentiā miserātis contēnant. Amat enim corrigi peccatores, qui in vitā non in mortem, à principio cōstituit homines. Ipse enim sibi infert interitū, qui medētis domini cōtēpsit consilium. Reuertimini, inquit, ad me: & ego reuertar ad vos. & iterum, Nolo mortē peccatoris, tantū cōuertatur, & viuat. Nō vult dominus in quēquā dominari mortē: nō vult in pœnā deduci hominē, quē in vitā constituit. Cæterū homo ipse, se dignū efficit morte, qui nō paruerit legi. Odit vitā, qui diuinā contempserit disciplinā. Nam cū dominus quid vellet, quidve nollet, homini demōstraret: ea ipsa docuit, quę obseruanti vitā, contēnenti afferunt mortem. Ita enim de contēptu vita nō poterit prouenire, vt de obseruantia mors euenire non possit: vt iā homo, quod voluerit, mereat: & ex eo quod meruerit, iudicetur: vt hoc tantū in hominis volūtate cōsistat, qui sibi ex qualitate vitæ meritū, quod haberet, inuenit. Quare his solicitè perpēsis, id est vnde salus, vnde periculum nascatur, salutis commoda de legis obseruantia teneamus: & periculorum incōmoda de legis contēptu, vt prouidi, caueamus: vt dū tenentes prospera, & pellentes aduersa, in cōspectu domini inuenimur, ab ipso cū omnibus sanctis ad æterna gaudia prouehi mereamur, Amen.

Rom. 2. b. *Ioan. 15. b.* *Mal. 3. b.* *Ezech. 18. g.*

Ex cap. Matth. v. in festo sanctorum Ioannis & Pauli, Homil. viij. Incerto Interprete.

IN *illo tempore, dixit Iesus discipulis suis: Audistis quia dictum est antiquis: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros: benefacite his qui vos oderūt.* Et reliqua. Per omnia vult nos dominus in præceptis suis esse perfectos. Nā dudū in lege præceptū est, Diliges amicos, & odies inimicos. Sed populo carnali, & terreno secundum tēpus data ista præcepta sunt. Sicuti & illud: Oculum pro oculo, dētē pro dente. Nunc autē euāgelica populo tradunt præcepta, cœlestis ac perfectę iusticię, vt inimicos diligamus, odiētes amemus: pro calūniantibus, ac pro persequen-

Mat. 5. g. *Leui. 19. d.* *Leui. 19. c.* *Exo. 21. c.*

persequentibus oremus, vt verè filij dei esse mereamur, qui pro misericordia sua indiscretè super bonos ac malos, iustos atq; iniustos, vitæ præsentis beneficia cœlesti dono largitur. Ad huiusmodi præcepta euangelica custodienda etiam per Esaiam hortatur nos sanctus spiritus, dicens: Audite verbum domini, qui timetis nomen eius. Dicite fratres his qui oderunt & abominantur, vt domini nomẽ magnificetur, & appareat illis in iucũditate eorum, & illi confundantur. Vnde non immeritò
Psal.7.b. Dauid in Psalmo testatur, dicens: Domine deus meus si feci hoc, si reddidi retribuẽtibus mihi mala, decidam meritò ab inimicis meis inanis. Beatus quoq; Iob idip-
Iob.31.c sum ita commemorat, dicens: Qui si gauisus sum in delicto inimici mei, si dixi in corde meo, bene factũ est, audiat auris mea maledictionem. Hæc autem euangelicæ gratiæ præcepta, quæ nunc ad salutem hominum data sunt, inuenimus per mandata legis in animalibus
Exod.23.a. formata, cum dicitur: Si, inquit, videris bouem inimici tui sub onere ruisse, non pertransibis, sed eleuabis eum. Vtinã tunc in lege Mosi vnusquisq; in animalibus disceret, quodcunque secundum euangelium facturus esset in homine. Et meritò sequitur: *Mat.5.g.* *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nõne & publicani hoc faciũt? Et si salutaueritis fratres vestros tantũ, quid amplius facitis? nõne Ethnici hoc faciũt? Estote ergo & vos perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est.* Ostendit dominus meritum nos perfectæ dilectionis habere non posse, si autem diligamus eos, quibus vicẽ nobis rependi dilectionis mutuæ nouerimus, cũ huiusmodi dilectionem etiam Gẽtibus, ac peccatoribus scimus esse cõmunem. Vnde vult nos dominus cõmunem legẽ dilectionis humanæ lege dilectionis euangelicæ superare: vt nõ solum circa eos, qui nos diligunt, sed etiam circa inimicos & odientes nostri amoris ostendamus affectũ, vt vere bonitatis, ac pietatis paternæ in hoc imitemur exemplum. Et addidit:
Attendite, ne iustitiam vestrã faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: & reliqua. Ab omni iactantia inanis gloriæ, atque humanę cupiditatis vult nos esse dominus alienos, vt opus iustitiæ nostræ non hoc studio faciamus, quo hominibus placere velimus, sed soli deo, à quo expectamus meriti nostri mercedẽ. Amittit enim meritũ iustitiæ apud deũ, quid idcirco iustè vult viuere, vt glo
Gala.1.b riã humanæ laudis acquirat. Vnde apostolus ait: Si adhuc hominib⁹ placerẽ, Christi seruus nõ essem. Dehinc ait: *Cũ facis eleemosynam, noli tuba canere ante te*: & reliqua. In omnibus nos dominus ad perfectæ fidei gloriã doctrina cœlesti cõformat. Superius docuit opus iustitiæ non propter homines, sed propter deum esse faciendũ: nũc quoq; iubemur eleemosynã facientes tuba canere non debere, ieiuniũ nõ promulgare quod facimus. Nõ enim est deuotæ mentis in dei rebus aliquid operari, vt gloriam humanæ laudis expectet. Plerisq; enim ideo aliquid in vsum pauperum largiũtur, vt inanem laudem hominũ, & famã seculi de facultate mercentur. Quos operis sui mercedẽ in hoc seculo recepisse domin⁹ manifestat: quia dum hanc gloriam seculi quærunt, mercedẽ futuræ promissionis amittunt. Et addidit dominus, dicens: *Vt sit eleemosyna tua in abscõso, & pater tuus qui videt in abscõso, reddet tibi.* Vólens opus misericordiæ nõ esse publicum, sed occultum: id est, vt non propter hominũ laudẽ, sed propter deum tantũ operemur, à quo expectamus cœlestẽ gloriam, & futurę retributionis mercedem. Huius autem fidelis operis eleemosynæ sub religiosæ taciturnitatis silentio Salomon ecclesiam collau
Cant.1.c. dans olim protestatus est, dicẽs: Speciosæ sunt genę tuę sicut turturis, propter taciturnitatem tuã. Hanc scilicet taciturnitatem, de qua ait dominus: *Nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua.* *Mat.6.d.* Sed non hic dominus de humani corporis manibus, quibus nec videndi, nec loquẽdi vllus est sensus: sed in manu dextra aut sinistra homines significãtur. Denique scriptũ legimus in libro Regũ manũ homines significare, cũ dicitur: Nõne decem mihi manus sunt intra hominem? id est, decẽ tribus in Israël. Vnde nõ dubiũ est ĩ dextera manu homines significari iustos, in sinistra verò peccatores intelligi. Secundũ quod Salomõ retulit. Partes dextrę nouit domi *Prou.4.d* nus. Peruersæ autẽ sunt, quæ sunt à sinistris. Huius autẽ dextræ ac sinistræ intelligentiã dominus in euangelio apertissimè manifestat, cũ iustos à dextris, peccatores verò à sinistris collocãdos esse declarat. Hæc ergo dextra iustorũ, si quid secundũ præceptũ domini operatur, iubetur sinistra nescire: id est, quod fideliter operamur, ac religiosè, iubet vt in conspectu sanctorum, & infidelium hominũ non iactemus. Verũ si quid non humanę laudis studio etiam coram religiosis fratribus fideliter fecerimus, nõ potest opus deuotionis ac fidei, fratribus iactantia iudicari ante deum, ac saluatorẽ nostrũ, qui est benedictus in secula. Deinde ait: *Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ tristes.* Ad omnem nos iusticiæ cœlestis, ac fidei perfectionem dominus instruit. Vult enim nos sine hypocrisi, sine aliquo studio humanæ laudis esse, opus diuinæ religionis implere. Prohibemur nanque hypocritarum more orationes nostras omnibus iactãter ostẽdere, ne meritũ gratiæ amittamus. Dominus enim non simulatã, ac iactantem, sed simplicem orationem, ac fidelẽ requirit. Et ideo clauso ostio: id est, intra cordis & conscientiæ ipsius secretũ, à domino iubemur orare, vt ab eo qui secretorũ & occultorũ est cognitor, recipiam⁹ orationis occultæ mercedẽ. Religiosæ enim mentis est, deum non voce, vel sono vocis, sed deuotione animi, ac fide cordis orare. Secundum quod Dauid in Psalmo testatur, dicens: Dicite in cordibus ve- *Psal.4.4.* stris, & in cubilibus vestris compungimini. Inuenimus denique in libris Regum, Annã illã sanctissimã huius *1.Reg.1.* euangelicæ doctrinæ præcepta implentem. Nam cũ sine aliquo vocis sono in cordis sui secreto, in cõspectu domini fideliter orans, desiderij sui preces effunderet, statim exaudiri meruit à domino. Sic & Danieli cum *Dani.2.3.* tribus pueris occultè semper oranti, interpretationem *& 4.* somnij, & reuelationũ secreta dominus scire cõcessit. *Actu.10.d* Cornelius quippe necdũ præceptis euãgelicis eruditus, dũ in cubiculo suo secretè fideliter oraret, meruit vocẽ angeli sancti loquentis audire. Quid de Iona dicimus, *Ionę.2.a* qui nõ modò cubiculo, sed vtero beluæ clausus, intantum orãs meruit exaudiri, vt de profundo maris, & de ventre tam immanis beluæ incolumis, & viuus euaderet? Exauditus autem à deo est, non quia voce, sed quia fide clamabat. Et ideo clamor vocis nõ est opus in oratione ad deũ, quem scimus secreta cordis intueri, sed clamor fidei, ac religiosæ mentis deuotio. Vnde nõ im meritò in sequentibus dominus ait: Orantes autem no lite multũ loqui, sicut Ethnici. Ethnici enim homines *Mat.6.b.* putant multiloquentia verborũ facilius se à domino posse impetrare quod postulant. Sed hoc à nobis dominus non expectat, sed vult potius, vt orationem nostrã nõ verbositate sermonis, sed fide cordis ac iusticię meritis cõmendemus. Et vtique, qui melius nouit omnia quæ nobis necessaria sunt, & vniuersa quæ postulaturi sumus, antequam loquamur, agnoscit. Quãtũ denique distet inter multiloquacem, & humilem, ac simplicem oratio-

Universidad de Deusto
Biblioteca

orationem,in phariſæo illo,& publicano habemus exemplum.Nam phariſæi iactantis ſe,multiloquētia verborum reprobatur oratio: publicanus verò humilis, ac ſummiſſus,pro peccatis ſuis veniam poſtulās, iuſtificatior iactanti ſe phariſæo deſcendit.In quo completum inuenimus id quod ſcriptum eſt: Oratio humilis nubes penetrabit.Peruenies ad deum,qui orantis precem audire conſueuit, qui eſt benedictus in ſecula, Amen.

Luc.18.c.

Eccli.35.d.

De fugiendis iuramentis, & quòd deo gratias agere debemus,licèt in paupertate degamus.ex Matthæo cap. v. vide in vltimo tomo,ad populum Antiochenum,homilia xxviij.

De oratione dominica, Homilia ix. *Incerto interprete.*

† *vetus exẽplar habet, Annua vobis dominica,&c.*

DOminica† oratio ex pōtificali doctrina electis ad fidem debetur. Et quia debitum ex debito à nobis exigit̃,vltrò vobis reddimus ore, quæ à nobis exigitis corde. Oratio dominica ita data eſt credentibus, vt operibus & moribus cōueniat: & ne in multiloquio incurreremus peccatū, collectè voluit dominus noſter Ieſus Chriſtus diſcipulos ſuos orare. Alia eſt enim propria oratio, alia dominica. Vos ergo qui accepiſtis orationem in confeſsione,aſsignādam deo, debetis corde credere, opere perficere.Dictū eſt enim, Ante orationem præpara teipſum. Qui eſt, ante orationem præpara teipſum, niſi expoliatus cogitatione praua, ſic accedas ad dominicam orationem? Sic ergo orabis, *Pater noſter qui es in cœlis.* Magna dignatio patris, magna dignatio creatoris, vt creaturam captiuatam peccatis faceret liberam, ille qui aſcendens in altum captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. Ergo vide,quis rogas,quid rogas, quē rogas.quis? homo.quid? indulgentiam.quem? deū Ergo patrem noſtrum dicimus deū. Nō quærit iſte pater proprié ſe vnidare,& alij ſe negare:ſed quo modo dicimus noſtrum, ſic & nos debemus effici ipſius. Qui ſerui eramus,facti ſumus liberi,cæci,videntes: febrientes,ſalui.Quia ergo pater & mater carnis huius creauerunt nos, ille venies dignatus eſt regenerare nos. Ergo patrem deum habemus, ad honeſtatem patris ambulate,in voluntate eius proficite, vt eius promiſsionem accipiatis. Indignū eſt enim,vt ſi aliquis ſit adulter, bilinguis,inordinat°,ſubdolus,malè agens,à fide recedens,tepidus in religione, ſine ſtudio viuens, captiuatus errore,dignus ſit dici filius,aut ille audeat dicere, Pater.Ergo habete charitatē dei, vt ſit in vobis cor & anima vna, vt dignè dicatis ei,Pater noſter.& videte vbi vocatis patrem, vtique in cœlo. Ideo clamamus in conſpectu ſacrificij, Surſum corda: Vbi cōfeſsio noſtra tenetur, cor quotidie ibi repreſentetur. Cùm conſurrexeritis cum Chriſto,quę ſurſum ſunt,quærite: vbi Chriſtus eſt in dextera dei ſedēs, vt cum fiducia dicatis, Pater noſter,qui es in cœlis.Sequitur oratio, *Sanctificetur nomen tuum.* Quæ eſt iſta ſanctificatio dei, niſi vt ſanctis moribus viuentes in nobis deus ſanctificetur?Nam quicunq; puro corde & pacifico cum omnibus hominibus viuit,loquitur veritatē in corde ſuo,& doloſè non agit ſub lingua ſua:in hoc videntes homines bona opera, clarificant patrem qui eſt in cœlis.Dixit ipſe dominus noſter, Sancti eſtote,quia ego ſanctus ſum. Quid eſt, Sancti eſtote, niſi præcepta mea implete,voluntatem meam facite,in viis meis ambulate?Cum iſta feceritis,ſanctificatur pater noſter,qui eſt in cœlis.Sequitur,dicens, *Adueniat regnum tuum.* Neceſſaria poſtulatio, quando fragilitatem carnis noſtræ regit rector & creator noſter. Aduenit regnum eius, ſed in nobis,non ad iudicium, ſed ad redēptionē. Nā quę conſcientia eſt, quæ ſit præparata ad regnum illud iudicij?Et quare dicebatur, Ne intres in iudicium cum ſeruo tuo, quoniam non iuſtificabitur in cōſpectu tuo omnis viuens?Ergo quo modo intelligimus,Adueniat regnum tuum? Adueniat,id eſt, in me veniat,vt & ego efficiar rex regens limū carnis meæ, terram meam quæ fuit maledicta, ſpinis & tribulis plena.Ideo dictum eſt: Et nunc reges intelligite, erudimini omnes qui iudicatis terram. Qui iudicat terram carnis ſuæ,rex eſt carnis ſuę: Sed nō poteſt homo regere carnem ſuā, niſi rectus fuerit à rectore ſuo. Nam quandiu concupiſcit ſpiritus aduerſus carnem,caro aduerſus ſpiritum:quia hęc duo ſibi inuicem aduerſantur,vt nō ea quæ volumus faciamus,nōdum venit regnū dei in nobis.Sed quādo ſubdita eſt caro ſpiritui, aduenit regnū dei in nobis. *Adueniat* ergo *regnum tuū,fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra.* Quæ eſt voluntas eius,niſi dominus dei filius,qui ait patri,Non veni facere voluntatem meam, ſed voluntatē eius qui miſit me?Quæ eſt volūtas eius, niſi ꝙ dominus cecinit patri,Pater hoc volo,vt vbi ſum ego,& iſti ſint mecum?Quæ eſt volūtas eius, niſi obedientia,charitas, humilitas,manſuetudo,benignitas,caſtitas, lōganimitas,pudicicia,ſimplicitas?Hæ virtutes ex voluntate dei deſcendunt.Quid eſt, *Fiat voluntas tua?* In anima mea, & in carne mea,in cœlo mentis meæ,fiat voluntas tua, in carne corporis mei impleatur voluntas tua.Eſt & alius ſenſus, Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra: Sicuti angelis tuis, quos feciſti in ſpiritu: Quia tu facis angelos tuos ſpiritus, & miniſtros tuos ignem vrentē. Ita dona nobis ſpiritualiter viuere, quo modo angeli qui carnem non habēt,vt fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. *Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie.*

Pſal.142.a

Ibidem.2.c

Gala.5.c

Ioan.5.c.

Ibi.17.d

Pſal.103.a

Magnus iſte panis,qui replet mentem,& non ventrē. Iſte panis & noſter eſt,& angelorum: iſte panis manducatur,& non finitur: iſte panis totum mūdum replet,& integer manet. De ipſo comedimus, inde viuimus,inde paſcimur,inde nutrimur, inde peruenimus.Et tamē quotidie illū quærimus, ne deficiat fides noſtra, ne vires animæ noſtræ in iſta arcta & anguſta via fatigatæ non perueniant ad patriam. Ergo domine paſce nos quotidie pane cœleſti, verbo tuo ſancto, quod carnem fieri voluiſti, vt habitaret in nobis.Ipſe panis eſt, qui fractus eſt illis ambulantibus in via, quem agnouerunt in fractione panis.Quid eſt enim frangere panem, niſi ſecretum aperire, agnoſcere deum & hominem? Ergo domine da nobis iſtum panem quotidianū. Nam primò mater eccleſia ex vberibus doctrinæ ſuæ lacte potat,dicens,Lac vobis potum dedi, non eſcam: nōdum enim poteratis, ſed nec adhuc quidem poteſtis,adhuc enim eſtis carnales.Accipe lac,vt peruenias ad panem: accipe orationem,vt peruenias ad perfectionem.Ergo panē noſtrum quotidianū da nobis hodie. Hodie dei intelligitur, hodie dei noctem nō habet, hodie dei lux lucis eſt,& fons luminis. Ergo domine illumina corda noſtra, vt mereamur quotidianum panem. Hic modo verſiculus qui ſequitur,magnā habet conditionē,magnū nobis incutit timorem. Excutite ergo pigriciam de animis veſtris,non eſt res leuis quam audituri eſtis.Sequitur dicens, *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Quæ ſunt debita:fortè cautionū debita, fortè aliquid debemus deo. Quid debemus deo, niſi imaginem & ſimilitudinem eius ſeruare illæſam? Quid debemus deo?honore mutuo pręuenire.Sūt alia debita,quę debemus deo.Peccauimus illi graviter, iniuſtè egimus,iniquitatem fecimus. Aut quis caſtum ſe gloriatur habere cor, aut mundum ſe eſſe à peccatis?Si

Luc. 24.c.

1.Cor.3.c

Prou.20.b

dixerimus

Matt.5.b.
Leui.19.a
& 20.b.

Coloſſ.3.a

Ephe.4.b

Matt.6.b.
& Lu.11.a.

Eccli.18.c

Luc.18.c.

Eccli.35.d.

1.Ioh.1.c. dixerimus, quia peccatū non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Ergo ista sunt debita, quia non est sine peccato, nec infans vnius diei natus super terram. Nā quo modo potest mundus esse de immundo conceptus semine: quia in iniquitatibus cōcepti sum, & in delictis mater nostra in vtero nos aluit. Exinde contraximus peccata, non tantum originalia, sed & propria cōmissa. De ipsis debitis clamamus: Dimitte nobis debita nostra, & profitemur professionem periculosam, vt dicamus deo, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris: Ergo dimittis peccata peccanti in te, discute conscientiam tuam. Si sol non subiit cū iracundia tua, si maledicentē te non remaledixisti, si iniuriam passus non es comminatus: si ista fecisti, in errorē te nō induxisti: nec enim deum fallere potuisti, qui est iudex conscientiæ tuę. Ergo nō aliqua debita attendēda sunt, sed peccata peccantibus in se. Cōcludat apostolus propositionē nostram. ipse dixit, Nemini quicquā debeatis, nisi vt inuicem diligatis. Ecce si diligendo dimisisti, vera erit confessio tua. Nā considera alibi quid dicit, Homo homini seruat irā, & à deo quærit medelā. Si vis ergo vt dimittātur tibi à deo, quæ commisisti, dimitte peccanti in te, ne si non dimiseris, dicatur tibi, Serue nequam & piger, omne debitū dimisi tibi, quia rogasti me, & te nō oportuit dimittere conseruo tuo? & eris non dimittendo inutilis seruus, & particeps pœnę perpetuę. Dimittite ergo de cordibus vestris fratribus, vt dimittat vobis pater vester, qui est in cœlis. Vltima est ista orationis sententia, quam dicturi sumus:

Ps.14.a. *Ps.50.b* *Roma.13.c.* *Eccli.28.a.* *Matt.18.d.* *Mar.11.e.*

Et ne patiaris induci nos in tentationem, sed libera nos à malo.

Quæ est ista tentatio, nisi illa, de qua rogat Apostolus, dicens: Fidelis est deus, qui non vos patietur tentari suprà quàm potestis ferre, sed faciet tentationem etiam cum exitu, vt possitis sustinere? Tentatio grandis est, fratres charissimi, impatientem patientia vincere: non vinci à malo, sed vincere in bono malum: cibare inimicum, necessaria ei subministrare, orare pro illo magna tentatio, magna exagitatio est. Est alia tentatio hęreticorum, qui colloquio suo corrumpūt bonos mores. Est tentatio tertia, quando se transfert diabolus in angelū lucis, vt decipiat: vt per bonum operetur mortē, vt fiat supra modum peccator peccans per mandatum. Ista tentatio est, vbi est legis prohibitio, ibi est magna tentatio. Ideo ergo clamat ecclesia, Ne nos inferas in tentationē, sed libera nos à malo. Sed quia viribus nostris nullus potest ista implere, dicamus adiutori nostro, libera nos à malo. Quid est perfectum malū, nisi diabolus princeps huius mundi, & author operis mali? Cùm ab ipso nos liberauerit, verè liberi erimus. Tenete orationem, vt non intretis in tentationem, & dicite voce illa angelica de vestra liberatione, Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

1.Cor.10.c. *Luc.2.b*

Ex cap. Matt. vj. feria iiij. cinerum. Homil. x. Incerto interprete.

IN *illo tēpore, dixit Iesus discipulis suis: Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.* & reliqua. Sicut in superioribus præceptis, ita quoque circa ieiunij obseruationem ad perfectæ nos fidei meritum dominus doctrinæ suæ mandatis instituit, vt non propter humanam gloriam, sicut hypocritæ tristes faciunt, sed propter futuram spem, soli domino ieiunemus, à quo expectamus humilitatis huius deotæ mercedē: verum qui ita ieiunant, vt magis hominibus, q̄ deo placeant, habent quidē laborem de corporis afflictione, sed per inanem gloriam mercedem laboris apud deū habere non possunt: qui cum solummodo id causa religionis, ac fidei agere debeāt, humanam potius laudis gloriam quęrere malunt, & ideo ait dominus: *Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam.* Et vnum quidem propositum videtur esse ieiunij, tā eius qui deo tantùm deuota mente ieiunat, quàm etiam illius qui ieiunans hominibus placere desiderat. Sed distat gratia ieiunātium, quamuis vtriusque simile propositum videatur. Atque idem ieiunij labor, non tamen idem fructus est, nec eadem retributio meritorū. Longè enim differt ille, qui propter deum ieiunat, ab eo qui propter homines ieiunare proponit: quòd huic pro mercede laboris compēsatio fit laudis humanæ, illi pro deuotione humilitatis meritum gloriæ in futuro seruatur. Sic quoque & orantium habitus, secūdum propositum quidem non differre videtur, sed secundum animi fidē, & mentis affectū magna est distantia meritorum. Aliud est enim, vt superius dictum est, sub expectatione laudis orare, aliud ad hoc tantùm orare, vt orationis suæ à deo retributore expectent mercedem. Similis causa est circa omnem obseruantiā diuinę religionis. Vnde non immeritò dominus omne studium laudis, atque humanæ iactantiæ volens à nobis abesse, docet nos quemadmodum ipsi religioso animo, ac deuota mente placeamus, dicens:

Matt.6.b.

Vos autem cum ieiunatis, vngite caput vestrum, & faciem vestram lauate: & reliqua. Vt, si fieri potest, opus religiosi ieiunij, & ipsius corporis atq; animæ afflictionem vultus hilaritate velemus: cuius rei exempla etiam secundum historiam præterito tempore legimus præostensa. Nā sanctissima Iudith, cum magno mœrore pro populo esset afflicta, post solennitatē triduani ieiunij capite vncto, & lota facie, ita internæ afflictionis tristiciā texit, vt simulato gaudio lętari hostibus videretur: ac sic dū lætitia vultus ieiunium texit, de hoste triūphum victoriæ reportauit. Similiter Hester sanctissima, dum lota facie, & capite vncto, post triduanum ieiuniū intelligi à rege non potuit, Aman illum populi sui inimicū iniquissimum interemit. Quid de Daniele, ac de tribus pueris dicimus, qui in tanta abstinentia inter tot adolescentes, qui cibis regalibus pascebantur, soli vultu cæteris gratiores inuenti sunt? Sed quia id secundū literā diximus, quid etiam secundum spiritalem intelligentiā sentiendum sit, videamus. In vnctione capitis, misericordiam significari cognoscimus. Vnde vngere caput proximo est misericordiā facere: quæ misericordia in pauperem facta, refertur ad deum, qui caput viri, secundum Apostolum, intelligitur, ipso domino dicēte: Quādiu vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis. In cui⁹ misericordię vice, diuina retributione, velut quodam oleo cœlesti perfundimur, ab eo qui ait: Beati misericordes, quoniam ipsis miserebitur deus. Nouit hāc cœlestis olei in capite vnctionē etiā sanctus Dauid, cū dicit: Sicut vnguentum quod descendit in barbā. In facie verò lauāda, emūdati corporis, ac syncerę conscientiæ puritas significata cognoscitur. Vnde lauare faciē, hoc est ab omni sorde peccatorū, & squalore delicti faciē cordis nostri, & ipsam conscientiā mundā præferre, vt verè lætitiam cœlestis gaudij, & hilaritatem sancti spiritus in nobis habere possimus. Ac sic fit, dum sub hac fidei deuotione deo potius, q̄ hominibus ieiunāmus, à deo qui occultorum est cognitor, accipimus retributionis mercedem. Hoc enim ait dominus: *Ne pareatis hominibus ieiunantes*: & reliqua. Si ergo semper vis caput vnctū gerere, & mūdā faciē cordis habere, iuxta domini dictū, insiste fideliter operibus misericordiæ, insiste deuotioni ieiunij, vt placere domino merearis.

Iudi.9.& 13.a *Hester.4.d & 7.c* *Danie.1.a.* *1.Cor.11.a.* *Matt.25.d.* *Mat.5.a* *Psal.132.a*

Deinde ait: *Nolite,* inquit, *thesaurizare vobis thesauros in terra*: & reliqua. Prohibet nos dominus in terra thesaurizare, vbi omnia infirma sunt & caduca. Contrarium est enim fidei ac saluti hos terrenos thesauros expetere, diuitias seculi quærere, facultates mũdi sectari, quas possunt & tineæ corrumpere, & ærugo absumere, & fures rapere. quas quicunque magis in terra thesaurizare voluerint, quàm in cœlo, thesauros illos æternæ, & cœlestis vitæ habere non possunt, dicente ipso domino:
Mat. 19.c Quoniam diues difficilè intrabit in regnum cœlorũ.
1.Tim.6.b. Similiter & Apostolus: Nam qui volunt diuites effici, incidunt in tentationem, & muscipulam diaboli. Recordemur illius diuitis, qui omnem gloriam suam in seculi thesauris, atque deliciarum suarum cõstituit: qui
Luc.12.c cùm propter affluentiam frugum, de ampliandis horreis cogitaret, atq; animæ suæ delicias opum, & securitatem longæ vitæ promitteret: non dicam surripiente fure, hæc quę congregauerat, perdidit, sed ipsam animã B sub eadem nocte, qui thesaurizabat, amisit. Vnde non
Psal. 38. b. immeritò Dauid ipse testatus est, dicens: Thesaurizat,
Mat.10.c & ignorat cui cõgregabit ea. Cogitemus & illum adolescẽtem, qui cùm propè omnia præcepta legis implesset, quia thesauros magis terrenos habuit, quàm cœlestes: vitæ æternę thesaurum obtinere non potuit. Et id-
Psal. 61.c circo bene Dauid ait: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Perire possunt, sed in cœlo reconde, vbi nulla aduersa dominantur, vbi fures non effodiunt, nec furantur, id est diabolus & angeli eius. Non tinea, nec ærugo exterminat, id est peccata quæ huic seculo dominantur. Quemadmodum autem hunc thesaurum in cœlo reponere debeamus, ipse dominus in euangelio
Mat.19.c. manifestat, dicendo ad illum adolescentem: Vade, vẽde omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo. Huiusmodi ergo thesauros, quia æterni sunt, & incorrupti, qui perire non possunt, per opera iusticiæ, per pietatis ac misericordiæ meritâ iubemur in cœlo recondere. In cœlo enim recõditur, quicquid, secundum fidem scripturæ, in vsum pauperum erogatur, dicente scriptura: Qui dat pauperi, deo fœneratur.
Prou.19.c. & Eccli. 29.a. Vnde & sub Apostolis credẽtes, memores huius dominici præcepti, thesaurizasse sibi inuenimus in cœlo, qui venditis vniuersis rebus suis, terrenos thesauros ad reg
Matt. 6.c na cœlestia transtulerunt. Et ideo addidit dominus, dicens: Vbi fuerit thesaurus tuus, ibi erit & cor tuũ. Quia si in cœlo semp bonis operibus thesaurizamus, vbi omnis spes & salus nostra est, vbi nobis vita æterna reposita est: in terra licèt positi, cor tamen in cœlo semper habemus. Verùm nõ potest cor in cœlo habere, qui cupiditate seculi captus, thesaurizare sibi in terra maluerit. Meritò & sanctus Apostolus, etiam diuites seculi quemadmodum hunc thesaurum cœlestem consequi D
1.Tim.6.d. possint, hortatur dicens: Diuitibus huius seculi præcipe non superbè sapere, neq; ponere spem suam in incerto diuitiarum, sed in deum viuum, qui pręstat nobis abundanter omnia ad fruendum. Benefaciãt, diuites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi in futurum, vt apprehendant veram vitam, ab eo qui est author vitę, & immortalitatis æternæ, cui laus & gloria, in secula seculorum, Amen.

Mat.6.b. *De lectione euangelij, vbi dictum est: Nolite esse sicut hypocritæ pharisæi exterminantes facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunantes: Homil.* xj. *Incerto interprete.*

SEries lectionis Euangelicæ nobis plurimum præstitit desiderium loquendi de verbo sanctitatis, de sanctis admonitionibus, de malorum moribus: vt & suos ædificaret, & inimicos exprobraret. Dicebat facta pharisæorum hypocritarum, & corde ficto adstantium: quo modo magis hominibus vellent placere, quàm deo. Increpabat illos, admonebat suos. Nam isti alieni à Christo, qui dicebantur hypocritæ & pharisæi, volebant videri ab hominibus, & non à deo: receperunt mercedem laudis humanæ, & non vitæ æternæ. Nam isti stabant in plateis orantes, vt viderentur ab hominibus. Videte, quantus ibi fuit plausus cordis, delectatio laudis humanæ, superbiæ odiositas. Dixit enim quidam sapiens: In propria laude „ odiosa iactatio. Aequè dictũ est: Non te laudet os tuũ, „ sed laudet te os proximi tui. Et ipse dominus ostendẽs *Prou.27.a* formam humilitatis, dixit: Si ego perhibeo testimoniũ *Ioan.5.c.* de meipso, testimonium meum non est verum. Ergo isti stabant in platęis orantes, vt viderentur ab hominibus, etiam appetẽtes primos accubitus in cœnis. Tuba canebant, vt eleemosynas facerent. Quàm odiosum est, quàm peruersum est, quàm fœdum, quàm inordinatum opus? Nolite imitari superbiam pharisaicam. Stabant ad orationem, sed non stabant. Si starent: humiles essent corde, non superbi. Multi stare se putant, qui cadere se nesciunt: nec ideo dolent casus suos, quòd non videant, quia cadunt. Multi putant in malis operibus iusticiam se tenere, & simplex cor habere. Hodieq; sunt Christiani, qui nomen habent tantùm, opus non habent, qui propè talia agunt, qualia pharisæi. Appetunt laudes humanas, timent detractiones, gaudent lucris, contristantur damnis, mendacio numum acquirunt, impiè agunt, calumniosè multa rapiunt: non iudicant neque viduæ, neque pupillis, sed magis opprimunt has personas: peregrinos contemnunt, nudos despiciunt, pauperes non intendunt. Isti C quid spectant in futuro, nisi illam sententiam, de qua dixit dominus: Esũriui, & non dedistis mihi mandu- *Matt.25.d.* care: sitiui, & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non cooperuistis me: in tribulatione, & non estis me consolati: infirmus, & non visitastis: in carcere, & non venistis? Isti tales vnam sententiam audituri sunt: Ite in ignem æternum, cuius non erit finis. Nam vide, scriptura sancta quid dicat: In mensura, qua mensi fueritis: *Ibidem. Mat.7.a & Mar.4.c* in eadem remetietur vobis. Aequè alio loco dicit scriptura. Quod tibi fieri non vis: vide, alij ne feceris. Euangelium clamat, Quæ vultis, vt faciant vobis homines: eadem & vos facite eis. *Matt.7.b.* In tantis sagittis testimoniorum, quale est cor durum, quod non doleat? In tantis compunctionibus, in tantis increpationibus clamat dominus: nemo audit. Non tacent prophetæ, non tacent Apostoli in paginis sacris, non tacent sacerdotes in admonitionibus. Quid dicturi sunt tales in futuro? Nunquid excusabunt se de ignorantia? nunquid excusabunt se de negligentia sacerdotum, de taciturnitate? ibi solus fletus erit & stridor dentium. Quid facturi su- *Luc.13.f.* mus, qui non possumus nocte surgere, facere eleemosynam, ne videamur ab hominibus? Interdiu potèst ne fieri vt non videatur homo faciens eleemosynam? Tu te noli videri, & non te videt alius. Tu ad aucupandã laudem humanam hoc noli facere, & nullus te videt. Sed dic in corde tuo tempore suggestionis, tempore laudis humanę, dic deo tuo: Dedimus tibi de tuo: quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi. Nihil habemus, *1.Cor.4.b* quod non acceperimus. Et si accepimus, quid gloriamur, quasi non acceperimus? Quod damus, ex donis tuis damus, non ex laboribus nostris. Ipse dedisti, vt demus. Nihil tunc agit inimicus, nisi fortè pulset cor Christia-

Christianum, vt dicat: Nemo tali pietate plenus est. Iã magnum meritũ habes ante deum. Totum diuidis pauperibus, nihil tibi reseruas. Nudum vestis, egenum sine tecto inducis in domum tuam, esurientem cibas, sitientem potas, consolationem subministras tribulationem passo. Ista numerat in corde, ostentans falsa, vt vera subripiat. Sed econtrariô repellatur de corde talis suggestio: non ingrediatur in animam sanctã & deo deditam, impugnetur, repudietur, repellatur: & dicatur, *Psal.115. a.* Quid retribuam domino, pro omnibus quæ retribuit mihi? Paucos dies hoc facio, & vitam æternam accipio. Pensa inimice dies meos, & vitam perpetuam, & vide si est comparatio ad hoc, quod finitur ad illam, quæ non finitur. Cùm ista dixeris tempore suggestionis, cõculcatur inimicus, repellitur. Mouetur in corde pietas, merces acquiritur. Ante deum peruenies illæsus, ingredieris in gloriam, intrabis in gaudium, requiescens cum angelis, videbis facie ad faciem deum, sicuti est: dices i choro illo angelico, Hagios hagios hagios, sine cessatione: requiescens à laboribus, exultabis in sempiternũ. Quis ad tantam promissionem non festinet? Quis ad tantum desiderium non applicetur? Quis in ista caduca vita remaneat segnis, cùm tanta sint munera dei? Descende, vt ascendas. De cœlo descendit filius dei, vt nos ascenderemus. Quantũ se humiliauit vsq; ad mortem crucis, vt totum acquireret mundum? Si ille hoc fecit indebitè: nos quare non reddimus debitum? Audite *Psal.75. b.* orantem prophetam & dicentem: Vouete & reddite domino deo vestro. Reddite, quod accepistis: accipite, quod non habetis. Quid est, quod dixi: reddite, quod habetis? Habes pietatem, fac pietatem. Habes numum, compara cœlum. Habes vestimentum, indue nudũ vestimento. Das hospitium, accipies mãsionem in cœlo. Vide si est comparatio. Das res corruptibiles, das temporales: accipis æternas. Das te dimissuras res, accipis in æternũ possidendas. *Tu autem cùm oras* (hoc sequitur euangelium) *intra in cubiculum tuum: & ostio clauso, ora patrẽ tuũ in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

Magna persuasio, magna doctrina, magnum lumen intelligentiæ. In cubiculũ intras, & claritatem inuenis: taces, & audiris: gemis, & respiceris. Confiteris, & indulgentiã accipis: pulsas, & aperitur tibi: quæris, & inuenis. Cæterũ quid significat, Intra in cubiculũ tuum? Nõ intra parietes, sed in cubiculum cordis ibi discute conscientiam tuam, ibi vide actus tuos. Considera vitam tuam, quid egisti in cogitationibus, quid in factis, quid in dictis, quid in cupiditatibus, quid in suggestionibus, quid in illusionibus, quid in phantasiis, quid in miseriis, quid in imaginationibus. Considera ista, intra in cubiculum tuum. Profer non nescienti, sed scienti, non *Psal.37. b.* lingua, sed gemitibus, & dic deo tuo: Ante te est omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Et ille, qui videt in abscondito, reddet tibi: non pro malo opere, sed pro credulitate, sicut scriptum est: *Isa.6. b.* Si credideritis, & intelligetis. Istas sententias, quas in euangelio audiuimus, propicio deo exponendas nõ tacuimus. Diximus, vt audiatis: clamauimus, vt compungamini: exposuimus, vt intelligatis. Nodos absoluim°, obscura illuminauimus, debitum reddidimus. Si audieritis nos, vos securi eritis. Si autem non audieritis, merces vestra vos manet. Damnatio non audientes subsequetur. Tenete pacem, tenete charitatem, habete humilitatem. Psallite, intelligite, spiritu & mente orate. A cogitatione terrena recedite, vt cùm ista feceritis: non temporalem, sed æternam vitam inueniatis, Amen.

A *In illud Matthæi, Cauete à pseudoprophetis: Homil. xij. Incerto interprete.*

OMnibus notum est clementissimi dei curam in hominis semper salute consistere: quippe qui semper monuerit, vt iudex: vt magister, docuerit: suos semper vt benignus, instruxit. vnde nec patrem agnoscit, qui monita tanta contemnit: nec magistrum intelligit, qui documẽta salubria negligit: nec ad deum se pertinere cognoscit, qui eius benignas instructiones aspernatur ac respuit. Qui quidẽ contemptor ac perfidus dignè pro patre, experietur vltorem: pro magistro, iudicem: sentiet pro benigno, censorem. Nec enim poterit excusari, cui nec paterna admonitio profuit, nec magistri doctrina perstitit, nec instructio B diuina persuasit. Quapropter vt ingratus filius, vt contumax discipulus, & benignitatis tantæ alienus, cum profanis & externis iudicabitur. At contrà, qui patrem agnoscit, qui magistrum intelligit, qui benignum deũ salutari instructione persenserit: obedientis filij, diuinæq; benignitatis compos, munere æterno gaudebit. Quare si credimus deum prouidentem & iustum, & prouidentis iussa seruemus, & iusticiam iudicis vereamur. Domini vox est: Cauete à pseudoprophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autẽ sunt lupi rapaces. Ex fructibus eorum cognoscetis eos. Cauete, inquit, prophetas falsos, vt iubeo: cauete illos, qui interiorem iniquiam innocentia vestitus occultãt, qui ouium indumento contecti, quod profitentur, infamant: qui aliud docent, quàm faciunt: aliud agunt, q̃ dicunt: aliud exhibent, quàm vocantur. Hi sunt, qui, C quod execrantur, admittunt: qui quod prohibent, faciunt: &, quod faciendo præcipiunt, operum simulatione dissoluunt: apud quos innocentia culpatur, & culpa pro innocentia ducitur, apud quos peccare iustum est, & iusticiam exercere nephãdum: apud quos promereri delinquere est, & delicta admittere promereri est. Vbi certant facta cum dictis, dimicat doctrina cum factis: vbi alia sermonibus sonant, alia operatione confirmant: vbi studium nullum est, nisi vt innocentibus pœna, reis gloria tribuatur. Luporum genus quantò est omnibus bestiis inferius, tantò malicia & crudelitate deterius: quantò subtilius, tantò nocẽtius: quantò submissius, tantô peius. Et incessu humiles, sed actu nocentes: vestitu simplices, sed malicia sæuiores: aspectu mites, sed immanitate crudeles. Et tamen lupi vigilante pastore, ouibus nocere non possunt: traditores verò nec ouibus, nec pastoribus parcunt. Quod vocantur, debellant: quòd profitentur, impugnant: Chri- D stianos, quòd se esse nolunt, simulant, malicioſè infestant. Malunt enim dici, quod non sunt: vt in aliis damnent, quod faciunt. Optant se crudeles existere: quia se non possunt innocentibus sociare. Nam si mihi sceleſtorum coniunctio nocere non posset, vel societas talium perniciem allatura non esset: detestarer eos, quos domino execrabiles cernerem. Quia nunquam seruus cum inimico domini, impugnè poterit habere consortium: nec miles cum imperatoris sui hoste, sine pœna potest inire consilium. quiduis ex rerum natura sic se habet, vt quoties bonus malo coniungitur: non ex bono malus melioretur, sed ex malo bonus contaminetur. Diuersitas enim rerum, nunquam potest habere consortium. Vt enim paria sui semper æqualitate iunguntur: ita contraria copulari non possunt. Amaritudo nunquam dulcedinem patitur, nec lux aliquãdo tenebris sociat. Vt enim huiusmodi disparata, naturã

Mat.7 ic.

Lupo sæuior est hæreticus.

sui conseruant: ita coniuncta amittunt, quod fuerant, dicente domino: Nō potest arbor bona fructus malos facere, neque arbor mala fructus bonos facere. Quare aut inserantur, si volunt salutares fructus afferre: aut secum soli remaneant, vt ariditates suas gehēnæ ignibus dedant. Dominus suos persecutionem passuros prædixit. Beati, inquit, eritis, cùm persecuti vos fuerint. Si, qui persecutionem patiuntur, beati sunt: qui faciunt, quid sunt? quare si persecutionem pateris, Christianus es: si persecutionem facis, inimicus & hostis. Et vnde frustra tibi Christianum nomen imponis, qui Christum in eius seruis persequeris? Affectas vocari, quod operum simulatione mentiris. Nomen tuum, Christianū sonat: sed facta Antichristū monstrant. Sub nomine, nomen impugnas: sub lege, legem debellas. Persequeris fidem, quam te profiteri simulas: nec te iā in aliquo occultas, vt lateas: qui proditus es, quod latebas. Licuit Sodomis inter inquinatos & turpes, Loth sanctissimū habitare: Christianos verò cum traditoribus morari non licuit. Licuit Israëlitis in Aegypto legibus paternis insistere, quippe cùm nemo eos ad illicita, nemo ad prophana figmenta compulerit. Vbi enim nasci non licuit, ibi tamen vti diuinis legibus licuit. Helias sanctissimus viduæ ministerio pascitur: à traditoribus verò, dei seruis victus pabula denegātur. Babylonia pueros contaminari suis cibis nō patitur: at isti familias dei sacrilegio contaminare nituntur. Danielem leones libenter hospitio susceperunt: & isti dei seruos propriis hospitiis violenter excludunt: vt quantò in bestiis laudatur humanitas, tāto in istis crudelitas detestetur. Igit magnū mihi cōpendium datum est, magna via ostensa, magna materia attributa. Ex fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos. Spinæ, inquit, vuas non generant: tribuli ficus non faciunt. Actus sunt, qui hominum fructus ostendunt, Totum enim malicię est, quicquid in eo consistit: vt, quod est, celet: quod non sit, se esse simulet: quē si intellexeris, vitas: quem si noueris, caues. Fur enim sic accedit, vt lateat: quoniam si agnitus fuerit, furari non poterit. Indicium enim mentis, operatio est hominis: quoniā factis ostenditur, quicquid cordis secretò concipitur. Tādiu enim latet, quod intra secreta viscerum conditur, quādiu factorum testimonio comprobetur. Adeò quicquid cogitatur, innocuum est, si careat effectu: licèt cogitatio mala cogitanti iā obsit, etsi alij nocere non possit. Et tamen occultum non est, quicquid cōsciētia teste committitur: quia etsi alterius noticiā fallit, fallere tamen seipsum non poterit. Discedite, inquit, discedite inde, & exite de medio eorum, qui domini vasa portatis. Discedite, quotquot templum dei iam estis. Discedite, ne malorum consortio collatam vobis gratiam polluatis. Discedite, ne quod sanctificauit Christus, polluat diabolus: aut quod mūdauit deus, contaminet inimicus. Inuitate bonis actibus deū, execramini in persecutoribus diabolū. Amet in vobis mētis mundiciam Christus. Puritatem cordis, cum in vobis viderit, gratuletur omnipotēs deus. Vt possitis accipere, quod promittitur: facite quodcunque iubetur.

Matt.7.c *Mat.5.a.* *3.Reg.17.b* *Dani.1.a* *Ibi.6.c* *Et hoc in vos ô Luthe rani lupi.* *Mat.7.c.* *Esa.52.c*

Dominicæ xviij. *post pentecosten. Homilia* xiij. *Incerto interprete.*

Mat.9.a. IN *illo tempore, ascendens Iesus in naviculam transfretauit, & venit in ciuitatem suam.* Christum in humanis actibus diuina gessisse mysteria, & in rebus visibilibus inuisibilia exercuisse negocia, lectio hodierna monstrauit. Ascendit, inquit, in naviculam, & transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Nónne ipse est qui fugatis fluctibus maris profunda nudauit, & Israëliticus populus inter stupentes vndas sicco vestigio velut montium concaua transiret? Nónne hic est qui Petri pedibus marinos vortices inclinauit, vt iter liquidum humanis gressibus solidū præberet obsequiū? Et quid est cp ipse sibi sic maris denegat seruitutem, vt breui laci transitum sub mercede nautica transfretaret? Ascendit, inquit, in naviculam, & transfretauit. Et quid mirum fratres? Christus venit suscipere infirmitates nostras, & sua nobis conferre remedia sanitatis: quia medicus qui non infert sanitatem, curare nescit: & qui non fuerit cum infirmo infirmatus, infirmo nō potest conferre sanitatem. Christus ergo si in suis manisset virtutibus, commune cū hominibus nihil haberet: & si non implesset carnis ordinem, carnis in illo esset ociosa susceptio. Sustinuit ergo has necessitates, vt homo verus humanis necessitatibus probaretur. Ascēdit in naviculam Christus, ecclesiæ nauem, seculi fluctus semper mitigaturus ascendit, vt credentes in se ad cœlestem patriam tranquilla nauigatione perducat, & municipes ciuitatis suæ faciat, quos humanitatis suæ fecit esse consortes. Non ergo naui Christus indiget, sed nauis indiget Christo: quia sine cœlesti gubernatore nauis ecclesiæ per mundanum pelagus, & per talia, & tanta discrimina ad cœlestem portum non valet peruenire. Hæc diximus fratres, quantum ad intelligentiam spiritalem, verùm ipsius historiæ ordinem prosequamur. Ascendit, inquit, in naviculam, & transfretauit, & venit in ciuitatem suam. Creator omnium deus posteaquam se propter nos nostra angustauit in carne, cœpit habere humanam patriam, cœpit ciuitatis Iudaicæ esse ciuis, parentes habere cœpit, parentum omnium ipse parens, vt inuitaret amor, attraheret charitas, vinceret affectio, suaderet humanitas, quos fugarat dominatio, metus dispersérat, & fecerat ius potestatis extorres. *Venit in ciuitatem suam, & obtulerunt ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns,* inquit, *Iesus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, dimittuntur tibi peccata tua.* Audiuit veniam, & tacet paralyticus, nec ad illam respondit gratiam: quia plus ad corporis quàm animæ tendebat curam, & temporales ærumnas resoluta corporis compage sic deflebat, vt æternas pœnas resolutionis animæ non defleret, gratiorem sibi præsentem vitam iudicās, q̄ futuram. Meritò Christus offerentium fidem respicit, & vecordiam respicit sic iacētis, vt fidei alienæ suffragio, paralytici anima antè curaretur, quàm corpus. Respiciens, inquit, fidem illorum. Cernitis in hoc loco fratres, deum non quærere insipientum hominum voluntates, non expectare ignorantium fidem, nec infirmi stulta desideria perscrutari, sed ob alterius fidem subuenire.

Mat.9.a. Mar.2.a. & Luc.5.d

De conuersione Matthæi, Homil. xiiij. *incerto interprete.*

MVltæ tempestates, inquietudo aëris, sed desiderium concursus vestri potuit non impedire. *Mat.1.b* multę tentationes, sed laborem vestrum non dissoluerunt. Non cessat impugnari Ecclesia, non cessat insidias pati, sed in nomine Christi semper superat, semper vincit. Et quātùm alij insidiantur, tantùm ista dilatatur. Et fluctus quidē illiduntur, sed fundamentū, quod supra petrā est, nō quassatur. Per diē doctrina, in nocte vigiliæ. Labor vester nō quęrit requiē, sed coronā. Nox contra diē certat. Ibi congregatio, & hic collectio: nox per plateas ecclesiam operata est, desiderium vestrum igne vehementius est. Non indigetis exhortatione, non quæritis monitorem: sponte properatis, voluntariè

voluntariè concurritis. Quis non ſtupeat? quis non mi retur? Non ſolùm qui erant, perſeuerarunt: ſed qui non erant, adiuncti ſunt. Talia quippe tentationis lucra cõfuerũt. Sicuti enim pluuia in terram deſcendens eleuat ſemina, ſic & tribulatio animam intrans erigit deſiderium. Sermo enim dei eſt immobilis, quia portæ inferi
Matt.16. c. non præualebunt aduerſus eam, qui impugnat, ſeipſum diſſoluit, & fatigat, eccleſiam autem fortiorem oſtẽdit: qui aduerſatur, virtutem ſuam deſtruit, nobis verò per patientiam coronas operatur. Iob & ante tentationes præcipuus erat, ſed poſtea melior apparuit: nec tantùm bonus erat, cùm illæſum haberet corpus, ſed multò melior oſtenſus eſt, cùm ex corpore vermes, & ſanies defluebat. Nunquã formides tentationem: ſi animam præparatam habes, non nocebit tribulatio, quia tolerantiã operabitur. Sicut enim aurum in camino non læditur, ſic nec ſtabilem animam tribulatio non nocebit. Quid operatur caminus? aurũ mundat. Quid operatur tribulatio? tolerantiam, amplioremq; patiẽtiam. Abſcindit enim deſidiam, & coadunat animam, & ſobriorẽ reddit. Vbi ſunt nunc qui tribulant? Nuſquam comparent. Plateas circũeo, & neminẽ illorum video. Folia erant, & vento flante diſperſa ſunt: paleæ erant, & aſpirãte aura raptæ ſunt, & purum remãſit triticum: plumbum erant, & liquefactũ eſt, & aurum remanſit puriſsimum. Quis eos pepulit? quis proturbauit? Nullus hominũ, ſed propria conſcientia pręliante. poſt peccatũ quippe ſen
Gene. 4. b. ſerunt quid fecerint. Nam & in Cain quãdo cogitabat interficere fratrem ſuum, ardebat animus: cùm autem conſummauit fratricidium, gemens & tremens erat ſuper terram. Quòd ſi conatus horum effectum non habuit, attamen voluntas in crimine eſt: & quantùm ad malignitatem illorum, homicidia perpetrarunt, ſed nobis propter dei clemẽtiam vita conceſſa eſt. Hæc dico voluntatis veſtræ deſiderium arguens, vt nunquam pa
Matt.16. c ueatis tentationes. Petra es, ne timeas fluctus. Super hãc petram, inquit, ædificabo eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam. Quamuis deforis moueant bella, & deintus timorem incutiãt, nauem Ieſu ſubmergere non poſſunt. Sed vt non omne tẽpus in illorum crimina expendamus, tradẽtes eos tortori cõſcientiæ i pſorũ, tanquam carnifici gula liuoris pulſante, vt corruãt in deſideriis ſuis, & fugiant nemine perſequente: redeamus ad conſuetum ſtudium, & debitam apponamus menſam. Nec enim iuſtum eſt omne tẽpus ad inimicorũ crimina occupare, & filios eſurientes relinquere. Heſterna igitur die beatus nobis Paul⁹ epulũ præparauit, hodie ſanctus Matthæus. Heri blaſphemus, hodie raptor: heri perſecutor, hodie fraudator. Sed blaſphemus non permanſit blaſphemus, ſed factus eſt apoſtolus. Et fraudator non permanſit raptor, ſed euangeliſta factus eſt. Dico & priorẽ conuerſationem, dico & poſteriorem immutationis virtutẽ, vt perdiſcas quanta ſit conuerſationis vtilitas, vt & tu non deſperes de tua ſalute. Doctores enim & tunc cùm eſſent peccatores, manifeſti erant, & nunc blaſphemus principium malignitatum. Quid enim eſt aliud telonæũ, niſi legitima rapacitas, violenta fiducia, iuſticiæ legem habens patrocinante rapina? Latro deprehenſus confunditur, iſte rapiens fiducialiter agit. Sed hic talis & tantus publicanus, at ſubitò Euangeliſta apparuit. Sed forſitan addiſcere cupis quemadmodum, & qua arte. Tranſiens, inquit, Ieſus, vidit Matthæum ſedentem in telo-
Mar.2.b. neo, & dixit ei: Sequere me. O virtus ſermonis. Quaſi quiddam intro vt hamus, & captiuum militem fecit, &

ex luto aurum operatus eſt. Venit vncinus, & ſtatim exurgens ſecutus eſt eum. In profundo malignitatis erat, & vſq; ad verticem virtutis conſcendit, vt nobis oſtenderet neminem debere deſperare ſalutem, quia naturalis malignitas non eſt. Liberi quippe arbitrij nos creauit deus, vt voluntate noſtra cum adiutorio dei quod volumus faciamus. Si publicanus es, potes fieri euangeliſta: ſi blaſphemus es, potes fieri apoſtolus: ſi latro es, poteris paradiſi colon⁹ efficì: ſi magus es, poteris dominũ adorare. Nec eſt vlla malicia, quę pœnitentia non ſoluatur. Et ideo tanquã principia malignitatum elegit Chriſtus, vt nemo vſq; in finẽ ſemetipſum deſpiciat. Noli mihi dicere, perij, qui iã medicum habes fortiorem te, & potentiorem, q̃ infirmitas tua eſt. Medicũ habes, voluntatem tuam, ſi volueris, emendantem, & potentem, & cupientem. Cùm enim non ſubſiſteres, fecit te: & quia peruerſus effect⁹ es, multò magis emũdare te poterit. Accepit enim limũ terrę, & plaſmauit hominẽ. Dicito mihi, ſi noſti quo modo de terra carnem fecerit, quo modo neruos, quo modo oſſa, quo modo cutẽ, quo modo venas, quo modo oculos, quo modo palpebras, quo modo odoratum, quo modo linguam, quo modo pectus, quo modo man⁹, quo modo pedes, quo modo viſcera, quo modo ſingula mẽbra: nõne terra erat quod iacebat? nõne vna ſubſtãtia? Et introiit artificis virtus, & variam operatus eſt creaturam. Nunquid nam poteris dicere, quo genere curantur vulnera tua? Vt enim ignis cũ in vepres, aut ſpinas immiſſus fuerit, cõcremat, & cõburit fragilem materiam: ſic multò magis voluntas dei noſtra delet, & expellit peccata, & radicitus auulſa conſumit. Sed forſitan dicis: Quo modo poterit peccator ſimilis eſſe ſanctis? Noli requirere qua arte, noli ſcrutari rationẽ, ſed crede clementiæ, & benignitati diuinæ. Sed dicis: Grãdia ſũt peccata mea, & immẽſa ſcelera. Et quis eſt ſine peccato? Sed ego, inquit, peſſimus, & ſuper omnẽ hominem. Sufficit tibi ad placandũ deũ peccare deſinere, & benefacere. Dic tu, *Eſa. 43. d* inquit, prior iniquitates tuas, vt iuſtificeris. Recognoſce, quia peccaſti: & ſi agnoueris, initiũ correctionis factum eſt tibi: ſuſpira, moleſtus eſto, effunde lachrymas. Nec enim aliud quid effudit meretrix illa, ſed lachrymas pœnitẽtiã ſociauit, & ipſa comite puenit ad fontẽ.

In decollatione ſancti Ioannis Baptiſtæ, vbi tractatur de muliere mala, Homil. xv. Incerto interprete.

HEu me quid agam? vnde ſermonis exordium faciam? quid dicam? vel quid taceam? Non enim ego tantũ in ſtupore mentis factus ſum, ſed omnes qui audierunt euangelij vocem, & mirantur mecum vel Ioannis conſtantiam, vel Herodis leuitatem, vel impiarum mulierum feruidã dementiam. Quid enim audiuimus? Herodes, inquit, apprehẽſum Ioannem poſuit in cuſtodia. Quamobrem? propter Herodiadem vxorem Philippi fratris ſui. Et reprehendam forſitan leuitatem Herodis à miſerrimis mulieribus inductam. quid enim quis dicat, & quo modo quis enarret mulierum illarum crudelem maliciam? Et quidem ego exiſtimo nullam eſſe in hoc mundo beſtiam comparabilem mulieri malæ. Sed nunc mihi de muliere mala ſermo eſt, non de bona & honeſta: noui enim multas bonas & honeſtas in omne opus bonum promptas, quarum me vitam commemorare oportet ad ædificationem audientium, & ad honorem bonarum excitandum in mentibus ſingulorum: nulla ergo in hoc mundo beſtia ſimilis eſt mulieri malæ. Quid inter quadrupedia animalia leone fæuius? ſed nihil ad *Mat. 14. a. & Mar. 6. c*

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc. Aut in serpentibus quid dracone atrocius? sed ne hoc quidem iuxta mulierem malã, & linguosam conferri potest. Nam & leo & draco in malo inferiores sunt: testificatur huic sermoni meo sapientissimus Salomon, dicẽs: Cohabitare leoni & draconi melius est, quàm cum muliere mala & linguosa. Et ne putes prophetam in ironia hoc dixisse, ex ipsis rebus discе manifestius. Danielem leones in lacu reueriti sunt, iustum verò illum Nabutem Iezabel interfecit. Cetus Ionam in ventre custodiuit, Dalida autem Samson circumuentum illecebris, raso etiam capite deformatum alienigenis tradidit. Dracones & aspides & cornutæ Ioannem Baptistam in deserto viuẽtem subdita feritate tremuerunt, Herodias verò eidem caput abscidit, & tanti viri mortem in precium saltationis accepit. Heliam corui in monte pauerunt, & Iezabel eum post illam redditæ per ipsum terris pluuiæ gratiam persequebatur, vt pœnam mortis ei redderet, cuius orationibus depulsa generis humani fame, & ipsa licẽt indigna viuebat. Quid enim dixit post illud admirabile beneficium? Si tu es Helias, & ego sum Iezabel: hæc mihi faciant dij, & hæc apponant, nisi crastina hac hora ponam animam tuã, sicut vnius eorum qui interfecti sunt. Et timuit Helias, & abiit secundum animam suam: & perrexit in desertũ viam quadraginta dierum, & cœpit quasi tædians in defectione animi postulare, vt moreretur, & dixit: Domine deus sufficiat, iam accipe animam meã, quia non sum ego melior super patres meos. Væ mihi, quid ad hoc dicat ille tantus propheta? Timuit mulierem, qui totius mundi statum, & cœli pluuiam, agri speciem in linguæ potestate portauerat: qui ignem è cœlo eduxerat, & per virtutem orationis mortuos suscitauerat, hic timuit mulierem, timuit inquam. Nulla enim malicia æmulari potest mulierem malam. Attestatur iterũ huic verbo meo, sapientissimus Salomon, Quia non est caput super caput serpentis, & non est malicia super maliciam mulieris. O malum summum, & acutissimũ diaboli telũ mulier. Per mulierem Adam in paradiso prostrauit, & de paradiso exterminauit. Per mulierem mitissimum illum Dauid vt necem militis sui innocentis Vrię Ethei in epistola dolo mandaret, armauit. Per mulierem sapientissimum Salomonem in pręuaricationis sacrilegium prącipitauit. Per mulierem fortissimum Sãson rasum inductum, rasumq; cæcauit: & virtute crinili & decoris oculis spoliatus, ludibrio foret hostibus, quibus fuerat ante terrori, cum his captiuus molit, quibus dominabatur inuictus. Per mulierem castissimum Ioseph vinculis alligatum detrusit in carcerem. Per mulierem illum totius mundi lucernam Ioannem capite truncauit. Et quid dicam de hominibus? Per mulierem angelos è cœlo deposuit, id est, homines sanctos, qui ad cœlum pergebant: per mulierẽ cuncta omnino prosternit & iugulat, omnes interficit, omnes elidit, repletos ignominia & honore vacuatos. Mulier enim impudens nemini pareet, non leuitam honorat, non sacerdotem reueretur, non prophetæ defert. O malum omni malo peius mulier mala, siue illa pauper sit, siue dives, duplex malũ est. Si habeat facultates maliciæ suæ cooperantes, duplex malum, intolerabilis vipera, immedicabile venenum. Scio ego & aspides blandimentis incantantium mitigari, & leones, & tigres, & pardos domita feritate mansuescere. Mulier mala etsi iniuriam patitur, etsi honorem accipiat, extollitur: hæc si potẽtis alicuius vxor sit, non cessat die ac nocte virum suum callidis stimulare sermonibus, blanda nequiter, & importuna violẽter, donec mentem extrudat, vt similem sibi faciat maritum: improbis malè suadet consiliis, sicut Herodias fecit Herodi. Si verò pauperem virũ habeat, ipsum quoque ad iracundias & rixas incitare non desinit. Et si vidua sit, ipsa per semetipsam omnes passim despicit, ad omnem audaciã spiritu superbiæ inflatur. Timore enim dei non refrenat linguam suam, nec in futurum iudicium prospicit, neque ad deũ attendit, non amiciciæ iura seruare, non religionis fidem nouit vereri. Nihil est ei virum suum tradere ad mortem. Denique iustum illum Iob mulier sua ad mortem tradebat, dicens ei, Dic verbum in domino, & more re. O malignitas ineffabilis, voluntas impia, non est miserata viro suo, cùm videret omnia eius membra atque vitalia vlceribus ignitis ardentia, carnes eius inuolutas, non inflexa est ad misericordiam: videns eum totum doloribus inuolui, & duris cruciatibus constrictũ agone funereo dimicare, & vlulatu lachrymabili dolores suos ab intentione laterum tabidorum expressis vocibus decantare: non mitigata est affectione mentis vxoris, cùm illum quem regali quondam purpura amictum viderat, tunc cũ in aggere stercoris nudato corpore iacentem videret, non recordata est pristinæ cum eo cõsuetudinis suæ, neque quanta per ipsum gloria in diuitiis & honoribus floruisset, sed oblita omnium bonorum, quid ait? Dic verbum ad dominum, & morere. O gratia coniugalis, ô malagma doloribus leniendis accommodatum, ô charitatis vnanimæ constans fides. Dic mihi mulier, putàsne eũ quia si te in simili tribulatione positam ille vidisset, tale ad te verbum potuisset emittere, & non orationibus & benefactis passionem tuam abstersisset? Non sufficiebat illi temporalis castigatio, nisi tu doloribus & vulneribus eius grauior exteris, quæ sempiternam illi blasphemiæ peccato adduxeris pœnam. An ignoras ꝙ omne peccatũ & blasphemia remittetur hominibus: in spiritu autẽ sancto blasphemanti non remittitur, neq; in isto seculo, neque in futuro? Vis videre & aliam huius maliciæ parẽ? Da mihi Dalidam. Nam & ipsa fortissimum illum Sãson virum suum nouacula rasum, & vinctum Allophylis hostibus in prædam, & ludibriũ tradidit: illum cubilis sui cõiugem, cui mollissimè blandiebatur, cui simpliciter adulabatur, quẽ seipsa charioręm habere existimabãtur, quem hesterno die vt inimica decepit, quem paulò antè callidis malè blanda palpabat illecebris, velut diligens, hunc paulò pòst morti tradebat, inducẽs. Et quid dicemus? Quibus odiorũ causis displicuerat vxori? Fortè non erat speciosus. Et quis eo pulchrior sub illo tempore videbatur, qui septẽ crines sacrato vertice in septiformis gratiæ imaginem præferebat. An verò nõ erat fortis, & contẽptu ignauiæ spernebatur: Et quis illo fortior, qui leonem terribilẽ viantiẽ sibi obuium solus & inermis iniectis manibus strangulauit, & (vt scriptũ est) sicut hædũ caprarum discerpsit: Et qui vna die vetustis ossibus asini cadaueris arente maxilla Allophylos mille prostrauit: sed præterea & sanctus erat, atq; intãtum sanctus, vt cùm sitisset post laborem pugnę, in loco sicco deprecatus in defectu animæ suæ dominum statim ex ipsa maxilla, quã in manu tenebat erumpente aqua biberit, atq; inde sitis æstũ ex eodẽ mortui pecoris osse quo vicerat, refectus extinxerit. Et hũc tantũ, & talẽ virũ & pulchritudine, & virtute, & sanctitate, vxor sua sicut inimicũ decipiens, alligãs Allophylis tradidit. Vnde illa mulier illi tã forti viro prąualuit? vnde nisi ingenita illi simplicitate bonitatis, & suę malicię calliditate?

Eccli. 25. c. *Danie. 14. f* *3. Reg. 21. d* *Ione. 2. a* *Iudi. 16. d* *Matt. 3. a* *3. Reg. 17. a* *Ibi. 19. a* *Ibidem.* *4. Reg. 1. d.* *3. Reg. 17. d* *Eccli. 25. a.* *Gene. 3. b.* *2. Reg. 11. b. e* *3. Reg. 11. e.* *Iudi. 16. e* *Gene. 29. b.* *Mar. 6. d* *Mar. 6. d* *Iob. 2. c* *Iudi. 16. d.* *Ibi. 14. b.* *Ibid. 15. d.* *Ibidem.*

non

non ſolùm enim curioſa,ſed & ſubdola irrepſit in præcordia mariti ſimplicis, & importunis obſecrationib⁹, atque illecebroſis blandiciis fatigatum, arcano illo virtutis ſuæ martyrio ſpoliauit, atque ita deraſis crinibus virtute nudatũ funditus euertit: vt quem multa milia hoſtium armata non vicerant, & ab inermi proſtrata corruerant, hunc vna muliercula ſine armis dolo maliciæ armata conuicerit. Propterea hoc annunciat tibi propheta,& dicit,A coniuge tua cuſtodi te,ne manifeſtes ei cor tuum. Dic enim mihi quę beſtia contra maſculum ſuum talia aliquando meditata eſt? Quæ dracæna vult maſculum perdere? Vel quæ leæna marem ſuũ iugulandum tradidit? Vides ergo quia aptè dixit ſapi- *Eccli.25.c*
entia, Quoniam non eſt caput ſuper caput ſerpentis,& non eſt malicia ſuper maliciam mulieris. Et ideo quiſquis habet mulierem malam, cognoſcat quoniam iniquitatum ſuarum portat mercedem: non caret teſtimo- *Ibidem.*
nio veritatis. Audi denuo ſapientiam dicẽtem, Mulieri malę & iniquæ portio dabitur pro operibus malis. Sed hactenus mihi de muliere mala ſermo habitus hic habeat finem: oportet enim nunc viciſsim commemorare & bonas, maximè propter eas quæ adſunt: bonæ enim fœminæ bonarum virtutes ſicut proprias intuentur, & illarum caſtos labores ſuas eſſe coronas exiſti- *4.Reg.4.b*
mant. Mulier bona & hoſpitalis beata Sunamitis, quæ virum ſuum deprecata, mãſionem ædificauit Heliſæo, vt præteriens & diuertens ad eos, quod facere conſueuerat, ſecretum haberet refectionis locum: poſuit ergo ei lectĩcam, vt ſcriptura declarat, & lucernam & menſam. Lectum verò non vtique vacuum tegumentis,ſed habentem competentia ſtrato indumẽta. Et lucernam non ſine oleo, ſed cum ſtuppa & oleo habentem lumẽ. Et menſam non ſine panibus,ſed ornatam cibis neceſſariis. Quid autem? Dignè dicimus & beatam illam viduam,quæ ſuſcepit prophetam Heliam, quam in nullo impediuit rerum inopia, diuitem bona voluntate, cui non erat neque frumentum, neque vinum, neque pulmentarium, neque aliud vllum terreſtris alimoniæ genus, ad paupertatis exhauſtæ conſolationem. Non ager illi frugifer ſemen panis præbebat, non vinea prædulci fluentibus vuam racemis de vite vberem miniſtrabat, nõ arbor fructum pomi ſuauiſsimum ramis fœlicibus afferebat: non ei palmo terræ ad arandum locus proprius erat, neque vel cubiti ſpacium adminiculabatur: ſed ſemper in tempore meſſis procedens in cãpos, & lento incuruata progreſſu rara ſegetis abſciſſæ reliquias ſcrutabatur, & reſiduas vel caducas progreſſis meſſoribus ſpicas, breui gremio colligebat, in quo velut dimiſſa ſibi æſtimatione numeratã, pro anni ſpacio reponebat annonã. Ad hanc igitur venit Helias in tempore famis, quando totus in defectu, ſiccitate pluuiarum penè aruerat mundus, & inopia ingenti tabefactis animantibus victum negabat: quando cœlum eſtiuo igne exaruerat, terra & craſſus aër nebuloſis vaporibus caligabat, ſubductiſq; imbribus nubila refrẽnata pendebant: quando non herbæ, non flores, neque vlla germina pullulabant: quando flumina tenuata hyemis algore, aluei breuitas agebat, & fontium vberatos riuos ſol diuturno ardore reſtinxerat. Tunc ergo Helias vir cui totus erat mundus inferior, ad illam inopem viduã venit. Noſtis fratres ſolitas viduarum anguſtias, & omiſſis propheta diuitibus, qui etiam in tempore famis ſolent panibus abũdare, deſcendens à monte ad iſtam pauperem venit. Quare ergo vir ille, qui in verbo ignẽ de cœlo eduxerat, non ſimiliter ipſe ſibi panes depoA ſuit? Nunquid non poterat? vtique poterat. Sed nõ hoc facit, ne præparata ad bonum opus vidua hoſpitalitatis mercedibus priuaretur, vt & illam modicum pugillum farinæ, & ſtillicidium olei more prophetæ ſuſcepti, viduę domus multiplicata benedictione repẽderet: non enim pro ſua tãtum requie ad eam miſſus eſt propheta, vt ab inope paſceretur: quantùm vt egẽtem paſceret,& vt manifeſtaret occultum in corde bonæ illius voluntatis affectum. Hoc fecit etiam ipſe dominus, qui poteſt omnes ſanctos ſuos, qui ſunt in hoc mundo per ſemetipſum ſufficienter alere, continet tamen manum ſuam ab impendio miniſtrandi, vt ad bonum promptas mentes in tempore neceſſitatis de fructibus humanitatis oſtẽdat, & animarum affectiones operum qualitate diſcernat. Quòd ſi non fuerint digni, aut volentes, qui ſanctos dei ſuſcipiant, tunc eos dominus, aut ſicut Heliam per aues paſcit in monte ſecretum, aut per *1.Reg.17.d*
prophetam aliunde tranſmiſſum, ſicut Danielem in la- *Dan.14.g.*
cu leonum: aut per maritimum animal, ſicut Ionam *Ionę.2.a.*
per cetum: aut ipſe per ſemetipſum deus paſtor alimenta præſtat, ſicut patribus noſtris in deſerto. Cùm enim non eſſent in ſolitudine, qui ſuſciperent filios Iſraël, de cœlo manna eſurientibus dominus miniſtrabat, & de petra aquam ſitientibus educebat: cùm ergo in hoc mundo iuſti & iniuſti permixti verſantur, nũc interim ſanctos ſuos tribulationum, & inopiã adeò ferre permittit: quatenus volentibus opera pietatis, & humanitatis exercere, gratiam non abneget dominus, & ſibi per præſentia, & terrena beneficia theſaurizent ſibi æterna & cœleſtia. Abiit ergo beatus Helias ad illam viduam præſentibus facultatibus inopem, nõ amplius quàm pugillum farinæ habentem. Quo ſumpto, eſſet ſine dubio fame cogente cum filiis ſuis moritura: ad quam ait propheta, Affer mihi, vt bibam modicum *3.Reg.17.b*
aquæ in vaſculo. At illa mox abeunte poſt tergum eius iterum clamans, ait, Affer mihi & panem in manu *Ibidem.c*
tua. Illa ſimpliciter quod habebat confeſſa eſt, dicens, Viuit dominus, ſi eſt in repoſitione, niſi hoc modicum farinæ, & exiguum olei. O rem laudabilem, quòd in tanta eſcarum penuria, ipſum modicum, quod ei reſiduum erat, non denegauit: ô deteſtanda & inſatiabilis hominum auaricia. Quanti verò nunc, qui aurum, & argentum velut lutum habent: cùm rogantur, vt indigentibus opem præſtent, vel ad tempus pro neceſſitate commodent, renuunt, & non habere ſe iurant: aut ſi quando per multas obſecrationes flectantur, vt præſtent, ſcripturas & cautiones ordinant,& præiudicia quędam ferro duriora confingunt. Et illis mutuantibus manum primùm callidis conſcriptionibus ligãt, inſuper fideiuſſores,& interuentores fœnoris commodati accipiunt. Illa autem paupercula noſtra ab vna voce quod poſtulata eſt, habere non negauit, palmulam illam farinæ. Et quid ad illam propheta reſpon- *Ibidem.*
dit? Feſtina,inquit,& fac ſubcinericium panem, primũ mihi, & poſtea tibi & filiis tuis. Tentatio erat verbum prophetæ, probatio cordis, examinatio voluntatis. Et erat ſicut in libra poſitũ prophetæ, & beatę viduę cor. Quod in prophetici ſermonis imperio, quaſi quæſtionis tormentorum interrogabatur, & anceps in vtrunque, pendebat, qua vrget voluntatem, ſi ſibi potius & filiis conſuleret, an prophetæ imperio obediret. Verùm illa elegit ſe potius, & filios ſuos anguſtare, quàm dei prophetam renuere, atque illi potius de inopiæ ſuæ reſidua refectione parare. Et illa quidem necdũ Chriſtũ loquentem, vt nos monentem, audierat, ita dicentem,

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matt.10.d. Qui ſuſceperit prophetã in nominæ prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: &, Qui potauerit ſitientem ca-
Ibidem. lice aquæ frigidæ in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam. Quid eſt autẽ quod propheta ait, feſtina? nunquid tantum eſuriebat, vt indifferenter feſtinatione mulieris indigeret? Non vtiq;. Sed doceri illam voluit prompto animo, & feruẽti ſpiritu, & hilarem, & manu paratam ad boni operis effectum, non ex triſticia, & tanquã ex neceſſitate prębentem. Hilarẽ enim datorem diligit deus. Feſtina, inquit,
2.Cor. 9.b. & fac primùm mihi. Sicut Abraham in angelorum ad-
3.Reg. 17.c uentu ad boues feſtinauit, & vitulum ad eorum pran-
Gene.18 .d. dium detulit: & ſicut Sara feſtinauit ad panes ſubcinericios faciendos, vt acciperet illum in cœlis abſconditum panem: feſtina, & fac ſicut Abraham hoſtias deo. Nõ primũ tibi, & poſtea mihi: nõ ſicut Cain & Ophni,
Ibidem. & Phinees, filij Heli ſacerdotis: qui deſpiciebant honorem dei, primùm ſibi ſacrificiorum primitias eligentes ex omnibus donis, quæ deo offerebant. Illa ergo vidua quod imperatum eſt ei à propheta, feſtinanter effecit, & fructum ſuum feſtinanter impleuit, prouidens locupletem eſſe fructũ operantibus in deo repoſitum. Prophe-
3.Reg.17.c ta verò præparationem viduæ ſuſcepit, guſtauit, locutus eſt, & domum eius omnibus bonis repleuit. Hęc, inquit, dicit ſpiritus ſanctus, Non deficiet farina hydriæ, & oleum de capſace, donec det dominus pluuiã ſuper terram. Et quare vſque illud tẽporis finem benedictionis dedit? Neceſſariò vtiq;. Oportebat enim nouã gratiam ſicut pluuiam ſuperuenire in terram, & veterem legem accipere terminum: & conſequens eſt, opus verbo. Videtis ergo quo modo hoſpitalitatis mercedes benedicta vidua conſequẽter recepit. Bonorum enim laborum fructus glorioſus eſt apud deum, & inconcuſſa radix prudentiæ. Audiſtis ô mulieres malarum mulierum peſſimos actus, & bonarum glorioſos triũphos: illarum ergo facinora calcate, harum verò exẽpla ſectamini: illas execramini, has verò imitamini: vt cùm ſanctarum fœminarum curſum, & veſtigia conſecutæ fueritis, in earum choro, atque conſortio pari gratia annumerari mereamini, gaudẽtes & lętãtes ſemper cũ Chriſto Ieſu, cui honor & gloria, in ſecula ſeculorum, Amẽ.

EIVSDEM IN DECOLLATIONE SANcti Ioannis Baptiſtæ, in illud Matth. Herodes tenuit Ioannem, & alligauit eum. Homil. xvj.

Mat. 14. a.

ODie nobis Ioannis virtus, Herodis feritas cùm refertur, confuſa ſunt viſcera, corda tremuerunt, caligauit viſus, hebuit intellectus, aufugit auditus. Aut quid conſtat in ſenſibus humanis, quando perdit virtutum magnitudinẽ, crimi-
Ioãnis prę-conium. num magnitudo? *Herodes*, inquit, *tenuit Ioannẽ, & alligans poſuit eum in carcerem.* Ioannes ſchola virtutum, magiſterium vitæ, ſanctitatis forma, norma iuſticiæ, virginitatis ſpeculum, pudiciciæ titulus, caſtitatis exemplum, pœnitentiæ via, peccatorum venia, fidei diſciplina. Ioannes maior homine, par angelis, legis ſumma, euangelij ſatio. Apoſtolorum vox, ſilentium prophetarum, lucerna mundi, præcurſor iudicis, Chriſti metator, domini teſtis, totius medius trinitatis: & hic tantus datur inceſtui, traditur adulterę, addicitur ſaltatrici. Meritò ergo confuſa ſunt viſcera, corda tremuerunt. At verò Herodes profanauit templum, ſacerdotiũ ſuſtulit, confudit ordinẽ, temerauit regnũ, corrupit quicquid erat religionis, quod legis, quod vitæ, quod morum, quod
Herodis feritas. fidei, quod diſciplinæ perdidit & confudit. Herodes ſicarius in ciues, in nobiles latro, in ſocios populator, A in domeſticos prędo, plebis interemptor, occiſor filiorum, in extraneos homicida, in proprios parricida, inebrians terram cruore, in ſiti ſanguinis permanebat. Hinc eſt quòd Ioannis ſanguinem pium in poculo crudelitatis abſoluit. Sed iſta lectio iam loquatur: *Herodes*, inquit, *tenuit Ioannem, & alligauit eum*. Qui vincula ſoluerat peccatorum, peccatoris vinculis alligatur, vt vincta venia locum veniæ non relinquat. *Alligauit eum, & poſuit in carcerem.* Herodes tu adulterium facis, & in carcerem vadit Ioannes? Sic iudicat ſedens in loco iudicis reus, in loco vindicis, innocentiæ perſecutor. Rogo vbi rerum facies, vbi forma, vbi pudor, vbi exiſtimatio publici cognitoris? Vbi deus, vbi homo, vbi fas, vbi lex, vbi ipſius iura naturæ? Simul omnia ſunt Herodes te agente, te iudicante, te viuente confuſa. *Tenuit*, inquit, *Ioannem, & alligans poſuit eum in carcerem*. Herodes te petit cauſa, te arguunt vincula, te carcer accuſat, te diuulgat
B producta in publicum pœna. Ioannes iniuriatur, cauſam cuſtodiæ qui requirit, in te inuenit quod puniat, & in Ioanne quod doleat. Ioannes orbi notus, famæ virtute cognitus, celebratiſſimus ſanctitate, dum attrahit ad ſe inquiſitores iniuriæ, facit vt tuus cunctis innoteſcat inceſtus: agit vt te habeat cõfuſio publica, quę corrigere non valuit ſecreta correptio, & priuata. Herodẽ Ioannes monitis nõ accuſatione pulſauit, vtpote amator caſtitatis, quem corrigere voluit non perire. Sed Herodes facibus libidinis ardens, perire maluit, q̃ redire, & vxorem fratris illicitè poſſidere, & placere captiuis criminum, innocentiæ inimicis. Odioſa ſit ſem- *Odioſa quo modo libertas.*
per libertas. Nam virtus contraria vicioſis, ſacrilegis exoſa ſanctitas, inimica caſtitas impudicis, corruptis integritas pœna, luxurioſis aduerſa frugalitas, crudelibus dura ſemper miſericordia, impiis pietas non feren
C da. Probat hoc euangeliſta cùm dicit: *Dicebat Ioannes, Marci.6.c.*
Non licet tibi accipere vxorem Philippi fratris tui. Ecce vnde Ioannes offendit, ecce vnde Herodes furit: malos qui monet offendit, incurrit odiũ qui arguit criminoſos. Dicebat Ioannes quod erat legis, quod iuſticiæ, quod erat ſalutis, certè quod erat non odij, ſed amoris. Ecce qualem conſecutus eſt ab impio pro pietate mercedem. *Volens*, inquit, *occidere eum timuit populum.* Facilè de- *Matt.14.b.*
uiat à iuſticia, qui in cauſis non deum, ſed homines formidat. Huic peccandi differt facultatem, nõ aufert voluntatem. Vnde etiam quos ſuſpendit à crimine, auidiores reddit ad crimen, & æſtuat animo quouſq; perficiat quod cogitat malũ. Solus enim dei eſt timor qui nocentes corrigit, fugat crimina, innocentiam ſeruat, perpetem tribuit facultatem. Sed audiamus ipſam Ioã-
D nis beatiſsimi paſsionem: *Die*, inquit, *natalis Herodis, ſaltauit Herodialis filia in medio triclinio, & placuit Herodi, & omnibus amicis eius: & iureiurando pollicitus eſt dare ei quodcũque poſtulaſſet ab eo. At illa præmonita à matre ſua, Da mihi*, inquit, *in diſco caput Ioannis Baptiſtæ*. Hæc eſt mulier antiqua mali- *Mulier antiqua malicia.*
cia, quæ Adam eiecit de paradiſi deliciis. Hæc cœleſtes homines facit terrenos, hæc humanum genus merſit in infernum, hęc vitam abſtulit mundo propter vnius arboris pomum. Hoc malũ quod homines ducit ad mortem, hoc malum fugit Helias propheta: & cuius lingua clauis facta eſt cœli, tãquam reus fugit à facie mulieris. Hæc inuenit verum laborem & preſſurã, quæ nunc oc- *3.Reg.19.a*
cidit Ioannem Baptiſtam. Deiicit puericiam, perdit iuuentutem, illicit & inquietat mortuam ſenectutẽ. *præmonita*, inquit, *à matre ſua. Da mihi*, inquit, *in diſco caput Ioãnis Baptiſtæ*. Libidine æſtuãs miſcet ipſa inceſtui, exſtinguit lucernã mũdi. *Tũc cõtriſtat⁹ eſt rex vehemẽter: tamẽ ꝓpter iuſiurandum*

randum,& recumbentes iussit dari,misitq́,& decollauit Ioãnem,& allatum est caput eius in disco,& datum puellæ: puella autem detulit matri suæ. Audistis fratres quanta nata sit de voluptate crudelitas,de libidine impietas:allatum est caput Ioannis in disco,qui salutaria monita dabat incestui, mensa migrat in caueam, in arenam vertitur domus, fiunt de

O conuiuiũ diabolicũ.

prætoribus expectatores. Mutatur furore conuiuium, fit cibus cædes,vinum transit in sanguinem, finis apponitur in natali,in ortu exhibetur occasus,cõuiuium mutatur in homicidium,organa vertũtur in funus,tragœdiæ personant seculorum.Intrat bestia non puella,quę-rit caput amputare,non saltare,discurrit fera nõ fœmina,aspergit iubas per ceruices non capillos,anfractibus dilatat membra,sæuicia crescit augmentis. Fit grandis crudelitate non corpore,& singularis fera vsq; dum capiat prædam. Fremit ore, dentibus frendit,ferrum non susc̃ipit, sed producit. *Præmonita,* inquit, *à matre sua.* De matris peccato dans mugitũ abscidit caput,corpus reliquit truncum.Noua belua quæ cõtempta corporis præda,caput ipsa trũcatur ac peruasit. Verùm ne quis æstimet de talibus nos velle declamare.Nos non declamare,sed voluimus clamare,vt festiuitatis vestrę cauta sint gaudia, vestrorumq́; natalium lætitia teneat in exultatione mensuram. Epulis vestris interfit Christus: in facie prandeatur authoris, honestate conuiuium natura ipsa quæ nos producit honoretur, lætitia mensæ vestræ pertingat ad pauperes Christi, familia vestra innocentiæ tripudiet disciplina. Absit ebrietas,luxus absistat,fugetur effusio saltatricum pestis,lenocinia cantorum voluptatum fomenta, ventris onera, naufragium mentis, cum Herodiadis cõuiuio abscindantur,vt prę̃sens gaudium vestrum ad lęticiam veniat sempiternam.Fratres hodie sermonem tulimus in Herodem, quia satis auditor intelligit quanta sit gloria martyris, quando miseriam persecutoris audierit. Veruntamen nos conuenit scire, quia Ioannes de morte sua natus est, & de natali suo Herodes mortuus est.

Cõuiuij honestas.

De muliere Cananæa, homilia xvij. *Incerto interprete.*

Matt.15.b. *ET egressus inde Iesus, venit in partes Tyri & Sidonis. Et ecce mulier Cananæa à finibus illis egressa clamauit, dicens ei: Miserere mei domine fili Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius, rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos.*

Miratur euãgelista.Ecce mulier vetusta armatura diaboli,quæ hominem de paradiso expulit, mater peccati, initium iniquitatis,prę̃uaricationis materia,ipsa illa mulier venit,ipsa natura. Noua res, & miranda. Iudæi fugiunt,& mulier sequitur.Ecce mulier à finibus illis egressa, rogabat eum, dicens: Miserere mei domine fili Dauid.O præclara confessio. Euangelista fit mulier,deitatem eius,& dispensationem annũcians. Cõfitetur enim & dominationem,& incarnationem eius.Miserere mei. Vide philosophicam mulieris animam dicentis: Miserere mei. Nõ inquit,habeo cõscientiam bonorum operum, nec rectæ vitæ fiduciam: ad misericordiam cõfugio,ad tranquillum portum peccantium:ad misericordiam confugio, vbi cessat iudicium: ad misericordiam confugio,vbi ineffabilis salus est.Dic mihi mulier,quẽadmodum ausa es,cùm sis peccatrix & iniqua, accedere ad eum? Ego,inquit, noui quid agam. Vide prudẽtiam mulieris. Non rogat Iacobum, non obsecrat Ioannem, neque pergit ad Petrum, nec intendit apostolorũ chorum,nõ quęsiuit mediatorem:sed pro omnibus illis pœnitentiam accepit comitem, quæ aduocati locũ implenit, & sic ad summũ fontem perrexit.Propterea,inquit, descendit, propterea carnem assumpsit,& homo factus est, vt & ego ei audeam loqui. Sursum in cœlis Cherubin eum tremunt, & Seraphin metuũt: & deorsum meretrix loquitur cum eo, miserere mei. Nudus quidẽ sermo,sed immensitatem salutis continens, miserere mei: propterea,inquit,venisti,propterea carnem assumpsisti, propterea factus es, quod ego sum. O admiranda res, sursum tremor,& deorsum fiducia. Miserere mei. Non opus habeo mediatore.Miserere mei.Quid habes opus? misericordiam, inquit, quæro. Quid pateris? Filia, inquit,mea malè à dæmonio vexatur. Egressa est aduocatrix filiæ,non affert infirmam puellam,sed defert fidem deuotam. Hæc intra semetipsam conferens, & dicens: Deus est ad quem vado. Absentia videt, occulta inspicit,omnia nouit. Miserere mei,filia mea malè à dæmonio vexatur.Fletus pessimus stimulꝰ naturæ viscera mea disrumpit. Quid faciam misera? Vide prudẽtiam.Non dixit,miserere filiæ meæ:sed,miserere mei.Illa enim insensibili passione tenetur, nescit quid habet, non sentit dolorem, velatum cor habet nequissimo spiritu obducente.Miserere mei,Spectatricis diurnorum malorum, quotidie cruciatus meos video. Vbi vadam? quò pergam? In remum ire non audeo, nec illam solam relinquere: in domo sedere non possum,quia intrinsecus est inimicus.Fluctus in portu sunt,in tranquillitate tempestas est.Et quo nomine eam vocabo, inuenire non possum. Mortuam eam dicam,sed mouetur: viuam appellem,sed nescit quid faciat.Inuenire nõ possum,quo eam nomine appellem. Miserere mei. Si mortua esset filia mea,non talia pateretur.Tradidissem vtique corpus in sinum terræ, & tempore euoluto obliuionem malorum haberem, & dolor conquiesceret: nũc autem mortuum habeo pertinax corpus,sine sensu viuum, spectaculũ lamentabile,increscentia per momenta vulnera passionũ multiplicata doloribus. Cerno enim oculos eius transuersos, aspectum sanguineum, manus intortas, crinem dissolutum,contortũ collum,ora spumantia, inimicum incedentem,& non apparentem,tortorem clausum, & flagella resonantia, neminem interrogantem, & illam cum clamore loquentem:Assum sermocinatrix malorũ meorum, præstò sum stimulante natura. Miserere mei. Pessima tempestas passio,& timor: passio naturæ,timor dæmonis.Accedere non possum,neque cõtingere.Abigit me passio,explodit timor. Miserere mei. Considera mulieris philosophiam,inspice animã generosam.Non perrexit ad diuinos,non vocauit magos, non alligaturas quęsiuit,nõ impostatrices mulieres adduxit illas,quę solent dæmones prouocare, & incãtationibus suis vulnus augere. Reliquit illa omnia, dimisit diaboli falsitates, omnia purgamenta contempsit, & venit ad salutarem animarum nostrarum portum. *Miserere mei domine fili Dauid, filia mea malè à dæmonio vexatur.* Nostis passionẽ, quanticunque fuisti patres,adiuuate sermonem meum: quantæcunque matres vocatæ estis, non potestis interpretari tempestates, quas sustinuit mulier illa. Miserere mei,filia mea malè à dæmonio vexatur. Vidisti instantiam mulieris,vidisti virilitatem, vidisti longanimitatem,vidisti fidem? *Ipse autẽ non respondit ei sermonem.* O noua rerum materies.Rogat mulier,obsecrat,deprecatur, deflet casum suum,auget tragœdiã,enarrat passionem: & amator hominum non respondit, sermo tacet, fons clausus est, medicus medicamenta retinuit. Quid nouum? quid admirabile? Alios prouocas ad sequendum, & hanc miserabilem insequentem abigis. Sed cõsidera medici sapientiam, qui non respondit ei verbum. Cur

non

Universidad de Deusto
Biblioteca

non respondit? Quia fidem illius amplius prouocabat, & animum perseuerantia exercebat, & discipulorũ miserationes exercitabat. *Dicunt quippe ad eum discipuli eius. Dimitte eam, quia clamat post nos.* Vos, inquit, deforis clamare auditis, ego autem intrinsecus video: grãdis quidem vox ex ore procedit, sed maior est mentis. Dimitte eam, quia clamat post nos. Alius euãgelista dicit, ante nos. Diuersi siquidem sermones, sed vna sentẽtia est: nec est mendacium in vtrisque, vtrunque enim faciebat mulier in causa doloris. Prius post tergum clamabat, & cùm vidisset, quia nõ respondit, antè cucurrit, quasi canis domini vestigia lambẽs. Dimitte, inquit, eam, theatrum nobis clamoribus excitauit, omne cõuocauit vulgus. Et illi quidem quasi homines ad clamorem illius erubescebant, sed dominus temperamẽtum misericordiæ suæ nouerat. Dimitte eam, quoniã clamat post nos. Ipse autem respondens, ait: *Non sum missus, nisi ad oues, quæ perierunt domus Israël.* Et cùm hoc dixisset, peius eius vlcus efficit. Medicus enim erat, secans non vt diuidat, sed vt coniungat. Hic paululum charissimi accõmodate mentem vestram, thesaurum enim inuestigare volo absconditum. Non sum, inquit, missus, nisi ad oues quæ perierunt domus Israël. O domine, hoc est totum: ideo homo factus es, ideo carnem assumpsisti, gubernãtias tantas operatus es, vt vnum saluares angelum, & hoc pereunte orbis terrarum vniuersus desertus est: & Scythæ, Thraces, Indi, Mauri, Cilices, Cappadoces, Syri, Phœnices, quantamcunque sol respicit terram transisti, & propter Iudæos solos venisti: Gentes autem in desolatione constitutas despicis, & illos quidem cõtemnentes patrem tuum, & idola adorãtes, & incensa illis offerentes, insuper & filios suos dæmonibus consecrantes: hæc omnia dissimulans, & nos miseros expectantes te, despicis. Et certè omnes prophetæ, & ipse proauus tuus Dauid secundum carnem dicit? Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Et Esaias, qui te in sede maiestatis tuæ cõtemplatus est, dicit: Et erit radix Iesse. &, Qui exurget imperare Gentibus, in ipsum Gentes sperabunt. Et Iacob patriarcha dicit: Nõ deficiet princeps ex Iuda, neque dux de femoribus eius, donec veniat cui repositũ est, & ipse erit expectatio Gentium. Malachias quoque propheta dicit: ab ortu Solis vsque ad occasum glorificatur nomen in gentibus, & in omni loco sacrificia munda offerũtur deo. Et ipse Dauid ita dicit: Omnes gẽtes plaudite manibus, iubilate deo in voce exultationis: quia deus excelsus terribilis, rex magnus super omnẽ terram. Ascendit deus in voce tubæ. Et alter dicit: Lætamini gẽtes cum populo eius, & reliqui omnes aduentũ tuum salutare gentibus annũciarunt. Nam & ipse in aduẽtu tuo magos ab Oriente vocasti, & principia gentilitatis per illos cessare fecisti, & euãgelistas eos ad sua remisisti. Et tu quidẽ per stellam magos cõuocasti, prophetæ autem Gentibus annũciantur. Exurgens ab inferis, dicis discipulis tuis: Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filij, & spiritus sancti. Et nunc cùm veniisset miseranda, & infœlix mulier pro filiæ suę infirmitate obsecrãs, & casus suos deplorans, dicis: Nõ sum missus, nisi ad oues quæ perierũt domus Israël. Nam & cùm accessisset Centurio, rogans pro famulo suo, dicis: Ego veniam, & curabo eum. Et latroni obsecranti respondes: Hodie mecum eris in paradiso. Et paralytico dicis: Surge, tolle grabbatum tuum, & vade in domum tuam. Et Lazaro quatriduano mortuo, & iam fœtenti dicis: Lazare, veni foras. Et qui leprosos mundas, mortuos suscitas, paralyticos stringis, cæcos illuminas, latrones saluas, meretricem castificas, & huic miseræ nihil respõdes. O noua res, & admiranda. Cõsiderate charissimi cõstantiam, & virilitatem mulieris, & domini benignam sapientiam, pariter & clementiam, quo modo dilatio & excusatio eius diuitias contulit obsecranti: vt & tu, si oraueris, & statim non acceperis quod rogasti, non desinas deprecando. Considera enim diligentius charissime, legis diuinæ secretum. Quãdo Iudæi de Aegyptiorum dominatione, & tyrannide sunt liberati, & effugientes manus Pharaonis ad eremum perrexerunt, intraturi terram Cananæorum, repletam idolorũ cultibus adorantium ligna & lapides, legem acceperunt, vt cùm fuissent ingressi, non acciperent filias eorũ in matrimonio, neque cõnubia mutuò iungerent, neque conuiuia sociarent, ne per societatem mutuam auerterent illos à mandatis domini, & deprauarent mores eorum. Nihil tibi, inquit, & Cananæis, sed esto in finibus tuis, & in gente tua negocia exerce, & cõnubia iunge: quia linguam tuã habes, & legem, quæ tibi per Mosem data est, quam sicut maceriam, & sepem quandã inter vos & illos posui. Sicut enim vinea, aut hortus, maceria circundatur: sic Iudæis lex, vt transgredi non liceret. Prohibitum itaque erat à lege, vt nõ miscerentur Cananæis, ne vllam communionem haberent cum illis, ne amiciciæ causa impietatis occasio fieret. Cùm ergo abominabiles Iudęis essent Cananæi, tanquam idololatræ, & immundi, cum quibus nec fabulari fas erat. Et quia ista mulier de finibus erat Cananæorum egressa, accessit ad Christum, & Christus Iudęis dicebat insidiantibus sibi: Quis ex vobis arguet me de peccato, eo ꝙ pręuaricauerim legem? Quo modo ergo homo erat, & omnia quæ legis sunt implebat? Et sicut iam dixi, abominabiles erãt Cananæi Iudæis, qui sub lege mandante, tanquã sepe erant vallati. Veniens autem Christus, hoc est, natus ex virgine, octaua circũcisus die, pro quo in templo oblatio celebrata est, & omnes ceremoniæ impletæ sunt legis: & ideo impleuit legem, ne dicerent Iudæi, non potuit implere legem: propterea soluit, prius eam cõplet, & postea soluit, vt omnem illis querimoniæ auferret occasionem. Clamabat enim, & dicebat: Quis ex vobis arguet me de peccato? Ne ergo occasione accepta dicerent Iudæi: Non credimus tibi, quia iniquè fecisti, soluens legem: quia pęrrexisti ad fines Cananæorum, & confabulasti cum illis: quod ne fieret, lege prohibitum est. Ideo nihil interim loquitur mulieri, sed legem custodiens, retardat salutem, & Iudæos refrænat, & hanc recreat: *Qui non respondit ei verbum.* Nolo mihi occasiones querimoniarum inuenias ô Iudæe, ecce non loquor, ecce nõ respondeo, adest occasio benefaciendi, & pietatẽ meam interim differo. Ecce naufragium imminet, & gubernator quiescit, & increscente calamitate differtur sanitas propter vos, qui ingrati extitistis, vt omnis vobis auferatur occasio detrahendi. Ecce mulier multitudinẽ mihi clamoribus suis congregauit, & nondum accepit responsum, ne fortè dicatis, quia vobis præposui Cananæos, & transgressus sum legem, & ideo mihi non credatis. Qui non respõdit ei verbum. Quo modo illis sermonem faceret, qui beneficiis eius erãt ingrati? Hæc autem omnia pro ineffabili clementia sua faciebat deus, vt illos paulatim ab infidelitate erigeret, & omnem cauillationem de animis illorũ tolleret. Nam & cùm leprosum curasset, dicebat: Vade, ostẽde te sacerdotibus, & offer munus, quod pręcepit Moses pro emundatione tua. O inauditam rem. Dominus mũdat, & mittit eum

Exod.23.d. & Deut. 7.a.

Ioan.8.f.

Psal.2.b. *Esa.11.a.* *Ibid.c.& Roma.15.c.* *Gene.49.b.* *Mal.1.d.* *Psal.46.a.* *Roma.15.c.* *Matt.28.d.* *Ibid.8.a.* *Luc.23.f.* *Mar.2.b.* *Ioan.11.f.*

Matt.8.& Leui.14.a.

ad

ad legem Moſi. Et cur hæc facit, conſidera: ne Iudæi videlicet redarguerent eum, tanquam pręuaricatorem legis. Nam quo modo curauerit leproſum, eloqui curationis modum non inuenio. Ecce, inquit, leproſus accedens rogabat eum, dicens: Domine, ſi vis, potes me mũdare. Et extendens Ieſus manum ſuam, tetigit eum, dicens: Volo, mundare. Imperatiuo modo legendum eſt, non interrogatiuo: quia dixerat ille, ſi vis: reſpõdit dominus, volo. Potes, inquit, me mũdare: & ipſe ait, mundare. In lege nõ licebat tangi leproſum, quia quicunque tetigiſſet, immũdus tota die fiebat. Nam & beatus Heliſæus hoc ſciens, cùm ad eum Naaman veniſſet leproſus alienigena, miſſus à rege ſuo, mãdat illi per diſcipulum
4.Reg.5.c. ſuum, dicẽs: Vade ad Iordanem fluuium, & lauare ſepties, & mundaberis à lepra tua. Ipſe verò non fuit auſus ire, & videre lepram, vel tangere illum. Et Heliſęus quidem mundauit leproſum, & Chriſtus mundauit leproſum. Ne ergo dicerent Iudæi, quid magnum fecit Chriſtus? hoc fecit, quod fecerat Heliſæus. Sed ille quidem tangere auſus non fuit leproſum, ne cõtaminaretur: iſte autem tetigit, & mũdauit. Et ideo tetigit, vt oſtenderet quoniam qui ſeruus eſt, ſubditus eſt legi: dominus autẽ eſt, qui imperat legi. Volo, mundare. Et ſtatim mundatus eſt. Non inuenit euangeliſta verbis edicere velocitatem curationis: ſtatim enim dicendo aliud, quod diceret non inuenit. Tanta enim fuit operantis authoritas, vt in ingreſſu ſermonis fugaretur infirmitas. Et ideo dicit: Vade, oſtende te ſacerdoti, & offer munus tuum pro emũdatione tua, quod præcepit Moſes in teſtimonium illis. Quibus? Iudæis, ne dicant prævaricaſſe me legem. Nam & occultè diuinitatẽ ſuam manifeſtabat illis, vt ex operibus crederent, quia filius ſit dei: & in illa die veniens leproſus coarguat eos, cui prȩceptũ fuerat ſecundum legem offerre. Et ideo multa propter Iudæos faciebat, ſicut & nunc reſponſionem ſuam ad preces mulieris temperat, & retardat. *Miſerere*, inquit, *mei, quia filia mea malè à dæmonio vexatur. Qui non reſpõdit ei verbum. Accedentes autem diſcipuli eius, dicunt: Dimitte eam, quia clamat poſt nos. Reſpondit dominus: Non ſum miſſus niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël.* Ne fortè dicerent Iudæi: Dimiſiſti nos, & ad extraneos perrexiſti, & ideo non credimus tibi. Ecce de gentibus veniunt, & non ſuſcipio, vos fugientes conuoco, dicens: Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati eſtis: & venire non vultis. Hanc repello, & recedere non vult. Verè impletur illud quod ſcriptũ eſt: Populus quem non cognoui ſeruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. Et alibi: Apparui his, qui me non quærebant: inuentus ſum his, qui me nõ interrogabant, ex quibus & Cananęa erat. Dimitte, inquiunt, eam, quia clamat poſt nos. Videamus ergo quid dicit dominus. Non ſum, inquit, miſſus, niſi ad oues quæ perierunt domũs Iſraël. Conſiderate clementiam domini. Non dixit, recede à me: ſed, non ſum ad vos miſſus. Non veni propter te, ſed propter Iudæos, oues perditas domus Iſraël. Quæ cùm audiſſet, *Acceßit, & adorauit eum, dicens: Domine, adiuua me. Qui reſpondens ait: Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Conſidera precantis inſtãtiam, & domini temperantiam. O clementia medici. In deſperationem adducebat eam, vt amplius rogaret, & augmentum fidei faceret. Non eſt bonum, inquit, ſumere panem filiorum. Quorum filiorum? Iudæorũ videlicet. Et mittere canibus. Quibus? Sine dubio vobis. Hæc ad opprobrium dicebãtur Iudæorum, qui filij vocati, canes effecti ſunt, dicente Paulo: Videte canes, videte malos operarios, videte cõciſionem. Nos enim ſumus circunciſio, Gentes verò canes appellatæ; facti ſunt filij, Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Laus Iudæorum accuſatio illis erat. Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. *At illa dixit: Etiam domine.* O violentia mulieris, ô intentio animi, ô profectus fidei. Medicus dicit, non: hæc dicit, etiam. Dominus dicit, non iſta dicit, etiam. Non quaſi procax, aut impudens reputanda eſt: ſed laudanda magis, quia expectat ſalutem. Non eſt, inquit, bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus. Etiam domine, tu canem me vocas, ego te dominum voco: tu me iniurias, ego te glorifico. *Etiam domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum.* Non reſpuo opprobrium, tantùm accipiam vel eſcam canis. Dicit rem quæ in cõſuetudine eſt. Tu fac, quod debetur cani: quia canem me vocas, da mihi micas. O domine aduocatus meæ factus es poſtulationis, abnegãdo promittis. Etiam domine, nam & catelli edũt de micis, quę cadunt de menſa dominorũ ſuorum. Quid ergo? Qui abnegabat, qui repellebat, qui non reſpondebat, qui dicebat: Non eſt bonũ ſumere panem filiorum, & mittere canibus: qui dicebat, Non ſum miſſus, niſi ad oues, quæ perierunt domus Iſraël: in laudes mulieris ſubitò erumpit, dicens: O mulier. Propterea, inquit, laudo cõſtantiam eius, laudo fidem: quia iniuriata permanſit, & ratione extorſit. Si enim ab initio dimiſiſſem illam, nec illa paulatim erudita fuiſſet, nec tu ſciſſes virtutem animi eius, nec latentem fidei theſaurum: & ideo ſuſpendi donationem, vt tu agnoſceres fidem. O mulier, deus dicit, ô mulier. Audiant hæc qui iactant, & orant, & faſtidioſè precantur. Quando dico chariſſimi, roga deum, obſecra eum, famulare illi, dicis: Rogaui, ſemel, ſecũdò, & tertiò, & decies, & vigeſies, & quid nã accepi, inquis? Ne recedas quouſq; accipias, finis poſtulati acceptio deprecantis eſt. Tunc ceſſa quando acceperis, imò magis nec tunc ceſſes, ſed tunc perſeuera, agens gratias pro eo quod acceperis, vt perſeueret tibi quod acceperis. Nonnulli introëuntes eccleſiam in mille verſus extendunt orationem ſuam, quaſi apud dominum multitudo ſermonum opus ſit, tanquam ignoranti quid poſtules, qui antequam cogites nouit. Nam & illi quidem quid dicunt, neſciunt. Labia mouentur ſolũmodo, mens autem ſine fructu eſt, & aures eius ſurdæ ſunt. Tu nõ audis orationem tuam, & dominũ vis audire precem tuam. Flexi, inquis, genua. Curuaſti quidem genua intus, ſed mens tua foris vagabatur: Corpus tuum intus, ſed ſenſus foris: os quidem loquebatur, ſed mens, vſuras cogitabat, poſſeſſionum reditus ſupputabat, deſcriptiones domorum videbat, amicorũ verba voluebat, negligentias intuebatur famulorum, paraſitorum vrbanitates ridebat, mulierũ ſpeciem conſiderabat. Diabolus enim cùm ſit aſtutus, ſcit quoniam in tempore orationis grandia poſtulemus, & ſæpius impetremus, impedire feſtinat improuidas mentes. Nam aliquoties cùm reſupini iacemus in lectulo, nihil tale cogitamus: ſed cùm venimus ad orationem, cogitationũ nos opprimunt nubes, vt nos auocent, & ſine fructu efficiant. Hæc igitur ſciens in orationibus fieri, imitare Cananæam vir mulierem, quę vigilanter, & cum ſumma ſapientia rogabat dominum, & ideo meruit impetrare. Sed forſitan dices, non habeo filiam, quæ dæmone plena ſit, ſed habes animam peccatis refertam. Et quid dixit Cananæa? Miſerere mei domine, quia filia mea malè à dæmonio vexatur. Dicito & tu, miſerere mei domine, quia anima mea malè à dæmonio vexatur: grandis enim dæmon peccatum eſt, & ille

Matt.11.d.
Pſal.17.b.
Eſa.65.a.
Philip.3.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ille quidem in propatulo habẽs, velocius curari potest: qui autem occultat peccata sua hominibus, & pœnitere non vult,sed contemnens securus delinquit,& odibilis est. Et ille quidem pro ipsa vexatione veniam habebit, iste verò respõsione priuabitur. Miserere mei. Modicus quidem sermo,sed immensum benignitatis cõtinet pelagus. Vbi enim misericordia postulatur, ibi vniuersa comprehensa sunt bona. Quòd si foris ecclesiam es,dic tu: Miserere mei domine,non solùm labia mouens,sed mente ingemiscens: quia & tacentes audit deus. Non
Hiere.38.b quæritur locus, sed deuotio mentis. Hieremias in lacu
Dan.6.c. cœni demersus erat,fideliter orans,deũ promeruit. Da-
Ibid.3.c. niel in lacum leonum missus, ad se dei misericordiam
Luc.23.f. inclinauit. Tres pueri in camino ardenti erant, & deo placuerũt. Latro in cruce erat, & exauditus est,fideliter postulando. Et nihil obfuit crux,sed confessio fidei paradisum aperuit. Iob in sterquilinio erat, & per patientiam suam deum propiciabatur. Quòd si & in balneis
1.Cor.3.c. es,ora: vbicunque fueris,ora. Templum dei estis,&
& 6.d. spiritus sanctus habitat in vobis. Volũtas solummodo deuotæ mẽtis opus. Quòd si in iudicio assistis,ora. Et cùm irascitur rex,ora. Vbique deus præsens est,nõ clauditur
Exo.14.c d loco: inuocanti dicit,assum. Nam cùm eduxisset Moses populum de Aegypto, & per desertũ ad mare rubrum venisset,Aegyptij post tergum insequebantur populum. Ante mare fremebant fluctus, Moses in angustus erat, tacebat quidem,sed mente grãdia cogitabat. In medio tribulationis erat,inde Aegyptij insequentes, hinc mare intumescens. Ad dominum igitur mente clamabat, & vox penitus non audiebatur, ideo dominus dicit ad
Ibidem. eum: Quid clamas ad me? cùm ore quidem non clamaret, sed corde. Et tu igitur quando adstiteris furenti iudici,ac rabido tyranno,ora deum tuum,& orãte te fluctus mitigabuntur. Iudex ad te, tu ad deum confugito: iudex pro te,tu deum inuoca,qui pro te est. Nũquid longè est à te,vt vadas ad locum aliquem? Deus non includitur loco, sed semper in proximo est: & qui in loco nõ clauditur,fide tenetur. Nam si hominem rogare volueris,interrogas quid facit, & audiens dormit,aut nõ vacat, aut certè non dignabitur respondere minister tibi. Ad deum autem nihil horum opus est, sed vbicunque fueris,aut inuocaueris, audit te. Non ostiario,non mediatore,nõ ministro opus est, sed dicito, Miserere mei,
Esa.58.c. & deus illico aderit: adhuc loquente te, dicet,assum. O sermo mansuetudine & benignitate plenus, non expectat consummari orationem,sed statim tribuit petitionem, Miserere mei. Hanc imitemur Cananæam. Miserere mei domine, filia mea malè à dæmonio vexatur. O mulier,magna est fides tua,fiat tibi sicut vis. Vbi sunt hæretici? nunquid dixit,rogabo patrem meum,obsecrabo genitorem meum? Nũquid oratione eguit? Non vtique,quia author salutis est,& vniuersalis creator,& verbũ deus,ideo dixit: O mulier,magna est fides tua. Quãuis & pro dispensatione carnis orauerit,& quia magna est fides,copiosa effusa est gratia. Vbi autem oratio necessaria est,ibi infirmum est vas. O mulier,magna est fides tua. Non vidisti mortuum suscitatum,nec leprosum mundatum, nec prophetas audisti,nec legem meditata es,neq; mare in diuisionibus scindi vidisti,nihil horum contemplata es,insuper & despecta, & contempta à me es,& non recessisti, sed perseueraſti petendo. O mulier, magna est fides tua. Mortua est mulier, & præconium eius viget. Vbicunque ieris,audis Christũ dicentem: O mulier,magna est fides tua, In Gotia, In India,in Mauritania,quantamcũque sol respicit terram, clamat Christus, & nõ tacet verbum: O mulier, magna est fides tua, fiat tibi sicut vis. Non dixit,sanetur filia tua: sed,fiat sicut vis. Tu,inquit,eam cura,esto medicus,tibi cõmitto medicamentum,vt imponas ei,fiat tibi sicut vis. Voluntas tua curat eam. Cananæa voluntate curauit,& filius dei, sicut dicunt hîc,à semetipso non curat,fiat tibi sicut vis: neque iussit mulier,neque imperat dęmoni,sed sola mulieris voluntas curauit filiam,dæmonemq; fugauit. Vbi sunt, qui audent Christũ dicere per orationem virtutes feciſſe? Vide quid dicat: fiat tibi sicut vis. Considera sermonis germanitatẽ, patrem suũ imitatur. Quãdo enim *Gene.1.a.* faciebat deus cœlum,dixit: Fiat cœlum, & factũ est cœlum: fiat terra,& facta est terra: fiat sol, fiant astra cœli, & facta sunt vniuersa. Iussio adduxit substantiã parentelæ,sermo cõmunionem ostẽdit naturæ. Et sanata est, inquit, filia eius ex illa hora. Ex qua hora? Non ex qua venit mater eius domi,sed ex qua domini sermo processit. Et cùm rediisset,domi inuenit eam sanæ mẽtis,& voluntate, imò fide eius curatam. Pro his autem omnibus gratias agamus deo, per Christum dominum nostrum, cum quo est deo patri, vnà cũ sancto spiritu honor,gloria & potestas,per immortalia secula seculorum,Amen.

In euangelium Matthæi,Væ mundo: homilia xviij. *Incerto interprete.*

VAE *mũdo ab scandalis. Necesse enim est vt veniãt scandala: veruntamen væ homini illi per quem scandalũ venit.* *Matt.18.a.* Videtur quidem specialiter designare Iudam, quoniã necesse est,vt patiatur dominus Iesus: nisi enim passus fuisset, genus humanũ saluari non poterat. Quòd autem passio domini scandalũ sit, Apostolus di- *1.Cor.1.d.* cit: Quia crux domini scandalum est Iudæis,& stultitia Gentibus. Videtis igitur quoniã necesse est venire domini passionem,id est, scandalum crucis. Veruntamen væ homini illi,per quem venit scandalũ. Nunc necesse fuit,& vtile, vt pateretur Iesus: sed væ Iudæ per quẽ venit nobis vtilitas. Væ mundo ab scandalis. Mundum istum terrenum locum dicit: neque verò de cœlo & terra intelligere debemus mundum, sed mundum hîc intelligamus terrenum. Ideo quod dixit dominus: Regnũ *Ioan.18.g.* meum non est de isto mundo: si essem de mundo,amaret me mundus. Et dicitur ad apostolos: Vos non estis *Ibid.15.c.* de mundo. Et in multis locis terrenus mũdus interpretatur. Væ igitur mundo, hoc est terreno loco, ab scandalis. Necesse enim est, vt veniant scandala: non quia necesse,sed quia mundo necesse,vt veniãt. Videte,quod dicimus subtile est: si necesse est,vt veniant scãdala, ergo absque culpa est ille,per quem venit scandalum. Sed nos dicimus scandalum nõ venit, nisi in terreno mũdo. Vis non tibi venire scandalũ, noli esse terrenus. Propterea dico, mũdus terrenus scandalum habet, terra ista necesse est vt habeat scandalũ. Noli portare terrenum, *Matt.6.b.* sed cœlestem,& scandalum non habebis. Veruntamen væ homini illi,per quem scandalum venit. Generaliter disputauit. Si autem manus tua,vel pes tuus scandalizat *Ibid.18.a.* te,abscinde,& proiice abs te: bonum enim est tibi in vitam ingredi claudum in regnum dei, quàm duas manus, & duos pedes habentem mitti in gehennam æternam. Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te. Quoniam ad apostolos loquitur,& in apostolis fundata est ecclesia: quicquid apostolis loquitur, ecclesiæ loquitur: nam ecclesia corpus vnum habet,sed multa mẽbra habet. Hoc loquitur & apostolus ad Corinthios: *Rom.12.b.* Quia sunt ꝓphetæ,sunt doctores, sunt sacerdotes,sunt *& 1.Corin.* signa faciẽtes, & aliæ virtutes, vbi de spiritalibus gra- *12.a.* tiis disputauit,& ibi dicit: Nũquid potest dicere oculus *1.Cor.12.c.*

manui

Universidad de Deusto
Biblioteca

manui,non neceſſariam te habeo: aut rurſus manus dicere pedi, neceſſarium te nō habeo? Et hoc dicit ad exemplum, longū eſt enim vniuerſa replicare: & hoc dicit,quia ex multis membris vnum eccleſię corpus efficitur. Eccleſia habet veros oculos,videlicet eccleſiaſticos, atque doctores,qui vident in ſcripturis myſteria dei,de quibus dicūtur videntes.Iſti igitur qui vident,rectè appellantur oculi eccleſiæ. Rurſum habet & manus, facit videlicet viros, qui oculi non ſunt,ſed manus. Nūquid norunt myſteria ſcripturarum? tamen ſunt potentes in operibus.Habet & pedes,qui nec vident nec operantur, ſed habent diuerſos diſcurſus: ſed propterea currit pes, vt inueniat manus quod operetur.Nec oculus contemnat manum,nec manus contemnat pedem, nec rurſum illa tria contemnat quaſi ocioſum ventrem. Sæpe euenit, vt membra, quæ videntur eſſe verecundiora, ipſa
Ibidem. magis vtiliora ſint. Propterea dicit & Apoſtolus: Verecundiora autem noſtra maiorem habent honorem. Hoc totum quare dico? Quoniam eccleſia,hoc eſt corpus domini,ex multis membris ornatur,atque completur. Si itaque venerit, vt te eccleſiæ ſcandalizet oculus, ſcandalizet manus,ſcandalizet pes: melius eſt te vnam non habere virtutem, & ire cum cæteris virtutibus ad regna cœlorum: aut habere oculum caligantem, & pedem claudicantem, quàm ire in ignem æternum. Erauit epiſcopus,peccauit presbyter,deliquit diaconus,noli dicere quia maior eſt,ſed recedat oculus,recedat manus,recedat pes,vt cætera membra ſaluentur: hoc ſecūdum altiorem interpretationē dictum eſt. Sciendum quoniam poſſit & aliter interpretari. Si te ſcandalizat oculus,ſi te ſcandalizat manus, ſi te ſcandalizat pes,ſi te charorum nomina pater, mater,frater, filius, & cæteræ propinquitates ſcandalizant, abſcinde à te. Melius te eſt regnare ſine matre, quàm perire cum matre. Et hoc propriè loquitur ad monachos hoc propriè loquitur ad apoſtolos: monachos enim apoſtolicam vitam deſiderat imitari.Vis ô monache eſſe diſcipulus meus,imò vis diſcipulorum meorum eſſe diſcipulus: fac tu quod fecit
Matth.9.a. Petrus, quod fecit Iacobus, & Ioannes. Habebant oculum ſcandalizantem, patrem & nauem,& rete,dicit eis
& 19.c. Mar.8.d. Ieſus: Venite, ſequimini me. Scandalizabat poteſtatem paternam oculus videlicet malus, abſcindatur oculus, & inſequamur Ieſum.Nemo ergo dicat,matrem habeo, habeo patrem, fratrem, filium, vxorem, habeo cætera pietatis nomina charorum. Monachi apoſtolorū imitatores ſunt,non ergo poſſumus eos imitari, niſi fecerimus quod fecerūt & apoſtoli. Nemo igitur monachorum dicat: habeo patrem,habeo matrem. Reſpondebo tibi: Habes Ieſum, quid quæris iſta, quæ mortua ſunt? Qui habet Ieſum,habet patrem,habet matrem,habet fi-
Mat.8.c.& Luc.9.g. lios,habet omnem propinquitatem. Quid quæris mortuos? Sequere viuum,dimitte mortuos,vt ſepeliāt mortuos. Dicit ad dominum vnus diſcipulus: Dimitte me, vt vadam & ſepeliam patrem meum. Non dixit:dimitte me,vt ſim cum patre meo:ſed, dimitte me vnius horæ ſpacium:quid ei reſpondit dominus? Et in vna hora perire potes. Vide ne dum vis ſepelire mortuum, ipſe moriaris.Mortuus pater non exigit pietatem filij. Dico tibi monache: quid quæris patrē, quid quæris matrem? aut Chriſtiana eſt mater,aut nō eſt Chriſtiana: aut ſancta eſt,aut peccatrix: de duobus vnum eſt, aliter eſſe nō poteſt.Si ſancta eſt,gaudet, quia ſeruis domino: ſi peccatrix, dimitte illam, mortua eſt. Interrogo te ô mater Chriſtiana,filius tuus ſeruit in monaſterio Chriſto,hoc eſt imperatori ſuo, ſignatus eſt cauterio regis ſui, habet A ſcutum ieiunium, habet galeam fidem, habet gladium ſermonem dei, habet loricam veſtimentum Ieſum in baptiſmate. Sic eſt armatus, paratus ad pugnam,debet in campum exire, & pugnare aduerſus hoſtes. Tu ei dices: dimitte arma,& veni in cubiculum.Propoſitum eſt tibi ô monache,ſicut & Adam, & dicitur tibi: Ecce vita,ecce mors,elige quod vis.Habes duos patres,ſpiritalem, & carnalem: vtrunque amare non potes: ſi ſpiritalis amatur, carnalis contemnitur. Non poteſtis duobus dominis ſeruire. Qui,inquit, amat patrem aut ma- *Ecclī.15.d.* trem ſuper me, nō eſt me dignus. Si vis ſequi carnalem *Matt.6.c.* patrem, relinque ſpiritalē. Sine cauſa tergiuerſaris mo- *Ibid.10.d.* nache, & dicis: Quid igitur ſi amauero patrem aut ma- *& Luc.14.f* trem?non idcirco ſeruio domino? Nónne ſcriptum eſt in lege, & in euangelio: Honora patrem tuum, & ma- *Mar.7.b.* trem tuam.&, Qui maledixerit patri, aut matri, morte *Exod.21.&* moriatur? Nunquid propterea ſeruire deo debemus,vt *Leui.20.b.* B non honoremus parentes?reſpondeo tibi & ego,intantum honora parentes, inquantum non impediant ad ſeruitutem domini: hoc eſt,imperatoris tui,cui eſt gloria in ſecula ſeculorum. Amen.

De eo quod ſcriptū eſt in euangelio Matthæi cap. xviij. *vbi Petrus ait ad dominum,Domine, ſi peccauerit in me frater meus, quoties dimittam ei? vſque ſepties? Et dominus ait, Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſq; ſeptuagies ſepties, homilia* xix. *Incerto interprete.*

EXercicia legis animam corrigunt,mentem ædificant, peccata compungunt, ad confeſſionem trahunt:Quia lex immaculata eſt cōuer- *Pſal.18.b.* tens animas. Verbi ergo conſolatio confert grandem ſalutem,compungendo, corrigendo,ad ſanitatem perfectam perducendo. Nam modò cùm legeretur nobis euāgelium hoc, audiuimus vbi Petrus inquirit à domino, dicens: Domine, ſi peccauerit in me frater meus, C quoties dimittam ei? vſque in ſepties? Dicit illi dominus, Non dico tibi vſque in ſepties,ſed vſque in ſeptuagies ſepties.Magna fratres mei quæſtio.Septies cùm auditis,nolite ad numerum attendere, quaſi vſque in ſepties peccauerit frater, aut ſeptuagieſſepties. Septies ponit,id eſt toto tempore, quia in ſeptenario numero venientes dies ad primum redeunt. Nam ille qui dicebat, Septies in die laudabo te: non quòd ſepties laudauerat, *Pſal.118.xx.* & tacuerat, ſed ſignificabat omni tempore. Debemus ergo toto tempore debita fratribus, id eſt, peccata dimittere. Nunquam iracundiam retinere, nihilominus quia Petrus hoc interrogabat in quo vniuerſalis eccleſia fundata eſt: ideoque cognoſcimus in eadem eccleſia toto tempore dimitti peccata.Ergo cognoſcitur ſepties *Gene.4.b.* de Cain illo,qui occîdit fratrem ſuum,vt ſepties vindi- D ctam exolueret,qui eum occîderet. Iſtud peccatū quod commiſit Cain,eccleſia dimittit,ideo de ſeptenario numero interrogabat primus apoſtolus Petrus. Superaddidit ille magiſter bonus, patiens & manſuetus,dicens: Non tantùm dico vſque in ſepties, ſed vſque in ſeptuagieſſepties.Et hoc iam demonſtratur nobis de Lamech illo,qui habuit duas vxores, qui dicebat: Audite audite *Ibidem d.* mulieres Lamech, occîdi virum in vulnere meo. Ergo de Cain ſcriptum eſt, Septies exoluet vindictam, qui *Ibidem e.* occîderit eum: de Lamech autem ſeptuagieſſepties. Ecce iam fratres declarauit nobis veritas omnia peccata dimitti in eccleſia ſancta catholica. Et quanuis grauia, quanuis criminoſa,quāuis execrabilia, dimittit illa omnia pater bonus, qui non vult mortem morientis, tan- *Ezec.18.g.* tùm vt reuertatur, & viuat. Ecce ſepties in Cain, ecce ſeptuagieſſepties in Lamech,vt ad ſpem reuertātur peccatores,& non deſperent de granditate peccatorū ſuorum,

Universidad de Deusto
Biblioteca

rum, reuertentes præuaricatores ad cor: vt corde cõtri- A
to & humiliato cõfessi deo dimittatur eis omne peccatum, vsque ad nouissimã culpam. Aequè similitudinem posuit serui aliam, qui debebat decem milia talentorũ: id est, fuit homo iste seruus omnium malorum, magister flagitiosus & facinorosus, impius, iniquus, perfect⁹ erat in malis: sed tamen deus ille miserator & misericors, longanimis & multùm patiens, & non reddens vnicuique secundum opera sua, sustinens vsque ad pœnitentiam totum genus humanum, dimittens peccata. Sed vnusquisque videat quid ei dimittitur, vt & ipse fratri suo dimittat. Cæterùm si ei dimittitur, & ipse nõ dimiserit fratri suo, & cum iracundia manserit, videat quid
Matth.6.b. sequitur, euangelium vbi ait, Amen amen dico vobis,
& Mar.11.c quia si nõ dimiseritis fratribus vestris ex toto corde vestro, ita & vobis faciet pater meus qui in cœlis est. Ecce B
fratres si timetis pœnam, quam dominus promittit malis, corrigite, pacifici estote, nullus contemnat, nullus negligat, tepidè nemo audiat, sed in omni alacritate ac ardore desiderij parete iussis, vt veniatis ad quod p̃misit deus, & ibi regnetis vbi deus promisit requiem illis, qui ei placuerunt vsque in finem, Amen.

Matt.18.b. *In euangelicam dictionem, Domine, quoties in me peccabit frater meus, & dimittam ei? vsque septies? Dominus autẽ ad eum: Non dico tibi, vsque septies, sed vsque septuagiessepties, homilia* XX. *Bernardo Brixiano interprete.*

MAgnum quiddã se dicere Petrus existimauit, quam ob rem & quasi glorians intulit, vsque septies. Hoc enim, inquit, quod facere præcepisti, quoties faciam? Nam si semper quidẽ peccet, semper autem redargutus pœnitentiam agat, quoties hoc tolerare nos præcipis? Nam illi quidem pœnitentiam non agenti, neque damnanti seipsum, finem imposuisti C
Ibidem c. dicens: Sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Huic autẽ non itidem, sed ipsum admittere præcepisti. Quoties igitur ipsum debeo tolerare redargutũ, & ad pœnitentiam redeuntem? Satin' est septies? Quid ergo Christus misericors & bonus dominus? Non dico tibi vsq; septies, sed vsque septuagiessepties. Non hic vllum ponens numerum, sed infinitum innuens, & continuè ac sem-
1.Reg.2.a. per. Sicut enim millies, sæpe significat: itidem & hic. Nam & sterilis peperit septem, multos intelligit scriptura. Itaque dimissionem numero non cõclusit, sed rem ostendit perpetuam, & perseuerantem. Hoc autem & in parabola posterius posita demõstrauit. Ne quibus enim graue quid, & magnum septuagiessepties dixisse videretur, hanc adiunxit parabolam: simul & in id quod dixit inducens, & corripiens super hoc altum sapientem, & rem ostendens grauem non esse, sed per quàm facilem. Propterea suam in medium egit misericordiam, D
vt ex comparatione discas, quòd licet septuagiessepties parcas, & omnia generaliter peccata proximo continuè dimittas: quantùm est aquæ stilla ad immensum pelagus, tantùm est, imò verò longè minus humanitas tua ad immensam dei bonitatem, qua tibi sit opus iudicando, & rationes reddituro. Quapropter & intulit dicẽs:
Matt.18.c. *Simile factum est regnum cælorũ homini regi, qui voluit ponere rationem cum seruis suis: & cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus qui debebat decem milia talenta. Cùm autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus eius venundari, & vxorem eius, & filios, & omnia quæ habebat. Deinde postquam misericordia potitus est, egressus conseruum sibi centum debentem denarios suffocabat. Et is cùm dominum commouisset, iussus est in carcerem denuò trudi, donec totum exolueret.* Vidisti quantum sit in hominem, & in deum peccatorum discrimen? quantum est decem milium talentorum, & centum denariorum discrimen: immo verò & longè maius. Hoc autem fit & ex personarum differentia, & ex peccatorum continuatione. Dum enim homo videt, abstinemus, & peccare veremur: deo tamen per singulos dies vidente, non abstinemus, sed omnia liberè facimus & loquimur. Nec hinc tantũ, verũ & ex beneficentia & honore, quẽ à deo cõsecuti sumus peccata redduntur grauiora. Et si vultis intelligere quo modo sunt decem milia talenta, immo & longè quid maius, in ipsum peccata, paucis ostẽdere conabor. Sed timeo ne in vicium vergentibus, & peccare iugiter amantibus, fiduciæ plus tribuam: vel mitiores in desperationem inducam, & dicant illud discipulorum: Quis *Mar.10.c.*
potest saluari? Verùm & ita dicam, & animaduertentes reddam cautiores, & humiliores. Nam & viciis laborãtes incurabilibus, & dolore carentes, & absque sermonibus his, proprium torporem atque nequiciam nõ derelinquũt. Si verò maiorem hinc contemptus occasionem capiant, non dictorũ culpa, sed illorum est insensibilitatis. Sicut contrahere poterũt, & compungere magis aduertentes. Et mansuetiores, cùm peccatorum viderint magnitudinem, atque pœnitentiæ vim didicerint, magis ipsam amplectentur, propterea dicere necessarium. Dicam igitur, & ponam peccata, quæq; contra deum patramus, & quæ in homines. Et ponam nõ propria, sed communia. Propria verò tum quisque de sua coniungat conscientia. Hoc autem faciam, prius dei ponens beneficia. Quæ sunt ergo beneficia? Nos fecit, cùm non essemus, & omnia propter nos creauit visibilia, cœlum, mare, terram, & quæ sunt in eis, omnia animalia, plantas, semina: opus est enim succidere propter immẽsum operũ pelagus. Talem nobis animam viuentem ex C
omnibus quę sunt super terram inspirauit, plantauit paradisum, adiutoriũ dedit, omnibus præfecit brutis, gloria coronauit & honore. Mox effectum in benefactorem ingratum, maiori dignũ munere censuit. Ne nanq; mihi solùm hoc consideres, quòd eiecit ex paradiso: verùm & lucrum ex hoc ortum animaduerte. Postquam enim ex paradiso proiecit, & illis innumeris affecit bonis, & infinitas instituit dispensationes, suumq; misit filium pro affectis beneficio, licet exosis, cœlumq; nobis aperuit, & ipsum patefecit paradisum, & filios instituit inimicos & ingratos. Propterea nunc opportunum est dicere: O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ dei. *Roma.11.d.*
Nobis autem contulit & baptisma, remissionẽ peccatorum, & vltionis absolutionem, regniq; possessionem: & infinita bene merentibus bona promisit, porrexitq; manum, & in corda nostra spiritum effudit. Quid itaque post tot, tantaq; bona, quo modo nos affectos esse decebat? Nunquid etiam si per singulos dies pro eo moreremur, qui nos ita dilexit, meritũ exolueremus, immo minimam debiti partem reponeremus? Nequaquam, alioquin & hoc in nostram conuerteretur vtilitatem. Qualiter itaq; sumus affecti, qui sic affici debemus, si per singulos dies ipsius leges afficimus contumelia? Sed si peccatis linguam immisero, ægreferre nolitis: non enim vos accusabo duntaxat, sed etiam memetipsum taxabo. Vnde vultis igitur incipiam? A seruis, à liberis, à militantibus, à priuatis, à principibus, à subditis, à mulieribus, à viris, à senibus, à iuuenibus, à qua ætate, quo genere, qua vultis dignitate? A militantibus sumã exordium? quid itaque peccati per singulos dies isti nõ perpetrant? contumeliam inferentes, & conuicium, furentes, alienas negociantes ærũnas, lupis assimiles, nunquam à crimine mundi, nisi quis & mare sine fluctibus esse diceret.

Quod

Quod enim vicium eos nõ exagitat? Quis morbus eorum nõ obsidet animam? In æquales inuidiam exercẽt, liuoremq; nutriũt, & inanem gloriam, in subiectos autem auariciam. At insectantes iudicia, & quasi confugientes ad portus, hostiliter se gerunt. Quot enim illis rapinæ? quot vsurpationes? quot calumniæ & adulterationes? quot seruiles assentationes? Agẽ ergo per singula, Christi legem accommodemus. Qui dixerit fratri, *Matt.5.d.* fatue, reus erit gehennę ignis. Qui viderit mulierem ad *Ibidem e.* concupiscendum eam, iam mœchatus est eam. Nisi quis *Ibid.19.a.* humiliauerit se, sicut paruulus, non intrabit in regnum cœlorum. Hi verò superbiam exercent in subditos, & traditos, seq; trementes ac formidantes, se feris exhibentes magis infestos: propter Christum quidem agentes nihil, omnia verò propter ventrem, propter pecunias, propter inanem gloriam. Nunquid per verba potest actionum præuaricatio recensẽri? Quis autem illorum non dixerit subsannationes, risum, intempestiuas locu- B tiones, turpiloquia? De auaricia verò nihil dici potest. Sicut enim qui sunt in montibus monachi, neque quid tandem sit auaricia norunt: ita nec isti, sed ex contrario quàm illi. Illi quidem eo quòd sint procul à vicio constituti, morbũ ignorant: hi verò quòd nimis in eo sint ebrij, neque quantum sit mali sentiunt. Sic enim virtutem hoc expulit vicium, atque tyrãnicè dominatur, vt nec graue crimen esse putetur ab illis furentibus. Sed vultis vt his omissis ad alios veniamus mansuetiores? Agẽ igitur artificum & mechanicorum genus exquiramus. Hi nanque præsertim ex iustis laboribus, suisq; degere videntur sudoribus: verùm & isti cum sibi non cauerint, multa sibi inde mala congregant. Iustorũ enim operationi laborum ex emptione & venditione iniquitatem immiscent, & iuramenta frequenter, & periuria simul atque mendacia auariciæ cõtingunt: sola curant C secularia, & terræ permanent affixi, & modò lucrentur, omnia faciunt: vt autem pauperibus cõmunicent, nullam gerunt curam, sua semper volentes augere. Quis referat super his conuicia, contumelias, fœnora, vsuras, contractus multæ falsitatis plenos, turpia commercia? Sed vultis & hos relinquentes, ad alios qui videntur esse iustiores, veniamus? Qui sunt igitur isti? agros possidentes, & ex terra colligẽtes diuitias. Et quid his quoq; fuerit iniquius? Si quis enĩ discusserit, quo modo miseris & ærumnosis vtuntur agricolis, ipsos videbit barbaris crudeliores. Nam fame deficientibus, & per totam laborantibus vitam, continua insuper, & intolerabilia iniungunt tributa, laboriosaq; præfiniunt ministeria: & velut asinis, vel mulis, immo verò quasi lapidibus, illorum corporibus vtuntur: nec minimùm quidem sinen- D tes respirare, siue terra præbeat, siue non præbeat, similiter illos fatigant, nec veniæ quicquam illis indulgent. Quo quid sit inclementius, cùm per totam hyemem fatigati, & gelu & imbre, vigiliisq; consumpti, vacuis recesserint manibus: & insuper etiam debentes, & pluſquam famem hanc naufragium procuratorum quæstiones, & inde leges, exactionesq; simul & abductiones, & ineuitabilia ministeria timentes, & exhorrentes? Quis dicere possit quæstus, quos ab eis negociãtur, & circunuentiones quibus eos defraudant: ex eorum quidem laboribus atque sudoribus torcularia replentes & lacus, ipsos autẽ neque minimam partem domum referre permittentes, sed totum fructũ in suæ condẽtes iniquitatis dolia, & paululum eis argenti pro his erogantes? Porrò nouas quoque fœnorũ formas excogitant, neque Græcorum quidem legibus sancitas, mutuorúmque scripta A multæ maledictionis plena componũt. Nec enim quotamcũque totius portionem, sed dimidiam exigere conantur: & hæc exigitur, cùm is & coniugem habeat, & alat infantes, homoq; sit, & propriis aream & torcular laboribus impleat. Sed horum nihil cogitant. Propterea cum propheta dicendum est: Obstupesce cœlum, & perhorresce terra, in quantã feritatem ebacchatum est hominũ genus. Hæc autẽ dico, non artes, non agriculturam, aut militiam, non agros calũnians, sed nosmetipsos. Quoniam & Cornelius erat centurio, & Paulus *Actor.10.a.* sutor, & arte post prędicationem vsus est. Et Dauid erat *Ibid.18.a.* rex. Et Iob agros possidebat, & hinc multos capiebat *Iob 1.a.* prouentus, & impedimenti nihil erant hęc ad virtutem illorũ alicui. Hæc igitur omnia cogitantes, & decem talentorum milia supputantes, hinc saltem ad illa pauca, viliaq; proximo remittenda inducamur. Ratio nanque fit mandatorum nobis creditorum, nec omnia possumus erogare, neque si quodlibet fecerimus: propterea deus ad exoluendũ facilem, leuemq; viam nobis proposuit, quæ cuncta possit illa dissoluere, iniurias scilicet vt obliniscamur. Vt igitur hoc bene discamus, omnẽ progressi parabolam audiamus: ait enim, *Oblatus est ei vnus qui debebat decem milia talenta: cùm autem non haberet vnde redderet, iussit eum venundari, & vxorem & filios eius.* Quamobrem, quæso? Non ex crudelitate, aut inhumanitate: nam in eum rursus damnum conuertebatur, serua siquidem erat & illa: sed ex ineffabili prouidentia. Per has enim vult minas efficere, vt in supplicationẽ inducatur, non vt adiungatur. Nam si propterea fecisset, ipsius petitioni non annuisset, neque gratiam concessisset. Quam ob rem igitur ante rationem positam hoc non fecit, neque remisit debitum? Volens vt disceret, quantis eum debitis liberaret, vt vel ita fieret in conseruum mansuetior. Nam si postquã debiti magnitudinem, & veniæ largitatem didicit, conseruum suffocare non desistebat, nisi talibus eum præerudisset medicamentis, ad quid non erupisset crudelitatis? Quid igitur ille? *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Dominus autem eius misericordia motus, dimisit eum, & debitum remisit ei.* Vidisti rursum misericordiæ magnitudinẽ nimiam? Petiit tantùm seruus tẽporis dilationem, ipse verò plus quàm petiit, totius mutui remissionẽ concessit, & veniam. Volebat quidem & ab initio dare, sed nolebat donum esse tantũmodo suum: verũ & huius orationis, ne sine corona recederet. Quòd enim totum ipsius erat, licet iste procidit & adorauit, causa dimissionis ostẽdit: misertus enim dimisit ei. Veruntamen & ita volebat apparere, quòd aliquid & ille contulisset, ne nimium esset confusus, & vt in propriis eruditus ærumnis, in cõseruum clementior efficeretur. Hactenus quidem hic bonus & beneplacitus: nam, & confessus est, & se redditurũ promisit debitum, & procidit, & supplicauit, propriaq; damnauit peccata, & debiti magnitudinem agnouit. Sed sequentia sunt præcedentibus indigna. Egressus enim statim in se positũ habens beneficium, ad maliciam abusus est munere, & libertate à domino ipsi præbita. *Cum inuenisset enim vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, suffocabat eum, dicens: Redde mihi quod debes.* Vidisti clementiam domini? Vides serui crudelitatem? Audite qui propter pecunias hæc agitis, nam si pro pecuniis non oportet, multò magis pro peccatis. Quid igitur ille? *Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.* Ille verò nec ipsa reueritus est verba, per quæ saluatus est. Nam & ipse talia dicens, à decẽ milibus talentorum absolutus est, neque portum per quem naufragiũ effugerat, agnouit: non supplicationis forma

domini

domini benignitatis memorem eum effecit, sed omnia ille propter auariciam & crudelitatem, & rancorem eiiciens, erat fera molestior, suffocans cõseruum. Quid agis homo? non animaduertis te mucronẽ in temetipsum agere, sententiamq; & donum reuocare? Sed horũ nihil cogitauit, neq; sui recordatus est, neque remisit, licet nõ de paribus esset supplicatio. Nam ipse quidẽ pro decem talentorum milibus, ille verò pro centum denariis supplicabat. Et ipse quidem cõseruum, ille verò dominum rogabat. Et ipse quidẽ perfectam accepit remissionem, ille verò dilationem petebat. *Et nec hoc ipse cõcedebat illumq; coniiciebat in carcerem. Videntes autem conserui, cum apud dominũ accusauerunt.* Nec hominibus hoc placebat, nedum deo. Condoluerũt qui non debebãt: quid ergo dominus? *Serue nequam, omne debitũ illud remisi tibi, quia rogasti me: nonne oportebat & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?* Vide rursum & hîc domini mansuetudinem. Iudicatur cum eo, seq; purgat, donum suum subuersurus: quinimmo nec ipse subuertit, sed qui suscepit, propterea dicit: Serue nequam, omne debitum illud remisi tibi, quia rogasti me: nonne oportebat & te misereri cõserui tui? Nam & si graue negociũ esse tibi videbatur, oportebat tamen & ad factũ respicere lucrum. Etsi molestum præceptum, præmium cogitare decebat. Neque ꝙ ille cõtristauit, sed quòd tu deum quẽ irritasti, sola supplicatione recõciliasti. Si verò sic quoq; tibi graue, tristicia authori te amicũ fieri, multò grauius in gehennam decidere. Et si illi hoc opposuisses, tunc quod hoc est illo lõgè leuius, cognouisses. Et cùm decem milia quidem talenta debebat, nequam nõ appellauit, nec contumelia prosecutus est, sed misertus est: cùm autẽ in conseruũ immitis apparuit, tunc ait: Serue nequam. Audiamus auari, ad nos enim est sermo: audiamus immites & sęui, quòd nõ alius, sed nobis sumus crudeles. Cùm ergo vis mali memoriã habere, cogita quòd in teipsum mali memoriam seruas, nõ in alium: quoniam tua ligas peccata non proximi. Nam tu quidem quocũque illum afficeris, afficeris vt hominem, & in præsenti vita: hîc autem non ita, sed te grauius vleiscetur, & illic vltione futura: ait enim, *Tradidit eum donec reddat debitũ*: hoc est semper, nunquã enim reddet. Postquam beneficio melior factus nõ es, reliquum est, vt vltione corrigaris, licet immutabiles sint gratiæ & dona, sed tãtùm malicia prænaluit, vt & hanc legem resoluat. Quid igitur quàm mali memorem esse peius, cùm tantam & talem dei gratiam subuertere cõspiciatur? Neq; simpliciter eum tradidit, verùm & iratus. Nam cùm vendi quidem iussit, non irati sermo propterea neque fecit, sed erat maxima clementiæ occasio: nunc autẽ indignationis multæ, multæ vltionis & pœnę sententia. Quid itaq; parabola significat? *Sic*, inquit *faciet & vobis pater meus, nisi remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris peccata.* Non dicit, pater vester: sed, pater meus. Non enim dignũ est talium patrem deũ vocari, qui tam improbi sunt, & in homines maleuoli. Duo hîc itaque requirit, & vt de peccatis nos cõdẽnemus, & aliis dimittamus, & illud propter hoc, vt hoc facilius reddatur. Qui nanq; sua cogitat, erit in cõseruum clementior: neq; simpliciter dimittere iubet ex ore, sed ex corde. Ne contra nos igitur ensem agamus, malorũ memoriam retinentes. Qua nanq; te tali affecit lætione, quæ te cõtristauit, quali temetipsum afficis iram reminiscens, & à deo contra te sententiam trahens te damnantem? Si verò vigilaueris, & prudenter agas, in illius caput iniuriam conuertes, & illẽ fiet qui malum patiatur. Si verò molestè ferens, & indignatus permaneas: tunc ipse detrimentũ patieris, non ab illo, sed abs temetipso. Itaq; ne dicas, Me cõtumeliis affecit, & calũniatus est, & innumera intulit mala. Nam quãtò plus dixeris, tantò magis ipsum ostendis benefactorẽ: abluendi nanq; peccata præstitit occasionem. Quantò maioribus igitur affecit iniuriis, tantò tibi maiorum remissionis peccatorũ author efficitur. Si velimus enim, afficere nos iniuria poterit nemo: verũ & inimici nobis maximè proderunt, & quid homines dico? Quid diabolo fuerit deterius? attamen & inde multã profectus occasionẽ habemus, & charitatis. Quod Iob quoq; testatur, cui diabolus occasio fuit coronarũ. Quid hominẽ horres inimicum? Vide, quæso, quantùm lucreris, inimicorum æquè ferens insolentias. Primùm quidem & maximum, quòd à peccatis absolueris. Secundò, tolerantiam acquiris, & patientiã. Tertiò, mansuetudinẽ & clementiam. Nã qui contra lædentes nescit irasci, multò magis se diligentibus facilis erit. Quartò, mentẽ semper ab ira sinceram, cui nihil pari fuerit. Ab ira nanq; sincerus, procul dubio & tristicia, quæ inde oriri solet, immunis existit. Nec in vanos labores, atq; dolores vitã impendet. Qui nanq; nescit inimicicias exercere, neq; nouit tristari, sed deliciis, infinitisq; fruetur bonis. Itaq; proximos odio prosequẽtes nosipsos vleiscimur, sicut beneficium cõferentes nosipsos diligimus. Ad hæc omnia fies & venerabilis & ipsis aduersariis, licet etiam dæmones sint: quinimmo nec amplius ita te gerens, inimicũ habebis. Quod autẽ omnium est maximũ & primum, dei lucraberis amicitiã, licet peccator fueris, assequere veniam: & sic correctus, maiorẽ fiduciam assumes. Hoc igitur præstemus, ne quenquã oderimus, vt & nos deus diligat, vt licet decem milibus rei simus talentorum, clementiã exhibeat, & misereatur. Sed ab eo passus es iniuriam, itaq; miserearis illius, ne prosequaris odio, defle potius & luge, nec auertaris. Nõ enim es tu qui deum offendisti, sed ille: tu verò & probabilis euades, si toleraueris. Cogita ꝙ crucifigi debẽs Christus de se quidẽ ipso gaudebat, pro crucifigentibus autẽ lachrymas dabat: ita nos quoq; cõuenit affici. Et quantò maiores patimur iniurias, tantò magis inferentes deflere. Nã hinc nobis multa quidem bona, illis verò contraria. Sed corã omnibus contumeliam intulit, & inspuit. Ergo corã omnibus seipsum confudit, & honore priuauit, & innumeris accusatoribꝰ ora reserauit: tibiq; plures contexuit coronas, multosq; tibi patientiæ præcones cõgregauit. Sed apud alios calũniatus est. Et quid hoc? cum deus qui omnia scit, pœnas sit exacturus, non autẽ illi qui audierũt: nam sibiipsi pœnæ materiã addidit. Nec tantùm de propriis, verùm & de his quę contra te locutus est, rationem reddet. Et te quidem apud homines accusauit, ipse verò apud deum accusatus est. Si autem hæc tibi non sufficiunt, cogita ꝙ & dominus accusatus est, & à satana, & ab hominibus, & apud eos qui maximè diligebantur. Et huius vnigenitus rursum eadem est passus, propterea dicebat: Si dominũ domus Beelzebub vocauerũt, multò magis seruos eius. Nec tantùm eum improbus ille dæmon accusauit, verùm fidem fecit: nec mediocribꝰ accusabat criminibus, sed maximis opprobriis & reatibus. Nam & eum dæmonium habere dixit, & seductorem, deoq; cõtrarium esse. Sed ab illo quem beneficiis affeceras, mala passus es. Et propterea pro illo qui fecit, maximè lachrymas & dolorem impende: pro teipso autẽ & gaude, quoniam deo factus es similis, qui Solem suum facit oriri super malos & bonos. Sed si vires tuas excedit imitatio dei, licet nec hoc sit vigilanti difficile, veruntamen si tibi

Matth.

Ioan.7.b.

& 8.f.

Matt.12.f.

Matt.5.g.

matus

Universidad de Deusto

maius hoc esse videtur, ad cõseruos agè te deducamus:
Gen.37.e. Ad Ioseph innumera passum, & de fratribus optimè
Exod.32.g. meritum: Ad Mosem post infinitas pro persequentibus
orantem insidias: ad Paulum, nec habẽtem quo modo
Rom.9.a. numeret quæ perpessus est ab huiusmodi, & petentem
Act.7.g. pro eis anathema fieri: Ad Stephanum lapidibus obrutum, & deprecatum vt eis hoc dimitteretur peccatum. Et his omnibus aduersis omnem iram elimina, vt & omnia nobis errata nostra deus dimittat, gratia & benignitate domini nostri Iesu Christi, cui honor, & imperium in secula seculorum, Amen.

In inuentione sanctæ crucis, homilia xxj.
Incerto interprete.

Matt.19.a. IN *illo tempore, accesserunt ad Iesum pharisæi, tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa.* Et reliqua. Iustus dominus omnium, qui sic diligit alios, vt alios non contemnat. Nam sicut omnes illi debent gloriam quasi domino, sic ille debet omnibus misericordiam, quasi seruis. Nam si semper eum vnus teneat locus, iam non est possessor omnium hominum, sed possessor aliquorum. Reliquit Iudæam, & venit in fines Iudææ, scilicet Galilæam patriam suam, de qua fuerat natus. Quasi Sol altius ascendens, reliquit Orientem, & venit in Iudæam quasi ad occasum, vbi fuerat obiturus: in pace passionis occumbens: iterum nobis alium diem nouiorem suæ resurrectionis ostendere volens, vt dicamus cum Apostolo:
2.Cor.5.d. Vetera transierũt, ecce facta sunt omnia noua. Et secutæ sunt eũ turbæ multæ, quasi testimonia salutaris doctrinæ eius, quasi oues pastorẽ in manu ipsius genitæ & nutritæ. Producebant eum quasi paruuli filij patrem peregrè, longeq; proficiscentem. Et quid pater proficiscens? Bona pignora charitatis eis reliquit pro exilibus remedia sanitatum. Et sanauit eos, ibi apparet, quia parati erant populi sequi eum etiam in fines Iudææ. Sed ne quis existimet Iudæorũ, sicut erant detractores, quòd ad cõmendationem opinionis, & ad testimonia virtutũ suarum, iactantiæ causa trahat secum multitudinem infirmorum, ideo sanauit eos, & dimisit, maximè cùm sufficerent, & ipsi ad gloriam, & hominibus ad salutem, testimonia in suo loco nascentia. Et accesserunt ad eum Pharisæi, tentantes eum, & dixerunt: *Si licet homini vxorem suam quacunque ex causa dimittere?* Viro casto qualiscunque vxor bona videtur: quia perfecta charitas vicia non sentit. Qui diligit vxorem, de soluendo matrimonio legis præcepta necessaria nõ habet, vbi autem de matrimonio soluendo lex requiritur: illic iam odium demõstratur. Vbi odium inuenitur, illic iam fornicatio esse cognoscitur. Quemadmodum si videas hominem assiduè amicicias medicorum colentem, ex ipsa re statim intelligis, quia infirmus est: sic & cùm videris, siue virum, siue mulierem de dimittendis vxoribus, aut viris, legem interrogantes, cognosce quia vir iste lasciuus est, & mulier illa meretrix est: sic & Iudæi homines fornicarij & contaminati, qui habentes vxores habere non videbantur: quia vxor illis nõ erat, quasi iucunda possessio castitatis, sed quasi desertum exilium libidinis illic relegatæ. Nam in matrimonio mox castitas delectat, libido autem quasi vinculo coniugij colligata torquetur. Et non sit nouum quod dicimus, quia castitas in matrimonio delectat. Nam primus gradus est castitatis syncera virginitas: secũdus autem, fidele cõiugium. Ergo species secunda virginitatis, est matrimonij casta dilectio. Adierũt ergo Iesum tentantes, vt viderent si voluntatis eorum amicus esset, an castitatis patronus, vt si quidem diceret, quia licet dimittere, laudarent eum: si autem non, cõtradicerent ei, & hoc est proprie tentare. Qui autem vera interrogat, quicquid audierit, cõquiescit. Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa. O effrẽata lasciuia. Sciebant nãque quia nullã causam idoneam habebant circa dimittendas vxores suas, propter solam turpitudinem, alias atq; alias sibi cõiungebant. Ideo timuerũt interrogare, ex quibus causis ne ipsas intra angustias certarum causarum cõstringeret: sed interrogauerũt si ex causis omnibus licet, scientes quia modũ nescit libido: sed quantò exercetur, tantò magis accenditur, non leuiter nec intra terminos vnius coniugij se capit libido. *Ille respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit ab initio masculũ & fœminam, fecit eos?* Gene.a.d. Dicens, non legistis, id est, legistis quidem: sed noluistis facere quod legistis: conscientiam illorum ad testimonium prouocat, vt ostendat eis quoniam ideo interrogant, ne firmiter discant quod dubitãt, sed vt excusabiliter faciãt, quòd inexcusabiliter peccant. Masculum & fœminam: non masculũ & multas fœminas, vt vni masculo liceat multas fœminas possidere: neq; masculos & fœminam, vt vni fœminæ liceat multos viros excipere: sed, masculũ & fœminam, vt vna fœmina nullum masculum putet esse in seculo, nisi vnum: & vnus masculus nullam putet fœminam esse in seculo, præter vnam. Nõ enim duas aut tres costas dominus tulit de latere viri, & duas aut tres fecit mulieres. Cùm ergo secunda aut tertia vxor steterit ante faciem tuam, sicut tunc Heua ante Adam, quo modo illi dicet: Hoc nũc os de ossibus *Ibid.a.d.* meis? Nam si vera costa est illa mulier, tamen non tua. Si ergo non illi dixeris, non illam confirmas esse tuam: si autem dixeris, mentiris. Si ergo ad hoc deus masculũ & fœminam ex vno creauit, vt sint in vnum: quare ergo & decætero vir & mulier non ex vno vtero nascuntur, sicut volatilia quædam? Quia deus masculum quidem, & fœminam creauit propter necessitatem filiorum generandorum, tum semper castitatis fuit amator, & continentiæ author. Ideo illum typum non seruauit in omnibus, vt si quidem vult homo nubere secundũ primam dispositionẽ creationis humanæ, intelligat quid est vir & vxor: si autem noluerit nubere, non habeat necessitatem nubendi, propter cõiunctionem natiuitatis, ne fortè videatur per suam cõtinentiam alteram perdere quæ nolebat esse in continentia: quo modo dicimus pòst cõiuncto matrimonio, ne alter altero nolente separetur:
Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam. Propter *Ibidem.* quid? Quia ex viro est vxor, & ex vna carne sunt ambo. Ergo nunc maior charitas debet esse inter fratres, & sorores: quia isti quidem ex eisdem parentibus exeunt, isti autem ex diuersis. Sed hoc magnum est nimis, quia fortior est dei cõstitutio, quàm virtus naturæ. Nõ enim præcepta dei naturæ sunt subiecta, sed natura præceptis obtemperat. Deinde fratres licet ex vno nascantur, tamen ideo nascuntur, vt diuersas vias petant. Vir autẽ & vxor licet ex diuersis, tamen ideo nascũtur, vt in vnum conueniant. Ergo hi quanuis non ex vno, ad hoc creati sunt, vt sint vnum. Vides ergo quia nõ seipsum sequitur ordo naturæ, sed ordinationem dei. Ex teipso cõsidera. Quod enim est in herbis aut in arboribus humor: hoc est in hominibus amor. Sicut herbæ ex humore nascuntur & crescunt: sic homines per amorem incipiunt & augentur. Humor quidem de radicibus ascendit in herbam, de herba autem non reuertitur ad radices, sed rursum transmittit in semen: sic & charitas de parentibus ascendit ad filios, de filiis autem non reuertitur ad parentes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rentes. Ideo parentes quidem filios diligunt, sed nō di- A liguntur à filiis: quia sicut herba non deorsum, sed sursum ad semen transmittit humorem: sic & homo nō ad parentes, sed ad procreādos filios transmittit affectum.

Et erunt duo in carne vna. Sicut qui spiritaliter se diligūt, multorum animæ quasi vna anima dicūtur esse, dicente scriptura: Omnium credentium erat cor vnum, & *Actо.4.g.* anima vna: sic vir & vxor, quia carnaliter se diligunt, vna caro dicuntur. *Dicunt illi: Quid ergo Moses præcepit dare libellum repudij?* Displicet peccātibus doctrina iusticiæ, grauis est fornicariis interpretatio castitatis. Sed contra rationem quod est, respondere non possunt, veritati tamen credere non acquiescunt. Quid ergo? conferunt se ad patrociniū viri sanctissimi Mosi, cuius personam verebantur omnes & timebant, vt doctrinam Christi, quam ratione vincere non poterant, per authoritatem lepidioris personæ destruerent: vt dum Moses irreprehensibilis reprehēdi timetur, veritatis interpretatio ta- B ceatur: sicut solent homines facere, malam causam habentes, confugiunt ad potentes viros, vt & quod iusticia non potest, vincat persona. Tanquam si ita inuidio- *Exod.33.b.* sè respondeat: Quid ergo Moses præcepit in lege, qui *& 34.d.* fuit quasi visibilis, lingua inuisibilis dei, qui incorruptibilem gloriam corruptibilibus oculis vidit: & testimonium deitatis in vultu susciens portauit ad populum? Tu autem homo vilissimus, fabri lignarij filius, quo modo destrues quæ ille cōstituit? Si filius dei es, sicut dicis, quare confundis ministerium tuum? Si homo es similis nostri, quo modo reprehendis authorem tuum? Si malum est, quare præcepit? Si bonum est, quare destruitur?

Tunc ait Iesus: Moses propter duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras. Frequenter vobis Moses propter duriciam vestram iniusticiam quasi iusticiam præcepit, in eremo deo hostias offerre. Et quo modo dicit per C *Psal.49.b.* prophetam: Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos? Sed quia patres vestri egressi erant de Aegypto, corpore tamen, non animo: non totam Aegyptum secum in moribus baiulabāt. Vidit itaq; eos Moses propter delectationem carnalem circa studia sacrificiorū esse inclinatos, si mandasset eis recedere à sacrificiis, non fuerat audiendus: Quia annosa passio medicamento momentaneo non curatur. Iussit eos sacrificare quidem, sed nō iam dæmonibus, sicut in Aegypto, sed deo viuo. Dimidium mali permisit, ne totum perderet bonum. Hac ratione permisit vos dare libellū repudij, quia melius iudicauit permittente lege matrimonia solui, quàm odio compellente homicidium fieri. Permisit vobis mala facere, ne faceretis peiora. Ergo vobis hoc permittendo, non vobis dei iusticiā demonstrauit, sed à peccato abstulit culpam peccandi, vt quasi secundum legem agentibus, vobis peccatū vestrum nō D videatur esse peccatum: vtpote sicut habens seruum qui furatur, & inebriat se, cōsiderans dominus, quia si vtrūque insimul mandauerit obseruare, nihil proficit: mandat illi vt bibat quidem quātum vult, sed publicè bibat, vt hoc quidē quod bibat, sit secundū modum bonū, vt paulatim discat obaudire præceptis: sic permissum est & repudium, malum quidem, sed licitum. Hac ratione & apostoli permiserunt secundas adire nuptias, propter incontinentiam hominum. Nam secūdam quidem accipere, secundū præceptum Apostoli est: secundum veritatis autem rationem, verè fornicatio est. Si secūdam permittente deo publicè, & licenter cōmittitur, fit honesta fornicatio. Propterea bene dixit, quia Moses hoc permisit, non præcepit. Aliud est enim præcipere, aliud permittere: quod enim præcipimus, semper erit, quod autem permittimus, nolentes permittimus: quia malas hominum voluntates, ad plenum prohibere non possumus. *Amen amen dico vobis, quicunque dimiserit vxorem suam, excepta causa fornicationis, mœchatur.* Omnis res per quas causas nascitur, per ipsas absoluitur. Matrimoniū enim non facit coītus, sed voluntas: & ideo non illud soluit separatio corporis, sed separatio voluntatis. Ideo qui dimittit coniugem suam, & aliam non accipit, adhuc maritus est. Nam corpore iam separatus est, tamen adhuc voluntate coniunctus est. Cùm ergo alteram acceperit, tunc plenè dimittit. Non ergo qui dimittit, mœchatur, sed qui alteram ducit. Sicut autem crudelis est & iniquus, qui castam dimittit, sic fatuus est & iniustus, qui retinet meretricem. Nā patronus turpitudinis eius est, qui crimen celat vxoris. Imitatores ergo debemus esse dei, vt sicut ille agit cū ecclesia, sic nos agamus cum coniuge. Ille enim nunquam derelinquit populum, nisi ad gentilitatem, vel ad hæresim voluntate transierit, aliàs autem peccantem castigat quidem, tamen misereri nō cessat, dicente propheta: Si dereliquerint filij eius *Psal.88.c.* legem meam, visitabo in virga iniquitates eorum, misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Sic & vir meretricem quidem dimittat, aliàs autem malæ moratā castiget, & teneat. Quo modo? Tribus modis. Primùm, docendo secundum deum: si autem timorem dei non sentit, improperando, vt vel homines erubescat. Si nec pudorem sentit frequenter confusa, faciat illi quod præcepit Salomon: Duram, baculo percute. Ergo primùm admone, quia multùm proficit doctrina iusticiæ. Deinde cōfunde, quia fræquenter & pudor frænum est viciorum. Tertiò, iustum est vt castigetur, quasi ancilla quæ erubescere nescit, vt libera. Moraliter: de Gali- C læa turbæ in mysteriū gentium secutæ sunt dominum in fines Iudææ, ibiq; curatæ sunt, iustæq; in fines transierunt Iudææ: nec enim potuissent curari, nisi relictis finibus suis, in fines transissent Iudææ, sicut scriptum est in Esaia propheta: Et venient omnes gentes, & dicent: *Esaiæ.2.* Venite, ascendamus ad montem domini, & in domum dei Iacob, & annunciabit nobis viam suam, & ambulabimus in ea. Et curatæ sunt gentes in finibus Iudæorum, ad cōfusionem ipsorum, quia gentes quidem & in aliena secutæ sunt Christum, Iudæi autem in suis finibus cō stitutum cōtempserunt & repulerunt, & in fornicationibus suis corporalibus fornicationē suam cōfessi sunt spiritalem, dicentes: Si licet viro dimittere vxorē suam quacūque de causa. Quia in animo nō potest esse castus, qui corpore est lasciuus, hoc est, nō potest deo esse fidelis, qui vxori suæ perfidus est. Sicut nec ex diuerso conscientiam seruat, qui deo fidem nō seruat, sed altera alterius fornicationis est accusatrix. Nam etsi interim nō præuaricatur lasciuus, tamen iam in eo statutus est vt prēuaricaretur, si corruptio persuasionis accesserit. Et illi quidē secundum carnem interrogabant, quę pati merebantur secundum spiritum: si licet dimittere vxorem quacūque ex causa. Christus autem eis respondit, quod facere eos decebat, dicens: *Quicūque dimiserit vxorē suam, nisi ob causam fornicationis, & aliam duxerit, mœchatur.* Sicut enim vxorem quocūque modo contra voluntatem viri agentem dignum est repellere, non autem iustum est quantum ad grauitatem viri, nisi ob causam fornicationis: sic & ecclesia quocunque modo cōtra voluntatem egerit Christi, abiici digna est: non autē abiicitur propter longanimitatem Christi, nisi sola causa transgressionis. Sicut enim Christus si dimisisset prius ecclesiam

Iudæorum,

Iudæorum, non eis ſubminiſtrans per ſcripturas noticiam diuinitatis ſuæ, ipſe feciſſet eam adulterare cum diis extraneis, quoniam natura rationabilis & ſubdita deo,& à deo creata,ſine deo non poteſt eſſe:ſic Chriſto conſcientiã ſuæ diuinitatis ſubminiſtrante, quoniã ſynagoga tranſibat ad idola, inexcuſabilis adultera eſt reperta. Propter quod repulit eam Chriſtus. Non repulit eam quacunq; ex cauſa, ſed propter fornicationis ipſius cauſam: quia nõ ſolùm relicto Chriſto diabolo ſe coniunxit,ſed etiam interfecit, pro quo mori debuerat. Ab initio enim deus genuit Chriſtum, deinde hominẽ rationabilem naturã angelorum & animarum quaſi coniugem potentem ſuſcipere verbum ipſius. Ideo clamat:
Matt.19.& Mar.10.a. Quod deus cõiunxit,homo non ſeparet. Et multis quidem modis homo ſeparat,quod deus cõiunxit. Quãdo enim quis, aut dicit, aut facit aliquid per quod ſcandalizati homines recedunt à Chriſto,homo ſeparat quod deus coniunxit.Sed etſi nullus alter hoc faciat,ipſe autẽ ſe homo peccans à deo preſcindat,repellens ſpiritum à ſe,homo videtur ſeparaſſe quod deus coniunxit. *Dicunt ei diſcipuli: Si ita eſt cauſa viro circa vxorem, non expedit nubere.*
Eccles.7.d. Audientes & apoſtoli, cogitabãt apud ſe,mulier bona difficilẽ inuenitur,proteſtante Salomone: In mille quidem vnum virum inueni, mulierem autẽ in his omnibus nõ inueni. Quid eſt autem aliud mulier, niſi amiciciæ inimica,ineffugabilis pœna,neceſſarium malum,naturalis tentatio,deſiderabilis calamitas,domeſticũ periculum,delectabile detrimentũ,mali natura,boni decore depicta?Ergo ſi dimittere illam peccatum eſt, tenere verò illam tormentum eſt: neceſſe eſt, vt aut dimittentes,adulterium faciamus: aut tenentes,quotidianas pugnas & amaritudines habeamus.Ideo reſponderunt: Si ita cauſa eſt viro cum vxore,non expedit nubere.Tunc dominus non dixit, quia expedit: ſed magis conſenſit, quia non expedit,ſed infirmitatem carnis aſpiciens, dixit: *Non omnes capiunt verbũ iſtud,ſed quibus datum eſt.* Non dixit. Non omnes capiũt, id eſt omnes capere poſſunt, non tamen capere volunt. Palma propoſita eſt.Qui cõ cupiſcit gloriam, non cogitat de labore. Nemo vinceret, ſi omnes periculum pugnæ timerent. Ex eo ꝙ quidam non poſſunt, & à propoſito continentiæ cadunt, non debemus circa virtutem caſtitatis fieri pigriores.Si enim quidam in pugna cadentes non exanimant cæteros,ſed dicunt illis, ſi datum fuiſſet, rem non applicant pugnæ, ſed homini: quantò magis nos cadentes negligentię imputare debemus,non difficultati virginitatis? Quod dicit, Quibus datum eſt: nõ hoc ſignificat quoniam quibuſdam datur, quibuſdam nõ datur: ſed illud oſtendit, quia niſi auxilium gratiæ acceperimus, nihil ex nobis valeamus. Quoniam autem volentibus gratia
Matt.7.a. non denegatur, in euangelio dominus dicit: Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit:& qui quærit, inuenit:& pulſanti aperietur.Debet autẽ voluntas præcedere,& ſic ſequitur gratia. Nam neque gratia ſine voluntate aliquid operatur, nec voluntas quid ſine gratia poteſt. Nam & terra non germinat, niſi pluuiam ſuſceperit, nec pluuia fructificat ſine terra.

In commemoratione ſancti Pauli, homilia xxij.

Incerto interprete.

Matt.19.d. IN *illo tempore,dixit Simon Petrus ad Ieſum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te, quid ergo erit nobis?* Et reliqua. Quoniam poſſibile fuit deo ſaluare Iudaicum populum multas in lege diuitias poſſidentem,credentium Iudæorum multitudo teſtatur,ſiue per

A ipſum Chriſtum, ſiue per apoſtolos eius, vt bonitatis illius inueſtigabile pelagus humana æſtimatio nõ apprehendat, ſed victa miretur tamen, quia dixit dominus: Apud homines impoſſibile hoc eſt,quantũ ad naturam: *Lucæ 18.c.* apud deũ poſſibile eſt.Ecce ſubitò excitatur Petrus vnus ex populo illo diuite,& difficili,ex perſona credentiũ Iudæorum,& clamat quaſi teſtis potentiæ dei factus,& cõfirmans Chriſti promiſſionẽ,& dicit: Ecce nos reliquimus omnia,& ſecuti ſumus te, quid nobis erit? Quoniã autem & ipſe Petrus,& omnes apoſtoli,cęteriq; credentium Iudæorũ, contra poſſibilitatem humanam per dei potentiam crediderũt in Chriſtum,ipſe teſtatur dicens ad Petrum:Beatus es Simon Bar Iona,quia caro & ſan- *Matt.16.c.*
guis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui in cœlis eſt.
B Sermo iſte conuenit ad omnes, vt ſingulis quibuſq; dicatur:Quoniã beatus es tu,quia non caro & ſanguis reuelauit tibi,ſed pater meus qui in cœlis eſt.Ieſus autẽ dixit eis: Amẽ dico vobis,quòd vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ,ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim,iudicãtes duodecim tribus Iſraël. Futurum autẽ erat, vt in die iudicij reſponderent Iudæi: Domine, non te cognouimus filium dei in corpore conſtitutũ.Quis enim hominum videre poterat theſaurũ in terra abſcõditum, Solem nube celatum? Quis ſuſpicabatur ſtellam matutinã naſci ſuper terram?Quis putabat mulierem quæ clauſit paradiſum, vt nemo in eum intraret, vt ipſa fieret prima porta paradiſi, vt lux per illam procederet, per quã tenebræ intrauerunt? Ergo iniuriam noſtram non nos
C impulit cõtumacia cordis, ſed decepit cõſideratio carnis. Vos reſpondebitis eis: Et nos fuimus homines ſicut vos,ſimilem habentes animam, eãdemq; naturam carnis in vno viximus mundo, eiſdem factionibus mũdialium ſpirituũ periclitantes, ipſis protectionibus dei adiuti. In hoc autẽ vos meliores fuiſtis nobis, quoniã nos fuimus homines piſcatores, & ruſtici, & obſcuri in plebe: vos autem ſacerdotes,& ſcribæ,& principes populi. Nos illum cognoſcere potuimus homines piſcatores & ruſtici,& vos eum cognoſcere non potuiſtis ſacerdotes & ſcribæ, qui habebatis præ oculis veſtris ſcripturas, quaſi lampades ſcientiæ?Nos antequã mirabilia eius videremus, intelleximus eum: vos autẽ vel poſt teſtimonia tantarum virtutum intelligere non poteratis?Quo modo potuit fieri, vt penè tota gens ignoraret, quem duodecim cognouerunt?Eſto.Quia non credidiſtis ei, neſcietes eum filiũ dei: qua cauſa interfeciſtis eum, nullam culpã inuenientes in eo?Sed in nobis bona volũtas
D facta eſt, quaſi lucerna ruſticitatis noſtræ: in vobis autẽ malicia facta eſt,quaſi caligo ſcientię veſtræ.Adhuc autem audeo & ſubtiliorẽ introducere ſenſum, magis alterius cuiuſdã viri ſapientis referre.Exponit enim,quoniam ſicut Iudæorũ populus in duodecim tribus fuit diuiſus: ſic & vniuerſus populus Chriſtianus diuiſus eſt in duodecim tribus, ſecundũ quaſdã proprietates animarum,& diuerſitates cordiũ,quas ſolus deus cognoſcere, & diſcernere poteſt: Vt quædam animæ ſunt de tribu Ruben,quædam autẽ de tribu Symeon,vel Leui,vel Iuda. Puto enim ſicut omnes ſancti, quinq; virgines prudentes eſſe dicũtur,quanuis ſint innumerabiles,propter quinq; ſenſus ſpiritales:& omnes peccatores quinq; virgines fatuæ, quanuis ſint innumerabiles, propter quinque ſenſus carnales.Et ſicut omnes eccleſiæ Chriſti,ſep- *Apoc.1.b.*
tem dicuntur eccleſiæ,quanuis multæ ſint, propter ſeptem ſpiritus: omnes enim ſancti, in quibus præ cæteris virtutibus abũdantior eſt ſapientiæ virtus,vna habetur

Universidad de Deusto
Biblioteca

ecclesia. Item in quibus præ cæteris virtutibus abũdantior est intellectus, altera dicũtur ecclesia: & sic per singulos tractans, inuenies ecclesias septem: similiter & propter gratias duodecim, qui in personis duodecim virginum exponit angelus in pastore, si cui tamen placeat illa scriptura. Omnium nanq; Christianorũ inueniuntur duodecim tribus esse: vtpotè omnes animæ, in quibus præcellit virtus veritatis, vna est virtus. Nec enim gratiæ in omnibus æqualiter sunt, sed vnus quidem amplius præcellit in ista, alius autẽ in illa. Omnes autem Christiani, in quibus habitat Christus, sedes sunt Christi. Quod ergo ait: *In regeneratione cùm sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, & vos sedebitis super duodecim thronos.*

Promittit eis tempus Christianitatis futurum post ascensionem suam, quando omnes susc ipient verbũ apostolorum in se, sicut verbum Christi. Illud enim est tempus regenerationis, quãdo homines regenerati per baptismum, facti sunt ex filiis hominũ, filij dei. Illud est tempus, quando sedet Christus in sede maiestatis suæ, sicut
Psal.46.b. testatur propheta de gentiũ fide futura: Regnabit deus super gentes, deus sedet super sedem sanctã suam. Quicunque enim Christum in se susc ipiũt credendo, sedes sunt maiestatis eius. Et vide, quia non de tempore futuri iudicij dicit, sed de vocatione gentiũ vniuersarum. Nec enim dixit: Cùm venerit filius hominis, sedens super sedem maiestatis suæ: sed ita, cùm sederit in sede maiestatis suæ. In sede autem maiestatis suæ, ex eo cœpit sedere, ex quo gentes credere cœperunt in eum. Ex quo ergo Christus sedit super sedẽ maiestatis suæ, ex eo & apostoli sederunt super duodecim thronos, id est, in omnibus Christianis, secundũ diuersitates animarum, quas supra tetigimus. Omnis Christian⁹ qui susc ipit verbum Petri, thronus sit Petri, & Petrus sedet in eo: Sic & omnium apostolorũ doctrinam susceperunt, & tenent in se hanc interpretationẽ, de diuersis tribubus populi Christiani. Et de sessuris apostolis in sedibus cõmendat
Ibid.111.a. propheta, dicens: Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt tribus, tribus domini testimoniũ Israël. Quia illic sederunt sedes in iudicio. Si ergo Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, ecclesia sine dubio: & qui illic ascenderunt, tribus Christianorũ sunt: sedes & tribus qui sederunt illic, apostoli sunt. Apostoli enim sunt sedes dei. Nec modica gloria est apostolorũ, vt sermones eorum sedeant in hominibus fidelibus, sicut Christi sermones: & in sermonibus eorum vita hominũ consistat, sicut in sermonibus Christi. Sic ergo sedentes apostoli in thronis Christianis, in duodecim partibus distincti, secundũ differentias animarũ, iudicant duodecim tribus Israël, id est, omnes Iudæos. Quãdo enim per verbum apostolorum iudicant Iudæos, ipsi apostoli iudicare eos videntur. Sed videndũ si omnes Christiani in persona quidẽ Christi, & apostolorũ sunt sedes Christi: quare omnes Christiani in persona quidem Christi, quasi vna sedes dicuntur? Nec enim dixit, cùm sederit filius hominis super sedes suas: sed, super sedem suam. In persona autem apostolorum duodecim throni esse dicũtur, omnis populus Christianus. Vide si habet rationem ista solutio. Quoniam omnes apostoli, omnia quidẽ bona habuerunt: non autem omnia ad perfectum, sed vnusquisque eorum in aliquo bono priuato magis perfectior fuit, quàm alter: vtpote Petrus in fide fortior, quàm cæteri: Ioannes innocentia simplicior, quàm cæteri. Et sicut solus discernere potest Christus, qui animarum differentias nouit: ita Petrus requiescit in fide, Ioannes in innocentia, & vniuscuiusque apostoli illa virtus in thronis, in qua perfectior cæteris fuit: Christi autẽ omnes virtutes, quasi vna est fides, quia in omni virtute æqualiter ille solus perfectus est: Nam quoniam de tribulatione in hoc mundo apostolis danda loquitur Christus, illud est testimonium, quod sequitur hoc modo, dicens: *Et omnis qui reliquerit hoc & hoc, centuplũ accipiet, & vitam æternã possidebit.* Id est, nõ solùm vos, sed & omnes qui secuti me fuerint, sicut vos. Si autẽ omnes in hoc seculo centuplum recipiunt, sine dubio & apostolorum etiam in hoc seculo merces futura promittebatur. Ait ergo dominus: *Et omnis qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Quoniam Petro interrogante ex persona apostolorum, cæterorumq; fidelium Iudæorum, quasi priore omnium, Christus ita promisit non soli Petro, sed apostolis omnibus, ne fortè postmodum legentes homines hæc Christi promissa æstiment apostolis tantùm, aut solis Iudæis esse promissa, vtiliter addidit, dicẽs: Et omnis qui reliquerit, id est, siue Iudæus, siue Gentilis. Et in aliis quidem euangelistis *Matt.19.c.* secundum alium exposuimus intellectum: hîc autem & adolescentem illum, qui de vita æterna magistrũ requisiuit, proposuimus in mysterio Iudaici populi esse, & ipsum Petrum interrogãtem in mysterio credentium Iudæorum interpretatio conuenit, vt de Gentibus relinquentibus omnia, quæ gentilia sunt, & ad Christi fidem confugientibus, omnia ista tradamus: id est, non solùm omnis Iudæus, sed etiam Gentilis, qui reliquerit patrem suum diabolũ, & matrem suam ignorantiam, per quam assiduè diabolus ex semine interfecti, id est, interdicti erroris generat filios, aut fratres, aut sorores, videlicet eiusdem erroris socios, sociasq;: aut si crediderit ille qui fuit sacerdos, relinquens idololatriam ipsam cõiugem suam, per quam quotidie filios generabat, & filias, & ipsa pariter cum matre eorum relinquens: aut si alicuius professionis magister, relinquens ipsam professionem, quasi agrum fertilem credat in Christum, aut dignitatem secularem, quasi domum optimè se obumbrantem, despiciat propter fidem. Sed secundum traditionẽ simplicem cõuenit intellectus, vt cũ quis intellexerit quocunq; modo filium dei esse Christum, non propter affectus parentũ suorum, aut fratrum, aut filiorum, aut facultatũ relinquat Christũ, manens in perfidia sua priore: sed propter fidem Christi despiciat omnia illa, & sequatur vestigia Christi. Sed hoc videamus, qui reliquerit omnia, centuplum in hoc seculo quo modo recipere
Mar.10.d. potest. Hæc autẽ difficultas contigit, quia in hoc seculo
& Luc.18.c recepturos dicit alter euãgelista, alioquin in hoc seculo difficile non est. Ergo secundum sanam doctrinam ita nos conuenit intelligere quod dicit, Centuplũ recipiet: non vt ipsam rem quam dimittit, centuplum recipiat: nec enim possibile est, vt qui patrem, aut matrem reliquit, centum patres, aut matres recipiat: sed ita tantam gloriam, tantam gratiam, tantam beatitudinem cõsequatur, vt centuplum valeat illi quàm res fuit quam dimisit. Ecce reliquit patrem, & elegit sibi patrem deum. Nónne plus centuplũ ei constabit, quàm pater carnalis, vt illi obsequatur diebus ac noctibus, illius faciat volũtatem, illius hæreditatẽ expectet: qui postquã substantiã tradidit suis, nunquã moritur, neq; relinquit orphanos filios suos, sed & filij quasi perfecti viri possidẽt diuitias eius, & pater semper illos sic tuetur, sic ꝓtegit, quasi semper infantes. Qui matrem reliquit, vt diligat matrẽ ecclesiam, nónne plus est ei centuplum, quàm mater carnalis?

nalis? Illa enim carnem eius peperit corporalē, hæc autem animā eius regenerauit æternam. Qualis caro, talis & mater carnalis. Cum enim mortua fuerit caro, perit generatio carnis, & soluitur generationis affectus. Ex illo enim nec ille illi filius, nec illa illi mater, quia anima nec generat, nec generatur: & nullum cognoscit patrē, nisi eum cuius voluntate creata est: nullā cognoscit matrem, nisi ecclesiam, quæ illam generauit in fide, quę dedit ei mādata diuina ex duobus testamētis, quasi escam salutarem dulcissimi lactis ex duabus māmillis, quæ illi aqua & spiritu texuit tunicam immortalē, quę ad perfectū sanctitatis adduxit, vt digni fuerint patris sui substantiā possidere. Qui reliquerit fratrē, vt habeat Christum fratrem, nōnne melius est ei, quàm cētum fratres? Qui fratribus suis nō inuidet, qui super hæreditatē non certat, qui propter lucrum non rupit fraternitatis affectum, qui non solùm omnia sua, sed etiam seipsum dare paratus est, qui cū omnia dederit, nihil ei minuitur. Nā humana substantia semper pauper est, & quantūuis homo habuerit, nihil se putat habere: illa autem substantia sola est, quæ omnium desiderium satiat, & adhuc superabundat. Qui reliquit sorores, statim eum recipiūt gratiæ dei, quasi charissimę sorores. Non vlla soror sic dulciter complectitur fratrem suum, quo modo gratiæ dei cōplectuntur animam sanctam. Nam quoties gratię dei in sensibus nostris hærent, & delectant nos: toties animas nostras cōplecti, & osculari videntur. Si filios dimiserit, prouidet ei deus filios spiritales, quos doceat, quos erudiat, quibus dicat apostolica voce: Nā in Christo Iesu per euāgelium ego vos genui: qui patris mortē non expectent. Nam filij carnales, si modicum fuerit pater eorum senex, tædiantur de vita ipsius, desiderāt eum mori, & si citò mortuus non fuerit, contemnunt eum quasi delirum: filij autem spiritales, quantò perfectiores fuerint in fide, tantò amplius diligunt suum doctorem. Si dimittit substantiam, ab omnibus diligitur, ab omnibus honoratur, à quibusdam autem & timetur. Nam ipse deus, cui se tradit, dat ei gratiā coram hominibus. Nōnne melius est ei hoc, quàm vniuersa terra? aut quæ substantia tantā gloriam præstat homini super terram, quantam opinio sanctitatis? Adhuc pro terrena substātia datur illis substantia spiritalis, quam iunior filius accepit à patre suo, & cōsumpsit viuendo luxuriosē, id est, sapientiam, scientiam, cæterasq; virtutes innumerabiles, quas cōsequuntur, qui relictis facultatibus mundialibus se deo tradiderint. Multi enim erunt primi nouissimi, & nouissimi primi. Primò enim synagoga vocata fuerat ad salutē, sed illa vicio infidelitatis ægrotante in domo patris sui, id est, legis: & ex gentibus ecclesia surgens de infirmitate peccatorū suorum cucurrit ad Christum, vincens fide languorem, & sic gratiam synagogæ transmissam præripuit. Synagoga autem videns ecclesiam, non solùm ab infirmitate sua sanatam, sed etiā accepta gratia à spiritu sancto filiam dei factā, accessit & ipsa ad Christum, magis zelo vrgente, quàm fide, sicut dicit Apostolus: Sed illorum delicta salus est gentibus, vt illas æmulentur. Et synagoga, quæ sic primo loco vocata est, secundo credidit: ecclesia, quæ in secundo loco vocabatur, & primitias salutis obtinuit apud deum.

1.Cor.4.

Mar.10.c.

Rom.11.b.

Dominica prima aduentus domini, homilia xxiij.

Incerto interprete.

Matt.21.a. IN *illo tempore, cùm appropinquasset Iesus Hierosolymam, & venisset Bethphage ad montem Oliueti, tunc misit duos discipulos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam, & pullum cū ea.* Et reliqua.

Puto res ipsa exigit, vt quæramus. Frequenter quidē Iesus venit in Hierusalē, sicut Ioannes testatur, nunquā tamen sibi adhibuit ministeria iumentorum, nec ramorū virentia circa se ornamenta constituit, nec ad terribilem laudem suæ diuinitatis animos populi excitauit, nisi modò quando vt pateretur, ascendit. Ideo ergo cum tanta gloria ingressus est, vt amplius illorum aduersum se excitaret inuidiam: quia iam tempus passionis eius instabat, & non mors eum vrgebat, sed ipse magis aduersum se cōpellebat mortem. Quoties enim de manu sacerdotū elapsus euasit, cùm esset visibilis factus? Quando Iudæi Christum voluerunt occidere, tangere eum non potuerunt. Quando autē Christus secutus est mortem, parcere ei Iudæi non potuerunt. Ergo si Christus eos prouocauit, an fortè de morte sua fecit eos innoxios? Absit, non excitauit eos, vt facerent quod antè noluerant, sed vt possent facere, quod prius volebant. Facultas eis data est, non mutata volūtas. Tunc Iesus misit duos discipulos, dicens: Ite in castellū quod contra vos est, & statim inuenietis asinā alligatam, & pullum cum ea: soluite & adducite mihi. Asina & pullus eius, Iudæi sunt & Gentes. Iudæa enim secundum deum mater est Gentium, sic enim dicit ad illam deus per Esaiam prophetam: Et constituam principes tuos sicut antea, & cōsiliarios tuos sicut ab initio, & tūc vocaberis ciuitas iusticiæ, & mater ciuitatum, id est, ecclesiarū fidelis Sion. Propter quasdam tales similitudines animalibus his assimilati sunt homines deum, vel dei filium nō cognoscentes. Etenim animal hoc immundum, & præ cæteris penè iumētis magis irrationabile & stultum, infirmum & ignobile, & oneriferum magis: sic & homines fuerūt ante Christum, idololatriis, & passionibus diuersis immundi, & irrationabiles, verbi ratione carentes, & quātùm ad deum stulti. Quid autē stultius, quàm factorem contemnere, quasi facturam: & opus manuum suarum adorare, quasi factorem? Erant infirmi secundum animam, & ignobiles, nō valentes resistere passionibus suis, & obliti generationē suam cœlestem, facti fuerant serui passionum suarum, & dæmonum, quibus resistere non valebant. Et quicūque dæmonum, vel philosophorum cuiusq; erroris, vel dogmatis alicuius sarcinā eis voluisset imponere, sufferebant, & omnia non bona patientia supportabant. Propter quæ omnia & Apostolus ad Corinthios dicit: Videte vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundū carnem, non multi fortes, non multi nobiles, sed quę stulta sunt elegit deus, vt cōfundat sapientes: & infirma mūdi elegit deus, vt cōfundat fortia: & ignobilia, & contemptibilia mundi elegit deus, & quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret. At vbi Christus super eos ascendit & induxit in templum, loti per baptismum, facti sunt de immundis animalibus homines sancti. Percepta enim verbi ratione & sapientia dei, facti sunt homines rationabiles & prudentes: & inuenta est irrationabilitas eorū esse simplicitas, & stultitia eorū mansuetudo. Nam simplicitas sine ratione verbi, hominis irrationabilitas est: & mansuetudo, si nō fit propter deum, stultitia est. Adhuc autē accepta gratia, & recognita generatione sua cœlesti, facti sunt de infirmis & ignobilibꝰ fortes & nobiles: & quæ videbatur infirmitas, innocētia inuenta est in eis, ignobilitas autem humilitas. Nā innocētia sine deo infirmitas æstimatur, & humilitas non propter deum, ignobilitas iudicatur. Item reiicientes à se onera dæmonū, & suscipientes super se iugum Christi suaue, & onus eius leue, & ipsum sessorem in cordibus suis suscipientes, facti sunt patientes.

Luc.4.c.

Esaiæ 1.f.

1.Cor.1.d.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nam patientia irrationabilis onerifera æstimatur, ligata, id est diabolici erroris vinculo impedita, vt non haberet libertatē ire quo vellet. Nam omnes homines antequam peccemus, liberum quidē habemus arbitrium, si volumus sequi volūtatem diaboli, an non. Quòd si semel peccātes obligauerimus nos operibus eius, iam nostra virtute euadere nō possumus: sed sicut nauis fracto gubernaculo illuc ducitur, vbi tempestas voluerit: sic & homo diuinæ gratiæ auxilio perdito per peccatum, non quod vult agit, sed quod diabolus vult. Et nisi deus valida manu misericordiæ suæ soluerit illum, vsque ad mortem in peccatorum suorum vinculis permanebit. Ergo nostra quidem voluntate & negligentia alligamur, sed per dei misericordiam absoluimur. Sicut enim videmus in istis mundialibus regnis, quo modo in primis quidem nemo potest facere seipsum regem, sed populus creat sibi regem, quem eligit: sed cùm ille rex fuerit factus, & cōfirmatus in regno, iam habet potestatem in hominibus, & non potest populus iugum eius de ceruice sua repellere. Nam primùm quidē in potestate populi est facere sibi regem, quem vult: factum autem, de regno iam repellere nō est in potestate eius: & sic volūtas postea in necessitatē conuertitur: Sic & homo, priusquam peccet, liberum habet arbitrium, vtrum velit sub regno esse diaboli, an non: cum autē se, peccando tradiderit sub regno ipsius, iam non potest de potestate eius exire. & sic prima volūtas eius in necessitatem cōuertitur. Et hoc est, quod homines seculares & peccatores dicere solent: Nūquid nolumus esse sancti? & quis nō vult esse iustus? sed non possumus. Verum quidē est quod dicunt, sed nō habent excusationem: quia primum potuerunt nō esse sub potestate diaboli, si voluissent: postquā verò posuerunt thronum diaboli in cordibus suis, iam nemo potest eos eripere de potestate diaboli, nisi solus deus. *Soluite*, inquit. Quo modo? Per doctrinam vestram, & per miracula vestra: quia omnes Iudęi & Gentes per apostolos liberati sunt. *Adducite mihi.* Ad ministerium, id est, ad gloriā corrigite illos. Duos autem misit apostolos, quia per duo generalia mandata omne
Deut.6.a. genus humanū de peccato absoluitur. Qualia? Diliges dominū deum tuū ex toto corde tuo, & proximū tuum sicut teipsum. In his duobus omne peccatū expellitur, &
Tobiæ 4.c. omnis iusticia consummatur. Aut certè alia duo: Quod
Matt.7.b. tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Et iterum: Quod vultis vt faciant vobis homines, facite & vos illis similiter. Quidam autē duos istos Petrum & Philippū apostolos exponit intelligere oportere, quoniam hi primū transgredientes Iudaicos fines, Gentes adduxerunt ad Christum: Philippus quidē Samariam, quā ipsam Samariam asinam esse interpretatur: Petrus autē Gentes, accipiens Cornelium ex Gētibus, quasi Samariæ pullum. *Et si quis vobis dixerit aliquid, dicite: Dominus operam eorū desiderat.* Nec dicatis, dominus tuus, neq; dominus noster, neq; dominus iumentorum, vt intelligant omnes: quia ego solus dominus, nō solùm animalium, neq; solum eorum, qui mihi subditi sunt, sed omniū hominum, etiam qui mihi cōtrarij sunt. Nam & peccatores conditione quidem mei sunt, volūtate autem sua diaboli. Meus est enim orbis terræ, & plenitudo eius. Dominus operam eorū de-
Psal.23.a. siderat. Iustum est, vt aliquando creatura seruiat suo factori. Gentes enim deus in potestate diaboli pro tempore reliquit, vt tentet: non in æternum cōsumpsit, vt per-
Ibid.35.b. dat. Necesse est autē vt fiat quod scriptum est: Homines & iumenta saluabis domine. Cōfestim autem remittet eos. Animal quidem postquam ingressum est in Hierusalem, inde ad dominum suum remissum est: animalis autē prophetia in Iudæa remansit. Nam de animali illo nō hoc quod videbatur necessariū erat Christo, sed id quod intelligebatur: id est, non caro, sed ratio: ideoq; caro remissa est, ratio autē retenta. Aut ita, non dixit, & iterum remittet eos ad te: sed tantum, remittet eos: ne ministeriū præcederet rationem. Nam puto in primis homines non sermone nudo vocauit apostolorum, sed per virtutem spiritus sancti soluit pariter, & adduxit. Postquam autē adduxit, iterum dimisit eos in arbitrio, vt labore suo comitante gratia iustificētur. Nam quòd vocati sumus, dei est: quòd autē digni vocatione viuimus, nostrum pariter & dei est. Hoc est quod ait: *Iterum remittet eos.* Non ad diabolū qui prius tenebat eos, sed in arbitrio suo, in quo antea fuerūt, adiuuante scilicet dono gratiæ. *Hoc autem totum factum est, vt impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion, ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam & pullum filiū iumenti.* Dominus enim ascendens ad mortem* in Hierosolymam, magnam gratiam pacis, & cōcordiæ mundo vniuerso quasi in testamento reliquit. In mysterium enim gentium futurarum sedens super asinam & pullum eius, intrauit in templum: & sic Gentes Iudæis cōiunxit. Sciens autem propheta maliciam Iudæorum, quia cōtradicturi fuerant Christo ascendenti in tēplum: ideo antè præmonuit, vt per hoc signum cognoscerent regem suum Iudæi, dicens: Ecce rex tuus venit tibi mānsuetus, &c. Ecce, ostendētis est verbum, id est, videte, non carnali aspectu, sed spiritali intellectu opera virtutum eius aspicite, nō schema visionis eius. Si enim schema tantùm eius aspexeritis, decipiendi estis natura humana: si autē opus eius consideraueritis, saluandi estis in virtute diuina. Ante tempora autē multa constitutus propheta, videns eum spiritali aspectu, qui nondum fuerat natus: ideo dicebat, Ecce, vt ostenderet, quia ille de quo loquebatur, antequā nasceretur, iam erat. Cùm ergo videritis eum in templo ô Iudæi, nolite superbè agere contra eum, dicentes: In qua potestate facis hæc? Quia ecce rex tuus
Esa.62.d. Zacha. 9.b. **montem.* *Matt.21.c.* venit mansuetus, sedens super asinam. Nolite cōsiderare in qua potestate facit, sed cōsiderate tantum si facere potest: quoniam hoc credere est, illud autē tentare. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Nolite dicere: Nos non habemus regem, sed tantummodo
Ioan.19.c. Cæsarem. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam. Si intellexeritis, venit tibi: si non intellexeritis, veniet contra te: id est, si intellexeris veniet vt saluet te, vt sub pedibus tuis subiuget Gentes, vt gaudens
Psal.46.a. per prophetam dicas: Quoniam dominus excelsus, terribilis, & rex magnus super omnē terram: subiecit populos nobis, & Gentes sub pedibus nostris: elegit nos hæreditatem sibi speciem Iacob, quam dilexit. Si autē non intellexeris, veniet vt perdat te, & de templo sanctitatis expellat, & aliam sponsam de gentibus castiorem ducat in cubiculū sanctitatis, vt tu proiecta, & in tenebris cōstituta dicas per Salomonem: Ne aspexeritis me, quo-
Cant.1.b. niam ego sum denigrata, quoniam despexit me sol. Vis cognoscere mansuetudinem venientis? considera speciē aduentus eius: nō sedet in curru aureo, preciosa purpura fulgens, neq; ascendit super equū feruidum, amatorem discordiæ & litis, qui iactantia gloriæ pectus habet repletum, qui de lōginquo odoratur bellum, & gaudet ad vocem tubæ: & cùm viderit sanguineā pugnam, dicit in corde suo benefactum: sed sedet super asinam tranquillitatis, & pacis amicam. Non autē vides in circuitu eius splendentes gladios, & cętera ornamenta armorum

morum terribilium. Sed quid ramos frondentes, testimonia pietatis. Venit ergo mãsuetus, vt nõ propter potentiam timeretur, sed vt propter mãsuetudinem amaretur. Sedens super asinam & pullũ eius. Esto, super matrem sedebat, nunquid & super pullum sedebat? Tamen etsi corporaliter fieri nõ poterat, vt super animal vtrũque sederet, spiritaliter poterat, cùm esset deus, vt & in Iudęis sederet & Gẽtibus simul. Sedere autẽ est super iumenta, id est, in præcordiis habitare, vt dicat illis Chri-
Matth.11.d stus: Tollite onus meũ super vos, & videte quoniã mitis sum, & humilis corde. Mansueti enim mansuetũ debent portare, quia vocauit eos sessor: non vt puniat eos propter peccata eorũ, sed vt ipse requiescat in eis propter mansuetudinẽ eorum. Nam sicut hoc genus iumenti si quid errat, in simplicitate errat, & nõ in asperitate: ita & homines qui crediderunt in Christum, siue ex Iudæis, siue ex Gentibus non in malicia, sed in ignorantia peccauerunt: ideo sedere debent, nõ puniri sub graui sessore. Nã sicut peccatores equi sunt diaboli, ita & sancti equi sunt Christi: quia diabolus in peccatoribus sedens instigat eos per deserta facinorũ, id est, per fornicationes & auaricias: Christus autẽ sedens in sanctis dirigit eos per plana iusticiæ, id est, in castitate, in humilitate. Ergo equitatus diaboli, perditio est: equitatus autẽ Chri sti, salus. Sicut Abacuc dicit in cãticis suis ad ipsum: Qui
Abac.3.b. ascẽdis super equos tuos, & equitatus tuus sanitas est. Ergo induxit populũ in templum, vt Gentes Iudęis cõiungat, vt impleatur quod Iacob benedicens filiũ suum Iu-
Gene.49.b. dam prophetauit: Alligãs, inquit, ad vitem pullũ suum. Quæ est illa vitis? Iudæa quæ de Aegypto trãslata est, & in Oriente plãtata. Et sicut pphetauit Noë de filiis suis,
Ibid.9.d. dicens: Benedictus filius meus Sem, dilatet deus Iapher, & inhabitet in tabernaculis Sem. Sem enim erat pater Iudæorum, Iaphet autẽ pater gentium, quæ per Christũ ingressæ sunt in tabernacula Iudæorum. *Euntes autẽ discipuli, fecerunt sicut præceperat illis Iesus, & adduxerunt asinam & pullum.* Quòd euntes Apostoli soluerũt asinam alienã, mysterium quidem fuit illorum, virtus autem & authoritas Christi. Nec enim potuissent tollere iumentũ alienum ab illo domino, qui nõ eos agnoscebat qui essent, nisi præueniẽs eos spiritus Christi, cor domini eius pręparasset ad dandũ. Sic quòd apostoli soluerũt Iudæos, vel gentes de vinculo inimici, in prima quidẽ facie eorum videbatur opus, reuera autem virtus fuit, & gratia Christi. Nec enim à Christo duodecim constituti, totum mundum ligatum sub potestate diaboli soluere potuissent, nisi gratia Christi confregisset virtutẽ inimici.

Et imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Vestimenta sunt præcepta diuina, & gratia spiritalis. Sicut enim nuditatis turpitudo vestimento tegitur, sic naturalia mala carnis nostræ præceptis & gratia diuina teguntur. Omnis enim homo naturaliter nõ solùm peccator est, sed etiam totus peccatũ, dicente Apo-
Ephes.2.a. stolo: Eramus natura filij iræ, sicut & cæteri. Vnde & Adam ideo se vidit nudum, id est peccatorem: & ideo foliis fici, id est, mandatis asperæ legis cooperuit nuditatem suam. Et alibi promittens se deus iusticias suas, & gratias ablaturũ, de gente Iudæa sic dicit per Osee prophetam: Et auferam vestimenta mea & linteamina, & ostendam gentibus turpitudinem eius. Ergo imposuerunt vestimenta super eos, id est, mandata & gratias quas ipsi acceperunt à Christo: super Iudæos & Gentiles imposuerunt, id est, tradiderunt. Nec enim requiescere in eis potuisset Christus, nisi eius mandata fuissent in eis. *Plurima autem turba vestimenta sua sternebant, alij autem*

A *scindebant ramos de arboribus, & sternebant in via:* videlicet vt veniente calcarentur iumento. Vestimenta sunt mãdata, vt diximus: frondes autem speciem tenent pietatis. Quoniam ergo omnia mandata legis, & species Iudaicæ religionis à Christianis fuerunt conculcanda in via, id est in Christo: ideo iam tunc illa sub pedibus iumenti sternebant in via. Et vide quoniã super iumentum quidem apostoli posuerunt vestimenta sua, sub pedibus iumenti cętera turba Iudaica: quoniam mandatis quidem apostolorum sternũtur Christiani & adornantur, legis autem mandata ipsi conculcant. Quotiescunque enim circuncisionem spernimus, sacrificia Iudæorum pro nihilo æstimamus, & cæteras cõsuetudines Iudaicas reprobamus: vestimenta Iudæorũ quibus ipsi induebantur, nos qui sumus ex Gentibus sub pedibus no-
B stris calcamus. Alius autem sic: Qui vestimenta, inquit, deposuerũt super asina, apostoli sunt, cæteriq; doctores: vestimenta autem sunt decus, & schemata gloriæ: gloriam ergo quam Christus accepit à patre, dedit discipulis suis. Discipuli autẽ accipientes eam à Christo dederunt gentibus, vt delectabiliter Christus sederet in eis, sicut ipse dicit: Et ego gloriam quam dedisti mihi, dedi *Ioan.17.b.* eis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus. Turba autem quæ vestimenta sua sternebat in via, credentes erant ex circũcisione: qui gloriam quã habebant ex lege, videntes Christũ, deiecerunt in terram, semetipsos humiliantes, & cum Paulo apostolo, dicentes: Secundũ iusticiam *Philip.3.b.* quæ ex lege est, cõuersatus sum sine querela: sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc æstimaui propter Christum detrimenta, & arbitror stercora esse vt Christũ lucrifaciam.
C Quid est enim aliud iusticiã legis terræ coæquare ante sublimem, & glorioſam? Qui autem ramos de arboribus præscindebant frondentes, & ipsi erant credentes, & eruditi doctores, qui ex prophetis accipientes exempla viua de Christo, quasi de arboribus semper virentibus, & nunquam folia verborum suorum deiicientibus, ramos frondentes ante pedes subiugalis, hoc est Gentilis populi ponebant, vel sternebant, vt per ea exempla quasi per ramos virentes sine offendiculo ambularent per viam vitæ istius, donec introirent in sanctuarium dei. *Turbæ autem quæ præcedebant, & sequebantur, clamabant: Hosianna filio Dauid.* Memores populi mirabiliũ eius quæ ostendit eis, & sanitatum quas præstitit eis, exultantes cordibus suis antè & retrò clamabant: Hosianna filio Dauid. Qui præcedebãt seniores erant, scilicet patriarchæ, prophetæ, cæteriq; sancti, qui ante aduentũ Christi de aduentu eius & prædixerunt, & cognouerũt: sequentes autẽ iuniores, scilicet apostoli, martyres, cæteriq; doctores, qui post ascensum Christi de resurrectione eius & de ascensu, vel de operibus prædicauerunt, vel prædicant. Et diuersis quidẽ temporibus fuerunt, tamen in omnibus vnus exultationis spiritus fuit. Et illi quidem prophetantes de Christo venturo clamauerunt: Benedictus qui venit in nomine domini. Isti autem laudantes clamabant de aduentu Christi iam adimpleto. Hosianna autem quidam interpretantur gloriam, alij verò redẽptionem, alij saluifica, siue saluum fac. Nam & gloria illi debetur, & redemptio illi conuenit, quia omnes redemit, & preciosa sui sanguinis effusione saluauit, qui cũ deo patre viuit & regnat, in secula seculorũ, Amen.

Diui Ioannis Chrysostomi de arbore ficus à domino arefacta, homilia xxiiij. *Incerto interprete.*

ET factum est, inquit, cùm transiret Iesus, vidit arborem fici plantatã super viam, & esuriuit, & accessit ad illam, & non inuenit fructum in ea: quia non erat tempus eius. *Matt.21.b.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et maledixit eam,& aruit:& mirati sunt discipuli eius. Si ad arborem fici esuriens dominus venit: & quia tempus non fuit,idcirco in ea fructū non reperit: cur eam idem dominus maledixit? Nec enim propriæ voluntatis vicio, fructum non habuit: cui desideratos fructus, temporis necessitas denegauit.Igitur si tanta vis est, vt necessitati debita imponantur, id est, vt alieno tempore fructus de arbore exigantur: quanta vis esse poterit,si voluntas non exhibeat,quod debetur? Nec enim volūtas poterit excusari,cum excusata necessitas nō sit. Sed primò quærendū est: cur esurierit dominus, qui omne animal pascit.Deinde,cur ad arborem accessit,quam fructum non habere certò certius sciunt.Pòst,cur eam arborem maledixit: quæ non sua voluntate, sed temporis necessitate fructum nō habuit. Nisi enim arborem figuratam in homine acceperis: rationem istam inuenire non poteris. Nouerat enim dominus exhibendi fructus tempus non esse: nouerat ob hoc arborem maledici nō debere, quæ tunc forsitan maledicenda fuisset,si suo tempore debita denegaret. At cùm dominus Christus quicquid in seculo gessit, quicquid docuit, vel quascunque parabolas intulit: in ipsis hominem designauit, cuius causa salutis descendit, quem aut instruxit, aut mònuit,aut armauit. Instruxit, dum dixit: Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum. Monuit,dum dixit: Ne dederitis sanctum canibus. Armauit, dum dixit: Nolite timere eos, qui corpus occidunt: animam autē occidere non possunt. Est autē in arbore similitudo hominis,ad quē dominus esuriens venit. Quid autē esurit in homine dominus,quidve ab eo sibi desiderat exhiberi,nisi quod ipse deo patri exhibuit? Meus, inquit, cibus,& meus potus est, vt faciam volūtatem eius, qui misit me. Hæc ab homine exigit Christus, quæ ipse deo patri exhibuit. His enim saginari certum est, quibus ab eo saginatus est pater. Hæc à nobis exigit,quæ se præbuisse deo patri ostēdit. Exhibe Christo, quæ Christus exhibuit deo: redde filio,quod filius reddidit patri. Inde promeretur Christianus,vnde deū promeruit Christus. Non esuriat dominus, cum non obsequitur seruus: non sitiat Christus, dum non obtēperat Christianus. Sagina domini,officia sunt serui. Tu operaris,& dominus pascitur:tu obsequeris,& dei filius saginatur. Esurini,inquit,& dedisti mihi manducare. Non es arbor à deo plantata, si bonos fructus nō exhibes. Omnis,inquit,arbor nō faciens fructus bonos excidetur, & in ignem mittetur. Non es plantatus iuxta tractus aquarum, si fructum tempore suo non reddis. Et erit,inquit, velut lignum, quod plantatū est iuxta tractus aquarum, quod fructum dabit in tempore suo. Non te patitur diu suo in agro cōsistere, si intelligi contigerit esurire. Infructuosas enim arbores in vinea sua dominus permanere nō patitur, sicut ipse in euāgelio suo testatur. Ecce trienniū est, ex quo venio: & fructū in ista arbore nō inuenio. Abscinde illam. Vt quid terram euacuat? Omnis sterilitas maledicta arescit, & cùm aruerit, igni & incendio proficit. Molestus terror est: vbi securis ad radices arborum posita repentinum excidium cōminatur. Iam,inquit,securis ad radices arborum posita est. Audi itaq; securis istius terribilem vocem: & paratā vlcisci sollicito metu formida. Aut redde,inquit, fructus, aut ferio: aut igitur exhibe, quod iuberis: aut facio quod præcipior. Non te patiar sine fructu cōsistere, quæ infructuosas arbores iussa sum amputare. Esto itaq; homo arbusculæ tuæ valde diligens cultor,esto huius plātationis solicitus semper amator:vt in ea arida quæcūque sunt,abscindantur: quæ infructuosa sunt,amputentur: quæ fructuosa sunt,excolantur:diffusos ramos & nemorū opacitate condensos,spiritali falce cōpone,vt abundātes fructus potius,quàm luxuriam mali germinis nutriant:ramorū nimios & abruptos excessus diligenti solicitudine reseca, vt resecati in fœcūditatem fructuū exurgant. Vbertate enim germinis,nō inani specie dominus delectatur. Steriles non amat:fœcundas exoptat,fructuosas diligit: aridas amputare cōsueuit. Sagina igitur tuis fructibus dominum, vt suis teipse saginet. Sterilitate tua nō esuriat,ne & ipse faciat te esurire. Da illi fructus, quos exigit: & accipe, quos promittit. Exhibe ei quod desiderat:& accipies ab eo,quod donat. Tribue ei nascentia, quæ cupit: & ipse tibi, quæ cupis,attribuet. Tūc enim poteris eius fructibus saginari,si eius esuriem à te cōtigerit satiari. Dictum est breuiter esurire dominū. Quid sit,dehinc quod sequitur, videamus. *Et accessit*,inquit,*ad arborem dominus: vt fructum in ea inquireret, & non inuenit, quia tempus non fuit*. Diximus superius in hominē, figuram esse arboris transferendam: cùm dominus Christus nec ad arborem posset nisi figuratè, alieno tempore accedere, nec ab ea fructum qui deerat,quasi desiderans postulare.Sed hoc totum, vt diximus, in figura hominis gestum est, qui semper debet in sese debitos fructus habere,nec vnquam sine ipsis inanis & vacuus consistere: quippe qui paratus sit semper, vt si fortè dominus ad eum venerit,& fructum in eo,id est officia sancta quærierit: inueniat eum semper paratum,semperq; fructibus bonæ vitę instructum,vt si eum ducere secum voluerit, beatum fœlicemq; adducat: aut si relinquere in mundo voluerit,in exemplū multorum relinquat. Nam quod dicit,Non fuit tēpus, vt fructum dominus inueniret:hominis isthic causa tractatur.Tempus enim exigendorū de homine fructuum,id est,quòd dominus iudiciū celebrabit, quo singulorū actus & vitam discutiens,aut bonos fructus cœlesti pręmio honorabit,aut malos gehēnæ ignibus religabit. Tamen quia nonnunquam ante tempus iudicij, id est, hîc in seculo, dominus cōsueuit anteuertere iudicium, vt nūc de nobis exigat,quod iudicij tēpore exacturus est: monet debere nos esse paratos, id est fructibus sanctę vitæ instructos, ne subitò sine fructu inuentos, exēplo istius arboris maledicat: sicut nos ipse dominus admonet, dicens: Estote,inquit,parati: quia nescitis, quādo dominus vester adueniat. Non enim ô homo cōtradicere iudici poteris:si à te modò velit exigere,quod illum nosti futuro iudicio destinasse. Tuum verò illud est tantùm,semper esse paratum,semper solicitum,semper salutaribus officiis instructum, vt quocūque venerit tēpore tuos actus discutere,iudicium celebrare:dignus semper existas,qui merita vitæ cœlestibus præmiis digna expendas.Sic aliquando diluuium inopinatò demittens, genus humanum extinxit: sic Sodomitas dominus imbri flammifero iudicauit,sic Aegyptios mersit,Amorrhęos deleuit:& nonnūquam homines diuerso iudicio hîc in seculo iudicauit.Aliud est enim manere vacuum,nec timere domini præiudiciū: aliud securum & lætum expectare iudicium. Dum enim securus quis in mundo incautus & segnis,tarditatem iudicij cōtemnens, sine fructibus bonæ vitæ consistit: sic præoccupatus à iudice,istius arboris exemplo maledictus arescit, sicut ipse dominus in euangelio dicit: *Si autem dixerit seruus ille nequam in corde suo*: tardat dominus meus venire,& incipiat cædere cōseruos suos manducās & bibens cum inebriantibus se: veniet dominus in die eius, qua nescit, & hora qua non sperat, & partem eius cum infidelibus ponet.

Tam Christi parabole hominē delineant, quàm ipsa facta.

Matt.10.b. *Ibid.7.a.* *Ibid.10.c.* *Ioan.4.c.* *Matt.25.c.* *Ibid.7.c.* *Psal.1.a.* *Mat.3.c. & Luc. 3.b.* *Prosopopœia.* *Matt.24.d.* *Gene.7.c.* *Exod.15.a.* *In Luc.12.f.*

Diximus

Diximus primò quid sit esurire dominum: deinde diximus accessisse ad arborem eum, vt fructum inueniret in ea, & nō inuenit, quia tempus non fuit. Sequitur notissimè, quia ipsam arborem maledixit, & aruit. Tu in hac arbore homo dei terreris, tu instrueris, tu salubriter admoneris: tibi procurantur exempla, tibi causæ aptantur, propter te istius arboris argumenta traduntur. Si habes in te fructus, serua: si nō habes, repara. Hæc enim aut seruientes terrent, aut contemnentes perimunt: aut solicitos saluant, aut temerarios condemnant. Tu in arbore ista consistis, tu hoc exemplo pulsaris: per ipsam tibi aut salus, aut causa, aut vita, aut pœna tribuitur. Aduentum domini bonis fructibus præueni. Constitue in via paratissimos accelerans fructus. Quod in te dominus optat, inueniat: quod quærit, reperiat: quod desiderat, habeat: ne quod à deo arbori contigit, tibi contingat. In arbusculam prolatum est iudicium, vt tibi proficiat in exemplum. Maledictio arboris tribuat metum, pariat fructum, seruet iudicium. Quantò tardauerit dominus, tantò sit solicitior seruus: quantò diutius superuenit Christus, tantò sit paratior Christianus. Maior est enim pœna dilata, quàm subita: molestius suppliciū, quod præmisso terrore differtur: grauior pœna, quæ ad hoc tardat, vt diutius feriat. Subita enim citò percutiunt, dilata fœneratam pœnam restituunt. Nō est prouidus seruus, quem imparatum inuenerit dominus. Actus tuos tu ipse discute, & quod displicuerit, corrige: rationes quas daturus es, cautè compone, vt dominus illas possit, cum acceperit, acceptare. Quare tu homo, qui in similitudine arboris figuraris: esto viuidus, esto fœcundus, esto bonis fructibus plenus. Nullus in te ramus sine fructu remaneat: nullus locus sine fœcunditate consistat. Dominus cum ad te venerit, tuis fructibus gaudeat: vel si ad te miserit, saginam in te desideratam inueniat, vt qui quòd sterilem arborem maledixit, fœcundam tuam arborem in æterna secula benedicat.

Dominica xxij. *post Pentecostes, Homilia* xxv.

Incerto interprete.

Mat.22. b *IN illo tempore, abeuntes pharisæi consilium inierunt, vt caperent Iesum in sermone.* Omnia malicia cōsuditur aliquoties ratione veritatis, corrigitur autem nunquam: maximè eorum qui proposito malo, & non ignorantia peccent. Ecce enim sacerdotes postquam terrere dominum non potuerunt, di-
Luc.20.a centes: in qua potestate hęc facis? postquam parabolarum ratione constricti, suo iudicio ipsi se reos fecerūt,
Matt.21. d. dicente testimonium, nisi conscientia sola. Nunquid cōpunxit eos timor peccati? nunquid compescuit eos vel libertatis consideratio? Sed quid? abierunt, & cōsilium acceperunt, vt eum caperent in sermone. Quemadmodum si aliquis claudere voluerit currentis aquę meatū, si vna ex parte clausa fuerit aquæ violentia, aliunde sibi semitam rumpit: sic & eorum malignitas ex vna parte confusa, alium sibi aditum adinuenit. Sicut enim non potest fieri, vt ligna mittendo extinguas ignem: sic fieri non potest, vt rationem reddendo places hominem malum. Et sicut ignis quantò magis ligna susceperit, in maiorem flammam erigitur: sic animus malus quantò magis veritatem audierit, tantò amplius in maliciam excitatur. Abierunt ergo, & consilium acceperūt. Quò abierunt? Ad Herodianos. Nam ex eo quòd non dicit, consiliati sunt, sed consilium acceperunt: & ex eo quòd pariter cum Herodianis venerunt: apparet, quia cum illis eiusmodi circumuentionis consilium tractauerunt.

A Homines coloni cuius terram possident, eius auxilio opus habent: qui iusticiam tenet, nullius patrocinio indiget, nisi dei: qui in diaboli iniquitatibus ambulat, diaboli adiutorium necessarium habet. Coloni enim dei, diaboli adiutorium non requirūt: colonus autem diaboli, auxiliū dei non requirit: etsi quærit, non inueniet. Vidisti aliquando euntem ad furtum deum orare, vt bene prosperetur in furto? Aut qui vadit ad fornicationem, nunquid signum crucis ponit sibi in fronte, vt non comprehendatur in crimine? Quod si fecerit, non solùm non iuuatur, sed amplius traditur: quia nescit iusticia dei patrocinium dare criminibus. Sic & isti Christum expugnare cupientes, conuenienter non ad seruos dei viros religiosos, sed ad Gentiles, id est, ad Herodianos se contulerunt: quale consilium, tales & consiliatores. Quis autem poterat dare consilium contra Christum, nisi diabolus, qui erat aduersarius Chri-
B sti? Cogitabant enim apud se sacerdotes, si nos euntes interrogauerimus Christum: quanuis dixerit, quia non licet dari Cæsari tributum, tamen non nobis creditur dicentibus contra eum. Iam enim omnes, quia inimici eius sumus. Inimicorum autem testimonium in iudicio, etsi verum fuerit, quasi suspectum reprobatur: sed nec per seipsos interrogare volebāt Christum, quia in magna suspicione inimiciciæ fuerant apud Christum, ne fortè quasi suspecti circunuenire eum non possent. Nam inimicus manifestus melior, quàm amicus fictus. Ille dum timetur, facilè vitatur: iste dum non agnoscitur, prævalet. Miserūt ergo discipulos suos, quasi adhuc minus cognitos, & minus suspectos, vt aut absconditè facilè deciperent eum, aut deprehensi minus erubescerent apud eum. Nam consilio malo deprehenso, tantò minor nascitur confusio, quantò fuerit persona dete-
C rior. Sed discipuli illi magistris suis ætate minores erant, malicia autem pares: nam & pulli serpentum statura breuiores, veneno autem æquales sunt: & catuli luporum adhuc teneri constituti, etsi venationem obtinere non possunt, iam tamen sanguine gaudēt, & morsibus ludunt.

Dominicæ xviij. *post pentecostes, Homilia* xxvj.

Incerto interprete.

IN illo tempore, accesserunt ad Iesum pharisæi, & interrogauit eum vnus ex his legisdoctor, tentans eū: Magister, quod est mandatum magnum in lege? *Mat.22. d* Frequenter
D Iudæi diuersis interrogationibus Christum tentantes, sibi quidem acquisierunt interitum, nobis autem prouiderunt salutem. Nam verba Christi profecerunt illis ad confusionem, nobis autem ad ædificationem: quoniam responsis eius vincebantur, & non placabantur. Nam malicia frequenter quidem vincitur, nunquam autem placatur. Pharisęi sunt omnes, qui contra veritatem contendunt, qui non veritatem defendere cupientes certant, sed subuertere festinant. Qui enim pro veritate contendit, cognita veritate consentit veritati: qui autem contra veritatem, non consentit veritati, manifestum est: quoniam prius non pro veritate, sed contra veri partem certabat. Audi igitur homo fidelis, qui contra hæreticū libenter contendis: Si pharisæi placati sunt, & tu certando contra hæreticum, potes eum placare, cum viceris? si autē pharisęi victi quidem sunt, placati autem nō sunt: quo modo tu poteris eos placare, cùm viceris? Nunquid Christo fortior es, vt quos ille non placauit, tu places? Debuerunt quidem timere Sadducæorum exemplum, vt ne similiter interrogantes confundantur: sed ardens malicia, dum se satiare

Universidad de Deusto
Biblioteca

tiare festinat, non aspicit exitum rei, vt tantummodo A alteri noceat, nec sibi parcens. Sed si neminem antè vicisset, forsitan iusta ratione se sperarent posse eum vincere, à quo nullus est victus: nunc autem videntes, quoniam quotquot eum interrogare ausi sunt, omnes victi recesserunt: quid æstimandi sunt isti? nunquid fortiores q̄ cæteri, qui victis omnibus vincere possint? Sed impudentiores, q̄ omnes qui confusis omnibus ante se, similiter erubescere non timuerunt. Conuenerunt in vnum, & interrogauit eum vnus legisdoctor. Conuenerunt, vt multitudine vincerent, quem ratione superare nō poterant. A veritate nudos se esse professi sunt, qui multitudine se armauerunt. Dicebant enim apud se: Vnus loquat̄ pro omnibus, & omnes loquamur per vnum: vt siquidem vicerit, omnes videamus victores: si autē victus fuerit, vel solus videatur confusus. O pharisæi, qui omnia propter homines cogitatis & facitis. B Primū quidem venientes cū vno, vincendi estis per vnum: tamen putatis quia vno victo, homines nō intelligant omnes vos victos. Nunquid conscientiæ vestræ non sentiunt se esse confusas? Leuis est enim cōsolatio, qui in seipso confusus est, quod ab aliis ignoratur. Magister, quod est mādatū magnum in lege? Magistrum vocat, cuius nō vult esse discipulus. Simplicissimus interrogator, & malignissimus insidiator, de magno mādato interrogat, qui nec minimum obseruat: ille enim debet interrogare de maiori iusticia, qui iam minorē impleuit. Dominus autem sic eum reprehendit, vt interrogationis eius fictam conscientiam statim primo responso percuteret, dicens: Diliges dominum deū tuū in toto corde tuo: id est, non sicut tu, qui deuotionem ostēdis in ore, & fraudem meditaris in corde. Magnū autem & minimum mandatum dicimus, quantùm ad C dignitatem mandatorum, non quantùm ad vtilitatē. Alioquin vtilitas omnium mandatorū vna est, & omnia mādata quæ videntur esse mandatum, ita sibi cohęrent, vt alterum sine altero esse non possit: vtputa si interroget te aliquis in ædificatione domorum, quæ pars est melior? dicis fundamētum. Sed quēadmodum ædificatio non potest esse, nisi fuerit fundamētum, ita nec fundamentum potest esse, nisi ædificatio fuerit subsecuta: nec dicitur fundamentū, nisi sit ædificatio cuius fundamentum dicatur: ergo fundamentum ædificatione dignius est, non vtilius. Sic & caput dignius est q̄ membra, tamen nec membra sine capite, nec caput sine mēbris. Sic digniores sunt sacerdotes, q̄ populus, nō tamē vtiliores: quia nec populus sine sacerdotibus, nec sacerdotes sine populo esse possunt. Ita & dignius est hoc

Deu.6.a mādatū: Diliges dominum deum tuum, ex toto corde
Exo.20.c. tuo: quàm illud, Non concupisces, non occides, tamen D
& Deu.5.b vtilitas vna est. Nam qui diligit deum, ille non occidit, aut concupiscit: qui autem occidit, aut concupiscit, nō diligit dominum deū suum. Esse autem minora mandata dominus manifestat: Si quis vnum ex minimis

Mat.5.c istis mandatis soluerit, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in regno cœlorum. Diliges, inquit, non timebis: quia diligere maius est, quàm timere. Minoratio enim culturæ dei habet timorem: perfectio autem,

1.Io.4.d. dilectionem, dicente Ioanne: Perfecta autem dilectio foras mittit timorem. Donec enim homo timet deum, non eum diligit: cùm autem diligere cœperit, iam non eum tantummodo timet, sed etiam amplius diligit. Timere enim seruorum est, diligere filiorum. Timor sub necessitate est, dilectio in libertate: qui in timore seruit deo, pœnam quidem euadit, mercedem autem iusticiæ non habet, quia inuitus facit bonum propter timorem. Non vult ergo deus, vt timeatur ab hominibus quasi dominus, sed vt diligatur quasi pater, quia adoptionis spiritum donauit hominibus. Nam si conceperimus ab initio creati hominis causam, intelligimus, quia deus se magis patrem voluit esse hominum, q̄ dominū. Nō enim dixit tantummodo, Faciam hominem: sed, faciamus hominem secundum imaginem nostram. Similare autem cōuenit filiis ad patres suos, non etiam seruis ad dominos suos. Quid est, diligere deum ex toto corde tuo? nisi vt cor tuum nō sit inclinatum ad vllius rei dilectionem amplius q̄ dei, nec delecteris quasi specie mundi amplius q̄ dei, non in honoribus, non in auro vel argento, non in possessionibus aut vineis, non in animalibus aut mancipiis, non in ornamentis aut vestibus, non in filiis aut parentibus, aut amicis: sed hæc omnia existimes tibi esse in deo, vt præ his omnibus ames deum. Si autem in aliquo horum amor cordis tui fuerit occupatus, iam ex toto corde non amas deū. Pro quāta enim parte cor tuum fuerit ad aliquam rem, pro tanta parte minus est ad deum. Ecce, si vir habeat vxorē, quo modo cognoscitur vxoris plena dilectio? Vxor neminem debet sapientiorem putare q̄ virum suum: etsi sit alter sapientior, tamen illa sapientiorem esse alterum intelligere non debet. Vxor neminem fortiorē debet putare q̄ virum suum: etsi sit alter fortior, tamen illa intelligere non debet alterum fortiorem. Vxor neminem debet formosiorem putare q̄ virum suum: etsi sit alter formosior, tamen coram oculis eius alter formosior nō debet apparere. Perfectum enim odium, & perfectus amor verum iudicium non cognoscit: vtputa si perfectè odias aliquem, qualiacunq; fuerint, apud illum omnia tibi displicent, siue quæ loquitur, siue quæ agit: etsi sint bona, tamen tibi mala videntur. Sic, etsi perfectè aliquem amas, quæcūq; sunt apud eum, tibi placent, siue quę loquitur, siue quę agit: etsi mala sunt, tamē tibi bona videntur. Ergo & vxor si videns aliquem dixerit, q̄ sapiens vir, vtinam vir meus talis esset, iā amor eius minus habet aliquid de perfecto amore. *Si videns aliquē dixerit: Quàm formosus homo, vtinā vir meus talis esset: iam amor eius minus habet aliquid de perfecto amore.* Et pro quanta parte amplius aliquid laudauerit in altero viro q̄ in suo, tāto dilectio minor est ad virum suum. Sic ergo & anima omnis Christiana, quæ spōsa est Christi, ita debet diligere deum, vt nihil sit in mundo quod amplius amet, q̄ eū. Pro quanta enim parte plus aliquid amauerit: pro tanta parte minus deum. Quid est, in tota anima diligere deum? id est, certissimum animum habere in veritate, & firmū esse in fide. Alius est enim amor cordis, & alius est amor animæ. Amor cordis quodam modo carnalis est, vt etiam carnaliter deum amemus: quod facere non possumus, nisi recesserimus ab amore mundialium rerum. Sicut enim casta mulier, quæ virum suum amat, nullum aliū amat: si autem alium amauerit, iam nō amat virum suum: Ita & homo si deum amat, mundum non amat: si autem mundū amauerit, iam deum ex toto corde non amat. Ergo cordis amor non intelligitur in corde, sed sentitur: quia quodam modo carnalis est. Amor autem animæ non sentitur in corde, sed intelligitur, quia amor animę indicium est, puta ꝙ didicisti vnum deū ex quo omnia, & vnum deum per quem omnia. Si iterum intellectus tuus alicuius doctrinæ seductione percussus, cœperit dubitare de substantia dei, in tota anima non diligis deum. Iterum qui putat incantationes aliquid

posse

posse, aut augurìa aliquid intelligere, aut diuinationes aliquid nunciare, ille non in tota anima diligit deum. Qui omne bonum credit apud deum, & omne bonum credit esse deum, extra deum nō credit esse bonum: qui omnem virtutem & omnem sapiẽtiam credit esse deũ, extra deum neq; sapientiam aliquam esse credit, neque virtutem: qui credit deum omnia facere, & sine deo nihil posse fieri, ille tota mente diligit deum. Quid est, in tota mente diligere deum? id est, vt omnes sensus tui, qui pertinent ad mentem, deo vacent. Cuius intellectus deo ministrat, cuius sapiẽtia circa deum est, cuius cogitatio ea quæ dei sunt tractat, cuius memoria quæ bona sunt recordatur, tota mente diligit deum, sicut
2.Cor. 14.c ait Apostolus: Psallam spiritu, psallam & mente. Cuius autem aut intellectus quæ dei sunt non intelligit, aut non secundum deum sapit, aut scientia illius vana est, & secularis: aut recordatio illius non est bona, aut cogitatio displicens deo, ille non tota mente diligit deũ. B Hoc est primum, & maximum mandatum, secundum autem est simile huic: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Videtur Christus non ad interrogata respondere: ille enim interrogat, quod est mandatum magnũ, puta dixit: Diliges dominum. Si voluit & alterum mãdatum introducere, debuit minimũ dicere, non secundum: secundum autem primum respicit. Sed vide quid voluit ostendere, Diliges dominum, & primũ, & magnum est. Diliges proximum, magnum quidem est, primum autem non est. Et ideo dixit, Simile est: considera ergo mysteriũ. Quis est proximus noster? Christus qui suscipiens carnem nostram factus est proximus nobis. Sicut in parabola illa Christus ostendit, cùm dixisset
Luc.10.c pharisæus: Et quis est meus proximus? introducit hominem à latronibus vulneratum, & à sacerdote despectũ, à Samaritano autem receptum, qui est ipse Christus. Er C go primum mandatum est & magnum, deum patrem diligere, id est cognoscere. Ergo filius dei magnus sicut pater. Quicquid enim pater potest, & filius potest: pater enim diligit filium, & omnia dedit in manu eius. Sed quia omnia filius patre dante potest, sicut pater, ideo pater magnus deus & primus: filius autẽ magnus deus quidem, non tamen primus, sicut ait Apostolus:
ad Ti.2.d. Expectantes aduentum magni dei & saluatoris nostri Iesũ Christi. Vt autem simpliciter intelligamus proximum nostrum omnem hominem esse fidelem: qui hominem amat fidelem, simile est sicut qui deum amat, quia imago dei est homo. Sicut rex in sua imagine honoratur, vel contemnitur: sic & deus in homine vel diligitur, vel oditur. Nō potest hominem odire, qui deũ amat: nec potest deum amare, qui hominem odit: si- D
1.Io.4.d. cut ait Ioannes Apostolus, Qui dicit se diligere deum, & non diligit fratrem suum, mentitur: si enim fratrem quem vides, non diligis: deum quem non vides, quo modo potes diligere? Quis honorat regem, & contemnit eius imaginem? Aut quis honorat imaginem, & authorem contemnit imaginis? Aut ita: Quoniam pharisæi sciebant quidem, quod esset mandatum magnum in lege, & tentantes interrogabant, volens eis ostendere, quia non sufficiebat eis solius dei patris agnitio ad salutem, non solùm dixit: Diliges dominum deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua, sed addit: Diliges proximum tuũ, sicut teipsum, qui erat ipse. Alioqui si ad solam interrogationem eorum respondisset, sufficeret dicere: Diliges dominum deum tuum: & non adderet, proximum tuum sicut teipsum, secun-
Ioan.17.a dum quod alibi dicit: Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum verum deum, & quẽ misisti Iesum Christum. Et vide quia nō dixit, cognosces dominum deũ tuum, sed diliges: quoniam cognoscere verum deum, penè proprium est humanæ naturæ: diligere autem eũ, religiosi cordis est, & recti. Et quicunque dilexerit deũ ex toto corde, non est possibile, vt non perueniat ad filij eius agnitionem, id est proximi. Ipsa enim dilectio dei quę in eo habetur, illuminans eum, præstat ei ducatum, vt post patrem cognoscat & filium. *In his duobus mandatis lex pendet & prophetæ.* Qui proximum suum diligit, nec occîdit, nec mentitur illi quem diligit, nec falsum testimonium dicit de eo quem diligit, nec mulierem illius inuadit. Sicut odium omne malũ suggerit, sic dilectio omne bonum. Vnde ait Apostolus: Est fi- *Galat.5.d.*
des quæ per dilectionem operatur. Aut ita: Quoniã de patre & filio omnis prophetarum, & legis prædicatio existebat, per quos prophetas agnoscens quis proximũ suum, hoc est filium dei, ad primum & magnum mandatum perueniebat, vt diligeret dominum deũ, melius cognoscens eum per seipsum. *Congregatis autem pharisæis, interrogauit eos Iesus: Quid vobis videtur de Christo, cuius filius est? Responderunt, Dauid. Et dixit eis: Quo modo ergo Dauid in spiritu vocat eum dominum, si filius eius est?* Iudæi æstimantes *Psal.109.a*
hominem Christum, tentabant. Nec enim tẽtassent eũ, si eum dei filium credidissent. Volens ergo eis Christus ostendere, quia cognoscebat fallaciam cordis eorum: & quia non erat homo qui tẽtabatur, sed deus quẽ nemo potest tentare: nec dicere potest manifestè veritatẽ de se, nec tacere. Dicere enim non poterat, ne malorũ occasionem blasphemi inuenientes Iudæi amplius insanirent: tacere autem non poterat veritatem, quia ad hoc venerat, vt veritatem annunciaret. Ideo talem interrogationem eis proposuit, vt eo tacente ipsa interrogatio eius ostẽderet eis. Nunquid poterat dominus eius esse, qui ex eo fuerat nasciturus? Puto autem hanc interrogationem, non solùm cõtra pharisæos, sed etiã contra hæreticos posuisse. Nam secundum carnem verè filius erat Dauid, dominus autem secundum diuinitatem. Si ergo Christus secũdum carnem dicitur Christus, aut secundum carnem iussus est sedere ad dexterã patris, sicut hæretici putant, ex æqualitate mendacium componere festinantes, nunquam Christus Dauid filiũ esse se denegasset. Nam nobis filius potest esse qui post nos futurus est: dominus autem esse non potest, nisi qui aut nobiscum, aut ante nos est. Christus autem secũdũ carnem post Dauid est, secundum diuinitatem autem ante Dauid. Ergo illum significabat dominum suum, illum significabat iubendum sedere, qui iam tunc erat, id est vnigenitus deus. *Et nemo poterat ei respondere verbũ, neque ausus est quisquam ex illa die amplius eum interrogare.* Cõ fusio multorũ facta fuerat disciplina cunctorum. Nam & si credimus, q̃ omnia sibi secũdum prouidentiã dei agebantur, intelligimus quoniã non illis desinentibus interrogare, Christus desiit docere: sed quia Christus desierat, eos iã vlterius nō ausos esse interrogare. Nam qui mari terminum posuit, ipse audacię diaboli aduersum se agentis, quando voluerit, tunc finem ponit.

In locum Matt.xxv.c. Quandiu feciſtis vni ex minimis, &c. de diuite & paupere, & de eleemosyna faciẽda, Homil.xxvij. Incerto interprete.

RAta & nemorosa loca, diuersos & varios habent flores: & quædam quidem sunt visu delectabilia, quædam autem bene olentia, quædam verò ad curam corporum necessaria: & hęc omnia congrua sunt homini. Sic enim ecclesia est,

lectiones

Universidad de Deusto
Biblioteca

lectiones diuersarum habet scripturarum, euangelij vi delicet,&Apostolorum,& prophetarum institutiones, quæ omnia apta sunt,& conuenientia Christo. Sed super prata oritur Sol, & marcescunt flores, & decorem suum amittunt. In hunc verò agrum,vel pratum,mittitur Sol iusticiæ,& alium quidem corripit: aliũ autem sanctificat,alij verò miseretur.Exortus est nobis hodie sermo euangelij lectione,dicens: Quandiu fecistis vni ex minimis meis,mihi fecistis. Iterum commoneo pauperem,iterũ opprobrium diuitibus facio,sed calumniã & iniuriam dignitati non facio:insatiabilem mentem ostendo, non diuitias accuso, sed eum qui his malè v-
Gene.13.a. titur. Nam & Abraham diues erat, & fastum nullũ ha-
Luc.16.c. buit: & Lazarus cũ pauper esset, neminem blasphemauit in tanta penuria constitutus.Sed quid duarum personarum testimonia memoraui? Citabo & beatũ Iob, qui vtrarũq; partium idoneus testis est: qui cum esset diues, contempsit neminem: & cum iniuriam pateret, non blasphemauit vllum: sed cum esset locuples, dice-
Iob.31.b. bat: Domus mea omni homini patuit. Et cum pauper-
Ibid.1.d tate premeretur,loquebatur in angustia sua, dicẽs:Dominus dedit,dominꝰ abstulit:sicut domino placuit,ita factũ est:Diu & fortiter ei colluctatus est diabolus, sed athletam vincere non potuit: pharetram sagittarum suarum exinaniuit,& bellatorem fortissimum sauciare non potuit: immanes suscitauit fluctus,& firmissimam petram mouere non potuit: machinationes suas adhibuit,& turrem validissimam non prostrauit: arborem concussit,& poma non decerpsit:& ramos quidẽ confregit, sed radici nihil nocuit: parietem perforauit,sed thesaurum auferre non potuit. Thesaurum dico, non auri & argenti,sed fidem iusti:hanc enim huius thesauros diripere diabolus festinabat. Vidisti augmẽtari fluctus,vidisti petram firmissimã,vidisti militẽ præparatũ,vidisti turrẽ inexpugnabilẽ, vidisti deũ honorificatũ,vidisti diabolũ confusum. Et quali nomine hunc iustum appellẽ ignoro. Athletam eũ vocem?sed præcellit tãtarum copia coronarũ.Petram eũ dicam?sed firmiorem video. Militẽ appellabo?sed robustiorẽ cerno cõstantiã. Turrem eum nominabo?sed eminet sapientia. Arborẽ eum dicam?sed decorior inuenitur. Fructũ eũ appellẽ?sed speciosior demonstratur. Thesaurũ eũ nominabo? sed copiosior dignoscitur. Et quali vocabulo appellem sanctũ non inuenio. Audiant hæc diuites,audiant pauperes,quẽadmodum hic beatus vir in diuitiis suis,& fœlicitate dispensator extitit diuitiarũ:& in tentatione paupertatis suæ patienter & fortiter tolerauit. Vides igitur q̃ bonũ est diuitẽ esse in operibus bonis,& pauperẽ in patientia, & egestate esse beatũ. Nolo mihi dicas,paupertatẽ timeo: paupertatem times,& peccatũ non times.Nolo timeas paupertatẽ, sed iniquitatem time,quæ mater est tormentorũ. Dominus à te stipẽ postulat,& dare ei non vis:cum enim audis eũ dicentem:
Mat.25.c Quandiu fecistis vni ex minimis meis, mihi fecistis.Vides quoniam si tribuis pauperi, Christo fœneraris: ꝙ si cõtrahis à paupere manũ tuam,quo modo,& qua fiducia in illa die & tu à domino misericordiam postula-
Ibidem.d. bis? Nonne arguet te, dicens: Vidisti me nudũ,& non operuisti:& esurientẽ,& non pauisti:sitientẽ,& non potasti? Quid tu ad hæc respondebis,& quam veniã deprecaberis? Nonne conscientia tua reũ te faciet,& obmutescet? Tu quidem phasianos,& attagenas,& turtures, & omnia cœli volatilia deuoras, & quod pauperi repleat ventrem, non largiris:tu quidem veste serica, leporina,& caprina,& diuerso vestimẽto veteris,& pau-

peri nudo nec lineũ vestimẽtũ largiris.Tu habes in domo tua laquearia deaurata, parietes preciosos, vestitos marmore,colũnas purpureas, & capita eorum deaurata:& pauperẽ nec prospicere quidẽ permittis. Sed cum irreuocabilis finis aduenerit, perges ad inferos nudus bonis operibus, remanente domo cũ omni ornatu suo in testimonium auariciæ tuæ: vnusquisq; enim prætereuntiũ dicet: Hæc domus illius fuit raptoris, prædonis & auari,quantas viduas afflixit,quantos orphanos denudauit,quantos miseros fecit,vt hanc domũ possideret?Nolo mihi dicas, quia diues consul sum,vel præfectus,aut comes seu senator. De dignitatibus nunc non disputo,quę à deo ad benefaciẽdũ omnibus cõcedunt: sed de illico,qui inflati superbia dignitatum,putant se immortales cũ ipsa dignitate futuros: & non considerant conditionẽ suã,quia de terra sunt, & in puluerem redigẽtur,& pro parua lætitia præsenti,perpetua sustinebunt tormenta. Attendis pauperem, & despicis:nec recogitas,quoniam homo est sicut & tu.Homo est chara possessio dei, homo cuius causa firmatum est cœlũ, extensum mare, fundata est terra super aquas: propter quem Sol oritur, & incumbit,luna crescit & decrescit, astra micantia surgunt: propter quem diuersa animalia,quadrupedia,volatilia,& natantia:propter quẽ terra producit herbam, & dat cibaria in tempore suo omni animæ:propter quem montes & colles, valles & cãpi: propter quem fontes & flumina, stagna & paludes: propter quem tempora, & menses,& anni:propter quẽ angeli & archangeli, principatus & potestates,sedes & dominationes, Cherubin & Seraphin. Et quid multa loquar? Propter quẽ vnigenitus filius dei sanguinẽ suũ fudit, & genus redemit humanũ:& vt pauperes nõ despicerentur, formam serui susscepit:& quia pauperes & *Mat.4.c.* rusticanos,& piscatores elegit dominus,quos etiã beatos appellat. Nam facilius esse dicit camelum per foramen acus transire,q̃ diuitem intrare in regnum cœlo-*Ibi.9.c* rum. Princeps Apostolorũ Petrus, super quẽ Christus *Ibid.14.c* fundauit ecclesiam,verè immobilis petra, & firma confessio:nõne pauper erat,& despectus, & piscator? sed & Iacobus, & Ioãnes similiter pauperes erant:& transiens saluator *vidit eos cõsuẽtes retia sua, & nõ despexit,sed conuocauit,& affatus est eos.*O eminentia paupertatis. *Mat. 4.c.* Intantum pauperes erant, quod retia noua emere non *& Mar.b.* valebant ad capiendũ pisces,sed vetera consuebãt.Sed & Matthęus similiter nõne in Telonio sedebat,& trãsiens Iesus vidit illũ,& dicit ei:Sequere me.Et exurgens *Matt.9.a* secutus est eum,& dereliquit auariciã matrem, & rapinam nutricem: & nõ timuit iniunctionẽ regis, sed statim audito verbo,secutus est regẽ regum,& dominum dominorum? Et qui aliquando aliena rapiebat, cœpit donare sua:& pro telonario factus est Apostolus,& de raptore constituitur euangelista: & qui aliquando lupus,nunc factus est agnus.Et Petrus pro hamo piscato-*Ibid.16.c* rio, accepit claues regni cœlestis. Ideo fratres charissimi amemus pauperes,& peregrinos, & per bona opera promereamur dominum, fugiẽtes auariciam matrem & radicem malorum omniũ,& superbiam, quæ est inimica deo:quò possimus,meliores effecti,inuenire misericordiam in illa die,fauente Iesu Christo domino nostro,cui est gloria, in secula seculorum, Amen.

Homilarum XXVII.in Matthæũ ex variis ac diuersis locis huc collectarum, finis.

†Quòd in mansuetudine Christum oportet imitari,& de malorum oblitione.Et quòd in virtute positum,lædere potest nihil.ex Matthæo.

Item de sumentibus indigne diuina & sancta mysteria ex eodem Marc.cap.xxvj.vide in vltimo tomo,ad populum Antiochenũ.Homil.ij.& lx.

HOMIL.

HOMILIAE ALIQVOT IN EVANGELIVM

Marci, authore Ioanne Chrysostomo, si modò inscriptio non mentitur authorem. Harũ priores tres hactenus sub vnius nomenclatura sermonis impressæ circunferuntur: reliquæ nunc primùm euulgantur ad communem studiosorum vtilitatem: idque beneficio Reuer. in Christo patris D. Guillelmi Parui Trecasinæ primùm, deinde Syluanectensis ecclesiæ episcopi dignissimi, Theologiæ etiam Parisiensis doctoris longè eximii,

Ex recognitione Godefridi Tilmanni in Parisiensi Cartusia monachum professi.

Argumentum Homiliæ primæ.

Principiũ euangelij Marci tractatur. Obiectioni respondetur Porphyrij eius, qui (teste Suida) propriè ἐκαλεῖτο βασιλεὺς τυρίου Φιλόσοφος, qui & aduersum dogmata Christianæ legis libros scripsit quindecim. Hac gratia dictus est, ὁ τῶν χριστιανῶν πολέμιος. Aduersus hanc execrandam parauit dominus ecclesiæ suæ propugnandæ antagonistas, in quibus tres omnium maximè prefulserunt, Eusebius nimirum Cesariensis, qui pro quindecim, triginta opposuit libros, veluti ἀντικείμενος. Totidem Apollinarius Laodicenus antistes. Methodius Tyri episcopus alios aliquot.

Visionis huius extaticę seriẽ de animali tetramorph. habes, Eze. 1. & Apo. 4. c τετράμορφος, *id est, quadriformis.*

ANimal illud, quod in Ioannis Apocalypsi, & Ezechielis videtur principio tetramorphon, quod habebat faciem hominis, & faciem vituli, & faciem leonis, & faciem aquilę, in præsenti quoque loco significat: In Matthæo quidem faciem hominis, in Luca vituli, in Ioanne aquilæ, in Marco Leonis, qui in eremo ad hunc personat modum. *Initium euangelij Iesu Christi filij dei, sicut scriptum est in Esaia propheta: Vox clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius.* Qui in eremo personat, vtiq; leo est, & ad cuius vocem omnia animalia pertimescunt, & cõcurrunt, & fugere nõ audent. Simúlque considerate quòd Ioannes Baptista, vox dicitur, & dominus noster Iesus, sermo: & iure quidem: nam seruus præcedit dominum. Initium euangelij Iesu Christi filij dei, ergo non filij Ioseph. Initiũ euangelij, finis legis est. Finitur lex, & incipitur euangelium, sicut scriptum est in Esaia propheta: Ecce mitto angelũ meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam. Sicut scriptum est in Esaia. Quantum in memoria est, & in mea mente pertracto: tam septuaginta interpretes, quàm Hebræorum volumina diligentissimè ventilans, nunquam hoc in Esaia propheta scriptum esse reperire potui, quod ponitur: Ecce mitto angelum meũ ante faciem tuam: sed in Malachiæ prophetæ fine scriptum est. Sic autem in Malachiæ fine scribitur, quo modo nunc Marcus Euangelista ponit: Sicut scriptum est in Esaia propheta. Euangelistæ de sancto spiritu locuti sunt. Marcus iste qui scribit, non paruus est. Deniq; Petrus Apostolus in epistola sua ait: Salutat vos illa collecta, & Marcus filius meus. O Apostole Petre, Marcus filius tuus, filius non carne, sed spiritu, instructus spiri-

Marc. 1. a. Esa. 40. a. Malac. 3. c. 1. Pet. 5. d

talibus hoc ignorat: & quod alibi scriptũ est, alibi memorat: sicut scriptum est in Esaia propheta: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuã. Locum istum impius ille Porphyrius, qui aduersum nos conscripsit, & multis voluminibus rabiem suam euomuit, in quartodecimo volumine disputat, & dicit, Euangelistę tam imperiti fuerunt homines, non solùm in secularibus, sed etiam in scripturis diuinis, vt testimonium quod alibi scriptum est, de alio ponerent propheta. Hoc ille obiicit: nos ergo quid ei respondebimus? Orationibus vestris ista mihi videtur esse solutio, sicut scriptum est in Esaia. Quid scriptũ est in Esaia propheta? Vox clamantis in deserto, parate viam domini, rectas facite semitas eius. Hoc in Esaia scriptum est, expositio autem ipsius capituli in alio propheta melius dicitur. Et ipse dicit euangelista: Iste est, inquit, Ioannes Baptista, de quo etiam Malachias dixit: Ecce mitto angelum meũ ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam. Ergo quod dicit, scriptũ est, ad hoc capitulum refertur: Vox clamantis in deserto, parate viã domini, rectas facite semitas eius. Vt autem probaret is ipsum esse angelum, qui missus est, noluit ex suo probare sermone, sed ex prophetia prophetę. Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans: Ioannes fuit, deus noster erat: quod fuit, esse desinit: quod fuit antequam esset, non fuit. Cæterùm qui erat, ante erat, & semper erat: & erit, non habet aliquando principium. Ergo de Ioanne Baptista dicitur, fuit: de domino autem saluatore, erat. Vbi dicitur, erat, nullum habet initiũ. Ipse est qui dixit, qui est, misit me: non enim esse habuit aliquando initium. Fuit Ioãnes in deserto baptizans & prædicans: in deserto fuit vox dominum prędicatura. Aliud antè personare non debuit, nisi saluatoris aduentum. Fuit Ioannes in deserto. Fœlix ista conuersatio, despicere homines, angelos quærere: vrbes deserere, & in solitudine inuenire Christum. Fuit Ioannes in deserto baptizans & prędicans: baptizare manu, docere sermone. Baptismus Ioannis prędecessit baptismum saluatoris: sicut Ioannes Baptista præcursor fuit domini saluatoris, sic & baptismus Ioannis Baptistæ præcursor fuit domini saluatoris: illud datum est in pœnitentia, hoc in gratia. Ibi pœnitentia tribuitur, ibi venia: hic victoria. Et egrediebatur ad illũ omnis Iudæa. Ad Ioannem Iudæa concurrit, Hierosolyma concurrit: ad Iesum verò dominum saluatorem omnis concurrit orbis: Notus in Iudæa deus, in Israël magnũ nomen eius. Ad Ioannem ergo cõcurrit Iudæa, & Hierosolyma: cęterùm ad saluatorem omnis orbis. Veniebant vniuersi, & baptizabantur, ab illo in Iordane flumine, confitentes peccata sua. Baptizabantur à Ioanne: Ioannes Baptista legis vmbram præfert, ergo ad legem tantùm Iudæi baptizabantur. Hierosolyma veniebat, & baptizabantur ab illo in Iordane fluuio descendente: lex enim descendit: licet baptizet, tamen deorsum est. Iordanis hic interpretatur fluuius descendens: cęterùm dominus noster, & trinitatis mysterium יָרַד, id est, desursum est. Dicet aliquis: Si deorsum est, ergo deorsum est dominus, qui baptizatus est in Iordane. Et rectè in Iordane baptizatus est: legis enim præcepta seruauit, quia circunciśus lege est, & baptizatus lege est.

Porphyrius

Ioãnes fuit, deus autem erat.

Exod. 3. d

Fœlix, qui in solitudine Christũ quærit, & inuenit cũ Baptista.

Psal. 75. a.

Iordanis & יָרַד, id est, descendit.

Et erat Ioannes vestitus de pilis camelorum, & zona pellicea, & cibus eius locustæ, & mel syluestre. Sicut sacerdotum principes sunt, sacerdotes Apostoli: sic monachorum princeps Ioannes Baptista est. Et quantum tradit Hebræorum scriptura, & vsque hodie in memoria est inter nomina sacerdotum, & inter pontifices Ioannes nominatur.

Ioannes prærogatiua sanctimonię.

tatis, etiam inter pōtifices Iudæorū celebratur vsque hodie.

natur. Ita virum illum & sanctum,& sacerdotem fuisse perspicuum est. Sed & nos legimus in euangelio secūdum Lucam de genere illum fuisse sacerdotali. Fuit, inquit, sacerdos Zacharias nomine,& iste in vice sua. Hoc autem propriè non deferebatur, nisi principibus sacerdotum, hoc est pontificibus.Hoc totum quare dixi? Vt sciamus istum esse pontificem, qui sciebat Christum esse venturum,& Christum non quærebat in templo,sed in deserto separauerat se à multitudine.Oculis expectātibus Christum, nihil aliud dignum est aspicere,nisi Christum. Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, non lana, ne delicatas vestes putares. Denique & ipse dominus noster in euangelio ipsius testis est: Ecce,inquit,qui mollibus vestiuntur,in domo regum sunt.Benedicamus igitur dominum, cui cum patre, & spiritu sancto,honor, gloria,& potestas,in secula seculorum, Amen.

Luc. 1. a.

Mat. 11. a

Homilia secunda.

Quòd Ioannes vestiebatur pilis camelinis, & zona pellicea succingebatur.

NVnc veniamus orationibus vestris ad intelligentiam spiritalem. *Et erat Ioannes vestitus pilis cameli,& zona pellicea circa lumbos eius.* Ipse dicit Ioannes:Illum oportet crescere,me autem minui:qui habet sponsam,sponsus est:amicus autē spōsi gaudio gaudet, si videat sponsum.Et deinde ipse dicit:Venit fortior post me,cuius non sum dignus soluere corrigiam eius calciamentorum: quasi dicat, illum oportet crescere,me autem minui:oportet euangelium crescere,me autem legē minui.Erat igitur Ioannes,hoc est,lex in Ioanne,vestitus pilis cameli, non poterat habere tunicam de agno,de quo dicitur:Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. De quo iterum dicitur: Sicut ouis ductus est in occisionem.De illo in lege tunicam habere non possumus: Et zonam pelliceam habebat in lege, quia Iudæi hoc solum putant peccatum esse, quod opere peccant: cæterùm dominus noster Iesus in Apocalypsi Ioannis: qui videtur inter septē candelabra,& habebat zonam auream,non in lumbis,sed in pectore. Lex in lumbis cingitur:Cæterum Christus, hoc est Euangelium, & monachorum virtus,non solū in libidine, sed in mente condemnatur.Hic nec cogitari quidem expedit: ibi, qui fornicatus fuerit,tenetur in crimine.Amen,amen dico vobis,qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.Scriptum est,inquit, in lege, non adulterabis. Hæc est zona pellicea circa lumbos hærens. Ego autem dico vobis, qui viderit mulierem ad concupiscendum, iam mœchatus est eam in corde suo. Hæc est zona aurea, quę in pectore cingitur. *Vestitus pilis cameli, & locustas, & mel syluestre comedebat.* Locusta animal paruulum est,& inter volatile & reptile medium est. Neq; enim à terra satis tollitur, quia si paululum eleuatur,nō tam volat, quàm salit.Et cùm à terra se paululū eleuauerit, iterum pennis deficientibus, cadit in terram:ita & lex videbatur quasi quidem ab idololatriæ errore paululum recedere,sed ad cœlum volare non poterat: regnum enim cœlorum nunquā legimus in lege. Vultis scire quia regnum cœlorum in euangelio tantū prędicatur? Pœnitentiam,inquit,agite,appropinquabit enim regnum cœlorum. Ergo lex tollebat homines de terra paululum, & ad cœlum perducere non poterat. Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.Locustas,& mel quoque ipse comedebat,nō domesticum,sed syluestre,inter feras, inter bestias,non in domo,non in ecclesia,sed extra ecclesiam.Syluestre enim mel deficiebat in lege, vnde & mel nunquam in sacrificiis oblatum legimus. Miretur aliquis & dicat: Quare cùm oleum, cùm simila, cùm aries,cùm agnus, cùm sanguis pecudum,cùm cætera offeruntur in sacrificio dei, mel tantum non offertur? Denique quod dicit: Et quodcunque offertur, sale conditum offertur in sacrificio: &, Sermo vester sit sale conditus.Mel penitus non offertur.Et quodcunque contigerit,inquit,immundum erit.Mel sanè voluptatis indicium est,& suauitatis:semper enim voluptas mortificat,semper voluptas deo non placet:quodcunque dulcedinem habet,in dei sacrificiis non offertur.Mel quidem ipsum videtur dulce esse, & sensum suauitate demulcens: sicut & voluptas,sicut & libido,sicut & lasciuiæ.Mel videtur quidem hinc inde confectum esse de floribus, sed si respicias inter ipsos flores, & cadauera, & putredines habere,& cætera istiusmodi. Ergo mel non solùm de floribus, sed & de quocunque voluptuoso est.Videtur quidem suaue esse, sed si discrimen respicias, mortiferum est.Hoc totum quare dixi?Quoniā in lege initia erant, in Euangelio perfectio. *Venit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiam calceamentorum eius.*

Ioan.3.d.

Ioan.1.d.

Esa. 53.c

Apoc. 1.c

Mat. 5. d

Deu.5. b

Matt. 19.c.

Locusta Ioannis quid

Mat.3. a.

Lauit.2.c

Mel nusquam in lege offertur, q̄ mortificat: contrà sal, quòd mordicat.

Videtur quidem esse humilitatis indicium: quasi dicat,non sum dignus seruus eius esse. Sed in istis verbis simplicibus aliud demonstratur sacramētum.Legimus in Exodo. Legimus quoq; in Deuteronomio, legimus in libro Ruth:quoniam si quis cognatus erat,& eā quæ de genere eius veniebat,accipere nolebat vxorem, veniebat alius, qui secundus erat in genere, præsentibus iudicibus,& maioribus natu,& dicebat: Tibi competit matrimonium, tu debes eam accipere. Si nolebat, veniebat illa, quam nolebat accipere, & tollebat calceamentum eius, & percutiebat in faciem eius,& conspuebat eum, & sic alteri nubebat. Hoc fiebat propter ignominiam: interim secundum literā,vt si fortè pauperiorem contempsisset,hac ignominia terreretur.Ergo hic sacerdotium demonstrat. *Dicit ipse Ioannes: Qui habet sponsam, sponsus est. Ille habet sponsam ecclesiam, ego autem amicus spōsi sum, non possum soluere corrigiam calceamenti eius in lege, quoniam ipse ecclesiam duxit vxorem.* Ego baptizo vos aqua, ego minister sum, ille author & dominus est, ego aquam præbeo:ego qui creatura sum, creaturam præbeo, ille qui increatus est, increata præstat: ego baptizo vos aqua,ego præbeo quod videtur, ille quod non videtur: ego qui visibilis sum,do aquam visibilem, ille inuisibilis,dat spiritum inuisibilem. Quem nobis concedat pater vnà cum filio, in secula seculorum, Amen.

Deu.25.b

Ruth. 4.

Ioan.3.d.

Homilia tertia.

De Christi baptismo, & legis commutatione in euangelicæ gratiæ sacramenta.

ET factum est,in diebus illis venit Iesus à Nazareth Galilææ. Videte vnitiones significationesq; verborum.Non dixit,venit Christus: non dixit, venit filius dei, sed venit Iesus. Dicat aliquis, quare non dixit, Christus? Secundum carnem loquor: cæterum deus semper sanctus est, nec sanctificatione indiget: sed etiam de carne Christi loquimur, nōdum fuerat baptizatus, & à spiritu sancto vnctus fuerat. Secundum carnem loquor, secundum formam serui loquor,nemo scandalizetur.De eo loquor,qui quasi peccator venit ad baptismum, non quòd Christum dimidam,non quòd alius Christus, & alius Iesus, & alius filius dei: sed quòd vnus, atque idem pro varietate temporum

porum nobis diuersus est. *Iesus à Nazareth Galilææ.* Videte mysterium. Ad Ioannem Baptistam venit primũ Iudęa & Hierosolyma, dominus noster initium euangelici baptismi,& legis sacramenta commutauit in euangelij sacramenta:non venit de Iudæa, non venit de Hierosolyma,sed venit de Galilęa Gẽtium. Iesus à Nazareth Galilæę.Nazareth interpretatur flos.Flos venit ex flore. *Et baptizatus est in Iordane à Ioanne.* Grandis misericordia,qui peccata nõ fecerat, baptizatur quasi peccator.In baptismate domini omnia peccata dimittuntur. Sed quasi præuium quoddam est baptismi domini saluatoris,cęterum vera remissio peccatorum in Christi sanguine est, in trinitatis mysterio. *Et statim ascendẽs de aqua,vidit apertos cœlos.* Hoc totum quod scribitur,nobis scribitur. Ergo antequam baptismum accipiamus, clausos habemus oculos,cœlestia non videmus. *Et spiritum tanquam columbam descendentem, & manentem in ipso, & vox facta est de cœlo:Tu es filius meus dilectissimꝰ,in quo cõplacui.*

נצר id est, flos, germẽ, surculus.

Iesus Christus baptizatur à Ioãne,spiritus sanctus descendit in specie columbæ, pater de cœlis dat testimonium.Videte Ariani, videte hæretici,& in baptismo le su mysterium trinitatis est.Iesus enim baptizatur,spiritus sanctus descendit in specie columbę, pater de cœlo loquitur.Vidit apertos cœlos. Quando dicitur, vidit, ostenditur qꝺ alij non vidissent, neq; enim omnes vident apertos cœlos. Denique & Ezechiel quid dicit in principio suo?Et factum est,inquit,cùm sederem secus fluuium Chobar,in medio captiuorum, vidi,inquit,apertos cœlos.Ego vidi,cęterum alij non videbant. Ne quis putet cœlos simpliciter & carnaliter apertos, nos ipsi, qui modo hic sedemus secũdum diuersitatem meritorum,aut apertos videmus cœlos,aut clausos.Plena fides apertos habet cœlos : cæterum dubia, clausos. *Et spiritum tanquam columbam descendentem.* Solent nobis Manichęi & Marcionistæ,& cæteræ hæreses obiicere,& dicere:Ergo si Christus in corpore est,& ipsa caro, quam assumpsit, non est deposita, nec deposuit eam : ergo & spiritus sanctus qui descendit, in columba est. Videtis sibila serpentis antiqui, videtis illum colubrum, qui de paradiso eiecit hominem, & nos velle de paradiso fidei eiicere?Non dixit,sumpsit corpus columbę:sed,spiritum tanquam columbam.Vbi dicitur,tanquam,non veritas, sed similitudo monstratur:in deum autem saluatorem non scriptum est, natus est tanquam homo, sed natus est homo: hic verò dicitur, tanquam columbam .Ergo quod visum est, similitudo monstrata est, cæterum veritas non fuit. *Et statim spiritus expulit eum in desertum.* Spiritus qui descenderat in specie columbæ. Vidit,inquit,apertos cœlos,& spiritum tanquam colũbam descendentem, & manentem cum ipso. Videte quid dicat, manentem, hoc est perseuerantem,hoc est nunquam recedentem. Denique & ipse Ioannes dicit in alio loco euangelij:Et qui misit,inquit,me,dixit mihi: Super quem videris spiritum sanctum descendentem,& manentem.In Christum spiritus sanctus descendit, & permansit: cæterum in hominibus descẽdit quidem, sed non permanet. Denique in volumine Ezechielis,qui propriè Ezechiel in typo saluatoris est. Deniq; ad nullũ alium prophetarũ, loquor de maioribus, dicitur filius hominis,sed propriè ad Ezechiel dicitur. In Ezechiel ergo non transeunt viginti versus, aut triginta, & statim dicitur: Et factus est sermo domini ad Ezechiel prophetam.Dicat aliquis:Hoc quare tam crebrò ponitur in propheta? Quoniã spiritus sanctus descẽdebat quidem in prophetam, sed rursum secedebat.

Dictio tanquam similitudinem rei dicit, nõ veritatẽ.

Ioan.1.c

Ezech.1.a.

Quando dicitur,& factus est sermo domini,ostẽditur, quia spiritus sanctus qui recesserat, rursum veniebat. Quando enim irascimur , quando detrahimus,quãdo tristiciam habemus,quæ ducit ad mortem,quando cogitamus ea quę carnis sunt , putamus quia spiritus sanctus permanet in nobis? Speramus quia spiritu sancto manente in nobis, fratrem odiamus, aut mali quidpiã cogitemus?Quãdo ergo aliquid boni cogitamus,sciamus quia spiritus sanctus habitat in nobis: si verò aliquid mali signum est quòd spiritus sanctus recesit à nobis.In saluatore autem propterea dicitur: Super quẽ videris spiritum sanctum descẽdentem, & manentem in eo,ipse est. *Et statim spiritus expulit eũ in desertum.* Quãti monachi habitant cum parentibus suis, si descenderit spiritus sanctus , & manserit super eos , ipse spiritus expellit eos in desertum . Spiritus sanctus expellit eos de domo , & ducit in solitudinem.Spiritus sanctus nõ libenter habitat, vbi turbæ,& frequentia, & dissensiones,& rixæ sunt: sed spiritus sanctus propriè sedem habet solitudinem. Denique & dominus noster, atq; saluator, quãdo orare volebat,solus,inquit, recedebat in montem, & ibi tota nocte orabat.Erat in die cum discipulis, in nocte orationem suã pro nobis patri dedicabat.Hoc totũ quare dico?Quia solent aliquanti fratres dicere: Si in cœnobio mansero , solus orare non possum.Nunquid dominus noster dimittebat discipulos?Vtiq; erat cum discipulis,sed quando volebat orare intentius,solus secedebat.Et nos ergo si volumus orare plusquam in publico , habeamus cellulam, habeamus agros,habeamus deserta: possumus & virtutes habere de fratribus,& solitudinẽ:pręstante Christo domino nostro,qui viuit & regnat in secula seculorũ, Amẽ.

Solitudo quidẽ sancta, nõ turba, assessorem habet spiritũ sanctum. Mat.14.c

Homilia quarta.

Transiliens pericopen illam, Et statim spiritus expulit &c. quòd alio loco eam tractarit liberalius, commentatus forsan in caput Matthæi quartum:ad eum transit locum,Eratq; cum bestiis,vsque ad id: Et ingrediuntur Capharnaum.

Paræneſis ad lectorem.

Apparet,optime lector,ad Homiliæ huius vmbilicum impositum esse memoriæ authoris, quisquis tandem is est. Ibi siquidem ad hunc legis modum:Igitur ante passionem dicitur,quòd scilicet miserint retia,tamen non scribitur quod prendiderint. Post passionem verò mittunt rete & prendunt: & tantum prendunt,vt retia rumpantur.Contrà,habes apud Lucam.c.5.nihil capi nocturna piscatione potuisse:ad verbum autem domini, missò per Petrum reti, tantam esse congressam piscium multitudinem, vt rete diffinderetur . Idq; contigisse liquet, priusquam dominus Iesus precium humanæ salutis dependisset.Post verò passionem legis apud Ioannem cap.vltimo: Et cùm tanti essent, non est ruptum rete.

AD finem superioris lectionis est scriptum: *Erãtque cum bestiis, & angeli ministrabant illi.* Et quoniam præterita dominica non fuit spacij satis, vt vsque ad istum locum veniremus : debemus finem præteritæ lectionis, hodiernæ lectionis facere principium.Scriptura enim sancta hęret sibi tota, & vno spiritu copulata est: & quasi vna cate nula est, atque vt circulus in circulũ innectitur,& quic quid aliud sumpseris,aliud latè pendet. Eratq; cum bestiis,& angeli ministrabãt illi.Erat Iesus cum bestiis , & ideo angeli ministrabant ei . Ne tradas, inquit , bestiis animam confitentem tibi . Istæ sunt bestiæ,quas calcabat dominus euangelico pede, & calcabat super leonẽ & draconem. Et angeli ministrabant ei: non qꝺ videri debeat grande atq; mirabile,si angeli ministrabãt deo: neq; enim grande est,si serui obsequuntur domino:sed hoc

Mar. 1. b

Pſal.73. d.

Ἀ simili ductа σὺν νέσει.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc totum de assumpto homine disputatur, Eratq; cũ bestiis. Deus esse cum bestiis non potest, sed caro ista, quæ humanis tentationibus subiacet. Hoc corpus, hæc caro quæ sitiuit, quæ esuriuit: ipsa tentatur, ipsa superat, in ipsa nos vincimus. *Apoc.3.b* *Postquam autem traditus est Ioannes, venit Iesus in Galilæam.* Historia manifesta est, & absque nostra interpretatione audientibus patet. Rogemus ergo eum, qui habet clauem Dauid, qui aperit, & nemo claudit: qui claudit, & nemo aperit: vt nobis aperiat euangelica adyta, vt & nos quoq; dicamus cũ Dauid, *Psal.118.c* Reuela oculos meos, & considerabo mirabilia tua de lege tua. Turbis dominus in parabolis loquebat, & loquebatur foris, nõ intrinsecus: id est, in spiritu, sed foris in litera. Et nos ergo rogemus dominũ, vt introducat nos in mysteria sua, vt introducat nos in cubiculũ suũ, *Cant.1.a.* & dicamus cũ sponsa in Canticis canticorum: Introdu- *2.Cor.3.c.d* xit me rex in cubiculum suum. Dicit Apostolus, q̃ velamen fuit positum super oculos Mosi: ego dico, quòd non solùm in lege velamen sit, sed etiam in euangeliũ nescienti est. Iudæus audit, & non intelligit, velamẽ positum est illi in euãgelio: Gentiles audiunt, hæretici audiunt, & velamen habent. Dimittamus ergo literam cum Iudæis: & sequamur spiritum cum Iesu, non quòd literam euangelij condemnemus. Factum est enim omne quod scriptum est, sed q̃ quibusdã gradibus ad maiora scandamus. *Postquam autem traditus est Ioannes, venit Iesus in Galilæam.* Et in præterita dominica diximus interpretantes Ioannem intelligi in lege, Iesum in euangelio: Ioannes enim dicit, Venit fortior me post me, cuius non sum dignus procumbens soluere corrigiã cal- *Ioan.3.d.* ciamentorum eius. Et in alio loco: Illum oportet crescere, me autem minui. Hic comparationem dicit legis & euãgelij. Et deinde: Ego baptizo vos in aqua, hoc est lex: ille vero baptizabit vos in spiritu sancto, hoc est, euãgelium. Venit ergo Iesus, quia Ioannes traditus est in carcerem. Clausa est enim lex, & iã præteritam non habet libertatem: sed de lege transiuimus ad euangelium. Videte, quid dicat: Postquam autem traditus est Ioannes, venit Iesus in Galilæam. Nequaquã in Iudæã, neq; in Hierosolymã: sed in Galilæam gentium. Venit Iesus in Galilæam. Galilæa in lingua nostra interpre- Κατανυ- tatur κατανυξις. Non enim ante aduentum saluatoris λιξις. *id est* erat ibi sublime aliquid: sed totũ deorsum ferens, ibi lu- *deuoluta.* xuria, ibi sordes, ibi immundicia, ibi porcorũ vicia vo- *Lege Suidã* lutabantur. *Prædicans euangelium regni dei.* Quantum in à גלל. *id* meo corde est, legens legem, legens prophetas, legens *est, voluit.* psalterium, nunquam regnum cœlorum audiui, nisi in *Luc.17.c.* euangelio. Postquam enim venit ille, de quo dictũ est, *Mat.11.b.* Et regnũ dei intra vos est, apertum est regnũ dei. Prædicans euangelium regni dei. A diebus Ioannis Baptistæ, regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiũt illud. Ante enim aduentum saluatoris & euangelij charitatem, antequam Christus aperiret paradisi ianuã cũ latrone: omnes sanctorũ animæ ad inferos deducebã- *Gene.38.g* tur. Deniq; dicit & Iacob, Lugens & gemens descendã ad inferos. Si Abrahã ad inferos, quis nõ ad inferos? In lege Abrahã apud inferos, in euangelio latro in paradiso. Non detrahimus Abrahæ, in cuius sinu omnes cupimus conquiescere: sed Christũ præferimus Abrahæ, euangelium legi præferimus: legimus, q̃ post resurre- *Matt.27.f* ctionem Christi, multi sanctorum apparuerunt in sancta ciuitate. Dominus noster atq; saluator & in terra *1.Pe.3.d.* prædicauit, & apud inferos prædicauit. Ideo mortuus est, ideo descendit ad inferos, vt animæ quæ ibi vinctę fuerant, laxarentur. *Prædicans euãgelium regni dei, & dicẽs:*

A *quoniam adimpletum est legis tempus: venit principium euangelij, appropinquauit regnum dei.* Non dixit, iam est regnũ dei: sed, appropinquauit regnum dei. Antequam ego patiar & sanguinem fundam, non est apertum regnum dei: propterea appropinquauit, quia necdum passus sum. *Pœnitemini, & credite euangelio:* nequaquam legi, sed euangelio. Imò per legem euangelio, sicut scriptum est, Ex fide in fidem. Fides legis fidem euangelij corroborauit. *Et præteriens secus mare Galilææ, vidit Simõnem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare: erant enim piscatores.* Simon necdum Petrus, necdum enim secutus fuerat Petram, vt appellaretur Petrus. Simon igitur & Andreas frater eius, cum essent iuxta mare, & mitterent retia in mare. Scriptura non dicit, quia miserunt & ceperunt pisces. Vidit, inquit, Simõnem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare: erãt enim piscatores. Refert enim euangelium, quòd retia mitterentur: tamen non dicit, B quia aliquid ceperint. Igitur ante passionem dicitur q̃ scilicet miserint retia: tamen non scribitur, quod prendiderint. Post passionẽ verò mittunt rete & prendunt, *Ioan.21.b* & tantùm prendũt, vt retia rumpantur, mittentes retia in mare: erant enim piscatores. *Et dixit eis Iesus, Venite post me, & faciam vos piscatores hominum.* Fœlix piscationis mutatio. Piscatur eos Iesus, vt ipsi piscentur alios piscatores. Ipsi primum pisces efficiuntur, vt piscẽtur à Christo, postea ipsi alios piscaturi. Et dicit Iesus, Venite post me: & faciam vos piscatores hominum. *Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum.* Et protinus. Vera fides non habet interuallum: statim audit, statim credit, statim sequitur, statim piscator efficitur. Et protinus relictis retibus. Ego puto, q̃ in retibus, vicia seculi reliquerint. *Et secuti sunt eum.* Neque enim fieri poterat, vt sequentes Iesum habuerint retia. *Et progressus inde pusillũ, vidit Ia* C *cobum Zebedæi, & Ioannem fratrem eius: & ipsos in naui componentes retia.* Vbi dicitur, componentes: ostenditur, q̃ scissa fuerant. Mittebant enim retia in mare: sed quoniam scissa erant retia, pisces prendere non poterant. Componebant retia in mari: sedebant in mari, sedebant in naucula, sedebant cum patre Zebedæo: & legis retia componebant. Hoc interim diximus secundum intelligentiam spiritalem. Et ipsos in naui componentes retia: & ipsos qui in naui erant. In naui erant non in littore, non in statione solida: sed in naui hinc inde fluctibus collidebantur. *Et statim vocauit illos: & relicto patre suo Zebedæo in naui cum mercenariis, secuti sunt eum.* Dicat aliquis: Temeraria fides est. Etenim quid signi viderant, quid maiestatis aspexerant, vt vocarentur, & statim sequerentur eum? Sanè hic ostenditur nobis, quòd oculi D quoque ipsius Iesu & vultus, diuinum quiddam spirabant, & ad se contuentium oculos facilè conuertebãt. Alioqui nunquam dicente Iesu, sequimini me: secuti *Hieronym.* fuissent eum. Hoc enim si secuti fuissent eum sine causa: *Iuliano ſu-* non tam fides erat, q̃ temeritas. Nunc si sedenti mihi *per Matth.* quiuis præteriens dicat, Veni, sequere me: & sequar, nũ- *reuincit hoc* quid fides est? Hoc totum quare dico? Quia sermo ipse *argumento.* domini operatorius erat: & quodcunq; dicebat, opere efficiebat. Si enim ipse dixit, & facta sunt: ipse manda- *Psal.32.b* uit, & creata sunt: certè idem ipseq; vocauit, ideo secuti sunt. Et statim vocauit illos: & statim relicto patre suo Zebedæo, & cætera. Audi filia & vide, & inclina *Psal.44.c.* aurẽ tuam: & obliuiscere populũ tuum, & domũ patris tui: & concupiscet rex decorem tuum. Et relicto patre suo Zebedæo in naui. Audi monache, imitare apostolos: audi vocem saluatoris, & ignora carnalem patrem. *Audi monache ele-* Vide verum patrem & animæ & spiritus, & relinque *gantẽ &* patrem

Sanctum præsentiæ.

patrem corporeum. Relinquunt patrem Apoſtoli, relinquunt nauem, relinquunt totas in momento diuitias: relinquunt mundum, & infinitas diuitias. Totum enim, quod habebant, dimiſerunt. Deus non magnitudinem diuitiarum conſiderat, ſed animum dimittẽtis. Qui parua dimiſerunt, vtique & magna ſimiliter dimiſiſſent. Relicto patre Zebedæo in naui cum mercenariis, ſecuti ſunt eum. Hoc quod paulò antè in ænigmate diximus de Apoſtolis, quòd legis retia componebant, iam enim ſciſſa fuerant, prendere non poterant: iam ſalſugine maris exeſa fuerant, iam non poterant inſtaurari, niſi veniſſet ſanguis Ieſu, & innouaſſet ea. Relinquunt ergo patrem Zebedæum: relinquunt legem, quæ verè eos generauerat: & relinquũt in naui, in mediis maris fluctibus conſtitutum. Et videte aliud, quid ſequatur. Relinquũt, inquit, patrem, hoc eſt legem cum mercenariis. Omnia enim, quæ faciunt Iudæi, propter præſentem vitam faciunt: propterea mercenarij ſunt.

Leui.18. & Rom.10. a. Qui enim fecerit legem, viuet in ea. Non dixit, viuit in ea, hoc eſt, vt ex lege viuat in cœlo: ſed, viuet in ea, hoc eſt, quod facit in præſenti recipit. Denique ſcriptum eſt

Ezech.20.c Iudæi fœlicitatẽ præſentibus cõmodis metiuntur. in Ezechiele, Dedi, inquit, eis præcepta non bona, & mandata non optima: quæ facientes, viuent in eis. Viuunt in eis Iudæi: nihil aliud quærunt, niſi habere filios, diuitias poſsidere, ſe ſanos eſſe: omnia terrena quærũt, nihil de cœleſtib⁹ cogitãt. Propterea mercenarij ſunt.

Luc.15. d Vultis ſcire quia Iudæi mercenarij ſunt? Filius ille, qui ſubſtantiam ſuam conſumpſerat, & interpretatur in gẽtibus, dicit: Quãti mercenarij ſunt in domo patris mei? Relicto patre in naui cum mercenariis, ſecuti ſunt eũ. Dimiſerunt patrem, hoc eſt legem cum mercenariis in naui. vſque hodie Iudæi nauigant, & in lege nauigant, & ſunt in mari, & ad portum peruenire non poſſunt. Non crediderunt in portum, propterea non veniunt ad portum: quem vt omnibus nobis contingat, gratia faciat, & benignitas domini noſtri Ieſu Chriſti, cui cũ patre & ſpiritu ſancto gloria, imperium, honor ſit, nũc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Homilia quinta.

Et ingrediuntur Capharnaum, &c.) Perpetuæ ſerie deduxit aſſumptam pericopen ad alteram, quæ ſuccedentis eſt homiliæ principium, Et protinus, &c. excurrens interim, vt ferè ſolet, in moralem digreſsionem.

Mar.1.c INgrediuntur Capharnaum. Fœlix & pulchra mutatio. Dimittunt mare, dimittunt nauem, dimittunt vincula retium: & ingrediuntur Capharnaum. Prima mutatio, dimittere mare, dimittere nauem, dimittere priſtinum patrem, dimittere priſtina vicia. In retibus enim & in vinculis retium, omnia vicia relinquuntur. Videte ergo mutationem. Dimittuntur illa. Et quia illa dimiſerunt, quid ineniunt? Ingrediuntur, inquit, Capharnaum: in agrum conſolationis. Caphar enim, dicitur ager: Naum dicitur conſolatio. Si autem volumus Naum, quoniam lingua Hebræa multiplices habet intelligentias: & ſecundum diuerſitatem pronunciantis diuerſus quoque ſenſus efficitur. Naum ergo & conſolatio dicitur, & decorus. Ergo Capharnaum interpretari poteſt, & ager conſolationis, & ager pulcherrimus. Ibi vbi nos leginus: Ecce quàm bonum & quàm iocũdum: vbi inquam, nos dicimus τερπνόν, & Aquila interpretatur ἐυπρεπές: in Hebræo habetur, Naum, quod interpretatur pulchrum. Ingrediũtur Capharnaum: & ſtatim ſabbatis ingreſſus ſynagogam, docebat eos, vt ſabbati ocium relinquerent, & Euangelij opera ſumerent. *Erat docens eos quaſi*

כְּפַר, *id eſt ager, villa vicus.*
נַחוּם, *vox ebꝛæa id eſt, pro conſolatione, ſententia, aut pulchritudine.*
Pſal.132.a
חֲצַרְנַחוּם
ἐπιτερπές.

A poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ. Non enim dicebat, hæc dicit dominus: & qui miſit me, hæc loquitur. Sed ipſe loquebatur, qui prius locutus fuerat in prophetis. Aliud eſt dicere, ſcriptum eſt: aliud eſt dicere, hæc dicit dominus: & aliud eſt dicere, amen dico vobis. Videte in alio loco: Scriptum eſt, inquit, in lege: Non occides, non dimittes vxorem. Scriptum eſt. A quo ſcriptum eſt? A Moyſe mandante deo. Si digito dei ſcriptum eſt: tu quo modo audes dicere, amen dico vobis, niſi ipſe es, qui prius legem dediſti? Nemo audet mutare legem, niſi qui & ipſe rex eſt. Legem autem pater dedit, an filius? Reſponde hæretice. Quicquid volueris, libenter adſumo: vtrunque pro me eſt. Si pater dedit, & immutat: filius ergo æqualis eſt, qui immutat cum illo, qui dedit. Si autem ipſe dedit, aut ipſe mutat: æqualis authoritatis eſt & dediſſe, & mutaſſe: quod nemo poteſt

B facere, niſi rex. *Stupebant ſuper doctrina eius.* Quid quæſo, nouum docuerat, quid nouum dixerat? Eadem loquebatur per ſe, quæ loquutus fuerat per prophetas. Sed ideo ſtupebant: quia erat doctrina eius, quaſi poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ. Non loquebatur vt magiſter, ſed vt dominus: non loquebatur, authoritatem referens ad maiorem: ſed ipſe quod ſuum erat, loquebatur. Denique ſic loquebatur: quia quem locutus fuerat in prophetis præſens, dicebat: Ego qui loquebar, *Eſa.52. b* ecce adſum. Spiritus immundus qui prius fuerat in ſynagoga, qui illos duxerat ad idololatriã: de quo ſcriptum eſt: Spiritu fornicationis ſeducti eſtis. Spiritus qui *Oſee.4.c & 5.b* egreſſus fuerat de homine, & ibat in deſertum, & quæ- *Mat.12.d* ſiuit ſibi locum, & inuenire non potuit. Et alios dæmo-

C nes ſeptem ſecum tulit: & reuerſus eſt in domum priſtinam. Eo tempore iſti ſpiritus erant in ſynagoga: & præſentiam ſaluatoris ferre non poterant. Quæ enim com- *2.Cor. 6.e* municatio Chriſto & Beliæ? Non poterant Chriſtus & Belias in vno concilio commorari. *Et erat in ſynagoga eorum homo in ſpiritu immundo, & exclamauit, dicens: Quid nobis & tibi?* Qui dicit, quid nobis & tibi: vnus eſt, & de pluribus confitetur. In eo enim quòd vincitur, intelligit & ſuos ſecum eſſe ſuperatos: & exclamauit, dicens: Exclamauit, quaſi tormenta ſuſtinens, quaſi in dolore poſitus, quaſi flagella ferre non valens. *Et exclamauit, dicens: Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? veniſti perdere nos? Scio qui ſis, ſanctus dei.* Et in tormento poſitus, & tormentorum magnitudinem clamore demonſtrans: tamen dolos ipſos non intermittit. Cogitur verum dicere, tormenta cogũt, ſed malicia vetat. Quid nobis & tibi Ieſu Nazarene? Quare non confiteris filium dei? Nazarenus te

D torquet, & non filius dei? Sentis pœnas, & non confiteris nomen Ieſu Nazareni? Veniſti perdere nos? Verum eſt, quod tu dicis: veniſti perdere nos, ſcio qui ſis. Videamus quid dicas, ſanctus dei. Moyſes ſanctus dei non fuit? Eſaias ſanctus dei non fuit? Hieremias ſanctus dei non fuit? Prius, inquit, quàm naſcereris, in vul- *Hiere.1.a* ua ſanctificaui te. Hoc dicitur ad Hieremiam, & ſanctus dei nõ fuit? Ergo nec illi qui ſancti erant. Sed quare non dicis ad eos: ſcio qui ſis, ſanctus dei? O peruerſitas mentis: inter flagella & tormenta poſitus: & ſcit verum, & tamen confiteri non vult. Scio qui ſis, ſanctus dei. Noli dicere, ſanctus dei: ſed, ſanctus deus. Fingis te ſcire, ſed neſcis. Aut enim ſcis, & doloſè taces: aut certè ignoras. Non eſt enim ſanctus dei: ſed ſanctus deus. Hoc totum quare dico? vt non acquieſcamus teſtimoniis dæmonum. Nunquam enim verum loquitur. Siquidem mendax eſt, ſicut pater eius. Pater, in- *Ioan.8.f* quit, veſter mendax eſt: & ab initio mendax eſt, ſicut

Lxx. verterunt. ἡ ἱμερὸς. iucundus. εὐπρεπὴς. decens, decorus, elegans formæ.
נָעִים, *id eſt pulchrum, iucundũ.*
נָעֳמִי, *id eſt, fuit iucũdi*
Exo.20. & Mat. 19.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

& pater eius. Pater, inquit, mendax est, & veritatē non A loquitur: sicut & pater eius, qui est pater Iudæorum. Vtique diabolus ab initio mendax est. Et quis est pater diaboli? Vide quid dicat: Pater enim vester mēdax est: ab initio mendacium loquitur. Sicut & pater eius: quasi dicat, hoc est, diabolus mendax est, & mēdacium loquitur. Et pater est ipsius mendacij: non quòd diabolus alium patrem habeat, sed quòd mendacij pater, diabolus est: propterea dicit: mendax est, & ab initio mundi veritatem non loquitur, hoc est, mendacium loquitur, & est pater eius, hoc est, ipsius mendacij. Hoc in transitu dixerimus, quoniam non debemus testimoniis credere dæmonum. Dicit dominus atq; saluator, Hoc genus, inquit, non exit, nisi in multis ieiuniis & orationibus: &, ecce video multos vacare ebrietatibus, ructare vinum, & inter epulas exorcizare, & clamare dæmones, & credimus Christum esse mentitum? Dixit enim, Hoc genus non exit, nisi in multis ieiuniis & orationi- B bus. Hoc totum propterea loquor, ne facilè credamus testimoniis dæmonum. Denique quid facit saluator?

Mat.17.c.

Et comminatus est ei Iesus, dicens: Obmutesce, & exi ab homine.

Nam dicit veritas testimonio mendacij: Non veni, vt tuo testimonio comprobarer: sed vt te eiicerē de creatura mea. Non est pulchra laudatio in ore peccatoris: non indigeo eius testimonio, cuius tormenta desidero. Obmutesce. Laus mea sit silentium tuum. Nolo me laudet vox tua, sed tormenta tua: pœna tua laus mea est. Non quia laudas, gratulor: sed quia exis, gratulor. Obmutesce, & exi de homine: quasi diceret, exi de domo mea. Quid facis in hospitio meo? Ego intrare desidero: obmutesce, & exi de homine: de homine, de rationali animali. Exi de homine: relinque mihi hospitium præparatum. Dominus desiderat domum suam: exi de homine, de rationali animali. Exi de homine. Dixit & C in alio loco ad legionem, vt egrediatur de homine, & ingrediatur in porcos. Vide, q̄ preciosa sit anima hominis. Hoc aduersus eos, qui putant & nos & animalia vnam animam habere, & vnū spiritū trahere. De vno homine expellitur, & in duo milia porcorum mittitur: hoc enim precioſum est, quod seruatur: illud est vile, quod perditur. Exi de homine, vade in porcos, vade in animalia, vade quocunque alio volueris, vade in abyssos. Hominem relinque, hoc est, possessionem propriè meam: exi de homine. Nolo te hominem possidere, iniuria mea est te versari in homine, cum ego verser in homine. Ego assumpsi corpus humanum. Ego habito in homine. Caro ista, quā possides, meæ carnis portio est, egredere de homine. *Et discerpens illum spiritus immundus.* Dolorem suum hic signis ostendit, discerpens eū: quoniam animam lædere nō poterat. Corpus quidem lędit: sed quoniam alio modo non poterat intelligi, e- D grediens dæmon: signis corporis ostenditur, quòd egressus sit. Et discerpens eum spiritus immundus. Quia spiritus mundus stabat: propterea fugit spiritus immundus. *Et exclamans voce magna, exiit ab eo.* Exeuntem se, & clamore vocis, & discerptione corporis, protestatus est. *Et mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se,* & cætera.

Matth. 8.d & Luc.8.c

Legamus Acta Apostolorum, Legamus signa quæ fecerunt veteres prophetæ. Facit signa Moyses, & quid dicunt incantatores Pharaonis? Digitus dei est. Moyses facit, & illi potentem alium confitentur. Deinde faciunt Apostoli signa in nomine Iesu: Surge & ambula. Et in spiritu, inquit, Iesu egredere. Semper Iesus nominatur: hic verò quid dicit? Exi de homine. Non nominatur alius, sed ipse est, qui cogit eos exire. *Mirati sunt omnes: ita vt inter se conquirerent, dicentes: Quidnam est hoc? Quæ doctrina hæc noua?* Quia dæmon egressus fuerat. Nihil nouum hoc: nam & exorcistæ Hebræorum facere consueuerant. Sed quid dicit? Quæ est hęc doctrina noua? Quæ noua? *Quia in potestate, spiritibus immundis imperat.*

Exod.8.c Actо.3.b

Non alium nominat, sed ipse præcipit. Non in alterius nomine dicit, sed in sua potestate. *Et processit fama rumor eius in omnem regionem Galilææ.* Non in Iudæam, nō in Hierosolymam. Doctores enim Iudæorum inuidentes Iesu, rumorem egredi non sinebant. Denique & Pilatus & alij nouerant, quòd Pharisæi Iesum propter inuidiam tradidissent. Rumor ergo ingreditur in eas au- *Mat.27.b.* res, quæ inuidia non clauduntur. Hoc totum quare dico? Quia rumor eius egressus est in omnem Galilæam. In totam Galilæam peruenit: & in vnum viculum Iudææ non peruenit. Hoc totum quare dico? Quia anima quæ semel possessa fuerit ab inuidia: difficile est, vt virtutes recipiat. Impossibile penè est remediari am- *Remediari nisi difficū.* mam, quam inuidia possederit. Denique primum homicidium & parricidium fecit inuidia. Duo erant homines in mundo Abel & Cain. Abel munera suscepit *Gen.4.a* dominus, Cain non suscepit. Qui virtutem imitari debuerat, adeò non fecit: sed statim interfecit eum, cuius dominus munera susceperat. Quam inuidiam vtinam fugiamus, omnes, & virtutem sequamur, præstante domino, cui honor in secula seculorum, Amen.

Homilia sexta.

Et protinus egredientes, &c.) Socrum Simonis Petri febri laborantem benignissima alleuat manus redemptoris, eadem depulsa febri sanctis continuò ministrat. Vtrūque tractat ἀλληγορικῶς, interpres. Ad eum protenditur locum, Vespere autem, &c.

Mat.8.c

ET protinus egredientes de synagoga venerunt in domum Simonis & Andreæ, cum Iacobo & Ioanne. Instruxerat dominus quadrigam suā: & super Cherubim ferebatur, & ingreditur in domum Petri. Digna enim erat anima eius, quæ tantum hospitem susciperet. Venerunt, inquit, in domum Simonis & Andreæ. *Discumbebat autem socrus Simonis febricitans.* Vtinam ad nostram domum veniat & ingrediatur, & febres peccatorum nostrorum sua iussione sanet. Vnusquisque nostrum febricitat. Quando irascor, febricito: quot vicia, tot febres sunt. Sed rogemus Apostolos, vt precentur Iesum, & accedat ad nos, & tangat manum nostram. Si enim manum nostram tetigerit, statim fugit febris. Egregius medicus, & verus est archiater. Medicus Moyses, medicus Esaias, medici omnes sancti: sed iste archiater est. Nouit diligenter venas tangere, & morborum arcana scrutari. Non tangit aurem, nō tangit frontem, non tangit aliam partem corporis, sed manum tangit. Propterea enim febricitabat, quia bona opera non habebat. Primum itaq; sanantur opera, & postea febris tollitur. Non potest fugere febris: nisi opera sanentur. Quando manus nostra habet mala opera, iacemus in lectulo, alleuare nos non possumus, ambulare non possumus: toti siquidem in ægritudine sumus. *Et accedens ad illam quæ ægrotabat.* Surgere enim ipsa non potuit, quia iacebat in lectulo, ideo venienti occurrere non potuit: sed iste misericors medicus, ipse vadit ad lectulum, qui oniculam morbidam suis humeris portauerat. Ipse venit ad lectulum: & accedens vltrò accersit, vt vltrò sanaret. Et accedens, vide *Luc.15.a.* quid dicat: Debueras quidem mihi venienti occurrere: debueras venire ad ostium, & suscipere me, vt

Vitiis animæ nostræ febricitant.

ἀρχίατρ. primarius princeps. ἰατρὸς s. medicus. hinc archiater.

sanitas

sanitas tua non tantùm misericordiæ meæ esset, sed & voluntatis tuæ. Sed quoniam magnitudine febriũ opprimeris,& leuare te non potes,ipse venio. *Et accedens, eleuauit eam.* Quia surgere ipsa nõ poterat,leuatur à domino. *Et eleuauit eam, apprehendens manum eius.* Manum quidem prendit.Et Petrus quãdo periclitabatur in mari & submergebatur:manus ipsius tangitur & eleuatur. Et leuauit eam apprehensa manu eius:manu sua apprehendit manum. O beatam amiciciam,ô pulchrũ oscu-
Luc.5.b. lum.Eleuauit eam apprehensa manu eius:manum illius sanauit sua manu. Apprehendit manum eius quasi medicus,tentauit venas,vidit magnitudinem febrium ipse & medicus & medicamentum. Tangit Iesus, & fugit febris. Et in nobis tangat manum, vt mũdentur opera nostra.Ingrediatur domum nostram:leuemus nos aliquando de lectulo,non iaceamus.Iesus stat ante lectulum , & nos iacemus . Surgamus & stemus,ignominia nostra est nos ante Iesum iacere. Dicat aliquis , Vbi est
Ioan.1.c Iesus?Hic est in præsenti.Medius,inquit, inter vos stat,
Luc.17.c. quem vos nescitis.Regnũ dei intra vos est.Credamus, & videmus præsentem Iesum . Si manum eius tangere non possumus , aduoluamur pedibus.Si non possumus ad caput peruenire,saltem pedes ipsius lachrymis lauemus.Nostra pœnitentia vnguentum saluatoris est. Vide quãta sit misericordia saluatoris.Peccata nostra mali odores sunt,putredo sunt: tamen si agamus pœnitentiam , propter peccata si ploremus , peccata nostra putrida vnguentum efficiuntur domini . Rogemus ergo dominum,vt apprehendat manum nostram. *Et confestim,*inquit,*dimisit eam febris.* Statim vt manus apprehenditur,febris fugit.Videte quid sequitur, Et continuò dimisit eam febris.Spem habeto peccator,si tamen de lectulo surrexeris.Denique & sanctus Dauid qui corrue-
1.Reg.12.c rat, qui cum Bersabee vxore Vriæ Cethæi iacebat in lectulo,& adulterio febricitabat, postquam dominus sanauit eum,postquam dixerat,Miserere mei deus secun-
Psal.50.a dum magnam misericordiam tuam: &,tibi soli peccaui, & malum coram te feci . Libera me de sanguinibus deus deus meus . Sanguinem enim Vriæ fuderat, quia fundendum mandauerat.Libera me,inquit,de sanguinibus deus deus meus : & spiritum rectũ innoua in visceribus meis.Vide quid dixit, Innoua.Eo siquidem tempore quo adulterium feci,quo homicidium perpetraui: spiritus sanctus in me veteratus est.Et quid dicit?Lauabis me,& super niuem dealbabor.Quoniam ergo lauasti me per lachrymas meas.Lachrymæ meę & pœnitentia mea mihi fuerunt pro baptismate.Ergo de pœnitente videte quid efficitur. Egit pœnitẽtiam & fleuit, ideo mundatus est . Statim quid sequitur? Doceam iniquos vias tuas,& impij ad te cõuertentur. De pœnitente magister est effectus. Hoc totum quare dixi? Quoniam in præsenti scriptum est, *Et confestim dimisit eam febris,& ministrabat eis.* Non ei sufficit, quòd eam dimiserit febris: sed in ministerium Christi tollitur, & ministrabat eis. Ministrabat pedibus, ministrabat manu: huc illũcque currebat: eum à quo sanata fuerat,venerabatur. Et nos ministremus Iesu . Libenter suscipit ministerium nostrum,licet pollutas habuerimus manus:& quia ipse sanauit,quod sanauit, dignatur aspicere.Ipsi sit gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia septima.

Quis me tetigit? &c.)Mysterium duplex tropologicæ explicatur hæmorroissæ videlicet,quæ siccato sanguinis fonte ad dominicæ fimbriæ contactum sanata est , & filiæ archisynagogi ad vitam reuocatæ.

Tomus secundus.

A *Quis me tetigit?* Interrogat circunspiciens,vt videret eam: quæ hoc fecerat. Nesciebat dominus, quis tetigisset?Quo modo ergo quærebat eam?Quasi sciens,vt indicaret. *Mulier autem timens & tremens, sciens quod factum esset,&c.* Si non interrogasset & dixisset, quis me tetigit ? nemo sciisset factum esse signum.Dicere enim poterant, Non fecit signum, sed iactat se, pro gloriæ causa loquitur. Propterea interrogat,vt mulier illa cõfiteatur , & deus glorificetur. *Et procidit ante eum,& dixit ei omnem veritatem.* Videte gradus,videte profectus. Quandiu sanguine fluebat:inãtè venire non poterat.Sanata est,& inantè venit.Et procidit ante pedes eius.Necdum audebat vultum aspicere:modò vt sanata fuit,sufficit ei, vt pedes teneat. *Et di*
B *xit ei omnem veritatem .* Christus veritas est . Et quoniam sanata fuerat à veritate,confessa est veritatem. *Ille autẽ dixit ei,Filia,fides tua te saluam fecit.* Digna quę vocetur filia, quæ sic crediderat:turba quæ comprimit , filia non potest appellari.Ista verò quæ ante pedes cadit,& confitetur,filiæ nomen meretur accipere.Fides tua te saluã fecit.Videte humilitatem.Ipse sanat,& illi refert,quod sanauit . Fides tua te saluam fecit . Fides tua te sanauit: vade in pace.Antequam crederes in Salomonem,hoc est,in pacificum,non habebas pacem.Nunc autem vade in pace.Ego vici mundum. Pacem habes,esto secura,quia sanatus est gentium populus . *Veniunt ab archisy-* Ioan.16.g
nagogo,dicentes: quia filia tua mortua est. Quid vltrà vexas magi- ἀρχισυνά-
strum? Reuixit ecclesia , & synagoga mortua est. Licet γωγος, id
mortua sit puella,tamen dominus loquitur ad archisy- est,qui sy-
C nagogum.Noli timere,tãtummodo crede. Loquamur nagogæ con-
& nos vsq; hodie ad synagogam,loquamur ad iudęos. gregationi
Mortua quidem est archisynagogi filia: sed credite, & & consilio
suscitatur. Et non admisit quẽquam sequi se, nisi Petrũ præsit.
& Iacobum, & Ioannem fratrẽ Iacobi.Quærat aliquis, Quare
& dicat:Quare isti semper assumuntur,& cęteri dimit- Christus
tuntur?Nam & in monte quando trãsformatus est, isti tres hos, Pe-
tres assumpti sunt. Eliguntur ergo tres,Petrus, Iacobus trum, Iaco-
& Ioannes. Primum, & in isto numero mysterium tri- bum,& Io-
nitatis est, qui numerus per se sanctus est . Nã & Iacob annem, ad
secundum Hebraicam veritatem tres virgas ponit in fuæ dispen-
canalibus. Scriptum est & in alio loco : Spartũ triplex sationis ar-
non disrumpetur.Eligitur ergo Petrus,super quem fun- cana opera
data est Ecclesia : & Iacobus , qui primus de Apostolis martyrio coronatus est : & Ioannes,qui virginitatis potissimum
est exordium. *Et venit in domum archisynagogi , & vidit tu-* admiserit.
multum , & fletus , & eiulantes. Vsque hodie in synagoga Mat.17.a
tumultus est. Licet Psalmos Dauid promittant se dice- Gene.30.f
re: tamen canticum eorum luctus est . *Et ingressus ait eis:* Σπάρτον,
D *Quid turbamini & ploratis? Puella non est mortua , sed dormit.* id est,funis.
Puella quæ vobis mortua est, mihi viuit : vobis mor- Psal.138.a.
tua, mihi dormit. Et quod dormit,suscitari potest. *Et irridebant eum.* Non enim credebant ab Iesu posse suscitari filiam archisynagogi . Ipse verò abiectis omnibus, assumpsit patrem & matrem puellæ.Loquamur ad sanctos homines, qui signa faciunt, quibus dominus concessit virtutes aliquas. Ecce Christus suscitaturus filiam archisynagogi omnes foras eiicit,ne iactantię causa id facere videretur. Ipse verò abiectis omnibus,assumpsit patrem & matrem puellæ. Et istos forsitan eieciisset,nisi propter affectum parentum , vt viderent filiam suscitatam . *Et ingreditur , vbi erat puella iacens, & tenens manum puellæ ,* &c. Primum manum tetigit , sanauit opera , & sic suscitauit . Verè eo tempore completum est, Quum intrauit plenitudo gentium , tunc omnis Israël saluus fiet,ait ergo, Thalita kumi:quod interpretatur , Puella Rom.11.c

Universidad de Deusto
Biblioteca

surge mihi. Si diceret, Thalita kum, interpretatur, puella surge. Nunc verò quia dixit, Thalita kumi, interpretatur de Syra & Hebræa lingua, Puella surge mihi. kumi, hoc est, surge mihi. Videte ergo mysterium in ipsa lingua Hebræa & Syra. quasi diceret: Puella quæ mater esse debebas, propter infidelitatem puella facta es. Et aliter possumus dicere: Quia renasceris, puella vocaberis. Puella surge mihi, non tuo merito, sed mea gratia: mihi ergo surge, quòd sanaris, nō ex tuis virtutibus. Et confestim surrexit puella, & ambulabat. Et nos tangat Iesus, & statim ambulabimus. Licet paralytici simus, licet mala habeamus opera, & ambulare non possumus, licet in lectulo iaceamus peccatorum, & corporis nostri: si tetigerit nos Iesus, statim sanabimur. Socrus Petri laborauerat febribus: tetigit Iesus manum, & surrexit: & statim ministrabat illi. Videte quanta differentia. Illa tangitur, & surgit, & ministrat: isti sufficit, quia tantum ambulat. Et obstupuerunt stupore maximo, & præcepit illis vehementer, vt tacerent, & nulli dicerent. Videtis causam, qua eiecerat turbam signa facturus: Præcepit, & nō solùm præcepit, sed vehementer præcepit, vt nemo sciret. Præcepit tribus apostolis, præcepit & parentibus, vt nemo sciret. Præcepit dominus omnibus, sed puella tacere non potest, quæ surrexit. Et dixit dari ei manducare, ne resurrectio phantasma putaretur. Et ipse propterea post resurrectionem comedit de pisce, & de fauo. Et dixit dari ei manducare. Obsecro domine, & nobis iacentibus tange manum, & nos resuscita de lectulo peccatorum nostrorum, ambulareq; nos facias. Cùm ambulauerimus, iube nobis dari māducare: iacentes māducare non possumus. Nisi steterimus: corpus Christi accipere non valemus: cui gloria, vnà cum patre & spiritu sancto in secula seculorum, Amen.

Mar. 1. c.

Luc. vlti. f

Homilia octaua.

In diebus illis, cùm turba multa, &c.) Docet præsens homilia quantum interfit inter hanc quatuor milium cibationem de septem panibus piscibusq; paucis, & illam quinque milium de quinq; panibus ac duobus piscibus. Quanquam vtraque admirabilis prorsus, stupenda & soli diuinæ operationi per se congruens sit.

Mar. 8. a. & Matth. 15. d.

IN *diebus illis, cùm turba multa esset cum Iesu, nec haberet quod manducaret, conuocatis discipulis, ait illis: Misereor turbæ, quia ecce triduò sustinuit, nec habent quod manducent.* In superiori parte legimus, quoniam dominus pauerit de quinque panibus quinque milia hominum. Et de reliquiis leuati sunt duodecim cophini fragmentorum. In illa parabola quicquid visum fuerat, illo tempore disputauimus. Hæc verò historia, quę nunc lecta est, & alia est, & ipsa est. Ex parte enim similis est, & ex parte dissimilis. In illa historia legimus, quòd qui pasti sunt, pasti sunt in deserto: in ista verò legimus, quòd qui pasti sunt, in monte pasti sunt. Primum volo dicere, quid sit dissimile. Debemus enim scire venas ipsas carnesque scripturarum, vt cùm intellexerimus ipsam scripturam, postea sensum videre possimus. Ibi legimus, quia quinque milia fuerint, qui pasti sunt: hic verò legimus, quòd quatuor milia fuerunt. Ibi legimus, quòd quinque panes fuerint: hic legimus, quòd septem panes fuerint. Ibi legimus secundum Euangelium Ioannis, quòd quinque panes hordeacei fuerint: hic verò legimus, quòd isti panes septem frumentarij sunt. Videtis differentiam, videtis, quia ipsum est, & nō ipsum est. Non debemus igitur scripturas negligenter legere. Hoc solum est dissimile, nihil est aliud. Videamus quid scriptura dicat: ibi legimus quoniam populus qui pascitur, vna die tantum fuit cum Iesu: & pascūtur

Marci. 6. c. Hinc colligitur intercidisse homilias aliquot Chrysosto. etiam in hūc Marcum.

Venas suas carnesq; habent sacræ literæ.

Ioan. 6. a

A non ad meridiem, sed ad vesperam, declinante sole. Isti verò, hoc est quatuor milia, qui septem panibus pascuntur frumenticiis: quid dicit de illis ipse Iesus, non Apostoli sicut in superiori? Ibi enim Apostoli dicunt, Ecce die tota expectāt te: hic verò ipse saluator loquitur, Ecce iam triduò sustinent me. Vide quæ sit differentia inter vnum diem & tres. Ibi ab Apostolis dominus rogatur, vt pascat: hic Apostolos cōmonet dominus, vt pascant. Hic quid dicit? Si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient. Digni erant solicitudine domini, qui tribus diebus expectauerant dominum. Deinde videamus & alia. Quinque milia hominum quinque panes comedunt: & de quinque panum reliquiis implentur duodecim cophini. Hic quatuor milia hominum, minor quidem est numerus. Ibi enim quinque milia, hic quatuor. Quatuor milia ergo hominum, comedunt septem panes: minor scilicet numerus plus comedit. Multi enim vocati, pauci verò electi. Videte quid dicat: Quatuor milia hominum comedunt sep-

Matth. 20. & 22. b

B tem panes: de quinque panibus implentur duodecim cophini. De septem panibus implentur septem sportæ: de minori numero minus remanet, de maiori numero plus remanet. Isti enī quatuor milia minor quidem in numero, cæterum maior in fide. Qui maior in fide, plus comedit: & quia plus comedit, minus ei remanet. Vtinam & nos panes frumenticios de scriptu-

Cap. scilicet 6. quæ homilia dedem in numero, cæterum maior in fide. Qui maior in fide, plus comedit: & quia plus comedit, minus ei remanet. Vtinam & nos panes frumenticios de scriptu-

Presbyterū videlicet seris plus comedere possimus, vt minus nobis remaneat in scientia. Multa sunt, quæ dicantur. Cæterùm quia in priori parabola iam explicata sunt, tantùm voluimus differentiam parabolarum dicere. Etenim sensus in priori dictus est. Sequamur autem vestigia sancti presbyteri. Et quoniā ipse de principio psalmi plenius disputauit, nos reliqua percurremus: præstante domino, qui viuit & regnat in secula seculorum, Amen.

morem suū, episcopum, scilicet & ætati defe-rens, & suæ dignitati ponderi.

Mar. 8. c

Homilia nona.

Philippus etiānū apostolus erat

Et venit Bethsaida, &c.) Duorum cæcorum commeminit, Bethsaidæi primùm, mox Hierichuntini, cuius & apud hunc Marcum mentio fit capite decimo. g. Deinde alterius fit ad alterum collatio allegorica. Demum ad priorem recurrit totus.

Bethsaidæ. Sanè בֵּית

C

TVeniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum. Quoniā sanctus Presbyter de Psalmo diuina cantauit, nos euangelium diuidimus, & quod dicturi eramus in Psalmum, in parte euangelij dicimus. *Et veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum: & rogant illum, vt eum tangeret.* Veniunt Bethsaida Apostoli, veniunt quibus dixerat, Nondum intelligitis. Præterita enim historia hoc continet. Veniunt ita Bethsaida, in viculum Andreæ & Petri, Iacobi & Ioannis. Bethsaida interpretatur domus venatorū. De ista enim domo missi sunt in totum orbem venatores & piscatores. Considerate quid dicitur. Historia manifesta est. Litera patet, spiritus requiratur. Quia venerit in Bethsaida, quia cæcus ibi loci fuerit, quia discesserit: quid hoc magnum? Magnum quidē est, quod fecit: sed nisi quotidie fiat, quod olim factum est, nobis quidem magnum esse cessauit. Et veniunt Bethsaidam. Veniunt Apostoli in domum suam, vbi nati fuerant. Et adducunt ei cæcum. Diligenter rem aduertite, notate quod dicitur. In domo Apostolorum cæcus est: vbi nati sunt Apostoli, ibi cæcitas est. Intelligitis quod dico? Cæcus iste populus Iudæorum est, qui in domo Apostolorum erat. Et adducunt ad eum cæcum. Iste est cæcus, qui in Hiericho secus viam sedebat: nō in via, sed secundum viam: non in lege vera, sed in lege literę. Et rogant eum, vt illum tangeret. Ille qui erat in Hiericho,

ידע per sadik, i. vt dicturi eramus in Psalmum, in parte euangelij natus est, vt dicimus. Et veniunt Bethsaidam, & adducunt ei cæcum: & rogant illum, vt eum tangeret. i. venatur. Chaldæus ta enim historia hoc continet. Veniunt ita Bethsaida, sunt. in Ga in viculum Andreæ & Petri, Iacobi & Ioannis. Beth- lilæ ejusq; saida interpretatur domus venatorū. De ista enim do ta Galilæ mo missi sunt in totum orbem venatores & piscatores. Genes. 10. Sed & à קָרָא, *id est, effudit, magnum? Magnum quidē est, quod fecit: sed nisi quo- vt in Thar tidie fiat, quod olim factum est, nobis quidem mag- gū Chald. num esse cessauit. Et veniunt Bethsaidam. Veniunt A- domus con postoli in domum suam, vbi nati fuerant. Et adducunt plurialis li ei cæcum. Diligenter rem aduertite, notate quod di- cus consti citur. In domo Apostolorum cæcus est: vbi nati sunt entium a Apostoli, ibi cæcitas est. Intelligitis quod dico? Cæ- quarum. cus iste populus Iudæorum est, qui in domo Apostolorum erat. Et adducunt ad eum cæcum. Iste est cæcus, Bethsaidæ qui in Hiericho secus viam sedebat: nō in via, sed secundum viam: non in lege vera, sed in lege literę. Et rogant eum, vt illum tangeret. Ille qui erat in Hiericho, recurrit ad Hierichun tinū degen*

cùm

Universidad de Deusto

cùm audiret Iesum prætereuntem, cœpit clamare & dicere: Miserere mei fili Dauid, & increpabant illum prætereuntes. Cæterùm Iesus non increpat. Non enim venit, nisi ad oues perditas domus Israël. Iussit eum ad se adduci. Ille audiens quòd Iesus vocaret se: exiliuit, inquit, & sua vestimenta dereliquit: & sic cucurrit. Nõ potuit ire cum vestimentis suis. Quid causę fuit, vt vestimenta dimitteret, & sic ad Iesum curreret? Non potuit ire cum veteribus vestimentis: nudus cucurrit ad dominũ. Cæcus erat, sordida habebat vestimenta conscissa & dirupta. Cucurrit itaq; quasi cæcus, & sanatus est: quia ita erat in Hiericho cæcus ille secundum viam qui & sanatus est. Iste nunc curatur in Bethsaida. Et rogant eum vt illum tangeret. Rogant discipuli dominum saluatorem, vt illum tangeret. Ille enim quia præcęcitate ignorabat viam: ambulare non poterat, vt tangeret Christũ. Rogant dicentes ei, tange, & sanabitur. *Et apprehendit manum cæci, & eduxit eum extra vicum.* Apprehendens manum eius. Quia manus eius sanguine plena erat, apprehendit manum, & purgauit eam. Apprehendit manum eius quasi cæci, ipse via & ductor: & eduxit eum extra vicum. Putatis nos vim scripturæ sanctę facere? Forsitã aliquis dicat in tacita cogitatione: Iste semper allegorias sequit, vim scripturæ sanctæ facit. Quid causę est, respondeat mihi, qui hoc cogitat: quid causę est, vt ingrediatur in Bethsaida, & offeratur ei cæcus? Nòn eum curat in ipso viculo, sed extra vicũ: non enim sanari potest, & videre in lege, sed in euangelio. Vsq; hodie Iesus, si ingrediatur Bethsaidam, hoc est in synagogam Iudęorũ: Iesus, id est sermo diuinus ingrediatur in synagogam Iudæorum, hoc est in concilia Iudæorum. Cæcus ille, quandiu in synagoga est, & in litera: sanari non potest, nisi foras adducatur. *Eduxit eum extra vicum, & expuens in oculos eius, impositis manibus suis.* Saliua Christi medicina est. *Et expuens in oculos eius, impositis manibus suis interrogauit eum, si aliquid videret.* Scientiæ semper profectus sunt. Non potest aliquis in vna hora perfectam sapere sapientiam, quamuis prudens is sit. Non nisi multo tempore & eruditione diu quæsita, ad perfectam scięntiam potest quis peruenire. Primum tolluntur sordes, & cæcitas tollitur, & ita lumen venit. Saliua domini perfecta doctrina est, quæ vt perfectè doceat, à dominico ore procedit. Saliua domini, vt ita dicam, quasi de substãtia domini scientia est. Sicut enim sermo, qui de ore procedit, medicina est: sic saliua videtur, quasi de dei, hoc est ipsa exire substantia: Hoc ergo quod dicit, hoc est, secretiore doctrina. Absterśit errorem oculorum ipsius. Et expuens in oculos eius, impositis manibus suis. Saliua oculos sanat: manus ponũtur in capite. Saliua cæcitatem propellit, manus imponunt benedictionem. Et interrogauit eum, si quid videret. Sciebat quid videret, & quid non videret. Dixit tamen, si aliquid videret. Quando interrogat, si aliquid videret: scit, q̃ adhuc non perfectè conspiceret. Et suspiciens, ait. Pulchrè dixit ἀναβλέψας, hoc est, suspiciens, qui quandiu cæcus erat, deorsum aspiciebat: sursum adspexit, & sanatus est. *Suspiciens, ait: Video homines veluti arbores ambulantes.* Nec cæcus est, nec oculos habet. Video homines veluti arbores ambulãtes. Vmbrã adhuc video, necdũ veritatem. Quòd dicit, video homines veluti arbores ambulantes, hoc dicit: Video aliquid in lege, sed clarum euangelij lumen necdum aspicio. Vsq; hodie Iudęi vidẽt homines veluti arbores ambulantes: vidẽt Moysem, & nõ vident eũ: legunt Esaiã, & non intelligunt. Vident homines, homo est enim E-

A saias, Hieremias, omnes prophetæ homines sunt, ad cõparationem iumentorũ. Homo cũ in honore esset, nõ intellexit: adsimilatus est iumẽtis insipiẽtibus, & similis factus est eis. Ergo rationabiles prophetas non vident quasi homines, sed quasi arbores, id est, irrationabiles, intelligibiles. *Deinde imposuit iterum manus super oculos eius.* Qui me putas vim facere scripturæ, qui dicis, vim facis: hoc habet tantùm, quod sonat in litera: nihil ne intrinsecus est? Manus tenet super oculos ipsius, & interrogat, an aliquid videat. Et posuit iterũ manus suas super oculos eius, & cœpit videre. Videte quid dicitur: Imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre. Si humana esset virtus, vtiq; etsi videret: manibus super oculos impositis videre non poterat. Sed manus domini omnibus oculis clarior est. Et imposuit manus super oculos eius, & cœpit videre: & restitutus est, vt videret B clarè omnia. Omnia, inquam, hęc videret, quæ nos cernimus: videret mysteria trinitatis, videret omnia quæ in euãgelio sacramẽta sunt. Vt videret clarè. Nisi essẽt aliqui, qui viderẽt, & tamẽ non clarè viderẽt: nũquam hoc diceret, vt videret clarè. Nunc ergo quod dicitur, videret clarè: & nos omnes videmus. Credimus enim in Christum qui verum lumen est: sed inter videntes & videntes, magna distantia est. Secundum enim fidẽ vniuscuiusque credentis, est Iesus aut magnus, aut paruus. Si peccator sum, & ago pœnitentiam, pedes tango: si sanctus sum, caput lauo. *Et misit illum in domum suam, dicens: Vade in domum tuam: & in vicum ne introieris, & nemini dixeris* Videte diligenter. Cęcus iste in Bethsaida erat: educitur foras. Ibi sanatur, non in Bethsaida, sed extra Bethsaidam. Et quia sanatus est: dicitur ei, Reuertere in domũ tuam, sed non vadis in vicum. De Bethsaida tollitur: ibi erat, ibi inuenitur. Et quo modo non est Bethsaidæ ipsius domus: videte quid dicitur. Si secundum literam intelligimus: penitus sanare non potest. Si enim cęcus iste inuenit in Bethsaida: & de Bethsaida tollitur foras, & ibi curatur: & dicitur ei, reuertere in domum tuam: vtiq; dicitur ei, reuertere in Bethsaida. Si autem reuertitur in Bethsaida: quo modo dicitur ei, ne introieris in vicum? Vides ergo q̃ spiritualis intelligentia est. Educitur de domo Iudæorum, de viculo Iudęorum, de lege Iudæorum, litera Iudęorum, de traditionibus Iudæorũ. Qui non poterat sanari in lege, sanatur in gratia euangelij: & dicitur ei, Reuertere in domum tuam: non in istam domum, quam tu putas, vnde egressus est: sed in domũ, vnde fuit & Abrahã. Siquidẽ Abraham pater credentium est. Abrahã vi- *Ioan.8.g.*
D dit diem meũ, & lætatus est. In domũ tuã reuertere: hoc est, in ecclesiã: dũ venio, inquit, vt scias quo modo gubernare debeas ecclesiã, quæ est dom⁹ dei. Vides ergo, quoniam domus dei ecclesia est. Dicitur ergo ei: vade in domum tuam: hoc est, in domum fidei: hoc est, in ecclesiam: ne reuertaris in viculum Iudęorum. In qua ecclesia vtinam semper maneamus, concedente domino, qui viuit & regnat, in secula seculorum, Amen.

Homilia decima.

Amen dico vobis, &c.) quod in vetere testamento domino fuit, Viuo ego: hoc in nouo, Amen, amen. Stare iustorum est: contrà, impiorum iacere. Gustant quidam mortem, nonnulli vident, comedunt aliqui, alij satiantur, reficiuntur etiamnum alij morte. Totam deinde historiam transfigurati domini suo excurrit more ἀλληγορικῶς.

(Præneſis.) Initiò statim explicandæ transfigurationis legis. Quid est, post dies sex? In euangelio habes secundum Matthæum, Et factũ est die octauo, &c. Hic mihi commonendus videris lector, ne præcipiti iudicio in authorem præproperam feras censuram, quasi plagio

Universidad de Deusto
Biblioteca

hæreſeos ſcriri illicò debeat: qui quod in Luca ſcriptum reperis capite A *nimirum nono, Matthæo aſcribit. Contrà, quod apud Matthæum habes, per omnia conſentit Marco. Sed hic error per ſe alioqui pudẽdus, quanlibet minutulus, in exceptorem homiliæ præſentis reiiciendus eſt: aut ſi admiſit author, quod ferè cõtingit iis, qui ad populum declamãt homilias, vt vnum pro alio ſubiiciant minus nonnunquam attenti, quàm par ſit pro dignitate deſumptæ materiæ: venia tamẽ vſquequaque dignum hunc cenſeri par eſt, qui cum tanta & ſcripſerit & dictarit, vt vix vnus quiuis quanlibet ſtudioſus illius ſcriptis & legendis, & conferẽdis ſatis eſſe queat: rarenter tamen admodum, quod eſt præſentiſſimæ argumentum memoriæ, loci, temporis atque numeri ratione deſtituitur. Hunc itaque lapſum, vndelibet irrepſerit, atque alios aliquot aſſimiles, ſicubi occurrerint, facilè condonabis tanto authori, ſi modò tantis lucubrationibus voles eſſe non ingratus. Memor in primis ſupra humanæ conditionis legem eſſe vbique, & ſemper omnium præſentem habere memoriam, adeo vt necubi dormitare comperiaris. Hæc quidem fuſius duplici nomine dixerim: Primum, quòd religioſius eſſe ſemper duxerim quicquam controuertere exemplari, quod ſor* B *tiùs vitiatus ſis: præſertim ſi antiquitatis multæ eſt & characteris doctè perſcripti, cuiuſmodi eſt quod ſuppeditauit iam dictus antiſtes Syluanecten. ex Dionyſianæ bibliothecæ archiuis, vt apparet depromptum. Deinde, quòd non ſuppeteret Græci codicis exemplar: ad quod ceu ſacram anchoram confugerem. Dubitem etiamnum, vt in genuè fatear, debeant ne vindicari tanto heroi hæ qualeſcunque homiliæ. Tui interim candoris fuerit boni conſulere, quod ſubminiſtrauit charitas.*

Mar. 9. a. *AMen dico vobis, quia ſunt quidam de hic adſtantibus, qui non guſtabunt mortem.* Amen dico vobis. Iurat Chriſtus: debemus Chriſto iuranti credere. Quod enim in veteri teſtamento di

Num. 14. d citur, Viuo ego dicit dominus: in nouo teſtamento

אמן dicitur, Amen, amen dico vobis. Amen amen, dicitur, verè verè. Veritas loquitur veritatem, vt vincat mendacium. Amen dico vobis, quia ſunt quidam de hic adſtantibus. Dico vobis diſcipulis: Iudæis autem non loquor: clauſas enim habent aures, & meus ſermo eas penetrare non poteſt. Quia ſunt quidam de hic adſtantibus, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum dei: pulchrè de his qui ſtant, dicitur, Non guſtabunt mortem. Qui enim ſtat: in eo quo ſtat,

Deut. 10. b. non guſtat mortem. Nam & Moyſes loquitur in Deuteronomio. Quadraginta, inquit, diebus, & quadraginta noctibus ſteti in monte cum deo. Solus ſtetit quadraginta diebus: & ideo meruit legem accipere. Stantibus datur, iacentibus non datur. Singula verba diſcutimus, vt ad lectionis myſteria perueniamus. Si enim pulchra veſtibula ſunt: qualis ipſa domus erit? Qui non guſtabunt mortem. Mortis plura ſunt genera. Alij guſtant mortem, alij vident, alij comedunt, alij ſaturantur, alij reficiuntur. Cæterum & Apoſtoli quoniam ſtabant, & Apoſtoli erant: propterea ne guſtauerunt qui- D dem mortem. Et hoc interim diximus ſecundum tro-

Pſal. 88. g pologiam, ſecundum & illum ſenſum: Quis eſt hominum, qui viuat, & non videat mortem? In eo quod dicit, quis: aut impoſsibile dicit, aut difficile. Qui non guſtabunt mortem. Sunt quidam, qui non guſtabũt mortem: qui verò mortem non videant, difficile reperitur.

Ezech. 18. a Hic autem mortem peccati intelligere debemus. Anima enim quæ peccauerit, ipſa morietur. Difficile eſt ergo, vt quis viuat, & non videat mortem. Inter videre & guſtare differentia eſt. Qui videt, videt quidem, ſed

Quid inter guſtare & videre mortem. non guſtat: qui autem guſtat, neceſſe eſt, vt videat. Videamus quid ſit guſtare mortem, quid ſit videre mortem. Vidi mulierem pulchram, voluit anima mea eam concupiſcere: dei timor expellit deſiderium. Vidi mortem, ſed non guſtaui. Si autem videro, & concupiuero: iam mœchatus ſum in corde meo. ecce guſtaui mortem, Hoc eſt, guſtare mortem, non comedere, non reſici: ſed quaſi paululum animo deguſtare. Apoſtoli quaſi Apoſtoli ne guſtauerunt quidem mortem. Si verò & ſecundò & tertiò rem perfecero, & frequentauero in fornicatione: iam non ſolum guſtaui, ſed & ſaturatus ſum. Propheta ergo videte, quid dixerit. Non dixit, Quis eſt homo, qui viuat, & non guſtet mortem: *Pſal. 88. g.* ſed dixit, Quis eſt homo qui viuat, & non videat mortem? difficile eſt enim eſſe, quem concupiſcentia non tentet, quem tentamenta non quatiant. Hoc interim diximus ſecundum ſublimiorem ſenſum. Cæterum dicamus de hiſtoria. *Dixit dominus ad diſcipulos, quoniam* *Mar. 9. a.* *ſunt multi de hic adſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum dei venien in virtute ſua.* Quod dicit, hoc eſt: niſi me antè regnantem viderint, non morientur. Hoc ſecundum hiſtoriam. Et ſequitur:

Et poſt dies ſex aſſumpſit Ieſus Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum ſolos, & transfiguratus eſt coram eis. Et hoc eſſe dicunt: hoc eſt, Viderunt Apoſtoli qualis regnaturus eſſet Chriſtus: videntes illum in monte transfiguratum, viderunt illum Apoſtoli transformatum in gloria ſua, qualis regnaturus eſſet. Et hoc eſt ergo quod aiunt, Non guſtabunt mortem, donec videant regnum dei. Quid factum eſt, poſt dies ſex? In Euangelio habes ſecundum *Legis Matthæi. 17. & poſt dies ſex. At Luc. 9. poſt hæc verba, ferè dies octo.* Matthæum, Et factum eſt die octaua. videtur itaque ſecundum hiſtoriam eſſe diſtantiam. Matthæus enim octo dies dicit, Marcus ſex dicit. Sic ergo debemus intelligere, quòd Matthæus & primam dixerit & nouiſsimam: Marcus verò medias, tantum dixerit. Se- C cundum hiſtoriam hoc dicitur, quoniam aſcendit in montem, quoniam tranformatus eſt, quoniam Moyſes & Helias viſi ſunt colloquentes cum eo, quoniam Petrus ei dixit delectatus viſione pulcherrima: *Domine vis, vt tria tabernacula faciamus, tibi vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum?* Et ſtatim dicit Euangeliſta. *Non enim ſciebant, quid loquerentur. Erant enim timore perterriti.* Et deinde dicitur *quòd facta eſt nubes, & ipſa nubes candida obumbrans eos, & venerit vox de cœlo dicens, Hic eſt filius meus chariſſimus, hunc audite. Et ſtatim circumſpicientes neminem viderunt, niſi Ieſum.* Hiſtoria hoc continet. Qui amant hiſtoriam: qui ſolùm Iudaicam ſequuntur ſententiam, qui ſequuntur occidentem literam & non viuificãtem ſpiritum. Non hiſtoriam denegamus, ſed ſpiritalem intelligẽtiam præferimus, Nec hæc noſtra ſententia eſt. Se- *Galat. 4. c.* quuntur Apoſtolorum ſententiam, & maximè vaſis electionis, qui ea verba, quæ Iudæi intellexerunt in mortẽ ſuam, intellexit in vitam ſuã Apoſtolus videlicet, qui dicit, quòd Sara & Agar in duo teſtamenta interpretentur, ſcilicet mons Sina & mons Sion. Hoc interpretatur in duo teſtamenta: Hæc autem ſunt in duo teſtamenta. Nunquid non fuit Agar? nunquid non fuit Sarra? Nunquid mons Sina non eſt? nunquid mons Sion non eſt? Hiſtoriam non negauit, ſed ſacramenta prodidit: nec dixit, quæ intelliguntur duo teſtamenta: ſed, quæ ſunt, inquit, duo teſtamenta. *Et poſt dies ſex aſſumens Ieſus Petrum & Iacobum & Ioannem.* Poſt dies ſex: Orate dominum, vt eodem ſpiritu, quo dicta ſunt, exponantur. Et factum eſt, poſt dies ſex. Quare non poſt dies nouem, quare non poſt dies decem, quare non poſt dies viginti, quare non poſt quatuor, quare nõ poſt quinque, nec ante aliquis numerus aſſumitur, nec poſtea, ſed ſextus eligitur? Et factum eſt, inquit,

poſt

post dies sex. Hi qui stant cum Iesu, de quibus dicitur, Quia sunt quidam de hic adstantibus: hi regnū dei nō vident, nisi post dies sex. Nisi enim mūdus iste transierit, qui in sex diebus intelligitur, verū regnū non apparebit. Cū autē pertransierint sex dies: qui fuerit Petrus: hoc est, qui vt Petrus à Petra Christo nomē acceperit: regnū videre merebit. Quo modo enim à Christo dicimur Christiani: ita à petra dictus est Petrus, hoc est πέτρινος. Si quis ergo de nobis fuerit πέτρινος, & talem, hoc est, eam fidem habuerit: vt super illum ædificetur ecclesia Christi. Si quis fuerit vt Iacobus & oānes fratres nō tantū sanguine, quantū spiritu. Si quis fuerit Iacobus πτερνισής, id est, supplātator: & Ioānes, id est, gratia domini. Cùm enim supplantauerimus aduersarios nostros, tūc merebimur gratiā Christi. Si quis habuerit sublimiora dogmata, & intelligentiam excellentiorem, & meruerit vocari filius tonitrui: necesse est, vt ab Iesu ducatur in montē. Simulq; considerate: q; Iesus donec deorsum est, nō trāsfiguratur: ascēdit & trāsmutatur: & ducit illos in mōtem excelsum seorsum solus, & transfiguratus est corā ipsis: & vestimēta eius facta sunt splendentia & candida nimis. Vsq; hodie Iesus aliis deorsum est, aliis sursum est: Qui deorsum sunt, & deorsum habent Iesum: & turbæ sunt, & in montē ascēdere nō valēt. In montē enim soli discipuli ascendūt: turbæ deorsum remanent. Si quis ergo deorsum est, & de turba est: nō potest videre Iesum in cādidis vestimē tis, sed in sordidis. Si quis literā sequit, & deorsum est totus, & terrā respicit more brutorū animaliū: hic non potest videre Iesum in veste cādida. Qui autem sequitur sermonē dei, & ad montana, id est, ad excelsa conscendit: isti Iesus statim cōmutatur, & vestimenta Iesu candidiora fiunt. Hoc quod legimus, si secundū literā intelligimus: quid habet in se candidum, quid habet in se splendidum, quid sublime? Si autē spiritualiter intelligimus: statim scripturæ sanctę, hoc est, vestimenta sermonis mutantur, & candida fiunt velut nix: qualia fullo non potest in terra facere. Tolle quoduis propheticum testimonium, tolle euangelicam parabolam: si secundum literam intelligis, nihil in se habet splendidū, nihil candidū. Sin autem apostolos sequeris, & spiritaliter intelligis: statim vestimenta sermonis mutantur, & candida fiunt: & Iesus totus immutatur in monte: & vestimēta eius candida nimis quasi nix, qualia fullo super terram facere non potest sic candida. Qui in terra est & deorsum, hic nō potest vestimēta candida facere: qui autem cum Iesu ascendit in montē, & quasi terram deorsum relinquit, meditatur ad montana & ad cœlestia conscendere: iste potest talia facere vestimenta, qualia fullo super terrā non potest facere. Dicat mihi aliquis, licet nō dicat, tamen tacitus secum cogitet: Interpretatus es, quid sit mors: dixisti sermonem dei, dixisti vestimenta, scripturas sanctas. Die mihi, qui sunt isti fullones, qui nō possūt talia facere vestimēta, qualia habet Iesus? Fullonū hoc opus est, vt quod sordidū est, candidū faciant: & vt candidum faciant, non possunt sine labore facere: sed necesse est, vt calcent vestimenta, vt lauent, vt ad Solē expandant. Nisi enim multo labore de sordido in candidum colorem non mutantur vestimenta. Voluit Plato, voluit Aristoteles, voluit Zeno Stoicorum princeps, voluit & Epicurus voluptatis assertor, dogmata sua sordida sermonib° quasi candidis candidare: sed non potuerunt talia facere vestimenta, qualia Iesus in monte possidet: quoniā super terram erant, totum de terrenis disputabant. Nul-

A Ius igitur fullonum, hoc est, disceptatorum secularis literaturæ, potuit talia facere vestimenta, qualia in monte possidet Iesus. *Et apparuit illis Helias cum Moyse, & erant loquentes cum Iesu.* Nisi Iesum vidissent transformatum, nisi vestimenta illius candida: Moysem & Heliam videre non poterant loquentes cum Iesu. Quandiu iudaicè intelligimus, & literam sequimur occidentem: Moyses & Helias cum Iesu non loquuntur, euāgelium nesciunt. Si autem Iesum sequuti fuerint, & videre dominum meruerint transformatum, & candida vestimenta eius, & omnia spiritaliter intelligere, quę scripta sunt: statim Moyses & Helias veniunt, id est lex & prophetæ, & colloquuntur euangelio. *Et apparuit eis Helias cum Moyse, & erant loquentes cum Iesu.* In Euangelium
B secundum Lucam etiam hoc additum est: Et annūciabant, inquit, illi, quo genere passurus esset in Hierusalē. *Luc. 9. d.* Hoc Moyses loquitur, & Helias: & loquūtur ad Iesum, hoc est ad euāgelium Et annunciabant illi, quo modo passurus sit in Hierusalem. Lex enim & prophetę Christi passionem adnunciant. Videtis, quo modo prodest animæ nostræ intelligētia spiritalis, sed & ipsi Moyses & Helias videntur in candidis vestimentis. Quandiu non sunt cum Iesu non habent candida vestimenta. Si enim legas legem, hoc est, Moysem: si prophetas legas, hoc est, Heliam: & non illos intelligas in Christo, & non intelligas quo modo Moyses loquitur cum Iesu, quo modo Helias loquitur cū Iesu: sed intelligas Moysem sine Iesu, & Heliam sine Iesu, & quo modo ei non adnunciant passionem: nec in montem conscendunt
C Moyses & Helias, nec habent candida vestimenta, sed tota sordida sunt. Si enim literā Iudaicè sequaris: quid tibi prodest legere, quòd Iudas concubuerit cum Thamar nuru sua: quid tibi prodest, quòd Noë inebriatus est, & denudatus est: quid tibi prodest, quia Onam filius Iudę fecit rem turpissimam, quam dicere erubesco: quid, inquā, tibi prodest? Sin autem spiritaliter intelligas: vides, quomodo vestimenta sordida Moysi vertūtur in candida. Petrus igitur & Iacobus & Ioānes, qui sine Iesu ante Moysem & Heliam viderant, quia viderunt illos cum Iesu colloquentes, & habere vestimenta candida: vident se esse in monte. Vere enim in monte consistimus, quando spiritaliter intelligimus. Si lego Genesim, si lego Exodum, si Leuiticum, si Numeros, si Deuteronomium, quandiu carnaliter lego, deorsum mihi esse videor: si spiritaliter intellexero, ad montana conscendo. Vides ergo quo modo Petrus & Iacobus & Ioannes videntes se esse in monte: hoc est, in intelligentia spiritali, humilia & humana contemnunt, excelsa & diuina desiderant: nolunt ad terram descendere, sed toti in spiritalibus immorari. *Et respondens ait Petrus Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse.* Et ego quando scripturas lego, & spiritaliter aliquid intelligo excelsius: nolo inde descendere, nolo descendere ad humiliora: volo in pectore meo tabernaculum facere Christo & legi & prophetis. Cæterum Iesus qui propterea venit, vt quod perditum erat, saluaret: qui nō venit saluare eos, qui sancti sunt, sed qui se malè habent: scit, quia si in monte genus hominum fuerit, non saluabitur, nisi ad terrena descenderit. *Rabbi, bonum est nos hic esse: faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Heliæ vnum.* Nunquid arbores erant in monte illo? Deinde etiam si essent arbores & vestimenta, speramus, quòd hoc voluerit Petrus facere, vt illis faceret tentoria, vt habitarent ibi? Et hoc est totum, quod Petrus facere desiderabat, vult tria facere tabernacula,

Gene. 38. d. & seq. *Gene. 19. f.* *Ibid. 38. b.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ieſu vnum, Moyſi vnum, & Helię vnũ: vt legẽ ſepararet & prophetas & euangelium, quæ non poſſunt ſeparari. Et quodam modo hoc dicit, Faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Heliæ vnum. O Petre licet in mõtem conſcenderis, licet Ieſum videas transformatum, licet veſtimenta eius candida: tamen quia Chriſtus necdum pro te paſſus eſt, adhuc ſcire nõ poſsis veritatem. Aliquis dicat: Faciamus tria tabernacula, tibi vnum, Moyſi vnum, & Helię vnum: aliquis loquatur ad dominum, Facio tibi tabernaculum, facio & ſeruis tuis ſimilia tabernacula. Si quando inæquales æqualiter honorantur: maioris iniuria eſt. Faciamus tria tabernacula. Tres erant in monte Apoſtoli, & volunt facere tria tabernacula. Erat Petrus, erat Iacobus & Ioannes: vult vnus vnum capere, alter alterum, & tertius tertium. Non enim ſciebat, quid diceret: quum dominum cum ſeruis æqualiter honoraret. Vnum ſiquidem eſt tabernaculum euangelio, & legi & prophetis. Niſi ſimul habitauerint, non poſſunt habere concordiã. Et

Matt. 17. a. *habes ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς, id eſt, ecce nubes lucida obumbrauit eos.*

facta eſt nubes obumbrans eos. Nubes ſecundum Matthæum φωτεινὴ. Mihi videtur iſta nubes eſſe gratia ſpiritus ſancti. Tabernaculum tegit vtique: & obumbrat, qui ſunt in tabernaculo. Quod igitur ſolent facere tabernacula, hoc fecit nubes. O Petre qui vis tria facere tabernacula, reſpice vnũ tabernaculum ſpiritus ſancti, qui nos pariter protegit. Si feciſſes tabernacula, vtique feciſſes humana: & vtiq; illa feciſſes, quæ lucẽ excluderent, & vmbram includerẽt. Nubes autẽ ipſa lucida & obumbrans, hoc eſt vnum tabernaculum, non excludit Solem iuſticiæ, ſed includit. Et dicet tibi pater, Quid facis tria tabernacula? Ecce habes vnũ tabernaculum. Videte myſteriũ trinitatis, ſecundum meam tamen intẽlligẽtiam. Ego enim omne, quod intelligo, ſine Chriſto & ſpiritu ſancto, & patre nolo intelligere. Niſi intellexero in trinitate, quæ me ſaluabit: dulce mihi non poteſt eſſe, quod intelligo. *Facta eſt nubes φωτεινὴ lucida.* *Et venit vox de nube, dicens: Hic eſt filius meus chariſsimus, ipſum audite.* Quod dicit, hoc eſt: O Petre qui dicis, faciã vobis tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Heliæ vnum: nolo vt facias tria tabernacula. Ecce ego tibi dedi tabernaculum quod vos protegat. Noli æqualiter domino, & ſeruis facere tabernacula. Hic eſt filius meus chariſsimus, ipſum audite. Hic eſt filius meus: non Moyſes, non Helias. Iſti ſerui ſunt, hic filius eſt. Hic eſt filius meus, de mea natura, de mea ſubſtantia, in me manens, & totus quod ego ſum. Hic eſt filius meus chariſsimus. Et illi quidem chari ſunt, ſed iſte chariſsimus eſt. hunc igitur audite. Illi iſtum prædicant, vos autem hunc audite: ille dominus, iſti conſerui ſunt, Moyſes & Helias de Chriſto loquuntur, cõſerui veſtri ſunt: hic eſt dominus, hunc audite. Nolite conſeruos ſic honorare, quo modo dominum. Dei filium ſolum audite. Dum hoc loquitur pater & dicit: hic eſt filius meus chariſsimus, hunc audite: non apparuit, qui loqueretur. Nubes enim erat, vox audiebatur. Dicebatur, hic eſt filius meus chariſsimus: hunc audite. Fieri poterat, vt Petrus diceret: de Moyſe dicit, de Helia dicit. Ne igitur illi dubitarent, dum loquitur pater, illi ſubtrahuntur duo: & ſolus Chriſtus remanet. Hic eſt filius meus chariſsimus, hunc audite. Dicit Petrus in corde ſuo, Quis eſt filius eius? Tres video: putas de quo loquitur? dum quærit, quem eligat: vnum reſpicit, & ſtatim circunſpicientes, dum tres quærunt, vnum inueniunt. Immò tres perdentes, vnum inueniunt. Immò, vt amplius dicã, in vno tres reperiunt. Magis enim inuenitur Moyſes & Helias, ſi in Chriſto conglobẽtur. *Et ſtatim circunſpicientes neminem amplius viderunt.* Ego quando lego euangeliũ, & video ibi teſtimonia de lege, teſtimonia de prophetis, ſolum Chriſtum cõſidero. Sic vidi Moyſem, ſic vidi prophetas: vt de Chriſto intelligerem loquentes. Deniq; quando venero ad ſplendorẽ Chriſti, & quaſi ſplendidiſsimũ lumen clari Solis aſpexero: lucernæ lumen non poſſum videre. Nunquid lucernam, ſi incendas in die, lucere poteſt? Si ſol luxerit, lux lucernæ non paret: Sic & Chriſto præſente, comparata lex & prophetę penitus non apparent. Non detraho legi & prophetis, quin potius laudo: quia Chriſtum prædicãt. Sed ſic lego legem & prophetas, vt non permaneam in lege & prophetis, ſed per legem & prophetas ad Chriſtũ perueniam: cui cum patre & ſpiritu ſancto honor, gloria & maieſtas per infinita ſecula ſeculorum, Amen.

A ſimili.

Homilia vndecima.

Et cùm appropinquaret Hieroſolymæ, &c.) *De pullo aſinæ agit, qui nõdum frenos paſſus gentilitiæq; idololatriæ ſymbolum præferẽs, ad dominum per diſcipulos adduci iubetur: idq; ad Bethphage, id eſt domum maxillarum.*

Parænefis.) *Apparet non integram eſſe homiliam, ſed fragmentum. Nos tamen dicto audientes benigniſſimi redemptoris, qui ſuis dixit diſcipulis, & per illos nobis: colligite, quæ ſuperauerunt, fragmenta, ne pereant: curauimus ne & hæc qualiſcunque portiuncula deperiret.*

ISte qui ligatus fuerat, quo modo iſte pullus, multos habebat dominos, ſecundũ euangeliũ Lucę: quo modo à multis dominis tollitur, & ad vnum dominum adducitur: quo modo ante portã erat, & in amphodo erat? Ante portam quidem erat, paratus erat ad fidem: ſed ſine Apoſtolis intrare non poterat, & erat in amphodo, id eſt inter gentilitatẽ & Iudaiſmum, & quid ſequeretur, ignorabat: quo modo pullus ille ſecundum Marcum dicitur talis eſſe, cui nũquã aliquis ſederat? Verè nunquã inſederat huic pullo aliquis. Omnes voluerãt illum domare & ſedere: ſed nemo potuerat. Non poterant ſedere, quia edomitus nõ fuerat. O rem nouam. Vinctus erat, & tamen domari nõ poterat. Diuerſum longè facit Ieſus. Soluit enim, & ſic domat. Et iſte ipſe pullus adducitur à Bethania, & adducitur ad Bethphage. Ieſus autem erat in Bethania. Diuerſi enim euangeliſtæ aliter atq; aliter dicunt. Alij dicunt, ꝙ erat Ieſus in Bethania: alij, ꝙ erat in Bethphage. Bethania locus eſt, viculus eſt: vbi hodie Lazar⁹ eſt, viculus Marthæ & Mariæ, viculus Lazari. Simulq; conſiderate. Illuc adducit iſtum pullum indomabilem, vbi Lazarus fuerat ſuſcitatus? In Bethania, quod interpretatur domus obedientiæ. Indomabilis erat, adducitur ad obedientiam, vt ſedeat in illo Ieſus. Diximus de Bethania, dicamus de Bethphage. Bethphage interpretatur domus maxillæ. Videte ordinem fidei. Primum credimus & venimus in Bethaniam, hõ eſt in domũ obedientiæ: & poſtea venimus in domum maxillarum, in domũ cõfeſſionis, in domũ ſacerdotalẽ. Σιαγόνα enim accipere ſolebant ſacerdotes. Dicat aliquis, Sacerdotes, quare non accipiunt ſiagona, hoc eſt maxillam? Nihil aliud accipit ſacerdos, niſi ſiagona, & pectuſculum, & humerũ. Videte quid accipiãt ſacerdotes maxillã, pectuſculum, & humerũ. videte quid accipiant. Sacerdotalis enim officij eſt, poſſe docere populos. Vnde dicitur & in propheta, Interroga ſacerdotes legem dei. Sacerdotum eſt enim interrogatos reſpondere de lege. Accipiunt ergo ſermonem, qui in maxilla eſt, accipiunt pectuſculum, hoc eſt ſcientiam ſcripturarum. Nihil

Mar. 11. & Mat. 21. a & Lu. 19. c

Mar. 11. a

Bethania domus obedientiæ dominus Beth, domus, בית id eſt, os ris. Gbe. id eſt, vallis. Hiero. de maxil. Lorum. De pectuſculo, & armo. habet. Leui. 7 Aggeus.

hil enim prodest habere verba,si scientiam non habueris: cùm acceperis σπαγόνα, cùm acceperis pectusculum: *Assertio operum.* tunc accipis & brachiola, hoc est, opera. Nihil prodest habere te verba, habere te scientiam,si non habueris opera. Hoc totum quare dixi? Quoniam iste pullus asinæ adducitur ad domum maxillarum, quod interpretatur Bethphage. non adducitur primùm ad brachiola,non adducitur primùm ad pectusculum:sed adducitur ad maxillam, ad sermonem qui doceat eum. Ascendit itaq; istum pullum saluator: ascēdit,quia lassus erat: de Samaria Galilææ venerat Hiericho,de Hiericho venerat vsq; Bethaniam,montem tantū ascenderat,lassus non fuerat: pro duobus tamen milibus lassatur, & quærit asinum. De Hierusalem ibat in Galilæam, vsque Samariam pedibus ambulans:& duo milia ambulare non potuit? Sed omne, quod fecit Iesus,sacramenta sunt,sa- *1.Cor.10.g.* lus nostra est. Si enim dicit nobis Apostolus,Siue manducatis,siue bibitis,siue quid aliud faciatis: omnia in no mine domini facite. Quantò magis saluator siue ambulat,siue sedet, siue comedit, siue dormit: nostra sunt sacramenta? Ascendit itaque asinam:sed dicit alius euangelista,quòd pullum ascendit. Alius verò dicit,quòd pariter & in asinam, & in pullum ascendit. Rem dico ridiculam. Nunquid singulos pedes in ambobus asinis habere poterat? Hoc totum loquor cōtra Iudæos. Si enim venit in asina,non venit in pullo. Vniuersa quidem facta sunt, sed aliud præcessit in signum. Sed & pullo asinæ indomabili, qui frænos accipere non poterat, cui nunquam aliquis sederat, in populo gentilium sedit in asina, in his qui credebant de synagoga. Et vide quid *Matt.21.a.* dicat. Et sedit,inquit, in asina subiugali, quæ collum & ceruices lege habebat tritas. *Et occurrit*, inquit, *ei multitudo*. Quandiu erat in mōte, multitudo ei occurrere nō poterat: cœpit descendere, & occurrit turba. *Et clamauit*,inquit,*turba præcedens & sequens: Hoschiah-na filio Dauid: benedictus qui venit in nomine domini, osianna in excelsis.* Et qui præcedebant,& qui sequebantur, consona voce clamitant. Qui sunt,qui præcedunt? Patriarchæ & prophetæ. Qui sequuntur? Apostoli & gentilium populus. Sed & in præcedentibus, & in sequentibus vna vox, Christus est. Ipsum laudant,ipsum voce consona concrepant. Et quid dicunt? Osianna filio Dauid: Benedictus, qui venit in nomine domini,osianna in excelsis. Tria dicunt: Osianna filio Dauid,hoc ad incipiētes. Benedictus,qui venit in nomine domini: hoc ad perfectos. Osianna in excelsis: hoc ad regnantes. Nemo nos putet diuidere Christum. Hoc enim solent æstimare calumniatores, quòd nos in Christo duas personas faciamus, alium hominem,& alium deum. Non in trinitate credimus,non credimus in quaternitate,duas in Christo esse personas. Si enim Christus duas personas habet, pater & filius, id est Christus,duplex est: ergo quatuor personæ sunt. Nos ergo credimus in patrem,& filium & spiritum sanctum. De patre & spiritu, nulla dubitatio est. Non enim adsumpserunt corpus, non adsumpserunt aliquam vtilitatem. Nunc verò de Christo dicimus,deo nostro,filio dei & filio hominis,& vno filio dei. Ipse dei filius, & filius hominis. Quicquid magnū est, refer ad filium dei: quicquid paruum est,refer ad filium hominis: & tamen vnus filius dei est. Hoc qua necessitate cōpulsus sum dicere? Quoniam audiui quosdam calumniari, qui forsitan habent animam Arianam. Quoniā & iniuriam humanitatis ad deum referre nolui, non diuido Christū. Ipse enim & in inferno est,& in cœlo est: vno atque eodem tempore, & descendit ad inferos, & cum latrone A intrauit in paradisum. Omnia elementa tenet in pugillo suo. Si autem in pugillo illius sunt: vbi non est, qui omnia tenet? Hæc orationibus vestris, vt potuimus, disseruimus. Hoschiah-na autem sciatis esse, quod Græcè dicimus σῶσον δή. Quod enim dicitur in editione Septuaginta ὦ κύριε σῶσον δή, in Hebræo habetur: אָנָּה הוֹשִׁיעָה נָּא, hoc est: Domine saluum fac obsecro. Cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

Homilia duodecima.

De ficu, quæ ad domini vocem continuò exaruit. Hæc homilia, quòd sciam, nihil habet non peruium legenti.

Et intrauit dominus Iesus Hierosolymam in templum, & circunspectis omnibus cùm iam vesperа esset hora, exiuit in Bethaniam cum duodecim. Ingreditur dominus Hierosolymam in templum. Ingreditur. Ingressus quid facit circūspectis omnibus? Quærebat in templo Iudæorum,vbi caput posset reclinare, & nō inueniebat. B Et circunspectis omnibus,quid dixit? Circūspectis omnibus respiciebat sacerdotes, volebat esse cum illis: sed non poterat, quia semper sacerdotibus seruiebat. Circunspectis ergo omnibus, quasi cum lucerna quæreret. Illud est quod dicitur in Sophonia propheta,Et scrutabor Hierosolymam, cum lucerna. Sic ergo & dominus cum lucerna circunspexit omnia,quærens in templo,& nihil,quod eligeretur,inuenit. Quum iam vespera esset, circunspectis omnibus. Vide quid dicat, circunspectis omnibus: licet non inueniret, tamen quandiu lux fuit, non recessit de templo: cum autem facta esset vespera, cùm templum Iudæorum ignorantiæ tenebræ obcæcassent, cùm vespera esset hora, intrauit in Bethaniā cum duodecim. Quæsiuit saluator, quæsierunt apostoli, in templo nihil inuenerunt, egressi sunt de templo. Gaude *Ad anachoretā digressio.* C monache: gaude, qui in deserto versaris: quod in templo non inuenitur, inuenitur foras. Intrauit in Bethaniam cum duodecim. Bethania interpretatur, domus obedientiæ. Recessit igitur de templo Iudæorum, vbi erat superbia: venit in domū obedientiæ. Obedientia, vbi humilitas. Dimisit superbiam Iudæorum, venit ad humilitatem gentium. Et in alia die cum exirent, videte quid dicitur. In alia die, videlicet cum exirent à Bethania. Qui autē alia die egreditur: ergo mansit in Bethania. Videte ergo templum, in quo nō manet. in Bethaniam venit, & manet. Et in alia die cū exirent à Bethania,esuriit. Mansit quidē in Bethania: sed egrediens D de Bethania, esuriuit salutem Iudæorum. Non veni,in- *Matt.15.c.* quit, nisi ad oues perditas domus Israël. Vsque hodie Christus esurit. de gentibus quidem saturatus est: in Iudæis verò esurit. Et de nobis sic sunt aliqui credentes, alij nō credentes. De credentibus autem refectus est,in non credentibus esurit. *Cumq; vidisset à longè ficum habentem folia.* Infœlix Iudæus. Notus in Iudæa deus: in Israël *Psal.75.a.* magnum nomen eius. Hoc aliquādo apud patriarchas, hoc apud prophetas,nunc verò deus ille,qui dicebat in Hieremia: Deus appropinquans ego, & non de longè: *Hiere.23.c.* dicit nunc idem, Dominus recedit à Iudæis, & longè eos videt: tamen vt saluet, appropinquabat. Cumq; vidisset à longè ficum habentem folia: folia,non fructus: verba,non sensus: scripturas,non intelligentiam scripturarū. Illi enim habent scripturas,nos verò intelligentiam scripturarum. Vidit ergo ficum habentem folia. Semper ista ficus folia habet, & nūquam fructus habet. Ista ficus, quæ & in paradiso fuit: denique & Adam eo *Gene.3.b.* tempore texit verenda sua,quando corruit. Habebat enim folia. Ficus ista synagoga Iudæorum est,quæ habet tantùm verba,& non intelligentiam scripturarum. Videamus,

deamus, vbi alibi sit scriptum de ista ficu. In euangelio A
Lucæ 13.b. secundum Lucam legimus: Homo erat, inquit, quidam, qui in vinea sua plantauit ficum. Cúmque, inquit, venisset, & requisisset fructus in ea, dicit ad agricolam, Ecce iam tertiò venio huc, & fructum quæro, & nõ inuenio. Dimitte me, & succidam eam. Dimitte me. Quando di-
Exod.32.b xit ad Mosem. Dimitte me, & interficiam populũ istum. Nemo te tenet, & dicis, dimitte me? Quando tu dicis, dimitte me: prouocas agricolam vt te teneat. Dimitte me, & succidam illam. Ecce, inquit, tertiò venio, & fructum non inuenio. Veni primũ in lege cum Moyse, veni secundò in prophetis, nouissimè ipse per me venio, & fructum nõ inuenio. Ficus ista non est plantata inter spinas, nõ est plantata foris, sed in vinea domus Israël.
Esaiæ 5.b. Rem nouam video. Spinæ gentium vuas adferunt, & ficus ficos non adfert? Ecce, inquit, venio tertiò, & fructũ B
non inuenio: dimitte me, & succidam illam. Prouocatus agricola, intellexit, quòd posset tenere dominum, si rogaret. Rogat, & quid dicit? *Dimitte domine adhuc & istũ annum: & circunfodiam illam, & mittam stercus, & si quid fecerit fructum.* Quid? Nihil dicit. Si non fecerit, tunc, inquit, venies & succides eam. Agricola deprecatur, facit dominus, quod voluerat. Rem dico nouam: Ignoscit dominus rogatus: quod fecisset, etiam si rogatus non fuisset. Dimitte, inquit, adhuc vnum annum. Statim enim vt passus est saluator, non est subuersa Iudæa. Quadraginta enim & duo anni dati sunt ad pœnitentiam. Iste est vnus annus, hoc est breue tempus, id est datus ei locus pœnitentiæ. Agricola circũfodit, misit stercus. Qui sunt isti agricolæ? Apostoli, qui circunfodiunt, & miserunt stercus. Ficus autem fructus non attulit. Sed videte quid dicat ipse agricola: Et si quid fecerit fructum. Nihil intulit. Neque enim dixit, aut dimitte eam, aut non C
dimittes, aut habebis in vinea tua, aut deferes illam. Nihil tale dixit. Et si quidem fecerit fructus. Nescio quid sit futurum: tuo arbitrio derelinquo. Non enim dixit, Permanebit in vinea ficus ista. Et si fecerit fructum: nõ permanet in Iudæa Israël, sed transfertur in ecclesiam gentium. Si verò non fecerit fructum. Succisam ficum oculis nostris aspicimus: ruinas istas lapidũ quas cernimus, radices sunt ficus succisæ. Hoc totũ quare diximus? Voluimus ostendere de illa parabola, quæ sit ista ficus, de qua dominus fructum desiderat. Vidit, inquit, ficum habentem folia, secus viam: non in via, in lege, non in
Secus viã, ex Matthæo 21.colligit. euangelio. Propterea fructus non habebat, quia in via non erat, sed iuxta viam. Venit ergo Iesus, fructus quærit. Quoniam ipsa ire non poterat, venit ad ficum. *Et cùm venisset ad eam, nihil inuenit præter folia.* Vsque hodie nihil aliud inuenimus in Iudæis, præter verba de lege. Legunt Moysem, legunt Esaiam, Hieremiam, & reliquos prophetas. Legunt, Hæc dicit dominus: & non intelligunt, quid dicat dominus. Non enim erat tempus ficorum. Grandis quæstio. Non enim erat tempus ficorum. Dicat aliquis, Si tempus non erat ficorum: non peccauit ficus, quæ fructum non habebat. Si autem non peccauit, non est iuste siccata: non enim erat tempus ficorum. Ficus hæc habebat folia, fructus non habebat. Habebat folia, longè promittebat speciem virens: sed fructus non habebat, non erat tẽpus ficorum. Istum locum
Roma.11.c. Apostolus interpretatur ad Romanos: Nolo vos ignorare fratres, quoniam cæcitas ex parte cõtigit in Israël, vt subintraret plenitudo gentium. Cùm autem intrauerit plenitudo gentium: tunc omnis Israël saluus fiet: si dominus fructus inuenisset in ista ficu, non subintrasset plenitudo gentium. Quoniam autem subintrauit plenitudo gentium, in nouissimo saluabitur omnis Israël. Dicat aliquis, Vbi hoc lectum est, quia omnis Israël saluabitur? Primùm quidem ipse dicit Apostolus, Cùm in- *Apocal.7.*
trauerit plenitudo gentiũ, tunc omnis Israël saluus fiet. *a b.*
Deinde dicit & Ioãnes in Apocalypsi sua, de tribu Iudæ credituri duodecim milia, de tribu Ruben credituri duodecim milia, & de reliquis tribubus eadẽ loquitur. Et fiunt omnia, quæ credũt, centũ quadraginta quatuor milia. Vnde & in psalmo cẽtesimo quadragesimoquarto, Qui literatus est, intelligit. de isto numero disputatur: Si credidisset Israël, dominus noster crucifixus non fuisset: si dominus noster crucifixus nõ fuisset, gentilium turba salua non esset. Credituri ergo sunt Iudæi: sed in fine mundi credituri sunt. Non enim erat tempus, vt in cruce crederent. Si enim illi credidissent, dominus crucifixus non fuisset. Non enim erat tempus vt crederẽt. Illorum infidelitas, nostra fides est: illorum ruina, nostra subleuatio est. Illorum non fuit tempus, vt esset tempus nostrum. diximus, quia in fine mundi credituri sint: & interpretati sumus, nondum enim erat tempus. Sed hoc quod sequitur, dicit ei dominus: *Iam non amplius in æternum quisquam ex te fructum manducabit.* Si credituri sunt Iudæi: quo modo nullus de eis fructus manducabit? Non dixit, in futuro seculo: non dixit, in seculis: sed, in præsenti seculo. Quod dicit, hoc est: in præsenti seculo non credes, sed cùm seculum istud finitum fuerit, tunc credituros es. Credes quidem, sed non in humilem, sed in regnantem credes: & videbis eum, quem compunxeras. In præsenti ergo seculo nemo de te fructum comedet, sed in futuro, per Christum dominum nostrum, Amen.

Homilia decimatertia.

De secunda ejectione vendentium & ementium ex adytis templi, quam ad excidium Hierosolymæ τροπολογικῶς refert.

Parænesis.) Sub huius tertiædecimæ homiliæ exordiũ habes optime lector, in euangelio secundum Ioannem legimus hanc ipsam historiam, & ibi, &c. Si hanc ipsam historiam secundum Marcum conferas cum Ioanne, rapite nimirum secundo, introspicienti tibi paulò penitius facilè colliquescet, non vnam tantùm ejectionẽ fuisse, sed duas. Bis siquidẽ legitur dominus ad Paschæ celebritatem ascendisse Hierosolymam. Semel quidem Ioanne Baptista nondum carceri pro veritate per Herodem mancipato, hoc est, anno primo prædicati per dominum nostrum euangelij, cuius & Ioannes cap.2. meminit. Rursus, ad peragendum humanæ redemptionis mysterium properaturus. De hac Marcus hoc loco commeminit, cui & concinit Matthæus 21.cap. In hoc vtroque ascensu Hierosolymæ legitur dominus eliminasse templi adytis vendentes & ementes. Cæterùm solui vtcunq; potest locus hic confragosus simul & dilemmaticus, si dicas authorem loqui de explicatione temporis, quo quidem Hierosolymam ascenderit, non quoties.

D
ET veniunt Hierosolymam. *Et cùm intrasset in templum, Mar.11.b.*
cœpit eiicere vendentes & ementes de templo: & mensas nummulariorum, & cathedras vendentiũ columbas, subuertit. Et veniunt Hierosolymam, & cùm intrasset in templum, cœpit eiicere. In euangelio secundum Ioannem legimus hanc ipsam historiam: & ibi manifestius dicitur, quo tempore hoc factum est. Et ecce, inquit, in *Ioan.2.c.*
azymis venit Iesus, hoc est in Pascha: eo tempore quo azyma mãducare cõsueuerant. *Et fecit sibi,* inquit, *flagellum, & cœpit eiicere eos.* Vides ergo, quoniam eo tempore quo eiiciebat eos de templo, erant dies Paschæ, hoc est dies azymorum. In diebus autẽ Paschæ, lege præceptum erat, vt omnes venirent in templum: & si quis non ve- *Deut.16.d.*
niret in templum, exterminaretur anima illa de populo suo. Considerate ergo de tota prouincia Palæstina, de Cypro, de aliis prouinciis, de omnibus in circuitu regionibus

gionibus vniuersum huc populum congregatum: considerate, & in animo vestro depingite, quanta tunc ibi fuerit multitudo. Primùm interim secũdum historiam
Ioan.11.f. Luc.7.b. disputamus. Mirantur cæteri, quòd Lazarus suscitatus
Hanc ipsissimam sententiã ipsdẽ propè verbis reddit Hieronym. in Matthæum.
est: mirantur, quòd viduæ filius suscitatus est: mirantur cæteri in aliis signis. Et reuera mirandum est mortuo corpori animam reddere. Ego præsens signum magis miror. Vnus homo, qui putabatur filius fabri, mendicus non habens domum, non habens vbi caput reclinaret, non habens exercitum, non erat dux, non erat iudex. Quam itaque habuit potestatem, vt faceret sibi flagellum de funibus, & tantam eiiceret multitudinem: vnus, inquam, homo eiiceret tantam multitudinem? Et quam multitudinem eiiciebat? Quæ vendebat, quæ lucra sua in templo redimebat. Nemo cõtradixit, nemo ausus est cõtradicere. Filio enim defendenti patris sui iniuriam, nemo fuit ausus resistere. Videtur mihi in ipsis oculis, & in ipso vultu domini saluatoris quicquã fuisse diuinum. B Et hoc mihi quare videatur, ratio ista est, quam dicturus sum: Et factum est, inquit, cum transiret Iesus secundum mare Galilææ: vidit, inquit, duos cõponentes re-
Mar.1.b.
Eos nimirũ, patrem cum mercenariis
tia sua, filios Zebedæi, & dixit eis: Dimittite eos, & venite, sequimini me. Et illi, inquit, statim relicto reti, naue, & patre Zebedæo, statim secuti sunt eum. Nisi aliquid diuinum fuit in vultu saluatoris: irrationabiliter fecerunt sequi eum, de quo nihil viderant. Dimittit aliquis patrem, & eum sequitur, in quo nihil plus videt, quàm in patre suo? Sed dimittunt patrem carnalem, vt sequantur patrem spiritalem: non dimittũt patrem, sed inueniunt patrem. Hoc totum quare dixi? vt ostenderem in vultu saluatoris aliquid fuisse diuinum, quod videntes homines sequebãtur. Dicamus & aliud testimonium: Et ecce, inquit, cum transiret, vidit quendã hominem nomine Matthæum. Et dixit ei, Sequere me. Et di- C
Matth.9.a. & Marci 2.c. & Luc. 5.f.
misit omnia, & secutus est eum. Non vidit signum: sed authoritas in iubendo signum fuit. Cœpit eiicere vendentes & ementes in templo. Si hoc in Iudæis, quantò magis in nobis? Si hoc in lege, quantò magis in euangelio? Cœpit eiicere vendẽtes & ementes. Pauper Christus diuites Iudæos eiicit vendentes & ementes. Et qui vendit, & qui emit similiter, eiicitur. Non debet aliquis dicere, Ego quod meum est, offero munera: sacerdotibus do ego, sicut deus præcepit. Legimus in alio loco
Matt.10.a.
scriptum: Gratis accepistis, gratis date. Gratia enim dei non venditur, sed donatur. Non tantùm ille in cul-
Actu.8.c.
pa est qui vendit: sed & qui emit. Denique Simon Magus non quia vendit, sed quia emere voluit, damnatus est. vsque hodie in templo multi sunt, qui vendunt. Infœlix est, qui vendit: infœlix est, qui emit. Gratia enim D Christi auro & argento non potest comparari. Et mensas nummulariorum. Mensas, vbi debebant esse panes propositionis & gratiarũ dei, ibi auariciæ victimæ sunt. Et mensas nummulariorum. Auaricia sacerdotum altaria nõ sunt altaria, sed mensæ nummulariorum. Et cathedras vendentium columbas subuertit. Columbæ nõ includuntur vtiq; in cathedris, sed in caueis. Nemo columbas in cathedris includit, sed in caueis. Et quo modo nunc dicit, & cathedras vendentiũ columbas subuertit? Videte quod dicit, qui vendebant, in cathedris
Matt.23.a.
sedebant. Super cathedram, inquit, Moysi sederunt scribæ & Pharisæi. De istis cathedris & psalmus loquitur,
Psal.1.a.
Et in cathedra pestilentiæ non sedit. Vera cathedra pestilentiæ, quæ vendit columbas, vendit gratiam spiritus sancti. Multæ cathedræ sunt vsque hodie, quæ vendunt columbas. Qui vendit columbas, non stat, sed se-

det: non est erectus, sed contractus est. In eo enim quòd vendit gratiam dei cõtractus est, & humilis est: sed dominus noster qui venit, vt saluaret, quod perierat: subuertit non eos qui vendebant, sed cathedras vendentium authoritatem subuertit: saluabit autem homines.
Et non, inquit, dimittebat, vt deferrent quodquã vas per templum.
Eo tempore in carnali templo nõ dimittebat ferri vas. Et hodie quanta in templo dei vasa morantur immunda? Eo tempore transferri nõ licebat vasa. Et non dicit, immunda: sed, vasa quæcunque simpliciter nuncupauit. Nunc verò quanta vasa morantur intrinsecus?
Scriptum est, inquit, Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus. *Matt.21.b. Esa.56.c. Hiere.7.b.*
Hoc in propheta legitur, Vos autem fecistis eam speluncam latronum. O infœlicitatem nostram. O nos omni lachrymarum fonte plangendos: domus dei, facta est spelunca latronum. Ista est domus, de qua dicitur in Hieremia, Nunquid spelunca hyænæ *Ibidem.*
facta est domus mea mihi? Quòd hîc dicitur, Vos autẽ fecistis eam speluncam latronum: hoc est, domũ meam. In Hieremia dicitur, spelunca hyænæ. Debemus nosse *Hyænæ physis.*
naturam animalis istius. Ex natura enim bestiæ scire poterimus, quare vocauerit domum quondam dei speluncam hyænæ. Hyæna nunquã videtur in die, sed semper in noctibus. Nunquã videtur in luce, sed semper in tenebris. Et hanc naturã habet, vt effodiat corpora mortuorum, & ipsa cædat. Denique si quis negligenter sepelierit mortuum: effodit nocte, & tollit corpus, & comedit: vbicũque sepulchra sunt, vbicunq; ossa mortuorum sunt, ibi cubile hyænæ est. Et hanc naturam habet, maximè canibus delectatur, & ipsos rapit, & deuorat. Videte quid dicat. Diligenter enim aduertite: Hyæna bestia sanguiuora, bestia quę corporibus delectatur, bestia quæ semper in nocte, nunquã in die est: non delectatur nisi cadaueribus mortuorum, & canibus: eos vult occîdere, qui seruant domum. Hyæna & hanc dicitur habere naturam, quia spinam vnicam habet, quæ flecti non possit. Denique si vertere se voluerit, tota conuertitur. Non potest se flectere, sicut cætera animalia. Videtis ergo, quia ista quę semper in nocte, semper in tenebris est: nunquam cõuertitur. Hoc autem dicitur de sacerdotibus Iudæorum. Iudæum enim facilè potes adducere ad pœnitentiam de plebe: de sacerdotibus verò & doctoribus non potes, quoniam semper delectantur cadaueribus mortuorum, eorum quos induxerint: & non sufficit eis, quoniam ipsi non sunt in luce, sed eos qui in luce latent, conantur occîdere: vnam spinam habent, non conuertũtur: non enim agunt pœnitentiam, quoniam occupati sunt in cadaueribus mortuorũ. Quod hîc legimus, Vos autem fecistis eam speluncam latronum: In euangelio secundum Ioannem legimus, Vos autem fecistis eam domum negociationis. Domum negociationis. Vbicunque latrones sunt, ibi domus negociationis. *Ioan.2.c.*
Vtinam de præterito populo esset tantum dictum, vtinam de Iudæis legeretur, non item de Christianis. Ploraremus quidem illos, sed de nobis gauderemus. Nunc verò in multis locis domus dei, domus patris fit domus negociationis. Videtis, quàm trepidè loquor. Res tam manifesta est, vt expositione non indigeat. Vtinam esset obscurum, & non intelligeremus. In multis locis domus patris, domus negociationis. Ego ipse qui loquor, & vnusquisque de vobis, siue presbyter, siue diaconus, siue episcopus, qui heri pauper, hodie diues, & diues in domo dei. Nõnne vobis videtur fecisse domum patris, domum negociationis? De istis loquitur & Apostolus, Existimãtes quæstum esse pietatem. De istis ergo loqui- *1.Tim.6.a*
tur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur & Apostolus:Christus pauper est,erubescamus:Christus humilis est, erubescamus: Christus crucifixus est,nõ regnauit,crucifixus est,vt regnaret. Vicit mũdum, non in superbia, sed in humilitate: occîdit diabolum nõ ridens,sed plorans:non flagellauit,sed flagellatus est: accepit alapam,non percussit.Et nos igitur imitemur dominum nostrum. Ecce dies ieiuniorum in foribus sunt. Ecce dies ieiuniorũ, dies pœnitentiæ, dies purgationis: lætemur atq; gaudeamus nunc. Ille homo, qui in euangelio dicitur lagenam portare, egreditur de domo, & vadit ad cœnaculum:vos qui recepturi estis baptismum iam die crastina,præparate vos similiter. Qui ituri sunt ad pugnam, diligenter antè se præparant. Videt si scutum habeat,si spatham habeat, si habeat hastam,si sagittas habeat, si equus ipsius refectus est, vt pugnare possit, antè pręparat armaturam. Vestra arma,ieiunia sunt:vestra pugna,humilitas est. Si quis aliquid habet aduersus aliquem : dimittat, vt dimittatur ei. Nemo enim cogitat venire ad baptismũ,vt dimittantur ei peccata,& ipse fratri antè non dimittat. Si ergo habetis aliquid aduersus fratrem,dimittite.Non dixi,si quid ille habeat,dimittat: sed, tu si quid habes, dimitte. Dimittere ab illo vel non dimittere, in illius est potestate : tu quod in te est,dimitte,vt dimittatur tibi.Venturus es ad baptismũ. O te fœlicem, qui renascituras in Christo es, qui indumentum Christi accepturus es, qui sepeliendus es cum Christo, vt resurgas cum Christo.Diebus ergo reliquis secundum ordinem ea, quæ ad mysteria pertinent, audituras es: nunc interim dixi vobis, vt sciatis vobis à die crastina maximè laborandum. Deus autem omnipotens ipse corroboret corda vestra, ipse vos dignos faciat lauacro suo: ipse in vos descendat in baptismate, ipse aquas sanctificet, vt sanctificemini. Nemo dubio corde accedat: nemo dicat,Putas mihi dimittũtur peccata? Qui sic accedit, non dimittuntur ei peccata. Melius est non accedere, quàm sic accedere. Maximè vos qui sic accepistis baptismum, vt deo seruiatis : vt sitis in monasterio. Ipse igitur vos seruet & nos: cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

Σπάθη.i. gladius.

Homilia decimaquarta.

In qua candidatos sacri baptismatis commonefacturus, locum prius illum explicat. De die autem illo & hora nemo scit,&c. neque filius, nisi pater. Deinde ad moralem locum transit sententiæ illius,de vnguenti effusione super domini ad crucem properantis sacrosanctum verticem.

Mar.13.d.

EVangelica lectio magnam desiderat expositionem.Antè enim quàm veniamus ad sacramenta, debemus scandalum tollere, ne quid in mentibus resideat eorum, qui accepturi sunt sacramenta. Si enim qui accepturi sunt baptisma, credituri sunt in patrem,filium,& spiritum sanctum. Nũc autem de filio dicitur: *De die autẽ illo & hora nemo scit, neque angeli in cœlo, neque filius, nisi pater.* Si æqualiter accipimus baptisma in patrem, filium, & spiritum sanctum: & vnum nomẽ eius,patris & filij,& spiritus sancti:quòd est deus, credere debemus.Si vnus deus est,quo modo in vna diuinitate diuersa scientia est?Quid est plus,deum esse,an scire omnia? Si deus est, quo modo ignorat? Dicitur enim de domino saluatore:Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Si omnia per ipsum facta sunt : ergo & dies iudicij quæ ventura est, per ipsum facta est. Potest ne ignorare, quod fecit? Potest artifex ignorare opus suum? Legimus in Apostolo de Christo: In quo omnes thesauri sapientię & scientiæ absconditi. Videte, quid dicat: Omnes thesauri sapientiæ & scientiæ.Non aliqui sunt,& aliqui non sunt: sed omnes thesauri sapiẽtiæ & scientiæ sunt,sed abscõditi sunt. Quod ergo est in illo:nõ illi deest,etiã quod nobis absconditũ est. Si autem sunt in Christo thesauri sapientiæ & scientiæ abscõditi,debemus inquirere,quare sint absconditi. Si sciremus nos homines diem iudicij,verbi causa:quòd futura esset dies iudicij post duo milia annorum,& hoc nos sciremus ita futurum: negligentiores hinc essemus. Diceremus enim, Quid ad me pertinet, si post duo milia annorum dies ventura est iudicij? Quòd ergo dicitur filium ignorare diem iudicij : nobis prodest, quia ignoramus diem iudicij quando sit ventura.Deniq; videte quid sequitur : *Videte,& vigilate, & orate: nescitis enim, quando tempus sit.* Non dixit, nescimus: sed, nescitis. Videmur hucusq; vim facere scripturæ,& sensum non exponere. Post resurrectionem interrogant apostoli dominum saluatorem,Domine quando restituturus es regnum Israël? O apostoli audistis ante resurrectionem, de die illo & hora,nescio: & quod nescio,iterum interrogatis? Sed apostoli non credunt saluatori, quòd nesciat.Sed videte mysterium.Qui ante passionem nescit, post resurrectionem nouit?Denique quid dicit ad apostolos, post resurrectionẽ interrogatus de temporibus: quãdo restituturus es regnum Israël? Non est vestrum, inquit,scire tempora, quæ pater posuit in sua potestate. Non dicit hîc, nescio : sed, non est vestrum scire, non vobis prodest scire diem iudicij. Vigilate ergo:nescitis enim quando dominus domus veniat.Multa sunt, quæ dicantur,hoc autem de euangelio diximus,ne cui scandalum resideat in animo : quòd ignoraret aliquid ille, in quem crediturus esset.Dicitur autem in eadem euangelij lectione. *Et cùm esset Bethaniæ in domo Simõnis leprosi,& recumberet : venit mulier, habens alabastrũ vnguenti pistici pretiosi.* Mulier ista specialiter ad vos pertinet, qui baptisma accepturi estis. Fregit alabastrum suum,vt vos Christus faciat Christos, id est, vnctos: hoc est, quod dicitur in Canticis canticorum, Vnguentum effusum est nomen tuum.Propterea adolescentulæ desiderauerunt te. Post te in odorem vnguentorũ tuorum currimus. Quandiu clausum erat vnguentum, quandiu notus tantũ erat in Iudæa deus:in Israël solum magnum nomen eius.Adolescentulæ Iesum non sequebantur. Quando verò effusum est vnguentum in omnem terram : adolescentulæ animæ credentium secutæ sunt saluatorem. *Et cùm esset Bethaniæ in domo Simõnis leprosi.* Bethania interpretatur in lingua nostra,domus obedientiæ. Et quo modo in Bethania,hoc est in domo obedientię domus Simõnis leprosi est? aut certè dominus quid facit in domo leprosi? Sed propterea venit in domum leprosi, vt purgaret leprosum. Leprosus dicitur: non qui est, sed qui fuerit leprosus.Fuit enim, antequã susciperet dominum: postea verò quàm suscepit dominum, & vnguentũ factum est in domo ipsius,lepra fugit: manet autem nomen pristinum,vt virtus appareat saluatoris. Quo modo enim in apostolis resident pristina vocabula,vt appareat virtus vocantis, de quibus quales fecerit : quo modo de Matthæo publicano, fecit apostolum,& post apostolatũ dicitur publicanus. Non quòd publicanus sit, sed quia de publicano factus sit apostolus. Nomen autem remanet pristinum, vt virtus appareat saluatoris. Sic & leprosus Simon iste appellatur antiquo nomine,vt ostendatur à domino fuisse curatus. *Venit mulier habens alabastron vnguenti.* Pharisæi & scribæ & sacerdotes in templo sunt, & vnguentum nõ habent : mulier ista extra templũ est, & vnguentum defert, nardum habens & nardum pistica-

Ioan.1.a.

Coloss.2.a.

Propositæ quæstionis solutio.

Actor.1.a.

Mar.14.a.

Cant.1.a.

ὑπὲρ τοὺς σοὺς i.dilexerunt te.

Psal.75.a.

Simõ leprosus vt qui fuerat, non qui iam talis est susceptor domini.

Luc.5.f.

cam,

cam,& ex nardo ipſa piſtica confectum vnguentũ:Ideo vos vocaſti eſtis piſtici nardi, fideles. Eccleſia enim de gentibus congregata dona ſua offert ſaluatori,id eſt,fidem credentium. Fregit alabaſtrũ, vt omnes vnguenta ſuſcipiant: fregit alabaſtrum, quod in ludæa antè tenebatur incluſum: fregit alabaſtrũ. Quo modo enim granum tritici, niſi mortuum fuerit in terra, non facit plures fructus:ſic & alabaſtrum niſi fractum fuerit,nos vngere non poſſumus. *Et effudit ſuper caput eius.* Mulier iſta quæ fregit alabaſtrum,& ipſum vnguentum fudit ſuper caput:non eſt ipſa,de qua in alio euãgelio dicitur,quòd pedes domini lauerit.Illa enim quaſi meretrix & peccatrix,adhuc pedes tenet: iſta quaſi ſancta caput tenet.Illa quaſi meretrix lachrymis ſuis pedes rigat ſaluatoris, & crinibus tergit: videtur quidem pedes lauare lachrymis ſaluatori, ſed magis lauat peccata ſua. Sacerdotes & phariſæi non dant ſaluatori oſculum:iſta pedes oſculatur. Sic & vos qui accepturi eſtis baptiſma,quoniã omnes ſub peccatis ſumus, & nemo eſt abſq; peccato,etiãſi vnius quidem fuerit diei vita eius,& aduerſum angelos ſuos peruerſum quid excogitauit: primùm tenete pedes ſaluatoris, lauate lachrymis, crine tergite. Et cùm hoc feceritis,poſtea venietis ad caput. Quando deſcenditis in vitalem fontem cum ſaluatore, tunc habetis diſcere, quo modo vnguentum veniat in caput ſaluatoris. Si enim caput viri Chriſtus eſt, veſtrũ autem caput vnguẽtum eſt: poſt baptiſma vngimini. *Erant autem quidam indignè ferentes.* Non dixit,omnes: ſed,quidam. Vſq; hodie indignantur ludæi,quãdo nos Ieſu vngimus caput. Denique in alio loco dicitur, quòd ludas proditor indignatus ſit. In ludæ nomine ludæorum vocabulũ demonſtratur. vſque hodie ludas indignatur, quare eccleſia Ieſu vngat caput. Et quid dicit? *Quid prodeſt iſta perditio?* Illi videtur perire vnguentum,quia fractũ eſt: ſed nobis prodeſt, quia in orbem peruenit vniuerſum. Quid indignaris Iuda, quia alabaſtrũ factum eſt? Deus qui te & vniuerſas gentes fecit,illo perfunditur precioſo vnguento. Volebas vnguentum habere clauſum, vt ad alios non perueniret. Verè illud eſt, quod & in alio loco dicitur de vobis,qui habent clauem ſcientiæ,& ipſi nõ intrant: ſed & eos qui intrare volunt, non ſinunt. Vos habetis alabaſtrũ, imò habebatis in templo, & tenebatis incluſum: venit mulier,& tulit de templo,& tulit in Bethaniam, in domo leproſi vngit caput Ieſu. Et quid dicunt illi, qui indignantur? *Potuit*,inquit, *venundari trecentis denarijs*: quia hic,qui hoc vnguento vnctus eſt, crucifixus eſt. Legimus in Geneſi, quia illa arca quæ facta eſt à Noë, trecentorum cubitorum habuerit longitudinẽ, & quinquaginta latitudinis, & triginta in altitudinẽ. Videte ſacramenta numerorum:in quinquagenario numero,pœnitentia demonſtratur.Siquidẽ in quinquageſimo pſalmo Dauid regis, egit pœnitentiam: in trecentis verò numeris crucis myſterium demõſtratur. Litera.T. index eſt trecentum. Vnde dicitur & in Ezechiele, Et ſcribes,inquit,in frontibus gementiũ,thau.Et quicũque illud habuerit ſuperſcriptũ:non interficietur. Nam quicũque crucis vexillum habet in fronte ſua: hic à diabolo percuti non poteſt. Hoc vexillum nõ poteſt delere, niſi ſolum peccatum. Diximus de arca,de quinquagenario,de trecentis numeris: dicamus de triginta, quoniam ipſa arca habebat altitudinis triginta cubitos, & in vnum cõſummabatur. Videte quid dicitur. Primũ agimus pœnitentiam in quinquaginta: deinde per pœnitentiam venimus ad crucis myſterium: ad crucis myſterium venimus per perfectũ verbum, qui Chriſtus eſt. Quando verò Ieſus accepit baptiſma ſecũdum Lucam, erat annorũ triginta. Et iſti ipſi triginta cubiti in vnum cõſummabantur.Et quinquaginta,& trecenti,& triginta in vnum cubitum cõſummabantur:hoc eſt,in vnam fidem dei. Hoc totum quare diximus? Quia nunc dicitur, Potuit trecentis denarijs venũdari. Deinde & dominus ſaluator triginta argenteis venditus eſt. Mirum nõ potuiſſe trecentis denarijs vendi: nam venditus eſt triginta. Scriptum eſt in Leuitico, ſcriptum eſt in Exodo: quòd ſacerdotes à triginta annis eſſe incipiant,ante triginta annos non licet ſacerdotibus ingredi templum dei: quo modo & in iumentis & animalibus tertius annus perfecta ætas eſt. Denique dicitur in Geneſi, eo tempore quo fecit Abraham dichotomemata: quoniam vitulum, & hædum,& agnum habuerit trium annorum, vt perfecta ætas demonſtraretur in iumentis: ſic & hominibus perfecta ætas triginta anni ſunt. Nunquid dominus noſter nõ potuit venire ad baptiſma vigintiquinque annorum? Nunquid viginti ſex annis nõ potuit, aut vigintiocto? Sed perfectam hominis expectabat ætatem, vt nobis tribueret exemplum. Ideo & in Ezechiele ſcriptum eſt in principio,Et factum eſt,inquit, in anno triceſimo, cum eſſem in captiuitate. Hoc totum diximus, vt tricenarij numeri ſacramenta panderemus. Indignantur Iudæi, indignantur alieni à fide, quòd vnguentum illud fractum eſt. Cæterùm dominus noſter dicit, *Sinite eam. Quid ei moleſti eſtis? Bonum opus operata eſt in me.* Quoniam ergo illa mulier bonum opus operata eſt. Ideo hæc de euãgelio pauca diximus. Et opportunè quartusdecimus pſalmus lectus eſt: & oportet nos de pſalmo dicere. Oremus dominum omnipotentem, vt ea quæ docturi ſumus, recto tramite proſequamur, per Chriſtum dominum noſtrum, Amen.

Ioan.12.d.

Idem ſentit cum Origene.

Iob 4.d.

Matt.26.a.

Lucæ 11.g.

Gene.6.b c.

Finis homiliarum xiiij. *beati Ioannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani epiſcopi, in euangelium Marci.*

Nume.4.g.

Gene.15.b.

Quòd biſariam ex dinorum inſerit à Matthæo.

DIVI

Universidad de Deusto
Biblioteca

DIVI IOANNIS CRYSOSTOMI, EPISCOPI Constãtinopolitani, aliquot homiliæ in loca quædam sancti Lucæ, in vnum veluti fascem nunc primum collectæ: quæ hactenus dispersæ fuerant, vnà cum cõcionibus quatuor de Lazaro, suo loco positis.

De natiuitate sancti Ioannis Baptistæ Sermo, Incerto interprete.

Historia habetur Lucæ 1.f.g.

DE solstitiis & æquinoctiis conceptionis & natiuitatis domini nostri Iesu Christi & Ioannis Baptistæ, nescio an quisquã ausus sit arcanum fratres ante Christi natiuitatem intelligere, vel terminare cursum horarum, dierum ac noctium, per quos solstitia & æquinoctia cognoscere posset, cum Iob glorioso in suis passionibus dictum sit: *Iob 38.* Et hoc mihi dic, inquit, an scias cursum Solis & lunæ, quæ vtique duo luminaria ad cõstitutionem diei ac noctis instituta esse videmus. Quòd si ergo tantus vir in suo martyrio perseuerans, quodam modo in his redargutus est: quis ille mortalium fuisset, qui aduersum gloriam tam eminentis viri hæc impudens auderet cognoscere nisi primum ipse dominus lucis ac noctis conditor & discretor, qui à philosophia sol iusticiæ cognominatus est, mundũ illustraret? qui pro carnalibus carnalis factus est, & mortalis pro mortalibus. Quasi mortalis visus est, vt posset per suam immortalitatem mortem deuincere. Propter quod clamant supernę potestates, *1.Cor.15.g.* Vbi est mors aculeus tuus? Vbi est mors contentio tua? Hæc dicentes conteſtantur Christum mortem deuicisse, vt & nos qui mortui iamdudum tenebamur, exemplo ipsius dignationis immortalitatem caperemus, si tamen omissa tenebrarum opera viam lucis sequamur. Ipse enim est lux nostra, & vera lux, qui veniens in hunc mundum illuminauit corda nostra. Cuius aduentũ siue passionem nõ tantùm Moses vel prophetæ annunciarunt, quantum verò cõceptionis & natiuitatis tempus ostenderunt, propter quod ipse dominus Iudæis dicebat: *Ioan.5.f.* Scrutamini scripturas, in quibus putatis vos vitam æternam possidere, ipsæ sunt quæ testimonium perhibent de me. *Luc.12.g.* Quibus rursum dicebat: Hypocritæ, faciem cœli & terræ nostis probare: quare tempus hoc nõ probastis? Erat ergo & temporis probatio, si eum vellent cognoscere, qui nõ tantùm (vt diximus) aduentũ ostenderet, quantùm conceptionis & natiuitatis tẽpus declararet, si fidem certam in Mose & prophetis habuissent: quòd nec tantummodo ipsius domini & saluatoris cõceptio vel natiuitas carnalis ostenderetur, quantum & Ioannis Baptistæ præcursoris eius, de quo scriptum est: *Malac.3.a.* Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. Qui veniens docebat: *Matth.3.a.* Parate viam domini, rectas facite semitas dei nostri. *Mar.1.a.* Qui & iterum annũciabat, dicens: Qui post me venit, maior me est, cuius nõ sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius. Hic est Ioannes, qui venit vt testimonium diceret veritati, sicut & Christus dominus dicit: Vos misistis ad Ioannem, & testimoniũ dixit veritati. *Ioan.5.f.* Cuius natiuitatem magnificans deus ipse ait, Nemo est in natis mulierum maior Ioanne Baptista. *Luc.7.e.* Cùm videamus Abraham, Isaac, & Iacob, deinde patriarchas nõ minimos ab eius dignatione fuisse. Quòd si dignatio præfecit, non tamen cõceptio vel natiuitatis annũciatio, quę cum temporibus Christi prędicata est à Mose & Zacharia propheta, cuius cruor sanguinis templi marmore infecto sempiternus viuit. Quem sibi dominus in testimoniũ vocat per Esaiam prophetam, dicẽs: Fac mihi testes fideles homines, Vriam, & Zachariam *Esaiæ 8.a.* filium Barachiæ. Et accessit, inquit, ad prophetissam, & concepit, & peperit filium. Hic est igitur Zacharias filius Barachiæ, qui occisus est à Iudæis inter ædem & sacrarium. Inter cætera prophetiæ suæ indicia ieiunium quartum & septimum, & decimum erit domui Iuda in læticiam & gaudium, & solẽnitates bonas, & dies festos multos. Et iocundi eritis, iocunditatem & pacem amabitis: quæ tria ieiunia nunquam à Iudæis seruata fuisse inuenimus. Non enim aliquando quarta feria ieiunauerunt, aut septima quod dicitur sabbatum, aut decima feria, quæ nec potest dici: quanuis etsi in sabbato ieiunauerunt, non legi parendo, sed opportunè necessitati. Quærenda igitur erãt fratres charissimi, quæ essent ista quarta & septima & decima, quorum initium propheta non nominauit, à quo quartum vel septimum, vel decimum numeraremus. Et bene quidem propheta pro altitudine spiritus sancti initium ieiuniorum nõ posuit, vt cum de initio ipsorum ieiuniorũ quæreremus, simul & virtutem ipsorum inueniremus, & Mosi mãdata recenseremus. Satis etenim dominus ad Mosem de mense Martio testabatur, dicens: Hic vobis mensis initiũ mensium, primus erit vobis in mensibus anni. *Exod.12.a.* Quòd si ergo ipse est initium anni, iam vtique ab ipso quartum mensem Iunium numeraremus, & septimum Septembrem, & decimum Decembrem, de quibus dominus ad Mosem dicit: Tribus temporibus diem festum agetis mihi. Quibus & quartum adiunxit, dicendo: *Et diem festum azymorum custodietis. Septem diebus manducabitis azyma, sicut præcepi tibi in tempore mensis nouorum. Hi sunt menses, in quibus dominus noster, & Ioannes Baptista cõcepti, & nati sunt:* istis quatuor temporibus, id est verno & æstate, & autũno & hyeme, per quæ annus vertens cognoscitur. Et ideo propheta dicit: Annũ acceptabilem domini. Nam rursus dominus ostendens per Mosem quartum & septimum & decimũ ieiunium, menses eos esse dicit in eadem Exodi scriptura: Initium mensis frumentariæ, & vindemiæ, & oleæ erunt domui Iuda in læticiam & gaudiũ, & dies festos multos: quod vtique initium mensis, sicut diximus, est mense Martio, vnde annus vertens incipit. Mensis quarti, id est Iunius, qui est initium mensis frumentariæ. De quo & dominus discipulis suis dixit: Nõnne quadrimensium est, & dicitis, quia iam messis adest? Nam vindemiæ mensis est September, qui septimus est à Martio. Decimus verò mensis est December, quo mense oleæ maturæ premũtur. Sed quo modo probamus istis quatuor temporibus Christum, & Ioannem conceptos & natos fuisse? Sicut & dominus ipse dicit: Omnis scriba eruditus similis est *Matt.13.g.* patrifamiliâs, qui profert de thesauro suo noua & vetera. Ergo quæ typicè à prophetis dicta sunt, & à Mose declarata, manifesta sunt in euangelio. Nam temporibus cùm Zacharias pater Ioannis sacerdotium Iudæorum administraret secundum legis mandatum, & prophetiæ Ionæ, quam Niniuitis annunciauit, post triduo *Ionæ 3.a.*

subuersionem

subuersionem futuram ciuitati eorum, qui pœnitentia acti, domini misericordiam meruerunt. In cuius nunc memoriam Iudei quotquot annis ieiunium mense Septembri obseruant, quem metellitum, siue scenopegiam nuncupant. Propter quod sacerdotes in tempore illo pro peccatis populi, diebus illis secundum præceptū legis in mense Septembri sacrificia deo offerebāt. Quòd cum altari Zacharias obtulisset, nō statim sacerdotem se profitebatur, aut idoneum esse qui pro peccatis tam scelesti populi precibus dignus futurus esset: sed memoratus est Christū ipsum solum futurum verum sacerdo-
Psal.109.a. rem, cui pater dixerat: Tu es sacerdos in æternū secundum ordinem Melchisedech, qui hostiam placabilem pro peccatis omnium solus deo offert. Et eius aduentum scilicet Zacharias precatus est. Quoniam nec temerè hoc dicimus, quod ex responsis Gabrielis angeli inuenimus eum & deprecatum fuisse. *Ait enim ei Gabriel angelus: Zacharia, exaudita sunt preces tuæ.* Cuius vtique preces exaudiūtur: vtique exauditur quod precatur, aut desiderat. Tribuet enim petentibus se, quod quis desiderat, aut
Matt.7.b. postulat ab eo dicente Christo saluatore nostro: Quis est enim ex vobis, inquit, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porrigit ei? Aut si piscem petit, nunquid serpentem porrigit ei? Et addidit, dicens: Vos cum sitis nequā, scitis bona data, dare filiis vestris, quātò magis, inquit, dabit bona petentibus se pater vester qui in cœlis est? Dabit eis qui eum petunt, faciētibus tamen voluntatem eius, sicut Ioannes Christi amantissi-
1.Ioan.3.d. mus in epistola sua cōplexus est. Scimus, inquit, quia habemus impetrationes quascūque ab eo postulauerimus, cum præcepta eius seruauerimus, & ea quæ illi placita sunt in conspectu eius fecerimus. Tunc ergo Zacharias cum hęc precaretur, respōdit ei angelus Gabriel: *Zacharia, exaudita sunt preces tuæ: ecce Elizabeth vxor tua pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Ioannem, & erit tibi gaudium & hilaritas, & multi in natiuitate eius gaudebunt, & erit magnus coram domino, & vinum & siceram non bibet, & spiritu sancto replebitur mox, vt exierit de vtero matris suæ, & multos ex filiis Israël conuertet ad dominū deum ipsorum, & ipse præcedet ante faciem eius.* Gesta autem sunt hęc ante primū annum imperij Tyberij Cæsaris, mense Septembri, octauo Calendas Octobris, incipiente luna vndecima, quando oportebat Iudæos ieiunium scenopegiæ celebrare. Tūc verò pòst, nono anno Tyberius Cæsar tempus, cursumq; lunæ collegit, & inuentum est ipsa die octauo Calendarum Octobrium esse æquinoctium, in quo est inchoatio noctis maior
Ioan.3.d. quàm lucis. Illum enim oportet crescere, inquit, me autem minui. Minorata autem fuerat lux à tenebris, cùm Iudæi secūdum legem & prophetiam sacrificia deo offerebat, in quo & Ioannes cōceptus est, in qua etiam in-
Esaiæ 1.c. cusabātur à domino, dicente Esaia propheta: Quo mihi multitudinem sacrificiorum vestrorum? dicit dominus: Plenus sum holocaustomatis arietum, & pinguedinem taurorum & hircorum nolo. Hæc sunt enim quæ ante propter peccata populi offerebantur, quæ iam cessare oportebat, cùm Ioannes idem Baptista conciperetur. Et ideo Zacharias pater eius sacerdos Iudæorū obmutuit, quia iam cessare & obmutescere oportebat sacrificia eorū, quæ pro peccatis populi offerebantur. Veniebat enim solus sacerdos, qui agno solo immaculato sacrificium deo pro peccatis omnium offerret. Et ideo
Ioan.1.d. demonstrauit eum Ioannes Iudæis: Ecce agnus dei, ecce qui tollit peccata mundi. Nam plenissimè constat, ideo obmutuisse Zachariam sacerdotem Iudæorum, quia sacrificia secundū legem & prophetiam offerebat. Significabat enim quòd sacrificia iam aduenientē Christo, lex & prophetæ adimpleti tacerent: & ideo lex & prophetæ *Matt.11.b.* vsque ad Ioannem sunt, quę ad conceptionem eius cursum tenuerunt. Celante ergo se Elizabeth per menses quinque cōceptionis, stupens quidnam ei dominus voluisset in suprema ætate, vt pareret sterilis: tunc deinde post alterum mensem, id est sexto à conceptione Elizabeth, missus est rursus Gabriel angelus in Galilæam ad virginem, quæ desponsata erat viro, cui nomen erat Ioseph, id est viro iusto. Iam enim destinata erat ecclesia suo sponso viro iusto, de quo Ioannes dixit: Qui habet *Ioan.3.d.* sponsam, sponsus est. Quod & Dauid similiter dicit: Et *Psal.18.b.* ipse velut spōsus egrediens de thalamo suo. Post sextum autē mensem conceptionis Ioannis, qui est octauo Calendas Octobris, sextus mensis Martius principiū anni, quia princeps & primarius omnium ipso mense conceptus & passus est. De quo & Paulus testatur: Qui est, *Coloss.1.c.* inquit, initium omnis creaturæ: quia in ipso condita sunt omnia in cœlis & in terra. Quem mensem Iudæis Moses solennem & Paschæ futurum solicitè & crebrò cōmendabat, dicens: Hic mensis initium mensium pri- *Exod.12.d.* mus erit vobis in mensibus anni. Initium enim filiorum dei de interrogatione hominum hoc mense incipiebatur: ex die igitur cōceptionis Ioannis, octauo Calendas Octobris vsque octauo Calendas Aprilis, quando angelus Gabriel ingressus est ad Mariam, & salutauit eam, *Lucæ 1.c.* dicens: Pax tecum, quæ inuenisti gratiam apud dominum. Quæ audito hoc verbo conturbata est, & cogitabat intra semetipsam quæ esset hæc salutatio. Cui dixit angelus: Ne timeas Maria, quia inuenisti gratiam apud dominum: Ecce concipies in vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum: hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur. Et dabit illi dominus deus sedē Dauid patris eius, & regnabit in domo Iacob in secula, & regni eius non erit terminus. Cui respondit Maria: Et quo modo hæc cognoscam, cùm virum non nouerim? Et dixit illi angelus: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: propter quod is qui nascetur sanctus, vocabitur filius dei. Tunc Maria fida sermonis dixit: Ecce ancilla domini, contingat mihi secundum sermonem tuum. Fuit igitur, vt diximus, quando hæc angelus ad Mariam annūciauit octauo Calendas Aprilis, qui & ipse est dies æquinoctialis ad inchoationem lucis: iam enim detersa caligine à mūdo, lux in mundum aduenie bat, sicut Ioānes in epistola sua dicit: Quia tenebræ transierunt, & lumen verū iam lucet. De *1.Ioan.2.b.* quo lumine iterū in euangelio dicit: Fuit lumen verum, *Ioan.1.a.* quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Conceptus est ergo dominus noster octauo Calendas Aprilis, mense Martio, qui est dies Paschæ, passionis domini, & cōceptionis eius. In qua enim die conceptus est, in eadem & passus est. Et ideo dominus in Exodo ad Mosem præceptū sacramenti tradens dicit: Non occīdas super azyma sanguinem immolato- *Exod.23.c.* rum meorū. Et immolationis die solennis Paschæ initia creaturæ tuæ inferes in domum dei tui. Nō occīdes, inquit, agnum in lacte matris suæ. Hæc significātia sunt agni immaculati, qui sacrificium deo offerri habebat, quod in primo pascha cōceptionis suæ in vtero matris non eum oportuisset occīdi. Et ideo Ioseph sciens prægnantem esse Mariam, ne tanquam stuprata aut adulterata lapidibus interficeretur, clàm eam dimittere voluit: vt verò non occideretur agnus immaculatus in lacte matris suæ: sed inter hæc ascendit, inquit, Maria ad Elizabeth visitare eam post mensem sextū conceptionis eius.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eius. Tunc & Ioannes inspiratus est, & fecit ibi Maria cum Elizabeth menses alios tres. Et sic expletis nouem mensibus, in mense decimo peperit Ioannē octauo Calendas Iulias, qui est nonus mensis à Septēbre, & quartus à Martio inchoationis anni. De quo propheta Za-
Zacha.8.d. charias dixerat, ieiunium quartum esse domui Iuda in læticiam & gaudium. Deniq; & gauisi sunt, qui interfuerant partui huic. Sed quare propheta de ieiunio quarto dixit, & non mense? Quia ieiunium erat à malis rebus, id quod nasci habebat. Nam Moses manifestè declarauit menses. Sed cum dicat initium mensis frumentariæ, tunc ergo repertum est esse primum solstitium mundi, quando Ioānes natus est, quem diem lampadem appellant. Lampada enim erat luminis Christi, à quo lumen acceperat, cùm esset adhuc in vtero matris. Quādo sa-
Luc.1.d. lutat Elizabeth Mariā, exultauit in vtero matris infans: ex ipso igitur dies minoratur, & nox crescit. Ioannes enim in die pœnitentiæ conceptus est. Cumq; ab Adam secundum legem carnalem agerentur: quę enim carna-
Galat.5.d. liter gerūtur, non talibus: Quia caro cōcupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Et ideo lux minorabitur in illis. Nam Christus verò, qui in natiuitate Ioannis iam trium mensium incorruptæ vuluæ fuerat conceptus, supererat ei, vt & ipse secundum humanam natiuitatem suppleret mēses nouem, alij menses sex, qui nunc ex octauo Calendas Iulias, in octauo Calendas Ianuarias sunt menses sex. Quibus suppletis nouem mēsibus, initiante decimo Christus mūdo natus est, quando prima censio capitalis humani generis facta est proconsulatum in Syria agente Cyrino, id est domino: veniebat enim dominus orbis terrarum, qui de capite nostro censeret. Et ideo sancti viri reges & patres, Sabba venerunt ipsi Magi, inuitante stella fulgoris, memores
Num.24.c. scripturæ, quæ dicit: Orietur stella de Iacob, & surgent
& Malac. principes de Israël. Venientes in terram Israël, id est in
4.a. Iudeam deducti ab stella lucis, in ciuitatem Hierusalem requirentes regem suum. Quem inuentum in hospitio itineris, id est in stabulo, præsepio collocatum, & pannis obuolutum, quæ fuerunt peccata carnis nostræ, cui pro tributo capitis sui in sacramenti mysterio obtulerunt,
Matth.2.b. aurum, thus, & myrrham. Aurum etenim significat corpus immaculatum, quod igne probatum nihil deperit.
Apoc.3.a. Hi sunt de quibus in Apocalypsi dictū est: Qui vestem suam non inquinauerūt, id est, qui carnem suam inuiolatam custodierunt. Et ideo cum agno ambulant. Nam thus significat orationes sanctorum. Nam myrrha corporis est conditura, quæ sunt operum bonorū gesta, quę in postremo corpus & animam hominis custodiūt. Di-
Apoc.14.a. citur enim in Apocalypsi: Nam opera eorum comitabuntur eos. Sed nunc fratres dilectissimi, inter hæc intuendæ sunt temporum qualitates, & gesta morum: & primùm à perfidia Iudęorum, qui semper in deum, & in Mosem contumaces extiterunt: qui cùm à deo secundū Mosem initium anni mensem Martium acceperunt: illi dictū prauitatis, siue superbiæ exercentes, mensem Septembrem ipsum nouū annum nuncupant, quo & mense magistratus sibi designant, quos Archontas vocant. In illa solennitate scenopegiæ siue intellitidem, in quo Ioannes conceptus est, quando & lucernas quidem multas accendunt. Quòd & ipsum Abrahæ significant eius
Ioan.5.f. conceptionis fuisse diem. De quo dominus dixit: Ille erat lucerna ardens, & lucens, & vos voluistis ad præsens in lumine eius exhilarari. Sic & vox puerorum frequens auditur dicentiū esse lucrum & gaudium. Quod quidem maximum lucrum est, & vitæ inuentio, de qua

consulentes ipsum Ioānem milites, & publicani quærebant, quid agentes possent vitam consequi. Quibus ille insinuans viam veritatis, militibus quidē dicebat: Ne- *Lucæ 3.c.*
minem concusseritis, neque calumniaueritis, sed contenti estote stipendiis vestris. Similiter & publicanos hortabatur, ne quicquā amplius exigerent, quàm quod eis præceptum erat exigere. Erat autem & gaudium his ipse Ioannes, qui nasci habebat, qui nobis Christum insinuaturus esset, de quo angelus Zachariæ patri eius di- *Ibid.a.b.*
xerat: Erit tibi gaudium, & hilaritas, & multi in natiuitate eius gaudebunt. Sed & tempus est autumni quādo Ioannes concipitur. Quo tempore ager sulcis iam proscinditur, & semini venturo iam præparatur. In quo mense veteres coloni nouis cultoribus cedunt, cessantibus scilicet pristinis tabulis conscriptionis, quæ veteris legis fractæ tabulæ, noua lex nouis cultoribus traditur. De qua per Hieremiam dominus dicit: Dabo eis il- *Hier.31.e.f*
lam legem spiritalem, qualem non dedi patribus eorum, cùm eos deducerē de terra Aegypti. Illi enim quibus antè vineæ cultura tradita fuerat, qui pensiones debitas suis temporibus non exoluerunt, qui insuper missos ad se seruos variè vexauerunt, quosdam cædentes, *Matt.21.d.*
quosdā verò lapidantes: insuper missum à patre filium, & ipsum agnitum esse hæredem patris, existimantes se hæreditatem patrisfamiliâs eruere, apprehensum filium eius iniuriis turpissimis actum occiderunt. Quare habuit paterfamiliâs necesse malos malè perdere, & in locum eorum alios cultores substituere, qui pensiones debitas suis temporibus persoluant. Ex Sion, inquit, exiet *Iobel.3.c.*
lex, & verbum dei ab Hierusalem: & ipse conuertet populum multum, & concident gladios suos in aratra, & lanceas suas in falces, vt omnis iam bellicæ vitæ vsus necessariò conuerteretur. Sed & sine dubio manifestatur sacramenti mysterium, quod dicit propheta: Con- *Ibidem.*
cidant gladios suos in aratra. Cum gladij materies ferri sit, & aratrum lignum: quo modo potest ferrum in lignum conuerti? Quare non potius dixit, Et cōcident gladios in vomeres? Sed quia per lignū vita nobis data est, ideo iam cessante pristino bello, nobis ligni mentio fit per aratrum, per quod spina, & tribuli auulsi de cordibus nostris. Terra est ipse homo, semen sermonum dei percipiet, vt quidam fructum trigesimum, alij sexagesimum, alij centesimum. Nūc post hoc æquinoctium, quod est autumni tēporis, respiciet nos & mensis Martius verni temporis, in quo est & lucidius æquinoctium iocūdius omnibus, qui pigris & somniculosis somnum oculis desistit, dicente scriptura: Quousque piger dor- *Prouer.6.b.*
mis? quandiu manibus pectus amplecteris? Surge, & attingis Christū dominum. In quo iam nautica vox secura maria fretat, patefacto rubro mari, quod clauserat Pharao, cum magno mugitu doloris submersus cū suo *Exod.15.a.*
exercitu. Ex quo liberatus Moses cum suis suauiter hostibus cæsis celeumabat, & pro voto populū monebat, dicens: In mente habetote hunc diem, quo liberati estis *Exod.13.a.*
de domo seruitutis, qui necdum liberati sunt, quia denuò eos inuaserant opera peccati, ac seruitus Aegypti. Et ideo dominus dicebat eis: Et cùm vos filius liberaue- *Ioan.8.c.*
rit, tunc verè liberi eritis. Iam spe rustice gaudes, iam arborum opaca, amissa folia, quæ dempserat Adam ad tegumentum pudoris reparas alia. Quia prodiet, inquit, *Esaiæ 11.a.*
virga de radice Iesse, & flos ex illa virga apparebit. Iam consummatio est operum ruricolarum, ipsa omnis lex seruitutis carnis cessat. Quid dicit dominus in Exodo? Ex die solenni mensis primitiuorum cōsummabis om- *Exod.23.b.*
nia opera tua, quęcunq; seueris in agro tuo. Posita enim

seruitiorum

seruitiorum lege carnis operata est vsque ad Christum, sed mysteria diaboli tetris, & horribilibus indumentis pœnam suam luentes, ostentantes vincti catenis. Ex ipsis fuit vnus ille qui in monumentis dormiebat, quia iam nascebatur, qui eos vinceret. Et iocundus aër per cuius æstum improba caro lassatur, sed & glacie frigida cutis horrescit. Nam & quorum vox auditur dicentium: Exite pueri in campum mense Martio. Hæc vox vulgaris esse existimatur, sed potius rationabilis est. Credimus enim in eodem tempore prouocatum esse Abel *Gen.4.b.* à Caïn exire in campum, in quo occisus est. Et ideo mense Martio octo dies pastores cõtingent. Sed scriptum est, exiuit sermo, & stetit in campo. Tunc enim exiit sermo in campo, id est in hoc seculo, quando susceptum Maria per fidem concepit dominum nostrum Christum. Sed & alios audiui dicentes: Martius in campo, & aliquãdo post focum Martius. Equidem in campo factus est, quando Gabriel angelus in hoc mundo Mariæ sermonem intulit, Christum inde seculo nasciturum. Rursus & Martius fuit post focum, quando do- *Mat.14.f. & Ioan. 18.c.* minus ipse mense Martio ad iudicium ductus est. Et Petrus stans post focum calefaciebat. Qua enim die cõceptus est dominus, eadem die & passus est. Eadem ipsa dies cœna pura fuit, in qua & luna quartadecima occurrit. Conceptus est enim mense Martio octauo Calendarum Aprilium die, luna quintadecima fuit, momentissimè propter horã passionis suæ sustinebat. Vn- *Ioan.7.a.* de die festo scenopegiæ dixerat: Vos ascendite ad diem festum hunc, ego autem non ascendam, quia meum tempus nondum aduenit. Nouerat autem mensis solennitatem, in quo Ioannes conceptus est. Nam suum tempus conceptionis, & passionis sustinebat, quem re- *Ibid.12.d.* cognoscens dixit: Venit hora, vt clarificetur filius hominis. Sed nunc dilectissimi post duo æquinoctia, quæ sunt duæ conceptiones, intendenda sunt & duo solstitia, in quibus duæ natiuitates continentur: vnam quidem diximus Ioannis esse mense Iunio, id est, Octauo Calendas Iulias, quam lampadem appellant, quo tempore messis tritici cæditur. Ostenditur quòd & Ioannes, qui eo tempore natus est, & ipse velut messis decolla- *Matth.3.c.* tus est. Qui dicebat de domino: Cuius in manibus suis *& Luc.3.d.* ventilabrum permundabit aream suam, frumentum recondet in horreis: paleas autem comburet igni inextinguibili. Circuncisus est igitur Ioannes Calendas Iulias, id est octaua die, quando migratio fit: vt ostenderetur quia is, qui secundum legem & prophetiam conceptus *Matt.11.b.* erat, de quo dictum est: Lex & prophetæ à Iudæis migrabunt. Sed & dominus nascitur in mense Decembri, hyemis tempore octauo Calendas Ianuarias, quando oliuæ maturæ premuntur, vt vnctio, id est chrisma nascatur, quo seges ab herbis extraneis feritur. Cùm agni balantes nascuntur, vineæ falcibus sarmenta amputantur, vt mustum suauitudinis afferant, ex quo inebriati *Ioan.15.a.* sunt apostoli sancto spiritu. Quia ego sum, inquit, vitis, & pater meus agricola. Omne igitur sarmentum in me non afferens fructum, excidetur, & in ignem mittetur. Sed & inuicti natalem appellant. Quis vtique tam inuictus, nisi dominus noster? qui mortem subactam deuicit: vel quòd dicant Solis esse natalem, ipse est Sol *Malac.4.a.* iusticiæ, de quo Malachias propheta dixit: Orietur vobis timentibus nomen ipsius Sol iusticiæ, & sanitas est in pennis eius. Qui & ipse circuncisus est, secundum testamentum dei, quod disposuerat ad Abraham octaua die, id est Calendas Ianuarias, in quo & ipsa migratio *Ioan.1.b.* fit. Migrauerat enim gratia & veritas à Iudæis: Quia

A lex per Mosem data est, nam gratia & veritas per Iesum Christum facta est: In Christo Iesu domino, qui viuit & regnat cum patre & spiritu sancto per immortalia secula seculorum, Amen.

De natiuitate domini, homilia.

Incerto interprete.

ET reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio. *Luc.2.b.* Et reclinauit eum mater. Ioseph autem non audebat eum attingere, quem sciebat de se non esse generatum: mirabatur, gaudebat natum, & natum nõ audebat attingere. Et reclinauit eum in præsepio. Quare in præsepio? Vt compleretur vaticiniũ Esaiæ *Esaiæ 1.a.* prophetæ: Cognouit bos possessorẽ suum, & asinus præsepium domini sui. Scriptum est in alio loco: Homines *Psal.35.b.* & iumẽta saluos facies domine. Si homo es, panẽ comede: si animal es, ad præsepe accede. Quia non erat ei lo- B cus in diuersorio. Omnia enim iudicia infidelitas repleuerat. Non inuenit locum in sancta sanctorum, qui auro, gemmis, serico, & argento fulgebat: & tamen non nascitur inter aurũ & diuitias, sed in stercore nascitur, hoc est, in stabulo. Vbicũque enim stabulum, ibi & stercus est, vbi erant spurciciora peccata nostra. Propterea in stercore nascitur, vt eos qui sunt de stercore, subleuet. Leuans de stercore inopem. In stercore nascitur, vbi *Psal.112.d.* & Iob & sedebat, & postea coronatus est. Quia nõ erat ei locus in diuersorio. Quicunq; pauper est, accipiet cõsolationem. Ioseph & Maria mater domini non habebant seruulum, non ancillam: de Galilæa, de Nazareth soli veniũt, non habebant iumentum: ipsi sunt domini, & famuli. Rem nouam, ingrediuntur in diuersorium, C non ingrediũtur in ciuitatem: paupertas enim timida, inter diuites nõ audebat accedere. Videte magnitudinem paupertatis, in diuersoriũ vadunt, non dixit quòd erat in via, sed in diuerticulo erat extrà in via: hoc est, non in via sed extra viam. Nõ in via legis, sed in diuerticulo euangelij, & tamen in ipso diuerticulo erant. Alibi nullus locus vacabat ad natiuitatem saluatoris, nisi præsepe, ad quod iumenta & asini ligabantur. O si mihi liceret videre illud præsepe, in quo dominus iacuit. Nũc nos Christiani quasi pro honore tulimus luteum, & posuimus argenteum: sed mihi preciosius illud est, quod ablatum est: argentũ & aurum meretur Gentilitas, Christiana fides meretur luteum illud præsepe. Qui in isto præsepe natus est, aurum cõdemnat & argentum. Non condemno eos, qui honoris causa fecerunt: neque enim illos condemno, qui in templo fecerunt vasa aurea, sed admiror dominum, qui creator est mundi, non D inter aurum & argentum, sed in luto nascitur. *Et pastores erant in regione eadem vigilantes.* Non inueniũt Christum, nisi vigilantes: pastorum est vigilare. Non inuenitur Christus, nisi vigilantibus pastoribus. Vnde dicit & sponsa: Ego dormio, & cor meũ vigilat, &. Non *Cant.5.a.* dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israël. Pasto- *Psal.120.a.* res erant in regione eadem. Herodes erat, pontifices erant, Pharisei erant, illis dormientibus Christus in eremo inuenitur. *Vigilantes pastores, & custodientes vigilias noctis super gregem suum.* Custodiebant enim gregem, ne dum dormiunt, lupus irrumperet: & ideo multùm vigilabant, quia insidiæ bestiarum satis imminebant gregi. Vigilabant quasi super gregem, sed non poterant conseruare: propterea deprecabantur, vt dominus veniat, & seruet gregem suum. *Ecce angelus domini stetit iuxta illos.* Digni erant, vt veniret ad illos angelus, qui sic vigilabant. *Et claritas dei circunfulsit illos, & timuerunt.* Humanus timor maiorem visionem aspicere non potest.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Denique quia timore fuerunt perterriti, propterea emplastrum quasi vulneribus datur, & sanatur, & dicitur: *Nolite timere*. Non enim potestis audire quæ dico, nisi timor recesserit. *Natus est vobis hodie saluator, qui est Christus dominus in ciuitate Dauid*. Multa sunt quæ dicuntur. Cùm illi vtique mirarentur, *Subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium dominum, & dicentium*:

Quoniam vnus dixerat natiuitatem domini, ne vnus angelus testis videretur, propterea omnis exercitus sonat, & dicit: *Gloria in excelsis deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Si quotidie in cœlo ruinæ fiunt, quo modo in cœlo gloria est, & in terra pax poscitur? Videte quid dicitur, in cœlis gloria, vbi nulla dissensio est: in terra pax, vbi bella quotidie: in terra pax, in quibus pax? in hominibus. Et quare Gentiles pacem nō habent, quare Iudæi pacem non habent? Ideo adiecit: Pax in hominibus bonę volūtatis, hoc est, qui suscipiūt natum Christum. *Dixerunt vtique pastores: Transeamus vsque Bethlehem.*

Dimittamus desertum templum, & transeamus vsque ad Bethlehem: *& videamus verbum quod factum est*. Verè quasi vigilantes non dixerunt, videamus puerum, videamus quid dicitur: sed, videamus verbum quod factum est. In principio erat verbum, & verbum caro factum. *Ioan.1.a b.* Et verbum, quod semper fuit, videamus, quo modo pro nobis factū est: & videamus hoc verbum, quod factum est, quod fecit dominus, & ostendit nobis. Verbum hoc ipsum, si fecit, siquidem hoc ipsum verbū dominus est. Videamus igitur quo modo hoc ipsum verbum, hoc est dominus ipse fecerit, & ostenderit nobis carnem suam. Quod enim videre nō poteramus, dum erat verbū, videamus carnem: quia caro est, videamus quo modo verbum caro factum est. *Et venerunt festinantes*. Ardor enim animi, & desiderium vincebant. Pedes nō poterant tantum currere, quantùm mens cupiebat aspicere. Et venerunt festinantes, quia tanto ardore currebant: propterea inueniunt, quem quærebant. Videamus quid inueniūt, *Mariam & Ioseph*. Si verè vxor erat, vtique iniuriæ erat dicere: Inuenerunt vxorem, inuenerunt maritum: nunc verò primùm fœminam ponunt, postea virum. Et quid dicit, Inuenerunt Mariam & Ioseph? Inuenerunt Mariam matrem, inuenerunt Ioseph nutricium, & infantē positum in præsepio. *Videntes cognouerunt de verbo, quod dictum erat illis de puero. Maria autem conseruabat omnia verba hæc conferens in corde suo*. Quid vult hoc, quod dicit, conferens? debuit dicere, ponens in corde suo: debuit dicere, considerabat in corde suo, & notabat sibi. Aliquid dicit conferens in corde suo. Quoniam sancta erat, & sanctas scripturas legerat, & sciebat prophetas, recordabatur quòd angelus Gabriel sibi dixerat illa, quæ dicta sunt in prophetis. Cum his videbat conferens in corde suo, si staret: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit te, propterea quod nascetur de te sanctum, vocabitur filius dei*. Hoc Gabriel dixerat, prædixerat Esaias: Ecce virgo concipiet, & pariet. *Esa.7.c.* Hoc legerat, illud audierat: Videbat iacentem puerum, videbat in præsepi puerum vagientem, iacentem dei filium, suum filium, vnum filium: videbat iacentem, & conferebat quæ audierat, quæq; legerat, cum his quæ videbat. Quia illa conferebat in corde suo, & nos tractemus in corde nostro, quòd hodierna die Christus nascitur. Alij putant quod in Epiphaniis nascitur, nō damnemus aliorum opinionem, nostram sequamur doctrinam. Vnusquisq; in suo sensu abundat. Et forsitan reuelabit vnicuique dominus. *Roma.14.a* Et illi qui tunc dicunt nasci saluatorem, & nos qui hodie dicimus nasci, vnum dominum colimus, vnum infantulum suscipimus. Sed videamus, quia magis rationabilius ratio nostra non reprehendit alios, sed nos probat: non sunt nostra quę loquimur, maiorum sententia est, vniuersus mundus contra huius prouinciæ opinionem loquitur. Dicat aliquis: Hic Christus natus est, ergo magis illi sciunt, qui longè quàm isti qui propè sunt. Vobis qui dixerunt? Qui sunt in ista prouincia, vtiq; apostoli Petrus & Paulus, & cæteri apostoli. Vos eiecistis, nos susscepimus. Petrus qui hîc fuit cum Ioanne, qui hîc fuit cum Iacobo, nos in Occidente docuit: & vestri igitur, & nostri apostoli magistri sunt. Dico & aliud: Iudæi eo tempore regnabant in Iudęa. Denique scriptum est in actibus apostolorum: *Act.8.a.* Et facta est persecutio magna in illo tempore, & dissipati sunt credentes. Et iterum: In Cyprum venerūt An- *Ibid.13.a.* tiochiam totum orbem penetrarunt, qui de Iudæis expulsi fuerant. Quo modo ergo & Iudæi regnabant post ascensionem domini quadraginta duobus annis? alibi pax erat, hîc bellum erat. Magis itaque traditio ibi debuit seruari, quàm hîc, vbi discordia: deinde post quadraginta duos annos venit Vespasianus & Titus, subuersa Hierosolyma atq; destructa, omnes qui Iudæi fuerant & Christiani, penitus eiecerunt: deinde post annos multos vsque ad Adrianū solitudo mansit. In ista prouincia nullus Iudæorum, nullus Christianorū erat. Venit Adrianus, & quoniam rursus in Galilæa rebellarunt Iudęi, reliquias ipsius ciuitatis desolauit, legem tunc dedit, vt nullus Iudæorum Hierosolymis accederet. Et in istam ciuitatem de diuersis prouinciis adduxit neotericos. Deniq; dicebatur Adrianus Helius. Adrianus nomine ergo suo, quoniam Hierosolymā subuerterat, Heliam nuncupauit. Hoc totum quare dico? Quia nobis dicunt: Hîc apostoli fuerunt, hîc traditio fuit: nos ergo dicimus, quia hodie Christus natus est, in Epiphaniis renatus est. Vos struite nobis generationem, & regenerationem, vos qui dicitis in Epiphaniis natum, quādo ergo accepit baptismum, nisi verum euentum dicitis, vt in eadem die & natus sit, & renatus? Prædicationi nostræ etiam creatura consentit, mundus ipse testis voci nostræ. Vsque ad hanc diem tenebræ crescunt, ab hac die decrescunt tenebræ: lux crescit, decrescūt tenebræ: crescit dies, decrescit nox: errorem veritas subit, hodie nobis Sol iusticiæ nascitur. Simulq; & aliud cōsiderate, inter dominum & Ioannem Baptistam sex menses sunt: si considereris natiuitatem Ioannis, & hanc diem, videbitis sex menses tantùm habuisse. Quoniam verò multa diximus, & infantem vagientem in præsepi audiuimus, & adorauimus, vsque hodie adoremus illum. Tollamus illum in brachiis nostris, adoremus illū dei filium. Deus magnus, qui tanto tempore tonauit in cœlo, & non saluauit: vagiit, & saluauit. Hoc totū quare dixi? quoniam nunquam saluat superbia, sed saluat humilitas. Dei filius in cœlo erat, & non adorabatur: in terram descendit, & adoratur: habebat sub se Solem, & Iunam, & angelos, & non adorabatur: in terra nascitur homo perfectus, homo totus, vt sanaret totum orbem. Quicquid nō assumpsit ex homine, non saluauit: sed autem assumpsit carnem, & animam non assumpsit, non saluauit. Saluauit ergo quod minus est, & quod maius est non saluauit? si enim dicunt, saluauit & animam, quam assumpsit: sicut maior est anima corpore, sic ipsius animæ principale sensus est: si autem sensum non saluauit, animam quod minus saluauit. Sed dicis propterea non assumpsit humanum sensum, ne vicia humana haberet in corde, hoc est cogitationes malas. Si ergo ipse non potuit vincere,

quod

Universidad de Deusto
Biblioteca

quod fecit: mihi indignatur, quòd non possum vincere, quod ipse debuit? Obliti sumus propositum nostrum, plus diximus, quàm cogitaueramus: aliud mens disputauit, ad aliud lingua prolapsa est. Præparemus igitur aures nostras pontifici, & quicquid à nobis minus dictum est, intentis auribus audiamus benedicentes dominum, cui sit gloria in secula seculorum, Amen.

Luc.10.c. *Sermo diui Ioannis Chrysostomi de eo, qui incidit in latrones. Incerto interprete.*

VNc dixit dominus similitudinem istam ad eos: Homo quidam descendens ab Hierusalem in Hiericho, incidit in latrones, qui & spoliauerunt eum, & cædem illi intulerunt, & semiuiuum reliquerunt. Fortuitu autem transiens per illam viam sacerdos, cùm vidisset eum, præteriuit. Sed & leuites cùm vidisset, præteriuit. Samaritanus verò quidam iter agens, cùm vidisset eum, commotus est, & accessit ad eum, & alligauit vulnera eius, infundens vinum & oleum. Dehinc imposuit eum super iumentum suum, & duxit eum ad stabulum: & protulit duos denarios, & dedit stabulario, dicens: *Attende illi, & curam eius habe: & si quid plus erogaueris, reuersus cùm fuero, ego tibi restituam.* Primum hominis istius statum intellige, qui inermis ac destitutus in latrones inciderit, quique improuidus, incautusq; eam viam elegerit, qua euadere prædonum manus nequiuerit. Non enim posset inermis armatos, improuidus pessimos, incautus nociuos effugere (quippe cum malicia semper armata sit dolis, crudelitate septa, munita fallacia, & ad nocendi sæuiciam præparata) cùm improuidus nec vnquam possit obsistere, nec eius iacula declinare. Est igitur iste homo, quem diximus, Adam protoplastus: cuius figuram in isto loco posuit dominus, in quem nocendi fallaciam in exordio mundi serpens operatus est diabolus, in quẽ fallendi virus exercuit, & maliciæ suæ perniciem dedicauit. Hunc itaq; immortalitate nudatum, & cœlesti dignitate priuatum, spoliandum tradidit suis: vt quem latro ipse nudauerat, latronibus, id est, apostaticis angelis spoliandũ penitus tradidisset: & quem gladio transgressionis ipse transfixerat, vulnerandum suis & penè exanimem latro ipse latronibus sociis commendauerat, inuadendum. Hic itaque homo, id est, Adam iacebat destitutus salutis auxilio: iacebat confossus vulneribus delictorum, & squalenti corpore, fluentiq; tabo cruentus & marcens, vix exiguam partem animæ spiritusq; trahebat. Cui nec sacerdos Aaron transiens sacrificio potuit profuisse, nec eius frater Moyses Leuita per legem potuit subuenire. Samaritanus autem quidem transiens solus dissimulare non potuit, quia propter eum à deo patre missus aduenit. *Ioan.8.f.* Hic est Samaritanus dominus Christus, cui hoc nomen sceleratus Iudæorum imposuit populus. Hic, inquam, dominus iacentem vulneratúmque accessit, vinum oleumq; vulneribus infudit: vinum, inquam, id est sanguinem passionis & oleum chrismatis, quibus & delictorũ vulnera curantur, & sanctificationis tutela præstatur, vt indulgentia daretur per sanguinem, sanctificatio conferretur per chrismatis vnctionem. Iam teguntur vulnera, quæ fuerant antè denudata. Iam à cœlesti medico confossa loca ligantur: vt intra semetipsa retinentia medicinam, operante medicamine pristinæ sanitati reddantur. Infuso itaque vino & oleo, ligatisq; vulneribus imposuit, inquit, eum super iumẽtum suum, id est corpori suo eum imposuit: quia Adam protoplastum (vt omnibus notũ est) Christus ipse portauit. Mox enim ad stabulum adduxit, atque illum stabulario commendauit. Stabulum, ecclesiam accipimus: stabularium, episcopum confirmamus. Est, inquam, stabulum, ecclesia: quæ itinere mundi lassatos, & peccatorum sarcinis defessos susc ipit venientes: vbi post æstuãtis animi pernicioſos ardores, & squalentis vitæ desperata solatia, refrigeria blanda, & auræ delectabiles sentiuntur: vbi depositio onere peccatorum, viator lassus reficitur, & refectus salubri pascua reparatur: vbi stabularius salubres exhibet cibos, & defessis viatoribus vtiles tribuit potus: vbi nec flagrantis Solis molestus ardor sentitur, nec hyemis importunum frigus metuitur, sed aut temperies verna blanditur, aut spirans autũnitas reficiendis hospitibus procuratur. Totum enim quicquid contrarium, nocens, & malum est, foris est: quia intra stabulũ, requies omnis salubritasq; inclusa est. Vt enim extra stabulum latrones pessimi, prædonesque horrendi, & lupi graues, & immanes beluæ deuorandis miseris, inuadendisq; grassantur: ita intra stabulum, innocens agnorum copia, & ouium multiplex innocentia cõmoratur. Vbi si fortè aut bestia nocens, aut lupus latens sub velamen ouium esse detegitur: extra stabulum cõfestim abiectus cum sui similibus, publicatus abiicitur, & abiectus extra stabuli tegmina religatur. Ad hoc ergo stabulum adduxit Samaritanus hominem à latronibus vulneratum, atque eum stabulario commendans protulit duos denarios, dicens: Attende, inquit, illi: & si quid plus erogaueris, reuersus cum fuero, ego tibi restituo. Duo itaque denarij, duo legis testamenta sunt: id est, vetus & nouum, legem & euangelium. Alterum per Moysem in præteritum datum: alterum per Christum in euangelio consignatum. Hi sunt igitur duo denarij, quos stabularius acceptos semper debeat erogare. Hi sunt, inquam, per quos confirmantur sani, & eriguntur lapsi: curantur ægroti, & sanantur per medicum vulnerati. Quos ità stabularius apud se non debeat occultare, vt prolatos qui audierit, non debeat recusare. Vt enim erogare iussus est, qui accepit: ita libenter sumere debet, qui sanari promeruit. Attende, inquit dominus, illi: & si quid plus erogaueris, reuersus cum fuero, ego tibi restituo. Videamus igitur, quid à duobus denariis, id est, à duobus testamentis ecclesiæ rector plus possit impendere, quid amplius possit in dei populum erogare, in quo se ei dominus promisit debitorem existere. Nam cum addi ad duo testamenta nihil possit, nec quicquã augmenti detrimentive lex sancta susc ipiat: quid est ergo, quod possit plus erogare rector, quàm accipit, nisi illud quod est proprij officij, in quo debet eniti, vt credita eroget, accepta dispenset, aperiat obscura, reuelet occulta, inuoluta pandat, quæstiones in lucem deducat, insistat fortiter, perseueret instanter? Meminerit se speculatorem esse cunctorũ, vt ouibus pascuas salubres tribuat, agnis puri fontis vndas exhibeat, exterminet ab ouibus lupos, ab agnis nociuas bestias excludat, vulneratos curet, errantes reuocet, ignaros instruat, erigat lapsos generaliter omnes, specialiter singulos doceat, suæ vitæ prouocet vniuersos exemplo. Sit eius doctrina duplex, vt verbis facta cõueniant, actus doctrinæ respondeant, in nullo sit minor, qui cunctis est potior. Charismatibus fulgeat, splendescat officiis. Sit cum authoritate humilis, cum humilitate sublimis. Nec ideo sit melior, quia maior, sed ideo maior: quia melior. Multiplicet populos, & eos docendo meliores faciat, quàm accepit. Sic fit, vt dum hominibus feruenter insistit, dominum sibi constituat debitorem. Sed iam vt stabulũ in ecclesiæ nomen conuertam, & de figura proprietatem iam faciam,

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad te quisquis es ô Christiane conuertor, qui sanitatem iactas, & te vulneratum fuisse dissimulas: qui integritate gaudes, & te ægrotum fuisse non mœres: qui te destitutum iacuisse non respicis, sed erectum in ecclesia gloriaris. Ama Christum, qui te à prædonibus liberauit: dilige dominum, qui te prostratum iacentemq; erexit. Dilige, inquam, dominum, qui te in ecclesiæ stabulum per semetipsum inuexit, qui rectori stabulario commendauit: qui duos denarios, hoc est, legem & euangelium in eruditionẽ tuam erogari præcepit. Dilige, inquam, dominum, qui tibi dicit: Ecce sanus es, iam noli peccare, ne quid tibi deterius fiat. Erogari tibi summam legis & *Ioan.5.c.* euangelij libenter amplectere: impendi propter te duorum denariorum quãtitatem, deuotione auida suscipe. Dominica summa tui causa deposita, in lucra tuæ salutis proficiat: sors propter te credita, vsuris cumulata cõsistat. Dominus enim charam tuam salutem habet: qui propter te in seculum venit, & te à nephandis latronibus liberauit. Nec difficile est iam curato dare præmia, cui difficile non fuit curando tribuere medicinam: per Christum dominum nostrum, Amen.

De patre & duobus filiis, homilia.

Incerto interprete.

Historia habetur Luc. 15.c. Ioan.14.a.

OMnium quidem de scripturis quæstionum absolutio, illi soli ita vt est, nota est, qui dixit: Ego sum veritas. Nos autem oportet pia voluntate, & in sensu spiritali ad inquisitionem diuinarum scripturarum accedere: scientes quòd si aliquid verè inuenerimus, & in hoc ipso inquirendi studio repleuerimus, bonum desiderium mentis attentæ deo, intra fines beatitudinis eius erimus. De qua dici- *Psal.116.b.* tur: Beatus impleuit desiderium suum. Qualis autem sit huius concupiscentiæ species, adiectio beatitudinis facilè declarat, audire volentibus, id est, prudenter audiẽtibus. Quòd si non potuerimus ad plenam veritatis ipsius intelligentiam peruenire, nec sic tamen longè erimus ab illa beatitudine, quam capiunt qui implent desiderium suum. Neque enim si nõ ceperimus id munus, cuius præstandi potestas in alterius manu posita est, reprehensionem sustinebimus: sed si in his quæ agere præcipimur, pareamus, præmium laudis iustè adipiscimur: quo modo ergo omnimodis demonstratum est, nõ solum nullius periculi, sed & plurimę vtilitatis esse scrutari diuinas scripturas: quæramus illam euangelij parabolam, quę est de patre & duobus filiis. Nam huius rei causa & de oue, & de muliere cõparationes nobis contexto *Nempe. Luc.15.a.* ordine supra recitatæ sunt. Quæritur ergo, quis iste sit senior frater, qui ex dimidio datam sibi paternæ substantiæ portionem custodiuit, & inseparabilem à patre suo vitam agere dilexit? Quis verò iunior, qui accepta similiter ex dimidio patris substantia peregrè profectus sit in longinquam regionem, & profligatis illic omnibur partis suæ facultatibus ad inopiam redactus, porcos alienos pascere coactus sit? Sed & qualitatem pœnitentiæ eius nõ omittamus, & ædificati patris prõptam remissionem, modestamq; pietatem, qui reuertenti filio & discessionis præteritæ leuitatem, & dissipatæ substantiæ flagitia non exprobrat, sed venientem clementer suscepit, & occurrens salutat, & gratulans osculatur, & incumbens requiescit super eum, & vitulum illi saginatum pro lætitia recepti filij epulandum immolat. In quo cõpunctus senior, dicit patri hæc, quę per partes digesta expositione sensibus vestris plenius intimaui. Necessarium enim est ante omnia percunctari causam, pro qua, & quid volens de propositis saluator ostendere, hu-

A iusmodi parabolas ad Iudæos aptauerit. Si enim nobis causa talium comparationũ patuerit, tunc & ea quæ de ipsis sentimus, an rationabiliter congruant veritati, facilè dignoscitur. Sunt itaque qui dicunt de duobus filiis istis, seniorem angelos esse, & archangelos, vel omnem cœli militiam: iuniorem verò, hominem ponunt, qui in longinquam peregrinationem abierat, quando in terram de cœlis & paradiso cecidit. Et aptant quasi consequentia, respicientes ad causam vel statum Adam. Sed hic sensus pius quidem videtur, nescio tamẽ si verus sit. Dicit aliquis, quare? quia iunior filius prius ad pœnitẽtiam venit, sua sponte recordatus præteritæ abundantiæ & patris, sicut habet series lectionis: dominus autem veniens, ad pœnitentiam vocauit humanũ genus, cum sua sponte regredi, vnde ceciderat, non cogitaret. Deinde senior filius si chorus est angelorum cœlestium, sicut prædictum est, quo modo ex reditu & salute fratris sui in vituli immolatione tristatur, cùm in eodem euan-
B gelio suo dicat dominus lęticiam esse in cœlo apud an- *Luc.15.b.* gelos super vnò peccatore pœnitentiam agente? Discutientes ergo huius parabolæ rationem, non alium intellectum vituperamus, sed magis cum sensu illo id quod nos sentimus, vestro diiudicandũ arbitrio conferimus. Iam enim causam exponimus, quam & domini sermo subiũgit de superiori causa, has parabolas introducens, sicut præfati sumus, singularum in his parabolis personarum memoriã facientes. Murmurabant Iudæi, & vrebantur inuidia, quòd à domino Iesu peccatores susciperi simul, & iam cõuiuari, & publicanos libenter doctrinæ saluatoris intendere viderent. Ad hanc ergo horum insolentiam Iudæorũ aspiciens dominus, reprehendebat eos. Incipit primam de pastore illo parabolam, vbi no- *Luc.15.a.* naginta & nouem ouibus derelictis, ad vnam quę oberrauerat requirendã abiit: & subnectit huic aliam para- *Ibidem b.* bolam de drachma decima, quam perditam intra do-
C mum suam accensa lucerna mulier inuenit. Deinde hæc de filiis duobus parabola subsequitur secũdum dispensationem, & prouidentiæ diuinę ordinem, harum comparationum textum faciens. Nam quia ipse princeps & author salutis nostræ est, seductum hominem, & dolo diaboli perditũ saluare cupiens, & ex perfecto restituere, hoc est, numero cẽtesimo reddere, in quo perfectionis plenitudo numeratur, hinc initium comparationis facit. Subiungit autem & mulieris personam, arguens Iudæos: docens autem ecclesiam, vt intelligant has figuras parabolarum, in operibus domini saluatoris impleri, vt à prẹcepto dilapsum hominem quasi erraticam ouem diligẽs pastor inquirat. Quem hominẽ & drach- *Luc.15.b.*
D ma nominat propter monetam & regis similitudinem: figuraliter in drachma, quod pecuniæ genus est, hominem significans, quòd illi tanquã nummo imago & inscriptio regis cœlestis insculpta sit. Quærit ergo drachmam accensa lucerna mulier, & mundata domo inuenit: hoc est, homo illuminatus verbo & misericordia dei, gloriam naturæ suæ, in qua ad imaginem creatoris sui factus est, quam obscuratam peccatis domo cordis in tenebris erroris amiserat, emundatis sensibus reperit. Et gaudio gaudet, quòd omnem immundiciam interioris aulæ studiis disciplinæ spiritalis absterserit, & contractas animæ de rebus & curis secularibus sordes, orationibus & increpationibus expurgatas discusserit. Secundum prędicta consequenter annectit parabolam de duobus filiis: comparationem, vt mihi videtur, faciens non de Iudæis transgressoribus, neque de gentibus perditis, sed populi eius qui per pœnitentiam saluti redditur.

redditur. Quem iuniorem filium nominat, hoc est his iuniorem, qui ab æuo superiori vsque ad saluatoris humanum aduentum, secundum iusticiam legis viuentes, iusti videbantur. Ergo quòd ait, iuniorem & seniorem, non in ordinem temporis, sed in voluntatum qualitatem proponens ei qui non voluntariè, sed alieno dolo circunuentus erraret sicut ouis: hoc est, irrationabili animæ imprudentem hominem comparans, solicitudinem pastoris adhibet, vt quærat perditam, & reportet inuentam. Ei verò qui arbitrij libertate vtitur, vt recognoscat vnde ceciderat, pœnitentiæ & reuersionis vtilitatem accommodat. Vnde hæc inter parabolas supradictas ratio discretionis est secundũ personas, vel mentes peccantium, vt pater filium non requirat peregrinantem, sed recipiat pœnitentem: pastor verò ouem errantem, & non sapientem reuertens requirat, & humeris suis ferat. Videamus nunc, si cõsonent quæ significata sunt ad hanc expositionem. Dicit scriptura diuidere patrem ex æquo filiis duobus substantiam suam. Et quam substantiã hic euangelicus pater diuidit filiis spiritalibus, nisi sapientiam & intellectum boni & mali, quę veræ & perpetuæ sunt opes animæ bene vtenti? Dat autem his pater diuitias suas ex æquo. Non enim quisquam aut iustus, aut peccator nascitur, sed quæ ex deo est in prima natiuitate hominibus substantia rationabilis æqualiter cunctis nascentibus. De subsequenti autem conuersatione vnusquisque plus aut minus huius substantiæ possidere inuenitur, dum in semetipsis per similitudinem voluntatũ negligentes deserunt, diligenter naturalia custodiũt bona. Alius enim memor & intelligens domini creatoris, ea quæ à deo patre sumpserit, ita vt sunt patris esse credens quasi paterna custodit, alius autem sua & ex se sibi esse existimans, sicut propriæ possessionis licentia dissipandis abutitur, & citò profligata facultate priuatur. Describitur autẽ in istis, & euidenter ostenditur libertas arbitrij, quam animæ rationali specialiter inseruit deus. Vide enim, pater iste quo modo nec illum discedere volentem retineat, ne liberi arbitrij auferat potestatem: neque alium manere cupiẽtem cogat abscedere, ne fortè sequentium malorum, quæ postea his suo vicio accedent, ipse potius author esse videatur, si illis libertatem propriæ volũtatis abscinderit: itaque & petenti dat, quia ex nobis, non ex deo inopiæ & offensionis nostræ causa proficiscitur. *Accipiens autẽ partem suam iunior, peregrè*, inquit, *abiit longè*. Quòd autem longè, non locorum intercapedinem, sed declinationem mentis expressit. Qui enim oblitionem dei ceperit, hic verè peregrinari à deo dicitur: sicut è contra, conuersatio secularis non solum peregrinum, sed alienum à deo hominem facit. Et vt breuiter dicam, sicut peregrinantes à seculo præsentamur ad dominum, sic & permanentes in rebus terrenis à cœlestibus exulamus. Denique & Caïn exiit à facie domini, & longè efficitur: non quia & locus aliquis foris esset in conspectu dei, sed quòd sua mente diuisus exisset à domini conspectu, per homicidium separatus à deo. Hac peregrinatione per magnam ignorantiã peregrinatos nos sciens beatissimus Paulus, dicit: Vos qui aliquando longè fuistis, nunc facti estis propè. In huiusmodi ergo profectus prædicta portionis suæ de paterna hæreditate substantia, vtique spiritalibus destitutus opibus, vel prudẽtia & intellectu, porcos pascere dicitur, hoc est, sordidas & immundas in anima sua cogitationes nutrire, & edere escas irrationabiles praua conuersationis: dulces quidem egenti bonorum, quia suaue pertiersis videtur omne opus carneæ voluptatis, quod seductio desiderij & corruptio vitæ est, quæ virtutem & fortitudinẽ animæ non modò nullam præstat, sed totam penitus enertiat & premit: huiusmodi cibos quasi porcinos, & malè dulces, quòd sunt carnalium delectationum illecebræ, siliquarum nomine scriptura designat. Itaque ille digressus à patre in longinquam peregrinationem profectus, patitur in terra aliena consumptis facultatibus, quæ supra dicta sunt, omnia digna peruersis: & postea malorum suorum necessitate cõstrictus, hoc est, fame & egẽstate, pœnitet erroris sui, & sentit quid sibi ipse nocuerit, qui vicio volũtatis suæ se de patre ad alienos, de domo ad exilium, de opibus ad inopiam, de abundãtia ad famem transtulit. Hæc in loco seruitutis & miseriæ reminiscẽs, incipit cogitare de reditu, & secum ipse reputans dicit: *Dicam patri meo, peccaui in cœlum, & in conspectu tuo, suscipe me sicut vnum de mercenariis tuis*. Ostendit scriptura hunc patrem non hominem intelligi debere, sed deum: quando non solùm cœlum nominat in cõfessione peccatorum pœnitens supplex, sed adiecit, in cõspectu tuo: deus enim est inspector omnium solus, à quo nec in corde meditata peccata abscondi possunt. Scrutans, inquit, *Psal. 7.c.* corda & renes deus. Verùm nobis in hoc loco cœlum intelligatur, & Dominus noster Iesus Christus, ad quẽ Gentiles, qui in tenebris infidelitatis blasphemauerant, iam conuersi ad fidem, & confitentes veritatem dei, in pœnitentia erroris sui iustè dicunt? Peccaui in cœlum, & in te. Qui enim in cœlum peccat, quod etsi supernũ, tamen visibile elementũ est: ipse est qui peccat in hominem, quem suscepit filius dei pro salute nostra, proinde & in patrem deum omnia speculantem peccat. His igitur cogitatis resipiscentem, & per cõfessionis humilitatem, & à regione lõginqua remeantem filium, ad se videns pater, lætatur, occurrit, amplectitur, & osculatur. Aperte hîc charitas in homines diuina describitur. Quid enim est aliud quod occurrit, nisi quia nos peccatis impedientibus nostra virtute peruenire ad deum nostrum non poteramus? Ipse autem potens ad inualidos peruenire, descendit, sicut in Zachæo operibus ipsis si- *Luc.19.a.* gnificãter exprimitur. Qui cùm desiderasset videre dominum, & ob hoc in arborem ascendisset, perueniente domino conspicitur, & vocatur: & illico in domo eius ad conuiuandum ipse declinaturũ se esse promittit. Vides quia credituri fidem præuidens, Christus latentem in arbore, quasi peccatorum tenebris obumbratum, solicito vt ouem perditã requirit aspectu, & venire cunctantem vocat, & venientem tanquam humeris suscipit: & non audentis inuitare dominum, desideranti tamen salutiferam benedictionem peccatoris domum ingreditur, conuiuioq; participat, ostendens visibili gratia inuisibilem sanctificationem: quia dei sapientia familiariter cor credentis ingreditur, credentiq; participat sacramenta. Ergo occurrens pater filio reuertenti, superfunditur collo eius, & in eum lachrymans requiescit. Osculatur autem os eius, per quod emissa de corde confessio pœnitentis exierat, quam pater lætus excepit. Deinde mox iubet ei stolam illam primam proferri, vel pristinam gloriam, quam ex seductione diaboli nudatus amiserat: reddi simul & annulum, siue signaculũ salutaris symboli, seu magis dispensationis insigne, & nuptiarum pignus illarum, quibus Christus ecclesiam spõsat, cùm omnis anima resipiscens per annulum fidei iungitur Christo. Mandat & calceamẽta pedibus apponi, aut propter cõmunienda vestigia, ad corrigendam

Ephes.2.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

viam, vt per lubricum mundi istius iter fixum incedat, A aut excluso in euangelicis calceamentis carneæ contagionis luto, mundos pedes immaculata conuersatione conseruet & dirigat, aut propter mortificationē membrorum. Vitæ enim nostræ cursus in scripturis pes appellatur, & mortificationis species in calceamentis ponitur, quia de animalium mortuorum pellibus conficiuntur, Addit & vitulum saginatum iugulandum in conuiuij exhibitione: sine dubio dominum nostrum Iesum Christum, quem dedit pater in victimam pro salute nostra. Quem vitulum nominat, propter hostiam corporis immaculati. Saginatum autem veré dixit, quia pinguis & opimus intantum est, vt pro totius mundi salute sufficiens sit ad odorem suauitatis, & nidorem immolationis ad deum mittere, & pro omnibus exorare. Propter quod etiam mystica ratione dictum est patrem dare alijs immolandum hūc vitulum,
Ioan.3.b ipsum verò gaudere & epulari in victima vituli dei. Sic B enim, inquit, dilexit hunc mūdum, vt filium suum vnicum pro salute eius daret. Non ergo ipse immolauit, sed alijs immolandum tradidit. Permittente enim patre consentiens filius, ab hominibus crucifixus est. Ipse autem pater, qui fide nostra pascitur, & filij pro nobis sui immolatione lætatur, gaudet in reditu filij, & conuiuatur in vitulo: quia misericordiæ suæ fructum immolatione filij sui gaudens creator acquisitione populi credentis epulatur. Videns ergo hanc lætitiam patris senior filius, contristatur. Huius persona illis operariis comparanda adscribitur: qui similiter in euangelio post operationem vineæ ad dominum murmurauerunt, quòd illis tota die in operibus labore confectis, illum qui ad duodecimam horam venerat, precio mercedis æquasset. Ad quos dicit ipse conductor omnium:
Matt.20.b Si ego bonus sum, quid tu malus es? Qui autem hi sunt C ad duodecimam horam venientes? qui ex Gentibus saluantur. Ioannes apertè clamat: Filij, nouissima hora est. Nihil autem differt, vtrum duodecima an nouissima
1.Ioan.2.c. hora dicatur. Qui sunt ergo hi qui murmurant, qui laborem & æstum tota die portauerunt, nisi qui iusticias legis egerunt, & seruitutis antiquæ pensum reddiderūt? Vide autem quàm apta sunt verba, quæ à patre dicuntur, vt ab his quæ in lege vixerunt, dicta videantur. Quid enim est quod dicit de agro veniens, nisi significans de legis operibus venientem, & in his gloriantem, & quasi diuturnos labores imputantem? Vnde ait: *Mandatum tuum nunquam præteriui, & non dedisti mihi hædum pro me, vt epularer.* hoc est, nec peccatorem pro nostra
Deut.4.a. & 5.d. requie tradidisti. Qui enim, inquit, fecerit quæ legis
Rom.10.a sunt, viuet in eis: qui autem non fecerit, punietur ex ipsis. Pro isto autem qui fornicatus est, & saginatum, inquit, illum vitulum dedisti, vel filium tuum dilectum: D sicut suum diximus. Sed quid ei respondet pater? *Tu semper mecum es, oportet autem pro isto gratulari qui perierat, & inuentus est: mortuus fuerat, & reuixit.* Ostendens & in hoc verbo manifestè hominem, qui peccando vitam exciderit, & obnoxius morti factus fuerit, ex reuersione saluari, per pœnitentiam in adoptionem filij redire. Bonum autem hominem, qui permanserit in bono, hæreditatem paternam iugiter possidere. Itaque si peccaueris ô homo, festina laborando reconciliari domino, vt ex mercede sudoris recipias, ex quo dei gratia donatum tibi perdidisti. Fiet autem magis permanentes vos in fide cohæredes esse domino Iesu Christo, quia ipse est gloria, & virtus in patre & spiritu sancto, per immortalia secula seculorum, Amen.

In euangelium secundum Lucam de diuite, homilia.
Incerto interprete.

Homo quidam erat diues. Quoniā dixerat: Nemo *Luc.16.c.* seruus potest duobus dominis seruire. Non po- *Matt.6.d.* testis deo seruire, & māmonæ. Et reprehensus fuerat à Pharisęis, qui auari erāt: propterea ponit exemplum, imò in exemplū parabolæ veritatem. Neque enim in parabola dicenda nomina sunt. Paraboļæ illæ sunt, vbi exemplum ponitur, & tacentur nomina. Vbi autem dicitur, Abraham, & prophetæ, & Lazarus, & Moses, hic verus Lazarus. Si verus est Abraham, verus est Lazarus. Abraham qui fuerit, legimus: Lazarū autem non legimus. Sed qui fecit Lazarum, ipse fecit & Abraham: si verum dicit Abraham, verum intelligimus & Lazarum. Neque enim vmbra corporis & mendaciū potest cōgruere veritati. Homo quidam erat diues. Vide misericordiā dei. Lazarus pauper, quoniam sanctus erat, nominatur: iste verò diues, & superbus, nec nomine quidem dignus habitus est. Homo quidā erat diues. Propterea dicit, Quidam: quia quasi vmbra præteriit. *Homo quidā erat diues, & induebatur purpura & byssō.* Cinis, & puluis, & terra, purpuram & sericum portabat. *Et induebatur purpura & byssō, & epulabatur quotidie splendidè.* Secundum vestimenta, ita & epulæ. Ergo & nobis quales epulæ, talia & vestimenta. *Et erat mendicus nomine Lazarus.* Lazarus interpretatur qui adiutus est: non est adiutor, sed adiutus. Pauper enim erat, & in paupertate illū dominus adiuuabat. *Qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus.* Diues iste purpuratus, & splendidus nō accusatur quòd auarus fuerit, non quia res alienas tulerit, nō quia adulter fuerit, non quia aliquid mali fecerit: sola in illo condemnatur superbia. Infœliciſſime hominum, mortem corporis tui vides iacere ante ianuam, & nō miseC reris? Si dei præcepta non consideras, saltem miserere conditioni tuæ, & time ne & ipse talis efficiaris. Quid seruas in deliciis tuis quod superfluum est? quod iactas, tribue in eleemosynam: nō dico vt auferas diuitiis tuis, quod iactas foras, micas mensæ tuæ præbe in eleemosynam membro tuo. *Qui iacebat ad ianuam eius.* Ideo iacebat ad ianuam, vt crudelitatē diuitis in suo corpore demonstraret: ideo iacebat ad ianuam, ne diues diceret: non vidi, in angulo fuit, aspicere non potui, nemo mihi nūciabat: iacebat ante ianuam, videbat illum & exiens, & reuertens. Eo tempore quādo te greges seruorum, & clientū prosequebantur, ille iacebat in vlceribus. Si oculi tui putridas carnes aspicere nō dignantur, saltem aures vocem audiant. *Qui iacebat ad ianuam eius vlceribus plenus.* Non habebat vnum vlcus, totum corpus vlcera erant, vt magnitudo pœnarū faceret magnitudinē misericordiæ. *Qui iacebat ad ianuā eius vlceribus plenus, cupiens saturari de micis quæ cādunt de mensa diuitis.* Aegrotatio habet aliquod solatium, si opus habet: sin autem ad infirmitatis magnitudinem est paupertas, duplex infirmitas. Aegrotatio semper delicata est, & indelicatas res accipere nō potest, quas fastidit. Quanta verò in isto pœna est, & inter tanta vulnera non meminit dolores plagarum, sed famis, cupiens saturari de micis, quæ cadunt de mensa diuitis, quodam modo dicens ad diuitem: Sufficiunt mihi micæ mensæ tuæ. Quod proiicis de mensa, præbe eleemosynā: fac de damno lucrum. *Sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius:* quæ nullus hominū lauare dignabatur, & tractare, feræ mites lambunt. *Factū est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autē & diues, & sepultus est in inferno, eleuans oculos.* Audiuimus quid vtrique in terra passi sunt,

videamus

Universidad de Deusto

videamus quid vtrique eorum patiantur apud inferos. Quod temporale fuit, præteriit: quod sequitur, æternũ est. Vtrique mortui sunt, illum angeli, istum pœna suscipiunt: ille portabatur in humeris angelorum, iste fertur ad pœnas: illum Abraham læto sinu excepit, istum tartarus vorat. Et portaretur ab angelis. Tantæ pœnæ repente deliciis cõmutantur. Et portaretur ab angelis, & adduceretur, ne saltem ambulans laboraret. Portabatur post tantos labores, quia defecerat, & portabatur ab angelis. Non sufficerat ad portandũ pauperi vnus angelus, sed propterea plures veniunt, vt chorum lætitiæ faciant. Et portaretur ab angelis. Gaudet vnusquisque angelorum tantum onus tangere, libenter talibus oneribus prægrauantur, vt adducãt homines ad regna cœlorum. Et ductus est, & portatus est in sinum Abrahæ: non iuxta Abraham, sed in sinum Abrahæ, vt illum palparet, vt illum refocillaret, vt illum quasi clementissimus pater teneret in sinu suo, & refocillaret. Mortuus est autẽ & diues, & sepultus est. Reuersa est terra in terram suam. Et in inferno eleuans oculos. Lazarus enim sursum erat, ille deorsum. Eleuauit oculos, vt illum suspiceret, non vt despiceret. Eleuans oculos suos, cum esset in tormentis totus. In tormentis erat, oculos solos liberos habebat, vt alterius lætitiã posset aspicere. Propterea dimittũtur oculi liberi, vt magis torqueatur: quia non habebat, quod alius habuit. Aliorũ diuitiæ, eorum qui in paupertate sunt, tormenta sunt. *Eleuans oculos suos, cum esset in tormentis.* Illum plures angeli portant, istum tormenta possident. Cùm esset in tormentis. Non dixit, in tormento: sed, in tormentis. Diuitiæ & auaricia talia præmia suscipiunt. Videbat Abraham à longè, & respiciebat, vt tantummodo torqueretur. Et Lazarũ in sinu eius. Paradisus pauperis, sinus erat Abrahæ. Abrahã à longe, & Lazarum in sinu eius. Dicat mihi aliquis, In inferno est paradisus? Ego hoc dico, quia sinus Abrahæ paradisi veritas est: sed & sanctissimum paradisum fateor. Et ipse clamans dixit: (Magnæ enim pœnæ, magnam vocẽ reddebant.) *Pater Abraham miserere mei.* Pater Abraham, licet me tormenta possideant, tamen patrem voco. Quo modo ille filius, qui perdiderat vniuersam substantiã, patrem vocat: sic & ego, licet in pœnis sim, te patrẽ voco. Patrem te voco natura, licet meo vicio te patrem perdiderim. Miserere mei. In inferno autem quis confitebitur tibi? Frustra agis pœnitentiam in loco, vbi non est pœnitentiæ locus. Tormenta te cogunt agere pœnitentiam, non mentis affectus. Miserere mei. Sanctus quidem est Abraham, sanctus est, & beatus est, & omnes in illius sinum ire festinamus: verùm quicunque in inferno est, & in regno cœlorũ est, nescio an valeat misereri. Creator creaturæ miseretur suæ: vnus venit medicus, qui sanaret mortuos: nam alij sanare nõ potuerunt. *Mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti sui in aquam.* Mitte Lazarum. Erras miser. Abraham mittere non potest, sed suscipere potest. Vt intingat extremum digiti sui in aquam. Recordare diues vitæ tuæ: Lazarum videre non dignabaris, & nunc digitum eius desideras. Mitte Lazarum. Hoc tu ei debueras facere, dum adniueret, Vt intingat extremũ digiti sui in aquam. Vide conscientiam peccatoris, non totum audet poscere digitum. Vt refrigeret linguam meam, multa enim superba locuta est. Vbi peccatum, ibi & pœna. *Vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Quanta mala lingua habet, Iacobus in epistola sua loquitur: Modicũ quidem membrum est, sed magna exaltat. Qua plurimum peccauit, amplius torquetur. Aquã desideras, qui

Luc.15.c.

Psal.6.a.

Iacob.3.a.

delicatos cibos antè fastidiebas. *Et dixit illi Abraham: Fili, recordare, quia recepisti bona tua in vita tua.* Vide quid dicat, bona tua: cæterum bona non sunt. Quæ putabas bona, recepisti: non potes & in terra regnasse, & hîc regnare. Diuitiæ non possunt esse in terra, & in inferno. *Et Lazarus similiter mala.* Si quando ægrotamus, si pauperes sumus, si ægrotatione conficimur, si frigore, si hospitium non habemus, lætemur, gaudeamus, accipiamus mala in vita nostra. Quando nos infirmitas, & ægrotationis magnitudo premit, Lazarum cogitemus. *Et in his omnibus inter nos & vos, chaos magnum firmatum est.* Dissolui non potest, non potest agitari, & concuti. Videre possumus, tangere non possumus. Et nos videmus quid fugerimus, & vos videtis quid perdideritis. Et nostra gaudia cumulant vestra tormenta, & vestra tormenta cumulant nostra gaudia. Et ait illi: *Rogo ergo te pater.* Adhuc miserabilis patrem vocat. Rogo ergo te pater. Ante rogasses eum, qui verus erat pater noster. Noueras patrem, qui despiciebas fratrem. *Vt mittas eum in domum patris mei.* Vide peruersitatem, nec in ipsis pœnis continet veritatem. Vides enim quid dicat? Rogo ergo te pater. Ergo pater est Abraham: & quo modo dicis, mitte eum in domum patris mei? Non oblitus es patris tui? non es oblitus, quia pater ille te perdidit? Quo modo illum habuisti patrem, propterea habes quinque fratres. Quinque fratres habes, visum habes, odoratum habes, saporem habes, auditum habes, tactum habes. His fratribus tu antè seruisti: istos habebas fratres, quãdo illos amabas fratres. Lazarum fratrem amare non poteras. Rectè non amasti Lazarum fratrem, quia illos amabas fratres, illi fratres nõ amant paupertatẽ. Frater tuus erat oculus, frater tuus erat auris, frater tuus erat odoratus, frater tuus erat sapor, frater tuus erat tactus. Hi fratres tui amabant diuitias, non poterant videre paupertatem. *Habeo enim quinq; fratres, vt testetur illis.* Illi te fratres in hæc tormenta miserũt, illi fratres saluari nõ possunt, nisi moriantur. *Ne & ipsi veniant in locum hunc tormentorũ.*

Quid saluare vis illos fratres, qui nõ amant paupertatem? Necesse est, vt fratres habitent cum fratre suo. *Et ait illi: Habent Mosem & prophetas, audiant illos.* Quid quæris vt vadat Lazarus? Habent Mosem & prophetas. Et Moses & prophetæ abierunt in speluncis suis, & in antris, & in caprinis pellibus: & illi erant pauperes sicut Lazarus: & illi erant in calamitatibus, & illi sustinebant famem. Quid quæris vt mittam Lazarum? habent ibi Mosem Lazarũ, habent ibi prophetas Lazarũ: & Moses Lazarus fuit, pauper fuit, nudus fuit. Meliores diuitias esse arbitratus est paupertatẽ Christi, quàm diuitias Pharaonis. Habent & prophetas, habent Hieremiã, qui in locũ luti mittitur, & pane tribulationis vescebatur. *Habent omnes prophetas, illos audiant.* Illi quotidie, hoc est Moses, & prophetæ cõtra quinque fratres tuos prædicant, illi eos doceant, illi eos instituant, illi vocent oculũ. Et quid ei dicãt, ne videas carnaliter, sed vide spiritaliter. Quod vidimus, inquit, quod audiuimus, quod manus nostræ palpauerunt de sermone dei. Ille docet etiam aures, ille docet etiam odoratum, ille docet etiam saporem: omnes prophetæ, omnes sancti istos fratres docent. *Et dixit illi: Non pater Abraham, sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.* Dum nescimus, hîc dogma mõstratur: aliud quidem dicitur, sed significatur aliud. Scit fratres istos nos posse saluari, nisi aliquis ab inferis resurrexerit. Denique Iudæi, qui tantùm Mosem audiunt, & prophetas, & nemo eis resurrexit ab inferis: propterea fratres istos saluator noster habet. Sed si quis ab inferis ierit

1.Ioan.1.a.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad eos, pœnitentiam agent. Si quis ierit ab inferis, nescio quis iturus sit. Non enim mereor in pœnis constitutus eum nosse, qui resurrecturus est: sed hoc scio, quia quicunque resurrexerit à mortuis, & prædicauerit, ille poterit istos fratres saluos facere. Ille saluauit aures, ille
Luc.8.b.& enim dicit: Qui habet aures audiendi, audiat. Ille salua-
Apoc.2.b. uit oculos, ille enim dicit: Lucerna corporis tui est ocu-
Matt.6.c. lus tuus. Ex illius ore Apostolus loquitur: Christi bonus
2 Cor.2.d. odor sumus deo. Ex illius ore loquitur & Psalmista, di-
Psal.33.b. cens: Gustate & videte, quoniam suauis est dominus. Ille saluauit & tactum. Quodam modo de istis omnibus
1.Ioan.1.a. fratribus Ioānes loquitur: Quod vidimus, inquit, quod audiuimus, quod manus nostræ palpauerunt. Istos fratres resurrectio saluauit domini. Deniq; isti fratres & in nobis erant antequā Christus nobis resurgeret. Oculus meus videbat malè, ducebat me post vestigia meretricis. Simpliciter videre non poteram alterius pulchritudinem, erat enim flamma mea mihi. Aures antea pœnæ erant. Delectabar enim canticis, & turpia verba libenter audiebam. Odoribus delectabar, nō quidem bonis, sed malis: quia interficiebant animā meam. Gulæ meæ non poterant nec terra, nec maria sufficere. Gulæ meæ omnia seruorum ministeria parebant. Tactus meus me ducebat in captiuitatem, mulierum cōplexibus delectabar. Videtis quo modo isti fratres antequā Christus resurgeret, me ducebant in mortem: ille mortuus est, & ego vixi: ille mortuus est, & isti fratres surrexerunt: imò propterea mortui sunt, vt viuerent: mortui sunt carne, vt viuerent spiritu. Nunc oculus meus Christum videt, nunc auris mea Christum solum audit, nūc sapor illum gustat, odoratus illum odoratur, tactus meus illum amplectitur. Ait autem illi: *Si Mosem, & prophetas non audiunt.*

Videte quo modo sermo domini animā erudiat dogmate. Nec ex eo, quod dixeramus non posse saluari fratres istos, nisi aliquis à mortuis resurrexerit, locum dederamus Marcioni, & Manichæo, qui destruunt vetus testamentum. Illi enim cum dicunt non posse saluari animam, nisi tantum per euangelium, vetus destruūt testamentum. Abraham verò nunquid eum destruit, qui resurrecturus est? Non enim dicit, audiant Mosem, & prophetas. Quid spectas eum, qui resurrecturus est? Si enim hoc dixisset, destruxisset euangelium. Sed quid dicit? Mosem, & prophetas non audiunt: neque si quis ex
Ioan.5.g. mortuis resurrexerit, credent. Si enim crederetis Mosi, crederetis & mihi, ille enim de me scripsit. Vide ergo quid dicat Abraham. Bene quidem facis eum expectare qui resurrecturus est. Sed & Moses, & prophetæ hoc ipsum prædicant, quòd ille quidem resurrecturus est. Sed in illis Christus loquitur, si illos audias, & illum audituros es. Multa sunt, quæ dicuntur, & psalmus mysticus
Psal.103.c. fuit, qui lectus est, hoc est centesimustertius, & maximè illud: Draco iste, quem formasti ad illudendum ei. Et illud quod scriptum est: Herodij domus dux est eorum. Omnia plena sunt sacramentis, & non dico vna hora, sed dies vix sufficiet ad interpretationem. Quoniā autem iam ingreditur quadragesima, si illud tempus fuerit, & dominus dederit occasionem, & illius loci conabimur sacramenta disserere. Nunc sufficit vobis audire de Lazaro, imò Lazarū fuisse & diuitem: & diuitis non tormenta deterreant, sed pauperis exempla prouocent. Anima Christiana, anima monachi, anima eius, qui nudus nudum Christum sequitur: quando aliquem diuitem viderit, quando sibi applaudit in diuitiis, & in pompa illum diuitem cogitat, consideret vocem, & clamorem diuitis, & Lazari digitū postulantem. Simulq; considerate, quod penè obliti fueramus dicere. Dicat enim aliquis, & dogma peruersum inferat: Hoc quod videtur, ante iudicium videtur, an post iudicium? Dicat aliquis, post iudicium. Nam ideo & in pœna est alius, alius in refrigerio. Et quo modo dicitur, habent Mosem & prophetas? Si autem ipse Christus docet, & qui loquitur ipse est, & ante resurrectionem docet, & secundum interpretationē nostram, resurrectio Christi postulatur: ergo ante resurrectionem est, & dicat aliquis, ergo & ante iudicium. Do vobis aliquod exemplum, vt exemplis possimus cognoscere veritatem. Finge aliquem in latrocinio deprehensum esse, hunc missum esse in carcere tenebroso, hunc missum esse in neruo, & tormentis expectantem quidem sententiam, sed & non esse ibi sine pœna. Nam ex ipso loco intelligit quid passurus sit: licet enim necdum susceperit pœnam capitalem, licet necdum venerit dies iudicij, tamen de carcere, de tenebris, de squalore, de fame, de stridoribus catenarum, de gemitu cōpeditorum, de lachrymis eorum qui cum eo sunt, intelligit in quali pœna sit futurus. Si enim tanta pœnarum præuia sunt, quid futurum erit inter ipsa supplicia? Si necdum venit ad iudicium, & necdum pœna perfecta est, & desiderat aquam frigidam, quid in iudicio passurus est? Simulq; considerandū, quòd Abraham apud inferos erat: necdum enim Christus resurrexerat, qui illum in paradisum duceret. Antequā Christus moreretur, nemo in paradisum conscenderat, nisi latro. Rhomphæa illa flammea, & vertigo illa claudebat paradisum. Non poterat aliquis intrare in paradisum, quē Christus clauserat: latro primus cum Christo intrauit. Magnitudo enim fidei, meruit magnitudinē præmiorum. Non enim credidit in regno videns Christū, non illum vidit fulgentem, non illum vidit de cœlo respicientem, non vidit ei ministrantes angelos. Certè vt liberè dicam, non vidit liberè ambulātem, sed vidit eum in cruce, vidit illum bibentem acetum, vidit eum sentibus coronatum, vidit eum confixum ad crucem, vidit eum precantē auxilium: *Deus deus meus respice in me,* *Psal.21.a.*
quare me dereliquisti? & sic credidit. O conditio varia, & casus hominum apostoli secuti fuerant, & fugiūt: iste
Matt.26.d. *in cruce dominum confitetur.* O Petre, ô Ioannes, qui dixeras: Et si me necesse est mori, nunquam te negabo. Promittis & non facis. Ecce alius damnatus in homicidium, quod non promiserat, facit. Exclusus de loco es tuo, exclusit te latro. Ipse primus ingreditur cum Christo in paradisum. Ex latere diximus de latrone, neque enim obliti sumus propositi: proposueramus enim de paradiso dicere, quòd ante aduentum Christi nemo fuerit in paradiso. Reuertamur ergo ad propositū. Latronis corona non nos errare faciat, sed prouocet ad coronam. Abraham necdū erat in paradiso, quia necdum Christus intrauerat cum latrone. Venit Christus, & passus est, & multa corpora sanctorū resurrexerunt, & visa sunt in sancta ciuitate. Crux Christi clauis paradisi est,
Matt.11.b. crux Christi aperuit paradisum. Nōne nobis dixit, quod regnum cœlorum vim patitur, & violenti diripiunt illud? Qui in cruce est, non vim facit, nihil medium est. Et crux, & statim paradisus, sed magnitudo pœnarum facit magnitudinem præmiorū. Hæc interim diximus: deprecemur dominum, vt latronem & istum Lazarum pauperem imitari possimus, Si persecutio venerit, imitemur latronem: si pax fuerit, imitemur Lazarū: si martyrium fecerimus, statim intrabimus paradisum: si pauperatis pœnam sustinuerimus, statim in sinum Abrahæ. Habet & sanguis, habet & pax loca sua, habet & pau-

pertas

pertas martyrium ſuum, & egeſtas bene tolerata facit martyrium, ſed egeſtas propter Chriſtum, non propter neceſſitatem: cęterum quanti pauperes ſunt, & diuites eſſe deſiderant, & ſcelera faciunt? Non ergo paupertas ſimplex beatum facit, ſed paupertas propter Chriſtum: fides famem non timet. Qui Chriſtum amat, non timet
Mat.13.f. famem: qui Chriſtum habet, omnes ſecum diuitias habet. Negociator quidam ſapientiſsimus vendidit vniuerſam ſubſtantiam ſuam, & cæteras margaritas, & emit ſibi vnam precioſiſsimam margaritam: habuerat quidem margaritas, & pulcherrimæ erant, & precioſę. Moſem habebat, Eſaiam habebat, Hieremiã habebat, & ſanctos prophetas, ſed hęc ad comparationem Chri
Philip.3.b. ſti duxit pro ſtercore. Vnde & dicit Apoſtolus: Quæ, inquit, erant mihi pro lucro, hęc æſtimaui pro ſtercore, vt Chriſtum lucrifacerem, hoc eſt, vt margaritam
Hiere.6.d. vnam emerem. Vnde & in alio propheta: State in viis, & quærite viam: quaſi diceret, emite margaritas, & per margaritas vnam emite margaritam. State in viis, & quærite viam. Nõ dixit, dimittite vias: ſed, ſtate in illis viis, & quærite viam Chriſtum, cui ſit gloria in ſecula ſeculorum, Amen.

EIVSDEM HOMILIA POST CALENDAS de iis qui eius diei poſtridie inebriantur, deq; iis qui commeant ad cauponas, ac popinas, quiq; choreas ducunt per ciuitatem: præterea quòd non oporteat præceptorem deſperare de diſcipulis, etiãſi non protinus obtemperant: poſtremò de Lazaro mendico, ac diuite, Eraſmo Rotorodamo interprete.

Satanæ feſtũ voluptatibus dicatum.

FEſternum diem, quum eſſet feſtum ſatanæ, feciſtis feſtum ſpiritus, quia multo cum animi ſtudio recepiſtis ea quæ à nobis dicebantur, maximamq; diei partem in eo cõſumpſiſtis, ebrij temulentia quadam ſobrietatis plena, cumq; Paulo diſcẽtes choreas. Qua quidem ex re nobis geminum accreuit lucrum, primùm quòd ab indecora temulentorum ſaltatione abſtinuiſtis, deinde quòd ſpiritalibus ſaltaſtis tripudiis, quibus plurimũ adeſt decoris ac modeſtiæ. Ad hęc quòd crateris participes fuiſtis, non mero, ſed ſpiritali doctrina redundantis: neque ſaltaſtis ad tibiæ citharęq; modos, ſed ipſi tibia citharaq; fuiſtis ſpiritui ſancto: quumq; cæteri choros ducerent diabolo, vos eo quòd hoc in loco verſabamini, præbuiſtis vos ipſos organa vaſaq; ſpiritui: exhibuiſtisq; animas veſtras, ceu muſica inſtrumenta, quæ ſpiritus ſanctus pulſaret moueretq;: præbuiſtis corda veſtra, velut organa, quibus gratiam ſuam inſpiraret. Vnde modulatum concentum reddidiſtis, non ſolùm homines demulcentem, verumetiam ſupernas virtutes delectantem. Agè itaque & hodie, aduerſus ebrietatem armemus linguam, iſtamq; vitam madidam ac diſſolutam proſternamus: vituperemus iſtos qui in ea totis diebus verſanẽ, non vt illos pudefaciamus, ſed vt eos à pudendis liberemus: non vt illos probris afficiamus, ſed vt eos corrigamus: non vt illos traducamus, ſed vt ab infami traductione, & à diaboli, hoc eſt traductoris manibus eripiantur. Quiſquis enim in temulentia totos agit dies, quiſquis in deliciis & ingurgitatione, ſub diaboli tyrannidem redactus eſt. Atq; vtinam oratio noſtra profectus aliquid adferat. Quòd ſi poſt noſtram etiam admonitionem in iiſdẽ viciis perſeuerauerint, ne ſic quidem nos deſiſtemus apud vos quod rectũ eſt conſulere, quandoquidem & aquarum venæ, etiamſi nullus veniat aquatum, manent tamen: & fontes quamuis hauriat nemo, tamen ſcatebras emittunt: & amnes etiãſi nemo bibat, nihilo ſecius fluunt. Sic oportet & ilA lum qui concionatur, quamuis nullus auſcultet, tamen præſtare quicquid in ipſo ſitum eſt. Siquidem hæc lex nobis qui ſacri ſermonis adminiſtrationẽ ſuſcepimus, à benigno præſcripta eſt deo, ne vnquam quod quidẽ in nobis fuerit facere, defatigemur: nec vllo tempore ſileamus, ſiue ſit qui auſcultet, ſiue ſit qui prætercurrat negligens quod dicitur. Nã & Hieremias cum Iudæis multa minitans, malaq; imminentia prædicens, ab audientibus ſubſannaretur, totoq; die rideretur, cogitabat ab illa prophetia deſiſtere, nimirum humano quodam affectu victus, ſannas illas & conuicia perpeti nõ valẽs, aitq;: Factus ſum ridiculus toto die, dixi: Non lo *Hiere.20.c.* quar, neque nominabo nomen domini, & factus eſt in me velut ignis ardens, atque æſtuans in oſsibus meis, ac diſſoluor, nec poſſum ferre. Quod autem dicit, hũc habet ſenſum: Volebã, inquit, à prædictione deſiſtere, propterea quòd non auſcultabant Iudæi: & ſimulatque B hoc cogitaſſem, irruit in animam meam ſpiritus vis, velut ignis, omniaq; intima mea ſuccendit, conſumẽs inſuper, & exedens oſſa mea, adeò vt incendium illud ferre non poſſem. Quòd ſi propheta qui quotidie ludibrio habebatur, quotidie conuicijs incelebatur, ſic diſcruciatus eſt, eò quòd ſtatuerat tacere: qua tandem nos venia digni cenſebimur, ſi qui nondum tale quicquam perpeſsi ſumus, tamen ob quorundam negligentiam deliciamus animum, & ab exhibenda illis doctrina ceſſemus, maximè verò cum tam multi ſint, qui ſe præbẽt attentos. Non hæc loquor mei conſolandi deliniendiq; gratia. Nam meo quidem ipſius animo perſuaſi, quoad ſpirauero, & donec domino viſum fuerit nos in præſenti vita verſari, hoc implere miniſterium, ſiue quis attendat, ſiue non attendat, vt faciat ea quæ præcipiũtur. Verum quoniam ſunt nonnulli, qui multorum C manus diſſoluunt, neque contenti quòd ipſi nihil vtilitatis adferunt vitæ noſtræ, etiam aliorum ſtudium ac feruorem refrigerãt ſannis ac dicteriis dum aiunt, Deſine bene conſulere, deſiſte monere. Nolunt tibi auſcultare, Ne quid ſit tibi cum illis commercij. Quoniam ergo ſunt quidam iſta loquentes, inhumanam hãc ſententiam, inſidiasq; diabolicas excutere volens è multorum animis, pluribus hac de re diſſero. Siquidem & herì noui multos, qui talia verba protulerint, qui quũ cõſpicerent aliquos in caupona detriuiſſe tempus, cum riſu ſannisq; dicebant: Scilicet omnino perſuaſi ſunt. D Nemo prorſus cauponam ingreſſus eſt. Omnes ſobrij ſunt redditi. Quid ais homo? videlicet iſtuc polliciti ſumus, nos vno die omnes illos reti capturos? Nam ſi decem modò perſuaſi fuerint, ſi quinque tantum, ſi vnus: nonne nobis hoc ſufficit ad conſolationem? Ego verò dicam quiddam hoc etiam vehementius. Pone neminem noſtris dictis fuiſſe perſuaſum. Quanquam id fieri nunquam poteſt, nimirum vt ſermo in tam multas aureis diſſeminatus, vacet omni fructu. Veruntamen pone iſtuc eſſe, ne ſic quidem nobis nihil adferet lucri ſermo noſter. Nam etiamſi nonnulli ingreſſi ſunt cauponam, non tamen cum pari qua ſolent impudentia ſunt ingreſſi, ſed ad ipſam etiam menſam crebrò noſtrorũ verborum recordati ſunt, ſubiit illis noſtra reprehenſio, rediit in memoriã noſtra obiurgatio, ac recordantes rubore ſuffuſi ſunt, erubuerunt tacita cogitatione, nec ſimili impudentia fecerunt ea quæ ſolebant. Hoc autem initium eſt ſalutis, optimæq; mutationis, ſi quem penitus ſui pudeat, ſi quis prorſus damnet ea quæ fiunt. Quin ex hoc inſuper, & aliud nobis lucrum nõ minus naſcitur. Quòd nam hoc? Nimirum illud, quòd eos qui ſobrieta-

Verbi miniſter nunquã ceſſare debet ab officio.

Verbũ ſemper ſ. aliquo fructificat.

Gradus ad virtutẽ eſt, minus impudenter peccare.

Sobria ebrietas.

Muſica piorum.

Mali non infamãdi, ſed corrigendi.

Similia pulchra.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sobrietatem amplectuntur, reddimus modestiores magisque compositos, dum ex oratione nostra declaratur, quòd optimis ducantur consiliis, qui non abducuntur exemplo multitudinis. Non erexi quidem ægrotantes, attamen eos qui valent, reddidi firmiores. Non abduxit à vicio sermo noster, sed tamen eos qui cum virtute vitam agunt, reddidit attentiores. Super hæc quoque quiddam addam tertium. Hodie non persuasi, sed cras persuadere potero. Quòd si minus cras, attamen perendie, aut quarto ab hinc die fortassis persuasero. Qui hodie quod audiuit repulit, cras fortassis audiet ac recipiet. Tum qui hodierno crastinoq; die contemsit, fortassis post dies complures præbebit animum iis quæ dicētur. Quandoquidem & illud crebrò fit, vt piscator qui per totum diem vacuum attraxit rete, sub noctem iam abire parans, capto qui ipsum per totum fefellerat diem, pisce, discedat. Quòd si ideo victuri sumus in ocio, & ab omnibus actionibus videbitur abstinendum, eò quòd semper euenit, vt alicubi frustremur optatis, vniuersa nobis perierit vita: nec spiritalia modò, verum etiã illa quæ ad vitæ præsentis vsum pertinent, simul interierint omnia. Etenim si agricola protinus ab agricolatione resiliat, quòd semel atque iterum aut spiritus acciderit aëris inæqualitas, breui fame perimus omnes. Item si nauclerus, ob semel atque iterum, aut sæpius obortam tempestatem fugiat mare, futurum est, vt nemo vehatur pelago, atque hinc rursum peribunt nobis omnia vitę commoda. Quòd si per singulas artes percurrens, ista quæ *nos* facere vis, suadeas moneasq;, cuncta funditus interibunt, terraq; carebit ædificiis ac domiciliis. Itaque cum hæc omnia sciant, etiãsi semel atque iterum aut sæpius frustrati fuerint optato negociorum, in quibus versantur, exitu: denuò pari cũ alacritate redeunt ad eadem. Nam & ruricola, vbi semel atque iterum ac sæpius semen aruo commisit, nec votis respondet prouentus, rursus eandem exercet segetem, neque rarò fit, vt totius temporis iacturam vno sarciat anno. Sic & negociator quanquam crebro fecit naufragium, nõ tamen abstinet à portu, sed & posteaquam nauim detraxit, & nautas conduxit, & pecuniis mutuò datis, eadem aggreditur negocia, idq;, quum nihilo magis nunc sciat quo modo cessurũ sit, quàm scierat antea. Denique quicunque solent aggredi rẽ quancunq;, ita facere consueuerunt, quemadmodum faciũt agricolator ac negociator. Et post hæc quum illi tantã adhibeant curam studiũq;, circa res ad præsentis vsum vitæ pertinentes, licèt exitus sit incertus: nos si loquentes non auditi fuerimus, illico desinemus? Et quam obtinebimus veniam? Quid excusationis adferemus? Et tamen illis, si non successerit, nullus est, qui damnum acceptum leniat. Veluti si mare nauim fluctibus obruerit, nemo medebitur inopiæ naufragi. Si vis imbrium effusa in aruum præfocarit sementem, cogitur agricola vacuis manibus abire domum: Nostra verò quum loquimur aut exhortamur, non est eadem conditio. Immo si semen per te iactum auditor non receperit, nec obedientiæ fructum retulerit, tu tamen communicati consilij mercedem fers à deo, nec minus accipies præmij, non auditus, quàm accepturus eras, si ille obtemperasset. Quod erat in te, præstitisti. Cæterùm ad id vt persuadeamus auditoribus, non sumus obstricti, sed tãtùm vt admoneamus. Nostræ quidem partes sunt admonere, illorum verò obtemperare. Et quemadmodũ si nos admonendi officio functi non fuerimus, etiamsi decẽ milia benefactorũ prodierint, ipsis solis repositum est

Reprehensionis sermo bonos reddit meliores.

Non desperandum de malis.

Simile à piscatore.

Simile ab agricolis.

A nauclero.

A negociatore.

Ministro verbi, etiã si pereat opera, non tamen perit merces.

A

B

C

D

prẽmium, ad nos nihil redibit lucri, quandoquidẽ non dedimus consilium. Ita si nobis admonentibus illi nõ auscultarint, ad ipsos solos redibit omnis vltio, nobis autem nihil imputabitur, quin potius copiosa merces nobis veniet à deo, Siquidem quicquid in nobis erat situm, prẽstitimus. Nihil aliud iubemur, quàm apud mensarios deponere pecuniam. Loquere & admone. Verũ nõ audiuit. Tu nihilo secius habes paratam mercedem. Ne desistiteris, priusquam persuadeas, donec spiritum afflaueris. Terminus monendi, sit obedientia monitionem tuam recipientis. Diabolus circuncursat obsistere cupiens nostræ saluti, non solùm ipse nihil hinc lucri reportans, verũetiam suo studio grauissima detrimenta sibi concilians. Is tamen vsqueadeo vesanus est, vt frequenter & illa tentet, quæ nequaquam fieri possunt: nec illos solum adoriatur, quos omnino cõfidit se supplantaturum deiecturumq;, verumetiam eos, quos probabile est artibus ipsius fore superiores. Itaque quum audiret laudari ac mirificè prędicari Iob, ab eo qui nouit arcana omnia, nimirum deo, sperabat fore, vt eum viribus superior subuerteret: nec destitit omnia mouere moliriq;, quò supplantaret hominem, nec desperauit impurus ille ac sceleratissimus dęmon: idq; quum deus illi iusto tantum virtutis suo suffragio tribuisset. Et post hæc non erubescimus, neq; pudore suffundimur, dic mihi, si quum diabolus nunquam desperet nostrãm perniciem, sed indesinenter eam expectet, nos fratrum salutem desperauerimus? Et tamen illum decebat etiam priusquam expertus esset à lucta abstinere: nam deus erat, qui testimonium ferebat de iusto. Nec tamen abstinuit, sed præ nimio furore quo fertur aduersum nos, etiam post dei testimonium sperabat futurum, vt illius ætatis præstantissimo viro superior euaderet. Cęterum nihil est tale, quod nos in desperationem adigat, & tamen desistimus. Ac diabolus quidem vetante deo, non discedit à pugna aduersum nos suscepta: tu verò quum deus mandet extimuletq; ad subueniendum lapsis, resilis refugisque. Audierat diabolus loquentem deum, homo iustus, verus, timens deum, abstinens ab omni opere malo, quódque nullus esset illi similis ex iis qui sunt super terram, & tamen post tanta taliáque iudicia perseuerauit dicere: Quid si quando, perpetuitate magnitudinéque malorum irruentium valeamus illum superare, & hanc excelsam deiicere turrim? Quis igitur erit nobis veniæ locus, aut quid excusabimus, si quum tanta sit mali dæmonis in nostrum insanientis exitium vigilantia, nos ne tantulum quidem similis diligentię adferamus ad salutem fratrum nostrorum, præsertim quũ deum habeamus auxiliatorem? Itaque quum videris fratrem tuum, durum, rigidum, minimèque attentum, dic apud temetipsum: Quid si progressu temporis aliquando valeamus illum flectere? Hoc nimirũ & Paulus præcepit: Seruum domini non oportet litigare, sed placidum esse erga cunctos, erudientem eos qui resistunt veritati, si quando det illis deus pœnitentiam in agnitionem veritatis. An non vides parentes, quo modo filiis suis, licèt frequenter desperatis, assident, lachrymantes, lamentantes, exosculantes, omnia quæ possunt admouentes, ad supremum vsque halitum? Hoc tu quoque facito pro fratribus. Et tamen illi non possunt lachrymis ac lamentis, neque morbum depellere, neque mortem imminentem abigere. Tu vero frequenter poteris animam deploratam, assiduitate instantiáque per lamenta reuocare ac suscitare. Dedisti cõsilium, nec persuasisti, illachryma, punge frequenter ac suspira paulum,

Matt. 25. b. Talentum verbi deponendũ, vsurarum præstare nũ est in nobis.

Minister verbi vigilantior esse debet ad seruãdum, q̃ diabolus ad pdẽdã. Iob tẽtatus.

Doctor placidus & lenis.

2. Tim. 2. d

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lum, vt tua sollicitudo incutiat illi verecundiam, itaq; se conuertat ad salutem. Quid ego solus possem efficere? Neque enim quotidie vobis omnibus adesse valeo, neque suppetit mihi facultas, vt solus cum tanta disputem multitudine. Cæterùm si vos velitis inter vos, aliis aliorum partiri curam salutis, ac vestrum quisque vnũ suscipere fratrum neglectorum, illico nobis crescret ædificatio. Et quid attinet dicere, de iis qui post multã ac diutinam admonitionem seipsos ad meliorem frugem recipiunt? Etenim quum illi non teneantur immedicabili morbo, non oportet desistere, neque curam abiicere, etiamsi certum præsciamus futurum, vt post multam sollicitudinem, multámque adhibitam admonitionem nihilo plus simus profecturi. Quòd si hæc oratio vobis videtur incredibilis, ex factis dictísq; Christi reddemus eam credibilem. Nam nos quidem ignari sumus futurorum, vnde nec diiudicare possumus de iis qui audiũt, vtrum obtemperaturi sint dictis nostris, an secus. Christus autem istarum rerum certam habẽs pręscientiam, non defatigatus est corrigendis iis à quibus audiebatur, vsque ad extremum. Itaque quum sciret Iudam non esse reuocandum à proditione, non tamẽ cessauit, assiduis consiliis, monitis, beneficiis, minis, demũ omni doctrinæ specie à proditione retrahere, nec destitit illum dictis ceu fræno cohibere. Hoc autem fecit nos instituens, vt etiamsi præsciamus futurũ, vt fratres non obtemperent, tamen quicquid in nostra fuerit facultate præstemus, tanquam parata nobis admonitionis nostræ mercede. Vide autem quanta assiduitate, quantáque sapientia illum cohibuerit. Vnus vestrum me proditurus est. Ac rursum: Non de omnibus vobis loquor, noui quos elegi. Et, Vnus ex vobis diabolus est. Sustinuit omnes in angorem inducere, ne vulgaret proditorem, ac manifesta redargutione redderet etiam impudentiorem. Nam vt intelligas quòd illis etiam angorem iniecerint Christi dicta, licèt sibi nullius mali consciis, audi quo modo quisque anxius dixit: Num ego sum domine? Neque verò dictis tantùm, verùm & factis illum corripuit, videlicet q; quum humanitatem suam frequenter ac modis omnibus declarasset, leprosos emundans, dæmones abigens, ægrotos sanans, mortuos excitans, dissolutos astringens: breuiter, quum omnibus benefecisset, neminem tamen puniit, semper habens in ore: Non veni ad vocandum iustos, neque vt iudicem mundum, sed vt seruem mundum. Cæterùm ne putaret Iudas, quòd tantùm nosset benefacere, punire verò nequaquam, & hanc quoque docuit portionem, videlicet quòd punire posset suppliciòque afficere peccantes. Iam & illud vide, quàm sapienter, quámque modis ipso dignis hoc docuit. Hominem punire suppliciòque afficere sustinuit neminem. Quî sic? Vt discipulus puniendi facultatem in eo cognosceret. Etenim si quem punisset, declarasset ipsum pugnare secum, quippe qui dixerat: Non veni vt iudicẽ mundum, sed vt seruem mũdum. Rursum si neminem punisset, mansisset incorrigibilis discipulus, nisi & factis didicisset illi esse puniendi facultatem. Quid igitur? Vt simul & terreret discipulum, ne per contemptũ fieret deterior, nec vllus tamen hominum, afflictionẽ, pœnam, aut supplicium pateretur, in ficum arborem Christus hanc suam potestatem exercuit, dicens: Ne posthac ex te fructus nascatur, eáque mox simplici verbo exaruit. Hoc pacto factum est pariter, vt & nihil noxę rediret ad vllum hominem, & ipse suam potentiam declararet, vindicta in arborem impacta. Discipulus

Fratrẽ frater trahat ad salutẽ.

Christi erga Iudam lenitas.

Matt. 26. Ioan. 6. g Ioan. 13.

Mat. 26. g

Ibid. 9. b & Lu. 5. f. Quare Christus quum omnib⁹ benefecerit, neminẽ punierit in terris.

Ioan. 12. g

Mar. 11. b Ficui quæ sit maledictum.

autem si hæc animaduertisset, ingentem ex hac vltione cepisset vtilitatem. Sed deus, præscius & hoc euenturũ, non hoc tantùm, verumetiam aliud hoc multò maius effecit. Quũ gladiis & fustibus armati manus in ipsum pararent iniicere, tum illos omnes excæcauit. Id enim declarauit, quum diceret: Quem quæritis? Quum enim Iudas frequenter dixisset: Quid vultis mihi dare, & ego vobis tradam eum, ille volens etiam ipsis Iudæis facere fidem, quòd volens ad mortem iret, nec Iudę malicia victus huc adigi potuerit, ipso proditore, cum cæteris omnibus astante, quem, inquit, quæritis? Itáne non nouit quem erat proditurus? Sed dominus obcæcarat illius oculos, nec id solum, verum etiam omnes hac voce resupinatos deiecit in terram. Vbi verò nec ea res illos reddidit humaniores, neq; scelerosum illum à proditione reuocauit, sed perseuerabat insanabilis, ne sic quidem alienatus est dominus, quò minus rursus illi tum beneuolentiam, tum curam impenderet. Sed agè considera, quomodo pungit, loquens verba, quæ maximè possent animæ impudenti pudorem incutere, imò quæ vel saxeam mẽtem queant emollire. Etenim simul atque Iudas irruisset ad eum osculaturus, quid ait? Iuda, osculo filium hominis prodis? Nec ipsa proditionis species pudorem incussit homini. Hæc autem dicebat taxans ac pungens illum, pristinæq; commonefaciens consuetudinis. Attamen quum Christus tam multa tũ fecisset, tum dixisset, ille tamen nihilo factus est melior, non quòd parum esset potens qui monebat, sed quòd ille vecors. Christus autem quum hęc omnia præsciret, non desiit tamen ab initio vsque ad finem suam exhibere benignitatem. Sic igitur & nos, etiamsi sciamus omnia, debemus tamen infatigabiliter ac per omne tẽpus fratres nostros neglectos componere, etiam si nihil ex admonitione fructus sit rediturum. Etenim si dominus qui prænouerat huiusmodi futurum euentum, hac vsus est sollicitudine erga eum, qui nihil fructus laturus erat ex admonitione: qua tandem venia digni fuerimus nos, quum incertus sit nobis rerum euentus, adeò socordes fuerimus circa proximi salutem, post vnam atq; alteram admonitionem eos deferentes? Denique præter hæc omnia quæ dicta sunt, etiam quid in nobisipsis accidat consideremus, reputantes, quòd quũdeum nobis quotidie loquentem, per prophetas, per apostolos audiamus. Nam audimus quotidie, haud tamen desinit, vel appellare, vel docere rebelles parúmque attentos. Quin & Paulus clamat, dicens: Pro Christo legatione fungimur, tãquam deo per nos obsecrãte, rogamus pro Christo, reconciliemini deo. Quòd si & dicendum aliquid nouum & admirandum, haud tantundem laudis meretur is qui præscit futurum, vt is qui consilium accipit, obtemperet, quantum is qui frequenter loquutus, frequẽter adhibita monitione, frustratus est, nec sic tamen destitit. Nam priorem illum spes, pollicens futurum, vt qui audit obtemperet, etiamsi segnissimus fuerit excitat ad officium admonendi. Contrà hic quum assiduè moneat, nec audiatur, nec eò tamen desistit, fermidisimè cuiusdam ac verisimæ charitatis argumentum præbet, qui cum nulla simili spe alatur, tamen ob vim amoris erga fratrem, non desinit illius agere curam. Verùm non oportere nos vnquam desistere à cura lapsorum, etiãsi præsciamus illos nobis non obtemperaturos, abundè demonstratum est. Superest, vt ad eorum reprehensionem transeamus, qui deliciis indulgent. Donec enim durarit hoc festũ, donec ebrietatis vulnera mentibus ebriosorum inflixerit diabolus,

Luc. 22. c

Vt nos peccantes tolerat deꝰ, ita debemus & fratrem tolerare.

2. Cor. 5. d

Plus meretur qui curat insanabilem.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diabolus, oportet & nos admouere remedia. Herî quidem Paulum illis exhibuimus dicentem: Siue editis, siue bibitis, omnia in gloriam dei facite. Hodie verò ipsum Pauli dominum illis proferemus, non modo consulentem aut monentem à deliciis abstinere, verumetiam insultantem ac punientem eum qui in deliciis vixerat. Nam historia de diuite ac Lazaro, dêque iis quæ cæteris horum similibus acciderunt, nihil aliud quàm hoc declarat. Quin potius ne leuiter hoc aut obiter agamus, ordine vobis ipsam parabolam recitabimus?

1. Cor. 10. g

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura ac byſſo, & epulabatur quotidie ſplendidè. Erat autem mendicus quidam nomine Lazarus, qui iacebat in veſtibulo illius vlceroſus, cupiensq; ſaturari de micis quæ decidebant è menſa diuitis. Sed & canes adeuntes, circunlingebant vlcera eius. Qua gratia dominus per parabolas loquutus sit, & quam tandem ob causam ex parabolis alias quidem explicuerit, alias nō item: & quid nam sit parabola, & si qua sunt huius generis alia, in aliud tẽpus reseruabimus, ne ab oratione quæ nunc festinat digrediamur. Cæterũ illud modò vobis dicemus in præsentia, quis euangelistarum scripserit hanc parabolam à Christo fuisse propositam. Quis igitur is est? Nimirũ Lucas solus, quandoquidem & hoc scire refert, quòd inter ea quæ referuntur ab euangelistis, alia dicuntur à quatuor communiter, alia speciatim à singulis. Quam ob causam? vt simul & nobis esset necessaria reliquorũ sacra lectio, & euidenter perspicua fieret illorum inter ipsos consonantia. Etenim si omnes omnia dixissent ita certa & explorata, vt nullam desiderarent inquisitionem, nequaquam apparuisset illorum insignis concordia. Quapropter & omnes cõmuniter multa scripserunt, & sibi quisque propriè sumpsit nonnulla. Quid igitur dicit Christus? Homo quidam erat diues, cuius vita variis viciis erat inquinata, nec ipse tamen vllam sentiebat calamitatem, verùm illi cuncta velut è fontibus affluebant. Quòd enim illi nihil acciderit subitũ aut inopinatum, nec vlla doloris materia, nec vlla ægritudo oborta rerum mũdanarum prosperitatem interruperit, hoc ipsum aperuit Lucas, dicens: Epulabatur & gaudebat quotidiè. Cæterum quòd vicioſam egerit vitam, perspicum est ex ipso vitæ exitu, quem sortitus est, & ité ante vitæ exitum, ex eo quod sic fastidiuit pauperem. Nam ista res declarat, q̃ nõ huius solum qui iacebat in vestibulo, verùm nec alterius cuiusquam ille misertus fuerit. Etenim si illum perpetuò in vestibulo prostratum, quem quotidie semel atq; iterum ac sæpius videre cogebatur, foras prodiens ac domum rediens. Non enim in biuio, nec in angiportu, occultôve loco decumbebat, sed quà frequenter exibat intrabátq; diues, sic vt vel nolens aspicere videretur. Ergo si illum nõ est commiseratus, erga quem casũ obuiorum flexus est vnquam misericordia? Etenim vt primũ diem neglexerit, certè cõsentaneum erat, vt altero die sentiret aliquid affectus. Quòd si hoc quoque die dissimulauit, certè tertio die, certè quarto, certè quinto, aut huic proximo die prorsus animo flecti debebat, licèt feris quoque fuisset immitior. Verum nihil istiusmodi sensit, sed illo quoque iudice, qui neque deum metuebat, nec hominem reuerebatur, & impudentior erat, & inexorabilior. Nam illum quidem viduæ instantia, quanuis crudelem & asperum, tamen flexit ad gratificandum, vicitque mulieris supplicatio. Hunc verò ne ista quidem res flectere potuit, ad subueniendum pauperi. Quanquam non erat similis postulatio, sed huius nempe Lazari multò fuit tum facilior, tum iustior. Nam vidua quidem illum implorabat aduersus hostes suos: hic nihil aliud petebat, q̃ sedare famem, ille tamen contemp sit pereuntem iacentémque. Illa flagitabat obstrepens, hic autem quum sæpius vno die stimularetur, accessu famis, silens apparebat diuiti iacẽnsque. Hoc certè satis erat, vel ad saxeum cor emolliendum. Etenim qui obtundunt, in hos frequenter etiã prouocamur ira. Cæterũm quoties videmus egenos multo cum silentio astantes, neque vocem vllam edentes, imò etiamsi semper frustrentur, non tamen molestè ferentes, sed tantùm offerentes sese nostro conspectui, quanuis simus ipsis lapidibus duriores, tamen admirabilem illam pauperum modestiam reueriti, flectimur. Iam & aliud accedebat his quæ dixi non minus, videlicet quòd ipsa quoque facies pauperis erat miserabilis, vtpote fame diutinâque valetudine confecta. At tamen nec harum rerum quicquam implacabilem illum emolliit. Hæc igitur prima vicioſa crudelitas erat, inhumanitásque, cui nihil poterat accedere. Nec enim simile est, si cui res sunt tenues non succurrat egenis, etsi tantis affluens deliciis, fame tabescentes despiciat. Rursum simile non est, si paupere semel atque iterum conspectum prætercurras, & quum quotidie videas ne sic quidem ex assiduo cõspectu sensum humanũ excitari ad misericordiam. Rursus aliud est, si qui calamitatibus & angustiis premitur, maléque affectus est animo, nõ opituletur proximo? aliud si qui tanta fruitur voluptate perpetuáque fœlicitate, alios fame tabescentes negligat, occludátque viscera, nec vel ab ipsa lætitia reddatur humanior. Nam illud profectò notis, quòd licèt simus omnium immitissimi, tamen successu rerum mitiores benigniorèsque reddi cõsueuimus. At illum ne copia quidem rerum reddebat meliorem, sed perseuerabat versus in feram, imò potius omnium ferarum crudelitatem & inhumanitatem moribus præstitit. Et tamen hanc sceleroſam & inhumanam vitam agens, omni rerum prosperitate fruebatur. Alter verò iustus, ac virtutis studioſus in extremis erat malis. Nam Lazarum fuisse iustũ, duobus argumẽtis declaratum est, tum exitu vitæ, tum & ante vitæ finem, ipsa hominis in paupertate tolerantia. Quæso, *nonne videmini hæc oculis intueri?* Diuiti nauis erat plena mercium, ac secundo nauigabat vento. Verùm ne quid mireris, ad naufragium festinabat, eò q̃ onus nolebat circunspectè ponere. Vis tibi commemorem & aliud illius vicium? Quotidie vacabat deliciis. Nam & hoc erat vicium, non modò hoc tempore, quũ tanta à nobis exigitur philosophia, verùm etiam in initio sub veteri testamento, quum nondum nobis esset ostẽsa tam exacta philosophia. Audi igitur quid dicat propheta: Væ vobis, qui venturi estis in diem malum, qui appropinquatis, & tangitis sabbata mendacia. Iudæi putant sibi sabbatum ocij gratia fuisse datum, verũ nõ ista est causa: sed potius, vt abducti à curis rerum temporalium, ocium omne consumerent in spiritalibus. Quòd enim sabbatum non ocij, sed spiritualis actionis materia sit: dilucidum est ex ipsis rebus. Nam sacerdos eo die duplum facit operis, qui quotidie non nisi vnicam hostiam offerre solitus, sabbato iubetur offerre geminam. Quòd si prorsus esset ocij dies, oportebat sacerdotem omnium maximè ocium agere. Quoniam igitur Iudæi corporalium rerum curis liberati, non vacabant spiritalibus, vtputa sobrietati, modestiæ, & audiẽdis diuinis sermonibus, sed contrarium potius faciebant, seruientes ventri, indulgentes ebrietati, distenti cibis, deliciantes, audi quo modo illos reprehẽdat propheta.

Lucæ. 16. e. f.

Euãgelistæ quur nõ omnia scripserint eadẽ.

Lucæ. 18.

Allegoria.

Amos. 6. a.

Sabbatum nõ ocij causa datum, sed spiritalis negocij.

Sabbatis duplex hostia immolabatur.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pheta. Quum enim dixisset, tangentes sabbata mendacia, subiunxit: Qui dormitis in lectis eburneis, ac lasciuitis in stratis vestris. Qui comeditis hædos è caulis, & vitulos è bubilibus lactentes, qui bibitis vinum defecatum, ac primis vnguentis vngimini. Accepisti sabbatũ, vt animam tuã liberares à viciis, tu vero tum magis illa committis. Quid enim esse possit ista mollicie nequius, quàm indormire lectis eburneis? Nã cætera quidem peccata delectationem habent, velut in temulentia & adulterio: cæterùm in lectis eburneis dormire, quam adfert voluptatẽ? quod solatium? Num lecti pulchritudo reddit nobis somnũ suauiorẽ, dulciorẽmq;? Imò grauissimum est illud molestissimũq;, si modò sapiamus. Etenim si dum tu dormis in eburneo lecto, tecum reputes, quòd alius ne panem quidem habet quo securè vescatur: nonne te tua condemnabit conscientia, insurget in accusationẽ istius inæqualitatis? Quòd si crimen est eburneis indormire lectis, quum vndiq; etiam argento fuerint conuestiti, quam adferemus excusationem? Vis lecti videre pulchritudinem? Ego tibi nunc commonstro, non plebei neque militaris, sed regalis ornatum. Etenim quanuis fueris omnium ambitiosissimus, sat scio non optabis tibi lectum pulchriorem quàm regis, & quod maius est regis nõ cuiuslibet, sed primarij, regúmque omnium regalissimi, quique in hodiernum vsque diem celebratur, toto terrarum orbe. En, ostendo tibi lectum beati Dauid. Qualis igitur erat ille? Non argento & auro, sed vndique lachrymis, & confessione erat exornatus. Hæc ipse fatetur ita loquens: Lauabo per singulas noctes lectũ meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Itaque vice margaritarum vndique lachrymis erat distinctus. Hic mihi cõsidera mentem amore dei flagrantem. Nam quoniam interdiu varię solicitudines curęq; principum, ducum, gẽtium, populorum, militum, bellorum, pacis, ciuilium ac domesticorum negociorum, eorum quæ procul, eorum quæ propè, distrahebant & auocabant hominem, quod ocij cæteri consumunt somno, ille in confessione, lachrymis, ac precibus impendebat. Neque id ita faciebat per vnam noctem, vt altera desisteret, neque sic per duas trêsve, vt interim deficeret, verùm singulis noctibus id faciebat: Lauabo enim, inquit, per singulas noctes lectum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo: videlicet lachrymarum vbertatem exprimens, simul & perpetuitatem. Quum omnes quietem & ociũ agerent, solus ille tunc deum interpellabat, & aderat sopiri nescius oculus ploranti, lamentãtique, suáq; profitenti mala. Talem tu quoque tibi parato lectum. Nam lectus argento obtectus quum inuidiam hominum accersit, tũ iram supremi numinis inflammat. Cæterùm tales lachrymæ quales erant Dauidis, ipsum etiam gehennæ incendium norunt extinguere. Vis tibi alium commonstrem lectum Iacob? Solum habebat substratum, & lapidem capiti suppositum, eóque vidit illum intelligibilem lapidem, easque scalas per quas ascendebant ac descendebant angeli. Huiusmodi lectos excogitemus, vt eiusmodi videamus insomnia. Quòd si lecto argenteo indormiemus, non modò nullam capiemus voluptatem, verumetiam animi molestiã perferemus. Qum enim tibi succurrit, quòd in summo rigore mediáque nocte, dum tu lecto indormis, pauper in balneorum vestibulis, palæis distentæ culcitræ incubat, culmis circunte ctus, tremens ac rigore concretus, fame cruciatus, etiam si maximè sis lapideus, sat scio cõdemnabis teipsum, quòd tibi permittas suprà quàm

Festus dicit maiora peccamus.
Eburnei lecti.
Lect⁹ Christianorum.
Psalm.6.b. Dauid rex noctu orãs.
Lachrymæ extinguunt gehẽnę incendium.
Lect⁹ Iacob Gene.28.c

A opus est frui rebus ac deliciis indulgere, quum illi nec ad vsum suppetat. Nullus, inquit, militans, implicatur temporariis negociis, miles es spiritualis. Talis autem miles non dormit in lecto eburneo, sed humi. Nõ oblinitur vnguentis. Nam ista cura est meretriciis amoribus implicatorum ac perditorum, scenicorũ, mentisq; deploratæ hominum. Te verò, non oportet olere vnguentum, sed spirare virtutem. Nihil immundius anima, quoties corpus talem habet fragrãtiam. Corporis enim ac vestium fragrantia, arguit intus latere animũ graueolentem & immundum. Quum enim diabolus aggressus, deliciis euirauerit animam, omniq; viciorũ genere compleuerit, tum & in corpore suę corruptionis lectum oblinit vnguentis. Nec secus atq; hi qui pituita nasi catarroq; perpetuo laborant, & vestes, & manus, & faciem cõtaminant, eo q; subinde narium profluuium abstergunt, anima quoque istius praui profluuij maliciam in corpus abstergit. Quis enim præclarum aliquid, aut bonæ frugis opinabitur, de eo qui spirat vnguenta, qui muliebribus gaudet, qui saltatricularum elegit vitam? Spiret anima tua fragrantiam spiritualem, quò tum tibiipsi, tum aliis tecũ viuentibus maximam adferas vtilitatem. Nihil est enim, nihil est, inquam deliciis pernicio sius. Audi rursum quid de illis dicat Moses: Impinguatus est, incrassatus est, dilatat⁹ est, & recalcitrauit dilectus. Nec ait, recessit, sed, recalcitrauit dilectus, illius intractabilitatẽ nobis significans. Atque alio rursus loco: Vbi comederis ac biberis, caue tibi, ne quando obliuiscaris domini dei tui. Adeò delicię solent ad numinis obliuionem adducere. Proinde tu quoque cùm sederis ad mensam, memento q; post conuiuium orandum est tibi. Ita moderatè ventrẽ exple, ne grauatus non queas genua flectere, ac deum in-

C uocare. An non vides q; iumenta iugum ferentia, posteaquam ad præsepe pasta sunt, iter agunt, onera gestãt, suúmque explent ministerium? Tu verò qui sublata mẽsa, ad omne opus inutilis es & inidoneus, nũ vitare poteris, quò minus videaris asinis deterior? Quam ob rẽ? Quia tum maximè conuenit esse sobrium ac vigilantem. Nam tempus post mensam, agẽdi gratias tempus est. Non decet autem agentem gratias ebrium esse, sed sobrium ac vigilantem. A mensa non ad lectum, sed ad deprecationem vertamur, ne brutis animantibus simus magis bruti. Noui fore multos, qui damnent ea

D quæ nunc dicuntur, veluti qui nouam quandam & miram consuetudinem inueham concionandi. At ego magis damnabo prauam consuetudinem, quæ nũc obtinuit. Etenim quòd post cibũ ac mensam non ad somnum oporteat ire, nec ad cubile, sed oporteat cibo preces ac diuinarum scripturarum lectionem succedere, manifestius declarauit ipse Christus, qui cum immensam multitudinem accepisset conuiuio in deserto, non remisit illos ad lectum aut somnum, sed ad audiendos sermones diuinos inuitauit. Non enim distenderat illorum ventres, neque ad ebrietatem impulerat, verùm vbi saturasset illos quantum exigebat necessitas, ad spiritualem adduxit alimoniam. Itidem nos quoq; faciamus, eóque modo consuescamus capere cibum, vt ad vitam tuendam duntaxat sufficiat, non vt nos valeat grauare. Non enim in hoc nati sumus ac viuimus, vt edamus, ac bibamus, sed ideo edimus ac bibimus, vt viuamus. Ab initio non erat cibi causa data vita, sed vitæ causa datus est cibus. Nos verò perinde quasi ob hoc ipsum viuerem⁹, ita cũcta in hoc insumimus. Cæterũ vt vehementior etiam fiat deliciarum redargutio, acriúsque

Vnguenta arguunt animam grauiter neolentem.
Delicię pernicio sissimæ.
Deu.32.b. Recalcitrare deo.
Deut.6.b
Dissimile.
A cibo sumpto orandum.
Christus docuit passos.
Socratis sententia.

que pungat in his vitam agentes, agè rursus ad Lazarum referamus sermonem. Hoc enim pacto fiet, vt nobis sit efficacior admonitio consiliumq; nostrum, quũ videatis non verbis, sed factis corripi punirique eos qui indulgent ingluuiei. Dives igitur ille cum tanta viuebat improbitate, quotidie deliciis vacans, lautisq; patinis fruebatur, grauius sibiipsi supplicium accersens, maiusq; parans incendium, ac vindictam dei reddens implacabilẽ, vltionem exasperans sic vt veniæ locus non esset. Pauper autem proiectus erat in vestibulo, nec tamen erat morosus, nec dicebat conuicia, nec indignabatur. Non dicebat apud se quod dicunt complures: Quid tandem est hoc? Iste qui improbam crudelémq; vitam agit & inhumanã, omnibus modis suprà quàm opus est fruitur rebus, nec vllam animi molestiam patitur, nec aliud quicquam inopinatum, qualia multa solent in rebus humanis accidere, sed pura nullaq; ægritudine contaminata voluptate fruitur. Mihi verò ne tantum quidem impartitur alimonię, quantum postulat necessitas. Verùm isti qui in parasitos & adulatores, ac temulentiam quicquid habet consumit, non aliter ἐκ παγῆς, q̃ è fonte cuncta affluunt. Ego porrò hîc iaceo, exemplum iis qui me conspiciunt, probrum ac ludibrium, fame contabescens. An hæc sunt prouidentiæ? An vlla iusticia despicit res hominum? Nihil horum neque dixit, neque cogitauit. Vnde hoc liquet? Ex eo q̃ angeli stipatum illum deduxerunt, inq; sinum Abrahæ delatum deposuerunt. Quòd si blasphemus fuisset, nequaquam illi tantum contigisset honoris. Ita cæteri quidẽ ob hoc demum tantopere mirantur hominem quòd in paupertate vixerit. Ego verò doceo illum nouẽ supplicia pertulisse, nõ quò puniretur, sed quò clarior redderetur. Quod quidem etiam euenit. Nam paupertas quidem res est verè molesta, id quod norunt quicunq; sunt experti. Nec enim vlla oratio possit assequi eruciatum, quem sustinẽt ij quibus cum paupertate res est, si nesciant vti philosophia. In Lazaro verò non ista tãtùm erat calamitas, verùm etiam aduersa valetudo erat affixa, eâque supra modum grauis. Vide siquidem quemadmodum declarat vtranque calamitatem ad summum peruenisse. Nam quòd omnem paupertatẽ Lazari paupertas tum superauerit, declarauit dicens, q̃ ne micis quidem potiri licuerit quæ cadebant de mensa diuitis. Porrò quòd valetudo quoque ad eandẽ mensuram peruenerit ad quam paupertas, vltra quam non posset amplius proferri, & id quoque rursus declarauit, dicens, quòd canes lingebant vlcera eius: adeò erat fractis viribus, vt ne canes quidem posset abigere, sed vitium cadauer iacebat, videns quidem eos accurrentes, nequaquam tamen valens depellere, vsqueadeò illi membra erant soluta, vsqueadeò erant arefacta morbo, vsqueadeo consumpta erant afflictione. Vides vehementer supràque modum & paupertatem, & valetudinem oppugnantem corpus illius. Quòd si horum vnumquodque per se intolerabile est & acerbum, quũ simul conglomerata fuerint, an nõ Adamas quispiam fuerit, qui hæc perferat? Multi frequenter laborant aduersa valetudine, cæterùm non egent iis quæ ad victũ sunt necessaria. Alij paupertati extremæ sunt obnoxij, verùm potiuntur bona valetudine, sic vt altera res alterius sit solatium, huic verò ambo concurrebant mala. Agè, posses mihi nominare quempiam, simul & aduersæ valetudini & paupertati obnoxium, sed non vsqueadeo desolatum ac destitutum? Nam ille quidem quanquam non ex sese neque à domesticis ac familiaribus, tamẽ ab his qui videbãt, misericordia flexis subleuari poterat, in publicum proiectus. Hic verò molestias eas quas antea diximus, molestiores reddebat, q̃ ab his qui assistere debebant erat desertus: & hãc ipsam solitudinem rursum molestiorem videri faciebat, q̃ in vestibulo diuitis iacebat. Etenim si in terra deserta nullisq; habitata, iacens, hæc passus fuisset, neglectúsque iacuisset, haud quaquam tãtumdem habuisset cruciatus. Nam si nullus adsit, hoc ipsum etiam nolenti persuadet, vt ferat quæ accidunt. Cæterùm quod in medio tam multorum iacens, ebrietati indulgentium, suauiter viuentium, à nemine vel vulgarem curam nanciscereture, id reddebat sensum dolorum acriorẽm, magisque incendebat animi ægritudinem. Non enim perinde si absint qui succurrant, atque si adsint quidem, sed nolint porrigere manũ, mordere solet animum in calamitatibus, quod quidem tum huic accidit. Nullus erat qui dictis consolaretur, nullus qui factis adferret solatium, non amicus, non vicinus, non cognatus, non videntium quisquã, adeò erat tota diuitis deliciis corrupta familia. Ad hæc aliam doloris accessionem adiungebat, quòd alterum illum in fœlicitate conspiciebat, non quòd inuidus esset ac prauus, sed quòd omnes solent in aliorum prosperitate exactius suas persentire calamitates. Non enim iam soldm suam ipsius calamitatem cum illius prosperitate conferens, grauiorẽ reddidit suorum malorum sensum, verumetiam perpendens quòd ille vitam ducẽs crudelem & inhumanam in omnibus prosperaretur, ipse verò virtutem ac modestiam amplexus, extrema pateretur mala, inconsolabilem animi molestiam, & hinc sustinuit. Nam si vir iustus fuisset dives, si modestus, si suspiciẽdus, si omni virtute præditus, nequaquam illi perinde doluisset. Nunc verò quum dives esset, & vitam ducens improbam, & ad extremum vsque malicię prouectus, & tantam inhumanitatem ostendens, & hostilem animum gerẽs, nec secus atque lapidem ipsum prætercurrens, sine verecundia, sine misericordia, denique super hæc omnia, tanta potiens rerum copia, cogita quàm probabile sit, quòd velut alternis fluctibus merserit ille pauperis animum: cogita qualiter affectum fuisse Lazarum consentaneũ est, quum videret parasitos, adulatores, famulos ascendentes descendentes, egredientes ingredientes, circumcursantes, tumultuantes, ebrios, salientes, omne lasciuiæ genus exhibentes: sic enim quasi propter hoc venisset vt esset alienorum bonorum testis, ita in vestibulo proiectus erat, solùm vitæ tantum habens vt sua mala sentire posset, in portu faciens naufragium, iuxta fontem molestissima siti discruciatus animo. Dicam & aliud quoddam præter hæc malum. Non poterat alterum videre Lazarum. Nam nos etiamsi innumera patiamur mala, habemus tamen ad illum spectãtes vnde sufficientem accipiamus consolationem, magnumq; feramus molestiæ delinimentum. Nam malorum nostrorum reperire consortes, siue in factis, siue in dictis, multum affert solatij lugentibus. Ille verò neminem alium habebat ad quem respiceret eadem cum illo passum, imò ne audire quidem poterat de quoquam, qui maiorum ipsius ætate, tam acerba sustinuisset. Hoc autem satis est ad inducendam animo caliginem. Possum & aliud his omnibus addere, videlicet quòd ne de resurrectione quidem quicquam potuerit philosophari, sed huius vitæ res credebat huius vitæ fine terminari. Erat enim ex eorum numero, qui gratiam Euangelij præcesserunt. Quòd si nunc his temporibus post tantam dei cognitionem

Paupertas nõ querula.

Aduersa valetudo grauc malum.

παροιμία.

Resurrectio Lazaro non sperata durum.

tionem, post egregias resurrectionis spes, post illic re-
posita peccantibus supplicia, post parata iis qui rectè vi-
xerunt bona, adeo deiectis animis, ac miseris sunt nō-
nulli, vt ne horum quidem expectatione corrigantur:
quid tandem est putandum illi accidisse, etiam hac de-
stituto ancora? Nam ille tale nihil vnquā philosophari
potuit, eò quod nondum aduenisset tempus eiusmodi
dogmatum. Ad hæc & aliud quiddam accessit, quòd &
fama ipsius apud homines imprudentes traduceretur.
Solet enim hominum vulgus vbi quos viderint in fa-
me perpetuóque morbo & extremis agentes malis, nec
opinionem de eis habere bonam, sed ex ipsa calamita-
te æstimare vitam, & omnino iudicare illos ob malicia sic affligi, aliáq; multa huius generis inter se loquun
tur, stultè quidem illi, loquuntur tamen. Hic si deo cha-
rus esset, nequaquam ipsum in huiusmodi malis esse pa
teretur. Hoc & in Iob & in Paulo venit vsu. Nam & illi
dicebant: Nónne frequenter tibi dictum est in labore,
vim autem verborum tuorum quis sustinebit? Si enim
tu consolatus fuisses multos, genibúsque infirmis addi-
disses fiduciam, nunc vero peruenit in te labor, tu verò
curasti. Nónne tuus labor est? Si quid tibi, inquit, bonæ
rei gestum fuisset, haudquaquam ista patereris, sed pec-
catorum & iniquitatis luis pœnas. Et hoc erat quod
maximè mordebat animum Iob. Ac de Paulo Barbari
hoc ipsum dicebant: quum enim viderent viperā pen-
dentem de manu illius, nihil boni de illo suspicabantur, sed existimabant eum hominem esse de numero
eorum, qui extrema perpetrarunt scelera. Id perspicuū
est ex his quæ dicebant: Hunc inquiunt, à mari seruatū,
vltio non passa est viuere. Hoc autem non mediocri-
ter nos quoque conturbare consueuit. Attamen quum
fluctus essent tam multi vicissimque alij super alios illū
impeterent, non tamen demersum est nauigium, sed
perinde, vt si in fornace positus veluti perpetuo rore re-
focillaretur, ita philosophabatur. Nō dicebat apud sese
quicquam tale, quale vulgus dicere verisimile est: Iste
dies si mortuus illic punitur, dátque pœnas, vnum fa-
ctum est vnum: si verò illic iisdem potitur honoribus,
duo facta sunt nihil. An non hæc per fora circunfertis
vos vulgares vestrum plerique, ex hippodromia paga-
norumq; theatris in Ecclesiam importantes? Pudet me
quidem ac rubore suffundor, qui talia verba in mediū
proferam, nisi quòd necesse est hæc dicere, vt vos à ri-
su, probro, noxiisque verbis liberemini. Hæc multi fre-
quenter dicunt ridentes, verùm hoc quoque diaboli-
cæ versutiæ est, loco dictorum ciuilium & vrbanorum
pernicioſa in vitam nostram inducere dogmata. Hæc
sine fine & in officinis fori, & in ædibus plerique circū-
ferunt, quæ res extremæ est diffidentiæ, maximeq; ridi-
culæ, animique puerilis. Nam dicere num hinc profe-
cti mali puniuntur, nec hoc vehementer habere per-
suasum, quod omnino puniendi sunt, diffidentium est
ac dubitantium. Illud vero quamuis hoc euenerit, quē-
admodum etiam euenturum est, putare malos æquale
præmium cum iustis reportare, extremæ dementiæ est.
Quid ais die mihi? Si dies illuc profectus punitur, v-
num factum est vnum? & quo modo istuc possit consi-
stere? Quot enim annis vis illū hic pecuniis fuisse frui-
tum? vis ponamus centum? Ego vero etiam ducentos
pono, pono trecentos, pono bis tantum, & si vis mil-
le, quod sanè fieri non potuit: (Dies enim, inquit, an-
norum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem
in potentatibus octoginta.) attamen ponantur mille:
num potes, quæso te, vitam ostendere quæ finem non
habeat, ac terminum nesciat, qualis est illic iustorum?
Agè igitur, cedo, si quis in annis centum vidisset per vnam noctem suaue somnium, multisq; deliciis per som
num fruitus esset, centum annis puniretur: num is de
hoc dicere posset, vnū vnū, & vnicam noctē qua somniauit centum annis equiparare? Dictu absurdum. Hoc
iam & de futura vita cogita. Nam quod est somnium
vnum ad annos centum, hoc est presens vita ad vitam
futurā, imò potius multo minus. Quod est exigua gut-
ta ad pelagus immensum, hoc sunt anni mille ad futu-
ram illam fruitionem. Et quid tandem queat aliquis
amplius dicere, nisi quod terminum non habet, & finē
nescit: quantumque interest inter somnia & res veras,
tantùm interest inter huius vitæ statum & illius. Quin
& alioqui antequam illic puniantur, iam nunc qui im-
probè agunt, atque in peccatis viuunt, puniuntur. Nec
enim mihi dixeris illum mensa sumptuosa frui, vesti-
bus circundari sericis, mancipiorum greges circunfer-
re, alios submouere in foro, sed explica mihi istius con-
scientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumul
tum, iugem metum, tempestatem, turbationem: videbis
velut in curia mentem ad thronum conscientiæ con-
scendisse regalem, & tanquam iudicem quempiā seden
tem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in
eculeo suspendentem, lateraq; conscientiæ radentem
vngulis pro commissis, vehementer inclamantem, quū
nemo sciat, nisi quòd solus deus hęc videre nouerit. Et-
enim qui committit adulterium, etiamsi millies fuerit
dives, etiamsi nullum habeat accusatorem, non desinit
tamen intus seipsum accusare: & voluptas quidem tem
poraria est, dolor verò perpetuus, timor vndiq; ac tre-
mor, suspicio & anxietas, angulos metuit, vmbras ipsas
formidat, suos ipsius famulos, conscios, inscios, illam
ipsam quam corrupit, & virum quem affecit contume
lia: obambulat amarum accusatorem circunferens con
scientiam, quum sit suo ipsius iudicio damnatus, nec vel
ad breue tempus possit respirare. Nam & in lecto, & in
mensa, & in foro, & in domo, & interdiu & noctu, &
in ipsis frequenter somniis hæc iniquitatis simulachra
videt, ipsiusq; Cain vitam viuit, gemens ac tremens su-
per terram, quum nemo sciat, intus tamē habet ignem
implicitum. Idem patiuntur & qui rapinam exercent,
& qui fraude lucrum faciunt: hoc & ebrioſi, in summa
quotquot in peccatis viuunt. Neq; enim vlla ratione iu
dicium illud potest corrumpi muneribus. Imò etiamsi
non assequamur virtutem, sectemur tamen, dolemus
eo q̄ non assequimur: etsi potiamur malicię voto, tamē
cessante voluptate quam ex peccato percipimus, senti-
mus dolorem. Itaq; ne dixerimus dē diuitibus hic im-
probè viuentibus, & de iustis illic fœlicitate fruētibus,
q̄ vnum sit vnum, sed q̄ duo sint nihil. Quandoquidē
iustis, & ea quæ illic sunt, & ea quæ hic sunt, multam
præbent voluptatem: qui verò sibi per fraudem quæ nō
oportebat vsurparunt, tum illic puniuntur, tum hic dis-
cruciantur expectatione supplicij illic futuri, deinde
mala quam ab omnibus ferunt opinione, præterea q̄
ipsum etiam peccatum animam ipsorum corrumpit.
Deniq; postquam hinc profecti sunt, intolerabilia per-
petiuntur supplicia. Rursum iusti etiam si hic innume-
ra perpetiantur acerba, quoniam bona spes alit illos, hā
bentq; voluptatem firmam, stabilem & immobilem,
etiam post hæc innumera illos manent bona, quemad-
modum & Lazaro accidit. Nec enim isthuc mihi di-
xeris, erat vlcerosus, verùm illud considera, quòd quo
uis auro preciosiorem intus habet animam, imò verius
non

Iudæorum vulgus non credebat resurrectionē
Calamitas facit obnoxiam suspitionis malitiæ.
Iob. 4. a. b.
Iob. 4. a. b.
Act. 28. b.
Prouerbiū impium.
Luci impij fugiendi.
Nulla compatatio inter vitā hāc & futuram
Fictio in exemplis.
Psal. 89. c
Et hic puniuntur impij.
Conscientiæ carnificina
Gene. 4. c
Dilemma.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ex animmalis bonisve æstimandus homo.

non animam tantùm, verum etiam corpus ipsius. Virtus enim corporis non est obesitas, bonàque habitudo, sed tantos ac tales ferre cruciatus. Non enim si quis in corpore gestet talia vulnera obominandus est, verùm si quis in animo innumera habens vlcera, nullam illorum curam agat, is abominandus est, qualis erat ille diues, intus totus vlcerosus. Et quemadmodum canes huius lingebant vulnera, sic & dæmones illius peccata. Et quemadmodum hic in fame cibi, ita ille in fame omnis virtutis viuebat. Hæc igitur omnia quum sciamus, philosophemur, neque dicamus: Si illum deus amasset, haudquaquam eum talem esse passus fuisset. Nam hoc ipsum quidem maximum est dilectionis argumẽtum.

Heb.12.b

Quem enim diligit deus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit.

Eccli.2.a

Et rursus: Fili, si accesseris ad seruiendum domino, præpara animam tuam ad tentationem, dirige cor tuum ac perseuera. Eiiciamus igitur istas superuacuas opiniones, vulgariaq; istiusmodi

Ephe.5.b

dicta. Turpitudo enim, inquit, ac stultiloquium & scurrilitas ne prodeant ex ore vestro. Nec ipsi talia loquamur: & si alios videamus talia loquentes, obturemus illis os, contrà insurgamus acriter, cohibeamus impudẽtem linguam. Age si quem vidisses latrocinij principẽ grassantem per vias, prætereuntibus insidiãtem, ea quæ sunt in agris rapientem, in speluncas ac foueas subterraneas aurum & argentum defodientem, ac illic multa recludentem armenta, vestes ac mancipia multa ex incursionibus illis possidentem, agè dic mihi, num illũ beatum diceres propter diuitias illas, an potius miserũ prædicares, propter supplicium illi venturũ? Atqui nõdum comprehensus est, neque in manus iudicis traditus, nec in carcerem coniectus, neque accusatorem habuit, neque in iudicium venit, sed deliciis indulget, inebriatur, multaq; rerum fruitur affluentia. Attamen nõ propter præsentia, quæq; videntur, iudicamus illũ beatum: sed propter futura, quæq; imminent, illum miserũ prædicamus. Hoc item & de diuitibus & de auaris cogita. Latrones quipiam sunt, vias obsidentes, res prætereuntium rapientes, velut in speluncis ac foueis subterraneis, aliorum facultates in suis cubiculis defodientes. Ne igitur beatos dicamus illos propter præsentia, sed miseros propter futura, propter formidandũ illud iudicium, propter inenitabiles pœnas. Nam isti quidẽ latrones frequenter ex hominum manibus elapsi sunt, nihilominus quum hoc sciamus, & à nobis ipsis deprecamur, & hostibus imprecamur istorum vitam, vnà cũ execrabili rerum copia. Atqui sub deo vero iudice, non licet istud dicere. Nullus enim illius effugiet sententiã, sed omnes omnino qui cũ fraudibus & rapinis viuunt, deũ vindictam sibi accersunt illam immortalem finẽque carentem, quemadmodum & diues ille. Quæ quidem omnia apud nosipsos conferentes, ne beatos iudicemus qui diuitijs, sed qui virtute prediti sunt: neq; miseros dicamus, qui degunt in paupertate, sed qui cum improbitate: ne præsentia respiciamus, sed futura prospiciamus: ne externum amictum, sed cuiusq; conscientiam examinemus, sectantèsque virtutem ac voluptatem quæ ex rectè factis proficiscitur. Lazarũ imitemur, diuites simul ac pauperes. Nõ enim vnum tantùm aut duo, triaue virtutis certamina sustinuit, verum & multò plura, paupertatem, aduersam valetudinẽ, solitudinẽ ac destitutionem ab his qui curam illius gerere debebant: deindè quòd hæc omnia patiebatur in domo, quæ poterat hæc mala depellere, quum videret illum à quo despiciebatur tantis frui deliciis, non deliciis modò fruentem, verumetiam quum improbè viueret, nihil tamen graue perpetientem: præterea quòd non haberet alterum Lazarum ad quem respiceret, præterea q̃ de resurrectione nihil posset philosophari: ad hæc quòd super hæc quę diximus mala, ex calamitatibus illis à vulgo malam ferret opinionem, eò quòd non biduum triduũmve, sed per omnem vitam, & seipsum videret in eiusmodi calamitatibus, & diuitem in diuerso rerũ statu. Quo modo igitur sumus excusandi, si quum hic cũctas afflictiones simul conglomeratas tanta pertulerit animi fortitudine, nos ne dimidium quidem horum tulerimus? Non enim potes, non potes, inquam, alium quẽquam commemorare, qui talia tantáque perpessus sit mala. Eâmque ob rem Christus hunc potissimum exempli causa proposuit in medium, vt si quando in res tristeis inciderimus, considerantes quanto ille interuallo nos superarit, ex illius philosophia, satis magnum solatium molestiæq; lenimen capiamus. Cõmunis igitur orbis doctor ille propositus est, rẽ quancunque molestam patientibus, qui se conspiciendum præbet omnibus, hosque omnes superans suarum afflictionum magnitudine. Pro his igitur omnibus gratias agentes benigno deo, reportemus ex hac oratione fructum & vtilitatem: continenter hunc doctorem & in conessibus, & in ędibus, & in foro, denique in omni loco circunferentes, summòque studio diuitias omnes quas habet hæc parabola, percipientes: quò simul & præsentia citra molestiam mala transcurramus, & futurorum bonorum compotes euadamus: quæ nobis omnibus contingat assequi, gratia benignitatèque domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto gloria, honor, adoratio, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Epilogus.

Simile.

Diues iniquus, latro.

Eiusdem de Lazaro concio secunda: & quòd animæ morte violentæ decedentium, non fiunt dæmones: deq; iudicio & eleemosyna. Eodem Erasmo interprete.

ADmiratus sum charitatem vestram, quum hesterno die de Lazaro verba facerem, quòd & pauperis illius tolerantiã comprobastis, & diuitis immanitatem inhumanitatẽmque fuistis detestati. Nam ista non vulgaria sunt bonæ mentis argumenta. Etenim quãuis non assequamur virtutem, laudemus tamẽ virtutem, omnino poterimus ad illã pertingere. Similiter autem, si non effugerimus maliciam, tamen vituperemus maliciam, sine dubio poterimus illam effugere. Quoniam igitur multa cum animi beneuolentia sermones illos excepistis, agè quæ restant etiã, vobis persoluemus. Vidistis illum in vestibulo diuitis, videte eundem hodie in sinu Abrahæ: vidistis illũ quũ à canibus circunlingeretur, videte eundem ab angelis stipatum: vidistis illum tum in paupertate, videte nunc eundẽ in deliciis: vidistis illum in fame, videte in multa rerum affluentia: vidistis illum certantem, videte coronatum: vidistis labores, videte præmium, quotquot estis vel diuites, vel pauperes. Diuites quidem ne putetis diuitias aliquid esse magni, si desit virtus. Pauperes verò, ne iudicetis paupertatẽ vllum esse malum, vtrisq; verò communiter stat hic præceptor ac magister. Etenim si hic in paupertate non deiecit animum, quam veniam merentur, qui id faciunt in diuitijs? Si hic in fame tantisq; malis degens gratias egit, quid excusationis adferent, qui rebus affluentibus nolunt ad eandem peruenire virtutem? Rursus pauperes, qui indignè molestéq; ferunt egestatem: quam impetrabunt veniã, quũ hic in fame penuriáq;, solitudine & aduersa valetudine

Primus ad virtutẽ gradus, est alienæ virtuti applaudere.

Transitio fœlix habens propositionem.

Dilemma tacitum.

vitam

Universidad de Deusto

vitam assiduè trahens in ædibus diuitis, & ab omnibus despectus, ad hæc non habens alium ad quem eadē perpessum respiceret, sic appareat philosophatus? Ab hoc discamus non pro beatis habere diuites, neq; pro miseris habere pauperes. Imò si verum fateri licet, ne dines quidem ille est, qui multis opibus circūuallatus est, sed qui non eget multis. Nec is pauper est, qui nihil possidet, sed qui multa concupiscit. Ab hoc discite hunc esse finē paupertatis & opulentiæ, si quē videris multa concupiscentē, existimato illum omniū esse pauperrimū, etiam si possideat omnium opes. Rursum si quem videris non multis egentem, illum omnibus opulentiorem esse ducito, etiamsi nihil possideat. Nam mētis affectu, non facultatum modò paupertatem & opulētiam æstimare cōsueuimus. Quemadmodum igitur eum qui perpetuò sitit, non dixerimus rectè valere, etiam si copia rerū affluat, etiam si iuxta fluuios ac fontes accumbat. Quid enim prodest illa aquarum copia, quum affectio maneat insedabilis? Itidem & in diuitibus faciamus, eos qui perpetuò concupiscunt, sitiuntq; aliena: ne putemus vnquam esse sanos, nec vlla frui rerum copia. Etenim qui suam ipsius concupiscentiam non potest sistere, etiamsi cūctorum opibus vallatus sit: quo modo futur° est is vnquam in prosperitate? Eos verò qui quod habent suum, boni consulunt, quique sua sorte contenti sunt, nec alienas circumspectant facultates: etiamsi fuerint omnium egentissimi, omnium opulentissimos ducere oportet. Non enim qui indiget alienis, sed qui putat sibi satis esse quod habet, omnium est opulentissimus. Sed agedum, ad propositam materiā reuertamur. Accidit, inquit, vt moreretur Lazarus, ac deportaretur ab angelis. Hic malum quēdam morbum cupio vestris animis eximere. Sunt enim plerique simplices, qui putant animas violenta morte decedentium fieri dæmones. Hoc autem non fit, non fit, inquam, istud. Nō enim animę violenta morte decedētium fiunt dæmones, sed animæ potius in peccatis viuentium. Non quòd mutetur illarum substantia, sed quòd voluntas dæmonum prauitatem imitetur. Hoc & Christus dixit Iudæis, Vos filij diaboli estis: non quòd id illius naturā essent trāsmutati, sed quam ob rem? Quoniā, inquit, desideria patris vestri vultis facere. Rursus Ioannes: Progenies viperarum, quis cōmonstrauit vobis, vt fugeretis ab ira ventura? Facite igitur fructum dignum pœnitentia, ac ne velitis dicere: Patrem habemus Abraham. Etenim lex propinquitatis, non qui natura coniuncti sunt, sed qui virtute malicia ve propinqui sunt, eos scriptura solet appellare cognatos. Et cuiuscūque mores aliquis expresserit, huius & filium & fratrem illum esse dicit scriptura. At cuius rei gratia diabolus istam peruersam opinionem inuexit? Conatus est martyrū defodere & obruere gloriam. Etenim quum illi morte violenta decesserint, cupiēs prauam de illis gignere suspicionem, hoc fecit: verùm quod voluit non potuit. Perseuerāt enim martyres, proprium obtinētes splēdorem. Quin aliud multò crudelius perpetrauit, maleficis ipsiq; inseruientibus, per has opiniones persuasis, vt tenera multorū adolescentum corpora trucidarent, sperantes futurum, vt fiant dæmones, ac rursum ipsi inseruirent. Verùm non sunt ista vera, nō sunt inquā. Quid igitur est quod dæmones dicunt, Monachi illius sum anima? Sanè propter hoc ipsum non credo, quia dæmones dicunt: Decipiūt enim auditores. Quapropter & Paulus ipsis tametsi vera dicentibus imposuit silentium, ne ex veris nacti occasionem, pòst admiscerent mendacia, fidemque sibi

Dines verè qui.
Simile.
Assevera-tio.
Animas violenta morte decedētium nō fieri dæmones.
Ioan. 8. f.
Matth. 3. b.
Ioan. 8. c.
Cognatio spiritualis.
Similia proferuntur tabellæ miraculorum in Italia.
Dæmon nec

A cōciliarent. Cùm enim dixissent, isti homines serui dei altissimi sunt, annunciantes vobis viam salutis, indignatus Apostolus silentiū imposuit spiritui pythonico, atque exire iussit. Et tamen quid mali dicebant? Isti homines serui dei altissimi sunt, sed quoniā plerique simpliciores non norunt semper diiudicare quæ à dæmonibus dicuntur, semel eos exclusit à fide. Ex infamium numero es, inquit, nō est tuum liberè loqui, tace, obmutesce: non est tuum prædicare, apostolorum ista est authoritas. Quid vsurpas quod tuū non est? Sile, infamis esto. Sic & Christus dicētes ipsi dæmones: Nouimus te qui sis, increpauit multa cum acrimonia: nobis legem B præscribens, ne quo pacto dæmoni fidamus, etiamsi tibi quod verum est dixerit, His igitur cognitis, ne prorsus credamus dæmoni: imò etiam si quid veri loquatur, fugiamus ab illis & auersemur. Nam sana dogmata salutiferaq; non à dæmonibus, sed ex diuina scriptura licet exactè discere. Vt igitur cognoscatis non posse fieri, vt anima corpore egressa veniat sub tyrānidem dæmonum, audi quid dicit Paulus: Qui enim moritur, iustificatus est à peccato, hoc est nō amplius peccat. Nā si animæ in corpore manenti diabolus non potest inferre vim, perspicuum est quòd nec egressæ. Quo modo igitur, inquis, peccant, si vim non patiuntur? Volentes sponteq; ac seipsas iniuria afficientes peccant, non coactæ neque tyrannide oppressæ, idq; declarant omnes, qui superauerunt illius machinamenta. Veluti beatum Iob, quum innumeris impetisset fraudibus, omniāque miscuisset, non potuit tamen persuadere, vt aliquod verbum blasphemum proferret. Vnde perspicuum est quòd in nobis situm est, vt vel obtemperemus, vel non obtemperemus illius insidiis, nec vllam necessitatem, neque tyrannidem patimur ab illo. Non solùm ex his C quæ dicta sunt, verùm etiam ex proposita parabola liquet, quòd animæ corpus egressæ, non amplius hic commorantur, sed protinus abducuntur. Accidit enim, inquit, vt moreretur, ac deduceretur ab angelis. Non solùm autem iustorum animæ, sed & eorum qui malè vixerunt illuc deducuntur, atque id rursum ex alio diuite perspicuum est. Postquam enim vberem prouentum produxissent agri ipsius, dixit sibiipsi: Quid faciā? Demoliar horrea mea, ac maiora ædificabo. Nihil istac mēte infœlicius, verè demolitus est sua ipsius horrea. Nam horrea quæ deprædari nō possunt, non sunt muri, sed pauperū ventres, quibus ille neglectis sollicitus erat de parietib°. Quid igitur dicit deus? Stulte, hac nocte repetunt animā tuam abs te. Hic inquit, deductā fuisse ab angelis, illic autē repetunt: & hūc quidem ceu vinctum educūt, illū verò vt coronam gestantē stipabāt. Et quēadmodū eum qui prius in cauea multa vulnera accepit, ac sanguine cōspersus est, pòst diademate capiti addito, hi qui ante caueam stant, susceptū multa cū laude domum deducunt, applaudētes, bene ominātes, admirātes: Sic & angeli Lazarum tum deducebant, illius verò animam repetebāt, metuendæ quædam virtutes fortassis ad hoc missæ: neque enim sua spōte anima ad illam secedit vitam, propterea quòd hoc ne fieri quidem possit. Nam si ciuitatem ciuitate vertentes egemus deductoribus, multò magis anima à carne diuulsa, & ad futuram transiens vitā, opus habebit viæ ducibus. Quapropter frequenter nunc emicat, nunc in profundū demergitur, metuitq;, & horret quū est à corpore discessura. Nam quum semper nos stimulat peccatorum conscientia, tum verò maximè illa hora, quū hinc sumus abducēdi ad illa tribunalia, metuendúmq; iudi-

vera dicēs audiendus est.
Acto. 16. d
Marc. 1. c. & Luc. 4. f
Rom. 6. b.
Iob. 1. c.
Libertum arbitrium.
Animæ nō obambulāt
Luc. 12. c.
Simile.

D

Universidad de Deusto
Biblioteca

cium:tum enim siue quis rapuit,siue fraudauit,siue contumelia affecit,siue cuiquam præter causam inimicus factus est,siue aliud quodcũque facinus perpetrauit: vniuersus illic peccatorum cumulus renouatur, & oculis exhibetur,mentemq; stimulat. *Simile.* Et quemadmodum qui tenentur in carcere,semper quidem deiecti mœrentésque sunt, maximè tamen sub illum diem quo sunt educendi,& ad ipsas iudicis fores pertrahendi,& priusquã periclitantur, ac iudicis vocem intus audiunt, exanimantur metu,nihiloque melius afficiuntur,quàm mortui. Sic & anima,maximè quidem in ipso peccati tempore cruciatur & angitur, multò tamen magis quum hinc auulsa abducenda est. Tacete qui hæc auditis,multò maiorem vobis habeo gratiam pro silentio quàm pro plausibus: propterea quòd plausus quidẽ ac laudes *Acclamationes inde cor.* me faciunt glorioſiorem, silentium verò hoc vos reddit compositiores. Noui quòd hæc quæ dicuntur molesta sunt, verùm multũ lucri & inenarrabilem fructũ B adferunt. Diues ille si quem habuisset,qui ipsi talia mo- *Monitio libera.* nita taliaq; consilia admouisset, ac nõ potius adulatores omnia ad gratiam cõsulentes, atq; ad delicias trahentes,nequaquam venisset ad illam gehennã, nequaquam supplicia toleraſſet intolerabilia,nequaquam inconsolabiliter de his pœnituisset. Verùm quoniam omnes ad gratiam loquebantur,tradiderunt illum incendio. Vtinã liceret hæc semper perpetuoq; philoso- *Eccli 7.d.* phari,ac de gehenna loqui. In omnibus, inquit, dictis tuis memento nouissima tua,& non peccabis. Ac rursus: Para ad exitũ opera tua,& appara te ad viam. Si quid cui *Lucæ 19.b.* rapuisti,redde,& dicito iuxta Zacchæum: Do quadruplum,si quid rapui. Si cui factus es inimicus, recõciliare priusquam veniatur ad iudicium. Omnia hîc dissolue, *Pœnitentia sera post mortem.* vt citra molestiã illud videas tribunal. Donec hîc fuerimus,spes habemus præclaras: simul atq; verò discesserimus illuc, nõ est postea in nobis situm pœnitere,neq; cõmissa diluere. Quapropter oportet nos assiduè præparari ad egressum hinc faciendũ. Quid enim si domino visum fuerit hoc vespere vocare nos? Quid si cras? Incertum enim quid futurum sit, vt perpetuo simus in certamine,& ad illam profectionẽ instructi, quemadmodum hîc Lazarus semper erat in tolerantia patien- *Plato ĩ Cratylo,σῶμα quasi σῆμα.* tiaq;,quapropter tanto cũ honore deductus est. Mortuus est autem diues, & sepultus est,nimirum anima illius in corpore, tanquã in monumento defossa, ac sepulchrum circũferente nempe carnem. Nõ secus enim ille quàm si catena quadã,temulentia ac ventris ingluuie vinctus esset, sic ociosam illam ac mortuam reddiderat. Ne leuiter prętercurras illud,sepultus est. Hîc mi *Diuitis mors.* hi cõsidera mensas argento circunfectas, lectos, tapetia,ornamenta quæ tota in domo sunt omnia, vnguẽta,aromata, vini meri copiam, eduliorũ varietates, ci- D borum delicias,coquos,adulatores,stipatores,famulos, ac reliquam vniuersam põpam strepitumq;,extinctum marcidumq; factum. Vbiq; cinis,vbiq; fauilla & puluis, lamenta & luctus,nemine succurrente,neq; semel egressam animam postea reuocante. Tunc declaratur quid possit aurum, quid possint copiosæ diuitiæ. Siquidẽ ex tam frequenti famulitio nudus abductus est & solus, nihil ex tanta beneficentia secum ferre valens, sed desertus,indefensus,ac neglectus: nullus eorum qui prius auxiliabantur aderat, erepturus à pœna ac supplicio, sed ab illis omnibus diuulsus, solus in se recepit vt illa *Esa.40.b.* non ferenda supplicia sustineret. Verè omnis caro fœnum,& omnis gloria hominis tanquam flos graminis exaruit,gramen & flos decidit, sed verbũ domini manet in æternum. Venit mors & extincta sunt illa omnia. Nec aliter quàm captiuum arreptum sic illum abduxit demissis oculis, pudore plenum, non audentem hiscere,trementem,pauidum, perinde quasi in somnis vniuersis illis deliciis fruitus fuisset. Ac post hæc supplex dies factus est pauperi, atq; nunc illius eget mensa,illius qui dudum esuriebat, illius qui canum rostris obiectus iacebat. Breuiter res commutatæ sunt,vniuersi cognouerunt vter fuerit diues, vter pauper, quodq; Lazarus quidem omnium fuerit opulentissimus,ille cõ trà omnium pauperrimus. Quemadmodum enim a- *Simile à fabulis scenicis.* ctores in scena,regum ac ducum personas, item medicorum ac rhetorum,sophistarum ac militum assumentes ingrediuntur,quum ipsi nihil horum sint: sic sane & in præsenti vita, paupertas ac diuitiæ nihil aliud sunt, quàm personæ. Sicut igitur in theatro sedens, si quem videris, ex his qui extra scenam pedibus ingrediuntur, personam gestãtem regis,nõ iudicas eum beatum,neq; regem ei credis, imò nec ipse optaris esse talis: sed quũ scias quòd sit quispiam ex his qui versantur in foro,funium opifex,aut faber ærarius,aut aliud quicquam tale, nõ iudicas illum beatum ob personam, aut ob vestem ad talos demissam,neq; ex hisce rebus æstimas illorum vitam,sed despuis potius illum ob aliam vilitatem. Sic sane & hîc,velut in theatro,videlicet in mũdo sedens, & in scena ludentes spectans,vbi videris complures diuites,ne putes verè diuites esse,sed diuitũ obtectos personis. Nam quemadmodũ ille qui in scena regem aut belli ducem agit, frequẽter est famulus eorum qui ficus aut botros vendunt in foro: Itidem & hic diues crebrò pauperior est omnibus. Quòd si detraxeris illi personam, si conscientiam explices & ingrediaris animum, multã illic offendes virtutis inopiam,comperiesq; omC nium hominũ abiectissimum. Quemadmodũ enim instante vespera, digressisq; qui considerant, vbi fuerint è theatro egressi, habitúmque fabulæ deposuerint: qui prius reges ac duces esse videbãtur, pòst apparent hoc quod sunt: Ita sanè & nunc, postquã mors aduenerit, theatrumq; dimissum fuerit, quum diuitiarũ paupertatisq; personas deposuerint,omnes illuc ꝓfecti, atq; ex solis operib⁹ iudicati,declarãt qui verè sint diuites,qui verè pauperes: qui honorati,& qui humiles. Itaque frequenter fit, vt qui hîc in diuitũ numero fuerit, illic reperiatur omniũ pauperrimus, id quod accidit huic diuiti. Nam simulatq; incubuerat vespera, hoc est mors, eq; præsentis vitæ theatro egressus est, personamq; deposuit, visus est illic omniũ esse pauperrimus: adeò verò pauper, vt ne guttam quidẽ aquæ haberet in sua potestate, sed pro hac rogaret: neque quod petebat, consequi potuerit. Quid hac paupertate pauperius esse possET? Sublatis enim oculis suis, ait ad Abraham: Pater, miserere mei,& mitte Lazarũ vt intingat summum digiti sui in aquam, & instillet ori meo. Vides quanta sit afflictio? Quum proximus esset Lazarus, præteribat: nunc quum procul absit, inuocat: quem frequenter ingrediens & egrediens nõ videbat, hunc procul semotum diligenter aspicit. Sed quam ob causam illum intuetur? Frequenter dixerat diues iste, Quorsum mihi ἐκπαγῶσι. opus pietate ac virtute? cuncta mihi velut è fonte affluũt,multa fruor prosperitate,nihil sustineo rerum inopinatarum: quam ob rem expeto virtutem? Hic pauper qui iustè pieque viuit,innumera patitur mala. Hæc nunc quoq; frequenter dicunt. Vt igitur radicitus has reuelleret opiniones, demonstrat illi quòd maliciæ reposita sit vltio: contrà,honor & corona laboribus pro

pietate

Universidad de Deusto
Biblioteca

pietate susceptis. Non propter hoc solùm autem vidit illum, sed vt quæ passus fuisset pauper, hæc nunc & dives pateretur multò grauius. Quemadmodum enim illi molestiorem reddidit cruciatum, quòd in vestibulo diuitis iacebat, quòd videret aliena commoda: sic & huic grauiorem reddidit cruciatum, quòd in gehenna iaceret, quòd Lazari videret delicias, quò non solùm natura suppliciorum, verùm etiam comparatione honoris illius intolerabiliorẽ haberet cruciatum. Et quẽadmodum Adam è paradiso eiectum è regione paradisi habitare iussit deus, vt assiduus conspectus renouans molestiam, exactiorem illi præberet sensum expulsionis è bonis: Ita sane & hunc è regione Lazari constituit, quò videret quibus bonis seipsum priuasset: Misi tibi, inquit, in vestibulo Lazarum, vt tibi ad virtutem doctor esset, doctrinęq; materia: contempsisti lucrum, noluisti ad quod oportuit vti salutis occasiõe, vtere posthac illo ad maioris cruciatus, suppliciique materiã. Ex his discimus, quòd omnes qui à nobis sunt cõtumeliis & iniuriis affecti, tunc ante faciem nostram statuentur. Quanquam hic nihil à diuite accepit iniuriæ, neque enim illius pecunias vsurparat dives, sed suas non impartiuit. Quòd si is qui sua non impartiit, accusatorem habet eum cui negauit misericordiam, qui aliena quoque rapuerit: quam veniam cõsequetur, vndique ipsum circũstantibus quos affecit iniuria? Non enim illic opus erit testibus, neque accusatoribus, neque probationibus, neq; signis, verùm ipsæ per se res tales, quales eas gessimus, ante oculos nostros apparebũt. Ecce enim, inquit, homo & opera eius. Siquidẽ & hoc rapina est, non impartiri de tuis facultatibus. Ac fortasis vobis mirum videtur esse quod dico, verùm ne miremini: testimoniũ enim vobis è diuinis scripturis proferam, dicens quòd non solùm rapere aliena, verùm etiam tua non impartire cæteris, & rapina sit, & fraudatio, & spoliatio. Itaq; dominus Iudæos accusans per prophetam dicit: Produxit terra prouẽtum suum, & non intulistis decimas, sed rapina pauperis est in domibus vestris. Quoniam, inquit, oblationes solitas non dedistis, rapuistis ea quæ sunt pauperis. Hoc autem dicit, declarans diuitibus q̃ res pauperum possidẽt, etiam si paterna hæreditate obuenerint, etiamsi vndecunque aliunde collegerint pecunias. Ac rursum alibi dicit: Ne spolies vitã pauperis: qui verò spoliat, aliena tollit. Nam spoliatio quædam dicitur, quum aliena accepta detinemus. Propter hoc igitur discamus, quòd quoties eleemosynam non præstiterimus, pari cum his qui spoliant, supplicio afficiemur. Heriles enim pecuniæ sunt vndecunque eas collegerimus, & ideo tibi plura possidere cõcessit deus, non vt in scortationes, temulentiam, ingluuiem, in vestes sumptuosas, aliamq; molliciem consumeres, sed vt ea distribueres egẽtibus. Quemadmodum enim receptor quispiam qui regias pecunias accepit, si neglexerit his quibus iussus est distribuere, inque proprias consumpserit delicias, pœnas dat ac perditur: ita sane & diues receptor quispiã est pecuniarũ, quæ pauperibus distribui debebant. Itaq; quum in mandatis habeat, eas distribuere suis cõseruis egẽtibus, si quid amplius quàm postulet necessitas in seipsum insumpserit, grauissimas illic daturus est pœnas. Non enim sunt ipsius quæ possidet, sed conseruorũ illius. Parcamus igitur iis tanquã alienis, vt fiant nostra. Quo modo autem illis parcemus tanquam alienis? Si illas nõ in vsus superuacuos insumpserimus, sed pauperum manibus impartiuerimus. Etiam si fueris opulentus, sed plus quàm opus est insumpseris, ra-

Rapina est, nõ cõmunicare pauperibus tua.

Esa.3.a.b

Similc.

Sententia dura.

Diuitiæ tũ demum nostræ fiũt, cũ dantur pauperibus.

tionem reddes pecuniarum tibi creditarum. Hoc idem fit in magnatum ædibus: multi suas ipsorum apothecas famulis suis commiserunt, verùm illi quibus commissæ sunt, seruant quæ tradita sunt, nec abutũtur commissis: verùm vbi intulerit dominus, distribuunt. Hoc tu quoq; facito. Etenim accepisti plura cæteris, non vt ea solus consumas, sed vt eorum cęteris bonus fias dispensator. Operæprecium autem fuerit & illud considerare. Quid tandem? Non apud alium iustum Lazarum, sed in sinu vidit Abrahę. Hospitalis erat Abraham, vt igitur redarguatur diuitis inhospitalitas, propterea Lazarum cum illo videt. Ille etiam prætereuntes venabatur, & in domum pertrahebat suam: hic verò etiam intra domum iacentem despexit, quumq; talem thesaurum haberet, salutis parandæ materiam, præteribat quotidie, nec in quod oportebat, vsus est pauperis propinquitate. At nõ ita Patriarcha, sed omnia contrà. Pro foribus sedẽs introducebat prætereũtes omnes, & quemadmodum piscator iacto in mare reti, piscem quidem attrahit, attrahit autem frequenter & aurum & margaritas: itidem & hic reti captans homines, piscatus est tandem & angelos, quodq; mireris etiam insciens. Id quod & Paulus in huius laudibus dixit, Sectare hospitalitatem, per hanc enim quidam inscientes hospitio exceperunt angelos: ac rectè dixit, inscientes. Nam si sciens illos excepisset tanta cum humanitate, nihil magni mirive fecisset. Sed hæc tota laus, quòd ignorans qui nã essent qui præteribant, nec aliud esse credens quàm homines viatores, cum alacritate vocauit intrò. Tu quidem igitur si quem nobilem ac splendidum exceperis, multamq; præstiteris alacritatem, nil mirum est. Nam virtus eius qui excipitur etiã inhospitalẽ frequenter adigit, vt omnem exhibeat humanitatem: cæterùm illud maximum & admiratione dignũ, quoties & vulgares, & ignotos, ac viles multa cum beneuolentia excipimus. Propterea dicit, Quicquid feceritis vni ex his minimis qui credũt in me, mihi feceritis. Ac rursus, ita non est voluntas coram patre vestro, vt pereat vnus ex pusillis istis: ac iterum, Quicunq; offenderit vnum ex pusillis istis, expedit ei vt appẽdatur mola asinaria circa ceruicem illius, & abiiciatur in mare. Denique multus vbiq; est Christo de pusillis & minimis sermo: quãdoquidem & Abrahã sciens non excutiebat quales essent prætereuntes, nec vnde venirent, quemadmodum nos nunc facimus, sed sine delectu prætereuntes excipiebat omnes. Nam eum qui præstat humanitatem, non oportet exposcere vitæ rationẽ, sed inopiæ mederi, necessitatiq; suppeditare. Vnicum habet patrocinium pauper, quòd eget, quòdq; in necessitate cõstitutus est, ne quid ab illo postules amplius: Sed etiamsi fuerit omniũ improbissimus, & eguerit necessario victu, sedemus illius famem. Ita & Christus præcepit: Estote, inquit, similes patris vestri qui est in cœlis, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Portus est in necessitate cõstitutorum homo misericors. Portus autem omnes qui in naufragium inciderint excipit liberatque, siue mali fuerint siue boni, denique quicũque fuerint qui periclitantur, in sinus ille suos excipit. Tu proinde si videris hominem qui in egestatis naufragium inciderit, ne iudica, ne vitæ gesta examina, sed medere miseriæ. Quid ipse tibi negocium accersis? Liberauit te deus omni tali sollicitudine, & curiositate. Quàm multa plerique fuerãt dicturi, quamq; difficiles erant futuri, si deus præcepisset, vt prius accuratè vitam factàque singulorũ disquireremus, ac tum demum conferremus eleemosynã?

Lazarꝰ qua re in sinu Abrahæ.

προσαγωγὴ.

Simile.

Hospitalitas in oẽs.

Hebr.vlt.a

Matt.25.d

Egenti vel improbissimo impertiendum.

Matt.5.g

M.at.18.a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunc hac omni curiositate nos liberauit. Quur ergo curas superuacaneas nobis accersimus? Aliud est iudex, aliud eleemosynę largitor. Ideo vocatur eleemosyna, q eã & indignis damus. Vnde & Paulus dixit: Quod bonum est facite erga omnes, sed maximè erga domesticos fidei. Quòd si indignos curiose discutiamus disquiramúsq;, ne digni quidem facilè in nos incidẽt. Quòd si indignis quoq; præstiterimus beneficium, nimirum & digni, quiq; omnium illorum maliciam virtute pensent, venient in manus nostras: sicut euenit beato Abrahæ, cui minimè curioso quales essent qui præteribant, contigit tandem vt & angelos exciperet hospitio. Hũc igitur & nos imitemur, simulq, cum hoc nepotẽ illius Iob. Quandoquidem & hic progenitoris sui magnanimitatem summa cum diligentia est imitatus. Eoq; dicebat, ostium meum iugiter patebat cuiuis aduenienti. Non sic huic patebat, vt alteri esset occlusum, sed indifferenter apertum erat omnibus. Hoc exemplum & nos imitemur, nihil exquirentes vltrà quàm oportet. Nam ad hoc vt pauper dignus habeatur eleemosyna, satis est egestas. Quòd si quis cum hac commẽdatione nos adierit, ne quid amplius curiosè scrutemur: nec enim moribus demus, sed homini: nec illius ob virtutem nos eius misereat, sed ob calamitatem, quò nimirum & ipsi copiosam à domino misericordiam nobis cõciliemus, ipsiq; digni simus in quos ille suam conferat benignitatem. Nam si in conseruis nostris cœperimus exquirere dignitatem morosèque vestigare, idem & deus facturus est in nobis, dúmque studemus à cõseruis reposcere vitæ causas, ipsi superni numinis benignitatẽ amittemus. In quo enim, inquit, iudicio iudicaueritis, iudicabimini. Sed ad rẽ redeamus. Itaque quũ videret illũ in sinu Abrahæ, ait: Pater Abrahã, miserere mei, & mitte Lazarum. Quam ob rem non ad ipsum Lazarum direxit sermonem? Pudor obstabat ac verecundia. Ex iis enim quæ in illum fecerat, arbitrabatur illum omnino meminisse malorum pręteritorũ. Quoniam si ego, inquit, tanta rerum affluens copia, nihil ab illo lęsus adeò despexi hominem, vt ne micas quidem impartierim, quantò magis ille sic contemptus, non annuet petenti beneficium? Hæc non vt Lazarum accusemus, dicimus. Neq; enim hoc animo fuit Lazarus, abiit: sed causam indicamus quid hic veritus non implorarit ipsum Lazarum, sed potius Abrahã inclamarit, quem existimabat nescire quæ fuerant acta. Atque illius digitum nunc implorat, quem crebrò passus fuerat exponi canũ linguis. Quid igitur ille? Fili, recepisti bona tua. Vide philosophiam, vide humanitatem iusti. Non dixit, inhumane, crudelis, sceleratissime, quum tam multa commiseris in hominem, nunc mentionem nobis facis humanitatis, misericordiæ, & venię? Non pudet? Non erubescis? Sed quid dicit? Fili, inquit, recepisti bona tua. Nam animæ, inquit, derectę non addes perturbationem. Satis est illi suus cruciatus, vt ne illius calamitatibus insultemus. Ac ne putares, quòd memor præteritorũ malorum vetuerit abire Lazarũ, filium illum appellat. Quod in mea, inquit, potestate est, impertio tibi: cæterum vt hinc abeamus, non est iam nostræ facultatis. Recepisti bona tua. Quare non dixit, cepisti, sed recepisti? Hinc video magnum considerationũ mare nobis aperiri. Quapropter quæ dicta sunt summa cura seruantes, tam quæ hodie quàm quæ heri dicta sunt, summo cũ studio reponamus, & ex his quę dicta sunt, ad audienda quę pòst dicẽtur, nos ipsos magis idoneos reddamus. Et quidem si fieri possit, facite vt omnium memineritis. Quòd si id fieri non potest, hortor vt pro omnibus illud perpetuò memineritis, quòd nõ communicare pauperibus, est rapinã in illos exercere, illorumq; fraudare vitam: quòdque non nostras, sed illorum res detinemus. Nam si hoc animo fuerimus, pecuniam omnẽ effuderimus, ac Christum esurientem hic alentes, multamq; hinc nobis opulentiam recondentes, poterimus futurorum esse compotes bonorum: quæ nobis omnibus assequi cõtingat, gratia ac benignitate domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & spiritu sancto gloria, honor, potestas, nũc & semper, & in secula seculorum, Amen.

Eiusdem de Lazaro concio tertia, & quare non dixerit, cepisti, sed, recepisti: & quamobrem iusti incidunt in pericula, quum peccatores effugiant, Eras. Interprete.

Audquaquam mediocrem nobis vtilitatẽ attulit de Lazaro parabola, tũ diuitibus, tũ pauperibus, vt quę hos quidẽ docuerit facile perferre inopiam, illos verò non passa sit efferri sibiq; placere ob diuitias, quũ ex ipsis rebꝰ demõstrarit, illum omnium esse maximè miserabilem, qui vitã agit in deliciis, nulli sua bona cõmunicans. Agè igitur & hodie denuò tractemus idem argumẽtum, quãdoquidem qui in metallis operãtur, vbicunq; viderint multas auri venas, illic fodiunt acrius, nec prius absistunt, quàm totum quod reperiri potuit, exhauserit. Redeamus igitur illuc, vbi sermonem heri finiuimus, vt illinc eũdem instauremus. Poteramus quidem vnius diei opera vobis totam hanc explanare parabolam: verùm nõ hoc agimus, vt nos multa loquuti discedamus, sed vt vos diligenter acceptis, animòq; infixis quæ dicta sunt, ex ista custodia sentiatis fructum aliquem spiritalem. Nam & mater amans, quum infantem lactentẽ parat ad solidũ cibum adducere, si simul multum meri infundat ori, nihil prodest infanti, refundente puero quod datur, ac tuniculam qua pectus tegitur irrigãte. Quòd si sensim ac paulatim infundat, puer quod traditum est, absq; molestia transmittit. Proinde ne vobis itidem quod traditũ fuerit, effluat: non semel vobis inclinauimus doctrinæ poculũ, sed in dies aliquot partiti sumus, passi vos interim hisce diebus interquiescere ab audiẽdi labore, quò simul & ea quæ deposuimus, sic infigãtur animo vestræ charitatis, vt excidere non possint, & ea quæ dicentur sedatis, ac vegetis mentibus excipiatis. Eòq; crebrò vobis prædicimus multis antè diebus argumẽtum de quo sumus loquuturi, vt his in medio diebus, sumpto libro, perpẽsaq; rei summa tota, posteaquã intellexeritis, quid dictum sit, quid restet dicendum, mentem vestram instructiorem reddatis ad audienda quæ post differẽtur. Idq; semper hortor & hortari non desinam, vt non hic tantũ attẽdatis iis quæ dicũtur, verũ etiam quum domi fueritis, assiduè diuinarum scripturarum lectioni vacetis. Quod quidem & iis qui priuatim mecum congressi sunt, non destiti inculcare. Ne quis enim mihi dixerit: Sũt frigida illa verba, multa insunt quæ contemni debeant. Ego forensibus causis affixus sum, publica gero negocia, artificiũ exerceo, vxorem habeo, alo liberos, familiæ curam gero, mũdanus homo sum, non est meũ legere scripturas, sed eorum qui mundo dixerunt vale, qui montium vertices occuparũt, qui vitam eiusmodi continẽter agunt. Quid ais homo? Non est tui negocij scripturas euoluere, quoniã innumeris curis distraberis? Immo tuum magis est quàm illorum. Neque enim illi perinde scripturarũ egent præsidio, atq; vos in mediis negociorum vndis iactati. Nam monachi quidem à foro forensibusq; negociis liberi, quique in deserto fixere tuguriola,

Galat. 6. c.

Iob nepos Abrahæ.

Iob. 31. d.

Matt. 7. a.

Diues quur Abraham appellat potius quàm Lazarum.

μνησικακῶν.

Recepisti bona, quare dictum.

Simile.

Diligentia in scrutandis scripturis.

Simile.

Doctrina sacra paulatim instillanda.

Omnes hortatur ad lectionem sacrorum voluminum.

βίωσιν.

Universidad de Deusto

tuguriola,neq; cum quoquā habent commercium, sed in illa quieta tranquillitate cum omni securitate philosophantur, ac velut in portu sedentes,rebus vehementer tutis fruuntur. Nos contra velut in medio mari fluctuantes,innumerisq; velimus nolimus peccatis obstricti, semper opus habemus perpetuo iugiq; scriptorarū solatio. Illi sedēt procul à conflictu,eóque nec accipiūt multa vulnera. Tibi verò quia perpetuò stas in acie, quia frequentes accipis plagas, idcirco magis opus est remediis, vt quem & vxor prouocat, & filius cōtristat, atq; ad iram commouet, & insidiatur hostis,& inuidet amicus,& vicinus insectatur,& commilito supplantat, frequenter & iudex minatur, & paupertas est molesta, & domesticorum amissio luctum adfert, & prosperitas inflat,& aduersitas contrahit. Breuiter,varia curarum, varia perturbationis, varia mœroris, varia iactantiæ, varia tumoris,tum occasio,tū necessitas,vos vndiquaque circumuallat, innumeraq; ex omni parte tela volitant:vnde necesse est indesinenter à scripturis armaturam sumere. Agnosce igitur qp in medio laqueorum insedis, quòdque in pinnaculis ciuitatis ambulas. Carnis enim concupiscentiæ acrius insurgūt aduersus eos, qui in hominum viuunt frequentia, quos & decora facies,& corporis nitor capit per oculos, & verbum obscœnum per aureis ingressum, turbat nobis rationem, frequenter & arte modulata cantio animi constātiam labefacit.Sed quid hęc cōmemoro?Quod his omnibus videtur esse vilius, vnguentorū odor alicunde aspirās à mulierculis in fornicibus quæstum meretricium exercentibus, ex simplici occursu comprehendit & abducit captiuū.Adeò multa sunt quæ nostram oppugnant animam,eoq; opus habemus diuinis remediis,quò simul & iam acceptis vulneribus medeamur, & quæ nondum quidem inflicta sunt, sed pòst infligerentur,prohibeamus, eminus venientia diaboli spicula extinguētes depellentesq; per assiduam scripturarum lectionem.Neq; nunc fieri potest, non potest inquam fieri, vt quisquam salutem assequatur,ni perpetuò versetur in lectione spiritali. Immo præclarè reuera, præclarè inquam nobiscum agitur, etiamsi perpetuò huius medicamenti participes,aliquando salutem consequi possimus. Quòd si quotidie vulneremur,medelam verò nullam adipiscamur: quæ fuerit spes salutis? An non vides fabros ærarios,aurifices,fabros argentarios, deniq; eos qui quancunque exercent artem,omnia artis instrumenta habere parata & integra, quanuis compellat fames,quanuis affligat inopia, omnia præoptantes sustinere potius q̄ vt ex instrumentis artificij quippiam vendere velint, atque hinc ali. Itaque multi frequenter potius habuerunt ad vsuram accipere, quàm vel minimum aliquid ex artis instrumētis oppignerare:idq; iure optimo.Norunt enim qp diuenditis illis, ars vniuersa ipsis sit inutilis,totúmq; quæstus fundamentum sublatum:illis autem manētibus,fieri potest, vt contractum æs alienum progressu temporis aliquando dissoluant iugiter vtentes artificio. Quòd si priusquam dissoluerint æs alienū, aliis ea vendant, iam non est vnde possint solatium aliquod famis inopięq; excogitare.Hoc sane animo,nos quoque præditos esse oportet:quemadmodum enim illis artis instrumenta sunt, malleus, incus, forceps:sic & nobis artis instrumenta sunt Apostolorum ac Prophetarum libri, omnisq; scriptura diuinitus inspirata & vtilis. Et quemadmodum illi per illa instrumenta quicquid faciendum susceperint perficiunt: ita sane & nos per hos fabricamur animam nostram deprauatāmque

Eccli.9.d

Magis tentantur qui versantur in ciuitatibus.

Scripturarū lectio aduersus concupiscētias carnis.

2.Tim.3.d.

A corrigimus,& inueteratam renouamus. Atque illi quidem hactenus modo præstant suam artem vt formam addant rebus,neque enim possunt materiam vasorum transmutare, neque ex argento aurum reddere:sed harum rerum figuras componunt duntaxat. Tu verò nō ita,sed amplius quiddam potes. Nam ligneum vas acceptum, poteris aliquando reddere aureum,cui rei testis est Paulus, in hunc loquens modum: In magna autem domo non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea fictiliáq;. Si quis igitur expurgauerit seipsum ab his omnibus, erit vas in honorem sanctificatum,& vtile domino ad omne opus bonum pręparatum.Itaq; ne negligamus nobis parare libros,ne circa vitalia vulnus accipiamus. Nec aurum defodiamus, sed nobis ipsis recondamus thesaurum librorum spiritalium.Aurū quidem quum maximè crescit,tum maximè insidiatur possidentibus: libri verò repositi multam adferunt habentibus vtilitatem.Quemadmodum enim arma regalia reposita etiāsi nemo fuerit qui possideat, tamē iis q̄ habitant in ædibus vbi reposita sunt, multam præbent custodiam ac tutamē, dum neq; latrones, neque parietum perfossores, neq; alius quispiam sceleratorū audet eam aggredi domum: Sic vbicunq; fuerint libri spiritales,illinc omnis expellit vis diabolica, multáq; inhabitantibus accedit consolatio.Quandoquidem ipse etiam per se librorum aspectus segniores nos reddit ad peccandum. Siue enim quippiam ausi fuerimus eorum quę prohibita sunt,nósq; ipsos reddiderimus pollutos, reuersi domum, conspectisq; libris acrius nos condemnat conscientia,reddimurq; cōtentiores ad eadem repetenda.Rursum siue in sanctimonia perstiterimus,ex libris reddimur tutiores firmioresq;. Nam simulatque tetigit aliquis euangelium,mox composuit suam ipsius mētem, & à rebus mundanis abduxit,idq; ex ipso solo aspectu.Quòd si accesserit diligens lectio,non aliter q̄ in sacris adytis rebus diuinis vacans anima, sic repurgatur,meliorq; redditur,deo cum ipsa per illas scripturas colloquente.Quid igitur,inquiunt,si non intelligamus ea quę continētur libris? Maximè quidem etiamsi non intelligas illic recondita, tamen ex ipsa lectione multa nascitur sanctimonia. Quāquam fieri nō potest vt omnia ex æquo ignores,propterea siquidem spiritus gratia dispensauit illa,temperauitq;,quò publicani,piscatores,tabernaculorum opifices,pastores, & apostoli, idiotæ,illiterati,per hos libros salui fierēt,ne quis idiotarum ad hanc difficultatis confugere possit excusationem,vt omnibus facilia conspectu essent ea quæ dicuntur,vt & opifex, & famulus, & vidua mulier,& omniū hominum indoctissimus ex audita lectione aliquid lucri vtilitatisq; reportaret.Non enim ad inanem gloriā quemadmodum Ethnici,sed ad audientium salutē hęc omnia composuerunt,quos ab initio deus dignatus est gratia spiritus. Siquidem hi qui sunt à Christo alieni philosophi, dicendi artifices,rhetores, ac librorū conscriptores,non quod in commune conducit quærētes, sed illud spectantes vt ipsi sint in admiratione, etiamsi quid vtile dixerint, hoc quoq; quemadmodū in caligine quadam sapientiæ consueta illis, occultauit obscuritas. Apostoli verò ac prophetæ omnia cōtrà fecerūt, manifesta claràque quę prodiderunt exposuerunt omnibus, veluti communes orbis doctores,vt per se quisque discere possit ea quæ dicuntur è sola lectione, & hoc antè pronuncians propheta dicebat:Erunt omnes docti à deo, & non dicet quisque proximo suo, nosce deū,quoniā omnes noscēt me à minimo ipsorū vsq; ad maximum

B

C

D

Simile.

Sacrorū librorū laus.

Libri sacri dilucidi.

Hier. 31. f. & Ioā.6.c.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Cor. 2. a maximum eorum. Et Paulus inquit: Et ego fratres veni ad vos, non per excellentiam sermonis aut sapientiæ
Ibidem. b. nuncians vobis mysterium dei. Et iterum, Sermo meus & prædicatio non in persuasoriis humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus ac virtute. Et rursum,
Ibidem. Loquimur enim sapientiam, inquit, non seculi huius, neque principum huius seculi qui corrumpuntur. Cui enim non sunt manifesta quęcunque in euāgelio scripta sunt?
Mat. 5. a. Quis autem audiens beatos esse mites, beatos misericordes, cæteráque huiusmodi desiderabit præceptorem, vt aliquid eorum discat quæ dicuntur? Quinetiam signa, miracula, historiæ, nónne cuiuis nota manifestáque sunt? Prætextus iste est & causatio, pigriciæq; velamentum. Non intelligis quæ insunt: quo modo possis aliquando intelligere, quæ ne leuiter quidem inspicere velis? Sume librum in manus, lege historiam omnem, & quæ nota sunt memoria tenens, ea quæ obscura sunt, parúmque manifesta, frequenter percurre. Quòd si non poteris assiduitate lectionis inuenire quod dicitur, accede ad sapiētiorem, vade ad doctorem, communica cum his ea quæ scripta sunt, declara vehemens studium. Et si viderit te deus tantam animi promptitudinem adhibere, non despiciet tuam vigilantiam ac sollicitudinem. Verumetiam si nullus homo te docuerit quod quæris, ipse sine dubio referabit. Memento Eunuchi reginæ Aethiopū, qui quum esset homo barbarus, innumerisque distentus sollicitudinibus, & vndiquaque circunseptus negociis, nec intelligeret quæ legebat, legebat tamē in curru sedens: quòd si in via tantam præstitit diligentiam, cogita qualis fuerit domi versans. Si tēpore profectionis non sustinuit absq; lectione manere, multò minus domi sedens. Si nihil intelligens legebat, nec destitit à lectione, multò minus postquā didicerat. Nā vt scias, quòd non intellexerit quę legebat, audi quid dicit Philippus, Nū intelligis quæ legis? Atq; ille his auditis non pudefactus est, nec erubuit, sed insciciam suam cōfessus est, aitq;: Quí nam possim, nisi quis mihi viæ dux fuerit? Quum nondum haberet qui viā commonstraret, tamē legebat, eóque cito consequutus est ductorem. Nouit propensum illius animum deus, studiūq; amplexus est, misit illī doctorem ilico. Verum nō adest Philippus, sed spiritus qui mouerat Philippum adest. Ne neglexerimus nostram salutem dilecti, hæc omnia scripta sunt
1. Cor. 10. c. propter nos ad correctionem nostri, in quos fines seculorum inciderunt. Magna aduersus peccatum munitio est, scripturarum lectio: magnum præcipitiū, profundum barathrum scripturarum ignoratio, magna salutis perditio, nihil scire ex diuinis legibus: ea res & hęreses peperit, ea vitam corruptam inuexit, hoc sursum deorsum miscuit omnia. Nam fieri non potest, nō potest inquam fieri, vt quis sine fructu discedat, qui assidua attentáq; scripturarum lectione fruatur. Ecce vna parabola, quàm multiplicem nobis attulit vtilitatem? quo modo animam nostram meliorem reddidit? Nam cōplures sat scio sunt, qui ex his sermonibus copiosam vtilitatem ferentes abierunt. Quòd si qui sunt, qui nō perinde magnum fructum reportarūt, attamen eo die quo nobis audiendis vacarunt, omnino meliores fuerunt. Non autem exiguum est vel istud, vnum diem in peccatorum contritione transigere, & ad cœlestē philosophiam respicere, animæq; permittere, vt vel paulisper à mundanis respiret curis. Etenim si singulis diebus tales fuerimus, nec defecerimus, assiduitas audiendi magnum quoddam præclarumq; bonū nobis pariet.

Eunuchus lector.
Act. 8. d
Nūc excludit hæreses.

Agite igitur, & ea quæ sequuntur vobis persoluamus. Quæ sunt autem quæ sequuntur? Quum dixisset diues, mitte Lazarum vt instillet summo digito, ac refrigeret linguam meam. Auscultemus quid dicat Abrahā, Fili memēto quod recepisti tu bona in vita tua, & Lazarus similiter mala, & nūc iste solatium accipit, tu verò cruciaris. Super omnia autem hæc, hiatus magnus confirmatus est inter nos & vos, vt qui volunt istinc transire ad nos, non possint, neque qui hinc istuc transire. Grauia sunt quæ dicuntur, plurimūq; nobis offundunt dolorem. Hoc & ipse noui: sed quemadmodum mordent conscientiam, ita non parum adferūt vtilitatis animis eorū qui mordentur. Etenim si hæc nobis illic dicerentur quēadmodum dicta sunt diuiti, re vera plorādum esset, dolendum ac lugendum, ꝙ nos pœnitentiæ tempus defecisset. Cæterum quoniam hic agentes hæc audimus, vbi & resipiscere licet, & cōmissa diluere, deniq; multam conscientiæ parare fiduciā, atq; ex alienis malis cōcepto timore mutari, agamus gratias bonitati diuinæ, quæ per aliorum supplicia nostram expergefacit segniciem, nobisq; dormitantibus somnum excutit. Siquidem ob hoc hæc antè dicta sunt, ne talia patiamur. Etenim si voluisset punire deus, nō ista prędixisset: verùm quoniam noluit nos adigere ad supplicium, ideo prædicit supplicium, vt prædictione castigati, vitemus rerum experimenta. At cuius tandem gratia dixit, recepisti bona tua, potius q̄, cepisti? Memīnistis enim, sat scio, ꝙ dicebam hinc nobis mare considerationum immensum aperiri. Nam hęc vox, recepisti, debiti cuiusdā significationē habet, eò ꝙ recipit aliquis, quæ debebantur. Proinde si diues iste scelestus ac sceleroſus & inhumanus fuit, quam ob rem non dicit illi, cepisti: sed, recepisti bona tua, quasi iure illi competierint, quasiq; deberentur? Quid igitur? Videlicet hinc discimus, ꝙ etiamsi qui sint sceleroſi, ad extremā improbitatis lineā deuecti, tamen frequenter vnum aliquod, duóve aut tria benefacta sunt operati. Quòd autē hæc non loquor è cōiecturis, hinc perspicuū est. Quid enim fuit illo iniquitatis iudice sceleratius, quid inhumanius, quid magis impium? Is neq; deum metuebat, neq; homines reuerebatur, attamen cùm tam improbis esset moribus, fecit boni quiddam, miseratus viduam ipsi sine fine negociū facessentem, annuens postulanti officium, præstansq; quod petebatur, cohibitis qui illam afficiebant iniuria. Ita frequenter accidit vt aliquis vitæ sit intemperantis, & tamē idem sit misericors: aut vt quis sit inhumanus, pudicus tamen. Quòd si intemperans fuerit & idē crudelis, tamen vnum aliquod aliud bonum opus fecit in vita. Rursus hoc idem arbitrandum est de bonis. Quēadmodum enim qui pessimi sunt, faciūt frequenter boni quiddam: sic & boni virtuteq; prædīti, sæpenumero peccant. Quis enim, inquit, gloriabitur se castum habere cor? Aut quis confidet se purum esse à peccato? Quoniam igitur verisimile est diuitem illum, licet ad extremum maliciæ prouectum, aliquid feciſſe boni: contrà, Lazarum tametsi summam virtutē præstitisset, aliquid tamē leue deliquisse: vide quo modo declarauit vtrūq; Patriarcha, dicēs, Recepisti bona tua, & Lazarus mala. Et tu, inquit, etiam si quid boni feciſti, si qua merces tibi debebatur, hæc omnia in illo mundo recepisti, deliciis fruens, diuitiis affluens, rebus prosperis vtens, multóq; rerū successu gaudens. Et hic si quid mali fecit, omnia recepit, quum fame, inopia, extremis malis afflige-
Luc. 18. a. retur. Itaq; vestrûm vterq; nudus huc peruenit, ille peccatis, tu iusticia: quāobrē & hic merum habet solatium,

Mordacitas salutifera.

Malis quoque dāt pro benefactis merces aliqua.

Boni nō cārēt peccatis.
Prou. 20. b.

tu

tu inconsolabilem sustines cruciatum. Etenim quum exigua sunt leuiaq; benefacta nobis, ingens autē & immensum peccatorū onus: deinde hic prosperitate fruimur, neq; quicquam patimur acerbi, prorsus nudi destitutiq; benefactorum pręmiis hinc discedimus, vt qui hic receperimus omnia. Rursus, quum multa magnaq; fuerunt nobis benefacta, sed exigua paucâq; delicta, & post hæc patimur aliquid acerbi: hic depositis leuiorib⁹ illis delictis puram illic & perfectam bonorum operū remunerationem accipimus. Vbi quem igitur videris, improbam agentem vitam, nec quicquam hic acerbi patientem: ne putaris illum beatum, sed defle potius ac deplora, velut illic omnia tristia perpessurum, quemadmodum diues ille fecit. Rursus vbi quem videris virtutis studiosum, & eundem innumeris affligi molestiis, beatum existima, fœlicē iudica: vt qui & hic omnia sua peccata diluerit, & illic multam habeat paratam mercedem, quemadmodum huic euenit Lazaro. Nam ex hominibus, alij quidem hic duntaxat, puniuntur, alij rursus nihil hic tale patiūtur, sed omnem vindictam illic recipiunt: Alij verò tum hic, tum illic puniuntur. Horū igitur, quos tandem iudicatis beatos? Nō dubito, quin primos illos, qui hic puniuntur, atque ita peccata deponunt. Verum post illos quos proximo fœlicitatis loco ponitis? Vos fortassis eos, qui nihil hic triste patiuntur, sed illic omnem luunt pœnā. At ego non istos, sed hos potius, qui hic simul & illic puniuntur. Nam hic qui pœnas dederit, sentiet illic pœnam leuiorem. Cęterum qui cogetur illic totā pœnam sustinere, ineuitabilem vindictā patietur, velut ille diues. Quoniam enim hic nullam peccatorum partē abluit, adeò seuerè punitus est, vt ne minimam quidem guttam impetrauerit. Verùm his quoq; qui hic quum peccant, nihil tamen graue patiuntur: illos longè infœliciores iudico, qui quum hic puniantur, simul tamen deliciis ac securitate fruuntur. Quemadmodum enim hic non dare pœnas pro commissis, illic cruciatum reddit atrociorem: ita dum peccant, securitati, deliciis, multæq; rerum affluētiæ indulgere, maioris pœnæ viaticum ac materiam illic colligit. Nam quum peccātes nos deus afficit honoribus, ea res potissimum nos in grauius incendium iniicere poterit. Etenim si quis dei lenitate fruatur tantùm, nō etiā ad quod oportuit vtatur, atrocius supplicium sibi parat. Vbi præter dei lenitatem etiam honoribus potitur maximis, nihilo secius tamen persistit in socordia: quis illum eripiet ab illo supplicio? Etenim vt intelligas, q̄ qui dei lenitatem experiuntur, malum vniuersum illic sibi coaceruant, ni resipuerint, audi quid dicat Paulus: Existimas autem ô homo, qui condemnas eos qui talia faciunt, & facis eadem, q̄ tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis illius ac patientię, lenitatisque contēnis, ignorans q̄ bonitas dei ad pœnitentiam te inuitat? Sed iuxta duriciē tuam, & cor impœnitens, recondis tibiipsi iram in die iræ ac reuelationis & iusti iudicij dei. Ergo quū viderimus, opibus affluētes, deliciis fruentes, vnguenta olentes, in temulētia perseuerantes, in magistratu & honore, in multa pōpa & claritudine, peccantes, neq; quicq̄ triste patientes, hac ipsa de causa, maximè defleamus ac deploremus illos, q̄ dum peccant nō puniuntur. Veluti si quē videris hydropi aut vicio splenis obnoxiū, aut tabo quopiā marcescentem, innumeris vndiq; plenū vlceribus, nihilo secius tamen cū his omnibus, temulentię ac deliciis indulgentem, reddere morbū acriorem, adeò nō miraris aut beatum iudicas eū ob delicias, vt ob hoc ipsum etiam maximè miserū

Impietas fœlix periculosissima.

Roma.2.a.

Simile.

exīstimes. Similiter & de anima cogitato, vbi videris hominē peruersē viuentem, multaq; fruentem prosperitate, neq; triste quicquam patientē, ob hoc ipsum magis deplora, q̄ quum morbo, grauissimoq; tabo sit obnoxius, tamen deterior fit, morbū deliciis vitaq; dissoluta exasperans. Non enim puniri malū est, sed peccare malum est. Nā hoc quidē à deo separat, illud verò nos ad deū recolligit, iramq; dissoluit. Vnde hoc liquet: Audi prophetam dicentē: Consolamini, consolamini populum meum sacerdotes, loquimini ad cor Hierusalē, quoniam accepit de manu domini dupla, pro peccatis suis. Ac rursus: Domine, pacem da nobis: nā omnia reddidisti nobis. Vt autem intelligas alios hic, alios illic puniri, alios tum hic tū illic, audi quid dicit Paulus, reprehendens eos qui indignē communicabant mysteriis. Quū enim dixisset, Qui edit ac bibit indignē domino, reus erit corporis & sanguinis domini, subiecit illico: Propter hoc inter vos multi infirmi ac valetudinarij, & dormiunt multi. Etenim si nos ipsos diiudicaremus, non vtiq; iudicaremur. Nunc autē cū iudicamur, à domino corripimur, ne cum mundo condemnemur. Vides quo modo hic iflicta pœna, liberat à pœna quæ illic est? Et de eo qui stuprū commiserat, inquit, Tradite eū satanæ in interitū carnis, vt spiritus saluus fiat, in die domini nostri Iesu Christi. Quin & ex ipso Lazaro hoc perspicuum est, q̄ etiam si quid mali cōmiserat, hic abiecerit, itaque illuc purus abierit. Idem verò & ex illo paralytico manifestum est, qui triginta octo annos laborās, per morbum diuturnum peccata deposuit. Cæterum vt scias illum ob peccata sic afflictū fuisse, audi quid dicit Christ⁹: Ecce sanus factus es, ne posthac pecces, ne quid contingat tibi deterius. Ex his igit clarum est, esse quosdam qui hic puniuntur, ac peccata deponunt. Quòd autem aliqui tum hic tum illic puniuntur, si minus pro peccatorum magnitudine hic luerint pœnas, audi quid de Sodomitis dicat Christus. Etenim quum dixisset, Quicunque non receperit vos, etiam puluerem pedum vestrorū in eos excutite, subiunxit: Tolerabilius erit terræ Sodomorū & Gomorrhę, q̄ ciuitati illi. Quòd autem dixit, tolerabilius: hūc habet sensum, q̄ illi tum quoque forent puniendi. Nam & antè puniti fuerant, quandoquidem in hac vita dederunt pœnas. Porrò nonnullos esse qui hic quidem nihil molesti patiuntur, sed illic totam expectant vltionem, declarauit nobis hic diues, inconsolabilem perferens cruciatum, ac ne minimum quidem refrigerij consequens, eò q̄ illic illi tota vindicta fuerit reseruata. Quemadmodum igitur in his qui peccant, ij qui nihil hic acerbi patiuntur, illic maiorem sustinent cruciatum: sic inter eos qui rectè faciunt, qui multa patiuntur in hac vita molesta, illic multo potientur honore. Et quēadmodum si ē duobus peccatoribus vnus hic puniatur, alter non puniatur, beatior est ille punitus eo qui punitus nō est: Sic sanè inter duos iustos, si alter hic plus, alter minus pertulerit afflictionum, beatior erit ille qui plus sustinuerit, quādo vnicuiq; reddet iuxta opera sua. Quid igitur? nō est quisquam, inquies, qui & hic & illic requie fruatur? Istud impossibile est ô homo, atque ex eorum numero quæ frustra speres. Fieri nō potest, non potest fieri, inquā, vt qui hic in socordia securitateq; vixerit, qui in deliciis omnibus assiduè dies consumpserit, qui temerè neglectèque transegerit ætatem, illic honorem consequatur. Nam etsi paupertas non sit molesta, cupiditas tamē molesta est, atq; huic obnoxius est nec hinc mediocris labor. Quòd si morbus nō infestat, sed inflā

Ioan.5.b.

Mar.6.b.

Mat.16.d Aut hic, aut in futuro patiēdū.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mat ira: ne is quidem mediocris dolor vincere iracundiam, etsi afflictiones non irruperint, tamen cogitationes malæ indesinenter insurgunt. Non est autem vulgaris negocij refrenare cupiditatem, cohibere sitim inanis gloriæ, coërcere fastum, à deliciis temperare, in aspera degere disciplina. Nam qui ista non fecerit, fieri non potest vt vnquam saluus fiat. Vt autem intelligas
1.Tim.5.a. viuentes in deliciis, nõ fieri saluos, audi quid dicit Paulus: Quæ verò in deliciis viuit, viuens mortua est. Loquitur de vidua muliere. Quod si de muliere hoc dictũ est, multò magis de viro dicendum. Præterea non posse fieri ô homo, vt qui talem viuit vitam, adipiscatur cœlos, hoc ipsum & Christus declarauit hunc in modum loquens, Angusta & aspera est via, quę deducit ad
Matt.7.b vitam, & pauci sunt qui inueniũt eam. Quo modo igi-
Via domini quo modo aspera & non aspera. tur, dixerit aliquis, dictum est illud, Iugum meum suaue est, & onus meum leue? Nam si angusta est via & aspera, quo modo rursum eam leuem facilemq; vocat? Illud quidem dictum est propter naturam afflictionum, hoc
Matt. 11.d. verò propter spontaneam voluntatem adeuntium. Nã fieri potest vt quod natura est intolerabile, sit leue si cũ
Act.5.g alacritate animi suscipiamus. Quemadmodum & Apostoli flagris cæsi reuersi sunt gaudentes, quòd digni essent habiti pro nomine domini ignominia affici. Quãquam natura cruciatuum afflictionem dolorẽmque solet gignere, verùm animus promptus eorum qui flagel labantur rerum naturam vicit. Proinde & Paulus dicit, Omnes qui volunt piè viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. Et si homo non persequatur, dia
2.Tim.3.c bolus tamẽ oppugnat. Vnde multa nobis opus est philosophia, multa fortitudine, vt in precibus vigilemus, nec vnquam dormitemus, ne res alienas concupiscamus: vt quæ adsunt in egenos distribuamus, vt omnib⁹ deliciis gemere plorareque renunciemus, tum iis quæ sunt in vestibus, tum iis quæ sunt in mensa, vt auariciã fugiamus, vt ebrietatem, vt maledicentiam vitemus, vt linguę tẽperemus neq; vociferemur. Omnis enim amarulẽtia, cõmotio, & iracũdia, & vociferatio, & maledicẽtia tollat à vobis, ne obscœna loquamur, ne dictis vrbanis delectemur. Nõ est mediocris laboris in his perfectam præstare continentiã. Atque vt intelligas quanta res sit philosophari, quamq; non habeat relaxationẽ,
1.Cor.9.d audi quid dicit Paulus, Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: hoc dicens aperuit, quanta sit violẽtia quantusq; labor, quem oportet sustinere eos, qui volũt corpus reddere subiectum ac tractabile. Quin & Chri-
Ioan.16.g stus discipulis ait, In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Hæc, inquit, afflictio requiem vobis conciliabit, certaminum caueæ sunt hæc præsens vita. In caueis autem ac certaminibus nemo potest frui requie. Itaque qui coronandus sit, quique velit coronari, asperam ac laboriosam viã suscipiat, vt postquam hic breuem laborem sustinueritis, illic perpetuis honoribus fruamini. Quot singulo quoq; die accidunt molestiæ? Qualis autem est animi, non grauari nõ molestè ferre, sed gratias agere, glorificare, adorare eũ qui permittit has tentationes infligi? Quàm multa inexpectata, quàm multę angustię? Et tamen oportet premere malas cogitationes, neq; permittere linguæ vt aliquid sonet absurdi, quẽadmodũ beatus Iob innumera per-
Impatientia blasphemiæ mater. pessus mala perseuerauit gratias agere deo. Sũt autem nonnulli, qui si ioco conuicióve abs quopiam tacti fuerint, aut in aduersam valetudinem inciderint, veluti podagram, aut capitis dolorem, aut alium huius generis morbum, illico blasphemias effundunt, ac molestiã

A quidẽ morbi sustinent: cæterùm fructu priuãtur. Quid facis ô homo in beneficum, in prouisorem, in tui curã agentem, in seruatorem conuicia iaciens, nec te sentis in præcipitium abripi, tèque ipsum in extremi exitij barathrum deiicere? Num enim si blasphemiã proferas, leuiorem reddis morbum? Exacerbas potius illum ac molestiorem reddis cruciatum. Propter hoc enim diabolus innumeras impingit molestias, vt in illud barathrum te præcipitet. Et si quidem viderit te blasphemias proferentem, protinus auget dolorem ac maiorẽ reddit, quò stimulatus rursus indignè feras: q; si viderit te fortiter perferẽtem, quòque morbus fuerit acrior, hoc magis agentem gratias deo: illico desistit, vt qui incassum frustráque pergat imminere. Et quemadmo- *Simile.*
dum canis assistens mensæ si viderit hominem vescentem subinde aliquid eorum quę in mensa sunt ipsi proiicientem, manet assiduè: quòd si semel atq; iterum sic astitit, vt discesserit nihil adeptus, protinus abstinet, veluti qui iam frustra & incassum assistat: Itidem & dia-
B bolus iugiter nobis inhiat, si quod blasphemum verbũ ipsi ceu cani proiiciamus, hoc accepto rursus aggreditur. Quòd si perseueraueris gratias agere, iugulaueris illum fame, celeritèrque abegeris & aufugere coëgeris. Verùm non potes tacere cruciatu stimulatus, nec ego prohibeo te loqui, sed volo te pro blasphemia loqui gratiarum actionem, pro verbis indignationis, verba boni ominis. Confitere domino, clama vehementer, obsecrando: clama vehementer, glorificando: sic tibi & morbus redditur leuior, discedente quidem diabolo propter tuam gratiarum actionem, dei verò auxilio accedente. Nam si blasphemias effuderis, pariter & dei auxilium submouisti, & diabolum aduersus temeipsum reddidisti sæuiorem, & teipsum magis inuoluisti doloribus: Sin gratias egeris, & insidias propuleris mali dæmonis, & dei pro te soliciti medelam tibi cõciliaueris.
C Verùm ex consuetudine frequenter impetu rapitur lingua, vt peruersum illud verbum sonet. Verũ quum huc *Lingua cohibenda.*
rapietur, priusquam verbum effuderit, commorde illã vndique dentibus acriter. Præstat illam nũc fluere sanguine, quàm tunc concupiscere guttam, nec impetrare posse refrigerium: præstat illam temporarium ferre dolorem, quàm tunc perenniter & immortalibus malis cruciari, quemadmodum diuitis illius lingua ardore æstuans nullum impetrauit refrigerium. Deus præcepit *Luc.6.d*
vt inimicos tuos diligas, tu verò deũ te amantem auersaris. Deus iussit vt conuiciis insectantibus, benignè lo *Ibidem.*
quaris, maledicentibus benedicas: tu verò illi benefacienti, & tui curam agenti, maledicis, quum nulla in re læsus sis. An non potuit soluere afflictionem? potuit, sed permisit, vt fias probatior. Verùm ecce, inquis, collabor interim ac pereo. Nõ propter afflictionis naturam peris, sed propter tuam socordiam. Dic mihi vtra res est
D facilior, blasphemia an gratiarum actio? Nõne illa eos qui audiunt hostes & inimicos tibi reddit, & in desperationem postea coniicit: hæc verò innumeras adfert philosophiæ coronas, incredibilemq; ab omnibus admirationẽ, denicq; ingentia à deo præmia? Quur igitur quod vtile est, quod facile, quod iucundum omittens, id quod lædit, quod contristat, quod tabefacit illius loco sectaris? Quin & alioqui si tẽtationis ac paupertatis afflictio causa esset blasphemiarum, oporteret omnes qui in paupertate viuunt blasphemos esse. Nunc autem inter eos qui in extrema degunt paupertate, multi iugiter agunt gratias: alij contrà, qui opibus ac diuitiis affluunt, non cessant euomere blasphemias. Itaq; nõ ipsa

rerum

rerum natura, sed nostra voluntas & hoc & illud effi- A nitur. Cæterùm illorum interitus attentis ex abundanti fit occasio salutis, dum metu ex his quæ aliis acciderunt concepto, redduntur probiores. Itidem & domi- *Simile.*
ni faciunt, vno sæpe famulo flagellato multos metu reddunt emendatiores. Quum igitur videris aliquos vel in naufragiũ incidisse, vel ædium ruina oppressos esse, vel incendio perisse, vel à fluuiis abreptos esse, aut alio quopiam modo violento vitam finisse: deinde alios qui eadem cum illis & grauiora peccarũt nihil tale passos, ne conturberis dicens, Quur tandem qui eadem peccant, non eadem passi sunt? Verum illud reputa, quòd deus illum quidem passus est è medio tolli præfocarique, mitiorem ei præparans in futuro seculo cruciatũ, aut etiam in totum eum liberans: Hunc verò nihil tale passus est sustinere, vt alterius supplicio castigatior factus, modestior redderetur: quòd si perseuerauerit in iisdem, crudelissimam sibiipsi ex sua socordia coaceruat vltionem, nec deus fuerit causa intolerabilis supplicij. Rursum si videris iustum affligi, aut omnia quæ dicta sunt perpetientem, ne consterneris animo. Nam & illi res acerbæ, splendidiores reddũt coronas: & tota pœna, si quidem tota peccatoribus infligatur, detrahit aliquid viciorum ponderi, sin tota iustis infligatur, splendidiorem reddit illis animum, sic vt vtrisque maximus ex afflictione fructus eueniat, tantùm si gratè toleremus: hoc enim est quod quæritur. Propter hoc quum sint eiusmodi exempla innumerabilia, sacrarum scripturarum historia his repleta est, iustos ac iniustos malis afflictos, nobis exhibens, vt siue iustus sis siue peccator, quoniam habes exempla, feras fortiter. Non solum autẽ ostendit tibi improbos malis afflictos, verum etiã fœliciter agentes, ne illorum fœlicitate conturberis, nimirum doctus ex his quæ diuiti acciderunt, cuiusmodi illos post hanc vitam maneat incendiũ, nisi vitam eam reliquerint. Non possumus, inquit, & hic & illic requie frui? Non possumus inquam. Eoq; iusti vixerunt hic vitam laboribus obnoxiam. Quid igitur, inquis, Abraham? Et quis tam multa *Abraham*
dura perpessus est? Nónne à paterno exulauit solo? Nõ- *quanta pas*
ne à suis omnibus diuulsus est? Nónne in peregrina re- *sus.*
gione famem sustinuit? Nónne velut erro quispiã, sub- *Gene.12. &*
inde vertit solum, à Babylone in Mesopotamiam, inde *seq.*
in Palæstinam, rursus illinc in Aegyptum? Quis referre possit bella quæ pro vxore, quæ cũ Barbaris gessit? Quis strages, quis cognatæ familiæ captiuitatem? Huius generis alia sunt innumerabilia. Cæterùm quum filium D
suum abduceret, nónne quod est omnium maximè intolerabile perpessus est? Eum suis ipsius manibus mactare iussus, quem adamabat, eum quem habebat charissimum? Quin & ipse immolatus Isaac, nónne omni ex *Gene 22.a.*
parte semper à finitimis vexabatur, adeò vt & vxore *Isaac mul-*
spoliatus fuerit quemadmodum pater? Et tu tanto iam *ta passus.*
tempore manes ineruditus? Quid porro Iacob in pa- *Iacob mul-*
triis ædibus educatus, nónne grauiora quàm auus per- *ta passus.*
pessus est? Ac ne singulis recensendis prolixiorem reddamus orationem, audi quid tota vita sua dicat, Pauci *Gene.47.c.*
& mali dies mei, nec pertigerunt ad dies patrum meorum. Et tamen quum filium conspexisset in throno sedentem, tantaq; potitum gloria, haud quaquam oblitus est præteritarũ calamitatum. Tamen ille in tantum πατριάρχου
erat malis cõditus ac maceratus, vt ne in tanta quidem μάκαρος.
prosperitate potuerit anteactorum malorum obliuisci. *Dauid mul*
Quid autẽ Dauid? Quàm multas sustinuit tragœdias? *ta passus.*
An non eadem dicit quæ Iacob, hunc in modum loquens? Dies annorum nostrorũ in ipsis septuaginta an- *Psal.89.c.*
ni. Si autem in potentatibus, octoginta anni. Et quod amplius

philos. studiosi, neque persuadebunt vt à virtute discedat. Et horum testis est Lazarus: quemadmodum ediuerso euiratum ac dissolutum non diuitiæ, non sanitas, non perpetua prosperitas, non aliud quippiam vnquam iuuare poterit. Ne igitur dicamus quòd paupertas, morbus & periculorum insultus compellant ad blasphemiam. Nõ paupertas, sed animi consternatio: non morbus, sed dei contemptus: non periculorum insultus, sed pietatis desertio, vt ad blasphemiam, ita ad omne maliciæ genus adducit minus attentos. Sed quam ob causam, inquiet aliquis, alij quidem hîc puniuntur, alij verò illic, ac non B
Quur non omnes hîc punit deus. potius omnes hîc? Quam ob causam? Quoniam si hoc esset, omnes vtiq; perissent. Omnes enim sumus obnoxij pœnis. Rursum si nullus hîc puniretur, plures redderentur socordiores, multiq; dicerent nõ esse prouidentiam. Etenim si quum nunc videant multos improbos puniri, multas eiusmodi blasphemias euomũt: si ne hoc quidem esset, quidnam dicerent? Ad quod maliciæ genus non raperentur? Has ob res deus alios quidem hîc punit, alios verò non punit. Punit quidem aliquos, excidens illorum vicium, pœnâmque illic reddens leuiorem, aut etiam in totum liberans illos, & eos qui peruersè viuũt castigatiores reddens hac punitione: Alios verò rursum nõ punit, vt si resipiscentes sibiipsis cauerint, ac dei benignitatem reueriti fuerint, & hîc liberentur à pœna, & illic à supplicio. Sin perstiterint, nihilo meliores facti lenitate dei, qui mala nostra diu tolerat, maiorem sustineant cruciatũ propter insignem ipsorum cõtemptum. Quòd si quis dixerit eos qui puniũtur erumpere in maledicta, poterant enim alioqui resipiscere: illud respondebimus, Si deus præscisset fore, vt resipiscerent, nequaquam puniisset. Etenim, si quos vidit manere incorrigibiles, omittit: multò magis quos nouerat ex ipsius lenitate laturos fructum, passurus erat in præsenti vita, vt consequerentur temporis spacium ad pœnitentiam. Nunc autem eos eripiens, & illis leuiorem in futuro seculo pœnam reddit, & hos castigatiores illorũ supplicijs facit. Quam ob rem igitur non idem hoc facit in malis omnibus? Vt hi qui manẽt, per timorem aliorum suppliciis reddantur castigatiores, prędicentq; dei lenitatem, eiusq; humanitatem reueriti, desistant à malicia. Non igitur deus iam in causa est, sed illorum socordia, qui noluerunt tam multis remediis ad propriam abuti salutem: atque vti cognoscas quòd hac de causa fecerit, miscuit olim sanguinem Galilæorum Pilatus cum sacrificiis, & accedentes hoc ipsum renunciauerunt le-
Luc.13.d. su, atque ille dicit, Quid putatis ꝙ illi Galilæi soli peccatores fuerunt? Non, dico vobis, nisi pœnitentiã egeritis, & vos eadem patiemini. Rursum alij octodecim obruti sunt ruina cuiusdam turris, de his quoque eadem dicit, Nam quòd ait, quid putatis quòd illi peccatores erant soli? non erant, dico vobis: declarat ꝙ & viuentes iisdem erant obnoxij. Quòd autem ait, nisi pœnitentiam egeritis, & vos eadem patiemini: declarat quòd & illos permisit hac de causa illa pati, vt viuentes ex his quæ cæteris acciderent terrore concepto, resipiscerent. Quid igitur? vt ego, inquis, fiam melior, ille punitur? Non propter hoc, sed propter suum ipsius peccatũ pu-

amplius illorum,labor ac dolor.Quid verò Hieremias,
Hieremias. Nônne diem suum execratur, ob malis succedentia ma
Hiere.20.d la? Quid autem Moses? Nônne loquitur,Occîde me,si
Moses. sic mecum acturus es? Cæterùm Helias, cuius animi
Exod.32.g. sublimitas ad cœlũ vsque pertingebat, qui cœlum aperuit, an non post multa edita prodigia iugiter lamentatur ita loquens deo, Tolle animam meam à me.Non
Helias.
3.Reg.18.
Ibid.19.a. sum melior patribus meis. Sed quorsum attinet ista singulatim persequi? Paulus omnes simul cõplexus, sic di-
Heb.11.g. cit: Circumierunt in pellibus ouium, in pellibus caprarum, egentes, afflicti, calamitosi, quibus non erat dignus mũdus. Prorsus ita necesse est eũ qui gratias acturus sit deo,qui probatus ac purus esse velit,haud quaquã sectari vitam mollem, remissam ac dissolutam, sed laboriosam,multisq; laboribus sudoribusq; plenam.Nul-
2.Tim.2.a. lus,inquit,coronatur,nisi qui legitimè certauerit. Quisquis autem certat, in omnibus continens est, & in verbis,& in aspectu,& in voce,& à conuiciis temperans,& à blasphemia, & à turpiloquio, & ne tentatio foris infestet, ipse seipsum quotidie ieiuniis exercet, asperâque vita, vili cibo, vbique vitans sumptus magnificos. Aliter non potest quis placere deo.Neque enim mihi frigidum illud dictum obiecerit quispiam, quòd hic aut ille simul habeat & huius vitæ & illius commoda. Hoc in diuitibus ac deliciis fruentibus, simulq; peccantibus accidere nequaquam potest, verum si istud dicendum est, de his qui hic affliguntur,dici potest,qui viuũt in angoribus,videlicet quòd & hic habent quę sunt huius vitæ, & illic quæ sunt illius. Illic habent præmij fructum, hic habent quòd illorum spe aluntur,nec sentiũt mala præsentia,ob futurorum bonorum expectationem. Sed audiamus & reliqua quæ sequuntur. Super hæc omnia verò,hiatus ingens confirmatus est inter vos & nos.Hinc
Psal.48.d. clarum est,quòd frater nõ redimit, redimet homo? Nõ
Aliena iustitia non prodest malis. dabit deo, quo ipsi propicietur, etiamsi pater fuerit, etiamsi filius fuerit Abraham appellauit diuitem filium, nec tamen illi prestare potuit quę sunt patris. Diues patrem appellauit Abraham, & consentaneum erat illum impetraturum beneuolentiam quam patres gerũt in filios. Non impetrauit, vti cognoscas quòd neq; cognatio,neque amicicia,neque affectus,neque alia res vlla ex omnibus quæ sunt,iuuare potest eum,qui à sua ipsius vita proditus est.Hæc autem eò dico,quòd complures,nobis frequenter admonẽtibus,vt sibi caueant,vigilentq;: negligunt, & admonitionem vertunt in risum. Tu mihi,inquiũt,adesto in illo die,& bono sum animo,neque quicquam metuo. Rursum alius: Patrem,inquit, habeo martyrem. Et alius: Autum,inquit, habeo episcopũ. Alij suæ familiæ viros obiiciunt. Frigida sunt ista verba, ni-
Matt.25.a. hil nobis aliorum virtus prodesse valet. Memento virginum illarum, quæ quinq; virginibus non communicarunt oleum, sed ingressæ sunt in sponsi thalamum illis exclusis. Ingens bonum, in tuis ipsius benefactis collocare spem. Illic enim nullus vnquã amicus erit auxi-
Hiere.7.d. lio. Nam si hic dixit dominus Hieremiæ: Ne roges pro populo hoc,hic inquam,vbi in potestate nostra est vertere vitam, quantò magis idem dicetur illic? Quid ais? Patrem habes martyrem? Istud ipsum potius faciet ad grauiorem tui condemnationem, qui quum habeas ad virtutem exempla domestica, tamen teipsum indignũ maiorum morum virtute præstiteris. Verùm habes amicum egregium admirandumq;. At ne iste quidem tunc
Luc.16.c. tibi est adfuturus. Quo modo igitur dicit: Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis,vt recipiant vos in æterna habitacula sua? Non hic est amicicia opitulatrix, A sed eleemosyna. Etenim si sola auxiliaretur amicicia,dicendum erat, facite vobis amicos. Nunc autem ostendens quòd non sola subuenit amicicia, addidit,ex mãmona iniquitatis. Ac fortasse dixerit aliquis: Possum & absq; mammona conciliare amicum, eumq; meliorem quàm ex mammona, Verùm vti scires quòd eleemosyna est,quę patrocinatur,opusq; tuum ac beneficiũ tuum: non simpliciter in bonorum amiciciis, sed in amiciciis per mammonam partis,iussit te confidere. Hæc igitur omnia quũ sciamus charissimi, omni solicitudine prospiciamus nobis ipsis, & siue corripimur, gratias agamus,siue prosperitate fruimur,muniam° nos ipsos,aliorumq; suppliciis facti castigatiores,per pœnitentiam & compunctionem, continuamq; cõfessionem & Eucha- *Confessio & Eucharistia.*
ristiam, etsi quid deliquimus in hac vita depositi, sum- B moq; studio maculis omnibus animarũ nostrarum absersis,obsecremus deum,vt omnibus hinc emigrãtibus ita cõcedat illuc peruenire,vt nõ veniant in sortem diuitis,sed cum Lazaro potiantur sinu Abrahæ,inq; bonis immortalibus delicientur. Quæ nobis omnibus assequi cõtingat,gratia ac benignitate domini nostri Iesu Christi,per quẽ & quî cum patri & spiritui sancto, gloria,honor, imperium, adoratio in secula seculorum, Amen.

Eiusdem de Lazaro concio quarta,quòdque conscientia solet nos commonefacere veterum delictorum.Item de Ioseph, Eodem Eras. interprete.

QVod supererat de Lazari parabola, necessum est vt persoluamus hodie. Nam vos fortasse creditis totum nobis absolutũ esse. Atqui ego non abutar vestra ignorantia,neq; prius desistam quàm totum quod mihi videre datum est tractaro, itaque dis- *Simile.*
cessero: quandoquidem & agricola posteaquam totius C vineæ vindemiam peregerit, non prius desistit, quàm singulos etiam minutos acinos decerpserit. Quum igitur nunc quoque videam,sub literis,veluti sub foliis latere sensus occultos, agè & hos rursus diligenter amputemus,pro falce sermone vtentes. Siquidem vinea post fructus semel à vindemiatore desectos, stat nuda fructu,nihil habens præter folia:verùm spiritualis diuinarum scripturarũ vinea non item, sed quamuis quicquid videbatur sustulerimus, tamen adhuc amplius supereſt tollendum. Itaque complures ante nos disseruerunt in hanc parabolam,complures fortassis & post nos disserturi sunt, nemo tamen poterit totas opes eruere. Nam ea est huius opulentiæ natura, quò foderis altius, hoc magis exundant diuini sensus. Fons enim est nunquam deficiens.Oportebat quidem superiore conuentu debitum hoc dissoluisse. Verùm non existimauimus esse tutum beati Babylæ & Xynoridis,sanctorum martyrum, *Babylas.*
qui Lazarum sequuti sunt,benefacta præterire. Eoq; di- *Ante hanc orationẽ habita videtur laudatio prolixa Babylæ.*
stulimus fundamentum,reseruantes in presentem diem D totam structuram.Agè igitur,quoniam & patribus suas laudes persoluimus, non vt illi promerebantur,sed pro viribus nostris, persoluamus & vobis, huius expositionis reliquias. Verùm ne vos delassemini priusquam ad finem peruenerimus, illinc repetemus sermonem, vbi illum heri finiuimus. Vbi verò illum heri finiuimus? In hiatu dirimente iustos à peccatoribus. Quum enim dixisset dives,mitte Lazarũ,quid illi respondit Abraham? Hiatus ingens fixus est inter nos & vos, vt qui velint isthinc transire ad nos non possint, neque hinc isthuc transeunt. Multis verbis demõstranimus,quòd posteaquam deus multam humanitatem erga nos exhibuit, oporteat in propriis benefactis spem salutis collocare, non patres auos ac proauos recensere,neque cognatos,

domesticos

Universidad de Deusto Biblioteca

Psal.4. domesticos ac vicinos. Frater non redimit,redimet ho
mo:sed quicquid deprecati fuerint supplicarintq; qui
hinc cum peccatis migrarint,incassum iam frustraq; lo-
Matth.25.a quentur. Etenim virgines illæ quinq; implorabant ab
Ibid.b.c. æqualibus oleum, nec impetrarunt. Et is qui talentū in
terra defoderat,quum multam excusationem attulisset,
tandem condemnatus est. Item qui ipsum esurientem
non pauerant, nec sitienti potum dederant: quū & ipsi
crederent sese ad ignorantiæ patrocinium posse confu-
Matth.22.b gere,nec veniam nec excusationem reppererunt. Cæte-
ri verò,nec quod hiscerent habebant,velut ille sordidis
indutus vestibus. Nam accusatus obticuit. Non autem
hic modò, verùm & alius ille,qui quòd aduersus proxi-
Ibid.18.d. mum præteritarū offensarum meminisset,centumq; de-
narios ab eo postulasset, pòst super his ipsis à domino
reprehensus,ob crudelitatem & inhumanitatē,nihil ha
buit quod responderet.Vnde perspicuum est,quòd ne-
que nos quicquā illic subleuabit,si non habuerimus bo- B
na opera: verùm siue supplices fuerimus, obsecremusq;,
siue tacuerimus,æquè super nos veniet suppliciū ac vin-
dicta. Auscultа igitur quo modo hic quum duo postu-
Diuitis pe- laret ab Abraham, vtroque frustratus sit. Primùm enim
titio qualis. pro seipso deprecatus est, Mitte,inquiens, Lazarū: mox
non iam pro seipso, sed pro fratribus: verùm nihil po-
stulatorum obtinuit. Siquidē altera postulatio, nempe
prior talis erat,vt quod petebatur fieri non posset.Alte-
ra verò videlicet pro fratribus, erat superuacua. Quin
potius, si videtur, ipsa verba multo cum studio audia-
Simile. mus. Etenim si quum magistratus in medio foro reum
adducit, carnifices adhibet, ac tormentis examinat ac-
cusatum, omnes magno studio concurrunt, cupientes
audire quid interroget iudex,quid reus respōdeat: mul-
tò magis hic diligenter auscultandum est,quid reus,ni-
mirum hic diues, postulet,quid contrà iustus iudex res- C
pondeat per Abraham. Non enim patriarcha erat qui
iudicabat, quanquam is pronūciabat. Verum quemad-
modum in mūdanis istis iudiciis quoties fuerint aliqui
rei, puta latrones,aut homicidæ,his leges procul à con-
spectu iudicis occurrentes, non permittunt vt audiant
vocem iudicantis, qui præter alia hoc quoque honore
iudicat illos indignos, sed medius quispiam interpres,
& iudicis interrogationes, & rei responsiones perfert:
hoc sanè pacto & tunc factum est.Non deum pronun-
ciantem, non deum ipsi loquentē audiuit reus, sed me-
dius erat Abraham, qui iudicis vocem ei qui iudicaba-
tur retulit.Nō enim ex sese dicebat quæ dicebat,sed di-
uinas diuiti leges recitabat, quæq; cœlitus ferebātur,sen
tentias proferebat: eoq; nec habebat hic quod cōtradi-
ceret.Auscultemus itaq; diligēter his quę dicūtur.Nam D
in hac parabola data opera immoror, nec desisto tāetsi
quartū iam diem in hac versor, propterea quòd ex hac
enarratione plurimum fructus nasci video tum diuiti-
bus, tum pauperibus, tum his qui propter improborum
fœlicitatem, tum illis qui propter iustorum inopiam &
afflictionem conturbantur.Neque enim vlla res perin-
de solet hominū vulgus offendere ac perturbare, vt q
diuites praue viuentes multa fruuntur prosperitate: cō-
trà,iusti cum virtute vitam agentes, ad extremam redi-
guntur inopiam,aliaq; perpetiuntur innumera pauper-
tate ipsa grauiora.Verum hæc parabola sufficit ad præ-
standa remedia: diuites quidem redigens ad sobrieta-
tem, pauperes verò in præsentibus malis consolans: &
illos quidem admonens, ne efferantur tollantq; cristas,
quoties peruerse viuentes hic pœnas non dant, quippe
quū illos maneat illic grauior cruciatus: hos verò con-

A solans,ne aliorum fœlicitate perturbētur, neque putent
res humanas absque dei prouidentia ferri, quum hic iu-
stus malis affligitur, improbus contrà ac sceleratus ho-
mo perpetua fruitur prosperitate. Ambo siquidem pro
dignitate recipient illic, hic quidem coronas patientiæ
tolerantiæq;, ille verò supplicia pœnasq; improbitatis.
Hanc parabolam inscribite diuites pariter ac pauperes,
diuites quidem in parietibus animi vestri: & si quando
deleta fuerit, oborta obliuione,illinite denuò,ab initio
reminiscentes.Magis autem pauperes coram oculis ve-
stræ mentis hanc describite, semperq; circūferte, & erit
vobis documentū, materiaq; totius philosophiæ. Nam
si hanc iugiter inscriptam animo teneamus, neque hu-
ius vitæ læta poterunt nos inflare,neque tristia deiicere
prosterneréque, sed non aliter quàm afficimur picturis
in pariete additis,erga hęc vtraq; afficiemur.Quemad- Simile.
modum enim conspicientes in pariete pictum diuitem
B ac pauperem, nec illi inuidemus, nec pauperē despici-
mus, eò quòd quæ videmus, vmbra rerum est, non ve-
ritas:sic & diuitiarum & paupertatis,gloriæ & ignomi-
niæ, aliarumq; rerum omniū siue tristium,siue lætarum,
naturam si pernouerimus,liberabimur à turbatione,quę
ex harum vnaquaq; in nobis gigni solet.Hęc enim om-
nia quauis vmbra fallaciora sunt, nec quicquā habent
sublime,neq; pręclarum,nec splendida glorioſaq; attol-
lere,nec humilia cōtemptaq; contrahere poterunt. Ve-
rùm iam tempus nobis est, vt diuitis verba audiamus:
Oro te, inquit, pater,hoc est obsecro rogoq;, vt mittas
Lazarum in domum patris mei.Sunt enim mihi quinq;
fratres,vt testificetur illis, ne veniant in hunc locū tor-
mentorum. Postquam pro se nō impetrauerat, pro aliis
facit supplicationem. Vide quàm humanū,quàm man-
suetum pœna reddiderit eum.Qui Lazarum prętentem
C despiciebat, aliorum absentium nunc curam habet: qui
ante oculos iacentem præteribat, meminit eorum quos
nos videbat, multoq; studio postulat vt aliquo modo
illis prospiciatur aduersus imminentia mala:obsecratq;
vt Lazarus in domum patris mittatur, vbi ipsi fuerat ca
uea stadiumq; virtutis apertum.Illi videant illum coro-
nari,qui viderunt certantem,qui testes fuerunt illi pau-
pertatis ac famis, aliorumq; malorum innumerabiliū,
fiant testes honoris & ignominiæ in omnem gloriam
commutatæ: vt vtrinq; castigati doctiq;, quòd res no-
stræ nequaquam præsentis vitæ termino finiuntur,tan-
dem præparent sese, vt hanc pœnam cruciatumq; pos-
sint effugere. Quid igitur Abraham? Habent, inquit,
Moysem, habent prophetas. Non æquè tu curas fratres
tuos atque deus qui illos cōdidit, innumeros illis adhi-
D buit magistros, admonitores, cōsultores,adhortatores.
Quid igitur ille respondit? Non, inquit, sed si quis ex
mortuis redeat,illi credent. Hæc sane sunt vulgi verba.
Vbi nūc sunt qui dicunt,quis illinc rediit? Quis ex mor
tuis surrexit? Quis narrauit quæ sunt apud inferos?
Quàm multa talia tantaq; dicebat apud seipsum diues
ille,quum versaretur in deliciis,neque enim temerè po-
stulabat, vt aliquis surgeret ex mortuis. Verū quoniam
ipse audiens scripturas contempserat, deriserat, fabulas
esse quæ dicebantur crediderat: erga hæc sicut ipse fue-
rat affectus, ita habebat opinionem & de fratribus suis.
Illi,inquit, sic opinantur, quòd si quis ex mortuis redie-
rit,non diffident illi,neq; deridebūt, sed potius auscul-
tabunt iis quæ dicentur. Quid igitur Abraham? Si Mo-
sem & prophetas non audierunt, nec si quis ex mortuis
surrexerit,credent.Idq; verum esse,quòd qui non audit
scripturas,neque ex mortuis excitatos auditurus sit, de-

clararunt

Universidad de Deusto
Biblioteca

clararunt Iudæi? qui quoniam Mosem ac prophetas nō audierant, neque quū mortuos vidissent excitatos, crediderunt. Verum nunc quidem Lazarum occidere conabantur, nunc rursus in Apostolos impetū faciebant, quanuis multi iam ex mortuis surrexerant, quo tempore crux prædicabatur. Vt verò & aliunde cognoscas quòd grauior sit scripturarum ac prophetarum doctrina, quàm si quid à mortuis resuscitati renuncient: illud

εἰ καιρῷ & σαρκί: aliàs, quo tempore dominus crucifixus est.

consídera,quòd quisquis mortuus est,seruus est:quæ verò scripturæ loquuntur,loquutus est dominus. Proinde etiamsi mortuus reuiuiscat, etiamsi angelus è cœlo descendat,maximè omnium credendū est scripturis. Nam angelorum herus mortuorū pariter ac viuentium dominus, ipse eas condidit. Ad hæc quòd superuacanea quærunt qui desiderant vt mortui illinc redeant,prętер hæc quę dicta sunt,etiam ab huius mūdi curiis demonstrare licet.Gehenna non videtur incredulis.Nam credentibus est perspicua manifestáque. Curiæ videntur, quotidieq; audimus quòd ille supplicio affectus est,illius proscripta bona, alius operatur in fodinis, alius exustus est igni, alius alio pœnæ vindictæq; genere periit:& tamen hæc quum audiunt mali ac facinorosi maleficique, non emendantur. Multi frequenter in his deprehensi posteaquā effugerunt pœnam, perfossoq; carcere elapsi sunt, rursus eadem aggrediuntur, multò his sceleratiora perpetrant. Ne igitur quæramus hæc audire à mortuis, quæ multò clarius quotidie nos docent sacræ literæ. Nam si nouisset hoc deus, quòd mortui excitati viuentibus essent profuturi, nequaquam omisisset, neque tantum lucrum præteriisset, qui cuncta nobis vtilia procurat. Ad hæc si assiduè erant excitandi mortui,nobisq; quæ illic geruntur renunciaturi,& hoc ipsum progressu temporis fuisset contemptum: præterea peruersa etiam dogmata diabolus inuexisset,idq; admodum facilè.Potuisset enim frequenter ostendere simulacra, aut subornare qui simularent mortem ac sepulturam, mox rursus sese ostenderent, quasi è mortuis excitatos, ac per illos quæcunq; vellet persuadere delusis. Etenim si nunc quū tale nihil sit, insomnia frequenter dormiētibus visa veluti eorum qui hinc decesserunt multos deceperūt,perdiderunt subuerterúntque, multò magis id accidisset,si hoc factum fuisset, atque in mentibus hominum obtinuisset, videlicet si multi defunctorum redissent in vitam,innumerabiles sceleratus ille dæmon dolos texuisset, multamq; fraudem in vitam hominum induxisset. Eoq; deus occlusit fores, nec permittit aliquem defunctorum huc reuersum narrare quid illic fiat,nec ille accepta occasione,technas suas omneis inuehat.Nam quū essent prophetæ, pseudoprophetas excitabat: quum essent Apostoli,pseudoapostolos: quum Christus appareret,pseudochristos: quū dogmata sana inducta fuissent, corrupta inducebat, vbiq; disseminans zizania. Itaque etiam si illud euenisset, hoc quoq; conatus fuisset fingere per sua organa,non verè excitatis mortuis,sed maleficiis quibusdam ac fraudibus contuentium oculis deceptis, aut quosdam etiam subornans, quemadmodum dicere cœperam, qui mortem simularent, sursum deorsum miscuisset, confudissetque omnia: sed deus, quem nihil latet, præclusit illi viam ad has insidias, nobisque parcens non permisit, vt quisquam vnquam illinc huc reuersus de iis quæ ibi sunt narraret viuentibus hominibus: docens nos, vt scripturis potius credendum existimemus, quàm cæteris omnibus,propterea quòd deus resurrectionis negocium multò dilucidius nobis commonstrauit. Orbem vniuersum conuertit, errorem abegit, veritatem induxit,per homines piscatores ac viles hæc omnia peregit,denique abundè magna suæ prouidentiæ documenta nobis vbiq; præbuit. Ne itaq; putemus res nostras huius vitę termino circunscribi,sed credamus fore iudicium ac remunerationem omniū quæcunq; hic à nobis geruntur. Nam id est adeò manifestū conspicuumq; cunctis,vt & Iudæi,& Græci,& hæretici, breuiter, omnis quisquis est homo super his consentiat. Quuanquam enim non quemadmodum decet, de resurrectione philosophātur omnes, attamen de iudicio, deq; pœnis, deq; tribunalibus quæ illic sunt,omnes consentiunt, illic esse aliquam eorum quæ hic geruntur remunerationem: quod ni esset,qua de causa deus cœlum tam amplum extendisset, mare dilatasset, aërem diffudisset, tantam prouidentiam declarasset, nisi ad finem vsque nostri curam habiturus esset? Nónne vides multos, qui cum virtute vixerunt, innumeràque mala passi sunt, decessisse, nulla re bona percepta? Alios contrà, quum multam prauitatem commiserint,alienas faculrates rapuerint, viduas & orphanos spoliauerint, oppressérintque, opibus deliciisq; & innumeris bonis fruiti fuerint,decessisse ne tantulum quidem mali passos? Quę igitur vel illi priores virtutis præmia recipient, vel isti prauitatis ferent supplicia, si nostræ res vltra vitā hanc non proferuntur? Nam si deus est,sicuti re vera est,cum iustum esse nemo nō fatebitur. Atqui si iustus est, & his & illis reddet pro meritis.Et hoc in confesso est.Quòd si & his & illis rependet,pro meritis,hic verò nullus eorum recepit, neque ille improbitatis pœnam, neque hic virtutis præmia: perspicuum est restare tempus aliquod in quo congruens præmiū horum vterq; feret.Sed quare nobis iudicem in animo sic perpetuò vigilantem, & attentum deus constituit? conscientiam loquor. Nec enim est vllus inter homines adeò vigilans, vt est nostra conscientia. Nam externi iudices & pecuniis corrumpuntur, & assentationibus deliniuntur, & metu simulant, deniq; multa sunt alia quæ rectum illorum iudicium deprauant: at conscientiæ tribunal,nulli hominum nouit cedere,sed quannis dederis pecunias, quanuis mineris, quanuis alius quidlibet feceris, iustam feret sententiam aduersus peccatorum cogitationes,adeò vt ipse quoque qui peccatum admisit,seipsum condemnet, etiamsi alius nullus accuset.Neque id semel atq; iterum, sed sæpius,imò per omnem vitam hoc facere non desinit: & licet ingens temporis interuallum interceserit, nunquā tamen obliuiscetur eorū quæ facta sunt. Quin & quum perpetratur peccatum,& priusquam perpetratur, & postquam est perpetratum, acerbus nobis imminet accusator, maximè verò posteaquā perpetratū fuerit. Nam in perpetrando scelere,quoniam voluptate sumus ebrij,non perinde sentimus:cæterum simulatq; cōmissum est ceperitque finem, tum demum extincta voluptate amarus pœnitentiæ stimulus succedit, contrà quàm accidere solet mulieribus parturientibus.Nam illis ante partum labor est ingens, grauèsque nixus,dissecantes eas doloribus, post partū verò relaxatio, dolore simul cum infante egrediente: verum hic non item,sed dum parturimus cōcipimúsque corruptos affectus,delectamur gaudemúsque: cæterū vbi fuerimus enixi malū illum puerum peccatum, tum conspecta fœditate partus, discruciamur grauius quàm mulieres parturientes. Quapropter adhortor primum quod est optimum, ne vnquam omnino cōcipiamus in animo corruptam cupiditatem.Quòd si quando cōceperimus,tamen fœtum intus præfocemus.Rursus si huc vsq; fuerimus negligen

Mortui quæ re non appareant.

Mortui non apparent viuentibus.

Probatio immortalitatis.

Conscientiæ remorsus, quare inditus homini.

Dissimile.

πρὸς τὸ ἀρχαῖον.

Primū non

res

Universidad de Deusto

Nolle peccatis proximū fratrem abuti.

tes, iniquitatē in opus progressam mox occidamus per cōfessionem, per lachrymas, per propriorū commissorū accusationem. Nihil enim tam exitiale peccato, quàm peccati accusatio cōdemnatióque, cum pœnitudine lachrymisque coniuncta. Condemnasti tuum peccatum? depositi sarcinam. Quis hæc dicit? Ipse iudex deus. Dic tu peccata tua prior, vt iustificeris. Quur igitur, te quæso, pudescis & erubescis dicere peccata tua? Caue enim homini dixeris, ne tibi opprobret. Neq; enim conseruo cōfiteris, vt in publicū proferat, sed ei qui domin⁹ est, ei qui tui curā gerit, ei qui human⁹ est, ei qui medicus est ostendis vulnera. Neq; enim ignorat, etiamsi tu non dixeris, qui sciebat etiam antequam perpetrares. Quid igitur est causæ, quò minus dicas? Non enim ex accusatione fit grauius peccatum: imò mitius magis ac leuius. Et ob hoc ipsum deus vult te dicere: nō vt puniaris, sed vt relaxeris: non vt ipse sciat peccatum. Quur enim id postulet, quum iam sciat? Sed vt tu scias, quantum tibi debitum remittatur. Ideo verò vult te scire beneficij magnitudinem, vt perpetuò gratias agas, vt segnior fias ad peccandum, vt ad virtutem promptior. Nisi dixeris debiti magnitudinem, non agnosces donationis eminentiam. Non, inquit, cogo te in mediū prodire theatrum, ac multos adhibere testes. Mihi soli dic peccatum priuatim, vt sanem vlcus, tèque dolore liberabo. Ideo nobis inseuit conscientiam, idque quouis patre amantius. Nam pater vbi semel, iterum ac tertiò, deciesve filium increpauerit: si viderit incorrigibilem manere, desperans abdicat, expellit è familia, à cognatione resecat. At non eodem modo conscientia, sed licet semel, licet iterum, licet ter, licet millies admonuerit, túque non obtēperes, manebit iterum, nec desistet vsque ad supremum halitum, siue domi, siue in biuiis, siue in mensa, siue in foro, siue in itinere, frequenter & in somnis peccatorū nobis simulacra spectráque repræsentat. Vide autem dei sapientiam. Non fecit perpetuam conscientiæ accusationem, neque enim hoc onus perferre poteramus, si iugiter accusasset: neq; rursus adeò leuem & imbecillem, vt post vnam aut alteram admonitionē desperet. Etenim si singulis diebus fuisset nos stimulatura, an nō desponderentes animum enecaremur? Rursus si post vnam atq; alteram increpationem desisteret, haud multum fructus nobis adferret. Eóque fecit obiurgationem frequentem, at non perpetuam: frequentem quidem ne in socordiam incideremus, sed vt subinde relaxatione solatioq; quopiam accepto, respiraremus. Quemadmodum omnino non dolere de peccatis, exitiale est, quódque malorum extremum est, etiam mali sensum nobis adimit: sic & iugiter, supráq; modum id facere, noxium est. Solet enim & doloris immodica magnitudo, frequenter hominem à naturalibus excutiens sensibus, animū demergere, & ad honesta omnia inutilem reddere. Ea propter & illud prouidit, vt ex interuallis nobis immineret conscientiæ redargutio, propterea quòd est admodum seuera, & quouis stimulo acrius pungere consueuit peccatorem. Non enim tunc solum, quum ipsi peccamus, verum etiam quum alij committunt eadem, vehementer insurgit, magnáq; contentione nobis occlamat. Nam scortator, adulter, aut fur non modò quū accusatur ipse, verum etiam quū audit alios eadem ausos accusari, ipse sibi videtur flagris cædi, dum increpantur alij, suorum admissorum reminiscens, & alius quidem vocatur in ius: hic verò flagellatur, cui nullum crimen intenditur, si fuerit eadem ausus. Quemadmodum in aliorum rectè factis dum laudantur & coronantur, qui eadem cum ipsis rectè facta gesserunt, gaudent, exultántque, quasi nō tam illi, quàm ipsi laudarētur. Quid igitur esse possit homine peccatore miserius, qui quoties accusantur alij, ipse examinatur? Contrà, quid eo beatius, qui cum virtute viuit, qui quum laudantur alij ipse gaudet, lætitiáque diffluit, ex aliorum laudibus suorum rectè factorum memoriam recipiens. Hæc sunt diuinæ sapientiæ opera, hæc maxima illius prouidentiæ sunt argumenta, conscientiæ increpatio, sacra est ancora, non sinens nos tandem in peccatorū demergi profundum. Neque enim per id tempus tantum quo peccata committimus, verum etiam post multos annorū circuitus, nouit nos veteris admonere cōmissi. Idq; ex ipsis euidenter comprobabo scripturis. Vendiderunt olim fratres Iosephum, nihil quidem habentes quod incusarent, sed quoniam viderat somnia, ipsi gloriam venturam portendentia. Videbam, inquit, manipulos vestros adorantes manipulum meum. Quanquam ob hæc decuit illum seruare potius, quòd totius familiæ corona, totiúsq; generis decus erat futurus. Sed eiusmodi res est inuidiæ, pugnat aduersus domestica decora, mauúltq; liuidus innumera perpeti mala quàm videre proximum in precio habitum, etiamsi gloriæ pars ad ipsum sit permanatura. Quo sanè quid esse possit miserius? Quod & illis vsu venit. Quum enim vidissent illum procul venientem, ipsisq; cibum adferentē, inter se dicebant: Venite, interficiamus eū, ac videamus quid sint illius somnia. Vt fratrem non reuerearis, neq; naturam agnoscas, certè mensam ipsam conueniebat reuereri, ipsumq; ministerij officium, quandoquidē aliturus te, veniebat. Sed vide quo modo & imprudentes vaticinantur. Venite, inquiunt, occidamus eum, & videamus quid sint illius somnia. Etenim nisi struxissent insidias, nisi dolos texuissent, & impudens illud consilium cōcinnassent, nequaquam cognouissent vim illorum somniorū. Non enim perinde magnum erat, Ioseph, si nihil acerbi passus esset, conscendere thronū Aegypti, vt tot obstaculis discussis, hunc eundem assequi splendorem. Nisi enim illi struxissent insidias, non vendidissent eum in Aegyptū. Nisi in Aegyptū vendidissent, non adamatus fuisset ab hera. Si non fuisset adamatus ab hera, non fuisset coniectus in carcerem, non interpretatus fuisset insomnia, non regnū illud fuisset assequutus. Si non fuisset regnū consequutus, non venissent illi commercaturi frumentum, nec adorassent. Itaq; quoniam occiderūt illum, ob hoc maximè intellexerunt illius somnia. Quid igitur? Ipsine bonorū omnium quę pòst euenerunt, illiusq; gloriæ fuerunt illi conciliatores? Nequaquam. Verum ipsi quidem moliebantur illum morti, desperationi, seruituti, breuiter extremis malis tradere: sed deus melior artifex, insidiātium malicia in venditi insidiisq; impetiti gloriam abusus est, ne putares rerum euentus vel casus esse fortuitáque, vel ab humanarum actionū magnificentia pendere. Per eos qui aduersantur, per eos qui obsistūt procurat deus vt res quæ vetantur cōficiantur, inimicis suis ad suam gloriā abutens ministris, vt intelligas quod deus vult, à nemine dissipari posse, nec manum illam excelsam à quoquā auersum iri: quò si quando ab aliquo petaris insidiis, ne cōsterneris animo, néve molestè feras, sed scire possis insidias in bonum finem exituras, tantum si fortiter feras quæ accidunt. Ecce hic quoq; liuor regnum peperit, inuidia conciliauit diadema, ad thronum perduxit, atque illi ipsi qui struebāt insidias, auxiliantes promouerūt ad illius imperij magnitudinem. Et is quidem cui structæ fuerant insidiæ regnum

Conscientiæ remorsus, quare non est perpetuus.

Dolor immodic⁹ adducit insaniam.

Sacra ancora.

Deo confitendum.

Quare deo confitendū, qui scit omnia.

Dissimile.

Gene.37.b.

Gene.37.d.

Gradatio.

Gene.39.b.

Euentus in manu dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gnũ adeptus est, ij verò qui struxerant, seruierunt. Adorabatur ille, hi adorarunt. Itaque quum tibi acciderint acerba cõtinuáque mala, ne turberis, neque molestè feras, sed expecta finem. Omnino cõtinget aliquis, munifico deo dignus, tantùm vt cum gratiarũ actione feras quæ accidunt: quandoquidem nec iste quum illa somniasset somnia, quum in extremum discrimen venisset, quum venditus à fratribus, quum ab hera insidiis appetitus, deniq; quum in carcerem esset coniectus, dicebat apud sese: Quid tandem hoc est rei? fefellerunt me illa somnia per quæ exulo à patria, spoliatus sum libertate propter deum, non cessi heræ ad adulterium inuitanti, propter pudicitiam ac virtutẽ do pœnas, ac ne sic quidem vltus est vicem meam deus, aut manum porrexit, sed passus est me tradi vinculis, super alias aliæ calamitates inciderunt perpetuæ, post cisternam seruitus, post seruitutem insidiæ, post insidias calumnia, post calumniam carcer: verum horũ nihil illum perturbabat, sed perseuerabat in spe cum bona fiducia, sciens q; quæ dicta sunt à deo, nunquã excident. Poterat quidem deus eodem etiam die ista perficere, sed vt simul & suam declararet potentiam, & fidem famulorum suorum, permittit multum temporis intercedere, multáq; incidere impedimenta, vti simul & ipsius robur cognoscas, tum explentis promissa, posteaquã in desperationem adducta res est, & seruorum perspicias tolerantiam ac fidem, quos nihil horum quæ interim accidunt, à bona spe depellit. Sed quod dicere cœperam, reuersi sunt isti, fame illos veluti carnifice præcipites agitante, & principi Ioseph exhibente. Volebant emere frumentum: hic autem ait ad eos, exploratores estis. Illi verò quidnam hoc esset apud sese reputabant, inquiunt: Frumentũ empturi venimus, & de vita periclitamur. Meritò, quandoquidem & ille vobis alimoniam adferebat, deq; vita periclitatus est. Cæterùm ille quidem verè passus est: vos autem hoc per simulationem patimini. Non enim inimicus erat, sed inimici personam adsumpserat, vt quid in paterna familia ageretur, ad plenũ cognosceret. Quoniam enim circa ipsum improbi, ingratiq; fuerant: Beniamin autem quem cum ipsis non viderat, veritus de puero ne quando & ille eadem quæ frater passus fuisset, iubet vnum ex illis vinctum illic detineri, deinde illos sumpto omni frumento discedere, mortem illis cõminatus, nisi fratrem suum adducerent. Hæc igitur vbi facta sunt, dixit illis: Relinquite aliquem hic, & fratrem vestrum adducite: sin minus, moriemini. Quid tum inter se loquebantur illi? Profectò hæc iure nobis accidunt: nam in peccatis sumus, de fratre nostro quum rogaret nos. Vides? post tantũ temporis peccati illius recordabantur, & ad patrem quidem dixerant: Fera pessima deuorauit Ioseph. Cæterum ipso Ioseph præsente audienteque peccatum suum prodebant. Quid hac re mirabilius accidere possit? Iudiciũ absque redargutionibus peragitur, & excusatio sine accusatione, probatio sine testibus, dum ipsi qui facinus peregerant seipsos redarguunt, quódque clam factum fuerat, efferunt. Quis cedò, quis adegit in publicum efferre, quæ ante tantum temporis patrata sunt? An non perspicuum est huc adegisse cõscientiam, iudicem cui verba dari nõ possunt? Assiduè concutiebat illorum mentem, animúmque turbabat, & ille occisus tunc sedebat tacitè iudicans illos: quumq; nulla sententia in ipsos esset pronunciata, ipsi condemnationis calculũ aduersus sese ferebant. Et isti quidem hæc dicebant. Alius verò respondebat, dicens: Nónne dixi ad vos ita loquens: Ne lædatis puerũ, néve quicquam mali illi faciatis, quoniam frater noster est: & ecce nunc sanguis ipsius exquiritur, inquit, de manibus nostris. Attamen his qui hæc dicebat, nihil de cæde aut interfectione illa dixerat: verum ne ipse quidem sedens quicquam tale quærebat, sed alium fratrem requirebat: ipsorum tamen conscientia per oblatam occasionẽ insurrexit, momorditque illorum animos, efficiens, vt nemine cõpellente, sua confiterentur facinora. Eadem & nobis accidunt in peccatis præteritis. Quũ enim malis nos circũstantibus exanimamur, priorum peccatorum reminiscimur. Hæc igitur omnia quũ sciamus, vbi quid prauí gesserimus, ne expectemus calamitates, malorumque incursum, neq; pericula, neque vincula, sed singulis & horis, & diebus renouemus, apud nos ipsos hoc iudicium, sententiam aduersus nos ipsos feramus, omníq; modo conemur confiteri deo, ac neque ipsi de resurrectione, déque iudicio dubitemus, neque alios ita loquẽtes feramus, sed modis omnibus per ea quæ dicta sunt, illis obturemus os. Nam si illic non essemus daturi pœnas admissorum, deus nequaquam in nobis constituisset tale iudicium. Quanquam hoc ipsum illius declarat humanitatem. Quoniam enim tunc exacturus est à nobis rationem delictorum, instituit in nobis hunc iudicem incorruptibilem, vt is hic de commissis nobis iudicium reddens, emendatioresq; faciens, ex illo eripiat iudicio, quod & Paulus ait: Nam si nosmetipsos iudicaremus, non vtiq; iudicaremur à domino. Vt igitur neque puniamur, neque pœnas demus, in suam quisq; conscientiam ingrediatur, vitámq; explicet: cunctisq; commissis diligenter excussis, condemnet animam quæ hæc patrauit, puniatq; cogitationem, affligat, crucietq; suam ipsius mentem, supplicium à seipso exigat pro peccatis, per cõdemnationem, per diligenter actam pœnitentiã, per lachrymas, per confessionem, per ieiunium, per eleemosynam, per cõtinentiam, ac charitatem, vt possimus omnes omni modo hic depositis peccatis multa cum fiducia illuc proficisci: quam nobis omnibus contingat assequi, gratia ac benignitate domini nostri Iesu Christi, cui cum patre & sancto spiritu, gloria, honor, imperium, in secula seculorum, Amen.

Deus quare non statim eripit sanctos.

Gene.42.c.

Ibidem d.

Gene.37.g.

Gen.42.d.e

Afflictio dat intellectum.

Peroratio.

1.Cor.11.g.

Absolutio peccati quibus modis fiat.

Sermo D. Ioannis Chrysostomi de Zacchæo.

SI per Christum gesta, atque in exemplum cunctis credentibus demonstrata momentis omnibus tractaremus: quantũ in nobis cresceret fides, augeretur deuotio, incrementa salutaria promouerent? Nec quisquam cessando torpesceret, sed se exercendo augeret, vt homines toties suos profectus conspicerent, quoties ista aut mente conciperent, aut sermonibus indicarent. Nec separarentur minores exemplis, sed semet compararent potioribus meritis: vt dum sublimia factis, & potiora operibus exæquassent: sic se imitandos cæteris exhiberent, dum potiores imitari ipsi voluissent. Vnde de multis vnum Zacchæi gestum vobiscum volumus tractare, vt ex ipso, & eius meritum, & Christi domini liberale proferamus exemplũ.

Luc.19.b.

Ascendit in arborem Zacchæus, vt dominum Christum ex alto conspiceret: quem, in humili per breuitatem staturæ, videre non poterat.

Cupit nosse aspectu quem intuitus fuerat sensu: videre facie, quem viderat mente: contemplare præsentem, quem nunquam viderat operantem: vt amor Christi Zacchæi corde conceptus, etiam oculorum fuisset visibus saginatus. Quem cum in arbore Christi diuina maiestas conspiceret: *Festina*, inquit, *Zacchæe: hodie enim in domo tua mansurus sum.* Promittit se Christus ad eius domum

mum venturum,cuius desiderantis iam possederat animum. Venit ad Zacchæum hospitem dominus spiritales epulas præparantem : vt cuius fidem solus iam nouerat,eius meritum cunctis præsentibus demonstraret. Denique aduenientе domino , munus gratissimũ offert: donum misericordiæ exhibet , de suo dominum promereri contendit . *Ecce dimidium*,inquit, *de substantia mea do pauperibus: & si cui, quid fraudaui, quadruplum reddo.* Totum quod habuit Zacchæus , obtulisset: nisi fraudis dãna,multiplici dispendio pensare voluisset.O mira Zacchæi deuotio.Substantiam suam in duas diuidit partes, separat ab extraneo propriũ , diuidit à fraudibus suum. Discernit à bonis suis, quod fuerat alienum. Pars proficit in misericordiam , pars impenditur in rapinam redimendam. Tribuit pauperibus proprium,& fraudibus tribuit alienũ.Recipiunt,qui perdiderant,quadruplum: & residuum pauperibus proficit in subsidium.Non vult enim ex fraudibus reddi multiplicata,quæ tulerat:confitetur fraudes. Ipse se iudicat, ipse se condemnat . Non vult apud se rapinarum quidpiam residere,vt posset iudici Christo placere . Denique reddendo , redimit crimen , condemnat factum : vt dum malè quæsita restitueret , & sua propria pauperibus offerret : sic ex fraudibus veniam,& ex misericordia perciperet gloriam.Vnde domin° Christus eius persequitur laudem, probat fidem, honorat eius in munere deuotionem. *Amen*, inquit, *dico vobis : quoniam hodie salus domui huic facta est, quoniam & hic verè filius est Abrahæ* . Hodie, inquit, domui huic salus facta est. Accepit domus Zacchæi salutem ex fide, quam perdiderat aliquando ex fraude. Misericordia reddidit, quod rapina abstulerat: conferunt dona, quod fraudes ademerant. Dona enim pauperum, lucra sunt animarum : vt probabile cunctis existeret , malis quæstibus damna in misericordiæ operibus lucra maxima aggregari . Quoniam & hic, inquit, vere filius est Abrahæ. Fit Zacchæus Abrahæ filius,fide, non genere: merito,non sobole: deuotione,non stirpe.Primò, Zacchæus videre dominum concupiuit , sicut de Abraham sanctissimo ipse dominus dixit : Abraham pater vester concupiuit diem meum videre: vidit, & gauisus est.Secundò, quia Zacchæus hospitio dominum meretur excipere,vt excepit & pater. Sed Abraham dominum excepit cum angelis,Zacchæus cum Apostolis: Ille pergẽ-

γράμμ.

Ioan.8.g.

Gene.18.a.

tem ad Sodomam , hic transeuntem per Iudæam . Sed Abrahæ benedictio meruit filium : Zacchæum verò in filiorum dominus transtulit numerum. Tertiò, vt omnem substantiam suam fideliter pauperibus obtulisset. Nam totum quod habuit , obtulit : qui patrimonij partem reddendis fraudibus reseruauit. Sed Abraham domino, filium: Zacchæus substantiam obtulit. Ille hæredem,hic hæreditatem donauit. Ille immolandũ solùm, quod habuit, pignus exhibuit : hic patrimonij substantiam domino immolauit. Vnde rectè Abrahæ filius , Zacchæus nuncupatur , dum ordinem gloriæ paternæ exequitur . Vnde Zacchæi exemplo, ad Abraham cunctis aditus aperitur: dum , quibus officiis ad eum peruenire poterat , demonstratur . Quare imitare fratrem, si vis pertinere ad patrem : fac quod Zacchæus fecit , vt merearis quod meruit . Similitudo enim officiorum similitudinem exhibet meritorum. Fides Zacchæum exhibet filium,quem fuisse legimus alienum. Fides,inquã, Zacchæum filium exhibet,quæ Abraham patrem constituit sublimatum. Extranei per fidem admittuntur: & proprij perfidia repelluntur. Si filij Abrahæ,inquit,esse- *Ioan.8.c.*
tis : facta patris vestri faceretis. Non potest esse filius, quem diuersi separant actus . Non potest patris censeri nomine,qui fuerit diuersus in opere.Si Abrahæ es filius, imple paternos affectus. Quæ fecit,comple:quæ docuit, exerce: quæ docuit, imitare . Vnde tibi filij nomen imponis,quem nec actus,nec natura cõmendat:quem nec fides,nec genus probat: quem nec mores, nec prosapia indicat:quem paterna monita factis dissidentibus separant:In te est,vt possis:quia in te est,vt velis.Quia Zacchæus idcirco potuit,quia voluit:quum & alius idcirco non potuit, quia noluit . Ita enim velle efficit posse , vt efficit nolle nõ posse.Magna enim vis est volũtatis,quę nos efficit posse , quod volumus : & non posse illa, quæ nolumus. Et ex volũtate nostra diuinitus celebratur iudicium,vt homo quicquid nũc voluerit,eligat: & quod elegerit,ex eo ipso,iudicio cœlesti subiaceat . Nec enim quisquam poterit excusari,quasi voluerit,& non potuerit: cùm constet eum idcirco non potuisse,quia noluit: vt nolens,volentis exemplo,damnetur:& volens volũtate propria, quia impleuit quæ voluit, muneretur.

Tomi secundi finis.

Quaternionum index.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ t v x y z
A B C D E F G H I K L M N O

Omnes sunt quaterniones.

PARISIIS,
Excudebat Carola Guillard, via ad diuum Iacobum, sub Sole aureo.
1556.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca

Universidad de Deusto
Biblioteca